Nicolas Valaoritis

1894

Nicolas Valaoritis

1894

ΚΑΤΡΕΙΟΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΝ
ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑΣ
ΚΑΙ
ΣΥΝΤΗΡΗΣΕΩΝ

ΤΟΥ ΣΟΦΩΤΑΤΟΥ
ΝΙΚΟΛΑΟΥ τοῦ ΚΕΡΑΜΕΩΣ·
Φιλοσόφου, καὶ Ἰατροῦ τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων.

Ἀντέγκλημα τῶν ἐγκαλούντων ἀδίκως κατὰ τῆς μιᾶς, καὶ μόνης ἁγίας, καθολικῆς, καὶ ἀποστολικῆς θεονύμφου τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας, φιλοπονηθὲν κατ᾽ ἐπιταγὴν, καὶ πρόσκλησιν τοῦ ἐλέῳ Θεοῦ χρηματίζοντος ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης, οἰκουμενικοῦ τε πατριάρχου κυροῦ Παρθενίου, ἔτι δὲ τῆς περιτελεστάτης τῶν ἀρχιερέων, καὶ συλλειτουργῶν αὐτοῦ ἱερᾶς συνόδου.

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ.

Δίκαιος Κύριος, καὶ δικαιοσύνας ἠγάπησε. ἀδικίαν δὲ ἐμισησάμην, τὸν δὲ νόμον σου ἠγάπησα, φησί που τῶν αὐτοῦ θεοπνεύστων λογίων ὁ θεοπάτωρ Δαβίδ, μᾶλλον δὲ τὸ ἐν αὐτῷ φθεγξάμενον ἅγιον Πνεῦμα, κατὰ τὸν θεολόγον Γρηγόριον θεοπρόβλητε δέσποτα, ἱεραρχῶν καλλονὴ, κλῆρος ἐντιμότατος, χρησιμότης ἀρχοντικὴ, ἵνα δὲ συνελὼν εἴπω, πᾶς ὁ τοῦ Κυρίου χριστεπώνυμος, λαὸς δὲ περιούσιος. Ἐπειδήπερ εἴτις δικαιοσύνη, ὡς θεία θέμις ἄνωθεν καταπεμφθεῖσα (δικαιοσύνη γὰρ οὐρανόθεν διέκυψεν, ἀλήθεια δὲ ἐκ τῆς γῆς ἀνέτειλε) Θεῷ μὲν Κυρίῳ παντοκράτορι προσφιλής ἐστι, καὶ περιπόθητος. ἀπεναντίας ἄρα πᾶσα ἀδικία θεομισὴς, καὶ Κυρίῳ δικαίως σταθμίζοντι τὰ σύμπαντα προσαπαίσιος, ὁμοῦ τε καὶ ἀποτρόπαιος, ὅση ὁμοφρονούσῃ πολιτείᾳ γεγονυῖα, γιγνομένη, καὶ γενησομένη, χαριτουμένη τε, καὶ ἑνουμένη τῷ ἀκαταλύτῳ συνδέσμῳ τῆς ἀγάπης. καὶ τῷ θείῳ πνεύματι φωταγωγουμένη οἷα δὴ κακόγονος, καὶ παρὰ τοῦ ψεύδους τὴν ἀρχὴν λαβοῦσα, καὶ τῷ φωτὶ τῆς ἀληθείας ἀντίδικος τυγχάνει. πᾶς γὰρ ὁ τὰ φαῦλα πράσσων μισεῖ τὸ φῶς, καὶ τῇ σκοτίᾳ ἐγκαλυπτόμενον ἐξελέγχεται τῇ παρουσίᾳ τῆς φωτοβόλου λαμπρότητος φησὶν ὁ ἀποστολικὸς λόγος. ὅθεν τῆς μὲν δικαιοσύνης τέκνα Θεοῦ εἰσὶν τὰ τῆς αὐτοῦ υἱοθεσίας, καὶ τὰ εἰς αὐτὸν πιστεύοντα. πᾶν γὰρ πνεῦμα ὃ ὁμολογεῖ Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν ἐσταυρωμένον ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐστὶ, τῆς δὲ ἀδικίας υἱοὶ τῆς ἀπωλείας οἱ ἐκ τοῦ διαβόλου προβληθέντες, καὶ εἰς ἀνθρώπους πιστεύοντες, καὶ λατρεύοντες τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα εἰσὶν, ὅσοι προσκολλῶνται ἀνθρωπίνοις σοφίσμασι πεποιθότες εἰς αὐτὰ, καὶ μὴ εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν. πᾶν πνεῦμα ὃ μὴ ὁμολογεῖ Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν ἐσταυρωμένον ἐκ τοῦ διαβόλου ἐστὶν, ἐκείνων μὲν πατρὶς ἐστὶν ἡ οὐράνιος βασιλεία, καὶ τὸ φρόνημα τοῦ ζωοποιοῦντος Πνεύματος. Δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρός μου κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου, καὶ τὸ φρόνημα τοῦ Πνεύματος ζωὴ, καὶ εἰρήνη.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΑΓΓΕΛΟΥ Ν. Π...

εἰρήνη. τούτων δὲ ὑπόθεσις ἡ αἰώνιος κόλασις, καὶ τὸ φρόνημα τῆς θανατοποιούσης ἐν ... θνητῇ σαρκός: Πορεύεσθε ἀπ᾽ ἐμοῦ οἱ κατηραμένοι εἰς τὸ πῦρ τὸ ἐξώτερον τὸ ἡτοι... μένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ. καὶ τὸ φρόνημα τῆς σαρκὸς θάνατος. ... κείνων προγεννήτορες υἱοὶ τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸ σπέρμα τῆς ἐξαναστάσεως. ἔγνω δὲ Ἀδὰμ ... αν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ συλλαβοῦσα ἔτεκεν υἱὸν καὶ ἐπωνόμασε τὸ ὄνομα αὐτοῦ ... λέγουσα, ἐξανέστησε γάρ μοι ὁ Θεὸς σπέρμα ἕτερον, ἀντὶ Ἄβελ, ὃν ἀπέκτεινε Κ... καὶ τῷ Σὴθ ἐγένετο υἱός, ἐπωνόμασε δὲ τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐνώς, οὗτος ἤλπισεν ἐπικα... διὰ τὸ ὄνομα Κυρίου τοῦ Θεοῦ. τούτων πρόγονοι μοχθηρίας κτίσμα σαρκὸς ἀδελφο... νον, στένον, καὶ τρέμον ἐπὶ τῆς γῆς, ἐπικατάρατον. καὶ εἶπε Κύριος τί πεποίηκας, φω... νὴ αἵματος τοῦ ἀδελφοῦ σου βοᾷ πρός με, καὶ νῦν ἐπικατάρατος σὺ ἐπὶ τῆς γῆς, ἣ ἔχανε... τὸ στόμα αὐτῆς δέξασθαι τὸ αἷμα τοῦ ἀδελφοῦ σου ἐκ τῆς χειρός σου, ὅτι ἐργᾷ τὴν γῆν, καὶ οὐ προσθήσει τὴν ἰσχὺν αὐτῆς δοῦναί σοι, στένων, καὶ τρέμων ἔσῃ ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ πά- λιν, ἰδόντες δὲ οἱ υἱοὶ τοῦ Θεοῦ τὰς θυγατέρας τῶν ἀνθρώπων ὅτι καλαί εἰσιν, ἔλαβ... ἑαυτοῖς γυναῖκας ἀπὸ πασῶν, ὧν ἐξελέξαντο. Καὶ εἶπε Κύριος ὁ Θεός, οὐ μὴ καταμένει τὸ πνεῦμά μου ἐν τοῖς ἀνθρώποις τούτοις διὰ τὸ εἶναι αὐτοὺς σάρκας. ἐκείνων τεχνεύματα, καὶ ἐπιτηδεύματα τὰ τῆς ὑγιαινούσης διδασκαλίας διὰ τὴν εἰς Χριστὸν ὑπακοήν, σὺ δὲ λάλει, ἃ πρέπει τῇ ὑγιαινούσῃ διδασκαλίᾳ, πρεσβύτας νηφαλίους εἶναι, σεμνούς, σώφρονας, ὑγιαίνοντας τῇ πίστει, τῇ ἀγάπῃ, τῇ ὑπομονῇ. πρεσβύτιδας ὡσαύτως ἐν καταστήματι ἱεροπρεπεῖς, μὴ διαβόλους, μὴ οἴνῳ πολλῷ δεδουλωμένας, καλοδιδασκάλους, ἵνα σωφρονίζωσι τὰς νέας φιλάνδρους εἶναι, φιλοτέκνους, σώφρονας, ἁγνάς, οἰκουρούς, ἀγαθάς, ὑποτασσομένας τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν, ἵνα μὴ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ. τοὺς νεωτέρους ὡσαύτως παρακάλει σωφρονεῖν, περὶ πάντα σεαυτὸν παρεχόμενον τύπον καλῶν ἔργων ἐν τῇ διδασκαλίᾳ, ἀδιαφθορίαν, σεμνότητα, λόγον ὑγιῆ, ἀκατάγνωστον, ἵνα ὁ ἐξ ἐναντίας ἐντραπῇ μηδὲν ἔχων περὶ ἡμῶν λέγειν φαῦλον. τούτων δὲ τεχνύδρια, καὶ παραλογίσματα, καὶ μυθολογήματα. ἔσται γὰρ καιρός, ὅτε τῆς ὑγιαινούσης διδασκαλίας οὐκ ἀνέξονται, ἀλλὰ κατὰ τὰς ἰδίας ἐπιθυμίας ἑαυτοῖς ἐπισωρεύσουσι διδασκάλους κνηθόμενοι τὴν ἀκοήν, καὶ ἀπὸ μὲν τῆς ἀληθείας τὴν ἀκοὴν ἀποστρέψουσι, καὶ ἐπὶ τοὺς μύθους ἐκτραπήσονται. ἐκείνων πρᾶξις ἡ καρποφορία τοῦ πνεύματος ὁ γὰρ καρπὸς τοῦ πνεύματος ἐν πάσῃ δικαιοσύνῃ, ἀληθείᾳ δοκιμάζοντες τί ἐστιν εὐάρεστον τῷ Κυρίῳ, καὶ μὴ συγκοινωνῆτε τοῖς ἀκάρποις τοῦ σκότους, μᾶλλον δὲ καὶ ἐλέγχετε, τὰ γὰρ κρυφῆ γενόμενα ὑπ᾽ αὐτῶν αἰσχρόν ἐστι καὶ λέγειν, τὰ δὲ πάντα ἐλεγχόμενα ὑπὸ τοῦ φωτὸς φανεροῦται. πᾶν γὰρ τὸ φανερούμενον φῶς ἐστι, διὸ λέγει, ἔγειρε ὁ καθεύδων, καὶ ἀνάστα ἐκ τῶν νεκρῶν, καὶ ἐπιφαύσει σοι ὁ Χριστός. τούτων δὲ τὰ ἔργα ἡ αἰσχρουργία, ἡ εἰς τὸν Θεὸν ἀπείθεια, ἐπὶ δὲ τοὺς ἀνθρωπίνους, καὶ σαρκικοὺς κατάπεισις. πορνεία δέ, καὶ πᾶσα ἀκαθαρσία, ἢ πλεονεξία μηδὲ ὀνομαζέσθω ἐν ὑμῖν, καθὼς πρέπει ἁγίοις, καὶ αἰσχρότης, καὶ μωρολογία, ἢ εὐτραπελία τὰ οὐκ ἀνήκοντα, ἀλλὰ μᾶλλον εὐχαριστία. τοῦτο γὰρ ἔστε γινώσκοντες, ὅτι πᾶς πόρνος, ἢ ἀκάθαρτος, ἢ πλεονέκτης, ὅς ἐστιν εἰδωλολάτρης οὐκ ἔχει κληρονομίαν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ. μηδεὶς ὑμᾶς ἀπατάτω κενοῖς λόγοις, διὰ ταῦτα γὰρ ἔρχεται ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπειθείας. μὴ οὖν γίνεσθε συμμέτοχοι αὐτῶν ἦτε γάρ ποτε σκότος, νῦν δὲ φῶς ἐν Κυρίῳ ὡς

125207

τέκνα φωτὸς περιπατεῖτε. ἐκείνων τέλος, καὶ σκοπὸς ἡ ἀνείκαστος φιλανθρωπία τοῦ Θεοῦ. ἐφ᾽ ὅσον ἑνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐποιήσατε, ἐμοὶ ἐποιήσατε. τούτων τελευτὴ, καὶ σκοπὸς ἡ τυραννίς, καὶ ἀπανθρωπία. ἐφ᾽ ὅσον οὐκ ἐποιήσατε ἑνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, οὐδὲ ἐμοὶ ἐποιήσατε. καὶ ἠγάπησαν μᾶλλον τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων, ἢ τοῦ Θεοῦ. ἐκεῖνοι παρατίθενται φρονίμοις Θεῷ ἐξομοιουμένοις κατὰ τὸ ἐφικτὸν ἀνθρώποις ἐργαζομένοις τὸ ἀγαθὸν ἡλιομιμήτως, καὶ χριστομιμήτως. πᾶς οὖν ὅστις ἀκούει μου τοὺς λόγους τούτους, καὶ ποιεῖ αὐτούς, ὁμοιώσω αὐτὸν ἀνδρὶ φρονίμῳ, ὅστις ᾠκοδόμησε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐπὶ τὴν πέτραν, καὶ κατέβη ἡ βροχή, καὶ ἦλθον οἱ ποταμοί, καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι, καὶ προσέπεσαν τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ οὐκ ἔπεσε, τεθεμελίωτο γὰρ ἐπὶ τὴν πέτραν. καὶ πάλιν. ἠκούσατε, ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου, καὶ μισήσεις τὸν ἐχθρόν σου. ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς, καλῶς ποιεῖτε τοὺς μισοῦντας ὑμᾶς, καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς, καὶ διωκόντων ὑμᾶς, ὅπως γένησθε υἱοὶ τοῦ Πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς, ὅτι τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ἐπὶ πονηρούς, καὶ ἀγαθούς, καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους, καὶ ἀδίκους. οὗτοι δὲ μωρολογοῦντες, καὶ φιλόσαρκοι ὄντες ἐοίκασιν ἀνδρὶ μεμωρωμένῳ, καὶ τοῖς φιλοκόσμοις τοῦ κοσμοκράτορος τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου προστιθέμενοι. καὶ πᾶς ὁ ἀκούων μου τοὺς λόγους τούτους, καὶ μὴ ποιῶν αὐτούς, ὁμοιωθήσεται ἀνδρὶ μωρῷ ὅστις ᾠκοδόμησε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐπὶ τὴν ἄμμον, καὶ κατέβη ἡ βροχή, καὶ ἦλθον οἱ ποταμοί, καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι, καὶ προσέκοψαν τῇ οἰκίᾳ, καὶ ἔπεσε, καὶ ἦν ἡ πτῶσις αὐτῆς μεγάλη. καὶ πάλιν. ἐὰν ἀγαπήσητε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς τίνα μισθὸν ἔχετε, οὐχὶ καὶ οἱ τελῶναι τὸ αὐτὸ ποιοῦσι; καὶ ἐὰν ἀσπάσησθε τοὺς ἀδελφοὺς ὑμῶν μόνον, τί περισσὸν ποιεῖτε, οὐχὶ καὶ οἱ τελῶναι οὕτως; ἔσεσθε οὖν ὑμεῖς τέλειοι ὥσπερ ὁ πατὴρ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς τέλειός ἐστι. τούτου λοιπὸν χρεωστοῦντες ἡμεῖς οἱ εὐσεβεῖς, καὶ ὀρθόδοξοι τὸ βασίλειον ἱεράτευμα μιμηταὶ γίνεσθαι κατὰ Παῦλον, ἀποφύγωμεν τοῦ βδελύγματος τῆς ἐρημώσεως ἑστῶτος ἐν τόπῳ ἁγίῳ, οὗ οὐκ ἔδει αὐτὸ στῆναι, ἵνα μὴ συμμιανθῶμεν τῇ βουλῇ τῶν ἀσεβῶν, καὶ ἐξαπατηθῶμεν τῇ ἀποστασίᾳ τοῦ διαβόλου, καὶ συγκατακλεισθῶμεν, καὶ κατακλυσθῶμεν τοῖς υἱοῖς τοῦ σκότους, καὶ τῆς σαρκός, καὶ συγκοπῶμεν τοῖς σαπροῖς, καὶ ἀκάρποις δένδροις βληθησομένοις εἰς πῦρ τὸ τῆς γεέννης, ἅτινα ἐκ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγινώσκονται μάλιστα τὰ τῶν αἱρεσιαρχῶν πονηρῶν σπερμάτων πονηρὰ τὰ γεώργια, κακῶν διδασκάλων κακὰ τὰ μαθήματα, καὶ εἰ ἄπλαστον, καὶ ἄτεχνον τὸ μαρτύρημα δοκοῦσιν ἐπιφέρειν, ἀλλὰ τἀληθὲς γέμουσι δολιότητος. καὶ γὰρ οὐ παράδοξον κατὰ Παῦλον, τοὺς ψευδαποστόλους μετασχηματίζεσθαι εἰς ἀποστόλους Χριστοῦ, ἐπειδὴ καὶ ὁ σατανᾶς μετασχηματίζεται εἰς ἄγγελον φωτός, οὐ μέγα δὲ εἰ καὶ οἱ διάκονοι τῆς ἀδικίας αὐτοῦ μεταμορφοῦνται ὡσανεὶ διάκονοι δικαιοσύνης. ἰατροῦ τοίνυν ἐπιστημονικωτάτου χρεών ἐστιν, ἀπ᾽ ἀρχῆς τῆς προσερπύσεως τοῦ ἰοβόλου δήγματος γνῶναι τὴν ἑκτικὴν καχεξίαν, ἵν᾽ εὐμαρῶς θεραπεύσηται. συμπολίτου ἐμπειροτάτου χρεία τυγχάνει κατ᾽ αὐτὴν τὴν πρώτην ἐπιβουλὴν τοῦ ἀποστάτου, ὅπως ἀποκόψηται τὸν ἐπίβουλον τῆς ὁμοφροσύνης πολιτείας. Θεολόγου εὐσεβεστάτου, καὶ τὴν εὐσέβειαν ἐγστερνισαμένου ἐν ἑαυτῷ Θεῷ καθυπείκοντος, δέον ἐστὶν ἐπιγνῶναι τὸν ἀντίδικον αἱρετικὸν κατὰ τὴν πρώτην αὐτοῦ παράλογον πρόθεσιν, καὶ πρότασιν, ὅπως ἀναιρήσῃ τὰς λογομάχους αὐτοῦ σοφιστικὰς ἀρχάς, ὧν ἀναιρουμένων συναναιρεθήσεται καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν

παράφορα συμπεράσματα, καὶ ἀντιλογήματα. εἰ γὰρ ὁ πρωτόπλαστος τῇ πρώτῃ προσβολῇ τοῦ Βελίαρ ἀνήκοος ἐγεγόνει, οὐκ ἂν ἐπηρεάσθαι ἐτύχομεν, ἢ ἐλέγχεσθαι θανατηφόρου παραβάσεως ἰαθείσης, καὶ ἀποκρυβείσης διὰ τῆς ὑπακοῆς τοῦ νέου Ἀδὰμ τοῦ ἐπουρανίου ἀνθρώπου τὸν προσκεκρουκότα ἀντιπλήξαντος, ἀπαιτοῦντα τὴν παράνομον εἰδωλολατρείαν ὑπὸ τοῦ δημιουργοῦ τῆς φύσεως, καὶ ὅλης τῆς κτίσεως ἐν ὁμοιώματι σαρκὸς ἁμαρτίας διὰ τὴν κοινὴν σωτηρίαν φανέντος, καὶ εἰπόντος τῷ πειράζοντι, καιρίαν δεδωκότος πληγὴν, καίπερ ἡττηθέντι παρὰ τοῦ ἀηττήτου. γέγραπται γὰρ Κύριον τὸν Θεόν σου προσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις. ἀκριβολογητέον τοίνυν μεθόδους τῆς ἐπιμελείας τὸν ἐχθρὸν τῆς πονηρίας, διότι ἔθος αὐτῷ ἐστι τὰ κυριώτατα μέρη τῆς ἡγεμονίας ἐπιβάλλειν ἑρπυστικῶς, καὶ ἐπιπλάστως. καθάπερ γὰρ βασιλίσκος τις, ἢ ἔχις, ἢ ἀσπὶς κωφὴ, καὶ βύουσα τὰ ὦτα αὐτῆς, καὶ ὅσα ἑρπυστικὰ, καὶ θανατηφόρα προσκρούσματα σκοπὸν ἔχουσι προσβάλλειν τὸ ἡγεμονικώτατον μέλος τὴν καρδίαν, ὅπως ἐκείνης ἐπικρατῆ γενόμενα ὅλον τὸ σῶμα, καθάπερ τοιχωρύχου ἀνεσκαφότος τὸν θεμέλιον τοῦ οἴκου ἐρείπιον, καὶ σεσαθρωμένον ποιήσωσι. τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ὁ ἀποστάτης ἄδικος, καὶ ἐπίβουλος τοῦ βασιλείου ἱερατεύματος, καὶ λειτουργήματος ἱερόσυλος παραλαβὼν ἐν ἑαυτῷ ὁποσηνδήποτε λογιζομένην κακίαν μηχανᾶται περιπειρόμενος ἐσφηνῶσαι ὅλην τὴν διάνοιαν ἐπὶ τὸ ἐπιβούλως συγκινούμενον πολίτευμα. καθάπερ νόσος τις ἐπιδήμιος, καὶ λοιμῶν κοινότατος διαλῦσαι τὴν ἐκ τῶν στοιχείων σύνθετον εὐκρασίαν τῶν ἐχόντων σωμάτων μίαν τὴν ἔμπνοιαν, καὶ τὴν αὐτὴν σύρροιαν, ἐφ' ᾗ συντηρούμενα τὰ συγκεκραμένα [illegible] τῇ πολυετίᾳ, διαλυόμενα δὲ τὰ σύνθετα παρὰ τῆς φθοροποιοῦ, καὶ [illegible] δυνάμεως ὀλιγοχρόνιον γίνεται τὸ ἐκτεταμένον βραχύβιον, ἧς πρῶτος [illegible] καὶ [illegible], καὶ λέγεται, καὶ συνωμολογεῖται τοῖς αὐτοῦ ὀπαδοῖς ὁ κακῶς συμβουλεύσας ἐκείνοις, καὶ αὐτῷ ἀντιτάξασθαι διὰ τῆς ἐπαγωγῆς τῆς ἐν ἑαυτῷ μοχθηρίας, τῇ τὰ πάντα καλῶς διατεθείσῃ τοῦ ζυγοσταθμήσαντος τὰ πάντα σοφίᾳ, καὶ πνεύματι, καὶ δικαιοσύνῃ, ὀρθῶς, καὶ κανονικῶς ἀποδιδούσῃ ἑκάστῳ τὸ κατ' ἀξίαν, ᾧ μὴ ἀγαπῶν ἐμμένειν ὁ ἀντίδικος, οἷος δὴ ζητῶν τὸ παρ' ἀξίαν, ἐμβροντήτος, καὶ παράφρων γινόμενος ἀποσχισθεὶς, καὶ ἀποταχθεὶς τῆς ἀριπρεποῦς εὐταξίας τοῦ ξυμφρονοῦντος πολιτεύματος, καθυπείκοντος τῇ κλήσει, καὶ τῷ ζυγῷ τῆς ἐν ἑαυτῷ συλλήβδην, ὅλας τὰς ἀρετὰς περιεχούσης δικαιοσύνης, καὶ κατάξαντος θείᾳ ῥοπῇ τὸν συγκεχωρηκέναι ἐπαρθέντα τὸ σπαρτίον τῆς ζυγοσταθμήσεως, καὶ οὕτω καλῶς, καὶ ὡσαύτως ἔχον προνοηθὲν τῷ δικαιολόγῳ τῆς βασιλικωτάτης τῶν ἀρετῶν τοῦ Θεοῦ προστάγματι, μήπως τοῦ ἀποστάτου συγχωρηθέντος τοῖς οὐρανοῖς, καὶ ἀποκεκλημένοις τοῦ βασιλεύοντος ὅσων τε ὁρατῶν, καὶ ἀοράτων συμπολίταις ἡ ἐκείνου ἐκπεφαυλισμένη προαίρεσις διαδόσιμος ἐπισυμβῇ τοῖς ὑγιαίνουσι μέλεσι, καὶ διαφθείρῃ τὸ σύνολον, καὶ ἐπακολουθήσῃ τὸ χεῖριστον, ζημιουμένου τοῦ μακαρίου πολιτεύματι κατακρατῆσαι τοῦ ἐν τῇ εὐδαιμονούσῃ πολιτείᾳ βελτίονος (ὃ μὴ γένοιτο Χριστὲ παμβασιλεῦ) καὶ γὰρ ἀποτυχὸν εὐπρεποῦς, τῆς ἀρίστης συνουσίας, ἐκ [illegible] τῆς ἰδίας τοποθεσίας οἷον δὴ φαῦλον τυγχάνον, καὶ καθ' ἑαυτὸ στασιάζον ὑπάρχει, παρεχόμενον γὰρ τοῖς ὑπὸ τοῦ ἀγαθοῦ Θεοῦ δικαίως ἀποδοθεῖσι, καὶ κατάλογον διακοσμηθεῖσιν, [illegible] οὐ παύεται παρὰ λόγον τὸ ἴδιον τῆς μοχθηρίας τοῖς μὴ πειθομένοις δοχείοις, στασιασταῖς οἷοις δεκτικοῖς πρὸς αὐτοπροαίρετον ἐκφαυλισμὸν κακῶς διακειμένοις ἐπὶ τῇ διαιρέσει τῆς μιᾶς, καὶ ἀδιαιρέτου πνευματικῆς σφραγῖδος τοῦ ἑνὸς ἀκηράτως κεκοσμημένου μετὰ τῆς μιᾶς ἑνοποιητικῆς,

τικῆς, καὶ ἀνακαινιστικῶς συντεταγμένης ἀγαλλιάσεως, καὶ συνοικούσης ἀδελφότητος, ἀλλὰ προσερπυσάμενος οἷος δὴ ὄφις δολιώτατος μετασχηματισθεὶς ἰοβάλλει τὸν ἰὸν τῆς φθορᾶς, καὶ τῆς κακίας ἐπιχέων, ἔκπαλαι μὲν, καὶ ἐν ἀρχῇ ἀπεργασάμενος τὸν ἡμέτερον προπάτορα πεποίηκεν ἐξόριστον τῆς τρυφῆς τοῦ παραδείσου κλαίοντα, καὶ ὀδυρόμενον ἀπέναντι καθεζόμενον. σὺν ἐκείνῳ τῷ πρωτοπλάστῳ καὶ ἡμᾶς τοὺς αὐτοῦ ἀπογόνους, οἵτινες ἀπαθανατισθέντες καὶ ἀναπλασθέντες (οἱ πρώην συντριβέντες) τῇ παρουσίᾳ, καὶ συγκαταβάσει τοῦ νέου Ἀδὰμ τοῦ ἐπουρανίου ἀνθρώπου, τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καίπερ δεσμεύσαντος τὸν πρώην συντρίψαντα τὸ θεῖον κεράμιον, ἀλλ' οὐ κατὰ τὴν ὑστάτην ποινὴν, εἰμὶ τὸν ἔσχατον κοδράντην, τοῦτο νομίζω, τοῦ Θεοῦ συγχωρήσαντος, ὅπως ἐν τῇ δευτέρᾳ παρουσίᾳ τῷ πυρὶ, καὶ περὶ τῆς φοβερᾶς βηματοστασίας διακριθῇ ὁ σῖτος τοῦ ἀχύρου, καὶ δοκιμασθῇ τὸ χρυσίον λαμπρυνθησόμενον μὲν, κατακαυσόμενον δὲ τὸ ἄχρηστον ἐκ τῆς αὐτοπροαιρέτου αὐτῶν ἀπειθείας, ἢ αἰσχροεργίας μετὰ τὴν ἀναγέννησιν ἀποληψόμενα τὴν ἀντιμισθίαν, καὶ ἀνταπόδοσιν. τί ποιεῖ πάλιν ὁ ἀπατεὼν, καὶ ἀντίδικος, οὐδεὶς ἀπάτας, καὶ δόλους ἐπιτεχνώμενος, καταδουλῶσαι ἑαυτῷ διὰ τῆς εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν βλασφημίας, καὶ γλωσσαλγίας παντοδαποῖς τοῖς ἐκφαυλίσμασιν ἡμᾶς τοὺς ἐλευθερωθέντας τῆς τυραννίδος αὐτοῦ μὴ διὰ τὰς ἰδίας δικαιοσύνας, ἀλλὰ διὰ τὸν ἄπειρον αὐτοῦ τοῦ Κυρίου πλοῦτον, καὶ ἔλεον σώσαντος τοὺς εἰς αὐτὸν πεπιστευκότας, καὶ τὴν ἀνθρώπινον εἰδωλολατρείαν, καὶ τὴν καθ' αὐτοὺς οἴησιν ἀποσκιρτηκότας διὰ λουτροῦ παλιγγενεσίας. καὶ οὕτω μὲν οὓς διενοήσατο ὁ ἰοβόλος λιχνευομένους τοῦ δόλου προσεπιπλάσσει ἄγκιστρον φθαρτικὸν τοῖς χάσκουσιν ἐπὶ τὸ θανατηφόρον δέλεαρ, ἐφ' οἷς πρὸς τοῖς ἄλλοις διεχειρίσατο μὴ ὅτι γε μόνον τοὺς πάλαι αἱρεσιάρχας οὓς δὴ παραχωρήσει Θεοῦ προσαπεγνωσμένους Ἀρειανοὺς, Εὐνομιανοὺς, Νεστοριανοὺς, Διοσκορίτας, Ὠριγενιανοὺς, καὶ τὴν ἐπάρατον αὐτῶν λοιπὴν ἀποκλήρωσιν, ἀλλὰ καὶ τὸ φιλοτιμούμενον γραμμάτιον προσαπεδείξατο, τὸν ἐπίγειον καυχώμενον εἶναι Θεὸν, καὶ τὴν πίστιν, καὶ ὁμολογίαν, ἣν ὀφείλομεν εἰς ὑπακοὴν πίστεως τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ποιεῖν αὐτῷ προσαποδιδόναι καταναγκάζεται τὸ καθ' ἡμᾶς ἐλεύθερον ἡ νέα εἰδωλολατρεία, πλείονα ἐξουσίαν Θεοῦ παράλογον ἑαυτῷ σφετερισαμένῳ παντοδύναμον ἑαυτὸν καλοῦντι, καὶ πάντων κατεξουσιάζειν προαιρουμένῳ, καὶ τῆς ἀκενωτίας ὑπερπλήρη χάριτα πανταχοῦ ὑπὲρ τὰς Ἡλιακὰς βολὰς διαλάμπουσαν νόμον ἁμαρτίας, καὶ μὴ πνεύματος ἐλευθερίας ἀνόμως πεποιηκότι τῆς αὐτοῦ τοπογραφίας ἐπισφραγίσαντι, τούτου χαίροντι τούτῳ ἐπὶ φιλοτιμίᾳ, καὶ ἐπάρσει, δι' ἃ τοῖς καταχθονίοις πεπεδημένοι ἐγεγόνειμεν, ὅσῃ τὸν σωτῆρα ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐπὶ ταπεινοφροσύνῃ, καὶ πραότητι, δι' ἃ τῶν δεσμῶν ἀπαλλαγέντες εἰς οὐρανίους μονὰς συνανέβημεν τῷ συγκαταβάντι, καὶ συνανυψώσαντι λυτρωτῇ δεδωκότι ἑαυτὸν ἀντίλυτρον ὑπὲρ τοῦ κόσμου παντὸς τῆς σωτηρίας, καίπερ μὴ παντὸς εὐεργετουμένου διὰ τὸ εἰς ἐκεῖνον τὸν δεῖνα ἀνήκοον, καὶ καθ' αὐτοὺς φίλαυτον, καὶ φίλαρχον, καθάπερ Δάθαν, ἢ Ἀβειρὼν κενοδοξήσαντες τῇ ἱερωσύνῃ, εἰς συγκολλώμενος, καὶ ἐγκαλινδούμενος προσωποποιεῖται πρόσωπον Χριστοῦ ὁ Ἀντίχριστος, ὁ ἀνακαινιστὴς τῆς Ἑβραϊκῆς νομοθεσίας, ὁ ἑσμὸς πάσης αἱρεσιαρχίας, τὸ Βάαλ εἴδωλον, καὶ ἡ Ἀκαρρηνῶν μυῖα γονυπετουμένη τοῖς Ἀχαὰβ, καὶ Ζαμβρὶ, καὶ Ἰεζάβελ ἐρημώσεως βδελύγμασιν, ὅστις καθάπερ ὁ πάλαι ἀποστάτης ἀπωσθεὶς τῆς εὐτάκτου χορείας, οὐχ ἡσύχασεν ἐπισπῶν τῆς αὐτοῦ ἀποστασίας τοὺς ἀποβόλους τῇ ἐκείνου ἀπωλείᾳ.

τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ οὗτος ἀποσχισθεὶς τῆς κατὰ τὸν Χριστὸν τὸν πραότατον, τὸν γεγονότα, τύπον, καὶ ὑπογραμμὸν ὅσηστε μετεωροφροσύνης συντεταγμένης καθηδρείας μεγαλορρήμων συνεξέλκει ἑαυτῷ τοὺς ὑπογραφέας τῇ αὐτοῦ παραλόγῳ ἀδικοδοξίᾳ, μεθ' ὧν συνελκύσαι τοῖς ἄλλοις ἔδοξε καὶ τὸν νέον ἀποστάτην λύκον ὄντα ἐν σχήματι προβάτου μετασχηματισθέντα ἐπελθεῖν τῆς ἀσύλου ἐκκλησίας εἰς ἀπάτην χειρογράφου, καὶ οἰήσεως Ἄμβωνα, προσαποκρουσθέντα δὲ τῆς ἀνδρωνίτιδος, καίπερ τετευχότα γυναικωνίτιδος, εἶτα ἀπομακρυνθέντα τῷ παραγράφῳ παραλογήσασθαι ἐγγράφως, καὶ ἐπιστεῖλαι μεθ' ὑπουλότητος, καὶ Αὐθαδιασμοῦ ἰουδαϊκῆς τὴν ὅσην δόξαν πάλαι (ὡς ὕπουλον, καὶ κακόηθες ἕλκος τῆς πονηρίας ἑαυτῷ συγκεκρυμμένην εἶχε) τὸ νῦν εἶναι ἐμφανισθεῖσαν μεθ' ὅσης τῆς δοκησισοφίας, καὶ καθυβρίσεως τῆς ἐκκλησίας, μᾶλλον δὲ αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ, μὴ εἰδότα, καὶ ὑπομιμνησκόμενον τῶν θεοπνεύστων λογίων, ὅτι ὁ λόγος καθαρός, καὶ ἀδόλωτος ὢν οὐ λιθάζεται, ἀλλὰ μᾶλλον ἀνίκητος βούλεται βάλλει τοὺς λιθάζοντας τῇ σφενδόνῃ τοῦ πνεύματος καίπερ γιγαντιαίους, καὶ τοὺς ἐκ Γολιὰθ τῇ μεγαλορρημοσύνῃ ὑπερεχόμενος αὐτῶν δίκην ἡλιακῆς ἀκτῖνος μέσον τοῦ βορβόρου ἀβλαβὴς τῇ πραότητι. καὶ ὅτι τῶν ἀχαρίστων αἱ δωρεαὶ μετατρέπονται, πρὸς οἷς καὶ τὸ δὴ λεγόμενόν ἐστι, πονηρία ἣν εἶδον ὑπὸ τὸν ἥλιον ἄνδρα δόξαντα παρ' ἑαυτῷ σοφὸν εἶναι, ὅστις δὴ προσποιεῖται κάλλος ἐπίπλαστον, καὶ ἐπώνυμα εἰρήνης καθυπόκειτον, τῷ τέλει γέμων δολιότητος, καὶ τὴν ὁμόφρονα θεοπρεπῆ ἀγάπην ἀποσχιζόμενος, ὡς ἐγκαλῶν τάχα τῷ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει Κυρίῳ Ἀθανασίῳ τῷ Πατριάρχῳ καταλαλήσαντι τοῦ πρωτοκορυφαίου τῶν ἀποστόλων Πέτρου, καὶ ταῦτα παρέγγραφα μετὰ τὴν ἐντεῦθεν ἐκείνου εἰς οὐρανούς, καὶ θείας μονὰς μετάστασιν, ἢ καὶ διάβασιν. καὶ τίς ὁ ἄλογος λόγος αὐτοῦ, καὶ παράλογος γραφή, πῶς ὁ προβατόσχημος Λύκος ἐπεξερχόμενος τοῦ ποιμένος οὐ καταθοινήσει τὸ ποίμνιον, πῶς ὁ τὸν νυμφίον τῶν ἀγκαλῶν, καὶ περιπλοκῶν τῆς νύμφης διχοτομησάμενος τῆς νύμφης οὐκ ἐπιβουλεύσεται, καὶ κατασφάξεται, πῶς ὁ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον, καὶ τὸν οὐρανοφάντορα Βασίλειον ἐλέγχων ὡς κακοδόξους, ὄντας δὲ καὶ χρηματίσαντας ὀρθοδοξοτάτους, οὐ μέμψεται πρώτῃ, καὶ δευτέρᾳ συνόδῳ οἰκουμενικῇ δογματισάσαις περὶ τῆς κατὰ συνάφειαν μιᾶς ἀδιαιρέτου οὐσίας, καὶ φύσεως τῆς ἐν πατρί, καὶ υἱῷ, καὶ πνεύματι καλῶς γνωριζομένης, πιστευομένης, καὶ ὁμολογουμένης, πῶς ὁ τὸν τρισκατάρατον Ὀνώριον, καὶ ὅσους Μονοφυσίτας, καὶ Μονοθελήτας παρεκδικῶν οὐκ ἐπάγεται ἀντίδικος τῇ ὀρθοδόξῳ ἐκκλησίᾳ, καὶ τοῖς οἰκουμενικοῖς κατ' ἐκείνων θεοκινήτως καταψηφίσασι συναθροίσμασιν, ἀλλ' ὁ ἀπόνους αὐτοῦ σκοπὸς οὐχ οὕτως ἕπεται εἰρηνικός, καὶ σύμφωνος Θεοφόρων Πατέρων δόγμασιν ἐπιγινωσκόμενος τοῖς αὐτοῦ παραλογίσμασιν, ἀλλ' ὅλος ἀποβλέπει ἐπὶ τὸ θεοπλαστουργῆσαι, καὶ θεοποιῆσαι, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν λατρευτικῶς προσκυνῆσαι τὸν πάππαν, καὶ τὸ σέβας τῆς ὀρθοδοξίας, καὶ τὴν χάριν τῆς εὐεργεσίας, τῆς κοινοτάτης ἀφελεῖν τοῦ Χριστοῦ, καὶ καταδουλώσασθαι εἰς τὸν ἐπίγειον καυχώμενον Θεόν, ὅπως τέκνα τῆς ἀνεξικακίας, καὶ ἄνδρες τῆς λογικῆς λατρείας τελειούμενοι ταῖς φρεσί, καὶ τῇ τοῦ πνεύματος χάριτι μηδέποτε ποιήσειαν λατρεύοντες, ὁμολογοῦντες, καὶ πιστεύοντες εἰς ἕνα καὶ μόνον θεὸν πρὸ καταβολῆς κόσμου τρισυπόστατον, πατέρα ἀγέννητον, καὶ μόνον τὴν ὑπόστασιν αὐτοῦ γεννῶσαν τὸν ἐξ αὐτοῦ υἱόν, καὶ προβάλλουσαν τὸ παρ' αὐτοῦ ἐκπορευόμενον πνεῦμα ἅγιον, υἱὸν δὲ μόνον ἐκ τοῦ πατρός, καὶ μόνον γεννητόν, πνεῦμα δὲ ἅγιον ἐξ αὐτοῦ καὶ μόνου τοῦ πατρὸς ἐκπορευτόν, εἰς ἃ βεβαπτίσμεθα

καὶ τελει-

καὶ τελειούμεθα, τρία μὲν κατὰ τὴν ὑπόστασιν ὀρθῶς διαιρούμενα ἀδιαιρέτως, ἓν δὲ κατὰ τὴν οὐσίαν, καὶ τὴν φύσιν, εὐσεβῶς συνενούμενα, καὶ συνυπάρχοντα διαιρετῶς, μεθ' ὧν συλλατρευόμενα. Ὁμολογοῦμεν, καὶ πιστεύομεν εἰς τὴν ἔνσαρκον οἰκονομίαν διὰ τὴν ἐνυπόστατον Σοφίαν τοῦ Θεοῦ λόγου ἑνωθεῖσαν ἀτρέπτως τῇ παρ' αὐτοῦ δημιουργηθείσῃ ἀνθρωπότητι, μεθ' ἧς πιστεύομεν λατρευτικῶς σὺν τοῖς ῥηθεῖσιν εἰς τὴν αὐτοῦ ἀνάμνησιν τοῦ ποτηρίου, καὶ τοῦ ἄρτου, ἅπερ ἐστὶ τὸ ἄχραντον αὐτοῦ σῶμα κλώμενον ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου σωτηρίας, καὶ τὸ τίμιον αὐτοῦ αἷμα ἐκχυνόμενον ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου σωτηρίας ἀμφότερα ἀχωρίστως μεταδιδόμενα εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, ἥτις ἐστὶν ἡ παρακαταθήκη, καὶ τὸ Κεφάλαιον τῆς πίστεως ἡμῶν παραδοθὲν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν τοῦ γεγονότος τύπου, καὶ ὑπογραμμοῦ ὅλης τῆς περὶ ἡμᾶς οἰκονομίας τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, καὶ ἀποστόλοις τῇ νυκτὶ τῆς αὐτοῦ παραδόσεως καταπεμφθεῖσαν ἀλληλοδιαδόχως ἡμῖν ὑπ' αὐτῶν ἐνεργουμένην, καὶ λειτουργουμένην ὁμοτρόπως ἄχρι τῆς σήμερον τῇ τοῦ Χριστοῦ χάριτι. τὰ δ' ἄλλα τιμῶμεν, καὶ προσκυνοῦμεν ὡς δεῖ, καὶ ἀπαιτεῖ τὸ ἐποφειλόμενον χρέος τῆς κατ' ἀξίαν τιμῆς κατὰ τὴν παράδοσιν τῆς ἐκκλησίας, καὶ διάταξιν τῶν θεοσυλλέκτων συνόδων, καὶ διδασκαλίαν τῶν θείων πατέρων, δήπουθεν τὴν πάναγνον μητέρα ὡς θεοτόκον, καὶ τοῦ Θεοῦ λόγου γεννήτειραν τιμῶμεν, καὶ προσκυνοῦμεν, τοὺς ἀποστόλους ὡς κήρυκας τοῦ εὐαγγελίου τῆς χάριτος. τοὺς μάρτυρας, ὡς ἀθλήσαντας ὑπὲρ Χριστοῦ. τοὺς ἱεράρχας, ὡς ποιμένας, καὶ διδασκάλους σὺν ταῖς αὐτῶν εἰκόσι τιμωμέναις σχετικῶς. καὶ συλλήβδην εἰπεῖν, πάντας τοὺς ἁγίους κατὰ τὸ ἐπιχορηγηθὲν αὐτοῖς χάρισμα παρὰ τῆς κοινῆς χάριτος τῶν ὅλων Θεοῦ καὶ ὡς ἔχει ἕκαστος τὸ ἀνάλογον, καὶ παράλληλον, καὶ ὑπάλληλον τοῦ χαρίσματος ἐπ' αὐτόν, καὶ μόνον τὸν παντευεργέτην Θεὸν διὰ τῆς εἰς αὐτὸν πίστεως, καὶ σεβάσματος, κατὰ τὸ πολλαὶ μοναὶ παρὰ σοὶ σῶτερ πεφύκασι κατ' ἀξίαν πᾶσι μεριζόμεναι κατὰ τὸ μέτρον τῆς ἀρετῆς, ἐφ' οἷς ὡς μεσίτην Θεοῦ, καὶ ἀνθρώπων, οὗ τῷ αἵματι ἐξηγοράσθημεν, αὐτὸν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐντυγχάνοντα ὑπὲρ ἡμῶν ὁμολογοῦμεν εἶναι, καὶ μεσιτεύειν ἀδιαλείπτως. τὴν δὲ πάναγνον θεοτόκον ὡς ὑπερένδοξον Θεοῦ μητέρα πρεσβεύουσαν ὑπὲρ ἡμῶν, τοὺς δὲ ἐνδόξους ἀποστόλους, καὶ πάντας τοὺς ἁγίους ὡς φιλιωθέντας Θεῷ, καὶ υἱοθετηθέντας πρεσβεύειν ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ ἱκετεύειν τὸν πανοικτίρμονα Θεὸν γενέσθαι ἡμῖν ἱλαστήριον ἐν τῇ φοβερᾷ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως, ὡσαύτως τοὺς ἐνταῦθα ἀξιωθέντας ἐκκλησιαστικῆς ἀξίας, καὶ χρίσματος ὡς ὄργανα τῆς ἀξίας, καὶ τῆς χάριτος ἐνεργεῖν τοῖς τοῦ Θεοῦ ῥήμασι, καὶ τῷ θείῳ βουλήματι καθυπείκοντα, μηδὲν παρ' ἑαυτῶν αὐτουργεῖν, ἢ δημιουργεῖν κατὰ τὴν τινῶν παράνοιαν, καὶ τὸν παράλογον αὐτῶν σκοπόν, ὅτι μήγε τὸ οἰκεῖον θέλημα ὑποτασσόμενον τῷ θείῳ βουλήματι. ἐν τούτοις ἱστάμεθα, καὶ ἐμμένομεν ἀσαλεύτως θεμελιούμενοι πρῶτον ἐπὶ τὴν ἀσάλευτον πέτραν τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ ὡς εἰς λίθον ἀκρογωνιαῖον, καὶ μόνον ἄτρεπτον, σκάνδαλον μὲν τοῖς ἀπειθοῦσιν εἰς αὐτόν, ἀρραγῆ δὲ πέτραν σωτηρίας τοῖς πιστεύουσιν εἰς αὐτόν, ἐπακολουθοῦντες ὅσηγε γραφῇ παλαιᾷ τε, καὶ νέᾳ θεοπνευσθείσῃ τῇ χάριτι τοῦ παναγίου πνεύματος, κανονιζόμενοι οἰκουμενικοῖς συστήμασι, καὶ τοῖς κατὰ τόπον συνόδοις, εἴτε ἀποστολικῶν παραδόσεων, εἴτε θεοφόρων πατέρων συνθήμασι μὴ ἀποβάλλοντες, ἀλλὰ μᾶλλον μεθ' ὅσης τῆς χρεωστουμένης εὐλαβείας ἀποδεχόμενοι τὰς παραδόσεις τῆς ἐκκλησίας ὅσας τε ἐγγράφους, καὶ ἀγράφους, σὺν αὐταῖς καὶ τὰς περιβλήσεις, καὶ θεσπίσματα τῶν θεοστέπτων, καὶ θεοφρουρήτων βασιλέων ἔτι τε ἐξηγήσεις,

γήσεις, καὶ Ἑρμηνείας τῆς θείας γραφῆς ὀρθῶς φιλοπονηθείσας τοῖς οἰκουμενικοῖς διδασκάλοις· ἐφ᾽ οἷς ἐνίοτε καὶ χάριν παιδείας οὐκ ἀποβαλλόμεθα καὶ τὴν ἔξω Σοφίαν, ἥτις αἰχμαλωτιζομένη τῇ ὑπακοῇ τοῦ Χριστοῦ χρήσιμος ἐπιγίνεται τῇ ἐκκλησίᾳ αὐτοῦ, ὡς δοκεῖ τῷ οὐρανοφάντορι Βασιλείῳ, καὶ τῷ ξυμπνόῳ αὐτοῦ Γρηγορίῳ εἰς τὸν ἐκείνου ἐπιτάφιον μετὰ τῆς οἰκουμενικῆς ἑβδόμης συνόδου. τὰς δ᾽ ἄλλας καιναλογίας ὡς μύθους, καὶ παραληρήματα, καὶ πόῤῥω τῆς χριστιανικῆς πολιτείας ἀδίκως διασύροντα τοὺς καταλοχθέντας τῷ χριστιανικῷ πληρώματι προσαποκρούομεν, δικαιοσύνῃ, καὶ θέμιδι θείᾳ χρώμενοι νενομισμένῃ, καὶ κεκανονισμένῃ ὡς εὐλόγῳ οὔσῃ, καὶ Θεῷ ἀγαπητῇ, καὶ ἐπιποθήτῳ, καθ᾽ ἣν ἀποδώσει ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ ὁ ἀλάθητος κριτής. ἅπερ εἰ ταῦθ᾽ οὕτως ἔχει, καὶ διάκειται ἡ ἐπακολουθοῦσα διάλυσις, καὶ ἀπόκρουσις τῶν παραληρημάτων καὶ παρεξηγημάτων τοῦ ἀντιδίκου δῆλον, καὶ εὔσημον ποιήσεται, ἣν ἀπεφήναμεν θείᾳ συμμαχίᾳ σχολαστικωτέραν ὡς ἀκριβολογωτέραν, καὶ τῶν κατὰ βάθος τοῦ πνεύματος ἐξεταστικωτέραν διῃρημένην τέσσαρσι πραγματείαις, ὧν ἡ πρώτη περιέξει τὴν παράγραφον ἐπιγραφὴν τοῦ ἀντιδίκου, πρὸς ὃν ἐπεστάλη, καὶ τὴν προκατασκευὴν, καὶ περίληψιν ὅλης τῆς ὑποθέσεως συντετμημένως ὅσον οἷόν τε μετὰ τῆς ἀκριβολόγου ἐξετάσεως τοῦ παραγνώμονος κανόνος προϋποκειμένου ὡς ἀναντιῤῥήτου ὑπὸ τοῦ ἀντιδίκου. ἡ δευτέρα διασαφηνίσεται τὸν ἐποφειλόμενον λόγον τῆς πίστεως τῆς εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν χριστόν. ἡ τρίτη τὴν λογικὴν λατρείαν. καὶ τέως ἡ τετάρτη τὴν κτίσιν ἀκτίστου χάριν τῆς θείας δόσεως πραγματεύσεται, ἕκαστον ἀκριβολογούμενον ταῖς πρεπούσαις αὐτῷ περιστάσεσι, καὶ ἐπακολουθείαις μηδὲν παρ᾽ ἑαυτῶν προστιθέμενοι, ὅτι μή γε τὴν τῆς πραγματείας διάταξιν, πάντα διασαφηνίζοντες τοῖς καθέπουσι λόγοις τῆς θείας γραφῆς, καὶ τῶν θείων πατέρων ἑρμηνείαν, ὅπου ἐὰν ἀναγινώσκηταί τι ὑπὸ τοῦ ἐναντίου δοκοῦν συγκεχωρημένον οὐδεὶ ἀπορεῖν, καὶ θαυμάζειν τὴν παγίδα τῶν θηρατῶν. καὶ τὴν ἐνέδραν τῶν πολεμούντων πρὸ τῆς ἐξετάσεως κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον, περὶ γὰρ τὰς αὐτὰς θεογράφους δέλτους, καὶ πλάκας τοῦ θείου πνεύματος καταγίνονται ὅ, τε αἱρεσιάρχης, καὶ ὁ εὐσεβέστατος, ἀλλ᾽ ἐκεῖνος μὲν ἐγκεκρυμμένον ἔχων τὸν δόλον, καὶ ἐγκατάσκοπα τὰ ἐρωτήματα, προβάλλει λόγους οὐχ ἵνα τι χρήσιμον λάβῃ ἐξ αὐτῶν, ἀλλ᾽ ὅπως ἐὰν μὴ συμβαινούσας τῇ ἑαυτοῦ ἐπιθυμίᾳ τὰς ἀποκρίσεις εὕρῃ ταύτην ἀφορμὴν δικαίαν ἔχειν δόξῃ τοῦ πολέμου. οὗτος δὲ μὴ βουλόμενος παρέργως ἀκούειν τῶν θεολογικῶν φωνῶν πειρᾶται τὸν ἐν ἑκάστῃ λέξει, καὶ ἑκάστῃ συλλαβῇ κεκρυμμένον τὸν νοῦν ἐξιχνεύειν ὡς ὄντος πρὸς ἐκείνων τῶν οὐκ ὀργῶν εἰς εὐσέβειαν, ἀλλὰ τῶν γνωριζόντων τὸν σκοπὸν τῆς κλήσεως τῶν εὐσεβῶν. ἡμῶν διαταχθήτω λοιπὸν ἡ διάλυσις τῶν ἐγκλημάτων τοιούτως μετὰ προστρώσεως αὐτῶν, καὶ ἀντιστάσεως τῶν αὐτῶν ἀπαρχόμενοι τῆς πρώτης πραγματείας ἐκ τῆς παρεγγράφου ἐπιγραφῆς τοῦ ἀντιδίκου.

ΠΡΑΓΜΑΤΕΊΑ Α΄.

Κεφ, ά.

Περὶ τίτλου, ἤτοι ἐπιγραφῆς.

Τῷ παναγιωτάτῳ, καὶ τοῖς περὶ αὐτὸν ἀρχιερεῦσι, καὶ κληρικοῖς, καίτοι πετρομαχοῦσιν, καὶ ταυτὸν εἰπεῖν χριστομαχοῦσιν, ὁ γὰρ, φησὶν, ὑμᾶς ἀθετῶν, ἐμὲ ἀθετεῖ, καὶ τὸν ἀποστείλαντά με, καὶ πᾶσι τοῖς αὐτοῖς ἀσμενίζουσι, καὶ τοῖς μὴ ἡδομένοις, ἄρχουσί τε πᾶσι,

καὶ

καὶ παντὶ τῷ χριστιανῶν συστήματι εὐνοϊκῶς ἀκοῦσαι μετὰ θεοσεβείας πάσης ἐπεύχεται ὁ συγγραφεύς. Τῆς αὐτοσυστάτου ἀληθείας τῶν πρὸς Ἀθανάσιον τὸν Πατελάρον πατριάρχην ὄντα ἐν τῇ Κωνσταντίνου, καὶ διδάξαντα τὰ κάτωθεν ἐν τῇ ἑορτῇ τῶν ἁγίων ἀποστόλων, καθ᾽ ἣν ἡμέραν τῇ δικαίᾳ τοῦ Θεοῦ κρίσει καὶ τοῦ θρόνου ἐξεβλήθη. ἔτει ,αχνβ΄.

Ἀντίστασις.

Τέτταρα παραχαράττει, καὶ μέμφεται κατὰ πρώτην ἀφετηρίαν τὸ ἰοβόλον, καὶ ἑρπυστικὸν δῆγμα τοῦ ἀντικειμένου. πρῶτον τὸν πατριαρχικὸν τίτλον, καὶ δεύτερον τὴν ἐπιγραφὴν τῶν χριστιανῶν. τρίτον, τὴν θεοσεβῆ εὔνοιαν. τέταρτον, τὴν αὐτοσύστατον ἀλήθειαν, ἐπειδήπερ ὑποκρίνεται τὸν ἀσπασμὸν, καὶ τὸ Ἰούδα φίλημα, εἰς οὗ τὴν καρδίαν διάβολος ἐβέβλητο, ἔχουσαν ζῆλον, καὶ ἐρίθειαν κατακαυχωμένου, καὶ ψευδομένου τῆς ἀληθείας, καὶ τῆς θεοσεβείας. καὶ γὰρ οὔτε προβάλλει τὸν ἀσπασμὸν, ὡς δεῖ, οὔτε κατὰ τὸ ἑπόμενον ἀποδείκνυσι τὸ προηγούμενον, οὔτε τἀγαθὸν προαιρεῖται τοῖς εὐσεβέσιν ἐν εἰρήνῃ, καὶ τῷ ἀκαταλύτῳ συνδέσμῳ τῆς εἰς Θεὸν ἀγάπης, οὔτε ἐκ τῶν τεθέντων συνάγει ἕτερόν τι ἐξ ἀνάγκης· οὐ πρόσεισι γὰρ ἀποδεικτικῶς, ἀλλὰ παραλογιστικῶς ἐν ἀντιφάσει τοῦ συμπεράσματος, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν κατὰ τὸν θεῖον Ἰάκωβον, οὐ προσέρχεται ἐκ τῆς ἄνωθεν σοφίας οὔσης πρῶτον μὲν ἁγνῆς, ἔπειτα ἐπιεικοῦς, εἰρηνικῆς, εὐπειθοῦς, μεστῆς ἐλέους, καὶ καρπῶν ἀγαθῶν, ἀδιακρίτου, καὶ ἀνυποκρίτου. ἀλλὰ φυλλεκτικῶς, φυσήσας, καὶ κομμώσας αὐτὸς ἑαυτὸν μετ᾽ ἐπιγείου ψυχικῆς, καὶ δαιμονιώδους δοκήσει σοφίας καὶ ὑπεροχῆς ὑψηλότητος.

Περὶ τοῦ πατριαρχικοῦ τίτλου.

Ἰστέον λοιπὸν, ὅτι ὁ τίτλος ἐστὶ λέξις Λατινική, παραγομένη ἐκ τοῦ ἰδιώματος αὐτῆς ἐκ τοῦ ῥήματος τοῦ ἔορ, ὅπερ σημαίνει τὸ ἐνατενίζω, καὶ καθορῶ, καὶ φυλάττω, καὶ ἐκδικῶ, καὶ ἐνδείκνυμι, καὶ ἐπιγράφω. ἐνατενίζοντες γὰρ οἱ ἄνθρωποι, καὶ καθορῶντες τὸν τίτλον, καὶ τὴν ἐπιγραφὴν, μανθάνουσι παρ᾽ ἐκείνης τὸ εἰκονιζόμενον. διὸ φησὶ καὶ ὁ σωτὴρ ἡμῶν τοῖς ὑποκρινομένοις φαρισαίοις, φέρετέ μοι δηνάριον, ἵνα ἴδω, οἱ δὲ ἤνεγκαν, καὶ λέγει αὐτοῖς τίνος ἡ εἰκὼν αὕτη, καὶ ἡ ἐπιγραφή; οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, Καίσαρος. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, ἀπόδοτε τὰ Καίσαρος Καίσαρι, καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ, καὶ ἐθαύμασαν ἐπ᾽ αὐτῷ. ὥστε ἐκ τῶν ῥηθέντων, καὶ παραδειγματισθέντων ἕπεται τὸν τίτλον εἶναι εἰκόνα τοῦ ἐξεικονιζομένου, καὶ ἐπιγραφὴν οἱουδήποτε ἔργου, ὅπερ δηλαδὴ βιβλίῳ πράγματι, ἢ ἀνδριάντι, ἢ νομίσματι, ἢ ἀξιώματι ἐπιγράφεται, ὅπως ἐν τῷ ἅμα κατὰ πρώτην ἀτένισιν ἐπιγνῶμεν τοὔργον, ἢ τὸν τεχνίτην, ἢ τὸ ἀξίωμα, ὡς τύπῳ διαλαβεῖν, ὄργανον Ἀριστοτέλους ἐπιγράφοντες, διαιροῦμεν αὐτὸ τῆς πλατωνικῆς διαλέκτου. λιθοξόον λέγοντες οὐκ ἐπινοοῦμεν τὸν τραπεζίτην, ἢ τὸν χρυσοχόον. πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως εὐφημοῦντες νέας ῥώμης, καὶ οἰκουμενικὸν, πατριάρχην οὐκ ἀκούομεν τὸν Ἀλεξανδρείας μεγαλοπόλεως, Λιβύης πενταπόλεως, καὶ πάσης γῆς αἰγύπτου. ἐγχαραττόμενον τοῖς νομίσμασιν ἀναγινώσκοντες λοδοβίκος θεία χάριτι ῥὴξ Γαλλίας, καὶ Νοβαρρίας οὐκ ἀκούομεν τὸν Ἰσπανίας, ἢ τὸν Βρεττανίας. παραχαράττειν λοιπὸν ὁ ἀντίδικος βιάζεται ἐκ πρώτης ἀφετηρίας τὸν πατριαρχικὸν τίτλον, ὡς οἱ πάλαι θεοκτόνοι τὸν τοῦ Κυρίου, καίπερ μηδὲν ἰσχυκότες, ἀλλὰ μᾶλλον θριαμβεύσαντες, καθὰ καὶ οὗτος τῆς παρούσης ῥοπῆς οἴεται ἔνοχος. λοιπὸν τῇ τῶν παραχαραττόντων τῶν βασι-

λικὸν

λικὸν χαρακτῆρα, καὶ καθυβριζόντων τὴν βασιλικὴν, καὶ πατριαρχικὴν εἰκόνα κοινῇ ψήφῳ ὑπογίνεται), ὡς ἐπισκευαστὴς τῆς μακαρίας τριάδος, βασιλικῆς προβλήσεως, οἰκουμενικῆς συνόδου ἐπίβουλος, καὶ παρὰ τὴν κοινὴν πεῖραν καταναγκαζόμενος ἰδιοποιήσασθαι, καὶ ὑποβιβάσασθαι μονώτατος ὁ οὐδενέστατος τὸν ὑπὸ πάντων κοινῇ ψήφῳ ἀναβιβαζόμενον, τὸ μὲν, διότι ἀνθίσταται τῇ βασιλικῇ προβλήσει, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν αὐτῇ τῇ μακαρίᾳ τριάδι, τὸ δὲ, αὐταῖς ταῖς συνόδοις ταῖς οἰκουμενικαῖς, αἷς συμπαρῆσαν καὶ οἱ τοποτηρηταὶ τῶν μακαριωτάτων πάππων, καὶ οἰκουμενικῶν πατριαρχῶν, συμπαρόντων καὶ αὐτῶν, καὶ συμψηφιζόντων τὸν Κωνσταντινουπόλεως πατριαρχικὸν καὶ οἰκουμενικὸν τίτλον, πρὸς αὐτῇ τῇ κοινῇ καὶ καθόλου ἐθάδι τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας.

Κουροπαλάτης ἐν τῇ προβλήσει τοῦ πατριάρχου τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Ἡ ἁγία τριὰς διὰ τῆς παρ' αὐτῆς δωρηθείσης ἡμῖν βασιλείας προβάλλεταί σε ἀρχιεπίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως νέας ῥώμης, καὶ οἰκουμενικὸν πατριάρχην, ἥτις πρόβλησις ἡ παρὰ τοῦ βασιλέως προβαλλομένη κατὰ τὸ ἐξωτερικὸν πρόβλημα λαμβάνεται, διὰ τὴν μικρὰν προχείρησιν τοῦ ἐσομένου ἀναγορευθήσεσθαι οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, εἰ ἐστὶν ἀχειροτόνητος ἀρχιερεὺς ὁ προβαλλόμενος, καὶ ἀνακηρυττόμενος ἐπὶ τὰ κοινὰ πηδάλια, καὶ τοὺς καθόλου οἴακας τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων. ὡσαύτως Λέων ὁ σοφώτατος βασιλεὺς ἐγκωμιάζων τὸν οἰκουμενικὸν διδάσκαλον χρυσόστομον Ἰωάννην, ἐπικαλεῖ λιμένα τῆς οἰκουμένης. ὁμοίως Θεοδόσιος ὁ βασιλεὺς ἐπιστέλλων αὐτῷ συγγνῶναι τὴν μετακόμισιν τοῦ νεκροῦ αὐτοῦ ἐπιγράφει, κζ'. Ἰαννουαρίῳ, τῷ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ, καὶ διδασκάλῳ, καὶ πνευματικῷ πατρὶ Ἰωάννῃ τῷ χρυσοστόμῳ, Θεοδόσιος ὁ βασιλεύς. ὁμοίως Ἡράκλειος ὁ πιστὸς ἐν Χριστῷ βασιλεὺς ἀναγινώσκεται) ἐν ταῖς διαταγαῖς αὐτῶν, Σεργίῳ τῷ ἁγιωτάτῳ, καὶ μακαριωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ ταύτης τῆς εὐδαιμονούσης πόλεως, καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ, ὧν βασιλέων τὰ φιλοτιμήματα μάλιστάγε εὐσεβῆ ὄντα τοῦ Θεοῦ ἀγάλματα οὐ δεῖ καταφρονεῖν, ἀλλὰ τιμᾶν, καὶ πείθεσθαι ἐπικυρωθέντα ταῖς οἰκουμενικαῖς συνόδοις. οὐ δεῖ δὲ ἀναιρεῖν τῶν τοιούτων βασιλέων τὰ θεσπίσματα τὸν φιλόθεον, καὶ ὑπήκοον τοῖς θείοις ῥήμασι, εἰ γὰρ περὶ τῶν τυραννούντων, καὶ μὴ τῆς αὐτῆς ὁμοφρονούσης πίστεως ὄντων ἀρχηγῶν γέγραπται, καὶ διατέτακται ἡμῖν ὡς ὑποφειλόμενον ἀπονέμειν αὐτοῖς τὰ Καίσαρος Καίσαρι, τῷ τὸν φόρον, τὸν φόρον. τῷ τὴν τιμὴν, τὴν τιμήν. τῷ τὸ τέλος, τὸ τέλος, πολλῷ μᾶλλον χρεωστούμενον πρὸς ἡμᾶς ἐστὶ πείθεσθαι τοῖς θεοστέπτοις, καὶ θεοφρουρήτοις κρατεροῖς βασιλεῦσιν ἡμῶν, Θεοῦ γὰρ διάκονοί εἰσι κατὰ τὸν μακάριον Παῦλον, οὓς δεῖ τιμᾶν, καὶ τοῖς πείθεσθαι, κατὰ τὸν μακάριον Πέτρον, ἔκδικοι, καὶ διεφθορότορες τῆς ἐκκλησίας μαχομένης ὑπὸ τῶν πολεμίων, φύλακες τοῦ σεβάσματος τῶν θείων γραφῶν, καὶ τῶν οἰκουμενικῶν συνόδων, κοινὸν ἀγαθὸν τοῖς πᾶσιν ἐξίσου τὰ βραβεῖα παρέχοντες, ἀποβλέποντες ἀεὶ ὡς πρὸς τέλος ἐπὶ τὸ εὐεργετεῖν, καθὸ ἀκιβδήλευτον διατηροῦσι τὸν βασιλικὸν χαρακτῆρα, ὡς διαλαμβάνει τὸ καθῆκον τοῦ βασιλικοῦ ὅρου κατ' ἀρμενόπουλον, ὧν ἡ καρδία ἐστὶν ἐν τῇ χειρὶ τοῦ Θεοῦ, κατὰ τὴν παροιμίαν. διὸ καὶ θεία χεὶρ καλεῖται ὁ βασιλεὺς, καὶ μεσίτης Θεοῦ, καὶ ἀνθρώπων, κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον. Ἐκ τῶν πρακτικῶν τῆς ἐπὶ Ἰωάννου τοῦ Καππαδόκος ἐν Κωνσταντίνου γενομένης συνόδου ἐν ἔτει σωτηρίῳ φιή. τῷ ὁσιωτάτῳ, καὶ μακαριωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ, καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ Ἰωάννῃ ἀξίωσις παρὰ κληρικῶν, καὶ

μονα-

μοναχῶν τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου Ἀντιοχείας. καὶ τῷ ἁγιωτάτῳ, καὶ μακαριωτάτῳ πατρὶ πατέρων ἀρχιεπισκόπῳ, καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ Ἰωάννῃ ἡ ἐνδημοῦσα κατὰ τὴν φιλόχριστον ταύτην καὶ βασιλίδα πόλιν σύνοδος, ἐν κυρίῳ χαίρειν. ἐκ τῶν πρακτικῶν τῆς ἐπὶ Μηνᾶ ἐν Κωνσταντινουπόλει συνόδου ἀθροισθείσης ἐν ἔτει φλς'. ἐν ᾗ παρῆν καὶ ἡ συνοδία τοῦ μακαρίτου πάππα ῥώμης Ἀγαπητοῦ, προκαθεζομένου τοῦ μακαριωτάτου, καὶ οἰκουμενικοῦ ἀρχιεπισκόπου, καὶ πατριάρχου Μηνᾶ. καὶ τὴν ἀπόφασιν ὁ ἁγιώτατος, καὶ μακαριώτατος, καὶ οἰκουμενικὸς ἀρχιεπίσκοπος εἶπεν. οὕτω γράφει καὶ ὁ μέγας Ἰουστινιανὸς τὸν ἐπιφάνιον, καὶ ἄνθιμον, καὶ Ἰωάννην τοὺς πατριάρχας Κωνσταντινουπόλεως. ὁ Ἡράκλειος τὸν Σέργιον, καὶ ὁ σοφὸς Λέων τὸν Στέφανον. ἀλλὰ δὴ καὶ ἡ ἕκτη, καὶ ἑβδόμη αἱ οἰκουμενικαὶ σύνοδοι, οἰκουμενικοὺς εἶπον Γεώργιον, καὶ Ταράσιον τοὺς πατριάρχας Κωνσταντινουπόλεως.

Κεφάλαιον, Β'.

Περὶ τῆς ἐπιγραφῆς τῶν χριστιανῶν.

Παρεγγράψας τὸν πατριαρχικὸν τίτλον, καὶ ἐπιβουλεύσας τοῦ σκοπιμωτάτου, ὥστε μήτε ἀρχιερέα, ἢ ἐπίσκοπον αὐτὸν ἐπιγραφῆναι ὁ ἰοβόλος ἀντίδικος, νῦν ἐφεπομένως ἀκολουθεῖ διαφθεῖραι καὶ τὸ καθόλου σῶμα τῆς ὁμοφρονούσης ἐκκλησίας, πετρομάχον, καὶ χριστομάχον αὐτὸ παρονομάζων. καθάπερ ἑρπηστικόντι ἰοβόλον δῆγμα, καὶ φάρμακον φθοροποιὸν ἐπιχέας τὴν φθαρτικὴν δύναμιν ἐπὶ τὸ καιριώτατον μέλος τῆς καρδίας, διαδοθήσεσθαι αὐτὴν ἀναγκάζει διὰ τῶν δοχείων, καὶ ὀχημάτων τοῦ φθαρτικοῦ πνεύματος ἐφ' ὅλον τὸ σῶμα τῆς συνθέσεως, οὕτω καὶ οὗτος περιπαίξας τὴν οἰκουμενικὴν ἐπιγραφὴν διὰ τοῦ Παναγιωτάτου (ἐνδεχομένου εἶναι ὀνόματος καὶ ἐπί τινι τῶν καθαρωτάτων βιούντων, οὐ γὰρ ἁπλῶς ἀξιώματος ὀνομασία τὸ Παναγιώτατος, ἀλλὰ πρὸς τὸ ἀξίωμα ἐπιζητούμενόν ἐστιν. ἐφικτὸν γάρ ἐστι καί τινα τῶν ἐνεχομένων τῷ κατ' ἀρετὴν βίῳ ἀγνοουμένων, ἢ καὶ γινωσκομένων ἐπισφραγισθῆναι τῷ ἀξιώματι, καὶ τῆς ἀρχιερωσύνης, καὶ δι' αὐτοῦ ἐνεργεῖν) νῦν ἐγκαλεῖται καὶ τὴν καθυπείκουσαν, καὶ πιστεύσασαν εἰς τὸν Χριστὸν χριστιανωσύνην πρώτην τοῖς ἐν Ἀντιοχείᾳ οὕτως ὀνομασθεῖσαν, ὡς φαίνεται ἐν ταῖς ἀποστολικαῖς πράξεσι. μέντοιγε μὴ μείνωμεν ἀντιφαρμάκων ἄπειροι, καὶ ἀδόκιμοι, ἀλλὰ καθάπερ θείᾳ συμμαχίᾳ πεφροντικότες ἐσμὲν τῶν περὶ τῆς ἀρχιποιμαντικῆς ἐπιστήμης ἀλεξιτηρίων, οὕτως ἐπήβολοι ἐσόμεθα τῆς θεραπείας, καὶ τοῦ ἀρχιποιμένου, καὶ γὰρ οὔτε ἐκείνην χωρὶς τούτου διαμένειν οἷόν τε, οὔτε τοῦτο χωρὶς ἐκείνης, ἑκάτερα δεῖ σώζεσθαι τῆς ἀκεραιοτάτης ἀρχῆς τότε ἄρχον, καὶ τὸ ἀρχόμενον, ὧν ἑνὸς διαλείποντος ἀνάγκη παραφθείρεσθαι τοσύνολον, καθάπερ κεφαλὴ χωρὶς τοῦ σώματος, καὶ ἀντιστρόφως.

Ἰστέον λοιπὸν, ὅτι ἡμεῖς ἔχομεν τὴν ἐπωνυμίαν τοῦ Χριστοῦ, καὶ χριστιανοὶ ὀνομαζόμεθα, οὐχὶ μόνον διὰ τὸ πιστεύειν αὐτῷ, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ πιστεύειν εἰς αὐτόν. ἀμέλειγε εἰς τὴν οὐσίαν αὐτοῦ, ὅτι καθὸ Θεὸς ἴσος ἐστὶ τῷ πατρὶ κατὰ φύσιν, καὶ τῷ πνεύματι, καὶ ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν πιστεύει καὶ εἰς τὸν Θεὸν, καὶ πατέρα. τὸ γὰρ πιστεύειν αὐτῷ, ἐστὶ τὸ πιστεύειν τοῖς ῥήμασιν αὐτοῦ. τὸ δὲ πιστεύειν εἰς αὐτὸν, ἐστὶ τὸ πιστεύειν εἰς τὴν οὐσίαν αὐτοῦ τὴν θείαν, καὶ ἐξισουμένην κατὰ πάντα πατρὶ, καὶ πνεύματι. διὸ φησὶ καὶ ὁ μακάριος Παῦλος δι καὶ λογούμενος θείᾳ δυνάμει κατέμπροσθεν τοῦ Ἀγρίππα λέγοντος, ἐν ὀλίγῳ με πείθεις χριστιανὸν γενέσθαι Πράξ, κεφ'. κς', ἐγὼ δὲ εἶπον τίς εἶ Κύριε, ὁ δὲ

εἶπεν,

εἶπεν, ἐγώ εἰμι Ἰησοῦς, ὃν σὺ διώκεις, ἀλλ' ἀνάστηθι, καὶ στῆθι ἐπὶ τοὺς πόδας σου, εἰς τοῦτο γὰρ ὤφθην σοι προχειρίσασθαί σε ὑπηρέτην, καὶ μάρτυρα, ὧν τε εἶδες, ὧν τε ὀφθήσομαί σοι, ἐξαιρούμενός σε ἐκ τοῦ λαοῦ, καὶ τῶν ἐθνῶν, εἰς οὓς νῦν σε ἀποστέλλω ἀνοῖξαι ὀφθαλμοὺς αὐτῶν τοῦ ἐπιστρέψαι ἀπὸ σκότους εἰς φῶς, καὶ τῆς ἐξουσίας τοῦ Σατανᾶ ἐπὶ τὸν Θεόν, τοῦ λαβεῖν αὐτοὺς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, καὶ κλῆρον ἐν τοῖς ἡγιασμένοις πίστει τῇ εἰς ἐμέ. Ὅθεν βασιλεῦ Ἀγρίππα οὐκ ἐγενόμην ἀπειθὴς τῇ οὐρανίῳ ὀπτασίᾳ, ἀλλὰ τοῖς ἐν Δαμασκῷ πρῶτον, καὶ Ἱεροσολύμοις εἰς πᾶσάν τε τὴν χώραν τῆς Ἰουδαίας, καὶ τοῖς ἔθνεσιν ἀπήγγελλον μετανοεῖν, καὶ ἐπιστρέφειν ἐπὶ τὸν Θεόν, ἄξια τῆς μετανοίας ἔργα πράσσοντας. Διαφορὰ λοιπὸν μεγίστη ἐστὶ τὸ πιστεύειν Χριστῷ, καὶ πιστεύειν εἰς τὸν Χριστόν, κατὰ τὸν Χρυσόστομον κεφ. ιβ'. ἐν τῷ κατὰ Ἰωάννην. Πιστεύομεν γὰρ καὶ τοῖς ἀποστόλοις ὡς ῥήματα Θεοῦ λαλοῦσι, διαβαίνουσι τῇ εἰς Χριστὸν πίστει, καθά φησι καὶ ὁ Μακάριος Πέτρος κεφ. δ'. Πρώτη καθολικῇ ἐπιστολῇ, φιλόξενοι εἰς ἀλλήλους ἄνευ γογγυσμοῦ, ἕκαστος καθὼς ἔλαβε χάρισμα, εἰς ἑαυτοὺς αὐτὸ διακονοῦντες ὡς καλοὶ οἰκονόμοι ποικίλης χάριτος Θεοῦ. Εἴ τις λαλεῖ, ὡς λόγια Θεοῦ, εἴ τις διακονεῖ, ὡς ἐξ ἰσχύος, οἷς χορηγεῖ ὁ Θεός, ἵνα ἐν πᾶσι δοξάζηται ὁ Θεὸς διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. ὥστε τὸ συγκατατίθεσθαι τοῖς ἀποστόλοις, οὐκ ἔστι τὸ πιστεύειν εἰς αὐτούς, ἀλλὰ τὸ πιστεύειν αὐτοῖς ὡς λαλοῦσι θεῖα ῥήματα. εἰ γὰρ ταυτόν ἐστι τὸ πιστεύειν αὐτοῖς, καὶ πιστεύειν εἰς αὐτούς, ἕποιτο ἂν τὸ ἀτοπώτερον αὐτοὺς εἶναι φύσει, καὶ μὴ κατὰ χάριν θεοὺς λόγους, ὅπερ ἀρειομανίας ἀπόγονον, καὶ ἐσχάτης βλασφημίας ἐξόχημα ἦν, ὁ γὰρ Ἄρειος οὐ διῄρει τὴν κατὰ ἄνθρωπον πίστιν λαλοῦντι τὰ θεῖα ῥήματα, καὶ τὴν εἰς Θεὸν πίστιν ἐμφαίνουσαν τὸ ὁμοούσιον τῆς τρισυποστάτου θεότητος, ὥστε ἁρμόττει ὁ ἐγκληματικὸς λόγος, καὶ τὸν ἀδίκως ἐγκαλοῦντα τοὺς ἄλλους, δικαίως ἀντεγκαλεῖσθαι αὐτὸν εἶναι πατρομάχον καὶ Χριστομάχον, τὸν μὴ φρονοῦντα τὰ ἐν Ἰησοῦ Χριστῷ τοῦ μακαρίου Πέτρου, καθάπερ εἰσὶν ὅσοι αἱρετικοί, ἤγουν Ἀρειανοί, Μονοφυσῖται, καὶ λατινόφρονες, πιστεύοντες μὴ τοῖς ῥήμασιν αὐτῶν, ἀλλὰ πιστεύοντες εἰς αὐτούς, ὥσπερ καὶ εἰς τὸν Θεόν, εἰδωλολατρεύουσι τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα. ἄλλως τε καθόλου τὸ ἱστάμενον ὁ ἀντίδικος προτίθησι παρὰ τὸ αὐτοῦ γνωματευόμενον προηγούμενον, καὶ παρὰ τὴν αὐτοῦ ἀρχὴν ἀποδείκνυσιν ἡ ἀντίστροφος ἀπόδειξις τῆς ἀληθείας, οὐ γὰρ εἶπε τοῖς ἑβδομήκοντα ὁ ἀθετῶν σε τὸν Πέτρον ἐμὲ ἀθετεῖ ὁ Κύριος, ὡς ἐξοχικῶς ὤφθη εἰς τὴν κατὰ τὸ ὁμοούσιον σχέσιν ἀναγομένην πρὸς τὸν πατέρα, ἀλλὰ κοινῇ, καὶ καθόλου πᾶσι τοῖς ἀποστόλοις, ὁ ἀθετῶν ὑμᾶς ἐμὲ ἀθετεῖ ἐν τῷ κατὰ Λουκᾶν. καὶ πάλιν, ἐν τῷ κατὰ Ἰωάννην, οὐκ εἶπεν ὁ λαμβάνων ἐὰν πέμψω τὸν Πέτρον, ἐμὲ λαμβάνει, καὶ ὁ ἐμὲ λαμβάνων λαμβάνει τὸν πέμψαντά με, ἀλλ' ὁ λαμβάνων ἀδιορίστως ἐάν τινα πέμψω, ἐμὲ λαμβάνει. καὶ πάλιν ἐν τῷ κατὰ Ματθαῖον, οὐκ εἶπεν ὁ δεχόμενός σε τὸν Πέτρον ἐμὲ δέχεται, ἀλλ' ὁ δεχόμενος ὑμᾶς ἐμὲ δέχεται, ὁ δὲ ἐμὲ δεχόμενος, δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με. ὁ δεχόμενος γὰρ προφήτην εἰς ὄνομα προφήτου μισθὸν προφήτου λήψεται. καὶ ὁ δεχόμενος δίκαιον εἰς ὄνομα δικαίου, μισθὸν δικαίου λήψεται. ὥστε εἴτε Πέτρος εἴη, εἴτε Ἰωάννης, εἴτε Μάρκος, εἴτε Ματθαῖος, ἢ ὅστις ἂν τύχοι λαλῶν τὸ ῥῆμα τοῦ Κυρίου, καὶ δεχόμενός τινα ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ, αὐτὸν δέχεται, καὶ αὐτῷ συγκατατίθεται, καὶ αὐτὸν ἀθετεῖ, καὶ αὐτοῦ ἀκούει. περὶ ὧν ἀνάγνωθι πλατύτερον Χρυσόστομον Κεφαλαίῳ, ιγ'. ἐν τῇ κατὰ Ἰωάννην ὁμιλίᾳ οβ'. τὸν αὐτὸν ἐν τῷ κατὰ Ματθαῖον Κεφ. ι'. ὁμιλίᾳ οβ'. πόθεν

λοιπὸν

λοιπὸν μεμάθηκας συλλαγωγῶν ἀληθείας διὰ τοῦ σοφίσματος τὰ κοινὰ δεξιώματα, καὶ ἀξιώματα, καὶ δημόσια χαρίσματα ἰδιάζειν σαυτῷ τῷ μόνῳ, τὰ μέχρι ποτὲ τῆς ψυχῆς κοινολογουμένην ἔχοντα τὴν ἀντίδοσιν. διαλάμπει γὰρ τὸ καθόλου δῶρον τῆς πατροκινήτου ἀκτινοβολίας ἐπὶ πᾶσι τοῖς οὖσι περιβαλλομένης, παρ' ἧς καὶ τὸ εἶναι, καὶ τὸ εὖ εἶναι ἔχουσιν. ἐπειδήπερ ὅπερ ἐν τοῖς αἰσθητοῖς Ἥλιος, τοῦτο ἐν τοῖς νοητοῖς Θεός, εἴτε πνευματικοῖς χαρίσμασιν, ὁ αὐτὸς Χριστὸς καὶ Θεός, κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον. Καὶ γὰρ ὁ αἰσθητὸς ἥλιος ἀκτινοβολεῖ, καὶ φωτίζει ὡς καθόλου αἴτιον πᾶσαν τὴν ὑφ' ἥλιον, καὶ τὸν φαινόμενον κόσμον μεταδιδοὺς ἑκάστῳ τῷ ἐπιδεχομένῳ τὴν φωταυγείαν, καὶ τὴν ἀπόρροιαν τῆς ἐλλάμψεως, ὡς ἐφικτὸν τῆς ἐν ἐκείνῳ ὕλης, καὶ δεξιότητος διαλάμπεσθαι, καὶ φωτίζεσθαι δήπουθεν εἴτε Ἀδάμαντι, εἴτε Ἄνθρακι, εἴτε Σελήνῃ, καὶ ἄστροις, εἴτε στοιχείοις, καὶ μετάλλοις, μέντοιγε μηδὲν τούτων ἀφ' ἑαυτοῦ ὅτι μήγε ὀργανικῶς, καὶ ὀχηματικῶς μεταδίδωσιν ἑτέρῳ ἔλλαμψιν, ἢ φωταυγείαν τὴν ἐξ ἐκείνου παραγομένην, ἀλλὰ πᾶσα χύσις ἐλλάμψεως ἀπὸ τῆς ἡλιακῆς ἀκτινοβολίας, καὶ τοῦ ἀπαυγάσματος τοῦ φωτὸς προερχομένη ἐπιδίδοται, καὶ ἐπισφραγίζεται τοῖς δεχομένοις, καὶ δεκτικοῖς οὖσι φωτός, ἐκτὸς τοῦ βορβόρου, καὶ τῆς δυσωδίας, ἅτινα κατὰ τὸ ἀνυπόδεκτον τῆς φωταυγείας κινούμενα, σήπεται, καὶ μιαίνεται καθ' αὐτά. τοῦ φωτὸς καθαρωτάτου, καὶ ἀμιάντου ἀεὶ ἐπιμένοντος. Διὸ καὶ ὁ βόρβορος, καὶ ἡ σῆψις ἀχρηστίαν πάσχοντα, διὰ τὸ μὴ ἔχειν ἔμμονον σημεῖον αὐγῆς, ἀποκρύεται τῆς φωταυγείας. τὰ δὲ πυραυγοῦντα οἷα δὴ συγκοινωνοῦντα τῷ φωτί, ἐπὶ τῇ φύσει δὲ χρηστὰ γίνονται τῷ προσφόρῳ, ὡσανεὶ τῷ χρησίμῳ τῆς ἐπὶ τὸ καλὸν ἀγαθῆς προαιρέσεως. τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ὁ κοινὸς τῶν ὅλων Θεὸς λόγος νοητὸς ἥλιος τῆς δικαιοσύνης σωτὴρ ἡμῶν Χριστός, ὁ εἰπὼν ἐκ σκότους φῶς λάμψαι, ὃς ἔλαμψεν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, ἐνδείκνυσι πρὸς τοὺς δώδεκα ἀποστόλους, καὶ ἑτέρους ἑβδομήκοντα τὸ ἀπηρτισμένον προεικόνισμα τῶν δώδεκα πηγῶν, καὶ ἑβδομήκοντα στελέχων, ἐπὶ τὸ κήρυγμα μεταδιδοὺς πᾶσιν ἐξ ἴσου τὴν χάριν, καὶ τὴν ἔλλαμψιν τοῖς δεχομένοις μαθηταῖς λαβεῖν, καὶ κηρύσσειν τὸ εὐαγγέλιον αὐτοῦ κατὰ τὸ συναριθμούμενον, καὶ ἀνάλογον, καὶ διάθεσιν τῆς ἀγάπης αὐτῶν τῆς πρὸς τὸν πέμποντα διδάσκαλον. καὶ τοῖς μὲν ἐμμένουσι καὶ καθυπείκουσι τῷ θελήματι αὐτοῦ, συνέμμονον, καὶ πάγιον. τοῦ δὲ ἀποσκιρτήσαντος προδότου, καὶ σκανδαλοποιοῦ Ἰούδα, ὡς πιπράσκοντος ἀργυρίων τὸν εὐεργέτην, καὶ δοτῆρα, ἀφαιρουμένην. διὸ ἀνεῴξας αὐτοῖς τὰς οἰκίας πάντων, παραδίδοται ὁ σωτήρ, καὶ δοτήρ, ἐπισημειωσάμενος τὸν προδεδωκότα, οὗ μιμητὴς καὶ ἀκόλουθος, καὶ ὁ νῦν παραχαράττων τὸ Χριστιανῶν ὄνομα, καὶ τὸ εὐαγγέλιον νοθεῦσαι ἐπειγόμενος, ὡς ἀποσχίζων, καὶ μερίζων τὸ κοινὸν εὐεργέτημα, καὶ τὴν καθόλου διαθήκην εἰς αὐτὸν ἰδιοποιούμενος. ἀλλὰ βόρβορος ὤν, ἀνεσφράγιστος μένει, ἀποκρυόμενος τῆς θείας ἐλλάμψεως, καὶ ἀφαιρούμενος τοῦ χαρίσματος, οὐ κακῶς ἱεροσύλησε. καὶ προσωπολαμβάνων, κρίνει ἀδίκως τοὺς εὐφημολόγους, καὶ δοξολόγους τοῦ μακαρίου Πέτρου. καίπερ ὀνειδιζομένους ἐν Χριστοῦ ὀνόματι, ἐπαναφέροντας, κθ'. Ἰουνίου, τῇ κατ' ἔτος ᾠδαῖς, καὶ δοξολογίαις γεραίροντας τὸν πρωτοκορυφαῖον, ποίοις στέμμασιν εὐφημιῶν ἀναδήσασθε, ποίοις κάλλεσιν ὑμνῳδιῶν ἀνυμνήσασθε, καὶ ποίοις πνευματικοῖς ᾄσμασιν ἐπαινέσασθε τὸν προεξάρχοντα τῶν ἀποστόλων, ὃς αὐτὸν εὐφημῶν, καὶ ἀντιδοξάζων πρεσβυτικῶς τοὺς αὐτὸν δοξάζοντας ἐγκωμιαστικῶς συγκοινωνεῖν τοῖς Χριστοῦ παθήμασι, δι' ἃ συνδοξασθήσονται εἰς τὴν οὐράνιον δόξαν μετ' αὐτοῦ τοὺς ἐνταῦθα στενοχωρουμένους

ζόμενοι, καὶ κατηγορούμενοι ὑπὲρ Χριστοῦ, παραινοῦντος ὡσαύτως πρώτῃ καθολικῇ ἐπιστολῇ, κεφ. δ΄, πρὸς τῷ τέλει αὐτῆς. Ἀγαπητοί, μὴ ξενίζεσθε τῇ ἐν ὑμῖν πυρώσει πρὸς πειρασμὸν ὑμῖν γινομένῃ ὡς ξένου ὑμῖν συμβαίνοντος, ἀλλὰ καθὸ κοινωνεῖτε τοῖς Χριστοῦ παθήμασι, χαίρετε, ἵνα καὶ ἐν τῇ ἀποκαλύψει τῆς δόξης αὐτοῦ χαρῆτε ἀγαλλιώμενοι, εἰ ὀνειδίζεσθε ἐν ὀνόματι Χριστοῦ, μακάριοι. ὅτι τὸ τῆς δόξης, καὶ τὸ τοῦ Θεοῦ Πνεῦμα ἐφ᾽ ὑμᾶς ἀναπαύεται, κατὰ μὲν αὐτοὺς βλασφημεῖται, κατὰ δὲ ὑμᾶς δοξάζεται. μὴ γάρ τις ὑμῶν πασχέτω ὡς φονεύς, ἢ κλέπτης, ἢ κακοποιός, ἢ ὡς ἀλλοτριοεπίσκοπος. εἰ δὲ ὡς χριστιανός, μὴ αἰσχυνέσθω, δοξαζέτω δὲ τὸν Θεὸν ἐν τῷ μέρει τούτῳ. ὅτι ὁ καιρὸς τοῦ ἄρξασθαι τὸ κρίμα ἀπὸ τοῦ οἴκου τοῦ Θεοῦ. εἰ δὲ πρῶτον ἀφ᾽ ἡμῶν, τί τὸ τέλος τῶν ἀπειθούντων τῷ τοῦ Θεοῦ εὐαγγελίῳ, καὶ εἰ ὁ δίκαιος μόλις σώζεται, ὁ ἀσεβὴς καὶ ἁμαρτωλὸς ποῦ φανεῖται; ὥστε καὶ οἱ πάσχοντες κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ὡς πιστῷ κτίστῃ παρατιθέσθωσαν τὰς ψυχὰς αὐτῶν ἐν ἀγαθοποιΐᾳ. τίνες ἄρα σύμφρονες τῷ μακαρίῳ Πέτρῳ, οἱ δοξολογοῦντες αὐτόν, καὶ πιστεύοντες τοῖς ῥήμασιν αὐτοῦ ὡς Θεοῦ λογίοις, καὶ μὴ πιστεύοντες εἰς αὐτόν, (ἐπειδήπερ οὔτε αὐτὸς ταύτην τὴν ἀπόνοιαν διδάσκει,) ἡμεῖς δηλαδὴ οἱ ἀντιδοξαζόμενοι ὑπ᾽ αὐτοῦ, ὡς κακοπαθοῦντες ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ διδασκάλου αὐτοῦ, καὶ ἡμῶν, ἢ ὑμεῖς οἱ πιστεύοντες εἰς τὸν πάππαν εἰδωλολατροῦντες αὐτῷ, οὗ τοιαύτην πίστιν ἐπιζητοῦντος, βέλτιον ἀθετεῖν, ἢ καταπείθεσθαι ὡς ἀσεβείας γέμουσαν, καὶ τὰ ἐναντία τῷ μακαρίῳ Πέτρῳ συμπεριλαμβάνουσαν, δογματίζοντι πρώτῃ αὐτοῦ ἐπιστολῇ, ἀναγεννηθῆναι ἡμᾶς τῇ ἀναστάσει τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐκ νεκρῶν, καὶ λυτρωθῆναι τῷ τιμίῳ αὐτοῦ τοῦ σωτῆρος αἵματι, ὡς ἀμνοῦ ἀμώμου καὶ ἀσπίλου Χριστοῦ. καὶ μὴ τῇ εἰς αὐτὸν πίστει, καὶ τοῦ πάππα. καὶ γὰρ αὐτὸς καθάπερ καὶ πάντες οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ ἅγιοι οὐκ ἐν τῷ ἰδίῳ ὀνόματι, ἀλλὰ τῷ τοῦ σωτῆρος Χριστοῦ ἐβάπτιζεν, ἐκήρυσσε, δαιμόνια ἐκβεβλήκει, νόσους ἐθεράπευεν, ἁμαρτήματα ἔλυε, πληροφορῶν καὶ καρποφορῶν τὸν τῆς ἀληθείας λόγον, καθὰ πλήρης φαίνεται ἡ τῶν ἀποστόλων ἐνέργεια, καὶ πρᾶξις.

Κεφάλαιον, Γ΄.

Περὶ τῆς θεοσεβοῦς εὐνοίας.

ΝΟθευσάμενος ὁ ἀντίδικος τὸν αὐθέντην τῆς πατριαρχίας τίτλον, καὶ παρασύρας τὸ σῶμα τῆς ἐκκλησίας, νῦν διαλῦσαι πειρᾶται καὶ τὸν ἀκατάλυτον σύνδεσμον τῆς θεοπρεποῦς ἀγάπης, τῷ δηλητηρίῳ τῆς ὀφθαλμοδουλείας, καὶ προσωποληψίας, καὶ ἀνθρωποπαρεσκείας. ὥσπερ τι φάρμακον φθαρτικόν, καὶ ἀποψυκτικόν, ἀποσβέσαι πρῶτον μὲν τὴν πηγὴν τοῦ ἐμφύτου θερμοῦ, καὶ ἀποκενῶσαι τὸ ζωογόνον ἔμφυτον τῶν παρ᾽ ἐκείνης ἀρυομένων ὀχημάτων, ὕστερον δὲ διαλύσασθαι καὶ αὐτὴν τὴν φαινομένην σύνθεσιν ἀπάρχεται. δέον λοιπὸν εἰς ἀλεξιφαρμακείαν καταλαβεῖν τί ἐστιν εὔνοια, καὶ τίς ἡ θεοσεβής, καὶ θεοπρεπής, ἣ ἀλεξιφαρμακευθήσεται ἡ δηλητήριος, καὶ καθυπόκειται καὶ ἐπίπλαστος.

Τί ἐστιν εὔνοια

Ἰστέον λοιπὸν ὅτι εὔνοια κατὰ τὸν Σταγειρίτην, ἢ τῶν αὐτοῦ ἠθικῶν, ἐστὶ ἐν τοῖς πρὸς ἀλλήλους βουλομένοις τἀγαθά, καὶ μὴ λανθάνουσιν. οὕτω γὰρ μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων φαμὲν εἶναι τὴν εὔνοιαν, ἐφ᾽ οἷς πρὸς ἀλλήλους ἐσχημάτισαι ἀντιπεπονθέναι, ἣν καὶ βουλητὸν ἀγαθὸν μὴ λανθάνον, ὡς τύπῳ διαλαβεῖν, αἰχμαλωτός τις ὢν ἐν φυλακῇ, ἐλευθεροῦται. τῷ δὲ εὐποιοῦντι, οἷς γνωρίζεται τὸ ἀντιπεπονθὸς τῆς εὐνοίας ἀλάθητον. ἀμέλει γε τοῦ εὐποιοῦντος ἡ εὐεργεσία ἕνεκα τῆς εὐχαριστίας, τοῦ ἀποφυλακισθέντος ἡ εὐχα-

ριστία

ριστεία ἕνεκεν τῆς εὐεργεσίας. κατὰ ἀντιπαράθεσιν καὶ ἡμεῖς ὁμολογοῦμεν, καὶ πιστεύομεν εὐδοκίαν τοῦ Θεοῦ πρὸς ἡμᾶς. ἐπειδήπερ οὕτως ὁ Θεὸς ἠγάπησε τὸν Κόσμον, ὥστε τὸν μονογενῆ υἱὸν αὐτοῦ ἔδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόλλυται, ἀλλ᾽ ἔχει ζωὴν αἰώνιον. ὀφείλομεν πάλιν ἡμεῖς εὐχαριστεῖν τῇ αὐτοῦ ἀγαθότητι, ὅτι δι᾽ αὐτῆς εὐεργετηθέντες ἐσώθημεν, οὐχ ὡς ἐκείνου ἐνδεοῦς ὄντος τῆς ἐξ ἡμῶν εὐνοίας, καὶ καλῆς θελήσεως τῆς πρὸς ἐκεῖνον, ἀλλὰ δι᾽ ἣν εὐεργεσίαν ἐλάβομεν, ἐποφειλομένη ἐστὶν ἡ εὐχαριστεία ἡμῶν ἡ πρὸς ἐκεῖνον, καὶ πιστεύειν, καὶ ὁμολογεῖν μὴ εἰς ἄνθρωπον, ἀλλ᾽ εἰς αὐτὸν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, εἶναι τὸν εὐεργέτην, καὶ λυτρωτὴν ἡμῶν, καὶ πιστεύειν τοῖς ῥήμασι, καὶ ταῖς διατάξεσιν αὐτοῦ, καὶ εὐνοεῖν, καὶ θέλειν τὸ ἀγαθὸν τοῦ πλησίον κατὰ τὴν ἐντολὴν αὐτοῦ, λέγοντος πρῶτον ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου, καὶ τὸν πλησίον σου ὡς ἑαυτόν. Δήπουθεν πρῶτον τὸν Θεὸν ὀφείλομεν ἀγαπᾶν, ἐπειδήπερ παρ᾽ ἐκείνου ἔχομεν καὶ τὸ εἶναι, καὶ τὸ εὖ εἶναι, εἶτα τὸν πλησίον ὡς ἑαυτούς, ἐκεῖνον ὡς ὑπὲρ πάντα, λέγοντα, ὁ φιλῶν πατέρα, ἢ μητέρα, ἢ συγγενεῖς, ἢ φίλους ὑπὲρ ἐμέ, οὐκ ἔστι μου ἄξιος. τὸν δὲ πλησίον ὡς ἑαυτούς, δήπουθεν μετὰ τὴν τοῦ Θεοῦ ἀγάπην ἑαυτούς, καὶ τὸν πλησίον, δι᾽ ἐκείνην γὰρ καὶ αὐτή, διὸ γὰρ ἕκαστον, ἐκεῖνο μᾶλλον, ἐπειδήπερ διὰ τὴν τοῦ Θεοῦ ἀγάπην καὶ ἡμεῖς ἀγαπώμεθα, καὶ εὐνοοῦμεν ἀλλήλοις, ἐκείνη μᾶλλον.

Ἰστέον δεύτερον, ὅτι ἡ εὔνοια, καὶ καλὴ ἡμῶν θέλησις πρὸς Θεὸν ἐστὶ τὸ ποιεῖν τὸ εὐάρεστον αὐτοῦ, καὶ τὸ θέλημα αὐτοῦ. καὶ αὕτη, ἡ μέν ἐστιν εὐχαριστήριος, καὶ λατρευτική, ἣν μόνην εἰς αὐτὸν ὀφείλομεν ποιεῖν, καὶ μὴ εἰς ἄλλο κτίσμα, ἄλλως γε εἰδωλολατρείᾳ ἂν ἐνεχόμεθα. ἡ δέ ἐστι τὸ ἀποδιδόναι τὴν ὀφειλομένην εὔνοιαν, καὶ τὸ θέλειν τὸ ἀγαθόν, καὶ τὴν σωτηρίαν, καὶ τὴν τιμὴν τοῦ πλησίον, καὶ αὕτη εἰ ἐστὶν ἀνδρὸς πρὸς γυναῖκα, καὶ ἀντιστρόφως, ὡς τό, τῇ γυναικὶ ὁ ἀνὴρ ὀφειλομένην ἀποδιδότω εὔνοιαν, ὁμοίως καὶ ἡ γυνὴ τῷ ἀνδρί, δήπουθεν ἑκατέρους σωφρονεῖν, καὶ εἰς τοῦ ἑτέρου διασώζειν τῷ λόγῳ τῆς σωφροσύνης, καὶ μὴ προδιδόναι τὴν ἀλληλέπαλληλον εὔνοιαν τῆς καλῆς συζεύξεως διὰ τῆς μοιχείας, καὶ τῆς ἀκολασίας, ὡς Χρυσόστομος ἑρμηνεύει πρώτῃ πρὸς Κορινθίους, κεφ. ζ΄. Ἢ ἐστὶ τῷ λόγῳ τῆς διαφόρου σχέσεως, ἢ τέκνων πρὸς πατέρα, καὶ ἀντιστρόφως, ἢ δούλων πρὸς δεσπότας, καὶ ἀντιστρόφως, ὡς ἐν τῇ πρὸς Ἐφεσίους κεφ. ϛ΄. ὑποτυποῖ ὁ μακάριος Παῦλος λέγων, τὰ τέκνα, ὑπακούετε τοῖς γονεῦσιν ὑμῶν ἐν Κυρίῳ, τοῦτο γάρ ἐστι δίκαιον, τίμα τὸν πατέρα σου, καὶ τὴν μητέρα σου. (ἥτις ἐστὶν ἐντολὴ πρώτη ἐν ἐπαγγελίᾳ) ἵνα εὖ σοι γένηται, καὶ ἔσῃ μακροχρόνιος ἐπὶ τῆς γῆς. καί, οἱ πατέρες μὴ παροργίζετε τὰ τέκνα ὑμῶν, ἀλλ᾽ ἐκτρέφετε αὐτὰ ἐν παιδείᾳ, καὶ νουθεσίᾳ Κυρίου. οἱ δοῦλοι ὑπακούετε τοῖς κυρίοις κατὰ σάρκα μετὰ φόβου, καὶ τρόμου, ἐν ἁπλότητι καρδίας ὑμῶν ὡς τῷ Χριστῷ, μὴ κατ᾽ ὀφθαλμοδουλείαν ὡς ἀνθρωπάρεσκοι, ἀλλ᾽ ὡς δοῦλοι τοῦ Χριστοῦ, ποιοῦντες τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ἐκ ψυχῆς μετ᾽ εὐνοίας δουλεύοντες ὡς τῷ Κυρίῳ, εἰδότες ὅτι ἐάν τις τι ποιήσῃ ἀγαθόν, τοῦτο κομιεῖται παρὰ τοῦ Κυρίου εἴτε δοῦλος, εἴτε ἐλεύθερος. καὶ οἱ κύριοι τὰ αὐτὰ ποιεῖτε πρὸς αὐτούς, ἀνιέντες τὴν ἀπειλήν, εἰδότες ὅτι καὶ ὑμῶν αὐτῶν ὁ Κύριος ἐστὶν ἐν οὐρανοῖς, καὶ προσωποληψία οὐκ ἔστι παρ᾽ αὐτῷ. ὅπου γε πρόδηλόν ἐστιν, ὅτι τὴν κατὰ σάρκα δουλείαν, καὶ ὑποταγὴν διατάττει τὸ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς, καὶ μὴ τὴν κατὰ πίστιν, καὶ τὴν εἰς Θεὸν λατρείαν, ἣν εἰς μόνον

Χριστὸν

Χριστὸν τὸν Θεὸν ἐπωφελημένοι. διὸ ἔλεγεν ἀλλαχοῦ [illegible], οὐ γὰρ ἑαυτοὺς κηρύσσομεν, ἀλλὰ Χριστὸν Ἰησοῦν Κύριον, [illegible] Ἰησοῦ. καὶ γὰρ καὶ αὐτὴν τὴν δουλείαν τὴν κατὰ ὑποταγὴν [illegible] ἐκ προαιρέσεως, ὡς ὁ θεῖος χρυσορρήμων ἑρμηνεύει ἐν τῇ [illegible] ὡς τὸ συμπαθεῖν, καὶ μὴ δικάζεσθαι τῷ ἀντιδίκῳ, ἀμέλει [illegible] ἐχθρὸν τοῖς μισοῦσι, καὶ ἀδικοῦσιν ἡμᾶς ἐν τῷδε τῷ προσκαίρῳ βίῳ [illegible] τὰ ἐπίκηρα καὶ ἀντιδικαστήρια ἕνεκεν τῆς θεοπρεποῦς εὐνοίας, καὶ θεοσεβείας, ὡς τὸ ἴσθι εὐνοῶν τῷ ἀντιδίκῳ σου ταχὺ, ἕως ὅτου εἶ ἐν τῇ ὁδῷ μετ' αὐτοῦ, κατὰ τὸν θεῖον χρυσορρήμονα κεφ, ε. ἐν τῷ κατὰ Ματθαῖον. Τέως ἐστὶν εὔνοια πρὸς Θεὸν τὸ ἀποχωρίζεσθαι, καὶ ἀποτάσσεσθαι τῶν θελημάτων τοῦ Διαβόλου, καὶ τῶν ἀκολούθων αὐτοῦ, κατὰ τὸν αὐτὸν χρυσορρήμονα ἐν τῷ αὐτῷ κατὰ Ματθαῖον κεφ, ε. καὶ ἀπέχεσθαι τῆς φιλαυτίας, λέγοντα. τί δέ ἐστιν εὐνοεῖν, ἢ τοῦτό φησιν, ὅτι καταδέχου μᾶλλον ἀδικεῖσθαι, ἢ οὕτω δικάσαι τῇ δίκῃ, ὡσανεὶ τὴν ἐκείνου τάξιν ἔχων, ἵνα μὴ τῇ φιλαυτίᾳ τὸ δίκαιον διαφθείρῃς, ἀλλ' ὡς περὶ οἰκείου, τοῦ ἀλλοτρίου βουλευόμενος πράγματος, ἵνα ταύτην ἐξενέγκῃς τὴν ψῆφον. εἰ δὲ μέγα τοῦτο, μὴ θαυμάσῃς, διὰ γὰρ τοῦτο πάντας ἐκείνους ἔθηκε τοὺς μακαρισμοὺς, ἵνα προελάσας, καὶ προπαρασκευάσας τοῦ ἀκροατοῦ τὴν ψυχὴν ἐπιτηδειοτέραν ἐργάσηται πρὸς τὴν ὑποδοχὴν τῆς νομοθεσίας ταύτης ἁπάσης, τινὲς μὲν οὖν τὸν διάβολον αὐτὸν αἰνίττεσθαί φασι τῇ τοῦ ἀντιδίκου προσηγορίᾳ, καὶ κελεύειν μηδὲν ἔχειν τῶν ἐκείνου (τοῦτο γὰρ εἶναι τὸ εὐνοεῖν αὐτῷ) ὡς οὐκ ἐνὸν διαλύσασθαι μετὰ τὴν ἐντεῦθεν ἀπαλλαγὴν, τῆς ἀπαραιτήτου λοιπὸν ἐκδεχομένης ἡμᾶς κολάσεως. ταυτηνὶ τὴν κακοβούλητον εὔνοιαν καὶ τὸ νῦν εἶναι παραγράφει ἐν ὑπουλότητι ὁ ἀντίδικος, ὡς ἀποσκοπευόμενος ἀποστερεῖν ἡμᾶς τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως, καὶ τῆς ὑπακοῆς τοῦ αὐτοῦ θελήματος, καὶ ὑπογραφέας τῇ παπολατρείᾳ ποιήσασθαι, διὸ δέον ἐστὶν, εἴ τινα ἐχέφρονα ἀντιπολεμεῖν ταύτῃ τῇ οἰήσει, ἀκριβολογεῖν ταυτηνὶ τὴν ἀσέβειαν, καὶ ἀποδιδράσκειν, καὶ ἀποτάσσειν τὸ σατανικὸν φίλαυτον, καὶ σαρκικὸν εἴδωλον, ᾧ κατατέμνεται δίκην τῶν θηριαλώτων ὑπὸ τῶν καρχαροδόντων κυνῶν ἀραβικῶν, καὶ κακεργατίδων ψυχῶν, καὶ διεφθαρμένων προαιρέσεων τὰ θεοσεβῆ διανοήματα, καὶ ὀρθόδοξα βουλεύματα τῶν θεοσεβεστάτων χριστιανῶν, καὶ πεπιστευκότων εἰς αὐτόν. διὸ ἔλεγε καὶ ὁ Μακάριος Παῦλος προπαρασκευάζων προβλεπτικοὺς τοὺς θεοσεβεῖς, βλέπετε τοὺς κύνας, βλέπετε τοὺς κακοὺς ἐργάτας, βλέπετε τὴν κατατομήν.

ΚΕΦΑ'ΛΑΙΟΝ ΤΕ'ΤΑΡΤΟΝ,

Περὶ ἀληθείας.

Τὴν ἀλήθειαν οἱ ἔξω σοφοὶ μάλιστά γε ὁ Σταγειρίτης ἐν τοῖς αὐτοῦ μεταφυσικοῖς φησὶν εἶναι ἓν τῶν παθῶν, καὶ περιστατικῶν ἰδιωμάτων τῆς ὑπάρξεως, καὶ τῆς ὀντότητος, τὸ δὲ ψεῦδος τῆς ἀνυπαρξίας, καὶ τοῦ μὴ ὄντος. διὸ ἐν τοῖς αὐτοῦ ἀναλυτικοῖς ἐκείνην μὲν ἀπεικάζει τῇ ἀποδείξει, ὡς ἐξ ἀληθῶν προτάσεων ἀποδεικνυούσῃ τὸ ὑποκείμενον, τὸ δὲ ψεῦδος σοφίσματι, παραλογίζοντι τὰ μὴ ὄντα ὡς ὄντα. πάλιν ἐκείνην ἐξεικονίζει χρυσίῳ καθαρῷ, καὶ ἀκιβδηλεύτῳ, τοῦτο δὲ χρυσοχάλκῳ κατεψευσμένῳ μίγματι, καὶ νομίσματι παραχαραχθέντι. ὁ δὲ εὐαγγελικὸς λόγος, καὶ ἡ [illegible] αὐτοῦ προϋποτιθεῖσα αὐτὴν ὡς ἀναπόδεικτον ἀρχὴν, καὶ ἀναγκ[illegible] καὶ πιστεύει εἰς

τὸν

εἰς τὸν πιστὸν λόγον ἀληθέστατον Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν τὴν ἀλήθειαν, καὶ τὴν χάριτα δι' αὐτοῦ γεγονέναι, τὸ δὲ ψεῦδος εἶναι τοῦ Διαβόλου ἀπόγονον. γεγονότες τοίνυν ἡμεῖς οἱ θεοσεβεῖς χριστιανοὶ εἰς ὑπακοὴν ἀληθείας τὴν εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν κατὰ τὸν μακάριον Πέτρον, καὶ μὴ εἰς κατάπεισιν ψεύδους τοῦ μὴ ὄντος ἐκ τῆς ἀληθείας κατὰ τὸν θεολόγον Ἰωάννην. ἐκδήλως τοίνυν ἕπεται τοῖς προαποδειχθεῖσι μὴ εἶναι τῆς θείας χάριτος, καὶ τῆς ἀληθείας υἱοθέτημα, καὶ συγγραφέα τῆς αὐτοσυστάτου ἀληθείας, ὡς γαυριᾷ ὁ ἀντίδικος, ἀλλὰ ψεύδους ἔκγονον, καὶ τοῦ Πατρὸς αὐτοῦ Διαβόλου ἀμβρωθρύδιον, καὶ γὰρ τί ἐστιν ὁ ψεύστης, εἰ μὴ ὅτι ὁ ἀρνούμενος ὅτι Ἰησοῦς οὐκ ἔστιν ὁ Χριστὸς κατὰ τὸν θεολόγον Ἰωάννην. καὶ γὰρ καὶ οὗτος ὁ ἀντίδικος, καίπερ τοῖς λόγοις δοκεῖ ὁμολογεῖν τὸν Χριστὸν, τοῖς δὲ ἔργοις ἀρνεῖται. ἐπειδήπερ φαντάζεται τὸ πιστεύειν εἰς τὸν ἄνθρωπον, καὶ παραχαράττει τὴν ἀρχιερωσύνην, καὶ παρεγγράφει τὸ ὄνομα τῆς χριστιανωσύνης, καὶ ἐνεμπαίζει τῇ θεοσεβείᾳ. ἀντιγραφεὺς λοιπόν ἐστι, καὶ οὐ συγγραφεὺς τῆς αὐτοσυστάτου ἀληθείας, ἐπίδηλος λιθαργύρινος, καὶ οὐκ ἄργυρος. κολοβάφινος, καὶ οὐ χρυσὸς, ἔλεγχος, καὶ οὐ συλλογισμός. ψεύστης, καὶ οὐκ ἀληθής. Λύκος προβατόσχημος, καὶ οὐ ποιμὴν ἀκάκων προβάτων, ὑπὲρ ὧν δεῖ τὸν ὀρθῶς ποιμαίνοντα θεῖναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ. συνακόλουθος τῷ ἀποστάτῃ, καὶ νοὶ ἀσυνέτῳ, μὴ βασιλεῖ δικαίῳ, καὶ δεφένσορι τῆς ἀληθείας συμπολίτης. οὐδὲν γὰρ ἐπάγει, ἐξ ὧν ἔθετο συλλογίσασθαι κατ' ἀνάγκην τῶν προϋποτιθεμένων ἀρχῶν τῆς θεοσεβοῦς πολιτείας, παραχαράξας τὸν τίτλον τῆς ἀρχιερωσύνης, τῆς χριστιανωσύνης, τῆς θεοσεβοῦς εὐνοίας. διαστείλας τὰ συνθετέα, ἰδιοποιήσας τὸ κοινότατον τῆς χάριτος, καὶ καταχώσας ὥσπερ τις Ἰούδας τὸ καθόλου τάλαντον, εἰς κοινὴν εὐεργεσίαν εὐεργετηθὲν παρὰ τοῦ Κυρίου, ἀντισταθεὶς αὐτῇ τῇ μακαρίᾳ τριάδι, τοῖς βασιλικοῖς θεσπίσμασι, τῇ ἱερᾷ συνόδῳ, ταῖς τῶν πατέρων ἑρμηνείαις. πρὸς τούτοις οὐ μόνον ἐκ τῶν προτεθειμένων ἀντιγραφεὺς τῆς ἀληθείας ἐξελέγχεται, ἀλλὰ καὶ ἐξ ὧν ἐπάγει τὸν ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει κυρὸν Πατελάρον βλασφημεῖ τῆς δικαίας κρίσεως τοῦ Θεοῦ, διότι οὐκ ἐξεβλήθη τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ τῶν πρωτοκορυφαίων, καθὼς πάντες οἱ ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει ἐπιμαρτύρονται) λαχόντες, ἀλλὰ ταῖς ἐπιούσαις ἡμέραις. καὶ τοῦτο συνέβη μὴ διὰ τὸ ἑτερόδοξον τῆς διδαχῆς, καὶ γὰρ ἦν ὀρθόδοξον, ἀλλὰ διὰ τὸ μὴ τελεσφορῆσαι τὸν δασμὸν, καὶ τὸν βασιλικὸν φόρον. γέγραπται γὰρ ἐν εὐαγγελίοις τὰ καίσαρος καίσαρι, καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ. καὶ Χριστὸς αὐτὸς σὺν τῷ μακαρίῳ Πέτρῳ ἐτελεσφόρησε τὰ δίδραχμα (δειχθεὶς ἐλεύθερος τῇ βασιλικῇ ἐξουσίᾳ, συγκαταβὰς δὲ τῇ ἀνθρωπότητι διὰ τὸ ἀσκανδάλιστον) διὰ τοῦ εὑρεθέντος στατῆρος ἐν τῷ ἰχθύϊ ἁλιευθέντι πρὸς τοῦ μακαρίου Πέτρου κατ' ἐπιταγὴν τοῦ διδασκάλου Χριστοῦ. τῇ τιμῇ τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ ἠλευθερώθημεν τῶν χειρῶν τοῦ Διαβόλου, καὶ τῆς κατάρας τοῦ νόμου, τῇ τιμῇ τοῦ φόρου ῥυόμεθα τοῦ προσκαίρου θανάτου, μὴ ἀποκτεινόμενοι τῷ κοσμοκράτορι τυράννῳ. χάρις τῷ Θεῷ τῷ ἐνδυναμοῦντι ἡμᾶς ἐν ταῖς θλίψεσι, καὶ πλατύνοντι ταῖς στενοχωρίαις ἡμῶν. θλίψιν ἐξετίφησιν ἐν τῷ κόσμῳ, ὁ καὶ γεννησάμενον ἔκδικον ὄμμα τῷ προσδεδωκότι, καὶ ἀπεμπολήσαντι τὸν ἴδιον ἀδελφὸν, ὡς δοῦλον, ἀλλ' οὐ τὴν ψυχὴν, καὶ τὸ σῶμα, χάριν φιλοτιμίας καὶ κενῆς ἀπάτης, ὡς οἱ πάλαι τὸν σώφρονα Ἰωσὴφ τοῖς ἐξ Ἄγαρ καταγομένοις, οἷς μέσον ῥοδανθεῖ, ὡς ἐν ἀκάνθαις περιπλεκόμενον ῥόδον τὸ ἀμάραντον. καὶ ταῦτα μὲν ἅλις περὶ τοῦ τίτλου, καὶ τῆς παραγραφῆς, οἷς ἔγνωσται ὁ παραγραφεὺς, καὶ παραχαρακτοποιὸς τῶν θείων νομισμάτων.

Τίσιν ὅμοιοί εἰσι τοῦ παπισμοῦ οἱ διδάσκαλοι

ΚΕΦ-

ΚΕΦΑ'ΛΑΙΟΝ ΠΕ'ΜΠΤΟΝ.

Περὶ προκατασκευῆς τῶν ῥηθησομένων.

Ὁ Κύριος τῶν ὅλων, καὶ θεόπαις Ἰησοῦς ἐν τῷ ις'. τοῦ κατὰ Ματθαῖον εὐαγγελίου· σὺ εἶ φησὶ Πέτρος, καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν, καὶ πύλαι ᾅδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς, καὶ δώσω σοι τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν.

Ἐκ τίνων συνίσταται ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἀλήθεια.

Μέλλοντες ἡμεῖς διακρῖναι εὐτάκτως τὰ ἑπόμενα μαρτυρήματα καταπαγόμενα ἀδιακρίτως, καὶ συγκεχυμένως ἀπὸ τοῦ ἐγκαλοῦντος ἀντιδίκου, χρεὼν ἐστὶ πρῶτον προκατασκευάσαι, καὶ προλαβεῖν τὴν σαφήνειαν, καὶ καθαρότητα τοῦ εὐαγγελικοῦ ῥητοῦ κατὰ τὴν ἀπαρασάλευτον ἑρμηνείαν τῶν θείων οἰκουμενικῶν διδασκάλων, οὗτινος ἀναπτυχθέντος, καὶ διασαφηνισθέντος, ἔκδηλον γενήσεται τὸ φυλακτήριον τῆς ἀληθείας, καὶ τὸ διαλυτήριον τοῦ ψεύδους. πᾶσα γὰρ ἡ ἀλήθεια ὥσπερ προϋποκειμένης ἀρχῆς ἐκ ταύτης ἐξήρτηται. ἥτις ἐπιζητεῖ τὸν φιλαληθῆ ἱδρῶτα, καὶ φιλόθεον πόνον οὐκ ὀλίγον. καὶ γὰρ ἐποφειλομένως ἀπαιτεῖται μὴ ὅτι μόνον ἔρευνα τῶν θεοπνεύστων ῥητῶν τῆς θείας γραφῆς κατὰ βάθος τοῦ ἐνδομυχοῦντος Πνεύματος, καὶ μὴ ἐπιπολάζουσα διάνοια ἐπισκευαστικὴ τοῦ ἀποκτείνοντος γράμματος ἐφ' εὕρεσιν τῆς αἰωνίου ζωῆς κατὰ τὸ Χριστοῦ ἐπάγγελμα, ἀλλὰ καὶ θεία ἀποκάλυψις τῶν ἀξιολόγων δοχείων αὐτῆς, ὧν ἡμεῖς ἄμφω ὑστερούμεθα κατὰ τὸν θεῖον Δαμασκηνὸν ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ αὐτοῦ ἐκδόσει, πῇ μὲν, διὰ τὸ χαμερπὲς τῆς ταπεινότητος ἡμῶν ἐπιγνωσίας ἐκ τῆς πρὸς τὰς ἡδονὰς προσπαθείας, αἷς οἱ συγκυλιόμενοι, τῆς θείας ἐμπνεύσεως ἀνάξιοι, καὶ ἀνεπίδεκτοί εἰσιν, τὸ δὴ δογματιζόμενον τῷ θεολόγῳ Γρηγορίῳ μύρον δοχεῖον σαπρὸν οὐ πιστεύεται. πῇ δὲ, διότι μήτε λόγου Σοφίας, οὔτε διδασκαλικοῦ χαρίσματος οὑτινοσοῦν μέτοχοι τυγχάνομεν, μάλιστά γε τῆς καθαρᾶς, καὶ ἀμιάντου Θεοδιδάκτου διδασκαλίας τοῦ παρακλήτου Πνεύματος, ἥτις τοῖς μὲν καθαροῖς γίνεται προσομιλητή, τοῖς δὲ ἀκαθάρτοις ἀνέπαφος, καθαρὸς γάρ φησιν ὁ Γρηγόριος ὢν τῷ καθαρῷ προσομιλητέος, καὶ οὐ παντός ἐστι τὸ περὶ Θεοῦ διαλέγεσθαι, ἀλλὰ τῷ διατεταγμένῳ, καὶ κεκλημένῳ εἰς τὴν διακονίαν ταύτην. ἰλιγγιῶ τοίνυν, καὶ ἐπαπορῶ. οὐκ ἐφεῖταί μοι προσάρξασθαι. ἐπὶ τῆς κυματιζομένης γὰρ νηὸς τῷ κλύδωνι τῆς πολυταράχου θαλάσσης τῶν παθῶν ἵσταμαι ἀκοντιζόμενος τὴν παραλίαν πέτραν, πῶς ἀνθέξομαι αὐτῆς οὐκ ἐπίσταμαι, τῆς πολυφώτου σειρᾶς οὐ δράττομαι, πῶς ἀνατείνω ἐπὶ τὴν τῶν θείων ἀγαθῶν ἀκτίνων ὑψηλοτέραν ἀνάδυσιν, μέντοιγε θαρρῶν, καὶ πιστεύων ἀσυμφελίκτως τῷ ἐλθόντι πρὸς τὴν κλῆσιν τῶν ἁμαρτωλῶν, τῷ σώσαντι Πέτρον τὸν Κορυφαῖον τῆς ἀποστολῆς βυθιζόμενον, καὶ ἁρπάξαντι μέχρι τρίτου Οὐρανοῦ, καὶ διδάξαντι τὰ ἀπόρρητα τὸν οὐρανομήκη Παῦλον τὸν πρώην μὲν καταστρατευόμενον τῆς ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, ὕστερον δὲ χρηματίσαντα σκεῦος ἐκλογῆς αὐτοῦ, καὶ βαστάσαντα τὸ ὄνομα αὐτοῦ κατέμπροσθεν ἐθνῶν, καὶ βασιλέων, οὓς πρέσβεις οἷα δὴ ὑποδείγματα τῆς τοῦ Χριστοῦ φιλανθρωπίας προτίθημι τοῦ λόγου ὑπερασπιστάς, καὶ ἀντιλήπτορας τῆς αὐτοῦ ἀληθείας, δεόμενος γενέσθαι μοι φιλοστόργους μεσίτας ἐπὶ τὸν πανοικτίρμονα Θεὸν, καὶ Σωτῆρα Χριστὸν τὴν ἄρραγῆ πέτραν, τῶν πιστῶν τὴν σωτηρίαν, ὅπως χαρίσηταί μοι νοῦν ἀνεπιθόλωτον ἐπιτηδευομένην πρὸς τὴν θείαν ἕνωσιν, καὶ δρᾶξιν τῆς πολυφώτου σειρᾶς ἐπὶ τῷ ἀναχθῆναί με πρὸς τὰς ὑψηλοτέρας τῶν πολυφώτων ἀκτίνων μαρμαρυγάς, πείσματά μοι σωτήρια ἐκταθῆναι, καὶ τῇ ἀκινήτῳ πέτρᾳ προσπελάσαι, οἷς καθαρισθεὶς, φωτισθεὶς, καὶ στερεωθεὶς ἐπιδώσω ἐμαυτὸν τῷ λόγῳ τῆς

Τίνα χρὴ λέγειν περὶ ἑαυτοῦ τοὺς διδασκάλους τῆς ἐκκλησίας.

τῆς ἀληθείας, διαλεξόμενος περὶ ταύτης τῆς παραδεδομένης ἡμῖν ὑπὸ τοῦ ὑποφήτου τῆς χάριτος ἣν καὶ θαρρῶ, καὶ ἐλπίζω τῷ εἰπόντι, καὶ ἐνδυναμοῦντι, καὶ ἐκλέγοντι τοὺς ἀσθενεῖς, οὗ καὶ ἡ δύναμις ἐν τοῖς ἀσθενέσι τελεσιουργουμένη πιστεύεται, ἐπειδήπερ Θεός ἐστιν ὁ ἐκλέγων τὰ ἀσθενῆ, καὶ μωρὰ, καὶ ἐξουθενημένα πρὸς καταβολὴν τῶν ἰσχυρῶν, σοφῶν, καὶ μεγαλαυχουμένων.

Δίκαιον δέ ἐστιν ἴσως ἐμὲ ὑπεσχημένον εἶναι πρὸς τὴν εὐκρίνειαν τῆς ὑποθέσεως οὕτω παιδεύσασθαι ἀναμέρος καὶ ἐξετάσασθαι τὸ προκείμενον λεξίδιον ἐπικαλεσάμενον τὴν ἀγαθαρχικὴν Τριάδα τὴν ἐκφαντορικὴν τῶν ὅλων ἑαυτῆς ἀγαθωτάτων προνοιῶν, τὸν Πατέρα φημὶ, καὶ τὸν Υἱὸν, καὶ τὸ πανάγιον Πνεῦμα, ἥτις στερεώσειέ με ἐπὶ τῇ εἰς Χριστὸν πίστει ἀνένδοτον, καὶ ἀσάλευτον, τὸν ὄντως Λίθον ἀκρογωνιαῖον, σκάνδαλον μὲν τοῖς ἀπειθοῦσι, Θεμέλιον δὲ ἀμετάτρεπτον τῶν εὐσεβῶν, καθ' ὃν ἄλλος δεύτερος ἄθετός ἐστι, κατὰ τὸ ἱερὸν στήριγμα τῆς θεοσόφου διδασκαλίας. Διδαχθήτω τοίνυν ὁ προκατασκευαστικὸς, καὶ διασαφηστικὸς λόγος ὧδέ πη μελιδὸν, καὶ λεξιδὸν ἐξηγούμενος, καὶ διαμαρτυρούμενος ταῖς καθηκούσαις ἀποδείξεσιν ἔκ τε τῶν λόγων τῆς Χριστοῦ διδασκαλίας, θείας γραφῆς, καὶ παιδεύσεως ἀποστολικῆς, ἑρμηνείας τε τῶν θεοδιδάκτων πατέρων, καὶ διδασκάλων τῆς ἐκκλησίας, ἄχρι συλλαβῆς, καὶ γράμματος, ἀνιχνευόντων τὸ ἐμβατεῦον ἀπόκρυφον τοῦ πνεύματος, καὶ ὅσον οἷόν τε διὰ τῆς ἀκριβολόγου γνώσεως κατὰ τὸ ἐφικτὸν αὐτοῖς ἐξομοιουμένων διὰ τῆς κατ' ἀρετὴν γνώσεως Θεῷ τῷ παντεπόπτῃ, τῷ ἐτάζοντι καρδίας, καὶ νεφρούς, τὸ δὴ λεγόμενον κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον, ὅτι πρόκειται ἡμῖν ὁμοιωθῆναι Θεῷ κατὰ τὸ δυνατὸν ἀνθρώπου φύσει. ὁμοίωσις δὲ, οὐκ ἄνευ γνώσεως. ἡ δὲ γνῶσις, ἐκ διδαγμάτων, λόγος δὲ, διδασκαλίας ἀρχή. λόγου δὲ μέρη, συλλαβαὶ, καὶ λέξεις. ὥστε οὐκ ἔξω σκοποῦ γέγονεν ἡ τῶν συλλαβῶν ἐξέτασις. οὐ μὴν ὅτι μικρὰ ὥς ἄν τινι δόξοι, τὰ ἐρωτήματα, διὰ τοῦτο καὶ παροφθῆναι ἄξια, ἀλλ' ἐπειδὴ δυσθήρατος ἡ ἀλήθεια, πανταχόθεν ἡμῖν ἐξιχνευτέα. ἔστω λοιπόν.

ΚΕΦΑ'ΛΑΙΟΝ ς'.

Ὁ ἀντίδικος.

Ἐγὼ δὲ λέγω σὺ εἶ Πέτρος.

Ἔλεγχος.

Τρία ἡμῖν ἐνταῦθα προθεωρητέα, τὸ μὲν ὅτι κατὰ θείαν ἀποκάλυψιν ὁμολογήσας τὸν Χριστὸν εἶναι τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος ἐμακαρίσθη ὁ μακάριος Πέτρος, καὶ οἱ σὺν αὐτῷ συστρατιῶται, καὶ συμμαθηταὶ, καὶ συνομολογηταί. τὸ δὲ ὅτι κατὰ παρωνυμίαν τῆς ὄντως πέτρας ὠνομάσθη Πέτρος. τρίτον ὅτι φίλον ἐστὶ τοῦ τ' αὐτὸ τὸ μετονομάζειν τὰ τῆς φύσεως νομοθετήματα παρὰ τῇ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίᾳ, ἐχούσῃ παραδείγματα τῆς τε παλαιᾶς, καὶ τῆς νέας διαθήκης, ἅπερ καίπερ ἰδιοποιούμενα φαίνονται τῷ λόγῳ τῶν παρονομαζομένων ὑποστάσεων, οὐ μήν γε τῇ δυνάμει, καὶ ἐνεργείᾳ τῆς μετονομαζούσης χάριτος μιᾶς, καὶ μόνης οὔσης, καὶ καθόλου περὶ πάντα διερχομένης, καὶ ἐπιχεομένης. ἀπαρκτέον λοιπὸν τοῦ πρώτου.

Ὅτι κατὰ θείαν ἀποκάλυψιν ὁ Μακάριος Πέτρος ὁμολογήσας τὸν Χριστὸν εἶναι τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, συνεμακαρίσθη τοῖς συμμαθηταῖς.

Περὶ τῆς εἰς τὴν Καισάρειαν ἀφίξεως τοῦ Κυρίου, καὶ τῆς ὁμολογίας τοῦ Πέτρου.

Βαπτισθεὶς ὁ Υἱὸς, καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ, Χριστὸς ὁ σωτὴρ ἡμῶν, ἀπήχθη εἰς τὴν ἔρημον, καὶ πειρασθεὶς ὑπὸ τοῦ διαβόλου, νικηθέντος αὐτῷ, διδάξας τε πολλὰ,

καὶ θαυματουργησάμενος, ἐπὶ τούτοις, οὐκ ὀλίγους ἰάσατο διὰ τῆς εἰς αὐτὸν πίστεως, καρδίᾳ μὲν πιστευόμενος εἰς δικαιοσύνην, στόματι δὲ ὁμολογούμενος εἰς σωτηρίαν. Προϋποκειμένης λοιπὸν τῆς πίστεως ἐγκαρδίως, ὡσανεὶ θεμέθλου πάσης τῆς οἰκονομίας, ἥπερ οὕτως εἴληφε τέλος, ἀπαρξαμένη τοῦ κυρίου τῷ μὴ παθεῖν, τῷ μὴ σταυρωθῆναι, τῷ μὴ δοξασθῆναι, καὶ κατακρατῆσαι τῆς τυραννίας, καὶ ἀναστῆναι τριήμερον, ἐφ' οἷς ἐπιμαζόμενος ἀπ' ἐντεῦθεν, καὶ φλέγων τὸ φαρισαϊκὸν ὕπουλον, καὶ σαδδουκαίων κακόβουλον, ἔρχεται εἰς τὴν Καισάρειαν Φιλίππου, ἐν ᾗ συνδιατρίβων, ἐν ἀναχωρήσει τοῖς συμμαθηταῖς αὐτοῦ ἐρωτᾷ, αὐτοὺς παρ' ἐνιάσασθαι τὰ κατὰ διάνοιαν ἐγκεκρυμμένα αὐτῶν, καὶ τὰ ἐγκαρδίως περιτεθειμένα προσαποστοματίσαι τὴν ὁμολογίαν τῆς αὐτῶν πίστεως, προσερωτηθέντες τὴν γνώμην τὴν τῶν πολλῶν ὡς ἄδολον, καὶ μὴ τὴν τῶν κακοήθων Φαρισαίων, καὶ Σαδδουκαίων ὑποκριτῶν ἀπόνοιαν, εἶτα ἐπερωτᾷ κοινῇ τὴν ἰδίαν δόξαν τῆς συμμαθητιώσης αὐτοῦ χορείας, ἐφ' ᾗ προπηδήσας ἡ παρὰ Πατρὸς τοῦ οὐρανίου προκινηθεῖσα κορυφαία κρηπὶς τῶν θεολόγων, ὁ μακάριος λέγω Πέτρος, ἐκ τοῦ ὄντως πέτρας εἰληφὼς τὴν ἐπωνυμίαν, μετὰ τὴν εἰς αὐτὴν ὁμολογίαν, καὶ ἀνένδοτον πίστιν (ὡς πέτρης ὕλη λίθου ἰάσπιδος χρωματισθεῖσα, καὶ ἐπισφραγισθεῖσα τῷ ἡλιακῷ φωτὶ) ὡσανεὶ στόμα τοῦ συνομολογουμένου, καὶ συμπιστεύοντος, καὶ συνεπισφραγιζομένου, καὶ συγκατιθεμένου χοροῦ τῇ πίστει, καὶ ὁμολογίᾳ τῇ εἰς τὸ ἀναμάρτητον, καὶ ἀδόλωτον στόμα τοῦ Χριστοῦ (ἐκτὸς τοῦ δολίου στόματος τοῦ Ἰούδα, ἐγκεκρυμμένως μὲν μηχανωμένου τὴν πανοῦργον δολιότητα, φαινομένως δὲ καὶ ἐπισκεδαστικῶς δικαιοῦντος μὲν, οὐκ ὄντος δὲ συνομολογεῖν, ἔχοντος τέκμαρ ἀλάθητον τοῦ ἀνιχνεύοντος τὰ ἐμβατεύοντα προσεγ- καρδία τοῖς ἀνθρώποις, καὶ δρασσομένου τοὺς σοφοὺς ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτῶν, τὸ δὴ λεγόμενον, τὴν ταραχὴν τοῦ φιλανθρώπου διδασκάλου προσεπιλέγοντος τοῖς μαθηταῖς, εἷς ἐξ ὑμῶν ὢν διάβολος παραδώσει με) τοίνυν ἀποκρίνεται τὸ διαθερμαντικώτερον στόμα, καὶ ἡ κοινὴ ὁμολογία τῶν ἀποστόλων, ἧ τίθενται οἱ τῆς ἀκαταλύτου αὐτοῦ ἐκκλησίας οἴακες, κατὰ τὴν θεόσοφον γνώμην τοῦ χρυσορρήμονος, καὶ ἐκφώνως ὁμολογεῖ καὶ φησὶν αὐτὸν εἶναι τὸν ὄντως πιστευόμενον, ἐφ' ὃν δεῖ πιστεύειν, καὶ ἀληθῶς ὁμολογούμενον τὸν Χριστὸν τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος. καθ' ἣν ὁμολογίαν ἐμφαίνεται τὸ τοῦ υἱοῦ σὺν τῷ πατρὶ ὁμοούσιον, ὥσπερ αὐταποκριθεὶς, διαμείβεται τοῖς αὐτοῖς, ἐπιβεβαιῶν τὴν ὁμολογίαν αὐτοῦ εἶναι ἀληθεστάτην τῷ παραδείγματι τοῦ ὡμολογηκότος κοινῇ ἀναγομένου πρὸς πάντας ὡς ἐπὶ καθόλου τι, καὶ κοινὸν ἀξίωμα πρὸς τούτῳ μακαρίζων αὐτὸν, καὶ λέγων αὐτῷ κοινολογούμενα τῷ ἑνὶ ὑποδείγματι, μὴ εἶναι ἐξ αὐτοῦ τὸ πρωτοκινοῦν τῆς ὁμολογίας, ἀλλὰ τῆς θείας, καὶ πατρικῆς πρωτοκινούσης ἀποκαλύψεως. καθάπερ αἰσθητός τις κόσμος περιτιθέμενος, καὶ φωταγωγούμενος τῷ λαχόντι παμμεγίστῳ, καὶ καθόλου φωστῆρι, παρ' οὗ πᾶσα φωτοχυσία. καὶ προσβολὴ ἐπιγίνεται τοῖς φωτιζομένοις. καίπερ δοκοῦντος πρῶτον προσπελάζειν τῷ Κριῷ μέσην τὴν δικαιολογοῦσαν τάξιν τῶν οὐρανίων φωστήρων, ἢ καὶ πλανητῶν, ἢ πρωτοκινήτῳ τινι ἐπικινοῦν ὅλον τῷ δωδεκαχεῖ ἀδιαιρέτως διαιρούμενον τῷ λόγῳ τῆς μιᾶς ἀνακυκλήσεως, καὶ τῆς ἐπὶ δωδεκατημορίοις συναριθμήσεως ζωδιακὸν κύκλον. ᾧ σκοπιμωτάτῳ, καὶ οὗ χάριν τέλει συνδέδονται, καὶ κινοῦνται πάντες οἱ κατὰ θέσιν, καὶ κατὰ χάριν σκοποὶ, καὶ ἕνεκα τοῦ τέλους. καὶ γὰρ μὴ μόνον τὸ προαριθμούμενον τέλος τοῖς συναριθμουμένοις αὐτῷ σκοποῖς κεκίνηται

ὑπὸ

ὑπὸ τοῦ ἀθέτου, καὶ πρωτοκινοῦντος τέλους (ὁ μακάριος λέγω Πέτρος) ἀλλὰ καὶ πᾶσα ἡ συμμαθητεύουσα αὐτῷ συναριθμουμένη χορεία τῆς ἐκλογῆς. καὶ τῆς ὁμολογίας, καὶ πᾶσα ἡ τοῦ Χριστοῦ ἱεραρχία, καὶ εὐσέβεια ὑπ' ἐκείνου πρωτοκινεῖται ὡς ἐκ πρώτης ἀπορροίας προοδευομένη τὸν φωτισμὸν τῆς γνώσεως, καίπερ τὰ κατὰ θέσιν τέλη τὰ μὲν συναριθμεῖται, τὰ δὲ ἀναλογεῖται, τὰ δὲ ὀχηματικῶς φωταγωγεῖ, καὶ συνεπιλάμπει τῇ κατ' ἐξομοίωσιν μεταδόσει, ὡς προϊὼν ὁ λόγος ἀκριβεστέραν τῆς ἀληθείας τῆς εὐτάκτου χορείας ἀναγνωρισμὸν ποιήσεται τοῖς ἐντευξομένοις, διὸ φησὶ καὶ ὁ θεοδίδακτος Ἀρεοπαγίτης Διονύσιος κεφ. ζ'.

„ ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας. οὕτως ὁ θεῖος ἱεράρχης ἐξαιτεῖ τὰ θεαρχικῶς ἐπηγγελμένα. καὶ
„ φίλα Θεῷ, καὶ πάντως δωρηθησόμενα, καὶ τὸ τῆς οἰκείας ἀγαθοειδοῦς ἕξεως ἐπιδεικνὺς τῷ
φιλαγάθῳ Θεῷ, καὶ τοῖς παροῦσιν ἐκφαντορικῶς ἐμφαίνων τὰ τοῖς ὁσίοις ἐσόμενα δῶρα.

οὕτω καὶ τὰς ἀφοριστικὰς ἔχουσιν οἱ ἱεράρχαι δυνάμεις, ὡς ἐκφαντορικοὶ τῶν θείων δικαιωμάτων, οὐχ ὡς ταῖς αὐτῶν ἀλόγοις ὁρμαῖς τῆς πανσόφου θεαρχίας (εὐφήμως εἰπεῖν) ὑπομενούσης, ἀλλ' ὡς αὐτῶν ὑποφητικῶς ὑποκινοῦντι τῷ τελεταρχικῷ Πνεύματι, τοὺς κεκριμένους Θεῷ κατ' ἀξίαν ἀφοριζόντων. λάβετε γάρ φησι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἄν τινων ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφίενται αὐτοῖς. ἄν τινων κρατῆτε, κεκράτηνται. καὶ τῷ τὰς θείας ἀποκαλύψεις τοῦ παναγεστάτου πατρὸς ἐλλαμπομένῳ τὰ λόγια φησὶν, ὃ ἐὰν δήσῃς ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς. καὶ ὃ ἐὰν λύσῃς ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς. ὡς ἐκείνου, καὶ παντὸς τοῦ κατ' αὐτὸν ἱεράρχου κατὰ τὰς ἐν αὐτῷ γινομένας τῶν πατρικῶν δικαιωμάτων ἀποκαλύψεις, ἐκφαντορικῶς, καὶ διαπορθμευτικῶς τούς τε θεοφιλεῖς προσιεμένου, καὶ τοὺς ἀθέους ἀποκληροῦντος, καὶ τὴν ἱερὰν γὰρ ἐκείνην θεολογίαν ὡς τὰ λόγιά φησιν, οὐκ αὐτοκινήτως, οὐδὲ σαρκὸς, καὶ αἵματος ἀποκαλυψάντων, ἀλλ' ὑπὸ Θεοῦ νοητῶς αὐτὸν τὰ θεῖα ὑμνήσαντος ἀπεφθέγξατο.

Τοὺς μὲν οὖν ἐνθέους ἱεράρχας οὕτω καὶ τοῖς ἀφορισμοῖς, καὶ πάσαις ταῖς ἱεραρχικαῖς δυνάμεσι χρηστέον, ὅπως ἂν ἡ τελεταρχικὴ αὐτοὺς θεαρχία κινήσοι, τοὺς δὲ ἄλλους, οὕτω τοῖς ἱεράρχαις, ἐν οἷς ἂν δρῶσιν ἱεραρχικῶς προσακτέον, ὡς ὑπὸ Θεοῦ κεκινημένους. ὁ ἀθετῶν γάρ. ὑμᾶς φησὶν ἐμὲ ἀθετεῖ, ἐφ' οἷς σχολάζων τῷ ἀναφαιρέτῳ νοῒ τῆς θεωρίας ὁ ἱερὸς Μάξιμος ὁμολογητὴς σὺν τῷ σοφωτάτῳ Παχυμερίῳ ταυτιζόμενοι τῇ διανοίᾳ τῆς ἀληθείας τὰ αὐτὰ διεξίασιν εὐρυχωρότερον, ὅπου ἂν δέοι συνακριβολογούμενοι τὸ τῆς ἀληθοῦς ἀποδείξεως θήραμα. Τὴν αὐτὴν ἐκφαντορικὴν θεολογίαν οὐρανόθεν ἐμφανισθεῖσαν ἐπισώζουσι, μὴ μόνον αἱ προχρηματίσασαι θεῖαι ἀποκαλύψεις τῶν ἱεροκηρύκων ἀποστόλων, καὶ αὐτοπτῶν τοῦ λόγου, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐν τοῖς μεταγενεστέροις θεοφανὴς ἀποκάλυψις Γρηγορίου ἐπισκόπου Νεοκαισαρείας ἐπιγεγονυῖα εἰς ἔκθεσιν τῆς εὐσεβοῦς, καὶ ὀρθοδόξου

„ πίστεως, ἐκδιδούσης ταῦτα. εἷς Θεὸς Πατὴρ λόγου ζῶντος, σοφίας ὑφεστώσης, καὶ δυνά-
„ μεως, καὶ χαρακτῆρος ἀϊδίου, τέλειος τελείου γεννήτωρ, Πατὴρ υἱοῦ μονογενοῦς. εἷς
Κύριος μόνος ἐκ μόνου, Θεὸς ἐκ Θεοῦ, χαρακτὴρ, καὶ εἰκὼν τῆς θεότητος, Λόγος ἐνερ-
„ γὸς, σοφία τῆς τῶν ὅλων συστάσεως περιεκτικὴ, καὶ δύναμις τῆς ὅλης κτίσεως ποιητικὴ,
„ Υἱὸς ἀληθινὸς ἀληθινοῦ πατρὸς, ἀόρατος ἀοράτου, καὶ ἄφθαρτος ἀφθάρτου, καὶ ἀθά-
„ νατος ἀθανάτου, καὶ ἀΐδιος ἀϊδίου. καὶ ἓν Πνεῦμα ἅγιον ἐκ Θεοῦ τὴν ὕπαρξιν ἔχον,
„ καὶ δι' υἱοῦ πεφηνὸς δηλαδὴ τοῖς ἀνθρώποις. εἰκὼν τοῦ υἱοῦ τελείου τελεία, ζωὴ ζώντων αἰτία,
„ ἁγιότης ἁγιασμοῦ χορηγὸς, ἐν ᾧ φανεροῦται Θεὸς ὁ Πατὴρ ὁ ἐπὶ πάντων, καὶ ἐν πᾶσι. καὶ

Θεὸς ὁ

Θεὸς ὁ Υἱὸς ὁ διὰ πάντων, Τριὰς τελεία δόξῃ, καὶ ἀϊδιότητι, καὶ βασιλείᾳ μὴ μεριζομένη, μηδὲ ἀπηλλοτριωμένη. οὔτε οὖν κτιστόν τι, ἢ δοῦλον ἐν τῇ Τριάδι, οὔτε ἐπείσακτον, ὡς πρότερον μὲν οὐχ ὑπάρχον, ὕστερον δὲ ἐπεισελθόν. οὔτε οὖν ἐνέλιπέ ποτε Υἱὸς Πατρί, οὔτε Υἱῷ Πνεῦμα, ἀλλ᾽ ἄτρεπτος, καὶ ἀναλλοίωτος ἡ αὐτὴ Τριὰς ἀεί.

Καὶ εἰ εἴποι τις ἰοβόλον δῆγμα προσερπύζον τῇ καθαρωτάτῃ κρηπῖδι τῆς εὐσεβείας, ὅτι ἄρα δέον ἐστὶν ἅπαντας ἡμᾶς προσέχειν, μόνον τῇ ἀποκαλύψει ἀλεξιφαρμακωδήτῳ τοῦ ἐκπληκτηρίου τῆς παραλόγου ὁρμῆς ὑπὸ τῆς ἀλεξιτηρίου θεοπνεύστου Συνόδου ἑβδόμης οἰκουμενικῆς ἀναβοώσης ὀρθοδόξως, καὶ κηρυττούσης οὕτω, Προφητικαῖς ἑπόμενοι ῥήσεσιν, ἀποστολικούς τε παραινέσεις ἔχοντες, καὶ Εὐαγγελικαῖς ἱστορίαις στοιχούμενοι, ἐξ ἡμῶν γὰρ τοῦτο καὶ μόνον φαμὲν εἶναι, τὸ καθυπείκειν τοῖς τε ἀποκαλυφθεῖσι, καὶ ἀποκαλυπτομένοις παρὰ τοῦ πρώτως κινοῦντος, καὶ πείθεσθαι τοῖς κατὰ τὸν ὑπακοῆς λόγον σαφηνίζουσιν, ἢ διερμηνεύουσι τά τε ἀποκεκαλυμμένα, καὶ τὰ παραδεδομένα τοῖς θεοφόροις πατράσι, καὶ μηδὲν κατὰ τὸ οἰκεῖον βούλημα διαχειρίζεσθαι τὸν ἀχείρωτον, καὶ ἄθετον λόγον τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καθυπείκειν, καὶ ὑποτάσσεσθαι τῇ ἀπεριλήπτῳ αὐτοῦ χάριτι, συγκαταβατικῶς παραλαμβανομένῃ, εἰς ηὐδόκησεν ὁ Θεὸς κατὰ τὸ προηγούμενον αὐτοῦ θέλημα, καὶ συνηγωνίσθη τοῖς τε ἀξίοις κατὰ τὸ ἑπόμενον αὐτοῦ βούλημα. ἐνίοτε δὲ καὶ τοῖς ἀναξίοις κατὰ τὴν ἄκραν αὐτοῦ μακροθυμίαν, καὶ ἀνεξιχνίαστον αὐτοῦ ἀνοχήν, κρίμασιν οἷς καὶ μόνος οἶδεν αὐτὸς ὁ ἐπὶ πάντων Θεός. Δέον λοιπὸν ἐπὶ ταύτην τὴν θείαν ἀποκάλυψιν, καὶ τὸ πρωτοκινοῦν τελεταρχικὸν Πνεῦμα, καὶ τὸν θεῖον, καὶ καθόλου εὐδαίμονα μακαρισμὸν κοινῇ, καὶ καθόλου ἐκλαμβάνεσθαι, καὶ διαμείβεσθαι. καὶ πιστεύεσθαι, καὶ ὁμολογεῖσθαι παρὰ παντὸς τοῦ θεοδιδάκτου νοός, καίπερ πρὸς ἕνα παραδειγματίζεσθαι, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους συναποστόλους, καὶ πιστεύοντας εἰς αὐτὸν ὑπογράφεσθαι, καὶ ὑποτυποῦσθαι. τὸ μέν, διότι πάντα πρωτοκινήτως ὑποτάσσεται, καὶ κινεῖται τῷ αὐτοκινήτῳ ὄντι, τὸ δέ, διότι τὰ συνεκδοχικῶς ἁγιολογούμενα τοῖς Ὑποφήταις τοῦ αὐτοκινήτου τῆς θεαρχίας πνεύματος, καὶ θεοπνεύστως γραφόμενα ταῖς θεοπνεύστοις γραφαῖς, καίτοιγε πρὸς ἕνα χαρακτῆρα, προσωποποιούμενα λέγεται, ἐκφαντορίᾳ καθολικῇ, ὅμως πρὸς πάντας ἐκφιλοχορηγεῖται, ὡς ἡ τῶν Κοράκων ἐπίκλησις συμπεριλαμβάνει πᾶν τὸ νεοττῶν ἐπικαλούμενον τὸν Θεὸν γένος, οἷον ἐπισημαίνεται θεολογικῶς ὁ ἀκραιφνής, καὶ γρήγορος νόος τῆς θεολογίας ἐπώνυμος ἐν τῇ πρὸς Κληδόνιον ἐπιστολῇ, καὶ τὸ προστιθέμενον οὐκ ἀνήκοον τῆς ἀληθείας ἔχεται, τῇ μέν, διότι εἰ ἐκ τῆς καρδίας τοῦ μακαρίου Πέτρου πίστει, καὶ ὁμολογία ἡ εἰς τὸν Χριστὸν ἐκφωνηθεῖσα διὰ τοῦ αὐτοῦ ὡς διὰ κοινοῦ στόματος ἀπεφάνθη τοῖς Πατράσι, ὡς ἐγκεχάρακται Χρυσοστόμῳ, καὶ τῷ μακαριωτάτῳ Θεοφυλάκτῳ Βουλγαρίας, ἄραγε καὶ ἡ διάμειψις αὐτῆς, οὖσα ὑπὸ Χριστοῦ τοῦ ὁμολογηθέντος μακαρισμὸς κοινὸς ἐπὶ πᾶσι τοῖς εἰς αὐτὸν πιστεύουσι, καὶ ὁμολογοῦσιν ἐκληπτέος φιλοχορηγεῖται, ὡς ἐν τῷ Ἀγκυρωτῷ ὁ ἱερώτατος Ἐπιφάνιος πρὸς οὓς ἀποστέλλεται, ἐπαγγελόμενος τυγχάνει· καὶ γὰρ ὁ κινήσας Πέτρον ὁμολογῆσαι τὸ ὁμοούσιον τοῦ Υἱοῦ πρὸς τὸν Πατέρα διὰ τὸ ἀναφαίρετον τῆς πρὸς ἀλλήλους σχέσεως, καὶ τῆς αὐτῆς γεννητότητος, καὶ μακαρίσας Σίμωνα Βαρ Ἰωνᾶ κατ᾽ ἶσον διαμερισθέντα, καὶ παραδειγματισθέντα, ὁ αὐτὸς κεκίνηκε καὶ τοὺς ἄλλους εἰς τὴν αὐτὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεως εὐδαιμονιζομένους τοῖς αὐτοῖς μακαρισμοῖς, καὶ ἐξεικονιζομένους τοῖς αὐτοῖς παρα-

δείγμασι

δείγμασι, ἐπείπερ ὥσπερ διὰ τὴν εἰς Χριστὸν ὁμολογίαν μακαρισθεὶς ὁ Πέτρος ἐπὶ τῆς προστι φυσικῆς ταυτότητος τοῦ Σίμωνος πρὸς Βὰρ Ἰωνᾶ, παραδειγματίζεται ἐκφώνως τὸ εὐσεβῶς ὁμολογούμενον, καὶ πιστευόμενον τοῦ Υἱοῦ σὺν τῷ Πατρί, καὶ παρὰ τοῦ αὐτοῦ τρόπου τῆς ὑπογραφῆς ὑποτυποῦται μετὰ συνεχείας ἐπὶ τῆς Ἰωάννου πρὸς τὸν Ζεβεδαῖον σχέσεως, καὶ τῶν ἄλλων Ἀποστόλων μακαριζομένων διὰ τῆς θεοσεβοῦς ὁμολογίας τῆς πίστεως, ἐπὶ λόγῳ τῆς ἀπαραλλάκτου φυσικῆς ἰδιότητος. πᾶν γὰρ ἐν μέρει καθόλου ὑποκειμένῳ ὁμολογούμενον παραδειγματικῶς, ἐπὶ τὸ καθόλου κατηγόρημα εἰσακτέον ἐπιστημονικῶς, ὀρθῶς πεφιλοσόφηται τοῖς συνετοῖς. τῇ δὲ πάλιν, ὅτι ἐν τῷ κατὰ Ἰωάννην κεφ. ϛ'. προδήλως ὁ φιλόστοργος Πέτρος οὐκ ἰδιοποιεῖται τὸ κοινὸν εὐεργέτημα, λέγων ἡμεῖς Κύριε τῆς ὄπισθεν χαμερποῦς πολιτείας ἐπιλεληθότες σὲ τῇ ἔμπροσθεν καὶ ἀϊδίῳ συνεπεκτεινόμεθα, πάντα τὰ ἐπίκηρα ἀφέντες τῷ κοσμοκράτορι, καὶ ἀκολουθοῦντες σοὶ τῷ Παντοκράτορι. πεπιστεύκαμεν γάρ, καὶ ἐγνώκαμεν σὲ εἶναι τὸν Χριστὸν τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, ὅστις ἐπαμειβόμενος λέγει αὐτῷ, δώδεκα εἶναι τοὺς ἐκλελεγμένους, ὧν εἷς ἐστὶν ὁ προδώσων διάβολος. ἀλλαχοῦ πάλιν εὐχαριστεῖ ἐξομολογούμενος τῷ Θεῷ, καὶ Πατρὶ τὴν ἀποκάλυψιν τῶν θείων δωρημάτων καταπεμφθεῖσαν παρ᾽ αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ, καὶ Πατρὸς ἐπὶ τὰ ἀνεξίκακα νήπια, καθάπερ καὶ ἐπὶ τὸν Πέτρον, ὡς Χρυσόστομος ἀποφαίνεται εἰς τὴν Βαϊοφόρον ἑορτήν, ἅμα τε μακαρίζων τοὺς αὐτοῦ μαθητὰς βλέποντας τὰ ἀπόρρητα μυστήρια τῆς οἰκονομίας, ὅτι πλεῖστον ἐπιπόθητα ἦν καθορασθῆναι τοῖς πάλαι ἁγίοις. ἐξώστιος ἄρα πᾶς τις εἴη δόλιος Ἰούδας, καταχωννύων ὑπὸ τῆς ζοφερωτάτης γῆς χαμαιτυπειώδους, γηΐνου τε πολιτείας τὸ κοινότατον Τάλαντον, δεδομένον εἰς κοινὴν εὐεργεσίαν, καὶ τὴν καθόλου λαμπηδόνα τῆς λυχνίας, φεγγούσης κοινῇ πᾶσι τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ, καὶ τῷ πνευματικῷ ναῷ τοῦ Θεοῦ περιλαμβανομένοις τῇ καθόλου χάριτι τῆς κοινῆς φωτοχυσίας ὑποτιθέμενος τῷ μοδίῳ τινὶ μέτρῳ ἀποκεκληρωμένῳ, καὶ ἀφορισθέντι τῆς ἐπὶ πάντων μετεωροφροσύνης, καὶ καθολικῆς βάσεως τῆς τοῦ Κυρίου ταπεινοφροσύνης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ζ'.

Ὅτι παρωνύμως ἐπωνομάσθη ὁ Πέτρος, Σίμων πρότερον λεγόμενος, ὅπερ ὄνομα τῆς μετωνυμίας, καίπερ αὐτῷ δοκεῖ μόνῳ προσδίδοσθαι, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ὅσοι γε πιστεύουσι κοινολογούμενόν ἐστι, καθάπερ καὶ τὰ ἐκείνων προσαγορεύματα προσαναφαίρετα αὐτοῦ τυγχάνουσι.

Τὰ μετὰ τῆς ὕλης συγκεκραμένα, καὶ σύμφυτα τυγχάνοντα Προσηγορικὰ ὀνόματα λαμβάνει τὸ Προσηγορικὸν ἐκ τῆς ἑνώσεως αὐτῷ, ἢ κατὰ τὸ ὁποῖόν τι συστατικῆς διαφορᾶς, ὡς Ἄνθρωπος διὰ τὴν ὑπάρχουσαν αὐτῷ Ἀνθρωπότητα, ἢ κατὰ τὸ Ποιὸν τῆς ἐπιγεγονυίας ἐκείνῳ διαφορᾶς, ὡς Φιλόσοφος διὰ τὴν καθόλου Φιλοσοφίαν, καὶ Ἰατρὸς διὰ τὴν Ἰατρικήν, καὶ Θεοσεβὴς διὰ τὴν θεοσέβειαν, ἔμπης γε μιᾶς οὔσης τῆς καθόλου ἀνθρωπότητος, ἧς ὑπόκεινται πάντες οἱ ἐν μέρει ἄνθρωποι, καὶ τῆς κοινῆς ἰατροφιλοσοφίας, καθ᾽ ἣν οἱ Ἰατροφιλόσοφοι Ἰατροφιλοσοφοῦσι, καὶ ἀδιαιρέτου οὔσης τῆς θεοσεβοῦς ὁμολογίας, ἣ οἱ Θεοσεβεῖς εὐσεβοῦσι, καὶ τῆς μιᾶς Ἀποστολῆς, ἣ οἱ Ἀπόστολοι ἀποστέλλονται, καὶ περιληπτικῶς εἰπεῖν, ἑνὸς ὄντος τοῦ καθόλου χαρίσματος, καὶ ἀπαυγάσματος, ᾧ οἱ κεχαριτωμένοι φωταγωγοῦνται, καὶ ἀπαυγάζονται, πάντες ἐπ᾽ ἐκεῖνο προσανάγονται τὸ μηδέποτε προσαπολλύμενον, καίτοι τὰ ἐν μέρει παρέρχονται, ἀλλὰ τὸ καθόλου ἀξίωμα ἀεὶ διαμένει. ὡσαύτως

αἱ κλή-

οἱ κλήρου λαχόντες θεοσεβοῦς, καὶ χριστιανικῆς πολιτείας φέροντες τὸν χαρακτῆρα τῆς θείας χάριτος, πῆ μὲν Ἱερεῖς, καὶ Ἀρχιερεῖς λέγονται παρὰ τῆς Ἱερωσύνης, καὶ Ἀρχιερωσύνης διὰ τὴν ἀξίαν, πῆ δὲ τέκνα Θεοῦ διὰ τὴν Υἱοθεσίαν τῆς πληρεστάτης δωρεᾶς τοῦ πλήρους χάριτος, καὶ ἀληθείας, πῆ δὲ κοινότερον, καὶ καθολικώτερον ἐκ τοῦ Χριστοῦ ὀνόματος ἐπονομάζονται Χριστιανοὶ, ὡς ἡμεῖς τὸ χριστομιμήτως ταπεινούμενον βασίλειον ἱεράτευμα προσακολουθοῦντες κατ᾽ ἴχνος τῷ Χριστῷ, καὶ τῷ ἐκείνου προεικονίσματι Μωϋσεῖ, ἤγουν κρεῖσσον ἀπογράφεσθαι, καὶ δασμοφορεῖν τὰ πρόσκαιρα τῷ κοσμοκράτορι, διὰ τὸ καθαρῶς λατρεύειν, καὶ πιστεύειν εἰς τὸν ἐξαγοράσαντα ἡμᾶς τῆς κατάρας τοῦ Νόμου, ἢ συναποστατεῖν διὰ πρόσκαιρον ἀπόλαυσιν τοῖς ἐκ τῆς φαυλότητος ἐπονομαζομένοις. οὔτε γὰρ Ἀρειανοὶ, οὔτε Πνευματομάχοι, Μακεδονιανοὶ, ἢ Διοσκορῖται, καὶ Εὐτυχιανοὶ, Μονοφυσῖται, ἢ Λατινόφρονες παπισταὶ κακηγορεῖσθαι προαιρούμεθα, ἀλλὰ χριστιανοὶ θεοσεβεῖς, καὶ βασίλειον ἱεράτευμα, προσαποκόπτοντες ὅ,τι τῶν ἐκφαυλισμάτων παρασυνήθειον, οἷον δή τι σεσηπὸς κλῆμα, ἐκβαλλόμενον τῆς ἀμπέλου τῆς ζωῆς, ἧς ἐπιμελεῖ ἡ καρποφόρος φυτεία, καρποδοτοῦσα τὸν βότρυν τὸν πέπειρον, ὅστις στάζει οἶνον τὸν σωτήριον, καὶ τὸ ἀμβροσίας γλεῦκος, ἐφηδύνον τὴν ψυχικὴν ἀφροσύνην, κατ᾽ Αὐγουστῖνον βιβλ. δ. πρὸς τοὺς κατηχουμένους. ἀγαπητὸν γὰρ τῇ θεοσεβούσῃ, καὶ ὀρθοδόξῳ πολιτείᾳ μὴ ἐν προσωποληψίᾳ καθυποκλίνεσθαι τὸ πρὸς τὸν Θεὸν ἐποφειλόμενον ἀναγκαιότατον σέβας, καὶ ὑπήκοον, ἀλλὰ καθαρὸν, ἄσπιλον, ἀμόλυντον ὑπάρχον σύστημα τῆς ἁγίας ἐκκλησίας, λικμίζει διὰ τοῦ πτύου τῆς διαιρετικῆς δυνάμεως (τῆς κριτικῆς λέγω μαχαίρας τοῦ θείου ῥήματος) τουτέστι τὸν ἄπιστον καὶ ἀσεβῆ, τοῦ εὐσεβοῦς, καὶ πιστοῦ. καὶ εἴτε πατριάρχης, εἴτε πάππας ὁ εἰς Θεὸν βλάσφημῶν, καὶ γλωσσαλγῶν, οὐκ ἐπαισχύνεται ὁ θεοσεβὴς θαρρῶν τῷ τελεταρχικῷ, καὶ αὐτοκινήτῳ Πνεύματι, δι᾽ οὗ λαλεῖ ἐναντίον βασιλέων ἀνεπαισχύντως, μετὰ τὴν διωρισμένην νουθέτησιν, καὶ παράκλησιν, ἀδιόρθωτον ἐμμένοντα αὐτὸν τῇ μοχθηρίᾳ τοῦ Σατανᾶ, παραιτήσασθαι σὺν τῷ αἱρεσιάρχῃ, καὶ τοῖς συναποστάταις αὐτοῦ.

Ἐντεῦθεν καθάπερ ὁ ἀσεβὴς, καὶ ὁ αἱρετικὸς ἐκ τῆς ἀσεβείας, καὶ τοῦ αἱρεσιάρχου λαμβάνει τὴν ἐπωνυμίαν, ἀπεναντίας καὶ κατ᾽ ἀντίθεσιν αὐτοῦ, τῆς πλειοτάτης ἀρετῆς, τὸ ὀρθόδοξον στῖφος τῆς θεονύμφου ἐκκλησίας ἐκ τῆς ὀρθοδοξίας, καὶ πιστὸν ὑπὸ τῆς μιᾶς, καὶ ἀδιαιρέτου πίστεως, καὶ ἀσάλευτον θέμεθλον, καὶ πέτρα ἀνένδοτος, ὑπὸ τῆς ἀσαλεύτου πέτρας ἔλαβε τὸ ἐπώνυμον ἡ νύμφη αὐτοῦ ἐκκλησία, τοῦ θεμελιοῦντος αὐτὴν νυμφίου τοῦ ὑψίστου, τοῦ κοινολογοῦντος τὴν προσηγορίαν ἐπὶ πᾶσι τοῖς υἱοθετήμασιν αὐτοῦ. καίπερ συνεκδοχικώτερον ἑνὶ προσδιδομένην. καὶ γὰρ Βοανεργεῖς οἱ τοῦ Ζεβεδαίου παρωνομάσθησαν. ἀλλ᾽ ἀστραπὰς τοῦ κηρύγματος, καὶ υἱοὺς βροντῆς ὅλους ἐπικαλεῖ τοὺς Ἀποστόλους ὁ Χρυσόστομος εἰς τὸν τῆς πεντηκοστῆς λόγον, ὡς παριὼν ὁ ἀληθὴς λόγος κατ᾽ ὄψιν θήσει) τὴν ἔγγραφον μαρτυρίαν τοῖς ὑποπτεύουσι τὸ ἀδύνατον. τῆς προσθέσεως κοινολογουμένης, καθότι ἀνάγεται πρὸς τὴν καθολικωτάτην πηγὴν τῆς βροντῆς, καὶ ἀστραπῆς τοῦ ἑνὸς, καὶ ἀθέτου Πνεύματος, καὶ κηρύγματος. οὕτω λοιπὸν καὶ τὸ αὐτὸ μέλος δωδεκατημόριον ὂν τοῦ ἀμέσως κινουμένου ζωδιακοῦ κύκλου ὑπὸ τοῦ πρωτοκινοῦντος θείου δωρήματος, καίπερ ἐκ τῆς ὄντως πέτρας, προσαγορεύεται Πέτρος συνεκδοχικῶς. ἀλλὰ τὸ στερεὸν, καὶ πάγιον ὅσοις τοῖς εὐσεβέσι κοινολογούμενόν ἐστιν, ὡς ἐν τοῖς καθήκουσι χώραις ἀναγνωρισθήσεται ἡ καθόλου μετάδοσις. ὅτι μὲν τὸν μακάριον Πέτρον διὰ τὸ προσεῖναι, καθάπερ τὴν στερεὰν

πέτραν, καὶ λίθον ἀνένδοτον, στερεὸν, καὶ πάγιον τῇ εἰς Χριστὸν πίστει, καὶ ἀνδρεῖόν τινα στρατιώτην, καὶ οὐκ ἄνανδρον τῇ δι᾽ αὐτὸν προθυμίᾳ, καὶ τῷ ζήλῳ τοῦ Κυρίου πρῶτον εἰς πηδῆσαι φάλαγγα συμπεφραγμένην ἐναντίαις δυνάμεσι καὶ διαρρήξασθαι, καὶ ἀρχικὸν παράδειγμα προθυμίας κινδύνων τοῖς συστρατεύουσιν ἐπὶ καταβολὴν τῶν πολεμίων χρηματίσαι, εὔδηλόν ἐστιν, κατὰ Χρυσόστομον λόγῳ, νθ΄, εἰς τὸ ὅτε ἦλθε Πέτρος εἰς Ἀντιόχειαν, καὶ τὰ ἑξῆς λέγοντα. τί λέγεις δειλὸς ὁ Πέτρος, καὶ ἄνανδρος, οὐ διὰ τοῦτο Πέτρος ἐκλήθη, ἐπειδὴ ἄσειστος ἦν κατὰ τὴν πίστιν, καὶ τὰ ἑξῆς. ὅτι δὲ πάλιν τῆς αὐτῆς προσηγορίας κοινωνοὶ καὶ οἱ λοιποὶ Ἀπόστολοι, ὁ αὐτὸς ἐν τοῖς διωρισμένοις τόποις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η΄.

Ὅτι ἔθος τοῦτο, μετονομάζεσθαι τὰ ὀνόματα παρὰ τῇ θείᾳ γραφῇ, καὶ τῇ πράξει τῆς ἐκκλησίας, καίπερ οὐ πάντες μετονομάζονται, καὶ ὅτι ἡ μετωνυμία οὐδὲν συμβάλλει τοῖς μετονομασθεῖσι μὴ πραττομένοις τὰ Θεῷ εὐάρεστα.

Πεφίληται τὸ μετώνυμον, καὶ παρὰ τῇ θείᾳ γραφῇ, παλαιᾷ τε, καὶ νέᾳ διαθήκῃ φιλιστορεῖσθαι ταῖς φιληκόοις ψυχαῖς, ἢ ἐκ τοῦ τόπου, ἢ ἐξ αὐτοῦ τοῦ πράγματος, ἢ ἐκ τῆς ἐνεργείας, καὶ τῆς πράξεως, ἢ ἐκ τῆς τοῦ ὀνόματος ἐτυμολογίας, καὶ μεθερμηνεύσεως. καὶ ἐκ μὲν τοῦ τόπου, ὡς ὁ Ἄβραμ, Ἀβραὰμ μετωνομάσθη. σημαίνων τὸ πέραν, ἤγουν περάτης μεταγορευθεὶς, ἐκ γὰρ τῆς Βαβυλῶνος σημαινούσης τὴν σύγχυσιν, μετέβη τὴν Ἰουδαίαν χώραν, ἤτοι Ἱερουσόλυμα, μεθερμηνευόμενα ἐξομολόγησις, καὶ ἱερὰ δικαιοσύνη, κατὰ τὸ γράμμα, κατὰ δὲ τὸ Πνεῦμα, ἐκ τῆς θνητῆς παροικίας ἐπὶ τὴν ἄνω Ἱερουσαλὴμ, πάροικοι γὰρ ἐσμὲν καὶ παρεπίδημοι. ἐκ δὲ τοῦ πράγματος ὡς ὁ Χριστὸς κατὰ πρᾶγμα καὶ κατὰ ἀλήθειαν ἐμφαίνει τὴν μακαρίαν Τριάδα, Ἰησοῦς γὰρ καὶ Ἐμμανουὴλ ὀνομαζόμενος, Χριστὸς προσηγορεύθη, ὡς δηλῶν τὸν χρίσαντα Πατέρα, καὶ τὸν χριόμενον Υἱὸν, καὶ τὸ χρίσμα τὸ πανάγιον Πνεῦμα, διὸ καὶ οἱ βαπτιζόμενοι ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ ἔκπαλαι ὀρθῶς βαπτίζεσθαι δογματίζει ὁ κανονιστὴς Βασίλειος, ἐν τοῖς πρὸς Ἀμφιλόχιον. πάλιν ἐκ τῆς ἐνεργείας καὶ τῆς πράξεως, ὡς ὁ Ἰακὼβ, ὅπερ σημαίνει πτερνιστὴς, διὰ τὸ ἰδεῖν τὴν κλίμακα, ἐφ᾽ ἧς οἱ ἄγγελοι τοῦ θεοῦ ἀνέβαινον καὶ κατέβαινον, καὶ Θεῷ συμπαλαίσασθαι μετεκλήθη Ἰσραὴλ, τουτέστι νοῦς ὁρῶν τὸν Θεόν. τέως ἐκ τῆς τοῦ ὀνόματος ἐτυμολογίας καὶ μεθερμηνεύσεως, ὡς τὸ Συμεὼν ἑβραϊστὶ, ὑπήκοος τῇ ἑλληνικῇ σημαίνεται παρὰ τῆς ὑπακοῆς καὶ τοῦ ὑπακούω ἐτυμολογούμενος, οὕτω καὶ Σαῦλος τάφον σημαίνων εἰς Παῦλον μετετέθη, σημαίνοντα ἀνάπαυσιν κατά τινας, ἢ ἀνάστασιν κατὰ τὸν Χρυσορρήμονα. ὡσαύτως οἱ υἱοὶ Ζεβεδαίου Βοανεργεῖς. καὶ ὁ Σίμων εἰς Πέτρον παρὰ τῆς πέτρας ἔλαβε τὴν προσηγορίαν. καὶ ἄλλα ὅτι πλείονα εὑρήσεις μετηλλαγμένα παρὰ τῇ θείᾳ γραφῇ, ὡς σεσημείωται ἡμῖν ἄνωθεν, καὶ τῷ Χρυσοστόμῳ Ἰωάννῃ, λόγῳ, θ΄. εἰς τὸ πῶς δεῖ ἐπιτιμᾶν τοῖς ἀδελφοῖς. ἅπερ καθ᾽ ἑκάστην φαίνεται μιμητικῶς διαπράττεσθαι παρὰ τῆς ἐκκλησίας, ὥστε τοὺς Γεωργίους ἐπὶ τὸ Γερμανὸς, καὶ τοὺς Ἰωάννας ἐπὶ τὸ Ἰωακεὶμ μετονομαζούσης. μέντοιγε ἡ μετωνυμία οὐκ ἐπὶ τοσούτῳ ἀναγκαία, πολλὰ γὰρ ὀνόματα ἀμετονόμαστα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰσὶν, ἀλλὰ κατὰ χρησιμότητα καὶ κατ᾽ ἐμπορίαν οἰκονομεῖται τῇ ἐκκλησίᾳ. καὶ γὰρ ἐκ τῶν δώδεκα ἀποστόλων τρεῖς μόνον μετονομασθέντας

γνωρίζομεν Πέτρον καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην, εἰς ὧν τὰ ὀνόματα φιλεῖ ἡ πρᾶξις τῆς ἐκκλησίας τινὰς μεταλέγειν ὡς μιμησομένους τό, τε ὀξὺ τῆς πίστεως διορατικὸν καὶ θεολογικὸν αὐτῶν . . . . ἔχομεν γὰρ Πέτρον ἱερομάρτυρα Ἀλεξανδρείας συνώνυμον τῷ κορυφαίῳ, καὶ κατὰ πάντα μιμητικὸν ἐκείνῳ. ἔστι δὲ καὶ πολλάκις τὸ ἐναντίον, ὡς Πέτρος ὁ Κναφεὺς ἀναθεματιζόμενος ὡς αἱρετικὸς ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας. οὕτω πάλιν Ἀθανάσιος ὁ μέγας συλλήπτωρ ὅλων τῶν ἀρετῶν, ἐξ ἐναντίας Ἀθανάσιος ἀποστάτης καὶ πολέμιος τῇ ἐκκλησίᾳ, προελόμενος τὴν πρόσκαιρον ἀπόλαυσιν, τρυφήν τε καὶ ἡδονήν, ἢ τὴν ἀθάνατον κόπῳ καὶ μόχθῳ κτωμένην τῶν ἀρετῶν τελειότητα.

Καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ.

Πέτρα λέγεται μὲν καθένα τρόπον, ἤτοι τὸν φυσικὸν ἡ πεπηγυῖα γῆ. διὸ καὶ ὅσα μετέχουσι πλείονος γῆς, πήγνυται ὑπὸ τοῦ πυρὸς φησὶν Σταγειρίτης, ἐν τῷ δ', τῶν αὐτῶν μετεώρων ὡσανεὶ νίτρον, ἅλας, λίθος, κέραμος. κατὰ δὲ δεύτερον τρόπον, πέτρα λέγεται κατὰ μεταφορὰν ὁ υἱὸς καὶ λόγος τοῦ θεοῦ, ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, κατὰ τό, ἔπινον γὰρ ἐξ ἀκολουθήσης πέτρας, ἡ δὲ πέτρα ἦν ὁ Χριστός. καὶ γὰρ καθάπερ τὸ φῶς τοῦτο τὸ φαινόμενον καὶ ὁ αἰσθητὸς ἥλιος πήγνυσι διὰ τῆς θερμότητος αὐτοῦ τὴν ἐνδιάθετον ὕλην τῆς γῆς, λιθοποιῶν αὐτήν, ὡς τύπῳ διαλαβεῖν τὸν ἀδάμαντα, ἐν ᾧ οὐκ ἐμφαίνεται μόνον τὸ γεῶδες, ἀλλὰ καὶ τὸ λαμπρὸν τῆς ἀκτῖνος παρυπάζεται, οὕτω καὶ τὸ θεῖον φῶς, ὁ νοητὸς ἥλιος θεὸς τῶν ἁπάντων εὐδοκήσας συνεργείᾳ τοῦ παναγίου πνεύματος, τῷ θείῳ πυρὶ ἔπηξε τῇ ὑποστάσει καθ᾽ ἕνωσιν τοῦ Θεοῦ Λόγου τὰ πανάχραντα αἵματα τῆς θεοτόκου δεσποίνης ἡμῶν καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, ἀφ᾽ ἧς ἐγεννήθη ἀσπόρως ὁ διαυγέστατος καὶ στερεώτατος λίθος, ἐν ᾧ ἐμφαίνεται ἀληθέστατα πᾶσα ἡ ἀκτινοβολία καὶ φύσις τῆς Θεότητος, καὶ ὅλη ἡ τελειότης τῆς ἀνθρωπότητος ἐν μιᾷ ὑποστάσει. ὃ καὶ ἀκρογωνιαῖος λέγεται δήπουθεν, ὃν τρόπον ἡ ἄκρα τῆς γωνίας συμπεριλαμβάνει καὶ συνενοῖ ἐν αὐτῇ τῇ μιᾷ γωνίᾳ δύο γραμμάς, τὸν αὐτὸν τρόπον ἐν τῇ αὐτῇ τῇ μιᾷ καὶ μόνῃ ὑποστάσει τοῦ Θεοῦ καὶ Λόγου φαίνονται κατὰ ἀπόδειξιν δύο φύσεις καὶ ἐνέργειαι καὶ θελήματα τέλεια, ἕκαστον κατὰ τὸν προσήκοντα αὐτῷ ὅρον, ἀμέλει τῆς θεότητος καὶ τῆς ἀνθρωπότητος, ὅθεν καὶ τὸ Τροπάριον. Λίθος ἀχειρότμητος ὄρους ἐξ ἀλαξεύτου παρθένε, ἀκρογωνιαῖος ἐτμήθη Χριστός, συνάψας τὰς διεστώσας φύσεις. οὗτος ὁ λίθος ἐστὶν ὁ προσκυνηθεὶς ἐν τῷ Ἰακώβ, ὁ ἀνεγερθεὶς εἰς στήλην, καὶ οἶκος Θεοῦ μετονομασθείς, ὁ εἰς μαρτύριον ἀνασηλωθεὶς ὑπὸ Ἰησοῦ, εἰς ἔλεγχον τῆς πίστεως ἡμῶν τῆς πρὸς τὸν θεόν, καὶ τῆς πρὸς αὐτοῦ βοηθείας τῇ ἀσθενείᾳ ἡμῶν, ἐπειδήπερ θεοποιούμενοι τυγχάνομεν, πιστεύοντες εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ. χαρίζεται γὰρ ἡμῖν τὰ αὐτοῦ ἀφθονοπαρόχως, πλήρης ὢν χάριτος καὶ ἀληθείας, ἐνοικοῦντα ἔχων πᾶν τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος σωματικῶς, ὁ καὶ τοὺς πιστοὺς ἐκλεξάμενος εἰς τὴν διακονίαν τοῦ εὐαγγελίου αὐτοῦ, ἐνδυναμωσάμενος τὴν ἀσθένειαν τῆς φύσεως ἡμῶν. οὗτος ἐστὶν ὁ υἱὸς καὶ μόνος θέμεθλος, οὗ ἐκτὸς ἄλλον οὐδεὶς δύναται θεῖναι παρὰ τὸν κείμενον, ὡς ἐπὶ σοφὸς ἀρχιτέκτων κατὰ τὸν μακάριον Παῦλον, καὶ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ τὴν δοθεῖσαν αὐτῷ. εἷς γὰρ ἐστὶν ὁ νυμφίος Χριστός. μία καὶ ἡ νύμφη αὐτοῦ ἐκκλησία, μία συναρμολογουμένη οἰκοδομή. εἷς ὁ θέμεθλος ἀκρογωνιαῖος λίθος αὐτῆς, ἐφ᾽ ὃν οἱ πιστεύοντες ἀσφαλίζονται· οἱ δὲ ἀπιστοῦντες, συμπίπτονται. συνθλῶνται. μία ἡ πίστις ἀληθὴς καὶ ἀδιαίρετος πάσης

τῆς

τῆς ἐκκλησίας. εἷς καὶ μόνος ὁ πιστευόμενος Χριστός. διὸ καὶ αὐτόλιθος καὶ αὐτοπέτρα καλεῖται ἐκ τῶν πολυωνύμως λεγομένων τῇ θεαρχίᾳ παρὰ τοῦ Διονυσίου, ἐν τῷ περὶ θείων ὀνομάτων, ὡσανεὶ ἔλεγεν αὐτὸς ἐστὶν ἡ ὄντως πέτρα καὶ ἀληθὴς λίθος, παρ᾽ οὗ πᾶσαι αἱ πέτραι καὶ λίθοι ἔχουσι καὶ τὸ εἶναι, καὶ τὸ εὖ εἶναι, τουτέστι τὸ στερεοῦσθαι καὶ τὸ ζωογονεῖσθαι. διὸ καὶ πέτρα ζωῆς καὶ στερέωμα τῆς αὐτοῦ ἐκκλησίας ὀρθῶς προσεπιλέγεται· ἣν πέτραν λαβὼν ἐν κοιλίᾳ ᾅδης ὁ παμφάγος οἷα δὴ ζωογόνον, ἐξέμεσεν, οὓς κατέπιε νεκρούς. παμφάρμακον γὰρ καὶ κοινὸν ἀντιφάρμακον ἐστὶν ὅλοις τοῖς φθοροποιοῖς καὶ θανατηφόροις φαρμάκοις. ὥσπερ λίθος τις Βετζάαρ τῶν ἐν τῇ ἰατρικῇ, οὕτως οὗτος τῶν ἐν τῇ ζωῇ. Τροπάριον τῇ μεγάλῃ παρασκευῇ εἰς τὸν ἐπιτάφιον, Τῆς ζωῆς τὴν πέτραν ἐν κοιλίᾳ λαβὼν ᾅδης ὁ παμφάγος ἐξέμεσεν ἐξ αἰῶνος οὓς κατέπιε νεκρούς. ἕτερον ἐν τῇ ὑπαπαντῇ, τὸ Στερέωμα τῶν ἐπὶ σοὶ πεποιθότων, στερέωσον Κύριε τὴν ἐκκλησίαν, ἣν ἐκτήσω τῷ τιμίῳ σου αἵματι.

Τρίτον τρόπον πέτρα, καὶ ἡ πίστις τῆς ὁμολογίας, εἴτε τῆς καθόλου ἐκκλησίας, εἴτε τῶν ἐν ἐξουσίαις καὶ ἀξίαις ὄντων, καθὸ χαριτωθεῖσα τῇ τοῦ Χριστοῦ χάριτι ὑποτάσσεται πιστεύουσα καὶ ὁμολογοῦσα αὐτὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν ἐσταυρωμένον. συνοικεῖ γὰρ καὶ συνενοῦται νόμου πόθῳ καὶ δεσμῷ ἔρωτος ἀδιαλύτῳ ὁ οἶκος τοῦ Θεοῦ, εἴτε ὁ καθόλου, εἴτε ὁ ἐν μέρει καὶ ἀξίᾳ δεσμούμενος, ὥσπερ μία τις σὰρξ τοῦ ἀνδρογύνου, καὶ λίθος εἷς ἐκ δύο λίθων εἰς ἓν ἰόντων, τὸ δὴ λεγόμενον τῷ οὐρανοφάντορι Βασιλείῳ, λίθος Μαγνῆτις σίδηρον ἕλκουσα τὸ τῆς ἀνεκλαλήτου ἡδονῆς μάλαγμα. οὕτω γὰρ ὁ Θεὸς ἀγαπήσας φαίνεται ἀληθῶς τὸν κόσμον, δήπουθεν τὴν ἐκκλησίαν, ὥστε δεδωκέναι τὸν Μονογενῆ Υἱὸν αὐτοῦ, ἵνα παντὶ τῷ πιστεύοντι εἰς αὐτὸν ἀπώλεια μὴ γένηται. ὡσαύτως στιχοποιούμενον ἐν μέτρῳ ἡρωϊκῷ ὑπὸ τοῦ Γρηγορίου.

Εἰδ᾽ ἐτεὸν φοίνιξι πόθου νόμος ὑψικόμοισι,
Πηγνυμένους θῆλύν τε καὶ ἄρσενα εἴαρος ὥρῃ.
Ἐρνοκόμων παλάμῃσι βρύειν βοτρυώδεα καρπόν.
Εἰδὲ καὶ ἐκ δυάδος λιθάκων λίθος εἰς ἓν ἰούσης.
Τίκτεται, ὡς ἐνέπουσι λίθων ἐπίστορες ἄνδρες,
Ἔστι καὶ ἀψύχοισι γάμος καὶ δεσμὸς ἔρωτος.

Αὕτη ἐστὶν ἡ πέτρα ἡ πνευματική, ἐφ᾽ ἧς πᾶς ὁ ἱστάμενος κεχαριτωμένος παρὰ Θεοῦ, βλέπει τὰ ὀπίσθια αὐτοῦ, καὶ οὐ τὸ πρόσωπον, ἀμέλει οὐ γυμνὴν τὴν θεότητα, ἀλλὰ μετὰ τῆς ἀνθρωπότητος συνημμένην. αὕτη ἐστὶν ἡ πέτρα ἡ λαξεύσασα καὶ προετοιμάσασα ἐν αὐτῇ δύο πλάκας λιθίνας, ἀμέλει προκαθάρασα τὰς δύο ἀδελφάς, τὴν θεωρίαν καὶ τὴν πρᾶξιν, ἐγκεχάρακται καὶ ἐγκεκόλαπται ἐν αὐτῇ τὸ θεῖον ῥῆμα καὶ ἔνταλμα, οἷς στερεοῦται καὶ θεμελιοῦται ἡ ἐκκλησία αὐτοῦ, καὶ πᾶσα ψυχὴ πιστεύουσα ὀρθῶς.

Ἐπὶ τὴν ἀσάλευτον Χριστὲ πέτραν τῶν ἐντολῶν σου τὴν ἐκκλησίαν σου στερέωσον. θεμελιουμένην ὑπὸ τοῦ ὑψίστου, καὶ ἐν μέσῳ αὐτῆς Θεὸς ὢν εὑρισκόμενος, ἀσάλευτος διαμένει τῇ πίστει τῆς ὁμολογίας, δοξάζουσα αὐτόν, καὶ τῇ δόξῃ αὐτοῦ ἑπομένη. εἰκὼν γὰρ καὶ δόξα Χριστοῦ ἐστὶν ἡ νύμφη αὐτοῦ, ὥσπερ ἡ γυνὴ τοῦ ἀνδρός, καὶ ὁ ἀνὴρ τοῦ Θεοῦ κατὰ τὸν Παῦλον.

Ὅτι δὲ τὴν πίστιν τῆς ὁμολογίας τοῦ Πέτρου, οἷα δὴ στερεὰν καὶ πάγιον εἰς τὸν Χριστὸν ὁμολογηθεῖσαν σημαίνει, εὔδηλον τοῦτο μονονουχὶ τοῖς ῥηθεῖσιν, ἀλλὰ καὶ τῇ τοῦ θείου

χρυσο-

Χρυσορρήμονος ἐξηγήσει εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον, κεφ. ιϛʹ. ὁμιλία νδʹ. καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ τουτέστι τῇ πίστει τῆς ὁμολογίας. δικαιούμεθα γὰρ ἐκ πίστεως τῆς εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν πρῶτον, ὁμολογοῦμεν ἀκολούθως αὐτὸν τῷ στόματι εἰς σωτηρίαν, καθὼς καὶ τὸ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς γράφων πρὸς Ῥωμαίους λέγει, καρδίᾳ μὲν πιστεύεται εἰς δικαιοσύνην, στόματι δὲ ὁμολογεῖται εἰς σωτηρίαν. καθάπερ ἐχέφρων τις πρῶτον ἐν καρδίᾳ ἐνδιατεθεὶς τὸν λόγον ἐνδιάθετον, εἶτα οὕτως ἐνδιαθέμενος, ἐξερεύγει ἐκ τοῦ στόματος τὸν λόγον τὸν προφορικόν. ἢ δικαστής τις καθήμενος ἐπὶ θρόνου, πρῶτον μὲν δικαιοῖ τὸν ἄνθρωπον τῇ καρδίᾳ, εἶτα σώζει αὐτὸν τῇ ὁμολογίᾳ τῆς δικαιώσεως. ὡσαύτως βασιλεῖς καὶ ἀρχιερεῖς, καὶ ὁπόσοι κοινὰ ἀξιώματα ἐνεργοῦσι, πρῶτον ἐγκαρδίως πιστεύοντες ἃ προστάττουσι καὶ ὑποτάττουσιν, ἀκολούθως ὁμολογοῦσιν αὐτά, ὅσα προσταχθέντα καὶ ὑποταχθέντα. ἔστι γὰρ ἡ πίστις ὥσπερ θεμέλιον οἴκου, εἰς τὴν ὑποδοχὴν τῶν μυστηρίων καὶ ἀξιωμάτων. ὁ πιστεύσας φησὶ καὶ βαπτισθείς, σωθήσεται.

Ὅτι ὅσα χαρίσματα μεταδίδωσιν ἡ ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, κἄν τε ἀπόστολος εἴη, κἄν τε ἀρχιερεύς, κἄν τε ἅγιος, οὐκ αὐτοκινήτως παρέχει, ἀλλ᾽ ὡς κινουμένη ὑπὸ τῆς θείας χάριτος.

Ἐξηρτημένη οὖσα καὶ οὐκ ἀνεξάρτητος, ὑποτασσομένη καὶ οὐ καθ᾽ ἑαυτὴν ἀπόλυτος ἡ νύμφη τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία, ὅσα μὲν χαρίσματα καὶ δωρεὰς τοῦ Χριστοῦ μεταδίδωσι διὰ τῶν μελῶν αὐτῆς ὡς σῶμα ὁλόκληρον, ἐχούσης μίαν καὶ μόνην ἄκραν κεφαλὴν αὐτὸν τὸν Χριστόν, οἷας δὴ οὔσης γυναικὸς πρὸς τὸν ἄνδρα. ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μέγα τὸ μυστήριον τοῦτο εἰς τὸν Χριστὸν καὶ τὴν ἐκκλησίαν φησὶν ἡ σάλπιγξ τοῦ παναγίου Πνεύματος ὁ μακάριος Παῦλος. οὐκ αὐτοκινήτως αὐτὰ παρέχει, ἀλλ᾽ ὡς θεόπνευστον ὄργανον, καὶ κινουμένη ὑπὸ τῆς θείας χάριτος τῆς μιᾶς καὶ μόνης ἀμερίστου πηγῆς τοῦ ἑνὸς καὶ μόνου φωταυγοῦντος ἡλιολαμποῦς ἀκτινοβολήματος, κατὰ τὸν Χρυσορρήμονα εἰς τὸν τυφλὸν καὶ τὸν Ζακχαῖον λόγ. ριδʹ. διὸ καὶ χριστομιμήτως ταπεινοφρονοῦσα ἡ οἰκοδομὴ τοῦ θεμελίου ἐν τῇ μεταδόσει τῶν μυστηρίων καὶ τῶν ἀξιωμάτων αὐτῆς, οὐκ ἀφ᾽ ἑαυτῆς προβάλλει καὶ ἐξάγει τὰ ἱεροφαντικὰ λόγια, ἀλλ᾽ ἐπὶ τὴν θείαν ἐκφαντορικὴν χάριτα ἐπανάγει, ὡς τύπῳ διαλαβεῖν, ἐν τῷ βαπτίσματι, οὐ φησὶ βαπτίζω σε, ἀλλὰ βαπτίζεται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. ὡσαύτως καὶ ὁ θεόστεπτος βασιλεὺς ἐν τῇ προβλήσει τοῦ πατριάρχου, οὐκ ἐκφωνεῖ προβάλλω σε, ἀλλ᾽ ἡ ἁγία Τριὰς διὰ τῆς παρ᾽ αὐτῆς ἡμῖν δωρηθείσης βασιλείας προβάλλεταί σε ἀρχιεπίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως. ὁμοίως οὔτε τῇ χειροτονίᾳ τῶν ἱεροδιακόνων καὶ ἱερέων, οὐ φησὶ λάβε ἐξουσίαν τοῖς διακόνοις τοῦ λέγειν τὸ εὐαγγέλιον, ἢ λάβε ἐξουσίαν τοῦ προσφέρειν τὴν θυσίαν, ἀλλ᾽ οὕτως ἀποκρύπτουσα μὲν ὁποιονδήποτε τῦφον, ἐπιμελουμένη δὲ τῆς ταπεινόφρονος μιμήσεως τοῦ σωτῆρος Χριστοῦ, ἐκφωνεῖ, ἡ θεία χάρις, ἡ πάντοτε τὰ ἀσθενῆ θεραπεύουσα, καὶ τὰ ἐλλείποντα ἀναπληροῦσα, προχειρίζεται τὸν δεῖνα διάκονον, ἢ πρεσβύτερον, ἢ ἀρχιερέα, ὡς ἅπαντα εὕροις κατεστρωμένα ἐν τῷ εὐχολογίῳ πρασσόμενα καθεκάστην ὑπὸ τῆς χριστομιμήτου αὐτοῦ ἐκκλησίας.

Τίνος ἕνεκεν οὕτω μετριοφρονεῖ.

Ὁ δὲ λόγος καὶ τὸ αἴτιον ταύτης τῆς μετριοφροσύνης δοκῶ μοι ἀστρεφλίκτως εἶναι τὸ ἀσθενὲς αὐτῆς, συγκρινόμενον τῷ νυμφίῳ αὐτῆς Χριστῷ, τελειοῦντι τὴν ἀσθένειαν αὐτῆς, ἐν τῇ οἰκείᾳ δυνάμει, ἀρκεῖ σοι φησὶ τῷ θεολογικῷ οὐρανομήκει Παύλῳ

λῳ

ἡ χάρις μου, ἡ γὰρ δύναμίς μου, ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται. ἐκεῖνος γὰρ ἦν ὁ πλήρης χάριτος καὶ ἀληθείας, τὸ φῶς, καὶ ἡ ζωή. μᾶλλον δὲ ἡ αὐτοχάρις καὶ αὐτοαλήθεια, ἡ αὐτοζωή, καὶ τὸ αὐτοφῶς. ὑφ᾽ οὗ τοῦ πληρώματος ἡμεῖς ἐλάβομεν, εἴτε φῶς, εἴτε ζωήν, εἴτε χάριτα, εἴτε ἀλήθειαν. πτωχοὶ γάρ ἐσμεν ἅπαντες, καὶ τῆς θείας χάριτος ἐπιδεεῖς, καὶ ἄλλος ἄλλου περιέχειν δοκεῖ μικροῖς μέτροις μετρούμενος κατὰ τὸν Γρηγόριον νόα, ἐν τῷ περὶ φιλοπτωχείας λόγῳ. διὸ καὶ ὁ μὲν τήνδε τὴν ἀρετὴν κατορθοῖ, ὁ δὲ τήνδε. ἀμέλει, Ἀβραὰμ τὴν πίστιν, Ἐνὼς τὴν ἐλπίδα, Παῦλος τὴν ἀγάπην, Ῥαὰβ τὴν φιλοξενίαν, ἕκαστος κατὰ τὸ ἀνάλογον τῆς πίστεως αὐτοῦ, ὡς ἐν τοῖς ἠθικοῖς ἠθοποιεῖ ὁ κανονιστὴς Βασίλειος σὺν τῷ μακαρίῳ Παύλῳ ἐπιστέλλοντι Ῥωμαίοις καὶ Κορινθίοις, ἐφ᾽ ᾧ δεῖ τὸ αὐτὸ φρονεῖν ἀλλήλοις, καίπερ μὴ δυναμένους ἑνὸς πάντα ὑποδέξασθαι τὰ χαρίσματα τὰ ἀρτιμελῆ τοῦ Πνεύματος διάφορα ὄντα, συμφωνεῖν δὲ καὶ συνενοῦσθαι τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰς Χριστὸν ἀγάπης, ὥσπερ μέλη ἐν σώματι ἀνταναπληροῦν τὰ ὑστερήματα ἀλλήλοις, μήπως διασπασθέντα, συμβῇ ἐρημωθῆναι τὴν μίαν βασιλείαν, καὶ τὴν μίαν ὁμοφρονοῦσαν οὐράνιον πολιτείαν, καὶ τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ μὴ σταθήσεσθαι. μάρτυς ὁ αὐτὸς Βασίλειος ἐν τοῖς ἠθικοῖς αὐτοῦ, ὅρῳ ζʹ.

Ὅτι καίπερ ὁ Πέτρος πέτρα προσηγόρευται, ἀλλὰ καὶ οἱ ἄλλοι Ἀπόστολοι τοῦτ᾽ αὐτό, κατὰ τὸ προεικόνισμα, καὶ ἔκβασιν τῆς ἀληθείας ἐπωνομάσθησαν. καὶ οὐ μόνον αὐτοί, ἀλλὰ καὶ πᾶσα ἡ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία, καὶ εἴ τις ψυχὴ πάγιος καὶ στερεὰ οὖσα εἰς τὴν διὰ Χριστὸν πίστιν, οὕτως ἐπωνομάζεται.

Θεὸς ὢν φύσει ἡ πέτρα τῆς ζωῆς, ποιεῖ θεοὺς κατὰ χάριν, καὶ κατὰ μετοχὴν τοὺς συγκατατιθεμένους καὶ πιστεύοντας αὐτῷ, οἵτινες λαμβάνουσι τὰς εὐεργεσίας οὐ χρήμασιν ὠνουμένας, ἀλλὰ πίστει πωλουμένας, καὶ κατὰ τὸ ἀνάλογον τῆς πίστεως ἀρυομένας, ὥσπερ τινὰ ἀγγεῖα καὶ σκεύη ἐξαντλοῦντα παρὰ τῆς μιᾶς πηγῆς, καὶ τοῦ ἑνὸς φρέατος ὕδωρ ζωῆς ἀλλόμενον, ὡς ἔχει ἡ πρόθεσις τῶν προσιόντων. ἀναλογεῖται γὰρ ἡ πίστις μὴ ὅτι γε μόνον τῇ Πέτρᾳ, ἀλλὰ καὶ τῷ Σπούδει, καὶ τῷ Ἀγγείῳ, εἰ δεῖ πείθεσθαι Χρυσοστόμῳ λόγῳ ριδʹ. τῷ εἰς τὸν Τυφλὸν καὶ τὸν Ζακχαῖον. Ἐπειδήπερ τὸ φύσει ἀγαθὸν μεταδοτικὸν ὄν, ποιεῖ κατὰ μετοχὴν ἀγαθόν, τὸ ἀνεξάντλητον φρέαρ καὶ πέλαγος τῆς σοφίας ἐπιχορηγεῖ αὐτοῖς ἀρυομένοις τὸ ὕδωρ τῆς ζωῆς καὶ τὴν ὑπέρσοφον σοφίαν καὶ σύνεσιν, καὶ συλλήβδην κατὰ τὸν οὐρανοφάντορα Βασίλειον ἐν τῷ περὶ μετανοίας, ὁ Χριστὸς πρόβατον ὤν, πρόβατα ποιεῖ, ποιμὴν ὤν, ποιμένας καθίστησιν. οὕτω καὶ ἡ τῆς ζωῆς Πέτρα, ὁ ἀποδοκιμασθεὶς λίθος ζωογόνος Χριστὸς ταῖς πιστευούσαις πλαξὶ καὶ λίθοις τῆς πίστεως, οἷς ἐν καρδίᾳ δίκην δέλτου ἐγκεκόλαπται τὸ ζῶν ῥῆμα τοῦ Θεοῦ, ποιεῖ λίθους ζωογονουμένους, πέτρας πίστεως ἀσαλεύτους, πεπηγυίας τῷ πυρὶ τῆς θεότητος. Πέτρα γὰρ καὶ ἡ Πανάγνος διὰ τὴν πίστιν τῆς ταπεινότητος αὐτῆς (ἰδοὺ ἡ δούλη Κυρίου φησί, γένοιτό μοι κατὰ τὸ ῥῆμά σου) γεννήσασα τὴν Πέτραν τῆς ζωῆς τὴν ἐπιδοθεῖσαν εἰς ὄρος μέγα. χαῖρε πέτρα ἡ ποτίσασα τοὺς διψῶντας τὴν ζωὴν λέγεται ἐν τοῖς οἴκοις τοῦ ἀκαθίστου ὕμνου. Πέτρα πίστεως ἀσφαλιζομένη καὶ κρατυνομένη καὶ οἱ ἀπόστολοι προεικονισθέντες πρότερον μέν, ἐν τῇ παλαιᾷ ὑπὸ τῶν ἐμβληθέντων δώδεκα λίθων εἰς τὸν Ἰορδάνην ὑπὸ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ, ἐφ᾽ οἷς ἐστάθησαν παγίως καὶ στερεῶς οἱ πνευματικοὶ λευῖται), δώδεκα ἀπόστολοι βαστάζοντες τὸν ζῶντα ἀκρογωνιαῖον λίθον, τὴν πνευματικὴν Κιβωτόν, τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ κηρύσσοντες ἐνώπιον ἐθνῶν καὶ βασιλέων.

Πέτρα

Πέτρα πίστεως καὶ πᾶς χριστιανὸς, κονιαθεὶς, καὶ χρισθεὶς τῇ χάριτι τοῦ παναγίου Πνεύματος, πάλαι μὲν προτυπωθεὶς ὑπὸ τῶν κονιαθέντων λίθων τῷ Μωϋσεῖ, κατὰ τὴν θείαν προσταγὴν σταθέντων ἐν ὄρει Γαιβὰλ τῆς ἀκροπόλεως, νῦν δὲ πραγματωθεὶς καὶ ἀπαρτισθεὶς τῇ εἰς χριστὸν συγκαταθέσει ἐγκεχαραγμένος τῇ αὐτοῦ θείᾳ χάριτι, ὥσπερ ἐκεῖνος τῷ ὀνόματι τοῦ Θεοῦ, αἴνεσιν ἐπὶ τὴν ἀκρίβειαν τῆς τελειότητος τῶν ἀρετῶν, κηρύσσων μεγαλοφώνως τὸν εὐαγγελιζόμενον λίθον ζῶντα, ἀνθρώποις μὲν ἀποδεδοκιμασμένον, Θεῷ δὲ, ἐκλεκτὸν, ἔντιμον, ᾧ οἱ προσαγόμενοι καὶ προστιθέμενοι διὰ τῆς εἰς αὐτὸν πίστεως, ὡς λίθοι ζῶντες οἰκοδομοῦνται κατὰ τὸν μακάριον Πέτρον ἐν τῇ αὐτοῦ καθολικῇ ἐπιστολῇ κεφαλαίῳ β'. ἡ στύλη τοῦ Ἰακὼβ, οἱ συναχθέντες λίθοι τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ, ἡ μεταξὺ Λάβαν καὶ Ἰακὼβ διαθήκη, τὸ ἕρμαιον ἀμέλει, καὶ ἡ εἰς Θεὸν ἕνωσις τοῦ ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ σὺν τοῖς ἔθνεσιν.

Ὅτι τὰ πρὸς τὸν μακάριον Πέτρον ῥηθέντα, κοινῇ δεῖ λαμβάνεσθαι, καὶ οὐκ ἰδιαζόντως.

Κοινῆς οὔσης τῆς χάριτος τῆς ἐξεγειρούσης ἡμᾶς ἐπὶ τὴν εἰς χριστὸν πίστιν καὶ ὁμολογίαν, κοινὴ καὶ καθόλου μία ἐστὶν ἡ πίστις καὶ ὁμολογία καθ' ἣν δικαιούμεθα, καὶ σωζόμεθα, πιστεύοντες καὶ ὁμολογοῦντες αὐτὸν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν χριστὸν τέλειον Θεὸν, καὶ τέλειον ἄνθρωπον, πεπονθότα δι' ἡμᾶς τοὺς ὑπευθύνους, χάριτι σεσωσμένους, καὶ δι' αὐτὸν πάσης ἁμαρτίας ἄμοιρον, ὃς ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ εὑρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ, ἐντὸς τῆς δόξης ἧς ἐδοξάσθη λόγῳ ἀνθρωπότητος, διὰ τὴν πρὸς ἡμᾶς εὐεργετικὴν κηδεμονίαν, καὶ πρὸς τὸν Θεὸν καὶ πατέρα ὑποταγὴν, καθίσας ἐν δεξιᾷ αὐτοῦ. τοῦδ' ἕνεκα καὶ προεγράφη τὸν Ἀβραὰμ δικαιωθῆναι ἐκ πίστεως, καὶ λαβεῖν τὰ καθυποσχεθέντα αὐτῷ χαρίσματα, μὴ ὅτιγε μόνον ὑπὲρ μόνου τοῦ Ἀβραὰμ ἐκεῖνα, ἐφ' οὗ ὑπὸ προσωποποιεῖται γέγραπται, ἀλλὰ καὶ εἰς πάντας τοὺς πιστεύοντας καὶ ἐπικαλουμένους τὸ τοῦ Κυρίου ὄνομα, οὐκ ἔγραψε δὲ πρὸς Ῥωμαίους ἐπιστέλλων ὁ μακάριος Παῦλος, δι' αὐτὸν μόνον, ὅτι ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην, ἀλλὰ καὶ δι' ἡμᾶς, οἷς μέλλει λογίζεσθαι τοῖς πιστεύουσιν ἐπὶ τὸν ἐγείραντα ἐκ νεκρῶν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, ὃς παρεδόθη διὰ τὰ παραπτώματα ἡμῶν, καὶ ἠγέρθη διὰ τὴν δικαιοσύνην ἡμῶν, ἣν γραφὴν καὶ τύπον τῆς ἐπαγγελίας, κοινοποιήσας προτέρου διὰ προβλήματος, ἐπιστηρίζει τὸ κοινὸν καὶ καθόλου αὐτῆς διὰ μαρτυρίας, καὶ καθόλου προσδιορισμοῦ κεφ, ι' τῆς αὐτῆς ἐπιστολῆς, ἐν τῷ ἐπάγειν τὸ λεγόμενον τῇ γραφῇ δύο προτάσεις καθολικὰς, τὴν μὲν τῆς πίστεως, τὴν δὲ τῆς ὁμολογίας. τῆς πίστεως, ὅτι πᾶς ὁ πιστεύων ἐπ' αὐτὸν, οὐ καταισχυνθήσεται, τῆς ὁμολογίας, ὅτι πᾶς γὰρ ὃς ἂν ἐπικαλέσηται τὸ ὄνομα Κυρίου σωθήσεται. καὶ εἰ ταῦτα ξυνᾴδει τῷ σκοπῷ, ἀνάγνωθι Χρυσόστομον ἑρμηνεύοντα τὴν αὐτὴν ἐπιστολήν. ξυνέρχεται τῷ σκοπῷ τοῦ νυμφαγωγοῦ τῆς τοῦ χριστοῦ ἐκκλησίας Ἰωάννης ὁ Υἱὸς τῆς βροντῆς σὺν τῷ μακαρίῳ Πέτρῳ, ἐκεῖνος μὲν ἐν τῷ γράφειν θεολογικῶς ταῖς αὐτοῦ ἐπιστολαῖς ὅτι πᾶν Πνεῦμα ὃ ὁμολογεῖ Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν ἐσαρκωμένον, ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐστι· τὸ δὲ ἀρνούμενον, ὅτι ἐκ τοῦ διαβόλου. οὗτος δὲ πάλιν ἐν τῷ κατηχεῖσθαι τῇ οὐρανόθεν φωνῇ τὰ Θεῷ καθαρισθέντα αὐτὸν μὴ κοινοῦν, ἐπιλέγοντα, ἐν δὲ τῷ ἄρξασθαί με λαλεῖν, ἐπέπεσε τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπ' αὐτοὺς, ὡς καὶ ἐφ' ἡμᾶς ἐν ἀρχῇ. καὶ κατωτέρω. εἰ οὖν τὴν ἴσην δωρεὰν ἔδωκεν αὐτοῖς ὁ Θεὸς, ὥσπερ καὶ ἡμῖν πιστεύσασιν ἐπὶ τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν, ἐγὼ τίς ἤμην δυνατὸς κωλῦσαι τὸν Θεὸν, ἐξ ὧν ἕπεται πρόδηλον κοινὴν καὶ μίαν

μίαν καθολικὴν τὴν πίστιν καὶ τὴν ὁμολογίαν εἰς τὸν Χριστὸν εἶναι, καὶ τὴν αὐτὴν εἶναι ἐξ ἴσου μίαν, καὶ δωρεὰν πάσῃ τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ ταῖς καρδίαις τῶν πιστῶν διὰ τοῦ παναγίου Πνεύματος ἀφθονοπαρόχως πιστεύσαν καὶ ἐκχεομένην, καὶ μὴ μόνον Πέτρος πέτρα πίστεως, ἀλλὰ καὶ πᾶς ὁ ἐπερειδόμενος, καὶ κρατυνόμενος τῷ εἰς τὴν πέτραν τῆς ζωῆς σεβάσματι καὶ οἰκοδομήματι.

ΚΕΦΑ'ΛΑΙΟΝ Ε'ΝΝΑΤΟΝ

Οἰκοδομήσωμεν τὴν ἐκκλησίαν.

Πᾶσα πόλις καὶ οἶκος οἰκοδομούμενα χωρὶς θεμελίου, οἰκοδομίαν οὐδεμίαν λαμβάνειν ἔχει. δέον τοίνυν τὸν οἰκοδομήσοντα οἶκον ἢ πόλιν, θεμέλιον πρῶτον αὐτὸν θεῖναι, εἶτα τὰ τῆς οἰκοδομῆς ἀπάρχεσθαι. ἐξ ἐκείνου γὰρ συναρμολογεῖται καὶ συνέχεται πᾶσα ἡ πόλις, ὁ οἶκος, καὶ ἡ οἰκοδομή. ὡσαύτως καὶ ὁ ἀκρογωνιαῖος λίθος ὁ τμηθεὶς ἐξ ὄρους ἀχειροτμήτως, καὶ πατάξας τὴν τυφώδη εἰκόνα, καὶ πληρώσας τὴν γῆν τῷ μεγέθει τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, ὅς ἐστιν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, τὴν ἐκκλησίαν αὐτοῦ τυγχάνουσαν τὸ σῶμα τῆς αὐτοῦ κεφαλῆς μέλλων οἰκοδομήσασθαι φησὶ, δομήσασθαι ταύτην ἐπὶ τὴν πέτραν, τουτέστι τὴν πίστιν καὶ ὁμολογίαν τοῦ Πέτρου. τὰ γὰρ θεμέλια τῆς ἐκκλησίας αὐτοῦ ἐπὶ τῆς ὁμολογίας τοῦ Πέτρου φησὶν ὁ ἱερὸς χρυσόστομος καταθήσεσθαι. ἐστὶ γὰρ ἡ εἰς χριστὸν πίστις καὶ ὁμολογία, καθάπερ τὶς θέμεθλος, ἧς ἄνευ ἀδύνατόν ἐστι δομηθῆναι τὶ πνευματικὸν ἔργον. διόπερ λέγεται ὑπόστασις πραγμάτων ἐλπιζομένων, ἔλεγχος μὴ βλεπομένων. οἱ γὰρ ἔξω σοφοὶ τὴν πίστιν ὡς πειθὼ, καὶ τῆς ῥητορικῆς μέρος τῶν ἐνδεχομένων αὐτὴν φασὶν εἶναι, καὶ μὴ ἀναγκαίαν ὕπαρξιν ἔχειν. ὡσαύτως καὶ τὴν ἐλπίδα ἀνυπόστατον. ἡ δὲ εἰς χριστὸν πίστις ὑφίστησι τὰ ἐλπιζόμενα καὶ ἀναγκαίαν ἀπόδειξιν προτίθησιν, ἐπιφανεροῦσα τὰ ἀόρατα, καὶ τὰ καθυποσχεθέντα παριστῶσα. πίστει γὰρ πιστεύομεν τὸν Θεὸν ἀόρατον εἶναι, ψηλαφηθῆναι ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν τῇ προσλήψει τῆς σαρκὸς, καὶ τὸν κόσμον ἐξ οὐκ ὄντων καὶ μὴ φαινομένων, ὑπάρχοντα καὶ φαινόμενον γενέσθαι. καὶ τὸν Ἄβελ δικαιωθῆναι ὑπὸ Θεοῦ, μαρτυρηθέντα τοιοῦτον, τὸ πλείονα θυσίαν προσενέγκαι τῷ Θεῷ. διόπερ ταύτην τὴν πίστιν καὶ ὁμολογίαν καὶ ὡσανεὶ θεμέλιον τῆς ἐκκλησίας αὐτοῦ ἐπὶ πᾶσιν ἐπιζητεῖ ὁ νυμφίος αὐτῆς λέγων, ἐὰν ἔχητε πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως, καὶ εἴπητε τῷ ὄρει τούτῳ μετάβηθι, μεταβληθήσεται. καὶ ἀλλαχοῦ, ἡ πίστις σου σέσωκέ σε, πορεύου εἰς εἰρήνην, ποία δὲ ἐστὶν ἡ πίστις ἡμῶν καὶ ἡ ὁμολογία καθ' ἣν πιστεύομεν καὶ ὁμολογοῦμεν, αὐτὸς ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς. πιστεύω Κύριε, βοήθει μοι τῇ ἀπιστίᾳ. πάλιν, πιστεύω Κύριε καὶ ὁμολογῶ, ὅτι σὺ εἶ ὁ χριστὸς, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος. ἡ πίστις γὰρ καὶ ἡ ὁμολογία τοῦ πιστεύοντος καὶ ὁμολογοῦντος ἐπὶ τὸν πιστευόμενον καὶ ὁμολογούμενον ἀναφέρεται, ὃς καὶ κρατύνει τὴν πίστιν καὶ παρακινεῖ τὴν ὁμολογίαν, καὶ καθάπερ λίθος τοῦ θεμελίου ἄξιος, ἐνδυναμεῖ καὶ ὀχυροῖ πάντας τοὺς ὑπ' ἐκεῖνον οἰκοδομουμένους λίθους. θεμέλιος τοίνυν πρῶτος καὶ λίθος πιστὸς δυνάμενος στερεῶσαι καὶ ἀπαλλάξαι τῆς ἀπιστίας, αὐτὸς καὶ μόνος ἐστὶν ὁ ὁμολογούμενος καὶ πιστευόμενος Χριστὸς. θεμέλιον γὰρ ἄλλον οὐδεὶς δύναται θεῖναι, παρὰ τὸν κείμενον, ὅς ἐστιν Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς, κορινθ, α'. κεφ, γ'. πάλιν ἐν τῇ πρὸς ἑβραίους, ὅθεν ἀδελφοὶ ἅγιοι κλήσεως ἐπουρανίου μέτοχοι, κατανοήσατε τὸν Ἀπόστολον καὶ Ἀρχιερέα τῆς ὁμολογίας ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, πιστὸν ὄντα τῷ ποιήσαντι αὐτὸν, ὡς καὶ μωσῆς ἐν ὅλῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, οὗ οἶκος ἐσμὲν ἡμεῖς. αὐτὸς γὰρ ἐστὶν ὁ θεμέλιος,

μέλιος, ἡμεῖς ἡ οἰκοδομὴ κατὰ τὸν Χρυσόστομον, αὐτὸς ἄμπελος, ἡμεῖς τὰ κλήματα. αὐτὸς ἔνοικος, ἡμεῖς πάλιν ναὸς ἐν τῇ πρὸς Κορινθίους αὐτοῦ ἐπιστολῇ.

Χάριν δὲ εὐκρινείας, προστιθέσθω ποσαχῶς λέγεται τὸ οἰκοδομητικὸν τῆς ἐκκλησίας καὶ τὸ θεμέλιον, ὡσαύτως οἰκοδομούμενον καὶ θεμελιούμενον. ἕνα μὲν τρόπον οἰκοδομητικὸν λέγεται αὐτὸς ὁ σωτὴρ ἡμῶν Χριστός. ἐπειδήπερ οὐ μόνον αὐτὸς ὡς ποιητὴς τοῦ παντὸς σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Πνεύματι ᾠκοδόμησε τὴν οἰκείαν σάρκα, καὶ κτίζει τὰ σύμπαντα κατὰ τό, τῷ λόγῳ Κυρίου οἱ οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν. καὶ τῷ Πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ πᾶσα ἡ δύναμις αὐτῶν. καὶ τό, ἡ σοφία ᾠκοδόμησεν ἑαυτῇ οἶκον. ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦ βαπτίσματος αὐτοῦ, καὶ τῆς διδαχῆς, τοῦ πάθους, τοῦ σταυροῦ, τοῦ θανάτου, τῆς ἀναστάσεως, καὶ συλλήβδην δι' ὅλης τῆς περὶ ἡμᾶς οἰκονομίας, οἷς αὐτὸς γέγονε τύπος καὶ ὑπογραμμός, ὡς πιστὸς ἀρχιερεύς, εἰς τὸ γενέσθαι ἐξίλασμα τοῦ λαοῦ τῆς ἐκκλησίας αὐτοῦ ᾠκοδόμησε τὸ πρώην ἐρείπιον, καὶ σύντριμμα γεγονὸς ἀνθρώπινον γένος, ἀνακαινίσας καὶ ζωοποιήσας αὐτὸ τῇ ἰδίᾳ ὑπακοῇ, τὸ πάλαι θανατωθὲν τῇ παρακοῇ τοῦ πρώτου Ἀδάμ, ἐν γὰρ τῷ Ἀδὰμ φησὶν ἀποθνήσκομεν, ἐν δὲ τῷ Χριστῷ ζωοποιούμεθα. καὶ ὥσπερ διὰ τῆς παρακοῆς ἐπεισῆλθεν ἡμῖν ὁ θάνατος, οὕτω διὰ τῆς ὑπακοῆς ἐπεισῆλθεν ἡ ζωή, ἥτις ἐστὶν ὁ Χριστός, τὸ μόνον ἄκρον θεμέλιον εἴτε ἀποστόλων εἴτε προφητῶν κατὰ τὸν μακάριον Παῦλον ἐν τῇ πρὸς Ἐφεσίους, λέγοντα, ἄρα οὖν οὐκ ἔτι ἐστὲ ξένοι καὶ πάροικοι, ἀλλὰ συμπολῖται τῶν ἁγίων, καὶ οἰκεῖοι τοῦ Θεοῦ, ἐποικοδομηθέντες ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῶν ἀποστόλων καὶ προφητῶν, ὄντος ἀκρογωνιαίου αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐν ᾧ καθάπερ τις πόλις οἰκοδομουμένη, πάντα τὰ τείχη, οἱ πύργοι καὶ στύλοι αὐτῆς ἐπιστηρίζονται, καὶ ἐπερείδονται, καὶ διατάττονται, καὶ σχηματίζονται, ἐπὶ τῷ θεμελίῳ αὐτῆς ὑπὸ τοῦ οἰκοδομοῦντος αὐτὴν συνοικοδομούμενα. ἡ πολιτεία τις στρατηγίαις, ἐξουσίαις, δημοκρατίαις, ἀριστοκρατίαις, καὶ παντὶ ᾡτινιοῦν ἀξιώματι, καὶ ὑπηκόῳ εὐδιακοσμηθεῖσα διοικεῖται, καὶ διατάττεται τῇ νομοθεσίᾳ, καὶ διαταγῇ τοῦ βασιλέως, δι' ἐμοῦ γάρ φησι βασιλεῖς βασιλεύουσι. καὶ οὓς μὲν ἔθετο ὁ Θεὸς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πρῶτον ἀποστόλους, δεύτερον προφήτας, τρίτον διδασκάλους, καὶ τὰ ἑξῆς. καὶ πάλιν τῷ κανόνι τοῦ Κυρίου στοιχούμεθα. καὶ πάλιν, Χριστός ἐστιν ἀρχιερεὺς τῶν μελλόντων ἀγαθῶν. καὶ ὁ προφήτης Δαβὶδ βασιλειῶν δευτέρα κεφ, β'. Κύριος πέτρα μου, καὶ ὀχύρωμά μου, καὶ ἐξαιρούμενος ἐμοὶ ὁ Θεός μου, φύλαξ μου, καὶ ἔσομαι, πεποιθὼς ἔσομαι ἐπ' αὐτῷ, ὑπερασπιστής μου, καὶ κέρας σωτηρίας μου, ἀντιλήπτωρ μου, καὶ καταφυγή μου, σωτηρίας μου ἐξ ἀδίκου σώσεις με. οὗτος λοιπόν ἐστιν ὁ ἄριστος τεχνίτης κατὰ τὸν ἱερὸν Χρυσόστομον ἐν τῷ κατὰ Ἰωάννην κεφ, α. ὁμιλία, β'. ὅστις τὴν σαθρωθεῖσαν οἰκίαν ὑπὸ τοῦ χρόνου ἀναλαβὼν τότε, τὴν τῶν ἀνθρώπων φύσιν, οὕτω ταύτης τά τε ἀποκλασθέντα ἀνεπλήρωσε μέρη, τά τε διεστῶτα καὶ διαλελυμένα συνέσφιγξε, καὶ τὰ τέλεον πεπτωκότα ἀνέστησε. καθάπερ γὰρ αὐτόλιθος, οὕτω καὶ αὐτοοικοδόμος ἐστί, μὴ μόνον ἑαυτὸν οἰκοδομῶν, ὡς τὸ λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν, ἀλλὰ καὶ τοὺς λοιποὺς αὐτὸς ἀνίστησι λέγων, Λάζαρε δεῦρο ἔξω, ἤδη ὄζων ταῖς κειρίαις δεδεμένος, καὶ τοῦ τάφου ἐξερχόμενος.

Λέγεται πάλιν οἰκοδομητικὸν τὸ μὴ καθ' αὑτὸ οἰκοδομοῦν, ἀλλὰ δι' ἄλλο, δήπουθεν τὸ κατ' ἐπιτροπήν, καὶ οἰκονομίαν οἰκοδομοῦν οὐ καθ' αὑτό, ἀλλὰ δι' ἄλλο, ἀμέλει διὰ τὴν σφραγῖδα τοῦ βασιλέως, καὶ τὸ τεκμήριον τῆς ἐξουσίας, ὃ ἔχει, ποιμαίνει, καὶ οἰκοδομεῖ, ὡς εἴ τις ἔπαρχος, καὶ μοναρχίας, ἢ πολιτείας ἐπίτροπος, βαστάζων τὸ τοῦ βασιλέως, καὶ

τῆς πολιτείας ἐκσφράγισμα διοικεῖ, καὶ οἰκονομεῖ τὰ τῆς βασιλικῆς πολιτείας, οὐχ ὡς προαιρεῖται ἐκεῖνος, ἀλλ' ὡς διετάχθη παρ' οὗ τὴν σφραγῖδα, καὶ ἐξουσίαν ἔλαβεν. οὕτω καὶ οἱ πνευματικοὶ λίθοι, καὶ κατ' ἐπιτροπὴν οἰκονόμοι καὶ οἰκοδόμοι, εἴτε ἀπόστολοι, εἴτε ἱερεῖς, εἴτε προφῆται, εἴτε βασιλεῖς ἔχοντες τὴν ἀρραβώνησιν σφραγῖδα, καὶ χάριτι τοῦ παναγίου Πνεύματος διὰ τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν, ἢ τὴν σωστικὴν κατὰ τὸ εἶναι, ὡς τὸ χάριτι Θεοῦ εἰμί, ὅ εἰμι. ἢ τὴν κατὰ χάριν δεδομένην, ὡς τὸ ἡ χάρις αὐτοῦ οὐ κενὴ ἐγενήθη ἐν ἐμοί, ἢ κατὰ τὸ ἔμμονον τῆς χάριτος, καὶ ἀναφαίρετον αὐτῆς, ᾗ γίνεται καὶ τὸ κεχαριτωμένον ἄξιον μισθαποδοσίας, ὡς τὸ ἡ χάρις αὐτοῦ ἐν ἐμοὶ μένει, ἐνεργοῦσιν, οἰκοδομοῦσι, ποιμαίνουσι, καὶ στηρίζουσιν οὐκ αὐτοοικοδομητικῶς, καὶ αὐτοποιμαντικῶς τὴν ἐκκλησίαν ἀφ' ἑαυτῶν, ἀλλὰ κατὰ κίνησιν τοῦ αὐτοκινοῦντος, καὶ κινοῦντος, καὶ κινουμένου, καὶ κατὰ μέθεξιν τῆς αὐτοῦ χάριτος, οὐ γάρ ἐστιν αὐτόλιθος, καὶ αὐτοπέτρα, καὶ αὐτοοικοδόμος, ἐκεῖνος γὰρ ἀπολυπλασίαστος, καὶ ἀδευτέρωτος, ἀλλὰ ποιμαίνοντες ποιμένες ποιμαινόμενοι ὑπὸ τοῦ αὐτοποιμένος, οἰκοδόμοι οἰκοδομοῦντες οἰκοδομούμενοι πρὸς τοῦ αὐτοῦ οἰκοδόμου. λίθοι δώδεκα τεθειμένοι ὑπὸ τοῦ κατασκόπου Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ, ἐπὶ τοῦ Ἰορδάνου βαπτίζοντες διὰ τῆς χάριτος τὴν κιβωτὸν τὴν νέαν διαθήκην, κατὰ Θεοδώρητον εἰς τὸν Ἰησοῦν τοῦ Ναυῆ. ἢ αὐτοὶ δώδεκα λίθοι συνταχθέντες τῷ θυσιαστηρίῳ ὑπὸ τοῦ Ἠλιοῦ, τοῦ Θεοῦ τοῦ ἰσχυροῦ γεγονότες ἀνάλωμα τῷ πυρὶ τῆς θεότητος διὰ τὴν εἰς αὐτὴν θεοσέβειαν. ὡς διάκονοι, καὶ οἰκονόμοι ὑπηρετοῦντες τῷ οἰκοδεσπότῃ, καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ αὐτοῦ κατὰ Παῦλον, καὶ μὴ τὸν μὲν καυχᾶσθαι εἶναι Παύλου, τὸν δὲ Ἀπολλῶ, ἀμέλει τοῦ τε φυτεύοντος ἐργάτου, καὶ ποτίζοντος μισθωτοῦ ἀποβλεπόντων ἐπὶ τὴν μισθοφορίαν κατὰ τὸν ἴδιον κόπον, ἀλλὰ τοῦ αὐξάνοντος Θεοῦ ἐστὶ τό, τε φυτευθέν, καὶ τὸ ποτισθέν, ὥσπερ τά τε σπειρόμενα, καὶ πρὸς αὔξησιν κινούμενα τῇ ζωογονούσῃ, καὶ θαλπούσῃ ταῦτα προσβολῇ τῆς ἡλιακῆς ἀκτῖνος.

Τροπάριον εἰς τὸν μέγαν κανόνα.

Τοῦ Πνεύματος τῇ ἀρχιτεκτονίᾳ δειμάμενοι πᾶσαν τὴν ἐκκλησίαν ἀπόστολοι Χριστοῦ ἐν ταύτῃ εὐλογεῖτε Χριστὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

Εἰς τὸν στίχον τῆς Πεντηκοστῆς.

Ἀγνοοῦντα τὰ ἔθνη Κύριε τὴν τοῦ παναγίου Πνεύματος ἐν τοῖς ἀποστόλοις σου γενομένην δύναμιν, τὴν ἐναλλαγὴν τῶν γλωσσῶν μέθην εἶναι ἐνόμιζον. ἡμεῖς δὲ στηριχθέντες ὑπ' αὐτῶν, ἀπαύστως οὕτω λέγομεν, τὸ Πνεῦμά σου τὸ ἅγιον μὴ ἀντανέλῃς δεόμεθα φιλάνθρωπε.

Εἰς τὴν σύναξιν τῶν ἀποστόλων.

Στηρίξας τοὺς μαθητὰς σοφίᾳ, καὶ χάριτι, δυνατωτέρους εἰργάσω τῆς ἑλλήνων Σῶτερ ἐρεσχελίας, καὶ τὰ τούτων ἀπατηλὰ κατήργησας δόγματα.

Λέγεται ἔτι κατὰ τρίτον τρόπον οἰκοδομητικόν, καὶ ποιμαντικὸν ἡ αὐτοῦ νύμφη, καὶ οἰκοδομή, ἥτις τεθεμελιωμένη ἀκραδάντως ἐπὶ τὴν ἀσάλευτον πέτραν τὸν ἀκρογωνιαῖον λίθον Χριστόν, συμποιμαίνει, καὶ συνοικοδομεῖ τῇ ἐκείνου χάριτι πλατύνουσα μίαν τὴν πίστιν τῆς ὀρθοδοξίας, καὶ προχέουσα μίαν τὴν ὁμολογίαν τῆς εὐσεβείας. καὶ γὰρ καθάπερ οἰκοδομή τις συναρμολογουμένη τῷ ἀκρογωνιαίῳ λίθῳ ἐναρμονίως ὑπὸ τῶν οἰκοδόμων εἰς χρῆσιν τοῦ οἰκοδεσπότου, γίγνεται ὑποκείμενον, ἐφ' ᾧ οἰκοδομοῦνται πάντες οἱ λίθοι εἴτε μικροί, εἴτε μεγάλοι, καίτοι χάλικες ὦσιν ἀντιστηρίζοντες ἀλλήλους ἄχρι τοῦ τέλους τῆς ὀροφουργίας, ἢ γεώργιόν τι κατεσπαρμένον τοῖς γεωργοῖς τοῦ ἀγροκρατοῦντος, διαπλάττει ἐν ἑαυτῷ τῇ ἡλιακῇ προσβολῇ τήν τε ἔκφυσιν, καὶ ἀνάδοσιν τῶν σταχύων ἄχρι τοῦ θέρους, ἢ σωμάτι

λαμβάνον τὸ ῥεῦμα παρὰ τῆς κεφαλῆς, μεταδίδωσι παντὶ τῷ πληρώματι τοῦ σώματος. ἡ γεννήτης συνερχομένη τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς, καὶ λαβοῦσα τὸν σπόρον, καὶ τὴν γονὴν, διαπλάττει ἐν τῇ νηδύϊ αὐτῆς ἄχρι τοῦ ἀπαρτισμοῦ τῆς γεννήσεως. ἡ πάλιν ἡ αὐτὴ, γαλακτοτρέφει, καὶ θάλπει αὐτὰ, μέχρι τῆς εἰς τέλειον ἄνδρα ἡλικίας. οὕτω καὶ ἡ ἐκκλησία τοῦ χριστοῦ οἰκοδομουμένη, καὶ κινουμένη ὑπὸ τοῦ αὐτοοικοδόμου αὐτῆς, ἔχουσα διαφόρους διακονίας, καὶ ὑπηρέτας, ὥσπερ διάφορα μέρη τῆς οἰκίας, ἢ μέλη, ἐν σώματι συναπηρτισμένα ἀλλήλοις, ἢ στάχυες διάφοροι, καὶ γεωργοὶ ἐν ἑνὶ ἀγρῷ, ἢ κόλποι διάφοροι, οἷς διαπλάττονται τῷ ἑνὶ σπόρῳ, καὶ ἑνὶ πνεύματι ἐπιδίδονται τὰ βρέφη τῆς πίστεως, ἢ κατορθώματα πολλὰ, καὶ δίαιται ποικίλης τραπέζης, ἢ τελειοῦνται, καὶ μυσταγωγοῦνται οἱ μεταλαμβάνοντες τῆς πνευματικῆς θηλῆς, ἄχρι τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος. πάντων ἐξηρτημένων παρὰ τοῦ ἑνὸς σπόρου, τῆς μιᾶς μητρὸς τοῦ ἀγροῦ, τῆς μιᾶς οἰκοδομῆς τοῦ ἑνὸς αὐτοοικοδόμου, τοῦ ἑνὸς Πνεύματος, τῆς μιᾶς πηγῆς, ἢ ποτίζονται, ἢ κρατύνονται, ἢ οἰκοδομοῦνται, ἢ αὐξάνουσιν, ἢ προσέχονται, ἢ θάλπονται). διὸ φησι καὶ ὁ μακάριος Παῦλος θεοῦ ἐσμὲν συνεργοὶ, θεοῦ Γεώργιον ἐστὲ, θεοῦ οἰκοδομή ἐστε, ἕκαστος δὲ τὸν ἴδιον μισθὸν λήψεται κατὰ τὸν ἴδιον κόπον. ὁ φυτεύων, καὶ ὁ ποτίζων, ἕν εἰσιν, ὁ δὲ αὐξάνων, Θεός. καὶ χρυσόστομος λόγῳ ρα. τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ δευτέρᾳ ἄρχεται οὕτως, εἰκάσιν οἱ τῆς ἐκκλησίας φίλτατοι παῖδες νηπίοις, θηλάζουσι τῆς τοῦ γάλακτος τροφῆς, καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν ἐκ τῆς μητρικῆς θηλῆς ὠφέλειαν, καὶ καθ᾽ ἑκάστην ζητοῦσιν. ὁ αὐτὸς λόγῳ ξζ. εἰς τὸ ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπεῖραι τὸν σπόρον αὐτοῦ. ἐξῆλθε, τίς, ὁ χριστὸς ἀπ᾽ οὐρανοῦ, εἰς τὸν κόσμον παραγενόμενος. Σπορεὺς γὰρ ὁ χριστὸς, Σπέρμα, ὁ θεῖος Λόγος, Ἄρουρα, ἡ Ἀνθρωπότης, Βόες, οἱ Ἀπόστολοι, Ἄροτρον, ὁ Σταυρὸς, Ζυγὸς, ἡ Ὁμόνοια, Ζεύγλη, ἡ περισφίγγουσα τοὺς τῶν ἀποστόλων αὐχένας ἡ γλυκεῖα Ἀγάπη, ἡ συνερχομένη, καὶ συνεισωμένη ἡ ἐκκλησία αὐτοῦ, ἀνακηρύττει τὸ ποιμαντικὸν, καὶ ποτιστικὸν, καὶ οἰκοδομητικὸν αὐτῆς, Ἰουλίῳ ἀκολουθία τῆς ἐν χαλκηδόνι οἰκουμενικῆς ἁγίας συνόδου, οὕτω.

Κοντάκιον.

Τῶν ἀποστόλων τὸ κήρυγμα, καὶ τῶν πατέρων τὰ δόγματα τῇ ἐκκλησίᾳ μίαν τὴν πίστιν ἐκράτυναν, ἣ καὶ χιτῶνα φοροῦσα τῆς ἀληθείας, τὸν ὑφαντὸν ἐκ τῆς ἄνω θεολογίας, ὀρθοτομεῖ, καὶ δοξάζει τῆς εὐσεβείας τὸ μέγα μυστήριον. Ὁ οἶκος.

Ἐν ὑψηλῷ κηρύγματι τῆς τοῦ θεοῦ ἐκκλησίας ἀκούσωμεν βοώσης, ὁ διψῶν ἐρχέσθω πρός με, καὶ πινέτω, ὁ κρατὴρ ὃν κρατῶ ἐγὼ τῆς σοφίας, τοῦτο τὸ πόμα ἀληθείας λόγῳ κεκέρακα, ὕδωρ οὐ προχέον ἀντιλογίας, ἀλλ᾽ ὁμολογίας, ἧς πίνων ὁ νῦν Ἰσραὴλ, Θεὸν ὁρᾷ φθεγγόμενον, ἴδετε, ἴδετε, ὅτι αὐτὸς ἐγώ εἰμι, καὶ οὐκ ἠλλοίωμαι. ἐγὼ Θεὸς πρῶτος, ἐγὼ καὶ μετὰ ταῦτα, καὶ πλὴν ἐμοῦ ἄλλος οὐκ ἔστιν ἅγιος, ἐντεῦθεν οἱ μετέχοντες πλησθήσονται, καὶ αἰνέσουσι τῆς εὐσεβείας τὸ μέγα μυστήριον.

Λέγεται ἔτι κατὰ τέταρτον τρόπον οἰκοδομητικὸν, καὶ ποιμαντικὸν τὸ ἀλλήλους ἀλλήλως φροντιζόμενον, καὶ ἐπιμελούμενον διὰ τῆς μιᾶς χάριτος, καὶ αὐτοκινήτου κινήσεως τοῦ Ἀρχιποιμένος, καὶ αὐταρχιερέως χριστοῦ, οἰκοδομοῦν τῇ αὐτοῦ κινήσει, καὶ φροντίζον πρὸς ἀλλήλως τῆς κατ᾽ ἀρετὴν οἰκοδομῆς, τῷ ἑνὶ ἐνδύματι τοῦ θώρακος τῆς πίστεως, καὶ τῷ ἑνὶ συνδέσμῳ τῷ ἀδιαλύτῳ τῆς πνευματικῆς ἀγάπης, καὶ τῇ μιᾷ περικεφαλαίᾳ τῆς σωτηρίας συμπεπυκνωμένον, συνδεδεμένον, καὶ συμπεριπεφυλαγμένον, ὥσπερ τὸ ἐρωθὸν ξίτατον

γένος παρακαλούμενον, ἀλλήλους ἀλλήλας συνοικοδομεῖ, καὶ συμποιμαίνει, εἴτε γρηγοροῦν τὴν οἰκοδομὴν τῆς ἐκκλησίας, εἴτε καθεῦδον, ἀμέλει κινδυνεῦον, καὶ ἀποθνῆσκον διὰ τὴν πρὸς ἀλλήλων ὁμόνοιαν, καὶ τὸ ἓν τέλος τῆς εἰς τὸν ἕνα, καὶ μόνον αὐτοοικοδόμον, καὶ αὐτοποιμένα χριστόν; (δι᾽ ὃν ποιμαίνει, καὶ οἰκοδομεῖ, ποιμαινόμενον, καὶ οἰκοδομούμενον συμποιμαῖνον, καὶ συνοικοδομοῦν) συγκληρίας χρηματίσαντα, τὸ ὑπὲρ πάντων ἀντίλυτρον, διὸ καὶ τὸ Σκεῦος τῆς ἐκλογῆς ἐπιστέλλον τὸ πρὸς ἀλλήλων τῆς οἰκοδομῆς ἐπὶ τοὺς Θεσσαλονικεῖς φησὶ κεφ. ε. ἐνδυσάμενοι θώρακα πίστεως, καὶ ἀγάπης, καὶ περικεφαλαίαν, καὶ ἐλπίδα σωτηρίας, ὅτι οὐκ ἔθετο ἡμᾶς ὁ Θεὸς εἰς ὀργὴν, ἀλλ᾽ εἰς περιποίησιν σωτηρίας διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ ἀποθανόντος ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα εἴτε γρηγορῶμεν φησὶν, εἴτε καθεύδωμεν, ἅμα σὺν αὐτῷ ζήσωμεν, διὸ παρακαλεῖτε ἀλλήλους, καὶ οἰκοδομεῖτε εἷς τὸν ἕνα, καθὼς καὶ ποιεῖτε. οἱ γὰρ ἔχοντες τὸν θώρακα τῆς πίστεως, κρατοῦσι τειχίον ἀφανὲς τῷ ἤθει, καθὸ σώζεται τὸ ἡγεμονικὸν μέλος τῆς καρδίας. καρδίᾳ γὰρ πιστεύεται εἰς δικαιοσύνην. οἱ προκατειλημμένοι τῷ συνδέσμῳ τῆς ἀγάπης, εἰσὶ καθάπερ τὶς φάλαγξ, καὶ στράτευμα ἀδιαλύτως συνηνωμένον, καὶ συντεταγμένον, οἷς οὐδὲν διοίσει ταύτῃ ἐμπαγῆναι τῇ ἀγάπῃ τῶν πεπυρωμένων βελῶν τοῦ διαβόλου, καὶ τῆς ἐπιβουλῆς τῶν ὑπεναντίων. οἱ στεγαζόμενοι πάλιν τῇ ἐλπίδι, σώζουσι τὸ καίριον τοῦ λόγου ἀδιάπτωτον, καθ᾽ ὃ οἱ πρὸς τὸν αὐτοοικοδόμον Χριστὸν λογισμοὶ ἀκαταγώνιστοι, ὡς ἀδαμάντινοι τῇ στερρότητι διαμένουσι. περιποιητικοὺς γὰρ εἰς σωτηρίαν, καὶ οὐκ ὀργίλους εἰς θάνατον πεποιηκὼς διετέλεσεν ἡμᾶς ὁ Θεὸς, εἴτε βασιλεύοντας, εἴτε ἱερατεύοντας, εἴτε κατά τι ἄλλο χάρισμα οἰκοδομοῦντας, ἕκαστος γὰρ οἰκοδομεῖ κατὰ τὴν ἀξίαν τοῦ χαρίσματος αὐτοῦ, ἕκαστος καταρτίζει, ἕκαστος διακονεῖ κατὰ Χρυσόστομον, κεφ. δ΄. ἐν τῇ πρὸς ἐφεσίους. καθὸ καὶ οἱ ἀξιωθέντες βασιλείας, ἱερωσύνης, ἢ οὑτινοσοῦν ἀξιώματος, παρὰ τῆς αὐτοβασιλείας, αὐτοϊερωσύνης, αὐτοδιακονίας, συμβασιλεύουσι, καὶ συμποιμαίνουσι, καὶ συνιερατεύουσι, καὶ συνδιακονοῦσι τῇ μιᾷ κλήσει, ᾗ ἐκλήθησαν, καὶ τῷ ἑνὶ ὑπογραμμῷ, ᾧ ἐχαρακτηρίσθησαν, καὶ ὑπογεγραμμένοι προσγεγόνεισαν, ἀμέλει οἱ βασιλεῖς τῷ τῆς βασιλείας, οἱ ἀρχιερεῖς, καὶ ἱερεῖς, τῷ τῆς ἱερωσύνης χαρακτῆρι τοῦ αὐτοβασιλέως, καὶ αὐταρχιερέως Χριστοῦ, τοῦ σταυρῷ ἐμπαγέντος, καὶ λίθῳ ταφέντος, οὗ κατὰ μίμησιν γεγονότος τύπου, καὶ ὑπογραμμοῦ ἡμῶν δι᾽ ὅλης τῆς οἰκονομίας αὐτοῦ, δεῖ καὶ ἡμᾶς τοὺς δι᾽ ἐκεῖνον ποιμαίνοντας, καὶ οἰκοδομοῦντας ἐν μιᾷ τῇ πίστει τῇ εἰς αὐτὸν, καὶ τῷ ἑνὶ συνδέσμῳ, καὶ τῇ μιᾷ ἐλπίδι παρακαλεῖν ἀλλήλους, καὶ οἰκοδομεῖν καὶ ἐπὶ τὸν ἕνα καὶ μόνον αὐταρχιερέα χριστὸν πιστεύειν, καὶ ὁμολογεῖν, οὗ τῇ χάριτι σώζεται τὸ καίριον τῆς πίστεως ἡμῶν, καὶ τοῦ ἀδιαπτώτου λογισμοῦ τῆς ἐκκλησίας. καὶ προκαταλαμβάνεται ἡ δύναμις τῆς ψυχῆς κατὰ τῶν ἐπιβουλευόντων εἴτε δι᾽ ἔχθρας, εἴτε διὰ βασκανίας, εἴτε κολακείας, καὶ ὑποκρίσεως, ἐπερχομένων κατ᾽ αὐτῆς τῆς μιᾶς συμπνόου, καὶ ὁμόφρονος ἐκκλησίας, ὀχυρωμένης, καὶ ἀσφαλιζομένης πιστῷ τῷ λόγῳ, καὶ πάσης ἀποδοχῆς ἀξίῳ, τῇ πίστει τῆς ζωῆς, τῷ ἀδιατμήτῳ τείχει, καὶ τῷ διηνεκῶς ἐπαγρυπνοῦντι φύλακι τῆς σωτηρίας αὐτῆς, καὶ ἀπελαύνοντι τοὺς προβατοσχήμους λύκους, καὶ θῆρας κατεπειγομένους αὐτῆς.

Τελευταῖον λαμβάνεται κατὰ παράχρησιν οἰκοδομητικὸν, τὸ παραχωρήσει, καὶ αἰσχροῦ θεοῦ κρατοῦν, καὶ ποιμαῖνον, ἢ ἑαυτὸ, ἢ καὶ ἄλλους, καθάπερ ἐπὶ πᾶν ὕψος ἐπαιρόμενον, καὶ γλωσσαλγοῦν, κατὰ τοῦ αὐτοοικοδόμου, καὶ αὐτοποιμένος Χριστοῦ καὶ Θεοῦ, παρὰ τὸ

Ὁ ποῖον οἰκοδομητικὸν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐστὶν ὁ πάππας τῆς παλαιᾶς Ῥώμης.

ἐκείνου βούλημα ἐνεργοῦμεν, καὶ τὴν θείαν καὶ καθόλου χρείαν τῷ ἑαυτῷ σφετεριζόμενον, καὶ τῷ οἰκείῳ θελήματι περικλείων τὴν ἀκατάλυτον θέλησιν τοῦ Κυρίου. τοιοῦτον οἰκοδομητικὸν ἦν τὸ συμβούλιον τῶν ἀρχηγῶν κακίας συγκεχυμένη πρὸς τὴν διαφανέντος κυρίου τῆς πρὸς τὸ κακὸν συμφωνίας, πυργοποιητικὸς τὴν ἐπὶ τῆς Χαλάνης πυργοποιΐαν, ἐν τῷ πεδίῳ Σενναὰρ εἰπόντων, δεῦτε καὶ οἰκοδομήσωμεν ἑαυτοῖς πόλιν, καὶ πύργον, πρὸ τοῦ διασκορπισθῆναι ἡμᾶς ἀπ᾽ ἀλλήλων, οὗ ἡ κεφαλὴ ἔσται ἕως τοῦ οὐρανοῦ. καὶ συλλήβδην εἰπεῖν πᾶν εἴτι ἄπιστον, ἄδικον, καὶ φίλαρχον σατανικὸν, εἴτε αἱρετικὸν, ἀσεβὲς, ἐποικοδομεῖ ἀδίκως, καὶ ἀσεβῶς ἐπὶ τὸν αὐτοοικοδόμον, καὶ ἀρχιποιμένα Χριστὸν, παρὰ τὰ ὅπλα καὶ τὰ ἐντάλματα αὐτοῦ οἰκοδομοῦν, ἐν τῷ χρησμῷ τοῖς τοῦ πονηροῦ, οὗ τὴν ὑποτύπωσιν κεφ, ιγ΄. εἰς τὸν Ἡσαΐαν ὁ ἱεροφάντωρ Βασίλειος ὑποτίθησι λέγων, ὅπλα ἔχουσιν οἱ πονηροὶ δαίμονες, ἀπεναντίας διακείμενα τῇ κατασκευῇ τῶν ὅπλων τοῦ δικαίου. ὁ μὲν γὰρ δίκαιος θυρεὸν ἔχει πίστεως. τοῦ δὲ πονηροῦ ὁ θυρεὸς, θυρεός ἐστιν ἀπιστίας. οὗτος μάχαιραν λόγου, ἐκεῖνος μάχαιραν ἀλογίας. οὗτος θώρακι δικαιοσύνης ἠσφάλισται, ἐκεῖνος θώρακα ἀδικίας ἠμφίεσται. τούτου τὴν κεφαλὴν περισφίγγει περικεφαλαία σωτηρίας, ἐκείνῳ περίκειται περικεφαλαία ἀπωλείας. οὗτος τοὺς πόδας ἑτοίμους ἔχει πρὸς τὸ εὐαγγέλιον τῆς εἰρήνης, ἐκείνου οἱ πόδες τρέχουσι πρὸς τὴν ἐπαγγελίαν τῶν κακῶν τοιοῦτόν ἐστι καὶ τὸ τοῦ μακαρίου Παύλου διαταττόμενον, Κορινθίοις λέγοντος, κατὰ τὴν χάριν τοῦ θεοῦ τὴν δοθεῖσάν μοι, ὡς σοφὸς ἀρχιτέκτων θεμέλιον τέθεικα, ἄλλος ἐποικοδομεῖ. ἕκαστος δὲ βλεπέτω πῶς ἐποικοδομεῖ. καὶ γὰρ ἐπὶ τὴν αὐτὴν ἀρχὴν, καὶ βασιλείαν ἀποβλέπει, ὅ, τε συμπολίτης, καὶ ὁ ἀποστάτης, ὅ, τε ὀρθόδοξος, καὶ αἱρεσιάρχης, ὅ, τε ποιμὴν, καὶ ὁ λύκος, ὅ, τε εὐσεβὴς, καὶ ὁ ἄπιστος, ὅ, τε δίκαιος εὐποιητικὸς, καὶ ὁ ἁμαρτωλὸς αἰσχρουργὸς, ἀλλ᾽ ἐκεῖνος ὅπως τὰ εὐάρεστα τῇ ἀρχῇ, καὶ τῷ θεῷ ἐποικοδομήσηται, τουτέστι χρυσὸν, ἄργυρον, λίθους τιμίους συνωνιζομένους, καὶ προσκολλωμένους τῇ κατ᾽ ἀρετὴν ποιότητι, καὶ πλειότητι, καθυπείκουσαν τῷ λόγῳ, καὶ ἐξομοιουμένην τῇ λαμπρότητι, τῇ περὶ τὸν ἀδάμαντα, μέσον τιθέμενον, καὶ ὡς ἐγκόλπιον βασταζόμενον τῷ λογίῳ τῶν κρίσεων παρὰ τοῦ ἀρχιερέως. οὗτος δὲ ἀπεναντίας διακείμενος, ὅπως τὰ αὐτῷ ἀρεστὰ ἐργάσηται, καὶ τὰ τῆς κοινότητος σφετερίσηται, καὶ τὰ τῆς καθόλου χρείας, καὶ θείου βουλήματος ἱεροσυλήσηται, ποιεῖ ἔργον χόρτου, ξύλου, καλάμης, ἀχύρου, τουτέστιν αἰσχρουργίας, καὶ ἀσεβείας, καὶ αἱρεσιαρχίας, καὶ βλασφημίας, πάντα ἀποδοκιμαζόμενα, καὶ ἀποκρουόμενα τοῦ αὐτοοικοδομοῦντος λίθου τιμαλφεστάτου Χριστοῦ ὡς μὴ ἐξομοιούμενα τῇ κατασκευῇ τῶν ἐκείνου λίθων, καὶ ἐντολῶν, καίπερ τοῖς αὐτοῖς ὀνόμασι μετονομάζονται, καὶ τῷ αὐτῷ κανόνι προσέρχεσθαι δοκοῦσιν, ἀλλ᾽ οὐ τοῖς αὐτοῖς διανοήμασιν. ὡς τοῦ μὲν συμπολίτου σκοπός ἐστιν ὑπηρετῆσαι τῷ τῆς βασιλείας θελήματι, καὶ νομοθετήματι, τοῦ δὲ ἀποστάτου παραλογισμός ἐστιν ἡ ἐπιβουλὴ τῆς βασιλείας, καὶ τὸν ἀναφαίρετον θρόνον αὐτῆς σφετερίσασθαι, καὶ νοσφίσασθαι τῆς κοινότητος. ἐκεῖνος δογματίζει πάντας τοὺς εὐσεβεῖς, καὶ ἀρχιερεῖς τῷ λόγῳ τῆς πίστεως, καὶ τῆς ἀρχιερωσύνης ἐξισοῦσθαι, καὶ μὴ τὸν μὲν εἶναι μείζονα, τὸν δὲ ἥσσονα. τῇ ἐπιτάσει δὲ τοῦ βίου, τῆς αἰσχρουργίας, ἢ τῆς εὐποιΐας ἐνδέχεται τὸν μὲν εἶναι καταδεέστερον, τὸν δὲ ἀκριβέστερον κατὰ Χρυσόστομον ἐν τῇ πρὸς Κορινθίους α΄. οὗτος δὲ τοὐναντίον τὴν ὑπουλότητα τοῦ προβατοσχήμου λύκου περιπλεξάμενος ἑαυτῷ, κατὰ τῆς ἀρχῆς, τῆς μιᾶς βασιλείας, καὶ ἐξουσίας ἐπιέναι ἐπιλλίζει κακῶς διανοούμενος.

Κεφ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι΄.

Περὶ θεμελίου.

Ἐπειδήπερ τὸ οἰκοδομητικὸν σεσαφηνικότες ἐσμὲν, τί, καὶ ποσαχῇ λέγεται. ἀμέλει γε ὅτι τὸ μὲν, ἄθετον, καὶ ἀναπόλυτον, καὶ κοινότατον πᾶσι. τὸ δὲ κατ᾽ ἐπιτροπὴν, καὶ κατὰ μίμησιν τῆς ἑκάστου ἀξίας, καὶ τοῦ πρωτοτύπου, καὶ αὐτοοικοδομοῦντος ἐξηρτημένον. καὶ πάλιν, ἐπεὶ πᾶν τὸ οἰκοδομοῦν ἀνάγκη προϋποβάλλειν τι θεμέλιον, ἐφ᾽ ὃ οἰκοδομεῖ ἢ ἐν αὐτῷ, ἢ ἐν ἄλλῳ, ἢ δι᾽ ἄλλο. καὶ γὰρ ὁ ἀκρογωνιαῖος λίθος, τῆς οἰκίας, καὶ ἑαυτοῦ θεμέλιον λέγεται, ὡς μόνος ἑαυτὸν βαστάζων, καὶ τῶν ἄλλων κρηπὶς ὡς ἐπ᾽ ἐκείνῳ ἐπιβαλλομένων, οἵτινες καὶ αὐτοὶ λέγονται θέμεθλοι, καὶ θεμελιούμενοι, ἐκεῖνο μὲν, διότι τοὺς ἐπικειμένους αὐτῷ λίθους βαστάζει, τοῦτο δὲ, διότι ἀπ᾽ ἐκείνου βαστάζονται, ὥστε ἕπεται κατὰ τὴν ἀναπόδεικτον, καὶ ἄθετον ἀρχὴν, τὸ μὲν εἶναι θεμέλιον ἄθετον, καθ᾽ ὃ δεύτερον ἄλλο οὐ τίθεται, τὸ δὲ θετὸν, καὶ πληθυνόμενον, ὅπερ οὐ τῇ οἰκείᾳ δυνάμει βαστάζει, καὶ βαστάζεται, θεμελιοῖ, καὶ θεμελιοῦται, ἀλλὰ βασταζόμενον, βαστάζει· καὶ θεμελιούμενον, θεμελιοῖ. τῷ αὐτῷ κανόνι λοιπὸν τῆς ἀλαθήτου ἀρχῆς στοιχειούμενοι, ῥητέον ἂν εἴη ἑπομένως τῇ τοῦ λόγου ἀκολουθίᾳ εἰπεῖν περὶ τοῦ θεμελίου τί, καὶ ποσαχῶς λέγεται.

Ἰστέον λοιπὸν β΄. ὅτι ἕνα μὲν τρόπον λέγεται θεμέλιον τὸ ἀτροπολογήτως λεγόμενον. ὥσπερ ἐστὶ τὸ κοινὸν, καὶ καθόλου ἔρεισμα, ἤτοι βάθρα, καὶ βάσις οὑτινοσοῦν πράγματος. ἢ τὸ ἐν τῇ οἰκίᾳ ὑπόβαθρον, ἢ τὸ τῆς γῆς κέντρον, περὶ ὃ πάντα τὰ στοιχεῖα ἐπίκειται. ἢ ἡ ταπείνωσις ἐν τῇ πολιτείᾳ τῇ σπουδαίᾳ, ἐφ᾽ ᾗ πάντες οἱ ἐνάρετοι βίοι τεθεμελίωνται. ἢ ἡ δικαιοσύνη τοῦ βασιλικοῦ καὶ πολιτικοῦ νομοθετήματος, ἀφ᾽ οὗ πᾶσαι αἱ κατὰ μέρος ἀρεταὶ δικαιολογοῦνται. ἢ ἡ καρδία ἐν τῇ συνθέσει τοῦ ἐμψύχου, ὥσπερ κορμὸς δένδρῳ, καὶ φυτικὴ ψυχὴ ἐν αὐτῷ. ἡ αἰσθητικὴ δύναμις τῆς ψυχῆς ἐν τοῖς ἀλόγοις. ὁ νοῦς ἐν ἀνθρώποις, καὶ τοῖς λογικοῖς, ἀφ᾽ ὧν πάντα ἐξήρτηνται, καὶ εἴτι τῆς ἐκείνου ἐπωνυμίας ἔχουσι, δι᾽ ἐκεῖνα μετέχουσι, καὶ μὴ παρ᾽ αὐτῶν ἰδιοποιούμενα. ὧδέ πη λοιπὸν ὡς τύπῳ διαλαβεῖν, θεμέλιον αὖ διὰ μεταφορᾶς, καὶ τροπολογίας λέγομεν τὴν βάσιν, καὶ τὴν ἕδραν, καὶ τὸν θρόνον τῆς οἰκίας. προϋποτιθέμενον βαστάζειν ἄχρι τῆς ἀπηρτισμένης ὀροφουργίας, περιληπτικῶς ὅλην τὴν οἰκοδομὴν τοῦ οἴκου, ὡς ἐπ᾽ ἐκείνῳ οἰκοδομουμένης οἰκοδομοῦντι αὐτήν. καὶ γὰρ καθάπερ ἡ πεῖρα, καὶ ἡ οἰκοδομητικὴ τέχνη πρόδηλον καθίστησι τὸ πρᾶγμα, πύργοι, στῦλοι, στεγάσματα, ὄροφοι, χάλικες, καὶ τὰ λοιπὰ τῇ οἰκίᾳ, καὶ οἰκοδομῇ συντείνοντα ἐκεῖνο ὑπέχει, καὶ οἰκοδομεῖ, ὅθεν καὶ ἡ ἐτυμολογία τοῦ ἀληθοῦς λόγου αὐτῶν. πόθεν θεμέλια; παρὰ τὸ δέμω, τὸ οἰκοδομῶ, ὅθεν δεμέλια, καὶ τροπῇ τοῦ δ εἰς θ, θεμέλια προσηγόρευται. τουτωνὶ δὲ βαθύτατον, καὶ ἐσωτερικώτατον θεμέλιόν ἐστι, καθὸ δεύτερον ἄθετον, ὁ πρῶτος, καὶ μόνος θέμενος λίθος, ἐφ᾽ ὃν οἱ ἐπίλοιποι συναρμόζονται θεμέλιοι. ἐκεῖνος γὰρ οὐκ ἔστι δι᾽ ἄλλον καθ᾽ αὑτὸν μόνον θέμενος, οὗτοι δὲ καίπερ τῶν πύργων κρηπῖδες, καὶ βάσεις, μέντοιγε δι᾽ ἐκεῖνον γίνονται θέμεθλοι τῶντε πύργων, στεγασμάτων, καὶ ὀροφουργημάτων.

Λέγεται πάλιν κατὰ δεύτερον τρόπον μεταφορικῶς, καὶ τροπολογικῶς θεμέλιον, κατὰ μὲν τὸν λόγον τῆς δημιουργίας, αὐτὸς ὁ δημιουργὸς τῶν ἁπάντων Θεὸς, ἡ ἄθετος, καὶ ἀνεξάρτητος ἀρχὴ τοῦ σύμπαντος δημιουργήματος τοῦτε γεγονότος, γινομένου, καὶ γενησομένου, περὶ οὗ πλατύτερον ὁ Ἀρεοπαγίτης Διονύσιος ἐν τῷ περὶ θείων ὀνομάτων. κατὰ δὲ τὸν λόγον τῆς

οἰκονο-

οἰκονομίας, ἡ μόνη βάσις, καὶ κρηπὶς τῆς Ἐκκλησίας ἁπάσης, ὁ νοητὸς ἥλιος τῆς δικαιοσύνης Χριστός, παρ' ὃν ἄλλον οὐδεὶς δύναται θεῖναι, κατὰ τὸν μακάριον Παῦλον, θεμέλιον γὰρ ἄλλον οὐδεὶς δύναται θεῖναι, παρὰ τὸν κείμενον, ὅς ἐστιν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός. αὐτὸς γάρ ἐστιν ἡ πίστις, καὶ ἡ ὁμολογία πάντων τῶν εὐσεβῶν πιστευόντων εἰς αὐτόν. αὐτός ἐστιν ὁ πιστεύων, καὶ πιστευόμενος. τὸ μὲν, ὁμολογούμενος, καὶ νοούμενος ὡς εὐεργέτης, τὸ δὲ, ὡς ἐκχέων τὴν δωρεάν, καὶ τὸν πλοῦτον τοῦ ἐλέους ἀφθονοπαρόχως ἐπὶ πᾶσι. καὶ τοὺς μὲν ἐμμένοντας αὐτῷ, καὶ ἐξομοιουμένους καθαίρων, καὶ φωτοειδεῖς, ἢ καὶ θεοειδεῖς ἀπεργαζόμενος, τοὺς δὲ ἐπαιρομένους κατ' αὐτοῦ, καὶ ἀπομακρυνομένους τοῖς καταχθονίοις παραπεμπόμενος. αὐτὸς τὰς νόσους ἡμῶν ἔλαβε, καὶ τὰς ὀδύνας ἡμῶν ἐβάστασεν. αὐτὸς ὑπὲρ σωτηρίας παντὸς τοῦ κόσμου τῷ ξύλῳ τοῦ Σταυροῦ προσεπάγη, δι' ἄκραν ἀνοχήν, καὶ μακροθυμίαν, ἐπευξάμενος τῷ Θεῷ, καὶ Πατρί, Κύριε μὴ στήσῃς αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν ταύτην. οὐ γὰρ οἴδασι τί ποιοῦσιν. αὐτός ἐστιν, ὃς ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ εὑρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ. αὐτός ἐστιν ὁ ἀναγεννήσας ἡμᾶς διὰ λουτροῦ παλιγγενεσίας, βαπτισθεὶς τοῖς ῥείθροις τοῦ Ἰορδάνου, καλυφθεὶς τῷ λόγῳ τοῦ σώματος, οὐ τῇ ὑπερφυεῖ δυνάμει τῆς θεότητος, συγκλεισθεὶς τῷ σφραγίσματι τοῦ τάφου μετὰ τῆς κουστωδίας ὡς ἄνθρωπος, καὶ εἰς ᾅδου μετὰ τῆς ψυχῆς καταβάς. ἀποκυλίσας δὲ τὸν λίθον, ὡς Θεὸς ἀνέστη τριήμερος, καὶ ὡς πέτρα ζωῆς διαρρήξας τὰς θανατηφόρους πέτρας, ἐσάλευσε τὰ θεμέλια τοῦ ᾅδου, ἐξεμέσασθαι τοὺς ἀπ' αἰῶνος καταποθέντας, καὶ ἀράμενος ἐπ' ὤμων τὴν ἀπονεκρωθεῖσαν χοϊκὴν πέτραν, τῇ ἁμαρτίᾳ καταχωσθεῖσαν, τὴν φύσιν λέγω τοῦ προπάτορος Ἀδάμ, τὴν ἀπολωλυῖαν δραχμήν, προσήγαγε τῷ Θεῷ, καὶ Πατρί, διηρμοσμένην τῇ ὑπακοῇ αὐτοῦ, καὶ λελαμπρυσμένην τοῖς πνευματικοῖς χαρίσμασι, δι' ἣν ἐχάρη ὁ Οὐρανός, καὶ ἡ γῆ, ἀντικατηλλαγμένην εὑρεθεῖσαν, δι' ἣν τὸ προσειληφώς, καὶ προσαγαγὼν αὐτὴν θεμέλιον τῷ Θεῷ, καὶ Πατρί, ἀναβιβάσας εἰς οὐρανούς, τιμήσας τε αὐτήν, μὴ ὅτιγε μόνον τῇ εἰκόνι τῆς πλαστουργίας, ἀλλὰ καὶ τῷ κρείττονι ἀναβαθμῷ τῆς συγκοινωνήσεως, καὶ πληρώσας τὴν περὶ ἡμᾶς οἰκονομίαν πρώτην αὐτοῦ παρουσίαν, ἐπισφράγισε τῇ καθόδῳ τοῦ παναγίου Πνεύματος αὐτοῦ δώδεκα θεμέθλους ἐξηρτημένους τῆς ἐκείνου χάριτος, καὶ ἀλληλοδιαδόχως τῇ αὐτοῦ χάριτι ἀδιαλείπτῳ ἐκχέων σὺν Πατρί, καὶ Πνεύματι, ὅλην τὴν ἀκένωτον αὐτοῦ φωτοχυσίαν, καὶ κατεμπιστεύων εὐεργεσίᾳ τὸ μηδέποτε αὐτοῦ κενούμενον μύρον, ἐπὶ τοὺς πιστεύοντας, καὶ θεμελιουμένους εἰς αὐτόν, ὡς εἰς εὐεργέτην, οὐ τῇ διαυγείᾳ, καὶ στερρότητι, ἀχωρίστῳ οὔσῃ μέχρι τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος, καὶ εἰς τὴν ἀκατάληπτον ἡσυχίαν τῆς οἰκοδομῆς αὐτοῦ, στερεούμεθα τῇ πίστει τῇ εἰς αὐτόν, καὶ φωτιζόμεθα, καθαιρόμενοι τῷ φωτισμῷ, καὶ τῷ βαπτίσματι αὐτοῦ. χριόμεθα τῇ ἀνεξαλείπτῳ σφραγῖδι τοῦ χρίσματος αὐτοῦ, συναρμολογούμεθα τῷ ἀδιαλύτῳ, καὶ ἐμμόνῳ συνδέσμῳ τῆς ἀγάπης αὐτοῦ, μεταλαμβάνοντες τῶν θείων μυστηρίων αὐτοῦ. πιστεύοντες καὶ ὁμολογοῦντες αὐτὰ εἶναι τὸ ἄχραντον αὐτοῦ σῶμα, καὶ τὸ τίμιον αὐτοῦ αἷμα, κλασθὲν, καὶ χυθὲν ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου σωτηρίας εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.

Ἔχομεν ἐξουσίαν, καὶ ἀνδρείαν τῇ μαχαίρᾳ. καὶ σφενδόνῃ, καὶ πανοπλίᾳ τοῦ Πνεύματος, καὶ τῷ θείῳ ῥήματι αὐτοῦ διὰ τῆς ἐπιθέσεως, καὶ χειροθεσίας, ἐπιδημίας τε τοῦ τελεταρχικοῦ Πνεύματος κατὰ τῆς πανοπλίας τοῦ πονηροῦ Πνεύματος, καὶ ἀνθρωπίνης εἰδωλολατρείας. μὴ παλαίοντες αἵματι, καὶ σαρκί, αἰσθητοῖς ἀντιπάλοις, ἀλλ' ἐξουσίαις

τῷ

τοῦ κοσμοκράτορος δαιμονικαῖς, καὶ κενοδόξοις στάσεσι, καὶ ματαιολόγοις αἱρέσεσι, καταβλασφημούσαις, καὶ εἰς Θεὸν ἀδίκως ὑβριζούσαις τὴν θεοσέβειαν, λιθάζοντες, καὶ ἀποκρούοντες ὁποιονδήποτε ψεῦδος, καταφερόμενον τῆς ἀληθείας, τῇ αὐτοῦ πάλιν συμπαθείᾳ μεταβαίνομεν ἐκ τῆς χαμαικειμένης χώρας τῶν ἁμαρτιῶν, καὶ ἐφιστάμεθα ἀνώτερον τῶν σαρκικῶν φρονημάτων, διὰ τῆς ἐξομολογήσεως, ἐν καρδίᾳ συντετριμμένῃ, ὡς μόνου δυναμένου ἐξεγεῖραι ἀπὸ γῆς πτωχὸν τῇ χάριτι, διὰ τῆς εἰς αὐτὸν μετανοίας, καὶ δυνάστην καθελεῖν ἀπὸ θρόνου ἐπηρμένου, διὰ τὴν εἰς Θεὸν μεγαλορρημοσύνην, ἐκείνως μὲν ἐξομοιούμεθα τῷ μακαρίῳ Πέτρῳ πρὸς τῆς ἀντιλογίας τοῦ λόγου εἰς τὴν καταστολὴν αὐτοῦ μεθιστάμενοι. οὕτως δὲ, ἀποταξόμεθα παντὶ ἐπαιρομένῳ ὕψωμα τοῦ Ἀχαάβ, καὶ τῶν κατ' ἐκεῖνον τῇ μοχθηρᾷ προαιρέσει συνερχομένων. ὅπως μὴ τὰ αὐτὰ συμπεισώμεθα ἐκείνοις, κατὰ τὴν δευτέραν παρουσίαν, ἀποπεμφθῆναι χοίροις ἀνοήτοις, καὶ ἀλόγοις δαίμοσι, καυχωμένοις ἐπὶ τῇ προσκαίρῳ δυσγενείᾳ μᾶλλον, ἢ τῇ εὐγενείᾳ τοῦ Πνεύματος, καὶ τῆς λογικῆς λατρείας, ἀλλὰ συναυλισθῶμεν, καὶ συστηριχθῶμεν θεμελίῳ τῷ ἀμετακινήτῳ, καὶ σαλεύοντι τὰ θεμέλια τοῦ ᾅδου, καὶ συναναπετασθῶμεν ὑψιπετέσιν ἀετοῖς, τῇ ὀξυδερκείᾳ ἐνατενίζουσι τὸν ἥλιον, καὶ τῷ νεκρῷ σώματι προσιπτοῦσιν, ἀμέλειγε ταπεινοφρονοῦντος, καὶ ὑψουμένου τοῦ ὁδίτου, καὶ παρρησιαζομένου τοῦ ἀθανάτου κριτοῦ, καὶ πρώτου θεμέθλου, συνταπεινοῦται, συνανυψοῦται, καὶ συμπαρρησιάζεται, καὶ συνδοξάζεται τὸ πλῆθος τῶν ἀγγέλων, καὶ τῶν μαρτύρων, καὶ πάντων τῶν ἁγίων, νῦν μὲν ἐν τῷ παρερχομένῳ χρόνῳ καταφρονούμενον, καὶ ταπεινούμενον τῷ Χριστοῦ ὑποδείγματι, τότε δὲ εἰς τὸν ἀτελεύτητον αἰῶνα συνυπερυψούμενον, καὶ συνδοξαζόμενον τῇ δόξῃ αὐτοῦ.

Λέγεται πάλιν κατὰ τρίτον τρόπον βάσις, κρηπὶς, καὶ θέμεθλος τῆς Ἐκκλησίας ὁ Ἱεράρχης, ἤτοι ὁ Ἀρχιερεὺς, καὶ ὁ Ἀπόστολος θετικῶς, καὶ κατὰ χάριν ἀρχιερατεύων, καὶ ἀποστέλλων, ὡς τεθειμένος παρὰ τοῦ Αὐταποστόλου, καὶ Αὐταρχιερέως, καὶ Αὐτοθεμέθλου Χριστοῦ· καὶ τοῦτο κατὰ θέσιν, καὶ δωρεὰν θέμεθλον, καὶ κανόνισμα ἐπινοεῖται, ἢ συναθροιστικῶς· ὡς αἱ Σύνοδοι, καὶ τὰ δόγματα τῶν θείων Πατέρων οἰκουμενικὰ, καὶ κατὰ τόπον· κρατυνόμενα ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας, ὡς τὸ Ὑπερδεδοξασμένος εἶ Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ φωστῆρας ἐπὶ γῆς τοὺς Πατέρας ἡμῶν θεμελιώσας, καὶ δι' αὐτῶν πρὸς τὴν ἀληθινὴν πίστιν πάντας ἡμᾶς ὁδηγήσας πολυεύσπλαγχνε δόξα σοι. ἢ πάλιν ὡς ἀρχὴ τῶν κατὰ τόπον τῆς οἰκουμένης ἐπαρχιῶν, καὶ ὁροθέσιον αὐτῶν, ὡς τὸ ἔθετο ὅρια ἐθνῶν κατὰ ἀριθμὸν Ἀγγέλων Θεοῦ, εἴτε τῶν κατὰ τὴν ἐξωτερικὴν ἐξουσίαν Θεῷ ὑποτεταγμένην Ἀρχόντων, εἴτε τῶν κατὰ τὴν Πνευματικὴν προστασίαν προστατευόντων. ἐνίοτε δὲ κατὰ θείαν ἀνοχὴν, καὶ τοῖς ἀναξίοις, καὶ ἀσεβέσιν ἀνεχομένην, καὶ μακροθυμουμένην κρίμασιν, οἷς οἶδεν αὐτὸς καὶ μόνος, ὁ καθ' αὐτὸν βαστάζων, καὶ βασταζόμενος αὐτοθέμεθλος Χριστὸς, ἐπεκτεινομένην κατὰ τὸ συναριθμούμενον, καὶ ἀνάλογον τῆς διατάξεως τῆς βασιλικῆς, καὶ διεξαγωγῆς τῆς θείας προνοίας ἐφ' ἕκαστον χάρισμα, καὶ τάγμα, καὶ μέρος, καὶ μέλος τοῦ κοινοῦ, καὶ καθόλου σώματος τῆς ἀκροτάτης κεφαλῆς τοῦ Χριστοῦ. ὥστε εὑρεῖς τὸ ἔρεισμα τῆς πίστεως, μὴ ὅτιγε μόνον λέγεσθαι τοῖς βασιλεῦσιν, ὡς τὸ, Ἡράκλειος ἐν Χριστῷ πιστὸς βασιλεὺς, κατὰ τὸ ἐξωτερικὸν πρόβλημα, καὶ τοῖς ἀρχιερεῦσιν, ὡς τὸ, Ὤφθης βάσις ἄσειστος τῇ ἐκκλησίᾳ, νέμων πᾶσιν ἄσυλον τὴν κυριότητα βροτοῖς οὐρανοφάντορ Βασίλειε ὅσιε. ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐν κοινοβίῳ προηγησαμένοις, ὡς τὸ, ιζ΄. Ἰανουαρίου, Χάριτος τῆς ἐκκλησίας

κλησίας ἀκράδαντον ἔρεισμα, καὶ πεῖσθαι τοῖς ἡγουμένοις ὑμῶν, καὶ ὑπείκειν. σὺν τούτοις καὶ τοῖς καθέκαστα εὐσεβοῦσι, καὶ μονάζουσιν, ὡς τὸ Ὑπομονῆς στύλος γέγονας, ζηλώσας τοὺς προπάτορας ὅσιε, τὸν Ἰὼβ ἐν τοῖς πάθεσι, τὸν Ἰωσὴφ ἐν τοῖς πειρασμοῖς. καὶ τό, Εὐπέτραμε τῆς πίστεως στερρώσας, ἐπλάτυνας τὸ στόμα μου ἐπ' ἐχθρούς μου, καὶ τὰ ἑξῆς. ἅπερ πάντα ὡς ζῶσαι εἰκόνες, καὶ βάσεις τῆς αὐτοκρηπῖδος, καὶ μόνης, τοῦ ἀρχιερέως Χριστοῦ, καθ' οὗ τὴν χάριτα, καὶ τὸ ἀληθές, καὶ περικαλλέστατον φῶς, κρατυνόμενοι, κρατύνουσι, καὶ στερεούμενοι, καὶ φωταγωγούμενοι, στερεοῦσι, καὶ φωταγωγοῦσι πάντας τοὺς προσιόντας ἐπὶ τὴν ἀλόμαντον κρηπῖδα, καὶ παρακαταθήκην τοῦ Χριστοῦ πίστιν, καὶ σέβας. μέντοιγε εἰσὶ θέμεθλοι πληθυνόμενοι τῆς ἐκκλησίας, καὶ αὐτῶν, οὐ καθ' αὐτούς, ἀλλὰ διὰ τὴν ἐν ἐκείνοις δύναμιν, καὶ τὸ τοῦ θείου ἐκσφράγισμα ὑποστηριζόντων. καὶ γὰρ ἴσα ἐνήργουν οἱ Ἀπόστολοι, καὶ ἐνεργοῦσιν οἱ Ἱεράρχαι, οὐ τῷ λόγῳ τοῦ βίου, ἀλλὰ τῷ λόγῳ τῆς χάριτος, οὐ καθ' αὐτούς, καὶ τῇ ἰδίᾳ βουλήσει ἐξάγουσι τὰ πληθυνόμενα χαρίσματα τοῦ πνεύματος, ἀλλ' ἑαυτοὺς προτιθέμενοι, οὐ τῷ βίῳ, καὶ τῇ χάριτι δι' ἑαυτοὺς τῇ ἱκανοπεποιημένῃ, καὶ ἱκανοποιητικῇ βουλήσει, ἢ τῇ χάριτι μέσον, καὶ ἱκανοποιητικῇ θελήσει τοῦ Θεοῦ, ἄλλους εὐεργετοῦντες, ὡς ὄργανα κινούμενα τὰ περὶ τῆς αἰεὶ ἐξαντλήτου ὀρέξεως, καὶ συμμάχου βοηθείας λαμβάνοντες [illegible], καὶ ὁ τελεσιουργοῦσι. διὸ καὶ κεφ. ε΄. ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας ὁ πολὺς τὰ θεῖα ἱερὸς Διονύσιος φησί, καὶ μὴν καὶ αὐτὸς ὁ τῶν μαθητῶν κορυφαῖος μετὰ τῆς ὁμοταγοῦς αὐτῷ, καὶ ἱεραρχικῆς δωδεκάδος εἰς τὴν τοῦ δυοκαιδεκάτου τῶν μαθητῶν ἐλλυθεῖσαν ἱερατικὴν πλήρωσιν, ἐπὶ τῇ θεαρχίᾳ τὴν ἐκλογὴν εὐλαβῶς καταλέλοιπεν, εἰς [illegible] φήσας, ὃν ἐξελέξω, καὶ τὰ ἑξῆς. κατωτέρω πάλιν τῷ αὐτῷ κεφ. φησί, πλήν γε ὅτι τὸν θεῖον ἱεράρχην οὐκ αὐτοκινήτως χρὴ τὰς ἱερατικὰς ποιεῖσθαι τελεσιουργίας, ἀλλ' ὑπὸ Θεοῦ κινούμενον ταύτας ἱεραρχικῶς, καὶ οὐρανίως τελεσιουργεῖν. ὡσαύτως τοίνυν καὶ οἱ Ἀπόστολοι, καὶ οἱ ἀρχιερεῖς, θέμεθλοι καλοῦνται τῆς ἐκκλησίας, καὶ ἕκαστος ἀξιωματικός, καὶ πιστὸς ἐν Χριστῷ, ὡς ἐνδυναμούμενοι, καὶ ὀχυρούμενοι ὑπὸ τοῦ ἀκρογωνιαίου θεμελίου Χριστοῦ, στοιχειωτικῶς, καὶ καθὸ ἔχουσι τὴν σφραγῖδα τῆς ἱερωσύνης, καὶ τοῦ χρίσματος, ἐν ᾧ ἐκλήθησαν. διὸ καὶ θεμέλιοι, καὶ πόδες μεταφορικῶς, καὶ ἐρείσματα τῆς ἐκκλησίας, καὶ τοῦ εὐαγγελίου ἐπονομάζονται, βαστάζοντες, καὶ ἔχοντες τὸν ἀρραβῶνα, καὶ τὴν κεφαλὴν αὐτῶν, τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν. πρόδηλον δὲ τὸ προκείμενον γίνεται ἐκ τῆς [illegible] αὐτοὺς ἐκκλησίας, τοὺς πόδας φθάσης εὐαγγελίου τοῦ κηρύγματος. [illegible] ταύτῃ ἐξηγεῖται αὐτοὺς καὶ Ἀρέθας εἰς τὴν Ἰωάννου ἀποκάλυψιν σὺν τῷ θεολόγῳ Γρηγορίῳ λέγων, πόδας ἔχοντα τὸν Θεάνθρωπον Ἰησοῦν. ἀκουστέον ἀκολούθως τῷ θείῳ τῶν λόγων αὐτοῦ Γρηγορίῳ. κατωτέρω. πόδας δὲ τοῦ Χριστοῦ, καὶ θεμελίους τῆς ἐκκλησίας, τοὺς θείους ἀποστόλους ἐκληπτέον, ἀλλ' οἱ τοῦ Χριστοῦ πόδες ἀνεξάρτητοι, οὗτοι δὲ ἐκείνου εἰσὶν ἐξαρτήματα, καὶ φορτηγοῦνες, καὶ ὁλκάδες, ἢ μὴ μόνον ἐκεῖνοι, ἀλλὰ καὶ πᾶς ἱεράρχης, καὶ ἀξιωματικός, καὶ κεχαριτωμένος εὐσεβὴς τοιοῦτός ἐστιν, ὡς προδεδειγμάτισται μερικώτερον ἄνωθεν, καθολικώτερον δὲ ἔξεστιν ἀναγινώσκειν τοῖς μετὰ ἀγαθῆς προαιρέσεως βουλομένοις τὰς θείας γραφὰς ἐγγεγραμμένας τοῖς θεοπνεύστοις πατράσι, καὶ ὀξυγραφηθείσας τῷ καλάμῳ τοῦ Πνεύματος, εἰς ἔπαινον, καὶ ἐγκώμιον μὲν τοῖς ἁγίοις, αἶνον δὲ καὶ δόξαν τῷ Θεῷ, καὶ Χριστῷ, δι' ὃν ἐδοξολογήθησαν.

Τέως ἐστὶν ὅπου καὶ τὰ θεμέλια τοῦ ᾅδου ἐπὶ τῆς κακῆς ἀρχῆς λαμβανόμενα, ὡς τὰ θε-

μέλια τοῦ ᾅδου δονηθέντα ἐγεγόνει τῇ παρουσίᾳ τοῦ αὐτοθεμέθλου Χριστοῦ, δι' ὧν ἀποχωρήσαντα, καὶ σαλευθέντα ἀπολύουσι τοὺς κατόχους, καὶ πεπεδημένους οἱ ἄφρονες δεσμοφύλακες τῶν ταμείων αὐτοῦ.

ΚΕΦΑ'ΛΑΙΟΝ ΙΑ'.

Περὶ οἰκοδομουμένου.

Καθάπερ ἐν τῇ οἰκοδομήσει τὸ μὲν ἐστὶν οἰκοδομοῦν πρώτως, καὶ αὐτοκινήτως, ὡς ὁ ἀρχιτέκτων, ἢ ὁ οἰκοδεσπότης. τὸ δὲ δευτέρως, καὶ κατ' ἐπιταγήν, ὡς οἱ οἰκοδόμοι, καὶ ὅσοι ὑπουργοῦσι τῇ διακονίᾳ ταύτῃ κατὰ κίνησιν πρώτην, καὶ προσταγὴν τοῦ ἀρχιτέκτονος, καὶ οἰκοδεσπότου. ὁμοίως καὶ τὸ οἰκοδομούμενον τὸ μὲν ἐστὶν αὐτὸ ἑαυτὸ οἰκοδομοῦν, ὡς ἡ σὰρξ ἡ προσληφθεῖσα παρ' αὐτοῦ τοῦ προσειληφότος αὐτήν, Κυρίῳ οἰκοδομηθεῖσα, ὃ καὶ αὐτοοικοδομούμενον εἰ εἴποις, ἐξομοιούμενος τῇ συνηθείᾳ τῆς ἰδιοποιητοῦ λέξεως ἀψευδοῦς τοῦ Ἀρεοπαγίτου Διονυσίου, πάντως τοῦ λόγου τῆς ἀληθείας οὐκ ἂν ἁμάρτοι. τὸ δὲ οἰκοδομούμενον πρωτοκινήτως παρ' αὐτοῦ τοῦ αὐτοοικοδομουμένου, εἴτε τῷ λόγῳ τῆς κοινῆς δημιουργίας, εἴτε τῇ δυνάμει τῆς αὐτουργίας τοῦ θείου χαρίσματος. ἐκείνως μέν, πάντα τὰ δημιουργήματα εἴτε εὐσεβῆ, εἴτε ἀσεβῆ, οὕτως δέ, πάντα τὰ ὑποθετήματα τῆς ἀνακαινίσεως, καὶ τῆς ἀναπλάσεως. τὸ δὲ πάλιν, οἰκοδομεῖται ὀργανικῶς, καὶ ὑπουργικῶς, ἀμέλειγε οὐχ ὡς τῶν ὀργάνων τι ἀφ' ἑαυτῶν προστιθεμένων τῇ οἰκοδομήσει, ἀλλὰ καθὼς διετάχθη αὐτοῖς ὡς διακόνοις παρὰ τοῦ Κυρίου οἰκοδομοῦσι τὰ προσερχόμενα, καὶ προσπίπτοντα τῷ οἰκοδεσπότῃ, δήπουθεν βαπτίζονται, συναρμολογοῦνται, χειροθετοῦνται, ἐξομολογοῦνται, μεταλαμβάνουσιν, ἱκανοποιοῦνται, καὶ συλλήβδην εἰπεῖν, τελεσιουργοῦνται, τοῖς μυστηρίοις τοῦ Κυρίου ὑπὸ τῶν ἱερέων, ἀρχιερέων, καὶ ὅσων κεχαριτωμένων τῇ θείᾳ σφραγῖδι, ἢ κατὰ συνδρομήν, ἢ κατὰ θείαν ἀνοχήν, πάντες οἱ προσιόντες τῷ αὐτοοικοδομουμένῳ λίθῳ Χριστῷ, καθὼς ἐκείνοις διεντέταλται ἐκφερομένοις τὰ θεῖα ῥήματα ὡς ὀργάνοις, καὶ μὴ ὡς σφετεριζομένοις τὸ ἰδιοβούλητον τῆς αὐτῶν προαιρέσεως, ἑαπιλωμένης τῇ μοχθηρίᾳ, δι' ὧν οἰκοδομοῦσιν ἑαυτοῖς ἐκφαυλίσματα, καὶ πυργοποιίας, ὡς εἴρηται, ἀπηλλοτριωμένης. τὰ τοῦ θείου οἰκοδομήματα οἱ οἰόμενοι τῇ οἰκείᾳ αὐτῶν βουλήσει οἰκοδομεῖσθαι, ὅτι μήγε τῇ ἱκανοπεποιημένῃ, καὶ Θεῷ ὑποτεταγμένῃ. αὐτεξούσιον γὰρ ἔχομεν προαιρέσεως ἱκανοπεποιημένης βουλήσεως τῆς ἐξ ἡμῶν, οὐ μήνγε τῆς ἱκανοποιητικῆς, ἥτις τοῖς μὲν ἀγαθοῖς συναγωνίζεται, τοῖς δὲ φαύλοις ἀνέχεται, καὶ μακροθυμεῖ, καὶ περιληπτικῶς, ὁσαχῶς λέγεται τὸ οἰκοδομητικόν, καὶ θεμέλιον, τοσαυταχῶς συναποκρίνεται καὶ τὸ θεμελιούμενον, καὶ οἰκοδομούμενον, εἴτε ἐπιχρήσει τῆς θείας εὐεργεσίας, εἴτε παραχρήσει, καὶ συγχωρήσει τῆς αὐτοῦ μακροθυμίας. μέντοιγε ἀκριβεστέρας ἕνεκεν καταλήψεως προβλητέα ὀλίγην τὴν ἐξέτασιν.

Ἰστέον λοιπὸν γ΄. ὅτι τὸ οἰκοδομούμενον λέγεται κατὰ πρῶτον τρόπον καθολικωτέρως πᾶν τὸ κτιζόμενον κτίσμα, καὶ ποιούμενον δημιούργημα, παραγόμενον ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι ὑπὸ τοῦ ἀκτίστου δημιουργοῦ τῶν ὅλων Θεοῦ, ὡς τό, Πάντα ὅσα ἠθέλησεν ὁ Κύριος ἐποίησεν ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ἐν τῇ γῇ. λαμβάνεται γὰρ ἐνίοτε κατ' ἔθος τῆς θείας γραφῆς τὸ οἰκοδομῶ ῥῆμα ἀντὶ τοῦ ποιῶ, ὡς ἐν τῇ γενέσει, καὶ ᾠκοδόμησε Κύριος τὴν πλευράν, ἣν ἔλαβεν ἀπὸ τοῦ Ἀδὰμ εἰς γυναῖκα, περὶ οὗ Χρυσόστομος εἰς τὸ αὐτὸ ὕφος κεφ. β΄.

λόγῳ, ιε. φησὶν, ὅρα τὴν τῆς γραφῆς τὴν ἀκρίβειαν. οὐκ εἶπε γὰρ, ἔπλασεν, ἀλλ' ᾠκοδόμησε, ἐπειδὴ ἐκ τοῦ ἤδη πλασθέντος τὸ μέρος ἔλαβε, καὶ ὡς ἂν εἴποι, τὸ λεῖπον ἐχαρίσατο, διὰ τοῦτό φησι, καὶ ᾠκοδόμησεν. οὐκ ἄλλην πλάσιν εἰργάσατο, ἀλλ' ἐκ τῆς ἤδη γενομένης πλάσεως βραχύτι μέρος λαβὼν, τοῦτο τὸ μέρος ᾠκοδόμησε, καὶ τέλειον εἰργάσατο τὸ ζῶον. πόση τοῦ ἀριστοτέχνου Θεοῦ ἡ δύναμις, ἀπὸ τοῦ βραχυτάτου μέρους ἐκείνου τοσούτων μελῶν ἀναλογίαν ἐργάσασθαι, καὶ τοσαύτας αἰσθήσεις δημιουργῆσαι. καὶ ἀνωτέρω ἐν τῷ αὐτῷ λόγῳ. ἰδοὺ γοῦν καὶ ἐπὶ τῆς διαπλάσεως τῆς γυναικὸς πάλιν μίαν πλευρὰν φησὶν ἔλαβε, καὶ πῶς ἐκ ταύτης τῆς μιᾶς πλευρᾶς τὸ ὅλον ζῶον διέπλασε. καθ' ἣν διάπλασιν, καὶ δημιουργίαν, μὴ ὅτι γε μόνον τῶν εὐσεβῶν ὁ τῶν ὅλων δημιουργὸς Θεὸς βασιλεύει, καὶ ἐξουσιάζει, ἀλλὰ καὶ αἱρετικῶν, καὶ σχισματικῶν κυριεύει, ὡς ὁ αὐτὸς χρυσόστομος ἀποδείκνυσι λόγῳ λθ'. κεφ, ι'. ἐν τῇ πρώτῃ πρὸς κορινθίους λέγων, Βασιλείας τοῦ Θεοῦ δύο οἶδεν ἡ θεία γραφὴ, τὴν μὲν κατ' οἰκείωσιν, τὴν δὲ κατὰ δημιουργίαν, βασιλεύει μὲν ἁπάντων καὶ ἑλλήνων, καὶ ἰουδαίων, καὶ δαιμόνων, καὶ τῶν ἀντιτεταγμένων κατὰ τὸν τῆς δημιουργίας λόγον, βασιλεύει δὲ τῶν πιστῶν, καὶ ἑκόντων, καὶ ὑποτεταγμένων κατὰ τὸν τῆς οἰκειώσεως. αὕτη ἡ βασιλεία καὶ ἀρχὴν ἔχειν λέγεται, συγκαταβατικὴ, καὶ οἰκονομικὴ οὖσα, καθ' ἣν λέγεται τὸ κατὰ δεύτερον τρόπον οἰκοδομούμενον, εἴτουν τὸ κατ' ἀνακαίνισιν, καὶ παλιγγενεσίαν, καὶ κατὰ χάριτα εὐσεβὲς γένος τῶν χριστιανῶν, τῇ παρακοῇ τοῦ πρωτοπλάστου φθαρὲν, τῇ δὲ ὑπακοῇ τοῦ Κυρίου ἀπαφθαρτισθὲν, περὶ οὗ ἡ ἐκκλησία δοξολογεῖ τὸν ἀνακαινίζοντα, Χριστοῦ γον, α, ᾠδῆ. Ῥεύσαντα ἐκ παραβάσεως Θεοῦ τὸν κατ' εἰκόνα γενόμενον, ὅλον τῆς φθορᾶς ὑπάρξαντα, κρείττονος ἐκπεπτωκότα θείας ζωῆς, αὖθις ἀναπλάττει ὁ σοφὸς δημιουργὸς, ὅτι δεδόξασται. ὁ γὰρ ζωογόνος λίθος αὐτοοικοδομούμενος, καὶ ἡ πέτρα τῆς ζωῆς ἐγείρει τοὺς νεκροὺς λίθους, ἀπονεκρωθέντας τῇ ἁμαρτίᾳ, καὶ προσγεγονότας, καὶ πεδηθέντας τῷ αἰωνίῳ ξηροτάτῳ λίθῳ τοῦ ᾅδου, δύναται γὰρ ἐκ τῶν λίθων τούτων ἀναστῆσαι σπέρμα τῷ ἀβραὰμ, ἀμέλει τοὺς κατ' ἀβραὰμ πιστεύσαντας ἀνθρώπους εἰς τὸν θεὸν, καὶ δικαιωθέντας τῇ φιλανθρωπίᾳ τῆς πέτρας τῆς αὐτοοικοδομηθείσης ζωῆς, ἥτις διὰ τῆς ἀνεξαντλήτου αὐτῆς ἰκμάδος ἐξυγραίνει, καὶ θεραπεύει τὸν καταξηραινόμενον ἐν τῷ ᾅδῃ αἰωνίῳ λιθοπεποιημένον ἄνθρωπον, κάτοχον γεγονότα τῇ λύμῃ τῆς ἁμαρτίας, καὶ καύσωνι πυρετῷ τῆς παραπτώσεως, καὶ θηριομαινομένης ἀγριότητος τῆς ἁμαρτίας. Λέγεται ἔτι κατὰ τρίτον τρόπον οἰκοδομούμενον αὐτὴ ἡ προσληφθεῖσα σὰρξ τοῦ Χριστοῦ ὡς ἀνθρώπου, καθά φησι καὶ ἡ θεία γραφὴ, ἡ σοφία ᾠκοδόμησεν ἑαυτῇ οἶκον, ἐδημιούργησε γὰρ καθὸ θεὸς διὰ τῶν πανάγνων αἱμάτων τῆς θεοτόκου τὴν ἰδίαν σάρκα σὺν τῇ αὐτοῦ ψυχῇ, καθὼς μελῳδεῖ καὶ ὁ θεῖος Δαμασκηνὸς ἐν τῇ ὀκτωήχῳ αὐτοῦ, πλδ'. Ὁ βασιλεὺς τῶν οὐρανῶν διὰ φιλανθρωπίαν ἐπὶ τῆς γῆς ὤφθη, καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφη, ἐκ παρθένου γὰρ ἁγνῆς σάρκα προσλαβόμενος, καὶ ἐκ ταύτης προελθὼν μετὰ τῆς προσλήψεως, εἷς ἐστιν Υἱὸς διπλοῦς τὴν φύσιν, ἀλλ' οὐ τὴν ὑπόστασιν, καὶ τὰ ἑξῆς. καθὰ πιστεύομεν μεταποιεῖσθαι, καὶ δημιουργεῖσθαι παρὰ τοῦ αὐτοῦ Κυρίου, καὶ τῶν θείων αὐτοῦ ἀπαραλογίστων ῥημάτων, τῇ ἐπικλήσει τοῦ τελεταρχικοῦ, καὶ μεταποιοῦντος Πνεύματος διὰ τοῦ ἱερέως ὡς ὀργάνου (καὶ μὴ τῇ αὐτοῦ βουλήσει, ὡς δεσμεύοντος τὰ ἀμετάτρεπτα λόγια, καὶ τὴν ἀκένωτον κάθοδον τοῦ παναγίου Πνεύματος κατὰ τὴν παράφρονα γνώμην τῶν ἰουδαίων, καὶ τῶν ἀνομοίων) τὸ

τίμιον αἷμα· καὶ τὸ ἄχραντον αὐτοῦ σῶμα, τὸ προκείμενον κεφάλαιον τῆς πίστεως, καὶ τῆς σωτηρίας ἡμῶν, τὸ ἐν τῇ αὐτοῦ ἐκκλησίᾳ καθ' ἑκάστην ἀδιαιρέτως διαμεριζόμενον, καὶ μελιζόμενον, ὁ ἀμνὸς τοῦ θεοῦ, ὁ αἴρων τὰς ἁμαρτίας τοῦ κόσμου, ὁ μελιζόμενος, καὶ μὴ διαιρούμενος, ὁ πάντοτε ἐσθιόμενος, καὶ μηδέποτε δαπανώμενος, ἡ παρακαταθήκη τοῦ σεβάσματος ἡμῶν, ἡ σὰρξ τῆς πέτρας τῆς ζωῆς, παρ' ἧς αἱ στάξασαι ῥανίδες, καὶ ἐκχυθέντες κρουνοὶ τὸν κόσμον ἀνέπλασαν.

Πεντηκοστάριον ἐν τῇ ἑορτῇ τῶν ἁγίων πάντων.

Νυγείσης σου τῆς πλευρᾶς, ῥανίδες αἵματος στάξασαι σὺν ὕδατι θεουργῷ τὸν κόσμον ἀνέπλασαν, καὶ θείαν ὁμήγυριν τῶν ἁγίων πάντων εὐεργέτα προσεκάλεσαν,

Λέγεται κατὰ τέταρτον τρόπον οἰκοδομούμενον ἡ ἐκκλησία, καθότι οἰκοδομεῖται, καὶ ἀναπλάττεται τῇ βουλήσει, καὶ τῇ χάριτι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, οὐ μήνγε τῷ μακαρίῳ Πέτρῳ, μέλει ὄντι αὐτῆς, ὅτι μήγε ὀργανικῶς, καὶ κατὰ διακονίαν, καθὼ μὴ μόνον ὁ μακάριος Πέτρος ᾠκοδόμησε τὴν ἐκκλησίαν, ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ ἀπόστολοι, καὶ ἅγιοι, καὶ ἀρχιερεῖς, καὶ ἕκαστος κατὰ τὸ δοθὲν αὐτῷ χάρισμα παρὰ τοῦ αὐτοοικοδομουμένου, καὶ αὐτοοικοδομοῦντος Χριστοῦ ᾠκοδόμησαν, καὶ οἰκοδομοῦσιν, ὡς προσεσημείωται προληπτικῶς, καὶ προϊὼν ὁ λόγος σαφέστερον προσθήσεται τοῖς μετὰ ἀηδῆς διακειμένοις, καὶ διαιτησομένοις τὴν ἀλήθειαν. οἰκοδομεῖται τοίνυν ἡ ἐκκλησία αὐτοῦ ὡς οἶκος πιστὸς πιστευόντων εἰς αὐτὸν, καὶ ἐργαζομένη τὸ θέλημα αὐτοῦ, καὶ κεχρυσωμένη τῷ πνεύματι αὐτοῦ, καὶ κατεστολισμένη τοῖς αὐτοῦ χαρίσμασι, καὶ παλάτιον καὶ παστὰς ὁλόφωτος συναρμολογουμένη αὐτῷ, ἐφ' ἣ ἐνοικήσει, καὶ ἐμπεριπατήσει, ἔνδον αὐτῆς ὡς οἰκοδεσπότης, καὶ βασιλεὺς συνευνούμενος, καὶ συνερχόμενος τῇ οἰκοδεσποίνῃ, καὶ τῇ βασιλίσσῃ αὐτοῦ, καὶ συνδιατρίβων ἐν τῷ περιβόλῳ αὐτοῦ, καὶ ἐμπεριπατῶν τῷ παραδείσῳ αὐτοῦ, περὶ οὗ βασιλειῶν α. κεφ, β'. φάσκει τὸ ἅγιον Πνεῦμα τῷ δικαίῳ ἱερεῖ, καὶ ἀναστήσω ἐμαυτῷ ἱερέα πιστὸν, ὃς πάντα τὰ ἐν τῇ καρδίᾳ μου, καὶ τὰ ἐν τῇ ψυχῇ μου ποιήσει, καὶ οἰκοδομήσω ἐμαυτῷ οἶκον πιστὸν, καὶ διελεύσεται ἐνώπιον Χριστοῦ πάσας τὰς ἡμέρας, ὃς καὶ δίκαιος ἱερεὺς ἄλλος οὐκ ἂν εἴη, ὅτι μήγε ὁ δικαιώσας ἡμᾶς Χριστὸς, οὗ τῷ αἵματι ἐξηγοράσθημεν, οὗ ἡ βασιλεία αἰώνιος, καὶ ὁ θρόνος αὐτοῦ ἠνωρθωμένος εἰς τὸν αἰῶνα. καὶ πάλιν οἶκος πιστὸς ἡ ἁγία αὐτοῦ ἐκκλησία, ἐφ' ἣ ἐνοικεῖ, καὶ ἐγκαθίδρυται πιστοτέρως ὁ ἀνεξάρτητος ἀρχιερεὺς, ἢ ὁ πάλαι πιστὸς Μωϋσῆς ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Θεοῦ. καὶ γὰρ καθόσον διαφορώτερόν ἐστι τὸ ποιητικὸν τοῦ ποιητοῦ, καὶ ὁ δεσπότης τοῦ δούλου, καὶ ἡ ἀλήθεια τοῦ προεικονίσματος, τοσοῦτον κυριώτερόν ἐστι τὸ ἀρχιερατικὸν, καὶ βασιλικὸν τοῦ δεσπότου χριστοῦ πρὸς τὸν Μωϋσῆν. πολλοὶ συμπαρεβλήθησαν τῇ ἀρετῇ, ἴσως καὶ ὑπερηκόντισαν, κατὰ δὲ χριστὸν δεύτερος οὐ γέγονεν, οὔτε γίγνεται, ἢ γενήσεται. ἐπειδήπερ οὗτος καὶ μόνος ἐστὶν ὁ κρατῶν πάσης τῆς οἰκουμένης, εἴτε τῷ λόγῳ τῆς δημιουργίας, εἴτε τῷ λόγῳ τῆς υἱοθεσίας, καὶ τῆς χάριτος αὐτοῦ, ὥστε μεγάλως δύνασθαι συντηρεῖν, καὶ κρατύνειν τὸ ἅγιον αὐτοῦ οἰκοδόμημα, ὑπὲρ οὗ δεδωκὼς ἐχρημάτισε καὶ ἐν τοῖς ἐσχάτοις κινδύνοις, καθὰ ὑμνολογῶν αὐτὸν καὶ ὁ οἶκος αὐτοῦ ὁ πιστότατος, ῥοδανθῶν τῇ ἀρετῇ τῆς ὑπομονῆς, μέσον ἀκανθῶν ᾄδει ᾠδῇ θ'. μετὰ τὴν ια. ὀκτωβρίου, Ὁ μέγας τῇ ἰσχύϊ, καὶ τῇ βουλῇ, ὁ τὸ πᾶν συγκρατῶν ἀκατάληπτε, μόνε Θεὲ, κράτιστε παντάρχα παμβασιλεῦ, τὴν ἐκκλησίαν κράτυνον, τῇ ὀρθοδοξίᾳ σου συντηρῶν, πατέρων πανενδόξων παραδειγματι-

σάντων, κακοδοξίαν παρακλήσει. Τέως λέγεται οἰκοδομούμενον καθότι ἕκαστος χριστιανὸς οἰκοδομεῖ ἑαυτὸν τῇ εἰς Χριστὸν πίστει, καὶ ὁμολογίᾳ, καρποφορῶν τὰ ἔργα τῆς πίστεως, καὶ ἐνδυναμούμενος τῷ Κυρίου θελήματι, καὶ τῇ παρακλήσει τοῦ παναγίου Πνεύματος. τοῦτόν ἐστι τὸ ἐν ταῖς πράξεσι ῥητὸν κεφ. θ΄. κατεστραμμένον τῷ θείῳ Πνεύματι, αἱ μὲν οὖν ἐκκλησίαι καθόλης τῆς ἰουδαίας, καὶ γαλιλαίας, καὶ σαμαρείας εἶχον εἰρήνην οἰκοδομούμεναι, καὶ πορευόμεναι τῷ φόβῳ τοῦ Κυρίου, καὶ τῇ παρακλήσει τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐπληθύνοντο. Ἐπὶ τούτοις, λέγεται οἰκοδομούμενον, τὸ παρὰ τὴν τάξιν τοῦ Κυρίου μὴ προσαρμολογούμενον τῇ ἐκκλησίᾳ, διὰ τὸ πρόσκομμα, καὶ σκάνδαλον τοῦ καθ' αὑτὸ βουλήματος, παρατρέπον τὴν εὐαγγελικὴν διάταξιν, ὡς πολλοὶ προεστῶτες τῆς ἐκκλησίας, καὶ κακοσύμβουλοι ἐνεργοῦντες κακὰ ὑποδείγματα ἐκφαυλίσεως, ἢ αἱρέσεως, ἢ σχίσεως, ἢ κακοῦ βίου, γίγνονται αἴτια ἀπωλείας τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν, δι' οὓς Χριστὸς ἀπέθανε. τοῦτόν ἐστι τὸ πρὸς κορινθίους κεφ. ιδ΄. ῥητὸν περιέχον. σὺ μὲν γὰρ καλῶς εὐχαριστεῖς, ἀλλ' ὁ ἕτερος οὐκ οἰκοδομεῖται, τουτέστι τὴν καθ' αὑτὸν οἰκοδομὴν ἐπιζητεῖς, καὶ μὴ τὴν κοινὴν τῆς ἐκκλησίας, καὶ τοῦ ἀδελφοῦ σου. δέον γὰρ ἕκαστον εὐσεβοῦντα μὴ τὰ αὐτοῦ ζητεῖν μόνον χρησιμεύοντα, ἀλλὰ καὶ τὸ τοῦ πλησίον, καὶ τῆς κοινῆς ἀδελφότητος, ὅπου χρυσόστομός φησι, σκόπει πῶς πάλιν ἐνταῦθα πρὸς τὴν ἀπαρτίαν τὸν λίθον ἄγει, τὴν οἰκοδομὴν πανταχοῦ ζητῶν τῆς ἐκκλησίας. τοῦτόν ἐστι καὶ τὸ ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιστολῇ κεφ. η΄. περιεχόμενον, ὅταν γάρ τις ἴδῃ σε τὸν ἔχοντα γνῶσιν ἐν εἰδωλείῳ κατακείμενον, οὐχὶ ἡ συνείδησις αὐτοῦ ἀσθενοῦς ὄντος οἰκοδομηθήσεται εἰς τὸ τὰ εἰδωλόθυτα ἐσθίειν. καὶ τὰ ἑξῆς.

ΚΕΦΑ'ΛΑΙΟΝ ΙΒ΄.

Περὶ οἰκοδομῆς, ἤτοι ἐκκλησίας.

Καθάπερ ἐκ τοῦ οἰκοδομητικοῦ οἰκοδομοῦντος, καὶ τοῦ οἰκοδομητοῦ οἰκοδομουμένου εἰδοποιεῖται, ἢ οἰκοδομεῖται, καὶ ἀπαρτίζεται ἡ οἰκοδόμησις, οὕτω καὶ ἐκ τῶν οἰκοδομούντων οἰκοδομητικῶν, καὶ οἰκοδομητῶν οἰκοδομουμένων συντεινόντων τῇ τοῦ χριστοῦ ἐκκλησίᾳ ἐγείρεται, καὶ ἀπαρτίζεται ἡ ἐκκλησιαστικὴ οἰκοδομή. καὶ πνευματικὴ οἰκοδόμησις, κατὰ τὸ ἀνεξάρτητον ἐξηρτημένον συναριθμούμενον, καὶ ἀνάλογον αὐτῆς. καὶ περιληπτικῶς εἰπεῖν, ὁσαχῶς λέγεται τό, τε οἰκοδομητικόν, καὶ οἰκοδομητόν, τοσαυταχῆ λέγεται καὶ ἡ οἰκοδομή, τουτέστιν ἡ μὲν καθ' αὑτήν, καὶ δευτέρα θέσις κατ' ἐκείνην, ἡ δὲ καθόλου καὶ μία, ἡ δὲ μερική, καὶ καθ' ἕκαστα, προσεξηρτημένη πάσης ἀναγομένης, καὶ ὑποκειμένης τῇ ἀνεξαρτήτῳ ἐκκλησίᾳ τοῦ χριστοῦ. καὶ γὰρ καθάπερ τὸ ὑποκείμενον ὑποτάσσεται τῷ ἐκ σφραγίζοντι αὐτὸ εἴδει, καὶ ἡ γυνὴ τῷ ἀνδρί, καὶ τὸ οἰκοδομούμενον τῷ οἰκοδομητικῷ, καὶ τὸ ὑπήκοον τῷ βασιλεῖ, καὶ τῇ νομοθεσίᾳ αὐτοῦ συνενούμενον τῇ προσαλλήλῳ συγκαταθέσει, καὶ πίστει, καὶ ὁμολογίᾳ, κατὰ τὸ ἀνάλογον συναριθμούμενον, συντασσόμενον, καὶ ἀνεξαρτήτως προστασσόμενον αὐτῶν, οὕτω καὶ ἐκ τῆς προσαλλήλου θελήσεως, πίστεως, καὶ ὁμολογίας τοῦ τε οἰκοδομοῦντος χριστοῦ, καὶ οἰκοδομουμένης ἐκκλησίας τῷ θείῳ Πνεύματι, καὶ τῇ αὐτοῦ χάριτι συνενοῦνται, καὶ συναρμολογοῦνται τό τε οἰκοδομοῦν, καὶ οἰκοδομούμενον χάριτι, καὶ φύσει συνηνωμένα, ἐκτὸς τῆς ἐνυποστάτου ἑνώσεως τοῦ Θεοῦ Λόγου ἐπὶ τῆς θεανδρικῆς ἐνεργείας, ἐπειδήπερ

πιστεύει

πιστεύει, καὶ ὁμολογεῖ ὁ πιστὸς λόγος καὶ πάσης ἀποδοχῆς ἄξιος, ὡς ἀληθὴς ἐκχέων τὴν χάριτα αὐτοῦ ἐπὶ τὴν οἰκοδομουμένην ἐκκλησίαν, μῦρον γὰρ, ᾄδει τὸ ᾆσμα τῶν ᾀσμάτων, ἐκχυθὲν ὄνομά σοι, τὸ Πνεῦμα αὐτοῦ ἐξέχεεν ἐφ' ἡμᾶς πλουσίως, καὶ ὡς βασιλεύς, καὶ ὡς εὐεργέτης, καὶ ὡς Κύριος θέλει, καὶ ἀγαπᾷ τὴν ἐκκλησίαν. οὕτω γὰρ ἠγάπησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε τὸν μονογενῆ αὐτοῦ ἔδωκε, καὶ πάλιν, οὐ διὰ τὰς δικαιοσύνας ἡμῶν, ἀλλὰ διὰ τὸν ἄπειρον αὐτοῦ πλοῦτον, καὶ ἔλεον ἔσωσεν ἡμᾶς, διὰ λουτροῦ παλιγγενεσίας, καὶ ὁ ὁμολογησάμενός με ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὁμολογήσω αὐτὸν κἀγὼ ἔμπροσθεν τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, πιστεύει, καὶ ὁμολογεῖ πάλιν ἡ ἐκκλησία αὐτόν, ὡς ποιοῦσα τὸ θέλημα αὐτοῦ, καὶ ὁμολογοῦσα αὐτὸν εἶναι αὐτῆς εὐεργέτην, Κύριον, καὶ Θεόν. σὺ γὰρ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, φησὶν ἡ πέτρα τῆς πίστεως. καὶ Ἰωάννης, ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου. καὶ ἡ πίστις σου σέσωκέ σε, πορεύου εἰς εἰρήνην. καὶ πιστεύω Κύριε, καὶ ὁμολογῶ, ὅτι σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, ὁ ἐλθὼν εἰς τὸν κόσμον ἁμαρτωλοὺς σῶσαι, ὧν πρῶτός εἰμι ἐγώ, καὶ πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν οὐκ ἀπόλλυται. καὶ πάλιν, οὐκ ἀφήσω ὑμᾶς ὀρφανοὺς καὶ μείνατε ἐν Ἱερουσαλήμ, ἕως οὗ ἐνδύσησθε τὴν ἐξ ὕψους δύναμιν. καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ὁ Παράκλητος ὁδηγήσει ὑμᾶς εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἄλλα τοιαῦτα χαρίσματα, οἷς εὐεργετουμένη ἡ ἐκκλησία, χαίρει ἀνταναπέμπειν τῷ εὐεργέτῃ, καὶ χαρίζοντι τὴν προσήκουσαν ὑποταγήν, καὶ τὸν ἐποφειλόμενον εὐχαριστήριον ὕμνον, καὶ αἶνον. Εὐκρινείας χάριν προσθετέον τὸ πηλίκον, καὶ ποσαχῆ λεγόμενον τῆς ἐκκλησίας. Ἰστέον λοιπὸν ὅτι ἡ ἐκκλησία λέγεται ἕνα τρόπον, αὐτὸς ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ἡ τελειοτάτη αὐτοοικοδομή, ὁ τέλειος Θεός, καὶ τέλειος ἄνθρωπος, ὡς τὸ λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν. ἐφ' ᾧ οὐσιωδῶς, καὶ ἐνυποστάτως ἐνῴκησε πᾶν τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος, ὁ Υἱὸς Θεοῦ Υἱὸς Παρθένου χρηματίσας. ὃς καὶ καθὸ ἄνθρωπος ὑπέταξε τὸ ἀνθρώπινον θέλημα τῷ θελήματι τῆς θεότητος, Πάτερ λέγων, ὡς ἄνθρωπος προσευχόμενος, μὴ τὸ ἐμὸν θέλημα, ἀλλὰ τὸ σὸν γενέσθω. αὕτη ἡ ἐκκλησία ἐστὶν ἡ πέτρα τῆς ζωῆς, ἡ ἀσφαλίζουσα, καὶ κρατύνουσα τὴν πέτραν τῆς πίστεως, τὴν ὁμολογοῦσαν, καὶ πιστεύουσαν εἰς αὐτόν. ἀφ' ἧς χαριτοῦται, πιστεύει, ὁμολογεῖται νύμφη αὐτοῦ, βάσις ἀσφαλής, πέτρα καὶ ἑδραίωμα πίστεως σύσσωμος, καὶ συνησωμένη, καὶ ὑποτάττουσα τὸ θέλημα αὐτῆς τῷ ἐκείνου θελήματι, καὶ βουλήματι, ὥσπερ ἡ γυνὴ τῷ ἀνδρί, καὶ τὸ ὑπήκοον τῷ βασιλεῖ, καὶ τὸ σῶμα τῇ κεφαλῇ. Λέγεται κατὰ δεύτερον τρόπον ἡ ἐκκλησία, νύμφη τῆς αὐτοεκκλησίας, ἡ σύσσωμος τῇ κεφαλῇ αὐτῆς, τὸ σῶμα τοῦ πληρώματος τῆς κεφαλῆς αὐτῆς, ἥτις ἐστὶν ἡ πιστεύουσα, καὶ ὁμολογοῦσα εἰς τὴν αὐτοοικοδομηθεῖσαν ἐκκλησίαν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ ὑποτασσομένην αὐτῷ. τοιοῦτόν ἐστι τὸ ἐν τῷ συμβόλῳ τῆς πίστεως, εἰς μίαν, ἁγίαν, καθολικήν, καὶ ἀποστολικὴν ἐκκλησίαν. λεγομένην μίαν, διότι εἷς καὶ ὁ Χριστός, ἁγίαν πάλιν, διότι ὁ ἁγιάζων, καὶ οἱ ἁγιαζόμενοι ἐξ ἑνὸς πάντες. καθολικήν, διότι καὶ ὁ νυμφίος Χριστὸς καθολικώτατός ἐστι, καὶ ὑπὲρ πάσης τῆς ἐκκλησίας ἑαυτὸν ἔδωκε, καὶ καθάπερ ἥλιος περιέρχεται πᾶσαν τὴν οἰκουμένην, καὶ τῷ αὐτοῦ αἵματι ῥαντισθεῖσα, ἐκαθαρίσθη πᾶσα ψυχὴ πιστεύουσα εἰς αὐτόν. ἀποστολικήν, διότι πρῶτα μέλη ὑπάρχοντα αὐτῇ, οἱ πανάγιοι ἀπόστολοι μετὰ Χριστὸν ἐγεγόνεισαν ἀρχηγοὶ τῆς πίστεως, αὕτη μετὰ χριστόν, ᾧ συνηνωμένη αὐτῷ, μεταδίδωσι τὰ χαρίσματα ὡς οἰκοδέσποινα, καὶ βα-

σίλισσα

ὁ λιοσα πάσης τῆς οἰκουμένης, παντὶ τῷ πιστεύοντι εἰς τὸν Χριστὸν, καὶ πιστεύοντι αὐτῇ
ὡς κρατέστη τὰς ἐντολὰς, καὶ τὴν εὔνοιαν, καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς.
Λέγεται κατὰ τρίτον τρόπον ἐκκλησία καὶ ἡ πάναγνος Θεοτόκος, ὡς λαβοῦσα τὸ
πῦρ τῆς θεότητος, μὴ καταφλεχθεῖσα δὲ τῇ δρόσῳ τοῦ πνεύματος. καὶ γεννήσασα ἀχρό-
νως τὸν Υἱὸν, καὶ Λόγον τοῦ Θεοῦ, προκαθαρθεῖσα τῷ πνεύματι καὶ νοῒ, καὶ διανοί-
ᾳ. Ὁ καθαρώτατος ναὸς τοῦ Σωτῆρος, ἡ πολυτίμητος παστὰς, καὶ Παρθένος, τὸ ἱερὸν
θησαύρισμα τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, σήμερον εἰσάγεται ἐν τῷ οἴκῳ Κυρίου, τὴν χάριν συνει-
σάγουσα τὴν ἐν Πνεύματι θείῳ, ἣν ἀνυμνοῦσιν Ἄγγελοι Θεοῦ, αὕτη ὑπάρχει σκηνὴ ἐπουράνιος.
Λέγεται κατὰ τέταρτον τρόπον ἐκκλησία, καὶ αἱ κατὰ τὰ κλίματα τῆς οἰκουμένης
συναθροιζόμεναι συνάξεις τῶν ὀρθοδόξων Χριστιανῶν, ἐφ' αἷς ὡς κεφαλὴ τῶν Χριστιανῶν
κατὰ τὸ ἐξωτερικὸν πρόβλημα ἐστὶν ὁ βασιλεὺς, ἢ ἔπαρχος, ὡς κεφαλὴ τῶν Χριστιανῶν
λεγόμενος κατὰ Γρηγόριον τὸν πάππαν, ἐν τῇ πρὸς Λέοντα τὸν Ἴσαυρον ἐπιστολῇ, καὶ
τὸν ἁγιώτατον Λέοντα εἰς τὰς πρὸς Θεοδόσιον τὸν βασιλέα ἐπιστολάς. κατὰ δὲ τὸ ἐσωτε-
ρικὸν ἀξίωμα τῆς ἀρχιερωσύνης, ἐστὶν ὁ ἀρχιερεὺς τοῦ κατὰ τόπον, εἴτε πατριάρχης
εἴη, εἴτε μητροπολίτης, εἴτε ἀρχιεπίσκοπος, εἴτε ἐπίσκοπος, εἴτε πρεσβύτεροι συντε-
ταγμένοι ἀλλήλοις, καὶ συναριθμούμενοι, καὶ ἀναλογούμενοι ἕκαστος κατὰ τὸ προτέρημα
αὐτῶν πάντων ἀναγομένων, καὶ κρατυνομένων, καὶ συναρμολογουμένων ὑπὸ τῆς μιᾶς
ἀνεξαρτήτου κεφαλῆς τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, παρ' οὗ καὶ ἀρχιερεῖς, καὶ πρεσβύ-
τεροι, καὶ ἐκκλησία ἔχουσι τὴν ἐπωνυμίαν χάριτι, καὶ τὴν βασιλείαν, καὶ τὴν ἡγεμονίαν, καὶ τὴν ἀρχὴν,
ἐφ' ὃν καὶ τὴν πίστιν τῆς ὁμολογίας ποιοῦσιν, εἴτε οἱ τῷ χρίσματι ἅγιοι, εἴτε τῷ Πνεύματι
χριόμενοι, καὶ χριστοὶ Κυρίου λεγόμενοι, ὡς ἡ πρᾶξις δηλοῖ τῆς ἐκκλησίας ἡ γιγνομένη,
καὶ κρατυνομένη πρὸ τῆς στεφηφορίας τῶν ἐξουσιῶν, καὶ χειροτονίας τῶν ἀρχιερέων. τοιοῦτόν
ἐστι τὸ ἐν ταῖς οἰκουμενικαῖς συνόδοις κανονιζόμενον, πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως, Ἀλε-
ξανδρείας, Ἀντιοχείας, Ἱεροσολύμων, καὶ πάλαι μὲν πρεσβυτέρας Ῥώμης. ὡσαύτως
ἐπίσκοπον Χειμάρας, καὶ Δελβίνου, μητροπολίτην Ἰωαννίνων, Ἀχρειδῶν ἀρχιεπίσκοπον,
ἐκκλησιῶν. τοιοῦτόν ἐστι καὶ τὸ ἐν τῇ ἀποκαλύψει μυσταγωγούμενον τοῦ θεολόγου Ἰωάννου.
Ἰωάννης ταῖς ἑπτὰ ἐκκλησίαις ταῖς ἐν τῇ Ἀσίᾳ χάρις ὑμῖν, καὶ εἰρήνη. καὶ τὰ ἑξῆς, πρὸς
καθ' ἕνα ἄγγελον αὐτῶν λέγων. ἔστι δὲ οὗπερ οὐχ εὑρήσεις μόνον ἐκκλησίας πρεσβυτέρων,
ἀλλὰ καὶ κατ' οἶκον ἐκκλησίαν ὀνομάζεσθαι ἐν τῇ πρὸς Ῥωμαίους μηδὲν διενηνοχυίας τῷ
λόγῳ τοῦ Πνεύματος, καὶ τῇ Χριστοῦ χάριτι, ἣ δέδοται, καὶ φωτίζονται, καθάπερ ἀφ'
ἑνὸς ἡλίου φωτίζοντος τὴν οἰκουμένην πᾶσαν, μήτε τὴν ἐλαχίστην ὀπὴν διαλείποντος ἀφώ-
τιστον, καθάπερ καὶ οἰκοδόμος τὸν χάλικα, καὶ λίθασκον ἀνοικοδόμητον οὐκ ἀφίησιν, ἀλλὰ
κατὰ τὴν χρείαν προσαρμολογούμενον, διό φησι καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος κεφ. ιϛ'. ἐν τῇ πρὸς
Ῥωμαίους. εἰ δέ τις φιλοσοφίας ἐραστὴς, καὶ πνευματικῆς ἀκροάσεως φίλος, ἀκουέτω, ὅτι
οὐδὲ τὰ μικρὰ δοκοῦντα εἶναι ἐν τῇ γραφῇ, εἰκῇ, καὶ μάτην, καὶ ὅτι τὰ παλαιὰ πολὺ
φέρει τὸ κέρδος, ταῦτα γὰρ πάντα τύποι, καὶ πρὸς νουθεσίαν ἡμῶν ἐγράφη φησί.
Τέως λέγεται ἐκκλησία καὶ ἡ ἑκάστου τοῦ πιστεύοντος, καὶ ὁμολογοῦντος ψυχὴ, συντα-
ττομένη, καὶ συγκατατιθεμένη τῷ Χριστῷ, καὶ εἰς αὐτὸν ἀναγομένη, καὶ αἰχμαλωτιζο-
μένη, ἢ καθότι δέχεται ὡς νεόλεκτος στρατιώτης σφραγιζόμενος τῷ θείῳ βαπτίσματι,
εἴτε λαμβάνει ἐξουσίαν ἐξωτερικὴν ὡς Θεοῦ διάκονος, εἴτε Πνευματικὴν, καὶ προεστῶσαν
ὡς ἀρχι-

ὡς ἀρχιερεὺς, ἢ ἱερεὺς, ἢ κληρικὸς, χαριτούμενος τῇ θείᾳ ἐπικλήσει, καὶ χάριτι τοῦ παναγίου Πνεύματος, ἣν δεῖ φυλάττειν ἀμόλυντον, καὶ καθαρὰν, καὶ μὴ μολύνεσθαι τοῖς πονηροῖς παρασυνεδρίοις, καὶ παρασυναγωγαῖς τῶν αἱρετικῶν, καὶ προσκολλήσεσι τοῦ διεφθαρμένου βίου. τοιοῦτόν ἐστι τὸ τοῦ μακαρίου Παύλου ἐν τῇ πρὸς Κορινθίους, Οὐκ οἴδατε, ὅτι ναὸς Θεοῦ ἐστὲ, καὶ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν, καὶ εἴτις τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ φθείρει, φθερεῖ τοῦτον ὁ Θεὸς, καὶ, Τὰ τοῦ Χριστοῦ μέλη πῶς ποιήσω μέλη πόρνης. ἅτινα πάντα ὁμοθυμαδὸν, καὶ ὁμοφρονοῦντα, καὶ ὑποτασσόμενα τῇ μόνῃ αὐτοεκκλησίᾳ, καὶ κεφαλῇ τοῦ Χριστοῦ ἓν εἰσι κατὰ Παῦλον λέγοντα, Πάντες ἡμεῖς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ἓν ἐσμέν.

Πλὴν τούτων, λαμβάνεται καὶ τὸ ὄνομα τῆς οἰκοδομῆς κατὰ παράχρησιν, καὶ ὑπὲρ τῶν ἐκκλησιῶν τῶν αἱρετικῶν, καὶ συναγωγῶν, καὶ πάσης ματαιολόγου ἐπιβουλῆς παρεισαγομένης ψευδαδελφικῶς παρὰ τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου κατὰ τῆς ὁμοφρονούσης ἐκκλησίας, καὶ ὑποκειμένης τῷ βουλήματι τοῦ Χριστοῦ, καὶ αἰχμαλωτιζομένης τῷ νοήματι αὐτοῦ. τοιοῦτόν ἐστι τὸ ἐν ὀκτωήχῳ τοῦ θείου Δαμασκηνοῦ πλ α', εἰς τοὺς αἴνους. Τοῦ θεοδέγμονος τάφου πρὸς τοὺς Ἰουδαίους οἱ φύλακες ἔλεγον, ὦ τῆς ὑμῶν ματαιόφρονος συμβουλῆς, φυλάττειν τὸν ἀπερίγραπτον δοκιμάσαντες, μάτην ἐκοπιάσατε. κρύψαι τὴν ἀνάστασιν τοῦ σταυρωθέντος βουλόμενοι, τρανῶς ἐφανερώσατε. ὢ τοῦ ὑμῶν ματαιόφρονος συνεδρίου, τί πάλιν κρύψαι συμβουλεύετε, ὃ οὐ κρύπτεται, καὶ τὰ ἑξῆς. Ἐπεκτείνεται γενικῶς τὸ ὄνομα τῆς ἐκκλησίας καὶ ἐπὶ τὰ συμβούλια, καὶ συναθροίσματα τῶν πολιτειῶν, ὅθεν καὶ ἐκκλησιαστὴς παρὰ ταῖς πολιτείαις ὁ σύμβουλος αὐταῖς, καὶ ἐκκλησιάζων αὐταῖς.

Τί μὲν οὖν οἰκοδομητικὸν οἰκοδομούμενον, καὶ οἰκοδομὴ, καὶ ποσαχῶς λέγεται, ἄλις.

Καὶ πύλαι ᾅδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς.

Κεφάλαιον δέκατον τρίτον.

Παλάτια, καὶ πόλις, ἤτοι βασιλεία οἰκοδομηθέντα διὰ ἀρχιτεκτονίας, καὶ ἰδέας ἐπιστημονικωτάτης, καὶ σοφωτάτης, οὐκ εἴσιτα γίγνεται τοῖς ὁπωσδήποτε βουλομένοις εἰσελθεῖν, ἀλλὰ μόνον τοῖς συμπολίταις, καὶ πιστοῖς τῇ βασιλείᾳ, καὶ τῇ εἰς αὐτὸν τὸν βασιλέα ὑπακοῇ, καὶ σεβάσματι ἀνεωγμένα καθίσταται, οἷς καὶ δέδοται ἡ ἐξουσία ἐπιτροπικῶς διὰ τὸ ἀξιόπιστον αὐτῶν, καὶ ἑτέρους συμπολίτας εἰσάγειν, ὡς καταλεχθησομένους τῷ αὐτῷ βιβλίῳ, καὶ καταλόγῳ τῆς συστρατείας, καὶ διακονίας ὁμόφρονος αὐτῶν, ἐχόντων διαφόρους μονὰς κατὰ τὴν ἀξίαν αὐτῶν, ὥστε τὴν μὲν ἀκρόπολιν, καὶ τὴν παστάδα εἶναι τὸν βασιλικὸν περίβολον, καὶ τὸν κοιτῶνα, καὶ τὸν θρόνον τῆς βασιλείας μετὰ τῆς οἰκοδεσποίνης αὐτοῦ, τὴν δὲ φυλακὴν τῆς πόλεως συνεχομένης τῇ ἀκροπόλει, ἐγκεχειρισμένην εἶναι τοῖς κατεσφραγισμένοις τῷ βασιλικῷ ἀξιώματι, οἵτινες πᾶν ἔτι ἀκαιρον, καὶ ἐπίβουλον σκληροκάρδιον ἐπερχόμενον τῆς βασιλείας, καὶ οἰκοδόμημα κακῆς καὶ μοχθηρᾶς προαιρέσεως κατεξανιστάμενον τῆς βασιλικῆς νομοθεσίας ἀποκρούουσι πόρρω τῆς εἰρηνικῆς καταστάσεως, ἀποπέμποντες αὐτὰ εἰς τὰ δεσμωτήρια κατὰ τὸ καθῆκον τῆς τιμωρίας αὐτῶν δεσμευόμενα τῇ μοχθηρίᾳ αὐτῶν, τὸ μὲν ὅπως παιδευόμενα σωφρονισθῶσι, τὸ δὲ εἰ καὶ ἔνοχά εἰσι θανάτου, κατακριθῶσι, μήπως τῷ ἀχαλινώτῳ τῆς αὐτῶν παράφρονος ὁρμῆς ἐπεξέλθωσι τῆς βασιλικῆς αὐλῆς, τὸ δὲ ἵνα γνῶσιν, ὅτι τὸ ἰδιοβούλητον θέλημα ἀδυνατεῖ κατισχῦσαι τῆς καθολικῆς αὐλῆς, καὶ ἡ ἀπόκρυφος πύλη τῶν τοιχω-

ρυχουν

ρυχουμένων διὰ χαλάστρας ἐπισκευασθείσης κατασαθρῶσαι, καὶ κατερειπῶσαι οὐχ οἷαί τε, τῆς ὡραίας πύλης τῆς βασιλικῆς δορυφορουμένης, καὶ φυλαττομένης ἀκοιμήτῳ ὀφθαλμῷ, ἰσχυροτάτῃ ὁπλομαχίᾳ, καὶ πλήθει ὀχυρωμάτων τοῖς ἐπαγρυπνοῦσι φύλαξι, καὶ σοφίᾳ κεκοσμημένοις κατὰ τῆς παράφρονος ἐπιβουλῆς, καὶ ἀνδρείᾳ θελαμβεύουσι κατὰ τῆς μικροψυχίας, καὶ θηλυμαχίας, καὶ θυραίοις ὀργάνοις κομῶσι κατὰ τῆς διαμηχανῆς, καὶ πανουργίας πολιτευομένης πολιτείας. Πόλις ἡμῶν ἡ ἁγία Ἱερουσαλήμ, ἡ αὐτοπέτρα, καὶ αὐταληθὴς πίστις, καὶ Χριστὸς τὸ αὐτοοικοδομούμενον, καὶ αὐτοοικοδομητικόν, καὶ αὐτοναός, ὁ βασιλεὺς τῆς δικαιοσύνης Χριστός, ὁ παραδειγματίσας τὸν πεπετρωμένον, καὶ στερεὸν διὰ τὴν εἰς αὐτὸν πίστιν, καὶ οἰκοδόμον, καὶ οἰκοδομούμενον, καὶ οἰκοδομὴν τῇ χάριτι, καὶ τῇ παρ' ἐκείνου φιλανθρωπίᾳ, καὶ μὴ μόνον ἐκεῖνον, ἀλλὰ καὶ πάντας τοὺς προσιόντας, καὶ πιστεύοντας εἰς αὐτὸν τοιούτους ἀπεργαζόμενος. Μετὰ τὴν κατασκευὴν τῆς ἁγίας πόλεως Ἱερουσαλὴμ ἐπακολούθως, ἐνδείκνυσι τὸ στερεόν, καὶ ἀνένδοτον αὐτῆς, καὶ ἀκαταδάμαστον ὑπὸ τῆς ἀντικειμένης δυνάμεως, καὶ μεγαλαυχουμένης τῇ μοχθηρίᾳ τῆς πολιτείας λέγων, ὅτι αἱ πύλαι τοῦ ᾅδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς, ἤγουν ὁ ἄπιστος οὐ κρατήσει τοῦ εὐσεβοῦς, ἡ ἀσέβεια τῆς θεοσεβείας, τὸ τῇ κακίᾳ οἰκοδομούμενον, καὶ οἰκοδομούμενον τοῦ τῇ ἀρετῇ οἰκοδομητικοῦ, καὶ οἰκοδομητοῦ, ὁ διεφθαρμένος ναὸς τῇ παραφροσύνῃ τοῦ πονηροῦ πνεύματος οὐ κατερειπώσει τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου πνεύματος, ἡ ἐπὶ τῆς ἄμμου σαλευομένη οἰκία οὐ ποιήσει κατάπτωτον τὴν ἐπὶ τῇ πέτρᾳ τῇ στερεᾷ τεθεμελιωμένην, οἱ κρίνοντες ἐκ τῆς φιλάρχου, καὶ φιλαύτου βουλῆς τοῦ Δάν, οὐ νικήσουσι τοὺς ἐσφραγισμένους δούλους τῷ Θεοῦ ἐκσφραγίσματι. ἡττηθήσεται ὁ πλοῦτος τοῦ διαβόλου ὑπὸ τῆς ταπεινότητος, καὶ πενίας τοῦ κατὰ Θεὸν πολιτεύματος. συγκρουσθεὶς δράκων ὁ πολέμιος, καὶ οἱ ἄγγελοι μετ' αὐτοῦ τῷ ἀρχιστρατήγῳ Μιχαὴλ μετὰ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ ἐκβληθήσεται τῆς οὐρανίου χορείας, καὶ ἀκουσθήσεται φωνὴ ἡ μεγάλη ἀναβοῶσα. ἐν τῷ οὐρανῷ ἄρτι ἐγένετο ἡ σωτηρία, καὶ ἡ δύναμις, καὶ ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, καὶ ἡ ἐξουσία τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ, ὅτι κατεβλήθη ὁ κατήγορος τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν, ὁ κατηγορῶν αὐτοὺς ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἡμέρας, καὶ νυκτός, καὶ αὐτοὶ ἐνίκησαν αὐτὸν διὰ τὸ αἷμα τοῦ ἀρνίου, καὶ διὰ τὸν λόγον τῆς μαρτυρίας αὐτῶν, καὶ οὐκ ἠγάπησαν τὴν ψυχὴν αὐτῶν ἄχρι θανάτου. ὁ τόπος ὁ σκοτεινότατος οὐκ ἀντισχύσει τοῦ φωτεινοτάτου, τὸ φῶς γὰρ ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνει, καὶ ἡ σκοτία αὐτὸ οὐ κατέλαβε. Καὶ συλλήβδην εἰπεῖν, πᾶσα κακοπροαίρετος μοχθηρία ἐκπεφαυλισμένης πολιτείας, καὶ πᾶσα αἱρεσιαρχία, καὶ κακοδοξία ἡττηθήσεται παρὰ τοῦ ἐναρέτου, καὶ ἀϊδίου πολιτεύματος, καὶ τῆς ὀρθοδοξίας, καὶ αἱ οὐράνιαι πύλαι συντρίψουσι, καὶ συνθλάσουσι τὰς πύλας τὰς σιδηρᾶς, καὶ μοχλοὺς τοῦ ᾅδου, διότι ἡ τεταπεινωμένη βασιλεία τοῦ Κυρίου, καὶ τὸ βασίλειον ἱεράτευμα καταστρώσεται τὴν ἐπηρμένην ὀφρὺν τοῦ τυράννου, καὶ τὸ ἱερόσυλον σκληροκάρδιον γένος τῆς παρεισάκτου ψευδαδελφότητος, διότι ἡ πύλη τοῦ θανάτου οὐ κατακυριεύσει τῆς ἀλυμάντου πύλης τῆς ζωῆς. Ἐγώ εἰμι ἡ θύρα, δι' ἐμοῦ ἐάν τις εἰσέλθῃ σωθήσεται, καὶ εἰσελεύσεται, καὶ ἐξελεύσεται, καὶ νομὴν εὑρήσει. ἡ πόρνη καὶ βεβακχευμένη οὐ μιανεῖ τὴν ἄσπιλον νύμφην, καὶ σώφρονα παρθένον τοῦ Χριστοῦ. τὸ διερρωγός, καὶ ἀπεσχισμένον ἀγγεῖον ἡττηθήσεται τῷ συναρμολογουμένῳ οἰκοδομήματι χρυσοκεκολλημένῳ, καὶ ἀδιασπάστῳ ἀγγείῳ, βαστάζοντι τὸ ἀκένωτον μύρον τῆς χάριτος. τὸ ψεῦδος οὐ νικήσει τὴν ἀλήθειαν. τὸ μέρος,

καὶ σεσηπὸς ἀπόστημα, οὐ καταδυναστεύσει τοῦ καθολικοῦ, καὶ οἰκουμενικοῦ κραταιώματος. Καὶ πρὸς τὸ προκείμενον τοῦ λόγου φθάνοντες, ἡ ἀήττητος ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ οὐ νικηθήσεται ὑπὸ τῆς παρασυναγωγῆς τῶν αἱρέσεων, καὶ ἀπεσχισμένων τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ, καθό φησι καὶ ὁ ἱερώτατος Αὐγουστῖνος σὺν τῷ Χρυσορρήμονι, καὶ ἱερῷ Θεοφυλάκτῳ βιβλ. α΄. περὶ τοῦ συμβόλου πρὸς τοὺς κατηχουμένους κεφ. ς΄. αὕτη ἐστὶν ἐκκλησία ἁγία, ἐκκλησία μία, ἐκκλησία ἀληθής, ἐκκλησία καθολική, πασῶν τῶν αἱρέσεων καταμαχομένη. πολεμῆσαι δύναται, ἐκπολεμηθῆναι οὐχ οἷόν τε. ἐξίασιν αὐτῆς πᾶσαι αἱ αἱρέσεις, ὥσπερ θάμνοι, καὶ κλάδοι ἀπρόσφοροι περιτμηθέντες τῆς ἰδίας ἀμπέλου, αὕτη δὲ μένει ἐν τῇ ἰδίᾳ ῥίζῃ, ἐν τῇ ἰδίᾳ ἀμπέλῳ, καὶ τῇ αὐτῆς ἀγάπῃ, πύλαι ᾅδου οὐκ ἀντισχύσουσιν αὐτῆς. περὶ ὧν ἀνάγνωθι πλατύτερον Χρυσόστομον, καὶ τὸν ἱερὸν Θεοφύλακτον εἰς τὴν αὐτὴν τοῦ ὕψους τῶν εὐαγγελικῶν ῥημάτων ἐξήγησιν. σαφεστέρας δὲ ἕνεκα καταλήψεως ἐξετάσωμεν κατὰ πόσους τρόπους ὀνομάζεται ἡ πύλη, ἤτοι ἡ θύρα.

Ἰστέον λοιπόν, ὅτι κατὰ πρῶτον τρόπον πύλη λέγεται κοινῶς ἡ εἴσοδος, καὶ ἡ ἔξοδος τῆς οἰκίας, ἢ τῆς πόλεως, ἢ τῆς παστάδος, καὶ τοῦ βασιλικοῦ παλατίου, ἤγουν τὸ ἐν ταῖς θύραις διάστημα, ᾧ οἱ εἰσιόντες πύλην τινά, ἢ οἶκον προσάγονται, καὶ προσφέρονται ἔνδον τῶν ἀνακτόρων, καὶ οἰκημάτων, καὶ ἀσφαλίζονται, καὶ φυλάττονται, καὶ ἐξερχόμενοι πάλιν αὐτῶν, ἐργάζονται τὰ πρόσφορα αὐτοῖς, καὶ χρησιμεύοντα τῇ ἀνάγκῃ, καὶ χρείᾳ αὐτῶν, ἀπεναντίας οἱ εἰς βαλλόμενοι δεσμωτηρίοις τιμωροῦνται, ἐξιόντες δὲ ἐλευθεροῦνται.

Λέγεται κατὰ δεύτερον τρόπον ἐν λόγῳ μεταφορᾶς, καὶ τροπολογίας, καὶ πνευματικῷ φρονήματι ἐκ τῶν πολυωνύμως λεγομένων ἐπὶ Χριστοῦ πύλη, καὶ θύρα σωτηρίας ἔμψυχος, αὐτὸς ὁ αὐτοποιμήν, αὐτοοικοδόμος, καὶ αὐτοπέτρα, καὶ αὐτόπιστος Χριστὸς ἀρχιερεὺς τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, ὡς τό, ἐγώ εἰμι ἡ θύρα, δι' ἐμοῦ ἐάν τις εἰσέλθῃ εἰσελεύσεται, καὶ ἐξελεύσεται, καὶ νομὴν εὑρήσει. ἤγουν καθάπερ διὰ τοῦ ποιμένος τῶν προβάτων ἀνοίγεται τοῖς προβάτοις ἡ αὐλὴ πρὸς ἀσφάλειαν, καὶ κλείεται πρὸς ἀποτροπὴν τῶν ἐπερχομένων λύκων καταθοινήσασθαι αὐτά, καὶ πάλιν ἀνοίγεται πρὸς νομήν, καὶ βοσκὴν ἐξέρχεσθαι μετὰ τῆς συντρεχούσης αὐτοῖς ποιμαντικῆς ῥάβδου τοῦ ποιμένος. οὕτω καὶ οἱ τοῦ Χριστοῦ τοῦ ἀρχιποιμένος τῆς πνευματικῆς θύρας προσαχθέντες τῷ Θεῷ, καὶ πατρί, σώζονται, γεγονότες ἐκείνου πρόβατα, καὶ ἐξέρχονται πάλιν ἀφόβως ἐν ἀδείᾳ, καὶ ἐξουσίᾳ τῆς πνευματικῆς ῥάβδου, καὶ δυνάμεως θείας, ἐργαζόμενοι τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, ἐπειδήπερ διπλοῦς καὶ ὁ ἄνθρωπος, ὁ μὲν ἔσω, ὁ δὲ ἔξω κατὰ Παῦλον. ὁ εἰσερχόμενος διὰ τῆς θύρας τοῦ Χριστοῦ εἰς τὴν αὐλὴν τῶν προβάτων, ἐπιμελεῖται τοῦ ἔσω ἀνθρώπου τουτέστι τῆς ψυχῆς, ὁ δὲ ἐξερχόμενος πάλιν, φροντίζει τοῦ ἔξω ἀνθρώπου, χαλιναγωγῶν τὰς αἰσθήσεις, ὡς τὸ νεκρώσατε τὰ μέλη ὑμῶν τὰ ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ οὕτω ποιμαινόμενος ὑπὸ τοῦ Κυρίου τῇ ἀρχιερατείᾳ αὐτοῦ στερεούμενος οὐδενὸς ὑστερήσει, ἀλλὰ καὶ κατὰ τῶν αἱρέσεων, καὶ τῶν παθῶν ἔσεται τροπαιοῦχος, καὶ τῆς κατὰ ψυχὴν ἀληθοῦς θεωρίας γενήσεται ἐπήβολος, κατὰ τό, Κύριος ποιμαίνει με, καὶ οὐδέν με ὑστερήσει. ὅπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἀποστόλων γέγονε κατὰ τὸν θεῖον Χρυσορρήμονα, καὶ ἱερὸν Θεοφύλακτον, ἐξηγουμένους τὸ ι΄. κεφ. τοῦ κατὰ Ἰωάννην, καὶ λέγοντας οὕτως. οἷον ἐν ἀσφαλείᾳ ἔσται, καὶ ἀδείᾳ, (νομὴν δὲ τὴν τροφὴν ἐνταῦθα λέγει, καὶ βοσκὴν τῶν προβάτων, ἐξουσίαν, καὶ κυριότητα) τουτέστιν ἔνδον μενεῖ, καὶ οὐδεὶς αὐτὸν ἐξωθήσεται. ὅπερ ἐπὶ τῶν

ἀποστόλων γέγονεν, οἳ μετὰ ἀξίας εἰσῄεσαν, καὶ ἐξῄεσαν ὡς πάσης κύριοι γεγενημένοι τῆς οἰκουμένης, καὶ οὐδεὶς αὐτοὺς κατέχειν ἴσχυσε. Λέγεται κατὰ τρίτον τρόπον θύρα καὶ ἡ γραφή, ὡς τὸ ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ μὴ εἰσερχόμενος διὰ τῆς θύρας εἰς τὴν αὐλὴν τῶν προβάτων, ἀλλὰ ἀναβαίνων ἀλλαχόθεν, ἐκεῖνος κλέπτης ἐστί, καὶ λῃστής. αἱ γὰρ γραφαὶ καθάπερ τις θύρα προσάγουσιν ἡμᾶς τῷ Θεῷ, καὶ τὴν θεογνωσίαν ἀνοίγουσιν, εἴτε εἰσερχόμενοι ἐπιμελήσοντες τῆς ψυχῆς, εἴτε ἐξερχόμενοι φροντίσοντες τῆς ἐγκρατείας τῶν παθῶν. αὗται γὰρ διδάσκουσιν ἡμᾶς καὶ τὰ ἄρθρα τῆς πίστεως, καὶ τῆς ὁμολογίας, οἷς ἀσφαλιζόμενοι, ἀποκρούομεν τοὺς λυμαντικοὺς πυλῶνας κατὰ Χρυσόστομον, καὶ ἱερὸν Θεοφύλακτον ἐν τῷ κατὰ Ἰωάννην ι΄. αὗται διδάσκουσι πάλιν ἡμᾶς, πῶς δεῖ σωφρονεῖν, πῶς δεῖ τιμᾶν τοὺς γονεῖς, πείθεσθαι τοῖς βασιλεῦσιν, ἀκούειν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ τὰ θεῖα ῥήματα παρὰ τῶν ἀρχιερέων, καὶ λειτουργῶν αὐτοῦ, ἡνίκα εὐσεβοῦσιν, ἐλέγχειν αὐτοὺς, ἐπὰν στρεβλοῦσι, καὶ ἀναθεματίζειν μετὰ παραιτήσεως, ἡνίκα οὐ πιστεύουσι, (καὶ πείθονται) τῇ διδαχῇ τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ βλασφημοῦσι. διὸ παραγγέλλει καὶ ὁ μακάριος Παῦλος αἱρετικὸν ἄνθρωπον μετὰ πρώτην, καὶ δευτέραν νουθεσίαν παραιτοῦ. καὶ ὁ Χριστὸς τὸν ἐμμένοντα ἀδιόρθωτον μετὰ τὸν προσάλληλον ἔλεγχον, καὶ τὴν ἐν σπουδείῳ παράστασιν, καὶ τὸν λόγον τῆς ἐκκλησίας εἶναί φησιν, ὥσπερ τὸν ἐθνικὸν καὶ τὸν τελώνην.

Λέγεται κατὰ τέταρτον τρόπον θύρα ἡ πανάγνος Θεοτόκος, καθότι δι' αὐτῆς διαβὰς ὁ Κύριος, συλληφθεὶς, σαρκωθεὶς, καὶ γεννηθεὶς, οὐκ ἐλυμάνθη, ἡ ἀφθαρσία ποσῶς ἡ παρθενία αὐτῆς ἢ ὑπ' ἀνδρὸς, ἢ ὑπὸ τῆς γέννας τοῦ Κυρίου, ἀλλ' ἡ αὐτὴ διέμεινε παρθένος, καὶ πρὸ τόκου, καὶ ἐν τόκῳ, καὶ μετὰ τόκον. περὶ ταύτης τῆς πύλης φησὶ ἡ ἐκκλησία ἐν τοῖς οἴκοις μεγαλύνουσα τὴν παρθενίαν αὐτῆς, καὶ λέγουσα, χαῖρε πύλη κεκλεισμένη, δι' ἧς διῆλθε σαρκωθεὶς ὁ πλαστουργὸς, ἐσφραγισμένην φυλάξας σε.

Λέγεται κατὰ πέμπτον τρόπον πύλη ἡ ἁγία αὐτοῦ ἐκκλησία ἡ ἀρτιμελεστάτη καὶ καθολικωτάτη οἰκοδομὴ τῆς Αὐτοπύλης, καὶ Αὐτοοικοδομῆς τοῦ Ἀρχιποιμένος Χριστοῦ, ἥτις ἐστὶ καθάπερ κῆπος, καὶ περίβολος, καὶ πηγὴ ἐσφραγισμένη κατὰ καιρὸν ἀνοιγόμενα, καὶ κλειόμενα, καὶ γὰρ ἐν αὐτῇ ἀνοίγεται ἡ εἴσοδος, καὶ ἔξοδος τῶν εὐσεβῶν, καὶ ἀπ' αὐτῆς ἀποσκορακίζεται, καὶ ἀπορρίπτεται ὡσεὶ κύνες ὁ ἐκρριπτόμενος ὑπὸ τοῦ αἵματος, πᾶσα δυσσέβεια, καὶ αἱρεσιαρχία, καὶ σχίσμα, καὶ πλάνη, καὶ ἀνθρωπολατρεία, καὶ ἁμαρτία, καθάπερ μὴ ὅτιγε μόνον ἡ καθ' ἑκάστην πεῖρα τῆς ἐκκλησίας ἀναπτύσσει, ἀλλὰ καὶ αἱ πράξεις τῶν Ἀποστόλων ἐμφαίνουσι, καὶ σύνοδοι οἰκουμενικαὶ διαμαρτύρονται, ἐφ' αἷς ἐλέγχονται μὲν καὶ κατακρίνονται οἱ κατάκριτοι, καὶ ἔνοχοι. τιμῶνται δὲ καὶ ἐγκωμιάζονται οἱ ὀρθοδοξότατοι, καὶ εὐσεβέστατοι, ὡς ἐν τῷ συνοδικῷ τῆς ἑβδόμης συνόδου κατ' ἔτος πράττεται ὑπὸ τῆς ἁγίας ἐκκλησίας, ἀναθεματιζούσης ὅλους τοὺς αἱρετικοὺς, καὶ διαιωνιζούσης ἀϊδίου μνήμης ἅπαντας τοὺς ὀρθοδόξους εὐσεβεῖς. περὶ ταύτης τῆς πύλης φησὶ τὸ ᾆσμα τῶν ᾀσμάτων κεφ. η΄. τί ποιήσωμεν τῇ ἀδελφῇ ἡμῶν ἐν ἡμέρᾳ, ᾗ ἐὰν λαληθῇ ἐν αὐτῇ; εἰ τεῖχός ἐστιν, οἰκοδομήσωμεν ἐπ' αὐτὴν ἐπάλξεις ἀργυρᾶς. καὶ εἰ θύρα ἐστί, διαγράψωμεν ἐπ' αὐτὴν σανίδα κεδρίνην. ἴσως τὸ στερεὸν, καὶ πάγιον αὐτῆς, καὶ ἀκαταδάμαστον ὑπὸ τῶν λυμεώνων αἱρετικῶν διὰ τοῦ τείχους σημαίνουσα, καὶ τὸ γεγραμμένον αὐτῆς ὄνομα ἐν τῇ βίβλῳ τῆς ζωῆς, δι' ἣν αὐτὴ ἀφηρέθη τῶν τεθνεώτων διὰ τῆς κέδρου, ὡς ἀνθυποφερομένης τῇ σήψει τῶν νεκρῶν σωμάτων ἐμφαίνουσα ἡ ἀδελφὴ αὐτῆς ἀγγελικὴ χορεία,

ὁ πρε-

ὁ πρεσβύτερός φημι. ἀδελφὸς, συγχαίρειν τῇ ἐπιστροφῇ, καὶ μετανοίᾳ, καὶ ἐπαναζωῇ τοῦ ἀσωτεύσαντος μικροτέρου ἀδελφοῦ τὸν πατρικὸν κλῆρον, δι' ὃν ἐθυσιάσθη ὁ μόσχος ὁ σιτευτὸς, ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ, ὁ αὐτοποιμὴν Χριστὸς, δι' ὃν κατέβη τὸ πανάγιον Πνεῦμα περιβληθέντα τῷ δακτυλιδίῳ τῆς χάριτος. ἡ γὰρ ἐκκλησιαστικὴ ἱεραρχία τῆς οὐρανίου ἀπομίμησίς ἐστι κατὰ τὸν Ἀρεοπαγίτην Διονύσιον. ὅθεν ἀποχρώντως ἂν λέγοιτο ἀδελφὴ ἐκείνης, καὶ ὁμοπάτριος καὶ τῇ δημιουργίᾳ, καὶ τῇ χάριτι. Λέγεται ἕκτον, πύλη, πᾶσα ἡ χορεία τῶν Ἀποστόλων, καὶ τῶν Ἀρχιερέων. καθότι δι' ἐκείνων τὰ ἔθνη, καὶ εἴτις εὐσεβὴς γέγονε πιστὸς, καὶ ὁμολογητὴς, καὶ γίνεται εἰς τὸν Χριστὸν, τῇ γὰρ αὐτῶν διδασκαλίᾳ, καὶ ὑπουργίᾳ ἀλληλοδιαδόχως γίγνονται τὰ Χριστοῦ πρόβατα εἰσερχόμενα, καὶ ἐξερχόμενα, νεκροῦντα τὸ φρόνημα τῆς σαρκὸς, καὶ ζωογονούμενα τῷ φρονήματι τοῦ πνεύματος. διὸ καὶ πυλῶνες δώδεκα ἀποκαλύπτεται ὁ θεατὴς βροντόφωνος Ἰωάννης τῶν ἀρρήτων ἀποκαλύψεων, κατὰ ἀριθμὸν τῶν προφθεισῶν πυλῶν τῷ Ἰεζεκιὴλ, μεθερμηνευομένῳ ἰσχὺς Θεοῦ, ἤτοι πρόσληψις Θεοῦ, τῇ γὰρ μετοχῇ τοῖς ἀνεξαρτήτου πύλης τοῦ Κυρίου, καὶ διδασκαλίας τοῦ παναγίου Πνεύματος γεγόνασιν οἱ πανάγιοι Ἀπόστολοι πυλῶνες τῆς ἁγίας Ἱερουσαλὴμ καὶ οἱ Ἱεράρχαι οἰκουμενικοὶ διδάσκαλοι τῆς ἐκκλησίας, καὶ γίγνονται μέχρι τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος, οἵτινες πυλῶνες δώδεκα ἀριθμοῦνται κατὰ ἀριθμὸν τῶν δώδεκα φυλῶν τοῦ Ἰσραὴλ, τὸ προεικόνισμα τῆς χάριτος, καὶ τὸ ἐκτύπωμα τῶν Ἱεροκηρύκων Ἀποστόλων κατὰ τὸ τετραμερὲς τῆς γῆς τετραγωνιζόμενος ἀνὰ τρεῖς ὁ δωδεκάριθμος πυλῶν, εἰς τύπον οἶμαι τῆς Τριάδος, καὶ τοῦ ζωοποιοῦ Σταυροῦ, καὶ τῆς κατὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην περιηχήσεως τοῦ ἁγίου Εὐαγγελίου. καὶ γὰρ εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος τῆς δωδεκαρίθμου πύλης. καὶ ἡ Αὐτοπύλη ἐπὶ τῷ τετραγώνῳ Σταυρῷ προσεπάγη ἔξω τῆς πύλης, (ἀμέλει μὴ κατὰ τὸ φρόνημα τοῦ κόσμου, καὶ τῆς μοχθηρᾶς προαιρέσεως κατ' οἰκουμένην) ἵνα πάντας ἁγιάσῃ μὴ μόνον τοὺς ἐν θυσιαστηρίῳ, καὶ εἰς τὰ ἄβατα εἰσερχομένους, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἔξω τῆς πολιτείας τῆς ματαιοφροσύνης τοῦ κόσμου τούτου, καὶ παρερχομένους, καὶ παρὰ πάντων τὸ μοναδικὸν τῆς θεότητος, καὶ τρισυπόστατον ἀπαθῶς αὐτῆς, καὶ παθητὸν τοῦ Θεοῦ λόγου ὡς ἀνθρώπου κηρύττεται, καὶ πιστεύεται. καὶ ὁμολογεῖται. καὶ στέφανος τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς εἰσὶν οἱ δώδεκα ἀπόστολοι κατ' Ἀρέθαν, ἐν τῇ ἀποκαλύψει κεφ. κα΄. τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ οἱ βασιλεῖς, καὶ οἱ ἀρχιερεῖς, τῆς ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, καὶ πᾶς εἴτις ποιμὴν, καὶ διδάσκαλος ἐν δικαιολογήματι ἀδεκάστου κριτηρίου κληθείησαν ἂν πυλῶνες, καὶ θύραι, καὶ γὰρ καὶ οἱ βασιλεῖς εἰσὶ δεφένσορες, καὶ φύλακες τῶν δογμάτων τῆς ἐκκλησίας, καὶ κατηχητικῶς διδάσκουσι τὸν λαὸν κατὰ Βαλσαμῶνα ἐν ταῖς αὐτοῦ μελεταποκρίσεσι, καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ὡς εἰκόνες ἔμψυχοι καὶ ζῶσαι τοῦ Χριστοῦ, ὁδηγοῦντες τὸ ποίμνιον αὐτοῦ ἐπὶ τὴν ὁδὸν τῆς δικαιοσύνης, καὶ τὴν κατ' ἀρετὴν τελειότητα, καὶ ἀκοὴν, καὶ εἴσοδον τοῦ εὐαγγελίου τῆς χάριτος νουθετοῦσι, καὶ κατηχοῦσι τὸν λαὸν, κηρύττοντες τὰ δόγματα τῆς Ἐκκλησίας. διὸ καὶ ἡ εὐαγγελιζομένη αὐτοῦ νύμφη τιμῶσα τοὺς ὑπουργοὺς, καὶ διακόνους αὐτῆς, φιλεῖ ταῖς ἑορταῖς τῶν αὐτῆς ἀξιοπίστων οἰκονόμων ἀποβεβιωκότων τῆσδε τῆς παροικίας, τὸ αὐτὸ εὐαγγέλιον ἀνακηρύττειν ἐπ' ἄμβωνος, καὶ τὴν αὐτὴν ἐπιστολὴν προπέμπειν, καὶ προσυνηχεῖν ὡς πρὸς παρασκευὴν τοῖς ἐνωτισθησομένοις τῶν θείων λογίων, ἀμέλει τὸ εἶπεν ὁ Κύριος, ἐγώ εἰμι ἡ θύρα, δι' ἐμοῦ ἐάν τις εἰσέλθῃ, σωθήσεται, καὶ εἰσελεύσεται, καὶ ἐξελεύσεται, καὶ νομὴν εὑρήσει. καὶ τοιοῦτος ἡμῖν ἔπρεπεν Ἀρχιερεὺς

ὅσιος.

ὅσιος, ἄκακος, ἀμίαντος, κεχωρισμένος ἀπὸ τῶν ἁμαρτωλῶν, καὶ ὑψηλότερος τῶν οὐρανῶν γενόμενος, καὶ τὰ ἑξῆς. ἅπερ ὀνόματα κυρίως ἀνεξαρτήτως, καὶ ἀπολύτως ἀναφέρονται εἴτε τὰ κατὰ μεταφοράν, εἴτε τὰ ἀτροπολόγητα ἐπὶ τὴν μίαν, καὶ μόνην προσαγωγὸν θύραν, καὶ ἄκρον Ἀρχιερέα Χριστόν, κατὰ χάριν δέ, καὶ κατὰ μετοχήν, καὶ κατὰ τὸν λόγον τῆς ἐπιτροπῆς ἐπιλέγονται ἐπιδεδομένα, καὶ τοῖς αὐτοῦ Ἀποστόλοις, καὶ ἐπιτροπεύουσι Ποιμέσι, καὶ Διδασκάλοις, καὶ Ἀρχιερεῦσι, καὶ Βασιλεῦσι, καὶ Ἐξουσιασταῖς, ὥσπερ καὶ τὰ ἄλλα ὀνόματα, ὡς ἡμῖν ἄνωθεν προσεσαφήνισται, συνῳδὰ γνώμῃ, καὶ κανόνι εὐθεῖ τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας, εἰ γὰρ θεούμεθα, καὶ χριστοὶ γενόμεθα Υἱοθετικῶς, καὶ ἁγιαζόμεθα τοῦ καρποῦ τῆς γαστρὸς τῷ Πνεύματι [illegible], πολὺ μᾶλλον ἂν ὀνομαζώμεθα καὶ Πέτραι, καὶ Λίθοι, καὶ Θύραι, καὶ Οἰκοδόμοι, καὶ οἰκοδομούμενα τοῖς τροπολογικῶς ἀναγομένοις ἐπὶ τὸν Χριστόν, καὶ Θεόν, ἐπεὶ καὶ ἄξιος ὁ Πατριάρχης λέγεται μετὰ τὴν ἐπίκλησιν τῆς χειροθεσίας αὐτοῦ. καὶ ἅγιος ὁ Βασιλεὺς χριόμενος τῇ ἐξουσίᾳ, καὶ ἀνακηρυττόμενος. καὶ πάλιν ὁ μὲν Χριστὸς Κύριος τῇ ἁγιωσύνῃ τοῦ Πνεύματος, ὁ δὲ Ἅγιος Κύριος τῷ χρίσματι τῆς δωρεᾶς, καὶ σφραγίδος τοῦ αὐτοῦ Πνεύματος.

Λέγεται ἕβδομον πύλη, ὁ πειρασμός, καὶ ἡ συγχωρεία, εἴτε ἑκουσίως, ὡς αἱ νηστεῖαι, χαμευνίαι, καὶ ἄλλα τῶν ἀσκητῶν ὑπομνήματα, καὶ στηλιτεύματα κατὰ τῶν πειρατηρίων τῶν σατανικῶν, εἴτε ἀκουσίως, τῇ ἀσθενείᾳ τῆς σαρκός, οὐ μικρὰ τῇ προαιρέσει τοῦ ἀγαθοῦ Πνεύματος, ὡς οἱ διωγμοί, καὶ τὰ βάσανα παρὰ τῶν Τυράννων ἐφελκόμενα, καὶ βιάζοντα τοὺς Χριστοῦ μάρτυρας γενέσθαι ἐξάρνους τοῦ ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ. ὡς τό, εἰσέλθετε διὰ τῆς στενῆς πύλης. ὅτι πλατεῖα ἡ πύλη, καὶ εὐρύχωρος ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς ἀπώλειαν, καὶ πολλοὶ οἱ εἰσερχόμενοι δι' αὐτῆς. ἡ γοῦν πλατεῖα πύλη, καὶ ὁδός, ἐστὶ τῶν ἐχόντων πίστιν μέν, βίον δὲ διεφθαρμένον, ὡς δοκεῖ τῷ Χρυσορρήμονι, καθ' ὑπόκρισιν μόνον πιστευόντων ἐπὶ τὸ θεαθῆναι τοῖς ἀνθρώποις, ἔργον δέ, καὶ πρᾶξιν πίστεως οὐδὲν ἐργαζομένων, ἥτις οὖσα ἀκαρποφόρητος ἀπονενεκρωμένη τυγχάνει κατὰ τὸν θεῖον Ἰάκωβον. Ἢ πάλιν πλατεῖα ὁδός, καὶ πύλη ἐστὶ ἡ τινοσοῦν αἵρεσις, καὶ κακοδοξία προϋπολαμβάνουσα κακῶς τὰ περὶ Χριστοῦ λεγόμενα κατὰ τὸν ἱερὸν Θεοφύλακτον, ᾧ συμβιβαζόμενός ἐστιν ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος σὺν τῷ θεσπεσίῳ Αὐγουστίνῳ, ἐξηγούμενοι τὸ ῥητὸν τῆς προκειμένης ὑποθέσεως, τὸ πύλαι ᾅδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς, καὶ γὰρ οἱ πειρασμοί, καὶ αἱ αἱρέσεις τῶν πυλῶν τοῦ θανάτου, ἀμέλει τοῦ διαβόλου εἰσὶν ἐφευρήματα, καὶ γὰρ ὁ διάβολος, οὓς ἐπιβλέπει τοῦ λόγου τῆς ἀληθείας, παρασαλευομένους, μηχανᾶται τῇ ἀλογίᾳ τῆς πίστεως, καὶ τῇ κακοδοξίᾳ τῆς γνώσεως καταδουλώσασθαι, οὓς δὲ πάλιν τοῖς διεφθαρμένοις ἤθεσιν ὑποκλινομένους τοῖς σαρκικοῖς πάθεσιν, ἀκολασταίνειν προτρέπεται τῷ δελεάσματι, ὧν ἀμφοῖν τῶν μηχανημάτων ἀήττητοι, καὶ στερρότεροι πέτρας ὤφθησαν οἱ πανάγιοι Ἀπόστολοι, εὐτόνως σταθέντες ἐπὶ τοὺς προσενεχθέντας αὐτοῖς πειρασμοὺς πρὸς τὸν ἀντικείμενον, κατὰ Χρυσόστομον ὁμιλίᾳ κδ'. κεφ, ζ'. ἐν τῷ κατὰ Ματθαῖον.

Λέγεται ὄγδοον πύλη καὶ θύρα, ἡ διάνοια, καὶ ὁ σκοπός, καὶ ἡ αἴσθησις ἑκάστου τῶν πιστευόντων, καὶ δεχομένων τὸν λόγον τῆς εἰς Χριστὸν διδασκαλίας, καθότι δέον ἐστὶν ἀνοίγειν, καὶ κλείειν αὐτὰς κατὰ τὸ ἐποφειλόμενον χρέος τῆς εἰς Θεὸν εὐχαριστήσεως, ἤγουν ἀναπετάσωμεν τὰς πύλας τῆς διανοίας εἰς τὴν τοῦ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγελίου διδασκαλίαν κατὰ Χρυσόστομον ὁμιλίᾳ α'. ἐν τῷ αὐτῷ, ἀποκλείσωμεν πάλιν τὰς αὐτὰς εἰς βλα-

σφήμους

σφήμους αἱρέσεις, καὶ ἐπιδείξεις ὑπούλους. καὶ συλλήβδην εἰπεῖν κατὰ Γρηγόριον εἰς τὴν χειροτονίαν τοῦ συνωνύμου αὐτῷ, θώμεθα ταῖς ἀκοαῖς θύρας καλῶς ἀνοιγομένας, καὶ κλειομένας, καὶ τὸν ὀφθαλμὸν σωφρονίσωμεν. παιδαγωγήσωμεν ἁφὴν λυσσῶσαν, καὶ γεῦσιν [illegible], μὴ θάνατος ἀνέβη διὰ τῶν θυρίδων ἡμῶν. καὶ γάρ, καθάπερ εἴ τις ἰοβόλῳ θηρίῳ προσψαύσηται, κινδυνεύσει διὰ τῆς ἁφῆς τὰ ἔσχατα, τοῦ φαρμάκου ἔξωθεν ἐπιρρεύσαντος τῆς καρδίας· ἀπ' ἐναντίας ὁ μὴ μόνον ἐχόμενος ἐκείνου, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀλεξιτηρίοις προφυλασσόμενος, ἐπιτεύξεται τῆς σωτηρίας, καὶ τῆς ὑγείας, οὕτω καὶ ὁ εὐσεβὴς σφαλίζων τὰς πύλας τῆς διανοίας, καὶ τῶν αἰσθήσεων τοῖς αἱρετικοῖς, καὶ ταῖς κακαῖς ὁμιλίαις, σῶος καὶ ἀρτιμελής, πύλη ἔσεται καὶ κατὰ τὸ σέβας, καὶ κατὰ τὸ ἦθος, ἐπανοίγων αὐτὰς ταῖς διδασκαλίαις τοῦ Πνεύματος, καὶ τῇ νεκρώσει τῶν παθῶν. διὸ διδάσκει καὶ ἡ αὐτοπύλη, ὁ ἀληθὴς Λόγος ἐν Εὐαγγελίοις σὺν τῇ ἐκκλησίᾳ τίνι δέον ἐστὶν ὑπανοίγειν αὐτάς, καὶ τίνι σφαλίζειν, καὶ κλείεσθαι διὰ τῶν μωρῶν, καὶ φρονίμων παρθένων, καὶ τοῦ ὑπουργοῦ τῆς χάριτος τοῦ θείου βαπτίσματος, ᾧ καὶ αἱ θύραι τοῦ οὐρανοῦ ἠνεῴχθησαν.

Ἀνειμένων πόλοιο παμφαῶν πτυχῶν.
Μύστης ὁρᾷ πρὸς Πατρὸς ἐξικνούμενον.
Μένοντε Πνεῦμα τῷ παναχράντῳ Λόγῳ.
Ἐπελθὸν ὡς πέλειαν ἀφράστῳ τρόπῳ.
Δήμοισι τε φαίνει προσδραμεῖν τῷ δεσπότῃ.

Τίνες πύλαι, καὶ θύραι λέγονται, πᾶσα κακοποιὸς δύναμις εἴτε βίου διεφθαρμένου εἴτε γλωσσαλγοῦς αἱρετικοῦ, ὡς προείρηται. αἷς οἱ ἔτι καθυποπνέοντες, καὶ μὴ εἰς τέλος ἐκλελοιπότες, τῇ συντριβῇ τῆς καρδίας κατανυχθέντες, καὶ εἰς αὐτοὺς ἐπανελθόντες διὰ τῆς μετανοίας, ἀποδιδράσκουσιν αὐτῶν τῶν κακοβούλων πυλῶν ἐναγκαλιζόμενοι ὑπὸ τῶν τοῦ σωτηρίου πυλῶν. ταύτης τῆς εὐεργεσίας τετυχὼς ποτὲ ὁ προφήτης Δαβὶδ σὺν τῷ μακαρίῳ Πέτρῳ ἔλεγεν, ἐκεῖνος γὰρ κατενεχθεὶς τῷ πτώματι τοῦ φόνου, καὶ τῇ μοιχείᾳ ταῖς πύλαις τοῦ θανάτου, καὶ ἐλευθερωθεὶς διὰ τοῦ ψαλμοῦ, ἀπ' ἐκείνων, καὶ συναυλιζόμενος ταῖς σωτηρίοις πύλαις τῆς θυγατρὸς Σιὼν ἔλεγεν, ὁ ὑψῶν με ἐκ τῶν πυλῶν τοῦ θανάτου, ὅπως ἂν ἐξαγγείλω πάσας τὰς αἰνέσεις σου ἐν ταῖς πύλαις τῆς θυγατρὸς Σιών. οὗτος δὲ πάλιν καταχεθεὶς δειλίᾳ, καὶ φόβῳ διὰ τὸ προσελθεῖν τῷ πυλῶνι τοῖς καταδικάζουσιν ἀδίκως τὴν αὐτοθύραν τὸν Χριστὸν ἠρνήσατο τρίς. ἀλλ' ἐπιστραφεὶς ἐπὶ τὴν πύλην τῆς σωτηρίας πάλιν, καὶ κλαύσας πικρῶς ἀπέσεισε τὸ κλεῖσμα τῆς κεχερσωμένης δυνάμεως, ὑπανοίξας αὐτὴν τῇ μνήμῃ τῆς θύρας τοῦ ἐλέους, δι' ἧς σέσωσται, καὶ τοῖς πυλῶσιν αὖθις προστέτακται, καὶ τῶν θυρῶν προσαριθμεῖται. καὶ ταῦτα μὲν ἅλις περὶ τῆς πύλης.

Καὶ δώσω σοι τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν.

Κεφάλαιον, δέκατοντέταρτον.

Μετὰ τὴν πρόθεσιν τοῦ πιστοῦ, καὶ τῆς αἰτίας, δι' ἣν πεπίστευται, καὶ τοῦ οἰκοδόμου, καὶ δι' οὗ οἰκοδόμος, καὶ τῶν μὴ κατακρατησάντων πυλῶν ἀντικειμένων τῆς οἰκοδομῆς, ὕστερον καθυπισχνεῖται τὴν δόσιν τῶν κλειδῶν λόγῳ, καὶ τάξει ἀπαρτιζόμενος

τὸν

Ποσαχῶς λέγονται αἱ κλεῖς. καὶ ποῖαι αἱ κλεῖς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν.

τὸν πυλωρόν, ἐπειδήπερ ὥσπερ τινὶ παλάτιον ἐγχειρισθησόμενον εἰς φυλακήν, καὶ πιστὸν θυρωρὸν καταστῆσαι διὰ τὴν εἰς τὸν βασιλέα, καὶ δεσπότην εὐπείθειαν, οὐ μόνον ὑποθετεῖ αὐτὸν τῆς φυλακῆς τοῦ οἴκου, ἀλλὰ καὶ τὰ ἀνοικτήρια δίδωσιν ἐκείνῳ κλείειν, καὶ ἀνοίγειν τὰς θύρας τοῦ παλατίου διαχειρίζοντι τοὺς πειθομένους, καὶ ἀπειθεῖς τῇ ἐξουσίᾳ. ἡ βασιλεύς τις προβεβληκὼς ὕπαρχον οὐ μὴν ὅτι μόνον τῇ προβολῇ αὐτὸν ἐξουσίαν ἐνδείκνυσιν, ἀλλὰ καὶ τῇ αὐτοῦ σφραγῖδι τοῦτον κατοχυρώσει. πιστὸς τοίνυν προβληθεὶς Ἀρχιερεὺς ὁ μακάριος Πέτρος διὰ τὴν ὁμολογίαν τὴν εἰς τὸν Ἀρχιποιμένα Χριστόν. ἔδει μετὰ ταύτην λεληφέναι καθ' ὑπόσχεσιν. καὶ τὸν χαρακτῆρα τῆς ἀρχιερωσύνης, τὴν τελεταρχικὴν ἐνέργειαν τοῦ παναγίου Πνεύματος, ὃ καὶ γέγονε πρὸ μὲν τῆς ἀναστάσεως, καὶ τοῦ πάθους ἀμυδρότερον, καὶ ἐν ἐπαγγελίᾳ. μετὰ δὲ τὴν ἀνάστασιν τελειότερον, τῷ καιρῷ δὲ τῆς Πεντηκοστῆς πληρέστατα, ὡς προϊὼν ὁ λόγος σαφέστερα διδάξεται. δέον γὰρ τὴν συγκατάβασιν, καὶ τὴν θείαν εὐεργεσίαν κατ' ὀλίγον ἀπαρτισθῆναι, καὶ μὴ ἐξαίφνης καὶ ἀθρόον, διὰ τὸ ἀχώρητον τῆς θείας ἐνεργείας ὑπὸ τῆς ἀνθρωπίνης ἀσθενείας. διὸ καὶ ὁ τέλειος Θεός, καὶ τέλειος ἄνθρωπος οὐχ ἅμα τῷ γεννηθῆναι ἤδη τελεσιουργὸς ἐγεγόνει τῆς περὶ ἡμᾶς οἰκονομίας, καὶ ὡς ἄνθρωπος εἴληφε τὴν ἐξουσίαν, ἀλλὰ ἀνατραφείς, καὶ τριακονταετὴς ἤδη γεγονὼς προκόπτων σοφίᾳ, καὶ χάριτι τῇ κατὰ ἄνθρωπον λεγομένῃ, οὐχὶ τῇ κατὰ Θεὸν ὑπάρχῳ, καὶ ἀκαταλήπτῳ οὔσῃ. βαπτίζεται, διδάσκει, πάσχει, τελευταῖον σταυρωθείς, καὶ τῷ θανάτῳ καταδικάσας τὸν τύραννον, ἀνίσταται τριήμερος, καὶ φησίν, ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ γῆς. καὶ ἐπαγγέλλεται μετὰ τὴν ἄνοδον αὐτοῦ τὴν κάθοδον τοῦ παναγίου Πνεύματος, τὸν ἀπαρτισμὸν τῆς Πνευματικῆς κλειδός, καὶ ἐξουσίας, καὶ γὰρ Αὐτοκλεὶς ὤν, καὶ Αὐτοδοτήρ, καὶ Αὐτοδιδόμενον, κλειδοποιεῖ πάλιν, καὶ καθίστησι δοτῆρας ἐξηρτημένους αὐτοῦ κατὰ χάριν, ἄλλοις μεταδιδόντας τῇ ἐκείνου ἐξουσίᾳ. πάντα καθιστῶν αὐτοὺς οὐ φύσει, ἀλλὰ θέσει ἐξομοιουμένους αὐτῷ, ὥσπερ καὶ λίθους, καὶ πέτρας, καὶ οἰκοδόμους, καὶ πύλας, καὶ ναοὺς χάριτι, οὕτω καὶ ἐξουσιαστάς, καὶ κλειδάς κατὰ μετοχὴν τοῦ αὐτοδοτῆρος, καὶ τῆς αὐτοκλειδὸς ζωῆς, καὶ θανάτου τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. διακριτέον λοιπὸν καὶ τὸ τοῦ δοτῆρος, καὶ τῆς κλειδὸς ἐπισημαινόμενον. Ἰστέον λοιπὸν ὅτι δοτὴρ κλειδὸς λέγεται καθ' ἕνα καὶ πρῶτον τρόπον ὁ διδοὺς τινὶ τὸ κλειδίον ἐπὶ τῷ ἀνοίγειν, καὶ κλείειν εἴτε θύρας, καὶ πυλῶνας τῶν οἰκοδομημάτων, εἴτε τεκτονικὰ ἔργα τῶν κιβωτίων, εἴτε παλάτια τῶν βασιλείων, εἴτε δεσμωτήρια, οἷς δεσμεύονται οἱ ὑπαίτιοι, καὶ κατάκεινται, ἐλευθεροῦνται δὲ οἱ ἀθωούμενοι, εἴτε κήπους, καὶ περιβόλους, ἔτι δ' ὅπου κατ' ἐπιταγὴν τοῦ οἰκοδεσπότου καὶ οἱ βορβορώδεις τόποι ἀνοιγόμενοι ἢ πρὸς καθαρισμόν, ἢ κλειόμενοι πρὸς ἀμετάδοτον ἔργον τῆς σκέψεως τοῖς καθήκουσιν ὅροις, καὶ λειτουργοῖς, καὶ γὰρ ὁ βασιλικὸς θάλαμος ἀνοιγοκλείεται, τοῖς αὐτῷ λειτουργοῦσι, παριστάμενοις πιστῶς, ὁ σφαλιζόμενος τοῖς ἐπανισταμένοις ἀπίστως, καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ διακονίᾳ μὴ διατεταγμένοις, μᾶλλον δὲ ἐκπεξερχομένοις παιδευθησομένοις, καὶ κατακλεισθησομένοις, καὶ εἰς δεσμωτήριον, βληθησομένοις. Λέγεται κατὰ δεύτερον τρόπον δόσις κλειδὸς τὸ συγκλεῖον, καὶ διανοῖγον μέρος τοῦ ζώου, εἴτε συστολή, καὶ διαστολὴ καρδίας εἴη, εἴτε ἄρθρων κίνησις ἀνοιγοκλειομένων, κυριώτερον δὲ αἱ ὀνομαζόμεναι κλεῖδες ἄνω, καὶ κάτω κινοῦσαι τὸν βραχίονα, καὶ συνδέουσαι τὸν αὐχένα, καὶ ὠμοπλάτην, καὶ ἀσφαλίζουσαι, τὸ ἀλλόμενον ἡγεμονικὸν μέλος τὴν καρδίαν ταῖς δώδεκα πλευραῖς

πλευραῖς, ἧς προχεῖται τὸ ζωτικὸν αἷμα, καὶ καθορᾶται τὸ θεῖον, καὶ στερρὸν τοῦ νοός. Λέγεται γ΄. καθ' ὁμωνυμίαν δοτὴρ κλειδὸς ἡ δικαιοσύνη κατὰ τὸν στρατείαν ἐν τοῖς νικομαχείοις, τουτέστι καθάπερ ὁ διδοὺς τὴν κλεῖδα τινί, ἐξουσιοποιεῖ αὐτὸν ἀνοιγοκλείειν τοῖς πιστοῖς, καὶ ἀπίστοις κατὰ τὸ καθῆκον αὐτοῖς, καὶ ἡ χεὶρ ἄνεισι, κάτεισι διϊθυνομένη ταῖς κλεισὶν εἰς τὴν δέουσαν μετάδοσιν, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἡ δικαιοσύνη ἐν τῇ πολιτείᾳ προσεπιτάττει διανέμειν ἑκάστῳ τὸ κατ' ἀξίαν, ἀμέλει τῷ ἀθλήσαντι νομίμως τὸ βραβεῖον, τῷ δὲ ἐπιβουλεύσαντι τῆς βασιλικῆς στρατείας ποινὴν τὸν θάνατον.

Λέγεται δ΄. ἀναγωγικώτερον πᾶσα ἐξουσία, καὶ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, εἴτε ἡ καθ' αὑτὴν διδομένη, καὶ διδοῦσα ἀνεξαρτήτως, εἴτε χάριτι καθισταμένη κατὰ τὸ ἀνάλογον, καὶ συναριθμουμένου τοῦ χαριτωθέντος, εἴτε ἡ κατὰ προαίρεσιν, εἴτε ἡ κατὰ ἀνοχήν, καὶ ἀνεξαρτήτως μὲν ἐξουσία τοῦ Θεοῦ ἐστιν, ἡ κατὰ τὸν λόγον τῆς δημιουργίας, ὡς τό, ἐγὼ ἀποκτενῶ καὶ ζῆν ποιήσω, πατάξω κἀγὼ ἰάσομαι, αὕτη καθ' αὑτὴν ἀνοίγουσα, καὶ κλείουσα τὴν ζωήν, καὶ τὸν θάνατον. ἡ κατὰ τὸν λόγον τῆς οἰκειώσεως, καὶ τῆς συγκαταβάσεως, τῆς οἰκονομίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅστις καθὸ Θεός, εὐδοκίᾳ τοῦ Πατρός, καὶ συνεργείᾳ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐν μιᾷ βουλήσει, καὶ ἐξουσίᾳ αὐτὸς ἑαυτῷ προσελάβετο σάρκα, ἑκουσίως παρεδόθη εἰς θάνατον, ἀνέστη, ἀνελήφθη, καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον κατέπεμψεν, ἀμέλει τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ, καὶ τὸ αὐτοῦ ἀποστεῖλαι, καὶ συμπαραμαρτυροῦντας ἐπὶ τὴν θεανδρικὴν ἐνέργειαν κατὰ τὸ Κύριος ἀπέσταλκέ με, καὶ τὸ Πνεῦμα αὐτοῦ, τουτέστιν ἔστι καὶ τὸ ἐν τῇ ἀποκαλύψει λεγόμενον, μὴ φοβοῦ, ἐγώ εἰμι ὁ πρῶτος, καὶ ἔσχατος, καὶ ὁ ζῶν, καὶ ἐγενόμην νεκρός, (εἴτουν τῷ λόγῳ τῆς συγκαταβάσεως ἐν δούλου μορφῇ) καὶ ἰδοὺ ζῶν εἰμὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων ἀμήν, καὶ ἔχω τὰς κλεῖδας τοῦ θανάτου, καὶ τοῦ ᾅδου.

Χάριτι πάλιν δοτῆρες κλειδὸς λέγονται, εἴτε αἱ τοῦ Πνεύματος χάριτες, εἴτε αἱ ἐξωτερικαὶ ἐξουσίαι, ὡς παρὰ τῆς ἐξουσιοποιοῦ δυνάμεως πεποιημέναι. πᾶν γὰρ δώρημα τέλειον ἄνωθεν ἐστι καταβαῖνον ἐκ σοῦ τοῦ Πατρὸς τῶν φώτων. διὸ καὶ πᾶσαι αἱ οὖσαι ἐξουσίαι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τεταγμέναι εἰσὶν καὶ οὓς μὲν ἔθετο ὁ Θεὸς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πρῶτον Ἀποστόλους, δεύτερον Προφήτας, τρίτον Διδασκάλους, καὶ τὰ ἑξῆς, καὶ πάλιν, παρέστη ἡ Βασίλισσα ἐκ δεξιῶν σου. καὶ πάλιν τὴν κλεῖδα τῆς πίστεως ἔχει ἡ Ἐκκλησία, καὶ Θεόνυμφος Βασίλισσα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, κατὰ τὴν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον, καὶ περιλαμβάνοντες λέγομεν πᾶσαν ἐξουσίαν, καὶ ἱερωσύνην κατὰ τὸ ἀνάλογον τῆς πίστεως, ᾗ δεσμεύεται, καὶ ἀπολύεται κατὰ μὲν τὸ φαινόμενον, ὁ ἐν δεσμωτηρίῳ, κατὰ δὲ τὴν ἀλήθειαν, ὁ ἐν κολάσει, καὶ ἁμαρτίᾳ.

Προαιρέσει πάλιν δόσις κλειδὸς λέγεται, ἡ ἑκάστου ἀνθρώπου αὐτεξουσιότης, καὶ ἀμφιτάλαντος προαίρεσις τῷ λόγῳ τῆς ἱκανοπεποιημένης αὐτῷ θελήσεως ἐπὶ τῷ λῦσαι, ἢ τῷ δῆσαι τὰ αὐτῷ συντείνοντα, τουτέστιν ἀπολῦσαι, καὶ δεσμοφυλάξαι τὸν χρεωφειλέτην, ἢ τὸν ὑβριστήν, καὶ ὅσα κατ' ἄνθρωπον, τὰ γὰρ πρὸς Θεὸν ἁμαρτήματα τοῖς ἱερεῦσι δέδοται ἡ τούτων ἐξουσία τοῦ λύειν, καὶ δεσμεῖν. τὸ δὲ ἀφιέναι, καὶ δεσμεύειν τὰ ὀφειλήματα τὰ κατ' ἄνθρωπον, συγκεχώρηται παρὰ τῆς θείας προνοίας, καὶ τοῖς ἀνθρώποις, ὡς τό, ὅσα ἂν λύσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένα καὶ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. ὡσαύτως καὶ τὸ ὅσα ἂν δήσητε δεδεμένα.

Τέως λέγεται δόσις κλειδὸς κατὰ θείαν ἀνοχήν, ὡς τὰ τιμωρητικὰ ὄργανα συγχωρούμενα, καὶ παραχωρούμενα κατὰ θείαν μακροθυμίαν. ἢ δοκιμάζειν, ὡς τοὺς ἁγίους, καὶ τὸν Ἰώβ. ἢ παιδεύειν, καὶ τιμωρεῖν τοὺς ἀξίους κολάσεως, καὶ τιμωρίας, καίπερ ἐν ἀλλήλοις συνθέονται.

θίου), καὶ συντιμωροῦνται διὰ τὸ σφετερίζεσθαι τὴν κοινὴν ἐξουσίαν, καὶ καθόλου Ἀποκλεῖσθαι, τοιοῦτόν ἐστι τὸ ἀποκαλυπτόμενον τῷ ἐπιστηθίῳ Ἰωάννῃ λέγοντι, σκοτισθῆναι τὸν ἥλιον, καὶ τὸν ἀέρα ἐκ τοῦ καπνοῦ τοῦ φρέατος, οὗ ἐξῆλθον ἀκρίδες, αἷς ἐδόθη ἐξουσία, ὡς ἔχουσιν ἐξουσίαν οἱ σκορπίοι τῆς γῆς, λαληθείσαις ἵνα μὴ ἀδικήσωσιν, ἀμέλει ἐφ' ὅσον διατέτακται αὐταῖς τιμωρουμέναις ἀνύεσθαι τὰς τιμωρίας τοῖς ἀξίοις κολάσεως. περὶ ὧν πλατυτέρως Ἀρέθας ἑρμηνευτὴς τῆς ἀποκαλύψεως Ἰωάννου. καὶ ταῦτα μὲν ἅλις ἐν συντομίᾳ περὶ προλήψεως τοῦ λόγου.

ΚΕΦΑ'ΛΑΙΟΝ ΙΕ'.

Οἱ ὀρθόδοξοι.

Τῷ παρὰ τὸν σκοπὸν τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, καὶ δεσπότου τὸν ἐκ τῶν θεοπαραδότων λογίων ἀπὸ τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας, καὶ τῶν κατὰ καιροὺς μακαρίων Πατέρων διὰ τῶν ἰδίων πονημάτων ἐγγράφως ἡμῖν ἑρμηνευθέντα, σαφηνισθέντα, καὶ ἀλληλοδιαδόχως παραδοθέντα, λέγοντι, ἢ φρονοῦντι, κἂν ὄντι Ἀγγέλῳ ἀνάθεμα.

Ἀντέγκλημα.

Μετὰ τὴν παραγραφὴν τοῦ τίτλου, καὶ τὴν πρόθεσιν τοῦ εὐαγγελικοῦ ῥητοῦ, περὶ ὧν ἀρκούντως ἡμῖν εἴρηται περὶ τῆς παραχρήσεως τῶν μαρτυριῶν, προτίθησιν ὁ ἀντίδικος κανόνα συγκεκαλυμμένον τῇ καθ' αὑτοῦ ὑπουλότητι. ὃν ὀρθόδοξον ἐπιγράφει, ὅπως σφετερίσηται ἑαυτῷ τὸ θεῖον καὶ ἀνθρώπινον βούλημα, καθὸ παραγνώμων, κακόνους, κακόβουλος ἐπιγνωσθῇ ἐξετασθησόμενος, καὶ καθαιρεθησόμενος, τῆς ἀνωμαλίας ἀφαιρεθείσης, καὶ τῆς παραλόγου μηχανῆς ἀποκρουσθείσης.

Ἰστέον λοιπὸν α'. ὅτι οἱ λατινόφρονες διεκδικοῦσι παράφρονα κανόνα, καὶ διάνοιαν, συμπεραίνουσι γὰρ ὅτι ἐπὶ τῇ τελεσιουργίᾳ, καὶ μεταδόσει τῶν Μυστηρίων, καὶ τῶν Χαρισμάτων τοῦ Κυρίου πρὸς τοῖς θείοις ῥήμασι, καὶ ἐπιφοιτήσει, καὶ παραγγέλμασι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τῆς ἐκκλησίας, ἀναγκαίαν εἶναι τὴν θέλησιν, καὶ τὸν ἐσωτερικὸν σκοπὸν τοῦ λειτουργοῦ, ἐπὶ τῇ ἐκφορᾷ τῶν θείων ῥημάτων, ἅτινα εἰ καὶ ὀρθῶς τελεσιουργοῦνται κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ Κυρίου, καὶ τῆς ἐκκλησίας, ὡσαύτως ἐκφέρονται παρὰ τοῦ ἱερέως ἐπὶ τὸν δεχόμενον τὸ χάρισμα, τουτέστιν ἢ Βάπτισμα, ἢ χειροτονίαν, ἢ Μεταστοιχείωσιν εἰς τὴν Θείαν εὐχαριστίαν. εἰ δὲ ὁ λειτουργὸς οὐκ ἔχει σκοπὸν, καὶ θέλησιν ἐσωτερικὴν μεταδιδόναι τὸ μυστήριον, καὶ τελεσιουργηθῆναι, καίπερ ὀρθῶς προφέρονται, ἀτελεσιούργητόν ἐστι τὸ Μυστήριον. διό φασι. τὸν ἐσωτερικὸν σκοπὸν, καὶ βούλησιν τοῦ ὑπουργοῦ ἀναγκαῖον εἶναι πρὸς ἀπαρτισμὸν τοῦ Μυστηρίου. ἄλλωστε τὸ μυστήριον οὐκ ἀπαρτίζεται, διότι μὴ γίνεται ἁμάρτημα κατὰ τὸ ἠθικὸν ἐκφαύλισμα, ἀλλὰ κατὰ τὸ τεχνικὸν, ἐφ' ᾧ ἀναγκαίως ἐπιζητεῖται ἡ διάνοια τοῦ λειτουργοῦ. καὶ τοῦτον τὸν παραγνώμονα τίνος ἕνεκεν προστιθέασι παρὰ τὸν σκοπὸν τῆς ἐκκλησίας τοῦ Κυρίου, καὶ τῶν θείων πατέρων, οὐδὲ ἄλλην αἰτίαν, εἰ μὴ ὅτιγε παραδειγματίσασθαι πάντα τὰ Μυστήρια τελεσιουργεῖσθαι τῇ διανοίᾳ, τῷ σκοπῷ, καὶ τῇ θελήσει τοῦ πάππα ὡς διαδόχου τοῦ μακαρίου Πέτρου κατειληφότος τὸν σκοπὸν, καὶ τὸν κανόνα τοῦ Κυρίου. καὶ ὅσα κατὰ τὸν σκοπὸν, καὶ θέλησιν τοῦ πάππα οὐ τελειοῦνται, ἀμυσταγώγητα εἶναι. τοῦ δ' ἕνεκα συλλειτουργοῦσιν Ἀρμενίοις, μονοφυσίταις οἱ λατινόφρονες. καίπερ ἀρνουμένοις τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, ὡς προσεχομένοις τῷ παραγνώμονι

τοῦ πάππα. ταύτης τῆς αἰτίας Ἀρκούδιος ὁ ἀποστάτης Κερκύρων παραλογίζεται τὴν Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν μὴ ἔχειν Ἱερωσύνην. καίπερ τῷ Χριστῷ καθυπείκουσαν εὐσεβῶς, διὰ τὸ μὴ ὑποτάσσεσθαι τῇ Ἀνθρωπολατρείᾳ, καὶ πιστεύειν εἰς τὸν πάππαν.

Ἰστέον β'. ὅτι κανὼν κατὰ τὸν Σταγειρίτην ἐν τῷ δεκάτῳ τῶν μεταφυσικῶν, οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν, ὅτι μήγε μέτρον ἐστὶ, καὶ ἀδιαίρετον, ὅπερ μήτε προστιθέναι, ἢ ἀφελεῖν τι δυνατὸν, διὸ τὴν μονάδα ἀκριβέστατον μέτρον πάντων προστιθέασιν, ὡς πάντῃ ἀδιαίρετον. ἀμέλειγε ὡς ζυγοστάτης κατασταθεὶς ὑπὸ τῆς πολιτείας εἷς καὶ μόνος, καθ' οὗ τὴν μίμησιν τὰ λοιπὰ ζυγοστατοῦνται ζυγοστάσια, ἢ κατὰ τὸ εἶδος, ἢ κατὰ τὸ ποσὸν, ἀεὶ τῆς συγγενείας ἀναγομένης ἐπὶ τὸ πρῶτον, καὶ ἓν ἀδιαίρετον, ἀμέλει πᾶσαι αἱ μονάδες ἐπὶ τὴν μίαν μονάδα, καὶ πάντα τὰ μήκη, καὶ μεγέθη ἐπὶ τὸ ἓν μῆκος, καὶ μέγεθος, καὶ πάντες οἱ ἄνθρωποι ἐπὶ τὴν μίαν ἀνθρωπότητα, καὶ πᾶσαι αἱ φωναὶ ἐπὶ τὴν μίαν φωνήν. καὶ οὗτος μὲν ὁ πρῶτος, καὶ δικαιότατος κανὼν ἀναφαίρετος κατὰ πρῶτον τρόπον λεγόμενος.

Λέγεται κατὰ δεύτερον τρόπον, ὁ κατὰ τὰ ἤθη, καὶ τὰ νομοθετήματα τῶν πολιτειῶν τιθέμενος, ὅστις πανταχοῦ μὲν οὐχ αὐτὸς, καὶ εἷς ἐστιν, ἀλλὰ διάφορος κατὰ τὰς διαφόρους προαιρέσεις τῶν νομοθετησάντων πρώτως, ὅστις ἔοικε τοῖς ὠνοῦσι, καὶ πωλοῦσιν, οἵτινες οὐ τοῖς αὐτοῖς μέτροις πωλοῦσι, καὶ ὠνοῦνται, περὶ ὧν Σταγειρίτης πραγματεύεται καθ' ὅλην τὴν ἠθικὴν φιλοσοφίαν αὐτοῦ, μάλιστάγε ἐν τῷ ε'. τῶν ἠθικῶν.

Λέγεται κατὰ τρίτον τρόπον κανὼν, ὁ διεφθαρμένος ζυγὸς τοῖς ἀλευροπώλαις, οἵτινες τεχνάζοντες πρὸς τὸ παρακρούεσθαι ἐν τῇ πωλήσει, τὸ ἀναρτίον τοῦ ζυγοῦ οὐκ ἐν μέσῳ τιθέασιν, ἀλλὰ ῥέπειν ποιοῦσι πρός τι θάτερον μέρος τῆς πλάστιγγος, ἐφ' ἧς ποτὲ μὲν καὶ μόλυβδον ἐγχέουσι, ποτὲ δὲ κολλητικόν τι προσκολλῶσιν, ὅπως βαρύτερον ᾖ τὸ μέρος, ἐν ᾧ ἡ ῥίζα τοῦ ζυγοῦ ἐστὶ, περὶ οὗ Σταγειρίτης ἐν τοῖς Μηχανικοῖς. Λέγεται κανὼν τέταρτον ἀναγωγικῶς, κατὰ πρῶτον τρόπον εἷς καὶ μόνος ζυγοστάτης ἀναφαίρετος τοῦ παντὸς, αὐτὸς ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, ὁ ζυγοσταθμησάμενος, καὶ ποιήσας, καὶ ἀνακαινισάμενος τὰ σύμπαντα τῇ σοφίᾳ, καὶ τῷ θείῳ Πνεύματι. περὶ τούτου φησὶν ὁ μακάριος Παῦλος κεφ, ς'. πρὸς Γαλάτας, ἐμοὶ δὲ (φησὶ) μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι, εἰ μὴ ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. δι' οὗ ἐμοὶ κόσμος ἐσταύρωται, κἀγὼ τῷ κόσμῳ, ἐν γὰρ Χριστῷ Ἰησοῦ οὔτε περιτομή τι ἰσχύει οὔτε ἀκροβυστία, ἀλλὰ καινὴ κτίσις. καὶ ὅσοι τῷ κανόνι τούτῳ στοιχήσουσιν, εἰρήνη ἐπ' αὐτοὺς, καὶ ἔλεος, καὶ ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ τοῦ Θεοῦ. οὗτος ὁ κανὼν πάντας σταθμίζει, μὴ ὅτιγε μόνον Ῥωμαίους, ἢ Ἰουδαίους, ἢ Ἕλληνας, ἀλλὰ πᾶσαν τὴν καινὴν κτίσιν συστοιχουμένην αὐτῷ, καὶ συγκανονιζομένην, εἴτε ἀκρόβυστος εἴη, ἀμέλει πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ὅσα γένη ἀπερίτμητα, εἴτε Ἰουδαῖος, καὶ ὅσοι περιτμητοί. περὶ οὗ Χρυσόστομος πλατύτερον. Λέγεται πέμπτον καὶ κατὰ δεύτερον τρόπον ἀναγωγικῶς κανὼν, ἡ ἁγία αὐτοῦ ἐκκλησία, εἴτε τῶν ἀποστόλων, καὶ τῶν ἀρχιερέων, καὶ πάντων τῶν ἁγίων, καὶ εὐσεβῶν χριστιανῶν κατὰ μετοχὴν τοῦ ἀρχετύπου κανόνος Χριστοῦ, καθ' οὗ τῇ χάριτι, καὶ τὰ ἐντάλματα σταθμίζουσι, καὶ κανονίζουσι κανόνες μηδὲν προστιθέντες, ἢ ἀφελόμενοι παρὰ τοῦ διωρισμένου κανόνος, καὶ παραδόσεως τῶν θείων ἐπαγγελμάτων. τοιοῦτόν ἐστι τὸ πρὸς Κορινθίους κεφ, ι'. τοῦ Χρυσορρήμονος σὺν τῷ μακαρίῳ Παύλῳ λέγοντος, ὥστε ἑκατέρωθεν ἡ ταπεινοφροσύνη αὐτοῦ κατάδηλος, καὶ ὅτι οὐδὲν πλεῖον εἰργάσατο εἶπε, καὶ ὅτι τοῦτο αὐτῷ τῷ Θεῷ ἀνατίθησι. κατὰ γὰρ τὸ

μέτρον, φησὶ, τοῦ κανόνος, οὗ ἐμέρισεν ἡμῖν ὁ Θεὸς μέτρου ἐφικέσθαι ἄχρις καὶ ὑμῶν. καθάπερ Γεωργοῖς ἄμπελον διανέμων, οὕτως ὑμῖν ἀφώρισε. μέχρις οὖν οὗ κατηξιώθημεν φθάσαι, μέχρι τούτου καυχώμεθα. ὅμοιόν ἐστι καὶ τὸ πρὸς Φιλιππησίους κεφ. γ΄. πλὴν εἰς ὃ ἐφθάσαμεν τῷ αὐτῷ στοιχεῖν κανόνι, τὸ αὐτὸ φρονεῖν, ὅπου ὁ θεῖος Χρυσόστομός φησι. καὶ τὰ δόγματα, καὶ τὰ κατορθώματα τῆς πίστεως εἶναι κανόνες τῇ αὐτῇ πίστει, καὶ τῷ αὐτῷ ὅρῳ, ἅματε διορίζειν τὸν κανόνα φησὶν αὐτὸν μὴ δέχεσθαι προσθήκην, ἢ ἀφαίρεσιν. τοιοῦτόν ἐστι καὶ τὸ, κανόνα πίστεως, καὶ εἰκόνα πραότητος, τοῖς ἱεράρχαις ἐγκωμιαζόμενον ἀπολυτίκιον, ἅτινα πάντα μέτρα, καὶ κανόνες εἰσὶν, ἐξηρτημένα τοῦ πρωτοτύπου κανόνος Χριστοῦ κατὰ τὸ μέτρον τῆς πίστεως, εἴτουν τοῦ χαρίσματος τὸν κανόνα. εἴτε τῆς ἀποστολῆς πρὸς τὸν Αὐταπόστολον, εἴτε τῶν Προφητῶν ἐπὶ τὸν ἕνα Αὐτοπροφήτην, εἴτε τῶν Διδασκάλων ἐπὶ τὸν ἕνα, καὶ μόνον Αὐτοδιδάσκαλον Χριστὸν ἀναγομένων,

Λέγεται κατὰ ἕκτον τρόπον κανὼν ἀκανόνιστος κατὰ συγχώρησιν, καὶ παραχώρησιν, διὰ τελειοτέραν σπουδὴν παραχωρούμενος, ὡς ἡ περιτομὴ Τίτου. καίπερ μὴ ἀναγκαία πρὸς εὐσέβειαν, ὡς Παῦλος ς΄. πρὸς Γαλάτας, οὐδὲ γὰρ οἱ περιτεμνόμενοι αὐτοὶ νόμον φυλάττουσιν, ἀλλὰ θέλουσιν ὑμᾶς περιτέμνεσθαι, ἵνα ἐν τῇ ὑμετέρᾳ σαρκὶ καυχήσωνται. ὅσοι θέλουσιν εὐπροσωπῆσαι ἐν σαρκὶ, οὗτοι ἀναγκάζουσιν ὑμᾶς περιτέμνεσθαι, μόνον ἵνα μὴ τῷ Σταυρῷ τοῦ Χριστοῦ διώκωνται. Ἕβδομον, λέγονται κανόνες κατὰ παράχρησιν, καὶ τὰ ἀλλόκοτα δόγματα, καὶ διεφθαρμένα κατορθώματα εἴτε τῶν ἀσεβῶν, καὶ αἱρετικῶν, εἴτε τῶν πιστῶν μὲν, ἐχόντων δὲ διεφθαρμένον βίον. τοιοῦτόν ἐστι τὸ πρὸς Κορινθίους κεφ. ι΄. ἐπιστολῆς β΄. Οὐκ εἰς τὰ ἄμετρα καυχώμενοι ἐν ἀλλοτρίοις κόποις, ἐλπίδα δὲ ἔχοντες, αὐξανομένης τῆς πίστεως ἡμῶν, ἐν ὑμῖν μεγαλυνθῆναι κατὰ τὸν κανόνα, οὐκ ἐν ἀλλοτρίῳ κανόνι εἰς τὰ ἕτοιμα καυχήσασθαι, ὁ δὲ καυχώμενος, ἐν Κυρίῳ καυχάσθω. (καὶ τοῦτό φησιν ἐκ τοῦ Θεοῦ ἡμῖν προσγίνεται.) οὐ γὰρ ὁ ἑαυτὸν συνιστῶν, ἐκεῖνός ἐστι δόκιμος, ἀλλ᾽ ὃν ὁ Κύριος συνίστησιν. Ἰστέον γ΄. ὅτι σκοπὸς λέγεται ἡ αἰτία, καὶ τὸ τέλος, ὃ κινεῖ τι πρὸς τὴν ἐκείνου ἐπίτευξιν, καὶ φυσικῶς μὲν λέγομεν ὅλα τὰ ὄντα κινεῖσθαι πρὸς τὸ αὐτῶν Κέντρον, καὶ τὴν αὐτῶν ἀρχὴν, ἀμέλει τὸ μὲν Πῦρ ἄνω, τὴν δὲ Γῆν κάτω, τὰ μεταξὺ Στοιχεῖα περὶ τὸ μέσον. κατὰ δὲ προαίρεσιν πάλιν φαμὲν τὴν τοῦ καθ᾽ ἑνὸς πρᾶξιν τοῦ ἐπιποθήτου ἐκείνῳ, ἀμέλει τῷ ἐφιεμένῳ πλούτου τὴν εὐτυχίαν, τῷ κινδυνεύοντι τὰ βραβεῖα, τῷ σπουδάζοντι τὴν ἀρετὴν, καὶ τὴν εὐδαιμονίαν. τοιοῦτόν ἐστι καὶ τὸ τοῦ ἡρωϊκῶς ποιητοῦ στιχολογούμενον, τὸ μὲν τὸν κατάσκοπον δηλοῦν, ὡς τὸ, οὐκ ἄλλοιο σκοπὸς ἔσομαι. τὸ δὲ τὴν παρατήρησιν σημαῖνον, καὶ τὴν ἐπίσκεψιν τῆς οἰκιακῆς φροντίδος, ὡς τὸ δμώων σκοπός ἐστι κατὰ μέγαρ᾽ ἡμέτερα. καθ᾽ ὃν τρόπον πρῶτον γενικῶς περιλαμβάνεται μὴ μόνον ὁ σκοπὸς τῶν καθόλου, καὶ μερικῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ ἡ κοινὴ φροντὶς τῶν πολιτειῶν, καὶ τῶν ἐξουσιαστῶν, κἀκ τῆς ποιητικῆς ὑπερτελοῦς φύσεως τῶν ὄντων οὔσης, ὁ Θεὸς τῶν ἐφετῶν τὸ ἀκρότατον, τὸ κινοῦν, καὶ συντηροῦν τὸ σύνολον. περὶ οὗ πλατύτερον Σταγειρίτης ἐν τῷ η΄. τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως καὶ τῶν αὐτοῦ μεταφυσικῶν. Ἢ ἐπαγωγικῶς, καὶ κατὰ δεύτερον τρόπον σκοπὸς λέγεται ὁ Θεὸς, κατὰ τὸν ὀρθόδοξον σκοπὸν τῆς Ἐκκλησίας, καὶ τὸν λόγον τῆς δημιουργίας, ὡς κινῶν τὰ πάντα, καὶ πᾶσι φυσικῶς ἐγκατασπείρων δύναμιν τοῦ εἶναι Θεὸν, διατάττοντα, καὶ συντηροῦντα, καὶ σώζοντα τὸ σύνολον, περὶ οὗ Δαμασκηνὸς πλατύτερον βιβλ. α΄. κεφ. γ΄. καὶ δ΄.

ἐν τῇ

ἐν τῇ ἐκδόσει τῆς αὐτοῦ ὀρθοδόξου πίστεως. Τρίτον δὲ πάλιν κατὰ τὸν λόγον τῆς οἰκονομίας λέγεται κατάσκοπος, καθ᾽ ὃν ἄλλος δεύτερος ἀσύγκριτος αὐτὸς ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ ἐλθὼν εἰς τὸν κόσμον ἐν ὁμοιώματι σαρκὸς χωρὶς ἁμαρτίας ἀνακαλέσασθαι τὴν πλανηθεῖσαν φύσιν τῶν ἀνθρώπων, ἥτις κατενεχθεῖσα τῇ ἁμαρτίᾳ τοῦ πρωτοπλάστου, καὶ καταδουλωθεῖσα τῇ εἰδωλολατρείᾳ τοῦ τέλους τῆς ἀπωλείας, ἐρραντίσθη, καὶ ἐκαθαρίσθη, τῷ λουτρῷ τῆς Παλιγγενεσίας, καὶ τῷ αἵματι τῆς ἐπὶ σταυροῦ ἀνασκολοπισθείσης Σωτηρίας ἡμῶν συνεγειράσης ἡμᾶς, καὶ μετακαλεσάσης τῇ ἀναστάσει αὐτῆς ἐκ τοῦ σκότους τῆς ἀγνοίας εἰς τὸ φῶς τῆς θεογνωσίας. περὶ τούτου τοῦ φύλακος, καὶ σκοποῦ ὑμνῳδεῖ ἡ Ἐκκλησία σὺν τῷ θεηγόρῳ Ἀββακοὺμ, καὶ τῷ θεολόγῳ Γρηγορίῳ. ἐπὶ τῆς θείας φυλακῆς τῇ δεδομένῃ ἐξουσίᾳ, καὶ θεωρίᾳ τοῦ Πνεύματος, ὁ θεηγόρος Ἀββακοὺμ στήτω μεθ᾽ ἡμῶν, καὶ δεικνύτω φαεσφόρον Ἄγγελον διαπρυσίως λέγοντα σήμερον σωτηρία τῷ κόσμῳ, ὅτι ἀνέστη Χριστὸς ὡς παντοδύναμος. οὗτός ἐστιν ὁ προεικονιζόμενος Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ ὁ ἀποστείλας κατασκόπους ἐνδεδυμένους, καὶ κατεσφραγισμένους τῇ αὐτοῦ χάριτι πρὸς ἐπανάκλησιν Ῥαὰβ τῆς πόρνης, ἐκπορνευθείσης τῇ εἰδωλολατρείᾳ, σωθείσης δὲ διὰ τὴν φιλοξενίαν, καὶ δεξίωσιν τοῦ ἐλθόντος καλέσαι μὴ δικαίους, ἀλλ᾽ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν, ὁ καὶ δεδωκὼς αὐτῇ τεκμήριον σωτήριον οὐ σπαρτίον κόκκινον, ἀλλὰ τὸν ζυγὸν τοῦ Σταυροῦ, ἐφ᾽ ᾧ ζυγοσταθμισθεὶς οὐ διὰ μολυβδαίας παραχρήσεως, ἢ ξύλου τοῦ γινώσκειν καλὸν, καὶ πονηρὸν, ἀλλὰ χρυσῆς πλάστιγγος κεκαθαρμένης ἑπταπλασίως ὅλοις τοῖς χαρίσμασι τοῦ ἀναμαρτήτου Πνεύματος, καὶ ξύλον ζωῆς ἀνυπεύθυνον τῇ δικαιοσύνῃ τοῦ θανάτου ἐδικαίωσε τὴν ἀπονεκρωθεῖσαν φύσιν τοῦ προπάτορος Ἀδὰμ, περὶ οὗ Θεοδώρητος ἐν τοῖς περὶ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ. Κατὰ δ΄. τρόπον πάλιν σκοποὶ λέγονται οἱ Ποιμένες, καὶ οἱ Ἀρχιερεῖς, καὶ ἕκαστος κατὰ τὸ ἀνάλογον τοῦ χαρίσματος αὐτῶν, εἴτε ἐπισκοπῆς, εἴτε ἀρχιεπισκοπῆς, τοὔνομα τοῦ σκοποῦ γενικῶς λαμβανόμενον, ὡς τιθέμενοι, καὶ κληθέντες ὑπὸ τοῦ πρωτοτύπου σκοποῦ εἰς τὴν διακονίαν ταύτην ἐπιμελεῖσθαι, καὶ φροντίζειν τοῦ ποιμνίου τοῦ Χριστοῦ, ἐφ᾽ ᾧ ἔθετο τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπισκόπους αὐτοῦ κατὰ τὸν μακάριον Παῦλον, τὸν Χρυσορρήμονα, καὶ Ἰεζεκιὴλ τὸν προφήτην.

Λέγεται ε΄. σκοπὸς καὶ ἕκαστος χριστιανὸς, καθὸ διὰ τῆς ἱκανοπεποιημένης αὐτῷ θελήσεως ἐνισχυομένης τῇ ἱκανοποιητικῇ, καὶ προηγουμένῃ θελήσει τοῦ Θεοῦ ἐπιμελεῖται τῆς αὐτοῦ ψυχῆς, καὶ φροντίζει τῆς ἰδίας σωτηρίας, τὸ δὴ λεγόμενον, καὶ εὐαγγελιζόμενον ἀποστολικῶς, καὶ εὐαγγελικῶς, ὑμεῖς οἱ Πνευματικοὶ καταρτίζετε τὸν τοιοῦτον ἐν Πνεύματι πραότητος σκοπῶν σεαυτὸν, μὴ καὶ σὺ πειρασθῇς. πάλιν σκόπει οὖν μὴ τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ, σκότος ἐστὶν, ἀμέλει κακόνους, καὶ βασκαίνων τὸ καλὸν, ὡς οἱ ἀγνώμονες Ἰουδαῖοι, κατὰ τὸν Βουλγαρίας Θεοφύλακτον ἐν τῷ κατὰ Λουκᾶν κεφ. ια΄. Λέγεται ς΄. σκοπὸς ἡ ἀκριβὴς, καὶ περίεργος καταμάθησις, καὶ ἡ ἐπεξεργαστικὴ διέρευνα τῶν πραγμάτων, καὶ τῶν θεωρημάτων, ὅστις οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν, ὅτι μήγε ὁ ἐν θεωρίᾳ, καὶ πράξει νοὸς, ἡ ὁμομήτριος, καὶ ὁμοπάτωρ ξυνωρὶς, καὶ φιλαδελφία ἀκέραιος ἡ Μάρθα, καὶ ἡ Μαρία, ἡ μὲν θεωροῦσα τὰ πραττόμενα πλείονα, ἡ δὲ τελειοῦσα τὰ θεωρούμενα τελεώτατα, περὶ ὧν Γρηγόριος.

Πρᾶξιν προτιμήσειας, ἢ θεωρίαν,
Ὄψις τελείων ἔργον ἡ δὲ πλειόνων.
Ἄμφω μὲν εἰσι δεξιαί τε, καὶ φίλαι.

Θβ Σὺ δὲ

Σὺ δὲ πρὸς ἣν πέφυκας ἐκτείνου πλέον.

Περὶ τούτου τοῦ σκοποῦ τὸ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς ἐπιστέλλει Ῥωμαίοις κεφ. ις΄. λέγον· παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς ἀδελφοὶ σκοπεῖν τοὺς τὰς διχοστασίας καὶ τὰ σκάνδαλα, παρὰ τὴν διδαχὴν, ἣν ὑμεῖς ἐμάθετε, ποιοῦντας, καὶ ἐκκλίνατε ἀπ᾽ αὐτῶν· οἱ γὰρ τοιοῦτοι τῷ Κυρίῳ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ οὐ δουλεύουσιν, ἀλλὰ τῇ ἑαυτῶν κοιλίᾳ. καὶ διὰ τῆς χρηστολογίας, καὶ εὐλογίας ἐξαπατῶσι τὰς καρδίας τῶν ἀκάκων. Ἣν παραίνεσιν φησὶν ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος γίγνεσθαι πρὸς τοῦ μακαρίου Παύλου οὐκ ἐν τάξει συμβουλῆς, ἀλλ᾽ ἱκέτου τοῖς Ῥωμαίοις, ὃς καὶ ποιεῖ ἐναγωνίους περιεργάζεσθαι μετὰ ἀκριβείας, καὶ καταμανθάνειν, καὶ διερευνᾶσθαι τοὺς τὰς διχοστασίας, καὶ τὰ σκάνδαλα ποιοῦντας παρὰ τὴν διδαχὴν τῶν Ἀποστόλων, δεικνὺς τὸ δολερὸν τῶν ἐπηρεαζόντων, ἐχόντων τὴν χρηστολογίαν, καὶ τὴν εὐλογίαν μέχρι ῥημάτων μόνον, τὴν δὲ διάνοιαν οὐ τοιαύτην, ἀλλὰ δόλου γέμουσαν.

Λέγεται ζ΄. σκοπὸς αὐτὸς ὁ ἀπέραντος, καὶ ἀκατάληπτος νοῦς τῆς θείας ὁράσεως, καὶ τῆς καθ᾽ ὑπὲρ ἔννοιαν ἀποκαλύψεως, καὶ ἐπιγνώσεως, τὸ ἐφετὸν τὸ ἀκρότατον, καὶ ἡ ὑπερκειμένη ἀδιάβατος γνῶσις τοῦ Θεοῦ, ἐφ᾽ ἣν ὡς εἰς τέλος τελικώτατον πάντα τὰ ὄντα τῷ λόγῳ τῆς φύσεως, καὶ τῆς χάριτος κινεῖται, καὶ ὑποτάσσεται, ἐφ᾽ ὃν ἡ κατ᾽ ἀρετὴν τελειότης, καὶ εὐδαίμων σπουδὴ σπεύδει, καὶ σπουδάζει παρὰ τῶν εὐσεβῶν ἐνεργουμένη καταλαβεῖν τι τῆς αὐτοῦ, καὶ ἐκεῖθεν ἐκχεομένης ἐλλάμψεως, ὡσανεί τινων δρομέων πολλὰς, καὶ συνεχεῖς διαύλους ἀπαρτιζόντων ἐπὶ τοῖς ἔμπροσθεν ἐπεκτεινομένων, τῶν ὄπισθεν δὲ ἐπιλανθανομένων, ἄχρις ὅτου ἐπὶ τὸ τέρμα τῆς εἰς Θεὸν ἀναβάσεως, καὶ λήξεως φθάσειεν, καὶ καταντήσειεν, ἥτις ἐστὶν ἡ βασιλεία αὐτοῦ ἡ αἰώνιος, συμπαρεκτεινομένη τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ εἰς τοὺς ἀπεράντους, καὶ ἀκαταλύτους αἰῶνας κατὰ Χρυσόστομον, καὶ Οἰκουμένιον ἐξηγουμένους τὸ πρὸς Φιλιππησίους κεφ. γ΄. οὐχ ὅτι ἤδη ἔλαβον, ἢ ἤδη τετελείωμαι, λέγοντος τοῦ μακαρίου Παύλου, διώκω δὲ εἰ καὶ καταλάβω, ἐφ᾽ ᾧ καὶ κατελήφθην ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ Ἰησοῦ. ἀδελφοὶ ἐγὼ ἐμαυτὸν οὔπω λογίζομαι κατειληφέναι. ἓν δὲ τὰ μὲν ὀπίσω ἐπιλανθανόμενος, τοῖς δὲ ἔμπροσθεν ἐπεκτεινόμενος, κατὰ σκοπὸν διώκω ἐπὶ τὸ βραβεῖον τῆς ἄνω κλήσεως τοῦ Θεοῦ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ᾧ συνεῖναι ἐπιποθῶ διὰ τῆς ἀναλύσεως τοῦ ἰδίου σώματος, ἐπιμένειν δὲ τῇ σαρκὶ ἀναγκαιότερον διὰ τὴν ὠφέλειαν, καὶ καρποφορίαν τῆς εὐσεβείας, καὶ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως, καὶ δικαιοσύνης, ὅσον γὰρ προστίθει ὁ σκοπὸς τοῦ ἔργου, καὶ ἡ σπουδὴ τῆς ἀρετῆς, καὶ τὸ συνεχὲς τῆς εὐποιΐας, καὶ ἐπίμονον τῆς εὐπραξίας, πάντα ταῦτα κατορθώματα ἕνεκεν τοῦ τέλους, τοσοῦτον ἐπιδοθήσεται καὶ ὁ ἀμαράντινος στέφανος, καὶ ἡ διάμειψις τῆς θείας ἀποκαλύψεως, καὶ ὁράσεως εἴτε ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, εἴτε ἐν τῷ μέλλοντι, ὁ γὰρ δίκαιος κριτὴς ἑκάστῳ ἀποδίδωσι κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ, καίπερ κατὰ τὴν ἀπολελυμένην αὐτοῦ δύναμιν, καὶ χάριτα ἀνίστησιν ἐκ τῶν λίθων σπέρμα τῷ Ἀβραὰμ, καὶ τὸν πρῶτον ποιεῖ ἔσχατον, καὶ τὸν τῆς ἑνδεκάτης δέχεται, ὥσπερ καὶ τὸν ἐκ τῆς πρώτης, τούτῳ διδόμενος, καὶ ἐκείνῳ χαριζόμενος.

Λέγεται ὄγδοον σκοπὸς τῆς θείας γραφῆς, καὶ τῶν θεοπνεύστων Πατέρων, ὡσανεὶ καὶ τῶν θεοκηρύκων Ἀποστόλων, καὶ διδασκάλων οἰκουμενικῶν τῆς ἁγίας θεονύμφου Ἐκκλησίας, αὐτὸ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, τὸ ὁδηγοῦν, καὶ διδάσκον πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν, καὶ ὅταν δὲ προσφέρωσιν ὑμᾶς ἐπὶ τὰς συναγωγὰς, καὶ τὰς ἀρχὰς, καὶ ἐξουσίας μὴ μεριμνᾶτε πῶς, ἢ τί ἀπολογήσησθε, ἢ τί εἴπητε, τὸ γὰρ ἅγιον Πνεῦμα διδάξει ὑμᾶς ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ, ἃ δεῖ εἰπεῖν, πᾶς

γὰρ ὃς ἐρεῖ λόγον εἰς τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἀφεθήσεται αὐτῷ, τῷ δὲ εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα βλασφημήσαντι οὐκ ἀφεθήσεται). ὥστε ἡ ἀνθρωπίνη διάνοια προηγουμένως δεῖται τοῦ θείου Πνεύματος εἰς τὸ κανονίζειν, καὶ ἐξετάζειν, καὶ διερευνᾶν ἑπομένως τὰ τῆς θεοπνεύστου γραφῆς. ἣν ὁ παρερμηνεύων παρὰ τὴν χάριτα τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐγκαυχώμενος τοῖς ἰδίοις μόνον φιλοπονήμασιν, ὑπόδικος γίγνεται τῷ βλασφημοῦντι εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὅπερ μετὰ τὴν ἀνάβασιν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ κατέβη ἐπὶ τοὺς Ἀποστόλους, καὶ ὡδήγησε τὴν οἰκουμένην εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἀλληλοδιαδόχως ὁδηγεῖ πάντας τοὺς πιστεύοντας εἰς τὸν καταπέμψαντα αὐτὸ Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, δι᾽ ὃ οὐκ ἀπορφανιζόμεθα τῆς αὐτοῦ Πατρικῆς εὐλογίας, καὶ τοῦ ἀνεικάστου σκοποῦ τῆς αὐτοῦ φιλανθρωπίας, θαρροῦντες τῇ αὐτοῦ παρακλήσει, καὶ μὴ τῇ εἰς ἀνθρωπίνην, καὶ σαρκικὴν θέλησιν. καὶ παραμυθίαν, δι᾽ ἣν ἐπικατάρατος γίγνεται, ὁ ἐλπίζων ἐπ᾽ ἄνθρωπον. Τέως ἔνατον λέγεται σκοπὸς καὶ ὁ νοῦς ὁ Ἀσύρειος, ἀμέλει ὁ Διάβολος, τὸ τέλος τῆς ἀπωλείας, καὶ πάντες οἱ Αἱρετικοὶ, καὶ ἀσεβεῖς στρεβλοῦντες, καὶ παρερμηνεύοντες ἄνευ τῆς Πνευματικῆς ἀγάπης τὰ θεοπαράδοτα, καὶ θεόγραφα λόγια αὐτῆς, θαρροῦντες μὴ τῇ ὁδηγίᾳ, καὶ τῷ σκοπῷ, καὶ τῇ ἀποκαλύψει τοῦ παναγίου Πνεύματος, ἀλλὰ τῷ αὐτῶν βουλήματι, ἱεροσυλοῦντες τὰ θεῖα λόγια σφετερίζουσι, καὶ ἰδιοποιοῦσι τὸν ἀπερίληπτον σκοπὸν, καὶ ἀκατάληπτον θέλησιν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τὴν κοινὴν εὐεργεσίαν, καὶ χάριτα. ὁ γὰρ σκοπὸς ἐχρημάτισε πάσης ἀνεικάστου, καὶ ἀκαταλήπτου φιλανθρωπίας ὑπὲρ πάντων, καὶ κοινῇ, καὶ μὴ περιγραφόμενος μόνον τοῖς ἐν Ῥώμῃ τῇ χάριτι, καίπερ τῷ σώματι συγκαταβαίνει κατὰ διαφόρους τόπους, πανταχοῦ τῆς αὐτοῦ θείας χάριτος μὴ ἐκλειπούσης. εἰ γὰρ ὁ Ἥλιος καθ᾽ ὑπόθεσιν τῷ σώματι ἐπὶ τῷ τοξότῃ περιστρεφόμενος, ἡ ἡλιακὴ ἀκτινοβολία, καὶ τὸ ἀπαύγασμα ἀκράτητόν ἐστι διαχεῖσθαι, ὑπερχεῖσθαι καὶ ἐπιπίμπλασθαι πάσῃ τῇ φαινομένῃ διακοσμήσει, πόσῳ μᾶλλον ἡ χάρις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἡ Πατρικὴ φωτοφάνεια, καὶ τὸ Πατροκίνητον Φῶς οὐχ ὑπερχυθήσεται), καὶ πληρώσει πᾶσαν τὴν κτίσιν, ὅσην ὁρατήν τε, καὶ ἀόρατον, κατὰ τὸ ἀνάλογον τῆς Πίστεως αὐτῶν, ἀλλὰ περικλεισθήσεται τοῖς ἐν Ῥώμῃ, καὶ τῷ σκοπῷ, καὶ τῇ διανοίᾳ τοῦ Πάππα καταναγκασθήσεται, καὶ βιασθήσεται; πόρρω τῆς ἀληθείας τοῦ Πνεύματος τῷ ὄντι δοκῶ μοι ἀσυμφαλίκτως οἱ τοιοῦτοι σκοποὶ, καὶ μὴ μόνον ἐμοὶ, ἀλλὰ καὶ παντὶ τῷ στοιχουμένῳ τῷ κανόνι τοῦ θείου Πνεύματος, οἷς ἀποκαλυφθήσεται ὡς ἐχθροῖς τοῦ Σταυροῦ ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς αὐτοῦ, καὶ πᾶσι τοῖς φρονοῦσι παρ᾽ ὃ δεῖ φρονεῖν, ὧν τὸ τέλος ἀπώλεια, ὧν ὁ Θεὸς ἡ κοιλία, καὶ ᾅδης ὁ παμφάγος, καὶ ἡ δόξα ἐν τῇ αἰσχύνῃ αὐτῶν. οἱ τὰ ἐπίγεια φρονοῦντες, καὶ μεγαλορρημονοῦντες καταλαμβάνειν τὴν Θείαν οὐσίαν, τὴν ἀκατάληπτον Ἀγεννησίαν τοῦ Πατρὸς, Γέννησιν τοῦ Υἱοῦ, Ἐκπόρευσιν τοῦ παναγίου Πνεύματος, κατ᾽ Εὐνομίους, καὶ Ἀρειανοὺς, καὶ Μακεδονίους. τούτων οὕτως προϋποτιθεμένων πρόδηλον, ὅτι ξύλον ἔχει γνώσεως τοῦ γινώσκειν καλὸν, καὶ πονηρὸν ὁ προτιθέμενος παραγνώμων ὑπὸ τοῦ ἀντιδίκου ὡς παρακρούων τὸ Σπάρτιον τοῦ Ζυγοστασίου διὰ τοῦ Μολύβδου, καὶ τοῦ συγκεκαλυμμένου Ὄζου, οὗ καὶ οἱ μεταλαμβάνοντες ζημιοῦνται τὴν Θεοσέβειαν τοῖς Ἀλευροπώλαις φρονοῦσιν ἀνθρώποις Ὑλικὰ διανοήματα, καὶ μὴ Πνευματικὰ φρονήματα. διὸ καὶ ἐλέγχονται τοῖς Πνευματικοῖς, καὶ ἀντ᾽ ἐκείνου τοῦ παραγνώμονος προτίθεται ὁ ὀρθοδοξότατος, καὶ ἀφελέστατος γνώμων τῆς Ὀρθοδοξίας...

Πρῶτον διότι ὁ σκοπὸς, καὶ ὁ νοῦς τοῦ Κυρίου οὐ σαφηνίζεται, καὶ καταλαμβάνεται παρ' ὅστις οὖν εἴη ὁ ἄπειρος, καὶ ἀκατάληπτος ὑπὸ τῶν ἀνθρωπίνων φρονημάτων, καὶ θελημάτων, εἰ μὴ ὅστις ᾖ ὁ ἀποκαλυφθεὶς τῇ χάριτι τοῦ παναγίου Πνεύματος. καὶ γὰρ ὁ Πατὴρ ἀποκαλύπτει τὸν Υἱὸν, μακάριος εἶ Σίμων Βὰρ Ἰωνᾶ, ὅτι σὰρξ, καὶ αἷμα οὐκ ἀπεκάλυψέ σοι, ἀλλ' ὁ Πατήρ μου ὁ ἐν τοῖς Οὐρανοῖς. καὶ ὁ Υἱὸς ἀποκαλύπτει τὸν Πατέρα, ὁ ἑωρακὼς ἐμὲ ἑώρακε τὸν Πατέρα, καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἀποκαλύπτει πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν, καὶ τὸν Πατέρα, καὶ τὸν Υἱὸν, ἐκεῖνος γάρ φησι μαρτυρήσει περὶ ἐμοῦ, καὶ ὁδηγήσει ὑμᾶς εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν. ὥστε νοῦν Κυρίου τίς ἔγνω τῶν ἀνθρώπων, ἢ τίς σύμβουλος αὐτοῦ ἐγένετο; αὐτὸς γὰρ τὰ ἑαυτοῦ οἶδε μόνος, καὶ αὐτάρκης ὢν τῇ ἰδίᾳ Σοφίᾳ, καὶ θελήσει, παρ' ἑτέρου οὔτε σοφίζεται, ἢ ἐνδεὴς ἐστὶ συμβουλῆς. οὐδενὶ γὰρ χρεωστῶν [illegible], καὶ παρέχεται τὴν δωρεὰν, ὡς Χρυσόστομος διαλαμβάνει ἐν τῇ πρὸς Κορινθίους. καὶ πάλιν ἐν τῷ β'. κεφ. τίς ἔγνω νοῦν Κυρίου, ὃς συμβιβάσει αὐτὸν, καὶ εἰ τὰ τοῦ Ἀνθρώπου οὐδεὶς οἶδεν, εἰ μὴ τὸ Πνεῦμα τὸ ἐν αὐτῷ, πόσῳ μᾶλλον τὰ τοῦ Θεοῦ καταλήψεται δίχα τῆς Πνευματικῆς ἀποκαλύψεως, οὗ τὰ κρίματα ἄβυσσος πολλὴ, καὶ ἡ σοφία αὐτοῦ ἀνεξιχνίαστος. Δεύτερον, ὅτι μὴ μόνον δι' ἀξίων Ὀργάνων, καὶ Ἀρχηγῶν ἐνήργησεν ἡ χάρις εἰς σωτηρίαν τοῦ Ποιμνίου, καὶ τοῦ Λαοῦ, ὡς διὰ Μωϋσέως, Ἀαρὼν, καὶ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ, ἀλλὰ καὶ δι' ἀναξίων, οὐχὶ τῷ λόγῳ τοῦ διεφθαρμένου βίου μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ σκοπῷ, καὶ τῇ θελήσει τῆς πονηρᾶς διανοίας, καὶ τῷ σεβάσματι. καὶ μαρτυροῦσι Ναβουχοδονόσορ, Φαραὼ, Βαλαὰμ, καὶ πίστεως, καὶ πολιτείας ἀρίστης ἀλλοτριώτατοι, κατὰ Χρυσορρήμονα ὁμιλίᾳ κδ'. ἐν τῷ κατὰ Ματθαῖον. πρὸς τούτοις ἐπιμαρτυροῦσι Καϊάφας, καὶ οἱ συναχθέντες Ἀρχιερεῖς, καὶ Φαρισαῖοι εἰς κατάκρισιν ἄδικον κατὰ τοῦ Χριστοῦ τῆς ἀληθείας, οἵτινες καὶ ἄκοντες Προεφήτευσαν τὴν κοινὴν Σωτηρίαν, καὶ ἀπολύτρωσιν τῶν Ἀνθρώπων, τὸ γὰρ εἰπεῖν τὸν Καϊάφαν πρὸς τὸν λαὸν, ὑμεῖς οὐκ οἴδατε, ὅτι συμφέρει ὑμῖν, ἵνα εἷς Ἄνθρωπος ἀποθάνῃ ὑπὲρ τοῦ Λαοῦ, καὶ μὴ ὅλον τὸ Ἔθνος ἀπόληται; τοῦτο δὲ οὐκ εἶπεν ἀφ' ἑαυτοῦ, πρόδηλόν ἐστιν αὐτὸν προειπεῖν τὸν τοῦ Χριστοῦ θάνατον πρόξενον γεγονέναι τῆς κοινῆς Σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων πεπονθότος ὑπὲρ πάντων, καὶ τοῦτο ὑποφητευθῆναι ἐξ ἐκείνου, μήτε διὰ τῆς κατ' αὐτὸν πίστεως τῆς εἰς Χριστὸν, μήτε ἐξ ἀγαθοῦ σκοποῦ, ἀλλ' ἐκ πονηρᾶς διανοίας προλεχθῆναι μετατραπείσης τῇ ἰσχυροτάτῃ δυνάμει τοῦ παναγίου Πνεύματος. διόφησι ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος κεφ. ιβ'. ἐν ταῖς κατὰ Ἰωάννην ὁμιλίαις, ὅρα πόση τοῦ Πνεύματος ἡ δύναμις ἀπὸ διανοίας πονηρᾶς ἴσχυσε ῥήματα προενεγκεῖν προφητείας γέμοντα θαυμαστῆς, ὡσαύτως Βουλγαρέως ἐν τῷ αὐτῷ, τὰ ὅμοια προρρηθῆναι αὐτοῖς, ὥστε ἡ ἐσχάτη πλάνη χείρων τῆς πρώτης, διότι ἀσφαλίσαντες τὸν τάφον τοῦ Κυρίου καὶ διὰ Κουστωδίας, καὶ διὰ σφραγῖδος ἀνέστη τεκμηρίως ὁ φυλαχθεὶς, καὶ σφραγισθεὶς, τῶν σφραγίδων μὴ λυθεισῶν, καὶ τῶν φυλάκων μὴ καταλειφθέντων τοῦ Κυρίου τὴν ἔγερσιν, ἀλλὰ πεσούσης τῆς πλάνης ἐπ' αὐτῆς, καὶ ἄκουσα ἡ αὐτὴ Παρασκευὴ συνηγορεῖ, διόφησι καὶ ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος κεφ. κζ'. ἐν τῷ κατὰ Ματθαῖον ὁμιλίᾳ πθ'. συμπίπτει πανταχοῦ ἡ πλάνη, καὶ τῇ ἀληθείᾳ ἄκουσα συνηγορεῖ, ἡ γὰρ χάρις, καὶ ἡ θέλησις, τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ ὑπὸ καταναγκάζεται τῇ βουλήσει, θελήσει, καὶ διανοίᾳ

πονηρᾷ

πονηρᾷ τοῦ ὀργάνου, δι' οὗ ἐνεργεῖ εἴτε συντεταγμένως, καὶ καθ' ὑπακοὴν, ὡς διὰ τῆς χρυσῆς σφραγῖδος, καὶ ἀγαθῆς προαιρέσεως, εἴτε ἀποτεταγμένως, ὡς διὰ τῆς Μολυβδαίας σφραγῖδος, καὶ μοχθηρᾶς ἀποκλείσεως, καίπερ πονηρίας γεμούσης. οἶδε γὰρ ἡ ἄπειρος σοφία τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐκ πονηρῶν ἡνίκα βούλεται, καὶ ἀναξίων ὀργάνων ἐνεργῆσαι τὸ καλὸν, καὶ τὸ ἀγαθὸν, ἐπειδήπερ ὅπερ πονηρὸν διανόημα παρεχρήσατο ὁ κακομήχανος Διάβολος διὰ τοῦ ξύλου τοῦ γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρὸν, παραχρησάμενος τὴν δικαίαν πλάστιγγα τοῦ Θεοῦ εἰς ἀπώλειαν τῶν Πρωτοπλάστων, ἐξαπατηθέντων γενήσεσθαι θεοὺς, τοῦτο αὐτὸ ἐπεξεργάσθη τοιοῦτον, καίπερ ἐξ ἀρχεγόνου κακίας προβέβληται. Ἐψεύσθη γὰρ (ὑμνωδεῖ ἡ Ἐκκλησία) πάλαι Ἀδὰμ, καὶ Θεὸς ἐπιθυμήσας οὐ γέγονεν, ἄνθρωπος γίνεται Θεὸς, ἵνα Θεὸν τὸν Ἀδὰμ ἀπεργάσηται. καὶ πάλιν, Πεπλάνηται ὁ πλάνος, ὁ πλανηθεὶς λυτροῦται, Σοφίᾳ σῇ Θεέ μου. Καὶ εἰ εἴποι τις κατὰ τὸν μακάριον Παῦλον, ὅτι ἡμεῖς νοῦν Χριστοῦ ἔχομεν, ἄρα ἴσμεν πάντα τὰ ὅσα οἶδε, καὶ ἐπίσταται ὁ Χριστὸς τέλειος ἐν Ἀνθρωπότητι, καὶ Θεότητι. φαμὲν πόρρω τοῦ σκοποῦ, καὶ τῆς Θεοπνεύστου ἀληθείας τῶν θείων Πατέρων, ὁ ὑπεναντίος συνάγει τὸ ἑπόμενον ἐκ τοῦ ἡγουμένου. διότι τὸ λέγειν τὸν μακάριον Παῦλον, ἡμεῖς νοῦν Χριστοῦ ἔχομεν, ἐστὶ τὸ ἔχειν αὐτὸν Πνευματικῶς, ἀμέλει ὡς Πνευματικοὶ ἀποκαλυφθέντες κτώμεθα ἐπεισάκτως, καὶ ἐπικτήτως τὰ ἐν τῷ νῷ τοῦ Χριστοῦ γινώσκοντες διὰ τῆς χάριτος τοῦ ὁδηγοῦντος εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν, ἅπερ αὐτὸ κατὰ τὸ ἰδιοβούλητον ἀδιαίρετον τῆς μακαρίας Τριάδος, καὶ μιᾶς θελήσεως ἀπεκάλυψε τοῖς αἰχμαλωτιζομένοις πᾶν νόημα εἰς Χριστὸν, ἐνίοτε δὲ κατὰ θείαν ἀνοχὴν καὶ τοῖς Ἱεροσυλοῦσι, καὶ σφετεριζομένοις τὸ θεῖον θέλημα, κρίμασιν οἷς οἶδεν αὐτὸς καὶ μόνος ὁ Θεὸς, μέντοιγε οὐ φησὶν, ὅτι πάντα ὅσα οἶδεν ἔχων τοὺς θησαυροὺς τῆς ἀκαταλήπτου σοφίας ἴσμεν καὶ ἡμεῖς, ἀλλ' ὅτι πάντα ἃ οἴδαμεν, τοῦ νοὸς ἐκείνου εἰσὶ πάντα, ὡς διδάξαντος, καὶ ὁδηγήσαντος ἡμᾶς τῷ Πνεύματι τῆς ἀληθείας, καὶ μὴ τοῖς ἀνθρωπίνοις θελήμασι κατὰ τὸν θεῖον Χρυσορρήμονα, καὶ Οἰκουμένιον ἐξηγουμένους τὸ β'. κεφ. τῆς πρὸς Κορινθίους, καὶ γὰρ πᾶσαι αἱ Θεολογικαὶ ἐκφαντορίαι, εἴτε ἐμμέσως, εἴτε ἀμέσως παρὰ τοῦ Θεοῦ ἐξήρτηνται, καὶ ἀπορρέονται τοῖς ὑφειμένοις εἴτε Ἀγγέλοις, εἴτε Ἀνθρώποις, κατὰ τὸν Ἀρεοπαγίτην Διονύσιον. διὸ μὴ μόνον τοῖς πάλαι Πατριάρχαις, καὶ ἁγίοις ἐμφανίζονται Σεραφὶμ, Ἄγγελοι παριστάνοντες τὰς θείας ὁράσεις, ἀλλὰ καὶ Ἅγιοι αὐτὸ τοῦτο τελεσιουργοῦσιν, ὡς Χρυσοστόμῳ καθορωμένων αὐτῷ τῶν Πρωτοκορυφαίων Ἀποστόλων Πέτρου, Παύλου, καὶ Ἰωάννου, τοῦ μὲν ἐγχειρίζοντος αὐτῷ τὸ Εὐαγγέλιον, τοῦ δὲ τὰς κλεῖς, τοῦ δὲ ἐνηχοῦντος τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ τὴν μεθερμήνευσιν τῶν αὐτοῦ θεοπνεύστων Ἐπιστολῶν. Καταβληθήτω τοίνυν ὁ τύφος, καὶ ὁ ψυχικὸς λογισμὸς ὁ μὴ δεχόμενος τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ θείου Πνεύματος, καὶ στερεωθήτω τὸ πάγιον, στερρὸν, καὶ ἀνένδοτον τοῦ Πατρικοῦ, καὶ Πνευματικοῦ νοὸς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ὃν οἱ ἔχοντες σὺν Πατρὶ, καὶ Πνεύματι ἀχώριστον εἴτε Ἐκκλησία αὐτοῦ, εἴτε Πατέρες οὐκ ἀποπίπτουσι τῆς ἀληθοῦς ἑρμηνείας τῶν θείων ἀποκαλύψεων, Θεοπαραδότων λογίων, καὶ ἐμφάσεων τῆς πνευματηχήτου, καὶ Θεοπνεύστου γραφῆς, ὡς στοιχοῦμενοι, καὶ φρονοῦντες τὸν αὐτοῦ κανόνα, καὶ ὅρον, καὶ σκοπὸν τῆς μιᾶς Πίστεως ἀδιαίρετον, καὶ τὸ αὐτὸ φρόνημα τοῦ παναγίου Πνεύματος, τὴν πρὸς ἀλλήλους ὁμόνοιαν, καὶ ἀγάπην, δι' ἧς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ὁ Θεὸς, καὶ Πατὴρ ἀποκαλύπτει τὴν γνῶσιν τῶν χαρισμάτων αὐτοῦ,

οὐ τὸ

οὐ τὸ Πνεῦμα γὰρ τοῦ κόσμου ἐλάβομεν, ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα τὸ ἐκ τοῦ Θεοῦ, ἵνα εἴδωμεν τὰ ὑπὸ Θεοῦ χαρισθέντα ἡμῖν. Ἡμεῖς τοιοῦτον κανόνα, καὶ σκοπὸν πεφυσιωμένον, καὶ συγκεκαλυμμένον ὑπουλότητι, καὶ κωμῳδοῦντα δοκησισοφίᾳ, καὶ καυχώμενον ἰδίᾳ φιλοπονίᾳ, καὶ φιλαυτίᾳ, καὶ μὴ τῇ ἀγάπῃ τοῦ Πνεύματος, καὶ τῇ συνεργούσῃ χάριτι, οὐδέποτε ἐλάβομεν. Οὐκ ἐγὼ φημὶ μόνος, ἀλλ' ἡ χάρις ἡ σὺν ἐμοί. ἄμφω γὰρ ἐπιζητοῦνται ὅ, τε χορηγὸς Θεὸς, καὶ τὸ δεχόμενον ἀγγεῖον ἐπὶ τὸ κανονίζειν τὰ θεῖα ῥήματα, μᾶλλον δὲ τὰ πλεῖστα ἡ ἄνωθεν ῥοπή. εἰ γὰρ ὁ μείζων Κύκλος περιέχει τὸ ἐλάσσονα, πόσῳ μᾶλλον πραχθήσεταί τι, ἢ κινηθήσεται, ἢ κανονισθήσεται χωρὶς τοῦ ἀπεριέκτου κυκλοειδοῦς θείου ἔρωτος, τοῦ κινοῦντος τὰ σύμπαντα αὐτοκινήτως, κατὰ τὸν Ἀρεοπαγίτην Διονύσιον ἐν τῷ περὶ θείων ὀνομάτων. τοιοῦτος λοιπὸν κανὼν μηδέποτε παραδοθεὶς, ἢ παραληφθεὶς, ἢ γνωσθεὶς, ἢ ἀποκαλυφθεὶς παρὰ τοῦ Κυρίου, ἢ τῶν Ἀποστόλων, ἢ τῆς Θεοπνεύστου γραφῆς, ἢ παραδόσεως Ἐκκλησιαστικῆς, ἢ μεθερμηνεύσεως τῶν Οἰκουμενικῶν Διδασκάλων, καὶ Θεοφόρων πατέρων, οἷος δὴ παραχρέων τὸ ζυγοστάσιον, καὶ τὸ σπαρτίον τὸ βαφὲν αἵματι τῆς δικαιοσύνης τοῦ δικαιώσαντος ἡμᾶς Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἔστω ὡς κακόδοξος, καὶ ἀποτρόπαιος, ἀποβεβλημένος τῆς ὀρθοδοξίας τῆς ὀρθοτομούσης τὸν λόγον τῆς ἀληθείας τῇ μαχαίρᾳ τοῦ Πνεύματος, εἴτουν τῷ θείῳ ῥήματι, καὶ ἀνακηρυττούσης ἐκφώνως, Κυριακῇ τῆς ὀρθοδοξίας ἐν τῷ συνοδικῷ τῆς ἁγίας, καὶ Οἰκουμενικῆς ἑβδόμης Συνόδου.

Τοῖς μὴ ὀρθῶς τὰς τῶν ἁγίων διδασκάλων τῆς τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας θείας φωνὰς ἐκλαμβανομένοις, καὶ τὰ σαφῶς, καὶ περιδήλως ἐν αὐτοῖς διὰ τῆς τοῦ ἁγίου Πνεύματος χάριτος εἰρημένα παρερμηνεύουσι, καὶ παραγράφειν ἀνάθεμα τρίς. Ὅτι μὲν οὖν παρέγγραφος ὁ Τίτλος, καὶ ἐπίβουλος, καὶ τίς ἡ πρόληψις, καὶ προκατασκευὴ τῆς ἀληθείας, μέσον δύο ἀκροτήτων ὑπερβολῆς, καὶ ἐλλείψεως ἐνειλημμένη, καὶ ζυγοστατουμένη τῷ σπαρτίῳ τῷ κοκκίνῳ τῆς εἰς Χριστὸν δικαιοσύνης. καὶ τίς ὁ μετ' αὐτὴν ἄδικος, παραχρέων τὸν ζυγὸν τῇ μεγαλορρημοσύνῃ, καὶ πῶς ἀντ' αὐτοῦ εἰσήχθη ὁ τῷ Πνεύματι νομοθετούμενος, καὶ κανονιζόμενος κανὼν τῆς ἁγίας ἐκκλησίας ἀρκετόν ἐστι, καὶ πέρας τῆς πρώτης πραγματείας.

ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑ ΔΕΥΤΕΡΑ.

Περὶ τῆς εἰς Χριστὸν ὁμολογίας, καὶ πίστεως, καὶ ποσαχῶς ἡ πίστις, καὶ τίς ἡ ἀληθὴς ὁμολογία, καὶ ὅτι τὸ εἰς τὸν Πάπαν πιστεύειν ἀσέβειά ἐστι, μαρτυρίαι τοῦ ἀντιδίκου ὑπὲρ τοῦ Πάπα, καὶ λύσεις αὐτῶν παρὰ τοῦ συγγραφέως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ιϛʹ.

Ὁ πατελάρης.

Ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οὐκ ἐπὶ τὸν Πέτρον, ὥσπερ οἴονται, λέγει ὁ Χριστὸς οἰκοδομήσειν τὴν ἐκκλησίαν, ἀλλ' ἐπὶ τὴν ὁμολογίαν τοῦ Πέτρου, ἥτις ἐστὶν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἐφ' ὃν τὴν ἑαυτοῦ εἶπεν οἰκοδομήσειν ἐκκλησίαν.

Ἐξέτασις τῆς ἀληθείας, καὶ βεβαίωσις τῆς προθέσεως.

Ἰστέον λοιπὸν πρῶτον, ὅτι ἡ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ψυχῇ Γνωστικὴ δύναμις διχῇ ἐξετάζει τὰ γνωστά, ἢ ἐκ τῶν προτέρων τῇ φύσει, ἀμέλει τῶν Αἰτίων, ὑστέρων δὲ τῇ αἰσθήσει, τουτέστι τοῖς φαινομένοις, καὶ Αἰτιατοῖς, ἢ ἐκ τῶν προτέρων τῇ αἰσθήσει, ἀμέλει ἐκ τῶν αἰτια-

Αἰτιατῶν, ὑστέρων δὲ τῇ φύσει, ἀμέλει τοῖς Αἰτίοις, τὸ γὰρ ἄνθρωπος πρότερον τῇ Αἰσθήσει ὡς Αἰτιατὸν, ὕστερον δὲ τῇ φύσει τουτέστι τῷ Λογικῷ Ζώῳ ὡς Αἰτίῳ τοῦ ἀνθρώπου, διὸ καὶ τὴν ἀποδεικτικὴν μέθοδον διχῇ διωρίσαντο αὐτὴν οἱ περὶ ταῦτα δεινοὶ Φιλόσοφοι, καὶ ἐξετασταί. τουτέστι τὴν μὲν εἶναι τοῦ Διότι, τὴν δὲ τοῦ Ὅτι πρὸς ἀλλήλας ἀποδεικνυμένας, καὶ κατὰ τὸν λόγον αὐτῶν ἀκολουθούσας ἡ μία τῇ ἄλλῃ. τὴν ἐκ τῶν ὑστέρων ἀκολουθίαν ἐμφαίνων ὁ Σταγειρίτης ἐν τῷ γʹ. περὶ ψυχῆς φησὶ τὴν πίστιν ἕπεσθαι τῇ δόξῃ, τῇ δὲ πίστει τὸν λόγον, ἀμέλει διὰ τῆς δόξης ὡς ἐξ ὑστέρου ἀξιώματος ἀποδεικνύεσθαι τὴν πίστιν, διὰ δὲ τῆς πίστεως τὸν λόγον. πάλιν ὡς ἐκ προτερήματος γνωριμωτέρου τὴν δόξαν ἀποδεικνύεσθαι διὰ τῆς πίστεως, τὴν δὲ πίστιν διὰ τοῦ λόγου. δήπουθεν, ὅτι φαίνεται ἡ γυνὴ ὡραία, διὰ τὸ πιστεύεσθαι τετοκέναι. πιστεύεται δὲ τετοκέναι διὰ τὸν λόγον τῆς συλλήψεως. καὶ ἀντιστρόφως. περὶ ἧς πλατύτερον ἐν τῷ Θεοῦ εὐδοκοῦντος. οὕτω λοιπὸν καὶ ἡμεῖς ἀναγωγικῶς πιστεύοντες εἰς τὴν Πέτραν τῆς ζωῆς ὀρθοδοξοῦμεν διὰ τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν χαρισθεῖσαν ἡμῖν τῷ ἀστέρῳ τῆς πίστεως τῷ Υἱῷ, καὶ Λόγῳ τοῦ Θεοῦ, παρ' οὗ καὶ ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν προτέρων, καὶ γνωριμωτέρων ὁ λόγος τῆς αἰτίας αὐτῆς ἡμῖν ἄγνωστος, καὶ ἀκατάληπτος, τὸ Ὅτι γὰρ αὐτῆς τῆς πρεχούσης ῥοπῆς μόνον γνωρίζομεν, καὶ μὴ τὸ Διότι, κατὰ Χρυσόστομον ἐν τῷ περὶ πίστεως λόγῳ, ὡς προϊὼν ὁ λόγος τῆς ἀληθείας ἀκριβέστερον ἀνιχνεύσεται. Ἰστέον βʹ. ὅτι ἡ πρόθεσις τῆς πίστεως γίγνεται κατὰ δύο τρόπους, ἢ ἐκ μέρους τοῦ ὑπακούοντος, ἢ ἐκ μέρους τοῦ καλοῦντος. καὶ ἐκ μέρους μὲν τοῦ ὑπακούοντος πάλιν διχῇ, ἢ ἐκ μέρους τοῦ Χριστοῦ, ἥτις ὑπακοὴ ἀσύγκριτός ἐστι τοῖς ἀνθρώποις, τοιοῦτόν ἐστι τὸ, ὃν προέθετο ὁ Θεὸς ἱλαστήριον, ἐκείνου γὰρ τῷ αἵματι μόνον ἐξηγοράσθημεν τῆς κατάρας ὡς Ἀμνοῦ ἀσπίλου, καὶ μόνου ἀμέσως προσληφθέντος ὑπὸ τῆς Θεότητος τῆς Ἐνυποστάτου Σοφίας τοῦ Θεοῦ Λόγου κατὰ τὸ, εἷς ἄνθρωπος μεσίτης μόνος Θεοῦ, καὶ ἀνθρώπων Χριστὸς Ἰησοῦς, εἰ γὰρ μεσιτεύουσι, καὶ πρεσβεύουσιν οἱ Ἅγιοι, Ἱερεῖς, Ἀρχιερεῖς, καὶ πᾶσα ἡ πιστὴ, καὶ θεοσεβὴς Ἐκκλησία, τῇ τοῦ Χριστοῦ χάριτι πρεσβεύει, καὶ μὴ ἀμέσως προσομιλεῖ, καὶ ἑνοῦται τῇ Θεότητι, ὥσπερ ὁ Θεὸς Λόγος. ἢ πάλιν ἐκ μέρους τῶν πιστευόντων ὡς τοῖς κατὰ πρόθεσιν κλητοῖς Υἱοῖς τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸ πιστεῦσαι γὰρ δεῖ τὸν προσερχόμενον τῷ Θεῷ ὅτι ἐστὶ, καὶ τοῖς ἐκζητοῦσιν αὐτὸν μισθαποδότης γίγνεται. ἐκ μέρους πάλιν τοῦ καλοῦντος, ὡς παρεχομένη, καὶ χαριζομένη ἡ πίστις τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸν δικαιώσαντα ἡμᾶς Χριστὸν, καὶ κατεμπιστεύοντα, καὶ χαρίζοντα ἡμῖν τὴν πίστιν αὐτοῦ. τοιοῦτόν ἐστι τὸ ἐν τῷ περὶ πίστεως λόγῳ τοῦ χρυσορρήμονος, ἡ πίστις ἀπὸ Πατρὸς ἄρχεται, ἐπὶ τὸν Υἱὸν δὲ ἔρχεται, καὶ εἰς τὸ πανάγιον Πνεῦμα πληροῦται. ὡσαύτως καὶ Θεοδώρητος ἐξηγεῖται ταύτην τὴν διαίρεσιν κατ' Οἰκουμένιον, ὡς προερχόμενοι ἐμφανίσωμεν. αὕτη δὲ ἡ χάρις, καὶ κατεμπίστευσις ἐκ μέρους τοῦ καλοῦντος πάλιν διχῇ χαρίζεται, ἢ ἀμέσως παρὰ τοῦ Χριστοῦ, καὶ οἷς εὐδόκησεν ὁ Θεὸς ὡς τοῖς Ἀποστόλοις, καὶ τῷ Παύλῳ λέγοντι τοῖς πρὸς Γαλάτας ἐπιστελλομένοις Παῦλος οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων, οὐδὲ δι' ἀνθρώπων. ἢ ἀλληλοδιαδόχως, καὶ ἐμμέσως οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων μὲν καταπεμφθεῖσα, δι' ἀνθρώπων δὲ ἐνεργηθεῖσα τῇ διδασκαλίᾳ τοῦ Πνεύματος, καθὸ καὶ οἱ Ἀπόστολοι ὡς ὄργανα, καὶ οἱ διδάσκαλοι, καὶ οἱ ἀρχιερεῖς λέγονται χορηγοὶ, καὶ ἀρχηγοὶ τῆς πίστεως. τοιοῦτόν ἐστι τὸ ἐν τῷ Συνοδικῷ τῆς Ἑβδόμης Συνόδου περιερχόμενον, Προφητικαῖς ἑπόμενοι ῥήσεσιν, Ἀποστολικαῖς τε παραινέσεσιν εἴκοντες, καὶ Εὐαγγελικαῖς Ἱστορίαις στοιχού-

μθμοι τῶν ἐγκαινίων τὴν ἡμέραν ἑορτάζομεν. καὶ ὡς τύπῳ διαλαβεῖν Ἥλιος ὁλοφεγγής, καὶ διαυγέστατος ἀμέσως λαμπρύνων τὸ Πῦρ, διὰ δὲ τοῦ πυρὸς τὸν ἀέρα, τὸ Ὕδωρ, καὶ τὴν γῆν, καὶ ὅσα διαφανέστατα, καὶ δεκτικὰ φωτὸς στοιχεῖα. Ἱστέον γ'. ὅτι τριῶν οὐσῶν τῶν Θεολογικῶν ἀρετῶν, ἀμέλει Πίστεως, Ἐλπίδος, καὶ Ἀγάπης, πρώτη τούτων ὡς θεμέθλος ἐν τῷδε τῷ παρόντι βίῳ ἐστὶν ἡ Πίστις, μεθ' ἣν ἡ Ἐλπὶς, εἶτα ἡ Ἀγάπη. ὁ πιστεύσας γὰρ φησὶν, καὶ βαπτισθεὶς σωθήσεται. καὶ πάλιν, πιστεύει τις, διότι ἐλπίζει τὰ πιστευόμενα. καὶ ἐλπίζει τις αὖθις, διότι ἀγαπᾷ τὰ ἐλπιζόμενα ἅτινα μετὰ τὴν ἀπόταξιν, καὶ ἀπόλαυσιν παρέχονται, τῆς ἀγάπης μόνον μενούσης τῶν ὧν ἤλπιζε, καὶ ὧν ἐπίστευεν ἐπιτετυχέναι, κατὰ τὸν χρυσορρήμονα ἐν τῇ πρὸς Κορινθίους, ὅπου ἀποδείκνυσι τὴν ἀγάπην Κορωνίδα πασῶν τῶν ἀρετῶν, καὶ τελειοτήτων. Ἱστέον δ'. ὅτι πιστεύειν τινὰ, καὶ πιστεύειν εἴς τινα ἔχει διαφορὰν, ὡς πολλάκις εἴρηται ἀνωτέρω ἀκριβολογούμενα κατὰ τὴν Μυσταγωγίαν τοῦ Πνεύματος, καὶ διδασκαλίαν τῶν Θεοφόρων Πατέρων, καὶ Οἰκουμενικῶν Διδασκάλων τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, τὸ γὰρ πιστεύειν τινὶ, λέγομεν πάλιν, ἐστὶ τὸ πιστεύειν τοῖς ῥήμασιν αὐτοῦ, ὡς τὸ, εἰ ἐπιστεύετε Μωσεῖ, ἐπιστεύετε ἂν ἐμοὶ, περὶ γὰρ ἐμοῦ ἐκεῖνος ἔγραψεν, εἰ δὲ τοῖς ἐκείνου ῥήμασιν οὐ πιστεύετε, πῶς τοῖς ἐμοῖς ῥήμασι πιστεύσετε, τὸ δὲ πιστεύειν τινὰ, ἐστὶ τὸ πιστεύειν αὐτὸν εἶναι, ὡς τὸ συντάσσῃ τῷ Χριστῷ, καὶ πιστεύεις αὐτῷ; πιστεύω Πατέρα, Υἱὸν καὶ ἅγιον Πνεῦμα Τριάδα ὁμοούσιον, καὶ ἀχώριστον. τὸ δὲ πιστεύειν εἴς τινα, ἐστὶ τὸ πιστεύειν εἰς τὴν οὐσίαν τινὸς κατὰ πάντα ἐξισουμένην τῷ πρὸς ὃν ἀναφέρεται), ὡς τὸ ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, οὐ πιστεύει εἰς ἐμὲ, ἀλλ' εἰς τὸν πέμψαντά με. καὶ ὁ θεωρῶν ἐμὲ, θεωρεῖ τὸν πέμψαντά με, τουτέστιν ὁ πιστεύων εἰς τὴν Οὐσίαν τὴν ἐμὴν πιστεύει καὶ εἰς τὴν Οὐσίαν τοῦ πατρός μου, διότι ἰσόθεος ἐκείνῳ εἰμὶ κατὰ τὸν Χρυσόστομον, καὶ τὸ συνάθροισμα, καὶ πόρισμα κατὰ Θεοφύλακτον τὸν Βουλγαρίας, ὥστε τὸ πιστεύειν τινὶ δυνατὸν ἐστὶ λέγεσθαι καὶ τοῖς Ἀποστόλοις, καὶ τῇ γραφῇ, ὡς λαλοῦσι, καὶ μαρτυροῦσι περὶ αὐτοῦ, δι' ὧν ἡ πίστις διαβαίνει πρὸς τὸν Θεὸν, κατὰ τὸ, ὁ ἀθετῶν ὑμᾶς, ἐμὲ ἀθετεῖ. τὸ δὲ λέγειν πιστεύειν τὸν Πέτρον, ὥσπερ καὶ τὸν Χριστὸν, ἢ ὁ πιστεύων εἰς τὸν Πέτρον πιστεύει εἰς τὸν Χριστὸν, πάσης βλασφημίας ἐστὶ γέμον, εἴπερ οὖν τὸ ἐκτοπώτερον τῆς ἀληθείας, ἢ τὴν παναγίαν Τριάδα εἶναι κτιστὴν, ἢ τὸν Πέτρον εἶναι φύσει, καὶ οὐ χάριτι Θεὸν, περὶ ὧν ἀνάγνωθι πλατύτερον Χρυσορρήμονα, καὶ Θεοφύλακτον, κεφ, ιβ'. κατὰ Ἰωάννην ὀρθοδοξότατα ἐξηγουμένους τὸ ῥητόν. Ἱστέον ε'. ὅτι ἡ εἰς Χριστὸν πίστις δικαιοῖ τὸν ἄνθρωπον, ἡ δὲ ὁμολογία σώζει αὐτὸν, κατὰ τὸ, καρδίᾳ μὲν πιστεύεται εἰς δικαιοσύνην, στόματι δὲ ὁμολογεῖται εἰς σωτηρίαν, οὐκ ἀρκεῖ γὰρ μόνον τὸ πιστεῦσαι εἰς τὸν Χριστὸν, ἀλλὰ καὶ πρακτικῶς καθομολογεῖν, καὶ κηρύττειν αὐτόν. πίστις γὰρ χωρὶς ἔργων νεκρά ἐστιν, ἥτις ὁμολογία ἔργον πίστεως οὖσα, ἀναμφιβόλως τὰς αὐτὰς ἀγωγὰς ἔχει, ὥσπερ καὶ ἡ πίστις, τουτέστι τὸ ὁμολογεῖν τινὶ, τινὰ, καὶ εἴς τινα, ἤγουν συγκατατίθεσθαι· καὶ συνομολογεῖν τοῖς ῥήμασι τοῦ Κυρίου καὶ ὁμολογεῖν αὐτὸν εἶναι τὸν Χριστὸν τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος. καὶ ὁμολογεῖν εἰς αὐτὸν, ὥσπερ καὶ εἰς τὸν Πατέρα, καὶ τὸ πανάγιον Πνεῦμα ἀχωρίστως εἶναι ἐν μιᾷ οὐσίᾳ, καὶ θεότητι. ἔτι δὲ, καθάπερ τὴν πίστιν τὴν μὲν εἶναι ἐνεργητικὴν ἐκ μέρους τοῦ καλοῦντος, τὴν δὲ καθ' ὑπακοὴν ἐκ μέρους τοῦ προσερχομένου, καὶ πιστεύοντος, οὕτω καὶ τὴν ὁμολογίαν. διό φησιν ὁ εὐεργέτης Χριστὸς, ὁ ἀρνησάμενός με ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ἀρνήσομαι αὐτὸν κἀγὼ ἔμπροσθεν τοῦ Πατρός μου τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὁ δὲ ὁμολογήσας με ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων ὁμολογήσω

αὐτὸν

αὐτὸν κἀγὼ ἔμπροσθεν τοῦ Πατρός μου τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Ἱστέον ς'. ὅτι, ὡς προσεσημείωται, τὸ οἰκοδομητικὸν, καὶ ἡ πέτρα ἀνεξαρτήτως, καὶ κυρίως λέγεται ἐπὶ Χριστοῦ. κατ' ἐπιτροπὴν δὲ, καὶ ὀργανικῶς ἐκχεῖται καὶ τοῖς ὑπουργοῖς. οὕτω καὶ ἡ ὁμολογία, καὶ ἡ πίστις ὡς αὐταλήθεια, καὶ αὐτοπίστις ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ λέγεται πρώτως, καὶ κυρίως.

Αἰσχυνέσθωσαν λοιπὸν οἱ ματαιολογοῦντες, ὅτι ὁ Χριστὸς οὐκ εἶχε πίστιν διὰ τὸ τὴν πίστιν λέγειν αὐτοὺς ἐμφαίνειν ἀτελῆ ἐνέργειαν, μὴ εἰδότες ὅτι καὶ τὰ ἀτελέστατα κατηγοροῦνται ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ, ὡς τὸ σκώληξ, καὶ λίθος κατὰ μεταφοράν, ἀλλ' ἐξηγούμενα τοῖς Θεοφόροις Πατράσι μεγάλην ἔχει τὴν μυσταγωγίαν. διό φησιν ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος λόγῳ ρλδ'. πᾶν δὲ περὶ Χριστοῦ λεγόμενον οὐκ ἔστιν ἁπλοῦν κήρυγμα, ἀλλ' εὐσεβείας μυστήριον, οὕτω λοιπὸν καὶ ἐπὶ Χριστοῦ ἡ πίστις ὡς αὐταλήθεια, καὶ αὐθυπακοὴ, καὶ αὐτοταπείνωσις ὡς χαριζόμενος τὴν πίστιν, τὴν ταπείνωσιν, τὴν ὑπακοὴν, τὴν ζωὴν, τὴν ἁγιωσύνην, καὶ πάντα τὰ μυστήρια, καὶ τὰ χαρίσματα τοῦ παναγίου Πνεύματος. διό φησιν ὁ αὐτὸς ἐν τῷ αὐτῷ λόγῳ ἀρχόμενος οὕτως. Οὕτως ἐπεφάνη ἡ χάρις τοῦ Χριστοῦ, καὶ συνεξέλαμψεν ἡμῖν τῆς εὐσεβείας ἡ δύναμις, καὶ τὰ ἑξῆς κατωτέρω, ἐν ἡμῖν ἐπουράνιος ὢν ἐπουρανίους ἀπεργάζεται, καὶ ἐπουράνια τοῖς ἐπουρανίοις χαρίζεται παρὰ τοῦ πιστοῦ τοῖς πιστοῖς τὰ πιστὰ, παρὰ τοῦ ἁγίου τοῖς ἁγίοις τὰ ἅγια, παρὰ τοῦ ζῶντος τοῖς ζῶσι τὰ ζῶντα, καὶ τὰ ἑξῆς. Ἱστέον ζ'. ὅτι τὸ καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν πρῶτον κυρίως, καὶ καθολικῶς ἐπὶ Χριστοῦ ἐκλαμβάνεται κατὰ τὸν θεῖον Χρυσορρήμονα, καὶ τὸν ἱερὸν Αὐγουστῖνον ἐκεῖνον μὲν ἐν τῷ α'. λόγῳ εἰς τὴν Πεντηκοστὴν οὕτως. εἶπεν ὁ Χριστὸς, ὁ οὐρανὸς, καὶ ἡ γῆ παρελεύσεται, οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσι. τί δέ ἐστιν οἱ λόγοι αὐτοῦ, προχειρισώμεθα ἐν μέσῳ, ἴδωμεν μὴ διέπεσαν. οὐκ ἀμφιβάλλων λέγω, ἀλλὰ τὸν αἱρετικὸν ἐπιστομίζων. διά τοι τοῦτο ὁ οὐρανὸς, καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται, οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσι. ποῖοι λόγοι, σὺ εἶ Πέτρος, καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ πύλαι ᾅδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς. ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ. οὐκ εἶπεν ἐπὶ τῷ Πέτρῳ, οὔτε γὰρ ἐπὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἀλλ' ἐπὶ τὴν πίστιν τὴν ἑαυτοῦ ἐκκλησίαν ᾠκοδόμησε. τί δὲ ἦν ἡ πίστις; σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος. πέτραν τὴν ἐκκλησίαν ἐκάλεσε δεχομένην κύματα, καὶ μὴ σαλευομένην, καὶ γὰρ ἡ ἐκκλησία δέχεται πειρασμοὺς, ἀλλ' οὐ νικᾶται. τί οὖν ἐστιν ἐπὶ τῇ πέτρᾳ; ὁμολογία ἐπὶ τοῖς ῥήμασιν. οὐ λίθους βάλλεις, οὐ ξύλα, οὐ σίδηρον, οὐχί φησιν, οὐ γὰρ οἰκοδομὴ τοιαύτη, οἵα ἂν, ἢ τῷ χρόνῳ λύεται. ὁμολογία δὲ, ἣν οὔτε δαίμονες νικῆσαι δύνανται).

Τοῦτον δὲ πάλιν ἐν τῷ αὐτῷ ῥητῷ ξυμφωνοῦντα, καὶ λέγοντα σὺ εἶ Πέτρος, ἐκ τῆς πέτρας ἣν ὡμολόγησας Πέτρος καὶ αὐτὸς παρωνομασθεὶς, ὡς ἐκ πίστεως πιστὸς, ἐγὼ δὲ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ ἣν ὡμολόγησας, ἐξ ἧς καὶ αὐτὸς Πέτρος κληθήσῃ, ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν, ἡ δὲ Πέτρα ἦν ὁ Χριστὸς, Παύλου φωνὴ, οὐ γὰρ ἐπὶ τῷ Πέτρῳ φησὶν Αὐγουστῖνος, ἀλλ' ἐπὶ τῷ Χριστῷ ἡ ἐκκλησία οἰκοδομεῖται, οὐ γὰρ ἐπὶ σοὶ τῷ Πέτρῳ φησὶν Αὐγουστῖνος, ἀλλ' ἐπ' ἐμοὶ τῷ Χριστῷ, θεμέλιον γὰρ οὐδεὶς δύναται θεῖναι παρὰ τὸν κείμενον, ὅς ἐστιν Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς, διὸ καὶ Πέτρα ζωῆς, καὶ Πέτρα ἀσφαλείας, ὀχυρώματος, καταφυγῆς, καὶ κραταιώματος λέγεται, ἥτις κρατύνει, ὀχυροῖ, ἀσφαλίζει, καὶ ζωογονεῖ τὴν προσιοῦσαν, καὶ ὑπακούσασαν αὐτῷ παρθένον νύμφην αὐτοῦ ἁγίαν Ἱερουσαλὴμ, Πέτραν πίστεως τὴν ἀσφαλῆ βάσιν αὐτοῦ, ἐφ' ἣν βαίνει, καὶ ἐμπεριπατεῖ ὡς συγκατατιθεμένην, πιστεύσασαν, καὶ ὁμολογοῦ-

σαν

σαι αὐτῷ, αὐτὸν, καὶ εἰς αὐτὸν, ἤτοιν τοῖς ῥήμασιν αὐτοῦ, καὶ τὴν οὐσίαν αὐτοῦ, καὶ εἰς τὴν ὁμοούσιον ἀναφορὰν αὐτοῦ, ἥτις μία καὶ μόνη ἀδιαίρετος ἡ αὐτοῦ πίστις, καὶ εἰς αὐτὸν ὁμολογία, μίαν γὰρ πίστιν, καὶ μίαν ὁμολογίαν ἔχει πάντα τὰ μέλη τοῦ σώματος τοῦ πληρώματος τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, ἀπὸ Πατρὸς μὲν προερχομένην, ἐπὶ τὸν Υἱὸν δὲ ἐρχομένην, εἰς δὲ τὸ πανάγιον Πνεῦμα πληρουμένην, διὸ καὶ πρῶτον ὑπὸ τῆς ἀδιαιρέτου Τρισυποστάτου Θεότητος ἐν τῷ Ἰορδάνῃ θείας φύσεως φανεροῦται. Τριάδος ἡ φανέρωσις ἐν Ἰορδάνῃ γέγονεν. αὕτη γὰρ ὑπέρθεος φύσις, ὁ Πατὴρ ἐφώνησεν, οὗτος ὁ βαπτιζόμενος, Υἱὸς ὁ ἀγαπητός μου. τὸ Πνεῦμα συμπαρῆν τῷ ὁμοίῳ, ὃν εὐλογοῦσι λαοὶ, καὶ ὑπερυψοῦσιν εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας. καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς, καὶ ἰδοὺ φωνὴ ἐκ τῶν οὐρανῶν γέγονε, μαρτυροῦσα τὸν ἀναβαίνοντα ἐκ τοῦ ὕδατος, σὺ εἶ ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς, ἐν ᾧ ηὐδόκησα, ὁ καὶ τοὺς οὐρανοὺς σχιζομένους ἑωρακὼς, καὶ τὸ σὺν αὐτῷ ὁμοούσιον Πνεῦμα καταβαῖνον ἐπ᾽ αὐτὸν ὡσεὶ Περιστερὰν, ὁ κατεμπιστευθεὶς πρὸς οἰκονόμος τὴν πλανηθεῖσαν φύσιν τῶν ἀνθρώπων εὐδοκίᾳ τοῦ Πατρὸς, καὶ συνεργείᾳ τοῦ παναγίου Πνεύματος ἐλευθερῶσαι τῆς πλάνης τῆς ἀπιστίας, καὶ ἀρνήσεως τῆς πρὸς Θεὸν τὸν Τρισυπόστατον διὰ τῆς εἰς αὐτὸν συγκαταθέσεως, πίστεως, καὶ ὁμολογίας, ὁ μόνος χρηματίσας λίθος ἀκρογωνιαῖος, τὸ ὄρος τὸ πληρῶσαν πᾶσαν τὴν γῆν κατὰ τὸν Δανιὴλ, ὁ εἷς μόνος μεσίτης Θεοῦ, καὶ ἀνθρώπων, οὗ τῷ αἵματι ἐξηγοράσθημεν, ἄνθρωπος Χριστὸς Ἰησοῦς. αὕτη ἐστὶν ἡ μία, καὶ μόνη πίστις, καὶ ὁμολογία, ὑπὸ Ἀγγέλων προσκυνουμένη, ὑπὸ Πατέρων δοξαζομένη, ὑπὸ Προφητῶν τιμωμένη, ὑπὸ Ἀποστόλων κηρυττομένη, ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας μέχρι τοῦ νῦν μεγαλυνομένη, κατὰ τὸν ἱερὸν Χρυσόστομον ἐν τῷ περὶ πίστεως λόγῳ ιζ΄. αὕτη τοὺς Ἀγγέλους ἔκτισεν, αὕτη τὸν Οὐρανὸν ἐστερέωσε, τὰ Στοιχεῖα συνέταξε, τὸν Ἄνθρωπον ἔπλασε, πρὸ καταβολῆς μὲν κόσμου καθ᾽ αὑτὴν, καὶ εἰς ἀπεράντους αἰῶνας γνωριζομένη, καὶ ἀληθευομένη ἐν ἀδιαιρέτῳ ὁμοουσιότητι, καὶ συμφωνίᾳ ἀκαταλύτῳ τῆς Τρισυποστάτου θεότητος, ἐπὶ δὲ τὸ δημιουργῆσαι, φωτίσαι, ἁγιάσαι, καὶ κτίσαι ὡς ὑπὸ μιᾶς ἀδιαιρέτου βουλήσεως τῆς ἀπὸ μιᾶς ἀχωρίστου φύσεως προερχομένη. ἐν δὲ ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις ἡ λαληθεῖσα πολυμερῶς, καὶ πολυτρόπως τοῖς πατράσιν αἰνιγματωδῶς ὡς διὰ τοῦ Τρισαγίου καθορασθέντος τῷ Προφήτῃ, καὶ τῆς τῶν τριῶν Ἀγγέλων θεωρίας τῷ Πατριάρχῃ ἐν μιᾷ κυριότητι τυγχάνοντι ὑπὸ τὴν Δρῦν τὴν Μαμβρῆ ἐν μιᾷ τῇ σκηνῇ τρανοῦται, καὶ φανεροῦται ἡμῖν τὸ πέρας τῆς σκιᾶς, καὶ ἡ τῶν τύπων θεοφανὴς ἔκβασις τῇ Ἐνσάρκῳ οἰκονομίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ σφαγιασθέντος Κριοῦ ἀντὶ Ἰσαὰκ, ἤτοιν πεπονθυίας τῆς προσειλημμένης σαρκὸς, καὶ μὴ τῆς Ἐνυποστάτου Θεοῦ Λόγου σοφίας ἀεὶ ἀπαθοῦς οὔσης, ἐν αὐτῷ γὰρ ἐμφαίνεται τὸ τῆς Τριάδος Μυστήριον, καὶ Μοναδικὸν τῆς Θεότητος, καὶ ἀπαθὲς τῆς Θεότητος, καὶ πάθος τῆς Ἀνθρωπότητος, ἐπειδήπερ ἐν αὐτῷ πιστεύεται, καὶ ὁμολογεῖται ὁ Χρίσας Πατὴρ, ὁ χριόμενος Υἱὸς, καὶ τέλειος ἐν Ἀνθρωπότητι πεπονθυῖα, καὶ τέλειος ἐν Θεότητι μηδενὶ πάθει ὑποπίπτουσα. καὶ χρῖσμα τὸ πανάγιον Πνεῦμα. οὗτος τοίνυν ἐστὶν ἡ πίστις, καὶ ἡ ὁμολογία ἡμῶν ἡ δημιουργοῦσα τὰ σύμπαντα, ἡ ἀνακαινίζουσα χάρις ἀκτίστως, ἡ πιστὴ Πέτρα βελτίων γεγονυῖα τοῦ Μωϋσέως, ὡς Υἱὸς, καὶ κληρονόμος φύσει τοῦ Θεοῦ, καὶ Πατρὸς, καὶ οὐ θέσει ἐπὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ, ἐφ᾽ ἧς τὴν ἀσάλευτον διδασκαλίαν, καὶ ὁμολογίαν ἄπτωτον οἰκοδομεῖ ἥτε φρόνιμος ψυχὴ, καὶ ἐκκλησία τὴν οἰκίαν αὐτῆς. καὶ οὐ μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ τὰ σύμπαντα περισφίγγονται, καὶ ἀσφαλίζονται εἴτε τῷ λόγῳ τῆς ὀντότητος, εἴτε τῇ υἱοθεσίᾳ τῆς χάριτος, τὸ δὲ αἴτιον φησὶν ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος κεφ. ζ΄. ἐν τῷ κατὰ Ματθαῖον ὁμιλίᾳ κδ. ὅτι ἐπὶ τῆς Πέτρας τεθεμελίωται ἡ ἐκκλησία αὐτοῦ. Πέτραν δὲ τὴν ἀσφάλειαν τῆς ἑαυτοῦ διδασκαλίας καλεῖ, καὶ γὰρ Πέτρας ἰσχυρότερα τὰ προστάγματα αὐτοῦ εἰσὶ, ποιοῦντα ὑψηλοτέρους πάντων τῶν ἀνθρωπίνων κυμάτων τοὺς πιστεύοντας.

Ἐπὶ ταύτην ἄρα τὴν Πέτραν, ἀμέλει τὴν πίστιν τῆς ὁμολογίας αὐτοῦ κατὰ τὸν ἱερὸν Χρυσόστομον, οὖσαν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, οἰκοδομεῖ τὴν ἑαυτοῦ Ἐκκλησίαν, τὴν διὰ τὴν ἐκλεγομένην ὑπ᾽ αὐτῆς χάριτα Υἱοθεσίας, Ἀνακαινίσεως, Παλιγγενεσίας, Ἀποκαλύψεως μυστηρίων, ἐξουσίας Πνευματικῆς, καὶ τοῦ Θείου φωτὸς, καὶ Πυρὸς ἔγχυσιν, καὶ Ἀπόρροιαν στερεοῖ, καὶ λιθοποιεῖ αὐτὴν, καὶ Πέτραν πίστεως, καὶ συγκαταθέσεως, καὶ ὁμονοίας συνεληλυθυίας τῇ χρυσοκόλλῃ τοῦ Πνεύματος, ἀπεργάζεται, καὶ κατὰ τὸ λεγόμενον ἐκ δύο Λιθάκων γίνεται, καὶ συνουσιοῦται εἰς λίθος. καὶ γὰρ καθάπερ ἡ Σὰρξ τοῦ Κυρίου πεπηγυῖα τῷ Πυρὶ τῆς θεότητος, γέγονεν ἓν σύνθετον ἐν μιᾷ ἐνυποστάτῳ σοφίᾳ τοῦ Θεοῦ Λόγου δυσὶ φύσεσι γνωριζόμενον, καὶ ἐνεργείαις, καὶ θελήμασι, τὸ μὲν καθυπεῖκον, τὸ δὲ ἐπιτάσσον, οὕτω τὸ Φῶς τὸ ἀληθινὸν, ἡ ἀκτίστως χάρις, ἐν μιᾷ πίστει, καὶ συγκαταθέσει συναρμολογηθείσῃ τῷ Πνεύματι τῆς ὁμοφροσύνης, ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, ἡ χάρις, καὶ ἡ ἀλήθεια, καὶ ὁ φωτισμὸς τῶν ψυχῶν ἡμῶν ἔπηξεν ἑαυτῷ τὴν Σκηνὴν τὴν ἀληθινὴν, ἣν ἔπηξεν ὁ Κύριος, καὶ οὐκ ἄνθρωπος, μίαν καὶ μόνην οὖσαν τῇ ἑνώσει τῆς ἀγάπης, τῷ λόγῳ δὲ τῆς τάξεως αὐτὴν μὲν ὑποτάσσεσθαι, τὸν δὲ εὐεργέτην ἐξουσιάζειν ὥσπερ Κεφαλὴν προκείμενον, καὶ φιλοχορηγεῖν τὰ ῥεύματα, καὶ τὰ φιλήματα τῆς χάριτος, καὶ τῆς ἀγάπης, ὃς καὶ ἐδίδαξεν αὐτὴν, πῶς δεῖ πιστεύειν, καὶ ὁμολογεῖν, ὃς καὶ Πέτρῳ σὺν τῷ Πατρὶ αὐτοῦ ἀπεκάλυψε τὴν ὁμολογίαν, καὶ τὴν πίστιν τὴν εἰς αὐτὸν, διὸ καὶ τὴν ἐπωνυμίαν αὐτῷ ἐχαρίσατο κατὰ θέσιν τεκμήριον τῆς εἰς Θεὸν συγκαταθέσεως, καὶ συνδυασμοῦ, καὶ μὴ μόνον αὐτῷ, καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομα μόνον, ἀλλὰ καὶ πάσῃ τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ μέλεσιν αὐτῆς, εὐφραινομένοις Υἱοθετικῶς τῇ πολυωνυμίᾳ τῆς Κεφαλῆς αὐτῶν, παρ᾽ ἧς καθ᾽ ἕκαστον καὶ Πέτραι, καὶ Θεμέλιοι, καὶ Χριστοὶ, καὶ Θεοὶ, καὶ Βάσεις, καὶ ἐκκλησίαι, καὶ οἰκοδόμοι, καὶ θύραι, καὶ κλεῖδες, καὶ εἴ τι ἄλλο ἐπονομαζόμενον χάριτι παρὰ τοῦ Κυρίου λαμβάνουσιν ὡς συνενούμενα, καὶ συνδεόμενα ἀλλήλοις τῷ συνδέσμῳ τῆς μιᾶς ἑνώσεως, καὶ ἐξομοιώσεως κατὰ τὸ ἀνάλογον, καὶ συναριθμούμενον τῆς τάξεως αὐτῶν πρὸς τὴν μίαν, καὶ πρώτην μονάδα ἀδιαίρετον τῆς συναρμολογίας αὐτῶν ὡσανεὶ Κύκλος τις ἐγκόλπιος, ἡ Δακτυλίδιος Δωδεκάλιθος ἐξηρτημένος τῷ ἑνὶ Λογείῳ Ἐφοὺδ τοῦ ἄκρου, καὶ μόνου αὐτολίθου Ἀρχιερέως, ἢ τῇ Σφενδόνῃ συνδεδεμένος, ἡ Δωδεκάζωος οὐράνιος Σφαῖρα, καὶ μυστικὸς χορὸς περιερχόμενος, καὶ περικυκλούμενος, καὶ περιφωτιζόμενος τῷ ἑνὶ, καὶ μόνῳ ἐξάρχῳ Ἡλίῳ, καὶ Ἀπόλλωνι, ἡ Δωδεκάθρονος χορεία τῷ ἑνὶ καὶ μόνῳ αὐτοθρόνῳ τοῦ Ἀρνίου συντεταγμένη, ἡ Δωδεκαθέμεθλος συναρμολογία, καὶ οἰκοδόμημα λιθοκόλλητον ἄχρι τῆς ὀροφουργίας, καὶ τελείας ἀπαρτίσεως, ᾗ συμπεριλαμβάνονται καὶ χάλικες, καὶ λιθίσκοι, συμβαστάζοντες καὶ συνεπερειδόμενοι τεταγμένως κατὰ τὸν λόγον αὐτῶν τῷ Ἀκρογωνιαίῳ λίθῳ, καὶ Αὐτοπέτρᾳ Χριστῷ εἰς τὴν τελειότητα τῆς μιᾶς ἁγίας πόλεως Ἱερουσαλήμ. καθάπερ γὰρ τὸ κυκλοειδὲς Σχῆμα ἐκ τοῦ αὐτοῦ σημείου ἀπαρχόμενον πάλιν ἐπ᾽ αὐτὸ λήγει, καὶ καθάπερ πᾶσαι αἱ γραμμαὶ ἐπὶ τὴν αὐτὴν γωνίαν συμπίπτουσι, καὶ συνέρχονται, καίπερ διάφοροι οὖσαι

οὖσαι ὂ τῷ λόγῳ τῆς ἑνώσεως, ἢ [illegible] ἀλλὰ τῷ λόγῳ τῶν Γραμμῶν, καὶ τῶν πρώτως συναριθμουμένων, καὶ συντασσομένων, καὶ ἀναλογουμένων, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ οἱ Ἀπόστολοι συναριθμοῦνται τῷ λόγῳ τῆς αὐτοαποστολῆς τοῦ Χριστοῦ, καὶ πάντα τὰ μέλη ἐξήρτηνται, καὶ οἰκοδομοῦνται τῇ ἐκείνου ἐξουσίᾳ συντασσόμενα, καὶ ἀναλογούμενα κατὰ τὴν ἀξίαν αὐτῶν, καὶ ἕν εἰσι τῷ λόγῳ τῆς κεφαλῆς τοῦ Χριστοῦ, καὶ τῇ καθόλου ἁρμολογίᾳ τοῦ Πνεύματος, καὶ τοῦ ἑνὸς σώματος τῆς ἐκκλησίας, καίπερ ὡς μέλη διάφορα ποικίλονται τῇ θέσει, οὐ τῇ καθόλου χάριτι, τῇ διαφορᾷ τῶν χαρισμάτων, καὶ μὴ τῇ ἑνότητι τῆς μιᾶς συντρεχούσης χάριτος, παρ' ἧς πληθύνονται καταγόμενα, καὶ συνάγονται ἀναδύμενα, καὶ διέρχονται συντρέχοντα τῇ τοῦ Χριστοῦ μετουσίᾳ κατὰ τὸν Ἀρεοπαγίτην Διονύσιον, μία γὰρ ἡ χάρις, καὶ μία ἡ πίστις τὰ ἀκίνητα, καὶ ἀχώριστα. πάντες ὑμεῖς εἷς ἐστὲ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ἐξ αὐτοῦ γὰρ, δι' αὐτοῦ, καὶ εἰς αὐτὸν τὰ πάντα, ἵνα ᾖ τὰ πάντα, καὶ ἐν πᾶσιν ὁ Σωτὴρ ἡμῶν Χριστός. Ἰστέον δέ. ὅτι τινὲς τῶν ἁγίων Πατέρων τὸ, καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ Πέτρᾳ, λαμβάνουσι διὰ τὴν πέτραν τῆς πίστεως, εἴτουν διὰ τὴν χαριτωμένην, καὶ ὑπακούσασαν, ὡς ὁ μέγας Βασίλειος. καὶ οὕτω μὴ μόνον ὁ μακάριος Πέτρος ἐστὶν, ἀλλὰ πάντες οἱ πιστοὶ, καίπερ ἐκεῖνος δοκεῖ πρωτεύειν συναριθμούμενος ὡς πρῶτος τῶν Ἀποστόλων ἐκφωνήσας τὴν ὁμολογίαν κατὰ τὸν μέγαν Ἀθανάσιον, πᾶς γὰρ ὁ ὑπακούων, καὶ προσκολλώμενος, καὶ σφραγιζόμενος τῇ σφραγῖδι τῆς Πέτρας τῆς ζωῆς, ὀνομάζεται πέτρα πίστεως, ὡς ἔχουσα τὸ ἐκσφράγισμα τῆς Πέτρας τῆς ζωῆς. διὸ καὶ Λίθοι, καὶ θεοχάρακτοι Καρδίαι, καὶ Πλάκες θεόγραφοι θείας χάριτος γεγραμμέναι, καὶ Πυξία τοῦ Πνεύματος, καὶ Πίνακες θεοσεβεῖς ὀνομάζονται ὡς πέτρα τῆς πίστεως συνεζευγμένοι, καὶ συγκεκολλημένοι τῇ Πέτρᾳ τῆς ζωῆς, καὶ τῷ Ζωογόνῳ Λίθῳ διὰ τῆς Λιθοκόλλης δωρεᾶς τοῦ παναγίου Πνεύματος, ἥτις καίπερ μία ἐστὶν αὕτη ἡ πρωτότυπος σφραγὶς, ἀλλ' αἱ σφραγιζόμεναι, καὶ χαρακτηριζόμεναι παρ' αὐτῆς πληθύνονται κατὰ τὰ ἐκτυπώματα, καὶ ἐκδεχόμενα ἀγγεῖα, καὶ σκεύη αὐτήν, ἕκαστον προσερχόμενον, καὶ ὑποκείμενον, κατὰ τὸ ἀνάλογον τῆς ὕλης, καὶ δεξιώσεως αὐτῶν, καὶ τῇ σφραγῖδι, καὶ πρωτοτύπῳ χαρακτῆρι ἐκτυπούμενα. τοσούτῳ μόνον διαφέροντα, ὅσον τὰ μὲν προαριθμεῖσθαι τῇ τάξει, τὰ δὲ τῇ ἀναλογίᾳ, τὰ δὲ συναριθμούμενα προηγεῖσθαι τῷ προεκτυπώματι, ὡς τύπῳ διαλαβεῖν, ἐν χαλκοτυπείῳ, καὶ ἀρχετύπῳ Βασιλικῷ χαρακτῆρι ἴδοις ἂν πολλὰ χαλκοτυπούμενα χρυσᾶ ἐκσφραγίσματα πάντα σώζοντα τὸν αὐτὸν χαρακτῆρα, τοσούτῳ μόνον διαφέροντα, ὅσον τῇ τάξει τοῦ προτυπωθέντος, καὶ προσφραγισθέντος, ἢ ἐν τῇ συναριθμήσει, ὡς ἐν τοῖς Ταλάντοις, πάντα Τάλαντα τὸ προεκτυπωθὲν προηγεῖται, ἢ ἐν τῇ ἀναλογίᾳ, ὡς ἐν τοῖς Ἡμιταλάντοις πάντα Ἡμιτάλαντα ἐπαριθμούμενον, καὶ ἐπιλειπόμενον τὸ ὑστέρως ἐκδοθὲν, ἐπὶ πᾶσι διαμένοντος ἀεὶ τοῦ αὐτοῦ Ἀρχεκμαγείου, καὶ πρωτοτύπου εἰκονίσματος Βασιλικοῦ διαλάμποντος. Τὸν αὐτὸν τρόπον κατανοοῦντες τὸν Παῦλον ἐπὶ τὴν νύσσαν τὸ δὴ λεγόμενον εἰς τὸν σκοπὸν τῆς ἀληθείας, εἴποιμεν ἂν δικαίως ἐπὶ τοῖς κεχαριτωμέναις τῇ εἰς Χριστὸν πίστει, καὶ ὁμολογίᾳ, κατὰ μὲν τὴν εἰκόνα, καὶ Βασιλικὴν ἐκσφράγισιν τοῦ Χριστοῦ εἰς οὐδὲν διαφέροντες κατὰ τὸ ἀνάλογον, καὶ συναριθμούμενον τῆς ἀξίας, ὅτι μήγε κατὰ τὸ προθυμότερον τοῦ κατορθώματος τῆς ἀρετῆς πρωτεύοντες οἱ προαριθμούμενοι ἐν τῇ συντάξει, καὶ ἀναλογίᾳ προτιμώμενοι, οἷς ἑκάστοις δέδωκεν ὁ Θεὸς μερίδα κατὰ τὸ μέτρον τῆς πίστεως, καὶ ἀπόρροιαν θείας ἐγχύσεως κατὰ τὸ σκεῦος, καὶ ἀγγεῖον τῆς χαριτικῆς δυνά-

δυνά-

δυνάμεως αὐτῶν, ὡς Χρυσόστομος κεφ, ιβ'. ἐν τῇ πρὸς Ῥωμαίους. Ἀμέλει καὶ πιστοὶ, καὶ μάρτυρες, καὶ χάριτες, καὶ ὁμολογηταὶ, καὶ πέτροι, καὶ λίθοι λέγονται πάντες ὑπὸ τοῦ αὐτοπίστου, αὐτομάρτυρος, Αὐτοκεχαριτωμένου, Αὐθομολογητοῦ, Αὐτοπέτρου, καὶ Αὐτολίθου Χριστοῦ διὰ τῆς μιᾶς πίστεως, μαρτυρίας, ἀκενώτου χάριτος, ἀτρέπτου ὁμολογίας, καὶ ἀσείστου λίθου ἀκρογωνιαίου, αὐτὸς γάρ ἐστιν ἡ μόνη πίστις, καὶ ὁμολογία, καὶ αὐτόχαρις, καὶ αὐταλήθεια, δι' οὗ ἡ χάρις καὶ ἡ ἀλήθεια ἐγένετο, ἐφ' ᾧ ἐνῴκησε πᾶν τὸ πλήρωμα τῆς Θεότητος σωματικῶς, ὑφ' οὗ λαμβάνομεν ἐν πᾶσι, καὶ καθ' ἕκαστα, καὶ κοινῇ, καὶ καθόλου τὴν προσηγορίαν αὐτοῦ τοῦ ἐτάζοντος καρδίας, καὶ νεφροὺς, πιστεύοντες καθ' ὑπακοὴν, καὶ συγκατατιθέμενοι αὐτῷ τῷ πλήρει χάριτος, καὶ ἀληθείας, μερίζοντι ἑκάστῳ μέτρον πίστεως κατὰ τὴν ἀναλογίαν αὐτῆς, εἴτουν τῷ λόγῳ τῆς συντάξεως τοῦ ἑνὸς, καὶ τοῦ δύο συναριθμουμένου τοῦ πρώτου, καὶ τοῦ δευτέρου ἀναλογουμένου, τοῦτο γάρ ἐστιν ὁ ὅρος τῆς τάξεως τὸ πρότερον, καὶ τὸ ὕστερον λεγόμενος. ὡς ἐν τύπῳ εἰπεῖν, θεορῶν οἷα καρδιογνώστης ὁ Σωτὴρ ἡμῶν Χριστὸς τὸ στερρὸν, πάγιον, καὶ ἀκλινὲς περὶ τὴν πίστιν τοῦ μακαρίου Πέτρου (τοῦ καὶ Κορυφαίου, καὶ πρώτου τῶν Ἀποστόλων λεγομένου τῷ λόγῳ τῆς κατὰ συναρίθμησιν τάξεως τῶν δώδεκα Κορυφαίων Διδασκάλων, καὶ μὴ τῆς ἐξουσίας, καὶ ἀποστολῆς ἕνα καὶ μόνον ἐχούσης τὸν χαρακτῆρα ἀδιαίρετον, προηγουμένης δὲ καὶ ἑπομένης διὰ τὸ σπουδαιότερον κατόρθωμα τῶν καθ' αὐτὴν σπουδαζομένων, καθὸ καὶ ὁ μακάριος Πέτρος προαριθμεῖται, καὶ προτέτακται διὰ τὸ πρώτως αὐτὸν εἰσπηδῆσαι τῆς συστρατευομένης αὐτῷ χορείας ἐν μιᾷ ἀξίᾳ, καὶ ἐξουσίᾳ, καὶ ἀφηκέναι τὴν μακαρίαν ἐκείνην φωνὴν τῆς εἰς τὸν Θεὸν, καὶ Χριστὸν θεοσεβοῦς ὁμολογίας, τὸ σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος) Πέτραν πίστεως, καὶ Πέτρον ἐκ τῆς Πέτρας παρωνύμως ἐκάλεσε. καθορῶν πάλιν οἷος δὴ καὶ μόνος πάνσοφος, καὶ ἐπιστάμενος τὸν μαθητὴν, ὃν ἠγάπα, ἁγνὸν, καὶ καθαρὸν ἀκροθήνιον τῆς εὐσεβείας, τὸν ἄδολον ἐπιστήθιον Ἰωάννην τὸν θεολόγον, δῶρον, καὶ χάρις μεθερμηνευόμενον, χαρίζεται αὐτῷ τὴν πάναγνον Θεοτόκον, καὶ μητέρα αὐτοῦ λήψεσθαι εἰς τὰ ἴδια, καὶ ἀδελφὸν τῇ χάριτι καθίστησι τὸν δοῦλον τῇ δημιουργίᾳ, καὶ μαθητὴν τῷ λόγῳ τῆς αὐτοδιδάκτου θεοσοφίας χρηματίζοντα. ὡσαύτως ὁ ἐτάζων καρδίας, καὶ νεφροὺς Χριστὸς θεραπεύων τὴν ἀπιστίαν τοῦ Θωμᾶ, ὑποδείκνυσι τῷ ἀπιστοῦντι μαθητῇ τὰς χεῖρας, καὶ τὴν πλευρὰν, ἐξ ἀπιστίας εἰς πίστιν βεβαιῶν, τὸν πεισθέντα, καὶ βοῶντα, καὶ ἀφιέντα δευτέραν κρηπῖδα τῆς ὀρθοῦ θεμέλιον καὶ θεολογίαν, ὁ Κύριός μου καὶ ὁ Θεός μου δόξα σοι, Τί δ' ἂν εἴποι τις καὶ περὶ τοῦ νυμφαγωγοῦ τῆς ἐκκλησίας μακαρίου Παύλου μεταγλωττιζομένου ἀνάστασις κατὰ τὸν Χρυσορρήμονα, ἤγειρε γὰρ τὰ ἔθνη εἰς τὴν Χριστοῦ ὁμολογίαν, ὅστις Σκεῦος ἐκλογῆς κέκληται ὑπὸ τοῦ κεκληκότος αὐτὸν Χριστοῦ, ὡς ἀγγεῖον ἐμπιστευθὲν τὸ μύρον τῆς Πνευματικῆς ὀσμῆς, καὶ εὐωδίας, τὸ διεγεῖρον τὰ ἄσηπτα δοχεῖα τοῦ Πνεύματος εἰς ζωὴν, τὰ δὲ σαπρὰ, καὶ σεσηπότα εἰς θάνατον, ὡς ἀνάξια πίστεως, καὶ κενώσεως τοῦ θείου μύρου, Θεοῦ γὰρ ἐσμὲν εὐωδία, τοῖς μὲν εἰς ζωὴν, τοῖς δὲ εἰς θάνατον, μὴ κατ' ἰδίαν σφετεριζόμενος τὸ κοινὸν μύρον, καὶ ἀπεμπωλεῖν αὐτὸ εἰς χρηματολογεῖν, κακῶς ἐπιβουλευόμενος, ἀλλὰ κατὰ τὸν διδάσκαλον κοινολογούμενος αὐτὸ, διὸ πατάσσεται πᾶς ὅστις τιμωρίας ἄξιος, καὶ θεραπεύεται πᾶς ὅστις ζητεῖ τὸν καθαρμὸν τῆς σεσηπείας, καὶ βεβαρυμένης ὀζώδους ἀποφορτίσεως. καθάπερ ἡλίῳ ἀκτῖ[illegible]ολ[illegible]ῶντι, καὶ προσβάλλοντι ὅσα τὰ προτιθέμενα αὐτῷ, τὰ μὲν καθαίροντι διὰ τῆς δεκτικῆς

δυνάμεως

δυνάμεως τοῦ καθαρμοῦ, τὰ δὲ κινοῦσι εἰς ὀδμὴν λυμεῶνος διὰ τὸ ἀνυπόδεκτον τῆς πρὸς αὐτὰ προσβολῆς ἡλιακῆς· οὕτω καὶ τὰς μοχθηρὰς προαιρέσεις κινεῖσθαι, καὶ τὰς ἐπὶ καλῷ κλινομένας ψυχὰς φωτίζεσθαι ὑπὸ τοῦ νοητοῦ ἡλίου τῆς δικαιοσύνης Χριστοῦ, οἵτινες καίπερ ἐκ τῶν κατ' ἀρετὴν προτερημάτων ἕκαστος ἐπικέκληται συνεκδοχικῶς, μέντοιγε τῷ λόγῳ τῆς μιᾶς, καὶ μόνης ἀνάρχου ἀρχῆς τῶν ἐπωνυμιῶν, παρ' ἧς ὅσοιτε προσαγορεύονται, ὅλοι συμβιβάζονται ὑπὸ τῇ καθόλου ἀρχῇ, ὥσπερ πάντες οἱ ἄνθρωποι ὑπὸ τὴν μίαν, καὶ καθόλου ἀνθρωπότητα ἕκαστος περιλαμβανόμενος, καὶ προσαλλήλως μετέχουσι τῶν κατ' ἰδίαν συνεκδεχομένων ἐπικλήσεων, καὶ γὰρ οὔτε ὁ Πέτρος ἄχαρις, ἢ Παῦλος σαλευόμενος, καὶ εἰς κακὸν ἐνδόσιμος τῇ πίστει, ἢ Ἰωάννης μύρου ἀμέτοχος, ἢ Θωμᾶς θεραπείας, καὶ ἰάσεως ἄπορος, ἀλλὰ πάντες συγκοινωνοῦσι κατὰ μετοχὴν τῇ χάριτι τῆς μιᾶς μόνης ἀνάρχου πηγῆς τῶν χαρισμάτων (ἐπικρατοῦντες, καὶ συνεκδεχόμενοι τὸ μεῖζον, καὶ τὸ ἧσσον τῆς ἐξ αὐτῶν σπουδῆς, καὶ κατορθώματος) ποτὲ μὲν ἐκ τῶν ἀνωνύμων, ποτὲ δὲ ἐκ τῶν πολυωνύμων, ποτὲ δὲ ἐκ τῶν συνωνύμων ὀνομαζομένης, καὶ μεταδιδομένης κατὰ τὸν Ἀρεοπαγίτην Διονύσιον, ἥτις κατὰ πρῶτον τρόπον ἀποφατικῶς, δεύτερον ἄλλον κατ' αὐτὸν ἀνεξαρτήτως, καὶ ἀπολελυμένως οἰκοδομεῖ τὴν ἐκκλησίαν, τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐπ' αὐτῷ, καὶ αὐτόν, καὶ εἰς αὐτὸν πιστεύουσαν· καὶ ὁμολογοῦσαν συναρμολογουμένην. Κατ' ἐπιτροπὴν δέ, καὶ ὀργανικῶς, καὶ διὰ τῶν διατεταγμένων μελῶν τῆς ἐκκλησίας, ἀμέλει Ἀρχιερέων, Ἱερέων, Βασιλέων, Προφητῶν, καὶ τὰ ἑξῆς τῆς λοιπῆς διατάξεως δεχομένης τὸ μεριζόμενον μέτρον τῆς πίστεως, ὡς ἔχει τὸ ἀγ[illegible]ιον, καὶ ἀνάλογον τοῦ κανόνος αὐτῆς διὰ τῶν πιστευόντων· καὶ ὁμολογούντων, καὶ δεχομένων εἴτε τὴν μίαν, καὶ ἀδιαίρετον πίστιν, καὶ ὁμολογίαν Σωτῆρα ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, εἴτε σὺν αὐτῇ καὶ τὴν ἀξίαν τῆς ἀρχιερωσύνης, καὶ τοῦ οἰκονόμου, διό φησιν ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος ἐμφαίνων τὸ ἀδιαίρετον τῆς εἰς Χριστὸν ὁμολογίας, καὶ τὴν ἀξίαν τῆς ἀρχιερωσύνης καθυπισχνούμενα σὺν αὐτῷ τοῖς μέλλουσι πιστεύειν, καὶ ἀρχιερατεύειν ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ, τουτέστι τῇ πίστει τῆς ὁμολογίας, δι' ἧς δείκνυσι πολλοὺς μέλλοντας πιστεύειν ἀπερχομένους ἐντεῦθεν, καὶ τελειωμένους τῇ πληρεστάτῃ καθόδῳ τοῦ παναγίου πνεύματος, καὶ γὰρ ἐκεῖθεν ἤρξατο ἀπαρτίζεσθαι ἡ οἰκονομία, καὶ ἡ τελεσιουργία τῆς θείας οἰκονομίας καθ' ὑπόσχεσιν, ὡς Χρυσόστομος ἐν τῷ αὐτῷ κεφ. μεθερμηνεύεται, εἴτε τῶν εὐσεβῶν, εἴτε τῶν ἀρχιερατεῦσαι μελλόντων, ἐπειδήπερ καὶ κατὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν τάξιν τῆς ἐκκλησίας τοσοῦτον οἱ ἐγχαραχθῆναι βουλόμενοι Χριστοῦ πρόβατα εἶναι, καὶ φωτισθῆναι τῷ βαπτισμῷ αὐτοῦ, ὅσον καὶ οἱ ἐπισκοπῆς ἀγαθοῦ ἔργου ἐπιποθοῦντες ἐκ τῆς ὁμολογίας τῆς αὐτῆς πίστεως ἀπαρχὴν ποιοῦσι, διό φησι, τῇ πίστει τῆς ὁμολογίας, ἐντεῦθεν δείκνυσι πολλοὺς μέλλοντας ἤδη πιστεύειν, καὶ ἀνίστησιν αὐτοῦ τὸ φρόνημα, καὶ ποιμένα ποιεῖ καθ' ὑπόσχεσιν, καὶ κατ' ἐπιτροπὴν οἰκοδομήσοντα τὴν ἐκκλησίαν, οὐχὶ διὰ τὴν εἰς αὐτὸν πίστιν, καὶ ὁμολογίαν, ἀλλὰ διὰ τὴν εἰς Χριστόν, καὶ Θεόν, ἣν κατ' ἐπιτροπὴν μὴ μόνον Πέτρος, καὶ οἱ Ἀπόστολοι ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ ἀλληλοδιαδόχως διαδεχθέντες ἀρχιερεῖς ἔχουσι, καὶ πάντα τὰ τάγματα τῆς ἐκκλησίας, κατὰ τὸ ἀνάλογον αὐτῶν, συντεταγμένα, καὶ οἰκοδομοῦντα τῇ ἀρχιτεκτονίᾳ τοῦ Πνεύματος, τῇ καθ' αὐτὰ πράξει, καὶ μόνον διαφέροντα, οὐχὶ τῇ ἀξίᾳ, καὶ τῇ ἑνώσει τῆς μιᾶς ἀρχῆς, ἧς ἐκπέμπονται οἰκοδομοῦντα, οἰκοδομούμενα, πιστεύοντα πιστευόμενα τῇ πρωτοκινήτῳ ἀρχῇ ὥσπερ καρδίᾳ τινὶ τοῦ πρωτορρίζου, καὶ ζωογόνου ἐμφύτου θερμοῦ διὰ

τῶν

τῶν ἀρτηριῶν θερμαινούσῃ, καὶ ζωογονούσῃ, τὰ μέλη τοῦ σώματος ἓν ὄντα κατὰ τὸ σῶμα, τὸ πλήρωμα τῆς κεφαλῆς, ᾗ συνδέδενται, καὶ συναρμολόγηνται, τῇ πράξει δὲ ποικιλόμενα, ἢ νεύρων τῶν μὲν πρὸς κίνησιν, τῶν δὲ πρὸς αἴσθησιν ἐπιτηδείων, ἢ φλεβῶν ὀχημάτων τῆς τροφῆς, τῶν μὲν πρὸς τὰ ἄνω, τῶν δὲ πρὸς τὰ κάτω μέρη τοῦ ἑνὸς καθόλου σώματος. Περὶ ἧς ἑνώσεως, καὶ διαφορᾶς φησὶν ὁ μακάριος Παῦλος ἐπιστέλλων πρὸς Ῥωμαίους κεφ. ιβ'. οὕτω, καθάπερ γὰρ ἐν ἑνὶ σώματι μέλη πολλὰ ἔχομεν, τὰ δὲ μέλη πάντα οὐ τὴν αὐτὴν ἔχει πρᾶξιν, οὕτως οἱ πολλοὶ ἓν σῶμα ἐσμὲν ἐν Χριστῷ. ἕκαστος δὲ ἀλλήλων μέλη, ἔχοντες δὲ χαρίσματα κατὰ τὴν χάριν τὴν δοθεῖσαν ἡμῖν διάφορα εἴτε προφητείαν κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς πίστεως, εἴτε διακονίαν ἐν τῇ διακονίᾳ, ὅπερ ῥητὸν ἀναμφιβόλως ἐστὶν εἰς καταστολὴν τῆς δυτικῆς ὀφρύος τῆς φυσώσης, καὶ κομπαζούσης ἐπὶ τοῖς χαρίσμασιν, ἔθος γὰρ αὐτῇ ἔκπαλαι κατ' Οἰκουμένιον ψήφῳ ἀνθρωπίνῃ, καὶ οὐ θείᾳ θεοποιεῖν τοὺς ἐπ' ἀξίᾳ, ἢ εὐτυχίᾳ ἀναχθέντας ἀνθρώπους, καὶ ταύτῃ μὴ τῇ ἀληθινῇ καὶ θεόθεν, ἀλλὰ τῇ ἰδίᾳ, διὸ καὶ τῶν πρωτοκορυφαίων ἐτυραννήσαντο ὡς κηρυσσόντων τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν Θεὸν τέλειον, καὶ ἄνθρωπον τέλειον ἄνευ τῆς ψήφου τῆς συγκλήτου τῶν Ῥωμαίων ἀσεβούντων, αὐτὸν μὴ εἶναι προαιρέσει ἀνθρώπων θεόν, ἀλλὰ φύσει πιστεύεσθαι τὸν αὐτόν, καὶ εἰς αὐτὸν εἶναι θεόν. Τούτων οὕτω προϋποτεθειμένων, ἔστω θεώρημα ἀληθεστάτην εἶναι τὴν ὁμολογίαν τοῦ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει κυροῦ Ἀθανασίου τοῦ Πατελάρου. Πρῶτον διότι τὴν ἀληθῆ ὁμολογίαν, καὶ πίστιν ἡμῶν, ἐκείνῳ δεῖ πιστεύειν εἶναι, καὶ αὐτὸν εἶναι, καὶ εἰς αὐτὸν ἀναφέρεσθαι, παρ' οὗ καὶ τὸ εἶναι, καὶ τὸ εὖ εἶναι λελη φότες ἐσμέν. ἀλλὰ μὴν διὰ τοῦ Χριστοῦ τῆς πέτρας τῆς ζωῆς, καὶ ἐδημιουργήθημεν, καὶ ἀνεκαινίσθημεν, καὶ γὰρ βασιλεύει ἡμῖν καὶ δημιουργικῶς, καὶ οἰκονομικῶς, ἄρα ἐπ' αὐτῷ οἰκοδομήσεσθαι τὴν αὐτοῦ ἐκκλησίαν πιστεύεσθαι δέον. Δεύτερον ἡ ἐνέργεια κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον, καὶ τὸν ἱερὸν Δαμασκηνὸν ἐνεργηθήσεται μᾶλλον, ἢ ἐνεργήσει, ὡσαύτως καὶ τὸν Σκότον εἰς τὸ δεύτερον τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως. ἀλλὰ μὴν ἡ καθ' ὑπακοὴν πίστεως πρόθεσις τῶν εὐσεβῶν ἐνέργειά ἐστιν ἐκ τοῦ πιστεύοντος, καὶ ὁμολογοῦντος κατὰ τὴν ἐν Χριστῷ δικαιοσύνην, καὶ σωτηρίαν, ὡς δηλοῖ ἡ πρᾶξις, καὶ ἔθος τῆς ἐκκλησίας εἴτε νεολέκτων στρατιωτῶν φωτιζομένων, εἴτε μεταληψομένων τῆς θείας εὐχαριστίας εἴτε δεξομένων τοὺς κοινοὺς οἴακας τῆς ἐκκλησίας, καὶ στεφηφορίαν τῆς βασιλείας κατ' ἐπιτροπήν. ἕπεται λοιπὸν τὴν ἐνέργειαν τοῦ πιστεύοντος, καὶ τοῦ ὁμολογοῦντος εἰς Χριστὸν λέγειν, καὶ ἀναπαύεσθαι, καὶ ἐπ' αὐτῷ οἰκοδομεῖσθαι τὸν πιστεύοντα, καὶ ὁμολογοῦντα ἐξηγορακότι αὐτὸν τῆς κατάρας τοῦ νόμου, καὶ τῆς ἁμαρτίας. Τρίτον, τὸ πιστεύειν Χριστῷ, καὶ πιστεύειν αὐτόν, καὶ πιστεύειν εἰς αὐτόν, ταυτόν ἐστι τὸ πιστεύειν Θεῷ, καὶ πιστεύειν Θεὸν εἶναι, καὶ πιστεύειν εἰς τὸν θεὸν ὡς κατὰ πάντα ἐξισούμενον τῷ Θεῷ, καὶ Πατρί, καὶ τῷ συμπαρομαρτοῦντι ἁγίῳ Πνεύματι τῷ λόγῳ τῆς θεότητος. τὸ δὲ πιστεύειν τοιούτως καὶ ἐπὶ τοῖς ἀποστόλοις, ἀθείας σημεῖον, καὶ τεκμήριον ἐστίν, ὡς σεσημείωται κατὰ τὴν εὐαγγελικὴν φωνήν, καὶ τοὺς φωστῆρας τῆς ἐκκλησίας Χρυσορρήμονα, καὶ τὸ ἀπόμαγμα αὐτοῦ Θεοφύλακτον. ἀλλὰ μὴν ἡ οἰκοδομὴ τῆς ἐκκλησίας γέγονεν ἐπὶ τῇ πέτρᾳ τῷ Χριστῷ ἀμέσως προσληφθέντι, ὡς ἀνθρώπῳ παρὰ τῆς ὑποστατικῆς ἑνώσεως, ἕπεται λοιπὸν αὐτὸν εἶναι τὸν ἀνακαινίσαντα, καὶ οἰκοδομήσαντα τὴν αὐτοῦ ἐκκλησίαν [illegible]τις καὶ χερσὶν αὐτὴν ἔπλασε, περὶ οὗ ἡ ἐκκλησία τῇ ἑορτῇ τῆς Χριστοῦ γεννήσεως. Ἰδὼν ὁ κτίστης

ὀλλύμενον

ἀλλοιούμενον τὸν ἄνθρωπον χερσὶν ὃν ἐποίησε, κλίνας οὐρανοὺς κατέρχεται, τουτέστιν ἐκ παρθένου θείας Ἁγνῆς ὅλον ἐνεδύσατο ἀληθείᾳ σαρκωθείς, ὅτι δεδέξασθαι. οὐ γὰρ Πέτρος, ἢ Παῦλος σεσάρκωται, καὶ ἔπαθεν ὑπὲρ ἡμῶν, ἀλλ᾽ αὐτὸς ὁ Κύριος συγκαταβατικῶς ὁ δημιουργὸς ἡμῶν. Τέταρτον, εἰ ταυτόν ἐστι τὸ πιστεύειν εἰς τὸν Χριστὸν καὶ πιστεύειν εἰς τὸν Πάπαν εἵπετο συγχεῖσθαι τὴν θείαν οὐσίαν, καὶ κτιστὴν εἶναι, ἢ ἄκτιστον τὸν Πάπαν, ὡς τὴν αὐτὴν σχέσιν ἐχόντων, τὰ γὰρ πρός τι συνδιάζονται τῷ λόγῳ τῆς κατὰ φύσιν σχέσεως, οὐ συντιθεμένου τοῦ ἑνός, ἀνάγκη συντίθεσθαι καὶ τὸ ἕτερον, καὶ ἀφαιρουμένου συναναιρεῖσθαι καὶ τὸ ἕτερον, εἰ γὰρ τὸ μὴ συγκατατίθεσθαι εἰς τὸν Πάπαν ταυτόν ἐστι τὸ μὴ πιστεύειν εἰς τὸν Χριστὸν κατὰ τὴν παράλογον θέσιν τῶν λατινοφρόνων, ἕπεται τὸν Πάπαν μὴ χάριτι Θεὸν εἶναι, ἀλλὰ κατ᾽ οὐσίαν, ὥσπερ ὁ Χριστός, ὅπερ τίς τῶν εὐσεβῶν ὑποφέρει ἀρειομανίας γέμον, καὶ σαβελλιανῆς συγχύσεως, ἧς ῥύσαιτο ἡμᾶς Κύριος διὰ πρεσβειῶν τῆς παντανάσσης Θεοτόκου ἱκετεύοντες, καὶ λέγοντες, Ἡ πάντων Ἄνασσα συντήρησον τὴν σὴν ποίμνην Ἰταλῶν καινοτομίας ἀπάτης, σαβελλίου τήν ποτε κατασβεσθεῖσαν αἵρεσιν, καὶ Ἀρειομανίας, βλασφημοῦσι γὰρ τὰ πρόσωπα.

ΚΕΦΑ΄ΛΑΙΟΝ, ΙΖ΄.

Ὅτι τὸ πιστεύειν τῷ Πέτρῳ ἐστὶ τὸ πιστεύειν τοῖς ῥήμασι τοῦ Θεοῦ, καὶ τοῦ Χριστοῦ, ὅπερ μὴ μόνον τῷ μακαρίῳ Πέτρῳ εἴρηται, ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς Ποιμέσι, καὶ Ἀποστόλοις, καὶ θείοις Ἱεράρχαις, καὶ οἰκοδομοῦντι τὴν ἐκκλησίαν αὐτοῦ κατ᾽ ἐπιτροπήν, καθὸ καὶ ἐπινοεῖται τό, καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ Πέτρᾳ θετικῶς κατά τινας τῶν Θεοδιδάκτων Ἀποστόλων.

Πρόδηλον τοῦτο ἐκ τῶν διδασκάλων Χρυσορρήμονος, καὶ Βουλγαρίας, διότι ὁ ἀθετῶν ὑμᾶς ἐμὲ ἀθετεῖ, ἀμέλει ὁ ἀθετῶν τοῖς λαλουμένοις ὑμῖν ῥήμασιν ὡς ὀργάνοις τοῦ παναγίου Πνεύματος ἐμὲ ἀθετεῖ, τὸν καταπέμψαντα ὑμῖν τὴν δωρεὰν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ὅπερ οὐκ ἐδίδαξε μόνον ὁ ἀθετῶν σὲ τὸν Πέτρον, ἀλλὰ καὶ πάντας τοὺς διδάσκοντας εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, καὶ ὁ δεχόμενος αὐτούς, διαβαίνει ἥτε ἀθέτησις, καὶ ἡ δεξίωσις. πίστις, καὶ ὁμολογία, ἄρνησις, καὶ ἀπιστία εἰς αὐτόν.

Ὁ ἀντίδικος.

Ἡ ἁγία ἐκκλησία τὰς ἐναντίας τῷ Πατριάρχῃ τούτῳ φωνὰς ἐν τῷ Συναξαρίῳ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων Πέτρου, καὶ Παύλου ἀφίησιν οὕτω.

Τοῦ κυρίου τὸν μὲν μακαρίσαντος, καὶ Πέτραν καλέσαντος, ἐφ᾽ ἧς ἱδρῦσαι τὴν ἐκκλησίαν φησί. τὸν δέ, καὶ τὰ ἑξῆς.

Ἔλεγχος.

Ἐν κεφαλαίῳ μὲν οὖν εἰπεῖν, ὁ παραχρώμενος τοῖς ὀρθῶς προβεβλημένοις τῇ θείᾳ γραφῇ, καὶ ἑρμηνείᾳ τῶν διδασκάλων ἀντίδικος, οἷα δὴ πονηρὸς βιάζεται ἐπιδεῖξαι τὴν καθόλου προαίρεσιν, καὶ ὁμόφρονα πρᾶξιν τοῦ πρὸς ἀλλήλους λόγου τῆς ἀρετῆς, καὶ τὸν ὁμογνώμονα βίον τῆς εἰς Χριστὸν πολιτείας, καὶ προσηγορίας ἐμφανίσασθαι ἐναντιούμενον τῇ κοινῇ εὐεργεσίᾳ, καὶ καθόλου ἀγαθότητι τοῦ σωτῆρος. ἔθος γὰρ τῷ σοφιστῇ, καὶ τῆς δικαίας πλάστιγγος παρακρούσῃ τὸ κοινότατον, καὶ καθολικώτατον τῆς ἐκκλησίας ἑδραίωμα,

καὶ στήριγμα ἑαυτῷ παραλογίζεσθαι, καὶ τῆς κοινότητος ἀποσχίσασθαι, καὶ ἰδιάζον τεχνάσασθαι διὰ τῆς κενολογίας. οὕτω Σαβέλλιοι συγχέουσι τὰ πρόσωπα, μὴ διαιροῦντες τὰ διαστολῆς ἄξια. οὕτως Ἀρειανοί, καὶ Μακεδόνιοι μὴ ἑνοῦντες τὰ ἑνώσεως εὔλογα περιποιοῦνται ἑαυτοῖς τοῦ κατάρχειν τῶν αἱρέσεων. οὕτω καὶ Λατινόφρονες σχίζοντες τὴν μίαν ἀδιαίρετον Ἐκκλησίαν, μόνην Νύμφην, μόνην βάσιν, καθόλου μακαρίαν, καθόλου χάριτα, καὶ Πέτραν πίστεως, ἔχουσαν κεφαλὴν τὴν Αὐτοπέτραν τὸν Χριστὸν ἐπαναπαυόμενον, καὶ ἐγκαθεζόμενον ἐν αὐτῇ τῇ υἱοθεσίᾳ τοῦ πνεύματος, τὴν χάριτος, καὶ Σιών, καὶ πέτρας ἐκ τῶν πολυωνύμως αὐτῇ λεγομένων χαριτοποιοῦσαν τοὺς εἰς αὐτὴν πιστεύοντας, καὶ ἐκείνῃ προσκολλωμένους διὰ τῆς ἐπεισαγομένης ἐπικτήτως χάριτος αὐτοῖς συμπολιτεύεσθαι, οὐκ εὐχάριστοι γίνονται τῇ κοινῇ πολιτείᾳ τοῦ παναγίου Πνεύματος συνωραϊζομένῃ τῷ ὡραίῳ κάλλει παρὰ πάντας τοὺς βροτοὺς χρηματίσαντι Χριστῷ ἀλλὰ τὸ ἄσπιλον, καὶ ἀμόλυντον σῶμα βεβήλοις κενοφωνίαις σπιλοῦντες, καίπερ μὴ δυνάμενοι διὰ τὸ αὐτοῦ ἀήττητον, κατὰ τὸν τοῦ Κυρίου λόγον, δικέφαλον ἐπισκευάζονται, καὶ τερατοειδὲς ἀποφῆναι μοχθηρίᾳ σφετερισμοῦ προαιροῦνται. εἰς ἀνατροπὴν δὲ τῆς ἀνακολούθου παραχρήσεως προχειριζέσθω ἡ ἀληθὴς διασάφησις τῆς μαρτυρίας.

Ἰστέον λοιπὸν πρῶτον, ὅτι τὸ ἑδραίωμα, καὶ ὁ θρόνος, καὶ ἡ ἐνίδρυσις, οὐδὲν ἄλλο σημαίνει, ὅτι μήγε τῆς ἐξουσίας προτέρημα, καὶ ὕψωμα, καὶ μεγαλοπρεπὲς αὐτῆς, καθάπερ τοῖς βασιλεῦσι προητοίμασαι καθημένοις ἐπὶ θρόνου ὑψηλοῦ, καὶ ἐπηρμένου, οἷος ὁ ἐλεφάντινος τοῦ Σολομῶντος, οὗ τῇ σοφίᾳ πάντες οἱ τότε βασιλεῖς ὑποτελεσφόροι γεγόνασι, καὶ ταῦτα μὲν κατὰ τὸ γράμμα, κατὰ δὲ τὸ Πνεῦμα, καὶ τὴν ἀλήθειαν πλεῖον Σολομῶντος ὧδε, ἐπειδήπερ διὰ τὴν ἄκραν ταπείνωσιν τοῦ Χριστοῦ ὑπερυψώθη ἡ ἀνθρώπινος φύσις, ἀναβιβασθεῖσα εἰς τοὺς οὐρανοὺς ὥσπερ ἐν θρόνῳ, καὶ πάντες οἱ ὑποτελεσφορήσαντες τῇ τοῦ Χριστοῦ χάριτι συνεθρονίσθησαν, καὶ συνεδοξάσθησαν συντεταγμένως κατὰ τὸ ἀνάλογον τῆς διατάξεως αὐτῶν. διὸ καὶ μὴ μόνον ὁ Αὐτόθρονος ψαλμῳδεῖται κατὰ τό, ὁ θρόνος σου ὁ Θεὸς εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος, ἀλλὰ καὶ οἱ κατὰ χάριν θρόνοι εὐαγγελίζονται, ὑμεῖς φησὶ καθίσεσθε ἐπὶ δώδεκα θρόνους κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ Ἰσραήλ, ἐφ᾽ οἷς στερεοῖ, καὶ ἱδρύει ἐξῃρημένως τὴν αὐτοῦ ἐκκλησίαν πρώτως, καὶ κυρίως διὰ τὴν εἰς αὐτὸν ὁμολογίαν, καὶ πίστιν, δευτέρως δὲ καὶ διὰ τῶν κατὰ θέσιν πετρῶν, καὶ θεμελίων τῶν ἱεροκηρύκων Ἀποστόλων.

Ἰστέον β΄. ὅτι πέτρα μὲν ὡς αὐτοπέτρα, καὶ αὐτοστερέωμα, ᾧ δεῖ στερεοῦσθαι, καὶ ἐφ᾽ ᾧ χρεών ἐστι πιστεύειν, καὶ ὁμολογεῖν αὐτὸ εἶναι, ὁ αὐτόλιθος Χριστός ἐστι, ὡς προσεσημείωται, καθάπερ καὶ αὐτομακαριότης καὶ ἔστι, καὶ ὀνομάζεται. πέτρα δὲ πάλιν, δι᾽ ἧς ὀργανικῶς κατὰ θέσιν, καὶ κατὰ χάριν στηρίζεται ἡ ἐκκλησία, οὐχὶ διὰ τὸ πιστεύειν αὐτὴν εἶναι ἐξισουμένην τῇ εἰς Χριστὸν πίστει, ἢ διὰ τὸ ὁμολογεῖν εἰς αὐτὴν τὴν σωτηρίαν, ἀλλ᾽ ὡς δι᾽ αὐτῆς ἐκείνην χαριζομένην, ἐνοικοῦσαν, ἐμπεριπατοῦσαν, καὶ μονὴν σὺν Πατρὶ καὶ Πνεύματι ἐρχομένην, καὶ ποιοῦσαν, διὰ τὴν εἰς αὐτὴν ὁμολογίαν, καὶ σέβας τῇ ἐκείνης συνεργίᾳ πετροῦται, καὶ ὀχυροῦται πᾶσα ψυχὴ πεπιστευκυῖα, καὶ ὁμολογήσασα τὴν καλὴν ὁμολογίαν μακαρίζεται. καὶ οὕτως ἐστὶ μὴ μόνον ὁ μακάριος Πέτρος, ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ Ἀπόστολοι. καὶ τοῦτο ἐπιστηρίζεται καὶ λόγῳ, καὶ μαρτυρίᾳ.

Πρῶτον διότι τὰ κοινά, καὶ καθόλου ἀξιώματα, καὶ ἐπίκτητα χαρίσματα, καίπερ

πρὸς ἓνα συνεκδοχικῶς λέγονται, κοινὰ δεῖ ἐκλαμβάνεσθαι ὡς τὸ ῥῆξ, καίπερ λέγεται ἐπὶ τῆς Γαλλίας, ἀναφαίρετόν ἐστι καὶ τῆς Ἱσπανίας, ἢ καὶ Βρετανίας, ὡσαύτως καὶ τὸ τῆς ἱερωσύνης ὄνομα, καὶ ἀρχιερωσύνης, καὶ ἰατρικῆς, ἀλλὰ μὴν τὸ πέτρας ὄνομα τὸ κατὰ χάριν, ἐπεισαγόμενόν ἐστι τῷ μακαρίῳ Πέτρῳ, καὶ ἐπίκτητον, οὕτως ὀνομασθὲν τὸ κατὰ τὸν ἱερὸν Αὐγουστῖνον, καὶ ἱερὸν Χρυσόστομον εἰς τὴν Μεταμόρφωσιν. οὐ γὰρ ὑποστατικὸν ἰδίωμα αὐτοῦ ἐστιν, ἀλλὰ κοινὴ πίστις ἀκλόνητος, καὶ ἀνέκδοτος, ἕπεται τὸ λοιπὸν κατὰ τὴν τοῦ λόγου ἀποδεικτικὴν ἀκολουθίαν κοινῶς ἐκλαμβάνεσθαι, καίπερ ἐφ' ἓνα συνεκδεχομένως λέγεται. Δεύτερον ὅτι τὰ κατ' ἐπωνυμίαν, καὶ παρωνύμως λεγόμενα οὐκ ἰδιόκτητα ἐστὶ μιᾷ, καὶ μόνῃ ὑποστάσει, ἀλλὰ τῇ κοινότητι προσαρμόζονται, καίπερ ἑνὶ χαρακτῆρι προσδίδονται, ὡς τὸ φιλόσοφος ἐκ τῆς φιλοσοφίας τῷ Ἀριστοτέλει, συνυπακουομένου καὶ Πλάτωνος, καὶ Πυθαγόρου, καὶ ὅσων τῶν πώποτε, καὶ νῦν φιλοσοφούντων, ἀλλὰ μὴν θετικῶς, καὶ κατὰ παρωνυμίαν ὁ Πέτρος πέτρα καλεῖται. λοιπὸν ἀνεξαίρετοι καὶ οἱ λοιποὶ Ἀπόστολοι, Τρίτον ἐκ τῆς διὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος φιλοπονηθείσης ἑρμηνείας τῶν ἁγίων πατέρων, καὶ διδασκάλων ἐπ' αὐτῇ τῇ ἐπωνυμίᾳ τοῦ ἁγίου Πνεύματος βεβαιοῦται ἡ ἀληθὴς ἐξέτασις, καὶ ἀνατρέπεται ὁ σφετερισμὸς τῆς μοχθηρᾶς προαιρέσεως. καὶ πρῶτος ὁ ἱερὸς Ἐπιφάνιος δείκνυσι τὸν αὐτὸν μακαρισμὸν δίδοσθαι πᾶσι τοῖς τὴν αὐτὴν ὁμολογίαν ἐκφωνοῦσιν, ὥσπερ καὶ τῷ μακαρίῳ Πέτρῳ, λέγων οὕτως ἐν τῷ ἀγκυρωτῷ λόγῳ. ἐπ' ἀληθείας γὰρ καὶ ἰδόντες συνῳδά τε, καὶ σύμφωνα λέγειν τῷ μακαριωτάτῳ Πέτρῳ, ὅτι σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, σαφῶς ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Κυρίου μακαρισθήσεται, καθὼς καὶ ὁ ἅγιος ἐκεῖνος ἐμακαρίσθη. Δεύτερος ὁ αὐτὸς μακάριος Πέτρος ἐμφαίνει τὸ ἀδιάφορον τῆς κοινῆς δωρεᾶς λέγων τοῖς πιστοῖς, προσέρχεσθαι τῷ ἀκλονήτῳ λίθῳ, καὶ ἐπ' αὐτῷ οἰκοδομεῖσθαι ὡς λίθοι ζῶντες, ἀνθρώποις μὲν ἀποδεδοκιμασμένῳ, θεῷ δὲ ἐκλεκτὸν, ἔντιμον. τρίτος ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος λόγῳ ρξη'. εἰς τὴν συνάξιν τῶν Ἀποστόλων περιληπτικῶς ταῦτα ἐγκωμιάζει.

ἀλλ' ὦ τῆς ὑμῶν Ἀπόστολοι μακαρίας, καὶ λαμπρᾶς ξυνωρίδος, ὅτι τὰ πάντα τοῖς πᾶσι γεγόνατε χάριτι, (σημείωσαι τὸ πάντα γεγονέναι τοὺς ἀποστόλους τοῖς πᾶσι χάριτι, ὥστε μὴ μόνον πέτρα, ἀλλὰ καὶ ἥλιος, καὶ ἄστρον, καὶ οἰκοδόμοι, καὶ κατάρα, καὶ ἀνάθεμα χριστομιμήτως, τί ἐγκαυχᾷ λοιπὸν ἐν κακίᾳ ὁ δυνατὸς ἐφ' ἑνὶ ὀνόματι,) οὐ καλάμῳ, ἀλλὰ λόγῳ τὰς τῶν ἀνθρώπων ἀγέλας ἐμπείρως ζωγρήσαντες, ὑμεῖς γάρ ἐστε τῆς ὀρθοδοξίας ἀμετάθετοι στῦλοι, τῆς ἐκκλησίας πέτρα, τῆς βασιλείας σκῆπτρα, τοῦ ποιμνίου μάλιστα τούτου ἄγρυπνοι προστάται, τῆς νοσούσης ἀνθρωπότητος ἄμισθοι ἰατροὶ, καὶ τῆς ἡμῶν μετανοίας πρὸς θεὸν ἀνάδοχοι συμπαθεῖς, ὡς γὰρ ἄκμονές τινες ἔμψυχοι τυγχάνοντες ἐν τῷ τύπτεσθαι τοὺς τύπτοντας ἐχαλκεύσατε πρὸς ἐπίγνωσιν. Ὡσαύτως ὁ ἱερὸς Ἐπιφάνιος ἐν τῷ περὶ πίστεως λόγῳ καθολικῆς, καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας, φησὶ ταύτην εἶναι βάσιν, καὶ ἀσφαλῆ πέτραν λέγων οὕτως. ὁμοῦ τε πόλιν ὁρῶντες ἐπ' αὐτὴν πτεύσωμεν τὴν ἁγίαν Ἱερουσαλὴμ, καὶ τὴν παρθένον Χριστοῦ νύμφην ἀσφαλῆ τε βάσιν, καὶ πέτραν, σεμνήν τε Μητέρα ἡμῶν, ἐφ' ᾗ ὡς ἐπὶ θρόνου λευκοῦ, ἀμιγοῦς τῆς μελανότητος τῶν ἁμαρτιῶν ἐνθρονίζεται, καὶ ἐπαναπαύεται) ὁ νυμφίος Χριστὸς, ἡ πέτρα τῆς ζωῆς, ἐπὶ τῇ πέτρᾳ τῆς πίστεως, πᾶσα γὰρ πρᾶξις ἁγίων τῶν καταστησάντων ἑαυτοὺς ταῖς ἀρεταῖς, ὄχημα τοῦ Θεοῦ, καὶ θρόνος τοῦ θεοῦ λέγεται κατὰ τὸν Ἀρέθαν ἐν τῇ ἀποκαλύψει κεφ, ξε'. κατὰ τὴν ἐκείνου διαίρεσιν. διὸ λέγει καὶ ὁ ἔποχος

Χριστὸς

Χριστὸς καὶ Θεὸς, ἐνοικήσω ἐν αὐτοῖς, καὶ ἐμπεριπατήσω, οἷς συσκηνώσει εἰς τοὺς ἀτελευτήτους αἰῶνας. ἀλλὰ πρὸς τούτοις καὶ θρόνος, ἤτοι ἑδραιώματα, καὶ καθίσματα δωδεκάριθμα. ἀναγινώσκεται παρὰ τῷ αὐτῷ ἐξηγητῇ ἐν τῇ ἀποκαλύψει, ἐξεικονίζοντα τοὺς δώδεκα νοητοὺς λίθους, καὶ πέτρας τιμαλφεστάτους Πνευματικοὺς Ἀποστόλους μετὰ τὸν αὐτόλιθον, καὶ αὐτόπιστον Χριστὸν τῇ ἐκείνου χάριτι, καὶ θέσει ἀρχηγοὺς τῆς πίστεως συναριθμουμένους τῇ ἀξίᾳ, διαιρουμένους δὲ τῇ ὑποστάσει, καὶ τοῖς κατ' αὐτοὺς ἰδιαζόντως κατορθώμασιν, οἷς προεκρίνοντο, καὶ οὐ τῇ ἀξίᾳ καὶ τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ Πνεύματος ἑνὸς, καὶ ἀδιαιρέτου ὄντος ἐκλεγομένου ἐξίσου ἐπὶ πάντας τοὺς Ἀποστόλους τῷ λόγῳ τῆς ἀξίας, καὶ τῆς μιᾶς ἐξουσίας τῆς ἀποστολῆς. πρῶτος τοίνυν λίθος προαριθμεῖται συντακτικῶς, καὶ συναριθμουμένως Ἴασπις ὁ Πέτρος. Σάπφειρος Παῦλος. χαλκηδὼν ἤτοι Ἄνθραξ Ἀνδρέας. Σμάραγδος Ἰωάννης. Σαρδῶναξ Ἰάκωβος. Σάρδιος Φίλιππος. χρυσόλιθος Βαρθολομαῖος, Βηρύλλιος Θωμᾶς. Τοπάζιον ματθαῖος. χρυσόλιθος Θαδδαῖος. Ὑάκινθος Σίμων. Ἀμέθυστος Ματθίας. προκαθεζόμενοι δώδεκα θρόνοι, καὶ κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ Ἰσραὴλ, ἰσάριθμα γὰρ τὰ ἄρχοντα τοῖς ἀρχομένοις, οἷς δωδεκάκις ἐνεσπάρθη ὁ λόγος, καὶ ὁ σπόρος τῆς πίστεως, ὢν μόνον αὐτόθρονος, καὶ αὐτόσπορος ὁ ὑπερκείμενος θρόνος, καὶ ἀγεώργητος σπόρος ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς χριστὸς, παρ' οὗ καὶ τὴν ἐπωνυμίαν τοῦ σπόρου, καὶ τοῦ θρόνου, καὶ τοῦ λίθου, καὶ τῆς πέτρας θετικῶς, καὶ ἐξηρτημένως ἔλαβον ἐνιδρύειν, καὶ στερεοῦν τὴν πέτραν τὴν ἐκκλησίαν αὐτοῦ, ᾧ ἀνεθρονίσθη ἐνυποστάτως ὁ Υἱὸς, καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ, τὸ πᾶν πλήρωμα τῆς Θεότητος, ὁ εὐφημίζων τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, (ἐν τῷ δεικνύειν τὸ τῆς ἀρετῆς ὑπόδειγμα, καὶ θεμέλιον τὴν ὑποβάθραν τῆς ἀρετῆς, ἀμέλει τὴν ταπεινοφροσύνην, ᾗ ἐχαρίσθη ὡς ἀνθρώπῳ ὄνομα τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα) καὶ λέγων, ὑμεῖς καλεῖτέ με ὁ Κύριος, καὶ ὁ διδάσκαλος, καὶ καλῶς λέγετε, εἰμὶ γὰρ ὁ διακονῶν ἐγὼ, καὶ νίπτων ὑμῶν τοὺς πόδας πρὸς τὸ ἐξογκῶσαι, καὶ ἐξομαλίσασθαι πᾶν ὄρος ὑψηλὸν τύφους, καὶ ὑπερηφανίας, οὓς καὶ προτρέπει ἐπὶ τὴν ἐνέργειαν τῆς ἐξομοιώσεως ὅσον ἐφικτὸν ἐπαγγέλλων καὶ ἐντελλόμενος αὐτοῖς τὸ πρὸς ἄλληλον τῆς διδασκαλομιμήτου εὐποιΐας, καὶ εὐπραξίας.

ΚΑΙΦΑ'ΛΑΙΟΝ, ΙΗ'.

Δευτέρα μαρτυρία ἐν τῷ εὐχολογίῳ.

Εὐχὴ συγχωρητικὴ β'. εἰς πᾶσαν ἀρὰν, καὶ ἀφορισμὸν, καὶ τεθνεῶτα.

Δέσποτα πολυέλεε Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁ τῷ κορυφαίῳ τῶν σῶν Μαθητῶν, καὶ Ἀποστόλων Πέτρῳ τὴν σὴν οἰκοδομήσας Ἐκκλησίαν, καὶ τὰς κλεῖς αὐτῷ δοὺς τῆς τῶν οὐρανῶν βασιλείας, καὶ τῇ σῇ χάριτι πᾶσαν αὐτῷ δοθῆναι θελήσας ἐξουσίαν.

Ἐξέτασις.

Ἑνὸς ἀτόπου δοθέντος πολλὰ συμβαίνει κατὰ τὸ κοινὸν ἀξίωμα τῆς ἔξωθεν σοφίας, ἥτις τῷ Χριστῷ αἰχμαλωτιζομένη καρποφορεῖ τὸν λόγον τῆς ἐν Πνεύματι, καὶ Χάριτι ἀληθείας. καὶ Μακεδόνιος ἀρνούμενος τὸ ἄκτιστον τοῦ Πνεύματος ἀναμφιβόλως, καὶ εἰς τὸ ὁμοούσιον τοῦ Υἱοῦ σὺν τῷ Πατρὶ βλασφημεῖ κατὰ τὸν μέγαν Ἀθανάσιον, οὗ ἐγκλήματος οὐκ ἀνέγκλητος τοῦ παρόντος καὶ ὁ ἀντίδικος ὡς κολοβῶν, καὶ διαιρῶν τὴν ἀδιαίρετον, καὶ μίαν ἐξουσίαν τῆς ἀποστολῆς, καὶ τῆς συντρεχούσης χάριτος, καὶ γὰρ ἐπὶ πᾶσι τεχνάζεται

ὁ σοφιστὴς

ὁ σοφιστὴς βυλόμενος μοχθηρίᾳ προαιρέσεως, καίπερ μὴ δυνάμενος καταπαλαίσασθαι τῆς ἀληθείας, προσυνθαδιάζεται ἐπιδεῖξαι, καὶ ἐπισκιάσαι τὴν αὐτοῦ διάνοιαν πονηρὰν, προσφέρων τῷ θεῷ κρεῖσσον προσοχθίσματα, ἢ ἀρχὰς διὰ τὸ τὰς μαρτυρίας τῶν θείων πατέρων, καὶ τῆς ἐκκλησίας τὰς μὲν κολοβεῖν, τὰς δὲ παρεξηγεῖσθαι, τὰς δὲ παρερμηνεύειν, τὰς δὲ μερίζειν τοῦ καθόλου ἀξιώματος, καὶ τῆς κοινότητος, καθὸ καὶ τὸ νῦν εἶναι ἔχων ἐπιφέρει τὴν ἀρχὴν ὁ δεδεμένος τῷ σοφίσματι, καὶ ἐγκαλυμμένος τῇ ἐνοχῇ τοῦ Συνοδικοῦ ἀναθέματος ὡς παρατρέπων τὸ ἀπαράτρεπτον λογοποιητικὸν θεῖον ῥῆμα τῆς χάριτος, οἴεται γὰρ τὸ οἰκοδομεῖν λέγεσθαι τῷ Πέτρῳ, ὥσπερ καὶ τῷ Χριστῷ, καὶ μόνῳ ἐκείνῳ προσαρμόζειν, διὸ τὸ πάθος τὸ ὕπουλον προσχειριζέσθω εἰς τὸ μέσον, ὅπως γνωσθείσης τοῦ κακοήθους πάθους ἐκφύγωσι τὴν λύμην αὐτοῦ οἱ ἀνεξίκακοι οἰκοδόμοι.

Ἰστέον λοιπὸν, ὅτι πέτρα Αὐτοοικοδομητικὴ αὐτός ἐστιν ὁ μόνος ὁ Χριστὸς, ὡς προσεσημείωται, ἥτις ποτὲ μὲν λαμβάνεται διὰ τὴν αὐτὴν πέτραν τὸν Χριστὸν, ὡς τὸ ἔπινον ἐξ ἀκολουθούσης πέτρας, ἡ δὲ πέτρα ἦν ὁ Χριστὸς, ποτὲ δὲ διὰ τὰ λογοποιὰ ῥήματα, καὶ ἐν παλαῖς αὐτοῦ, ὡς τὸ ἐπὶ τὴν ἀσάλευτον Χριστὲ πέτραν τῶν ἐντολῶν σου τὴν ἐκκλησίαν σου στερέωσον μόνε ἀγαθὲ, καὶ φιλάνθρωπε. ἅπερ δόγματα, καὶ λογοποιὰ ῥήματα ἐνστερνισάμενοι ἑαυτοῖς οἱ πανάγιοι Ἀπόστολοι, καὶ οἱ κατὰ διαδοχὴν Ἀρχιερεῖς τῇ χάριτι τοῦ παναγίου Πνεύματος, καὶ πᾶσα ἡ ἐκκλησία αὐτοῦ, καὶ ὅστις εὐσεβὴς, καὶ φιλόθεος κατὰ τὸ μέτρον τῆς πίστεως αὐτοῦ οἰκοδομοῦσι τὴν ἐκκλησίαν ὀργανικῶς, καὶ κατὰ διακονίαν, καὶ τῇ εἰς Χριστὸν ὑπακοῇ, καὶ οἰκοδομῇ, καὶ ὑπὲρ ἑαυτῶν, ὡς προσεσημείωται, καὶ γὰρ ἀλληλοδιαδόχως, καὶ κατὰ παράδοσιν ἡ ἁγία οἰκοδομὴ τοῦ Αὐτοοικοδόμου Χριστοῦ, ὃν τρόπον, καὶ οἷς ῥήμασιν ἐβάπτιζον, ἐλειτούργει, ἱεροῦτο ἡ ἐκκλησία ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων, τοῖς αὐτοῖς ὀνόμασι, καὶ ὕλαις, καὶ ἐπιφοιτήσει πράττει καὶ ἡ ἐκκλησία τῶν εὐσεβῶν ἄχρι τῆς σήμερον, καὶ τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος λόγῳ, καὶ μαρτυρίᾳ ἐπιβεβαιούμενος. λέγω μὲν, διότι ὁ μακάριος Πέτρος τῇ δυνάμει τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἀρχιτεκτονίᾳ τοῦ παναγίου Πνεύματος ᾠκοδόμει τὴν ἐκκλησίαν, προσάγων τοὺς πιστεύοντας, καὶ ὁμολογοῦντας εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν εἰς τὴν πέτραν τῆς ζωῆς, καὶ οὐκ εἰς αὐτόν. οὐδείς πω τῶν ἀποστόλων εἶπεν, ἢ ἐξισορρήσατο τοῖς προσιοῦσι τῇ εἰς Χριστὸν πίστει πιστεύετε εἰς ἐμὲ, ἀλλ' εἰς τὸν Χριστὸν, ἐφ' οὗ τὸ ὄνομα καὶ ἐβάπτιζον, καὶ νόσους ἐδίωκον, καὶ θεοσημείας ἐποίουν, καὶ πάντα τὰ μυστήρια ἐτελεσιούργουν χρώμενοι ὡς διάκονοι τοῖς ἀπαραλογίστοις αὐτοῦ ῥήμασιν, οὐ γὰρ ἄνθρωπός ἐστιν ὁ δημιουργῶν, φησὶν ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος ἐν τῷ κατὰ Ματθαῖον, τὰ θεῖα μυστήρια, ἀλλ' αὐτὸς τότε, καὶ νῦν, ὡς περαιτέρω σαφέστερος ὁ λόγος ἐκτεθησόμενος ἔσεται, ἀλλὰ μὴν τῇ αὐτῇ χάριτι καὶ οἱ πανάγιοι Ἀπόστολοι ὡς οἰκονόμοι τῶν μυστηρίων τοῦ Χριστοῦ ᾠκοδόμουν τὴν ἐκκλησίαν, καὶ πνευματικὴν οἰκοδομὴν, ἣ καὶ ὁ μακάριος Πέτρος. ἕπεται λοιπὸν ἀδιαίρετον εἶναι κατὰ τὴν ἀληθῆ διάταξιν τὸ καθόλου χάρισμα τῆς ἀποστολῆς, καὶ τῆς ἱεραρχίας. Μαρτυρεῖ πάλιν διότι ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος λόγῳ ξά. ὅτι Θεὸς ὁ Χριστὸς κοινῇ προσβάλλεται τὸ καθόλου ῥῆμα τοῦ Κυρίου λογοποιητικὸν, καὶ Αὐτοοικοδομητικὸν διακονούμενον ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων κοινῇ, καὶ καθόλου, καὶ ἀλληλοδιαδόχως ὑπὸ πάσης τῆς ἐκκλησίας, καὶ τῆς ὀρθοδόξου θεοσεβείας τῶν Χριστιανῶν, καὶ Ἀρχιερέων, ὡς προσεσημείωται λέγων οὕτως, ἅπαξ ἐρρέθη τὸ οἰκοδομήσωμεν τὴν ἐκκλησίαν, καὶ ἐν βραχεῖ χρόνῳ ἀνεστάθησαν πανταχοῦ θυσιαστήρια ἔν τε τῇ Ῥωμαίων χώρᾳ,

ἐν τῇ

ἐν τῇ Περσῶν, ἐν τῇ Σκυθῶν, ἐν τῇ Μαύρων, ἐν τῇ Ἰνδῶν, οὐ ῥήματος ᾔσθοντο, καὶ οἱ ὑπὲρ τὴν καθ' ἡμᾶς οἰκουμένην οἰκοῦντες τὰς Βρεταννικὰς Νήσους, καὶ γὰρ καὶ ἐκεῖ ἐκκλησίαι, καὶ θυσιαστήρια πεπήγασι μὴ ὑπὸ τοῦ Πέτρου μόνου οἰκοδομηθεῖσαι, ἀλλὰ καὶ τοῖς λοιποῖς Ἀποστόλοις καθὼς ἕκαστος ἔλαβε τὸν κλῆρον τῆς διακονίας, καὶ προκηρύξεως μετὰ τὴν κάθοδον τοῦ παναγίου Πνεύματος, οὐ τῇ ἀρχιτεκτονίᾳ ἐδείμαντο τὴν ἐκκλησίαν, ὡς ὄπισθεν εἴρηται, οἷς ἔχομεν συνήγορον καὶ τὸν οἰκουμενικὸν διδάσκαλον λέγοντα πάλιν οὕτως, οὐδὲ γὰρ ὁμόφωνοι τοῖς πειθομένοις ἦσαν, ἀλλὰ ξένην τινὰ, καὶ παρηλλαγμένην παρὰ πάσας τὰς γλώττας κεκτημένοι φωνὴν, τὴν Ἑβραΐδα λέγω, καὶ δι' αὐτῶν ᾠκοδόμησε τὴν ἐκκλησίαν. Καὶ πάλιν κατωτέρω. οὕτω τοίνυν ᾠκοδόμησαν τὴν πανταχοῦ ἐκκλησίαν, καίτοιγε τοῖχον ἕνα, οὐδεὶς ἂν δυνηθείη οἰκοδομῆσαι διὰ λίθων, καὶ ἀσθενεῖς συντιθεὶς τὴν οἰκοδομὴν ἐλαυνόμενος, κωλυόμενος, οὗτοι δὲ ἐκκλησίας τοσαύτας πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης ᾠκοδόμησαν κατακοπτόμενοι, δεσμούμενοι, διωκόμενοι, φυγαδευόμενοι, δεσμευόμενοι, μαστιγούμενοι, σφαττόμενοι καιόμενοι, καταποντιζόμενοι μετὰ τῶν μαθητῶν, καὶ ᾠκοδόμησαν οὐ διὰ λόγων, ἀλλὰ διὰ ψυχῶν, καὶ προαιρέσεων, ὅπερ δυσκολώτερον πολλῷ τοῦ διὰ λίθων οἰκοδομῆσαι, Καὶ κατωτέρω πάλιν. ἀλλ' ὅμως ἴσχυσαν γυμνοὶ, καὶ ἀνυπόδετοι, μονοχίτωνες τὴν οἰκουμένην περιιόντες ἅπασαν, εἶχον σύμμαχον, καὶ βοηθὸν τὴν ἄμαχον δύναμιν τοῦ εἰρηκότος ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν, ἣν ἔχουσι καὶ οἱ Διάδοχοι τῶν Ἀποστόλων, καὶ μὴ μόνον τοῦ μακαρίου Πέτρου κατὰ προσακόλουθον, ἀκολόβωτον, καὶ ἀρτιμελὲς μέρος τῆς ἀρχῆς, καὶ ὁλόκληρον οἰκοδόμημα τῆς καθόλου ἐκκλησίας ἐπακολουθοῦσιν οὕτω. Διαδόχους ἡμᾶς τοὺς εὐτελεῖς τῇ ἀφάτῳ σου φιλανθρωπίᾳ τῆς αὐτοῦ δοθείσης ἐξουσίας καταξιώσας γενέσθαι, ὥστε καὶ ἡμᾶς οὕτω δεσμεῖν, καὶ λύειν τὰ ἐν τῷ λαῷ σου συμβαίνοντα. Καὶ, χάρις τῷ Σωτῆρι, καὶ εὐεργέτῃ Χριστῷ τῷ συνόντι ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος τοῖς πιστεύουσιν αὐτῷ, καὶ τοῖς δι' αὐτὸν ἐνεργοῦσι διακόνοις, καὶ οἰκονόμοις τῶν Μυστηρίων αὐτοῦ. ἐνεργεῖ γὰρ ἐν τῷ πολιτεύματι αὐτοῦ κατὰ τὴν Καθολικὴν, καὶ Ὀρθόδοξον Ἀποστολικὴν, καὶ Ἀνατολικὴν ἐκκλησίαν ἡ ἀρχὴ αὕτη λεγομένη διὰ τῶν ἀρχιερέων αὐτοῦ, ἀποδιδῶν ὁ νοητὸς ἥλιος τῆς δικαιοσύνης Χριστὸς τὰ δημιουργηθέντα σώματα διὰ τῆς ἀναλύσεως τῇ παρ' αὐτοῦ δημιουργηθείσῃ φύσει, διέρχεται γὰρ μεταδιδῶν τοῦ ἀκενώτου φωτὸς μὴ ὅτιγε μόνον Κριῷ, οὗ ἀπάρχεται φωτίζων, ἀλλὰ καὶ Ταύρῳ, καὶ Διδύμῳ, Καρκίνῳ τε, καὶ Λέοντι, Παρθένῳ, Ζυγῷ, Σκορπίῳ, Τοξότῃ Αἰγοκέρῳ, Ὑδροχόῳ, Ἰχθύσι, καὶ σὺν τούτοις καὶ Πλανήταις, καὶ πάσῃ τῇ καταστέρῳ αὐτοῦ ἁγίᾳ ἐκκλησίᾳ, ἀλλὰ καὶ ταύτῃ τῇ ὑφηλίῳ στοιχειώσει, καὶ διατάξει, τὰ μὲν φωτίζων διὰ τὸ καθαρὸν τῆς ἀρχῆς, τὰ δὲ καθαίρων διὰ τὸ δεκτικὸν τῆς καθάρσεως, τὰ δὲ σήπων, καὶ κατακαίων διὰ τὸ ἀναπόδεκτον τῆς φωτοχυσίας, καὶ ἀκτινοβολίας. Οὐκ οἶδα δὲ, εἰ τοῦτο τὸ κατ' ἐπιστροφὴν πρὸς τὸν Κύριον τῆς ἀρχῆς ἐνέργημα κινεῖται ἐνεργούμενον κατὰ τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐκκλησίαν, δοκοῦμαι ἄχρι τοῦ νῦν ἀνενέργητον ἐπιμένειν, μᾶλλον δὲ τῷ πείσματι κατὰ τὴν πάλαι Φαραωνίτιδα σκληρύνεσθαι, καίπερ τῆς θείας φιλανθρωπίας ἀεὶ μακροθυμούσης διὰ τὴν ἐπιστρέψιν, τῇ μὲν διότι ἀπορρίψαμένην τὸ τοῦ Χριστοῦ ὄνομα ἅγιον, καὶ τὸ τῶν Ἀποστόλων, Ῥωμαϊκὴν, καὶ Παπικὴν κρεῖσσον ἐσφετερίσατο τῇ ἱεροσυλίᾳ κατονομάζεσθαι, κρίμασιν οἷς οἶδεν ὁ Θεὸς, τετυφωμένην, καὶ κομπάζουσαν πόρρω τοῦ Χριστιανικοῦ πολιτεύ-

ματος,

ματος, τῇ μὲν, διότι τὸ καθολικώτατον αἴτιον, καὶ ἀποτέλεσμα ἐφ' ἑαυτῷ ἰδιοποιῆσαι κατατυραννεῖ. τῇ δὲ, διότι μέγα φυσᾶται ἐπὶ τῷ θρόνῳ, καὶ τῇ ἀρχῇ παρὰ τὸν ἀποστολικὸν κανόνα, καὶ γὰρ τοὺς ἐν αὐτῷ τελευτήσαντας, καὶ εἰς Χριστὸν ἀναλύσαντας Πρωτοκορυφαίους Πέτρον, καὶ Παῦλον, οἳ καὶ τὴν Ῥωμαίων ἐκκλησίαν ᾠκοδομήσαντο, καὶ ἐθεμελιώσαντο τῇ χάριτι τοῦ παναγίου Πνεύματος κατὰ τὸν Παμφίλου Εὐσέβιον ἐν τῇ αὐτοῦ ἐκκλησιαστικῇ ἱστορίᾳ τοῦ παντὸς ἄχρι τοῦ νῦν ἀπερριμμένους αὐτοῖς ἐγεγόνει, μᾶλλον δὲ τοῖς Νέρωνος παραδείγμασιν, ὑπεδικάσθη, καὶ γὰρ καθάπερ ἐκεῖνος αὐτοὺς ἀπεβιώσατο διὰ τὸ κηρύττειν τὸν Χριστὸν τέλειον Θεὸν, καὶ τέλειον Ἄνθρωπον χωρὶς τῆς ἐκείνου παραλόγου ψήφου, οὕτω καὶ οὗτος καταβλασφημῶν εἰς τὸν Θεὸν, καὶ Σωτῆρα Χριστὸν ἐπιτεχνάζεται τὸ θεοποιεῖν, καὶ θεοποιεῖσθαι διὰ τοῦ ἐπαιρομένου ὑψώματος κατὰ τοῦ Χριστοῦ κατὰ τὸν μακάριον Παῦλον. ἄλλως τε ἐκεῖνοι ὁ μὲν ζήλῳ τῷ εἰς Θεὸν κινούμενος, καὶ διώκων τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ μεταστραφεὶς ἐχρημάτισε Σκεῦος ἐκλογῆς Παῦλος ὀνομασθεὶς, μεθερμηνευόμενος Ἀνάστασις, καὶ ἔγερσις τῶν ἐθνῶν διὰ τὴν εἰς Χριστὸν συγκατάθεσιν, καὶ συνέγερσιν διὰ τῆς μετανοίας. ὁ δὲ σινιασθεὶς τῷ πειρατείᾳ, καὶ τὸν Χριστὸν ἀρνησάμενος φόβῳ, καὶ δειλίᾳ κατασχεθεὶς, τῆς θείας προνοίας οὕτω συγκεχωρηκυίας εἰς καταστολὴν τῆς ἀποτομῆς, καὶ χαλιναγωγίαν τοῦ ἀπαυθαδιασμοῦ, καὶ κλαύσας πικρῶς, ἐπιμνησθείς τε τῶν ἀμεταβλήτων ῥημάτων τοῦ προειπόντος αὐτῷ τὴν ἄρνησιν, πάλιν διὰ τῆς πρὸς τὸν προειρηκότα ἐπιστροφῆς συνάρχων, συστρατιώτης, κορυφὴ, καὶ ἀκρότης τῶν Ἀποστόλων κατὰ τὸ προαριθμεῖσθαι τῆς συντεταγμένης συγχορείας, καὶ συμποιμὴν τῶν προβάτων, καὶ προεστὼς τῇ φιλανθρωπίᾳ τῶν ἀδελφῶν καθίσταται, ᾧ ἄμφω δίκην βοοῖν ἀπεστραμμένοιν τοῦ αὐτῶν ζευγηλατοῦντος Χριστοῦ δέδωκεν ὑποδείγματι ἐπιστροφῆς τοῖς ἁμαρτάνουσιν ὁ φιλάνθρωπος Κύριος.

Ἑσπερινῷ μικρῷ Ἰουνίῳ κθ΄.

Ἔδωκας ὑπόδειγμα ἐπιστροφῆς ἁμαρτάνουσι τοὺς διττοὺς ἀποστόλους σου, τὸν μὲν ἀρνησάμενον ἐν καιρῷ τοῦ πάθους, καὶ μετεγνωκότα, τὸν δὲ κηρύγματι τῷ σῷ ἀντιταξάμενον, καὶ ὑπάρξαντα, καὶ ἄμφω τοῦ συστήματος πρωτοστατοῦντας τῶν φίλων σου Ἰησοῦ παντοδύναμε ὁ Σωτὴρ τῶν ψυχῶν ἡμῶν. Οἵτινες καίπερ τὴν Δυτικὴν ἀμαυρότητα ἐφωταγώγησαν φωταγωγηθεῖσαι ὑπὸ τῶν δύο Πρωτοφωστήρων τῆς οἰκουμένης, αὐτὴ πάλιν σεληνιάζεται πάσχουσα Καταμήνια, καὶ καθάρσια, ἀλλόκοτα τῆς καθολικωτάτης ἀπομιμήσεως ἐκείνων, ναυατίζουσα διὰ τὸ ἀπάνθρωπον, καὶ μὴ χριστιανίζουσα διὰ τὸ φιλάνθρωπον, διχοτομοῦσα τὴν φωτοχυσίαν κερατοειδῶς τοῖς πολλοῖς κέρασι, καὶ μὴ καυχωμένη τῷ ἑνὶ κέρατι, καὶ ὅπλῳ τοῦ Σταυροῦ. οὐαὶ λοιπὸν δι' οὗ τὸ σκάνδαλον ἔρχεται, καὶ βέλτιον ἦν μὴ γεγονέναι, καὶ φανῆναι τὸ ἀλλόκοτον ἐκεῖνο φρόνημα τῆς σαρκὸς, καὶ μοχθηρᾶς προαιρέσεως, δι' ὃ Καλβῖνοι, καὶ Λούτεροι ἀπεσχίσθησαν, δι' ὃ Ἀναβαπτισταὶ, καὶ πολλὰ τῶν πάλαι κακὰ θηρία ἐπανεφύησαν, ὡς τὸ δὴ μυθολογούμενον ἐπὶ κακῷ τῆς Ὕδρας ἔκφυμα παμπόνηρον, καὶ κακόηθες, δι' ὃ αἰχμαλωσίαι θεοσεβοῦς, καὶ πολυθρυλλήτου ὀρθοδοξίας, καίπερ τῷ σώματι, καὶ μὴ τῇ πίστει, καὶ τῷ σεβάσματι τῷ εἰς τὸν Χριστὸν καὶ Θεὸν, διαλαμπούσης ἄχρι τοῦ νῦν θείᾳ συμμαχίᾳ, τελειούσῃ τὴν δύναμιν αὐτῆς ἐν ἀσθενείᾳ, καὶ περιτρεπούσῃ τοὺς πολεμίους τιμᾶν τὸ κάλλος τῆς ἀρετῆς, ὡς ῥόδον μέσον τῶν ἀκανθῶν φυλαττόμενον, ὡς παῖδας τρεῖς δροσιζομένους ἀνὰ τὴν κάμινον τῆς τεθλιμμένης σαρκὸς,

ἢ Δανιὴλ ἄνδρα ἐπιθυμιῶν τῶν τοῦ πνεύματος, περικυκλούμενον τοῖς καρχαρόδουσι θηρίοις, καταπραϋνομένοις τῷ νεύματι τοῦ χαλινοῦντος τὰ σύμπαντα, καὶ συνέχοντος τῇ δρακὶ τὸ σύνολον τῆς κτίσεως, ὅσον τε νοητὸν, ὅσον τε φαινόμενον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΘ΄.

Μαρτυρία τρίτη.

Ἐν τῷ αὐτῷ τοῦ ἁγίου Μεθοδίου περὶ ἐπιστρεφόντων ἐν τῇ λβ΄. ἀρχή.

Δέσποτα Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁ τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας σου Πέτρῳ τῷ Κορυφαίῳ τῶν Ἀποστόλων κατεμπιστεύσας, καὶ ἐπ' αὐτῷ τὴν ἁγίαν σου ἐκκλησίαν οἰκοδομήσας καὶ δοὺς αὐτῷ ἐξουσίαν.

Ἐξέτασις.

Δίκαιον θαυμάζειν τῶν κακηγόρων τῆς ἀνεικάστου εὐσπλαγχνίας τοῦ Θεοῦ, οὗ σκοπὸς ἡ μακροθυμία, καὶ τὸ ἀνεξάντλητον πέλαγος τῆς φιλανθρωπίας αὐτοῦ, εἰ γὰρ βαρεῖα ἡ ἐπιτίμησις, καὶ ἡ ποινὴ ἐπὶ τοῖς καταπεφρονηκόσιν ἑνὸς τῶν ἐλαχίστων, καὶ μικροτάτων ποία ἂν εἴη, καὶ πόση ἡ ἐπεξερχομένη ὀργὴ τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τοὺς ἀτιμάζοντας ἀπονενοημένως τὴν ἀδιόριστον ἐλεήμονα θεραπείαν τοῦ Θεοῦ, καὶ περικλείοντας αὐτὴν ἐν ἑνὶ, καὶ μόνῳ πταίσματι, καὶ παράφρονι βουλήματι τῆς θανατοποιούσης σαρκὸς, ἔχουσαν πλοῦτον ἄπειρον τοῦ ἐλέους αὐτοῦ, δι' οὗ ἡ Παλιγγενεσία, καὶ ἀνακαίνισις ἡμῖν τοῖς γεγονόσιν ἐρειπίοις διὰ τὴν μοχθηρὰν προαίρεσιν τοῦ εἰς Θεὸν ἐπαρθέντος, καὶ κατεμβροντηθέντος διὰ τὴν ἔπαρσιν δεδώρηται. ὅπερ καθάπερ ἐχέφρων τις οἰκοδεσπότης τὰς σεσαθρωμένας οἰκίας τῇ παλαιότητι διὰ τῆς ὑπεξαιρέσεως τῶν σεσαθρωμένων ἐπισκευάζει, οὕτως αὐτὸ διὰ τῆς μετανοίας τῶν σαθρωθέντων ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας ἐξαλείφει τὰς ἀνομίας τῆς πλημμελησάσης ψυχῆς ἄμετρα πταίσματα τῆς κατὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ τῆς ἀδελφότητος τολμησάσης, δι' ἣν Χριστὸς δωρεὰν ἀπέθανε, μετανοεῖ γὰρ ἐπὶ ταῖς κακίαις τῶν ἀνθρώπων ὁ Θεὸς τῶν μετανοούντων, οὐ τοσοῦτον νικώμενος δικαιοσύνῃ, ὅσον ἡττᾶται φιλανθρωπίᾳ, καὶ φιλοπτωχείᾳ κατὰ τὸν, διὰ φωστῆρα, καὶ ποιμένα οἰκουμενικὸν, καὶ στήριγμα τῆς ἐκκλησίας, Γρηγόριον λέγοντα, οὐδαμῶς ὡς ἐλέῳ Θεὸς θεραπεύεται, καὶ Χρυσόστομον κήρυκα τῆς μετανοίας οἰκοδομοῦντα τὰς γεγονυίας ψυχὰς ἐρείπιον ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας, καὶ ἀποφαινόμενον λόγῳ κ΄. καὶ κα΄. τῷ περὶ μετανοίας, ἐὰν παλαιωθῇς σήμερον ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας, ἀνακαίνισον σεαυτὸν αὔριον διὰ τῆς μετανοίας. Ἰστέον λοιπὸν, ὅτι ἡ κατὰ χάριν οἰκοδομὴ τῆς ἐκκλησίας ἐπιτροπικῶς ἐξηρτημένη τῆς Αὐτοοικοδομῆς τοῦ Χριστοῦ, ἐπιτελεῖται διὰ πάντων τῶν παραδοθέντων Μυστηρίων τῆς ἐκκλησίας, καὶ διορισθέντων ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἐνεργουμένων τῇ χάριτι τοῦ παναγίου Πνεύματος, ἅπερ τὰ κυριώτατα, καὶ καθολικώτατά εἰσιν ἑπτὰ, τουτέστι Βάπτισμα, Χρῖσμα, Κοινωνία, Ἱερωσύνη, Εὐχέλαιον, Συνοικέσιον, καὶ Ἐξομολόγησις, ἤτοι μετάνοια, καὶ συντριβὴ τῆς καρδίας, ἤτοι ἄφεσις, καὶ ἐξάλειψις ἁμαρτιῶν, ἅτινα τὰ πλεῖστα ἐπιζητεῖ τὴν διακονίαν τοῦ ἱερέως ἐκτὸς τοῦ θείου βαπτίσματος, ἐνεργούμενα ἐξ ἀνάγκης καὶ ὑπὸ ἀνιέρου προσώπου, ἔτι γε καὶ τῆς ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν, καὶ τῶν ὀφλημάτων τῶν κατ' ἄνθρωπον, ἅπερ συγχωροῦνται καὶ τοῖς λαϊκοῖς, καθὰ καὶ αὐτοὶ οἰκοδομοῦσι τὴν σεσαθρωμένην οἰκίαν, ἄφετε γὰρ φησὶν ὁ Εὐαγγελικὸς λόγος, ἵνα ἀφεθήσηται ἡμῖν, καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν. καὶ, ὅσα ἂν λύσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσαι λελυμένα ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ πάλιν, ὅσα ἂν δήσητε

ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένα ἐν τῷ οὐρανῷ, ἅπερ μὴ μόνον πρὸς ἱερέας εἴρηται κατὰ τὸν Θεοφύλακτον Βουλγαρίας, καὶ τὸν ἱερὸν Χρυσόστομον εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον. ἀλλὰ καὶ πρὸς πάντα εὐσεβῆ, καὶ φιλόχριστον, τὰ γὰρ πρὸς Θεὸν ἁμαρτήματα λύονται ἡμῖν διὰ τῶν ἱερέων καὶ ἀρχιερέων λελαφότων ἐξουσίαν τῇ χάριτι τοῦ παναγίου Πνεύματος, κατὰ τὸ λάβετε Πνεῦμα ἅγιον, ἄν τινων ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφίενται αὐτοῖς, ἄν τινων κρατῆτε κεκράτηνται), ἐξομολογουμένοις, καὶ μετανοοῦσι, τὰ δὲ κατ᾽ ἄνθρωπον ἐξ ἡμῶν αὐτῶν πρὸς ἀλλήλους λύονται, καὶ δεσμεύονται, ὡς εἴρηται, ὥστε μὴ μόνον οἱ πανάγιοι Ἀπόστολοι, καὶ οἱ ἀρχιερεῖς τοὺς ἐπιστρέφοντας οἰκοδομοῦσιν, ἀλλὰ καὶ πᾶς εὐσεβής, καὶ πιστὸς κατὰ τὸ ἀνάλογον τοῦ χαρίσματος αὐτῶν, καὶ τῆς ἁμαρτίας τῆς εἰς Θεόν, ἢ εἰς ἄνθρωπον ἐπιβεβαιώμενον καὶ λόγῳ, καὶ μαρτυρίᾳ. Λόγῳ, διότι ἕκαστος ἐν ᾧ ἐκλήθη, ἐν ἐκείνῳ δεῖ καὶ μένειν. ἀλλ᾽ οἱ πανάγιοι Ἀπόστολοι, καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ἐπεκλήθησαν εἰς τὸ οἰκοδομεῖν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ ὡς συνεργοί, καὶ διάκονοι αὐτοῦ εἰς τὸ ἐξετάζειν ὡς ζῶσαι εἰκόνες συμπαθεῖς, καὶ φιλάνθρωποι λύειν τε, καὶ δεσμεῖν τὰ ἁμαρτήματα τῶν εἰς Θεόν, ἢ τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ παραπεπτωκότων, ὡς εἴρηται κατὰ τὸν εὐαγγελικὸν λόγον. οἱ δὲ εὐσεβεῖς χριστιανοὶ συμπάσχειν πάλιν τοῖς δυστυχοῦσιν, ἢ ἐπὶ χρέεσι καὶ ὀφειλήμασιν, ἢ ἐν ἄλλοις καὶ κατ᾽ ἄνθρωπον παραπτώμασι, κατὰ τὸ εἰ πάσχει ἓν μέλος, συμπάσχει πάντα τὰ μέλη, καὶ ἐὰν ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα, ἀφήσει καὶ ὑμῖν ὁ Πατὴρ ἡμῶν ὁ οὐράνιος. ἔπειτα λοιπόν, ὅτι ἕκαστος τῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ κατὰ τὸ ἀνάλογον τοῦ ἀξιώματος αὐτοῦ ἔχει ἐξουσίαν οἰκοδομῆς ἐπιτρεπτικῶς παρὰ τοῦ Χριστοῦ τῇ θείᾳ χάριτι. Μαρτυρίᾳ πάλιν, διότι ἑκατέραν τὴν οἰκοδομὴν αὐτὴν κοινολογεῖ ὁ θεῖος Χρυσόστομος ἐν τοῖς περὶ μετανοίας αὐτοῦ λόγοις λέγων, ἐὰν παλαιωθῇς σήμερον ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας, ἀνακαίνισον σεαυτὸν αὔριον διὰ τῆς μετανοίας, ἡ κεράννυται ἡ τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπία, ἧς μέτρον οὐκ ἔστιν, ἀπερμηνεύτως γὰρ ἡ ἀγαθότης τοῦ Θεοῦ, οὐ τὸ φάρμακον ἄμετρον, καὶ ἡ εὐσπλαγχνία ἀνείκαστος, ἡ νόσος δὲ καὶ ἡ κακία μετρουμένη καταχωννύεται, ὅσον σπινθὴρ ἐπὶ πέλαγος σβεννύμενος, μᾶλλον δὲ καὶ τοῦτο μετρητόν, τὸ δὲ ἔλεος τοῦ Θεοῦ ἀνεξιχνίαστον, καὶ [illegible], τοῦτο μὲν ἀνοικοδομεῖ, καὶ ἀνακαινίζει τῇ χάριτι αὐτοῦ τὰς σεσαθρωμένας οἰκίας ὑπὸ τῆς παλαιότητος τῆς ἁμαρτίας, ἀμέλει τοὺς δεδεμένους ἀνθρώπους τῇ ἁμαρτίᾳ, καὶ ἀπολελυμένους τῆς σωτηρίου Αὐτοπέτρας τοῦ λιμένος τῆς εἰς Θεὸν ἀποκλείσεως, καὶ ἀσφαλείας διὰ τῆς αὐτοπροαιρέτου πρὸς τὸ χεῖρον κινήσεως, ἑαυτοὺς γὰρ δεσμοῦσι, καὶ λύουσι οἱ ἄνθρωποι τῷ αὐτεξουσίῳ τῆς αὐτοπροαιρέτου κινήσεως χρώμενοι ἐπὶ τὸ βέλτιον, ἢ τὸ χεῖρον. διό φησιν ὁ ἱερὸς ὁ αὐτὸς εἰς τό, ὅσα ἐὰν δήσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένα ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ τὰ ἑξῆς. μία ἐστὶν ἡ φωνή, καὶ πολυσχεδῶς εἰς τὴν ἑκάστου χρείαν, καὶ ὠφέλειαν μερίζεται. μία ἐστὶν ἡ φωνή, καὶ ἁρμόζει γέρουσι, καὶ νεωτέροις, καὶ γυναιξί, καὶ παρθένοις, καὶ ἀνδράσι, καὶ μαθηταῖς, καὶ διδασκάλοις, ὅσα ἐὰν δήσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένα ἐν τῷ οὐρανῷ. σοὶ δέδωκε τὴν ἐξουσίαν τοῦ δεσμεῖν, καὶ λύειν. ἔδησας σαυτὸν τῇ σειρᾷ τῆς φιλαργυρίας; σαυτὸν λῦσον τῇ ἐντολῇ τῆς φιλοπτωχείας. σαυτὸν ἔδησας τῷ οἴστρῳ τῶν ἡδονῶν, σαυτὸν λῦσον τῇ σωφροσύνῃ τῶν παθῶν. σαυτὸν ἔδησας τῇ Εὐνομίου κακοπιστίᾳ, σαυτὸν λῦσον τῇ τῆς ὀρθοδοξίας εὐσεβείᾳ. οἱ διδάσκαλοι λύσατε τὰ Εὐνομίου, καὶ Ἀρείου, καὶ Μακεδονίου μαθήματα, καὶ λύσατε ἡμῖν τὰ Πατρός, καὶ Υἱοῦ, καὶ ἁγίου Πνεύματος ἐν εὐαγγελίοις νοήματα. δήσατε τοὺς κατὰ τῶν πιστῶν στρατευομένους Δαίμονας ταῖς πρὸς Θεὸν ὑμῶν

ἱκεσίαις

ἱκεσίαις, καὶ λύσατε τοὺς ἐξ ἐθνῶν ἐπιστρέφοντας ἐν τῷ βαπτίσματι, τὰς σειρὰς τῶν ἁμαρτημάτων αὐτῶν διαρρήξοντες. δήσατε ἀφορισμῷ τοὺς κατὰ τὸ βάπτισμα ἁμαρτήσαντας, καὶ λύσατε αὐτοὺς πάλιν μετανοοῦντας, ὡς ἀδελφοὺς αὐτοὺς προσδεχόμενοι, ἀληθὴς γάρ ἐστιν ὁ λόγος, ὅσα ἂν λύσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένα ἐν τῷ οὐρανῷ, τοῦτο γὰρ καὶ οἱ Ἀπόστολοι ἐποίουν. ἔδησε ποτὲ ὁ Παῦλος τὸν ἐν Κορίνθῳ πορνεύσαντα, καὶ πάλιν ἔλυσεν αὐτὸν ἐκ καρδίας μετανοήσαντα. ἔδησε καὶ Πέτρος τὸν μετὰ τὸ βάπτισμα βουληθέντα διὰ χρημάτων κτήσασθαι τὴν δωρεὰν τοῦ Θεοῦ, καὶ πάλιν ἔλυσεν αὐτὸν ἐκ καρδίας αὐτῷ προσπεσόντα. λοιπὸν δὲ πολλοὺς καὶ ἀμετανόητα ἁμαρτήσαντας ἔδησαν, ἄλλους δὲ μετανοήσαντας ἔλυσαν. ἔδησε Πέτρος Ἀνανίαν σὺν Σαπφείρᾳ πειράζοντα τὸ Πνεῦμα τοῦ Κυρίου, καὶ ἔλυσε τὰς Ταβιθᾶς τὰς ὠδῖνας τοῦ θανάτου ἐκ νεκρῶν αὐτὴν ἀναστήσας. ἔλυσε Κορνήλιον τὸν ἑκατόνταρχον πιστεύσαντα. ἔδησε καὶ Παῦλος Ἐλύμαν τὸν μάγον καὶ ἔδησε Σίμωνα τὸν μάγον ἐν Ῥώμῃ ταῖς μαγείαις ἐμπαίζοντα διὰ λόγου αὐτὸν τυφλώσας, καὶ ἔλυσε τὴν παιδίσκην τοῦ πύθωνος δαίμονος αὐτὴν διαζεύξας. ἔδησεν Ἰούδας ἑαυτὸν τῷ σχοινίῳ τῆς προδοσίας, καὶ ἔλυσε τὴν ἑαυτοῦ ἄρνησιν Πέτρος διὰ τῆς μετανοίας. ἔδησε καὶ Παῦλος διώκων τὴν ἐκκλησίαν, ἀλλὰ πάλιν ἔλυσεν ἑαυτὸν ἐπεγνωκὼς ἐν τῇ ὁδῷ τὴν ὁδὸν τῆς ἀληθείας. πολλὰ δὲ καὶ οἱ προφῆται ἔλυσαν, καὶ ἔδησαν, ὑπὲρ δὲ τούτους πάντας ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἔλυσε, καὶ ἔδησε. ἔλυσε τὴν μεταξὺ ἡμῶν, καὶ τοῦ Θεοῦ γεγονυῖαν ἔχθραν, καὶ ἔδησε τὸν ἀρχέκακον ὄφιν. δι᾽ οὗ ἡ ἔχθρα γεγένηται. καὶ κατωτέρω. ἔλυσε Πέτρον δεδεμένον ἁλύσεσι, καὶ ἔδησε τὸν φονοκτόνον Ἡρῴδην, τὰ μέλη αὐτοῦ τοῖς σκώληξιν ἐνειλήσας, ἐστερέωσε τὴν ἐπὶ τῆς στερεᾶς πέτρας θεμελιωθεῖσαν αὐτοῦ ἐκκλησίαν, καὶ συνέλυσε τὴν ἐπὶ τῆς ἀστάτου ψάμμου οἰκοδομηθεῖσαν ἑτεροδόξων σκηνήν. πάλιν ἔδησαν καὶ Ἰουδαῖοι Χριστόν, ἀλλ᾽ ἔλυσεν αὐτῶν Χριστὸς τὸν ναόν, κατέστρεψεν αὐτῶν τὴν Ἱερουσαλήμ, παρέλυσεν αὐτῶν τὰ νόμιμα. πάλιν ἔδησε καὶ ὁ Διάβολος τὸν Κύριον, ἐπὶ τὸν Σταυρὸν αὐτὸν ἀνακομίσας, ἀλλ᾽ ἔρρηξεν αὐτοῦ Χριστὸς τὴν ἀχόρταστον κοιλίαν, συνέλυσεν αὐτοῦ τοὺς σαρκοφάγους ὀδόντας τῇ στερεμνίῳ αὐτοῦ πέτρᾳ συγκλάσας, παρέλυσεν αὐτοῦ τὰ νεῦρα, συνέτρεψεν αὐτοῦ τὴν στολήν, κατέστειλεν αὐτοῦ τὴν κόμην, θρῆνον καὶ πάθος σκοτεινὸν ἐπέρριψεν αὐτῷ αἰώνιον, ἀνθ᾽ ὧν τὸν ἐν χαρᾷ ὄντα ἄνθρωπον εἰς πάθος ἁμαρτημάτων κατήγαγε, καὶ τὰ ἑξῆς ὡς ὁ λόγος ἀκολουθεῖ, ἅπερ ἁμαρτήματα οἱ λέγοντες ἁμαρτίας νεότητός μου, καὶ ἀγνοίας μου μὴ μνησθῇς, κατὰ τὸ ἔλεός σου μνήσθητί μου ἕνεκεν τῆς χρηστότητός σου, δικαιοῦνται ἐν τοῖς λόγοις τοῦ Κυρίου, καὶ νικῶσιν ἐν τῷ κρίνεσθαι αὐτοὺς τῇ θείᾳ εὐσπλαγχνίᾳ, ὅσοι γὰρ ἐξ ἀπροσεξίας ταῖς ἡδυπαθείαις τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ διέφθειραν, αὐτοὶ πάλιν μὴ εἰς τέλος ἑαυτοὺς ἀπελπίσαντες διὰ τῆς μετανοίας αὐτὸν τοῦτον ἀνεκαίνισαν, δίκην ἀνδρὸς φρονίμου ἐξ ἀμελείας τὸν οἶκον αὐτοῦ σαθρωθέντα, καὶ διαφθαρέντα ἐπανορθωσάμενος σπουδαίως αὐτὸν ἀνακτίζει διὰ τῆς ἐπιστροφῆς, καὶ μεταμελείας. οὕτω μὲν Ἀδὰμ ἐξωσθεὶς τοῦ παραδείσου ἔκλαυσε πικρῶς διὰ τῆς μεταμελείας, δι᾽ ἣν ἡ κλείουσα τὰς πύλας, καὶ τὴν εἴσοδον τῆς τρυφῆς τοῦ παραδείσου φλογίνη ῥομφαία τὰ νῶτα δίδωσι τῷ πρωτοπλάστῳ. οὕτω Νινευῖται πόλις μεγάλη, καὶ ὄχλος σὺν βασιλεῖ ἀπόφασιν, καὶ θείαν βουλὴν λελαφότες παρὰ τοῦ κήρυκος προφήτου καταστραφῆναι ταύτην σάκκῳ, καὶ σποδῷ τῆς ταπεινόφρονος μετανοίας ἐναπεδύσαντο. οὕτως Ἐζεκίας δακρύσας ἀντὶ θανάτου ἡ ζωὴ αὐτῷ χαρίζεται. οὕτω Δαβὶδ ἐξέφυγε προσπεσὼν τῷ εἰς

Θεὸν

Θεοῦ ἐλέει τὴν δίκην τῶν δύο ἁμαρτημάτων φόνου, καὶ μοιχείας ὁ καὶ Θεοπάτωρ μετονομασθείς. οὕτω Πέτρος, καὶ Παῦλος διώκτης, καὶ ἀρνητὴς τοῦ Χριστοῦ διὰ τῆς μετανοίας πρωτοκορυφαῖοι, καὶ πρωτοστατοῦντες τῶν ἀποστόλων ἀποδείκνυνται. οὕτω καὶ τὸ λατινόφρονον ἀπόσχισμα τῆς καθολικῆς χορείας, καὶ ἁγίας πατριαρχείας ἀπόστημα διὰ τῆς ἐπάρσεως, καὶ τῆς εἰς Χριστὸν τὸν Θεὸν βλασφημίας, καὶ σμήνους τῶν κακοδόξων αἱρέσεων Εὐνομιανῆς οἰήσεως, Ἀρειομανοῦς, καὶ Μακεδονιακῆς βλασφημίας, Μονοφυσιτῶν, καὶ Μονοθελητῶν κακοβούλου θελήσεως γεγήρακε γεγονὸς πέτρα σκληρότητος, καὶ ἀθυμίας, εἰ θέλει πάλιν διὰ τῆς μετανοίας, καὶ ταπεινοφροσύνης πέτρα πίστεως, βάσις, καὶ κρηπὶς, καὶ ἑδραίωμα ζωηφόρον, καὶ νεανικὸν τῷ θείῳ Πνεύματι ἐνδυναμούμενον, τῆς ἐκκλησίας συνονομασθήσεται τῇ συγχωρείᾳ τῆς ἀδελφότητος, ἐπὶ πᾶσι προσαπορρίψάμενον τὴν ἐξομοίωσιν τοῦ ἀδελφοκτόνου, Κάϊν προσκολληθῇ τῷ διὰ τὸν ἀδελφὸν ἀποθανόντι τῇ ταπεινοφροσύνῃ, μιμούμενον τῷ δεσπότῃ Χριστῷ τῷ νέῳ Ἀδὰμ τῷ διὰ τῆς ἄκρας αὐτοῦ ταπεινώσεως ὡς πέτρα ζωῆς μέχρις ᾅδου καταντήσαντι, καὶ τὰ μνημεῖα τοῦ θανάτου, τοὺς ἀνεῳγμένους τάφους ἐπ᾽ ἀπωλείᾳ τῶν εἰς αὐτοὺς εἰσβαλλομένων γεγονότας ἀνοίξαντι, καὶ τοὺς ἐν ἐκείνῳ διεφθαρμένους τὸν γηράσαντα κόσμον τοῖς ἁμαρτήμασιν ἀνεγείραντι, καὶ ζωογονήσαντι, καὶ τὰς πέτρας τοῦ θανάτου διαρρήξαντι τῷ ζωογόνῳ λίθῳ τῆς Ἀθανασίας, καὶ εἰς οὐρανοὺς ἀναβιβάσαντι, καὶ ὡς γεγηρακότα ἀετὸν ἀνακαινίσαντι, τὸ δὴ λεγόμενον ψαλμωδῶς τῷ θείῳ Πνεύματι ἀνακαινισθήσεται ὡς ἀετοῦ ἡ νεότης σου, ὅστις γηράσκει τῇ ἐπάρσει, καὶ τῷ τύφῳ, νεάζει δὲ τῇ χαλάσει, καὶ ταπεινώσει. Φασί τινες τὸν Ἀετὸν γηράσαντα εἰς ὕψος μετάρσιον ἐπαρθέντα, καὶ εἰς διειδεστάτην πηγὴν ἑαυτὸν χαλάσαντα ἀνακαινίζεσθαι, φάρμακον γὰρ φθόριον, καὶ σεισμὸς καταρρυπαίνων τὴν ψυχήν ἐστιν ἡ ἔπαρσις, ἀντιφάρμακον δὲ ταύτης, καὶ στερέωμα ἐστὶν ἡ ταπείνωσις, διό φησι καὶ ὁ Χριστὸς ἐν καθόλου προσδιορισμῷ, πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται, ὁ δὲ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται. διό φησι καὶ ἐν τῇ εὐχῇ τῆς ἐπιστροφῆς, καὶ τῆς μετανοίας ὁ συνήγορος τῆς εὐσεβείας ἁγιώτατος Μεθόδιος οἰκουμενικὸς πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, τὸ ἑδραίωμα τῆς ἀληθείας, καὶ τῆς πίστεως τὸ ἔρεισμα, τῶν δογμάτων ὁ περίβολος, τῆς εὐσεβείας συνήγορος, τῆς Ἁγνείας τὸ σκήνωμα, τὸ δοχεῖον ἐκλεκτὸν εὐωδίας τοῦ πνεύματος, ὁ παμμέγιστος θησαυρὸς τῶν διδαγμάτων, ἡ κρηπὶς τῆς Χριστοῦ ἐκκλησίας. (Ἐμηναίῳ, ιδ΄. ἰουνί. (οὐ τίθησι τοίνυν ὁ θέμεθλος τῆς οἰκουμένης, σὺ Κύριε ὁ εἰπὼν διὰ τῶν θεοφορουμένων χειλέων τῶν προφητῶν σου ἐπιστράφητε πρός με, καὶ ἐπιστραφήσομαι πρὸς ὑμᾶς, καὶ οὐ θελήσει θέλω τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ ὡς τὸ ἐπιστρέψαι, καὶ ζῆσαι αὐτόν, ἐπάκουσον καὶ ἡμῶν τῶν ἀναξίων ἐπικαλουμένων σε ἐπὶ τὸν ἱλασμὸν τοῦ ἐκ τῆς πλάνης τῆς ὁδοῦ ἐπιστρέφοντος, καὶ αἰτουμένου παρὰ σοῦ τὸν ἱλασμόν, καὶ τὴν ἀνάκλησιν, καὶ ἀνακάλεσαι, καὶ ἐπίσκεψαι αὐτόν, ὅτι σὺ εἶ Θεός, Θεὸς τῶν μετανοούντων, καὶ τῶν πρὸς σὲ ἐπιστρεφόντων, οὐ μόνον γὰρ τὴν σὴν πάμφωτον χάριν, καὶ πατροκίνητον φωτοβολίαν τοῦ ἀπείρου ἐλέους σου, καὶ τῆς εὐσπλαγχνίας σου ἐπὶ τοὺς ἀγαθοὺς ἀνατέλλεις, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοὺς ἁμαρτωλούς. οὐ μόνον στερεοῖς ἐπὶ τὴν πίστιν, καὶ ὁμολογίαν τὴν εἰς σὲ τοὺς μὴ ἀρνησαμένους σε μαθητάς, ἀλλὰ καὶ τὸν σὲ ἀρνησάμενον Πέτρον διὰ τῆς πρὸς σὲ ἐπιστροφῆς, καὶ μεταμελείας ἀνοικοδομεῖς πάλιν, καὶ ἀνακαινίζεις τὸν καταρρυπωθέντα διὰ τῆς ἀποστροφῆς, καὶ ἀρνήσεως, οὗτος γὰρ πρῶτος τῶν ἀποστόλων διὰ τὴν ἐκφώνησιν τῆς εἰς σὲ ὁμολογίας ἐμαρτυρήθη, καὶ ἐμακαρίσθη, καὶ ἤκουσε λεληφέναι

προσχη-

ὑπεσχημένους τὴν ἐξουσίαν τοῦ λύειν, καὶ δεσμεῖν, ἐφ᾽ ἧς ἔθηκας τὰ θεμέλια τῆς ἁγίας σου ἐκκλησίας, ἧς ἡ πίστις, καὶ ἡ ὁμολογία σὺ αὐτὸς εἶ εἰς τὸν αἰῶνα, οὗ τὰ ἔτη μηδέποτε ἐκλείπουσιν, ᾧ δεῖ πιστεύειν, καὶ ὁμολογεῖν, ὃν, καὶ εἰς ὃν ἀνάγεσθαι διὰ τῆς αὐτῆς πίστεως, καὶ ὁμολογίας. ἀλλ᾽ αὐτός σε καταναθεματισάμενος, καὶ τὰς κλεῖς ῥίψας τῆς εἰς σὲ ὁμολογίας, καὶ πρὸς καιρὸν πίστεως δεσμεύσας ἑαυτὸν τῇ ἀγνωσίᾳ, καὶ κατακλείσει τοῦ ἀπαρεγγράφου ἀλέκτορος, καὶ κατηγόρου τῆς ἁμαρτίας. ὁ λῃστὴς αὐτὰς ἥρπασε εἰς σὲ πιστεύσας, καὶ ὁμολογησάμενος, καὶ σοὶ συνδεσμευθεὶς τῇ ὁμολογίᾳ τῇ εἰς σὲ τὸ μνήσθητί μου Κύριε ὅταν ἔλθῃς ἐν τῇ βασιλείᾳ σου. καὶ πάλιν τὰς κλεῖς διὰ τῆς ἐπανορθώσεως ὁ συνήγορος Πέτρος τῆς μετανοίας ἀπέλαβε λύσας ἑαυτὸν πρῶτον τῆς ἀρνήσεως, ἣ ἐδεσμεύθη σὲ τὸν Χριστὸν ἀρνησάμενος, ᾧ συνεδέθη δεύτερον διὰ τῆς ἐπιστροφῆς, καὶ τοῦ κλαυθμοῦ τῶν δακρύων τῆς εἰς σὲ ὑπομνήσεως. καθὰ ἡ παλαιά, καὶ σαθρωθεῖσα οἰκία ἀνεκτίσθη, καὶ ἀνεκαινίσθη. καθὰ Πέτρος τὸ ὑπόδειγμα τῆς μετανοίας πάλιν λαμβάνει τὰς κλεῖς, καὶ τὴν ἐξουσίαν τοῦ δεσμεῖν, καὶ λύειν, καὶ οἰκοδομεῖν, καὶ ποιμαίνειν τὴν ἐκκλησίαν τῷ λόγῳ τῆς χάριτος, καὶ τῇ πληροφορίᾳ τοῦ παναγίου Πνεύματος, εἴτε ἑαυτὸν τῇ προαιρέσει, καὶ τῷ αὐτεξουσίῳ μεταχειριζομένοις ἐπὶ τῇ τελειότητι, καὶ ἀρετῇ τῇ εἰς Θεὸν χρεωστουμένῃ θεοφιλίᾳ, εἴτε τὸ οἰκοδόμημα, καὶ ποίμνιον, τοῦ Χριστοῦ τὰ πρόβατα, καὶ τὰ ἀρνία κατὰ τὴν ἐπιτροπήν, καὶ ἐνίσχυσιν, καὶ χάριτα τοῦ παναγίου Πνεύματος, ἣν οἰκοδομήν, καὶ ἐξουσίαν, καὶ κλεῖδα μὴ ὅτι γε μόνος ὁ Πέτρος λεληφὼς διετέλεσεν, ἀλλ᾽ ὁμοθυμαδὸν ἐφ᾽ ἑνὶ Πνεύματι, καὶ τῇ μιᾷ ἀγάπῃ αὐτοῦ τῇ ἀνυποκρίτῳ πάντες οἱ Ἀπόστολοι, καὶ διδάσκαλοι, ποιμένες, καὶ εὐσεβεῖς φιλόχριστοι παρέλαβον παρὰ τοῦ Κυρίου τοῦ καταπεπομφότος Αὐταποστόλου, αὐτοποιμένος, αὐτοδιδασκάλου, καὶ αὐτοπίστου τὸ αὐταληθές, αὐτοδίδακτον, αὐτοοικοδομοῦν, αὐταπόστολον, καὶ αὐταποστελλόμενον παράκλητον ἅγιον Πνεῦμα, τὸ ὁδηγοῦν, καὶ διδάσκον ἕκαστον εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν κατὰ τὸ συντεταγμένον, καὶ ἀνάλογον τῆς πίστεως, καὶ τοῦ χαρίσματος αὐτοῦ, οὗ δέδοται τοῖς πιστεύουσι, καὶ ὁμολογοῦσιν εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, τὸ καθαῖρον ἁμαρτίας, καὶ λῦον κηλῖδας τῶν μετανοούντων, καὶ δεσμεῦον τοὺς ἀμετανοήτους, καὶ γὰρ καθάπερ ἐξαποστελλόμενον ἀνακαινίζονται καὶ κτίζονται τὰ σύμπαντα, οὕτως ἀνανταιρούμενον ἐκλείπουσιν οἱ ἀμετανόητοι, ὡς ὅπουθεν εἴρηται, καὶ τοῦ παρόντος διασαφήνισαι, περὶ ὧν πλατύτερον λόγου εἰ ἐφιέμενος εἶ, ἀνάγνωθι τοὺς περὶ μετανοίας λόγους τοῦ Χρυσοστόμου εἰς τὸ ὅσα ἂν δήσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένα ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ὅσα ἂν λύσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένα ἐν τῷ οὐρανῷ, λόγῳ ιγ΄. τόμῳ ζ΄. ἐφ᾽ αἷς μαθήσῃ, πῶς ὁ αὐτοοικοδόμος οἰκοδομεῖ, καὶ πῶς οἱ ἀπόστολοι, καὶ πάντες οἱ ἅγιοι συνοικοδομοῦσι τῇ ἐκείνου δυνάμει, καὶ χάριτι τοῦ παναγίου Πνεύματος ἐπιτροπικῶς ἕκαστος κατὰ τὸ μέτρον τῆς πίστεως, καὶ τὴν συντεταγμένην τάξιν τοῦ ἀξιώματος αὐτῶν.

ΚΕΦΑ'ΛΑΙΟΝ, Κ΄.

Μαρτυρία τετάρτη,

Ἀντιβοᾷ καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος ἐν τῇ τετάρτῃ τῶν εἰς τὸν Ἡσαΐαν Ὁμιλιῶν.

Τί δὲ Πέτρος ἡ κρηπὶς τῆς ἐκκλησίας;

Ἐξέτασις.

Ἴδωμεν κἀνταῦθα εἰ μόνος ὁ μακάριος Πέτρος κρηπὶς, καὶ βάσις τῆς ἐκκλησίας, καὶ εἰ μόνος αὐτὸν ὁμολογεῖ, καὶ ὁμολογία λέγεται ἡ προχεομένη ἐκ τῆς καρδίας αὐτοῦ διὰ

τῆς τοῦ

τῆς τοῦ Πέτρου ἀποκαλύψεως τῇ χάριτι τοῦ παναγίου Πνεύματος ἐπὶ τὸν ὁμολογούμενον, καὶ μαρτυρούμενον, καὶ πιστευόμενον, καὶ εἰ μόνος Χριστῷ ἐνυμφεύθη, καὶ πᾶσα ἡ ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ τοῦ καὶ νυμφίου αὐτῆς, ἣν ὡς κρηπὶς, καὶ βάσις, καὶ στύλος θετὸς, καὶ κατὰ χάριν, μὴ ὅπηγε μόνος αὐτὸς βαστάζει, ἀλλὰ σὺν τοῖς δώδεκα στύλοις καὶ θεμελίοις, εἰς ὧν συναριθμεῖς κατὰ τὸ προεικόνισμα τῶν πάλαι Λευιτῶν, καὶ ὑποτιθεμένων λίθων Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ, καὶ Ἠλία τοῦ Θεσβίτη ὑποστηρίζει τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ, ἢ ὡς ψυχρότατος λίθος τῇ ἄκρᾳ συγκαταβάσει, καὶ πραότητι ὁ Κύριος ἡμῶν, καὶ σωτὴρ Χριστὸς τὸ ὑπερθεῖον ῥεῦμα τῆς χάριτος εὐδοκίᾳ τοῦ Πατρὸς, καὶ συνεργείᾳ τοῦ παναγίου Πνεύματος προσλαβὼν σάρκα ἀχειροτμήτως, καὶ ἀσπόρως ἐκ τῆς πέτρας τῆς χορτασάσης ὕδωρ ζωηρὸν τοὺς διψῶντας τὴν ζωὴν τῶν ἀχράντων αἱμάτων, λέγω, τῆς ἀειπαρθένου Μαρίας ἔλαμψεν ἐν τῷ κόσμῳ γεννηθεὶς ὥσπερ τις σπινθὴρ τῇ ἐκ τῶν δύο λίθων συντρίψει, ὅστις κατ' ὀλίγον προκόπτων σοφίᾳ, καὶ χάριτι ἐπιδίδοται, καὶ κραταιοῦται Πνεύματι, καὶ ταῦτα μὴ κατὰ τὸν ἀκατάληπτον τρόπον τῆς αὐτοῦ ἀπεριλήπτου σοφίας, καὶ ἀπείρου θεότητος ὑποχωρῶν, ἀλλὰ τῷ λόγῳ τῆς φιλανθρωπίας αὐτοῦ συγκαταβαίνων τῷ γένει τῶν ἀνθρώπων. διὸ καὶ περιτέμνεται, καὶ ὑπαντᾶται, καὶ ὅσα τὰ τοῦ νόμου ἐκτελεῖ, καὶ πληροῖ, οὐ γὰρ παραγέγονεν εἰς κατάλυσιν, ἀλλ' εἰς πλήρωσιν τοῦ νόμου τὸ πλήρωμα τοῦ νόμου, καὶ τῶν προφητῶν, εἶτα φθάσας ἐπὶ τὸ τέλειον τῆς κατ' ἄνθρωπον ἡλικίας, τῷ Ἰορδάνου λουτρῷ προσέρχεται, οὐχ ἵνα καθαρισθῇ ὁ καθαρώτατος, καὶ ἀμόλυντος, ἀλλ' ἵνα καθαρίσῃ, καὶ ἀποτμήξῃ τὸν ῥύπον τῶν ψυχῶν ἡμῶν νυμφευθησόμενος, καὶ συντριβησόμενος τῷ ἀναισθήτῳ λίθῳ τῇ νενεκρωμένῃ φύσει τῆς ἀνθρωπότητος διὰ τῆς ἐπισυνηνεγμένης αὐτῇ μοχθηρᾶς προαιρέσεως, ἀποκρυωθείσης διὰ τῆς ἐν αὐτῇ ἐπεισάκτου χάριτος, καὶ ἐπικτήτου εὐεργεσίας τοῦ ἐλθόντος καλέσαι ἁμαρτωλοὺς, καὶ μὴ δικαίους εἰς μετάνοιαν, ἐφ' οὓς ἐγχύσας τὴν χάριτα τοῦ λόγου αὐτοῦ ὑπαιτούμενος τὴν ὁμολογίαν τῆς εἰς αὐτὸν πίστεως τὴν προεικονισθεῖσαν ἐπὶ τοῖς πάλαι ἁγίοις, καὶ προφήταις, τὴν χρηματίσασαν καὶ μαρτυρηθεῖσαν ἐπὶ τοῦ Ἰορδάνου πρότερον, ἵνα γνωρισθῇ, καὶ ἀληθευθῇ ἡ προσάλληλος συγκατάθεσις, καὶ ὁ ἀλληπάλληλος ἔρως πνευματικὸς τῆς ἐν Χριστῷ συναινέσεως, καὶ συνυπάρξεως τῆς μακαρίας τριάδος, ἣν τὸ στόμα τῶν ἀποστόλων ὁ μακάριος Πέτρος πρῶτος ἀφεὶς ταύτην ἐκφωνεῖ κατὰ θείαν ἀποκάλυψιν λέγων, σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, ἐφ' ἣν ὁμολογίαν τῆς πίστεως οἰκοδομεῖ ὁ οἰκοδεσπότης τὴν ἐκκλησίαν αὐτοῦ, ταύτῃ γὰρ συνέρχεται ὁ νυμφίος τῇ νύμφῃ, ταύτῃ ὁ λίθος τῆς ζωῆς τῷ λίθῳ τῆς εἰς αὐτὸν ὑπακοῆς τῆς πίστεως συντριβόμενος σπινθῆρας ἐλπίδων παρασκευάζει, καὶ παρηκοῆς γεγονυίας τῇ συνεχείᾳ ἐπιδίδονται, ὥστε καὶ πολλοὺς σπινθῆρας, καὶ πυρσοὺς γεγονέναι, καὶ γὰρ ἄπειροι ἐχρημάτισαν τῇ ζέσει τοῦ Πνεύματος, ὃ καὶ γέγονεν ὕστερον ἐπὶ τῆς ἀνασκολοπίσεως τοῦ ζῶντος λίθου ἐπὶ τοῦ κρανίου λίθου μαρτυρηθεὶς ὑπὸ πάντων τῶν στοιχείων τῶν τε οὐρανίων, καὶ ἐπιγείων σκοτασμοῦ ἡλίου, σελήνης, καὶ ἀστέρων, σχίσεώς τε, καὶ διαρρήξεως πετρῶν, καὶ μνημείων ἀνοίξεως, καὶ ἀνακλήσεως, ἐκφωνήσεώς τε ἀνθρώπων, δι' οὓς συγκατέβη ὁμολογούντων ἀληθῶς Θεοῦ Υἱὸς ἦν οὗτος. τότε ἡνίκα ὁ πρῶτος ὁμολογήσας καταναθεματίζειν ἤρχετο, τότε ἡνίκα ἔλεγεν οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον, τότε ἡνίκα ὁ λῃστὴς τοῦ κορυφαίου ἥρπασε τὴν κρηπῖδα, καὶ τὴν βάσιν, καὶ τὴν ὁμολογίαν συσταυρούμενος τῷ ἀνασκολοπισθέντι ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου σω-

τηρίας.

τηρίας, τότε ἡνίκα μνησθεὶς τῶν ῥημάτων τοῦ Κυρίου ὁ ἀρνησάμενος, καὶ τὰς κλεῖς ἀπορριψάμενος κλαίει πικρῶς εὑρὼν συνήγορον, καὶ φάρμακον θεραπευτικὸν τοῦ τραύματος τῆς ἀρνήσεως τὴν μετάνοιαν, καθ' ἣν πάλιν νυμφεύεται τῷ Χριστῷ, καὶ νυμφίῳ διὰ τῆς τρισσῆς τῆς ἐρωτήσεως τῷ Πέτρε φιλεῖς με τὸ τρίτον τῆς ἀρνήσεως διορθώσαντι, καὶ ἐξηλειφότι, ἀποχωρισθεὶς γὰρ ὁ λίθος τῆς ἀρνήσεως ἀπὸ τοῦ λίθου τῆς ζωῆς ἐσβέσθη ὁ ἐκλάμψας σπινθὴρ τῆς ἀλληπαλλήλου συντρίψεως συνελθὼν πάλιν τῇ συνεχείᾳ τοῦ ἔρωτος διὰ τῶν δακρύων ἐπὶ τὸ ἐρώμενον, αὖθις ὁ σπινθὴρ ἐκπηδᾷ, καὶ ἀναδίδοται εἰς τὸν διακαῆ ἔρωτα τὴν ἄπειρον γνῶσιν τοῦ ἐρωμένου, καὶ ποθουμένου Χριστοῦ. Κύριε σὺ πάντα οἶδας, σὺ γινώσκεις ὅτι φιλῶ σε, διὸ ἀποσείσας τὴν ἀμπλογίαν, καὶ χαλιναγωγηθεὶς τῇ σωφροσύνῃ, καὶ τῇ εἰς Χριστὸν τὸν Θεὸν ὑπακοῇ πάλιν προεστάτης τῶν ἀδελφῶν, καὶ ποιμὴν, καὶ κρηπὶς ὁ ἐραστὴς τοῦ νυμφίου τῆς ἐκκλησίας ἀποκαθίσταται, ἀκούων παρὰ τοῦ νυμφίου δεύτερον ἐμφαντικωτέρως ποίμαινε τὰ πρόβατά μου, βόσκε τὰ ἀρνία μου, βόσκε τὰ πρόβατά μου, ἅπερ ἐστὶν ἡ φροντὶς τοῦ ποιμένος, ἡ ἐπίσκεψις τῆς ἐκκλησίας, ἧς οὐ μόνον αὐτὸς κρηπὶς, καὶ βάσις θετικὴ, ἐπειδήπερ οὗτος μόνος αὐτὸν ὡμολόγησε, καὶ ἐπίστευσε Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν ἐσταυρωμένον τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος ὡς ἄνθρωπον πεπονθότα, ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ ἀπόστολοι, καὶ θεοσεβεῖς χριστιανοὶ, οἵτινες ὥσπερ λίθοι τινὲς, καὶ μικροὶ σπινθῆρες συντριβέντες τῷ αὐτολίθῳ Χριστῷ, καὶ εἰληφότες παρ' ἐκείνου τὴν φλόγα, καὶ τὸν πυρσὸν τοῦ πνεύματος, συγκρούσαντες τὰ ἔθνη προστετριβῆναι καθὰ καὶ ἐκεῖνος δι' αὐτῶν εἰς τὸν αὐτόλιθον, καὶ αὐτομολογούμενον Χριστὸν ἐπεδόθη ὁ ἐλάχιστος σπινθὴρ εἰς πυρκαϊὰν τοῦ πνεύματος μεγάλην, καὶ φλόγα δροσίζουσαν ὁσίους, κατακαίουσαν δὲ τυράννους. Ἰστέον λοιπὸν, ὅτι ἕνα μὲν τρόπον λέγεται κρηπὶς ἡ βάσις, καὶ τὸ θεμέλιον οὑτινοσοῦν πράγματος βαστάζοντός τι ἐπ' αὐτοῦ, ἀμέλει ἡ ῥίζα τὸ δένδρον. ἡ κεφαλὴ, καὶ καρδία τὸν ἄνθρωπον, καὶ τὸ ζῶον. ὁ θεμέλιος τὸν οἶκον, ἡ τρόπις τὴν ὁλκάδα καὶ ναῦν, καὶ τὰ λοιπὰ ὡσαύτως. Λέγεται δὲ κατὰ δεύτερον τρόπον θεμέλιον καὶ κρηπὶς τοῦ σύμπαντος κόσμου, αὐτὸς ὁ Θεὸς, ἡ καρδία τοῦ σύμπαντος κατὰ τὸ, εὗρον ἄνθρωπον κατὰ τὴν καρδίαν μου, ἧς ἄνευ οὐδὲν σώζεται, οὐδὲν δημιουργεῖται, οὐδὲν ἀνακαινίζεται, οὐδὲν συνίσταται, ἢ κινεῖται, πάντα γὰρ ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐξήρτηται ὅσα τε ἀμυδρότερα, ὅσα τε διαυγέστερα. Λέγεται κατὰ τρίτον τρόπον ἡ πίστις, καὶ ὁμολογία τῶν εὐσεβῶν, ἥτις ἐστὶν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἡ μακαρία τριὰς, κατὰ τὸ, θεμέλιον ἄλλον οὐδεὶς δύναται θεῖναι παρὰ τὸν κείμενον, ὅς ἐστιν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός. αὕτη δὲ ἡ πίστις καὶ ἡ ὁμολογία, ἡ λαμβάνεται καθότι ἀληθεύεται, καὶ ὁμολογεῖται προσαλλήλως ἡ μακαρία τριὰς, τὸ ἔντελτον ἀπαρτίον, καὶ ζυγοστάσιον ἰσότιμον τῆς ὁμοουσίου φύσεως, ὡς τὸ, πιστὸς ὁ Θεὸς, καὶ πιστὸς ὁ λόγος, καὶ πάσης ἀποδοχῆς ἄξιος, καὶ τὸ παράκλητον πνεῦμα μαρτυρήσει περὶ ἐμοῦ, καθ' ἣν ἀλήθειαν, καὶ ὁμολογίαν οὔτε ὁ πατὴρ, ἢ τὸ Πνεῦμα, ἢ ὁ Υἱὸς μαρτυροῦνται, καὶ ἀληθεύονται προσαλλήλως, ὡς εἰς μείζονα τῷ λόγῳ τῆς ἀξίας, τῆς φύσεως, τῆς οὐσίας, τῆς μιᾶς βουλήσεως, καὶ ἐνεργείας, ἀλλ' ἰσοτίμως, καὶ ὁμοουσίως, καὶ ὁμοβουλήτως πιστεύονται, καὶ ἀληθεύονται, καὶ μαρτυροῦνται, ὅστις καθ' αὑτὴν μὲν μία καὶ μόνη ἀναύξητός ἐστι, καὶ ἀνεπίδοτος, οὔτε αὐξάνουσα, οὔτε σμικρυνομένη, καθ' ἡμᾶς δὲ, καὶ συγκαταβατικῶς, ἐπιδιδομένη, καὶ αὐξανομένη διὰ τὴν ἀσθένειαν τῆς φύσεως ἡμῶν κατὰ μικρὸν διαλαμπομένη, ὥσπερ φωταυγεία τις ἡλιακὴ τιμαλφεστάτοις, καὶ διαυγεστάτοις λίθοις καθ' αὑτὴν ἀεὶ

καὶ

καὶ ὡσαύτως ἔχουτα, κατὰ δὲ τὴν ὕλην, καὶ τὸ ὑποκείμενον, ὃ ἐγχέεται, κατὰ μικρὸν ἐπισφραγιζομένη, καὶ ὑπαυξομένη. ἢ πάλιν λαμβάνεται, καθότι γίνεται ἐκ τῶν κτισμάτων, καὶ δημιουργημάτων. καὶ αὕτη πάλιν ἡ κατ' ἄνθρωπον πρὸς ἄνθρωπον, καὶ οὕτως ἐξίσου γίνεται ἡ πίστις, καὶ ἡ μαρτυρία, ὡς πιστεύει Πέτρος τῷ Παύλῳ, καὶ ἀντιστρόφως ὁ Παῦλος τῷ Πέτρῳ κατ' ἄνθρωπον λέγων ἀλήθειαν. ἢ ἐκ τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὸν Θεόν, καὶ οὕτως, ἡ πίστις, καὶ ἡ ὁμολογία οὐκ ἐξισοῦται ταῖς κατ' ἄνθρωπον πίστεσι, καὶ ὁμολογίαις, ἀλλ' ὡς ἐκ τοῦ κτίσματος πρὸς τὸν δημιουργόν, καὶ ἐκ τοῦ εὐεργετηθέντος πρὸς τὸν ἀκένωτον εὐεργέτην, ἥτις πίστις, καὶ ὁμολογία ὡς εὐεργετική, καὶ δημιουργική ἐστιν ὁ Θεός, καὶ Χριστός, ὡς προσεσημείωται, καὶ μία καὶ μόνη, ὡς τὸ Σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος ἐκφωνηθεῖσα παρὰ τοῦ μακαρίου Πέτρου, ἐφ' ἧς τὰ θεμέλια τῆς ἐκκλησίας εἰσί, καὶ αὐξάνονται τῷ λόγῳ τῆς ἀνθρωπότητος. ὡς δὲ πάλιν εὐεργετουμένη, καθὸ τῆς καθόλου ἐκκλησίας τῷ λόγῳ τοῦ ἑνὸς σώματος τοῦ πληρώματος τῆς μιᾶς κεφαλῆς μία καὶ αὐτή ἐστι, καθότι δὲ διαφόροις ὑποκειμένοις φιλοχορηγεῖται, πολυπλασιάζεται, καθάπερ καὶ ἡ πρὸς τὸν εὐεργέτην ἐκφωνημένη, ὡς τύπῳ διαλαβεῖν, ἥλιος εἰς πολλοὺς φωτίζων, καὶ πάντα τὰ φωτιζόμενα τῷ ἑνὶ ἡλίῳ συνενούμενα, καὶ καθ' ἕκαστον τὸ φωτιζόμενον μαρτυροῦσι τὴν λάμψιν τοῦ ἡλίου τοῦ ἐν πρὸς ἕν, ἢ καὶ περιληπτικῶς φωτίζοντος αὐτά. Λέγεται κατὰ τέταρτον τρόπον κρηπὶς ὁ μὴ καθ' αὑτὸν ὢν θεμέθλος, ἀλλὰ διὰ τὴν βάσιν, κρηπῖδα, καὶ σφραγῖδα ἣν ὁμολογεῖ, καὶ προσκυνεῖ, ὡς τύπῳ εἰπεῖν ὁ ἔπαρχος διὰ τὴν τοῦ βασιλέως σφραγῖδα, ἢ ὁ ἡγεμών, ἢ ὁ διοικητὴς ὅστις κατ' ὀλίγον ἐπιδίδωσι, καὶ αὐξάνει τὴν βασιλείαν οὐχὶ εἰς τὸ ἴδιον ὄνομα, ἀλλ' εἰς τὸ τοῦ βασιλέως, ὅστις οὐκ ἔστιν εἷς, ἀλλὰ κατὰ τοὺς τόπους, καὶ τὰς ἐπαρχίας, καὶ τὰς ἐπιδόσεις τῆς βασιλείας, τουτέστιν αἰγύπτου, ἀνατολῆς, ἑλλάδος, Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ἐφεξῆς, μολδοβλαχίας, μυσίας, καὶ ἐφεξῆς. οὕτω καὶ ὁ μακάριος Πέτρος, καὶ πάντες οἱ ἀπόστολοι, καὶ ἀρχιερεῖς, καὶ ἕκαστος θεοσεβὴς κατὰ τὸ ἀνάλογον συντεταγμένοι τῆς θέσεως αὐτῶν λέγονται κρηπῖδες, καὶ βάσεις θετικαί, καὶ μὴ ἀνεξάρτητοι, συναριθμούμενοι, καὶ μὴ ὑπερέχοντες τῇ ἀξίᾳ τῆς συντάξεως διὰ τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν, καὶ ὁμολογίαν, καὶ μὴ τὴν εἰς αὐτούς, οὐ γὰρ ἑαυτούς φησι, κηρύσσομεν, ἀλλὰ τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν. βεβαιοῦται ὁ λόγος καὶ τῇ τῆς ἀληθείας ἀποδείξει, καὶ τῇ τῶν θείων Πατέρων διαμαρτυρίᾳ. Ἐκείνῳ μέν, διότι πάντες οἱ ἀπόστολοι, καὶ πάντες οἱ ἅγιοι, καὶ εὐσεβεῖς διὰ τὴν εἰς Χριστὸν ὁμολογίαν, καὶ πίστιν λέγονται καὶ πιστοί, καὶ ὁμολογηταί, μίαν καὶ μόνην, καὶ τὴν αὐτὴν ὁμολογίαν πιστεύοντες, καὶ ὁμολογοῦντες, καὶ πάντες ἐξίσου ἔχουσι τὴν αὐτὴν σφραγῖδα, καὶ ἀξίαν τῆς ἀποστολῆς, καὶ τῆς ἀρχιερωσύνης, καὶ τῆς εὐσεβείας, καὶ πάντες τὴν αὐτὴν σπουδάζουσιν ἐπίδοσιν τοῦ εἰς Χριστὸν σεβάσματος, καὶ τῆς δι' αὐτὸν Σωτηρίας, ἀλλὰ μὴν τοιοῦτος ὁ Πέτρος, τοιοῦτος ὁ Παῦλος, τοιοῦτος ὁ Βασίλειος, τοιοῦτος ὁ Γρηγόριος, τοιοῦτος ὁ Ἀντώνιος, καὶ Ὀνούφριος, καὶ Γεώργιος, καὶ Δημήτριος, καὶ εἴ τις εὐσεβής, καὶ Φιλόθεος, ἕπεται λοιπὸν ἐκ τῆς ἀληθοῦς ἀποδείξεως τὸ ἰσότιμον τῆς ὁμολογίας, καὶ πίστεως, τὸ ὁμότιμον τῆς κρηπῖδος, καὶ εἰς Θεὸν ἀναβάσεως, ἡ ὁμόφρων σπουδὴ τῆς κατ' ἀρετὴν ἐπιδόσεως, καὶ αὐξήσεως. Τούτῳ πάλιν, διότι Χρυσόστομος πρὸς ἀνομοίους λόγῳ λς'. φησίν, εἰ γὰρ λίθος πρὸς λίθον τριβόμενος πολλάκις σπινθῆρας ἐκπηδῆσαι παρασκευάζει, καίτοι τί λίθου ψυχρότερον, τί δὲ πυρὸς θερμότερον, ἀλλ' ὅμως τὴν φύσιν ἐνίκησεν ἡ συνέχεια εἰ δὲ ἐπὶ λίθου τοῦτο συμβαίνει,

πολλῷ

πολλῷ μᾶλλον ἐπὶ ψυχῶν ἀλλήλαις προστριβομένων, καὶ τῷ πυρὶ τοῦ Πνεύματος διαθερμαινομένων. Οὐκ ἠκούσατε, ὅτι ἐπὶ τῶν προγόνων τῶν ἡμετέρων εἴκοσι καὶ ἑκατὸν ἦσαν οἱ πιστοὶ πάντες, μᾶλλον δὲ πρὸ τῶν εἴκοσι καὶ ἑκατὸν δώδεκα μόνοι, καὶ οὐδὲ οὗτοι διέμειναν ἅπαντες, ἀλλ' εἷς ἐξ αὐτῶν ἀπώλετο, καὶ ἦσαν ἕνδεκα πάντες, ἀλλ' ὅμως ἀπὸ τῶν ἕνδεκα ἐκείνων εἴκοσι καὶ ἑκατὸν ἐγένοντο, ἀπὸ τῶν εἴκοσι καὶ ἑκατὸν τρισχίλιοι, εἶτα πεντακισχίλιοι, εἶτα τὴν οἰκουμένην ἅπασαν ἐνέπλησαν τῆς τοῦ Θεοῦ γνώσεως. τὸ δὲ αἴτιον οὐδέποτε τὴν συναγωγὴν ἑαυτῶν κατελίμπανον, ἀλλ' ἀεὶ μετ' ἀλλήλων ἦσαν ἐν τῷ ἱερῷ διημερεύοντες καὶ εὐχαῖς, καὶ ἀναγνώσεσι προσέχοντες, διὰ τοῦτο πολλὴν ἐξῆψαν τὴν πυράν, διὰ τοῦτο οὐδέποτε διεῤῥύησαν, ἀλλὰ τὴν οἰκουμένην ἅπασαν ἐπεσπάσαντο. τούτους δὴ καὶ ἡμεῖς μιμησώμεθα, ὃ καὶ χάριτι Χριστοῦ ἡ καθολικὴ ἀποστολική, καὶ ἀνατολικὴ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία ἀδιαίρετον φυλάττει μέχρι τοῦ νῦν, καὶ εἰς τοὺς ἀτελευτήτους αἰῶνας τὴν μίαν μόνην κρηπῖδα, καὶ ὁμολογίαν πίστεως τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, παρ' οὗ πᾶσαι αἱ κρηπῖδες, καὶ βάσεις, καὶ θεμέλιοι εἰσὶν ὑποθετικῶς, καὶ κατὰ χάριτα ἐγχέοντες τὸν ἀῤῥαβῶνα αὐτοῦ κατὰ τὸ μέτρον τῆς πίστεως τοῦ ἀγγείου, καὶ τοῦ σκεύους τῆς ἐκλογῆς εἴτε βασιλείαν, εἴτε ἀρχιερατείαν, εἴτε πρεσβεῖον, εἴτε ἱεροδιακονίαν, εἴτε εὐσεβῆ ὁμολογίαν, εἴτε ἀποστολικὴν συγκατάθεσιν. ὅτι δὲ μὴ μόνον ὁ μακάριος Πέτρος λέγεται θεμέθλος, καὶ κρηπὶς τῆς ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ οἱ ἀπόστολοι, καὶ οἱ ποιμένες, καὶ διδάσκαλοι, καὶ ἕκαστος κατὰ τὸ ἀνάλογον τοῦ, οὗ ἐδόθη αὐτῷ, χαρίσματος ἀρκούντως καὶ προσέστρωται, καὶ προδέδεικται, ἐπειδήπερ μὴ μόνον οἱ ἀπόστολοι λέγονται μετὰ Χριστὸν δωδεκαθέμεθλος χορεία, καὶ δωδεκάλιθος συναρμολογία, δι' ὧν οἰκοδομεῖται ἡ ἐκκλησία, καὶ λευιτικὴ σύνταξις, καὶ ὁμοταγὴς χορεία βαστάζουσα τὴν μητέρα πάντων τῶν εὐσεβῶν, τὴν φυλάττουσαν κιβωτὸν τὰ τέκνα αὐτῆς ἀπὸ τοῦ κατακλυσμοῦ τῆς ἀσεβείας, καὶ τῆς εἰς Θεὸν βλασφημίας τὴν ἁγίαν λέγω αὐτοῦ Ἱερουσαλήμ, ἀλλὰ κατὰ λέξιν πρὸς τοῖς ἀποστόλοις, καὶ ποιμέσι, καὶ ἀρχιερεῦσι, καὶ ὁσίοις δίδοται τὸ ὄνομα τοῦτο ἡ κρηπὶς ἀπὸ τῶν διδασκάλων τῆς ἐκκλησίας, διό φησιν ὁ θεῖος Χρυσόστομος εἰς τὴν καινὴν κυριακήν, καὶ εἰς τὸν ἀπόστολον Θωμᾶν, ἐγὼ δὲ ταῖς πρεσβείαις τοῦ ἀποστόλου, καὶ μάρτυρος Θωμᾶ θαῤῥῶν κηρύττω τὴν προτέραν αὐτοῦ ἀμφιβολίαν, καὶ τὴν δευτέραν ὁμολογίαν τῆς ἐκκλησίας ἡμῶν κρηπῖδα τυγχάνουσαν, καὶ θεμέλιον. ὡσαύτως, ὁ αὐτὸς ἐν τῷ ἐγκωμίῳ τῷ εἰς τὸν ἐπιστήθιον Ἰωάννην τὸν θεολόγον λέγει, δράκαιναν ἄρτεμιν τῷ τροπαίῳ τοῦ Σταυροῦ κατέῤῥαξας, καὶ τὴν μονόγαμον νύμφην τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίαν τῇ δυνάμει τοῦ Σταυροῦ κραταιῶς ἀνώρθωσας. κατωτέρω. ὦ Ἰωάννης τὸ ὅπλον τῶν εὐσεβῶν, ἡ ὄντως εὐσεβὴς ὁμολογία, καὶ πάντων αὐτοῖς ἀποφυγή, καὶ ἡ πρὸς Θεὸν καταφυγή. κατωτέρω. Ἰωάννης ἡ καλὴ τῆς πίστεως ἀρχή, ἡ εὐθαλὴς ῥίζα, ἡ ἀνέκλειπτος πηγή, ὁ ἐν πᾶσιν ἔθνεσιν οὐ κατ' ἐκεῖνο καιροῦ μόνον νόμος, ἀλλ' εἰς ἀεὶ ὁ πιστωθεὶς τὸ σεμνὸν τῆς εὐσεβείας ἐπάγγελμα, τὸ πρῶτον τῆς πίστεως ἀκροθίνιον, ὁ πᾶσι τῆς εὐσεβείας τὰ ἴχνη ἁπλώσας, ὁ ζηλοῦν ἡμᾶς τὰ κάλλιστα τῆς ἀγάπης χαρίσματα παιδεύσας, οὗτος γὰρ ἐστὶν ὁ διατρανώσας φῶς τὸν Πατέρα, φῶς τὸν Υἱόν, φῶς τὸ πανάγιον Πνεῦμα, τὴν μίαν πίστιν, τὴν ἀῤῥαγῆ, τὴν ἀχώριστον, τὸ ἀδιάῤῥηκτον σπαρτίον τὸ ἔντριτον τοῦ Σολομῶντος. κς'. σεπτεμβρίου δόξα, μεγάλῳ ἑσπερινῷ. Τὸν Υἱὸν τῆς βροντῆς τὸν θεμέλιον τῶν θείων λόγων. καὶ κατωτέρω. ὅτι πλήρης ὢν τῆς ἀγάπης, πλήρης γέγονε καὶ τῆς θεολογίας, δόξῃ, καὶ τιμῇ καὶ πίστει θεμέθλος ὑπάρχων τῆς ἀκραιφνοῦς ἡμῶν πίστεως. εὑρεῖς δὲ

M

ταῦτα

ταῦτα τὰ ὀνόματα φιλοχορηγούμενα χάριτι, καὶ οὐ τυραννίδι, ὡς κατακρατούμενα πρὸς τῆς δυτικῆς ὀφρύος, καὶ τοῖς ἀρχιερεῦσι τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας. κα΄. Ἰαννουαρίου, ἐν τῇ μνήμῃ τοῦ ὁσίου Πατρὸς ἡμῶν Μαξίμου τοῦ ὁμολογητοῦ ἐν τοῖς οἴκοις.

Χαῖρε τῶν μαρτύρων τὸ κλέος, καὶ στήριγμα.
Χαῖρε ὄντως ἐγκαλλώπισμα ἐκκλησίας, καὶ στύλε.
Χαῖρε ἔρεισμα τῆς πίστεως, καὶ ἀσάλευτος βάσις.

Καὶ πάλιν ἐν τῷ β΄. οἴκῳ, τῶν ἱερέων ἡ κρηπὶς, ἡ βάσις τῶν δογμάτων. ὡσαύτως ὁ μέγας Βασίλειος ὁ δεδομένος τῇ ἐκκλησίᾳ παρὰ τοῦ Θεοῦ χαράκωμα, καὶ τεῖχος ἰσχυρὸν ἐπικαλεῖται βάσις ἄσειστος τῇ ἐκκλησίᾳ, ὁ κρατὴρ τῆς σωφροσύνης, τὸ στόμα τῆς σοφίας, ἡ βάσις τῶν δογμάτων α΄. Ἰαννουαρίου κοντακίῳ, καὶ οἴκῳ, ἐφ' ἧς βάσεως, καὶ πέτρας ἱστάμενος δίκην Μωϋσέως ἡ ξύμπνοια αὐτοῦ ὁ θεολόγος Γρηγόριος, καὶ δεύτερος ἐπιτηδείως σημαίνει, καὶ ὁμολογεῖ ἐπὶ τῇ πέτρᾳ τῷ αὐτολίθῳ Χριστῷ τὸ σύγκρατον τῆς θεότητος, καὶ τῆς ἀνθρωπότητος ἀσυγχύτως δὲ, καὶ ἀφύρτως. Ἰαννουαρίου κε΄. ᾠδῇ τετάρτῃ, Ὁ τὸν ἄληπτον εἰσδύσας γνόφον, καὶ ὡς ἐκ πέτρας ἀπαθρήσας ὀπίσθια συγκεκραμένην ὑλικὴν ἀΰλῳ φύσει, καὶ ἀσυγχύτου μίξεως χρηματίσας σημάντωρ Χριστοῦ θεράπων, τούτου τοῖς δούλοις φέρεις ἵλεων. Ὡσαύτως καὶ ὁ τούτοις ὁμότροπος Χρυσόστομος Ἰωάννης εὐφημίζεται κζ΄. τῷ αὐτῷ μηνὶ ἐν τῇ ἀκολουθίᾳ αὐτοῦ, Ἐκκλησίας στήριγμα, καὶ πέτρα πίστεως ἄρρηκτος ἀκλινὴς ἀναδειχθεὶς στύλος, καὶ ἑδραίωμα τῆς ἐκκλησίας Χριστοῦ τὸν ἀκρογωνιαῖον, ἐν ᾧ ᾠκοδόμησε λόγους θεοσεβείας ὥσπερ λίθους ὁ σοφὸς ἱεράρχης. Ἐν ἑσπερινῷ, καὶ πρώτῃ ᾠδῇ, οἵτινες τρεῖς ὁμοθυμαδὸν, οἱ μετὰ τοὺς δώδεκα τρεῖς ἀπόστολοι, τὰ τῆς χάριτος ὄργανα, τῆς εὐσεβείας οἱ πρόβολοι, τὰ μεγάλα στοιχεῖα, ὧν ὁ φθόγγος ἐξέδραμεν ἐπὶ πᾶσαν τὴν κτίσιν, ἡ τρίπλοκος σφενδόνη, τὸ κόκκινον σπαρτίον τοῦ Σολομῶντος, τὸ τρίπλοκον Εὐαγγέλιον τοῦ λόγου, ἡ ἐπίγειος τριὰς ἡ ἀνακηρύξασα τὴν παναγίαν τριάδα, ἧς τῷ ἀκρογωνιαίῳ λίθῳ περιβεβλημένῳ τῇ σφενδόνῃ τοῦ Πνεύματος, καταβαλόντες τοὺς θεοκαπήλους αἱρεσιάρχας τὴν πίστιν πρὸς ὁμόνοιαν ἤγαγον, περιτειχίσαντες αὐτὴν τῷ ἐρυθραίῳ αἵματι τοῦ ἀμνοῦ τοῦ αἴροντος τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου, καθ' οὓς καὶ πύργοι πίστεως, καὶ πλάκες θεοχάρακτοι, καὶ ἥλιοι, καὶ θεολόγοι, καὶ βάσεις, καὶ χρυσολόγοι, καὶ τίμιοι ἐγκωμιάζονται, καὶ ἀνιστορεῖν τὰ πυξία τοῦ Πνεύματος, ἃ νοῦς ἀνθρώπινος φθάσαι οὐκ ἐφικτὸν, τὴν τμηθεῖσαν τρίστομον ῥομφαίαν κατὰ τῶν αἱρέσεων ὑπὲρ τῆς τρισηλίου θεότητος, ὑπὲρ ἧς ἠγωνίσαντο. δι' οὓς ἀνάγνωθι Ἰαννουαρίῳ τριακοστῇ τὴν ἀκολουθίαν αὐτῶν, ἐν ᾗ ἐπὶ ταύτῃ τοῦ ἀδιαιρέτου κάλλους τῶν ἐγκωμίων αὐτῶν τὰς αὐτὰς κρηπῖδας καταμαθήσῃ μετερχόμενος τὴν ἀκολουθίαν τῆς διττῆς κρηπῖδος τῶν ἀρετῶν. καὶ θείας κορωνίδος τῶν ἱεραρχῶν ἐνιδρυμένας ἐν ἑνὶ θρόνῳ τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων, καὶ ἀρχιποιμένας Χριστοῦ τοῦ αὐταρχιποίμενος χρηματίσαντας ἐν μιᾷ τῇ πίστει, καὶ τῇ ἀδιαιρέτῳ ὁμολογίᾳ τῆς εἰς αὐτόν. Μητροφάνους τῇ γ΄. καὶ Νικηφόρου τῇ β΄. τοῦ Ἰουνίου μηνὸς ἄμφω πατριαρχῶν θείᾳ προνοίᾳ, καὶ τῇ εἰς αὐτὸν πίστει, καὶ ὁμολογίᾳ γεγονότων Κωνσταντινουπόλεως, καὶ μὴ μόνον αὐτὸ τοῦτο εὕροις ἐγκωμιαζόμενον ἐπὶ τοὺς ἀρχιερεῖς, ἀλλ' ἔστιν ὅπου καὶ ἀσκηταῖς καὶ μάρτυσιν ἐπιδιδόμενον. ἐπειδήπερ διχῇ ἐπινοεῖται ἡ προεδρία, καὶ βάσις, καὶ κρηπὶς, ἢ τῷ λόγῳ τῆς κατὰ τάξιν ἐξουσίας, καὶ τῆς εἰς ἄλλους καὶ αὐτὸν εὐεργεσίας, ἢ τῷ λόγῳ τοῦ κατ' ἀρετὴν βίου, καὶ σπουδῆς, καὶ τελειότητος, ὥσπερ νοῦς τις βάσις, καὶ θεμέλιος τῶν

ψυχικῶν

ψυχικῶν δυνάμεων διὰ τῆς πράξεως, καὶ τῆς θεωρίας, ἢ ἑαυτὸν καὶ μόνον τελειουργῶν, κατὰ τὴν ἀρετὴν, ἢ τὴν θεωρητικὴν, ἢ τὴν πρακτικὴν τῆς φρονήσεως, ἢ καὶ ἄλλους παιδεύων, καὶ νουθετῶν τοιούτους ἀπεργάζεσθαι, καὶ δειγματίζεσθαι, καὶ κατὰ μὲν τὴν τάξιν τῆς ἐξουσίας τὴν εἰς ἄλλους εὐεργεσίαν περιβεβλημένην οὐκ ἐφεῖται τῷ ἰδιώτῃ ἡ προεδρία, καίπερ κατὰ τὴν ἀρετὴν τοῦ βίου προεδρευσομένῳ ἐφικτόν ἐστιν αὐτῷ, ἅπερ ἄμφω ἀνεξαρτήτως εἶχεν ἡ ἀνεξάρτητος, καὶ ἀνεξιχνίαστος φιλανθρωπία τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ αὐτοστάθμητος κρηπὶς, καὶ γὰρ τελειότατος ἦν κατὰ τὴν ἀρετὴν, ἐπειδὴ ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ εὑρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ. καὶ πάλιν κατὰ τὴν ἐξουσίαν ἐξουσιοποιὸς, Κύριος κραταιὸς, καὶ δυνατὸς, ἐδόθη μοι φησὶ τῷ λόγῳ τῆς συγκαταβάσεως, καὶ τῆς ἀνθρωπότητος πᾶσα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς, οὗ τῇ χάριτι, καὶ τῇ ἐξουσίᾳ ἡμεῖς υἱοθετήθημεν, καὶ ἐξουσιάζομεν ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ λεληφότες τὴν ἐξουσίαν, καὶ τὴν υἱοθεσίαν, παρ' οὗ πᾶσα εὔτακτος πατριὰ ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς εἴτε ὁμοταγὴς, εἴτε ὁμοιοταγὴς, παρ' οὗ πᾶσα ἀρχὴ, μέση, καὶ τελευτὴ, ἵνα ᾖ τὰ πάντα, καὶ ἐν πᾶσι Χριστὸς ὁ Θεὸς παρ' οὗ πᾶν δώρημα τέλειον ἄνωθεν καταβαίνει τοῦ Πατρὸς τῶν φώτων. τί μὲν οὖν κρηπὶς, καὶ ποσαχῇ λέγεται, καὶ ἔστιν, ἅλις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑ΄.

Μαρτυρία Ε΄.

Καὶ ἐν τοῖς εἰς τὸν γ΄. Ψαλμόν.

Ὁ στύλος τῆς ἐκκλησίας, ἡ κρηπὶς τῆς πίστεως, ἡ κεφαλὴ τοῦ χοροῦ τῶν ἀποστόλων ὁ Πέτρος. καὶ μετ' ὀλίγα. τί φησι τῷ Πέτρῳ, τῷ στύλῳ, τῇ κρηπῖδι, τῷ διὰ τοῦτο κληθέντι Πέτρῳ, ἐπειδὴ τῇ πίστει πεπετρωμένος ἦν;

Ἐξέτασις.

Οὐδὲν χεῖρον φησὶν ὁ οἰκουμενικὸς οὗτος διδάσκαλος ἐν τῇ πρὸς Τιμόθεον β΄. κεφ, α΄. ὁμιλίᾳ β΄. ἢ ὅταν τις ἀνθρωπίνοις λογισμοῖς τὰ θεῖα κρίνῃ, καὶ μετρῇ πράγματα, οὕτω γὰρ ἀποπεσεῖται τῆς πέτρας ἐκείνης ἐκ πολλοῦ τοῦ μέτρου, καὶ τοῦ φωτὸς ἀποστερηθήσεται, καὶ τὰ ἑξῆς, καὶ γὰρ εἰ ἡλίου ἀκτῖνας προσατενίσαι, καὶ κατιδεῖν δυσχερές ἐστι, βλάβην, καὶ ζημίαν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἐπεισαγούσας, τῷ προσατενίζοντι, πολλῷ μᾶλλον τῷ βουλομένῳ διὰ τῶν οἰκείων ἐπινοιῶν ἀτενὲς ἰδεῖν ἐκεῖνο τὸ φῶς πείσεται τοῦτο ὑβρίζων εἰς τὴν τοῦ Θεοῦ δωρεάν. οὕτω μὲν αἱρεσιάρχαι νοσφιζόμενοι τὴν καθόλου δωρεὰν ἐπεισήγαγον ὀλέθρια δόγματα τῇ ἐκκλησίᾳ εἴτε Οὐαλεντιανοὶ, εἴτε Μαρκιωνῖται, εἴτε, Εὐνομιανοὶ, εἴτε Λατινόφρονες, εἴτε Λουτεροκαλβῖνοι, καὶ πᾶσα κακοκέφαλος ἀπόνοια, καὶ κακόνους θέλησις ἀφρόνως, καὶ παραλόγως ἐπινοοῦντες τὰ περὶ τοῦ Θεοῦ λεγόμενα, καὶ ἡμῶν, οὐ γὰρ τὸν αὐτὸν τρόπον λέγεται, καὶ ἐξετάζεται τὰ περὶ Θεοῦ, καὶ ἀνθρώπων λεγόμενα τὰ αὐτὰ ῥήματα, ἀλλ' ἑτέρως μὲν ἐκεῖνα νοητέον, ἑτέρως δὲ ταῦτα διαιρετέον, οὐ μὴν πάλιν πάντα ἐνηλλαγμένως, ἀμέλει μήτε πάντα ὁμοίως ἐκληπτέον, οὕτως οὐδὲ πάντα ἁπλῶς ἐκβλητέον, ὡς τύπῳ διαλαβεῖν, λέγεται παντὸς ἀνδρὸς ἡ κεφαλὴ ὁ Χριστός ἐστι, κεφαλὴ δὲ γυναικὸς ὁ ἀνὴρ, κεφαλὴ δὲ Χριστοῦ ὁ Θεός. θέλω δὲ ὑμᾶς εἰδέναι φησὶν ὁ μακάριος Παῦλος κεφ, ια΄. ἐπιστολῇ α΄. πρὸς Κορινθίους σὺν τῷ Χρυσορρήμονι,

ὅπερ

ὅπερ καίτοι οὐ τὸ παράδειγμα κεφαλή, καὶ κεφαλή, καὶ κεφαλή, ἀλλ' οὐκ αὐτὸς ὁ πρῶτος, διότι παντὸς ἀνδρὸς κεφαλὴ ὁ Χριστός ἐστιν, ἀμέλει τοῦ πιστοῦ, καὶ ἐρρωμένου τῇ περὶ τὴν [illegible] τὸν Χριστὸν [illegible], καὶ ταύτῃ τεθεμελιωμένου, ὅτι δεῖ συνυπακούειν, οὗ σῶμα ἐσμὲν ἡμεῖς τὸ βασίλειον, καὶ φιλόχριστον ἱεράτευμα, καὶ μὴ τοῦ ἕλληνος, καὶ ἀπίστου, τοῦ δὲ Χριστοῦ κεφαλὴ ὁ Θεὸς κατὰ τὸν λόγον τῆς αἰτίας. κεφαλὴ δὲ τῆς γυναικὸς ὁ ἀνὴρ ὡς ὁμοτίμου, καὶ ὑποτεταγμένης αὐτῷ. οὐ δεῖ τὸ λοιπὸν τὰ παραδείγματα κατὰ πάντα ἐξίσου δέχεσθαι καὶ λαμβάνειν, μήπως καὶ ἀλλαχοῦ πολλὰ ἐντεῦθεν ἀπαντήσει ἡμῖν χαλεπὰ τὰ ἁμαρτήματα, εἰ δεῖ, ὡς τὸ χρέος ἀπαιτεῖ, πείθεσθαι τῷ οἰκουμενικῷ φωστῆρι τῆς ἐκκλησίας χρυσορρήμονι Ἰωάννῃ ἐξηγουμένῳ τὸ ῥηθὲν ῥητὸν τοῦ σκεύους τῆς ἐκλογῆς τόμῳ τρίτῳ, λόγῳ κϛʹ. τὰ γὰρ ὁμωνύμως λεγόμενα διαστέλλειν χρεών ἐστιν ὑπὸ φιλομαθῶς πρῶτον, εἶτα διορίζειν τῷ κοινῷ ἀξιώματι, καὶ γὰρ πιστὸς Μωϋσῆς ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ κυρίου, καὶ πιστὸς πάλιν ὁ Σωτὴρ ἡμῶν Χριστός, ἀλλ' ὁ μὲν ὡς θεράπων, ὁ δὲ Κύριος ὡς Υἱός, καὶ κληρονόμος ἐπὶ τῷ αὐτοῦ οἴκῳ, τοῦδ' ἕνεκα διακριτέον πρῶτον ποσαχῇ λέγεται ἡ κεφαλή, εἶτα κατὰ τίνα τρόπον ὁ θεῖος Χρυσόστομος, ἐγκωμιάζει τὸν μακάριον Πέτρον λέγων αὐτὸν κεφαλὴν τοῦ χοροῦ τῶν ἀποστόλων.

Ἰστέον λοιπόν, ὅτι κεφαλὴ κατὰ πρῶτον τρόπον λέγεται ἡ τοῦ παντὸς ζώου ἀρχή, κυριωτέρως δὲ ἡ τοῦ ἀνθρώπου, ᾗ ἐγκαθίδρυται ὡσανεὶ βάσει, καὶ κρηπῖδι, καὶ ἡγεμονικωτάτῳ μέλει ὁ νοῦς κατά τινας φιλοσοφοῦντας, ἐξαιρέτως τοὺς τῆς ἀκάκου τέχνης τῆς ἀκεσορίης ἰατροφιλοσοφοῦντας ἀθρόως παῖδας, ἥτις κατὰ μὲν τὸν μετώπιον κόλπον φαντάζεται, καὶ δοξάζεται, κατὰ δὲ τὸ βρέγμα, καὶ τὴν μέσην λεγομένην κοιλίαν διακρίνει τὰ δοξασθέντα τῷ λόγῳ ὀρθῶς, κατὰ δὲ τὸ ἰνίον, καὶ τὴν ὄπισθεν κοιλίαν ἐνσφραγισθεῖσα ταῖς ἰδέαις, καὶ τοῖς τῶν πραγμάτων εἴδεσι μνημονεύει τούτων δοξασθέντων, καὶ διακριθέντων, ὡσανεί τινι θησαυροφυλακίῳ κοινότητος ἐναποτιθεμένης τὰς τῆς ψυχῆς πρὸς πάντα γιγνομένης ἐκτυπώματα, ὡς Σταγειρίτης πρώτῳ τῷ περὶ ψυχῆς κεφ, αʹ. ἀποδείκνυσιν, ἀφ' ἧς ὥσπερ πηγῆς μιᾶς ῥύακες, καὶ ῥεύματα διαχέονται καθ' ὅλου τοῦ σώματος αἵτε αἰσθητικαί, κινητικαί, καὶ προαιρετικαὶ δυνάμεις ὀχούμεναι τοῖς νεύροις, οἷς διέρχεται τὸ ψυχικὸν πνεῦμα εἰς διοίκησιν τοῦ παντὸς σώματος κινοῦν ἕκαστον μέλος ἐνεργεῖν, κατὰ τὸ δυνατὸν αὐτῷ παρὰ τῆς φύσεως, ἀμέλει τῷ ποδὶ τὴν βάδισιν, τῇ χειρὶ τὴν λαβήν, καὶ δόσιν, τῇ γλώσσῃ τὴν λαλιάν, τοῖς ὀφθαλμοῖς τὴν ὅρασιν, καὶ τοῖς λοιποῖς κατὰ τὸ ἀνάλογον, καὶ συντεταγμένον αὐτῶν τῶν καθ' ἕκαστα μελῶν.

Λέγεται κατὰ βʹ. τρόπον ἀναγωγικῶς αὐτὸς ὁ εἷς καὶ μόνος Θεός, ὅπερ εἰ νοεῖται κατὰ τὴν ἐνδομυχοῦσαν πρόοδον, καθότι μόνος ὁ Πατὴρ λέγεται αἴτιος τοῦ μὲν Υἱοῦ γεννητῶς, τοῦ δὲ Πνεύματος ἐκπορευτῶς, ὡς τὸ κεφαλὴ δὲ Χριστοῦ ὁ Θεὸς κατὰ τὸν λόγον τῆς αἰτίας, ὡς Χρυσόστομος, καὶ καθότι ὁμοούσιος καὶ ὁμοταγής ἐστιν αὐτῷ τῇ θελήσει, καὶ τῇ ἀξίᾳ. ἢ νοεῖται πάλιν κατὰ τὸν λόγον τῆς δημιουργίας, καὶ καθ' ἣν διεξάγει τὰ σύμπαντα, καὶ δημιουργεῖ τὸ σύνολον τῆς κοσμοποιΐας, ὡς τὸ πρὸς Κολασσαεῖς κεφ, βʹ. καὶ αὐτός ἐστιν ἡ κεφαλὴ πάσης ἀρχῆς, καὶ ἐξουσίας. καθ' ἣν οὐκ ἔστιν ὁμοούσιος τοῖς κτιζομένοις, καὶ δημιουργουμένοις, ἀλλ' ὡς αἴτιος αὐτοῖς οὕτω λεγόμενος, καὶ δοξολογούμενος, διό φησιν ὁ θεῖος Χρυσόστομος ἐν τῷ αὐτῷ ὕφει ὁμιλίᾳ ϛʹ. ὁ πάντων ἀνώτερος, ἡ αἰτία, οὐχὶ ὁμοούσιος πάσης ἀρχῆς, καὶ ἐξουσίας. ἢ λαμβάνεται πάλιν κατὰ τὸν λόγον τῆς οἰκονομίας. καθότι συγκατέβη τῇ ἀνθρωπίνῃ ἀσθενείᾳ ἐνυποστάτως, ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀνε-

καί-

καινίσατο διὰ τοῦ αἵματος τὴν ἁγίαν ἐκκλησίαν αὐτοῦ. τοιοῦτόν ἐστιν ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιστολῇ κεφ, βʹ. καὶ αὐτός ἐστι πρὸ πάντων, καὶ τὰ πάντα ἐν αὐτῷ συνέστηκε, καὶ αὐτός ἐστιν ἡ κεφαλὴ τοῦ σώματος τῆς ἐκκλησίας, καθὰ λέγομεν, καὶ πιστεύομεν, καὶ ὁμολογοῦμεν, καὶ τὸ κεφάλαιον τῆς πίστεως ἡμῶν, τὸ τίμιον αὐτοῦ αἷμα, καὶ τὸ ἄχραντον αὐτοῦ σῶμα πιστεύοντες, καὶ ὁμολογοῦντες ὡς καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἰδίαν κεφαλήν, καὶ γὰρ ἐπ' αὐτήν, αὐτήν, καὶ αὐτῇ πιστεύομεν, καὶ ὁμολογοῦμεν, Χριστολατροῦντες, καὶ μὴ ἀνθρωπολατροῦντες. καὶ οὕτως οὔτε Πέτρος, οὔτε Παῦλός ἐστι κεφαλὴ τῆς ἐκκλησίας.

Λέγεται κατὰ γʹ. τρόπον κεφαλὴ ἡ ἁγία ἐκκλησία ὡς μήτηρ τῶν τέκνων αὐτῆς καὶ γυνὴ περιβεβλημένη, καὶ συναρμολογουμένη τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς Χριστῷ, καθότι καὶ ἐν αὐτῇ ἐξετάζονται πάντα τὰ ἄρθρα τῆς εἰς Χριστὸν τὸν Θεὸν πίστεως, ὁμολογίας, καὶ δόγματα, ὡς εἰσὶν αἱ οἰκουμενικαὶ σύνοδοι. τοιοῦτόν ἐστι τὸ ἐν τῇ Ἀποκαλύψει κεφ, ιβʹ. καὶ σημεῖον μέγα ὤφθη ἐν τῷ οὐρανῷ γυνὴ περιβεβλημένη τὸν ἥλιον, καὶ ἡ σελήνη ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτῆς, καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς στέφανος ἀστέρων δώδεκα, ἧς ἀποκαλύψεως τὴν ἐξήγησιν ἀνάγνωθι Ἀρέθαν, εἰς τὸ αὐτὸ κεφάλαιον, καὶ ῥητόν. παρόμοιον τούτῳ ἐστὶ καὶ τὸ ἐν Δευτερονομίῳ περιεχόμενον κεφ, κηʹ. καταστήσαι σε Κύριος ὁ Θεός σου εἰς κεφαλήν, (ἀμέλει τὸν λαόν, καὶ τὴν ἐκκλησίαν αὐτοῦ) καὶ μὴ εἰς οὐράν, καὶ ἔσῃ τότε ἐπάνω, καὶ οὐκ ἔσῃ ὑποκάτω, ἐὰν εἰσακούσῃς τῶν ἐντολῶν Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου, ὅσα ἐγὼ ἐντέλλομαί σοι φυλάττειν, καὶ ποιεῖν.

Λέγεται κατὰ δʹ. τρόπον κεφαλὴ πᾶσα ἐξουσία, καὶ ἀρχὴ θετικὴ καὶ κατὰ χάριν ὡς οἱ βασιλεῖς τοῦ ὑπηκόου, οἱ ἀρχιερεῖς τῶν λογικῶν προβάτων, καθότι τῇ χάριτι τοῦ παναγίου Πνεύματος διδάσκουσι τὸ ποίμνιον ὡς ζῶσαι εἰκόνες, ὃ ἐνεπιστεύθησαν, πιστεύειν, καὶ ὁμολογεῖν μὴ εἰς αὐτούς, ἀλλ' εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, (αὗται δὲ αἱ κεφαλαὶ ἢ συντάσσονται) ἀλλήλαις ὡς βασιλεῖς πρὸς βασιλεῖς συναριθμούμενοι, ἢ ἀναλογοῦνται ὡς ἡγεμόνες καὶ διοικηταὶ πρὸς βασιλέας. ὡσαύτως καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ἢ συντάσσονται ἀλλήλοις κατὰ τὸν ἐσωτερικὸν χαρακτῆρα τῆς ἀρχιερωσύνης, καὶ οὕτως οὐδὲν διαφέρει ἐπίσκοπος ἀρχιεπισκόπου, καὶ μητροπολίτης πατριάρχου, ἀλλὰ πάντες εἰσὶ καὶ τῷ αὐτῷ χαρακτῆρι τῆς ἀρχιερωσύνης ἐσφραγισμένοι εἰσί. τοιοῦτόν ἐστι τὸ τοῦ μακαρίου Παύλου τό, εἴ τις ἐπισκοπῆς ὀρέγεται ἀγαθοῦ ἔργου ἐπιθυμεῖ. ἢ ἀναριθμοῦνται, καὶ προκρίνονται κατὰ τὸν λόγον τοῦ πρωτείου, καὶ οὕτως οἱ μητροπολῖται, καὶ ἀρχιεπίσκοποι ἐθνικῶς λαμβανόμενοι προκρίνονται τῶν ἐπισκόπων, τούτων δέ, οἱ πατριάρχαι προκαθεζόμενοι. συναριθμούμενοι πάλιν ἀλλήλοις, καὶ συντασσόμενοι, τουτέστιν οἱ ἐπίσκοποι ἐπισκόποις, οἱ ἀρχιεπίσκοποι ἀρχιεπισκόποις, οἱ μητροπολῖται μητροπολίταις, οἱ πατριάρχαι πατριάρχαις, πάντων δὲ συνδεδεμένων, καὶ ἀνακεκρινομένων ὑπὸ τῆς μιᾶς καὶ καθολικῆς ἐκκλησίας, ἧς ἡ κεφαλὴ καὶ κατὰ τὴν δημιουργίαν, καὶ κατὰ τὴν οἰκείωσιν αὐτὸς ὁ μόνος Χριστός, ἐν ᾧ ἐκτίσθη τὰ πάντα, τοιοῦτόν ἐστι τὸ τῶν Ἀποστόλων μετὰ τῶν ἱερῶν Συνόδων διάταγμα, τοὺς ἐπισκόπους ἑκάστου ἔθνους εἰδέναι χρὴ τὸν ἐν αὐτοῖς πρῶτον, καὶ αὐτὸν ἡγεῖσθαι κεφαλήν. καὶ τῶν ἱερῶν συνόδων κανονιζουσῶν, καὶ στοιχουμένων τῷ αὐτῷ κανόνι, καὶ λεγουσῶν τὸν μὲν εἶναι πατριάρχην τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, τὸν δὲ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τὸν δὲ Ἀλεξανδρείας, τὸν δὲ Ἀντιοχείας, τὸν δὲ Ἱεροσολύμων, ὧν τὰς μαρτυρίας, καὶ ἐξηγήσεις ἀνάγνωθι πλατύτερον Μελέτιον τὸν μακαριώτατον Ἀλεξανδρείας, Νεῖλον τὸν σοφώτατον, καὶ τὸν ἁγιώτατον Γαβριὴλ τὸν Φιλαδελφείας.

Λέγε-

Λέγεται κατὰ ε΄. τρόπον κεφαλὴ καὶ τὸ συνάθροισμα τῆς ἀρετῆς, ἀμέλει τὸ κεφάλαιον τῶν ἀγαθῶν, καθ᾽ ὃ δυνατός τις ὅσον ἐφικτὸν ἀνθρώπῳ ἀποματτόμενος τὰς πράξεις τῶν πάλαι ἁγίων ἐξεικονισθείσας διὰ τῆς θεοπνεύστου γραφῆς διὰ τῆς εἰς Χριστὸν ὑπακοῆς, καὶ τῇ θείᾳ ῥοπῇ ἱκανοποιούμενος, καὶ συναγωνιζόμενος κατορθῶσαι αὐτάς, εἴπερ μὴ εἴη ἐν ἐξουσίᾳ καὶ ἀρχιερατείᾳ, εἰ καὶ τύχοι τοῦ κλήρου, καὶ τῆς διακονίας, δι᾽ ἃ κατορθώματα πλείονος δόξης ἐπιτεύξεται ἐν τῇ μελλούσῃ ζωῇ τοῦ μὴ ἐπαναβεβηκότος τὴν τελειότητα τῆς εἰς Θεὸν ἀναβάσεως, ἢ καὶ ἥσσονα πεπραχότος, ἐνδέχεται γὰρ καὶ κοσμικὸν εὐσεβῆ εἶναι παρθενικώτατον, καὶ σεβασμιώτατον τοῖς ἤθεσιν. ἐνδέχεται δὲ ἀπεναντίας ἀρχιερέα πρωτεύοντα τῇ ἐξουσίᾳ, καὶ τῇ ἐπισκοπῇ βιοῦν βίον διεφθαρμένον, καὶ ἀσελγέστατον. διὸ καὶ κεφάλαιον τῶν ἀγαθῶν ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος ἐγκωμιάζει τὸν μακάριον Παῦλον ὡς ὑπὲρ πάντας κοπιάσαντα, καίπερ τῷ λόγῳ τῆς ἀποστολῆς, καὶ τῆς ἀξίας αὐτῆς ἰσότιμον. διὸ καὶ ἀναγινώσκεται ἐν τῇ ἀποκαλύψει τοῦ Ἰωάννου, ὅπου ἐμφαίνεται ἡ δόξα, καὶ τιμὴ τῶν συνδοξασθησομένων ἁγίων ἐν τῇ δευτέρᾳ παρουσίᾳ ὑπὸ τῆς αὐτοκεφάλου τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ κατ᾽ Ἀρέθαν λέγοντος οὕτω, καὶ ὁ καθήμενος ὅμοιος ὁράσει λίθῳ Ἰάσπιδι, καὶ Σαρδίνῳ, καὶ Ἶρις κυκλόθεν τοῦ θρόνου ὅμοιος ὁράσει Σμαραγδίνῳ, καὶ κυκλόθεν τοῦ θρόνου θρόνοι κδ΄. καὶ ἐπὶ τοὺς θρόνους εἶδον τοὺς εἰκοσιτέσσαρας πρεσβυτέρους καθημένους περιβεβλημένους ἐν ἱματίοις λευκοῖς, καὶ ἔχον ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν στεφάνους χρυσοῦς. Λέγεται ϛ΄. κεφαλὴ τὰ δόγματα, καὶ οἱ κανόνες τῆς ἐκκλησίας, καὶ τὰ ἄρθρα τῆς πίστεως, οἷς οἱ εὐσεβοῦντες χρεών ἐστι πιστεύειν, καὶ ὁμολογεῖν στηριζομένοις κατὰ τὴν διδαχὴν τοῦ παναγίου Πνεύματος, τοῦτό ἐστι τὸ κεφάλαιον ἐπὶ τοῖς λεγομένοις τοιοῦτον ἔχομεν ἀρχιερέα, ὃς ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ θρόνου τῆς μεγαλωσύνης αὐτοῦ, καὶ τὸ ἰδοὺ ἥκω ἐν κεφαλίδι βιβλίου γέγραπται. περὶ ὧν Χρυσόστομος, καὶ Οἰκουμένιος εἰς τὴν πρὸς Ἑβραίους κεφ, η. καὶ ι. Λέγεται ζ΄. κεφαλὴ καὶ ἡ πρὸς ἀλλήλους τιμή, ὅπερ ποιοῦσι συχνάκις καὶ οἱ ἀνώτεροι τιμῶντες ἀλλήλους, καὶ τοὺς ὑφειμένους. τοιοῦτο τὸ τοῦ μεγάλου Βασιλείου Καισαρείας Καππαδοκίας θρόνου προτιθεμένου τοῦ Ἰκονίου, μέντοιγε ὁ μέγας Βασίλειος περιημῶν τῇ χριστομιμήτῳ ταπεινοφροσύνῃ τοῦ Χριστοῦ οὐ μόνον τὸν ἱερὸν Ἀμφιλόχιον ἀδελφὸν καλεῖ, ἀλλὰ τιμιωτάτην ἑαυτοῦ κεφαλήν, ὡσαύτως καὶ ὁ θεολόγος Γρηγόριος τὸν αὐτὸν Βασίλειον τὸν καὶ τοὺς ἐπηλλαττομένους τῆς εὐσεβείας τετιμηκότα διὰ τὴν ἄκραν ταπείνωσιν, ὡς φαίνεται ἐν τοῖς πρὸς Λιβάνιον. Λέγεται η΄. κεφαλὴ τὸ μέλος τοῦ σώματος τῆς ἐκκλησίας, καθ᾽ ὃ ἕκαστος πιστὸς περιλαμβάνεται, καὶ ἡ τῶν αὐτῶν διάταξις, καὶ πρὸς ἀλλήλους συνεργία, καὶ χρησιμότης, οὐδεὶς γὰρ ἀκέφαλος, καὶ ἄπους, ὅτι μήγε τὸ ἀναλογούμενον, καὶ συντασσόμενον τοιοῦτόν ἐστι, οὐ δύναται ὁ ὀφθαλμὸς εἰπεῖν τῇ χειρὶ χρείαν σου οὐκ ἔχω, ἢ πάλιν ἡ κεφαλὴ τοῖς ποσὶ χρείαν ὑμῶν οὐκ ἔχω, ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον τὰ δοκοῦντα μέλη τοῦ σώματος ἀσθενέστερα ὑπάρχειν ἀναγκαῖόν ἐστι. καὶ ἃ δοκοῦμεν ἀτιμότερα εἶναι τοῦ σώματος τούτοις τιμὴν περισσοτέραν ἐντίθεμεν, καὶ τὰ ἀσχήμονα ἡμῶν εὐσχημοσύνην περισσοτέραν ἔχει, τὰ γὰρ παιδογόνα μόρια χρησιμώτερά εἰσι πρὸς τὴν τοῦ εἴδους διατήρησιν. διὸ Ῥωμαῖοι πάλαι τοὺς εὐνουχιζομένους ἐτιμωροῦντο κατὰ τὸν ἱερὸν Χρυσόστομον ἐξηγούμενον τὸ πρὸς Κορινθίους πρώτης ἐπιστολῆς κεφ, ια. καθ᾽ ἧς κεφαλῆς καίπερ ἰδίας οὔσης οὐ δεῖ ὀμνύειν, τὸ γὰρ κτῆμα, καὶ ἡ δόξα ἐπὶ τὸν Θεὸν ἀνάγεται, ὡς κτίσαντα ταύτην, μήτε κατὰ τῆς

κεφα-

κεφαλῆς σου φησὶν ὀμνύε, ὅτι οὐ δύνασαι μίαν τρίχα λευκὴν ποιῆσαι, ἢ μέλαιναν.

Τέως λέγεται κεφαλὴ ἡ ἀκέφαλος, καὶ τερατώδης, ἑπτακέφαλον τὸ ἀναβαῖνον θηρίον ἐκ τῆς θαλάσσης κατὰ τὴν ἀποκάλυψιν, ἔχον ἑπτὰ κεφαλάς, ἀφ᾽ ὧν ταῖς γλώσσαις βλασφημοῦσιν εἰς Θεόν. τοιαῦταί εἰσι κεφαλαί, ὅσαι εἰσὶν ἀπόγονοι τοῦ πατρὸς αὐτῶν διαβόλου σφετερίζουσαι τὸ θεῖον βούλημα, καὶ ἱεροσυλοῦντες τὰ θεῖα διδάγματα διανοοῦσι κακὰ μαθήματα, οἱ κακοὶ διδάσκαλοι, ἐφευρεταὶ τῶν αἱρέσεων, εἴτε ἀκέφαλοι Σεβηριανοὶ εἴτε Ἀρειομανούμεναι τοῦ Ἀρείου, καὶ φλεγμαίνουσαι τὸν ἐγκέφαλον τοῦ Μακεδονίου, καὶ συλληπτικῶς εἰπεῖν. εἴτις ἑσμὸς κακίας, καὶ πονηρᾶς διανοίας κακόβουλος διανόησις.

Τούτων οὖν προϋποτεθέντων πρόδηλόν ἐστι κατὰ τίνα τρόπον λέγεται ὁ μακάριος Πέτρος κεφαλὴ τοῦ χοροῦ τῶν Ἀποστόλων ἐγκωμιαζόμενος τῷ χρυσορρήμονι, ἀμέλει κατὰ τὸν λόγον τῆς προθυμοτέρας ἀρετῆς, καὶ ὡς προϊοῦσα ἡ ἐξέτασις σαφεστέρα γενήσεται, καὶ μὴ καθότι δεῖ εἰς αὐτὸν πιστεύειν, ἢ παρ᾽ ἐκείνου χειροτονηθῆναι τὸ κρίνεσθαι συντεταγμένος, καὶ συναριθμούμενος ἦτο ἐκείνοις ὡς συναπόστολος, ὡς συστρατιώτης, καὶ οὐχ ὡς βασιλεὺς πρὸς στρατιώτας, ἢ ἡγεμόνας, ἢ ἄρχοντας, ἢ διοικητάς. ἢ πατριάρχης πρὸς μητροπολίτας. βεβαιοῦται δὲ τὸ προκείμενον καὶ λόγῳ, καὶ μαρτυρίᾳ. Λόγῳ μὲν διότι τὸν αὐτὸν χαρακτῆρα καὶ ἐκτύπωμα τῆς κατ᾽ ἀξίαν τιμῆς τοῦ πρώτου χαρίσματος εἶχον πάντες οἱ Ἀπόστολοι ὄντος τοῦ χαρίσματος τῆς ἀποστολῆς, ἀλλὰ μίαν τοιοῦτος ὁ Πέτρος, Ἰωάννης, Ἰούδας, Ἰάκωβος, καὶ οἱ λοιποὶ δωδεκάριθμοι, καὶ συνάριθμοι, πάντες γὰρ ἐχαρακτηρίζοντο τῇ πρώτῃ θέσει, καὶ κλήσει τοῦ ἀξιώματος κατὰ τό, οὓς μὲν ἔθετο ὁ Θεὸς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πρῶτον Ἀποστόλους, καὶ οὐκ Ἀπόστολον λέγον τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον διὰ τοῦ μακαρίου Παύλου, διό φησιν ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος εἰς τὸν λόγον, ὅτι χρήσιμος ἡ θεία γραφὴ θεόπνευστος οὖσα, τοὺς Ἀποστόλους εἶναι ὥσπερ ὑπατείαν τινὰ μετὰ τὴν αὐτοκρατορικὴν βασιλείαν ἐξουσιάζουσαν, καὶ συμβασιλεύουσαν, καὶ συνυπατεύουσαν, καθὸ καὶ Θεοδώρητος ἐξίσου πάντας τοὺς Ἀποστόλους πνευματικοὺς διδασκάλους, καὶ κορυφαίους τῶν διδασκάλων ἐπονομάζει. διαλόγῳ β΄. εἰς τὸν Ἐρανιστήν. ἕπεται κατὰ τὸν ἕνα καὶ μόνον ἀδιαίρετον λόγον τοῦ ἀξιώματος τῆς ἀποστολῆς τὸν μακάριον Πέτρον μὴ πρωτεύειν τῆς λοιπῆς συγχορείας, ὅτι μήγε κατὰ τὸν θερμότερον τῆς ἀρετῆς, καὶ σπουδαιότερον τοῦ κατορθώματος αὐτοῦ προστιθέμενον, καὶ προπηδῶντα, καὶ προχαραττόμενον, ὥσπερ ἐν πολέμῳ συναγωνιζομένων δώδεκα στρατιωτῶν τῇ αὐτῇ βασιλικῇ ἀλουργίδι περιεζωσμένων τοῦ πρώτου προπηδήσαντος, ἢ ἐν ταλάντοις ἐκτυπωμένοις τῷ αὐτῷ βασιλικῷ χαρακτῆρι, καὶ τῇ αὐτῇ τιμῇ τῆς ἀξίας τὸ πρώτως ἐκφανέν, καὶ δοθέν. διό φησι καὶ ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος, ἡ κεφαλὴ τοῦ χοροῦ τῶν ἀποστόλων ὁ Πέτρος, ὡσανεὶ οὐκ ἀναιρῶν τοὺς ἄλλους μὴ εἶναι κεφαλὰς τῆς ἐκκλησίας, ὡς διακόνους καὶ τὰς δώδεκα, καὶ ἐξηρτημένας παρὰ τῆς μιᾶς, καὶ μόνης αὐτοκρατορικῆς, καὶ αὐτοκεφάλου κεφαλῆς τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, παρ᾽ ἧς καὶ θεμέλιοι, καὶ πόδες, καὶ κεφαλαί, καὶ ποιμένες, καὶ ἄνθη, καὶ δόξα, καὶ χεῖρες, καὶ ἀπόστολοι προσονομάζονται κατὰ τὸ ἀνάλογον, καὶ διάφορον τῆς ἐνεργείας, καὶ τῆς πράξεως, εἴτουν κεφαλαί, ὡς διανοοῦντες, καὶ ἀνακρίνοντες τὰ δόγματα τοῦ παναγίου Πνεύματος. χεῖρες, ὡς μεταδιδόντες αὐτά. πόδες, ὡς περιιόντες τὴν οἰκουμένην, καὶ βαστάζοντες τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐνώπιον ἐθνῶν, καὶ βασιλέων. ἄνθη, ὡς ἡδύπνοα κρίνα μεταδιδόντα τὴν χάριτα τοῦ ἁγίου Πνεύματος. τόξα, καὶ βέλη, ὡς κατατοξεύσαντα, καὶ βεβληκότα,

ὄργανα

ὄργανα πολεμικὰ ἐνδυναμούμενα τῇ πανοπλίᾳ τοῦ Πνεύματος πᾶσαν ἀντικειμένην δύναμιν τοὺς πολεμήτορας, καὶ κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου, περιληπτικῶς εἰπεῖν, οὐκ ἔστιν ὄνομα ὅπερ φύσει, καὶ κατ' ἐξουσίαν αὐτοκρατορικὴν, καὶ κατὰ μεταφορὰν ἀνυπέρβλητον, καὶ ἀπαράλλακτον λεγόμενον τῷ Σωτῆρι Χριστῷ μὴ ἐπιλέγεσθαι καὶ τοῖς θείοις ἀποστόλοις κατὰ θέσιν, χάριτι, καὶ κλῆσιν τῆς ἀποστολῆς, μιᾶς οὔσης τῇ ἀξίᾳ, σπουδῇ δὲ, καὶ τῷ κατορθώματι προκρινομένης, ᾗ καὶ ὁ μακάριος Πέτρος προεκρίνετο τῶν ἀποστόλων, καὶ ὁ μακάριος Παῦλος καίπερ ἔσχατος τῶν ἀποστόλων, ἀλλὰ πρῶτος ἐχρημάτισε κατὰ τὸν τοῦ Κυρίου λόγον, ἔσονται οἱ πρῶτοι ἔσχατοι, οἱ δὲ ἔσχατοι πρῶτοι, εὐαγγελιζόμενον.

Μαρτυρίαν πάλιν ἄκουε τοῦ χρυσορρήμονος εἰς τὸν λόγον, ὅτε ἦλθε Πέτρος εἰς Ἀντιόχειαν, ἀντέστην αὐτῷ, δεικνύντος ἅμα καὶ τὴν ἰσότιμον ἀξίαν αὐτῶν, καὶ τὴν ἐκ τῆς σπουδῆς προθυμίαν περὶ τὴν ἀξίαν. ὡσαύτως καὶ εἰς τὴν μεταμόρφωσιν, ἐν ἐκείνῳ μὲν τῷ λόγῳ καθορῶντι ἔξεστι καταλαβεῖν φημὶ οὖν τῷ βουλομένῳ, μὴ ὅτι γε μόνον τοὺς στύλους, προβόλους, καὶ ὀφθαλμοὺς τῆς ἐκκλησίας συγκρινομένους ἀλλήλοις, τὸν μὲν σπεύδοντα, τὸν δὲ ἀνθιστάμενον ἐν φιλοφροσύνῃ πρὸς μίαν κοινὴν ὠφέλειαν τῆς εἰς Χριστὸν δικαιοσύνης, καὶ πίστεως, ἀλλὰ καταμαθεῖν ἔξεσται καὶ τίνος ἕνεκεν πρῶτος στρατιώτης ἐπικαλεῖται ὁ μακάριος Πέτρος, τὸ γὰρ δὴ μέγα τοῦτό ἐστιν, οὐχ ὅτι Χριστὸν ὡμολόγησεν, ἀλλ' ὅτι πρὸ τῶν ἄλλων ἁπάντων μαινομένων αὐτῶν, καὶ οἰδούντων ἀπὸ τοῦ φόνου ὡμολόγησε μετὰ παρρησίαν, ὥσπερ οὖν ἐν πολέμῳ, καὶ παρατάξει φάλαγγος συμπεφραγμένης, ἐκεῖνον μάλιστα θαυμάζομεν τὸν πρὸ τῶν ἄλλων πηδῶντα, καὶ τὸ μέτωπον αὐτῆς διαρρηγνύντα (οὐ γὰρ δὴ τούτου μόνου, ἀλλὰ καὶ τῶν μετὰ ταῦτα ὑφ' ἑτέρων γιγνομένων κατορθωμάτων οὗτος ἂν εἴη πάντων αἴτιος ὁ τὴν ἀρχὴν, καὶ τὴν εἴσοδον παρασχών) οὕτω δὴ καὶ ἐπὶ τοῦ Πέτρου λογίζεσθαι χρὴ, ὅτι πρῶτος εἰσελθὼν, καὶ τὸ μέτωπον τῆς φάλαγγος τῆς ἰουδαϊκῆς διαρρήξας, καὶ τὴν μακαρίαν ἐκείνην δημηγορίαν κατατείνας, οὕτω καὶ τοῖς ἄλλοις ἀποστόλοις ἔδωκεν εἴσοδον. καὶ ταῦτα μετὰ τὸν σταυρὸν, πρό τε τοῦ σταυροῦ οὐχὶ πάντων θερμότερος, οὐχὶ τὸ στόμα τῶν ἀποστόλων ἦν, οὐχὶ πάντων σιγώντων αὐτὸς ἐφθέγγετο. ἀποκριθεὶς ἀντὶ πάντων τὴν ὁμολογίαν τῷ ἐρωτήσαντι, ἡ γλῶττα τῶν ἀποστόλων, δι' ἣν πέτρα ἐκλήθη, καὶ κορυφὴ, καὶ πρῶτος τῶν ἀποστόλων. Πέτρος ὁ διὰ τὴν πίστιν πέτρα κληθεὶς, καὶ ἐφ' ἑαυτῷ ἀνέχων τῆς ἐκκλησίας τὴν οἰκοδομὴν (εἴτουν ὡς ὑπουργὸς, καὶ βαΐφορος αὐτῆς,) σὺ γάρ φησι Πέτρος, καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν, καὶ πύλαι ᾅδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς. ἣν οἰκοδομὴν, καὶ ὀροφὴν τῆς πίστεως ἀνέχουσι, καὶ διαβαστάζουσι καὶ Πέτρος, καὶ Παῦλος, καὶ κοινῇ πάντες οἱ ἀπόστολοι, ὡς ὁ αὐτὸς ἅγιος διαμαρτύρεται εἰς τὸν αὐτὸν λόγον, καὶ εἰς τὴν σύναξιν τῶν ἀποστόλων. ἀλλὰ περὶ τούτου ἐν τῇ μεταμορφώσει φησὶν ὁ αὐτὸς ὁλολαμπὴς φωστὴρ τῆς οἰκουμένης διδάσκαλος. ἴδωμεν, εἰ δοκεῖ, διὰ τίνα, καὶ ποίαν αἰτίαν τούτου τετύχηκε τοῦ ἐπάθλου ὁ κορυφαῖος. ἠρώτα ποτὲ τοὺς μαθητὰς ὁ σωτὴρ, τίνα ἄρα περὶ ἑαυτοῦ ἔχοιεν δόξαν. τῶν οὖν ἄλλων τέως σιγώντων προπηδήσας ὁ γενναῖος οὗτος φησὶν, οὐκ εἶπε, σὺ ἐγένου, σὺ ἐκτίσθης, ἀλλὰ σὺ εἶ κατὰ τὸν προφήτην τὸν λέγοντα, σὺ δὲ ὁ αὐτὸς εἶ, καὶ τὰ ἔτη σου οὐκ ἐκλείψουσι, καὶ διὰ ταύτην τὴν ὁμολογίαν λαμβάνει τῶν οὐρανῶν τὰς κλεῖς, ὅσα γάρ φησιν, ἂν δήσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένα ἐν τοῖς οὐρανοῖς, καὶ ὅσα ἂν λύσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένα ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

Τὴν αὐτὴν διάνοιαν τῶν ῥημάτων τῆς ἀληθείας προβάλλει καὶ

ὁ μέγας Ἀθανάσιος λόγῳ δ'. κατὰ τῶν ἀρειανῶν, λέγων οὕτω. κατ' ὀλίγον δὲ τοῦ σώματος αὐξάνοντος, καὶ τοῦ λόγου φανεροῦντος ἑαυτὸν ἑαυτῷ, ὁμολογεῖται λοιπὸν παρὰ μὲν Πέτρου πρῶτον, εἶτα καὶ παρὰ πάντων, ὅτι ἀληθῶς Θεοῦ Υἱὸς ἦν οὗτος. ὅπερ πρῶτον πρὸς τοὺς ἀποστόλους παραβάλλεσθαι δεῖ, καὶ μὴ πρὸς τὴν πατρικὴν ὁμολογίαν, καὶ μαρτυρίαν τοῦ Πνεύματος, καὶ Τριαδικὴν φανέρωσιν τὴν ἐν Ἰορδάνῃ, καὶ τὴν τῶν προφητῶν προεικονισθεῖσαν ὁμολογίαν. Πρῶτον τοίνυν ὁ μακάριος Πέτρος διὰ τὸ θερμότερον τῆς ἱκανοπεποιημένης αὐτῷ θερμότητος, καὶ προθυμίας κινουμένης παρὰ τῆς ἱκανούσης τοῦ Θεοῦ τῶν ὅλων προέκοψε λαβεῖν τὴν μεταδιδομένην στερεότητα, θεοποίησιν, καὶ χάριτι τῆς ὁμολογίας παρὰ τῆς προκοπτούσης κατ' ἄνθρωπον σοφίᾳ καὶ χάριτι ἐνυποστάτου ἑνώσεως τοῦ Θεοῦ Λόγου κατὰ θείαν, καὶ Πατρικὴν ἀποκάλυψιν. ὥσπερ ὕλη χρυσοτάλαντος πρώτη ἐκτυπωθεῖσα τῷ βασιλικῷ χαρακτῆρι, καὶ ἐκτυπώματι παρὰ τοῦ τραπεζίτου, καὶ μὴ μόνη, ἀλλ' ὁμοταγὴς, καὶ ἰσότιμος τῇ ἀξίᾳ, καὶ τῇ τιμῇ τοῖς συναποκεκυμμένοις, καὶ συνεκλελεγμένοις, καὶ συνεκσφραγιζομένοις τῇ αὐτῇ τοῦ βασιλέως, καὶ αὐτοκράτορος εἰκόνι, καίπερ ἀπαριθμουμένοις ὥσπερ Ὁρμίσκος, Μαργαρίτης, ἢ ἅλυσις ὁλόχρυσος δωδεκάριθμος Κομβοειδὴς, ὅλη Πατριαρχικὴ σειρὰ, ὅλη Μαργαριτοειδὴς περίβολος καταγομένη, καὶ συνδυαζομένη, καὶ ἀναγομένη ἐπὶ τὴν μίαν καὶ μόνην σειρὰν τῆς Αὐτοπατριαρχικῆς δυνάμεως, καὶ Αὐτομαργαρίτου, πολυτιμήτου, καὶ ἀνεξαρτήτου, καὶ ἀναπολύτου δεσμεύοντος, καὶ συνέχοντος τῇ χάριτι τοῦ ἀκαταλύτου δεσμοῦ τῆς ἀγάπης τοῦ Πνεύματος ὅλην τὴν συγχορείαν τῶν ἀποστόλων, καὶ γὰρ κατελθὸν ἐκάθισεν ἐφ' ἕνα ἕκαστον, καὶ μὴ ἐπὶ τὸν Πέτρον μόνον, καίπερ προθυμότερον τῇ καθ' ἑαυτὸν δι' ἐκεῖνο σπουδῇ, καὶ κατορθώματι, καὶ πράξει τῆς ἐντολῆς, καθότι μὴ μόνον αὐτὸς τῶν ἀποστόλων προεξῆρχεν, ἀλλὰ καὶ Παῦλος τὸ κεφάλαιον τῶν ἀγαθῶν ὑπερηκόντισε, καὶ ἀκινδύνως. Καὶ ἔξεστι τῷ νῦν βουλομένῳ καθυποταχθῆναι τῷ θείῳ βουλήματι ἐξισωθῆναι κατὰ τὸν θεῖον χρυσορρήμονα, ἡ γὰρ προαρίθμησις τῆς συγχορείας οὐ γίγνεται ἐκ τῆς ἀξίας, ἀλλ' ἐκ τῆς παρρησίας τῆς πολιτείας, καὶ τῆς τῶν κατ' ἀρετὴν κόπων τῆς ἀγρυπνίας κατὰ τὸν ἱερὸν χρυσόστομον, τὸ μὲν δεικνύοντα τὴν ἄδειαν παντὶ τῷ βουλομένῳ σπουδάσαι τὴν κατὰ Πέτρον τελειότητα, ὥσπερ, ι'. ἐν τῇ πρὸς ἑβραίους ἐπιστολῇ προτρεπόμενον τοὺς ἀκούοντας. τὸ δὲ, ζ'. λόγῳ, εἰς τὸν μακάριον Παῦλον ἐμφαίνοντα τὸ περισπούδαστον ἀκινδύνως, καὶ ἐν συνέσει τοῦ μακαρίου Παύλου εἰς τὴν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ὑπακοὴν, καὶ ἀπομίμησιν. διὸ φησὶ περὶ τοῦ πρώτου, σκόπει πῶς ὁ Πέτρος Ἀνανίαν τὸν πλούσιον ἐκόλασεν, οὐχ ὁ μὲν πλούσιος ἦν, ὁ δὲ πένης, ἀλλ' ὅρα τοῦτον μὲν μετ' αὐθαδείας διαλεγόμενον, καὶ λέγοντα, εἰπέ μοι, εἰ τοσούτου τὸ χωρίον ἀπέδοσθε, ἐκεῖνον δὲ μετὰ ὑποστολῆς λέγοντα ναὶ, τοσούτου. καὶ τίς ἔδωκέ μοι φησὶ κατὰ Πέτρον εἶναι, ἐὰν θέλῃς ῥίψαι, ἃ ἔχεις. σκόρπισον, δὸς πένησιν, ἀκολούθησον τῷ Χριστῷ, καὶ ἔσῃ τοιοῦτος. πῶς φησὶν ἐκεῖνος σημεῖα ἐποίησε, τοῦτο γάρ ἐστιν, εἰπέ μοι, τὸ τὸν Πέτρον ποιῆσαν θαυμαστὸν, ἢ ἡ παρρησία ἡ ἀπὸ τῆς πολιτείας, οὐκ ἀκούεις τοῦ Χριστοῦ λέγοντος μὴ χαίρετε, ὅτι τὰ δαιμόνια ὑμῖν ὑπακούει, ἐὰν θέλῃς τέλειος εἶναι, ἄκουσον τί φησιν ὁ Πέτρος, ἀργύριον, καὶ χρυσίον οὐχ ὑπάρχει μοι, ὃ δὲ ἔχω, τοῦτό σοι δίδωμι. εἴ τις ἔχει ἀργύριον, καὶ χρυσίον, ἐκεῖνα οὐκ ἔχει. τί οὖν φησὶν, ὅτι πολλοὶ, οὔτε ἐκεῖνα, οὔτε ταῦτα ἔχουσιν, ὅσοι ἑκόντες πένονται πάντα ἔχουσι τὰ ἀγαθὰ, εἰ καὶ μὴ νεκροὺς ἀνιστῶσι, μηδὲ χωλοὺς, ἀλλ' ὃ πάντων μεῖζόν ἐστι παρρησίαν ἔχουσι πρὸς τὸν Θεόν.

Περὶ τοῦ

δευτέρου πάλιν, ἀπεπήδησε γάρ ποτε καὶ ἕτερος τοῦ λαβεῖν ἀρχὴν, καὶ προστασίαν, ἤτοι Δαθὰν, καὶ Ἀβειρὼν, ἀλλὰ πάντες ἀπώλοντο, οἱ μὲν ἐμπρησθέντες, οἱ δὲ γῆς διαστάσει καταποθέντες, οὐ γὰρ διὰ προστασίαν τοῦτο ἐνόμιζον, ἀλλὰ διὰ προεδρίας ἔρωτα. ἀπεπήδησε καὶ Ὀζίας, ἀλλὰ καὶ οὗτος ἀκάθαρτος γέγονεν. ἀπεπήδησε καὶ Σίμων ἀλλὰ κατεδικάσθη, καὶ περὶ τῶν ἐσχάτων ἐκινδύνευσεν. ἀπεπήδησε καὶ Παῦλος, ἀλλ' ἐστεφανώθη, οὐχ ἱερωσύνῃ, καὶ τιμῇ, ἀλλὰ διακονίᾳ, καὶ πόνοις, καὶ κινδύνοις ὧν καὶ τοὺς στεφάνους ἀναδοῦσα, καὶ περιβαλλομένη ἡ στερρὰ καὶ κοινὴ πάντων τῶν εὐσεβῶν μήτηρ εὐφημίζει, καὶ ἐγκωμιάζουσα λέγει, Τὸν μὲν ὡς τῶν ἀποστόλων προεξάρχοντα τοῖς κατορθώμασι, Τὸν δὲ ὡς ὑπὲρ τοὺς ἄλλους κοπιάσαντα τοῖς περικλεέσι πονήμασι, τούτοις γὰρ γίνεται ὁ πρῶτος ἔσχατος, καὶ ὁ ἔσχατος πρῶτος κατὰ τὸν αὐτοκέφαλον, καὶ αὐτόλιθον Χριστὸν, καὶ μὴ τῇ ἀξίᾳ τῆς ἀποστολῆς, καὶ τῆς ἱεραρχίας, ἥτις οὐκ ἔστιν ἰδιότης φυσικὴ τοῖς κτωμένοις αὐτὴν, ἀλλ' ἐπίκτητος χάρις, καὶ σφραγὶς τῆς θείας δωρεᾶς ἀπονεμομένης καὶ δι' ἀξίων, ἐνίοτε καὶ δι' ἀναξίων κατὰ τὴν ἀκατάληπτον πρόνοιαν τοῦ δωρουμένου Θεοῦ, καὶ σωτῆρος Χριστοῦ, ὥστε ὁ Πέτρος προεξάρχει τῶν ἀποστόλων, καὶ πρωτονομάζεται, καὶ κεφαλὴ, καὶ ἀρχὴ αὐτῶν λέγεται, καὶ κορυφαῖος διὰ τὸ περὶ τὸν διδάσκαλον, καὶ τὰ ἐκείνου ἐντάλματα προθυμότερον, καὶ εὐυπηκοώτερον, καὶ περισπουδαστότερον, οὐχὶ διὰ τὸ ἀξίωμα τῆς ἀποστολῆς μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς οὔσης, ἀδιαφόρου ἐπιχεομένης ἰσοτίμως πᾶσι τοῖς ἀποστόλοις τῇ χάριτι τοῦ παναγίου Πνεύματος παρὰ τοῦ αὐταποστόλου, καὶ αὐτοκράτορος χριστοῦ, τοῦ καὶ βασιλεῖς κατὰ χάριν ἁγιάζοντος τῷ χρίσματι, καὶ ἀρχιερεῖς χρίοντος τῷ πνεύματι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΒ΄.

Μαρτυρία ϛ΄.

Ἀντιφωνεῖ καὶ ὁ μέγας Βασίλειος ἐν τῷ β΄. τῶν κατ' Εὐνομίου.

Νοοῦμεν Πέτρον τὸν διὰ πίστεως ὑπεροχὴν ἐφ' ἑαυτὸν τὴν οἰκοδομὴν τῆς ἐκκλησίας δεξάμενον.

Ἐξέτασις.

Εὐνόμιος παράγων, καὶ παρασχηματίζων τὸ ῥητὸν τοῦ μακαρίου Πέτρου, ἐν ᾧ φησὶν ἡ ἀκρότης, καὶ κορυφαία κρηπὶς τῶν ἀποστόλων συντεταγμένως, καὶ συναριθμουμένως αὐτοῖς ἐν ταῖς πράξεσι, τὸ γινωσκέτω πᾶς οἶκος Ἰσραὴλ, ὅτι Κύριον αὐτὸν, καὶ Χριστὸν ἐποίησεν ὁ Θεὸς, λαμβανόμενον κατὰ τὸν τῆς οἰκονομίας λόγον, ὡς ἀποδείκνυσιν ἡ ἀλήθεια προσειληφυῖα ἐν αὐτῇ, καὶ πεποιηκυῖα τὴν ἀνθρώπινον φύσιν, ἐνέργειάν τε, καὶ θέλησιν, καὶ μὴ τὴν θείαν, καὶ ἄκτιστον παρατρέπει μεταπλάττων τὴν τοῦ ῥητοῦ διάνοιαν, ὡς παριστῶσαν τὴν πρὸ αἰῶνος ὑπόστασιν τοῦ Θεοῦ Λόγου, ἢ ποίημα, καὶ κτίσμα ἀρχομαινόμενος ὁ δυσσεβὴς, καὶ τῆς ἀνυβρίστου θεωρίας καθυβριστὴς οὐκ ᾐσχύνετο βλασφημεῖν εἰς τὸ ἄκτιστον, καὶ ἀποίητον τοῦ πρὸ αἰώνων Θεοῦ Λόγου, καὶ τῆς αὐτοουσιότητος δεσποτείας καὶ κυριότητος, καὶ αὐταληθείας, καὶ αὐτοπίστεως ἔρεισμα, ὅθεν αἰδέσιμος μᾶλλον, ἢ Εὐνόμιος τῷ δικαιοπραγήματι τοῦ ἀπαρακρούστου ζυγοῦ τῆς δικαιοσύνης τοῦ Χριστοῦ ἐγκαλοῖτο ἄν, καθὸ καὶ ἀναθεματιζόμενος ὑπὸ τῆς ὀρθοδοξίας ἐν δικαιοσύνῃ ἀποβάλλεται. Τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ὁ ἀντίδικος τῆς ἀληθείας ἐπὶ τῷ παρόντι βιάζεται μεταπλάσσειν, καὶ παρατρέπειν, τὴν οἰκοδομὴν τῆς ἐκκλησίας, καὶ οἷος φθόνῳ τηκόμενος κηφὴν ἀμελιτούργητος ἐπιφέρεσθαι, καὶ κατεπείγεσθαι κατὰ τῆς ἡγεμονίας τοῦ ἑνὸς καὶ μόνου βασιλείου ἱερατεύματος, καὶ τοῦ σίφους τῆς ἐκκλησίας. μέντοιγε νωθρὸς ἐπὶ τῇ ἀκριβολογίᾳ τῆς μελιτουργίας κατασκευαζομένης τῇ φιλοπονίᾳ τῶν μελιττῶν, καὶ τῇ δρόσῳ τοῦ Πνεύματος ὑπάρχων, καίπερ μέγας φαινόμενος, καὶ κέντρον τε ἀληθείας μὴ ἔχων καταβαλεῖν τὴν μελισσουργοῦσαν γῆν τῆς ἐπαγγελίας ἐξ ἧς ῥέει τὸ μέλι, καὶ γάλα, οἷς τρέφεται διὰ τῆς κλοπῆς, καὶ ἱεροσυλίας ἀνισχυρός ἐστι, τὸ μὲν διότι παρατρέπει τὴν διάνοιαν τῆς ἀσείστου βάσεως τῆς ἐκκλησίας, ἥτις βαστάζει τὸν βασιλέα αὐτῆς συμμελιτουργοῦντα ταύτῃ διηνεκῶς ἄχρι τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος, ὡσανεί τις ἑσμὸς μελοποιητικῶν μελισσῶν τὸν ἡγεμόνα αὐτῶν. πῇ δὲ διότι οὐ συναθροιστικῶς, καὶ συνηγμένως ἐπιφέρει καθόλου τὸ παράδειγμα τοῦ μακαρίου Πέτρου περιοριζομένου ταῖς κατ' ἐκεῖνον ἰδιότησι. πῇ δὲ, διότι τῆς αὐτοῦ ἐπιχειρήσεως ἀναίσθητος, οὐ δέδωκε γὰρ ἡ φύσις τῷ κηφῆνι ὅπλον βασιλικὸν μήπως διαφθείρῃ τὸν ἑσμὸν καὶ τὸ μέλι τῆς χάριτος, καὶ προθυμούμενος, καὶ βουλόμενος.

Ἰστέον λοιπὸν πρὸς διασάφησιν τῆς ἀληθείας, ὅτι ἡ ἐπὶ, πρόθεσις συντασσομένη δοτικῇ κατὰ τὴν ἐμπειρίαν τῆς γραμματικῆς τέχνης, ποτὲ μὲν αἰτιολογεῖ τὸ οὗ ἕνεκα, οἷον ἐπ' ἀγαθῷ πάντα ἐποίει, ποτὲ δὲ δηλοῖ δύναμιν, καὶ αὐτεξουσιότητα, οἷον ἐπὶ τῷ βασιλεῖ τὰ τῶν ὑπηκόων. ποτὲ δὲ τὸ ὕστερόν τε, καὶ δευτερόχρονον, οἷον ἐπὶ τούτοις πολλὰ ἕτερα διεξήει. ποτὲ δὲ τὴν ἐπάνω σχέσιν, καὶ πλησιότητα, οἷον ἐπὶ ταῖς Πλάτωνος οἰκοῦσι θύραις. τετραχῶς λοιπὸν λαμβανομένου τοῦ σημαντικοῦ τῆς ἐπὶ, προθέσεως συντασσομένης δοτικῇ, ἔκδηλόν ἐστι τὸ ἐξ αὐτῆς τῆς σημασίας ἐπακόλουθον σημαντικὸν, ὅτι ἐπὶ τῷ Πέτρῳ οἰκοδομεῖσθαι τὴν ἐκκλησίαν οὐ σημαίνει τὸ οὗ ἕνεκα, ἀλλὰ τὸ οὗ ἕνεκα τοῦ, ὡς πρὸς τέλος, καὶ οὐκ αὐτοτέλος, οὐ γάρ ἐστιν ὁ μακάριος Πέτρος ἡ αὐτοπρόξενος σωτηρία ἡμῶν, οὔτε ὁ αὐτοσκοπὸς τῆς μακροθυμίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, οὗ τῷ αἵματι ἐξηγοράσθημεν, ἀλλ' ὄργανον οἰκοδομητικὸν, καὶ σκοπὸς οὐ φύσει, ἀλλὰ χάριτι συναριθμούμενος τοῖς λοιποῖς αὐτοῦ συναποσκοπευομένοις ὀργανικῶς, καὶ μιμητικῶς τὴν οἰκοδομὴν τῆς ἐκκλησίας, καθὰ καὶ οἱ λοιποὶ ἀπόστολοι ᾠκοδόμουν τῇ ἀρχιτεκτονίᾳ τοῦ Πνεύματος, ὡς προδέδεικται, ὡσαύτως οὔτε ὡς ἐπὶ βασιλεῖ αὐτοκράτορι, ἀλλ' ὡς ἔχοντι ὑπάτῳ τὴν βασιλικὴν σφραγῖδα, καὶ ὑποτάττοντι τὸ οἰκεῖον βούλημα τῇ βασιλέως θελήσει, καὶ ἐπιταγῇ, καὶ θεσπίσει, καθὰ καὶ οἱ λοιποὶ ἀπόστολοι συνυπάτευον, ὡς προδεδογμάτισται κατὰ τὸν θεῖον χρυσορρήμονα, διὸ παρακαλεῖ καὶ ἡ ἐκκλησία στηρίζεσθαι ἐπὶ τὴν ἀσάλευτον πέτραν τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ, οὐχὶ ἐπὶ τὰ θελήματα τοῦ μακαρίου Πέτρου, ὅτι μήγε ὡς καθυπείκοντα ταῖς ἐντολαῖς τοῦ χριστοῦ, καὶ ἐκφέροντα τὰ ἐκείνου προστάγματα, καθὰ καὶ ἡ ἐπίλοιπος ὁμοταγὴς χορεία αὐτοῦ, τὸ γὰρ οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν ἀμέλει τῇ πίστει τῆς ὁμολογίας ἅπαξ ῥηθὲν εἰς τὴν συντέλειαν τοῦ αἰῶνος διαμένει, δι' οὗ μὴ μόνον Πέτρος ᾠκοδόμηται, καὶ οἱ ἀπόστολοι, ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ εὐσεβεῖς συνοικοδομοῦνται εἰς τὴν ἐν Χριστῷ πίστιν, ὅστις καὶ μέχρι τοῦ σήμερον ὁ αὐτὸς πανταχοῦ εὑρίσκεται τῆς οἰκουμένης θυόμενος, καὶ τελεσιουργούμενος, καὶ μεταλαμβανόμενος, τῇ χάριτι μὲν ἀπερίγραπτος, τῷ σώματι δὲ περιγραφόμενος, εἰ καὶ μὴ μόνον τοῖς ἐν Ῥώμῃ, ἀλλὰ καὶ τοῖς κατὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην, καὶ ὑφήλιον ὁμολογοῦσι, καὶ πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ. ὁ δὲ μακάριος Πέτρος τελέσας τὸν δρόμον τῆς αὐτοῦ διακονίας οὔτε θυσιάζεται, οὔτε διαμερίζεται, οὔτε πάσχει ὑπὲρ χριστοῦ, ἀλλὰ μεταβὰς εἰς τὰς οὐρανίους

μονὰς πρεσβεύει ὑπὲρ τῶν πιστευόντων, καὶ ὁμολογούντων τὴν σωτηρίαν τῆς ἐκκλησίας, καὶ λεγόντων σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος ὁ ἐλθὼν εἰς τὸν κόσμον ἁμαρτωλοὺς σῶσαι, ὧν πρῶτος εἰμὶ ἐγώ, οὐχὶ σὺ εἶ ὁ Πέτρος ὁ σταυρωθεὶς ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου σωτηρίας. συντόμως μήτε διαχωρεῖσθαι, καὶ οἰκοδομεῖσθαι κατὰ τὴν χάριν, καὶ ἐγγύτητα τοῦ σωτῆρος Χριστοῦ ἐχομένην τῆς θεανδρικῆς ἐνεργείας, οὐ γὰρ ἀμέσως ἡ οἰκοδομὴ τοῦ μακαρίου Πέτρου ἥνωται τῇ ὑποστατικῇ ἑνώσει τοῦ Θεοῦ Λόγου, ὥσπερ ἡ πέτρα τῆς ζωῆς, ἀμέλει ἡ ἀνθρώπινος φύσις, ἐνέργεια, καὶ θέλησις προσλελειμμένη τῇ ὑποστάσει τοῦ Θεοῦ Λόγου, ἀλλὰ τῆς μεταδοθείσης αὐτῇ χάριτος προσῳκοδόμηται, ἐκείνῃ καὶ προσοικοδομεῖ καὶ ἑτέρους τῇ ἀρχιτεκτονίᾳ τοῦ Πνεύματος. καὶ γὰρ οὐκ ἔστιν ἡ αὐτὴ ἕνωσις ἡμῖν, καὶ τῷ Χριστῷ πρὸς τὸν Θεόν, ἐπειδήπερ ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ προσληπτικὸς ἐγένετο οὐχ ὑποστάσεως ἀνθρωπίνης, ἀλλ' ἐν τῇ αὐτοῦ ὑποστάσει προσέλαβε φύσιν, θέλησιν, καὶ ἐνέργειαν ἀνθρωπίνην προσληπτικὴν γενομένην τῷ ἐν ὑποστάσει χαρακτῆρι τοῦ Θεοῦ Λόγου. ἡμεῖς δὲ οὐ μεταληπτικοί ἐσμεν θείας ὑποστάσεως, ἀλλὰ θείας ἐνεργείας, καὶ χάριτος ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ὑποστάσει τοῦ παναγίου Πνεύματος. διὸ φησὶν καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος εἰς τὴν Πεντηκοστήν, τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἦν μὲν ἀεὶ μεταληπτόν, οὐ μεταληπτικόν, τελειοῦν, οὐ τελειούμενον. πληροῦν, οὐ πληρούμενον, ὃ καὶ πληρέστατα πρῶτον κατέβη ἐπὶ τοὺς ἱεροὺς ἀποστόλους, καθὸ καὶ ἡ χάρις αὐτῶν ἡ οἰκοδομητικὴ ὀργανικῶς ἐπ' αὐτοῖς λεγομένη πληρεστέρα ἐστὶν ἡμῶν, καὶ τῶν ἐκείνους διαδεξαμένων, οὐ τοῦ Χριστοῦ, τὸ μὲν διότι ἡ ἐν Χριστῷ ἀνθρωπότης ἀμέσως προσήνωται, καὶ προσείληπται τῇ Θεότητι τοῦ Λόγου, τοῖς δὲ ἀποστόλοις οὐχὶ ἡ ὑπόστασις τοῦ Πνεύματος, ἀλλὰ ἡ ἐνέργεια αὐτοῦ μεταληπτὴ ἐδόθη κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον, ἐπὶ γὰρ τῇ ὑποστάσει τοῦ Θεοῦ Λόγου προσληπτὴ ἡ ἀνθρώπινος φύσις, θέλησις, καὶ ἐνέργεια. ἐπὶ ταῖς ὑποστάσεσι δὲ τῶν ἀποστόλων οὐχὶ ἡ ὑπόστασις, ἀλλ' ἡ ἐνέργεια τοῦ Πνεύματος, τὸ δὲ πάλιν διότι οἱ πανάγιοι ἀπόστολοι ἀμέσως γεγόνασιν αὐτόπται τῆς θεανδρικῆς ἐνεργείας, ἡμεῖς δὲ δι' ἐκείνων ἀλληλοδιαδόχως. διὸ καὶ πρῶτον ἀξίωμα τὸ τῆς ἀποστολῆς ἐστὶ κατὰ τὸν μακάριον Παῦλον, ἐφ' ᾧ ᾠκοδόμηται ἡ ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ. καὶ μὴ μόνον ἐπὶ τῷ μακαρίῳ Πέτρῳ, ἀλλὰ καὶ τοῖς λοιποῖς συντεταγμένως τοῖς αὐτοῖς καιροῖς, τῇ αὐτῇ ἀξίᾳ τῆς χάριτος ἀπαρξαμένη οἰκοδομεῖσθαι. καίπερ ὁ μακάριος Πέτρος δοκεῖ ὑπερέχειν τῷ ὑπερέχοντι τῆς πίστεως, ἀμέλει τῷ θερμοτέρῳ συνδαστηρίῳ τῇ εἰς τὴν ἀνυπέρβλητον, καὶ ἄπτητον πίστιν τοῦ Χριστοῦ. ὀρθῶς λοιπὸν ἐξελέγχεται ὁ συκοφάντης τῆς ἀληθείας, καθότι καὶ παρατρέπει τὴν βάσιν τῆς ἀσαλεύτου πίστεως, καὶ οὐκ ἐπισυνάγει ὅλην τὴν περιγραφὴν τοῦ μακαρίου, Πέτρου, καὶ ὡς αὐτὸς ἑαυτῷ ἀναίσθητος διαμένει.

Πρῶτον ὅτι παρατρέπει τὴν διάνοιαν τοῦ μεγάλου Βασιλείου, ἄσημον καθίσταται τοῖς ἐνωτιζομένοις τῶν θείων λογίων, διότι ἡ οἰκοδομὴ τῆς ἐκκλησίας ἢ λαμβάνεται, καθότι οἰκοδομεῖται, καὶ πιστεύει, καὶ ὁμολογεῖ ἐν τῷ Χριστῷ, καὶ τὸν Χριστόν, καὶ εἰς τὸν Χριστόν. ἢ καθότι οἰκοδομεῖται ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῶν ἀποστόλων κατὰ τὸν μακάριον Παῦλον, καὶ οὐχὶ ἐπὶ τὸ πιστεύειν αὐτούς, καὶ εἰς αὐτούς. καὶ εἰ μὲν κατὰ τὸν πρῶτον τρόπον μόνη ἡ μακαρία Τριὰς διὰ τοῦ Χριστοῦ οἰκοδομεῖ τὴν ἐκκλησίαν, ἐπειδὴ αὕτη ἐστὶν ἡ πίστις, καὶ ἡ ὁμολογία τῆς ἐκκλησίας, καὶ ὁ πιστεύων τῷ Χριστῷ πιστεύει καὶ τῷ Πατρί, καὶ τῷ Πνεύματι. καὶ πάλιν ὁ πιστεύων τὸν Χριστόν, καὶ εἰς τὸν Χριστόν, πιστεύει τὸν Πατέρα, καὶ εἰς τὸν Πατέρα, τὸ Πνεῦμα, καὶ εἰς τὸ Πνεῦμα. ὁ δὲ πιστεύων τῷ θεμε-

λίῳ

λίῳ τῶν ἀποστόλων, ἢ τοῖς ἀποστόλοις πιστεύει καὶ τῇ μακαρίᾳ Τριάδι, οὐ μέν γε ὁ πιστεύων τοὺς ἀποστόλους, καὶ εἰς τοὺς ἀποστόλους πιστεύει εἰς τὸν Χριστόν, καὶ εἰς τὴν μακαρίαν Τριάδα, οὐ γάρ ἐστι ταυτὸν ἡ οὐσία τῶν ἀποστόλων τῇ οὐσίᾳ τῆς μακαρίας Τριάδος, εἰπεῖν γὰρ αὖ καὶ τὸ ἄκτιστον εἶναι ὁμοούσιον τῷ κτιστῷ, ὅπερ ἀρειομανίας πλῆρες, ἡ γὰρ πίστις, καὶ ἀσάλευτος ὁμολογία τῆς ἐκκλησίας μία καὶ μόνη ἐστὶν ἀλάθητος, καὶ ἀκαταδάμαστος ἀπὸ πάσης ἀντικειμένης δυνάμεως, ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ὁ ὁμοούσιος Πατρὶ καὶ Πνεύματι τῷ λόγῳ τῆς Θεότητος. αὐτὸς γὰρ ἔδειξεν ἡμῖν τὸν Πατέρα τὴν ῥίζαν τῆς πίστεως, λέγων, ὁ ἑωρακὼς ἐμὲ ἑώρακε τὸν Πατέρα; αὐτός ἐστιν ὁ κλάδος τῆς ῥίζης, ὁ πιστευόμενος, καὶ ὁμολογούμενος Κύριος ζώντων, καὶ νεκρῶν, φάσκων, ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ κἂν ἀποθάνῃ ζήσεται. αὐτός ἐστιν ὁ καταπέμψας τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον τὸ πλήρωμα τῆς πίστεως, καὶ τῆς ὁμολογίας. ἔχοντες δὲ τὸ αὐτὸ Πνεῦμα τῆς πίστεως κατὰ τὸ γεγραμμένον, ἐπίστευσα, διὸ ἐλάλησα, καὶ ἡμεῖς πιστεύομεν, διὸ καὶ λαλοῦμεν, ὅπερ ἐπεῖτον ἀπαρτίον, καὶ τρίπλοκος μονὰς τῇ φύσει, ἀλλ' οὐ τῇ ὑποστάσει ηὐδόκησεν ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν διὰ τῆς ἐνυποστάτου ἑνώσεως τοῦ Θεοῦ Λόγου τῆς αὐτοπέτρας τῆς ζωῆς εὐεργετῆσαι καὶ κατενεμπιστεῦσαι χάριτι, καὶ οὐ φύσει τοῖς πιστεύουσιν εἰς αὐτὸ τὸ ἀδιαίρετον ζυγοστάσιον κατιδεῖν τὸ ἀληθινὸν φῶς, λαβεῖν τὸ ἐπουράνιον Πνεῦμα, εὑρεῖν τὴν ἀληθῆ πίστιν τὴν ἀδιαίρετον, γνωρίσασθαι τὴν θεανδρικὴν ἐνέργειαν, καὶ ἐνυπόστατον ἕνωσιν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ γεννηθέντος ὄρους ἐκ τοῦ ἀχειροποιήτου, καὶ ἀλοξεύτου βουνοῦ τῆς παρθένου, καὶ πληρώσαντος πᾶσαν τὴν γῆν τῷ λόγῳ τῆς χάριτος αὐτοῦ τὴν ἁγίαν ἐκκλησίαν, ἧς οἱ θεμέλιοι εἰσὶν ἐν τοῖς ὄρεσι τοῖς ἁγίοις.

Εἰ δὲ πάλιν λαμβάνεται κατὰ τὸν β'. τρόπον ἡ οἰκοδομὴ τῆς ἐκκλησίας εὔδηλόν ἐστι παντὶ τῷ πιστεύοντι, ὅτι τῇ χάριτι, καὶ ἀρχιτεκτονίᾳ τοῦ Πνεύματος πάντες οἱ ἀπόστολοι ὡς ἀρχηγοὶ τῆς πίστεως ᾠκοδόμησαν τὴν ἐκκλησίαν, ἐπειδήπερ ἐκεῖνοι κεχρηματίκασι πλησιέστεροι, καὶ ἐγγύτεροι αὐτόπται τοῦ Λόγου, ἐφ' οὓς καὶ πρῶτον κατέβη τὸ πανάγιον Πνεῦμα, δι' ὧν ἀλληλοδιαδόχως ἐνεργεῖται ἡ χάρις αὐτοῦ. καὶ οὕτω μὴ μόνον ὁ μακάριος Πέτρος λέγεται θεμέλιος, καὶ ὄρος, καὶ πέτρα, καίπερ προηριθμημένος διὰ τὸ ἀνδρειότερον, ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ ἀπόστολοι, καὶ πᾶσα ψυχὴ στερρά, καὶ ἀνένδοτος περὶ τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ. διό φησι καὶ ὁ ἱεροφάντωρ Βασίλειος εἰς τὸν Ἡσαΐαν κεφ, β'. λάβε παρμὸν τῆς ἁγίας μαρτυρίας. οἱ θεμέλιοι φησὶν ὁ ψαλμὸς ἐν τοῖς ὄρεσι τοῖς ἁγίοις, ἓν τῶν ὀρέων ἦν καὶ ὁ μακάριος Πέτρος, καὶ εἰ ἕν, πρόδηλον, ὅτι συναριθμούμενον ἐστί, καὶ οὐκ ἀναλογούμενον τῷ δύο, τῷ τρία, καὶ ἐφεξῆς, μέχρι τῶν δώδεκα. Ἀκολούθως πάλιν φησίν, εἰδέναι γὰρ πῶς δεῖ ἐν οἴκῳ Θεοῦ ἀναστρέφεσθαι, ἐκκλησία Θεοῦ ζῶντος, ἧς οἱ θεμέλιοι εἰσὶν ἐν τοῖς ὄρεσι τοῖς ἁγίοις, ᾠκοδόμητο γὰρ ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῶν ἀποστόλων, καὶ προφητῶν, ἓν τῶν ὀρέων ἦν καὶ ὁ Πέτρος, ἐφ' ἧς πέτρας ἐπηγγείλατο ὁ Κύριος οἰκοδομήσειν τὴν αὐτοῦ ἐκκλησίαν. πέτρα δὲ ὑψηλή, ἡ ψυχὴ τοῦ μακαρίου Πέτρου ὠνομάσθη διὰ τὸ παγίως ἐρριζῶσθαι τῇ πίστει, καὶ στερρῶς, καὶ ἀνενδότως ἔχειν πρὸς τὰς ἐκ πειρασμῶν ἐπαγομένας πληγάς. πάλιν λέγει (ἄκουε καθόλου τῆς προτάσεως) πάντες οἱ χωροῦντες τὴν τῆς Θεότητος γνῶσιν διὰ τὸ μέγεθος τοῦ νοός, καὶ τῶν ἀπὸ τοῦ νοῦ πράξεων τῷ ὑγιεῖ βίῳ τὰ ἄκρα εἰσὶ τῶν ὀρέων τῶν βασταζόντων, καὶ δεχομένων τὸ ἐμφανὲς ὄρος τοῦ Κυρίου, ὁ γὰρ οἶκος τοῦ Θεοῦ ἐπ' ἄκρων τῶν ὀρέων κεῖται. ὄρος λοιπὸν ὁ Κύριος τὸ πληρῶσαν πᾶσαν τὴν γῆν. ὄρος καὶ ἡ πάναγνος, ἀφ' ἧς ἀχειροτμήτως

ἀπετμήθη

ἀπετμήθη τὸ ὄρος ὁ Χριστός. ὄρος καὶ ἡ ἐκκλησία, τὰ ἄκρα τῶν ὀρέων θεμελιούμενα, κατὰ β΄. τρόπον, ἐπὶ τοῖς ὄρεσι, καὶ θεμελίῳ τῶν ἀποστόλων, καὶ πάντες οἱ εὐσεβεῖς οἱ βαστάζοντες, καὶ βασταζόμενοι, καὶ δεχόμενοι, καὶ συνοικοδομοῦντες κατὰ τὸ θέμα τῆς χάριτος αὐτῶν τὴν πνευματικὴν οἰκοδομὴν τῆς ἐκκλησίας διὰ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως, ἥτις μία καὶ μόνη ἐστί, καίπερ πληθύνεται τοῖς ὑποκειμένοις, οἷς ἐγχωνεύεται. ὡς καὶ τὸ βάπτισμα τοῦ Χριστοῦ, εἰς ὃ βαπτιζόμεθα, καίπερ οἱ συγκατατιθέμενοι, καὶ πιστεύοντες εἰς αὐτὸ χιλιάδες μυριάδες, ἀλλὰ τὸ ῥῆμα τοῦ Κυρίου ἅπαξ ῥηθέν, ἓν καὶ μόνον ἐστίν, ὁ πιστεύσας, καὶ βαπτισθεὶς σωθήσεται, οὕτω καὶ τὸ ῥῆμα τὸ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν εἰσάπαξ ῥηθὲν ἕν ἐστι, καὶ αὕτη ἡ πίστις, καὶ ἡ ὁμολογία μέχρι τῆς συντελείας οἰκοδομεῖ τὴν ἐκκλησίαν ἀσάλευτον. διὸ ψάλλει καὶ ἡ ἐκκλησία, ἐπὶ τὴν πέτραν τῆς σῆς θεολογίας ἐπήξατο τὴν ἐκκλησίαν, ὅσης ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ὅστις ὀργανικῶς, καὶ ἐπιτρεπτικῶς δέδωκεν ἐξουσίαν μὴ μόνον ἐπὶ τῷ μακαρίῳ Πέτρῳ, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῷ Παύλῳ, καὶ πᾶσι τοῖς ἀποστόλοις. λέγοντι μὴ μόνον Ἐφεσίοις ἐποικοδομηθῆναι ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῶν ἀποστόλων ὄντος ἀκρογωνιαίου αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ καὶ τοῖς Κορινθίοις δεύτερον ἐπιστέλλοντι κεφ. ιγ΄. διὰ τοῦτο ταῦτα ἀπὼν γράφω, ἵνα παρὼν μὴ ἀποτόμως χρήσωμαι, κατὰ τὴν ἐξουσίαν, ἣν ἔδωκέ μοι ὁ Κύριος εἰς οἰκοδομήν, καὶ οὐκ εἰς καθαίρεσιν. ἀκούεις Παύλου, τοῦ στόματος τοῦ Χριστοῦ, τοῦ κεφαλαίου τῶν ἀγαθῶν, δοθῆναι αὐτῷ τὴν ἐξουσίαν παρὰ τοῦ Κυρίου εἰς οἰκοδομὴν τῆς πίστεως καὶ μὴ εἰς καθαίρεσιν, εἰς καταρτισμὸν καὶ πλείωσιν αὐτῆς, καὶ μὴ εἰς ἀφανισμὸν, καὶ ἀπώλειαν αὐτῆς, ἐπειδήπερ καὶ ἡ καθαίρεσις γίνεται διὰ τὴν οἰκοδομήν, καὶ ἡ τιμωρία διὰ τὴν σωτηρίαν, καὶ τὸ κακὸν παραχωρεῖται διὰ τὸ ἀγαθόν, ταῦτα δὲ οὐ διὰ τὸ κακόν. οἶδε γὰρ ἡ ἄπειρος σοφία τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐκ τῶν ἐναντίων ἐνίοτε κατασκευάζειν ἀγαθὰ δοχεῖα, καὶ πυξία τοῦ Πνεύματος, ὡς τὸν Πέτρον, καὶ Παῦλον τὰ ὑποδείγματα, καὶ τοὺς συνηγόρους τῆς μετανοίας, τοὺς βαστάξαντας τὰ στίγματα τοῦ Κυρίου, καὶ τὴν ὀροφὴν τῆς ἐκκλησίας, ὡς εἴρηται.

Διάφορον, ὅτι διαιρεῖ, καὶ οὐ συνάπτει κατὰ συνδρομὴν τὰ περιορίζοντα, καὶ χαρακτηρίζοντι τὸν μακάριον Πέτρον ἐν λόγῳ περιγραφῆς πρόδηλόν ἐστι, διότι τὰ ἄτομα, καὶ αἱ ὑποστάσεις κατὰ μὲν τὸν φυσικὸν, καὶ διαλεκτικὸν λόγον, ἢ περιορίζονται τῇ καθόλου ἰδιότησιν, ἢ περιγράφονται τῇ συνδρομῇ τῶν διαφόρων ἰδιωμάτων, ὡς τὸ ἄνθρωπος ἐστὶ ζῶον λογικὸν καὶ γελαστικὸν ἢ πάλιν ὀρθοπεριπατητικόν, πλατυώνυχον, ἄνω βλέπων, καὶ τὰ ἑξῆς, καθ᾽ αὐτὰ γάρ εἰσιν ἀδιόριστα τὰ καθ᾽ ἕκαστα, τῷ πλήθει δὲ μόνον, καὶ τῇ συνδρομῇ τῶν ἐπιγιγνομένων αὐτοῖς χωριζόμενα. ὥστε εἰ ὁ μακάριος Πέτρος λαμβάνεται εἶναι οἰκοδόμος τῆς ἐκκλησίας κατὰ τὸν καθόλου λόγον τῆς ἀποστολῆς, καὶ τὴν ἀπερίγραπτον ἐπ᾽ αὐτῷ ἐνέργειαν τοῦ παναγίου Πνεύματος πρόδηλόν ἐστιν, ὅτι ἀχώριστός ἐστι τῶν ἄλλων ἀποστόλων, τὸ μὲν διότι μία ἡ ἀποστολή, καὶ ἡ τοῦ Χριστοῦ αὐτοψία τῶν ἀποστόλων, καὶ ἓν τὸ ἀπεριόριστον Πνεῦμα τὸ καταβὰν ἐπὶ τοὺς ἀποστόλους, καὶ μία ἡ οἰκοδομοῦσα πίστις εὐεργετουμένη παρὰ τοῦ Χριστοῦ, καίπερ συνεκδοχικῶς ἐνίοτε τινὶ προσαρμόζονται, ὡς τό, ἡ γὰρ σφραγὶς τῆς ἐμῆς ἀποστολῆς, καὶ ἐπὶ τῷ Πέτρῳ οἰκοδομεῖσθαι τὴν ἐκκλησίαν ὑπουργῶς, καὶ κατὰ τὴν ἐξουσίαν, ἣν ἔδωκέ μοι ὁ Θεὸς εἰς οἰκοδομήν, καὶ μὴ εἰς καθαίρεσιν, καὶ ἄλλα τοιαῦτα, ἅπερ ἀναποξένωτά εἰσι τῆς κοινότητος, καὶ γὰρ μὴ μόνον ἐν τοῖς ἀνθρωπίνοις, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς θείοις προσώποις αὐτὸ τοῦτο τὸ κατ᾽ ἐξοχὴν προσδίδοσθαί τινα τῶν κοινῶν ἰδιωμάτων ταῖς καθ᾽ ἕκαστα

ἰδιότησιν

ἰδιότησιν ἀναφαίρετα τῆς καθόλου, καὶ μιᾶς ἀδιαιρέτου ἐνεργείας εἴτε τῆς δυνάμεως προσδιδομένης τῷ Πατρί, εἴτε τῆς σοφίας τῷ Υἱῷ, εἴτε τῆς ἀγαθότητος τῷ παναγίῳ Πνεύματι, ἅπερ οὐκ εἰσὶν ἰδιώματα ἀκίνητα, καὶ ἀμετάπτωτα, καὶ γὰρ οὔτε ὁ Πατὴρ ἄσοφος, ἢ τὸ ὁδηγοῦν καὶ διδάσκον πρὸς πᾶσαν ἀλήθειαν Πνεῦμα ἅγιον, οὔτε ὁ Υἱὸς ἀνίσχυρος ὁ δυνατὸς ἅγιος, ἢ τὸ ἀδεσπότως κάτιον ἄνωθεν πανάγιον Πνεῦμα ἡ πανοπλία, καὶ ἡ μάχαιρα τῆς ἐκκλησίας τῶν ἀποστόλων. μήτε ἡ πηγὴ τῆς ἀγαθότητος, καὶ ὁ εὐεργέτης τῆς φύσεως ἡμῶν ἐνδεὴς ἀγαθότητος, καὶ φιλανθρωπίας ἀνεξικάκου. ἀμετάπτωτα δὲ ἰδιολεγόμενα αὐτοῖς ὁμολογοῦμεν τὸ γεννᾶν, καὶ προβάλλειν ἴδιον καὶ μόνον τοῦ Πατρός, τὸ γεννᾶσθαι τοῦ Υἱοῦ, τὸ ἐκπορεύεσθαι τοῦ παναγίου Πνεύματος, προσκειμένων ἐνίοτε καὶ τῶν καθόλου σημαντικῶν, καὶ οὐσιῶν, ὡς τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ παρὰ τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύεται. ὅπου σὺν τῷ ἐκπορεύεσθαι παρὰ τοῦ Πατρὸς ἀμεταπτώτῳ ἰδιώματι τοῦ παναγίου Πνεύματος, πρόσκειται καὶ τὸ τῆς ἀληθείας, ἣ ἐπινοεῖται ὁ Υἱὸς διὰ τὴν ἀδιαίρετον ἀλλεπαλλήλως συνάφειαν τῆς ἐν Υἱῷ, καὶ Πνεύματι ὁμοουσιότητος, καίπερ οὐχ ὁ Υἱὸς μόνος ἀλήθεια, ἀλλὰ κοινὴ ἡ τῆς ἀληθείας ἐνέργεια, καὶ οὐσία, καὶ προσηγορία Πατρί τε, καὶ Πνεύματι. χρεὼν ἄρα ἐστὶ μὴ διχοτομεῖν τὴν περιγραφήν, καὶ τὴν μὲν ἰδιωτέραν ὡς καθολικωτέραν ἀφιέναι, καὶ ἀπολανθάνειν, τὴν δὲ καθολικωτέραν, ὡς μερικωτέραν διισχυρίζεσθαι, ἀλλ᾽ ὁλόκληρον αὐτῆς τὸν χαρακτῆρα προβάλλειν, ἀφ᾽ ἧς συναχθήσεται ὁ τέλειος χαρακτὴρ τῆς ὑποστάσεως τοῦ μακαρίου Πέτρου, εἰ καὶ ὡς ἄτομον περιλαμβάνεται ταῖς καθόλου ἰδιότησι, καθὸ διδάσκαλος τοῦ λόγου τῆς ἀληθείας ἐπιγίγνεται ἡμῖν ὁ οὐρανοφάντωρ Βασίλειος χαρακτηριζόμενος τὸν μακάριον Πέτρον, καὶ ταῖς κοιναῖς ἐπικλήσεσι, καὶ ταῖς καθ᾽ ἕκαστα ἐπονομασίαις περιγράφων, εἰ καὶ τῷ κοινῷ ἀξιώματι τὰ καθ᾽ ἕκαστα, ἀδιόριστα, καὶ ἀπερίγραπτα, ὅτι μὴ τοῖς κοινοῖς καὶ καθόλου ὅροις, μᾶλλον δὲ τὰ περιλαμπόμενα ταῖς ἀπεριορίστοις φωτοχυσίαις τοῦ Πνεύματος, πᾶν γὰρ τὸ ἐν μέρει περιληπτόν ἐστι τῇ ὁλοκληρίᾳ, καὶ ἀρτιμελείᾳ τοῦ καθόλου, καὶ κοινοῦ σώματος. φησὶ τοίνυν ὁ ἱερὸς Βασίλειος οὕτως.

Ὅταν ἀκούσωμεν Πέτρον, οὐ τὴν οὐσίαν αὐτοῦ νοοῦμεν ἐκ τοῦ ὀνόματος, οὐσίαν δὲ λέγω νῦν τὸ ὑλικὸν ὑποκείμενον, ὅπερ οὐδαμῶς σημαίνει τοὔνομα, ἀλλὰ τῶν ἰδιωμάτων, ἃ περὶ αὐτὸν θεωρεῖται τὴν ἔννοιαν ἐντυπούμεθα, εὐθὺς γὰρ ἐκ τῆς φωνῆς ταύτης νοοῦμεν Πέτρον τὸν τοῦ Ἰωνᾶ ἐκ Βηθσαϊδᾶ, τὸν ἀδελφὸν Ἀνδρέου, τὸν ἀπὸ τῶν ἁλιέων εἰς τὴν διακονίαν τῆς ἀποστολῆς προσκληθέντα, τὸν διὰ πίστεως ὑπεροχὴν ἐφ᾽ ἑαυτῷ τὴν οἰκοδομὴν τῆς ἐκκλησίας δεξάμενον, ἐν ᾗ περιγραφῇ τὰ μὲν τῶν προσαγορευμάτων εἰσὶν ἴδια αὐτῷ τε καὶ μόνῳ, ὡς τὸ εἶναι ἀδελφὸν Ἀνδρέου, εἰ οὐκ εἶχεν ἑτέρους ὁμοπατρίους. τὰ δὲ κοινὰ τοῖς ὁμοπατρίοις ὡς τὸ σπαρθῆναι ἀφ᾽ ἑνὸς Πατρὸς τοῦ Ἰωνᾶ, τὰ δὲ ἀχώριστα τῶν συμπολιτῶν, καὶ συναποστόλων τινῶν, ὡς τὸ εἶναι Βηθσαϊδίτας, καὶ γὰρ καὶ Φίλιππος Βηθσαϊδίτης ἦν, ὡσαύτως καὶ τὸ τῶν Ἁλιέων εἰς τὴν διακονίαν τῆς ἀποστολῆς προσκληθῆναι, οἷς ξυνήρχοντο, καὶ οἱ τοῦ Ζεβεδαίου Ἰάκωβος, καὶ Ἰωάννης βοανεργὲς μετονομασθέντες, καὶ ἕτεροι συμμαθηταὶ βάλλοντες ἀμφίβληστρον εἰς τὴν θάλασσαν. τὰ δὲ τέως κοινότατα, ὡς τὸ ἐφ᾽ ἑαυτὸν τὴν οἰκοδομὴν τῆς ἐκκλησίας δεξάμενον, μεμάθηκε γὰρ ὁ ἱερὸς Βασίλειος ἐξ ἁπαλῶν ὀνύχων τῇ χάριτι τοῦ παναγίου Πνεύματος λογικεύεσθαι, καὶ ἐκ τῶν καθ᾽ ἕκαστα, καὶ μερικωτέρων ἰδιωμάτων ἀναβαίνειν, καὶ λήγειν ἐπὶ τὸ καθολικώτατον, καὶ μὴ παρακόπτειν, καὶ παρακρατεῖν τὰ κοινὰ ἰδιώματα σφετερίζεσθαι ἀντὶ μερικῶν ἰδιοτήτων

τῆς κατὰ

τῶν κατὰ τέταρτον τρόπον λεγομένων ὄντων τῶν ἐπέκεινα ἀδιαιρέτων τοῦ ἀπειραγάθου Πνεύματος. ἐπειδήπερ καὶ ὁ μακάριος ἑαυτὸν οἰκοδομεῖ, τῇ καθόλου πίστει, καὶ ὁμολογίᾳ ἑαυτὸν οἰκοδομεῖ, καὶ εἰ ἑτέρους εὐεργετεῖ, κατ' ἐπιτροπὴν αὐτὸ τοῦτο ποιεῖ τῇ δυνάμει τῆς μιᾶς συνεργούσης, καὶ συντρεχούσης χάριτος τοῦ Χριστοῦ ἐκχέοντος τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἀφθονοπαρόχως ἐν ταῖς καρδίαις τῶν πιστευόντων, διὸ πνεῦμα τῆς πίστεως τῆς εἰς Χριστὸν πιστευομένης, καὶ θεολογουμένης δικαιοῦται, καὶ σώζεται πᾶσα σεσαθρωμένη οἰκία τῇ παλαιότητι, καὶ ἀνακαινίζεται τῷ ὑπερπερισσεύματι τῆς χάριτος. οὗ γὰρ ἐπλεόνασεν ἡ ἁμαρτία, ὑπερεπερίσσευσεν ἡ χάρις, ἐν ᾗ μὴ ὅτι γε μόνος οἰκοδομεῖται Πέτρος, καὶ οἰκοδομεῖ ἄλλους συμβιβάζων τῷ Χριστῷ, ἀλλὰ καὶ πᾶσα ἡ ἐκκλησία ὡς ἀπὸ μιᾶς πίστεως τῆς εὐεργετούσης τοῦ Χριστοῦ, καὶ τῆς εὐεργετουμένης τῆς εἰς Χριστὸν γεγεννημένη τίκτεται διὰ Πνεύματος ἁγίου, ἐκχεομένη γὰρ ἡ πίστις τοῦ Χριστοῦ διὰ Πνεύματος ἁγίου, καὶ τῶν μυστηρίων αὐτοῦ ἐνεργουμένων ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας γεννᾷ, καὶ οἰκοδομεῖ ὡς μήτηρ τὴν μόνην θυγατέρα αὐτῆς ἁγίαν ἐκκλησίαν. μία ἡ πίστις, ἓν τὸ Πνεῦμα, μία καὶ ἡ ἐκκλησία, ὥς φησιν ὁ ἱερὸς Ἐπιφάνιος ἐν τῷ περὶ πίστεως λόγῳ, ἐκκλησία γάρ ἐστιν ἀπὸ μιᾶς πίστεως γεγεννημένη, τεχθεῖσα δὲ διὰ Πνεύματος ἁγίου, μία τῇ μόνῃ, καὶ μία τῇ γεγεννηκυίᾳ. αὕτη ἡ πίστις τὸν Πέτρον ἐμακάρισεν, αὕτη ἡ πίστις τὸν αὐτὸν διωρθώσατο, αὕτη ἡ πίστις ἐνήργησε καὶ ἐν τῇ παλαιᾷ, καὶ ἐν τῇ νέᾳ, καὶ ἐν πατριάρχαις, καὶ προφήταις, καὶ μάρτυσι, καὶ ὁσίοις, καὶ παρθένοις, καὶ ἀρχιερεῦσι, καὶ πᾶσι τοῖς ἁγίοις, καὶ εὐσεβέσι, καὶ καθόλου παντὶ τῷ πληρώματι τῆς ἐκκλησίας, ταύτῃ τε οἰκοδομούμενος, καὶ οἰκοδομῶν ἑτέρους δι' αὐτῆς κατὰ ἐπιτροπὴν, καὶ ἐπιταγὴν τοῦ Κυρίου, καὶ τῶν ἀποστόλων ἡ ἄσειστος βάσις τῆς ἐκκλησίας ὁ οὐρανοφάντωρ Βασίλειος ἔγγραφον κατὰ τὸ ὑποζήτημα ἐκδίδωσιν ὁμολογίαν τῆς πίστεως εἰς οἰκοδομὴν, καὶ φυλακὴν αὐτῆς, ἣν ὁ φυλάττων, καὶ οἰκονομῶν ὡς διάκονος Θεοῦ ἀνέκδοτον, καὶ σέβων ὥσπερ μητέρα, καὶ τρέφων τῆς θυγατρὸς πάντως οὐκ ἐπιτεύξεται κανονικῶς διοικεῖν, καὶ τὴν θυγατέρα αὐτῆς ἐκκλησίαν πιστεύων εἰς τὴν γεννήτειραν αὐτῆς πίστιν, καὶ χάριτα τοῦ Χριστοῦ, καθότι παράδειγμα γέγονεν οἰκονομίας τοῦ λόγου ὁ ἱεράρχης Βασίλειος δογματίζων τοιούτως ἐν τῷ περὶ πίστεως λόγῳ, ἄλλο γὰρ εἶδος ἐλεγκτικοῦ, καὶ ἄλλο εἶδος λόγου παρακλητικοῦ, ἀλλ' ἡ ἁπλότης τῶν ἐν εἰρήνῃ τὴν εὐσέβειαν ὁμολογούντων, καὶ ἄλλοι ἱδρῶτες τῶν πρὸς τὰς ἀντιθέσεις τῆς ψευδωνύμου γνώσεως ἱσταμένων, ὥστε αὐτῷ τούτῳ τῷ τρόπῳ καὶ ἡμεῖς οἰκονομοῦντες τοὺς λόγους ἡμῶν ἐν κρίσει πανταχοῦ τοῖς πρὸς τὴν φυλακὴν, ἢ οἰκοδομὴν τῆς πίστεως ἀκολούθως χρησόμεθα, καὶ τὰ ἑξῆς. ἐφ' οἷς ῥήμασιν ἐκδηλοῦται τὴν εὐεργετοῦσαν πίστιν ἡμᾶς μίαν εἶναι, ὡσαύτως καὶ τὴν κοινὴν ὑπακοὴν τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως τοῦ πληρώματος τῆς ἐκκλησίας. οἱ δὲ λόγοι οἱ οἰκοδομοῦντες, καὶ φυλάττοντες αὐτὴν ὀργανικῶς, καὶ ὑποκειμένως οὐχ εἷς, τὰ γὰρ δεχόμενα ἀγγεῖα αὐτὴν πληθύνονται τῷ λόγῳ τῶν ὑποστάσεων, καὶ τῇ ἐνεργείᾳ τῶν ἐποικοδομουμένων πράξεων ἐπὶ τὴν μίαν αὐτόπιστιν, καὶ αὐτοθέμεθλον ἡμῶν Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν ἀκρογωνιαῖον, αὐτόλιθον, ἐν ᾧ βλεπέτω ἕκαστος πῶς ἐποικοδομεῖ κατὰ τὸν μακάριον Παῦλον, εἴτουν εὐποιΐας εἰς ἀπόλαυσιν αἰώνιον, ἢ αἰσχρουργίας, καὶ λογομαχίας κατὰ τοῦ Πνεύματος εἰς κόλασιν αἰώνιον.

Τρίτον, διότι ἡ ἐπὶ πρόθεσις συντασσομένη γενικῇ ποτὲ μὲν χρόνον σημαίνει, οἷον ἐπὶ ἄρχοντος Ἀθήνησι Πυθοδώρου, καὶ ἐπὶ Ἀλεξάνδρου ταῦτα ἐγένετο, καὶ κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον

ἀδιάφοροι

ἀδιάφοροί εἰσιν οἱ ἀπόστολοι, ἐπειδήπερ ἐν τῷ αὐτῷ καιρῷ πάντων τῶν δώδεκα ἀποστόλων συναθροισμένων γέγονεν ἡ ὁμολογία τῆς πίστεως. ποτὲ δὲ σημαίνει τὸ περί τι καὶ ἔν τινι, οἷον ἐπὶ πολλῶν μάθοιτις ἂν τὰ λεγόμενα, καὶ κατὰ τοῦτο πάλιν ἀδιάφοροι, διότι περὶ τὴν ἐρώτησιν τοῦ Χριστοῦ γέγονεν ἡ διάμειψις τῆς ὁμολογίας πάντων τῶν ἀποστόλων μεμαθηκότων τὴν εὐσεβῆ ὁμολογίαν ἀποκαλυφθεῖσαν τῷ μακαρίῳ παρὰ τοῦ Πατρὸς, καθάπερ καὶ τοῖς ἀκάκοις νηπίοις, ὡς προείρηται εἰς τὴν βαϊοφόρον κατὰ Χρυσόστομον. ποτὲ δὲ πάλιν σημαίνει τὸ ἐπάνω, οἷον ἐπὶ γῆς τὰ τετράποδα, καὶ οὕτω πάλιν ἀδιάφοροι, ἐπειδήπερ ἡ πέτρα τῆς ζωῆς ἐπεγράψατο, καὶ ἐνετυπώσατο αὐτὴν ἐπάνω πάντων τῶν λίθων τῆς πίστεως διὰ τῆς καθόδου τοῦ παναγίου πνεύματος. ποτὲ δὲ σημαίνει τὸ ἐντὸς, οἷον ἐπὶ τοῦ ὄρους, ἢ τῆς οἰκίας διατρίβει, καὶ οὕτω πάλιν ἀδιάφοροι, διότι ἡ εὐεργεσία τῆς πίστεως, καὶ ὁ ὀξὺς κάλαμος τοῦ ὀξυγράφου γραμματέως τῷ δακτύλῳ τοῦ πνεύματος ἐκσφραγισάμενος πάντων τῶν ἀποστόλων ὥσπερ τὰς πάλαι πλάκας τῷ γράμματι, τὰς καρδίας αὐτῶν ἐνδιέτριψεν ἔνδον αὐτῶν, κατὰ Χρυσορρήμονα, καὶ τὸν μακάριον Παῦλον ἔχοντα τὸν Χριστὸν λαλοῦντα ἐν ἑαυτῷ ἐν τῇ πρὸς Κορινθίους. ποτὲ δὲ σημαίνει τρόπον, ὡς τὸ ἐπὶ τῶν ποδῶν βαδίζει, καὶ οὕτω πάλιν οἱ ἀπόστολοι οὐδὲν πρὸς ἀλλήλους διενηνόχασι, διότι πάντες κεχρηματίκασιν ὁμότροποι, καὶ τῆς οἰκουμένης διδάσκαλοι, καὶ πάλιν ὡς τῶν ἀποστόλων ὁμότροπος, καὶ τοῦ κορυφαίου αὐτάδελφος. ἡ πάλιν ἡ ἐπὶ πρόθεσις συντασσομένη αἰτιατικῇ, ποτὲ μὲν σημαίνει αἰτίαν, ὡς Θουκιδίδης, πολλοὶ γὰρ τῶν αὐτονόμων Θρᾳκῶν ἀπαράκλητοι ἐφ' ἁρπαγὴν ἠκολούθουν. ἢ κίνησιν, οἷον ἐπὶ τὴν Ἀττικὴν ἐπορεύετο, καὶ οὕτω δοκεῖ ἐκλαμβάνεσθαι τὸ ἐφ' ἑαυτὸν τὴν οἰκοδομὴν τῆς ἐκκλησίας δεξάμενον, ἀλλὰ μετὰ τῆς προσηκούσης διαιρέσεως. τὸ γὰρ αἴτιον διχῇ νοεῖται, ἢ ὡς αὐτοτέλος, καὶ οὗ χάριν, καὶ οὕτω μόνος ὁ Χριστὸς οἰκοδομεῖ ἐφ' ἑαυτὸν τὴν ἐκκλησίαν. ἢ ἕνεκα τοῦ, καὶ ὡς πρὸς τέλος, καὶ οὕτως ὁ μακάριος Πέτρος, καὶ πάντες οἱ ἀπόστολοι ᾠκοδόμουν τὴν ἐκκλησίαν ἐφ' ἑαυτοὺς, τοσοῦτον μόνον προαριθμούμενος ὁ μακάριος Πέτρος ὡς πρῶτος ὁμολογήσας, καὶ πρῶτον γεγονὼς παράδειγμα τὴν σωτηρίαν ὁμολογεῖν τοῖς συστρατιώταις, ὡς εἴρηται ὄπισθεν κατὰ τὸν θεῖον Χρυσορρήμονα, μεθ' οὗ τὴν ἀπομίμησιν καὶ οἱ λοιποὶ συστρατιῶται συνεκινδύνευον, καὶ συνωμολόγουν ὡς συντελοῦντες, καὶ συνακολουθοῦντες, καὶ συγκινούμενοι τῷ αὐτακολούθῳ, καὶ αὐτοκινήτῳ, καὶ αὐτοϋπογραμμῷ ὁδίτῃ, καὶ σωτῆρι Χριστῷ, καίπερ Παῦλος ἐκ τούτου οὐκ ἤκουσε τὴν ὁμολογίαν, οὔτε οἱ ἀνακράζοντες παῖδες τὸ ὡσαννὰ ἐν ὑψίστοις βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου. παράδειγμα γὰρ σωτηρίας καὶ Πέτρος καὶ Παῦλος, καὶ πάντες, ἀλλ' ὡς κινούμενοι θείῳ πνεύματι, καὶ τελεταρχικῇ ἀγαθότητι, ὡς εἴρηται ὄπισθεν, κατὰ τὸν Ἀρεοπαγίτην Διονύσιον, καὶ μὴ εἰς ἑαυτοὺς λήγοντες, καὶ ἀναπέμποντες τὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεως, ἀλλ' εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, καὶ οὕτω διδάσκοντες, καὶ τοὺς αὐτῶν μαθητὰς ποιεῖν. τύπος, καὶ ὑπογραμμὸς, καὶ κανὼν ὁ Σωτὴρ ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἀλλ' ὡς αὐτοκίνητος, καὶ αὐτόπιστος, καὶ αὐτόλιθος, καὶ ὡς ἀνάμνησις, καὶ μὴ ὡς μνήμη παρῳχημένη, ἀλλὰ μέχρι τῆς συντελείας συνοῦσα τοῖς πιστεύουσι, καὶ ὁμολογοῦσιν εἰς αὐτὸν τὸν Χριστὸν τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, ὅστις καὶ μεταγενεστέρους τῶν ἀποστόλων ἐκίνησε γεγονέναι διὰ θείας ἀποκαλύψεως ὑποδείγματα θεοσεβοῦς πίστεως, καὶ ὁμολογίας, ὡς τὸν Γρηγόριον τῶν Νυσσαέων. διόπερ ἀναίσθητος τῆς καθ' αὐτὸν ἐπιχειρήσεώς ἐστι, καὶ τοῦτο ῥᾷον καταμαθεῖν ἐφεῖται παντὶ τῷ βουλομένῳ ἐν ὑποκειμένῳ πίστει διακρίνειν τἀληθές.

τἀληθὲς ἐκ τοῦ ψεύδους. πρὸς θεοῦ οἱ πάλαι Ἑβραῖοι οὐκ ἐβαπτίσαντο ἐν τῇ θαλάττῃ εἰς τὸν Μωϋσῆν ὑπὸ τὴν νεφέλην, καὶ ἔπινον οἱ διψῶντες τὸ ἐκ τῆς ἀκολουθούσης πέτρας πηγαζόμενον ὕδωρ ὄντες ὁμοθυμαδὸν πάντες ἐν μιᾷ θαλάττῃ, ὑφ' ἑνὶ στρατηγῷ Μωϋσῇ, καὶ ὑπὸ μίαν νεφέλην σκεπαζόμενοι, καὶ παρὰ μιᾶς πέτρας ἀρυόμενοι, καὶ ἐξαντλούμενοι. ταῦτα πάντα γεγονότα προεικονίσματα τῆς ἀεὶ ἡμᾶς συμπαθείας, καὶ συγκαταβάσεως. ἐκεῖ μὲν Μωϋσῆς, ἐνταῦθα Χριστός, ἐκεῖ θάλαττα, ἐνταῦθα κολυμβήθρα, ἐκεῖ νεφέλη, ἐνταῦθα πνεῦμα. εἰ ἐπιστεύετε Μωϋσῇ, ἐπιστεύετε ἂν ἐμοί. ἡ θάλαττα ἦν τύπος ὕδατος, ἡ δὲ νεφέλη τοῦ Πνεύματος. ἐκεῖ πέτρα ἀναβλύζουσα πότιμον ὕδωρ τοῖς ἀρυομένοις, ἐνταῦθα ἀθάνατος ὁμολογία σώζουσα τοὺς εἰς Χριστὸν πιστεύοντας, καρδίᾳ μὲν πιστεύεται εἰς δικαιοσύνην, στόματι δὲ ὁμολογεῖται εἰς σωτηρίαν. ἐν ἐκείνοις ὅλον τὸ Ἰσραηλιτικὸν ἔθνος στρατηγεῖται ὑπὸ τοῦ Μωϋσέως καλυπτόμενον τῇ νεφέλῃ, καὶ διέρχεται φεῦγον τὴν Φαραωνίτιδα κάκωσιν, ἐνταῦθα πᾶς πιστὸς ὑπακούει εἰς τὸν Χριστὸν φωταγωγούμενος τῷ πνεύματι τὸ πάλαι μὲν τυπικῶς, τὸ νέον δὲ ἐκβατικῶς ἀποδιδράσκων τὴν ἐκ τοῦ διαβόλου τυραννίδα πρὸς τὴν εἰς θεὸν ἐπάνοδον χαριτούμενον τῇ δρόσῳ τοῦ Πνεύματος, ὥσπερ ἐκεῖνο φθάνον τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας καλυπτόμενον τῷ τῆς νεφέλης σκιάσματι, ἐν ᾗ ὁ στρατηγὸς Μωϋσῆς, τὸ δὲ στρατηγούμενον ὅμιλος οὐκ ὀλίγος στρατευόμενος κατὰ τὰ προστάγματα αὐτοῦ ἐπιταχθέντα αὐτῷ ἐκ τοῦ θεοῦ, μία ἡ θάλαττα, οἱ δὲ διερχόμενοι στρατεύματα, μία ἡ νεφέλη, πολλοὶ οἱ καλυπτόμενοι. μία ἡ πέτρα, στράτευμα δωδεκάφυλον τὸ ποτιζόμενον. ὡσαύτως ἐν τῇ ἐκβάσει τοῦ προεικονίσματος, εἷς ὁ Χριστὸς ἡ μία πίστις εὐεργετοῦσα τοὺς πιστεύοντας εἰς αὐτόν, ἀλλὰ πολλοὶ οἱ ἀκόλουθοι, ὧν οἱ πρῶτοι οἱ δώδεκα ἡ ἔκβασις τῆς πατριαρχικῆς φυλῆς παρὰ τοῦ ἑνὸς Ἰακὼβ καταγομένη πνευματικῶς τοῦ ἑνὸς Χριστοῦ τοῦ συμπαλαίσαντος, καὶ συνανακραθέντος ἀσυγχύτως τῇ θεότητι μετὰ πάθους, καὶ ἄλγους τῆς ἀνθρωπότητος τοῦ ἀναγεννήσαντος ἐκ θείου πνεύματος τοὺς δώδεκα πνευματικοὺς πατριάρχας, ἀφ' ὧν ἡ δωδεκάφυλος πνευματικὴ Ἰσραηλιτικὴ φυλὴ καθορῶσα τὸν θεόν, καὶ Χριστὸν κατάγεται ὡς ἐκείνων πρώτων δεξαμένων ἐφ' ἑαυτοὺς τὴν οἰκοδομὴν τῆς ἐκκλησίας διὰ τὴν εἰς ἐκεῖνον πατρικὴν πίστιν, καὶ εὐπείθειαν. ἓν τὸ ὕδωρ, ὃ βαπτιζόμεθα οἱ πολλοὶ καθαιρόμενοι, καὶ δεχόμενοι τὸ λουτρὸν τῆς παλιγγενεσίας. ἓν τὸ πνεῦμα τὸ ἐκχεόμενον, πλεῖσται ἀναλαμβάνουσαι αὐτὸ καρδίαι πλουσίως, αἵτινες σφραγίζονται τῇ μιᾷ καὶ μόνῃ κοινῇ χάριτι τοῖς διαφόροις μυστηρίοις ἐν ἑνὶ βαπτίσματι, καὶ τῇ μιᾷ ἀδιαιρέτῳ πίστει, εἴτε τῷ λουτρῷ τῆς παλιγγενεσίας, εἴτε τῷ ἀρραβῶνι, καὶ τῇ σφραγῖδι τῆς χρίσεως, εἴτε τῇ μετουσίᾳ τῆς θείας εὐχαριστίας, εἴτε τῇ συγκαταθέσει τοῦ μυστηρίου τοῦ γάμου, εἴτε τῷ εὐχελαίῳ τῆς θεραπείας, εἴτε τῇ συντριβῇ τῆς καρδίας ἐν ἐξομολογήσει, εἴτε τῇ τελειωτικῇ δυνάμει τῆς ἱερωσύνης διὰ τῆς τῶν χειρῶν ἐπιθέσεως, πάντα γὰρ χορηγεῖ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, χρίει προφητείας, ἱερέας τελειοῖ, ἀγραμμάτους Σοφίαν ἐδίδαξε, τὸ ἐπελθὸν, καὶ καθίσαν ἐν εἴδει πυρίνων γλωττῶν οὐκ ἐπὶ τὸν Πέτρον μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πάντας τοὺς συναποστόλους αὐτῷ, καὶ τοὺς ἐκείνων διαδόχους, οἵτινες ὡς Χριστοῦ ὄργανα ᾠκοδόμησαν τὴν ἐκκλησίαν, καὶ κατεστόλισαν αὐτὴν μίαν καὶ μόνην, κεχαριτωμένην, ἁγνὴν περιστερὰν, καθολικὴν τοῦ καθόλου νυμφίου αὐτῆς τοῖς κοινοτάτοις αὐτοῦ χαρίσμασι, βασίλισσαν μίαν τοῦ ἑνὸς αὐτοβασιλέως τοῖς ἑπταρίθμοις εὐεργετήμασι κοινῇ δι' ἑνὸς ἐπὶ πάντας εὐεργετουμένοις, καὶ γὰρ ἓν τὸ βάπτισμα τὸ εἰς τὴν μακαρίαν τριάδα τελειούμενον, καὶ πάντα τὰ μυστή-

τὰ μυστήρια εἰς αὐτὴν ἀναγόμενα, ἀλλ' ὅλους τοὺς προσιόντας διὰ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως φωτίζει, καὶ καθαίρεται. ἓν τὸ μύρον τοῦ χρίσματος, ἀλλ' ἀπείρους σφραγίζει ἡ δωρεὰ τοῦ Πνεύματος. εἷς ὁ ἄρτος τῆς προθέσεως. καὶ τὸ ποτήριον τοῦ αἵματος, ἀλλὰ πάντες μετέχουσιν οἱ μεταλαμβάνοντες, ἐπ' εὐλογίᾳ δὲ μόνοι, καὶ πάντες οἱ μετὰ συντετριμμένης, καὶ καθαρᾶς καρδίας ἐν καθαρῷ συνειδότι μεταλαμβάνοντες τῆς ἀναμνήσεως τοῦ Κυρίου, καὶ Θεοῦ, καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. εἷς ὁ ἰατρὸς τῶν ψυχῶν, καὶ τῶν σωμάτων, ἀλλὰ καὶ χωλοί, καὶ τυφλοί, καὶ μογγιλάλοι, καὶ αἱμορροοῦσαι, καὶ πλῆθος πολὺ τῶν ἀσθενούντων λαμβάνει τὴν ἴασιν. ἓν τὸ μυστήριον τοῦ γάμου, ἀλλ' οὐκ ὀλίγοι οἱ μυσταγωγούμενοι, καὶ συγκατατιθέμενοι πρὸς ἀλλήλω θελήσει τῷ ἀκραιφνεῖ συνδέσμῳ τῆς ἀγάπης, καὶ ἀλληλεπαλλήλου εὐνοίας, καταρχὰς τοιοῦτοι ποιηθέντες ἐπ' αὐξήσει, καὶ πληρώματι τῆς γῆς διὰ τὴν εἰς θεὸν εὐχαριστίαν, καὶ ἐξομοίωσιν, ὅσον ἐφικτόν, τοῦ πλάσαντος, καὶ δημιουργήσαντος καὶ συνδέσαντος. μία ἡ ἀνείκαστος φιλανθρωπία τοῦ Θεοῦ, οὗ σκοπὸς, καὶ θέλησις ἡ μακροθυμία, ἀλλ' οἱ λαμβάνοντες τὴν ἄφεσιν οὐ μόνον Πέτρος, καὶ Παῦλος οἱ ἡμέτεροι συνήγοροι τῆς πρὸς θεὸν συμπαθείας, ἀλλὰ καὶ τελῶναι, καὶ μοιχοί, καὶ κλέπται, καὶ λῃσταί, καὶ πᾶς ὅστις βιαστής, καὶ προθυμότερος εἰς τὴν ἀρετὴν μόνον ἑαυτὸν συστείλας ἐκ τῆς κακίας διὰ τῆς μετανοίας καθαρπάζει τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν ἐν Χριστῷ συγκληρονομίαν, καὶ συμβασιλεύουσαν ζωὴν αἰώνιον τῷ ἐλθόντι μὴ καλέσαι δικαίους εἰς μετάνοιαν, ἀλλὰ τοὺς παραπταίοντας εἰς σωτηρίαν τοῦ λαοῦ ἐκ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτοῦ. μία ἡ θεία χάρις ἡ πάντοτε τὰ ἀσθενῆ θεραπεύουσα, καὶ τὰ ἐλλείποντα ἀναπληροῦσα, ἀλλ' οἱ προχειριζόμενοι πρὸς τὴν διακονίαν τῆς ἱερωσύνης ἀπαρχομένης τῆς διακριτικῆς ἱεροδιακονίας, διερχομένης τῆς φωτιστικῆς ἱερατείας, καὶ τελεταρχούσης τῆς ἀρχιερατείας ὅτι πλεῖστοι τελεσιουργοῦνται. μία ἄρα καὶ ἡ ὑπερβάλλουσα αὐτόπιστις, καὶ αὐτοπέτρα αὐτοικοδομητικὴ ὁ ἄτρεπτος, καὶ τοῦ παντὸς ἄσειστος ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας κατὰ τὸν πηλουσιώτην Ἰσίδωρον, ἐπιστολῇ ις΄. λέγοντα ὁ Χριστὸς ἄτρεπτος μείνας ὅτε ἐσεσάρκωτο, ἁμαρτίαν γὰρ οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ εὑρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ, ὁ λόγος ὁ πιστός, καὶ πάσης ἀποδοχῆς ἄξιος, ἀλλὰ πολλὰ τὰ κατὰ κλῆσιν, καὶ ἐκλογὴν οἰκοδομοῦντα οἰκοδομούμενα δόματα, καὶ τὰ ταύτης ἐξηρτημένα συναρμολογήματα, καὶ ὁλκάδες, καὶ νῆες, ἀπηρτημέναι αὐτῆς διὰ τῶν πεισμάτων ἀκυμαντίστως, λιμενιζόμεναι, καὶ διατηρούμεναι ὑπὸ τοῦ ναυαγίου, καὶ πυξία δεχόμενα τὸν λόγον τῆς παρακατατιθεμένης πίστεως, ἤτοι τὸν ἄπειρον τοῦ ἀσείστου τὴν ἀλήθειαν τῆς εὐσεβοῦς ὁμολογίας ἐπὶ τὸν ὄχλον, καὶ κόσμον τοῦτον τὸν εὐεργετούμενον τὴν ἐκ τοῦ κοινοτάτου αἰτίου διοίκησιν, καὶ φωταγωγούμενον ταῖς ἐμμέσως, καὶ ἀμέσως λαμπρότησιν, ἀνάγκη γὰρ τόνδε τὸν κόσμον ἐχόμενον εἶναι ταῖς ἄνω φοραῖς, ὅπως ἐκεῖθεν πᾶσα δύναμις κυβερνηθήσεται, καὶ πᾶσα δόσις ἀγαθή, καὶ πᾶν δώρημα τέλειον ἄνωθέν ἐστι καταβαῖνον τοῦ Πατρὸς τῶν φώτων, ἀλλὰ καὶ πᾶσα πατροκινήτου φωτοφανείας πρόοδος εἰς ἡμᾶς ἀγαθοδότως φοιτῶσα, πάλιν ὡς ἑνοποιὸς δύναμις ἀνατατικῶς ἡμᾶς ἀναπληροῖ, καὶ ἐπιστρέφει πρὸς τὴν τοῦ συναγωγοῦ Πατρὸς ἑνότητα, ἐξ αὐτοῦ γὰρ τὰ πάντα, δι' αὐτοῦ, καὶ εἰς αὐτὸν τὰ πάντα, ᾧ πᾶν γόνυ κάμψει ἐπουρανίων, ἐπιγείων, καὶ καταχθονίων, εἴτουν ἀγγέλων, ἀνθρώπων, καὶ δαιμόνων, τῷ καὶ διὰ τῶν ἐπιβούλων ἀμέλει πονηρῶν ὀργάνων ἐνίοτε κατὰ τὴν ἄπειρον αὐτοῦ πρόνοιαν οἰκοδομοῦντι τὴν ἐκκλησίαν αὐτοῦ ὡς χρυσὸν ἐν χωνευτηρίῳ δοκιμαζομένην, καὶ καθαριζομένην ἑπταπλασίως,

καὶ πέτρας στερροτέραν ἐνδεικνυμένη τῆς πόλεως, καὶ πληγὰς τῶν ἀντικειμένων δεχομένων, αἵτινες ὅσον βιάζονται κλονῆσαι τὸν τῆς ἀληθείας λίθον, τοσοῦτον αὐτὸν τῇ προσβολῇ τοῦ λίθου τῆς πέτρας [illegible] ἀποκναίουσι, καὶ ἡ [illegible] μὴ τοῦ Πνεύματος ἐπιδίδονται, καθὰ καὶ τῷ χρυσολόγῳ σεσημείωται τόμῳ ἕκτῳ, λόγῳ, ὅτι Θεὸς ὁ Χριστὸς οὕτως· ἀλλ' ὅμως πᾶσαι αὗται αἱ [illegible], καὶ [illegible] τῆς ἀρχῆς [illegible] διεσπάσθησαν, καπνοῦ θᾶττον διελύθησαν, κονιορτοῦ ταχύτερον παρῆλθον, δι' ὧν γὰρ ἐπιβεβλήκασαν πολλῶν μαρτύρων χορὸν ἐργασάμενοι, καὶ τῆς ἀθανάτου ἐκείνης τῆς ἐκκλησίας ἀφθόνους θησαυροὺς, τοὺς στύλους, τοὺς πύργους, οὐχὶ ζημιώσαντες μόνον, ἀλλὰ καὶ πλουτήσαντες μεγάλην ὠφέλειαν τοῖς ὕστερον ἀποδεῖξαι ἐγένοντο. ὠφελήμεθα γὰρ πολλάκις καὶ ἐκ τῶν ἀντικειμένων, καὶ σκανδαλιζόντων τὴν ἐκκλησίαν ἐχθρευόντων, καὶ ἀσφαλίζοντες αὐτὴν τῇ τῆς ἀληθείας ὀρθότητι, καὶ στερρότητι τοῦ ἀπαραλογίστου λόγου τοῖς ἐξ αὐτῶν ἐξιοῦσι βελτίοσιν τοῖς προτειχίσμασιν ὡς παρεμβολῇ τινὶ, καὶ τοῖς πρὸ τῆς πόλεως, ἢ καὶ ἀκροπόλεως ἰσχυρώκασιν οἱ σεμνοὶ, καὶ φρόνιμοι συμπολῖται προσαποσκοποῦντες, καὶ βλέποντες ἀναφανδὸν τὸν ἐν ὑποκρίσει φίλον ἐπερχόμενον αὐτοῖς ὄντως πολέμιον, εἴτε αἱρετικὸν, εἴτε παρασυνάγωγον, εἴτε ἄπιστον, καὶ ἀσεβῆ, εἴτε [illegible] τῇ πίστει τῇ ἀρχαίᾳ ἀποξενοῦσιν, ἢ ἐνστερνιζόμενος ἑαυτὸν τῷ θώρακι τῆς θεοσεβείας ὁ μακάριος Παῦλος οὐ φόνους ἐφοβεῖτο τοὺς ἀντικειμένους καταλυτὰς τῆς εὐσεβείας, ἀλλὰ τότε μᾶλλον ἐστεφανοῦτο τοῖς κινδύνοις, καὶ ἔχαιρε ἐπὶ τοῖς προσδοκωμένοις βραβείοις διὰ τὰ ἆθλα ὡς ἔπαθλα ἀποτιθησομένοις. λέγων θύρα μοι ἀνέῳκται τοῦ λόγου, καὶ πολλοὶ οἱ ἀντικείμενοι, καὶ χαίρω ἐπὶ τούτῳ. παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς τῇ παραμυθίᾳ τοῦ ἐνδυναμοῦντος Πνεύματος, ἐπὶ τούτοις ἐμοὶ συναθλίζεσθαι, συγγρηγορεῖν, συνεστακέναι, καὶ συγκρατεῖν, ἵνα καὶ συμβραβευθῶμεν, καὶ συνδοξασθῶμεν, καὶ συμβασιλεύσωμεν τῷ μόνῳ νικητῇ, καὶ τροπαιούχῳ Χριστῷ, καὶ ὑπερδοξαζομένῳ βασιλεῖ τῶν αἰώνων τῷ θεμελιώσαντι δεύτερα φῶτα, καὶ φωστῆρας ἐπὶ τῆς γῆς συναριθμουμένους, καὶ συνταττομένους πᾶσαν τὴν τελεταρχικὴν, καὶ ἀρχιερατικὴν αὐτοῦ ἐπιστήμην, οὐ μόνον Πέτρον, ἢ Παῦλον, ἀλλ' ὅσους ἐπ' αὐτῷ τούτῳ τῷ προηρημένῳ κληθέντας, ἐκλεχθέντας, χαρακτηρισθέντας, καὶ συμμόρφους γεγονότας τῇ θέσει, οὐ τῇ φύσει τῆς εἰκόνος αὐτοῦ.

ΚΕΦΑ'ΛΑΙΟΝ ΚΓ'.

Μαρτυρία Ζ'.

Ἀντιφθέγγεται καὶ ὁ μακάριος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος ἐν τῷ εἰς τὸν ἑαυτοῦ Πατέρα ἀπολογητικῷ.

Εὑρίσκω δὲ καὶ μανθάνω τὸν παλαιὸν ἐκεῖνον ἐν τοῖς κριταῖς, καὶ Πέτρον ὕστερον τὸ τῆς ἐκκλησίας ἔρεισμα.

Ἐξέτασις.

Οὐδὲν πάθος ἐξωλέστερον ὡς τὸ τῆς φρενίτιδος φλεγμαινούσης τὸν ἐγκέφαλον, καὶ μία κακία τοσοῦτον ἐκπεφαυλισμένη ὡς τὸ τῆς ἀπονοίας (δι' ἣν [illegible]), καὶ βδελύττεται) καὶ τὸ διαφθαρκότως ὑπολαμβάνειν τὰ τῆς γραφῆς ῥητὰ, καὶ τὰ τῶν θεοφαντόρων διδασκάλων τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας ἐνοήματα, καὶ γὰρ καθάπερ αἱ ὑπερβολαὶ, καὶ αἱ λείψεις ἐκκεκακωμέναι εἰσὶ τῷ ἀφίστασθαι ἄμφω τῆς συμμετριαζούσης ἀρετῆς καίπερ ταύτῃ προσαγχόμεναι, οὕτω τὸ διαστέλλειν τὰ κοινῇ συνημμένα, καὶ ὑπολεγόμενα τῷ

μένα τῷ κοινῷ τῆς ἐκκλησίας ἐρείσματι, ὥσπερ αὖθις ξυμβιβάζειν τὰ διαφόλης ἄξια ἑνὶ καὶ μόνῳ καθήκοντα ἀσχιστόν ἐστι, καὶ παράλογον ὡς τοῦ βρέγματος τοῦ διακεκριμένου θρόνου ἀπέχοντα. διὸ καὶ ὁ τῆς θεολογίας ἐπώνυμος ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν εἰρηνικῶν αὐτοῦ λόγων ὡσανεί τι στήριγμα ἐκκλησιαστικὸν σταθμιζόμενος τῷ ζυγοστασίῳ τοῦ ἐντεῦθεν ἀπαρτίου δογματίζει ἐχεφρόνως δεδοικέναι πᾶν ὅ,τι οὖν ἀστάθμιτον, καὶ εὐκίνητον, εἴτε ἐξ ὁμονοίας ᾖ, κἄν τε ἐκ στάσεως καταγόμενον, ὡσαεὶ ταχέως σαλευόμενα, καὶ μετακινούμενα, καὶ τῷ ζυγῷ, καὶ τῇ σταθηρᾷ πέτρᾳ τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ μὴ ἐπερειδόμενα ἀμετακινήτως. ἔστι γάρ που φησὶν εὑρεῖν στάσιν βελτίστην, ὡς τὸ ἀποχωρίσασθαι τῶν αἱρετικῶν, καὶ σχιζόντων τὸ κοινὸν, καὶ συντεταγμένον πνευματικὸν στερέωμα τῆς ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ. καὶ πάλιν βλαβερωτάτην ὁμόνοιαν ὡς τὸ συνεισελθεῖν ἐκείνοις μὴ ἐπὶ καλῷ, καὶ Θεῷ τῷ στηρίζοντι. πᾶν ὅτι στερεούμενον ἐπ' ἀγαθότητι, καὶ ἀποκρούοντι πάντα κλύδωνα, καὶ καταιγίδα κυματιζομένην κατὰ τῆς ἀσείστου, καὶ ἀκλονήτου ἀληθείας συλλελεγμένοις. διό φησιν, καὶ μηδεὶς οἰέσθω με λέγειν, ὅτι πᾶσαν εἰρήνην ἀγαπητέον, οἶδα γὰρ ὥσπερ στάσιν τινὰ βελτίστην, οὕτω καὶ βλαβερωτάτην ὁμόνοιαν. ἀλλὰ τήν γε ἐπὶ καλῷ καὶ Θεῷ συνάπτουσαν. εἰ δὲ δεῖ συντόμως διαλέγεσθαι περὶ αὐτοῦ οὕτω γινώσκω, οὔτε νωθρέστερον εἶναι τοῦ μετρίου καλὸν, οὔτε θερμότερον ὡς ἢ δι' εὐκολίαν πᾶσι συμφέρεσθαι, ἢ δι' ἀταξίαν πάντων ἀποστατεῖν, ὁμοίως γὰρ καὶ τὸ νωθρὸν ἄπρακτον, καὶ τὸ εὐκίνητον ἀκοινώνητον, ἐφ' οἷς αὐτοῦ θεολογικοῖς δόγμασιν οἱονεὶ πύργοις ἀκλονήτοις τῆς ἀληθείας, καὶ ἡμεῖς στηριζόμενοι, καὶ περιχαρακτούμενοι παλαίομεν ὅσον τὸ κατὰ δύναμιν, τοῦ Θεοῦ ἄνωθεν ἐνισχύοντος, τοῖς προδήλως ἀσεβοῦσι, καὶ ματαιοφρονοῦσι βουλομένοις ἰδιοκακοπροαιρέτῳ μοχθηρίᾳ σχίσασθαι τὸ καθόλου, καὶ ἓν στερέωμα τῆς δικαιοπραγούσης ἐκκλησίας κρεῖσσον προαιρούμενοι τὴν διὰ Χριστὸν κακοπάθειαν, ἢ τὴν ἀπ' ἐκείνου πόρρω τοῦ σώματος αὐτοπάθειαν. καὶ πυρὶ, καὶ σιδήρῳ, καὶ καιροῖς, καὶ δυνάσταις, καὶ πᾶσι πρότερον τοῖς τῇ σαρκὶ ἀντικειμένοις ὁμόσε χωρητέον, ἢ τῆς ζύμης μεθεκτέον τῆς πονηρᾶς, καὶ αὐτοβουλήτου διδασκαλίας, Θεῷ δὲ ἀνυποτάκτου, καὶ συγκαταθετέον ταῖς κακῶς ἐχούσαις πύλαις σιδηραῖς, καὶ χαλκαῖς τοῦ ᾅδου ταῖς πολυποικίλαις παρδαλοειδέσι, καὶ θηλοειδέσι τυραννικαῖς ἐξουσίαις, αἱρέσεσι, τοῦ παντὸς ἀπροδότους, καὶ ἀμεταπτώτους φυλάσσοντες τοὺς περὶ πίστεως λόγους, καὶ τῆς ἀληθείας ἀληθείᾳ δουλεύοντας, οὗ ἐστι ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς τὸ κυρίως, καὶ καθόλου στερέωμα, καὶ μόνον ἀναπόλυτον, καὶ ἀνεπείσακτον ἔρεισμα, τὸ ἀκενώτως διὰ τῆς ἐν αὐτῷ ὑπαρχούσης στερρότητος, καὶ στηρίγματος, φύσει τελεσιουργοῦν ἰσοθετικῶς, καὶ θέσει δεύτερα στηρίγματα καὶ ἑδραιώματα τῆς αὐτοῦ ἐκκλησίας, τοῦ ἀμετακινήτου στηρίγματος, καὶ ἐρείσματος ἀηττήτου τοῖς σεσαθρωμένοις, καὶ ἀντικειμένοις, καὶ ἐπιβούλοις ἐφεδρεύμασι. σταθμιτέον λοιπὸν, καὶ κανονιστέον τοῖς φιλτάτοις κανόσι τῆς ἀληθείας, καὶ ἡμῶν τῶν εὐσεβῶν στάθμαις τῆς ὀρθοδοξίας, ἐν λόγῳ δὲ δικαιολογουμένης διανεμήσεως, καὶ γὰρ καὶ αὐτὸ μέσον ἵσταται διαχωρίζον ὕδατος, καὶ ὕδατος, εἴτουν τὸ ἐπουράνιον πνεῦμα, καὶ τὸ γήϊνον σῶμα, οἷς συγκέκραται τὸ λογικὸν ζῶον ὁ μικρὸς κόσμος ἄνθρωπος, ἡ στάθμη, καὶ δικαιολογία, καὶ τὸ μέτρον ξυμπάσης τῆς συστοιχείας. καὶ ὅσον μὲν λυσιτελέστερον στερεοποιοῦν εὐλαβητέον, ὅσον δὲ βλαβερώτερον φαινόμενον μὲν ἔρεισμα, οὐκ ὂν δὲ, ἀποβλητέον. Ἰστέον λοιπὸν, ὅτι ἕνα μὲν τρόπον τὸ ἔρεισμα μηδὲν ἄλλο σημαντικὸν ἔχει, ὅτι μὴ τὸ ἕδρασμα, καὶ τείχισμα, καὶ στήριγμα ἐκ τοῦ ἐρείδω τὸ στηρίζω, καὶ ἐπακουμβίζω, τοιαῦτά εἰσι τὰ τείχεα τῶν πόλεων, τῶν

τὴν

οἴκων, καὶ πᾶσα βιαία στερρότης εἴπερ τινῶν ἐπεριίοντος διαχωρίζονται ἑκάστῳ τὴν κατ' ἀξίαν θέσιν, ἀμέλει τῷ βασιλεῖ τὴν ἀκρόπολιν, τοῖς ὑπάρχοις, καὶ κριταῖς τὰ παλάτια, καὶ τὰ βηματοστάσια, καὶ τοῖς λοιποῖς ὡσαύτως, τῷ δεσμοφύλακι τὸ δεσμωτήριον. Λέγεται κατὰ δεύτερον τρόπον μεταφορικῶς εἴτις δύναμις, καὶ ἐξουσία, καὶ ἰσχὺς τῆς πολιτείας εἴτε βασιλεὺς εἴη, εἴτε ἡγεμὼν, εἴτε κριτὴς, εἴτε στράτευμα συμπεφραγμένον τῇ ἰσχύει, καὶ τῇ δυνάμει. τοιοῦτόν ἐστι τὸ ἕρκος ἀχαιῶν ἀχιλλεὺς, ὡσανεὶ περίφραγμα, καὶ τεῖχος ἐκείνοις, καὶ τὸ δέκα πύργοι ἀχαιῶν, καὶ αἴας, καὶ διομήδης, καὶ ἕτεροι διοτρεφεῖς βασιλεῖς, ἕρκη ἀχαιοῖς ἐπονομαζόμενοι, καὶ ἐνσφραγισμένοι παρὰ τοῦ σοφωτάτου τῶν ποιητῶν ὁμήρου. ἐν πάντων ἀκρότατόν ἐστιν ὁ μονάρχης βασιλεὺς, οἷος δὴ κοινότατος ἐπὶ πᾶσι τοῖς πολιτεύμασιν ἀκίβδηλος, καὶ δικαιότατος χαρακτὴρ τῆς ἀγαθότητος αὐτοῦ, καὶ δικαιοπραγίας ἐξ ἴσου μεταδιδομένης, καὶ εὐεργετουμένης, καθάπερ τις ἥλιος στηριζόμενος ἐπ' ἄκρων τῶν ὀρέων τούτων, καὶ φαινομένων ἀνατέλλει κοινῶς ἐπὶ πᾶσαν τὴν περίγειον λῆψιν, οὕτως οὗτος ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως ἐγκαθήμενος, καὶ τοῦ βασιλικοῦ θαλάμου ἐνθρονιζόμενος, καὶ τῷ ἐκλελεγμένῳ περιβόλῳ τοῦ παραδείσου ἐμπεριπατῶν θεωρὸς, κριτὴς, καὶ θεωριστὴς γίνεται τῶν τε πόρρω, ἐγγυτέρω, καὶ ἑαυτοῦ ἐκλελεγμένων πιστῶν, καὶ προσφιλεστάτων. τοιοῦτος ἐσχημάτισε Σολομὼν ὁ σοφώτατος εἰρηνικὸς ἑρμηνευόμενος. ἐπιδείξας ὅσους τὰς ἐν τῇ γῇ τῆς παλαιστίνης χώρᾳ περιωρισμένῃ, καὶ ἀξιοποιοῦντας τῇ ἀδικίᾳ τῶν κατὰ τῆς βασιλικῆς εἰκόνος τῆς δικαιοκρισίας ἐξ ἴσου διανεμούσης ἑκάστῳ τὸ κατ' ἀξίαν κατεπειγομένων. περὶ τούτων ψαλμῳδεῖ ὁ προφητάναξ αὐτοῦ Πατὴρ ψαλμῷ, οα. ἔσται στήριγμα ἐν τῇ γῇ ἀπ' ἄκρων τῶν ὀρέων, ἀμέλει ὑπὸ πάντων τῶν ἐθνῶν, καὶ τῶν περάτων τῆς γῆς θαυμασθήσεται, καὶ ἐν φήμαις διαθήσεται ἡ Σολομῶντος σοφία, καὶ δικαιοκρισία αὐτοῦ, ἡ παρ' ὁποιῶν οὐκ ἀσάθμητον, οὐδὲ ἀνυποτελεσφόρον ἐπιμένει, καίπερ πρὸς καιρὸν παρατρέχει τοῖς ἐκ θεοῦ ἀπειροκαταλήπτοις προνοήμασι. Λέγεται κατὰ τρίτον τρόπον ἔρεισμα ἀναγωγικώτερον τὸ αὐτοστερέωμα, ἡ παντοκρατορικὴ δύναμις τοῦ θεοῦ θεία χεὶρ, εἴτε κατὰ τὸν λόγον τῆς δημιουργίας, ὡς κτίζοντος, καὶ δημιουργοῦντος, καὶ σώζοντος τὸ σύνολον τῷ λόγῳ τῆς ὀντότητος, καὶ τῆς εἰς αὐτὸν κλίσεως τῶν κτισμάτων, καὶ ποιημάτων αὐτοῦ. τοιοῦτόν ἐστι, τῷ λόγῳ Κυρίου οἱ οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν, καὶ τῷ Πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ πᾶσα ἡ δύναμις αὐτῶν. ὡσαύτως ὁ στερεῶν βροντὴν, καὶ κτίζων Πνεῦμα, εἴτε κατὰ τὸν λόγον τῆς οἰκονομίας, ὡς αὐτὸ συγκαταβὰν ἐστερέωσε, καὶ συνέσφιγξε τὴν διαλελυμένην, καὶ παράλυτον φύσιν τῆς ἀνθρωπότητος ἀφαιρεθεῖσαν καὶ αἰσθήσεως, καὶ νοήσεως τῆς εἰς αὐτὸν ἐπιγνώσεως, ᾗ συσφίγγονται πάντες οἱ πεποιθότες ἐπ' αὐτόν. τοιοῦτόν ἐστι, τὸ στερέωμα τῶν ἐπὶ σοὶ πεποιθότων στερέωσον Κύριε τὴν ἐκκλησίαν, ἣν ἐκτήσω τῷ τιμίῳ σου αἵματι. καὶ, στερεώσοι ὁ θεὸς τὴν ἁγίαν, καὶ ὀρθόδοξον πίστιν τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν εἰς αἰῶνα αἰῶνος. καθότι καὶ τὸ ῥηθὲν ἐπὶ Σολομῶντος κατὰ τὸ γράμμα δοκεῖ, καὶ πιστεύεται προσαρμοδιώτερον ἀναφέρεσθαι, καὶ κυριώτερον τῷ προφητευθέντι κατὰ τὸ Πνεῦμα ἀνθρώπου καὶ μόνον τὸ καθολικώτατον στήριγμα, καὶ αὐτοστερέωμα τῆς ἐκκλησίας, τὸ ἀμετακίνητον ἔρεισμα, ἐφ' ᾧ τὰ σύμπαντα ἐπακουμβίζει εἴτε σωζόμενα, εἴτε ἱδρυθέντα ὁ ὑπερασπιστὴς τῆς ἀσθενούσης ἡμῶν φύσεως Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς κατὰ τὴν ἐξήγησιν τοῦ αὐτοῦ ψαλμοῦ παρὰ τοῦ σοφωτάτου Νικήτα, ἱερωτάτου μητροπολίτου Ἡρακλείας ἐκ διαφόρων θεοπνεύστων διδασκάλων ἐπισυναχθεῖσαν, ἀμέλει Γρηγορίου, Βασιλείου,

Χρυσοστόμου, Θεοδωρήτου, καὶ ἀθανασίου τοῦ μεγάλου σὺν τοῖς ἐπιλοίποις τοῖς ἐκεῖσε σημειωθεῖσιν ἐξηγηταῖς τῆς δεκαχόρδου λύρας τοῦ Πνεύματος, λέγοντος ὁ χριστὸς γέγονε στήριγμα τῆς οἰκοδομουμένης ἐκκλησίας ἀπ' ἄκρων τῶν ὀρέων τῶν ἀποστόλων, καὶ τῶν προφητῶν, καὶ διὰ τοῦτο μὴ δυναμένης κρυβῆναι. τῷ ὄντι αὐτὸς καὶ μόνον ἐστὶ τὸ μοναρχικώτατον, καὶ καθολικώτατον αὐτέρεισμα, καὶ αὐτοστερέωμα τῆς ἐκκλησίας εἴτε τῆς κτιζομένης, εἴτε τῆς οἰκειουμένης τὸ στηρίζον, καὶ οἰκοδομοῦν τά τε οὐράνια, καὶ τὰ ἐπίγεια, καὶ σῷζον τὰ καταχθόνια, καίπερ μὴ δοξαζόμενα διὰ τὴν μοχθηρὰν ἐπὶ τὸ χεῖρον αὐτῶν, τὴν κλίσιν, καὶ προαίρεσιν, διδούμενον δὲ βραβεῖα, καὶ ἔπαθλα, καὶ στεφάνους τοῖς εἰς αὐτὸν πεποιθόσι, καὶ ὁμολογοῦσι τὴν καλὴν ὁμολογίαν τῆς προσερχομένης, καὶ καταπεμπομένης πίστεως. ὅπερ ὑμνοῦσα ἡ ἐπ' αὐτῷ ἐπακουμβίζουσα σώφρων ἐκκλησία μελῳδεῖ, σὺ εἶ τὸ στερέωμα τῶν προστρεχόντων σοι Κύριε, σὺ γὰρ στηρίζεις, καὶ περισφίγγεις τὸ σύνολον κρίνων ἐν δικαιοσύνῃ τὰ σύμπαντα καί τε ἄγγελον ἀποστάτην, καὶ κατεμβρόντητον ἀπογινόμενον διὰ τὴν ἔπαρσιν, λαμπρυνόμενον δὲ διὰ τὸν φόβον σου, καὶ λειτουργικῶς σοι παριστάμενον, τῷ σῷ θελήματι ὑποκύπτοντα, τὸ κατὰ σοῦ ἐπανιστάμενον ἀποκρούοντα, καί τε ἄνθρωπον βασιλέα, καὶ στρατιώτην, καὶ πλούσιον, καὶ πένητα ὅλους ἐκτετραχηλισμένους, καὶ τῷ φοβερῷ σου κριτηρίῳ παρισταμένους εἴτε ἑκόντας, καὶ ἄκοντας, εἴτε συνδοξασθησομένους διὰ τὴν εἰς σὲ ὑπακοὴν, εἴτε συναποπεμφθησομένους διὰ τὴν κατὰ σοῦ ἀποταγὴν, καὶ νοσφισμὸν τοῦ ἰδίου θελήματος καὶ σφετερισμὸν ἐν ἱεροσυλίᾳ τῆς κοινῆς βουλήσεως, καὶ τῆς καθ' αὐτοὺς ἀπαυθαδιάσεως. καὶ συλλήβδην οὐδένος λανθάνον, καὶ παρακρυπτόμενον. ἐπὶ σοὶ ἀνέλαβον τὰ ὄρη σου τὰ ὑψηλὰ εἰρήνην τῷ λαῷ, τουτέστιν οἱ ἅγιοί σου ἄγγελοι ἀντικαταλλαγὴν ἐποιήσαντο τοῖς ἀνθρώποις τῷ λυθῆναι τὸ μεσότειχον τοῦ φραγμοῦ, καὶ τὰ ἐπουράνια προσεπεχωριάσαντο τοῖς ἐν γῇ. σὺ ἔσωσας τὴν ταπεινωθεῖσαν φύσιν ἀνθρώπινον ταπεινώσας τὸν συκοφάντην διάβολον. σὺ καὶ πρὸ αἰώνων σεληνιακῶν, ἀτελεύτητος ἡ συμπαραμονή σου τῷ Ἡλίῳ, τοῦ ἀκενώτου σου φωτὸς ἀεὶ διαμένοντος τοῦ καὶ τὴν σελήνην τὴν μετὰ σὲ παμφαῆ χαριτώσαντος. σὺ ἑαυτὸν ἐκένωσας ἐν δούλου μορφῇ ὡς ὑετὸς ἐπὶ πόκον ἀψοφητὶ, καὶ ἀταράχως διαιωνίζων ταῖς θεϊκαῖς ἰδιότησι σεσαρκῶσαι πανάγνως, καὶ ἀνάνδρως τοῖς ἀνθρωπίνοις γνωρίσμασι διελθὼν τῇ προσλήψει ἀφύρτως τοῦ ἐκ σοῦ γεγονότος στερεώματος καθ' ὑπερβατὸν τῆς ὑπερπερισσευομένης σου χάριτος. σὺ ἀνατείλας δικαιοσύνην, καὶ πλῆθος εἰρήνης μίαν βασιλείαν, καὶ ἱεραρχίαν τῆς θεογνωσίας σου ἀπεκάλυψας. σοὶ προσέπεσε πᾶσα ψυχὴ μελανθεῖσα τῇ ἁμαρτίᾳ, καὶ λευκανθεῖσα τῇ σωτηρίᾳ, καὶ τῇ ἐκπλύσει τῆς ἁμαρτίας διὰ τῆς μεταμελείας. καί τε ἐπάρατος ἐχθρὸς εἴη παμπόνηρος ὄφις χοῦν λείχων πᾶσα ἀντικειμένη δύναμις ἐραστὴς τοῦ σαρκικοῦ φρονήματος, σοὶ ὑποταγήσεται ἄκουσα, καὶ μὴ βουλομένη, καίπερ τῷ καλῶς αὐτεξουσίῳ δοθέντι κακῶς χρωμένη. σοὶ πάντες οἱ βασιλεῖς τελεσφοροῦσι, καὶ ὅσα τὰ ἔθνη προσκυνοῦσι, καὶ πάντα τὰ ποιήματα σοὶ αἰχμαλωτίζονται εἴτε τῷ λόγῳ τῆς δημιουργίας, εἴτε τῇ συγκαταβάσει τῆς υἱοθεσίας, καθ' ἣν ἠλέησας ἄκρᾳ ἀγαθότητι τὸν ἀβοήθητον πένητα ῥυσάμενος αὐτὸν τῇ δυνάμει σου τοῦ ἄρχοντος κοσμοκράτορος, ὅς τήν τε πλεονεξίαν ἀποκρουσάμενος, καὶ παρανομίαν ἀποσκυβαλισάμενος, διὸ καὶ σέβεται λατρευόμενον, καὶ προσκυνεῖται δοξαζόμενον τὸ σὸν πανέντιμον ὄνομα, ὡς γεγονὸς λύτρον τῶν ἀδικηθεισῶν ψυχῶν, καὶ ἔρεισμα πάσης ἐνοικήσεως ἀβοηθήτου χηρῶν τῆς τῶν ἀνθρώπων ὀρέξεως, ἐν σοὶ ὑπεραίρεται ὁ καρπός σου, καὶ πνευματικὸς οἶκός σου, καὶ εἴτις λόγος εὐαγγελικὸς.

λικὸς, καὶ πᾶσα τεχνιτουργίας ἐπιδιδομένη τῷ κάλλει, καὶ τῇ λαμπρότητι τῶν ἀρετῶν μεμετρημένων ἐνταῦθα, καὶ τῇδε τῇ παροικίᾳ οὐ τύφῳ, καὶ δόξῃ, ἀλλὰ ταπεινοφροσύνῃ, καὶ ἀδοξίᾳ, ἃς ὑπέχει τὴν ἀνεκλάλητον δόξαν οὐ τοῖς οὐκ ἀγαπητικοῖς, καὶ εἰς σὲ πιστεύουσι, καὶ ὁμολογοῦσιν. ἐν σοὶ εὐλογοῦνται, καὶ ἁγιάζονται πάντα τὰ ἔθνη τὸ πρωτότοκον τῆς κληρονομίας, ὡς ἀπαρχὴ, καὶ εὐλογία παντὸς ἁγιασμοῦ εἰς τοὺς αἰῶνας ἀσάλευτος διαμένουσα. εὐλογητὸς λοιπὸν Κύριος ὁ Θεὸς τοῦ Ἰσραὴλ [illegible] ἐπιγνωσθέντος ἐκ Θεοῦ, καὶ ἐγνωκότος Θεὸν διὰ τῆς εἰς Θεὸν ἀναβάσεως, καὶ ἀποκαλύψεως ὁ ποιῶν θαυμάσια μόνος ἀνεξαρτήτως, καὶ εὐλογημένον τῆς δόξης αὐτοῦ τὸ ὄνομα τὸ πληρῶσαν πᾶσαν τὴν γῆν ἐξηρτημένως, καὶ θαυματουργοῦν ἐμμέσως, καὶ συνδοξάζον, κεχαριτωμένως γένοιτο, γένοιτο, καὶ γὰρ μὴ μόνον αὐτοὺς στηρίζεις προηγουμένως, καὶ δοξάζῃ καθ' αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ συναγωνίζῃ, καὶ συνεπιστηρίζεις ἑπομένως, καὶ συνδοξάζεις τοὺς συνταξαμένους σοι, καὶ συμφύτους γεγονότας διὰ τῶν κατορθωμάτων τῷ ὁμοιώματι τοῦ θανάτου σου, δι' οὗ τὸν παλαιούμενον κόσμον τῇ καινότητι, καὶ ἔμπνουν γεγονότα τῇ σαθρότητι συνέδησας τῇ [illegible], συνήγειρας τῇ σταθερότητι. μαρτυροῦσιν αἱ σκιαὶ τῶν ἀποστόλων, καὶ τὰ ἱμάτια αὐτῶν συνεπιστηριζόντων τοὺς ἀσθενοῦντας καὶ ψυχῇ, καὶ σώματι τῇ παρουσίᾳ τοῦ πνεύματος τῆς δόξης σου, καὶ ἡ προσάλληλος ἐπ' ἀρετῇ οἰκοδόμησις, καὶ ἐπιστήριξις, καὶ καταρτισμὸς τῆς τελειότητος.

Λέγεται κατὰ τέταρτον τρόπον στήριγμα ἡ πανάγνος Θεοτόκος ὡς στηριχθεῖσα εὐδοκίᾳ τοῦ πατρὸς, καὶ συνεργείᾳ τοῦ πνεύματος ὑπέμεινε τὸ πῦρ τῆς θεότητος τὸν Υἱὸν, καὶ λόγον τοῦ Θεοῦ προσλελημφότα σάρκα ἄνευ σπορᾶς αἴδρις ἐκ τῶν παρθενικῶν αἱμάτων αὐτῆς, καθότι καὶ αὐτὴ πρεσβευτικῶς καὶ ἔστι, καὶ ἀληθεύεται στήριγμα, καὶ τεῖχος ἀκράδαντον τῆς ἐκκλησίας κατὰ χάριν. τοιοῦτόν ἐστι τὸ ἐν τῇ παρακλήσει ἱκετευόμενον αὐτῇ ὑπὸ τοῦ θεοσεβοῦς λαοῦ, καὶ Θεῷ προσπίπτοντος ἐν τοῖς κινδύνοις, καὶ πειρασμοῖς ἐπερχομένοις τῶν χριστιανῶν θεία ἀντοχή. Τεῖχος εἶ τῶν παρθένων Θεοτόκε παρθένε, καὶ πάντων τῶν εἰς σὲ προστρεχόντων. καὶ πάλιν, λιμὴν, καὶ προστασία τῶν σοι προσφευγόντων γενοῦ παρθένε, καὶ τεῖχος ἀκράδαντον, καταφυγή τε, καὶ σκέπη, καὶ ἀγαλλίαμα. πάλιν, σὲ ἐλπίδα, καὶ στήριγμα, καὶ τῆς σωτηρίας τεῖχος ἀκράδαντον.

Λέγεται κατὰ πέμπτον τρόπον ἔρεισμα ἡ ἁγία αὐτοῦ ἐκκλησία κατὰ χάριν, καὶ καθότι ἐπερείδεται, καὶ στηρίζεται τῷ αὐτοστερεώματι, καὶ ἐπακουμβίζει ὡς ἐπὶ αὐτοθεμέθλῳ, καὶ αὐτολίθῳ Χριστῷ ὁ οἶκος αὐτοῦ τετελειωμένος, καὶ ὀρθουργούμενος τῇ χάριτι τοῦ παναγίου Πνεύματος κεκολλημένος, καὶ συναρμολογούμενος ὡς ἔχει τὸ ἀνάλογον, καὶ συντεταγμένον τῆς οἰκοδομῆς αὐτοῦ, ὥστε καὶ τοὺς χάλικας συντάττεσθαι, καὶ συνδεσμεύεσθαι, καὶ συστερεοῦσθαι, καὶ ἀντερείδειν, καὶ ἀντιστηρίζειν ἐπιδιδομένην, καὶ αὐξανομένην μέχρι τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος διὰ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως τὸν ἀρχηγὸν αὐτῆς, καὶ τελειωτὴν Ἰησοῦν, κατὰ τὸ λεγόμενον ἐν ταῖς πράξεσι κεφ ιϛ΄. αἱ μὲν οὖν ἐκκλησίαι ἐστερεοῦντο τῇ πίστει, καὶ ἐπερίσσευον τῷ ἀριθμῷ καθ' ἡμέραν. ὡσαύτως τὸ τοῦ μακαρίου Παύλου ῥητὸν κεφ, β΄. ἐν τῇ πρὸς κολασσαεῖς, χαίρων, καὶ βλέπων ἡμῶν τὴν τάξιν, καὶ τὸ στερέωμα τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως ὑμῶν. οἷς ῥήμασιν ἐνωτίζεται ἐνηχουμένοις εἰς τὰς καρδίας τῶν πιστῶν κατὰ τὸν περίβολον τὸν οἰκουμενικὸν τῆς ἐκκλησίας Ἰωάννην τὸν χρυσόστομον, ἡ συμπεφραγμένη, καὶ συγκεκολλημένη τῷ Πνεύματι ἁγία ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ τὸ ἀκράδαντον ἔρεισμα, καὶ ἀδιάσπαστος εὐταξία, καὶ συνηρμολογημένη συνοικοδόμησις τῷ πρώτῳ, καὶ ἀμεταπτώτῳ ἀπείρονι

χριστῷ,

χριστῷ, κεφαλαίῳ τῶν ἀγαθῶν, ὅπερ συμπέφρακται, καὶ συνεστήρικται, καὶ συμφράττει, καὶ συνστηρίζει κατὰ θέσιν, καὶ τάξιν ὅλον τὸ οἰκοδόμημα αὐτοῦ δίκην στρατιωτῶν ἑστώτων εὐτάκτως, καὶ βεβαίως ἀντερειδόντων, καὶ συνεπερειδομένων ἀλλήλοις ἐπὶ τῷ στηρίζοντι αὐτοὺς ἀσαλεύτως ἀρχηγῷ, καὶ βασιλεῖ αὐτοκράτορι, καὶ μονάρχῃ πάσης τῆς στρατηγίας, καὶ στρατείας, καὶ κράτους, καὶ βασιλείας ὑπὸ μηδεμιᾶς ἀπάτης, ἢ πειρατηρίου οἱασδήποτε. ἐπιβουλῆς ἐξουσίας συγχεομένων, ἢ τείχους τινὸς πεπυκνωμένου, καὶ τετειχισμένου, καὶ συγκεκολλημένου τῇ κατὰ μέρος τῶν λίθων συναρμολογίᾳ κατὰ τάξιν τεθειμένῃ ὑπὸ μηδεμιᾶς ῥαγδαίας βροχῆς, ἢ χαλάζης, ἢ καταιγίδος, ἢ τύφωνος, ἢ κεραυνοῦ, καὶ σφοδρῶν δίνων ἀδυνατούντων τοσοῦτον μετακινῆσαι τὸ προσαλλήλως πυκνούμενον, καὶ συνεχόμενον ἀχωρίστως ἔρεισμα, καὶ ἑδρασμα αὐτῶν, εἰσὶ γὰρ αἱ πισταὶ ψυχαὶ, καὶ τοῦ ἀγαθοῦ ἐργάτιδες αἱ εἰς τὸν Χριστὸν πιστεύουσαι οὕτω στερρῶς πεπηγυῖαι, ὥστε μηδὲν πειρατήριον οἷόν τε εἶναι τῆς πονηρίας, ἢ ἀπάτημα τῆς πλάνης διαλῦσαι τὸν ἐν ἐκείνῳ σύνδεσμον τῆς ἀγάπης, ὃν ἔχοντες χάριτι καὶ οἱ αὐτῷ ὀπαδοὶ, καὶ συνεργάται διὰ τῆς μιᾶς, καὶ μόνης χάριτος, καὶ ἀληθείας ἀνεξερευνήτου τῆς ἐνίοτε. καὶ καθ' αὐτὴν ἐνεργούσης ἀπὸ τῆς θελήσεως τοῦ ἐργάτου ἐπιστηρίζουσι, καὶ ἐπιτειχίζουσι πάντας τοὺς προσιόντας ἐπὶ τὸ πρῶτον ἀκρόπολον ὄρος τὸν σωτῆρα Χριστὸν, πιστεύοντάς τε ἀκλονήτως εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, καθὼς ἀναγινώσκεται ἐν ταῖς ἀποστολικαῖς πράξεσι κεφ, γ΄. καὶ ἐπιστολῇ β΄. τῇ πρὸς Τιμόθεον ἐπεξηγουμένη τῷ χρυσορρήμονι, ἐκεῖ μὲν Πέτρος, καὶ Ἰωάννης ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου Χριστοῦ τοῦ ναζωραίου ἐστερέωσαν τῇ ἀφῇ παραχρῆμα τὰς βάσεις, καὶ τὰ σφυρὰ τοῦ βασταζομένου χωλοῦ ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ, ὅστις ἐν τῷ ἅμα ἐξαλλόμενος, καὶ περιπατήσας ἐθαυμάζετο τῇ συνδρομῇ τοῦ παντὸς τοῦ λαοῦ ἀτενίζοντος τοῖς ἀποστόλοις ὡς ἰδίᾳ δυνάμει, ἢ εὐσεβείᾳ πεποιηκόσι τὸ θαυματούργημα τοῦ περιπατεῖν, τὴν ἐπ' ἀπορίᾳ ἐνατένισιν τοῦ λαοῦ διαλύει ὁ μακάριος Πέτρος οὐκ ἐφ' ἑαυτοῦ τοῦτο τὸ θαυματούργημα τελεσιουργηθῆναι, ἀλλ' ἐπὶ τῇ πίστει τοῦ δοξασθέντος παιδὸς Ἰησοῦ παρὰ τοῦ Πατρὸς αὐτοῦ φύσει, καὶ Θεοῦ τῶν Πατέρων χάριτι Ἀβραὰμ, καὶ Ἰσαὰκ, καὶ Ἰακὼβ λέγων, καὶ ἐπὶ τῇ πίστει τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ τοῦτον, ὃν θεωρεῖτε, καὶ οἴδατε τὸ ὄνομα αὐτοῦ. καὶ ἡ πίστις ἡ δι' αὐτοῦ ἔδωκεν αὐτῷ τὴν ὁλοκληρίαν ταύτην ἀπέναντι ὑμῶν, στερροῦσι γὰρ καὶ οἱ πιστεύοντες, καὶ μαρτυροῦντες τὸν λόγον τῆς ἀληθείας Χριστοῦ τὸ ὄνομα αὐτοῦ κατὰ τὸ ἔσεσθέ μοι μάρτυρες ἔν τε Ἰουδαίᾳ, καὶ Σαμαρείᾳ, καὶ ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς. δίκην μαρτύρων τινῶν ἀξιοπίστων ἐνδεικνυόντων τὴν εὐεργεσίαν, καὶ εὐποιΐαν τοῦ μαρτυρουμένου Θεοῦ, καὶ Χριστοῦ. τούτων μὲν ὡς παρ' ἐκείνου ἐχόντων τὴν δύναμιν τῆς μαρτυρίας ἐξηρτημένην, καὶ εὐεργετουμένην διὰ τῆς δικαιούσης χάριτος ἀπ' ἐκείνου, καὶ ὑπακοῆς πίστεως τῆς εἰς αὐτόν. ἐκείνου δὲ ὡς ἀφ' ἑαυτοῦ ἐνεργοῦντος ἀναπολύτως, καὶ συνεργοῦντος ἑπομένως, καὶ ἐγχέοντος δι' αὐτῶν ὡσανεὶ ὀργάνων εἴτε συνευδοκούντων ἁγίων εἴτε μὴ συγκατατιθεμένων πονηρῶν διανοημάτων, ἐκφερόντων, δὲ τὰ ἀπαραλόγιστα αὐτοῦ λογοποιὰ ῥήματα ἐγχέοντος τὴν χάριτα αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς προσιόντας, καὶ πεποιθότας εἰς αὐτὸν, καθάπερ ἀστέρες φωταυγεῖς τὸν κόσμον περιλάμποντες τῇ ἐπ' αὐτοῖς φωτοχυσίᾳ τοῦ ἡλιακοῦ φωτὸς ἐν νυκτὶ, οὐ τῇ παρουσίᾳ ὡς ἐξ αὐτοῦ, καὶ ἐξ ἰδίου ἔχοντος τὸ φῶς, τὸ ἐν τῇ σκοτίᾳ φέγγον διαυγάζει ἡ φαεινοτάτη ἡμέρα διατρέχουσα γιγαντιαίως, καὶ ἰσχυρῶς ἐποχούμενος ἀπ' ἄκρου τοῦ οὐρανοῦ ἕως ἄκρου τοῦ οὐρανοῦ ὡς περιεκτικὸς οὔσης τῆς ὑπερκειμένης, καὶ ὑποκειμένης, καὶ μεσαζούσης ἀνακυκλίσεως.

σέως. ἢ βόρβορός τις προσκρουόμενος τῷ φωτὶ τῷ ἡλιακῷ, ἢ κατὰ συγχυσίαν ἐῤῥιφθεὶς μαργαρίτης οὐκ ἀποστερεῖται τῆς φωτοφανείας, ἕως ὅτου εὑρεθῇ, καὶ ἐναποτεθῇ τῷ θησαυροφυλακείῳ παρὰ ἐλεήμονος ἱερέως προστιθέμενος τῇ ἡλιακῇ λαμπηδόνι, διὸ φησὶν ὁ κοινὸς λόγος, λάμπει τὸ θεῖον κἂν τοῖς φαύλοις, καὶ ἐνεργεῖ ἐγχέων τὴν λαμπηδόνα αὐτοῦ, καὶ διὰ χρυσῆς σφραγῖδος ἐγνωσμένης, καὶ λαμπρυνθείσης τοῖς κατορθώμασι, καὶ διὰ μολυβδίνης ἀγνώστου τῇ αἰσχρουργίᾳ ἐπὶ τὰ προστιθέμενα ὑποκείμενα ἐπιτήδεια πρὸς τὸ γίνεσθαι πυραυγῆ πυραυγούμενα, καὶ φωτίζοντα φωτιζόμενα. ἐνταῦθα ἔστηκε τὸ τεῖχος τῆς ἐκκλησίας, καὶ ὁ στεῤῥὸς ἥλιος τῆς οἰκουμένης Παῦλος λέγων. ὁ μέντοι στερεὸς θεμέλιος τοῦ Θεοῦ ἕστηκεν ἔχων τὴν σφραγῖδα ταύτην. ἔγνω Κύριος τοὺς ὄντας αὐτοῦ, καὶ ἀποστήτω ἀπὸ ἀδικίας πᾶς ὁ ὀνομάζων τὸ ὄνομα κυρίου. ἑστήκασι γὰρ αἱ στερεαὶ ψυχαὶ πεπηγυῖαι, καὶ ἀκίνητοι ἔχουσαι τὴν σφραγῖδα ταύτην τῆς ὁμολογίας τοῦ ὀνομάζειν τὸ ὄνομα κυρίου ἐμπράκτως ἐμπεπηγμένην, καὶ κατεσφραγισμένην τῇ χάριτι τοῦ αὐτοσφραγίσματος Χριστοῦ, ὡσανεὶ ἐπὶ λίθον τινά, ἢ δέλτον καρδίας ἐπιγραφθέντα, καὶ ὁμολογούμενα τὰ σημαίνοντα γράμματα τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου αὐτοῦ. οὕτω πᾶσα ψυχή, καὶ λίθος νοητὸς ἐγκεκολλημένος ὢν τοῖς πνευματικοῖς χαρακτηρίσμασι πιστεύοντι, καὶ ὀνομάζων τὸ τοῦ Κυρίου ὄνομα λέγονται στερεοὶ θεμέλιοι τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας, ἢ πρὸς ἰδίαν εὐεργεσίαν, ἢ πρὸς ἄλλων ἐπωφελείας εὐεργετουμένων ἐνίοτε ἀπειροκαταλήπτῳ προνοίᾳ, καὶ προηγουμένῃ θελήσει τοῦ Θεοῦ, καὶ δι' ἀναξίων, καὶ πονηρῶν ὀργάνων μὴ κατεγνωσμένων κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον εἰς τὸ θεῖον βάπτισμα, οὐ γὰρ τόπων ἡ ἐπισφραγίζουσα χάρις, ἢ μοχθηρῶν προαιρέσεων περιπορευομένων διανοημάτων, τῶν ἐπὶ τῇ μεταδόσει προεστηκότων τοῖς προσιοῦσιν ἐν πίστει ἐπὶ τὸν θεῖον φωτισμόν, ἀλλὰ πᾶσα τοῦ πνεύματος ἡ φωτοχυσία, ἧς προσηγορίας, καὶ χάριτος οἱ κατεγνωσμένοι βλάσφημοι, καὶ εἰς Θεὸν καθυβρίζοντες, ὡς διαιροῦντες τὸ καθόλου, καὶ τοποθετοῦντες τὸ κοινὸν εὐεργέτημα τῆς σφραγῖδος ἀποτυγχάνουσιν, οἷοι εἰσὶν ὑμέναιος, καὶ φιλητός, καὶ πάντες ὅσοι αἱρετικοί, καὶ τυφῶνες ἑκατοντακέφαλοι ναυαγήσαντες περὶ τὴν πίστιν, καὶ μὴ γνωρίζοντες ὡς μέλη μίαν κεφαλὴν τὸν ἀρχηγὸν τῆς ζωῆς Χριστόν, καὶ τῆς αὐτοῦ στερεᾶς ἑδράσεως τῆς ἐκκλησίας εἴτε τῆς ἐπιγείου, εἴτε τῆς ἐπουρανίου, ἀλλὰ τερατοποιοῦντες ἑαυτούς, καὶ καυχώμενοι παρὰ τὸ ἀνθρώπινον εἶναι ἀμετασαλεύτους, καὶ μὴ παρακλινομένους τῆς ἀψευδοῦς ἀληθείας τὴν κοσμιωτάτην αὐτῆς εὐταξίαν διχοτομοῦσιν ἐν τῷ παραλέγειν ταύτην τὴν μὲν εἶναι νοητήν, καὶ ταύτης κεφαλὴν τὸν Χριστόν, τὴν δὲ αἰσθητήν, καὶ ταύτης παρακέφαλον κεφαλὴν τὸν πάππαν ἀστοχοῦντες περὶ τὴν ἀλήθειαν τὴν μὴ ἀπορφανίσασαν ἡμᾶς (καίπερ ἀνεληλυθυῖαν εἰς οὐρανούς, καὶ καθίσασαν τῇ ἀπαφθαρτισθείσῃ αὐτῆς ἁγίᾳ ἀνθρωπότητι ἐν δεξιᾷ τοῦ Θεοῦ καὶ πατρός) διὰ τῆς παραδοθείσης παρακαταθήκης ἁγίας αὐτῆς ἀναμνήσεως, ἣ συμπάρεστι μέχρι τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος ἐνεργουμένη, καὶ μεταποιουμένη σὺν τοῖς ἀπαραλογίστοις ἁγίοις, καὶ λογοποιοῖς αὐτῆς ῥήμασι τῇ ἐπικλήσει, καὶ καθόδῳ τοῦ παναγίου πνεύματος.

Λέγεται ἕκτον στερέωμα τὸ μεταξὺ τῶν ἁμαρτωλῶν, καὶ τῶν δικαίων χάσμα, καθότι διαφέρει, καὶ ἀφίσταται ἡ προσάλληλος διάβασις, καὶ τοῖς μὲν δικαίοις ἀφόβως, καὶ ἐν εὐφροσύνῃ ἐστερέωται ἡ ἀκαταδάμαστος περιπόλευσις, καὶ ἀνεπιβούλευτος κατοικία τῆς οὐρανίου μονῆς. τοῖς δὲ ἁμαρτωλοῖς ἀφώρισται ᾅδης ὁ πικρότατος, ἡ ἄφυκτος τιμωρία τῆς αἰωνίου κολάσεως, οἱ σιδηροῖ, μοχλοὶ πεδοῦντες εἴτινα αἱρετικόν, καὶ ἀποστάτην τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλη-

σίας. τοιοῦτόν ἐστι τὸ ἐν τῷ κατὰ Λουκᾶν χάσμα μέγα ἐστήρικται μεταξὺ ἡμῶν, καὶ ὑμῶν, ὥστε μὴ οἷόν τε γίγνεσθαι μετὰ τὴν δευτέραν παρουσίαν, καὶ ἀδέκαστον φοβερὸν κριτήριον τοῦ ἀπροσωπολήπτου κριτοῦ προσάλληλον διάβασιν, ἀλλ' ἕκαστον ἀπολελαφέναι τὸ κατ' ἀξίαν τῆς ἀνταποδόσεως, εἴπερ τὸν μὲν πλούσιον ὡς ἀπολαύσαντα, τῇ δὲ τῇ προσκαίρῳ ζωῇ τὰ ἀγαθὰ αὐτοῦ ὀδυνᾶσθαι ἀπαρακλήτως ἐν τῷ στερεώματι τῆς κολάσεως, ἀμέλει τῷ ἀφύκτῳ δεσμῷ τῆς τιμωρίας τῆς μετὰ τὸν ἔσχατον θάνατον τιμωρίας τοῖς ἐν ᾅδῃ, τὸν δὲ Λάζαρον ὡς στενοχωρηθέντα τοῖς ἐνταῦθα κακοῖς, καὶ ἀποβεβιωκότα εὐφραίνεσθαι ἀπ' ἐναντίας τῷ πλουσίῳ, καὶ παρακαλεῖσθαι ἐν τοῖς φιλοξένοις κόλποις τοῦ πατριάρχου Ἀβραὰμ προκαθεζομένου τῷ ἐρείσματι τῆς φιλόφρονος ἐκκλησίας τῶν ἁγίων, περὶ οὗ ῥητοῦ πλατύτερον ὁ ἱερώτατος Θεοφύλακτος ὁ Βουλγαρίας.

Τέως λέγονται ἐρείσματα ἀπιστίας, καὶ χαρακώματα ἀσεβείας τὰ πείσματα τῶν αἱρετικῶν ὡς διὰ τῆς αὐτῶν περιφρόνου οἰήσεως, καὶ καθ' αὐτοὺς παραλόγου γνώμης ἀπαιδεύτου ἰσχυρογνώμονος καθηρέθησαν πρὸς τῶν ἐρεισμάτων τῆς πίστεως ὡς καταλύται τῆς εὐσεβείας, καὶ εἰς Θεὸν γλωσσαλγήσαντες, ὡσαύτως καὶ οἱ τυραννήσαντες τῶν θείων μαρτύρων. τοιοῦτόν ἐστι τὸ ἐν τῇ ἑορτῇ τῶν ἁγίων πάντων. διὸ ἀγαλλιώμενοι Σταυρὸν οἱ μάρτυρες τὸν τοῦ Χριστοῦ ἀράμενοι, καὶ τὸ σεπτὸν πάθος ἀκλινῶς αὐτοῦ μιμούμενοι τυραννικὴν οὐκ ἔπτηξαν ἀπειλὴν οἱ γενναῖοι, οὐ πῦρ, οὐ ξίφος, οὐ μάστιγας, οὐδὲ λιμόν, οὐδὲ θάνατον. τοιοῦτόν ἐστι πάλιν ἐν τῇ μνήμῃ τῶν θείων Πατέρων μετὰ τὴν ιϛʹ. τελουμένην τοῦ Ἰουλίου γʹ. ᾠδῇ, Γεώργιον, καὶ πυῤῥὸν τοὺς δεινοὺς προστάτας τῆς αἱρέσεως, Παῦλον, καὶ Πέτρον, καὶ τὸν Θεόδωρον γενναίως, ἅμα σοφοὶ καθείλετε τὴν σεπτὴν στηρίξαντες ἐκκλησίαν ἔνδοξοι ἀποστόλων Πατέρων τοῖς δόγμασι. πάλιν τριακοστῇ Αὐγούστου μνήμῃ τῶν ἁγίων πατριαρχῶν Ἀλεξάνδρου, καὶ Παύλου αʹ. ᾠδῇ, ἔλυσας ἱεράρχα τῶν αἱρετικῶν τὰ ὀχυρώματα εὐσεβεῖ παῤῥησίᾳ καταγγείλας τριάδα Ἀλέξανδρε.

Τούτων οὖν οὕτως προϋποτεθειμένων εὔδηλόν ἐστι, πῶς λέγεται ἔρεισμα τῆς πίστεως ὁ μακάριος Πέτρος, εἴπερ ὡς ἀπόστολος θέσει, καὶ τῇ χάριτι, καὶ ἐξῃρημένον μέλος τῆς ἐκκλησίας, καὶ τοῖς καθ' αὐτὸν κατορθώμασι συναριθμούμενον, καὶ συναρμολογούμενον κατὰ τὸν λόγον τῆς τε προαριθμουμένης, καὶ ἀπαριθμουμένης τάξεως. καὶ μὴ μόνον αὐτός, ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ ἀπόστολοι, καὶ ἅγιοι, καὶ μάρτυρες λέγονται ἐρείσματα πίστεως, καὶ τῆς ἐκκλησίας κατὰ τὸ μέτρον τοῦ χαρίσματος, καὶ τῆς πίστεως αὐτῶν. ὅπερ βεβαιοῦται καὶ λόγῳ, καὶ μαρτυρίᾳ. Λόγῳ διότι αὐτοστερέωμα οὐκ ἔστι, διότι οὐκ αὐτὸς ἑαυτὸν στηρίζει, Χριστὸς γάρ, οὔτε Θεὸς οὐκ ἔστι δημιουργὸς τῆς φύσεως, καὶ πρόξενος τῆς σωτηρίας ὑμῶν, ὑπὲρ οὗ Χριστὸς ἀπέθανεν ὁ αὐτὸς ἑαυτὸν στερεῶν, καὶ κτίζων τὴν σάρκα αὐτοῦ, καὶ τοὺς ἄλλους οἰκειούμενος, καὶ τὰ σύμπαντα δημιουργούμενος, καὶ δικαιῶν τοὺς πιστεύοντας εἰς αὐτὸν τῇ αὐτοῦ χάριτι. ἕπεται λοιπὸν εἶναι καὶ λέγεσθαι ἔρεισμα πίστεως ὡς στερεούμενον ὑπὸ τῆς δικαιούσης αὐτὸν πίστεως τοῦ Χριστοῦ, καὶ χαριτούσης αὐτὸν τῇ ἀξίᾳ τῆς ἀποστολῆς, καὶ σπουδάζων τὴν εἰς αὐτὸν τελειότητα διὰ τῶν οἰκείων κατορθωμάτων, καθὰ καὶ αὐτὸς ἑαυτὸν ἐπιστηρίζει ὡς ἐργαζόμενος τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ, καὶ ἄλλους προσιόντας ἐπιστηρίζει μὴ τῷ πιστεύειν εἰς αὐτόν, ἀλλ' εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, ἣν σπουδήν, καὶ εὐεργεσίαν μὴ μόνον αὐτὸς ἐξειργάσατο, ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ ἀπόστολοι, καὶ ἡ ἐκκλησία, καὶ πᾶς εὐσεβής, καὶ φιλόθεος, ὡς εἴρηται, κατὰ τὸ μέτρον τοῦ δοθέντος αὐτοῖς χαρίσματος. καὶ γὰρ κἀκεῖνοι προσήγαγον ἑτέρους τῇ πίστει ἐπιστηρίζοντες

αὐτοὺς εἰς Χριστὸν, καὶ κατορθωκότες διετέλεσαν ἁγιωσύνην ἐν φόβῳ Κυρίου, ὡς πλήρης φαίνεται ἡ πρᾶξις τῶν ἁγίων, καὶ τῆς ἐκκλησίας, οὐ γὰρ ὁ μακάριος Πέτρος προείλετο εἰς σωτηρίαν, ἀλλὰ τὸ αὐτήρισμα ὁ Χριστὸς, ὅστις ἀψευδὴς οὐκ ἀφίησιν ἡμᾶς ἀπολέσθαι κατὰ τὸν Χρυσορρήμονα, αὐτὸς ἐστὶ τὸ πέτρας στερροτέρους δεικνύων τοὺς πιστεύοντας αὐτὸν, παρ᾽ οὗ πᾶσα ἀγαθότης, καὶ καλλιέργεια αὐτός ἐστι καὶ τὸ αὐταληθὲς, καὶ αὐτόπιστον μέσον ἀμέσως προσληφθὲν τῇ θεότητι, καὶ μὴ ὁ μακάριος Πέτρος, διέφησιν ὁ μακάριος Παῦλος κεφ. β΄. ἐν τῇ πρὸς Θεσσαλονικεῖς β΄. αὐτὸς δὲ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, καὶ ὁ Θεὸς, καὶ πατὴρ ἡμῶν ὁ ἀγαπήσας ἡμᾶς, καὶ δοὺς παράκλησιν αἰώνιον, καὶ ἐλπίδα ἀγαθὴν ἐν χάριτι παρακαλέσαι ὑμῶν τὰς καρδίας, καὶ στηρίξαι ἐν παντὶ ἔργῳ, καὶ λόγῳ ἀγαθῷ. καὶ πάλιν, πιστὸς δέ ἐστιν ὁ Κύριος, ὃς στηρίξει ὑμᾶς, καὶ φυλάξει ἀπὸ τοῦ πονηροῦ. ἐκ τῆς πλευρᾶς τοῦ Χριστοῦ ᾠκοδομήθημεν, οὐχὶ ἐκ τῆς πλευρᾶς τοῦ Πέτρου, ἢ τοῦ πάππα ἀνοικοδομούμεθα. ὁ Χριστὸς ἀνάγεται κατ᾽ ἀντίθεσιν τῆς ἀπειθοῦς τοῦ Υἱοῦ τοῦ Ἀδὰμ, καὶ παρατίθεται αὐτῷ κατὰ παραγωγὴν τῆς ἀρχῆς, καὶ τῶν ἐξ αὐτῆς, καὶ μὴ ὁ Πέτρος. ὁ πρῶτος ἄνθρωπος φησὶν ἐκ γῆς χοϊκὸς, ὁ δεύτερος ἄνθρωπος ὁ Κύριος ἐξ οὐρανοῦ. καὶ οἷος ὁ χοϊκὸς, τοιοῦτοι καὶ οἱ χοϊκοὶ, καὶ οἷος ὁ ἐπουράνιος, τοιοῦτοι καὶ οἱ ἐπουράνιοι. καὶ πάλιν ἐν τῷ Ἀδὰμ πάντες ἀποθνήσκομεν, ἐν δὲ τῷ Χριστῷ πάντες ζωοποιούμεθα. καὶ ὥσπερ διὰ τῆς παρακοῆς εἰσεσῆλθεν ἡμῖν ὁ θάνατος, οὕτω διὰ τῆς ὑπακοῆς εἰσηνέχθη ἡμῖν ἡ ζωὴ, καὶ καθάπερ ὑπνώσας ὁ Ἀδὰμ ἐκ τῆς πλευρᾶς αὐτοῦ ᾠκοδομήθη ἡ γυνὴ αὐτοῦ Εὔα, οὕτως ὑπνώσας διὰ τοῦ θανάτου ὁ νέος Ἀδὰμ Χριστὸς διὰ τοῦ ῥεύσαντος αἵματος ἀνήγειρε, καὶ ἀνεκαίνισε τὴν πνευματικὴν αὐτοῦ ἐκκλησίαν. κυριακὴ τῶν ἁγίων πάντων. Νυγείσης σου τῆς πλευρᾶς ῥανίδες αἵματος στάξασαι σὺν ὕδατι θεουργῷ τὸν κόσμον ἀνέπλασαν, καὶ θείαν ὁμήγυριν τῶν ἁγίων πάντων Εὐεργέτα προσεκάλεσαν. εἷς ὁ Ἀδὰμ, εἷς ὁ Χριστὸς, μία ἡ Εὔα, μία ἡ ἐκκλησία. ἐκ τῶν προπατόρων ηὐξήνθη, καὶ ἐπληθύνθη ὁ κόσμος τῶν ἀνθρώπων κατὰ διαδοχὴν, ἐκ τοῦ Χριστοῦ, καὶ τῆς ἐκκλησίας τῶν ἀποστόλων διέσπαρται ὁ λόγος τῆς θεοσεβείας πανταχοῦ. ἐκεῖνοι μὲν ἤκουσαν αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε, καὶ πληρώσατε πᾶσαν τὴν γῆν, οὗτοι δὲ ἄκουσι πορευθέντες εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἀμήν. ὑπήκοος Ἄβελ, καὶ Σὴθ, τῷ πατρὶ, καὶ τῇ μητρὶ, ἀνήκοος δὲ Κάϊν, παρήκοος Ἰούδας τῷ Χριστῷ καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ τῶν ἀποστόλων, συνήγοροι Πέτρος, καὶ Ἰωάννης τῇ ἀδελφότητι, καὶ τῷ διδασκάλῳ πεφιλημένοι, ὑπακούοντες τῇ συνάξει τῶν ἀποστόλων συναποστέλλονται εἰς τὴν Σαμάρειαν, μετὰ γὰρ τὸν Χριστὸν τὴν κεφαλὴν τῆς ἐκκλησίας, ἡ ἐκκλησία ὡς τροφὸς, καὶ μήτηρ τῶν τέκνων αὐθεντεύει, καὶ προστάττει, καὶ ἐξουσιάζει, αὕτη γὰρ συνάπτεται, καὶ συναρμολογεῖται τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς, καὶ ἔσονταί φησιν οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν, αὕτη λαμβάνει τὸν σπόρον τῆς πίστεως, ὅστις ἐμπνευματούμενος ἔνδον τῆς νηδύος καρποφορεῖ ὥσπερ τέκνον τὴν υἱοθεσίαν τοῦ καρποῦ τῆς γαστρὸς τῷ πνεύματι υἱοποιητῶς σοι τῷ Χριστῷ ὡς πατρὶ οἱ ἅγιοι πάντοτε εἶπεν. αὕτη πάσης βασκανίας, καὶ φθόνου ἁμαρτίας, καὶ ἐπιβουλῆς αἱρέσεως, καὶ κακοδοξίας ῥύεται τὰ τέκνα αὐτῆς φροντίζουσα τῆς σωτηρίας αὐτῶν ὡς κυρία τοῦ κυρίου, καὶ βασίλισσα τοῦ βασιλέως Χριστοῦ, οὐ τῇ δυνάμει, καὶ τῇ χάριτι ἀποκρούει τῇ ῥάβδῳ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ πάντα ἐχθρὸν, καὶ πολέμιον ἐπιστηρίζουσα τῇ βακτηρίᾳ τὸν εἰσιόντα τῇ εἰς Χριστὸν πίστει, καὶ τῇ καρποφορίᾳ αὐτῆς ἀνυδάζοντα, καὶ ἐπι-

ἐπιδιδόμενον, οὕτω γὰρ γεγόνασι τὰ ἐν Πνεύματι ἁγίῳ συναχθέντα εἴτε κατὰ τύπον εἰς τὰ καθόλου οἰκουμενικὰ συναθροίσματα τῶν θεοπνεύστων πατέρων, ἅτινα ἐδογμάτισαν ὅρους, καὶ δόγματα ἐκδεδωκότα εὐσεβοῦς ὁμολογίας, καὶ ὀρθοδοξίας πίστεως, πῶς χρὴ βεβαίως, καὶ σταθερῶς ὁμολογεῖν, καὶ πιστεύειν τὴν σωτηρίαν, ἡμῶν, καὶ ἐπακουμβίζειν, καὶ προσπέναι τῷ στερεοῦντι τοὺς προστρέχοντας ἐν εἰλικρινεῖ, καὶ ἀνυποκρίτῳ πίστει τῇ εἰς Χριστὸν, καὶ μὴ εἰς τὸν πάππαν, δι᾽ αὐτῆς γὰρ τῆς ἁγίας ἐκκλησίας γνωρίζομεν, καὶ ὁμολογοῦμεν θεὸν τῇ φύσει ἕνα, τρισυπόστατον δὲ τοῖς χαρακτῆρσι, Θεὸς καὶ πατὴρ ἀγέννητος, καὶ ἀναίτιος. Θεὸς καὶ ὁ Υἱὸς γεννητὸς, καὶ οὐκ ἀναίτιος κατὰ τὴν ἄϋλον πρόοδον ἐκ μόνης τῆς πατρικῆς ὑποστάσεως γεννηθείς. Θεὸς καὶ τὸ πανάγιον Πνεῦμα ἐκπορευτὸν, οὐκ ἀναίτιον καὶ αὐτὸ, ἐκ μόνου τοῦ ὡς προβολέως πατρικοῦ χαρακτῆρος ἐκπορευόμενον, καὶ οὐ γεννώμενον, ἥτις ἐστὶν ἡ πρώτη αὐταλήθεια, καὶ αὐτόπιστις, καὶ τὸ αὐθεδραίωμα τῆς πίστεως ἡμῶν κατὰ τὸν ἱερὸν Ἐπιφάνιον ἐν τῷ περὶ πίστεως καθολικῆς, καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας. δι᾽ αὐτῆς κατῃσχύνθη Ἄρειος μαινόμενος τῇ παραφροσύνῃ τοῦ μείζονος ἀποσχιζόμενος τῆς ὁμοουσιότητος τὸν Υἱὸν, ἀστήρικτος τῇ ἀληθείᾳ, καὶ τῇ μιᾷ πίστει τῆς ὁμολογίας ἀστερέωτος, ᾗ ἡμεῖς οἱ ὀρθόδοξοι ἐπιστηριζόμεθα καθομολογοῦντες, καὶ πιστεύοντες μὴ τὸν πάππαν. καὶ εἰς τὸν πάππαν, ἀλλ᾽ αὐτῷ, αὐτὸν, καὶ εἰς αὐτὸν εἶναι τῷ λόγῳ τῆς θεότητος ἄκτιστον, καὶ ποιητὴν ὅλης τῆς δημιουργίας, καὶ ἀνακαινιστὴν ὅλης τῆς οἰκονομίας κατὰ πάντα ἐξισάζοντα, καὶ ἰσότιμον τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ Πνεύματι τῇ φύσει οὐ τῇ ὑποστάσει, ἀδιαίρετον διὰ τὸ ταυτὸν τῆς κατὰ τὸ ὁμοούσιον συναφείας, ἐπ᾽ ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν χρηματίσαντα κτιστὸν ἐν λόγῳ ἀντιδόσεως οὕτως ὀνομαζόμενον, καὶ πιστευόμενον διὰ τὸ τῆς σαρκὸς πρόσλημμα λόγῳ συγκαταβάσεως ἐπὶ πᾶσιν ὁμοιωθέντα ἡμῖν πλὴν ἁμαρτίας, δι᾽ αὐτῆς ἀπεσείσθη τῆς θεοσεβοῦς, καὶ ἀμετακλονήτου πολιτείας τοῦ Πνεύματος Μακεδόνιος βλασφημῶν εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὅπερ ἐπισφραγίζον τοὺς πιστοὺς τῇ καθόδῳ, καὶ χάριτι αὐτοῦ, οἵτινες λελαφότες τὰ πνευματικὰ αὐτοῦ χαρίσματα πιστεύουσι, καὶ ὁμολογοῦσιν αὐτὸ, καὶ εἰς αὐτὸ τέλειον εἶναι κατὰ Πνεῦμα Θεὸν ἐκ Πατρὸς ἐκπορευόμενον, ἴσον καὶ ταυτὸν τῇ φύσει τῆς θεότητος σὺν Πατρὶ, καὶ Υἱῷ. δι᾽ αὐτῆς ἀπερρίπτεται Σαβέλλιος συγχέων τὴν ἀσύγχυτον διαίρεσιν τῶν ὑποστάσεων τῆς θεότητος, καὶ ὅσοι ἐκείνῳ ταυτοφρονοῦσι παρατρέποντες τὰ κοινὰ δόγματα τῆς καθόλου ἐκκλησίας, περὶ ὧν ὁ πανιερώτατος κυρὸς Ματθαῖος ὁ μυρέων. Δύο ἀρχὰς εἰσήνεγκε τῇ Τριάδι ὁ ἄθλιος δῆμος τῶν Λατίνων, Σαβελλίου αἵρεσιν σαφῶς ἀνεκαίνισαν, ἓν εἶναι πρόσωπον τῶν τριῶν σύγχυσιν τολμῶντος ἐν θεότητι λέγειν, ᾧ παῖδες κακοδόξων ἠκολούθησαν μᾶλλον, διὸ καὶ σὺν ἐκείνῳ πρεπόντως ἀτιμοῦνται. Δι᾽ αὐτῆς καθῃρέθη Νεστόριος ἀρνούμενος τὴν Θεοῦ Λόγου γεννήτειραν εἶναι θεοτόκον, ἣν οἱ στῦλοι τῆς εὐσεβείας οὕτω τοιαύτην προσρηθῆναι μεγαλύνουσιν ὡς ὑπὲρ τοὺς Ἀγγέλους, καὶ πάντα τὰ κτίσματα μεγαλυνθεῖσαν, καὶ ἀξιωθεῖσαν γεννήσασθαι Θεὸν Λόγον σεσαρκωμένον, καὶ γὰρ οὐκ ἄνθρωπον ψιλὸν, καὶ γυμνὸν τῆς θεότητος ἔτεκεν, ἀλλὰ θεὸν λόγον ἐνυπόστατον συλλαβοῦσα τῇ ἐπελεύσει τοῦ Πνεύματος, καὶ τῇ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς εὐδοκίᾳ ἐγέννησεν ἐν δυσὶ φύσεσι, καὶ ταῖς αὐτῶν ἐνεργείαις, καὶ θελήσεσιν εὐσεβῶς γνωριζόμενον, τέλειον θεὸν, καὶ τέλειον ἄνθρωπον πιστευόμενον, καὶ ὁμολογούμενον ἐν μιᾷ ὑποστάσει κατὰ τὸ συναμφότερον τῆς φύσεως πρὸ αἰώνων μὲν τέλειος Θεὸς, ἐπ᾽ ἐσχάτων δὲ τῶν ἡμερῶν ἐκ τῶν παναγνῶν

αἱμάτων

αἱμάτων τῆς Θεομήτορος τέλειος ἄνθρωπος προσλήψεως σαρκὶ, καὶ φύσιν ἀνθρώπινον. Δι᾿ αὐτῆς ἀνεθεματίσθη Διόσκορος, καὶ Εὐτυχὴς τὰ ἐκ διαμέτρου ἐμπίπτοντα κακὰ τῷ Νεστορίῳ φρενοβλαβῶς ὁμολογοῦντα τὸν Θεὸν μὴ ἔχειν δύο φύσεις τὴν θεότητα, καὶ τὴν ἀνθρωπότητα, κἄνπερ εὐσεβῶς περὶ τὸν ἕνα Υἱὸν ἐξ ἐναντίας φερόμενοι τῷ Νεστορίῳ βλασφημοῦντι δύο ὑποστάσεις τεχθῆναι ἐκ τῆς Θεοτόκου. Δι᾿ αὐτῆς ἀπεσκορακίσθησαν τὰ ἀσεβῆ, καὶ ἀλλόκοτα δόγματα τοῦ Ὠριγένους τέλος κολάσεως, καὶ πῦρ καθαρτήριον, καὶ ὅσα φληναφήματα ἐσοφίζετο σὺν πᾶσι τοῖς ἐκείνῳ ἀκολούθοις βεβαιωσάσης τὰ περὶ αὐτῆς ἱερὰ συστήματα, καὶ καθολικὰ συναθροίσματα. δι᾿ αὐτῆς ἐξεκόπησαν τῆς καθαρωτάτης ἀμπέλου τὰ σεσηπότα κλήματα Ὀνώριος ὁ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης πάππας ὁ μέγας φυσώμενος ἐπὶ τῇ ἀρχῇ, καὶ ὅσα τὰ παρ᾿ αὐτοῦ, καὶ ἐξ αὐτοῦ παρασυνάγωγα συνέδρια κακῶς δογματίζοντα μετὰ τὴν ἔνσαρκον οἰκονομίαν τὸν σωτῆρα Χριστὸν μὴ ἔχειν δύο θελήματα, καὶ ἐνεργήματα φυσικὰ, τῆς θεότητος ἀπαθῆ, καὶ τῆς ἀνθρωπότητος παθητὰ, περὶ ὧν ἡ ἐκκλησία μετὰ τὴν ιϛ΄. τοῦ ἰουλίου μηνὸς ᾠδῇ δ΄. καὶ ε΄. μέγιστα φυσώμενον Ὀνώριον παύσασθαι ἐπὶ τῷ θρόνῳ, καὶ ἀρχῇ Ῥώμης ποτὲ τῆς παλαιᾶς καλῶς κατεστρέψατε, καὶ μετὰ τέλος τούτων ἀποκηρύξαντες. πάλιν, ἐξηλέγχθη Παῦλος, Πέτρος ὁμοῦ καὶ Θεόδωρος σὺν τῷ Πύῤῥῳ, καὶ Σεργίῳ Ὀνώριος σύγχυσιν τῶν Χριστοῦ φύσεων τῆς ἐνεργείας τῇ συγχύσει κατασκευάζοντες αἴσχιστα. Δι᾿ αὐτῆς ὁ τῆς ἀνοίας ἄνους, καὶ ἀρχηγὸς Ἀπολινάριος ἀπεδιώχθη, καὶ οἱ σὺν αὐτῷ συνακόλουθοι ἀπόνοοι παραφρονοῦντες τὸν θεῖον νοῦν μὴ μιχθῆναι τῷ ἀνθρωπίνῳ νοῒ μεσιτεύοντι θείᾳ φύσει σαρκὸς τῇ παχύτητι, περὶ οὗ ὁ ἱερὸς Δαμασκηνὸς πρώτῳ ἤχῳ, Νοῦς ὢν ἀπαθὴς, καὶ ἄϋλος μίγνυται Χριστὸς ὁ Θεὸς τῷ ἀνθρωπίνῳ νοῒ μεσιτεύοντι θείᾳ φύσει, σαρκὸς τῇ παχύτητι, καὶ ὅλος μοι ἀτρέπτως ὅλως ἥνωται τῇ ἑνώσει τοῦ λόγου θεούμενος. περὶ τῶν συνακολουθούντων τῇ πλάνῃ αὐτοῦ. ὁ ἱερώτατος Ματθαῖος ὁ Μυρέων. καὶ ἄζυμα, καὶ πῦρ τε καθαρτικὸν, καὶ προσθήκην, καὶ ἄλλην φληνάφειαν τῶν δυτικῶν ὡς κακῶν αἰτίαν ἐκφεύγειν χρή, τὴν Σαβελλίου αἵρεσιν ἡ καινὴ προσθήκη ἀναπαρίζει, τὰ ἄζυμα δὲ πάλιν τὴν Ἀπολιναρίου, καὶ Ὠριγένους πῦρ καθάρσιον, Δι᾿ αὐτῆς κατησχύνθησαν οἱ χριστιανοκατήγοροι, ἀναστηλωσάσης τὸν κόσμον αὐτῆς, ψηφισάσης τὰς εἰκονικὰς ἐκτυπώσεις προσκυνεῖσθαι, καὶ ἀσπάζεσθαι σχετικῶς. ἅπερ οἰκουμενικὰ ἑπτὰ στηρίγματα, καὶ συστήματα τῆς ὀρθοδοξίας τὰ κατὰ διαφόρους καιροὺς συστάντα δίκην ἑπτὰ χαρισμάτων τοῦ πνεύματος ἀφ᾿ ἑνὸς προϊόντα εἰς ἕνα συναθροίζει ὁμοφρονοῦντας κανόνα ἐκκλησιαστικὸν στοιχειοῦντα, καὶ στοιχειούμενον. Μάλα καλῶς ὁ πατριάρχης ὁ Γερμανὸς ὁ νέος γράφων ὁμοῦ τε, καὶ κρατύνων τὰ δόγματα τὰ τούτων, καὶ πρεσβευτικὰ ἐγρήγορα τῆς σωτηρίας προβαλλόμενος ᾄδει, καὶ δοξολογεῖ μετὰ τὴν ια΄. τοῦ ὀκτωβρίου πρώτῃ τῶν ἡμερῶν κυρίᾳ. Τὴν τριάδα πᾶσιν ἐκ τῶν πραγμάτων τῆς κοσμογενείας οὖσαν αἰτίαν τρανῶς παρεδώκατε τρισόλβιοι πατέρες, τρεῖς γὰρ καὶ τέσσαρας συνόδους μυστικωτάτῳ λόγῳ θέντες, καὶ ἔκδικοι φανέντες, τοῦ ὀρθοδόξου λόγου τὰ στοιχεῖα τὰ τέσσαρα ὄντα, καὶ τὴν τριάδα ἐνεφήνατε κτίσασαν ταῦτα, καὶ κόσμον ποιήσασαν. πάλιν τῇ γ΄. ᾠδῇ μὴ σαλευθῆναι τοῦ Χριστοῦ τὴν ἄῤῥαγη ἐκκλησίαν ὑπ᾿ αὐτοῦ μυσταγωγούμενοι θεῖοι ποιμενάρχαι τοὺς αὐτὴν παρασαλεῦσαι θέλοντας ὡς Ἀντιχρίστου μοίρας τῶν ἀσεβῶν παρεσάλευσαν. πάλιν εἰς τοὺς αἴνους. Τῶν ἁγίων πατέρων ὁ χορὸς ἐκ τῶν τῆς οἰκουμένης περάτων συνδραμὼν Πατρὸς, καὶ Υἱοῦ, καὶ Πνεύματος ἁγίου μίαν

οὐσίαν

οὐσίαν ἐδογμάτισαν, καὶ φύσιν, καὶ τὸ μυστήριον τῆς θεολογίας τρανῶς παρέδωκεν τῇ ἐκκλησίᾳ, οὓς εὐφημοῦντες ἐν πίστει μακαρίσωμεν λέγοντες, ὢ θεία παρεμβολὴ θεηγόροι ὁπλῖται παρατάξεως Κυρίου, ἀστέρες πολύφωτοι τοῦ νοητοῦ στερεώματος, τῆς μυστικῆς Σιὼν οἱ ἀκαθαίρετοι πύργοι, τὰ μυρίπνοα ἄνθη τοῦ παραδείσου, τὰ πάγχρυσα στόματα τοῦ λόγου, Νικαίας τὸ καύχημα, οἰκουμένης ἀγλάϊσμα ἐκτενῶς πρεσβεύσατε ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ἡμῶν. Ὡσαύτως ἐν ταῖς λοιπαῖς συνόδοις εὑρήσεις ἕτερα ἔτι πλεῖστα ἀξιόλογα εἰς δοξολογίαν εὐφημιζόμενα, καὶ ἐγκωμιαζόμενα παρὰ τῶν ὑμνολόγων, καὶ δοξολόγων ποιητῶν, καὶ διδασκάλων τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας, ἐφ᾿ οἷς μὴ μόνον διδάσκεται, καὶ διαστρατεύεται τὸ αὐτέλεσμα τῆς πίστεως ὁ Χριστὸς ἡ ἐλπὶς ἡμῶν, ἡ ὑπέραγνος Θεοτόκος, οἱ πανάγιοι ἀπόστολοι, ἡ ἁγία ἐκκλησία, ἀλλὰ καὶ κοινῇ, καὶ καθ᾿ ἕκαστα λέγονται στηρίγματα τῆς πίστεως κατὰ τὸ ἀνεξάρτητον, καὶ ἐξηρτημένον ἐν ἀναλογίᾳ, καὶ συναριθμήσει στερεὸν, καὶ στερεούμενον, ὥσπερ ἐν οἴκῳ ἐκ τοῦ πρώτου αὐτολίθου οἱ συναρμολογούμενοι, καὶ συναρμολογοῦντες θεμέλιοι μέχρι τῆς ὀροφουργίας τῆς οἰκοδομῆς ἐξηρτημένοι, καὶ βασταζόμενοι πάντες παρὰ τοῦ αὐτοστερεώματος, καὶ μόνου θεμελίου Χριστοῦ. ὥστε καὶ ἡ πάναγνος Θεοτόκος, καὶ οἱ ἀπόστολοι, καὶ οἱ μάρτυρες, καὶ οἱ ποιμένες, καὶ ὅσιοι, καὶ πάντες οἱ ἅγιοι, καὶ εἴ τις εὐσεβὴς, καὶ φιλόχριστος λέγεται στερέωμα, καὶ στερεοῦν καὶ στερεούμενον τῇ χάριτι τοῦ παναγίου Πνεύματος. κατὰ μὲν τὸν λόγον τῆς δημιουργίας, καὶ τῆς χάριτος στερεούμενον, καὶ κτιζόμενον, καὶ δι᾿ αὐτῆς τῆς χάριτος σφραγιζόμενον, καὶ ἑτέρους στερεοῦν, κατὰ δὲ τὸν λόγον τοῦ αὐτεξουσίου, καὶ τῆς ἱκανοπεποιημένης θελήσεως ἑαυτὸ στερεοῦν, καὶ τὸν Χριστὸν ἐπιβεβαιοῦν, καὶ ὁμολογοῦν, ὅτι μὲν ταῦτα οὕτως ἔχει ἄκουε πρῶτον περὶ τῆς παναγίου Θεοτόκου Δεκεμβρίου ε΄. στερέωσον τὸν νοῦν μου τρεπόμενον, τὸν λογισμὸν κλονούμενον ἕδρασον ἐν ἀσαλεύτῳ με πέτρᾳ τῇ σῇ σκέπῃ μητροπάρθενε. Διόπερ οἱ πανάγιοι ἀπόστολοι, οἵτινες ὡσανεὶ πύργοι, καὶ ἀσπίδες, ἤτοι σάκκοι δωδεκαθώρακες τοῦ πνευματικοῦ Ὀδυσσέως Χριστοῦ κατακλαπέντες ὑπὸ τοῦ πονηροῦ Μελανθίου, ἀμέλει τὰ διασκορπισθέντα δώδεκα πρόβατα, οἱ μαθηταὶ τοῦ Κυρίου ὑπὸ τοῦ μέλανος πονηροῦ διαβόλου ἐν τῇ σταυρώσει, καὶ μάχῃ αὐτοῦ τοῖς ἐκβεβακχευμένοις μνηστῆρσι διὰ τὸ μοχθηρῶς προαιρεῖσθαι τὴν σώφρονα Πηνελόπην καταμοιχεῦσαι, ἡ ἀλήθεια δὲ τῇ συνετῇ προσδοκίᾳ τοῦ νυμφίου αὐτῆς τοὺς ἐκπολεμήσαντας τοὺς θηλυμανουμένους κατὰ τῆς σώφρονος, τοὺς θεοκτόνους λέγω ἰουδαίους, καὶ ὅσους κατ᾿ ἐκείνους μιαίνουσι τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ, τὴν πνευματικὴν ἁγίαν ἐκκλησίαν τῶν ἀποστόλων, τῇ ἀσελγείᾳ τῶν αἱρέσεων, οἵτινες μείναντες ἀπερίτρεπτοι τῇ ἐλπίδι τῆς εἰς τὸν Χριστὸν αὐτῶν ὁμολογίας μετὰ τὴν καταβολὴν, καὶ ἧτταν τοῦ πονηροῦ δούλου ἀνεκλήθησαν, καὶ χρηματίζουσι στηρίγματα τῶν πιστῶν τῇ φιλίᾳ, καὶ ἀγάπῃ τοῦ διδασκάλου, καὶ ἀρχιστρατήγου τῶν δυνάμεων κυρίου παντοκράτορος, ἅπερ ἡ ἐνταῦθα πολεμοῦσα κατὰ τῶν αἱρέσεων συνετὴ Πηνελόπη τοῦ Χριστοῦ ἁγία ἐκκλησία μακαρίζει τρίτῳ ἤχῳ τῆς παρακλητικῆς, ε΄ ἡμέρα, ᾠδῇ α΄. Ἐκκλησίας τοὺς πύργους τῷ θεμελίῳ τῆς πίστεως εὐσεβῶς ἡδρασμένους, καὶ πιστοὺς ἅπαντας ἐπιστηρίζοντας δεῦτε μακαρίσωμεν τοὺς ἱεροὺς ἀποστόλους, ὅπως ταῖς δεήσεσι τούτων σωθείημεν. πάλιν τὸ δεύτερον τροπάριον. Ἀπερίτρεπτοι στῦλοι, καὶ τὰ ἑξῆς, οἵτινες στερεοῦσι, καὶ στηρίζουσι τὴν ἐκκλησίαν οὐ καθ᾿ αὐτοὺς, ἀλλ᾿ ὡς δι᾿ αὐτῶν ὀργανικῶς στερεουμένην, καὶ ἐνεργουμένην ὑπὸ τοῦ αὐτοστερεώματος, καὶ ὑπερασπιστοῦ τῆς ἀσθενείας ἡμῶν Θεοῦ καὶ Σωτῆρος Χριστοῦ.

ὡς τῇ

ὡς τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ φαίνεται ἡ ἐκκλησία ἤχῳ β΄. παρακαλοῦσα Χριστὸν τὸν Θεὸν κραταιῶσαι τὴν ἐκκλησίαν, καὶ στερεῶσαι τὴν ἔνθεον πίστιν δι' αὐτῶν τῶν ἁγίων ἀποστόλων. Οἱ μάρτυρες πάλιν λέγονται στηρίγματα τῆς ἐκκλησίας, διότι στερρῶς ἀθλήσαντες ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ, καὶ δίκην ἱερείων προσαχθέντες θύματα λογικὰ τῷ σφαγιασθέντι ὑπὲρ παντὸς τοῦ κόσμου στηρίζουσιν ἡμᾶς τῇ εἰς Χριστὸν πίστει, καὶ ῥύονται τοῦ ἰσχυρώματος τῆς πλάνης. παρακλητικῇ τετάρτῳ ἤχῳ σαββάτῳ ἡμέρᾳ ᾠδῇ θ΄. Ἱερεῖα καθάπερ προσηνέχθητε τῷ τυθέντι δι' ἡμᾶς, καὶ τοὺς θείους ναοὺς ἐπληρώσατε τῶν ἀγγέλων χαρμονῆς ἀθλοφόροι Κυρίου, διὸ ταῖς εὐχαῖς ὑμῶν πάντας στηρίξατε, καὶ τῆς τοῦ ἐχθροῦ βλαβερᾶς πλάνης ῥύσασθε, πάλιν πεντηκοσταρίῳ δόξα ἤχου πλ β΄. ἑσπερινῷ, μαρτύρων θεῖος χορὸς τῆς ἐκκλησίας ἡ βάσις, τοῦ εὐαγγελίου ἡ τελείωσις ὑμεῖς ἔργῳ τοῦ σωτῆρος τὰ ῥητὰ ἐπληρώσατε, ἐν ὑμῖν γὰρ αἱ πύλαι τοῦ ᾅδου κατὰ τῆς ἐκκλησίας, ἀνεῳχθεῖσαι ἐκλείσθησαν, ἡ τοῦ αἵματος ὑμῶν χύσις τὰς εἰδωλικὰς σπονδὰς ἐξήρανε, ἡ σφαγὴ ὑμῶν ἀπέτεκε τῶν πιστῶν τὸ πλήρωμα, τοὺς ἀσωμάτους ἐξεπλήξατε, τῷ Θεῷ στεφανηφόροι παρίστασθε, πρὸς ὃν ἀπαύστως πρεσβεύσατε ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ἡμῶν. Οἱ θεῖοι ποιμενάρχαι, καὶ ἀρχιερεῖς λέγονται πάλιν στηρίγματα τῆς ἐκκλησίας, καθότι ἔχουσι τὴν σφραγῖδα τῆς μιᾶς ἀρχιερωσύνης τοῦ Χριστοῦ διαστέλλοντες, καὶ οἰκονομοῦντες τὰς θείας ἐντολὰς μὴ κατὰ τὸ θέλημα αὐτῶν, ἀλλὰ κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου αὐτῶν ἐξαπλοῦντες αὐτὰς ἢ καὶ λόγῳ, καὶ βίῳ, καθότι καὶ ἄλλους εὐεργετοῦσι, καὶ ἑαυτοὺς ὡς τό, μὴ διδάσκειν, ἢ διδάσκειν τῷ τρόπῳ, μήτ' ἐπιτρέπειν πᾶσι, μήθ' ἅπτου λόγοις, ἀλλ' οἷς ἔπεστι, καὶ ὅσον, καὶ ἡνίκα, θεοῦ δὲ τὸ πλεῖστον ἐξέχει, ἢ προστάττει. τὸ πλεῖστον διδάσκει τοῖς ἐκτύποις. ἢ λόγῳ μόνον, τοῖς ἔργοις δὲ καὶ τῇ καθ' αὑτοὺς πίστει, Κύριος οἶδε. καθότι αὐτοὶ μὲν ἐνέχονται, οἱ δὲ ἀκούοντες εὐεργετοῦνται τῇ ἀκαταλήπτῳ προνοίᾳ, καὶ προηγουμένῃ θελήσει τοῦ Θεοῦ. κατὰ τό, καθὼς λέγουσιν ὑμῖν ποιεῖν, ποιεῖτε, κατὰ δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν μὴ ποιεῖτε, τίνος ἕνεκα φησὶν ὁ Χριστός, καθὼς λέγουσι, καὶ μὴ καθὼς πιστεύουσι, Πρόδηλον, ὅτι ἑκάστου τὰ λεγόμενα, καὶ ἐκφωνούμενα διὰ τοῦ στόματος γνωρίζομεν ἢ ὀρθόδοξα, ἢ κακόδοξα πιστεύει, καὶ ὁμολογεῖ, οὐχὶ τὰ πιστευόμενα, καὶ ἀνομολογήτως ἐνδιατιθέμενα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. οὐδεὶς γάρ, φησιν, οἶδε τὰ τοῦ ἑτέρου, εἰ μὴ τὸ Πνεῦμα τὸ ἐν αὐτῷ. καὶ καρδίᾳ μὲν πιστεύεται εἰς δικαιοσύνην, στόματι δὲ ὁμολογεῖται εἰς σωτηρίαν. καὶ διὰ τὴν ὁμολογίαν μακαρίζεται ὁ μακάριος Πέτρος, καὶ ἐπὶ ταύτης εἶναι τεθειμένα τὰ θεμέλια τῆς ἐκκλησίας φησὶν ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος. τοιούτους λοιπὸν δεῖ πιστεύειν, καὶ συνομολογεῖν τοῖς ἀρχιερεῦσι, καὶ ἀποστόλοις, καὶ μὴ ἀθετεῖν αὐτούς, ὡς λαλοῦντας Θεοῦ ῥήματα, ὁ γὰρ ἀθετῶν ὑμᾶς ἐμὲ ἀθετεῖ, μήτοιγε μὴ πιστεύειν, καὶ ὁμολογεῖν αὐτούς, καὶ εἰς αὐτούς, διότι ἐπακολουθεῖ εἰδωλολατρεία, καὶ ἀνθρωπολατρεία, λέγονται λοιπὸν στηρίγματα τῆς πίστεως οἱ ἅγιοι ἱεράρχαι, ὡς καὶ βίον κατορθωκότες, καὶ τὸ ποίμνιον ὀρθῶς διδάσκοντες, ς΄. Δεκεμβρίου τοῦ ἁγίου Νικολάου, χαίροις ὁ ἱερώτατος νοῦς τὸ τῆς τριάδος καθαρὸν ἐνδιαίτημα ὁ στῦλος τῆς ἐκκλησίας, ὁ τῶν πιστῶν στηριγμός. πάλιν δόξα ἀπὸ στίχου. Ἄνθρωπε τοῦ Θεοῦ, καὶ πιστὲ θεράπον, λειτουργὲ Κυρίου, ἀνὴρ ἐπιθυμιῶν, σκεῦος ἐκλογῆς, στύλε, καὶ ἑδραίωμα τῆς ἐκκλησίας, βασιλείας κληρονόμε, μὴ παραπαύσῃς τοῦ βοᾶν ὑπὲρ ἡμῶν πρὸς Κύριον, τῇ ζ΄. τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἀκολουθίᾳ τοῦ ἁγίου Ἀμβροσίου, ἐξαποστειλάριον. Ὀρθοδοξίας πρόμαχος, βάσις

τῆς

τῆς ἐκκλησίας, ἀρχιερέων ἔρεισμα, καὶ σοφὸς ποιμενάρχης Ἀμβρόσιε ἀνεδείχθης πρὸς νομὰς εὐσεβείας καθοδηγῶν τὸ ποίμνιον, ἀπελάσας ὡς θῆρας ἀποσοβῶν κακόδοξον φάλαγγα θεοφάντορ τρανῶν τὸ ὁμοούσιον τῆς ἁγίας Τριάδος. Πάλιν λέγονται πάντες στηρίγματα τῆς πίστεως, διότι ἕκαστος τῷ ἰδιώματι τοῦ αὐτοῦ κατορθώματος διὰ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως, καὶ ὁμολογίας, περιαυγάζει, καὶ περιστίλβει στερρῶς τὸν νοητὸν οὐρανὸν τὴν ἐκκλησίαν δίκην λίθων τιμαλφεστάτων ἕνα καὶ καθόλου στέφανον τῶν τοιούτων κατακοσμούντων, ἢ ἀστέρων πολυφώτων φωταγωγουμένων τοῦ αὐτοφωτὸς Ἡλίου, καὶ Αὐτομαργαρίτου ἀσυγκρίτου τιμαλφεστάτου λίθου, τὸ στερέωμα τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας τὸν πνευματικὸν οὐρανόν. πεντηκοσταρίῳ ἑορτῇ τῶν ἁγίων πάντων ἑσπερινῷ. Ἐν πᾶσι τοῖς πέρασι τοὺς ἀθλήσαντας πίστει ἀποστόλους, μάρτυρας, ἱερεῖς θεόφρονας, σεμνὰ γύναια, ἱερὸν ἄθροισμα ἱεροῖς ᾄσμασι κατὰ χρέος εὐφημήσωμεν, ὅτι συνήφθησαν τοῖς ἐπουρανίοις οἱ γήινοι, καὶ πάθη τὴν ἀπάθειαν χάριτι Χριστοῦ ἐκομίσαντο, καὶ νῦν ὡς ἀστέρες φαιδροὶ περιαυγάζουσιν ἡμᾶς ἐν παῤῥησίᾳ πρεσβεύοντες ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ἡμῶν. τῇ αὐτῇ ἑορτῇ, θ΄ ᾠδῇ, Ἐλπίδι, καὶ ἀγάπῃ θωρακισθέντες, καὶ πιστῶς πεφραγμένον τὸ σύνταγμα τῶν ἐκλεκτῶν πάσας τῶν τυράννων τὰς ἀπειλάς, τοὺς αἰκισμούς, καὶ μάστιγας χαίροντες ὑπέμειναν εὐκλεῶς Χριστὸν πεπλουτηκότες νικοποιὸν ἐν ἄθλοις τῆς ἀληθείας πρωτομάρτυρες. Ἀλλὰ καὶ πᾶς πιστὸς ὢν ἐνταῦθα ἐργαζόμενος τὸ ἀγαθὸν διὰ τῆς εἰς Χριστὸν δικαιούσης πίστεως, καὶ τῆς αὐτοῦ ὑπακοῆς πρὸς ἐκεῖνον λέγεται στερρὸς θεμέλιος κατὰ τὸν μακάριον Πέτρον, καὶ τὸν θεολόγον Γρηγόριον, οἰκοδομεῖ γὰρ ἕκαστος κατὰ τὸ συναριθμούμενον, καὶ ἀνάλογον τῆς πίστεως, καὶ τοῦ χαρίσματος, οὗ ἐδόθη αὐτῷ, ὡς πολλάκις εἴρηται. Φησὶ τοίνυν ὁ μακάριος Πέτρος κεφ, γ΄. ἐν τῇ αὐτοῦ δευτέρᾳ ἐπιστολῇ οὕτως. „Ὑμεῖς οὖν ἀγαπητοὶ προγινώσκοντες φυλάσσεσθε, ἵνα μὴ τῇ τῶν ἀθέσμων πλάνῃ συναπαχθέντες ἐκπέσητε τοῦ ἰδίου στηριγμοῦ. ὡσαύτως ὁ θεολόγος Γρηγόριος ἀντιδίδωσιν ἀντιμισθίαν τῷ ἐξισωτῇ τῶν λόγων αὐτοῦ Ἰουλιανῷ διὰ τῶν αὐτῶν τὴν προσαγωγὴν τοῦ καθόλου ἐρείσματος τῆς ἐκκλησίας ἐπιλέγων οὕτω. Τοῦτο μὲν οὖν οὐκ εἰκάζειν, ἀλλ' αὖ εἰδέναι χρή, ὅτι σὲ οἱ παρ' ἐμοῦ λόγοι ἐκ τοῦ κρείττονος ἔχουσι, καὶ γὰρ εἰ μή τινι ἄλλῳ θαῤῥεῖν ἔχομεν, ἀλλὰ τοῖς λόγοις αὐτοῖς, οἵ σε ἀεὶ πρὸς τὰ καλὰ ῥᾳδίως ἄγουσιν ἢ ἀρχόμενον, ἢ ἑπόμενον, τοῦτο γάρ ἐστιν, ᾧ τῶν πολλῶν οἱ σοφοὶ διαφέρουσιν. ἐγὼ δὲ μικρὸν ἔτι προσθήσω τοῖς εἰρημένοις. σὺ μὲν ἔδωκας μισθὸν τοῖς ἐμοῖς λόγοις, ὅντινα δέδωκας, οἱ δὲ σοὶ διδόασι, καὶ προσάγουσι πένητας, πάντα χορὸν ἱερέων, χορὸν φιλοσόφων οὐδενὶ δεσμῷ κατεχομένων μόνα κεκτημένων τὰ σώματα, καὶ οὐδ' αὐτὰ παντελῶς, οὐδὲν ἐχόντων Καίσαρι, πάντα Θεῷ, ὕμνους, εὐχάς, ἀγρυπνίας, δάκρυα, κτῆσιν οὐ κρατουμένην, ἀποθανεῖν κόσμῳ, ζῆσαι Χριστῷ, σάρκα νεκρῶσαι, ψυχὴν ἑλκύσαι ἀπὸ τοῦ σώματος, τούτῳ φειδόμενος, ἢ καὶ καθαρῶς ἀποδιδοὺς τῷ Θεῷ τοὺς θεραπευτὰς τοῦ θείου, καὶ μύστας, καὶ τῶν οὐρανίων ἐπόπτας, τὴν ἀπαρχὴν τοῦ ἡμετέρου γένους, τὸ ἔρεισμα, τοὺς τῆς πίστεως στεφάνους, τοὺς Μαργαρίτας τοὺς τιμίους, τοὺς τοῦ ναοῦ λίθους, οὗ καὶ θεμέλιος, καὶ ἀκρογωνιαῖος Χριστός, τοῦ καλοῦ λέγω τῆς ἐκκλησίας πληρώματος, κάλλιστα ἂν καὶ τούτοις, καὶ σεαυτῷ, καὶ πᾶσιν ἡμῖν βουλεύσαιο. καὶ τὰ ἑξῆς. Ἐστερέωται θείῳ στηρίγματι ἡ ἀκριβολογία τῆς ἀκλονήτου βάσεως, καὶ τοῦ ἐρείσματος τῆς πίστεως, καὶ τοῦ στερεώματος τῆς ἐκκλησίας ταῖς καθηκούσαις διαιρέσεσι, καὶ ἀποδείξεσι τῶν θείων Πατέρων. καὶ ὅτι ἔρεισμα αὐτῆς, καὶ τῆς πίστεως μὴ μόνον ὁ μακάριος Πέτρος,

ἀλλὰ

ἀλλὰ συναριθμούμενος, καὶ συνεξεταζόμενος τοῖς συμμαθηταῖς, καὶ συναποστόλοις, καὶ συνερείσμασι. Καὶ ὅτι καὶ μάρτυρες, καὶ ἱεράρχαι, καὶ ἅγιοι, καὶ ὅσιοι, καὶ πᾶς πιστὸς, καὶ εὐσεβὴς, καὶ ὁμολογητὴς λέγεται στερεὸς θεμέλιος τοῦ στερεώματος τῆς ἐκκλησίας, καὶ ἐρείδει, καὶ στηρίζει, καὶ ἀντερείδεται, καὶ ἀντιστηρίζεται κατὰ τὴν ἀξίαν αὐτοῦ τῷ ἰδίῳ στηριγμῷ, καὶ τῷ κοινῷ ἐρείσματι ἐποικοδομῶν, καὶ ἐποικοδομούμενος, ὁ συναπόστολος ἐπὶ τὸν αὐταπόστολον. ὁ συμμάρτυς, καὶ συνομολογητὴς ἐπὶ τὸν αὐτομάρτυρα, καὶ αὐθομολογητὴν, ὁ ἱερεὺς συμποιμὴν, καὶ συνάγιος, καὶ συνόσιος, καὶ σύμπιστος, καὶ συνευσεβὴς ἐπὶ τὸν αὐτοποιμένα, αὐτάγιον, αὐτόσιον, αὐτόπιστον, καὶ αὐταλάθητον, καὶ ἀναπόλυτον αὐτοστηριγμὸν σωτῆρα Χριστὸν ἀναγόμενος, καὶ συνανυψούμενος διὰ τὸν συγκαταβάντα Κύριον.

ΚΕΦΑ'ΛΑΙΟΝ ΚΔ'.

Μαρτυρία Η'.

Καὶ ἐν τῷ περὶ τῆς ἐν ταῖς διαλέξεσιν εὐταξίας ὁ μὲν πέτρα καλεῖται, καὶ τοὺς θεμελίους τῆς ἐκκλησίας πιστεύεται.

Ἐξέτασις.

Ἐπειδήπερ ἡ τάξις μήτηρ τῶν ὄντων, καὶ ἀσφάλεια, καὶ ἡ τοῦ παντὸς διακόσμησις ἐστὶ, κατὰ τὸν τῆς θεολογίας ἐπώνυμον εὐτακτοῦντα ἐν τῷ αὐτῷ λόγῳ τὴν ὑπαρκτικὴν εὐταξίαν, καὶ συντεταγμένην χρείαν, εἴη δ' ἂν ἀπ' ἐναντίας τοῦ εὐτάκτου λόγου ἀταξία, παράλογος ἀρχὴ, καὶ στερητικὴ τῆς ὑπάρξεως, καὶ παραλογισμὸς φθορᾶς τοῦ κατὰ τὸ πρότερον, καὶ τὸ ὕστερον συντακτικοῦ λόγου, καὶ τοῦ καθόλου κράτους διάλυσις ἀκόσμητος, ἧς οἱ ἀντεχόμενοι οὐδὲν δοκοῦμοι ἧττον διαφέρειν λυμεώνων διαφθειρόντων τὸ σύνολον, καὶ ἐναρμόνιον τῆς εὐταξίας συναρμολόγημα, ἢ καὶ μελῴδημα ὅτι πλεῖστοι ὅσοι παρατρέπουσι, καὶ διασπῶσι τὰ θεόπνευστα, καὶ συντεταγμένα λόγια ἐν τῇ χρεῶν προσθέσει, καὶ ἀφαιρέσει τῶν τοῦ Πνεύματος κανόνων μὴ ζυγοστατοῦντες αὐτοὺς τῇ βασιλικωτάτῃ στάθμῃ τῆς ἀρετῆς τῆς δικαιοσύνης, ἀλλὰ νῦν μὲν πλεονεκτοῦσι, νῦν δὲ ἐλλείπουσιν ἐκφαυλιζόμενοι, καὶ ἐκκλίνοντες ἐπὶ τὰ δεξιὰ, ἢ τὰ ἀριστερὰ κατὰ τὴν παράλογον μοχθηρίαν τῆς προαιρέσεως αὐτῶν τὸ ἀπαρτίον τῆς ζυγοστατούσης πλάστιγγος, καὶ αὐτοστάθμην τοῦ αὐτοθεμέθλου, καὶ αὐτοπέτρας αὐτοβασταζόντων τὸ σύνολον, καὶ αὐτοβασταζομένων ἀνεξαρτήτως ἀφ' ἑαυτῶν, οὕτω γὰρ κακῶς ὑπολελοιπότες Ἰουδαῖοι τὸν αὐτογνώμονα τῆς θεότητος εἰς ἀνυπόστατον θεὸν ἐκρημνίσθησαν. οὕτω Σαβέλλιοι, καὶ οἱ ταυτοφρονοῦντες αὐτοῖς μὴ διειληφότες τὰ διαλήψεως ἀξιόλογα συνέχεον τὸ ἀσύγχυτον τῶν θείων χαρακτηριστικῶν ὑποστάσεων. οὕτως Ἄρειος τὸ ἰσότιμον τοῦ Υἱοῦ, καὶ Μακεδόνιος τὸ ὁμότιμον τοῦ παναγίου Πνεύματος τὸν κτίστην ὡς κτίσμα κακῶς διενοήσαντο ἀτιμάσαντες τὸν τῆς αἰδοῦς νόμον τὸ μέγιστον πρὸς ἀρετὴν βοήθημα ὅπερ ὑπὲρ πάντα Θεῷ, παρ' οὗ πᾶσα συμμετρία, καὶ ἔγκριτος πολιτεία κατάγεται), καὶ ἔτι, χρεωστούμενόν ἐστιν ὡς συναντιληφθῆναι ἡμεῖς ἐπιδεχόμενοι ἀποφύγωμεν ὁποιονοῦν ἀδιάτακτον προτέρημα εἴτε ἀπανθαδιασμοῦ εἰσαγωγὴν διὰ θράσος, καὶ ἀπερίσκεπτον θερμότητα, εἴτε ἀπαγωγὴν νωθρότητος διὰ μικροψυχίαν, καὶ ὀκνηρίαν ἐπὶ τὴν μετριάζουσαν ἐνέργειαν, ὡς ἄμφω ἀποσταθμίζοντα ἡμᾶς τοῦ κανονικοῦ διακοσμήματος, καὶ βασιλικοῦ διατάγματος, ᾧ συν-

διακείμενοι

διακείμενοι καλῶς ἔχομεν ἡμεῖς, καὶ τὸ σύμπαν ἐπ' αὐτοῦ συντιθέμενοι προσθησόμεθα, καὶ ἀκριβολογηθησόμεθα καὶ τὸ νῦν εἶναι ἔχον ἐπὶ τὸ προκείμενον διαπτόμενον ταῖς βασιλικαῖς διατάξεσι τοῦ διαβατικωτάτου, καὶ θεωρητικωτάτου νοὸς τοῦ δίκην βασιλέως διανέμοντος ἑκάστῳ μέρει, καὶ μέλει τὸ κατ' ἀξίαν ἐννόημα, καὶ χάρισμα, καὶ ἐνέργημα συνερχόμενα, καὶ συνενούμενα ἀμοιβαδὸν ἄλλο ἄλλοθεν, ἐνεργοῦν ἐνεργούμενον, κινοῦν, καὶ κινούμενον τῷ λόγῳ τῆς μιᾶς πηγῆς, παρ' ἧς προχέονται, καὶ κοινῆς ὁμοφροσύνης, ᾗ συνέρχονται, καίπερ ἕτερον ἑτέρου δοκοῦν οὐκ ἐπὶ πᾶσι πλεονάζειν, ἢ ἐλλείπειν, ἀλλὰ συμμετριάζεσθαι τῇ προσαλλήλῳ κοινωνίᾳ, καὶ ἀνταναπληρώσει τῶν προσαλλήλων ὑστερημάτων πάντα συνεισαγόμενα, καὶ ἀντιταλαντευόμενα τῷ ἑνὶ κανόνι, καὶ ζυγῷ τῷ ταλαντίζοντι, καὶ σταθμίζοντι ἕκαστον κατὰ τὸ ἀνάλογον, καὶ συναριθμούμενον τῆς δυνάμεως αὐτῶν, καὶ δεκτικὸν τῆς πρώτης κινήσεως. διόπερ ἐξεταστέον κατ' ἐπανάληψιν τὸ τῆς πέτρας, καὶ θεμελίου σημαντικὸν, καίπερ ὄπισθεν σεσημείωται ἡμῖν (ἴσως ἀρκούντως τοῖς γε ποθοῦσιν οὐ τοσοῦτον ἡμᾶς, ὅσον γε τὴν ἀλήθειαν, οὐ μήν γε τοῖς γε μισοῦσι, καὶ ἀδικοῦσι τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν, καὶ ὁμολογίαν) τὸ πολυώνυμον, καὶ ὁμώνυμον αὐτῶν ἀποδιδόμενον ἑκάστῳ κατὰ τὸ προσῆκον τοῦ καθολικοῦ ὀνόματος κατηγορούμενον, κατὰ τῶν ὑπ' αὐτῷ συνεχομένων, ἔμπης γε καὶ ἐπαναληπτέον τὴν τῆς προσηγορίας διάγνωσιν εἰς εὐκρινεστέραν κατάληψιν. Ἰστέον λοιπὸν πρῶτον, ὅτι ἐθάς ἐστιν οὐκ ἀπόβλητος καὶ ἑλληνίζουσι, καὶ λατινίζουσιν εἰδήμοσι μάλιστά γε τοῖς περιπατητικωτέροις, ἢ καὶ πλατωνικωτέροις ἐνίοτε τὰ ἀφῃρημένως, καὶ καθ' ἑαυτὰ συνιστάμενα ὀνόματα ἐπισημαίνοντα τὸ ἀπολελυμένον, καὶ τῆς ὕλης κεχωρισμένον καὶ πρᾶγμα, καὶ ἐπινόημα δυνάμενον ἐνυπάρχειν, καὶ ἐνεῖναι τοῖς αὐτοῦ ἐξηρτημένοις λαμβάνεσθαι ἀντὶ τῶν συγκεκραμένων, καὶ συνόντων, καὶ συνενεργούντων τοῖς ἀφῃρημένοις, καὶ καθ' αὐτὰ συνισταμένοις, ὡς τὸ ἡ ἀνθρωπότης, ἀντὶ τοῦ ἄνθρωπος. ἡ ταπεινότης, καὶ ἡ μετριότης ἡμῶν, ἀντὶ τοῦ ὁ ταπεινὸς, καὶ μέτριος ἐγὼ, καὶ ἡ βραχύτης, ἀντὶ τοῦ ὁ βραχὺς, καὶ ἱερότης, ἀντὶ τοῦ ἱερὸς, καὶ ἡ ἐξοχότης, καὶ ὑψηλότης, καὶ γαληνότης, ἀντὶ τοῦ ὁ ἔξοχος, ὁ ὑψηλὸς, καὶ γαληνὸς, οὕτω καὶ ἡ μακαριότης, ἀντὶ ὁ μακάριος. ὅθεν καὶ ὁ μακάριος Παῦλος φησὶν, ἡ γὰρ σφραγὶς τῆς ἐμῆς ἀποστολῆς ὑμεῖς ἐστὲ ἐν Κυρίῳ, αἵτινες προσηγορίαι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀποκαθίστανται, καὶ ἀποδίδονται τοῖς ἔχουσι μείζονα ἀξιώματα, καὶ χαρίσματα, ἢ λόγῳ αἰδοῦς, καὶ ἐναρέτου τελειότητος, ἢ λόγῳ ἐξουσίας, καὶ αὐθεντίας, καὶ χάριτος, καὶ υἱοθεσίας. ἐνίοτε δὲ καὶ τὰ ἐκπεφαυλισμένα προσαγορεύματα ὡσαύτως ἐπιλέγονται τοῖς ταῦτα ἔχουσιν ἢ ὀνομαστικῶς μόνον, ὡς τὸ αὐτοκατάρα, καὶ αὐθαμαρτία, καὶ μὴ πράγματι ἐν τῷ Χριστῷ ἢ ὀνομαστικῶς, καὶ πραγματικῶς ὡς ἐν τῷ διαβόλῳ, καὶ τοῖς ἐκείνῳ ἐνεχομένοις.

Ἰστέον β'. ὅτι τὸ θεμέλιον λέγεται ἕνα τρόπον αὐτὸς ὁ ἀκρογωνιαῖος λίθος Χριστὸς, ὡς εἴρηται ὄπισθεν, ἡ ἀληθὴς πίστις, καὶ ὁμολογία, αἵτινές εἰσι τὰ κεφάλαια τῆς πίστεως ἡμῶν τὸ μὲν ὡς δικαιοῦν, τὸ δὲ ὡς σῶζον, καρδίᾳ γὰρ πιστεύεται εἰς δικαιοσύνην, στόματι δὲ ὁμολογεῖται εἰς σωτηρίαν. τὸ μὲν πάλιν ὡς θεωρία, τὸ δὲ ὡς πρᾶξις, προθεωρήσας γὰρ, καὶ προκινηθείς τις πρότερον ἐν τῇ καρδίᾳ τὴν πίστιν, ἢ δικαιοῦται, τότε γὰρ πράττει, καὶ ὁμολογεῖ αὐτὴν, διό φησι καὶ ὁ θεῖος Ἰάκωβος, πίστις χωρὶς ἔργων νεκρά ἐστι.

Λέγεται κατὰ β'. τρόπον, καὶ κατὰ χάριν θεμέλιον τὸ θέσει, καὶ μὴ καθ' αὑτὸ τοιοῦτον ὂν, εἴτουν ὅσοι πιστεύονται, καὶ καταβάλλονται ἐν αὐτοῖς οἱ θεμέθλοι τῆς πίστεως, καὶ

τῆς

τῆς ὁμολογίας εἰς τὸ καταπείθειν, καὶ διδάσκειν τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων πιστεύειν, καὶ ὁμολογεῖν εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, καὶ μὴ εἰς τὸν πέτρον, ἢ εἰς τὸν πάππαν, δι᾽ ἐκείνου γὰρ δικαιοῦται, καὶ δι᾽ ἐκείνου σώζονται, οὐχὶ τῇ εἰς τὸν πέτρον πίστει, καὶ τὸν πάππαν, ὅτι μὴ καθὸ πρεσβεύουσι, καὶ ἱκετεύουσιν αὐτὸν, ἐφ᾽ ὃν πιστεύουσι, καὶ ὁμολογοῦσι.

Καὶ εἰ εἴποις, ὅτι Γρηγόριος ὁ πάππας φησὶν ἐν τῇ πρὸς Λέοντα τὸν Ἴσαυρον ἐπιστολῇ, ὅτι οἱ Ἰταλοὶ ἔχουσιν εἰς τὸν πάππαν πίστιν, ὥσπερ καὶ εἰς τὸν κορυφαῖον τῶν ἀποστόλων τὸν μακάριον Πέτρον, ἄραγε χρεών ἐστι πιστεύειν εἰς τὸν πάππαν, ὥσπερ καὶ εἰς τὸν χριστόν.

Οὐκ ἐγκρίνουσι τὸν λόγον ἅπαντι ἠρτυμένον, ἀλλ᾽ ἁλμυρὰ φαγέδαιναν ἐπεισάγουσι τῷ ὑγιεστάτῳ μέλει τῆς ἐκκλησίας, διότι ἐκεῖ οὐκ ἔστιν ἡ σύγκρισις, καὶ ὁ λόγος τῆς ἀναλογίας πρὸς ἄνθρωπον, καὶ Χριστὸν, Θεὸν φύσει, καὶ ἄνθρωπον φύσει, ἀλλ᾽ ἐξ ἀνθρώπου πρὸς ἄνθρωπον, ἔχοντος θέσει τὴν ἐξουσίαν τοῦ Πνεύματος, πρὸς ἔχοντα χάριτι τὴν αὐθεντίαν, καὶ κάθοδον τοῦ παρακλήτου. ἄλλως τε ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος μετὰ τοῦ ἱερωτάτου Βουλγαρίας σὺν αὐτῷ τῷ Χριστῷ ἐψεύδοντο, καὶ ἠναντιοῦντο ἀλλήλοις οἱ ἅγιοι, ὅπερ οὐκ ἔστιν ἴδιον τῆς ἁγίας ἐκκλησίας τῶν οἰκουμενικῶν διδασκάλων, ὡς ἔμπροσθεν σεσημείωται. Γρίφον γ᾽. ὅτι ἡ πίστις, καὶ ἡ ὁμολογία ποτὲ μὲν λαμβάνεται διὰ τὸ ὑποκείμενον, καὶ τὸ ὁμολογοῦν, καὶ πιστεῦον, ἤγουν ἀφ᾽ οὗ ἐκχεῖται ἡ πίστις, καὶ ἡ ὁμολογία τοῦ Πέτρου ἐπὶ τὸν πιστεύοντα, καὶ ὁμολογούμενον χριστὸν, καὶ οὕτως ὁ Πέτρος οὐκ ἔστιν ἡ εἰς χριστὸν ὁμολογία, καὶ πίστις, ἀλλ᾽ ὁ δεχόμενος, καὶ ὁ πιστευόμενος τὰ θεμέλια τῆς πίστεως, καὶ τῆς ὁμολογίας, ἤγουν ἄνθραξ, καὶ λίθος παμφαέστατος φωτιζόμενος τῷ φωτὶ τοῦ Ἡλίου οὐκ ἔστιν ὁ ἥλιος. ποτὲ δὲ διὰ τὸ ἐκχεόμενον, καὶ καταβαλλόμενον θεμέλιον, καὶ φῶς τῆς θεογνωσίας, ἤγουν τὸ ἐπισφραγίζον Πνεῦμα αὐτοὺς πιστεύειν, καὶ ὁμολογεῖν ἐπὶ τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν χριστὸν, ὡσανεὶ τὸ ἐκχεόμενον φῶς, καὶ φωτίζον τὸν ἄνθρακα, καὶ οὕτω τὸ φῶς ἐστιν ὁ ἥλιος, καὶ ἡ πίστις, καὶ ἡ ὁμολογία ἐστὶν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς χριστός. καὶ συλληπτικώτερον εἰπεῖν, ἡ μὲν τῶν ἀνθρώπων λέγεται πίστις εὐεργετουμένη, καὶ ὑπακούουσα, ἡ δὲ εὐεργετοῦσα, καὶ ἐπισφραγίζουσα, ἐπειδὴ πιστεύει, καὶ ὁμολογεῖ ἡμᾶς ὁ χριστὸς, ὡς προσεσημείωται. ἀλλ᾽ ὡς εὐεργέτης, καὶ Θεὸς πιστευόμενος πάλιν, καὶ ὁμολογούμενος ἡμεῖς αὐτὸν, ἀλλ᾽ ὡς εὐεργέτην, καὶ Θεὸν εὐεργετηθέντες. διό φησι, χάριτι ἐστὲ σεσωσμένοι. διό φησι καὶ ὁ θεολόγος Γρηγόριος, ὁ μακάριος Πέτρος τοὺς θεμελίους τῆς ἐκκλησίας πιστεύεται, οὐ μάτην ἐκινήθη, καὶ ἀπεκαλύφθη παρὰ τῆς πατρικῆς ἀποκαλύψεως ὁμολογῆσαι τὸν χριστὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, ἥτις ὁμολογία οὐκ ἔστιν ὁ Πέτρος ὁ πιστεύων, καὶ ὁμολογῶν, ἀμέλει τὸ εὐεργετηθὲν ὑποκείμενον, καὶ ὁ ἴασπις λίθος, ἀλλ᾽ ἡ ἐνεργοῦσα δύναμις ἡ μεταβάλλουσα, καὶ μὴ μεταβαλλομένη, ἡ εὐεργετοῦσα, καὶ μὴ ἡ εὐεργετουμένη, τὸ εἶδος, καὶ μὴ ἡ ὕλη, ὁ Θεὸς, καὶ οὐκ ἄνθρωπος μόνον, ὁ προσειληφὼς τὴν φύσιν τὴν ἀνθρωπίνην Υἱὸς, καὶ λόγος τοῦ Θεοῦ, καὶ μὴ ἄνθρωπος προσληπτικὸς μόνον θείας ἐνεργείας, καὶ οὐχ ὑποστάσεως, ὁ ἥλιος, καὶ μὴ τὸ ἡλιοβαλλόμενον, καὶ προσκρουόμενον, τὸ φῶς τὸ φωτίζον πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον, καὶ μὴ τὸν Πέτρον μόνον ἑαυτὸ ἀποκαλύψαν. Γρίφον δ᾽. ὅτι τὸ θεμέλιον λαμβάνεται ἐνίοτε καὶ διὰ τὰς ἀρχὰς, καὶ ἐξουσίας τοῦ κοσμοκράτορος Διαβόλου, ὡς τὰ θεμέλια τοῦ ᾅδου ἐσαλεύθησαν τῷ φόβῳ σου Κύριε. καὶ, οὐκ ἔστιν ἡ πάλη ἡμῶν πρὸς αἷμα, καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχὰς, πρὸς τὰς ἐξουσίας τοῦ κοσμοκράτορος τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου. Τούτων οὖν οὕτω προϋποτεθειμένων εὔδηλόν ἐστιν, ὑπὸ μακαρίου Πέτρου λέγεται

πέτρα κατ᾽ ἐξοχὴν, καὶ θέμεθλος κατὰ χάριν, καὶ καθότι πιστεύει καὶ ὁμολογεῖ εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, καθὰ καὶ οἱ ἀπόστολοι, καὶ ποιμένες, καὶ εἴτις εὐσεβὴς πιστεύει, καὶ ὁμολογεῖ. βεβαιοῦται καὶ λόγῳ, καὶ μαρτυρίᾳ. Λόγῳ, διότι ἡ ἐθὰς οὕτως ἐστὶ τοῖς λογογράφοις εἴτε τῆς ἐκκλησίας, εἴτε τῶν ἔξωθεν. πάλιν, διότι ἡ τάξις οὕτως ἐπιζητεῖ ἐκ Θεοῦ ἄρχεσθαι, καὶ εἰς Θεὸν ἀναπαύεσθαι, κατὰ τὸν αὐτὸν θεολόγον Γρηγόριον εἰς τὸν ἀπολογητικὸν αὐτοῦ λόγον, παρὰ Θεοῦ γὰρ κινηθεὶς ὁ Πέτρος τὴν καλὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεως εἰς αὐτὸν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν πάλιν ἀνέδωκε, καθὰ καὶ οἱ βαϊοφοροῦντες παῖδες, καὶ πάντες οἱ ἅγιοι, καὶ εὐσεβεῖς προσφέροντες τὰ αὐτοῦ ἐκ τῶν αὐτοῦ, καὶ γὰρ καὶ ὁ διαυγέστατος λίθος ἀντιλάμπει τῷ ἡλίῳ διὰ τοῦ φωτὸς τοῦ παρ᾽ ἐκείνου ἐπισφραγισθέντος. τοσοῦτο μόνον ὄντος ἐξ ἡμῶν τὸ προσιέναι, καὶ προστίθεσθαι τῇ χάριτι διὰ τῆς ἱκανοπεποιημένης θελήσεως ἡμῶν ὑπακούειν ἐκείνῳ, καὶ ποιεῖν σὺν ἐκείνῳ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ συναγωνίζοντος ἡμῖν. Μαρτυρίᾳ πάλιν, διότι πᾶς νόος ἐχέφρων ἀναγνώσει σπουδαίως ταῦτα εὑρίσκεσθαι κοινολογούμενα ἐπὶ πᾶσι κατὰ τὸ ἀνάλογον, καὶ συναριθμούμενον τῆς συντάξεως αὐτῶν. καὶ ἀποτάξεως, εἴτε λόγοις, εἴτε ἐπιστολαῖς, καὶ ἄλλαις γραφαῖς τῶν ἁγίων πατέρων, καὶ διδασκάλων ὡς τῇ χάριτι τοῦ παναγίου Πνεύματος δογματιζόντων θεμέλια, καὶ κανόνας διακρινόμενα ἕκαστον ὡς ἔχει ὁ λόγος αὐτῶν, καὶ γὰρ ὁ Χριστὸς γέγονεν ὑπὲρ ἡμῶν κατάρα, ἀντὶ τοῦ ἐπικατάρατος πᾶς ὁ κρεμάμενος ἐπὶ ξύλου, ὁ ὢν χριστὸς εὐλογημένος εἰς τοὺς αἰῶνας ἀκούει καθόλου κατάρας, καὶ ἁμαρτίας, ὁ ἐξαγοράζων ἡμᾶς τοὺς ὑπευθύνους, καὶ ὑποδούλους τῷ νόμῳ τῆς κατάρας, καὶ τῆς ἁμαρτίας γίγνεται τοῖς πᾶσι τὰ πάντα, ἵν᾽ ἴσως πλείονας κερδήσῃ κατὰ τὸν θεολόγον Γρηγόριον εἰς τὸ ῥητὸν τοῦ εὐαγγελίου, ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς λόγους τούτους, καὶ τὰ ἑξῆς, λέγοντα, γίγνεται ὁ χριστὸς τοῖς ἰουδαίοις ἰουδαῖος, τοῖς ὑπὸ νόμον ὡς ὑπὸ νόμον, τοῖς ἀσθενέσιν ὡς ἀσθενὴς, ὅπως αὐτοὺς ἐνισχύσῃ, καὶ τοῖς πᾶσι τὰ πάντα, ὅτι μὴ μόνον ἵνα κερδάνῃ πλείονας τῶν φιλοθέων τῆς πρὸς αὐτὸν ἐπιφοιτήσεως ἐκλελεγμένων, ἀλλὰ καὶ τοὺς πάντας τῷ λόγῳ τῆς κατὰ φύσιν συντηρήσεως, καίπερ μὴ τῆς ἐξ ἐκείνων πρὸς αὐτὸν τῇ χάριτι ἀγαθοεργοῦς προαιρέσεως, διὸ καὶ αὐτοαμαρτία, καὶ αὐτοκατάρα οὐκ ὢν ἀκούει. Οὐ γὰρ ἰουδαῖος φησὶν ὁ γρήγορος νοῦς γίγνεται μόνον, οὐδ᾽ ὅσα τῶν ἀτόπων, καὶ μοχθηρῶν ὀνομάτων εἰς αὐτὸν ἀναδέχεται, ἀλλὰ καὶ ὃ τούτων πάντων ἀτοπώτερον, καὶ αὐτοαμαρτία, καὶ αὐτοκατάρα οὐκ ὤν, ἀκούει δέ. Καὶ ἄλλα ὅτι πλεῖστα οὕτως εὑρήσεις λεγόμενα παρὰ τῇ συνηθείᾳ τῶν πατέρων, καὶ τῶν διδασκάλων, καὶ τῇ συνηθείᾳ ἀφῃρημένα ὄντα ἀντὶ συγκεκραμένων λαμβανόμενα. ὡς καὶ τῷ μεγάλῳ Βασιλείῳ τοιαῦτα ἐθιζόμενα ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς. ἡ σοφιστικὴ σου διάνοια, καὶ ἡ βραχύτης ἡμῶν. καὶ ἡ ἐκκλησία, ἡ μετριότης ἡμῶν διὰ τῆς χάριτος τοῦ παναγίου πνεύματος προβάλλεται ἐπὶ τὴν ἐπαρχίαν, ἢ πόλιν τήνδε μητροπολίτην, ἀρχιεπίσκοπον, ἐπίσκοπον, ἢ κληρικὸν, αἵτινες ἐπωνυμίαι καίτοιγε ἀφῃρημένως λέγονται, ληπτέαι συγκεκραμένως, καὶ ἐξηρτημένως, οὐ γάρ εἰσιν ἀνεξάρτητοι, καὶ καθ᾽ αὐτὰς γνωριζόμεναι, ὁ γὰρ χριστὸς ὑπὸ τοῦ λέγεσθαι, μὴ ὢν δὲ ἀκούει αὐτοκατάρας, καὶ αὐτοαμαρτίας, ὁ διάβολος, καὶ ἁμαρτωλὸς καὶ ὤν, καὶ ἀκούων. Οἱ ἐπίσκοποι, καὶ οἱ ἀρχιερεῖς, εἰ καὶ προβάλλουσιν ἀρχιερεῖς ἑτέρους ἀλλὰ τῇ ἐκδόσει, καὶ τῷ ψηφίσματι τῶν ἀρχιερέων αὐτὸ τοῦτο ἐπιτελοῦσι τῇ ἀνεξαρτήτῳ χάριτι τοῦ παναγίου πνεύματος.

Ἐνταῦθα λοιπὸν καὶ ὁ πέτρος πέτρα καλεῖται παρὰ τῆς ἀκλονήτου.

νήτου, καὶ καθ' αὐτὴν ὄντος Πέτρου τοῦ Χριστοῦ ἱκανῶς κηρύξαντος, καὶ μεταδιδόντος τὰ ἀπλήρωτα αὐτοῦ χαρίσματα, καὶ οὐ μὴ ὅτι γε μόνον αὐτὸς πέτρα λέγεται, ἀλλὰ καὶ πᾶσα ἡ ἐκκλησία αὐτοῦ, καὶ ἕκαστος πιστός, καὶ εὐσεβής, ὡς εἴρηται, ἥτις ἐπωνυμία ἐκκέχυται καὶ ἐπὶ τὸν παμφάγον φθόνον, καὶ τάφον ἀνεῳγμένον, καὶ λίθον αὔαινον οὐδεμίαν ἰκμάδα τῆς ἐκ χάριτος ζωῆς ἔχοντα, λάμπει γὰρ τὸ θεῖον καὶ ἐν τοῖς φαύλοις, καὶ τοῖς ἔτι σωματικὸν ὀντότητος ἔχει κεκοινωνημένοις ὑπὸ τῷ λόγῳ τῆς φύσεως καλῶς ἐξ ἀρχῆς πεπηγυίας, ἀλλὰ τῇ ἀλογίᾳ τῆς παραχρήσεως τῆς αὐτοπροαιρέτου αὐτῶν φαυλότητος, οἵτινες καίπερ παρὰ τοῦ Θεοῦ κρατυνόμενοι, καὶ σῴζονται, κολάζονται δὲ μὴ ἐν πυρὶ καθαρτηρίῳ, ἀλλὰ πυρὶ ἀσβέστῳ δίκην κακεργατίδων ψυχῶν ἐποικοδομησασῶν καλάμην, χόρτον, πράξεις αἰσχράς, καὶ οὐδενὸς λόγου ἀξίας τῶν συνῳκοδομημένων πολυτελῶν λίθων τῷ αὐτοπέτρᾳ Χριστῷ, καὶ κεχρυσωμένων, χρυσίων, ἢ ἀργυρωθέντων ἀργυρείων κατὰ τὸ ἀνάλογον τῆς ἐπὶ πλεῖστον, ἢ ἥσσονος τιμῆς τῆς καλλιεργίας, καὶ πάσης εὐπραξίας, καὶ ἐναρέτου πολιτείας, εἴτουν τῆς ἐξ ἡμῶν θερμοτέρας, ἢ μετριωτέρας σπουδῆς ἀναγομένης, καὶ συναρμολογουμένης ἐπὶ τὸν ἕνα, καὶ μονώτατον τοῦ παντὸς αὐτακρογωνιαῖον λίθον Χριστόν, ᾧ εἴ τις ἀρετή, καὶ εἴ τις ἔπαινος ὀφειλόμενα τυγχάνουσιν ὡς μόνῳ θεμελίῳ τῆς ὁποιασοῦν ἐννοουμένης σπουδῆς, καὶ ἐνεργουμένης τελειότητος οὐκ ἔχοντι δεύτερον ἑαυτῷ κατὰ πάντα ταυτιζόμενον θέμεθλον, μὴ ὅτι γε τοῦ λόγου τῆς χάριτος, καὶ τῆς οἰκειώσεως καὶ ταύτης ἀνεξαντλήτου μιᾶς, καὶ τῆς αὐτῆς ἀεί, καὶ ὡσαύτως ἐχούσης οὔτε μειώσεως, ἢ μεγέθους πάθος παρεχούσης, μόνον δὲ κατὰ τὸ ἐγχωροῦν τοῖς ὑποκειμένοις προκοπτούσης καὶ σοφίᾳ, καὶ χάριτι τῇ ἐξ ἐκείνου δι' ἄκραν εὐσπλαγχνίαν ἀναγεννώσῃ, καὶ ἀνακαινιζούσῃ, καὶ διδούσῃ ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γίνεσθαι τοῖς πιστεύουσιν εἰς αὐτόν, καὶ διαπλαττούσῃ ὡς μόνη κεφαλὴ ἕκαστον τὸ κατ' ἀξίαν θεμέλιον τῆς χάριτος, διὰ ταύτην γὰρ τεθεμελίωται, καὶ τὴν ἐκείνου δύναμιν ἡ ἁγία αὐτοῦ Σιών, πόλις ἐν Ἱερουσαλήμ, πνευματικὴ ἐκκλησία τῶν εὐσεβῶν, καὶ ὀρθοδόξων χριστιανῶν τοῦ διὰ τῆς εἰς αὐτὸν πίστεως κληθέντος λαοῦ, ὧδε μὲν πολεμοῦσα, καὶ στενοχωρουμένη, καὶ αἰχμαλωτιζομένη σώματι ἀτυχίας, καὶ μὴ Πνεύματι σωτηρίας. ἄνω δὲ ἐλευθέρα οὖσα ἀποστίλβουσα, καὶ λαμπρυνομένη ὡς φυλάττουσα, καὶ κρατοῦσα τὰ τοῦ νυμφίου αὐτῆς ἀσάλευτα, καὶ ἀμετάπτωτα θεμέλια, τουτέστι τὰ παρ' αὐτοῦ, καὶ περὶ αὐτοῦ, καὶ εἰς αὐτὸν δόγματα, ἅτινά εἰσιν ὡσανεί τις ὑποβάθρα, καὶ ῥίζα τῆς εἰς αὐτὸν πίστεως, καὶ ὁμολογίας, καταβεβλημένα πρῶτον ἐν τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ ὀρθοῖς ἀποστόλοις, ἐφ' οἷς αὐτοὶ κατ' ἀρχὰς θεμελιωθέντες, κἀκεῖνα κρατοῦντες, καὶ ὑπ' ἐκείνων κρατυνόμενοι, καὶ σφραγιζόμενοι γεγόνασι καὶ αὐτοὶ ἐν μιᾷ σφραγῖδι τῆς ἀποστολικῆς ἀξίας συναριθμούμενοι δεύτεροι μετ' ἐκεῖνον, καὶ σὺν ἐκείνῳ θέμεθλοι, καὶ ἁλιεῖς τοῦ σαγηνευθέντος τῷ καλάμῳ τῆς χάριτος, καὶ ἐποικοδομηθέντος, πιστοῦ λαοῦ τῇ χρυσοκόλλῃ, καὶ λιθοκόλλῃ τοῦ Πνεύματος ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῶν ἀποστόλων, καὶ προφητῶν, ὅστις οἷος κοιλιόμενος λίθος, καὶ σαγηνευόμενος ἰχθῦς δι' ἑαυτῶν, δίκην ζώντων ἰχθύων. καὶ ἐμψύχων τινῶν λίθων ἐπὶ τὴν ἄκραν τῆς ζωηρᾶς σαγήνης, καὶ τὴν τῶν λίθων ἁρμονίαν συνηρμόσθη τῇ ἑνότητι τῆς πίστεως, συνηγελάσθη τῇ ὁμόφρονι νομῇ, καὶ αὐλῇ τοῦ Πνεύματος, εἰς αὔξησιν, καὶ ἀπαρτισμὸν ναὸν ἅγιον, κατοικητήριον Θεοῦ, καὶ σαγήνης ἐν Πνεύματι, κατὰ τὸν ἱερώτατον Νικήταν ἐπεξηγούμενον τὸν ὀγδοηκοστὸν ἕκτον ψαλμόν, οἱ θεμέλιοι αὐτοῦ ἐν τοῖς ὄρεσι τοῖς ἁγίοις ἐκ συνῳδαίας γνώμης τῶν ἱερῶν Πατέρων Ἀθανασίου, καὶ Θεοδωρήτου,

σὺν τούτοις τοῖς διδασκάλοις εὐσεβίου, καὶ ἡσυχίου. Ἐπάγεται τοίνυν μὴ τὸν μακάριον Πέτρον καλεῖσθαι πέτραν, καὶ μόνον αὐτὸν πιστεύεσθαι τοὺς θεμελίους τῆς ἐκκλησίας, ἀλλὰ πάντα πιστόν, καὶ εὐσεβῆ εἴτε ἀρχιερέα, εἴτε μάρτυρα, εἴτε ὅσιον, εἴτε ἅγιον, οὕτω παρονομάζεσθαι, καίπερ μόνον μὴ θεμέλιον, καὶ Πέτρα τὸ δεχόμενον λόγῳ τὸ ὑποκείμενον, καὶ καταβαλλόμενον σπέρμα τοῦ λόγου λόγῳ τοῦ εἴδους, καὶ τῆς ἐπιφοιτήσεως, ἡ πέτρα τῆς πίστεως, καὶ ἡ πέτρα τῆς ζωῆς, ἀλλὰ καὶ τὸ σπουδαζόμενον τῆς ἀρετῆς τῆς ἐξ αὐτῶν, καθότι τὰ καταβληθέντα, καὶ ἐμπιστευθέντα ἐπὶ τοῖς ὑποκειμένοις χαρίσμασιν ἔχοντες τὰ δοχεῖα τοῦ Πνεύματος, σπουδάζουσιν ἀνακαινίσαι τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον διὰ τῶν θείων παιδευμάτων, καὶ ἐνεργουμένων ἐνταλμάτων τῇ χάριτι τοῦ παναγίου Πνεύματος ὡσανεί τινες ἀρχαί, καὶ ὑποβάθραι, καὶ ὅπλα τοῦ Πνεύματος ἀντιπαλαίοντα τοῖς θεμελίοις, ἀρχαῖς, καὶ ἐξουσίαις τοῦ κοσμοκράτορος τοῦ αἰῶνος τούτου, ὁ μὲν διὰ τῆς ὑπομονῆς, ὁ δὲ διὰ τοῦ μαρτυρίου, ὁ δὲ διὰ τῆς ἀρχιερατικῆς ἐπιστήμης, καὶ ἕκαστος κατὰ τὸ σπουδαζόμενον αὐτῷ. Εὕρεις δ' αὖ πιστοῦ τῇ κη'. τοῦ ἰουνίου τῇ ἀνακομιδῇ τῶν λειψάνων τῶν ἁγίων, καὶ ἰαματικῶν ἀναργύρων Κύρου, καὶ Ἰωάννου ἐν τῷ ἑσπερινῷ τὴν ἁγίαν ἐκκλησίαν ἐγκωμιάζουσαν αὐτοὺς καλεῖν θεμελίους τῆς πίστεως. ὡσαύτως Θεόδωρον τὸν συκεώτην ἀναστασιουπόλεως θέμεθλον, ἤγουν ἐπίσκοπον, ἐρεῖσαι τὰς βάσεις τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ἐπὶ πέτραν ὑπομονῆς, καὶ μὴ παρατραπῆναι ταῖς ἐναντίαις προσβολαῖς κβ'. ἀπριλλίου. τὰ αὐτὰ σημαίνει ὁ θεολόγος Γρηγόριος ἐν τοῖς ἔπεσιν αὐτοῦ τοῖς ἡρωϊκοῖς τοῖς εἰς τοὺς ἐπισκόπους καλῶν αὐτοὺς καὶ θεμέθλους, καὶ φῶτα, καὶ ἔρματα,

Ὦ θεὸν ἀνθρώποισι μέγ' ἔξοχον εἰς ἓν ἄγοντες.
Ὦ κόσμου θέμεθλα, βίου φάος, ἕρμα λόγοιο.

Θεμέλιον λοιπὸν ὁ Χριστός, ἀλλ' ὡς αὐτοθέμεθλος, καὶ κατ' αὐτὸν ἄλλος δεύτερος ἄθετος. θεμέλιοι καὶ οἱ ἀπόστολοι σὺν τῷ μακαρίῳ Πέτρῳ, ἀλλ' ὡς ὁμοταγεῖς, καὶ τῆς αὐτῆς τῆς συγχορείας, καὶ συστοιχείας. καὶ εἴτις εὐσεβής, καὶ πιστὸς κατὰ τὸ μέτρον τῆς χάριτος, μάλιστα κατὰ τὴν ὁμολογίαν, καὶ τὴν πίστιν τὴν εἰς Χριστὸν πάντες ἀδιάφοροι, καὶ μὴ καθ' αὐτοὺς τοιοῦτοι ἀλλ' ὡς ἔχοντες τὰ καταβληθέντα ἐπ' αὐτοὺς θεμέλια θεῖα παιδεύματα, καὶ δόγματα πηγνύουσι διὰ τῆς αὐτῶν θεολογίας τὴν ἁγίαν αὐτοῦ ἐκκλησίαν λέγουσαν προεξάρχοντος τοῦ μακαρίου πέτρου τῆς ὁμοταγοῦς χορείας. Ἐπὶ τὴν πέτραν τῆς σῆς θεολογίας ἐπήξατο ὁ δεσπότης Ἰησοῦς τὴν ἐκκλησίαν ἀκλόνητον, ἐν ᾗ σε ἀπόστολε πέτρε δοξάζομεν. ἐντεθειμένης ταῖς τῶν πιστῶν ψυχαῖς ὡς λίθος πολυτελὴς ὁ Σωτὴρ καὶ Κύριος ταύτῃ τῇ ὁμολογίᾳ, καὶ Παῦλος ἐστήλωσε τὴν ἑαυτοῦ καρδίαν, καὶ εἶχεν ἐν ἑαυτῇ τὸν Χριστὸν λαλοῦντα. θεμέλια, καὶ πᾶσα ἀρχή, καὶ ἐξουσία αἱρετικῶν, καὶ οἱ τοῦ ᾅδου μοχλοί, καὶ πᾶν φρόνημα τῆς σαρκὸς γήϊνον, ἅτινα ὡς μὴ ἐποικοδομηθέντα, καὶ ἐπερεισθέντα τῇ ἀμεταπτώτῳ πέτρᾳ, καὶ σταθερότητι τῆς ἀληθείας μεταπίπτει, καὶ μετασαλεύεται. τοιοῦτόν ἐστι τό, Ἔκστηθι φρίττων οὐρανέ, καὶ σαλευθήτωσαν τὰ θεμέλια τῆς γῆς καὶ τὰ ἑξῆς. πάλιν ἐν τῷ αὐτῷ κανόνι εἰς τὴν θεόσωμον ταφὴν τοῦ Κυρίου. Τέτρωται ᾅδης ἐν τῇ καρδίᾳ δεξάμενος τὸν τρωθέντα λόγχῃ τὴν πλευράν, καὶ στένει πυρὶ θείῳ δαπανώμενος εἰς σωτηρίαν ἡμῶν τῶν μελῳδούντων λυτρωτὰ ὁ Θεὸς εὐλογητὸς εἶ.

ΚΕΦΑ'ΛΑΙΟΝ ΚΕ'

Μαρτυρία ἐννάτη.

Ἀντιλέγει καὶ ὁ θεῖος Ἐπιφάνιος ἐν τῷ κατὰ καθαρῶν. Οὐκ ἀνθρώπῳ ἐψεύσασθε, ἀλλὰ τῷ Θεῷ. ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα στερεὰ πέτρα οἰκοδομῆς, καὶ θεμέλιος οἴκου Θεοῦ γεγένηται.

Ἐξέτασις.

Πατὴρ τῆς ἀληθείας, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἡ αὐταλήθεια ἐστὶν αὐτὸς ὁ Σωτήρ, καὶ Χριστὸς ὁ λέγων ἐγώ εἰμι ἡ ἀλήθεια, ἐφ' ᾗ πάντες οἱ πεπιστευκότες Ἰουδαῖοι, καὶ πᾶς ὅστισοῦν ἀληθῶς αὐτὸν ὁμολογεῖ εἶναι τὸν Χριστὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ ὁμοούσιον πατρί, καὶ τῷ πνεύματι μαθητὴς αὐτοῦ ἐστίν, ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, φησί, πιστεύει εἰς τὸν πέμψαντά με, καὶ τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ παρὰ τοῦ πατρὸς ἐκπορεύεται, ἐκ τοῦ ἐμοῦ λήψεται, καὶ ἀναγγελεῖ ὑμῖν. ταύτην τὴν ἀλήθειαν λοιπὸν οἱ γνωρίζοντες, καὶ εἰς αὐτὴν πιστεύοντες ἐλευθεροῦνται πρὸς τοῦ ψεύδους. ἀπ' ἐναντίας οἱ ἀρνούμενοι καταδικάζονται τῇ ἐνοχῇ τῆς ψευδολογίας, ἧς πατὴρ ὁ διάβολος πρῶτος τοκεὺς τοῦ ψεύδους χρησάμενος αὐτῷ, ὡς ἀνθρωποκτόνος πρώτως κατὰ τοῦ πρωτοπλάσματος, ἐν τῷ εἰπεῖν αὐτῷ, ᾗ δ' ἂν ἡμέρᾳ φάγητε ἀπὸ τοῦ ξύλου τοῦ γινώσκειν καλὸν, καὶ πονηρὸν διανοιχθήσονται ὑμῶν οἱ ὀφθαλμοί, καὶ ἔσεσθε ὡς θεοί. κλεισθέντες μᾶλλον διὰ τῆς παρακοῆς τῆς θείας ἐντολῆς ἐπεισαγεχύας τὸν σκοτεινοφόρον θάνατον, καὶ ἀντὶ τοῦ ἐξομοιωθῆναι τῇ κατ' ἀρετὴν συνήθῃ τῇ πρὸς ἐκεῖνον παρασυνεβλήθησαν τοῖς κτήνεσι τοῖς ἀνοήτοις πονηροῖς δαίμοσι, καὶ ὡμοιώθησαν αὐτοῖς τοῖς εἰδωλοθύτοις, καὶ ψευδέσι θεοῖς διδάσκουσι πᾶσαν ἀσέβειαν, ἀνθρωπολατρείαν, ἀσέλγειαν, καὶ τὴν εἰς Θεὸν ἄρνησιν διὰ τῆς λαβῆς τοῦ ψεύδους, ὅπερ ὁ μὲν διάβολος μετέρχεται ὡς ἴδιον, οἱ δὲ θεοκτόνοι, καὶ ἀνθρωποκτόνοι Ἰουδαῖοι, καὶ πάντες αἱρετικοί, ὅσοι τε στρεβλοῦσι τὸν κανόνα τῆς ἀληθείας τὰ θεόπνευστα λόγια ἐνεχόμενοι βλασφημίαις, ἱεροσυλίαις, παρανομίαις ἄνθρωποι, καὶ ἀρχιερεῖς, καὶ εἴτις ὁ αἰσχρὸς, καὶ κακοποιός, ὡς ἀλλότριον μεταχειρίζονται παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτῶν διαβόλου λαμβάνοντες, οὐ γὰρ φύσει κακοὶ ἐπλάσθησαν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἄνθρωποι, οὔτε αὐτὸς ὁ διάβολος φύσει, καὶ ὀντότητι κακός ἐστιν, εἴη δ' ἂν τοῦτο τῆς ἀγαθαρχικῆς ποιητικῆς δυνάμεως μῶμος, ὅπερ μὴ γένοιτο ὑπὸ τοῦ εὐσεβοῦς νοηθῆναι πεπιστευκότος τῇ θείᾳ γραφῇ τῇ λεγούσῃ διὰ τοῦ ἀψευδοῦς παναγίου Πνεύματος, καὶ ἰδοὺ ἐποίησε πάντα καλὰ λίαν, ἀλλὰ διὰ τῆς μοχθηρᾶς προαιρέσεως παραχρώμενοι τοῖς καλῶς ποιηθεῖσιν ἐκφαυλίζονται, καὶ λατρεύοντες τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα, καὶ αἰσχροποιοῦντες ἑαυτοὺς αἱμομιξίαις, παραστροφαῖς θείων ἐνταλμάτων, καὶ συνοικέσια συγχωροῦντες παρὰ τὸν ἐκκλησιαστικὸν κανόνα τοῦ ὁμα[illegible], καὶ κοινοῦ Πνεύματος, ὥστε τὸν μὲν πατέρα λαμβάνειν τὴν μητέρα, τὸν δὲ Υἱὸν τὴν θυγατέρα ἰουδαϊκῶς, καὶ ἄλλα τοιαῦτα, ἵνα κτήσωνται χρήματα τῆς ἀπωλείας προφασιζόμενοι μὴ ἀποξενωθῆναι τὸν πλοῦτον, καὶ τὴν ἀγενῆ, καὶ συνήθη εὐγένειαν παραφθείρουσι τὴν ἀγάπην τοῦ πνεύματος ἐπιτάττουσαν μὴ τὴν συστολὴν αὐτῆς διὰ τῆς ἐγγυτέρας συνοικήσεως, ἀλλὰ τὴν ἐπέκτασιν αὐτῆς διὰ τῆς πορρωτέρας συζεύξεως, καὶ γὰρ ἡ ἀνείκαστος φιλανθρωπία τοῦ Θεοῦ μηδεμίαν συγγένειαν ἔχουσα τῇ ἡμετέρᾳ χοϊκῇ φύσει ἔκλινεν οὐρανούς, καὶ κατέβη, ὅπως ἡμᾶς οἰκειώσηται ἑνωθεῖσα τῇ ταπεινότητι τῆς ἀσθενοῦς ἡμῶν φύσεως, εἶτα κατηγοροῦσι τῆς ἀσπίλου νύμφης τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας, μάλιστα δὲ αὐτοῦ τοῦ ἁγίου πνεύματος

κατα-

καταψευδόμενοι, καὶ τὴν εὐαγγελικὴν ἀλήθειαν ἱεροσυλοῦντες τὰ καθ' αὐτῶν ἐγκαλούμενα ἄλλοις μέμφονται λέγοντες τίνος ἕνεκεν ποιεῖτε ἀπόστασιν; ὁ γὰρ ἀποστολικός φησιν, οὓς ὁ Θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω, μὴ εἰδότες τὸ βάθος τοῦ πνεύματος καὶ γὰρ τὸ αὐτὸ Πνεῦμα πάλιν λέγει διὰ τοῦ κατὰ Ματθαῖον εὐαγγελίου. ἐρρέθη δέ, ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, δότω αὐτῇ βιβλίον ἀποστασίου, ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ὅτι ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ παρεκτὸς λόγου πορνείας ποιεῖ αὐτὴν μοιχευθῆναι, καὶ ὃς ἂν ἀπολελυμένην γαμήσῃ μοιχᾶται, τὸ γὰρ αὐτὸ πνεῦμα ἑνοῖ τοὺς κατὰ σωφροσύνην ἀλληλεπαλλήλως συνεζευγμένους, καὶ τὸ αὐτὸ πνεῦμα πάλιν ἀποστάσιον τοῦ κατὰ τὴν ἀκολασίαν μέρους ἐκπεφαυλισμένου, μιαίνοντος τὸ καθαρώτατον πνεῦμα τῆς ἀγάπης, καὶ τὸ αὐτὸ πνεῦμα χωρίζει τοὺς μονοφυσίτας, καὶ ἀρμενίους, καὶ ὅσοι αὐτοῖς συμμιαίνονται ὡς πόρνην ὑβρίσειαν τῆς παρθενικωτάτης νύμφης τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ λέγοντος διὰ τοῦ προφήτου, ἰδοὺ ἐγὼ ἐπὶ σὲ τὴν ὑβρίσειαν, καὶ βέβηλον κενοφωνίαν. τὸ αὐτὸ πάλιν ἑνοποιεῖ τοὺς χαλιναγωγουμένους, καὶ ὑποτασσομένους τῷ φρονήματι τῆς ὀρθοδοξίας, ὁ γὰρ καρπὸς τοῦ πνεύματος ἀγάπη ἐστί, χαρά, εἰρήνη, μακροθυμία. διό φησι καὶ ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος κεφ, ε'. ἐν τῷ κατὰ Ματθαῖον, ἵνα γὰρ μὴ ἀκούσας ἔξελε τὸν ὀφθαλμόν, νομίσῃς, καὶ περὶ γυναικὸς ταῦτα λέγεσθαι εὐκαίρως ἐπήγαγε τὴν διόρθωσιν ταύτην ἑνὶ μὲν τρόπῳ συγχωρῶν ἐκβάλλει αὐτήν, ἑτέρῳ δὲ οὐδενί. τίνες ἄρα εἰσὶν οἱ ψεῦσται, πρόδηλον, ὅτι ὅσοι ἐναντία τοῦ πνεύματος τῆς ἀληθείας φρονοῦσι συγχρώμενοι τῷ πατρὶ αὐτῶν διαβόλῳ ἐξ ἰδίου ἔχοντι τὸ ψεῦδος τῇ ἀργίᾳ τῆς μοχθηρᾶς προαιρέσεως μεταδιδόμενον, καὶ τοῖς παρασυμβαλλομένοις, καὶ ἐξομοιουμένοις αὐτῷ, οἵτινες καλῶς δημιουργηθέντες, καὶ λόγῳ ἀληθείας χαρακτηρισθέντες, καὶ ἀφέντες τὸ ἴδιον αὐτῶν μεταλαμβάνουσι τοῦ ἀλλοτρίου πνεύματος τοῦ ψεύδους. διό φησιν ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος κεφ, η'. ἐν τῷ κατὰ Ἰωάννην ῥητῷ τοῦ Χριστοῦ λέγοντος τοῖς ἀνθρωποκτόνοις Ἰουδαίοις. ὑμεῖς ἐκ τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ διαβόλου ἐστέ, καὶ τὰς ἐπιθυμίας τοῦ πατρὸς ὑμῶν θέλετε ποιεῖν, ἐκεῖνος ἀνθρωποκτόνος ἦν ἀπ' ἀρχῆς, καὶ ἐν τῇ ἀληθείᾳ οὐχ ἕστηκεν, ὅταν λαλῇ τὸ ψεῦδος ἐκ τῶν οἰκείων λαλεῖ (τουτέστιν ἐκ τοῦ ἰδίου μηχανήματος) ὥσπερ χρῶνται μὲν οἱ ἄνθρωποι οὐχ ὡς ἰδίῳ αὐτῷ, ἀλλ' ὡς ἀλλοτρίῳ, οὗτος δὲ ὁ διάβολος ὡς ἰδίῳ, καὶ γὰρ τοκεὺς αὐτοῦ ἐστίν.

Ἐξ ἀντιπαραλλήλου οἱ ὀπαδοὶ, καὶ μαθηταὶ τῆς ἀληθείας Χριστοῦ μετέρχονται τὴν ἀλήθειαν, ὅστις ὡς αὐταλήθεια ἰδίως, καὶ καθ' αὐτὸν χρᾶται ταύτῃ ἐπεισαγομένῃ διὰ τῆς χάριτος, καὶ τῆς δωρεᾶς αὐτοῦ τοῖς εἰς αὐτὸν πιστεύουσι, καὶ μαθητευομένοις τὰ ἀπόρρητα μυστήρια αὐτοῦ τὰ πιστευόμενα, καὶ ἀσφαλιζόμενα, μὴ ὅτιγε μόνον τῇ πρώτῃ μετανοίᾳ τῇ διὰ τοῦ λουτροῦ τῆς παλιγγενεσίας, ἐν ᾗ μετανοίᾳ ἀνακαινίζεται πᾶς ὁ παλαιὸς ἄνθρωπος, ἀλλὰ καὶ τῇ μετὰ τὸ λουτρὸν ἐπανόδῳ, καὶ μεταμελείᾳ, ἐφ' οἷς παραπτώμασι περιπέπτωκεν ὁ καθαρισθεὶς τῆς παλαιότητος ἐπενδυόμενος τὴν παράπτωσιν, καὶ διὰ τῶν θερμῶν δακρύων καθαριζόμενος, καὶ ὁμολογῶν τὴν ἐπιστροφήν, καὶ ἐπάνοδον τῆς ἰάσεως. διὸ καὶ ἡ ἐκκλησία, καὶ πᾶς ὅστις εἴη ὁ πνευματικὸς οἰκοδόμος προβάλλεται τοῖς κατὰ τὸν Χριστὸν ἐντάλμασι, καὶ βάπτισμα ἀνακαινίσεως, ὡς τὸ ὁ πιστεύσας, καὶ βαπτισθεὶς σωθήσεται. καὶ βάπτισμα μαρτυρίου, ὡς τὸ ὁ ἀποκτείνας ὑμᾶς δόξῃ λατρείαν προσφέρειν τῷ Θεῷ. βάπτισμα μετανοίας, ᾗ ἀνακαθαίρονται, καὶ σώζονται οἱ κυλινδούμενοι μετὰ τὸ βάπτισμα πλημμελήμασι, καὶ ὅσοι προπεπιστευκότες, καὶ προομολογήσαντες τὸν Χριστὸν εἶναι τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος,

μὴ

μὴ ἐμμείναντες δὲ ταύτῃ τῇ ἀκραδάντῳ πίστει, καὶ ὁμολογίᾳ περὶ πάντων τῶν μυστηρίων ἐπιζητουμένη οἷα ὑποβάθρα, καὶ ῥίζῃ ὅλης τῆς τοῦ τοῦ Χριστοῦ παρ᾽ ἡμᾶς κηδεμονίας παντὶ τῷ χριστιανίζοντι, καὶ εὐσεβοῦντι ἐξέπεσον τῆς θεογνωσίας διὰ τῆς ἀρνήσεως ἔχοντες τὴν ἐπάνοδον διὰ τῆς μετανοίας, καὶ τῆς τοῦ ἁγίου Πνεύματος παρακλήσεως, καὶ παραμυθίας, οὐδενὶ τρόπῳ διοικεῖ ἡ ἀπειροκατάληπτος τοῦ Θεοῦ πρόνοια τὰ καθ᾽ ἡμᾶς, κατὰ τὸν ἱερὸν Δαμασκηνὸν ἐν τῷ περὶ προνοίας. ἔστω λοιπὸν εἰς ἐξέτασιν. Ἰστέον λοιπὸν πρῶτον, ὅτι ὁ κατὰ καθαρῶν λόγος τοῦ ἱεροῦ Ἐπιφανίου ἐστὶν ὁ ἔλεγχος τῆς κατὰ Νοβατιανῶν σκληροκαρδίας, οἵτινες τοῖς ἡμαρτηκόσι μετὰ τὸ βάπτισμα παρὰ τὸν εὐαγγελικὸν ὅρον οὐκ ἐδίδουν ἐλπίδα σωτηρίας, παραλέγοντες, ὅτι μετὰ τὸ λουτρὸν τῆς παλιγγενεσίας μολυσμὸς οὐ καθαίρεται τῇ μετανοίᾳ, ἐναντιούμενοι, καὶ ψευδόμενοι κατὰ τοῦ Πνεύματος τῆς ἀληθείας τῆς λεγούσης· Λάβετε Πνεῦμα ἅγιον, ἄν τινων ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας ἀφίενται, ἄν τινων κρατῆτε κεκράτηνται. καὶ ἄφετε, ἵνα ἀφεθήσηται ὑμῖν. διὸ μὴ μόνον λόγῳ ἐξελέγχει ὁ ἅγιος τὴν σκληροκαρδίαν αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ παραδείγμασιν, ἐφ᾽ οἷς πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐπαγωγικῶς ἄγει καὶ τὸν μακάριον Πέτρον πρὸς ὥραν ἀρνησάμενον, εἶτα μετανοήσαντα διορθωθῆναι, καὶ φιλοστοργηθῆναι, καὶ καταταχθῆναι πάλιν εἰς τὴν οἰκοδομὴν τῆς πίστεως, καὶ τῆς ἐκκλησίας διὰ τοῦ ἀκοῦσαι δεύτερον ποίμαινε τὰ πρόβατά μου, καὶ τὰ ἀρνία μου ἐκφαντικώτερον τῶν προτέρων ῥημάτων τῆς οἰκοδομῆς ὡς πέρα λεληφότος τοῦ οἰκοδομήματος τοῦ Κυρίου.

Ἰστέον β΄. ὅτι ἡ ἀληθὴς, καὶ τελεία ὁμολογία τῆς πίστεως εἰς οἰκοδομὴν τῆς ἐκκλησίας, καὶ παντὶ τῷ οἰκοδομουμένῳ οὐκ ἀρκεῖ μόνον τὸ πιστεῦσαι εἰς τὸν Χριστὸν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν Πατέρα, καὶ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, διὸ Σαβέλλιοι, Ἀρειανοὶ, καὶ Μακεδόνιοι ἀνοικοδόμητοί εἰσιν εἰς τὴν ἀληθῆ πίστιν, διὰ τὸ μὴ εἶναι ἐξηρτημένους εἰς τὴν θεοσέβειαν, καίπερ τὸ μὲν τῶν προσώπων ὀρθῶς ἐπίστευον, τὸ δὲ κακοδόξως. διὸ φησὶν ὁ ἱερὸς Ἐπιφάνιος τὸν μακάριον Πέτρον μὴ χρηματίσαι κατὰ χάριν, καὶ κατὰ θέσιν οἰκονόμον, καὶ ποιμένα τῆς ἐκκλησίας διὰ τὴν εἰς Χριστὸν ὁμολογίαν μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν τοῦ παναγίου Πνεύματος.

Ἰστέον γ΄. ὅτι καίπερ ἔχομεν ὀρθὴν τὴν πίστιν, καὶ τὴν ὁμολογίαν, καὶ ὀρθῶς ἐκτιθέμεθα αὐτὴν, τὰ δὲ ἔργα τῆς πίστεως, καὶ τῆς ὁμολογίας οὐ ποιοῦμεν, καὶ ἄλλους μὲν εὐεργετοῦμεν, ἀμέλει τοὺς ἀκούοντας, ἑαυτοὺς δὲ ἐκφαυλίζομεν, πίστις γὰρ χωρὶς ἔργων νεκρά ἐστι, Καὶ, Κύριε ἐν τῷ σῷ ὀνόματι δαιμόνια ἐξεβάλλομεν, καὶ προφητείας πεποιηκότες ἐσμὲν. ἀποπεμπόμενοί ἐσμεν παρὰ τοῦ Κυρίου ὡς μὴ ἐπεγνωσμένοι ἐκείνῳ διὰ τὸ ἀκατόρθωτον τοῦ βίου ἡμῶν.

Ἰστέον δ΄. ὅτι πρὸς τὴν οἰκοδομὴν τῆς ἐκκλησίας τὰ ὁμολογούμενα μόνον, καὶ τὰ ἐκφωνούμενα διὰ τοῦ στόματος τοῦ ἱερέως κατὰ τὸν εὐαγγελικὸν λόγον εἰσὶν ἀναγκαῖα ἐκφέρεσθαι, ὡς διετάξατο ὁ εὐαγγελικὸς, καὶ ἀποστολικὸς λόγος, καὶ μὴ τὰ πιστευόμενα παρ᾽ ἐκείνου ἐγκαρδίως, ἅπερ μόνος ὁ Κύριος οἶδε, διὸ φησὶ καὶ ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος πρώτῃ πρὸς Γαλάτας, τὰ θεμέλια τῆς ἐκκλησίας εἶναι ἐπὶ τὴν ὁμολογίαν τοῦ μακαρίου Πέτρου.

Τούτων οὕτω προϋποτιθεμένων εὔδηλόν ἐστιν, ὅτι ταύτην τὴν οἰκοδομὴν τὴν κατὰ θέσιν, καὶ τὴν χάριτα πάντες οἱ ἀπόστολοι ἐνήργησαν, καὶ γὰρ καὶ Ἰωάννης, καὶ Ματθαῖος, καὶ Παῦλος πιστεύουσι, καὶ ὁμολογοῦσι καὶ τὸν Θεὸν, καὶ Πατέρα, καὶ τὸν Υἱὸν, καὶ τὸ παναγίον Πνεῦμα, ὡς ἔχει τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ παρὰ τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύεται. καὶ πᾶς ὃς ἂν βλασφημήσῃ εἰς τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἀφεθήσεται αὐτῷ, τῷ δὲ βλασφημήσαντι εἰς τὸ παναγίον Πνεῦμα οὐκ ἀφεθήσεται αὐτῷ οὔτε ἐν τῷ νῦν αἰῶνι,

οὔτε

οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι. Πρὸς τούτοις πάντως ᾠκοδόμησαν τοῖς διαφόροις μυστηρίοις τῆς ἐκκλησίας εἴτε ἀφέσει ἁμαρτιῶν, εἴτε λουτρῷ παλιγγενεσίας, εἴτε θεοσημείαις θεραπευομένων, καὶ ἐγειρομένων ἐκ νεκρῶν, καὶ συλλήβδην εἰπεῖν, ὅσοις ἐνεργήμασι τῆς χάριτος, ὡσαύτως καὶ τῇ κατ᾽ αὐτοὺς σπουδῇ, καὶ ἐναρέτῳ πρὸς τὸν Θεὸν παῤῥησίᾳ, καθὰ φαίνεται πλήρης ὁ ξυγγεγραμμένος, καὶ ἐξιστορημένος βίος τῆς ἀρετῆς αὐτῶν τοῦτο δὲ μόνον οὐ γέγονε κοινὸν τοῖς πᾶσι τὸ ἀρνηθῆναι τὸν Χριστὸν, ἀλλὰ μόνον τῷ μακαρίῳ Πέτρῳ ἐκφαυλισθῆναι πρὸς ὥραν, διότι τὸ ἀγαθὸν καθόλου κοινόν ἐστι τοῖς πᾶσι, τὸ δὲ φαῦλον, φύλαρχον, φίλαυτον καὶ ἐν μέρει. διὸ καὶ ὁ μακάριος Πέτρος διὰ τῆς μετανοίας οἰκοδομεῖται, καὶ γεγονὼς ἐρείπιον διὰ τῆς ἀρνήσεως θεραπεύεται, καὶ ἀνακτᾶται διὰ τῶν καθαρτικῶν δακρύων τῆς μεταμελείας κοινὸν ὑπόδειγμα διορθώσεως τοῖς παραπίπτουσι τετυχώς. διό φησι καὶ ὁ ἱερὸς Ἐπιφάνιος, ἀφεὶς ἐξιστορημένα τοιαῦτα θεῖα συγγράμματα τῆς πρὸς Θεὸν ἐπιστροφῆς, καὶ διορθώσεως τῶν πεπτωκότων, ἀλλὰ καὶ οἱ ἀπὸ τοῦ διωγμοῦ παραπεπτωκότες καὶ αὐτοὶ ἐὰν ἐνδείξωνται τελείαν μετάνοιαν ἐν σάκκῳ, καὶ σποδῷ καθεσθέντες, καὶ κλαύσαντες ἐνώπιον Κυρίου, δυνατός ἐστιν ὁ εὐεργέτης καὶ αὐτοὺς ἐλεῆσαι, οὐ γάρ τι φαῦλον γίνεται ἀπὸ τῆς μετανοίας, δέχεται αὐτοὺς μετανοοῦντας ὁ Κύριος, καὶ ἡ αὐτοῦ ἐκκλησία, ὡς ἐπέστρεψε Μανασσῆς ὁ Υἱὸς Ἐζεκίου, καὶ ὁ ἀρνησάμενος πρὸς ὥραν ἅγιος Πέτρος, καὶ κορυφαιότατος τῶν ἀποστόλων, ὃς γέγονεν ἡμῖν στερεὰ πέτρα θεμελιοῦσα τὴν πίστιν τοῦ Κυρίου, ἐφ᾽ ᾗ ᾠκοδόμηται ἡ ἐκκλησία κατὰ πάντα τρόπον, πρῶτον μὲν ὅτι ὡμολόγησε Χριστὸν τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, καὶ ἤκουσεν, ὅτι ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ τῆς ἀσφαλοῦς πίστεως οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν. κατωτέρω πάλιν. ἀλλὰ καὶ περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ὁ αὐτὸς ἀσφαλίζεται ἡμᾶς λέγων τοῖς περὶ Ἀνανίαν, τί ὅτι ἐπείρασεν ὑμᾶς ὁ Σατανᾶς ψεύσασθαι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, οὐκ ἀνθρώπῳ ἐψεύσασθε, ἀλλὰ τῷ Θεῷ, διότι ἐκ Θεοῦ τὸ Πνεῦμα, καὶ οὐκ ἀλλότριον, ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα στερεὰ πέτρα οἰκοδομῆς, καὶ θεμέλιος οἴκου Θεοῦ γεγένηται ἐν τῷ ἀρνησάμενον αὐτὸν, καὶ πάλιν ὑποστρέψαντα, εὑρεθέντα τε ὑπὸ τοῦ Κυρίου, καὶ καταξιωθέντα πάλιν ἀκοῦσαι ποίμαινε τὰ πρόβατά μου, βόσκε τὰ ἀρνία μου, βόσκε τὰ πρόβατά μου. παρ᾽ ἧς περιόδου ῥημάτων τοῦ ἀρχιποιμένος Χριστοῦ ῥᾷόν ἐστι καταμαθεῖν παντὶ τῷ ὑποταττομένῳ τῇ ἀληθείᾳ, καὶ τῷ παναγίῳ Πνεύματι τρία. Πρῶτον ὅτι ὁ Θεὸς καὶ ἡ ἐκκλησία πρὸς τοῖς ἄλλοις εὐεργετήμασι διὰ τῆς χάριτος τοῦ παναγίου Πνεύματος προστίθησι καὶ τὴν μετάνοιαν, δι᾽ ἧς ἐξαλείφει ἡ μακροθυμία τοῦ μετανοοῦντος ἐπὶ ταῖς τῶν ἀνθρώπων κακίαις τὰ τῶν μεταμελουμένων παραπτώματα, οἷς συναρίθμιος γεγονὼς ὁ μακάριος Πέτρος δέχεται ὑπὸ τοῦ Κυρίου, καὶ τῆς ἐκκλησίας ὡς μέλος αὐτῆς, καὶ πρόβατον ἀπολωλὸς ἐπισυμβὰν τῷ σινιασμῷ τοῦ Σατανᾶ, καὶ πατρὸς τοῦ ψεύδους διαβόλου ᾧ χρησάμενος πρὸς ὥραν τρὶς καὶ οὐχ ἅπαξ ἐψεύσθη ἀρνησάμενος τὸν πρώτως ὁμολογηθέντα πρὸς αὐτοῦ διορθωθεὶς διὰ τῆς πρὸς τὸν Κύριον ἐπανόδου, καὶ αὐταληθείας ἐπιστροφῆς πρότερον μὲν κλαύσας πικρῶς ἔδειξε τὸ καθαρτήριον τῆς μετανοίας, ἣ προσαπολουσθεὶς τῷ βαπτίσματι τῶν δακρύων μετὰ τὴν ἀνάστασιν τῆς παραπτώσεως ἐπερωτᾶται δεύτερον παρὰ τοῦ λύσαντος τὸ μεσότειχον τοῦ φραγμοῦ, καὶ ἀντικαταλλαξαμένου τὰ ἐπουράνια τοῖς ἐπιγείοις φιλικῶς τρὶς πάλιν ἐπ᾽ ἀναίρεσιν τῆς τριττῆς ἐξαρνήσεως, ἵνα σώσῃ τὸ τριττὸν τῆς ἀδιαιρέτου ὁμολογίας ἐν μιᾷ ἀδιαλύτῳ ἀγάπῃ τῶν τριῶν ὑποστάσεων.

Τῷ τριττῷ τῆς ἐρωτήσεως τῷ Πέτρῳ φιλεῖς με τὸ τρίτον τῆς ἀρνήσεως ὁ Χριστὸς διωρθώσατο,

θῶσαν, ψάλλει ἡ ἐκκλησία εὐφημοῦσα τοῦ τέκνου αὐτῆς τὴν ἔπαινον, καὶ συναρίθμησιν τῆς ὁμοταγοῦς αὐτῷ ἀδελφότητος. Καὶ συνθέαμαι θεραπείας δεσποτικῆς μέτρον, καὶ γνώμονα λογιζόμενον τῇ ἀληθείᾳ, καὶ ἀκεσώδυνον φαρμάκου ἀντίρροπον φαρμακείας φθαρτικῆς, καὶ ἀλεξιτήριον ἰοβόλου δήγματος, ἐφ' ὅσον γὰρ ἐν τῇ ἀρνήσει ηὔξανε τὸ μῖσος διὰ τοῦ ψεύδους, τοσοῦτον ἐπιδίδωται ἡ φιλία, καὶ ὁ σύνδεσμος ἐν τῇ διορθώσει διὰ τῆς ἀληθείας, ἐκεῖ μὲν κατ' ὀλίγον ἀπαρχόμενον τὸ ψεῦδος τῆς ἀθετήσεως ἐπὶ μείζονα ἀποστασίαν, καὶ ἀπαυθαδιασμὸν τῆς ἀληθείας ἐτελεύτησεν. ἐνταῦθα ἐκ μικροτέρου θεραπεύματος ἀγομένη ἡ ἀλήθεια ἐπὶ τελειοτέραν διόρθωσιν, καὶ γνῶσιν αὐτῆς διὰ τῆς συγκαταθέσεως, καὶ καταστολῆς ἀπέληξεν. πρῶτον ταραχθεὶς ὁ μακάριος Πέτρος τῇ παιδίσκῃ τῇ πρώτως γεγονυίᾳ δοχεῖον τοῦ ψεύδους ὡς πρωτεκγόνῳ αὐτοῦ λεγούσῃ αὐτῷ, καὶ σὺ ἦσθα μετὰ Ἰησοῦ τοῦ γαλιλαίου, ἀρνεῖται χωρὶς ὅρκου ὡς μὴ εἰδὼς τὸ λεγόμενον, ἐνταῦθα διαλύων τὴν ἀνὰ ὅρκου ἄρνησιν φησὶ τῷ διδασκάλῳ, ναὶ Κύριε σὺ οἶδας, ὅτι φιλῶ σε. ὁμοίως καὶ τὴν δευτέραν τὴν μεθ' ὅρκου, μέντοιγε ἁπαλώτερος ἐνδεικνύμενος διὰ τῆς ἐπακολουθούσης ἐρωτήσεως· καθ' ἣν λύπῃ συνέχεται ὑπερωτώμενος ὡς νομιζόμενος εἶναι ὕποπτος ἀμαθοῦς φιλίας ἐπὶ τὸν ἐρωτῶντα. τέως τὴν τρίτην, ἐν ᾗ ἤρξατο καταναθεματίζειν, καὶ ὀμνύειν ἰσχυρῶς καταστέλλει διὰ τῆς εἰς θεὸν τὸν εἰδότα τὰ πάντα ἀναθέσεως μηδὲ ἑαυτῷ πλέον θαῤῥήσας, διό φησιν ἀντὶ τοῦ ναὶ τῆς καθ' αὐτὸν βεβαιώσεως, Κύριε σὺ πάντα οἶδας, σὺ γινώσκεις, ὅτι φιλῶ σε, ἐκεῖ γὰρ νομίζων, καὶ διισχυριζόμενος διὰ τοῦ ἀπαυθαδιασμοῦ ἠλέγχετο ὕστερον, ἐνταῦθα οὐκ ἀπαυθαδιαζόμενος εἰδέναι τι ἐξ οἰκείου, ἀλλὰ πάντα τῷ σωτῆρι, καὶ διδασκάλῳ χριστῷ ἀναθεὶς βελτίων, καὶ σωφρονέστερος διὰ τῆς καταστολῆς ἀποδίδοται. Δεύτερον, ὅτι γέγονε στερεὰ πέτρα οἰκοδομῆς θεμελιοῦσα τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ (ἀμέλει διδάσκουσα τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν, καθὰ καὶ οἱ ἄλλοι) διότι πρῶτος αὐτὸς ὡμολόγησε τὸν Χριστὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ γνήσιον καὶ οὐ μόνον διὰ ταύτης τῆς ὁμολογίας ἀσφαλίζει τὴν πίστιν, ἐν ᾗ ᾠκοδόμηται ἡ ἐκκλησία αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς ὁμολογίας τοῦ παναγίου Πνεύματος ὄντος Θεοῦ καὶ αὐτοῦ ἐκ πατρὸς προβαλλομένου, οὐ γὰρ ἀρκεῖ τῷ ἀπαρτιμελεῖ κατὰ τὴν πίστιν, καὶ ὁμολογίαν τοῦ Χριστοῦ πιστεύειν μόνον εἰς αὐτόν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ εἰς τὸν θεόν, καὶ πατέρα, ὡς εἴρηται εἶναι καὶ τὰ τρία πρόσωπα τῆς αὐτῆς οὐσίας, βουλήσεως, καὶ ἐνεργείας, ἣν πίστιν, ὁμολογίαν. καὶ διδαχὴν μὴ ὅτιγε μόνον ὁ μακάριος πέτρος ἐδίδαξεν ὁ συναναβὰς εἰς τὸ ὄρος τῆς μεταμορφώσεως τοῖς προκρίτοις τῶν μαθητῶν Ἰακώβῳ, καὶ Ἰωάννῃ, ἀλλὰ καὶ ὁ τῶν κορυφαίων, καὶ τῶν ἀψίδων τοῦ οὐρανοῦ καθαψάμενος μακάριος Παῦλος, καὶ ἄκουε περὶ τοῦ πατρὸς τί φησιν, ὁ Θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ ὁ ποιήσας τὰ ἀμφότερα ἕν. πάλιν περὶ τοῦ Υἱοῦ, θεμέλιον ἄλλον οὐδεὶς δύναται θεῖναι παρὰ τὸν κείμενον, ὅς ἐστιν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς χριστός. καὶ πάλιν περὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, εἴτις πνεῦμα χριστοῦ οὐκ ἔχει, οὗτος πόῤῥω τῆς ἀληθείας αὐτοῦ. (καὶ ταῦτα πῶς διδάσκει καθ' αὐτόν, μὴ γένοιτο) ἀλλὰ τῷ πνεύματι τῆς πίστεως, καὶ τῷ ἐν αὐτῷ λαλοῦντι χριστῷ κατὰ τὴν χάριν τοῦ θεοῦ τὴν δοθεῖσαν αὐτῷ ὡς σοφὸς ἀρχιτέκτων καταβάλλει τὰ θεμέλια, καὶ τὰ δόγματα τῆς οἰκοδομῆς, ὁμοίως καὶ κοινῇ, καὶ κατ' ἰδίαν, καὶ δι' ἑνὸς στόματος τοῦ μακαρίου πέτρου πάντες οἱ ἀπόστολοι ὡς συναδελφοὶ τῇ χάριτι συνομολογοῦσι, διό φησι τὸ στόμα τοῦ χοροῦ τῶν ἀποστόλων ἐν τῷ κατὰ Ἰωάννην, καὶ ἡμεῖς

πεπιστεύ-

πεπιστεύκαμεν, καὶ μαρτυροῦμεν, ὅτι σὺ εἶ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ. ταύτην τὴν ὁμολογίαν, καὶ τὴν διδασκαλίαν τοῦ παναγίου πνεύματος ἀλληλοδιαδόχως βαστάζουσα ἡ βαϊοφόρος αὐτοῦ ἐκκλησία, καὶ ὀχυρωμένη τοῖς δώδεκα ἄρθροις τῆς πίστεως ἰσαρίθμοις τοῖς δώδεκα θεμέθλοις, καὶ λίθοις πνευματικοῖς βαϊοφορήσασα τὴν χρυσωθεῖσαν κιβωτὸν τοῦ Κυρίου πιστεύει, καὶ ὁμολογεῖ λέγουσα, πιστεύω εἰς ἕνα θεὸν πατέρα παντοκράτορα ποιητὴν οὐρανοῦ, καὶ γῆς, καὶ τὰ ἑξῆς, χωρὶς προσθήκης, καὶ ἀφαιρέσεως τοῦ ἀπαραχαράκτου κανόνος, καὶ ἐντελοῦς ἀπαρτίου τῆς ἀληθείας, καθάπερ εἰώθασιν οἱ φθορεῖς καὶ βίβλων καὶ κανόνων, καὶ δογμάτων τῆς ἐκκλησίας ποιεῖν, μονονοὺ στηρίζουσι τὸ μηδέποτε στερεούμενον σεσαθρωμένον δόγμα τῆς αὐτῶν ἰδιοβουλήτου κακώσεως, ὥστε ἐπὶ τοσοῦτον θηλυμανίας, καὶ ἀπαυθαδιασμοῦ ἐπελθεῖν, παραχαράξαι, καὶ τὴν κοινὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεως καλῶς ἐγγραφεῖσαν τῷ τελεταρχικῷ πνεύματι τῆς ἀληθείας, κακῶς δὲ παραχαραχθεῖσαν τῷ πνεύματι τοῦ ψεύδους, καὶ τῆς πονηρίας, ἀλλ' ἀπαρασαλεύτως φυλάττουσα τὰ αὐτὰ θεμέλια, καὶ δόγματα τὰ ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ ἐπιταχθέντα, ὑπὸ δὲ τῶν ἀποστόλων κηρυχθέντα, καὶ παρὰ τῶν θεοφόρων πατέρων ἐπιστηριχθέντα ὡς κρατιοῦντα τὴν ἀπαράτρωτον πίστιν τοῦ χριστοῦ πιστεύει, καὶ ὁμολογεῖ ὀρθοδόξως, καὶ εὐσεβῶς σὺν τοῖς ἄλλοις ἄρθροις εἰς μίαν, ἁγίαν, καθολικήν, καὶ ἀποστολικὴν ἐκκλησίαν, καὶ μὴ εἰς ῥωμαϊκὴν ὡς ταύτην εἶναι καθόλου, τὴν δὲ κοινοτάτην μερικήν, τὸ γὰρ ἐν ἀντιφάσει σύνθεμα οὔτε ὁ Θεὸς δύναται ποιεῖν. πῶς τὸ καθόλου μερικόν, καὶ τὸ ἐν μέρει καθόλου, καὶ τὸ μέλος πᾶν τὸ σῶμα, καὶ ὅλον τὸ σῶμα μέλος συνταχθήσονται, καὶ συμπιστευθήσονται. οὐκ εἰς ῥωμαϊκὴν λοιπὸν σχισμένην τῆς κοινότητος πιστεύει, καὶ ὁμολογεῖ τὸ ἅγιον σύμβολον τῆς καθόλου ἐκκλησίας συντεθὲν μόνον ὅτιγε μὴ τῇ παρουσίᾳ τῶν ἁγίων πατέρων τῶν ἀνατολικῶν κινηθέντων ἐν πνεύματι ἁγίῳ, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐκ τῆς ῥώμης τῆς πρεσβυτέρας συνελθόντων ἁγίων πάπων, καὶ ἀρχιερέων πάντων ὁμοῦ συγκροτηθέντων ἐν ἑνὶ πνεύματι τῆς ὁμοφροσύνης, καὶ εἰς κατάλυσιν τῆς ἀφροσύνης ἐπὶ τῆσδε τῆς βασιλευούσης τῶν πόλεων, οὐ βίᾳ κινηθέντες, καὶ θελήματι σαρκός, ἀλλὰ πνεύματι ἁγιωσύνης, καὶ θείας τελεταρχούσης κινήσεως, καὶ θεσπίσει θεοστέπτων βασιλέων, διὸ καὶ καθολική, καὶ ἀποστολικὴ πιστεύεται ἡ ἐκκλησία τοῦ χριστοῦ, καὶ μὴ πετριανή, ἢ Παυλιανή, ἢ Ἰωάννου, ἢ Λουκᾶ, ὅτι μήγε κατὰ χάριν, καὶ τὴν κατὰ μέρος διοίκησιν, καὶ διακονίαν αὐτῆς πάντων συνενουμένων ὡς μέλη ἐπὶ τὴν μόνην κεφαλὴν τὸν χριστόν, καὶ γὰρ μηδέποτε Πέτρος, ἢ Παῦλος, ἢ Ἰωάννης, ἤ τις τῶν ἀποστόλων ἐδίδαξεν ἡμᾶς, ἤ τινα τῶν εὐσεβῶν πιστεύειν, καὶ λατρεύειν εἰς αὐτούς, ἀλλ' εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, καθ' οὗ τὴν δύναμιν, καὶ τὴν ἐνέργειαν ἐνήργουν καὶ αὐτοί, καὶ πάντες οἱ ἅγιοι ἀρχιερεῖς, καὶ ποιμένες ἐνεργοῦσι, καὶ οἰκοδομοῦσι κατὰ τὸ δοθὲν αὐτοῖς μέτρον τὴν ἐκκλησίαν, ὡς πολλάκις ὄπισθεν σεσημείωται, ἧς καίπερ κεφαλή, καὶ γλῶττα ὁ μακάριος πέτρος λέγεται ἴσως διὰ τὸ δημηγορικώτερον, καὶ θερμότερον τοῦ λόγου. Ἰωάννης πάλιν ἐπιστήθιος οὐκ ἀκέφαλος, ἀλλ' ἔρως, καὶ φίλτατος, καὶ περιπόθητος τοῦ διδασκάλου χριστοῦ, ὡς ἀνεξικακώτερος, καὶ παρθένος σιγῶσα, καίπερ οὐ χρυσίον λόγων, ἀλλὰ μαργαρίτης ἴσως πολλάκις τῶν λόγων, μάλιστάγε τῶν ἀπεριϲκέπτως ἐκλαλουμένων, καὶ αὐθαδιαζομένων ἡμαλφέστερος. διὸ καὶ ῥύεται λαὸν ἀναπολόγητον εἰς καιρὸν χρείας κατεπειγούσης δαπανώμενος. πάλιν Θωμᾶς χείρ, καὶ αὐτὴ οὐκ ἀκέφαλος, ἀλλὰ δευτέρα κρηπὶς τῆς

θεολο-

θεολογίας, καὶ τοῦ μυστηρίου τῆς ἀναστάσεως ἐξεταστήριος. ὡσαύτως Ἰάκωβος ζυγοστατοῦσα καρδία, καθὸ καὶ δίκαιος, καὶ κριτὴς προσηγόρευται. καὶ ὡσαύτως πάλιν ὁ μὲν τὸ ἓν ἐρωτᾷ, ὁ δὲ τὸ ἄλλο, καὶ ἕκαστος κατὰ τὴν χρείαν, ἣν εἶχε, καὶ ἐν μέρει, καὶ καθ' ἕν, καὶ συνθαρροῦντες ἀλλήλοις διὰ τὸ συγγενέστερον τοῦ καθ' αὐτὸν κατορθώματος, καὶ συνδάσματος τοῦ πρὸς τὸν διδάσκαλον, καὶ ἰδιαίτερον τῆς κατ' ἀρετὴν τελειότητος, καὶ καθ' αὐτοὺς θέσεως πάντες συντεταγμένοι, καὶ συναριθμούμενοι, καὶ ἐξηρτημένοι παρὰ τοῦ αὐτοδιδασκάλου χριστοῦ. διόπερ εὕροις ἂν καὶ τὸν πέτρον τὴν πέτραν τῆς ἐκκλησίας χρήζοντα Ἰωάννου πρὸς ἀκριβολογίαν τοῦ μαθήματος, καὶ τὸν Φίλιππον συνθαρρῆσαι τῷ Ἀνδρέᾳ ἀμφοῖν προσελθόντοιν εἰς τὸν αὐτοδιδάσκαλον. ταυτηνὶ τὴν σύνταξιν χορείαν τῶν μαθητῶν διαγράφων ὁ θεολόγος Γρηγόριος ἐν τῷ περὶ εὐταξίας λόγῳ φησί. βούλει δὴ καὶ ἄλλην παραστήσωσι τάξιν καὶ ταύτην ἐπαινετήν, καὶ ταύτην ἀξίαν τῆς εἰς τὸ παρὸν μνήμης, καὶ νουθεσίας. ὁρᾷς τῶν χριστοῦ μαθητῶν πάντων ὄντων ὑψηλῶν, καὶ τῆς ἐκλογῆς ἀξίων, ὁ μὲν πέτρα καλεῖται, καὶ τοὺς θεμελίους τῆς ἐκκλησίας πιστεύεται, ὁ δὲ ἀγαπᾶται πλέον, καὶ ἐπὶ τὸ στῆθος τοῦ Ἰησοῦ ἀναπαύεται, καὶ φέρουσιν οἱ λοιποὶ τὴν προτίμησιν. ἀναβῆναι δὲ εἰς τὸ ὄρος δεῆσαν ἵνα τῇ μορφῇ λάμψῃ καὶ τὴν θεότητα παραδείξῃ, καὶ γυμνώσῃ τὸν ἐν τῇ σαρκὶ κρυπτόμενον τίνες συναναβαίνουσιν, οὐ γὰρ πάντες ἐπόπται τοῦ θαύματος, πέτρος, καὶ Ἰάκωβος, καὶ Ἰωάννης οἱ πρὸ τῶν ἄλλων καὶ ὄντες καὶ ἀριθμούμενοι. παρεῖναι δὲ ἀγωνιῶντι, καὶ ἀναχωροῦντι μικρὸν πρὸ τοῦ πάθους, καὶ εὐχομένῳ τίνες, οἱ αὐτοὶ πάλιν, αὕτη μὲν ἡ τοῦ Χριστοῦ προτίμησις, ἡ λοιπὴ δ' εὐκοσμία, καὶ τάξις ὅση, τὸ μὲν πέτρος ἐρωτᾷ, τὸ δὲ Φίλιππος, τὸ δὲ ἰούδας, τὸ δὲ Θωμᾶς, τὸ δὲ ἄλλος τίς, καὶ οὐδὲ τὸ αὐτὸ πάντες, οὐδὲ τὰ πάντα εἷς; ἀλλ' ἕκαστος ἐν μέρει, καὶ καθ' ἕν, καὶ ὅπερ ἕκαστος ἔχρῃζεν, εἴποις ἄν. ἀλλ' ἐκεῖνό γε τίσι φαίνεται, βούλεταί τι Φίλιππος εἰπεῖν, καὶ οὐ θαρρεῖ μόνος, ἀλλὰ καὶ Ἀνδρέαν προσλαμβάνει. χρῄζει πυθέσθαι τι πέτρος καὶ Ἰωάννην προβάλλεται διὰ νεύματος. ποῦ τὸ αὐστηρὸν ἐνταῦθα, ποῦ δὲ τὸ φίλαρχον, πῶς ἂν μᾶλλον ἔδειξαν ὄντες μαθηταὶ χριστοῦ τοῦ πρᾳέος, καὶ ταπεινοῦ τὴν καρδίαν, καὶ δούλου δι' ἡμᾶς τοὺς αὐτοῦ δούλους, καὶ πᾶσαν τῷ πατρὶ τὴν δόξαν ἐν πᾶσιν ἀναπέμποντας. Τρίτον ὅτι πάλιν ἐπιστρέψας, καὶ μετανοήσας ὁ μακάριος Πέτρος ἐκ τῆς ἀρνήσεως, διορθωθεὶς διὰ τῆς μετανοίας πάλιν στερεὰ πέτρα οἰκοδομῆς, καὶ ποιμὴν ἔσεται τῆς ἐκκλησίας συναρίθμιος τοῖς συμποιμέσι, καὶ συναποστελλομένοις, καὶ θεμέλιος οἴκου Θεοῦ γεγένηται, καὶ γὰρ καθάπερ πρότερον παρωνομάσθη Πέτρος διὰ τὴν πίστιν τῆς ὁμολογίας, οὕτως ἐνταῦθα ποιμὴν διὰ τὴν πρὸς τὸν διδάσκαλον καθυποσχημένην, καὶ ὁμολογουμένην φιλίαν πληροῦσαν μὴ τὸ θέλημα τὸ ἴδιον, ἀλλὰ τὸ τοῦ Χριστοῦ, ὅπερ ἐστὶ κατὰ τὸν χρυσορρήμονα ἐν τοῖς ἱερατικοῖς αὐτοῦ λόγοις σὺν τῷ Παύλῳ μὴ ζητεῖν τὸ ἴδιον, ἀλλὰ τὸ τῶν ἑτέρων. καὶ πάλιν ἐπειδήπερ ἀρνησάμενος τὸν Κύριον τῷ σεισμῷ τοῦ ψεύδους ὡμοιώθη ἀνδρὶ οἰκοδομήσαντι τὴν οἰκίαν ἐπὶ τὴν ἄμμον, ἣν πρότερον ᾠκοδόμησεν ἐπὶ τὴν ἀσάλευτον πέτραν, ἔδει πάλιν αὐτὸν διὰ τῆς ἐπιστροφῆς, καὶ ἀπορρίψεως τῆς ἀρνήσεως αὖθις στηριχθῆναι τῇ συγκαταβάσει, καὶ φιλοικτίρμονι συμπαθείᾳ τῆς αὐτοπέτρας, καὶ πέτραν οἰκοδομῆς χρηματίσαι μὴ μόνον τῷ ὑποδείγματι τῆς ὁμολογίας, ἀλλὰ καὶ τῷ παραδείγματι τῆς μετανοίας συνοικοδομοῦσαν καὶ συνεπιστηρίζουσαν, καὶ συμβαστάζουσαν τὴν ἐκκλησίαν ταῖς λοιπαῖς πέτραις, καὶ θεμελίοις πρώτως ταύτην συντεταγμένην, καὶ συναριθμουμένην ὡς πρώτως ἀφεῖσαν τὴν μακαρίαν ἐκείνην φωνὴν τῇ προθυμοτέρᾳ σπουδῇ τοῦ κατορ-

κατορθώματος, τὸ σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, ὃν ἠγνόησε διὰ τῆς ἀποστροφῆς, ἐγνώρισε πάλιν διὰ τῆς ἐπιστροφῆς, καθὸ στηρίζει καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῆς, εἴτουν δεικνυούσης, καὶ κοινολογούσης τῷ καθ' αὐτὴν παραδείγματι τὸ συμπαθὲς, καὶ φιλάνθρωπον τῆς αὐτοπέτρας τοῦ χριστοῦ ὡς δεχομένου τοὺς μετανοοῦντας, καὶ γὰρ ἰδοὺ κἀγὼ κλαύσας πικρῶς, καὶ διορθωθεὶς ὁ πρώην γεγονὼς πέτρα σεσαθρωμένη διὰ τῆς ἀρνήσεως νῦν πάλιν ταχέως συμπαθείας ἀνεδείχθην στερρὰ οἰκοδομῆς διὰ τὴν εἰς αὐτοπέτραν ἐμὴν ἐπανάκαμψιν. καθὼς ἑρμηνεύει ὁ ἱερὸς Θεοφύλακτος σὺν τῇ ἐκκλησίᾳ τὸ κατὰ Λουκᾶν ῥητὸν, καὶ σύ ποτε ἐπιστρέψας στήριξον τοὺς ἀδελφούς σου. ὡσαύτως καὶ ἡ ἐκκλησία ἐν τῇ αὐτοῦ ἑορτῇ ψάλλει τῷ φιλοστόργῳ Κυρίῳ δεδωκέναι ὑποδείγματα μετανοίας, καὶ ἐπιστροφῆς τοὺς σοφοὺς ἀποστόλους αὐτοῦ, ἥτις παρεικαζομένη οἰκουμενικῇ (πάντες οἱ ἀπόστολοι, ποιμένες, μάρτυρες, ἱερεῖς, ὅσιοι καὶ πᾶς εὐσεβὴς λίθοις, καὶ θεμέθλοις, καὶ πέτραις παραβάλλονται) συναρμολογουμέναις πᾶσιν ἐπὶ τὸν αὐτόλιθον χριστόν. συγκρινομένη πάλιν κήπῳ, καὶ παραδείσῳ, ἢ πηγῇ, ἢ ἀμπέλῳ, ἢ κλήματι, εὕροις δ' ἂν αὐτοὺς ἐξομοιουμένους ποταμοῖς, ῥύαξι, κλήμασι, βότρυσι. πολλάκις δὲ γαμεῖται καὶ τῷ αὐτῷ ὀνόματι τροπολογικῶς λεγομένῳ τοῦ Κυρίου, ὡς τὸ ἄστρα, καὶ ἄνθη παρὰ τοῦ ἀνατεταλκότος ἄστρου ἐξ Ἰακὼβ, καὶ ἄνθους βλαστήσαντος ἐκ τῆς ῥίζης Ἰεσσαὶ, καὶ γὰρ διαφόρως διαβάλλεται ἡ τοῦ χριστοῦ νύμφη ἐκκλησία μετὰ τοῦ νυμφίου αὐτῆς, ὡς φαίνεται ἐν τῷ ᾄσματι τῶν ᾀσμάτων ἐξηγουμένῳ τοῖς θείοις πατράσιν, οἷς μετέρχου τὴν μεθερμηνείαν, καὶ οὐκ ἀποτεύξῃ τοῦ ἀναγνωρισμοῦ τῆς προβολῆς νῦν μὲν γυναικὶ βασιλίσσῃ, καὶ νύμφῃ παρατιθεμένη, νῦν δὲ ὡς εὐδοκία, καὶ Ἱερουσαλὴμ, καὶ θάμβος συντεταγμένη. πάλιν κατὰ Παῦλον, νῦν μὲν ναὸς, νῦν δὲ γεώργιον, νῦν οἰκοδομὴ, καὶ ποίμνιον λεγομένη ἀναφερομένη πρὸς τὸν μόνον ποιμένα χριστὸν, καὶ μὴ εἰς τὸν Πάππαν, ὡς ὁ Γρηγόριος Πάππας σημαίνει πρὸς τῷ τέλει τῆς πρὸς τὸν Λέοντα τὸν Ἴσαυρον ἐπιστολῆς πρακτικοῖς ζ'. σύνοδου, καθ' ἣν παραβολὴν, καὶ σύγκρισιν λαμβάνουσι, καὶ τὰ τέκνα, καὶ οἱ διάκονοι αὐτῆς τὴν ἐπωνυμίαν. ὥστε ἕπεται κατ' ἀκολουθίαν τοῦ ἀληθοῦς λόγου τὸν μακάριον Πέτρον, καὶ ἀπόρον, καὶ πέτραν, καὶ ἔτι ἄλλο ὄνομα ἔχειν, καθὰ καὶ πάντες οἱ ἀπόστολοι, καὶ εὐσεβεῖς, καίπερ τινὰ ἐκ τῆς ἐπικρατείας τοῦ λόγου τῆς ἀρετῆς προσδίδονται αὐτοῖς πάντα ἐξηρτημένα, καὶ χαριτούμενα παρὰ τῆς αὐταληθοῦς πέτρας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ μὴ δυναμένου σχισθῆναι τοπαράπαν ὑπὸ τοῦ ψεύδους βουλομένου μὲν, μὴ δυναμένου δὲ διὰ τὸ μοχθηρὸν τῆς καθ' αὐτὸ προαιρέσεως ἰδιοποιήσασθαι τὸν ἐπὶ πᾶσιν ἔλεον πάσας τὰς οἰκοδομὰς, καὶ τὸ ἄτρεπτον τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ὡς ἀντιφερομένου τῷ Πνεύματι τῆς ἀληθείας τῷ ἐκχεομένῳ κοινῇ ἐπὶ πάσας τὰς καρδίας τῶν πιστῶν τῷ διαφόροις τοῖς αὐτοῦ ἐνεργήμασιν οἰκοδομοῦντι τὴν ἐκκλησίαν αὐτοῦ, καὶ μεταβάλλοντι, καὶ στηρίζοντι τὰ σύμπαντα κατὰ τὴν ἀξίαν αὐτοῖς, ἵνα ᾖ τὰ πάντα, καὶ ἐν πᾶσιν ὁ Θεὸς, καὶ σωτὴρ χριστός. Ἀθετεῖ καὶ Ἐπιμενίδης τὰ πατελάρεια ὁ ποιητής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Κϛ'.

Μαρτυρία δεκάτη.

Ἐπικυροῖ ὁ τῶν ἀρρήτων ἀκροατὴς Παῦλος ἐν τῇ πρὸς Τίτον, Κεφ, α'.

Ἡ μαρτυρία αὕτη ἐστὶν ἀληθὴς, δι' ἣν αἰτίαν ἔλεγχε αὐτοὺς ἀποτόμως ἵνα ὑγιαίνωσιν ἐν τῇ πίστει μὴ προσέχοντες ἰουδαϊκοῖς μύθοις, καὶ ἐντολαῖς ἀνθρώπων ἀποστρεφομένων τὴν ἀλήθειαν.

Ἐξέ-

Ἐξέτασις.

Διαληπτέα ἡ προτιθεμένη ἀκριβολογία τοῦ ἐξεταστικοῦ λόγου πανταχῆ, καθότι καὶ πέρας ἔσεται τῆς δευτέρας πραγματείας τοῦ περὶ πίστεως λόγου κατὰ ἀντιπαράστασιν τοῦ ψεύδους, καὶ ἀληθῆ ἀκριβασμὸν τῆς θεοπνεύστου γραφῆς. Πρῶτον λοιπὸν ἐξετάσωμεν τίς οὗτος ὁ Ἐπιμενίδης, ἡ πατρὶς αὐτοῦ, καὶ ἡ πολιτεία αὐτοῦ. Δεύτερον τίνα ὑπόνοιαν εἶχον οἱ ἔξωθεν σοφοὶ περὶ τῆς νήσου τῶν κρητῶν. Τρίτον κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν παράδοσιν, καὶ θεόπνευστον σκοπὸν τῆς ἐκκλησίας, καὶ τῶν διδασκάλων αὐτῆς ἑρμηνείαν, πῶς δεῖ λαμβάνειν τὸ προειρημένον ῥητὸν τοῦ μακαρίου παύλου. Τέταρτον, πῶς ἑρμηνεύει αὐτὸ ὁ Χρυσόστομος. Τέως ὀρθῶς ἐξηγημένον, καὶ παραδιδόμενον κατὰ τίνων περιπίπτει ὁ ἐλεγμὸς τοῦ μακαρίου παύλου. ἀρχὴν τοίνυν λαβόντες ἀπὸ τοῦ πρώτου μεθόδῳ, καὶ τάξει προϊόντες φαμέν.

Τίς ὁ Ἐπιμενίδης, ἡ πατρὶς αὐτοῦ, καὶ ἡ πολιτεία.

Ἰστέον λοιπὸν πρῶτον, ὅτι ὁ Ἐπιμενίδης κρὴς ἦν τὸ γένος κατὰ τὴν ἐνεγκαμένην αὐτόν, πολίτης τῆς αὐτῆς περιφήμου ἑκατοντοπόλεως, ἐκ τῆς κνωσσοῦ, διὸ καὶ κνώσσιος λέγεται, οὗτος δὲ καθήμενος πεποίηται ἐπὶ βοὸς χαλκοῦ, οἷου δὴ εἰς θυσίαν ἀγομένου πρὸ τοῦ ἐν ἀθήναις ναοῦ κειμένου τοῦ λεγομένου ἐλευσινίου, ὅπου καὶ τὸ τριπτολέμου ἄγαλμα. τοῦτον τὸν Ἐπιμενίδην φασίν, ὡς φαίνεται ἐν τοῖς κατὰ παυσανίαν ἀττικοῖς ξυγγραφομένοις ἐλθόντα εἰς ἀγρὸν κοιμᾶσθαι εἰσιόντα εἰς σπήλαιον, ὁ δὲ ὕπνος οὐ πρότερον ἀνῆκεν αὐτόν, πρὶν ἢ τεσσαρακοστὸν ἔτος γενέσθαι καθεύδοντι, καὶ ὕστερον ἔπη τε ἐποίει, καὶ πόλεις ἐκάθηρεν, ἄλλας τε, καὶ τὴν ἀθηναίων. πρὸς τούτοις μαρτυρεῖται παρὰ τοῦ μακαρίου παύλου προφητεῦσαι αὐτὸν περὶ τῶν ἰδίων ξυμπολιτῶν, καὶ ἐξειπεῖν ἐν ἔπεσιν ἡρωϊκοῖς αὐτοὺς τοὺς κρῆτας ἀεὶ εἶναι ψεύστας, γαστέρας ἀργάς, κακὰ θηρία, ἣν προφητείαν ἐπιψηφίζει τὸ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς εἶναι ἀληθῆ, διὸ καὶ ὁ καταγωνιζόμενος τῆς ἀληθείας ἀναιδήμων ὢν προβάλλει τοὺς κατὰ διαίρεσιν τὴν καθήκουσαν οἰκονομικοὺς λόγους, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν τὰ εἴδη τῶν διαφόρων λόγων ἐφ᾽ ἕνα καθολικώτατον, καὶ μόνον ἀδιαίρετον λόγον τῆς ἀληθείας ἀναφερόμενα, καὶ χρέσιν ἔχοντα ἐξηρτημένην ἑνούμενα. ἀποφαίνεται τὸν ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει οἰκουμενικὸν πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως κυρὸν Ἀθανάσιον ψεύδεσθαι διὰ τὸ ὀρθόδοξον τῆς προτάσεως αὐτοῦ λέγοντα τῷ ὄντι τὸν Χριστόν, καὶ μόνον αὐτοπέτραν καὶ εἶναι, καὶ λέγεσθαι, παρ᾽ οὗ καὶ τὸ εἶναι, καὶ τὸ εὖ εἶναι ἔχομεν. καὶ ᾧ δέον ἐστί, καὶ ὅν, καὶ εἰς ὃν πιστεύειν, καὶ ὁμολογεῖν, καὶ ἀναφέρεσθαι, καὶ μὴ εἰς τὸν πάππαν κατὰ τὴν μυθολόγον πίστιν τῶν σωρευόντων ἑαυτοῖς διδασκάλους, καὶ κνηθομένων τὴν ἀκοὴν μὴ εἰς ἐπιστροφὴν μετανοίας, ἀλλ᾽ εἰς καταρραφὴν ἀκαταλύτου ἀληθείας, διόπερ ἡμεῖς ὡς λογικοί, καὶ ὀρθόδοξοι, θεοσεβεῖς, καὶ θεῷ τῷ παντεπόπτῃ θαῤῥοῦντες τῷ εὐδοκήσαντι ταῖς ὑστάταις ἡμέραις τῇ συνεργείᾳ τοῦ παναγίου πνεύματος αὐτοῦ λαλῆσαι ἡμῖν διὰ ἄκραν συγκατάβασιν διὰ τῆς ἐν σαρκὶ οἰκονομίας τοῦ Υἱοῦ καὶ Θεοῦ Λόγου αὐτοῦ, ὃν σεβόμενοι δεῖ ἡμᾶς λόγῳ, καὶ μὴ ἀλογίᾳ ἀσκεῖσθαι ταῖς περὶ αὐτὸν οἰκονομίαις πρὸς ἡμᾶς τελουμέναις, καθὰ καὶ ἅλατι ἠρτυμένον εἶναι αὐτὸν ἐπιτάττει τῷ παρακλήτῳ Πνεύματι ὁ μακάριος Παῦλος, ἀμέλει καθάπερ τὸ ἅλας ἓν ὂν τῇ φύσει, μέντοιγε διαφόρως μεταχειρίζεται τῷ λόγῳ τῆς ποσότητος αὐτοῦ ἁλατιζούσης τὰ ἀρτυόμενα ἐδέσματα παρὰ τοῦ νουνεχοῦς, καὶ ἀριστεύοντος μαγείρου ἐν τοῖς δείπνοις, καὶ ἀρίστοις ὡς ἐπιῤῥίπτοντος τοῖς μὲν πλέον αὐτοῦ δεομένοις τῆς ἀρτύσεως τὸ

πλεῖστον ἁλμυρόν, τοῖς δὲ ἐξ ὀλίγου, ἐφ᾽ ἧσσον· τοῖς δὲ μετρίως ἐνδέεσι κατὰ τὸ μέτρον τῆς ἐλλείψεως, καὶ τῆς ὑπερβολῆς, τοῖς δὲ καὶ παντελῶς οὐκ ὀρέγεται τὰς χεῖρας ὡς ἐν τοῖς τεταριχευμένοις, καὶ ἀναγωγικώτερον εἰπεῖν τοῖς νωθροτέροις πρὸς τὴν ἀρετὴν λακτίζειν τῷ κέντρῳ, τοῖς δὲ ἀπαυθαδιάζουσιν ἀπερισκέπτως χαλιναγωγεῖν τῷ χαλινῷ, τοῖς δὲ ἄλλοις ὀλίγου τινὸς ἀφισταμένοις τοῦ ἀπαρτίου τῆς ἐκκλησίας, καὶ βάσεως, εἴτε ἐπέχειν τὴν κατ᾽ ὀλίγον ἀφόρμησιν διὰ νεύματος καὶ μόνου, εἴτε ἀνακινεῖν διὰ πληγῆς τινὸς λογικῆς τὴν ἀγχίθυρον τελειότητα, καὶ σπουδὴν ἐπὶ τὴν κρηπῖδα, καὶ κορυφὴν τῆς ἀρετῆς, ὃν τρόπον δεῖ μιμεῖσθαι καὶ τὸν κατὰ θέσιν, καὶ κλῆσιν γεγονότα θείᾳ προνοίᾳ τοῦ λόγου διαιτητήν, εἴπου οὐκ αὐτοῦ οἰκονομίας δεδιῃτῆσθαι αὐτόν, ἀλλὰ τοῖς διαφόροις αὐτοῦ εἴδεσιν διοικεῖν, καὶ οἰκονομεῖν τά τε λογικευόμενα, καὶ τὰ ἀσκούμενα πρὸς τὸν ἕνα ἀδιαίρετον λόγον τῆς εὐσεβείας ἀποδιδόντα, καὶ θεραπεύεσθαι κατά τι ἀνάλογον τῆς ἀσθενείας αὐτῶν, ἐφ᾽ οἷς ἐπὶ τὸ εὐκρινέστερον εἶναι καταληφθησομένοις. προκαταστρωτέον ἡμῖν ὀλίγα τινὰ λεγόμενα περὶ Κρητῶν κατὰ σκοπὸν τῶν ἔξωθεν τῆς ἐκκλησίας ξυγγραφέων. καίπερ σμικρόλογα ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς ἔθεσι, καὶ ὑποτυπώσεσι δεχομέναις ἀδιαφόρως εἴτε Ἕλληνα, εἴτε βάρβαρον, εἴτε Σκύθην, εἴτε Κύπριον, εἴτε Κρῆτα, καὶ Ἠπειρώτην τὴν λεπτόγεων, καὶ στερροτάτην γῆν, μάλιστάγε περὶ τὸ εἰς Θεόν, καὶ τὸν Χριστὸν σέβας, καὶ λάτρευμα ὡς πάντας ἑνιζομένους ἀδιαιρέτως κατὰ τὴν μίαν ξύμπνοιαν, καὶ ξύῤῥοιαν τῆς κεκοσμημένης νύμφης τῷ κάλλει τοῦ Πνεύματος, τῆς τοῦ χριστοῦ λέγω ἐκκλησίας μιᾶς οὔσης, καὶ μόνης ἀχωρίστου συνταττούσης, καὶ ἀναλογούσης τὰ τέκνα αὐτῆς κατὰ τὴν ἀξίαν αὐτῶν, ἐν γὰρ χριστῷ Ἰησοῦ, Παύλου ἡ φωνή, μᾶλλον δὲ τοῦ ἐν αὐτῷ λαλοῦντος χριστοῦ, οὐκ ἔνι Ἰουδαῖος, οὐδὲ Ἕλλην, οὐδὲ βάρβαρος,, ἀλλὰ πάντες ὑμεῖς εἷς ἐστὲ ἐν χριστῷ Ἰησοῦ τῷ λόγῳ μόνον τῶν μελῶν, καὶ τῶν χαρισμάτων διαφέροντες κατὰ τό, ὁ δ᾽ ἕκαστος ἀλλήλων μέλη· τοῦτο δὲ ποιουμένοις ὡς μεθόδῳ, καὶ τάξει προϊοῦσιν ἡμῖν ἐν ἀντιπαραστάσει τῶν ἐπιχειριζομένων τῷ ἀντιπάλῳ.

Τίνα ὑπόνοιαν εἶχον οἱ ἔξω σοφοὶ περὶ τῆς νήσου τῆς Κρήτης, καὶ τῶν ἐκείνης αὐτοχθόνων.

Ἰστέον δεύτερον, ὅτι πολλὰ λέγονται ἐγκωμιαστικῶς παρὰ τῶν ἔξωθεν σοφῶν περὶ τῆς Κρήτης καὶ τῶν αὐτῆς αὐτοχθόνων. ἡμεῖς δὲ τὰ πλείονα τῶν ἐγκωμίων καταλιπόντες τοῖς κρησὶ προσφερόμενα τοῖς ἔξω σοφοῖς, καὶ ποιηταῖς, τοῦτο δὲ καὶ μόνον δοκοῦμαι αὔταρκες προσισόμενον, τὸ πολιτεύειν αὐτοῖς, διόπερ εὐνομώτατοι νομοθέται προσωνομάσθησαν, καὶ ἑκατόμπολις ἡ νῆσος προσηγορεύεται. εἰ δεῖ προστιθέναι ἀκοήν, καὶ ἦχον ὠτίων Ὁμήρῳ τῷ πάντων τῶν ὅσων γεγονότων ποτὲ ποιητῶν σοφωτάτῳ, καὶ τοῖν ἐξοχωτάτοιν σοφικῇ δυάδι Πλάτωνι, καὶ Ἀριστοτέλει, ἐκείνῳ μὲν ἑκατόμπολιν, καίπερ ἥσσονα τῶν δέκα, διὰ τὸ συμβὰν τῆς ἐκ τοῦ καιροῦ τύχης, ὀνομάζοντι ταύτην ἐν τῇ Ἰλιάδι, ἔχουσαν πόλεις εὖ ναιεταώσας, ὧν ἄναξ Ἰδομενεὺς δουρικλυτὸς ἐνὶ κρήτεσσι θεὸς ὡς ἡγεμόνευε, τὸ γὰρ ἔξωθεν μόρφωμα ἀνεπίβουλον ὃν ἐκκηρύσσει τὸ ἐνδομυχοῦν ἡγεμονικὸν τοῦ νοός, Πλάτωνι πάλιν, διότι μὴ ὅτιγε μόνον εὐνομίᾳ διοικεῖσθαι τὸ κρητῶν πολίτευμα ἔλεγε τῷ κρείττονι τῷ Μίνῳ ὑπεραιρομένῳ αὐτὸν ὡς βελτίστῳ δέον εἶναι τετιμημένῳ, ἅτε δὴ ὡς νεμεσοῦντος Θεοῦ ἡνίκα τὸν ἑαυτῷ ὅμοιον κατ᾽ ἀρετὴν ψέγομεν, καὶ τὸν ἐναντίως περιπερευόμενον τῇ θείᾳ ἀγαθότητι ἐν φήμαις διατίθεμεν. τοὺς γὰρ συνασπιστὰς τῷ μεγίστῳ τῶν θεῶν Διῒ τροφεῖ τῶν διοτρεφέων βασιλέων, ὧν ἐξαίρετος Μίνως καθ᾽ Ὅμηρον ῥαψῳδοῦντα ἐν τῇ ὀδυσσείᾳ, καὶ λέγοντα τοῖσιν

ἔνι Κνωσσὸς μεγάλη πόλις ἔνθα τε Μίνως ἐννέωρος βασίλευε Διὸς μεγάλου ὀαριστὴς ἐγκωμιασθεὶς διὰ βραχέων τῷ σοφωτάτῳ τῶν ποιητῶν οὐδέποτε κατὰ Πλάτωνα προσειρηκότι τοιοῦτον ἐγκώμιον ἐπ' ἄλλων τινὰ τῶν ἡρώων ὡς φοιτῶν δι' ἐννάτου ἔτους εἰς τὸ τοῦ Διὸς ἄντρον ὁ φίλτατος παῖς Μίνως τοὺς μὲν μαθησόμενος, τοὺς δὲ ἀποδειξόμενος, οὓς τῇ προτέρᾳ ἐννεατηρίδι παρὰ τοῦ Πατρὸς λελήφως διετέλεσεν ὀάρους λόγους, καὶ συνουσιαστὰς νομοθέτας, ἐπαινετέον ἐξόχως δὲ τὸν κορυφαιότατον αὐτῶν Μίνων. τοὺς δὲ ἐναντία παρανομοθετοῦντας τῷ καθολικωτάτῳ τῆς βασιλείας χαρακτῆρι ψεκτέον.

Τῷ Ἀριστοτέλει πάλιν, διότι ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν πολιτικῶν αὐτοῦ βίβλων πραγματευομένῳ περὶ τῆς τῶν Λακεδαιμονίων πολιτείας, καὶ τῆς τῶν Κρητῶν, καὶ γειτνιαζούσας ἀποφαινομένῳ αὐτὰς τῷ λόγῳ τοῦ πολιτεύματος περιλαμβάνει τὴν νῆσον οἷαν τινὰ βασιλίδα τῆς ἐκεῖσε ὑπεροχῆς πεφυκέναι πρὸς τὴν ἀρχὴν τὴν ἑλληνικήν, καὶ κεῖσθαι καλῶς ἐπικειμένην ὅλην τῆς ἐκεῖσε θαλάττης σχεδὸν τῶν ἑλλήνων ἱδρυμένων περὶ τὴν θάλασσαν ἀπέχουσαν ὀλίγον τῆς Πελοποννήσου κατὰ τὴν Εὐρώπην, μικρὸν δὲ τοῦ περὶ Τριόπιον, καὶ Ῥόδου κατὰ τὴν Ἀσίαν. ἐνθένδε τοι καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς θαλάσσης κατέσχεν ὁ συνουσιαστὴς τῷ Διῒ Μίνως, καὶ τὰς νήσους, τὰς μὲν ὀχυρωθείσας αὐτῷ, τὰς δὲ ᾠκισθείσας οἷον δὴ κέντροι ἐξαγνωχὼς τὰς γραμμάς, καὶ τῇ Σικελίᾳ ἐπιθέμενος τὸν βίον διήνυσεν. οἷς ἐπακολουθεῖ ὁ κατὰ ἀπόδειξιν λόγος προδήλως ἐνδεικνύων τοὺς Κρῆτας τὴν κρείσσονα μοῖραν ἐσχηκέναι τὰ περὶ τὴν ἀρχήν, ἐπειδήπερ εἰ καὶ Ἀθηναῖοι διὰ τὸ φιλόλογον εὐδοκίμουν τοῖς λόγοις, καὶ Λακεδαιμόνιοι διὰ τὴν βραχυλογίαν ἐν ξυνέσει διῴκουν τὸ ἰδιάζον τοῦ πολιτεύματος, ἀλλὰ Κρῆτες πολυνοίαν ἔχοντες κατὰ Πλάτωνα ἐν τῷ πρώτῳ τῶν νόμων ἐβασίλευον, καὶ ὅσος μὲν βελτίων νοῦς θεωρητικὸς πρακτικοῦ, καὶ θεωρία φρονήσεως γεννηθείσης ἐξ αὐτῆς τῆς θεάμονος τῶν λόγων, καὶ λόγου γεννήτωρ Ζεὺς πατὴρ ἑρμοῦ ἔνοικος, καὶ ἀνατραφεὶς τῆς κρήτης, τόσον Κρῆτες ὑπερέχουσι πολυνόες φιλολόγων Ἀθηναίων, καὶ συντοφθόγγων Λακεδαιμονίων. πρὸς τούτοις, οὔτε παραβλητέος λόγος ποτὲ ἀποδεικτικὸς τοῖς φιλοσόφοις, καὶ ποιηταῖς παραδέδοται τὴν Κρήτην τῇ Κύπρῳ, καθὰ μήτε τοὺς Κρῆτας τοῖς Κυπρίοις αὐτόχθοσιν, ἐπειδήπερ εἰ καὶ μακαρίζονται Κύπριοι διὰ τὴν ἐν Πάφῳ κυπρογένειαν Ἀφροδίτην, Κρῆτες προκρίνονται διὰ τὴν ἐπ' ὄρει Ἴδης γέννησιν, καὶ ἀνατροφὴν τοῦ πατρὸς αὐτῆς Διὸς ἐπ' οὐδενὶ τρόπῳ συγκρίνεσθαι ἐχούσης τῷ γεννήτορι, φύσει γὰρ κρεῖσσόν ἐστι τὸ ἄρρεν τοῦ θήλεως, τὸ βασιλεῦον τοῦ βασιλευομένου, ὁ ἀρρενοποιότερος νόος τοῦ θηλυτέρου, καὶ ἀσθενεστέρου, καὶ ἄφρονος δολοπλόκου, καὶ μάρτυς ὁ κεστὸς ἱμὰς τῆς δολοπλόκου κυπρογενοῦς ῥαψῳδούμενος τῷ Ὁμήρῳ λέγοντι.

Ἔνθ' ἔνι φιλότης, ἐν δ' ὀαριστὺς πάρφασις ἥ τ' ἔκλεψε νόον πύκα περ φρονεόντων.

Καὶ τὸ παρὰ τῷ Εὐριπίδῃ τῆς Ἑκάβης μαρτυρούμενον εἰς τὴν Ἀφροδίτην στιχολογουμένῳ καὶ τοὔνομα ὀρθῶς ἀφροσύνης ἄρχει θεᾶς. καθ' ἧς τὰ προτερήματα ὁ ἠθικὸς φιλόσοφος ἐν τῷ ζ'. τῶν αὐτοῦ ἠθικῶν ἐνδείκνυσι τοὺς δι' ἀκρασίαν ταύτῃ περιπλεκομένους ἀδικωτέρους εἶναι τῶν διὰ θυμὸν τολμητιώντων, οἱ γὰρ θυμώδεις φανεροί, οἱ δὲ ἀκρατεῖς, καὶ ἀκόλαστοι ἐπίβουλοι, καὶ φθονεροί, ὅθεν καὶ ἡ ἀκρασία αἰσχίων τοῦ θυμοῦ, ἅπερ κατηγορήματα μηδέποτε προσαρμόσασθαι ἔχεις τῷ φιλοφρόνῳ, καὶ ξενίῳ Διΐ, ἀνδρῶν τε δημιουργῷ, καὶ θεῶν προβολεῖ τῆς ἐχέφρονος Ἀθηνᾶς πληττούσης ὡς παρθένου τὴν πάρφασιν τῆς ἀκολάστου Ἀφροδίτης, παρ' οὗ διοτρεφέες βασιλῆες, οὗ ἡ βουλὴ κεκρυμμένη τελεῦται ὁ μέτος κοίρανος κατα-

καταλύσας τὴν πιναρὰν οὐκ ἐπ' ἀγαθῷ συναχθεῖσαν πολυκοιρανίαν. τοῦ λοιποῦ ἐπαινετέον τῶν μὲν τὸ ἀκόλαστον, τῶν δὲ τὸ θηλυῶδες, μὴ γένοιτο, ἀλλὰ πρᾶξιν ποιήσωμεν τοῦ λόγου οἰκονομικῶς ὥσπερ ἡ εὐεργέτις μελιττουργὸς μέλισσα ἀπανθίζοντες ἑκατέρων τῶν ἀνθέων ὅσον ἔχει τὸ δροσόμελι, καὶ τὴν οὐράνιον ἀπόρροιαν, εἴτουν τῆς μὲν τὸ θεῖον φίλτρον, τοῦ δὲ τὸν ὑπερκείμενον βασιλικὸν νόα δρασσόμενοι, τὴν δὲ παράφρονον ἐπιβουλήν, καὶ θράσος λόγῳ μὴ διοικούμενον ὡς παρὰ τὴν φύσιν ὁρμώμενον ἀποσείσωμεν. ἐνθένδε τοι καὶ τοῦ συναεισδοῦσαι ἐφίεμαι τῷ Πλάτωνος ξυμποσίῳ διαστέλλοντος τὰ ἀφροδίτα τὴν μὲν οὐράνιον, τὴν δὲ γήϊνον ἀποκαλοῦντος προκαθεζομένου τοῦ γεννήτορος αὐτῆς ἀψευδοῦς Διὸς τοῖς συνεστιάτορσι θεοῖς τρεφομένοις, καὶ ποτιζομένοις τῇ ἥβῃ τῆς ἀθανασίας διὰ τοῦ νέκταρος, καὶ τῆς ἀμβροσίας, οἷς ὡς φιλόξενος, καὶ εὐεργετικώτατος ξενίζεται, καὶ φιλοφρονεῖ ἀποῤῥέων αὐτὰ τοῖς ἐξ αὐτοπροαιρέτου σπουδαίας διαθέσεως, καὶ ἕξεως ὀλιγοροῦσι τῶν τῇδε παρερχομένων, καὶ ἀποβλέπουσι πρὸς τὴν ἐκεῖσε ἄληκτον χορείαν, καὶ συνεστίασιν.

Κατὰ τὴν παράδοσιν τοῦ Χριστοῦ, καὶ τῆς ἐκκλησίας, καὶ ἑρμηνεῦσιν τῶν διδασκάλων αὐτῆς πῶς ληπτέον τὸ ῥητὸν τοῦ μακαρίου Παύλου.

Ὅτι μὲν οὖν κατὰ πᾶσαν τὴν λογικὴν εἷς ἐστὶν ὁ καθόλου συλλογισμός, ὡσαύτως καὶ ἀνὰ πᾶσαν τὴν ῥητορικὴν εἷς καὶ μόνον ἐστὶ τὸ ἐνθύμημα, τουτέστιν ὁ σύντομος συλλογισμός, τὰ δὲ τούτων εἴδη τρόποι, καὶ τόποι, ὑφ' ὧν ἐξάγονται τὰ ἐπιχειρήματα, καὶ αἱ τῶν λόγων ἰδέαι, οὐδεὶς λόγῳ πειθόμενος, καὶ τοῖς ἀνακτορείοις τῶν ἐπιστημῶν ξυμβιβαζόμενος ἀναιρήσει τὸ πρόβλημα. πάλιν ὅτι ἐν τῇ πολιτείᾳ ποικίλως ἡ βασιλεία, καὶ ἡ ἡγεμονεία διοικεῖ τὸ βασιλευόμενον, καὶ τὸ ὑπήκοον, καὶ γὰρ τοὺς μὲν ἀθλοφόρους βραβεύει, τοὺς δὲ ἐπιβούλους τιμωρεῖ, τοὺς δὲ δεσμεύει φυλακαῖς κατὰ τὸ ἐνεχόμενον αὐτοῖς παράθεσμον. καὶ πάλιν ὅτι ὁ οἰκονόμος ἐν τῇ οἰκίᾳ διαφόρως ἔχει σχέσιν εἰς τὴν γυναῖκα, τέκνα, καὶ δούλους, ἐπειδήπερ εἰς ἐκείνην πολιτικώτερον, πρὸς ταῦτα βασιλικώτερον, εἰς ἐκείνους δεσποτικώτερον διάκειται, μάρτυρές εἰσι τῶν προβαλλομένων, καὶ πεῖρα μετὰ τοῖν ἐξάρχοιν τῶν φιλοσόφων Σταγειρίτου, καὶ Πλάτωνος τοῦ μὲν ἐν τοῖς περὶ νομοθεσίας αὐτοῦ λόγοις, τοῦ δὲ ἐν τοῖς πολιτικοῖς, καὶ οἰκονομικοῖς αὐτοῦ διατάγμασιν, ὃν τρόπον οἰκονομίας, καὶ πολιτείας ἀσυμφελίκτως δοκεῖ μοι διαγράφεσθαι, καὶ διατυποῦσθαι τῷ μακαρίῳ Παύλῳ ἐν ταύτῃ τῇ πρὸς Τίτον ἐπιστολῇ, καθ' ἣν ἀποφαίνεται τοὺς Κρῆτας ἀεὶ ψεύστας, γαστέρας ἀργάς, κακὰ θηρία κατὰ τὴν κατ' ἄνθρωπον μαρτυρίαν, καὶ αὐτόψηφον ἑνὸς τῆς ἐνεγκαμένης τῶν συμπολιτῶν γνώμην εἶδος λόγου ὑβριστικοῦ, καὶ ὀνειδιστικοῦ δεικνύων εἰς αὐτούς, χρέος γὰρ εἴπερ τι ἄλλο τοῦτο καθίσταται τῇ οἰκονομίᾳ τῆς ἐκκλησίας, καὶ οἰκοδομῇ τῆς πίστεως ἰδέαις λόγων διαφόρων χρᾶσθαι πρὸς φυλακὴν τῆς ὑγιαινούσης διδασκαλίας πανθ' ὁντιναοῦν στοιχειούμενον τῷ ὑποδείγματι τοῦ διδασκάλου Χριστοῦ τῷ μὴ μόνον τριπλόκῳ φραγέλλῳ ἐξώσαντι τοῦ ἰδίου ναοῦ τοὺς θεοκαπήλους, καὶ χριστεμπόρους καπηλεύοντας τὸν λόγον τῆς ἀληθείας, ἀλλὰ καὶ τὸν μακαρισθέντα πρὸς αὐτοῦ μακάριον πέτρον πρότερον, ὕστερον ἀποπέμψαντι ὡς μὴ φρονοῦντι τὰ τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων ἁποιχόμενα. διόπερ ταύτης τῆς θεοτυπώτου διδασκαλίας δογματίζουσιν οἱ τρεῖς οἰκουμενικοὶ φωστῆρες Βασίλειος, Γρηγόριος, καὶ Χρυσόστομος. ἐκεῖνος μὲν διατυποῦται διάφορα, καὶ σκεύη πρὸς τὴν οἰκονομίαν τῆς ἐκκλησίας ἐν τῷ περὶ πίστεως αὐτοῦ λόγῳ διαγράφων τοιούτως. νῦν δὲ

τῆς ὑγιαινούσης πίστεως ὁμολογίᾳ τε, καὶ φανερῶς ἁπλῇ πρόκειται. οὐκοῦν οὔτε τοῦ λόγου χαρακτὴρ ὁ αὐτὸς ἡμῖν καὶ νῦν ἁρμόζει, ὡς γὰρ οὐκ ἂν λάβοι μετὰ χεῖρας ἄνθρωπος σκεύη τὰ αὐτὰ πολεμῶν, καὶ γεωργῶν, ἄλλα γὰρ σκεύη τῶν ἐν ἀδείᾳ τὰ πρὸς τὸ ζῆν αὐτοῖς ἐκπονούντων, ἄλλαι δὲ πανοπλίαι τῶν ἐν πολέμῳ παρατατττομένων, οὕτως οὐκ ἂν εἴποι τὰ αὐτὰ ὁ παρακαλῶν ἐν τῇ ὑγιαινούσῃ διδασκαλίᾳ, καὶ ὁ τοὺς ἀντιλέγοντας ἐλέγχων, ἄλλο γὰρ εἶδος λόγου ἐλεγκτικοῦ, καὶ ἄλλο εἶδος λόγου παρακλητικοῦ, ἄλλη ἁπλότης τῶν ἐν εἰρήνῃ τὴν εὐσέβειαν ὁμολογούντων, καὶ ἄλλοι ἱδρῶτες τῶν πρὸς τὰς ἀντιθέσεις τῆς ψευδωνύμου γνώσεως ἱσταμένων. ὥστε ἂν τούτῳ τῷ τρόπῳ καὶ ἡμεῖς οἰκονομοῦντες τοὺς λόγους ἡμῶν ἐν κρίσει πανταχοῦ τοῖς πρὸς τὴν φυλακὴν, ἢ οἰκοδομὴν τῆς πίστεως ἀκολούθως χρησαίμεθα. ἡ αὐτοῦ ξύμπνοια πάλιν ἐν τῷ ἀπολογητικῷ αὐτῆς λόγῳ ἀντεξετάζουσα τὴν τῶν ψυχῶν ἰατρείαν τῇ τῶν σωμάτων θεραπείᾳ δυσχερεστέραν ἐκείνης ταύτην ἀποφαίνεται, τῷ ὄντι γὰρ αὐτὴν φησὶν εἶναι τὴν τέχνην τῶν τεχνῶν, καὶ τὴν ἐπιστήμην τῶν ἐπιστημῶν ὡς ἐποφείλουσαν ἄγειν ἄνθρωπον τὸ πολυτροπώτατον τῶν ζώων, καὶ τὸ ποικιλώτατον, καὶ γὰρ καθάπερ ἡ ὕλη, καὶ τὸ ὑποκείμενον τῆς σωματικῆς θεραπείας διαφόρως θεραπεύεται κατὰ τὸ πολυποίκιλον τῆς νόσου, τουτέστι τὰ μὲν τεμνόμενα, τὰ δὲ καιόμενα τῶν σωμάτων διὰ τῶν αὐστηροτέρων φαρμάκων, τὰ δὲ ἀκεσωδύνοις ἰάμασί τε ἰατρευόμενα διὰ τῶν ἀνωδυνωτέρων, καὶ τὰ αὐτὰ ἄλλα μὲν κατ᾽ ἀρχὰς ἰάματα τῆς ἀνάγκης δεχόμενα, ἄλλα δὲ κατὰ τὴν ἀκμὴν, καὶ ἄλλα κατὰ τὴν κλίσιν, τὸ δὲ λεγόμενον κανόνι ἀφοριστικῷ τοῦ πολιούχου Ἱπποκράτους, ἐπιβλέπειν οὖν δεῖ τὸν θεραπεύοντα καὶ χώραν, καὶ χρόνον, καὶ ὥραν, καὶ ἡλικίαν, καὶ νόσον, ἐν οἷς δέον εἶναι ἢ μὴ, οὐ γὰρ πάντες ἑνὶ ὑποδήματι προσυποδούμεθα ἑαυτοὺς, ἀλλ᾽ ἕκαστος ὡς ἔχει ὁ τύπος, καὶ τὸ σχῆμα τοῦ ποδὸς αὐτοῦ. ὡσαύτως ἐν λόγῳ ἀντιπαραθέσεως οἱ ἰατρευόμενοι ψυχικῶς οἱ μὲν νωθεῖς χρήζουσι κέντρου, οἱ δὲ ὀξεῖς χαλινοῦ πρὸς τὴν ἀρετὴν, οἱ μὲν ἐπιτιμήσεως, οἱ δὲ παρακλήσεως. καὶ ὅσον δυσκολώτερόν ἐστι μεταβάλλειν προαίρεσιν ψυχῆς, ἢ κινῆσαι σῶμα, τοσοῦτον οὐκ εὐμαρέστερόν ἐστιν ἰάσασθαι διὰ τῆς ψυχικῆς ἰατρικῆς τὰ καταδουλωθέντα πνεύματα τῇ ἁμαρτίᾳ, ἢ διὰ τῆς πρὸς τὰ νοσώδη σώματα ἐπιχορηγούσης τέχνης τὰ βοηθήματα. ὧν ῥημάτων τοῦ θείου Γρηγορίου τὴν αὐτοδιάνοιαν ἡμεῖς λεληφότες ἐναφίεμεν τὴν ταυτολογίαν αὐτοῦ, ὅπως μὴ δόξωμεν ἀντιγραφεῖς ἐπὶ πλεῖστον, ἢ συνίστορες ἀληθείας ἀπεχούσης ἀπαράλλακτον τὸν σκοπὸν αὐτῆς, καίπερ διαφόροις λέξεσιν, οὐ μήνγε νοήμασιν ἐξιστορουμένης. Οἱ δὲ βουλόμενοι κατιδεῖν τὸν αὐτὸν πυθμένα τῆς θεολογίας οὐκ ἀπᾴδοντα τοῖς ἡμετέροις γραφομένοις, μετελθέτωσαν τὸν αὐτὸν λόγον ἀπολογητικὸν ἀναγνωσόμενοι, ἢ διάδει τῶν φωστήρων τῆς οἰκουμένης τὸ πλήρωμα τοῦ ἐντελοῦς ἀπαρτίου, καὶ περιπλόκου εὐαγγελίου ξυμφρονῶν ὁ οἰκουμενικὸς λέγω πατριάρχης Ἰωάννης ὁ χρυσόστομος φησὶν ἐν τῷ λόγῳ εἰς τὸ πῶς δεῖ ἐπιτιμᾶν τοῖς ἀδελφῶν ἁμαρτήμασιν, ἐξηγούμενος τὸ ῥητὸν τῆς πρὸς Τίτον ἐπιστολῆς τοῦ μακαρίου Παύλου κελεύοντος, ἔλεγξον, ἐπιτίμησον, ἀμέλει τοὺς μὲν θλιβομένους παρακαλεῖν, τοὺς δὲ γαυριῶντας ἐπιτιμᾶν. διὸ ἐπάγει ἐν τῷ ῥηθέντι λόγῳ ὁ ἅγιος λέγων, οὔτε γὰρ τοῦτο ἀεὶ χρὴ ποιεῖν μόνον, οὔτε ἐκεῖνο μόνον, ἀλλ᾽ ἑκάτερα μίξαντα ἀπηρτισμένην ἐργάζεσθαι τὴν ὠφέλειαν, οὔτε γὰρ διαπαντὸς ἐλέγχωμεν ἀναισχυντοτέρους αὐτοὺς ἀπεργαζόμεθα. οὔτε διαπαντὸς παρακαλῶμεν, ῥαθυμοτέρους ποιοῦμεν. διὰ τοῦτο καὶ ἰατροὶ οὐχὶ τέμνουσι μόνον, ἀλλὰ καὶ τραύματα ἐπιδεσμοῦσιν, οὐδὲ ἀεὶ φάρμακα πικρὰ ἐπιβάλλουσιν, ἀλλὰ καὶ προσηνῆ πολλάκις, δι᾽ ἐκείνων μὲν τῶν προτέρων τὸ

σεση-

σεσηπὸς ἀποκαθαίροντες, διὰ τούτων δὲ τῶν δευτέρων τὴν ἐξ ἐκείνων ὀδύνην παραμυθούμενοι, ἣν διὰ ὕβρεως τοίγε νῦν ἔχον ἐπεισάγει τοῖς κρησὶν ὁ κατὰ πάντα χριστομίμητος μακάριος Παῦλος εἰς δοκίμησιν τοῦ ἁγίου εὐαγγελίου, ἔχων μέτρα, καὶ κανόνας παρ᾽ αὐτῷ κείμενα εἴτε ἐπαινοῦντα, εἴτε ὑβρίζοντα πρὸς ὠφέλειαν τῆς ἐκκλησίας, ἅπερ ὑποδειγματίσας ἐπὶ τοὺς Γαλάτας ἅπαξ, καὶ δὶς ἀνοήτους, καὶ τοὺς κρῆτας ψεύστας, γαστέρας ἀργὰς, καὶ κακὰ θηρία καλουμένους ὑπ᾽ αὐτοῦ ἔδωκεν ὅρον, καὶ κανόνα ὥστε τῶν ἀμελουμένων κατὰ Θεοῦ μὴ κεχρῆσθαι θεραπείᾳ, ἀλλὰ πληκτικώτερον μεταχειρίζειν τὸν λόγον, ὡς φησιν ὁ αὐτὸς διδάσκαλος ἐν τῷ εἰς τὸν Παῦλον λόγῳ πέμπτῳ λέγοντα ἀλλαχοῦ τὸν προσληφθέντα ἄνθρωπον παραπτώματι καταρτίζεσθαι ὑπὸ τῶν Πνευματικῶν ἀνδρῶν σκοπουμένων καὶ αὐτῶν μήπως ἐπηρεασθῶσιν. Οὕτω κατὰ πάντα θαυμάσιος ἦν ἡ οὐρανομήκης ψυχὴ εἴτε ἀποστρεφομένη, εἴτε θεραπεύουσα, εἴτε λοιδοροῦσα, εἴτε ἐγκωμιάζουσα χρωμένη ἐν δέοντι καιρῷ καὶ τοῖς λόγοις, καὶ τοῖς πράγμασιν ἐπ᾽ ἀγαθῷ, καὶ μὴ παραχρωμένη ἐπὶ κακῷ, ἡ γὰρ τῶν πραγμάτων χρῆσις ἀγαθὴ, ἡ δὲ τούτων παράχρησις κακὴ, κατὰ τὸ ἄστρον τῆς Δαμασκοῦ τὸν Ἰωάννην ἐν τῷ κατὰ μανιχαίων λόγῳ, καὶ χρῆσθαι δεῖ τοῖς πράγμασι μὴ καταχρῆσθαι κατὰ Συνέσιον. προσθείην δ᾽ ἂν καὶ τοῖς λόγοις τὸν ἐξάρτητον λόγον, ἐπειδήπερ λόγος ἡμῖν τὸ λατρευόμενον, καὶ πιστευόμενον, ὃ καὶ τὴν βάσιν τῆς πίστεως τῇ μὲν ὀλιγόπιστον ἀποκαλῶν διὰ τὸν δισταγμὸν τὸν πρὸς αὐτὴν, τῇ δὲ μακάριον ἀποκρινόμενος διὰ τὴν εἰς αὐτὸν ὁμολογίαν ἐκ τῆς παρὰ Πατρὸς ἀποκαλύψεως μετ᾽ ὀλίγον ὕστερον καὶ ὡς Σατανᾶν ἀποπέμπων εἰς τὰ ὄπισθεν σκανδαλίζοντα τὸν οἰκονόμον τῆς σωτηρίας ἡμῶν, καὶ μὴ φρονοῦντα προσεπιφέρεσθαι τῷ θείῳ βουλήματι διὰ τὴν τοῦ πάθους δειλίαν. ἀλλαχοῦ πάλιν σινιασθῆναι ὑπὸ τοῦ διαβόλου ἐπιλέγει αὐτῷ, ὅπου δὲ ἀπαυθαδιάζοντι συναποθανεῖν τῷ Χριστῷ, τὸ τρίτον τῆς ἀρνήσεως προγνωρίζεται θεραπευσάμενος αὐτὸ διὰ τοῦ τριττοῦ τῆς φιλικῆς ἐρωτήσεως εἰς ἀνέγερσιν τοῦ παραπτώματος, καὶ ἐπανάληψιν τῶν δεομένων σταθερότητος μετὰ τὴν ἀπόκλησιν τῆς ἀσθενείας πρὸς τὴν ὑγείαν. τούτου τὰ ἴχνη πρὸς πάντα, ὡς εἴρηται, τὸ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς ἰχνηλατοῦν, τὸ καὶ Πέτρον αὐτόν ποτε ἐπιτιμῆσαν ἐπιστέλλειν Τίτῳ ἐλέγχειν ἀποτόμως κρῆτας. καὶ μὴ μόνον αὐτοὺς, ἀλλὰ καὶ ὅντινα οὖν νωθρέστερον πρὸς τὰ ἀγαθὰ δεόμενον αὐστηροῦ λόγου πρὸς θεραπείαν. αἱ γὰρ ἐπιστολαὶ τοῦ μακαρίου Παύλου καίτοι παραδειγματικῶς ἐπὶ τὰς ἐν μέρει πολιτείας ἐγράφησαν μέντοιγε διδασκαλικῶς πρὸς πάντας τοὺς εὐσεβεῖς ἀναφέρονται, ὁ γὰρ ἦχος τοῦ βροντοφώνου Πνεύματος, καὶ ἡ λαμπροφόρος ἀκτὶς τοῦ ἡλίου οὐκ ἠχεῖ, καὶ λάμπει προωρισμένως μόνον τοῖς ἐν ῥώμῃ, ἀλλὰ καὶ τῇ Κωνσταντίνου, καὶ πάσῃ τῇ οἰκουμένῃ, οὕτω γὰρ καὶ οἱ ἀπόστολοι, καὶ διδάσκαλοι τῆς ἐκκλησίας πρὸς τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ Πνεύματος διὰ τὸν λόγον τῆς διδασκαλίας, ὃν ἐκήρυττον, οἰκουμενικοὶ, καὶ καθολικοὶ προσονομάζονται, ἀλλὰ καὶ πᾶς πιστὸς, καὶ εὐσεβὴς, καὶ ὀρθόδοξος διὰ τὸν καθόλου διδάσκαλον, ὃν πιστεύει, καὶ ἐφ᾽ ὃν σέβεται καθολικὸς καὶ ἔστι, καὶ ὀνομάζεται ἐκτὸς τῆς παρουσίας τοῦ σώματος, κατὰ τὸ ἀπὼν τῷ σώματι, παρὼν δὲ τῷ Πνεύματι. καὶ πλὴν τῆς κατὰ τοὺς διωρισμένους τόπους διοικήσεως τῶν ἀρχιερέων, καὶ τῶν ἀποστόλων, ἐφ᾽ οἷς ἕκαστος ἐτάχθη κηρύσσειν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, καὶ φυλάσσειν αὐτὸν, ὡς τὸ ἔθετο ὅρια ἐθνῶν κατὰ ἀριθμὸν ἀγγέλων Θεοῦ, τοῦ μόνου ἀψευδοῦς, καὶ ἀληθεστάτου ὡς ἀτρέπτου, καὶ ἀκτίστου, τὸ γὰρ κτιστὸν πάντως καὶ τρεπτὸν εἴτε τῷ λόγῳ τῆς κτιστῆς φύσεως, ᾧ πάντα τὰ κτιστὰ τρέπεται, καὶ μεταβάλλεται, εἴτε τῷ ζυγῷ

τῆς

τῆς ἐπαμφοτεριζούσης προαιρέσεως ἐν αὐτεξουσιότητι πρὸς τὴν ἥσσονα πλάστιγγα τοῦ ψεύδους, καὶ κρείσσονα τῆς ἀληθείας, ἣν ἀποσεισάμενος ὁ τοκεὺς τοῦ ψεύδους διεσχίσθη τῆς ἐπὶ τῇ ἀληθείᾳ ἐπιμεινάσης χοροστασίας ἀγγελικῆς ἰδιοποιησάμενος ἑαυτῷ παρερχομένην, καὶ ἐπίβουλον τυραννίαν τοῦ κόσμου τούτου, ἥτις εἰσπραχθεῖσα, καὶ εἰσχυθεῖσα διὰ τοῦ ἰοῦ τῆς κακίας τῇ ἀναδομηθείσῃ εἰς γυναῖκα πλευρᾷ προσερπύσθη διὰ ταύτης, καὶ τῷ παρ' οὗ τὸ ὄργανον τῆς προσερπύσεως ἔλαβε τὴν ἀνοικοδομὴν φρενοβλαβήσαντι διὰ τῆς παρὰ καιρὸν ἐπιθυμίας, σωφρονισθέντι δεύτερον διὰ τῆς ἐν δέοντι καιρῷ μεταλήψεως. ἐντεῦθεν ἐψεύσθη πάλαι Ἀδάμ, καὶ Θεὸς ἐπιθυμήσας οὐ γέγονεν, ἄνθρωπος γίνεται Θεός, ἵνα Θεὸν τὸν Ἀδὰμ ἀπεργάσηται. ἐντεῦθεν πάντες ἐν τῷ Ἀδὰμ ἀποθνήσκομεν, ἐν δὲ τῷ Χριστῷ ζωοποιούμεθα, ἐντεῦθεν πᾶς χριστιανοπολίτης ἀληθεύεται, πᾶς δὲ ἀδαμιαῖος ψεύδεται κατὰ τὸ προφητευόμενον τῷ Πνεύματι τῆς ἀληθείας, ὅτι πᾶς ἄνθρωπος ψεύστης. ὅστις οὖν ἂν εἴη καὶ μὴ μόνον ὁ Κρής, ἀλλὰ καὶ Κύπριος, καὶ Ῥωμαῖος, καὶ Πέτρος ὁ αὐτός, ἡ γὰρ καθόλου πρότασις προσδιορισμῷ καθολικῷ συντασσομένη χωρὶς ἀντιρρήσεως καθόλου κατηγορίαν ἐπάγει τοῖς περιλαμβανομένοις, καίπερ τὸ ψεῦδος τοῦ παρόντος ὁ μακάριος Παῦλος δοκεῖ ἰδιαζόντως ἐπικολλᾶν τοῖς Κρησίν, ἀλλ' οὐ κατὰ τὸν τέταρτον τρόπον τοῦ ἰδιώματος τῷ ἑνί, καὶ μόνῳ, καὶ παντί, καὶ ἀεὶ γένει τῆς κατ' ἄνθρωπον πολιτείας διωρισμένης, ἀλλὰ παντὶ τῷ ἐνόχῳ τῇ προπατορικῇ ἁμαρτίᾳ, καὶ τῇ μιχθείσῃ προσεδρεύοντι προσυποληπτέον δεόντως, ἐκτὸς τοῦ νέου Ἀδὰμ τοῦ ἐπουρανίου ἀνθρώπου, τοῦ ἐξ οὐρανοῦ Κυρίου, τοῦ μὴ πεποιηκότος ἁμαρτίαν, οὐδὲ δολώσαντος τὸ στόμα, τοῦ διὰ τοῦτο φανερωθέντος σαρκί, ἵνα τὸ ψεῦδος καταβλητὸν γένηται, τοῦδ' ἕνεκα κατ' οἰκονομίαν ἐκκλησιαστικήν, καὶ ἐπίσπασιν τῆς εἰς Χριστὸν θεογνωσίας, ἀποβολὴν δὲ τῆς εἰδωλολατρείας, ὥσπερ καὶ ἄλλοις πολλάκις ἀλλαχοῦ πεποίηκεν, οὕτω καὶ ὑποληπτέον καὶ τοῖς Κρησὶ ταυτηνὶ τὴν μαρτυρίαν. Ἔχει δὲ τὸ ἔντιμον, καὶ τὸ σέβας ὁ οἰκονομικὸς λόγος ἀποδεικνύμενος, καὶ διαβεβαιούμενος τῇ τῶν διδασκάλων τῆς ἐκκλησίας μαρτυρίᾳ, καὶ μὴ ἐξ ἰδίας ὑπολήψεως χρωμένων τοῖς θεοπνεύστοις λόγοις, ἀλλὰ διὰ κόπου, καὶ μόχθου κτωμένων τὴν ἀρετήν, καθ' ἣν οἱ ταύτης ἀντεχόμενοι ἐπαινοῦνται, οἱ δὲ ἀποξενιζόμενοι ψέγονται, λόγῳ γὰρ δεῖ τὸν λόγον σέβοντα ἐπιτιμᾶν, καὶ μὴ ὡς ἔτυχεν ἰδιοβουλήτως κανονίζειν, ἄλλως δ' ἂν ἔοικεν ὁ οἰκονόμος τοῦ πληρώματος τῆς ἐκκλησίας οὐ ποιμένι ἀποδιδόντι τὸ ποίμνιον διὰ τῆς καλῆς νομῆς εἰς αὔξησιν τοῦ μισθοφορήσαντος τὸ ποίμνιον, ἀλλὰ μαγείρῳ ἐλαύνοντι κατακόψασθαι τὰ πίονα, ὧν αὐτὸς ἐμφορηθεὶς ἀποδόσεσθαι, καὶ ἄλλοις δειπνισομένοις τοῖς αὐτοῖς ὅροις κατὰ Συνέσιον ποιμένα ἀληθῆ ἐκκλησίας, καὶ λύκον εἴπωμεν αἱρετικόν, καὶ ἀδίκως ὑβρίζοντα, κατατυραννοῦντα τοῦ ποιμαινομένου λαοῦ διὰ τῆς κλεψινοίας τοῦ ἀκραιφνοῦς νοός, καὶ ψευδολογίας τοῦ ἀληθοῦς λόγου διίστασθαι φαίνεται οὐκ ἀδόκιμον, καθάπερ καὶ περὶ τὸ πλῆθος τῶν ὑπηκόων διεστάναι τόν τε βασιλέα, καὶ τύραννον πεποίηται. οὐ λεκτέον ἄρα τὸ γλυκὺ πικρόν, καὶ τὸ πικρὸν γλυκὺ οἱ παρεξηγοῦντες τὴν οὐρανομήκη ψυχὴν τοῦ μακαρίου παύλου, διότι βαρεῖα ἡ ἐπιτίμησις τοῦ οὐαί, προδότῃ γὰρ τῆς ἀληθείας Ἰούδᾳ τῷ Ἰσκαριώτῃ προσεγνωρίσθη ὑπὸ τοῦ Κυρίου λέγοντος, οὐαὶ δι' οὗ τὸ σκάνδαλον ἔρχεται, οὐαὶ δι' οὗ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται, ὤφελεν αὐτῷ μὴ γεννηθῆναι. ἀλλὰ τοῦ κατὰ παρέκβασιν λόγου ἀποπειραθέντες ἴδωμεν τὴν διάνοιαν ληπτέαν τῆς μαρτυρίας κατὰ τὸν κήρυκα τῆς μετανοίας Χρυσόστομον ἐξηγούμενον τὴν πρὸς Τίτον ἐπιστολὴν τοῦ μακαρίου παύλου.

Πῶς

Πῶς ἐξηγεῖται τὸ ῥητὸν παρὰ τοῦ χρυσορρήμονος Ἰωάννου.

Εἶπέ τις ἐξ αὐτῶν ἴδιος προφήτης (ἀμέλει ὁ Κνώσσιος Ἐπιμενίδης) Κρῆτες ἀεὶ ψεῦσται, γαστέρες ἀργαί, κακὰ θηρία, καὶ ἡ μαρτυρία αὕτη ἀληθής ἐστι. Πολλά φησιν ὁ ἅγιος ἐνταῦθα τὰ ζητούμενά εἰσιν ἐν τῇ κατεσπαρμένῃ ἐπ' αὐτῷ τούτῳ τῷ ῥητῷ αὐτοῦ ἑρμηνείᾳ. τὸ κυριώτερον δὲ τρία. πρῶτον μὲν τίς ὁ εἰρηκώς. δεύτερον τίνος δήποτε αὐτοῖς ἐχρήσατο. τρίτον ὅτι οὐδ' ὀρθῶς ἔχουσαν μαρτυρίαν παρήγαγε. Καὶ ὁ μὲν εἰρηκὼς τὴν προφητείαν ὁ Κνώσσιος Κρής ἐστιν, ὡς εἴρηται, τῆς αὐτῆς ἐνεγκαμένης τοὺς πάντας Κρῆτας Ἐπιμενίδης λεγόμενος ὁ κωμῳδήσας τοὺς συμφυλέτας νομιζομένους τὸν ἀνατραφέντα, καὶ γεννηθέντα παρ' αὐτοῖς Δία ἐσχηκέναι τάφον τῆς Κρήτης ἐπιγραφόμενον ὑπομνηματικῶς τοῖς αὐτόχθοσιν. Ἐνταῦθα Ζὰν κεῖται, ὃν Δία κικλήσκουσι. Δι' ἣν ἐπιγραφὴν ψευδομένους τοὺς Κρῆτας αὐτόχθονας ἀποφαίνεται ὁ κωμῳδοποιητὴς λέγων ἡρωϊκῶς· καὶ γὰρ τάφον ὦ Ἄνα σεῖο Κρῆτες ἐτεκτήναντο, σὺ δ' οὐ θάνες, ἐσσὶ γὰρ αἰεί. Ὅστις καθότι μὲν τοὺς Κρῆτας ψεύδεσθαι ἀληθεύει ὡς νομιζομένους κατέχειν τάφον Διός, καθότι δὲ ἀθάνατον αὐτὸν ἀποφθέγγεται κρητίζει, Κρὴς γὰρ ὢν τὸ γένος κατὰ πάντα μὴ ἐπακόλουθός ἐστι τῇ ἀληθείᾳ, διὸ καὶ παροιμιάζεται πρὸς Κρῆτα μὴ κρητίζειν, ἀμέλει πρὸς τοὺς κρητιζομένους ὡς χρωμένους τῷ ψεύδει ψεύδεα μὴ βάζειν, τὰ δ' ἐτήτυμα πάντ' ἀγορεύειν, ἔχοντες γὰρ ἰδιοποιούμενον ἐξόχως ὥσπερ βάσανον αὐτοῖς τὸ ψεῦδος ἀμαρτίας ἀνενδεεῖς τυγχάνουσι διαγινώσκειν τοὺς τοῦτ' αὐτὸ μεταχειριζομένους ὡς χρυσόχαλκον τῷ βασανιστηρίῳ λίθῳ προσάπτοντας. Τί δ' οὖν ματαίως ἐχρήσατο ταυτηὶ τῇ μαρτυρίᾳ ὁ μακάριος παῦλος (ὅπερ ἐστὶ τὸ δεύτερον τοῦ ζητήματος) μὴ γένοιτο, ἀλλὰ λεληφὼς τὴν μαρτυρίαν ἀφελῶς, καὶ αὐτοψήφως κατ' ἄνθρωπον πρὸς τὸ ἦθος αὐτῶν τὸ ἐψευσμένον ἐπήγαγεν οἰκονομήσας τὸν ἀληθῆ λόγον, καὶ ἐμφανίσασθαι τὸν ὄντως ξένιον Δία Χριστὸν ἀληθινὸν χρηματίσαντα ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις πρόξενον τῆς σωτηρίας ἡμῶν, καὶ ἐπιτιμήσασθαι τὸ ἀκόλαστον αὐτῶν πρὸς σωφροσύνην. διό φησιν ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος, καὶ τὸ ἀθάνατον τοῦ Διὸς τῷ Ἐπιμενίδῃ ἀποσιγᾷ, ἀπανθισάμενος οἷος δὴ μελισσουργὸς μέλιττα παρὰ τοῦ ἀνθηροῦ φαρμάκου τὸ ἰαματικὸν δροσόμελι, τὸ δὲ σεσηπὸς ἀποκαθήρας ἐγκαταλιμπάνει, ἔθος γάρ ἐστιν (ὅπερ ὑπάρχει τὸ τρίτον) τῷ οἰκονομοῦντι εἴτε πολιτείαν, εἴτε οἶκον, εἴτε ἄρρωστον ἐνίοτε, καὶ μὴ ὀρθῶν μαρτυριῶν παράγειν εἰς τὸ μέσον διὰ μαρτυρίας εἰς θεραπείαν, καὶ σύστασιν τῶν οἰκονομουμένων, ἐπεὶ κατὰ τὸ θεολογικὸν προτέρημα τὸ ἐκ χείρονος, καὶ κρείττονος ὂν κρεῖσσόν ἐστιν, ἢ τὸ ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ μόνου προερχόμενον, διό φησι καὶ ἡ θεολόγος φωνή, θεὸς παραχωρεῖ τὰ χείρονα, ἵν' ἔλθῃ τὰ βελτίονα. Οὕτω δημηγορῶν Ἀθηναίοις ὁ τοῖς πᾶσι τὰ πάντα γιγνόμενος διὰ τοῦ ἀνεγερθέντος αὐτοῖς βωμοῦ, καὶ ἐπιγεγραμμένου τῷ ἀγνώστῳ θεῷ (ὅπως περὶ ἐκεῖνον εὐκαθοσίωτοι ὦσι) μακάριος παῦλος ἐπεσπάσατο πρὸς θεογνωσίαν τοὺς λογοπλόκους Ἀθηναίους τὴν μὴ μόνον αὐτοῖς τοῖς τότε καιροῖς ἠγνοημένην, ἀλλὰ καὶ παντὶ τῷ καθημένῳ ἔθνει πρότερον ἐν σκότει τῆς ἀγνοίας, περιλαμφθέντι δὲ κατόπιν τῷ φωτὶ τῆς ἐπιγνώσεως καὶ αὐτῷ τῷ πρὸ τῆς ἁρπαγῆς τῆς εἰς οὐρανὸν ἀναβάσεως λιθοβόλῳ τοῦ πρωτομάρτυρος Στεφάνου, καὶ διώκτῃ τῆς ἐκκλησίας, ὕστερον δὲ σκεῦος χρηματίσαντι διὰ τῆς πηρώσεως τῶν ὀμμάτων, καὶ ἀναβλέψαντι πρὸς τὰ ἄνω νυμφαγωγῷ τῆς πρὸς τὸν Χριστὸν οἰκουμένης, ὅστις μεμάθηκε παρὰ τοῦ διδασκάλου Χριστοῦ ἐπιχειρεῖν κατ' ἄνθρωπον αὐτόψηφα ἐπιχειρήματα (ἐφελκύσαντος τοὺς μάγους εἰς τὴν αὐτοῦ ἐν Βηθλεὲμ θεοφάνειαν δι' ἀστέρος τοῦ

ὁδοιπο-

ὁδοιποροῦντος αὐτοὺς, καὶ τέχνης τῆς περὶ τὴν καταγινομένους) καὶ τὸ Διὸς γένος, οὗ μεσταὶ μὲν ἀγυιαί, μεστὴ δὲ θάλασσα, καὶ ἡμεῖς κατ' Ἄρατον ἐπαναγαγεῖν εἰς τὸν τῶν ὅλων Θεόν, παρ' οὗ τὰ πάντα ἐξήρτηται ὅσα τε ἀμυδρότερα, ὅσα τε φωτοειδέστερα, καὶ τοὺς Ἰουδαίους ἀπὸ τῶν προφητῶν, ὧν πεπιστεύκεισαν διδάξασθαι, καθ' ἣν οἰκονομίαν λόγου μόνον μὴ ὅτι γε Ἰουδαίοις Ἰουδαῖος γίνεται), ἀνόμοις ἄνομος, τοῖς ὑπὸ νόμον ὡς ὑπὸ νόμον, καὶ ἄλλα, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀναθέματι καθυποβαλλομένοις προαιρεῖται γίνεσθαι τοῦ Χριστοῦ, ἵν' οἱ κατὰ σάρκα αὐτοῦ ἀδελφοὶ μὴ ἀπόλλωνται, ἀλλὰ σωτηρίας μετέχωσι τοῖς πᾶσι τὰ πάντα γινόμενος, ἵν' ἴσως πλείονας τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ κηρύγματος ἀποσπάσας τῆς πλάνης, καὶ τοῦ κλυδωνίζοντος κύματος εἰς καταποντισμὸν τῆς βυθιζομένης ταῖς ἁμαρτίαις ψυχαῖς περισώσῃ), καὶ κερδάνῃ, καὶ προσθεθήσηται τοῖς ὑπὲρ τῶν ἄλλων αὐτοῦ κόποις τοῦ στεφάνου τῆς αὐτοῦ ἀντιμισθίας τοῦ ἀποκειμένου αὐτῷ πρὸς ἀνταπόδοσιν ἐν τῇ φοβερᾷ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως, ἐν ᾗ ὁ ἀδέκαστος κριτὴς πᾶσι τοῖς τετραχηλισμένως αὐτῷ παριστωμένοις, εἴτε βασιλεῦσιν, εἴτε ἀρχιερατεύουσιν, εἴτε ψευδαποστόλοις, καὶ ψευδοποιμέσι διαμείψεται ἑκάστῳ κατὰ τὸ ἔργον τῆς πίστεως αὐτῶν. προσεκτέον λοιπὸν τῇ θεοπνεύστῳ γραφῇ πάσῃ ἥτις ἐστὶν ὠφέλιμος πρὸς διδασκαλίαν, πρὸς ἔλεγχον, πρὸς ἐπανόρθωσιν, πρὸς παιδείαν τὴν ἐν δικαιοσύνῃ, ἵνα ἄρτιος ᾖ ὁ τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἐξηρτισμένος, κατὰ Παῦλον αὐτὸν ἐπὶ τοῦ καιροῦ τῆς ἰδίας ἀναλύσεως, καὶ διατιθέμενον τῷ ἀγαπητῷ αὐτοῦ Τιμοθέῳ ἐν τῇ πρὸς αὐτὸν δευτέρᾳ αὐτοῦ ἐπιστολῇ ποιεῖν τὸ εὐαγγελιστοῦ ἔργον, πληροφορεῖν τὴν διακονίαν αὐτοῦ, κηρύσσειν τὸν λόγον, ἐπιστῆναι εὐκαίρως, ἀκαίρως, ἀμέλει δίχα καιροῦ ἀναμονῆς ἐλέγχειν, ἐπιτιμᾶν, παρακαλεῖν, καὶ τὰ ἑξῆς ὅσα διατίθεται τῷ ἀγαπητῷ αὐτοῦ τέκνῳ, καὶ μὴ μόνον ἐκείνῳ τῷ συντυχίαν λελῃφότι ἀμέσως τῆς ἐκείνου διδασκαλίας, ἀλλὰ καὶ ἡμῖν, καὶ πᾶσι τοῖς εὐσεβέσιν, ὥς φησιν ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος κεφ. δ'. ὁμιλίᾳ ι'. ἐν τῇ πρὸς αὐτὸν β'. ἐπιστολῇ, μόνον πάντα ποιεῖν ἐν ὑγιαινούσῃ διδασκαλίᾳ, καὶ οὐκ ἀνέξονται οἱ ἑαυτοῖς ἐπισωρεύοντες διδασκάλους κατὰ τὰς ἰδίας ἐπιθυμίας, καὶ μὴ κατὰ τὴν εἰς Χριστὸν ὑπακοὴν κνηθόμενοι τὴν ἀκοήν, καὶ χάριν ἡδονῆς καὶ λέγουσι. καὶ ἀκούουσιν.

Ἡμῖν δὲ μηδέποτε παραχωρείη ὁ Κύριος ἡμῶν ἀποστρέψαι τὴν ἀκοὴν ἀπὸ τῆς ἀληθείας, ἐκτραπῆναι δὲ ἐπὶ τοὺς μύθους, ἀλλ' ὀρθοτομοῦντες τὸν λόγον τῆς ἀληθείας, ᾗ συμπορευόμενοι οἱ πρὸ ἡμῶν θεοφόροι πατέρες ἀλληλοδιαδόχως παραλαβόντες διὰ τῶν ἀποστόλων παρὰ τοῦ Κυρίου οὐκ ἐπαισχύνθησαν τοὺς μὲν στηλιτεύειν, τοὺς δὲ ἐγκωμιάζειν, τοὺς δὲ ἐλέγχειν, τοὺς δὲ νουθετεῖν, καὶ ἑκάστῳ προσαποτιθέναι τὸ φάρμακον τῆς ὑγιαινούσης διδασκαλίας, ὡς εἶχεν ὁ λόγος αὐτῶν. καὶ ἡμεῖς οὐκ ἐπαισχυνόμεθα προσαπομιμεῖσθαι ὅσον τὸ ἐφικτὸν ἡμῖν, ἀλλ' ἐνδυναμούμενοι τῷ ἤχῳ τοῦ πνεύματος τοῦ θεσπίζοντος τὰ σύμπαντα τῇ ἀληθείᾳ λαλοῦμεν ἐναντίον βασιλέων, καὶ τυράννων τὸν παρ' ἐκείνου διαταχθέντα τῆς ἀληθείας εἰς πᾶσαν τὴν οἰκουμένην φθόγγον ἐπὶ καταλύσει τῆς κενολογίας, καὶ ψευδολογίας ἐκφέροντες. οὕτω στηλιτεύομεν τυράννους Ἰουλιανὸν τὸν παραβάτην, Λέοντα τὸν Ἴσαυρον, καὶ ὅσους τοιούτους· ἀπ' ἐναντίας πάλιν ἐγκωμιάζομεν, καὶ δοξολογοῦμεν τὸν ἁγιώτατον, καὶ πρῶτον ἐν βασιλεῦσιν ἰσαπόστολον μέγαν Κωνσταντῖνον, ἐπαινοῦμέν τε τὸν μέγαν μετ' ἐκεῖνον Θεοδόσιον κατὰ Συνέσιον, καὶ Γρηγόριον, οἵτινες ἔθεντο ἀσφαλῆ, καὶ ἄσειστον κρηπῖδα τῆς ἑαυτῶν βασιλείας τὴν εὐσέβειαν, ὡς θέμεθλον ἡστινοσοῦν ἀρχῆς, ἧς παρὰ τοῦ πάντων βασιλεύοντος ἔτυχον ἐνταῦθα στηρίξαντες τὰ παρὰ τοῦ Θεοῦ σκῆπτρα, ὧν τῇ σκηπτουχίᾳ, καὶ

τῇ

τῇ θεσπίσει συνηχήθησαν θείᾳ προνοίᾳ οἰκουμενικὰ προτερήματα θεοσεβείας εἰς σύστασιν τῆς ὀρθοδοξίας, καθὸ τὰ θεμέλια τῆς γῆς σεσάλευται κατὰ τὸν προφήτην, ἀμέλει αἱ τυραννικαὶ ἀρχαί, καὶ ἐξουσίαι αἱρεσιαρχῶν τῆς σκοτεινάρχας, καὶ κοσμοκρατορικῆς δυνάμεως κατετροπώθησαν τῷ ὅπλῳ τῆς σταυρικῆς ἰσχύος, καὶ τῇ θεοπνεύστῳ διδασκαλίᾳ τοῦ παναγίου Πνεύματος. οὕτω πάλιν ἀποκηρύσσομεν τῆς πίστεως χορείας ἀναθεματίζοντες πάντα αἱρεσιάρχην, καὶ παράνομον πατριάρχην, καὶ Πάππαν ἐπίσκοπον. ἐπαινοῦντες δέ, καὶ δοξολογοῦντες τοὺς στύλους τῆς ὀρθοδοξίας εἴτε ἀρχιερεῖς ὄντας, εἴτε Πάππας, καὶ πατριάρχας, καὶ οὐ καθόλου ἕκαστον πατριάρχην, Πάππαν, καὶ πιστὸν λεγόμενον μέν, τῇ ἀληθείᾳ οὐκ ὄντα. οὕτω καὶ Κρῆτας, καὶ Κυπρίους, καὶ Ἠπειρώτας, καὶ Ῥωμαίους τοὺς μὲν εὐσεβῶς, καὶ ὀρθοδόξως πολιτευομένους ἐναγκαλιζόμεθα, τοὺς δὲ ἀπαισίους τῆς ὀρθῆς ὁμολογίας ἀποφεύγομεν. τῶν μὲν Ῥωμαίων τὴν εὐγένειαν τιμῶντες, τὸ δὲ φύσημα, καὶ θεοποίημα τῆς ἀρχῆς αὐτῶν ἀποκρούομεν ὡς μὴ ξυνούσης τῷ λόγῳ τῆς εὐγενείας, ἀλλὰ συνερχομένης τῷ ψεύδει τῆς δυσγενείας, ἡ γὰρ ἀλήθεια λόγων εὐγένεια κατὰ Συνέσιον, ἄρα κατ' ἐναντίαν δύναμιν ψευδολογία, καὶ μυθολογία τῆς αὐτῆς δυσγένεια, καὶ συώδης βίος. Πάλιν φιλοτιμούμεθα τῶν Ἠπειρωτῶν τὸ ἑδραῖον περὶ τὴν πίστιν, καὶ ἐν δικαιοσύνῃ ἀνδρεῖον, καὶ σῶφρον ἀνεπιβούλευτον, καὶ ὀρθὸν κριτήριον τοῦ λόγου, ὅμοι ἀνεδείξατο καλῶς τε, καὶ εὐσεβῶς ὁ ἐνταῦθα πρώτως ἐλέῳ Θεοῦ πατριαρχεύσας οἰκουμενικὸς ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης Κύριος Παρθένιος, ὁ καὶ τοῦ μαρτυρίου τὸν δρόμον ἀναλαβὼν ἔφθασεν εἰς τὰς ἀλήκτους μονάς, οὗτινος ἡ ἐνάρετος, καὶ δικαιοπραγοῦσα φήμη ὡς Ἀχιλλέως ἀπόγονος, καὶ βίῳ, καὶ θεοσεβείᾳ περιτειχισθεῖσα κεκράτηκε τὴν ἀκοὴν τοῦ κόσμου, καὶ τῆς ὅσης περιγείου λήξεως. μαρτυροῦσι δεξιώσεις πρέσβεως τῆς αὐτοκράτορος Γερμανίας μετ' ἀδείας τοῦ κράτους, καὶ ἐπάρχου τῆς δὲ τῆς Βυζαντίδος βασιλευούσης τῶν πόλεων. τοσαύτας λελῃφυίας δυνάμεις παραγωγῶν πρεσβυτικῶν, ὥστε τὰς πάλαι γεγονυίας ἐπὶ τῆς αὐτοκρατορείας τῶν θεοστέπτων βασιλέων ἥσσονας τούτων ἐκείνας νομισθῆναι παραβεβλημένας, καθάπερ μοι φιλικῶς ἐξιστορήσατο ὁ ἐν ἄρχουσι πανευγενέστατος Κύριος Γεώργιος ὁ Καντακουζηνὸς τὸ βασιλικὸν παραγώγιον, ὠφέλιον καὶ ἀναγώγιον. μαρτυροῦσι τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ οἱ ἐνταῦθα κρατοῦντες, ἀρετὴν γὰρ οἴδασι καὶ πολέμιοι τιμᾶν, μᾶλλον δὲ καὶ βασιλικωτάτην οὖσαν τὴν διανέμουσαν ἑκάστῳ τὸ κατ' ἀξίαν. μαρτυρεῖ καὶ αὐτὴ ἡ κρηπὶς τῆς ἐκκλησίας τοῖς ἐκείνου καιροῖς λαμπρυνομένη, καὶ καλλυνομένη τῇ εὐσεβεῖ, καὶ ὀρθοδόξῳ πολιτείᾳ αὐτοῦ, τὰ μὲν πρόβατα αὐτῆς διοικοῦντος καὶ θεραπεύοντος καὶ νουθετοῦντος καὶ πλουτίζοντος κατὰ τὸν λόγον τὸν ἐποφειλόμενον τῆς κρίσεως αὐτῶν. τοὺς δὲ λύκους, καὶ ἀποστάτας, καὶ προβατοσχήμους λυμεῶνας, καὶ ἀπειθεῖς τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Χριστοῦ ἀποκρούοντος, καὶ ἀποπέμποντος πόρρω τῆς αὐλῆς τῶν προβάτων, καθάπερ καὶ σὲ τὸν γαυριῶντα πόρρωθεν τοῦ παρόντος, καὶ καθυβρίζοντα τὴν ἀνύβριστον νύμφην τοῦ Χριστοῦ, τότε δὲ μετασχηματισθέντα προσελθεῖν τῷ ἀπαρακρούστῳ ἀπαρτίῳ τοῦ ζυγοστατοῦντος ἀρχιερέως, καὶ ἅπαξ τοῦτα παραλόγως ἄμβωνα παρ' αὐτοῦ, ἀποτετευχότα δὲ τῆς ἀναβάσεως τῷ διακρίνοντι πτύῳ τῆς χειρὸς αὐτοῦ ἀποχωριζούσης τὸ ἄχυρον τοῦ σίτου, καίπερ οἱ φθόνῳ φερόμενοι τήκοντες ἑαυτοὺς κατα[illegible]πίκασι τῆς ἐξοχωτάτης τῶν ἀρετῶν, ὡς τοῖς Ἀχιλλέως ἀπογόνοις ἐπιβουλεύουσι κατὰ Πάριν Ἀλέξανδρον, τάχα δὴ ἀσυγκαταβάτοις οὖσι, καὶ μὴ καταβεβακχευμένοις ταῖς παραλόγοις ἀφροσύναις, οὕστινας πεπονθέναι τι ἀνθρώπινον οὐ παράδοξόν ἐστιν ἀσθενείᾳ φύσεως,

καὶ

καὶ μὴ προαιρέσεως κατεχομένους, συμβαίνει γὰρ εὐμαρεστέρως τὸ ἀσυγκατάβατον τοῖς δικαιοπραγοῦσι τὰ τῆς βασιλείας ἐπὶ πλεῖστον ἡνίκα τὰ σκῆπτρα τῆς ἐξουσίας διευθύνουσιν, ἢ τὸ συγκαταβατικόν, μάλιστα τὸ εὔλογον ἀσυμπάθητον διὰ τὸν ἀμίαντον λόγον τοῖς κυσὶ ἀναπόρριπτον ἅγιον, καὶ τοῖς χοίροις ἀπαράθετον, μὴ ῥίπτετε φησὶ τὰ ἅγια τοῖς κυσί, μηδὲ βάλλετε τοὺς Μαργαρίτας ἔμπροσθεν τῶν χοίρων, ἀγχιθύρους γὰρ τὰς κακίας ὁ πολιτικὸς λόγος, καὶ ὁ αὐστηρὸς Βασίλειος ἐν τῷ περὶ παρθενίας λόγῳ συνεγράψατο τὰς ἀρετὰς ὡς μετριαζούσας μέσον ὑπερβολῶν, καὶ ἐλλείψεων, ἔμπης γε καὶ τὰς μετὰ λόγου γιγνομένας πληγάς, ἢ παρακλήσεις οὐ ψεκτέας, ἐπειδήπερ οὔτε ὁ οὐρανοφάντωρ Βασίλειος αὐστηρὸς σὺν τῷ ἱερομάρτυρι Κυπριανῷ περὶ τὴν ἐξέτασιν τῆς παλιγγενεσίας πάντας ἀναβαπτίζων τοὺς καταδυομένους τῷ αἱρετικῶν βαπτίσματι. οὔτε ὁ ἱερομάρτυς Πέτρος Ἀλεξανδρείας ὅλους τοὺς προσιόντας ἀναδεχόμενος παρὰ τῶν αἱρετικῶν ἀπόβλητοι νομίζονται τῆς κανονικῆς χορείας τῶν ἁγίων συγκραθείσης ὑπὸ τῆς οἰκουμενικῆς συνόδου. μέντοιγε ἔσω εἰσὶ παράλογον ξυμφυότητος τῶν Ἠπειρωτῶν ἡμῖν, καὶ πᾶσιν ἀνεξέταστον, καὶ μὴ εὐαπόδεκτον σεβασμίαν ἔχουσι τὴν μετὰ λόγου πληγήν. ὁμοίως πάλιν τῶν Κυπρίων ἴσον φθονερόν, καὶ ἐπίβουλον ἀποπεμπόμεθα. ὅσον δὲ φίλον Θεῷ, καὶ συμπαθὲς ἐλεήμον περιαπτόμεθα. τοὺς ὡσαύτως καὶ τοῖς πολιούχοις Κρησὶν ὅσον Μανιῶδες, καὶ Ἀγέρωχον μετὰ θράσους, ἀκολαστοῦντε, κατὰ Χρυσόστομον, ἀποκρούοντες, ὅσον δὲ ὀξύνουν, ἀνδρεῖον, γενναῖον, καὶ σταθηρὸν περὶ τὴν πίστιν, ἀκαταδάμαστόν τε ἐκθειάζομεν. εἰ τοίνυν ὁ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει πατριάρχης οἰκουμενικὸς Κυρὸς Ἀθανάσιος μετὰ μακροθυμίας ἐν ἀληθείᾳ διδάξας τὴν πέτραν Κυρίως, καὶ καθόλου ἀκρογωνιαῖον λίθον εἶναι τὸν σωτῆρα Χριστόν, ᾧ δεῖ πιστεύειν, καὶ ὄν, καὶ εἰς ὃν χρεών ἐστι καὶ πιστεύειν, καὶ ὁμολογεῖν, καὶ ἀνάγεσθαι, παρ᾽ οὗ καὶ Πέτρος, καὶ οἱ ἀπόστολοι, καὶ οἱ λόγοι αὐτοῦ, καὶ αὐτῶν, καὶ πᾶς πιστός, καὶ εὐσεβὴς πέτρα στερεά, καὶ θεμέλιος ἀκλόνητος λέγεται κατὰ τὸν ἱερὸν Αὐγουστῖνον, καὶ τὸν ἐπώνυμον τῆς ἀθανασίας μέγαν Ἀθανάσιον, καὶ ὅλους τοὺς διδασκάλους τῆς ἐκκλησίας, (ὡς προεξέτακται), ἐκεῖνον μὲν ἐν τῷ αὐτῷ ῥητῷ ἐξηγούμενον τό, σὺ εἶ Πέτρος. τὸ δὲ ἐν τῷ χωρίῳ τοῦ εὐαγγελίου τῷ εὐαγγελιζομένῳ, ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ φρονίμῳ, τῷ ᾠκοδομήσαντι τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐπὶ τὴν πέτραν, ὅστις ἐστὶν ὁ Χριστός, κατ᾽ αὐτοὺς τοὺς διδασκάλους, ἐφ᾽ ᾗ αἱ ἐστηριγμέναι ψυχαὶ καὶ καρδίαι ἀκαταπόντιστοί εἰσι ταῖς ἐπιδρομαῖς τῶν βροχῶν καὶ τῶν ἀνέμων καὶ τῶν καταιγίδων καὶ πασῶν τῶν ἐπερχομένων ἀντικειμένων δυνάμεων. ἆρα οὐκ ἔνοχός ἐστι κατακρίσεως τοῦ ψεύδεσθαι, καὶ τοῦ κρητίζειν ὡς συναληθευόμενος ταῖς θεοδιδάκτοις τῶν θείων Πατέρων Ἑρμηνείαις. ἀλλ᾽ ὁ κρίνων ἀδίκως ἕτερον, καὶ συκοφαντῶν ψευδολόγως, καὶ ὑποκρίτως τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ μεμισηκώς, δι᾽ ὃν Χριστὸς ἀπέθανε δωρεάν, ἐκεῖνος τὰς εὐθύνας τῆς δίκης ἐν περιτροπῇ καθυποίσεται, κατὰ τὸ εὐαγγελικὸν καὶ ἀποστολικὸν λόγιον διατάσσον, μὴ κρίνετε (ἀμέλει ἀδίκως) ἵνα μὴ κριθῆτε, καὶ ἐν ᾧ κρίνεις τὸν ἕτερον σεαυτὸν κατακρίνεις, τὰ γὰρ αὐτὰ ποιεῖς ὁ πράσσων τῷ κρίνοντι ἀδίκως.

Ὅτι κατὰ τὴν ὀρθὴν παράδοσιν, καὶ Ἑρμηνείαν τοῦ ῥητοῦ παρὰ τῶν θεοφόρων πατέρων περιπίπτει ὁ Ἔλεγχος ἐπὶ τοὺς κατακρίνοντας Ῥωμαίους τὴν καθολικήν, καὶ ἀποστολικὴν ἐκκλησίαν Χριστοῦ.

Τούτων οὖν οὕτω προϋποτεθειμένων εὔσημον γίγνεται τοῖς ὀρθῷ κριτηρίῳ ὑποκειμένοις,

ὅτι ἐκεῖνοι ὑποπίπτουσι τῷ ψεύδει καὶ τῇ κατ᾽ αὐτῶν κατηγορουμένῃ μαρτυρίᾳ τοῦ μακαρίου Παύλου, οἱ ἐνεχόμενοι τοῖς τῶν κατηγορουμένων πάθεσι καὶ ἐγκλήμασι, καὶ γὰρ φαμὲν νομίμως ὑπεύθυνον εἶναι τῇ ποινῇ τῆς κλοπῆς, καὶ τῇ τιμωρίᾳ τῆς μοιχείας, καὶ τῇ εἰς Θεὸν ἀσεβείᾳ, καὶ τῇ κατὰ τοῦ βασιλέως ἐπιβουλῇ, καὶ τῇ τῶν ἀρειομανούντων καὶ εὐνομιανῶν καὶ μονοφυσιτῶν αἱρεσιαρχίᾳ, ὅσοι ἐγκαλοῦνται καὶ ἐνέχονται τούτοις τοῖς ἐκφαυλίσμασιν, ἀλλ᾽ οἱ Ῥωμαῖοι τοιοῦτοί εἰσιν ὑποπιπτόμενοι δικαίως, καὶ ἐλεγχόμενοι διὰ τῶν ἀζύμων, καὶ τῇ αὐτῶν παραστάσει συνερχόμενοι Ἑβραίοις καὶ μονοφυσίταις καὶ Ἀρμενίοις, Ἰακωβίταις καὶ ἀνθρωπολάτραις, καθότι συλλειτουργοῦσιν αὐτοῖς καὶ ἑορτάζουσι παρὰ τὸν ἀποστολικὸν κανόνα, χρώμενοι πνικτοῖς καὶ ἀζύμοις, καὶ πιστεύοντες εἰς τὸν πάππαν οὐ καθάπερ εἰς τὸν πέτρον, τοῦτο γὰρ ταὐτόν ἐστι τῷ πιστεύειν εἰς τὸν πατριάρχην, ὥσπερ καὶ εἰς τὸν Στάχυν καὶ τὸν Ἀνδρέαν καὶ εἰς τὸν Τίτον, ὥσπερ καὶ εἰς τὸν Παῦλον, ὡσαύτως εἰς τὸν Ἰωάννην, καθάπερ καὶ εἰς τὸν Πέτρον, μία γὰρ ἡ ἀναγωγή, καὶ ταυτιζομένη ἡ χάρις, καὶ ἡ ἐνέργεια, ἀλλὰ πιστεύουσιν εἰς τὸν πάππαν, ὥσπερ καὶ εἰς τὸν Χριστὸν παρὰ τὸν εὐαγγελικὸν λόγον, καὶ τὴν μεθερμήνευσιν τοῦ Χρυσορρήμονος σὺν τῷ ἱερωτάτῳ Βουλγαρίας. ἕπεται λοιπὸν ἡ μαρτυρία τοῦ μακαρίου Παύλου, καὶ ἡ ἐπαγωγὴ τοῦ Ἐπιμενίδους κατὰ τῶν Ῥωμαίων, καὶ μὴ κατὰ τῆς καθολικῆς, καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας, τὸ μὲν διότι αὐτοὶ ἀνθρωπολατροῦσιν, ἡμεῖς χριστολατροῦμεν. τὸ δὲ διότι αὐτοὶ συγχρῶνται Ἰουδαίοις, ἡμεῖς τῶν χριστοκτόνων, καὶ θεομάχων ἀπεχόμεθα. τὸ δὲ διότι οὐ περὶ πάντων τῶν Κρητῶν, ἀλλὰ περὶ τῶν Ἰουδαίων διαλαμβάνεται ἡ μαρτυρία, καὶ τούτων μὴ τῶν εὐλαβεστάτων Κρητῶν τῶν χρηματισάντων τῆς Ἱερουσαλὴμ τοῖς καιροῖς τῆς καθόδου τοῦ παναγίου πνεύματος, ὡς αἱ πράξεις ἐξιστοροῦσι, καὶ ὁ θεολόγος Γρηγόριος εἰς τὴν πεντηκοστήν. ἀλλὰ περὶ τῶν ἀνευλαβεστάτων, καὶ γαστριμάργων, ὡς ὁ Χρυσόστομος σημαίνει κεφ, ις΄. εἰς τὴν πρὸς Ῥωμαίους, λέγων οὕτως. ἐνταῦθα δέ μοι τοὺς ἐξ Ἰουδαίων αἰνίττεσθαι δοκεῖ, οὓς μάλιστα ἀεὶ διαβάλλειν εἴωθεν ὡς γαστριμάργους, καὶ γὰρ Τίτῳ ἐπιστέλλων ἔλεγε περὶ αὐτῶν γαστέρες ἀργαί, κακὰ θηρία. καὶ ὁ Χριστὸς δὲ αὐτοὺς ἐπὶ τούτῳ διαβάλλων ἔλεγε, κατεσθίετε τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν. καὶ οἱ προφῆται αὐτῶν τοιαῦτα κατηγοροῦσιν, ἐλιπάνθη γέγραπται, καὶ ἀπελάκτισεν ὁ ἠγαπημένος. διὸ καὶ Μωϋσῆς παρῄνει λέγων, φαγών, καὶ πιὼν ἐμπλησθεὶς μνήσθητι Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου, καὶ γὰρ τῷ πάθει τῆς γαστριμαργίας οἱ λατινόφρονες συνῳδῶς ἐγκαλινδοῦνται, μίαν καὶ μόνην τεσσαρακοστὴν ἀνὰ ἔτος ποιοῦντες μεθ᾽ οὔσης τῆς ἰχθυοφαγίας καὶ ταύτην ἀκολάστως καταλύουσιν, ἐπειδήπερ ὅσοι ἐξουσιάζουσι καὶ αὐτὸς ὁ θεοποιούμενος πρῶτον ταῖς αὐταῖς ἡμέραις κρεωφαγεῖ, νεονύμφους, καρδινάλεις, ἀρχιερεῖς, ὁδοιπόρους, καὶ τοὺς διαβάντας τὴν πεντηκονταετίαν ἀπολύει τῆς νηστείας ὡς ἀνυποχέτους αὐτῇ. εὕροις δ᾽ ἄν που καὶ τῶν πραιδικατόρων αὐτῶν τινάς, ἤτοι κηρύκων τοῦ εὐαγγελίου τοσοῦτον ἀκολασταίνοντας, ὥστε ἀπαυθαδιάζεσθαι καὶ τῆς νηστείας τῆς μεγάλης παρασκευῆς ὡς ἀσθενεῖν προφασιζομένους διὰ τὸν κόπον τῆς ᾠδῆς, σκανδαλοποιοῦντας τοὺς ἀσθενεῖς, καθ᾽ ὧν ὁ μακάριος Παῦλος ἔλεγεν, οὐ μὴ φάγω κρέας εἰς τὸν αἰῶνα, ἵνα μὴ τὸν ἀδελφόν μου σκανδαλίσω. εἶτα καθυποκρινόμενοι τὸ εἰς Χριστὸν σέβας, καὶ παραγράφοντες τὸν ἀρχιερατικὸν τίτλον, καὶ τὴν τοῦ Χριστοῦ προσηγορίαν, καὶ χρεωστουμένην ἀγάπην τῆς ἀδελφότητος φαρισαϊκῶς ἑαυτοὺς ἀληθεύουσι, καὶ ναυατιανῶς καθαροὺς οἴονται. πόρρω λοιπὸν ὅσον θεοσεβέστατον γένος, καὶ ἀνεξίκακον τῆς τοῦ Χριστοῦ βασιλείας ἱεράτευμα ταυτησὶ

τῆς συγχρωμένης μιαροφαγίας, καὶ ἀλλοκότου σεβάσματος στερούμενον τῇ εἰς Χριστὸν πίστει ἀκραδάντῳ, καὶ τεκνοτροφούμενον τῇ ἀσαλεύτῳ ἐκκλησίᾳ αὐτοῦ χάριτι, καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ πρεσβείαις τῆς παναγνοῦ Θεοτόκου, καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, ἱκεσίαις τῶν ἁγίων, ἐνδόξων, καὶ πανευφήμων ἀποστόλων, καὶ πάντων τῶν ἁγίων, ἀμήν.

ΠΡΑΓΜΑΤΕΙ'Α ΤΡΙ'ΤΗ.

Περὶ τῆς εἰς Χριστὸν λατρείας.

ΚΕΦΑ'ΛΑΙΟΝ ΚΖ'.

Ὁ Πατελάρος.

Ὁ πέτρος οὐκ ἔστι πέτρα, ἀλλ' ὁ Χριστὸς, καθὼς λέγει ὁ Παῦλος, ἡ δὲ πέτρα ἦν ὁ Χριστὸς, οὐ γάρ ἐσμεν Πετρολάτραι, ἀλλὰ Χριστολάτραι.

Ἐπιβεβαιωτήριον τῆς προτάσεως.

Τῆς ἐκκλησίας στερεουμένης, καὶ οἰκοδομουμένης ἐν λόγῳ ἀμερεῖ τῇ εἰς Χριστὸν πίστει, καὶ ἀναπολύτῳ τῇ ὄντως πέτρᾳ τῷ σωτῆρι Χριστῷ (οὗ τῇ χάριτι, καὶ δυνάμει καὶ οἱ αὐτοῦ μαθηταὶ πάντες ἀπόστολοι, καὶ διδάσκαλοι, ποιμένες, καὶ ἅγιοι, καὶ θεοσεβεῖς οἰκοδομοῦσιν ἄλλους εὐεργετοῦντες, καὶ ἐποικοδομοῦσιν ἑαυτοὺς παρρησιάζοντες διὰ τῶν οἰκείων κατορθωμάτων ὡς μετὰ Χριστὸν τὴν αὐτοπέτραν, καὶ αὐτόλιθον, καὶ αὐτοπίστιν Χριστὸν, καὶ αὐτοφῶς, καὶ Αὐθήλιον δεύτεραι πέτραι, καὶ λίθοι, καὶ φῶτα, καὶ ἥλιοι, καὶ πίστις θέσει, καὶ ἐλπίς εἰσιν ὡς ὁ περὶ τούτου λόγος σύμφωνος τῇ ἐκκλησίᾳ ἀποστολικοῖς, καὶ πατροπαραδότοις δόγμασι δηλώσας ἐχρημάτισεν) ἴδωμεν ἐπακολούθως τίνι, τίνα, καὶ εἰς τίνα λατρεύει, θεοσέβεται, καὶ δοξάζει, ἕπεται γὰρ τῇ δόξῃ ἡ πίστις, ταύτῃ δὲ ὁ λόγος κατὰ τὸ κοινὸν ἀξίωμα τοῦ φιλοσόφου. τίνι λοιπὸν δέον λατρεύειν τῷ Χριστῷ, καθὼς λογικῶς ἀποδείκνυσι, καὶ προτίθησιν ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης συμπεραίνων μὴ εἶναι ἡμᾶς Πετρολάτρας, ἀλλὰ Χριστολάτρας, ἢ τῷ Πέτρῳ, ὡς κακοδόξως φαντάζεται ὁ ὑπεναντίος, καίπερ μὴ διὰ τὸν Πέτρον ὑπερμαχόμενος τοσοῦτον οὐδέποτε τοιοῦτον φύσημα πεπονθότα, ἀλλὰ διὰ τὸν νῦν Πάππαν ὡς ἐκείνου διάδοχον ὑπεραγωνιζόμενος. ἡμεῖς δὲ κατὰ τὸ εὐαγγελικὸν ἔνταλμα ἐν ὁσιότητι, καὶ δικαιοσύνῃ πορευόμενοι θεοφιλεῖς Χριστολάτραι ἀπονέμομεν ἑκάστῳ τὸ κατ' ἀξίαν, ὡς αὐτὸς ἄκρᾳ συγκαταβάσει διετυπώσατο τοῖς εὐαγγελιζομένοις τὰ τοῦ Κυρίου ἀγαθὰ ὡς οἱ ἀπόστολοι διεσημήναντο, πατέρες θεοφόροι διεχαράξαντο, καὶ ἅγιοι διδάσκαλοι διερμηνεύσαντο, καὶ λόγος βασιλικὸς τῶν λογικευομένων καταπείσους τῇ ἀποδεικτικῇ ἀληθείᾳ προτρέπεται). Ἰστέον λοιπὸν πρῶτον, ὅτι ἡ δόξα κατὰ τοὺς ἔξω σοφούς ἐστιν ἡ γνώμη, καὶ σπουδὴ, ἣν ἔχει τις διὰ πίστεως λόγου περὶ τὸ δοξαζόμενον, καὶ γνωματευόμενον, ἥτις εἰ μὲν ἐστὶν ἀληθὴς, ὀρθὴ δόξα λέγεται· εἴτε ψευδὴς κακοδοξία, ὡς τύπῳ διαλαβεῖν, οἱ διὰ λόγου πίστεως ὀρθοδοξοῦντες περὶ τὸ ἀθάνατον τῆς ψυχῆς ὀρθοδοξοῦσιν, οἱ δὲ θνητὴν αὐτὴν ἀλόγως δοξάζοντες κακοδοξοῦσι, τοιοῦτόν ἐστι τὸ τοῦ θεολόγου, φεῦγε τοὺς περὶ ψυχῆς θνητοὺς λόγους τοῦ Ἀριστοτέλους. Ἰστέον β'. ὅτι ἡ δόξα λαμβάνεται κατὰ τὴν ἐκκλησίαν, καὶ τὸ ἔθος τῆς πολιτείας διὰ τὴν τιμὴν, ἣν ὀφείλομεν ἀποδιδόναι ἑκάστῳ

τὸ κατ'

κατ' ἀξίαν, καὶ αὕτη ἡ μέν ἐστι λατρευτικὴ ὡς τῷ Θεῷ, καὶ μόνῳ χρεωστουμένη, ὡς τὸ δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία. ἡ δὲ τιμητικὴ, ὡς τὸ μὴ δῷς ἑτέρῳ τὴν δόξαν σου, τουτέστι τὴν τιμὴν, καὶ τὴν λατρείαν τοῦ σεβάσματός σου, οὗ Θεός σοι ἐχαρίσατο τιμᾶσθαι, καὶ ἐξομοιοῦσθαι Θεῷ κατὰ τὸ δυνατὸν ἀνθρώποις. καὶ τὸ ἀποκρινόμενον παρὰ τοῦ μεγάλου Βασιλείου ἐρωτήσει λϛ'. λέγοντος, ἀποδιδόναι μὲν τὸ τὴν τιμὴν ἐδιδάχθημεν, ἐπιζητεῖν δὲ τιμὴν ἐκωλύθημεν τοῦ Κυρίου εἰπόντος, πῶς δύνασθαι ὑμεῖς πιστεῦσαι δόξαν παρ' ἀλλήλων λαμβάνοντες, καὶ τὴν δόξαν τὴν παρὰ τοῦ μόνου Θεοῦ οὐ ζητοῦντες, ὥστε τὸ ζητεῖν παρὰ τῶν ἀνθρώπων δόξαν ἀπόδειξίς ἐστιν ἀπιστίας, καὶ θεοσεβείας ἀλλοτρίωσις, τοῦ ἀποστόλου εἰπόντος, εἰ ἔτι ἀνθρώποις ἤρεσκον Χριστοῦ δοῦλος οὐκ ἂν ἤμην, εἰ δὲ οἱ τὴν δεδομένην παρὰ ἀνθρώπων δόξαν λαμβάνοντες οὕτω κατεκρίθησαν, οἱ τὴν μὴ δεδομένην ἐπιζητοῦντες ἄρρητον ἔχουσι τὸ κρίμα. Ἰστέον γ'. ὅτι ἡ δόξα ἡ μὲν ἐστιν εὐχαριστήριος καθότι ἐκ τῶν κτισμάτων, καὶ τῶν χαριτωθέντων ἀναπέμπεται εἰς τὸν Θεὸν, καὶ σωτῆρα Χριστὸν ἐποφειλομένη διηνεκῶς, καὶ λέγεται λατρεία, τοιοῦτόν ἐστι τὸ, πᾶσα πνοὴ αἰνεσάτω τὸν Κύριον. καὶ τὸ, ὑμνοῦμέν σε, εὐλογοῦμέν σε, προσκυνοῦμέν σε, δοξολογοῦμέν σε διὰ τὴν μεγάλην σου δόξαν. ἡ δὲ εὐεργετοῦσα, καὶ δοξάζουσα ἐκ Θεοῦ ἄνωθεν καταπεμπομένη, ἥτις εἰ λαμβάνεται διὰ τὴν τιμὴν, καὶ τὴν δόξαν ἣν ἔχει ἐκ Θεοῦ πρὸς τὸ εὐεργετεῖν τοὺς δοξάζοντας τὸν Θεὸν λατρευτικῶς, ὡς τὸ Χριστοῦ δόξα ὁ ἀνὴρ, ἀνδρὸς δὲ δόξα ἡ γυνή. καὶ τοιοῦτοι εἰσὶ πάντες, ὅσοι ἔχουσι τὴν τιμὴν, ἢ καθὸ κτίσματα, καὶ δημιουργήματα, ὡς τὸ, ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν, καὶ καθ' ὁμοίωσιν. ἢ καθότι υἱοθετήματα τῇ χάριτι, καὶ τῇ ἀξίᾳ, ὡς εἰσὶν οἱ ἀρχιερεῖς, ἅγιοι, καὶ εὐσεβεῖς, ὡς ἔχοντες τὴν σφραγῖδα τοῦ παναγίου πνεύματος ἕκαστος κατὰ τὸ ἀνάλογον τῆς ἀξίας αὐτῶν, καθ' ἣν ἐνεργοῦσι σπουδάζοντες διὰ τῶν τῆς ἀρετῆς κατορθωμάτων τὴν τελειότητα. ἢ λαμβάνεται πάλιν καθότι οἱ δοξασθέντες, καὶ ἀξιωθέντες ἐν τῷδε τῷ προσκαίρῳ βίῳ λαβεῖν τὸν χαρακτῆρα τῆς ἀξίας, καὶ τῆς παρὰ Θεοῦ τιμῆς σπουδάζουσι διὰ κατορθωμάτων τῆς ἀρετῆς, καὶ εὐσεβοῦς ὁμολογίας τελειῶσαι τὸν ἐπίκαιρον βίον, καὶ συνδοξασθῆναι τῷ Χριστῷ εἰς τὴν αἰώνιον βασιλείαν. τοιοῦτόν ἐστι τὸ οὓς προέγνω τούτους καὶ προώρισεν, οὓς δὲ προώρισε τούτους καὶ ἐδικαίωσεν, οὓς δὲ ἐδικαίωσε, τούτους καὶ ἐδόξασεν, οὓς δὲ ἐδόξασε τούτους καὶ ἐστεφάνωσε, καὶ ταύτην τὴν δόξαν οὐκ ἔχουσι πάντες, ὅτι μήγε οἱ θεῖοι ἄγγελοι, καὶ οἱ ἐπίγειοι ἄγγελοι, ὡς τὸ, ὁ ἔνσαρκος ἄγγελος τῶν προφητῶν ἡ κρηπίς. Ἰστέον δ'. ὅτι λατρεία κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον ἐν τοῖς ἀσκητικοῖς αὐτοῦ λόγοις ἐρωτήσει σλ'. ἐστὶν ἡ συντεταμένη, καὶ διηνεκὴς, καὶ ἀμετεώριστος περὶ τὸ λατρευόμενον θεραπεία. αὕτη δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν ἡ μέν ἐστι λογικὴ, ὡς ἡ τοῦ Θεοῦ παρὰ τῶν εὐσεβῶν ὀρθοδόξων διηνεκῶς ποιουμένη, ἡ δὲ ἄλογος, ὡς ἡ τῶν ἀνθρωπολατρούντων, καὶ τῶν εἰδωλολατρῶν, καὶ τῶν ἀσεβῶν παραλόγως κατὰ τὴν ἰδίαν ὁρμὴν μὴ κατὰ τὴν εἰς Θεὸν ὑποταγὴν, καὶ Χριστὸν αἰχμαλωσίαν λατρευόντων. διό φησιν ὁ αὐτὸς ἅγιος ἐν τῇ αὐτῇ ἐρωταποκρίσει. λατρεία μέν ἐστιν, ὡς λογίζομαι, ἡ συντεταμένη, διηνεκὴς καὶ ἀμετεώριστος περὶ τὸ λατρευόμενον θεραπεία. τὴν δὲ διαφορὰν τῆς λογικῆς λατρείας, καὶ τῆς ἀλόγου παρίστησιν ἡμῖν ὁ ἀπόστολος εἰπὼν, ποτὲ μὲν οἴδατε, ὅτι ὅτε ἔθνη ἦτε πρὸς τὰ εἴδωλα τὰ ἄφωνα ὡς ἂν ἤγεσθε ἀπαγόμενοι. ποτὲ δὲ, παραστήσατε τὰ σώματα ὑμῶν θυσίαν ζῶσαν ἁγίαν εὐάρεστον τῷ Θεῷ τὴν λογικὴν λατρείαν ὑμῶν. ὁ μὲν γὰρ ὡς ἄγεται ἀπαγόμενος ἄλογον λατρεύει λατρείαν, ἅτε μὴ ὑπὸ λόγου καθηγουμένου ἰδίᾳ ὁρμῇ, καὶ [illegible] κινούμενος.

κινούμενος. τῇ δὲ τοῦ ἄγοντος ἐξουσίᾳ πρὸς ὅπερ ἂν ἄγηται, καὶ ὡς οὐ θέλει φερόμενος. ὁ δὲ μετὰ λόγου ὑγιοῦς, καὶ βουλῆς ἀγαθῆς σὺν πολλῇ φροντίδι τὰ τῷ Θεῷ πάντοτε καὶ πανταχοῦ δοκοῦντα σκοπούμενος καὶ κατορθῶν, οὗτος πληροῖ τὴν ἐντολὴν τῆς λογικῆς λατρείας κατὰ τὸν εἰπόντα, λύχνος τοῖς ποσί μου ὁ νόμος σου, καὶ φῶς ταῖς τρίβοις μου. καὶ πάλιν, καὶ αἱ συμβουλίαι μου τὰ δικαιώματά σου. Ἰστέον ε΄. ὅτι τὰ περὶ τῶν θείων φιλοσοφούμενα καὶ θεολογούμενα κατὰ τὸν Ἀρεοπαγίτην Διονύσιον τετραχῇ πραγματεύονται, ἢ ἐκ τοῦ καθ᾽ ἑαυτὸν καὶ μόνον ἐνδομυχούντως γνωριζομένων, ἡμῖν δὲ ὑποτυπωτικῶς, καὶ τοιαύτη ἐστὶν ἡ μυστικὴ αὐτοῦ θεολογία. ἢ καθότι γνωρίζεται τοῖς κτίσμασι, καὶ ἀποτελέσμασι, δημιουργὸς καὶ κτίστης προσαγορευόμενος, ὡς ἡ περὶ θείων ὀνομάτων τοῦ αὐτοῦ Ἀρεοπαγίτου Διονυσίου πραγματεία ἐνδείκνυσιν. ἢ πάλιν καθότι ὑπὸ πάντων ἀφαιρεῖται, καὶ ἀποπληροῦται, αὐτὸς γάρ ἐστιν ἡ πάντων θέσις, καὶ ἀφαίρεσις, ὡς ἡ θεοδίδακτος μυσταγωγία τοῦ αὐτοῦ θεοδιδάκτου διδασκάλου ἐν τῇ αὐτοῦ μυστικῇ θεολογίᾳ παραδίδωσι. τέως καθότι ὁ Θεὸς παρρησιάζεται ταῖς θεοπνεύστοις γραφαῖς ἱεροτυπούμενος διαφόρων σωμάτων ἱεροτυπικοῖς σχήμασιν, ὡς ἐν τῇ συμβολικῇ θεολογίᾳ σχηματίζεται καὶ πρόβατον, καὶ αὐτοπέτρα, καὶ αὐτόλιθος.

Ἰστέον ϛ΄. ὅτι οἱ λατρεύοντες τῷ Θεῷ ποτὲ μὲν λαμβάνονται γενικῶς ὑπὲρ παντὸς εὐσεβοῦς λογικῶς λατρεύοντος τῷ Θεῷ, ποτὲ δὲ λαμβάνονται εἰδικῶς ὑπὲρ τῆς διακονίας τῶν ἱερέων, καὶ ἀρχιερέων, καθότι καὶ λάτρεις καὶ ὑπουργοὶ τῆς ἀναιμάκτου λατρείας αὐτοὶ καὶ μόνοι λέγονται, ὡς ἐπὶ τοῦτο τὸ λειτούργημα κατασταθέντες καὶ ἀξιωθέντες ἐκ Θεοῦ, οὐ γὰρ ἔξεστι παντὶ τῷ εὐσεβοῦντι καὶ ὀρθοδόξῳ καὶ σπουδαιοτάτῳ περὶ τὸ τοῦ βίου κατόρθωμα διακονῆσαι τῇ προσφερομένῃ θυσίᾳ, ἱερωσύνην μὴ ἔχοντι, ἀλλὰ τῷ χειροτονηθέντι καὶ χαρακτηρισθέντι τῇ σφραγῖδι τοῦ πρεσβυτερείου καὶ τῆς ἀρχιερωσύνης μόνον, οὔτε ἱεροδιάκων ἄδειαν ἔχει ἐπὶ τούτῳ τῷ λειτουργήματι. ἐντεῦθεν κατακρίνονται Λούτηροι, καὶ ὅσοι αὐτοῖς ξυμπαραφρονοῦσιν ἀποφαίνοντες κατὰ τὸ ἰδιοβούλητον ἕκαστον μετὰ τὸ βάπτισμα ἔχειν ἐξουσίαν ἱερουργεῖν ἄνευ χειροτονίας, ὅτε καὶ βούλεται, καθ᾽ ὧν ὁ ἱερὸς Ματθαῖος ὁ Μυρέων. „Μαρτίνου τοῦ Λουτέρου, φεῦγε ψυχὴ τὴν κακίστην αὐτοῦ φρενοβλάβειαν, μὴ δεῖν φησὶ τὰς „εἰκόνας σέβειν, καὶ προσκυνεῖν, οὐδὲ ἁγίων λείψανα, οὐδὲ ἱερωσύνης χρεία ἐστὶν, ἀλλ᾽ ὅστις „ἐβαπτίσθη, καὶ ἱερεὺς μέν ἐστιν, ἱερουργεῖν ὅτε καὶ βούλεται. Ἰστέον τέως ὅτι τὸ λατρεύω ῥῆμα συντασσόμενον αἰτιατικῇ λαμβάνεται γενικῶς διὰ τὴν τιμὴν, ἣν ἀποδίδομεν ἑκάστῳ, καὶ οὕτως ἡ λατρεία ἐκτείνεται ἐπὶ πάντας κατὰ τὸ ἀνάλογον συντεταγμένον καὶ συναριθμούμενον τῆς ἀξίας αὐτῶν, καθότι καὶ ὁ μέγας Βασίλειος λέγεται λάτρης τῆς Θεοτόκου. συντασσόμενον δὲ δοτικῇ σημαίνει τὸ θυσιάζω, ὡς τὸ λατρεύειν Θεῷ ζῶντι, καὶ οὕτως αὕτη ἡ λατρεία εἰς ἕτερον οὐκ ἀναφέρεται, ὅτι μήγε εἰς τὸν Θεὸν Σωτῆρα Χριστὸν, καὶ τὰ ἄχραντα αὐτοῦ μυστήρια, τὴν ἀναίμακτον λέγω λογικὴν λατρείαν, καὶ εὐχαριστίαν, καὶ θείαν κοινωνίαν.

Τούτων οὖν οὕτω προϋποτεθειμένων εὔσημόν ἐστιν ὅσοις τῆς ὁσιότητος, καὶ τῆς δικαιοσύνης ἀντεχομένοις, ὅτι χριστολάτραι, καὶ θεολάτραι ἐσμὲν ἀναμφιβόλως, καὶ οὐ πετρολάτραι, ἢ ἀνθρωπολάτραι, ἢ παππολάτραι, τούτους γὰρ τιμοῦμεν, ἢ ὡς Θεοῦ πλάσματα, ἢ ὡς ἔχοντας θείαν χάριτα καὶ ἐνέργειαν, καθότι μὴ μόνον πέτροι, καὶ πάππαι, ἀλλὰ καὶ παῦλος καὶ Ἀνδρέας, καὶ Πατριάρχης, καὶ ἕκαστος ἀρχιερεὺς, ἱερεὺς, καὶ πιστὸς λατρεύεται, ἀντὶ τοῦ τιμᾶται κατὰ τὸ ἀνάλογον, καὶ συμμετρούμενον τῆς ἀξίας αὐτῶν, ὁ γὰρ Χριστὸς ἐθυσιάσθη ὑπὲρ ἡμῶν, διὸ καὶ ἡμεῖς αὐτῷ τὴν θυσίαν ἀναπέμπειν χρεών ἐστι, καὶ ἑαυτοὺς ἐκείνῳ θύειν,

καὶ

καὶ λατρεύειν, καὶ μὴ τῷ Πάππα, ἢ τῷ πέτρῳ, ὅπερ ποιεῖν ἀθείας, καὶ ἀσεβείας τεκμήριόν ἐστι. διὸ ῥυσάτω ἡμᾶς ταυτησὶ τῆς παραλόγου λατρείας, καὶ θεραπείας. ταυτηνὶ τὴν λατρείαν, καὶ προσκύνησιν, καὶ τιμὴν λατρευτικὴν ἑνὶ καὶ μόνῳ Θεῷ κατ᾽ οὐσίαν, τρισυποστάτῳ δὲ κατὰ τὰ πρόσωπα, καὶ ἑνὶ μόνῳ Χριστῷ, καὶ μιᾷ ἀναιμάκτῳ ἀναμνήσει αὐτοῦ ἀποδίδομεν κατὰ τὴν παράδοσιν τῆς ἐκκλησίας, ἑβδόμην σύνοδον, καὶ τὸ ἐν δευτερονομίοις, καὶ εὐαγγελίοις ὀρθοθετούμενον παρὰ τοῦ Κυρίου ἐν τῷ κατὰ τοῦ διαβόλου πειρατηρίῳ λέγοντος ἐκείνῳ, γέγραπται γὰρ Κύριον τὸν Θεόν σου προσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις, πάντα γὰρ τῷ Θεῷ αἰχμαλωτιζόμενα καὶ ὑποτεταγμένα ἐστὶν, εἴτε τῷ λόγῳ τῆς βασιλικῆς δημιουργίας, καθ᾽ ἣν τὰ σύμπαντα αὐτῷ δουλεύει, καὶ ὑπακούει, εἴτε τῷ λόγῳ τοῦ βασιλείου ἱερατεύματος καὶ τῆς εἰς αὐτὸν υἱοθεσίας καὶ τῆς τοῦ ἀγαθοῦ προκρίσεως καὶ προαιρέσεως, ἢ ὁ νυμφαγωγὸς τῆς οἰκουμένης μακάριος παῦλος ἐπιστέλλων Ῥωμαίοις καὶ καταστέλλων τὸ φίλαρχον φύσημα καὶ κενοδόξημα αὐτῶν κεφ. ά. φησὶ μάρτυς μου ἐστὶν ὁ Θεὸς, ᾧ λατρεύω ἐν τῷ πνεύματί μου ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ, ὡς ἀδιαλείπτως μνείαν ὑμῶν ποιοῦμαι ἐπὶ τῶν προσευχῶν μου. ἐκεῖνον γὰρ τὸν παντεπόπτην, καὶ ἐμβατεύοντα τὸ κρυφιώτατον τῶν πάντων προσκαλεῖ εἰς ἀλάθητον μαρτυρίαν, ἐκεῖνον, ᾧ πάντα ὑπακούει καὶ δεσμεύεται, εἴτε διὰ τῆς ἑλληνικῆς ἐν πολυθείᾳ, εἴτε διὰ τῆς ἰουδαϊκῆς ἐν μοναρχίᾳ λατρείας, ἄμφω ἀφηνιαζουσῶν τοῦ μέτρου καὶ τοῦ κανόνος τῆς ἀρετῆς. ἐκείνης μὲν ἐκτρεπομένης τῆς ἀληθείας, καὶ λατρευούσης τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα, ταύτης δὲ ὡς μὴ εἰδυίας διελεῖν τὰ γνωρίσματα τῶν ἰδιοτήτων, καὶ συμφυρούσης καὶ συγχεούσης τὰ ἰδιώματα τῶν ὑποστάσεων. μέσον οὖν σπουδαίως, καὶ διὰ τὴν κατ᾽ ἀρετὴν τελειότητος διερχόμενος ὁ μακάριος Παῦλος, οὔτε ἰουδαΐζων διὰ τὴν μοναρχίαν, οὔτε ἑλληνίζων διὰ τὴν πολυθείαν, ἀλλὰ τὴν μετριάζουσαν ὁδὸν τῆς ἀληθείας πορευόμενος κατὰ τὸν Γρηγόριον νόα, λατρεύει Θεῷ „ζῶντι, μοναδικῷ μὲν τῷ λόγῳ τῆς θεότητος, τρισυποστάτῳ δὲ τῷ λόγῳ τῶν ἰδιοτήτων, καὶ „οὐ διὰ λατρείας εἰδωλοθύτων, ὥσπερ οἱ Ἕλληνες, οὐδὲ διὰ θυσίας μόσχων, καὶ προβάτων καπνοῦ ὡς οἱ Ἑβραῖοι πάλαι, ἀλλὰ διὰ ψυχῆς πνευματικῆς, κατὰ τὸν θεῖον χρυσορρήμονα λόγῳ β΄. ἐξηγούμενον τὸ αὐτὸ ῥητὸν τῆς αὐτῆς ἐπιστολῆς, ἀποκαλυφθεὶς γὰρ ἐγεγόνει παρὰ τῆς θείας ἀποκαλύψεως διὰ τῆς καθ᾽ αὐτὸν προθέσεως, καὶ σπουδῆς κινηθείσης ἐκ Θεοῦ τῆς ἐν Χριστῷ λέγοντι, Πνεῦμα ὁ Θεὸς, καὶ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτὸν ἐν Πνεύματι, καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν, ἣν λατρείαν, καὶ τιμὴν ἀξιοχρέως ὀφείλομεν ἀμεταπείστως ποιεῖν, καὶ ἀποδιδόναι κἀυτῷ τῷ δι᾽ ἡμᾶς γεγονότι καθ᾽ ἡμᾶς, ὡς προσλεληφότι τὸ ἡμέτερον φύραμα δι᾽ ἄκραν συγκατάβασιν, ὡσαύτως καὶ τῇ παρ᾽ αὐτοῦ παραδοθείσῃ ἡμῖν ἀναμνήσει τῷ καιρῷ τοῦ πάθους ἀλληλοδιαδόχως παρὰ τῶν ἀποστόλων. καὶ ταυτηνὶ τὴν δουλείαν, καὶ θεραπείαν λατρευτικῶς ἀποκαθιστάμεθα αὐτῷ οὐ διὰ τὸν λόγον τῆς ἀνθρωπότητος καὶ τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ ποτηρίου, ἀλλὰ διὰ τὴν ἐνυπόστατον ἕνωσιν τοῦ Θεοῦ λόγου, καὶ τὴν προσάλληλον ἀχώριστον ἀντίδοσιν τῶν φύσεων, ἐνεργειῶν τε καὶ θελήσεων, διὸ καὶ ἡ ἱερὰ καὶ ἀναίμακτος θυσία, καὶ λογικὴ λατρεία προσηγόρευται τοῖς θεοφόροις λειτουργοῖς Βασιλείῳ, Χρυσοστόμῳ, καὶ Γρηγορίῳ, καὶ πάσῃ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Κυρίου αὐτῆς. Διὸ καὶ ὁ θεάνθρωπος Ἰησοῦς ποτὲ μὲν ἄνθρωπος, ποτὲ δὲ Θεὸς λόγος ἐκ τῆς ἰδιότητος τῶν ἀντιδιδομένων φύσεων, ποτὲ δὲ θεάνθρωπος Χριστὸς, καὶ θεανδρικὴ ἐνέργεια ἐκ τοῦ συναμφοτέρου, καὶ τῆς συνθέσεως, ἢ αἰχμαλωτίζοντες πᾶν ὁτιοῦν νόημα οἱ εὐσεβεῖς καὶ ἀληθεῖς λάτραι

δουλεύουσιν

δουλεύουσιν ἕκαστος κατὰ τὸ εἶδος τῆς διακονίας αὐτῶν, καὶ τῆς λατρείας, ἧς διετάχθη, καὶ κατενεπιστεύθη, καὶ γὰρ πολλοὶ τῆς διακονίας οἱ τρόποι, καὶ διάφοροι, καὶ τῆς λατρείας » δὲ ὡσαύτως κατὰ τὸν χρυσορρήμονα ἐν τῷ αὐτῷ ῥητῷ, καθάπερ γὰρ ἐπὶ τῶν βασιλέων πάντες » μὲν εἰσὶν ὑφ᾽ ἑνὶ τεταγμένοι τῷ βασιλεύοντι, διακονοῦνται δὲ οὐ πάντες τὰ αὐτά, ἀλλὰ » τῷ μὲν ἐστὶν ἡ διακονία ἐν τῷ στρατοπέδων ἄρχειν, τῷ δὲ ἐν τῷ πόλεις οἰκονομεῖν, ἑτέρῳ » πάλιν ἐν τῷ φυλάσσειν τὰ ἐν τοῖς ταμείοις χρήματα. οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν πνευματικῶν, ὁ » μὲν λατρεύει τῷ Θεῷ, καὶ δουλεύει ἐν τῷ πιστεύειν, καὶ τὸν βίον αὐτοῦ καλῶς οἰκονομεῖν. ὁ » δὲ ἐν τῷ ξένων θεραπείαν ἀναδεδέχθαι, ὁ δὲ ἐν τῷ προστασίαν τῶν δεομένων μεταχειρίζεσθαι, » καθάπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἀποστόλων αὐτῶν οἱ περὶ τὸν Στέφανον ἐν τῇ τῶν χηρῶν προστασίᾳ » ἐδούλευον τῷ Θεῷ, ἄλλος ἐν τῇ τοῦ λόγου διδασκαλίᾳ, ὧν καὶ ὁ Παῦλος ἦν ἐν τῷ κηρύγ- » ματι εὐαγγελίζεσθαι λατρεύων. Μόνῳ τοίνυν Θεῷ δημιουργῷ τῶν πάντων, καὶ σωτῆρι Χριστῷ σὺν τῇ αὐτοῦ ἀναμνήσει ἀποδοτέος ὁ λόγος ὁ κατὰ τιμὴν τῆς λατρευτικῆς δουλείας, καὶ λειτουργίας κατὰ τὸν ἕβδομον σύλλογον τῆς οἰκουμενικῆς συνόδου, θεόπνευστον γραφὴν παλαιάν τε καὶ νέαν, διδασκαλίας θεοφόρων Πατέρων, ἔτι τε καὶ τοὺς καθ᾽ ὑμᾶς λατινοκαθηγητὰς Δουράνδον Σουάρες Βασκόνες, καὶ κοινῇ ἀδιαφόρως πάντας τοὺς θεοσεβεῖν ἐπὶ τούτῳ προελομένους, εἰ καὶ ἐν ἄλλοις διαστελλομένους τῆς κοινῆς ὁμολογίας, καὶ καθόλου θεοσεβείας, τοὺς δ᾽ ἄλλους ἁγίους, καὶ Θεοῦ δούλους σημεῖα, καὶ ἐκτυπώματα προσκυνοῦμεν, καὶ λειτουργοῦμεν αὐτὰ ὡς χρηματίσαντα ἐκλογῆς ἄξια τῆς χάριτος αὐτοῦ, τουτέστι τὸν σταυρὸν ὡς σημεῖον αὐτοῦ, καὶ ὅπλον κατὰ δαιμόνων φυλακτήριον σωτηρίας πάσης τῆς οἰκουμένης, τὴν πανάγνον Θεοτόκον ὑπερδουλικῶς, καὶ ὑπερενδόξως πάντων τῶν ἁγίων προσκυνοῦμεν, καὶ σεβόμεθα ὡς ἀξιωθεῖσαν γεγονέναι Θεοῦ λόγου γεννήτειραν, ἥ καίπερ λάτρης αὐτῇ φαίνεται οὔτινι ἐξαποστειλαρίῳ ἀποκαλεῖσθαι ὁ μέγας Βασίλειος μενάτω ἡ λέξις ἀνεπίληπτος δυσιδαιμονείας προσεπεξηγουμένη ὀρθοδόξως, ἀμέλει κατὰ τὴν κοινὴν ἑλλάδα ὡς θεράπων, καὶ ὑπουργὸς, καθότι λέγομεν τοὺς ἱερεῖς τὸν μὲν εἶναι λάτρην, ἤτοι ἱερέα τῆς παναγίας, τὸν δὲ τοῦ μεγαλομάρτυρος Δημητρίου, καὶ Γεωργίου, τὸν δὲ τῶν θεοφόρων Πατέρων, καὶ ἐφεξῆς, οὐχ ὡς θύοντας αὐτοῖς, ἀλλ᾽ ὡς καλλιεργοῦντας τοὺς ναοὺς αὐτῶν, καὶ τιμῶντας τοὔνομα, καὶ διαφροντίζοντας διὰ λόγου ἐνεργητικοῦ τῇ χάριτι τοῦ παναγίου Πνεύματος τὴν παρθενίαν τῆς Θεοτόκου πρὸ τόκου, ἐν τόκῳ, καὶ μετὰ τόκον μείνασαν παρθένον διὰ τὸν ἐν αὐτῇ ἐνοικήσαντα Χριστὸν ὑποστατικῶς τῇ προσλήψει τῆς ἀνθρωπότητος, καὶ διελθόντα αὐτῆς ἀφθόρου μεινάσης, καθὸ καὶ Θεοτόκος σέβεται, καὶ τιμᾶται, ὡσαύτως καὶ χάριτι διὰ τὸν ἐνοικήσαντα Χριστὸν τοῖς ἁγίοις, καὶ γὰρ ἀμέσως ὁ ἱερεὺς τὴν θυσίαν, καὶ λογικὴν λατρείαν αὐτῷ τῷ Θεῷ διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀναπέμπει, καὶ εὐχαριστεῖ. ἐμμέσως δὲ, καὶ διὰ πρεσβειῶν, καὶ ἱκετειῶν δι᾽ ἐκείνων, διὰ τῆς ἀειπαρθένου Μαρίας, καὶ πάντων τῶν ἁγίων, κατὰ τὸ, ὁ δεχόμενος ὑμᾶς ἐμὲ δέχεται. Ὡσαύτως πάλιν τιμῶμεν δουλικῶς τὸν πρόδρομον Ἰωάννην ὡς καταξιωθέντα χειροθετῆσαι τὸ λυτήριον, τὴν κάθαρσιν τῶν ἀμπλακημάτων, καὶ γεγονέναι διὰ τῆς εἰς αὐτὸν [illegible] σπουδῆς ἔνσαρκον ἄγγελον. Αὖθις τοὺς ἀποστόλους ὡς βαστάσαντας τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐνώπιον ἐθνῶν, καὶ βασιλέων, καὶ πάντας τοὺς ἁγίους κατὰ τὸν λόγον τῆς σπουδῆς αὐτῶν, καὶ εἰς Θεὸν ἀναβάσεως, ὧν καὶ τὰ ἐκτυπώματα προσκυνοῦμεν σχετικῶς, ἡ γὰρ τιμὴ τῆς εἰκόνος ἐπὶ τὸ πρωτότυπον ἀναβαίνει, κατὰ τὸν Βασίλειον. Ὡσαύτως τιμοῦμεν καὶ τὰς ἐνταῦθα

ζώσας

ζώσας εἰκόνας τοῦ Χριστοῦ εἴτε βασιλεῖς, εἴτε ποιμένας τῆς ἐκκλησίας, εἴτε ποιμαινόμενα ποίμνια αὐτοῦ διὰ τὴν δόξαν, τιμήν, καὶ χάριτα, ἣν ἐκ Θεοῦ ἔχουσι κατὰ τὸν λόγον τῆς ἀξίας αὐτῶν ὡς παρὰ τοῦ ἄκρου ποιμένος τοῦ προσαγωγοῦ τῆς φύσεως ἡμῶν τῷ Θεῷ, καὶ Πατρὶ, καὶ ἀναχθέντος εἰς σφαγὴν δίκην προβάτου γεγονότος, καὶ ποιμένες, καὶ ποίμνια, ὀφείλοντες ἀποδιδόναι ἑκάστῳ τὸ κατ᾽ ἀξίαν, τῷ τὸν φόρον τὸν φόρον, τῷ τὴν τιμὴν τὴν τιμήν. διόπερ εὑρίσκεις αὐτοὺς ταῖς ἐπιστολιμαίαις λέξεσι τῶν θεοπνεύστων ἀποστόλων, καὶ διδασκάλων τῆς ἐκκλησίας ἀτύφως καλεῖσθαι δούλους τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ. Οὐκ ἀπαίσιος ἄρα, οὔτε ἀποτρόπαιος τῆς χριστιανικῆς λατρείας ἐστὶν ὁ παναγιώτατος χριστολάτρης Κυρὸς Ἀθανάσιος ἐν τῷ λέγει ὁ Πέτρος οὐκ ἔστιν ἡ πέτρα, τουτέστιν ὁ λατρευόμενος Χριστὸς, καὶ θεάνθρωπος Ἰησοῦς σὺν τῇ ἀναμνήσει αὐτοῦ, ἡ γὰρ πέτρα ὁ Πέτρος οὐ προσκυνεῖται λατρευτικῶς, ἀλλὰ δουλικῶς, καὶ τιμητικῶς, καθὰ καὶ πάντες οἱ ἀπόστολοι ὁμοταγεῖς αὐτῷ, ὅτι μήγε ἱεροτυπούμενον τὸ τροπολογικῶς λεγόμενον ἐπὶ Χριστοῦ, καὶ οὕτω μὴ μόνον τῇ πέτρᾳ, ἀλλὰ καὶ τῷ προβάτῳ, καὶ ταῖς λοιπαῖς μεταφορικῶς λεγομέναις ἐπὶ Χριστοῦ φωναῖς λατρεύειν ἔχομεν, ἐπειδήπερ ὁ Θεὸς διαφόρως ἱεροσχηματίζεται συμβολικῶς, ὡς ὁ ἀρεοπαγίτης Διονύσιος ἀποφαίνεται ἐν τῇ συμβολικῇ αὐτοῦ θεολογίᾳ, καὶ γὰρ ποτὲ μὲν ὡς λέων σχηματίζεται ὠρυόμενος κατὰ τοῦ ἀντιπάλου, ποτὲ δὲ ὡς ἀμνὸς διὰ τὸ ἄκακον θυόμενος ὑπὲρ πάντων. ποτὲ δὲ ὡς πέτρα ἀρραγὴς διὰ τὸ φύσει ἀμετάτρεπτον αὐτοῦ, ἀκλόνητον, καὶ ἀσειστον ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας, καὶ πάσης ἀντικειμένης δυνάμεως, ἥτις πέτρα μεταφερομένη, καὶ τροπολογουμένη ἐπὶ τὸν Χριστὸν λατρεύεται, θυσιάζεται, καὶ προσκυνεῖται θεοσεβῶς, καὶ λατρευτικῶς ὑπὸ πάντων τῶν χριστιανολατρῶν δὲ, καὶ ὀρθοδόξως ἔχουσα, καὶ διδαχθεῖσα πρὸς τοῦ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει πατριαρχεύσαντος Κυροῦ Ἀθανασίου, οὐ μήνγε ὁ Πέτρος, ἢ ὁ Πάππας, ἢ ὁ πατριάρχης λατρεύεται, καὶ προσκυνεῖται, καθὼς ἡ πέτρα ὁ Χριστὸς, μὴ ὅτιγε ὡς ἀπόστολος τοῦ Χριστοῦ τιμώμενος, καὶ στύλος, καὶ κρηπὶς ἐξηρτημένη τῆς αὐτοπέτρας τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς ἐκκλησίας αὐτοῦ, παρ᾽ αὐτοῦ τε κρατυνόμενος, καὶ ἀσφαλιζόμενος, καὶ στερεούμενος, καθότι μόνον οὐχὶ Πέτρος ταύτης τῆς τιμῆς, καὶ τῆς πρεσβείας ἐκληρώσατο, ἀλλὰ καὶ Παῦλος σὺν τοῖς λοιποῖς ἀποστόλοις, καὶ πᾶσι τοῖς ἁγίοις, καὶ χριστεπωνύμῳ λαῷ τυγχάνουσι κατὰ τὴν ἀξίαν αὐτῶν, ὡς πᾶσιν ἐξ ἴσου ἀκενώτως λαμβάνουσι τῆς θείας προσηγορίας, καὶ ὀνομασίας αὐτοῦ, ἐκείνῳ μὲν καθ᾽ αὐτὰς λεγομένας, τούτοις δὲ κατ᾽ οἰκείωσιν, καὶ χάριτα τῆς υἱοθεσίας ἐπιχορηγουμένας, ὡς πολλάκις ὄπισθεν εἴρηται. καὶ νῦν ἐπαναλέγεται ἐπὶ κατάληψιν ἀκριβεστέραν τοῦ λόγου, καὶ τῆς προτάσεως.

ΚΕΦΑ'ΛΑΙΟΝ ΚΗ'.

Μαρτυρία πρώτη.

Ἀντικράζει ἡ ἁγία ἐκκλησία ἐν τοῖς εἰς τὴν ἄλυσιν τοῦ θείου Πέτρου, καὶ εἰς τὴν μνήμην τῶν ἀποστόλων τροπαρίοις.

Σήμερον ἡμῖν ἡ κρηπὶς τῆς ἐκκλησίας Πέτρος ἡ πέτρα τῆς πίστεως. καὶ πάλιν, Πέτρε ἡ πέτρα τῆς πίστεως, Παῦλε τὸ καύχημα τῆς οἰκουμένης. καὶ αὖθις, ἡ πέτρα Χριστὸς τὴν πέτραν τῆς πίστεως δοξάζει φαιδρῶς τῶν μαθητῶν τὸν πρόκριτον. καὶ πάλιν, σὺ ἐπαξίως πέτρα προσηγορεύθης.

 Ἐξέ-

Ἐξέτασις.

Ἐν τοῖς περὶ τούτων οὐκ ὀλίγα θεοσεβῶς, καὶ ὀρθοδόξως εἴρηται ἡμῖν περὶ τοῦ πῶς δεῖ λαμβάνειν, καὶ διακρίνειν τὸ τῆς πέτρας, καὶ κρηπῖδος ὄνομα, ὁμοίως τήν τε πίστιν, καὶ δόξαν τὴν εἰς Χριστὸν τῇ ἀληθεῖ διδασκαλίᾳ τοῦ πνεύματος, τῆς ἐκκλησίας, καὶ τῶν ἁγίων ἑρμηνείᾳ, τοῦδ᾽ ἕνεκα οἱ βουλόμενοι τὰ ἐνταυθοῖ ἀντικραυγαζόμενα ἀδιακρίτως μὴ ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας ἁγίας, καὶ ἀμώμου οὔσης, καὶ συνδοξαζούσης τοὺς αὐτὴν στηρίζοντας, ἀλλ᾽ ὑπὸ τοῦ κορακοειδῶς, καὶ ἀνεπιστημόνως διακρίνοντος τὰ τῶν λέξεων, καὶ φωνῶν προσαγορεύματα ἐκεῖσε προσεφεστατέον τῷ ὀρθῷ κριτηρίῳ τοῦ νοός, ᾧ τοῦ παρόντος ἡμεῖς χρώμενοι σαφηνείας ἕνεκα τῶν συγκεχυμένως ἀντεπιφερομένων κατὰ τῆς εὐσεβοῦς, καὶ ὀρθῆς λατρείας, καὶ δοξολογίας ἐκ τοῦ ὑπεναντίως ἐπιχειρίζοντος ταῖς ἀτέχνοις πίστεσιν ἐν ὑπουλότητι δόξης ἀνθρωπίνης οὐκ εἰδότος ὀρθοδόξως αὐτὰς ἐπάγειν, προθήσωμεν ἐν ἀληθεῖ πίστει, καὶ εὐσεβεῖ δοξολογίᾳ πλατύτερον τὸν περὶ πίστεως ἀδιαιρέτου, καὶ δόξης ἀνεκλαλήτου λόγον, αἷς λατρεύομεν διηνεκῶς, καὶ ἀμετεωρίστως θεῷ ζῶντι τῷ πιστευομένῳ, καὶ δοξολογουμένῳ ὡς εὐεργέτῃ, καὶ ἀντιπιστεύοντι, καὶ ἀντιδοξάζοντι, ὡς ἐκχέοντι τὴν χάριτα τῆς δικαιοσύνης, καὶ δόξης αὐτοῦ ἐπὶ τὰς καρδίας τῶν πιστευόντων, καὶ δοξαζόντων εἰς αὐτόν. Ῥητέον τοίνυν περὶ τούτων ἐπ᾽ ἀκριβεστέρᾳ καταλήψει, καὶ διαιρέσει καθηκούσῃ τοῖς προβαλλομένοις. καὶ πρῶτον μὲν κατὰ γνώμην τῆς ἔξωθεν σοφίας, εἶτα κατὰ παρατήρησιν, καὶ δόγμα τῆς θεοπνεύστου διδασκαλίας.

Περὶ πίστεως κατὰ τὴν ἔξω Σοφίαν.

Ἰστέον τοίνυν πρῶτον, ὅτι ἡ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ψυχῇ γνωστικὴ δύναμις ὅσα δοξάζει, ἐπακολουθεῖ διὰ πίστεως, ὅσα δὲ πιστεύει, διὰ λόγου· ὡς τύπῳ διαλαβεῖν δοξάζει, καὶ γνωματεύει τις τὸν νοῦν εἶναι ἀθάνατον, διότι πείθεται τῷ λόγῳ τῆς ἀποδείξεως τῷ συλλογιζοντι κατὰ τὰς ἀρχὰς τὰς ἀποδεικτικάς, ὅτι πᾶν τὸ ἐκ τῆς ὕλης ἀφῃρημένον, καὶ ἐναντίων φθαρτικῶν χωριζόμενον θανάτῳ ἀδέσμευτον, τοιοῦτον ὁ νόος, ἄρα ἀθάνατος. ἐφ᾽ ᾗ δόξῃ ἀμεταπτώτως ἐμμένουσα ἡ πίστις τῷ λόγῳ τῆς ἀληθείας ὀρθῶς πέπεισται, μεταπεσοῦσα δὲ ἔψευσται, ἐντεῦθεν γὰρ πίστις ὀρθόδοξος, καὶ κακόδοξος, καὶ ψευδής, καὶ ἀληθὴς δόξα περὶ τὸ πιστευόμενον, καὶ δοξαζόμενον τῷ λόγῳ, ἢ τῷ παραλογισμῷ προσηγόρευται τοῖς σοφοῖς, ἕπεται γὰρ τῇ δόξῃ ἡ πίστις, καὶ τῇ πίστει ὁ λόγος, ὡς δοκεῖ τῷ φιλοσόφῳ μυσταγωγοῦντι ταυτηνὶ τὴν δύναμιν ἐν τῷ τρίτῳ περὶ ψυχῆς στρωννύοντι χωρίῳ ρνζʹ. οὕτω, πάσῃ μὲν δόξῃ ἀκολουθεῖ πίστις, πίστις δὲ τὸ πεπεῖσθαι, πειθοῖ δὲ λόγος, ἥτις ἀποδείκνυσι τὰ πιθανά, καὶ ἐνδεχόμενα ταύτῃ περὶ ἃ καταγίνεται, καὶ οἷς κινεῖται διχῇ κατὰ τὸν Σταγειρίτην ἐν τῷ αʹ. περὶ ῥητορικῆς. ἢ ἐξ ἐντέχνων πίστεων, ἢ ἐξ ἀτέχνων, καὶ ἐξ ἐκείνων μὲν ὅσα λόγῳ πορίζεται, ὡς εἰπεῖν, κρεῖσσον πιστεύειν τοῖς ἐπιεικέσι, καὶ ἀριστοκρατοῦσιν ἢ τοῖς τούτων ἐναντίοις, βελτίων γὰρ καὶ ἀμείνων ἡ ἀρετὴ τῆς κακίας, ἐκ τούτων δὲ ὅσα νόμοις, μάρτυσι, συνθήκαις, βασάνοις, καὶ ὅρκοις ἐνδείκνυσιν, ἀμέλει ὅτι τὸ συνοικέσιον κατὰ νόμους ἐχρημάτισε, διὸ καὶ ἀκώλυτον, συγγένειαν γὰρ οὐδεμίαν ἔχουσιν οἱ συζευγνύμενοι, βασανισθὲν ταῖς ἀπαιτουμέναις ἐνώπιον μαρτύρων μεθ᾽ ὁρκωμοσίας τῆς θείας παραλήψεως, καὶ ταῦτα μὲν κατὰ τὸν φιλόσοφον, οἷς ἐν λόγῳ πορίσματος εἴποιμ᾽ ἂν τὴν πίστιν εἶναι πειθὼ ἐνδείξασθαι ἀτέχνως, καὶ ἐντέχνως διὰ λόγου καταπειστικοῦ τὸ δόξαν αὐτῇ πιθανὸν εἶναι, ὅπερ ὀρθῶς διανοηθὲν ἀληθές,

ἀληθές, καὶ ὀρθόδοξον λέγεται, παρὰ κανόνα δὲ ψευδές, καὶ κακόδοξον. διό φησι καὶ τὸ φωταυγὲς ἄστρον τῆς Δαμασκοῦ Ἰωάννης ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ αὐτοῦ ἐκδόσει κεφ, λθʹ. περὶ πάθους, καὶ ἐνεργείας, ἐκ δὲ τῆς φαντασίας γίνεται δόξα, εἶτα ἡ διάνοια ἀνακρίνασα τὴν δόξαν εἴτε ἀληθής, εἴτε ψευδής κρίνει τἀληθές. ὅθεν καὶ διάνοια λέγεται ἀπὸ τοῦ διανοεῖν, καὶ διακρίνειν. τὸ οὖν κριθὲν καὶ ὁρισθέν, νοῦς ἀληθῶς λέγεται.

Περὶ πίστεως κατὰ τὴν ἔσω σοφίαν.

Ἰστέον βʹ. ἀφέντες τὸν ἐνδεχόμενον ὅρον διστάζοντα προσέλθωμεν τῇ ἀκραδάντῳ πίστει στηριχθῆναι, καὶ τῷ ἀπορρήτῳ φωτὶ φωτισθῆναι τῷ λαμπρύνοντι, στηρίζοντι, καὶ φωτίζοντι πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον καὶ δημιουργίᾳ, καὶ οἰκειώσει· καὶ διορίζοντι ἀδιαιρέτως τὴν ἀπ᾽ αὐτοῦ στηριχθεῖσαν πίστιν διὰ τῆς οὐρανομήκους ψυχῆς τοῦ μακαρίου λέγοντος ἐν τῇ πρὸς Ἑβραίους περιλαμφθέντος πρότερον διὰ τῆς τριαδικῆς μυσταγωγίας τῆς ἕως τρίτου οὐρανοῦ ἀναρπαγῆς, περὶ ἧς μυσταγωγηθεὶς τὰ ἀπόρρητα, καὶ ἐνεμπιστευθεὶς τὰ ἐλπιζόμενα τῇ χάριτι τοῦ παναγίου πνεύματος φησί, πίστις ἐστὶ πραγμάτων ἐλπιζομένων ὑπόστασις, ἔλεγχος μὴ βλεπομένων. ἐν ταύτῃ γὰρ ἐμαρτυρήθησαν οἱ πρεσβύτεροι, ἡ γὰρ πίστις ἡ εἰς Χριστὸν ὑφίστησι τὰ δοκοῦντα, καὶ δοξαζόμενα ἐν ἐλπίδι εἶναι ἀνυπόστατα, καὶ ἐλέγχει φανεροῦσα τὰ ἀόρατα. ὡς Χρυσόστομος διέξεισι τὸ αὐτὸ ῥητόν. διὸ χρεὼν ἐστὶ τὸν ὀρθοδόξως εὐσεβοῦντα, καὶ πιστεύοντα ἐπ᾽ ἐλπίδι τὰ μὴ ὁρώμενα ὡς βλεπόμενα διανοεῖν, καὶ τὰ δοκοῦντα ἀνυπόστατα ὡς πραγματευόμενα, καὶ παρρησιαζόμενα νομίζειν, ὅτι γε μὴ ἄλλως νοοῦντα ἐκπεπτωκέναι τῆς ἀληθοῦς πίστεως, ἣν ὥσπερ ὑποβάθραν, καὶ στερεὰν πέτραν, καὶ ὑπόστασιν πάντων τῶν ἐν θεοσεβείᾳ προϋποθετέαν τῷ καλλιεργήσοντι τὰ τῆς ἀρετῆς προτερήματα, καὶ καρποφορίας τοῦ πνεύματος, καὶ οἰκοδομήσοντι τὰς πνευματικὰς πέτρας. καθάπερ ἐποίησεν ἡ προεικονισθεῖσα στερεὰ πέτρα, καὶ ὁ προτυπωθεὶς βόθυνος τοῦ λάκκου, τουτέστιν ὁ πατριάρχης Ἀβραάμ, καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ Σάρρα πιστεύσαντες στερρῶς, καὶ παγίως δοθῆναι αὐτοῖς παρὰ τὴν ἡλικίαν, καὶ τὴν ὥραν τῆς γονιμότητος καρπὸν ἐπαγγελίας τὸν Ἰσαὰκ (παρ᾽ οὗ φυλαί, καὶ πλῆθος γενεῶν παρήχθη) ἐδικαιώθησαν τῆς αἰτήσεως οἱ τῆς τριάδος φιλόξενοι, περὶ ὧν φησὶν ὁ προφήτης Ἡσαΐας ὡς ἐκ προσώπου τοῦ Θεοῦ κεφ, ιαʹ. καὶ νβʹ. Ἐπιβλέψατε εἰς τὴν στερεὰν πέτραν, ἐξ ἧς ἐλατομήθητε, καὶ εἰς τὸν βόθυνον τοῦ λάκκου, ἐξ οὗ ὠρύχθητε, ἅπερ θεόπνευστα λόγια τοῦ προφήτου ἐξηγούμενος ὁ Χρυσόστομος ψαλμῷ ριεʹ, φησίν, Ἐμβλέψατε εἰς τὴν στερεὰν πέτραν, ἐξ ἧς ἐλατομήθητε τὸν Ἀβραὰμ οὕτω καλῶν, καὶ τὸν βόθυνον τοῦ λάκκου, ἐξ οὗ ὠρύχθητε τὴν Σάρραν οὕτως ὀνομάζων, καθάπερ γὰρ ὁ λάκκος οἴκοθεν οὐκ ἔχει βρύον ὕδωρ, ἀλλ᾽ ἐκ τῶν ἄνωθεν ὑετῶν δέχεται, οὕτω καὶ ἐκείνη ἔρημος οὖσα δυνάμεως γεννητικῆς, ἄνωθεν τὴν ἐπιτηδειότητα ταύτην ἔλαβε, καὶ ὥσπερ ἡ πέτρα καρπὸν οὐκ ἤνεγκέ ποτε, οὕτως οὐδὲ Ἀβραὰμ υἱούς τε ἦν, ἀλλ᾽ ἐγὼ ὑμᾶς ἐκεῖθεν ἐξεκόλαψα, καὶ ἀπὸ τοῦ ἑνὸς τοσαύτας ἐνέπλησα χώ[illegible] ταῦτα γὰρ καθυπείκει τῷ Θεῷ τῷ δυναμένῳ ἐκ τῶν λίθων τούτων ἀναστῆσαι τέκνα τῷ Ἀβραὰμ κατὰ τὸν λόγον τῆς ἀπολελυμένης, καὶ ποιητικῆς αὐτοῦ δυνάμεως, μόνον πίστεως χρεία, ὁ βουλόμενος προσπορευέτω, καὶ προσερχέσθω χωρὶς διακρίσεως διαλογισμῶν ἀπιστίας. οὕτως Ἀβραὰμ πληροφορηθείς, ὅτι ὃ ἐπήγγελται ὁ Θεὸς δυνατός ἐστι καὶ ποιῆσαι, καὶ ἐνδυναμωθεὶς δοὺς δόξαν λατρευτικὴν τῷ Θεῷ καὶ ἀρχηγῷ τῆς πίστεως εἰληφὼς ἐγεγόνει

τὸν ἐπηγγελμένον αὐτῷ διὰ τῆς θείας χάριτος, ἢ διὰ τοῦ Πνεύματος πληροφορούμενος καὶ ὁ μακάριος Παῦλος προοδοποιήσας, καὶ προθήσας ἑαυτὸν ἐπὶ τὴν καλοῦσαν δωρεάν, ὥσπερ λίθος ἄνθραξ τῷ φωτὶ τῷ ἡλιακῷ, παρ' ἧς καταβαίνει, καὶ παρέχεται ἡ δικαιοῦσα, καὶ εὐεργετοῦσα πίστις, καὶ πᾶν δώρημα τέλειον, ἐχρημάτισεν ἡ καρδία αὐτοῦ πλὰξ θεοχάρακτος ἐγγεγραμμένη τῷ Πνεύματι, καὶ οὐ μόνον αὐτός, ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ ἀπόστολοι, καὶ οἱ εὐσεβεῖς δοξαζόμενοι νῦν διὰ τῶν παθημάτων τοῦ Κυρίου, δοξασθησόμενοί τε ὕστερον διὰ τὴν ἀνεκλάλητον ἐπίγνωσιν τῆς λαμπρότητος αὐτοῦ, δεδοξασμένη τε τῇ διακονίᾳ τοῦ Πνεύματος κατὰ τὸν Χρυσορρήμονα κεφ. γʹ. τῇ δευτέρᾳ πρὸς Κορινθίους λέγοντα, εἶπεν, ὅτι λίθιναι αἱ πλάκες αἱ Μωσέως, ὡς ὅτι γράμματα εἶχον, καὶ ὅτι σάρκιναι αὗται αἱ καρδίαι δὲ τῶν ἀποστόλων καὶ Πνεύματι ἦσαν ἐγγεγραμμέναι. τὸ μὲν γράμμα ἀποκτείνει, τὸ δὲ Πνεῦμα ζωοποιεῖ. καὶ κατωτέρω. ἐπειδὴ οὐκ εἶχον αὐτὴν δεῖξαι τοῖς ὀφθαλμοῖς τοῖς σωματικοῖς τῷ συλλογισμῷ παρέστησεν αὐτῆς τὸ ὑπερέχον, λέγων, εἰ δὲ ἡ διακονία τοῦ θανάτου ἐγενήθη ἐν δόξῃ, πῶς οὐχὶ μᾶλλον ἡ διακονία τοῦ Πνεύματος ἐν δόξῃ, ἣν μηδεὶς κατόψεσθαι οἷός τε, ὅτι μὴ διὰ πίστεως τῆς εἰς Χριστόν, ἥ φησι καὶ ὁ ἀρχηγὸς αὐτῆς, καὶ τελειωτὴς Ἰησοῦς Χριστὸς πρὸς τὴν ἀδελφὴν τοῦ Λαζάρου θρηνοῦσαν τὸν ὁμαίμονος θάνατον, πιστεύεις, ὄψει τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ. καὶ ὁ ὑπ' αὐτοῦ κλητὸς ἀπόστολος ἔσχατος πάντων γεγονώς, ἐπιστέλλων τε τοῖς πρὸς Ῥωμαίους κεφ. δʹ. φησίν. ἔχοντες δὲ τὸ αὐτὸ Πνεῦμα τῆς πίστεως κατὰ τὸ γεγραμμένον, ἐπίστευσα, διὸ ἐλάλησα, καὶ ἡμεῖς πιστεύομεν, διὸ καὶ λαλοῦμεν. ἀμέλει τὸ αὐτὸ Πνεῦμα τῆς πίστεώς ἐστι τὸ λαλῆσαν, καὶ δοξάσαν τήν τε παλαιάν, καὶ νέαν διαθήκην, τὸ αὐτὸ Πνεῦμα ἐν ἐκείνῃ, καὶ ἐνταῦθα ἐφθέγξατο, καὶ ὅτι ἡ πίστις πάντων ἐστὶ διδάσκαλος, ἧς ἄνευ ἀδύνατόν ἐστι τινὰ λαλῆσαι. χρεία γὰρ τοῦ Πνεύματός ἐστιν ἀναβῆναι πρὸς τὸ ὕψος τῆς πίστεως, αὐτὸ γὰρ τὸ κινοῦν ἕκαστον νουνεχῆ, τὸ πιστεύειν τὸν κόσμον εἶναι Θεοῦ πλαστούργημα λέγοντα προφητικῶς, τῷ λόγῳ Κυρίου οἱ οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν, καὶ τῷ Πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ πᾶσα ἡ δύναμις αὐτῶν. αὐτὸ ἐμαρτύρησε τὸν Ἄβελ εἶναι δίκαιον ὡς πλείονα θυσίαν προσαγηοχότα τῷ Θεῷ ἐκ καθαρᾶς καρδίας δικαιωθείσης τῇ εἰς Θεὸν πίστει, καὶ λατρείᾳ. ταύτῃ προσερχόμενος Ἐνὼχ τῇ θείᾳ εὐαρεστήσει, τὸ ὅτι ἐστὶν ἐπιζητῶν τῆς πίστεως, οὐ τὸ τί ἐστιν αὐτοῦ, μετατίθεται τοῦ μὴ ἰδεῖν θάνατον. ταύτῃ καὶ Μωϋσῆς ἄνεισιν εἰς τὸ ὄρος ἐπὶ τῆς πέτρας σταθησόμενος, καὶ τὰς θεογράφους πλάκας τὸν νόμον τὸν τοῦ Πνεύματος προγεγραφυίας δεξόμενος, καὶ πιστὸς θεράπων τοῦ οἴκου τοῦ Θεοῦ λεχθησόμενος, καὶ Θεὸς Φαραὼ πάσης σκληροκαρδίου γνώμης, καὶ Θεῷ ἀνυποτάκτου δοξασθησόμενος. ταύτην διδάσκων καὶ ἡ αὐτοαληθὴς πίστις ὁ πιστὸς ἀρχιερεὺς Χριστὸς προέθετο ἑαυτόν, ὡς ἄνθρωπος ἀναχθεὶς ἐπὶ σταυροῦ εἰς τὸ γενέσθαι κοινὴ θυσία, καὶ ἐλεήμων, καὶ συμπαθὴς ὅσοις τοῖς χαμαὶ ἐρριμμένοις, καὶ τυραννουμένοις τῇ ἀκαθαρσίᾳ τοῦ θανάτου τῆς ἁμαρτίας παρακατατιθεμένη ἀλληλοδιαδόχως τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ προσφερόμενος καθ' ἑκάστην διὰ τῆς ἀναμνήσεως εἰς ἐξιλασμὸν τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν οὐκ ἐν τόποις Σαμαρείᾳ, καὶ Ἰουδαίᾳ διωρισμένοις προσκυνουμένη, καὶ λατρευομένη, καὶ ἐνεργουμένη, ἀλλὰ κατὰ πᾶσαν τὴν περίγειον λῆξιν σεβομένη, καὶ ὁμολογουμένη, καθάπερ ἥλιός τις τοῖς παραλλήλοις κύκλοις καὶ ἀναδρομαῖς, καὶ μεσοδρομήσεσι, καὶ ὀπισθοδρομαῖς ὅλον τὸν κόσμον φωτιζόμενος, ὑπὲρ ἧς μείζονος τιμῆς ἠξίωται τοῦ Μωϋσέως, οὗτος μὲν ὡς Υἱὸς ἐπὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ, ἐκεῖνος δὲ ὡς πιστὸς θεράπων. ταύτῃ τῇ πίστει διὰ ταπεινότητος ὑποθήσασα ἑαυτὴν ἡ πανάγνος Θεοτόκος

τόκος

τόκος τοῖς τοῦ ἀγγέλου ῥήμασιν ἠξιώθη γενέσθαι τιμιωτέρα τῶν Χερουβίμ, καὶ ἐνδοξοτέρα ἀσυγκρίτως τῶν Σεραφίμ τῇ ἐπελεύσει τοῦ παναγίου Πνεύματος, καὶ ἐπισκιάσει ἰσχυροτάτῃ τοῦ ὑψίστου εἰσδέξασθαι ταῖς κατ' αὐτὴν λαγόσι Θεοῦ λόγου σαρκούμενον, ἡ πέτρα ἡ ποτίσασα τοὺς διψῶντας τὴν ζωὴν συλλαβεῖν τὸν ἀχειρότμητον λίθον τὴν αὐτοπέτραν τὸν Χριστόν. ταύτῃ καὶ Πέτρος προπηδήσας ἐν τῇ ἐρωτήσει τοῦ διδασκάλου, ὃν ὡμολόγησεν εἶναι τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, πέτρα πίστεως προσηγόρευται, καὶ παρ' ἐκείνου μακαρισθείς, καὶ τιμηθεὶς δοξάζεται. ταύτῃ καὶ Παῦλος εἰσάπαξ τῷ λίθῳ τῆς ὁμολογίας προσερεισθεὶς, μίαν ξυμφωνίαν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐζήλωσε κατὰ Χρυσορρήμονα ἐν τῷ περὶ πίστεως λόγῳ, καθ' ἣν μὴ μόνον αὐτοί, ἀλλὰ καὶ πάντες ὅσοι πιστεύουσι, καὶ προσέρχονται τῷ ἀκρογωνιαίῳ λίθῳ Χριστῷ ὡς τιμαλφέστατοι λίθοι, οὐχ εἷς γὰρ ὑπόκειται τῷ ἡλίῳ πυραυγοῦνται, καὶ περιαυγάζονται τῇ παρ' ἐκείνου ἐκχεομένῃ λαμπρότητι, καὶ διὰ τῆς εἰς αὐτὸν πίστεως, καὶ ὁμολογίας ἐν ἔργῳ, καὶ καρποφορίᾳ αὐτῆς δικαιοῦνται, καὶ δοξάζονται. καὶ γὰρ μὴ μόνον προγνωρίζει τοὺς υἱοθετηθέντας αὐτῷ, ἐφ' ᾧ προνοεῖ καὶ τοὺς ἀπίστους, ἀλλὰ καὶ προορίζει συμμόρφους ἐν οἰκειώσει τῆς εἰκόνος αὐτοῦ ὁ πρωτότοκος διὰ τῆς κλήσεως, δικαιοσύνης, καὶ δόξης αὐτοῦ ἐπὶ τῇ χάριτι τῆς υἱοθεσίας, καὶ σφραγῖδι τῆς ἀξίας, καὶ αὔξῃ διὰ τῶν κατορθωμάτων τῆς εἰς αὐτὸν παρρησίας. διό φησιν ὁ συμβασιλεύων, καὶ συνδοξαζόμενος τῷ Χριστῷ μακάριος Παῦλος ἐν τῇ πρὸς Ῥωμαίους κεφ. ηʹ. λόγῳ εʹ. οἴδαμεν ἀδελφοί, ὅτι τοῖς ἀγαπῶσι τὸν Θεὸν πάντα συνεργεῖ εἰς ἀγαθὸν τοῖς κατὰ πρόθεσιν κλητοῖς οὖσιν, ὅτι οὓς προέγνω, καὶ προώρισε συμμόρφους τῆς εἰκόνος τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν πρωτότοκον ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς, οὓς δὲ ἐκάλεσε, τούτους καὶ ἐδικαίωσε, οὓς δὲ ἐδικαίωσε, τούτους καὶ ἐδόξασεν, οὓς δὲ ἐδόξασε, τούτους καὶ ἐστεφάνωσεν, ἐδόξασε δὲ διὰ τῶν χαρισμάτων, καὶ τῆς χάριτος, καὶ τῆς υἱοθεσίας κατὰ τὸν Χρυσόστομον, εἴπω τοὺς μὲν διὰ τῆς ἀποστολῆς, τοὺς δὲ διὰ τῆς προφητείας, τοὺς δὲ διὰ τῆς διδασκαλίας, τοὺς δὲ διὰ τῆς ἰαματικῆς ἐνεργείας, καὶ πάντας ὅσους δικαιωθέντας τῷ λουτρῷ τῆς παλιγγενεσίας μετὰ τῶν κατορθωμάτων τῆς εὐσεβείας, οὗ προέρχεται, καὶ προστίθεται ἡ ὁμολογία τῆς πίστεως κατὰ τὴν κλῆσιν, ἐν ᾗ ἐκλήθησαν, ἐμμένοντες, καὶ δοξαζόμενοι, καὶ ἀπερχόμενοι τοῦ πρώτου τάγματος, ἐφ' ᾧ πάλιν γίγνεται ἀπαρχὴ θετικὴ συναριθμουμένη τοῦ πρώτως ταχθέντος εἰς οὐδὲν διαφέροντες τῷ λόγῳ τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς πίστεως, καὶ τῆς ἐγχεούσης χάριτος τὴν εὐεργετοῦσαν πίστιν, ὥσπερ πᾶσα ἡ ὑφήλιος ὑποτιθεμένη τῷ διαυγεστέρῳ ἡλίῳ ἐπὶ τοὺς πιστεύοντας, ὁμολογοῦντας, καὶ φωτιζομένους, μιᾶς οὔσης ἀδιαφόρως κοινῶς ἐπὶ πάντας, ὡς ἔχει τό, δύναμις ἐστὶ Θεοῦ εἰς σωτηρίαν παντὶ τῷ πιστεύοντι Ἰουδαίῳ τε πρῶτον, καὶ Ἕλληνι κεφ. αʹ. ἐν τῇ πρὸς Ῥωμαίους, εἰ μὴ ὅτι τὴν διαφορὰν τις ἐπινοήσειεν οὐ τῷ λόγῳ τῆς ἀξίας, ἀλλὰ τῇ τιμῇ τῆς τάξεως προηριθμουμένην, συναριθμουμένην, καὶ ἐπαριθμουμένην κατὰ τὴν διάνοιαν τοῦ Χρυσορρήμονος ἑρμηνευομένου τὸ αὐτὸ ῥητὸν προελέγχουσαν οὕτω. πῶς ἐνταῦθα διαιρεῖ προτιθεὶς τὸν Ἰουδαῖον, τοῦ Ἕλληνος, καὶ τί τοῦτο; οὐδὲ γὰρ ἐπειδὴ πρῶτος καὶ πλέον λαμβάνει τῆς χάριτος, (ἡ γὰρ δωρεὰ καὶ τούτῳ, κἀκείνῳ δίδοται) ἀλλὰ τάξεώς ἐστι τιμὴ μόνον τὸ πρῶτος. καὶ γὰρ οὐκ ἐν τῷ μείζονα λαβεῖν δικαιοσύνην πλεονεκτεῖ, ἀλλ' ἐν τῷ πρῶτος λαβεῖν αὐτὴν τετίμηται μόνον, ἐπεὶ καὶ τῶν φωτιζομένων (ἴσασιν οἱ μύσται τὸ λεγόμενον) πάντες μὲν ἐπὶ τὸ βάπτισμα τρέχουσιν, οὐ πάντες δὲ ἐν τῇ αὐτῇ ὥρᾳ, ἀλλ' ὁ μὲν πρῶτος, ὁ δὲ δεύτερος, οὐ μὴν ὁ πρῶτος τοῦ δευτέρου πλέον λαμβάνει, οὐδὲ ἐκεῖνος τοῦ μετ' αὐτόν, ἀλλὰ τῶν αὐτῶν

ἅπαντες

ἅπαντες ἀπολαύουσι (διδαχθήτωσαν, οἱ παρὰ τὸν κανόνα τοῦ Χριστοῦ ἑνὶ ῥαντίσματι πολλοὺς βαπτίζουσι, καὶ μιᾷ χειροθεσίᾳ πολλοὺς χειροτονοῦσιν) οὕτω καὶ Πέτρος, καὶ Παῦλος τῆς αὐτῆς ἔτυχον χάριτος, καίπερ ὁ μὲν πρότερον προσαχθεὶς ἑαυτὸν τῷ Χριστῷ, καὶ πέτρα πίστεως προσαγορευθείς, καὶ διὰ τὴν ὁμολογίαν μακαρισθείς, ὁ δὲ ἔσχατος τῶν ἀποστόλων κληθείς, καὶ σκεῦος ἐκλογῆς γεγονὼς τῷ ἐμφανισθέντι αὐτῷ (ὑστάτως Χριστῷ) ὥσπερ ἐκτρώματι, μέντοιγε γεγονότι καύχημα τῆς οἰκουμένης, ὥστε τοσοῦτον μόνον ἔχειν τὸν μακάριον Πέτρον πρῶτον παρονομάζεσθαι πέτραν πίστεως, ὡς πρῶτον προπετήσαντα, καὶ προαπηδάσαντα τῶν λοιπῶν ἀποστόλων, καὶ συμμαθητῶν καθομολογῆσαι τὸν σωτῆρα Χριστὸν εἶναι τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, δι' ἃ συνεδοξάσθη, καὶ συνεμακαρίσθη λόγῳ τάξεως, καὶ τιμῆς πρότερον τῶν ἄλλων μαθητῶν, οὐ μέντοιγε τῷ λόγῳ τῆς μιᾶς πίστεως, καὶ τῆς κοινῆς ὁμολογίας, καὶ τῆς καθόλου συνεργούσης χάριτος, ἡ γὰρ τοῦ Θεοῦ δικαιοσύνη, μαρτυρουμένη ὑπὸ τοῦ νόμου, καὶ τῶν προφητῶν διὰ τῆς πίστεως αὐτοῦ εἰς πάντας, καὶ ἐπὶ πάντας τοὺς πιστεύοντας, καὶ ὁμολογοῦντας, οἵτινες ὥσπερ συνετάφησαν τῷ ὁμοιώματι τοῦ θανάτου αὐτοῦ, καὶ τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ ἔσονται συμβασιλευσόμενοι, καὶ συνδοξασθησόμενοι, καὶ γὰρ καθάπερ ὁ Πέτρος διὰ προθέσεως κλητὸς γεγονὼς ἐδοξάσθη, καὶ πέτρα πίστεως ἀπὸ τῆς πέτρας τοῦ Χριστοῦ κέκληται. οὕτω καὶ οἱ λοιποὶ ἀπόστολοι, καὶ ποιμένες, καὶ μάρτυρες, καὶ πᾶς εὐσεβὴς προστιθέμενοι ἑαυτῶν τὰς καρδίας διὰ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως χρηματίζουσιν ἐρείσματα, καὶ πέτραι πίστεως λαμβάνουσαι τὴν χάριν τῆς πέτρας τῆς ζωῆς, καθάπερ πλάκες θεοχάρακτοι ἐκσφραγιζόμεναι τοῖς πνευματικοῖς χαρίσμασι τῶν μυστηρίων αὐτοῦ, καθὸ καὶ ἐν τῷ μηνολογίῳ κδ'. νοεμβρίου τῇ μνήμῃ τοῦ ἱερομάρτυρος Κλήμεντος Πάπα Ῥώμης, καὶ ἱερομάρτυρος Πέτρου Πάπα Ἀλεξανδρείας εὕροις μὴ μόνον τὴν αὐτὴν διάνοιαν τῇ πέτρᾳ τῆς πίστεως σώζοντα τὰ εἰς ἐκείνους ἐγκωμιαζόμενα ᾄσματα παρὰ τῆς μητρὸς αὐτῶν ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ καὶ ταυτολεξὶ αὐτὰ καταστρωννύμενα, ἐν τῷ οἴκῳ.

Ἐκκλησίας ἄσειστοι, καὶ θεῖοι πύργοι, εὐσεβείας ἔνθεοι στῦλοι ὡς ὄντες κραταιοί.
Πάλιν ἐν τοῖς κατ' ἰδίαν ἐγκωμιαζομένοις κοντακίῳ, τῷ μακαρίῳ Πέτρῳ τῇ τετάρτῃ ᾠδῇ.
Ὀρθοδόξοις δόγμασι τὴν ἐκκλησίαν φαιδρύνας ὑπὲρ ταύτης ἤθλησας Θεομακάριστε Πέτρε, Ἄρειον τὸν ἀποστάτην καταδιώξας, Ὅθεν σου τὴν παναγίαν μνήμην τελοῦντες, ὀρθοδόξως ἐκβοῶμεν, Χαίροις Πέτρε ἡ πέτρα τῆς πίστεως. Πάλιν ἐν τῷ οἴκῳ.
Πέτρος ὁ νῦν συγκαλεσάμενος ἡμᾶς ἐνταῦθα, καὶ τὴν ἁγίαν χαρὰν προθέμενος αὐτοῦ, καθάπερ ἔδεσμα σεπτόν, ᾧ τρυφήσαντες νῦν ὀρθοδόξως αὐτῷ βοῶμεν, χαίροις Πέτρε ἡ πέτρα τῆς πίστεως. πάλιν πέμπτῃ ᾠδῇ. Τῇ πέτρᾳ ὑπερβὰς τῇ τῆς πίστεως ἀθλοφόρε ἀκλινὴς διέμεινας ἐν πειρασμῶν περιστάσεσιν, εἴτουν ὡς ὁ πάλαι θεόπτης Μωϋσῆς ἱστάμενος ἐπὶ τῆς πέτρας κατὰ θείαν κέλευσιν ἐθεώρει τὸ πρόσωπον τοῦ Θεοῦ δοξαζόμενος τῷ ἐκείνου φωτί, καὶ ἀποκρούων πᾶν θηρίον προσεγγίζον τῷ ὄρει διὰ τῆς λιθοβολῆς. οὕτως ὁ θεομακάριστος, καὶ ἔνδοξος ἱερομάρτυς Πέτρος κρατυνόμενος τῇ ἰσχύϊ τῆς αὐτοπέτρας τοῦ Χριστοῦ κατέσφαξε τῇ φλογίνῃ ῥομφαίᾳ τοῦ πνεύματος τὸν βλάσφημον Ἄρειον καθομολογ[illegible] καὶ θεωρήσας ἐν ἀληθείᾳ τὸν Χριστὸν εἶναι τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος τὸν ἀρχηγὸν τῆς πίστεως, καὶ τῆς δόξης ἡμῶν. ἃς εὐκρινείας χάριν διασαφηνίζοντες προσεκτέον, πῶς λέγεται ἐπὶ τοῦ Θεοῦ λόγου ἡ πίστις, καὶ ἡ δόξα, καὶ πῶς ἐφ' ἡμῶν, καὶ πῶς πιστεύομεν, καὶ δοξάζομεν ἡμεῖς τὸν Θεόν, καὶ ὁ Θεὸς πιστεύει, καὶ δοξάζει ἡμᾶς. καὶ πάλιν, πῶς πιστεύομεν,

καὶ

καὶ δοξάζομεν ἀλλήλους. Ἰστέον λοιπὸν γ'. ὅτι ἡ πίστις οὖσα ἀπερίεργος συγκατάθεσις περὶ ὃ δοξάζει τις ἀπολαβεῖν πεπεισμένος τῷ λόγῳ, καὶ συνανούμενος τῷ δοκοῦντι αὐτῷ ἀμεταπτώτως διὰ τοῦ λόγου στηριζόμενος. ὡς ἐν παραδείγματι εἰπεῖν, ἀκούων τις τῶν θεοπνεύστων γραφῶν, ὅτι πᾶν πνεῦμα ὃ ὁμολογεῖ Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν ἐσταυρωμένον ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐστί, συγκατατίθεται, πιστεύει, καὶ ὁμολογεῖ εἰς ταύτην τὴν δόξαν, τῷ λόγῳ τῆς γραφῆς πειθόμενος, καὶ υἱοθετεῖται Υἱὸς Θεοῦ εἶναι ἐκ ταύτης τῆς συγκαταθέσεως τῆς ἀπεριέργου, καὶ σφραγίζεται τοῖς αὐτοῦ χαρίσμασι κατὰ τὴν κλῆσιν, ᾗ ἐκλήθη ἑνιζόμενος, καὶ ἐπερειδόμενος τῷ ᾧ συγκατατίθεται, καὶ πιστεύει, καὶ ὁμολογεῖ τῷ συνδέσμῳ τῆς ἀγάπης, ἐλπίζων γὰρ κατὰ τὴν ἀκοὴν τῆς θείας γραφῆς Υἱὸς Θεοῦ γενέσθαι, καὶ διάκονος αὐτοῦ, διὰ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως, καὶ ὁμολογίας ἀγαπᾷ αὐτὸν πρὸ πάντων κατὰ τὰς τρεῖς θεολογικὰς ἀρετάς, ἀμέλει κατὰ τὴν πίστιν, ἐλπίδα, καὶ τὴν εἰς αὐτὸν ἀγάπην, ὡς σαλπίζει ἡ οὐρανομήκης ψυχὴ τοῦ μακαρίου Παύλου, ἥτις τοῦ πιστεύοντος συγκατάθεσις τῷ πιστευομένῳ ποτὲ μὲν περιέρχεται ἐξ ἀκοῆς τοῦ κηρύγματος, καὶ τῆς τῶν θεοπνεύστων γραφῶν ἀναγνώσεως, ἧς χρεὼν ἐστὶ τοὺς ἐθέλοντας εὐσεβεῖν πείθεσθαι, καὶ ὑπακούειν, ὅτι μήγε τοὺς ἀσεβοῦντας ἀνηκόους εἶναι αὐτῆς, ὡς ἀπροαιρέτους τοῦ καλοῦ ἐθελογνωμονεῖν κατ' αὐτούς, ὡς ταυτησὶ τῆς ἀπίστου πίστεως ἐξ οἰκείας γνώμης, καὶ μὴ τῆς εἰς ὑπακοὴν πίστεως Ἰησοῦ Χριστοῦ τῶν πιστευσάντων προηγουμένης. ποτὲ δὲ ἐξ ἀδιακρίτου προθέσεως, καὶ ἀδιστάκτου ἐλπίδος προσκαλούμενοι οἱ πιστεύοντες τῇ χάριτι τοῦ παναγίου πνεύματος λαμβάνουσι τὴν ἐξουσίαν τέκνα Χριστοῦ γενέσθαι, καὶ χαριτοῦνται τῇ σφραγῖδι αὐτοῦ ὑπακούοντες αὐτῷ, καὶ σπουδάζοντες τὴν τελειότητα τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ πρὸς ἀντιμισθίαν, καίτοιγε εἰ οἱ σφραγιζόμενοι τὰ καθ' αὐτοὺς ἀλυσιτελῆ ἐνδεικνύουσι, πρὸς δὲ τὴν ἄλλων εὐεργεσίαν ὠφέλιμοι γίνονται τῷ τὴν εὐεργεσίαν, καὶ τὴν μετάδοσιν τῆς χρηστότητος μὴ περιέρχεσθαι πρὸς τῆς μοχθηρᾶς προαιρέσεως αὐτῶν, ἀλλ' ἐκ τῆς σφραγῖδος τῆς ἐπ' αὐτοὺς κατὰ θείαν ἀνοχὴν μακροθυμούσης, καὶ ἐνεργούσης, καὶ εὐεργετούσης τοὺς προσιόντας τῷ εἰς Θεὸν σεβάσματι, καὶ τῷ ὀνόματι τοῦ σωτῆρος Χριστοῦ, καθ' οὗ τὴν ὀνομασίαν ἐπονομάζονται οἱ τῷ συνδέσμῳ τῆς ἀγάπης λύσαντες τὸ μεσότειχον τοῦ φραγμοῦ τῆς ἔχθρας. διὸ καὶ Χριστιανοί, καὶ λίθοι, καὶ σκεύη, καὶ πιστοί, (καὶ ἄλλα ὅσα ὀνόματα τῷ ἀρχηγῷ τῆς πίστεως ἀνεξαρτήτως, καὶ προσληπτικῶς ἐκείνῳ μὲν λεγόμενα, καὶ ὄντα κατὰ φύσιν, καὶ τελειότητα, τούτοις κατὰ χάριν, καὶ υἱοθεσίαν χαριζόμενα) ἐπιλέγονται. ἐκτὸς τῶν κακοτήτων ἀκουομένων μὲν ἐν ἐκείνῳ, μηδαμῶς δὲ ἐνόντων, ὡς ἐν τοῖς περὶ τούτων εὐσεβῶς ἡμῖν δεδήλωται. Περὶ ταύτης τῆς πίστεως ὀρθοδόξως πραγματεύεται τὸ Δαμασκόθεν ἄστρον ὁ Ἰωάννης ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ αὐτοῦ ἐκδόσει κεφ. πζ'. γίνεται δὲ ἡ πίστις τοιούτως. καλούμενος ὁ πιστευόμενος τὸν πιστεύοντα, ὅστις προσιών, καὶ προθεὶς ἑαυτὸν αὐτοπροαιρέτως ἐν ὑπακοῇ τῷ καλοῦντι, καὶ πιστευομένῳ συνενοῦνται ἀλλήλοις ἀχωρίστως τῷ ἀκαταλύτῳ δεσμῷ τῆς ἑνωτικῆς συγκαταθέσεως, ὡς φέρε εἰπεῖν, δύο λίθοι, καὶ μάρμαροι ἑνωθέντες, καὶ συντεθειμένοι τῇ χρυσοκόλλῃ, ἢ καὶ λιθοκόλλῃ τοῦ πνεύματος, καὶ τοῦ χρίσματος, οὕτω συνενοῦνται ἀλλήλοις ἀχωρίστως, ὥστε δοκεῖν ἀδιασπάστως ὥσπερ ἓν σῶμα, καὶ ἕνα εἶναι τοὺς δύο, τὸ δὲ λεγόμενον ἐκ δύο λιθάκων γίνεται εἷς λίθος, καὶ εἷς μάρμαρος, ἢ ἐκ δύο σωμάτων ἓν σῶμα, ἢ ἐκ δύο πνευμάτων ἓν πνεῦμα. οὕτω καὶ ἐκ δύο πίστεων τῆς τε καλούσης, καὶ εὐεργετούσης, καὶ δικαιούσης θείας χάριτος, καὶ τῆς ὑπακουούσης, προθέσεως τοῦ πιστεύοντος, καὶ ὁμολογοῦντος ἐπὶ τὸν πιστευόμενον, καὶ ὁμολογούμενον τελειοῦται, καὶ μυσταγωγεῖται τῇ χάριτι,

καὶ τῷ

καὶ τῷ θείῳ χρίσματι μία πίστις ἀδίστακτος, καὶ ἀκλόνητος, τὸ μὲν ἄρχον, τὸ δὲ ἀρχόμενον, τὸ δὲ ὑπακοῦον, τὸ δὲ ὑπακουόμενον. καθὰ σαλπίζει καὶ ἡ ἀδιάλυτος πίστις εἰς Χριστὸν τὸν ἀρχηγὸν τῆς πίστεως, καὶ τελειωτὴν Ἰησοῦν τοῦ μακαρίου Παύλου λέγοντος ἐν τῇ πρὸς Ἐφεσίους κεφ, δʹ. ἓν σῶμα, καὶ ἓν πνεῦμα, εἷς Κύριος, μία πίστις, ἓν βάπτισμα, ἥτις καίπερ μία ἐστὶν ἀδιαίρετος συγκατάθεσις τῶν συνεχομένων, καὶ καθόλου ἀπεριορίστως ἐπὶ πᾶσι τοῖς πιστοῖς κατηγορουμένη, καὶ λεγομένη, μέντοιγε τῷ τρόπῳ, οὗ περιτίθεται, καὶ ἐγχεῖται, διαφέρει, καθάπερ καὶ ἡ ἀχώριστος σύζευξις τοῦ συνοικοῦντος ἀνδρογύνου καίπερ μίαν τὴν πίστιν τῆς συγκαταθέσεως, καὶ ἐλπίδα τῆς ἀπολαύσεως, καὶ ἀγάπην τῆς ἐπιδόσεως ἔχει τῇ κοινῇ συγκαταθέσει, καὶ ὁμοφροσύνῃ, ἀλλὰ τὸ μὲν ὡς ὑπακοῦον, καὶ ἀγαπώμενον τὸ θῆλυ, τὸ δὲ ὡς κεφαλὴ ἄρρεν ἀγαπῶν, καὶ θάλπον τὴν συνδεδεμένην τῷ θείῳ ἔρωτι αὐτῷ εἰς γυναῖκα, δι' ἣν ὥσπερ τις σίδηρος ἑλκόμενος ὑπὸ τῆς μαγνήτιδος λίθου, ἡ σκληρότης καταμαλακιζομένη ὑπὸ τοῦ μαλάγματος τῆς ἡδονῆς ἀφίησι τούς τε τοκέας, καὶ τροφέας αὐτοῦ, κατὰ Βασίλειον ἐν τῷ περὶ παρθενίας λόγῳ, καὶ προσκολλώμενος τῷ ἕλκοντι θήλει, καὶ μαλακίζοντι πειθηνίῳ προσενοῦται ζέοντι ἔρωτι, ὥστε εἶναι τὰ δύο σάρκα μίαν, ἐγὼ λέγω φησὶν ὁ νυμφαγωγὸς τῆς ἐκκλησίας μέγα τὸ μυστήριον τοῦτο εἰς Χριστὸν, καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ ὁ προσκολλώμενος τῇ πόρνῃ ἓν σῶμά ἐστιν, ἀπ' ἐναντίας ὁ τῷ Κυρίῳ συνδιαζόμενος ἓν πνεῦμά ἐστι.

Λέγεται τοίνυν ἡ πίστις ἕνα τρόπον ἐκ μέρους τοῦ καλουμένου, καὶ πιστεύοντος εἰς τὸν Υἱὸν, καὶ λόγον τοῦ Θεοῦ, ἥτις καὶ πρόσθεσις, καὶ ὑπακοὴ, καὶ πέτρα πίστεως ἐπὶ τὸν καλοῦντα λέγεται, ὡς τοῖς κατὰ πρόθεσιν κλητοῖς οὖσι, καὶ εἰς ὑπακοὴν πίστεως ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἐν τῇ πρὸς Ῥωμαίους. ὑπακοὴ γὰρ ζητεῖται μόνον τῷ πιστεύοντι ἀπερίεργος, καὶ πρόσθεσις ἑκούσιος, τὰ δ' ἄλλα κατορθοῖ ἡ προοδοποιοῦσα χάρις, οὐ γὰρ βεβιασμένως, καὶ κατηναγκασμένως, προστίθεμεν ἑαυτοὺς τῷ καλοῦντι, κατὰ Χρυσόστομον, ἀλλ' ὑπακούοντες τῷ πείθοντι λόγῳ ἑτοιμός ἐστιν ἡ καταπειστικὴ αὐτοῦ ἐνέργεια σφραγίσαι ἐν ἡμῖν τὴν χάριτα, καὶ τὴν εἰρήνην ἀπὸ Θεοῦ πατρὸς τῶν φώτων, παρ' οὗ πᾶν δώρημα τέλειον καταβαίνει.

Λέγεται δεύτερον ἡ πρόσθεσις, καὶ ἡ πίστις ἐκ μέρους τοῦ καλοῦντος. καὶ εὐεργετοῦντος, ἀμέλει ἡ παρεχομένη χάρις τῷ προβαλλομένῳ τὴν πρόθεσιν τῆς πίστεως αὐτοῦ ἐπὶ τὸν εὐεργετοῦντα, καὶ λαμπρύνοντα, καθάπερ ἥλιός τις μεταδιδόμενος τοῖς διαφανέσι σώμασι, καὶ προστιθέμενος ταῖς ἐπὶ τὴν τούτου δεξίωσιν ὑλικαῖς ὑποτυπώσεσιν ἐπιτηδείαις. ἢ ἀθληφορησομένῳ τις τῷ ληψομένῳ τὸ βραβεῖον, καὶ τὸ βαΐον, καὶ στεφανωθησομένῳ τοῖς ἐπάθλοις, καὶ τοῖς διαδήμασι διὰ τὴν πρὸς τὸν βραβεύοντα, καὶ στεφανώσαντα σπουδὴν τοῦ σπουδάζοντος, καὶ λαμπρυνθησομένου ταῖς ὑλικαῖς προσβολαῖς, καὶ αὐγοειδέσιν ἀντανακλάσεσι τῆς διὰ τῆς ἀκτινοβολίας, καὶ ἐκχεομένης φωτοχυσίας. αὕτη δὲ ἡ πρόσθεσις διχῇ λαμβάνεται, ἢ ἀμέσως προσλαβοῦσα τὴν ἀνθρώπινον φύσιν, ὡς τὸ, προέθετο ἱλαστήριον ἡμῶν τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν. ἢ ἐμμέσως, καὶ ὑπεραπλώτως κατὰ τὴν ἀνθρώπινον φύσιν λελαληκυῖαν ἡμῖν, ὡς τὸ, δικαιωθέντες οὖν ἐκ πίστεως Ἰησοῦ Χριστοῦ. διὸ καὶ Οἰκουμένιος κατὰ Θεοδώρητον ἐν τῷ τί ἐροῦμεν Ἀβραὰμ τὸν πατέρα ἡμῶν εὑρηκέναι εὕρημα τὴν πίστιν χάριτι Θεοῦ παρεχομένην καλεῖ, ἣν ἀλλαχοῦ εὐεργεσίαν ἀματαιολόγητον καὶ ἀκατήγορητον ἀποφαίνεται ἐξηγούμενος τὸ πρὸς Ῥωμαίους κεφ, βʹ. περιέχον, μὴ ἡ ἀπιστία αὐτῶν τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ καταργήσει, αὕτη γάρ ἐστιν ἡ σαφηνίζουσα, καὶ σοφίζουσα νήπια τέλεια μὲν ταῖς φρεσὶ, νηπιάζοντα δὲ τῇ ἀνεξικακίᾳ κατὰ τὸν προφήτην,

ἡ μαρτυ-

ἡ μαρτυρία κυρίου πιστὴ σοφίζουσα νήπια, οἶδε γὰρ ἡ ἄβυσσος, καὶ ἀκένωτος σοφία τοῦ Θεοῦ ἐκλέγειν, καὶ καλεῖν τὰ μωρὰ τοῦ κόσμου, καὶ διὰ τὸ κατ' αὐτὸν παρὰ τοῦ ὁδηγοῦντος πνεύματος θεολογίας καταισχύνειν τοὺς διὰ τῆς κενεαλογίας ματαιολόγους φιλοσόφους. αὕτη ἐστὶν ἡ πίστις ὡς αὐταλήθεια ἐξηγουμένη, ἡ καλοῦσα καὶ ἐκλέγουσα τοὺς πιστεύοντας, ἐπειδήπερ πιστὸς, ὅπερ ὡς ἐν τῇ πρὸς Κορινθίους κεφ, αʹ. πιστὸς ὁ Θεὸς, δι' οὗ ἐκλήθητε εἰς κοινωνίαν τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, πιστὸς ἀμέλει ἀληθὴς κατὰ Χρυσόστομον, καὶ Οἰκουμένιον, καὶ γὰρ εἰ ἀληθὴς, πληρώσει πάντα τὰ ἐπηγγελμένα, καὶ καλεῖ πάντας τοὺς προσερχομένους τῷ υἱῷ, οὐδεὶς γὰρ ἔρχεται πρὸς τὸν υἱὸν, ὅτι μὴ ἑλκύσῃ αὐτὸν ὁ πατήρ. πιστὸς καὶ ὁ λόγος, καὶ πάσης ἀποδοχῆς ἄξιος, ἐπεὶ καὶ τῷ πατρὶ μηδεὶς ἀπρόσιτος, ὅτι μὴ ᾧ ἂν ἀποκαλύψῃ ὁ Υἱὸς, πιστὸν καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα τὸ ἐκ τοῦ πατρὸς ἐκπορευόμενον, καὶ ἐν υἱῷ ἀναπαυόμενον, τὸ ὁδηγοῦν, καὶ μαρτυροῦν πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν, τὸ ἐρευνοῦν, καὶ ἀποκαλύπτον αὐτὰ τὰ βάθη τοῦ Θεοῦ. ὅπερ ἡμεῖς οἱ θεοσεβεῖς ἔχοντες πιστεύομεν, καὶ λαλοῦμεν διὰ τῆς διηνεκοῦς ἡμῶν λατρευτικῆς πίστεως. ῥίζαν εὐεργετικὴν, καὶ ζῶσαν χάριτα τῆς πίστεως εἶναι τὸν πατέρα. κλάδον κεχαριτωμένον φύσει, καὶ μεταδοτικὸν τῆς εὐποιίας ἀμάραντον εἶναι τὸν Υἱὸν, καρπὸν δὲ ἀθάνατον, καὶ δῶρον αὐτῆς περικαλλέστατον τὸ πανάγιον πνεῦμα, πίστις γὰρ ἀπὸ πατρὸς ἄρχεται, ἐπὶ τὸν Υἱὸν ἔρχεται, εἰς δὲ τὸ πνεῦμα πληροῦται, δικαιοῦσα τοὺς εἰς αὐτὴν ὑπακούοντας. αὕτη ἐστὶ τριὰς ἁπλῆ, ἀσύνθετος, καὶ ἄκτιστος, ἀνέκφραστος, ἀνεκδιήγητος, ἀδιαίρετος κατὰ συμφωνίαν κατὰ δύναμιν, κατ' ἐνέργειαν, κατὰ θεότητα, κατὰ μέγεθος τὸ ἐν τελειότητι, ἐν ὑποστάσεσι, καὶ ὀνόμασι διῃρημένη, ἐν πράγμασι, καὶ δυνάμεσιν ἡνωμένη. τριὰς πρὸ αἰώνων ὑπάρχουσα, οὐκ ἀπ' ἀρχῆς ἀρξαμένη τοῦ εἶναι, ἀλλ' ἄναρχος, ἄχρονος, ἀγήρατος, ἀθάνατος, ἀτελεύτητος, οὐκ αὔξουσα, ἢ λήγουσα, ἢ γηράσκουσα, ἀλλ' ἀκατάλυτος οὖσα. ὡσαύτως τυγχάνουσα τριὰς οὐ νῦν εὑρεθεῖσα τὸ προσκυνεῖσθαι, ἀλλ' ἀπὸ αἰώνων, ὑπ' ἀγγέλων προσκυνουμένη ἐν οὐρανοῖς, ὑπὸ προφητῶν τιμωμένη. ὑπὸ ἀποστόλων, ὑπὸ ἐκκλησίας μέχρι νῦν μεγαλυνομένη. καὶ τὰ ἑξῆς ὅσα Χρυσόστομος ἐν τῷ περὶ πίστεως εὐσεβῶς, καὶ ὀρθοδόξως αὐτῇ τῇ παντοδυνάμῳ προστίθησι, πάντα γὰρ αὐτῇ κλίνει τὸ γόνυ εἴτε ἐπουράνια δοξάζοντα, καὶ δοξαζόμενα, εἴτε ἐπίγεια πιστεύοντα, καὶ εὐεργετούμενα, εἴτε καταχθόνια ἄκοντα, καὶ σωζόμενα τῇ ὀντότητι, οὐκ ἔστιν ὅπερ οὐ καθομολογεῖ τὸ μεγαλεῖον αὐτῆς. δαίμονας φρίττει, ἀνθρώπους υἱοθετεῖ, ἀγγέλους δοξάζει, εὐσεβεῖς περιλάμπονται, ἀσεβεῖς οὐκ ὄψονται τὸ πρόσωπον, καὶ τὴν δόξαν αὐτῆς. αὕτη ἐστὶν ἡ ὄντως πίστις, ὁ ἀρχηγὸς τῆς πίστεως ἡμῶν, καὶ τελειωτὴς αὐτῆς Ἰησοῦς, ὁ πιστὸς, καὶ ἀληθὴς ἱερεὺς κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδὲκ, ἀμήτωρ, ἀπάτωρ, ἀγενεαλόγητος. ὁ ἐνθέμενος τὴν πίστιν ἐν ἡμῖν, ὁ πεπονθὼς ὑπὲρ ἡμῶν ἵνα σώσῃ τοὺς πεποιθότας ἐπ' αὐτὸν, ἡ πρόθεσις ἡ ἀπαράτρεπτος, καὶ ὄντως πέτρα πιστὴ τοῦ Θεοῦ, καὶ πατρὸς, ὃν προέθετο ἱλαστήριον διὰ τῆς πίστεως ἐν τῷ αἵματι αὐτοῦ εἰς ἔνδειξιν τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ, οὗ τῇ χάριτι δωρεὰν ἡμεῖς δικαιούμεθα. ἔπρεπε γὰρ αὐτῷ κατὰ Παῦλον ἐν τῇ πρὸς Ἑβραίους, δι' ὃν τὰ πάντα, καὶ δι' οὗ τὰ πάντα πολλοὺς Υἱοὺς εἰς δόξαν ἀγαγόντα τὸν ἀρχηγὸν τῆς σωτηρίας αὐτῶν διὰ παθημάτων τελειῶσαι. αὐτὸς γὰρ ἐστὶν ὁ σώζων, ἡμεῖς οἱ σωζόμενοι, κατὰ Χρυσόστομον. καὶ πάλιν κεφ, ιβʹ. ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιστολῇ, ἀφορῶντες εἰς τὸν τῆς πίστεως ἀρχηγὸν, καὶ τελειωτὴν Ἰησοῦν, αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ ἐντεθεικὼς ἡμῖν τὴν πίστιν, καὶ ὁ διαυγάσας ἥλιος τὴν ἡμέραν τῆς ἐκκλησίας διὰ δώδεκα ὡρῶν τῶν ἐκλεχθέντων αὐτοῦ δώδεκα μαθητῶν. οὐκ ἐγὼ

ἐξελε-

ἐξελεξάμην ὑμᾶς, οὐχὶ δώδεκα ὧραι ἐστὶν ἡ ἡμέρα. αὕτη ἐστὶν ἡ ἀφεθεῖσα, καὶ ἐνυπάρχουσα αὐτοῦ ἡμῖν παρακαταθήκη, ἡ ἀναίμακτος λέγω λογικὴ λατρεία, τῷ καιρῷ τῆς δόξης αὐτοῦ, ᾗ σύσσωμοι, καὶ συνηνωμένοι γιγνόμεθα αὐτῷ, κατὰ Χρυσόστομον ἐξηγούμενον τὴν πρὸς Κορινθίους δευτέραν αὐτοῦ ἐπιστολήν, ἣν ὑμνολογοῦσα λατρευτικῶς ἡ πανσεβάσμιος, σεπτή, καὶ πιστὴ ἁγία αὐτοῦ ἐκκλησία ᾄδει τερπνῶς τῷ ἱλαροδότῳ Πνεύματι, Ἴδομεν τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, ἐλάβομεν Πνεῦμα ἐπουράνιον, εὕρομεν πίστιν ἀληθῆ, ἀδιαίρετον Τριάδα προσκυνοῦντες, αὕτη γὰρ ἡμᾶς ἔσωσεν. αὕτη ἐστὶν ἡ ἀποκαλυπτομένη κατ' ἐπίδοσιν τῶν δεχομένων αὐτὴν δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ εὐαγγελίῳ ἐκ πίστεως εἰς πίστιν, ὅσοις τοῖς προσιοῦσιν εἰς τὴν αὐτὴν πίστιν Χριστοῦ, εἴτε ἐκ τῆς πίστεως τοῦ Ἰουδαϊκοῦ νόμου, εἴτε ἐκ τῆς φυσικῆς τοῦ ἕλληνος, πάντων γάρ ἐστι Θεός, καὶ πᾶσι ἰσοτίμως ἐπιλάμπει τὴν χάριτα κατὰ τὸν μακάριον Πέτρον ἐπιστολῇ β'. λέγοντα τοῖς ἰσότιμον ἡμῖν λαχοῦσι πίστιν, πᾶσι γὰρ ἐκτείνει ἀπαύστως τὸ τελειότερον, καὶ ὑψηλότερον τῆς ἀρετῆς προϊοῦσα, καὶ αὐξανομένη ἐν ἀνθρώποις. Ἐπειδήπερ κατὰ Οἰκουμένιον ἐν τοῖς πρὸς Ῥωμαίους κεφ, α'. οὐ μόνον σφραγίζει κατανύγουσα τὴν προθυμίαν ἡμῶν διὰ τῆς προθέσεως, ἀλλὰ καὶ πληροφορεῖ ἀμεταπείστως διὰ τῆς καρποφορίας τῶν ἔργων, ὧν ἄνευ κατ' Ἰάκωβον ἡ πίστις ἡμῶν νενεκρωμένη ἐστίν, οἷς τελειωθεῖσα εὐδαίμων. καὶ μακάριος ὑπὸ ἐκείνης τῆς δωρεᾶς ἀποκαθίσταται) καθάπερ γεωργὸς μὴ ὅτιγε μόνον καταβάλλει τὸν σπόρον τῇ γῇ, ἀλλὰ καρποφορησάσῃ συνάγει αὐτὸν εἰς τὰς ἀποθήκας, διό φησιν ὁ αὐτὸς Οἰκουμένιος, τί οὖν, παύεται ἡ πίστις τῆς ἀρετῆς κατορθουμένης, οὐμενοῦν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ τελειότερον, καὶ ὑψηλότερον πρόεισιν, ἡ μὲν γὰρ πρώτη πίστις κατάνυξίς τις ἦν, καὶ προθυμία ψυχῆς, ἡ δὲ τῇ τῶν ἀρετῶν ἐργασίᾳ συναυξηθεῖσα, καὶ τελειωθεῖσα πίστις, βεβαίωσίς ἐστιν ἀμετάπειστος, καὶ πληροφορία, καὶ ἡ μὲν ἔοικε καταβολῇ σπέρματος, ἡ δὲ καρποφορία ἡ τῶν ἀρετῶν ἐργασία, ἡ δὲ δι' αὐτῶν τελειωθεῖσα πίστις, ἀπόλαυσις, καὶ εὐδαιμονία. Λέγεται τρίτον πίστις τὸ μέτρον, καὶ τὸ χάρισμα, ὡς ἔχει τὸ πρὸς Ῥωμαίους κεφ, ιβ'. περιέχον οὕτω. λέγω γὰρ διὰ τῆς χάριτος τῆς δοθείσης μοι παντὶ τῷ ὄντι ἐν ὑμῖν μὴ ὑπερφρονεῖν, παρ' ὃ δεῖ φρονεῖν εἰς τὸ σωφρονεῖν ἑκάστῳ ὡς ὁ Θεὸς ἐμέρισε μέτρον πίστεως (ἀμέλει χάρισμα) κατὰ Χρυσορρήμονα. εἴτουν τοῖς μὲν τὸ χάρισμα τῆς ἀποστολῆς, τοῖς δὲ τῆς διδασκαλίας, τοῖς δὲ τῆς ποιμαντικῆς ἐπιστήμης, τοῖς δὲ τὸ τῶν ἰαμάτων, τοῖς δὲ τῆς εὐσεβείας, καὶ τὰ ἑξῆς. καθὸ πάντες οἱ πιστοὶ ἀνάγονται ἐφ' ἕνα πιστὸν ἄθετον δεύτερον κατ' ἐκεῖνον ἐν πᾶσιν. ὡσαύτως οἱ τὰ χαρίσματα τῶν ἰαμάτων κτώμενοι ἐφ' ἓν χάρισμα τῆς θεραπείας, καὶ εἰς ἕνα ἰατρὸν τῶν ψυχῶν, καὶ τῶν σωμάτων ἀναφέρονται, καὶ οἱ λοιποὶ ὑφ' ἕνα αὐτοποιμένα, αὐτοδιδάσκαλον, καὶ αὐταπόστολον συνερχόμενοι, καὶ συναριθμούμενοι, πάντα δὲ ἐξηρτημένα, καὶ καθ' αὐτὰ συντεταγμένα παρὰ τῆς ἀκενώτου πίστεως, καὶ χάριτος τοῦ σωτῆρος Χριστοῦ τοῦ ἐκλέξαντος, καὶ συντάξαντος τὸ πρῶτον χάρισμα τῆς ἀποστολῆς τὰ δώδεκα ἄρθρα τῆς αὐτοῦ ἐγχειρομένης πίστεως ὁμολογούμενα, καὶ πιστευόμενα εὐσεβῶς, καὶ ὀρθοδόξως (ἄνευ προσθήκης, καὶ διαφορᾶς ἰουδαϊκῆς τῶν χειρογράφων, καὶ χαλκοτυπείων, ὡς ἔθας ἐστὶ ποιεῖν τοῖς λυμεῶσι τῆς λογικῆς λατρείας, καὶ θεοσεβοῦς ὁμολογίας) παρὰ τῶν εὐσεβῶν καθολικῶν, καὶ ὀρθοδόξων χριστιανῶν, καθὼς ἐκηρύχθη τοῖς ἀποστόλοις, καὶ κατὰ διαδοχὴν ξυνετέθη τοῖς θεοφόροις πατράσι πρώτως, καὶ δευτέρως συλλελεγμένοις ἐπὶ τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων θείᾳ προνοίᾳ, καὶ θεσπίσει τῶν θεοστέπτων τότε αὐτοκρατόρων βασιλέων, καὶ τοῖς λοι-

ποῖς

τοῖς συναθροισθεῖσιν ἐπιστηριχθέντα, καὶ ἐκβοῶντα, εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τὸ Κύριον τὸ ζωοποιὸν τὸ ἐκ τοῦ πατρὸς ἐκπορευόμενον, τὸ σὺν πατρί, καὶ υἱῷ συμπροσκυνούμενον, καὶ συνδοξαζόμενον. ἥτις πίστις, καὶ ὁμολογία γέγονε λατρευτικῶς εἰς τὸ ὄνομα τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως, καὶ μὴ εἰς τὸν Πέτρον, ἢ τὸν πάππαν κατ' Οἰκουμένιον, καὶ Χρυσόστομον ἐξηγουμένους τὸ πρὸς Ῥωμαίους ὕφος κεφ, α', τό, δι' οὗ ἐλάβομεν χάριν, καὶ ἀποστολὴν εἰς ὑπακοὴν πίστεως ἐν πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ. Λέγεται τέταρτον πίστις ἡ τῶν θεοσημείων, καὶ ἡ θαυματουργία, καὶ μὴ ἡ τῶν δογμάτων κατὰ τοὺς αὐτοὺς διδασκάλους Οἰκουμένιον, καὶ Χρυσόστομον ἑρμηνεύοντας τὸ πρὸς Κορινθίους ῥητὸν κεφ, ιβ'. περιέχον, ἑτέρῳ δὲ πίστις ἐν τῷ αὐτῷ πνεύματι, ἧς πρόσθεσιν ἑαυτοῖς πρὸ τῆς ἀναστάσεως ἀπῄτουν οἱ πανάγιοι ἀπόστολοι ὡς μητρὸς τῶν σημείων παρὰ τοῦ αὐτοθαυματουργοῦ αὐτῶν διδασκάλου λέγοντος ἐὰν ἔχητε πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως ἐρεῖτε τῷ ὄρει τούτῳ μετάβηθι, καὶ μεταβήσεται). Λέγεται πέμπτον πίστις ἡ κοινὴ καὶ καθόλου τῆς ἐκκλησίας ἀμέσως συναρμολογουμένης, καὶ συνηνωμένης τῇ κεφαλῇ αὐτῆς τῷ Χριστῷ, καθ' ἣν ἀδιαφόρως πάντες οἱ προσιόντες τῷ θείῳ βαπτίσματι παλιγγενεσίας τυγχάνουσι, καὶ διατάττονται δι' αὐτῆς ἕκαστος εἰς τὴν κλῆσιν τῆς διακονίας αὐτῶν. τοιοῦτόν ἐστι τὸ πρὸς Κορινθίους, οὓς μὲν ἔθετο ὁ Θεὸς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πρῶτον ἀποστόλους, δεύτερον προφήτας, καὶ τὰ ἑξῆς. καὶ τὸ πρὸς Τίτον ῥητὸν περιέχον, Τίτῳ γνησίῳ τέκνῳ κατὰ κοινὴν πίστιν, ἐν ᾗ πάντες ἀναγεννώμεθα κατὰ Χρυσόστομον, ἀδελφικῶς ἔχοντες κοινῶς ἕνα πατέρα τὸν ἀρχηγὸν τῆς πίστεως ἡμῶν Χριστόν, καὶ μίαν μητέρα τὴν κολυμβήθραν κατὰ Οἰκουμένιον, εἴτουν τὴν κοινὴν ἀνατροφὸν ἡμῶν ἐκκλησίαν. Λέγεται ἕκτον πίστις ἡ πρὸς ἀλλήλους τῶν χριστιανῶν συγκατάθεσις, καὶ συμπαράκλησις, καὶ ἀντεπέρεισις ὡς πρὸς ἀλλήλους ἀντιδιδόντων τὴν φιλοφροσύνην διὰ τοῦ χαρίσματος, καὶ τοῦ κλήρου, οὗ ἔτυχον. κατὰ τὸ οἰκοδομεῖτε εἷς τὸν ἕτερον ἐν τοῖς Θεσσαλονικεῦσι, καὶ ἐν τῇ πρὸς Ῥωμαίους κεφ, α', τό, ἵνα μεταδῶ τι χάρισμα ἐν ὑμῖν πνευματικὸν εἰς τὸ στηριχθῆναι ὑμᾶς. τοῦτο δέ ἐστι συμπαρακληθῆναι ἐν ὑμῖν διὰ τῆς ἐν ἀλλήλοις πίστεως ὑμῶν τε, καὶ ἐμοῦ· ἥτις ἀντίδοσις, καὶ ἀντιστήριξις, καὶ συμπαράκλησις οὐ γίγνεται μόνον μεταξὺ τοῦ λαμβάνοντος, καὶ μεταδιδόντος τὸ χάρισμα τοῦ Θεοῦ ὀργανικῶς διὰ τὴν πρὸς ἀλλήλους συνδρομήν, καὶ σύνοδον αὐτοπροαίρετον τῶν πιστῶν συνηνωμένην ἀδιαιρέτως ἐν μιᾷ τῇ εἰς τὸν Χριστὸν πίστει, ἀλλὰ καὶ διὰ συνταγματικῶν ἐπιστολῶν, καὶ ἐκδόσεων ὀρθοδόξου πίστεως, καὶ εὐσεβοῦς ὁμολογίας ξυγγραφομένης τοῖς πανταχοῦ, καὶ καθολικοῖς εὐσεβέσιν, εἴτε παρὰ διδασκάλων, καὶ κληρικῶν τῆς ἐκκλησίας, ὡς ἔχει ἡ ἔκδοσις τῆς ὀρθοδόξου πίστεως τοῦ Δαμασκηνοῦ καὶ τοῦ σοφωτάτου νομοφύλακος Ἀρμενοπούλου (καθὸ καὶ τὰ δόγματα τῆς ἐκκλησίας λέγονται πίστις ὡς ἄνωθεν κατὰ Χρυσόστομον ἐμνημονεύθη) οὗ τὴν ἔκδοσιν οἱ διαφθορεῖς, καὶ ἀπατεῶνες λυμαίνοντες τὴν ἐκπόρευσιν τοῦ παναγίου πνεύματος χαλκοτυπήσαντες παρέτυχον ἀντὶ ἐκ τοῦ πατρὸς μόνον προστεθεικότες τῷ ἀλαθήτῳ κανόνι καὶ τὸ ἐκ τοῦ Υἱοῦ, μηδέποτε τοιοῦτον παραφρόνημα δόξαν ἐκείνῳ, οἵῳ δὴ εὐσεβεῖ, καὶ ὀρθοδόξῳ περὶ τὰ δώδεκα ἄρθρα τῆς πίστεως, καὶ τοὺς θεμελίους τῆς ἐκκλησίας εἴτε παρὰ βασιλέων, ὡς προθεσπίζει τὸ εὐσεβέστατον θέσπισμα τοῦ θεοστέπτου βασιλέως Ἰουστινιανοῦ πάσῃ τῇ καθόλου ἐκκλησίᾳ θεσπιζόμενον. εἴτε παρὰ ἀρχιερέων τῶν κατὰ τόπους, ὡς ἡ τοῦ οὐρανοφάντορος μεγάλου βασιλείου, καὶ τοῦ μακαρίου Ἐπιφανίου ἀρχιεπισκόπων, καισαρείας καππαδοκίας, καὶ κύπρου ἔκθεσις περὶ πίστεως καθολικῆς τῆς ἐκκλησίας. εἴτε διὰ συνταγματικῶν ἐπιστολῶν τῶν ἄρτι

χειρο-

χειροτονηθέντων, καὶ ἀναγορευθέντων πατριαρχῶν ἐπὶ τὰ οἰκουμενικά, καὶ ἐξαίρετα πηδάλια τῆς πατριαρχείας κατὰ τὸ ἐπικρατῆσαν θέσπισμα ἐκκλησιαστικὸν πεμπομένων τοῖς λοιποῖς αὐτοῖς ἀδελφοῖς, καὶ πατριάρχαις καθάπερ πᾶσιν ἐξετασταῖς. καὶ διαγνώμοσι τοῦ παρὰ σφίσι δοκιμίου τῆς πίστεως, ὅπως ἐντεῦθεν ἡ κοινωνία, καὶ ἀδιαίρετος ὁμόνοια τοῦ σεβάσματος περιφανέστερον ἀναλάμψασα τὴν κατὰ Θεὸν ἕνωσιν οἰκειοτέραν ἀπεργάσηται, ἣ ξυμπνέοντες, καὶ συρρέοντες ὁ θεοσύλλεκτος χορὸς τῶν οἰκουμενικῶν συνόδων γνώμονας, κανόνας, ὅρους, καὶ καθόλου δόγματα τῆς εὐσεβοῦς ὁμολογίας ἐξέφηναν ὡς διαμαρτύρεται ὀρθοδοξότατα ὁ μακαριώτατος θεουπόλεως Ἀντιοχείας Κυρὸς Θεόδωρος ὁ Βαλσαμὼν ἐν τῷ αὐτοῦ μελετηματείᾳ. καὶ καθάπερ ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Κυρὸς Νικηφόρος μετὰ τὴν ἀναγόρευσιν αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς οἰκουμενικοὺς οἴακας τῆσδε αὐτοκρατορικῆς συντυχίας νέας Ῥώμης ἐπεστείλατο πρὸς τὸν ἁγιώτατον, καὶ οἰκουμενικὸν Πάππαν, καὶ πατριάρχην τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης Κυρὸν Λέοντα, οὗ φησὶ συγγράφων εὐσεβέστατα, καὶ λέγων οὕτω, Καθ' ἑαυτὸν ἐν πίστει οἱ κληρωσάμενοι τὸ νέον ὄνομα. τῶν Ῥωμαίων ἀποφέρεσθαι τὰ δεύτερα τῶν πρεσβυτέρων (ἅτε δὴ ἐπὶ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ θεμελίου ᾠκοδομημένοι τῆς πίστεως, φαμὲν δὲ τῶν ἀποστόλων, καὶ τῶν προφητῶν, πανσόφων, τῶν τεχνιτευμάτων πεσόντος ἀκρογωνιαίου λίθου) (σημείωσαι οὐ τοῦ Πέτρου, ἢ τοῦ Πάππα, ὡς οἱ τὸ κενὸν εἶναι ἔχοντες ἐν τύφῳ ἐρευγέλλουσι) τοῦ πάντων ἡμῶν καὶ σωτῆρος Χριστοῦ, καὶ Θεοῦ. ἐν γὰρ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ οὐκ ἔστι τὸ παραριθμούμενον, καθάπερ οὐκ ἔστιν Ἰουδαῖος, οὐχ Ἕλλην, ἢ Βάρβαρος, ἢ δοῦλος, οὐκ ἐλεύθερος, ἀλλὰ πάντες τοῦ Χριστοῦ ἐν Χριστῷ ἓν ἐσμὲν κατὰ Παῦλον. ἣν συνοδικὴν ἐπιστολὴν τῆς ὀρθοδόξου ἐκδόσεως ἀπαιτεῖ πρὸς ἀδιάλυτον κοινωνίαν τοῦ θείου σεβάσματος καὶ ἡ ἀνατολικὴ ἐκκλησία παρὰ τοῦ νεωστὶ ἀναληφθέντος, καὶ ἀνακηρυχθέντος εἰς τὰ κοινὰ κατορθώματα τοῦ ἀρχιερέως τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, ὡς ὁ μετὰ τὸν θεῖον Λέοντα ἀρχιερατεύσας τῆς παλαιᾶς Ῥώμης ἅγιος Βενέδικτος ἐπιστολιμαίως γράφει πρὸς ἅπαντα τὰ πατριαρχεῖα μὴ δέχεσθαι Πάππαν τῆς Ῥώμης εἰς κοινωνίαν, πρὶν ἂν τὴν αὐτοῦ ὁμολογίαν ὀρθόδοξον κομίσῃ πρὸς πᾶσαν τὴν τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίαν, καὶ ἔγραφον ἐπιστεῖλαι εἰς τοὺς κατὰ καιροὺς συμπατριαρχεύοντας ἀρχιερεῖς αὐτῷ τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας. Λέγεται ἕβδομον πίστις ἡ κατὰ πρεσβείαν, καὶ ἱκεσίαν πληρουμένη παρὰ τῶν πιστῶν, καὶ τῶν ἐχόντων χαρίσματα τῆς θείας χάριτος, καθότι οἱ προσιόντες αὐτοῖς οὐχὶ διὰ τὸ πιστεύειν αὐτούς, καὶ εἰς αὐτούς, καὶ λατρεύειν αὐτοῖς ὡς τῷ ζῶντι Θεῷ, ἀλλὰ διὰ τὸ πιστεύειν αὐτοῖς ὡς θείοις ὀργάνοις ἐνηχουμένοις τῷ θείῳ Πνεύματι, καὶ λαλοῦσι τὰ δόγματα τῆς πίστεως, καὶ τὰ τοῦ Κυρίου ῥήματα λογοποιία λαγχάνουσι τῆς θείας δωρεᾶς, καὶ ἀξιοῦνται τῆς αἰτήσεως. τοιοῦτόν ἐστι τὸ πρὸς τὴν πανάχραντον τὴν θεοτόκον πρεσβευόμενον, οὐδεὶς προστρέχων ἐπὶ σοὶ πανύμνητε Θεοτόκε κατῃσχυμμένος ἀπὸ σοῦ ἐκπορεύεται, ἀλλ' αἰτεῖται τὴν χάριν καὶ λαμβάνει τὸ δώρημα, καὶ τὰ ἑξῆς. αὖθις εἰς τὸν κανόνα τοῦ ἁγίου Νικολάου, τοῖς ἐν πίστει σοι προστρέχουσι λαμβάνουσιν ἰάματα. καὶ ἄλλα τοιαῦτα, τουτέστιν ἐμμέσως, καὶ διὰ τὴν πίστιν, καὶ παρρησίαν ἣν ἔχουσιν οἱ ἅγιοι, καὶ εὐσεβεῖς πρὸς τὸν Θεὸν διὰ πρεσβειῶν τῆς Θεοτόκου, καὶ ἱκεσιῶν τῶν ἁγίων ἐπιχεῖται. καὶ σφραγίζεται ἡ θεία χάρις ἐπὶ τοὺς προσιόντας, ὁμοίως καὶ οἱ ἔχοντες χάρισμα πνευματικὸν πιστεύοντες μεταδιδόασιν αὐτὸ τοῖς προσερχομένοις μετὰ πίστεως, ὡς εἴρηται. καὶ οἱ λαμβάνοντες αὐτὸ δέχονται ἐὰν ἀπαιτῶσιν ἐκεῖνο μετὰ πίστεως ἀπολαύ-

ουσιν,

ουσιν, οὐ γὰρ στηρίζονται προσαλλήλως ἀπιστοῦντες ὅ,τε δεχόμενος, καὶ ὁ μεταδιδῶν, ὅτι μὴ διὰ πίστεως κατὰ τὸν Οἰκουμένιον ἐξηγούμενον τὸ ῥητὸν τὸ πρὸς Ῥωμαίους κεφ. α΄, τό, ἐπιποθῶ γὰρ ἰδεῖν ὑμᾶς, ἵνα τι μεταδῶ ὑμῖν χάρισμα πνευματικὸν εἰς τὸ στηριχθῆναι ὑμᾶς, συμπαρακληθῆναι ἐν ὑμῖν διὰ τῆς ἐν ἀλλήλοις πίστεως ὑμῶν τε, καὶ ἐμοῦ. Ἐντεῦθεν ἐπισυνάγεται καταφρονεῖν τοὺς σκοπευομένους ἐκτὸς τοῦ σκοποῦ τῆς ἀληθείας, ὅτι ἐὰν ὁ μεταδιδῶν τὸ χάρισμα ἱερεύς, ἢ ὅστις ἂν εἴη ἐπὶ τούτῳ ὑπουργὸς ἔχει σκοπὸν τῆς μεταδόσεως, ὁ δὲ μεταλαμβάνων τῆς μεταλήψεως διάνοιαν οὐκ ἔχει μεταλαβεῖν, ἐπισφραγίζεται τὸ δῶρον ἄκοντος τοῦ μεταλαμβάνοντος ἀγγεῖον, οὐκ ἐγχεῖ). μάλιστα δὲ τοὐναντίον πολλάκις ἀκόντων τῶν μεταδιδόντων ὀργάνων, ἐκχεόμενον τοῖς μετὰ πίστεως προσιοῦσι, καὶ προσερχομένοις λήψεσθαι, ὧν ἡ πρόθεσις αὐτοπροαιρέτως ἀεὶ ἐπιζητεῖται, ἧς αὐτοῖς γίνεται μὲν ἀναμφιβόλως ἡ λῆψις, οὐκ εἰς σωτηρίαν μέντοι, ἀλλ' εἰς κατάκρισιν. δέδεικται γὰρ ἐν τῇ πρώτῃ πραγματείᾳ, ὅτι καὶ ἀκόντων, καὶ παρὰ σκοπὸν τῶν ὀργάνων, καὶ ἀρχιερέων, καὶ προφητευόντων οὐκ ὀλίγα προεφητεύθη, καὶ ἐτελεσιουργήθη μυστήρια. ἄδετος γὰρ ἡ ἐγχεομένη χάρις, καὶ καθόλου εὐεργεσία τοῦ Θεοῦ ὑπὸ τοῦ μεταδιδόντος αὐτὴν ὀργάνου, ὥσπερ φωταυγεία τις ἡλιακή, καὶ προσβολὴ θερμότητος αὐτῆς καίπερ τῶν θυρίδων κεκλεισμένων, καὶ τῶν θυρῶν κατεσφραγισμένων ἐπιθάλπουσα τοὺς ἐνοικοῦντας καίτοι τὸ ὄργανον ἀπαιτεῖται εὐμαρείας ἕνεκα τῆς μεταδόσεως, καὶ οὐ καταναγκάσεως τῆς χάριτος, ὡς σεσημείωται τῷ Οἰκουμενίῳ, ἄλλως δ' αὖ ἀντιφάσκοντι Χρυσορρήμονι, ὡς ἐκεῖσε δεδήλωται. καὶ προϊόντος τοῦ λόγου σαφέστερον γενήσεται. Λέγεται ὄγδοον πίστις ἡ ἑκάστου πρόθεσις, καὶ πρόσταξις ἐπὶ Θεὸν μερικῆς πολιτείας, καὶ πιστῆς ψυχῆς, ὡς τὸ ἡ πίστις σου σέσωκέ σε, πορεύου εἰς εἰρήνην, ἐν τοῖς εὐαγγελίοις ὁ Χριστός, καὶ ὁ Παῦλος πρὸς Ῥωμαίους, ἡ πίστις ἡμῶν καταγγέλλεται ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ, ἡγημένος πιστὸς ὑπὸ Θεοῦ εἰς τὴν διακονίαν τοῦ εὐαγγελίου αὐτοῦ. ἥτις καίπερ ὑφ' ἑνός, ἢ ὑπὸ μερικῆς πολιτείας προέρχεται ἡ εἰς Χριστὸν πίστις, ὡς ἐξ οὗ πιστεύεται, καὶ ὁμολογεῖται, ἀλλ' ἐφ' ὃν ἀναπέμπεται, καὶ ὑφ' οὗ στηρίζεται, καθολικωτάτη ἐστὶν ὡς κατὰ πάντα ἀδιάφορος οὖσα τῇ κοινῇ πίστει, καὶ ὁμολογίᾳ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἀσφαλιζομένης, καὶ ὀχυρωμένης ὑπὸ τοῦ καθολικωτάτου νυμφίου αὐτῆς, καὶ ἀρχηγοῦ τῆς πίστεως αὐτῆς τοῦ καὶ δωρεὰν ἀποθανόντος ὑπὲρ ταυτησί, ἥτις προέχει ἐν τῷ παλατίῳ, καὶ νυμφῶνι αὐτῆς καὶ ξυναυλιζομένη, καὶ ξυνδοξάζουσα, ὅτι μὴ μόνον Ἰουδαίους, ἀλλὰ καὶ Θρᾶκας, καὶ Σκύθας, καὶ πάντα τὰ πιστεύοντα εἰς τὸν νυμφίον αὐτῆς Χριστὸν ἔθνη, κοινὴ γὰρ ἡ χάρις ἐξαπλοῦται, καὶ ἀκένωτος ἡ τοῦ Χριστοῦ πίστις, καὶ μὴ μόνον ἑνὶ ἔθνει τῶν Ἰουδαίων χαρίζεται ὁ Θεός, ἢ τῶν Ῥωμαίων, ἀλλὰ πάντα τὰ δυνατὰ προσεπιχορηγεῖται ᾡτινιοῦν τῷ πιστεύοντι, δόξα φησὶ καὶ εἰρήνη παντὶ τῷ ἐργαζομένῳ τὸ ἀγαθὸν Ἰουδαίῳ τε πρῶτον, καὶ Ἕλληνι, Παῦλος Ῥωμαίοις ἐπιστέλλων.

Λέγεται ἔνατον ἡ μεθ' ὑποκρίσεως φιλία, καὶ ἀγάπη, ἥτις ἐστὶν ἐν τοῖς δοκοῦσι μὲν πιστεύειν, καὶ φιλεῖν, οὐκ ἀληθῶς δὲ φιλοῦσι, καὶ ἐπιπόθητοι γίγνονται, ἀλλὰ διὰ τὸ συμφέρον αὐτῶν φιλίαν ἐπίπλαστον, καὶ πίστιν καθυποκρίτον ἐνδεικνύουσι μοχθηρᾷ τῇ προαιρέσει τῇ καθ' αὐτοὺς οὐχὶ τῇ ἐκ Θεοῦ δημιουργηθείσῃ ἐπ' ἀγαθότητι φύσει συνεχόμενον. τὸ δὴ λεγόμενον ἀπόφθεγμα τῷ Ἐπικτήτῳ προβεβληκότι ἀρχὴν αἰδέσιμον ταῖς ἐπιφερομέναις συμφοραῖς ὑπὸ τῶν προσποιουμένων φιλίαν δολερὰν ὡς μὴ ἐνούσαις τῶν ἐφ' ἡμῖν ἀνέχεσθαι, καὶ ἀπέχεσθαι τῶν φαυλοτήτων τῶν ἐξ ἡμῶν δυναμένων προέρχεσθαι ὡς ἐνουσῶν τῶν ἐφ' ἡμῖν.

ἐφ' ἡμῖν. καὶ γὰρ κατὰ Δαμασκηνὸν τὰ ἐκ τοῦ αὐτοπροαιρέτου ἐξ αὐτεξουσιότητος φύσει καλῶς ποιηθείσης, καὶ χαριτωθείσης ἡμῖν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τὰ μὲν εἰσὶν ἐφ' ἡμῖν, τὰ δὲ οὐκ ἐφ' ἡμῖν, ἐφ' ἡμῖν μὲν, ὡς τὸ καλῶς χρῆσθαι τοῖς κτισθεῖσιν ὑπὸ Θεοῦ, κατὰ θείαν βούλησιν ἐστὶ, καὶ πάλιν τὸ παραχρῆσθαι αὐτοῖς συμβουλίᾳ ὄφεως τοῦ ἀρχεγόνου τῆς μοχθηρᾶς προαιρέσεως ἐκείνως ἐπαινούμενος, οὕτως δὲ ψεγόμενος. οὐκ ἐφ' ἡμῖν ὅσα τῶν ἔξωθεν ὑμῖν ἐπεισερχόμενα, καὶ ἐκτὸς τῆς θελήσεως, καὶ τῆς δυνάμεως τῆς ἡμετέρας, ὡς τὸ μὴ θέλειν ἰδεῖν θάνατον, αἰδίως βιοῦν, πάντα εὐτυχεῖν, πλουτεῖν, καὶ δοξάζεσθαι ὑπὸ τῶν, καὶ τὰ ἑξῆς ὅσα τῆς καθ' ἡμᾶς ἰσχύος ἀπομακρυνόμενα τυγχάνει. Ταυτηνὶ τὴν καθυπόκριτον φιλίαν, καὶ πίστιν ἔχουσιν, ὅσοι μὴ ἐξ εἰλικρινοῦς πίστεως, καὶ ἀγαθῆς συνειδήσεως, καὶ καθαρᾶς καρδίας ἀγαπῶσι τὸν Θεὸν, καὶ τὸν πλησίον, ἀλλ' ἐξ ἀκαθάρτου, φαύλης, καὶ πονηρᾶς ἕξεως προσποιοῦνται. τοιοῦτοί εἰσι, κατὰ Χρυσόστομον ἐξηγούμενον τὸ πρῶτον κεφάλαιον τῆς πρὸς Τιμόθεον ἐπιστολῆς προτερεχούσης, τὸ δὲ τέλος τῆς παραγγελίας ἐστὶν, ἀγάπη ἐκ καθαρᾶς καρδίας, καὶ συνειδήσεως καὶ πίστεως ἀνυποκρίτου, ὧν τινὲς ἀστοχήσαντες ἐξετράπησαν εἰς ματαιολογίας θέλοντες εἶναι νομοδιδάσκαλοι, μὴ νοοῦντες, μήτε ἃ λέγουσι, μήτε περὶ τίνων διαβεβαιοῦνται. καθάπερ οἱ διὰ φιλαρχίαν οὐκ ἠγάπουν κατὰ Θεὸν τοὺς καθαρῶς εἰς Θεὸν πιστεύοντας ἀδελφοὺς αὐτῶν, ἀλλ' εὐδοκιμοῦντες, καὶ εὐτυχοῦντες φθονοῦσι, φθονοῦντες ἐφιλάρχουν, φιλαρχοῦντες αἱρέσεις ἔτεκον παρασυναγωγάς, καὶ ἐκπεφαυλισμένας φατρίας καθ' ἑαυτοὺς στασιάζοντες. ἔστι γὰρ καὶ τῶν φαύλων φιλία κατὰ Χρυσόστομον, ἐπεὶ καὶ λησταὶ λῃστὰς φιλοῦσι, καὶ ἀνδροφόνοι ἀνδροφόνους. τοῦτο δὲ τὸ φίλτρον οὐ προέρχεται ἐκ συνειδήσεως ἀγαθῆς, καὶ πίστεως ἀνυποκρίτου, ἀλλὰ προσποιουμένης, καὶ δοκούσης μὲν, οὐκ οὔσης δὲ, αὕτη ἡ καθυπόκριτος πίστις, καὶ ἐπίπλαστος φιλία οὐ κατισχύσει τῆς ἀληθοῦς, καὶ ἀνυποκρίτου θεοσεβείας, καὶ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας οὔσης ἀεὶ, καὶ ὡσαύτως ἐχούσης πιστῆς, κατὰ τὸ, πύλαι ᾅδου οὐ δυναστεύσουσιν αὐτῆς, εἴπουν αἱ αἱρέσεις ἀνίσχυροι τεύξονται ταύτῃ ἀντιπαλαίουσαι, καὶ τὸ ἐν τῇ πρὸς Τιμόθεον β', ἐπιστολῇ, κεφ, β', τὸ, πιστὸς ὁ λόγος. εἴγε συναποθανόμεν, καὶ συζήσομεν. εἰ ὑπομένομεν, καὶ συμβασιλεύσομεν. εἰ ἀρνησόμεθα, κἀκεῖνος ἀρνήσεται ἡμᾶς. εἰ ἀπιστοῦμεν, ἐκεῖνος πιστὸς μένει, ἀρνήσασθαι ἑαυτὸν οὐ δύναται, καὶ γὰρ Ὑμέναιος, καὶ Ἀλέξανδρος ἐναυάγησαν περὶ τὴν πίστιν, καὶ ζωηρὰν πέτραν τὸν Χριστὸν, ἀλλ' οἱ ἐπίλοιποι πιστοὶ λίθοι, καὶ πέτραι στερραὶ λατρεύουσαι Θεῷ ζῶντι διέμειναν. καὶ εἰ Νικόλαος εἷς τῶν ἑβδομήκοντα ἠσέλγησεν, ἀλλ' ὁ χορὸς ὁ ἐπίλοιπος τῶν ἀποστόλων ἤθλησε θυσιασθεὶς διὰ τὸν Χριστόν. καὶ εἰ Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης γέγονε Διάβολος, καὶ ἀπήγξατο ἑαυτὸν ἐγκαταλείψας οὐκ ἐγκαταλείψει οἰκονομικῇ τῇ δι' ἄκραν συγκατάβασιν πεπραγμένῃ τῷ πάντων σωτῆρι, καὶ εὐεργέτῃ Θεῷ κατὰ ἄνθρωπον ἐπὶ τῆς ἀνεκφράστου δόξης αὐτοῦ τῷ καιρῷ τῆς σταυρώσεως, ὡς τὸ, Θεέ μου Θεέ μου εἰς τί με ἐγκατέλιπες, ἀλλ' ἐγκαταλείψει προσαπογνωστικῇ ἐκ τῆς ἰδίας μοχθηρίας τοῦ ἀποστάτου προσεπιγεγονυίᾳ, κατὰ τὸ, ὤφελον ἐγεγόνει τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ μὴ γεννηθῆναι ὡς προδεδωκότι τὸν διδάσκαλον, καὶ πωλήσαντι τὸν ἀτίμητον. ᾧ συνδιαμένασα ἡ ἐπίλοιπος χορεία κατὰ τὴν εἰς οὐρανοὺς ἀνάβασιν, καὶ προσκαρτεροῦσα τὴν ἐξ οὐρανοῦ ἐπαγγελθεῖσαν αὐτῇ δύναμιν τοῦ παναγίου Πνεύματος συμψηφίζει τῷ προλόγῳ τῆς κορυφαίας κρηπῖδος ἐπὶ πληρώσει τῆς θεοπνεύστου γραφῆς λεγούσης καὶ τὴν ἐπισκοπὴν αὐτοῦ λάβοι ἕτερος διὰ τὸ γενέσθαι τὴν ἔπαυλιν αὐτοῦ ἔρημον τῆς θείας χάριτος μετατραπείσης ἐκ τοῦ ἀχαρίστου, ἄλλον ἀντ' ἐκείνου ὁμότιμον, καὶ ὁμοταγῆ

ταγῆ τῇ ἑνδεκαρίθμῳ προσπληροῦντα τὸν δωδέκατον ἀριθμὸν, ὃν ἐκ τῶν δύο σταθέντων συνεκληρώσατο Ματθίας, προσευχῇ μὲν τῶν ὁμοταγοῦς αὐτῷ συναριθμήσεως, ἀναδείξει δὲ, καὶ ἐκλογῇ τοῦ πάντων καρδιογνώστου Θεοῦ. ὡσαύτως πάλιν εἰ Πάππας, καὶ πατριάρχης φιλαυτίᾳ, καὶ κενοδοξίᾳ, καὶ ἀμεταπείστῳ φυσήματι συναθροίσας ὅλον τὸν ἑσμὸν τῆς αἱρεσιαρχίας ἀπεχοινίσθη τῆς συντεταγμένης πατριαρχείας, εὐφημίσθη κανονικῶς ἀντ' ἐκείνου ἄλλος ὁ τῆς αὐτοκράτορος Μοσχοβίας. Τούτων οὖν οὕτω προϋποτιθεμένων ὑπὲρ τὰς ἡλιακὰς ἀκτῖνας λάμπει ὁ λόγος τῆς ἀληθείας ἀποφαινόμενος τὸν μακάριον Πέτρον οὐκ ἐσχηκέναι πίστιν τὴν καλοῦσαν οὔτε λατρεύεσθαι αὐτῷ, οὔτε πιστεύειν εἰς αὐτὸν, καθάπερ καὶ εἰς τὸν Χριστὸν, οὔτε καθυποκρίνεσθαι τὸ σέβας, οὔτε γαυριᾶσθαι τῷ καθ' αὐτὸν βουλήματι, ἀλλ' ὑποτάσσεσθαι τῷ τοῦ Χριστοῦ θελήματι, ἐκείνῳ λατρεύειν, εἰς ἐκεῖνον ἀναφέρεσθαι, δι' ἐκεῖνον θυσιάζεσθαι, ζητεῖν τὸ τῶν ἑτέρων, οὐ τὸ ἑαυτοῦ. μεσιτεύειν, καὶ πρεσβεύειν ὑπὲρ ὧν Χριστὸς ἀπέθανε, καὶ δι' ὃν αὐτὸς συναπέθανε, καὶ συνεσταύρωσε, καὶ ἐκατόρθωσε τῷ τοῦ διδασκάλου ὑπογραμμῷ τὴν προθυμοτέραν αὔξησιν τῆς κατ' ἐκεῖνον ἀπομιμήσεως, δι' ἣν ἐπλατύνθη, δι' ἣν ἐστερεώθη, δι' ἣν προέκειτος ἐνομίσθη τοῖς κατορθώμασι λέγω τῆς αὐξήσεως, καὶ πρωτεύειν μὴ τῇ ἀξίᾳ τοῦ Πνεύματος μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ ἀδιαιρέτῳ οὔσῃ ἐξίσου καλεσάσῃ, καὶ καταβάσῃ ἐπὶ πᾶσι τοῖς συναποστόλοις. Πάντες γὰρ ἀπόστολοι, πάντες χάριτες, καὶ δῶρα, καὶ φῶτα κεκλημένως, καὶ θετικῶς ἐπονομαζόμενα μετὰ τὸ ἄθετον φῶς δεύτερον κατ' ἐκεῖνο ὁμοταγὲς, καὶ συναριθμούμενον, δεύτερα καὶ ἀρχοντικὰ τῆς θεοσεβείας, καίπερ μὴ ἐλλειπτικῶς εἰπεῖν συναριθμούμενα τῇ θέσει, καὶ τῇ ἀξίᾳ τῆς ἀποστολῆς, προκρινόμενα δὲ τοῖς κατορθώμασιν εἴτε ἐκ τῶν τροπολογικῶς λεγομένων, εἴτε ἐκ τῶν ἄλλως ἐχόντων, καὶ δοκούντων τῇ χάριτι τοῦ Πνεύματος. Ἐπειδήπερ ἡ πίστις, καὶ τὰ περὶ αὐτὸν τὸν Κύριον λεγόμενα, καὶ τὰ παρ' ἐκείνου χαριζόμενα μὴ ἑνὶ καὶ μόνῳ τρόπῳ τροπολογοῦνται, καὶ μεταφέρονται, ὡς δέδεικται, στηρίγμασι πατροπαραδότου πίστεως, καὶ δεικνύεται, καὶ δειχθήσεται μαρτυρίαις θεοδιδάκτων διδασκάλων, Καὶ γὰρ ποτὲ μὲν λίθοις ἐπάγεται κατὰ τὸν μακάριον Πέτρον λέγοντα κεφ, β'. ἐπιστολῇ α'. εἴπερ ἐγεύσασθε, ὅτι χρηστὸς ὁ Κύριος, πρὸς ὃν προσερχόμενοι λίθον ζῶντα ὑπ' ἀνθρώπων μὲν ἀποδεδοκιμασμένον, παρὰ δὲ Θεῷ ἐκλεκτὸν, ἔντιμον, καὶ αὐτοὶ ὡς λίθοι ζῶντες οἰκοδομεῖσθε οἶκος πνευματικὸς, ἱεράτευμα ἅγιον, ἀνενέγκαι πνευματικὰς θυσίας. εὐπροσδέκτους τῷ Θεῷ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ποτὲ δὲ σκεύεσι, καὶ ἀγγείοις, ὡς ἐν τῇ πρὸς Τιμόθεον β'. ἐπιστολῇ κεφ, β'. ἐν μεγάλῃ δὲ οἰκίᾳ οὐκ ἔστι μόνον σκεύη χρυσᾶ, καὶ ἀργυρᾶ, ἀλλὰ καὶ ξύλινα, καὶ ὀστράκινα, καὶ ἃ μὲν εἰς τιμὴν (ἀμέλει τὰ ἡγιασμένα, καὶ εὔχρηστα τῷ δεσπότῃ τῆς ἁγίας ἐκκλησίας δεχόμενα τὸ μύρον τῆς εὐεργετικῆς χάριτος παρὰ τοῦ ἀνεξαντλήτου σκεύους τῆς ἀμώμου νύμφης αὐτοῦ, ὡς ἔχει τὸ ᾆσμα τῶν ᾀσμάτων, μύρον ἐκκενωθὲν ὄνομά σοι.) τὰ δὲ εἰς ἀτιμίαν, ἀμέλει δοχεῖα σαπρὰ, καὶ βέβηλα, ἀνάξια χάριτος, καὶ εὐεργεσίας, καίπερ κατὰ θείαν ἀνοχὴν ἐνίοτινα μακροθυμοῦνται πρὸς ἄλλων εὐεργεσίαν, σωζόμενα μὲν κατὰ τὴν ὀντότητα, δόξης δὲ ἀλλόκοτα, καὶ μὴ κατὰ τὴν χρῆσιν. καὶ πληροφορίαν τῆς ἐκ τῆς πίστεως καρποφόρου ἀρετῆς, καὶ τελειότητος. Ποτὲ δὲ κόσμῳ, καὶ γῇ προσβαλλόμενα. καὶ ἡλιοκρουόμενα, καὶ φωτιζόμενα παρὰ τοῦ ἑνὸς ἡλίου τῆς μιᾶς ἀκτινοβολίας, καὶ φωτοχυσίας κατὰ τὴν πρόθεσιν, καὶ πρόσοψιν, ἣν ἔχουσι πρὸς ἐκεῖνον, ἀμέλει αἱ κατὰ χώρας ὑποκείμεναι ἐκείνῳ, ὅτι πλεῖστον περιαυγάζονται, ἢ αἱ πλαγίως ὑφε-

ὑφεδρεύουσαι αἱ μεσημβριάζουσαι, ἢ ἀνατέλλουσαι, καὶ δύνουσαι. διὸ φησὶ καὶ ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος ὁμιλίᾳ ριδ΄. εἰς τὸν τυφλὸν, καὶ τὸν Ζακχαῖον. Ἐὰν μὴ καταβάλλῃς πίστιν, οὐ δέχῃ τὴν εὐεργεσίαν (εἴτουν ἐὰν τῇ κατὰ σὲ σπουδῇ οὐ προθήσῃς σεαυτὸν, οὐκ ἐπεισελεύσεταί σοι, καὶ προθήσεταί σοι ἡ εὐεργετικὴ ἀγαθότης τοῦ Θεοῦ, ὥσπερ τις ψυχόμενος ἐὰν μὴ προβάλληται τῷ φωτὶ τοῦ ἡλίου, καὶ τῇ θερμότητι τοῦ πυρὸς οὐ θερμανθήσεται, ἢ φωτισθήσεται) ἡ χάρις ἥπλωται, ἡ δὲ πίστις περιέρχεται. καὶ ὥσπερ πηγὴ μία, ἀντλοῦσι δὲ ἐκ τῆς πηγῆς οἱ μὲν μικροῖς ἀγγείοις, οἱ δὲ μείζοσι. καὶ ὁ μὲν ὀλίγον ἀρύεται ὕδωρ, ὁ δὲ πολὺ, οὐ τῆς πηγῆς μερίζούσης τὰ μέτρα, ἀλλ᾿ ἑκάστου πρὸς τὸ οἰκεῖον ἀγγεῖον ἀρυομένου. οὕτως ἡ χάρις ἥπλωται ὡς πηγὴ, ἡ πρόθεσις δὲ τοῦ προσερχομένου (τουτέστιν ἡ σπουδὴ αὐτοῦ) ἀγγεῖον, καὶ σκεῦος γίνεται τῆς χάριτος (ἀμέλει τῆς εὐεργετούσης πίστεως, καὶ προθέσεως) ἐὰν οὖν προσαγάγῃς πίστιν ὀλίγην, ὡς σκεῦος μικρὸν, μικρὰν ἀντλεῖς τὴν χάριν. ἐὰν δὲ μεγάλην προσαγάγῃς τὴν διάνοιαν μεγάλην ἀντλεῖς τὴν εὐεργεσίαν. διὰ τοῦτο ὁ σωτὴρ λέγει, πιστεύεις, ὅτι δύναμαι τοῦτο ποιῆσαι, ὁ δὲ ναὶ Κύριε. καὶ ὁ σωτὴρ κατὰ τὴν πίστιν σου γενηθήτω σοι, ἐντεῦθεν ὁ ἀπόστολος παρακελεύεται κορινθίοις λέγων, πλατύνθητε ὑμεῖς, ἵνα δείξῃ, ὅτι τῇ πλατυνομένῃ διανοίᾳ πλατυτέρα ἡ χάρις ἐπεισέρχεται. καὶ ὁ προφήτης, ἄνοιξον τὸ στόμα σου, καὶ πληρώσω αὐτὸ, οὐδὲν παρὰ τῇ εὐεργεσίᾳ κώλυμα, ἀλλὰ παρὰ τῇ ἡμετέρᾳ ῥαθυμίᾳ, φωστὴρ τῆς δικαιοσύνης ἀνέτειλεν Ἰησοῦς, ἥπλωται πανταχοῦ ἡ ἀκτὶς τοῦ ἡλίου. καὶ ὁ μὲν ἐλάσσονος ἀπολαύει τῆς χάριτος, ὁ δὲ μείζονος (οὐ τῆς χάριτος μεριζούσης, ἀλλὰ τῆς διανοίας τὸ μέτρον ὑπερβαλλούσης. ὥσπερ γὰρ εἷς ἥλιος εἰς πᾶσαν τὴν γῆν, καὶ μία ἀκτὶς, καὶ μία αὐγὴ, οὐ πᾶς δὲ ὁ κόσμος ὁμοίως πεφώτισται, ἀλλ᾿ ὁ μὲν λαμπρὸν ἔχει τὸ φῶς, ὁ δὲ ἔλαττον, ὁ δὲ μεῖζον, ὁ μὲν στενὸν, ὁ δὲ πλατύτερον, οὐ τοῦ ἡλίου μερίζοντος τούτῳ τῷ οἴκῳ τὸ μεῖζον, κἀκείνῳ τὸ ἔλαττον, ἀλλὰ πρὸς τὰς θυρίδας, ἃς ἠνέῳξαν οἱ οἰκοδομοῦντες χώραν λαμβανούσης τῆς ἀκτῖνος, καὶ οὕτως εἰσχεομένης. οὕτως ἐπειδὴ θυρίδες ἡμῶν τῆς ψυχῆς οἱ λογισμοὶ, ὅταν πλατυτέρους αὐξήσῃς τοὺς λογισμοὺς, πλατυτέραν δέχῃ τὴν εὐεργεσίαν. ὅταν στενώσῃς τὴν διάνοιαν, στενοῖς τὴν χάριν. καὶ γὰρ ἐφ᾿ ὅσον προθυμότεροι διατελοῦμεν εἰς τὴν σπουδὴν, καὶ τὴν ἐπίδοσιν τοῦ χαρίσματος, οὗ ἐδόθη ἡμῖν, τοσοῦτον ἐπὶ πλέον ἐπαυγάζει, καὶ πυρσοῦται ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἐν ἡμῖν, καθάπερ ξύλα προσαπτόμενα πυρὶ, ὅσον μὲν κατὰ λόγον προστίθεται πρὸς τοσοῦτον ἐπιδίδοται ἡ φλὸξ, καὶ ὁ πυρσὸς τῆς τοῦ πυρὸς φωταυγείας κατὰ τὸν αὐτὸν Χρυσορρήμονα μεθερμηνεύομενον τὸ ῥητὸν τῆς πρὸς Τιμόθ. β΄. κεφ. δ΄. λέγοντα, δι᾿ ἣν αἰτίαν ἀναμιμνήσκω σε ἀναζωπυρεῖν τὸ χάρισμα, ὅ ἐστιν ἐν σοὶ διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν μου. καθάπερ γὰρ τὸ πῦρ δεῖται ξύλων, ἵνα ἐπαυξάνηται, καὶ σώζηται ἡ πυραύγεια, καὶ ἡ φλὸξ, οὕτω καὶ ἡ χάρις ἐρᾷ συγκαταβατικῶς τῆς προθυμίας τῆς ἡμετέρας, ὅπως ἀεὶ ἀναλάμπῃ, καὶ ἀναζέῃ τῷ πνεύματι τῆς ἀγάπης, καὶ τῇ σπουδῇ τῆς προθυμίας, καὶ ταῦτα μὲν ἅλις περὶ πίστεως πῶς γίγνεται ἐν ἡμῖν, καὶ πῶς καταπέμπεται, καὶ χαρίζεται ἡμῖν, καὶ πῶς πιστεύει ὁ Θεὸς ἐν ἡμῖν, ἀμέλει εὐεργετικῶς, καὶ πῶς ἡμεῖς εἰς αὐτὸν, εἴτουν λατρευτικῶς. ὡσαύτως καὶ περὶ τῆς προθέσεως. ὅτι ἐν τῷ Χριστῷ ἀμέσως ἡ θεότης προσέλαβε τὴν ἀνθρώπινον φύσιν, ἐν ἡμῖν δὲ ἐνηργήθη διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐφ᾿ ὃν πρεσβεύουσι, καὶ μεσιτεύουσι καὶ οἱ τὰ ἐκείνου χαρίσματα ἔχοντες συντεταγμένως, καὶ ἀναλόγως, καὶ κατὰ τὸν λόγον τῆς τάξεως. καὶ ὅτι ἡμεῖς ἐκ τῆς καθ᾿ ἡμᾶς προθέσεως εἰς ὑπακοὴν Χριστοῦ οὐχὶ διὰ τὴν ἀξίαν μίαν καὶ τὴν

αὐτὴν οὖσαν περιαιρούμεθα, ἀλλὰ διὰ τὴν κατὰ σπουδὴν πρόθεσιν, καὶ τὸ κατόρθωμα τῆς ἀρετῆς προκρινόμεθα, καὶ προτιμώμεθα, ἅλις. νῦν δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον ἑπομένως λεκτέον περὶ δόξης τί, καὶ ποσαχῆ λέγεται.

Περὶ δόξης.

Δόξα δὲ οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν, ὅτι μὴ λογισμὸς περί τι πρᾶγμα, ἢ δόξασμα τοῦ δοξάζοντος κατὰ δόκησιν τὸ δοξαζόμενον, εἴτουν τοῦ δοξαστικοῦ κινουμένου περὶ τὸ κινοῦν δοξαστὸν, ὡς τύπῳ παρὰ τοῦ ἀντικειμένου αὐτῆς ἐλεῖν διαλαβεῖν, κινουμένός τις ὑπὸ τῆς ἐλεήμονος δυνάμεως, καὶ συμπάσχει τοῖς ἀξίοις ἐλέους, καὶ οἰκτιρμῶν διὰ τῆς πρὸς αὐτοὺς δόξης, καὶ σπουδῆς, ἥτις ἔχουσα ὀπαδὸν αὐτῇ τὴν πίστιν, ὡς εἴρηται, εἰ μὲν λόγῳ πείθεται, ὀρθοδοξία λέγεται, εἰ δὲ ἀλογίᾳ πειθήνιος γίγνεται, ψευδοδοξία ὀνομάζεται. οὕτω γὰρ ὁ πιστὸς δοῦλος διὰ τῆς φρονήσεως μακαρίζεται, ὁ δὲ πονηρὸς διὰ τῆς ἀπονοίας κατακρίνεται, καθάπερ καὶ ὁ μακαριος Πέτρος κατὰ Χρυσόστομον, ἐν τῷ κατὰ Ματθαῖον κεφ. ε΄. φρονῶν ἐν τῇ εἰς Χριστὸν ὁμολογίᾳ τὰ τοῦ πατρὸς ἐμακαρίζετο, ἐν δὲ τῇ παραιτήσει, καὶ ἀπαγορεύσει τοῦ σταυροῦ σφοδρῶς ἐπετιμᾶτο ὡς φρονῶν τὰ τοῦ διαβόλου. ἐκείνη μὲν ὡς ὀρθὴ, καὶ ἐνάρετος καὶ θεία δόξα κινηθεῖσα, καὶ ἀποκαλυφθεῖσα πρὸς τῆς ἀπορρήτου θείας ἐλλάμψεως, καὶ χάριτος ὑπὸ πάντων ὑμνολογεῖται, καὶ δοξάζεται, τὸ γὰρ ἐνάρετον, καὶ κατὰ πάντα τέλειον οὐκ ἔστιν οὐδὲν τῶν ὄντων τὸ μὴ χρεωστοῦν δουλεύειν ἐκείνῳ, καὶ ἐπιποθεῖν, καὶ ἐπαινεῖν αὐτό, διὸ καὶ ὁ ἔξω σοφὸς Σταγειρίτης ἐν τοῖς αὐτοῦ πολιτικοῖς, ὀργάνοις, ἀμέλει τοῖς ῥητορικοῖς πρώτοις ἐπιγραφομένοις, περιγράφει τὴν εὐδοξίαν εἶναι τὸ νομιζόμενον τοῖς πᾶσι σπουδαῖον, ἢ τοιοῦτόν τι ἐν ἑαυτῷ ἔχον τοῖς πᾶσιν ἐφιέμενον, ἢ τοῖς πολλοῖς, ἢ τοῖς τελείοις κατ᾿ ἀρετὴν, ἢ τοῖς φρονίμοις. ἥτις περιγραφὴ καίπερ ἐστὶν ἐκ τῆς ἔξω σοφίας, μέντοιγε αἰχμαλωτιζομένη τῷ κατὰ Χριστὸν κηρύγματι, καὶ τῷ φρονήματι τοῦ πνεύματος καρποφόρος ἀποδίδοται τῇ ἐκκλησίᾳ αὐτοῦ ὅσῃ τε ὑπερκειμένῃ, καὶ ἐπιγείῳ ἱεραρχίᾳ αὐτοῦ, καὶ γὰρ πάντα μετέχει τῆς ἀγαθότητος αὐτοῦ τοσοῦτον ἐξηπλωμένης, ὥστε καὶ τὰς ἀντικειμένας δυνάμεις ὑπὸ ἐκείνης τῆς παντευεργέτιδος ἀγαθωσύνης σώζεσθαι κατὰ τὸν λόγον τῆς ὀντότητος αὐτῶν. εἰ καὶ μὴ φωταγωγουμένων τῇ κατ᾿ αὐτὰς μοχθηρᾷ προαιρέσει, καὶ δυσχαζομένων τῷ κατόπτρῳ τῆς ἐκ τοῦ Θεοῦ φωτοχυσίας ἐναποσφραγιζομένης, εἰ καὶ κατὰ ἀνοχὴν ἐνίοτε χαρακτηριζομένης, καὶ ἀφαιρουμένης ὑπὸ τῶν ἐχόντων τὴν κλῆσιν τῆς ἐπὶ καλῷ πεποιημένης αὐτεξουσιότητος ἐπὶ τὰ χείρονα προτερήματα αὐτῶν. διὸ καὶ πάντα δοξολογεῖ, καὶ ὑμνολογεῖ τὸ μεγαλεῖον τῆς δυνάμεως, καὶ τῆς εὐεργεσίας αὐτοῦ εἴτε δημιουργήματα, εἴτε υἱοθετήματα, εἴτε χαρίσματα, εἴτε πίστις, εἴτε ἀποστολὴ, εἴτε πολιτεία. εἴτε δράκοντες ἄβυσσοι, καὶ καταχθόνια, καθὼς ἀναπέμπει ὁ προφητάναξ Δαβὶδ κινούμενος τῇ λύρᾳ τοῦ πνεύματος ψαλμῷ ρμη΄. καὶ προτρέπει αἰνεῖν τὸν Κύριον πάντα τὰ κτίσματα ὡς ὑπ᾿ ἐκείνου κοινωφελῶς εὐεργετούμενα, ὃ καὶ παῖδες τρεῖς ἐν τῇ καμίνῳ δροσιζόμενοι τῇ παρακλήσει τοῦ πνεύματος, καὶ μὴ καιόμενοι τῇ φλογὶ τῶν παθῶν τῶν ἐπεισαχθέντων κατ᾿ ἐπιταγὴν τυραννικὴν ὕστερον, ἐπεποιήκεισαν ἐκεῖνον εὐχαριστοῦντες τὸν θεῖον ἔρωτα, ἱταμῷ θυμῷ τε, καὶ πυρὶ ἀντιταττόμενον, καὶ καλοῦντες μετὰ τοῦ Δαβὶδ, μᾶλλον δὲ μετὰ τοῦ πνεύματος, κατὰ Χρυσόστομον εἰς τὸν αὐτὸν ψαλμὸν, ἑκάτερον τὸν κόσμον εἰς τὴν τοῦ Θεοῦ δοξολογίαν, ἀμέλει τὸν ἄνω, τὸν κάτω, τὸν αἰσθητὸν, τὸν νοητόν. Ἰστέον λοιπὸν, ὅτι ἡ δόξα διαφόρως λαμβάνεται παρὰ τῷ λόγῳ τῆς ἀληθείας, καὶ κατὰ πρῶτον τρόπον λαμβάνεται ἀντὶ τῆς γνώμης, ἣν ἔχομεν περὶ τὸ

γνωματευόμενον, ὡς τὸ δόξῃ μὲν ἕπεται πίστις, τῇ δὲ πίστει λόγος, ὡς ἄνωθεν προειρηκότες ἐσμὲν ὁριστικώτερον. Λέγεται δεύτερον ἡ θεία ἔλλαμψις, καὶ ἡ ἀκένωτος φωτοχυσία τῆς θείας τῷ ὄντι ἐπιγνώσεως μεταδιδομένη, καὶ ἐπιχεομένη κατὰ μὲν τὴν τάξιν ἐπὶ τὰ συγγενέστερα κτίσματα πρῶτον, εἶτα ἐφεξῆς ἀμέλει ταῖς ὑπερκειμέναις δυνάμεσιν, εἶτα ταῖς ὑφειμέναις δήπουθεν πρῶτον τῇ πρώτῃ ἱεραρχίᾳ, εἶτα τῇ μέσῃ καὶ τέως τῇ ὑφειμένῃ, καὶ κατωτέρω, περὶ ἧς ὁ Ἀρεοπαγίτης Διονύσιος ἐν τῷ περὶ τῆς οὐρανίου ἱεραρχίας πλατύτερον θεοδιδάκτως διέξεισι. κατὰ δὲ ὑπερβολὴν τῆς τάξεως, καὶ ἐν τοῖς κατωτέρω χωρεῖ ἐπιγνώσεως τῶν ἀνωτέρω, ὡς ὁ ἀρχάγγελος Γαβριὴλ εἷς ὢν τῆς ὑφειμένης τάξεως μηνυτὴς κατεμπιστεύθη τὸ μυστήριον τῆς οἰκονομίας, καὶ τὸν ἀσπασμὸν τῆς πανάγνου, καὶ Θεοτόκου Μαρίας, τοιοῦτόν ἐστι τὸ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ θεοσεβῶς ὑμνολογούμενον, κεκρυμμένον μυστήριον, καὶ ἀγγέλοις ἀγνώριστον Γαβριὴλ πιστεύεται ὁ ἀρχάγγελος, καὶ ἐπὶ σὲ νῦν ἐλεύσεται τὴν μόνην ἀκήρατον, καὶ καλὴν περιστεράν, καὶ τοῦ γένους ἀνάκλησιν, καὶ βοήσεταί σοι, παναγία τὸ χαῖρε ἑτοιμάζου διὰ λόγου θεὸν λόγον σὺ ταῖς λαγόσιν εἰσδέξασθαι. Αὕτη ἡ δόξα καθότι μὲν προχεῖται τῆς θείας ἐνεργείας ἐνέργημα αὐτοῦ ἐστὶ συγκεκληρωμένον τῇ φύσει, καὶ τῇ οὐσίᾳ τοῦ Θεοῦ, ἄκτιστον, ἀδημιούργητον, κατὰ Χρυσόστομον, κεφ, ιζ'. ἐν τῷ κατὰ Ἰωάννην ἐξηγούμενον τὸ σὲ ἐδόξασα ἐπὶ τῆς γῆς, ἀμέλει μεταμορφωθείς, καὶ ἐνδειξάμενος τὰς θεοσημαντικὰς ἐνεργείας, ἥτις τοιαύτη οὖσα, καὶ καθ' αὑτὴν ἀνεπίδοτος, καὶ ἀναίξητος ἐπιχεῖται, καὶ αὐξάνεται ἐγχεομένη ἐπὶ τὰ φωτιζόμενα, καὶ δοξαζόμενα δίκην ἡλιακοῦ φωτὸς εἰς τὰ πυραυγῆ, καὶ διαφανῆ σώματα περιαυγαζόμενα, καὶ περιλαμπόμενα κατὰ τὸ δεκτικὸν τῆς ὕλης αὐτῶν εἴτουν πῦρ, ὕδωρ, ἀέρα, γῆν, ἀδάμαντα, ἄνθρακα, ἴασπιν, ὑάκινθον, χρυσόν, ἄργυρον, μαργαρίτην, καὶ τὰ ἑξῆς τοῦ φωτὸς τὴν ἔλλαμψιν ἐπιδεχόμενα. ἅτινα ὅσον σπουδάζει τὴν ἀρετήν, καὶ ἐργάζεται τὴν εἰς Θεὸν τελειότητα καὶ αὐτῷ λατρείαν, τοσοῦτον μεταμορφοῦται, καὶ γίνεται ἐπιλαμπέστερα, καὶ δοξαστικώτερα, καὶ δοξαστότερα τὸ μὲν ἐμμέσως διὰ τὴν εἰς ἄλλα τὰ ὑφειμένα αὐτοῖς εὐεργεσίαν, τὸ δὲ διὰ τὴν καθ' αὑτὰ εὐπείθειαν, καὶ σπουδαιοτέραν διάθεσιν, καὶ ἔστιν περὶ τὸ δοξαστικὸν ἀντικείμενον, ὡς ἐνεργητικὸν τῆς φωτοφανοῦς ἐκχύσεως, δοξαστὸν δὲ ὡς λατρευόμενον παρὰ τῶν φωτιζομένων, καὶ δεχομένων τὴν λαμπρότητα. τοιοῦτόν ἐστι τὸ πρὸς Κορινθίους δευτέρα ἐπιστολῇ κεφ, γ'. ἡμεῖς δὲ πάντες ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ τὴν δόξαν Κυρίου κατοπτριζόμενοι τὴν αὐτὴν εἰκόνα μεταμορφούμεθα ἀπὸ δόξης, εἰς δόξαν, καθάπερ ἀπὸ Κυρίου Πνεύματος. ἐφ' οὗ ῥητοῦ τὴν ἐξήγησιν φησὶν ὁ πυρσὸς τῆς ἐκκλησίας χρυσορρήμων Ἰωάννης. τί δέ ἐστι τὴν δόξαν Κυρίου κατοπτριζόμενοι τὴν αὐτὴν εἰκόνα μεταμορφούμεθα, σαφέστερον μὲν τοῦτο ἐδείκνυτο, ἡνίκα τῶν σημείων τὰ χαρίσματα ἐνήργει, πλὴν οὐδὲ νῦν δύσκολον αὐτὸ κατιδεῖν τῷ πιστοὺς ὀφθαλμοὺς ἔχοντι, ὁμοῦ τε γὰρ βαπτιζόμεθα, καὶ ὑπὲρ τὸν ἥλιον ἡ ψυχὴ λάμπει τῷ Πνεύματι καθαιρομένη, καὶ οὐ μόνον ὁρῶμεν εἰς τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖθεν δεχόμεθά τινα αἴγλην. αὕτη δὲ ἡ θεία δόξα, καὶ ὅρασις, καὶ φῶς, καὶ μεταμόρφωσις λεγομένη θεία ἐνέργεια, καθότι προχεῖται παρὰ τῆς θείας φύσεως, καὶ ἐπιγίνεται ἡμῖν κατὰ τὸν λόγον τῆς ἀξίας, καὶ ἐπιδίδοται κατὰ τὸν λόγον τοῦ κατορθώματος συμμαχοῦσα, καὶ συναγωνιζομένη τοῖς ὑποκειμένοις μία καὶ μόνη ἐστὶ τῷ λόγῳ τῆς πηγῆς, ἧς προχεῖται προσοῦσα αὐτῇ, καὶ οὐ συμβαίνουσα ἄκτιστος, καὶ οὐ κτιστή, ἐγγινομένη ἐπὶ τοὺς μεταλαμβάνοντας αὐτῆς, πάλαι μὲν ὡς ἐπὶ τὸν Μωϋσῆν, Ἀβραάμ. προφήτας, καὶ ὅσους ποτὲ

ἁγίους

ἁγίους τυπικώτερον, νῦν δὲ ἀληθέστερον, καὶ κατ' ἀρραβῶνα τῆς μελλούσης ἀπολαύσεως, ὕστερον δὲ τελειότερον ἐκτυπώτερον, καὶ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον, κατὰ τὸν μακάριον Παῦλον. ἣν οὔτε οὐσίαν φαμέν, οὔτε κτίσμα, ἀλλ' ἁπλῶς ἐνέργειαν. οὐσίαν οὐ λέγομεν, διότι εἵπετο ἂν τὴν ἐνέργειαν ταυτίζεσθαι τῇ οὐσίᾳ, καὶ μὴ διαφέρειν κατὰ τὸν λόγον τῆς ἀληθείας, ἀλλὰ συγχέειν τὸ διάφορον τῆς οὐσίας, καὶ τῆς ἐνεργείας, κατὰ Σαβέλλιον. κτίσμα πάλιν οὐκ ἔστι, διότι ἐκτίζετο ἂν ἡ οὐσία τοῦ Θεοῦ, ὅπερ ἀτοπώτερον, καὶ βλασφημίας γέμον, καὶ ἀρειομανίας φρόνημα, καὶ τὰ ἀνάλογα κεφάλαια Βαρλαάμ, καὶ Ἀκινδύνου, ὃς τὸ ὀρθοδοξότατον συνοδικὸν τῆς ὀρθοδοξίας πόρρω τῆς εὐσεβοῦς καταστάσεως ἀποκροῦον ἀναθεματίζει τρίς. καὶ τοὺς κατ' αὐτὸ φρονοῦντας ἐκείνοις, καὶ λέγοντας, τὸ λάμψαν ἀπὸ τοῦ Κυρίου φῶς ἐπὶ τῆς θείας αὐτοῦ μεταμορφώσεως ποτὲ μὲν εἶναι ἴνδαλμα, καὶ κτίσμα, καὶ φάσμα ἐπὶ βραχὺ φανέν, καὶ διαλυθὲν παραχρῆμα, ποτὲ αὖ τὴν οὐσίαν τοῦ Θεοῦ; καὶ τὰ ἑξῆς, ἀνάθεμα τρίς. λείπεται λοιπὸν εἶναι ἁπλῶς ἐνέργειαν, ἐπιγινομένην, καὶ λαμβανομένην ἐν ἡμῖν, διότι τὴν οὐσίαν αὐτῆς ἀκατάληπτον οὖσαν οὐχ ὑπισχνούμεθα κατὰ Βασίλειον. τούτῳ γὰρ ἀκολουθεῖν, εὐσεβείας καὶ ὀρθοδοξίας μυστήριον τελεῖ ὁ ἀκόλουθος, ἐκεῖνο δὲ βλασφημεῖν, εὐνομίου φληνάφημα φρονεῖ παραλαλοῦντος, καὶ παραφρονοῦντος εἶναι καταληπτὴν τὴν θείαν οὐσίαν. Λέγεται τρίτον δόξα ἡ ἐγγινομένη τοῖς μεταλαμβάνουσι τῶν χαρισμάτων τοῦ Πνεύματος, εἴτε φωτισμόν, εἴτε ἱερωσύνην, καὶ τὰ ἑξῆς χαρίσματα, ἥνπερ οἱ ἔχοντες ἀντιλάμπουσι καὶ αὐτοί, μὴ μόνον διὰ τὸ ὑποκείμενον τῆς κτιστῆς φύσεως αὐτῶν, ἀλλὰ διὰ τὸν ἄκτιστον βασιλικὸν χαρακτῆρα τῆς θείας σφραγῖδος, καὶ χάριτος τιμῶντες καὶ αὐτοὶ ὀργανικῶς, καὶ φωτίζοντες ἄλλους τῇ μεταδόσει, καὶ ἐνεργείᾳ τῇ δι' αὐτῶν παρ' ἐκείνης ἐκχεομένῃ, καὶ ἐκπεμπομένῃ ὥσπερ φῶς ἐν πυρί, καὶ ἥλιος ἐν ἄνθρακι, καὶ βασιλεὺς ἐν ἐπάρχῳ φωτίζοντα τὸν περιεχόμενον ἀέρα, καὶ διοικοῦντα διὰ τῆς βασιλικῆς σφραγῖδος τὴν πολιτείαν. τοιοῦτόν ἐστι τὸ χρυσορρήμονος ἐν τῇ πρὸς Κορινθίους β', ῥηθέντι ῥητῷ λέγοντος, ὥσπερ ἂν εἰ ἄργυρος καθαρὸς πρὸς τὰς ἀκτῖνας κείμενος, καὶ αὐτὸς ἀκτῖνας ἐκπέμψειεν οὐκ ἀπὸ τῆς οἰκείας φύσεως μόνον (ἄκουε τὴν κτιστὴν λάμψιν) ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς λαμπηδόνος τῆς ἡλιακῆς (εἴτουν τῆς ἀκτίστου, καὶ θείας μεταμορφώσεως) οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ καθαιρομένη, καὶ ἀργύρου λαμπροτέρα γινομένη δέχεται ἀκτῖνα ἀπὸ τῆς δόξης τοῦ Πνεύματος, καὶ ταύτην ἀντιπέμπει. διό φησι, κατοπτριζόμενοι τὴν αὐτὴν εἰκόνα μεταμορφούμεθα (ἀμέλει καθάπερ ἐν τῷ κατόπτρῳ καθαρῷ ὄντι, καὶ χρισθέντι κρούσαι αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου ἀντανακλῶνται αἱ αὐταὶ καὶ ἀνταποδίδονται ὑπὸ τοῦ κατόπτρου) τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἄκτιστοι ἀκτῖνες τῆς θείας ἐνεργείας προσβεβλημέναι τῇ καθαρᾷ ψυχῇ ἀνταπαυγάζουσι διὰ τῆς αὐτῆς ψυχῆς. ἄκτιστοι οὖσαι, καὶ ἐγχεόμεναι, καὶ ἀναπεμπόμεναι, τοσούτῳ μόνον ὅσον ἐγγίγνονται τῷ κτιστῷ, καὶ καθαρῷ ὑποκειμένῳ, καὶ διὰ τῆς ἐκείνου σπουδῆς, καὶ προθυμίας, καὶ προθέσεως εἰς ὑπακοήν, ἀμέλει κατὰ κάθετον, ὑποκείμενον φωτοειδέστερον ἀντιπέμποντος, διὸ ἐπάγει ὑπὸ δόξης τῆς τοῦ Πνεύματος εἰς δόξαν τὴν ἡμετέραν τὴν ἐγγινομένην, καὶ τοιαύτην οἵαν εἰκὸς ἀπὸ Κυρίου Πνεύματος. κατωτέρω πάλιν ἐν τῷ ἠθικῷ αὐτοῦ. βούλει σοι δείξω καὶ τοῦτο ἀπὸ τῶν ἀποστόλων αἰσθητικώτερον, ἐννόησον Παῦλον, οὗ τὰ ἱμάτια ἐνήργει. Πέτρον, οὗ καὶ αἱ σκιαὶ ἴσχυον, οὐ γὰρ ἂν εἰ μὴ βασιλέως ἔφερον εἰκόνα, καὶ ἀπρόσιτοι ἦσαν αἱ αὐτῶν μαρμαρυγαί, τοσοῦτον τὰ ἱμάτια αὐτῶν, καὶ αἱ σκιαὶ ἐνήργησαν, βασιλέως

 γὰρ

γὰρ ἱμάτια καὶ τοῖς λῃσταῖς ἐστὶ φοβερά. Λέγεται τέταρτον δόξα ἡ τιμή, καὶ ὁ εὐχαριστήριος ὕμνος ὁ ἀναπεμπόμενος Θεῷ, λατρευτικῶς ὑπὸ τῶν κτισμάτων, καὶ γὰρ πάντα ὑπακούει ἀνθρώποις, καὶ δοξολογεῖ τὸν Θεόν, διὰ τῆς εἰς αὐτὸν λατρείας, καὶ δουλείας, αὕτη δὲ ἡ μέν ἐστι λογικὴ ὡς ἡ τῶν λογικῶν, καὶ νοήσεων, ἀμέλει ἀγγέλων, καὶ ἀνθρώπων, ὡς τὸ δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία. καὶ ᾄσωμεν τῷ Κυρίῳ, ἐνδόξως γὰρ δεδόξασται. ἡ δὲ τῶν ἀλόγων, ὡς τὸ οἱ οὐρανοὶ διηγοῦνται δόξαν Θεοῦ, ποίησιν δὲ χειρῶν αὐτοῦ ἀναγγελεῖ τὸ στερέωμα. καὶ αἰνεῖτε τὸν Κύριον ἐκ τῆς γῆς δράκοντες, πᾶσαι ἄβυσσοι, πνεῦμα καταιγίδος, πῦρ, χάλαζα, χιών, κρύσταλος, ἥλιος, σελήνη, ἄστρα, φῶς. καὶ τὰ ἑξῆς αἰνούμενα τῷ Κυρίῳ ὑπὸ τοῦ προφήτου, καὶ γὰρ καὶ διὰ ῥημάτων, καὶ διὰ βίου, καὶ διὰ ἔργων, καὶ διὰ ὑπακοῆς δοξάζεται ὁ Θεός, ἔστι γὰρ καὶ τῶν λαλούντων, καὶ τῶν σιγώντων, καὶ τῶν νοούντων δοξολογία πρὸς Θεόν, κατὰ Χρυσορρήμονα ἐν τῷ αὐτῷ ψαλμῷ, περὶ ἧς ὁ Χριστός, Πάτερ ἐλήλυθεν ἡ ὥρα, δόξασόν σου τὸν Υἱόν, ἵνα καὶ ὁ Υἱὸς δοξάσῃ σε. Ἡ λογικὴ λατρεία πάλιν ἡ ἐστὶν ἐκ Θεοῦ πρὸς ἡμᾶς εὐεργετική καθότι αὐτὸς γέγονεν ὑπὲρ ἡμῶν ὡς ἄνθρωπος πεπονθὼς θυσία ζῶσα εὐάρεστος τῷ Κυρίῳ θυσιάσας ἑαυτὸν ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ, καὶ γεγονὼς ἱερεῖον ἄμωμον προσαχθὲν τῷ Θεῷ, καὶ Πατρὶ ὑπὲρ τῶν τοῦ λαοῦ ἀγνοημάτων ἅπαξ ἀνενεχθείς, καὶ ἀνενέγκας αὐτὸς ἑαυτόν, καὶ γὰρ αὐτὸς ἦν ὁ θύτης ἱερεὺς ὁ Χριστός ἡ προσαγομένη, καὶ ἀναπεμπομένη θυσία, τὸ προσφερόμενον θῦμα, καὶ ἀμνὸς ἄκακος, ἄφωνος ἐναντίον τοῦ κείροντος αὐτόν. τὴν αὐτὴν θυσίαν ὀργανικῶς, καὶ λειτουργικῶς τοῦτο, φησι, ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν. ἡ πάλιν ἐστὶν εὐχαριστήριος ἐξ ἡμῶν πρὸς τὸν Θεόν, ἡ καθότι διὰ τῆς ἀναμνήσεως αὐτοῦ ἀναιμάκτως προσφέροντες, ἐσμὲν τὰ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ κατὰ πάντα, καὶ διὰ πάντα ὑμνοῦντες, εὐλογοῦντες, εὐχαριστοῦντες, καὶ δεόμενοι αὐτοῦ. τοιοῦτόν ἐστι τὸ τοῦ Χρυσορρήμονος κεφ. ιζ΄, ἐν τῷ κατὰ Ἰωάννην λέγοντος. Καλῶς εἶπεν ἐπὶ τῆς γῆς, ἐν γὰρ τῷ οὐρανῷ δεδόξαστο, εἶτε τῇ φύσει τὴν δόξαν ἔχων, καὶ παρὰ τῶν ἀγγέλων προσκυνούμενος. οὐ τοίνυν περὶ ἐκείνης τῆς δόξης φησὶ τῆς τῇ οὐσίᾳ αὐτοῦ συγκεκληρωμένης (ἐκείνην γὰρ τὴν δόξαν κἂν μηδεὶς αὐτὸν δοξάσῃ, μένει πεπληρωμένην ἔχων) ἀλλὰ ταύτην φησὶ τὴν ἀπὸ τῆς τῶν ἀνθρώπων λατρείας γινομένην. ἡ πάλιν λαμβάνεται καθότι αὐτοὶ ἑαυτοὺς θυσιάζομεν ἐνδυναμούμενοι τῇ τοῦ Χριστοῦ χάριτι, καὶ καθ᾽ ἡμέραν ἀποθνήσκοντες, καὶ θλιβόμενοι, καὶ στενοχωρούμενοι ὑπὲρ τῆς εὐεργετησάσης, καὶ εὐεργετούσης ἡμᾶς δόξης, καὶ λογικῆς λατρείας, καὶ τῆς δι᾽ αὐτὴν ἐκδεχομένης ἀντιμισθίας, καθὰ καὶ τὰ παθήματα, καὶ τὰ στίγματα, καὶ τὰ ὑπὲρ τοῦ εὐεργέτου βασταζόμενα μαρτύρια, βασανιστήρια, καὶ κίνδυνοι ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ λέγονται δόξα, καὶ τιμὴ ἐνδεχομένη τοῦ ἀντιδοξάζοντος αὐτοὺς ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. τοιαῦται ἦσαν αἱ ἀλύσεις τοῦ Πέτρου, δι᾽ ἃς ἐφαίδρυνε, καὶ ἐδόξασε τὴν πέτραν τῆς πίστεως ἡ πέτρα ὁ Χριστός καὶ τὸ τοῦ καυχήματος τῆς οἰκουμένης μακαρίου Παύλου λέγοντος ἐμοὶ μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι, εἰ μὴ ἐν τῷ Σταυρῷ τοῦ Κυρίου, ἐν κόποις γὰρ περισσοτέρως, ἐν κινδύνοις ὑπερβαλλόντως, ἐν πληγαῖς περισσοτέρως, τρὶς ἐραβδίσθην, ἅπαξ ἐλιθάσθην, καὶ τὰ ἑξῆς ἱερομαρτυρολογία, καὶ θλίψεις πάντων τῶν ἁγίων εἴτε προφητῶν, καὶ πατριαρχῶν, εἴτε ἀποστόλων, καὶ μαρτύρων, εἴτε ὁσίων, καὶ δικαίων, καὶ τῶν βασανιζομένων θεοσεβῶν ὑπὲρ τῆς ὀρθοδοξίας, καὶ μνήμης, καὶ ἀπομιμήσεως τῶν ἁγίων, ὧν ταῖς ἱκεσίαις, καὶ ταῖς πρεσβείαις διαφυλάττεται, καὶ σώζεται τὸ Βασίλειον ἱεράτευμα.

Λέγεται

Λέγεται πέμπτον δόξα, καὶ τιμὴ ὁ ἀπαφθαρτισμός, καὶ ἡ ἀθανασία τοῦ ἀπαφθαρτιζομένου σώματος μετὰ τὴν ἀνάστασιν, ὡς τὸ σπείρεται ἐν φθορᾷ, ἐγείρεται ἐν ἀφθαρσίᾳ, ἧς πρωτότοκος πάντων ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ὁ καθίσας ἐν δεξιᾷ τοῦ Θεοῦ, καὶ Πατρός, καθ᾽ ὃν ἄλλος δεύτερος κατ᾽ ἐκεῖνον οὐκ ἔστι, διὰ τὸ τὴν ἐκείνου ἀνθρωπότητα ἀμέσως προσλαβομένην γεγονέναι τῇ ἐνυποστάτῳ σοφίᾳ τοῦ Θεοῦ λόγου, ἐν ἐκείνῃ γὰρ τῇ ἀνθρωπότητι οὐχ ἁπλῆ ἐνέργεια, καὶ θέλησις μόνον τῆς θεότητος ἥνωται, ὥσπερ ἐν τοῖς ἁγίοις, ἀλλὰ ἐνυπόστατος θεὸς λόγος, Θεοῦ σοφία, καὶ δύναμις, τέλειος φύσει, θελήσει, ἐνεργείᾳ Θεός, καὶ τέλειος φύσει, θελήσει, καὶ ἐνεργείᾳ ἄνθρωπος, ὑποτεταγμένος τοῖς θείοις ἐνεργείᾳ, φύσει, καὶ βουλήσει, τὴν γὰρ ἐνέργειαν ἐκείνου καθυπισχνούμεθα φησὶν ὁ μέγας Βασίλειος, οὐ μέντοιγε τὴν φύσιν, καὶ τὴν οὐσίαν αὐτοῦ. συνδοξάζεται λοιπὸν ἐκεῖνος ὡς ἄνθρωπος ἀμέσως τῇ θεότητι αὐτοῦ. συνδοξαζόμεθα πάλιν ἡμεῖς διὰ τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἐντυγχάνοντος μεσίτου ὑπὲρ ἡμῶν, οὗ τῷ αἵματι ἐξηγοράσθημεν διὰ τῆς χάριτος, καὶ ἐνεργουμένης φωτοχυσίας, καὶ προσούσης λαμπρότητος ἐκχεομένης ἐν ἡμῖν κατὰ τὸ μέτρον τῆς δωρεᾶς, καὶ τοῦ κατορθώματος ἡμῶν πρὸς ἐκεῖνον, καὶ τῆς αὐτοῦ ἐπιγνώσεως. Περὶ τῆς πρώτης φησὶν αὐτὸς ὁ συνδοξασθεὶς Χριστὸς ὡς ἄνθρωπος ἐν τῷ κατὰ Ἰωάννην. δόξασόν με σὺ Πάτερ παρὰ σεαυτῷ τῇ δόξῃ, ᾗ εἶχον πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι παρὰ σοί, ὅπερ ῥητὸν ἐξηγούμενος ὁ θεῖος Χρυσόστομος φησὶ περὶ τῆς οἰκονομίας ὁ λόγος ἐστίν, ἐπεὶ οὔπω δεδόξαστο τῆς σαρκὸς ἡ φύσις, οὐδὲ ἀφθαρσίας ἀπολαύσασα, οὔτε τοῦ θρόνου κοινωνήσασα τοῦ βασιλικοῦ, διὰ τοῦτο οὐκ εἶπεν ἐπὶ τῆς γῆς, ἀλλὰ παρὰ σοί. Περὶ τῆς δευτέρας ὁ αὐτὸς ὁμιλίᾳ π΄. ἐν τῷ κατὰ Ἰωάννην λέγων, ταύτης καὶ ἡμεῖς ἀπολαυσόμεθα τῆς δόξης κατὰ τὸ ἡμέτερον μέτρον ἐὰν νήφωμεν, διὰ τοῦτο καὶ Παῦλός φησιν εἴπερ συμπάσχομεν, ἵνα συνδοξασθῶμεν. Πάντες γὰρ ἔχουσι τὴν δόξαν, ἀλλ᾽ ὁ μὲν Χριστὸς ὑπὲρ τὸ μέτρον, καὶ φύσει ἐν ἑαυτῷ ἔχων τὴν θεότητα ἀμέσως παρ᾽ ἐκείνης συνδοξάζεται, καὶ συντιμᾶται, καὶ συλλατρεύεται. εἶπε γάρ, φησίν, ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου. οἱ δὲ ἅγιοι θέσει, καὶ χάριτι κατὰ τὸ μέτρον τῆς χάριτος, καὶ τῆς ἀρετῆς αὐτῶν, εἴτουν ἡ πανάγνος Θεοτόκος, καὶ ἀειπάρθενος Μαρία ὑπερενδόξως, ὡς τὴν ὑπερένδοξον τοῦ Θεοῦ Μητέρα, καὶ τῶν ἁγίων ἀγγέλων τιμιωτέραν δοξολογεῖ αὐτὴν ἡ ἁγία ἐκκλησία. Οἱ ἀπόστολοι ἐνδόξως, οἱ ἅγιοι δεδοξασμένως, καὶ συλλήβδην εἰπεῖν ἕκαστος ἅγιος εἴτε τῆς παλαιᾶς, εἴτε τῆς νέας, καὶ εἴ τις εὐσεβὴς ἐξιλεούμενος τὸν Θεὸν εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν αὐτοῦ μετρούμενος τῷ μέτρῳ τῆς ἀρετῆς, καὶ τῆς συμπαθείας τοῦ Θεοῦ, ᾧ ἐχρήσατο, κανονίζεται κρίμασιν, οἷς καὶ μόνος οἶδεν ὁ ἀλάθητος ὀφθαλμὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀπολαμβάνει τοῦ θρόνου, καὶ τῆς τιμῆς, καὶ τῆς δόξης αὐτοῦ, ἧς ἀξιόλογος κέκριται. ἣν εὐταξίαν τιμῆς, καὶ δόξης ὡς στολισμὸν ἑαυτῆς φυλάττουσα ἡ ἐνταῦθα ταῖς ἀντικειμέναις, καὶ ἀτάκτοις δυνάμεσι πολεμοῦσα τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία, μὴ ὅτιγε μόνον ὕμνοις ὑμνεῖ τὸν εὐεργέτην Χριστόν, καὶ ἐγκωμίοις, καὶ δοξολογίαις δοξάζει τοὺς δοξάζοντας λατρευτικῶς τὸν νυμφίον αὐτῆς Χριστὸν ὡς δεῖ, καὶ ἀπαιτεῖ τὸ ἐποφειλόμενον χρέος αὐτοῖς, ἀλλὰ καὶ τὴν κοινωνίαν, καὶ τὴν πρεσβείαν, ἣν ἔχουσι πρὸς τὸν ἀκρότατον κοινωνὸν τῆς θείας φύσεως, καὶ μόνον μεσίτην Θεοῦ, καὶ ἀνθρώπων, ἄνθρωπον Χριστὸν Ἰησοῦν, τῷ λόγῳ τῆς ἐνυποστάτου ἑνώσεως, καὶ μὴ μόνον τῆς [illegible], καὶ τῆς χάριτος, ἧς μετέχουσι καὶ οἱ ἅγιοι, ἐνδεικνύουσα ἐν τῇ προσκομιδῇ τῆς ἀναιμάκτου θυσίας, καὶ λογικῆς λατρείας τῆς τελουμένης εἰς ἀνάμνησιν, καὶ εὐχαριστίαν αὐτοῦ. Π[illegible]

πάντων

πάντων τίθησι τὸν εἰς ἀνάμνησιν αὐτοῦ τοῦ σωτῆρος θυσόμενον, καὶ μεταρρυθμησόμενον, καὶ μεταποιηθησόμενον, καὶ μεταστοιχειωθησόμενον, καὶ μετουσιωθησόμενον ἄρτον, καὶ οἶνον εἰς τὸ σῶμα, καὶ τὸ αἷμα αὐτοῦ, ὡς παρ' ἐκείνου πᾶσα δόξα, τιμή, καὶ κοινωνία, καὶ πρεσβεία ἐξηρτημένη χάριτι, καὶ θέσει, καὶ τῇ καθόδῳ τοῦ παναγίου πνεύματος ἐνεργουμένη, καὶ τελειουμένη ἐνεργείᾳ, λέγουσα εἰς ἀνάμνησιν τοῦ Κυρίου, καὶ Θεοῦ, καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἶτα τίθησιν ἐκ δεξιῶν μερίδα τῆς βασιλίσσης, καὶ μητρὸς αὐτοῦ Θεοτόκου, καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, ἧς ταῖς πρεσβείαις προσδέξαιτο τὴν θυσίαν αὐτὴν τελουμένην εἰς τιμήν, καὶ μνήμην τῆς τιμιωτέρας, καὶ ἐνδοξοτέρας ἀσυγκρίτως τῶν χερουβίμ, καὶ τῶν σεραφίμ. εἶτα δυνάμει τοῦ τιμίου, καὶ ζωοποιοῦ σταυροῦ, ταῖς προστασίαις τῶν ἐπουρανίων δυνάμεων, εἶτα ταῖς ἱκεσίαις τοῦ τιμίου ἐνδόξου προφήτου, καὶ βαπτιστοῦ Ἰωάννου, εἶτα τῶν ἁγίων ἐνδόξων προφητῶν, εἶτα τῶν ἁγίων ἐνδόξων, καὶ πανευφήμων ἀποστόλων, καὶ τῶν λοιπῶν ἁγίων ἐπακολουθούντων κατὰ τὴν συνεχομένην εὐτακτοτάτην τάξιν τῷ εὐχολογίῳ μετ' ἐπιθέσεως τῶν ὑπὲρ ὧν δέεται, καὶ ἐξιλάσκει ὁ ἱερεὺς τὸν πανοικτίρμονα Θεόν, χρηματίσαι ἐλεήμονα, καὶ φύλακα, καὶ συμπαθῆ τῶν τε ζώντων, καὶ τῶν κεκοιμημένων ἐν τῇ πίστει, καὶ τῇ εἰς Χριστὸν ὁμολογίᾳ, καὶ καρποφορίᾳ τῶν ἔργων αὐτῆς, καὶ μετανοίᾳ τῶν παραπεπτωκότων ἐξιλεούμενον ταῖς ἱκετηρίοις εὐχαῖς, καὶ λογικῇ λατρείᾳ αὐτοῦ, διὰ πρεσβειῶν τῶν ἁγίων, δι' ὧν ἐπισκέπτεται ἡ ἐνταῦθα θλιβομένη, καὶ στενοχωρουμένη αὐτοῦ ἁγία ἐκκλησία. Λέγεται ἕκτον δόξα καταχρηστικῶς τὸ δοξάριον, τὸ φίλαρχον φύσημα, καὶ τὸ κενόδοξον φιλοτίμημα τῆς ἀνθρωπίνης δόξης, ἥτις ἐστὶν ἀσεβείας, καὶ ἀπιστίας ὑπόδειγμα μᾶλλον, ἢ ταπεινόφρονος γνώμης, καὶ παράδειγμα μιμητήριον τῆς εἰς Χριστὸν βουλήσεως, καὶ ὑπακοῆς πίστεως αὐτοῦ, τοιοῦτόν ἐστι τὸ πῶς δύνασθε πιστεύειν δόξαν παρὰ ἀλλήλων λαμβάνοντες, καὶ τὴν δόξαν τὴν παρὰ τοῦ μόνου Θεοῦ οὐ ζητοῦντες. Τοῦτο τὸ μάταιον δοξάριον ὅτι πλεῖστον γέμον κακίας ἀποφαίνεται ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος, ἅτε δὴ αὐτοκέφαλον, καὶ ἐναντία φερόμενον τῷ Χριστοῦ πολιτεύματι, καὶ ἀπομιμήματι, διό φησι κεφ, ι. ἐν τῇ πρὸς Ῥωμαίους, ἀλλ' οὐδὲν κενοδοξίας, αὕτη γὰρ αὕτη μάλιστα πάντων αὐτοὺς ἀπώλεσε, μήτηρ γὰρ γεέννης ἡ κενοδοξία, καὶ τὸ πῦρ ἀνάπτει σφοδρῶς ἐκεῖνο, καὶ τὸν σκώληκα τὸν ἰοβόλον, μυριάκις αὖ ἑλοίμην γενέσθαι Βαρβάρων δοῦλος, ἢ κενοδοξίας ἅπαξ, στεφάνους γὰρ δίδωσι τοὺς μὲν ἐξ ἀπονοίας, τοὺς δὲ ἐκ τῆς πρὸς ἑτέρου βασκανίας, τοὺς ἐξ εἰρωνείας, καὶ κολακείας, τοὺς δὲ ἀπὸ χρημάτων, καὶ δουλοπρεποῦς διακονίας συγκειμένους. Τούτων οὖν οὕτω προκατασκευασθέντων δῆλον γίγνεται τοῖς πᾶσι τίνα δόξαν, καὶ τιμήν, καὶ πῶς πέτρα πίστεως λέγεται ὁ μακάριος πέτρος, ἀμέλει οὐχ ὡς λατρευόμενος, καὶ συνδοξαζόμενος τῇ ἐνυποστάτῳ ἑνώσει τοῦ Θεοῦ λόγου μήτε ὡς ἐκχέας τὸ αἷμα αὐτοῦ ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου σωτηρίας, μήτε ὡς ἀνάμνησις, καὶ λογικὴ λατρεία ἀναίμακτος προσφερομένη τῷ Θεῷ ὑπὲρ τῶν τοῦ λαοῦ ἀγνοημάτων, ἀλλ' ὡς εὐεργετούμενος, καὶ συνδοξαζόμενος τοῖς ἀποστόλοις τῇ αὐτῇ χάριτι, καὶ ἐνεργείᾳ τῆς ἀποστολῆς, καὶ εὐεργετῶν ἄλλους τῇ ἐκείνης ἐνεργείᾳ, καὶ βουλήσει, καὶ τῇ εἰς τὸν Χριστόν, μὴ εἰς ἑαυτὸν πίστει, καὶ ὁμολογίᾳ, καὶ πιστευόμενος, καὶ ὁμολογούμενος ὡς μιμητὴς τῶν παθημάτων τοῦ Κυρίου, καὶ σφαττόμενος ὑπὲρ ἐκείνου, καὶ θυσιαζόμενος, καὶ λατρεύων ἐκείνῳ τῷ ἀντιδοξάζοντι διὰ τῆς εὐεργεσίας τοὺς δοξάζοντας, καὶ λατρεύοντας αὐτῷ διὰ τῆς αὐτοῦ θυσίας, καὶ τῶν ὑπὲρ ἐκείνου δι' ἡμᾶς εὐεργετικῶν παθημάτων. ἀνακήρυκτος γάρ, καὶ εὐκαταφρόνητος εἴτις ματαιολογία, καὶ φρεναπάτη,

καὶ

καὶ κενοδοξία, καὶ ὑψηλοφροσύνη, καὶ ἀνθρωπολατρεία, καὶ ἀσέβεια ἦν παρὰ τῇ μακαρίᾳ ἐκείνῃ ψυχῇ ὡς οὐδενὸς θείου ἔρωτος ἀξιόλογα, καὶ μέτοχα ἀποστρεφομένη ταῦτα, ἐπειδήπερ ἡ πέτρα τῆς πίστεως πάσχουσα, καὶ πειθομένη, καὶ κατὰ πάντα ἀκολουθοῦσα προσμιμητικῶς τῆς αὐτοπέτρας, καὶ αὐτοδόξης ἴχνεσιν ἐδόξαζον ἐκείνην λατρευτικῶς, καὶ ἔθυσαν ἑαυτὴν διὰ τῆς ὑπὲρ ἐκείνου ἀγάπης ὑπομένουσα πειρασμούς, καὶ θλίψεις, καὶ δεσμεύσεις, καὶ θάνατον ὑπὲρ τῆς ἐκείνου δόξης, ὡς καὶ τὴν περιτεθειμένην αὐτῇ ἅλυσιν ὑπὸ τοῦ τετράρχου ἡρώδου. ἡ δὲ πέτρα ὁ Χριστὸς ἐφαίδρυνε, καὶ ἐδόξαζε τὴν πέτραν τῆς πίστεως εὐεργετικῶς, ἐγκωμιαστικῶς, καὶ συνδοξαστικῶς ταῖς ἄνωθεν φωτοχυσίαις, καὶ ἀπολυτικαῖς καταπέμψεσι, καὶ ταῖς δι' αὐτῆς θεοσημείαις, καὶ τῶν πιστευόντων εἰς τὸν Χριστὸν δοξολογίαις, ὅστις καὶ τὸν πέτρον ἀπολύει τῆς ἁλύσεως δι' ἐπιφανείας ἀγγέλου, καὶ τὰ δεσμὰ αὐτοῦ προσκυνεῖσθαι ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας προτρέπεται τὴν ὑπὲρ αὐτοῦ ἀτιμίαν εἰς τιμήν. καὶ δόξαν τοῦ πεπονθότος μεταβεβληκὼς ἀδούσης, καὶ εὐφημούσης τὸν δεσμευθέντα. οἷς τε ἡρώδης ὡς κακοῦργον κλοιοῖς κατεδίκασεν, ἐν αὐτοῖς τε νῦν τιμᾷ ἡ ἐκκλησία πανεύφημε πέτρε τὰ παθήματα σοῦ προσκυνοῦσα πιστῶς. Καθὰ μὴ μόνον τὰ παρὰ τοῦ πέτρου παθήματα προστιθέμενα καὶ τὰ ἐκείνου ἱμάτια, καὶ ἅγια λείψανα προσκυνεῖ, καὶ δοξάζει ἡ ἐκκλησία τιμητικῶς, καὶ οὐ λατρευτικῶς, ἀλλὰ καὶ τὴν ζώνην, καὶ τὴν ἐσθῆτα τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου, καὶ τὰ τοῦ παύλου θαυματουργοῦντα ἱμάτια, καὶ κίονας οἷς ἐπεπόνθησαν, καὶ συλλήβδην εἰπεῖν, ὅσα τὰ παθολογήματα εἴτε ἀποστόλων, εἴτε προφητῶν, εἴτε πατριαρχῶν, καὶ στίγματα ἁγίων γεγονότα πρὸς δοξολογίαν θεοῦ ἐγκωμιάζει, καὶ εὐφημεῖ λόγοις διδασκάλων, καὶ ὕμνοις, καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς μελῳδουμέναις, καὶ σώματι, πνεύματι διὰ πίστεως, καὶ δόξης τῆς ἐκκλησίας ὡς πληρέστατα φαίνεται ἐν ταῖς ὁμιλίαις, καὶ μηνολογίαις τῶν θείων ἐπαινετῶν, καὶ ἐγκωμιαστῶν. μέντοιγε οὐ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐξίσου γίνεται ἡ δόξα, ἡ τιμή, καὶ τὸ σέβας ἡμῖν, καὶ τῷ θεανθρώπῳ Χριστῷ, διότι δοξάζομεν ἡμεῖς τὸν θεὸν τὰ πάθη, καὶ τὴν ἀνάμνησιν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ λατρευτικῶς, ἀντιδοξάζει δὲ πάλιν ἡμᾶς εὐεργετῶν ἐκεῖνος, καὶ μὴ διὰ χρέος, ἢ δουλείαν, ἀλλὰ διὰ εὐεργεσίας δόξαν, τὸ γὰρ εὐεργετεῖν ἀεὶ τῷ θεῷ δόξα ἐστί, κατὰ Χρυσόστομον ἐν τῷ κατὰ Ἰωάννην κεφ, ιζ', καθότι καὶ πιστὸς λέγεται καὶ αὐτός, καὶ ἡμεῖς, ἑκάτεροι γὰρ πρόθεσιν προσάλληλον ποιούμεθα, ἀλλ' οὐ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, διότι ἡ ἐκείνου πρόθεσις τῆς πίστεως μία καὶ μόνη ἐστὶν ἀκλόνητος, καὶ ἀδιάσειστος προσλελημμένη τῇ ἐνυποστάτῳ σοφίᾳ, ὡς ἀρχηγοῦ τῆς πίστεως, καὶ προτεθειμένου ἱλαστηρίου ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ἡμῶν ἐν αἵματι τῆς διαθήκης αὐτοῦ, καθάπερ ἑνὸς καὶ μόνου Μαρμαροειδοῦς, καὶ ἡλιακοῦ λίθου φωτίζοντος ὅλην τὴν περίγειον, καὶ ὑπέργειον λῆξιν ἐξ ἰδίου τὸ φῶς ἔχοντος, καὶ ἄλλοις μεταδιδόντος. ἡ ἡμετέρα δὲ πρόθεσις, καὶ σπουδή, καὶ πρόσταξις ἐστιν ὑπήκοος, καὶ προσιοῦσα φωτισθῆναι τῷ φωτὶ τῆς χάριτος, οὐ φύσει συναναθῆναι τῇ ἐνυποστάτῳ σοφίᾳ, ἀλλὰ διὰ πίστεως Ἰησοῦ Χριστοῦ συγγενέσθαι ἐν ἡμῖν, καὶ χρηματίσαι μεταληπτὸν τὸ παναγίον Πνεῦμα. ἄλλως τε ἡ ἐκείνου πρόθεσις μία καὶ μόνη ἐστὶν ἀπαράλλακτος, καὶ ἄλλη δευτέρα κατ' ἐκείνην ἄθετος, καὶ μὴ πληθυνομένη. ἡ ἡμετέρα δὲ θέσει, καὶ χάριτι, καὶ σπουδῇ πολυποίκιλος, καὶ πληθυνομένη, ὥσπερ ὕλη τις ὑποκειμένη τῷ ἑνί, καὶ μόνῳ κεραμεῖ κατασκευάζοντι σκεύη, καὶ κεράμια διάφορα, ἢ λιθοτόμῳ, παρ' οὗ διάφοροι λίθοι λατομηθέντες ἔτυχον ὅσοι τε, καὶ πάντες συνηνωμένοι ἐπὶ τὴν αὐτοπέτραν τὸν Χριστόν, παρ' ἧς ἐλατομήθησαν καὶ τὸ πεπληρωκὸς

ρος

ὅρος πᾶσαν τὴν γῆν. Πέτρα πίστεως λοιπὸν καὶ ὁ Πέτρος ὡς λατομηθεῖσα, καὶ εὐεργετηθεῖσα παρὰ τῆς αὐτοπέτρας τοῦ Χριστοῦ, καθ' ἣν μὴ μόνον αὐτὸς, ἀλλὰ καὶ οἱ λοιποὶ ἀπόστολοι, καὶ πάντες οἱ ἅγιοι, καὶ εἴ τις εὐσεβὴς, καὶ πιστὸς εἴτε ἐν τῇ παλαιᾷ τυπικῶς, εἴτε ἐν τῇ νέᾳ ἐκβατικῶς, εἴτε ἐν τῇ μελλούσῃ δόξῃ διαιωνιζόντως χαριτοῦται, καὶ φωτίζεται παρὰ τῆς καθολικῆς, καὶ μιᾶς μόνης οἰκουμενικῆς ἀκτῖνος τοῦ νοητοῦ ἡλίου τῆς δικαίας ἀποδιδομένης ἑκάστῳ τὸ κατ' ἀξίαν τῶν κατορθωμάτων ἐλλάμψεως Χριστοῦ. Ὁ φωτίσας τῇ ἐλλάμψει τῆς σῆς παρουσίας Χριστὲ, καὶ φαιδρύνας τῷ σταυρῷ σου τοῦ κόσμου τὰ πέρατα τὰς καρδίας φώτισον φωτὶ τῆς σῆς θεογνωσίας τῶν ὀρθοδόξως ὑμνούντων σε. Πιστὸς καὶ ὁ Χριστὸς, ἀλλ' ὡς δανειστὴς τῆς πίστεως, πιστὸς καὶ ὁ Πέτρος, καὶ πᾶς θεράπων, καὶ δοῦλος, καὶ εὐεργέτης τοῦ ἀμπελῶνος αὐτοῦ, ἀλλ' ὡς χρήστης αὐτῆς ὑποφειλομένης ἀποδοθήσεσθαι μετὰ τοῦ τόκου τῆς ἐκ τῶν ἔργων καρποφορίας εἰς ἀντιμισθίαν, καὶ ἀνταπόδοσιν τῶν πεπραχότων, ὡς Χρυσόστομος ἀποφαίνεται ἐξηγούμενος τὸ εὖ δοῦλε ἀγαθὲ, καὶ πιστὲ, ἐπ' ὀλίγα ἦς πιστὸς, ἐπὶ πολλά σε καταστήσω. Ἀλλ' ὁ μὲν φύσει δανειστὴς, καὶ ἀκένωτος θησαυροφύλαξ τῆς εὐεργεσίας, καὶ ἀντιμισθίας, καὶ εὐεργέτης πίστεως, καὶ δοξαστὴς τῆς ἀνεκλαλήτου λαμπρότητος εἷς καὶ μόνος, οἱ δὲ εὐεργετούμενοι, καὶ πιστεύοντες, καὶ πιστευόμενοι πολλοὶ, οἳ καίπερ εὐεργετοῦσι, καὶ φωταγωγοῦσιν ὡς δεύτερα φῶτα θέσει καὶ ἀρχηγοὶ τῆς πίστεως κεκλημένοι καλοῦσιν, οὐχ ὡς αὐτόφωτα τῇ ἰδίᾳ δυνάμει, καὶ τῇ καθ' αὐτοὺς φύσει, ἀλλὰ τῇ χάριτι, καὶ τῇ εὐεργεσίᾳ τῆς αὐτοφωτοχυσίας, ἃς παρέλαβον, καὶ ἔχουσι παρὰ τῆς μιᾶς, καὶ μόνης ἀεὶ συντρεχούσης, καὶ συναγωνιζομένης αὐτῆς χάριτος, δόξης, καὶ λαμπρότητος, καὶ πίστεως καὶ προθέσεως ἐξιλαστηρίου ὑπὲρ τῶν τοῦ λαοῦ ἀγνοημάτων. Ἢ οἱ συντρέχοντες, καὶ συναγωνιζόμενοι μὴ ὅτιγε μόνον λίθοι πιστοὶ, καὶ πέτρα πίστεως (καίπερ ἑνὶ διὰ τὸ ἐπικρατὲς τῆς σπουδῆς τοῦ σπουδάζοντος περὶ τὸ σπουδαζόμενον προσδίδονται, καθάπερ τὰ ἄλλα τοῖς ἄλλοις προσαρμοζόμενα) τροπολογοῦνται), ἀλλ' ἔστιν ὅπου πρὸς τοῖς ἐρείσμασι καὶ κήρυκες, καὶ χρυσοῖ πίστεως προσαγορεύονται, ὡς ὁ αὐτάδελφος τοῦ μακαρίου Πέτρου δοξολογεῖται ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας κῆρυξ τῆς πίστεως νοεμβρίῳ τριακοστῇ, καὶ τὰ δέκα βλαστήματα, τῆς Κρήτης ἐρείσματα ὡς χρυσὸν τὴν πίστιν, ὡς Σμύρναν τὰ αἵματα, ὡς Λίβανον τὸ Πνεῦμα προσάγουσιν ἑαυτοὺς θυσίαν προεόρτιον τῷ φανέντι δι' ἡμᾶς κγʹ. Καὶ ταῦτα αὐταρκέστως περὶ τῆς πίστεως, καὶ τῆς δόξης, πῶς πιστεύεται, καὶ δοξάζεται ἀφ' ἡμῶν πρὸς τὸν Θεὸν, καὶ πῶς ἐξ ἐκείνου πρὸς ἡμᾶς εὐεργετεῖται, καὶ χαρίζεται.

ΚΕΦΑ'ΛΑΙΟΝ ΚΘʹ.

Παραλογισμὸς τοῦ ἀντικειμένου.

Ἀντιφάσκει καὶ ὁ μέγας Διονύσιος, καὶ πᾶν τὸ σύστημα τῶν θεολόγων.

Ὁ Χριστὸς ἐστὶν αὐτόλιθος, καὶ αὐτοπέτρα, ἐφ' ὃν ἡ ἐκκλησία ᾠκοδόμηται ὡς ἐπὶ προηγούμενον, καὶ πρῶτον, καὶ καθ' αὑτὸ θεμέλιον, ἐπὶ δὲ τὸν Πέτρον ὡς ἐπὶ δευτερεύοντι, καὶ οὐ πρώτως θεμέλιον, ἐπειδὴ οὐ τῇ ἑαυτοῦ ὥσπερ ὁ Χριστὸς θεμέλιός ἐστιν, ἀλλὰ τῇ τοῦ Χριστοῦ δυνάμει, καὶ χάριτι, οὐ φύσει, ὁ γὰρ Χριστὸς καθ' ἑαυτὸν ὡς θεμέλιος οὐδενὶ ἄλλῳ, ὁ δὲ Πέτρος ἄλλῳ, τῷ Χριστῷ δηλονότι ἐρείδεται, καὶ στηρίζεται θεμελίῳ. Καὶ ὁ μὲν Χριστὸς πέτρα ἐστὶ ζωῆς, καὶ τοῦ οἰκοδομήματος οἰκοδομητικὴ, ὁ δὲ Πέτρος πέτρα ἐστὶ πίστεως, ἐφ' ᾗ τὴν

ἑαυτοῦ ἐκκλησίαν εἶπεν ὁ Κύριος οἰκοδομήσειν, καὶ ἐχρήσατο δεικτικῇ ἀντωνυμίᾳ ἀντὶ ἀναφορικῆς, πρὸς τὸ νοούμενον τῆς λέξεως ἀποβλέπων, καὶ τὸ σημαινόμενον, ἐχρήσατο δὲ δεικτικῇ ἐπαναλαβὼν τὴν λέξιν τῆς πέτρας διὰ τὸ ἀσύντακτον συγκαταβὰς τῇ τῶν ἀνθρώπων συνηθείᾳ, οὐκ ἐπὶ τοῖς ἀνθρώποις φασκόντων οἰκοδομεῖν, ἀλλ' ἐπὶ ταῖς πέτραις, καὶ οὐκ ἂν εἴη ἀσύντακτον, εἰ εἰρήκει, σὺ εἶ Πέτρος, ἐφ' ᾗ, ἢ ἐφ' ᾧ, καὶ τὰ ἑξῆς.

Ἀντίστασις.

Εἰς ἀνατροπὴν τοῦ παραλογισμοῦ, σαφήνειαν δὲ τῆς ἀληθοῦς, καὶ λογικῆς λατρείας τοῦ Θεοῦ λόγου ἐνταῦθα χρεών ἐστιν ἡμᾶς ἐπισκέψασθαι, καὶ ἐξετάσαι ταῦτα, πρῶτον πῶς ὁ Χριστὸς λέγεται προηγουμένως αὐτόλιθος, καὶ αὐτοπέτρα, καὶ ὁ Πέτρος ἑπομένως θεμέλιον, καὶ τίς ἡ διάνοια τοῦ θεοδιδάκτου Διονυσίου καλῶν τὸν Χριστὸν αὐτοπέτραν. Δεύτερον, εἰ ὁ Πέτρος ἐστὶ πέτρα πίστεως, ἐφ' ᾗ ἡ οἰκοδομητικὴ πέτρα ὁ Χριστός φησιν οἰκοδομήσειν τὴν ἑαυτοῦ ἐκκλησίαν τίνι τρόπῳ δέον ἐστὶ μεθερμηνεύεσθαι. Τρίτον εἰ ἡ δεικτικὴ ἀντωνυμία ἀντὶ ἀναφορικῆς λαμβάνεται, καὶ τίνος ἕνεκεν γέγονεν ἐπανάληψις τῆς πέτρας λέξεως.

Ἰστέον λοιπὸν πρῶτον, ὅτι κατὰ τὸν διαλεκτικὸν θεσμὸν προηγούμενον λέγεται τὸ προτιθέμενόν τινος ἑπομένου λόγῳ αἰτίας, προϋποθέσεως, καὶ σχέσεως, ἣν ἔχει πρὸς τὸ ἐξηρτημένον αὐτοῦ ἑπόμενον, οὗ προηγεῖται, προτίθεται. ἔχει δὲ διπλῶς τὸ προηγεῖσθαι, ἢ ὡς καθόλου ἡγούμενον πρὸς καθόλου ἑπόμενον, ἃ καὶ ἀντιστρέφει πρὸς ἀλλήλως, ὡς τὸ πᾶς ἄνθρωπος λογικὸς, ἄρα πᾶς ἄνθρωπος γελαστικός. Καὶ εἰ πᾶς ἄνθρωπος γελαστικὸς, ἄρα πᾶς ἄνθρωπος λογικός. ἢ πάλιν ὡς καθόλου πρὸς μερικὸν, ἃ καὶ ἀντίστροφα κατονομάζεται, καίπερ τὸ ἑπόμενον ἐξήρτηται τοῦ καθόλου κατηγορήματος, ὡς τὸ εἰ πᾶς ἄνθρωπος λογικὸς, ἄρα καὶ ὁ Πέτρος λογικὸς ἀληθεύει. οὐ μέντοι εἰ πᾶς Πέτρος ἄνθρωπος, ἄρα καὶ πᾶς ἄνθρωπος Πέτρος κατονομάζεται. Εὕροις δ' ἂν καὶ ἄλλως αὐτοὺς ὀνομάζεσθαι, τουτέστιν Ἀνδρέας, Ἰωάννας, Γρηγορίους, καὶ ἑξῆς. Οὕτω καὶ ἡ θεία προηγουμένως χάρις μία, καὶ μόνη αὐτὴ καθ' αὑτὴν γνωριζομένη καθολικωτάτη ἐστὶν, ὡς τὸ πᾶν δώρημα τέλειον ἄνωθεν ἐστὶ παρὰ τοῦ Πατρὸς τῶν φώτων. Καὶ, ἡ χάρις, καὶ ἡ ἀλήθεια διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐγένετο. Καὶ, ἦν τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν, ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον. ἥτις ἐστὶν ἡ αὐτὴ καὶ ἑπομένως, ὡς διδομένη κατὰ χάριν, καὶ κεχαριτωμένον ποιοῦσα, καὶ συνεργοῦσα, καὶ συντρέχουσα, καὶ συναγωνιζομένη τοῖς τε ὀργάνοις τῆς εὐεργεσίας, καὶ τοῖς κατορθώμασι τῆς εὐποιΐας ἐπὶ πάντας τοὺς ἐργαζομένους τὸ ἀγαθὸν, καὶ πιστεύοντας εἰς τὸν ἀρχηγὸν τῆς πίστεως ἐγχεομένη. Περὶ ταύτης φησὶν ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος λόγῳ ρξηʹ. εἰς τοὺς δώδεκα ἀποστόλους „οὕτως, εἶπε, δεῦτε ὀπίσω μου, καὶ πάντα πρὸς τὸ κρεῖσσον εὐθὺς μετεβλήθη. δώδεκα ἐπιλεχθέντες ἐτύγχανον ἀθληταὶ, καὶ τούτων οὐδαμῶς οὐδεὶς ἔμεινεν ἀστεφάνωτος, ἡ γὰρ μία χάρις τοῖς ἅπασι συνῆλθε, καὶ συνέτρεχε, καὶ τὴν ἑκάστου νίκην δοκιμωτέραν ἐδείκνυε. μόνος ὁ τάλας Ἰούδας τῆς τοιαύτης χορείας ἑαυτὸν ἀπεσχοίνισε φιλήματι τοῖς λύκοις ὑποδείξας τὸ πρόβατον, καὶ τριάκοντα ἀργυρίων πωλήσας τὸν Κύριον, οὗ τὸ αἷμα τὸν κόσμον ἠγόρασεν. Αὕτη ἡ χάρις μία καὶ ἡ αὐτὴ οὖσα διχῇ λαμβάνεται, ἢ ὡς καθολικωτάτη οὖσα ἐγχεῖται ἐπὶ τὴν καθόλου σαγήνην, ἀμέλει τὴν ἐκκλησίαν πεπληρωμένην τῇ αὐτοκελεύστῳ εἰσπηδήσει τῶν ἐπ' αὐτὴν λογικῶν ἰχθύων, καὶ οὕτως ἀντιρροπεῖ, ὥστε τὸν Χριστὸν λέγεσθαι κεφαλὴν πληροῦσαν τὴν ἐκκλησίαν, καὶ τὴν ἐκκλησίαν πάλιν τὸ καθόλου λέγεσθαι σῶμα, καὶ πλήρωμα πληροῦν τὴν κεφαλὴν τὸν Χριστὸν, ἀλλὰ τὸν μὲν ὡς χορηγὸν τῆς χάριτος, τὴν

τὴν δὲ ὡς σῶμα δεχόμενον αὐτήν. Ἢ πάλιν λαμβάνεται, καθότι ἐγχεῖται ἐπί τι μέλος τῆς ἐκκλησίας, καίπερ καθολικωτάτη οὖσα. μέντοιγε τὸ μέλος τὸ δεχόμενον ταύτην οὐκ ἀντιῤῥοπεῖ ταύτῃ, ὥσπερ ῥώμη ἐξαλλαγιαζομένη ταῖς ἡλιακαῖς ἀκτινοβολίαις, οὐκ ἀποσφαλίζει μὴ καταφλέγειν καὶ τοῖς ἀνατέλλουσι, καὶ τοῖς βορείοις μέρεσιν, ἀλλὰ πᾶσα ἡ οἰκουμένη ἡλιοβάλλεται ταῖς οἰκουμενικαῖς φωτοχυσίαις. ἢ ῥεῦμα κινήσεως ἐγχεόμενον τῇ χειρὶ παρὰ τῆς κεφαλῆς οὐκ ἀφαιρεῖται καὶ τῆς κινήσεως τοῦ ποδὸς, ἢ ἄλλου μέλους, οὐ γὰρ δύναται εἷς καὶ μόνος δέξασθαι πάντα τὰ χαρίσματα τοῦ πνεύματος, ὡς ἔχει ὁ οὐρανοφάντωρ Βασίλειος ἐν τοῖς αὐτοῦ ἀσκητικοῖς. μέντοιγε δέον ἐστὶ πάντας ξυνουσιάζειν ἐν ἑνὶ πνεύματι, καίπερ ἔχοντας χαρίσματα διάφορα κατὰ τὴν μίαν, καὶ μόνην ἀδιαίρετον χάριτα τὴν δοθεῖσαν ἐκ Θεοῦ, κατὰ Παῦλον ἐν τῇ πρὸς Ῥωμαίους. προηγουμένως λοιπὸν, καὶ ἑπομένως ἐστὶν ὁ Χριστὸς θεμέλιος καὶ πέτρα, καὶ λίθος ὡς καθολικώτατος, καὶ κοινότατος τοῖς πᾶσιν, ἐφ' ᾧ πάντα οἰκοδομεῖται, καὶ τεθεμελίωται, καὶ εἰς ὃν πάντα πιστεύει, καὶ ὁμολογεῖ, καὶ δοξάζει λατρευτικῶς, καὶ λογικῶς, εἴτε ὡς αὐτοθέμεθλος, καὶ αὐτοπέτρα, καὶ αὐτόλιθος καθ' αὑτὸν στηριζόμενος, καὶ ὑπ' οὐδενὸς μετακινούμενος, εἴτε ὡς ἄλλοις ἀκενώτως μεταδιδόμενος, καὶ φιλοχορηγούμενος. ἀνεξάντλητος γὰρ ἡ ἐκείνου χάρις, καὶ ἀκένωτος ἡ πηγὴ, καὶ ἀπέραντον τὸ φῶς, εἰ καὶ πολλοὶ λοιδορῶσι προσδιεργυστάμενοι, καὶ πίνουσι διψῶντες, καὶ φωτίζονται ἐν σκότει διατρίβοντες. Τὸ φῶς ἐκεῖνο ἀειφεγγὲς, καὶ ἡ πηγὴ ἀεννάως βλύζουσα, καὶ ἡ χάρις διηνεκῶς περιλάμπουσα, ἣν ἐπὶ πᾶσιν ἐνεῖναι, καὶ διαυγάζειν φησὶν ὁ θεοδίδακτος Ἀρεοπαγίτης κεφ. α. ἐν τῷ περὶ θείων ὀνομάτων θεολογῶν τοιούτως, καίγε καὶ ἐννόοις αὐτὸν εἶναί φασι, καὶ ἐν ψυχαῖς, καὶ ἐν σώμασι, καὶ ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐν γῇ, καὶ ἅμα ἐν ταυτῷ τὸν αὐτὸν ἐγκόσμιον, περικόσμιον, ὑπερκόσμιον, ὑπερουράνιον, ὑπερούσιον, ἥλιον, ἀστέρα, πῦρ, ὕδωρ, πνεῦμα, δρόσον, νεφέλην, αὐτόλιθον, καὶ πέτραν, πάντα τὰ ὄντα, καὶ οὐδὲν τῶν ὄντων. Οἷς ῥήμασι θεοφθόγγοις, καὶ θεοδιδάκτοις οὐδὲν ἄλλο ἐμφαίνει ὁ ἅγιος, ὅτι μὴ ὁ θεολογικὸς ὕμνος, καὶ ἡ θεία προσηγορία, καὶ ἐπίκλησις οὐ γίνεται μόνον ἐκ τῶν ἐξῃρημένως ἐκείνῳ προσόντων, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν αἰτιατῶν τιθεμένων, ὡς ἐκείνου καὶ μόνου ὄντος τοῦ κοινοτάτου αἰτίου τῆς τε θέσεως, καὶ ἀφαιρέσεως, ὡς καὶ Παχυμέρης σὺν τῷ ἱερωτάτῳ ὁμολογητῇ Μαξίμῳ ἐσημειώσαντο εἰς τὸν αὐτὸν Ἀρεοπαγίτην, οὐδεμίαν περὶ τοῦ Πέτρου μνείαν πεποιηκότες, εἰ μὴ ὁ σὸς παρεξηγητὴς, καὶ οὐκ ἀκριβολόγος τῆς ἀληθοῦς παραφράσεως γιεζουβίτης ὁ Κορδέριος. ὃν μακάριον Πέτρον κατὰ χάριν ἡμεῖς καὶ πέτραν ὀνομάζομεν, ὡς στήριγμα τῆς ἐκκλησίας, καὶ Ἥλιον ὡς φωτίσαντα τὸν κόσμον, καὶ βέλος, καὶ τόξον ὡς καταστράψαντα, καὶ κατατοξεύσαντα τὴν πλάνην, καθ' ἃς προσηγορίας, καὶ ἐπωνυμίας χάριτι, καὶ θέσει καὶ κλήσει, καὶ ἐκλογῇ τῆς ἀποστολῆς ἡ ἐπίλοιπος συγχορεία τῶν συμμαθητῶν, καὶ συναποστελλομένων αὐτῷ ἐπονομάζεται καὶ ἐγκωμιάζεται παρὰ τῆς ἐκκλησίας, ὡς προδέδεικται, καὶ δεικνύεται. καὶ γὰρ ὑμεῖς ἐστὲ τὸ φῶς τοῦ κόσμου, καὶ τὸ ἅλας τῆς γῆς, φησὶν ὁ διδάσκαλος Χριστὸς τοῖς μαθηταῖς. καὶ βέλη, καὶ τόξα, καὶ ἀστραπὰς, καὶ βροντοφώνους φωνὰς κεραυνώσαντας, καὶ τοξεύσαντας τὰς μεθοδίας τοῦ διαβόλου εὑρήσεις αὐτοὺς ἐν τῇ παρακλητικῇ προσευφημιζομένους, καὶ οὐκ αὐτοὺς μόνους, ἀλλὰ καὶ πάντας τοὺς ἁγίους, καὶ οὐκ αὐταῖς ταῖς προσηγορίαις, ἀλλὰ καὶ ἑτέραις πολυωνυμίαις διαθρυλλουμένους. μέντοιγε ὡς μέλη, καὶ ὡς μέρη, καὶ χάρισμα ἔχοντες, καθὸ καὶ ὁ μακάριος Πέτρος ὡς ἔχων τὸ χάρισμα τῆς ἀποστολῆς λέγεται κορυφὴ, καὶ κεφαλὴ τῷ λόγῳ τῆς τάξεως τοῦ ἐν ἀποστόλοις πρώτου χα-

ρίσματος

ρίσματος συναριθμούμενος, καὶ συνταττόμενος αὐτοῖς, προσαριθμούμενος τῇ συνόδῳ, οὐ τῇ ἀξίᾳ, ἧς πάντες οἱ ἀπόστολοι ὁμοταγῶς, καὶ ἐξ ἴσου ἔλαβον, ἐκλήθησαν, ἐξελέχθησαν, ἐφωτίσθησαν, ἐχειροτονήθησαν τῇ καθόδῳ ἐκλογῇ, καὶ κλήσει, καὶ χρίσει, καὶ ἐπιδημίᾳ τοῦ παναγίου πνεύματος δωρεὰν παρὰ τοῦ μόνου αὐταποστόλου Χριστοῦ, καὶ Θεοῦ. ὡσαύτως καὶ θεμέλιον, πέτρα, καὶ ἔρεισμα ἐπονομάζεται παρὰ τοῦ αὐτοθεμέθλου, καὶ αὐτοστηρίγματος, παρ' οὗ πάντες καὶ θεμέλιοι, καὶ πέτραι, καὶ στηρίγματα οὐ λατρευτικῶς ὡς ὁ Χριστὸς, ἀλλὰ θετικῶς, καὶ τιμητικῶς ὀνομάζονται. οὐ γὰρ ἐκκέχυται ἡ χάρις, καὶ τὸ στήριγμα τὸ καθ' αὐτὸ ἐπηρείδετο ἐπὶ τὸν Πέτρον μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πάντας τοὺς ἀποστόλους, καὶ χριστιανοὺς, ἀλληλοδιαδόχως, ὡς εἴρηται, πάντες γὰρ εἰς ἓν σῶμα ἐβαπτίσθημεν εἴτε ἰουδαῖοι, εἴτε ἕλληνες, εἴτε δοῦλοι, εἴτε ἐλεύθεροι, καὶ τὰ ἑξῆς κατὰ Παῦλον α. πρὸς Κορινθίους. Τοσοῦτον καὶ μόνον διαφέροντες ἀλλήλοις κατὰ τὰ διάφορα χαρίσματα συναριθμούμενα, καὶ ἀναλογούμενα, καὶ τῷ λόγῳ τῆς τάξεως, καὶ τῇ προαριθμήσει τῆς συνόδου ἐν ἑνὶ πνεύματι συνενούμενα, τῷ Χριστῷ. κατὰ τὸ, οὓς μὲν ἔθετο ὁ Θεὸς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πρῶτον ἀποστόλους, δεύτερον προφήτας, τρίτον διδασκάλους, καὶ πρόκριτοι τῶν μαθητῶν συναναβαίνουσιν εἰς τὸ ὄρος τῆς μεταμορφώσεως Πέτρος, Ἰάκωβος, καὶ Ἰωάννης τῇ συνόδῳ πρὸς τὸν διδάσκαλον προτιμώμενοι, τῇ δὲ ἀξίᾳ τοῦ πνεύματος, καὶ τῆς ἀποστολῆς πάντας ἐξισαζόμενοι. Ἰστέον δεύτερον ὅτι τὸ Πέτρος ὄνομα ἢ λαμβάνεται διὰ τὴν αὐτοπέτραν τὸν Χριστὸν, ὡς εἴρηται, ἤγουν ἐξ ἀκολουθούσης πέτρας, ἡ δὲ πέτρα ἦν ὁ Χριστὸς, κατὰ τὸν μακάριον Παῦλον ἐν τῇ πρὸς Κορινθίους, ἥτις καὶ αὐτοπέτρα, ὡς ἐξ ἄλλης μὴ παρονομαζομένη, αὐτὴ γὰρ ἑαυτὴν στερεοῖ φύσει, καὶ στηρίζει ἄλλας καὶ χάριτι, καὶ δημιουργίᾳ, καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ ᾠκοδόμηται καὶ ὁ ἀποστολικὸς χορὸς σὺν τῷ ὁμοταγεῖ Πέτρῳ, καὶ αὐτοὺς ὀργανικῶς ᾠκοδομήσατο, καὶ οἰκοδομεῖται, καὶ αὐτῷ πιστεύει, καὶ αὐτὸν πιστεύει, καὶ εἰς αὐτὸν ἀνάγεται λατρευτικῶς, ὡς προείρηται. ὅπερ ῥητὸν ἑρμηνεύων ὁ θεῖος Αὐγουστῖνος σὺν τῷ Χρυσορρήμονι εἰς τὴν πεντηκοστὴν, ὡς προείρηται, φησὶν, οὐκ ἐπὶ σοὶ τῷ Πέτρῳ οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν, ἀλλ' ἐπὶ τῇ εἰς ἐμὲ δικαιούσῃ πίστει, καὶ τῇ σωζούσῃ ὁμολογίᾳ, τουτέστιν ἐπ' ἐμοὶ τῷ Χριστῷ, θεμέλιον γὰρ ἄλλον οὐδεὶς δύναται θεῖναι παρὰ τὸν κείμενον, ὅς ἐστιν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἡ Παύλου φωνὴ σαλπίζει προσενηχημένη τῷ τοῦ πνεύματος χρίσματι, καὶ ῥήματι. ἢ πάλιν λαμβάνεται διὰ τὴν παρωνύμως λεγομένην πέτραν, ἀμέλει διὰ τὸν λίθον τὸν δεχόμενον τὴν σφραγῖδα, καὶ τὴν χάριτα τοῦ αὐτολίθου, καὶ αὐτοθεμέθλου Χριστοῦ, ἥτις καὶ πέτρα πίστεως λέγεται, τουτέστι πέτρα πιστὴ, ὡσανεὶ κτησαμένη τὴν πίστιν ἐπεισάκτως δεδομένην αὐτῇ παρὰ τῆς παρασχούσης αὐτὴν πέτρας ζωῆς, καὶ πίστεως τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς πίστεως Χριστοῦ. Αὕτη γὰρ ἡ γενικὴ (τὸ πίστεως) λόγου κτήσεως τίθεται, καὶ οὐ πλαγιασμοῦ, ἢ διαιρέσεως. καὶ κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον πᾶς ὁ δεχόμενος, καὶ λαμβάνων τὴν στερέωσιν τῆς πίστεως ἀπὸ τῆς ἐπονομαζούσης πέτρας λέγεται πέτρα πίστεως ὡς δοχεῖον, καὶ ἀγγεῖον τῆς ἐγχαραχθείσης αὐτῷ πίστεως, καὶ ἐντυπωθείσης ὁμολογίας εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος. Διό φησι καὶ ὁ θεσπέσιος Αὐγουστῖνος σὺν τῷ Χρυσορρήμονι εἰς τὴν μεταμόρφωσιν, σὺ εἶ Πέτρος ἐκ τῆς πέτρας, ἣν ὡμολόγησας, Πέτρος καὶ αὐτὸς παρονομασθεὶς, ὡς ἐκ πίστεως πιστὸς, ἣν παρωνυμίαν ἀποσιωπῶν ὁ εὐαγγελιστὴς, ἐν ἰδέᾳ λόγου παραλείψεως τὸν παρονομαζόμενον τιθεὶς ἐπιφέρει τὴν παρονομάζουσαν πέτραν τὸν Χριστὸν, (τὸ καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ)

παρ

παρ' ἧς καὶ πέτρος (ἐκ τῆς ἐπικρατείας τῆς πρὸς τὴν αὐτοπέτραν σπουδῆς, καὶ μὴ τῆς ἀξίας) καὶ πᾶς λίθος προσερχόμενος, καὶ κυλιόμενος ὡς ζῶν ἐπὶ τὴν οἰκοδομὴν τῆς ἐκκλησίας ἐπονομάζεται πέτρα πίστεως, γενικὴ, καὶ καθολική τις οὖσα κατηγορία λεγομένη κατὰ παντὸς τοῦ ἐπιστηριζομένου, καὶ ἀσφαλιζομένου τῇ αὐτοπέτρᾳ, καὶ αὐτολίθῳ Χριστῷ. καίπερ ἐπὶ τὸν πέτρον συνεκδοχικώτερον λέγεσθαι φαίνεται, ἀλλ' οὐκ ἀντιστρέφει, τὰ γὰρ καθόλου κατηγορήματα λέγονται κατὰ τῶν μερικωτέρων μενοῦνγε ἀντιστρόφως, ὡς τύπῳ διαλαβεῖν, πᾶς πέτρος ἄνθρωπος, οὐ μενοῦνγε πᾶς ἄνθρωπος πέτρος ὀνομάζεται, οὕτω καὶ ὁ πέτρος πέτρα πίστεως λέγεται, οὐ μὴν οὖν εἴτις πέτρα πίστεως μόνος ὁ μακάριος πέτρος ἐπινοεῖται. ἐπειδήπερ καὶ ὁ ἱερομάρτυς πέτρος Ἀλεξανδρείας οὕτως ἐγκωμιάζεται κατὰ πάντα συνώνυμος, καὶ συνεργάτης τῇ σπουδῇ τοῦ μακαρίου πέτρου, καὶ ἄλλοι πολλοὶ, καίπερ μὴ συνώνυμοι τῷ ὀνόματι, ἀλλὰ πολὺ συνεσπουδακότες τῷ φρονήματι τῆς τοῦ πνεύματος πίστεως, ὡς ὄπισθεν δέδεικται, καὶ συνεχῶς ἡ ἀπόδειξις ἐπακολουθήσει θείᾳ διδασκαλίᾳ τῶν θεοφόρων πατέρων, ἱεροκηρύκων ἀποστόλων καὶ σὺν τούτοις ὅσοι ἑδραῖοι, καὶ εὐσεβεῖς τῇ πίστει, καὶ τῇ εἰς Χριστὸν ὁμολογίᾳ λίθοι πιστοὶ, καὶ πέτρα πίστεως ἐπονομάζονται. χαρίζεται γὰρ ἀκινδύνως τὰ ἴδια ὀνόματα ὁ εὐεργετικὸς αὐτόλιθος Χριστὸς, διὸ καὶ ἄνθη πρὸς τοῦ ἑνὸς, καὶ μόνου ἄνθους. ἄνθος τὸ ἀμάραντον χαῖρε ἡ μόνη βλαστήσασα. καὶ μῆλα, ἀπὸ τοῦ εὐόσμου μήλου, καὶ ὀσφράδια ὑπὸ τοῦ αὐτομήλου, καὶ αὐτοσφραδίου Χριστοῦ. τὸ μῆλον τὸ εὔοσμον χαῖρε ἡ τέξασα τὸ ὀσφράδιον τοῦ πάντων βασιλέως. καὶ ἄστρα πρὸς τοῦ ἀνατείλαντος ἄστρου ἐκ Ἰακὼβ, καὶ πιστοὶ ἀπὸ τοῦ πιστοῦ, καὶ ἀληθεῖς ἀπὸ τοῦ ἀληθοῦς, καὶ θεοὶ κατὰ χάριν ἀπὸ τοῦ φύσει Θεοῦ ἐπονομάζονται, ὡς οἱ λίθοι προσιόντες τῷ αὐτολίθῳ, καὶ σωτῆρες τῷ σωτῆρι Χριστῷ, δι' ὃν καὶ σώζουσι, καὶ θεοποιοῦσιν.

Ἰστέον τρίτον ὅτι πολλὰ ῥητὰ τῆς θείας γραφῆς ἐξηγούμενα κατὰ διάφορον τρόπον τοῖς θεοπνεύστοις διδασκάλοις ἐφ' ἕνα σκοπὸν τῆς ἀληθείας ἀναβιβαζόμενα, οὐ φέρουσι κίνδυνον τῆς ἀληθείας, καὶ θεοπνεύστου γραφῆς, ἀλλὰ μᾶλλον στερεῶσιν ξυμβιβαζόμενα, καὶ διαστελλόμενα ἐχεφρόνως ἕκαστον, κατὰ τὸν πρέποντα αὐτῷ ὅρον, καὶ τὴν τοῦ λόγου ἀκολουθίαν ὡς φαίνεται ἐν τοῖς μεγάλοις διδασκάλοις τῆς ἐκκλησίας τῷ μεγάλῳ Ἀθανασίῳ καὶ Χρυσοστόμῳ Ἰωάννῃ ἐξηγουμένοις τὸ Ἰωάννου ῥητὸν τὸ ἐκ τοῦ ἐμοῦ λήψεται, καὶ ἀναγγελεῖ ὑμῖν. Ὅπερ ῥητὸν μεθερμηνευόμενος ὁ μέγας Ἀθανάσιος ἐν τῇ κατὰ Μακεδονίου διαλέξει φησὶν ἐκ τοῦ ἐμοῦ λήψεται, τουτέστιν ἐκ τοῦ ἐμοῦ Πατρὸς, ὡς δηλῶν καὶ ἄγων τὸν αἴτιον τῆς ἐνεργείας, καὶ τῆς χάριτος τοῦ Πνεύματος. ὁ δὲ θεῖος Χρυσόστομος φησὶν ἐκ τοῦ ἐμοῦ λήψεται ἤτοι ἐκ τοῦ ἐμοῦ χαρίσματος τοῦ εἰς τὴν σάρκα τὴν ἐμὴν ἐλθόντος, ἢ ὅτι ἀπὸ τῆς γνώσεως, ἧς ἔχω καὶ ἐγὼ, ἅπερ εἰ καὶ ὁ μὲν προσαρμόζει τῷ Πατρὶ, ὁ δὲ τῷ υἱῷ οὐ διΐστησι τὴν γνῶσιν, καὶ τὴν διδαχὴν, καὶ τὴν ἐνέργειαν τοῦ θείου Πνεύματος μὴ εἶναι μίαν, καὶ τὴν αὐτὴν κοινὴν τῶν τριῶν ὑποστάσεων, πολλὰ γὰρ μονοειδῶς ἑνὶ προσώπῳ ἐφαρμοζόμενα (κοινὰ καὶ καθόλου ὄντα) τίθεται ἐν τῇ θείᾳ γραφῇ μὴ πρὸς ἀντιδιαστολὴν τῶν συνιόντων τῷ θέματι, καὶ τῇ ἀρχῇ, ἀλλὰ πρὸς διαχωρισμὸν τῶν ἀμετόχων τῆς ἀρχῆς, καὶ τῆς θέσεως. ὡς ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος σεσημείωκεν ἐν τῷ ιζ', κεφ, τοῦ κατὰ Ἰωάννην ῥητοῦ περιέχοντος, Αὕτη ἐστὶν ἡ αἰώνιος ζωὴ, ἵνα γινώσκωσί σε τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεὸν, καὶ ὃν ἀπέστειλας Ἰησοῦν Χριστὸν, ὅπου μόνον ἀληθινὸν Θεὸν λέγων ὁ Χριστὸς διὰ τοῦ εὐαγγελιστοῦ οὐκ ἀποβάλλει ἑαυτὸν, καὶ τὸ πανάγιον Πνεῦμα μὴ εἶναι Θεόν. μὴ γένοιτο τῷ εὐσεβοῦντι φθάσαι πεσόντι εἰς τοσοῦτον ἀπονοίας ἔργον, θεὸς γὰρ ὁ Υἱὸς, Θεὸς καὶ

τὸ

τὸ Πνεῦμα τὸ πανάγιον. διὸ ἐπάγει ἀκολούθως ὁ ἅγιος τῆς ἐκκλησίας λέγων, καὶ γὰρ εἰς τὰ ἔθνη αὐτοὺς πέμπειν ἔμελλεν, εἰ δὲ οὐκ ἀνέξονται, ἀλλὰ διὰ τοῦτο μόνον ἐκβάλλουσι τοῦ εἶναι ἀληθινὸν Θεὸν τὸν Υἱὸν, οὕτω περιιόντες, καὶ τὸν Θεὸν εἶναι ἐκβάλλουσι, καὶ γὰρ φησὶ τὴν δόξαν τὴν παρὰ τοῦ μόνου Θεοῦ οὐ ζητεῖτε. τί οὖν, οὐκ ἔσται Θεὸς ὁ Υἱὸς, καὶ μόνου τοῦ Πατρὸς λεγομένου. εὔδηλον ὅτι καὶ ἀληθινὸς, καὶ μόνου ἀληθινοῦ καλουμένου. Τί δὲ ὅταν λέγῃ Παῦλος, ἢ μόνος ἐγὼ καὶ Βαρνάβας, ἆρα ἐκβάλλει τὸν Βαρνάβαν, οὐδαμῶς. τὸ γὰρ μόνος πρὸς ἀντιδιαστολὴν ἑτέρων κεῖται (τουτέστι τῶν συνελθόντων γάμοις) καὶ γὰρ σὺν τούτοις καὶ Ἰωάννης ὁ ἐπιστήθιος, καὶ ἕτεροι τῶν ἀποστόλων γάμοις οὐ προσωμίλησαν, καίτοιγε οὐκ ἀπαριθμοῦνται πρὸς τοῦ Παύλου. οὕτω λοιπὸν καὶ ὁ μακάριος Πέτρος πέτρα πίστεως καλούμενος, καὶ μετονομαζόμενος οὐ μόνος αὐτός ἐστι τοιοῦτος, ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ ἀπόστολοι, εἴρηται, καὶ τοιοῦτος μετονομασθεὶς εἰς ἀντιδιαστολὴν τῶν ἀπίστων λίθων, καὶ μὴ προσοικοδομουμένων δίκην λίθων ζώντων τῷ αὐτολίθῳ ζωογόνῳ, καὶ τῇ πέτρᾳ τῆς ζωῆς Χριστῷ.

Ἰστέον τέταρτον, ὅτι ἡ θέσις τῆς δεικτικῆς ἀντωνυμίας ἐνταῦθα διὰ τὴν μεταφορὰν τῆς πέτρας οὐ λαμβάνεται ἀναφορικῶς, καὶ τὰ τροπολογούμενα οὐ συντίθεται δεικτικοῖς ἀντωνυμίαις λαμβανομέναις ἀναφορικῶς, ὡς ὁ φρεναπάτης παραλογίζεται. μάλιστα δὲ τουναντίον τὰς ἀναφορικὰς ἀντωνυμίας λαμβάνεσθαι ἀντὶ ἀποδεικτικῶν, ὡς ἔχει ὁ καθόλου κανὼν, αὐτὸς ἀντὶ ἐγὼ, σὺ, ἐκεῖνος. καὶ ὡς προείρηται ἄνωθεν κατὰ τὸν ἀρεοπαγίτην Διονύσιον, ἐν τοῖς πολυωνύμως λεγομένοις περὶ Θεοῦ λέγοντα φαμὲν αὐτὸν ἐγκόσμιον, περικόσμιον, ὑπερκόσμιον, καὶ τὰ ἑξῆς αὐτόλιθον, καὶ πέτραν. Ὁ δὲ λόγος ἐστὶ πρόδηλος τίνος ἕνεκεν οὕτω γίνεται ἡ χρῆσις, διότι τὸ ἀναφορικὸν ἀνάγεται πρὸς τὸ πρωτότυπον κρεῖσσον. οὗ ἐξήρτηται, ἢ τὸ ἀρχέτυπον ἐπὶ τὸ ἐξαγόμενον ἐκτύπωμα. τουτέστιν ἡ εἰκὼν ἐπὶ τὸ εἰκονιζόμενον, ὁ Υἱὸς πρὸς τὸν Πατέρα, ὁ δοῦλος πρὸς τὸν δεσπότην, ὁ μαθητὴς πρὸς τὸν διδάσκαλον, ὁ εὐεργετούμενος ἐπὶ τὸν εὐεργέτην, ὁ υἱοθετούμενος καὶ χαριτούμενος ἐπὶ τὸν υἱοθετοῦντα, καὶ χαριτοῦντα, βελτίων γὰρ ἡ ἀπόδειξις τοῦ ἐκ τῆς αἰτίας λόγου, ἢ ἐκ τοῦ αἰτιατοῦ, καὶ μάλιστα ὄντος μερικοῦ τοῦ ἐκσφραγίσματος, εἰ καὶ ἐκ τῶν ὑστέρων πολλάκις ἀποδεικνύουσιν, ἐκείνη γὰρ ἀναπόδεικτος ἀπόδειξις, αὕτη γὰρ ἀποδεικνυομένη, καὶ δι' ἐκείνην. Τίθεται τοίνυν αὕτη ἡ λέξις ταυτηὶ τῆς πέτρας δεικτικώτερον ἐκλαμβανομένην εἶναι αὐτὸν τὸν Χριστὸν τὴν πρωτότυπον πέτραν τῆς ζωῆς, τὸν ἀρχηγὸν τῆς πίστεως ἡμῶν, ἢ ἀναφορικώτερον ὑπολαμβανομένην τυγχάνειν διὰ τὸν μακάριον Πέτρον, ὁ Πέτρος γὰρ πέτρα κλονηθεῖσα, καὶ σινιασθεῖσα τῷ διαβόλῳ, ὁ δὲ Χριστὸς πέτρα ἀκλόνητος παντὶ πειρατηρίῳ, κατὰ τὸν Ἡσίδωρον, ἐπιπλεῖον κλονήσασα, καὶ σαλεύσασα τὰ θεμέλια, καὶ τὰ ταμεῖα τοῦ ᾅδου. Ὁ Πέτρος πέτρα ἀκινδυνεύοντος περὶ τὴν πίστιν, καὶ τὸν ὄλεθρον τῆς σαρκὸς διὰ τὴν πέτραν τὸν Χριστὸν δεηθεῖσαν μὴ ἐκλελοιπέναι τὴν πίστιν αὐτοῦ δήπουθεν μὴ εἰς τέλος ἀπωλεσθῆναι κατὰ τὸν Χρυσορρήμονα Καὶ πάλιν ὁ Πέτρος πέτρα υἱοθεσίας, καὶ πέτρα ἀποστολικοῦ χαρίσματος, ἐνέργειαν μόνον ἔχουσα χάριτι, καὶ σφραγῖδι τοῦ παναγίου Πνεύματος, καὶ μὴ οὐσίαν, ἢ ὑπόστασιν τοῦ Θεοῦ λόγου, καθ' ἣν πολλοὶ κατ' ἐκεῖνον ὁμοταγεῖς, καὶ τῇ χάριτι, καὶ σπουδῇ, μᾶλλον δὲ εὑρεθῆναι τοῖς κατορθώμασι, καὶ τινὰ ὑπερακοντίσασθαι ὡς τὸν μακάριον Παῦλον, κατὰ Χρυσορρήμονα. Ὁ δὲ Χριστὸς πέτρα ζωῆς ὡς φύσει, καὶ οὐ θέσει Υἱὸς Θεοῦ, καὶ κληρονόμος, καθ' ἣν ἑτέρα ὁμοταγὴς, καὶ κατὰ πάντα συγκρινομένη, καὶ ὁμοούσιος ἐκείνη ἀδυνατεῖ εὑρεθῆναι, ἢ γεννηθῆναι γενήσεσθαι. Ἕτερον

γὰρ

γὰρ εἶδος καὶ συναμφότερον ἄτομον κατὰ Χριστὸν οὐκ ἐχρημάτισεν, ἢ χρηματίζει, ἢ χρηματίσει, ὡς ὁ θεῖος Δαμασκηνὸς ἐν τῷ περὶ ἐκθέσεως ὀρθοδόξου πίστεως αὐτοῦ θεοσεβῶς ἀποφαίνεται. Ὁ Πέτρος πέτρα κατὰ χάριν, ὁ δὲ Χριστὸς πέτρα ζωῆς, ἐν ᾗ ἐνῴκησεν ἐνυποστάτως ὁ Υἱὸς, καὶ λόγος τοῦ Θεοῦ, οὐσιωδῶς δὲ πᾶν τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος σωματικῶς. Ὁ πέτρος ἔνοχος τῇ προπατορικῇ ἁμαρτίᾳ ἐκαθαρίσθη διὰ τῆς πέτρας τῆς περιτομῆς τοῦ θείου βαπτίσματος τῆς μὴ ποιησάσης ἁμαρτίαν, καὶ μηδέποτε δόλῳ πληξάσης τὸ στόμα τὸ ἀδόλωτον αὐτῆς. Ὁ Πέτρος πέτρα ἐνεκάτου, καὶ ὡς, ὁ Χριστὸς πέτρα χάριν, οὐ, καὶ διὸ. Ὁ Χριστὸς πέτρα, καὶ θεμέλιος ἄθετος, καὶ μόνη μονὰς ἀναρίθμητος, καὶ ἀσύγκριτος δευτέρα μὴ κειμένη κατ' ἐκείνην ἰσότιμον. Ὁ Πέτρος πέτρα, καὶ θεμέλιος θετὸς, καὶ συνταττόμενος, καὶ ὡς ὄργανον τῆς ἐνεργείας τῆς ζωηρᾶς πέτρας οἰκοδομητικὴ, καθὰ μὴ μόνον αὐτὸς, ἀλλὰ καὶ οἱ λοιποὶ ἀπόστολοι συναριθμουμένως, καὶ ποιμένες τοῦ ἀρχιποιμένος Χριστοῦ, ἀλληλοδιαδόχως θεμέλια, καὶ πέτραι, καὶ ὄργανα οἰκοδομητικὰ τῇ ἀρχιτεκτονίᾳ τοῦ Πνεύματος καὶ εἰσὶ, καὶ λέγονται, ὡς προσεσημείωται. 1

Ἰστέον δὲ, ὅτι ὁ μακάριος Πέτρος πέτρα πίστεως ὠνόμασαι δοκῶ μοι ἀσυμφελίκτως διὰ τὴν ἄκραν αὐτοῦ ταπείνωσιν, καὶ ὑπακοὴν τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως, ἐπειδήπερ καθάπερ ἐν τοῖς στοιχείοις ἀμέλει πυρὶ, ἀέρι, ὕδατι, γαίᾳ, ἡ γῆ λέγεται ὡσανεὶ Κέντρον, καὶ θεμέλιος καὶ βάσις τῶν στοιχείων διὰ τὸ εἶναι βαρυτέραν αὐτὴν τῶν ἄλλων στοιχείων κουφοτέρων ὄντων, ταύτης δὲ πάλιν τῆς γῆς ἡ πεπυκνωμένη γαῖα τῆς μανωτέρας, καὶ στερεωτέρας οὖσα ὁ λίθος, καὶ ἡ πέτρα. ὡσαύτως ἀναλογικῶς ἡ ταπείνωσις, καὶ ἡ εὐπείθεια, ἡ ὑπακοὴ ἐστὶν ὑποβάθρα, καὶ ῥίζα πάσης σπουδαίας ἀρετῆς, ἣν πρὸ πάντων ἀσυγκρίτως ἐνεδείξεν ὁ τύπος, καὶ ὑπογραμμὸς ὅλης τῆς περὶ ἡμᾶς οἰκονομίας Χριστὸς, περὶ οὗ ὁ μακάριος 2 » Παῦλός φησιν, ὃς οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα Θεῷ, ἀλλ' ἐταπείνωσεν ἑαυτὸν ἐν δούλου μορφῇ γενόμενος ὑπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ Σταυροῦ, διὸ καὶ ὑπερύψωσεν αὐτὸν, καὶ ἐχαρίσατο αὐτῷ ὄνομα τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα. ὑπερενδόξως δὲ ἡ πανάγνος Θεοτόκος εἰποῦσα τῷ Γαβριὴλ, ἰδοὺ ἡ δούλη Κυρίου γένοιτό μοι κατὰ τὸ ῥῆμά σου. Εὐπειθῶς 2 δὲ, καὶ ὑποτεταγμένως, οἱ πανάγιοι ἀπόστολοι ὑπακούσαντες τῇ εἰς Χριστὸν πίστει, ὧν σπουδαιότερος περὶ ταύτην τὴν Βαθμίδα, καὶ βάσιν τῶν ἀρετῶν δοκεῖ εἶναι ὁ μακάριος Πέτρος, καὶ γὰρ τοσοῦτον εὐπειθὴς ἦν τῷ διδασκάλῳ Χριστῷ, ὥστε μὴ μόνον παραχρῆμα τῆς διδασκαλικῆς ἐπιταγῆς ἀπιέναι πρὸς ἄγραν τοῦ στατῆρος, καὶ ποιῆσαι περίπατον ἐπὶ τῆς θαλάττης, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοῦ νιπτῆρος μὴ συγχωρῆσαι ἑαυτὸν τῇ συγκαταβατικῇ οἰκονομίᾳ τοῦ Θεοῦ λόγου, καὶ συλλήβδην εἰπεῖν, ἐς τοσοῦτον ἔφθασε μέτρον ταπεινοφροσύνης, ὥστε καὶ ἀπαυθαδιάζεσθαι, καὶ ἀντιλογικὸν γεγονέναι τοῖς τοῦ Κυρίου, καὶ διδασκάλου ἐπιτάγμασι, δι' ἃ καὶ συνεχωρήθη ἀρνήσασθαι τὸν πρώτως πάντων ὁμολογηθέντα ὑπ' αὐτοῦ ἵνα σωφρονισθῇ τὸ ἀντιλέγειν τοῖς θείοις ῥήμασιν, ὡς προϊὼν ὁ λόγος σαφέστερον διατρανώσεται. Ταύτην δὲ τὴν ταπείνωσιν εἶχεν ἄκρως καὶ ὁ θεόπτης Μωϋσῆς, 3 ὡς Χρυσόστομος ἀποφαίνεται ἐν τοῖς περὶ ἱερωσύνης αὐτοῦ λόγοις, καὶ χρεὼν ἐστὶν ἑκάστῳ ἀρχιερεῖ εἶναι προσεπιδιδόμενον ἰδίωμα οἵῳ δὴ ζῶντι ἐξεικονίσματι, καὶ ἐκσφραγίσματι Χριστοῦ, μέντοιγε κανονικῶς, καὶ κατὰ λόγον μὴ πρὸς προδοσίαν τῆς θεοσεβείας, ἀλλ' εἰς καταρτισμὸν αὐτῆς κατὰ τὴν σπουδὴν τοῦ μακαρίου Παύλου μεμετρημένη στάθμη χρησαμένους ταύτῃ, κατὰ Χρυσορρήμονα, ὡς περαιτέρω δηλωθήσεται. Τούτων οὖν οὕτω προ-

ειληφθέντων, εὔδηλόν ἐστιν, ὅτι ὁ μακάριος πέτρος οὐκ ἔστιν ἑπόμενον, καὶ δεύτερον θεμέλιον ἀντίστροφον τῷ Χριστῷ, οὔτε μόνος λέγεται πλήρωμα τῆς κεφαλῆς τοῦ Χριστοῦ, οὔτε ὁ μακάριος Διονύσιος ἐσημήνατο ἀνεπτυγμένως τι περὶ αὐτοῦ, ὡς παραλογίζεται ὁ φρεναπάτης, οὔτε ἐστὶν ἐπονομάζουσα πέτρα, οὔτε ἐπ' αὐτῷ ᾠκοδόμηται ἡ ἐκκλησία, ὅτι μήγε ὀργανικῶς τῇ ἀρχιτεκτονίᾳ τοῦ πνεύματος, καθὰ καὶ πάντες οἱ ἀπόστολοι συνῳκοδομήσαντι. καὶ ὅτι εἰ διὰ τὸν μακάριον πέτρον ἐννοεῖται τὸ ῥητὸν ἐξῃρημένως καθάπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων λέγεται ἐπ' αὐτοῦ, καίπερ συνεκδοχικῶς διὰ τὴν ἐπικράτειαν τῆς εὐπειθείας, καὶ τῆς ἀκοῆς τὸ τῆς πέτρας ὄνομα, καὶ μὴ διὰ τὴν ἀξίαν, καὶ ὅτι κυριώτερον ἐκλαμβάνεται διὰ τὸν Χριστὸν, τὴν ὄντως ἐπονομάζουσαν πέτραν τῆς ζωῆς, ἢ διὰ τὸν ἐπονομαζόμενον μακάριον πέτρον. καὶ ὅτι οὐκ ἀντιστρέφει τῷ μακαρίῳ πέτρῳ ἡ πέτρα τῆς πίστεως ὡς ἰδίωμα ἀτόμως, καὶ προσωπικῶς ἐφαρμοζόμενον αὐτῷ ἑνὶ, καὶ μόνῳ, καὶ ἀεί. καὶ ὅτι ἡ δεικτικὴ ἀντωνυμία οὐ λαμβάνεται διὰ τὴν τροπολογίαν ἀναφορικῶς, μάλιστα τοὐναντίον. καὶ ὅτι διὰ τὸ σπουδαιότερον τῆς εἰς Χριστὸν εὐπειθείας κεκλήρωται αὐτῷ τοῦτο τὸ ὄνομα, ὡς προσεσημείωται. Πρὸς τούτοις ὅτι ἡ τροπολογία τῆς ἐκκλησίας κατὰ τὸ προσὸν ἔθος τῇ θεοπνεύστῳ γραφῇ μὴ καθ' ἕνα, καὶ μόνον τρόπον μεταφέρεται, ἀλλὰ ποτὲ μὲν οἰκοδομὴ, καὶ τότε μὲν πέτραν ἀνεξάρτητον, καὶ θεμέλιον ἄθετον ἄλλον δεύτερον κατὰ πάντα ἰσότιμον κατ' ἐκεῖνον τίθεσθαι αὐτὸν τὸν Χριστὸν ὡς μόνον βαστάζοντα τὴν ἐκκλησίαν αὐτοῦ μηδενὶ ἄλλῳ βασταζόμενον τὸν καὶ τοὺς συνοικοδομουμένους ἐπ' αὐτῇ λίθους, καὶ πέτρας παρονομάζοντα, καὶ παρωνύμως τὸ ἐπώνυμον αὐτοῦ μεταδίδοντα. Ποτὲ δὲ πάλιν γεώργιον, καὶ τότε οἰκοδεσπότης ἐστὶν αὐτὸς ὁ Χριστὸς, οἱ διάκονοι γεωργοὶ, οἱ πιστοὶ τὰ καταβαλλόμενα σπέρματα, καὶ οἱ ἀστάχυες. Ποτὲ δὲ κῆπος, καὶ περίβολος, καὶ τότε κηπουρὸς ὁ δεσπότης, ἄνθη, καὶ κρίνα τὰ δεσποζόμενα. Ποτὲ δὲ ἐκ τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος εὕρεις πάντα ὀνομαζόμενα, τουτέστι ναὸν, καὶ σπόρον, καὶ ἄσταχυν τὸν Χριστὸν λέγεσθαι, καὶ τὴν ἐκκλησίαν, καὶ τοὺς ἀποστόλους, καὶ τοὺς πιστοὺς, μέντοιγε μετὰ τῆς προσηκούσης διαιρέσεως διαληπτέα, καὶ συμβιβαστέα ταῦτα τὰ ὀνόματα, τουτέστιν ὅσα λέγεται ἐπὶ Χριστοῦ ἀνεξαρτήτως, ὅσα δὲ ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας τῶν ἀποστόλων, καὶ τῶν πιστῶν ἐξῃρημένως, καὶ παρωνύμως τῆς τροπολογίας ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ, καὶ τῆς ἐκκλησίας ἐφαρμοζομένης ἀνιχνεύων ὀρθῷ κριτηρίῳ, καὶ σπουδαίᾳ γνώμῃ τὰς θεοπνεύστους γραφὰς εὑρήσεις ἐξεικόνισμα προσυπερκείμενον τούτων, ἐπὶ πλεῖστον δὲ διὰ τῆς ἀναγνώσεως τῶν ἐπιστολῶν τοῦ μακαρίου Παύλου, καὶ τοῦ ᾄσματος τῶν ᾀσμάτων ἐξηγουμένους τοῖς θείοις πατράσιν, ἐφ' οἷς ἡμεῖς τοῖς ἐφιεμένοις τῆς περὶ τούτων ἐξετάσεως ἀκραιφνέστερον δίδομεν ἄδειαν τὴν ἐκείνων μετέλευσιν.

ΚΕΦΑ'ΛΑΙΟΝ Λ'.

Μαρτυρία δευτέρα.

Ἀντικραυγάζει καὶ ὁ μέγας Βασίλειος ἐν τῷ περὶ μετανοίας.

Πέτρος ἀκούσας ὅτι πέτρα εἶ, ἐνεκωμιάσθη, εἰ γὰρ καὶ πέτρα, οὐχ ὡς Χριστὸς πέτρα, Χριστὸς γὰρ ὄντως πέτρα ἀσάλευτος, πέτρος δὲ διὰ τὴν πέτραν, χαρίζεται γὰρ ὁ Ἰησοῦς τὰ ἑαυτοῦ ἀξιώματα, οὐκ ἀποκενούμενος, ἀλλ' ὡς ἔχων δίδωσιν.

Ἐξέτασις.

Ἄνθρωπος ἀσυμβούλευτος πλοῖον ἀκυβέρνητόν ἐστιν ὡς ἔτυχε ταῖς φοραῖς τῶν πνευμάτων ἐκδεδομένον, κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον. εἴη δ' ἂν ἀπεναντίας θαυμαστὸς σύμβουλος, πλόος

πλόος χρήσιμος τῷ ἀνθρωπίνῳ βίῳ, καὶ τῇ πολιτείᾳ, καὶ γὰρ εἷς μήτε ἑαυτῷ ἀρκετός ἐστι· διὸ καὶ εἷς μηδεὶς τὸ δὴ κοινῇ λεγόμενον, ἀλλὰ δεῖται κοινωνίας πλειόνων εἰς τὴν τῶν συμφερόντων ἐκλογήν, κατὰ τὸν αὐτὸν ἐν τῷ αὐτῷ γ΄, κεφ. τοῦ Ἡσαΐου. στοχασθήτω λοιπόν, καὶ προστιθέσθω εἰς συμβουλήν, καὶ ἀκριβασμὸν ἡ τῆς βάσεως μαρτυρία, εἰ κατὰ σκοπόν, καὶ διάνοιαν, ἀδιάκριτον τοῦ ἐγκαλοῦντος παρατίθεται, ἢ κατὰ σύνεσιν τῆς ἀληθοῦς ἐξομοιώσεως. κατασκευάζων λοιπὸν τὸν περὶ μετανοίας λόγον ὁ ἀκριβέστατος κανονιστὴς τῆς ἐκκλησίας οὐρανοφάντωρ Βασίλειος ὕστερον τῶν ἄλλων προσληφθέντων παραδειγμάτων ἐπ᾽ ἀγαθῇ συμβουλῇ, καὶ διαπορείᾳ, τοῦ ἐπαινετοῦ πλοὸς ἐκ τῆς παλαιᾶς, καὶ τῆς νέας πρὸς κυριωτέραν σύστασιν τοῦ λόγου προστίθησιν εἰς μάρτυρα μετανοίας ὑπόδειγμα καὶ τὸν μακάριον Πέτρον προβεβληκὼς τὴν αὐτοῦ ὁμολογίαν, δι᾽ ἧς ὡμολογήθη, καὶ ὅτι γέγονε πέτρα οὐχ ὡς ὁ Χριστὸς πέτρα, ἀλλ᾽ ὡς Πέτρος πέτρα. ὅπερ ὑπόδειγμα τῆς μεταμελείας καὶ τὸ παρώνυμον αὐτοῦ ὁ ἐγκαλῶν, καὶ παρασαλεύων τὸν ἀπαραχάρακτον κανόνα τῆς ἀληθοῦς βάσεως ἐπαφίησι διϊσχυριζόμενος τοῖς σοφίσμασιν ἐξισῶσαι αὐτὸν τῷ Χριστῷ, καὶ μὴ τοσοῦτον τὸν μακάριον Πέτρον, ὅσον τὸν παρατρέχοντα αὐτοῦ ἀρχὴν Πάππαν. διόπερ ἔσω εἰς ἀκριβασμόν, καὶ σαφήνειαν.

Ἰστέον λοιπὸν πρῶτον κατὰ τὸν οὐρανοφάντορα Βασίλειον ἐν τῷ β΄. κεφ. τοῦ Ἡσαΐου λέγοντα, ὅτι ἡ τοῦ Κυρίου κάθοδος ἐπὶ τῆς γῆς παρεικάζεται ὄρει, διότι τὸ ὄρος οὐδὲν ἄλλο ἐστίν, ὅτι μὴ γῆ ὑψηλή, οὕτω καὶ ἡ σὰρξ τοῦ Κυρίου γῆ κατὰ τὴν κοινὴν φύσιν ὑπάρχουσα, διὰ τῆς συναφείας τῆς πρὸς τὸν Θεὸν ἀνυψώθη, ὅστις μὴ τοσοῦτον ἑαυτὸν ἀνύψωσεν, ἀλλὰ συγκαταβὰς συνανύψωσε καὶ τὸ φύραμα τῶν ἀνθρώπων τῇ παρ᾽ αὐτοῦ θέσει, καὶ κλήσει, καὶ χάριτι, καὶ οἰκονομίᾳ συγκαταβάσεως, ἀμέλει τὸ γένος τῆς ἀνθρωπότητος τὸ πιστὸν εἰς αὐτόν, καὶ λατρεῦον, καὶ ὁμολογοῦν αὐτῷ, φησὶ γὰρ ὁ ἀρχιτέκτων τῆς ἐκκλησίας μακάριος Παῦλος, ὁ συγκαταβάς, καὶ ἀνυψώσας ἡμᾶς Χριστός. πῶς δὲ συνανυψοῖ ἡμᾶς, πρόδηλόν ἐστιν, ὅτι διὰ τῶν χαρισμάτων αὐτοῦ, καὶ τῶν κατορθωμάτων τῆς εἰς αὐτὸν σπουδῆς, καὶ λατρείας ἐκχεομένων ἀκενώτως, καὶ ἐγκωμιαζόντων καὶ δοξαζόντων εὐεργετικῶς τοὺς προσιόντας λατρευτικῶς, καὶ λογικῶς ἐπὶ τῇ εἰς Χριστὸν θεοσεβείᾳ περὶ καθαρᾶς καρδίας, καὶ ἀδόλου συνειδήσεως κατὰ τὸ ἀνάλογον τῆς πίστεως, καὶ σπουδῆς αὐτῶν. Διό φησιν ἡ κρηπίς, καὶ βάσις τῆς ἐκκλησίας ὁ μέγας Βασίλειος ἐπακολούθως τοῖς προεστρωμένοις ἐν τῷ αὐτῷ λόγῳ τῷ περὶ μετανοίας, χαρίζεται γὰρ ὁ Ἰησοῦς τὰ ἑαυτοῦ ἀξιώματα οὐκ ἀποκενούμενος, ἀλλ᾽ ἔχων δίδωσι, φῶς ἐστιν, ὑμεῖς ἐστε τὸ φῶς τοῦ κόσμου, ἱερεύς ἐστι, ποιεῖ ἱερέας. πρόβατόν ἐστιν, ἰδοὺ ἀποστέλλω ὑμᾶς ὡς πρόβατα ἐν μέσῳ λύκων, πέτρα ἐστί, πέτραν ποιεῖ, καὶ τὰ ἴδια χαρίζεται τοῖς δούλοις, καὶ τὰ ἑξῆς.

Χρὴ εἰδέναι δεύτερον, ὅτι καίπερ ὁ μέγας Βασίλειος ἐπονομάζει ἑνικῶς τὸν Χριστὸν πετροποιὸν εἶναι, καὶ οὐ πέτρας ποιεῖν, οὐ στοχάζεται ἐξ ὁμοίας παραθέσεως μόνον τὸν μακάριον Πέτρον πέτραν γεγενῆσθαι, ἀλλὰ καὶ τοὺς λοιποὺς ἀποστόλους, καὶ εἴτινα εὐσεβῆ, καὶ ὀρθόδοξον ἀρραγῆ περὶ τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν, καὶ λατρείαν τυγχάνει συντεκμαιρόμενος, ἐμαθητεύθη γὰρ ἀπὸ τῆς θεοπνεύστου γραφῆς ἀπὸ τοῦ μέρους κατονομάζειν τὸ ὅλον, ὡς αὐτὸς ἀποδείκνυσι τὸ μὲν ἐν τῷ γ΄. τοῦ Ἡσαΐου ἐξηγούμενος, καὶ λέγων, καὶ πεντηκόνταρχον ἀφαιρήσειν, μετὰ τῶν λοιπῶν ἀπειλεῖ Κύριος σαβαὼθ τῶν Ἰουδαίων, τί τοῦτο λέγων, ὅτι πᾶσαν τὴν εὔτακτον περὶ αὐτοὺς οἰκονομίαν, καὶ διοίκησιν ἀφίησι συγχυθῆναι ἀπὸ μέρους τὸ ὅλον λέγων. χιλιάρχων γάρ, καὶ ἑκατοντάρχων, καὶ πεντηκοντάρχων, καὶ δεκάρχων κατὰ τὴν συμβουλὴν Ἰοθὼρ ὑπὸ Μωϋσέως καταστάντων.

τὸ δὲ διότι ἐν τῷ β΄. τοῦ Ἡσαΐου ἐπάγει ἐπακολούθως τῇ κατὰ τὸ ὄρος παρεικάσει τοῦ Κυρίου ὄρος, καὶ θεμέλια, καὶ πέτρας τὴν ἐκκλησίαν, καὶ τὸν μακάριον Πέτρον εἶναι ἓν τῶν ὀρέων, καὶ οὐ πάντα τὰ ὄρη. πρὸς τούτοις ὅτι πᾶσα ψυχὴ στερεά, καὶ ἀρραγὴς περὶ τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ (δι᾽ ἣν ταυτησὶ τῆς προσηγορίας ἔτυχε καὶ ὁ μακάριος Πέτρος εἶναι προσαγορεύεσθαι. ἐπάγων ἐφεπομένως τοῖς προβληθεῖσιν οὕτως. καὶ ὁ οἶκος τοῦ Θεοῦ ἐπ᾽ ἄκρων τῶν ὀρέων ἡ ἐκκλησία ἐστὶ κατὰ τὴν τοῦ ἀποστόλου φωνήν, εἰδέναι γάρ φησι, πῶς δεῖ ἐν οἴκῳ Θεοῦ ἀναστρέφεσθαι, ἥτις ἐστὶν ἐκκλησία Θεοῦ ζῶντος. ἧς οἱ θεμέλιοι εἰσὶν ἐν τοῖς ὄρεσι τοῖς ἁγίοις. ᾠκοδόμηται γὰρ ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῶν ἀποστόλων, καὶ τῶν προφητῶν. ἓν τῶν ὀρέων ἦν καὶ ὁ Πέτρος, ἐφ᾽ ἧς πέτρας ἐπηγγείλατο ὁ Κύριος οἰκοδομήσειν τὴν ἑαυτοῦ ἐκκλησίαν, τὰ γὰρ ὑψηλά, καὶ διηρμένα φρονήματα, καὶ ὑπερανεστηκότα τῶν γηΐνων εἰκότως ὄρη προσαγορεύονται, πέτρα δὲ ὑψηλὴ ἡ ψυχὴ τοῦ μακαρίου Πέτρου ὠνόμασται διὰ τὸ παγίως ἐρριζῶσθαι τῇ πίστει, καὶ στερρῶς, καὶ ἀνενδότως ἔχειν πρὸς τὰς ἐκ πειρασμῶν ἐπαγομένας πληγάς. πάντες οὖν οἱ θεωροῦντες τὴν τῆς θεότητος γνῶσιν διὰ τὸ μέγεθος τοῦ νοός, καὶ τῶν ἀπὸ τοῦ νοῦ πράξεων τετελειωμένοι τῷ ὑγιεῖ βίῳ τὰ ἄκρα εἰσὶ τῶν ὀρέων, ἐφ᾽ ὧν ᾠκοδόμηται ὁ τοῦ Θεοῦ οἶκος. Τὸ δὲ πάλιν διότι φησὶ πρὸς τῷ τέλει τοῦ τρίτου κεφ, οἰόμενος ὅτι τρώγλαι πετρῶν αἱ πολλαὶ μοναὶ αἱ κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως ἑκάστῳ διῄρηνται, καὶ σχίσμα πετρῶν τὸ πάθος ἐστὶ τοῦ σώματος αὐτοῦ, ᾧ οἱ σωζόμενοι προσφυγεῖν, καὶ ἐγκατακρυφθῆναι τῇ σκέπῃ αὐτοῦ εὔχονται. ὅπερ οἷον δή τι τεῖχος, καὶ πύργος, καὶ λόγος ἀληθέστατος πεποιημένον ἔρυμα πρὸς φυλακὴν τῆς αὐτῆς πόλεως ἁγίας ἐκκλησίας ταπεινοῖ, καὶ καθαιρεῖ πᾶν τεῖχος καὶ ὀχύρωμα ὑψηλόν, καὶ τυφλῶδες σατανικὸν ἐν τῷ ἀποκρούειν τὰς προσβολὰς τοῦ ψεύδους, καὶ γὰρ καθάπερ ἐστὶν ἔρυμα, καὶ πύργος, καὶ τεῖχος, καὶ πέτρα ἀληθής, οὕτως εἰσὶ τὰ αὐτὰ καὶ ψευδῆ κατὰ τὸν αὐτὸν Βασίλειον ἐν τῷ αὐτῷ β΄. τοῦ Ἡσαΐου ἐξηγούμενον τὸ ῥητὸν τό, καὶ ἐπὶ πᾶν ὄρος ὑψηλόν, καὶ ἐπὶ πᾶν τεῖχος ὑψηλὸν ἡ ἡμέρα Κυρίου φοβερὰ λέγοντα οὕτω, πάλιν τεῖχος ἔρυμά ἐστι πρὸς φυλακὴν πόλεων πεποιημένον, καὶ τὰς προσβολὰς τῶν πολεμίων ἀποκρουόμενον. οὕτως εἰσί τινες καὶ λόγοι, οἱ μὲν ἐκ τῆς ἀληθείας αὐτῆς περικείμενοι ἡμῖν τὸ ἀκαθαίρετον τῶν σωτηρίων δογμάτων διατηροῦντες. οἱ δὲ ἐκ τῆς ἔξωθεν ἐπινοίας πρὸς ὀχύρωσιν ψεύδους, καὶ φυλακὴν ματαιότητος ἐπιτετηδευμένοι, ἡ γὰρ τῆς διαλεκτικῆς δύναμις τεῖχός ἐστι τοῖς δόγμασιν οὐκ ἐῶσα αὐτὰ ἀδιάσπαστα εἶναι, καὶ εὐάλωτα τοῖς βουλομένοις, ἐξ ὧν λογικῶς ἐπάγεται, ὅτι καὶ ὁ μακάριος Πέτρος ἓν τῶν ὀρέων εὐεργετηθέν, καὶ δοξασθὲν παρὰ τοῦ αὐτορρέος Χριστοῦ, καὶ μία πέτρα διὰ τὴν εἰς Χριστὸν ὁμολογίαν ἐγκωμιασθεῖσα καθάπερ καὶ αἱ λοιπαί, καὶ πέτραι, καὶ λίθοι, καὶ ὄρη, συντεταγμένως, καὶ συναριθμουμένως, καὶ πετροβάλλων τοὺς γιγαντιαίους λίθους τῇ σφενδόνῃ τῶν ἐπ᾽ αὐτῇ τιθεμένων λίθων στερρῶν λόγων τοῦ Πνεύματος τῆς ἀληθείας ὁμοταγὴς τοῖς λοιποῖς ὄρεσι, καὶ λίθοις, καὶ πέτραις, τοσοῦτο καὶ μόνον τῇ ἱκανοπεποιημένῃ θελήσει, καὶ προθυμοτέρᾳ σπουδῇ προαριθμούμενος, καὶ συναριθμούμενος τῇ ἀξίᾳ τῆς ἐπιστολῆς, πάντες γὰρ χαριτωθέντες, καὶ ἐπονομασθέντες ἐγεγόνεισαν, καὶ προσηγορεύθησαν χάριτι, καὶ ἀξιώματι παρὰ τοῦ αὐτοπέτρας, καὶ αὐτορρέος Χριστοῦ, ᾧ ἔθυον, καὶ ἐπίστευον λατρευτικῶς, καθ᾽ ὃν κατὰ πάντα οὐκ ἔστι δεύτερος λίθος, καὶ ὄρος οὔτε ἐστίν, οὔτε ἦν, ἢ ἔσεται, Χριστοῦ γὰρ εἶδος, καὶ ἄτομον ἓν καὶ μόνον ἀπολυπλασίαστόν ἐστι, κατὰ Πέτρον δὲ πολλοί, ὡς Πέτρῳ πέτραι ἐπονομασθέντες

ἐκ τῆς στερεᾶς, καὶ ἀκλονήτου πέτρας τοῦ Χριστοῦ ἀσφαλιζούσης, καὶ κρατυνούσης τὰς ἐπ' αὐτῷ διὰ πίστεως ἀρραγοῦς, καὶ ἀνενδότου λατρευτικῆς καταπείσεως προσπιστούσας πέτρας, ἀμέλει ψυχὰς ὑψηλάς, καὶ διῃρημένας τῷ φρονήματι τοῦ παναγίου Πνεύματος. ἐπὶ τούτοις τὸ ἓν τῶν ὀρέων (ἡ γενικὴ ἐνταῦθα τίθεται χάριν συναριθμουμένης διαστολῆς,) ὡς τῶν ὀρέων τῆς ἐκκλησίας τὸ μὲν ἐστι Πέτρος, τὸ δὲ Παῦλος, τὸ δὲ Ἰωάννης, τὸ δὲ Ἰάκωβος, καὶ τὰ ἑξῆς δωδεκάριθμα ὄρη περὶ τὴν νοητὴν Σιών, καὶ ἀκρώρειαν διῃρημένα τῷ φρονήματι τοῦ Πνεύματος κατὰ συναρίθμησιν, καὶ σύνταξιν ὁμοταγῶς, καὶ συντεταγμένως βαστάζοντα τὴν ἁγίαν ἐκκλησίαν τὸ ὄρος τοῦ Χριστοῦ, ὅστις μόνος ἐστὶν ὄρος ἀναπόλυτον, καὶ καθ' αὑτὸ ἀνεξάρτητον, παρ' οὗ πάντα τὰ ὄρη, καὶ διῃρημένα τῇ χάριτι φρονήματα ὑψοῦται ταπεινούμενα, καὶ προσαγορεύεται, καὶ ἐξήρτηται, καὶ συντάσσεται) ἕκαστον κατὰ τὸν καθήκοντα αὐτῷ ὁροθετισμόν, καὶ συντακτικὸν λόγον τῆς ἀναλογίας, καὶ τῆς ἐξαρτήσεως.

ΚΕΦΑ'ΛΑΙΟΝ ΛΑ'.

Μαρτυρία τρίτη,

Ἀντιτάσσεται καὶ ὁ θεολόγος μέγας Γρηγόριος ἐν τῷ περὶ τῆς ἐν ταῖς διαλέξεσιν εὐταξίας.

Ὁ μὲν πέτρα καλεῖται, καὶ τοὺς θεμελίους τῆς ἐκκλησίας πιστεύεται. καὶ ὁ ἱερὸς Ἐπιφάνιος σὺν τῇ ἐκκλησίᾳ.

Περὶ τούτων ἄλις ὄπισθεν εἴρηται, διόπερ ἐκεῖσε προσεκτέον ἐπὶ πλεῖον, ὅτι πέτρα, θεμέλιον καλεῖται ὁ μακάριος Πέτρος θέσει, καὶ χάριτι, καὶ ὡς τιμωμένη, καὶ δοξαζομένη εὐεργετικῶς παρὰ τοῦ Κυρίου, καὶ ὑπερακοντίζουσα τὰς λοιπὰς πέτρας τῷ σπουδαιοτέρῳ κατορθώματι, οὐ μέντοι τῇ ἀξίᾳ τῆς ἀποστολῆς. καὶ ὅτι οὐκ ἔστι πέτρα λατρευομένη, καὶ δοξαζομένη λατρευτικῶς, οὐ γὰρ ἐθυσιάσθη ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου σωτηρίας, οὔτε τῷ αἵματι αὐτοῦ ἐξηγοράσθημεν τῆς κατάρας τοῦ νόμου.

ΚΕΦΑ'ΛΑΙΟΝ ΛΒ'.

Μαρτυρία τετάρτη.

Ἐξουδενίζει, καὶ ἄθεσμα κρίνει τὰ τοῦ πατελάρου καὶ Καλλίμαχος ὁ ποιητής.

Ἐπιψηφίζεται καὶ ὁ μέχρι τρίτου οὐρανοῦ ἀναβὰς Παῦλος τῷ ποιητῇ ἐν τῷ α', τῆς πρὸς Τίτον, Ἡ μαρτυρία αὕτη ἐστὶν ἀληθής, δι' ἣν αἰτίαν ἔλεγχε αὐτοὺς ἀποτόμως, ἵνα ὑγιαίνωσιν ἐν τῇ πίστει, μὴ προσέχοντες Ἰουδαϊκοῖς μύθοις, καὶ ἐντολαῖς ἀνθρώπων ἀποστρεφομένων τὴν ἀλήθειαν.

Ἐξέτασις.

Αὕτη ἡ μαρτυρία τάχα ἄλις διηκρίβωται ἐν τοῖς ἀνωτέρω προκατασκευασθεῖσι, καὶ προσαφηνισθεῖσιν ἡμῖν, ἐφ' οἷς δεδειχότες ἐσμὲν τίνος ἕνεκεν τῷ πληκτικῷ λόγῳ ἐχρήσατο ὁ μακάριος Παῦλος, καὶ τίς ἦν ὁ εἰρηκώς, καὶ ὅτι περιπίπτει ἡ κατηγορία τοῦ ψεύδους ἐπὶ τὸν ἐγκαλοῦντα, καὶ τοὺς θάλποντας αὐτόν, ὡσανεὶ ἔχιος, καὶ ἀσπίδος κωφῆς βυούσης τὰ ὦτα αὐτῆς διὰ τὴν ἐκ τοῦ λόγου σοφίαν μὴ θελούσης ἐνωτίσασθαι ἀκροασάμενος ἀληθείας, φάρμακον δηλητήριον ἀλεξιφαρμακευόμενον ἔργῳ φαρμακοποιοῦ προχειριζομένου τῇ ἐκ τῆς Ἴδης δικταμίνου βοτάνῃ τὸν τῆς ἀληθείας λόγον εἰς ἀνατροπὴν τοῦ ψεύδους. τοῦδ' ἕνεκα

τοῦδ' ἕνεκα δεύτερον ἐξεταστέον τὴν αὐτὴν μαρτυρίαν, τὸ μὲν διότι ὁ ἀντίδικος οὐ περιβάλλεται νῦν τὸν κνώσσιον Κρῆτα, ἀλλὰ τὸν Καλλίμαχον κυρηναῖον, διὸ καὶ πρὸς σαφήνισιν (τὸ εἶπέ τις ἐξ αὐτῶν ἴδιος προφήτης. τὸ δὲ διότι τὸ καλὸν ἐφ' ὅσον αὐξάνεται, τοσοῦτον αἱ διαθέσεις διὰ τῶν συχνῶν ἐνεργειῶν ἐχόμεναι δεκτοτέρα, καὶ τελειοτέρα ἡ κατ' ἀρετὴν τελειότης ἐπεξεργάζεται. τὸ δὲ λεγόμενον τὸ καλὸν οὐχ ἅπαξ, ἀλλὰ δίς, καὶ τρίς, καὶ πολλάκις, καὶ γὰρ ὅσον πλατύνεται ἡ ἀνάπτυξις τοῦ λόγου, τοσοῦτον διαυγάζεται ἐπὶ πλεῖον ἡ ἀλήθεια, καὶ ἀποκρύπτεται τὸ ψεῦδος, ὥσπερ οἰκουμένη τις εὐρυχωροτέρα ἐνδεικνῦσα ἐν αὐτῇ τὸν διαυγέστερον ἥλιον λαμπρότερον τῆς στενωτέρας χώρας, ἢ ὀξυδερκὴς ἀετὸς ἐνατενίζων αὐταῖς ταῖς ἡλιοβόλοις ἀκτῖσιν ἐφ' ὅσον ἀντιτείνει τὸν ἀτενισμὸν ἡλιοβαλλόμενος, τοσοῦτον φωταγωγεῖται, καὶ διαυγέστερος, καὶ διαφανέστερος γίνεται κατὰ τοὺς κερατοειδεῖς ὑμένας, καὶ κόρας τῶν ὀφθαλμῶν. Τοὐναντίον πάσχουσι τυφλώττοντες, καὶ ἀμβλυωποῦντες ὅσοι ἀνθρωπολατροῦσι, καὶ προσκυνοῦσι λατρευτικῶς τοῖς κτίσμασι συνεχόμενοι τῷ ψεύδει, καὶ τῷ σκότει τῆς ἀγνοίας, δι' ἃ αἱ περὶ Θεοῦ ὑπολήψεις ψευδεῖς τῇ τῶν δαιμόνων δυνάμει, καὶ ἐνεργείᾳ συγγινομένῃ τῷ σκότει, καὶ αἱ παρατροπαὶ τῆς ἀληθοῦς διδασκαλίας σοφίζονται, καὶ τεχνεύονται προσεοικυῖαι νυκτάλωψι, καὶ νυκτερίσι τῷ φωτὶ τῷ ἡλιακῷ ἐνατενίσαι μὴ δυναμέναις, τῇ νυκτὶ δὲ περιπατεῖν εἰθισμέναις (ἔστι γὰρ ἡ νυκτερὶς κατὰ Βασίλειον ἐν τῷ β', ζῶον νυκτὶ φίλον, καὶ σκότει ἐνδιαιτώμενον, αὐγὴν ἡλίου μὴ φέρον, ἐν ἐρημίαις φιλοχωροῦν, ᾗτινι ἐξεικονίζονται οἱ δαίμονες, καὶ ὁ Πατὴρ τοῦ ψεύδους Διάβολος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ συννυκτερεύοντες ψευδοδιδάσκαλοι, οἱονεὶ φεύγοντες τὸ ἐκ τῆς ἀληθείας προερχόμενον φῶς, καὶ μὴ διαστέλλοντες κατὰ λόγον, κόσμον, καὶ στολισμόν, τὰς τῶν λόγων ἀπαραλογίστους ἰδέας, καὶ συνάπτοντες αὐτὰς πάλιν ὡς ἔχει ἡ μία καὶ μόνη ἑνοποιὸς δύναμις τῆς καθόλου σχέσεως ἀληθοῦς τῶν πραγμάτων, καὶ τῆς θεοπνεύστου γραφῆς, ἀλλὰ ταῖς κατ' αὐτοὺς ὑλικαῖς ἐπιθυμίαις προσεστηκότες (ὡσανεὶ τραγέλαφοι, χίμαιραι, καὶ νυκτερίδες) σοφίζονται τὰ θεόπνευστα λόγια, καὶ ἐπαφιέντες τὸ ἐξεταστικὸν βάθος τοῦ πνεύματος ἀκολασταίνουσι βεβακχευμένως ἐν ταῖς παραλόγοις αὐτῶν ἐπιθυμίαις ἐπὶ τὸ φαινόμενον κάλλος τοῦ γράμματος, ὃ ἀνειδοποίητον ὄν, καὶ ἀνεξέταστον τῷ καλάμῳ τοῦ ζωοποιοῦ πνεύματος ἀποκτείνει κατὰ τὴν ἀποστολικὴν τοῦ ἀρχιτέκτονος σοφοῦ ἀποστόλου φωνήν, διαχωρίζεται γὰρ τὰ ἄξια συναφείας, καὶ συνάπτεται τὰ κατὰ λόγον διαιρούμενα, καὶ σκοτίζεται τὰ μορφούμενα τῇ μεταμορφώσει τοῦ θείου ἀκτινοβολίσματος, ὃν τραγέλαφον, χίμαιραν, καὶ νυκτερίδα ἀστήρικτον, καὶ τῷ πέτεσθαι, καὶ τῷ τοῖς ποσὶ βαίνειν ἐνδεικνύων ἑαυτὸν τὸ νῦν εἶναι ἔχον ὁ σοφιστὴς νυκταλώπως προσάγει τὸ ἀποστολικὸν ῥητὸν ὡσανεὶ ἐπιψηφίζον τὰ τοῦ Καλλιμάχου προειπόντα τοῦ Ἐπιμενίδους, ὡς ἄμφω ἀθετοιούτων τὰ πατελάρεια, διὸ καὶ διῄρηται αὐτῷ ἡ ἀδιαίρετος μαρτυρία, τὸ εἶπέ τις ἐξ αὐτῶν (προφήτης) ὢν ὁ κνώσσιος κρὴς Ἐπιμενίδης, καὶ μὴ ὁ Καλλίμαχος κυρηναῖος ἀλλοδαπὸς τῶν κρητῶν κατὰ τὴν ἀληθῆ διάνοιαν τοῦ μακαρίου Παύλου, καὶ ἐξήγησιν τοῦ χρυσορρήμονος, ὡς ὄπισθεν δέδεικται. Ἐπειδήπερ δὲ ὁ ἐξορύσσων λάκκον, ἢ ἀνασκάπτων αὐτὸν ἄλλοις αὐτὸς ἐμπίπτει εἰς τὸν ἐργασθέντα βόθρον ὑπ' αὐτοῦ, ὡς φθέγγεται ὁ ἦχος τοῦ πνεύματος, καὶ ὁ ἐπιβουλεύων ἄλλοις ἑαυτῷ ἐπιφέρει τὴν ἐπιβουλήν, ὡς διδάσκει ὁ οὐρανοφάντωρ Βασίλειος ἐν τοῖς κατὰ τὸν Ἡσαΐαν. Γινέσθω λοιπὸν ὁ ἀλάθητος Θεὸς ἀληθής, ὅτι πᾶς ἄνθρωπος ψεύστης, καὶ ἐκβληθήτω ἐκ τῆς καρδίας πᾶν εἴδωλον εἴτε ἀργυροῦν, εἴτε χρυσοῦν,

σουν, ἀμέλει εἴτε λόγοι πιθανότητι, εἴτε παραλογισμοὶ διανοίας τοῖς σοφίσμασι κατασκευάζοντες τὸ ψεῦδος, τούτου γὰρ πρότερον ἐπαισχυνθέντος διαυγέστερον ἡλίου ἐπαυγάσει ἡ ἡμέρα τῆς ἀληθείας ἐν ταῖς καρδίαις τῶν πιστευόντων, ἧς ἡ ἀπόδειξις ἡ ἐξορίζουσα πᾶν ὁποιονοῦν ψευδὲς διατεκμηριωθήσεται τοιῶσδε. Πρῶτον ἐμφανισθήσεται ἡμῖν καταμαθεῖν τίς ὁ Καλλίμαχος οὗτος, καὶ πόθεν. Δεύτερον, πῶς πᾶς ἄνθρωπος ψεύστης ἐστί, καὶ πῶς ἀληθεύει πάλιν, ἐφ᾽ ᾧ περιλαμβάνονται καὶ κρῆτες, καὶ κύπριοι, καὶ κυρηναῖοι, καὶ Ῥωμαῖοι, καὶ ἰουδαῖοι, καὶ πᾶς ὁστισοῦν ἄνθρωπος καὶ ψεύδεται, καὶ ἀληθεύειν δυνάμενος τῇ ἐπὶ τὸ χεῖρον, ἢ βέλτιον κλίσει τῆς αὐτοπροαιρέτου αὐτεξουσιότητος καλῶς πεποιημένης τῷ λόγῳ τῆς φύσεως, ὧν ἐξακριβωθέντων καὶ τὸ ψευδὲς ἐπαισχυνθήσεται, καὶ τἀληθὲς ὑπὲρ τὰς ἡλιακὰς ἀκτῖνας διαυγασθήσεται, καὶ ἡ νυκτερὶς κατακρυβήσεται ἐλεγχθησομένη πρὸς τοῦ φωτὸς τῆς ἡμέρας, καὶ ὁ ὑψιπέτης ἀετὸς ξυναναπετάσει ἡμῖν γειτνιασόμενος τῷ φωτὶ διὰ τῶν πτερύγων τοῦ ἐν θεωρίᾳ, καὶ πράξει νοὸς, τῷ ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνοντι, καὶ πρὸς αὐτῆς μὴ καταλαμβανομένῳ, μᾶλλον δὲ δεσμεύοντι, καὶ ἀποκρύπτοντι αὐτήν.

Περὶ Καλλιμάχου.

Καλλίμαχος ἐκ τῆς πόλεως Κυρήνης τῆς κατὰ τὴν Λυβίαν ἐπισήμου ἀκροπόλεως, μεταξὺ Μαρεώτιδος, καὶ Ζευγιτάνης, ἀφισταμένης μὲν τοῦ Φυκοῦντος ἄκρου περὶ τὰ δεκατέσσαρα μίλια, τῆς δὲ πόλεως Πτολεμαΐδος κατὰ δυσμὰς περὶ τὰ ὀγδοήκοντα τέσσαρα. Ἐντεῦθεν τοσοῦτον οἱ αὐτόχθονες, καὶ ἔνοικοι ταυτησὶ τῆς ἀκροπόλεως Κυρηναῖοι ἐπωνομάσθησαν, ἀλλὰ καὶ πᾶς πολίτης αὐτῆς, εἴτε φιλόσοφος, ὡς ἔχει ἡ τῶν Κυρηναίων αἵρεσις ἀπηργμένη τοῦ Ἀριστίππου, καὶ τεθεικυῖα τὴν εὐδαιμονίαν εἶναι τὸ ἁβροδίαιτον, καὶ ἔντρυφον τοῦ καταμαλακιζομένου σώματος. εἴτε γραμματικὸς, καὶ ὅστις ἂν εἴη κατ᾽ ἄλλην παίδευσιν πεπαιδευμένος, οἷος γέγονε καὶ ὁ νῦν προτιθέμενος Καλλίμαχος, Κυρηναῖος μὲν τῇ πατρίδι, καὶ τῇ ἐνεγκαμένῃ αὐτὸν, Υἱὸς δὲ Βάττου, καὶ Μεσάτμας. τῇ τέχνῃ δὲ γραμματικὸς ἐπιμελέστατος, ὡς γράψαι ποιήματα πρὸς πᾶν μέτρον, ἐφ᾽ οἷς συνετάξατο καταλογάδην ὅτι πλεῖστα, ὥστε διαφημίζεσθαι τὰ συγγεγραμμένα αὐτῷ βιβλία ὑπὲρ τὰ ὀκτακόσια. οὗτος ἦν διδάσκων γράμματα ἐν Ἐλευσῖνι Κωμυδείῳ Ἀλεξανδρείας πρὸ τοῦ συσταθῆναι αὐτὸν τῷ βασιλεῖ Πτολεμαίῳ ἐπικαλουμένῳ Φιλαδέλφῳ, καθ᾽ οὓς τοὺς χρόνους ξυνὴν αὐτῷ παραταθεὶς ἄχρι τῶν χρόνων τοῦ διαδεξαμένου τὴν βασιλείαν Πτολεμαίου τοῦ ἐπικληθέντος Εὐεργέτου. Πρὸς τοῖς ἄλλοις οὖν τοῖς συντεθειμένοις αὐτῷ συγγράμμασι, καὶ ποιήμασιν ἐξιστορεῖ Σουΐδας, ὅτι συνέθετο καὶ ὕμνους εἰς θεοὺς, ἀπαρχόμενος τοῦ Διὸς, οὗ τὸ γένος ἀποφαίνεται εἶναι ἀμφήριστον· διότι οἱ μὲν φασὶ τῆς Ἀρκαδίας γεννηθῆναι τὸν Δία, οἱ δὲ τῆς Κρήτης, ἐν ᾗ αὐτὸν ἀνατραφῆναί φησιν οὗτος, γεννηθέντα δὲ τῆς Παῤῥασίας παρὰ τῆς Ῥέας. Πότεροι λοιπὸν, ἐπάγει, πάτερ ἐψεύσαντο, τουτέστιν οἱ ἀρκάδιοι, ἢ οἱ Κρῆτες, οὓς ἐπιφέρει ἀεὶ εἶναι ψεύστας, ὡς νομίζοντας θνητὸν γεγονέναι τὸν Δία, καὶ ἐνταφιασθῆναι τῆς Κρήτης, τὸν ὂν ἀθάνατον αὐτὸς οἴεται λέγων οὕτω. Κρῆτες ἀεὶ ψεῦσται, καὶ γὰρ τάφον ὦ Ἄνα σεῖο ἐτεκτήναντο, σὺ δ᾽ οὐ θάνες ἐσσὶ γὰρ αἰεί. τὰ αὐτὰ σκοπούμενος τῷ Ἐπιμενίδῃ, περὶ οὗ ὄπισθεν ἐν τῇ τρίτῃ πραγματείᾳ δεδήλωται, καὶ τίνι τρόπῳ ἐχρήσατο ταύτῃ τῇ μαρτυρίᾳ ὁ μακάριος Παῦλος, ἀμέλει ὅτι λόγῳ οἰκονομίας, καὶ ἐπιπλήξεως τῆς κρητικῆς ἀκολασίας, καὶ γαστριμαργίας προσειληφὼς τοιοῦτον τὸ Κρῆτες ἀεὶ ψεῦσται τὰ δὲ λοιπὰ τὸ ἀθάνατον, καὶ τὸν τάφον τοῦ Διὸς γεγονέναι, ἢ μὴ, τῆς κρήτης ἀποσιωπήσας, ὡς πόῤῥω τῆς ἀληθείας τυγχάνοντα, καθὰ

καὶ

καὶ Ἐπιμενίδης, καὶ Καλλίμαχος αὐτὰ σφετεριζόμενοι, ψεύδονται, καὶ ματαιολογοῦσιν, οἷς καὶ συνέρχεται, καὶ συμμιαίνεται καὶ πᾶς ἀνθρωπολάτρης. πῶς γὰρ εἰ ἀθάνατον αὐτὸν, καὶ ἀίδιον νομίζουσιν εἶναι, ἀποφαίνονται γεννηθῆναι παρὰ τῆς Ῥέας ἐν τῇ ἀρκαδίᾳ, καὶ ἀνατραφῆναι τοῦ Δικταίου ὄρους τῆς κρήτης, εἶτα κατηγοροῦσι τῶν κρητῶν ὡς ἀεὶ ψευδομένων τῷ τεκτήνασθαι τάφον τῷ Διΐ. Μᾶλλόν γε διὰ τοῦτο ἀληθεύουσιν οἱ Κρῆτες, καὶ ψεύδονται οἱ ποιηταὶ, καὶ σοφισταὶ, τὸ γὰρ γεννηθὲν ἀνάγκη ἐστὶ καὶ ἀποθανεῖν κατὰ τὸν τῆς φύσεως ἀκόλουθον λόγον, καὶ εἰ Ζεὺς κατ᾽ αὐτοὺς ἀπετέχθη τῆς Ῥέας ἐν τῇ ἀρκαδίᾳ, ἄρα κατηναγκασμένως τῇ τοῦ λόγου ἀκολουθίᾳ ἕπεται ἐν ταφιασθῆναι τῆς κρήτης. Ὡσαύτως, καὶ ὁ οἰόμενος τὸ πιστεύειν εἰς τὸν Πάππαν, ἢ εἰς τὸν Πέτρον ἐστὶ ταυτὸ τὸ πιστεύειν εἰς τὸν χριστὸν, ἀνθρωπολατρεῖ. καὶ ψεύδεται, ταυτιζόμενος τὸ κτιστὸν τῷ ἀκτίστῳ, καὶ τὸ θνητὸν τῷ ἀθανάτῳ. Πῶς πᾶς ἄνθρωπος ψεύδεται, καὶ ἐναντίως πάλιν ἀληθεύει, ἐν ᾧ περὶ ψεύδους, καὶ ἀληθείας.

Ἐξέτασις.

Ἐπειδήπερ ὁ κανὼν τῆς δικαιοσύνης ὑπερκείμενός ἐστι πασῶν τῶν ἀρετῶν, καὶ συμμετριάζει αὐτὰς διὰ τῆς ἀληθείας μεσότητος οὔσης, οὕτω προσαγορευομένης παρὰ τοῦ Σταγειρίτου ἐν τοῖς αὐτοῦ ἠθικοῖς λέγοντος τὴν ἀλήθειαν εἶναι μέσον εἰρωνείας, καὶ ἀλαζονείας. καὶ γὰρ οὔτε προσποιεῖται ὁ ἀληθὴς λόγος, ὅτι μὴ τὰ ἑαυτῷ συνόντα, καὶ τὰ τῇ ἰδίᾳ φύσει συνυπάρχοντα καθάπερ ὁ λεγόμενος καὶ ἀποδεικτικὸς συλλογισμὸς, οὔτε πάλιν εἰρωνεύει καταφρονῶν τῶν προσόντων αὐτῷ, ὅπερ κατ᾽ ἐναντίαν δύναμιν ἡ ἀδικία, καὶ τὸ σόφισμα τοῦ παραλογισμοῦ ἐνδεικνύειν φαίνεται διὰ τοῦ ἐπιπλάστου τεχνάσματος, καὶ ἐπισκευάζοντος ψεύδους, τὸ μὲν διδάξαι βιαζόμενος διὰ τῆς ἀλαζορρημονίας ὑπὲρ τὴν δύναμιν τὸν λόγον τῆς ἀληθείας, τὸ δὲ εἰρωνευόμενον διὰ τῆς καταφορᾶς, καὶ κατηγορίας τοῦ μείζονος ὑποβιβάσαι, καὶ καταστεῖλαι τὰ μεγαλοπρεπέστερα. Ἐντεῦθεν καὶ οἱ λόγοις ἀποδεικτικοῖς καταπειθόμενοι ἄνθρωποι ἐπίβολοι, ἀληθεῖς, καὶ θιάμονες ἀληθείας ἐπωνομάσθησαν, ἀπ᾽ ἐναντίας δὲ οἱ στρεβλούμενοι, καὶ τἀληθῆ δυσπιστοῦντες σοφισταὶ, καὶ ψευδεῖς κατονομάζονται. Πατὴρ δὲ τῆς ἀληθείας, καὶ ἀλήθεια ὢν αὐτὸς ὁ θεάνθρωπος, καὶ σωτὴρ χριστὸς ὡς τὸ ἐγώ εἰμι ἡ ἀλήθεια. πατὴρ δὲ τοῦ ψεύδους πάλιν, καὶ ψεῦδος οὐ τῇ φύσει γεγονὼς, ἀλλὰ τῇ μοχθηρᾷ τῇ ἐπὶ τὸ χεῖρον προαιρέσει τυγχάνων αὐτὸς ὁ ψευδολόγος διάβολος. γεννῶσι τέκνα καὶ ἡμᾶς κατὰ τὴν πρὸς τὸ ἑκάτερον, καὶ ἀντίῤῥοπον κλίσιν τῆς αὐτεξουσιότητος τοὺς ἐξ αὐτοπροαιρέτου γνώμης προσιόντας, καὶ πεποιθότας αὐτοῖς διαιρουμένους τοσοῦτον, τῇ τοῦ βίου προαιρέσει. καὶ σπουδῇ, οὐ μέντοι τῷ λόγῳ τῆς δημιουργίας ὄντας τε καὶ πάντας καλῶς, καὶ εὖ ἔχοντας κτισθέντας ἀπὸ τῆς μιᾶς ἀγαθοδότιδος ἀρχῆς, καὶ βουλήσεως τοῦ Θεοῦ. καὶ ὁ μὲν Υἱοὺς φωτὸς, καὶ θείας χάριτος, ὑμεῖς ἐστὲ τὸ φῶς τοῦ κόσμου λέγων ἀπεργάζεται, ὁ δὲ ψευδοπροφήτας, ψευδοδιδασκάλους, καὶ ψευδωνύμους γνώσεως ἐπισκευάζεται, ἐὰν πεσὼν παραλέγει τῷ μακροθυμοῦντι τὸ πειρατήριον, προσκυνήσῃς με, ταῦτα πάντα τὰ φαινόμενα σοφίσματα παραδώσωσοι, πληττόμενον τῇ τοῦ λόγου ἀληθείᾳ, ὕπαγε ὀπίσω μου Σατανᾶ, γέγραπται γὰρ Κύριον τὸν Θεόν σου προσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις. Ὅσοι τοίνυν προσελθόντες τῇ θείᾳ χάριτι διὰ τῆς ἀκλονήτου λατρείας, πίστεως, καὶ ὁμολογίας ἀῤῥαγοῦς τῆς εἰς Χριστὸν, ἀληθεύουσι πάντες, καὶ ἀληθεῖς λέγονται, εἴτε Κρῆτες ὦσιν, εἴτε Ἄραβες, εἴτε Κύπριοι, εἴτε Ῥωμαῖοι, καὶ εἴτινες εἴησαν πεποιθότες ἐπὶ τὸν Κύριον ἐοίκασιν ὄρει τῷ ἁγίῳ, οἱ οὐδαμῶς σαλεύονται προσβολαῖς τοῦ Βελίαρ, Ὅσοι δὲ πάλιν ἀπιστοῦντες

τῇ ἀληθείᾳ

τῇ ἀληθείᾳ προσκολλῶνται τῷ Πατρὶ αὐτῶν Διαβόλῳ εἰρωνεύοντες, καὶ καπηλεύοντες τὸν λόγον τῆς ἀληθείας βδελύσσονται, καὶ κατακρίνονται σὺν τῷ βδελύγματι τῆς ἐρημώσεως τῷ ἀρχεγόνῳ τοῦ ψεύδους Βεελζεβούλ. Διό φησι καὶ ὁ προφητάναξ Δαβὶδ ὑπεξαιρούμενος τῆς ψευδολόγου προφητείας, καὶ συνιστάμενος τῷ Πνεύματι τῆς ἀληθείας· ἐγὼ δὲ εἶπα, ἐν τῇ ἐκστάσει μου, ὅτι πᾶς ἄνθρωπος ψεύστης, ἀμέλει ἐπὶ τῷ πλήθει τῶν ἐπερχομένων μοι συμφορῶν ἐκστασθείς, καὶ ἀποχωρισθεὶς τῶν συμπεφυρμένων τοῖς πάθεσι, καὶ οἰκειωθεὶς τῷ ἀληθεστάτῳ Θεῷ διὰ τῆς εἰς αὐτὸν πίστεως, καὶ λατρείας, ἣν ἔχων ὥσπερ ἱεράν τινα ἄγκυραν ἀνέχουσαν, καὶ κρατοῦσαν πάντοθεν τὴν αὐτὴν διάνοιαν τῆς ἀληθείας, οὐδὲν ἀπεγνώσθην τῆς θείας συμμαχίας, καὶ τῆς πρὸς τὴν ἄμαχον καταφυγὴν ἐλπίδος, ἣν προφητείαν ἐνθουσιασθεῖσαν τῷ θείῳ Πνεύματι ἐξηγούμενος ὁ ἐνιδρυμένην ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ἔχων τὴν πίστιν Βασίλειος φησὶν οὕτως. Ὁ μὴ ἐκ πίστεως βοηθούμενος, ἀλλ' οἴκοθεν ἐπὶ τὸν λόγον ἐρχόμενος ταῖς ἀνθρωπίναις παρασκευαῖς πρὸς τὴν κατάληψιν τῆς ἀληθείας θαρρῶν ψεύστης ἐστὶ παραπολὺ τῆς ἀληθείας ἐκπίπτων. τοῦτον δέ φησιν εἰρηκέναι τὸν λόγον ἐν τῇ ἐκστάσει. τίς δέ ἐστιν ἡ ἔκστασις, ἤτοι περιβλεψάμενος τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, καὶ διερευνησάμενος εἴπου τίς ἐστιν ἐν ἀνθρώποις ἀλήθεια, μηδαμοῦ ταύτην εὑρεῖν δυνηθεὶς αὐτὸς τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ βοηθείας, ἔκθαμβος γενόμενος, καὶ τῷ παραδόξῳ τοῦ πράγματος, ἐξεβόησα, ὅτι πᾶς ἄνθρωπος ψεύστης. ἢ ἐν τῇ ἐκστάσει ἐκείνῃ, ἣν κατεσχηματισάμην ἐπὶ τοῦ Ἀγχοῦς, ἐπιληψίαν, καὶ παραφορὰν ὑποκρινόμενος, καὶ ἀναπλασάμενος, καίτοι μὴ κατὰ προαίρεσιν διὰ τὸ φυγεῖν τὸν κίνδυνον. Διακριτέον λοιπόν, καὶ συνθετέον τοὺς λόγους, ὡς ἀπαιτεῖ τὸ ἐποφειλόμενον τοῦ ἀληθοῦς κριτήριον τῆς διανοίας, μάλιστα δὲ τοὺς τῆς θεοπνεύστου γραφῆς, ὡς ὑπὸ τοῦ παναγίου Πνεύματος ἐγχαραχθέντας, καὶ ἐντυπωθέντας τῇ ψυχῇ, ὅτι πολὺ κακὸν ἐπακολουθεῖ ἁπλῶς τὴν λέξιν αὐτῶν ἐκδέχεσθαι, καὶ μὴ τὰ νοήματα περισκοπεῖν, κατὰ τὸν θεῖον Χρυσόστομον ἐν τῷ αὐτῷ ψαλμῷ. Καὶ γὰρ εἰ ἁπλῶς ἐκληπτέος ὁ λόγος τῆς προφητείας πάντα οἴχεται εἴτε θεοσεβὴς πίστις, ὁμολογία, καὶ λατρεία τῶν εὐσεβῶν, εἴτε ἀποστολή, καὶ ἱεραρχία, εἴτε μαρτυρία, καὶ δικαιοσύνη, καὶ εἴ τις ἂν εἴη ἁγιωσύνη, Ποῦ γὰρ χώρα μόνη, καὶ σύνταξις ἁγίων; ποῦ ὅσιος Ἀντώνιος, ποῦ δίκαιος Ἰώβ, ποῦ πατριάρχης Ἀβραάμ, ποῦ πρωτομάρτυς Στέφανος, ποῦ θεοσύλλεκτος χορὸς τῶν θείων Πατέρων. ποῦ ἡ σάλπιγξ τοῦ παναγίου Πνεύματος ὁ μακάριος Παῦλος, ποῦ αὐτὸς ὁ προφήτης ὁ περὶ τούτων προφητεύων, ἢ τολμῶ εἰπεῖν, αὐτὸ τὸ πανάγιον Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, τὸ ἐνηχοῦν τῷ προφητεύοντι, καὶ ὁδηγοῦν εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν πάντα θεοσεβῆ εἰς Χριστὸν πιστεύοντα, καὶ αὐτῷ λατρεύοντα, (καὶ μὴ τῷ Πάππᾳ, ἢ τῷ Πέτρῳ;) τῷ παραγεγονότι εἰς τὸν κόσμον ἁμαρτωλοὺς σῶσαι, ὧν πρῶτος εἰμὶ ἐγώ. τοῦ λοιποῦ ἡ ἐπισκέπτεσθαι δεῖ τὴν οὐδένειαν, καὶ τὸν ἔλεγχον τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ὡς πανταχόθεν διαδεικνυμένης ἐπιρρεπούσης, καὶ ἀσυστάτου, μὴ ὅτι θείᾳ συμμαχίᾳ κρατυνομένης, καὶ δημιουργίᾳ, καὶ χάριτι, κατὰ Χρυσόστομον ἐν τῷ αὐτῷ ψαλμῷ. ἢ πείθεσθαι χρεὼν ἐστὶ τῷ οὐρανοφοίτορι Βασιλείῳ, οἵῳ δὴ εἰδήμονι διαλύειν σοφιστικὰ ἐπιχειρήματα τῶν παραλεγόντων τὸν μακάριον Δαβίδ, ἐμπεπτωκέναι τῷ κατὰ περιτροπὴν ἐλέγχῳ, τουτέστι διαψευσθῆναι καὶ αὐτὸν κατὰ τὴν αὐτοῦ προφητείαν, ὅστις οὐ γέγονε τοιοῦτος ὑπεξαιρούμενος, καὶ ἐξιστάμενος τῶν συμπεφυρμένων τοῖς σαρκικοῖς πάθεσιν ἐπερχομένοις, καὶ ἐφευρισκομένοις παρὰ τοῦ γεννήτορος τοῦ ψεύδους αὐτῶν Διαβόλου. Διό

Φησὶν

φησὶν ὁ μέγας Βασίλειος ἐπάγων τὴν λύσιν τοῦ σοφιστικοῦ ἐπιχειρήματος λέγων, ἄνθρωποι γὰρ λέγονται οἱ τοῖς ἀνθρωπίνοις ἔτι παθήμασι κατεχόμενοι. ὁ δὲ ὑψηλότερος ἤδη σαρκικῶν παθημάτων γενόμενος, καὶ διὰ τὴν τοῦ νοὸς τελείωσιν πρὸς τὴν τῶν ἀγγέλων κατάστασιν ἀνελθών, οὗτος ὅταν περὶ τῶν ἀνθρωπίνων διαλέγηται, ἑαυτὸν ὑπεξαιρεῖται τῶν λοιπῶν δηλονότι. ἀψευδὴς γὰρ ὁ εἰπών, ἐγὼ εἶπα θεοί ἐστε, καὶ υἱοὶ ὑψίστου πάντες. ὑμεῖς δὲ ὡς ἄνθρωποι ἀποθνήσκετε. θεοί ἐστε. πάντως δὲ εἴ τινι ἄλλῳ καὶ τῷ Δαβὶδ ἡ τοιαύτη προσηγορία πρέπουσα, καὶ γὰρ καὶ υἱὸς ὑψίστου ὁ διὰ τῆς ἀρετῆς ᾠκειωμένος θεῷ, καὶ οὐκ ἀποθνήσκων ὡς ἄνθρωπος, ἀλλὰ ζῶντα ἔχων ἐν ἑαυτῷ τὸν θεόν. ἐγὼ οὖν εἶπόν φησιν ἐν τῇ ἐκστάσει μου, πᾶς ἄνθρωπος ψεύστης. ἀκουέτωσαν οἱ τῇ σαρκὶ διὰ τῶν παθημάτων συμπεφυρμένοι, τὸν δὲ νοῦν ἑαυτῶν ὑπεραίροντες τῶν ὑπερκοσμίων, ὧν τοὺς λογισμοὺς καθαιρεῖν, καὶ τὸ ὕψωμα τῆς καρδίας αὐτῶν τῆς κατεπαιρομένης τοῦ θεοῦ κοινὸς ἔσω σκοπὸς πᾶσι τοῖς ἀντιποιουμένοις τῆς εὐσεβείας. Νουνεχῶς τοίνυν ἕπεται τοῖς αὐτεξετασθεῖσι τὸν ἐθέλοντα ἀνακρίνειν τὰ πνευματικῶς λεγόμενα παρὰ τῆς οὐρανομήκους ψυχῆς τοῦ μακαρίου Παύλου θεοσεβῶς, καὶ πνευματικῇ διακρίσει προβάλλειν, καὶ λέγειν, καὶ γράφειν, καὶ περισκοπεῖν, καὶ μὴ ἁπλῶς, καὶ κατὰ τὸ τυχόν, καὶ τὸ ἰδιοβούλητον τῆς αἱρεσαρχίας. διότι Βόθροι, καὶ Λάκκοι, κακαὶ ἐπίνοιαι, καὶ κατακρίσεις ἄδικοι, καὶ ἐπιβουλαὶ δολεραὶ ὀρύσσονται, καὶ ἐπιβουλεύονται, οἷς ἐμπεσεῖται ὁ κρίνων τὸν ἕτερον ἀδίκως, καὶ ὁ ὀρύσσων, καὶ ἀνασκάπτων τὸ κακὸν τοῦ πλησίον. ἡνίκα τοίνυν φησὶν ὁ μακάριος Παῦλος, κρῆτες ἀεὶ ψεῦσται, γαστέρες ἀργαί, κακὰ θηρία κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ ἐξ αὐτῶν ἰδίου προφήτου, τὴν οὐδένειαν τῆς ἐπικαίρου ζωῆς τῆς ἀνθρωπότητος ὡς ἀεὶ ψευδομένην μὴ ὑπεξαιρουμένην τῶν παθημάτων, καὶ τὸ συμπεφυρμένον καὶ κεκολασμένον τοῖς τῶν Κρητῶν πάθεσιν ἐπισκεπτέον, καὶ διορθωτέον λόγῳ οἰκονομίας, οὐ μενοῦν κατακριτέον τὸ εὐσεβές, καὶ τὴν λογικὴν λατρείαν, καὶ τὸ ὑπο[illegible] τῆς διδασκαλίας αὐτῶν περὶ τὴν θεοσέβειαν. Εἰ γὰρ ἀνυπεξαιρέτως αὐτοὺς ὑπολήψειας, μὴ ὅτιγε μόνον καταδικάσῃ πᾶσαν τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, καὶ τὸν χορὸν τῶν ἁγίων, καὶ τὸν ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει θεόπνευστον διδάσκαλον κυρὸν Ἀθανάσιον τὸν Πατελάρον, ἀλλὰ καὶ τὸν εὐσεβέστατον δεκάριθμον τῆς μαρτυρολογίας τῆς ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ θυσιασθείσης χορὸν τῆς Κρήτης ἀθλήσαντα, καὶ τροπώσαντα ἔχιδνα τὴν παμπόνηρον τοῦ ψεύδους τὴν ἀρχέγονον. ὃν εὐφημίζουσα ἡ ἁγία ἐκκλησία, καὶ δοξάζουσα διὰ τῆς εἰς Χριστὸν λατρείας ἐγκωμιαστικῶς ψάλλει κγ', δεκεμβρίου, καθίσμασιν οὕτω. Τῆς Κρήτης οἱ λαμπροί, καὶ σεπτοὶ πολιοῦχοι ἀθλήσαντες στερρῶς ἐτροπώσαντο πίστει, τὸν ὄφιν τὸν ἀρχέκακον, καὶ νομίμως ἐστέφθησαν. τούτων σήμερον τὴν ἀξιέπαινον μνήμην ἑορτάζοντες μεγαλοφώνως τὸν πάντων δοξάζομεν Κύριον. Ὡσαύτως ἀπομακρύνονται τῆς ἱερᾶς ἀληθείας ἱεροσυλοῦντες τὸν ὅσιον Πατέρα Εὐμένιον ἐπίσκοπον Γορτύνης τὸν θαυματουργόν, οὗ τὸν παράδοξον βίον ἀρεταῖς φαιδρυνόμενον, καὶ λατρεύοντα Θεῷ ζῶντι ἐγκωμιάζουσα ἡ ἁγία ἐκκλησία ψάλλει ιή, σεπτεμβρίου. Τῶν Κρητῶν ἐγκαλλώπισμα τῆς Γορτύνης τὸν πρόεδρον, ἐκκλησίας ἄσειστον τὸν θεμέλιον τὸν ἱεράρχην Εὐμένιον ἐν θαύμασι μέγιστον, καὶ δυνάμεσι πολλαῖς γεγονότα παράδοξον, καὶ φωτίζοντα τὰς ἐν ζόφῳ καρδίας ὡς φωστῆρα τῶν πιστῶν μεγαλοφώνως οἱ συνελθόντες τιμήσωμεν. Οὐ δικαιοσύνη λοιπόν, καὶ γνώμη, καὶ μέτρῳ ἀληθείας καταδικάζε(ε)ται ὡς ψεύστης, καίπερ ἀκούει τοῦ ψεύδους οἷα ζῶσα εἰκών, καὶ δημιουργία καὶ χάριτι, καὶ λόγῳ, καὶ λατρείᾳ λογικῇ τῇ εἰς Χριστὸν τὸν θεόν, καὶ μὴ εἰς τὸν Πέτρον, ἢ εἰς τὸν Πάπ-

παν

παι ἀναπεμπόμενη τῆς αὐταληθοῦς εἰκόνος τοῦ Χριστοῦ ὁ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει πατριάρχης κυρὸς Ἀθανάσιος κρήσων, καὶ προσθεὶς ἑαυτὸν τῇ αὐτοπέτρᾳ, καὶ αὐτολίθῳ Χριστῷ ἐκήρυξεν ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ Χριστοῦ τῆς ταπεινοφρονούσης, καὶ μετεωροφρονούσης ἐκκλησίας, καὶ διδασκαλίας τοῦ δικαιοκρίτου Χριστοῦ, καὶ μὴ ὑπερφροσύνης ἀδικίας τοῦ παμπονήρου ψεύδους σατανικοῦ πέτραν εἶναι τὴν ὄντως πέτραν, τὸν μόνον ἀληθινὸν Χριστὸν, τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, ὃν δεῖ, καὶ ἐφ' ὃν πιστεύειν, καὶ ὁμολογεῖν, καὶ θύεσθαι, καὶ λατρεύειν. καὶ οὐ τὸν πέτρον, ἢ τὸν Πάππαν. Διὸ καὶ ἀληθεῖς Χριστολάτραι ἐσμὲν, καὶ οὐ ψευδολάτραι, πετρολάτραι, ἢ παπολάτραι, μεμαθηκὼς γὰρ ἔτυχεν ἐκ βρέφους τὴν ἱερὰν εὐσέβειαν, καὶ λατρευτικὴν ὁμολογίαν Χριστῷ ἐποφειλομένην, καὶ καρδίᾳ μὲν πιστευομένην εἰς δικαιοσύνην, στόματι δὲ ὁμολογουμένην εἰς σωτηρίαν, ἣν ἐκφωνῶν, καὶ ὁμολογῶν οὕτως ἔγραπτο, καὶ ἔλεγε, καθὰ καὶ πᾶς εὐσεβὴς Χριστολάτρης, καὶ Χριστιανὸς ὀρθόδοξος. Πιστεύω Κύριε, καὶ ὁμολογῶ, ὅτι σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος ὁ ἐλθὼν εἰς τὸν κόσμον ἁμαρτωλοὺς σῶσαι, ὧν πρῶτός εἰμι ἐγώ. Ἔτι πιστεύω, ὅτι τοῦτό ἐστι τὸ ἄχραντον σῶμά σου, καὶ τοῦτο αὐτό ἐστι τὸ τίμιον αἷμά σου, τὸ κλασθὲν, καὶ ἐκχυθὲν ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου σωτηρίας εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. οὐδεὶς γὰρ ἐδίδαξε κρατυνόμενος λόγῳ ὀρθοδοξίας, καὶ θεοσεβείας καὶ διηνεκοῦς τῆς ἐκ τοῦ λόγου λατρείας ποτὲ λέγειν, πιστεύειν, καὶ ὁμολογεῖν, καὶ λατρεύειν πιστεύω Πέτρε, ἢ Πάππα, ὅτι σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ Υἱὸς, καὶ τὰ ἑξῆς δυσφημούμενα τοιούτῳ σκοπῷ, καὶ διανοίᾳ πιστευόμενα, καὶ λεγόμενα. Καὶ εἴποι τις, ὅτι εἴρηται ἡμῖν ἄνωθεν, ὅτι δέον ἐστὶ πιστεύειν καὶ τοῖς εὐσεβέσι, καὶ τοῖς ἱερεῦσι, καὶ τοῖς ἀρχιερεῦσι, καὶ παντὶ τῷ λαλοῦντι θεῖα ῥήματα, πῶς νῦν ἐναντίως φερόμεθα; Μὴ γένοιτο ἀντιφέρεσθαί ποτε ἡμᾶς τῷ λόγῳ τῆς ἀληθείας, διότι ἐκεῖσε εἰρηκότες ἐσμὲν πιστεύειν τοῖς ἁγίοις, καὶ οὐ λατρεύειν αὐτοῖς. πιστεύειν ἐκείνοις, καὶ μὴ πιστεύειν αὐτοὺς, καὶ εἰς αὐτοὺς, κατὰ τὸν θεῖον Χρυσόστομον, καθάπερ καὶ εἰς τὸν Χριστὸν, καὶ Θεόν. ἀμέλει ὡς ὀργάνοις τῆς χάριτος, καθότι ἐμμέσως αὐτῶν λατρεύεται ὁ Θεὸς, μεταδίδοται ἡ θεία χάρις ἡ συντρέχουσα, καὶ συναγωνιζομένη αὐτοῖς, οὐ μὴν οὖν καθότι ἀμέσως ἐξ αὐτῶν προσχεῖται, καὶ γίνεται ἡ θεία χάρις ἐφ' ἡμᾶς, καὶ πάντας τοὺς πιστεύοντας. καθὰ μὴ ὅτιγε μόνον ἀληθεύεται, καὶ πιστεύεται ὁ μακάριος Πέτρος, καὶ ὁ Πάπας, ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ ἀπόστολοι, καὶ ἀρχιερεῖς, καὶ εἴτις εὐσεβὴς ἄχρις ὅτου λαλεῖ θεῖα ῥήματα ὀργανικῶς δι' αὐτοῦ λογοποιοῦντα. διὸ καὶ ὁ μακάριος Παῦλος ἔλεγεν, ὁ ἐνεργήσας Θεὸς, καὶ πατὴρ τῷ Πέτρῳ εἰς τὴν περιτομὴν ἐνήργησε κἀμοὶ εἰς τὰ ἔθνη. διὸ καὶ ὁ θαυματουργὸς Νικόλαος, καὶ ἱερὸς Σπυρίδων παρέχουσιν ἰάματα τῇ θείᾳ χάριτι τοῖς ἐν πίστει αὐτοῖς προστρέχουσιν ἀληθευόμενοι, καὶ πιστευόμενοι.

Ἐπιλεκτέον λοιπὸν κατὰ κοινὴν, καὶ καθόλου πρότασιν, ὅτι πᾶς ὁ θείᾳ δυνάμει καὶ ὢν, καὶ διαμένων ἐπὶ τῇ εἰς Χριστὸν ἀρραγεῖ πίστει, καὶ λογικῇ λατρείᾳ αὐτοῦ ὡς ὑπερεξαιρούμενος τῶν σαρκικῶν φρονημάτων, καὶ συνοικειούμενος τοῖς πνευματικοῖς κατορθώμασι, καὶ διδάσκων, καὶ ποιῶν τὰς ἐντολὰς τοῦ Χριστοῦ ἀληθεύει, καὶ οὐ ψεύδεται, εἴτε κρής ἐστιν, εἴτε αἰγύπτιος, εἴτε Κύπριος, εἴτε πολίτης, εἴτε φυσώμενος μέγα ἐπ' ἀρχῇ Ὀνώριος πάππας ῥώμης, κἄντε Ἰούδας ὁ ἀπόστολος εἴη ἄχρις ὅτου τῷ Χριστῷ συμπολιτεύεται, καὶ λαλεῖ θαυματουργῶν τὰ ἐκείνου ῥήματα ἀληθεύει, ἐπὰν δὲ ἀπεσχοινίσθη, κατεπνίγη τῷ βυθῷ, καὶ τῷ λάκκῳ τῆς ἀπωλείας, ὃν αὐτὸς ἑαυτῷ ἀνασκάψας ἀνωρύξατο, καὶ εὕρατο. Πάλιν ὅστις ἂν εἴη νυκτερίσι, καὶ δυνάμεσι σατανικαῖς ἐοικυίαις ταῖς τερατώδεσι νυκτερίσι

προς

προσκυνῶν, καὶ λατρεύων φρονήμασι σαρκικοῖς; καὶ δαιμονικαῖς ἀπάταις πειθόμενος, ψεύστης ἐστὶ, καὶ ἀεὶ ψεύδεται; εἴτε Ῥωμαῖος, εἴτε σκύθης, εἴτε θρᾶξ, εἴτε κρής ἐστιν, εἴτε ἀπόστολος; καίτοι κορυφαῖος τῆς χορείας τῶν ἀποστόλων ψευδολόγος γίγνεται, οἷος ὁ μακάριος πέτρος τοῦτ' αὐτὸ πεπονθὼς ἐγεγόνει διὰ τὸ ἀσθενὲς τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως καταχθεὶς τῇ δειλίᾳ, καὶ τῷ φόβῳ διὰ τῆς ἀπειλῆς τῆς κόρης καταναθεματίσας τὴν ἀλήθειαν τῷ τελείῳ ψεύδει τῆς ἀρνήσεως ἀπωσθέντι ἐπανακληθεὶς ἐπὶ τὴν μετριότητα τῆς τοῦ Θεοῦ δικαιοκρισίας τῷ τριπλῷ τῆς ἐρωτήσεως, καὶ ἀνταποδιδοὺς τὴν τελείαν ὁμολογίαν τῆς εἰς Θεὸν ἀγάπης πρὸ πάντων τῶν ἀρετῶν προκρινομένης, ἧς ἄνευ πᾶσαι αἱ καρποφορίαι τῶν ἀρετῶν εὐδιάλυτοι, καὶ οὐδένες εἰσὶ κατὰ Παῦλον. Αὖθις προηρίθμηται ἡ κορυφαία κρηπὶς τῶν θεολόγων οὐ τῇ ἀξίᾳ τοῦ πνεύματος, ἀλλὰ τῇ ἀσεδῆ τοῦ κατορθώματος. Δῆλος λοιπὸν ἡ ἀκιβδήλευτος θεοσέβεια, καὶ λογικὴ λατρεία τῶν ὀρθοδόξων, ἣν δεῖ ὑπακούειν, καὶ πιστεύειν, ὁμολογεῖν, καὶ λατρεύειν. καὶ πάλιν ἔγνωσται ἡ ἐπίπλαστος, καὶ ψευδολόγος ὑπουλότης, καὶ δόλιος εἰδωλολατρεία τῶν ἀπατεώνων, καὶ ψευδαποστόλων, ὧν δεῖ ἀπέχεσθαι, καὶ φεύγειν. Καὶ τέρμα δοτέον τῇ τρίτῃ πραγματείᾳ.

ΠΡΑΓΜΑΤΕΙ'Α ΤΕΤΑ'ΡΤΗ.

Μέρος α'.

Περὶ χάριτος, ἤτοι ἐξουσίας πνευματικῆς.

ΚΕΦΑ'ΛΑΙΟΝ ΛΓ'.

Ὁ Πατελάρος.

Καὶ δώσωσοι τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἐπὶ μέλλοντος εἶπε χρόνου, ὅπερ ἐπλήρωσεν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς πεντηκοστῆς πέμψας τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, οὐ τῷ μὲν μᾶλλον, τῷ δὲ ἧττον, ἀλλ' ἐξίσου πᾶσιν, οὐ τῷ πέτρῳ μόνῳ ἢ πλεῖον. μηδαμῶς τοῖς ἄλλοις, ἢ ἔλασσον, ἀλλὰ πᾶσιν ἐπίσης, καὶ οὐδὲν εἶχεν ὁ πέτρος πλεῖον τῶν ἄλλων, οὐδὲ μείζων ἦν αὐτῶν, ἀλλὰ πάντες ἴσοι.

Ἐπιβεβαίωσις.

Ἐπειδήπερ κατὰ τὸν γρήγορον νόα τῆς θεολογίας ἐπώνυμον ἐν τοῖς περὶ αὐτοῦ θεολογουμένοις τὸ ἁπλῶς, καὶ ἀνεξετάστως περισκοπεῖν τὸ δυνατὸν τοῦ γράμματος, ἄνευ τῆς ἐκείνῳ ἀποκεκρυμμένης θεοσόφου διδασκαλίας, ἔνδειγμα ἀσεβείας ἐστὶν, ᾧ οἱ προσκρούοντες ὡσανεὶ λίθῳ τινὶ προσκόπτοντες ἀπερισκέπτως συντρίβονται, ἢ ἔνοχοι κατακρίσεως, καὶ φόνου τῆς ἐκ ταύτης βλασφημίας γίγνονται, ὁπόσοι τὸ ἐν τῷ γράμματι ὑπεμβατοῦν πνεῦμα παραβλέποντες Ἰουδαϊκῶς ἐπὶ τὸν νεκρὸν τῆς ἀψύχου, καὶ νεκροφόρου γραφῆς μόνον ἀφορῶσιν. Ἔστι γὰρ, ὡς θεσπίζει ὁ θεσπέσιος αὐγουστῖνος, τὸ γράμμα, τοσοῦτον στοχαζόμενον χωρὶς τοῦ ζωοποιοῦντος πνεύματος, σῶμα μόνον νενεκρωμένον εὐθὺς ἀπολειπόμενον, καὶ ὄργανον φυσικὸν ἀκίνητον, καὶ ἀνέμψυχον, ἐπὶ φθορὰν μᾶλλον κινοῦν τοὺς αὐτοῦ οὑτωσὶ ἀντιποιεῖσθαι ἐθέλοντας, ἢ πρὸς ζωογόνον ἀφθαρσίαν ἐν πᾶσιν ὀπαδὸς γιγνόμενος τῷ νυμφαγωγῷ τῆς οἰκουμένης, τῇ οὐρανομήκει λέγω ψυχῇ τοῦ μακαρίου παύλου νομοθετοῦντος, τὸ μὲν γράμμα ἀποκτείνει, τὸ δὲ πνεῦμα ζωοποιεῖ. Ἀποδιδράσκοντες ἄρα ἡμεῖς οἱ περὶ τὸ εἰς Χριστὸν ἡμῖν ἐποφειλόμενον σέβας, καὶ λογικὴν λατρείαν διὰ τῆς χάριτος αὐτοῦ τῆς

A B

κοινῆς.

κοινῆς, καὶ καθολικωτάτης ἀδιαιρέτου ἐχέφρονες, καὶ ὀρθόδοξοι τὴν ἐνοχλὴν ταυτηνὶ τῆς καταδίκης χρεών ἐστιν οὐκ ἀνερεύνητον, καὶ ἀνεξέταστον παρεισχάσασθαι τὸ προκείμενον τῆς γραφῆς, ἀλλὰ μεθ᾽ ὅσης τῆς εὐσεβοῦς ἐπιστατούσης διανοίας, καὶ ὀρθοδόξου ἐπισκέψεως εὐθυβόλως κινηθῆναι ἐπὶ τοῦτο τὸ ἐξεταστήριον τῆς ἀληθείας, καὶ ἀγαθοπροαιρέτου διαθέσεως, καὶ ἕξεως, ὅπως εὑρόντες τὸ ἐν αὐτῷ ζωοποιὸν Πνεῦμα οὐκ ἀποτύχωμεν τῆς αἰωνίου ζωῆς. Τῇ μὲν διότι λόγον σέβοντες δεῖ ἡμᾶς λόγῳ, καὶ μὴ ἀλογίᾳ ἀσκεῖσθαι κατὰ τὸν ὑπέρθειον οὐρανοφάντορα Βασίλειον ἐν τοῖς περὶ παρθενίας αὐτοῦ λόγοις. Τῇ δὲ διότι καθυπείκοντες εὐαγγελικοῖς ἐντάλμασι τῶν δεόντων ἐστὶν ἐρευνᾷν τὰς γραφὰς, ὅτι ἐν αὐταῖς ἐστὶ τὸ εὕρεμα τῆς εἰς τοὺς ἀπεράντους αἰῶνας συνεπεκτεινομένης ἀλήκτου ζωῆς. Προκείσθω λοιπὸν ἡμῖν ὁ λόγος τῆς ἐξετάσεως εἰς ἐπιβεβαιωτήριον τῶν ὀρθῶς προβεβλημένων τῷ ἐν τῇ μακαρίᾳ τῇ λήξει κυρῷ Ἀθανασίῳ τῷ Πατελάρῳ, ἀνασκευὴν δὲ τῶν ἀδίκως ἐγκαλουμένων τῇ καθολικῇ καὶ ἀποστολικῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ πάσῃ θεοσεβεῖ ὁμολογίᾳ, καὶ λογικῇ λατρείᾳ, καὶ ἀκενώτῳ χάριτι τοιούτῳ. Πρῶτον, ἐκθετέον τί τὸ σημαντικὸν τῶν κλειδῶν, καὶ πῶς ληπτέος ὁ τῆς δόσεως μέλλων χρόνος, ἐν ᾧ καὶ περὶ ἀντιχρονισμοῦ. Δεύτερον, πῶς ἐπληρώθη ἡ δόσις καὶ ἡ χάρις τῷ καιρῷ τῆς πεντηκοστῆς διὰ τῆς καθόδου τοῦ παναγίου, καὶ ζωοποιοῦ Πνεύματος. Τρίτον, πῶς τὸ πανάγιον Πνεῦμα διαφόρως κατεπέμφθη τῇ ἀσπίλῳ νύμφῃ, καὶ ἐκκλησίᾳ τοῦ Χριστοῦ. Τέταρτον, πῶς ἐξίσου μεταληπτὸν ἐγεγόνει τοῖς ἀποστόλοις, καὶ πᾶσι τοῖς εὐσεβέσι. Πέμπτον, πῶς ὁ μακάριος Πέτρος οὐκ ἄνισος ἦτο τῇ λοιπῇ ὁμοταγεῖ τῶν συμμαθητῶν χορείᾳ συνενθουσιασθέντων αὐτῷ τῇ ἐπ᾽ αὐτοὺς κατελθούσῃ προθεσμίᾳ τῆς ἐπαγγελίας, καὶ ἐπιδημίᾳ τῆς ὑποσχέσεως. Τελευταῖον, ἐν τίνι προεκρίνετο, καὶ προεξῆρχε τοῦ συναριθμουμένου αὐτῷ χοροῦ.

Τί τὸ σημαντικὸν τῶν κλειδῶν, καὶ πῶς ληπτέος ὁ τῆς δόσεως μέλλων χρόνος, ἐν ᾧ καὶ περὶ ἀντιχρονισμοῦ.

Πᾶσα δόσις ἀγαθὴ, καὶ πᾶν δώρημα τέλειον ἄνωθέν ἐστι καταβαῖνον παρὰ τοῦ Πατρὸς τῶν φώτων, ἀλλὰ καὶ πᾶσα πατροκινήτου φωτοφανείας πρόοδος εἰς ἡμᾶς ἀγαθοδότως φοιτῶσα, πάλιν ὡς ἑνοποιὸς δύναμις ἀνατατικῶς ἡμᾶς ἀναπληροῖ, καὶ ἐπιστρέφει πρὸς τὴν τοῦ συναγωγοῦ πατρὸς ἑνότητα, καὶ θεοποιὸν ἁπλότητα, καὶ γὰρ ἐξ αὐτοῦ τὰ πάντα, καὶ εἰς αὐτὸν τὰ πάντα, ὡς ὁ ἱερὸς ἔφη λόγος κατὰ τὸν Ἀρεοπαγίτην Διονύσιον.

Κακωθείσης διὰ τῆς ἀχαριστίας λοιπὸν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, καὶ κατενεχθείσης εἰς τὸν σκοτεινότατον ᾅδην, καὶ δεσμευθείσης συμβουλίᾳ ἀρχεγόνου κακίας τοῦ πονηροῦ ὄφεως διὰ τῆς παρακοῆς τοῦ ἑνὸς χοϊκοῦ Ἀδὰμ διαπορθμευθείσης ἐπὶ τοὺς ἀπογόνους αὐτοῦ, ἔδει ἄντικρυ φανῆναι δώρημα τέλειον, καὶ ἐξουσιοποιὸς δύναμις εἰς εὐεργεσίαν τοῦ ἱεροκλαπέντος τὴν σφραγῖδα τῆς κυριότητος ὑπὸ τῆς κατακρυψάσης ἀντικειμένης δυνάμεως τὸ τάλαντον τῆς χάριτος παρὰ τὸ θεῖον βούλημα καίπερ ἀνεχηκὸς τὴν τυραννίδα, ἵνα δείξῃ τὴν ἄπειρον αὐτοῦ φιλανθρωπίαν γνωρισθῆναι, ὄφιν φρονιμώτατον ἐν ὑπακοῇ, διαλῦσαι τὸν διὰ τῆς μωρίας ἀπωλεσθέντα ἄνθρωπον, φῶς φαεινότατον, ἀποδιῶξαι σκότος τὸ ζοφερώτατον, δύναμιν ἀγαθοδότιδα τῆς ἀναμαρτησίας, καταλῦσαι τὸ ἰοβόλον σκότος τῆς ἁμαρτίας τοῦ θανάτου. Ἄλλην μὴ χρηματίσασαν μεταπτεύσαν προσαγωγὴν συγκαταβῆναι πρότερον, καὶ ἀναβιβάσασθαι δεύτερον, ἣ ἐξέλιπεν ἐν ματαιότητι ἡ προσυπόχειρος τῇ τυραννίδι φύσις ἐπὶ τὴν ἄνω πατρικὴν ἀνάδυσιν, ὅτι μὴ τὴν φωτοδότιδα ἀγαθοεργὸν ἰσχὺν τοῦ

πατρι-

πατρικοῦ ἀπαυγάσματος, τὴν κλεῖδα λέγω τῆς ἐξουσίας τῆς ζωῆς, καὶ τοῦ θανάτου, ἀφ᾽ ἧς καὶ ἡμεῖς λαβόντες τὸ τῆς θεώσεως λάχος εὐχαριστία ἀντὶ ἀχαριστίας, φῶς ἀντὶ σκότους, δ᾽ ἐγώ) ἐξουσία ἀντὶ δουλείας, ἱλα- ἀντὶ ἀσπλαγχνίας, καὶ ἀπανθρωπίας, λογικοὶ ἀντὶ ἀλογίας, ἐλευθερία ἀντὶ αἰχμαλωσίας, ἀρετὴ ἀντὶ κακίας ἐγεγόνειμεν. Καὶ συλλήβδην εἰπεῖν, οἷος ὁ χοϊκὸς, τοιοῦτοι καὶ οἱ χοϊκοὶ διὰ τῆς παρακοῆς πρότερον, καὶ οἷος ὁ ἐπουράνιος, τοιοῦτοι καὶ οἱ ἐπουράνιοι διὰ ὑπακοῆς δεύτερον τῆς εἰς Χριστὸν, καὶ μὴ εἰς τὸν Πάππαν ἐγεγόνειμεν διατελέσαντες. Ὅστις μὴ τοσοῦτον αὐτὸς ἠθέλησεν ἄκρᾳ ἀγαθότητι Κύριος εἶναι ἐξουσιαστὴς δυνατὸς, βασιλεὺς, κραταιὸς, ἀρχηγὸς, καὶ κλεὶς ζωῆς, καὶ θανάτου φύσει ὑπάρχουσα, ἀλλὰ καὶ τοῖς προστιθεμένοις αὐτῷ, καὶ προσεδρεύουσι μετὰ πίστεως αὐτοπροαίρετα, ἀκενώτως φιλοχορηγήσασθαι χάριτι ηὐδόκησε τὰ αὐτοῦ προτερήματα, καὶ ἀξιώματα. ἅπερ τὰ μὲν προεπηγγείλατο ἐν τοῖς προφήταις ὡς παρόντα μὲν αὐτῷ τῷ τὰ πάντα πληροῦντι θεῷ, ἡμῖν δὲ μέλλοντα κατ᾽ ἄνθρωπον τῷ ποιητῇ τῶν χρόνων διαλεγόμενα, ὡς τὸ, προφήτην ὑμῖν ἀναστήσει Κύριος ὁ Θεὸς ἐξ ὑμῶν ἕνα ὡς ἐμὲ, καὶ τὸ, ἦ μὴν εὐλογῶν εὐλογήσω σε, καὶ πληθύνων πληθυνῶ τὸ σπέρμα σου, καὶ τὸ, πρὸ πάντων τῶν βουνῶν γεννᾷ με, καὶ ἐκτήσατό με ἀρχὴν ὁδῶν ἔργων αὐτοῦ, τῆς σοφίας προσωποποιούσης τὴν μέλλουσαν ἔνσαρκον οἰκονομίαν τοῦ θεανθρώπου λόγου, καίπερ ἐν ἀορίστῳ χρόνῳ ταυτηνὶ τὴν περὶ ἡμᾶς γεγονυῖαν συγκατάβασιν παριστάσης ἐκφανερωθεῖσαν, καὶ ἐκτυπωθεῖσαν τῷ πέρατι τῆς ὑποσχέσεως, καὶ τῇ ἐκβάσει τῆς ἐπαγγελίας, κατὰ τὸ, πολυμερῶς ὁ Θεὸς λαλήσας τοῖς πατράσιν ἐπ᾽ ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν ἐλάλησεν ἡμῖν ἐν Υἱῷ, κατ᾽ ὀλίγον ἡμῖν ἐπιχορηγοῦν τὴν εἰς τὸ καλὸν ἐπίδοσιν, καὶ εὐεργεσίαν διὰ τὸ καθ᾽ ἡμᾶς ἀχώρητον τῆς ὑπερβαλλούσης αὐτοῦ, καὶ ἀθρόου φωτοχυσίας. καὶ τοῦτο μὴ προερχόμενον ἐκ τῆς μιᾶς, καὶ ἀδιαιρέτου χάριτος, καὶ ὅλης δυνάμεως, καὶ ὑπερκειμένης τελειότητος, ἀλλὰ παρὰ τῆς ἀσθενοῦς ἡμῶν φύσεως, μὴ δυναμένης ἐν τῷ ἅμα, ἀλλ᾽ ἀδυνατούσης καταλαβεῖν τὰ ὑπὲρ τὴν ἀνθρωπίνην, καὶ κτιστὴν δύναμιν ἀκτινοβολήματα, καθάπερ ἀκτινοβολίας, φωταγωγίας, καὶ κινήματα τινὸς ἡλίου ἐπιχεόμενα τοῖς αὐτῷ ὑποκειμένοις φυτοῖς, καὶ σώμασιν ἐπ᾽ ὀλίγον, φθειρομένοις, πηγνυμένοις, βλαστάνουσιν, αὐξάνουσι, ῥηγνυμένοις καταβαλλομένοις, καρποφοροῦσι, καὶ συναγομένοις, καὶ ἀποτιθεμένοις. ἢ ἰατροῦ τινὸς ἐπιστημονικωτάτου κατ᾽ ἐπίκρασιν ἐπιδιδόμενα θεραπευτικὰ ἰάματα πρὸς σωτηρίαν τὰ μὲν διὰ προγνώσεως, τὰ δὲ διὰ διαίτης θεραπευόμενα, τὰ δὲ διὰ τῆς ἐπαναλήψεως τὴν ὑγείαν ἐπισφραγίζοντα. οὐ γὰρ ἄχρονον τὸ ἐν χρόνῳ, καὶ δημιουργηθὲν, καὶ εὐεργετηθέν. Διὸ καὶ ὁ νοητὸς ἥλιος τῆς δικαιοσύνης Χριστὸς ὁ ἰατρὸς τῶν ψυχῶν, καὶ τῶν σωμάτων διαστέλλεται τοῖς αὐτοῦ φοιτηταῖς μετὰ τὴν τοῦ Πέτρου κοινὴν τὴν εἰς τὸν διδάσκαλον ὁμολογίαν αὐτῶν μηδενὶ εἰπεῖν αὐτὸν εἶναι τὸν Χριστόν. διότι οἱ σκανδαλίζοντες τὸ μυστήριον τῆς οἰκονομίας οὔπω ἐγεγόνεισαν ἐκ μέσου, διότι ὁ σταυρὸς τὸ τρόπαιον τὸ κατὰ τοῦ θανάτου οὔπω ἐτελέσθη, διότι καὶ τὰ ἄλλα πάντα, ἃ ἔδει παθεῖν αὐτὸν οὔπω ἀπηρτισθέντα ἔτυχον. ἔδει γὰρ αὐτὸν ταῦτα πάντα πεπονθέναι πρῶτον, εἶτα ἀναστῆναι, καὶ εἰπεῖν ὡς θεάνθρωπος, ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ γῆς.

Ταυτηνὶ τὴν κατὰ τὸ συνεχὲς μετάδοσιν τῆς θείας δωρεᾶς, καὶ ἐξουσίας οὐ τοσοῦτον ὁ πιστὸς οἰκονόμος, καὶ λόγος πάσης ἀποδοχῆς ἄξιος ἀποδείκνυσιν ἐν τῷ λέγειν περὶ τοῦ πάθους, ὅτι πολλοὶ ἔσον) πρῶτοι ἔσχατοι, καὶ ἔσχατοι πρῶτοι, καὶ πολλὰ ἔχω λέγειν ὑμῖν, ἃ οὐ δύνασθε βαστάζειν ἄρτι, ἀλλὰ καὶ τὸ ὑπ᾽ αὐτοῦ ἐκλεχθὲν ἀγγεῖον τῆς χάριτος ποτὲ μὲν ἰόντι νήπιον

λελα-

λελαληκέναι φησὶ, ποτὲ δὲ γεγονέναι ἄνδρα, ἐν ᾧ κατηργηκέναι τὰ τῆς νηπιότητος ἀπαρτισθείσης τῆς ἐν αὐτῷ φρονήσεως ἔχοντι τὸν Χριστὸν ἐν ἑαυτῷ λαλοῦντα τῇ θείᾳ χάριτι ἐκ τῆς ἀτελοῦς παιδείας ἐπὶ τὴν ἐντιμελῆ θεογνωσίαν ἐπιγραφείσης, τῶν δὲ ὄπισθεν ἐπιλανθανομένης, καὶ τοῖς ἔμπροσθεν συνεπεκτεινομένης, τοῦτον τὸν τῆς οἰκονομίας λόγον παρίστησι, καὶ προγνωρίζει τοῦ παρόντος ὁ θεραπεύων εὐεργετικῶς πᾶσαν νόσον, καὶ πᾶσαν μαλακίαν κακώσεως παραδειγματίζων τὸν μακάριον Πέτρον, καὶ γὰρ καθυπόσχεται αὐτῷ, καὶ τοῖς κατ' ἐκεῖνον, καὶ σὺν ἐκείνῳ χαρίσασθαι πᾶσαν τὴν ἐν οὐρανῷ ἐξουσίαν διὰ τῆς δόσεως τῶν κλειδῶν μεταφορικῶς ἐξηγούμενος, καὶ προλέγει αὐτοῖς τὸν ὑπὸ τοῦ Σατανᾶ σινιασμὸν, καὶ τὴν ὑπὲρ αὐτοῦ δέησιν μὴ ἐκλελοιπέναι τὴν πίστιν αὐτοῦ τὴν εἰς τὸν διδάσκαλον, καὶ θεραπεύει τὴν ἰατρὸν, καὶ εἰς τὸ τέλος ἀπωλεσθῆναι διὰ τὴν ἀθέτησιν, ἢ προέγνωσται, καὶ ἡ ἄρνησις αὐτοῦ, καὶ ἡ ἐπανάκλησις, καὶ ἐπιδιόρθωσις τοῦ παραπτώματος, ὃ καὶ γέγονε καθάπερ τὴν ἔκβασιν ὁ εὐαγγελικὸς συνίστωρ τῶν γεγονότων διεξέρχεται, καὶ αἱ ἑρμηνεῖαι τῶν θείων διδασκάλων τῆς ἐκκλησίας συμπεραίνουσιν.

Ἀφέντες τοίνυν ἡμεῖς οἱ εὐσεβεῖς ὁμολογηταὶ τῆς χάριτος, καὶ καθόλου εὐεργεσίας, ὅντιναοῦν διχασμὸν, καὶ στραγγαλιὰς ψεύδους πολυσχεδοῦς, καὶ ἐπιορκίας τῇ ἑνότητι τῆς ἀδιαιρέτου, καὶ μιᾶς αὐταληθείας προσεπιμένοντες ὁμολογοῦμεν ἀληθῶς, καὶ Κυρίως μίαν εἶναι τὴν αὐτοχαριτοποιὸν χάριτα, καὶ αὐτεξουσιοποιὸν ἐξουσίαν τῆς ζωῆς, καὶ τοῦ θανάτου, καὶ πάσης εὐεργεσίας, καὶ δυναστείας τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν. καθάπερ καὶ τὴν πίστιν, καὶ τὴν ὁμολογίαν, καὶ λογικὴν λατρείαν ἡμῶν, ὡς προδεδήλωται), Παρ' ἧς καὶ Πέτρος, καὶ πάντες οἱ συναριθμούμενοι αὐτῷ ὁμοταγεῖς ἀπόστολοι, καὶ εἴτις εὐσεβὴς ἀλληλοδιαδόχως ὡς ἐν ἑνὶ σώματι πολλὰ μέρη ὄντα, καὶ μέλη ἀδιάσπαστα τῇ μιᾷ, μόνῃ αὐτοκεφάλῳ κεφαλῇ τῷ Χριστῷ ἐξουσιάζουσιν ἡστινοσοῦν εὐεργεσίας, καὶ κατορθώματος, καὶ τιμωρίας, καὶ δεσπόζουσι ζωῆς, καὶ θανάτου, Καὶ ἐπιτροπεύουσι τῇ ἀσπίλῳ αὐτοῦ νύμφῃ ἐκκλησίᾳ ἀποκρούοντες πόρρω πάντα λύκον αἱμοβόρον, καὶ κλεψίνοα αἱρετικὸν, καὶ ἀποστάτην ἐπίβουλον ἐπερχόμενον ἐν δόλῳ πανουργίας κατὰ τῆς πνευματικῆς μάνδρας, καὶ χάριτος τὸν κεχαριτωμένον τῇ ἀχαριστείᾳ καταδουλώσασθαι, καὶ ἰδιοποιήσασθαι τὴν κοινὴν εὐεργεσίαν, καὶ τὸν καθόλου βασιλικὸν, καὶ ἀκιβδήλευτον χαρακτῆρα τοῦ θεμένου ποιμένος τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, καὶ ὑποταχθέντος ὡς ἀνθρώπου τῷ θείῳ βουλήματι ὑπὲρ τῶν λογικῶν αὐτοῦ προβάτων. διὸ εὐκρινείας χάριν ἐπισκεφθήτω ὁ ἐξεταστικὸς, καὶ ἐπιβεβαιωτήριος λόγος.

Ἐπιστάσεως ἄξιος πρῶτον, ὅτι ἡ αἰτία ἐν τοῖς θείοις προσώποις διχῶς λαμβάνεται, ἢ καθότι ἐνεργεῖ κατὰ τὸ εἶδος αὐτῆς αἴτιον, καὶ πάσχει αἰτιατὸν, καὶ οὕτω μόνος ἐνεργητικὸς αἴτιός ἐστιν ὁ Θεὸς, καὶ Πατὴρ, αἰτιατὰ δὲ ὁ Υἱὸς, καὶ τὸ πανάγιον Πνεῦμα. Ἐκεῖνος μὲν διότι γεννᾷ τὸν Υἱὸν ἀρρεύστως, καὶ ἀχρόνως τὸν μονογενῆ. καὶ ἐκπορεύει τὸ πανάγιον πνεῦμα, ἢ φησὶ καὶ ὁ τῆς θεολογίας ἐπώνυμος, πάντα ὅσα ἔχει ὁ πατὴρ, καὶ τοῦ Υἱοῦ εἰσὶ, πλὴν τῆς αἰτίας. ταῦτα δὲ πάλιν διότι μόνα εἰσὶν αἰτιατὰ, καὶ τὸν Πατέρα γνωρίζουσι μόνην αἰτίαν ὁ μὲν γεννώμενος, τὸ δὲ ἐκπορευόμενον ἄμφω ἀχρόνως ἀπὸ μόνου τοῦ Πατρὸς προϊόντα ἕκαστον κατὰ τὸν λόγον τῆς ἰδιότητος αὐτῶν, καὶ τρόπον μόνον ἐγνωσμένον αὐτῇ τῇ μακαρίᾳ τριάδι. ἢ καθότι πάλιν ἐνεργεῖ βουλήσει, καὶ θελήσει τῇ μιᾷ ἀδιαιρέτως πρὸς τὰ κτίσματα, καὶ δημιουργήματα, καὶ χαρίσματα αὐτῆς εἴτε κατὰ τὸν λόγον τῆς δημιουργίας, εἴτε κατὰ τὸν λόγον τῆς χάριτος, καὶ τῆς υἱοθεσίας, καὶ αὕτη ἡ ἐνέργεια μία, καὶ κοινὴ ἀδιαίρετος

ὡς μίαν βούλησιν, μίαν θέλησιν, μίαν δύναμιν,
ρετος τῆς τρισυποστάτου μακαρίας τριάδος, Καὶ κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον διορίζει ὁ πολὺς καὶ
καὶ μίαν ἐξουσίαν ἀδιαίρετον ἐχούσης. Ἀρείου λόγοις, ὅτι κτίζει ὁ Πατὴρ, κτίζει
„ μέγας Ἀθανάσιος ἐν τοῖς κατὰ Μακεδονίου, καὶ ἁγιάζει ὁ Πατὴρ, ἁγιάζει ὁ Υἱὸς ἁγιάζει τὸ πανά-
„ ὁ Υἱὸς κτίζει τὸ πανάγιον Πνεῦμα. δίδωσι καὶ δωρεῖται καὶ τὸ πανάγιον Πνεῦμα.
γιον Πνεῦμα. δίδωσι καὶ δωρεῖται ὁ Υἱὸς, ὡσαύτως ὁ Πατὴρ, καὶ ὁ Υἱός.
„ διαιρεῖ χαρίσματα ὡς βούλεται τὸ πανάγιον Πνεῦμα, εἰ τοῖς εἰς τὰ θεοφάνεια, εἴτουν γενέθλια
„ Τοιοῦτόν ἐστι καὶ τὸ πανηγυριζόμενον τῷ θεολόγῳ ἐν τοῖς εἰς τὰ θεοφάνεια, καὶ τὸ ἐνόημα ἔργον
„ τοῦ σωτῆρος Χριστοῦ. Πρῶτον μὲν ἐννοεῖ τὰς ἀγγελικὰς δυνάμεις, Καὶ τὸ προφητευόμενον ψαλμικῶς
„ τῷ λόγῳ συμπληρούμενον, καὶ πνεύματι τελειούμενον. καὶ τῷ Πνεύματι
παρὰ τοῦ θεοπάτορος Δαβὶδ, τῷ λόγῳ Κυρίου οἱ οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν,
„ τοῦ στόματος αὐτοῦ πᾶσα ἡ δύναμις αὐτῶν. Ὁ δὲ λόγος ἐστὶ πρόδηλος, διότι κατὰ τὸν ἱερὸν Μάξιμον ἐν τῷ περὶ διαφόρων ὅρων, εἰ προϋποτίθεται) (καθότι δέον ἐστὶν ἀναγκαίως προϋποτιθέναι τὸν Θεὸν ἔχειν οὐσίαν, καὶ φύσιν, καὶ ὕπαρξιν) ἐξ ἀνάγκης ἐστὶν ἑπομένως προσεῖναι, καὶ προσυπάρχειν αὐτῷ ἐνέργειαν, καὶ βούλησιν οὖσαν τὴν φυσικὴν, καὶ ἔμφυτον κίνησιν, καὶ τὸ ἀποτέλεσμα πάσης οὐσίας, ἀμήχανον ὁροθετεῖ ὁ ἱερὸς Μάξιμος εἶναι οὐσίαν ἄμοιρον φυσικῆς ἐνεργείας, ἥτις κατὰ τὴν εἴσοδον πρόοδον ἐνεργεῖ ὡς ὑποστατικὴ δύναμις, καὶ ἐνέργεια μόνῳ τῷ πατρὶ ἰδιάζουσα. Κατὰ δὲ τὴν ἔξω προέλευσιν ὡς οὐσία, καὶ φύσις, καὶ βούλησις μία ἐνεργοῦσα κοινή ἐστι τῆς μακαρίας τριάδος, ἀμέλει πατρὶ, καὶ Υἱῷ, καὶ ἱερῷ πνεύματι, καίπερ ἐνίοτε ἐφ' ἓν πρόσωπον ἀναφέρεται. διό φησιν ὁ θεῖος Βασίλειος, Κύριλλος, καὶ ἅγιος χρυσόστομος, ἐκεῖνος μὲν ἐν τῷ ε, λόγῳ πρὸς εὐνόμιον περὶ τοῦ παναγίου Πνεύματος ὅτι τὰ μόνῳ προσόντα τῷ υἱῷ ταῦτα μόνῳ πρόσεστι καὶ τῷ Πνεύματι. Ὁ δὲ πάλιν ἐν τῷ δ' τῶν θησαυρῶν αὐτοῦ ὅσα προσεῖναι λέγεται τῷ Πατρὶ φυσικῶς τε, καὶ οὐσιωδῶς, ταῦτα πάντα ἐστὶ καὶ ὁ υἱός. οὕτω πάλιν ἐν τῷ λόγῳ τῆς πεντηκοστῆς. ὅπου κοινὰ τὰ τῆς φύσεως, κοινὰ καὶ τὰ ὀνόματα τοῦ ἀξιώματος. καὶ γὰρ εἰ νομοθετεῖ ὁ πατὴρ ὡς φύσει θεὸς ἐξ ἀνάγκης συνυπακούεσθαι νομοθετοῦντας τὸν υἱὸν, καὶ τὸ πανάγιον πνεῦμα ὡς μίαν φύσιν, καὶ μίαν οὐσίαν ἀπαραλλάκτως ἔχοντας τῆς θεότητος. Ἔθος γὰρ τῇ θείᾳ γραφῇ τὰ εἰς πλήθη διῃρημένα ἀπὸ μιᾶς φύσεως, καὶ ἐνεργείας ἑνὶ ὀνόματι καλεῖν, εἴτε ὀργιζόμενος εἴτε διαλαττόμενος ὁ θεὸς τοῖς ἀνθρώποις. ὡς τὸ ἐξαλείψω τὸν ἄνθρωπον, ὃν ἐποίησα. καὶ τὸ τί ἐστιν ἄνθρωπος, ὅτι μιμνήσκῃ αὐτοῦ, ἢ Υἱὸς ἀνθρώπου, ὅτι ἐπισκέπτῃ αὐτόν. καίτοι μυριάδες οἱ ἐξαλειφόμενοι, καὶ χιλιάδες οἱ ἐπισκεπτόμενοι. μέν τοιγε ὡς εἷς ἄνθρωπος ὅλος ὁ κόσμος, διὰ τὸ κοινὸν τῆς οὐσίας καλεῖται. Εἰ τοίνυν ἐν τοῖς ἀνθρώποις ὅπου συγκέχυται τὰ τῆς γνώσεως, ὅπου διάφορα τὰ τῆς μορφῆς εἴδη (οὐδὲ γὰρ ἕν ἐστιν, οὐδὲ γνώμη ἴση, ἀλλὰ διάφοροι γλῶτται, διάφοροι λόγοι) διὰ τὸ κοινὸν τῆς φύσεως πᾶσα ἡ οἰκουμένη εἷς ἄνθρωπος λέγεται, ὅπου ἀμέριστος ἡ ἀξία, μία βασιλεία, μία δύναμις ἰδιάζουσα, τὴν τριάδα τὸν ἕνα λέγω θεὸν πῶς διὰ τῆς ὀνομασίας τοῦ ἑνὸς προσώπου οὐ συνυπακουσθήσονται καὶ τὰ τρία πρόσωπα ἐν μιᾷ βουλήσει, καὶ θελήσει, καὶ μιᾷ ἐνεργείᾳ ἀδιαιρέτως ἐνεργοῦντα εἴτε κτίζοντα, εἴτε υἱοθετοῦντα, καὶ δωρούμενα.

Ἐπιστάσεως ἄξιον δεύτερον, ὅτι ἡ θεία ἐνέργεια καίπερ συναΐδιος, καὶ ἄκτιστος ἐν τῷ Θεῷ, ἀλλὰ διαφέρει τῆς θείας οὐσίας, καὶ τῆς τρισυποστάτου θεότητος, κατὰ τὸν ἰουστῖνον φιλόσοφον, καὶ μάρτυρα εἰς τὴν γ'. ἐρώτησιν τὴν χριστιανικὴν πρὸς ἕλληνας λέγοντα ὁ θεὸς ἔχει οὐσίαν πρὸς ὕπαρξιν, βούλησιν πρὸς ποίησιν. ἄλλο τοίνυν ἡ οὐσία καὶ ἄλλο ἡ βούλησις. καὶ πάλιν κατωτέρω. ἄλλο τὸ ὕπαρ-

παρχειν, καὶ ἄλλο τὸ ἐνυπάρχειν, ὑπάρχει μὲν ἡ οὐσία, ἐνυπάρχει δὲ ἡ βουλὴ, οὐχ ὥσπερ συμβεβηκὸς (ἄπαγε τῆς βλασφημίας, ἀλλὰ καθὰ προσὸν τῇ οὐσίᾳ ἄκτιστον, καὶ ἀΐδιον, καὶ ἐνεργείᾳ ἀχώριστον, καὶ ἄκτιστον τῆς οὐσίας. τὸ γὰρ προσὸν, καὶ ἐνυπάρχον τῇ θείᾳ οὐσίᾳ ἐνοικεῖ ἡμῖν) ἀμέλει ἡ ἐνέργεια αὐτῆς, οὐ μήν γε ἡ ὑπόστασις, καὶ ἡ φύσις αὐτῆς, ἐκείνης γὰρ ἡ φύσις, καὶ ἡ οὐσία αὐτῆς ἀκατάληπτός ἐστιν ἡμῖν. τοσοῦτο καὶ μόνον διὰ τῶν ἐνεργειῶν, καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων αὐτῆς καταλαμβάνοντες τὴν οὐσίαν αὐτῆς. διό φησι καὶ ὁ μέγας Βασίλειος ἐν τῇ πρὸς Εὐστάθιον τὸν ἰατρὸν ἐπιστολῇ. ἡμεῖς ἐκ τῶν ἐνεργειῶν γνωρίζειν λέγομεν τὸν Θεὸν ἡμῶν. τῇ δὲ οὐσίᾳ αὐτοῦ προσεγγίζειν οὐχ ὑπισχνούμεθα, αἱ μὲν γὰρ ἐνέργειαι αὐτοῦ πρὸς ἡμᾶς καταβαίνουσιν, ἡ δὲ οὐσία αὐτοῦ μένει ἀπρόσιτος. ἀμέλει τὸ ὅτι, καὶ οὐ τὸ διότι τοῦ Θεοῦ γνωρίζομεν κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον. ὡς τύπῳ διαλαβεῖν τὸν λόγον φυσικώτερον παραδειγματίζοντες, ὅσον ἐφικτὸν ἀνθρώποις καταλαβεῖν, καίπερ ἀμήχανόν ἐστιν εὑρεῖν τινὰ οὐσίαν, ἢ φύσιν, ἢ βούλησιν, ἢ ἐνέργειαν, ἢ εἰκόνα ἀπαράλλακτον τῇ θείᾳ φύσει, οὐσίᾳ, καὶ βουλήσει, καὶ ἐνεργείᾳ, καὶ εἰκόνι κατὰ τὸν ἱερὸν Δαμασκηνὸν τὰ ἀποτελέσματα, καὶ αἱ ὑλικαὶ κινήσεις ἐγχωροῦνται, καὶ ἐνεργοῦνται ἀδιαιρέτως παρὰ τοῦ ἑνὸς δίσκου τοῦ ἡλίου, καὶ τῆς μιᾶς ἐξ αὐτοῦ γεννωμένης ἀκτινοβολίας, καὶ τοῦ ἑνὸς φωτὸς ἐκπορευομένου ἐξ αὐτοῦ, καὶ μόνου τοῦ δίσκου καταπεμπόμεναι, καὶ μεταδιδόμεναι ἐπὶ τόνδε τὸν ὑποσελήνιον κόσμον, οὐ μήν γε ἡ αὐτὴ οὐσία, καὶ ἡ ὑπόστασις τοῦ ἡλίου, ἢ τὰ βασιλέως θελήματα, καὶ δυνάμεις ἐνεργοῦσι, καὶ προβάλλονται τοῖς τῷ αὐτοῦ πολιτεύματι ἐπιτροπεύουσιν, οὐ μέντοι ἡ ὑπόστασις, καὶ τὸ εἶναι ἄτομον αὐτοῦ. Οὕτω τοίνυν καὶ ἡ θεία βουλὴ, καὶ σοφία, καὶ δύναμις, καὶ ἡ ἐξουσία τοῦ Θεοῦ, καὶ ἔτι τις ἐνέργεια αὐτοῦ ἀχωρίστως μεταδίδονται, καὶ καταλαμβάνεται τοῖς μεταλαμβάνουσι τῶν χαρισμάτων αὐτοῦ. οὐ μήν γε ἡ οὐσία, καὶ ἡ ὑπόστασις αὐτοῦ. πλὴν τῆς θεανδρικῆς ἐνεργείας, βουλήσεως, καὶ φύσεως θείας καὶ ἀνθρωπίνης, ἐν ᾗ ὑποστατικῶς ἥνωται ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ τῇ πρὸς αὐτοῦ προσειλημμένῃ φύσει, βουλήσει, καὶ ἐνεργείᾳ τῆς ἀνθρωπότητος σωζομένων τῶν ἰδιοτήτων τῶν δύο φύσεων, ἐνεργειῶν, καὶ θελήσεων συναμφοτέρως τῆς τε θεότητος, καὶ τῆς ἀνθρωπότητος ἐν μιᾷ ἐνυποστάτῳ σοφίᾳ τοῦ Θεοῦ Λόγου. Διαφέρει λοιπὸν ἡ θεία ἐνέργεια τῆς θείας οὐσίας, καὶ ὑπάρξεως. ἐκείνη μὲν ὡς μεταληπτὴ τοῖς κτίσμασιν, αὕτη δὲ ὡς ἀμετάληπτος, καὶ ἀμετάδοτος. ἐκείνη μὲν ὡς προσοῦσα, προσυπάρχουσα, αὕτη δὲ ὡς οὐσία, καὶ ὕπαρξις.

Ἐπιστάσεως ἄξιον τρίτον, ὅτι αὐτὴ ἡ τοῦ Θεοῦ ἐνέργεια λέγεται μία, καὶ πολλαί. μία μὲν κατὰ τὴν φύσιν, καὶ μίαν οὐσίαν ἀπαράλλακτον, ἀφ' ἧς προέρχεται, καὶ πρὸς ἣν πάλιν ἄνεισι, πολλαὶ δὲ κατὰ τὰ ὑποκείμενα, ἐφ' οἷς πιστεύεται, καὶ δέχεται, καὶ οἷς ἐνεργεῖ, καὶ εὐεργετεῖ ὀργάνοις, ὥσπερ ἥλιός τις εἷς καὶ ὁ αὐτὸς ἀκτινοβολῶν, καὶ φωτίζων οὗ λέγεται τό, τε ἀκτινοβόλισμα, καὶ τὸ φώτισμα αὐτοῦ. καθότι παρὰ τοῦ ἑνὸς δίσκου ἡλιακοῦ ἐξέρχεται, καὶ εἰς αὐτὸν ἀνταποδίδοται. Πολλὰ δὲ καθότι διάφορα ἀγγεῖα ἐμπίπλησι φωτὸς, καὶ ἐλλάμψεως, οἷς φωτίζει φωτιζομένους, καὶ ἃ πυροῦνται, καὶ φωταγωγοῦνται, τουτέστι σελήνην, ἀστέρας, πῦρ, ἀέρα, ὅσα τε διαφανῆ σώματα, ἀδάμαντας, λίθους τε τιμαλφεστάτους, οἱ παρὰ μιᾶς πηγῆς Ὠκεανοῦ πάντες οἱ ποταμοὶ προερχόμενοι, καὶ εἰς αὐτὸν πάλιν ἐπανακυκλούμενοι, κατὰ δὲ τὰς χώρας, καὶ τοὺς τόπους, ὧν διέρχονται πολυπλασιαζόμενοι. Τοιοῦτόν ἐστι τὸ τοῦ μεγάλου Βασιλείου ἐν τῷ ε', λόγῳ κατ' Εὐνομίου. Πῶς ἑτερούσιος ἐν τῇ τριάδι, ἐν ᾗ ταυτότης ἐνεργείας εὑρίσκεται. καὶ κατωτέρω. μία καὶ ἡ αὐτὴ προφανῶς

ἐνέργεια

ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ δι' Υἱοῦ ἐν Πνεύματι φαίνεται, καὶ χωρισμὸν ἡ τριὰς οὐ προσδέχεται. ἀλλὰ κατὰ τὴν ἀληθῆ τοῦ Παύλου διδασκαλίαν, διαιρέσεις χαρισμάτων εἰσί, τὸ δὲ αὐτὸ Πνεῦμα, καὶ διαιρέσεις διακονιῶν εἰσίν, ὁ δὲ αὐτὸς Κύριος. καὶ διαιρέσεις ἐνεργημάτων εἰσίν, ὁ δὲ αὐτὸς Θεὸς, ὁ ἐνεργῶν τὰ πάντα ἐν πᾶσιν. Ἐξ αὐτοῦ γὰρ προέρχονται, καὶ ἀνέρχονται πᾶσαι αἱ ἐνέργειαι, καὶ δυνάμεις, καὶ χαρίσματα, καὶ φωτισμοὶ, καὶ μυσταγωγίαι, καὶ εὐχαριστίαι, εἴτε ἀποστολὴ, εἴτε προφητεία, εἴτε διδασκαλία, εἴτε δύναμις, εἴτε ἰατρικὴ, εἴτε ἀντίληψις εἴτε κυβερνήσεις, εἴτε γλῶσσα, εἴτε σοφία εἴτε κυριότης, καὶ ἐξουσία, καὶ αὐθεντία τοῦ δεσμεῖν, καὶ λύειν, ὅπερ ἐστὶν ἡ τοῦ παρόντος τροπολογουμένη κλεῖς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, νῦν μὲν καθυπισχνουμένη τῷ μακαρίῳ Πέτρῳ, καὶ μὴ τοσοῦτον αὐτῷ, ἀλλὰ καὶ τοῖς λοιποῖς ἀποστόλοις, καὶ παντὶ τῷ ἀξιουμένῳ τῇ χάριτι τοῦ παναγίου Πνεύματος ἱερεῖ, καὶ ἀρχιερεῖ λύειν, καὶ δεσμεῖν, ὕστερον δὲ μετὰ τὴν ἀνάστασιν τελειότερον ἐξουσία δεδομένη διὰ τοῦ λάβετε Πνεῦμα ἅγιον, ἄν τινων ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφίενται αὐτοῖς, καὶ ὧν κρατῆτε, κεκράτηνται, ὅπερ ῥητὸν ἐξηγούμενος ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος φησὶ, καθάπερ γάρ τις βασιλεὺς ἄρχοντας ἀποστέλλων ἐξουσίαν εἰς δεσμωτήριον καὶ ἐμβαλεῖν, καὶ ἀφιέναι δίδωσιν. οὕτω καὶ τούτους ἐκπέμπων ταύτῃ περιβάλλει τῇ δυνάμει.

Ἐπιστάσεως ἄξιον δ', ὅτι ἔθος ἐστὶ πολλὰ τῇ θείᾳ γραφῇ κατὰ ἀντιχρονισμὸν λέγεσθαι τῇ ἀνταποδόσει τοῦ λόγου τῆς αἰτίας, καὶ οὐ κατὰ τὸ τυχὸν, καὶ ὡς ἔλαχε κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον ἐν τοῖς περὶ Υἱοῦ λόγοις, ἀφ' οἷς τὸ ἐκτίσατό με τῆς σοφίας ῥῆμα ἐν ἀορίστῳ χρόνῳ λαμβάνεσθαι, φησὶν, ὁδὸν ἔργων αὐτοῦ διὰ τὴν ἔνσαρκον οἰκονομίαν τοῦ Θεοῦ λόγου τὴν κατ' ἐκείνους τοὺς καιροὺς μήπω γεγονυῖαν, ἀλλὰ γενησομένην ἔσεσθαι.

Ὅστις ἀντιχρονισμὸς χρεὼν ἐστι κεῖσθαι παρὰ τοῦ ἐχέφρονος, καὶ πνευματικοῦ ἀνδρὸς ἐκ τῆς ἐκβάσεως, καὶ τοῦ πέρατος τῶν λεγομένων, καὶ τῶν προφητευομένων διὰ τῶν ἐναντίων χρόνων μετὰ τοῦ λόγου τῆς αἰτίας, τοῦτο γὰρ ὁ ἀριθμὸς τοῦ ἐναντίου χρόνου κατὰ τὸ πρότερον, καὶ ὕστερον μετρούμενος, καθότι καὶ αὐτὸς ὁ Γρηγόριος νόος πνευματικῶς διεκρίνατο τὸν ἀόριστον ἀντὶ μέλλοντος ληφθῆναι παρὰ τῆς σοφίας τῇ ἀντιδόσει τοῦ λόγου τῆς αἰτίας ὡς προερχόμενος ὁ λόγος θείᾳ συμμαχίᾳ διαειδηλότερον ἀναπτύξεται, διότι τοῖς καιροῖς τοῦ Σολομῶντος οὔπω εὐηγγελίσθη αὐτουργίᾳ, καὶ ἐνεργείᾳ τὸ κεκρυμμένον μυστήριον, καὶ ἀγγέλοις ἀγνώριστον, οὔπω συνέλαβεν ἡ Θεοτόκος παρθένος τὸν Υἱὸν, καὶ λόγον τοῦ Θεοῦ. οὔπω προσείληφε σάρκα ὁ Θεὸς λόγος ἐκ τῆς παρθένου Μαρίας ἡ Θεοτόκος δοξάζεται, καὶ πιστεύεται, καὶ ὁμολογεῖται μὴ λατρευτικῶς, ἀλλ' ὑπερενδόξως. καὶ μυστικῶς ἦν τοσοῦτον μόνον προωρισμένον, καὶ σκιαγραφούμενον, ὡς ἐν τῇ θυσίᾳ τοῦ Ἀβραὰμ, ἐν τῇ βάτῳ καιομένῃ τῷ πυρὶ, καὶ μὴ καταφλεγομένῃ τῇ φλογί. ἐν τῇ ἀβρόχῳ διαβάσει τοῦ Ἰσραὴλ διὰ τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης, τὰ γὰρ ἐκείνοις τοῖς καιροῖς σκιαγραφούμενα, καὶ κατ' ἐπαγγελίαν λεγόμενα τοῖς μεταγενεστέροις ἐγεγόνει πεπερατωμένα, καὶ ἐκβαίνοντα, ἐπειδήπερ καθάπερ ἐκεῖσε ἄνεισιν Ἀβραὰμ εἰς τὸ ὄρος θύσων τὸν μονογενῆ Ἰσαὰκ, ἀντ' ἐκείνου δὲ θύεται ὁ δοθεὶς κριὸς παρὰ τοῦ ἀγγέλου. οὕτως ἐπὶ σταυροῦ ὁ Θεὸς λόγος ἀπαθὴς διέμεινε τῆς ἀνθρωπότητος πεπονθυίας. πάλιν ὥσπερ ἐκαίετο μὴ καταφλεγομένη ἐπὶ τοῦ Μωϋσέως, οὕτω καὶ ἡ παρθένος συνέλαβε τὸ πῦρ τῆς θεότητος φωτιζομένη μὲν, οὐ καταλυομένη δὲ διὰ τὸν γεννηθέντα ἐξ αὐτῆς σωτῆρα Χριστὸν, καὶ Θεόν. καὶ καθάπερ ἐκεῖ ἀβρόχως ὁ Ἰσραὴλ διεπέρασε τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν, διαβὰς δὲ, ἡ θάλασσα μετὰ τὴν πάροδον ἔμεινεν ἄβατος. ὡσαύτως ἡ πάναγνος ἐγέννησεν ἀφθόρως

τὸν

τὸν Ἐμμανουὴλ μεθερμηνευόμενον μεθ᾽ ἡμῶν ὁ Θεός, μεθ᾽ οὗ τὴν κύησιν ἔμεινεν ἄμεμπτος ἡ πρὸ τόκου παρθένος, καὶ ἐν τόκῳ παρθένος, καὶ μετὰ τόκον αὖθις μείνασα παρθένος.

Ἐκ τῆς ἐκβάσεως ἄρα, καὶ ἀπαρτίσεως τῶν ἀντιχρονισμῶν φιλοκριτέον τὰ κατ᾽ ἐναντίον καιρὸν ἀριθμούμενα παρὰ τῇ θείᾳ γραφῇ, οὐ μὴν οὖν ἀδιακρίτως ἀντιχρονίζειν πάντα, διό φησι καὶ ὁ θεῖος Γρηγόριος, ὅτι οὐ πάντα τὰ παρὰ τῇ θεοπνεύστῳ γραφῇ λεγόμενα κατ᾽ ἀντιχρονισμόν, καὶ ἐνηλλαγμένοις καιροῖς λήπτεα, ἀλλὰ τὰ πολλά, τουτέστιν ὅσα δεικνύουσι τὴν ἔκβασιν, καὶ τὸ πέρας ἀριθμεῖσθαι τοιοῦτον. ὅστις ἀντιχρονισμὸς τὸ νῦν εἶναι ἔχων οὐ σημειοῦται τοιοῦτος, καθὼς παρεξηγᾶται ὁ ὑπεναντίος τοὺς θείους διδασκάλους, καὶ γὰρ οὐκ αὐτουργίᾳ ἐπεδόθησαν αἱ κλεῖς, καὶ ἐξουσία τῷ μακαρίῳ Πέτρῳ εἰς τὸ λύειν, καὶ δεσμεῖν ἁμαρτίας πρὸ τῆς ἀναστάσεως μὴ λαχόντι τοιαύτης αὐθεντίας, ὡς προϊὼν ὁ λόγος τῆς ἀληθείας ἐκφαντικώτερον, καὶ ἀληθέστερον ἐπιγνώσεται, ἀλλὰ κατ᾽ ἐπαγγελίαν, καὶ καθ᾽ ὑπόσχεσιν λαμβάνεται ὁ μέλλων χρόνος, ὡς προείρηται, ὅστις μέλλουσαν δόσιν, καὶ ἐσομένην πρᾶξιν τῆς θείας δόσεως, καὶ αὐτουργηθησομένης αὐθεντίας σημαίνει κατὰ τὴν ἐξήγησιν μὴ μόνον τοῦ σοφωτάτου, καὶ ἱερωτάτου Βουλγαρίας, ἀλλὰ καὶ τοῦ χρυσορρήμονος ἐν τῷ αὐτῷ ῥητῷ τοῦ κατὰ Ματθαῖον λέγοντος οὕτω. Πῶς οὖν οὐκ ἔστιν αὐτοῦ δοῦναι, τὸ καθίσαι ἐκ δεξιῶν, καὶ ἐξ εὐωνύμων τοῦ λέγοντος, ἐγώ σοι δώσω, εἶδες πῶς καὶ αὐτὸς ἀνάγει τὸν Πέτρον εἰς ὑψηλὴν τὴν περὶ αὐτοῦ ἔννοιαν, καὶ ἑαυτὸν ἀποκαλύπτειν Υἱὸν ὄντα τοῦ Θεοῦ διὰ τῶν ὑποσχέσεων τῶν δύο τούτων, ἃ γὰρ Θεοῦ μόνου ἐστὶν ἴδια τό τε ἁμαρτήματα λῦσαι, καὶ τὸ ἀπερίτρεπτον τὴν ἐκκλησίαν ἐν τοσαύτῃ κυμάτων ἐμβολῇ, καὶ ἄνθρωπον ἁλιέα πέτρας πάσης ἀποφῆναι στερρότερον τῆς οἰκουμένης πολεμούσης ἁπάσης ταῦτα δώσειν αὐτῷ ἐπαγγέλλεται. ἥντινα ἐπαγγελίαν ἀναμφιβόλως ἐπὶ μέλλοντος χρόνου δεῖ ἐκλαμβάνεσθαι, καὶ μὴ ἐπὶ ἐνεστῶτος, καὶ αὐτουργούσης δόσεως, τὸ γὰρ ἐπαγγελλόμενον, καὶ καθυπισχνούμενον δοθήσεσθαι, οὐ τὸν αὐτὸν καιρὸν καθ᾽ ὃν ἐπαγγέλλεται, καὶ καθυπισχνεῖται δοθησόμενον αὐτουργῶς δίδοται, ἀλλὰ πρὸς ἐπιόντα χρόνον ἀναβάλλεται. καθάπερ βασιλεὺς φίλῳ τινί, καὶ πιστῷ θεράποντι, καὶ εὐηκόῳ αὐτοῦ καθυπισχνούμενος διὰ τὴν πρὸς αὐτὸν εὐδουλείαν, καὶ εὐεργεσίαν, καὶ καλὴν θεραπείαν δώσειν αὐτῷ ἡγεμονίαν τινά, ἢ αὐθεντίαν, οὐκ ἐν τῷ ἅμα ἐκείνῳ ἐν αὐτουργίᾳ ἐγχειρίζεται ἡ ἐξουσία, καὶ ὑπόσχεσις, ἀλλὰ προλαβοῦσα ἡ ἐπαγγελία ἐπακολουθεῖ ἡ ταύτης προθεσμία, καὶ ἀναγόρευσις. διό φησι καὶ τοῖς ἐκλελεγμένοις ἐπὶ τὴν πνευματικὴν ἀρχὴν τῆς οἰκουμένης ἄρχουσιν αὐτοῦ καταστασθησομένοις μαθηταῖς, καὶ διδασκάλοις χάριτι ὁ φύσει ἀρχοποιός, καὶ αὐτοδιδάσκαλος ἐξουσιοποιός, καὶ αὐτοκλεὶς ζωῆς, καὶ θανάτου Χριστός. μείνατε ἐν Ἱερουσαλήμ, ἕως οὗ ἐνδύσησθε τὴν ἐξ ὕψους δύναμιν. ἀμέλει τὴν κάθοδον τοῦ ἁγίου πνεύματος, ἐφ᾽ ᾗ μὴ μόνον ἔχοιτε ἐξουσίαν χάριτι θεραπεύειν νόσους ἐξ ἀποταγῆς τοῦ κυρίου πρὸ τῆς ἀναστάσεως, λύειν τε, καὶ δεσμεῖν ἁμαρτίας δοθεῖσαν αὐτοῖς τότε μετὰ τὴν ἀνάστασιν, καὶ μὴ πρὸς ἐπιτηδειότητα τοσοῦτον, καὶ ὑποδοχὴν τοῦ παναγίου καταβησομένου ἐπ᾽ αὐτοὺς πνεύματος δι᾽ ἐμφυσήματος κατασταθεῖσαν, ὡς ἐξηγεῖται ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος ἐπὶ τὴν τῶν σημείων ἐνέργειαν, καὶ θαυματουργὸν δύναμιν, ἀλλὰ καὶ μάρτυρες διὰ τῶν θαυματουργημάτων γενήσεσθέ μοι, ἔχοντες καὶ λεληφότες πληρέστατα τῇ ἐφ᾽ ὑμῖν καθόδῳ τοῦ παναγίου πνεύματος, καὶ ἐπιδημίᾳ αὐτοῦ τὴν ἐξουσιοποιὸν κλεῖδα τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου, ὥστε καὶ ἀνιστᾶν, καὶ κολάζειν νεκρούς, καὶ ζῶντας. αὕτη δὲ ἡ ἐξουσία, καὶ ἄφεσις τῶν ἁμαρτιῶν τοῦ δεσμεῖν, καὶ λύειν, καίπερ ἐπὶ τὸν Πέτρον δοθησομένη καθυ-

πισχνεῖται, καὶ ἐπαγγέλλεται προσωποποιουμένη συνεκδοχικῶς, ἀλλὰ κοινῇ πᾶσι τοῖς ἀποστόλοις χορηγεῖται καὶ τοῖς κατὰ ἄνθρωπον ἀφιέναι, καὶ δεσμεύειν ἁμαρτίας ἐπὶ πάντας τοὺς εὐσεβεῖς ἐπεκτείνεται, καίπερ ἀνιέρους, ὥσπερ προσεσημείωται ἡμῖν δευτέρᾳ πραγματείᾳ. διό φησιν ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος ὁμιλίᾳ κγ΄. κεφ, ζ΄. ἐν τῷ κατὰ Ματθαῖον λέγων οὕτω. πῶς δὲ αὐτοῖς καὶ τὰς κλεῖς ἔδωκεν, εἰ γὰρ μὴ μέλλουσι κρίνειν, ἁπάντων ἔσονται ἄκυροι καὶ μάτην τὴν ἐξουσίαν τοῦ δεσμεῖν, καὶ λύειν εἰλήφασιν. εἰ γὰρ τὰ δοκοῦντα ἰδιάζοντα εἶναι τοῦ πατρός, ταῦτα καὶ τοῦ υἱοῦ εἶναι φαίνεται, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, κατὰ Χρυσόστομον κεφ η΄, ἐν τῷ κατὰ Ἰωάννην, πολλῷ μᾶλλον τὰ δοκοῦντα ἰδιοποίητα εἶναι τῷ μακαρίῳ Πέτρῳ, μάλιστά γε οὐκ αὐτῷ ὄντα, ἀλλὰ τῇ κοινῇ χάριτι, καὶ ἐνεργείᾳ τῆς μακαρίας τριάδος κοινὰ ἔσεσθαι καὶ τοῖς συμμαθητεύουσι, καὶ συνάρχουσιν ὁμοταγῶς αὐτῷ.

Ἐπιστάσεως ἄξιον πέμπτον, ὅτι ἡ βασιλεία, καὶ ἡ ἐξουσία διχῇ λαμβάνεται, ἢ ὡς φύσει βασιλοποιὸς βασιλεία, ἢ ἐξουσιοποιὸς ἐξουσία, καὶ οὕτω μόνος ὁ Θεός ἐστι βασιλεύς, καὶ ἐξουσιαστὴς ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ἐν ἑαυτῷ ἔχων φύσει, καὶ οὐ θέσει τὴν βασιλείαν, καὶ τὴν κυριότητα, καὶ αὕτη μία καὶ μόνη ἄθετός ἐστι. β΄, κατ᾽ ἐκείνην ἀνεξίσωτος, κοινὴ Πατρὸς Υἱοῦ καὶ ἁγίου Πνεύματος, ὡς Χρυσόστομος εἰς τὸν λόγον τῆς πεντηκοστῆς ἀποφαίνεται, ἥτις καίπερ ἐνίοτε δοκεῖ ἰδιάζεσθαι τῷ πατρί, ἀλλ᾽ ἀναφαίρετός ἐστι καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ συμπαρομαρτοῦντος αὐτῷ ἀεὶ παναγίου Πνεύματος. Ἡ δὲ θετική, χάριτι καὶ ἐλέῳ Θεοῦ, καὶ ἄκρᾳ ἀνοχῇ πρὸς εὐεργεσίαν ἄλλων, καὶ συμμαχίᾳ πρὸς τὴν ἀντιμισθίαν, καὶ τὸ κατόρθωμα τῆς σπουδῆς χορηγουμένη παρὰ τῆς θείας δυνάμεως μιᾶς δωρεᾶς, ἐνεργείας τε, καὶ κυριότητος, καὶ συναγωνισμοῦ τῆς τρισυποστάτου θεότητος τοῖς τε βασιλεῦσιν, ἀρχιερεῦσι, καὶ παντὶ τῷ ἐργαζομένῳ τὸ ἀγαθόν, καὶ πάσῃ αὐθεντίᾳ, καὶ ἐξουσίᾳ τοῦ βασιλείου ἱερατεύματος, κατὰ τό, πᾶσαι αἱ οὖσαι ἐξουσίαι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τεταγμέναι εἰσί, καὶ οὓς μὲν ἔθετο ὁ Θεὸς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πρῶτον ἀποστόλους, δεύτερον προφήτας, τρίτον διδασκάλους, καὶ τὰ ἑξῆς, καὶ τό, οὐκ εἶχες οὐδεμίαν ἐξουσίαν κατ᾽ ἐμοῦ, εἰ μὴ ἦν σοι δεδομένον ἄνωθεν. καὶ τό, ὁ καρπὸς τοῦ Πνεύματός ἐστιν ἀγάπη, χαρά, εἰρήνη, μακροθυμία. καὶ τό, χαίρειν μετὰ χαιρόντων, κλαίειν μετὰ κλαιόντων, ἐπιφιλοχορηγούμενα χαρίσματα κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς πίστεως, καὶ τῆς δωρηθείσης παρὰ τοῦ Θεοῦ χάριτος, καὶ ἀνοχῆς τῆς τοῦ Θεοῦ μακροθυμίας, καὶ τῆς σπουδῆς τοῦ κατορθώματος, ἥτις καθότι μὲν ἄρχεται, καὶ ἀνακυκλοῦται ἀνατεταμένως, πρὸς τὴν πρώτην πηγὴν μία καὶ μόνη ἡ αὐτή ἐστι, καθότι δὲ ἐγχεῖται, καὶ ἐπισφραγίζεται τοῖς ἐκτυπουμένοις, καὶ χαρακτηριζομένοις ὑποκειμένοις, καὶ ἀγγείοις πολυπλασιάζεται δίκην διοικήσεως, καὶ ἡγεμονιῶν, καὶ αὐθεντιῶν τινὸς βασιλικοῦ πολιτεύματος, ἢ ἀριστοκρατείας τινός, καὶ ἐν ᾧ μὲν ἐκπέμπονται ἐπί τε τὰς διοικήσεις, ἡγεμονίας, αὐθεντίας, καὶ ἐξουσίας παρὰ τῆς ἀρχῆς, καὶ πρὸς ταύτην πάλιν ἐπιστρέφουσι, μία καὶ μόνη ἐστὶν ἥτε κατὰ τὴν ἀπαρχήν, καὶ ἀνακυκλισμὸν τῆς ἐξουσίας κυριότης, βασιλεία, καὶ ἐξουσία, ἐν ᾧ δὲ διοικοῦνται, καὶ ἡγεμονεύονται, καὶ κυριεύουσι κατὰ τὰς χώρας, καὶ ἐπαρχίας πληθύνονται, καὶ ἀριθμοῦνται κατὰ τὸ ἀνάλογον τοῦ πλήθους, καὶ ἀριθμοῦ αὐτῶν, ὅπερ ἐμφαίνων καὶ ἡ ἄθετος μονὰς ἀρχική, καὶ φυσική, καὶ οὐ θέσει κυριότης ἡ αὐτοκλεὶς, καὶ ἐξουσιοποιὸς αὐτεξουσιότης τοῦ παντὸς ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, πρὸς ταῖς ἄλλαις νομοθετικῶς, καὶ κλήσει, καὶ θέματι κατασταθείσαις ἀρχαῖς δώδεκα συναριθμουμένως, τίθησι καὶ ἑτέρας ἑβδομήκοντα καθ᾽ αὐτὰς μὲν συναριθμουμένας, ἐκείναις δὲ ἀναλογουμένας, τὸ προεικόνισμα ἐκπληρῶν διὰ τῆς ἐκ-

βάσεως τῶν δώδεκα πηγῶν, καὶ ἑβδομήκοντα στελεχῶν, ὅλων ἐξηρτημένων, καὶ θεμένων παρὰ τῆς μιᾶς, καὶ μόνου αὐτοθέτου, καὶ ἀναπολύτου πηγῆς τῆς αὐτοπίστου, καὶ αὐτοπηγαζούσης πέτρας τῆς ζωῆς, τῆς λεγούσης, ὁ μὲν θερισμὸς πολὺς, οἱ δὲ ἐργάται ὀλίγοι, διὸ ἀναδείκνυσιν ἐπὶ τοῖς δώδεκα μαθηταῖς καὶ ἑτέρους ἑβδομήκοντα. Ἀξίωμα τοίνυν θετὸς καὶ κλητὸν ἔχων, καὶ χάριτι τῆς ἀποστολῆς τῆς ἐκ Θεοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ὁ μακάριος Πέτρος, ἀναφαίρετον αὐτὸ ἐστι καὶ τῶν λοιπῶν ἀποστόλων συναριθμουμένων αὐτῷ τῇ ἀξίᾳ, τῇ κλήσει, τῇ ἀμέσως χειροτονίᾳ, καὶ αὐτοψίᾳ τοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ ἐν ἁγίῳ Πνεύματι, οὐ γάρ τινα τῶν ἀποστόλων ἢ ἐψήφισεν, ἢ ἐκάλεσεν, ἢ ἐχειροτόνησε μόνος ὁ μακάριος Πέτρος, πάντες γὰρ οἱ ἀπόστολοι οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων οὐδὲ δι' ἀνθρώπων κατὰ τὸν μακάριον Παῦλον. ὡσαύτως δέδονται καὶ τοῖς λοιποῖς, ἀρχιερεῦσιν, ἱερεῦσι, καὶ τοῖς εἴ τι οὖν χάρισμα ἔχουσι κατὰ τὸ ἀνάλογον τῆς ἐκ Θεοῦ δωρεᾶς, καὶ συντρεχούσης χάριτος, εἴτε κατὰ ἀρχὴν, εἴτε κατὰ ἀ[illegible]δίαν ἐνεργούμενον. πάντες οἱ ἀπόστολοι, προφῆται, διδάσκαλοι, ποιμένες, δυνάμεις, ἰατροὶ ἀνάργυροι, ἀνεχόμενοι, καὶ σπουδάζοντες τὸ καλὸν, ἐξαγόμενοι, καὶ ἀναγόμενοι πρὸς τὸν ἕνα καὶ μόνον αὐταπόστολον, αὐτοπροφήτην, αὐτοδιδάσκαλον, αὐταρχιποίμενα, αὐτοδύναμον, αὐτοϊατρὸν, αὐτομακρόθυμον, αὐτάγαθον. καὶ αὐτοτελειωτὴν πάσης ἀντιμισθίας Σωτῆρα Χριστὸν καὶ Θεὸν, συντεταγμένοι, συναριθμούμενοι, συναναλογούμενοι, καὶ συμπνέοντες, συμμακροθυμούμενοι, καὶ συσπουδάζοντες ὁμοθυμαδὸν, καὶ πρὸς ἀλλήλους, ἐν μιᾷ ἐξουσίᾳ, καὶ βασιλείᾳ, καὶ δυνάμει τοῦ φύσει βασιλεύοντος, καὶ κυριεύοντος τῶν ὅλων Θεοῦ, ἐξ οὗ, δι' οὗ, καὶ εἰς ὃν τὰ πάντα, ἵνα ᾖ τὰ πάντα, καὶ ἐν πᾶσι Χριστός.

Πῶς αὕτη ἡ ἐξουσία, καὶ δόσις πεπλήρωται τῷ καιρῷ τῆς πεντηκοστῆς.

Ἐπειδήπερ πᾶν τὸ κτιστὸν πληρούμενον, καὶ τελειούμενον τῇ τοῦ Θεοῦ δημιουργίᾳ, καὶ τῇ θείᾳ χάριτι, καὶ τῇ τοῦ πνεύματος υἱοθεσίᾳ, καὶ τῷ θείῳ σὺν ἀθρόως (τὸ ἐκτὸς χρόνου νοητέον τὸ ἀθρόον) καὶ ἀχρόνως λαμβάνει τὸν ἀπαρτισμὸν τῆς θείας ἐνεργείας, ὅτι μὴ κατὰ τὸ χορηγητικὸν τῆς οἰκείας φύσεως, κτιστὴ γὰρ οὖσα φύσις ἐπ' ὀλίγον ἀπαρχομένη, εἶτα ἐπιδιδομένη, καὶ ἐν χρόνῳ μετρουμένη, εἶτα πληρουμένη γίνεται ἀρτιμελὲς δοχεῖον τῆς θείας ἐνεργείας, καθάπερ ὕλη τις ὑποκειμένη τῇ ἡλιακῇ φωτοχυσίᾳ, καὶ ἀκτινοβολίας ἀπαυγάσματι πρῶτον μὲν κινεῖται τῇ ἡλιακῇ κινήσει, καὶ δινήσει, εἶτα προσβάλλεται τῇ ἀκτινοβολίᾳ τέως φωτίζεται τῇ φωτοχυσίᾳ, καὶ ταῦτα μὲν ἀχωρίστως κινοῦντα ἀκτινοβάλλοντα, καὶ φωτίζοντα, ὡς φέρε εἰπεῖν ὁ κόκκος τοῦ σίτου πρῶτον εἰς πίπτει τῇ γῇ καλυπτόμενος, εἶτα ῥήγνυται σηπόμενος, εἶτα ἀναδίδωσιν ἐξερχόμενος, εἶτα ἀναθάλλει βλαστάνων τὸ λήιον, τέως πέπονος γίνεται διακρίνων τὸν καρποφόρον ἀστάχυν, εἶτα ξηραίνεται συναγόμενος, καὶ διαχωρίζων τὴν καλάμην τοῦ διακριθέντος, καὶ καρποφορήσαντος κόκκου τοῦ σίτου, τὸ παράπαν μὴ διαλείποντος τοῦ ἡλιακοῦ κινήματος, φωτοδότου ἀκτινοβολίας, καὶ φωτίζοντος ἀπαυγάσματος ἀχωρίστως ἐνεργεῖν ἀπ' ἀρχῆς τῆς γενέσεως αὐτοῦ μέχρις ὅτου πληρωθῇ ὁ συναχθησόμενος, καὶ ἀποθησόμενος εἰς τὰς ἀποθήκας πεπανθεὶς Κόκκος τοῦ διαχωρισθέντος ἐκ τοῦ ἀχύρου Κόκκου τοῦ σίτου, ἀλλ' ἀεὶ καὶ ὡσαύτως ἔχοντος. καὶ ἐνεργοῦντος, οὔτε πλεονάζοντος, ἢ σμικρυνομένου τῇ τε ἀρχῇ, μέσῃ, καὶ τὸ τέλος, εἴτ' οὖν γένεσις χρονικὴ, αὔξησις, ἐπίδοσις, καὶ πληροφορία, καὶ ἀποθήκη χρονιζομένη μόνον ὑπὸ μέρους τοῦτε γινομένου αὐξάνοντος, καὶ πληρουμένου σίτου, καὶ μὴ ἐκ μέρους τῆς ἡλιακῆς κινήσεως ἀεὶ καὶ ὡσαύτως ἐχούσης ἄχρι τῆς τοῦ αἰῶνος συντελείας κατὰ τὸν ὃν ἔλαβεν ὅρον παρὰ τοῦ ἡλιο-

κτίστου

κτίστου κινεῖσθαι, καίπερ δοκεῖ κινεῖσθαι διῃρημένως ἐπὶ τὴν μεταβολὴν ἀναδίδοσθαι διὰ τῆς προσβολῆς πεπαίνεσθαι διὰ τοῦ φωτὸς, ἀλλ' ἀδιαιρέτως ἡ αὐτὴ κίνησις, προσβολὴ καὶ φῶς μεταβάλλει, ἀναθάλλει, καὶ πεπαίνεται κατὰ διαφόρους καιροὺς ὡς ἔχει τὸ ἐνδεχόμενον τῆς ὕλης τοῦ σίτου. ἢ πάλιν ζωγράφος τις ἐξεικονιζόμενος εἰκόνα τινὰ, ὁ αὐτός ἐστι τέλειος, καὶ ἀπηρτισμένος διὰ τῶν χειρῶν αὐτοῦ, καὶ τῶν χρωμάτων ἀπ' ἀρχῆς ποιῶν τὸ σκίασμα αὐτῆς κατὰ τὸ μέσον, σαρκοποιῶν αὐτὴν, καὶ κατὰ τὸ τέλος χρωματουργῶν αὐτήν. ἢ ἀργυραμοιβός τις ἔχων ἰδέαν ἐγκολπίου, ἢ βραχιονός τινος, ὁ αὐτός ἐστιν ἐν ἀρχῇ χωνεύων τὴν ὕλην τοῦτο χρυσίου, καὶ ἀργυρίου ἐν τῷ χωνευτηρίῳ ἐν τῷ μέσῳ ἐγχέων αὐτῆς τὸ εἶδος, καὶ ἐν τέλει χρωματίζων, ὅπερ δεῖ σκοπεῖν καὶ ἐπὶ τῆς ἐνεργείας τῆς θείας χάριτος, καὶ δημιουργίας τοῦ Θεοῦ τῶν ὅλων ἐν χρόνῳ πεποιηκυίας τὰ σύμπαντα τῆς καθ' αὐτὴν ἀχρόνου, καὶ ἀεὶ ὡσαύτως ἐχούσης κτίσματα. καὶ γὰρ πρῶτον κτίζει τὰς ἀγγελικὰς δυνάμεις, εἶτα τὸν αἰσθητὸν, καὶ φαινόμενον κόσμον ἡμέραν παρ' ἡμέραν, καὶ τέως τὸν ἄνθρωπον, ὡς διαλαμβάνει ἡ μωσαϊκὴ βίβλος. οὕτω πάλιν ἐπὶ τῆς θείας νομοθεσίας, καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ ἐπιγνώσεως. Πρῶτον μὲν ἐν τῇ παλαιᾷ δοκεῖ καὶ πιστεύεται, καὶ λατρεύεται ὅσον μὲν ἐφικτὸν ἀνθρώπῳ πᾶσα ἡ ἁγία τριὰς σκιοειδέστερον, ἐκφαντικώτερον δὲ γνωρίζεσθαι τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα. Ἐν δὲ τῇ νέᾳ πολιτευθῆναι τὸν Υἱὸν καὶ Λόγον, μεθ' οὗ τὴν ἀνάβασιν ἐπιδημῆσαι, καὶ συγγεγονέναι τὸ πανάγιον Πνεῦμα, τὸ τῶν θείων ἐνεργειῶν πληρωτικὸν, κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον ἐν τῷ ε, τῶν πρὸς Εὐνόμιον, ἐν οἷς καὶ ῥῆσις καίπερ φαίνεται προσαποδίδοσθαι. ὡς ἰδιαζόντως τὴν ἐνέργειαν τῆς θεογνωσίας ἑνὶ προσώπῳ τῆς μακαρίας τριάδος, ἀμέλει ἐν τῇ παλαιᾷ τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ, ἐν δὲ τῇ νέᾳ τῷ Υἱῷ, μετὰ δὲ τὴν εἰς οὐρανοὺς ἀνάβασιν τῷ παναγίῳ Πνεύματι, μέντοιγε ἀχωρίστως ἤτοι τὰ τρία πρόσωπα ἐνεργοῦντα χρονικῶς κατ' ἄνθρωπον καὶ τὰ κτίσματα ἐκτὸς τῆς ἐνυποστάτου ἑνώσεως τοῦ Θεοῦ Λόγου μόνου χρηματίσαντος υἱὸς παρθένου, εὐδοκίᾳ τοῦ Πατρὸς, καὶ συνεργείᾳ τοῦ παναγίου Πνεύματος, οὔτε ἀρξάμενα, οὔτε παυσόμενα, ἀλλ' ἀεὶ ὄντα, καὶ συνυπάρχοντα, ἐνεργοῦσι τὴν μίαν αὐτῆς ἀχώριστον ἐνέργειαν, ἐγχεομένην ἐπὶ τὰ ὑποκείμενα, κατὰ τὸ δυνατὸν τῆς χωρήσεως αὐτῶν, καὶ γὰρ ὁ ὢν Πατὴρ λαλεῖ τῷ Μωϋσεῖ διὰ ῥήματος Θεοῦ Λόγου, καὶ νεφέλης τοῦ παναγίου Πνεύματος, οἷς τελειούμενος ὁ θεόπτης Μωϋσῆς ῥητορεύει τὸν θεόγραφον νόμον, θείῳ γὰρ καλυφθεὶς ὁ βραδύγλωσσος γνόφῳ, ψάλλει ἡ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία τῇ ἑορτῇ τῆς πεντηκοστῆς, ἐρρητόρευσε τὸν θεόγραφον νόμον, ὁρᾷ τὸν ὄντα, καὶ μυεῖται Πνεύματος γνῶσιν γεραίρων ἐνθέοις τοῖς ᾄσμασιν. ὡσαύτως πάλιν ἐν τῇ συγκαταβάσει, καὶ οἰκονομίᾳ τοῦ Θεοῦ Λόγου ἐνυποστάτως ἑνωθείσῃ τῇ ἀνθρωπότητι παρῆν ἡ θεανδρικὴ ἐνέργεια, εὐδοκίᾳ ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ, συνεργείᾳ τὸ πανάγιον Πνεῦμα, ὅπερ λέγεται μὴ εἶναι πρινὴ τῆς ἀναλήψεως τοῦ Κυρίου, κατὰ τὸ οὔπω ἦν Πνεῦμα ἅγιον, ἄπαγε τῆς βλασφημίας, τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον βροντοφανεῖ ὑμνολογοῦσα, ἡ πληρουμένη, καὶ τελειουμένη ὑπ' αὐτοῦ ἁγία ἐκκλησία, ἣν μὲν ἀεὶ, καὶ ἔστι, καὶ ἔσται, οὔτε ἀρξάμενον, οὔτε παυσόμενον. λοιπὸν πῶς ληπτέον τὸ ῥῆμα τοῦ λόγου, τὸ οὔπω ἦν Πνεῦμα ἅγιον, ἀμέλει ἐγνωσμένον πεπληροφορημένως παρὰ τοῖς ἀνθρώποις, καὶ φανερωθὲν σωματικῶς ἐν εἴδει πυρίνων γλωσσῶν, κατελθόντε, καὶ χορηγηθὲν τοῖς ἀποστόλοις, κατὰ Χρυσόστομον, ἔπρεπε γὰρ, κατὰ τὸν θεολόγον Γρηγόριον ἐν τῇ πεντηκοστῇ, βραχέα ἀμέλει τὸ κατὰ δύναμιν περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος φιλοσοφῶν, Υἱοῦ σωματικῶς ἡμῖν ὁμιλήσαντος καὶ αὐτὸ φανῆναι

σωμα-

σωματικῶς, τὸ παρὰ τοῦ Πατρὸς ὡς ὑπόστασις ἐκπορευόμενον, Υἱοῦ δὲ καὶ Πατρὸς ἐξ ἀμφοῖν, καὶ αὐτὸ καθ' αὑτὸ ἀδεσπότως κατιὸν, καὶ πεμπόμενον, ὡς δῶρον καὶ χάρις, καὶ ἐνέργεια δεσπόζουσα, καὶ βασιλεύουσα, υἱοθετοῦσα καὶ ἀποστέλλουσα, οὐχ ὡς δοῦλον, καὶ λειτουργὸν, καὶ θέσει ἔχον τὴν κυριότητα, καὶ τὴν δεσποτείαν, ἀλλ' ἀδέσποτον κάτεισι τὸ πνεῦμα πατρόθεν ἐν πᾶσι συνδεσπόζον, καὶ συμβασιλεῦον πατρί τε, καὶ υἱῷ, Χριστοῦ γὰρ πρὸς ἑαυτὸν ἐπανελθόντος, κατὰ τὸν αὐτὸν Γρηγόριον, ἐκεῖνο πρὸς ἡμᾶς κατελθεῖν ἔδει, ἐρχόμενον μὲν ὡς Κύριον, πεμπόμενον δὲ ὡς οὐκ ἀντίθεον, αἱ γὰρ τοιαῦται φωναὶ οὐχ ἧττον τὴν ὁμόνοιαν δηλοῦσιν, ἢ φύσιν χωρίζουσιν. διὰ τοῦτο μετὰ Χριστὸν μὲν ἵνα παράκλητος ἡμῖν μὴ λείπῃ. ἄλλος δὲ ἵνα σὺ τὴν ἰσοτιμίαν ἐνθυμηθῇς, τὸ γὰρ ἄλλος, οὐκ ἐπὶ τῶν ἀλλοτρίων, ἀλλ' ἐπὶ τῶν ὁμοουσίων οἶδα λεγόμενον. ἔστω τοίνυν εὐκρινείας χάριν. Ἰστέον τοίνυν πρῶτον, ὅτι τὸ πᾶν, καὶ τὰ πάντα ἡ τριάς ἐστιν οὐ μόνον κατὰ τὴν διάνοιαν τῆς θεοπνεύστου διδασκαλίας, ἀλλ' ἔτι καὶ κατὰ ἀπόδειξιν φυσικὴν τοῦ Σταγειρίτου, ἐν τῷ α', περὶ οὐρανοῦ κεφ. α', λέγοντος οὕτω. συνεχὲς μὲν οὖν ἐστι τὸ διαιρετὸν εἰς ἀεὶ διαιρετά. σῶμα δὲ τὸ πάντῃ διαιρετόν. μεγέθους δὲ τὸ μὲν ἐφ' ἓν γραμμὴ, τὸ δὲ ἐπὶ δύο ἐπίπεδον, τὸ δὲ ἐπὶ τρία σῶμα. καὶ παρὰ ταῦτα οὐκ ἔστιν ἄλλο μέγεθος διὰ τὸ τὰ τρία πάντα εἶναι, καὶ τὸ τρὶς πάντῃ, καθάπερ γάρ φασιν καὶ οἱ Πυθαγόρειοι, τὸ πᾶν, καὶ τὰ πάντα τοῖς τρισὶν ὥρισται, τελευτὴ γὰρ καὶ μέσον καὶ ἀρχὴ τὸν ἀριθμὸν ἔχει τοῦ παντός. ταῦτα δὲ τὸν τῆς τριάδος, διὸ παρὰ τῆς φύσεως εἰληφότες ὥσπερ νόμους ἐκείνης, καὶ πρὸς τὰς ἁγιστείας τῶν θεῶν χρώμεθα τῷ ἀριθμῷ τούτῳ. ὁ δὲ λόγος ἐστὶ πρόδηλος καὶ ἐκ τῆς προσηγορίας, καὶ ἐκ τοῦ κοινοῦ ἀξιώματος. ἐκ μὲν τῆς προσηγορίας διότι κατὰ τὸν αὐτὸν Σταγειρίτην ἐν τῷ αὐτῷ κεφ', τὰ γὰρ δύο οὐ λέγομεν τὸ πᾶν. ἀλλ' ἄμφω, τὰ δὲ τρία τὸ πᾶν, ὡς μηδὲν ἔχοντα ἐλλειπές. ἐκ δὲ τοῦ κοινοῦ ἀξιώματος, ὅτι πᾶν σῶμα τριχῆ ἐστι διαστατὸν, κατά τε τὸ μῆκος, τὸ πλάτος, τὸ βάθος, ἅπερ περιλαμβάνουσι τὸ πᾶν, καὶ τὸ καθόλου, οἷόν ἐστι τὸ οὐράνιον σῶμα φυσικώτερον περιέχον τόνδε τὸν ὑποσελήνιον κόσμον, ἀναγωγικώτερον δὲ ὁ περιφερόγραμμος κυκλοειδὴς ὅρος τῆς τρισυποστάτου θεότητος κατὰ τὸν Ἀρεοπαγίτην Διονύσιον. ἀμέλει ἡ ἀπέραντος δύναμις τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς, ἡ ὑπέρπλουτος σοφία τοῦ Θεοῦ λόγου, τὸ βάθος τὸ ἀνεξερεύνητον τοῦ τελεσιουργοῦ Πνεύματος, ὁ ἀναρίθμητος καὶ ἄποσος ἀριθμὸς κατ' ἐπίνοιαν μόνον ἀμετρήτως μετρούμενος, καὶ διὰ τῶν κτιστῶν λογικῶν, καὶ ἀψύχων ἐξεικονιζόμενος, καὶ τὸ ὅτι μόνον αὐτοῦ καταλαμβανόμενον τοῦ διότι ἀεὶ μένοντος ἀνεπαφοῦς, καὶ ἀνεξιχνιάστου, καὶ ἀκαταλήπτου ἡ ἀπάρχουσα μονὰς, καὶ συνάρχουσα δυὰς, καὶ συντελοῦσα τριὰς, μονὰς γὰρ κινηθεῖσα εἰς δυάδα ἔρχεται, αὕτη δὲ ἐπὶ τὴν τριάδα κατέληξεν, ὁ πρῶτος, καθ' αὑτὸν ἀριθμὸς ἀναρίθμητος, καὶ τὰ πάντα σταθμίζων, καὶ μετρούμενος, ὑπ' οὐδενὸς δὲ ἀριθμούμενος, αὕτη γάρ ἐστιν ἡ τριὰς ἡ συνέχουσα τὸ πᾶν, καὶ ἡ τὰ πάντα διοικοῦσα καὶ κυβερνῶσα τελειοτάτη ἐξουσία, καὶ αὐθεντία, ἡ μόνη περιφερόγραμμος συνοχὴ τοῦ παντὸς, ἧς τινος αὐταρκεστάτης οὔσης, οὐδὲν ἔξωθεν ἐστι λαβεῖν τι, ἢ προσθῆναι, κἂν αἱρετικός τις μοχθηρίᾳ κινούμενος βούληται προσθῆναί τι, ἀφαιρῆσαι αὕτη ἀνενδεὴς, καὶ ἀνελλειπὴς διαμένει διηνεκῶς, καὶ εἰς τοὺς ἀπεράντους, καὶ ἀκαταλήπτους αἰῶνας καθ' αὑτὴν ἔχουσα τὴν τελειότητα. αὕτη καίπερ ἀχώρητος, ἀκένωτος καὶ ἀπέραντος, φύσει οὖσα τοῦ παντὸς χωρεῖται ἀχωρήτως, κενοῦται ἀκενώτως, περατοῦται ἀπεράντως, καὶ χρονίζεται ἀχρόνως, δι' ἡμᾶς, καὶ τὴν ἄκραν αὐτῆς ἀγαθοδότιδα συγκατάβασιν. μονὰς

ἡ φωτίσασα, καὶ ἐνεργήσασα ἐν τῇ παλαιᾷ, ὁ ὢν Θεὸς, διὰ νεφέλης καὶ ῥήματος καὶ λαλήσασα τῷ Μωϋσῇ ἐνώπιος ἐνωπίῳ ὡς εἴ τις φίλος πρὸς τὸν ἑαυτοῦ φίλον. μονὰς ἡ πληρώσασα ἐν τῇ νέᾳ οἰκονομικῶς, ὁ Υἱὸς καὶ λόγος, τὰ προεικονισθέντα, καὶ προεκτυπωθέντα, τὸ πλήρωμα τοῦ νόμου, λέγω, καὶ τῶν προφητῶν, εὐδοκίᾳ τοῦ πατρὸς, καὶ συνεργείᾳ τοῦ παναγίου Πνεύματος. μονὰς ὁ παράκλητος, ἡ ἐπιδημία τοῦ παναγίου πνεύματος τελεσιουργήσασα τὴν προθεσμίαν τῆς ἐπαγγελίας τῷ καιρῷ τῆς πεντηκοστῆς, καταπεμφθεῖσα παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς, καὶ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, συγκατερχομένη, καὶ ἀδιασπάστως συναποστελλομένη, καὶ συναποστέλλουσα ὡς δῶρον, καὶ χάρισμα, ἡ τελειότης καὶ συμπλήρωσις τῆς τριάδος, τοῦ πρώτου ἀναριθμήτου ἀριθμοῦ ὁ ἀπαρτισμός. τρεῖς μονάδες μία μονὰς καίπερ μονὰς, καὶ μονὰς, καὶ μονάς. τρία φῶτα ἓν φῶς, καίπερ φῶς, καὶ φῶς, καὶ φῶς. τὸ μὲν διὰ τὴν μίαν οὐσίαν, καὶ τὸ ταυτὸν τῆς ἐνεργείας, τὸ δὲ διὰ τὰς ὑποστάσεις, καὶ τοὺς χαρακτῆρας. ἀδιαιρέτως ἀριθμούμενα, καὶ διαιρετῶς ἀναρίθμητα καὶ προσκυνούμενα, καὶ ὀρθοδόξως λατρευόμενα ἡμῖν τοῖς ὀρθοδόξοις, καὶ πᾶσι τοῖς νῦν ἔχουσιν ἅμα τε ὀρθῶς, καὶ εὐσεβῶς πραγματευόμενα, καὶ ἐξεικονιζόμενα κατὰ χάριν, καὶ θέσιν μεταδιδόμενα μὴ ὅτι γε μόνον ἐπὶ τοῦ Σινᾶ ὄρους, καὶ τῆς ἐν Ἰορδάνῃ βαπτίσεως τοῦ κυρίου μου, δι' ἐμὲ βαπτισθέντος τὸν φωτισθησόμενον τῇ ἐκείνου φωτοδότῳ καθαρότητι, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς διατρανώσεως τοῦ καιροῦ, καὶ τόπου τῆς ἐπαγγελίας, καὶ τῆς ὑποσχέσεως πληρωθείσης τῇ ἐπιδημίᾳ τοῦ παναγίου Πνεύματος τῇ ἐπὶ τοὺς ἁγίους ἀποστόλους ἐπελθούσῃ χειροτονουμένους, πατρὶ, καὶ Υἱῷ, καὶ παναγίῳ Πνεύματι, κατὰ Χρυσόστομον εἰς τὴν ἁγίαν πεντηκοστὴν, ὡς ὑπὸ μιᾶς βασιλείας καὶ ἀδιαιρέτου κυριότητος. ἔδει γὰρ ἐκβῆναι, καὶ συμπληρωθῆναι τὸ ἐπάγγελμα, καὶ πέρας λαβεῖν ἡ ὑπόσχεσις, καὶ τελειωθῆναι τὸ ἐξεικόνισμα, καὶ γνωρισθῆναι τὴν τῶν ὅλων ἀφαίρεσιν, καὶ τὴν τῶν πάντων θέσιν, καὶ τελεσιουργὸν διορίζουσαν τριάδα τῆς χάριτος, ἣν ἔχοντες θέσει, καὶ οὐ φύσει, χάριτι καὶ οὐκ οὐσίᾳ συμμορφούμεθα τῷ θείῳ χαρακτῆρι διαιρούμενοι μὲν τοῖς ὑποκειμένοις, καὶ ἀριθμούμενοι, οὐ μὴν οὖν τῇ ἀξίᾳ, καὶ μιᾷ ἐνεργείᾳ τοῦ ἀδιαφόρως ἐπ' αὐτοῖς καταπεμπομένου δώρου, καίπερ ὁ μὲν ἀναφέρεται ἐπὶ τὸν Θεὸν, καὶ πατέρα ὡς ὁ προφήτης Ἠσαΐας, ὁ δὲ ἐπὶ τὸν Υἱὸν, καὶ λόγον τοῦ Θεοῦ, ὡς ὁ τῆς βροντῆς Υἱὸς Ἰωάννης, καὶ ἐπιστήθιος φίλος, ὁ δὲ μακάριος Παῦλος ἐπὶ τὸ πανάγιον Πνεῦμα, ὡς ἐν τῷ ε', κατ' εὐνομίου ἐξεικονίζει ὁ οὐρανοφάντωρ Βασίλειος. οἵτινες καίτοι διαιροῦνται τῷ λόγῳ τῶν ὑποστάσεων, οὐ μήν γε τῇ ἀξίᾳ, καὶ τῷ φρονήματι τοῦ Πνεύματος, δι' οὗ τὰ αὐτὰ συνεκηρύξαντο, καὶ συνενήργησαν, πᾶσα γὰρ ἐξουσία, καὶ ὀπτασία, καὶ χρησμῳδία, καὶ εἴ τις πρὸς τὰ ἔξω θεία ἐνέργεια κεχωρισμένως οὐ γίγνεται τῆς τρισυποστάτου θεότητος. ἥτις ἀπαρχομένη μὲν τοῦ πατρὸς, καὶ ἐρχομένη ἐπὶ τὸν Υἱὸν τελειοῦται, καὶ συμπληροῦται ἐπὶ τὸ πανάγιον Πνεῦμα ὡς πληρωτικὸν τῶν θείων ἐνεργειῶν, κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον, ὡς εἴρηται. Ἰστέον β', ὅτι τὸ Πνεῦμα λέγεται πολυσημάντως, ἕνα μὲν τρόπον σημαίνει τὸ ἀνεμιαῖον Πνεῦμα καὶ τὴν ψυχὴν, καὶ τὸν ἄγγελον, καὶ ταῦτα μὲν οὐ γέγονε μεταληπτὰ τοῖς ἀποστόλοις, ἐκεῖνο μὲν διότι ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ζῶν ἐστὶ, καὶ ἐνεργὴς, καὶ μεταδίδωσι πνεῦμα ζωοποιὸν, καὶ οὐκ ἀνύπαρκτον ἐνέργειαν εἰς ἀέρα χεομένην, διό φησιν ὁ ἱερὸς Βασίλειος λόγῳ ε', κατ' εὐνομίου, οὔτε γὰρ προφορᾷ δημιουργεῖ ῥημάτων ὁ Θεὸς, κἂν ἀνθρωποπαθῶς ὀνομάζεται λόγια Θεοῦ προφορικὰ ῥήματα, οὔτε πνεύματος. ἀερίου προχύσει κοσμοῦνται οἱ οὐρανοὶ, πνεῦμα γὰρ τῷ ζῶντι λόγῳ συντεταγμένον εἰς τὸ δημιουργεῖν, ζῶσα δύναμις,

καὶ θεία φύσις ἄῤῥητος ἐξ ἀῤῥήτου στόματος πεφυκυῖα, ἀῤῥήτως καὶ κατὰ τὴν ἐμφύσησιν εἰς τὸν ἄνθρωπον ἀπεσταλμένη, καὶ κατὰ τὸν σωματικῶς ὑπὸ τοῦ κυρίου διδαχθέντα τύπον αὖθις ὑπ' αὐτοῦ δι' ἐμφυσήσεως ἀποκαθισταμένη. ταῦτα δὲ πάλιν, διότι κατὰ τὸν αὐτὸν ἐν τῷ αὐτῷ λόγῳ, οὐδὲν κτίσμα μεθεκτόν ἐστι τῇ λογικῇ ψυχῇ, ὡς ἐνοικίζεσθαι αὐτῇ οὐσιωδῶς, τὸ δὲ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐνοικίζεται ἐν αὐτῇ κατὰ τὸν λέγοντα, ναὸς Θεοῦ ἐσμέν, καὶ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ οἰκεῖ ἐν ἡμῖν. ποτὲ δὲ κατὰ δεύτερον τρόπον λαμβάνεται πάλιν κοινῶς δι' ὅλην τὴν τῆς θεότητος ὀνομασίαν, καὶ φύσιν, ὡς τὸ Πνεῦμα ὁ Θεός, καὶ τοὺς πιστεύοντας αὐτὸν ἐν πνεύματι, καὶ ἀληθείᾳ δεῖ πιστεύειν. ποτὲ δὲ τρίτον τρόπον λαμβάνεται διὰ τὴν ὑποστατικὴν ὕπαρξιν τοῦ τρίτου προσώπου τῆς μακαρίας τριάδος, ὡς ὅταν ἔλθῃ ὁ παράκλητος τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ παρὰ τοῦ πατρὸς ἐκπορεύεται. ἡ γὰρ ὑποστατικὴ πρόβλησις, καὶ ἐκπόρευσις ἀφ' ὑποστατικῆς μιᾶς προβλητικῆς, καὶ ἐκπορευτικῆς ὑπάρξεως ἐκπορεύεται, καὶ προβάλλεται, οὔσης τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς καὶ προβολέως τῆς γεννώσης τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, καὶ προβαλλούσης τὸ πανάγιον Πνεῦμα, τῆς μόνης αἰτίας κατὰ τὴν ἔνδον πρόοδον, καὶ μόνης ὑφιστάσης δυνάμεως, τουτέστι Υἱόν, καὶ τὸ πανάγιον πνεῦμα. τέως ποτὲ λαμβάνεται διὰ τὴν χάριν, καὶ ἐνέργειαν τῆς μακαρίας τριάδος, ὡς τὸ πνεῦμα σοφίας, καὶ πνεῦμα συνέσεως, καὶ τὰ ἑξῆς ἑπτὰ χαρίσματα τοῦ Πνεύματος, καὶ φιλοδωρήματα τῆς μακαρίας τριάδος (ἅπερ ποτὲ μὲν ἀνάγεται ἐπὶ τὸν Θεόν, καὶ πατέρα, ὡς τό, κατὰ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ τὴν δοθεῖσάν μοι. ποτὲ δὲ ἐπὶ τὸν Χριστόν, ὡς τό, ἡ χάρις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. ποτὲ δὲ ἐπὶ τὸ πανάγιον Πνεῦμα, ὡς τὸ διαιρέσεις δὲ χαρισμάτων εἰσί, τὸ δὲ αὐτὸ πνεῦμα,) ἥτις παναγία τριὰς ἀχωρίστως ἐνήργει, ἐνεργεῖ, καὶ ἐνεργήσει ἐν μιᾷ ταυτότητι οὐσίας, καὶ ἐνεργείας ἀδιαιρέτου, εἴτε δημιουργοῦσα, εἴτε χαριζομένη καὶ υἱοθετοῦσα, καίπερ ἐκφαντικώτερον ἐν τῇ παλαιᾷ φαίνεται ἡ ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ καὶ πατρός, ἐν δὲ τῇ νέᾳ ἡ οἰκονομικὴ συγκατάβασις τοῦ Θεοῦ λόγου. ἐν δὲ τῇ πεντηκοστῇ ἡ ἐπιδημία τοῦ παρακλήτου πνεύματος τοῦ πληρωτικοῦ τῶν θείων ἐνεργειῶν.

Ἰστέον γ', ὅτι ἡ ὑπόστασις καὶ ἡ θεία φύσις, καὶ οὐσία τῆς μακαρίας τριάδος οὐ μεταλαμβάνεται ἡμῖν (ἐκτὸς τοῦ Θεοῦ λόγου τοῦ μὴ προσληφθέντος τῇ ἀνθρωπότητι, ἀλλὰ προσειληφότος αὐτήν, ὃ γὰρ οὐκ ἦν, ἐκεῖνο γέγονε χρηματίσας διὰ τῆς προσλήψεως ἄνθρωπος) ὅτι μὴ ἡ ἐνέργεια, καὶ ἡ χάρις αὐτῆς, ὡς εἴρηται ὄπισθεν κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον, τοῦ παντὸς γὰρ ἄσχετος ἡ θεία φύσις, καὶ ἡ οὐσία, καὶ ἡ ὕπαρξις ἀκατάληπτος.

Καὶ εἰ εἴποι τις κατὰ τὸν θεολόγον Γρηγόριον, καὶ τὴν ἐκκλησίαν, ὅτι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον τῷ καιρῷ τῆς πεντηκοστῆς ἐπεδήμησε τοῖς ἀποστόλοις, οὐκ ἐνεργείᾳ παρόν, ἀλλ' ὡς ἂν εἴποι τις οὐσιωδῶς συμπολιτευόμενον, καὶ συγγινόμενον, δέον ἀκούειν τῶν θείων ῥημάτων τοῦ διδασκάλου σὺν φόβῳ, καὶ δέχεσθαι σὺν εὐσεβείᾳ πᾶν τὸ λεγόμενον, καὶ μὴ μωρότητα σοφίζεσθαι τὸ τῆς θείας διδασκαλίας, καὶ πολίτευμα τῆς θεοσεβείας κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον ἐν τοῖς κατ' Εὐνομίου. Διότι τὸ οὐσιωδῶς διχῇ λαμβάνεται, ἢ ὡς τὸ συνυπάρχον, καὶ συνὸν ταυτὸν τῇ οὐσίᾳ, καὶ οὕτω μηδαμῶς ὑποληπτέον μεταληφθῆναι, καὶ συνεῖναι τὸ πανάγιον Πνεῦμα τοῖς ἀποστόλοις, ἀλλὰ τόνδε τὸν τρόπον συμπαρομαρτοῦν ἦν, καὶ ἔστι, καὶ ἔσται, συνοικοῦν, καὶ συνυπάρχον τῷ ὁμοουσίῳ Θεῷ λόγῳ, καὶ πατρὶ ἀνάρχῳ γεννήτορι Υἱοῦ, καὶ προβολεῖ αὐτοῦ. ἢ ὡς ἐνυπάρχον, καὶ οὕτως ἐνῴκησε τοῖς ἀποστόλοις, καὶ πᾶσι τοῖς ἁγίοις, καὶ υἱοθετουμένοις κατὰ τό, τοῦ καρποῦ τῆς γαστρὸς τῷ πνεύματι υἱοποιητῶς σοι τῷ Χριστῷ, ὡς Πατρὶ οἱ ἅγιοι πάντοτέ εἰσι. καὶ τὸ ἐνοικήσω ἐν αὐτοῖς, καὶ ἐμπεριπατήσω,

ἥτις

ἥτις υἱοθεσία, καὶ υἱοποίησις, καὶ ἐνοίκησις δηλωτικὴ μᾶλλόν ἐστι τῆς θείας ἐνεργείας, καὶ τῆς χάριτος αὐτῆς, ἢ τῆς οὐσίας, καὶ τῆς φύσεως. ἐκείνη γὰρ καὶ ἀφαιρεῖται τῶν ἀναξίων, καὶ [illegible] τοῖς ἀξίοις, ὡς τὸ Πνεῦμα μὴ σβέννυτε, κατὰ τὸν μακάριον Παῦλον, σὺν τῷ χρυσορρήμονι, δήπουθεν τὰ χαρίσματα, ἀφαιρεῖται, καὶ πάλιν μεταδίδοται), ὡς τὸ ἑκάστῳ ἐδόθη ἡ χάρις. καὶ ἀφαιρήσω ἐξ αὐτῶν πεντηκόνταρχον. αὕτη δὲ τοῦ παντὸς ἀναφαίρετος, καὶ ἀνυπόσχετός ἐστιν, ὡς σεσημείωται ἄνωθι κατὰ Βασίλειον.

Ὃ δέ φησιν ὁ θεολόγος Γρηγόριος μὴ παρεῖναι τοῖς ἀποστόλοις ἐνεργείᾳ, ἀλλ' ὡς ἂν εἴποι τις οὐσιωδῶς συγγίνεσθαι, καὶ συμπολιτεύεσθαι αὐτοῖς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, τὸ ἐνεργέστερον, καὶ δραστικώτερον τοῦ ἀποστολικοῦ, καὶ ἀρχιερατικοῦ χαρίσματος, καὶ πληρέστερον, καὶ ἐνθουσιαστικώτερον, τῆς θείας ἐμπνεύσεως, καὶ τοῦ τὰ πάντα δύνασθαι ἐνεργείας θέλων ἐνδείξασθαι ἐχρήσατο ἐκ περιουσίας ἐν λόγῳ εἰκασμοῦ ταύτῃ τῇ λέξει, τῷ, ὡς ἂν εἴποι τις, οὐσιωδῶς, ἣν παραφράζων ὁ ἱερὸς Νικήτας ἐν τῷ αὐτῷ λόγῳ τῆς πεντηκοστῆς φησίν.

Εἰπὼν δὲ τό, ὡς ἂν εἴποι τις, εἰς θεραπείαν τῆς οὐσιωδῶς λέξεως οὐκ ἀκριβῶς ῥηθείσης δι' ἀπορίαν τῆς ἀκριβοῦς, οὐ γὰρ οὐσιωδῶς ὡς ἐν Υἱῷ τὴν κατοίκησιν ἐν τοῖς ἀποστόλοις τὸ Πνεῦμα πεποίηται ἀλλ' ἐκ τῆς θείας ἐμπνεύσεως, καὶ τῶν πυρίνων γλωσσῶν, καὶ τῆς τοῦ πάντα δύνασθαι ἐνεργείας, καὶ τῆς τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐμφορήσεως, εἶπεν αὖθις οὐσιωδῶς αὐτοῖς τὸ Πνεῦμα συνεῖναι, καὶ συμπολιτεύεσθαι.

Ἰστέον τέταρτον, ὅτι τὰ ἀξιώματα, καὶ τὰ χαρίσματα τῆς τρισυποστάτου θεότητος κατὰ διαφόρους καιροὺς τῆς χωρητικῆς δυνάμεως ἐπιδίδονται, καὶ οὐ παρὰ καιρὸν χαρίζονται τοῖς ὑποκειμένοις, καὶ λαμβάνουσιν αὐτά, ἀλλὰ συγκαταβατικῶς οἰκονομοῦνται παρὰ τῆς ἄκρας ἀγαθότητος κατὰ τὸ ἐγχωροῦν, καὶ δοχεῖον τοῦ δεχομένου ἀγγείου τὴν χάριν, καὶ τὴν ἐνέργειαν αὐτῆς. διὸ καὶ ὀρθοθετοῦσα πνευματικῶς ἡ χρυσωθεῖσα τῷ Πνεύματι τοῦ Χριστοῦ νύμφη ἐκκλησία πρὸς τῇ καθαρότητι, καὶ ἐναρέτῳ πολιτείᾳ τοῦ βίου τῶν διακόνων αὐτῆς, τοῦ μέλλοντος λαβεῖν τὴν θείαν χάριν, καὶ χειροθεσίαν τῆς ἱεροδιακονίας ἐπαριθμεῖ χρόνους εἰκοσιπέντε. περὶ τοῦ προαιρουμένου αὖθις, καὶ ἐκλελεγμένου μεταβῆναι ἐπὶ τὸν βαθμὸν τοῦ πρεσβυτερίου τῆς ἱερωσύνης τριάκοντα. Τοῦ δεξομένου τε, καὶ ψηφισθέντος πνευματοκινήτῳ προβλήματι ἀναβῆναι ἐπὶ τὴν πατριαρχικὴν ἐπιστήμην, καὶ ἐπανάβασιν, καὶ ἀναγόρευσιν τῆς ἀρχιερωσύνης τεσσαράκοντα, δέον γὰρ τῷ χειροτονοῦντι τὸν ἱεροδιάκονον, καὶ τὸν πρεσβύτερον ὡς αἰτίῳ προκεῖσθαι τούτων, οὐ τῷ λόγῳ τῆς ἱερωσύνης, ἀλλὰ τῷ χαρακτῆρι τῆς ἀρχιερατικῆς ἐπιστήμης, καὶ γὰρ ὥσπερ ὁ Πατὴρ μόνος γεννᾷ τὸν Υἱόν, καὶ ἐκπορεύει τὸ πανάγιον Πνεῦμα, οὕτως ὁ ἀρχιερεὺς μόνος χειροτονεῖ τὸν πρεσβύτερον, καὶ τὸν ἱεροδιάκονον. ἐπεὶ κατὰ τὸν σοφώτατον Παχυμέρη, καὶ ἱερὸν Μάξιμον ἐξηγουμένους τὸν Ἀρεοπαγίτην Διονύσιον, σὺν τῷ Συμεὼνι νέῳ θεολόγῳ, καὶ ἀρχιεπισκόπῳ Θεσσαλονίκης, ἡ ἱερωσύνη καὶ ἡ ἐνταῦθα ἱεραρχία ἐστὶν ἐξεικόνισμα κατὰ χάριν, καὶ κατὰ θέσιν, καὶ ἀναγωγὴν τῆς ὑπερκειμένης πασῶν τῶν ἱεραρχιῶν ἀρχιερατείας τῆς μακαρίας τριάδος, καίπερ ἐνίοτε ἐξεικονίζεται κατὰ τὸν αὐτὸν Θεσσαλονίκης, τῷ ἀρχιεπισκόπῳ, ἐπισκόπῳ, καὶ μητροπολίτῃ, τῆς τελεσιουργούσης, φωτιζούσης, διακρινούσης, καὶ ἑνοποιούσης ὅλας τὰς ἱερωσύνας. Ὅπερ ἐκτύπωμα, καὶ ἐκμαγεῖον τοῦ πρωτοτύπου, καὶ ἀρχετύπου χάριτι, καὶ οὐ φύσει θεοποιούμενον, ῥᾴδιόν ἐστι καταμαθεῖν, καὶ ἐκ τῆς ἀναιμάκτου θυσίας, καὶ λατρευτικῆς λειτουργίας προσφερομένας τῇ πρωτοτύπῳ ἱεραρχίᾳ, καὶ ὑπερουσίῳ τριάδι, καθ' ὃν καιρὸν τελεσιουργεῖται, καὶ χειροθετεῖται

διὰ

διὰ τῶν ἀρχιερέων τῇ ἐπικλήσει τῆς θείας χάριτος, τῆς πάντοτε τὰ ἀσθενῆ θεραπευούσης, καὶ τὰ ἐλλείποντα ἀναπληρούσης τὰ ζῶντα, καὶ θείᾳ χάριτι, καὶ θέσει ἐκλελεγμένα, καὶ ψηφισθέντα ἀπεικονίσματα. καὶ γὰρ πρῶτον τοῦ ἀποστόλου, καὶ τοῦ εὐαγγελίου μετὰ τὰ ἀντίφωνα προχειρίζεται τῇ θείᾳ ἐπικλήσει ὁ ἀρχιερεὺς ὡς ἐξεικονίζων τὸ πρόσωπον τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς τοῦ ἑνὸς τῶν προσώπων τῆς μακαρίας τριάδος, καὶ ὅτι πρῶτον τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας τοῦ Υἱοῦ, καὶ καθόδου τοῦ παναγίου Πνεύματος ἐγνωσμένος ἦτο τοῖς ἀνθρώποις ὁ Θεὸς καὶ πατήρ. μετὰ δὲ τὴν ἀποκαθήλωσιν, καὶ τὸν χερουβικὸν ὕμνον ὁ ἱερεὺς ὡς ἐμφαίνων Χριστοῦ πρόσωπον οἰκονομῶν τὴν λογικὴν καὶ ἀναίμακτον θυσίαν, προσφερομένην ἱλαστήριον τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου σωτηρίας, τότε γὰρ ἐπλήρωσεν, ὅσα ἔδει αὐτὸν παθεῖν, ἀμέλει μετὰ τὸ παραδοθῆναι, σταυρωθῆναι, ταφῆναι, καὶ ἀναστῆναι, ἐκ νεκρῶν, καὶ καθυποσχεθῆναι τὴν δωρεάν, καὶ κατάπεμψιν τοῦ παναγίου Πνεύματος, τέως ὁ ἱεροδιάκων διὰ τῆς αὐτῆς θείας χάριτος μετὰ τό, καὶ ἔσαι τὰ ἐλέη τοῦ Θεοῦ, τουτέστιν ὅτι ἡγιάσθη τὰ θεῖα δῶρα, καὶ γέγονεν ἀρτιμελὴς καὶ ὁλόκληρος ὁ θεῖος ἄρτος, καὶ ὁ πνευματικὸς οἶνος μετουσιωθέντες, καὶ μεταβληθέντες εἰς σῶμα, καὶ αἷμα τοῦ Κυρίου, καὶ Θεοῦ, καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ τοῦ θείου ῥήματος, καὶ τῆς θείας ἐπελεύσεως τοῦ παναγίου πνεύματος, τότε φημὶ προχειρίζεται ὡς ἀναγόμενος, ἐπὶ τὸ τρίτον πρόσωπον τῆς μακαρίας τριάδος. καίπερ τὰ ἐξεικονίσματα τοῦ παντὸς οὐκ εἰσὶν ἀπαράλλακτα τῆς ὑπερκειμένης φύσεως, ἀδύνατόν ἐστι γὰρ εὑρεῖν τινὰ εἰκόνα ταύτῃ, καὶ πάντως ἀπαράλλακτον τοῖς θείοις ἀρχετύποις, μέντοιγε ὅσον ἐφικτὸν ἡμῖν τυπικαῖς μορφώσεσι, καὶ ὑλικαῖς κεχαρακτηρισμέναις τῷ θείῳ πνεύματι εἰκόσιν, ἀναγόμεθα, κατὰ Διονύσιον, ἐπὶ τὴν ὑπερτέλειον ἱεραρχικὴν ἑνότητα, καὶ διάκρισιν φωτιστικήν, καὶ ἄναρχον ἀρχὴν τοῦ παντὸς κόσμου, καὶ ἐκείνου ἀντιτύπου, καὶ ἐκμαγείου.

Ἰστέον πέμπτον, ὅτι ἡ πνευματικὴ κλεὶς τῆς χάριτος, καὶ τῆς οἰκονομίας μετὰ τὸ προεικόνισμα, καὶ τὸ τοῦ κυρίου βάπτισμα τελεώς ἐδόθη τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ τοῖς ἀποστόλοις, καὶ πᾶσι τοῖς εὐσεβέσι κατὰ τὸν θεολόγον Γρηγόριον. Τὸ μὲν πρῶτον ἤγουν πρὸ τοῦ πάθους τοῦ Χριστοῦ ἀμυδρῶς, ὡς ἐξ ἐπιταγῆς αὐτοῦ θεραπεύοντες, καὶ λαβόντες οἱ ἀπόστολοι ἐξουσίαν κατὰ πνευμάτων ἀκαθάρτων, ἡνίκα ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν θεραπεύειν τὰ ἀρρωστήματα, καὶ ἐκβάλλειν τὰ δαιμόνια, ὡς ἐν τῷ κατὰ Ματθαῖον, καὶ κατὰ Λουκᾶν εὐαγγελίζεται, ἐξηγουμένων τοῦ Χρυσορρήμονος, καὶ τοῦ Βουλγαρίας, τοσοῦτον γὰρ ἠδύναντο χωρεῖν τότε οἱ αὐτόπται τοῦ λόγου. Τὸ δὲ δεύτερον τελεώτερον, ἀμέλει λύειν, καὶ δεσμεύειν ἁμαρτίας, ὅπερ ἐστὶ τὸ ἐπάγγελμα, καὶ ἡ ὑπόσχεσις ἡ πρὸς Πέτρον συνεκδοχικῶς προσωποποιηθεῖσα, ἐπὶ πάντας δὲ περατουμένη, κατὰ τὴν Χρυσοστόμου ἐξήγησιν, καὶ ἔκβασιν τῆς ἐπαγγελίας διὰ τοῦ, λάβετε Πνεῦμα ἅγιον, ἄν τινων ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφίενται αὐτοῖς, ἄν τινων κρατῆτε, κεκράτηνται. Τὸ δὲ τρίτον κατὰ πάντα ἐνεργούμενον ἐνυπαρχόντως διὰ τῆς αὐτοῦ δυνάμεως, καὶ οὐσιωδῶς, ὡς ἂν εἴποι τις, ἐνεργείας τοῦ παναγίου Πνεύματος τοῦ τὰ πάντα ἐνισχύοντος, καὶ ἐνδυναμοῦντος. ὥστε τότε μὲν καθαίρειν, καὶ θεραπεύειν νόσους, ἐπὶ τούτοις ἀφιέναι, καὶ δεσμεύειν τῇ αὐτοῦ ἐμφυσήσει ἁμαρτίας. νῦν δὲ πληρέστατα, καὶ τελειότατα σημειοποιεῖν, καὶ θαυματουργεῖν, καὶ ἔχειν τὴν κλεῖδα τῆς ζωῆς, καὶ τοῦ θανάτου, ὥστε καὶ νεκροὺς ἐγείρειν, καὶ ζῶντας καταδικάζειν, ὡς φαίνεται ἐν ταῖς ἀποστολικαῖς πράξεσι τῇ ἐπιτιμήσει κατὰ τοῦ ψευσαμένου τὸ πανάγιον Πνεῦμα, καθὰ Πέτρος, καὶ Ἰωάννης, καὶ πάντες οἱ ἀπόστολοι ἐπράξαντο, μετὰ τὴν ἐπ' αὐτοὺς

κάθοδον τοῦ παναγίου πνεύματος ὡς αἱ πράξεις, καὶ βίοι αὐτῶν ἀκριβολογοῦσι καὶ ἐξιστοροῦσι παντὶ τῷ πειθομένῳ, καὶ πιστεύοντι τοῖς θείοις συγγράμμασι. Θεόφιλος τοίνυν, εὐσεβῶς, καὶ ὀρθοδόξως, καὶ κατὰ τὴν ἐποφειλομένην λατρείαν τῆς χάριτος φησὶν ὁ εὐλαβέστατος κρής, οὗ οἱ πρόγονοι, καὶ συγγενεῖς τῷ πνεύματι καὶ τῇ υἱοθεσίᾳ παρῆσαν ἐπὶ τῆς Ἱερουσαλὴμ ἐν τῇ τοῦ παρακλήτου καθόδῳ, κατὰ τὸν θεολόγον Γρηγόριον εἰς τὴν πεντηκοστήν, καὶ τὴν πρᾶξιν τῶν ἱεροκηρύκων, καὶ θεοπνεύστων ἀποστόλων, ὅτι τότε ἐπληρώθη ἡ πνευματικὴ ἐξουσία, ἀμέλει ἐδόθη πληρέστατα ἡ κλεὶς τῆς ζωῆς, καὶ τοῦ θανάτου τῇ ἐκκλησίᾳ, διότι μετὰ τὴν ἐπιδημίαν, καὶ συμπολιτείαν αὐτοῖς τοῦ παρακλήτου, μὴ ὅτι γε μόνον ἴσχυον οἱ ἀπόστολοι θεραπεύειν νοσήματα, καὶ ἐκβάλλειν ὡς πρὸ τῆς ἀναστάσεως λύειν, καὶ δεσμεῖν ἁμαρτίας ὡς μετὰ τὴν ἔγερσιν, ἀλλὰ καὶ θεοσημείας ποιεῖν, ἐγείρειν νεκροὺς καὶ καταδικάζειν ζῶντας ἀσεβοῦντας.

Τότε ἐπληρώθη ἡ ἐξουσία, διότι ὡς ἂν εἴποι τις οὐσιωδῶς ἐπεδήμησεν αὐτὴ ἡ αὐτεξουσία, καὶ αὐτοβασιλεία, διότι τὸ ἐνεργέστερον, παρρησιαστικώτερον, καὶ πληρέστατον τῆς ἀποστολικῆς σφραγῖδος. Τότε ἐπληρώθη ἡ ἐξουσία, διότι ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ ἐδέξατο ὁ Μωϋσῆς τὰς πλάκας τοῦ νόμου, κατὰ Χρυσόστομον εἰς τὴν πεντηκοστήν, ἐν αὐτῇ πάλιν ὁ χορὸς τῶν ἀποστόλων ἐσφράγισται δεξάμενος τὴν κάθοδον τοῦ παναγίου Πνεύματος, ἀντὶ τῶν πλακῶν τῶν δοθεισῶν διὰ Μωϋσέως, καὶ ἐγγεγραμμένων τῷ δακτύλῳ τοῦ Θεοῦ. καθάπερ γὰρ ἐν τῇ παλαιᾷ προσδεχόμενοι, καὶ νηστεύοντες οἱ Ἑβραῖοι παρέλαβον τὸν θεόγραφον νόμον ἐν τῷ ὄρει τῷ Σινᾶ, κατὰ τὸ θεῖον πρόσταγμα, καὶ ἐπάγγελμα, οὕτως ἐνταῦθα προσκαρτεροῦντες ὁμοθυμαδὸν ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἐν προσευχῇ, καὶ νηστείᾳ οἱ πανάγιοι ἀπόστολοι ἐχαρακτηρίσθησαν ὥσπερ πνευματικαὶ δέλτοι αἱ καρδίαι αὐτῶν τῇ ἐπ' αὐτοὺς ἐνσφραγισθείσῃ ἐνεργείᾳ τοῦ παναγίου Πνεύματος. ἡ ἐλπὶς λοιπὸν ἐξέβη, ἡ εὐχὴ ἐπληρώθη, ἡ ἐπαγγελία, καὶ ἡ ὑπόσχεσις ἔλαβε τὴν προθεσμίαν, ἡ ἐξ ὕψους δύναμις ἐνεδόθη τοῖς μαθηταῖς ἐπιδημήσασα, ἡ τριὰς πεπλήρωται δοθεῖσα, καὶ φανερωθεῖσα τῷ κόσμῳ δι' ἄκραν συγκατάβασιν, ἐν μιᾷ φύσει, καὶ οὐσίᾳ, καὶ ἐνεργείᾳ, καὶ θελήσει, καὶ χάριτι. τρισὶ δὲ ταῖς ὑποστάσεσι πιστευομένη, καὶ ὁμολογουμένη, καὶ λατρευομένη, καὶ κηρυσσομένη ὑπὸ ἀποστόλων, καὶ προφητῶν, καὶ πάντων τῶν ἁγίων, καὶ εὐσεβῶν, πάντα γὰρ χορηγεῖ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, βρύει προφητείας, ἱερέας τελειοῖ, ἀγραμμάτους σοφίαν διδάσκει, ἁλιεῖς θεολόγους ἀναδείκνυσιν, ὅλον συγκροτεῖ τὸν θεσμὸν τῆς ἐκκλησίας. παράκλητός ἐστιν ὁμοούσιος, καὶ σύνθρονος πατρί τε, καὶ Πνεύματι, πληρωτής, καὶ τελειωτὴς τῆς τριάδος, δεσπότης καὶ χορηγὸς πάσης δεσποτείας, αὐθεντίας, καὶ ἐξουσίας, διδάσκαλος πάσης ὑμνολογίας, ὁδηγὸς εἰς πᾶσαν ἀλήθειαν, ᾗ διδασκόμενοι, καὶ γνωρίζοντες πλειότατον τὸν τριαδικὸν ἀριθμὸν συμπληρωθέντα πρὸς ἡμᾶς τῷ καιρῷ τῆς πεντηκοστῆς προσφέρομεν ὥσπερ ἁγιστείαν μετὰ τῶν ἐκεῖσε παραγεγονότων εὐλαβεστάτων Κρητῶν τὸν τριαδικὸν ὕμνον, μᾶλλον δὲ πληρώσαντα τὸν οἶκον τῇ τοῦ ἤχου φερομένῃ βιαίᾳ πνοῇ λέγοντες, τριάδα ὁμοούσιον ὑμνολογήσωμεν Πατέρα, καὶ Υἱόν, σὺν ἁγίῳ Πνεύματι, οὕτω γὰρ ἐκήρυξαν πάντες οἱ προφῆται, καὶ ἀπόστολοι μετὰ μαρτύρων, καὶ πάντων τῶν ἁγίων.

Καὶ εἰ εἴποι τις, ὅτι Δανιήλ, ὡσηέ, Ἐλευθέριος ὁ ἱερομάρτυς, καὶ ἄλλοι πολλοὶ τοιοῦτοι παρὰ τὴν διωρισθεῖσαν ἡλικίαν τοῦ ἔτους συνηριθμήθησαν τοῖς Κριταῖς, βασιλεῦσι, καὶ ἀρχιερεῦσιν, ὡς ὁ θεοφόρος Ἰγνάτιος ἐπισημαίνει ταῖς αὐτοῦ ἐπιστολαῖς ἡμῖν, ἄρα ψεύδεται ἡ διάγνωσις τοῦ ἔτους ἐπὶ τὴν προχείρησιν τοῦ Πνεύματος. Φαμέν, ὅτι ἡμεῖς

περιβαλλόμενοι τὴν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον συντεταγμένην εὐταξίαν τῆς ἐκκλησίας, ἣ χορηγεῖται τὸ διευθετοῦν τὰ σύμπαντα Πνεῦμα ἅγιον, τῇ ἐξαιρέτῳ αὐτοῦ χάριτι, κατὰ τὸν θεολόγον Γρηγόριον εἰς τὸ θεῖον βάπτισμα, ὑμνοῦμεν τὴν καθ' ὑπερβολὴν τάξεως, καὶ ὑπερκόσμιον ἐνέργειαν αὐτοῦ ἀποκηρύσσομεν σπανίως τοιαύτης ἐνδεικνυμένην, ὑπὲρ νομοθεσίαν, καὶ διάταξιν τῆς ἀνθρωπίνης ἀσθενείας, καὶ γὰρ ἔαρ φαμὲν τὴν ὥραν ἡνίκα ἀναθάλλουσι, καὶ ἀνθοῦσι πᾶσαι αἱ βοτάναι, καὶ φαίνονται πᾶσαι αἱ καλλικέλαδοι χελιδόνες, καὶ ἀηδόνες, οὐ μήν γε τὰ διὰ πολλὴν φροντίδα τοῦ τεχνίτου, καὶ γεηπόνου ἢ μυρουργοῦ ἐπανθίζοντα, καὶ κελαδοῦντα τινὰ τῶν πετεινῶν τοῖς παρὰ καιρὸν τῆς φύσεως, καὶ ὥρης αὐτῶν διωρισμένης, σπάνια γὰρ ταῦτα, καὶ οὐκ ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰσὶν ἐνεργούμενα. διό φησιν ἡ αὐτὴ θεολόγος φωνὴ ἐν τῷ αὐτῷ λόγῳ, τριακονταετὴς ὁ ἐμὸς Ἰησοῦς ταπεινοῦται, καὶ χειροθετεῖται ὁ θησαυρὸς τῆς σοφίας παρὰ τοῦ Ἰωάννου, καὶ τότε ἀπάρχεται τῆς κατ' οἰκονομίαν διδασκαλίας, καὶ σὺ περὶ τῆς γενειάδος τῆς πολιούχου φρονήσεως διδάσκειν ἄλλους ἐπιχειρεῖς ὁ κενὸς, καὶ μάταιος. ἀλλ' ἴσως εἴποι αὖθις, Δανιὴλ ἐν προφήταις, καὶ κριταῖς, καὶ τὰ παραδείγματα ἐπὶ γλώττης, ἀλλ' ὁ νόμος οὐ σπάνιον, οὔτε εἷς πλόος ναυηγῷ πηδαλιοῦχον διακρίνεται, οὔτε μία χελιδὼν ἔαρ καθίστησι.

Πῶς τὸ πανάγιον Πνεῦμα ἀδιαφόρως κατεπέμφθη τῇ ἐκκλησίᾳ.

Ὅτι μὲν πᾶν τὸ διαφέρον διάφορον καθίσταται πρός τινος διὰ τὸ ἔχειν ποιότητα, ᾧ κατηγορεῖται κατά τινος, ἄλλως τοῦ ᾧ παραβάλλεται μὴ ταυτιζομένου ἐπὶ πᾶσιν ἐκείνῳ, τοῦτο μὲν καὶ λόγος φιλοσοφικὸς ὁμοῦ τε, καὶ θεολογικὸς ἀποδείκνυσι, καὶ γὰρ φαμὲν τὴν οὐσίαν διενηνοχέναι τῆς ποσότητος, ὅτι ἐκείνη μὲν πρῶτον ὑποκείμενον, καθ' ἧς πάντα κατηγορεῖται, καὶ ἐνυπάρχει, αὕτη δὲ ὅτι διὰ συνεχοῦς καὶ διωρισμένου ποσοῦ, καὶ ἀριθμεῖσθαι, καὶ μετρεῖσθαι λέγεται. Πάλιν τὴν ἐνέργειαν μὴ ταυτίζεσθαι κατὰ πάντα τῇ οὐσίᾳ, ὅτι ἐκείνη ἔμφυτος κίνησις, καὶ ἀποτέλεσμα τῆς ὑπάρξεώς ἐστιν, αὕτη δὲ πρόοδος, καὶ παρεκτικὴ δύναμις ἐνεργητικὴ τῆς ἐνεργείας ὑπάρχει, ἥτις ὡς θείας οὐσίας κίνησις νοουμένη, ὅτι διάφορός ἐστι τῆς ἐκχύσεως αὐτὴν θείας οὐσίας ἐπὶ τοὺς υἱοθετηθέντας, ἀναγεννηθέντας, ἀξιωμένους, καὶ κεχαριτωμένους τῇ ἐγχύσει τῆς μακαρίας τριάδος ἄνωθεν δέδεικται πατροπαραδότοις, καὶ θεοδιδάκτοις διδασκάλων μαρτυρίαις, αἷς τὸν εὐσεβῆ προσαπεργάζεσθαι τῶν ἰδεόντων ἐστὶν ἀχωρίστως, κατὰ τὸ μὴ μέταιρε ὄρη αἰώνια, ἃ ἔθεντο οἱ Πατέρες σου, ὧν τὰς θεοπνεύστους διδασκαλίας οἱ ἀθετοῦντες ἀναθέματι καθυποβάλλονται κατὰ τὴν ἑβδόμην σύνοδον. Τοῦτον τοίνυν τὸν ἀναθεματισμὸν καθ' ἡμῶν μὴ ἐπελθεῖν ἐπευχόμενοι τὴν τρισυπόστατον θεότητα, καὶ ἐπιποθοῦντες σὺν τοῖς ἁγίοις τῆς ἀϊδίου μνήμης ἐπιτυχεῖν, φαμὲν, καθάπερ τὴν καθόλου ἐκκλησίαν μίαν εἶναι ἀδιαφόρως ἓν σῶμα ὁλόκληρον, ἔχον μίαν καὶ μόνην κεφαλὴν αὐτὸν τὸν Χριστὸν, οὕτω καὶ τὴν χάριτα τοῦ παναγίου Πνεύματος τὴν καταπεμφθεῖσαν ἐπὶ τοὺς θείους ἀποστόλους ἀδιαφόρως ὡς ἀπὸ μιᾶς ἐνεργείας τῆς τρισυποστάτου θεότητος, ὡσαύτως πάλιν ἐγχυθῆναι, καὶ ἐγχεῖσθαι μὴ ὅτι γε μόνον ἐκείνοις, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πάντας τοὺς τότε πιστεύσαντας εὐσεβεῖς, καὶ νῦν πιστεύοντας, καὶ εἰς τὸ μέλλον πιστεύσοντας ἀρραβωνίζεσθαι μέχρι τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος κατὰ διαδοχὴν, καὶ τὸ μέτρον τῆς πίστεως ἀμέλει τοῦ χαρίσματος, καὶ τὸ ἀνάλογον τῶν ὑποκειμένων, καὶ τῶν ἐνεργημάτων τοῦ παναγίου, καὶ τελεταρχικοῦ Πνεύματος, κατὰ τὸ ἓν σῶμα, μία πίστις ἓν τὸ βάπτισμα, ἓν τὸ Πνεῦμα, εἷς ὁ Χριστὸς, κατὰ μακά-

ριον

ριον Παῦλον. Διό φησι καὶ ὁ ἱερὸς Ἐπιφάνιος ἐν τῷ κατὰ αἱρέσεων βιβλίῳ τρίτῳ περὶ τῆς καθολικῆς πίστεως οὕτω. Πρῶτον ὅτι ὁ Θεὸς ὁ ἐπὶ πάντων ἡμῖν, θεὸς ὑπάρχει τοῖς ἐκ τῆς ἁγίας ταύτης ἐκκλησίας γεννηθεῖσιν, ἀπόδειξις γὰρ αὕτη πρώτη, καὶ ἑδραίωμα πίστεως τῆς μόνης ταύτης παρθένου, καὶ ἁγίας περιστερᾶς καὶ ἀκάκου, περὶ ἧς ὁ Κύριος ἐν Πνεύματι τῷ Σολομῶντι ἀπεκάλυπτεν ἐν ᾄσματι τῶν ᾀσμάτων, καὶ ἔλεγεν, ἑξήκοντα εἰσὶ βασίλισσαι, καὶ ὀγδοήκοντα παλλακαὶ, καὶ νεάνιδες, ὧν οὐκ ἔστιν ἀριθμὸς, μία ἐστὶ περιστερά μου, τελεία μου, μετὰ προσθήκης τοῦ μου, καὶ τοῦ μου, μίαν λέγων αὐτὴν, ὡς μόνην καὶ ἀναρίθμητον, καθάπερ καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτῆς Χριστὸς εἷς ἐστι καὶ ἀναρίθμητος, καὶ φύσει μόνος ὢν βασιλεὺς, μόνη γάρ φησι κατωτέρω βασίλισσα ἡ ἐν Χριστῷ γενεὰ κέκληται, οὐ τῆς πάσης γενεᾶς βασιλευσάσης, ἀλλὰ μόνης τῆς μιᾶς τῆς ἐπιγνούσης τὸν Κύριον, διὰ τῆς ὀνομασίας τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς, τὸ βασιλικὸν ἀξίωμα, καὶ τὴν τάξιν φερομένου, ὅπερ πρινὴ τοῦ Χριστοῦ καταλογάδην, καὶ κατὰ γενεὰν ἀπηριθμεῖτο, ὡς μήπω ἐμφανισθείσης τῆς κοινῆς, καὶ καθόλου χάριτος, καὶ δοθείσης εὐδοκίᾳ τοῦ πατρὸς, ἐνυποστάτῳ ἑνώσει τοῦ Θεοῦ λόγου, καὶ συνεργείᾳ τοῦ παναγίου πνεύματος. μετὰ δὲ τὴν ἔνσαρκον οἰκονομίαν πᾶσαι αἱ γενεαὶ, καὶ ἀπαριθμήσεις, καὶ κατάλογοι ἐπαύσαντο, ὡς ἐπιλαμψάσης τῆς καθόλου υἱοποιητικῆς δυνάμεως, καὶ χαριτοποιοῦ ἐξουσίας κοινῇ πᾶσι τοῖς βουλομένοις σωθῆναι, καὶ σφραγισθῆναι τῷ φωτισμῷ τῆς παλιγγενεσίας, καὶ λαβεῖν τὴν κλειδοποιὸν, καὶ ἐξουσιοποιὸν δύναμιν τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, εἴτε Ῥωμαίοις οὖσιν, εἴτε ἄραψιν, εἴτε εὐλαβεστάτοις κρησὶν ἐπιδημοῦσι τῇ Ἱερουσαλὴμ τῷ καιρῷ τῆς πεντηκοστῆς, καὶ εἴτινι οὖν ὁπόθεν ἂν ὄντι, καὶ πιστεύοντι, οὐ γὰρ τόπων ἡ χάρις, ἀλλὰ τοῦ Πνεύματος ἡ ἐνεργησία, κατὰ τὸν θεολόγον Γρηγόριον εἰς τὸ θεῖον βάπτισμα. διὸ ἐπιφέρει κατωτέρω λέγων, ὥστε ἐξάπαντος εὖ μάλα τὸν συνετὸν γινώσκειν, ὅτι καὶ ἀπὸ τούτου τοῦ ζητήματος τὸ πᾶν τοῦ χρόνου συνετμήθη εἰς τὸν τῶν ἑξήκοντα δύο γενεῶν ἕως Χριστοῦ ἀριθμὸν, διὰ τὸ μηκέτι μετὰ Χριστὸν κατὰ τὴν ὑπόθεσιν ταύτην διὰ γενεαλογιῶν τοὺς τοῦ κόσμου χρόνους ἀριθμεῖσθαι, τελειωμένου ἐν μιᾷ συνενώσει τε σημαινομένη κατὰ τὸ τῆς εὐδοκίας Θεοῦ ἀμετάστατον ἔρεισμα, ὡς ἀπὸ τῆς αὐτῆς τῆς τοῦ αἰῶνος συντέλειαν συντεμνομένην, καὶ ἐπὶ τὸ μεταβατικὸν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος πληρουμένην. διὸ λέγει, μία ἐστὶ περιστερά μου τελεία μου, ὡς ἕως αὐτῆς τῶν πάντων τελειουμένων, κἄντε χρόνοι, καὶ καιροὶ, καὶ ἐνιαυτοὶ, καὶ διαστήματα γενεῶν, κἄντε βασιλείας, ἢ ὑπάτους, ἢ ὀλυμπιάδας ἢ ἡγεμονίας, ὁ αἰὼν ἑαυτὸν ἀριθμήσει. καὶ πάλιν κατωτέρω. ἐκκλησία γάρ ἐστιν ἀπὸ μιᾶς πίστεως γεγεννημένη, τεχθεῖσα δὲ διὰ Πνεύματος ἁγίου, μία τῇ μόνῃ, καὶ μία τῇ γεγεννηκυίᾳ μία ἄρα ἡ πίστις, μία ἡ ἐκκλησία, ἓν τὸ Πνεῦμα, μία ἡ χάρις ἀνεκδιήγητος, καὶ ἀναρίθμητος, ἥτις καὶ τότε ἐνήργησε τοῖς ἀποστόλοις, καὶ νῦν, καὶ εἰς τὸ ἀκόλουθον τοῖς αὐτῶν διαδόχοις καταπέμπεται. μία ἡ βασιλεία, μία ἡ βασίλισσα, εἷς ὁ βασιλεὺς, καὶ δεσπότης. αἱ παλλακίδες μόνον πολυπλασιάζονται, τουτέστιν αἱ αἱρέσεις, εἴτε πρὸ τῆς ἐνσάρκου βασιλείας γεγονυῖαι, εἴτε μετὰ τὴν ἔνσαρκον οἰκονομίαν ἀπεσχίσθησαν τῆς ἀναριθμήτου εἰς Χριστὸν πίστεως, καὶ ὑπακοῆς, βεβαιότητος, καὶ σταθερότητος, καὶ ἀρτιμελοῦς γυναικὸς περιοικισθείσης τῷ πνεύματι, ὡς μὴ δεξάμεναι τὴν ὑποδοχὴν τοῦ ἑνὸς πνεύματος, καὶ μὴ πεπεριοικισμέναι ταῖς κατ' ἀρετὴν σπουδαῖς, καὶ ἑνώσαις τῷ Θεῷ λόγῳ τὴν περιοικιζομένην, καὶ ὑποτεταγμένην εὐσεβῆ ψυχὴν αὐτῷ, καίπερ δοκοῦσιν συνάφειαν ἔχειν τοῖς τῶν ἀνδρῶν σώμασιν, ἀλλ' οὐκ ἐν

περικὶ

προικὶ προφανεῖ, ἢ πλειότητι φερνὰς τῶν ἀνδρῶν ἀγόμεναι. διὰ τοῦτο οὔτε δύναται ἔχειν τὴν γνησιότητα, σταθερότητα φερνήν, καὶ ἔδνα, τιμήν, καὶ ὀνομασίαν τῆς ἐλευθέρας γυναικός. Πνευματικοῖς λοιπὸν πνευματικὰ συγκρίνοντες λέγομεν, καὶ τὴν ἐκκλησίαν ἀδιαφόρως ὑποδεχθῆναι τὴν ἐνέργειαν προοδοποιοῦσαν, προερχομένην ἐνεργοῦσαν, συνεργοῦσαν, καὶ συναγωνιζομένην κάθοδον, καὶ χάριτα τοῦ παναγίου πνεύματος τοῖς κατὰ χρόνον καιροῖς προσγειτνιάζουσαν μόνον, καὶ ἐπακολουθοῦσαν, καὶ τῇ προθυμοτέρᾳ συνηθῇ τῶν καρποφοριῶν διὰ τῶν ἔργων τοῦ πνεύματος προαριθμουμένην, καὶ ἐπιμετρουμένην ἐν τοῖς μέλεσιν αὐτῆς τὴν ἐπὶ τοὺς ἀποστόλους ἀλληλοδιαδόχως καταπεμφθεῖσαν τῇ ἡμέρᾳ τῆς πεντηκοστῆς. εἰ γὰρ τὸ ἡλιακὸν φῶς, καὶ ἡ αὐτὴ ἀκτίς, καὶ τὸ ἐκ τῆς καρδίας ζωτικὸν πνεῦμα, καὶ τὸ ἐκ τῆς κεφαλῆς διὰ τῶν νεύρων κίνημα τῆς αἰσθήσεως, καὶ τῆς προαιρέσεως, καὶ τὸ διὰ τῶν φλεβῶν διαδιδόμενον αἷμα ἀνὰ καθόλου τὸ σῶμα, ἓν καὶ τὸ αὐτὸ ἐπιμένει ἀδιαιρέτως διαχεόμενον, καὶ ἐνεργοῦν ἐπὶ πάντα τὸν κόσμον, καὶ καθ᾽ ὅλον τὸ σῶμα διαπορθμεῦον, καὶ ζωογονοῦν, καὶ κινοῦν. καὶ τρέφον αὐτό, ἐπειδήπερ ὁ αὐτὸς ἥλιος τῇ αὐτῇ κινήσει φωτίζει, καὶ διοικεῖ, καὶ συνέχει τόνδε τὸν κόσμον ἐχόμενον ταῖς ἄνω φοραῖς ἀπαραλλάκτως, καὶ τὸ αὐτὸ ἀρτηριῶδες, καὶ φλεβῶδες αἷμα, καὶ ψυχικὸν πνεῦμα κινεῖ, τρέφει, ζωογονεῖ τὸ ἀνθρώπειον σῶμα μεταδιδόμενον ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἐγχέοντος ἀρχετύπου, καὶ προσεπανακυκλούμενον ἀδιαφόρως, τοσοῦτο καὶ μόνον διαστελλόμενον κατὰ τὰ ὑποκείμενα μέλη, καὶ μέρη, καὶ δοχεῖα, οἷς ἐγχεῖται, καὶ δέχεται, καὶ διοικεῖ, ὡς ἄνωθεν εἴρηται, κατ᾽ ἀρχὰς τῆς ποιήσεως αὐτῶν ἄχρι τῆς ὁροθετήσεως, καὶ συντελείας τοῦ αἰῶνος, ὡς τό, ἔθετο πρόσταγμα, ὃ οὐ παρελεύσεται. πολλῷ μᾶλλον τὸ τελεταρχικὸν πνεῦμα, ἓν ὄν, ἀδιαίρετον, καὶ ἀχώριστον τῆς πατρικῆς ἐνεργείας, καὶ τοῦ Θεοῦ λόγου, ᾧ συμπαρομαρτεῖ ἀϊδίως, καὶ συνυπάρχει νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἐγχεῖται ἀδιαφόρως, καὶ καταπέμπεται ὑπερπλῆρες τὸ πανταχοῦ παρόν, καὶ τὰ πάντα πληροῦν, ὁ θησαυρὸς τῶν ἀγαθῶν, καὶ ζωῆς χορηγός, καὶ τὰ πάντα κινοῦν, ἐπὶ τὴν ἁγίαν καθολικὴν ἐκκλησίαν, καὶ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην, καὶ μὴ μόνον τὴν Ῥωμαϊκήν, υἱοθετοῦντε τέκνα φωτός, τέκνα ἡμέρας, Υἱοὺς καὶ διακόνους χάριτι καὶ θέσει σὺν τῷ Χριστῷ ἐν ἑνὶ θελήματι τοῦ πατρός, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, κατὰ τό, τοῦ καρποῦ τῆς γαστρὸς τῷ Πνεύματι υἱοποιητοῦσι τῷ χριστῷ ὡς πατρὶ οἱ ἅγιοι πάντοτέ εἰσιν. Ἀλλὰ τίς τὸ μετὰ τὸν ἐνθουσιασμὸν καὶ πλήρωσιν παρὰ τοῦ ἐξ οὐρανοῦ ἤχου φερομένου ὥσπερ πνοῆς βιαίας ἐπὶ τὸν ἐκκλησιαστικὸν οἶκον, οὗ καθήμενοι ἦσαν οἱ πανάγιοι ἀπόστολοι ὁμοθυμαδόν, καὶ προσευχόμενοι, οὐ γὰρ ἔξω τῆς τοῦ χριστοῦ καθολικῆς ἐκκλησίας ἀριθμοῦνται οἵ τε στύλοι καὶ πρῶτοι πύργοι αὐτῆς ἀκλόνητοι ὑπὸ πάσης ἐπερχομένης ἐμβολῆς, καὶ πολεμίου ἀνορύγματος ἀπόφθεγμα, καὶ ἐπηρμένη φωνὴ τοῦ πρωτοκορυφαίου τῆς ἐκκλησίας οὐκ εἰς μακρὰν ἐστὶ τοῦ ἀποδεικτικοῦ λόγου ταυτησὶ τῆς ἀδιαιρέτου ἀληθείας, ὅστις σταθεὶς σὺν τοῖς ἕνδεκα εἶπε πρὸς τοὺς διαποροῦντας, καὶ ἐξισταμένους ἄλλος πρὸς ἄλλον λέγοντες, τί ἂν θέλοι εἶναι τοῦτο τὸ πλῆρες, καὶ τὸ ὑπερτέλειον τοῦ πνεύματος ἀποφθέγγεσθαι, οἷς παρρησιαζόμενος ἡ κρηπὶς τῆς ἐκκλησίας γνωστὸν ποιεῖ τὸ ἐνθουσίασμα, καὶ τὴν προθεσμίαν τῆς ἐπαγγελίας μὴ εἶναι μέθην, καὶ γλεῦκος, ἀλλ᾽ ἔκχυσιν τοῦ παναγίου πνεύματος ἐκπροφητευθεῖσαν τῷ προφήτῃ Ἰωὴλ ἔκπαλαι προειπόντι, ταῖς ὑστάταις ἡμέραις ἐκχυθῆναι κοινῇ, καὶ καθόλου τὸ θεῖον πνεῦμα ἐπὶ πᾶσαν σάρκα, τουτέστιν υἱούς, νεανίσκους, πρεσβυτέρους, θυγατέρας, πατριάρχας, προφήτας, δούλους,

δούλους, δούλας, μεταστροφὰς ἡλίου, καὶ σελήνης ἐπὶ τέρασι, καὶ σημείοις νῦν μὲν ἀνάγων τὴν ἔκχυσιν, καὶ τὴν δωρεὰν προέρχεσθαι παρὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ πατρός, νῦν δὲ παρὰ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ παναγίου πνεύματος, ὡς ἀπὸ μιᾶς ἀδιαφόρου πηγῆς τῆς τρισυποστάτου θεότητος πηγαζούσης, καὶ ἀρδευούσης τῇ μιᾷ ἐνεργείᾳ αὐτῆς, μὴ τοσοῦτον ἀποστόλους ἀδιαφόρως, ἀλλὰ πᾶσαν λοιπὸν σάρκα πιστεύουσαν, καὶ προσιοῦσαν εἰλικρινῶς, καὶ τῇ εἰς αὐτὴν καθαρᾷ διαθέσει, καὶ ἕξει, καὶ συνηθείᾳ τοῦ κατορθώματος τῆς λογικῆς λατρείας, φιλόστοργος γὰρ ὢν ὁ κορυφαῖος τῶν μαθητῶν τοῦ φιλευσπλάγχνου, καὶ ἑνὸς αὐτῶν χάριτι καὶ εὐεργεσίᾳ πατρὸς Χριστοῦ, οὐχ ὑστερεῖ τὴν χάριν τῶν ἄλλων διὰ φθόνου, καὶ κακῆς μοχθηρίας ἰδιοποιῶν αὐτὴν ἑαυτῷ τὴν κοινήν, καὶ καθόλου εὐεργεσίαν, ἀλλὰ φησὶ πρὸς τοὺς κατανυγέντας τῇ διδαχῇ, καὶ ἀπαιτοῦντας ποίησιν σωτηρίας. μετανοήσατε, καὶ βαπτισθήτω ἕκαστος ὑμῶν ἐπὶ τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, καὶ λήψεσθε τὴν δωρεὰν τοῦ ἁγίου πνεύματος. ὑμῖν γάρ ἐστιν ἡ ἐπαγγελία, καὶ τοῖς τέκνοις ὑμῶν, καὶ πᾶσι τοῖς εἰς μακράν, ὅσους ἂν προσκαλέσηται Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν. ἅπερ θεόφθογγα λόγια ἐξηγούμενος ὁ οἰκουμένιος φησὶν οὕτως. ἀλλὰ τὸν πατέρα τέως εἰσάγει διὰ τοῦ προφήτου ταῦτα αὐτοῖς ἐπαγγελλόμενον, καὶ τὸν φθόνον ἀποτεμνόμενος, οὐ τοῖς ἀποστόλοις μόνον φησίν, ἀλλὰ πάσῃ σαρκὶ δηλονότι εἰλικρινῶς πιστευούσῃ, καὶ μετὰ διαθέσεως. κατωτέρω πάλιν. τῷ δὲ εἰπεῖν ὑμῖν γὰρ ἡ ἐπαγγελία, καὶ τοῖς τέκνοις ὑμῶν, καὶ πᾶσι τοῖς μακράν, καὶ τοῖς ἐγγὺς ἐμφαίνει τὸ μεῖζον τῆς δωρεᾶς, ὡς οὐ μόνον αὐτοῖς ἐπαρκούσης, ἀλλὰ καὶ τοῖς τέκνοις, καὶ πρὸς τὰ ἔθνη δὲ ἐπιδαψιλεύεται. τοῦτο γὰρ ᾐνίξατο διὰ τοῦ τοῖς μακράν, ἀλλ᾽ εἰ τοῖς μακρὰν πολλῷ δήπου μᾶλλον ὑμῖν τοῖς ἐγγύς. σκόπει δέ, ὅτι τότε τὴν τῶν ἐθνῶν ᾐνίξατο πίστιν, ὅτε κατανενυγμένους εὗρε, καὶ κατεγνωκότας ἑαυτῶν. ψυχὴ γὰρ ὅταν ἑαυτὴν καταδικάσῃ, οὐκέτι φθονεῖν δύναται.

Πῶς ἐξ ἴσου μεταληπτὸν συμπολιτεύεται τοῖς ἀποστόλοις τὸ παναγίον Πνεῦμα, καὶ παντὶ τῷ πιστεύοντι.

Ἐπειδήπερ κινούμεθα θείᾳ ἐπιπνοίᾳ, καὶ χάριτι διαγνῶναι τὴν ἐξ ἴσου χάριν, καὶ μετάδοσιν τοῦ παναγίου Πνεύματος, ἐπιφοιτήσαντε ἐκχεομένην ἐπὶ τοὺς ἁγίους αὐτοῦ ἀποστόλους, καὶ πάντας τοὺς εὐσεβεῖς, καὶ ὀρθοδόξους χριστιανούς. φέρε πρῶτον ἀναπτύξωμεν, τί ἐστι τὸ ἴσον, καὶ ποσαχῇ λαμβάνεται, οὐ ἐγνωσμένου ῥᾷστα καταλαβεῖν ἐστίν, ὅσον ἐφικτὸν ἀνθρώπῳ τὸ καθῆκον, καὶ ἐξισούμενον αὐτῷ δώρημα παρὰ τῆς ἀνενδεοῦς, καὶ ἀνελλειποῦς χάριτος. Ἴσον τοίνυν ἐστὶ κατὰ τὸν σταγειρίτην ἐν τῷ δεκάτῳ τῶν μεταφυσικῶν κεφ. ε. τὸ μήτε μέγα, μήτε μικρὸν ὄν, ἀλλὰ πεφυκὸς τοιοῦτον εἶναι, τουτέστιν ἀδιάφορον τὸ μεταξὺ τῆς ὑπερβολῆς, καὶ τῆς ἐλλείψεως, ἔστι γὰρ ὥσπερ μεσότης, καὶ μέτρον κανονικόν, καὶ γνωμονικὸν δικαιοσύνης, καὶ φιλίας. διό φησιν ὁ αὐτὸς ἐν τῷ ἑβδόμῳ τῶν εὐδημιῶν αὐτοῦ ἠθικῶν οὕτω. δοκεῖ τό, τε δίκαιον εἶναι ἴσον τι, καὶ ἡ φιλία ἐν ἰσότητι. τούτου δὲ τὸ μέν ἐστι κατ᾽ ἀριθμόν, τὸ δὲ κατ᾽ ἀναλογίαν. καὶ κατ᾽ ἀριθμὸν μὲν τὰ ὅσα τῷ αὐτῷ ὅρῳ μετρεῖται, καὶ ἀριθμῷ, ὥσπερ ἡ κοινωνία. καὶ ἑταιρικὴ φιλία. κατ᾽ ἀναλογίαν δὲ ἡ ἀριστοκρατορική, δημοκρατορική, καὶ βασιλικὴ ἐξουσία, οὐ γὰρ ταυτὸν δίκαιον τῷ ὑπερέχοντι, καὶ ὑπερεχομένῳ, ἀλλὰ τὸ ἀνάλογον. καὶ ἡ φιλία δὲ ὁμοίως πατρός, καὶ παιδός. καὶ ἐν ταῖς κοινωνίαις δὲ ὁ αὐτὸς τρόπος, καὶ τὰ ἑξῆς. Κανὼν τοίνυν, καὶ γνώμων βασιλικώτατος, καὶ κυριωτάτη νομοθεσία ἐστὶν ἡ χάρις τοῦ παναγίου Πνεύματος καθολικωτάτη ἅμα, καὶ μία καὶ μόνη, καὶ δευτέρα μετ᾽ ἐκείνην, καὶ κατ᾽ ἐκείνην ἀσυναρίθμητος φύσει, ὅτι μὴ κατὰ χάριν, καὶ

θέσιν

θέσιν τοῖς οἷς δέδοται ἐνεργουμένη. ὡς ὁ νόμος τοῦ Πνεύματος ἠλευθέρωσέ με τοῦ νόμου τῆς ἁμαρτίας, ἐξ ἴσου καὶ ἀδιαιρέτως καθ᾽ αὐτὴν, διαιρουμένη δὲ, συναριθμουμένη, καὶ ἀναλογουμένη κατὰ τὰ ὑποκείμενα, οἷς ἐγχεῖται πᾶσι τοῖς μεταλαμβάνουσιν αὐτῆ κεχάρισται, τὰ μὲν συναριθμοῦσα, τὰ δὲ ἀναλογοῦσα, τὰ δὲ σπουδαιότερα ἐν τῇ αὐτῇ συναριθμήσει, καὶ ἀναλογίᾳ τῆς τάξεως, οὐ τῇ σφραγῖδι, ἀλλὰ τῷ βίῳ, καὶ τῇ πολιτείᾳ ἐν τῷ συναγωνίζεσθαι αὐτοῖς ἀποδεικνύουσα, ἔστι δὲ ποῦ καὶ τινὰ ἀνέχουσα, καὶ μακροθυμοῦσα τῇ σφραγῖδι διὰ τὴν πρὸς ἄλλων εὐεργεσίαν, ὡς προδεδήλωται δευτέρᾳ πραγματείᾳ. Οὕτω τοίνυν κατὰ τὴν συναρίθμησιν, καὶ ἀναλογίαν τῆς δεκτικῆς δυνάμεως τῶν δεχομένων τὰ χαρίσματα ὑποκειμένων συντάττει, καὶ συνεξισάζει ἕκαστον ὑποκείμενον, ἐφ᾽ ὅσον ἐνδέχεται ἡ διάθεσις τοῦ ἀγγείου, καὶ τοῦ σκεύους τῆς νομοθετούσης, καὶ χαριτοποιούσης δυνάμεως. ὡς τύπῳ διαλαβεῖν πάντας τοὺς δεχομένους τὸν φωτισμὸν τοῦ βαπτίσματος, ἐξ ἴσου ἐμπίπλησι θείας χάριτος, καὶ σφραγίζει τῷ ἑνὶ βαπτίσματι ἡ παλιγγενεσία τοὺς συμβαπτιζομένους ἐν μιᾷ πίστει, καὶ ὁμολογίᾳ τῆς εἰς Χριστόν. ὡσαύτως ἡ σφραγὶς τῆς ἀποστολῆς πάντας τοὺς συναποστελλομένους, ἡ προφητεία τοὺς συμπροφητεύοντας, ἡ πρὸς μίαν τὴν ἀλήθειαν ὁδηγὸς διδασκαλία τοῦ Πνεύματος, πάντας τοὺς συνδιδάσκοντας τῷ αὐτῷ Πνεύματι. ἡ χάρις τῶν ἰαμάτων τοὺς ὅσους ἔχουσι τὴν πηγὴν τῶν ἰάσεων, καὶ τὰ ἑξῆς ἀσκητήρια, μαρτυρολογία, καὶ μακροθυμίας ἀνεικάστου τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἅπερ χαρίσματα πρὸς ἄλληλα συναρμολογούμενα, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, ἀναλογούμενα, καὶ συγκρινόμενα ἔχει τὸ πρωτεῖον ἕκαστον κατὰ τὸ ἀνάλογον τοῦ χαρίσματος, ᾧ παραβάλλεται, καὶ συγκρίνεται, τουτέστιν ὅσα προσεγγύτερον τῆς θείας ἐπιπνοίας προστίθεται, καὶ προκρίνεται τοῦ ἀξιώματος τῶν ἑκαστοτέρων, ὡς φέρ᾽ εἰπεῖν ἡ ἀποστολὴ τῆς προφητείας, αὕτη τῆς διδασκαλίας τῆς προεχούσης τῶν δυνάμεων, καὶ τῶν ἰαμάτων, ταῦτα τῶν ἀντιλήψεων, καὶ διοικήσεων, αἳ προστίθενται τῶν γλωττῶν, πάντα δὲ τὰ ἰάματα πρὸς ἀλλήλως ἐξ ἴσου συναριθμούμενα ὡς ἑνὶ ὅρῳ τῆς ἰαματικῆς χάριτος συμμετρούμενα, καὶ συνομοθετούμενα. ὡσαύτως αἵτε προφητεῖαι, διδασκαλίαι, καὶ ἀποστολαὶ συναριθμούμεναι, καὶ συνενούμεναι τῷ ἑνὶ ἀλύτῳ συνδέσμῳ τῆς ἀγάπης, καὶ ἀμεταθέτῳ ὅρῳ τῆς μιᾶς ἀποστολῆς, μιᾶς προφητείας, μιᾶς διδασκαλίας καὶ μιᾶς ποίμνης τῆς εἰς Χριστόν. Ὅρος ἀριθμοῦ κατὰ ἓν, δύο, τρία πάντα φυλάττοντα, καὶ οὐ μέτρον ἀναλογίας ἐν ὑπεροχῇ, καὶ ἐλλείψει συγκρινόμενα, τουτέστιν ὥσπερ ἔχει τὸ ἓν πρὸς ἓν καὶ τὰ δύο πρὸς τὰ τρία. καὶ τὰ ἑξῆς. οὐ μὲν οὖν τὸ τὰ δύο πρὸς τὰ τέτταρα, καὶ ταῦτα πρὸς τὰ ὀκτώ. Δήπουθεν ὡς ὁ ἀπόστολος πρὸς τὸν ἀπόστολον, καὶ ὁ προφήτης πρὸς τὸν προφήτην, καὶ ὁ διδάσκαλος πρὸς τὸν διδάσκαλον, καθότι ἔχει τὸ, οὓς μὲν ἔθετο ὁ Θεὸς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πρῶτον ἀποστόλους, δεύτερον προφήτας, τρίτον διδασκάλους. οὐ μὲν οὖν ὡς ἔχει ὁ διδάσκαλος πρὸς τὸν προφήτην, καὶ οὗτος πρὸς τὸν ἀπόστολον, ὡς τὸ μὴ πάντες ἀπόστολοι, μὴ πάντες προφῆται, μὴ πάντες διδάσκαλοι, τοῦτο γὰρ ἀναλογίας, ἐκεῖνο δὲ ἀριθμήσεως, ὥς φησι καὶ ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος ἐν τῷ κατὰ Ἰωάννην κεφ. ε, τοῦ γὰρ Πνεύματος τὴν χάριν ἅπαξ λαβόντες οἱ ἀπόστολοι ἀθρόον πάντα καὶ ᾔδεσαν, καὶ ἐδύναντο ἐκεῖνοι, ἅπερ καὶ εἰδέναι αὐτοὺς, καὶ δύνασθαι ἔδει, καὶ ὡς ἐν χρήσει λόγου παραδειγματικοῦ εἰπεῖν ἔκ τε τῆς φύσεως, καὶ τῆς πολιτείας, ἐξαιρουμένου τὴν μὲν ἰσότητα τῆς ἀποστολῆς, τῆς προφητείας, καὶ τῆς διδασκαλίας κατὰ τὸ συναριθμούμενον εἶναι ὡς πῦρ πυρὶ παραβαλλόμενον, καθὰ πάντες οἱ ἀπόστολοι ἐν πυρίναις γλώσσαις τῷ

λόγῳ

λόγῳ τοῦ πνευματικοῦ πυρὸς τοῦ ἐπ᾽ αὐτοὺς καταβάντος ἐσφραγίσθησαν. ὡσαύτως τὴν προφητείαν ὡς ἀέρα ἀέρι ἐκχεόμενον. καὶ τὴν διδασκαλίαν ὡς ὕδωρ ὕδατι ζῶντι τοῦ λόγου ποτιζόμενον τοῖς γε νοῦν ἔχουσι, καὶ διψῶσι χορτασθήσεσθαι τῶν ναμάτων τοῦ Πνεύματος. Κατὰ δὲ πάλιν τὸ ἀναλογούμενον εἶναι ὡς λόγον ἔχει τὸ πῦρ πρὸς τὸν ἀέρα, οὕτως ὁ ἀὴρ πρὸς τὸ ὕδωρ, δήπουθεν τὴν ἀποστολὴν, καὶ τὴν προφητείαν, καὶ ταύτην εἰς τὴν διδασκαλίαν καταβαίνουσαν, διαφανέστατον ἐπὶ διαφανέστερον, καὶ διαφανὲς σῶμα. ἢ ὡς βασιλεῖς πρὸς βασιλεῖς συναριθμούμενοι, καὶ συμπολῖται πρὸς ἡγεμόνας, καὶ ἡγεμόνας πρὸς βασιλεῖς ἀναλογούμενοι. πᾶσα πολιτεία, καὶ ἡγεμονία πρὸς τοῦ ἑνὸς αὐτοκράτορος συναριθμουμένη, συντασσομένη, καὶ ἀναλογουμένη. Ἕπεται τοίνυν ἐν ἀποδείξει, καὶ ὁδηγίᾳ ἀληθείας μίαν καὶ κοινὴν τὴν χάριτα κατὰ τὸ ἀξίωμα εἴτε τῆς ἀποστολῆς συναριθμουμένην, εἴτε τῆς διδασκαλίας καθ᾽ αὐτὴν μὲν συναριθμουμένην, πρὸς δὲ τὴν ἀποστολὴν, καὶ τὴν προφητείαν ἀναλογουμένην εἶναι τὴν αὐτὴν ἐξουσίαν δαψιλῶς ἐπιχεομένην ἐξ ἴσου πᾶσι τοῖς πιστεύουσι, καὶ προστρέχουσι τῷ φωτὶ τῆς θεογνωσίας, καὶ λαμβάνουσι τὰ χαρίσματα αὐτῆς ὡς ἔχει τὸ συναριθμούμενον, καὶ τὸ ἀνάλογον τῆς ἀξίας αὐτῶν. Ἀμέλει οἱ ἀπόστολοι τὴν ἀποστολὴν, οἱ προφῆται τὴν προφητείαν, οἱ διδάσκαλοι τὴν διδασκαλίαν, οἱ πατριάρχαι τὴν πατριαρχείαν, καὶ τὰ ἑξῆς. Διὸ καὶ ὁ προέξαρχος τῶν ἀποστόλων μακάριος Πέτρος ἐμφαίνων τὴν ἴσην, καὶ ἀδιαίρετον δωρεὰν κοινῇ ἐπὶ πάντας ἐνεργοῦσαν, καὶ συνεργοῦσαν ἐξ ἴσου κατὰ τὸ μέτρον τοῦ χαρίσματος φησὶν, ὡς διαλαμβάνει ἡ ἀποστολικὴ πρᾶξις κεφ. ιε, μετὰ τὸ ἰδεῖν τὴν ὀπτασίαν τῆς ὀθόνης τρὶς κεκαθαρμένην παρὰ τῆς τρισυποστάτου θεότητος κατὰ τὸν νυσσαέων ἱερὸν Γρηγόριον, ὃν προσκαλεῖ εἰς μαρτυρίαν ἐξηγηματικὴν τῆς ὀπτασίας Οἰκουμένιος ἐν τῷ αὐτῷ ὕφει τῆς πράξεως οὕτως. Ἐν δὲ τῷ ἄρξασθαί με λαλεῖν ἐπέπεσε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπ᾽ αὐτοὺς, ὥσπερ καὶ ἐφ᾽ ἡμᾶς ἐν ἀρχῇ. ἐμνήσθην δὲ τοῦ ῥήματος τοῦ Κυρίου, ὡς ἔλεγεν, Ἰωάννης μὲν ἐβάπτισεν ὕδατι, ὑμεῖς δὲ βαπτισθήσεσθε ἐν Πνεύματι ἁγίῳ, καὶ πυρί. εἰ οὖν τὴν ἴσην δωρεὰν ἔδωκεν αὐτοῖς ὁ Θεὸς ὡς καὶ ἡμῖν πιστεύσασιν ἐπὶ τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν, ἐγὼ δὲ τίς ἤμην δυνατὸς κωλῦσαι τὸν Θεόν, ἀκούσαντες δὲ ταῦτα ἡσύχασαν, καὶ ἐδόξαζον τὸν Θεὸν λέγοντες, ἄραγε καὶ τοῖς ἔθνεσιν ἔδωκε τὴν μετάνοιαν εἰς ζωὴν, ἅπερ φησὶν ἀνώτερον τὸ κεφάλαιον τοῦ λόγου, ὅτι μόνον ἁπλῶς ἐσφραγίσθησαν τῇ χάριτι, καὶ τῇ ἐπ᾽ αὐτοὺς ἐκχυθείσῃ δωρεᾷ τοῦ παναγίου πνεύματος, ἀλλὰ καὶ γλώσσαις ἐλάλουν ὥσπερ καὶ οἱ ἀπόστολοι τὸν Θεὸν μεγαλύνοντες, δι᾽ ἧς ἀπολογίας τῆς κρηπῖδος τῆς ἐκκλησίας ἐμφανῶς γνωρίζεται τὸ ἄτυφον, καὶ χριστομίμητον αὐτοῦ οὐδαμοῦ ποιοῦντος ἑαυτὸν, καὶ τὸν ἰδιοβούλητον σκοπὸν, καὶ θέλησιν ἰδίαν, αἴτιον, ἀλλὰ τὸν Θεὸν, μᾶλλον δὲ ἀντειπόντος οὐχ ἅπαξ, ἀλλὰ δὶς, καὶ τρὶς ἐπὶ τὴν ὀπτασίαν τὴν προτρέψασαν αὐτὸν ἐπὶ τὰ ἔθνη, ὥς φησιν Οἰκουμένιος ἐξηγούμενος τὰς κανονικὰς πράξεις τῶν ἀποστόλων. Ποῦ λοιπὸν οἱ τετυφωμένοι νέοι θεοὶ, καὶ ἐγκαυχώμενοι ἐν μοχθηρίᾳ παραλόγως, καὶ ἐκτὸς τοῦ παραδείγματος τοῦ μακαρίου Πέτρου εἶναι διάδοχοι ἐκείνου, καὶ κατατυραννοῦντες τῆς εὐσεβείας, καὶ λογικῆς λατρείας ἀπαιτοῦσι τὴν ἐπαγγελίαν, καὶ τὴν ὑπόσχεσιν τῆς πίστεως γίγνεσθαι μὴ τῷ ὀνόματι τοῦ Θεοῦ καὶ σωτῆρος Χριστοῦ, ἀλλ᾽ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Πάππα, οἵτινες ἀνθρωπαρεσκοῦντες, καὶ μὴ Θεῷ εὐαρεσκοῦντες, ἠγάπησαν μᾶλλον τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων, ἢ τὴν τοῦ Θεοῦ. Ποτὲ μὲν ἐκθεατρίζοντες ἑαυτοὺς δίκην χρήματος ἀδωνίζοντος. ποτὲ δὲ πάλιν κατακρυπτόμενοι ὡσανεὶ σαῦραι ἰλεοῖς ἑρπόμεναι τῇ ἐπιδείξει, καὶ τῷ τύφῳ τῆς ὑποκρισίας, καὶ

τῇ

τῇ λήθῃ τοῦ λόγου τῆς ἀληθείας, νομίζοντες τῇ καθ' αὑτοὺς μοχθηρίᾳ κρεῖσσον ἰσχύειν ταῖς κατὰ Θεὸν περπερευομέναις φαντασίαις τῇ παρρησίᾳ τοῦ Θεοῦ λόγου, καὶ μετριοφροσύνῃ τῇ ἐν ταπεινότητι χριστομιμήτου σπουδῆς κανονιζομέναις τῷ τοῦ Θεοῦ ἀλαθήτῳ γνώμονι, καὶ πεπραγμέναις παρὰ τῆς δι' ἄκραν συγκατάβασιν προσειληφυίας ἐν αὐτῇ ὑπερουσίου δυνάμεως τὸ ἀνθρώπινον φύραμα τὸ διὰ μὲν τῆς ἐπάρσεως, καὶ μοχθηρᾶς διανοίας τοῦ ὑπὲρ τὸ θεῖον βούλημα παραλογισαμένου καταχρεωθὲν, διὰ δὲ τῆς κρηπῖδος τῶν ἀρετῶν, καὶ τῆς εἰς ἐκεῖνον ὑποταγῆς, καὶ ταπεινοφροσύνης δικαιωθὲν, καὶ κεχαριτωμένον ὀνόματι υἱοθεσίας καὶ χάριτι θεοποιήσεως διὰ τῆς ἐπέκεινα πασῶν τῶν ὀνομασιῶν ἐπαινουμένου τε, καὶ δοξαζομένου προσηγορίας, ὥστε καθίσαι ἐν δεξιᾷ τοῦ θρόνου τῆς μεγαλωσύνης τοῦ Θεοῦ τοῦ ὑψίστου, οὗ συνεδρεύσουσι καὶ οἱ κατὰ πάντα χριστομιμήτως αὐτῷ ἀκόλουθοι χρηματίσαντες εὐσεβεῖς, καὶ ὀρθόδοξοι ἐσπουδακότες τὴν τελειότητα τῆς πίστεως, καὶ τῆς χάριτος.

Πῶς συναπῆρχε τοῖς λοιποῖς συμμαθηταῖς, καὶ συναποστόλοις αὐτῷ ὁ μακάριος Πέτρος ἴσος.

Διατρανωθείσης τῆς τελεσιουργοῦ δυνάμεως, καὶ μιᾶς ἐνεργείας μόνην μίαν εἶναι καθ' αὑτὴν κινουμένην, καὶ ἐνεργουμένην τὴν αὐτὴν μίαν συντρέχουσαν, καὶ συναγωνιζομένην πᾶσι, πληθυνομένην δὲ κατὰ τὰ ὑποκείμενα, καὶ σκεύη, καὶ ἀγγεῖα, οἷς ἀκενώτως ἐγχεῖται, καὶ δαψιλῶς συνεργεῖ, καὶ συναγωνίζεται, ἐκείνως μὲν διότι μία καὶ ἡ αὐτὴ ἐνέργειά ἐστι, καὶ χάρις τῆς τρισυποστάτου θεότητος, ἰσοφυὴς μὲν κατὰ τὴν φύσιν, ἰσοεργὸς δὲ κατὰ τὴν ἐργασίαν, καὶ τὴν ἐνέργειαν, ὥς φησιν ὁ ἱερὸς Κύριλλος ἐν τῷ τρίτῳ τῶν θησαυρῶν αὐτοῦ λέγων, οὐ γάρ τοι φύσεως ἐδήλου διαφορὰν ἑαυτοῦ. καὶ περὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος λέγων. ὁ Υἱὸς ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ λήψεται, καὶ ἀναγγελεῖ ὑμῖν, ἀλλ' ὅτι λόγοις κεχρήσεται τοῖς αὐτοῦ διὰ τὸ τῆς οὐσίας ταὐτὸν, καὶ εἰς ἅπαν ἰσοφυὲς, καὶ ἰσουργοῦντε, καὶ ἰσορρεπές. οὕτω δὲ διότι κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον ἐν τῷ ε', κατ' Εὐνομίου λέγοντα. ὁ δάκτυλος τοῦ Θεοῦ ἐν τούτοις τοῖς ὑπὸ Μωϋσέως, καὶ τοῖς τοῦ Κυρίου σημείοις εἴρηται τὸ Πνεῦμα, οὐχ ὅτι μικρότερός ἐστι τῷ Θεῷ συνοῦσα δύναμις καθάπερ σώματι δάκτυλος, ἀλλ' ἐπειδὴ ἕν τι τῶν κατὰ διαίρεσιν χαρισμάτων ἐστὶ καὶ τὸ τῶν ἰαμάτων τὸ ἕν τι, οὐχὶ τὰ ὅλα χαρίσματα τοῦ πνεύματος καλεῖ δάκτυλον, ᾧ μὲν γὰρ διὰ τοῦ πνεύματος δίδοται λόγος σοφίας, ἄλλῳ δὲ λόγος γνώσεως κατὰ τὸ αὐτὸ πνεῦμα, ἄλλῳ δὲ χαρίσματα ἰαμάτων ἐν τῷ αὐτῷ πνεύματι, ἄλλῳ δὲ προφητεία, ἄλλῳ δὲ κρίσις πνευματικῶν, ἄλλῳ δὲ γένη γλωσσῶν, ἄλλῳ δὲ ἑρμηνεία γλωττῶν, ταῦτα δὲ πάντα ἐνεργεῖ τὸ ἓν, καὶ τὸ αὐτὸ πνεῦμα διαιροῦν ἰδίᾳ ἑκάστῳ, καθὼς βούλεται. καὶ κατωτέρω. εἴποι δ' ἄν τις, ὅτι πάντα καὶ ὅσα ἄλλα χαρίσματα εἰσὶ τοῦ πνεύματος, ὥσπερ τὸ σῶμα αὐτοῦ τυγχάνει, τὸ δὲ καθ' ἓν τῶν χαρισμάτων δάκτυλος. ἀμέλει ἤδη ὅτι καθάπερ τὸ σῶμα τῆς χειρὸς ἕν ἐστιν, οἱ δὲ δάκτυλοι αὐτῆς πολλοὶ, οὕτω καὶ ἡ χάρις, καὶ σφραγὶς, καὶ ἐξουσία τοῦ παναγίου, καὶ πληρωτικοῦ τῶν ἐνεργειῶν πνεύματος μία ἐστὶν ἥτε ἐνεργοῦσα προερχομένως, καὶ ἐξεγείρουσα προηγουμένως, ὡσαύτως μία ἐστὶν ἡ συντρέχουσα ἑπομένως, καὶ συνεργοῦσα, καὶ συναγωνιζομένη τοῖς οἷς δέδοται εἴτε κατὰ ἀνοχὴν πρὸς εὐεργεσίαν ἄλλων, ἑαυτοῖς δὲ μείζονα κόλασιν προξενοῦσιν, εἴτε τοῖς ἀξίως ἐσπουδακόσι ταύτῃ, καὶ διὰ βίου δείξασι τελειοτέραν τοῖς κατορθώμασι, μὴ ὅτι γε πρὸς ἄλλων εὐποιΐαν, ἀλλὰ καὶ τῷ ἀμέμπτῳ βίῳ πρὸς οἰκείαν ἀντιμισθίαν πολυπλασιαζομένην κατὰ τὴν ἀναλογίαν, καὶ ἀριθμὸν τῶν χαρισμάτων, καὶ τῶν ὑποκειμένων, οἷς ἀκενώτως ἐπιδαψιλεύεται, ἢ πάλιν, ὅτι καθάπερ τὸ σῶμα τὸ ἀνθρώπινον ἕν ἐστι, τὰ δὲ μέλη αὐτοῦ διάφορα ἔχοντα ἡγεμονικώτατον

μέλος τὴν καρδίαν, παρ' ἧς πάντα ζωογονεῖται, καὶ θάλπεται, καὶ τὰ μὲν ἐγγυτέρω αὐτῆς ἐστὶ πλησιέστερον μεταλαμβάνοντα τῆς παρ' αὐτῆς ἐγχεομένης θερμότητος, ὡς ἔχουσιν ἐπὶ τὸν θώρακα δώδεκα συντεταγμέναι πλευραί. τὰ δὲ πορρωτέρω, ὡς ἡ χεὶρ διὰ τῶν δακτύλων πρὸς δόσιν, καὶ λῆψιν ἑτοίμη τῶν καθαπτομένων αἰσθητῶν ἔχουσα καὶ δάκτυλον ἕνα μετὰ τὸν μέσον Ἰατρὸν λεγόμενον, ᾧ διαγινώσκουσιν οἱ ἐπιστήμονες ἰατροὶ τὰς σφύξεις, κινήσεις τε, καὶ συστολὰς, καὶ διαστολὰς τῆς σφυζούσης, συστελλομένης, καὶ διαστελλομένης καρδίας. ὡσαύτως καὶ ἡ βασιλικωτάτη ἀρχὴ, καὶ καρδία τοῦ σύμπαντος ἐστὶν ἡ αὐτὴ καὶ μία χάρις, ἥτε προερχομένη, καὶ συνεργοῦσα ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ, κατὰ τὸν ἔσω ἄνθρωπον κατὰ τὴν καρδίαν μου, παρ' ἧς προχεῖται ἡ ζωογονοῦσα πνευματικὴ, καὶ ἔμφυτος θερμότης τοῖς μὲν πλησιάζουσι διὰ τὸ θερμότερον τῆς ζεούσης ἀγάπης τοῦ πνεύματος ἀμεσώτερον, ὡς τοῖς θείοις ἀποστόλοις ἐξεικονιζομένοις ταῖς δώδεκα πλευραῖς περισφαλιζούσαις, καὶ προσομιλησάσαις αὐτῇ τῇ αὐτοπηγῇ, καὶ αὐτοκαρδίᾳ τῷ θεανθρώπῳ Χριστῷ, κατὰ τὸ λαβόντες τὸν θυρεὸν τῆς πίστεως, καὶ ἐνδυσάμενοι τὸν θώρακα τῆς δικαιοσύνης. τοῖς δὲ τούτων μακροτέρως ἀφισταμένοις πορρώτερον, διὰ τὸ ἀντίτυπον μὴ εἶναι τοσοῦτον δεκτικὸν, ὑπομένειν τὸ ἐνεργέστερον, καὶ τὴν ἀμεσωτέραν συνάφειαν, καὶ ἐξομοίωσιν τὴν πρὸς τὸ ἡγεμονικὸν μέλος, καὶ τὴν παρ' ἐκείνου πληρεστάτην ἐγχεομένην θερμότητα τῆς χάριτος ἀποτεθειμένοις τῶν ἐγγυτέρω, ὥσπερ χεὶρ πρὸς καρδίαν διὰ τῶν πλευρῶν, καὶ δωδεκάζων κυκλοθέσιον πρὸς τὸ πρῶτον κινοῦν ἀμέσως γειτνιάζον αὐτῷ, ἢ τὸ τοῦ Κρόνου, ἢ τὸ τοῦ Διὸς ἢ Ἄρεος, ἡλίου, καὶ ἐφεξῆς ἀστροθέσιον.

Τούτων οὖν οὕτω προεσκευασμένων ἔπεται ἐφεξῆς εἰπεῖν περὶ τοῦ μακαρίου Πέτρου, καὶ διορίσασθαι λόγῳ, καὶ νόμῳ, καὶ κανόνι, καὶ τάξει κατὰ πάντα ἐξίσου χρηματίσαι αὐτὸν τῷ ἀξιώματι προερχομένῃ, καὶ συνεργούσῃ χάριτι τῆς ἀποστολῆς, ὥσπερ καὶ οἱ λοιποὶ ἀπόστολοι πάντες ἰσότιμοι, ἰσοεργεῖς, ἰσορρεπεῖς, ὡς ἑνὶ μέτρῳ, κανόνι καὶ μέτρῳ συστοιχειούμενοι, συναριθμούμενοι, καὶ συμμετρούμενοι, τοῦτο μὲν διότι κατὰ τὸν θεῖον Χρυσόστομον, ὡς ὄπισθεν σεσημείωται, μείζων πάντων τῶν χαρισμάτων τοῦ πνεύματος τῷ λόγῳ τῆς ἀξίας ἐστὶν ἡ προβεβλημένη ἀποστολὴ καθάπερ ὑπατεία τις ἀμέσως πρέπουσα τῷ βασιλεῖ αὐτοκράτορι διὰ τὸν πρώτως ὑπερκείμενον δοθέντα αὐτῇ βασιλικὸν χαρακτῆρα. πάντες ἄρα οἱ ὕπατοι ἕνα ὅρον τῆς ὑπατείας ἐκδεχόμενοι ἰσότιμοι, καὶ ἰσοκλεεῖς εἰσὶ τῷ λόγῳ τῆς καθ' ὑπατείαν ἀξίας, καὶ σφραγῖδος τῆς ἐπιχορηγηθείσης αὐτοῖς παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος βασιλέως, τοσούτῳ μόνον διαφέροντες τῷ λόγῳ τῶν ὑποστάσεων, οὐ μέντοι τῷ ἴσῳ τῷ ἐκ τοῦ ἀξιώματος δικαιοσύνης, καὶ τῷ λόγῳ τῶν ἐκπεμπομένων ἡγεμόνων κατὰ χώραν πρὸς διοίκησιν τῶν ἐπαρχιῶν, οὐ μὴν τῷ ὅρῳ τῆς ἡγεμονίας, πάντες γὰρ ἡγεμόνες, πάντες ὕπατοι προσαγορεύονται συναριθμούμενοι, καὶ συντασσόμενοι ἐν ἴσῳ, καὶ ὅρῳ οὐκ ἀναλογίας, καὶ ὑπαλλήλου συντάξεως, ἀλλὰ συναριθμήσεως, ξυνωρίδος, καὶ παραλλήλου ξυνθέσεως. πάντες ἄρα οἱ ἀπόστολοι ἑνὶ ὅρῳ, καὶ κανόνι μετρούμενοι, οὐ πλεονεκτοῦσιν ὁ εἷς τοῦ ἑτέρου, ἀλλὰ πάντες ἐξισάζονται ἐφ' ἑνὶ κανόνι τῆς ἀποστολῆς συστοιχειούμενοι. τοῦτο δὲ πάλιν, διότι ὅσα τὰ πρὸς τὴν ἀξίαν ἀναφερόμενα κοινὰ πάντα ἐγεγόνεισαν, καὶ Πέτρῳ, καὶ τοῖς λοιποῖς (ἐκτὸς τῆς κατὰ συγχώρησιν, συμπάθειαν φιλοστοργηθὲν, καὶ κατόρθωμα τῆς συναγωνιζομένης, καὶ γυμνουμένης θείας ῥοπῆς, καὶ συμμαχίας αἵτινες πλείονες ἀνεδείχθησαν τῷ μακαρίῳ Πέτρῳ, ἢ τοῖς λοιποῖς. ἐκείνῳ μὲν διότι ἀρνησαμένῳ, καὶ μετανοήσαντι ἔδει πάλιν ὥσπερ σεσαθρωμένην οἰκίαν, καὶ ἐρείπιον γεγονυῖαν, πάλιν ἀνακτισθῆ-

ναι, καὶ ἀνοικοδομηθῆναι, τοῦ θεμελίου μόνου μένοντος, ἀμέλει τῆς πίστεως, περὶ ἧς ἐδεήθη ὁ Κύριος, καὶ αὐτοικοδόμος εἰς τέλος μὴ ἀπολεσθῆναι. Αὐτοῖς δὲ διὰ τὸ διασκορπισθῆναι τῷ φόβῳ, συναχθῆναι πάλιν τῷ θάῤῥει, καὶ τῇ προσδοκίᾳ τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως, καὶ ἐμφανείᾳ τοῦ Κυρίου αὐτῶν, ἐμφυσήσει τε τοῦ μεταδοθέντος αὐτοῖς Πνεύματος στηρίξασιν ἑαυτοὺς καὶ ἄλλους, λαβοῦσιν ἐξουσίαν ἀνοικοδομεῖν, καὶ ἀναστηρίζειν κατερειπωθέντας. ἐκείνῳ μὲν ὡς σπουδαιοτέρῳ πρὸς τὰ κατορθώματα τῇ συμμαχούσῃ χάριτι προκεῖσθαι, καὶ προΐστασθαι τῆς ἀδελφότητος. Τούτοις πάλιν σπουδάζουσι τὰ αὐτὰ σπουδαστήρια τῆς ἀρετῆς σὺν τῇ θείᾳ ῥοπῇ, συναγωνιζομένοις αὐτῷ συναριθμεῖσθαι τῇ ἀξίᾳ, καὶ προπαῤῥησιάζεσθαι τοῖς ἐξ αὐτῶν θερμοτέροις κατορθώμασι διὰ τῆς εἰς Χριστὸν ὑπακοῆς, καὶ ἀναντιῤῥήτου ὑποταγῆς, καὶ γὰρ κοινῇ πᾶσιν ἐδόθη εἴτε ἡ προτίμησις τῆς σπουδῆς, καὶ τοῦ κατορθώματος, ὡς τὸ ὁ θέλων ἐν ὑμῖν εἶναι πρῶτος, ἔστω πάντων ἔσχατος. καὶ πολλοὶ ἔσονται πρῶτοι ἔσχατοι, οἱ δὲ ἔσχατοι πρῶτοι. Εἴτε πάντα τὰ πρὸς τὴν ἀξίαν τῆς ἀποστολῆς φιλοχορηγούμενα προτερήματα προδηλούμενα ταῖς θεοπνεύστοις γραφαῖς, καὶ μαρτυρίαις, καὶ γὰρ ἡ αὐτεκλογή φησιν, οὐχ ὑμεῖς με ἐξελέξασθε, ἀλλ' ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς. ἡ κλῆσις πάλιν, δεῦτε ὀπίσω μου, καὶ ποιήσω ὑμᾶς ἁλιεῖς ἀνθρώπων. ἡ ὀνομασία τῆς ἀποστολῆς, προσφωνεῖ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, ἐκλεξάμενος ἀπ' αὐτῶν δώδεκα, οὓς καὶ ἀποστόλους ὠνόμασε, Τὸ ἰσότιμον τῆς ἀξίας ἐν τῇ δευτέρᾳ παρουσίᾳ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὑμεῖς οἱ ἀκολουθήσαντές μοι ἐν τῇ παλιγγενεσίᾳ ὅταν καθίσῃ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ, καθίσεσθε καὶ ὑμεῖς ἐπὶ δώδεκα θρόνους κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ Ἰσραήλ. ἡ πνευματικὴ αὐθεντία, καὶ ἐξουσία τῆς ἀποστολῆς, καὶ φροντὶς τοῦ ποιμαίνειν κοινῇ ἐπὶ πάντας νεμομένη, καὶ ὑπερδοκοῦσα προσαρμόζεσθαι ἰδιαζόντως ἑνὶ κατ' ἰσότητα πᾶσιν ἐδόθη τοῖς ἐξουσιασταῖς; καὶ ἄρχουσι τῆς οἰκουμένης, λέγουσα, καθὼς ἀπέσταλκέ με ὁ Πατὴρ, κἀγὼ πέμπω ὑμᾶς. καὶ πάλιν, πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζειν αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. καὶ, ἰδοὺ μεθ' ὑμῶν εἰμὶ πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος. μόνον διδάσκετε αὐτοὺς τηρεῖν πάντα, ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν, ἐξόχως τὸ φίλτρον πρὸς τὸν Θεὸν, καὶ τὸν πλησίον, οὗ χωρὶς πάντα ἀποίμαντα, διό φησιν ὁ αὐτοποιμὴν προθεὶς τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν μακάριον Πέτρον, ποίμαινε τὰ πρόβατά μου, βόσκε τὰ ἀρνία μου, βόσκε τὰ πρόβατά μου. ἡ σχέσις πάλιν τῆς ἀδελφότητος, καὶ τῆς φιλίας τῆς πρὸς ἀλλήλους καὶ πρὸς τὸν διδάσκαλον Χριστὸν, ἀπαγγείλατε τοῖς ἀδελφοῖς μου. καὶ, ταῦτα ἐντέλλομαι ὑμῖν, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους. καὶ, ὑμεῖς φίλοι μου ἐστέ. Ὁ ἔπαινος ὁμοίως. ὑμεῖς ἐστὲ τὸ φῶς τοῦ κόσμου. καὶ, ὑμεῖς ἐστὲ τὸ ἅλας τῆς γῆς. Ὁ μακαρισμός. μακάριοι οἱ ὀφθαλμοὶ ὑμῶν ὅτι βλέπουσι, καὶ τὰ ὦτα ὑμῶν, ὅτι ἀκούουσιν. ἡ ἐξουσία ἡ κατὰ πνευμάτων ἀκαθάρτων κοινῶς ἐπεδόθη. ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν κατὰ πνευμάτων ἀκαθάρτων, ὥστε αὐτοὺς αὐτὰ ἐκβάλλειν, καὶ θεραπεύειν. πᾶσαν νόσον, καὶ πᾶσαν μαλακίαν. Ὁμοίως τὸ λύειν, καὶ τὸ δεσμεῖν ἁμαρτίας, ὅπερ ἐστὶ τὸ κλεῖθρον, καὶ ἡ κλεὶς προσωποποιηθεὶν ἀναγωγικῶς ἐν συνεκδοχῇ πρὸς τὸν μακάριον Πέτρον καθ' ὑπόσχεσιν, καὶ κατ' ἐπαγγελίαν κοινῇ ἐπὶ πάντας. Ὅπερ διχῇ λαμβάνεται, ἢ κατ' ἄνθρωπον ἀφιέναι, καὶ δεσμεύειν ἁμαρτίας, καὶ τοῦτο κοινὸν καὶ ἀποστόλοις, καὶ ἱερεῦσιν, ὡς τὸ, ὅσα ἂν δήσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένα ἐν τῷ οὐρανῷ. καὶ ὅσα ἂν λύσητε ἐπὶ τῆς γῆς, λελυμένα ἐν τῷ οὐρανῷ. ἢ καθότι πάλιν κλείει, καὶ ἀνοίγει

ἁμαρτίας εἰς Θεὸν, καὶ τοῦτο δεδομένον μόνον ἐστὶ τοῖς ἀποστόλοις, καὶ ἀρχιερεῦσι καὶ ἱερεῦσι, διὰ τοῦ λάβετε Πνεῦμα ἅγιον, ἄν τινων ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφίενται αὐτοῖς. ἄν τινων κρατῆτε, κεκράτηνται. Πάλιν ἡ αὐτοϊερωσύνη φησὶ, χειροτονοῦσα, καὶ παραδιδοῦσα τὴν παρακαταθήκην ἀλληλοδιαδόχως πρὸς τοὺς ἀποστόλους, λάβετε, φάγετε, τοῦτό μου ἐστὶ τὸ σῶμα, καὶ τὸ ποτήριον ὁμοίως, πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες, τοῦτό μου ἐστὶ τὸ αἷμα τὸ τῆς καινῆς διαθήκης, Ὡσαύτως καὶ τοὺς κοφίνους δώδεκα συναριθμουμένους κοινῶς ὅλοι οἱ ἀπόστολοι ἐβάστασαν σημαίνοντες τὸ τῆς ἐπισκοπικῆς ἀξίας χάρισμα, καὶ γὰρ τὸ περίσσευμα περισσεῦον διέμενε, καὶ οἱ ἄρτοι παρὰ τοῦ Κυρίου ληφθέντες τοῖς ἀποστόλοις, κοινῇ παρ' αὐτῶν διεμοιράσθησαν τοῖς ὄχλοις. Ὅτι μὲν ἐσήμαινον οἱ κόφινοι τὴν βαστάγην τῆς πνευματικῆς τροφῆς τῆς ἐκκλησίας βασταχθείσης κοινῶς τοῖς δώδεκα ἀποστόλοις, οὐ μόνον ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν κοφίνων κατὰ τὸν χρυσοῤῥήμονα ἰσαρίθμων ὄντων τοῖς ἀποστόλοις, ὥστε καὶ τὸν Ἰούδαν βαστάσαι. ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς περιγραφῆς τῆς Κωνσταντινουπόλεως Πέτρου Γυλλίου, ἐν ᾗ φησὶν ἐξιστορῶν, τὸν ἁγιώτατον, καὶ πρῶτον ἐν βασιλεῦσι θεόστεπτον βασιλέα, καὶ ἰσαπόστολον Κωνσταντῖνον ἐνταφιασθῆναι τῷ ναῷ τῶν ἁγίων ἀποστόλων μέσον τῶν δώδεκα κιβωτῶν αὐτῶν, ὅπου ἦσαν καὶ οἱ κόφινοι αὐτῶν. τοιούτως καὶ ἡ ἐξ ὕψους δύναμις, ἀμέλει ἡ κλεὶς τοῦ θανάτου, καὶ τῆς ζωῆς, κάθοδος τοῦ παναγίου Πνεύματος, κοινῇ κατεπέμφθη ἐν πυρίναις γλώσσαις ἐπ' αὐτοὺς παρὰ τοῦ συνεργοῦντος αὐτοῖς ἐν μιᾷ ἐνεργείᾳ, καὶ φύσει τῷ καταπεμφθέντι, καὶ συμπαραμαρτυροῦντι αὐτῷ θείῳ Πνεύματι. μείνατέ, φησιν, ἐν Ἱερουσαλὴμ, ἕως οὗ ἐνδύσησθε τὴν ἐξ ὕψους δύναμιν, καὶ λήψεσθαι αὐτὴν ἐπελθόντος τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐφ' ὑμᾶς, καὶ ἔσεσθέ μοι μάρτυρες ἔν τε Ἱερουσαλὴμ, καὶ ἐν πάσῃ τῇ Ἰουδαίᾳ, καὶ Σαμαρείᾳ, καὶ ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς. καὶ πάλιν, ἐν τῷ συμπληροῦσθαι τὴν ἡμέραν τῆς πεντηκοστῆς ἦσαν ἅπαντες ὁμοθυμαδὸν ἐπὶ τὸ αὐτὸ, καὶ ἐγένετο ἄφνω ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἦχος ὥσπερ φερομένης πνοῆς βιαίας, καὶ ἐπλήρωσε τὸν οἶκον, οὗ ἦσαν καθήμενοι, καὶ ὤφθησαν ἐπ' αὐτοῖς διαμεριζόμεναι γλῶσσαι ὡσεὶ πυρὸς, ἐκάθισέ τε ἐφ' ἕνα ἕκαστον αὐτῶν, καὶ ἐπλήσθησαν ἅπαντες Πνεύματος ἁγίου, καὶ ἤρξαντο λαλεῖν ἑτέραις γλώσσαις. Τέλος ἡ ἐμφάνεια τοῦ χρισθέντος ὑπὸ Θεοῦ ἐν Πνεύματι ἁγίῳ, καὶ δυνάμει μετὰ τὴν ἔγερσιν τοῦ σωτῆρος Χριστοῦ κοινὴ γέγονε πᾶσι τοῖς ἀποστόλοις. Ὡσαύτως καὶ ἡ προχειροτονία τῆς μαρτυρίας αὐτῶν, ὡς διαλαμβάνεται ἐν ταῖς ἀποστολικαῖς πράξεσιν ἐκ τῆς δημηγορίας τοῦ μακαρίου Πέτρου λέγοντος, τοῦτον ὁ Θεὸς ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ καὶ ἔδωκεν αὐτὸν ἐμφανῆ γενέσθαι οὐ παντὶ τῷ λαῷ, ἀλλὰ μάρτυσι τοῖς προκεχειροτονημένοις ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἡμῖν, καὶ γὰρ ἀμέσως παρ' αὐτοῦ ἔλαβον τὴν χειροτονίαν τῆς ἀποστολῆς, καὶ ὅσων τῶν κατ' ἀξίαν προτερημάτων, οὐ παρὰ τοῦ μακαρίου Πέτρου, ὡς συναριθμούμενοι, συντασσόμενοι, συνακροαταὶ, καὶ συνθεάμονες, καὶ συναπόστολοι τοῦ Κυρίου, οἵτινες δίκην ἀδελφῶν τινῶν παρ' ἑνὸς πατρὸς γεννηθέντων, καὶ σπαρθέντων, τῷ λόγῳ τῆς υἱοθεσίας ἐξίσου ἐφιλοῦντο παρὰ τοῦ γεννήτορος, καίπερ ὁ προθυμότερος προκρίνεται διὰ τὴν σπουδὴν, καὶ μὴ τὴν υἱοθεσίαν τῆς χάριτος. ἢ δίκην ὑπάτων τινῶν παρ' ἑνὸς βασιλέως χειροτονηθέντων ἐξισάζονται τῇ ἀξίᾳ τῆς ὑπατείας, καίπερ ὁ ἐκκλη[illegible]τερος εἰς τὴν κυβέρνησιν τοῦ παλατίου προκαθέζεται. οὕτω καὶ αὐτοὶ τῷ λόγῳ τῆς ἀποστολικῆς κληρουχίας ἰσότιμοι, καὶ ξυνωρίδες ἅγιαι συγκεκληρωμέναι ἐγεγόνεισαν. διό φησι καὶ [illegible] Κυπριανὸς ἐν τῇ περὶ ἁπλότητος πραγματείᾳ τῶν προεστώτων ἱερέων. τοῦτό γε πάντως

ἦσαν καὶ οἱ ἅγιοι ἀπόστολοι, ὅπερ ἦν Πέτρος, ἐξ ἴσου συγκεκληρωμένοι καὶ συγκεκομισμένοι τῇ ἴσῃ χάριτι, καὶ τῇ δωρεᾷ τῆς τε τιμῆς, καὶ τῆς ἀξίας. ὡσαύτως Χρυσόστομος κεφαλαίῳ λα΄, ἐν τῷ κατὰ Ματθαῖον, ὅπου ταλανίζει τὰς πόλεις διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν, φησὶν, ἐν αἷς τίθησι καὶ τὴν πόλιν, ἀφ᾽ ἧς πέντε προῆλθον ἀπόστολοι, ὅτε γὰρ Φίλιππος, καὶ αἱ δύο ξυνωρίδες τῶν κορυφαίων ἐντεῦθεν ἦσαν, ξυνωρὶς ἁγία μὴ μόνον λόγῳ φύσεως παρ᾽ ἑνὸς πατρὸς γεννηθέντες, καὶ σπαρθέντες, ἀλλὰ καὶ ἑνὶ πνεύματι ἁγίῳ, καὶ τῷ ἑνὶ σπόρῳ τῆς πίστεως τῆς εἰς Χριστὸν, καὶ τῇ μιᾷ ἐκλογῇ τῆς ἀποστολῆς παρ᾽ ἑνὸς Χριστοῦ ἐκλεχθέντες, υἱοθετηθέντες ἀπεστάλθησαν ἀδελφικῶς κατὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην, πάντες γὰρ οἱ ἀπόστολοι οὐκ ἀπ᾽ ἀνθρώπων, οὐδὲ δι᾽ ἀνθρώπων ἐκλήθησαν, καὶ ἐχειροτονήθησαν εἰς τὴν διακονίαν τοῦ κηρύγματος, ἀλλ᾽ ἀμέσως παρ᾽ αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ, καὶ σωτῆρος Κυρίου ἡμῶν. Διό φησιν ὁ αὐτὸς Χρυσόστομος α΄, πρὸς Γαλάτας, ἐν ᾗ ἐμφαίνει μὴ μόνον τὸν μακάριον Πέτρον εἶναι κορυφὴν τῶν ἀποστόλων, ἀλλὰ καὶ τοὺς λοιποὺς ἀποστόλους, καὶ τὸν μακάριον Παῦλον τῇ ἀξίᾳ μὲν ἰσοτίμους, τῇ σπουδῇ τὸ αὐτὸ σπουδάζοντας, καὶ προσκειμένους τῷ ζέοντι τοῦ πνεύματος, λέγων οὕτω καὶ ἐξηγούμενος. καὶ ὥσπερ οὐκ ἐδεήθησαν ἐκεῖνοι δευτέρας φωνῆς, ἀλλ᾽ εὐθέως ἀφέντες τὰ δίκτυα, καὶ πάντα τὰ ἄλλα, ἠκολούθησαν αὐτῷ, οὕτω καὶ οὗτος ἀπὸ τῆς πρώτης κλήσεως πρὸς τὴν ἄκραν ἀνέβη κορυφὴν τοῦ οὐρανοῦ, ὁμοῦ τε βαπτισάμενος, καὶ πόλεμον ἄσπονδον πρὸς Ἰουδαίους ἑλόμενος, καὶ ταύτῃ μάλιστα τῶν ἀποστόλων πλεονεκτήσας. περισσότερον γὰρ αὐτῶν ἐκοπίασα φησὶν, ἀλλὰ τέως οὐ κατασκευάζει τοῦτο, ἀλλ᾽ ἀγαπᾷ τὰ ἴσα φέρων, τὸ γὰρ σπουδαζόμενον ἦν αὐτῷ, οὐ δεῖξαι ἑαυτὸν ἐκείνων ὑπερέχοντα, ἀλλὰ τῆς πλάνης καταλῦσαι τὴν ὑπόθεσιν. τὸ μὲν οὖν οὐκ ἀπ᾽ ἀνθρώπων κοινὸν ἁπάντων ἦν, ἄνωθεν γὰρ τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν ῥίζαν ἔχει τὸ κήρυγμα (ἀμέλει ἡ προερχομένη χάρις, καὶ ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ πάντας προεξαγείρουσα) τὸ δὲ οὐ δι᾽ ἀνθρώπων ἴδιον τῶν ἀποστόλων, οὐ γὰρ δι᾽ ἀνθρώπων ἐκάλεσεν αὐτοὺς, ἀλλ᾽ αὐτὸς δι᾽ ἑαυτοῦ, οἱ γὰρ μεταγενέστεροι, καὶ διάδοχοι ἐκείνων, καίτοι οὐκ ἀπ᾽ ἀνθρώπων ἔχουσι τὴν ῥίζαν τοῦ κηρύγματος, ἀλλὰ δι᾽ ἀνθρώπων τῶν ἀποστόλων, καὶ ἁγίων ἀρχιερέων κέκληνται εἰς τὴν θεογνωσίαν, ἀμέλει διὰ τῆς συνεργούσης, καὶ συντρεχούσης χάριτος (ἐξαιρουμένων τινῶν ὡς ὁ αὐτὸς ὁ μακάριος Παῦλος ἁρπαχθεὶς ἕως τρίτου οὐρανοῦ, καὶ τυφλωθεὶς πρότερον, εἶτα βαπτισθεὶς ἀναβλέψαι, καὶ χρηματίσαι σκεῦος ἐκλογῆς. καὶ ὁ ἁγιώτατος ἐν βασιλεῦσι πρῶτος θεόστεπτος, καὶ ἰσαπόστολος βασιλεὺς τῆς οἰκουμένης διὰ τοῦ ἐν οὐρανῷ φανέντος σημείου κατὰ Παῦλον ἰσαποστόλως κληθεὶς εἰς τὴν κατάλυσιν τῆς τυραννίας ὡς φαίνεται δοξολογούμενος τῇ ἐκκλησίᾳ, κα. μαΐου. Πάλιν ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιστολῇ κατωτέρω φησὶν ἐνδεικνύων τὴν συναγωνιζομένην χάριτα, καὶ τὴν ἐξ ἡμῶν σπουδὴν, καὶ προθυμίαν διὰ τῆς ἱκανοπεποιημένης ἡμῶν θελήσεως ὑποτεταγμένης τῷ θείῳ βουλήματι, κατὰ τὸ ζηλοῦτε δὲ τὰ χαρίσματα τὰ κρείττονα, ἐφ᾽ οἷς ὁ ἅγιος ἀποδείκνυσι τὴν οὐρανομήκη ψυχὴν τοῦ μακαρίου Παύλου, πῇ μὲν ταπεινοτέραν πάντων γίγνεσθαι, ἔνθα οὐκ ἐβλάπτετο τὸ εὐαγγέλιον ἀποδιδοῦσαν τὴν τιμὴν, καὶ τὸ κατ᾽ ἀξίαν τοῖς συναποστόλοις. πῇ δὲ σφοδροτέρως πλήσσουσαν, ἔνθα ἐγνώριζε τῷ πλεονεκτήματι τῆς ταπεινοφροσύνης λυμαίνεσθαι, καὶ διαφθείρεσθαι τοὺς μαθητευομένους, λέγων οὕτως ὁ φωστὴρ τῆς οἰκουμένης.

Τί ταύτης ταπεινοφρονέστερον γένοιτ᾽ ἂν αὐτῆς τῆς ψυχῆς μετὰ τοσαῦτα, καὶ τοιαῦτα κατορθώματα, μηδὲν Πέτρου δεόμενος, μηδὲ τῆς ἐκείνου φωνῆς, ἀλλ᾽ ἰσότιμος ὢν αὐτῷ, πλέον γὰρ οὐδὲν ἐρῶ τέως, ὅμως ἀνέρχεται ὡς πρὸς μείζονα, καὶ πρεσβύτερον, καὶ τῆς ἀπο-

δημίας

δημίας τῆς αὐτοῦ ἐκεῖ γίνεται, ἡ ἱστορία Πέτρου μόνη. ὁρᾷς πῶς τὴν προσήκουσαν αὐτοῖς ἀπονέμει τιμὴν, καὶ οὐ μόνον ἀμείνω, ἀλλ᾽ οὐδὲν ἴσον ἑαυτὸν ἐκείνων εἶναι νομίζει. καὶ κατωτέρω. πάντας τοὺς κατὰ μέρος τῆς οἰκουμένης ἐκεῖνο διορθωσάμενος, καὶ τῷ Χριστῷ προσαγαγὼν, πρῶτον μὲν εἰσέρχεται πρὸς Ἰάκωβον μετὰ πολλῆς τῆς ταπεινοφροσύνης ὡς πρὸς μείζονα, καὶ τιμιώτερον. ἔπειτα συμβουλεύοντος ἀνέχεται, καὶ συμβουλεύοντος ἐναντία τῶν νῦν. τιμὴν γὰρ ἔχων ὁ ὑπέρτιμος τῇ χάριτι τῆς ταπεινοφροσύνης δίδωσι τιμὴν ἑαυτὸν ταπεινούμενος, κατὰ πάντα χρώμενος τῇ ἑαυτοῦ διδασκαλίᾳ, καὶ τῷ ἐκείνου παραδείγματι ἐπιτάττοντος μάθετε ἀπ᾽ ἐμοῦ, ὅτι πρᾶός εἰμι, καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ, καὶ ὁ θέλων πρῶτος εἶναι, ἔσω πάντων ἔσχατος. ἅπερ ἦν πλεονεκτήματα τῆς μακαρίας, καὶ τρισολβίου ἐκείνης ψυχῆς, ἡνίκα ὠφέλεια τοῦ ἐν Χριστῷ εὐαγγελίου ἐγίγνετο. Διὸ ἐπάγει κατωτέρω τὸ χρυσοῦν στόμα λέγον οὕτως. ἔνθα μὲν γὰρ οὐκ ἐβλάπτετο τὸ εὐαγγέλιον, πάντων ταπεινότερος ἦν, ἔνθα δὲ ἐκ τῆς ταπεινοφροσύνης ἑώρα τινὰς ἀδικουμένους οὐκέτι ἐκέχρητο τούτῳ τῷ πλεονεκτήματι, τοῦτο γὰρ οὐκ ἦν ταπεινοφρονεῖν, ἀλλὰ λυμαίνεσθαι, καὶ διαφθείρειν τοὺς μαθητευομένους. μεμάθηκε γὰρ τὸ στόμα τοῦ Χριστοῦ συλλαλοῦντος αὐτῷ παρ᾽ αὐτοῦ, ποτὲ μὲν φίλους, καὶ ἀδελφοὺς ἀποκαλεῖν τοὺς ἰδίους μαθητὰς, ποτὲ δὲ ἀσυνέτους, ὡς ἀπῄτει τὸ χρέος τῆς οἰκονομίας, καθάπερ καὶ τὸν μακάριον Πέτρον, νῦν μὲν μακαρισθέντα, ἡνίκα ἐξεφώνει τὰ τῆς πατρικῆς ἀποκαλύψεως, καὶ τὴν εἰς Χριστὸν ὁμολογίαν. μετ᾽ ὀλίγον ὕστερον ἀποπεμφθέντα ὡς Σατανᾶν, καὶ τὰ τῶν ἀνθρώπων φρονοῦντα. ᾧ κανόνι καὶ μέτρῳ, καὶ βάσει πασῶν τῶν ἀρετῶν χρησάμενος ὁ μακάριος Παῦλος καὶ ἡ ἐξέχουσα ψυχὴ αὐτοῦ, οὐ δεῖ τὸν ὀρθοδοξότατον ὑποψιθυρίζειν ὡσανεὶ ὄφιν τινὰ σκολιώτατον, ὅτι διὰ ταύτης τῆς ταπεινοφροσύνης, ἧς ἐνεδείξατο πρὸς τοὺς Κορυφαίους καθαιρεῖται τῆς ἀξίας, καὶ τῆς ἀξίας τῆς ἀποστολῆς, μᾶλλον δὲ ὑψοῖ, καὶ ἀναβιβάζει αὐτὸν, ἡ γὰρ τιμὴ τοῦ τιμῶντός ἐστι κατὰ τὸν ἠθικὸν λόγον, καὶ πᾶς ὁ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται, καὶ Χριστὸς αὐτὸς ταπεινωθεὶς τῇ συγκαταβάσει, καὶ νίψας τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν, οὐκ ἐξέπεσε τῆς τιμῆς, καὶ τῆς ἀξίας τῆς ἐν θεότητι, δι᾽ ἣν ὑπερυψώθη ἡ ἀνθρωπότης, ἀλλὰ μᾶλλον ὑπερυψώθη λεληφὼς ὄνομα, τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα, καὶ πλήρης τῆς χάριτος ὡς ἄνθρωπος, ἡ γὰρ ταπείνωσις μήτηρ ἀρετῶν, ἡ δὲ ὑπερηφάνεια ῥίζα πάσης τῆς κακίας. ἀπέχουσα πόρρω τῆς διὰ τὸ πλεονέκτημα τῆς κατὰ τὴν ταπεινοφροσύνην σπουδῆς τοῦ μακαρίου Πέτρου συναριθμοῦντος ἑαυτὸν ἐκείνοις, καὶ τῷ ταύτης πλεονεκτήματι προεξάρχοντος ἐκείνων.

Πῶς ταυτησὶ τῆς συναριθμουμένης, καὶ ἰσοτίμου χορείας προεκρίνετο ὁ κορυφαῖος τῶν μαθητῶν.

Οὐχ ὁμοίως δὲ τὸ ἴσον ἔν τε τοῖς δικαίοις, καὶ ἐν τῇ φιλίᾳ φαίνεται ἔχειν, ἔστι γὰρ ἐν μὲν τοῖς δικαίοις ἴσον πρώτως τὸ κατ᾽ ἀξίαν. τὸ δὲ κατὰ ποσὸν δευτέρως. ἐν δὲ τῇ φιλίᾳ τὸ κατὰ ποσὸν πρώτως, τὸ δὲ κατ᾽ ἀξίαν δευτέρως, φησὶν ὁ Σταγειρίτης κεφ. θ΄, ἐν τῷ ὀγδόῳ τῶν ἠθικῶν. Ὡς τύπῳ διαλαβεῖν ἴσον τὸ ἐν δικαίοις κατ᾽ ἀξίαν ἐστὶν, οἷον λόγον ἔχει βασιλεὺς πρὸς βασιλέας συναριθμουμένους, ἢ πρὸς ἡγεμόνας ὑπαλλήλους ἐκείνῳ, ἢ πρὸς τὸν ὑπήκοον δεσποτικῶς, καὶ βασιλικῶς, καὶ ὡς κεφαλὴ, ὅπου πρώτως μὲν ἐξ ἴσου ἐστὶ τῷ βασιλεῖ ὁ βασιλεὺς συναριθμούμενος κατ᾽ ἀξίαν ἐκείνῳ, ἀμφότεροι γὰρ ἑνὶ ὅρῳ καὶ κανόνι τῆς βασιλείας ἐχαρακτηρίσθησαν, τῷ δὲ ἡγεμόνι ποσοῦ ἐστὶν ὑπαλλήλως, καὶ κατὰ ἀναλογίαν, καθότι μείζων ἡ βασιλεία τῆς ἡγεμονίας ὡς ὑπαριθμουμένης αὐτῆς ἐκείνη, καὶ μὴ συναριθμου-

μένης

μένης, ἐν δὲ τῇ φιλίᾳ δοκεῖ ἔχειν ἐναντίως τῷ κατ' ἀξίαν δικαιώματι, ἀμέλει πρῶτον μὲν ποσοῦται, καὶ μετρεῖται, καὶ ἀριθμεῖται ἡ φιλία ἐπὶ τὸ φιλούμενον ὑπήκοον, εἶτα ἀξιοῦται, καὶ προστίθεται, εἰς ἐξουσίαν, ἐνδέχεται γὰρ βασιλέα πλείονα ἐνδείξασθαι ἀγάπην τινὶ τῶν ὑπηκόων, ἢ συμβασιλεύοντι, καὶ ἡγεμονεύοντι. ὡσαύτως ὑπήκοον μὴ συναξιούμενον βασιλεῖ, καὶ ἡγεμόνι ἐμφανίσασθαι ὑποταγὴν, καὶ φύλαξιν τῶν ἐντολῶν, καὶ τῶν θεσπισμάτων ἐκείνου, δι' ἃ ἐπανέρχεται εἰς ἀξίαν, ἢ συμβασιλεύοντα, καὶ ἀξίαν λεληφότα παρ' ἐκείνου, καθότι μείζων γνωρίζεται ἡ τούτου φιλία πρὸς ἐκεῖνον, ἢ τοῦ συναξιουμένου, καὶ ἀξιωθέντος παρ' αὐτοῦ. Ὡσαύτως πάλιν ἐστὶν ὁ λόγος τῶν συναξιουμένων δικαστῶν, καὶ ἀρχόντων τῷ ἑνὶ κανόνι τοῦ κριτηρίου, καὶ τῆς μιᾶς ἀρχῆς ἀναφερομένους ἐφ' ἕνα τὸν βασιλέα, παρ' οὗ λελήφασι, καὶ ἔχουσι τὴν ἀρχὴν, τῷ μὲν ἴσῳ τῆς ἀξίας ἐξισάζεσθαι πρὸς τὴν χάριν, οὐ μήν γε τῇ ἰσότητι τῆς φιλίας, ἐνδέχεται γὰρ τὸν ἕνα ὑπηκοώτερον εἶναι, καὶ τῶν ἄλλων φιλικώτερον, τῶν ἄλλων κοινῶς, καὶ ἐξίσου τὴν ἐξουσίαν, καὶ τὴν ἰσότητα τῆς ἀξίας καταπιστευθέντων διὰ τῆς θερμοτέρας ἐργασίας, ὑποταγῆς, καὶ εὐπειθείας τῆς αὐτῷ καταπιστευθείσης ἀρχῆς, καθότι πλεονεκτεῖ οὗτος ἐκείνων, ὡς δραστικωτέρως, καὶ σπουδαιοτέρως ἐμφανισάμενος τὸν βασιλικὸν χαρακτῆρα, καὶ ὑπερέχειν ἐκείνων λέγεσθαι, κατὰ τὸ δικαίωμα τῆς ἐναργεστέρας ἐξισουμένης, καὶ ἐξεικονιζομένης φιλίας. Ἐντεῦθεν λοιπὸν καὶ ἡ κρηπὶς, καὶ κορυφὴ, καὶ προστασία οἰκουμενικὴ τῆς ἐκκλησίας τὸ πρωτεῖον τῶν ἀποστόλων κέκτηται ὁ μακάριος, λέγω, Πέτρος διὰ τὸ διακαὲς, καὶ διάπυρον φίλτρον τῆς κατ' ἀρετὴν ψυχῆς, καὶ συναγωνιζομένης χάριτος τῆς πρὸς τὸν διδάσκαλον, καὶ διὰ τὴν συμπάθειαν, ἣν ἔλαχεν ἀπαρνησάμενος τὸν ὃν ὡμολόγησε, τῷ γὰρ πλείονα ἀγαπήσαντι, πλείονα καὶ ἀφεθήσεται. οὐ μόνον διὰ τὸ δικαίωμα τῆς ἀποστολικῆς ἀξίας, καὶ ἁπλῆς, καὶ καθόλου φιλίας κοινῶς ἀπαιτουμένης ἐποφείλεσθαι παρὰ πάντων τῷ σωτῆρι, εὐεργέτῃ καὶ διδασκάλῳ Χριστῷ παρὰ τῆς εὐεργετουμένης αὐτοῦ ἁγίας ἐκκλησίας πρὸ πάντων, κατὰ τό, ὁ φιλῶν πατέρα, ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμὲ οὐκ ἔστι μου ἄξιος. καὶ τό, Σίμων Ἰωνᾶ ἀγαπᾷς με πλεῖον τούτων, ἀλλὰ διὰ τὴν ἐπίτασιν τῆς ἐξ ἡμῶν κατορθουμένης φιλίας τῇ ἐκείνου συμμαχίᾳ, καὶ συναγωνιζομένῃ ῥοπῇ δεχομένης ἄνεσιν, καὶ ἐπίτασιν, ὡς ἔχει τὸ ὁρμητικώτερον τῆς ἐξ ἡμῶν προθυμίας. καὶ γὰρ τῷ λόγῳ τῆς ἀποστολικῆς ἀξίας καὶ αὐτὸς ὁ Ἰούδας ὁ προδότης, καὶ πάντες οἱ ἀπόστολοι ἐξίσου συνήργουν τῇ ἐπ' αὐτοὺς σφραγῖδι, καὶ χάριτι, ὡς ἀπὸ μιᾶς ἀρχῆς λεληφότες τὴν ἐξουσίαν, καὶ τῇ αὐτῆς σφραγῖδι, καὶ χάριτι, οὐ τῇ οἰκείᾳ σφραγίζοντες, καὶ χαριτοῦντες τότε σφραγιζόμενα, καὶ χαριτούμενα. εἰς τὸ ὄνομα γὰρ τοῦ Χριστοῦ ἐβάπτιζον καὶ μὴ εἰς τὸ ἴδιον, ὡσαύτως ἐτελεσιούργουν καὶ τὰ λοιπὰ μυστήρια, τῷ δὲ λόγῳ τῆς ἐνεργουμένης φιλίας τῶν μαθητῶν, κατὰ τὸ σπουδαῖον τῆς ψυχῆς συναγωνιζόμενον τῇ θείᾳ ῥοπῇ, οἱ μὲν τέλειοι, οἱ δὲ τελειότεροι προκρίνονται. καθότι ὁ μακάριος Πέτρος προεξάρχων φαίνεται τῶν λοιπῶν συναποστόλων ὡς προθυμότερος αὐτῶν ἐν ταῖς παρὰ τοῦ διδασκάλου ἐρωτήσεσι, καὶ τοῖς ὑπὲρ ἐκείνου κινδύνοις ὁρμητικώτερος, καίπερ ἔστιν ὅτε διὰ τὸ ὑπερζέον τοῦ φίλτρου, καὶ τὸ ἀσθενὲς τῆς φύσεως, ὡς ἀντιλέγων, καὶ καυχώμενος ἐλέγχεσθαι, ἐπιτιμᾶσθαι, καὶ ἐπανορθοῦσθαι ὡς μὴ ἐξ αὐτοπροαιρέτου κακίας καὶ πονηρίας, οἷος ὁ δόλιος Ἰούδας, ἀλλ' ἐξ εἰλικρινοῦς ἀγάπης, καὶ ὀξυτάτου ἔρωτος ἀπερισκέπτως γίνεσθαι ἀντιλογικὸν τῷ διδασκάλῳ Χριστῷ. ἀλλ' ἀξιοπιστοτέρας ἕνεκεν μαρτυρίας τῶν προτιθεμένων ἡμῖν εἰς πνευματικὴν εὐωχίαν ἐξουσίαν τοῦ πνεύματος ἀδιάσπαστον, καὶ σπουδὴν συναγωνιζο-

γωνιζομένην τῇ θείᾳ ῥοπῇ ἀχθήτωσαν εἰς τὸ μέσον εἰς βεβαίωσιν αὐτῶν αἱ χρυσορρήμονες [illegible] ἐγχαραχθεῖσαι, τῇ μὲν ἐν τοῖς πρὸς Κορινθίους ἐπιστολιμαίοις αὐτοῦ συγγράμμασι, τῇ δὲ ἐν τῷ κατὰ Ματθαῖον κεφ. ιγ', ὁμιλίᾳ μϛ', τῇ δὲ ἐν τοῖς περὶ ἱερωσύνης αὐτοῦ κανονίσμασι, ἀφ' ὧν ἡ τρίτη προσαχθεῖσα εἰς τὸ μέσον αἱ λοιπαὶ ἀναβληθήτωσαν, ὅπως μὴ τῷ ὑπερκόρῳ τῶν αὐτοῦ μαρτυριῶν ἐφ' ἑνὶ συστήματι μαρτυρολογίας φορτικοὶ ἐσόμεθα τοῖς ἀκούουσιν, οἷς ἔξεστιν, ἡνίκα βούλωνται μεταλεύσεσθαι τὰς βίβλους τρυφησομένοις τῆς πνευματικῆς πανδαισίας, καὶ τῆς χρυσορρήμονος γλώττης τῆς στρωννυούσης οὕτως.

Οὗτος ὁ βίος ἐστὶν ὁ πανταχοῦ λάμπων, ὁ καὶ τοῦ Πνεύματος τὴν χάριν ἐπισπώμενος. Ποῖον σημεῖον Ἰωάννης ἐποίησεν, ὅτι πόλεις τοσαύτας ἀνηρτήσατο; ὅτι μὲν οὐδὲν ἐθαυματούργησεν, ἄκουσον τοῦ εὐαγγελιστοῦ λέγοντος, ὅτι Ἰωάννης μὲν σημεῖον ἐποίησεν οὐδέν. Πόθεν δὲ θαυμαστὸς Ἠλίας ἐγένετο, οὐκ ἀπὸ τῆς παρρησίας τῆς πρὸς τὸν βασιλέα; οὐκ ἀπὸ τοῦ ζήλου τοῦ πρὸς τὸν Θεόν; οὐκ ἀπὸ τῆς ἀκτημοσύνης; οὐκ ἀπὸ τῆς μηλωτῆς, καὶ τοῦ σπηλαίου, καὶ τῶν ὀρέων; τὰ γὰρ σημεῖα μετὰ ταῦτα ἅπαντα ἐποίησε. Τὸν δὲ Ἰὼβ ποῖον σημεῖον ὁρῶν ποιοῦντα ἐξεπλάγη ὁ Διάβολος; σημεῖον μὲν οὐδέν, βίον δὲ λάμποντα, καὶ ὑπομονὴν ἀδάμαντος στερροτέραν ἐπιδεικνύμενον. Ποῖον σημεῖον ὁ Δαβὶδ ἐποίησεν ἔτι νέος ὤν, ὡς εἰπεῖν τὸν Θεόν, εὗρον Δαβὶδ τὸν τοῦ Ἰεσσαὶ ἄνδρα κατὰ τὴν καρδίαν μου. Ὁ δὲ Ἀβραάμ, καὶ Ἰσαάκ, καὶ Ἰακὼβ ποῖον νεκρὸν ἤγειραν; ποῖον δὲ λεπρὸν ἐκάθηραν; οὐκ οἶσθα, ὅτι τὰ σημεῖα, ἐὰν μὴ νήφωμεν, καὶ βλάπτει πολλάκις; οὕτω γὰρ πολλοὶ τῶν Κορινθίων ἀπεσχίσθησαν ἀπ' ἀλλήλων. οὕτω πολλοὶ τῶν Ῥωμαίων ἀπενοήθησαν. οὕτω Σίμων ἐξεβλήθη. οὕτως ὁ τῷ Χριστῷ ποτε ἐπιθυμήσας ἀκολουθῆσαι ἀπεδοκιμάζετο, ἀκούσας, ὅτι αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσι, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνώσεις, τούτων γὰρ ἕκαστος ὁ μὲν χρημάτων, ὁ δὲ δόξης ἐφιέμενος τῆς ἀπὸ τῶν σημείων, ἐξέπεσον, καὶ ἀπώλοντο. βίου δὲ ἐπιμέλεια, καὶ ἀρετῶν ἔρως οὐ μόνον οὐ τίκτει τοιαύτην ἐπιθυμίαν, ἀλλὰ καὶ οὖσαν ἀναιρεῖ. Καὶ αὐτὸς δὲ ὅτε ἐνομοθέτει τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς, τί ἔλεγε; ποιήσατε σημεῖα, ἵνα ἴδωσιν οἱ ἄνθρωποι; οὐδαμῶς. ἀλλὰ τί; οὕτω λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα, καὶ δοξάσωσι τὸν Πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Καὶ τῷ Πέτρῳ δὲ εἰ φιλεῖς με, ποίει σημεῖα, ἀλλὰ ποίμαινε τὰ πρόβατά μου (ὅπερ μὴ μόνον πρὸς Πέτρον ῥηθῆναι, ἀλλὰ πρὸς πάντας τοὺς ἀποστόλους, καὶ ἡμᾶς κατὰ τὸν αὐτὸν Χρυσόστομον, ὡς προϊὼν ὁ λόγος τῆς ἀληθείας διασαφηνίσεται) καὶ πανταχοῦ δὲ αὐτὸν προτιμῶν τῶν ἄλλων μετὰ Ἰακώβου, καὶ Ἰωάννου, πόθεν εἰπέ μοι προετίμα; ἀπὸ τῶν σημείων; καὶ μὴν πάντες ὁμοίως ἐκάθαιρον τοὺς λεπρούς, ἤγειρον νεκρούς, καὶ πᾶσιν ὁμοίως ἐξίσου τὴν ἐξουσίαν ἔδωκεν. πόθεν οὖν εἶχον τὸ πλέον οὗτοι; ἀπὸ τῆς κατὰ ψυχὴν ἀρετῆς. Ὁρᾷς, ὅτι πανταχοῦ βίου χρεία, καὶ τῆς τῶν ἔργων ἐπιδείξεως; ἀπὸ τῶν καρπῶν γὰρ αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς. τί δὲ τὴν ζωὴν συνίστησι τὴν ἡμετέραν; ἆρα μὴ σημείων ἐπίδειξις, ἢ πολιτείας ἀρίστης ἀκρίβεια; εὔδηλον, ὅτι τὸ δεύτερον. τὰ δὲ σημεῖα καὶ τὰς ἀφορμὰς ἐντεῦθεν ἔχει, καὶ εἰς τοῦτο καταλήγει τὸ τέλος. καὶ τὰ ἑξῆς συντείνοντα εἰς τὸν αὐτὸν σκοπὸν συγγραφόμενα παρὰ τοῦ πνευματικοῦ καλάμου τοῦ χρυσορρήμονος, πίστις γὰρ χωρὶς ἔργων νεκρά ἐστι κατὰ τὸν μακάριον Ἰάκωβον. Τούτων λοιπὸν ἕνεκα τῶν ἀφορμῶν προκριθῆναι τὸν μακάριον Πέτρον τῶν ἄλλων διὰ τὸ φιλοστοργότερον, καὶ ὀξύτερον τοῦ θείου ἔρωτος, καίπερ ἐνίοτε ἀπερίσκεπτα πρὸς τὸν διδάσκαλον.

σκαλον, οὐ μὴν διὰ τὸ κοινὸν ἀξίωμα τῆς κεχαριτωμένης ἐκλογῆς, καὶ ἐσφραγισμένης ἀποστολῆς, ἀλλὰ διὰ τὸ ὑπέρζεον τῆς ἀγάπης, καὶ ἀδόλου τόλμης ὕστερον σωφρονισθείσης εἰς τὰ ἐκείνου διδασκόμενα, καὶ ἐντελλόμενα. οὗτος γὰρ εἶπε, κἂν δέῃ με σὺν σοὶ ἀποθανεῖν, ἀποθανοῦμαι. καὶ εἰ πάντες σε ἀρνήσονται, ἐγὼ οὐ μή σε ἀπαρνήσομαι. οὗτός ἐστιν ὁ ζήλῳ, καὶ ἔρωτι σπασάμενος τὴν μάχαιραν ἀπέκοψε τὸ ὠτίον τοῦ κατὰ τοῦ διδασκάλου παρὰ τὸ δέον παραλόγως καθορμήσαντος· ὅνπερ μιμήσασθαι, καὶ ἐξισωθῆναι οὐκ ἀνέφικτόν ἐστι τῷ βουλομένῳ, καὶ ἐθέλοντι προελέσθαι τὸν τῆς ἀρετῆς βίον, καὶ τὴν κατὰ Χριστὸν ἀκριβῆ πολιτείαν, τολμῶ δὲ καὶ εἰπεῖν σὺν τῷ χρυσορρήμονι καὶ ὑπερακοντίσασθαι οἵῳ χρηματίσαντι τῷ μακαρίῳ Παύλῳ, καίπερ ἀμέσως ὡς οἱ λοιποὶ ἀπόστολοι μὴ ξυνωμιληκότι τῷ σωτῆρι, μέντοιγε ἀκριβεστέρας ἕνεκεν καταλήψεως τῶν προβεβλημένων, λαβέτω πέρας ὁ λόγος τῆς συγκρίσεως διά τινων ἀξιοπίστων ἐνστάσεων. Ιστέον τοίνυν πρῶτον, ὅτι τῆς φιλίας οὔσης μεσότητος, καὶ ἰσότητός τινος, ἡ μέν ἐστι βασιλική, ἡ δὲ πατρική, ἡ δὲ οἰκονομική, ἡ δὲ ἑταιρική, ἡ δὲ ἀδελφική, ἥτις γίγνεται διὰ τὴν ἀρετὴν ὡς ἡ τῶν ἀγαθῶν φιλία, ἢ διὰ τὴν ἡδονὴν, ὡς ἡ τῶν ἐραστῶν, ἢ διὰ τὸ συμφέρον, ὡς ἡ τῶν ἐμπόρων. τούτων δὲ πασῶν ὑπερέχει ἡ τῶν ἀγαθῶν, καὶ ἡ κατ' ἀρετὴν φιλία, ὡς μονιμωτέρα, καὶ τελειοτέρα. διό φησιν ὁ σταγειρίτης κεφ. δ', ἐν τῷ η' τῶν αὐτοῦ ἠθικῶν. τελεία δέ ἐστιν ἡ τῶν ἀγαθῶν φιλία, καὶ κατ' ἀρετὴν ὁμοίων, οὗτοι γὰρ τὰ ἀγαθὰ ὁμοίως ἀλλήλοις βούλονται, ᾗ ἀγαθοί. ἀγαθοὶ δέ εἰσι καθ' αὑτοὺς, οἱ δὲ βουλόμενοι τἀγαθὰ τοῖς φίλοις ἐκείνων ἕνεκα μάλιστα φίλοι. καὶ βασιλικὴ μὲν φιλία λέγεται οἵα τοῦ βασιλέως πρὸς τοὺς βασιλευομένους ἐν ὑπεροχῇ εὐεργεσίας εὖ ποιῶν αὐτοῖς, καὶ ἐπιμελούμενος, ὥσπερ νομεὺς προβάτων ἵν' εὖ πράττωσι. Πατρικὴ δὲ ὁμοίως τὰ τέκνα ἐπὶ τὸ ἀγαθὸν παιδεύουσα, ἀρχικὴ γὰρ καὶ αὕτη, διαφέρει δὲ ἐν τούτῳ, ὅτι μὴ μόνον εὐεργετεῖ, ἀλλὰ καὶ αἴτιος τοῦ δοκοῦντος μέγιστον εἶναι ἐστὶν ὡς γεννήσασα, καὶ τεκνοπεποιηκυῖα τὰ τέκνα. Οἰκονομικὴ πάλιν λέγεται ἡ τοῦ ἀνδρὸς πρὸς γυναῖκα ἀπεικαζομένη τῇ ἀριστοκρατείᾳ, οὐ γὰρ βασιλικῶς, ἢ πατρικῶς, ἢ δεσποτικῶς, ἀλλ' ἀριστοκρατικῶς ἐννοεῖ αὐτῇ τὸ ἄριστον, καὶ τὸ βέλτιστον, καὶ τὸ ἁρμόζον βουλόμενος, καὶ εὐδοκῶν αὐτῇ, ὑποθάλπων τε ἅμα ἐν συνουσίᾳ, σώφρονος κράτους, καὶ νόμῳ φύσεως ὑπείσης. τέως ἀδελφική, καὶ ἑταιρικὴ λέγεται ἡ πρὸς ἀλλήλους ἀγάπη τῶν συνηλικιωτῶν ἑταίρων ὡς ἐν τοῖς συμπολίταις, καὶ συμμαθηταῖς, καὶ τῶν ὁμοπατρίων, καὶ ὁμομητρίων ἀδελφῶν παρ' ἑνὸς Πατρὸς σπαρθέντες, καὶ ἀπὸ μιᾶς μητρὸς τεχθέντες. ἥτις φιλία πρὸς ἀλλήλους ἀπεικάζεται τῇ δημοκρατικῇ ἀρχῇ, καθ' ἣν πάντες οἱ πολῖται μιᾶς εἰσι πολιτείας, καὶ ἑνὸς βασιλικοῦ ἀξιώματος χαρακτῆρες. καὶ πάντες οἱ ἀδελφοὶ ἐξίσου δικαιοῦνται τῷ τε γόνῳ, καὶ τῇ κληρονομίᾳ, καὶ τῷ ἴσῳ τῆς γονιμότητος, καὶ τῆς πολιτείας ἀξιώματι, καὶ στόργῳ συγγενόμενοι, καὶ συμπολιτευόμενοι ὡς ὁμογενεῖς, ὁμομαθεῖς, ὁμοταγεῖς, καὶ ὁμοηθεῖς. Ἔστι δὲ καὶ φιλία καθ' ὑπεροχὴν εὐεργεσίας ἢ διὰ συμπάθειαν συγχωροῦσαν τὰ παραπτώματα τοῦ ἡμαρτηκότος, ὡς βασιλεύς τις ἀπολύσας τοῦ θανάτου τὸν ὃν αὐτὸς καθυβρικῶς ἐγεγόνει, ἢ ἀποκτείνας τὸν ἑαυτοῦ Υἱόν. περὶ ὧν πλατύτερον σταγειρίτης ἐν τοῖς αὐτοῦ ἠθικοῖς μάλιστα τῷ ὀγδόῳ ἐπιγραφομένῳ. Ἐκ παραλλήλου τοίνυν, καὶ ἀντιπαραθέσεως ἀναβιβάζοντες αὐτὰ πρὸς τὸ τῆς ἀληθείας προκείμενον φαμὲν τήν τε πατρικὴν καὶ βασιλικὴν ἀνάγεσθαι ἐπὶ τὴν ὑπερκειμένην, καὶ ἄσβεστον ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, καὶ Πατρὸς, καὶ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν ἁγίῳ Πνεύματι τὴν περὶ ἡμᾶς κηδεμονίαν. Ὡσαύτως καὶ τὴν εὐεργετικὴν, καὶ συγχω-

τὴν τῶν ἁμαρτιῶν συγκεχωρηκυῖαν τοὺς εἰς αὐτὴν βλασφημήσαντας, ἥτις ἄκρα ἀγαθότητι, καὶ ἀπείρῳ ἐλέει τῆς φιλανθρωπίας αὐτοῦ μὴ μόνον ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι παρήγαγε τὰ σύμπαντα, καὶ τὸν ἄνθρωπον ἔπλασε κατ' εἰκόνα, καὶ καθ' ὁμοίωσιν, ὅστις μεμορφωμένος τῷ κάλλει τῆς θείας ἐπιλάμψεως, καὶ τὴν πρὸς τὸ ἀγαθὸν ἐπίδοσιν ἔχων, ἀπειθήσας τῆς πατρικῆς, καὶ βασιλικῆς ἐντολῆς συσχεθεὶς μοχθηρίᾳ πονηρᾶς προαιρέσεως τῆς ἐπὶ τὸ χεῖρον, καὶ οὐ φύσεως δημιουργήματι, καλῶς πλασθέντι πρὸς τὸ βέλτιστον, καὶ μὴ συνιεὶς τὸ τῆς τιμῆς ἀξίωμα παρασυνεβλήθη τοῖς κτήνεσι τοῖς ἀνοήτοις, καὶ ὡμοιώθη αὐτοῖς. Διὸ καὶ δεύτερον ἀναπλάττει αὐτὴν συγκαταβὰς τὴν ἀνείδεον γεγονυῖαν, καθά φησι καὶ ὁ θεοδίδακτος ἀπόστολος, οὐ διὰ τὰς δικαιοσύνας ἡμῶν, ἀλλὰ διὰ τὸν ἄπειρον αὐτοῦ πλοῦτον, καὶ ἔλεον ἔσωσεν ἡμᾶς διὰ λουτροῦ παλιγγενεσίας. πάλιν, οὕτως ὁ Θεὸς ἠγάπησε τὸν κόσμον, ὥστε τὸν μονογενῆ αὐτοῦ ἔδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχει ζωὴν αἰώνιον. ἡ οἰκονομικὴ πάλιν ἀνάγεται ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν αὐτοῦ ὡς σῶμα αὐτοῦ, καὶ πνευματικῶς συνουσιωμένου αὐτῇ κατὰ Παῦλον, καὶ χρυσορρήμονα ἐν τῇ πρὸς κορινθίους, καὶ ταύτην τὴν συνουσίαν εἶναι τῷ λόγῳ τῆς ἀνθρωπότητος αὐτοῦ, καὶ τῆς θείας χάριτος, καὶ ἐνεργείας, οὐ μέντοι τῷ λόγῳ τῆς ἀκτίστου, καὶ ἀδημιουργήτου, καὶ ἀκαταλήπτου φύσεως. νύμφη γὰρ χρυσωθεῖσα τῷ πνεύματι ἐστὶν ἡ ἁγία ἐκκλησία αὐτοῦ τιμωμένη, καὶ ἀγαπωμένη ὑπ' αὐτοῦ, καὶ φυλαττομένη ἄσπιλος, καὶ ἄμωμος ὑπὸ πάσης ἀντικειμένης δυνάμεως, καὶ ἰδιοβουλήτου αἱρέσεως ἐν μοχθηρίᾳ τῇ κατ' αὐτῆς προαιρέσει, καὶ μὴ τῇ εἰς χριστὸν ὑπακοῇ ἐπερχομένης κατ' αὐτῆς, ὑπὲρ ἧς ἐν δούλου μορφῇ ὁ ὢν ἀΐδιος Θεὸς γέγονεν ἐν καιρῷ ἄνθρωπος διὰ τῆς προσλήψεως βαπτισθεὶς, καὶ διδάξας πεπονθὼς, καὶ ταφεὶς, καὶ ἀναστὰς, καὶ ἀναληφθεὶς εἰς τοὺς οὐρανοὺς, ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ Θεοῦ, καὶ πατρὸς σὺν τῇ ἁγίᾳ σαρκὶ αὐτοῦ. Πάλιν ἡ ἑταιρικὴ, καὶ ἀδελφικὴ ἀνάγεται ἐπὶ τοὺς εὐσεβεῖς χριστιανοὺς, καὶ ὅσους τοὺς κατὰ θέσιν, καὶ χάριν, υἱοθετηθέντας, καὶ χαρακτηρισθέντας κατὰ τὸ ἀξίωμα, καὶ μέτρον τοῦ χαρίσματος τότε ἀναλογούμενον, καὶ συνηρμοσμένον, καὶ ἀνεχόμενον, καὶ σπουδαζόμενον τῇ εἰς Χριστὸν ὑπακοῇ, διὸ καὶ τὸ μὲν προκρίνεται, τὸ δ' ἀπαριθμεῖται συναριθμούμενον, καὶ συνσπουδαζόμενον τῷ πατρὶ, καὶ σωτῆρι χριστῷ, οἷς δέδωκεν ἐξουσίαν τέκνα θεοῦ γενέσθαι τοῖς πιστεύουσιν εἰς αὐτὸν τὰ καλούμενα συχνάκις ἀδελφοὶ ὑπὸ τοῦ μακαρίου παύλου ἐν ταῖς αὐτοῦ ἐπιστολαῖς. ὡσαύτως ὁ αὐτὸς, καὶ πάντες ὑπὸ τοῦ μακαρίου Πέτρου γραφόμενος, ὁμοταγεῖς γὰρ, καὶ ἰσότιμοι ἦσαν ἀλλήλοις τῇ χάριτι τῆς ἀποστολῆς, τῇ σπουδῇ μόνον, καὶ τῷ κατορθώματι τῆς κατὰ ψυχὴν ἀρετῆς διὰ τῆς συναγωνιζομένης αὐτοῖς χάριτος προκρινόμενοι, καὶ συγκρινόμενοι, προαριθμούμενοι καὶ συναριθμούμενοι, ὡς εἴρηται κατὰ τὸν θεῖον χρυσορρήμονα. Ἔθος γὰρ τοῖς σπουδαίοις ἐν Χριστῷ ἀδελφοῖς ἀλλεπαλλήλως μὴ ἐπέρχεσθαι, ἀλλὰ φιλοτιμεῖσθαι, καὶ ἀγαπᾶσθαι ὡς πᾶσιν οὖσιν ἀπογόνοις, υἱοθετήμασι, καὶ σφραγίσμασιν ἑνὸς πατρὸς χριστοῦ, καὶ βασιλέως μόνου αὐτοκράτορος, καὶ μιᾶς μητρὸς ἐκκλησίας, μόνης βασιλίσσης γεννήματα, καὶ θρέμματα, καὶ διάκονοι συνταχθέντες, καὶ ἀναλογούμενοι παρὰ τοῦ πνευματικοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς, καὶ βασιλέως αὐτῶν χαρακτηριζόμενοι τῷ ἀκαταλύτῳ συνδέσμῳ τῆς ἀγάπης τοῦ παναγίου Πνεύματος. Διὸ καὶ ἡ ἄκρα φιλανθρωπία ὁ διδάσκαλος καὶ σωτὴρ ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ταύτην φησὶ τοῖς αὐτοῦ μαθηταῖς εἶναι γνώρισμα, καὶ τεκμήριον τῆς εἰς χριστὸν διδασκαλίας ἀμέλει τὴν πρὸς ἀλλήλους, καὶ φιλάδελφον ἐν Χριστῷ διάθεσιν, καὶ ὁμοφρο-

συνὴν τοῦ πνεύματος. ἥτις ἐστὶ σύγχορος αὐτοῖς, κατὰ τὸν αὐτὸν Χρυσόστομον ἐν τῷ περὶ
ἀγάπης, ἐνεργουμένη διὰ τῶν δύο πρώτων ἐντολῶν ἐποφειλομένων ὥσπερ δύο δηνάρια προσ-
αχθῆναι εἰς τὸ γαζοφυλάκιον τῆς ὀρθοδόξου διανοίας παρὰ τῶν εὐσεβῶν, πρώτης οὔσης,
ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου, δευτέρας δὲ ὁμοίας αὐτῇ, καὶ τὸν
πλησίον σου ὡς ἑαυτόν. ὅστις περὶ τῆς βασιλικῆς καὶ τῆς πατρικῆς φησὶν ἐν τῷ αὐτῷ λόγῳ. ἀγα-
πητοὺς πατέρας φιλεῖν τὰ τέκνα προτρέπεται, καὶ τὰ τέκνα δουλεύειν τοῖς γονεῦσιν ὡς
δεσπόταις. ἀγαπητοὺς δεσπότας ἐλεήμονας εἶναι παρακαλεῖ πρὸς τοὺς οἰκέτας, καὶ τοὺς οἰκέ-
τας ὑπουργεῖν τοῖς δεσπόταις ἀδόλως παραινεῖ. Περὶ δὲ τῆς οἰκονομικῆς πάλιν ἐν τῷ θεο-
πρεπεῖ ἔργῳ τῆς κατὰ Θεὸν ἀγάπης. ὦ Χριστοῦ θαυμάσιον ἔργον ἡ ἀγάπη. ὦ κόσμου σω-
τηρίας μυστήριον, δι' ἀγάπην ἀποστέλλει ὁ πατὴρ καὶ Θεὸς εἰς τὸν κόσμον τὸν Υἱὸν αὐτοῦ τὸν
μονογενῆ. ὁ Χριστὸς γάρ φησιν ἠγάπησε τὴν ἐκκλησίαν, καὶ ἑαυτὸν παρέδωκεν ὑπὲρ
αὐτῆς. ὁ αὐτὸς πάλιν φησὶ περὶ τῆς ἑταιρικῆς, καὶ ἰσοτίμου ἀδελφικῆς φιλίας, μὴ διαλυο-
» μένης τῇ φιλοτιμίᾳ, ἀλλὰ μᾶλλον συνισταμένης. ἀγάπη τοὺς ὑπὲρ τοῦ πλησίον πόνους ἡδέως
» φέρει, δι' ἀγάπην δοῦλοι ἀλλήλων εἶναι κελευόμεθα, διὰ γὰρ τῆς ἀγάπης δουλεύετε ἀλλήλοις.
» ἀγάπη τὰς ἰδίας ἑκάστου κτήσεις κοινὰς ἁπάντων ἐργάζεται. καὶ κατωτέρω. ἀγάπη Θεοῦ
» καὶ ἀγάπη ἀδελφῶν δύο ἀχώριστα. καὶ ταύτην φησὶν ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης, ἐντολὴν ἔχομεν
» παρὰ τοῦ Θεοῦ, ἵνα ὁ ἀγαπῶν τὸν Θεόν, ἀγαπᾷ καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ. τοῦτο γὰρ εἶπε καὶ
» τῷ Πέτρῳ, εἰ ἀγαπᾷς με βόσκε τὰ πρόβατά μου, τουτέστι δεῖξον τὴν πρὸς τὸν ποιμένα ἀγά-
» πην, προνοούμενος διὰ σπουδῆς τῶν προβάτων. ποῖον οὕτω τεῖχος ἀρραγὲς ἁρμονίαις λίθων
» εὐμεγεθῶν ὠχυρωμένον, καὶ πολεμίων ἀποτρέπον ἐφόδους, οἷον ἁγίων σύστημα ἡρμοσμένον
» τοῖς τῆς ἀγάπης δεσμοῖς, καὶ τὰς τοῦ διαβόλου πείρας ἀποκροῦον. Τίς δὲ φυτῶν εὐπρέ-
» πεια κατὰ στίχον πεφυτευμένων, ἢ στρατιᾶς εὐάρμοστος σύνταξις ἐν κόσμῳ, καὶ τάξει
» εὐπρεπεῖ προϊοῦσα, καὶ κατωτέρω, ἄκουε τοῦ Δαβίδ, μᾶλλον δὲ τῆς χάριτος τοῦ ἁγίου
» Πνεύματος. ἰδοὺ δὴ τί φησι καλόν, ἢ τί τερπνόν, ἀλλ' ἢ τὸ κατοικεῖν ἀδελφοὺς ἐπὶ τὸ αὐτό,
» ὡς μύρον ἐκκενωθὲν ἐπὶ κεφαλῆς, τὸ καταβαῖνον ἐπὶ πώγωνα τοῦ Ἀαρὼν ἐπὶ τὴν ᾤαν τοῦ
» ἐνδύματος αὐτοῦ. κατωτέρω πάλιν. διὰ τοῦτο πάντας ἡμᾶς εὐφρονεῖν, καὶ τὸ αὐτὸ
» λέγειν ὁ Παῦλος ἐδίδασκε. διὰ τοῦτο Χριστὸς ἀποστέλλων σὺν δύο πέμπει τοὺς ἀποστόλους
» ἄχρι καὶ γυναικῶν εἰσηγούμενος τὴν ὁμοφροσύνην, ἵνα μηδὲ τὸν τῶν παρθένων σύλλογον
» ἄμοιρον ταύτης τῆς ἀγγελικῆς μιμήσεως καταστήσῃ. ταύτης ξένοι τυγχάνουσιν οἵ τε ἕλληνες
» καὶ Ἰουδαῖοι, καὶ αἱρεσιάρχαι, καὶ ὅσοι ταυτοφρονοῦσιν αὐτοῖς βουλόμενοι τὸ ἴδιον θέλημα πλη-
» ρῶσαι, καὶ μὴ τὸ τοῦ Θεοῦ, καὶ δοκῶσι πρὸς ἄλληλον ἀγάπην ἔχειν. Ὁμοίως οἵ τε φιλότι-
» μοι, καὶ κενόδοξοι ὡς ἐπακολουθεῖ τὸ θεοπρεπὲς ἔργον αὐτοῦ, παρακαλῶν πάντας ὡς τὴν
» εὐοδίαν, καὶ τὴν συντυχίαν ταυτοφρονεῖν ἐν Κυρίῳ, κατὰ Παῦλον κελεύοντα ἀλλήλους
» ὑπερέχοντας ἡγεῖσθαι πρὸς τὸ μὴ διαλύεσθαι τῇ φιλοτιμίᾳ, μᾶλλον δὲ τῇ κενοδοξίᾳ,
» ἀλλὰ τὴν τιμὴν παραχωροῦντες τῷ πλησίον ἑνοῦσθαι καὶ συγκρίνεσθαι. σεμνὰ μὲν οὖν τὰ
» καθ' ἡμᾶς, καὶ ὡς ἀληθῶς ἐπικόσμια τὰ τῆς ἱερᾶς, καὶ θείας ἀγάπης. Φιλάδελφος καὶ
σύνδουλος κατὰ συναρίθμησιν ὢν καὶ ὁ μακάριος Πέτρος τοῖς συναποστελλομένοις, καὶ συνα-
κολουθοῦσι, καὶ συνομολογηταῖς τοῦ θεανθρώπου Χριστοῦ, οὐχ ὑπεραίρει ἑαυτὸν τῇ ἀπάτῃ
κενοδοξίας καταδουλώσασθαι τὴν ἀδελφότητα, ἀλλὰ στόμα ἔγκριτον γίγνεται ἐκείνων,
φιλάδελφον, καὶ κατὰ πάντα ὁμότιμον ἑαυτοῖς, διὰ τῆς ταπεινοφροσύνης τῆς πρὸς τὸν
διδα-

διδάσκαλον, διὸ καὶ μὴ ἰδιοποιούμενος τὴν ὁμολογίαν, ἀλλὰ κοινολογούμενος αὐτὴν ἔλεγε, καὶ ἡμεῖς ἐγνώκαμεν, καὶ μαρτυροῦμεν, ὅτι σὺ εἶ Χριστὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ πάλιν ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα, καὶ ἠκολουθήσαμέν σοι, καὶ πάλιν οὗτος δὲ τί, τουτέστιν ἕξει τὴν αὐτὴν ὁδὸν σὺν ἡμῖν; Καὶ εἰ εἴποι τις, ὅτι καὶ ὁ Χριστὸς λέγεται ἡμῖν ἀδελφός, καὶ σύνδουλος αὐτοῖς ὀνο- μέντοιγε ὑπερέχει. ἄρα καὶ ὁ Πέτρος συναδελφὸς τοῖς ἀποστόλοις, καὶ σύνδουλος αὐτοῖς ὀνομαζόμενος βασιλικῶς, καὶ πατρικῶς πρὸς ἐκείνους ἔχει, καὶ οὐ συνδουλικῶς, καὶ ὁμοταγῶς, καὶ συνηξιωμένως τῷ αὐτῷ ἀξιώματι, καὶ τῇ αὐτῇ αὐθεντίᾳ, καὶ ἐξουσίᾳ τῆς χάριτος. Φαμέν, ὅτι σφάλλει περὶ τὴν ἀσύγκριτον σύγκρισιν, διότι ὁ Χριστὸς λέγεται ἀδελφὸς ἡμῖν, καὶ πρωτότοκος τῶν νεκρῶν κατὰ ἀπόφασιν, ᾧ οὐ γέγονεν, οὔτε γίγνεται ἕτερος κατ' ἐκεῖνον ὁμοταγής, καὶ ὁμοούσιος κατὰ πάντα ἐκείνῳ. Οὐδεὶς γὰρ τῶν εὐσεβῶν καὶ ἁγίων τὴν ἑαυτοῦ σάρκα αὐτὸς αὐτὴν προσλήψεται, ἢ ἀναστήσει ὡς ἐκεῖνος, ὅστις καὶ τὴν ἰδίαν, καὶ τῶν ἄλλων ἐδημιούργησε, καὶ δημιουργεῖ, καὶ δημιουργήσει, ὡσαύτως ἀναστήσει. τοσοῦτο μόνον τῷ λόγῳ τῆς προσλελημμένης παρ' αὐτοῦ ἀναμαρτήτου ἀνθρωπότητος συγγενὴς ἡμῖν γνωριζόμενος, τῇ δὲ ὁμοουσιότητι τῆς σὺν πατρὶ καὶ πνεύματι ἡμῶν ἐν πᾶσιν ἀλλόκοτος, καὶ ἀκατάληπτος ἐν δυσὶ φύσεσι τέλειος Υἱὸς Θεοῦ φύσει, καὶ ὁ αὐτὸς τῆς παρθένου διὰ τῆς προσλήψεως γνωριζόμενος, καὶ ὀρθοδόξως πιστευόμενος. Ὁ δὲ μακάριος Πέτρος μόνον ἄνθρωπος, καὶ υἱοθετικῶς Θεός, καὶ χάριτι τῆς ἀποστολῆς ἀπόστολος, ὥσπερ καὶ οἱ λοιποὶ θέσει καὶ κλήσει τοιοῦτοι. ἐκεῖνος γεννηθεὶς ἐκ παρθένου δίχα σπορᾶς ἀνδρός, ἀναιχμάλωτος ἦν τῷ προπατορικῷ ἁμαρτήματι. οὗτος δὲ καθὰ καὶ οἱ λοιποὶ πρὶν ἢ τοῦ νόμου τοῦ Πνεύματος τοῦ ἐλευθερώσαντος ἡμᾶς τῆς ἁμαρτίας ἀπέθνησκεν ἐν τῇ παρακοῇ τοῦ Ἀδάμ, ἐγερθεὶς διὰ τῆς παρακοῆς τοῦ νέου Ἀδάμ, τοῦ ἐπουρανίου ἀνθρώπου. καὶ συλλήβδην εἰπεῖν, ὅσα τῷ Χριστῷ λέγονται καθ' ὑπερβολὴν ἀπαράβλητον, καὶ κατὰ ἀπόφασιν, ὅσα δὲ τῷ Πέτρῳ, κατὰ θέσιν, καὶ σύνταξιν τοῖς λοιποῖς ἀποστόλοις. ἐκείνῳ κατὰ συγγένειαν, καὶ τὸν λόγον τῆς φύσεως λέγεται τὸ Υἱὸς Θεοῦ, καὶ τὸ Υἱὸς παρθένου. ἡμῖν δὲ τοῖς εὐσεβέσι, τῷ Πέτρῳ, καὶ πᾶσι τοῖς ἀποστόλοις κατὰ τὴν τιμὴν τῆς ἀρετῆς, καὶ τὴν [illegible] ταύτης εἰς ἐκεῖνον οἰκείωσιν, καὶ ἀρραβῶνι τῆς σφραγῖδος ὡς ποιουμένοις μὴ τὸ ἴδιον βούλημα, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, λέγοντος, οὗτός μου ἀδελφός, ἀδελφή, καὶ μήτηρ ἐστίν, ὅσοι τὸ θέλημα τοῦ ἐν οὐρανοῖς πατρός μου ποιοῦσι μὴ ἀπαναινομένου τὴν κατὰ φύσιν συγγένειαν, ἀλλὰ προστιθέντος τὴν κατ' ἀρετήν, ὥς φησι Χρυσόστομος ἐν τῷ κατὰ Ματθαῖον κεφ. ιγ'.

Ἰστέον δεύτερον, ὅτι μεῖζον λέγεται πολλαχῇ κατὰ τὸν Σταγειρίτην, καὶ γὰρ πῇ μὲν λέγεται τὸ κατὰ ποσόν, ὡς ὁ ὅλος ἀριθμὸς τοῦ κατὰ μέρος, ἀμέλει ὅλη ἡ κλίμαξ τῶν κατὰ μέρος βαθμῶν αὐτῆς διορίζοντα τοιούτως ἐν τῷ ις', τῶν προβλημάτων αὐτοῦ, τὸ μὲν μέγα τῷ κατὰ συνέχειαν εἶναι, καὶ ποσόν τι μέγα λέγεται. ὁ δὲ ἀριθμός τε πᾶς παντὸς μεγέθους ἀριθμοῦ μείζων. πῇ δὲ κατὰ τὴν σχέσιν, καὶ τὰ πρός τι, ὡς τὸ μικρὸν πρὸς τὸ μέγα, ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν κατηγοριῶν περὶ ποσότητος. πῇ δὲ πάλιν κατὰ τὴν δύναμιν, ὡς διδάσκεται ἐν τῷ β', περὶ γενέσεως ζώων περιέχοντι οὕτω. τούτου δὲ αἴτιον, ὅτι τὰ τιμιώτερα, καὶ τὰ αὐταρκέστατα τὴν φύσιν ἐστίν, ὥστε μεγέθους μετειληφέναι. τοῦτο δὲ οὐκ ἄνευ θερμότητος ψυχῆς, ἀνάγκη γὰρ τὸ μεῖζον ὑπὸ πλείστης κινεῖσθαι δυνάμεως, τὸ δὲ θερμὸν κινητικόν, διόπερ ὡς ἐπὶ τὸ πᾶν βλέψαντας εἰπεῖν, τὰ ἔναιμα μείζω τῶν ἀναίμων. καθότι δοκεῖ καὶ ὁ μακάριος Πέτρος προκρίνεσθαι τῇ κατ' αὐτὸν προθυμίᾳ

ἐπει-

ἐπειδήπερ καὶ ἡ σχέσις μία, καὶ ὁ ἀριθμὸς ὁ αὐτός, εἷς καὶ εἷς συναριθμούμενος, καὶ ἐξισούμενος τῇ μιᾷ σχέσει τῇ εἰς τὸν Χριστόν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν κατὰ ἀντιπαράθεσιν λόγου φύσεως λεκτέον τὸ μεῖζον. Θεολογικώτερον δὲ καὶ κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον ἐν τῷ δ', κατ' Εὐνομίου, τὸ μεῖζον λέγεται ἢ μεγέθει, ἢ χρόνῳ, ἢ ἀξιώματι, ἢ δυνάμει, ἢ ὡς αἴτιον μεῖζον, ἢ τῇ τιμῇ. καὶ μεγέθει μὲν ὁ μακάριος Πέτρος ἴσως τινῶν εἴη ἂν μείζων, τινῶν δὲ οὔ. ὡσαύτως καὶ τῷ χρόνῳ, ὁ γὰρ Ἀνδρέας προγεγεννημένος ἦν αὐτοῦ κατὰ τὸν ἱερὸν Ἐπιφάνιον. τῷ ἀξιώματι δὲ πάντες ἀπόστολοι, καὶ τῇ σχέσει, καὶ τῇ σφραγῖδι ἐξισούμενοι δέδεικται ἄνωθεν συναξιωθῆναι τῆς ἀποστολικῆς ἀξίας. Ὡσαύτως πάλιν τῇ δυνάμει, καὶ ἰσοτίμῳ χάριτι τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ ἀδιάφοροι ἐνήργουν, ἐθεράπευον, καὶ ἐλάτρευον τῷ Χριστῷ διὰ τῶν μυστηρίων αὐτοῦ. μία γὰρ δύναμις, μία βούλησις, μία σύνταξις, μία προσκύνησις τῆς ἁγίας τριάδος. Ὡς αἴτιον πάλιν, καὶ οὐδὲ οὗτος γέγονεν αἴτιος τοῖς ἀποστόλοις τοῦ πιστεῦσαι εἰς τὸν Χριστόν, οὐ γὰρ αὐτὸς ἀπεκάλυψεν, ἢ ἐκάλεσεν, ἢ ἐξελέξατο, ἢ προωρίσατο, ἢ ἐδικαίωσεν, ἢ τῇ μορφῇ τῆς καθ' αὐτὸν χάριτος συνεμόρφωσεν, ἢ δοξάσει, ἢ στεφανώσει, ἀλλὰ τῇ δόξῃ, καὶ τῇ ἀντιμισθίᾳ τοῦ Χριστοῦ ἐξηγοράσθησαν καὶ αὐτοί, καὶ πᾶσα ἡ ἐκκλησία, συναυτόπται γεγονότες αὐτῷ τοῦ λόγου, καὶ τῇ αὐτῇ χειροτονίᾳ χειροτονηθέντες τῇ καθόδῳ τοῦ παναγίου πνεύματος τοῖς αὐτοῖς καιροῖς σὺν τῷ μακαρίῳ Πέτρῳ, καίπερ ὡς παράδειγμα λεγομένῳ αἴτιον, καὶ πρῶτος, καὶ ἀφορμὴ αὐτοῖς, ἀλλὰ συντεταγμένως ὥσπερ ἔπαρχοί τινες στρατηγούμενοι αὐτῇ τῇ βουλήσει, καὶ τοῖς αὐτοῖς καιροῖς, καὶ τῇ αὐτῇ ἐξουσίᾳ τοῦ βασιλέως καταπολεμήσασθαι τὸν πολέμιον τῆς αὐτοκρατορίας, εὑρεθῆναι τὸν προθυμότερον αὐτῆς πρῶτον εἰσπηδῆσαι τὴν φάλαγγα τῆς ὁμολογίας, κατὰ Χρυσόστομον, καθότι μὴ μόνον αὐτὸς ἐκείνοις ἐγεγόνει αἴτιος, καὶ ἀφορμή, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνοι τούτῳ, καίτοιγε ἐν ἄλλοις καθὼς ἀπῄτει ἡ χρεία τοῦ καιροῦ, καὶ γὰρ ἐν τῇ περιτομῇ τῶν ἐθνῶν προκρίνεται ἡ γνώμη τοῦ μακαρίου Παύλου λέγοντος, ἐν γὰρ Χριστῷ Ἰησοῦ οὔτε περιτομή, οὔτε ἀκροβυστία τι ἰσχύει, ἀλλὰ δύναμις Θεοῦ λόγου ζῶντος. Πάλιν ἐν τῇ ἀπογνώσει τοῦ προδότου Ἰούδα προβάλλεται ὁ ἐπιστήθιος, καὶ φίλος ἠγαπημένος Ἰωάννης ἐρωτῆσαι τὸν διδάσκαλον Χριστὸν ἐμφανίσαντα αὐτοῖς τὸν προδώσοντα αὐτόν. Τέως τὸ μεῖζον λαμβάνεται τῇ τιμῇ, καὶ τοῦτο τριχῇ. Πρῶτον διὰ τὴν χρείαν, οὕτως ἐνδέχεται τὰ ἀτιμότερα τοῦ σώματος προτιμᾶσθαι τῶν τιμιωτέρων, ὡς ἔχει τὸ ἐν τῇ πρὸς Κορινθίους κεφ. ιβ', περιέχον οὕτως. ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον τὰ δοκοῦντα τοῦ σώματος μέλη ἀσθενέστερα ὑπάρχειν, ἀναγκαῖά ἐστι, καὶ οὐδ' οὕτω προῆρχε τῶν λοιπῶν ἀποστόλων ὁ μακάριος Πέτρος, τῇ μέν, διότι πάντες ἐξ ἴσου γεγόνασι χρήσιμοι πρὸς τὸ κήρυγμα τοῦ εὐαγγελίου τῆς πίστεως. τῇ δέ, διότι τὰ μωρὰ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ Θεὸς διὰ τῆς μωρίας τοῦ κηρύγματος τοῦ κόσμου τούτου, ἵνα τοὺς σοφοὺς καταισχύνῃ, καὶ τὰ ἀσθενῆ, καὶ τὰ ἐξουθενημένα, ἵνα τοὺς ἰσχυρούς, καὶ τοὺς γαυριῶντας καταργήσῃ. Δεύτερον λαμβάνεται διὰ τὸν φόβον, καὶ τὴν ἐπιτεταμένην τιμὴν ἐποφειλομένην ταῖς ἐξουσίαις τοῦ κόσμου τούτου, ὡς ἔχει τὸ ἐν τῇ πρὸς Ῥωμαίους ἐπιστολῇ κεφ. ιγ', λέγον, ἀπόδοτε πᾶσι τὰς ὀφειλάς, τῷ τὸν φόρον τὸν φόρον, τῷ τὸ τέλος τὸ τέλος, τῷ τὴν τιμὴν τὴν τιμήν, καθ' ὃν τρόπον οἱ ἀπόστολοι οὐκ ἐτιμῶντο, ἀλλὰ μᾶλλον προείλοντο ὀλιγωρεῖσθαι, ἡμεῖς γάρ φησιν ὁ ἀποστολικὸς λόγος μωροὶ διὰ Χριστόν, ἡμεῖς δὲ φρόνιμοι ἐν Χριστῷ, ἡμεῖς ἀσθενεῖς, ἡμεῖς δὲ ἰσχυροί, ὡσπερεὶ καθάρματα τοῦ κόσμου γεγονότες, θέατρόν τε ἀγγέλοις, καὶ ἀνθρώποις, οἱ γὰρ πανάγιοι ἀπόστολοι οὐκ ἦσαν βασιλεῖς τοῦ κόσμου τούτου, καὶ ἄρχοντες,

ἐπειδή-

ἐπειδήπερ φησὶν ἡ αὐτοβασιλεία κατὰ τὸν λόγον τῆς οἰκονομίας, ἡ ἐμὴ βασιλεία οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου, διὸ καὶ τῷ μακαρίῳ Πέτρῳ φησὶν ἀκολουθῆσαι αὐτῷ, οὐχ ὡς δοσομένῳ βασιλείαν πρόσκαιρον, ἀλλ' αἰώνιον, καὶ δοξάσαντι τὸν Θεὸν διὰ τοῦ θανάτου κατὰ μίμησιν τοῦ διδασκάλου. Ὡσαύτως καὶ Παῦλος τὰ ῥηθέντα μὲν μικροπρεπῆ, καὶ οὕτω φαινόμενα τῇ φιλοτιμίᾳ τοῦ κόσμου τούτου, μεγαλοπρεπῆ δὲ τῷ μεγαλείῳ τῆς ἄκρας συγκαταβάσεως. Πάλιν τὸ μεῖζον λέγεται διὰ τὴν σχέσιν, ἣν ἔχει ὁ ποιητὴς πρὸς τὸ ποίημα, ὁ δημιουργὸς πρὸς τὸ δημιούργημα, τουτέστιν ὁ οἰκοδόμος πρὸς τὸ οἰκοδόμημα. τοιοῦτόν ἐστι τὸ πρὸς Ἑβραίους ἐν κεφ. γ', μείζονος γὰρ οὗτος δόξης παρὰ Μωϋσῆν ἠξίωται, καθ' ὅσον πλείονα τιμὴν ἔχει τοῦ οἴκου ὁ κατασκευάσας αὐτόν. Ὁ οὖν οἶκος ἐπινοεῖται ὁ Μωϋσῆς, οἰκοδόμος ὁ Χριστός, ἐμφαινόμενα ἄμφω λανθανόντως παρὰ τοῦ μακαρίου Παύλου. κατὰ Χρυσόστομον ἐν τῷ αὐτῷ ῥητῷ. Καὶ κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον οὐδεὶς θεοσεβὴς εἴποι ἂν τὸν μακάριον Πέτρον προτιμᾶσθαι τῶν ἀποστόλων, οὐ γὰρ ποιητής, καὶ κτίστης, καὶ δημιουργός, ἢ σωτήρ, ἢ εὐεργέτης τῆς αὐτῶν χάριτος αὐτὸς ἦν, οὐδὲ Θεὸς καὶ ἄνθρωπος ἦν κατὰ τὴν φύσιν ἐν πᾶσι ταυτιζόμενος τῷ Χριστῷ. Τέως λαμβάνεται τὸ μεῖζον τῆς τιμῆς κατὰ τὸ φιλόστοργον τοῦ τυχόντος πλείονος εὐεργεσίας παρὰ τοῦ ἐλεήμονος Θεοῦ, καὶ τῆς συμπαθείας αὐτοῦ, καὶ τὸ σπουδάζειν νικᾶν τῇ τιμῇ τὸν πλησίον τῇ κατὰ Χριστὸν ἀπομιμήσει ἀπεξεργαζόμενος τὸ ἀγαθὸν διὰ τῆς εἰς αὐτὸ ὑπακοῆς τῇ συναγωνιζομένῃ χάριτι. Τοιοῦτόν ἐστι τὸ ἐν τῷ κατὰ Λουκᾶν εὐαγγελίῳ, ὁ πλεῖον ἠγαπηκὼς καὶ πλείονα ἀφεθήσεται αὐτῷ. ὡσαύτως τὸ ἐν τῇ πρὸς Ῥωμαίους κεφ. ιβ', τῇ φιλαδελφίᾳ εἰς ἀλλήλους φιλόστοργοι, τῇ τιμῇ ἀλλήλους προηγούμενοι, τῇ σπουδῇ μὴ ὀκνηροί, τῷ Πνεύματι ζέοντες. Αὕτη δὲ ἡ τιμή, καὶ ἡ εὐεργεσία διχῇ λογίζεται, ἢ ἐκ μέρους τοῦ Χριστοῦ, καὶ τῆς εὐεργετούσης ἀγάπης αὐτοῦ, καὶ οὕτως ἐξ ἴσου πάντες τιμῶνται, καὶ ἀκατάληπτός ἐστιν ἡ ἀγάπη αὐτοῦ, κατὰ τὸ τιμῆς ἠγοράσθητε, ἀμέλει τῷ τοῦ Χριστοῦ αἵματι, καὶ τῇ ἀγάπῃ αὐτοῦ τοῦ παντὸς ἀκτίστῳ πρὸ πάσης κτιστῆς ἀγάπης. ἡ γὰρ κτιστὴ ἀγάπη χωρὶς τῆς ἀκτίστου, καὶ τοῦ Χριστοῦ ἀδύνατόν ἐστι μένειν, καὶ ἐνεργεῖσθαι. ἐκείνη δὲ καὶ πρὸ τῶν κτισμάτων χωρὶς αὐτῆς ἦν, καὶ ἔστι, καὶ ἔσεται, καὶ δύναται ἀνενδεής, καὶ ἀνελλειπὴς εἶναι. διό φησι καὶ ὁ „ ἱερὸς Χρυσόστομος ἐν τῷ κατὰ Ἰωάννην κεφ. ιδ', εἰς τό, λέγει Σίμων Πέτρος, Κύριε ποῦ „ ὑπάγεις, καὶ τὰ ἑξῆς. Τί λέγεις Πέτρε, εἶπον, ὅτι οὐ δύνασαι, καὶ σὺ λέγεις δύναμαι; „ οὐκοῦν εἴσῃ διὰ τῆς πείρας αὐτῆς, ὅτι οὐδὲ σοῦ ἐστὶν ἡ ἀγάπη μὴ τῆς ἄνωθεν παρούσης ῥοπῆς. „ ὅθεν δῆλον καὶ τὸ πτῶμα ἐκεῖνο αὐτοῦ κηδόμενος συνεχώρησε. καὶ κατωτέρω. ἵνα μάθῃ, „ ὅτι οὐχ οὕτως ἠγάπησεν, ὡς ἠγαπήθη, ἀλλ' ὅμως τῷ οὕτω πεσόντι πάλιν λέγει, ἀγα- „ πᾷς με πλέον τούτων, οὕτως οὐκ ἀπὸ ψύξεως, ἀλλ' ἐκ τοῦ γυμνωθῆναι τῆς ἄνωθεν βοη- „ θείας γέγονε. τὴν μὲν οὖν ἀγάπην ἀποδέχεται τοῦ Πέτρου, τὴν δὲ ἐξ αὐτῆς τικτομένην „ ἀντιλογίαν περικόπτει, εἰ γὰρ ἀγαπᾷς ὀφείλεις τῷ ἀγαπωμένῳ πείθεσθαι εἴπερ καὶ σοί, καὶ τοῖς μετὰ σοῦ οὐ δύνασαι, τί φιλονεικεῖς; οὐκ οἶδας τί ποτέ ἐστιν ἀπαγόρευσις Θεοῦ. (σημείωσαι καίπερ τὰ ῥήματα προσωποποιεῖσθαι πρὸς ἓν πρόσωπον, κοινῇ λαμβάνεσθαι κατὰ τὸν ἅγιον, πάλιν αὕτη ἡ φιλόστοργος ἀγάπη λαμβάνεται ὡς ὑπακούουσα, καὶ εὐεργετουμένη, καὶ προστιθεμένη, καὶ χρεωστουμένη ἐκ μέρους τῶν εὐεργετηθέντων, καὶ χρεωστούντων ἀγαπᾶν τὸν εὐεργέτην, καὶ οὕτως ἡ ἀγάπη κτιστὴ οὖσα δέχεται ἐπίτασιν καὶ ἄνεσιν, κατὰ τὸ σπουδαζόμενον τοῦ ἀγαπῶντος πρὸς τὸ ἀγαπώμενον, ὅπερ νοούμενον ὡς ἄκτιστον, καὶ ἐφετὸν τὸ

ἀκρό-

ἀκρότατον, καὶ σωστικὸν, καὶ εὐεργετικὸν ἀκίβδηλον τοῦ παντὸς, οὐδὲν ἄλλο ἂν εἴη, ὅτι μὴ ὁ Θεὸς τὸ τελειότατον αἴτιον τὸ τὰ πάντα κινοῦν κατὰ τὰς ἔξω φιλοσοφικὰς ἀρχὰς, καὶ τὰς ἔνδον θεολογικὰς ἀρετὰς, ὧν κορωνὶς ἡ ἀγάπη, κατὰ Παῦλον, ᾧ ἐφ' ὅσον τις ἀποδύεται διὰ τῆς ἱκανοπεποιημένης θελήσεως, καὶ κτιστῆς ἀγάπης ἐνδυναμούμενος τῇ συναγωνιζομένῃ θείᾳ χάριτι ἐνθάδε βαθμιδὸν, ἐγγύτερον αὐτοῦ ἐστὶ, καὶ μείζων τῶν ἐαπολακότων πορρωτέρως ταύτην τὴν ἕνωσιν τυγχάνει. διὸ καὶ τὸν προφήτην πρόδρομον, καὶ οἰκουμενικὸν ἀπόστολον μείζονα τῶν ἄλλων προφητῶν μεγαλυνθῆναι πρὸς τοῦ Κυρίου καὶ διὰ τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ, καὶ διὰ τὸν προορισθέντα καιρὸν πλησιέστερον τυχεῖν τῆς παρουσίας τοῦ Κυρίου, ἢ τοὺς ἄλλους προφήτας, ὡς ἑρμηνεύει ὁ κῆρυξ τῆς μετανοίας τὸ ῥητὸν τὸ, Οὐκ ἐγήγερται ἐν γεννητοῖς γυναικῶν μείζων Ἰωάννου τοῦ προφήτου, Πάντες γὰρ οἱ προφῆται ἀφεστηκοτέρως προεῖδον τὴν παρουσίαν αὐτοῦ, Ἰωάννης δὲ καὶ ἐψηλαφήσατο, καὶ ἴδε τὸ Πνεῦμα καταβαῖνον ἐπ' αὐτὸν ὡσεὶ περιστεράν. Διὸ καὶ τὴν ἀγάπην οὐρανοκλίμακα ἐν τῷ θεοπρεπεῖ λόγῳ τῆς κατὰ Θεὸν ἀγάπης ὀνομάζει ὁ χρυσοῦς τὴν γλῶτταν Ἰωάννης, ἀμέλει καθάπερ ἡ κλίμαξ βαθμοὺς διαφόρους ἐπέχει οὐ μὴν τῷ ὑποκειμένῳ, καὶ τῷ λόγῳ, καὶ τοὺς βαθμοὺς τῆς κλίμακος διαφέροντας πάντας ἐξ ἴσου μετεχομένους, καὶ συντασσομένους, καὶ ἀφισταμένους, ἀλλὰ τῇ ἀναβάσει, καὶ τῇ καταβάσει τὸν μὲν βαθμὸν ὑποστηρίζεσθαι, τὸν δὲ προαριθμεῖσθαι, καὶ ἐπικεῖσθαι λέγεται καὶ τάττεται, οὕτω καὶ ἡ ἐξ ἡμῶν πρὸς Θεὸν ἀγάπη ἡ μὲν ἐστι σπουδαιοτέρα πρὸς μίαν σπουδὴν τοῦ ἄλλου, ἡ δὲ ἀνετωτέρα, καίπερ ἐπ' ἄλλο κατόρθωμα προθυμοτέρα, κατὰ τὸ, ὁ μὲν τήνδε τὴν ἀρετὴν κατορθούτω, ὁ δὲ τήνδε, ὁ δὲ καὶ πάσας, ἐνιόντε ἐν ἑνὶ καὶ τῷ αὐτῷ ἀξιώματι, καὶ ἀχωρίστῳ προτερήματι τῆς ἀξίας συναριθμουμένῳ, τουτέστιν εἴτε χαρίσματι ἀποστολῆς, εἴτε διδασκαλίας ὁ σπουδαιότερος περὶ τὸν ἀποστέλλοντα, καὶ τὸν διδάσκαλον ἐκεῖνος καὶ κορυφαιότερος, καὶ μαθηματικώτερος τῆς συμμαθητευούσης αὐτῷ χορείας, τῷ λόγῳ μὲν τῆς μαθήσεως πάντες συμμαθηταὶ, τῷ λόγῳ δὲ τῆς κατ' αὐτοὺς φιλοπονίας συμμαχούσης τῆς χάριτος περὶ τὰ μαθήματα ὁ προθυμότερος προΐσταται. καὶ γὰρ μὴ μόνον ἀρκετόν ἐστι τὸ εἶναι ἀπόστολον, καὶ τὸ γεγονέναι μαθητὴν, ἀλλὰ καὶ τὸ σπουδάζειν τὰ μαθήματα, καὶ ἐξ ἰδίου πόνου, καὶ θερμῆς προθυμίας αὐταρκεῖν, καὶ προσφέρειν ἑαυτὸν ἐπὶ τὰ ἐντάλματα τοῦ ἀποστέλλοντος, καὶ διδάσκοντος, διὸ φησὶ καὶ ὁ μακάριος Παῦλος, οἱ διδάσκαλοι διπλῆς τιμῆς ἀξιούσθωσαν, τὴν μὲν ὡς τιμηθέντες παρὰ Θεοῦ, λεληφότες τὸ τῆς διδασκαλίας παρὰ τοῦ αὐτοδιδασκάλου δώρημα. τῇ δὲ ὡς φιλοπονοῦντες ἐν τῷ συναγωνίζεσθαι τῇ ἐκείνου χάριτι, καὶ ἐξ ἰδίων πόνων, καὶ μόχθων ἀποκτήσασθαι, καὶ μισθοφορήσεσθαι τὸν ἐκ ταύτης τῆς ἀρετῆς καρπὸν τοῦ θείου Πνεύματος. ἐν πᾶσιν ὅλα ὑποτεταγμένα τῇ θείᾳ σοφίᾳ καὶ χάριτι, καθ' ὃν ὅρον δοκεῖ καὶ τὸ νῦν εἶναι ἔχον καὶ τὸν μακάριον Πέτρον προστῆναι τῆς ἀδελφότητος, καὶ συμμαθητευούσης αὐτῷ χορείας τῶν ἀποστόλων, κἀυτῆς τῆς οἰκουμένης. θερμότερος δὲ πάντων, καὶ διαπρεπέστερος ὢν διὰ τῆς κορωνίδος τῶν ἀρετῶν, ἧς ἄνευ πᾶσαι αἱ ἀρεταὶ, καὶ αὐτὸ τὸ μαρτύριον οὐδέν εἰσι κατὰ Παῦλον περὶ τὴν εἰς Χριστὸν ἀκολουθίαν, προΐσταται, καὶ προπηδᾷ, καὶ προηλώθη πάντων τῶν ἀποστόλων ὥσπερ πρῶτος ἀναβαθμὸς τῆς δωδεκαβάθμου κλίμακος τῆς οὐρανίας καὶ ζωαρχικῆς ἀνακυκλήσεως προαριθμηθεὶς τῷ προσηλώματι, καὶ τῇ πήξει παρὰ τοῦ ἀρχιτεχνίτου, καὶ κλιμακοποιοῦ Χριστοῦ τῇ χάριτι, ἀφ' ἧς διὰ τῆς ἀρνήσεως ἐκπεπτωκὼς, καὶ ἐξηλωθεὶς τῆς συναβαθμίσεως τῇ ἀσθενείᾳ

τῆς

τῆς φύσεως ἀπογυμνωθείσης τῆς θείας ῥοπῆς, καὶ τῷ σεισμῷ τοῦ σατανᾶ περιπλακεὶς κατὰ θείαν συγχώρησιν, καὶ νικηθεὶς ἐπανακαλεῖται πάλιν διὰ τῆς μετανοίας, καὶ διορθοῦται τῷ κλαυθμῷ τῶν δακρύων συναγωνιζομένης αὐτῷ τῆς θείας ῥοπῆς, καὶ προπερονᾶται ἐπὶ τὸν αὐτὸν βαθμὸν τῆς μιᾶς κλίμακος παρὰ τοῦ ἀνορθοῦντος τὰ πτώματα, καὶ τὰ ἐρείπια ἀνοικοδομοῦντος ἀποκαθιστάμενος, καὶ ἀνατατόμενος. Τούτοις ξυνάδειμοι ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος κεφ. ιδ', ἐν τῷ κατὰ Ἰωάννην λέγων οὕτω. μέγα ἀγάπη καὶ πυρὸς αὐτοῦ σφοδρότερον, καὶ οὐδέν ἐστι κώλυμα, ὅπερ αὐτῆς τὴν ῥαγδαίαν ὁρμὴν ἐπισχεῖν δυνήσεται, ὁ γοῦν θερμότατος Πέτρος ἀκούσας, ὅτι ὅπου ἐγὼ ὑπάγω ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν, φησὶ, διατί οὐ δύναμαι νῦν ἀκολουθῆσαι, τὴν ψυχήν μου ὑπὲρ σοῦ θήσω. Πολλὴ ἡ ἀγάπη τυφοῦντι τοῦ κορυφαίου πρὸς τὴν ἀκολουθίαν τοῦ διδασκάλου, ἀλλ' ἀντιλογική, διὸ καὶ πρὸ τοῦ πάθους συγκόπτεται τῷ πτώματι τῆς ἀρνήσεως, μετὰ δὲ τὴν ἀνάστασιν, καὶ τὴν παράπτωσιν σωφρονιζομένη, καὶ καθυπείκουσα στηρίζεται, καὶ βεβαιοῦται. Διὰ τοῦ παραπτώματος ἐμφαίνων ἡμῖν ὁ σωτὴρ Χριστὸς, ὅτι οὐ δεῖ ἀντιλέγειν τοῖς θείοις λόγοις, ἀλλὰ πείθεσθαι. Διὰ τοῦ ἀνορθώματος δὲ, καὶ σωφρονισμοῦ αὐτοῦ, ὅτι πάντα δεῖ ἡμᾶς τῇ ἀρρήτῳ αὐτοῦ γνώσει ἀνατιθέναι, καὶ μὴ πάντα περιεργάζεσθαι τὰ τοῦ Θεοῦ. ξυνάδουσιμοι πάλιν τῷ αὐτῷ σκοπῷ σὺν τῷ χρυσορρήμονι καὶ ὁ μέγας Βασίλειος ἐν τοῖς αὐτοῦ ἀσκητικοῖς λόγοις. οὗτος μὲν λέγων, ὅτι διὰ τῶν ἀντιλογικῶν ῥημάτων τοῦ μακαρίου Πέτρου πρὸς τὸν αὐτοδιδάσκαλον Χριστὸν μεμαθήκαμεν, ὅτι οὐ δεῖ ἀντιλέγειν τοῖς τοῦ Κυρίου ἐντάλμασιν. ἐκεῖνος πάλιν λέγοντι ἐν τῷ ῥηθέντι, ιή, τοῦ κατὰ Ἰωάννην, ὅτι ἡ σφοδρότης τοῦ πτώματος ἐκ τῆς ἀντιλογίας γέγονε συγχωρήσαντι οὕτως. Ἐπειδὴ ἡ πολλὴ ἀγάπη ἀντιλογικὸν αὐτὸν ἐποίησε, σωφρονίζει λοιπὸν αὐτὸν, ἵνα μὴ καὶ ἐν τοῖς μετὰ ταῦτα τοῦτο πάθῃ, ὅταν τῆς οἰκουμένης τὴν οἰκονομίαν ἀναδέξηται, ἀλλ' ἵνα ἀναμιμνησκόμενος ὧν ἔπαθεν, ἐπιγινώσκῃ ἑαυτόν. καὶ ὅρα σφοδρότητα τοῦ πτώματος, οὐ γὰρ ἅπαξ, καὶ δὶς τοῦτο ἔπαθεν, ἀλλ' οὕτως ἐξέστη, ὡς ἐν βραχεῖ καιρῷ τρίτον εἰπεῖν τὸ ῥῆμα τὸ τῆς ἀρνήσεως. πῇ δὲ πάλιν στρωννύοντι ἐν τῷ, κά, τοῦ αὐτοῦ κεφ, ὅτι μετὰ τὴν πρώτην καὶ δευτέραν ἐρώτησιν ὁ μακάριος Πέτρος πάλιν ἑαυτῷ ἐθάρρει ἐξ ἰδίου γινώσκειν τὴν πρὸς τὸν διδάσκαλον φιλίαν, ἐλθὼν δὲ ἐπὶ τὴν τρίτην οὐκ ἔτι ἀφ' ἑαυτοῦ διϊσχυρίζεται, ἀλλὰ πρὸς αὐτὸν τὸν τὰ πάντα εἰδότα, καὶ ἐγνωκότα ἀνατίθησι τὴν φιλίαν, καὶ οὐκ ἐφορμᾷ ὡς πρότερον αὐθαδιαζόμενος, ἢ ἐξέπεσε τῷ χείρονι πτώματι τῆς ἀρνήσεως, ἀλλὰ σωφρονίζεται χαλινούμενος μετατεθεὶς τὴν τόλμην εἰς πρᾳότητα, καὶ τὴν διαστολὴν εἰς καταστολὴν, καθά φησι καὶ ὁ Χρυσόστομος. Τὸ γὰρ εἰπεῖν, σὺ οἶδας πάντα, τουτέστι τὰ παρόντα, καὶ τὰ μέλλοντα, ὁρᾷς πῶς ἐγένετο βελτίων, καὶ σωφρονέστερος, οὐκ αὐθαδιαζόμενος λοιπὸν, καὶ ἀντιλέγων, διὰ τοῦτο ἐταράχθη, μήποτε ἐγὼ νομίζω μὲν φιλεῖν, οὐ φιλῶ δὲ ὥσπερ καὶ πρότερον πολλὰ νομίζων, καὶ διϊσχυριζόμενος ἠλεγχόμην ὕστερον. Τῷ λόγῳ τοίνυν τῆς συναγωνιζομένης φιλίας τοῦ Χριστοῦ, καὶ θερμῆς διαθέσεως, καὶ ὑπακοῆς αὐτοῦ τῆς εἰς τὸν διδάσκαλον, καὶ συμπαθείας ἐκείνου, καὶ μετανοίας τούτου προΐσταται, καὶ προκρίνεται ὁ μακάριος Πέτρος τῶν λοιπῶν συναποστόλων, οὐ μὲν σὺν τῷ λόγῳ τοῦ ἀποστολικοῦ ἀξιώματος, καὶ τῆς ἐνεργούσης, καὶ συνεργούσης αὐτοῖς χάριτος, δεομένης κοινῇ ἐν μιᾷ πίστει, καὶ ὁμολογίᾳ, καὶ λατρείᾳ θυσίᾳ τε ἐν ἑνὶ Πνεύματι εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν πρὸς εὐεργεσίαν τῆς ἐκκλησίας. Καθ' ἣν ἀποστολὴν πάντες ἰσότιμοι, ἰσοεργεῖς, ἰσοεπεῖς, καὶ ὁμότιμοι, ὡς προδέδεικται. διό φησι καὶ ὁ Χριστὸς,

Σίμων

Σίμων Ἰωνᾶ ἀγαπᾷς με πλέον τούτων, ποίμαινε τὰ πρόβατά μου, καὶ τὰ ἑξῆς κοινολογούμενα, ὡς προείρηται. ἐν οἷς, λέγει ὁ χρυσορρήμων, καὶ ἀγάπην ἐμαρτύρησεν αὐτῷ πλείονα τῶν ἄλλων, καὶ ὅτι ὅσον ἂν ἀγαπήσῃ ἀμέλει ὁ Ἰωάννης τὴν ἀγάπην τὴν αὐτοῦ οὐκ φθάνει, καθ' ἣν προδηλόν ἐστι τὸν μακάριον Πέτρον πρωτεύειν, διότι πλείονος ἠξιώθη ἀφέσεως, ἢ οἱ ἄλλοι, ᾧ γὰρ πλείονα ἀφεθήσεται, περισσότερον καὶ ἀγαπήσεται, καίτοι μὴ μόνον πρὸς αὐτὸν ῥηθῆναι τῷ Κυρίῳ τὴν κορωνίδα, καὶ τὸ κεφάλαιον τῶν ἀγαθῶν προϋποτίθεσθαι, ἀλλὰ καὶ πρὸς πάντας τοὺς ἀποστόλους, ἀρχιερεῖς, ἱερεῖς, ὡς χρυσόστομος ἐν τοῖς περὶ ἱερωσύνης αὐτοῦ λόγοις πραγματεύεται. Καθότι ἐνδεχόμενόν ἐστιν εὑρεθῆναι καὶ ἄλλους ὑπερακοντίζοντας αὐτὸν, ἢ συνόντας τῷ κορυφαίῳ, καὶ συναεὶ θαμβουμένους αὐτῷ μαθητὰς, ὡς τὸν ἐπιστήθιον φίλον, καὶ ἠγαπημένον Ἰωάννην, κατὰ τὸν θεῖον Ἱερώνυμον, ᾧ μὴ ἐπιτραπῆναι τὴν προστασίαν τῆς ἐκκλησίας φησὶ διὰ τὸ ἀνήλικον αὐτοῦ, πρώτῳ βιβλίῳ κατὰ τοῦ Διὸς περὶ προτερήματος τῆς παρθενίας. καίπερ μὴ συνευδοκεῖν αὐτῷ τὸν ἱερὸν Ἐπιφάνιον λέγοντα, τὸν μακάριον Ἀνδρέαν γεραίτερον γεγονέναι τοῦ μακαρίου Πέτρου, καὶ πρῶτον αὐτὸν ξυναντῆσαι τῷ Κυρίῳ, ἢ τὸν κορυφαῖον, ἔξεστι γὰρ ἐν τίσιν ἀκινδύνως φιλοσοφεῖν ξυμβιβαζομένοις, καὶ οὐ φέρουσι κίνδυνον περὶ τὰ δόγματα τῆς ἐκκλησίας, κατὰ τὸν θεολόγον Γρηγόριον ἐν τοῖς περὶ εὐταξίας. Ὡσαύτως πάλιν μεταγενεστέρως προσαρμοσθέντας τῷ εἰς χριστὸν σεβάσματι, καὶ κηρύγματι τοῦ εὐαγγελίου ὡς τὸν μακάριον Παῦλον, καίπερ ἔσχατον γεγονότα τῇ κλήσει, ἀλλὰ τῇ σπουδῇ ὑπερακοντίσασθαι πάντας τοὺς ἀποστόλους, καὶ πρώτως αὐτὸν πάντων λήψεσθαι τὸν ἀποκεισόμενον αὐτῷ στέφανον τῆς δικαιοσύνης κατὰ τὸν ἱερὸν χρυσόστομον ὁμιλίᾳ ϛ, ἐν τῷ κατὰ Ματθαῖον κεφ, κʹ. Λαμπρότερον γὰρ ἐδόκει πραγματευθῆναι τὸ χάρισμα τῆς ἀγάπης ὑπὸ τοῦ μακαρίου Παύλου. τὸ μὲν νομοθετοῦντος περὶ αὐτῆς, τὸ δὲ προσκολληθέντος αὐτῇ μετεωρότερον ἐφρονήσατο, ὡς τὸ παράπαν δι' αὐθαδίας μὴ παρατραπῆναι, καὶ κινδυνεύσασθαι, ὡς ἐν τοῖς εἰς Παῦλον ἐγκωμίοις εἴρηται κατὰ χρυσόστομον περὶ αὐτοῦ πάλιν λέγοντα ὁμιλίᾳ γʹ, ἐν τῇ πρὸς Ἑβραίους κεφ, γʹ, οὕτω. Καὶ πάλιν πρὸς τὸν πατέρα φησὶν, ἐν τούτῳ γνώσονται, ὅτι σύ με ἀπέστειλας, ἐὰν ὦσιν ἕν, καὶ αὐτὸς ἔλεγε πρὸς τοὺς μαθητὰς, ἐντολὴν καινὴν δίδωμι ὑμῖν, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους. Τῶν τοίνυν τοὺς νεκροὺς ἀνιστώντων σεμνότερος ὁ τοιοῦτος, καὶ λαμπρότερος εἰκότως. ἐκεῖνο μὲν γὰρ ὅλον τῆς τοῦ Θεοῦ χάριτος, τοῦτο δὲ καὶ τῆς σῆς σπουδῆς. τοῦτο ὄντως χριστιανοῦ, τοῦτο δείκνυσι τὸν χριστοῦ μαθητὴν, τὸν ἐσταυρωμένον, τὸν οὐδὲν ἔχοντα κοινὸν ἐν τῇ γῇ, τούτου χωρὶς οὐδὲ μαρτύριον ὠφελῆσαι δύναται. καὶ ἵνα μάθῃς, ὅρα τοῦτο σαφῶς, ἔλαβε δύο κορυφὰς ἀρετῶν ὁ μακάριος Παῦλος, μᾶλλον δὲ τρεῖς, τὰς ἐν τοῖς σημείοις, τὰς ἐν τῇ γνώσει, τὰς ἐν τῷ βίῳ, καὶ ταύτης ἄνευ οὐδὲν ἔφησεν εἶναι ταῦτα. πῶς δὲ οὐδέν ἐστι ταῦτα. ἐγὼ δὲ λέγω, ἐὰν ψωμίσωμαι τὰ ὑπάρχοντα, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδέν εἰμι, ἣν τοσοῦτον ἐπεδείξατο καὶ ἔργῳ, καὶ λόγῳ, ὥστε προελέσθαι ἀναθέματι, καὶ κατάρᾳ κατὰ Χριστὸν καθυποβληθῆναι, μόνον ἵνα οἱ συγγενεῖς αὐτοῦ οἱ κατὰ σάρκα σωθήσονται, τοσοῦτον ἔζεε τῷ πόθῳ, καὶ τῷ φίλτρῳ τῷ πρὸς τὸν πλησίον, καὶ ὑπερεῖχε τῇ προστατευούσῃ κηδεμονίᾳ, καὶ ἀγάπῃ τῆς ἐκκλησίας, περὶ ὧν ἐν τοῖς ἑπομένοις διεξοδικώτερον πραγματευθήσεται. Ὅτι μὲν οὖν ἐπιβεβαιοῦται ἡ ἀληθὴς πρότασις τοῦ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει πατριαρχεύσαντος κυροῦ Ἀθανασίου τοῦ πατριάρχου, καὶ ὁ τῆς δόσεως μέλλων χρόνος τὸ λυτήριον, καὶ τὸ δεσμωτήριον διὰ τῆς κλειδὸς μεταφερόμενον κοινόν ἐστι, καὶ εἰς ἐπιόντα χρόνον λαμβάνεται

βάνεται κατὰ τὸ προσῆκον τοῦ σημαινομένου, τὸ, ὁ δώσων μέλλων χρόνος. καὶ τίς ὁ ἀντιχρονισμός. καὶ πῶς δεῖ λαμβάνεσθαι μετὰ τῆς χρεωστουμένης ἀνταποδόσεως τῆς τοῦ λόγου ἀπαξ. καὶ ὅτι ἡ πρὸς τοὺς ἀποστόλους καταπεμφθεῖσα χάρις πεπλήρωται τῇ πεντηκοστῇ. Καὶ ὅτι ἀδιαφόρως κατεπέμφθη τὸ πανάγιον Πνεῦμα τῇ ἐκκλησίᾳ. καὶ ὅτι κατ' αὐτὴν ἦν ἀποστολὴν ὁμοταγὴς, καὶ συναείθμιος αὐτοῖς ὁ μακάριος Πέτρος. καὶ ὅτι τὸ σπουδαιότερον τῆς ἱκανοπεποιημένης αὐτῷ σπουδῆς, καὶ ἐποφειλομένου χρέους πλείονα λεληφότι ἄφεσιν παρὰ τῆς συναγωνιζομένης αὐτῷ χάριτος προεκρίνετο τῶν ἀποστόλων, καὶ προηγωνίζετο τῇ θείᾳ συμμαχίᾳ ἄλλοις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΔʹ.

Ἀντίρρησις τοῦ ἀντιδίκου κατὰ τῆς ἀηττήτου ἀληθείας.

Μεγάλης ἀμαθίας ἐστὶ σημεῖον τὸ τὰς κλεῖς ἀντὶ τοῦ χαρίσματος τῶν γλωττῶν ἐκλαβεῖν, καὶ τὸ σημαινόμενον τοῦ σχῆμα ἔχοντος μέλλοντος ῥήματος, ὡς μέλλοντος νοῆσαι, καὶ τἀναντία τῷ νομοθέτῃ Χριστῷ πιστεύειν, καὶ λέγειν οἷα ὀψιμαθὴς τὸν μακάριον Πέτρον μηδὲν πλέον τῶν ἄλλων ἐσχηκέναι, καὶ ἀνοίας ἀπαιδεύτου παντελῶς μὴ δυνηθῆναι συνιδεῖν, ὅτι τὰ χρονικῶς ἐν τῇ θείᾳ γραφῇ ἐνηλλαγμένως πολλάκις τοῖς χρόνοις προφέρεται. καὶ τὰς κλεῖς ἐξουσίας εἶναι σημαντικὰς, ἀλλ' οὐ χαρίσματος ἁπλῶς καὶ μόνως, καὶ ἐν ἑκάστῳ πλήθει ὑπάρχειν τῶν ὁμογενῶν τινὰ πρῶτον. καὶ τοῦτο αἴτιον τοῦ ἐᾶσαι τὸν δεσπότην ἡμῶν Ἰησοῦν αἰσθητὴν ἐν τῇ αὐτοῦ ἐκκλησίᾳ κεφαλήν. διὸ πρὸς τοῦτον τὸν σοφὸν ἐκ τῶν ἄνωθεν ἁγίων διδασκάλων ἀποδεικτέα καὶ τὰ τρία. καὶ πρῶτον μὲν τὸ δώσω, ὅτι σχῆμα μέλλοντος χρόνου ἔχει, μέλλοντος δὲ σημασίαν ἥκιστα, ἀλλ' ἐνεστῶτος.

Ἀντίστασις τῆς δοκησισόφου ἀντιρρήσεως.

Ἐν ταύτῃ τῇ ἀντιρρήσει ὁ δοκῶν σοφὸς εἶναι, καὶ πολυμαθέστατος ταῦτα παριστᾶν φαίνεται. Τὸ πρῶτον ἑαυτὸν συνιστῶν πολλῆς μαθήσεως ἔμπειρον, τὴν δὲ βάσιν τῆς ἐκκλησίας τὸν ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει κυρὸν Ἀθανάσιον ἀπαίδευτον. Τὸ δεύτερον, ὅτι τὴν κάθοδον τοῦ παναγίου πνεύματος ὡς ἁπλῶς χάρισμα γλωσσῶν λαμβάνει, καὶ μὴ ὡς κλεῖδα ζωῆς, καὶ θανάτου, καὶ πληρωτικὸν τῶν θείων ἐνεργειῶν. Τὸ τρίτον, ὅτι ἡ δόσις τῶν κλειδῶν ἡ πρὸ τοῦ πάθους προεπαγγελθεῖσα τῷ μακαρίῳ πέτρῳ κοινολογουμένως πρακτικὴ, καὶ αὐτουργία γέγονε δεδομένη ἰδιαζόντως αὐτῷ, καὶ μὴ καθ' ὑπόσχεσιν, καὶ μέλλοντα χρόνον, ἀλλ' ἐνεστῶτα καὶ πραττόμενον. Τὸ τέταρτον, ὅτι αἱ κλεῖδες ἐξουσίας εἶναι σημαντικὰς, καὶ ταύτας δοθῆναι τῷ μακαρίῳ πέτρῳ, καθ' ἃς καὶ πλέον τῶν ἄλλων ἐσχηκέναι αὐτὸν ὁμολογεῖται. τὸ δὲ αἴτιόν φησιν, ὅτι χρεών ἐστιν ἐν ἑκάστῳ τῶν ὁμογενῶν εἶναι τινὰ πρῶτον ὥσπερ κεφαλὴν, καὶ ταύτην αἰσθητὴν, καὶ τοῦτο εἶναι αἴτιον τοῦ ἐᾶσαι τὸν δεσπότην χριστὸν αἰσθητήν τινα κεφαλὴν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ αὐτοῦ οὖσαν τὸν μακάριον πέτρον, καὶ ἑπομένως τὸν διάδοχον αὐτοῦ πάππαν, ὑπὲρ οὗ πλεῖον αὐτὸς ἀγωνίζεται, ὡς τὸ συμπέρασμα αὐτοῦ δηλοῖ, ἢ ὑπὲρ τοῦ μακαρίου Πέτρου. ἐξεταχθήτωσαν λοιπὸν κατὰ τὸν λόγον τῆς ἀληθείας αὐτὰ, πότερον σοφίζεται, καὶ κατήγορος τῆς ἀνυβρίστου ἀληθείας ἐστὶν, ἢ ἀληθὴς δεφένσωρ, καὶ ἐκδικητὴς αὐτῆς.

Ὅτι οὐκ ἀπαίδευτος ὁ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει κυρὸς Ἀθανάσιος, ἀλλ' ἔνθους τῆς θείας ἐπιπνοίας, διὸ καὶ ἀδίκως ἐγκαλεῖται παρὰ τοῦ δοκησισόφου.

Πᾶσα διδασκαλία λοιπὸν, καὶ πᾶσα μάθησις ἐκ προϋπαρχούσης γίνεται γνώσεως, ὡς λέγεται

ἐν τοῖς ἀναλυτικοῖς Ἀριστοτέλους, οἷς ὡς παρέργοις, καὶ συνεργοῖς δυνάμεσι χρῆσθαι τὴν θεολογοῦντα χρήσιμον καὶ νόμιμόν ἐστι κατὰ τὸν θεολόγον Γρηγόριον λέγοντα ἐν τῷ ἐπιταφίῳ τῷ εἰς τὸν μέγαν Βασίλειον οὕτω, τῷ δὲ λόγοι μὲν τὸ πάρεργον ἦσαν, τοσοῦτον ἐξ αὐτῶν δρεπομένῳ, ὅσον εἰς τὴν καθ᾽ ἡμᾶς φιλοσοφίαν συνεργοὺς ἔχειν, ἐπειδὴ καὶ τῆς ἐν τούτοις δυνάμεως πρὸς τὴν τῶν νοουμένων δήλωσιν δεῖ, κίνημα γὰρ ναρκώντων ἐστὶ νοῦς ἀνεκλάλητος. Ὁ μὴ λαλῶν λοιπὸν, ἢ φρονῶν, ἢ συμπεραίνων, ἢ πιστεύων, ἢ ὁμολογῶν, ἢ λατρεύων ἢ ἀποδεικνύων κατὰ τὰς προϋποθετέας, καὶ προϋποκειμένας ἀρχὰς τοῦ ὑποκειμένου, ἐκεῖνος ἂν εἴη τῷ ὄντι ἀμαθὴς, καὶ ἀπαίδευτος, ἀλλ᾽ ἀδίκως ἐγκαλεῖται ὁ κῦρος Παπελάρος παρὰ τοῦ βιαζομένου λῦσαι τὸ ἐπαινετὸν τῆς τάξεως ἀντιδίκου, ὡς προδέδεικται, καὶ δειχθήσεται, καὶ γὰρ ἐγνώσθησαν, καὶ ἐψηφίσθησαν πάντα τὰ προβεβλημένα παρὰ τῆς τρισολβίου ἐκείνου Ψυχῆς ἑπόμενα ταῖς θεολογικαῖς ἀρχαῖς εἴτε ταῖς ἀναγομέναις εἰς τὸν τίτλον τῆς ἀρχιερωσύνης, εἴτε εἰς τὸν λόγον τῆς θεοσεβείας ὡσαύτως, καὶ τῆς λογικῆς λατρείας, καὶ πληρώσεως τῆς ἐξουσίας, ἅπερ πάλιν οὐκ ἀναπόδεικτα ἐπαφῆσε τὸ δικαστήριον τοῦ λόγου μέχρι τοῦ τέλους τῆς ἐγχειρίσεως, ἀλλὰ θεία συμμαχία διαχωρεῖ τὸν σῖτον τοῦ ἀχύρου, καὶ ἡ πύρινος γλῶττα λαμπρυνεῖ τὸν χρυσὸν τῆς ἀληθοῦς πίστεως, ἀποκαθήρασα τὸν διαβρωτικὸν ἰὸν τῆς κακίας. καὶ ἡ ζωηφόρος λευκαίνουσα ψῆφος ἐπιμένει καταδικασθείσης τῆς πρασινιζούσης θανατηφόρου.

Ὅτι ἡ τοῦ παναγίου Πνεύματος κάθοδος οὐκ ἔστιν ἁπλῶς χάρισμα τῶν γλωττῶν, ἀλλ᾽ ἐπιδημία, καὶ κοινὴ ἐνέργεια τῶν χαρισμάτων.

Ὄργανόν ἐστιν ἡ γλῶττα μὴ μόνον διαλεκτικὸν κατ᾽ Εὐριπίδην ὀνομάζοντα αὐτὴν λόγου ἄγγελον, ἀλλὰ καὶ διακριτικὸν τῶν αἰσθητῶν, καὶ γευστῶν, κατ᾽ Ἀριστοτέλην ἐν τῷ α΄, περὶ ἱστορίας ζώων λέγοντα οὕτω, τὸ δ᾽ αἰσθητικὸν χυμοῦ, γλῶττα, ὅπερ ὄργανον καίπερ ἕν ἐστιν ἀλλὰ διαφόρους ἔχει τὰς παρ᾽ αὐτοῦ προβαλλομένας ἐνεργείας, καὶ γὰρ δι᾽ αὐτῆς διαλέγονται καὶ προφέρουσι μὴ μόνον ἰατροφιλόσοφοι, καὶ ἐπιστήμονες, καὶ ἀκρέμονες τῆς θεολογίας τὰ αὐτῶν ἀξιώματα ἀλλὰ καὶ τὰς ὁστισοῦν ἄνθρωπος ἐμφαίνει τὰ οἰκεῖα διὰ τοῦ ἐνδιαθέτου λόγου προνοηθέντα αὐτοῖς νάματα, καθάπερ ὀργανοῦντι τῆς διαλεκτικῆς, ἢ τῆς λογικῆς οὐ τοσοῦτον αὐτῷ ἐμπορεύονται, καὶ διαλέγονται τὰ φιλοσοφικὰ, ἀλλὰ καὶ τὰ πολιτικὰ, καὶ θεολογικὰ ἀξιώματα. Ὡσαύτως δι᾽ αὐτῆς μὴ μόνον διαγινώσκονται τὰ πικρὰ, καὶ τὰ γλυκέα, καὶ τὰ αὐστηρὰ, ἀλλὰ καὶ τὰ ὀξέα, καὶ τὰ ψυχρὰ καὶ τὰ θερμὰ αἰσθάνονται, καίπερ ἐνίοτε πικρὰ, ἢ γλυκεῖα ἡ γλῶσσα ὀνομάζεται τῇ ἐνυπαρχούσῃ ποιότητι, ἐν αὐτῇ διακρινομένη ἐκ τοῦ μέρους, οὐ μὲν οὖν τῆς συνούσης αὐτῇ δυνάμεως τῆς καθόλου ἀποχωριζομένη. Ταύτης τὸ ποικίλον ἐμφαίνων καὶ ὁ μακάριος Παῦλος, ἡ γλῶσσα τοῦ παναγίου Πνεύματος ἔλεγε· δι᾽ αὐτῆς εὐλογοῦμεν τὸν Θεὸν, δι᾽ αὐτῆς καταρώμεθα, Πάλιν ἐν τῇ πρὸς Κορινθίους κεφ. ιβ΄, ἑτέρῳ δὲ γένη γλωσσῶν, ἄλλῳ δὲ ἑρμηνεία γλωττῶν παρὰ τοῦ ἑνὸς Πνεύματος δίδοται, Ὅπερ ἐπὶ τῆς πεντηκοστῆς κάτεισιν ἐν εἴδει πυρίνων γλωσσῶν δηλουσῶν μὴ τὸ ἓν χάρισμα, καὶ ἓν ἐνέργημα τοῦ παναγίου Πνεύματος, ἀμέλει ἢ τὸ εἰδέναι τὰς γλώττας, ἢ ἑρμηνεύεσθαι αὐτὰς, ἀλλ᾽ αὐτὴν τὴν ἐπιδημίαν τοῦ παναγίου Πνεύματος, καὶ πάντα τὰ ἐπιχορηγούμενα αὐτοῦ ἀφθονοπαρόχως φιλοδωρήματα, Καὶ γάρ εἰσι καὶ γλῶσσαι προφητῶν, καὶ γλῶσσαι ἀποστόλων, διδασκάλων, καὶ ποιμένων, καὶ δυνάμεων, καὶ σοφῶν πάντα ἐκχεομένων, καὶ λαλουμένων παρὰ τῆς μιᾶς γλώττης, καὶ ἐνεργείας πληρωτικῆς τῶν ἐνεργημάτων τοῦ τελεταρχικοῦ Πνεύματος. Καὶ τοῦτο δέ ἐστιν εὔλαλον, καὶ εὔγλωσσον μὴ μόνον

ταῖς τῶν θείων Πατέρων ἑρμηνείαις, ἀλλὰ καὶ τῇ παρηλλαγμένῃ εἰκόνι τῶν καθ᾽ ἡμᾶς ἀναγομένῃ πρὸς τὴν ἀπαράλλακτον εἰκόνα πραγματικὴν τῶν θείων ὑποστάσεων, καὶ ἰδιοτήτων, ἐπειδήπερ οἷον ἔχει ὁ νοῦς πρὸς τὸν λόγον, τὸν αὐτὸν οὕτως πρὸς τὴν γλῶσσαν, καὶ καθάπερ εἷς ὁ νοῦς, εἷς ὁ λόγος, μία καὶ ἡ γλῶσσα. Καὶ ὅσα μὲν ὁ νοῦς νοεῖ, τῷ λόγῳ παραδίδωσι, καὶ ἀχώριστα αὐτοῦ εἰσί. καὶ ὅσα ὁ νοῦς νοεῖ κοινὰ καὶ τῷ νοΐ, καὶ τῇ γλώσσῃ. Ὡσαύτως ὅσα ὁ λόγος λέγει κοινὰ καὶ τῷ νοΐ, καὶ τῇ γλώσσῃ. Ὁμοίως ὅσα παραγγέλλει, καὶ μηνύει ἡ γλῶσσα μία καὶ ἡ αὐτή ἐστι τῷ λόγῳ, καὶ τῷ νοΐ, καὶ καθάπερ τοῦ νοὸς τὰ νοήματα κοινὰ ἀδιαφόρως καὶ τῷ λόγῳ, καὶ τῇ γλώσσῃ. Ὡσαύτως καὶ οἱ λόγοι τοῦ λόγου, καὶ τὰ μηνύματα τῆς γλώσσης. Ἀναγωγικώτερον δὲ ἐξεικονίζοντες τὸ εἰκονιζόμενον. νοῦς μὲν ὁ Πατὴρ, λόγος δὲ ἡ ἐνυπόστατος σοφία τοῦ Θεοῦ λόγου, γλῶσσα δὲ τὸ παναγίον Πνεῦμα, οὐχ ὡς ὄργανον αὐτοῦ λαμβανομένη, ἄπαγε τῆς βλασφημίας, οὐ γὰρ ἐν πᾶσι συγκρίνονται τὰ κατὰ φύσιν τοῖς ὑπὲρ φύσιν, ἀλλ᾽ ὡς συγγενὴς, καὶ οἰκειουμένη ἐκείνῳ κατὰ τὴν μίαν ἀπαράλλακτον φύσιν, καὶ ταυτιζομένην ἐνέργειαν αὐτῆς. διό φησι καὶ ὁ ἱερὸς Νικήτας ἐξηγούμενος τὸν θεολόγον Γρηγόριον οὕτως. Οἰκείωσιν οἷαν ἔχει πρὸς τοῦτον τὸν λόγον, οἱονεί τις γλῶσσα τὸ Πνεῦμα, τοσοῦτο γὰρ ᾠκείωται τῷ Χριστῷ τὸ Πνεῦμα, ὥστε καὶ Χριστοῦ Πνεῦμα λέγεσθαι, τουτέστι φυσικῶς, καὶ ὁμοουσίως συνῆφθαι, καὶ μὴ κατὰ χάριν, καὶ ἐνέργειαν μόνον ὥσπερ ἐν τοῖς ἀποστόλοις. Θεία σὺν ταύτῃ τῇ ἀναλογίᾳ, καὶ ἀναγωγῇ καὶ τὴν κατὰ χρόνους πρὸς ἡμᾶς ἐπιφάνειαν τῆς μακαρίας τριάδος. ἐν μὲν τῇ παλαιᾷ ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ ὡς ἀναγόμενος ἐπὶ τὸν νόα. ἐν δὲ τῇ νέᾳ ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ὡς ἐξεικονιζόμενος τῷ λόγῳ, ἐν δὲ τῇ πεντηκοστῇ τὸ παναγίον Πνεῦμα ὡς ἐκτυπούμενον τῇ γλώσσῃ, παρ᾽ ἧς ὡς ἀπὸ μιᾶς γλώσσης μερίζονται διάφορα τὰ χαρίσματα τοῦ παναγίου Πνεύματος. Καθό φησι καὶ ὁ θεολόγος Γρηγόριος εἰς τὴν πεντηκοστὴν λέγων οὕτως. ἐν γλώσσαις διὰ τὴν πρὸς τὸν λόγον οἰκείωσιν, πυρίναις δὲ ζητεῖ, πότερον διὰ τὴν κάθαρσιν (οἶδε γὰρ ὁ λόγος ἡμῶν, καὶ πῦρ καθάρσιον, ὡς πολλαχόθεν βουλομένοις ὑπάρχει μαθεῖν) ἢ διὰ τὴν οὐσίαν, πῦρ γὰρ ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ πῦρ καταναλίσκον τὴν μοχθηρίαν, κἂν πάλιν ἀγανακτῇς τῷ ὁμοουσίῳ στενοχωρούμενος. μεριζομέναις δὲ διὰ τὸ τῶν χαρισμάτων διάφορον. ἣν περίοδον ἑρμηνευόμενος ὁ ἱερὸς Νικήτας φησί. διατί δ᾽ ἐμερίζοντο αἱ γλῶσσαι, διότι διάφορα καὶ ποικίλα τὰ χαρίσματα τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καὶ ἄλλῳ μὲν δίδοται λόγος σοφίας. ἄλλῳ δὲ λόγος γνώσεως, ἑτέρῳ δὲ προφητείας, καὶ ἑτέρῳ γένη γλωσσῶν, καὶ ἄλλῳ ἕτερόν τι χάρισμα. πᾶσαι αὗται αἱ γλῶσσαι διαιρούμεναι κατὰ τὸ μέτρον, καὶ τὸ ἀνάλογον ἑκάστῳ παρὰ τῆς μιᾶς ἁπλῆς, καὶ ἀμεροῦς γλώττης ὁμοουσίου Πατρὶ, καὶ Υἱῷ τοῦ παναγίου Πνεύματος, ἁπλοῦν γὰρ καὶ ἀμερὲς, καὶ συναΐδιον, καὶ ὁμοφυὲς, καὶ ἰσοεργόν ἐστιν αὐτοῖς. τὰ δὲ χαρίσματα αὐτοῖς διαιροῦνται, καὶ διανέμονται τοῖς ἀξίοις, καὶ τοῖς οἷς Θεὸς ηὐδόκησε κατὰ τὸ μέτρον τῆς πίστεως. Ἰστέον τοίνυν πρῶτον, ὅτι ἡ γλῶσσα ἢ λαμβάνεται ὡς συνυπάρχουσα, καὶ ὁμοούσιος οἰκειουμένη τῷ Θεῷ λόγῳ, καὶ οὕτως οὐ λέγεται ὄργανον ἐκείνου, ἀλλὰ μία καὶ ἡ αὐτὴ οὐσία, καὶ ἐνέργεια ἐστὶν ἐκείνῳ συνυπάρχουσα, καὶ ἰσουργοῦσα αὐτῷ, καὶ οὕτω δέον ἐστὶ τὸ παναγίον Πνεῦμα ἔχειν τῷ Υἱῷ. ἢ ὅτι λαμβάνεται ὡς δηλωτικὴ μερικοῦ χαρίσματος, καὶ ἐνεργείας τινὸς τοῦ παναγίου Πνεύματος, ὡς τὸ γένος τῶν γλωσσῶν, καὶ τῶν ἑρμηνειῶν. ἢ ὅτι λαμβάνεται ὡς περιέχουσα μίαν ἐνέργειαν κοινὴν τῆς μακαρίας τριάδος, διαμοιράζουσαν ἑκάστῳ πάντα τὰ χαρίσματα ὡς βούλεται. καὶ ἡ μὲν πρώτη συνυπάρχουσα τῷ Υἱῷ, καὶ

ἡ τρίτη ὡς μία ἐνέργεια σημαινομένη γλῶσσα οὐ σημαίνει ὄργανον, ἀλλὰ φύσιν καὶ ἐνέργειαν τοῦ παναγίου Πνεύματος ἐγχεομένην ἐπὶ τοὺς εὐθὺς γεγονότας τῇ ἐπιδημίᾳ, καὶ καθόδῳ αὐτοῦ τῷ καιρῷ τῆς πεντηκοστῆς. ἡ δὲ δευτέρα γλῶσσα καὶ καθὸ νομίζεται ἐγχεομένη ἐπὶ τὰ ὑποκείμενα λαλοῦντα δι' αὐτῆς τὰ μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ λαμβάνεται ὀργανικῶς, οἱ γὰρ ἔχοντες τὰ χαρίσματα τοῦ παναγίου Πνεύματος ὄργανα ἐκείνου εἰσὶν, οὐ μὴν συνυπάρχοντα, καὶ ταυτίζοντα τῇ φύσει ἐκείνῳ, ὥσπερ ὁ ἐγκέφαλος λέγεται ὄργανον τοῦ ψυχικοῦ Πνεύματος, καὶ ἡ καρδία τοῦ ζωτικοῦ, καὶ ἡ γλῶσσα τῆς ἐκφορᾶς τῶν τε διανοηθέντων, καὶ ἐνδιατεθειμένων, καὶ λόγων, καὶ νοημάτων. διό φησι καὶ ὁ ἱερὸς Νικήτας ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ Θεολόγου λέγοντος. Ἐν γλώτταις οἶμαι διὰ τὴν πρὸς τὸν λόγον οἰκείωσιν. οὕτω λέγων καὶ πρότερον διατί ἐν γλώτταις, καὶ ἴσως διότι ἡ γλῶσσα οἰκεῖόν ἐστιν ὄργανον πρὸς τὸν ἁπλῶς λόγον, οὕτω καὶ οἱ ἀπόστολοι οἰκεῖοι ἦσαν πρὸς τὸν τοῦ εὐαγγελίου λόγον, ὡς ὄργανα ἐξηγεῖσθαι τοῦτον. Ἰστέον β', ὅτι καθάπερ πλαστουργός τις ἔχων ἰδέαν πλαστουργήματος πρῶτον ἐννοεῖ αὐτὴν, πῶς σχηματίσει ἐπ' ἔργῳ, εἶτα διαπλάσει αὐτήν. καὶ τέως σχηματίζει αὐτὴν πληρῶν. ἢ λογογράφος τις πῶς ἐννοεῖ τὸ λεχθησόμενον, εἶτα ἐπιλέγει αὐτὸ, καὶ τέως ἐκφωνεῖ πληρούμενον διὰ τῆς γλώττης. Τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ, ὁ Υἱὸς καὶ λόγος αὐτοῦ, καὶ τὸ πανάγιον Πνεῦμα, ἡ παναγία τριὰς ἐν μιᾷ ἐνεργείᾳ, καὶ χάριτι ἀκτίστῳ, καὶ ἀδημιουργήτῳ ἐνήργησε, καὶ ἀνέπλασε δι' αὐτῆς κατ' ὀλίγον τοὺς ἱεροὺς ἀποστόλους, καὶ πάντας τοὺς εὐσεβεῖς, πρῶτον μὲν ἀμυδρῶς διὰ τοῦ ἀμυδροτέρου δοθέντος αὐτοῖς Πνεύματος, εἶτα τελειότερον, καὶ τέως πληρέστατα, τὰ γὰρ νοήματα ἀμυδρότερα τῶν ἐνδιατεθειμένων λόγων, καὶ οἱ λόγοι ἐκφαντικώτεροι τῶν νοημάτων. καὶ ἡ γλῶσσα πληρέστατα καὶ ἐκτυπώτερον ἐνδείκνυσι τὰ ἐν τῇ καρδίᾳ πάθη. Καὶ αὕτη ἡ κατ' ὀλίγον ἐπίδοσις οὐ παρέσιν ἐκ τῆς θείας δυνάμεως πληρεστάτης οὔσης, ἀλλ' ἐκ τῆς καθ' ἡμᾶς ἀσθενείας μὴ δυναμένης πᾶσαν τὴν χάριτα ἐξαίφνης, καὶ ἀχρόνως δεχθῆναι, ἀλλὰ κατ' ὀλίγον, καὶ κατὰ τὸ χωρητικὸν τῆς δυνάμεως τῆς ἀνθρωπίνης ἐπισφαγιζομένης, καὶ τελεσιουργουμένης. Διό φησι καὶ ὁ ἱερὸς Νικήτας σὺν τῷ Γρηγορίῳ. οὕτως οὐδὲ τοῖς ἀρχομένοις, καὶ εἰσαγωγικοῖς καταπιστεύειν χρὴ τὰ τέλεια, δέον καιρὸν στοχάζεσθαι, καὶ πρόσωπα, καὶ οἰκονομεῖν τοὺς λόγους ἐν κρίσει, καὶ μὴ ἀθρόον, ἀλλὰ ταῖς κατὰ μικρὸν προσθήκαις, καὶ ἀναβάσεσιν ἀνάγειν αὐτοὺς ἐπὶ τὸ ὑψηλότερον, καὶ τοῖς κατὰ μέρος φωτισμοῖς προξενεῖν αὐτοῖς τὸ μεῖζον φῶς, καὶ ἀμυδροτέρα ἀλήθεια τὴν λαμπρότητα, ἐπεὶ καὶ ὑπὸ Χριστοῦ τὸ Πνεῦμα κατ' ὀλίγον ἐκφαίνεται. Πρῶτον μὲν γὰρ ἵνα μὴ δόξῃ ἀντίθεός τις εἶναι, εἶπεν, ὅτι ἐρωτήσω τὸν πατέρα, καὶ ἄλλον παράκλητον πέμψει ὑμῖν. μετὰ δὲ τοῦτο εἶπεν, ὅτι πέμψω μὲν ἐν τῷ ὀνόματί μου, τὸ δὲ ἐρωτήσω οὐκ ἔτι προσέθηκεν. Εἶτα εἶπεν, ὅτι ἐγὼ πέμψω, τὸ οἰκεῖον δεικνὺς ἀξίωμα. Καὶ τέλος εἶπεν, ὅτι ἥξει τὸ Πνεῦμα, ἵνα δείξῃ τὴν ἐξουσίαν τοῦ Πνεύματος. ὁρᾷς φωτισμοὺς ἡμῖν κατὰ μέρος ἐκλάμποντας. οὕτως ἐν τῷ φωτὶ φῶς εὑρίσκεται. φῶς ὁ Πατὴρ, φῶς ὁ Υἱὸς, φῶς τὸ πανάγιον Πνεῦμα, πληρωτικὸν τῆς θείας χάριτος ἐπιδημῆσαν τῷ καιρῷ τῆς πεντηκοστῆς, οὐχ ὅτι χάρισμα μερικὸν τῶν γλωσσῶν χορηγοῦν τοῖς μεταλαμβάνουσιν, ὡς παραχαράσσει καὶ παρὰ τὸ τῆς ἀρχῆς ζήτημα προστίθησιν ὁ ἀντίδικος, καὶ ἀχάριστος, καὶ μεριστὴς τῆς κοινωνίας τοῦ Πνεύματος, ἀλλὰ πάντα τὰ χαρίσματα ἐκχέει ἀφθονοπαρόχως, καὶ μετὰ πλείστης τῆς δαψιλείας καὶ δωρεᾶς τῆς ἀκενώτου αὐτοῦ. Καὶ γὰρ ἀποστέλλει, ἀφορίζει, καὶ χειροτονεῖ, καὶ ὅσα ἐνεργεῖ ὁ Πατὴρ,

ἐνεργεῖ

ἐνεργεῖ ὁ Υἱὸς, ἐνεργεῖ ἀδιαφόρως καὶ αὐτὸ, ὡς βούλεται, βασιλεὺς γὰρ οὐράνιός ἐστιν ὁ παράκλητος ὁ πανταχοῦ παρὼν, καὶ τὰ πάντα πληρῶν, ὁ θησαυρὸς τῶν ἀγαθῶν, καὶ τῆς ζωῆς χορηγὸς, διὸ ἐρχόμενος, καὶ σκηνώσων, καὶ τῶν κηλίδων ἡμᾶς καθαρίζει καὶ σώζει τὰς ψυχὰς ἡμῶν, τότε γὰρ οἱ ἀπόστολοι ἐνδυναμωθέντες τῇ αὐτοῦ καθόδῳ, διὸ καὶ ἐβαπτίσθησαν ἐν Πνεύματι ἁγίῳ, καὶ πυρὶ τῆς θεότητος οὐ τοσοῦτον γλώσσαις ποικίλαις ἐλάλουν, καὶ νόσους ἐθεράπευον, ἀλλὰ καὶ ἁμαρτίας ἀφίεσαν, καὶ νεκροὺς ἤγειρον καὶ θεοσημείας ἐποίουν, δημηγοροῦντες, καὶ προσευχόμενοι ἐχειροτόνουν, καὶ δολοπλόκους λογομαχίας διέλυον. τότε γὰρ ἔλαβον πληρέστατα τὴν ἐξουσίαν, καὶ τὴν κλεῖδα τῆς ζωῆς, καὶ τοῦ θανάτου, ἐπειδήπερ καὶ τὸ Πνεῦμα ζωοποιεῖ, καὶ ἀποκτείνει, πατάσσει, καὶ ἰᾶται καθάπερ καὶ ὁ Πατὴρ, καὶ ὁ Υἱὸς ἐν μιᾷ ἐνεργείᾳ, καὶ θελήσει, οὓς θέλει, καὶ βούλεται. Διὸ καὶ ἐν πυρίναις γλώσσαις φαίνεται διὰ τὸ ὁμοούσιον τῆς θεότητος, πῦρ γὰρ καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον καταναλίσκον δίκην φρυγάνων τοὺς ἀσεβεῖς, καὶ καθαῖρον δίκην χρυσοῦ τοὺς εὐσεβεῖς. πόρρω λοιπὸν, ἀπεληλάσθωσαν αἱ ἀρειανικαὶ μανίαι, καὶ φλυαρίαι μακεδονικαί. ἡμεῖς Θεὸν καλοῦμεν, καὶ πιστεύομεν τὸν πατέρα, ὡσαύτως κατὰ πάντα ὁμοούσιον, καὶ συναΐδιον τὸν Υἱὸν, καὶ τὸ Πνεῦμα. φῶς καὶ πῦρ ὁ Πατὴρ, πῦρ καὶ φῶς ὁ Υἱὸς, φῶς καὶ πῦρ τὸ πανάγιον Πνεῦμα τὸ ἐκ Πατρὸς ἐκπορευόμενον, καὶ ἐν Υἱῷ ἀναπαυόμενον, δι' αὐτοῦ τε τῷ κόσμῳ μεταδιδόμενον, καὶ καταπεμπόμενον, ἐν μιᾷ συντάξει, μιᾷ βουλήσει, μιᾷ βασιλείᾳ, μιᾷ ἐξουσίᾳ, καὶ μιᾷ προσκυνήσει δοξαζομένη λατρευτικῶς, καὶ δοξάζουσα εὐεργετικῶς. ἡ ἁγία τριὰς δόξα σοι.

Ὅτι οὐκ αὐτουργοῦσα καὶ πρακτικὴ γέγονεν ἡ δόσις τῶν κλειδῶν ἀλλὰ κατ' ἐπαγγελίαν.

Τὰς κλεῖς σημαντικὰς εἶναι ἐξουσίας, καὶ αὐθεντίας μεταφορικῶς ἀναβιβαζομένας ἐφ' ἕκαστον κατὰ τὸ ἀριθμούμενον, καὶ ἀναλογούμενον τοῦ χαρίσματος, καὶ ταύτας ῥηθείσας εἰς τὸν μακάριον Πέτρον κοινῶς ἐκλαμβάνεσθαι, καὶ ἐπὶ μέλλοντος χρόνου. καὶ μὴ κατὰ ἀντιχρονισμὸν καὶ αὐτουργίαν δεδομένας γεγονέναι, ἀλλὰ καθ' ὑπόσχεσιν ἐπαγγελθείσας τῷ Πέτρῳ, καὶ πᾶσιν, ἴσως τοῖς γε φρονοῦσι τὰ τοῦ Πνεύματος, ἅλις ὁπόθεν εἴρηται, μέντοι γε λόγου τάξιν ἐπέχοντες πρὸς τὴν ἄδικον ἀντίρρησιν τοῦ ἀποστάτου κατὰ τῆς ἀπταίστου ἀληθείας εἰς ἐκδίκησιν αὐτῆς ὀλίγα τινὰ προσθετέα τῇ τοῦ λόγου ἀκολουθίᾳ. Ἰστέον λοιπὸν πρῶτον, ὅτι αἱ κλεῖς αἱ καθυποσχεθεῖσαι τῷ μακαρίῳ Πέτρῳ, καὶ τοῖς ἀποστόλοις, καὶ παντὶ τῷ εὐσεβεῖ διαφόρως ἐξηγοῦνται παρὰ τοῖς θείοις πατράσι συναρμολογουμένως ὅλοις εἰς τὴν μίαν ἁρμονίαν τῆς ἐξουσιοποιοῦ, καὶ κλειδοποιοῦ τοῦ τελεταρχικοῦ Πνεύματος. Καὶ γὰρ οἱ μὲν σημαίνειν αὐτάς φασι τὴν πίστιν τοῦ μακαρίου Πέτρου, ὡς ἔχει ἡ ἐν Χαλκηδόνι σύνοδος. οἱ δὲ τοῦ λόγου τὴν δύναμιν, ὡς ὁ στουδίτης Θεόδωρος. Οἱ δὲ τὴν ἄφεσιν, καὶ τὴν δέσιν τῶν ἁμαρτημάτων, ὡς ὁ ἱερὸς Ἀμβρόσιος εἰς τὴν ἐξήγησιν τοῦ λθ ψαλμοῦ. Οἱ δὲ τὸ βάπτισμα, ὡς ὁ Θεολόγος Γρηγόριος εἰς τὸν φωτισμὸν λέγων. Φωτισμὸς κλεῖς οὐρανῶν, ᾗ πάντες ἔχουσιν ἐξουσίαν εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. καὶ γὰρ κοινῶς διδάσκει ἡ αὐτοκλεὶς, καὶ ὁ αὐτοφωτισμὸς πάντας τοὺς προσιόντας αὐτῷ λέγων, ποτὲ μὲν ὁ πιστεύσας, καὶ βαπτισθεὶς σωθήσεται, ποτὲ δὲ οὐδεὶς δύναται εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, ὅτι μὴ ὁ γεννηθεὶς ἄνωθεν, ποτὲ δὲ ἄφετε, ἵνα ἀφεθήσηται ὑμῖν, ποτὲ δὲ πάντα δυνατὰ τῷ πιστεύοντι, ποτὲ δὲ ἦλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπεῖραι, ἤγουν ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, καὶ ὁ μὲν ἔπεσεν ἐπὶ τὴν καλὴν γῆν. καὶ ἔδωκε τὸ ἓν ἑξήκοντα, ἢ τριάκοντα, ἢ ἐννενήκοντα κατὰ τὴν ἀναλογίαν

τῆς

τῆς καρποφορίας τῆς πίστεως, καὶ τὰ ἑξῆς, ἅπερ πάντα πρὸ τῆς ἀναστάσεως, ὡς πολλάκις εἴρηται, ἀμυδρότερα ἦτο τῷ μήπω ἀπαρτισθῆναι τὴν οἰκονομίαν, μετὰ δὲ τὴν ἀνάστασιν τελειότερα, ἐφ' ᾗ ἑορτάζουσα μετ' εὐφροσύνης τὴν ἔγερσιν, καὶ τὸν φωτισμὸν τῆς πεπτωκυίας φύσεως διὰ τῆς θεογνωσίας ἡ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία ψάλλει, νῦν πάντα πεπλήρωται φωτός, οὐρανός τε καὶ γῆ, καὶ τὰ καταχθόνια, ἑορταζέτω γοῦν πᾶσα κτίσις τὴν ἔγερσιν Χριστοῦ, ἐν ᾗ ἐστερέωται. μετὰ δὲ τὴν κάθοδον τοῦ παναγίου πνεύματος ἐναργέστερα, καὶ ἰσχυρότερα, τότε γὰρ ἐφάνη ἡ προθεσμία τῆς ἐπαγγελίας, τότε ἐγνωρίσθη ἡ συμπλήρωσις τῆς ἐλπίδος, τότε ἀπήρξαντο οἱ πνευματοφόροι ἀπόστολοι, μὴ μόνον φωτίζειν, ἀλλὰ καὶ ἀφιέναι ἁμαρτήματα, καὶ μὴ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ χειροτονεῖν, καὶ μὴ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ δημηγορεῖν, καὶ κηρύσσειν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, καὶ μὴ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ θεραπεύειν, καὶ μὴ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ κολάζειν τοὺς ψευδομένους τὸ πανάγιον Πνεῦμα, καὶ ἐγείρειν νεκρούς, ἀληθεύοντας καὶ ἐλεήμονας, καὶ διαιρεθῆναι κατὰ τὴν οἰκουμένην τῷ σώματι. καὶ μὴ τῇ ἑνότητι τοῦ ζωοποιοῦντος Πνεύματος εἰς ἐπίδοσιν, καὶ αὔξησιν τῆς ὁμοφρονούσης πίστεως, καὶ ὁμολογίας τῆς εἰς τοὔνομα τοῦ Χριστοῦ γεγονυίας, καὶ μὴ εἰς τὸ ὄνομα τοῦ μακαρίου Πέτρου ἐφ' ἑνὶ ἀλύτῳ συνδέσμῳ τῆς ἀγάπης τῶν μετεχόντων τῆς διὰ ταύτης τῆς δαψιλείας αὐτοῦ. Ἰστέον β΄, ὅτι οὐδεὶς εὕρηται τῶν θεοπνεύστων διδασκάλων τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας τὸν δώσω μέλλοντα χρόνον ἐν αὐτῷ χρονισμῷ ἐκλεληφέναι, ὡς διϊσχυρίζεται μάτην ὁ ὑπεναντίος, καὶ εἰ τοῦ λέγειν κατ' αὐτόν, πεσὼν χρόνῳ πτώματι τῆς ἀρνήσεως ὁ μακάριος Πέτρος, ἐξέπεσε καὶ τῆς ἐξουσίας αὐτοῦ τοῦ ἀνοιγοκλείειν, ἣν διορθωθεὶς ἐπανέλαβε σὺν τοῖς ἄλλοις, διὸ πολλὰ κατ' ἰδίαν ὁ φιλάνθρωπος Χριστὸς προσδιαλέγεται τῷ μακαρίῳ Πέτρῳ εἰς ἐπανόρθωσιν αὐτοῦ, ὥσπερ ἰδὼν ὁ λόγος ἐμφανὲς καταστήσεται, καὶ γὰρ μετὰ ἀκριβείας, καὶ τῆς αἰτίας τῆς τοῦ λόγου ἀνταποδόσεως ἐξετάζουσι τὰ θεόπνευστα λόγια, καὶ τοὺς λόγους τῆς θείας γραφῆς οἱ θεῖοι πατέρες κατὰ τὸ βουλητόν, καὶ τὸ βάθος τοῦ ζωοποιοῦντος πνεύματος, καὶ οὐχ ἁπλῶς καὶ ἐπιπολαίως κατὰ τὸ θελητὸν τῶν αὐθημερινῶν, καὶ χειροτονητῶν διδασκάλων, καὶ τὸ φρόνημα τῆς σαρκὸς τῆς ἀποκτεινούσης, καὶ μοχθηρᾶς προαιρέσεως. διὸ καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος ἐξηγούμενος τὸ κ΄, κεφ, τοῦ κατὰ Ἰωάννην λέγον, λάβετε Πνεῦμα ἅγιον ἄν τινων ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφίενται αὐτοῖς, ἄν τινων κρατῆτε κεκράτηνται, φησί, πῶς οὖν λέγει, ἐὰν μὴ ἀπέλθω, ἐκεῖνος οὐ μὴ ἔλθῃ, καὶ δὴ τὸ Πνεῦμα δίδωσι, τινὲς μέν φασιν, ὅτι οὐ τὸ Πνεῦμα ἔδωκεν, ἀλλ' ἐπιτηδείους αὐτοὺς πρὸς ὑποδοχὴν δι' ἐμφυσήματος κατέστησεν, εἰ γὰρ ἄγγελον ἰδὼν ὁ Δανιὴλ ἐξέστη, τί τὴν ἀπόρρητον ἐκείνην χάριν δεχόμενοι οὐκ ἂν ἔπαθον, εἰ μὴ μαθητὰς πρότερον κατεσκεύασε, διὰ τοῦτο οὐκ εἶπεν, ἐλάβετε πνεῦμα ἅγιον, ἀλλὰ λάβετε πνεῦμα ἅγιον οὐκ ἂν δ' ἔτι ἁμάρτοι, καὶ τότε εἰληφέναι αὐτοὺς λέγων ἐξουσίαν τινὰ πνευματικήν, καὶ χάριν, ἀλλ' οὐχ ὥστε νεκροὺς ἐγείρειν, καὶ δυνάμεις ποιεῖν, ἀλλ' ὥστε ἀφιέναι ἁμαρτήματα, διάφορα γὰρ τὰ χαρίσματα τοῦ πνεύματος, διὸ ἐπήγαγεν, ὧν ἂν ἀφῆτε, ἀφέωνται, δεικνὺς ποῖον εἶδος ἐνεργείας δίδωσιν. ὁρᾷς τὴν ἐξέτασιν τοῦ χρόνου τίνι τρόπῳ, καὶ μεθόδῳ, καὶ αἰτίᾳ ἀνιχνεύεται, καὶ ἀνταποδίδωσιν ὁ φωστὴρ τῆς ἐκκλησίας, οὐ κ[illegible]λμᾷ γὰρ κατὰ τὸ τυχὸν τῶν πραγμάτων, καὶ τῶν θείων λογίων, ἀλλὰ μετ' ἀκριβείας [illegible] λόγους παραδίδωσι μεθερμηνευόμενος αὐτά. Ὁρᾷς πῶς τοὺς λέγοντας ἐπιτηδειότητα τὸ ἐμφύσημα εἶναι, οὐ παντελῶς ἀποκρούεται, ἀλλ' ἐν εἰκασμῷ, καὶ ταπεινοφροσύνῃ δόξῃ προβάλλεται τὸ ἀναμάρτητον ὅσον ἐφικτὸν αὐτῷ τῆς οἰκείας διανοίας, εἰ γὰρ τὸν προστακτικὸν χρόνον, οὐ πᾶς μέλλων χρόνος ἄπεστιν, ὡς μέλλοντα λαμβάνειν αὐτῷ

δοκεῖ,

δοκεῖ, πόσῳ μᾶλλον οὐκ ἐναλλάζει τὸν κυρίως μέλλοντα τοῦ δώσω, ὅνπερ ὑποσχετικῶς, καὶ ἐπαγγελτικῶς, μὴ συμπληρωτικῶς, καὶ κατὰ προθεσμίαν ἐξηγήσατο. Ἀπομακρυνθήτω λοιπὸν τῆς μιᾶς ἀληθείας πᾶν ὁτιοῦν ἐπαιρόμενον πολυειδὲς ψεῦδος, καὶ τοῦ ἀπο[illegible]κτικοῦ λόγου, ὅστις ἂν εἴη ἐπίπλαστος παραλογισμός, τοῦ φύσει καθαροῦ ἀγγέλου ὅστις ἂν εἴη μεταμορφούμενος σατᾶν ἀγγελικός. στήτω στήτω λοιπὸν ἕκαστος θεόφοβος, καὶ παραστάτης λειτουργὸς ᾧ λατρεύει Θεῷ μετὰ καθαρᾶς συνειδήσεως, καὶ μὴ παραλεγέτω ὑπεράνω [illegible]φαίως θήσω τὸν θρόνον μου, καὶ ἔσομαι ἀντὶ τοῦ τίθημι, καὶ εἰμὶ ὅμοιος τῷ ὑψίστῳ. Ἰστέον γ΄, ὅτι ἡ ἄφεσις, καὶ ἡ δέσις τῶν ἁμαρτιῶν ἢ ὅτι λαμβάνεται καθότι χρεωστούμενον ἕκαστος ἀφιέναι τῷ ἀδελφῷ τὰ πρὸς ἡμᾶς πραχθέντα ἁμαρτήματα, καὶ οὕτω κοινή ἐστιν ἡ κλείς, ὡς τὸ ἐὰν ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα, ἀφήσει καὶ ὑμῖν ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος, ἐὰν δὲ μὴ ἀφῆτε τοὐναντίον δήσει. λύει γὰρ καὶ δεσμεῖ ἑαυτὸν τοῖς κατ' ἄνθρωπον ἁμαρτήμασιν ἕκαστος, ὥς φησιν ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος ἐν τοῖς περὶ μετανοίας αὐτοῦ λόγοις. ἢ λαμβάνεται καθότι τις ἔχει ἐξουσίαν ἀφιέναι, καὶ κρατῆσαι τὰ ἁμαρτήματα τοῦ σφάλλοντος περὶ τὰ θεῖα δόγματα, καὶ ἐντάλματα, καὶ μετανενοηκότος ἐπ' αὐτοῖς. Αὕτη δὲ ἡ ἐξουσία οὐ δέδοται ἄλλοις, ὅτι μὴ τοῖς ἱερεῦσι, καὶ κοινῇ τοῖς ἀποστόλοις, πρὸ πάντων δὲ τῇ ἐκκλησίᾳ αὐτοῦ, ἐξομολογούμενοι γὰρ οἱ φιλόχριστοι τοῖς πνευματικοῖς πατράσι, καὶ μετανοοῦντες ὁλοψύχως ἐφ' οἷς παρέπεσον, συγχωροῦνται τῇ χάριτι, καὶ ἐξουσίᾳ τοῦ παναγίου Πνεύματος διὰ τῆς εὐχῆς τοῦ ἱερέως, καὶ ἀρχιερέως. ἀμεταμέλοι δὲ μένοντες ἐφ' οἷς κακῶς ἐπράξαντο, κρατοῦνται. ἥτις κλεὶς ἱερατικὴ δέδοται κοινῇ τοῖς ἱερωσύνης ἐπηβόλοις κατὰ τὸν πρέποντα αὐτῇ ὁροθετισμόν, καὶ ἀξίαν, ὥς φησι καὶ ὁ ἱερὸς Αὐγουστῖνος ἐν ἐνάτῳ τόμῳ. τὰς κλεῖς τοῦ δεσμεῖν, καὶ λύειν ἡ καθόλου ἐκκλησία προσέλαβε τῷ Πέτρῳ. καὶ τὰς κλεῖς ἔδωκεν ὁ Χριστὸς οὐχ ἑνί, ἀλλὰ τῇ ἑνότητι. Ἰστέον δ΄, ὅτι ὁ ἔχων μείζονα ἐξουσίαν, καὶ αὐθεντίαν τῆς ἱερωσύνης δύναται ἐνεργεῖν καὶ τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἔχοντος τὸν ἀκολουθοῦντα βαθμὸν αὐτῷ, τουτέστιν ὁ ἱερεὺς καὶ τὴν οἰκείαν λειτουργίαν, καὶ τὴν τοῦ ἱεροδιακόνου, ὁ ἀρχιερεὺς σὺν τῇ ἰδίᾳ θεραπείᾳ οἷός τέ ἐστιν ἐνεργῆσαι καὶ τὴν ἐκείνων. διὸ καὶ ὅσοι χειροτονοῦνται πρῶτον ἱεροδιάκονοι, εἶτα ἱερεῖς, μετέπειτα χειροτονηθέντες ἀρχιερεῖς, λύουσι καὶ δεσμεύουσιν ἁμαρτήματα χωρὶς ἐνταλτηριώδους γράμματος, καὶ γὰρ οἱ ἀρχιερεῖς ἔχουσιν ἐξουσίαν μὴ μόνον τοῦ κρατεῖν, καὶ ἀφιέναι τὰ ὀφειλήματα, ἀλλὰ καὶ ἐντέλλεσθαι ἄλλοις ἱερεῦσι, καὶ ἀξιολόγοις ἀνακρίσεως πνευματικῶν αὐτὸ τοῦτο ποιεῖν, καὶ ὑπουργεῖν, αἱ γὰρ ἀνώτεραι δυνάμεις κινοῦσι τὰς κατωτέρω μὴ τοσοῦτον ὡς ἔχει ὁ μεταφυσικὸς ἀποδεικτικὸς λόγος τῆς ἔξω σοφίας. ἀλλὰ καὶ ἡ θεοδίδακτος διδασκαλία τοῦ Ἀρεοπαγίτου Διονυσίου ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ αὐτοῦ θεολογίᾳ, καὶ ἱεραρχίᾳ, ὅπερ δοκοῦμαι ἀσυμφελίκτως πραχθῆναι καὶ ἐν τοῖς ἀποστόλοις, ἐπειδὴ τῷ καιρῷ τῆς θεοπνεύστου ἐμφυσήσεως Θωμᾶς ἡ δευτέρα κρηπὶς τῆς πίστεως, καὶ τῆς ὁμολογίας οὐ συμπαρῆν τοῖς θεοπνευσθεῖσιν αὐτοῦ συμμαθηταῖς φιλτάτοις, καὶ λαμβάνουσι τὴν ἀπόρρητον ἐξουσίαν τοῦ Πνεύματος τοῦ λύειν, καὶ δεσμεῖν ἁμαρτίας. μέντοιγε οὐδεὶς ἐχέφρων, καὶ εὐθὺς τῷ Πνεύματι ὅτι μή γε κακόνους, καὶ δαιμονιώδης εἴποι γε ἄν, ὅτι ὁ Δίδυμος οὐκ εἶχε τὴν πνευματικὴν αὐθεντίαν δεδομένην χάριτι τοῦ παναγίου Πνεύματος τοῦ λύειν, καὶ δεσμεῖν τὰ ἁμαρτήματα. τὸ δὲ αἴτιον ἦτο, μὴ ὅτι γε κατεσφραγίσθη τῇ τὰ πάντα ἐνισχυούσῃ δυνάμει, καὶ ὡς ἂν εἴποι τις οὐσιωδῶς τῇ ἐπ' αὐτὸν καταβάσει πυρίνῳ γλώσσῃ τοῦ παναγίου Πνεύματος. ἔξω λοιπὸν

πρὸς

πρὸς Πέτρον μόνον ῥηθῆναι τὰς κλεῖς, καὶ τὸ Λάβετε Πνεῦμα ἅγιον μὴ εἶναι ταυτοσήμαντον αὐταῖς· σφραγισθέντες τῇ ἐπιδημίᾳ τοῦ παναγίου Πνεύματος οἱ ἐνθουσιασθέντες τῇ ἐνεργεστέρᾳ δυνάμει, καὶ πληρωτικῇ ἐνεργείᾳ τοῦ παναγίου Πνεύματος πνευματέμφοροι ἀπόστολοι ἴσχυον τὰ τῆς κλειδὸς τῆς πρὸς τὸν Πέτρον προσωποποιηθείσης καὶ ἐμπνευσθείσης ἐπ᾽ αὐτοὺς πρὸ τῆς καθόδου ἐνεργείας καὶ πλείονα. Καὶ τοῦτο μὲν δίδομεν αὐτοῖς τοῖς ματαιολογοῦσι συγχωροῦντες ἐκ περιουσίας λόγων, καὶ μὴ ἐνδείας χάριτος, ἢ ἑρμηνείας τῶν διδασκάλων τῆς ἐκκλησίας, ὧν μὴ γένοιτό ποτε ἡμᾶς τοὺς εὐπειθεῖς χριστιανοὺς ἀποστῆναι, καὶ τῆς αὐτῶν ἀκριβοῦς ἐξετάσεως, καὶ ἐν θείῳ Πνεύματι ἐξηγήσεως, καὶ ἀποκαλύψεως, καὶ μεθερμηνεύσεως αὐτῶν τῶν λεγομένων μυστικῶς τῇ θείᾳ γραφῇ, ἀποκαπηλομένων δὲ δι᾽ αὐτῶν τῇ ἐπ᾽ αὐτοὺς ὁδηγούσῃ, καὶ διδασκούσῃ αὐτοὺς χάριτι τοῦ παναγίου Πνεύματος. Ἰστέον δέ, ὅτι ἡ αὐθεντία τοῦ λύειν, καὶ δεσμεῖν ἐπιτροπικῶς λαμβάνεται διχῇ, ἢ καθότι λύει, καὶ δεσμεύει, ἃ ἐπετράπη αὐτῷ κατὰ τὸ θέλημα, καὶ τὴν ἐπιτρεπτικὴν ἐντολὴν τοῦ δεδωκότος αὐτῷ τὴν ἐξουσίαν, ὑποτάσσοντι τὸ οἰκεῖον θέλημα τῇ ἐκείνου βουλήσει. ὡς τῷ ἔπαρχός τις ἔχων τὴν σφραγῖδα τοῦ βασιλέως τὰ ἐπιταχθέντα αὐτῷ παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος βασιλέως ἐνεργεῖ μόνον, οὐδὲν παρασαλεύων τῶν ὧν αὐτῷ ἐπετράπησαν. ἢ καθότι πάλιν ἐξουσιοποιεῖ, καὶ τίθησιν εἰς δεσμωτήριον, καὶ λυτήριον, ὡς βούλεται, ὡς αὐτοκράτωρ τις βασιλεύς. Καὶ κατὰ μὲν τὸν πρῶτον τρόπον εἶχον τὴν ἐξουσίαν τοῦ παναγίου Πνεύματος θετικῶς, καὶ χάριτι, καὶ κατ᾽ ἐπιτροπὴν οἱ πανάγιοι ἀπόστολοι, καὶ ὁ μακάριος Πέτρος ἐνδεικνύων αὐτὴν εἰς τὴν χειροτονίαν τοῦ μακαρίου κλήμεντος, λέγων, κατεμπιστεύω σοι τῇ τοῦ Κυρίου χάριτι τὴν τοῦ λόγου καθέδραν, λύειν, καὶ δεσμεῖν, ἃ δεῖ λυθῆναι, καὶ ἃ δεῖ δεσμεύειν, ὑποτάσσειν γὰρ ἔμαθον τὸ οἰκεῖον θέλημα τῇ τοῦ Θεοῦ βουλήσει παρὰ τοῦ ὑπογραμμοῦ τῆς οἰκονομίας διδασκάλου αὐτῶν χριστοῦ λέγοντος ὡς ἀνθρώπου πάτερ μὴ τὸ ἐμὸν θέλημα, ἀλλὰ τὸ σὸν γενέσθω. Κατὰ δὲ τὸν β΄. τρόπον οὐδαμῶς ἐξουσιοποίουν οἱ πανάγιοι ἀπόστολοι, οὐ γὰρ ἀναπόλυτοι, καὶ ἀνεξάρτητοι τῆς ἐξουσίας ἦσαν, ἀλλ᾽ ὅτι τῇ ἐκείνου χάριτι κρατυνόμενοι. καὶ ἀσφαλιζόμενοι ἤνοιγον, καὶ ἔκλειον τὴν τῶν οὐρανῶν βασιλείαν. διόπερ ἡνίκα φησὶν ὁ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει κυρὸς Ἀθανάσιος ὁ οἰκουμενικὸς Πατριαρχεύσας, ὅτι αἱ ἐν τῷ Πέτρῳ δοθεῖσαι κλεῖς οὐ σημαίνουσιν αὐθεντίαν, καὶ ἐξουσίαν τὴν ἐξουσιοποιόν, καὶ χαριτοποιὸν ταυτοβουλήτως, καὶ ἀναπολύτως ἐννοητέον, προσποιουμένην, καὶ κλεψινουμένην τῷ Πάππᾳ, οὐ μὲν οὖν τὴν ἐξηρτημένην καὶ συνδεδεμένην, τῇ ἐκείνου χάριτι πρὸς εὐεργεσίαν τῶν ἄλλων ἀρκοῦσαν μόνον ἐκφέρειν, καὶ λέγειν τὰ αὐτοῖς ἐπιταχθέντα, πρὸς δὲ οἰκείαν ἀντιμισθίαν καρποφορεῖν τὸν λόγον τῆς πίστεως, καὶ ποιεῖν τὰ αὐτοῖς ἐντάλματα ἐκ τῆς αὐτῶν φιλοπονίας συναγωνιζομένης αὐτοῖς τῆς ἄνωθεν ῥοπῆς.

Περὶ αἰσθητῆς κεφαλῆς τῆς ἐκκλησίας.

Ἐπειδήπερ ἐν τῇ τοῦ κόσμου συστάσει, καὶ ἀνθρωπίνῃ καταστάσει, καὶ συνθέσει, καὶ ἐξεικονίσματι τοῦ παντὸς τὸ μὲν ἐστὶν οἱονεὶ ἄρχον, τὸ δὲ οἱονεὶ ἀρχόμενον, ἀλλὰ τὸ μὲν θέσει πολυπλασιαζόμενον, τὸ δὲ ὑπὲρ φύσιν ὂν τὸ θεῖον ἕν, καὶ μόνον ἀπολυπλασίαστον. Ὡσαύτως καὶ ἐν τῇ πολιτικῇ, καὶ ἐκκλησιαστικῇ συντάξει τέθειται ἀπεικόνισμα τοῦ ἀρχετύπου ἀντίτυπον κατὰ τὸν θεολόγον Γρηγόριον ἐν τῷ ἀπολογητικῷ αὐτοῦ λόγῳ. τούτου δὲ τὸ μὲν ἐστὶν ἀναγκαιότατον, καὶ πρῶτον, οὗ ἄνευ διαμεῖναι ἀδύνατόν ἐστι τὴν κατάστασιν, κἂν ἐλαχίστη βλάβη ληφθείη. τὸ δὲ ὡς χρησιμώτατον μέν, καὶ ἀναγκαῖον, ἐνδεχόμενον δέ, καὶ θε-

ραπείαν

ραπείαν πολλάκις ἕνεκεν τῆς ἐπεισαχθείσης αὐτῷ ἔξωθεν βλάβης. ὡς τύπῳ διαλαβεῖν ἐκ τῆς ἀνθρωπίνης συνθέσεως, ἡ καρδία ἐστὶ πρῶτον μέλος ἡγεμονικώτατον, καὶ βασιλικώτατον, ἀφ᾽ οὗ καὶ ζωή, καὶ φρένες, καὶ τροφή, ἐπεὶ καὶ ἀρτηρίαι, καὶ φλέβες, καὶ νεῦρα ἐκεῖθεν ἐκχέονται, ἧς πεσούσης, ἢ τὸ ἐλάχιστον βλαβείσης, ἅπαν τὸ ζῶον ἐκλείπει, καὶ ἀπόλλυται. διόπερ δέον αὐτὴν ἀβλαβῆ, καὶ ἀεικίνητον εἶναι μέχρις ὅτου τὸ ζῶον ἐπιμένει, καὶ ζωογονεῖται. τὸ δὲ πάλιν ἐστὶν ἐγκέφαλος, νοὸς κατοικητήριον, καὶ ὄργανον αἰσθήσεων, συμπάσχον, καὶ συνδιοικοῦν τὸ σῶμα τῇ καρδίᾳ, ὅστις τραυματισθείς, καὶ μὴ μεταδοθέντος τοῦ τραύματος εἰς τὴν καρδίαν λαμβάνει θεραπείαν, δεκτικὸς γάρ ἐστιν ἰατρείας ἐπιμένοντος τοῦ ἀρχικωτάτου, καὶ βασιλικωτάτου μέλους, τοῦτο γὰρ ἐπιτάσσει ἐκείνῳ, αὐτὸ δὲ συνέχεται, τελικώτατον γὰρ ὂν αἴτιον, ἡ καρδία ἐφέλκει τὸ ἀκόλουθον αὐτῷ, τὸ μὲν γὰρ δι᾽ ἐκεῖνο, διὸ καὶ μεῖζον, δι᾽ ὃ γὰρ ἕκαστον κατὰ τὸ κοινὸν ἀξίωμα, ἐκεῖνο καὶ μᾶλλον, ὁ γὰρ ἐγκέφαλος εἰς κατάψυξιν τῆς καρδίας χρηματίζει παρὰ τῆς φύσεως, δεύτερον γὰρ μετὰ τὴν τῆς καρδίας προβολήν. ἐντεῦθεν συνεκφύονται τὰ νεῦρα, καὶ τὰ διὰ τούτων συνερχόμενα πνεύματα τῆς τε αἰσθήσεως, καὶ νοήσεως ἅπαν τὸ σῶμα πληροῦται, ὥσπερ καὶ τὴν κεφαλὴν πλήρωμα τοῦ σώματος, καὶ τὸ σῶμα πλήρωμα τῆς κεφαλῆς ἐπονομάζουσι, πάντα γὰρ τὰ μέλη λαμβάνοντα τὸ ῥεῦμα τῆς αἰσθητικῆς, καὶ νοητικῆς πνευματοχυσίας παρὰ ταύτης τῆς κεφαλῆς ὡς ἐκ δευτεροκινήτου ἀμέσως πρωτοκινουμένης ὑπὸ τῆς αὐτοκινήτου καρδίας αἰσθάνονται, καὶ νοοῦσι, καὶ εἰς ταύτην πάλιν ἀνταποδίδονται, καὶ ἀναπέμπονται δίκην ἀπαρχῆς πηγῆς μιᾶς τοῦ ὠκεανοῦ ῥύακας, καὶ ποταμοὺς ἐξαποστελλούσης, καὶ ποτιζούσης πᾶσαν τὴν περίγειον λῆξιν εἰς αὐτὴν τὴν πρωτοπηγὴν αὖθις ἐπαναδιδομένους. οὕτω καὶ ὁ ἐγκέφαλος ὥσπερ τις πρώτη πηγὴ ἐκφύουσα τὰ νεῦρα, καὶ διασπείρασα δι᾽ αὐτῶν τὰ πνεύματα ἐφ᾽ ὅλον τὸ σῶμα διὰ τῆς ῥάχιος καὶ τοῦ νώτου, καὶ ὅλης τῆς συνδεσμεύσεως τοῦ σώματος ἐμπίπλησιν αὐτὸ καθόλου αἰσθήσεων, καὶ νεύρων, καὶ πνεύματος ψυχικοῦ. ὅπερ προτέρημα, καὶ σύνθεμα, καὶ σύνταγμα τῆς ἀρχῆς ἐνδείκνυσι μὴ ὅτι γε μόνον ὁ ἐγκεκρυμμένος μυελὸς ἀφ᾽ οὗ φύεται ἡ νευρικὴ σύνταξις, καὶ ἡ πνευματοχυσία ἐκπέμπεται, ἀλλὰ καὶ ἡ κατὰ συνέχειαν ξυνηρθρωμένη συναρμολογία τῶν περιεχόντων ὀστέων τὴν κεφαλὴν ἐξωτερική, καὶ φαινομένη, καὶ γὰρ μετὰ τὸ κρανίον συνεχόμενοι εἰσὶν οἱ σφόνδυλοι τριχῇ διῃρημένοι εἴς τε τὸν ἐπαυχένιον ἕβδομον δώδεκα ἐξισάζοντας, καὶ πέντε λήγοντας ἐπὶ τὸν κοκκύζοντα, ἡ γὰρ ὀστεολογία μὴ μόνον περιτειχισμός ἐστι τοῦ ἐν αὐτῇ μυελοῦ, ἀλλὰ καὶ βάσις, καὶ ὑποβάθρα παντὸς τοῦ σώματος. Καὶ ταῦτα μὲν περιληπτικῶς ἔστωσαν λελεγμένα φυσικώτερον. ἐπανιόντας δὲ ἐπὶ τὸ προκείμενον ἀναγωγικώτερον ὅσον ἐφικτὸν ἐκ τῶν καθ᾽ ἡμᾶς ἐξεικονίζομεν τὰ ὑπὲρ ἡμᾶς. Καρδία μὲν τοῦ σύμπαντος μόνη ἡγεμονικωτάτη, καὶ ἀεικίνητος, καὶ αὐτοκίνητος, καὶ μηδέποτε ἐκλείπουσα, μόνη δημιουργικὴ τοῦ κόσμου, καὶ χαριτόβρυτος, πηγὴ τῆς υἱοθεσίας, καὶ παντὸς ἀξιώματος εἴη ἂν τῷ ὄντι αὐτὸς ὁ Θεός, ἐν μιᾷ οὐσίᾳ τρισὶ κόλποις διῃρημένη, καὶ συνενουμένη ἐνὶ βαλαντίῳ, καὶ θησαυρῷ πάσης τῆς ζωῆς, κατὰ τό, εὗρον ἄνθρωπον κατὰ τὴν καρδίαν μου, ἧς ἄνευ οὔτε κόσμος ἢ γεγονώς, ἢ γιγνόμενος, ἢ γενησόμενος, ἢ ὢν εἶναι δύναται), ἥτις προέθετο ἱλαστήριον ὑπὲρ τῆς τῶν ψυχῶν ἡμῶν σωτηρίας τὸν μεγάλης βουλῆς ἄγγελον, καὶ θαυμαστὸν σύμβουλον τῆς σωτηρίας, καὶ τῆς πίστεως τὸν ἀρχηγὸν σωτῆρα ἡμῶν Χριστόν, τὸ πλήρωμα τῆς ἐκκλησίας ὥσπερ κεφαλὴν τοῦ σώματος κατὰ Παῦλον, πεπονθυῖαν μὲν ὡς ἄνθρωπον καὶ θεραπευθεῖσαν τῇ ἐγέρσει, ἀπαθῆ δὲ μείνασαν τῇ θεότητι τῷ λόγῳ τῆς τρεικολ-

πίου

τῆς καρδίας, ἥτις μὴ μόνον κατὰ τὸ ἔνδον, καὶ πνευματικὴν χάριτα τῆς ἐκκλησίας ἀκενώτως φιλοχωρεῖ τὸν πνευματικὸν μυελόν, ᾧ συντέτακται, καὶ ἀναλογοῦντα τὰ πνευματικὰ χαρίσματα, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ἐμφανισθεῖσαν, καὶ συνομιλήσασαν ἡμῖν αὐτοῦ οἰκονομίαν, ὡραϊζόμενος κάλλει ὑπὲρ πάντας βροτούς, καὶ προκόπτων σοφίᾳ, καὶ χάριτι, καὶ συντάξας τὴν ἐκκλησίαν αὐτοῦ, οὐκ ἐξέβαλε τῆς εὐταξίας, καὶ τῆς κεκοσμημένης στολῆς, καὶ τὰ ἐξωτερικὰ προβλήματα, οἷς ὑποτέτακτο κἀυτὸς ὡς ἄνθρωπος, ἥτις μὴ μόνον μεθ' αὐτὸν προστίθησι τὴν ἐπαυχένιον ἑπτάριθμον σύνταξιν τῶν σφονδύλων ἁγίαν αὐτοῦ ἐκκλησίαν, ὑπὲρ ἧς ἐξέχεε τὸ αἷμα τῆς χάριτος, καὶ ἐνεδύσατο τὸν ἀκάνθινον στέφανον. καθότι ὁ ἕβδομος ἀριθμὸς περιέχει τὸ πᾶν σύστημα τοῦ κόσμου, κατ' Ἀρέθαν ἐν τῇ ἀποκαλύψει τοῦ Ἰωάννου, λέγοντα, αἱ γὰρ ἑπτὰ ἐκκλησίαι, καὶ ἑπτὰ λυχνίαι πᾶσα ἡ ἐκκλησία νοητέα, ὁ γὰρ ἕβδομος ἀριθμὸς ὅλην τὴν κτίσιν συνέχει ἐξεργασθεῖσαν, καὶ τελειωθεῖσαν ταῖς ἑπτὰ ἡμέραις, αὕτη γάρ ἐστιν ἡ κεχρυσωμένη, καὶ προχέουσα τὸν κρατῆρα τῆς σοφίας, καὶ βαστάζουσα τὴν κεφαλὴν αὐτῆς τὸν Χριστόν, οὗ τὰ χαρίσματα διαδίδωσι τοῖς ἑπτὰ ἐνεργήμασι τοῦ Πνεύματος ἀνὰ πᾶν τὸ σῶμα τῆς καθόλου συναρμολογίας αὐτῆς, ὥστε μὴ εὑρίσκεσθαι, ἢ τοὐλάχιστον ὀστεολόγημα ἀμέτοχον τοῦ πνευματικοῦ μυελοῦ αὐτῆς, κατὰ τὸ συναριθμούμενον, καὶ ἀνάλογον αὐτοῦ χαριτοῦσθαι, καὶ συναρμόζεσθαι τοῖς πνευματικοῖς χαρίσμασιν, οἷς κουφιζομένη συζεύγνυται ἄσπιλος, καὶ ἄσειστος, καὶ ἀκλόνητος ὑπὸ πάσης θραυστικῆς, θλαστικῆς ἀντικειμένης, καὶ ἐναντίας δυνάμεως τῆς πολυκεφάλου δρακοντοειδοῦς ὕδρας, μᾶλλον συνθλάττουσα τῇ κεφαλῇ αὐτῆς τῷ σωτῆρι Χριστῷ, λέγοντι αὐτῷ, ὁ γὰρ ζυγός μου χρηστός, καὶ τὸ φορτίον μου ἐλαφρόν ἐστι, λεγούσῃ πάλιν αὐτῷ, ὑπέκλινας κάραν τῷ προδρόμῳ, συνέθλασας κάρας τῶν δρακόντων, τῷ διαττάττοντι κατόπιν αὐτῆς, καὶ γεννῶντι πνευματικῶς ἑτέραν βαστάζουσαν αὐτὴν ἐκκλησίαν συντεταγμένην ἀδελφῶν δώδεκα σφονδύλων, ἀποστόλων ἐξισαζομένην, καὶ τοῖς σφαιρίσμασι τοῖς ἀνὰ δύο τῶν πλευρῶν τῷ στήθει συνενουμένοις ἀφ' οὗ ἀπομάττουσι, καὶ περιτειχίζουσιν ὡς προπύργια τὸ σταθερώτατον τοῦ θειοτάτου νοός, καὶ ταῖς συζυγίαις τῶν νεύρων, αἷς μεταδίδεται ἐπὶ τὸ καθόλου κόσμημα τῆς καθόλου ἐκκλησίας, τὸ πᾶν αἴσθημα, καὶ σύνθημα τῆς συναρμολογίας, καὶ ὀστεολογίας, ἀπαρχομένην τοῦ λοφιαίου, καὶ ἐφεξῆς λέγουσαν ἐπὶ τὸν συντεταγμένον, καὶ ἄρρεπτον λεγόμενον σφόνδυλον, μεθ' ἣν πληροῦται ἡ ὑποβάθρα, καὶ τρόπις τῆς πνευματικῆς νηὸς ἐκδεχομένη ἐξ ἐκείνης τὸν πνευματικὸν μυελόν, καὶ βαστάζουσα δι' αὐτῆς τὴν ἄνωθεν καταπεμφθεῖσαν χάριτα τῆς κεφαλῆς τοῦ Χριστοῦ, τοῦτό ἐστι τὸ ἱερὸν ὀστοῦν λεγόμενον, πέντε σφονδύλοις συναρμολογούμενον, καὶ ἀναγόμενον ἐπὶ τοὺς πέντε πατριάρχας μετὰ τοὺς ἀποστόλους ἀλληλοδιαδόχως βαστάζουσαν τὴν τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίαν. Ἴσως οὗτος ἂν εἴη ὁ πνευματικὸς μυελὸς ῥαχίτης, καὶ σχοῖνος ἀργύρεος ἐπονομαζόμενος, καὶ ἀλληγορούμενος τῇ σοφίᾳ τοῦ Ἐκκλησιαστοῦ, καὶ δεχόμενος, καὶ μεταδιδόμενος πάσῃ τῇ ὀστεολογίᾳ, καὶ ἱερᾷ συνείργει τῇ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίᾳ. Ὅστις σχοῖνος καὶ κληρονομία λέγεται τῷ προφητάνακτι Δαβὶδ ἐν τῇ ἐποφειλομένῃ προσοχῇ τῷ νόμῳ παρὰ τοῦ λαοῦ πλεκόμενος ἅπαξ ἀφ' ἑνὸς πόκου τῆς κεφαλῆς τοῦ Χριστοῦ, δροσιζόμενος τῷ ἄνωθεν καταβάντι ὑετῷ ἐπ' αὐτὸν μόνον τῇ δρόσῳ τοῦ παναγίου Πνεύματος τοῖς ἀχαρίστοις, καὶ σαπροῖς ἀγγείοις ἀμεταδότου, καὶ μὴ κενουμένου. Αὕτη λοιπὸν ἐστὶν ἡ βαθμολογία ἡ ὀρθή, καὶ κανόνι συντεταγμένη ὑποβάθρα, καὶ βάσις τῆς ἐκκλησίας. ἀμέλει οἷον λόγον ἔχει ἡ καρδία πρὸς τὴν κεφαλήν, τὸν αὐτὸν ὁ Θεὸς πρὸς τὸν Χριστόν, καθὸ ἄνθρω-

πον ὑποτασσόμενον, καθὸ δὲ Θεὸν ἐπιτάσσοντα. Καὶ πάλι καθότι ἐγγύτερον συνέχεται ὁ ἐπαυχένιος ἀριθμὸς τῶν σφονδύλων τῇ κεφαλῇ, τὸν αὐτὸν τρόπον ἀμεσωτέρα ἐνοεῖται συντασσομένη ἡ ἐκκλησία τῷ Χριστῷ, εἶναι ὑποβάθρα, καὶ βάσις αὐτοῦ. καὶ γὰρ ἐκκλησία μὴ τοσοῦτον νοεῖται ὁ μετὰ τὴν ἔνσαρκον οἰκονομίαν σύλλογος τῶν ἁγίων, ἀλλὰ καὶ ὁ πρὸ ταύτης συναριθμούμενος ἐν τῇ παλαιᾷ. Πάλιν καθάπερ μετ' αὐτὸν ἀμέσως ἐπακολουθεῖ ὁ δωδεκάριθμος σφόνδυλος τῆς ῥάχεως, βαιοφόρος τῆς κεφαλῆς, οὕτω μετὰ τὴν καθόλου ἐκκλησίαν ἐγγύτερα ἀξιώματα βαστάζοντα αὐτήν, καὶ φιλάδελφα τέκνα νοητέα τοὺς δώδεκα ἀποστόλους, Υἱοὶ γὰρ καὶ αὐτοί εἰσι τῆς συνεζευγμένης τῷ Χριστῷ ἐκκλησίας, ἐκτυπωθέντες μὲν ἐν τῷ Χριστῷ, προεικονισθέντες δὲ ἐν τῷ Ἰακώβ. Τέως καθάπερ τὸ ἱερὸν ὀστοῦν πᾶσι σφονδύλοις μετρούμενον, καὶ ἐναρμολογούμενον πέρας γίγνεται τῆς ῥάχεως, καὶ τῆς ὅλης τρόπις ὑποβάθρας βασταζούσης τὴν πρύμναν πηδαλιουχουμένην, καὶ οἰακοστροφοῦσαν ὅλην τὴν νῆα τὴν συναρμολογουμένην ἐξ αὐτῆς. Οὕτως ὁ ἀριθμὸς τῶν πέντε πατριαρχῶν μετὰ τοὺς ἀποστόλους ἀλληλοδιαδόχως καθολικώτερον βαστάζει τὴν σάρκα τοῦ Κυρίου, καὶ τὴν πίστιν, καὶ τὸ Πνεῦμα αὐτοῦ δέχεται μεταδιδόμενον, καὶ συναρμολογούμενον παντὶ τῷ ὀστεολογήματι μέχρι τῶν ἀκροτάτων, καὶ τῷ πληρώματι τῆς ἐκκλησίας ἄχρι τῶν ἐλαχίστων. Πάλιν καθάπερ ἐν τῇ συνθέσει τοῦ ἀνθρώπου σώματος δύο θεωροῦνται συντάγματα, καὶ ἀρχαί, τουτέστιν ὁ ἐνδόμυχος μυελός, ᾧ ζωογονεῖται, καὶ τρέφεται ἡ ὀστεολογία, καὶ τὸ σύνταγμα τὸ ἔξωθεν αὐτῆς περικλεῖον, καὶ φυλάττον τὸν τρέφοντα αὐτὴν μυελόν, συντασσόμενα, καὶ διαμειβόμενα ἀλλήλοις κατὰ τὸν προσήκοντα ὅρον αὐτῶν, οὕτως ἐν τῇ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίᾳ γνωρίζονται δύο ἀρχαὶ συντασσόμεναι, καὶ διαμειβόμεναι ἀλλήλαις κατὰ τὴν δοθεῖσαν χάριτα, καὶ ἐξουσίαν αὐτῶν, ἀμέλει ἡ τε βασιλεία ἐξουσιάζουσα τῆς φαινομένης εὐταξίας καὶ τὸ ἱερατικὸν βασίλειον αὐθεντεῦον τοῖς πνευματικοῖς χαρίσμασι, διόπερ αὕτη μὲν τῷ θυσιαστηρίῳ, καὶ τοῖς ἀβάτοις οὖσι μόναις τοῖς ἁγίοις προεδρεύει, ἐκείνη δὲ τοῖς ἐκτὸς τοῦ βήματος, καὶ ταῖς στρατηγίαις ἐφίσταται, καὶ προσαγωνίζεται, φυλάττουσα μὲν ἐκείνην ὡς Θεοῦ διάκονος ταῖς ἐπερχομέναις ἐξωτερικαῖς ἀντικειμέναις δυνάμεσιν, ἁγιαζομένη πάλιν ὑπ' αὐτῆς τοῖς φωτισμοῖς τοῦ Πνεύματος, καὶ καθαιρομένη ὑπὸ τῶν ψυχικῶν κηλίδων τῶν πονηρῶν πνευμάτων τοῦ πολεμήτορος τῶν ἐπερχομένων οὐ σῶμα χειρώσασθαι, ἀλλὰ ψυχὴν καταδουλῶσαι. καὶ γὰρ καθάπερ τὸ σῶμα μὴ τοσοῦτον συντάσσεται τῷ ἐνδομυχοῦντι μυελῷ, ἀλλὰ καὶ τοῖς φαινομένοις ὀστέοις συναρθροῦται, καὶ συνδέεται, οὕτω καὶ ἡ τιμὴ τῆς ἐκκλησίας μὴ μόνον εὐφημίζεται ταῖς πνευματικαῖς ἀρχαῖς τῆς ἐνδομυχούσης χάριτος τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ καὶ ταῖς ἐξωτερικαῖς προκρίσεσι, καὶ προβλήσεσι τῶν βασιλέων διαφροντίζεται, καὶ διεκδικεῖται. Ἐπειδήπερ καρδία τῆς φαινομένης πολιτείας ἐστὶν ὁ ἐπίγειος βασιλεύς, κεφαλὴ δὲ ὁ ἀρχιερεύς, διὸ καὶ Μωϋσῆς ὡς νομοθέτης ἄνεισι τοῦ ὄρους, Ἀαρὼν δὲ μετ' ἐκεῖνον, καὶ σὺν ἐκείνῳ τιμώμενος κατωτέρω ἵσταται, καὶ ἁγνίζει τὸ λαόν, ἐπεὶ καὶ Χριστὸς Ἰησοῦς ὁ ἀμνὸς ὁ δι' ἐμὲ πτωχεύσας, καὶ συγκαταβὰς ὡς ἄνθρωπος ὑποτέτακται τῷ Θεῷ, καὶ Πατρί, ἢ ἔλαβε χάρισμα τὸ ὑπὲρ πᾶν δώρημα. οὗτος μὲν οἰκονομεῖ, καὶ συμπάσχει, ἐκεῖνος δὲ ἐπιτάττει, καὶ νομοθετεῖ, ἔστι δ' ὅπου καὶ καταδικάζει κατὰ τὸ ἔξωθεν προτέρημα τοῦ σώματος προσάγων, καὶ ἀπάγων τῆς ζωῆς. γίγνεται γὰρ βασιλεὺς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον οὐχὶ ἐξ οἱουδήποτε, ἀλλ' ἐκ βασιλικῆς νηδύος, ἀρχιερεὺς δὲ καὶ ἐκ τοῦ [illegible] λαοῦ. Ἐνταῦθα γὰρ ἀρετῆς τῆς κατὰ ψυχὴν προτέρημα μετὰ τα-

πεινοφροσύνης ἐπιζητεῖται), ἐκεῖ δὲ γενεαλογία φυσικοῦ σπέρματος κατὰ τύχην τεχνολογεῖται. Ἐνταῦθα μὲν συγκατάβασις οἰκονομική, καὶ πρόσληψις, καὶ ἄφεσις ἁμαρτημάτων διοικεῖται), μετὰ συμβουλῆς, καὶ οὐ καταναγκάσεως εἰς ὠφέλειαν, καὶ ἐπανάστασιν τοῦ πεπτωκότος μὲν, δυναμένου δὲ ἰαθῆναι, ἐκεῖ δὲ δίκης ἀπότισις, καὶ ἐξ ἴσου διαγνώμησις ἄφετος, καὶ ἀμετάτρεπτος, καὶ αὐτὸς ὁ Υἱὸς τοῦ βασιλέως εἴη δικαζόμενος ὑπὸ τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς μεγαλειότητος. Ψῆφον γὰρ συμβουλευτικὴν, καὶ διδασκαλικὴν ἔχουσιν οἱ ἱερεῖς πρὸς τοὺς βασιλέας, καὶ ἄρχοντας κλῖναι αὐτῶν τὴν προαίρεσιν πρὸς τὰ θεῖα, οὐ μὴν δὲ καταναγκαστικὴν καὶ ἐπιτάσσουσαν αὐτοῖς, κατὰ Χρυσόστομον ἐν τοῖς πρὸς Ἐφεσίους. Καὶ εἰ εἴποι τις ἄρα μείζων ἡ βασιλεία τῆς ἀρχιερωσύνης, διαμείβομαι λόγῳ, ὅτι κατὰ μὲν τὸ φαινόμενον, καὶ ἐξωτερικὸν τῆς ἐπικαίρου βασιλείας ἧς γεγόνασι θείᾳ προνοίᾳ οἱ βασιλεῖς ὑπηρέται Θεοῦ διάκονοι, ἀναμφιβόλως, ὡς ἡ πρᾶξις, καὶ ἡ συγγραφὴ δηλοῖ, καὶ ἐμφαίνει, προέχουσι, διαμαρτυρούμενοι μὴ μόνον ὑπὸ τῆς παλαιᾶς ἐφ' ἧς Δαβὶδ, καὶ Σολομὼν προεῖχον τῶν τοῖς ἐκείνοις καιροῖς ἀρχιερέων, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῆς νέας, ἐφ' ἧς μὴ μόνον ὁ ἀρχιερεὺς τῶν μελλόντων ἀγαθῶν ἀπογεγραμμένος ἐγεγόνει τῷ Καίσαρι, καὶ ὑποτελεσφόρος τοῖς διδράχμοις, καὶ ταῖς ἐξωτερικαῖς ἐξουσίαις, ἐφ' αἷς ἔλεγεν, οὐκ εἶχες οὐδεμίαν ἐξουσίαν κατ' ἐμοῦ, εἰ μὴ ἦν σοι δεδομένον ἄνωθεν, ἀλλὰ καὶ Κωνσταντῖνος ὁ ἐν βασιλεῦσιν ἁγιώτατος, καὶ Θεοδόσιος ὑπερησπίζοντο τῆς πολιτείας, καὶ ἐθέσπιζον εὐτακτοῦντες ὡς δεσπόται μετὰ Θεὸν τὴν τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίαν. Πάλιν ἐὰν εἴποι τις, πῶς στάτορες τάξιν ἐποίουν πληροῦντες οἱ βασιλεῖς πρὸς τοὺς Πατριάρχας, καὶ ὑπέμενον αὐτοὺς ἐλεγχόμενοι, λέγω οὐχ ὡς βασιλεῖς τοῦ κόσμου, ἀλλ' ὡς εὐσεβεῖς, καὶ φιλόχριστοι κατὰ τὸ ἔνδον ῥεῦμα τῆς χάριτος ὑπέκλινον τὰς κεφαλὰς ἐκείνοις, οὐχ ὡς λαλοῦσι ῥήματα κατὰ τὸ ἰδιοβούλητον αὐτῶν, ἀλλ' ὡς Θεοῦ ἐκφέρουσι φωνὰς, καὶ ἐλέγχους τῶν παρανομιῶν ἐκείνων, ἰδιοπραγειῶν παρὰ τὸ τοῦ Θεοῦ βούλημα. Ἐν γὰρ τῇ εἰς Χριστὸν, καὶ μὴ τῇ εἰς ἄνθρωπον πάντες ἐξισάζονται, καὶ ἔχουσιν ἐξουσίαν λατρεύειν Θεῷ ζῶντι, καὶ ἐλέγχειν τοὺς παρανομοῦντας, καὶ ἀσεβοῦντας περὶ τὰ δόγματα τοῦ Κυρίου, ἐξαιρέτως δὲ οἱ κατενεμπιστευθέντες αὐτὰ τὰ θεμέλια, καὶ χειροτονηθέντες ἐπὶ ταύτῃ τῇ διακονίᾳ τοῦ ἔργου, δι' οὗ βασιλεὺς καὶ στρατιώτης, πλούσιος καὶ πένης ἐν ἀξιώματι ἴσῳ ἕκαστος ἐκ τῶν ἰδίων ἔργων ἢ δοξασθήσεται ἢ αἰσχυνθήσεται. Ἐκείνως λοιπὸν, καὶ φαινομένως κυριεύουσιν οἱ βασιλεῖς. Οὕτως δὲ καὶ μυσταγωγικῶς πρωτεύουσιν οἱ ἀρχιερεῖς. Οὗτοι μάχαιραν Πνεύματος φοροῦσιν, ἐκεῖνοι ξίφος σώματος βαστάζουσιν, ᾧ καθυπείκειν, καὶ ὑποτάσσεσθαι χρὴ τὴν ἱερωσύνην κατὰ τὸν Χρυσορρήμονα ἐν τῇ πρὸς Ῥωμαίους. Αὕτη πατρικὴ καὶ οἰκονομικὴ διοίκησίς ἐστι συμπάσχουσα ταῖς ἀσθενείαις τῶν πιπτομένων, καὶ προσερχομένων τῇ εἰς Χριστὸν πίστει τοῦ τρέχοντος χρόνου, ἐν δὲ τῇ μελλούσῃ βασιλεύουσα, καὶ κρίνουσα δικαίως τὰ αὐτοῖς πεπραγμένα ἀποδώσει ἑκάστῳ τὸ κατ' ἀξίαν. Ἐκείνη τοῦ παρόντος καιροῦ διευθύνει, καὶ διοικεῖ παρερχόμενα, καὶ φθειρόμενα, ἐφ' οἷς καταληφθησομένοις εὐκρινέστερον, καὶ γνωριμώτερον ἔσω ἀνάλυσις τῆς ὑποθέσεως περατουμένης ταῖς ἀξιολόγοις γνώσεσιν. Εἰδέναι λοιπὸν χρὴ πρῶτον, ὅτι ὁ κόσμος οὗτος οὐ γέγονεν ἀτάκτως ὑπὸ τῆς τὰ πάντα διαπλασάσης δυνάμεως τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' εὐταξίᾳ διακεκόσμηται, κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον λέγοντα, τάξει τὸ πᾶν διακεκόσμηται, τάξει τὸ πᾶν συνεστήσατο. Λόγος δὲ τῆς τάξεώς ἐστι πᾶν ἀνάγεσθαι ἐφ' ἕν τι πρῶτον, καὶ ἀρχήν τινα ὑπερκειμένην τῶν συντατομένων, καὶ συναριθμουμένων, καὶ ἀρχοποιουμένων, οὕτω

οὕτω γὰρ ἐν τῇ τοῦ παντὸς αἰτίᾳ ἐστὶν αὐτὸς ὁ εἷς καὶ μόνος Θεὸς ἐν Τριάδι ὑμνούμενος, καθ' ὃν [illegible] ἄλλος ὡς αὐτὸς φύσει τοιοῦτος οὐκ ἔστι, βασιλεύων καὶ δημιουργίᾳ, καὶ υἱοθεσίᾳ, καὶ ἐξεικονιζόμενος ἐν πάσαις ταῖς ἐξουσίαις, ὡς ἐκείνου ἐξηρτημέναις τοῦ διατάσσοντος ὅλας αὐτάς. Καὶ γὰρ ἐν ταῖς μοναρχίαις τῶν βασιλέων κατὰ τὸ, οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη, εἷς κοίρανος ἔστω, πρόδηλον τὸ ἐξεικόνισμα αὐτοῦ, διότι καθάπερ ἐκεῖνοι βασιλεύουσι μὴ ὅτι γε μόνον τῶν συνευσεβούντων αὐτοῖς, ἀλλὰ καὶ τῶν μὴ ἐχόντων σὺν ἐκείνοις τὸ ταυτὸν τῆς θρησκείας, καὶ τοῦ σεβάσματος, οὕτω καὶ ὁ τῶν ὅλων ἀληθὴς, καὶ ἀλάθητος, καὶ ἀήττητος βασιλεὺς φύσει θεὸς ὑπερεξαπλοῖ τὴν χάριτα, καὶ τὴν ἀγαθότητα αὐτοῦ, ἀνατέλλων τὸν ἥλιον αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τοῖς μετέχουσι, καὶ ἐγνωσμένοις τῇ εὐεργεσίᾳ αὐτοῦ διὰ τῆς ἐπὶ τὸ καλὸν κλίσεως αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τοῖς ἀπομακρυνομένοις τοῦ θείου θελήματος, διαστρέφουσί τε, καὶ σκολοποιοῦσι τὰς θείας ἐντολὰς, καὶ ἀμεταπτώτους βουλὰς τοῦ Θεοῦ. καὶ γὰρ θέλοντες, καὶ μὴ βουλόμενοι καὶ δαίμονες, καὶ ἀσεβεῖς βασιλεύονται, κυριεύονται), καὶ ἐξουσιάζονται ἐν λόγῳ δημιουργίας, καὶ μὴ μοχθηρᾶς προαιρέσεως καλῶς πεποιημένης ὑπὸ τῆς τὰ πάντα κινούσης ἀκινήτως δυνάμεως τοῦ Θεοῦ λέγοντος ἴδετε, ἴδετε, ὅτι ἐγώ εἰμι Θεὸς, καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλος πλὴν ἐμοῦ, ἐγὼ ἀποκτενῶ, καὶ ζῆν ποιήσω, πατάξω, κἀγὼ ἰάσομαι, ἥτις ἀρχὴ λέγεται καὶ πρωτεῖον μοναρχίας, καὶ δημιουργίας, ὡς μόνη ἄρχουσα τοῦ παντός. Λεγομένη πάλιν ποτὲ ὡς ἐξουσιάζει, καὶ βασιλεύει ἀριστοκρατικώτερον ἐπ' ἐκείνων τῶν ἀγαθῶν, καὶ τῶν διὰ τῆς ἀρετῆς ᾠκειωμένων αὐτῷ, ὡς τὸ, ὁ Θεὸς Ἀβραὰμ, καὶ ὁ Θεὸς Ἰσαὰκ, καὶ ὁ Θεὸς Ἰακὼβ ὁ συνευδοκῶν αὐτοῖς διὰ τὸ ἐξαίρετον τῆς πρὸς τὸν Θεὸν ἔρωτα κλίσεως, μὴ διαστελλόμενος κυριεύειν καὶ τῶν ἀποστατῶν βασιλέων, ἀμέλει Ὢγ, καὶ Βασὰν πάντων ὄντων ὑποχειρίων τῇ παντοκρατορικῇ δυνάμει, καὶ ἐξουσιοποιῷ ἐξουσίᾳ δυναστευομένων. Αὕτη ἀρχὴ λέγεται ἀριστοκρατορικὴ λαμβανομένη πάλιν ἐνίοτε λόγῳ τιμοκρατείας. ὡς ὁ Θεὸς καὶ πατὴρ λέγεται μείζων τοῦ υἱοῦ τῇ αἰτίᾳ, καὶ οὐ τῇ φύσει, ἢ τῇ ἀξίᾳ, κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον ἐν τοῖς κατ' Εὐνομίου, εἰς τὸ ὁ πατήρ μείζων μού ἐστιν, εἴπερ μὴ κατὰ τὴν οὐσίαν, καὶ τὴν μίαν ἐνεργητικὴν, καὶ ἐξουσιαστικὴν δύναμιν τῆς τε δημιουργίας, καὶ τῆς χάριτος ἐν μιᾷ βουλήσει, καὶ θελήσει, ἀλλ' ὡς αἴτιος προτάττεται προεπινοούμενος, ὡς ἔχει ἡ ἔνδον πρόοδος ἀκατάληπτος ἀπὸ παντὸς κτίσματος. καὶ γὰρ ἡ αὐτὴ φύσις, καὶ τὸ αὐτοαξίωμα τῆς ἐξουσίας ἐστὶν ἀδιαιρέτως τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, κατὰ τὸ, οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα Θεῷ, καὶ τὸ, οὐ δύνασθε δυσὶ κυρίοις δουλεύειν, ἢ Θεῷ Θεῷ, ἢ μαμμωνᾷ μαμμωνᾷ. Ἐφαρμόσασθαι δὲ τοῦτο καὶ ἐπὶ τῆς τοῦ Χριστοῦ οἰκονομίας οὐκ ἄπο τρόπου ἐστὶν, καὶ ἐκτὸς θεολογικοῦ ἀξιώματος. καὶ γὰρ προνοητικώτερον ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν ὁ τύπος, καὶ ὑπογραμμὸς τῆς περὶ ἡμᾶς κηδεμονίας προσοικειωτικώτερον ὑπὲρ τῆς καθόλου ἁγίας αὐτοῦ, καὶ εὐεργετουμένης ἐκκλησίας, συμπαθέστερον δὲ, καὶ φιλανθρωπότερον ὑπὲρ τῶν καλινδουμένων ταῖς ἁμαρτίαις, καὶ μετανοούντων ἐφ' οἷς ἔπραξαν κακοῖς, καὶ πονηροῖς. Διὸ ποτὲ μὲν βασιλικώτερον εὐλογεῖσθαι καθεζόμενον ἐπὶ πῶλον ὄνου τῆς ἐξ ἐθνῶν, καὶ τῶν ἰουδαίων ἐκκλησίας. ποτὲ δὲ πατέρα οἰκτιρμῶν, καὶ φιλανθρωπίας ἐπικαλεῖσθαι. ποτὲ δὲ κεφαλὴν τῆς ἐκκλησίας, ὥσπερ τὸν ἄνδρα τῆς γυναικός. ποτὲ δὲ πρωτότοκον ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς ὀνομάζεσθαι ἀκούομεν τοῦ θείου συγγράμματος. καίπερ τὰ παραδείγματα οὐκ ἐν πᾶσι δεῖ λαμβάνειν, καὶ ἐξισάζεσθαι, ὡς εἴρηται ἐν τῇ δευτέρᾳ πραγματείᾳ κατὰ Χρυσόστομον περὶ τοῦ παραδείγματος τῆς κεφαλῆς. Ἰστέον δεύτερον, ὅτι ὅσα πρωτεῖα, καὶ

ἀρ-

ἀρχαὶ, καὶ ἐξουσίαι λέγονται) ἐπὶ Θεοῦ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἡμῶν οὐκ ἐν πᾶσιν ἰσοτίμως ταυτοτρόπως, καὶ ὁμοτρόπως λέγονται). Ἐκείνῳ μὲν γὰρ φύσει ὑπάρχουσιν, καὶ τὰ πλεῖστα ἀποφάσκομεν συνεῖναι ὡς ἡμῖν, ἡμῖν δὲ θέσει, καὶ χάριτι ὁμοτεταγμένοις ἀλλήλοις, καὶ ὁμοτρόπως ἀναλογουμένοις, καὶ συνοῦσι, καὶ γὰρ Θεὸς καὶ ἐκεῖνος, ἡμεῖς, ἀλλ᾽ ἐκεῖνος φύσει, καὶ οὐσίᾳ θεοποιός ἐστιν, ἡμεῖς δὲ θέσει, καὶ χάριτι τῇ ἐκείνου θεοποιούμενοι. Ἀρχιερεὺς καὶ ἐκεῖνος, καὶ ἡμεῖς, ἀλλ᾽ ἐκεῖνος μετὰ τῆς ἐνυποστάτου ἑνώσεως τοῦ Θεοῦ λόγου ἐν προσλήψει ἀνθρωπότητος, καὶ φύσεως μόνον, καὶ οὐχ ὑποστάσεως αὐτῆς, γέγονεν ὡς ἄνθρωπος ἄνευ προπατορικῆς ἁμαρτίας, καὶ ἀνενδεὴς καθαρσίων, μᾶλλον δὲ ἁγνισάμενος τὴν ἀκαθαρσίαν ἡμῶν ἡμεῖς ἐν τῷ Ἀδὰμ γεννώμενοι, καὶ ἀποθνήσκοντες τῇ ἐκείνου παρακοῇ, ἀνεκαινίσθημεν τῷ λουτρῷ τῆς παλιγγενεσίας, καὶ ἀξιούμεθα τοῖς ἐκείνου προτερήμασι τῇ αὐτοῦ χάριτι, καὶ υἱοθεσίας προσλαμβάνοντες ἐν ἑαυτοῖς, οὐκ οὐσίαν καὶ ὑπόστασιν θείας φύσεως, ἀλλὰ χαρακτῆρα, καὶ φωτισμὸν θείας ἐνεργείας, ἐνεργούσης καὶ σφραγιζούσης τὴν ἡμετέραν ὑπόστασιν. ὡς ἡμεῖς οὐκ ὀλίγοι ἀρχιερεῖς πρεσβεύοντες, καὶ ἱκετεύοντες, κατ᾽ ἐκεῖνον δεύτερος οὔτε γέγονεν, ἢ γενήσεται ἐντυγχάνων ἀμέσως τῇ ἐκείνου θεότητι ὑπὲρ ἡμῶν. Ὡς ἡμεῖς πολλοὶ ἐκ τῶν νεκρῶν ἠγέρθησαν καὶ πρὸ αὐτοῦ, καὶ μετ᾽ αὐτὸν, ἀλλὰ πάλιν ἀπέθανον ἐκδεχόμενοι τὴν κοινὴν, καὶ καθόλου ἀνάστασιν. Καὶ μὴ τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ, καὶ δυνάμει, ἀλλὰ τῇ ἐκείνου. οὗτος δὲ αὐτὸς ἑαυτὸν ἐγείρει, καὶ ζωοποιεῖ τὴν προσλελημμένην αὐτῷ φύσιν τῆς ἀνθρωπότητος, λύσατε γάρ φησι τὸν ναὸν τοῦτον, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν. ἀμέλει τὸν ἄνθρωπον ἀναστήσει ἡ ἐξουσία τῆς θεότητος, ᾗ ὑποτέτακται. Ἀδελφὸς ἐκεῖνος, καὶ φίλος ἡμῖν, καὶ ἡμεῖς αὐτοῦ, καὶ ἀλλήλως, ἀλλ᾽ οὐ κατὰ πάντα ἐξισαζόμενος ἡμῖν, καὶ συγκρινόμενος, διότι ἡμεῖς ὁμοιοπαθεῖς ἐκείνῳ, καὶ ὁμοπαθεῖς ἀλλήλοις, διότι ἐκεῖνος ὡς εὐεργέτης συγκαταβὰς τῇ ἡμετέρᾳ ἀσθενείᾳ προσέλαβε σάρκα ἐκ τῆς ἀειπαρθένου Μαρίας ἄνευ σπορᾶς ἀνδρός, καὶ οὐκ ἐκ θελήματος ἀνδρὸς, καὶ ἐκοινώνησεν ἡμῖν τὰς ἀποκαλύψεις, καὶ μυστήρια αὐτοῦ κατὰ τὸ δυνατὸν, καὶ χωρητικὸν τῆς φύσεως ἡμῶν, οἷος καὶ μόνος εἰδήμων, καὶ πάνσοφος τῶν ἐν ἡμῖν ἀπορρήτων, καὶ ἀποκρύφων, ἡμεῖς δὲ ὡς τικτόμενοι ἐκ νηδύος μητρὸς διακορευομένης τῆς παρθενίας αὐτῆς, καὶ ἐνσπειρομένης τῇ ὀχείᾳ τοῦ ἀνδρός. καὶ εἷς τοῦ ἑτέρου αἵμων τῶν ἐν τῷ ἄλλῳ, καίπερ ὁμοφυεῖς, καὶ ὁμότροποι, καὶ ὁμόφιλοι, ἀσύγκριτα γὰρ εἰσὶ τὰ Χριστοῦ προτερήματα τυγχάνοντα οὐκ ἀγύμνωτα τῆς θεότητος τοῖς ἀνθρωπίνοις συμπαραβαλλόμενα, καὶ εἰ τοῖς κατὰ σύγκρισιν ἐνίοτε παραβάλλεται οἰκονομικῶς, τοῦτο γιγνόμενον διὰ τὴν τῶν ἀκουόντων ἀσθένειαν, ὡς διορθοῦν τὰς τῶν πεπλανημένων ψυχὰς, καθά φησιν ὁ θεῖος Χρυσόστομος κεφ, ιε, τῷ κατὰ Ματθαῖον, ὁμιλία γζ', ἐν τῷ ῥητῷ τῷ, ὁ δὲ μικρότερος ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν μείζων αὐτοῦ ἐστίν.

Ἴστεον γ', ὅτι καθάπερ ἡ κεφαλὴ ἐστὶ κορυφὴ, καὶ ἀρχὴ τοῦ σώματος ὅλου, καὶ πλήρωμα αὐτοῦ, καθότι ἐξ ἐκείνης ἀρχόμενος ὁ μυελὸς, καὶ αἱ τῶν νεύρων ἐκφύσεις, καὶ τὸ ἀπὸ τοῦ ἐγκεφάλου καταβαῖνον πνεῦμα δίδοται πᾶσι κατὰ ἀναλογίαν, καὶ σύνταξιν τῶν μελῶν, ὡς ἔχει σχέσιν καὶ ἐγγύτητα πρὸς ἐκείνην. ἀμέλει πρῶτον τῇ ῥάχει, καὶ τῷ νώτῳ, ἔπειτα δι᾽ ἐκείνων καὶ τοῖς λοιποῖς μέλεσι, καὶ ὀστεολογήμασιν ἄχρι τῶν ἀκροτάτων μερῶν ἐπ᾽ αὔξησιν σωματικήν. οὕτω καὶ ἡ πνευματικὴ κεφαλὴ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, ὁ ὢν ζῶν λόγος, καὶ ἐνεργὴς, καὶ διϊκνούμενος ἄχρι μερισμοῦ ψυχῆς τε καὶ πνεύματος, ἁρμῶν τε, καὶ μυελῶν, ἀμέλει τὸ περὶ Θεοῦ κήρυγμα κατὰ τὰ ὑποκεί-

μενα

μενα, καὶ μείζω τὰ τῆς ψυχῆς μέρη, ποιουμένης δεκτικῆς, καὶ χωρητικῆς τῶν ἀκουομένων κατὰ τὸν θεῖον Κύριλλον, ὡς Οἰκουμένιος ἐν τῇ πρὸς Ἑβραίους κεφ, γ', διὰ τῆς νουθετικῆς δυνάμεως ἐπιχορηγοῦντι τὸ πανάγιον αὐτοῦ Πνεῦμα ἐπὶ τὰ δοχεῖα, καὶ ἀγγεῖα τῆς χάριτος αὐτοῦ, κατὰ τὴν συναρίθμησιν, καὶ ἀναλογίαν αὐτῶν εἰς ἐπίδοσιν τῆς τοῦ πνευματικοῦ σώματος ἁγίας αὐτοῦ ἐκκλησίας συνδεδεμένης τῇ μιᾷ συμπνοίᾳ, καὶ συρροίᾳ τῶν μελῶν πάντων ἀναγομένων ἐπὶ τὴν μίαν, καὶ μόνην κεφαλὴν τὸν Χριστὸν, παρ᾽ οὗ πᾶν τὸ σῶμα συναρμολογούμενόν ἐστι, καὶ συμβιβαζόμενον διὰ πάσης ἁφῆς τῆς ἐπιχορηγείας κατ᾽ ἐνέργειαν ἐν μέτρῳ ἑνὸς ἑκάστου μέλους, τὴν αὔξησιν τοῦ σώματος ποιεῖται εἰς οἰκοδομὴν ἑαυτοῦ ἐν ἀγάπῃ, ὡς διατάσσει ὁ μακάριος Παῦλος κεφ, δ', ἐν τῇ πρὸς Ἐφεσίους, ὅπερ ῥητὸν ἐξηγούμενος ὁ φωστὴρ τῆς ἐκκλησίας Χρυσόστομός φησι, σφόδρα ἀσαφῶς ἡρμήνευσε τῷ πάντα ὁμοῦ θελῆσαι εἰπεῖν. ὃ δέ φησι, τοῦτό ἐστι, καθάπερ τὸ πνεῦμα τὸ ἀπὸ τοῦ ἐγκεφάλου καταβαῖνον, τὸ διὰ τῶν νεύρων, τὸ αἰσθητικὸν οὐχ ἁπλῶς δίδωσι πᾶσιν, ἀλλὰ κατ᾽ ἀναλογίαν ἑκάστου μέλους, τῷ μὲν δυναμένῳ πλέον δέξασθαι, πλέον. τῷ δὲ ἐλάσσω ἔλασσον. (τοῦτο γάρ ἐστιν ἡ ῥίζα τὸ πνεῦμα) οὕτω καὶ ὁ Χριστός. καθάπερ γὰρ μελῶν, τῶν ψυχῶν εἰς αὐτὸν ἀνηρτημένων, ἡ πρόνοια αὐτοῦ, καὶ ἡ χορηγία τῶν χαρισμάτων κατ᾽ ἀναλογίαν ἐν μέτρῳ τοῦ ἑνὸς ἑκάστου μέλους αὔξησιν ποιεῖται, καὶ τὰ ἑξῆς ἐπιρρωννύμενα. ὡς τύπῳ διαλαβεῖν τοῖς κυριωτέροις, καὶ ἐγγυτέροις ἀγγείοις πλείονα τὴν ἐπιχορηγίαν δωρεῖται, καθάπερ εἰσὶν αἱ παρὰ τῇ καρδίᾳ, καὶ τῷ ἥπατι, καὶ τῷ ἐγκεφάλῳ αἰσθητικὰ ἐκφυόμενα νεῦρα, φλέβες, καὶ ἀρτηρίαι, ὄντα εὐρυχωρότερα δοχεῖα, καὶ ὄργανα μείζονα, καὶ δεκτικώτερα ἔχουσι τὴν τοῦ ἐμφύτου θερμοῦ, θρεπτικοῦ τε αἵματος, καὶ αἰσθητικῆς δυνάμεως δεκτικὴν δύναμιν, καὶ συνεργοῦσαν ἐνέργειαν, ἐξ αὐτῶν τὸ πνεῦμα, τὸ αἷμα, τὸ ἔμφυτον θερμὸν, μὴ τικτόμενα, καὶ ἐμφυόμενα, ἀλλὰ συνεργείας, καὶ ὀχήματος λόγον μόνον ἐπέχοντα. οὕτω καὶ τὰ ὄργανα τῆς ἐκκλησίας, εἴτε ἀποστολικὰ, εἴτε προφητικὰ εἴτε διδασκαλικὰ ὄντα διάκεινται πρὸς τὴν κεφαλὴν τὸν Χριστὸν ἐξηρτημένα, καὶ οἷς μεταδιδόασι συμβουλευτικῶς, καὶ οὐκ αὐθεντικῶς, καὶ καταναγκαστικῶς ἐπιτάσσουσι τοὺς περὶ πίστεως λόγους, κατὰ τὸν μακάριον Παῦλον λέγοντα, οὐ κατακυριεύομεν τῆς πίστεως, καὶ τὸν ἱερὸν Χρυσορρήμονα φάσκοντα ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιστολῇ. καθάπερ γὰρ ἐπὶ τοῦ σώματός ἐστιν ὄργανα τοιαῦτα δεκτικὰ, οὕτως ἐστὶ καὶ ἐπὶ τοῦ πνεύματος, τῆς ῥίζης ἄνωθεν οὔσης πάσης, οἷον ἡ καρδία τοῦ πνεύματος, τὸ ἧπαρ τοῦ αἵματος, ὁ σπλὴν τῆς χολῆς, καὶ ἄλλα ἄλλου. πάντα δὲ ταῦτα ἀπὸ τοῦ ἐγκεφάλου τὴν αἰτίαν ἔχει, οὕτω καὶ ὁ Θεὸς ἐποίησε τὸν ἄνθρωπον σφόδρα τιμῶν, καὶ οὐ βουλόμενος αὐτοῦ ἀπέχειν, τὴν μὲν αἰτίαν αὐτὸς ἀναρτησάμενος, συνεργοὺς δὲ ἑαυτῷ καταστήσας, καὶ τὸ μὲν ἔθηκεν εἰς τοῦτο, τὸ δὲ εἰς ἐκεῖνο, οἷον ἀποστολικὸν ἀγγεῖον τοῦ σώματός ἐστι τὸ κυριώτερον δεχόμενος παρ᾽ αὐτοῦ πάντα, ὥστε ὥσπερ διὰ φλεβῶν, καὶ ἀρτηριῶν τοῦ λόγου λέγω, εἰς πάντας διατρέχον ποιεῖ τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον, καὶ τὰ ἑξῆς.

Ἴστεον δ', ὅτι ἡ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία τερατοειδὴς, καὶ πολυκέφαλος οὐκ ἔστι, καὶ κατεσπιλωμένη ἁμαρτίᾳ, καθάπερ τὰ ἁμαρτήματα τῆς φύσεως διὰ τῆς πλησμονῆς, ἢ τῆς ἐνδείας τῶν μελῶν τερατοειδῆ λεγόμενα, καὶ τὰ πολυτάραχα προσοχθίσματα, καὶ διχόνοιαι τῆς ἀστάτου πολιτείας ἐξερχόμεναι πρὸς τῆς πονηρᾶς προαιρέσεως, καὶ παραλόγου μοχθηρίας τῶν παρασυνεδρευόντων. Τοῦτο γὰρ τοῖς ἐχθαίρουσι τὸ καλὸν δαίμοσι, καὶ τοῖς αὐτοῖς συνερχομένοις ἀποκεχορήγηται, ὡς φαίνεται ἐν τῇ ἀποκαλύψει τοῦ θεολόγου

Ἰωάννου.

Ἰωάννου. Ἀλλ' ἁγία τυγχάνουσα, καὶ καθαρά, καὶ ἄσπιλος μία, καὶ μόνη ἐστὶ προσκολλωμένη τῷ Κυρίῳ, καὶ ἀνδρὶ αὐτῆς κεφαλῇ μιᾷ, καὶ μόνῃ σωτῆρι Χριστῷ, ᾧ ἑνωμένη ἓν Πνεῦμά ἐστι κατὰ Παῦλον, καὶ Χρυσόστομον λέγοντα ἐν τῇ πρὸς Κορινθίους β', κεφ. ς', οὕτως, οὐκέτι γὰρ ἀφίησιν ἡ συνουσία τοὺς δύο εἶναι δύο, ἀλλ' ἓν ἀμφοτέρους ἐργάζεται, ἀμέλει καθάπερ τὸ σῶμα τῇ κεφαλῇ συνενούμενον ἀχώριστόν ἐστι τοῦ καθόλου, ἓν σῶμα τὸν πάντα ἄνθρωπον ἀδιαίρετον ποιοῦν, καὶ ποιούμενον, πληροῦν, καὶ πληρούμενον, ἡ μὲν κεφαλὴ προνοοῦσα, καὶ ἐγχέουσα, καὶ ἐπιχορηγοῦσα τὸν τόνον τῶν νεύρων, τὴν πνεῦσιν τοῦ ψυχικοῦ Πνεύματος, τὰ δὲ μέλη δεχόμενον ἕκαστον αὐτά, κατὰ τὸ χωρητικὸν τῆς δυνάμεως αὐτοῦ γινόμενον συνεργόν, καὶ πληρωτικὸν τῆς κεφαλῆς, ὥστε μηδὲν διείργεσθαι μεταξύ, καὶ ἐπιμένειν διάκενον, καὶ κοῦφον, ἐνδεές, καὶ ἀσθενὲς σεσυριγγωμένον, ἀλλ' ὅλον τὸ σῶμα στερεὸν εἶναι πλῆρες, καὶ τέλειον ἀχώριστον, καὶ ἀναρίθμητον, ὡς μονὰς μία συνεζευγμένη, ἄθετος δευτέρα κατ' ἐκείνην, καὶ ἀναρίθμητος τοῦ παντός, καὶ ἓν σῶμα ἀδιάζευκτον, μία τῇ μόνῃ κατὰ τὸν ἱερὸν Ἐφαίνιον. διό φησι καὶ ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος ἐν τῇ πρὸς Ἐφεσίους κεφ. α', εἰς τὸ καὶ πάντα ὑπέταξεν ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ. Καὶ αὐτὸν ἔδωκε κεφαλὴν ὑπὲρ πάντα τῇ ἐκκλησίᾳ, ἥτις ἐστὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ, τὸ πλήρωμα τοῦ τὰ πάντα ἐν πᾶσι πληρουμένου. οὐ τοίνυν περὶ τοῦ Θεοῦ λόγου οὕτως εἶπεν, ἀλλὰ περὶ τοῦ ἐξ ἡμῶν. τοῦτο ὄντως μέγα καὶ θαυμαστόν, ἀπὸ γὰρ τῶν κατωτάτω τῆς γῆς αὐτὸν ἀνήγαγεν, εἰ πάντα τὰ ἔθνη ὡς σταγών, εἷς ἄνθρωπος πόσον ἄρα μέρος τῆς σταγόνος. ἀλλὰ τούτων πάντων ἀνώτερον ἐποίησεν, οὐ μόνον ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι. καὶ κατωτέρω πάλιν. οὐχ ἁπλῶς ἀνώτερον ἐποίησεν ὡς προτιμᾶσθαι αὐτοῦ. οὐδὲ κατὰ σύγκρισιν, ἀλλ' ὡς δούλων προκαθῆσθαι. βαβαὶ φρικτὰ ὄντως τὰ πράγματα, ἀνθρώπου γέγονε δούλη πᾶσα ἡ κτίσις δύναμις διὰ τὸν ἐνοικοῦντα Θεόν. ἔστι γάρ τινα ἐπάνω εἶναι, οὐκ ἔχοντα ὑπακούοντα, ἀλλὰ προτιμώμενον. ἐνταῦθα δὲ οὐχ οὕτως, ἀλλὰ πάντα ὑπέταξεν ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ. Καὶ κατωτέρω. καὶ αὐτὸν ἔδωκε κεφαλὴν ὑπὲρ πάντα τῇ ἐκκλησίᾳ. βαβαὶ ποῦ πάλιν καὶ τὴν ἐκκλησίαν ἀνήγαγεν, ὥσπερ διά τινος ἕλκων μηχανῆς, εἰς ὕψος αὐτὴν ἀνήγαγε μέγα, καὶ αὐτὴν ἐκάθισεν εἰς ἐκεῖνον τὸν θρόνον. ἔνθα γὰρ ἡ κεφαλή, ἐκεῖ καὶ τὸ σῶμα. οὐδεὶ γὰρ μέσον διείργεται ἡ κεφαλή, καὶ τὸ σῶμα, εἰ γὰρ διείργετο, οὐκ ἂν εἴη σῶμα, οὐκ ἂν εἴη κεφαλή. καὶ κατωτέρω, οὐ ταύτης δὲ μόνον ἡμᾶς ἐτίμησε, τὸ ἐξ ἡμῶν ἀναγαγών, ἀλλὰ καὶ τὸ κοινὸν γένος ἅπαν ἐκείνῳ ἐπειδὴ παρεσκεύασεν ἐκείνου ἔχεσθαι, ἐκείνῳ ἀκολουθεῖν, ἥτις ἐστὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ. ἵνα γὰρ μὴ ἀκούσῃς κεφαλήν, τὴν ἀρχὴν μόνον νομίσῃς, ἀλλὰ καὶ τὴν βεβαιότητα, μηδ' ὡς ἄρχοντα μόνον, ἀλλ' ὡς σώματος ἰδίας κεφαλήν, τὸ πλήρωμά φησι τοῦ τὰ πάντα ἐν πᾶσι πληρουμένου, ὡς οὐκ ἀρκοῦντος τούτου δεῖξαι τὴν συγγένειαν, καὶ τὴν ἑνότητα, τί φησι, τὸ πλήρωμα τοῦ Χριστοῦ ἡ ἐκκλησία, καὶ γὰρ πλήρωμα κεφαλῆς σῶμα, καὶ πλήρωμα σώματος κεφαλή, ὅρα πόσῃ τάξει κέχρηται Παῦλος. πῶς οὐδενὸς φείδεται ῥήματος, ὥστε παραστῆσαι τοῦ Θεοῦ τὴν δόξαν, Πλήρωμά φησι, τουτέστιν οἷον ἡ κεφαλὴ πληροῦται παρὰ τοῦ σώματος, διὰ γὰρ πάντων μερῶν τὸ σῶμα συνέστηκε, καὶ ἑνὸς ἑκάστου χρήζει, ὅρα πῶς αὐτὸν κοινῇ πάντων χρήζοντα εἰσάγει. ἂν γὰρ μὴ ὦμεν πολλοί, καὶ ὁ μὲν χείρ, ὁ δὲ πούς, ὁ δὲ ἄλλο τι μέρος οὐ πληροῦται ὅλον τὸ σῶμα. Διὰ πάντων οὖν πληροῦται ὅλον τὸ σῶμα, τότε πληροῦται ἡ κεφαλή, τότε τέλειον σῶμα γίνεται, ὅταν ὁμοῦ πάντες ὦμεν συνημμένοι, καὶ συγκεκολλημένοι, αὕτη λοιπόν ἐστιν ἡ κεφαλὴ ἡμῶν τὸ πλήρωμα τοῦ σώματος, καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ἐκκλησία τὸ πλή-

ρωμα

ρωμα τῆς κεφαλῆς συνεστηκὸς ἀπὸ πάντων τῶν εὐσεβῶν, διακονοῦντι, καὶ οἰκονομοῦντι αὐτοῦ, ὡς μέλη, καὶ μέρη αὐτῆς συμπληροῦντα τὴν ὁλότητα αὐτοῦ τοῦ σώματος τοῦ ἑνός, ὅπερ πληρέστι συνενούμενον ἀχωρίστως τὸ πλήρωμα αὐτῆς, τὴν κεφαλὴν τὴν πληροῦσαν αὐτό.

Ἰστέον δέ, ὅτι ἡ κεφαλὴ τοῦ σώματος τῆς ἐκκλησίας οὖσα ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, διχῇ νοεῖται, ἢ ὡς αἰσθητός, καὶ φαινόμενος σωματικῶς προσδιαλεγόμενος ἡμῖν ἀμέσως ἐγχέων τὰς χάριτας, καὶ τὴν διαθήκην αὐτοῦ διδάσκων, ὡς ἐπὶ τοὺς ἱεροὺς ἀποστόλους, καὶ αὐτόπτας τοῦ λόγου, ἢ ὡς πνευματικῶς νοούμενος, καὶ ἐγχέων ἡμῖν τὴν δωρεὰν αὐτοῦ διὰ τῆς ἐπιφοιτήσεως τοῦ παναγίου πνεύματος τῇ μεσιτείᾳ τῶν ἀποστόλων, καὶ τῶν ἐκείνους διαδεξαμένων ἀρχιερέων, παρρησιαζόμενος αἰσθητῶς, ὁ αὐτὸς καὶ διδασκόμενος, καὶ χρηστευόμενος τοῖς παρ' αὐτοῦ ἐντεταλμένοις τῇ τῶν ἀποστόλων, καὶ πάσῃ τῇ καθόλου ἐκκλησίᾳ ἐχούσῃ κεφαλὴν αὐτὸν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, ὅστις πρὸ μὲν τοῦ πάθους αὐτοῦ, καὶ μετὰ τὴν ἀνάστασιν, καὶ ἕως τῆς ἀναλήψεως αὐτοῦ ἀμέσως διελέγετο τοῖς αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς διηκόνει, καὶ ἐτελεσιούργει, καὶ διένειμε τὰ μυστήρια αὐτοῦ, καὶ τὴν σάρκα αὐτοῦ, ὡς τὸ λάβετε, φάγετε τοῦτό μου ἐστὶ τὸ σῶμα, καὶ πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες τοῦτό μου ἐστὶ τὸ αἷμα, καὶ λάβετε Πνεῦμα ἅγιον, καὶ τὰ ἑξῆς ὅσα διέθετο ἐν τοῖς εὐαγγελίοις αὐτοῦ.

Μετὰ δὲ τὴν εἰς οὐρανοὺς ἄνοδον, καὶ κάθοδον τοῦ παναγίου πνεύματος ὁ αὐτὸς πάλιν ἐστὶν ὁ χειροθετῶν, καὶ μετουσιούμενος τῇ συνεργείᾳ τοῦ παναγίου πνεύματος, καὶ τελεσιουργῶν πάντα τὰ μυστήρια, ἀλλ' οὐκ ἀμέσως τῇ παρουσίᾳ τοῦ σώματος αὐτοῦ διακονούμενα ὡς τότε, καὶ ἐκφερόμενα, ἀλλὰ ταῖς κατὰ μίμησιν ἐκείνου ἀλληλοδιαδόχως τῶν ἀποστόλων διαδεχομέναις κεφαλαῖς, ἀμέλει ταῖς ὀργανικαῖς, τῶν ἀποστόλων, τῶν ἱεραρχῶν, τῶν πατριαρχῶν, μηδὲν ἐξ αὐτῶν καὶ τοῦ ἰδίου θελήματος προστιθέντων τοῖς κυριακοῖς λόγοις, ὅτι μὴ τὰ ἐκείνου διατεθειμένα λογοποιὰ λόγια ἐκφερόντων ἐπὶ τῇ τελεσιουργίᾳ τῶν μυστηρίων, καὶ γὰρ ἀπαραλόγιστά εἰσι τὰ τοῦ Κυρίου ῥήματα, καὶ ὁ αὐτὸς καὶ τότε, καὶ νῦν ἐστὶ δημιουργὸς αὐτῶν κατὰ τὸν Χρυσορρήμονα, ὡς περὶ ὧν ὁ λόγος σαφέστερον διατρανοῦται, ὀργάνων μόνον τάξιν ἐπεχόντων τῶν κατὰ ἀπομίμησιν κεφαλῶν, κατὰ τό, μιμηταί μου γίνεσθε, καθὼς κἀγὼ Χριστοῦ, ῥητὸν τοῦ ἀποστολικοῦ λόγου. ἥτις οὐκ ἔστι μία καὶ μόνη ἀνεξάρτητος, ἀλλὰ δώδεκα θέσει, καὶ χάριτι ἐπιμείνασαι πεπληρωμέναι τῇ καθόδῳ τοῦ παναγίου Πνεύματος, συντεταγμέναι, καὶ συναριθμούμεναι, ἐπεδόθησαν ἀλληλοδιαδόχως εἰς πλείονας τιθέμεναι κατὰ τὴν χρείαν τοῦ τόπου καὶ καιροῦ εἰς διανέμησιν τῶν μυστηρίων αὐτοῦ, τελεσιουργουμένων πανταχοῦ, τῇ χάριτι καὶ τῇ παρουσίᾳ μὲν ἐκείνου, τῇ μεσιτείᾳ δὲ καὶ τῷ ὀργάνῳ τῆς μιᾶς ἱεραρχίας, καὶ ἱερωσύνης ἐξηρτημένης παρ' ἐκείνου, καὶ παρρησιαζομένης διὰ τῆς ἀναμνήσεως τοῦ τιμίου σώματος, καὶ αἵματος αὐτοῦ. καὶ γὰρ αὐτός ἐστιν ὁ σωτὴρ ἡμῶν Χριστός, αὐτὸ τὸ πανάχραντον αὐτοῦ σῶμα, καὶ τὸ τίμιον αὐτοῦ αἷμα, ἡ αὐτὴ κεφαλή, καὶ τὸ αὐτὸ πλήρωμα τῆς ἐκκλησίας, ἐφ' ὃν πιστεύοντες, καὶ ὁμολογοῦντες λατρευτικῶς λέγομεν, πιστεύω Κύριε, καὶ ὁμολογῶ, ὅτι σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, ὁ ἐλθὼν εἰς τὸν κόσμον ἁμαρτωλοὺς σῶσαι, ὧν πρῶτός εἰμι ἐγώ, καὶ τὰ ἑξῆς. ὅστις καὶ δεῖπνος μυστικὸς λέγεται, καὶ ἀρραβών, καὶ ἐπιούσιος ἄρτος, καὶ ἀπαρχὴ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος λέγεται, μυστικὸς μέν, καὶ ἐπιούσιος ἄρτος λέγεται, διότι μία ἐστὶν ἡ κεφαλή, παρ' ἧς πάντες χαριτούμεθα, καὶ μία ἡ τράπεζα ἡ πνευματική, ἧς πάντες μεταλαμβάνομεν. καθὰ καὶ τὸ ἄστρον τῆς Δαμασκοῦ ὁ Ἰωάννης φησίν. ἐξ ἑνὸς ἄρτου μετέχο-

μεν

μὲν οἱ πάντες, καὶ ἓν σῶμα Χριστοῦ, καὶ ἀλλήλων μέλη γινόμεθα σύσσωμοι Χριστῷ χρηματίζοντες. Πάσῃ τοίνυν δυνάμει φυλαξώμεθα μὴ λαμβάνειν μετάληψιν αἱρετικῶν, μήτε διδόναι, τὰ γὰρ μυστήρια τοῖς φίλοις μεταδοτέα, καὶ χοίροις μὴ κοινωνητέα, διδοῦσι φίλημα ἰουδαϊκὸν, καὶ μὴ ἐκ καθαρᾶς συνειδήσεως. Ἀῤῥαβὼν πάλιν, καὶ ἀπαρχὴ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος, διότι καθάπερ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς τελειώσας τὸ μυστήριον τῆς οἰκονομίας ἀνέβη εἰς οὐρανοὺς, καὶ ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ Θεοῦ, καὶ Πατρὸς, οὕτω καὶ ἡ νύμφη αὐτοῦ ἁγία ἐκκλησία κρατοῦσα τὴν ἀῤῥαβῶνα ταύτην, καὶ τὴν ἐκείνου μνηστείαν, ἀκολουθοῦσα τοῖς ἐντάλμασι τῆς ὁδοῦ, καὶ τοῦ ὁδίτου νυμφίου αὐτῆς, καὶ ἀπαφθαρτισθησομένη διὰ τοῦ θανάτου μετὰ τὴν ἀνάστασιν εἰς τοὺς ἀπεράντους αἰῶνας συνέσεται αὐτῷ. οὐ γὰρ μένουσαν ὧδε πόλιν ἔχομεν, ἀλλὰ τὴν μέλλουσαν ἐπιζητοῦμεν. διὸ καὶ συνεῖναι ἔφη ὡς ἑνὶ σώματι παντὶ τῷ εὐσεβεῖ, καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ προσδιαλεγόμενος τοῖς ἀποστόλοις ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος, ἀμέλει μέχρι τῆς συγκαταλύσεως τῶν ἐπιόντων ἡμῖν λυπηρῶν ἐν τῷ συντελεσθησομένῳ, καὶ καταλυθησομένῳ αἰῶνι τούτῳ. τὰ γὰρ χρηστὰ ἀΐδια, καὶ ἀθάνατα, κατὰ Χρυσόστομον κεφ. η΄, ἐν τῷ κατὰ Ματθαῖον. Ἔχομεν λοιπὸν αὐτὸν τὸν Χριστὸν αἰσθητῶς, καὶ πνευματικῶς ἡμῖν προσδιαλεγόμενον διὰ τῆς ἀναμνήσεως καὶ νῦν, ὥσπερ καὶ τότε, τὸν αὐτὸν ἀπαραλλάκτως τελεσιουργούμενον τοῖς αὐτοῦ λογοποιοῖς, καὶ ἀπαρασαλεύτοις ῥήμασι, καὶ τῇ καθόδῳ τοῦ παναγίου Πνεύματος διὰ τῆς ὀργανικῆς, καὶ μεσιτευούσης δυνάμεως τῶν ἀρχιερέων, καὶ τῶν ἀπομιμητικῶν ἐκείνου κεφαλῶν, καὶ τοποτηρητῶν, ᾧ κοινωνοῦντες μὴ μόνον κρατοῦμεν τοὺς πόδας αὐτοῦ, ὥσπερ αἱ θεωρήσασαι κενὸν τὸν τάφον γυναῖκες, ἀλλ᾽ ὅλον τὸ σῶμα, καὶ χεῖρας, καὶ κεφαλὴν, καὶ πόδας κατασχεῖν ἔχομεν, ὡς Χρυσόστομος διαλαμβάνει κεφ. κη΄, ἐν τῷ κατὰ Ματθαῖον λέγων οὕτω. » τάχα τις ἡμῶν ἐβούλετο κατ᾽ ἐκείνας τὰς ἀοιδίμους γενέσθαι, καὶ τοὺς πόδας κατέχειν τοῦ Ἰησοῦ, δύνασθε καὶ νῦν, ὅσοι βούλεσθε οὐχὶ τοὺς πόδας, καὶ τὰς χεῖρας μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν κεφαλὴν κατασχεῖν τὴν ἱερὰν ἐκείνην τῶν φρικτῶν ἀπολαβόντες μυστηρίων καθαρῷ συνειδότι. ᾗ δέον ἐστὶ συνάπτεσθαι μετὰ φόβου, καὶ τρόμου ἕκαστος κατὰ τὸ μέτρον τῆς τάξεως αὐτοῦ, καὶ οὐχ ὑβρίζοντες, ἢ περιπαίζοντες τὰ θεῖα μυστήρια, καθεζόμενοί τε καταῤῥοφεῖν αὐτὰ δίκην ῥοφημάτων τινῶν διὰ χρυσῆς σωλῆνος μεθέλκοντες, ἀμέλει πρῶτον οἱ ἀρχιερεῖς, εἶτα οἱ ἱερεῖς, εἶτα οἱ ἱεροδιάκονοι, καὶ ἀκολούθως εἴτις εὐσεβὴς, καὶ φιλόχριστος ἐν τῇ τοῦ Κυρίου ταπεινοφροσύνῃ, καὶ τῷ ἀκαταλύτῳ συνδέσμῳ τῆς τοῦ Κυρίου ἀγάπης, ἐν ἑνὶ ἄρτῳ, καὶ ἐν ἑνὶ σώματι οἱ πολλοὶ ἀχωρίστως διαιρούμενοι, καὶ διῃρημένως συνενούμενοι, καθάπερ κόκκοι πολλοὶ τοῦ σίτου ἀρτοποιοῦντες ἀδιάφορον τὴν μίαν συνάφειαν τῆς βασιλικῆς τραπέζης, ἐφ᾽ ἣ χρεών ἐστι τοὺς συνδαιτυμόνας, καὶ συνεστιάτορας προσιέναι εἰλικρινεῖ ψυχῇ, καὶ καθαρᾷ καρδίᾳ, καὶ μὴ ὀδωδυίᾳ καταφιλεῖν τὸν καλοῦντα, καὶ τοὺς εἰς τὴν τράπεζαν κεκλημένους τὸν βασιλέα τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, διότι ὕβρεις τὸ πρᾶγμα τοῦτο ποιεῖν, καὶ ἐπιβουλή ἐστι κατὰ τοῦ κεκληκότος, καὶ εὐεργετοῦντος τὴν φιλοξενίαν, καὶ φιλαδελφίαν, ἔχουσα ῥίζαν πασῶν τῶν κακοτήτων, τὴν φιλαρχίαν, τὸ εἶδος τοῦ θηριώδους δράκοντος, καὶ τῆς μυθευομένης πολυκεφάλου ὕδρας, ὅπερ εἰ κατατολμήσει θίξαι τοῦ ὄρους τῆς ταπεινοφροσύνης λιθοβολητέον, καὶ ἐξωστέον, μήπως διὰ τῶν πονηρῶν, καὶ ἐπιβούλων ἐπινοιῶν δίκην χυμῶν διεφθαρμένων λυμανεῖ τὰ βόσκοντα περὶ αὐτὸ ὑποστηριζόμενα πρόβατα τῆς ἀκακίας. οὐδὲν γὰρ οὕτω δυνήσεται διαιρεῖν ἐκκλησίαν, ὡς φιλαρχία, οὐδὲν οὕτω παροξυνεῖ τὸν Θεὸν, ὡς τὸ ἐκ-

κλησίαν

κλησίαν διαιρεθῆναι, κἂν μύρια ὦμεν ἐργασάμενοι καλὰ, τῶν τὸ σῶμα αὐτοῦ διατεμνόντων οὐκ ἐλάσσονα δώσομεν δίκην οἱ τὸ πλήρωμα κατατέμνοντες τὸ ἐκκλησιαστικόν, οὗ γάρ ἐστι τὸ παναγιον αὐτοῦ σῶμα, καὶ τὸ τίμιον αὐτοῦ αἷμα, ἡ κεφαλὴ τῆς πίστεως, καὶ τῆς ὁμολογίας ἡμῶν ὁ σωτὴρ ἡμῶν Χριστὸς, τὸ πανταχοῦ λατρευόμενον, καὶ λειτουργούμενον διηνεκῶς ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος, νῦν μὲν ὡς ἐπιούσιον, συντελεσθεισῶν δὲ τῶν αἰώνων τῆς ἐπικάρπου ζωῆς ἀΐδιον, καὶ ἀθάνατον, καίπερ διαφόροις μεταλαμβάνεται, καὶ λατρεύεται ὡς διακόνοις Θεοῦ, καὶ οἰκονόμοις, καὶ ἀπομιμητικαῖς κεφαλαῖς αὐτοῦ, διακονούσαις, καὶ λειτουργούσαις, καὶ διανεμούσαις τὰ μυστήρια αὐτοῦ κατὰ Παῦλον, περὶ ἧς ὁ θεῖος Χρυσόστομος κεφ. θ΄, εἰς τὴν πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολὴν φησί· τί οὖν ἡμεῖς καθ᾽ ἑκάστην οὐ προσφέρομεν, ἀλλ᾽ ἀνάμνησιν ποιούμεθα τοῦ θανάτου αὐτοῦ, καὶ μία ἐστὶν αὕτη, οὐ πολλαί. πῶς μία ἐστὶν, οὐ πολλαί; ἐπειδὴ ἅπαξ προσηνέχθη, ἐκείνη εἰσηνέχθη εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων. τοῦτο ἐκείνης τύπος ἐστὶ, καὶ αὕτη ἐκείνης. τὸν γὰρ αὐτὸν ἀεὶ προσφέρομεν, οὐ νῦν μὲν ἕτερον, ἀλλ᾽ ἀεὶ τὸν αὐτὸν, ὥστε μία ἐστὶν ἡ θυσία ἐπὶ τῷ λόγῳ τούτῳ, ἐπειδὴ πολλαχοῦ προσφέρεται, πολλοὶ Χριστοί, μηδαμῶς. ἀλλ᾽ εἷς πανταχοῦ ὁ Χριστὸς, καὶ ἐνταῦθα πλήρης ὤν, καὶ ἐκεῖ πλήρης, ἓν σῶμα. ὥσπερ οὖν πολλαχοῦ προσφερόμενος ἓν σῶμά ἐστι, καὶ οὐ πολλὰ σώματα, οὕτω καὶ μία θυσία. ὁ ἀρχιερεὺς ἡμῶν ἐκεῖνός ἐστιν, ὁ τὴν θυσίαν τὴν καθαίρουσαν ἡμᾶς προσενεγκών. ἐκείνην προσφέρομεν καὶ νῦν τὴν τότε προσενεχθεῖσαν τὴν ἀνάλωτον. τοῦτο γάρ φησι ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν. οὐκ ἄλλην θυσίαν καθάπερ ὁ ἀρχιερεὺς, ἀλλὰ τὴν αὐτὴν ἀεὶ ποιοῦμεν, μᾶλλον δὲ ἀνάμνησιν ἐργαζόμεθα θυσίας. ἐκεῖνος γὰρ ὁ ἀρχιερεὺς ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἦν καὶ ὁ θύτης, καὶ ἡ θυσία, καὶ τὸ θῦμα, κατὰ τὸν θεολόγον Γρηγόριον, καὶ ἀπολυπλασίαστος, καὶ εἷς, καὶ ὁ αὐτὸς μένει εἰς τὸ διηνεκὲς, καὶ τότε, καὶ νῦν. οὗτος δὲ ὁ ἀρχιερεὺς ὁ προσφέρων νῦν, οὐ προσφέρει ἑαυτὸν εἰς θυσίαν ὑπὲρ τῶν τοῦ λαοῦ ἀγνοημάτων, ἀλλὰ θέσει, καὶ χάριτι ὢν τοιοῦτος διανομεὺς καὶ λάτρις μόνον ἐστὶν ἐκείνης τῆς κεφαλῆς τὸν Χριστὸν θυσιάζων, καὶ τὴν ἀνάμνησιν αὐτοῦ ἐργαζόμενος κατὰ τὴν ἐκείνου παρακαταθήκην, καὶ διαθήκην, καὶ ἐντολὴν τελεσιουργῶν τὰ μυστήρια, μηδὲν ἐκ τῆς οἰκείας βουλήσεως προστιθέμενος, ὅτι μὴ τὴν εἰς ἐκεῖνον ὑπακοὴν, καὶ εὐεργεσίαν τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ πρὸς ἰδίαν ἀντιμισθίαν, καὶ καλὸν παράδειγμα τοῖς διδασκομένοις, πρὸς δὲ τὴν τῶν ἄλλων εὐεργεσίαν ἀρκεῖ ἡ διδαχὴ, καὶ ὁ τύπος, καὶ τὰ λόγια ὀρθῶς διδασκόμενα τῆς αὐτοκεφαλῆς τοῦ Χριστοῦ, καθ᾽ ὃν δεύτερος ἄλλος οὐκ ἔστιν, εἷς ὢν καὶ μόνος ἀναρίθμητος, κατὰ δ᾽ ἐκείνους πολλοὶ, πρῶτοι μὲν δώδεκα, δι᾽ ὧν καὶ ἄλλοι ὅτι πλεῖστοι ἐχειροτονήθησαν τῇ ἐπιδημίᾳ τοῦ παναγίου Πνεύματος, ὡς ἐκάλει ἡ χρεία τοῦ καιροῦ, καὶ τῆς ἐργασίας τοῦ θέρους τῆς θεοσεβείας, ὡς τὸ ὁ θερισμὸς πολὺς, οἱ δὲ ἐργάται ὀλίγοι. Ἰστέον ὅτι τὸ χάρισμα οὐ μόνον σημαίνει τὴν προεξεγείρουσαν καὶ προερχομένην, καὶ συνεργοῦσαν, καὶ συναγωνιζομένην χάριτα, ἀλλὰ λαμβάνεται διεσπαρμένως ἐνίοτε καὶ περὶ τῶν κατ᾽ εἶδος ἀρετῶν, ἀμέλει τῆς ταπεινότητος, τῆς δικαιοσύνης, ὧν κεφάλαιον, καὶ κορωνὶς ἡ ἀγάπη ἐστὶ κατὰ Παῦλον λέγοντα, ζηλοῦτε δὲ τὰ χαρίσματα τὰ κρείσσονα, ἧς ἄνευ πάντα τὰ κατορθώματα τοῦ ἀρχιερέως, καὶ παντὸς εὐσεβοῦς εἰς παράδειγμα ἀρετῆς, καὶ οἰκείας ἀντιμισθίας γινόμενα σκύβαλα νομίζονται κατὰ Παῦλον, τῇ γὰρ χάριτι τῇ ἐνεργούσῃ, καὶ συνεργούσῃ τοῦ Κυρίου ἐνεργοῦσι καὶ οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ, τῇ δὲ συναγωνιζομένῃ, καὶ ἐπιποθήτῳ μόνον οἱ φίλοι αὐτοῦ, ὡς σῶμα ὄντες ἐκείνου,

ἐπειδή-

ἐπειδήπερ οὐδεὶς δύναται συγκολληθῆναι, καὶ σύσσωμος γενέσθαι τῇ κεφαλῇ τῷ Χριστῷ, ὅτι μὴ ὁ δικαιούμενος τῷ ἔρωτι τῷ πρὸς τὸν Θεὸν Σωτῆρα, Χριστόν, καὶ τὸν πλησίον ἀγάπης, καὶ ὁ προσερχόμενος αὐτῷ διὰ ταπεινοφροσύνης, ὁ δὲ λόγος τῆς συγκολλήσεώς ἐστιν αὐτόψηφος τῆς θεανδρικῆς ἐνεργείας, καὶ τῆς περὶ ἡμᾶς κηδεμονίας. Δέον γὰρ τοὺς μαθητάς, καὶ τὰ ἐκτυπώματα κατὰ πάντα, ὅσον ἐφικτὸν αὐτοῖς, ἐπακολουθεῖν τῷ διδάσκοντι, καὶ ἐξομοιοῦσθαι τῷ ἀρχετύπῳ, καθάπερ γὰρ ἐκεῖνος ὡς ἄνθρωπος ὑπέταξε τὸ οἰκεῖον θέλημα τῷ θείῳ βουλήματι, οὕτω καὶ οὗτοι ἐκείνῳ ὑποτάσσεσθαι ὡς πληροῦντα τὰ θεῖα μυστήρια, καὶ μὴ τῷ καθ' αὐτοὺς βουλήματι τελεσιουργεῖσθαι. Ἀγάπην λοιπὸν καὶ ταπεινοφροσύνην, καὶ φιλοστοργίαν, καὶ συγκατάβασιν μεθ' ὑπακοῆς ἐνδειξάμενος ὁ ἀρχέτυπος τῆς σωτηρίας, καὶ καθηγητὴς τῆς οἰκονομίας ἡμῶν ἐπὶ τὸ λύσασθαι τὴν ὑπερηφανίαν, καὶ τὴν ἔχθραν, τὸ μεσότειχον τοῦ φραγμοῦ, καὶ τὴν καθ' αὐτὴν γεγονυῖαν οἴησιν τῆς μοχθηρᾶς προαιρέσεως παρὰ τὸ θεῖον πρόσταγμα, καὶ βούλημα διὰ τῆς ἄνω συντάξεως ἐκπεπτώκαμεν, συναναβάντες τῇ χρήσει τῶν ἐναντίων δυνάμεων, ἀμέλει τῇ ταπεινότητι, τῇ φιλαδελφίᾳ, τῇ ὑπακοῇ, καὶ τῇ φιλοστοργίᾳ τοῦ συγκαταβάντος, καὶ συνανυψώσαντος ἡμᾶς σωτῆρος Χριστοῦ, λεληφότος δι' αὐτῶν δώρημα τὸ ὑπὲρ πᾶν δώρημα τὴν ἐκ δεξιῶν καθέδραν τοῦ Θεοῦ καὶ πατρός, κατὰ Παῦλον διατάσσοντα, οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα Θεῷ, ἀλλ' ἐταπείνωσεν ἑαυτὸν ἐν δούλου μορφῇ γενόμενος ὑπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ, διὸ καὶ ὁ Θεὸς ἐχαρίσατο αὐτῷ ὄνομα τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα. καὶ πάλιν, οὕτως ὁ Θεὸς ἠγάπησε τὸν κόσμον, ὥστε τὸν μονογενῆ αὐτοῦ ἔδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόλλυται, δι' ἐκείνου μὲν ἐνδεικνυομένη ἡ εὐεργετουμένη ἀγάπη. διὰ τούτου δὲ φανερουμένη ἡ εὐεργετοῦσα. οὐδὲν γὰρ μεῖζον ἀγάπης, καὶ ταπεινότητός φημι τῆς κατὰ θεὸν θεοπρεποῦς ἀγάπης, καὶ φιλίας. ἐπεὶ εὑρεῖν αὐτὰς καὶ παρὰ λησταῖς, καὶ ἀσεβέσιν οὐκ ἀνέφικτον, ἀλλὰ περπερευομένας, καὶ ὑποκλινομένας οὔτε ἐξουσίαι, οὔτε βασιλείαι, οὔτε πλούτῃ, οὔτε μαρτυρίᾳ, καὶ συλλήβδην εἰπεῖν, οὐδεμία ἀρετὴ χωρὶς τούτων στερεωθῆναι ἔχουσιν, ἡ μὲν ὡς κορωνίς, ἡ δὲ ὡς βάσις συντρέχουσι, ταύτας Χριστὸς νομοθετεῖ καὶ τῷ Πέτρῳ, καὶ τοῖς ἀποστόλοις, καὶ κοινῇ πᾶσιν ἡμῖν. εἰ φιλεῖς με Πέτρε, ποίμαινε, καὶ βόσκε τὰ πρόβατά μου, καὶ τὰ ἀρνία μου λέγων. καὶ ὁ θέλων εἶναι πρῶτος, ἔσω πάντων ἔσχατος, ἅπερ ὅσῳ πλεῖόν τις αὐτὰς ἐργάζεται, τοσούτῳ προΐσταται τῶν ἄλλων, κατὰ τὴν πλείονα ἐπίτασιν, καὶ ἄνεσιν αὐτῶν, καὶ ὑπερακοντίζει, καίπερ μὴ ἔχουσι τὸ ἀξίωμα. Διό φησι καὶ ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος κεφ, δ', ἐν τῇ πρὸς Ἐφεσίους. ὁ καταβὰς αὐτός ἐστι, καὶ ὁ ἀναβάς, οὐδὲν αὐτὸν ἔβλεψε τὸ εἰς τὰ κατώτερα μέρη τῆς γῆς κατελθεῖν, οὐδὲν ἐνεπόδισε πρὸς τὸ ἀνώτερον γενέσθαι τῶν οὐρανῶν, ὥστε ἄν τις ὅσῳ ταπεινωθῇ, τοσούτῳ μᾶλλον ὑψοῦται. καθάπερ γὰρ ἐπὶ τοῦ ὕδατος, ὅσῳ ἄν τις τοῦτο εἰς τὸ κάτω κατενέγκῃ, τοσούτῳ μᾶλλον αὐτὸ πρὸς ὕψος ἀνάγει, καὶ ὅσῳ ἄν τις ἐκ διαστήματος ἀκοντίσῃ, τοσούτῳ ἐπιτυγχάνει. οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς ταπεινοφροσύνης. καὶ ἀλλαχοῦ πάλιν εἰς τὴν πρὸς Κορινθ, κεφ, ιγ', διὰ τοῦτο ὁ Παῦλος τὴν μητέρα τῶν ἀγαθῶν ἁπάντων αὐτὴν εἶναί φησι, καὶ σημείων, καὶ τῶν ἄλλων χαρισμάτων αὐτὴν προτίθησι. δεύτερα γάρ εἰσι τοῦ βίου τὰ χαρίσματα, κατὰ τὸν αὐτὸν ἐν τῷ αὐτῷ. καθάπερ καὶ ἡ πεῖρα ἡ ἐκκλησιαστικὴ δηλοῖ. τοὺς γὰρ βαθμὸν ἱερωσύνης, ἢ ἀρχιερωσύνης λαβεῖν μέλλοντας πρῶτον ἐξετάζεσθαι, καὶ ἀπαιτεῖν τὸν καθαρὸν βίον αὐτῶν ἐν ἀγάπῃ, καὶ ταπεινοφροσύνῃ. ὃς ἐὰν θέλῃ ἐν ὑμῖν εἶναι πρῶτος, ἔστω

ἔσω πάντων διάκονος, ταπεινοφροσύνην δηλῶν, καὶ ἀγάπην, ἀγάπην δὲ ἐπιτεταμένην ἀπαιτεῖ μετὰ ταπεινότητος ἀποδεικνυομένας διὰ τοῦ πρωτοτύπου λέγοντος ἐν ἐπαγωγῇ, ὥσπερ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι, καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν, δεικνὺς ὅτι οὕτω δεῖ φιλεῖν, ὡς καὶ σφάττεσθαι ὑπὲρ τῶν ἀγαπωμένων. αὕτη γὰρ ἡ διάγνωσις τοῦ μαθητοῦ τῷ Χριστῷ καθάπερ βασιλέως σημεῖον ἡ ἁλουργίς, καὶ τὸ διάδημα αὐτοῦ. ἐν τούτῳ γάρ φησι γνώσονται πάντες, ὅτι ἐμοὶ μαθηταί ἐστε, ἐὰν ἀγάπην ἔχητε ἐν ἀλλήλοις.

Ταύτῃ Πέτρος προετιμήθη τῶν ἀποστόλων, καὶ τῆς ἀδελφότητος, καὶ τῆς ἐκκλησίας προΐστατο, καίπερ μὴ τῷ ἀξιώματι τῆς ἀποστολῆς, πάντες γὰρ αὐτῆς ἰσοτίμως ἀγγεῖα γεγόνασιν ἔχοντα τὴν μίαν αὐτῆς συντρέχουσαν χάριτα. Ταύτῃ Παῦλος ἐπαίρει ἑαυτὸν λέγων, τίς ἀσθενεῖ, καὶ οὐκ ἀσθενῶ, τίς σκανδαλίζεται, καὶ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι, θαυμάζομεν γὰρ αὐτὸν οὐ διὰ τοὺς νεκρούς, οὓς ἤγειρεν, οὐδὲ διὰ τοὺς λεπρούς, οὓς ἐκαθάρισεν, ἀλλὰ διατί περισσότερον πάντων ἐκοπίασεν. τίς γάρ μου ἐστὶν ὁ μισθός, ἵνα εὐαγγελιζόμενος ἀδάπανον θήσω τὸ εὐαγγέλιον, καὶ ὅταν τῶν ἀποστόλων ἑαυτὸν προτεθῇ, οὐ λέγει περισσότερα αὐτῶν σημεῖα ἐποίησα, τοῦτο γὰρ τῆς χάριτος, καὶ τοῦ ἀποστολικοῦ ἀξιώματος, οὗ καὶ Ἰούδας ὁ προδότης μετέσχεν, ἀλλὰ περισσότερον αὐτῶν ἐκοπίασα, καὶ λιμῷ, καὶ δίψῃ, διὰ τοῦτο ἐβούλετο ἀποθανεῖν, διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν μαθητῶν. Τοῦτο τῆς ἀγάπης, καὶ τῆς ταπεινοφροσύνης τοῦ πρωτεύοντος βίου τῶν χαρισμάτων, καὶ τῶν ἀξιωμάτων. καὶ θέα μοι ταπεινοφροσύνης, καὶ ἀγάπης πλεονέκτημα, ἡνίκα τοῖς ἀξιώμασι συνηριθμίζετο, ἀνάξιον ἑαυτὸν καλεῖ τῆς ἀποστολῆς, καὶ ἐλάχιστον τῶν ἁγίων, καὶ ἔκτρωμα, καὶ ἀμβλωθρίδιον. ἐπὰν δὲ καταλέγεται τῷ πόθῳ, καὶ τῇ ταπεινόφρονι ἀγάπῃ τοῦ Πνεύματος φησίν, ἐν κόποις περισσοτέρως, ἐν πληγαῖς ὑπερβαλλόντως, τρὶς ἐραβδίσθην, ἅπαξ ἐλιθάσθην, καὶ τὰ ἑξῆς πλεονεκτήματα τῆς χάριτος. Ἰστέον ὅτι κατὰ τὴν ἠθικὴν φιλοσοφίαν τριχῶς ἐνεργεῖται, καὶ πράσσεται τὸ ἀγαθόν, καὶ τὸ κατόρθωμα τῆς ἀρετῆς, καὶ τῆς τελειότητος. ἢ κατὰ τὸ καθ' αὐτὸν ἦθος διορθούμενον, ὡς ἔχουσιν οἱ σπουδαῖοι, καὶ ἄζυγες. ἢ κατὰ τὴν οἰκονομίαν, καθότι τὶς διοικεῖ οἶκον, καὶ τέκνα γυναικὶ προσομιλήσας. ἢ κατὰ τὴν πολιτείαν, καθότι τὶς διευθύνει, καὶ δικαιοπραγεῖ πολίτευμα, ὡς ἔχουσιν αἱ μοναρχίαι ἀριστοκρατείαι, δημοκρατείαι, καὶ τιμοκρατείαι. Τοσαυταχῇ πάλιν λέγονται καὶ αἱ κεφαλαί, ὁσαχῇ καὶ αἱ ἀρχαί. ἀμέλει ἡ μὲν καθ' αὐτὴν διευθυνομένη, ὡς τύπῳ διαλαβεῖν ἐν τῇ τῶν ἀναχωρητῶν, καὶ μεγαλοσχήμων προαιρέσει τοῦ κατ' αὐτοὺς κατορθώματος ὀρθοῦ βίου συναγωνιζομένης αὐτοῖς τῆς χάριτος. καὶ ὧν τινῶν οὖν εὐσεβῶς καθ' αὐτοὺς σπουδαζόντων τὴν τελειότητα, καὶ ἑαυτοὺς διδασκόντων, καὶ ζηλοτυπούντων τοὺς ἄλλους μονάζοντας, καὶ ἄζυγας, ἢ μονασομένους, καὶ παρθενίᾳ συζήσοντας, μὴ τῷ λόγῳ τῆς μοναδικῆς ἀγαμίας, οὐ γὰρ εἷς ἐστιν, ἀλλὰ πάντες μοναδικὸν βίον, καὶ ἄζυγα προείλοντο, μέντοιγε ὡς ἀρχέτυπον προκείμενον τοῦ καθ' αὐτὸν ὀρθοῦ βίου, καὶ ἀζύγου πολιτεύματος, ὥσπερ λύχνος, καὶ φῶς καθ' αὐτὸν μόνον γνωριζόμενον, καὶ προτρέχον πολλοὺς τοὺς ζηλώσοντας, καὶ παρ' ἐκείνου ληψομένους φῶτα, καὶ πυρσοὺς ἀρετῶν. Διό φησι καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος κεφ, γ', ἐν τῇ πρὸς Θεσσαλονικεῖς β', ὅτι γὰρ ἐκείνοις οὐκ ἐπήγγελται μόνον δῆλον ἐκ τοῦ εἰπεῖν, ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος, ἀλλὰ καὶ τοῖς κατ' ἴχνος ἐκείνων βαίνουσι. τί οὖν πρὸς τοὺς μὴ διδασκάλους φησίν, ἕκαστος ἡμῶν, εἰ βούλοιτο, διδάσκαλός ἐστιν, εἰ καὶ μὴ ἑτέρου, ἀλλ' ἑαυτοῦ. δίδαξον σεαυτὸν πρῶτον, ἂν διδάξῃς πάντα, ὅσα ἐνετείλατο τηρεῖν, καὶ διὰ τούτου, πολλοὺς

λους ἕξεις τοὺς ζηλοῦντας. ὥσπερ γὰρ ὁ λύχνος, ὅταν αὐτὸς γένηται λαμπρὸς, μυρίους δύναται ἀνάψαι, ἐσβεσμένος δὲ οὐδὲ ἑαυτῷ παρέξει φῶς, οὐδὲ ἑτέρους ἀνάψαι λύχνους δυνήσεται. οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ βίου τοῦ καθαροῦ, ἐὰν τὸ ἐν ἡμῖν φῶς λαμπρὸν ᾖ, μυρίους καὶ μαθητὰς, καὶ διδασκάλους ἐργασώμεθα, ὥσπερ ἀρχέτυπον προκείμενοι. Ἡ δὲ πάλιν ἀρχή ἐστιν οἰκονομική, ᾗτινι μὴ μόνον ὁ οἰκονόμος ζητεῖ διευθῦναι ἑαυτὸν, ἀλλὰ πᾶσαν τὴν οἰκίαν οἰκονομήσασθαι πρὸς εὐπραξίαν, καὶ τελειότητα βίου, γυναῖκα, τέκνα, δούλους, οἰκέτας, καὶ ἐφεξῆς ὅλους τοὺς οἰκιακοὺς, καθὸ καὶ ὁ ἀνὴρ λέγεται κεφαλὴ τῆς γυναικὸς, ἀμέλει τῇ προνοίᾳ, καὶ τῇ διοικήσει, οὐ τῷ σώματι ἄρχει αὐτῆς, καὶ πρωτεύει. ἐνδέχεται γὰρ γυναῖκα κατὰ τὸ σῶμα πρωτεύειν, καὶ ὑπερβαίνειν τοῦ ἀνδρὸς ἥτις καὶ οὐκ ἀκέφαλός ἐστι. Τῇ προνοίᾳ λοιπὸν ὑπέρκειται ἡ κεφαλὴ τοῦ σώματος, καὶ μὴ τῷ ὄγκῳ, καὶ τῷ βάρει, οὕτω καὶ ὁ ἀνὴρ ληπτέος κεφαλὴ τῆς γυναικὸς, ὡς οἰκονόμος διοικητὴς, καὶ προνοητὴς αὐτῆς, καὶ τῆς οἰκονομίας τῆς κατ' ἀξίαν διανεμήσεως ἑκάστῳ τῶν ἐν τῷ οἴκῳ. διὸ ἐπακολουθεῖ λέγων ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος ἐν τῷ αὐτῷ κεφ, οὐδὲ γὰρ οὕτω τὰ παρ' ἐμοῦ ῥήματα τοὺς ἀκούοντας ὠφελῆσαι δυνήσεται, ὡς ὁ βίος ὁ ἡμέτερος. ἔστω γὰρ εἰπέ μοι ἀνήρ τις θεοφιλὴς, καὶ ἐν ἀρετῇ διαλάμπων, καὶ γυναῖκα ἔχων. ἔξεστι γὰρ καὶ γυναῖκα ἔχοντα ἀρέσκειν θεῷ, καὶ παιδία, καὶ οἰκέτας, καὶ φίλους, οὗτος οὐ πολλῷ μᾶλλον ἐμοῦ τοὺς πάντας ὠφελῆσαι δυνήσεται; ἐμοῦ μὲν γὰρ ἅπαξ, ἢ δεύτερον τοῦ μηνὸς, ἢ οὐδὲ ἅπαξ ἀκούσαντες, καὶ ἅπερ ἂν ἀκούσωσιν, ἴσως μέχρι τοῦ τῆς ἐκκλησίας οὐδοῦ φυλάξαντες εὐθέως ἀποβάλλουσιν. ἐκείνου δὲ τὸν βίον ὁρῶντες διηνεκῶς, μεγάλα κερδαίνουσιν, ὅταν γὰρ ὑβρισθεὶς, μὴ καθυβρίσῃ, καὶ τὰ ἑξῆς κατωτέρω. τὰ γὰρ ἀγαθὰ κἂν μὴ πράττωμεν, ἀλλ' ὅμως ἐπαινοῦμεν ἅπαντες, καὶ θαυμάζομεν. ἡ γυνὴ πάλιν ἂν ἴδῃ τὸν ἄνδρα ἐπιεικῆ, μεγάλα κερδαίνει, ἀεὶ συνοῦσα, καὶ τὸ παιδίον. ἔξεστιν οὖν ἑκάστῳ διδασκάλῳ γενέσθαι. οἰκοδομεῖτε γάρ φησιν ἀλλήλους, εἷς τὸν ἕνα, καθὼς καὶ ποιεῖτε. καὶ κατωτέρω. ὅρα γὰρ πόσην διακονίαν εἰσάγει ἡ γυνὴ, οἰκουρεῖ, καὶ τῶν κατὰ τὴν οἰκίαν πάντων φροντίζει, ταῖς θεραπαινίσιν ἐφέστηκεν, ἀμφιέννυσι ταῖς αὐτῆς χερσί. πατέρα σε ποιεῖ παίδων καλεῖσθαι, χαμαιτυπείων ἀπαλλάσσει, πρὸς σωφροσύνην βοηθεῖ, τὸν οἶστρον τῆς φύσεως παύει. ἀλλ' εὐεργέτει αὐτὴν καὶ σύ. πῶς; ἐν τοῖς πνευματικοῖς ὄρεξον χεῖρα, ἅπερ ἂν ἀκούσῃς χρήσιμα, ταῦτα καθάπερ αἱ χελιδόνες τῷ στόματι διαβαστάζων ἀπάγαγε, καὶ ἔνθες εἰς τὸ στόμα καὶ τῆς μητρὸς, καὶ τῶν νεοττῶν. πῶς γὰρ οὐκ ἄτοπον ἐν μὲν τοῖς ἄλλοις τῶν πρωτείων ἀξιοῦν σαυτὸν, καὶ τὴν τῆς κεφαλῆς χώραν ἐπέχειν, ἐν δὲ τῇ διδασκαλίᾳ λείπειν τὴν τάξιν, τὸν ἄρχοντα τῶν ἀρχομένων, οὐκ ἐν ταῖς τιμαῖς ὑπερέχειν δεῖ, ἀλλ' ἐν ταῖς ἀρεταῖς, ἐκεῖνο μὲν γὰρ τῶν ἀρχομένων ἐστὶ, τοῦτο δὲ αὐτοῦ τοῦ ἄρχοντος κατόρθωμα, ἂν πολλῆς ἀπολαύῃ τιμῆς, οὐδὲν τοῦτο πρὸς σέ, ἔλαβες παρ' ἑτέρων, ἂν πολλῇ λάμπῃς τῇ ἀρετῇ, τοῦτο ὅλον σὸν, κεφαλὴ τῆς γυναικὸς εἶ, οὐκοῦν ῥυθμιζέτω τὸ σῶμα τὸ λοιπόν. ἡ κεφαλὴ οὐχ ὁρᾷς, ὅτι οὐ τῷ τόπῳ τοσοῦτον ὑπερέχει τοῦ λοιποῦ σώματος, ὅσον τῇ προνοίᾳ, καθάπερ τις κυβερνήτης ἅπαν αὐτὸ εὐθύνουσα, ἐν γὰρ τῇ κεφαλῇ καὶ οἱ τοῦ σώματος, καὶ οἱ τῆς ψυχῆς ὀφθαλμοὶ ἐκεῖθεν ἐπιρρέουσι τούτοις τὸ διορατικὸν, καὶ τὸ προνοητικὸν, ἐκεῖθεν καὶ τὸ ἡγεμονικὸν, καὶ τὸ μὲν λοιπὸν τέτακται εἰς διακονίαν, αὕτη δὲ εἰς τὸ ἐπιτάσσειν κεῖται. Τέως ἡ μὲν λέγεται ἀξιωματικὴ ὡς ὑπάρχουσα ταῖς ἐξουσίαις, εἴτε ταῖς ἐξωτερικαῖς, εἴτε ταῖς τοῦ πνεύματος διῃρημέναις κατὰ τὴν μοναρχίαν, ἀριστοκρατίαν, δημοκρατίαν, καὶ τιμοκρατίαν, αἵτινες πᾶσαι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τεταγμέναι εἰσὶ, καθ' ὅσῳ μὲν ἀνάγονται

πρὸς

πρὸς τὸν φύσει ἐξουσιοποιὸν, καὶ χαριτοποιὸν ἕν εἰσιν ἀδιαιρέτως, παρ' οὗ ἐτάχθησαν, καὶ ἐτέθησαν αἱ θεταὶ, καὶ χάριτι ἐξουσίαι, καὶ αὐθεντίᾳ πολυπλασιαζόμεναι, καθὸ καὶ ἀλλήλαις συγκρίνονται, καὶ παραβάλλονται, ἢ ἀναλογοῦνται, ἢ συναριθμοῦνται, ἢ προκρίνονται, καὶ τιμῶνται. καὶ κατὰ μὲν τὴν ἀναλογίαν ἀεὶ βελτίων ἡ βασιλεία τῆς ἀριστοκρατίας, αὕτη δὲ τῆς δημοκρατίας, καὶ τῆς τιμοκρατίας. κατὰ δὲ τὴν συναρίθμησιν τιμώμεναι μόνον τοῖς θεάμασι, καὶ μετρούμεναι κατὰ ἀπαρίθμησιν τοῦ ἑνὸς, δύο, τρία, καὶ ἐφεξῆς πρώτου, δευτέρου, καὶ τρίτου. ἀμέλει βασιλεὺς πρὸς βασιλέα προτασσόμενος, οὐ τῷ λόγῳ τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας, καὶ ἀλουργίδος, ἀλλὰ τῇ ἀπαριθμήσει τοῦ ἐν πρώτοις ταχθέντος βασιλεῦσαι, παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος, καὶ βασιλειοποιοῦ, καὶ μόνου βασιλέως Θεοῦ κατὰ τὴν διαταχθεῖσαν, καὶ χαριτοποιηθεῖσαν ὑποθεσίαν αὐτῷ, συναριθμούμενον μὲν τῷ ἀξιώματι τῆς βασιλείας, προαριθμούμενον δὲ τῇ προθέσει τῆς εὐεργεσίας, καθὰ καὶ ὑμεῖς φατὲ, τὸν Ῥῆγα τῆς Γαλλίας προΐστασθαι, καὶ προτιμᾶσθαι τοῦ Ἱσπανίας, καὶ εἰ συνελατινοφρονεῖ ὑμῖν ὁ τῆς Βρετανίας, προὐτέθειτο καὶ τῶν δύο. Ὡσαύτως ἔχει διατιθέμενον καὶ ἐν τοῖς πνευματικοῖς χαρίσμασιν, ἀμέλει τῷ τῆς ἀποστολῆς, πάντες γὰρ οἱ ἀπόστολοι ἐξ ἴσου χαρακτηρισθέντες γεγόνασι τῷ τῆς ἀποστολῆς ἀξιώματι ἀποσταλθέντες παρὰ τοῦ ἀποστολοποιοῦ Χριστοῦ τῇ ἴσῃ δωρεᾷ, καὶ χάριτι τῆς ἀξίας αὐτῆς, ὡς πληροῦντες τὴν ἀποστείλασαν αὐτοὺς κεφαλὴν ὡς πλήρωμα, καὶ σῶμα αὐτῆς. Πληρούμενοι πάλιν ὑπ' ἐκείνης ὡς σῶμα αὐτοῦ, ἀμέλει προνοούμενοι, καὶ διοικούμενοι συνόντος, καὶ συνεργοῦντος αὐτοῖς τοσούτῳ μόνον προαριθμουμένοις τῷ σπουδαιοτέρῳ κατορθώματι, καὶ μὴ τῇ ἀξίᾳ, ὡς πολλάκις εἴρηται, δίκην ἡλίου τινὸς περιερχομένου, καὶ περιαυγάζοντος τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου, καὶ ἀπαρχομένου τοῦ Κριοῦ, ὅστις ὡς ἓν τῶν δωδεκατημορίων πλήρωμα λέγεται, καὶ τῆς μιᾶς ὥρας τῆς νυχθημέρου, καὶ τοῦ εἴδους ἐνιαυσίου μηνὸς, καθάπερ πληροῦσι, καὶ συμπληροῦσι καὶ τὰ λοιπὰ ζώδια, τοσοῦτον προταττόμενος αὐτῶν, ὅσον τὴν ἀπαρχὴν τοῦ χρόνου, θετέον τοῦ πρώτου ἐνιαυσίου μηνὸς, ἢ τῆς νυχθημέρου κινήσεως, ἐκεῖθεν ληφθῆναι πρῶτον, εἶτα κατὰ συνέχειαν τοῖς ἄλλοις, καὶ μὴ τῇ ποιήσει, καὶ τῇ πρωτογόνῳ φωτοχυσίᾳ, τοῦτο γὰρ τοῦ ἡλίου, ἀλλὰ τῷ θέματι, καὶ τῇ προσυντεταγμένῃ ὑποθεσίᾳ, ὡς πρώτως θέντος σημεῖον ἐκεῖθεν ἀπάρξασθαι τὸν ἐνιαύσιον στέφανον τὸν εὐλογούμενον ἡμῖν, εἶτα διϊκνουμένου ἐφεξῆς, καὶ ἀνακυκλίζοντος ὅλον τὸν ζωδιακὸν κύκλον, ἄχρι τῶν Ἰχθύων φθάσαντος πληρωθῆναι τὸν χρόνον, ἕκαστον ζώδιον πληροῦν τὸ δωδεκατημόριον αὐτοῦ μέρος, ἀμέλει τὸν μῆνα πρὸς ἀναπλήρωσιν τῆς ἡλιακῆς συνεπεκτεινομένης ἀνακυκλίσεως, καὶ πάλιν ἕκαστον αὐτῶν πληροῦσθαι ὅλου τοῦ φωτὸς τοῦ ἡλιακοῦ, ἀνὰ μῆνα ἐπιστηριζομένου ἐκείνοις τὴν αὐτὴν ἐξ ἐκείνου λελήφασι φωτοχυσίαν ἀπορρέειν τοῖς ὑφ' αὐτοῖς τελουμένοις ὑποθετήμασιν. οὕτως ἐν ἀντιπαραθέσει τῆς πνευματικῆς ἀναπληρώσεως ῥητέον, καίπερ ἐν πᾶσιν οὐκ ἐξαρκούσῃ τὸ συμπαραβαλλόμενον, δήπουθεν περὶ τῆς ἐκλελεγμένης συντάξεως δωδεκαρίθμου χορείας τῶν μαθητῶν τοῦ ἡλίου τοῦ νοητοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, σῶμα μὲν ἐκείνου εἶναι ὡς κεφαλῆς πλήρωμα δεχόμενον τὴν πνευματικὴν φωτοχυσίαν τάς τε προνοητικὰς διοικήσεις, καὶ πνευματικὰ ῥεύματα παρὰ τῆς αὐτοκράτορος ἀποστολικῆς κεφαλῆς πληρούσης τὸ σῶμα τὸ ἀποστολικὸν, ὅπερ ὡς σῶμα σύσσωμον, καὶ συνεστὸς, καὶ συνδιακονοῦν τῇ ἀποστολοποιῷ κεφαλῇ ἕν εἰσι τῇ αὐτῇ καὶ τότε, καὶ νῦν οὔσῃ δημιουργῷ τοῦ σώματος αὐτῆς ἀλληλοδιαδόχως διὰ τῶν ὑπουργούντων αὐτῇ,

ἕν εἰσι,

ἓν εἰσι, καὶ ἓν πνεῦμα ἀποστολικὸν, ἀπορρέον ἕκαστον τὰ αὐτὰ χαρίσματα, καὶ διδάγματα ἃ διετάλη αὐτοῖς, ὡσαύτως ὡς διάκονοι τελεσιουργοῦντες διὰ τῶν λογοποιῶν, καὶ ἀπαραλογίστων ἐκείνης ῥημάτων. ὡς δὲ δωδεκατημόρια τοποθετηθέντα, καὶ ἀριθμούμενα ἕκαστον θέσιν, καὶ τάξιν ἑνὸς καὶ μόνου ἀποστόλου διωρισμένου ἔχουσιν κατὰ τὴν τοποθεσίαν αὐτῶν, ἀπορρέοντες οἷς ἐτάχθησαν τόποις, καὶ πληροῦντες ἀναμέρος κατὰ τὸ συντεταγμένον αὐτῶν, τὴν πληρῶσαν αὐτοῖς κεφαλὴν τὸν διδάσκαλον Χριστὸν, παρ' οὗ φωτίζονται καὶ διδάσκονται, καὶ τελεσιουργοῦνται, οὗ τῇ χάριτι, καὶ τῇ σφραγῖδι τελεσιουργοῦσι, διδάσκουσι, καὶ φωτίζουσιν ἄλλους, ἢ ὁ εἷς τοῦ ἑτέρου ἀδιάφορος, τοσούτῳ μόνον προστιθέμενος ὁ διακαέστερος, καὶ φίλτερος, καὶ φιλανθρωπίας ἀξιωθεὶς πλείονος περὶ τὰ μαθήματα τοῦ φωτίζοντος διδασκάλου πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον, ζηλοτυπῶν τοὺς ἄλλους συμμαθητὰς ἐν τῷ διαθερμαίνειν ἑαυτὸν εἰς τὰ διδασκάλου ἀκροάματα, καὶ ἐντάλματα, καὶ τὴν εἰς αὐτὸν ὑποταγὴν, καὶ ἀκολουθίαν εἰς οὐδὲν διενηνοχὼς ἐκείνων, ἢ τῷ ἀξιώματι τῆς υἱοθεσίας, ἢ τῷ πληρώματι τῆς ἐκκλησίας, ἢ τῇ χάριτι τῆς πνευματικῆς ἀπορροίας, ἢ τῇ κεφαλῇ τῆς κατὰ ἀπομίμησιν, καὶ διανεμήσεως ὀργανικῆς τῶν ἐνεργειῶν, καὶ μαθημάτων τοῦ Κυρίου. Ἕκαστος γὰρ αὐτῶν ἑνὸς μέρους, καὶ μαθητοῦ, καὶ διδασκάλου κατὰ θέσιν, καὶ ἑνὸς δωδεκατημορίου πλήρωμα, καὶ τόπον ἐπέχει ὁ ἕκαστος παρὰ μιᾶς χάριτος συντρεχούσης, καὶ δυνάμεως συνεργούσης, καὶ θείας ῥοπῆς συναγωνιζομένης αὐτοῖς, ἐνδυναμοῦνται, καὶ χαριτοῦνται παιδεῦσαι ἑτέρους υἱοθετῆσαι, καὶ συνενῶσαι, σπουδάσαιτε τὸ καλὸν ταῖς διδασκαλικαῖς εἰκόσι, καὶ νομοθεσίαις τοῦ πνεύματος συνδεδεμένος ἀδιασπάστως τῷ συνδέσμῳ τῆς ἀγάπης, καὶ τῷ κατὰ θεὸν θεοπρεπεῖ μετεωροφρονήματι τῆς ταπεινότητος, αἷς στηριζόμενος ὁ καθεὶς ἐξίσου τεκνογονεῖ τοῖς αὐτοῖς μέτροις τοῦ Πνεύματος, Υἱοὺς ἐν Χριστῷ ταπεινοφρονοῦντας, καὶ ἀχωρίστως ἑνουμένους τῷ κατὰ θεὸν ἔρωτι, ὡς ἔχει τὸ προεικόνισμα τῶν δώδεκα φυλῶν τοῦ Ἰσραὴλ παραγομένων, καὶ ἐκγεγεννημένων παρὰ τῶν δώδεκα υἱῶν, καὶ πατριαρχῶν τοῦ πατριάρχου Ἰακώβ. Ἑνὸς ἐξαιρουμένου τοῦ Δὰν ὡς φιλάρχου, παρ' οὗ ὁ ἀντίχριστος τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως, ἡ βασιλεία τοῦ ἀπατεῶνος κόσμου τούτου ἐξεγερθήσεται, καθά φησιν ὁ ἱερὸς Ἀρέθας εἰς τὴν Ἰωάννου ἀποκάλυψιν, λέγων οὕτως. ἡ ἀκρίβεια τῆς ἐξ ἑκάστης φυλῆς ἰσότητος ἐμφαίνειν δοκεῖ τὸν πολυπλασιασμὸν τοῦ ἀποστολικοῦ σπόρου, δωδεκάκις δωδεκαπλασιαζομένου ἐπὶ τὸν τέλειον τῶν χιλιάδων ἀριθμὸν, καὶ οὕτω τὰς ῥηθείσας χιλιάδας ἀποτελοῦντα. Μία φυλαρχία λοιπὸν καὶ ὁ μακάριος Πέτρος πνευματική ἐστι, καθὰ καὶ οἱ λοιποὶ ἀπόστολοι. ἓν δωδεκατημόριον συμπλήρωμα τῆς ἐκκλησίας, καὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ Χριστοῦ, καθὰ καὶ οἱ λοιποί. Εἷς Κόκκος σίτου δυνάμενος ἐκτεκεῖν ἄσταχυν, καρποφορῆσαι δωδεκάκις δωδεκαπλασιαζομένους Κόκκους. Μιᾶς ὥρας, καὶ ἑνὸς μηνὸς καὶ τόπου, καὶ χρόνου πληροῖ ὅλης τῆς ἡλιακῆς κινήσεως, καὶ τοποθεσίας ζωδιακῆς, ποιητικῆς τοῦ ἔτους, καὶ τῆς ἡμέρας πληρουμένων δώδεκα ὥραις, καὶ μησὶ δέκα πρὸς τοῖς δύο. Ἰστέον ὅτι τὰ θεῖα ἀξιώματα. καὶ χαρίσματα κατὰ τὸν λόγον τῆς χάριτος ἀφ' ἑνὸς τοῦ Πνεύματος τελεσιουργοῦνται, καθάπερ πάντα τὰ μέλη τοῦ σώματος ἀφ' ἑνὸς τοῦ Πνεύματος τῆς καρδίας, ἢ τοῦ ἐγκεφάλου, ἢ τοῦ ἥπατος ζωογονοῦνται, τρέφονται, κινοῦνται, καὶ αἰσθάνονται. ἐκεῖθεν γὰρ πᾶσα ἡ ῥίζα ἐστὶ τῶν χαρισμάτων, καὶ ἡ πηγὴ τῶν ἀξιωμάτων, ὡς εἴρηται κατὰ Χρυσόστομον. ἥτις μία καὶ μόνη ἐστί. κατὰ δὲ τὸν λόγον τοῦ ὀργάνου, τὰ μὲν ἀμέσως, ὡς οἱ ἀπόστολοι, καὶ ὅσοι ἠξιώθησαν τοιαύτης τιμῆς (εἴτε βασιλεῖς ἰσαπόστολοι, ὡς ὁ ἁγιώτατος

Κωνστα-

Κωνσταντῖνος διὰ τοῦ φανέντος αὐτῷ σημείου ἐν οὐρανῷ σταυροῦ, ἀκηκοὼς ἐν τούτῳ νίκα, ἠξιώθη τῆς βασιλείας, εἴτε Παῦλος, κἄπερ μὴ τῶν δώδεκα, ἀλλὰ κατὰ μίμησιν ἐκείνων ἀμέσως μυσταγωγηθεὶς τὰ ἀπόρρητα διὰ τῆς αὐτοῦ ἁρπαγῆς τῆς ἕως τρίτου οὐρανοῦ παρὰ τοῦ Κυρίου) λελήφασι τὰ ἀξιώματα, καὶ τὰ χαρίσματα παρὰ τοῦ Θεοῦ τῶν ὅλων δίκην φλεβῶν, ἢ ἀρτηριῶν μεγάλων, καὶ νεύρων συντεταγμένων, ἐγγύτερον προσκειμένων ταῖς αὐτῶν ἀρχαῖς, ἀμέλει ἐγκεφάλῳ, ἢ καρδίᾳ, ἢ ἥπατι. Τοιοῦτον καὶ τὸ πρὸς γαλάτας καταρχὰς ἐπιστελλόμενον τοῦ μακαρίου Παύλου λέγοντος, Παῦλος ἀπόστολος οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων, οὐδὲ δι' ἀνθρώπων, ἀλλὰ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ Θεοῦ πατρὸς τοῦ ἐγείραντος αὐτὸν, καὶ τὰ ἑξῆς. ὅπερ ῥητὸν ἐξηγούμενος ὁ Οἰκουμένιος κατὰ Χρυσόστομόν φησιν, εὐθέως ἀναιρεῖ τὸ εἶναι ἀνθρώπων μαθητὴς, ἀπόστολος γάρ εἰμί φησιν, οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων ἐγχειρισθεὶς τὴν ἀποστολὴν, οὐδὲ δι' ἀνθρώπου, ἀλλὰ δι' αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ ἐλθὼν εἰς τοῦτο τὸ ἔργον. Τὰ δὲ πάλιν λαμβάνουσι τὴν ἀξίαν, καὶ τὴν τελείωσιν τῶν μυστηρίων παρ' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ μὲν, δι' ἀνθρώπων δὲ, τουτέστιν ὀργάνων, καὶ ἐκφερόντων τὰ λογοποιὰ ῥήματα τοῦ κυρίου ἐπὶ τὰ μυσταγωγήματα τὰ τελεσιουργούμενα, ὡς ὁ ἄρτος, καὶ ὁ οἶνος μεταβάλλονται εἰς σῶμα, καὶ αἷμα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ τῶν ἱερέων ὡς ὀργάνων, παρὰ δὲ τοῦ Θεοῦ ὡς ποιητοῦ, καὶ δημιουργικοῦ, καὶ χαριτοποιοῦ αἰτίου προσλαμβάνοντος ἐν τῇ ὑποστάσει τοῦ Θεοῦ λόγου τῇ ἀπεριγράπτῳ, τὸν μεταβληθέντα οἶνον, καὶ ἄρτον εἰς σῶμα, καὶ αἷμα αὐτοῦ περιγραφόμενα σωματικῶς, καὶ κατὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην τοῖς λογοποιοῖς ἐκείνου ῥήμασι μεταποιούμενα, καὶ προσλαμβανόμενα μεσιτευόντων ἱκετικῶς, καὶ πρεσβευτικῶς τῶν συγκοινωνούντων καὶ συνενουμένων τοῖς αὐτοῦ παθήμασιν ὀργάνων συναρμολογουμένων, ὡς μέλη, καὶ κατεχόντων τὴν κεφαλὴν αὐτῶν τὸν σωτῆρα Χριστόν. Ὡσαύτως ἔχουσι καὶ αἱ χειροτονίαι τῶν ἀρχιερέων, καὶ τῶν ἐπισκόπων χειροτονηθέντων παρὰ τῶν ἀποστόλων, καὶ ἀλληλοδιαδόχως χειροτονουμένων ἀπομιμητικῶν κεφαλῶν, καὶ ζωσῶν εἰκόνων τοῦ Χριστοῦ παρὰ τοῖς μεταγενεστέροις ἀρχιερεῦσιν, οἵτινες οὐκ ἀμέσως ἔλαβον τὴν χειροτονίαν παρὰ τοῦ Χριστοῦ, καὶ πρώτως μετὰ τὴν ἄνοδον ἐκείνου εἰς οὐρανοὺς κατέβη τὸ πανάγιον Πνεῦμα ἐπ' αὐτοὺς ὡς ἐν τοῖς ἀποστόλοις, ἀλλὰ δι' αὐτῶν, καὶ τῶν ἐκείνοις διαδόχων κατενεπιστεύθησαν, τὸ ἔργον τῆς ἐπισκοπῆς. διὸ καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος ἐξηγούμενος τὴν αὐτὴν ἐπιστολὴν τὴν πρὸς γαλάτας φησὶ, τὸ μὲν οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων λαμβάνειν τὰς θείας δωρεὰς κοινόν ἐστι καὶ ἀποστόλοις, καὶ παντὶ τῷ πιστεύοντι, καὶ πιστεύσοντι, πᾶν γὰρ δώρημα τέλειον ἄνωθέν ἐστι παρὰ τοῦ πατρὸς τῶν φώτων. τὸ δὲ οὐδὲ δι' ἀνθρώπων οὐ κοινὸν πᾶσιν, ἀλλ' ἰδιάζον τοῖς αὐτόπταις τοῦ λόγου μαθηταῖς, καὶ ὅσοι κατ' ἐκείνους ἠξιώθησαν ἀπόστολοι, οἷος ὁ μακάριος Παῦλος ἐχρημάτισεν ἁρπαχθεὶς ἕως τρίτου οὐρανοῦ, καὶ μυηθεὶς τὰ ἀπόρρητα, ὁ ἔχων τὸν Χριστὸν λαλοῦντα ἐν ἑαυτῷ παρ' αὐτοῦ ἀμέσως, ἵνα μὴ δόξῃ ἔλαττον ἔχειν τῶν δώδεκα, ὡς ἐξηγεῖ ὁ αὐτὸς Χρυσόστομος ἐν τῇ πρὸς κορινθίους, ἦσαν γὰρ καὶ ἄλλοι ἀπόστολοι κατὰ μίμησιν τῶν δώδεκα, οἷς ὤφθη κύριος χρηματίσασι Παύλῳ, Βαρνάβᾳ, καὶ Θαδδαίῳ, κατ' Οἰκουμένιον ἐν τῇ πρὸς κορινθίους πρώτῃ. Ἰστέον ὄγδοον, ὅτι καθάπερ ὁ ζωδιακὸς κύκλος διαιρούμενος ἀχωρίστως, καὶ συνενούμενος κεχωρισμένως εἰς δώδεκα σημεῖα συντεταγμένα ἀμέσως, καὶ ἐγγύτερον τῶν ἄλλων, καὶ ὑπαλλήλων κύκλων ἐστὶ τῷ αὐτοκινοῦντι ἑαυτὸν, καὶ πρωτοκινητικῷ τῶν ἄλλων, ἀμέλει τῇ ἐξ ἀνατολῶν ἐπὶ δυσμὰς δινουμένῃ κυκλήσει, ἧς τῇ κινήσει συναρπαζόμενοι καὶ οἱ ὑπόντες κύκλοι συγκινοῦνται ἕκαστος, ὡς

τάχη,

ἐτάχθη, πάντα γὰρ καθυπείκει τῇ ἐκείνου δίνῃ, καὶ κινήσει. Ἀναγωγικῶς δὲ τὸ σύνταγμα τῆς ἀποστολῆς τῷ συνδέσμῳ τῆς ἀγάπης συνενούμενον, καὶ τῇ τάξει τῆς εὐτάκτου χορείας συντασσόμενον ἐφ᾽ ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν κύκλον τῆς ἀποστολῆς συνὸν ἀμεσώτερον, καὶ πλησιέστερον τῶν παραλλήλων χαρισμάτων, καὶ ἀξιωμάτων τοῦ παναγίου πνεύματος, τῷ Χριστῷ, καὶ ποιητῇ τοῦ παντός, καὶ ἀνακαινιστῇ τῆς ἀνθρωπίνης ἀσθενείας τῷ διαυγάσαντι ἡμῖν τὴν νοητὴν ἡμέραν τῆς θεογνωσίας, καὶ ζοφώσαντι τὴν νύκτα τῆς ἁμαρτίας, οὗ τῇ χάριτι, καὶ δυνάμει πάντα τὰ χαρίσματα, καὶ ἀξιώματα τῆς ἐκκλησίας κινοῦνται, καὶ χαριτοῦνται, ἕκαστον ὡς ἐτάχθη, καὶ μέλη, καὶ μέρη, καὶ διάκονοι, καὶ κεφαλαὶ ἀπομιμητικαὶ τοῦ καθόλου σώματός εἰσι. Πρῶτον λοιπὸν ἀξίωμα λειτουργικόν, καὶ κεφαλὴ τῆς ἐκκλησίας ἀπομιμητική, καὶ θετική ἐστιν ἡ ἐξουσία τῆς ἀποστολῆς, δεδομένη μὴ μόνον τῷ μακαρίῳ Πέτρῳ προκρινομένῳ τοῖς κατορθώμασι, καὶ μὴ τῇ ἀξίᾳ, ἀλλὰ κοινῇ πᾶσι. τοιοῦτόν ἐστι τὸ πρὸς Ἐφεσίους, καὶ Κορινθίους ἐπιστελλόμενον τοῦ μακαρίου Παύλου λέγοντος. καὶ αὐτὸς ἔδωκε τοὺς μὲν ἀποστόλους, τοὺς δὲ προφήτας, τοὺς δὲ εὐαγγελιστάς, τοὺς δὲ ποιμένας, καὶ διδασκάλους πρὸς τὸν καταρτισμὸν τῶν ἁγίων εἰς ἔργον διακονίας εἰς οἰκοδομὴν τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ. ὅπερ ῥητὸν ἐξηγούμενος ὁ Χρυσόστομος ἐν τῇ πρὸς Ἐφεσίους, κεφ, δ᾽, φησί, πρῶτον ἀποστόλους, πάντα εἶχον οὗτοι. δεύτερον προφήτας, ἦσαν γάρ τινες, οἱ ἀπόστολοι μὲν οὐκ ἦσαν, προφῆται, ὥσπερ Ἄγαβος. τρίτον εὐαγγελιστάς, οἱ μὴ περιιόντες μὲν πανταχοῦ, ἀλλ᾽ εὐαγγελιζόμενοι μόνον, ὡς Πρίσκιλλα, καὶ Ἀκύλας. ποιμένας, καὶ διδασκάλους τοὺς ὁλόκληρον ἐμπεπιστευμένους ἔθνος. τί οὖν οἱ ποιμένες, καὶ οἱ διδάσκαλοι, ἐλάσσους, καὶ πάνυ τῶν περιιόντων, καὶ εὐαγγελιζομένων οἱ καθήμενοι, καὶ περὶ ἕνα τόπον ἠσχολημένοι, οἷον Τιμόθεος, Τίτος. ἄλλως δὲ οὐ δυνατὸν ἐντεῦθεν ποιήσασθαι τὴν ὑποτα- » γὴν, καὶ τὴν προτίμησιν, ἀλλὰ ἀπὸ ἑτέρας ἐπιστολῆς, αὐτὸς ἔδωκε, φησί, μηδὲν ἀντεί- » πῃς. ἢ εὐαγγελιστάς φησι, τοὺς τὸ εὐαγγέλιον γράψαντας. πρὸς καταρτισμὸν τῶν ἁγίων, » εἰς ἔργον διακονίας, εἰς οἰκοδομὴν τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ. ὁρᾷς τὸ ἀξίωμα; ἕκαστος οἰκοδομεῖ, ἕκαστος καταρτίζει, ἕκαστος διακονεῖ κατὰ τὸ συναριθμούμενον, καὶ ἀναλογούμενον, καὶ προσάλληλον, καὶ παράλληλον αὐτῶν χάρισμα. Ὡσαύτως ὁ αὐτὸς σὺν τῷ Οἰκουμενίῳ ἐν τῇ πρὸς Κορινθίους, κεφ, ιβ᾽, καλοῦσι τοὺς ἀποστόλους ἀρχηγοὺς τῆς πίστεως προστίθησι τὸ ἀξίωμα τῆς ἀποστολῆς πρὸ πάντων τῶν χαρισμάτων. Οἱ γὰρ ἀπόστολοι πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης περιερχόμενοι καὶ προεφήτευον, καὶ ἐδίδασκον, καὶ δυνάμεις ἐνήργουν, νεκροὺς ἀνιστῶντες, καὶ ἐθεράπευον, καὶ ἀντεῖχον τῶν ἀσθενούντων, καὶ τῶν ἀδυνάτων ἀντιλαμβάνοντες, οἰκονομοῦντές τε πνευματικῶς αὐτούς, καὶ ἐλάλουν γλώσσαις διαφόροις, ὥσπερ τις ζῳδιακὸς κύκλος ἀμέσως ὑποστηριζόμενος, καὶ κινούμενος τῷ πρώτως κινητῷ αὐτοκινοῦντι ἑαυτόν, καὶ δινοῦντι τὰ ὑπ᾽ αὐτῷ, ἐνεργεῖ τὰ δινήματα, καὶ κινήματα τῶν λοιπῶν ὑπ᾽ αὐτὸν κινήσεων, καὶ πλείονα, αἱ γὰρ ἀνώτεραι δυνάμεις κινοῦσι τὰς κατωτέρω. Ἰστέον θ᾽, ὅτι ἡ ἄφατος μακροθυμία, καὶ φιλανθρωπία ἀνεξείκαστος τοῦ Θεοῦ, τοῦ δι᾽ ἄκραν συγκατάβασιν ταπεινωθέντος, τοσαύτην ἔδειξε φιλοστοργίαν πατρικὴν διὰ τῆς αὐτοῦ εὐεργεσίας, καὶ συμπαθείας ἐπὶ τὴν νεκρωθεῖσαν φύσιν ἡμῶν ταῖς ἁμαρτίαις, ὥστε τὰ ἀσθενέστερα μέλη τῆς ἐκκλησίας προτιμᾶν, καὶ προκρίνειν ἐπιχέων ἐπ᾽ αὐτοῖς τὸν πλείονα ἔλεον τῆς φιλανθρωπίας αὐτοῦ, δι᾽ ἣν αἰτίαν κἀκεῖνα ἐποφείλουσιν ἀνταποδιδόναι κρείσσονα τὴν εὐχαριστίαν, καὶ ὑπερζέοντα τῷ πνεύματι τῆς ἀγάπης

ἐνδει-

ξαι δεικνύειν τὸ φίλτρον, καὶ τὸν ἔρωτα αὐτῶν προθυμοτέρως, καὶ σπουδαιοτέρως ἐπὶ τὸν εὐεργέτην. καὶ τοῦτο μὴ δι᾽ ἄλλο, ὅτι μὴ ὅπως ᾖ τὸ σῶμα τῆς ἐκκλησίας στηριζόμενον ἀδιασπάστως, καὶ [illegible] τῇ ταπεινοφροσύνῃ, καὶ τῷ κατὰ Θεὸν φιλήματι θεοπρεπεῖ κατὰ πάντα, ὡς ἔχει τὸ συντακτὸν αὐτοῦ συνουσιωμένον, καὶ συμβιβαζόμενον τῇ δι᾽ ἄκραν ταπείνωσιν κλινάσῃ τοὺς οὐρανοὺς κεφαλῇ τῷ Χριστῷ τῷ ὑποκεκλικότι τὴν καρδίαν τῷ προδρόμῳ, καὶ συντεθλακότι τὰς κεφαλὰς τῶν δρακόντων, ὅσας τε ἐξουσίας τερατώδεις, παραλόγους, καὶ φυσώσας ἀρχὰς τοῦ ἀπατεῶνος κόσμου τούτου, καὶ τρέχοντος. διό φησιν καὶ ὁ μακάριος Παῦλος ἐν τῇ πρὸς Κορινθίους πρώτῃ κεφ, ιβ᾽, οὕτως. ἀλλ᾽ ὁ Θεὸς συνεκέρασε τὸ σῶμα τῷ ὑστεροῦντι περισσοτέραν δοὺς τιμήν, ἵνα μὴ ᾖ σχίσμα ἐν τῷ σώματι, ἀλλὰ τὸ αὐτὸ ὑπὲρ ἀλλήλων μεριμνῶσι τὰ μέλη, εἴτε πάσχει ἓν μέλος, συμπάσχει πάντα τὰ μέλη, εἴτε δοξάζεται ἓν μέλος, συγχαίρει πάντα τὰ μέλη. ὁ δὲ λόγος ἐστὶ πρόδηλος κατὰ Χρυσόστομον, καὶ Οἰκουμένιον, διότι πρὸς τὸ κατασκευάσαι πάντα ἐπιζητεῖται, πρὸς δὲ τὸ ἀνασκευάσαι ἓν καὶ μόνον ἀπαρκεῖ, ἑνὸς γὰρ κεράμου λείποντος τῆς οἰκίας, ὅλος ὁ οἶκος οἴχεται), καὶ ἑνὸς μέλους τοῦ σώματος διαφθειρομένου, τὸ καθόλου σῶμα κινδυνεύει, δίκην γαγγραίνης, καὶ σφακέλου διαδοσίμου γιγνομένης τῇ λύμῃ. Διὸ πλείστης κηδεμονίας, καὶ φροντίδος ποιητέον τῷ ἠσθενηκότι, καὶ κινδυνεύοντι μέλει, καὶ μέρει τοῦ σώματος σχισθέντι, καὶ διεφθορότι τοῦ καθόλου, καὶ τὰ λοιπὰ μείζονα συναπολέσθαι κινδυνεύουσι τῶν συγκεκραμένων ἀσυγκράτων διατεθειμένων. διὸ φασὶ καὶ οἱ ἐξηγηθέντες ἐξηγηταὶ ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιστολῇ. πρῶτον Οἰκουμένιος οὕτω διέξεισι. ἐπὶ μὲν τοῦ σώματος τοῦτο ἴδοι τις ἄν, ἐπὶ δὲ τῶν ἀνθρώπων πῶς ἐστιν εὑρεῖν τοὺς ἀτιμοτέρους, καὶ ἀσθενεῖς πλείονος κηδεμονίας ἀπολαύοντας; καὶ φαμέν, ὅτι ὁ Θεὸς τῶν ἀσθενεστέρων μᾶλλον προνοεῖ. καὶ ὅρα τὸν λῃστὴν πρὸ τῶν ἀποστόλων εἰς τὸν παράδεισον εἰσελθόντα, καὶ τὸ ἀπολωλὸς ἐκ τῆς ἑκατοντάδος πρόβατον, ὃ καὶ εὑρεθὲν ἐπὶ τῶν ὤμων ἐβαστάχθη, καὶ τοὺς τῆς ἑνδεκάτης ἐργάτας τῶν πρώτων τὸν μισθὸν κομιζομένους ἐξ ἴσου βαστάζοντος, καὶ συγκαταβαίνοντος τοῦ Θεοῦ τοῖς ἀσθενέσι μᾶλλον, διό φησι περισσοτέραν δοὺς τιμήν, ἵνα ἐκ τούτου παραμυθήσηται τοὺς τὸ ἔλασσον ἔχοντας χάρισμα, ἵνα μὴ ᾖ σχίσμα ἐν τῷ σώματι, τὸ γὰρ μὴ εἶναι πάντη σχίσμα, ποιεῖ τὸ μὴ ἀποσχίζεσθαι, ὡς εἴγε μὴ ἀποσχισθείη τὸ πᾶν ἀπόλωλε. Τοῦτο δέ φησι φοβῶν τοὺς τὰ μεγάλα ἔχοντας χαρίσματα, καὶ καταστέλλων, ὡς εἴγε τῶν ἐλαττόνων ἐν χαρίσμασιν ἀποφοίτησις, καὶ σχίσις καὶ αὐτοὺς ἐκείνους λυμανεῖται κινδυνεύοντας μηκέτι εἶναι σῶμα Χριστοῦ, ὥστε, φησί, προνοητέον, καὶ μεριμνητέον ἀλλήλων. Δεύτερον ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος πρὸς τοῖς ἄλλοις φησί, τὸν ἄσωτον προτιμηθῆναι τοῦ εὐδοκιμηκότος ἀδελφοῦ πρεσβυτέρου (τουτέστι τὴν ἀνθρώπινον φύσιν ὑπεραρθῆναι, καὶ ὑπερυψωθῆναι τῶν ἀγγέλων διὰ τὴν ἐνυπόστατον ἕνωσιν τοῦ Θεοῦ λόγου, κατὰ τὸν αὐτόν, ὡς ὄπισθεν εἴρηται, καὶ τὸν σοφώτατον Κεραμέα ἀρχιεπίσκοπον Ταυρομενίας. ὡσαύτως τὸν λῃστὴν λέγει προστεφανωθῆναι, καὶ προκηρυχθῆναι τῶν ἀποστόλων. ὑπὲρ ἐκείνου γὰρ θύεται ὁ σιτευτὸς Μόσχος, καὶ ὁ δακτυλίδιος τῆς φιλικῆς, καὶ συμπαθοῦς ἑνώσεως τίθεται τῇ χειρί, καὶ τῷ δακτύλῳ αὐτοῦ, ὑπὲρ ὧν ὁ πρεσβύτερος αἰτιολογούμενος φαίνεται, ὡς μηδέποτε τοσούτων δωρεῶν ἀπολελαυκώς. Ὑπὲρ τοῦ λῃστοῦ πάλιν θεολογοῦντος τὴν βασιλείαν τῆς εὐεργεσίας ἐκφωνεῖται ἡ διορεστικὴ, καὶ συμπαθητικὴ φωνὴ τῆς πατρικῆς φιλοστοργίας, καὶ βασιλικῆς κληρονομίας, λέγουσα σήμερον μετ᾽ ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ, ἧς οἱ ἀπόστολοι οὔπω ἀκηκοότες ἐγεγόνεισαν. τοῖς γὰρ ἀσθενεστέροις πλείονα τὴν συμπάθει-

πάθει-

πάθειαν, καὶ συγκατάβασιν, μόνον εἰ μετανοοῦσιν, ἐνδείκνυσιν ἡ φιλανθρωπία τοῦ Θεοῦ. καθάπερ ἰατρός τις συγκαταβατικώτατος, ὅπου πλείονα τὰ ἕλκη, αἱ σήψεις σκωληκοδέστεραι, τὰ πάθη ὑπερβρύοντα, καὶ αἱ νόσοι δυσχερέστεραι, κρείττονα τὴν φροντίδα, καὶ τὴν συγκαταβαίνουσαν ἐπιμέλειαν προβάλλεται. ἐξ ἐκείνης γὰρ τῆς θεραπείας καὶ τῆς συμπαθείας περισσοτέραν δόξαν, καὶ τιμὴν ἐπισπάσεται παρὰ τῶν εὐεργετουμένων, τὸ μὲν ὡς πλείστην εὐχαριστίαν ἐποφειλόντων τῷ εὐεργέτῃ, καὶ δοτῆρι τῆς ὑγιείας, τὸ δὲ ὡς νόσον δυσίατον, ἢ καὶ ἀθεράπευτον τοῖς λοιποῖς μεθέπουσι τὴν ἀκεσορίαν ἀποκρουσάμενος. καὶ γὰρ ὁ θεραπευσάμενος γάγγραιναν, σφάκελον, ἢ παντελῶς βελτίων, καὶ σπουδαιότερος περὶ τὴν τέχνην τῆς ἐπιστήμης γνωσθήσεται, ἢ ὁ ἁπλῶς ἀπόστημα, ἢ βουβῶνα ἀνύπουλον, καὶ κακόηθες οὐκ ὄντα ἰασάμενος. Τοῦτό μοι δοκεῖ καὶ τὰ ὑποδείγματα τῆς μετανοίας πεποιηκέναι κορυφαιοτάτας κεφαλάς, καὶ ἀπομιμητικὰς τῶν συναποστόλων, καὶ διὰ τὴν θεραπείαν, ἣν ἔλαβον εἰς χάριν, καὶ διὰ τὸ χρέος αὐτῶν τὸ ἐποφειλόμενον τῇ εὐεργεσίᾳ ὑπερακοντίσασθαι τοὺς λοιποὺς τοῖς κατορθώμασι, καίπερ μὴ τῇ ἀξίᾳ, καὶ τοῖς φιλοδωρήμασιν. Ὁ μὲν γὰρ ἀρνησάμενος, καὶ μετανενοηκώς, καὶ τυχὼν φιλοστοργίας ἐδόξασε τὸν εὐεργέτην τῷ κατ' αὐτὸν ἀκολουθήματι τοῦ θανάτου. Ὁ δὲ ὡς βλάσφημος, καὶ διώκτης τῆς ἐκκλησίας μεταστραφείς, καὶ φωτισθεὶς ἐχρημάτισε νυμφαγωγὸς αὐτῆς τῷ πλεονεκτήματι τοῦ βάρους τῶν κόπων, καὶ τῆς φορτιγόνος τῶν κινδύνων ἐκ τῆς σπουδαιοτέρας ἀγάπης, καὶ ἐπιποθήτου εὐχαριστείας, ἧς ὤφειλον τῇ ἐκ τῆς ἄνωθεν ῥοπῆς ἐνισχυούσῃ, καὶ κρατυνούσῃ αὐτοὺς φιλίᾳ, καὶ ἔρωτι ἀμεταστρέπτῳ διὰ τὴν πεπραγμένην ἐπ' αὐτοὺς χάριτα, καὶ εὐεργεσίαν προερχομένην ἐκ τῆς ἀνεικάστου φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ τῆς δικαιούσης χάριτι τοὺς μεταμελουμένους ἀσεβεῖς, καὶ πορθητὰς μεταστρέφοντας ἐπὶ τὴν αὐτοῦ ἐκκλησίαν γιγνομένους τε πειθηνίους ὧν καὶ ὡς ἔχοντας θεραπευομένους, καὶ λαφυραγωγούς, καὶ λάφυρα αὐτῇ διὰ τῆς μετανοίας τοῦ βαπτίσματος τῆς ἐπιστροφῆς, καὶ τῶν δακρύων. ἐπειδήπερ οὐδὲν χεῖρον ἀρνήσεως, καὶ βλασφημίας οἷς χειρίστοις πτώμασι συμπεπτώκασιν οἱ κορυφαιότατοι τῶν μαθητῶν, ἀλλ' ὁ μὲν κλαύσας, καὶ πλέον ἑαυτῷ μὴ θαρρῶν, πᾶσάν τε τὴν φιλίαν τῷ διδασκάλῳ Χριστῷ ἀναθεὶς ὑπερέχει τῶν ἄλλων τοῖς εὐεργετήμασι, καὶ τοῖς κατὰ σπουδὴν κατορθώμασιν, ὁ δὲ ἐκ τοῦ πορθεῖν τὴν ἐκκλησίαν μεταστραφεὶς εἰς θεογνωσίαν, καὶ λέγων διὰ ταπεινοφροσύνης, οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς καλεῖσθαι ἀπόστολος, ὅτι τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ ἐδίωξα, προαναβαίνει εἰς αὐτὴν τὴν κορωνίδα τῶν στοιχείων, καὶ συνδιαλέγεται τῷ ὀρφεργῷ τῆς οὐρανίας ἁψῖδος, μυούμενος τὰ ἀπόρρητα μυστήρια τῆς θείας οἰκονομίας. Ἱστέον δ', ὅτι τὸ ὄνομα τῆς κεφαλῆς παραδειγματικῶς λαμβανόμενον ἐπὶ τῆς θείας γραφῆς, καὶ τῆς τῶν θείων Πατέρων ἐξηγήσεως οὐχ ὁμοτρόπως ἐξεταστέον λέγεσθαι ἐπὶ Χριστοῦ, ἀνδρός, γυναικῶν, ἀδελφῶν, καὶ ἀνθρώπων, ὡς εἴρηται ὄπισθεν δευτέρᾳ πραγματείᾳ, καὶ νῦν ἐπαναλαμβάνεται κατὰ Χρυσόστομον, ἀλλὰ ἀκριβολογητέον μετὰ τῆς καθηκούσης αἰτιολογίας αὐτῶν, ἢ πειθήνιοι γίγνονται οἱ ἀσθενέστεροι, προσεκτικώτεροι γινόμενοι τοῖς λεγομένοις. Ἐπειδήπερ ἡνίκα φησὶν ὁ μακάριος Παῦλος τὸν Θεὸν κεφαλὴν τοῦ Χριστοῦ, τὸν Χριστὸν κεφαλὴν τοῦ ἀνδρός, καὶ τῆς ἐκκλησίας τὸν ἄνδρα τῆς γυναικός, καὶ τὸν πρῶτον ἀδελφὸν κεφαλὴν τῶν ἐπιλοίπων ὁμαιμόνων, οὐχ ἕπεται ὁμοτρόπως λέγεσθαι καὶ κεφαλάς, καὶ κεφαλαιοῦσθαι ταυτοσημάντως, ἢ τὰς λοιπὰς ἀνάρχους, καὶ ἀκεφάλους εἶναι. Καὶ γὰρ ὁ Θεός, καὶ Πατὴρ λέγεται κεφαλὴ τοῦ Χριστοῦ, ἢ ὡς αἴτιος ἐκείνου κατὰ τὸν λόγον τῆς

τῆς θεότητος, καὶ οὕτω μόνος αὐτὸς ἐστὶν αἴτιος, καὶ ἀρχὴ ὑποστατικὴ αὐτοῦ. ἢ πάλιν κατὰ τὸν λόγον τῆς ἀνθρωπότητος, καὶ οὕτω μὴ μόνον ὁ Θεὸς καὶ πατὴρ ἐδημιούργησε τὴν αὐτοῦ ἁγίαν σάρκα, ἀλλὰ κἀυτὸς ὡς ἀρχὴ προσελάβετο αὐτὴν κτισάμενος συνεργείᾳ τοῦ παναγίου Πνεύματος. Ὡσαύτως πάλιν ἡνίκα λέγεται κεφαλὴ τῆς ἐκκλησίας, καὶ τοῦ ἀνδρὸς οὐκ ἀκολουθεῖ μὴ εἶναι καὶ τῆς γυναικὸς διὰ τῆς δωρεᾶς αὐτοῦ σὺν Πατρί, καὶ Πνεύματι, ἐκτὸς τῆς κατ' ἄνθρωπον συναφείας, ἣ γέγονε μόνος μεσίτης Θεοῦ, καὶ ἀνθρώπων, κατὰ τὸ εἷς ἄνθρωπος, καὶ εἷς Ἰησοῦς Χριστὸς μεσίτης Θεοῦ, καὶ ἀνθρώπων. διό φησι καὶ ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος κεφ. ε, τῇ πρὸς Ἐφεσίους, καὶ γὰρ ἡ κεφαλὴ τοῦ σώματος σωτηρία ἐστίν, ἤδη προκαταβάλλετο τῷ ἀνδρί, καὶ τῇ γυναικὶ τῆς ἀγάπης τὴν ὑπόθεσιν, καὶ τὴν πρόνοιαν ἑκάστῳ τὴν προσήκουσαν ἀπονέμουσαν χώραν, τούτῳ μὲν τὴν ἀρχικήν, καὶ τὴν προνοητικήν, ἐκείνῃ δὲ τὴν ὑποτακτικήν. ὡς οὖν ἡ ἐκκλησία ὑποτάσσεται τῷ Χριστῷ, τουτέστιν ἄνδρες καὶ γυναῖκες, οὕτω καὶ αἱ γυναῖκες τοῖς ἀνδράσιν ὡς τῷ Θεῷ ὑποτάσσεσθε. καὶ ἐν τῷ αὐτῷ κεφαλαίῳ πάλιν ἐξηγούμενος τὸ ἕνεκεν τούτου καταλήψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ, καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν, φησὶ δευτέρα ἀρχὴ ἐστὶν αὕτη ἀρχὴν ἔχουσα, καὶ πολλὴν τὴν ὁμοτιμίαν, ἀλλ' ὅμως ἔχει τι πλέον ὁ ἀνήρ, τοῦτο σωτηρία μεγίστη οἰκίας. καὶ κατωτέρω λεγούσης αὐτῆς. οὔπω μέν μοι γέγονεν ἕως τοῦ νῦν, ὁ δὲ κύριός μου πρεσβύτερος, κἀκεῖνος αὐτὴν οὕτως ἠγάπα, ὡς πάντα κελευούσῃ πείθεσθαι. Οὐκ ἀκέφαλοι λοιπόν, οὔτε ἄμοιροι ἀρχῆς καὶ αἱ γυναῖκες κατὰ τὸν πρέποντα ὅρον αὐταῖς, μᾶλλον δὲ αἱ θεοσεβεῖς. καὶ γὰρ ηὐδοκίμησαν τοσοῦτον ἐν τῇ προνοητικῇ δυνάμει, καὶ θεοσοφίᾳ γυναῖκες, ὥστε μὴ μόνον ἀξιωθῆναι προφητείας, ὡς αἱ Φιλίππου θυγατέρες, καὶ ὁ χορὸς τῶν ἁγίων μαρτύρων γυναικῶν κατισχῦσαι τυράννους, δυσσεβεῖς, καὶ ἀποστάτας, ἀλλὰ καὶ λαὸν κρῖναι, καὶ δικαιοῦν, ὡς Ἰουδὴθ ἡ κεκρικυῖα τὸν Ἰσραήλ. Ὡσαύτως ἡνίκα ἀκούεις τὸν πρωτότοκον τῶν ἀδελφῶν λέγεσθαι κεφαλὴν τῆς ἐπιτεχθείσης κατόπιν ἐκείνου ἀδελφότητος, μὴ νόμιζε ἐκεῖνον ὡς Θεόν, ἢ ὡς πατέρα, ἢ ὡς μητέρα εἶναι κεφαλὴν αὐτῶν, ἀλλ' ὡς πρώτως συναριθμούμενον, καὶ ἰσοτίμως προτιμώμενον τῇ ἡλικίᾳ, καὶ τῇ σπουδῇ τῆς φιλαδελφίας. αὕτη γὰρ πεποίηκεν ἐκείνους, οὔτε γεγέννηκεν, οὔτε ἐβάσταξε τοὺς πόνους ἐκείνων ὀδυνώμενος. οὔτε ἀκέφαλοι, καὶ ἄναρχοί εἰσι τῷ κατ' αὐτοὺς αὐτεξουσίῳ προαιρούμενοι τὸ χεῖρον, καὶ τὸ βέλτιον, τὸ μὲν κατὰ θείαν συνδρομήν, τὸ δὲ κατὰ τὴν αὐτῆς ἀνοχήν, καὶ παραχώρησιν. μᾶλλον δὲ ἐνδέχεται τὸν μεταγενεστέρως τοῦ προγεγονότος τεχθέντα, καὶ γαλακτοτροφηθέντα προσκυνηθῆναι τοῖς προγεγεννημένοις διὰ τὸ ἐνδόσιμον τῆς τοῦ λόγου ἀρετῆς, καὶ μαρτυροῦσι Δάν, καὶ Ἰωσήφ, οὗτος μὲν προκριθεὶς τῆς ἀδελφότητος διὰ τὴν εἰς τὸν Θεὸν καὶ πατέρα εὐπείθειαν, ἐκεῖνος δὲ ἀποχωρισθεὶς τοῦ προεικονίσματος διὰ τὴν αἰσχροκερδῆ φιλαρχίαν. καὶ γὰρ ὁ μακαριώτατος Πέτρος Ἀντιοχείας ἐπιστέλλων ἀδελφικῶς πρὸς τὸν Ἐνετιῶν καλούμενον πατριάρχην, δεσπότην καὶ κεφαλήν, καὶ ἰσαπόστολον αὐτὸν ὀνομάζει, οὐχ ἕπεται διὰ τοῦτο, τὸν Βενετίας πατριαρχεύοντα πρωτεύειν, καὶ καταρχεῖν τοῦ Ἀντιοχείας. Ὡσαύτως καὶ ὁ θεολόγος Γρηγόριος γράφων τῷ μεγάλῳ Βασιλείῳ τιμίαν αὐτῷ κεφαλὴν τῷ γεγραφότι τὰ αὐτὰ φιλοτιμήματα τῷ Ἀμφιλοχίῳ Ἰκονίου, οὐχ ἕπεται διὰ τοῦτο τὸν Κωνσταντινουπόλεως κατακυριεύεσθαι τῷ Καισαρείας Καππαδοκίας, καὶ τοῦτον τῷ ἐπισκόπῳ Ἰκονίου, ἀλλὰ μετριοφρονοῦντες οἱ ἅγιοι τῇ ἑνότητι τῆς κατὰ Θεὸν ἀγάπης, καὶ τῷ μέτρῳ τῆς βάσεως τῶν ἀρετῶν, ταπεινόφρονός τε διαθέσεως,

θέσεως, καὶ ἐξίσου συμμετεχαζόμενοι, καὶ φιλοστοργοῦντες ἀλλήλοις προηγοῦντο, τῇ τιμῇ, καὶ τῇ σπουδῇ, μὴ τῷ ἀξιώματι τῷ ἀδιαιρέτῳ τῆς ἀρχιερωσύνης. Πάντες γὰρ ποιμένες, καὶ κεφαλαὶ ἀπομιμητικαὶ ἀρχαὶ ἰσότιμοι τῇ ἐπισκοπῇ τῆς βακτηρίας, καὶ τῷ λόγῳ τῆς ποιμαντικῆς ῥάβδου φιλοστόργως, καὶ συνεσταλμένως ἐποίμαινον τὴν τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίαν, καὶ διένεμον ἀξιολόγως τὰ τοῦ πνεύματος χαρίσματα, ὡς διετέθη αὐτοῖς παρὰ τῶν τοῦ Κυρίου ἐνταλμάτων, καὶ θεοπνεύστου σοφίας τῆς τοῦ Χριστοῦ διδασκαλίας. ὥσπερ καὶ οἱ ἀπόστολοι ἰσότιμοι ὄντες τῷ ἀξιώματι τῆς ἀποστολῆς πανταχοῦ περιερχόμενοι τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης ἀποστολικῶς προεφήτευον, ἐδίδασκον, εὐηγγελίζοντο, ἐποίμαινον, ἐνήργουν θεοσημείας, αὐτεῖχον οἰκονομοῦντες ἀξιοπίστως τὰ τοῦ κυρίου μυστήρια, ἐλάλουν ξέναις γλώσσαις τὰ τοῦ Θεοῦ μεγαλεῖα, ἕκαστος πράττοντες, καὶ σπουδάζοντες κατὰ τὸ χωρητικὸν τῆς δυνάμεως αὐτῶν συναγωνιζομένης τῆς θείας ῥοπῆς, τοσούτῳ μόνον πρωτεύοντες τῇ πρὸς ἀλλήλους ἀκαταλύτῳ φιλίᾳ τοῦ ἑνὸς πνεύματος, καὶ τῇ προτιμήσει τῶν ἀρετῶν τεθεμελιωμένῃ ἐπὶ τὴν κρηπῖδα τῆς ταπεινοφροσύνης αὐτῶν παραδειγματισθεῖσαν, καὶ ὑπογεγραμμένην τῇ διδασκάλῳ θεανδρικῇ ἐνεργείᾳ, ἥτις ἐξῆλθεν ὡς Θεὸς παρὰ τοῦ πατρὸς, οὐχ ἵνα ἐλάσσων χρηματίσῃ τῇ θεότητι (ἄπαγε τῆς παράφρονος κακηγορίας, καὶ κακοδόξου ἀνομίας, καὶ ἀρειομανίας) ἀλλὰ κατὰ πάντα ἴσος ὢν τῷ πατρὶ κατὰ τὴν θεότητα, καταλιμπάνει τὸν πατέρα μεταβὰς εἰς τὴν ταπεινωθεῖσαν ἡμῶν σάρκα διὰ τὴν ἀνθρωπότητα, ὡς ἐν τῇ πρὸς ἐφεσίους κεφ. ε, σημαίνεται τῷ χρυσορρήμονι ἣ γέγονεν ἡμῖν τύπος, καὶ ὑπογραμμὸς, καὶ αὐτοκεφαλὴ, καὶ αὐταρχὴ, αἰσθητὴ, καὶ πνευματικὴ καὶ τότε, καὶ νῦν, καὶ εἰς τύπον ἄχρι τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος, ὡς προεσημειώθη λέγουσα, μάθετε ἀπ᾽ ἐμοῦ, ὅτι πρᾶός εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ ἐξομοιούμενος τῇ σπουδῇ τῶν ἀπομιμητικῶν κεφαλῶν, πληθυνομένων, καὶ συναριθμουμένων κατὰ τὸ συναρίθμιον, καὶ τὸ ἀνάλογον αὐτῶν, ὅσον τε ἐφικτὸν ἀνθρώποις. Ἰστέον ια, ὅτι τὸ βασίλειον ἱεράτευμα ἐν τῷ φθειρομένῳ, καὶ τρέχοντι αἰῶνι τούτῳ οὐκ ἐξουσιάζει σωματικῶς, καὶ κατηναγκασμένως, ἀλλὰ πνευματικῶς, καὶ αὐτοπροαιρέτως ἔχον τὴν ἐξουσίαν ἐκ τῆς ἄνωθεν προαιωνίου ἀρχῆς, καὶ πρὸς τὴν αὐτῆς βασιλείαν διὰ τῶν κατορθωμάτων τοῦ ἐναρέτου βίου ἀνατρέχον, ἥτις οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου, τουτέστι στασιώδης, καὶ τυραννικὴ ἀνθρωπίνη, καὶ ἐπίκαιρος, ὑπηρετῶν μετὰ μαχαιρῶν, καὶ ξύλων ἐνδεὴς, ἀλλ᾽ οὐράνιος ἀΐδιος, καὶ θεία, καὶ κατ᾽ αὐτὴν αὐτάρκης οὖσα ἦλθε δι᾽ ἄκραν συγκατάβασιν εἰς τὰ ἴδια κτίσματα κακυνθέντα τῇ πλάνῃ, καὶ τῇ ἀλογίᾳ τῆς εἰδωλολατρείας ὡς προνοητικὴ, καὶ ἐπιστατικὴ τοῦ ποιήματος, καὶ τοῦ ἀνακαινίσματος αὐτοῦ, μὴ τοσοῦτον τῷ λόγῳ τῆς δημιουργίας, ὅσον καὶ τῷ λόγῳ τῆς οἰκειώσεως δοσόμενος αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ υἱοθετηθῆναι πᾶσι τοῖς πιστεύουσι, καὶ λεληφόσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ, τουτέστιν οὐ δυναστείᾳ, καὶ βίᾳ ἀλλ᾽ αὐθαιρέτως καὶ αὐτεξουσίως χαρακτηρισθῆναι, καὶ ἐντυπωθῆναι, καὶ ἐξεικονισθῆναι τῇ βασιλικῇ εἰκόνι. διό φησι καὶ ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος κεφ. α, ἐν τῷ κατὰ Ἰωάννην λέγοντα, ὅσοι δὲ ἔλαβον αὐτὸν, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γεγονέναι, κἂν δοῦλοι, κἂν ἐλεύθεροι, κἂν ἕλληνες, κἂν βάρβαροι, κἂν σκύθαι, κἂν ἄσοφοι, κἂν σοφοὶ, κἂν γυναῖκες, κἂν ἄνδρες, κἂν παιδία, κἂν πρεσβῦται, κἂν ἄτιμοι, κἂν ἔντιμοι, κἂν πλούσιοι, κἂν ἄρχοντες, κἂν ἰδιῶται, φησι, πάντες τῆς αὐτῆς ἠξίωνται τιμῆς. ἡ γὰρ πίστις, καὶ ἡ τοῦ πνεύματος χάρις τὴν ἐκ τῶν κοσμικῶν ἀξιωμάτων ἀνωμαλίαν περιαιροῦσα εἰς μίαν

ἀπα-

ἅπαντας ἔπλασε μορφὴν, καὶ εἰς ἕνα ἀπετύπωσε χαρακτῆρα τὸν βασιλικόν, τί ταύτης ἂν γένοιτο τῆς φιλανθρωπίας ἴσον; βασιλεὺς μὲν ὁ ἐκ τοῦ αὐτοῦ διηρτημένος ἡμῖν πηλοῦ, τοὺς ὁμοδούλους καὶ τῆς αὐτῆς αὐτῷ κοινωνοῦντας φύσεως, πολλάκις καὶ τὸν τρόπον ἀμείνους ὄντας, οὐκ ἀξιοῖ καταλέγειν εἰς τὸ στρατόπεδον, ἂν δοῦλοι τύχωσιν ὄντες. ὁ δὲ μονογενὴς τοῦ Θεοῦ παῖς οὐκ ἀπηξίωσε καὶ τελώνας, καὶ μάγους, καὶ δούλους, καὶ τοὺς πάντων ἀτιμοτέρους, πολλοὺς δὲ καὶ τὰ σώματα ἀναπήρους, καὶ μυρίαν ἔχοντας λώβην εἰς τὸν τῶν τέκνων καταλέξαι χορόν. καὶ κατωτέρω. ἂν γὰρ μὴ ἕλων) αὐτοὶ, οὐκ ἔπεισιν ἡ δωρεὰ, οὔτε ἐργάζεταί τι. (σημείωσαι περὶ τῶν δεχομένων, οὐχὶ περὶ τῶν ἐνεργούντων τὸ χάρισμά φησιν ὁ ἅγιος.) πανταχοῦ τοίνυν τὸ μὲν κατηναγκασμένως ἐκβαλὼν, τὸ δὲ αὐθαίρετον, καὶ αὐτεξούσιον δεικνὺς, τοῦτο καὶ νῦν εἴρηκε, καὶ γὰρ ἐν αὐτοῖς τούτοις τοῖς ἀπορρήτοις ἀγαθοῖς τὸ μὲν ἐστὶ τοῦ Θεοῦ, τὸ δοῦναι τὴν χάριν, τὸ δὲ τοῦ ἀνθρώπου παρασχεῖν τὴν πίστιν. Καὶ ἐν τῷ μετὰ ταῦτα δὲ χρόνῳ, πολλῆς λοιπὸν δεῖ τῆς σπουδῆς ἀμέλει τῶν ἔργων τῇ χάριτι τοῦ Θεοῦ ἀπροσθήκτων, ἐπειδήπερ οὐκ ἀρκεῖ μόνον τοῦ λαβεῖν τὸν χαρακτῆρα τῆς ἐξουσίας, καὶ τὸν βαθμὸν τοῦ ἀξιώματος, καὶ προσελθεῖν τῷ κεκληκότι, ἀλλὰ τὸ χρεὼν ἐστὶ μήτε καθυβρίσθαι, καὶ ἐνεμπαιγμὸν ἐπιδείξασθαι τοῖς ἐντεταλμένοις ἡμῖν αὐτῷ διὰ τῆς ὁπωσοῦν οἱασδήποτε, ἀμέλει τύφους, ὑπερηφανίας, φιλοχρημοσύνης, αἰσχροκερδείας, καὶ περπερευομένης διοικήσεως τῆς ἐξουσίας. Δέος γὰρ οὐ μικρόν φησιν ὁ αὐτὸς ἐν τῷ αὐτῷ, μήποτε τὴν καλὴν ταύτην μολύναντες στολὴν τῇ μετὰ ταῦτα ῥᾳθυμίᾳ, καὶ τοῖς πλημμελήμασιν, ἐκβληθῶμεν τῆς παστάδος, καὶ τοῦ νυμφῶνος κατὰ τὰς πέντε παρθένους ἐκείνας τὰς μωρὰς, ἢ κατὰ τὸν οὐκ ἔχοντα ἔνδυμα γάμου. καὶ ὅσῳ μείζονά τις προτέρημα ἔχει, τοσούτῳ πλέον κινδυνεύει ἀνταποδώσεσθαι τὸν ἔσχατον κοδράντην, ἀμέλει ἀπότισιν τῆς πλημμεληθείσης ποινῆς, οἷς γὰρ μείζων ἡ τιμὴ, μείζων καὶ ὁ κίνδυνος κατὰ Γρηγόριον ἀπολεγόμενον τοῖς περὶ τὰ τὴν ἱερωσύνην ἀξιώμασι, καὶ προτερήμασι. καὶ ὁ ὑπὲρ πάντων διδάσκαλος ἔργῳ, καὶ λόγῳ χρηματίσας ὑπογραμμὸς ὅσης τε ἀρετῆς ἀποκρίνει) τοῖς λέγουσιν ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ προφητεῦσαι, καὶ θεοσημείας πεποιηκέναι, ὡς μὴ ἐπεγνωσμένοις αὐτῷ ἐκφωνεῖν, τὸ Κύριε Κύριε τῷ ἐρχομένῳ μεσονύκτιον νυμφίῳ, καὶ ταῖς μὲν κατενεχθείσαις ψυχαῖς τῇ μοχθηρίᾳ, καὶ τῷ ὕπνῳ τῆς ῥᾳθυμίας ἀποκλείοντι, ταῖς δὲ ἐγρηγορσίαις τῇ σπουδῇ διανοίγοντι τὴν θύραν τῆς βασιλείας. Δέον γὰρ τὰς νυμφευθείσας ψυχὰς τῷ Χριστῷ, καὶ ἔχουσαν τὴν βασιλικὴν ἁλουργίδα, καὶ συνουσιωμένην, καὶ περιεζωσμένην αὐτῷ κατὰ πάντα, ὅσον τὸ δυνατὸν ἐξεικονίσασθαι, ἐξομοιώσασθαι, καὶ διασῶσαι τὴν εἰκόνα τοῦ ἐν αὐτῇ ἐξομοιουμένου, καὶ χαρακτηριζομένου νυμφίου Χριστοῦ, καὶ βασιλέως αὐτῆς, ὅστις μὴ τοσοῦτον ἐν λόγῳ ἀνθρωπότητος ὑποτέτακται τῷ Θεῷ, καὶ Πατρὶ, σφαγιασθεὶς, καὶ ἀναχθεὶς ἐπὶ Χριστοῦ ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου σωτηρίας εἰς κοινὴν εὐεργεσίαν. Μὴ κατὰ γῆς τε, καὶ ποδῶν ῥίψας τὸν σταυρὸν τὸ κατὰ δαιμόνων τρόπαιον, ἀλλ᾽ ἐπ᾽ αὐτῷ προσεκτεταμένος, καὶ τὰς χεῖρας ἁπλώσας τὸν τετραπέρατον κόσμον ἐφείλκυσεν αὐτῷ διὰ τὴν ἄκραν συμπάθειαν, ἵν᾽ ὅπως ἐπεξεργάσηται, καὶ πληρώσηται κατὰ πάντα ἀρτιμελῆ, καὶ σωτήριον δέδοται αὐτῷ συγκεχωρημένως εἰπεῖν καὶ τῷ ἀδίκως κατακρίνοντι αὐτὸν ἀδίκῳ κριτῇ μὴ ἐσχηκέναι οὐδεμίαν ἐξουσίαν κατ᾽ αὐτοῦ, ὅτι μὴ εἶεν ἐκείνῳ δεδομένον ἄνωθεν ἐν ἀνοχῇ, καὶ ἀφάτῳ μακροθυμίᾳ τουτέστι συγκεχωρημένον κατὰ Χρυσόστομον. Ἐπεὶ δὲ χρὴ Χριστιανοὺς μὲν, ὑποτάσσεσθαι τοῖς βασιλεῦσι, καὶ ἐξουσίαις, ὡς Θεοῦ διακόνοις

χριστομι-

χριστομιμήτως, ἢ ὡς συνευδοκοῦσι τῇ εὐσεβείᾳ, καὶ φύλαξι τῶν δογμάτων τοῦ Θεοῦ, καὶ τῆς ἐκκλησίας κατὰ τὸ ἐξωτερικὸν πρόβλημα αὐτῶν, συμβουλεύοντες ἐκείνοις τὰ πρόσφορα τοῦ σεβάσματος, καὶ μὴ κυριεύοντες αὐτῶν κατὰ Χρυσόστομον, καὶ Παῦλον, ὡς εἴρηται καὶ ῥηθήσεται ἀκριβολογώτερον εἰς τοὔπιον, καθὰ καὶ οἱ θεοφόροι Πατέρες γεγονότες πειθήνιοι τῷ ἰσαποστόλῳ πρώτῳ ἐν βασιλεῦσιν ἁγιωτάτῳ Κωνσταντίνῳ θείῳ θεσπίσματι συνεκροτήθησαν τοῖς ἐν Νικαίᾳ πρὸς σύστασιν τῶν θεμελίων, καὶ τῶν δογμάτων τῆς ἐκκλησίας ἐπὶ τῆς αὐτοκρατείας αὐτοῦ ἐπιστηριχθέντων τοῖς τῶν ἀρχιερέων ὑπογράμμασι, καὶ τῇ ἐκείνου χρυσοβούλλῃ ἐπισφραγισθέντων, καὶ διαφυλαχθέντων τῶν πρωτοτύπων εἰς τὸ αὐτοῦ χαρτοφυλακεῖον, παρ' οὗ τὰ ἀντίτυπα ἐξεδίδοντο τῇ ἐκείνου θεσπίσει, καὶ εὐδοκίᾳ κατὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην, καὶ εὐσεβῆ πολιτείαν τῶν πατριαρχῶν, καὶ τῶν ὀρθοδόξων συμπολιτευμάτων τοῦ Πνεύματος. Ὁμοίως πεποιηκότες καὶ οἱ μεταγενέστεροι ἐκείνων ξυνῆλθον τῷ αὐτῷ καὶ ἑνὶ Πνεύματι τοῖς χρόνοις τῶν διαδεξαμένων τὴν αὐτοκρατορικὴν σκηπτουχίαν, ἀμέλει Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου, καὶ Ἰουστινιανοῦ καλουμένου μετὰ θε δεσπότου, ὡς φαίνεται ταῖς συνοδικαῖς πράξεσιν. ἢ πάλιν ὡς κατὰ θείαν παραχώρησιν τὴν ἀνοχὴν τοῖς ἐπεμβαίνουσι, καὶ κατακυριεύουσι τῶν σωμάτων ἡμῶν τυράννοις, οὐ μέντοι τῶν ψυχῶν, καὶ τῶν προαιρέσεων, καὶ τοῦ σεβάσματος ἡμῶν ὀφειλομένου λατρευτικῶς Θεῷ ζῶντι, καὶ οὐκ ἀνθρώπῳ, αἵτινες ἀνανήφουσι, καὶ γρηγοροῦσι νυκτὸς καὶ ἡμέρας ὅσον τὸ τάχος ἀποδημῆσαι, καὶ συνεῖναι τῷ ὄντως βασιλεῖ ἀποδεδωκότες τὰ Καίσαρος, καὶ ἀποφορτίσαντες τὸ βάρος τοῦ μοχθηροῦ σώματος, καὶ συνδοξάζεσθαι τῷ νικητῇ τοῦ κοσμοκράτορος Χριστῷ τῷ ἐπουρανίῳ ἀνθρώπῳ, οὗ τὴν εἰκόνα περιβεβλημένοι οἱ τοιοῦτοι, αἷον ἐκείνῳ συμμορφωθῶμεν, καὶ συμβασιλεύσωμεν ἐκλελεγμένοι ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ὡς μὴ ὄντες, καὶ ἀπεκδυσάμενοι τὸν νέον τὸν ἀνακαινούμενον, τὸ κεφάλαιον τῆς σωτηρίας ἡμῶν. Διό φησι καὶ ἡ οὐρανομήκης ψυχή, οἷος ὁ χοϊκός, ἀμέλει ὁποῖον τὸ θέλημα τῆς σαρκός, τοιοῦτοι καὶ χοϊκοί, καὶ σάρκινοι. Καὶ οἷος ὁ ἐπουράνιος, εἴπουν οἱ Θεῷ λατρεύοντες, κἀκείνῳ ὑποτεταγμένοι, καὶ μὴ ἀνθρωπίνοις, καὶ σατανικοῖς θελήμασι, τοιοῦτοι καὶ οἱ ἐπουράνιοι. Καὶ εἰ συναποθάνωμεν αὐτῷ, καὶ συμβασιλεύσωμεν, σπειρομένων τῶν σωμάτων ἡμῶν ἐν φθορᾷ, ἐγειρομένων δὲ ἐν ἀφθαρσίᾳ, ἐν ἐλπίδι γὰρ ἡμῖν τὰ ἀγαθά, καὶ εἰς τὴν μέλλουσαν δόξαν ἀποκαλυφθησόμεθα, καὶ κριθησόμεθα, ὅπου ματαιότης τὰ ἀνθρώπινα, καὶ ὅλα ἐκτετραχήλισται, καὶ γεγυμνωμένα φαίνεται τὰ κρυπτὰ τῆς πονηρᾶς καρδίας ἐλεγχόμενα ὑπὸ τοῦ φωτός, ὅπου ἡμεῖς οἱ ζῶντες οἱ περιλειπόμενοι τοῦ βάρους ἀπαλλαχθέντες, καὶ ἀποφορτισθέντες τοῦ γεώδους σώματος κουφισθῶμεν τῆς συκοφαντικῆς φορτιγόνος τῶν παθῶν, καὶ κατὰ τὴν ὁδὸν τὴν τῆς ἐγέρσεως τὸν πρωτότοκον ἀπαφθαρτισθέντες ἔλθωμεν εἰς ἀπάντησιν τοῦ Κυρίου εἰς ἀέρα, καὶ εἰς τοὺς ἀπεράντους αἰῶνας ἐκείνῳ συνεσόμεθα. Νῦν γὰρ ἔτι μένει θάνατος, εἴτε θλῖψις, καὶ στενοχωρία τοῦ σώματος, εἴτε συκοφαντία ἀνθρωπίνων θελημάτων, καὶ πειρατήριον δαιμονικῆς φαντασίας, τότε ἔσχατος αὐτὸς σὺν πᾶσι τοῖς αὐτοῦ καταργηθήσεται. Οὐκέτι νέκρωσις σωμάτων, ἀλλ' ἀπαφθαρτισμὸς αὐτῶν. Οὐκέτι κόμπος δοκησισοφίας, καὶ φιλαρχία κενοδοξίας, καὶ φιλοτιμία ἀνθρώπινος, ἀλλὰ ζωή, καὶ δόξα, καὶ βασιλεία αἰώνιος. Οὐκέτι ἐπιβουλαί, καὶ σκοτόδινοι δαιμόνων ἐπιφερόμενοι κατὰ τῆς τοῦ Χριστοῦ ἀηττήτου ἐκκλησίας. Τότε γὰρ ἡ θεία δίκη καταργήσει πᾶσαν ἀρχήν, καὶ ἐξουσίαν, καὶ δύναμιν, ἀμέλει τὴν τῶν δαιμόνων, καὶ τῶν ἐν τῷδε τῷ περι-

γείῳ

γείῳ αἰῶνι διὰ τῆς κατ' αὐτοὺς μοχθηρίας θείᾳ ἀνοχῇ τυραννησάντων τῆς εὐσεβείας. οὐ μὲν οὖν τὴν τῶν ἀγγέλων ἐξουσίαν, ἢ τὴν τῶν πιστῶν θεογνωσίαν καταλύσει, μᾶλλον δὲ διαιωνίσεται, τούτων γὰρ ἡ βασιλεία αἰώνιος, ἥτις οὐ παρελεύσεται, καθὰ προφητεύεται ὁ ἐπιθυμιῶν ἀνὴρ τῶν τοῦ πνεύματος προφήτης Δανιήλ, ἐν ᾗ δίκαιοι ἐκλάμψουσιν ὡς φωστῆρες, ἄδικοι δέ, καὶ τύραννοι ζόφῳ παρακρυφθήσονται ἐξωτέρῳ, καὶ ἀτελευτήτῳ. Διό φησι καὶ ὁ Χρυσορρήμων ἐν τῇ πρὸς Κορινθίους κεφ. ιε΄, οὕτω, ποίαν δὲ ἀρχὴν ἄρα ἐνταῦθά φησι καταργεῖν, τὴν τῶν ἀγγέλων, ἄπαγε. τὴν τῶν πιστῶν, οὐδὲ τοῦτο. ἀλλὰ ποίαν, τὴν τῶν δαιμόνων. περὶ ἧς φησίν, οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἡ πάλη πρὸς αἷμα, καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχάς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου. Νῦν μὲν γὰρ οὐδέπω κατήργηνται τέλεον (ἐνεργοῦσι γὰρ πολλαχοῦ) τότε δὲ παύσονται. Ἰστέον ιβ΄, ὅτι ἰωίκα εὐαγγελίζεται ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου, καὶ τὸ ἐγὼ δέδωκα αὐτοῖς τὸν λόγον σου, καὶ ὁ κόσμος ἐμίσησεν αὐτούς, ὅτι οὐκ εἰσὶν ἐκ τοῦ κόσμου, οὐχ ἕπεται πρὸς τούτων ἀναίρεσις τῆς ἐπὶ τὸν κόσμον θείας προνοίας, καὶ ἀρχῆς κατὰ μανιχαίους, οὔτε ἀνυπάρκτους εἶναι τοὺς ἀποστόλους τῆς ἐν κόσμῳ ἀνθρωπίνης φύσεως, οὔτε σημαίνειν ἀπαράλλακτον, καὶ ἐξισουμένην ἀκρίβειαν τῆς ἐν αὐτῷ, καὶ ἡμῖν καθὼς πρὸς τὸν πατέρα σχετικῆς σχέσεως, ἀλλ' ἐκεῖ μὲν ἐπὶ τὸ δηλῶσαι τὸ ἀκήρατον, καὶ ἀθάνατον, καὶ μὴ γεγυμνωμένον θεότητος, ὡς ἐν ψιλῷ ἀνθρώπῳ τῆς βασιλείας αὐτοῦ, ἐνταῦθα δὲ τὸ καθυβρισμένον, καὶ εὐτελὲς τοῦ παρόντος βίου ἐνδεικνύμενον τοῖς οὐρανίοις πολίταις ἡγιασμένοις ἐν τῇ ἀληθείᾳ, δι' ἣν χλευάζονται, καὶ διώκονται, οἱ γεγονότες ἐνάρετοι, καὶ τῷ Χριστῷ ἀκολουθοῦντες παρὰ τῶν μοχθηρῶν, καὶ πονηρῶν δοχείων τῶν ἐχόντων προαίρεσιν διεφθαρμένην, λογισμούς τε γεώδεις, καὶ χαμαὶ συρομένους. Αἰώνιος γὰρ ἡ βασιλεία αὐτοῦ, καὶ ἀνενδεής, καὶ μία καὶ μόνη καθ' αὐτὴν αὐταρκοῦσα, καὶ κρατοῦσα τῶν ἐνταῦθα, καὶ προνοοῦσα, καὶ ἐπιστατοῦσα, καὶ διοικοῦσα ἕκαστον ἐν δικαιοσύνῃ, καὶ οὐκ ἀδικίᾳ, ἐν ἀληθείᾳ, καὶ οὐ ψεύδει, ἐν χάριτι, καὶ μὴ ἀχαριστίᾳ, ἐν εὐεργεσίᾳ, καὶ μὴ ἀσπλαγχνίᾳ, καὶ συνελόντας εἰπεῖν κατὰ Παῦλον, οὐ διὰ τῶν ἔργων τῆς σαρκός, ἀλλὰ πνευματικῆς καρποφορίας, συνούσης αὐτῷ τῷ Χριστῷ, κατὰ πάντα ἐξισουμένης τῷ Θεῷ, καὶ πατρὶ ἐν ἁγίῳ πνεύματι, χορηγουμένης δὲ ἡμῖν τοῖς ὑποτασσομένοις, καὶ σπουδάζουσιν αὐτὴν καταλαβεῖν, εὐεργεσίᾳ καὶ δωρεᾷ ἁγιαζομένοις. διὰ τῆς τοῦ πνεύματος δόσεως, καὶ τῶν ὀρθῶν δογμάτων τῆς ἐμπειρίας, καὶ τῆς πράξεως, ὧν ἐφιέμενοι, καὶ δεδομένοι οἱ σπεύδοντες εἰς τὴν κατάληψιν τῆς τελειότητος, θλίβονται, καὶ στενοχωροῦνται τοῖς ἐνταῦθα κρατοῦσι, καὶ μισοῦσι τὴν σπουδαίαν, καὶ θεοφιλῆ εὐάρεστον πολιτείαν, ἥτις ἐντεῦθεν παρεπιδημεῖ διὰ στενῆς, καὶ τεθλιμμένης ὁδοῦ ἀπαγομένη εἰς τὸ εὐρυχωρότατον σκήνωμα τῆς οὐρανίου συμπολιτείας, ὀλιγωρουμένης νῦν παρὰ τῶν πονηρῶν, ὕστερον δὲ δοξασθησομένης παρὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ. Τοιαύτην γάρ φησιν ὁ θεῖος Χρυσόστομος ἔχει τὸ πρᾶγμα φύσιν, καὶ πανταχοῦ μῖσος εἴωθε τίκτειν ἡ ἀρετὴ παρὰ τοῖς πονηροῖς, περὶ ὧν πάντων τῶν προτεθειμένων διεξοδικώτερον πλατύνει τὸν λόγον αὐτοῦ ἑρμηνεύομενος τὴν εἰς Γαλάτας κεφ. ι΄, καὶ Κορινθίους β΄, κεφ. ιβ΄, καὶ τῷ ιζ΄, καὶ ιη΄, τοῦ κατὰ Ἰωάννην, ἐφ' ᾧ λέγει, ἡ ἐμὴ βασιλεία οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου, ἀνάγει τὸν πιλάτον οὐ σφόδρα ὄντα πονηρόν, οὔτε κατ' ἐκείνους, καὶ βούλεται δεῖξαι, ὅτι οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος ψιλός, ἀλλὰ Θεός, καὶ Θεοῦ Υἱός, καὶ τί φησιν, εἰ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἦν ἡ βασιλεία ἡ ἐμή, οἱ ὑπηρέται οἱ

ἐμοὶ

ἐμοὶ ἠγωνίσαντ' ἄν, ἵνα μὴ παραδοθῶ τοῖς Ἰουδαίοις. ὅπερ ἐδεδοίκει τέως ὁ Πιλάτος διέλυσε τὴν ὑποψίαν, εἶτα οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἡ βασιλεία αὐτοῦ; πάνυ μὲν οὖν. πῶς οὖν φησὶν οὐκ ἔστιν; οὐχ ὅτι οὐ κρατεῖ καὶ ἐνταῦθα, ἀλλ' ὅτι καὶ ἄνωθεν ἔχει τὴν ἀρχήν, καὶ οὐκ ἔστιν ἀνθρωπίνη. ἀλλὰ πολλῷ μείζων ταύτης, καὶ λαμπροτέρα, εἰ οὖν μείζων, πῶς ὑπὸ ταύτης ἑάλω; ἑκὼν, καὶ ἑαυτὸν παραδιδούς. καὶ κατωτέρω. ἐντεῦθεν, οἱ αἱρετικοὶ λαβόντες ἀφορμὰς, ἀλλότριον αὐτὸν φασιν, εἶναι τοῦ δημιουργοῦ. τί οὖν ὅταν λέγῃ, εἰς τὰ ἴδια ἦλθε; τί δὲ ὅταν λέγῃ, οὐκ εἰσὶν ἐκ τοῦ κόσμου, καθὼς ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ κόσμου. οὕτω καὶ τὴν βασιλείαν οὔ φησιν ἐντεῦθεν εἶναι, οὐ τὸν κόσμον ἀποστερῶν αὐτοῦ τῆς προνοίας, καὶ τῆς ἐπιστασίας, ἀλλὰ δεικνὺς, ὅπερ ἔφην οὐκ οὖσαν ἀνθρωπίνην, οὐδὲ ἐπίκηρον. ὁμοίως ιζ', πῶς οὖν ἀλλαχοῦ φησὶν, οὓς ἔδωκάς μοι ἐκ τοῦ κόσμου σοὶ ἦσαν; ἐκεῖ μὲν τὴν φύσιν λέγων, ἐνταῦθα δὲ περὶ πράξεων πονηρῶν, καὶ μακρὸν αὐτῶν συντίθησιν ἐγκώμιον. Πρῶτον, ὅτι οὐκ εἰσὶν ἐκ τοῦ κόσμου, εἶτα ὅτι αὐτὸς αὐτοὺς ἔδωκε, καὶ ὅτι τὸν λόγον αὐτοῦ ἐτήρησαν, καὶ ὅτι διὰ τοῦτο μισοῦνται. εἰ δὲ λέγει, καθὼς ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ κόσμου, μὴ θορυβηθῇς. τὸ γὰρ καθὼς ἐνταῦθα οὐκ ἔστιν ἀπαραλλάκτου ἀκριβείας, ὥσπερ γὰρ ὅταν ἀπ' αὐτοῦ καὶ τοῦ πατρὸς λέγεται τὸ καθὼς, πολλὴ ἡ ἰσότης διὰ τὴν τῆς φύσεως συγγένειαν, οὕτως ἐφ' ἡμῶν καὶ αὐτοῦ λέγεται, πολὺ τὸ μέσον, διὰ τὸ καὶ πολὺ εἶναι τὸ μέσον, καὶ ἄπειρον ἑκατέρας τῆς φύσεως. εἰ γὰρ ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν αὐτὸς, οὐδὲ εὑρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ, πῶς δύναιντ' ἂν οἱ ἀπόστολοι παρισωθῆναι αὐτῷ; τί οὖν ἐστὶν, ὅ φησιν, ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ εἰσὶ, πρὸς ἕτερον ὁρῶσιν, οὐδὲν κοινὸν πρὸς τὴν γῆν ἐστὶν αὐτοῖς, ἀλλὰ τῶν οὐρανῶν γεγόνασι πολῖται. καὶ ἐκ τούτων δὲ τὴν ἀγάπην αὐτοῦ δείκνυσιν, ὅταν πρὸς τὸν πατέρα αὐτοὺς ἐγκωμιάζῃ, καὶ παρατίθηται τῷ γεγεννηκότι, καὶ τὰ ἑξῆς. κατωτέρω πάλιν καθὼς γὰρ ἐμέ, φησιν, ἀπέστειλας εἰς τὸν κόσμον, κἀγὼ ἀπέστειλα αὐτοὺς, ὃ λέγει καὶ Παῦλος, θέμενος ἐν ἡμῖν τὸν λόγον τῆς καταλλαγῆς, ὑπὲρ οὗ γὰρ ὁ Χριστὸς ἀφῖκται, ὑπὲρ τούτου καὶ οὗτοι τὴν οἰκουμένην κατέλαβον. Τὸ δὲ καθὼς πάλιν ἐνταῦθα, οὐχ ὁμοιώσεως ἐπὶ αὐτοῦ, καὶ τῶν ἀποστόλων κεῖται. πῶς γὰρ ἄλλως ἦν ἐγχωροῦν ἀνθρώποις ἀποσταλῆναι, ἔθος δὲ αὐτῷ καὶ τὸ μέλλον ὡς γεγονὸς λέγειν. ὁ αὐτὸς ἐν τῷ πρὸς Γαλάτας ῥητῷ περιέχοντι οὕτω, φανερὰ δέ ἐστι τὰ ἔργα τῆς σαρκὸς, ἅτινά ἐστι πορνεία, μοιχεία, ἀκαθαρσία, ἀσέλγεια, φαρμακεία, εἰδωλολατρεία, ἔχθραι, ἔρεις, ζῆλοι, θυμοὶ, ἐριθεῖαι, διχοστασίαι, αἱρέσεις, φθόνοι, φόνοι, μέθαι, κῶμοι, καὶ τὰ ὅμοια τούτοις, ἃ προλέγω ὑμῖν, καθὼς προεῖπον, ὅτι οἱ τὰ τοιαῦτα πράσσοντες βασιλείαν Θεοῦ οὐ κληρονομήσουσιν. ἐνταῦθα λοιπὸν ὁ τῆς ζωῆς σου κατηγορῶν εἰπέ μοι, καὶ νομίζων, ὡς περὶ ἔχθρας, καὶ πολεμίας ταῦτα εἰρῆσθαι (ἔστω γὰρ ἡ μοιχεία, καὶ ἡ πορνεία τῆς σαρκὸς καθ' ὑμᾶς) αἱ ἔχθραι, καὶ αἱ ἔρεις, καὶ οἱ ζῆλοι, καὶ αἱ ἐριθεῖαι καὶ αἱ αἱρέσεις, καὶ αἱ φαρμακεῖαι (προαιρέσεως γὰρ διεφθαρμένης μόνον, ὥσπερ οὖν καὶ τἄλλα) πῶς ἂν εἶεν σαρκός; ὁρᾷς, ὅτι οὐ φησὶ τὴν σάρκα ἐνταῦθα, ἀλλὰ τὸν γεώδη λογισμὸν, καὶ χαμαὶ συρόμενον; διὸ καὶ φοβεῖ λέγων. ὅτι οἱ τὰ τοιαῦτα πράττοντες βασιλείαν Θεοῦ οὐ κληρονομήσουσιν. εἰ δὲ φύσεως ταῦτα πονηρᾶς, καὶ οὐ προαιρέσεως μοχθηρᾶς, περισσῶς εἶπε, πράττουσιν, ἀλλὰ πάσχουσι. τίνος δὲ ἕνεκεν καὶ βασιλείας ἐκπίπτουσιν, οὐδὲ γὰρ τῶν ἐν φύσει, ἀλλὰ τῶν ἐν προαιρέσει καὶ οἱ στέφανοι, καὶ αἱ κολάσεις, διὸ καὶ ταῦτα ἠπείλησεν ὁ Παῦλος. ὁ δὲ καρπὸς τοῦ πνεύματος ἀγάπη, χαρὰ, εἰρήνη, καὶ τὰ ἑξῆς κατωτέρω, οἱ δὲ

τοῦ Χριστοῦ τὴν σάρκα ἐσταύρωσαν σὺν τοῖς παθήμασι, καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις. ἵνα γὰρ μὴ λέγωσι, καὶ τίς ἐστι τοιοῦτος, δείκνυσιν ἐπὶ τῶν ἔργων τοὺς τοιαῦτα κατορθοῦντας. σάρκα πάλιν ἐνταῦθα τὰς πονηρὰς πράξεις καλῶν. οὐ γὰρ δὴ τὴν σάρκα ἀνεῖλον, ἐπεὶ πῶς ἔμελλον ζῆν; τὸ γὰρ ἐσταυρωμένον νεκρόν ἐστι, καὶ ἀνενέργητον, ἀλλὰ τὴν ἀκριβῆ φιλοσοφίαν δηλοῖ. καὶ γὰρ αἱ ἐπιθυμίαι κἂν ἐνοχλῶσι, κενὰ λυττῶσιν, ἐπεὶ οὖν τοσαύτη τοῦ πνεύματος ἡ ἰσχὺς, ἐκείνῳ ζῶμεν, ἐκείνῳ ἀρκούμεθα. ὃ καὶ ἐπάγει ὁ αὐτὸς λέγων. ζῶμεν οὖν ἐν πνεύματι, καὶ πνεύματι στοιχῶμεν, μὴ γενώμεθα κενόδοξοι (ὃ πάντων ἐστὶν αἴτιον τῶν κακῶν) ἀλλήλους προσκαλούμενοι, ἀλλήλοις φθονοῦντες, ἀπὸ γὰρ κενοδοξίας ὁ φθόνος, καὶ ἀπὸ φθόνου τὰ μυρία ταῦτα κακά. Ἀμέλει οὐ ψήφῳ τῆς συγκλήτου Ῥώμης προσκυνοῦμεν τὸν Χριστὸν εἶναι τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἐκ τῶν ἔργων τῶν θείων, ὧν ἐνεδείξατο αὐτὸς ὁ εἰπὼν, ὁ ἑωρακὼς ἐμὲ ἑώρακε καὶ τὸν πατέρα, ἃ ἄλλος ἄνθρωπος ποιῆσαι ἀδύνατον, ἥτις πάλαι μὲν τὸν μηδὲν δυνάμενον ἀνθρώπῳ ψηφισθῆναι ὡς φύσει ὄντα ἀληθῆ Θεὸν, οὐκ ἐπένευσε χειροτονῆσαι, ὡς ἐπυνθάνετο ὁ τοῦ ἔθνους ἄρχων, νῦν δὲ διισχυρίζε(ται) τῷ αὐτῆς ποιμένι μείζονα, καὶ ὑπέρογκον τὴν δόξαν τῆς ἀξίας, οὐ χρήζουσα στενοχωρείας χριστομιμήτως, καὶ κατὰ Πέτρον ἀποστολικῶς ὑπὲρ τοῦ εὐεργέτου ὑπεραποθνήσκειν, ἀλλ' ἀγανακτοῦσα τυραννικῶς, καὶ ὀργιζομένη δυναστικῶς εἰς τὴν θλιβομένην, καὶ καθυφισαμένην ψῆφον θείᾳ συγχωρήσει τῆς ἀδελφότητος, καὶ ἐξευτελίζουσα τὴν καταβολὴν τοῦ ἐν τῷ κόσμῳ μείζονος ἀγαθοῦ παρὰ τὸν εὐαγγελικὸν λόγον διατιθέμενον ἐν τῷ κόσμῳ θλῖψιν ἕξετε, ἐπαίρει ἑαυτὴν διὰ τοῦ ἐνταῦθα πλάτους τῆς κενοδοξίας χωρητικὴν εἶναι πάντων τῶν ὄντων, ὅσων ὁ Θεὸς καὶ Χριστὸς, καὶ πλειόνων, καὶ μὴ διὰ τοῦ στενοῦ βίου ἀπαγομένην, ᾧ πάντες οἱ ἅγιοι τῶν τῇδε ἀπήχθησαν. περὶ ὧν Χρυσόστομος ἐν τῇ πρὸς Κορινθίους οὕτως; αὕτη εἰς βασιλείαν εἰσάγει, ἐκείνη εἰς γέενναν, διὸ ἡ μὲν ἐστὶν εὐρύχωρος, ἡ δὲ στενὴ, διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς ἔλεγεν, ἐν τῷ κόσμῳ θλῖψιν ἕξετε, ὡς μέγα τι καταβάλλον ἡμῖν ἀγαθόν. εἰ τοίνυν μαθητὴς εἶ τὴν στενὴν, καὶ τεθλιμμένην ὅδευε, μηδὲ δυσχέραινε, μηδὲ ἀποδυσπέτει, κἂν γὰρ οὕτω μὴ θλιβῇς, ἀνάγκη θλιβῆναι πάντως ἐξ ἑτέρας ὑποθέσεως ἀκερδοῦς, καὶ γὰρ ὁ βάσκανος, καὶ ὁ χρημάτων ἐρῶν, καὶ ὁ πόρνης περικαιόμενος, καὶ ὁ κενόδοξος, καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστος τῶν τὰ πονηρὰ ἐπιόντων πολλὰς ἀθυμίας ὑπομένει, καὶ θλίψεις, καὶ τῶν πενθούντων οὐκ ἔλαττον θλίβεται. εἰ δὲ μὴ δακρύει, μηδὲ πενθεῖ δι' αἰσχύνην, καὶ ἀναισθησίαν, ὡς εἴγε τὴν ψυχὴν αὐτοῦ καταμάθοις, μυρίων ὄψει κυμάτων γέμουσαν. ὅταν οὖν καὶ τοῦτον καὶ ἐκεῖνον μετιόντας τὸν βίον ἀνάγκη θλίβεσθαι, διατί μὴ τοῦτον αἱρούμεθα τὸν μετὰ θλίψεως μυρίους φέροντα στεφάνους; καὶ γὰρ τοὺς ἁγίους ἅπαντας οὕτως ἤγαγεν ὁ Θεὸς διὰ θλίψεως, καὶ στενοχωρίας, ὁμοῦ μὲν ἐκείνους ὠφελῶν, ὁμοῦ δὲ τοὺς λοιποὺς ἀσφαλιζόμενος, ὥστε μὴ μείζονα τῆς ἀξίας περὶ αὐτῶν δόξαν ἔχειν, οὕτω γὰρ καὶ εἰδωλολατρεία τὴν ἀρχὴν ἐκράτησε τῶν ἀνθρώπων ὑπὲρ τὴν ἀξίαν θαυμαζομένων. οὕτως Ἀλέξανδρον τρισκαιδέκατον ἐνόμισεν εἶναι θεὸν ἡ σύγκλητος Ῥωμαίων. καὶ γὰρ αὕτη ταύτην εἶχε τὴν ἀρχὴν, καὶ ἀξίαν χειροτονεῖν, καὶ ἐγκρίνειν Θεούς. ὅτε γοῦν τὰ κατὰ Χριστὸν ἀπηγγέλη πάντα, ἔπεμψεν ὁ τοῦ ἔθνους ἄρχων πυνθανόμενος εἰ δοκεῖ αὐτοῖς καὶ αὐτὸν τὸν Χριστὸν χειροτονῆσαι θεὸν, οἱ δὲ οὐκ ἐπένευσαν ὀργιζόμενοι, καὶ ἀγανακτοῦντες, ὅτι πρὸ τῆς αὐτῶν ψήφου καὶ γνώμης ἡ δύναμις τοῦ σταυρωθέντος, ἐκλάμψασα εἰς τὸ οἰκεῖον ἐπεσπάσατο σέβας τὴν οἰκουμένην ἅπασαν. τοῦτο δὲ ᾠκονομεῖτο καὶ ἀκόντων αὐτῶν, ὥστε μὴ ἐξ ἀνθρωπίνης ψήφου τὴν θεό-

τητα ἀνακηρυχθῆναι, καὶ τὸν Χριστὸν μηδὲ ἕνα τῶν πολλῶν αὐτὸν εἶναι νομισθῆναι τῶν ὑπ' ἐκείνης χειροτονηθέντων. καὶ γὰρ πύκτας θεοὺς ἐνόμισαν, καὶ τὰ παιδικὰ τὰ Ἀδριανοῦ, ὅθεν καὶ ἡ πόλις Ἀντίνοος λέγεται. καὶ ἵνα συνελὼν εἴπω, ὅσα ὁ ἅγιος ἐπὶ μήκιστον διέξεισιν, ἔθος αὐτῇ ἐν διαβολικῷ σχήματι, ὁπόσα ἡ ἀλήθεια, καὶ ἡ ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ εἰς δέον προάγει, αὕτη ἀνατρέπει. Ὁπόσα πάλιν εἰς βλάβην αὕτη κατασκευάζει, ἐκεῖνα μὲν ὡς ἔξω τοῦ καθήκοντος εἶναι λέγουσα, ταῦτα δὲ ὡς χρήσιμα τῇ πολιτείᾳ παραφαίνουσα, τουτέστιν ἡνίκα ἡ ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ προβάλλει τὴν χριστομίμητον ταπεινοφροσύνην, καὶ τὸ ἰσότιμον τῆς φιλοστόργου ἀδελφότητος ἐκείνη παρατρέπουσα, φησι, ταύτην, καταβιβάζειν τὸ τῆς ἀρχιερωσύνης ἀξίωμα, οὐ μόνον τῆς τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ τῆς ὑπερόγκου τοῦ Πάπα. Πάλιν ἐπὰν φησι κατὰ Παῦλον ὁμολογοῦσα, ὅτι δεῖ ἀντιφέρεσθαι πάντα τρόπον τοῖς ψευδαποστόλοις, ψευδοδιδασκάλοις, καὶ αἱρετικοῖς εἴτε πατριάρχαις, εἴτε Πάπαις οὖσιν, αὕτη παραλογίζεται, ὅτι ὁ Πάπας ἐστὶν ἀναμάρτητος ἐλεγχομένη προφανεῖ τῷ Ὀνωρίῳ, καὶ ὅτι δέον ἐστὶ καθυπείκειν ταῖς ἐξουσιασταῖς ὡς ὑπὸ Θεοῦ τεταγμένοις, λαμβάνουσα ἀρχὴν τὴν κατὰ σάρκα, καὶ τὸν φόρον ὑπακοὴν ἀντὶ τοῦ σεβάσματος, καὶ τὴν εἰς Χριστὸν αἰχμαλωσίαν τῆς ψυχῆς. ἀλλ' οὐ παράδοξον τὸ σόφισμα τῆς συκοφαντοειδοῦς τέχνης, ἐπειδήπερ φίλον ἐστὶ τοῖς συκοφαντοῦσι, καὶ προχείροις εἰς τὸ διαβάλλειν ἀδίκως ὥσπερ ἐπιπλάστῳ σχήματι ἐμφαίνειν, καὶ σχηματίζειν τὸ ἄδολον δόλιον, καὶ τὸ ἠγκιστρωμένον ἀδόλωτον, ὥσπερ τινὶ κάλλει ὑπερωραϊζομένων ἐπιθέντων τὰ μορμολύκεια, ἢ δυσειδεστάτῃ γυναικὶ χαμαιτυπείοις διατριβούσῃ κάλλος ἐπίπλαστον, ἀμφότερα ἐπὶ Χριστοῦ, καὶ τῆς εἰς αὐτὸν θεοσεβοῦς ἐκκλησίας καταργούμενα, καὶ καταλυόμενα, καὶ γὰρ ὁμοιώματι σαρκὸς ἁμαρτίας προσκρούσαντες ἁμαρτίαν οὐχ εὗρον, δυνάμει δὲ ἀρετῶν, καὶ ἐξουσίας παραβληθέντες, ἐφ' οἷς φαίνεται τὸ ἀληθὲς κάλλος τῆς κατ' ἀρετὴν ψυχῆς, δεδύνηνται, καὶ σεσάλευνται τὰ τοῦ ᾅδου θεμέλια.

Ἰστέον ιγ', ὅτι καθάπερ τὸ σῶμα ἐν μιᾷ ἀρχῇ τῇ καθόλου συγκεκραμένῃ δικαιοκρισίᾳ διοικεῖται τρισὶ μέλεσιν ἡγεμονικοῖς τουτέστι τῷ θρεπτικῷ, τῷ ἐκχέοντι τὴν ζωὴν ζωογόνῳ ἐμφύτῳ θερμῷ, τῷ κινοῦντι, καὶ χαριζομένῳ τάς τε αἰσθήσεις, καὶ διανοήσεις τῶν πραγμάτων, ὧν μορίων ἀρχοντικῶν τὴν ἕδραν, καὶ τὴν ῥίζαν, καίπερ κατ' Ἀριστοτέλην συνεχέστερως, καὶ φυσικώτερως διαλεγόμενον, ἐνεῖναι τῇ καρδίᾳ, μέντοιγε ἀναφανδότερον κατ' ἄλλους, κἀυτὸν ἐν ἠθικοῖς χρώμενον ταῖς πλατωνικαῖς ἀρχαῖς, καὶ πολλῷ πλέον τοὺς φιλοσόφους ἰατρεύοντα προσυπάρχειν τὴν μὲν θρεπτικὴν δύναμιν τῷ ἥπατι, τὴν δὲ ζωτικὴν τῇ καρδίᾳ, τὴν δὲ κινητικὴν, καὶ αἰσθητικὴν τῷ ἐγκεφάλῳ. ἀναλόγως δ' αὖ ἴδῃς καὶ ἐν ταῖς πολιτείαις ἐν μιᾷ ἀρχῇ τῆς δικαιοσύνης εἴτε μοναρχούσαις, εἴτε ἀριστοκρατούσαις, εἴτε δημαρχούσαις διατυποῦσθαι πάσας τὰς ἀρχὰς κατὰ λόγον τῶν τριῶν ἡγεμονικῶν ἀρετῶν, ἀμέλει φρονήσεως, ἀνδρείας, ἐλευθεριότητος ὑποτιθεμένων τῇ βασιλικωτάτῃ τῶν τελειοτάτων δικαιοσύνῃ. Διὸ λογοθέτας, εἰσπράκτοράς τε αἱ ἐξουσίαι καθιστῶσι φόρους, καὶ τέλη τῆς πολιτείας συνάγοντας ἐπὶ τροφῇ, καὶ διοικήσει αὐτῆς ἀναγομένῃ πρὸς τὴν ἐνάρετον ἐλευθεριότητα, καὶ ἡγεμονικὴν ἀρχὴν τοῦ ἥπατος, περὶ ἧς πνευματικώτερον, καὶ ἀναγωγικώτερον Χριστὸς αὐτὸς, καὶ ὁ λαλῶν δι' αὐτοῦ μακάριος Παῦλος διορίζουσιν, ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα, καὶ πίνων μου τὸ αἷμα ἐν ἐμοὶ μένει, κἀγὼ ἐν αὐτῷ, καὶ ἀπόδοτε τὰ Καίσαρος Καίσαρι, καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ, καὶ τῷ τὸν φόρον, τὸν φόρον, τῷ τὸ τέλος τὸ τέλος. Ὡσαύτως πάλιν στρατηγοὺς ἐκλέγουσιν ἀνδρειοτάτους κατα-

μαχησομένους, καὶ καταπολεμήσοντας τοὺς κατὰ τῆς ὁμοφρονούσης πολιτείας ἐπεμβησομένους σχέσιν, καὶ λόγον ἀρετῆς ἔχοντας τὸν πρὸς τὴν ἀνδρείαν, καὶ τὴν καρδίαν ἀναφερομένων, περὶ ἧς ὁ μακάριος Παῦλος. Οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἡ πάλη πρὸς σάρκα, καὶ αἷμα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχὰς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου. Καὶ πάλιν. οὐ γὰρ εἰκῇ τὴν μάχαιραν φορεῖ, Θεοῦ γὰρ διάκονός ἐστι. Τέως φιλοτιμοῦσι δικαστὰς καὶ νομοθέτας, καὶ σοφῶν ἀνθρώπων γνώμας συμβουλευομένας ταῖς ἀρχαῖς, καὶ ταῖς ἐξουσίαις ἀποποιεῖν, καὶ πράσσειν τὴν κυρίως χρῆσιν, καὶ οὐ κατάχρησιν τῶν πραγμάτων, ἀναπνέοντας, καὶ ἀποβλέποντας ἐπὶ τὸν ἐγκέφαλον εἰς τὴν τῶν ἀρετῶν κορωνίδα, καὶ ἐξοχωτέραν τῶν ὑποκειμένων τῇ βασιλίδι τῶν ἀρετῶν φρονήσει, ἧς ἄνευ αἱ λοιπαὶ ἀδελφαὶ ἄρρωστοι, καὶ ἀνίσχυροι, καὶ παράφρονες. Ῥώμη, μὲν γὰρ μετὰ φρονήσεως ὠφέλησεν, ἄνευ δὲ ταύτης πλείω τοὺς ἔχοντας ἔβλαψε, μία γὰρ τὴν ἄλλην ἀδελφικῶς ἀνθυποστηρίζουσι, καὶ προσδέονται. διὸ καὶ συνδεδεμένας αὐτὰς ἀπαιτεῖ εἶναι πρὸς τὸ χρήσιμον τῆς πολιτείας ὁ συνετώτατος Συνέσιος ἐν τῷ πρὸς Ἀρκάδιον τὸν βασιλέα λόγῳ, λέγων, ἄμαχον εἶναι ὅτε ἰσχὺς, καὶ σοφία συγγιγνόμεναί εἰσι, διαληφθεῖσαι δὲ ἀπ' ἀλλήλων ῥώμη τε ἀμαθὴς, καὶ φρόνησις ἀσθενὴς εὐχείρωτοι γίγνονται. αἵτινες ἀχρεῖαι, καὶ ἄπρακτοι μένουσι τῆς εὐεργετικῆς δυνάμεως λιπούσης, ἄξιον γὰρ εὐχῆς ἀπεῖναι τοῦ φαύλου τὰ ὄργανα, ὅπως ἀνενέργητον ἔχῃ τὴν μοχθηρίαν αὐτοῦ, παρυπάρχειν δὲ ἑκατέρας τῷ καλῶς χρησομένῳ πολιτεύματι, οὗ πάντες καὶ πόλεις, καὶ ἰδιῶται ὀνήναιντο, ἵνα μὴ ἀχρεία, καὶ ἄπρακτος ἀρετῆς φύσις ἀγνοουμένη μαραίνηται, ἀλλ' εἰς ἀνθρώπων εὐεργεσίας δαπανήσῃ τὴν δύναμιν. ἅσπερ δυνάμεις, καὶ ἀρχὰς ἀναγωγικῶς, ὡς εἴρηται, καὶ λεχθήσεται οὐκ ἀνευρέτους εἶναι νομίσεις παρὰ τῇ διδασκαλίᾳ τοῦ λόγου τῆς ἀληθείας, καὶ δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ τῆς πάντα νοῦν ὑπερεχούσης, καὶ συνταττούσης τὸ σύνολον. Ἐπειδήπερ καθάπερ ἐν ἑνὶ σώματι περιέχονται πᾶσαι αἱ ἀρεταὶ αὐταὶ φυσικώτερον ἐν μιᾷ δικαιοκρισίᾳ τῶν στοιχείων τοῦ σώματος, καὶ ἐν μιᾷ πολιτείᾳ, ἡ οἱαδήποτε ἀρχῇ διὰ μιᾶς δικαιοσύνης τό, τε διανοητικὸν, καὶ νομοθεσίας ἀξίωμα, τό, τε θυμικὸν, καὶ ἀνδρείας κίνδυνος, τό, τε χρηματιστικὸν, καὶ ἡ τῆς ἐλευθεριότητος μετάδοσις, πάντα παρὰ τῆς μιᾶς διακρινούσης ἀρχῆς εἴτε μοναρχίας, εἴτε ἀριστοκρατείας, εἴτε κοινότητος ἐξηρτημένα. Ὡσαύτως καὶ ἐν τῷ σώματι τῆς ἐκκλησίας, καὶ περιοχῇ τῆς οἰκουμένης κατὰ χάριν ὁ τῶν ὅλων βασιλεὺς δεδώρηται βασιλείαν τὴν δικαιοτάτην κατεστολισμένην μεθ' ἱερωσύνης θεοσόφου, καὶ δυνάμεως ἄνωθεν ἐνισχυομένης, καὶ πλούτου ἀκενώτου τοῦ ἐλέους αὐτοῦ. ἅπερ συνεσταλμένα, καὶ μετεωροφρονοῦντα ζητεῖ, καὶ διατάττει αὐτὰ τὸ πανάγιον πνεῦμα, ἐνηχούμενον διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος. μὴ καυχάσθω ὁ σοφὸς ἐν τῇ σοφίᾳ αὐτοῦ, μήτε ὁ δυνατὸς ἐν τῇ δυνάμει αὐτοῦ, μήτε ὁ πλούσιος ἐν τῷ πλούτῳ αὐτοῦ, ἀλλ' ἢ ἐν τούτῳ καυχάσθω ὁ καυχώμενος ἐν τῷ συνιεῖν, καὶ γινώσκειν τὸν κύριον, καὶ ποιεῖν κρίμα, καὶ δικαιοσύνην ἐν μέσῳ τῆς γῆς. Ὅτι μὲν οὖν ταῦτα οὕτως ἔχει προσάλληλα συνταττόμενα, καὶ ὑποκείμενα, πρόδηλόν ἐστι μὴ μόνον τῇ καθ' ἕκαστον πείρᾳ, καὶ πράξει ἐνεργουμένῃ παρὰ ταῖς δικαιούσαις πολιτείαις, καὶ κατακοσμουμέναις τῇ διανεμήσει τοῦ κατ' ἀξίαν ἑκάστῳ ἁγιαζομέναις τῇ ἱερωσύνῃ, ἀνδριζομέναις ταῖς κατὰ τῶν πολεμίων παρατάξεσιν, καὶ εὐεργετουμέναις ταῖς κατὰ τὸ συνεχὲς εὐποιΐαις, καὶ καλλιεργίαις, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς προβολῆς, ἐπιταγῆς. καὶ ἐπιχορηγίας αὐτῶν ἐπὶ τὴν ἐνέργειαν, καὶ καθόλου διακονίαν ἐξιδιαζομένην

μένην αὐταῖς παρὰ τῆς ἀρχῆς, καὶ ὁλικῆς ἐξουσίας, ἧς ἐξήρτηνται, καὶ καθυπόκεινται. Αὗται γὰρ ἰδιαζόντως τὸ αὐτῶν προτέρημα ἐνεργοῦσιν, ἐκείνη δὲ ὡς καθολικωτάτη δύναμις ἀναγομένη πρὸς τὸ ἀρχέτυπον τοῦ τῶν ὅλων Θεοῦ πάντων ποιμαίνει, καὶ λαμβάνει τὸ τῆς καθολικωτάτης φροντίδος ἀξίωμα. ὡς φέρ᾽ εἰπεῖν, ὁ μὲν βασιλεὺς οὐ μόνον κήδεται νομοθετῶν νόμους, καὶ κανόνας κατὰ τῶν ἱεροσύλων ἔκδικος ὤν, καὶ δεφένσωρ διὰ τῆς σωματικῆς μαχαίρας, καὶ πνευματικῆς προνοίας τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ περὶ ταξιαρχίας, καὶ τέλους καθίστησιν ἐντάλματα. Ὁ δὲ ἀρχιερεὺς μόνον λατρεύει Θεῷ ζῶντι ἐπευχόμενος, καὶ ὁ στρατηγὸς τοσοῦτον τὰ τῆς στρατηγίας ἀθλοφορεῖ, καὶ ὁ εἰσπράκτωρ τὰ πρὸς τὸ τέλος, καὶ τὰ θυραῖα θησαυροφυλακεῖ. Καὶ εἰ εἴποι τις, ἆρα γε ἡ βασιλεία πρόκειται τῆς ἱερωσύνης, καὶ προέχει. ἔστω διαμείψει λόγου καθήκουσα τοῖς ἀπεργαζομένοις τὸ λελογισμένον. Ὅτι κατὰ μὲν τὴν χειροτονίαν ἄνωθεν ἐκ τοῦ Θεοῦ παρεχομένην ἑκάστη ἐν τοῖς ἰδίοις ὅροις ἐπιμένει, καὶ ὑποπίπτει ἡ μία τῇ ἑτέρᾳ εὐθυβόλως κινουμένη. τουτέστιν ὅτι μὲν βασιλεὺς ἅγιος ἐστὶ τῷ χρίσματι, ὁ δὲ ἀρχιερεὺς ἅγιος τῷ ἁγίῳ πνεύματι. κατὰ δὲ τὴν φροντίδα, πρόνοιαν, καὶ διοίκησιν τοῦ φαινομένου κόσμου, καὶ κοινοῦ, καὶ τὸν χαρακτῆρα, εἰκόνα, καὶ σχέσιν, ἐφ᾽ ἣν ἀναφέρονται, δοκεῖ πρωτεύειν τὸ τῆς βασιλείας τῆς ἱερωσύνης. ἡ γὰρ ἱερωσύνη πρὸς τὸν Χριστὸν τὸν Θεὸν τὸν συγκαταβάντα ἀνθρωπίνως ἀνάγεται ὑποτάξαντα τὸ ἀνθρώπινον θέλημα τῷ θείῳ θελήματι, καθὸ καὶ ὁ Χριστὸς ὡς ἄνθρωπος ὑποτασσόμενος τῷ Θεῷ, καὶ πατρὶ λέγεται, ὡς ἔχει ὁ λόγος τῆς ἀληθείας, καὶ ἡ τοῦ οὐρανοφάντορος βασιλέως διαταγή. ἡ δὲ βασιλεία ἐπὶ τὸν ἀσυγκαταβάτως, καὶ ἐν δικαιοκρισίᾳ προνοοῦντα Θεόν, καὶ διοικοῦντα τὰ σύμπαντα ἀναφέρεται, Θεοῦ γὰρ διάκονός ἐστιν, οὐ γὰρ εἰκῇ τὴν μάχαιραν φορεῖ. διὸ καὶ ὁ ἱερεὺς οἰκονόμος μυστηρίων λέγεται κατὰ Παῦλον, καὶ οἰκονομίᾳ παρεικάζεται, οἷος ὡς συμπάθειαν φιλοστόργως δοῦναι τοῖς παραπταίουσι, καὶ ἐπιείκειαν, καὶ ὁσιότητα καὶ πραότητα δεῖξαι τοῖς καθυβριζομένοις, καὶ προσερχομένοις, ὡς ἔχει τὸ θεῖον, καὶ ἀποστολικὸν λόγιον, λοιδορούμενος οὐκ ἀντελοιδόρει, πάσχων οὐκ ἠπείλει. καὶ τὸ ἐν ταῖς ἀσθενείαις μου καύχημα τοῦ μακαρίου Παύλου. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἀπαθὴς μένει τούτοις τοῖς συμπτώμασι δικαιοσύνῃ, καὶ φοβερῷ κριτηρίῳ, καὶ σφυγμῷ καρδίας, καὶ Θεῷ τῷ τὰ πάντα εἰδότι, ὅσον ἐφικτὸν αὐτῷ, ἐξεικονιζόμενος, ἀφ᾽ οὗ καὶ τὸν χαρακτῆρα τῆς βασιλείας ἐσχηκὼς ἔτυχε. γέγραπται γὰρ ἄρχοντα τοῦ λαοῦ σου οὐκ ἐρεῖς κακῶς. Ὁ ἱερεὺς κατὰ πρῶτον ὅρον ἑνὸς μόνου φροντίζει ψυχῆς πράγματος ἀθανάτου, καθὸ καὶ θεοφιλὴς ὀνομάζεται τὰ τοῦ θεωρητικοῦ νοὸς ἐνεργούμενος ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, καὶ ὅσα πρὸς τὸν πνευματικὸν ἀνακρινόμενα ἄνδρα προσανατίθεται πάντῃ, καὶ πάντως τῆς τύρβης, καὶ τῶν γηΐνων ἀποσχιζόμενος. ὁ δὲ βασιλεὺς καὶ ψυχῆς καὶ σώματος, καὶ πράξεως καὶ θεωρίας ἐπιστατεῖ, τὰ μὲν συμβουλευόμενος, τὰ δὲ συνανδριζόμενος, τὰ δὲ εὐεργετούμενος. Διὸ καὶ ἑνὶ θριγκώματι ἡ τοῦ πατριάρχου λαμπὰς μόνον διέζωσται περιεσταμένη αὐτοῦ, καὶ δηλοῦσα τὴν μοναδικὴν αὐτῷ τῆς κατὰ ψυχὴν προνοίας κεχαριτωμένην αὐτῷ ἐπιστασίαν, τὰ γὰρ ἀόρατα ἀπὸ κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθορᾶται. Τοῦ δὲ βασιλέως ἡ λαμπαδουχία περιεσταμένη αὐτοῦ δισσοῖς τοῖς διαζώσμασι περιείληπται, κατὰ τό, οὕτω λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσι τὰ καλὰ ὑμῶν ἔργα, καὶ δοξάσωσι τὸν πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς. ἐκεῖνος μὲν τὰ τῆς ἡλιακῆς ἡμέρας πρώτως τὰ πνευματικὰ χαρίσματα, καὶ μυστήρια τῆς κατὰ συμβουλὴν

μὴν ἐκκλησίας ἀγωνίζεται. οὗτος δὲ σὺν ἐκείνοις καὶ τὰ τῆς σεληνιακῆς νυκτὸς τὰ σωματικά, καὶ ὡς ἐν νυκτὶ παρερχόμενα ξυνασκεῖται, προνοούμενος, καὶ διοικούμενος, ἐπειδήπερ ὥσπερ ὁ αἰσθητὸς οὗτος, καὶ φαινόμενος κόσμος δυσὶ φωστῆρσι διοικεῖται παρὰ τῆς θείας προνοίας, οὕτω καὶ οὗτος διά τε τῶν πνευματικῶν, καὶ σωματικῶν, εἴτουν θεωρίας, καὶ πράξεως τὸ ἀντίτυπον ὁ βασιλεὺς φροντίζει τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἀρχόμενος καὶ τῶν συνευδοκούντων αὐτῷ τῇ εὐσεβείᾳ, καὶ τῶν ἀποσχιζομένων αὐτοῦ τῆς ὀρθοδοξίας, καὶ ἐκτυπούμενος τοῖς δυσὶ περὶ αὐτοῦ ἱσταμένοις ἐν ἑνὶ φωτὶ τῆς μιᾶς ἐξουσιαστικῆς λαμπάδος θριγκώμασι, τῷ μὲν ἀνωτέρῳ τῷ ἡλίῳ, ἤτοι τῇ θεωρίᾳ, τῷ δὲ κατωτέρῳ τῇ παμφαεστάτῃ, καὶ περιγείῳ σελήνῃ, ἤτοι τυρβαζούσῃ πράξει. Περὶ ὧν ἀνάγνωθι πλατύτερον Βαλσαμῶνα ἐν ταῖς αὐτοῦ μελεταποκρίσεσι περὶ προνομίων πατριαρχικῶν. Εἰς δέον γάρ ἐστι τῷ βασιλεῖ μὴ μόνον ἐπισημότατον εἶναι ἐν ταῖς σωματικαῖς εὐτυχίαις αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ διαβοητικώτατον δεφένσορα, καὶ ἔκδικον, καὶ διατηρητὴν, καὶ φύλακα πάντων τῶν ἐν τῇ γραφῇ λεγομένων, καὶ ὀρθοδοξίᾳ πιστευομένων, καὶ δογματισθέντων ταῖς ἑπτὰ οἰκουμενικαῖς συνόδοις, καὶ ὅσων τῶν πρὸς τὴν τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίαν καθηκόντων εἴτε περὶ τῆς μακαρίας τριάδος, εἴτε περὶ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Θεοῦ λόγου, καὶ τῆς λοιπῆς εὐταξίας, καὶ νομοθεσίας ἐν Χριστῷ συνάξεως περιεχόντων, ὡς διαλαμβάνει τὸ βασιλικὸν νόμιμον ἐκδοθὲν παρὰ τῶν θεοστέπτων αὐτοκρατόρων Κωνσταντίνου, καὶ Λέοντος τῶν θεοσεβεστάτων βασιλέων. Οὗτος μὲν ὁ ἱερεὺς ἐν τῷδε τῷ κόσμῳ συμβούλου τάξιν μόνον ἐπέχει, καὶ συνεσταλμένως χωρὶς πορφύρας διάγει, καὶ ὑποτεταγμένον ἦθος ταῖς ἀρχαῖς, καὶ ταῖς ἐκ Θεοῦ ταχθείσαις ἐξουσίαις εἴτε κατὰ συνδρομὴν, εἴτε κατὰ θείαν ἀνοχὴν ὀφείλει διδόναι. Ἐκεῖνος δὲ ὁ βασιλεὺς καὶ ἐξουσιαστὴς ἐπιτάσσει, κελεύει, διορίζει, θεσπίζει διὰ δικαιοσύνης, καὶ μεγαλοπρεπῶς φρονεῖ τῶν ἐνταῦθα ἐξουσιάζων. Διό φησι καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος ἐν τῇ πρὸς Ἐφεσίους, καὶ Ῥωμαίους ἐπιστολῇ. ἐκεῖ μὲν κεφ. δ', ἐν τῷ ἠθικῷ οὕτω. „πλὴν ἀλλ᾽ οὐχ οὕτως ἀλγῶ, ὡς ἀναγκάζεσθαί τι διὰ τὸν φόβον τοῦτον τῶν μὴ προσηκόντων ποιεῖν, οὐ κυριεύομεν ὑμῶν τῆς πίστεως ἀγαπητοί, οὐδὲ δεσποτικῶς ταῦτα ἐπιτάσσομεν, εἰς διδασκαλίαν λόγου προεχειρίσθημεν, οὐκ εἰς ἀρχὴν, οὐδὲ εἰς αὐθεντίαν. συμβούλων τάξιν ἐπέχομεν παραινούντων. Ὁ συμβουλεύων λέγει τὰ παρ᾽ ἑαυτοῦ, οὐκ ἀναγκάζων τὸν ἀκροατὴν, ἀλλ᾽ αὐτὸν ἀφίησι τῆς τῶν λεγομένων αἱρέσεως κύριον. ἐν τούτοις ἐστὶν ὑπεύθυνος μόνον, ἂν τὰ παραστάντα μὴ εἴποι. διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς ταῦτα φαμέν, ταῦτα λέγομεν, ἵνα ὑμῖν μὴ ἐξῇ κατ᾽ ἐκείνην τὴν ἡμέραν λέγειν, οὐδεὶς ἡμῖν εἶπεν, οὐδεὶς διεστείλατο, ἠγνοήσαμεν, οὐδὲν ἡγούμεθα τὸ ἁμάρτημα εἶναι. διὰ τοῦτο λέγω, καὶ διαμαρτύρομαι, ὅτι τοῦ εἰς αἵρεσιν ἐμπεσεῖν τὸ τὴν ἐκκλησίαν σχίσαι οὐκ ἔλαττόν ἐστι κακόν. εἰπέ μοι εἴ τις ὑπὸ βασιλεῖ τυγχάνων ἑτέρῳ μὲν βασιλεῖ μὴ προσθεῖτο, μηδὲ δῷ ἑαυτὸν ἄλλῳ, αὐτοῦ δὲ ἐκείνου τὴν ἁλουργίδα λαβὼν, καὶ κατασχὼν ἀπὸ τῆς περόνης κατήνεγκεν ἅπασαν, καὶ διέρρηξεν εἰς πολλὰ ῥήγματα, ἆρα ἧττον ἂν τῶν ἑτέρῳ προσθεμένων ἐκολάσθη, τί δὲ εἰ μετὰ τούτου αὐτὸν τὸν βασιλέα ὑπὸ τοῦ λαιμοῦ κατασχὼν ἔσφαττε κατὰ μέλος διαξαίνων αὐτοῦ τὸ σῶμα, ποίαν δίκην δοὺς τὴν ἀξίαν ἔδωκεν, εἰ δὲ εἰς βασιλέα τὸν ὁμόδουλον τοῦτο ἐργασάμενος πάσης ἂν δίκης μείζονα εἰργάσατο ὁ τὸν Χριστὸν σφάττων, καὶ διαξαίνων κατὰ μέλος, ποίας γεέννης οὐκ ἔσται ἄξιος, ἆρα ταύτης τῆς ἀπειλουμένης, οὐκ ἔγωγε οἶμαι, ἀλλ᾽ ἑτέρας πολλῷ χαλεπωτέρας. καὶ τὰ ἑξῆς. πάλιν ἐν τῷ πρὸς Ῥωμαίους κεφ. ιγ', τοῦ μακαρίου Παύλου λέγοντος πᾶσα ψυχὴ ἐξουσίαις ὑπερεχούσαις

ὑποτασσέσθω, φησὶν ὁ ἅγιος ἑρμηνεύόμενος οὕτω. πολὺ τοῦ πράγματος τούτου ποιεῖται τὸν λόγον, καὶ ἐν ἑτέραις ἐπιστολαῖς, καθάπερ τοὺς οἰκέτας τοῖς δεσπόταις, καὶ τοὺς ἀρχομένους τοῖς ἄρχουσι. ποιεῖ δὲ τοῦτο δεικνύς, ὡς οὐκ ἐπ' ἀνατροπῇ τῆς κοινῆς πολιτείας ὁ Χριστὸς τοὺς παρ' αὐτοῦ νόμους εἰσήγαγεν, ἀλλ' ἐπὶ διορθώσει βελτίονι, καὶ παιδεύων μὴ περιττοὺς ἀναδέχεσθαι πολέμους, καὶ ἀνονήτους. ἀρκοῦσι γὰρ αἱ διὰ τὴν ἀλήθειαν ἡμῖν ἐπαγόμεναι ἐπιβουλαί, καὶ περιττοὺς οὐ δεῖ προστιθέναι πειρασμούς, καὶ ἀνονήτους. σκόπει δὲ πῶς, καὶ εὐκαίρως εἰς τὸν περὶ τούτων ἐνέβαλε λόγον. καὶ τὰ ἑξῆς. Κατωτέρω πάλιν. εἰ γὰρ τοὺς ἀδικοῦντας τοῖς ἐναντίοις ἀμείβεσθαι χρή, πολλῷ μᾶλλον τοῖς εὐεργετοῦσι πείθεσθαι προσήκει, ἀλλὰ τοῦτο μὲν πρὸς τῷ τέλει τῆς παραινέσεως τίθησι. Τέως δὲ τούτους οὐ κινεῖ τοὺς λογισμούς, οὓς εἶπον, ἀλλὰ τοὺς κατὰ ὀφειλὴν κελεύοντας τοῦτο ποιεῖν, καὶ δεικνὺς ὅτι πᾶσι ταῦτα διατάσσεται καὶ ἱερεῦσι, καὶ μοναχοῖς, οὐχὶ τοῖς βιωτικοῖς μόνον, ἐκ προοιμίων αὐτὸ δῆλον ἐποίησεν οὕτω λέγων, πᾶσα ψυχὴ ἐξουσίαις ὑπερεχούσαις ὑποτασσέσθω, κἂν ἀπόστολος ᾖς, κἂν εὐαγγελιστής, κἂν προφήτης, κἂν ὁστισοῦν. οὐδὲ γὰρ ἀνατρέπει τὴν εὐσέβειαν αὕτη ἡ ὑποταγή. καὶ οὐχ ἁπλῶς εἶπε πειθέσθω. καὶ πρῶτον δικαίωμα τῆς τοιαύτης νομοθεσίας, καὶ λογισμοῖς πρέπον πιστοῖς τὸ παρὰ τοῦ Θεοῦ ταῦτα διατετάχθαι. οὐ γάρ ἐστιν ἐξουσία φησίν, εἰ μὴ ὑπὸ Θεοῦ. τί λέγεις; πᾶς οὖν ἄρχων ὑπὸ τοῦ Θεοῦ κεχειροτόνηται; οὐ τοῦτο λέγω φησίν, ἀλλὰ περὶ αὐτοῦ τοῦ πράγματος, καὶ τὰ ἑξῆς. ἀμέλει οὐ διαλέγεται περὶ τῆς παραχρήσεως τῶν πραγμάτων, ὥσπερ οἱ πόρνοι συνεζευγμένοι ταῖς παλακίσι, καὶ φιληδόνοις παρὰ τὸ καθῆκον τῆς σωφροσύνης ἀφορμαῖς, ἀλλὰ περὶ τῆς ἀγαθῆς χρήσεως, ὥσπερ οἱ σώφρονες συνδεδεμένοι τῇ καλῶς δημιουργηθείσῃ νομοθεσίᾳ τῆς φύσεως, καὶ τῷ κατὰ Θεόν, καὶ Χριστὸν ἐντάλματι ἐν τελλομένῳ, οὓς ὁ Θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω. οὐ γὰρ περὶ τῆς τυραννίδος, καὶ βιαίας παρὰ τὸ δικαιοπρεπὲς ἀδίκου ἐξουσίας ὁ λόγος ἡμῖν τὸ νῦν εἶναι ἔχον, ἀλλὰ περὶ τῆς χρηστῆς κεχρισμένης τῷ θείῳ χρίσματι, καὶ ἁγίας βασιλείας ἡ διάταξις. Ταύτῃ γὰρ συνευδοκοῦμεν, καὶ συμβασιλεύόμεθα, ἐκείνῃ δὲ τοῦ παντὸς ἀσύνθετοι, καὶ ἀσύμβατοι τυγχάνομεν, ἢ βιαζόμενοι χωριζόμεθα ἀπ' ἀλλήλων, ἀντισφάττοντες ἑαυτούς, καὶ αὐτοὺς τῇ μαχαίρᾳ τῇ μεγάλῃ ὡς ἐν τῇ ἀποκαλύψει τοῦ Ἰωάννου φαίνεται. τουτέστι σφάττουσιν ἡμᾶς οἱ τύραννοι τῇ σωματικῇ μαχαίρᾳ τοῦ κοσμοκράτορος χωρίζοντες προσκαίρως τὰ σώματα ἡμῶν τῶν ψυχῶν. ἀντισφάττομεν ἡμεῖς αὐτοὺς τῇ μαχαίρᾳ, καὶ πανοπλίᾳ τοῦ θείου Πνεύματος, ὅ ἐστι ῥῆμα Θεοῦ κατὰ Παῦλον, ἀφορίζοντες αὐτοὺς τῆς τῶν ἁγίων συναναστροφῆς, καὶ χοροῦ τῆς δικαίων συντάξεως ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, οὕτω γὰρ ἐπανέστησαν ἄνδρες γυναιξί, καὶ γονεῖς τέκνοις, καὶ ἀδελφοὶ ἀδελφοῖς ἀνταγωνιζόμενοι τῇ διστόμῳ ῥομφαίᾳ, καὶ ἐπαμφοτεριζούσαις μαχαίραις, ὡς ἐξιστόρηται τοῖς μαρτυρολογίοις, ἐπειδὴ καὶ Διοκλητιανὸς ὁ τύραννος ἀδίκως κατεδίκασε τῆς ἰδίας συζύγου Ἀλεξάνδρας, καὶ ὁ Πατὴρ τῆς μεγαλομάρτυρος Βαρβάρας ἰδιοχείρως ἀπεκαρατόμησε τὴν κεφαλὴν αὐτῆς, καὶ ἄλλα ὅτι πλεῖστα θαύματα, καὶ πράγματα ἐντεύξῃ τοιούτως πραχθέντα ταῖς ἱστορίαις τῶν ἁγίων μαρτύρων, καὶ ὁσίων ἀνδρῶν, καὶ εὐσεβῶν πιστῶν καθ' ἑκάστην προασόμενα. Αὐτοὶ μὲν τῇ μαχαίρᾳ τῇ τυραννικῇ τοῦ σώματος ἀποτέμνοντες τῶν γηΐων, ἐκεῖνοι δὲ τῷ δικαιοκρίνοντι ξίφει τοῦ Θεοῦ κατακρίνοντες αὐτοὺς εἰς αἰῶνα τὸν ἀτελεύτητον τῆς κολάσεως. Τὴν ὑποταγὴν λοιπόν, ἣν διορίζει, καὶ συμβουλεύει ὁ μακάριος Παῦλος σὺν τῷ χρυσορρήμονι Ἰωάννῃ, τὴν

πραγ-

πραγματικὴν ἐννοητέον, καὶ τὴν ἐξουσιαστικήν, καὶ ἀληθεύουσαν, καὶ συγκατατιθεμένην τῷ εἰς Χριστὸν σεβάσματι, οὐ μὲν οὖν τὴν ἁπλῶς ἀρχοντικὴν καὶ τυραννικήν, ὅτι μὴ τὸ σῶμα παραδιδόντες αὐτῇ βιάζουσι, καὶ δυναστεύουσι οὐ μὴν τὸ αὐτεξούσιον καλῶς πεποιημένον Θεῷ, καὶ τὸ καλὸν τῆς προαιρέσεως διὰ τῆς ἀρετῆς ἐπεργαζόμενον σέβασμα, καὶ λατρείαν τελεσιουργουμένην εἰς Θεὸν τὸν ἀλάθητον. Καὶ εἰ εἴποι τις, πῶς ὁ βασιλεὺς ὑποτάσσεται, καὶ πείθεται ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς, καὶ πνευματικοῖς χαρίσμασι τῷ ἀρχιερεῖ, καὶ ἱερεῖ, ἆρα οὐ προέχει τῆς ἀρχιερωσύνης κατὰ τὸ ἐξωτερικὸν πρόβλημα, καὶ καθόλου πρόνοιαν ἡ βασιλεία. Φαμέν, καθάπερ σεσημείωται καὶ ἔμπροσθεν, ὅτι τὰ παραδείγματα, καὶ τὴν ἰσότητα τῶν εἰκονισμάτων οὐ δεῖ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον λαμβάνειν ἐν πᾶσιν ἐξίσου, μήτι ὁμοτρόπως λέγεσθαι ἡμῖν, καὶ τῷ Θεῷ. Διόπερ ἡνίκα φαμὲν τὸν βασιλέα καὶ θεωρίας, καὶ πράξεως εἶναι ἐκτύπωμα οὐκ ἀποφεύγουσιν αὐτὰ τοῦ ἀρχιερέως μὴ πράττεσθαι, καὶ γὰρ μὴ μόνον ἐννοεῖ ἐκεῖνος τὴν ἀρετήν, ἀλλὰ πράττει αὐτὴν πνευματικῶς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀναβαίνων ἐπὶ τὴν θεωρίαν. ἀλλὰ κατὰ τὸ προνοητικώτερον, καὶ ἐξουσιαστικώτερον, καὶ κοινότερον τῆς αὐθεντίας προτέρημα στοχάζεσθαι δεῖ τὴν θεωρίαν, καὶ τὴν πρᾶξιν, καθότι ὁ βασιλεὺς νομοθετεῖ καὶ εὐσεβέσι, καὶ ἀσεβέσι κρατουμένοις, καὶ μεταχειριζομένοις ὑπ' αὐτοῦ ἐν τῇ αὐτοῦ πολιτείᾳ. Ὁ δὲ ἀρχιερεὺς ἀνοίγει μόνον τὴν θύραν τοῦ ἐλέους τοῖς εὐσεβῶς ἐκκλησιαζομένοις, ἀποκλείων αὐτὴν τῶν ἀσεβῶς προσιέναι βουλομένων, ἢ ἐνοικούντων τῇ κοινῇ περιοχῇ τῆς βασιλείας ἐξεικονιζομένης τῇ τῶν ὅλων τοῦ Θεοῦ δημιουργίᾳ. διὰ τοῦτο οὐχ ἕπεται κατὰ τὸν λόγον τῆς βασιλείας, ὡς ἐξεικονιζούσης, καὶ ἀντιτυπούσης τὸν θεῖον χαρακτῆρα, καὶ καθόλου προνοητικὸν λόγον τῆς καθόλου πρωτοτύπου ἀρχῆς τὴν φαινομένην αὐτοκρατορικὴν ἀρχὴν μὴ πρωτεύειν, καὶ λέγεσθαι κεφαλὴν τῆς συγκαταβαινούσης ἀρχιερωσύνης, καὶ οἰκονομούσης δυνάμεως, καίπερ τῷ λόγῳ τῆς ἀνθρωπότητος ταυτίζεσθαι, καὶ γὰρ κατὰ Παῦλον, καὶ τὴν ἀλήθειαν τοῦ χριστιανικοῦ δόγματος, ὁ Θεός, καὶ πατὴρ λέγεται κεφαλὴ τοῦ Χριστοῦ, οὐ τῷ λόγῳ τῆς θεότητος, ἀλλὰ τῇ συγκαταβάσει τῆς ἀνθρωπότητος, καὶ τῇ προσλελημμένῃ παρ' αὐτοῦ φύσει τῆς πρὸς ἡμᾶς συμπαθείας. μόνη γὰρ ἡ ὑπόστασις τοῦ Θεοῦ λόγου ἥνωται τῷ ἀνθρωπίνῳ φυράματι, ᾧ ὑποτέτακται τῷ Θεῷ καὶ πατρί, ἐπειδήπερ ὁ Υἱὸς Θεοῦ Υἱὸς παρθένου γίνεται τοῦ πατρὸς συνευδοκήσαντος, καὶ τοῦ παναγίου πνεύματος συνεργήσαντος, καὶ τῷ λόγῳ τῆς ἀρχιερωσύνης ὡς ἄνθρωπος ὑπήκουσε, καὶ ἐσφαγιάσθη ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου σωτηρίας εἰς κοινὴν εὐεργεσίαν, οὐ μὴν τῷ λόγῳ τῆς θεότητος κατὰ πάντα ταυτιζόμενος τῷ πατρί, καὶ τῷ πνεύματι. Ἄλλως τε ὁ θεόσεπτος βασιλεὺς τῷ λόγῳ τῆς εἰς Χριστὸν αἰχμαλωσίας ὁμοταγὴς ἡμῖν ἐστὶν ὥσπερ καὶ ὁ ἀρχιερεύς, μία γὰρ ἡ πίστις, καὶ ἓν τὸ εἰς Χριστὸν βάπτισμα, καὶ ἓν τὸ πνεῦμα, ᾧ ἐφωτίσθημεν, καίπερ τῷ λόγῳ τῆς βασιλείας, καὶ τῆς ἀρχιερωσύνης πρωτεύουσι, καὶ κεφαλαὶ τῶν Χριστιανῶν ὀνομάζονται κεχαριτωμέναι παρὰ τῆς μιᾶς αὐτοκεφάλου ἀρχῆς, καὶ τοῦ ἑνὸς πνεύματος ἐξουσίας, ἅπερ ἕκαστον κατὰ τὸν λόγον αὐτῶν, ἀμέλει ὁ μὲν τῷ χρίσματι, ὁ δὲ τῷ πνεύματι. τοίνυν ὁ ὢν ἐν Χριστῷ πιστός, καὶ θεοφιλής, καὶ θεοφρούρητος, καὶ ἐν εὐσεβείᾳ περιβοητότατος βασιλεύς, ᾠκείωται τῇ περὶ ἡμᾶς κηδεμονίᾳ, καὶ οἰκονομίᾳ συναριθμούμενος, καὶ συμμετρούμενος, καὶ ὡς ἄνθρωπος ἁμαρτήμασι καλινδούμενος, οἷς χρεὼν ἐστὶν αὐτὸν καθαρισθήσεσθαι, καὶ λόγον ἀποδώσεσθαι, περὶ ὧν ἑκασταχόσε διεπράξατο δικαίως, καὶ ἀδίκως ἐπὶ τοῦ φοβεροῦ κριτηρίου, οὐκ ἐκτετραχηλισμένος ἅπαντα

φανερω-

φανερωθήσονται τὰ πρὸς ἕνα ἀφ' ἑνὸς διαπεπραγότα ἐργάσιμα ἐν ἀξιώματι ἴσῳ εἴτε ἱερεῖ εἴτε ἀρχιερεῖ, εἴτε βασιλεῖ, εἴτε στρατιώτῃ, εἴτε εἰσπράκτορι πλουσίῳ, καὶ πένητι, εἴτε ἀποστόλῳ, εἴτε εὐαγγελιστῇ, ποιμένι τε, καὶ διδασκάλῳ ἀπροσωπολήπτως ἀνταποδοθησόμενα τοῦ Θεοῦ διακρίνοντος, κατὰ τὸ βασιλεὺς, καὶ στρατιώτης, πλούσιος καὶ πένης ἐν ἀξιώματι ἴσῳ, ἕκαστος ἐκ τῶν ἰδίων ἔργων ἢ δοξασθήσεται, ἢ αἰσχυνθήσεται, ἐφ' ᾧ κριτηρίῳ παρασταθῆναι ἐφιέμενος καθαρὸς ὁ εὐσεβέστατος βασιλεὺς πρόσκειται, καὶ ὑπακούει Θεῷ καὶ σωτῆρι Χριστῷ διὰ τοῦ λεληφότος τὴν ἐξουσίαν ταύτην διακόνου, καὶ οἰκονόμου τῶν μυστηρίων αὐτοῦ προκαθαρισθῆναι τῷ διακονοῦντι, καὶ συνεργοῦντι, καὶ συμπαριστῶντι τὴν κάθαρσιν τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ πνεύματος ἀνεκπτώτως διαμένων πάλιν τῆς αὐτοῦ συνδιακονούσης, καὶ συνεργούσης αὐτοῦ βασιλείας ἐπὶ τὸν παραπεπτωκότα ἀρχιερέα, καὶ ἐπιβεβουλευκότα τῆς παρὰ Θεοῦ δωρηθείσης αὐτοῦ βασιλείας κατὰ τὸ ἐξωτερικὸν πρόβλημα. Διὸ καὶ ἡ παράστασις τοῦ φοβεροῦ κριτηρίου διχῇ νοεῖται, τὸ μὲν πρόσκαιρον τοῦ παρόντος διατρέχον, καὶ διαιρούμενον εἰς τὸ ἐπιτακτικὸν, καὶ προστακτικὸν κατὰ τὴν θέλησιν προσὸν τῷ βασιλεῖ εἰς τὸ συμβουλευτικὸν, καὶ διδασκαλικὸν κατὰ τὸν λόγον προσυπάρχον τῷ ἀρχιερεῖ. τὸ δὲ μέλλον δοξαζόμενον ἐν τῇ φοβερᾷ, καὶ δευτέρᾳ παρουσίᾳ τοῦ ἀπροσωπολήπτου κριτοῦ κατὰ Χρυσόστομον ἐν τῷ ῥηθέντι κεφαλαίῳ τῇ πρὸς Ῥωμαίους ἐπιστολῇ. Πρὸς τούτοις οὐκ ἐπακολουθεῖ τὰ προτερήματα, καὶ κατὰ χάριν, καὶ θέσιν ἀξιώματα μὴ μένειν ἐν τοῖς οἰκείοις ὅροις, οἷς ἀσφαλίζεται ἕκαστον, κατὰ τὸν οἰκεῖον βαθμὸν, καὶ χαρακτῆρα ὑπεροχὴν, καὶ κατοχὴν, ἐπιταγὴν, καὶ ὑπακοὴν, ὡς διορίζει τὸ θεῖον βούλημα, καὶ ἔνταλμα, προσαναπληροῦνται τὰ πρὸς ἄλληλα διακονήματα, καὶ ὑστερήματα, καὶ παρ' ἑκατέρου τὸ ἐν τοῦ ἑτέρου δέεται, οὐ γὰρ ἀνελλειπὴς ἡ ἀνθρώπινος ἀξία, καὶ καθ' αὑτὴν αὐτάρκης ἐστὶν, ὡς ἡ θεία βοήθεια, καὶ ἡ αὐτοῦ ἐνέργεια, ἐπὶ τὸ πλαστουργῆσαι, καὶ ἀνακαινίσασθαι, κατὰ Συνέσιον ἐν τῷ πρὸς Ἀρκάδιον τὸν βασιλέα, καὶ αὐτοκράτορα λόγῳ, ἀλλὰ δεῖται πρῶτον θείας ῥοπῆς ἱκανοποιούσης, ἢ ὑποτάσσεσθαι δέον τὴν ἱκανοπεποιημένην θέλησιν, καίπερ ἐνίοτε κατὰ θείαν ἀνοχὴν ἐνεργούσῃ, καὶ διὰ ταύτης τῆς ἀνηκόου πρὸς ἄλλων εὐεργεσίαν, καὶ εἰς πλείονα κατάκριμα, καὶ ἀντιμισθίαν αὐτῆς τῆς οἷς συνεργεῖ, μακροθυμούσῃ. Δεύτερον δὲ ὀργάνων, καὶ ξυμμαχούντων βοηθῶν πρὸς τὴν αὐτῆς εὐδαιμονίαν τῶν συνεργουμένων, καὶ ταυτιζομένων τοῖς παθήμασι. διὸ καὶ ἐν ταῖς κατ' ἐπιγραφὴν ἐπιτομαῖς αὐτοῦ φησὶν ὁ σοφώτατος νομοφύλαξ Ἁρμενόπουλος, » οἱ βασιλεῖς τῇ ἐκκλησίᾳ βοηθείτωσαν, ὡς καὶ Παύλῳ ποτὲ κινδυνεύοντι στρατιωτικὴ χεὶρ ἐβοήθησε. καὶ πάλιν. ἄνευ βασιλέως μήτις εἰς τὸ ἱλαστήριον εἰσερχέσθω: καὶ πάλιν. ἄρχων ἐπὶ κακῷ τοῖς ἀρχομένοις ὀμνύων αὐτὸς μὲν ἐπιτιμάσθω, μὴ προχείρως ὀμνύειν, ὁ δὲ ὅρκος ἀκυρούσθω. ἐπεὶ πλεῖον ἀνθρώποις ταυτὸ πάσχουσιν ἐπέταξεν ἡ θεία συγκατάβασις τὴν τῶν μετανοούντων ἁμαρτωλῶν, καὶ ἀνθρώπων ἐπανόρθωσιν, ἣ μὲν σὺν ἀγγέλοις τερμοποιοῦσι, καὶ φελοσοποιοῦσι διὰ τῆς θέας αὐτῶν τὴν ἀνθρωπίνην ἀσθένειαν. Περαιτέρω πρὸς παραδείγματος αὐτοψηφίζεται ὁ λόγος τῆς ἀληθείας, ἐπειδήπερ εἰ ὁ βασιλεὺς ὑπερέχει τῇ ἀξίᾳ τῆς βασιλείας τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ χρᾶται ἱερωσύνῃ πρὸς κάθαρσιν ψυχῆς, νομοθεσίᾳ πρὸς φρόνησιν, καὶ εἰρηνικὴν κατάστασιν τῶν ἀδικουμένων, στρατηγίᾳ πρὸς πόλεμον, καὶ ἔξωσιν τῶν βαρβάρων, εἰσπρακτορικῇ φορθεσίᾳ πρὸς μετάδοσιν τῶν ὀψωνίων, καὶ σιτηρεσίων. καὶ πάλιν ὁ ἀρχιερεὺς μετέρχεται τῇ ἐκείνου συμμαχίᾳ εἰς διεκδίκησιν τῶν ὀρθῶν δογμάτων τῆς ἐκκλησίας, καὶ ἵνα συνελὼν εἴπω, οὔτε ὁ νομο-

θέτης

θέτης καίπερ ὑπερέχει τοῖς κριτηρίοις ἔχει εἰπεῖν, ὅτι οὐ χρήζω τῆς πανοπλίας τοῦ στρατηγοῦ, ἢ οὗτος τῶν τοῦ εἰσπράκτορος ἀνενδεής ἐστι, καὶ χρηματιστοῦ λογοθέτου σιτηρεσίων, πάντων ἐκδιδομένων, καὶ ἐνεργουμένων κατὰ τὴν βασιλικὴν διάταξιν. σύμπνοια γὰρ μία, ξύρροια μία, συμπάθεια, πάντα φησὶν ὁ ἀφοριστικὸς, καὶ ἰατρικὸς κανὼν τοῦ πολιούχου Ἱπποκράτους, πάντες τε ὁμοθυμαδὸν ἓν καὶ τὸ αὐτὸ φρονοῦντες, μὴ ὑπερφρονεῖν, παρ' ὃ δεῖ φρονεῖν σαλπίζει ὁ νομοθέτης, καὶ νυμφαγωγὸς τῆς ἐκκλησίας μακάριος Παῦλος, ἐν ἑνὶ τῷ Πνεύματι, καὶ μιᾷ τῇ εἰς Χριστὸν πίστει, καὶ τῷ αὐτῷ σώματι τῆς ἐκκλησίας ἐχούσης καθολικωτάτην καὶ μόνην κεφαλὴν αὐτῆς, καὶ νοητὴν αὐτὸν τὸν Χριστὸν, ὡς καὶ πρότερον, τότε μὲν αὐτοδιάκονον γεγονυῖαν, νυνὶ δὲ συνδιακονοῦσαν αὐτὴν ἑαυτὴν διὰ τῶν διακόνων, καὶ τῶν μελῶν τοῦ σώματος αὐτοῦ, οὗ τὸ σῶμα ξυμπληροῦσι πάντα τὰ μέλη τῶν εὐσεβῶν εἴτε βασιλέων, εἴτε ἀρχιερέων, εἴτε πιστῶν ὀρθοδόξων ἕκαστον συναριθμούμενον, καὶ ἀναλογούμενον, καθὼς λεληφὸς ἐγγονεῖ τὴν διακονίαν τοῦ κλήρου αὐτοῦ συνεχόμενα προσαδιασπάστως τῷ ἀκαταλύτῳ συνδέσμῳ τῆς ἀγάπης τοῦ ἑνὸς πνεύματος. Καὶ γὰρ μεγαλύνεται ὁ ἀρχιερεὺς ὡς Θεοῦ διάκονος ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ τῆς ἀναιμάκτου θυσίας, καὶ λογικῆς λατρείας τῆς εἰς Χριστὸν, καὶ ἀρχιερατικῆς ἐπιστήμης, καὶ πνευματικῆς ἐξουσίας προκαθεζόμενος δεσποτικῶς, καὶ ἀποστολικῶς ἐν τῷ ἱερῷ συνθρόνῳ αὐτοῦ, καὶ διακονῶν τοῖς προτεθειμένοις, καὶ εὐχόμενος καὶ ἐπικαλῶν τὴν τελεσιουργὸν δύναμιν τοῦ παναγίου Πνεύματος, ἐφ' ᾧ μερίζων καὶ μελίζων τὸν ἀδιαιρέτως μελιζόμενον, καὶ διαμεριζόμενον Χριστὸν ποιεῖ μερίδα μέτοχον διὰ τῆς ἱκεσίας αὐτοῦ, καὶ ἐντεύξεως, καὶ συγκοινωνὸν τὸν βασιλέα παραγενόμενον ἐκεῖσε ὡς δοῦλον, καὶ αἰχμάλωτον μέλος τῆς κεφαλῆς τοῦ Χριστοῦ. Διὸ γνωρίζεται εἶναι μέρος, καὶ συμπλήρωμα τοῦ σώματος τοῦ πληρώματος τῆς ἐκκλησίας συμπληρούσης ὁλοκλήρως τὴν κεφαλὴν αὐτῆς τὸν Χριστὸν, οὗ βασιλέως ὁ ἀρχιερεὺς τὴν ἀξίαν μὴ ὑποβιβάζων εὔχεται, καὶ παρακαλεῖ αὐτὸν τοῖς ἱεροδιακόνοις μετασχεῖν τῶν θείων μυστηρίων, καὶ ξυνευχαριστηρίου κοινωνίας περιθυμιάσαντα κύκλῳ τῆς τραπέζης, κἀυτὸν τὸν μεταδώσοντα αὐτῷ τὰ ἄχραντα μυστήρια πατριάρχην, ὅστις παραλαβὼν ἀπὸ τοῦ βασιλέως τὸ θυμιατήριον ἀντιθυμιᾷ αὐτὸν, σημαίνων τὴν πρὸς ἀλλήλους τιμὴν, καὶ μετάδοσιν τῆς παρ' ἑνὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ σωτῆρος Χριστοῦ εὐεργετηθείσης αὐτοῖς, καὶ φιλοχορηγηθείσης ἐξουσίας, ἔνδον γὰρ τοῦ θυσιαστηρίου μεταδίδοται αὐτῷ ὁ Κυριακὸς δεῖπνος, μέντοιγε μετὰ τὸν ἀρχιερέα, καὶ τὴν ἱερατικὴν σύνταξιν μεταλαμβάνοντι, ὡς δηλονότι ὑποταγὴν ἐκείνοις τοῖς θώκοις διορισθεῖσι τῇ ἀρχιερωσύνῃ. διὸ καὶ ἔξω τοῦ θυσιαστηρίου, καίπερ ἔνδον τῆς ἐκκλησίας προκαθέζεται ὁ βασιλεὺς τοῦ πατριάρχου, ὡς ἐμφαίνων ὅτι ἐν τοῖς ἐξωτερικοῖς προβλήμασιν ὑπέρκειται ὁ Δεσπότης, καὶ Βασιλεὺς τοῦ ἀρχιερέως, ὅπου καὶ ἐπ' ἄμβωνος πανηγυρίζεται ὁ θεόστεπτος βασιλεὺς αὐτοκράτωρ καὶ χριόμενος, καὶ στεφηφορούμενος διὰ τῆς προϋποταγῆς, καὶ ὑποταγῆς προγραφθείσης, καὶ ὑπογραφθείσης αὐτῷ εὐσεβοῦς ὁμολογίας, ὧν κατόπιν ἀνακηρύττεται, καὶ ἀναγορεύεται δεσπότης, καὶ βασιλεὺς αὐτοκράτωρ τῆς ὅσης αὐτῷ ὑποχειρίου οἰκουμένης, καὶ δωρηθείσης παρὰ Θεοῦ βασιλείας, τρὶς ἅγιος ἐκφωνηθεὶς παρὰ τοῦ χρίοντος πατριάρχου, καὶ τῆς παρούσης συγκλήτου, καὶ ἐνατενίζοντος συμβασιλευθησομένου εὐσεβῶς αὐτῷ ὑπηκόου καὶ παρεστάτου λαοῦ. Μεγαλοπρεπὴς πάλιν ὑπάρχει ἐν ταῖς ἐξουσίαις τῆς πολιτείας ὁ τῷ χρίσματι τῷ ἁγίῳ ἁγιώτατος βασιλεὺς, οὐκ ἐκπέμπει ἀμέτοχον ἔξω τῆς μεγαλωσύνης, καὶ μεγαλοπρεπείας αὐτοῦ τὸν ἴδιον θεοσεβέστην πατέρα διδάσκαλον, καὶ σύμβουλον αὐτοῦ,

καὶ ἀρχιποίμενα τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, ἀλλὰ συμβουλευόμενος αὐτῷ τῇ συμβουλῇ προβάλλεται αὐτῷ κατὰ τὸ ἐξωτερικὸν πρόβλημα διὰ τῆς παρ' αὐτοῦ δωρηθείσης ἐκ θεοῦ βασιλείας αὐτῷ τῆς ἐπιστασίας, καὶ προστασίας τῆς αὐτῷ ὑπὸ τῶν ἁγίων συνόδων, καὶ θείων κανόνων, καὶ βασιλικῶν θεσπισμάτων ἀνηκούσης διοικήσεως κρίνειν, θεωρεῖν, καὶ ἀνακρίνειν, καὶ ἐξετάζειν νομίμως, καὶ κανονικῶς, καὶ μὴ κατὰ τὸ ἰδιοβούλητον τῆς μοχθηρᾶς προαιρέσεως, ἀλλ' ὡς δοκεῖ τῷ πνεύματι, καὶ τοῖς τὰ ἐκείνου πεφρονηκόσι θεοφόροις πατράσι τὰ ὅσα τῇ μαχαίρᾳ τοῦ πνεύματος ἱερατείῳ, καὶ βαθμολογίᾳ προσανήκοντα. Ὁ δὲ λόγος ἐστὶ πρόδηλος, καὶ εὐήκοος παντὶ τῷ πειθηνίῳ τῇ δι' αὐτοῦ ἐνεργουμένῃ καὶ πείρᾳ, καὶ πράξει ἀποδείξει. διότι καθάπερ πᾶσαι αἱ ἀρεταὶ ὑποκείμεναί εἰσι τῇ βασιλικωτάτῃ τῶν ἀρετῶν δικαιοσύνῃ, ᾗ χρώμενος ὁ δικαιότατος καὶ ἁγιώτατος βασιλεὺς ὡς θεοῦ διάκονος ἐν τῷ παρόντι, καὶ φθειρομένῳ κόσμῳ ὑπέρκειται πασῶν τῶν ἐξουσιῶν, καὶ τελειοτήτων, καὶ ἐφέλκει ἑαυτῷ πάντα ὅσα τὰ ἑπόμενα αὐτῷ κατὰ τόπους, τέλη, καὶ χώρας, καὶ ἐπαρχίας δικαστήρια. Τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἡ κατὰ τὸ ἐξωτερικὸν πρόβλημα πατριαρχικὴ ἐξουσία προβληθεῖσα παρὰ τῆς ἁγίας τριάδος τῇ παρ' αὐτῆς δωρηθείσῃ τῷ ἁγιωτάτῳ διὰ τοῦ χρίσματος βασιλεῖ ἐξάγει, καὶ ἀνάγει ὅλην τὴν ἱερατικὴν ἐξουσίαν, οὐ ταῖς ψήφοις, καὶ τῇ χειροτονίᾳ τοῦ πνεύματος ἀτελεσιουργήτοις διὰ τοῦ πατριάρχου μόνου, τριῶν ἀρχιερέων τοὐλάχιστον ἐπιζητουμένων κατὰ τὸν ἀποστολικόν, καὶ ἐκκλησιαστικὸν κανόνα, ἀλλὰ τῇ προβολῇ μόνον προβαλλομένοις, καὶ ψηφιζομένοις, καὶ χειροτονουμένοις ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων, καὶ τῇ ἐφέσει τοῦ δικαστηρίου ἐφιεμένην, καὶ ἑπομένην αὐτῷ ἐν τοῖς κατὰ τὸ φαινόμενον, καὶ αἰσθητὸν ὡραΐσμα τυγχάνουσι τῆς ἱερᾶς εὐταξίας, ᾗ δεῖ πείθεσθαι, καὶ τοι τὰ μείζονα κατεμπεπιστευμένον ὡς ὄφλημα παρέχοντα αὐτῇ τὴν τιμήν, καὶ τὸν φόρον, καὶ τὸ τέλος. νῦν γὰρ καιρὸς τῆς τρεχούσης βασιλείας ἐστίν, ἥτις ἡμῖν ξένη, πάροικος, καὶ παρεπίδημός ἐστι τοῦ παρόντος κατὰ τὸν χρυσόστομον προσδοκωμένη ἐν τῇ τοῦ Κυρίου παρουσίᾳ, καὶ ἀποκαλύψει ἀΐδιος, καὶ αἰώνιος. περὶ ὧν πλατυτέρως ὁ χρυσορρήμων Ἰωάννης ἐν τῇ πρὸς Ῥωμαίους κεφ, ιγ', καὶ ὁ Κουροπαλάτης ἐν ταῖς τῶν πατριαρχῶν προβλήσεσι, καὶ ἡγουμένων, καὶ πρωτοσυγγέλων καταστάσεσιν, οἵτινες πάντες τὸ δικανίκιον ὡς σημαῖνον δικασμόν, κρίσιν, καὶ ἰσχὺν εὐταξίας λαμβάνουσι παρὰ τοῦ βασιλέως τῆς σκηπτουχίας, τὴν δὲ χειροτονίαν παρὰ τοῦ ἀρχιερέως τῆς ἐκκλησίας. Ἰστέον ιδ', ὅτι ἡ κεφαλή, καὶ τὸ σῶμα, καὶ συλλήβδην εἰπεῖν ὅλον τὸ σύνθετον τὸ ἀνθρώπινον αἰσθητῶς, καὶ νοητῶς λαμβανόμενον κατὰ τὸν λόγον τῆς ὑποστάσεως αὐτῶν οὐδὲν διαφέρει ἡ σύνθεσις τοῦ βασιλέως, καὶ τοῦ ἐντελεστάτου ἀνθρώπου, ἀλλὰ μία καὶ ἡ αὐτή ἐστι, καὶ γὰρ περιγραπτὸς καὶ ὁ εἷς, καὶ ὁ ἕτερος κατὰ τοὺς αὐτοὺς ὅρους τῆς συνθέσεως, καὶ ἐκ σώματος, καὶ ψυχῆς λογικῆς αἰσθητικῆς, καὶ φυτικῆς δυνάμεως ἀμφότεροι κατὰ τὸν αὐτὸν ὅρον σύγκεινται, καὶ οὐ πληροῦσι περισσότερον ἀριθμὸν ἑκάτερος ὅτι μὴ τῆς μονάδος, καὶ τοῦ ἑνὸς ἀριθμοῦ τῆς ὑποστάσεως αὐτῶν. εἷς, καὶ εἷς. καὶ ἰδίκα φαίνεται καὶ περιπατεῖ τοῖς ἐν Ῥώμῃ, οὐκ ἔστι τοῖς ἐν Κωνσταντίνου. κατὰ δὲ τὸν λόγον τῆς προνοίας, καὶ τῆς ἐξουσίας ὁ βασιλεὺς ἀσυναρίθμητός ἐστι τῷ πένητι ὀδυρομένῳ μόνον τὴν ἑαυτοῦ πενίαν, καὶ τὴν εὐτέλειαν. συναριθμούμενος, καὶ συμπαραβαλλόμενος ὁ μὲν ἑτέρῳ βασιλεῖ λελαχότι τὴν αὐτὴν διακονίαν. ὁ δὲ ἑτέρῳ πένητι βαστάζοντι τὴν αὐτὴν κακουχίαν, καὶ ὑπομονήν. Πάλιν ἡ σύνθεσις ἡ ἐπὶ χριστοῦ, καὶ ἡμῶν αἰσθητῶς, καὶ νοητῶς καθὸ θεός, καὶ ἄνθρωπος καὶ τῶν κεχαριτωμένων δι' αὐτοῦ ἀξιωμάτων οὐκ ἔστιν ἡ αὐτὴ κατὰ πάντα ὁμότιμος, καὶ ὁμοσύνθετος ἐξισουμένη, ὡς προσεσημείωται, διότι

ἐκεῖνος

ἐκείνης οὐ προσέλαβεν ὑπόστασιν ἀνθρώπινον, καὶ θείαν ἐνέργειαν μόνον ἐν τῇ αὐτοῦ ὑποστάσει ὡς οἱ ἄνθρωποι, καὶ οἱ ἀρχιερεῖς, καὶ οἱ ἀπόστολοι, καὶ πάντες ὅσοι ἔχουσιν ὑπόστασιν ἀνθρώπινον, καὶ θεῖον δώρημα κατὰ τὸν λόγον αὐτῶν, διότι εἰ τοῦτο ἦν, εἶπεν ἂν ἡ πανάγνου μὴ εἶναι Θεοτόκον, ἀλλὰ χριστοτόκον κατὰ Νεστόριον ἀναθέματι καθυποβαλλόμενον, οὗ ῥύσαιτο ἡμᾶς ὁ Κύριος, τοιαῦτα συμφρονεῖν, ἀλλ' ἐν τῇ ἰδίᾳ ὑποστάσει, καὶ θείᾳ αὐτοῦ φύσει, καὶ ἐνεργείᾳ, καὶ θελήσει ἀπεριγράπτῳ, καὶ ἀπεριορίστῳ, καὶ ἀπεράντῳ προσέλαβε φύσιν, θέλησιν, ἐνέργειαν, καὶ λογικὴν ψυχήν, καὶ τέλειον ἀνθρωπότητα, πλὴν ἁμαρτίας, αἰσθητήν, καὶ φαινομένην, καὶ καθαπτομένην, καὶ περιγραφομένην κατὰ τοὺς ὅρους, καὶ περιγραφὰς αὐτῆς, καθ' ἃς πέπονθε, καὶ ἐνήργησε πάντα τὰ τῆς ἀνθρωπότητος, καὶ συναρμολογεῖται, καὶ συνουσιοῦται τῇ ἐκκλησίᾳ αὐτῆς διὰ τῆς μεταδόσεως τῆς παρ' αὐτοῦ ἐκχεομένης χάριτος, αὐτοδιακονήσασα αὐτὴ ἑαυτήν, καὶ γεγονυῖα ἡμῖν τύπος, καὶ ὑπογραμμὸς πάσης τῆς οἰκονομίας, καὶ εὐεργεσίας αὐτοῦ, ἥτις καὶ τὸ νῦν εἶναι ἔχον μέχρι τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος, καθὸ σὰρξ καὶ αἷμα, καὶ σῶμα αὐτοῦ οὐκ ἔστιν ἀνέπαφος, καὶ ἀπερίγραπτος, ἀλλ' αἰσθητὴ καὶ φαινομένη κεφαλή, καὶ σῶμα περιγραφόμενον, προσλαμβανόμενον διὰ τῆς αὐτῆς ὑποστάσεως, καὶ τελεσιουργούμενον, καὶ συνδιακονούμενον διὰ τῶν λογοποιῶν αὐτοῦ ῥημάτων τῇ καθόδῳ τοῦ παναγίου Πνεύματος, καὶ συνεργείᾳ τῶν ἐκφερόντων ἱερέων ὀργανικῶς τὰ ἐκείνου ἐντάλματα, καὶ ἀπαραλόγιστα μεταρρυθμίζοντα ῥήματα τὴν ἀνάμνησιν αὐτοῦ, τὴν αὐτὴν καὶ μίαν οὖσαν ἀδιαιρέτως ἐν τῇ αὐτῇ ὑποστάσει τοῦ Θεοῦ λόγου προσλαμβανομένην τὴν παρακατατεθειμένην τοῖς ἱεροῖς ἀποστόλοις, καὶ ἀλληλοδιαδόχως πάσῃ τῇ ἐκκλησίᾳ αὐτοῦ, καὶ σταυρωθεῖσαν ἐπὶ σταυροῦ εἰς οὐδὲν διαφέρουσαν τῆς τε ἐν Ῥώμῃ, ἢ τῇ Κωνσταντίνου, ἢ τῇ Ἀλεξανδρείας, ἢ τῇ Ἀντιοχείας, καὶ Ἱεροσολύμων τελεσιουργουμένης, καὶ θυομένης ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου σωτηρίας εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν ἀναιμάκτου λογικῆς λατρείας, ἣν σύνθεσιν εἰπεῖν οὐκ ἔχομεν γεγονέναι, ἢ γίνεσθαι ἐπὶ τοῖς ἀποστόλοις, καὶ ἀρχιερεῦσι, καὶ πᾶσι τοῖς φωτιζομένοις, καὶ ἀξιουμένοις, διότι ἐνέργειαν καὶ χάριτα, καὶ οὐχ ὑπόστασιν, ἢ θείαν οὐσίαν, καὶ φύσιν ἐν τῇ αὐτῶν ὑποστάσει, καὶ φύσει προσλαμβάνουσιν, ὡς προσεσημείωται θεοσεβῶς, καὶ ὀρθοδόξως, διὸ καὶ ἐκείνη μία καὶ μόνη ἀπαράλλακτός ἐστιν, οἱ δὲ θέσει, καὶ χάριτι τοιαύτης σφραγῖδος λελαχότες οὐκ ὀλίγοι εἰσίν, ὡς εἴρηται. Ἐντεῦθεν ἐπακολουθεῖ κατ' ἀναγκαίαν ἀπόδειξιν τῆς προϋποτεθειμένης ἀρχῆς, ὡς ἔχει ὁ λόγος τῆς ἀληθείας, ὅτι καθάπερ ἡ ἐκκλησία μία οὖσα ψηλαφᾶται, καὶ νοεῖται, αἰσθητή, καὶ νοητή ἐστιν, οὕτως ἀναμφιβόλως καὶ ἡ κεφαλὴ αὐτῆς ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς οὐ μόνον τοῖς καιροῖς τῶν ἀποστόλων, ἀλλὰ καὶ νῦν, καὶ μέχρι τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος κατὰ τὸν ἀπαραλόγιστον αὐτοῦ λόγον, σύνεστιν αἰσθητῶς, καὶ πνευματικῶς συναρμολογούμενος τῷ σώματι τοῦ πληρώματος αὐτοῦ, καὶ συνδιακονούμενος τοῖς λειτουργοῖς αὐτοῦ, οἷς αὐτὸς ἑαυτὸν παρακατατιθέμενος ἔφη, λάβετε, φάγετε, καὶ πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, ὅτι τοῦτό μου ἐστὶ τὸ σῶμα, καὶ τοῦτό μου ἐστὶ τὸ αἷμα. Ἐπὶ τούτοις, ὅτι ὅσοι ἠξίωνται τοῦ χαρίσματος τῆς διακονίας αὐτοῦ, ὡς ἔχει ὁ λόγος αὐτῶν, συναρίθμιοι, καὶ ὁμοταγεῖς εἰσὶν ἀλλήλοις, ὅθεν καὶ ὁ μακάριος Πέτρος ἐν τῇ ἰδίᾳ ὑποστάσει προσλαβὼν οὐ τὴν οὐσίαν, καὶ θείαν φύσιν, καὶ ὑπόστασιν τοῦ Θεοῦ λόγου, ἀλλὰ τὴν δωρεάν, καὶ τὴν ἀξίαν, καὶ ἐνέργειαν τοῦ παναγίου Πνεύματος, καὶ τὴν μίαν συντρέχουσαν χάριτα τῆς ἀποστολῆς ἐξίσου συναρίθμιος, καὶ ὁμοταγής ἐστι καὶ τοῖς λοιποῖς συναριθμουμένοις, καὶ ὁμοταγέσιν αὐτῷ συναποστόλοις

ἀποστόλοις διὰ τὰ αὐτὰ χαρίσματα, καὶ δωρήματα καὶ προτερήματα τῆς ἀδιαιρέτου ἀποστολῆς ἐν ἑνὶ πνεύματι τῆς ἀληθείας. Ἰστέον ιέ, ὅτι ἡ κεφαλὴ καὶ τὸ σῶμα τῆς ἐκκλησίας τὸ μὲν ἐστιν ἀναπομίμητον, καὶ ἀσυναρίθμητον ἑτέρῳ ὡς μία καὶ μόνη κεφαλὴ οὖσα, καὶ μὴ ἑτέρα, καὶ δευτέρα κατ' ἐκείνην ἰσότιμος, καὶ ἓν καὶ μόνον σῶμα, καὶ πλήρωμα αὐτῆς δεύτερον οὐ συναριθμούμενον ἐκείνῳ, καὶ οὕτως ἐστὶν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, καὶ ἡ καθόλου αὐτοῦ ἁγία ἐκκλησία. ἐπειδήπερ εἷς ὁ χριστὸς, καὶ οὐ πολλοὶ, μία ἡ ἐκκλησία, καὶ οὐ πολλαί. μία τῇ μόνῃ, ὡς εἴρηται κατὰ τὸν ἱερὸν Ἐπιφάνιον, Αἱ δὲ ἀπομιμητικαὶ κεφαλαὶ, καὶ ἐκκλησίαι, καὶ οὕτω πληθύνονται, καθότι ἀπομιμούμεναι τὴν καθόλου κεφαλὴν, καὶ μίαν ἐκκλησίαν ἀνάγονται ὡς μέρη συμπεριλαμβανόμεναι, καὶ συγκρατούμεναι ἐκείναις. Τοιαῦταί εἰσιν αἱ κατὰ τόπον διοικήσεις τῶν ἀρχιερέων, καὶ ἐκκλησιῶν συνενούμεναι ἀδιασπάστως τῇ μιᾷ κεφαλῇ τῷ χριστῷ, καὶ τῷ ἑνὶ σώματι, καὶ πληρώματι τῆς αὐτοῦ ἐκκλησίας. διαιρούμεναι πάλιν κατὰ τὰ ὑποκείμενα καὶ ὑποστάσεις, καὶ τόπους, καὶ χώρας, καὶ ἐπαρχίας αὐτῶν, ὡς διετάχθησαν παρὰ τοῦ ἑνὸς παναγίου πνεύματος. διὸ καὶ ὁ μακάριος παῦλος ἔλεγε, μιμηταί μου γίνεσθε, καθὼς κἀγὼ χριστοῦ. ἡ γὰρ μίμησις οὐ σώζει ταυτότητα κατὰ πάντα τῆς ἐξομοιώσεως, τοῦ οὗ μιμεῖται, ἀλλὰ τὸν χαρακτῆρα, καὶ τὸν τύπον μόνον ἐκείνου ἐξεικονίζει, καὶ τὴν ἐνέργειαν ἐκείνου ἐνδεικνύουσιν, ὅθεν καὶ ὁ μακάριος Πέτρος συναρίθμιός ἐστι τοῖς ἀποστόλοις ταυτομιμουμένοις ἀλλήλοις τὴν αὐτὴν εἰκόνα τῶν πραγμάτων, καὶ γὰρ ὁμοταγῶς ἐβάπτιζον, ἔθυον Θεῷ, καὶ οὐ δαιμονίοις, ἐξωμολόγουν, ἔλυον ἁμαρτίας, ἐθεράπευον, ἐχειροτόνουν, ἐδέσμευον γάμους, ἔχριον, τῇ σπουδῇ μόνον, καὶ τῇ κατὰ Θεὸν φιλοτιμίᾳ προηγούμενοι, οὐ τῇ ἀξίᾳ τῆς ἀποστολῆς ἐν μιᾷ, ἐξουσίᾳ, καὶ χάριτι σφραγιζόμενοι, καὶ συνδιακονοῦντες αὐτῇ. Τούτων οὖν οὕτω προϋποτεθειμένων συμπεραίνομεν εὐτάκτως λέγοντες, τὸν μακάριον πέτρον λόγῳ συμπαθείας, καὶ τιμοκρατείας προκριθῆναι διὰ τὸ σπουδαιότερον αὐτοῦ, καὶ μὴ κατάρξαι τῆς ἀδελφότητος βασιλικῶς, ἢ πατρικῶς, ἢ ἐξουσιαστικῶς ὁποιῳδήποτε τρόπῳ. Πάντες γὰρ βασιλεῖς, καὶ πάντες ἄρχοντες ἀπεστάλησαν πρὸς τὴν τῆς οἰκουμένης διοίκησιν, καὶ πάντες ἀπομιμητικαὶ κεφαλαὶ καὶ αἰσθητῶς, καὶ νοητῶς τῆς αὐτοκεφαλῆς τοῦ χριστοῦ, ἓν ἔχοντες ἀξίωμα τῆς ἀποστολῆς καθ' αὑτὸ συναριθμούμενον, οὐκ ἀναλογούμενον. Πάντες τὸ αὐτὸ εἰς ἀλλήλους ἐφρόνουν τὴν κοινὴν εὐεργεσίαν τῆς ἐκκλησίας διὰ τῆς ταπεινοφροσύνης, καὶ μὴ τὰ ὑψηλὰ τοῖς ταπεινοῖς συναπαγόμενοι. Πάντες ὑπετάττοντο τοῖς βασιλεῦσι, κατὰ τοῦ μακαρίου Πέτρου συννομοθετοῦντος τοῖς συμπρεσβυτέροις, καὶ ἀδελφοῖς, τὸν βασιλέα τιμᾷν, καὶ φοβεῖσθαι, καὶ πείθεσθαι, εἴτε κατὰ συνεργίαν Θεοῦ βασιλεύοντα, εἴτε κατὰ παραχώρησιν ἐκείνῳ μὲν ὁμοφρονοῦντες, καὶ συνευδοκοῦντες σύσσωμοι τῷ σώματι, καὶ τῇ κεφαλῇ τοῦ χριστοῦ συναρμολογούμενοι διετέλουν. τούτῳ δὲ βιαζόμενοι ἀφέντες αὐτοῖς τὰ σώματα πρὸς ῥαβδισμὸν εἰς μαστίγωσιν, εἰς τιμὴν, εἰς ὕβριν, ὡς τὸ χαίρετε, ὅταν εἴπωσιν ὑμῖν πᾶν πονηρὸν ῥῆμα καθ' ὑμῶν ψευδόμενοι ἕνεκεν ἐμοῦ, διὸ καὶ οἱ ἀπόστολοι ὑπέστρεφον χαίροντες, οὐχ ὅτι κακῶς ἤκουσαν μόνον, ἀλλ' ὅτι καὶ ἐμαστιγώθησαν. Πάντες γὰρ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου οὐκ ἦσαν, οὐχὶ κατὰ τὸν λόγον τῆς φύσεως, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἀλογίαν τῆς διεφθαρμένης προαιρέσεως, τῶν γηΐνων γὰρ καὶ ἐπικήρων ἐξουσιῶν καταφρονήσαντες ἀνέβλεπον πρὸς τὴν οὐράνιον πολιτείαν, καὶ πνευματικὴν ἀρχήν. Πάντες ἐξίσου πρὸς τὸν διδάσκαλον, οὐκ εἶχον ἐν πᾶσι καὶ καθ' αὑτὸ ταυτιζομένην τὴν ἐξομοίωσιν, πρὸς ἄλλους δὲ καὶ μάλιστα συνεξωμοιοῦντο, καὶ γὰρ

ἀπόστο-

ἀπόστολος, καὶ ἰσαπόστολος ἄνθρωπος, καὶ ὁμοφυὴς ἄνθρωπος ἄμφω γεννηθέντες ἐκ συναφείας ἀνδρὸς, καὶ γυναικὸς ἐν τῷ προπατορικῷ ἁμαρτήματι ἀμφότεροι συνανακαινισθέντες, καὶ συναξιωθέντες ὑπὸ τῆς αὐτῆς καὶ μιᾶς χάριτος, καὶ ἐξουσίας τοῦ Πνεύματος συγκατεπεμπτευθέντες. Πάντες ἑνὸς διδασκάλου συμμαθηταὶ, καὶ τοῖς αὐτοῖς καιροῖς τῷ πρᾴου, καὶ ταπεινοῦ τῇ καρδίᾳ. Πάντες ἀφῃρημένοι ἦσαν ἐκ τῶν κοσμικῶν ἀξιωμάτων ἀναπλασθέντες ἐν μιᾷ μορφῇ, καὶ συστερεωθέντες τῇ ἀχωρίστῳ μιᾷ πίστει τῇ εἰς Χριστόν. Πάντες εἷς τὸν ἄλλον ἐν Πνεύματι ἁγίῳ, ᾧ συνεχαρακτηρίσθησαν, καὶ συνενώθησαν, ἀδελ- ἀδελφικῶς ἐδίδασκον, καὶ ἐγίνοντο παράδειγμα ἀρετῆς, καὶ σπουδῆς τῆς κατὰ Θεὸν ἀγάπης. Πέτρος διὰ τὸν ζῆλον, Παῦλος διὰ τὸν πόνον, Θωμᾶς διὰ τὴν ἔρευναν, Ἰωάννης διὰ τὸ φιλεῖσθαι, καὶ τὸ ἀνεξίκακον αὐτοῦ, Ματθαῖος διὰ τὴν ἀπόρριψιν τοῦ τελωνίου ζυγοῦ, καὶ οἱ λοιποὶ ὡσαύτως ἕκαστος ὡς εἶχε προτέρημα ἑαυτῷ ἰδιάζον τῇ συναγωνιζομένῃ, καὶ συναυξαζούσῃ αὐτοῖς χάριτι. Πάντες ἐπέτυχον τῆς θείας φιλοστοργίας, καὶ τῆς αὐτῆς συμπαθείας, προτιμότερον δὲ Πέτρος, διότι ἔξαρνος ἐγεγόνει θείᾳ συγχωρήσει τῷ ὢ ἐχρημάτισε πρῶτος ὁμολογητὴς διὰ θείας πρωτοκινούσης αὐτοκινήτου ἀποκαλύψεως διορθωθεὶς, καὶ λουσθεὶς τῷ βαπτίσματι, καὶ τῷ λουτρῷ τῶν δακρύων. Πάντες εἷς ζωδιακὸς, καὶ πνευματικὸς κύκλος δωδεκαχῇ διαιρούμενος, ἐν ἑνὶ κύκλῳ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ξυναριθμήσεως συνυπάρχοντες, διαφόρους δὲ ἀπορροίας τῆς αὐτῆς φωτοχυσίας, ἧς ἐκληρώσαντο, πεποιηκότες κατὰ τὴν θέσιν, καὶ πρόσοψιν, ἣν ἔλαχον, τῆς οἰκουμένης φωτιζόμενοι, καὶ ἀξιούμενοι ἐξίσου, καὶ ἐμπεριπατούμενοι παρὰ τοῦ νοητοῦ ἡλίου τῆς δικαιοσύνης χριστοῦ ἀπερχόμενοι τὸν ἐνιαύσιον κύκλον, καὶ εὐλογούμενον στέφανον τῆς μεταδοτικῆς εὐεργεσίας παρὰ τῆς κορυφῆς ἰσημερίας τοῦ Κριοῦ, καὶ ἐφεξῆς τῶν ἄλλων συγκαταβαίνοντος ἐν ἑνὶ φωτὶ, καὶ τῇ μιᾷ λαμπρότητι, τουτέστι τοῦ μακαρίου Πέτρου, ἐπειδὴ πρῶτος ἀπεκαλύφθη τὴν εἰς χριστὸν ὁμολογίαν, τὴν βάσιν, καὶ τὴν κρηπῖδα τῆς αὐτοῦ πεπηγυίας εἰς αὐτὸν τὸν χριστὸν ἐκκλησίας. Ἓν καὶ μόνον δωδεκατημόριον συμπληροῦν τοῖς συναριθμουμένοις αὐτῷ τὴν ἀνακύκλησιν, καὶ τὸν ἀπόρρωγα τῆς χάριτος δωδεκάκις δωδεκαπλασιαζόμενος. εἷς Κόκκος, καὶ εἷς σπόρος σίτου καθὰ καὶ οἱ ἄλλοι συνσπαρθέντες, καὶ συνεσπαρκότες, συναυξηθέντες, καὶ συνεπιδεδωκότες τὸν σπόρον τῆς πίστεως εἰς τὴν ἄρουραν τοῦ κόσμου τούτου, τὰς ψυχὰς τῶν πιστῶς δεξαμένων τὸν λόγον αὐτῶν ἐκπεφυκότων ἴσον τὸν καρποφόρον ἄσταχυν. Πάντες λεληφότες αὐτὸ τὸν σπόρον, καὶ τὴν αὐτὴν δύναμιν οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων, οὐδὲ δι' ἀνθρώπων, ἀλλ' ἀμέσως διὰ τοῦ ἀναφύντος στάχυος ἐκ τῆς ἀνηρότου χώρας βλαστησάσης αὐτὸν διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ ἡ χάρις, καὶ ἡ πολυπλασιασθεῖσα ἀλήθεια ἐγίνετο. Πάντες ἐξίσου γεγόνασι πλήρωμα τῆς κεφαλῆς τοῦ χριστοῦ. γνήσιοι γὰρ Υἱοὶ ἐκείνου υἱοθετηθέντες τῇ χάριτι ἐχρημάτισαν, τέλειοι δώδεκα συναξιούμενοι, καὶ συγκληρονομοῦντες, καὶ διανέμοντες ἐξίσου τὴν πατρικὴν εὐλογίαν, καὶ τὴν εἰς χριστὸν κληρονομίαν. οὐ γὰρ νοθεύεται ἡ εἰς χριστὸν πίστις διὰ τῶν εὐαγγελίων, ἀλλὰ δωδεκάτος οὖσα ἀρτίζυγος περιέχει, καὶ ζυγοστατεῖ ἐν τῷ τρίτῳ σπαρτίῳ τῆς δικαιοσύνης τὸν φαλκίδιον νόμον τῆς πνευματικῆς δρεπάνης τὸ δράγμα. Πάντες ἐξίσου ἔζωνται τὴν αὐτὴν βασιλικὴν ἀλουργίδα, καὶ τὸ αὐτὸ διάδημα τῆς μὴ κατὰ τὸ τυχὸν πρὸς ἀλλήλους, ἀλλὰ διασπάστως ἰσοτίμου ἀγάπης, τοσοῦτον πεποιηκυίας τὴν ἕνωσιν ὡσανεὶ μέλη πρὸς μέλη ὁμοφυῆ, καὶ φιλάδελφα, μηδὲν ἓν τοῦ ἑτέρου πλεονεκτοῦν τῇ χάριτι, καὶ τῇ ἀξίᾳ τῆς ἀποστολῆς. περὶ ἧς χρυσόστομος κεφ. δ', ἐν τῇ πρὸς ἐφεσίους λέγει οὕτως. οὐδὲν

ἑτέρῳ

„ ἑτέρῳ πλέον ἀπένειμε τοῦ ἑτέρου, πᾶσιν ἀθανασίαν, πᾶσι ζωὴν αἰώνιον, πᾶσι δόξαν ἀθάνατον, πᾶσιν ἀδελφότητα, πᾶσι κληρονομίαν ἐχαρίσατο, κοινὴ πάντων ἐγένετο κεφαλή, πάντας συνήγειρε, καὶ συνεκάθισεν. Οἱ τοίνυν ἐν τοῖς πνευματικοῖς τοσαύτην ἔχοντες ἰσοτιμίαν, πόθεν μέγα φρονεῖτε, ὅτι ὁ δεῖνα πλούσιος, καὶ ὁ δεῖνα ἰσχυρός, καὶ πῶς οὐκ ἂν εἴη τοῦτο γέλως; Εἰπὲ γάρ μοι, εἰ ὁ βασιλεὺς ποτὲ λαβὼν ὀνόματα δέκα πάντας ἁλουργίδα ἐνέδυσε, καὶ ἐπὶ τοῦ θρόνου ἐκάθισε τοῦ βασιλικοῦ, καὶ πᾶσιν ἔδωκε τὴν αὐτοῦ τιμήν, ἆρα ἂν τούτων ἐτόλμησέ τις ὀνειδίσαι τὸν ἕτερον ὡς πλουσιώτερος ὢν ἢ λαμπρότερος; οὐδαμῶς, καὶ οὔπω τὸ πᾶν εἴρηκα, οὐ γὰρ τοσοῦτο τὸ μέσον. ἐν οὖν τοῖς οὐρανοῖς ἴσοι, καὶ κάτω διεστήκαμεν. Πάντες λοιπὸν οἱ ἀπόστολοι τὴν αὐτὴν τιμήν, τὴν αὐτὴν ἰσότιμον τιμήν, καὶ χρυσοΰφαντον ζώνην τῷ πνεύματι περιέζωνται, καὶ οὐκ ἠδύνατο ὁ εἷς καταλαλεῖν τοῦ ἑτέρου διὰ τὸ ταυτοΰφαντον ὑφαντὸν τῆς ἁλουργίδος, ὅτι σὺ ἐλάττονα μου διεζώσθης, ἢ ἐγὼ σοῦ μείζω περιβέβλημαι, καίπερ πρῶτος διεζῶσαι τὸν κεστὸν ἱμάντα τῆς βασιλικῆς χάριτος, ἰσοτιμώμενος τῷ ὁρισμῷ, καὶ φιλότητι τοῦ θείου ἔρωτος κατὰ πάντα τοῖς ἐφεξῆς αὐτῷ συναριθμουμένοις, καὶ διεζωσμένοις τὸ αὐτὸ σημεῖον, καὶ χαρακτῆρα τοῦ ἀξιώματος. Πάντες γὰρ εἶχον μὴ μόνον νοητῶς ἐγκάρδιον τὸν ἀναληφθέντα, καὶ λαλοῦντα ἐν αὐτοῖς σωτῆρα Χριστόν, ἀλλὰ καὶ αἰσθητῶς ἐπ' ἴσην μετελάμβανον τοῦ σώματος αὐτοῦ, χειρῶν, καὶ ποδῶν, καὶ κεφαλῆς αὐτοῦ διὰ τῆς ἀναμνήσεως τοῦ τιμίου σώματος, καὶ αἵματος αὐτοῦ. αὕτη γάρ ἐστιν ἡ ἀληθὴς κεφαλὴ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ὁ λατρευόμενος λόγος, σεβόμενον ῥῆμα Θεοῦ ζῶντος, καὶ προσκυνούμενος ὅπου ἂν θύεται ὡς εὐεργέτης τοῦ σύμπαντος, μὴ κατὰ τὴν Ῥώμην μόνον, ἀλλὰ κατὰ πᾶσαν τὴν περίγειον λῆξιν, καὶ κατοικίαν τῆς οἰκουμένης. οὐδὲν γὰρ διαφέρει τοῦτο τὸ θυόμενον σῶμα, καὶ ἡ κεφαλὴ τῆς ἀναιμάκτου λογικῆς λατρείας τοῦ ὁλοκλήρου γεννηθέντος σώματος ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου, ἀλλὰ κατὰ πάντα ἓν καὶ ταυτὸν ὂν ἐκείνῳ ταυτίζεται ὑφιστάμενον, τοσούτῳ μόνον, ὅσον ἐκείνῳ αὐτὸ ἑαυτὸ ἀντιδιηκονήσατο, καὶ γεγέννηται ἐκ τῆς θεοτόκου, τοῦτο δὲ ταυτὸ συνδιακονεῖται τοῖς λειτουργοῖς ὡς ὀργάνοις χρώμενον αὐτοῖς μεταποιούμενον, καὶ μεταρρυθμιζόμενον τῷ θείῳ ῥήματι, καὶ τῇ ἐπιφοιτήσει τοῦ συμπαραμαρτυροῦντος ἐν ταυτότητι τῆς θείας φύσεως παναγίου πνεύματος, καὶ συνυπαρχούσης ἐνεργείας αὐτοῦ, ὅπερ διὰ ζώσης φωνῆς ἐν τοῖς ἡγιασμένοις ἁγίοις διαλέλεκται, καθὼς ἐξιστόρηται Σάββα τῷ ἡγιασμένῳ, καὶ τῷ θείῳ Πελαγίῳ πρὸς ἀνατροπὴν τῶν βεβήλων αἱρέσεων, καὶ ἀφαίρεσιν ἀμφιβαλλομένης διαστάσεως τῆς ὀρθοδοξίας, καίπερ συγκαταβαίνει μεταδιδόμενον τῇ ἐθάδι τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, καὶ ἀσθενείας αὐτῆς, ὡς ἔχει ὁ λόγος τοῦ ἱεροῦ Δαμασκηνοῦ ἐν τῷ περὶ μυστηρίων λέγων οὕτως. Ἐπειδὴ ἔθος τοῖς ἀνθρώποις ἄρτον ἐσθίειν, ὕδωρ τε, καὶ οἶνον πίνειν, συνέζευξεν ὁ Θεὸς αὐτοῖς τὴν θεότητα αὐτοῦ, καὶ πεποίηκεν αὐτοῦ, σῶμα, καὶ αἷμα αὐτοῦ, ἵνα διὰ τῶν συνήθων, καὶ κατὰ φύσιν ἐν τοῖς ὑπὲρ φύσιν γενώμεθα. σῶμά ἐστιν ἀληθῶς ἡνωμένον θεότητι ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου σῶμα, οὐχ ὅτι αὐτὸ τὸ ἀναληφθὲν σῶμα ἐξ οὐρανοῦ κατέρχεται, ἀλλ' ὅτι αὐτὸς ὁ ἄρτος, καὶ ὁ οἶνος μεταποιοῦνται εἰς σῶμα, καὶ αἷμα Θεοῦ. εἰ δὲ τὸν τρόπον ἐπιζητεῖς, πῶς γίνεται, ἀρκεῖ σοι ἀκοῦσαι, ὅτι διὰ πνεύματος ἁγίου, ὥσπερ καὶ ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου διὰ πνεύματος ἁγίου, ἑαυτῷ, καὶ ἐν αὐτῷ ὁ Κύριος σάρκα ὑπεστήσατο, καὶ πλέον οὐδὲν γινώσκομεν, ἀλλ' ὅτι ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ζῶν ἀληθής ἐστι, καὶ ἐνεργής, καὶ παντοδύναμος, ὁ δὲ τρόπος ἀνεξερεύνητος.

Μία λοιπόν ἐστιν ἡ ἀναρίθμητος καὶ μόνη, καὶ αἰσθητῶς, καὶ

νοητῶς λαμβανομένη καὶ πιστευομένη λογικῶς, καὶ ὁμολογουμένη λατρευτικῶς αὐτοκεφαλὴ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, παρ' οὗ καὶ ἡ ἐκκλησία ὁλοκλήρως τὸ πλήρωμα αὐτοῦ μία καὶ μόνη ἐστίν. ἓν γὰρ τὸ καθόλου πλήρωμα τοῦ σώματος. ἓν καὶ τὸ καθόλου πλήρωμα τῆς κεφαλῆς. μία ἡ νύμφη. εἷς ὁ νυμφίος. εἷς ὁ ἐπουράνιος ἄνθρωπος. μία καὶ ἡ ἐπουράνιος συνουσιωθεῖσα αὐτῷ γυνή, παρθένος ἄσπιλος, εἰς σάρκα μίαν δι' ἑνὸς τοῦ πνεύματος. ἄρσεν γὰρ καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτοὺς ὁ Θεὸς ἐξ ἀρχῆς, παρ' ἑνὸς χοϊκοῦ Ἀδάμ, καὶ μιᾶς γηΐνου Εὔας ἐπληρώθη αὐξηθὲν τὸ θνητὸν γένος τῶν ἀνθρώπων, γεγονὸς εἰς πλείονας ἀρχάς, καὶ δυνάμεις, καὶ ἐξουσίας, καὶ κεφαλὰς πᾶν ἐξ ἐκείνων ἐξηρτημένον, καὶ διὰ τὴν αὐτοῦ παρακοὴν νεκρούμενον τῇ ἁμαρτίᾳ. Παρ' ἑνὸς ἐπουρανίου Ἀδάμ, καὶ μιᾶς πνευματικῆς γυναικὸς τῆς ἐκκλησίας αὐτοῦ ἀναγεννῶνται τῇ χάριτι, καὶ υἱοθετοῦνται τῇ εὐεργεσίᾳ τῆς ὑπακοῆς τέκνα φωτὸς πνευματικὰ λεληφότα ἐξουσίαν, καὶ χαρίσματα διάφορα, μὴ γένοιτό ποτε τὴν ἄσπιλον νύμφην τοῦ Κυρίου μου ἐξαγορασθεῖσαν, καὶ ἀνῳκοδομηθεῖσαν τῷ ἐκ τῆς πλευρᾶς αὐτοῦ ῥεύσαντι παναχράντῳ αἵματι γενέσθαι δικέφαλον, ἔχουσάν τε δύο ἄνδρας ὥσπερ πόρνην βεβακχευμένην, ὕδραν τε παμπόνηρον μυθευομένην, ἥτις οὐ μενεῖ ἀνενέργητος, ὅτι μὴ βίᾳ, καὶ ἀνδρείᾳ Ἡρακλέους, ξυμμαχοῦντος τοῦ συγγενοῦς αὐτῷ Ἰόλεω, τοῦ μὲν τέμνοντος, τοῦ δὲ καίοντος. ἀμέλει ῥήματι Θεοῦ ζῶντος, καὶ πανοπλίᾳ πνεύματος τῷ πυρίνῳ ξίφει, καὶ τῇ θεόθεν ἀποκαλυφθησομένῃ ὀργῇ ἐπελευσομένῃ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπειθείας, ᾧτινι οὐ πείσονται οἱ μὴ διαιροῦντες τὴν μίαν χάριτα, καὶ τὴν ἴσην δωρεὰν τῆς εὐεργέτιδος δυνάμεως ἐν τῷ μετεσχηκέναι κατ' ἴσον ταύτης ἄνωθεν ἀδιαιρέτως ἀπορρεούσης. τῇ τιμῇ μόνον ἀλλήλους προηγούμενοι, καὶ τῷ καθ' αὐτοὺς ἀγωνιστηρίῳ τῆς ἀρετῆς συναγωνιζόμενοι. καὶ προκρινόμενοι καθὰ καὶ ὁ μακάριος Πέτρος ὡσανεὶ φιλόστοργος τοῖς ἀδελφοῖς καὶ τιμῶν, καὶ φιλῶν, καὶ ταπεινούμενος διακαέστερον ἔκειτο πρὸς τὸν διδάσκαλον, διὸ καὶ τὴν προστασίαν τῶν ἀδελφῶν ἐνεπιστεύθη ὡς κεφαλὴ κεφαλικῆς, καὶ οὐκ ἀκεφάλου χορείας ἀπομιμητικῆς ἀπομιμουμένη σὺν αὐτῇ τὴν αὐτοκεφαλὴν τὸν Χριστόν, ὡς πρῶτος ἐκείνοις συναριθμούμενος οὐκ ἀναλογούμενος, ὡς τιμοκρατῶν τῇ ἀρετῇ, οὐκ ἀριστοκρατῶν τῆς κοινῆς πολιτείας, ἢ βασιλεύων τῆς τῶν ὑπηκόων ἐξουσίας. ὡς πρεσβύτερος ἴσως τῶν νεωτέρων ἀδελφῶν κατὰ τὸν θεῖον Ἱερώνυμον. δέον γὰρ τὸ εὔτακτον εἶναι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ ἐν τῇ ἀδελφότητι. Ἐπειδὴ τὸ κατὰ πάντα ὁμότιμον τῆς προκρινομένης ἀρετῆς μάχην εἰσάγει, κατὰ Χρυσόστομον κεφ, ιγ', ἐν τῇ πρὸς Ῥωμαίους λέγοντα οὕτω. διὸ πολλὰς τὰς ἀρχὰς ἐποίησε, καὶ τὰς ὑποταγάς, ὡσανεὶ ἀνδρός, καὶ γυναικός, ὡς παιδός, καὶ πατρός, ὡς δούλου καὶ ἐλευθέρου, ὡς ἄρχοντος καὶ ἀρχομένου, ὡς διδασκάλου καὶ μαθητοῦ, ὡς πρεσβυτέρου καὶ νέου. καὶ κατὰ μὲν τοὺς πέντε τρόπους οὐκ ἦτο ἀναμφιβόλως, μὴ ὅτιγε κατὰ τὸ ὕστερον, ἐκείνως μὲν διότι οὐκ ἠριστοκράτει, ἢ ἐβασίλευσεν ἐκείνων κατὰ τὴν κοινὴν πολιτείαν, ξυναδελφὸς ὤν, συμμαθητής, καὶ συναιχμάλωτος, καὶ συναρχόμενος τῇ τελεταρχικῇ τελειότητι τοῦ δεσπότου καὶ πατρός, κυρίου καὶ τροφέως τοῦ παντὸς διδασκάλου Χριστοῦ. οὕτως δὲ διότι πρεσβύτερος ἦτο τῶν λοιπῶν ἀποστόλων, καὶ θερμότερος τῇ εἰς τὸν Χριστὸν ἐπιγνώσει, καθὸ καὶ πρῶτος ὡμολογηκὼς ἐτέλεσε τὴν κοινὴν ὁμολογίαν, οἱ δὲ λοιποὶ νεώτεροι. Ὅπερ πρωτεῖον προκριτέον ἐν ταῖς συνάξεσιν οὐ τῷ λόγῳ τῆς ἀξίας, ἀλλὰ τῆς τιμῆς, τῆς προεδρείας τοῦ θρόνου, καὶ προδημηγορίας τῶν ἄλλων, διὸ καὶ Πέτρος στόμα πάντων τῶν ἀποστόλων, καὶ ὑπὲρ πάντων ἐδημηγόρει, καὶ ἐκήρυσσε τοῖς συγκηρύττουσι, καὶ συνδημηγοροῦσιν αὐτῷ τὰ αὐτά, καὶ

τὸν αὐτὸν Χριστόν. Διὸ καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος ἐν τῷ εἰς τὸ θεῖον βάπτισμα λόγῳ προτρέπει τοὺς νεωτέρους σωφρονίζεσθαι ἐν ταῖς διαλέξεσι, καὶ μὴ προπηδᾷν τῶν γεραιτέρων· παράδειγμα κοινότατον φέρων ἀλάθητον αὐτὸν τὸν Χριστὸν τὸν τριακονταετῆ βαπτισθέντα, καὶ σὺν τῇ πολιᾷ διαρξάμενον διδάσκειν, οὐ δεῖ λοιπὸν περὶ τῆς γενειάδος, ἀμέλει τοῦ καθήκοντος καιροῦ, ἐπιχειρεῖν τὸν καιρὸν τῆς διδασκαλίας.

Καὶ εἰ εἴποι τις, ὅτι Δανιὴλ, καὶ Ὠσηὲ, προσθείην δ᾽ ἂν ἐγὼ καὶ Παῦλον αὐθιστάμενον, καὶ ὅσα τὰ ἐπὶ γλώττης παραδείγματα. Φαμὲν τὸ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δεῖ ἀποβλέπειν εἰς κατόρθωσιν τῆς πολιτείας, οὐ μὲν οὖν τὸ ὡς ἔτυχε, καὶ τὸ σπάνιον τελεσιουργούμενον ἐνίοτε κατὰ τὴν ἀπόκρυφον γνῶσιν, καὶ ἀπολελυμένην τοῦ Θεοῦ δύναμιν, τοῦ ἐνεργοῦντος ποτὲ μὲν καὶ σπανίως καθ᾽ ὑπερβολὴν τάξεως. ποτὲ δὲ συνεργοῦντος ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον συντεταγμένως, καὶ τοῖς κατὰ τὸν καθήκοντα καιρὸν ἐξηρτημένοις αὐτοῦ ὀργάνοις. μία γὰρ χελιδὼν ἔαρ οὐ καθίστησι, καὶ εἷς κατάπλοος, ἢ ἀνάπλοος λαίλαψι κυματιζόμενος, κυβερνήτην καὶ πηδαλιοῦχον πολυκυμάντου ἐμπειρίας οὐ γνωρίζεται, μήτε εἰδήμονα ποιεῖ ἀποφεύγειν ἐπιούσας καταιγίδας, λαίλαπάς τε, καὶ δίνας κατερχομένων ἀνέμων, ἀλλὰ πρεσβύτην πολλοῖς τοῖς πειρατηρίοις πειραθέντα, καὶ βάθεσι θαλάσσης οὐκ ὀλίγοις τὸν ἀναγνωρισμὸν, καὶ τὴν συντυχίαν ἐντετυχότα, οἷον ἐν τοῖς ἀποστόλοις γεγονέναι τὸν μακάριον Πέτρον, νῦν μὲν μακαριζόμενον τῇ ὁμολογίᾳ, μετ᾽ ὀλίγον δὲ ἐκπεμπόμενον ὡς Σατανᾶν, ὕστερον δὲ πάλιν συγκαθεσθησόμενον διὰ τὴν ἀκολουθίαν τῇ δωδεκαφύλῳ κριτικῇ, καὶ ἐξουσίᾳ τῆς ἀποστολῆς. Νῦν δὲ βυθιζόμενον τῇ ἀπιστίᾳ, καὶ πάλιν καυχώμενον τῇ διδασκάλου ἀκολουθίᾳ ἐρχομένου ἐπὶ τὸν θάνατον συναποθανεῖν ἐκείνῳ, τρὶς ἀπαρνήσασθαι τὸν ὃν ὡμολόγησε, καὶ προειρηκότα αὐτῷ τὴν ἄρνησιν, ὃ καὶ πέπονθε πρόσκαιρον γυμνούμενος τῆς θείας συμμαχίας, ἵνα γνωρισθῇ τὸ ἀσθενὲς τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως εἰς τὸ μὴ ἀντιλέγειν τοῖς θείοις ἐντάλμασι, καὶ αὐτοῦ προγνωρίσμασι. δι᾽ ὃν καὶ δέεται ὁ ἐν καιρῷ γεγονὼς ὡς ἄνθρωπος, ὁ ὢν Θεὸς ἀΐδιος μὴ εἰς τέλος ἀπολεσθήσεσθαι, καὶ ἐκλελοιπέναι τὴν πίστιν αὐτοῦ, ἀλλὰ θεραπευθῆναι, καὶ ἰαθῆναι τὸν τραυματισθησόμενον, καὶ παραπεσούμενον εἰς ἴασιν, καὶ ἀνόρθωσιν, ὡς Χρυσόστομος ἐξηγᾶται κεφ. ιζ΄. ἐν τῷ κατὰ Ἰωάννην. τοιοῦτον λοιπὸν πολιοῦχον διακαέστερον, καὶ ἐμπειρότερον περὶ τὰ πάθη τοῦ θείου ἔρωτος, καὶ τὰς πληγὰς τῶν τραυμάτων ἔδει προτιμᾶσθαι καὶ προΐστασθαι τῆς ἀδελφότητος, καὶ τῆς ἐκκλησίας λόγῳ πρεσβυτερείου, καὶ μὴ ἀξιώματος. Πάντες γὰρ ἀπόστολοι, οὐ μὴν ὅλοι πολιοῦχοι, καὶ γέροντες, εἰκοσαέτης γὰρ ἦν ὁ ἐπιστήθιος Ἰωάννης τοῖς τότε καιροῖς, καὶ φιλῶν, καὶ φιλούμενος πόθῳ ζέοντι πάντων ἄλλων πλείονι, δι᾽ ἣν ἡλικίαν, καὶ χρόνον αὐτῆς ὁ θεῖος Ἱερώνυμός φησι, κεκωλυκέναι τὸν Ἰωάννην προστατεῦσαι τῆς ἐκκλησίας τῶν ἀποστόλων· οὐχ ὡς ἀγέλης, ἀλλ᾽ ὡς προστασίας ἀδελφότητος, τῆς γὰρ οἰκουμένης, καὶ τῶν προβάτων, καὶ τῶν ἐθνῶν πάντες ἐξ ἴσου τῷ ἑνὶ πνεύματι ἔλαχον τὸν κλῆρον τῆς διακονίας, καὶ προστασίας ταύτης, λέγων οὕτω πρώτῳ βιβλίῳ κατὰ τοῦ Διὸς πραγματευόμενος περὶ προτερήματος τῆς παρθενίας ἐρωτᾷ, εἰ πλέον Ἰωάννης ἠγαπᾶτο τῷ Χριστῷ, καὶ πλέον τῶν λοιπῶν ἀποστόλων ἐφίλει τὸν Χριστὸν, τίνος χάριν οὐκ αὐτῷ ἐπετράπη ἡ τῆς ἐκκλησίας φροντὶς ἀλλὰ τῷ Πέτρῳ,

Καὶ ἀποκρίνεται.

Παντὸς μὲν τοῦ κόσμου πρόκριτος ἐγεγόνει, καθὰ καὶ οἱ λοιποὶ ἀπόστολοι, οἳ οὐ μιᾶς ἐκκλησίας ἐφρόντιζον, ἀλλὰ πάσης τῆς οἰκουμένης. ἔτι καὶ τῶν ἀποστόλων προεκρίνετο, εἰ

μόνον τῶν χαρίτων ἡ ἀγάπησις προσείχετο, ἀλλ᾽ ἡ νεηλυς γέγονεν ἐμποδὼν, εἰκοσαέτης γὰρ ἦν, ἡνίκα Χριστὸς ὁ Θεὸς ἠγέρθη ἐκ νεκρῶν, ἐπετράπη δὲ αὐτῷ ἡ πανάγνος, καὶ Θεοτόκος Μαρία, ἡ τιμῇ, καὶ μισθῷ ὑπερέχουσα πᾶσαν τὴν ἐκκλησίαν. καὶ ταῦτα μὲν ἅλις περὶ τῆς αἰσθητῆς κεφαλῆς τῆς ἐκκλησίας, ἅμα τε καὶ πνευματικῆς, καὶ προνοητικῆς. Νῦν δὲ ἐπιστραφῶμεν εἰς τὰς λύσεις τῶν δοκησισόφων ἐπιχειρημάτων, καὶ λογομαχιῶν.

Προβολὴ τῶν ἀποριῶν, καὶ λύσις τῶν αὐτῶν.

Ἐπειδήπερ ἐκ τοῦ ἀπορεῖν τὸ εὐπορεῖν ἡμῖν ἐπιγίνεται κατὰ τὸ φιλοσοφικὸν, καὶ κοινὸν ἀξίωμα, φέρε τῶν ἐπαγωγικῶς ἐπιφερομένων ἐπιχειρημάτων κατὰ τῆς ἀληθείας προβληθέντων ἀφαιρεθήτω τὸ σκάνδαλον, καὶ τὸ κατ᾽ αὐτῆς πρόσκομμα διὰ τῆς λύσεως, καὶ τῆς εὐτάκτου χορείας τῶν συμμαθητῶν, καὶ συναποστόλων, καὶ μάλιστα τὰ παρὰ τοῦ Βεκκου σοφιστικῶς προχειριζόμενα σοφίσματα, καὶ τεχνύδρια.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΕ΄.

Ἐπιχειρήματα τῶν Λατίνων, ὅτι ὁ Πέτρος ἦν κεφαλὴ αἰσθητὴ τῆς ἐκκλησίας, καὶ κατὰ Πέτρον, ἐστὶν ὁ Πάππας τῆς Ῥώμης.

Ἐπιχείρημα πρῶτον.

Ἡ διοίκησις τῆς ἐκκλησίας διχῶς νοεῖται, ἢ κατὰ τὸ ἐνδομυχοῦν ῥεῦμα τῆς δωρεᾶς, καὶ τὴν ἔσω χάριτα διανέμουσαν τὰ χαρίσματα, ὡς βούλεται, καὶ οὕτως ὁ Χριστὸς κεφαλή ἐστι τῆς ἐκκλησίας, καὶ τοῦ Πέτρου, καὶ τῶν λοιπῶν ἀποστόλων, καὶ τῶν εὐσεβῶν. ἢ κατὰ τὸ ἐξωτερικὸν, καὶ φαινόμενον προτέρημα τῆς ἐκκλησίας κυβερνοῦν, καὶ φροντίζον αὐτῆς, καὶ διαιροῦν τὰ χαρίσματα τῇ τοῦ Κυρίου δυνάμει, καὶ οὕτως ἐστὶν ὁ μακάριος Πέτρος, καὶ ὁ αὐτοῦ διάδοχος Πάππας.

Λύσις τοῦ σοφίσματος.

Ψεύδεται ἐπὶ τῇ διαιρέσει παραλόγως ἐπιφερομένη, πῇ μὲν διότι οὐδὲν χάρισμα, ἢ χειροτονίαν τοῖς ἀποστόλοις μετέδωκεν ὀργανικῶς ὁ μακάριος Πέτρος πᾶσιν ὁμοθυμαδὸν κεχαριτωμένοις τῇ καθόδῳ τοῦ παναγίου Πνεύματος ἐπὶ τὸ αὐτὸ, καὶ πᾶσι ψηφισθεῖσι, καὶ χειροτονηθεῖσι καὶ αὐτόπταις γεγονόσι τοῦ Θεοῦ λόγου τοῖς αὐτοῖς καιροῖς σὺν τῷ μακαρίῳ Πέτρῳ. πῇ δὲ διότι ἔσχατος τῶν ἀποστόλων συναριθμούμενος ὁ μακάριος Παῦλος φησὶ τοῖς Γαλάταις ἐπιστέλλων, οὐκ ἀπ᾽ ἀνθρώπων, οὐδὲ δι᾽ ἀνθρώπων προχειρισθεῖναι πρὸς τὸ ἔργον τῆς διακονίας τοῦ εὐαγγελίου. τρίτον διότι οἱ πανάγιοι ἀπόστολοι οὐκ ἦσαν μόνον ποιμένες, καὶ ἐπίσκοποι ὁλόκληρον ἔθνος καταπεπιστευμένοι, ὡς οἱ νῦν ποιμένες οἱ μεταγενέστεροι, καὶ διάδοχοι αὐτῶν, οἷς οὐκ ἔξεστι κατὰ τοὺς ἐκείνων, καὶ συνοδικοὺς κανόνας μεταβαίνειν ἐπιβατικῶς ἐκ παροικίας εἰς παροικίαν ἐν ποινῇ, καὶ ἐπιτιμίῳ καθαιρέσεως τῆς ἀρχιερωσύνης αὐτῶν. ἀλλ᾽ ἄρχοντες ἦσαν περιϊόντες πᾶσαν ἀποστολικῶς ὅλην τὴν οἰκουμένην ἀδιορίστως. Ἔστι γὰρ ὅπου ἔν τινι τόπῳ τις τῶν ἀποστόλων ἐκήρυξε τὸν λόγον τοῦ εὐαγγελίου, ἐν τῷ αὐτῷ θέματι κηρυχθῆναι καὶ παρ᾽ ἑτέρου συναποστόλου, καὶ οὐ τοσοῦτον, ἀλλὰ καὶ χειροτονηθῆναι ἐπισκόπους. Καὶ γὰρ τῆς Ῥώμης ἀκούομεν τῶν συγγραφέων Κλήμεντα μὲν παρὰ Πέτρου, Λῖνον δὲ παρὰ Παύλου λελήφεναι τὴν χειροτονίαν, καὶ κατεμπιστεῦσθαι τὸ ἔθνος. Ὡσαύτως καὶ τοῖς ἐν Ἀντιοχείᾳ εὐαγγελισθὲν τὸ εὐαγγέλιον πρῶτον παρὰ τοῦ

μακαρίου Παύλου, διὸ καὶ πρῶτοι γενόμενοι, καὶ χρηματισθέντες χριστιανοὶ ἐτιμήθη ἡ πόλις αὕτη τῷ πατριαρχείῳ κατ' Οἰκουμένιον, οἷς προενεχειρίσατο τὸν Εὔοδον ὁ μακάριος Πέτρος.

ΚΕΦΑ'ΛΑΙΟΝ Λϛ'.

Δεύτερον ἐπιχείρημα.

Ὁ Χριστὸς ἐστὶν ὡς ἀνὴρ κεφαλὴ τῆς ἐκκλησίας, ὁ δὲ μακάριος Πέτρος ἐπίτροπος ὡς ἡ γυνὴ, καὶ μήτηρ ἀριστοκρατοῦσα τῶν τέκνων.

Λύσις.

Ματαία ἡ σύγκρισις, καὶ ἡ παραβολὴ, διότι ὁ Υἱὸς τῆς ἐκκλησίας, καὶ τὸ τέκνον τῆς υἱοθεσίας, καὶ τὸ γέννημα τῆς μητρὸς οὐκ ἔστι μήτηρ, οὐδὲ κεφαλὴ αὐτῆς, ὅτι μὴ διάκονος, καὶ ὑπηρέτης ἐκείνης, ἐπειδήπερ μία ἐστὶν ἡ καθόλου, καὶ κοινὴ τροφὸς τῶν υἱοθετουμένων, καὶ μία βασίλισσα αἰσθητὴ, καὶ νοητὴ τῶν διακόνων αὐτῆς, ὥσπερ καὶ ὁ Χριστὸς πατὴρ, καὶ βασιλεὺς ἀνὴρ αὐτῆς ἁγία ἐκκλησία, ἧς καὶ πέτρος, καὶ πάντες οἱ ἀπόστολοι συνηρμοσμένος ὑποτεταγμένοι εἰσὶν, ὡς παιδία, καὶ διάκονοι αὐτῆς. Εὔσημον τοῦτο γίγνεται ταῖς ἀποστολικαῖς πράξεσιν, ἐφ' αἷς ἐξιστόρηται τοὺς ἁγίους ἀποστόλους ὡς καθόλου ἐκκλησίαν ὄντας πέμπειν Πέτρον, καὶ Ἰωάννην εἰς Σαμάρειαν ἀκηκοότας, ὅτι Σαμαρεῖται τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ ἐδέξαντο. ὡσαύτως οἱ ἀπόστολοι, καὶ οἱ πρεσβύτεροι, καὶ οἱ ἀδελφοὶ τοῖς κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν, καὶ Συρίαν, καὶ Κιλικίαν ἀδελφοῖς τοῖς ἐξ ἐθνῶν χαίρειν, ἐπιστέλλουσιν εἰς Ἀντιόχειαν σὺν Παύλῳ, καὶ Βαρνάβᾳ ἄνδρας ἐκλεξαμένους ἐξ αὐτῶν ἡγουμένους ἐν τοῖς ἀδελφοῖς Ἰούδαν τὸν ἐπικαλούμενον Βαρσαβᾶν, καὶ Σίλαν.

ΚΕΦΑ'ΛΑΙΟΝ ΛΖ'.

Τρίτον ἐπιχείρημα.

Τὸ πλήρωμα τῆς κεφαλῆς διχῇ συνάγεται, ἢ αἰσθητῶς, ἢ νοητῶς. καὶ νοητῶς μὲν πάντες οἱ ἀπόστολοι, καὶ ὁ μακάριος Πέτρος μέλη ὀνομάζονται. αἰσθητῶς δὲ, καὶ κατὰ τὴν φαινομένην διοίκησιν ὁ μακάριος Πέτρος σὺν τῷ χριστῷ, οὐ τῇ δυνάμει οἷος ἔπαρχος τῇ βασιλέως σφραγῖδι ἐπιτροπεύει.

Λύσις.

Σόφισμα ἐκ μέρους τὸ καθόλου διαιροῦν, τὸ μὲν διότι ἐκ τοῦ μέρους συνεκδοχικῶς ἔξεστι συλλογίζεσθαι τὸ καθόλου, ὡς ἐκ τῶν κοράκων τὰ πτηνὰ, οὐ μὲν οὖν ἐκ τοῦ καθόλου περιβάλλειν καθολικώτερον τὸ μέρος, τοῦτο γὰρ περιεχόμενον, ἐκεῖνο δὲ περιεκτικὸν, ὑπόκειται δὲ τὸ μέρος τῷ καθόλου, εἴτε πρὸς συνέχειαν, εἴτε πρὸς κατηγορίαν λεγόμενον, ἐφ' ᾧπερ λαμβάνεται τὸ μέρος. Ἔξεστι τοίνυν δικαιολογεῖσθαι, καὶ συλλογίζεσθαι τὸ κατ' ἴσον τῆς ἀξίας, ὅτι καθάπερ ὁ μακάριος Πέτρος τῇ δυνάμει τοῦ χριστοῦ ᾠκοδόμει τὴν ἐκκλησίαν αὐτοῦ, ὡσαύτως καὶ οἱ σὺν αὐτῷ συναριθμούμενοι ἀπόστολοι, ὡς τὸ, τῇ ἀρχιτεκτονίᾳ τοῦ πνεύματος δεδμημένοι οἱ ἀπόστολοι τὴν ἐκκλησίαν χριστοῦ, οὐ μὲν οὖν καθόσον πάντες οἱ ἀπόστολοι, οὕτω καὶ ὁ μακάριος Πέτρος, ἐφ' οἷς καὶ αὐτὸς ἐμπεριείληπται ὡς μέρος τῆς ἀποστολῆς, καὶ ἐν δωδεκατημόριον συμμετρούμενον αὐτοῖς. οὐ γὰρ ὅσον τὸ μῆκος, τὸ πλάτος, καὶ τὸ βάθος, πάντων τῶν ὀργάνων, καὶ διακόνων κεχαριτωμένων τῆς ἐκκλησίας, καὶ τῶν ἀποστόλων, μόνος ἦν, καὶ εἶχε τοσοῦτον ὁ μακάριος Πέτρος εἴτε ἀρετὴν, εἴτε κατόρθωμα, εἷς καὶ μόνος ὢν συναριθμούμενος, συμμετρούμενος, καὶ συνεπιτροπεύων τοῖς λοιποῖς; πᾶσα

γὰρ

γὰρ ἡ ἐκκλησία τῶν ἀποστόλων καὶ αἰσθητῶς, καὶ νοητῶς ἐξίσου ἔλαβε τὴν συνεπιτροπὴν, καὶ συνδιάκονον, καὶ συντρέχουσαν χάριτα εἰς οἰκοδομὴν τῆς ἐκκλησίας παρὰ τοῦ χριστοῦ, ὡς δεικνύει ἡ διέλευσις, καὶ διανέμησις αὐτῶν ἀνὰ τὴν οἰκουμένην διελθοῦσα, καὶ διασπαρεῖσα τὸν σπόρον τῆς πίστεως, περὶ ἧς χρυσόστομος ἐν τῷ κατὰ Ἰωάννην κεφ. κά, ὅτι διαμείβεται τῷ πρὸς τὸν χριστὸν φίλτρῳ τὸν Ἰωάννην γενήσεσθαι ξυνοπαδὸν εἰς τὸν ἐπιποθούμενον θάνατον ἐκείνῳ, λέγων οὕτω μὴ γὰρ δὴ νομίσῃς, φησὶν, ἐγὼ τρόπῳ με τὰ καθ' ὑμᾶς διοικεῖν. τοῦτο δὲ ἐποίει, τῆς ἀκαίρου συμπαθείας τῆς πρὸς ἀλλήλους ἀπάγων αὐτοὺς, ἐπειδὴ γὰρ ἔμελλον τῆς οἰκουμένης τὴν ἐπιτροπὴν ἀναδέξασθαι, οὐκ ἔδει συμπεπλέχθαι λοιπὸν ἀλλήλοις. ἦ γὰρ ἂν μεγάλη τοῦτο τῇ Οἰκουμένῃ γέγονε ζημία. Καὶ ἀλλαχοῦ πάλιν. καθάπερ οἰκίαν μίαν τὴν Οἰκουμένην διανειμάμενοι οἱ ἀπόστολοι, οὕτως ἅπαντα διῳκοῦντο, καὶ τῶν ἁπανταχοῦ ἐπεμελοῦντο. ὡσαύτως ὁ θεῖος Ἀμβρόσιος ἐν τῇ πρὸς κορινθίους κεφ. γ', τοῦτο προσήκει τοῖς ἀποστόλοις, οὓς δῆλόν ἐστι Θεῷ συνεργάζεσθαι, εἰσὶ γὰρ χριστοῦ ἐπίτροποι. τὸ δὲ πάλιν διότι πάντες οἱ ἀπόστολοι ἀμέσως ἔτυχον τοῦ αὐταποστόλου χριστοῦ, καὶ αἰσθητῶς, καὶ νοητῶς, καὶ πάντες ἐξίσου μετέλαβον, καὶ συνενήργησαν τὸν μυστικὸν δεῖπνον παρὰ τοῦ Κυρίου τὸ κεφάλαιον τῆς σωτηρίας ἡμῶν. Καὶ τὰ αὐτὰ κατηνεμήσθησαν (?) τα, καὶ παρακατατεθειμένα αὐτοῖς οὐ παρὰ τοῦ Πέτρου, ἀλλὰ παρὰ τοῦ Κυρίου, ὡσαύτως μετέδωκαν, καὶ παρέθεντο εἰς τὸ τοῦ δεδωκότος ὄνομα κατὰ τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης, αἰσθητῶς μὲν λαμβανόμενα, καὶ φαινόμενα τοῖς ὀργάνοις, πνευματικῶς δὲ χαριζόμενα, καὶ πιστευόμενα αὐτοῖς. καὶ γὰρ ὥσπερ ἡνίκα καθορῶ ἀρχιερέα περιϊστάμενον τῆς ἐκκλησίας, ἔχοντα κατὰ πάντα αἰσθητῶς, καὶ λογικῶς τοῖς λοιποῖς ἀνθρώποις, πρὸς τούτοις νοοῦμαι αὐτὸν εἶναι, καὶ πείθομαι ὡς εἰκόνι ζώσῃ ἐπικεκτημένῃ σφραγῖδα, καὶ χαρακτῆρα τοῦ Χριστοῦ, οὕτω καίπερ πλεῖον τοῦ προβεβλημένου ὡς μὴ ἔχον σύγκρισιν ἐξισουμένην τοῖς αὐτῷ ἀντιπαρατιθεμένοις, ὁπότε μεταλαμβάνω τοῦ ἀχράντου σώματος, καὶ τοῦ τιμίου αἵματος τοῦ χριστοῦ, ἐξαιρουμένων τῶν ἐπιπολαίως φαινομένων διὰ τὴν ἀνθρωπίνην ἀσθένειαν συγκεχωρημένων πιστῶς μυσταγωγούμενος, καὶ ὁμολογῶ αἰσθητῶς, καὶ νοητῶς ἀσυμφελίκτως αὐτὸ εἶναι τὸ σταυρωθὲν σῶμα, καὶ φοινιχθὲν αἷμα ἐπὶ σταυροῦ κλώμενον, καὶ ἐκχυνόμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν τὸ γεννηθὲν ἐκ τῆς ἁγίας Θεοτόκου τέλειον ἐν τῇ θεότητι, καὶ ὁλόκληρον ἐν τῇ ἀνθρωπότητι, καίπερ συγκαταβατικῶς συγχωρεῖται διὰ τὴν ἔθαδα τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἐν σχήματι ἄρτου, καὶ ποτηρίου.

ΚΕΦΑ'ΛΑΙΟΝ ΛΗ'.

Τέταρτον ἐπιχείρημα.

Ὁ διδάσκαλος καὶ αὐτοποιμὴν χριστὸς τῷ Πέτρῳ μόνῳ εἴρηκε, ποίμαινε τὰ πρόβατά μου, διὸ καὶ δικαιολόγημα ἀξίας πλεῖον τῶν συναποστόλων εἶχεν ὁ μακάριος Πέτρος. καὶ γὰρ ἄλλο φησὶν ἐστὶ τὸ διαλέγεσθαι περὶ τοῦ ἀξιώματος, ἄλλο δὲ περὶ τοῦ βίου, καὶ τῆς διδασκαλίας.

Λύσις.

Μᾶλλον δὲ τοὐναντίον τοῖς ἀπεργαζομένοις, καὶ τοῖς κατ' αὐτὸν νοουμένοις τὸ λελογισμένον συλλογίζεται ὁ πόθος, καὶ ἡ ἀγάπη, καὶ δημηγόρος ἐκκλησιαστικὴ διδασκαλία τοῦ μακαρίου Πέτρου θερμοτέρα, καὶ διακαεστέρα συνομολογεῖται εἰς τὴν χριστοῦ ἐπίγνωσιν

κατὰ

κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον, καὶ τὸν Χρυσορρήμονα, ὡς προείρηται. Τὸ δὲ ἀξίωμα τῆς ἀποστολῆς, καὶ τὸ δικαιολόγημα τῆς μιᾶς ξυντρεχούσης χάριτος ἓν καὶ τὸ αὐτὸ ἐξίσου δέδοται ξὺν πᾶσι, καὶ τῷ προδότῃ Ἰούδᾳ, ὁ ἀγὼν δὲ, καὶ ἡ σπουδὴ, καὶ ἡ προθυμία αὐτῶν καθότι ἕκαστος ἐλείπετο τοῦ μαθήματος καταλαβεῖν τὸ σπουδαζόμενον ἐδόκει διὰ τῆς ὑποτεταγμένης αὐτῶν ἁγίας θελήσεως ὑπερέχειν, καὶ ἐξέχειν τοῖς κατορθώμασι συναγωνιζομένης αὐτοῖς τῆς θείας ῥοπῆς, ᾗ καὶ Παῦλος ἐν τοῖς περὶ ἱερωσύνης λόγοις κατὰ Χρυσόστομον πλείονος πάντων ἠξίωται χάριτος ὡς ὑπὲρ τοὺς ἄλλους κεκοπιακὼς, καὶ σπουδαιότερος φανεὶς περὶ τὴν εἰς Χριστὸν διδασκαλίαν. Τὸ δὲ ποίμαινε τὰ πρόβατά μου εὔδηλόν ἐστι τοῖς ὅσοις δήποτε νουνεχέσι τῷ τοῦ πνεύματος τῆς ἀληθείας, καὶ ἀκριβολογοῦσι τὰς μεθερμηνεύσεις τῶν θείων διδασκάλων μᾶλλον τὴν περὶ τούτου ἀκριβολογίαν τοῦ Χρυσορρήμονος, ὅτι καίπερ ἐνικῶς, καὶ κατὰ συνεκδοχὴν δοκεῖ προσωποποιεῖσθαι τῷ μακαρίῳ Πέτρῳ, κοινῇ πᾶσι λέγεσθαι μὴ τοσοῦτον τοῖς ἀποστόλοις, ἀλλὰ καὶ τοῖς πᾶσιν ἀρχιερεῦσιν, ἱερεῦσι, καὶ εὐσεβέσιν, ἔθος γὰρ τῇ θείᾳ γραφῇ, καθὰ πολλάκις διακεχάρακται, ἐξ ἑνὸς μέρους συνάγειν τὸ καθόλου πλήρωμα τῆς χάριτος, καὶ τῆς δωρεᾶς. Διό φησι καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος κεφ, κδʹ, ἐν τῷ κατὰ Ματθαῖον οὕτω. τίς ἄρα ἐστὶν ὁ πιστὸς δοῦλος, καὶ φρόνιμος, ὃν κατέστησεν ὁ κύριος ἐπὶ τῆς οἰκίας αὐτοῦ, δοῦναι αὐτοῖς τὴν τροφὴν ἐν καιρῷ αὐτῶν, μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, ὃν ἐλθὼν ὁ Κύριος αὐτοῦ εὑρήσει ποιοῦντα οὕτως, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐπὶ πᾶσι τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ καταστήσει αὐτόν. ἐὰν δὲ εἴπῃ ὁ κακὸς δοῦλος ἐκεῖνος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, χρονίζει ὁ κύριός μου ἐλθεῖν, καὶ ἄρξηται τύπτειν τοὺς συνδούλους αὐτοῦ, ἐσθίειν δὲ, καὶ πίνειν μετὰ τῶν μεθυόντων, ἥξει ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου ἐν ἡμέρᾳ, ᾗ οὐ προσδοκᾷ, καὶ ἐν ὥρᾳ, ᾗ οὐ γινώσκει, καὶ διχοτομήσει αὐτὸν, καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ μετὰ τῶν ὑποκριτῶν θήσει. ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς, καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. ταύτην τὴν παραβολὴν φησὶν ὁ ἅγιος, κοινῇ λαμβάνεσθαι περὶ πάσης οἰκονομίας συνεπεκτεινομένης οὐ τοσοῦτον εἰς τὰ πνευματικὰ χαρίσματα, καὶ δικαιολογήματα αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ ἐξωτερικὰ προτερήματα, καὶ ἄρχοντας πολιτικοὺς, ὡς ἐκεῖσε τῷ βουλομένῳ κατιδεῖν ῥᾷόν ἐστι καταμαθεῖν ἀναγινώσκοντι, κατόπιν τούτων, ὅπου θεολογῶν φησὶν ὁ αὐτὸς οἰκουμενικὸς φωστὴρ οὕτως. ἐφέστηκε γὰρ ὁ μακάριος Παῦλος τὴν ψῆφον φέρων, καὶ λέγων τὸ ἀναλῦσαι, καὶ σὺν Χριστῷ εἶναι κρεῖσσον. τὸ δὲ ἐπιμένειν τῇ σαρκὶ ἀναγκαιότερον δι' ὑμᾶς. Ἀκούεις, ὅτι καὶ τῆς πρὸς τὸν Χριστὸν ἀποδημίας προετίμησε τοῦ πλησίον τὴν οἰκοδομήν. τοῦτο γὰρ μάλιστά ἐστι συνεῖναι Χριστῷ τὸ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιεῖν. θέλημα δὲ αὐτοῦ οὐδὲν οὕτως ἐστὶν, ὡς τὸ συμφέρον τῷ πλησίον. Βούλει καὶ τέταρτον τούτων εἴπω ἀπόδειξιν. Πέτρε εἰ φιλεῖς με φησὶ, ποίμαινε τὰ πρόβατά μου. καὶ τρίτον αὐτὸν ἐρωτήσας τοῦτο ἔφησεν εἶναι φιλίας τεκμήριον. οὐ πρὸς ἱερέας δὲ μόνον τοῦτο εἴρηται, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἕκαστον ἡμῶν τῶν καὶ μικρὸν ἐμπεπιστευμένων ποίμνιον. μὴ γὰρ ἐπειδὴ μικρόν ἐστι καταφρονήσει, ὁ γὰρ πατήρ μου φησὶν εὐδόκησεν ἐν αὐτοῖς. Ἔχει γὰρ ἕκαστος ἡμῶν πρόβατον, τοῦτο ἐπὶ τὰς προσηκούσας ἀγέτω νομὰς, καὶ ὁ ἀνὴρ ἀναστὰς ἀπὸ τῆς εὐνῆς μηδὲν ἄλλο ζητείτω, ἀλλ' ἢ ὅπως ἐργάσηταί τι, καὶ εἴπῃ, δι' ὧν ἅπασαν εὐλαβεστέραν τὴν οἰκίαν ποιήσοι. ἡ γυνὴ πάλιν ἔσω μὲν οἰκουρὸς, πρὸ δὲ ταύτης τῆς ἐπιμελείας, ἑτέραν ἀναγκαιοτέραν ἐχέτω φροντίδα τὰ τῶν οὐρανῶν, ὅπως ἅπαντα ἐργάσηται. Εἰ γὰρ ἐν τοῖς βιωτικοῖς πρὸ τῆς κατὰ τὴν οἰκίαν ἐπιμελείας τὰ δημόσια σπουδάζομεν καταθεῖναι ὀφλήματα, ὥστε μὴ διὰ τὴν ἐν τούτοις ἀγνωμοσύνην δέρεσθαι, καὶ ἕλκεσθαι

ἐπ'

ἐπ' ἀγορᾶς, καὶ μυρία ἀσχημονεῖν, πολλῷ μᾶλλον ἐπὶ τῶν πνευματικῶν τοῦτο δεῖ ποιεῖν τὰ τοῦ βασιλέως τῶν ὅλων Θεοῦ καταθεῖναι πρότερον, ἵνα μὴ ἔλθωμεν, ὅπου ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

ΚΕΦΑ'ΛΑΙΟΝ ΛΘʹ.

Πέμπτον ἐπιχείρημα.

Ὁ μακάριος Παῦλος ἀντέστη ἐν Ἀντιοχείᾳ τῷ μακαρίῳ Πέτρῳ, οὐχ ὡς ἰσαποστόλῳ, καὶ ἰσοτίμῳ, ἀλλ' ὡς βασιλεῖ, καθάπερ Ἰωὰβ τῷ βασιλεῖ Δαβίδ, οὐ γὰρ ἠδύνατο ὁ μακάριος Πέτρος ἐκπεπτωκέναι τῆς πίστεως, καίπερ αὐτὸν ἠρνήσατο τὸν Χριστὸν τὸν δεηθέντα, ἵνα μὴ ἐκλείπῃ ἡ πίστις αὐτοῦ.

Λύσις.

Ἡμεῖς δὲ φαμὲν, ὅτι ὁ μακάριος Παῦλος ἦτο καὶ τῷ μακαρίῳ Πέτρῳ ἰσότιμος, καὶ τοῖς λοιποῖς συναποστόλοις, καὶ συμμαθηταῖς τοῦ Χριστοῦ τῷ ἀξιώματι τῆς μιᾶς ἀποστολῆς, καὶ μιᾶς ἐξουσίας τοῦ πνεύματος, τοῖς δὲ κατορθώμασιν ὑπερηκόντισεν αὐτοὺς, οἵτινες οὐ τοσοῦτον μόνον οὐκ ἐξέπεσον τῆς πίστεως, ἀλλὰ μήτε τὸν Χριστὸν ἠρνήσαντο ἀθετηθέντα τῷ μακαρίῳ Πέτρῳ, διὸ ἐφιλοστοργήθη πλέον ἐκείνῳ συγχωρηθέντι. Διό φησι καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος περὶ τοῦ μακαρίου Παύλου ἐν τῇ πρὸς Κορινθίους, ὅτι ἡρπάγη ἕως τρίτου οὐρανοῦ, ἵνα μὴ δόξῃ ἔλαττον ἔχειν τῶν ἀμέσως συνωμιληκότων τῷ Χριστῷ ἀποστόλων. καὶ γὰρ κεφάλαιον τῶν ἀγαθῶν, καὶ πάσης ἀρετῆς, καὶ τῶν ἁγίων ἦτο ἡ οὐρανομήκης ψυχὴ τοῦ μακαρίου Παύλου κατ' αὐτὸν ἐν τοῖς εἰς αὐτὸν ἐγκωμιαζομένοις λόγοις, καὶ αὐτὸν πρῶτον πάντων σταθῆναι ἐν τῇ δευτέρᾳ παρουσίᾳ τοῦ Κυρίου ἠνίξαντο τοῦτο τῷ εἰπεῖν ἔσονται οἱ πρῶτοι ἔσχατοι, καὶ οἱ ἔσχατοι πρῶτοι, καίπερ ἀποσεσιωπηκότος τὸ ὄνομα ἐν τῷ κατὰ Ματθαῖον εἰκοστῷ λέγων οὕτως. ὅτι Παύλου οὐδεὶς πρῶτος στήσεται, παντίπου δῆλον, εἰ δὲ ἀσαφέστερον ταῦτα εἴρηκε, μὴ θαυμάσης παραπεμπόμενός τε αὐτοὺς οἰκονομικῶς, ὥστε μὴ ὑπὲρ τῶν πρωτείων ἐνοχλεῖν, εἰκῇ, καὶ μάτην. καὶ γὰρ ἐκ τοῦ πάθους τούτου ἔπασχον ἀνθρωπίνου, καὶ μὴ λυπῆσαι βουλόμενος αὐτοὺς τῇ ἀσαφείᾳ ἀμφότερα ταῦτα κατορθοῖ. Τὸ δὲ ἀνέμπτωτον χρηματίσαι τὸν μακάριον Πέτρον ἐν τῇ εἰς Χριστὸν πίστει, καὶ ὁμολογίᾳ μετὰ τὴν ἀνάστασιν, καὶ τὴν αὐτοῦ ἐπανόρθωσιν παντίπου δῆλόν ἐστι θεραπευθέντα τὸν τραυματισθέντα διαφύσαντα τὸν δρόμον τῆς ἀποστολῆς σταυρωθῆναι κατὰ κεφαλῆς. Περὶ δὲ τῆς ἀναστάσεως μὴ καταπεπτωκέναι εἰς τὸ χεῖρον πτῶμα τῆς ἀρνήσεως, ἢ τὸν Χριστὸν ψεύδεσθαι σὺν τῇ ἐκκλησίᾳ αὐτοῦ προλέγοντα αὐτῷ τρὶς ἀπαρνήσῃ με. καὶ ὀλιγόπιστε εἰς τί ἐδίστασας, καὶ σῶσόν με ὡς τὸν Πέτρον βυθιζόμενον τῇ ἀπιστίᾳ, ἢ τοὺς εὐαγγελιστὰς τὰ αὐτὰ θεοκινήτως συγγεγραφότας, ἢ τοὺς ἑρμηνευομένους τὰς γραφὰς θείῳ πνεύματι τρισολβίους πατέρας, ὧν οὐκ οἶδα τίνας πρῶτον ἀγαγεῖν εἰς τὸ μέσον τῆς ἀληθοῦς ἀποδείξεως μάρτυρας. ἄκουε λοιπὸν τῆς ἐκκλησίας ἐνστερνιζούσης εἰς δοξολογίαν τῆς πέτρας τῆς πίστεως. Τῷ τριπλῷ τῆς ἐρωτήσεως τῷ Πέτρε φιλεῖς με τὸ τρίτον τῆς ἀρνήσεως ὁ Χριστὸς διωρθώσατο. Τὰ αὐτὰ Γρηγόριος κατὰ Ναυάτου. Ὁμοίως Οἰκουμένιος εἰς τὰς πράξεις τῶν ἀποστόλων λέγων, Ἰούδας μὲν πάντως ἑαυτὸν ἔξωσε τοῦ χοροῦ τῶν ἀποστόλων, ὁ δὲ Πέτρος καὶ συνῆν καὶ πρὸς τοῦ διδασκάλου διὰ τοῦ τρισσοῦ τῆς ἐρωτήσεως ἀνακέκληται. ἡ δὲ δέησις τοῦ Χριστοῦ ὑπὲρ τοῦ Πέτρου ἐστὶ κατὰ τὸν Χρυσόστομον. κεφ, ιδʹ, ἐν τῷ κατὰ Ἰωάννην τὸ μὴ εἰς τέλος ἀπολεσθῆναι, οὐ μὲν οὖν τὸ μὴ ἀρνηθῆναι, καὶ μὴ τραυματισθῆναι κατὰ τὴν πίστιν ἰασίμῳ τραύματι, καίπερ μὴ ἀπο-

λωλότι

λωλότι εἰς τέλος. ἐνδέχεται γὰρ ἀρνηθέντας, καὶ ἀπιστήσαντας πρὸς καιρὸν τὴν εὐσέβειαν αὖθις ἐπανακληθῆναι διὰ τῆς μετανοίας, ὥσπερ συνέβη τῷ μακαρίῳ Πέτρῳ, Ἐλευθερίῳ, καὶ Μαρκελλίνῳ τοῖς πάπαις, καὶ ἄλλοις ἐνδειξαμένοις τὸ ἀσθενὲς τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, καίτοιγε μὴ ἀπολωλότας εἰς τέλος, καὶ διεφθορότας τῇ ἀθεΐᾳ τῆς ἀπιστίας, καὶ τῆς κακοδόξου αἱρέσεως, ὡς πεπονθὼς ἔτυχεν Ἰούδας ὁ δοῦλος, καὶ Λίνος(?), καὶ ὁ αὐτῷ συνακόλουθος Ὀνώριος, μέγα φυσώμενος ἐπὶ τῇ ἀρχῇ, καὶ ἐξουσίᾳ μὴ τοῦ Χριστοῦ, καθὰ πάντες οἱ ἅγιοι, ἀλλὰ τῇ μοχθηρίᾳ τοῦ Πάππα. Ἄκουε καὶ Χρυσοστόμου τῷ ἑπτηκοστῷ τι κεφ, λέγοντος οὕτως. ἐπεὶ οὖν εἰκὸς ἦν αὐτὸν καὶ εἰς ἀπόνοιαν ἀρθῆναι μελετῶντα ἀντιλέγειν αὐτῷ, παιδεύει λοιπὸν αὐτὸν μὴ ἀντιπίπτειν. Τοῦτο γοῦν καὶ ὁ Λουκᾶς αἰνιττόμενος, αὐτόν φησιν εἰρηκέναι, καὶ ἐγὼ ἐδεήθην περὶ σοῦ, ἵνα μὴ ἐκλείπῃ ἡ πίστις σου, τουτέστιν ἵνα μὴ εἰς τέλος ἀπόληται διὰ πάντων ταπεινοφροσύνην αὐτὸν διδάσκων, καὶ τὴν ἀνθρωπίνην ἐλέγχων φύσιν οὐδὲν αὐτὴν καθ' αὑτὴν οὖσαν, ἐστὶ γὰρ ἔκλειψις πρὸς καιρὸν ἐκλείπουσαν καὶ πάλιν ζωογονουμένης τῆς καρδίας τῆς πεπονθυίας τὸ πάθος, καὶ μὴ διεφθαρμένας. Ἔστι πάλιν λιποθυμία, καὶ ἔκλειψις ἀπολωλυῖα, καὶ φθείρουσα τὸ ὑποκείμενον· τὴν πρώτην ὑπέστη Πέτρος, τὴν δευτέραν δὲ οὐδαμῶς ἐπανακληθεὶς, καὶ θεραπευθείς.

ΚΕΦΑ'ΛΑΙΟΝ Μ'.

ἕκτον Ἐπιχείρημα.

Μόνος ὁ μακάριος Πέτρος μετωνομάσθη παρὰ τοῦ Χριστοῦ ἀνὰ τὴν συγχωρείαν τῶν συναποστόλων, καὶ συμμαθητῶν.

Λύσις.

Τοῦτο τὸ τεχνύδριον, καὶ τὸ σόφισμα πόῤῥω τῆς ἀληθείας, καὶ τῆς πείρας τῶν διδασκάλων, καὶ τῆς θείας γραφῆς, ἐπειδήπερ τῶν ἁγίων, καὶ τῶν προφητῶν τὰ ὀνόματα τὰ μὲν οὕτως ἐξ ἀρχῆς ἀφέθη, τὰ δὲ μετηλλάχθη, ὡς ἐν τῇ παλαιᾷ τὸ τῆς Σάρας εἰς Σάῤῥαν, καὶ τὸ Ἅβραμ εἰς Ἀβραὰμ, καὶ τὸ Ἰακὼβ εἰς Ἰσραὴλ μετενήνεκται. Τὸ δὲ Ἰσαὰκ, καὶ Σαμψὼν ἀμετονόμαστα διαμεμενήκασιν. Ἐν δὲ τῇ νέᾳ τὸ Σίμων εἰς Πέτρον, καὶ περὶ τοὺς υἱοὺς τοῦ Ζεβεδαίου Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην εἰς βοανεργὲς μετεκλήθησαν. μάνθανε παρὰ Χρυσοστόμου λέγοντος κεφ, α, ἐν τῷ κατὰ Ἰωάννην οὕτω. τοῦτον μὲν οὕτως ὠνόμασεν (ἀμέλει τὸν Σίμωνα Πέτρον) τοὺς δὲ περὶ Ἰάκωβον υἱοὺς βροντῆς. τίνος ἕνεκεν τοῦτο ποιεῖ, δεικνὺς ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ καὶ τὴν παλαιὰν δεδωκὼς, αὐτὸς ὁ τὰ ὀνόματα μεταῤῥυθμίζων, ὁ τὸν Ἅβραμ Ἀβραὰμ καλέσας, καὶ τὴν Σάραν Σάῤῥαν, καὶ τὸν Ἰακὼβ Ἰσραὴλ, πολλοῖς μὲν καὶ ἐκ γενετῆς τὰ ὀνόματα ἔθηκεν, ὡς τῷ Ἰσαὰκ, τῷ Σαμψὼν, ὡς τοῖς ἐν τῷ Ἡσαΐᾳ, καὶ ὡσηέ. Τοῖς δὲ μετὰ τὴν παρὰ τῶν γονέων προσηγορίαν, ὡς τοῖς τε εἰρημένοις, καὶ τῷ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ. Ἔθος δὲ καὶ τοῖς παλαιοῖς ἦν ἀπὸ τῶν πραγμάτων τίθεσθαι τὰ ὀνόματα, ὅπερ δήπου καὶ Ἠλίας πεποίηκε, τοῦτο δὲ οὐχ ἁπλῶς γίγνεται, ἀλλ' ἵνα τὴν προσηγορίαν ἔχωσιν ὑπόμνημα τῆς εὐεργεσίας τοῦ Θεοῦ, ἵνα μνήμη διηνεκὴς τῆς διὰ τῶν ὀνομάτων προφητείας ἐνηχῆται τοῖς ἀκούουσιν, οἷς μὲν γὰρ ἔμελλεν ἐκ πρώτης ἡλικίας ἡ ἀρετὴ διαλάμπειν, ἐκεῖθεν τὰ ὀνόματα ἐλάμβανον. τοῖς δὲ μετὰ ταῦτα μέλλουσιν ἐπιδιδόναι, μετὰ ταῦτα καὶ ἡ προσηγορία ἐτίθετο. ἀλλὰ τότε μὲν διάφορα ὀνόματα ἕκαστος ἐλάμβανε· νῦν δὲ πάντες ἔχομεν τὸ πάντων μεῖζον ἐκεῖνο, χριστιανοὶ προσαγορευόμενοι, καὶ υἱοὶ τοῦ Θεοῦ, καὶ φίλοι, καὶ σῶμα. Ἱκανὴ γὰρ αὕτη ἡ προσηγορία πασῶν μᾶλλον ἐκείνων

ἡμᾶς

ἡμᾶς διαναστῆσαι, καὶ ποιῆσαι σφοδροτέρους πρὸς τὴν τῆς ἀρετῆς ἐργασίαν. μὴ τοίνυν ἀνάξια πράττωμεν τῆς κατὰ τὴν προσηγορίαν τιμῆς. ἐννοήσαντες τὴν ὑπερβολὴν τῆς ἀξίας, οἱ τοῦ Χριστοῦ καλούμεθα. οὕτω γὰρ Παῦλος ἡμᾶς ὠνόμασε, καὶ τὰ ἑξῆς. ἀφ' ὧν (Χρυσολόγων ῥημάτων ἐστὶ) μὴ μόνον τὸν μακάριον Πέτρον μετονομασθῆναι, ἀλλὰ καὶ ἄλλους εἴτε ἐν τῇ παλαιᾷ, εἴτε ἐν τῇ νέᾳ. καὶ ὅτι τοῦτο οὐκ ἀναγκαῖον ἄρθρον ἐστὶν ἐμφανίσασθαι πρωτεῖον, καὶ ἐξουσίαν ἐπ' ἄλλοις, ἢ ὁ μὴ μετονομαζόμενος οὐκ ἔχει λαβεῖν χάρισμα, καὶ ὑπερβολὴν αἰωνίας ζωῆς. εὕρεις δὲ καὶ πολλοὺς αἱρετικοὺς μετονομασθέντας ἀπολωλέναι διὰ τῆς κακοδόξου αὐτῶν αἱρεσιαρχίας, καὶ παρανόμου ἀποστασίας καὶ Πέτρους, καὶ Ἰωάννας, καὶ Παύλους, καὶ Ἀθανασίους, καὶ ἄλλους ἔτι πλείονας, ὡς ὄπισθεν προεσημάνθη. καὶ ῥᾷόν ἐστι τοῖς βουλομένοις καταμαθεῖν μετελευσομένοις εἰς ἀνάγνωσιν τὸν ἕβδομον οἰκουμενικὸν καὶ χορὸν θεσπέσιον(?) τῆς καθολικῆς ἁγίας συνόδου.

ΚΕΦΑ'ΛΑΙΟΝ ΜΑ'.

Ἕβδομον ἐπιχείρημα.

Ὅτι ἐν τῇ θείᾳ γραφῇ πρὸ πάντων τῶν ἀποστόλων ἀριθμεῖται τὸ Πέτρου ὄνομα.

Λύσις.

Οὐδὲν πρὸς τοὺς λόγους τῆς ἀρετῆς ἐστὶ τὸ σόφισμα. πῇ μὲν διότι τὸ πρῶτος ἐνταῦθα συναριθμούμενόν ἐστι τῇ συντάξει τῶν ἀποστόλων, ταυτότητα δηλοῦν τῆς αὐτῆς ἀπαραλλάκτου ἀξίας συναξιουμένης, καὶ οὐκ ἀναλογούμενον ὡς ἔχει ἐν τῷ δωδεκάτῳ κεφ. πρώτης πρὸς Κορινθίους, τὸ, οὓς μὲν ἔθετο ὁ Θεὸς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πρῶτον ἀποστόλους, δεύτερον προφήτας, τρίτον διδασκάλους, καὶ τὰ ἑξῆς. ὅπου φησὶν ὁ θεῖος Χρυσόστομος οὕτως. ὅπερ γὰρ ἔφθην εἰπὼν τοῦτο καὶ νῦν ποιεῖ. ἐπειδὴ μέγα ἐφρόνουν ἐπὶ ταῖς γλώτταις, ἔσχατον αὐτὸ τίθησι πανταχοῦ, τὸ γὰρ πρῶτον ἐνταῦθα, καὶ δεύτερον οὐχ ἁπλῶς εἴρηκεν, ἀλλὰ προτάττων τὸ προτιμότερον, καὶ τὸ καταδεέστερον δεικνὺς, διὸ καὶ τοὺς ἀποστόλους προέθηκεν, οἳ πάντα ἐν αὐτοῖς εἶχον τὰ χαρίσματα. καὶ οὐκ εἶπεν, οὓς μὲν ὁ Θεὸς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἀποστόλους ἁπλῶς, ἢ προφήτας, ἀλλὰ καὶ δεύτερον, καὶ τρίτον τίθησι, τὸ αὐτὸ τοῦτο, ὅπερ εἶπον, ἐμφαίνων. πῇ δὲ διότι πάλιν οὐ διατηροῦσι τοῦτ' αὐτὸ τὸ θέμα τῶν ὀνομάτων πανταχοῦ οἱ εὐαγγελισταὶ, ἀλλὰ διαφόρως τιθέασι τὴν προσηγορίαν, ὡς ἐξηγεῖ Χρυσόστομος τὸ κατὰ Ματθαῖον ι κεφ, λέγων οὕτως. ὁ μὲν οὖν Μάρκος καὶ κατ' ἀξίαν αὐτοὺς τίθησι, μετὰ γὰρ τοὺς δύο κορυφαίους τότε τὸν Ἀνδρέαν ἀριθμεῖ. οὗτος δὲ οὐχ οὕτως, ἀλλὰ διαφόρως, μᾶλλον δὲ καὶ Θωμᾶν τὸν πολὺ καταδεέστερον ἑαυτοῦ προτέθηκεν, ἀλλ' ἴδωμεν αὐτὸν ἄνωθεν τὸν κατάλογον. Πῇ δὲ διότι ἐκ τῆς ἀρετῆς ἐγκωμιάζει αὐτὸν οὐχὶ παρὰ τῆς ἀποστολικῆς ἀξίας, καίπερ ἐνίοτε λαμβανομένης ἀντὶ τῆς ἀρετῆς, καθάπερ καὶ τῆς χάριτος. Διό φησιν ἐπάγων τοῖς λεγομένοις ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος οὕτως, ἐν τῷ λέγειν, οὐ σμικρὸν καὶ τοῦτο ἐγκώμιον, τὸν μὲν γὰρ ἀπὸ τῆς ἀρετῆς, τὸν δὲ ἀπὸ τῆς εὐγενείας τῆς κατὰ τὸν τρόπον ἐπῄνεσε. κατὰ γὰρ τὴν ἀρετὴν ἔσονται οἱ πρῶτοι ἔσχατοι, καὶ οἱ ἔσχατοι πρῶτοι, ὁ γὰρ μακάριος Παῦλος ἔσχατος τῶν ἀποστόλων κληθεὶς εἰς τὸ ἔργον τοῦ εὐαγγελίου, πάντας τοὺς πρὸ αὐτοῦ κεκλημένους ὑπερβεβηκὼς ἔφθη, ὃς ποτὲ μὲν ἐπιστρέφεται παρὰ τῷ Γρηγορίῳ, ποτὲ δὲ προστίθεται. ἐκείνως μὲν ἐν τῷ ἐπιταφίῳ τῷ εἰς τὸν

μέγαν

μέγαν Βασίλειον λέγοντι, ἐμιμήσατο Πέτρου τὸν ζῆλον, Παύλου τὸν τόνον, τῶν ὀνομασθέντων, καὶ μετονομασθέντων, ἀμφοτέρων τὴν πίστιν, τῶν υἱῶν Ζεβεδαίου τὸ μεγαλόφωνον, πάντων τῶν μαθητῶν τὸ εὐτελές, καὶ ἀπερίττον. οὕτω πάλιν ἐν τῷ εἰς τὸν μέγαν Ἀθανάσιον διεξιόντι. ταῦτα Παῦλος, καὶ εἴτις κατ᾽ ἐκεῖνον τῷ πνεύματι, Παῦλος, καὶ Πέτρος τὸ σύντονον τοῦ κηρύγματος. Ἀπελήλαται γὰρ πᾶς τύφος προεδρίας, καὶ κενοδοξίας καὶ προθέσεως ἀλόγου παρὰ τοῖς ἁγίοις θεμελιουμένοις ἐπὶ τὴν κρηπῖδα, καὶ βάσιν τῆς ἀρετῆς τῆς ταπεινοφροσύνης.

ΚΕΦΑ'ΛΑΙΟΝ ΜΒ'.

Ὄγδοον Ἐπιχείρημα.

Ἡ θεία γραφὴ ἐξιστορεῖται περὶ τοῦ μακαρίου Πέτρου ὡσανεὶ περί τινος ἄρχοντος, καὶ βασιλέως, περὶ δὲ τῶν λοιπῶν ἀποστόλων ὡς περὶ ὑποτασσομένων ὑπηκόων.

Λύσις.

Μὴ γένοιτό ποτε ἡμᾶς τοὺς τοῦ Χριστοῦ αἰχμαλώτους ἀκοῦσαι τοῦτο, καὶ μεμαθηκότας παρὰ τῆς θείας γραφῆς ἐξωθούσης τὴν τυραννικὴν ἀρχήν, καὶ διδασκούσης τὴν ἰσοτιμίαν τῆς ἀδελφότητος. ἐπειδήπερ ὁ ψαλμῳδὸς προφητεύει, βασιλικῶς κοινῇ λέγων, καταστήσῃς αὐτοὺς ἄρχοντας ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν. καὶ δώδεκα θρόνους ὄντας σύμβολον ἀρχῆς, καὶ ἐξουσίας κατ᾽ Ἀρέθαν εἰς τὴν Ἰωάννου ἀποκάλυψιν ἀκούομεν ἐν εὐαγγελίοις καθυπισχνουμένους τοῖς αὐτόπταις τοῦ λόγου παρὰ τοῦ Κυρίου αὐτῶν. ὁμοίως θεμελίους, καὶ λίθους δώδεκα ἰσαρίθμους τοῖς ἀποστόλοις ἀποκαλύπτεται ὁ θεατὴς τῶν ἀρρήτων ἀποκαλύψεων Ἰωάννης, οὗ ὁ συνώνυμος κῆρυξ τῆς μετανοίας συνωπάτους, καὶ συμβασιλεύοντας ἀποδείκνυσιν ἐξίσου πάντας τοὺς ἀποστόλους γεγονέναι εἰς τὸν λόγον, ὅτι πᾶσα γραφὴ θεόπνευστος χρήσιμός ἐστι πρὸς διδασκαλίαν, πρὸς ἐπανόρθωσιν, καὶ τὰ ἑξῆς. καὶ προϊὼν ὁ λόγος κατὰ τὸν αὐτὸν σαφέστερον ἐπεξεργάσεται.

ΚΕΦΑ'ΛΑΙΟΝ ΜΓ'.

Ἔνατον ἐπιχείρημα.

Στόμα ἦν τῶν ἀποστόλων, καὶ ἔγκριτος αὐτῶν, ὥσπερ τις πρόμαχος.

Λύσις.

Ὁμολογοῦμεν ὡς συστρατιώτης, καὶ συνταξιάρχης, καὶ τιμοκρατορικὸς ταξιαρχεύων, συναριθμούμενος τοῖς συμμαχοῦσιν αὐτῷ, καὶ συνταξιαρχεύουσι, καὶ συνεκστοματίζουσι, τὰ θεῖα ῥήματα οὐχ ὡς ἀναλογούμενος κατὰ πρῶτον, καὶ δεύτερον τάγμα παράλληλον, καὶ ὑπάλληλον, ἢ ὡς στρατηγὸς ἐπὶ τὸν στρατὸν ἔχων σχέσιν, ἢ ὡς φέρων μόνος τὴν τοῦ σταυροῦ σημαίαν, οἱ δὲ ἄλλοι τοῦ χαρακτῆρος τοῦ κοινοτάτου ἀνεπίσημοι. θερμότερος γὰρ ὢν τῶν ἄλλων συστρατιωτῶν προπηδᾷ κατὰ τῆς φάλαγγος τῶν ἀντικειμένων λόγῳ τιμοκρατείας, οὐκ ἀριστοκρατείας, ἢ βασιλείας τῶν συστρατευομένων. ἔστι δ᾽ ὅπου καὶ σωφρονίζεται ἐπιτιμώμενος, καὶ ἀντιλέγων, διὸ καὶ νεύει προβαλλόμενος Ἰωάννην τὸν ἐπιστήθιον εἰς μάθησιν, καὶ ἐρώτησιν τοῦ διδασκάλου, ἐφ᾽ οὗ τὸ στῆθος ἀναπεσόντα ἐγνωρίσθη ὁ ἀνεξίκακος, καὶ ἀπηλέγχθη ὁ παμπόνηρος, ᾧ καὶ διαμείβεται τὴν φιλίαν κατὰ Χρυσόστομον μετὰ τὴν ἀνάστασιν, καὶ τελείαν αὐτοῦ τοῦ παραπτώματος ἐπανόρθωσιν, λέγων τῷ διδασκάλῳ

οὗτος δὲ τί; ὑπέρτιμοι γάρ, καὶ ἔξαρχοι πάσης τῆς οἰκουμένης ἰσάριθμοι οἱ ἀπόστολοι, καὶ πανταχοῦ κήρυκες, καὶ σάλπιγγες μὴ μόνον ἀλλήλων διὰ τὴν ἀδελφικὴν φιλότητα, καὶ τὸ γνώρισμα τῆς εἰς Χριστὸν μαθήσεως, καὶ αὐτοῦ ἀπομιμήσεως, ἀλλὰ τὸ πλεῖστον τοῦ ἐν αὐτοῖς λαλοῦντος Χριστοῦ διὰ τὴν ἐν αὐτοῖς βροντόφωνον φωνήν, καὶ τὸν ἦχον τοῦ πνεύματος. τούτων δὲ προέξαρχος ὡς θερμότερος κατὰ συναρίθμησιν, καὶ μὴ κατὰ ἀναλογίαν, ὡς πρῶτος τῆς ἐξαρχίας αὐτῶν ὁ μακάριος Πέτρος. ἀμέλει οὐχ οἷον λόγον ἔχει ὁ πατριάρχης πρὸς τοὺς ὑφ᾽ αὐτὸν μητροπολίτας, καὶ ἐπισκόπους, ἀλλ᾽ ὡς ἔχει πατριάρχης πρὸς πατριάρχην, εἴτουν ὁ Ῥώμης πρὸς τὸν Κωνσταντινουπόλεως, ἢ ὁ Καισαρείας Καππαδοκίας πρὸς τὸν Ἐφέσου, οὗτος δὲ πρὸς τὸν Ἡρακλείας, καὶ ἐφεξῆς συναριθμούμενοι, καὶ συμμετρούμενοι τῷ αὐτῷ κανόνι τῆς συντάξεως. καὶ τοὺς γεραιτέρους προϊσταμένους λόγῳ τοῦ συντάγματος ἐκστοματίζειν καλῶς τὰ ἐν ἑνὶ φρονήματι τοῦ πνεύματος συμβουλευθέντα ὑπὲρ πάντων. ἔστι δ᾽ ὅπου ἐνίοτε πρὸς τοῖς λόγοις ἀφορᾶται μὴ μόνον ὁ λόγος τῆς προστασίας, καὶ τῆς προσταγῆς, ἀλλὰ καὶ ἡ ζέσις τοῦ πνεύματος, καὶ ἡ ἀγχίνοια τῆς γνώσεως, καὶ τῆς θεοσόφου διδασκαλίας ὁ ἀναγνωρισμός, καὶ θεία παίδευσις, καὶ γὰρ ἐν τῇ Φλωρεντίᾳ συνόδῳ κατεστάθη ἔξαρχος ὑπὲρ πάσης τῆς ὀρθοδοξίας τοῦ λόγου κατὰ τῶν κακοδόξως ἐπιφερομένων ἀντιρρήσεων τῆς λατινόφρονος δοκισεισοφίας ὁ ἁγιώτατος Ἐφέσου ὕφεδρος τῷ Καισαρείας τῆς Καππαδοκίας, καὶ ὁ ἀποστατήσας Βησσαρίων Νικαίας ἕβδομος θρόνος τῆς συναριθμήσεως, καὶ συντάξεως τῶν ἐξάρχων, καὶ ὑπερτίμων ἀρχιερέων ὑπὲρ πάσης τῆς ἐκκλησίας, καὶ τῶν βασιλέων, καὶ τῶν πατριαρχῶν ὑπεραπολογούμενοι, μᾶλλον δὲ ὑπὲρ αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ, καὶ τῶν ἀποστόλων. μέντοιγε οὔτε τῶν πατριαρχῶν, ἢ βασιλέων, ἢ τῆς ἐκκλησίας, ἢ τῶν προαριθμουμένων ἀρχιερέων αὐτῶν, ἢ τοῦ Χριστοῦ, ἢ τῶν ἀποστόλων κρείσσονες οἱ τὰ αὐτῶν διεκδικοῦντες, ἀλλ᾽ ἐν τοῖς ἰδίοις θρόνοις, καὶ τοποθεσίαις πάλιν ἵσταντο, καὶ ἐστηρίζοντο. διόπερ εὑρήσεις συνεχῶς ἀναγινώσκων τὸν θεῖον Χρυσόστομον, καὶ τὸν μέγαν Βασίλειον ἐν τοῖς εἰς τὸν μακάριον Παῦλον λέγοντας αὐτὸν εἶναι στόμα Χριστοῦ, ὅπερ ὑπερβαίνει τὸ εἶναι στόμα τῶν ἀποστόλων. ὡσαύτως καὶ τοὺς λοιποὺς ἀποστόλους, καὶ ἁγίους ἀρχιερεῖς ἐν τοῖς μηνολογίοις.

ΚΕΦΑ'ΛΑΙΝΟ ΜΔ'.

Δέκατον ἐπιχείρημα.

Ὅτι μόνῳ τῷ μακαρίῳ Πέτρῳ γέγονεν ἡ πρώτη ἀποκάλυψις τῆς θεότητος, καὶ ὁμολογίας τῆς εἰς Χριστὸν ἀνὰ τοὺς ἀποστόλους.

Λύσις.

Ἀνεπακολούθητόν ἐστι πρωτεύειν καὶ τῇ χάριτι, καὶ ἐξουσίᾳ τοῦ πνεύματος, καὶ τῆς ἀποστολῆς, ὅτι μήγε τῇ κατ᾽ αὐτὸν ἐπεγνωσμένῃ γνώσει καὶ ἀποκαλυφθείσῃ θεωρίᾳ. μία γὰρ ἡ χάρις, καὶ μία τῆς ἀποστολικῆς σφραγῖδος ἡ ἐξουσία, ἓν τὸ βάπτισμα, μία ἡ πίστις, καὶ ἡ ἀνακαίνισις εἴς τε τὰ ἔθνη, καὶ τοὺς ἰουδαίους. Ἰουδαίῳ τε πρῶτον καὶ ἕλληνι δόξα παντὶ τῷ ἐργαζομένῳ τὸ ἀγαθόν φησιν ὁ μακάριος Παῦλος γράφων πρὸς Ῥωμαίους, οὐχ ὅτι πρωτεύουσι τῇ ἀξίᾳ, τῇ χάριτι, καὶ τῷ βαπτίσματι, ἀλλ᾽ ὅτι πρώτως ταύτην ἐδέξαντο σφραγισθέντες, καὶ ἀκηκοότες τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, μέντοιγε μὴ διὰ τοῦτο ἐλάττονες οἱ ἐπιόντες ἐκλελεγμένοι τῶν ἐθνῶν. Ἀπροσωπόληπτος γάρ ἐστιν ὁ Θεός, φῶς φωτίζον φαεινότατον πάσῃ τῇ οἰκουμένῃ, καὶ

μὴ περικλειόμενον, καὶ καταδεσμευόμενον τῇ μοχθηρίᾳ τῆς σήψεως. καὶ κακοπροαιρέτου, καὶ φιλάρχου γνώμης τῆς ἐν Ῥώμῃ, τὸ ἀπερίκλειστον, καὶ ἀδέσμευτον τοῦ παντὸς μηδενὶ βασιλευόμενον, καὶ ἀμαυρότητι ζοφούμενον, μᾶλλον δὲ πάντα ζόφον, καὶ σκότος ἀποκρουόμενον, καὶ ἀνατέλλον ἀπὸ ἀνατολῶν ἡλίου μέχρι δυσμῶν, κινούμενον, καὶ εἰς ἀεὶ περικυκλούμενον, καὶ περιλαμβάνον τῇ παντοκρατορικῇ αὐτοῦ δυνάμει τὸ σύνολον. Οὐ γὰρ ἕπεται διότι ἐν τῇ κολυμβήθρᾳ πρῶτος ἐσφραγίσθη τις τῷ θείῳ φωτίσματι. καὶ ἐπεγνώσθη θεῖον ἐκσφράγισμα μείζονα χάριν εἰληφέναι τοῦ μετ' ἐκεῖνον ἀναγεννηθέντος καὶ ἐγχαραχθέντος τῷ αὐτῷ χαρακτῆρι τοῦ φωτίσματος, ἀλλ' ὁ ἀπογεγονὼς τῷ προγεγονότι κατὰ πάντα ἐξισούμενός ἐστι κατὰ τὸν Χρυσόστομον ἐν τῇ αὐτῇ πρὸς Ῥωμαίους ἐπιστολῇ, εἷς γάρ ἐστιν ὁ ἀρχέτυπος χαρακτὴρ τῆς μιᾶς βασιλείας ἀκιβδήλευτος τοῦ παντὸς, καὶ τοῖς πᾶσιν εὐεργετούμενος, καὶ χαρακτηριζόμενος κατὰ τὸν λόγον τῆς χάριτος, καὶ τῆς ἀξίας μετρούμενος, καθάπερ πολλὰ χρυσᾶ νομίσματα, καὶ σφραγῖδες τοῦ αὐτοῦ βάρους, καὶ τῆς τιμῆς ἴσα καὶ τὸν αὐτὸν βασιλικὸν χαρακτῆρα ἐπιδέχονται, καὶ ἐγχαράττονται τοσοῦτον μόνον διενηνοχότα ἀλλήλοις, ὅσον τὸ μὲν προαριθμεῖται, τὸ δὲ ἐπαριθμεῖται ἐντυπούμενον, τῇ δὲ τιμῇ, καὶ τῇ ἀξίᾳ τῆς μιᾶς βασιλικῆς σφραγῖδος, ἢ καὶ περιβολῇ τῆς ἀλουργίδος ταυτιζόμενα. καὶ γὰρ παρ' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ. καὶ πατρὸς ἀπεκαλύφθη καὶ τοῖς κράζουσι νηπίοις τὸ ὡσαννὰ ὁ υἱὸς Δαβὶδ εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ, ὥσπερ καὶ τῷ Πέτρῳ, κατὰ Χρυσόστομον εἰς τὴν βαϊοφόρον.

ΚΕΦΑ'ΛΑΙΟΝ ΜΕʹ.

ἑνδέκατον Ἐπιχείρημα.

Ὅτι μόνῳ τῷ Πέτρῳ ἐπήγγελται ἡ στερέωσις τῆς πίστεως, καὶ τῆς καθέδρας.

Λύσις.

Εἴρηται ἄνωθεν, ὅτι δώδεκα καθέδραι, καὶ θρόνοι καθυπεσχέθησαν, καὶ οὐ μία μόνον, καὶ ὅτι βεβαίωσις, καὶ στήριγμα τῆς πίστεως ὀργανικῶς ἐστι, καὶ μὴ δι' ὃ ἕνεκα τοῦ, καὶ μὴ χάριν οὗ, δι' οὗ πιστεύομεν, καὶ στηρίζεται ἡ ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ οὐχὶ ὃ πιστεύομεν. καὶ ἐφ' ᾧ ὁμολογοῦμεν χρηματίζουσι μὴ ὅτι γε μόνον αὐτὸς, ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ εὐσεβεῖς καὶ ἀπόστολοι, καὶ ἀρχιερεῖς κατὰ τὴν ἀξίαν, καὶ τὸ χάρισμα ἕκαστος αὐτῶν ἔχων τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν, καὶ ὁμολογίαν, καὶ διδάσκων τὰ παρ' ἐκείνου ἐντεταλμένα, ἐνεργούμενα ἐνίοτε κατὰ θείαν ἐποχὴν, καὶ ὑπὸ ἀσεβῶν μὴ κατεγνωσμένων στηρίζουσιν ἑαυτοὺς, καὶ ἄλλους οἰκοδομοῦσι. Ἐπεὶ κατὰ Χρυσόστομον κεφ. ςʹ ἐν τῇ πρὸς Ἐφεσίους, ὅπερ ἐστὶ τεῖχος, καὶ πύργος ἐν τῇ πόλει, θυρεὸς ἐν τῷ σώματι, τοῦτο πίστις ἐν τῇ πιστευούσῃ ψυχῇ, καὶ ὁμολογούσῃ τὸν Χριστὸν εἶναι τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, ἥτις ὡς παρεχομένη, καὶ ὑποκειμένη, καὶ εὐεργετουμένη, καὶ προστιθεμένη, καὶ ἀσφαλιζομένη ἀναπολύτως, καὶ συνεργῶς στερεοῦται τῷ Θεῷ χαριζομένῳ παντὶ τῷ πιστεύοντι τὴν ἐκ πίστεως δικαιοσύνην, καὶ στερεοῦντι αὐτὴν ἀκλονήτως κρατυνομένην ὑπ' αὐτοῦ τοῦ κραταιοῦντος Κυρίου μένειν, καὶ παγίως, καὶ στερρῶς ἐπὶ τοῖς ἐξιοῦσι βέλεσι τῶν πονηρῶν λογισμῶν τῆς ἀπιστίας, καὶ ἐνεργειῶν κακεργατίδων αὐτῆς, διό φησιν ἐν πᾶσι μετὰ τὸ τέλος τῆς ἀκολουθίας ἡ ἁγία ἐκκλησία, στερεώσοι ὁ Θεὸς τὴν ἁγίαν καὶ ὀρθόδοξον πίστιν τῶν ὀρθοδόξων Χριστιανῶν εἰς αἰῶνα αἰῶνος ἀμήν. οὐχὶ ὁ Πέτρος ἢ ὁ Πάππας, οὐ γὰρ λατρεύομεν τῷ Πέτρῳ, ἢ τῷ Πάππᾳ, ἀλλὰ Θεῷ ζῶντι, ὡς εἴρηται ἄνωθεν, οὔτε πιστεύομεν

αὐτοὺς, ἢ εἰς αὐτοὺς, καθάπερ εἰς τὸν Θεὸν, καὶ Χριστὸν, διότι ἕπεται τοὺς ἀνθρώπους ταυτίζεσθαι τῷ ζῶντι Θεῷ, ὅπερ ἐστὶν ἀσεβείας, καὶ εἰδωλολατρείας γνώρισμα φε[illegible]. καὶ εἰ φαμὲν ἐνίοτε πιστεύειν αὐτοῖς, καὶ ἔχειν πίστιν εἰς τὸν Πάππαν, ὥσπερ καὶ εἰς τὸν κορυφαῖον Πέτρον, ὡς διαλαμβάνει Γρηγόριος ὁ Πάππας ἐν τοῖς ἐπιστολιμαίοις αὐτοῦ συγγράμμασι πρὸς τὸν Ἴσαυρον Λέοντα τὸν εἰκονομάχον. Καίπερ ἄχρηστος αὕτη ἡ φράσις παρὰ τοῖς θείοις πατράσι τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, μέντοιγε ἐξετάζεται λόγῳ ἀληθείας, τὸ μὲν διότι αὕτη ἡ σύγκρισις Γρηγορίου τοῦ Πάππα ταυτίζεται τῇ σχέσει, καὶ τῇ ἀναφορᾷ, διότι ἄνθρωπος καὶ ὁ Πάππας, ἄνθρωπος καὶ ὁ Πέτρος ταυτοφυεῖς ἀλλήλοις ἐνέργειαν χάριτος, καὶ οὐκ οὐσίαν θείαν εἶχον ἀμφότεροι, τὴν σχέσιν, καὶ ἀναφορὰν χρηματίζειν ἐπὶ Χριστοῦ, καὶ τοῦ Πέτρου, ἢ τοῦ Πάππα, βλάσφημόν ἐστι, καὶ ἀποτρόπαιον τῆς εὐσεβείας, τὸ δὲ διότι κοινόν ἐστι καὶ τοῖς ἀποστόλοις ἡ τοιαύτη σχέσις κατ' ἄνθρωπον, κατὰ τὴν θείαν ἐνέργειαν ἀναγομένη, τὸ γὰρ αὐτό ἐστι πιστεύειν εἰς τὸν Πέτρον, ὥσπερ καὶ τὸ εἰς τὸν Ἰωάννην, ἢ τὸν Παῦλον, ἢ τὸν Θωμᾶν πάντες ἐξίσου ὁμοούσιοι ἄνθρωποι, καὶ ταυτιζόμενοι τῇ μιᾷ χάριτι, καὶ σφραγῖδι τῆς ἀποστολῆς, ὡς πολλάκις δέδεικται, καὶ ὀργανικῶς οἰκοδομοῦντες, καὶ στηρίζοντες ἐν ἑνὶ πνεύματι τὴν ἐκκλησίαν. τὸ δὲ διότι πιστεύομεν τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις, καὶ πᾶσι τοῖς ἁγίοις ὡς λαλοῦσιν, ἢ λαλουμένων, καὶ ἐνηχουμένων δι' αὐτῶν τὰ θεῖα ῥήματα ὡς προσεσημείωται πρώτῃ, καὶ δευτέρᾳ πραγματείᾳ κατὰ Χρυσόστομον ἐν τῷ κατὰ Ἰωάννην. ἐπὶ τούτοις πιστεύομεν αὐτοῖς ὡς φίλοις πιστοῖς Κυρίου, ἔχουσί τε ἐν ἑαυτοῖς τὸν λαλοῦντα δι' αὐτῶν σωτῆρα Χριστὸν, οὓς ὡς φῶτα δεύτερα, καὶ κεχαριτωμένα μεσιτεύουσι, καὶ πρεσβεύουσι, καὶ ἱκετεύουσι διηνεκῶς ὑπὲρ τῆς οἰκοδομῆς τῆς ἐκκλησίας, καὶ τῶν ἐπικαλουμένων αὐτοῦ γενέσθαι ἱλαστήριον τῶν ψυχῶν ἡμῶν. Καθότι μὴ μόνον Πέτρος, ἀλλὰ καὶ Παῦλος, καὶ ἕκαστος οἰκοδομεῖ, καὶ στηρίζει οὐ τῷ ὀνόματι τοῦ Πέτρου, ἢ τοῦ Πάππα, ἀλλὰ τῷ τοῦ σωτῆρος Χριστοῦ τοῦ ἐντετευχότος ἀμέσως τῇ θεότητι προσλελοιφυίᾳ ἐν αὐτῇ τὴν ἀνθρωπότητα, ὅτι μὴ δι' αὐτοῦ πρεσβευτικῶς, καὶ ἱκετικῶς, καὶ ἐμμέσως ὡς εἴρηται, διὰ τῆς παναχράντου Θεοτόκου πρεσβευούσης τὸν μονογενῆ αὐτῆς Υἱὸν, καὶ πάντων τῶν ἁγίων ἱκετευόντων δουλικῶς, ἐκείνου γὰρ τῷ θανάτῳ, καὶ τῷ αἵματι ἐδικαιώθημεν γεγονότος ἀντίλυτρον ὑπὲρ ἡμῶν ἐπαυξάνοντες τὴν ἀνταπόδοσιν τῆς ἀντιμισθίας διὰ τῆς καρποφορίας τῶν ἔργων, μετὰ τὴν ἀπέκδυσιν τῆς προπατορικῆς ἁμαρτίας ἐκτὸς τῶν ἀποβιούντων ἀκάκων νηπίων πεφωτισμένων τῷ θείῳ βαπτίσματι, καὶ σωζομένων τῇ ἐκείνου καὶ μόνῃ ἀντιμισθίᾳ, ὡς οὐδὲν πεπραγότων ἐν τῷ παρόντι βίῳ αἰσχρὸν, ἢ φαῦλον, ἢ καλὸν, ἢ ἀγαθὸν εἰς μείζονα ἀνταπόδοσιν εἴτε τῆς εὐποιΐας, εἴτε τῆς αἰσχρουργίας, καίπερ ἐνίοτε κρίμασιν οἷς οἶδε μόνος αὐτὸς ὁ ἀλάθητος ὀφθαλμὸς τοῦ Θεοῦ, κατὰ τὴν ἀπολελυμένην αὐτοῦ δύναμιν σωθῆναι δι' εὐχῶν τῶν ἁγίων, καί τινας τῶν ἀφωτίστων ἀσεβῶν, ἢ αἱρετικῶν ὡς Φαλκονίλαν διὰ Θέκλης. καὶ Τραϊανὸν διὰ τοῦ ἁγίου Γρηγορίου, τοῦ Διαλόγου, καὶ Θεόφιλον τὸν βασιλέα εἰκονομάχον δι' εὐχῶν τοῦ ἁγίου Μεθοδίου πατριάρχου. Τοιοῦτόν ἐστι καὶ τὸ σύ ποτε ἐπιστρέψας στήριξον τοὺς ἀδελφούς σου, ἀμέλει εἰπὲ, καὶ βεβαίωσον αὐτοὺς, ὅτι ὁ Κύριος ἡμῶν ὢν πατὴρ ἐλέους, καὶ οἰκτιρμῶν, καίπερ ἡμαρτηκὼς ἐγὼ πρὸς αὐτὸν διὰ τῆς ἀπαρνήσεως, τῇ συντριβῇ τῆς καρδίας μου, καὶ τῷ κλαυθμῷ τῶν δακρύων ἀφείλετο τὴν ἀνομίαν μου τὴν ἐκ τῆς ἀθετήσεως προσγεγονυῖάν μοι. Διὸ ἐπιστηρίζω, καὶ ἐπιβεβαιῶ ὑμᾶς, ὅτι δέχεται τοὺς μετανοοῦντας, ὁ σκοπὸς, καὶ ἡ μακροθυμία

θυμία αὐτοῦ ἡ ἀνεξείκαστος, ὧν γέγονα ὑπόδειγμα μετανοησάμενος, καὶ πλέον οὐκ ἔσομαι τολμητίας, καὶ ἀπότομος τοῖς ἁμαρτάνουσι κατὰ χρυσόστομον ἐν τοῖς εἰς τὸν Πέτρον, καὶ τὸν Ἡλίαν, δι᾽ ἣν μεταμέλειαν ὁστισοῦν ἁμαρτωλὸς, καὶ ἀσεβὴς προσερχόμενος τῷ θυσιαστηρίῳ τοῦ ἐλέους συνοικοδομεῖ τοῖς λοιποῖς μέλεσι τὴν ἐκκλησίαν προσηλυθεὶς τῷ λουτρῷ τῶν δακρύων, καὶ ἐνεργῶν τὸ συμπληρωτικὸν τῶν μυστηρίων μυσταγώγημα ἕβδομον τῆς ἐκκλησίας, ὡς καὶ ὁ μακάριος Παῦλος πάλαι μὲν καταλύτης εὐσεβείας, ὕστερον δὲ οἰκοδόμος, καὶ ἀρχιτέκτων τῆς ἐκκλησίας τῇ ἐπιστροφῇ τῆς μεταμελείας,

ΚΕΦΑ'ΛΑΙΟΝ Μϛ'.

Δωδέκατον ἐπιχείρημα.

Ὁ Χριστὸς ὑπὲρ μόνου τοῦ Πέτρου, καὶ ἑαυτοῦ ἠθέλησεν ἐν τῇ Καπερναοὺμ δασμοφορῆσαι τοῖς λαμβάνουσι τὰ δίδραχμα. Λύσις

Τοῦτο οὐκ ἐξουσία, καὶ αὐθεντία τοῦ μακαρίου πέτρου ἐστὶ πρὸς τοὺς ἀποστόλους, ἀλλὰ πρῶτος δοκῶν εἶναι τῶν μαθητῶν ὁ μακάριος Πέτρος προσέρχονται αὐτῷ οἱ τὰ δίδραχμα λαμβάνοντες μετ᾽ ἐπιεικείας ἐρωτῶντες αὐτὸν, εἰ ὁ διδάσκαλος ὑμῶν τελεῖ τὰ δίδραχμα, ἅπερ ἦσαν φόρος διδόμενος παρὰ τῶν πρωτοτόκων, ὅνπερ ἐκέλευσε τῷ Πέτρῳ ἀποδοῦναι ὁ χριστὸς ὑπὲρ ἑαυτοῦ, καὶ ἐκείνου, πρωτοτόκου κἀκείνου ὄντος κατὰ χρυσόστομον συναφθέντος τῷ Χριστῷ κατὰ τὴν τοῦ φόρου δόσιν, οὐ τόσον διὰ τὸ εἶναι πρωτότοκον, ὅσον διὰ τὴν πίστιν αὐτοῦ τυγχάνουσαν τὸ τέλος, καὶ ὁ ἐποφειλόμενος ἡμῖν φόρος τῷ Χριστῷ διὰ τῆς εἰς αὐτὸν ὑποταγῆς, ὑπακηκοότος πράγματι ἀπόρῳ τοσαύτης ἁλείας. διὸ φησιν ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος κεφ, ιή. ἐν τῷ κατὰ Ματθαῖον. ἀντὶ ἐμοῦ δὲ, καὶ σοῦ εἶπεν, ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς πρωτότοκος ἦν (ἀμέλει ὁ μακάριος Πέτρος) ὥσπερ δὲ ἐξεπλάγης τοῦ Χριστοῦ τὴν δύναμιν, οὕτω θαύμασον καὶ τοῦ μαθητοῦ τὴν πίστιν, ὅτι πράγματι ἀπόρῳ οὕτως ὑπήκουσε, καὶ γὰρ σφόδρα ἦν ἄπορον κατὰ τὴν φύσιν, διὸ καὶ τῆς πίστεως αὐτὸν ἀμειβόμενος συνῆψεν ἑαυτῷ κατὰ τὴν τοῦ φόρου δόσιν, τῇ γὰρ πίστει, καὶ προθυμοτέρᾳ ὑπακοῇ, καὶ φίλτρῳ διακαεστέρῳ τὸν μακάριον πέτρον διαθέμενον εἶναι, καὶ προκρίνεσθαι τῶν ἄλλων, καὶ μὴ μόνον αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ ἕκαστον τῇ σπουδῇ φανέντα τοιοῦτον, καὶ πλείονα ἐσόμενον ἐνδέχεσθαι, ὁμολογοῦμεν. τῷ δὲ χαρακτῆρι τῆς μιᾶς ἀξίας τῆς ἀποστολῆς κατὰ πάντα συνεξισούμενον τοῖς λοιποῖς ἀδελφοῖς τῇ μιᾷ σφραγῖδι συσφραγιζόμενον. οὕτω καὶ ὁ μακάριος Παῦλος ἰσότιμος ὢν τῇ ἀποστολῇ καίπερ ἔσχατος τῶν πρὸ αὐτοῦ ἀποστόλων κέκληται εἰς τὸ ἔργον τοῦ εὐαγγελίου, ἀλλὰ τῷ πλεονεκτήματι τῆς ταπεινοφροσύνης, καὶ τῷ ὑπερακοντίσματι τῆς εἰς χριστὸν ὑπακοῆς οὐχ ἡλιεύσατο μόνον ἰχθὺν εἰς δασμοφορίαν, καὶ συνανέβη εἰς τὸ Θαβώριον ὄρος κατιδεῖν ὡς εἶχε τὸ χωρητὸν τὴν τοῦ Κυρίου δόξαν, ἀλλὰ ζωγρήσας τὸν κόσμον ἐκ τῆς ἀγνοίας ἐδασμοφόρησε τὴν οἰκουμένην τῇ θεογνωσίᾳ, καὶ προπεφθακὼς ἐγεγόνει κατ᾽ αὐτὴν τὴν κορωνίδα, καὶ ὀροφεργίαν τῶν οὐρανίων ἁψίδων, ὅπου ἀκηκοὼς ἔτυχεν ἄρρητα ῥήματα μὴ ἐξόντα λαληθῆναι τοῖς ἀνθρώποις. ταπείνωσις γὰρ μετ᾽ ἐπιτεταμένης τῆς θεοπρεποῦς ἀγάπης, καὶ οὐχὶ ἔπαρσις μετὰ μοχθηρᾶς προαιρέσεως ἐστὶ τὸ θεμέλιον, καὶ ὁ στέφανος τῶν ἀρετῶν, καὶ ἡ σὺν

Χριστῷ

Χριστῷ δασμοφορία, διὸ γνωρίσαντες οἱ συμμαθηταὶ τὴν προτίμησιν τοῦ κορυφαίου διὰ τὴν πίστιν αὐτοῦ καὶ ὑπακοὴν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ προσέπαθόν τι ἀνθρώπινον. καὶ προσῆλθον τῷ Ἰησοῦ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ λέγοντες τίς ἄρα μείζων ἐστὶν ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, ἐφ᾽ ᾧ σημαίνων ἑρμηνεύει ὁ ἱερὸς χρυσόστομος οὕτως, ὑμεῖς μὲν γάρ φησιν ἐξετάζετε τίς μείζων, καὶ περὶ πρωτείων φιλονεικεῖτε, ἐγὼ δὲ τὸν μὴ πάντων ταπεινότερον γενόμενον, οὐδὲ τῆς εἰσόδου τῆς ἐκεῖ ἄξιον εἶναί φημι. καὶ καλῶς τὸ ὑπόδειγμα παράγει, καὶ οὐ παράγει μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ παιδίον εἰς τὸ μέσον ἵστησι, καὶ ἀπὸ τῆς ὄψεως αὐτῆς ἐντρέπων, καὶ πείθων εἶναι ταπεινοὺς οὕτω καὶ ἀπλάστους, καὶ γὰρ φθόνου καθαρὸν τὸ παιδίον, καὶ κενοδοξίας, καὶ τοῦ τῶν πρωτείων ἐρᾶν, καὶ τὴν μεγίστην κέκτηται ἀρετὴν, τὴν ἀφέλειαν καὶ τὸ ἄπλαστον, καὶ τὸ ταπεινὸν οὐκ ἄρα ἀνδρείας δεῖ μόνον, οὐδὲ φρονήσεως, ἀλλὰ καὶ ταύτης τῆς ἀρετῆς, τῆς ταπεινοφροσύνης λέγω, καὶ τῆς ἀφελείας, καὶ γὰρ ἐν τοῖς μεγίστοις χωλεύει τὰ τῆς σωτηρίας ἡμῶν, τούτων ἡμῖν οὐ παρόντων. πρὸς τούτοις ὁ στατὴρ ἐκεῖνος δασμοφορηθεὶς, ἐπέχων τιμὴν δύο διδράχμων, ἰχθύς τε ἀγκιστρευθεὶς, καὶ ὁ πεμφθεὶς ἁλιεῦσαι αὐτὸν ἀλληγορούμενος σημαίνει τὰς δύο φύσεις τοῦ χριστοῦ, ἃς βαστάζει ἐν τῷ στόματι ἡ ἀνθρώπινος φύσις, ἐν τῷ πιστεύειν, καὶ ὁμολογεῖν αὐτὸν τὸν χριστὸν εἶναι τέλειον θεὸν, καὶ τέλειον ἄνθρωπον ἁλιευθεῖσα παρὰ τοῦ ἀποστολικοῦ λόγου εἰς ζωάγρειαν, καὶ σωτηρίαν τοῦ δεδωκότος ἑαυτὸν ἀντίλυτρον ὑπὲρ παντὸς τοῦ κόσμου, καὶ ἰουδαίων, καὶ ἐθνῶν. ὃν μὴ μόνον ὁ μακάριος Πέτρος, καίπερ πρῶτος τῶν μαθητῶν δοκεῖ εἶναι, ἐξυπηρετήσατο, ἀλλὰ πάντες ὁμοθυμαδὸν ἐν ἑνὶ φρονήματι τοῦ πνεύματος οἱ πιστεύοντες, καὶ ὁμολογοῦντες αὐτὸν Θεὸν, καὶ ἄνθρωπον, ἐκ μέρους ἐπισυναγόμενοι τὸ καθόλου. περὶ ὧν διεξοδικώτερον Θεοφύλακτος ὁ Βουλγαρείας εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον.

ΚΕΦΑ'ΛΑΙΝΟ ΜΖ'.

Δέκατον τρίτον ἐπιχείρημα.

Ὁ μακάριος Πέτρος ἰδίᾳ αὐθεντίᾳ συνεκάλεσε τοὺς ἄλλους ἀποστόλους ἐπὶ τὴν ἐκλογὴν τοῦ ἀποστόλου ἀντὶ Ἰούδα τοῦ προδότου, καὶ ἰσκαριώτου. Λύσις.

Ἡ ἀλήθεια, καὶ Οἰκουμένιος σὺν αὐταῖς ταῖς πράξεσιν οὐκ ἀρχικῶς, καὶ ἐξουσιαστικῶς κατὰ τὸ ἰδιοβούλητον τοῦ μακαρίου Πέτρου, ὡς φαντάζεται πάππας τελεσιουργεῖσθαι τὰ μυστήρια, ἀλλ᾽ ὡς ὑπήκοος τῷ θείῳ βουλήματι, καὶ κινούμενος ὑπὸ τοῦ τελεταρχικοῦ πνεύματος μετὰ κοινῆς γνώμης συνδημηγορεῖ τὰ ὑποφητευθέντα τῷ παναγίῳ πνεύματι, καὶ ἀνιστάμενος προτίθησι τοῖς ἀδελφοῖς τὴν διὰ στόματος Δαβὶδ ῥηθεῖσαν προῤῥησιν. ὅρα φησὶν Οἰκουμένιος πάντα μετὰ κοινῆς αὐτὸν γνώμης ποιοῦντα, καὶ οὐκ ἀρχικῶς, οὐδὲ μετ᾽ ἐξουσίας. ἀνίσταται δὲ Πέτρος, οὐχ ὁ Ἰάκωβος, καὶ ὡς θερμότερος, καὶ ὡς τὴν προστασίαν τῶν μαθητῶν ἐγκεχειρισμένος. ἄλλως τε καὶ ἐπιεικὴς ἦν ὁ Ἰάκωβος, καὶ μᾶλλον τῇ προσευχῇ, καὶ τῇ ἡσυχίᾳ ὠφέλιμος τῶν ἄλλων δηλονότι μεταχειριζόντων τὸ πρᾶγμα, τί φησιν ἀνιστάμενος, ἄνδρες ἀδελφοὶ ἔδει πληρωθῆναι τὴν γραφὴν, ἣν προεῖπε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ὁρᾷς πῶς καλεῖ ἀδελφοὺς αὐτοὺς, καὶ οὐχὶ δούλους, ἢ μαθητὰς, ἢ τέκνα ἐξουσιαστικῶς, καὶ αὐθεντικῶς, καὶ πῶς οὐ τὸ ἰδιοβούλητον αὐτοῦ πληρωθῆναί φησιν, ἀλλὰ τὸ τῆς γραφῆς, ὁ φιλοστοργότατος, συμπρεσβύτερος τοὺς πρεσβυτέρους, ὁ πρᾳότατος τοὺς

συντα-

συντεταπεινωμένους ἐφ' ἑνὶ πληρώματι τῆς θεοπνεύστου γραφῆς, καὶ μιᾷ ἐκλογῇ τοῦ θείου Πνεύματος διὰ τῆς αὐτῶν προσευχῆς, καὶ μὴ ἰδίας βουλήσεως λέγων, σὺ Κύριε καρδιογνῶστα ἀνάδειξον ἕνα ἐκ τῶν δύο τούτων, ὃν ἐξελέξω. ὅστις τοσοῦτον ταπεινοῦται, ὥστε καὶ τὴν δημηγορίαν ποιῶν περὶ Ἰούδα ἐπιεικῶς, καὶ ἀφιλαπεχθημόνως μεταχειρίζεται, ἁπλῶς τὸ γεγενημένον δηλῶν, καὶ μὴ ὀνειδίζων αὐτὸν ὡς κατάρατον, ἢ μιαρὸν, μᾶλλον δὲ οὐκ ἐπαισχύνεται αὐτὸν λέγειν συγκατηριθμημένον γεγονέναι ἡμῖν, καὶ λελαχότα τὸν κλῆρον τῆς διακονίας ταύτης, ὡς γεγονότα ἔρημον τῷ γεγονέναι ὁδηγὸν τοῖς συλλαβοῦσι τὸν Ἰησοῦν, τὴν ἐπισκοπὴν αὐτοῦ λήψοιτο ἕτερος. δεῖ οὖν συνελθόντων ἡμῶν ἀνδρῶν ἐν παντὶ χρόνῳ, καὶ τὰ ἑξῆς.

ΚΕΦΑ'ΛΑΙΟΝ ΜΗ'.

Δέκατον τέταρτον ἐπιχείρημα.

Πρῶτος ἐξεφώνησε κηρύξας τὸ εὐαγγέλιον τοῖς Ἰουδαίοις μετὰ τὴν ἐπ' αὐτοὺς κάθοδον τοῦ παναγίου Πνεύματος.

Λύσις

Κοινὴ ἡ παῤῥησία. καθάπερ καὶ ἡ ἔνδειξις τῆς κηδεμονίας καὶ τὴν προσοχὴν τοῦ συγκαταψηφισθέντος αὐτοῖς. διό φησιν ἡ πρᾶξις, σταθεὶς δὲ ὁ Πέτρος σὺν τοῖς ἕνδεκα, δηλῶν κατ' Οἰκουμένιον, ὅτι κοινὴ γνώμη, καὶ μιᾷ φωνῇ πάντων, αὐτὸς ἦν στόμα. μάρτυρες δὲ παρειστήκεισαν, οἱ ἕνδεκα ἐπὶ τοῖς λεγομένοις αὐτοῦ, ὡς συνεκφωνοῦντες, καὶ συναποδεχόμενοι ἐπὶ τῷ εὖ λέγοντι καθάπερ συνήγοροί τινες δώδεκα, ἐπί τινος βασιλείας τυχὸν, ἢ ἀριστοκρατείας, ἢ δημοκρατείας, ἢ τιμαρχίας ἔχοντες τὴν αὐτὴν γνώμην, καὶ βουλὴν, καὶ τέλος, εἷς ὑπὲρ πάντων δημηγορεῖ, καὶ φθέγγεται, ὡς κοινὸν στόμα, ὁ προθυμότερος εἰς τὸ λέγειν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον προτιθέμενος, ἢ ὁ συμβουλευτικώτερος. ὁ ἀπεριεσκεπτότερος, ἢ ὁ ἐσκεμμενέστερος.

ΚΕΦΑ'ΛΑΙΟΝ ΜΘ'.

Δέκατον πέμπτον, ἐπιχείρημα.

Πρῶτος ἐθαυματούργησε τοῖς Ἰουδαίοις ἰασάμενος τὸν ἐκ κοιλίας μητρὸς χωλόν.

Λύσις.

Καὶ τοῦτο τὸ ἐπιχείρημα τῇ πράξει οὐκ ἀληθεύει, διότι σὺν ἦν τῷ Πέτρῳ Ἰωάννης συνευδοκῶν, καὶ συμπράττων τῷ σκοπῷ, καὶ τῇ διανοίᾳ, καίπερ μὴ τῇ ἐκφωνήσει τῶν ῥημάτων, ὡς χειρουργοί τινες ἕλκος τινὸς θεραπεύοντες, καίπερ εἷς καὶ μόνος τέμνει, καὶ καθαίρει, καὶ καίει τὰ σεσηπότα τοῦ τραύματος. διό φησιν ἡ πρᾶξις, ἀτενίσας δὲ ὁ Πέτρος εἰς αὐτὸν σὺν τῷ Ἰωάννῃ εἶπε, βλέψον εἰς ἡμᾶς. ὁ δὲ ἐπεῖχεν αὐτοῖς, προσδοκῶν τι παρ' αὐτῶν λαβεῖν. εἶπε δὲ Πέτρος ὡς ἐγκεχειρισμένος τὴν προστασίαν τῆς δημηγορίας τῶν ἀποστόλων. περὶ οὗ ἀνάγνωθι Οἰκουμένιον ἐνδεικνύοντα κοινὴν τὴν θεραπείαν.

ΚΕΦΑ'ΛΑΙΟΝ Ν'

Δέκατον ἕκτον ἐπιχείρημα.

Πρῶτος ὁ μακάριος πέτρος ἐκήρυξε τὸ εὐαγγέλιον τοῖς ἔθνεσι τοῖς περὶ Κορνήλιον, ὧ καὶ προ-

προσήχθη ἡ περίκλησις τῶν ἐθνῶν ὅρασις.

Λύσις.

Ὅτι μὲν θερμότερος τῶν ἄλλων, καὶ προβαλλόμενος ἐν τοῖς κινδύνοις ἦτο ὁ μακάριος Πέτρος ζέων τῇ πρὸς τὸν Χριστὸν ἀγάπῃ, καὶ ὅτι ἀπεκαλύφθη αὐτῷ ἡ ὅρασις καὶ κλῆσις τῶν ἐθνῶν, ὁμολογοῦμεν, τὸ δὲ αὐτὸν πρῶτον κηρύξαι τὸ εὐαγγέλιον τοῖς ἔθνεσι τῶν λοιπῶν ἀποστόλων οὐ σημαίνει αὐθεντίαν. ἐνεπιστεύθησαν γὰρ τὰ ἔθνη μᾶλλον τῷ μακαρίῳ Παύλῳ ὡς φαίνεται ἐκ τῶν πράξεων, μεταστραφέντι διελθεῖν τὴν Δαμασκὸν, καὶ Ἀραβίαν, καὶ ἄλλας χώρας, μαθητεῦσαί τε, καὶ προσκολληθῆναι αὐτῷ μαθητὰς γεγονότας πρώτους εἴτε ἐξ ἐθνῶν, εἴτε ἐξ Ἰουδαίων, οὐ τοσοῦτον εὔδηλον, εὐσημότερον δὲ ἐκ τῶν ἐθνῶν, ὡς καταδιωκομένῳ, καὶ ἐπιζητουμένῳ ἀναιρεθῆναι παρὰ τῶν ἐν Δαμασκῷ Ἰουδαίων, καὶ τοῦτο γεγονέναι πρὸ τοῦ ὀφθῆναι τὴν περὶ κλήσεως τῶν ἐθνῶν ὅρασιν τῷ μακαρίῳ Πέτρῳ, ὥ κατόπιν εἰ καὶ οἱ ἄλλοι ἀπόστολοι ἐκήρυξαν τοῖς ἔθνεσιν, οὐκ ἐπακολουθεῖ διὰ τοῦτο τὸν μακάριον Πέτρον εἶναι ἐξουσιαστὴν, καὶ αὐθέντην τῆς συμμαθητιώσης αὐτῷ χορείας τῶν ἀποστόλων, καὶ συνευαγγελιζομένης τὰ ἔθνη, καὶ τοὺς Ἰουδαίους, ἀλλ' ἐφ' ἕνα σκοπὸν ὁμόφρονα τοῦ ἑνὸς πνεύματος συνέρχεσθαι εἴτε εἰς τὰ ἔθνη, εἴτε εἰς τοὺς Ἰουδαίους κηρύσσοντες. ἀπροσωπόληπτος γάρ ἐστιν ὁ θεὸς ἐφ' ἑκάτερα, καίπερ θάτερον πρωτεύει τῷ χρόνῳ, καὶ τῷ καιρῷ τῆς θεογνωσίας, οὐ μὲν οὖν τῇ χάριτι, καὶ τῇ ἀχρόνῳ ἐξουσίᾳ τοῦ Πνεύματος. Καθάπερ καὶ οἱ ἐπὶ τούτοις κορυφαῖοι ἐνεργηθέντες, καὶ ἀφορισθέντες τῆς αὐτῆς εἰσὶν ἀξίας, καὶ ἐνεργείας, καίπερ ὁ μὲν προείληφε τὸν χρόνον, ὁ δὲ μεταγενέστερος ἐχρημάτισε τῷ Χριστῷ μακάριος Παῦλος λέγων τοῖς Γαλάταις οὕτως, ἰδόντες, ὅτι πεπίστευμαι τὸ εὐαγγέλιον τῆς ἀκροβυστίας, καθὼς Πέτρος τῆς περιτομῆς, ὁ μὲν Πέτρος τοὺς Ἰουδαίους, αὐτὸς δὲ τὰ ἔθνη ἐκ τῶν γνωρισμάτων διαστέλλων αὐτοὺς, καὶ μὴ ἐκ τῶν πραγμάτων, ἐφ' οἷς συνάγει τὴν ἐνεργήσασαν, καὶ συντρέχουσαν αὐτοῖς χάριτα, ἧ ὑποτεταγμένοι γεγόνασιν ἐνεργοῦντες, καὶ μὴ τῇ καθ' αὑτοὺς βουλήσει χαριτοῦντες λέγων, ὁ ἐνεργήσας Πέτρῳ γὰρ εἰς ἀποστολὴν τῆς περιτομῆς, ἐνήργησε κἀμοὶ εἰς τὰ ἔθνη. ὅπου φησὶν ὁ θεῖος Χρυσόστομος ἑρμηνεύομενος οὕτως. ὥσπερ οὖν τὴν ἀκροβυστίαν τὰ ἔθνη καλεῖ, οὕτω καὶ περιτομὴν Ἰουδαίους, καὶ δείκνυσιν αὐτοῖς ὁμότιμον ὄντα λοιπὸν, καὶ οὐ τοῖς ἄλλοις ἑαυτὸν, ἀλλὰ τῷ κορυφαίῳ συγκρίνει, δεικνὺς ὅτι τῆς αὐτῆς ἕκαστος ἀπήλαυσεν ἀξίας. Ἐπειδὴ γὰρ τὴν περὶ τῆς ὁμονοίας αὐτῶν κατεσκεύασεν ἀπόδειξιν, θαῤῥῶν λοιπὸν μετὰ παῤῥησίας διαλέγεται, καὶ οὐκ ἔτι ἵσταται μέχρι τῶν ἀποστόλων μόνον, ἀλλ' ἐπὶ τὸν Χριστὸν ἀνάγει τὸν λόγον, καὶ τὴν ὑπ' ἐκείνου χάριν δοθεῖσαν αὐτῷ, καὶ μάρτυρας τούτων τοὺς ἀποστόλους καλεῖ, καὶ φησὶν, ὅτι γνόντες τὴν χάριν τοῦ Κυρίου τὴν δοθεῖσάν μοι Ἰάκωβος (ὁρᾷς προστιθέμενον) καὶ Κηφᾶς, καὶ Ἰωάννης οἱ δοκοῦντες στύλοι εἶναι, δεξιὰς ἔδωκαν ἐμοὶ, καὶ Βαρνάβᾳ κοινωνίας. βλέπεις τὸ ἄτυφον, καὶ τὴν φιλάδελφον τιμὴν τῶν κορυφαίων, καὶ μαρτυρίαν αὐτῶν, ἣν φιλοχορηγοῦσιν ἐπιεικῶς καὶ πράως, προηγούμενοι τῇ ἰσοτιμίᾳ τὸν μεταγενέστερον μαθητὴν κατὰ τὴν διδασκάλου ἐντολὴν, καὶ μὴ κενοδοξοῦντες ἐπὶ τοῖς προτερήμασι, καὶ ἀξιώμασι κατὰ τὴν ἐθνικὴν, καὶ εἰδωλολατρευτικὴν ἀρχήν.

ΚΕΦΑ'ΛΑΙΟΝ ΝΑ'.

Δέκατον ἕβδομον ἐπιχείρημα.

Πρῶτος ὁ μακάριος Πέτρος ἐν τῇ κατὰ τὰ Ἱεροσόλυμα συνόδῳ ὡροθετήσατο δημηγορήσας αὐτοῖς.

Λύσις.

Λύσις.

Τὸν μακάριον Πέτρον ἀπερίτρεπτον εἶναι, καὶ σφενδάμνινον περὶ τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν, καθὰ καὶ οἱ λοιποὶ ἀπόστολοι, καὶ ζέοντα τῇ ἀγάπῃ προπηδᾶν, καὶ προάλλεσθαι τῶν λοιπῶν ἐν ταῖς τοῦ διδασκάλου ἐρωτήσεσι, καίπερ ἐνίοτε μὴ ἐκ διεσκεμμένης γνώμης, ἐν τῇ πρὸς Γαλάτας, κεφ. α΄ μαρτυρεῖ Χρυσόστομος, εἴρηται, καὶ ὁμολογούμενον. τὸ δὲ πρῶτον αὐτὸν τῇ συναχθείσῃ ἐν Ἱεροσολύμοις συνόδῳ προδημηγορήσασθαι, καὶ ἀποδείξασθαι μὴ εἶναι ἀναγκαίαν τὴν περιτομήν, εἶναι ἑπόμενον, κατάρχειν τῶν ἀποστόλων, ἀρνούμεθα. Πρῶτον μέν, διότι ταυτησὶ τῆς γνώμης εἴχετο ἐξ ἀρχῆς ὁ μακάριος Παῦλος, κατ᾽ Οἰκουμένιον ἐν ταῖς πράξεσι λέγοντα, ὅτι πρῶτον μὲν αὐτὸς οὐκ ἀνῆλθεν, ἀλλ᾽ ἀπεστάλη. Δεύτερον, ὅτι οὐ μαθησόμενος παρεγένετο, ἀλλ᾽ ἑτέρους πεισόμενος, αὐτὸς μὲν γὰρ ἐξ ἀρχῆς ταύτης εἴχετο τῆς γνώμης, ἣν καὶ οἱ ἀπόστολοι μετὰ ταῦτα ἐκύρωσαν, τὸ μὴ δεῖν περιτέμνεσθαι. Ἐπειδὴ δὲ οὐκ ἐδόκει τέως αὐτοῖς ἀξιόπιστος εἶναι, ἀλλὰ τοῖς ἐν Ἱεροσολύμοις προσεῖχον, ἀνῆλθεν, οὐκ αὐτός τε εἰσόμενος πλεῖον, ἀλλὰ πείσων τοὺς ἀντιλέγοντας ὅτι καὶ οἱ ἐν Ἱεροσολύμοις τούτοις ψηφίζονται. Τρίτον δέ, διότι καθὰ φαίνεται ἐν τῇ συνόδῳ ἡ κατὰ σύνεσιν γεγονυῖα κρίσις τοῦ ἀδελφοθέου Ἰακώβου, ὡς ὅρος κανονικὸς ἐκδέδοται ἐπιστελλόμενος, βεβαιοῦντος τὸν κριτικὸν λόγον αὐτοῦ ἀπό τε νέων, καὶ παλαιῶν προφητῶν, καὶ λέγοντος, διὸ ἐγὼ κρίνω μὴ παρενοχλεῖν τοῖς ἀπὸ τῶν ἐθνῶν ἐπιστρέφουσιν ἐπὶ τὸν Θεόν, ἀλλ᾽ ἐπιστεῖλαι αὐτοῖς τοῦ ἀπέχεσθαι τῶν ἀλισγημάτων τῶν εἰδώλων, καὶ τῆς πορνείας, καὶ τοῦ πνικτοῦ, καὶ τοῦ αἵματος. ἥτις ὁροθεσία ὡς συνέσεως πεπληρωμένη, ἐγχαραχθεῖσα ἐπιστολιμαίως, σὺν Βαρσαβᾷ, καὶ Σίλᾳ μετὰ Παύλου, καὶ Βαρνάβα τῶν ἐξ Ἀντιοχείας ἀνελθόντων ἐκπέμπονται τοῖς Ἀντιοχεῦσι. Τὸ δὲ αἴτιόν ἐστι, διότι ἐκεῖνοι οὐκ ἔμελλον χρονίζειν τοῖς Ἱεροσολύμοις δεικνύοντες τὸ πρᾶγμα μὲν τοῦ παντὸς αἱρετέαν εἶναι ἐκ μέσου τὴν περιτομήν, οὗτος δὲ διδάσκων αὐτοὺς τοὺς Ἱεροσολυμίτας ὁ Ἰάκωβος, ἔδει συνέσει κυρωθῆναι παρ᾽ αὐτοῦ τὸ πρόβλημα, ὅπως μὴ φανῇ ὑπεύθυνος, καὶ ἀπεσχισμένος τῆς γνώμης τῶν διδασκομένων Ἱεροσολυμιτῶν, καὶ Ἰουδαίων.

ΚΕΦΑ´ΛΑΙΟΝ ΝΒ´.

Δέκατον ὄγδοον. ἐπιχείρημα.

Μετὰ τὴν ἀνάστασιν μόνῳ τῷ Πέτρῳ ἀνὰ τοὺς ἀποστόλους ἐφάνη ὁ Κύριος ἀναστὰς ἐκ νεκρῶν.

Λύσις.

Ἀθεώρητον, καὶ ἄπιστον τὸ ἐπιχείρημα φαίνεται τοῖς λόγῳ μεθερμηνευούσης διδασκαλίας, τῶν πατέρων τὰ μυστήρια τῆς ἐκκλησίας πειθηνίοις οὖσι, τὸ μὲν διότι γυναιξὶ πρότερον ἐφάνη ἀναστὰς ὁ Κύριος ἐκ νεκρῶν, τὸ δὲ διότι, εἰ καὶ πρὸ τῶν ἄλλων ὡς θερμοτέρῳ περὶ τὴν πίστιν αὐτῷ ὤφθη, μὴ διὰ τοῦτο κατὰ τὴν ἀρχήν, καὶ αὐθεντίαν τῆς ἀποστολῆς ἕπεται εἶναι ἀξιωματικώτερος τῶν ἄλλων ὁ εὐαγέστατος Πέτρος. Πρῶτον μὲν πάλιν οὐ τοσοῦτον διὰ τὸ ἀξιοπιστότερον φαίνεται πρῶτον ἐκείνῳ ὁ Κύριος, ὅσον εἰς τὸ δεῖξαι, καὶ παρακαλέσαι θαρρεῖν ἔχειν αὐτόν, καὶ μὴ ἀπογινώσκεσθαι καταναθεματίσαντα, καὶ ἀρνησάμενον τὸν διδάσκαλον Χριστόν, ὡς ἐξαλειφθείσης τῆς ἀρνήσεως διὰ τῆς μετανοίας. Τέως διότι καίπερ ὕστατα τῶν πεντακοσίων πεφανέρωται τῷ Ἰακώβῳ, καὶ τῷ μακαρίῳ Παύλῳ

Παύλῳ καθάπερ ἐκτρώματι, μέντοιγε μήτε ἐκεῖνοι βελτίους τοῦ ἀδελφοθέου, μήτε οὗτος ἐπιφανέστερος τῶν περὶ αὐτοῦ, ἀλλὰ πολλῶν, μᾶλλον δὲ πάντων λαμπρότερος ἐχρημάτισεν ἀγωνιζόμενος. Περὶ ὧν πάντων ἄκουε, καὶ μάνθανε σαφηνῶς ἀπὸ τῆς χρυσορρήμονος γλώττης τὰ ἀπόρρητα κατεστρωμένα κεφ. ιε΄. ἐν τῇ πρὸς Κορινθίους, ἐχούσης οὕτω. „νῦν δὲ καὶ δίς, καὶ τρίς, καὶ ἐφ᾽ ἑκάστῳ σχεδὸν τῶν ἑωρακότων αὐτὴν τίθησιν (ἀμέλει τὴν τοῦ Κυρίου ὀπτασίαν) ὤφθη γάρ φησι Κηφᾷ, ὤφθη ἐπάνω πεντακοσίοις ἀδελφοῖς, ὤφθη κἀμοί, καὶ μὴν τὸ εὐαγγέλιον τοὐναντίον λέγει, ὅτι τῇ Μαρίᾳ πρώτῃ, ἀλλ᾽ ἐν ἀνδράσι τούτῳ πρώτῳ τῷ μάλιστα αὐτὸν ποθοῦντι ἰδεῖν. καὶ ἐφεξῆς κατωτέρω. ἔπειτα ὤφθη Ἰακώβῳ, ἐμοὶ δοκεῖ τῷ ἑαυτοῦ ἀδελφῷ, αὐτὸς γὰρ αὐτὸν λέγεται κεχειροτονηκέναι, καὶ ἐπίσκοπον ἐν Ἱεροσολύμοις πεποιηκέναι πρῶτον. εἶτα τοῖς ἀποστόλοις πᾶσιν, ἦσαν γὰρ καὶ ἄλλοι ἀπόστολοι ὡς οἱ ἑβδομήκοντα, ἔσχατον δὲ πάντων ὥσπερ τῷ ἐκτρώματι ὤφθη κἀμοί, τοῦτο μετριοφροσύνης μᾶλλον ἐστὶ τὸ ῥῆμα, οὐδὲ γὰρ ἐπειδὴ ἐλάχιστος ἦν, διὰ τοῦτο μετὰ τοὺς ἄλλους αὐτῷ ὤφθη. καὶ οἱ πεντακόσιοι δὲ ἀδελφοὶ οὐδήπου Ἰακώβου βελτίους ἦσαν. ἐπεὶ δὲ πρὸ ἐκείνου αὐτοῖς ὤφθη, καὶ διατί οὐχ ὁμοῦ πάλιν ἑωρᾶτο, ἵνα προκαταβάλλῃ τῆς πίστεως τὰ σπέρματα, ὁ γὰρ πρῶτος ἰδών, καὶ ἀκριβῶς πληροφορηθεὶς τοῖς ἄλλοις ἀπήγγειλεν, εἶτα ὁ λόγος προφθάσας ἐν προσδοκίᾳ καθίστη τοῦ μεγάλου θαύματος τὸν ἀκούοντα, καὶ προωδοποίει τῇ τῆς ὄψεως πίστει, διὰ τοῦτο οὔτε ὁμοῦ πᾶσιν ὤφθη, οὔτε ἐν ἀρχῇ πλείοσιν, ἀλλ᾽ ἑνὶ μόνον πρῶτον, καὶ τούτῳ τῷ κορυφαίῳ πάντων, καὶ γὰρ πιστοτάτης ἔδει ψυχῆς σφόδρα τῆς πρώτης δεχομένης ταύτην τὴν ὄψιν, οἱ μὲν γὰρ μετὰ τὸ ἑτέρους ἰδεῖν, καὶ ἀκοῦσαι παρ᾽ αὐτῶν βλέποντες εἶχον οὐ μικρὰν συντελοῦσαν εἰς τὴν πίστιν αὐτοῖς τὴν ἐκείνων μαρτυρίαν, καὶ προπαρασκευάζουσαν αὐτῶν τὴν διάνοιαν. ὁ δὲ πρῶτος καταξιωθεὶς τοῦτον ἰδεῖν, πολλῆς ὅπερ ἔφθην εἰπὼν ἐδεῖτο τῆς πίστεως, ὥστε μὴ θορυβηθῆναι τῷ παραδόξῳ τῆς θέας. διὰ τοῦτο Πέτρῳ φαίνεται πρῶτον, ὁ γὰρ πρῶτος αὐτὸν ὁμολογήσας Χριστόν, εἰκότως καὶ τὴν ἀνάστασιν ἠξιώθη πρῶτος ἰδεῖν, οὐ διὰ τοῦτο δὲ φαίνεται πρῶτον μόνῳ, ἀλλ᾽ ἐπειδὴ καὶ ἀρνησάμενος ἦν ἐκ περιουσίας αὐτὸν παρακαλῶν, καὶ δεικνὺς ὅτι οὐκ ἀπέγνωσται πρὸ τῶν ἄλλων καὶ τῆς ὄψεως αὐτὸν ταύτης κατηξίωσε. καὶ πρώτῳ τὰ πρόβατα ἐνεχείρησε, διὰ τοῦτο καὶ γυναιξὶν ἐφάνη πρώταις, ἐπειδὴ τὸ γένος τοῦτο ἠλάττωτο, διὰ τοῦτο καὶ ἐν τῇ γεννήσει, καὶ ἐν τῇ ἀναστάσει πρώτη αὕτη αἰσθάνεται τῆς χάριτος. μετὰ δὲ πρῶτον καὶ διεσπαρμένως ἑκάστῳ φαίνεται. εἶτα ἐσχάτῳ πάντων ὡσπερεί τῷ ἀμβλωθριδίῳ τῷ μακαρίῳ Παύλῳ, νῦν μὲν ταπεινοφρονοῦντι, ὅπως δείξῃ, καὶ ἐπάρῃ αὐτὸν λαμπρότερον χρηματίσαι τῇ περιουσίᾳ, καὶ τοῖς ἄθλοις τῶν τε κινδύνων. καὶ τῶν κόπων. Πρῶτον γὰρ ταπεινοῖ ἑαυτόν, εἶτα φθέγγεται τὸν μέγα καὶ ὑψηλὸν περὶ ἑαυτοῦ ἀπαράδεκτον λόγον τοῦ ἐπαίνου, ὅτι περισσότερον πάντων ἐκοπίασα. οἶδε γὰρ συνετῶς, καὶ κατὰ νόμους ἀγωνίζεσθαι τοῖς ἄθλοις, καὶ μὴ παρὰ κανόνα ἀποτυγχάνων τῶν στεφάνων μεμαθηκὼς παρὰ τοῦ ἐν αὐτῷ λαλοῦντος διδασκάλου Χριστοῦ, καὶ τῆς πείρας, ὅτι διὰ τῆς ταπεινώσεως ἀνυψώθημεν, διὰ δὲ τῆς ἐπάρσεως κατεβιβάσθημεν, τὸ γὰρ κλῖναι τὸν Θεόν, καὶ κτίσην τοὺς οὐρανοὺς ὑπερανεβιβάσθη φύσις ἡ ἀνθρώπινος, καὶ τὸ παρὰ τὸν δέοντα καιρὸν ἐκτετακέναι τὸν προπάτορα Ἀδὰμ τὰς χεῖρας κατήχθη εἰς τὸ βάραθρον τοῦ ᾅδου. διόπερ τοῦ ἐπουρανίου γίγνεται μιμητής, καὶ οὐ τοῦ χοϊκοῦ Ἀδάμ. περὶ ὧν ὁ ἐφιέμενος μακροτέρας διέξεως λόγου τοῦ προκειμένου μετελθέτω τὴν Χρυσορρήμονα

ἐπὶ τοῦτο ἀνάγνωσιν, καὶ θεόπνευστον διδασκαλίαν αὐτοῦ ἐπὶ τῷ ῥηθέντι κεφαλαίῳ.

ΚΕΦΑ'ΛΑΙΟΝ ΝΓ'.

Δέκατον ἔνατον ἐπιχείρημα ἐκ τῆς κατὰ διαίρεσιν σημειώσεως.

Τῶν ἐπιχειρηθέντων, τὰ μὲν εἶναι ὡσανεί τινα προϊόντα σημεῖα, καὶ σύμβολα τοῦ πρωτείου ἀπολελυμένως λεγόμενα τῷ μακαρίῳ Πέτρῳ, καὶ διαθέσεις προοδοποιημένας, καὶ ἐπαγγελίας καθυποσχημένας εἰς τὴν ἀνεξάρτητον ἐπικράτειαν τοῦ πρωτείου αὐτοῦ. Τὸ δὲ ἀπολελυμένως ῥηθὲν ποίμαινε τὰ πρόβατά μου εἶναι δραστήριον αὐθεντικὸν τοῦ πρωτείου, καὶ τῆς αὐθεντίας παρακαταθήκην μόνον. Τὰ δὲ λοιπά, δηλονότι τὴν παρ' αὐτοῦ κλῆσιν αὐθεντικῶς τῶν ἀποστόλων ἐπὶ τῇ ψηφοφορίᾳ τοῦ ἀντὶ Ἰούδα συγκαταλεχθησομένου αὐτοῖς ἀποστόλου Ματθία, καὶ τὸ πρώτως κηρύξαι τὸ εὐαγγέλιον τοῖς Ἰουδαίοις μετὰ τὴν κάθοδον τοῦ παναγίου Πνεύματος, καὶ τὸ πρὸ πάντων τῶν ἀποστόλων θαυματούργημα δεῖξαι αὐτοῖς, καὶ τὸ πρώτως τοῖς ἔθνεσιν εὐαγγελίσασθαι, καὶ ὀρθεπίσασθαι τῇ κατὰ τὰ Ἱεροσόλυμα πρώτως συναχθείσῃ συνόδῳ γυμνάσματα, καὶ ἀθλήματα τῆς ἤδη προσκεκρατημένης αὐτῷ πρωτείας εἰσίν, ὡσαύτως καὶ τὸ δώσω.

Ἀνάλυσις τῆς ἐπισημειώσεως.

Ἡμεῖς δέ φαμεν θείᾳ συμμαχίᾳ ἐμφανισθείσῃ ἡμῖν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις δι' ἄκραν ταπεινοφροσύνην, καὶ συγκατάβασιν, θεοφόρων διδασκάλων ἑρμηνείαις, ὅτι τὰ προρρηθέντα, γυμνασθέντα, καὶ πραχθέντα, καὶ ἐνεργηθέντα τῷ μακαρίῳ Πέτρῳ παρὰ τοῦ αὐτοδιδασκάλου Χριστοῦ μὴ εἶναι αὐτῷ, καὶ μόνῳ ἰδιάζοντα, ἀλλὰ κοινῇ πᾶσι λεγόμενα, καὶ συμπραττόμενα, ὡς ὁμοθυμαδὸν φρονοῦσι, καὶ ἔχουσιν ἓν καὶ τὸ αὐτὸ ἀξίωμα τῆς ἀποστολῆς, καὶ ἐπισκοπῆς, ὡς προδεδήλωται, καὶ μὴ ἀπολελυμένως ἐκείνῳ προσαρμόζεσθαι, ἀλλ' ἐπὶ τὸν Χριστόν, καὶ τῆς ἐκκλησίας ἀναφέρεσθαι πρῶτον ἀνεξαρτήτως, εἶτα ἐπὶ τοὺς παῖδας, καὶ τὰ τρεφόμενα τῇ μητρὶ τέκνα, καὶ μέλη τῆς κεφαλῆς, ᾗ καθυπόκεινται καὶ ὑπακούουσι καὶ Πέτρος, καὶ Παῦλος, καὶ εἴ τις τῶν ἄλλων ἀποστέλλεται εἰς τὴν κοινὴν διακονίαν, ὡς μέλη καὶ μέρη, καθάπερ προσεσάφισται. ὁμοίως καὶ τὸ δώσω προεγνωρισθέν, καὶ τὸ ποίμαινε προεχειρισθέν, κοινά ἐστι, καίπερ δοκεῖ ἰδιαζόντως αὐτῷ λέγεσθαί τινα τῷ μακαρίῳ Πέτρῳ κατὰ θείαν πρόνοιαν, καὶ οἰκονομίαν οἰκονομηθέντα τοιούτως ἐξαιρετώτερον εἰς αὐτὸν ἀναφερόμενα, τὸ μὲν ἵνα γνωρισθῇ ὁ ἐκ καθαρᾶς καρδίας τολμητίας, καὶ ὁ ἐκ διεστραμμένης ψυχῆς ἀπαυθαδιαζόμενος, ἐκεῖνος μὲν θεραπευόμενος, καὶ ἀνιστάμενος, οὗτος δὲ ἐγκαταλιμπανόμενος, καὶ λελακηκώς, τὸ δὲ πάλιν πῶς ἡ ἄπειρος εὐσπλαγχνία τοῦ Θεοῦ γινώσκει ἐπανορθοῦν, καὶ ἀναβιβάζειν εἰς τὸ πρότερον ἀξίωμα τοὺς παραπεσόντας, καὶ μετανενοηκότας, διὸ πρὸς εὐκρινεστέραν ἀκρίβειαν ταυτησὶ τῆς οἰκονομίας πέρας λαβέτω ἡ ὑπόθεσις, διά τινων ἀναλυτικῶν ἐπιστάσεων, καὶ ἐπιλύσεως τῶν κατ' αὐτῆς ἐπιχειρήσεων.

Ἐπιστάσεως λοιπὸν ἄξιον πρῶτον, ὅτι ὁ ἄπειρος πλοῦτος τῆς σοφίας τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸ ἀνεξιχνίαστον βάθος τῆς γνώσεως αὐτοῦ μὴ μόνον διοικεῖ τὰ ἡμέτερα διὰ προορισμοῦ τῆς συνεργούσης θελήσεως αὐτοῦ ἀγαθοεργῶς ἐφ' ἡμᾶς, καὶ συντρεχούσης ἀδιαλείπτως τοῖς ἐξ ἡμῶν γινομένοις εὐαγῶς, κατὰ τὸ θεῖον αὐτοῦ θέλημα ὑπακούουσι, καὶ πραττομένοις, ὡς τὸ οὐκ ἐγὼ μόνος, ἀλλ' ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἡ σὺν ἐμοί, καὶ πάλιν Θεοῦ ἐσμὲν συνεργοί, Θεοῦ διάκονοι. ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς ἀπείρου, καὶ ἀνεξιχνιάστου αὐτοῦ προνοίας προγινωσκούσης, καὶ

προ-

προνοούσης πλειστάκις τά τε ἐνεστῶτα, παρῳχημένα, καὶ μέλλοντα. Παρ' αὐτῷ μὲν πάντα καλῶς διοικούμενα, παρ' ἡμῖν κατὰ τὸ αὐτεξούσιον τῆς προαιρέσεως, καὶ εὐπραξίας, ἢ φαυλότητος ἀνταποδιδόμενα, καὶ δοκιμαζόμενα, καὶ δικαιούμενα, καὶ ἐνεργούμενα, καὶ συγχωρούμενα, καὶ παραχωρούμενα, καὶ οἰκονομούμενα, καὶ ἐγκαταλειπόμενα. Τῶν μὲν φαύλων ἀφιστάμενος, καὶ ἀποχωρῶν, τοῖς δὲ καλοῖς συνεργῶν, καὶ διορίζων, καίπερ ἑκάτερα καὶ προορᾷ, καὶ λέγει, ὡς τό, μακάριοι οἱ μὴ ἰδόντες, καὶ πιστεύσαντες. καὶ τό, οὐαὶ δι' οὗ τὸ σκάνδαλον ἔρχεται, καὶ ὄφελον εἴη τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ μὴ γεννηθῆναι. ἐκείνοις μὲν συνευδοκῶν, καὶ συντρέχων ἅμα, καὶ συνδιορίζων ὡς αἴτιος πάσης δόσεως ἀγαθῆς, τούτου δὲ τοῦ σκανδάλου ἀπομακρυνόμενος ὡς μὴ ὢν αἴτιος κακῶν, εἰ καὶ παραχωρούμενον ἐνίοτε, ἵν' ἔλθῃ τὰ βελτίονα κατὰ τὴν θεολόγον φωνήν.

Ἐπιστάσεως ἄξιον δεύτερον, ὅτι τὸ σκάνδαλον ἐπινοεῖται διχῇ κατὰ τὸν πρῶτον τρόπον. ἢ ὡς φέρον βλάβην, καὶ ζημίαν ψυχῆς, καὶ οὕτω δεῖ καταφρονεῖν τῶν σκανδαλιζόντων βέλτιον, καὶ παραδοθῆναι εἰς θάνατον, εἴπου δέοι, κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν ἀποστόλων, καὶ τῶν μαρτύρων, καὶ μὴ συνευδοκῆσαι τοῖς σκανδαλίζουσιν. ἢ ὡς φέρον ζημίαν πρόσκαιρον ἀμέλει σώματος, ἢ χρημάτων δασμοφορίας, καὶ οὕτω διὰ τὸ ἀπρόσκοπτον δεῖ παραχωρεῖν, καὶ οἰκονομεῖν τοὺς σκανδαλίζοντας, διὸ καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἡ σκανδάλου πέτρα τοῖς ἀπειθοῦσι, καὶ ἡ ἀρραγὴς τῶν πιστῶν πέτρα τῆς σωτηρίας διὰ τὸ ἀπρόσκοπτον, καὶ ἀσκανδάλιστον ἐπιτάττει τῷ κορυφαίῳ τῆς ἀδελφότητος δασμοφορῆσαι τὰ δίδραχμα τοῖς λαμβάνουσιν αὐτὰ διὰ τῆς ἁλιείας τοῦ στατῆρος, διό φησι καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος ὁμοθυμαδὸν τῷ Βουλγαρίας Θεοφυλάκτῳ ἐν τῷ κατὰ Ματθαῖον ιη'. „τὸ μὲν ἵνα μὴ ἐκεῖνοι σκανδαλισθῶσι, τὸ δὲ ἵνα μὴ οὗτοι, οὐδὲ γὰρ ὡς ὀφείλων δίδωσιν, ἀλλ' ὡς τὴν ἐκείνων ἀσθένειαν διορθούμενος. ἀλλαχοῦ μέντοι καταφρονεῖ τοῦ σκανδάλου, ὅτε περὶ βρωμάτων διελέγετο, διδάσκων ἡμᾶς εἰδέναι καιρούς, καθ' οὓς δεῖ μὴ φροντίζειν τῶν σκανδαλιζομένων, καὶ καθ' οὓς δεῖ καταφρονεῖν.

Ἐπιστάσεως ἄξιον γ', ὅτι τὸ σκάνδαλον αὖθις λέγεται τὸ μὲν θεῖον, καὶ ἀναμάρτητον, ὡς ἡ πέτρα σκανδάλου ὁ Χριστὸς λέγων, μάχαιραν καὶ σκάνδαλον ἦλθον βαλεῖν, Ἐμπόδιον γάρ, καὶ πρόσκομμά ἐστι τοῖς ἐκφαυλιζομένοις, καὶ ἀπειθοῦσι, διό φησι καὶ ἡ ἐκκλησία ὑμνολογοῦσα αὐτὸν οὕτω, Σιὼν σὺ λίθος ἐναπετέθης τοῖς ἀπειθοῦσι προσκόμματος, καὶ σκανδάλου πέτρα ἀρραγὴς Χριστὸς πιστῶν σωτηρία. φύλαξ γὰρ ἀκλόνητός ἐστιν ὁ αὐτόλιθος τοῖς ποιοῦσι τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, καὶ προπύργιον ἀτάραχον, καὶ ἀσάλευτον ἐκπολεμοῦν, καὶ ἀποκροῦον, καὶ συνθλάττον τοὺς προσκόπτοντας αὐτῷ δαίμονας, καὶ συνακολούθους αὐτοῖς, διὸ καὶ λαίλαπες, καὶ καταιγίδες, καὶ πᾶσα ἀντικειμένη δύναμις ἀνενέργητος, καὶ νενεκρωμένη μένει τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ. Τὸ δὲ πάλιν ἐστὶν ἀνθρώπινον, ὡς τὸ ὕπαγε ὀπίσω μου Σατανᾶ, ὅτι σκάνδαλόν μου εἶ, πρὸς τὸν Πέτρον ῥηθὲν παρὰ τοῦ Χριστοῦ κωλύοντα αὐτὸν ἐκ ζεούσης, καὶ καθαρᾶς ψυχῆς τὸ πάθος τὸ πρόξενον τῆς σωτηρίας, ὡς μὴ λεληθότα ἀποκάλυψιν ἐν τούτῳ κατὰ τὸν Χρυσόστομον, οὐ γὰρ οἷόν τε φύσιν ἀνθρωπίνην εἰσαγομένην ἐπὶ τὰ παθήματα τοῦ Πνεύματος, χωρῆσαι ἀθρόον, καὶ ἀχρόνως πάντα τὰ μυστήρια τοῦ Θεοῦ, ὅτι μή γε κατὰ τὸ χωρητικὸν τῆς δυνάμεως αὐτῆς. Τοῦτο δὲ τὸ σκάνδαλον οἷόν τε ἐπανορθοῦσθαι διὰ μεταμελείας, διὸ καὶ μυστήριον μετανοίας πρεσβεύει ἡ ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ διὰ τῆς μακροθυμίας αὐτοῦ. Καὶ Πέτρος ἐπαρνησάμενος τὸν Κύριον, καὶ κλαύσας πικρῶς, ἰαθεὶς ἐγεγόνει. Καὶ λόγοι περὶ μετανοίας, καὶ ἐντάλματα

παρα-

παραλελειμμένα πρὸς τῆς εἰς ἄκρον ἐληλυθυίας συμπαθείας τοῦ Χριστοῦ προφέροντα, καὶ διδάσκονται, οἷοι οἱ κατὰ Ναυάτου, καὶ Καθαρῶν Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, καὶ τοῦ ἱεροῦ Ἐπιφανίου, καὶ τῶν λοιπῶν θεοπνεύστων διδασκάλων τῆς ἐλεήμονος νύμφης τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας. Τέως δὲ ἐστὶ σκάνδαλον τὸ ἀνεπανόρθωτον ἐμπόδιον, καὶ ἤδη παρ' αὐτοῦ γεγονὸς ἐγκαταλελειμμένον ἀγγεῖον ἀπογνώσεως, καὶ ἐρημώσεως, οὗ τὴν ἐπισκοπὴν, καὶ τὴν τιμὴν λαμβάνει ἕτερος εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ, ὅπως πάντα τὰ θεουργήματα ᾖ πεπληρωμένα, καὶ μηδὲν κενὸν, ἢ μάταιον μένῃ τῆς θείας συμπληρώσεως, καὶ οἰκονομίας. Δέον γὰρ πληρωθῆναι τὸν ἄνω κόσμον, ἀμέλει τὸν ἐκκενωθέντα στολισμὸν τῆς οὐρανίου ἱεραρχίας διὰ τῆς ἀποστασίας τοῦ διαβόλου, διὸ καὶ τὸν τόπον τοῦ Ἰσκαριώτου Ἰούδα κληροῦται τὸ πλήρωμα τῆς συντεταγμένης, καὶ συγκαταλελεγμένης χορείας τῶν ἀποστόλων ὁ μακάριος, καὶ ἰσαπόστολος συναριθμούμενος τοῖς ἕνδεκα Ματθίας προβληθεὶς, καὶ συμψηφισθεὶς μὴ τῇ ἐξουσίᾳ, αὐθεντίᾳ, καὶ ἐκλογῇ τοῦ μακαρίου Πέτρου, ἀλλὰ τῇ προθέσει, καὶ προσευχῇ αὐτῶν διὰ τῆς εἰς Χριστὸν ὑπακοῆς, καὶ ἐκλογῆς, καὶ ἐξουσίας, καὶ αὐθεντίας τοῦ καρδιογνώστου Θεοῦ. Λέγεται τοίνυν τὸ σκάνδαλον τριχῇ, τὸ μὲν θεῖον, τὸ δὲ ἀνθρώπινον, τὸ δὲ διαβολικὸν, ὅθεν καὶ τὸ θεολογικὸν ἀξίωμα ἐξήρτηται, ἀγγελικὸν τὸ διευθύνειν, ἀνθρώπινον τὸ ἁμαρτάνειν, διαβολικὸν δὲ τὸ ἐμμένειν τῇ ἁμαρτίᾳ.

Ἐπιστάσεως ἄξιον δ', ὅτι ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς οἷος καρδιογνώστης, καὶ μόνος Θεὸς, καὶ ἄνθρωπος πλήρης χάριτος, καὶ ἀληθείας προειδὼς τὰ ἐγκρύφια, καὶ κεκρυμμένα νοήματα ἐγκάρδια τῶν ἀνθρώπων προέλεγε, καὶ προεγνώρισε μὴ μόνον τὸ ἀνέκπτωτον τῆς εἰς αὐτὸν πίστεως, καὶ ὁμολογίας τῶν ἀποστόλων, τὴν ἐπανάληψίν τε, καὶ ἔκπτωσιν τῷ πτώματι τῆς ἀρνήσεως τοῦ μακαρίου Πέτρου, ὡς τὸ πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι, τρὶς ἀπαρνήσῃ με, καὶ τὸ ἐγὼ ἐδεήθην περὶ σοῦ, ἵνα μὴ ἐκλείπῃ ἡ πίστις σου, καὶ σύ ποτε ἐπιστρέψας στήριξον τοὺς ἀδελφούς σου, ἀλλὰ καὶ τὸ δόλιον, καὶ τὸ ἀκάθαρτον, καὶ τὴν τελείαν ἀπώλειαν τοῦ προδότου Ἰούδα, ὡς τὸ, ὁ ἐμβάψας μετ' ἐμοῦ ἐν τῷ τρυβλίῳ οὗτός ἐστιν ὁ προδώσων με. καὶ τὸ οὐχὶ δώδεκα ἐξελεξάμην ὑμᾶς, εἷς δὲ ἐξ ὑμῶν διάβολός ἐστι, καὶ ὑμεῖς καθαροί ἐστε, ἀλλ' οὐχὶ πάντες, καὶ οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἀπώλετο, μὴ ὅτι γε ὁ Υἱὸς τῆς ἀπωλείας.

Ἐπιστάσεως ἄξιον ε', ὅτι τὸ ὄνομα τοῦ ποιμένος, ἤτοι ἐπισκόπου, οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν, ὅτι μὴ φροντὶς, καὶ ἐπιμέλεια, καὶ ἐπισκοπὴ, τουτέστι σκοπὸς ἐφιστάμενος τοῦ ἐπιμελουμένου, καὶ ποιμαινομένου ποιμνίου, ᾧ ἐνεπιστεύθη τις φυλάττειν. Ὅπερ λαμβάνεται τριχῇ, ἢ καθότι ἀναφέρεται ἐπὶ τὸν ποιμένα τῶν προβάτων, καὶ τῶν ἀλόγων ζώων κοινῶς λεγόμενον, καὶ ποιμαίνοντα καὶ φυλάττοντα αὐτά. ἢ καθότι ἐπὶ τοὺς ποιμένας τῶν λαῶν, ὅπερ λαμβάνεται διχῇ ἢ ἐπὶ τοὺς βασιλεῖς, καὶ ἡγεμόνας, καὶ ἐξουσιαστὰς τῆς κοσμοκρατορίας, περὶ ἧς Συνέσιος σὺν τῷ σοφωτάτῳ τῶν ποιητῶν Ὁμήρῳ. ἢ περὶ τοὺς ἐπισκόπους τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας κατὰ τοὺς τόπους, καὶ τὰς ἐπαρχίας. ἢ τέως καθότι ἀναφέρεται ἐπὶ τὸν αὐτοποιμένα, καὶ ἀρχιερέα Χριστὸν, παρ' οὗ καὶ ποιμένες, καὶ βασιλεῖς, καὶ πᾶσα φύσις διοικεῖται, προνοεῖται, προορίζεται, δικαιοῦται. στεφανοῦται, καὶ δοξάζεται, εἷς καὶ μόνος ὢν, καὶ οὐ δεύτερος κατ' ἐκεῖνον. ἐκεῖνοι δὲ δεύτεροι διὰ τοῦτον, καὶ πληθυνόμενοι, καὶ συναριθμούμενοι, καὶ συντασσόμενοι τῇ αὐτῇ ἐξουσίᾳ καὶ δυνάμει. Ἐπιστάσεως ἄξιον ἕκτον, ὅτι πάντα τὰ χαρίσματα τοῦ παναγίου Πνεύματος συνυπῆρχον τῷ Χριστῷ ἐνεργούμενα, καὶ χρίοντα αὐτὸν κατὰ παρουσίαν, καὶ ταυτότητα μιᾶς φύσεως ἐν λόγῳ ἑνὶ τῷ τῆς θεότητος, οὐ μὲν οὖν ὡς ἐπὶ τῶν ψιλῶν

ψιλῶν ἀνθρώπων πραττόμενα γεγυμνωμένων τῆς θείας φύσεως, καὶ τῆς οὐσίας, ἀμέλει πατριαρχῶν, προφητῶν, ἀποστόλων, καὶ ἐφεξῆς, διὸ καὶ ἀνεξάρτητα, καὶ ἀναπόλυτα, καὶ αὐτοκρατορικὰ ἐξήρχοντο τῆς φιλανθρωπίας ἐκείνης, καὶ φύσεως τοῦ Χριστοῦ. τοῖς δὲ ἀποστόλοις, ποιμέσι, καὶ βασιλεῦσιν ἐξηρτημένα, καὶ μὴ καθ' αὑτὰ ἐνυπῆρχον. καὶ γὰρ ὁ μακάριος Πέτρος οὐκ ἀπολελυμένην, καὶ καθ' αὑτὸν καὶ μόνον τὴν ἐξουσίαν τῆς ἀποστολῆς, καὶ τῆς ποιμαντικῆς ῥάβδου τὴν αὐθεντίαν, καὶ τὴν θείαν φύσιν, καὶ ὑπόστασιν τῆς θεότητος ἡνωμένην αὐτῷ, ὥσπερ ἐπὶ τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἀχώριστα ἦν, ἀλλὰ καθὰ καὶ οἱ λοιποὶ ἀπόστολοι, καὶ ποιμένες, ἐνεργητικὴν, καὶ δραστήριον ἐνεργουμένην, καὶ συνεργοῦσαν ἀδιαιρέτως μὲν καθ' αὑτὸ, διανεμομένην δὲ τοῖς ἀγγείοις, καὶ τοῖς ὑποκειμένοις, ὡς εἶχε τὸ ἀνάλογον, καὶ συναριθμούμενον αὐτῶν τῆς ἀξίας, ἀμέλει τὸ δωδεκάριθμον ὄρος τῆς μιᾶς ἀποστολῆς ἐξηρτημένον τοῦ αὐτόρεος Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὧν εἷς ἦν καὶ ὁ μακάριος Πέτρος, καὶ ὁ αὐτάδελφος, καὶ ὁ μότροπος αὐτῷ ἱερὸς Ἀνδρέας, καὶ Ἰωάννης, καὶ οἱ λοιποὶ κατὰ Βασίλειον, ὡς προσεσημείωται ὄπισθεν δευτέρᾳ, καὶ τρίτῃ πραγματείᾳ. Ὡσαύτως ποιμένες, καὶ λίθοι, καὶ ἀρχιερεῖς, καὶ ἀπόστολοι, ὡς δεδομένα τοῦ αὐτοποιμένος, αὐτολίθου, αὐταρχιερέως καὶ αὐταποστόλου Χριστοῦ, Ὁ δὲ λόγος τούτων ἐστὶ πρόδηλος, πῇ μὲν ἐκ τῶν λόγων τοῦ Χριστοῦ, ἡνίκα ἀνάγει αὐτῷ τὰ προτερήματα μετὰ προσδιορισμοῦ καθόλου, καὶ πάσης τῆς ἐξουσίας εἰς αὐτὸν ἀναγομένης, καὶ ἡνίκα μεταδίδωσιν ἀδιαιρέτως, καὶ διωρισμένως συνυπακουομένου τοῦ συνδεδεμένου, καὶ ἀναπολύτου τοῦ καθ' αὑτὸν, καὶ τοῦ κατ' ἄλλο ἐνεργοῦντος, καὶ συνεργοῦντος, καὶ συναγωνιζομένου. Πῇ δὲ ἐκ τῆς κατ' Οἰκουμένιον συλλογῆς τῶν ἁγίων ἐξηγήσεως ἐν τῇ πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολῇ κεφ. β'. ἐκείνως μὲν, ὅταν λέγῃ ἀναστάμενος, ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ γῆς. καὶ, πάτερ ἐλήλυθεν ἡ ὥρα, δόξασόν σου τὸν υἱόν. καὶ, ἰδοὺ δίδωμι ὑμῖν τὴν ἐξουσίαν, καὶ, δώσω σοι τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, καὶ, ποίμαινε τὰ πρόβατά μου πρὸς τὸν Πέτρον ἀνατιθέντα τῷ δεσπότῃ Χριστῷ πᾶσαν τὴν γνῶσιν. οὕτως δὲ πάλιν ἡνίκα καταστρώννυσιν Οἰκουμένιος οὕτω λέγων, «διὰ τοῦτο ἔχρισέ σε ὁ Θεὸς ὁ Θεός σου, ὦ Θεὲ ἔχρισέ σε ὁ Θεός σου, (τὸ σοῦ διὰ τὴν σάρκα) χρίεται δὲ ἡ ἀνθρωπότης τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, οὐκ ἐνεργεῖται δὲ, καθάπερ ἐπὶ τῶν ψιλῶν ἀνθρώπων, οἷον προφητῶν, πατριαρχῶν. χρίσις δέ ἐστιν οἷον ὅλη τοῦ χρίοντος ἡ παρουσία. οὕτως ὁ ἐν ἁγίοις Κύριλλος. ὅρα τὸν Εὐσέβιον, πῶς ἔφη τὸν σύμμαχον ἀναγαγεῖν ταύτην τὴν χρίσιν, διὰ τοῦτο ἔφην, ἔχρισέ σε ὁ Θεὸς ὁ Θεός σου ἔλαιον χαρᾶς παρὰ ἑταίρων σου, ἔλαιον ἀγαλλιάσεως. ἔλαιον μὲν ἀγαλλιάσεως τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον. μέτοχοι δὲ Χριστοῦ οἱ ἄνθρωποι. Ὃ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν, οὐχ ὥσπερ φησὶν οἱ ψιλοὶ ἄνθρωποι, οὕτως ἐχρίσθη ὁ Χριστὸς τῷ ἁγίῳ Πνεύματι ἐκ μέτρου, ἀλλ' ἅπαν ἐχρίσθη τὸ Πνεῦμα.»

Καὶ εἰ εἴποι τις, ὅτι πολλάκις οὐ τίθεται ὁ καθόλου προσδιορισμὸς ἐν τοῖς Χριστοῦ λεγομένοις, ὡς τὸ σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, καὶ ὁ προφήτης, καὶ ἄλλα τοιαῦτα, ἄρα οὐ συνάγεται τὸ ἀναπόλυτον αὐτοῦ, καὶ τὸ, ἵνα ᾖ τὰ πάντα καὶ ἐν πᾶσι Χριστός. Φαμὲν, ὅτι ἐξ ἑνὸς δεῖ συνυπακούεσθαι καὶ τὰ λοιπὰ, καὶ συνευδοκεῖν τῷ ἔθει τῆς γραφῆς, ὡς εἴρηται. ἀσύγκριτα γάρ εἰσι τὰ Χριστοῦ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους λεγόμενα, καὶ παραβαλλόμενα, καθὰ πολλάκις ὄπισθεν σεσημείωται, ἢ πάλιν φαμὲν, ὅτι ὁ Χριστὸς διχῇ νοεῖται κατὰ τὰς δύο αὐτοῦ φύσεις, θελήσεις, καὶ ἐνεργείας, τὸ μὲν καθὸ Θεὸς, καὶ οὕτως ἀναπόλυτος, καὶ ἀπεριόριστός ἐστι πάντων τῶν κτισμάτων ὡς ποιητὴς αὐτῶν. τὸ δὲ καθὸ ἄνθρωπος

ἔτος, καὶ οὕτως ἡ ἁγία σὰρξ αὐτοῦ, καὶ νοερὰ, λογική τε ψυχὴ κτιστή ἐστι, καὶ τῆς αὐτοῦ δημιουργίας ἐξηρτημένη, μέντοιγε κατὰ τὸν λόγον τῆς ἀντιδόσεως τῶν ἰδιοτήτων, καὶ οὗτος πάντων ἐξουσιαστὴς, καὶ ἀναπόλυτός ἐστι, καὶ καθ' αὑτὸν λεγόμενος κύριος, ὡς ἔχων ἐν αὐτῷ πᾶσαν τὴν χρίσιν τοῦ πνεύματος. Πᾶν γὰρ τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος οἰκεῖ ἐν αὐτῷ σωματικῶς, Παύλου γὰρ ὅρος ἐστὶν, ὅνπερ εἰπεῖν οὐκ ἔχομεν ἐν γεγονέναι τῷ μακαρίῳ Πέτρῳ. Πῆ μὲν διότι ὁ Χριστὸς καίπερ ὡς Θεὸς ἀπερίοριστος, καὶ ἀκατάληπτος, ἀλλὰ τῆς αὐτοῦ θεότητος περιγραφομένης ὡς ἄνθρωπος, ὁ αὐτὸς περιληπτικῶς δύναται εἶναι καὶ κατὰ τὴν Ῥώμην, καὶ τὴν Ἀμερικὴν, Ἀφρικήν τε, καὶ Ἀνατολὴν, Κωνσταντινούπολιν, καὶ βόρειον μέρος, καὶ ἵνα συνελὼν εἴπω, ὅποι ἂν εἴη ὁ αὐτὸς κηρυττόμενος διὰ τῶν διακόνων αὐτοῦ, καὶ θυόμενος, καὶ λατρευόμενος, καὶ ἐσθιόμενος, καὶ πινόμενος, καὶ λειτουργούμενος ὡς ἅπασαν τὴν χρίσιν, καὶ τὴν παρουσίαν τοῦ παναγίου Πνεύματος ἐν ἑαυτῷ ἔχων, καὶ ἀνέκπτωτός ἐστι τοῦ παντὸς, μὴ καταπονούμενος τῇ ὁποιαδήποτε οὔσῃ, καὶ ἐπερχομένῃ κατ' αὐτοῦ ἀντικειμένῃ δυνάμει. Πῆ δὲ διότι ὁ μακάριος Πέτρος ἐνέργειαν, καὶ χάριτα εἶχε τοῦ παναγίου Πνεύματος πανταχοῦ μὲν ἐνεργουμένην τῷ λόγῳ τῆς μιᾶς πίστεως, μιᾶς λατρείας, καὶ μιᾶς χάριτος, οὐ μὲν οὖν τῷ λόγῳ τοῦ ἐνεργοῦντος ὀργανικῶς πιστεύοντές τε, ὁμολογοῦντος, λατρεύοντος, καὶ δεχομένου τὴν χάριτα, ἧς καὶ ἐφικτόν ἐστιν ἐκκενωθῆναι, καὶ γυμνωθῆναι, ὃ καὶ ἐπιγέγονεν αὐτῷ συμβὰν πρὸς καιρὸν διὰ τὴν παράπτωσιν. ὁ γὰρ Χριστὸς πάντα τὸν κόσμον διοικεῖ, καὶ συνδιοικεῖ, καὶ πᾶν γόνυ κάμπτει αὐτῷ ἐπουρανίων ἀγγέλων, ἐπιγείων ἀνθρώπων, καὶ καταχθονίων δαιμόνων, πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογουμένη αὐτῷ, καὶ τότε, καὶ νῦν, καὶ καὶ εἰς τοὐπιὸν ἄχρι τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. καὶ τῇ ἐκείνου δυνάμει πάντες οἱ ἀπόστολοι, καὶ οἱ αὐτῶν διάδοχοι εὐσεβεῖς, καὶ φιλόχριστοι ἐνεργοῦσι, καὶ συνεργοῦσιν, οὐ μόνον τῇ τοῦ μακαρίου Πέτρου ἐνεργείᾳ, ὅτι μήγε τῇ αὐτοῦ πρεσβείᾳ, ὥσπερ καὶ τῶν λοιπῶν. Ὁ δὲ μακάριος Πέτρος, ὡσαύτως καὶ οἱ λοιποὶ μερικὰς οἰκουμένας διῴκησαν, καὶ περιῆλθον σωματικῶς, καὶ περιηγητικῶς, ἀρξάμενος γὰρ τῆς Ἰουδαίας ἐν Ἱερουσαλὴμ ὡς ἀπόστολος, καὶ διεληλυθὼς τὸν Πόντον, Γαλατίαν τε, καὶ Καππαδοκίαν, Ἀσίαν τε, καὶ Βιθυνίαν, κατήντησε μέχρι Ῥώμης, ἧς καὶ πρῶτος ἐπίσκοπος ἐχρημάτισεν, ὡς καταπιστευθεὶς τὸ ὁλόκληρον ἔθνος τῆς παμμεγίστου πόλεως, καὶ τὴν καθέδραν αὐτῆς, ὅπου καὶ τὸν ἐπίκηρον βίον διὰ τοῦ κατὰ κεφαλῆς σταυρικοῦ θανάτου διανύσας ἐδόξασε τὸν Θεὸν, καὶ διδάσκαλον Χριστὸν, ᾧ ὑπέσχετο ἀκολουθῆσαι πρὸ μὲν τῆς ἀναστάσεως ἀντιλογικῶς, διὸ συνεχωρήθη τῷ παραπτώματι, κατόπιν δὲ σεσωφρονισμένως, διὸ ὑπετάχθη τῷ θείῳ βουλήματι· οἱ γὰρ πανάγιοι ἀπόστολοι, καθὰ μὲν περιερχόμενοι πᾶσαν τὴν οἰκουμένην, ἐνήργουν τὸ τῆς ἀποστολῆς ἀξίωμα, καὶ ἐχειροτόνουν ἐπισκόπους κατὰ πόλεις, καὶ χώρας, αἷς διήρχοντο καταπιστευομένους ὁλόκληρον ἔθνος, ὡς αὐτὸς ὁ μακάριος Πέτρος τὸν Εὔδιον Ἀντιοχείας, καὶ ὁ αὐτοῦ συγκορυφαῖος Παῦλος τὸν Τιμόθεον Ἐφέσου, καὶ τὸν Τίτον Κρήτης. Καθὰ δὲ πάλιν κατεπιστεύοντο προστασίαν, καὶ φροντίδα ποίμνης τινὸς ὁλοκλήρου ἔθνους ἐπίσκοποι, καὶ ποιμένες ἐλέγοντο, ὡς μὴ περιαγόμενοι ἀποστολικῶς ἀνὰ τὴν οἰκουμένην, περὶ ὧν εἴρηται ὄπισθεν κατὰ Χρυσόστομον, τίς ἡ διαφορὰ ποιμένος, καὶ ἀποστόλου. διὸ καὶ ὁ μακάριος Ἰάκωβος πρῶτος ἐπίσκοπος, καὶ ἱεράρχης Ἱεροσολύμων ὀνομάζεται, καίπερ ἀπόστολος, καὶ τῶν κορυφαίων ὤν, ὡς ἀποσταλεὶς καὶ αὐτὸς σὺν τοῖς ἄλλοις τῷ αὐτῷ χαρίσματι τῆς ἀποστολῆς. μέντοιγε διὰ τὸ ἡσυχάζειν καὶ τῇ προσευχῇ ὠφέλιμος χειροτονηθεὶς παρ' αὐτοῦ

τοῦ Κυρίου ἐπὶ τὸν θρόνον τῆς Ἱερουσαλὴμ ἐπίσκοπος, καὶ ποιμὴν ὀνομάζεται. Διό φησι καὶ Οἰκουμένιος κεφ. β', ἐν ταῖς ἀποστολικαῖς πράξεσιν. ἐνίσταται Πέτρος, οὐχ ὁ Ἰάκωβος καὶ ὡς θερμότερος, καὶ τὴν προστασίαν τῶν μαθητῶν ἐγκεχειρισμένος, ἄλλως τε καὶ ἐπιεικὴς μελῆν ὁ Ἰάκωβος, καὶ μᾶλλον τῇ προσευχῇ, καὶ τῇ ἡσυχίᾳ ὠφέλιμος, τῶν ἄλλων δηλονότι ταχεριζόντων τὸ πρᾶγμα, διὸ καὶ τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις αὐτῷ καθέδρας παραχωροῦσιν, οὕτω λοιπὸν καὶ ὁ μακάριος Πέτρος, καὶ ἀπόστολος ἦν, καὶ ποιμήν. ἀπόστολος μὲν, ὡς διερχόμενος τὴν Οἰκουμένην. ἐπίσκοπος πάλιν, ὡς ποιμάνας τὴν καθέδραν τῆς παμμεγίστου τῶν πόλεων Ῥώμης, ὃν ἐγκωμιάζουσα ἡ ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ φησὶν εἰς τοὺς αἴνους λ', ἰουνίου οὕτω. τῆς Ῥώμης δὲ γέγονας σὺ πρωτεπίσκοπος τῆς παμμεγίστου τῶν πόλεων δόξα, καὶ κλέος. καὶ μὴ μόνον οὗτος ὁ εὐαγέστατος, ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ ἀπόστολοι ἦσαν καὶ ποιμένες, καὶ ἐπίσκοποι, ὡς ἐνδείκνυσιν ὁ λαμπρὸς βίος τῆς κατὰ Χριστὸν στρατείας, καὶ πολιτείας αὐτῶν. διό φησιν ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος κεφ. θ' ἐν τῇ πρὸς Κορινθίους οὕτω. τίς ποιμαίνει ποίμνην, καὶ ἐκ τοῦ γάλακτος αὐτοῦ οὐκ ἐσθίει, τὴν κηδεμονίαν τὴν πολλὴν τὴν διδασκάλῳ προσήκουσαν περὶ τοὺς ἀρχομένους ἐπιδείκνυται. Καὶ γὰρ καὶ στρατιῶται, καὶ γεωργοὶ, καὶ ποιμένες οἱ ἀπόστολοι ἦσαν, οὐ γῆς, οὐδὲ πόλεων, οὐδὲ ἀλόγων ζώων, οὐδὲ ποιμνίων αἰσθητῶν, ἀλλὰ ψυχῶν λογικῶν, καὶ τῆς πρὸς τοὺς δαίμονας παρατάξεως, καὶ τὰ ἑξῆς. δεικνύων τὸ σύμμετρον τοῦ μακαρίου Παύλου, καὶ μὴ τὴν πλεονεξίαν τῶν τυράννων, διό φησι κατωτέρω. οὐδὲ εἶπε, τίς ποιμαίνει ποίμνην, καὶ οὐκ ἐμπορεύεται τοὺς ἄρνας, ἀλλὰ πῶς, καὶ ἐκ τοῦ γάλακτος αὐτοῦ οὐκ ἐσθίει. οὐκ ἐκ τῶν ἀρνῶν, ἀλλ' ἐκ τοῦ γάλακτος, δεικνὺς ὅτι μικρᾷ παραμυθίᾳ τὸν διδάσκαλον ἀρκεῖσθαι δεῖ, καὶ τῇ ἀναγκαίᾳ μόνῃ τροφῇ. ταῦτα πρὸς τοὺς βουλομένους πάντα κατεσθίειν, καὶ τὸν καρπὸν ὁλόκληρον τρυγᾶν. οὕτω καὶ ὁ Κύριος ἐνομοθέτησε λέγων, ἄξιος ὁ ἐργάτης τῆς τροφῆς αὐτοῦ ἐστίν. ὡσαύτως ὁ θεῖος Ἱερώνυμος ποιμένας τοὺς ἀποστόλους ἀποκαλεῖ κατὰ τὴν καρδίαν τοῦ Θεοῦ τόμῳ ἕκτῳ. καὶ ὁ ἅγιος Ἀμβρόσιος εἰς τὴν πρὸς Ἐφεσίους, οἱ ἀπόστολοί εἰσι καὶ ποιμένες, καὶ ἐπίσκοποι, καὶ εὐαγγελισταί. καὶ ὁ θεσπέσιος Αὐγουστῖνος ἐν τῷ κατὰ Ἰωάννην, τίνι τρόπῳ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς καὶ θύρα ἦν, καὶ ποιμήν, θύρα μὲν ἀνοίγων ἑαυτὸν, ποιμὴν δὲ, ὅτι ποιμήν ἐστι καὶ δέδωκε καὶ τοῖς ἑαυτοῦ μέρεσιν, ὅτι καὶ ὁ Πέτρος ποιμήν, καὶ ὁ Παῦλος, καὶ οἱ ἐπίλοιποι τῶν ἀποστόλων ποιμένες, καὶ οἱ καλοὶ ἐπίσκοποι ποιμένες. ὡσαύτως καὶ πρεσβύτεροι λέγονται τὸ ὄνομα τοῦ πρεσβυτέρου λαμβανόμενον ἀντὶ ποιμένος, καὶ ἐπισκόπου, ὡς τὸ χειροτονήσαντες ἑαυτοὺς πρεσβυτέρους κατ' ἐκκλησίαν, καὶ ὁ συμπρεσβύτερος παρακαλῶ τοὺς πρεσβυτέρους κατὰ τὸν μακάριον Πέτρον. οὐ πρεσβυτερίου τὴν διάγνωσιν, καὶ τὴν ὁμωνυμίαν εὐρυχωρέστερον διασαφηνίζει ὁ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει χρηματίσας πρῶτος ἀρχιερεὺς Φιλαδελφίας ἐν Ἐνετίαις κυρὸς Γαβριὴλ ὁ ἁγιώτατος καὶ πράξει, καὶ θεωρίᾳ, καὶ βίῳ, καὶ πολιτείᾳ, οὗ τὴν μνήμην καὶ τὸ ἐπίσημον, καὶ τὸ ἐλεῆμον, καὶ ὀρθόδοξον τῆς κατὰ Χριστὸν πολιτείας, καὶ θεοσεβείας αὐτοῦ οὐ σεμνύνουσι διαφερόντως μόνον Γραικοὶ, ἀλλὰ καὶ πᾶσα ἡ γαληνοτάτη ἀρχὴ τῶν Ἐνετῶν, αἷς κἀγὼ ὁ ἐλάχιστος ἐν σπουδαίοις ἔρωτι σπουδῆς κινούμενος θείᾳ συμμαχίᾳ, συναγωνιζόμενός τε κόπῳ καὶ μόχθῳ (ἢ εἴπω καὶ φθόνῳ, βασκανίᾳ τε φαυλότητος ἀντιπάλων μέχρι τοῦ νῦν καταπολεμούντων με) χάρις δὲ τῷ θεῷ τῷ ἐνδυναμοῦντι τὰς ἀσθενείας μου, καὶ συγχωροῦντι τὰς πλημμελείας τῶν παραπταιόντων, καὶ οὐ τῶν τυχούσαις εὐρυχωρίαις ἐπεμαξάμην, ὅσον τὸ ἐφικτόν μοι, τοῦτο τοὐλάχιστον τῆς σπουδαίας, καὶ θεοαρέστου αἰτήσεως.

Ἐπιστάσεως ἄξιον ζʹ, ὅτι ὁ ἀποσταλεὶς μὲν ὡς ἄγγελος μέγας, σύμβουλος, Θεὸς ἰσχυρὸς, ἐξουσιαστὴς, ἄρχων εἰρήνης, πατὴρ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος, αὐταπόστολος ἀρχιερεὺς Χριστὸς καὶ ποιμὴν, ὁ τιθεὶς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ὑπὲρ τῶν λογικῶν προβάτων μὴ μόνον δι᾽ ἄκραν συγκατάβασιν δίκην σεσαθρωμένας οἰκίας ἀνοικοδομεῖ διὰ μετανοίας τὰς ἐκ βάθρων γεγονυίας ἐρείπιον τῷ πτώματι τῆς παρακοῆς τῆς ἁμαρτίας οἰκίας, καὶ ἀπολωλυίας ψυχὰς, ἀλλὰ καὶ ὡς φιλάνθρωπος ἰατρὸς ὡσανεὶ ἐπελθόντων τραυμάτων ἐπωδύνων, μετὰ τὴν ἀνακοπὴν κατ᾽ αὐτῶν τῷ πειρατηρίῳ καὶ σινιασμῷ τοῦ διαβόλου θεραπεύει διὰ κατανύξεως αὐτὰς, καὶ ἐπιχέει τὸν ἄπειρον πλοῦτον τοῦ ἐλέους αὐτοῦ ἐπ᾽ αὐταῖς, καὶ καταστολίζει, καὶ τιμᾷ ταῖς προτέραις ἀξίαις, καὶ τιμαῖς πλείονα ἐποφειλούσας αὐτῷ τὴν ἀγάπην, καὶ τὴν εὐχαριστίαν διὰ τὴν περισσοτέραν εὐεργεσίαν, καὶ γεγονυῖαν ἄφεσιν ἐπ᾽ αὐταῖς. καὶ γὰρ τὸν ἄσωτον υἱὸν τῇ φιλανθρωπίᾳ προτετίμηκε τοῦ πρεσβυτέρου, καὶ ᾧ πλείονα ἀφήκατο, πλείονα καὶ ἀγαπήσεται. διό φησιν ὁ ἱερὸς κῆρυξ τῆς μετανοίας Χρυσόστομος ἐν διαφόροις αὐτοῦ λόγοις περὶ τούτων ἀπαρχόμενος ἐκ τοῦ περὶ μετανοίας συμπαθητικοῦ λόγου λέγων οὕτως. ὅσοι δὲ ἐξ ἀπροσεξίας ταῖς ἡδυπαθείαις τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ διεφθείρατε, μὴ εἰς τέλος ἑαυτοὺς ἀπελπίσητε, ἀλλὰ διὰ τῆς μετανοίας τοῦτον πάλιν ἀνακαινίσατε, ὥσπερ γὰρ ἀνὴρ φρόνιμος τὸν ἐξ ἀμελείας αὐτοῦ οἶκον σαθρωθέντα, καὶ διαφθαρέντα σπουδαίως ἐπανορθωσάμενος ἀνακτίζει, ὡς οὐδὲν αὐτὸν ἀπολιμπάνεσθαι τοῦ ἐξ ἀρχῆς ἀνοικοδομηθέντα οἶκον, ὡσαύτως καὶ ὁ ἔνοικος τῆς ψυχῆς ἡμῶν νοῦς τὴν ταῖς ἁμαρτίαις διολισθήσασαν, καὶ πεπτωκυῖαν ψυχήν. μετάνοια γὰρ τὴν πεπτωκυῖαν ψυχὴν ἀνιστᾷ, καὶ τὴν ἀπαλλοτριωθεῖσαν θεοῦ, πάλιν φίλην καθίστησιν. αὖθις κατωτέρω. ὦ μετάνοια τῶν παθῶν ἰατρὲ, ἡ τὰς ἀπειλὰς πραΰνουσα καὶ τὸ πῦρ κατασβεννύουσα τοῦ θυμοῦ, καὶ τὰς ὀργὰς κοιμίζουσα, καὶ φιλίας λαμπάδας ἀσβέστους πρυτανεύουσα. ὦ μετάνοια πέτρου συνήγορε, καὶ παύλου ὑπέρμαχε, καὶ συνέκδικε, τὰ ὑποδείγματα τῆς μετανοίας οἱ πάνσοφοι διδάσκαλοι, καὶ τὰ κηρύγματα τῆς συντετριμμένης καρδίας, ἀφ᾽ ἧς μέσης πλείονα ἀναστενάξας, καὶ κλαύσας θερμῶς, ὁ πρῶτος θέσει θέμεθλος, καὶ κορυφαῖος χάριτι, καὶ συμπαθείᾳ τῆς ἐκκλησίας τῆς πνευματικῆς οἰκοδομῆς, καὶ συναρμολογίας, καὶ γεγονὼς ἐρείπιον, καὶ σεσαθρωμένη οἰκία διὰ τὴν ἄρνησιν, καὶ τὸν σινιασμὸν τοῦ σατανᾶ ἐπανεκλήθη. καὶ δεύτερον ἀνεκαινίσθη κατασταθεὶς πάλιν ταξιάρχης λόγῳ τιμῆς, καὶ φιλίας συγχωρητικῆς τοῖς συνταξιαρχοῦσι, καὶ κορυφὴ τῶν ἀποστόλων τοῖς συγκορυφαίοις αὐτῷ, καὶ πρῶτος τῆς συμμαθητιώσης ἐκείνῳ σχολαστικῆς θεολογίας τὰ ἀπόρρητα. ἔδει γὰρ τὸν διὰ τῆς ἀθετήσεως, καὶ ἀπαγορεύσεως ἀνασκαφέντα, καὶ κατερειπωθέντα, καὶ ἀπολωλότα τὸ θεμέλιον τῆς ποίμνης, τὸν αὐτὸν πάλιν ἀνεγερθῆναι, καταστολισθῆναι, καὶ φιλιωθῆναι διὰ τῆς πίστεως, ὑποταγῆς, καὶ μετανοίας τῷ κλαυθμῷ τῶν δακρύων προλουσθέντα ἐπιστραφῆναι πρὸς τὴν ἐκκλησίαν τῆς ἀδελφότητος, καὶ πρὸς τὸν προειπόντα τὴν ἐπιστροφὴν αὐτοῦ διδάσκαλον Χριστόν. Καὶ τοσοῦτον, ὅσον ἐπιδοθῆναι καὶ τὴν πρὸς ἀλλήλους φιλίαν, καὶ ἀγάπησιν, τοῦ τε εὐεργέτου ἰατροῦ, καὶ εὐεργετηθέντος ἀσθενοῦς, καὶ ταύτην ἐπιγνωσθῆναι πλείονα τῶν μὴ καταχεθέντων τῇ νόσῳ, καὶ παραπεσόντων τῷ πτώματι, τὸν μὲν ὡς ἀνευρηκότα τὴν δραχμὴν, καὶ ἀνακτησάμενον τὸ πρόβατον, ὅπερ ἀπολωλὸς ἐγεγόνει διὰ τῆς ἀρνήσεως, καὶ τὸν καιρίως κατὰ τὴν καρδίαν πληγέντα, καὶ μὴ ἀπονεκρωθέντα θεραπευσάμενον, καὶ εὐεργετηκότα. τοῦτον δὲ πάλιν ὡς ἐποφειλόμενον μείζονα τὴν ὀφειλὴν τὴν εἰς τὸν εὐεργέτην, καὶ τὴν διάμειψιν τῆς

τοσαύτης, καὶ τηλικαύτης εὐεργεσίας. Διὸ καὶ τῷ κλαύσαντι πικρῶς ἐγειρόμενος ὁ ἀθετηθεὶς διδάσκαλος πρῶτον αὐτῷ φαίνεται ὁ προοφθεὶς τῶν γυναικῶν, καὶ εἰπὼν αὐτῶν ὀνομαστὶ εἴπατε τῷ Πέτρῳ, καὶ τοῖς μαθηταῖς. καὶ συναριστούμενος αὐτοῖς κατ᾽ ἰδίαν ἐρωτᾷ αὐτὸν, εἰ πλείονα τῶν ἄλλων ἔχει τὴν ἀγάπησιν τὴν πρὸς τὸν εὐεργέτην ἐποφειλομένην. Ὁ δὲ διαμειψάμενος σὺν τῷ ναὶ, καὶ τὴν εἰς τὸν διδάσκαλον πᾶσαν γνῶσιν τῆς φιλίας ἀνατίθησι, καὶ λέγων, Κύριε πῶς μὴ ἔχω, ἣν χρεωστῶ καὶ πλείονα. Κύριε πῶς μὴ διάκειμαι οὕτως, ὅτι παραβὰς τὴν ὑπόσχεσιν, ἣν ὑπετάχθην εἰπὼν, ὅτι εἰ πάντες σε ἀρνήσονται, ἐγὼ οὐ μή σε ἀπαρνήσωμαι, καὶ καταχεθεὶς τῷ χείρονι πτώματι, οὐκ ἀπηξιώθην ἔξω τοῦ ἐλέους σου, καὶ τῆς παρ᾽ ἀξίαν μοι δωρηθείσης ἀξίας σου. Κύριε σὺ πάντα οἶδας, σὺ γινώσκεις, εἴτε φιλῶ, εἴτε μὴ, οὐκ ἔτι αὐθαδιάζομαι ὡς τὸ πρὶν, ἔγνων ὅτι τῇ τόλμῃ, καὶ τῇ ἀπερισκέπτῳ γνώμῃ πέπτωκα εἰς βάραθρον, ἔγνων ἀντιλέγων σοι, καὶ θαρρῶν ἐμαυτῷ, ἀπεψύχθην γυμνωθεὶς τοῦ σοῦ ἔρωτος. σοὶ δέδοται μὲν ὡς ἀνθρώπῳ πᾶσα ἡ ἐξουσία τῶν λαμβανόντων αὐτὴν διὰ τῆς εἰς σὲ πίστεως, καὶ ὁμολογίας χάριτι, ἣν ἔχεις πρὸ καταβολῆς κόσμου ἀϊδίως, ὡς Θεὸς ἀπερίγραπτος, καὶ ἀπεριόριστος. σὺ πάντα ἐπίστασαι εἴτε παρόντα, εἴτε μέλλοντα. σὺ ἐμβατεύεις τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων, καὶ προλέγων, καὶ ἐπιλέγων, ἃ οὐκ ἐπίστανται οἱ ἔχοντες αὐτοῖς συμβησόμενα. σὺ ἀπαιτησάντων μοι τῶν εἰς πρασσόντων τὰ δίδραχμα, πρὸ τοῦ μέ σοι ἀνενέγκαι προειδὼς ὡς Υἱὸς Θεοῦ ἀνυποτελέσφορον ἑαυτὸν ἔδειξας. σὺ ἐπετείλω μοι διὰ τὸ ἀσκανδάλιστον, βαλεῖν ἄγκιστρον εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἀνοῖξαι τοῦ ἁλιευθησομένου πρώτως ἰχθύος τὸ στόμα, οὗ στατὴρ ἔσοιτο δασμοφορηθησόμενος ἀντὶ σοῦ τε, καὶ ἐμοῦ, ἐγώ εἰμι ἐκεῖνος ὁ ἰχθὺς, ὁ βυθισθεὶς εἰς τὸ βάραθρον τῆς ἀπιστίας διὰ τῆς ἀρνήσεως. σὺ εἶ ἐκεῖνος ὁ ἁλιεὺς ὁ ἀναζωγρήσας με διὰ τοῦ καλάμου τῆς φιλανθρωπίας σου. ἐγὼ ἤμην ἐκεῖνος ὁ ἰχθὺς ζωογονούμενος πρότερον ἐν τῷ πελάγει τῆς σοφίας σου, εὗρον σε τὸν στατῆρα τὸν δίδραχμον, ἀμέλει, τὴν ὁμολογίαν τῆς θεότητός σου, καὶ τῆς ἀνθρωπότητος, ὃν ἐξεμεσάμενος διὰ τῆς κακοτρόπου ἀθετήσεως ἀπενεκρώθην καταβυθισθεὶς ἐπὶ τὴν θάλασσαν τῆς ἀρνήσεως. σὺ εἶ ἐκεῖνος ὁ στατὴρ ὁ ὑποτελεσφορηθεὶς ὑπὲρ Ἰουδαίων καὶ ἐθνῶν, ὁ δυθεὶς ὑπὲρ σοῦ, καὶ ἐμοῦ, τουτέστι τῆς ἐπὶ σταυροῦ σου δόξης (δι᾽ ἣν συνεκάθισας τῷ Θεῷ, καὶ Πατρὶ) καὶ ἐμῆς σὺν σοὶ παραστάσεως τοῦ τραύματός μου θεραπευόμενος τῇ ἐπανακλήσει τῶν οἰκτιρμῶν σου, διὸ πάλιν φίλος ὡς πρώην συνακούω, καὶ στερρότερος ἐπιμένω τῇ φιλίᾳ διὰ τὴν εὐεργεσίαν. διὸ πάλιν ποιμὴν, καὶ ἀπόστολος ἀκούω, καὶ τῆς ἀδελφότητος προΐσταμαι, δεῖ με πάλιν λαβεῖν τὰς κλεῖς τῆς πίστεως, ἃς προείρηκάς μοι, καὶ ἐπηγγείλω μοι δώσειν, ἐπειδήπερ προειδὼς ἦσθά με ῥιψόμενον αὐτὰς διὰ τῆς εἰς σὲ ἀθετήσεως κενάς μοι γεγονυίας, καὶ ἐκλελοιπυίας ὑπὸ τῆς σῆς ἐκκλησίας. πύλαι γὰρ ᾅδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς, ὥσπερ ἡ ἀπαραλόγιστος λογοθεσία σου διέθετο, καίπερ μοι ῥιφθεῖσαι, οὐ κατεχώσθησαν, ἥρπασε γὰρ αὐτὰς λῃστὴς, δι᾽ ἃς ἐνωτισθεὶς. ἐγεγόνει εἰς διάμειψιν, σήμερον μετ᾽ ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ. τοσοῦτον γὰρ εἶ ὑπὲρ ἔννοιαν φιλάνθρωπος, ὅτι τὰς ἀσθενεστέρας φύσεις προτιμᾷς. τοσοῦτον εἶ φιλήκοος τῇ συγκαταβάσει, ὅτι τὸν λῃστὴν ἑνὶ ῥήματι προανεκήρυξας. Ἐγὼ ἐξέλιπον ἐν ματαιότητι σὲ ἀπαρνησάμενος, ἡ ἐκκλησία σου ἡγίασαι τῷ σῷ θελήματι καθαρισθεῖσα ἐπὶ τοῦ κρανίου, σὺ σταυρούμενος ὑπὲρ κοινῆς εὐεργεσίας, μάλιστα τῆς δακρυρρόου πηγῆς τῶν διὰ μεταμελείας ἐπιφοιτώντων σοι, δι᾽ ἣν ἐνηχοῦμαι τῇ παρακλήσει σου προσφωνούσῃ μοι τοιούτως.

οὕτως. Θάῤῥει Πέτρε, ἤκουσα τῶν δακρύων σου, ἔχεις τὴν προτίμησιν. Θάῤῥει Πέτρε, ἰδοὺ τὰ χαρίσματα πάλιν σοι δίδωμι. ὧν περ γεγύμνωσαι χιτώνων φωτεινῶν, αὖθις ἐνδύομαι. Θάῤῥει Πέτρε ἰδοὺ πρὸ πάντων σοὶ φαίνομαι ἐγειρόμενος, προειπών τε ταῖς γυναιξὶ μόνον σοὶ κατονομαστὶ προσειπεῖν. Θάῤῥει Πέτρε, ἰδοὺ τοὺς ἄλλους παραδραμὼν σοὶ μόνῳ συνδιαλέγομαι. Θάῤῥει Πέτρε, ὅτι τὸ μῖσος, καὶ ἡ ἔχθρα προσενέσπειρέ σοι τὴν πρὸς ἐμὲ σου ἀθέτησιν, ἰδοὺ ἐγὼ προσφυτεύω σοι κατὰ βάθος τὴν ἀγάπησιν εἰς τοῦτον ἀδιάσπαστον, καὶ ἀτάραχον ὑπὸ παντὸς κλυδονίζοντος κύματος τῆς πολυταράχου θαλάσσης τῶν παθῶν, δι' ἣν ἐγὼ σεσάρκωμαι, πεπονθὼς ἔτυχόν σε ἀνακαλεσάμενος εἰς κατάλυσιν τῆς ἀρχεγόνου κακίας, καὶ σινιάσαντός σε δαίμονος. Θάῤῥει Πέτρε, ὅτι διὰ ταύτης σὺ πάλιν ποιμανεῖς, καὶ βοσκήσεις τὰ πρόβατά μου. καὶ τὰ ἀρνία μου, βοσκόν σε θέλω Κρεῖττον, ἢ ποιμένα, διὸ καὶ τοῦτο ἐπιλέγω σοι ἐν τοῖς προβάτοις, ὃ προεῖπόν σοι ἐν τοῖς ἀρνίοις, μέσον δὲ ἔβαλον τὸ ποιμαίνειν. προτιμῇ γὰρ τὴν οἰκονομικωτέραν, καὶ ἠπιωτέραν διοίκησιν, ἧς ἐγὼ γέγονα τύπος καὶ ὑπογραμμὸς, ἢ τὴν ῥαβδιστικωτέραν, καὶ σκληροτέραν, καὶ αὐθεντικωτέραν κατάπληξιν. μνήσθητι ἡνίκα ἐδίδασκον ὑμᾶς ἀπέχεσθαι τῶν πρωτείων, ὅτι ἐθνικὸν τὸ αὐτὸ φύσημα. μνήσθητι, ὅτε ἐπισπασάσω τὴν μάχαιραν, καὶ ἀπέκοψας τὸ ὠτίον τοῦ δούλου, κἀγώ σε ἐπετίμησα ἐκεῖνον θεραπευσάμενος, μνήσθητι, ὅτι τῆς ἐπισκοπῆς, ἧς ἐγυμνώθης ἀντιλέγων ἀπὸ ἀμελείας, ἰδοὺ πάλιν αὐτοῦ ἐπιμεληθεὶς, κατασταλθεὶς, διὰ τῆς μετανοίας ἐνεδυσάμην σε. μνήσθητι, ὅτι φιλάδελφόν σε κατέστησα, καὶ οὐχὶ φίλαρχον. ἐκεῖνο μὲν γνώρισμα σώματος ἀδιασπάστου κοινωνίας, καὶ τείχους ἀκλονήτου συναρμολογίας, καὶ πίστεως ἀῤῥαγοῦς, καὶ θεμελίου προσανασκαφοῦς κατὰ τὴν ἐμὴν ἐντολὴν, καὶ ἐν Πνεύματι σὺν ὁμαίμονα συναδελφὸν Παῦλον, οἵτινες ἐστὲ οἱ ἀροτῆρες βόες τῆς ἐμῆς ἀρούρης, τὸ ζεῦγος τὸ βαστασόμενον ἐπὶ τοῖς ὑμῶν αὐχέσιν τὴν ἐμὴν ζευγηλατείαν. Τοῦτο δὲ μάχαιρα διαιροῦσα, καὶ κατασφάττουσα μέλη τὰ σύμπνοα, καὶ νόας τοὺς ἀδιάφρονας πειράζον καὶ τοὺς ξύμφρονας εἰς διάστασιν. δι' ἐκεῖνο μὲν ἐγὼ ὁ καταβὰς Θεὸς ὡς ἄνθρωπος ὑπερύψωμαι, καὶ ὀνομάζομαι, καὶ ἑτέροις θεωθῆναι δωρεὰν χαρίζομαι, διὰ τοῦτο δὲ διεσπάσθη τῆς συντεταγμένης χορείας, καὶ οὐρανίου ἱεραρχίας ὁ κατεμβροντηθεὶς ὡς ἀστραπὴ οὐρανόθεν, πρώην μὲν ἑωσφόρος, νῦν δὲ σκοτεινοφόρος. δι' ἐκεῖνό σε προτιμῶ, καὶ ἐγχειρίζω σοὶ τὴν προστασίαν τῶν ἀδελφῶν, διὸ καὶ λέγω σοι Σίμων Ἰωνᾶ ἀγαπᾷς με πλέον τούτων; οὐχὶ ἐρωτῶ σε, εἰ εἶ ἀπόστολος, εἰ εἶ ποιμὴν, εἰ εἶ ἱερεύς; καίπερ ταῦτα πάλιν ἐπαναλέγω σοι εἰς παραμυθίαν, δέδωκα γὰρ ταύτην πᾶσιν ἐξίσου τὴν ἐξουσίαν ὑμῖν τῆς ἀποστολῆς, καὶ τῆς ἐπισκοπῆς, καὶ τῆς ἱερωσύνης. πότε; ἡνίκα ἐβαστάσατε τοὺς δώδεκα κοφίνους. πότε; ἡνίκα εἶπον ὑμῖν, ἰδοὺ ἀποστέλλω ὑμᾶς ὡς πρόβατα ἐν μέσῳ λύκων. πότε; ἡνίκα παρέδωκα ὑμῖν τὴν ἀνάμνησιν τοῦ σώματός μου, καὶ τοῦ αἵματος ποιεῖν αὐτὰ εἰς τὴν διὰ τῆς ἐμῆς ἀναμνήσεως ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν κατὰ πᾶσαν τὴν περίγειον λῆξιν, μὴ μόνον γὰρ θύομαι, καὶ πάρειμι τοῖς ἐν Ῥώμῃ, καὶ Ἱεροσολύμοις, ἀλλ' ὅποι ἂν κηρύττεται τὸ εὐαγγέλιόν μου ὁ αὐτὸς λατρεύομαι θυόμενος. ὧν χαρισμάτων οὐκ ἦν ἀχαρακτήριστος καὶ ὁ προδότης Ἰούδας, ὃς μὴ ἐπιστραφεὶς ὥσπερ σὺ, ἀλλὰ λελακηκὼς ἀπ' ἐμοῦ λαμβάνει τὴν ἐπισκοπὴν αὐτοῦ ἕτερος, ἣν σοὶ ἐξαλειφθεῖσαν διὰ τῆς ἀθετήσεως ἰδού σοι πάλιν νῦν χαρίζομαι διὰ τῆς συγχωρήσεως. Βόσκε λοιπὸν τὰ ἀρνία μου, ἀμέλει ἠπιώτερον διοίκει τὴν νηπιάζουσαν φύσιν, καὶ ἀπάρχουσαν τὰ προγυμνάσματα τῆς ἀρετῆς. ποίμαινε τὰ πρόβατά μου τὴν τελειοτέραν φύσιν, καὶ δεκτι-

δεκτικωτέραν, καὶ δοκιμωτέραν εἰς τὴν ἀρετὴν, καὶ εἴ ποι δέοι, πληκτικώτερον ἐπιτίμα. Εἴ πως τὰ πρόβατά μου, ἐπὰν νοσήσῃ τις τῶν χωρητικωτέρων, καὶ δεόμενος συμπαθείας ἠπιώτερος καὐτὸς γίνου, ἔχεις γὰρ ὑπογραμμὸν ἐμὲ τὸν σὸν ποιμένα, καὶ διδάσκαλον, ὅτι καταρχὰς οὕτω σε διῳκησάμην, καὶ πάντας τοῖς ἠπιωτέροις προσφήμασιν, ὕστερον δὲ ὅπου ἦν δέον, καὶ ἐπληξάμην σε, νῦν δὲ πάλιν ἀνωρθωσάμην σε. διὸ καὶ σοὶ ἰδιαζόντως ταῦτα προσωποποιοῦμαι, καθάπερ καὶ πρότερον καθυπεσχέθην, καίπερ κοινολογούμενα τῇ χάριτι, καὶ τῇ εὐεργεσίᾳ πληρούμενα τῇ ἐπὶ πάντας καθόδῳ τοῦ παρακλήτου, καὶ συμπαραμαρτυροῦντός μοι Πνεύματος, πᾶσιν ἐξίσου ἐπαγγελλομένη, καὶ προθεσμοπεθησομένη μαρτυρούμενα καὶ ὥς μοι δοκεῖ τῷ φρονήματι τοῦ πνεύματος, καὶ μὴ τῆς σαρκὸς, καὶ μοχθηρᾶς φιλάρχου προαιρέσεως, μεθερμηνευθησόμενα θεοπρεπῶς τοῖς ἐκ τοῦ ἐμοῦ πνεύματος τὴν χάριτα ληψομένοις χρυσορρήμονι, καὶ ἱερῷ Ἐπιφανίῳ.

Ὅτι δὲ τὰ προγυμνασθέντα οὕτως ἔχει, πρόδηλον ἐκ τῆς τάξεως, καὶ ἀκολουθίας τῶν πραγμάτων, εὐταξίας τε τῶν χαρισμάτων, καὶ μαρτυρίας τῶν ἁγίων. Διότι καθάπερ καὶ ἐν τῇ καθ' ἕκαστα πράξει τῶν μυστηρίων τῆς ἐκκλησίας προηγεῖται ἡ δικαιοῦσα πίστις, καὶ σώζουσα ὁμολογία τοῦ χαρακτηριζομένου, κατὰ τὸ, καρδίᾳ μὲν πιστεύεται εἰς δικαιοσύνην, στόματι δὲ ὁμολογεῖται εἰς σωτηρίαν, εἶτα ἐπακολουθεῖ, καὶ ἐγχεῖται τὸ εἶδος, καὶ ὁ λόγος τοῦ μυστηρίου, τουτέστιν ἡ βάπτισμα, ἡ κοινωνία, ἡ γάμος, ἡ χειροτονία ἀρχιερέως, ἡ βασιλέως στεφηφορία, οἵτινες μὴ μόνον προστάττουσι, καὶ προγράφουσιν, ἀλλὰ καὶ ὑποτάττουσι, καὶ ὑπογράφουσι τὴν ὁμολογίαν αὐτῶν, ὡς ληψόμενοι τὰ ὁμολογηθέντα, καὶ φυλαξόμενοι τὰ κατεμπιστευθέντα, καὶ ἄλλοις οἷοις ὀργάνοις μεταδωσόμενοι, καὶ διακονησόμενοι. διὸ καὶ Παῦλος τυφλωθεὶς, καὶ ἀκούσας σκληρόν σοι πρὸς κέντρα λακτίζειν προαρπάζεται, μυηθεὶς, καὶ φωτισθεὶς ὑποτάσσεται βαπτισθεὶς, καὶ ἐνεργεῖ τὸν λόγον τῆς μετανοίας ἀνακηρύττων, οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς καλεῖσθαι ἀπόστολος, ὅτι τὴν τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίαν ἐδίωξα. διὸ καὶ ὁ μακάριος Πέτρος προπιστεύσας, καὶ προομολογηκὼς τὸν Χριστὸν εἶναι τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος καθυπισχνεῖται ὁ πιστευθεὶς, καὶ ὁμολογηθεὶς δωτὴρ αὐτῷ τὴν κλεῖδα, καὶ τὴν ἐξουσίαν τῆς ἀποστολῆς, καὶ τῆς ποιμαντικῆς ἐπιστήμης, ἀμυδρότερον μὲν δοθείσης, καὶ πεπραγυίας πρὸ τῆς ἀναστάσεως, τελειότερον δὲ μετὰ τὴν ἀνάστασιν, πληρέστατα δὲ κατὰ προθεσμίαν τοῖς καιροῖς τῆς πεντηκοστῆς τῇ ἐπιδημίᾳ τοῦ παναγίου Πνεύματος. τότε γὰρ ἐνήργησαν, καὶ ἐπράξαντο οἱ πανάγιοι ἀπόστολοι τὰς θεοσημείας, καὶ τὰ μείζονα χαρίσματα εἰληφότες τὴν ἐξ ὕψους δύναμιν, τὴν ὡς ἂν εἴποι τις οὐσιωδῶς δραστικωτέραν, καὶ ἐνεργεστέραν παρουσίαν τοῦ παναγίου Πνεύματος καταβεβηκυῖας ἐπ' αὐτούς. οὐδένα γὰρ κεχειροτονήκασιν ἐπίσκοπον πρὸ αὐτῆς τῆς καταβάσεως, ὅτι μήγε τὴν ψῆφον πεποιηκότες τοῦ συγκαταλεχθησομένου, καὶ συγχειροτονηθησομένου αὐτοῖς δωδεκατημορίου Ματθίου, ὅπως γνωρισθῇ ὁ γνήσιος, καὶ τέλειος, καὶ ἀνόθευτος κλῆρος τῆς ἐπαγγελίας. τέκνα γὰρ αὐτῆς ἐσμὲν, καὶ οὐ τῆς σαρκὸς νόθοι. καίπερ πλήσσει ἡμᾶς αὕτη, καθάπερ Ἰσμαὴλ τὸν Ἰσαὰκ, ὅπως ὁ τύπος ἐκβὰς διὰ τῆς ἐντολῆς τοῦ Κυρίου λεγούσης, θλίψιν ἕξετε ἐν τῷ κόσμῳ, διαιωνίζηται ἀπαραλογίστως πραττόμενος ἐπὶ τοῖς τέκνοις αὐτοῦ. διὸ πάντες υἱοὶ, καὶ κληρονόμοι, καὶ συμβασιλεῖς τῷ παθόντι, καὶ γεγεννηκότι, καὶ υἱοθετήσαντι ἡμᾶς εἴτε ἀκλόνητοι μένοντες κατ' ἀρχὰς τῆς πρώτης ἀναγεννήσεως ἡμῶν, εἴτε παραπεσόντες, καὶ πεπονθότες ἀνθρώπινόν τι διὰ τῆς μετανοίας ἐπιδιορθούμενοι πολυ-

λυού-

λυσίσπλαγχνος ὢν ὁ Πατὴρ οἰκτιρμῶν, καὶ τοῦ ἐλέους αὐτοῦ ἡ ἀνεξίκακος μακροθυμία δέχεται ἀγκάλαις ἀνοικτοῖς τοὺς ἐπιστρέφοντας ἡμᾶς πρὸς αὐτόν. μονονοὺ, ὃν ἠπιστήσαμεν, αὖθις πιστεύσωμεν, ὃν ἠρνήθημεν, αὖθις ὁμολογήσωμεν, ὃν ἐμισήσαμεν διὰ τοῦ ἡμετέρου μοχθηροῦ θελήματος, πάλιν φιλήσωμεν διὰ τοῦ κατ' αὐτὸν θελήματος. οὗτος ψηφίζει πάλιν ἡμᾶς, οὗτος αὖθις ποιμένας, καὶ ἀποστόλους ἀναδείκνυσι καὶ πληροῖ τῇ καθόδῳ, καὶ χάριτι τοῦ παναγίου Πνεύματος τοῦ πληρωτικοῦ πάντων τῶν χαρισμάτων τῆς ἐκκλησίας αὐτοῦ, πάντα γὰρ χορηγεῖ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, βρύει προφητείας, ἱερέας τελειοῖ, ἀγραμμάτους σοφίαν διδάσκει, ἁλιεῖς θεολόγους ἀπεργαζόμενον. Τοῦτο καὶ τὸν μακάριον Πέτρον ἐπλήρωσε σὺν τοῖς ἄλλοις τῷ καιρῷ τῆς πεντηκοστῆς ἐπαναλαβόντα ὅπερ ἠθέτησε, ποιμένα πάλιν ἀκούσας σὺν τοῖς ἄλλοις, καθὰ καὶ πρότερον, ἧς ἐξουσίας, καὶ συμπληρώσεως τῆς πληρωτικῆς ἐνεργείας τοῦ Πνεύματος οὐδὲ αὐτὸς ὁ Ἰούδας ἄμοιρος ἂν ἐγεγόνει, μὴ ὅτι γε λελακηκὼς ἐπεγράφη πρὸς τὸν ποιμένα, καὶ διδάσκαλον συμπαθῆ Χριστόν. Περὶ ὧν πάντων μάνθανε παρὰ τῶν διδασκάλων τῆς ἐκκλησίας ἐπιψηφιζόντων, καὶ ἐξηγουμένων τὰ προσυλλογισθέντα. Πρῶτον ὁ θεολόγος Γρηγόριος κατὰ Ναυάτου. οὐδὲ Πέτρον τὸν μέγαν παθόντα τι ἀνθρώπινον περὶ τὸ σωτήριον πάθος, Ἰησοῦς δὲ ἐδέξατο, καὶ τῷ τρισσῷ τῆς ἐρωτήσεως, καὶ τῆς ὁμολογίας, τὸ τρισσὸν τῆς ἀρνήσεως ἐθεράπευσε. Δεύτερον Οἰκουμένιος κεφ. α, ἐν ταῖς πράξεσιν. ὁ μὲν γὰρ ἀρνησάμενος Πέτρος πικρῷ δακρύῳ τὴν ἄρνησιν ἀπελύσατο, ὡς δῆλον, ἀφ' ὧν μικρὸν ὕστερον τὸ λογικὸν πιστεύεται ποίμνιον. ὁ δὲ ἀπιστήσας Θωμᾶς ἰᾶται τὴν ἀπιστίαν τῇ ψηλαφήσει τῶν χειρῶν, τραυμάτων, καὶ τῆς πλευρᾶς, ὥστε πάντων σωζόντων τῶν ἄλλων μόνος ἀπελείπετο Ἰούδας. Τρίτον ὁ ἱερὸς Ἐπιφάνιος ἐν τῷ κατὰ καθαρῶν. ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα στερεὰ πέτρα οἰκοδομῆς, καὶ θεμέλιος οἴκου θεοῦ γεγένηται ὁ τῷ ἀρνησάμενον αὐτὸν, καὶ πάλιν ἀποστρέψαντα εὑρεθέντα τε ὑπὸ κυρίου, καὶ καταξιωθέντα πάλιν ἀκοῦσαι, ποίμαινε τὰ πρόβατά μου, βόσκε τὰ ἀρνία μου, καὶ τὰ πρόβατά μου, ὁ γὰρ Χριστὸς τοῦτο λέγων, καὶ τὰ ἑξῆς. ἀκούεις τὸ πάλιν, τί ἄλλο σημαίνει; ὅτι μὴ τὸ ἐκ δευτέρου ἑνωθῆναι, ὥσπερ πρότερον συνακηκοὼς ἐγεγόνει τοῖς συμποιμέσι, καὶ συμμαθηταῖς αὐτοῦ, καίπερ ἐν ἄλλοις ἀλληγορουμένοις ῥήμασιν διαζόντων προσωποποιουμένων αὐτῷ διὰ τὸ συμβὰν χεῖρον κακὸν τῆς ἀρνήσεως. οὐ γὰρ δεῖ ὑπολαμβάνειν τὸ πάλιν ἐνταῦθα σημαίνειν τὸ ἐξ ἐναντίας, ἢ τὸ ὄπισθεν, εἴη δ' ἂν ἀκόλουθον ἐξ ἐναντίας τοῦ κυριακοῦ λόγου ποιμαίνειν τὸ λογικὸν ποίμνιον, καὶ εἰς τὰ ὄπισθεν ἀποδιώκειν αὐτὸ, ἰδίωμα μᾶλλον μαγείρου κατακόπτοντος αὐτὸ, ἢ ποιμένος ἐπαύξοντος τοῦ θρέμματος τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ὑπὲρ τῶν λογικῶν προβάτων. ἀλλὰ σὺν τούτοις μετέλθωμεν διεξοδικώτερον τὴν χρυσοῤῥήμονα γλῶτταν εἰς τὴν τριήμερον ἀνάστασιν ἐνηχουμένην τοῖς ὠτακούουσιν οὕτως. ἀπελθόντες γὰρ εἴπατε τοῖς ἀδελφοῖς μου, καὶ τῷ Πέτρῳ, ὅτι ἠγέρθην ἀπὸ τῶν νεκρῶν, καὶ ἰδοὺ προάγει ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ἐκεῖ αὐτὸν ὄψεσθε. ὁρᾷς εὐσπλαγχνίαν δεσπότου; οὐδενὸς τῶν μαθητῶν ὄνομα εἴρηκε, μὴ ὅτι γε τοῦ Πέτρου. Διατί ὦ Κύριε τούτου τὸ ὄνομα μόνον εἴρηκας; Διατί; ἄκουσον διατί ὀνομαστὶ μόνον ἐκεῖνον ἐκάλεσα. ἐπειδὴ οἱ λοιποὶ οὐκ εἰρήκασιν, ἐὰν δέῃ ἡμᾶς σὺν σοὶ ἀποθανεῖν, οὐ μή σε ἀπαρνησώμεθα, οὗτος εἰρηκὼς, ἠρνήσατό με τρὶς, καὶ μεταμεληθεὶς ἔκλαυσε πικρῶς. μέλλει οὖν φοβεῖσθαι ἐλθεῖν εἰς πρόσωπόν μου, νομίζων μὴ λελύσθαι τὸ ἁμάρτημα, διὰ τοῦτο εἶπον καὶ τῷ Πέτρῳ, ἵνα ἀνενδοιάστως μετὰ τῶν λοιπῶν μαθητῶν μου ἔλθῃ, καὶ ὄψεταί με. Εἴπατε τῷ Πέτρῳ μηδόλως

δειλιάσαι;

δειλιάσαι, οὐ γὰρ ἠλάττωσά σε τοῦ χοροῦ τῶν ἀποστόλων, εἰ καὶ Ἰωάννην ἀγαπῶ, καὶ τούτῳ ὡς ἀγνῷ παρεθέμην ἐπὶ τοῦ σταυροῦ τὴν ἐμὴν μητέρα, ἀλλὰ καὶ σοὶ δέδωκα τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. μηδὲν οὖν δειλιάσῃς τῶν ἄλλων ἐλθεῖν πρός με, ὃ γὰρ ἐὰν δήσῃς ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς. μὴ φοβηθῇς Πέτρε, οὐ μετέστησά σε τῆς προκαθεδρίας τῶν συμμαθητῶν σου, ὃ γὰρ ἐπηγγειλάμην σοι, καὶ πληρώσω, ἐπὶ γὰρ τῇ πεπιστευμένῃ σου πίστει οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν, καὶ πύλαι ᾅδου οὐκ ἀντισχύσουσιν αὐτῆς. Σὺ ποιμανεῖς τὰ πρόβατά μου, σὺ βοσκήσεις μου τὰ ἀρνία, σὺ στήσῃ ἐκ δεξιῶν μου ὡς ταξιάρχης, μὴ φοβηθῇς, ὅτι ἠρνήσω με, εἶδον σοῦ τὰ δάκρυα, καὶ ἀφῆκά σου τὸ ἁμάρτημα. καλὸν ἦν καὶ Ἰούδᾳ παραδεδωκότι με, εἰ μετενόησε, καὶ μὴ ἀπήγξατο, τῶν γὰρ μετανοούντων εἰμὶ Θεὸς, διὰ τοῦτο κατῆλθον ἐπὶ τῆς γῆς, ἵνα μετάνοιαν τῷ κόσμῳ χαρίσωμαι. Σημείωσαι τὸ ποίμαινε, πῶς ὁ ἅγιος εἰς μέλλοντα χρόνον ἐπιφέρει, καὶ γὰρ μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ παναγίου Πνεύματος ἤρξαντο οἱ ἅγιοι ἀπόστολοι ποιμαίνειν, καὶ βόσκειν τὰ λογικὰ πρόβατα, τότε γὰρ πληρέστατα ἐγεγόνει ἡ χειροτονία αὐτῶν, ὡς πολλάκις ὄπισθεν σεσημείωται. ὡσαύτως καὶ τὸ δώσω ῥῆμα εἰς μέλλοντα, καὶ ἐπιόντα καιρὸν ἐπάγει προῤῥητικῶς λέγων προῤῥήσεως, καὶ προαγορεύσεως γνώρισμα εἶναι, οὐχὶ γύμνασμα αὐτουργὸν, παῤῥησιαστικὸν, καὶ δραστήριον ἐκ μέρους τοῦ ἀκούοντος νοούμενον, καὶ λαμβανόμενον, κεφ. α, ἐν τῷ κατὰ Ἰωάννην οὕτω. σὺ εἶ Σίμων ὁ υἱὸς Ἰωνᾶ, ἀπὸ τοῦ παρόντος καὶ τὸ μέλλον πιστοῦται), ὁ γὰρ τὸν πατέρα εἰπὼν, δῆλον, ὅτι καὶ τὸ μέλλον προῄδει, καὶ μετ' ἐγκωμίου ἡ πρόῤῥησις. τοῦτο δὲ οὐ κολακεύοντος ἦν, ἀλλὰ τὸ μέλλον προλέγοντος. καὶ κατωτέρω. ὅρα οὐδὲ ὁλόκληρον τὴν πρόῤῥησιν κειμένην, οὐ γὰρ εἶπεν, ἐγώ σε μετονομάσω πέτρον, καὶ οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν ἐπὶ τῇ πέτρᾳ ταύτῃ, ἀλλὰ σὺ κληθήσῃ κηφᾶς, ἐκ τῶν ταπεινοτέρων γὰρ ἤρχετο ἐπὶ τὰ αὐθεντικώτερα ὁ Σωτὴρ ἡμῶν Χριστός. διό φησι πρῶτον οὐχ ὁλόκληρον τὴν πρόῤῥησιν, μετὰ δὲ τὴν ἀποκάλυψιν, τελειοτάτην καὶ τὴν μετωνυμίαν, καὶ τὴν ἐπαγγελίαν, καὶ τὴν οἰκοδομὴν, καὶ τὸν οἰκοδόμον καθυπισχνούμενα, ἅπερ σεσαθρωμένα τῷ πτώματι, καὶ γεγονότα ἐρείπια χρεὼν ἦν αὐτῷ, καθάπερ ἀνοικοδομουμένῃ οἰκίᾳ ὑποτιθέναι δεύτερα σωτικὰ θεμέλια, ἐφ' οἷς ὁ ποιμαντικὸς λόγος ἐπειχθήσεται τυγχάνουσι τὸ τρισσὸν τῆς φιλικῆς ἐρωτήσεως, ἐξαλειφούσης τὸ τρίτον τῆς ἐχθίστου ἀθετήσεως. καθ' ὃ φιλικὸν ἐρώτημα δοκεῖ δέχεσθαι τὴν προστασίαν τῶν ἀδελφῶν, οὐχὶ κατὰ τὸν ποιμαντικὸν λόγον, καὶ ἀποστολικὸν χαρακτῆρα, εἷς ἀδιαίρετος ὢν κλῆρος τῆς διακονίας, ὡς ἓν σῶμα, καὶ ἓν Πνεῦμα, καὶ μία πίστις ἔχων κεφαλὴν αὐτὸν τὸν ἀρχιποίμενα Χριστὸν, ἀλλὰ κατὰ τὸ φιλοστοργότερον, καὶ συμπαθέστερον τῆς οἰκονομίας, καθ' ἣν πλείονα ἀφέθη αὐτῷ ἡμαρτηκότι ὡς πλείονα πεφιληκότι, διὸ καὶ λέγει αὐτῷ ὁ συμπαθὴς διδάσκαλος, Σίμων Ἰωνᾶ ἀγαπᾷς με πλέον τούτων; τοιαύτη γὰρ ἐρώτησις τοῦ διδασκάλου, καὶ γὰρ οὐκ ἐρωτᾷ αὐτὸν, Σίμων πλέον εἶ ποιμὴν, ἢ βοσκὸς, ἢ ἀπόστολος, ἢ εὐαγγελιστὴς τούτων; ἀλλ' ὅτι διακαέστερον αὐτὸν ἐξετάζει εἶναι περὶ τὴν φιλαδελφίαν. ἅμα τε δεικνὺς ἡμῖν ὅσον ἐστὶ τὸ κεφάλαιον, καὶ ἡ κορωνὶς τῶν ἀρετῶν, ἡ περὶ τοῦ πλησίον ἀγάπη, αὕτη γὰρ πάντα στέγει, πάντα τέρπει, οὐδὲν περπερεύεται, διαγωνιζόντως μέν τοι συνεπεκτεινομένη, ἅμα τε ἐμφαίνων, ὅτι ἀχρηστόν ἐστιν ἐγκαυχᾶσθαι τοῖς πρωτείοις, καὶ ταῖς ἐξουσίαις τοῦ Πνεύματος, ὡς ὄπισθεν εἴρηται. Καὶ εἰ εἴποι τὶς, ὅτι οὐκ ἄλλῳ, ἀλλ' αὐτῷ ἐγχειρίζει τὴν προστασίαν τῶν τῆς οἰκουμένης προβάτων, καὶ τῶν ἀδελφῶν, εἰ καὶ ὁ μακάριος, Ἰάκωβος τὸν θρόνον ἔλαβε τῆς Ἱερουσαλὴμ κατὰ τὸν Θεο-

φύλακτον

φυλάκτου Βουλγαρίας. ἄρα καταδεέστεροι τῇ ἐξουσίᾳ, καὶ τῷ δικαιολογήματι οἱ σὺν αὐτῷ συναρίθμιοι ἀπόστολοι τῆς οἰκουμένης καὶ συμποιμένες τῶν λογικῶν προβάτων.

Φαμὲν α΄, ὅτι οὐκ ἕπεται πρὸς τούτῳ ἐλαττοῦσθαι τοῦ ἀξιώματος τῆς ἀποστολῆς, καὶ τῆς ποιμαντικῆς ἐπιμελείας, διότι πρὸς τὸ εἶναι ποιμένας ἤρκει αὐτοῖς τὸ ἀξίωμα τῆς ἀποστολῆς περιέχον ἐν ἑαυτῷ ὡς μεῖζον πάντων, καὶ τὴν ἀξίαν τῆς προφητείας, καὶ τῆς διδασκαλίας, καὶ τὴν φροντίδα τοῦ ποιμαίνειν, καὶ τῶν δυνάμεων τὴν ἐνέργειαν, καὶ ἵνα συνελὼν εἴπω ἐν πᾶσι τοῖς χαρίσμασιν ἰσοτίμους, καὶ ἐξισάζοντας εἶναι πάντας. Ὅλοι γὰρ ἑνὶ λόγῳ τοῦ εὐαγγελίου τῆς ἀποστολῆς δωρηθείσης αὐτοῖς οὐ παρὰ τοῦ Πέτρου, ἢ διὰ τοῦ Πέτρου, ἀλλὰ παρ᾽ αὐτοῦ τοῦ Κυρίου τῇ καθόδῳ τοῦ παναγίου Πνεύματος ἐν μιᾷ ἰσοτίμῳ πίστει, καὶ δωρεᾷ τῇ τοῦ Θεοῦ ἀποστολικῶς περιήρχοντο τὴν οἰκουμένην, καὶ ποιμαντικῶς μελήσοντες τῶν λογικῶν προβάτων, καὶ πάντες προεστῶτες οὐ μιᾶς ἐκκλησίας λέγονται, ἀλλὰ πάσης τῆς οἰκουμένης κατὰ τὸν θεῖον Ἱερώνυμον, ἧς προστασίας ἀσυμφελήκτως οὔτε ὁ θεῖος Ἰάκωβος ὑστερίσκετο, ἀπόστολος γὰρ κἀκεῖνος, ὥσπερ καὶ οἱ λοιποί, καίπερ ὡς ἐπίσκοπος, καὶ πρῶτος ἱεράρχης ἔλαβε τὸν θρόνον τῆς Ἱερουσαλὴμ χειροτονηθεὶς παρὰ τοῦ Κυρίου, καὶ μὴ περιελθὼν τὴν οἰκουμένην διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν ἐπιεικῆ, καὶ σχολάζειν αὐτῷ παραχωρηθῆναι τὸν ἐπισκοπικὸν θρόνον, ὡς εἴρηται. Φαμὲν β΄, ὅτι ἄλλῳ οὐκ ἐγχειρίζεται τὴν προστασίαν ὡς ἤδη ἔχοντι, καὶ μὴ ἀποβεβληκότι ὡς μὴ ἀρνησαμένῳ, καὶ ἀθετήσαντι τὸν διδάσκαλον κατὰ Χρυσόστομον, καὶ τὸν ἱερὸν Ἐπιφάνιον. καὶ γὰρ ἐκ τῶν μαθητῶν κατ᾽ Οἰκουμένιον ἐν ταῖς πράξεσι, δύο μόνοι ἠρνήσαντο τὸν Χριστόν, εἷς μὲν ὁ Πέτρος ἐπανορθωθεὶς ἐκ θεμελίων, ὥσπερ οἰκία σαθρωθεῖσα, καὶ γεγονυῖα ἐρείπιον διὰ τῆς μετανοίας, καὶ πνευματικῆς ἀνοικοδομήσεως, διὸ καὶ ἐμπιστεύεται τὸ λογικὸν ποίμνιον. ἕτερος δὲ Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης ἀποστατήσας, ἀποσχοινισθείς, καὶ λελακηκώς, ὅστις μείνας ἄχρι τέλους τῆς ἀπωλείας αὐτοῦ ἀνεπανόρθωτος, καὶ ἀμετανόητος ἐξώσθη τοῦ χοροῦ, καὶ τῆς ἐπισκοπῆς, ἧς τὸν τόπον, καὶ κλῆρον τῆς διακονίας συγκατεψηφίσθη Ματθίας. ἐγχειρίζει λοιπὸν αὐτῷ ὁ Κύριος αὖθις ἐκ δευτέρου τὴν προστασίαν τῆς ἐκκλησίας, καὶ τὴν ἐπισκοπὴν αὐτῆς ὡς ἀθετήσαντι αὐτήν, τοῖς ἄλλοις δὲ οὔ φησι κατονομαστί, καίπερ συλλήβδην νοουμένοις, διὰ τὸ μὴ ἀθετῆσαι τὴν αὐτῶν διακονίαν, καὶ κηδεμονίαν τῶν λογικῶν προβάτων ἐγχειρισθεῖσαν αὐτοῖς κοινῇ συνηθροισμένοις πρότερον, καὶ γὰρ ἀκαθαίρετοι ἦσαν τῆς ἀποστολῆς, καὶ τῆς ἀρχῆς παρὰ τῆς θείας ῥοπῆς, καὶ ἀγύμνωτοι αὐτῆς, καὶ οὐκ ἔχρῃζον ἀθωώσεως, καὶ συνδέσεως. ὁ δὲ Πέτρος γεγυμνωμένος, καὶ ἀποβιβασθεὶς τῆς ἄνωθεν συμμαχίας, χρῄζει πάλιν μετὰ τὴν φιλίωσιν, καὶ ἐπανόρθωσιν λόγων ἐπιβεβαιωτηρίων αὐτῷ τῆς ἀρχῆς, διδόντων θάρρος μὴ ἀπεγνῶσθαι τῆς εἰς διδάσκαλον φιλίας, καὶ τῆς ἐξ ἐκείνου συμπαθείας. Φαμὲν γ΄, ὅτι ὁ μακάριος Πέτρος προεστάτευε, καὶ προεκρίνετο τῆς ἀδελφότητος, καὶ τῆς οἰκουμένης ὡς στόμα ἐκείνης, καὶ προέξαρχος τῆς ἀποστολικῆς συνόδου, καὶ πρόθυμος εἰς τὸ δημηγορεῖν, καὶ φιλόστοργος πάντων, καὶ τὸ κυριώτερον, τῷ ἐνδείκνυσθαι θερμότερον τῷ εἰς Χριστὸν τῷ καθήκοντι πόθῳ, καὶ συμπαθέστατον πατέρα, παρ᾽ οὗ ἔτυχεν ἐλέους τοῦ προκρινομένου πασῶν τῶν ἀρετῶν ἐπανακληθεὶς εἰς τὸν πρότερον βαθμόν, καὶ τὴν ἐπιστασίαν, ἐφ᾽ ᾗ προετιμᾶτο τῆς ἀδελφότητος, οὐχ ὡς βασιλεύς, ἢ πατήρ, ἢ μήτηρ πρὸς τὰ τέκνα, ἀλλὰ τιμοκρατούμενος ἀδελφῶν, οὐχὶ ἀξίᾳ, καὶ πνευματικῇ ἀναγεννήσει, ἀλλ᾽ ἀρετῇ, καὶ αὐξῇ διακαεστέρᾳ πρὸς τὸν τελειωτὴν Ἰησοῦν, ἐφ᾽ ᾗ ὁ πρῶτος γίνεται ἔσχατος, καὶ ὁ ἔσχατος πρῶτος. δεύτερος γὰρ

μακάριος Πέτρος ἐγεγόνει μετὰ τὸν Ἀνδρέαν, ὡς φησιν ὁ ἱερὸς Ἐπιφάνιος, μέντοιγε ὁ δεύτερος γέγονε πρωτότοκος λόγῳ ἀρετῆς, καὶ ζεούσης φιλίας, εἰ καὶ μὴ σώματος, καὶ συνωπτήσεως. οὕτω καὶ ἐν τῇ παλαιᾷ πρῶτος ἀριθμεῖται υἱὸς Ἰακὼβ Ἰούδας σημαίνων ἐξομολόγησιν, τέταρτος υἱὸς αὐτοῦ γεννηθεὶς ἐκ τῆς πολυπόνου Λείας, ἢ ὁ πρῶτος αὐτῆς τεχθεὶς Ῥουβὴμ σημαίνων ὅρασιν. ἡ γὰρ βασιλικωτάτη ἀρετὴ τῆς δικαίας ἐξομολογήσεως καθολικωτέρα οὖσα ἐγγυτέρα ἐστὶ τοῦ πατρὸς αὐτῆς νοὸς τῶν ὅσων δήποτε ὁράσεων. οὕτω λοιπὸν καὶ ὁ μακάριος Πέτρος οὐχὶ τῷ ἀξιώματι τῆς ἀποστολῆς, καὶ ἐπισκοπῆς δικαιολογεῖται μείζων, ἀλλὰ τῇ φιλίᾳ, τῇ συμπαθείᾳ, καὶ τῷ ἐξόχῳ τοῦ ἔρωτος, καὶ τῷ θερμοτέρῳ, καὶ πιστοτέρῳ τοῦ κηρύγματος, καὶ τῷ θάρρει τοῦ ἐξαλειφθῆναι αὐτῷ τὸ ἁμάρτημα, τῇ τε φιλοστοργίᾳ τῆς ἀδελφότητος προκρίνεται τῶν ἄλλων, καὶ ἐγχειρίζεται αὐτῷ ἡ προστασία. διό φησι καὶ ὁ Θεοφύλακτος σὺν τῷ χρυσορρήμονι ὁμοθυμαδὸν ἐπὶ τὸ αὐτὸ οὕτως. „ἐπειδὴ τέλος εἶχεν αὐτῷ τὰ τοῦ ἀρίστου τῷ Πέτρῳ τὴν προστασίαν τῶν τῆς οἰκουμένης προβάτων ἐγχειρίζει, οὐκ ἄλλῳ, ἀλλὰ θαρρεῖν ταύτην δίδωσι πρῶτον μέν, ὅτι πάντων ἔγκριτος καὶ στόμα τοῦ χοροῦ παντός, ἔπειτα δεικνὺς αὐτῷ, ὅτι χρὴ τούτῳ ὡς τῆς ἀρνήσεως ἐξειλημμένης. Φαμὲν τέταρτον, ὅτι τὸ ὄνομα τῆς ἐπισκοπῆς, καὶ τοῦ ποιμένος λαμβάνεται, ἢ ὡς σημαῖνον τὴν καθόλου πρόνοιαν, καὶ ἐπιμέλειαν ταυτιζομένην τῇ ἀποστολῇ, ὡς ἔχει τό, καὶ τὴν ἐπισκοπὴν αὐτοῦ λάβοι ἕτερος, ἢ ὡς σημαῖνον τὴν ὁλόκληρον ἐν τόπῳ ἐπιμέλειαν, καὶ τὴν πανταχοῦ ἀπερίληπτον ποιουμένην πρόνοιαν τινὸς ἔθνους, ὡς τό, ὁ Θεὸς ἔθετο ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοὺς μὲν ἀποστόλους, τοὺς δὲ προφήτας, τοὺς δὲ ποιμένας, καὶ διδασκάλους. Καὶ ἑκατέρως πάντες οἱ ἀπόστολοι ἐξίσου ἦσαν καὶ ποιμένες, καὶ ἐπίσκοποι τῆς οἰκουμένης, καὶ ὡσαύτως τὰ πρόβατα αὐτοῖς ἐνεχειρίσθησαν. εἰς πᾶσαν γὰρ τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος αὐτῶν, καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὰ ῥήματα αὐτῶν. καὶ πάλιν, καταστήσεις αὐτοὺς ἄρχοντας ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν. καί, ὑμεῖς οἱ ἀκολουθήσαντές μοι καθίσεσθε ἐπὶ δώδεκα θρόνων, κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ Ἰσραήλ.

Φαμὲν ε΄, ὅτι θρόνος οἰκουμενικὸς λέγεται διχῇ, ἢ διὰ τὸ πρόσωπον, καὶ τὴν ζῶσαν εἰκόνα τῆς μιᾶς ἀρχιερωσύνης, κοινῶς τιθεμένης, καὶ χαρακτηριζομένης ἐπὶ πάντας τοὺς κατὰ χάριν, καὶ θέσιν ἐπιγινομένους ἀρχιερεῖς, ἢ ἐνθρονιζόμενοι δεσποτικῶς ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ συνθρόνου οἱ ἀρχιερεῖς, καὶ ἐπίσκοποι, θεῖοί τε ἐπίτροποι κατὰ τὴν τάξιν τῶν ἀποστόλων ἐν μιᾷ πίστει, καὶ ὁμολογίᾳ τῇ εἰς τὸν Χριστὸν ποιμαίνουσι, καὶ ποιοῦσι πρόνοιαν τοῦ ἐμπιστευθέντος αὐτοῖς ποιμνίου τῶν λογικῶν προβάτων κατά τε τοὺς τόπους, καὶ λελαχυίας προθεσμίας ἐπαρχίας αὐτῶν, καὶ οὕτω πάντες λέγονται οἰκουμενικοί, προτιμώμενοι μόνον παρὰ τοῦ Θεοῦ τῷ λόγῳ τῆς ἀρετῆς, καὶ τῆς συναγωνιζομένης αὐτοῖς χάριτος ἐπὶ τοῖς κατορθώμασιν, οὐ μὴν οὖν τῷ λόγῳ τῆς μιᾶς ἀξίας ἐνεργούσης, καὶ συνεργούσης αὐτοῖς δωρεᾶς.

Ἢ πάλιν θρόνος οἰκουμενικὸς λέγεται διὰ τὸ μεγαλεῖον τῆς πόλεως, ἢ τὴν τῶν σκήπτρων τῶν βασιλικῶν δύναμιν, καὶ ἐνίδρυσιν αὐτοκρατορικὴν καταβιβάζουσαν, καὶ ὑποβιβάζουσαν συνοδικῶς τοὺς θρόνους τῆς ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, μὴ τῇ ἀρχιερωσύνῃ, καὶ τελεσιουργῷ ἐπιστήμῃ μιᾷ, καὶ μόνῃ οὔσῃ καθολικωτάτῃ ἀναγομένῃ εἰς τὸν ἀρχιερέα, αὐτοποιμένα, καὶ αὐταπόστολον Χριστὸν διαφόρως ὥσπερ τις ἥλιος, εἷς καὶ μόνος ἐπὶ πάντας ἀκτινοβαλλομένην, καὶ φωτιζομένην, ἀλλὰ τῇ ἀναγορεύσει, καὶ ἀναλήψει, ἀνακηρύξει τῆς κατὰ τὸ φαινόμενον, καὶ ἐξωτερικὸν πρόβλημα, καὶ θέσπισμα ἀρχῆς, καὶ ἐξουσίας βασιλικῆς βουλομένης θείῳ νεύ-

ματι διὰ τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ δεδωρημένης αὐτῇ βασιλείας αὐτοκρατορικῆς, καὶ τὰ ἐκκλησιαστικὰ προτερήματα, ἐπὶ κρείσσονι ὁμονοίᾳ συντάττεσθαι, καὶ ἀνάγεσθαι τῷ διὰ τοῦ Θεοῦ παρ' αὐτοῦ θεσπισθέντι κελεύσματι πρὸς ἕνα ἀρχιποίμενα συντατόμενον τοῖς λοιποῖς ἀρχιερεῦσιν εἰς τὸ θεωρεῖσθαι, καὶ ἀνακρίνεσθαι τὰς ἐφέσεις, καὶ τοὺς ἐγκλήτους, καθὰ καὶ αὐτὸς τοῖς λοιποῖς συμβασιλεύουσιν, οὐ γὰρ εἷς βασιλεὺς αὐτοκράτωρ πάσης τῆς οἰκουμένης, ἀλλὰ πολλοὶ Ῥῆγες συγκαθεζόμενοι ἀλλήλοις, καὶ εὐτάκτως ἀναγόμενοι πάντες εἰς τὸν ἕνα αὐτοβασιλέα Θεόν, καὶ δημιουργὸν τοῦ σύμπαντος, καίπερ τινὲς λέγονται αὐτοκράτορες, ἢ διὰ τὸ μοναδικὸν τοῦ πρώτως ἐν βασιλεῦσιν αὐτοκρατήσαντος τοῦ τυχόντος αὐτῷ τόπου, καὶ λελαχότος κλῆρον τοῦ σεβάσματος τῆς ὀρθοδοξίας, ὡς ἁγιώτατος ἐν βασιλεῦσι πρῶτος ἐπὶ τὴν φιλόχριστον πολιτείαν τοιούτως χρηματίσας, ἢ διὰ τὴν διαδοχὴν τοῦ θρόνου μενούσης τῆς ἐξουσίας, ὡς οἱ ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει διαδεξάμενοι τὸν θρόνον αὐτοῦ, ὡς ὁ τῆς ἐκείνου Κωνστάντιος συγκαθεζόμενος, καὶ συναριθμούμενος τῷ Κώνσταντι, καὶ Κωνσταντίνῳ, τοσοῦτον μόνον προκαθεζόμενος συναριθμουμένως διὰ τὴν διαδοχὴν τῆς πατρικῆς ἐγκαθιδρύσεως, καίπερ μετὰ τὴν Ἀδριανοῦ τοῦ ἁγιωτάτου Πάππα τελευτὴν Λέων τις, οὐχ ὁ ἁγιώτατος, ἔστεψε Κάρουλον τὸν Ῥῆγα αὐτοκράτορα παρὰ τὸ δέον ἀναγαγὼν αὐτὸν εἰς τὴν Ῥώμην, ᾧ συνείποντο πλεῖστοι τῆς Λευκίου γοητευτικῆς, καὶ ἀστρολογικῆς τυφλολόγου πλάνης, καὶ αἱρέσεως λυμαντικῆς, τοῦ καὶ τοῖς Ἀζύμοις ἱερουργοῦντος ἐν προσσχίσματι, καὶ τὸ Πυργατόριον διεκδικοῦντος, καὶ τὰ Μάνεντος, Οὐαλεντίνου τε, καὶ Μαρκίωνος, καὶ Ἀπολιναρίου συμπαραφρονοῦντος αὐτοῖς. Ὡσαύτως οὔτε μία μεγαλόπολις ἀλλὰ τυχὸν καὶ Παλαιστίνη, καὶ Ἀνατολή, καὶ Ἀλεξάνδρεια, καὶ Ῥώμη, καὶ Κωνσταντινούπολις, νῦν δὲ καὶ Μοσχοβία, ἡ ἐνοικεῖ τὸ θεόστεπτον, καὶ θεοδόξαστον Σκῆπτρον τῆς εὐσεβείας, καὶ τῆς ὀρθοδοξίας, οὔτε εἷς τόπος εὐγενισθεὶς διὰ τὴν χάριν τοῦ σταυρωθέντος χριστοῦ, ἀλλὰ καὶ Ἱεροσόλυμα διὰ τὸ ἐκεῖσε πεπονθέναι τὸν κατὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην θυόμενον, καὶ λατρευόμενον σωτῆρα χριστόν, καὶ Ἀντιόχεια διὰ τὸ χρηματίσαι πρῶτον ἐκεῖσε τοὺς χριστιανοὺς κατὰ Παῦλον, καὶ τὰς τῶν ἀποστόλων πράξεις. Διό φησιν Οἰκουμένιος τιμηθῆναι τὸν τῆς αὐτῆς εὐδαίμονος πολιτείας ἀρχιερέα τῷ ἀρχοντικῷ ὀνόματι τῆς πατριαρχείας, ἅτε δὴ ἀρχὴ πατέρων, καὶ πρῶτοι χριστιανοὶ οἱ τῆς Ἀντιοχείας ἐχρημάτισαν κατὰ Παῦλον, ὡς προσεσημείωται, ἥτις διασπᾶται, καὶ ὀδυνᾶται τῇ ἀποσχίσει τῆς κυριωτάτης τῶν αἰσθήσεων τῆς ἐκκλησίας, ἀμέλει διοικήσεως, καὶ συνομοφρονούσης ἐν πνεύματι ἁγίῳ αὐτοῖς τοῦ Πάππα πολιτείας, ὥσπερ δίκην τινὸς ὁράσεως προεκαθέζετο ἐν τῇ κεφαλῇ τῆς ἐκκλησίας ἐπακολουθοῦσα ἡ ἀκοή, μεθ' ἣν ἡ ὄσφρησις, εἶτα ἡ γεῦσις, καὶ τέως ἡ ἁφή, πασῶν προσαλλήλως δεδεμένων, καὶ συναριθμουμένων, καὶ παρὰ τῆς μιᾶς κεφαλῆς τοῦ χριστοῦ ἐξηρτημένων, καὶ προχεομένων ἐπὶ τὸ κοινὸν διακονικόν, καὶ συλλειτουργικὸν ἐνθύμημα, τὸ σῶμα τῆς μιᾶς πίστεως, καὶ τὴν φωνὴν τὴν μίαν τῆς ἀχωρίστου ὁμολογίας, καὶ τοῦ λόγου τῆς συλλειτουργοῦ διδασκαλίας, τὸ ἓν λέγω πλήρωμα τῆς αὐτοκεφαλῆς τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. ἐκεῖθεν ἐκλάμπουσιν αἱ θεῖαι ὁράσεις, καὶ ἀποκαλύψεις. ἐκεῖθεν ἐνηχοῦνται καὶ ἐναρμόνιοι ἦχοι τοῦ Πνεύματος καθαρώτατοι τῶν ἑορταζόντων, , καὶ ἀκοαὶ φοβοῦσαι, καὶ τρόμον ἐπιδιδοῦσαι τοῖς ἀναξίοις, καὶ ἁμαρτάνουσι, τῇ μὲν χαρᾷ διὰ τὴν σωτηρίαν, τῷ φόβῳ δὲ διὰ τὴν ἁμαρτίαν. Ἐκεῖθεν καὶ μύρα ἀκένωτα προχέονται, καὶ ὀσφράδια εὐωδέστατα Θεοῦ εὐωδίας ποιοῦντα τοῖς μὲν εἰς ζωὴν ἀπείροις δοχείοις, τοῖς δὲ εἰς θάνατον σεσηπόσιν ἀγγείοις.

ἐκεῖθεν γεύσεις, καὶ τροφαὶ νεκταρέους καὶ πόσεις ἀμβροσίας, θεοποιοῦσαι, καὶ ἑνοῦσαι τῷ Χριστῷ ὡς μέλη τοὺς μεταλαμβάνοντας διακονούμεναι τοῖς λειτουργοῖς, καὶ ὀργάνοις αὐτοῦ. ἐκεῖθεν τέως ψηλάφησις, καὶ θῆξις αἰσθητή, καὶ νοητὴ παρρησιαζομένη, καὶ χωροῦσα ἀνὰ πᾶν τὸ σῶμα, καὶ μία μόνη καθόλου πληρωτικὴ δύναμις ἐνέργεια τοῦ παναγίου Πνεύματος πανταχοῦ παροῦσα, καὶ συμπληροῦσα ἀπὸ περάτων ἕως περάτων τῆς οἰκουμένης πάντων συναρχοῦσα, καὶ πᾶσι συνευτακτοῦσα, ἢ τοῖς τὰ μέγιστα πηδάλια τῶν φορτηγόνων τοῦ Πνεύματος, ἢ τὰ τῶν ἀκατίων κατευεμπιστευομένοις. Πάντες γὰρ πηδαλιοῦχοι, καὶ πάσης τῆς ἐκκλησίας προνοοῦσι, καὶ προεδρεύουσι, καὶ νομοθετοῦσι κατὰ τὸ τῆς χάριτος ἀξίωμα, εἴτε συναριθμούμενον, εἴτε ἀναλογούμενον, ἐπακολουθοῦντες τοῖς ἱεροφαντικοῖς θεσπίσμασι, καὶ ἐπιβεβαιωτηρίοις τῶν οἰκουμενικῶν συνόδων, οἷς συνῳδὰ δοκεῖ καὶ ὁ θεολόγος Γρηγόριος διδάσκων τὴν οἰκουμενικὴν διδασκαλίαν τῆς μιᾶς ἀρχιερωσύνης, καὶ ἐμφαίνων τὸ προτέρημα τῆς ἐγκαθιδρυνθείσης αὐτῆς ἐπὶ τῆς μεγαλοπόλεως τῷ ἑνὶ Πνεύματι ἀδιαφόρους, τῇ ὑποθέσει δὲ διαστελλομένους ἀδιαιρέτως. ἐκείνους μὲν λέγων εἰς τὴν χειροτονίαν διαιρῶν οὕτως. Οὐκ ἤλθομεν ἐπ' ἀτιμίᾳ τοῦ μεγάλου ποιμένος τοῦ τῆς λαμπρᾶς προκαθεζομένου πόλεως, τίμιον ἴσμεν, κεφαλὴν γινώσκομεν, ἅγιον καλοῦμεν καὶ ἀδικούμενοι, μόνον ἔξω φιλότητος, καὶ πάσης προνοιῶν ἐκκλησίας, προσθήκην ἱερέων ἐπραγματευσάμεθα, οὐχ ὑφαίρεσιν, αἱρετικῶν ἀνατροπήν, οὐκ ὀρθοδόξων ἐλάττωσιν. οὕτω δὲ πάλιν, ἐπαὶ λέγη ἐγκωμιαστικῶς εἰς τὸν μέγαν Ἀθανάσιον. ἐν κεφαλαίῳ εἰπεῖν, δύο λίθων μιμεῖται φύσεις ἐπαινουμένων, γίνεται γὰρ τοῖς μὲν παίουσιν Ἀδάμας, τοῖς δὲ στασιάζουσι Μαγνῆτις, ἀρρήτῳ φύσεως βίᾳ τὸν σίδηρον ἕλκουσα, ἀμέλει καθαιρῶν τοὺς θεοκαπήλους, καὶ χριστεμπόρους αἱρετικούς, καταλλάττων δὲ τοὺς στασιάζοντας αὐτοῦ πρὸς αὐτούς, καὶ ἑαυτόν, ταῦτα Παῦλος, καὶ εἴ τις κατ' ἐκεῖνον τῷ Πνεύματι. κατωτέρω. ἵνα τὰ ἐν μέσῳ συντέμνω, τὴν τοῦ λαοῦ προεδρείαν πιστεύεται, ταυτὸν δὲ εἰπεῖν τῆς οἰκουμένης πάσης ἐπιστασίαν.

Ὅτι μὲν οὖν οὐκ ἀπαίδευτος ὁ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει ἀδίκως ἐγκαλούμενος κυρὸς Πατελάρος, καὶ ὅτι ἡ κάθοδος τοῦ παναγίου Πνεύματος οὐχ ἁπλῶς χάρισμα, καὶ μόνως τῶν γλωττῶν ἐστίν, ἀλλὰ κοινὴ καὶ καθόλου πληρωτικὴ ἐνέργεια τῶν χαρισμάτων αὐτοῦ ἐστί, καὶ ὅτι οὐκ αὐτουργὸς ἡ πρὸ τοῦ πάθους δεδομένη κλεὶς τῷ μακαρίῳ Πέτρῳ, ἀλλ' ἐπαγγελλομένη, καὶ ὑπισχνουμένη κοινῇ, καὶ ὅτι καίπερ ἐξουσίας, καὶ αὐθεντίας σημαντικὴ μὴ μόνου τῷ μακαρίῳ Πέτρῳ ἰδιαζόντως κατὰ τὸν τέταρτον τρόπον τοῦ ἰδιώματος ὡς ἀτόμῳ ἰδιαζομένη, ἀλλ' ὡς κοινῷ ἀξιώματι τῆς μιᾶς ἀποστολῆς. καὶ πῶς πληθύνεται ἡ κατὰ θέσιν ἀρχὴ ἐν τοῖς ὁμογενέσι καὶ συντάσσεται, καὶ πῶς ἀνάγεται πρὸς μίαν ἀνεξάρτητον ἀρχήν, καὶ τίς ἐστιν αἰσθητὴ κεφαλή, καὶ προνοητική, καὶ πῶς ἀνάγεται ἐπὶ τὸν χριστὸν νῦν καὶ τότε ἀδιαλείπτως ἄχρι τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος, καὶ πῶς ἀπομιμητικῶς εἰς τὰς συνδιακονούσας κεφαλὰς τῶν ἀποστόλων, καὶ τῶν ἀρχιερέων μετὰ διαλύσεως τῶν παραλόγως ἐπιφερομένων ἀπορειῶν, δι' ὧν γίνεται τοῖς νουνεχέσιν ἡ εὐπορεία τοῦ λόγου, ἅλις. Νῦν δὲ τρέψωμεν τὸν ἀκριβασμὸν τοῦ λόγου κατὰ μέρος, εἴτε εἰς ἀκριβολογίαν τῶν μαρτυριῶν, εἴτε εἰς διάλυσιν τῶν παρανομουμένων παρὰ τοῦ συκοφάντου διαιρούμενον τριμερῶς, εἴς τε τὴν περὶ ἀντιχρονισμοῦ, εἰς τὴν περὶ αὐθεντίας τῆς πνευματικῆς ἐξουσίας, εἴς τε τὸ προτέρημα, καὶ μεῖζον χάρισμα τοῦ μακαρίου Πέτρου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΝΔ΄.

Μαρτυρία πρώτη.

Ἀντιπαίει, καὶ διδάσκει ταῦτα ὁ Πατελάρος ὁ τῆς θεολογίας ἐπώνυμος ἐν τῷ περὶ Υἱοῦ.

Πολλὰ τῶν χρονικῶς λεγομένων ἐνηλλαγμένως τοῖς χρόνοις προφέρονται, καὶ μάλιστα παρὰ τῇ συνηθείᾳ τῆς γραφῆς, οὐχ ὅσα τοῦ παρεληλυθότος χρόνου μόνον ἐστίν, ἀλλὰ καὶ τοῦ παρόντος, ἀλλὰ καὶ τοῦ μέλλοντος, ὡς τό, ἵνα τί ἐφρύαξαν ἔθνη, οὔπω γὰρ ἐφρυάξαντο, καὶ ἐν ποταμῷ διελεύσονται ποδί, ὅπερ ἐστὶ διαβεβήκασιν. Ἐξέτασις.

Ἐπειδήπερ τὸ ἐπιτιμᾷν οὐ μέγα, ἀλλὰ ῥᾷόν ἐστι παντός, καὶ τοῦ βουλομένου, τὸ δὲ ἀντεισάγειν τὴν ἑαυτοῦ γνώμην ἀνδρὸς εὐσεβοῦς, καὶ νοῦν ἔχοντος πολύπονόν ἐστι, κατὰ τὸν αὐτὸν Γρηγόριον ἐν τῷ πρώτῳ περὶ Υἱοῦ. ἐπεξελθόντες τοίνυν τὸ καθόλου τὰς κατὰ τῶν ἐπιόντων τῆς ἀληθείας ἄνωθεν λύσεις, φέρε δὴ πνευματοκινήτως τῇ διὰ τοῦ προφητάνακτος Δαβὶδ κινουμένῃ τῷ παναγίῳ Πνεύματι λύρᾳ κεφαλαιώσωμεν καὶ τὰ καθ᾽ ἕκαστον. ὅπως μὴ δόξωμεν ἡμεῖς οἱ ὀρθόδοξοι τὸ βασίλειον ἱεράτευμα παρασύρεσθαι λόγοις τοῖς ἐκ τῆς πιθανότητος, καὶ τῶν σοφισμάτων παρὰ τὸ δέον τοῦ καιροῦ προσαντεπειγομένης τῷ σὺν καὶ κατὰ τοὺς διωρισμένους καιροὺς πνεύματι ἀποκαλύπτοντι τὴν ἀλήθειαν. πολύσπορον γάρ ἐστι ζιζάνιον, καὶ κενὸν πολυκέφαλόν τι ἐστιν ὁ παρασυλλογισμός, ὁ δὲ ἀναγκαῖος, καὶ ἀποδεικτικὸς λόγος τῇ ἀληθείᾳ, καὶ τῷ ἀναποδείκτῳ ἀξιώματι περιέχων, καὶ ἀνάγων πάντα τὰ ὑποτιθέμενα ἀντίτυπα ἐν ἑαυτῷ εἰς τὸ πρῶτον, σχῆμα μονώτατόν ἐστι, καὶ ἀδιαίρετον τοῦ παντός. Ἰστέον λοιπόν, ὅτι σκοπός, καὶ διάνοια τῷ θεολόγῳ, δι᾽ ὃν προτίθησι τὸν ἀντιχρονισμόν, καὶ τὴν ἐναλλαγὴν τῶν καιρῶν φίλην προφέρεσθαι παρὰ τῇ θείᾳ γραφῇ οὐκ ἀεί, ἀλλ᾽ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, οὐδεὶς ἄλλος ἂν εἴη, μὴ ὅτιγε τὸ διαλύσασθαι τὰ σοφίσματα, καὶ τεχνύδρια τῶν ἀδίκως ἐπιχειρούντων κατὰ τῆς ὁμοουσιότητος τοῦ θείου λόγου τῆς ἐν τῷ Πατρί, καὶ τῷ Υἱῷ συναπτομένης οὐσίας τῆς ἐν ἀδιαιρέτου Θεοῦ φύσεως ὀρθοδόξως λατρευομένης τοῖς ὀρθοδόξοις βλασφημοῦντας, καὶ παραλέγοντας τὸν σὺν τῷ Πατρί, καὶ Πνεύματι μονογενῆ Υἱὸν ὁμοούσιον, ὅτι κτίσμα, καὶ ποίημα Θεοῦ ἐστιν, ἐπειδήπερ ἡ παροιμία ὡς σοφία τοῦ Σολομῶντος, οὖσα ἔφθη προσωποποιοῦσα τὴν κάτω γέννησιν, καὶ μὴ τὴν ἄνω κατὰ τὴν ἀλήθειαν, ἀποφαίνουσα, Κύριος ἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ εἰς ἔργα αὐτοῦ, ἄρα ποίημα, καὶ κτίσμα προσεπάγει ὁ ἀρειομανούμενος, καὶ πνευματομαχούμενος παραλογισμός, ὅντινα ὁ εὐσεβής, καὶ ὀρθόδοξος θεολόγος προειλημμένον δίκην τινῶν ἁμμάτων λίαν ἀνισχύρων, καὶ σεσαθρωμένων ῥᾷστα ἐπιλύει προσαποδεδωκώς, μὴ ὅτιγε μόνον τὴν ἐξ αὐτοῦ τοῦ παναγίου Πνεύματος στερρὰν ἀντιφερομένην ἰσχυρὰν αἰτίαν τῆς σοφίας τοῦ λόγου, ἀλλὰ καὶ προϋποτεθεὶς τὴν εὐσυνοπτὸν διαίρεσιν τοῦ μεγάλου Βασιλείου, ἐν τῷ δ΄, κατ᾽ Εὐνομίου, εἰς τὸ Κύριος ἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ. ὅστις οὐρανοφάντωρ Βασίλειος ὁ μέγας ὀρθῶς διαιρούμενος, καὶ διοριζόμενος ἑκάτερα τὰ μέρη τῆς διαιρέσεως φησίν, ὅτι τὸ κτίσμα, καὶ τὸ ποίημα ποτὲ μὲν λέγεται ἐπὶ γεννήματος, ποτὲ δὲ ἐπὶ τῆς παλιγγενεσίας, καὶ ἀναγεννήσεως, ποτὲ δὲ ἐπὶ τῆς κτίσεως οὐ διὰ τὸν Θεόν, ἀμέλει ὡς μέρος αὐτοῦ κτιζομένης, ἀλλὰ διὰ τὰ ἔργα, καὶ δι᾽ ἕτερον αὐτοῦ, εἴτουν ξένον τῆς θείας οὐσίας.

ἀξίας, καὶ φύσεως αὐτοῦ. Πρὸς τούτοις ὅτι ὁ εἰπὼν προφήτης οὐκ ἔστιν ἐν τούτῳ, ἀλλὰ παροιμιαστής, αἱ δὲ παροιμίαι εἰκόνες ἑτέρων, καὶ οὐκ αὐτὰ τὰ λεγόμενά εἰσιν, ἀμέλει οὐκ εἶπεν, ὅτι ὁ πατὴρ ἔκτισέ με, ἀλλ᾽ ὁ Κύριος, ὡς ἐμφαίνων αὐτὸς ὁ σωτὴρ αὐτὸν ἑαυτὸν κτίζει, προσλαμβάνει τὴν ἁγίαν σάρκα αὐτοῦ, ὥστε περὶ τῆς ἀνθρωπότητος λέγεται αὐτοῦ, οὐχὶ περὶ τῆς θεότητος αὐτοῦ. ἅπερ θεόπνευστα ὀρθότατα τοῦ Πνεύματος τῆς ἀληθείας φησὶν ὁ θεολόγος, εἰ καί τινα τῶν περὶ ἡμῶν ὡς ἰσχυρὰ τέθειται, δῆλον ὅτι τῷ μεγάλῳ βασιλεῖ, φησὶν ἔξω μὴ εἶναι κατὰ παροιμίαν λεγόμενα, ἀλλὰ τοῦ σωτῆρος αὐτῷ τῆς ἀληθινῆς σοφίας ὁ λόγος, ὅστις μικρὸν συνδιασκεπτόμενος τῷ λόγῳ, καὶ τῇ σοφίᾳ αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ, λόγῳ ἀποδίδωσι τὸν τῆς αἰτίας λόγον περὶ τῶν εἰρημένων, καὶ ἀποδείκνυσι τὸ ἐπὶ Θεοῦ ἀναιτίως λεγόμενον κατὰ τὴν χρονικὴν προαγωγήν, ὡς τὸ γεννᾷ με, καὶ τοῦ ἀϊδίου τοῦ Θεοῦ λόγου εἰς τοὺς ἀπείρους αἰῶνας ἀϊδίως γεννωμένου, περὶ τῆς ἐνσαρκώσεως αὐτοῦ, καὶ θεοφανείας τῆς εἰς ἀνθρώπους ἐκβεβηκυίας ἐπ᾽ ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν μετὰ τῆς προσθήκης τῆς αἰτίας, εἴτουν ἕνεκα τοῦ ἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ εἰς ἔργα χειρῶν αὐτοῦ, αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ ὁδίτης, καὶ ἡ ὁδός, οὗ ἔργα κρίσις, καὶ ἀλήθεια, ὧν ἕνεκεν ἐχρίσθη θεότητι, ὡς ἄνθρωπος ἐν χρόνῳ, ἧς ἀχρόνως ὡς Θεὸς ἐστὶν ἀδιαίρετος πρὸ τῶν αἰώνων τῶν πεποιημένων ἐν χρόνῳ ἀκατάληπτος. προστιθέσθωσαν δὲ τοῖς φιλόφροσι τῆς πνευματικῆς πανδαισίας οἱ θεολογικοὶ αὐτοῦ λόγοι, ὥσπερ τις τράπεζα τρισὶ βάσεσι πεπηγυίαις τῷ παρακλήτῳ Πνεύματι τῆς ἀληθείας, ἧς ἐμφορηθήσονται ἀπειροκαλώτερον ὅσοι τε οὐρανοβάμονες συνδαιτυμόνες, καὶ συνεστιάτορες. τί φησι τοίνυν ἐν τῷ β΄, περὶ Υἱοῦ, ἐνωτίζου. ἔστι μὲν γὰρ ἐν αὐταῖς ὄντως καὶ λίαν πρόχειρον, τὸ Κύριος ἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ εἰς ἔργα αὐτοῦ, ὅπως ἀπαντησώμεθα, οὐ Σολομῶντος, κατηγορήσομεν, οὐ τὰ πρὶν ἀθετήσομεν διὰ τὴν τελευταίαν παράπτωσιν, οὐχὶ τῆς σοφίας αὐτοῦ ἐροῦμεν εἶναι τὸν λόγον, τῆς οἷον ἐπιστήμης, καὶ τοῦ τεχνίτου λόγου, καθ᾽ ὃν τὰ πάντα συνέστη, πολλὰ γὰρ ἡ γραφὴ προσωποποιεῖν οἶδε καὶ τῶν ἀψύχων, ὡς τό, ἡ θάλασσα εἶπε τάδε, καὶ τάδε. καὶ ἡ ἄβυσσος εἶπεν, οὐκ ἔστιν ἐν ἐμοί. καί, οἱ οὐρανοὶ διηγοῦνται δόξαν Θεοῦ. καὶ πάλιν ῥομφαία τί διακελεύεται. καὶ ὄρη, καὶ βουνοὶ ἐρωτῶνται λόγους σκιρτήσεως. τούτων οὐδὲν φαμέν, εἰ καί τισι τῶν πρὸ ἡμῶν ὡς ἰσχυρὰ τέθειται. ἀλλ᾽ ἔστω τοῦ σωτῆρος αὐτοῦ τῆς ἀληθινῆς σοφίας ὁ λόγος. μικρὸν δὲ συνδιασκεψώμεθα, τί τῶν ὄντων ἀναίτιον, θεότητος, οὐδεὶς γὰρ αἰτίαν ἔχοι εἰπεῖν Θεοῦ, ἢ τοῦτο ἂν εἴη Θεοῦ πρεσβύτερον. τίς δὲ τῆς ἀνθρωπότητος, ἣν δι᾽ ἡμᾶς ὑπέστη Θεός, αἰτία τὸ σωθῆναι πάντως ἡμᾶς. τί γὰρ ἕτερον, ἐπειδὴ τοίνυν ἐνταῦθα καὶ τὸ ἔκτισε, καὶ τὸ γεννᾷ με σαφῶς εὑρίσκομεν, ἁπλοῦς ὁ λόγος. ὃ μὲν ἂν μετὰ τῆς αἰτίας εὑρίσκομεν, προσθῶμεν τῇ ἀνθρωπότητι, ὃ δὲ ἁπλοῦν, καὶ ἀναίτιον τῇ θεότητι λογισώμεθα. ἆρ᾽ οὖν, οὐ τὸ μὲν ἔκτισεν εἴρηται μετὰ τῆς αἰτίας, ἔκτισε γάρ με φησὶν ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ εἰς ἔργα αὐτοῦ. ἔργα δὲ χειρῶν αὐτοῦ ἀλήθεια, καὶ κρίσις, ὧν ἕνεκεν ἐχρίσθη θεότητι, χρίσις γὰρ αὕτη τῆς ἀνθρωπότητος. τὸ δὲ γεννᾷ με χωρὶς αἰτίας. ἢ δεῖξόν τι τούτῳ προσκείμενον. τίς οὖν ἀντερεῖ λόγος, κτίσμα μὲν λέγεσθαι τὴν σοφίαν κατὰ τὴν κάτω γέννησιν, γέννημα δὲ κατὰ τὴν πρώτην. καὶ πλέον ἄληπτον. καὶ τὰ ἑξῆς. δῆλον τοίνυν ἐστὶν ἐξ ἀκολουθίας τοῦ λόγου μηδὲν συμπεραίνειν τὸν ἀντικείμενον κατὰ τῆς συνευτάκτου χορείας τῶν ἀποστόλων, καὶ συμμαθητῶν ἐκ τῶν θεολογουμένων τῷ τῆς θεοσόφου διδασκαλίας ἐπωνύμῳ Γρηγορίῳ, τὸ μέν, διότι οὐδὲν περὶ τοῦ δώσω φιλοσοφεῖ ὁ ἅγιος, τὸ δέ. διότι μὴ πάντα φίλα λέγεσθαι

κατ᾽

κατ' ἀντιχρονισμὸν παρὰ τῇ θείᾳ γραφῇ, ἀλλὰ πολλὰ καὶ ταῦτα ἀφεθέντα αὐτῷ ἐκ περιουσίας λόγου, καίπερ ὀρθῶς φιλοσοφούμενα ἐξεταστέα μετὰ τῆς προσηκούσης αἰτίας. τὸ δὲ, διότι διὰ τῆς κλειδὸς ἐπ' ἄλλο μεταφορικῶς μεταδίδονται, καὶ οὐκ ἀπολελυμένως, καὶ ἁπλῶς. τὸ δὲ τελευταῖον ἀπάρτισμα, ὅτι μετὰ τῆς αἰτίας ἐκφέρεται ἡ κλεὶς, καὶ ὁ κλειδοῦχος, ἀμέλει εἰς τὰ δησόμενα, καὶ λυσόμενα, ὧν οὐδὲν τότε ἀθρόως ἔλυσεν, ἢ ἔδησεν ὁ διὰ τὸν αὐτολυτήριον, ἀνοικτήριον καθὰ καὶ οἱ συγκλειδοῦχοι, καὶ συνοικοδομήσοντες αὐτῷ. μᾶλλον δὲ ἡ αὐτοκλεὶς ὁ Χριστὸς διαστέλλεται αὐτοῖς κοινῇ, εἴπερ μηδενὶ τὴν παρὰ τοῦ τρισολβίου Πέτρου κατὰ θείαν ἀποκάλυψιν ἐκφωνηθεῖσαν ὁμολογίαν, ὡς μήπω πέρας λεληφυίας τῆς περὶ ἡμᾶς κηδεμονίας, μεθ' ἧς τὴν τελευταίαν ἀπόβασιν δέδοται ὡσανεὶ ἀνθρώπῳ τῷ οἰκονομοῦντι, καὶ εὐεργετοῦντι τὴν ἡμῶν σωτηρίαν πᾶσα ἡ ἐξουσία. πρὸς ταῦτα τί τὸ ἀμφισβητήσιμον συμπεραίνειν ἐν ὀρθῷ κριτηρίῳ τῆς εὐσεβοῦς ὁμολογίας, καὶ διαμείψεως τῆς δόσεως καθυποχεθῆναι μὲν τότε τὴν κατάθεσιν, καὶ χάριτι ἐξουσίαν, ὥσπερ καὶ τὴν διὰ τῆς σοφίας προεπαγγελθεῖσαν οἰκονομίαν, ὕστερον δὲ ἐκβεβηκυῖαν, περαιωθῆναι δὲ, καὶ προθεσμοθετηθῆναι τῇ καθόδῳ τοῦ παναγίου Πνεύματος, ᾧ ὁμοθυμαδὸν καὶ ἐβαπτίσθησαν, καὶ ἐπράξαντο, καὶ θεοσημείας πεποιήκασι, καὶ ἁμαρτίας ἀφιέσαν, οὐδὲν τούτων προπεπραγότες οἱ ἐν ὑπερῴῳ καθήμενοι αὐτόπται τοῦ Λόγου περὶ τῆς ἀναστάσεως, καὶ τῆς ἄνωθεν καταπέμψεως οἱ προσμένοντες τὴν ἐξ ὕψους δύναμιν πέρας λεληφυῖαν ἐν τῷ συμπληροῦσθαι τὴν ἡμέραν τῆς πεντηκοστῆς. Ἐπὶ τούτοις τὰ ἐν τῷ δευτέρῳ ψαλμῷ προσωποποιούμενα δῆλόν ἐστιν, ὅτι ἀνακεκαλυμμένως περὶ Χριστοῦ λέγονται κατὰ τὸν ἱερὸν Νικήταν ἐξηγούμενον αὐτὴν τὴν ψαλτῆρα παρὰ τῆς συλλογῆς τῶν πατέρων, καὶ λέγοντα οὕτως, ἵνα τί ἐφρύαξαν ἔθνη, καὶ λαοὶ ἐμελέτησαν κενὰ, παρέστησαν οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ οἱ ἄρχοντες συνήχθησαν ἐπὶ τὸ αὐτὸ κατὰ τοῦ Κυρίου, καὶ κατὰ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ. Τέσσαρα ἐνταῦθα εὑρίσκων ὀνόματα, ἔθνη, καὶ λαοὺς, Βασιλεῖς καὶ ἄρχοντας ζητῶ τίνα ταῦτα, καὶ εὑρίσκω τὸν μέγαν Πέτρον ἐν ταῖς πράξεσιν αὐτὰ ἑρμηνεύσαντα, καὶ ἔθνη μὲν τοὺς Ῥωμάνους νοήσαντα, λαοὺς δὲ τοὺς ἐκ περιτομῆς, ἄρχοντας δὲ τοὺς γραμματεῖς, καὶ Φαρισαίους, καὶ νομικούς. βασιλεῖς δὲ τὸν Ἡρώδην, καὶ Πόντιον Πιλάτον τῆς Καίσαρος βασιλείας ἐπιτροπεύοντα. προλέγει ὁ Δαβὶδ τὰ ἐσόμενα ὡς γινόμενα, ἵνα τὸ ἀκριβὲς τῆς προφητείας ἐνδείξηται, καὶ ἀδιάπτωτον. ἔθος γὰρ πολλαχοῦ τοῖς προφήταις οὕτω ποιεῖν, καὶ τὰ μέλλοντα ὡς ἤδη γεγενημένα πάντως διὰ τὸ ἐσόμενον. καὶ τοῦτο μάλιστα τῷ προφητάνακτι Δαβὶδ ὡς κινοῦντι τὴν θεόπνευστον αὐτοῦ λύραν διαφόρως συνηρμοσμένην, κατὰ τὸν αὐτὸν ἐν τῷ προοιμίῳ, καὶ τὸν οὐρανοφάντορα Βασίλειον, ποτὲ μὲν ἐκ γεγονότων, καὶ ἱστορικῶν λόγων, ποτὲ δὲ ἐκ συμβουλευτικῶν, καὶ ἐσομένων ἐκβήσεσθαι, ποτὲ δὲ ἐκ παρόντων, καὶ πραττομένων, οὕσπερ δυνατόν ἐστιν, ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν ψαλμὸν κατὰ τὴν διάφορον σχέσιν ὀρθοδόξως ἐξηγεῖσθαι, καὶ ἐπιτείνεσθαι εἰς διαφόρους χρόνους πνευματοκινήτως, ὡς εἴρηται) ὅπουθεν περὶ τοῦ ἀναγομένου ψαλμοῦ εἴς τε τὸν βασιλέα Σολομῶντα, καὶ τὴν τοῦ Χριστοῦ παρουσίαν, καθάπερ καὶ τοῦτον ἴσως οὐκ ἀναφαίρετον εἶναι ταυτησὶ τῆς ὀρθοδοξίας (καίπερ ἀνακεκαλυμμένως ὡς προείρηται ὅλον ἀνάγεσθαι εἰς τὴν τοῦ Χριστοῦ παρουσίαν) ἀμέλει ὡς γεγονότα λέγεσθαι περὶ αὐτοῦ ὡς Χριστοῦ καὶ αὐτοῦ γεγονότος τῷ χρίσματι τῆς χάριτος, ὡς δὲ ἐσόμενον εἰς τὸν Χριστὸν ὡς χρηματίσαντα, ὡς χρισθέντα τῇ παρουσίᾳ τῇ κατὰ φύσιν, καὶ μὴ τῇ ἐνεργείᾳ μόνον τοῦ συμπαρομαρτοῦντος

αὐτῷ

τοῦ Πνεύματος. Ὡσαύτως καὶ τὸ ἐν ποταμῷ διελεύσονται ποδὶ, ὡς μὲν γεγονὸς, καὶ κατὰ τὸ γράμμα περὶ τῶν διαβεβηκότων ἐκ τῆς κατὰ Βαβυλῶνα αἰχμαλωσίας εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς Παλαιστίνης. ὡς δὲ ἐσόμενον, καὶ κατὰ τὸ Πνεῦμα ἐκ τῆς τυραννίδος τοῦ διαβόλου εἰς τὴν νοητὴν Ἱερουσαλὴμ, καὶ τὴν εἰς Θεὸν ἐπάνοδον, δι' ἣν ἀπεσχίσθη τὸ χειρόγραφον τῆς ἁμαρτίας, καὶ ἐπεδόθη τῆς ἀπελευθερώσεως.

ΚΕΦΑ'ΛΑΙΟΝ ΝΕ'.

Μαρτυρία δευτέρα, συλλελεγμένη ἐκ διαφόρων μαρτυριῶν.

Ἐκπαιδεύει αὐτὸν ταῦτα καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν, καὶ ὁ ψαλμῳδὸς μετὰ τοῦ σοφωτάτου Θεοδωρήτου ἐν τῷ κατὰ Ἰωάννην, καὶ ὁ κόσμος οὐκ ἔτι με θεωρεῖ, αὐτὶ οὐκ ἔτι με θεωρήσει.

Ἐξέτασις τῆς πρώτης μαρτυρίας.

Τοὺς μάτην λοιδοροῦντας ἐξελαύνει τῆς βασιλείας ὁ ἀπόστολος, ὡς δηλοποιεῖ ὁ μακαρίτης Θεοδώρητος ἐν τῷ περὶ ἀπρέπτου, ἐπειδήπερ οἱ εἰς καιρὸν τὸν δέοντα ταύτῃ χρώμενοι τῇ λοιδορίᾳ ἐπισημότατοι, κατὰ τὸν μακάριον Παῦλον, νῦν μὲν τοὺς Γαλάτας ἀνοηταίνοντας, νῦν δὲ τοὺς Κρῆτας ψεύδεσθαι ἀποφαίνοντα, νῦν δὲ ἄλλους ὡς ἀνθρώπους ἀδοκίμους περὶ τὴν πίστιν, καὶ κατεφθαρμένους τὸν νοῦν ἐξελέγχοντα. ἴδωμεν λοιπὸν, ἡ ἀκαθυβρεστὴς τῆς μετριότητος ἡμῶν, μᾶλλον δὲ τοῦ παναγίου Πνεύματος, ἀλλὰ μή τε ἡμῶν, μή τε τοῦ Πνεύματος, ἀλλ' αὐτὸς ἑαυτὸν ὀνειδίζει ἐξελεγχόμενος ὑπὸ τῆς ἀληθοῦς διδασκαλίας τῶν θεοπνεύστων πατέρων. ἀκαθύβριστα γὰρ, καὶ ἀμίαντα μένουσι τὰ θεῖα, καίπερ δοκοῦσιν οἱ ἱερόσυλοι μεταλαμβάνειν αὐτῶν ἀπιστεύτων τοῖς προδηλοτάτως, καὶ εὐθύμως ξεναγοροῦσι τοῖς τῆς ἀληθείας τῆς ἀπταίστου ἐχθροῖς, ἢ τοὐναντίον προχειρίζεται εὐλόγως καιροσκοπικῶν ἑαυτῷ χρόνους, καὶ καιροὺς, καθ' ἡμᾶς μὲν, καὶ τοὺς διδασκάλους τῆς ἐκκλησίας μὴ ἐγνωσμένους ὡς τεθειμένους ἐν τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ Θεοῦ, καὶ Πατρὸς, κατ' αὐτὸν δυσκισειοσόφως ἐπιλαμβανομένους. Ἰστέον λοιπὸν, ὅτι ἀκολώβοτα, καὶ ἀνυποβίβαστα τοῦ παντός εἰσι τὰ λογοποιὰ ῥήματα, καὶ ἀπαραλόγιστα αὐτοῦ τοῦ Κυρίου ἐντάλματα, ἀτημελῆ, καὶ τελεσιουργικώτατα ὄντα, καὶ ἄλλους τοὺς εὖ καὶ ὡς ἔχοντας χρωμένους αὐτοῖς τοιούτως ποιοῦντα. διό φησι καὶ ἡ θεόπνευστος γραφὴ ὠφέλιμος πρὸς διδασκαλίαν, πρὸς ἔλεγχον, πρὸς ἐπανόρθωσιν, πρὸς παιδείαν τὴν ἐν δικαιοσύνῃ ἵνα ἄρτιος ᾖ ὁ τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἐξηρτισμένος, ὅτι ἰῶτα μία, οὐδὲ κεραία παρελεύσεται, ἕως ἂν πάντα γένηται πεπληρωμένα. οὐ δεῖ λοιπὸν κολοβεῖν τὴν ἀτημελῆ διάνοιαν τὸν εὐσεβοῦντα, καὶ παρασιωπᾶσθαι ἐπιχειρεῖν τὴν ἐν Χριστῷ θεωρίαν λέγοντι μὴ κεκολοβωμένως, ὡς ὑποψηφίζει ὑποσύρων ἱεροσύλως τὴν λέξιν ὁ ἀποστάτης, καὶ διαιρετὴς τῆς ἀληθείας, μόνον ὁ κόσμος οὐκ ἔτι με θεωρεῖ, ἀλλὰ μετὰ τῆς δεούσης προσθήκης ἔτι μικρὸν, καὶ ὁ κόσμος με οὐκ ἔτι θεωρεῖ, ὑμεῖς δὲ θεωρεῖτέ με. τὸ μὲν ἐμφαίνοντι τὴν ἀποκρυπτομένην ἐν μικρᾷ τῇ ῥοπῇ διάστασιν τῶν μαθητῶν διὰ τοῦ σταυροῦ, ὡς μὴ ἀπορφανισθέντων τοῦ διδασκάλου, εἰ καὶ ἐν κρείσσονι φανερωθέντος ἐμφανείᾳ μετὰ τὴν ἀνάστασιν. τὸ δὲ τὴν τοῦ κόσμου, μᾶλλον δὲ τὴν τῶν Ἰουδαίων ἀποκρυφθησομένην αὐτοῦ ἔλλαμψιν, καὶ παρουσίαν. καὶ ταῦτα μὲν μετὰ τῆς τοῦ λόγου αἰτίας ἀποδιδόμενα ἑκατέροις εἴτε ἐνεστώτως, εἴτε μελλόντως λαμβανομένων τῶν θείων ῥημάτων, ἀμέλει τοῖς μὲν ἀποστόλοις ἐπ' ὀλίγον κε-

κρυμ-

κρυμμένην τὴν θεοφάνειαν, ὡς πεπιστευκόσιν ἐπὶ τὴν εἰς Χριστὸν δικαιοσύνην, τοῖς δὲ κοσμοκράτορσι, καὶ ἀπειθοῦσιν ἰουδαίοις μηδέποτε ὡς ἠγνοηκόσι τὴν θείαν ἔλλαμψιν, τοῖς ἐσταυρωκόσι τῆς δόξης τὸν Κύριον. διό φησι καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος ἐν τῷ αὐτῷ κεφ. ἔτι μικρὸν καὶ ὁ κόσμος οὐ θεωρεῖ με, ἐπήγαγεν, ὑμεῖς δὲ θεωρεῖτέ με, ὡσανεὶ ἔλεγεν, ἔρχομαι μὲν πρὸς ὑμᾶς, οὐ μὴν ὁμοίως ὡς πρότερον καθ' ἑκάστην ὑμῖν ἀεὶ συγγινόμενος τὴν ἡμέραν. Καὶ ἵνα μὴ λέγωσι, πῶς οὖν Ἰουδαίοις εἶπας, ἀπάρτι οὐκ ὄψεσθέ με, λύει τὴν ἀντίθεσιν πρὸς ὑμᾶς μόνους, ἐπεὶ καὶ τὸ Πνεῦμα τοιοῦτόν ἐστιν, ὅτι ἐγὼ ζῶ, καὶ ὑμεῖς ζήσεσθε. (ἧς ζωῆς οὐκ ἀπολαύσουσιν οἱ χριστέμποροι, καὶ θεοκτόνοι ἰουδαῖοι) οὐ γὰρ δὴ ὁ Σταυρὸς διΐστησιν ἡμᾶς εἰς τέλος, ἀλλ' ἢ ῥοπὴν μικρὰν ἀποκρύπτει μόνον. Ζωὴν δέ μοι δοκεῖ οὐχὶ τὴν παροῦσαν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν μέλλουσαν λέγειν. τὰ αὐτὰ λέγει ὁ ἅγιος ἑρμηνευόμενος τὸ ις', οὕτω φάσκων. τί ἐστιν. ὃ λέγει μικρὸν, καὶ τὰ ἑξῆς. οὐ γὰρ εἶπε μικρὸν, καὶ οὐκ ἔτι με θεωρεῖτε, ἀλλὰ καὶ προσέθηκε μικρὸν καὶ ὄψεσθέ με, δηλῶν, ὅτι καὶ ἐπανήξει, καὶ πρὸς ὀλίγον ἔσται ὁ χωρισμὸς, καὶ διηνεκὴς ἡ μετ' αὐτῶν συνουσία. ὁρᾷς πόσον περιπίπτει τὸ ἔγκλημα κατὰ τῶν ἐπιφερομένων ἀνερευνήτως, καὶ ἀνεξετάστως τὰ τῆς θείας γραφῆς, ὁρᾷς πῶς τὴν μικρὰν ῥοπὴν τῆς διαστάσεως εἰς ἐπιμήκιστον χρόνον ἐξέτεινεν ἡ ἀδιάσκεπτος φροντὶς, καὶ κολοβότης τοῦ λόγου, καὶ τὸ πρὸς τοὺς φοιτητὰς λεγόμενον ἐπὶ παρηγορίᾳ τῆς ὀδυνωμένης ψυχῆς αὐτῶν, καὶ κατεχομένης ὑπὸ πολλῆς ἀθυμίας διὰ τὴν τοῦ καθηγητοῦ ἀποχώρησιν εἰς τὸν κόσμον ἀδιορίστως πιστοὺς, καὶ ἀπίστους ἀνήγαγεν ὁ σοφιστὴς παρὰ καιρὸν συναπτόμενον, καὶ παρὰ χρόνον διαιρούμενος τὰ τελειότατα, καὶ τὰ ἀκέραια πόῤῥω τῆς ἀρτιμελοῦς ἐκκλησίας τῆς χριστιανῶν ἔσω. ἡ κολοβότης, χωλότης, καὶ εὐθεῖα τῶν θείων γραφῶν, αἵπερ ὑπερπλήρεις οὖσαι ἀρτιμελοποιοῦσι καὶ τοὺς αὐτὰς μετὰ τοῦ ἀκριβασμοῦ τῆς ὀρθῆς διανοίας προσέχοντας, ὥστε αὐτοὺς μὴ τὰ μὲν ἔχειν, τὰ δὲ μὴ κτᾶσθαι, ἀλλὰ πάντα μετεωρόφρονα, καὶ ἀκέραια, καὶ αὐταρκέστατα, κατὰ Χρυσόστομον, εἰς τὸ, ἐρευνᾶτε τὰς γραφὰς, ὃς εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον οὐ σεσοφισμένως τὴν καθυποχεθεῖσαν δόσιν τῶν κλειδῶν πνευματοκινήτως ἐξηγήσατο, ὡς σεσημείωται ὄπισθεν, καθάπερ ὁ ὑπεναντίος ἐπιπλάστως τεχνεύεται.

ΚΕΦΑ'ΛΑΙΟΝ Νς'.

Συλλογὴ μαρτυριῶν ἐκ τοῦ κατὰ Λουκᾶν.

Τίς οὖν αὐτῶν πλεῖον ἀγαπήσει, ἀντὶ τοῦ ἀγαπᾷ. καὶ, διὸ καὶ τὸ γεννώμενον ἅγιον, ἀντὶ τοῦ γεννηθησόμενον. ἐμοὶ δὲ δοκεῖ, καὶ τὸ, οὐκ ἀδυνατήσει πᾶν ῥῆμα, ἀντὶ τοῦ οὐκ ἀδυνατεῖ εἰλῆφθαι.

Ἐξέτασις τῆς συλλογῆς.

Σαβέλλιοι ὡς κυκεῶνες τὰς ὑποστάσεις συνέχεον μὴ διαιροῦντες αὐτὰς κατὰ τὸν λόγον τὸν καθήκοντα αὐτῶν, ἐκ διαμέτρου δὲ πάλιν ἀρειομανούμενοι ἐχώριζον παραλόγως τὴν συνάφειαν τῆς μιᾶς οὐσίας αὐτῶν, ἑκάτεροι τοῦ σκοποῦ τῆς ἀληθείας ἀφιστάμενοι, κατὰ Θεοδώρητον, ἐν τῷ περὶ ἀσυγχύτου. πάντα δοκεῖ συγχέειν, καὶ συμφύρειν, καὶ παραλόγως ἀποχωρίζειν, καὶ ἀποξενοῦν τὰ λόγῳ διαιρετέα, καὶ μεθόδῳ εὐσεβείας συναπτέα ὁ προσενὼν ἀλογίστως τῇ πέτρᾳ τοῦ σκανδάλου. τοὺς μὲν εὐπειθεῖς στηρίζουσι, τοὺς δὲ ἀπειθεῖς συντρίβουσι. εὐπειθεῖς γὰρ αἰεί, ἢ ὅσοι ἐξ ἀρχῆς προσυναρμολογηθέν-

τες.

τες. ἢ ὕστερον ἐπανορθωθέντες διαμένουσι, καὶ συνάπτουσι τὴν τῶν θεολόγων εὐάρμοστον εὐπρέπειαν τοῦ Πνεύματος. ἀπειθεῖς δὲ λεχθείησαν, ὁπόσοι ἀνοηταίνοντες τὴν λογικὴν διάκρισιν, καὶ εἰς τὸν δέοντα καιρὸν σύγκρισιν πάντα εἰς χάος τὸ τῆς ἀδιαιρέτου συγχύσεως, καὶ παράφρον βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως συνεπερρίπτουσι, καὶ ἑαυτοὺς διαχωρίζουσιν, οὓς εἰκὸς καὶ τοῦ παρόντος συνέρχεσθαι, συγχωνεύεσθαι, καὶ ἀποσχίζεσθαι τὸν πάντα ἐθέλοντα κατὰ τὴν αὐτοῦ ὑπόκριτον μοχθηρίαν τὰ τῆς θείας γραφῆς διακριτικῶς, καὶ συναπτικῶς μεθοδευόμενα κατὰ τὸ δέον τοῦ χρόνου, καὶ συλλογιζόμενα ἀντιχρονίζειν μόνου τὸ τῆς αὐτοῦ φιλαυτίας προστέρημα συστήσοντα. Διὸ καὶ τὰ παραβολικῶς νῦν λεγόμενα ὑπὸ Κυρίου πάντα ἀντιχρονισμὸν ἀδιαιρέτως πάσχειν ἐθέλει, καὶ τὰ Νεστορίου τοῦ δυσσεβοῦς φρονήματα συστήσασθαι φιλονεικεῖ, καὶ τὴν παντοδύναμον ἐξουσίαν τοῦ Θεοῦ ἀκατάσχετον παντὸς χρόνου καὶ μέτρου, καίπερ συγκαταβατικῶς καὶ δημιουργικῶς ἐνεργουμένην δι' ἡμᾶς, καὶ τὰ κτίσματα πρὸς πάντας τοὺς χρόνους τῷ κατ' αὐτὸν ἀντιχρονισμῷ ἀριθμεῖν, καὶ καιρῷ ἰδίῳ καθυποβάλλειν ἀναισχυντεῖ. πόῤῥω δὲ ταῦτα τῆς λογικῆς λατρείας, καὶ θεοσεβείας τοῦ ὀρθοδόξου λόγου τυγχάνοντα, ἀποκρουσθήτωσαν, καὶ ἀποβληθήτωσαν.

Ἰστέον λοιπὸν πρῶτον, ὅτι ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς μὴ μόνον εὐηγγελίσατο ἡμῖν τὰ ἀγαθὰ, καὶ καλῶς ἔχοντα, ὡς ἐνταῦθα ἅπαντα πραγματευόμενα ἐνεργείᾳ, ἀλλὰ τὰ πλεῖστα νῦν μὲν ἐπαγγελλόμενα, ὕστερον δὲ ληψόμενα τὴν ἔντευξιν. διόπερ ὁ ἱερώτατος Θεοφύλακτος Βουλγαρίας ἀλληγορῶν τὰ τέσσαρα εὐαγγέλια ἐν τοῖς εἰς αὐτὰ προοιμίοις αὐτοῦ πρὸς τοῖς ἄλλοις λόγοις τίθησι καὶ ταυτηνὶ τὴν ἀναλογίαν λέγων, καὶ ἄλλως τέσσαρα εὐαγγέλια λέγονται, διότι τέσσαρα ταῦτα περιέχει, δήπουθεν δόγματα, ἐντολὰς, ἀπειλὰς, καὶ ἐπαγγελίας, καθ' ἃς διδάσκει ὁ διδάσκαλος τὸ πλεῖστον παραβολικῶς, ὅστις τρόπος ἐστὶ παράθεσις ἐξ ὁμοιώματος παριστῶσα τὸ ὑποκείμενον δυνάμενον εἶναι ἐνεργείᾳ, αὐξήσεως ἕνεκα, καὶ σαφηνείας τοῦ λόγου ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὰ μέλλοντα, καὶ τὰ ἐλευσόμενα πραγματευομένη, ἢ τὰ ἐνεστῶτα, καὶ γεγονότα, καίτοιγε ἀδιάφορός ἐστι. καὶ γὰρ τὸ ὑποκείμενον δυνάμει ἔχον ἐνεργηθῆναι παραστῆσαι ἐγχειρεῖ ὁ παραβολικὸς λόγος, οὐ τὴν ἐνεργείᾳ παροῦσαν αὐτοῦ ἐνδείξασθαι, ἀλλὰ τὴν μέλλουσαν, καὶ ἐκδεχομένην αὐτοῦ σαφήνειαν, τὸ γὰρ ὑποκείμενον δύναμις, καὶ ἐνέργειά ἐστι, ὥσπερ ὁ ἑτοιμαζόμενος δεχθῆναι τὴν τῶν ἁμαρτιῶν ἄφεσιν διὰ τῆς μετανοίας καὶ ἐξομολογήσεως ἐφιέμενος, καὶ ἐπιποθῶν αὐτῆς, μήπω δὲ λαβὼν τὴν συγγνώμην ὑπόκειται ἐνεργηθησόμενος, καὶ ἀπολυθησόμενος, ἐπὰν δὲ λάβῃ, ἐνήργηται, ἕνεκα γὰρ τῆς ἐνεργείας ἧτο, ἣν λεληφὼς ταυτίζεται, καὶ συνεργεῖ, τοῖς οἷς πρῶτον ὑποκειμένως παρεβάλλετο, καὶ συνεκρίνετο, καὶ πρὸς οὓς εἶχε τὴν δύναμιν, καὶ μὴ τὴν ἐνέργειαν ταυτίζεσθαι, ἀμέλει ὁ ἱερεὺς πρὸς τὸν ἀρχιερέα συγκρινόμενος, καὶ παραβαλλόμενος πρὸ τοῦ λαβεῖν τὸν χαρακτῆρα τῆς ἀρχιερωσύνης, καίπερ διακαέστερος πρὸς τὸν εὐεργέτην οὐ κατορθώσει πλείονα τοῦ ἤδη ἔχοντος τὴν ἀρχιερωσύνην, καὶ ῥαθυμοῦντος ᾧ παραβάλλεται, ἢ ὁ ἀφεθησόμενος πλείονα τοῦ ἐλάσσονα χρεωστοῦντος τῷ κριτῇ, καίπερ τῇ ἐλευθερίᾳ τοῦ κριτοῦ, καὶ ἐξουσίᾳ τῆς ἀρχιερωσύνης ἄμφω ἐξισαζόμενοι, οὐ μὴν γε τῷ χρέει τοῦ σχισθέντος χειρογράφου, καὶ τῷ πόθῳ εἰς ἀντάμειψιν τοῦ χαρισαμένου χρεωλύτου, καὶ δικαιώσαντος, καὶ ἠξιωκότος τὸν ἀσεβῆ διὰ τῆς εἰς Θεὸν ἐπιγνώσεως, καὶ τὸν εὐεργέτην εὐχαριστείας. ὁ γὰρ τὰ πλείονα λεληφὼς εἰς δῶρον περιττότερον ὀφείλει καὶ τὸν πόθον διὰ τὴν πλείονα εὐεργεσίαν διαμειβομένην

κρειττο-

κρείσσονι εὐπειθείᾳ, καὶ ὑπακοῇ τοῦ εὐεργετηθέντος, ὡς τυχόντος μείζονος ἐλευθερίας, καὶ λύτρον αἰχμαλωσίας μέλλοντος ἐξισωθήσεσθαι, καὶ δευομένου τῷ ἔρωτι, καὶ τῇ κατὰ διάμειψιν εὐεργεσίᾳ τοῦ ἥσσονα χαρισθέντος, ἐλάσσω τε ἐποφειλομένου, καὶ ἐγγυτέρας λελαχότος εὐεργεσίας, καὶ ἐξομοιώσεως τῆς κατὰ τὴν ἀρετὴν τῷ εὐεργέτῃ ὅσον ἐφικτὸν αὐτῷ, τοῦ πράγματος ἀεὶ ἐπονομαζομένου ἐκ τοῦ κρατοῦντος ὀνόματος, καὶ γὰρ ἡ ἀγάπη, καὶ ἡ χρεωστουμένη εὐχαριστία, καὶ ἡ διάμειψις πρὸς τὸν εὐεργέτην παρὰ τοῦ εὐεργετουμένου πλεονεκτεῖν δέον ἐστὶ τῷ ἀπαχθέντι πρὸς θάνατον διὰ βασιλικοῦ προστάγματος, ἢ ἀπολυθέντι τῶν δεσμωτηρίων τῆς φυλακῆς. διὸ καὶ ὁ φιλάνθρωπος καὶ χρεωλύτης τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν διδάσκαλος ὀνειδίζων τὸν ὕπουλον, καὶ κακόηθες τοῦ Φαρισαίου, καὶ ἐπαινῶν τὴν τοσαῦτα πεποιηκυῖαν αὐτῷ γυναῖκα ἁμαρτωλὸν, διὰ παραβολῆς ὑφαίνει τὸν διακριτικὸν λόγον, καὶ κριτὴν αὐτὸν τὸν Φαρισαῖον τίθησιν ἑαυτοῦ κατακρίνοντα τῇ παραθέσει τῶν δύο χρεωφειλετῶν τῷ δανειστῇ λέγοντι πρῶτον περὶ τῆς κρίσεως, τίς οὖν πλείονα ἀγαπήσει, ἀμέλει ὁ ἀφεθεὶς τῶν πλειόνων, ἢ τῶν ἐλαττόνων, τοῦ ἑκατέροις χαρισαμένου διηγουμένης τῆς παραβολῆς, ἐφ' οἷς ἀπεκρίθη ὁ Φαρισαῖος κρίνας, ὅτι ᾧ τὰ πλείονα ἐχαρίσατο, τότε ὁ δανειστὴς, καὶ εὐεργέτης Χριστὸς, ὡσανεὶ τῆς παραβολῆς ἐξομοιωθείσης, καὶ τῆς δυνάμεως ἐλθούσης εἰς ἐνέργειαν, καὶ σαφήνειαν τοῦ λόγου διὰ τῆς γεγονυίας κρίσεως ἐνδεικνύων τὰ πλείονα σύμβολα τῆς ἀγάπης, καὶ τῆς πίστεως τοῦ τὰ μείζονα ἀφεθέντος, ἢ τὰ ἐλάσσονα, οὐκ ἔτι διὰ μέλλοντος τὸ ἤδη κριθὲν παρίστησιν, ἀλλὰ διὰ γεγονότος λέγων οὕτως, ἀφέωνται αὐτῆς αἱ ἁμαρτίαι αἱ πολλαὶ, ὅτι ἠγάπησε πολλὰ, ᾧ δὲ ὀλίγον ἀφίεται, ὀλίγον ἀγαπᾷ. πλείονας γὰρ τὰς δυνάμεις τῆς ἀγάπης ἡ ἁμαρτωλὸς γυνὴ ἐπράξατο, ἢ ὁ Φαρισαῖος πρὸς τὸν διδάσκαλον ἐνεδείξατο, οὗτος γὰρ μόνον τὴν ἀνάκλισιν, καὶ ταύτην μεθ' ὑπουλότητος, ἐφ' ᾗ καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν ἀνεκλίθη ἐμφαίνων, ὡς καὶ τοῖς ὑπούλως, καὶ κακοήθως πρὸς ἡμᾶς ἔχουσιν ἁπλῶς καὶ ἀδόλως δεῖ προσφέρεσθαι. ἐκείνη δὲ μέχρις οὔπω ἐνεργηθῇ τὴν ἄφεσιν, καὶ λουτρὸν ὕδατος, καὶ ἀντὶ λεντίου ταῖς θριξὶν ἐξέμαξε, καὶ φίλημα, καὶ ἀλάβαστρον μύρου καταλεῖφον τοὺς πόδας. ὡσαύτως καὶ τῷ μακαρίῳ Πέτρῳ διὰ τὸ ἀφεθῆναι αὐτῷ πολλὰ, ἠγάπησε καὶ πλείονα κατὰ Χρυσόστομον εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον κεφ, ϛ', ὡς προϊὼν ὁ λόγος σαφέστερον διδάξει. οὐ δεῖ λοιπὸν τὰ παραβαλλόμενα ἐπὶ μέλλοντος χρόνου ἀντὶ ἐνεστῶτος λαμβάνειν, δῆλον γάρ ἐστιν ἐκ τοῦ εὐαγγελίου μετὰ ἐνέργειαν γνώσεως, καὶ παρουσίαν πράγματος εἶναι τὰ παρατιθέμενα,
» ἀλλὰ δύναμιν ἀνενέργητον, καὶ μέλλουσαν ἐξίσωσιν. διὸ φησὶν καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς Ματ-
» θαῖος. προσελθόντες οἱ μαθηταὶ εἶπον αὐτῷ, διατί ἐν παραβολαῖς λαλεῖς αὐτοῖς;
» ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, ὅτι ὑμῖν δέδοται γνῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τῶν
» οὐρανῶν, ὅστις γὰρ ἔχει δοθήσεται αὐτῷ, καὶ περισσευθήσεται, ὅστις δὲ οὐκ ἔχει, καὶ ὃ δοκεῖ
» ἔχειν, ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. διὰ τοῦτό φησιν ἐν παραβολαῖς λαλῶ, ὅτι βλέποντες οὐ βλέπουσι, καὶ ἀκούοντες οὐκ ἀκούουσιν, οὐδὲ συνιοῦσιν. ἀμέλει ὑμεῖς μὲν ἐνεργείᾳ ὁρᾶτε τὸν Μεσσίαν, καὶ ἔχετε αὐτὸν ἀληθῶς, κατὰ Χρυσόστομον, ἐκεῖνοι δὲ φαντάζονται μέλλειν ἔρχεσθαι, καὶ οὐ πιστεύουσιν εἰς ἐμὲ, μᾶλλον δὲ διαβάλλουσιν. ἐγὼ δὲ καὶ τὴν Ἡσαΐου προφητείαν ἑρμηνευομένους πεφυλαγμένος Κυρίου προσοίσω αὐτοῖς, ἵνα μὴ δόξω αὐτοῖς, ὡς ἐχθρὸς αἰτιᾶσθαι, καὶ διαβάλλειν προφητεύουσαν οὕτως, ἀκοῇ ἀκούσητε, καὶ οὐ μὴ συνῆτε καὶ βλέποντες βλέψητε, καὶ οὐ μὴ ἴδητε. ἀμέλει ὡς καὶ ἐκείνου κατηγοροῦντος, καὶ προλέγοντος τὰς παραβολὰς, ἃς ἔσομαι ἐγὼ λαλησόμενος αὐτοῖς, ἐκεῖνοι γὰρ καίπερ μὴ εἶδον ἐμὲ πραγματικῶς,

ἀλλὰ

[illegible], καὶ αἰνίγματι νεκρῶς ἐμὲ προεφητεύσαντο. ὑμεῖς δὲ οἱ ἐμοὶ μαθηταὶ καὶ πνευ-[illegible], καὶ αὐτοπροσώπως. διὸ μακαριώτεροι ὑμεῖς ἐστὲ ἐκείνων, οἵτινες ἐπεθύμησαν [illegible], ἃ βλέπετε, καὶ οὐκ εἶδον, καὶ ἃ ἀκούετε, καὶ οὐκ ἤκουσαν. αὐτοὶ δὲ οἱ ὕπουλοι, καὶ κακοήθεις βλέποντες οὐ βλέπουσιν, ἀμέλει μήτε νοητῶς, ἢ αὐτοψεὶ, φαντάζονται δὲ μόνον ἔχειν τὴν γνώσεως περὶ Χριστοῦ, ἀλλ' ὡς μὴ παρόντος, ἀλλὰ μέλλοντος ἔρχεσθαι. βλέπουσι γὰρ θαύματα, καὶ δυνάμεις ἀκούουσιν ἐνεργουμένας ὑπ' ἐμοῦ. ἀλλ' ἔχοντες ἑκουσίαν, καὶ αὐθαίρετον πήρωσιν, τἀναντία καὶ ὧν βλέπουσι, καὶ ὧν ἀκούουσιν ἀποφαίνονται, ὑφ' ὧν αὐτοῖς οὐδὲν πλέον ἐντεῦθεν γίνεται, ἀλλὰ καὶ κρίμα πλέον, ἐπειδήπερ οὔτε τῶν προφητῶν τῆς χάριτος νεκρῶς ἠξιώθησαν καταλαβεῖν τὰ περὶ ἐμοῦ προφητευόμενα, οὔτε τῆς ὑμῶν συμπολιτευθῆναι, τουτέστιν οὔτε τὰς παραβολὰς καταλελήφασιν, οὔτε τὴν ἐμὴν παρουσίαν γνωρίζουσιν, ὑμεῖς δὲ ἀμφότερα, καὶ γὰρ σὺν ἐμοὶ ἐστὲ, καὶ ἀκούετε τὰς παραβολὰς, εἴπου καὶ τὰ προφητευόμενα, καὶ αἰνίγματα τῶν προφητῶν περὶ ἐμοῦ ἐγνωρίσατε, καὶ τῇ ἐμῇ παρουσίᾳ ἐντυγχάνετε. ὑμεῖς οὖν ἀκούσατε τὴν παραβολὴν τοῦ σπείροντος, ἐπειδὴ καὶ πίστει, καὶ ὄψει ὑμεῖς θεωρεῖτέ με, ἐκεῖνοι δὲ μόνον τῇ πίστει. Φαρισαῖοι δὲ, καὶ πᾶς διεφθαρμένος τῇ προαιρέσει ἑκατέρας θεωρίας ἐστέρηται, ἀμέλει καὶ ὄψεως, καὶ πίστεως, οἷς οὐκ ἀναρίθμητος καὶ ὁ βουλόμενος παρὰ τὸ αἴτιον τοῦ λόγου, καὶ τῆς ἑρμηνείας τῶν διδασκάλων τὰ πάντα ἀντιχρονίζειν, μᾶλλον δὲ τὰ αὐτοχρονιζόμενα, καὶ τὰ παραβολικῶς λεγόμενα ὡς πραττόμενα παραλαμβάνειν. περὶ ὧν ἀνάγνωθι πλατύτερον τὸν ἱερὸν Θεοφύλακτον Βουλγαρίας σὺν τῷ Χρυσορρήμονι ἐν τῷ κατὰ Ματθαῖον κεφ, ιγ'.

Ἰστέον δεύτερον, ὅτι ὁ Θεὸς λέγεται παντοδύναμος, καθότι πάντα δύναται, εἴτε ἀναπολύτως, καὶ καθ' αὑτὸν ἐνεργῶν, εἴτε ἄλλοις συνεργῶν, καὶ κατ' εὐδοκίαν, καὶ κατὰ μακροθυμίαν, καὶ κατὰ ἀνοχὴν, καὶ κατὰ συμμαχίαν καὶ ἐνεστώτως, καὶ παρῳχημένως, καὶ μελλόντως, καὶ κατὰ τὸν προγεγονότα, γιγνόμενον, καὶ γενησόμενον αἰῶνα, καὶ εἰς τὸν ἀτελεύτητον, καὶ ἀκατάλυτον, μᾶλλον δὲ ποιητὴς αἰώνων, καὶ δυνάμεων δημιουργὸς, καὶ ἀνεικάστου μακροθυμίας χορηγός. τὰ γὰρ ἀόρατα, φησὶν ὁ ἀποστολικὸς λόγος, ἀπὸ κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμασιν αὐτοῦ νοούμενα καθορᾶται, ἥ τε ἀΐδιος αὐτοῦ δύναμις, διὰ τὸ εἶναι αὐτοὺς ἀναπολογήτους. τὸ γὰρ ἀγαθὸν φύσει ὂν ἐν αὐτῷ, καὶ δημιουργικῶς, καὶ ἀνακαινιστικῶς ἀγαθοποιεῖ, καὶ εὐεργετεῖ. δύναται δὲ καὶ κακοποιῆσαι, οὐ μέντοιγε τοῦτο ποιεῖ διὰ τὴν ἀγαθότητα, καὶ εὐποιΐαν αὐτοῦ. Δύναται ἔτι καὶ ἕτερον κόσμον ἐκ τοῦ μηδαμῇ μηδαμῶς ὄντος κτίσασθαι, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἀπείρους ἐνδεχομένους κόσμους κατὰ Χρυσόστομον ἐν τῇ πρὸς Ῥωμαίους. δύναται καὶ τὸν διάβολον ἀπολύσασθαι τοῦ δεσμωτηρίου τῆς κολάσεως, καίπερ οὐ ποιεῖ τοῦτο διὰ τὴν ἀκατάλυτον δικαιοσύνην αὐτοῦ, δύναται γὰρ εἰπεῖν λόγον καὶ ἐν τῷ ἅμα ἐπακολουθῆσαι τὴν ἐνέργειαν τοῦ πράγματος ἐκτὸς τῶν κατ' ἀντίφασιν λεγομένων, οὐ γάρ ἐστιν ὁ Λόγος, ὡς ὁ ἡμέτερος προφορικὸς εἰς ἀέρα χεόμενος, ἀλλ' ἐνυπόστατος, πραγματικὸς, ὑπαρκτικὸς, καὶ λογοποιὸς πραγμάτων, ὥς φησιν ὁ μέγας Βασίλειος εἰς τὴν ἑξαήμερον, καὶ τοῦτον εἶναι λογοποιὸν, καὶ δραστήριον πράγματος, καὶ εἰδοποιὸν μὴ καταρχὰς μόνον τῶν εἰδῶν, καὶ τῶν ἀτόμων, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ μέσον, καὶ κατὰ τὸ τέλος, ὡς θεσπίζει ὁ ἱερὸς Αὐγουστῖνος εἰς τὴν ἑξαήμερον. Πάλιν οὐκ ἀδυνατήσει μόνον ἐνεργῆσαι ἐν χρόνῳ ἐνεστῶτι τὰ αὐτὰ, ἀλλὰ καὶ ἐν παρῳχημένῳ, καὶ μέλλοντι. θέα γὰρ τὴν εὐταξίαν τῆς οὐρανίας συστοιχίας κατ' ἔτος ἡ αὐτὴ ἀνακυκλουμένη. θέα

τὴν

τὴν οἰκοδομὴν τῆς ἐκκλησίας οὐ μόνον προφητευθεῖσαν ἐν τοῖς προφήταις διὰ τοῦ παναγίου Πνεύματος, καὶ κηρυχθεῖσαν ἐν τοῖς ἀποστόλοις, ἀλλὰ διαδεχθεῖσαν, καὶ διαδεχομένην ἐν τοῖς θεοφόροις πατράσι, καὶ διαδεξομένην εἰς πάντας τοὺς εὐσεβεῖς ἄχρι τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος, οὐκ ἠδυνάτησε τὸ ἅπαξ ῥηθὲν ῥῆμα τοῦ Χριστοῦ τὸ ἐπὶ τὴν εἰς αὐτὸν θεολογίαν τοῦ μακαρίου Πέτρου οἰκοδομήσασθαι τὴν ἐκκλησίαν αὐτοῦ. μήτε ἀδυνατεῖ, ἢ ἀδυνατήσει εἰς τὸν ἐπιόντα χρόνον. κατὰ Χρυσόστομον εἰς τὸν λόγον αὐτοῦ, ὅτι Χριστὸς ὁ Θεός. Οὐκ ἠδυνάτησε τὸ ῥῆμα τοῦ Θεοῦ τὸ ῥηθὲν καταρχὰς τῆς ἀνθρωπίνης πλάσεως, αὐξάνεσθε, καὶ πληθύνεσθε, οὔτε ἀδυνατεῖ νῦν, οὔτε ἀδυνατήσει, ἐρρέθη τῇ Σάρρᾳ, καὶ τῇ Ἄννῃ καὶ Ἐλισάβετ συλλαβεῖν ἐκ σπέρματος Ἀβραάμ, καὶ Ζαχαρίου, καὶ Ἰωακεὶμ, καὶ γέγονε τὸ λογοποιὸν ῥῆμα ταῖς προβεβηκυίαις, καὶ πάλιν γενήσεται, ὅποι ἂν βούλοιτο ὁ Κύριος δείξασθαι τὸ ἀδύνατον παρὰ ἀνθρώποις, δυνατὸν δὲ αὐτῷ. πάντα γὰρ κινεῖται, καὶ ὑποτάσσεται τῇ τοῦ Θεοῦ παντοδυναμίᾳ. μόνον ἐκείνῳ προσκολληθῆναι, καὶ πίστιν ἔχειν ὡς Κόκκον σινάπεως, τὴν μεγίστην ἰσχὺν τοῦ Πνεύματος, ᾗ ἐνδυναμούμενοι οἱ πιστεύοντες οὐκ ἀδυνατήσει αὐτοῖς, ὥστε ὄρη μετακινεῖν, καὶ μεθιστάνειν. εἴτε διώκειν νοητὰ ὄρη τοὺς τετυφωμένους, καὶ ὑπερηφάνους δαίμονας, εἴτε ὄρη αἰσθητὰ καλούσης τῆς χρείας ποιεῖν τὴν μετάστασιν, ὡς Χρυσόστομος ἐξηγεῖται κεφ, ιζ', ἐν τῷ κατὰ Ματθαῖον. ἐν πᾶσι γὰρ τοῖς χρόνοις ἀδιαφόρως γνωρίζεται, καὶ πιστεύεται τὸ ῥῆμα τοῦ Θεοῦ λογοποιὸν εἶναι, μάλιστα ἐν τοῖς μέλλουσι, καὶ προλεγομένοις. τὸ γὰρ τὰ φαινόμενα, καὶ ἀκουόμενα, καὶ παρῳχημένα λέγειν, καὶ ποιεῖν, ἴσως τοῦτο καὶ ἀνθρώποις ἀφ' ἱστορίας, καὶ ἀκοῆς λέγων, οὐ δύσχερές. τὸ δὲ τὰ μέλλοντα ἀκριβῶς ἐπίστασθαι, καὶ προειπεῖν ἀνεκπτώτως ἐπὶ γενησόμενα, καὶ ποιησόμενα, καὶ κατασκευασθησόμενα Θεοῦ μόνου ἴδιον, καὶ τοῖς δι' ἐκείνου φθεγγομένοις, καὶ προφητεύουσιν, εἰ γὰρ καὶ δαίμονες, καὶ τυφλολόγοι ἀστρολόγοι αὐτοδοκοῦσιν ἐνεργεῖν, ἀλλὰ ματαιολόγως, κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον εἰς τὴν ἑξαήμερον σὺν τῷ ξυμπνόῳ αὐτοῦ Γρηγορίῳ κατὰ τοῦ παραβάτου Ἰουλιανοῦ, καὶ ἐξ ἀπάτης ἀποσκευάζουσιν ἐπί τινας ἐκπτώτως, καὶ εὐφωράτως. διὸ φησὶ καὶ ὁ χρυσορρήμων Ἰωάννης κεφ, α. ἐν τῷ κατὰ Ἰωάννην οὕτω λέγων, καὶ δι' ὅλης τῆς προφητείας τοῦτο εἰς μέσον ἄγει, τοῦτο γὰρ μάλιστα ἔργον Θεοῦ, ὅπερ οὐδὲ μιμήσασθαι δύναιντ' ἂν οἱ δαίμονες, κἂν σφόδρα φιλονεικοῦσιν, ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν θαυμάτων καὶ φαντασία γένοιτ' ἄν. τὸ δὲ τὰ μέλλοντα προειπεῖν μετ' ἀκριβείας τῆς ἀκηράτου φύσεως ἐκείνης μόνης ἐστὶν, εἰ δέ που καὶ δαίμονες τοῦτο πεποιήκασιν, ἀλλ' ἀπατῶντες τοὺς ἀνοητοτέρους. ὅθεν καὶ εὐφώρατα πανταχοῦ αὐτῶν τὰ μαντεῖα. Πάντα λοιπὸν ὅσα ἐρρέθησαν παρὰ Θεοῦ ἐκβησόμενά ἐστι. καὶ οὐκ ἠδυνάτησαν ἐν τοῖς παρῳχημένοις, οὐκ ἀδυνατοῦσί τε ἐν τοῖς παροῦσι, μᾶλλον δὲ καὶ ἐν τοῖς μέλλουσι χρόνοις, καὶ καιροῖς ἐνεργηθησομένοις. διὸ καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς οὔ φησιν, οὐκ ἀδυνατεῖ τοῦτο τὸ ῥῆμα τὸ ἐπὶ σοὶ τῇ παναγνῷ ῥηθὲν, ἀλλὰ πᾶν ῥῆμα οὐκ ἀδυνατήσει ὡς περιληπτικώτερον τῶν ἐσομένων, καὶ πραχθησομένων ἐν τῇ αὐτοῦ ἐκκλησίᾳ ἐπὶ τοῖς μέλλουσιν αἰῶσιν, ἐφ' οἷς δοκιμάζεται, καὶ πιστεύεται διὰ προρρήσεως τῶν ἐκβησομένων τὸ μεγαλεῖον τῶν λογοποιῶν ῥημάτων τοῦ Θεοῦ ἢ τοῖς φαινομένοις, καὶ ἐξιστορηθεῖσι. Τὸ μὲν διότι καθάπερ ἐπὶ τὴν πάναγνον Θεοτόκον ῥηθὲν τὸ τοῦ Κυρίου ῥῆμα ἅμα σύλληψις, καὶ ἀπαρτισμὸς τοῦ ἐμβρύου γέγονεν ἐνυποστάτως διὰ τῆς προσλήψεως, οὕτω καὶ τὰ μετὰ τὴν κάθοδον τοῦ παναγίου Πνεύματος πάντες οἱ ἀπόστολοι κινούμενοι τῇ αὐτῇ δυνάμει τῶν λογοποιῶν θείων ῥημάτων,

καὶ

καὶ ἐπικλήσει τοῦ τελεσιουργοῦ Πνεύματος μεταβάλλουσι, καὶ μεταρρυθμίζουσιν εἰς σῶμα, καὶ αἷμα Χριστοῦ τὸν τίμιον ἄρτον, καὶ τὸ ἅγιον ποτήριον προσλαμβανόμενα παρὰ τῆς ἐνυποστάτου σοφίας τοῦ Θεοῦ Λόγου, ὥσπερ καὶ τὴν σάρκα ὁ αὐτὸς καὶ τότε, καὶ νῦν προσλαμβανόμενος τὸ σῶμα, καὶ τὸ αἷμα προσέλαβεν ἐκ τῆς ἀειπαρθένου Μαρίας. τὸ δὲ πάλιν, διότι τὸ ἀδυνατήσει ῥῆμα κινήσεως προσαγωγόν ἐστι, διὸ καὶ τὴν κίνησιν ἐντελέχειαν διωρίκασι τοῦ δυνάμει κινητοῦ οἱ ἔξω σοφοί, τὰ δὲ κινήσεως ῥήματα, καὶ προσαγωγὰ αὐτῆς μέλλουσι χρόνοις ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον συντάσσονται κατὰ τὴν ἰδέαν τῶν γραμματικῶν, οἷς δοκεῖ ὁ εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς συνέρχεσθαι κατὰ τὴν σύνταξιν, καὶ γὰρ γλαφυρωτέρα πιστεύεται ἡ σύνθεσις αὐτοῦ, ἐπειδήπερ μὴ μόνον εὐθὺς ἦν, καθάπερ καὶ οἱ ἄλλοι ἐνθουσιασθέντες τῷ Πνεύματι, ἀλλὰ καὶ τῇ ἔξω σοφίᾳ αἰχμαλωτισθεῖσα τῷ Χριστῷ μετὰ τῆς ἀκροάσεως αὐτοῦ πεπαιδευμένος μαθητὴς φυλάττει τοὺς ὅρους τῆς ἀπηκριβωμένης συντάξεως ἐπὶ μέλλοντος χρόνου προσυφαίνειν τὰ δυνάμεως, καὶ κινήσεως, καὶ ἐπὶ θάρρει, καὶ ἐλπίδι σημαντικὰ ῥήματα. Ἐπὶ τούτοις εἰδέναι χρὴ, ὅτι τῶν θείων ῥημάτων δυναμένων λογοποιήσειν τὰ πράγματα, τὰ μὲν ἅμα τῷ λέγεσθαι ἔχει τὴν ἔκβασιν τῶν ὀνομαζομένων πραγμάτων, τοιοῦτόν ἐστι τὸ πρὸς τὴν πάναγνον ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου, Πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σὲ, καὶ δύναμις ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι, μετ' εὐκτικῆς ἀπολογίας τῆς παναγνοῦ λεγούσης, ἰδοὺ ἡ δούλη Κυρίου γένοιτό μοι κατὰ τὸ ῥῆμά σου. ὡσαύτως καὶ τὰ τοῖς ἱερεῦσι λεγόμενα λογοποιὰ ῥήματα τῇ ἐπικλήσει τοῦ παναγίου Πνεύματος, εἴτε ἐπὶ τὸν θεῖον ἄρτον, καὶ τὸ ποτήριον τοῦ Κυρίου, εἴτε ἐν τοῖς ἄλλοις μυστηρίοις τῆς ἐκκλησίας ὀρθῶς ἐκφερομένοις κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου. Τὰ δὲ λέγονται μὲν, οὐκ ἀθρόως δὲ ἔχουσι, καὶ λαμβάνουσι τὴν ἔκβασιν τῶν πραγμάτων, ἀλλὰ κατ' ἐπαγγελίαν, καὶ ὑπόσχεσιν προρρητικῶς, καὶ δυνάμει περαιωθησομένων. ὡς τὸ, ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἕξει, καὶ τέξεται Υἱὸν, καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ. καὶ τὸ ἐκ καρποῦ τῆς κοιλίας σου θήσομαι ἐπὶ τοῦ θρόνου σου, οὐ γὰρ ἐν τῷ ἅμα ἐξέβησαν, ἀλλὰ καθυποσχεθέντα μετὰ καιρὸν τὸν τῆς προθεσμίας παρὰ τῆς θείας προνοίας, τῆς τὰ πάντα κρατήσης, καὶ διοριζούσης πέρας εἰλήφασιν, ὡσαύτως καὶ τὸ δώσω πρὸς τὸν μακάριον Πέτρον, καὶ τὸ σκεῦός μοι ἐκλογῆς ἐστι βαστάσαι τὸ ὄνομά μου ἐναντίον ἐθνῶν, καὶ βασιλέων πρὸς τὸν Ἀνανίαν ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ Κυρίου διὰ τὸν μακάριον Παῦλον οὐκ ἐν τῷ ἅμα αὐτουργίᾳ ἔλαβον τὸ πέρας τῆς ἐπαγγελίας, ἀλλὰ προϋπεσχέθησαν εἰς τὸν καιρὸν τῆς προθεσμίας, καίπερ τὰ μὲν ἐξετάθησαν εἰς ἐπιμήκιστον χρόνον, τὰ δὲ εἰς μέσον, καὶ ἐλάχιστον καιρὸν περαιωθησόμενα ἦν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΝΖ'.

Ἑτέρα μαρτυρία τρίτη Ψαλμῳδοῦ.

Ἐν τῷ θ', ψαλμῷ, συλλαμβάνονται ἐν διαβουλίοις, ἀντὶ τοῦ συλληφθήσονται.

Ἐξέτασις.

Τὸ ψαλτήριον εἶναι κοινὴν τράπεζαν, καὶ καθόλου ταμεῖον ἐπιβασιμένα οὐχ οἱ ἐδέσματι ἀρετῆς, καὶ σπουδῆς μιᾷ παρακαταθήκῃ, καὶ παρατιθέμενα τοιούτως τοῖς ἐθέλουσι μεταλήψεσθαι τῆς τοιαύτης πνευματικῆς πανδαισίας συνδαιτυμόσι, δῆλόν που καθίσταται, καὶ τῇ πείρᾳ τῶν ἐν αὐτῷ ἀναγινωσκομένων θεοκινήτως, καὶ τῇ ἀπαριθμήσει τῶν ἐν ἐκείνῳ χορδῶν κινουμένων τῷ παρακλήτῳ Πνεύματι, καὶ τῇ προθέσει, καὶ θεοφθόγγῳ

φθόγγῳ

φθόγγῳ φωνῶν τῶν δι' αὐτῆς λαλούντων θεοπνεύστων Πατέρων ἐπὶ πλεῖον τοῦ οὐρανοφάντορος μεγάλου Βασιλείου τῇ εἰς τὸν πρῶτον ψαλμὸν θεόθεν κινηθείσῃ μεθερμηνεύσει, ἐπειδήπερ ἐν αὐτῷ εὑρίσκομεν ὅτι γε μὴ τοσοῦτον προφητείας χαρίσματα περὶ τῶν μελλόντων, ὡς τὸ εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου, ἀλλὰ καὶ ἱστορίας, καὶ νομοθεσίας, ὡς τό, προσέχετε λαός μου τῷ νόμῳ μου, καὶ ἐτελέσθησαν τῷ Βεελφεγώρ, καὶ ἔφαγον θυσίας νεκρῶν. καὶ πάλιν, δίκαιος Κύριος, καὶ δικαιοσύνας ἠγάπησε. καί, μακάριος ἀνήρ, ὃς οὐκ ἐπορεύθη ἐν βουλῇ ἀσεβῶν, καὶ ἐν ὁδῷ ἁμαρτωλῶν οὐκ ἔστη. καί, ἐλέησόν με ὁ Θεὸς κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου, καὶ ἄλλα τοιαῦτα κατασκευάζων ἐστὶν ὁ προφητάναξ Δαβίδ, οἷς ἐναρμόνιος, καὶ ἀδιάσπαστος, καὶ συνηρμοσμένος λέγεται πᾶσα ψυχὴ Θεῷ συναρμολογηθεῖσα διὰ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως δικαιουμένη, καὶ τῆς ὁμολογίας σωζομένη, καὶ τῆς καρποφορίας τῶν ἔργων τῆς ἀρετῆς οἰκειουμένη, καὶ δοξαζομένη. διὸ φησὶ καὶ ὁ ἱερὸς Νικήτας ἐκ τῆς κατὰ συλλογὴν ἐξηγήσεως τοῦ ψαλτηρίου φιλοπονηθείσης τοῖς ἁγίοις πατράσι διὰ τοῦ ἐνηχοῦντος αὐτοῖς Πνεύματος. Δέκα χορδαῖς συνῆπται τὸ ψαλτήριον, ὡς δηλοῦν ὅλον τὸν ἄνθρωπον ἐναρμόζειν πρὸς τὸ τῆς ἀρετῆς ἔπαθλον συγκείμενον πέντε ταῖς αἰσθήσεσιν, ὧν προσχεῖται ἕτερος τοσοῦτος ἀριθμὸς ἐνεργειῶν, ὅλος ὁμοῦ συμπεριληπτικὸς τῆς δεκαχόρδου ψαλτηρίου ἄνωθεν ἀπαρχομένης ἐνηχεῖσθαι, καὶ ψάλλεσθαι ὡς ἐκ τῶν ἄνω γινόμενοι εὐθὺς οἱ ψάλλοντες, καὶ κινούμενοι πρὸς αὐτὸν τὸν ἐνηχοῦντα, καὶ λαλοῦντα αὐτοῖς Θεόν, καὶ Χριστὸν ἐπαναστρέφουσιν, ὅθεν ἐξέπεσον οἱ Θεῷ προσκολλώμενοι, καὶ συναπτόμενοι, κατ' ὀλίγον τε κουφιζόμενοι, καὶ ἀνασπώμενοι τῆς παχυτέρας ὕλης ὡσανεί τινες νεοσσοὶ προσεπιδιδόμενοι τῇ θερμότητι, καὶ τῇ πτήσει ἐθιζόμενοι ὑψιπέται γίγνονται. διὸ καὶ πενταπλῷ τὴν διαίρεσιν πάσης ψαλτηρίου ἐξεικονίζει ὁ Νυσσαέων Γρηγόριος λέγων οὕτω. τὸ μὲν πρῶτον τμῆμα τῆς κακίας ἀφίστησι τὸν ἄνθρωπον. τὸ δὲ δεύτερον καύσωνι δίψης τῆς κατ' ἀρετὴν ἐφέσεως τῶν βελτιόνων, δίκην ὑπερδιψώσης ἐλάφου τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων εἰς σβέσιν τοῦ ἐκ τῆς κακίας φαρμάκου ποιεῖ συνέχεσθαι. τὸ δὲ τρίτον διακριτικὸν τῶν ἐπικήρων ἀγαθῶν, καὶ τῶν θείων ἐνδείκνυσιν, ἐφ' οἷς φαίνεται ἡ τοῦ κρατοῦντος αἰδίου Θεοῦ ἐπικράτεια τῆς αὐτοῦ ἀγαθότητος. τὸ δὲ τέταρτον Θεῷ συνάπτει διακριθεὶς τῶν γηίνων, μεθ' ὃ ἐπακολουθεῖ τὸ πέμπτον. καὶ τελευταῖον, ἐφ' ᾧ ὁ θεοσεβής, καὶ εὐεργάτης τοῦ εὐαγγελίου τῆς εἰρήνης ἐμφορηθεὶς πάσης τῆς ὅσης αὐτῷ χωρητικῆς πνευματοχυσίας, καὶ θεοειδὴς ἀπεργασθεὶς διὰ τῆς ἐπὶ τὴν ἀκρώρειαν ἀναβάσεως ἀρετῆς ὑμνολογεῖ αἰνῶν, καὶ δοξολογῶν τὸν Κύριον διὰ πάσης τῆς πνοῆς, εἴτε τῆς κατὰ τὴν ἱστορίαν, εἴτε τῆς κατὰ τὸ ἦθος, εἴτε τῆς κατὰ τὴν προφητείαν. καὶ ἵνα συντέμνω λέγειν κατὰ Βασίλειον, διὰ παντὸς τοῦ ταμείου τῆς ἀρετῆς, καὶ τῆς θεοσε-
» βοῦς πολιτείας, λέγοντα οὕτως ἐν τῷ πρώτῳ ψαλμῷ, πᾶσα γραφὴ θεόπνευστος, καὶ
» ὠφέλιμος, διὰ τοῦτο συγγραφεῖσα παρὰ τοῦ Πνεύματος ἵνα ὥσπερ ἐν κοινῷ τῶν ψυχῶν
» ἰατρείῳ, πάντες ἄνθρωποι τὸ ἴαμα τοῦ οἰκείου πάθους ἕκαστος ἐκλεγώμεθα. ἴαμα γάρ φη-
» σι, καταπαύσει ἁμαρτίας μεγάλας. ἄλλα μὲν οὖν προφῆται παιδεύουσι, καὶ ἄλλα ἱ-
» στορικοί, καὶ ὁ νόμος ἕτερα, καὶ ἄλλα τὸ εἶδος τῆς παροιμιακῆς παραινέσεως. ἡ δὲ τῶν
» ψαλμῶν βίβλος τὸ ἐκ πάντων ὠφέλιμον περιείληφε, προφητεύει τὰ μέλλοντα, ἱστορί-
» ας ὑπομιμνήσκει, νομοθετεῖ τῷ βίῳ, ὑποτίθεται τὰ πρακτέα, καὶ ἁπαξαπλῶς κοινὸν
» ταμεῖόν ἐστιν ἀγαθῶν διδαγμάτων τὸ ἑκάστῳ πρόσφορον κατὰ τὴν ἐπιμέλειαν ἐξευρίσκουσα,

καὶ τὰ ἑξῆς, ὥστε ἕπεται κοινῶς, καὶ καθόλου τὴν ψαλτῆρα πολύχρηστόν τι φάρμακον εἶναι πρὸς σωτηρίαν διαφόρως χρώμενον, καὶ ἐνεργούμενον τοῖς χρόνοις, καὶ ταῖς καταστάσεσι τῶν ὡρῶν, νῦν μὲν ἱστορικῶς, ἡνίκα ξυγγράφει παρελθόντα πράγματα, νῦν δὲ μελλόντως, ὅταν ὑποφητεύῃ τὰ πραχθησόμενα, ἐπὰν δὲ ἑαυτὸν ἠθοποιῇ, ἢ ἐγκωμιάζῃ, ἐνεστώτως τὸ πλεῖστον· ἡνίκα δὲ ὑποτίθησι διαφόρους εἰκόνας πρακτέων, ἀδιαφόρως. ἀλλ' ἐπὶ τὸ προκείμενον τοῦ ἐξεταστικοῦ τῆς παρὰ τοῦ ἀντικειμένου δοκοῦντος ἀντιχρονίζειν τῇ παρούσῃ ψαλμῳδίᾳ μαρτυρίας ἐπανίωμεν, ἢ δημοσιευθήσεται πότερον χρᾶται ὁ ἐναγόμενος τῇ μοχθηρίᾳ, ἢ παραχρᾶται τοῖς καιροῖς τῶν ψαλμῶν, ἀπαρξάμενοι τοῦ προτεθειμένου, ὅστις ἐστὶ ψαλμὸς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐπὶ τοῖς ἐκβησομένοις παραβαλλόμενος, οὐ τετελεσμένα, καὶ πεπραγμένα διηγούμενος, ἀλλὰ πραχθησόμενα, καὶ ἐξετασθησόμενα ἐξομολογούμενος κατὰ τὸν ἱερὸν Κύριλλον, ὥστε οὐκ ἔξω λόγου τοῖς μέλλουσι παρεξόμενος, τὸ συλλαμβάνονται ἀντὶ τοῦ συλληφθήσονται λέγεσθαι μετὰ τῆς προσηκούσης αἰτίας ἀποδιδόμενον, καὶ ἀντὶ ἐσομένων ἐπὶ τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος πραχθήσεσθαι, καὶ μὴ ἤδη γεγονότων. καίπερ κατὰ τὸν ἱερὸν Νικήταν ἀδιαφόρως ἐξηγούμενον, καὶ μηδενὶ τῶν ἐξηγητῶν τῆς ψαλτῆρος δι' αὐτὸ τοῦτο καὶ μόνον οὑτωσὶ ἐξηγούμενον, καὶ ἐκτιθέμενον, μᾶλλόν γε εἰ τοῖς ἐγκοσμίοις ὑπερηφάνοις, καὶ προσκαίροις διαβουλίοις τῶν ἀσεβῶν παραβάλλεται ἐνεργουμένοις ἐπὶ τοῦ παρόντος χρόνου, καὶ μὴ ἐλευσομένου καιροῦ. διὸ φησὶ καὶ ὁ ἱερὸς Νικήτας. ἀληθὲς γὰρ κἀκεῖνο, οἱ γὰρ τὴν ἐγκόσμιον ταύτην, καὶ δαιμονιώδη, καὶ ψυχικὴν σοφίαν ἐξησκηκότες ἀλαζονεύονται διὰ τοῦτο, καὶ τοὺς ἐν πτωχείᾳ φρενῶν ἐμπαίζουσι, τουτέστιν υἱοὺς γεέννης ἀποφαίνουσι συνηγοροῦντες τῷ ψεύδει, καὶ ταῖς αὐτῶν εὐγλωττίαις τὴν ἀπάτην κατακαλλιεύοντες, καὶ ἀποφέροντες, διὰ τοῦτο πρὸς τὸ πλανᾶσθαι πολλούς, οὗτοι συλλαμβάνονται καθάπερ εἰς παγίδα πεσόντες εἰς τὰ τῶν πλαίων διαβούλια, ὃ γὰρ ἂν ἐκεῖνοι συμβουλεύσειαν, τοῦτο τοῖς ἀμαθεστέροις παγὶς, καὶ βρόχος γίνεται. ἑτέρως δὲ ὑπερήφανος μὲν ὁ Σατανᾶς. ἐπειδὴ δὲ τοιοῦτον ἕως ἐξὸν αὐτὸ δρᾶν, καὶ κατεπαίρεσθαι τῶν ἐπὶ γῆς ἐνεμπυρίσθη πᾶς ὁ πτωχός, τουτέστιν ὁ ἐνδεὴς φρενῶν, καὶ πνευματικῆς ἰσχύος ἐπιδεής. ἡ γὰρ ὑπεροψία τοῦ πονηροῦ πύρωσις τῷ πτωχῷ γίνεται λαῷ. συνελήφθησαν γὰρ ἐν διαβουλίοις, οἷς διαλογίζονται. καὶ τίνες οἱ διαλογιζόμενοι, ἢ αὐτὸς ὁ τῆς ἁμαρτίας εὑρετής, καὶ οἱ κοσμοκράτορες τοῦ κόσμου τούτου, ὧν τὰ διαβούλια, καὶ αἱ κακουργίαι, καὶ τὰ κατὰ πάντα μηχανήματα παγίδες εἰσὶ τοῖς ἁλισκομένοις, ἢ καὶ αὐτοὶ οἱ πλεονεκτούμενοι ἐν τοῖς ἑαυτῶν διαβουλίοις συλλαμβάνονται, ὃ γὰρ ἂν βουλεύωνται, τοῦτο πάντως ἔσται κατ' αὐτῶν. ἐν κεφαλαίῳ τοίνυν εἰπεῖν, ἐκ μέσου γενέσθαι τὸν ἀλαζόνα δράκοντα παρακαλεῖ, καὶ τὰς πονηρὰς σὺν αὐτῷ δυνάμεις, ὧν τοῖς διαβουλίοις ὁ πτωχὸς ἐμπυρίζεται πρὸς πᾶν εἶδος φαυλότητος κατορθούμενος, διὰ τὸ μὴ εἰδέναι τί φησιν ὁ Θεός, μήτε μὴν τοῖς θείοις νόμοις πρὸς τὸ καλὸν ἀπευθύνεσθαι.

ΚΕΦΑ'ΛΑΙΟΝ ΝΗ'.

Μαρτυρία τετάρτη.

Ἐν τῷ μϛ', ψαλμῷ. ὁ Θεὸς κάθηται ἐπὶ τοῦ θρόνου, ἀντὶ τοῦ καθήσει.

Ἐξέτασις.

Οὗτος ὁ ψαλμὸς διαφόρως λαμβάνεται, ἀμέλει κατὰ τὴν σχέσιν, ἣν ἔχει ὁ Βασιλεὺς ἐπὶ τὰ βασιλευόμενα, τουτέστιν εἰ μὲν λαμβάνεται κατὰ τὸν λόγον τῆς δημιουργίας καὶ ἐβασίλευσε, καὶ βασιλεύει, καὶ βασιλεύσει, δήπουθεν ἐκάθισε, κάθηται, καὶ καθίσει. εἰ δὲ κατὰ τὸν λόγον τῆς υἱοθεσίας καθότι σεσάρκωται ὁ Υἱός, καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ ἀναφερόμενος πρὸς τὸν Δαβὶδ προφητικός ἐστι, καὶ ἐκ προσώπου τῶν ἀποστόλων λεγόμενος ὑπάρχει. καὶ ᾀδόμενος ἐπικαλούντων τὰ ἔθνη εἰς τὴν θεογνωσίαν. ὡς δὲ πρὸς ἡμᾶς καὶ μετὰ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Σωτῆρος, καὶ κάθοδον τοῦ παναγίου Πνεύματος, καὶ ἀνάβασιν εἰς οὐρανοὺς αὐτοῦ ἐκάθισεν ὡς ἄνθρωπος, συνδοξασθείσης τῆς σαρκὸς αὐτοῦ ἐν δεξιᾷ τοῦ Θεοῦ, καὶ Πατρός, ὡς ἐν τῷ αὐτῷ ψαλμῷ φροιμιάζουσιν ὁ μέγας Ἀθανάσιος, καὶ ὁ ἱερὸς Κύριλλος, ἐνδεικνύοντες τὴν κατὰ θανάτου νίκην, καὶ τὸ τρόπαιον τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ κραταιοῦ μόνου ὑψίστου, καὶ αὐτοβασιλέως Θεοῦ τῶν ὅλων, ὅστις δίχη βασιλεύει, καὶ ἐξουσιοποιεῖ, ὡς εἴρηται ἄνω, καὶ ὄπισθεν, νῦν λέγεται, κατὰ Χρυσόστομον, καὶ τὸν ἱερὸν Νικήταν, ἀμέλει ἡ κατὰ τὸν λόγον τῆς δημιουργίας, καὶ οὕτως ἀεὶ ἐστὶ βασιλεὺς πάντων εἴτε ἑκόντων, εἴτε ἀκόντων, καὶ τὸ κάθηται λαμβάνεται ἀντὶ τοῦ κρατεῖ, καὶ βασιλεύει ἐνεργείᾳ, καὶ οὐκ ἐν μέλλοντι χρόνῳ μόνον, καὶ δυνάμει. εἰ δὲ πάλιν λέγεται, ὅτι βασιλεύει ἡμῶν τῶν εὐσεβῶν, καὶ συνδοξασθησομένην αὐτῷ εἰς τὴν μέλλουσαν ἀποκάλυψιν, καὶ δευτέραν παρουσίαν, καὶ δόξαν αὐτοῦ φοβεράν, ἐν ᾗ ἔλθῃ κρῖναι ζῶντας, καὶ νεκροὺς ἀποδοσόμενος ἑκάστῳ ὡς ἔπραξεν, ἣν γνωρίσομεν ἡμεῖς οἱ εὐσεβεῖς, καὶ προσδοκῶντες λαβεῖν τὴν λαμπρότητα αὐτοῦ, ἔσεσθαί τε ἡμέτερον βασιλέα, νῦν μὲν τροπώσαντα τὸν ἀρχέκακον, ἀλλὰ μὴ κατὰ κράτος, καὶ εἰς τέλος κατηργηκότα τὸν θάνατον, ἔσχατος γὰρ ἐχθρὸς ὁ θάνατος καταργηθήσεται, ἡνίκα οὔτε σωματικῶς, οὔτε ψυχικῶς ὁ θάνατος ἐνεργήσηται τὴν νέκρωσιν αὐτοῦ. οὕτως τὸ κάθηται ἀντὶ τοῦ καθίσει λαμβάνεται, καθὰ καὶ ὁ ἱερὸς Νικήτας σὺν τῷ χρυσορρήμονι πνευματοκινήτως ἑρμηνεύουσι τὸν ψαλμῳδὸν οὕτως. « Ὁ Θεὸς κάθηται ἐπὶ θρόνου ἁγίου αὐτοῦ, τὴν μέλλουσαν ἄφιξιν αὐτοῦ σημαίνει, δι' ἧς καθίσει κρῖναι τὴν οἰκουμένην. ἢ τὸ κάθηται ἐπὶ θρόνου (ὅπερ ταυτίζεται τῇ διανοίᾳ τοῦ Χρυσοστόμου) ἀντὶ τοῦ βασιλεύει, κρατεῖ, καὶ καλῶς εἶπεν ἁγίου, οὐ γὰρ δὴ βασιλεύει μόνον, ἀλλὰ καὶ ἁγίως, καὶ καθαρῶς. ἄνθρωποι μὲν γὰρ ἐρχόμενοι ἐπὶ τὴν ἀρχὴν ταύτην, αὐτῇ τῇ δυνάμει πρὸς ἀδικίαν κέχρηνται, ἐκείνη δὲ ἀνέπαφος ἡ ἀρχὴ παντὸς τοιούτου καθαρά, καὶ ἁγία, καὶ τὰ ἑξῆς τοῦ ἱεροῦ Νικήτα. ὁμοίως ὁ θεῖος Χρυσόστομος ἐν τῷ αὐτῷ ψαλμῷ φησί, Κύριος ὕψιστος, φοβερός, βασιλεὺς μέγας ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν, τὴν οἰκουμενικὴν σωτηρίαν ἐμφαίνων. ἦν μὲν οὖν καὶ πρὸ τούτου βασιλεὺς μέγας, ἀλλ' ἠγνοεῖτο, ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ ὁ κόσμος αὐτὸν οὐκ ἔγνω, φησί, νυνὶ δὲ καὶ τοῦτο κατώρθωσεν ὡς καὶ κατὰ τὴν οἰκείωσιν ἡμῶν γενέσθαι βασιλεύς, καὶ τὰ ἑξῆς. κατωτέρω πάλιν. τοῦτο ἀληθῶς βασιλεὺς μέγας, ὁ τὴν οἰκουμένην τῆς πλάνης ἐκκαθάρας, καὶ τὴν ἀλήθειαν ἐπαναγαγὼν ἐν βραχείᾳ καιροῦ ῥοπῇ, καὶ τοῦ διαβόλου τὴν τυραννίδα καθελών, ὁ καὶ περὶ τῶν ὑπηκόων βασιλεὺς μέγας, οὐκ ἐν τοῖς δούλοις ἔχων τῆς ἀρχῆς τὴν ἰσχύν, οὐκ ἐν σχήματι, καὶ ἱματίοις, ἀλλ' ἐν αὐτῇ τῇ φύσει. ἐγὼ εἰς τοῦτο γεγέννημαι, φησί. τοῦτο βασιλεὺς μέγας ὁ μὴ ἐπείσακτον ἔχων τὴν τιμήν, ὁ μηδενὸς δεόμενος ἵνα ᾖ βασιλεύς, ὁ πάντα ποιῶν, ὅσα βούλεται, πορευθέντες, εἶπε, μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ὁ λόγος ἔργον ἐγένετο. θέλω καθαρίσθητι, καὶ ἄλλα τοιαῦτα. καὶ κατωτέρω. ὁ μὲν βασιλεύς, παρὰ τῶν ὑπηκόων ἔχει τιμάς,

οὗτος δὲ τοῖς ὑπηκόοις παρέχει τὴν τιμήν, διὰ δὲ τοῦτο, τούτῳ μὲν μόνον ὀνομάζειν, ἐκεῖνο δὲ πρᾶγμα. βασιλεὺς μέγας οὗτος, ὃς τὴν οἰκουμένην ἅπασαν οὐρανὸν ἐποίησε, καὶ βαρβάρους φιλοσοφεῖν παρεσκεύασε, καὶ ἀγγέλους μιμεῖσθαι προὔτρεψε. »

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΝΘʹ

Μαρτυρία πέμπτη.

Πῶς ἔγνω, ἀντὶ τοῦ γινώσκει. Ἐξέτασις.

Οὐχ ἁπλῶς, καὶ ὡς ἔτυχε δεῖ ὑπολαμβάνεσθαι τὸ ἔγνω, καίπερ ἀόριστον ῥῆμα ὂν ἀντὶ τοῦ γινώσκει, ἀλλὰ μετὰ τῆς προσηκούσης αἰτίας, ἐπειδήπερ σημαίνει τὸ ἐποπτικὸν ἐφισταμένως, καὶ ἐφορατικὸν κηδεμονικῶς τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας, ἐνεργείας τε, καὶ δυνάμεως διεξαγούσης τὸ σύνολον. διὸ προσθετέον τὸν ἀνταποδοτικὸν λόγον τῆς αἰτίας, ἐνθ' ὧν γίγνεται οὗτος ὁ ἀντιχειρισμός, ὥσπερ καὶ ὁ θεολόγος Γρηγόριος προεσημήνατο, πεντατευχῇ γὰρ τετμημένης τῆς ψαλμῳδοῦ πραγματείας, ὥσπερ πεφροιμίασται τῷ ἱερωτάτῳ Ἡρακλείας Νικήτᾳ ἐκ τῆς συλλογῆς τῶν θείων πατέρων, ἀμέλει εἰς τὸ πρῶτον μέρος σημαῖνον τὴν ἐκ τῆς κακίας ἀπόστασιν, καὶ ἔκκλισιν ἐπὶ τὴν ἀρετήν, καὶ τὴν τῆς σπουδῆς τελειότητα. Δεύτερον δὲ τὴν τοῦ ἀγαθοῦ δίψαν, καὶ ἐπιπόθησιν. Τρίτον τὴν πληροφορίαν, καὶ τὴν συνάφειαν αὐτοῦ, καθ' ἃς ἀκενώτως κορεσθέντες τῆς ἐκείνου πόσεως, καὶ ἀπειροκαλίας, ᾧ συναφθέντες ἀχώριστοι μένομεν, τῆς ἀγαθότητος αὐτοῦ, ὡς ἀεὶ προνοοῦντος, καὶ συνεργοῦντος τοῖς εὐθέσι τῇ καρδίᾳ. διὸ καὶ ὁ ψαλμῳδὸς ἐνηχούμενος τῷ θείῳ Πνεύματι ἀπάρχεται τοιούτως τῆς κηδεμονικῆς λύρας τοῦ Πνεύματος λέγων, ὡς ἀγαθὸς ὁ Θεὸς τῷ Ἰσραὴλ τοῖς εὐθέσι τῇ καρδίᾳ. οἵοις δὴ δήλοις οὖσιν ἀκλονήτοις, καὶ ἀπεριτρέπτοις μένειν ἐπὶ ταῖς ἐπερχομέναις, καὶ ἐπεμβαινούσαις αὐτοῖς ἀνωμαλίαις, καὶ δυσχερείαις τοῦ προσκαίρου βίου τούτου ἀεὶ παρούσης, καὶ συνούσης, καὶ συναγωνιζομένης αὐτοῖς τῆς θείας ὑπερμαχίας, καὶ συνεργούσης χάριτος, ἥτις ἐπὶ πλεῖον δοκιμάζεται, καὶ ἔμπειρος γίγνεται ἐπὶ ταῖς ἀσθενείαις τῶν πταιόντων, ἢ ἐν ταῖς εὐτυχίαις τῶν παρερχομένων, ἡ γὰρ δύναμίς μου φησὶν ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται. ταύτην γὰρ τὴν θείαν ὑπέρμαχον, καὶ συστρατηγοῦσαν δύναμιν ἀεὶ ἔχων ἐν ἑαυτῷ ὁ μακάριος Παῦλος ἡνίκα ἠσθένει, τότε ἐκαυχᾶτο, οὐ γὰρ ἔτι δίψει, καὶ καύσωνι πυρετῷ χρήζοντι καταψυκτικῆς δυνάμεως συνείχετο, ἀλλ' ὑπερπλήρης, καὶ ἀκένωτον ἔχων τὸ ζωηρὸν φρέαρ, καὶ τὸ ἀνεξάντλητον πέλαγος τῆς θεοσόφου διδασκαλίας ἐνεργουμένης ἐν αὐτῷ κεκορεσμένος ἦτο θεογνωσίας, καὶ εὐδοκίμει ἐν ταῖς θλίψεσιν οὐδαμῇ καταδυναστευόμενος ταῖς κακοτρόποις σκολιότησι τῶν προσκαίρων σκανδάλων, ὅπερ ἀπερίτρεπτον προπύργιον τῆς στερροτάτης ἐκείνης φιλοσοφίας, καὶ θεάμονος τῶν ἀβάτων παντὶ τῷ βουλομένῳ ψυχῆς, χωρὶς τῆς εἰς Χριστὸν ὑποταγῆς, καὶ αἰχμαλωσίας οὐκ ἔχουσιν οἱ μικρόψυχοι, καὶ δειλιῶντες περὶ τὴν θείαν ἐπισκοπήν, καὶ πρόνοιαν, καὶ κηδεμονίαν τοῦ τῶν ὅλων Θεοῦ. ἀλλ' ἐκλείποντες ναυαγοῦσι, καὶ περιτρέπονται δίκην τινὸς νηὸς ἐκλελοιπυίας οἰακοστρόφου δυνάμεως, καὶ πηδαλιουχίας σαλευόμενοι, καὶ κατακλυδωνιζόμενοι, καὶ καταποντιζόμενοι τοῖς τοῦ βίου κύμασιν ἐν τῷ καθορᾶν τοὺς ἀσεβεῖς, καὶ ἀδίκους εὐτυχοῦντας, καὶ φάσκειν τὸν Θεόν, καὶ τὸ θεῖον ἀγαθὸν ἀργά γε ἐφορᾶν, καὶ ἐποπτεύειν, ποιεῖσθαί τε πρόνοιαν τῶνδε, ἢ ἀπερινοήτων εἶναι, ὅστις Θεὸς

τοῦ παντὸς κατὰ τὸν λόγον τῆς προνοίας αὐτοῦ πανταχοῦ πάρεστι, καὶ τὰ πάντα πληροῖ εἴτε παρῳχημένα, εἴτε ἐνεστῶτα, εἴτε μέλλοντα ἀδιαιρέτως, καὶ ἀχρόνως καθ᾽ αὐτὸν μὲν διεξαγόμενα, καὶ προνοούμενα, καθ᾽ ἡμᾶς δὲ χρονιζόμενα. καὶ γὰρ πᾶσαι αἱ θεῖαι ἐνέργειαι, καὶ δυνάμεις καθότι μὲν εἰσὶν ἐν τῇ θείᾳ φύσει ἄχρονοι τοῦ παντὸς εἰσὶ διαιωνιζόμεναι καίπερ δι᾽ ἡμᾶς, καὶ τὰ διοικούμενα κτίσματα, καὶ ὑποθετούμεναι χρονίζονται. διὸ καὶ ὁ ψαλμῳδὸς ἐνταῦθα οὐκ ἐπιμένει λέγων μόνον, πῶς ἔγνω ὁ Θεὸς ἀορίστως, ἀλλά φησι, καὶ εἰ ἔστι γνῶσις ἐν τῷ ὑψίστῳ. ἐκεῖνο μὲν ἴσως τὴν δι᾽ ἡμᾶς, καὶ τὰ χρονισθέντα κηδεμονίαν αὐτοῦ ἐμφαίνων, καίπερ ἐν τῇ θείᾳ φύσει καθ᾽ αὐτὴν ἄχρονον τοῦ παντὸς, ὡς προείρηται. τοῦτο δὲ πάλιν διὰ τοῦ ἐνεστῶτος, καὶ νῦν ἀδιαιρέτου ἐνδεικνύμενον ὅσον ἐφικτὸν τῷ προφήτῃ τὸ καθόλου κηδεμονικὸν, καὶ μὴ ἐν μέρει προνοητικὸν τῆς ἀπειροκαταλήπτου προνοίας τοῦ Θεοῦ τῶν ὅλων, ὡς διεξάγοντος ἐποπτικῶς, καὶ γιγνώσκοντος πραγματικῶς τὰ σύμπαντα, καὶ τὰ καθ᾽ ἡμᾶς ἀδιαιρέτως. διὸ καὶ προηγουμένως πάντα μὲν εὐδοκεῖ, καὶ προνοεῖ εἰς τὸ σώζεσθαι ἐπ᾽ ἀγαθότητι τοῖς κατ᾽ αὐτὸν μόνον τρόποις γιγνωσκομένοις, λόγῳ τε ἀνερμηνεύτοις, καὶ νῷ ἀκαταλήπτοις, ἑπομένως δὲ τὰ μὲν προσείζει συνεργῶς, καὶ συνευδοκεῖ συναγωνιστικῶς. τὰ δὲ παραχωρεῖ οἰκονομικῶς, καὶ παιδευτικῶς, τὰ δὲ ἐγκαταλιμπάνει ἀπογνωστικῶς οὐχ ὡς ἐξ αὐτοῦ προερχομένης τῆς ἡμετέρας ἀπογνώσεως, ἀλλ᾽ ἐκ τῆς καθ᾽ ἡμᾶς αἰτίας, καὶ κλίσεως ἐπὶ τὸ χεῖρον διὰ τῆς ἡμετέρας αὐτεξουσιότητος, καλῶς μὲν πεποιημένης τῇ θείᾳ δημιουργίᾳ, κακῶς δὲ κεχρημένης τῇ διὰ τὴν κακίαν τὴν ἀρχέγονον τῆς πονηρίας ἐπεισπεφρηκυῖαν ἡμετέρᾳ ἐξουσίᾳ τὴν αὐθάδειαν, ἧ ἔνοχοι γεγονότες κατακρινόμεθα μέχρις ὅτου τὴν ἀπροσεξίαν ἡμῶν ἀποκρούσαντες ἐν τῷ νῦν αἰῶνι ἑαυτοὺς καταστείλωμεν. ἐκείνη γὰρ πάντα τὰ ἰάσιμα φάρμακα τίθησι πρὸς θεραπείαν, ἃ οἱ λαμβάνοντες εὐίατοι γίγνονται. οἱ δὲ τῷ κακῷ συνειδότι ἀνιάτρευτοι μείναντες ἐγκαταλιμπάνονται. ἐπειδήπερ ὁ παντέφορος, καὶ παντεπόπτης Θεὸς οὔτε προηγουμένως, οὔτε ἑπομένως θέλει κακὸν τὸ ἡμέτερον, ἀλλ᾽ ἀεὶ ὡσαύτως ἔχων οἷος φύσει ἀγαθὸς εὐεργέτης, ποιητὴς, καὶ προνοητὴς ἐφίσταται, καὶ συντρέχει τοῖς τὸ ἀγαθὸν εὖ πράττουσιν, εἴτε συγχωρῶν, εἴτε παιδεύων, εἴτε οἰκονομῶν, καὶ δοκιμάζων αὐτοὺς, καὶ ἐγκαταλιμπάνων τοὺς ἀσεβεῖς, ἀεὶ ἔφορος, καὶ ἐπόπτης πᾶσιν ἐστὶν, ὡς ὑπὸ τὴν παρουσίαν, καὶ ὕποψιν, καὶ διεξαγωγὴν, καὶ ἀνοχὴν, καὶ συνδρομὴν αὐτοῦ διοικουμένοις, καὶ διεξαγομένοις, ἣν οἱ ἀσεβεῖς, καὶ μικρόψυχοι γεγονότες τῷ κατ᾽ αὐτοὺς σκανδάλῳ ἀμφιβάλλουσιν ἀφαιροῦντες τὴν ἀναφαίρετον τοῦ Θεοῦ πρόνοιαν, ἧς αὐτοὶ πάντα σβέννυνται γεγυμνωμένα τῆς σωστικῆς, καὶ συντρεχούσης αὐτοῦ κηδεμονίας, ἐν τῷ λέγειν μὴ διοικεῖν, ἢ ἐφορᾶν ἢ γινώσκειν τὸν προνοοῦντα Θεὸν τὰ προνοούμενα, καὶ διεξαγόμενα κατὰ τὴν θείαν βούλησιν, διό φησι καὶ ὁ σύλλογος τῶν θείων Πατέρων.

Καὶ εἶπαν, πῶς ἔγνω ὁ Θεὸς, καὶ εἰ ἔστι γνῶσις ἐν τῷ ὑψίστῳ. ὁ μὲν ἐμὸς λαὸς, φησὶ, ἐκ τοῦ καταβληθῆναι τοὺς ἀσεβεῖς ὠφεληθήσεται, οἱ δὲ προλεχθέντες δυσσεβεῖς καὶ ἄθεοι οὕτως ἠσέβουν, ὡς σκάνδαλον γενέσθαι τοῖς μικροψύχως ὁρῶσι τὸν βίον αὐτῶν, καὶ ἀμηχανεῖν, καὶ λέγειν, εἰ ἄρα ἐφορᾷ ὁ Θεὸς τὰ ἀνθρώπινα, τὸ γὰρ πῶς ἔγνω; ἀντὶ τοῦ πῶς γιγνώσκει τὰ καθ᾽ ἡμᾶς, πῶς δὲ ταῦτα διοικεῖν λέγεται, καὶ εἰ γνῶσιν ἔχει τῶν γινομένων, πῶς ἀνέχεται. καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ ἀσεβεῖς λογίζονται μή τε ἐφορᾶν τὸν Θεὸν, μή τε τῶν γιγνομένων εἰδέναι. ἄπαγε τῆς βλασφημίας, πανεπιστήμων γὰρ, καὶ παντέφορός ἐστιν ὁ Θεὸς τοῦ Ἰσραὴλ διοικῶν τὰ σύμπαντα, καὶ διατάσσων ἕκαστον ὡς ἔχει τὸ ἀνῆκον εἰς τὴν δικαιο-

κρισίαν

κρισίαν αὐτοῦ, τουτέστι τοῖς μὲν εὐθηνοῦσιν ἐν τῷ ἐνυπνίῳ, καὶ ὀνειρώδει βίῳ παραχωρῶν τὴν πρόσκαιρον ἀπόλαυσιν, οἵοις οὖσι τοῖς ἀρνουμένοις τὴν θείαν ἐποψίαν, καὶ διεξαγωγὴν αὐτῆς. τοῖς δὲ στενοχωρουμένοις ἐνταῦθα δικαίοις, καὶ ὑπομένουσι τὰς θλίψεις, καὶ στενοχωρίας, καὶ πιστεύουσιν ὁμολογοῦντες τὸ προνοητικὸν, ἐποπτικὸν, καὶ ἀλάθητον αὐτοῦ κηδεμονικὸν, πλατυνεῖ ἐν τοῖς μέλλουσι δικαστηρίοις, ἀναγωγικώτερον, καὶ κατὰ τὸ Πνεῦμα λαμβανόμενος ὁ ψαλμῳδὸς. ἱστορικῶς δὲ, καὶ κατὰ τὸ γράμμα σημαίνει τοὺς Βαβυλωνίους, οἵτινες πεποιηκότες δορυαλώτους τοὺς Ἰουδαίους ἠρημώθησαν ἐπὶ Κύρου διὰ τὰς δολιότητας αὐτῶν, ὡσεὶ ἐνύπνιον ἐξεγειρομένου τῶν αἰχμαλωτισθέντων Ἑβραίων ἀποκατασταθέντων. διό φησι καὶ ὁ σύλλογος κατὰ τὸν μέγαν Ἀθανάσιον οὕτω. τότε γὰρ ἀκριβῶς οἱ μικρόψυχοι εἴσονται ὁποῖον μὲν ἡ ἀρετὴ, ὁποῖον δὲ ἡ κακία, τίνα δὲ τὰ ἔσχατα τῶν ἐπιλανθανομένων τοῦ Θεοῦ, ἄκουε, πλὴν διὰ τὰς δολιότητας αὐτῶν ἔθου αὐτοῖς κακὰ, κατέβαλες αὐτοὺς ἐν τῷ ἐπαρθῆναι, πῶς ἐγένοντο εἰς ἐρήμωσιν ἐξάπινα, ἐξέλιπον, ἀπώλοντο διὰ τὴν ἀνομίαν αὐτῶν ὡσεὶ ἐνύπνιον ἐξεγειρομένου. διὰ τὸ ἐποπτικὸν λοιπὸν, καὶ καθόλου προνοητικὸν τῆς θείας κηδεμονίας, καὶ προνοίας αὐτοῦ ληπτέον τὸ, πῶς ἔγνω ὁ Θεὸς, ἐπεξηγούμενον διὰ τὸ, εἰ ἔστι γνῶσις ἐν τῷ Θεῷ, καθὸ μὴ μόνον αὕτη ἡ δύναμις καὶ ἐνέργεια τῆς θείας γνώσεως ἀδιαιρέτως, καὶ ὡς πανταχοῦ παροῦσα λαμβάνεται, ἀλλὰ καὶ πᾶσα δύναμις, καὶ ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ, καθότι ἐστὶν ἐν αὐτῷ, τοιαύτη ἐστὶ μία, καὶ μόνη ἀδιαίρετος πανταχοῦ παροῦσα, καὶ τὰ πάντα πληροῦσα. καθότι δὲ ἐκχέονται, καὶ συνεργοῦσι τοῖς ὑποκειμένοις λέγονται διὰ ταῦτα χρονιζόμεναι, καίπερ μὴ τοιαῦται οὖσαι κατὰ τὴν θείαν φύσιν, καὶ οὐσίαν. Ἄλλως τε ὁ Θεὸς ἐπίσταται πάντα, καὶ προνοεῖ, καὶ πληροῖ τὸ σύνολον κατὰ παρουσίαν, ἀθρόον, ἀχρόνως, ἀμεταβλήτως, καὶ τελειότητι, καὶ τὰ ἐν χρόνῳ ὑποκείμενα ἀϊδίως, καὶ τὰ μέλλοντα ὡς παρόντα. καὶ ταῦτα μὲν καθὸ Θεός. καθὸ δὲ ἄνθρωπος προέκοπτε σοφίᾳ, καὶ χάριτι, οὐχ ὡς ἀγνοῶν ὁ χορηγὸς τῆς σοφίας, καὶ τῆς διδασκαλίας, ἀλλὰ διὰ τὸ ἐγχωροῦν, καὶ τὴν δύναμιν τῶν ἀκουόντων μαθητῶν, ὡσαύτως καὶ τὸ δῶσαι σημαῖνον χάριν ἐξουσίας, καὶ αὐθεντίας ὡς μὲν πρὸς τὸν Χριστὸν, καὶ τὸν Θεὸν παροῦσα, καὶ συνυπάρχουσα ἡ ἐξουσιοποιὸς ἦτο δύναμις. ὡς δὲ πρὸς τὸν Πέτρον, καὶ τοὺς ἀποστόλους καθυπισχνουμένη, καὶ ἐπαγγελλομένη ἦτο, διότι τοσοῦτον ἐχώρουν τότε οἱ μαθηταὶ ἀκοῦσαι, τουτέστιν ἐπαγγελίαν, καὶ ὑπόσχεσιν, καὶ μὴ αὐτουργίαν, ὡς προσεσημείωται.

Ἐπὶ πλεῖον, οὖν πᾶν τὸ ἔγνω ἀντὶ τοῦ γινώσκει λαμβάνεται, ὡς ἔχει τὸ, τοσοῦτον χρόνον μεθ᾽ ὑμῶν εἰμὶ, καὶ οὐκ ἔγνωκάς με Φίλιππε; ὁ ἑωρακὼς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν Πατέρα, δηλοῦντα τὴν κατ᾽ ἄνθρωπον ἐν χρόνῳ πρὸς τὸν Θεὸν ἐπίγνωσιν, καὶ τὴν εἰς ἐκεῖνον ἐξ ἀνθρώπων ἀνάβασιν, καὶ περιωρισμένην, διὰ καιροῦ περιγραφομένην θεωρίαν. ἐκεῖ δὲ ὡς ἐμφαῖνον τὴν κατὰ Θεὸν ἄπειρον γνῶσιν, καὶ τοῦ Θεοῦ ἀκατάληπτον πρόνοιαν ἀχρόνως πάντα προνοοῦσαν, καὶ διεξάγουσαν, ὥστε ἀποδοτέον ἑκάστῳ τὸν λόγον τῆς αἰτίας τὸν καθήκοντα, τουτέστι τήν τε ἐν ἀνθρώποις περιγραφομένην γνῶσιν, καὶ τὴν ἐν τῷ ὑψίστῳ ἀκατάληπτον, καὶ ἀπερίγραπτον. ἐξεταστέα λοιπὸν τὰ τῆς θεοπνεύστου γραφῆς μετὰ φόβου, καὶ τρόμου, ὅπως ἀνιχνευθῇ τὸ σταθερὸν, καὶ ζωηφόρον βηματοστάσιον τῆς θείας ἐλλάμψεως, καὶ μὴ ἰδιοβουλήτως εἰσακτέα τὰ ἐπιπολαίως φαινόμενα τοῦ γράμματος, μήπως ἐπαχθήσεται ἡ νεκροφόρος ἀπώλεια, καὶ ὁ θανατηφόρος ὄλισθος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ξ΄.

Μαρτυρία ἕκτη.

Ἐν τῷ πβ΄, ὡσεὶ πῦρ ὃ διαφλέξει δρυμὸν, καὶ ὡσεὶ φλὸξ, ἣ κατακαύσει ὄρη, ἀντὶ τοῦ διαφλέγει, καὶ κατακαίει. Ἐξέτασις.

Παραβολικὸς ὁ λόγος ἐστὶν ἀδιαφόρως λαμβανόμενος, μᾶλλον δὲ ὅλος ὁ ψαλμὸς εὐχὴ καὶ ἱκεσία πρὸς Θεόν ἐστι παροξυνόντων αὐτὸν εἰς διεκδίκησιν, καὶ ποινὴν τῶν ἐπερχομένων, καὶ ὑπανιστομένων κληρονομήσασθαι τὸ τοῦ Θεοῦ θυσιαστήριον. ἡ δὲ ἐξομοίωσις, καὶ εὐχὴ οὐχὶ ὑπὲρ τῶν ἐχομένων, καὶ τῶν παρόντων γίνεται μόνον πρὸς διατήρησιν, καὶ παραβολὴν, ὥς τὸ, ἔτι δεόμεθα ὑπὲρ εὐκρασίας ἀέρων, εὐφορίας τῶν καρπῶν τῆς γῆς, καὶ καιρῶν εἰρηνικῶν τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν, ἀλλ᾽ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὑπὲρ τῶν ἐσομένων, καὶ τῶν μελλόντων λήψεσθαι ἀγαθῶν ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν Οὐρανῶν. ὥς τὸ, Ἰησοῦ γλυκύτατε Χριστὲ, Ἰησοῦ ἐξάρπασον ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ δολίου Βελίαρ με, Ἰησοῦ καὶ ποίησον δεξιὸν παραστάτην τῆς δόξης σου, Ἰησοῦ σωτήρ μου μοίρας εὐωνύμου λυτρωσάμενος. Διό φησι κατάρχας ὁ ψαλμῳδὸς, ὁ Θεὸς τίς ὁμοιωθήσεταί σοι; τουτέστιν οὐδείς ἐστιν ὁ δυνάμενος, ἢ ὁ δυνηθεὶς, οὔτε ὁ δυνησόμενός σοι ὁμοιωθῆναι καὶ πᾶσα κατὰ ταὐτὸν συναθροισθεῖσα τῶν ἀγγέλων, καὶ ἀνθρώπων ἡ φύσις παραβληθῆναι τῇ σῇ δυνάμει οὐ δυνηθήσεται, ἀσύγκριτον γὰρ ἔχει τὸ κράτος ἡ θεία φύσις πᾶσι τοῖς δημιουργήμασι, καὶ ἀνακαινίσμασι φησὶν ὁ σύλλογος τῶν ἁγίων, ἀμέλει οὐκ ἔστι δύναμίς τις συγκριθησομένη σοι, τὸ δὲ δυνάμει μὴ συγκρινόμενον πολλῷ μᾶλλον τῇ ἐνεργείᾳ, ἐξ ἐκείνης γὰρ αὕτη προέρχεται, τῆς δὲ μείζονος δυνάμεως, καὶ ἀσυγκρίτου κρείσσων, καὶ ἀπαράβλητος ἡ ἐνέργεια αὐτοῦ. Πάλιν ἐπεύχεται ἐπενεχθησομένην τιμωρίαν τοῖς θρασυνομένοις κατὰ τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ, καὶ μὴ ἐπενηνεγμένην, ἢ ἐπαγομένην, προδιηγούμενος τὴν ἐνδειχθεῖσαν τῶν καταπολεμησάντων μοχθηρίαν κατὰ τοῦ Ἰσραὴλ, διὸ καὶ τροχοῖς παρόμοια κυλισθησομένους, καὶ δίκην καλάμου εὐριπίστους γενήσεσθαί φησι, καὶ πῦρ διαφλέξον δρυμὸν, καὶ ὄρη κατακαύσουσαν φλόγα προτίθησι πάντα κατὰ κίνησιν γινόμενα ἐνεργούμενα ἐν τῇ δυνάμει τοῦ ὄντος οὐχὶ ἐν τῇ ἐντελεχείᾳ τοῦ γεγονότος.

Ἄλλως τε ἡ παραβολὴ οὐκ ἐπὶ τῶν γεγονότων, ἢ τῶν πραττομένων μόνον, ἀλλ᾽ ἐπὶ τῶν μελλόντων συμβήσεσθαι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον παραβάλλεται, ὡς εἴρηται κατὰ Χρυσόστομον, οὐ γὰρ παρεξηγούμενον τὴν παραβολὴν τοῦ Λαζάρου, καὶ τοῦ πλουσίου, ὡς ἤδη γεγονυῖαν, ἀλλ᾽ ὡς γενησομένην, ὡς ἐκεῖσε ὁ ἱερὸς Θεοφύλακτος ἐνδείκνυσιν, οὔπω γὰρ γέγονε κρίσις, καὶ ἀνταπόδοσις, ἀπαρασάλευτος γὰρ ὁ λόγος τοῦ Κυρίου ὁ εὐαγγελικὸς εἰρηκὼς, μὴ φοβεῖσθε τοὺς ἀποκτείνοντας τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένων ἀποκτεῖναι, φοβήθητε δὲ τὸν μετὰ τὸ ἀποκτεῖναι ἐξουσίαν ἔχοντα βαλεῖν, καὶ μὴ ἤδη βεβληκότα εἰς τὴν γέενναν, ἐν γὰρ τῇ δευτέρᾳ παρουσίᾳ ταῦτα ἔσεται ἐπικατασταθησόμενα, καὶ ἀποδοθησόμενα. Ἐπειδήπερ ὁ παραβολικὸς λόγος δυνάμει ὢν ἕνεκα τῆς ἐνεργείας, καὶ τῆς αὐξήσεως, καὶ τῆς σαφηνείας ἐστὶν, ἀεὶ γὰρ προϋπόκειται κατὰ τὸ γνωριμώτερον τῆς φύσεως ἡ δύναμις τῆς ἐνεργείας. διό φησι καὶ ὁ θεῖος σύλλογος. παραβολικὸς ὁ λόγος ἐστὶν, ὥσπερ πῦρ αἰσθητὸν ἐμπεσὸν, καίει ὄρη, καὶ κατασθίει δρυμὸν, οὕτω κατακαυθῆναι καὶ τούτους ὑπὸ τῆς παρὰ Θεοῦ ἐπενεχθησομένης αὐτοῖς τιμωρίας, ἣν καὶ καταιγίδι παρέβαλε διὰ τὸ σφοδρὸν, καὶ ἐπι-

πετα-

[illegible]ίον, καταιγίδα γὰρ καλεῖ τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ, καὶ σφοδροτάτην ἐπὶ τοὺς ἁμαρτάνοντας κίνησιν. πρόδηλον τοίνυν, ὅτι μέλλουσαν τιμωρίαν ἱκετεύει ὁ προφήτης, καὶ [illegible] παραβολικὸς ὁ λόγος ἀδιαφόρως συγκρινόμενος, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δὲ εἰς τοῦτον παραβαλλόμενος, καὶ ἐκβησόμενος, εἴτε τῷ πεπτωκότι πυρὶ, καὶ πεποιηκότι τὴν πυρκαϊὰν, εἴτε τῷ πίπτοντι, καὶ πεσουμένῳ, οὐδέν ἐστι πρὸς τοῦ λόγου τῆς συγκρίσεως, μᾶλλον δὲ τῆς πρὸς Θεὸν ἀπαραβλήτου δυνάμεως, καὶ ἐνεργείας, καθ᾽ αὑτὸν ἀϊδίως οὔσης, καὶ ἀνάρχου, καὶ ἀτελευτήτου, καθ᾽ ἡμᾶς δὲ ἐκβησομένης, καὶ περαιωθησομένης, καὶ χρονιζομένης. ὥσπερ καὶ τὸ, δώσω, πρὸς μὲν τὸν Θεὸν, καὶ σωτῆρα Χριστὸν ἀπαράβλητον, καὶ ἄχρονον. ἐπὶ δὲ τὸν μακάριον Πέτρον, τοὺς ἀποστόλους, καὶ ἡμᾶς μεταφερόμενον ἐπαγγελλόμενον παραβαλλόμενον, καὶ χρονιζόμενον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΞΑ΄.

Μαρτυρία ἑβδόμη.

Ἐν τῷ αὐτῷ λούσω τὴν κλίνην μου, καὶ βρέξω, ἀντὶ τοῦ λούω, καὶ βρέχω, ἤγουν λούω, καὶ λούειν οὐ παύσομαι, σημαίνει γὰρ ἑκάτερον τό, τε δηλαδὴ ἐνεστὼς, καὶ τὸ μέλλον. καὶ ἐπὶ τῶν ὀρέων στήσονται ὕδατα, ἀντὶ τοῦ ἵστανται. Ἐξέτασις.

Ἐνεργείας ἁπάσης ἐμπλέων ἐστὶν, ὡς τεκμαίρεται εἰκότως ἡ συλλογιστικὴ μεθερμήνευσις τῶν θείων πατέρων κατὰ τὸν ἱερὸν Νικήταν, τοὺς δύο τούτους ψαλμοὺς συντεθειμένους εἶναι τῷ προφητάνακτι Δαβὶδ ἐξηγουμένῳ ἀγαπητῷ, διὰ τῆς ἀποκαλύψεως τοῦ θείου Πνεύματος, καὶ τὸν μὲν εἶναι ὑπὲρ τῆς ὀγδόης, ἀμέλει περὶ τῆς δευτέρας τοῦ Χριστοῦ παρουσίας, καὶ φοβεροῦ δικαστηρίου, τὸν δὲ ὑπὲρ τῆς γενέσεως, καὶ τῆς δημιουργίας, ὧν τὰ ῥητὰ, ὥσπερ προδέδεικται, καθότι ἀναφέρονται ἐπὶ τὴν μέλλουσαν ἀνταπόδοσιν, καὶ τὴν σημασίαν τῆς κινήσεως ἐκβησομένως ἐξηγοῦνται, καὶ κατὰ συμβουλὴν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον. καθότι δὲ πάλιν παραλαμβάνονται ὡς κείμενα, ἢ ἐγκωμιάζοντα, καὶ σημαίνονται τῶν ἐνταῦθα πεπραγυῖαν, ἢ πραττομένην ἐνέργειαν ἕκαστον ὡς ἔχει ὁ λόγος αὐτῶν ἐξεικονίζεται. ἐπειδήπερ τὸ λούσω, καθότι τὶς νῦν κλαίων, καὶ ὀδυρόμενος, ἤδη λούεται, καὶ καθαρίζεται. καθότι δὲ πάλιν ἀναφέρεται εἰς τὴν νύκτα τῆς παρούσης ζωῆς, καὶ ἐσομένης φοβερᾶς παραστάσεως οὐχὶ διὰ τῆς ἐνεργείας παρρησιάζεται τῆσδε τῆς παρερχομένης, ἀλλὰ διὰ τῆς δυνάμεως τῆς μελλούσης ἐνεργεῖν, ὅπως ἐμφανισθήσεται τὸ ἑδραῖον τῶν δακρύων, ἡ γὰρ δύναμις τυχὸν τοῦ ῥητορεύοντος, ἢ ἰατρεύοντος ἐν τοῖς χρονιζομένοις ἐπιμένει, ἄχρις ὅτου διάγει τῷ βίῳ τούτῳ, ἡ δὲ ἐνέργεια παρέρχεται, οὐ γάρ ἐστι ταὐτὸν τὸ δύνασθαι, καὶ τὸ εἶναι ἐν τοῖς ἀνθρώποις, καὶ τοῖς ὑπὸ χρόνον, ὥσπερ ἐν τοῖς ἀϊδίοις, καὶ ὑπὲρ χρόνον ταυτιζομένοις τῇ τε ἐνεργείᾳ, καὶ δυνάμει τοῦ εἶναι. διὸ καὶ ὁ ἐν πορφύρᾳ βασιλεὺς τὴν κατὰ ἄνθρωπον δύναμιν ἐμφαίνων τῶν δακρύων ἐπεκτεινομένην ἄχρι τελευταίας ἀναπνοῆς, λούσω φησὶ, καὶ λούειν οὐ παύομαι τὴν κλίνην τῆς ψυχῆς παρασταθησόμενος ἐν μεταισίᾳ τῷ φοβερῷ βηματοστασίῳ, ᾧ πάντα φρίσσει, καὶ τρέμει, οὗ ἕκαστον δέον ἐστὶ παρασταθήσεσθαι καθαρῶς ἔξω ῥύπου, καὶ κηλῖδος, εἰ ἐπιθυμεῖ τοῦ μένειν συναρίθμιος τοῖς εὐλογημένοις προβάτοις ἀκάκοις, καὶ ἀκούσειν τῆς εὐκταίας φωνῆς, ἣν κάθαρσιν, καὶ λουτρὸν ἐκεῖσε ποιήσασθαι ἀνέφικτον, ἐν γὰρ τῷ ᾅδῃ οὐκ ἔσται μετάνοια, ὅτι μὴ προετοιμασθέντι ἐντεῦθεν διὰ βαπτίσματος, μετανοίας, καὶ ἐξομολογήσεως, καὶ διὰ πάντων τῶν

μυστη-

μυστηρίων, ὧν χρῄζει ἡ ἐκκλησία πρὸς ἐξάλειψιν τῶν ἁμαρτημάτων, ἐφ᾽ οἷς πρὸς τοῖς ἄλλοις καθαρτηρίοις ψυχικοῖς καὶ τὸ τῶν δακρύων λουτήριόν ἐστι τῶν ἀμπλακημάτων, διὸ καὶ ὄνομα βαπτίσματος κεκλήρωται τοῖς ἁγίοις, ὡς ἐν τῇ ἐκδόσει τῆς αὐτοῦ ὀρθοδόξου πίστεως ἐμφαίνει ὁ θεῖος Δαμασκηνός, ᾧ καὶ Πέτρος ἐβαπτίσθη ἐπανορθωσάμενος τὴν ἄρνησιν, τοῦτο τὸ μυστήριον εὔχρηστόν ἐστι παντὶ καιρῷ, μάλιστα δὲ τῇ νυκτὶ, κατὰ τὸν ἠγαπημένον προφητάνακτα, ὡς ἅτε μὴ ἀσχολούσης τῆς φύσεως τῆς ἀνθρωπίνης περὶ τὰς πράξεις. Ἐπεγείρεται ἡ δαιμονιώδης, καὶ ἄλογος ὄρεξις τῆς ἐπιθυμίας, ἣν χαλιναγωγῆσαι καὶ ἄλλως οὐ δυνάμεθα, μὴ ὅτι γε τῇ χαμευνίᾳ, νηστείᾳ, προσευχῇ, καὶ τῷ λουτρῷ τῶν δακρύων συνάζοντες τὰ πάθη τῆς σαρκὸς καθορμοῦντα τῶν λογιζομένων. Ἐκλυτέα λοιπὸν τὰ δάκρυα πρὸς κάθαρσιν καθ᾽ ἑκάστην νύκτα, ὅπως φύγωμεν τὸν κλαυθμὸν, καὶ τὸν βρυγμὸν τῶν ὀδόντων, καὶ ταῦτα μὲν οὐχ ἅπαξ κλαύσαντες, ἢ κλαίοντες παῦσαι, ἀλλ᾽ ἀεὶ καὶ ὅλην τὴν νύκτα, οἶμαι ὅλην τὴν διέξοδον τῆς ταραχῆς τοῦ προσκαίρου βίου, καὶ τῆς παρατρεχούσης ζωῆς, ἐφ᾽ ᾗ ἀεὶ δεῖ Γρηγορεῖν ἡμᾶς τὴν προσδοκίαν τοῦ νυμφίου, καὶ τὴν ἐπιστασίαν τοῦ ἀπροσωπολήπτου κριτοῦ τῆς ἐντεῦθεν ἡμετέρας ἀποδημίας, καὶ ἀποχωρήσεως μεσονύκτιον ἐρχομένου, καὶ ἀποφαίνοντος αὐτὴν, τοῖς μὲν ἐγρηγορόσι ταῖς φωτειναῖς λαμπάσι τῶν ἀρετῶν ἔνδοξον, τοῖς δὲ ῥαθυμοῦσι, καὶ ἀνελεήμοσιν, ἡνίκα ὁ βαθὺς ὕπνος τῆς ῥαθυμίας, καὶ ἡ παράταξις τοῦ ὠρυομένου λέοντος ἐπέρχεται ἡμῖν, ἴσως τὸ ἀκολαστότερον ὅρμημα τῆς φθειρούσης ἁμαρτίας τὸ στωϊκὸν τῶν φρενῶν, καθ᾽ ὃ σβέννυται ὁ κατὰ φύσιν καὶ μακροθυμίαν λόγος ἡμῶν ἐκδεδωκὼς ὅλον ἑαυτὸν τῇ ἀλογίᾳ, ἀπομακρυνθεὶς τῆς μακροθυμούσης εὐεργεσίας, καὶ παραβληθεὶς, καὶ ἐξομοιωθεὶς τοῖς κτήνεσι τοῖς ἀνοήτοις δαίμοσι. τοῦδ᾽ ἕνεκα δέον ἐστὶ τὸν ἐχέφρονα ἔχειν κατὰ νοῦν τὸν καθαρώτατον νυμφίον Λόγον τῆς νυμφευομένης ψυχῆς ἐν ἑαυτῷ μεμορφωμένον, ᾧ συνεζευγμένοι ἐσμὲν τῷ Πνεύματι, ἵνα παρεσπασθέντες αὐτῷ καθαροὶ, καὶ λελουμένοι συνέλθωμεν εἰς τὴν παστάδα τοῦ ὁλοφώτου, ἧς ἄπεστι πᾶσα ἀλογία, καὶ ἀκαθαρσία, καθαροὶ τῷ καθαρῷ προσομιλήσοντες. καθ᾽ ὅλην λοιπὸν τὴν νύκτα ὁ ἐν διαδήματι βασιλεὺς καὶ ἐλούσθη, καὶ λούσεται, καὶ λούεσθαι οὐ παύεται διὰ τῆς μετανοίας, καὶ τοῦ λουτροῦ τῶν δακρύων παρεχόντων ὅλον τὸν πρόθυμον χρόνον τῆς παρούσης ζωῆς τῆς νυκτὶ προσαπεικαζομένης, καθ᾽ ἣν καὶ προγεγονότες, καὶ γενησόμενοι, καὶ γιγνόμεναι χρεωστοῦσαι ψυχαὶ μεμελανωμέναι τῇ ἁμαρτίᾳ τοῦ θανάτου, καὶ μὴ συζευγνύμεναι διὰ ταύτην τῇ εἰς Χριστὸν δικαιοσύνῃ, καὶ σωτηρίᾳ τοῦ Λόγου χρεών ἐστι τῷ λουτρῷ τούτῳ προσλευκανθῆναι, καὶ ἀπεκδυθῆναι τὴν μελανείμονα περιβολὴν τοῦ θανάτου. εἶτα περιβληθῆναι τὴν νυμφοστόλον περιβολὴν τῆς ἐκ θανάτου πρὸς ζωὴν μεταστάσεως, καὶ συνελθεῖν τῷ λευχείμονι τῆς ἀρετῆς τῷ φωτὶ πρότερον διὰ τὸ μελανεῖμον τῆς κακίας ἀφιεῖσαι χρεωθεῖσα, ἣν συνήθη, καὶ διόρθωσιν ἐνταῦθα δεῖ ποιεῖν τὴν μακαρισθησομένην, καὶ λευχείμονα γενηθησόμενον διὰ τῆς στενῆς, καὶ τεθλιμμένης ὁδοῦ, κατὰ τὸν ἀποστολικὸν λόγον, ἐπειδήπερ οὐδεμία παράκλησις ἐστὶν ἐνταῦθα, πᾶσα γὰρ ἡ παραμυθία, καὶ εὐφροσύνη τῶν ἐνταῦθα θλιβομένων προσδοκωμένη ἐστὶ, καὶ τῶν ὧδε κλαιόντων, καὶ θρηνούντων στενοχωρία μεταγομένη εἰς θυμηδίαν, καὶ μεταβαλλομένη εἰς χαρὰν ἐν τῇ μελλούσῃ ζωῇ. διὸ φησὶ καὶ ὁ εὐαγγελικὸς λόγος, μακάριοι οἱ κλαίοντες, ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται. καὶ ταῦτα ἅλις ὑπὲρ τοῦ ὑπὲρ τῆς ὀγδόης ψαλμοῦ.

Νῦν δὲ ἀκολούθως τῷ προκειμένῳ ἐξηγηθήτω καὶ ὁ ὑπὲρ τῆς δημιουργίας λόγος διατάττων ἕκαστον, ὡς ἔχει τὸ ἀνάλογον, καὶ

μετα-

μεταφερομένων τῶν κτισμάτων, καὶ τῶν χαρισμάτων, εἴτε ἀναφερομένων ἐπὶ τοῖς αἰσθητοῖς, καὶ τρέχουσι καιροῖς, εἴτε ἀναγομένων ἐπὶ τοῖς ἀτελευτήτοις, καὶ μέλλουσιν αἰῶσιν, ἡ γὰρ κοσμοποιΐα, καὶ παλιγγενεσία εὐτάκτως στηριζομένη, καὶ κινουμένη δέον ἐστὶν εὐφημεῖν, καὶ μεγαλύνειν, καὶ αἰνεῖν, καὶ ὑμνολογεῖν τὸ μεγαλοπρεπὲς, καὶ εὐεργετικὸν τῆς θείας εὐεργεσίας, καὶ ἀγαθότητος, ἑκάστου τῶν μερῶν αὐτῆς ἱσταμένου ἐν τοῖς οἰκείοις ὅροις, καὶ γὰρ ὁ κοσμοποιήσας καθεὶς τῶν κτισμάτων, καὶ ποιημάτων ὁρίσας εὐταξίᾳ μένειν ἐν τοῖς οἰκείοις ὁροθεσίοις, καὶ μὴ παρασαλεύεσθαι. ἐπειδήπερ ὅρον ἔθου, ὃ οὐ παρελεύσεται. καὶ πάλιν ἕκαστον τῶν χαρισμάτων μετέχει τῆς θείας ἀποκαλύψεως, ὅσον ἐγχωρεῖ δέχεσθαι ἡ ἱκανοπεποιημένη διαταχθεῖσα αὐτοῦ θέλησις εἰς ὑπακοὴν τῆς θείας χάριτος. ἀμέλει οἱ μὲν τὸ τῆς ἀποστολῆς, οἱ δὲ τὸ τῆς προφητείας, οἱ δὲ τὸ τῆς διδασκαλίας, οἱ δὲ τὸ τῆς ποιμαντικῆς ἐπιστήμης. καὶ τὰ λοιπὰ ὡσαύτως, ὡς διάκειται ὁ λόγος αὐτοῦ. Πάλιν αὐτοὶ οἱ προφῆται οἱ ἔχοντες τὰς ἀποκαλύψεις οὐ πάσας ἀποκαλύπτουσι τοῖς ἀνθρώποις τὰς θεοφανείας, ἀλλ᾽ ὅσαι μόνον ἐπιταχθῶσιν αὐτοῖς παρὰ τῆς ἄνωθεν προνοίας, καὶ θείας συνεργείας. ταῦτα δὲ τὰ ὄρη, καὶ ὁροθέσια, καὶ τὰ μέτρα τῶν χαρισμάτων εἴτε οὕτως, εἴτε ἐκείνως λαμβανόμενα ἵστανται, ἐστάθησαν, καὶ σταθήσονται ἀπαρασάλευτα, καὶ ἀμετακίνητα, τοσοῦτο μόνον κινούμενα κατὰ τὴν θείαν βούλησιν, ἢ ὑποτασσόμενοι οἱ αὐτεξουσίως δημιουργηθέντες, καὶ χαριτωθέντες ἑαυτοὺς εὐεργετοῦσι καὶ ἄλλους, οἱ δὲ μὴ βουλόμενοι ἑαυτοὺς μόνον βλάπτουσι προχειριζόμενοι ἐνίοτε θείᾳ μακροθυμίᾳ πρὸς εὐεργεσίαν ἄλλων, καὶ μὴ πρὸς ἰδίαν αὐτημιοδίαν διὰ τὴν ἐξ αὐτῶν κακίαν, καὶ μὴ τὴν τοῦ Θεοῦ εὐεργεσίαν. ἐπειδήπερ καὶ ἡ θάλασσα πάντοτε αἰσχύνεται τὴν ἄμμον. καὶ ἀεὶ ὁ ἀρχιερεὺς ἐκτελεῖ τὰ τῆς ἀρχιερωσύνης, καὶ ὁ πιστὸς ὁμολογητὴς μεταλαμβάνει εὐτάκτως τῶν μυστηρίων τῆς ἐκκλησίας, ὡς ἐγχωρεῖ ἡ δύναμις αὐτοῦ μὴ μεταίρουσα ὅρη τὰ αἰώνια τεθειμένα, καὶ κρατυνθέντα τοῖς θείοις πατράσι, καὶ στύλοις τῆς ἐκκλησίας. διὸ φησὶ καὶ ὁ χρυσορρήμων Ἰωάννης εἰς τὸν προοιμιακὸν λόγον οὕτω. Διὰ πάντων διδάσκει τὴν τοῦ Θεοῦ προμήθειαν ἐφεστῶσαν τῇ κτίσει, τούτου χάριν γὰρ τὰς τῶν ἱερῶν κορυφὰς ἡ θάλασσα μιμουμένη τοῖς κύμασιν, οὐκ ἐπικλύσει τὴν ἤπειρον, ἀλλὰ καθάπερ ἡμεῖς τὴν βροντὴν καταπεπλήγαμεν, οὕτως ἐκείνη τὸν κείμενον δέδιεν ὅρον. τὸ δὲ ἐπὶ τῶν ὀρέων στήσονται ὕδατα, ἀντὶ τοῦ ὡς ὅρος ἔστηκε (σημείωσαι, ὅτι ὁ ἅγιος οὐ φησὶν ἵσταται μόνον ὡς παρεξηγεῖ ὁ ἀντικείμενος) τὸ δὲ ἀναβαίνουσιν ὄρη, ἀντὶ τοῦ ὡς ὄρη. νεφέλας δὲ οἶμαι δηλοῦν αὐτὸν τὰς ὑπὲρ τῆς κορυφῆς τῶν ὀρέων. τούτοις γὰρ τοῖς χωρίοις μάλιστα ἐμφιλοχωροῦσιν αἱ νεφέλαι, ὥστε μὴ τὰ οἰκούμενα σκοτίζεσθαι συνεχῶς, αἳ ὅταν βουληθῇς, φησὶ, πᾶσαι τὸν οἰκεῖον ἀπολαμβάνουσι χῶρον, καὶ διαλύονται, καὶ ὀθόνη γίγνονται. καὶ ἄλλως δὲ ὄρη τοὺς προφήτας, διὰ τὸ ὕψος τῆς θεωρίας καλεῖ, ἐν αὐτοῖς ᾄδεται ἵσταται, εἰς οἱ διψῶντες τὸ ὕδωρ τῆς διδασκαλίας ποτίζονται. ποίας δὲ ἐπιτιμήσεως τῆς κατὰ τῶν Ἰουδαίων. τοῦτο γὰρ προφήτης ἕτερος δείκνυσι, φησὶ γὰρ, καὶ δώσω αὐτοῖς οὐ λιμὸν ἄρτου, οὐδὲ δίψαν ὕδατος φησὶν Ἀμμὼς ἐξηγούμενος ἰσχυρὸς, ἀλλὰ λιμὸν τοῦ ἀκοῦσαι λόγον Κυρίου, ὅταν γὰρ ὁ Θεὸς ὀργισθῇ, ἀφανίζεται τὰ τῶν προφητῶν ὕδατα, ἐπειδήπερ οὐκ ἀφ᾽ ἑαυτῶν κέκτηνται τὴν χορηγίαν. φωνὴν δὲ βροντῆς λέγει τὴν τοῦ εὐαγγελίου, ἣν οὐκ ἀποφεύγει, ἀλλὰ δειλιᾷ τὰ τῶν προφητῶν ὕδατα διὰ τὸ ὑπερέχον τῆς ἐν αὐτοῖς γνώσεως. Καὶ κατωτέρω πάλιν. Αἰσχύνεται τὴν ψάμμον ἡ θάλασσα, καὶ μέχρις ἐκείνης λυττῶσα καθάπερ χαλινῷ τῷ ὅρῳ τῷ θείῳ κωλυομένη ἀναχαιτίζεται πάλιν, καὶ εἰς τοὐπίσω χωρεῖ.

ἡ τοῦτο,

ἢ τοῦτο, οὐδὲ γὰρ πάσας αὐτῶν τὰς ἀποκαλύψεις οἱ προφῆται ἀπαγγέλλουσι, μόνα δὲ αὐτοῖς ἅπερ ἀποκαλύψαι προστάσσεται, ἵνα μὴ τῷ πλήθει καλύψωσι τὴν γῆν, τουτέστι τὸν ἄνθρωπον χωρῆσαι μὴ δυνάμενον. καὶ μαρτυρεῖ Παῦλος λέγων, ἤκουσα ἄρρητα ῥήματα, ἃ οὐκ ἐξὸν ἀνθρώποις λαλῆσαι. Πρὸς τούτοις ὁ βουλόμενος εὐρυχωροτέρας ἑρμηνείας προστιθέτω ἐπὶ χεῖρας τὸν ἱερὸν Νικήταν ἐξηγούμενον τὴν ψαλτῆρα τὴν δεκάχορδον ἐκ τῆς συλλογῆς τῶν θείων Πατέρων, ἣν θεία ὑπερμαχία, σπουδῇ τε, καὶ κατορθώματι τῶν ἁγίων ἐνηχουμένων τῷ θείῳ Πνεύματι δεδειχότες ἐσμὲν οὐχ ἕνα τρόπον λαμβάνεσθαι τὰ ἐν αὐτῇ ψαλλόμενα, διὸ μὴ μόνον ἐξιστορεῖ, ἠθοποιεῖ, ἀλλὰ καὶ προφητεύει, καὶ παραινεῖ, καὶ συλλήβδην εἰπεῖν, πολύχρηστόν τι ὄργανόν ἐστιν εὐσεβοῦς διδασκαλίας, καὶ μαθήσεως. καὶ ὅτι ἃ δοκεῖ προσφέρειν ὁ ὑπεναντίος εἰς κατασκευὴν τοῦ παραλόγου κατ᾽ αὐτὸν ἀναχρονισμοῦ, ἔλαχον εἰς ἀνασκευὴν τῆς αὐτοῦ στάσεως, καὶ ὑποθέσεως.

ΚΕΦΑ'ΛΑΙΟΝ ΞΒ'.

Μαρτυρία ὀγδόη.

Ἀντηχεῖ καὶ ἡ ἁγία ἐκκλησία ἐν τοῖς τροπαρίοις τῶν ἁγίων ἀποστόλων.

Σὺ ἐπαξίως πέτρα προσηγορεύθης, ὅτε τὴν ἀκράδαντον πίστιν ἐκράτυνεν ἀρχιποίμενα τῶν λογικῶν προβάτων κατέστησεν, ἐντεῦθεν κλειδοῦχόν σε τῶν οὐρανίων πυλῶν ὡς ἀγαθὸς ἐνεχείρισεν ἀνοίγειν πᾶσι τοῖς μετὰ πίστεως προσεδρεύουσιν.

Ἐξέτασις.

Παλαιὸν σόφισμα τοῖς κατὰ Ἀέτιον αἱρετικοῖς ἐστίν, ὅτι τὰ ἀνομοίως προφερόμενα παραλλάττεσθαι καὶ τῆς φύσεως, καὶ τὰ ἀνόμοια κατὰ τὴν φύσιν παραλλάττεσθαι καὶ τῆς προφορᾶς, ὅπερ ὡς παράλογον, ἀνάρμοστόν τε τῇ ἐλευθερίᾳ τοῦ Πνεύματος ἀποδιώκει ὁ οὐρανοφάντωρ Βασίλειος ἐν τοῖς πρὸς Ἀμφιλόχιον τὸν Ἰκονίου, ὃν καὶ φίλον, καὶ τιμίαν αὐτῷ κεφαλὴν (καίπερ ὑφειμένον τῷ θρόνῳ) εὐφημίζεται ἐκτυπούμενος τῇ κατὰ Χριστὸν πρᾳότητι τὸν ἄλυπον, καὶ συνδεδεμένον, καὶ ὁμόφρονα χαρακτῆρα τοῦ πνευματικοῦ πολιτεύματος. καὶ γὰρ οὐχ ἕπεται πάντα τοιαῦτα εἶναι, ὡς κατατυραννεῖ ὁ αἱρεσιάρχης διὰ παραλόγου ἀρχῆς, ἐπειδήπερ τὸ ταυτοφυές, εἰ καὶ ἀνομοίως προφέρεται τοῦ ὁμοουσίου, μέντοιγε τῷ λόγῳ τῆς μιᾶς ἀπαραλλάκτου διανοίας, καὶ σημασίας ταυτοσημάντως συντεκμαίρονται τὸν ἕνα σκοπὸν τῆς ἀληθείας, ταύτην τὴν παρατήρησιν τὴν λεληθυῖαν τῆς θεοσεβείας τὴν περὶ τὰς συλλαβὰς αἱρετικῶν διώκων τοῦ παρόντος ὁ κατήγορος τῆς εὐσεβοῦς πολιτείας, οἴεται τὰ ἐγκωμιαστικῶς λεγόμενα πρὸς τὸν μακάριον Πέτρον εὖ καὶ ὡς καλῶς ἔχοντα συντεθειμένα παρὰ τῆς ἐκκλησίας, καὶ ὡς γεγονότα μὴ τῷ λόγῳ τῆς αὐτουργίας, καὶ τῆς ἀναπολύτου ἀρχῆς, καὶ τῆς ἰδιαιτάτης ἐξουσίας τῆς κατὰ τὸ ἄτομον τοῦ μακαρίου Πέτρου νομιζόμενα, ἀλλὰ τῇ ἀληθείᾳ τῆς κατ᾽ ἐπαγγελίαν συντεταγμένης ἐξουσίας, καὶ κοινῆς δόσεως καθυπισχνούμενα φιλοχορηγούμενα, καὶ συμπληρούμενα τῷ παρακλήτῳ Πνεύματι καταδουλῶσαι τὴν ἐλευθεριότητα, καὶ κοινὴν εὐεργεσίαν, καὶ τὸν πλοῦτον τῆς χάριτος, ὡς προδέδεικται. Εἴπομεν, ὅτι τὸ Πέτρος ὄνομα, τὸ ἀρχιποιμένος, τὸ κλειδοῦχον διὰ τοῦ προσηγορεύθης, κατέστησε, καὶ ἐνεχείρισεν ὡς αὐτουργηθέντα, καὶ μὴ καθυπισχνούμενα ἐστὶν οἴεσθαι, καὶ ἐξηγεῖσθαι, τῆς ἀληθοῦς διασαφήσεως, καὶ διδασκαλίας τῶν θείων πατέρων τἀναντία τῷ ἀντιπάλῳ φρονούσης, καὶ

κηρυ-

κηρυττούσης, τὸ μὲν διότι τὸ ῥῆμα τὸ λογοποιὸν τοῦ Κυρίου σαφέστατα λέγει δώσω σοι ἐπὶ μέλλοντος, καὶ κατ᾽ ἐπαγγελίαν, τὸ δέ, διότι ἡ ἔκβασις, καὶ τὸ πέρας, καὶ ἡ συμπλήρωσις, καὶ ἡ προθεσμία τῆς ἐπαγγελίας οὕτως ἐξέβη, ὡς προδεδήλωται, τὸ δέ, διότι ἡ ἐκκλησία ἐγκωμιάζει τὸν μακάριον Πέτρον μετὰ τὴν ἐκείνου εἰς οὐρανοὺς ἀποβίωσιν, ὅτι πλείστους χρόνους χρηματίσασα, ὡς γεγονότα τὰ τῆς ὑποσχέσεως ἐπιστροφῆς, καὶ καταβάσεως τοῦ τελεταρχικοῦ Πνεύματος, διὸ καὶ οὐκ ἐπὶ μέλλοντος χρόνου ταῦτα συμβησόμενα τῷ μακαρίῳ πέτρῳ εὐφήμως διατίθεται προγεγονότι ἤδη τῆς ἐγκωμιαζούσης αὐτὸν ἐκκλησίας, καίπερ γνωριζούσης τὴν ὑπόσχεσιν διὰ τοῦ ἐντεῦθεν ἐπακολουθοῦντος ἐπιρρήματος, καὶ προστατούσης τὸ ἀρχιποίμενα, οὗ ἀκηκοὼς ἐγεγόνει κατόπιν τῆς κλειδουχίας. τὸ δὲ πάλιν διότι οὐχ ἕπεται ἐν πᾶσιν ὁ καθ᾽ ὑπόσχεσιν, καὶ ἐπαγγελίαν χρόνος εἰς ἀντιχρονισμὸν μετατίθεσθαι, καὶ ἐκβῆναι τὴν προθεσμίαν. εἴρηται γάρ, ὅτι ὁ Θεὸς ἐπλήθυνε τὸ σπέρμα τοῦ Ἀβραὰμ διὰ τοῦ πρὸς αὐτὸν ῥηθέντος λογοποιοῦ ῥήματος, ἦ μὴν εὐλογῶν εὐλογήσω σε, καὶ πληθύνων πληθυνῶ τὸ σπέρμα σου ὡς τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ, οὐχ ἕπεται διὰ τοῦτο αὐτουργίᾳ χρηματίσαι, καὶ αὐξηθῆναι τὸ σπέρμα τοῦ Ἀβραὰμ εἴτε κατὰ τὸν τότε τύπον, εἴτε κατὰ τὴν ἔκβασιν τῶν ἁγίων, ἐπειδήπερ οὔτε ἡ Σάρρα πώποτε ἀθρόον συνέλαβε τὸν Ἰσαὰκ τὸν γεγεννηκότα τὸν Ἰακώβ, παρ᾽ οὗ οἱ δώδεκα Πατριάρχαι τὸ προεικόνισμα τῆς φανερώσεως τῆς μακαρίας τριάδος τοῦ Θεοῦ, καὶ Πατρός, τοῦ Θεοῦ λόγου, τοῦ παρακλήτου Πνεύματος, ᾧ κατεσφραγίσθησαν ἐν μιᾷ ἐξουσίᾳ, καὶ χάριτι τῆς τρισυποστάτου Θεότητος οἱ δώδεκα ἀπόστολοι, προτιμωμένου τοῦ μακαρίου Πέτρου κατὰ τὸ διακαέστερον τῆς σπουδῆς, καὶ συναρίθμησιν τῆς ἐν Χριστῷ ἀδελφότητος, πέτρας πίστεως τῆς εἰς Χριστὸν κρατυνομένης ἀρχιποιμαντικῆς τῶν λογικῶν προβάτων μετὰ Χριστόν, καὶ σὺν τῷ Χριστῷ κλειδουχίας τε, καὶ ἐξουσίας τοῦ παναγίου Πνεύματος κοινῇ ἐγχειρισθείσης, καταστασθείσης, καὶ κρατυνθείσης τῆς αὐτῶν προθέσεως, αὐτεξουσιότητος, καὶ ὑποταγῆς, παρὰ τῆς αὐτοδυνάμου αὐταρχῆς, καὶ αὐταληθείας, καὶ αὐτοπίστεως τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. καὶ γὰρ ἡ ἀναπόλυτος ἀρχὴ μὴ μόνον δίδωσιν ὑπόσχεσιν τῆς θετικῆς ἀρχῆς, καὶ ἐμφύσησιν, καὶ συμπλήρωσιν προσαρμόδιον τοσοῦτον τῷ μακαρίῳ Πέτρῳ ἀλλὰ κοινῇ χρεών ἐστι συμπεριλαμβάνεσθαι τὴν κοινὴν χάριτα, καὶ καθ[illegible]δόσιν, ἔκπαλαι μὲν προφητευθεῖσαν τοῖς ὑποφήταις τοῦ Λόγου, ταῖς ἐσχάταις δὲ ἡμέραις τῇ τοῦ Χριστοῦ παρουσίᾳ ἐγκωμιαζομένην μέν, καὶ προλεγομένην, καὶ κατ᾽ ὀλίγον ὡς εἶχε τὸ ἐγχωροῦν τῆς ἀνθρωπίνης δυνάμεως ἐμπολιτευομένην. ὕστερον δὲ προθεσμοθετουμένην, καὶ συμπληρουμένην, καὶ τελευταῖον παρὰ τῆς ἐκκλησίας τὰ καθυποσχεθέντα ὡς ἐκβεβηκότα πρὸ αὐτῆς δοξαζομένην, ἔθος γὰρ τοῖς χρωμένοις τῇ κατὰ τοὺς λόγους δυνάμει ὡς Σταγειρίτης πειθηνίους ποιεῖ τοὺς τῆς τῶν λόγων δυνάμεως ἀκροατὰς ἐν τοῖς αὐτοῦ ῥητορικοῖς λόγοις, ὅτι τὰ εἴδη τῶν λόγων καίπερ κυρίως ἔχοντα τὸν αὐτοῖς ἰδιάζοντα χρόνον συμπεριλαμβάνειν, καὶ φιλοτιμεῖσθαι τοῖς τῶν ἄλλων καιροῖς, ὅπερ λογικῆς δυνάμεως ἐνθύμημα, ὡς τεκμήριον ἐπακόλουθον, τῇ ἐκκλησιαστικῇ γὰρ χρήσει τῶν διδασκάλων αὐτῆς εἴτις αἰχμάλωτον ποιήσηται τῷ εἰς Χριστόν; καὶ τὴν ἐκκλησίαν αὐτοῦ νοήματι πρὸς τρόπον τῆς ἐγχειρίσεως θείων πατέρων, μάλιστά γε τοῦ θεολόγου ἐν τοῖς εἰς τὸν μέγαν Βασίλειον ἐπιταφίοις ἀκραιφνῶς φιλοσοφήσηται τῷ φρονήματι τοῦ Πνεύματος, καὶ τῇ περὶ τούτων παρ᾽ ἡμῶν διαληφθείσῃ, καὶ πεφιλοσοφημένῃ γνώμῃ τῆς θείας δωρεᾶς, εὐεργεσίας τε,

καὶ

καὶ χάριτος. Τούτων ἕνεκα ἡμεῖς οἱ ταπεινοὶ, καὶ μετριοφρονοῦντες τῷ πνεύματι εὐσεβεῖς, καὶ φιλόχριστοι, καὶ φιλόστοργοι κατ᾽ ἴσον ἐνδεδυμένοι τὴν βασιλικὴν ἀλουργίδα τοῦ κατ᾽ οἰκονομίαν βασιλεύσαντος ἡμῶν Σωτῆρος Χριστοῦ τοῦ ἀρχιποιμένος, καὶ μόνου ἀρχηγοῦ τῆς πίστεως, ἡμῶν Κυρίου, καθ᾽ ὃν ἐπὶ πᾶσι συμπαραλαμβανόμενον, καὶ ἐξισούμενον ἄλλος ἄθετός ἐστι κατ᾽ ἐκεῖνον, φαμὲν ἀρχὴν λαμβάνοντες τὴν αὐταληθῆ τῶν πραγμάτων διαίρεσιν ἀδιαίρετον, καὶ ἕνωσιν διακεκριμένην τοῖς καθήκουσιν ὅροις, οἷς ἀποκρούομεν καὶ τοὺς πάντη ἀπαλλοτριοῦντας, καὶ σχίζοντας τὸν ἀδιαίρετον ἀνάβολον τοῦ Λόγου τῆς ἀληθείας Ἀρειανοὺς, καὶ συγχέοντας τὸν κατεστολισμένον, καὶ εὔτακτον χιτῶνα τῆς παμφαοῦς τρισηλίου Θεότητος Σαβελλιανοὺς, ὅτι ἡ ὑποθετικὴ ἀρχὴ, καὶ κατὰ θέσιν πνευματικὴ ἐξουσία πῇ μὲν συναριθμοῦσα, πῇ δὲ ἀναλογοῦσα κατὰ τὸν λόγον τῆς χάριτος, μία καὶ μόνη ἐστὶν ἀδιαιρέτως ἐξίσου πάντας φωτίζουσα, καὶ περιλάμπουσα τοῖς ἐφ᾽ ἡμῖν καὶ τοῖς καθ᾽ ἡμᾶς προῃρημένοις, καὶ σπουδαζομένοις συναγωνιζομένης τῆς θείας ῥοπῆς προκειμένη, καὶ προαριθμουμένη μόνον, εἴτε ἐν τῷ συναριθμεῖσθαι, εἴτε ἐν τῷ ἀναλογεῖσθαι κατὰ τὸ προδεδειγμένον ἡμῖν· καὶ γὰρ τοιοῦτόν ἐστι τὸ πολιτευόμενον ἀξίωμα, ὡς ἐμφαίνει καὶ ὁ ἔξαρχος τῆς φιλοσοφίας δ΄, καὶ ιβ΄, τῶν αὐτοῦ μεταφυσικῶν. καὶ ταῦτα μὲν προλελεγμένα γεγονέναι τοῖς προφήταις, καὶ ἐπ᾽ ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν φανερωθῆναι, τῷ δὲ καιρῷ τῆς Πεντηκοστῆς συμπληρωθεῖσαν, καὶ κατὰ τὸ ἐγχωροῦν τοῖς ἀγγείοις ἀκενώτως συγκενωθῆναι, καὶ συγκαταβῆναι, καὶ συναγωνισθῆναι, καὶ κατὰ διαδοχὴν μεταδοθεῖσαν ἀλληλοδιαδόχως ἄχρι τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος παρὰ τῆς αὐτοκεφάλης τῆς αἰσθητῶς, καὶ νοητῶς πιστευομένης, καὶ ὁμολογουμένης, καὶ λατρευομένης ἐν ἑνὶ Θεῷ, καὶ Πνεύματι ἁγίῳ καὶ νῦν καθάπερ καὶ τότε τῆς αὐτῆς οὔσης διαιωνιζόντως. καὶ τὰ δοκοῦντα ἑνὶ, καὶ μόνῳ προσαρμόζεσθαι, κοινολογεῖσθαι, καὶ μίαν ἀδιαίρετον τῷ συνδέσμῳ τῆς ἀγάπης ἑταιρικὴν ἀδελφότητα συντεταγμένην τὴν ἐν Πνεύματι συμπολιτευομένην, καὶ συναριθμουμένην κατὰ τὴν ἀναλογίαν εἶναι πολιτείαν, ἔξω παντὸς φθόνου, καὶ τύφους ἐν παντὶ τῷ κατὰ Χριστὸν ζήλῳ, καὶ πλεονεκτήματι τῆς ταπεινοφροσύνης θεμέθλου πασῶν τῶν ἀρετῶν, καὶ πέτρας, καὶ σταθερότητος τοῦ θείου σεβάσματος εὑρισκομένην, καὶ γὰρ κοινῇ προεφήτευται ἐν τοῖς κεχαριτωμένοις τύποις προλέγουσιν οὕτω, καταστήσεις αὐτοὺς ἄρχοντας ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν, καὶ, εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος αὐτῶν, καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς Οἰκουμένης τὰ ῥήματα αὐτῶν, ἅπερ πρὸ τῆς ἀναστάσεως δέδονται ἐκτυπωθέντα καθ᾽ ὑπόσχεσιν, καὶ μὴ κατὰ πλήρωσιν, ὡς ἡ κλειδουχία, καὶ ποιμαντικὴ ῥάβδος, καὶ βακτηρία τοῖς αὐτόπταις τοῦ Λόγου ἐνεργηθεῖσα μετὰ τὴν ἀνάστασιν τελεώτερον, συμπληρωθεῖσα τῷ βροντοφώνῳ ἤχῳ πληρέστατα τῇ ἐπιδημίᾳ τοῦ παναγίου Πνεύματος. ὡσαύτως καὶ τοῖς μετ᾽ ἐκείνους δέδοται, δίδοται, καὶ δοθήσεται παρ᾽ αὐτοῦ μὲν τοῦ Κυρίου, δι᾽ ἀνθρώπων δὲ, ὡς προείρηται κατὰ Παῦλον, ἡ γὰρ κοινολογία τοῦ χαρίσματος, καὶ τὸ πρωτεῖον τῆς ἀδελφότητος εὐμετάδοτόν ἐστι τὸ αὐτὸ, καὶ τότε, καὶ νῦν ἀφθονοπάροχον. διόπερ οὐχὶ μόνον ὁ Πέτρος πέτρα πίστεως καλεῖται, ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ ἀπόστολοι οὕτω προσονομάζονται περιτεθειμένοι καθάπερ δωδεκάλιθος τιμαλφέστατος χορὸς, καὶ σύντακτος εὐρύθμως ὁρμίσκος περὶ τὸν ἀκρογωνιαῖον, καὶ αὐτολίθον Χριστὸν τοῦ ἄκρου, καὶ μόνου Λογίου τῶν κρίσεων ἀρχιερέως Κυρίου κεχρισμένου μὴ τῇ ἁπλῇ μόνῃ ἐνεργείᾳ τοῦ Πνεύματος, ὥσπερ καὶ οἱ λοιποὶ ἀρχιερεῖς, ἀλλὰ τῷ συμπεφυρμένῳ

τιῶτι, καὶ ταυτοφυεῖ αὐτοῦ παρακλήτῳ Πνεύματι. Διὸ καὶ κατ᾽ ἐκεῖνον οὐδεὶς ἀπόστολος ἐξίσου γέγονεν, ἢ γίγνεται, ἢ γενήσεται, εἷς καὶ μόνος ἀναρίθμητός ἐστι σὺν τῇ μιᾷ καὶ μόνῃ αὐτοῦ ἁγίᾳ ἐκκλησίᾳ συνυπαρχόμενος τῇ χάριτι. κατὰ δὲ τὸν μακάριον Πέτρον, καίπερ προκρινόμενον τῇ θερμοτέρᾳ σπουδῇ, οὐ μὴν γε τῇ ἀξίᾳ τῆς δωρεᾶς, πάντες οἱ ἀπόστολοι συναπόστολοι συντεταγμένως καὶ συναριθμουμένως συνεστολίζοντο τῷ ἐν ἀδιαιρέτῳ ἀξιώματι τῆς μιᾶς ἀποστολῆς, καὶ συναρχηγοὶ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως ἐγεγόνεισαν, ὡς εἴρηται κατὰ Παῦλον, καὶ Οἰκουμένιον ὄπισθεν ἐκ τῆς συλλογῆς τῶν θείων Πατέρων, διὸ εἰ καὶ Βοανεργεῖς μετωνομάσθησαν οἱ αὐτάδελφοι φύσει, καὶ ὁμότροποι τῇ σπουδῇ, ἀλλὰ βροντὰς, καὶ ἀστραπὰς τοῦ κηρύγματος, καὶ θεολόγους τοὺς ἁλιεῖς, πάντας τοὺς συναποστόλους εὐφημίζει, καὶ δοξολογεῖ ἡ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία πλήρης οὖσα ἐν τοῖς Μηνολογίοις, καὶ παρακλητικοῖς ᾄσμασιν, οἷς χρήσασθαι ἐξόν ἐστι παντὶ τῷ βουλομένῳ ἀναγνώσεσθαι τὴν αὐτοψεῖ ἀδιαίρετον ἀλήθειαν, ἐκεῖνο μὲν ἐκείνοις προσδιδόμενον διὰ τὸ προέχειν τοῦ καπορθώματος, τοῦτο δὲ πᾶσι κοινολογούμενον διὰ τὸν καθόλου βροντόφωνον ἦχον τοῦ παρακλήτου καταβαίνοντος ἐπ᾽ αὐτοὺς Πνεύματος. Ἐξηχεῖται γὰρ ἡ οὐρανόθεν φερομένη βιαίως πνοὴ τῆς μιᾶς χάριτος ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς βροντῆς, κατὰ Χρυσόστομον εἰς τὴν Πεντηκοστήν. διὸ καὶ μὴ μόνον ὁ μακάριος Πέτρος ᾄδεται ἀρχιποιμὴν, καὶ πρωτόθρονος, καὶ κορυφαῖος, ἀλλὰ Ἰάκωβος, Ἰωάννης, Ἀνανίας, Παῦλος ὁ ἔσχατος τῶν ἀποστόλων, καὶ πολλοὶ τῶν μεταγενεστέρων ἀρχιερέων ἀλληλοδιαδόχως ἐκ τούτου τοῦ ὀνόματος ἔλαχον, ὅσοι χριστομιμήτως ἔθηκαν τὴν ψυχὴν αὐτῶν ὑπὲρ τῶν λογικῶν προβάτων ἐγχειρισθέντων ὑπὸ τῆς αὐτολέκτου διδασκαλίας Χριστοῦ, μὴ ὅτι γε τοσοῦτον τῷ μακαρίῳ Πέτρῳ κατεμπιστευθέντων, ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς ἀποστόλοις, καὶ τοῖς μετ᾽ ἐκείνους σὺν Χριστῷ ἀρχιερατεύσασιν, ὡς ὁ ἀρχιποιμὴν οἰκουμενικῆς ἐκκλησίας ὀρθοδόξως Ἰωάννης ὁ χρυσοῤῥήμων προσδιαλέγεται ἐν τοῖς περὶ ἱερωσύνης αὐτοῦ λόγοις, ἀλλ᾽ εἰς ἐπιβεβαιωτήριον κρείσσονος σαφηνείας ἕνεκα τῶν προβεβλημένων προστρωθήτωσαν καί τινες μαρτυρίαι τῆς ἐκκλησίας συνεπιμαρτυροῦσαι ἡμῖν τὸν λόγον τῆς ἀληθείας. Πρῶτον, ἕκτη δεκεμβρίου ἐξαποστειλάριον εἰς τὸν ἅγιον Νικόλαον. Τὸν μέγαν ἀρχιποίμενα, καὶ ἱεράρχην ἅπαντες τὸν πρόεδρον τῶν Μυρέων. Δεύτερον πρώτῃ ὀκτωβρίου εἰς τὸν ἅγιον ἀπόστολον Ἀνανίαν. Ἀθλοφορικὸν ἐνδιαίτημα τὸ πυκαζόμενον τοῖς λίθοις ὡς ἄνθεσι. Πάλιν πρώτη ᾠδή. Ἀνοίξωμεν στόμα εὐφημικὸν στεφανώσωμεν γλῶσσαν ἐν τῇ μνήμῃ πάντες πιστοὶ τοῦ ἀρχιποιμένος, καὶ σὺν αὐτῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν ᾄσωμεν. Πάλιν ἐν τῇ αὐτῇ. Μαθητὴς ἐχρημάτισας τοῦ διωκομένου Λόγου ἀπόστολε Ἀνανία, καὶ διδάσκαλος τῆς θεοσεβείας τῷ διώκοντι. Ὡσαύτως ιη΄ Ἰαννουαρίου. Κύριλλος, καὶ ὁ μέγας Ἀθανάσιος, τὰ ποιμαινόμενα λογικὰ πρόβατα τοῦ ἀρχιποιμένος Χριστοῦ δοξολογοῦνται ποιμενάρχαι, καὶ πρόεδροι τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας, μᾶλλον δὲ ὁ τοῦ μεγάλου Ἀθανασίου διάδοχος ἱερὸς Κύριλλος διατίθεται δοξολογίαις, καὶ ἐπαίνοις παρὰ τῆς αὐτοῦ ποιμανθείσης ἐκκλησίας ὡς προηγούμενος τῆς Οἰκουμενικῆς Συνόδου, καὶ κορυφαῖος αὐτῆς, καὶ τρισκαιδέκατος τῶν ἀποστόλων. Τρίτον κθ΄, Ἰουνίου, καὶ λ΄, τοῦ αὐτοῦ πάντες οἱ ἀπόστολοι ὀνομάζονται κορυφαῖοι οὕτω. Τοὺς ἀσφαλεῖς, καὶ θεοφθόγγους κήρυκας τὴν κορυφὴν τῶν μαθητῶν σου Κύριε προσελάβου εἰς ἀπόλαυσιν τῶν ἀγαθῶν σου, καὶ ἀνάπαυσιν, τοὺς πόνους γὰρ ἐκείνων, καὶ τὸν θάνατον ἐδέξω ὑπὲρ πᾶσαν ὁλοκάρπωσιν ὁ μόνος γινώσκων τὰ ἐγκάρδια. Ὡσαύτως οἱ πανεύφημοι, καὶ ἔνδοξοι ἀπόστολοι

Πέτρος, καὶ Παῦλος λέγονται πρωτοκορυφαῖοι τῶν ἀποστόλων, καὶ οἰκουμενικοὶ διδάσκαλοι, τὸ ζεῦγος λέγω, καὶ τὸ ὑπόδειγμα τῆς μετανοίας. Ὡσαύτως Πέτρος, Ἰάκωβος, καὶ Ἰωάννης, ς', αὐγούστου εἰς τὴν μεταμόρφωσιν ἐγκωμιάζονται πρόκειται, καὶ κορυφαῖοι τῶν μαθητῶν συναναβάντες τῷ Κυρίῳ εἰς Θαβώριον ὄρος τῆς μεταμορφώσεως, τὴν κορυφὴν, καὶ προτίμησιν τῶν ἀποστόλων πρὸς τοὺς συναποστόλους αὐτοῖς συγκρινομένην οὐ δεῖ παραβάλλεσθαι διὰ τὸ ἀξίωμα τῆς συναποστολῆς, καὶ τῆς χάριτος μιᾶς δοθείσης πᾶσι, κἀν τῷ δολίῳ Ἰούδᾳ, ἀλλὰ διὰ τὸ συντονώτερον τῆς κατ' ἀρετὴν ψυχῆς, ὡς εἴρηται ὄπισθεν κατὰ χρυσόστομον.

Τέταρτον, κγ', ὀκτωβρίου δόξα εἰς τὸν ἅγιον Ἀδελφόθεον Ἰάκωβον. Τοῦ ἀρχιποίμενος Χριστοῦ ἀδελφὸς χρηματίσας, καὶ διάδοχος, καὶ ἐν ἀποστόλοις ἐπίσημος, τὸν ὑπὲρ αὐτοῦ θάνατον ἠγάπησας, καὶ τὸ μαρτύριον οὐκ ἐπαισχύνθης Ἰάκωβε ἔνδοξε. Πάλιν. Πάντα περιήχησε τῆς οἰκουμένης τὰ πέρατα ῥημάτων ὁ φθόγγος σου, δι' ὧν φωτιζόμεθα ἀρετῆς ἐνθέου πρὸς πᾶσαν ἰδέαν. Πάλιν. Πόῤῥωθεν προβλέπων σου τὴν πολιτείαν Ἰάκωβε ἀδελφόν σε προσήκατο Χριστὸς ὁ φιλάνθρωπος, ὁ σοφὸς προγνώστης Ἱεροσολύμων, Ἱεροφάντορα πιστὸν, καὶ ποιμεναρχίαν προχειρισάμενος. Πάλιν. Χορείαν τῶν ἀποστόλων πάνσοφε σαφῶς ἐκόσμησας ἀρχιερεὺς ὡς πρῶτος γεγονὼς αὐτουργίᾳ τοῦ Λόγου χρισθεὶς ὡς μαθητὴς θεάδελφος ἱεροκῆρυξ μυστικώτατος. Πάλιν. κυλιόμενόν σε λίθον ἡ προφητεία ἡγιασμένον, καὶ συντρίβοντα πλάνης σαθρὰν ματαιότητα ἰσχύϊ τοῦ Πνεύματος. Πάλιν. Δεῦτε τὸν πρωτόθρονον πάντες τῆς ἐκκλησίας τὸν φωστῆρα. Πάλιν. Ὡς ἱεράρχης πρώτιστος τῆς καινῆς διαθήκης, ὡς μέγιστος ἀπόστολος, ὡς σοφὸς ὑποφήτης. Πάλιν. Τῶν ἀποστόλων ὁ δῆμός σε ἐξελέξατο ἱερατεύειν πρῶτον ἐν Σιὼν τῇ ἁγίᾳ Χριστῷ τῷ εὐεργέτῃ, ὡς ὄντα αὐτοῦ τῆς κατὰ σάρκα γεννήσεως καὶ ἀδελφὸν συνοδίτην, καὶ ὀπαδὸν τῶν ἰχνῶν αὐτοῦ Ἰάκωβε. Οὗτός ἐστιν ὁ πρῶτος ἱεράρχης θεάδελφος, καὶ πρὸ τοῦ Πέτρου χρηματίσας ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων, καὶ ἀπόστολος τῆς οἰκουμένης, ὡς κατενεμπιστευθεὶς τὴν καθέδραν τοῦ Ζωοδόχου Τάφου τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, παρ' οὗ παραλαβὼν τὴν θείαν Λειτουργίαν ἱερούργει τοῖς ἐνζύμοις, καὶ ἐξέδοτο αὐτὴν τοῖς διαδόχοις, ἣν ἀλληλοδιαδόχως παραλελήφασιν ἡ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία ἀμεταβλήτως χρᾶται ταύτῃ μέχρι τῆς σήμερον εἰς οὐδὲν τῶν ἀναγκαίως ἐπιζητουμένων ἐν τῇ θείᾳ μυσταγωγίᾳ μεταβληθεῖσα, τοσοῦτο μόνον ἐν ὀλίγοις συντετμημένη παρὰ τῶν οἰκουμενικῶν διδασκάλων Βασιλείου, καὶ χρυσοστόμου διὰ τὸ ἀσθενὲς τῶν ἀνθρώπων συγκαταβάντες οἰκονομικῶς βαρυνομένων τῷ μήκει τῶν λόγων τῆς συνθέσεως αὐτῆς. περὶ ὧν ἀνάγνωθι πλατύτερον τὸν ἐξιστορηθέντα βίον αὐτοῦ.

Τέως προχειρίζεται τὸ τῆς ποιμεναρχίας ἀξίωμα μὴ μόνον τοῖς ἀρχιερεῦσιν, ὡς τῷ μακαρίῳ Πρόκλῳ πατριάρχῃ οἰκουμενικῷ Κωνσταντινουπόλεως, ἀλλ' ἐκτεινόμενον εὑρίσκεται καὶ τοῖς μεγαλομάρτυσι. πορίζεται γὰρ τὸ ὄνομα τῆς ποιμεναρχίας καὶ τοῖς ἐξωτερικοῖς, καὶ ἐσωτερικοῖς ἀξιώμασι, καὶ καθ' ἕκαστον κατὰ τὸν λόγον τοῦ χαρίσματος αὐτοῦ, ὡς εἴρηται ὄπισθεν κατὰ χρυσόστομον εἰς τὸ ποίμαινε τὰ πρόβατά μου, καὶ τὰ ἑξῆς.

κγ', Ὀκτωβρίου εἰς τὸν μακάριον Πρόκλον.

Ἔφησε Χριστὸς ὡς Πέτρῳ καὶ τῷ Πρόκλῳ
Οὔπω θανόντι βόσκε τὰ πρόβατά μου.

Τῇ αὐτῇ εἰς τὸν μεγαλομάρτυρα Ἀρέθαν, καὶ τὴν συνοδίαν αὐτοῦ. Δόξα. Ἀσματικῶς τὸν ποιμενάρχην σήμερον πιστοὶ ὁμοφρόνως τιμήσωμεν Ἀρέθαν τὸν ἐνδο-

ξύτατον

ξότατον μετὰ τῆς συνοδίας αὐτοῦ, ὅτι ἤλεγξε βασιλέα παρανομήσαντα.

Ἐπὶ τούτοις ἀκριβεστέρας ἕνεκεν καταλήψεως εἰδέναι χρὴ πρῶτον, ὅτι τὸ ἀρχιποιμένος οὐ λαμβάνεται ἀναπολύτως, καθότι τὴν κεχρισμένον οὐ τοσοῦτο τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ Πνεύματος, ἀλλὰ τῇ παρουσίᾳ τῆς αὐτοῦ φύσεως, καὶ ἐν ὑποστάτῳ ἑνώσει τοῦ Θεοῦ λόγου, καὶ οὕτως ἀρχιποιμένα, καὶ ποιμένα, καὶ ἐπίσκοπος, καὶ ἀρχιερεὺς μόνος ὁ Χριστὸς ἡ πέτρα τῆς ζωῆς, καὶ αὐτοκλεὶς κλειδοποιὸς, καὶ αὐτοπιστις εὐεργετικὴ ἀλήθεια ὢν, καὶ ὂν, καὶ εἰς ὃν δεῖ ἡμᾶς πιστεύειν, καὶ ὁμολογεῖν, καὶ λατρεύειν ὡς θεῷ ζῶντι, καθ' ὃν δεύτερος οὐ τίθεται, ἢ πρότερος, ἢ ἐσόμενος ὡς ἐκεῖνος ἐν πᾶσι ταυτιζόμενος, εἷς καὶ μονώτατος ὢν, ἀσύγκριτα γὰρ τὰ θεῖα τοῖς ἀνθρωπίνοις, ὡς πολλάκις ὄπισθεν εἴρηται.

Ἢ λαμβάνεται πάλιν καθότι ἔχουσιν οὐχ ὑπόστασιν, ἢ θείαν οὐσίαν, καὶ φύσιν τῆς θεότητος ἐν ἑαυτοῖς, ἀλλ' ἁπλῶς ἐνέργειαν τοῦ παναγίου Πνεύματος κατὰ χάριν, καὶ θέσιν, εἴτε ἀποστολῆς, εἴτε ἐπισκοπῆς, καὶ ἐφεξῆς, συντεταγμένως κατὰ τὸ συναριθμούμενον, καὶ ἀναλογούμενον, ἀλλὰ τῇ τάξει τῆς προαριθμήσεως συναριθμουμένου τοῦ ἑνὸς, τοῦ δύο, καὶ τρεῖς, καὶ καθεξῆς, καθ' ἣν διάνοιαν τῆς ἀληθείας αὕτη ἡ προεδρία οὐκ ἔστι βασιλέως πρὸς ὑπήκοον, ἢ μητρὸς, καὶ πατρὸς πρὸς τέκνα, ὅτι μὴ πρὸς τὸ ποιμαινόμενον, καὶ τὸ ὑπάλληλον ἀξίωμα ἀναφερόμενον τὸ σύνταγμα, καὶ τὸ συναρμολόγημα, ἀλλ' ἀδελφότητος, κοινωνίας, συμπρεσβείας, συνεργετῶν, καὶ ἐπιεικῆς, καὶ φιλικῆς ἐν Χριστῷ διαθέσεως, εὐνοίας τε, καὶ ἕξεως. ἀμέλει ἐν τῇ ἀποστολῇ Πέτρος, Παῦλος, Ἰάκωβος, Ἰωάννης, καὶ συνακολούθως ἄχρι τῶν δώδεκα πάντες συναπόστολοι προαριθμούμενοι οἱ κορυφαῖοι οὐ λόγῳ ἀποστολῆς, ἀλλὰ πιστοτέρας τῆς ἐξ ἔργων διαθέσεως, καὶ θερμοτέρας σπουδῆς τῆς πρὸς τὸν διδάσκαλον. ὡσαύτως καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ὑπαλλήλοις ἀξιώμασιν εἴτε προφητῶν, εἴτε ποιμένων λεκτέον. καθάπερ πράττεται καὶ νῦν ἐν τοῖς ἐπισκόποις, μητροπολίταις, πατριάρχαις, καὶ ἀρχιεπισκόποις, οἵτινες συναριθμοῦνται, καὶ ὑπαλλήλως, καὶ προσαλλήλως προπίπτονται, συντάσσονται, καὶ ὑποτάσσονται κατὰ τὸ ἀνάλογον καὶ τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν συμμετρούμενοι, τουτέστιν οἱ συνεπίσκοποι συναριθμούμενοι ὑφεδρεύουσι τοῖς μητροπολίταις, οὗτοι τοῖς πατριάρχαις, αὐτοὶ τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ τῷ Χριστῷ, οἱ ἀρχιεπίσκοποι πάλιν, εἰ μέν εἰσι πατριάρχαι συναριθμοῦνται ἕκαστος κατὰ τὴν τάξιν αὐτῶν. εἰ δὲ ἀνυπήκοοι μητροπολίταις ἕκαστος ὡς ἐτάχθη τῆς ἀρχιεπισκοπῆς πρὸς τοὺς ἄλλους ἀρχιεπισκόπους ὑποτασσομένους τοῖς αὐτῶν πατριάρχαις κατὰ τὰ κλίματα, οἷς ὑπόκεινται, καθὸ καὶ λέγονται ἀρχιποιμένες τινες, ὡς πρῶτοι λελήφοτες ἢ παρὰ τοῦ κυρίου, ἢ διὰ τῶν ἀποστόλων τὴν κηδεμονίαν τινὸς ὁλοκλήρου ἔθνους, ὡς Πέτρος Ῥώμης πρωτεπίσκοπος, καὶ Ἰάκωβος Ἱεροσολύμων παρὰ κυρίου, καὶ Ἀνανίας Δαμασκοῦ, Τίτος δὲ Κρήτης, καὶ Τιμόθεος Ἐφέσου παρὰ τοῦ μακαρίου Παύλου. ἐνίοτε ἐκτεινομένου ἐκ περιουσίας τὸ ὄνομα τοῦ ἀρχιποίμενος καὶ εἰς τοὺς μὴ ὄντας πατριάρχας, ὡς καὶ τὸ τῆς ἐπισκοπῆς, ὡς εἴρηται εἰς τὸν μέγαν Νικόλαον, καὶ ἄλλον.

Καὶ εἰ εἴποι τὶς σοφιζόμενος, ὅτι δέον ἐστὶ πάντα ἀνάγεσθαι ἐφ' ἕνα, μία γὰρ ποίμνη φησὶ, καὶ εἷς ποιμήν.

Φαμὲν, ὅτι πάντα ἀνάγονται ἐφ' ἓν ἀξίωμα, μέντοιγε οὐχ ὡς συναριθμούμενον, ἀλλ' ὡς πρότερον ἀναλογούμενον τοῖς ὑπαλλήλοις ἐν ὑπεροχῇ, τουτέστι πάντες οἱ ἐπίσκοποι διωρισμένως λαμβανομένου τοῦ ὀνόματος, ἀναλογοῦνται μὴ εἰς ἕνα συνεπίσκοπον, ὅτι μή γε συντεταγμένως. καὶ συναριθμουμένως προεδρεύοντα, καὶ προαριθμούμενον, ἀλλ' εἰς ἕνα πατριάρχην.

ὡσαύτως

ὡσαύτως πάλιν πάντες οἱ πατριάρχαι μὴ εἰς ἕνα συμπατριάρχην, ἀλλ' εἰς ἕνα χριστὸν, ὅστις ἐστὶ καὶ αὐτεπίσκοπος, καὶ αὐτομητροπολίτης, καὶ αὐταρχιερεὺς, καὶ αὐτοπατριάρχης, καὶ αὐτοπιστὸς, πιστὸς ὁ λόγος φησὶν ὁ ἀπόστολος, καὶ πάσης ἀποδοχῆς ἄξιος, παρ' οὗ πᾶσα πατριὰ ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ γῆς. Τὸ δὲ ἔσεσθαι μία ποίμνη, καὶ εἷς ποιμὴν, τοῦτο οὐ λέγεται περὶ τῶν κατὰ χάριν, καὶ θέσιν πιστῶν, καὶ διακόνων τοῦ χριστοῦ, ἀλλὰ περὶ τοῦ ἑνὸς καὶ μόνου ἀναριθμήτου χριστοῦ αὐτοποιμένος, καὶ τῆς μιᾶς ὡσαύτως ποίμνης ἀναριθμήτου, καὶ συνουσιωμένου αὐτῷ ἁγίας ἐκκλησίας καθολικῆς. τὰ γὰρ κατὰ θέσιν, καὶ χάριτα ἀξιώματα πληθύνονται, τὰ δὲ κατὰ φύσιν, καὶ ἐξουσιοποιὸν καὶ χαριτοποιὸν δύναμιν μοναδικῶς, καὶ ἀναπολύτως μόνον λέγονται. καὶ γὰρ εἷς καὶ μόνος φύσει βασιλεὺς ὁ θεός ἐστι, χάριτι δὲ πλεῖστοι κατὰ τὰς οἰκουμένας. Ὡσαύτως εἷς ἀρχιερεὺς κεχρισμένος τῷ συμπαρομαρτοῦντι πνεύματι τῶν μελλόντων ἀγαθῶν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς χριστός. χάριτι δὲ, καὶ θέσει καὶ οἱ δώδεκα ἀπόστολοι ἀρχηγοὶ τῆς πίστεως συναριθμούμενοι προηριθμημένως. καθορῶμεν γὰρ καὶ ἐν τῇ φύσει μὴ ἕνα ἡγεμόνα μόνον εἶναι τῶν Μελιττῶν, ἢ ἕνα Λέοντα τῶν ζώων βασιλέα, ἀλλὰ πολλοὶ καὶ οἱ Λέοντες, καὶ οἱ ἡγεμόνες τῆς Μελισσουργίας. Καὶ εἰ εἴποι τις πάλιν, ὁ μακάριος Πέτρος ποιμὴν, καὶ ἀρχηγὸς ἦν τῆς οἰκουμένης. κατὰ τὸν Θεοφύλακτον εἴρηται ὄπισθεν, καὶ νῦν πάλιν ἐπαναλαμβάνεται, ὅτι ἦν τῆς οἰκουμένης συμποιμὴν, καὶ συναπόστολος συντεταγμένος τοῖς ἀδελφοῖς, καὶ προηριθμημένος αὐτῶν ἐν τῇ τάξει, ὡς ὁ Κωνσταντινουπόλεως νῦν τῶν λοιπῶν Πατριαρχῶν, καὶ πρότερον ὁ Ῥώμης πάντων, καθὰ περὶ τούτων διαλαμβάνουσιν αἱ Οἰκουμενικαὶ συντάξεις. καὶ γὰρ δυνατόν ἐστιν ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν καὶ συναριθμεῖσθαι τοῖς ὑφ' αὐτὸν, καὶ ὑπερέχειν ἐκείνων τῷ ἀξιώματι, καὶ ἀναλογεῖσθαι τούτῳ, καὶ προαριθμεῖσθαι τοῖς συναριθμουμένοις αὐτῷ. ὡς τύπῳ διαλαβεῖν, κατὰ τὸν λόγον τῆς πίστεως, καὶ τῆς εἰς χριστὸν τὸν αὐτόπιστον, καὶ αὐτομολογητὴν ὁμολογίας πάντες οἱ θεοφιλεῖς χριστιανοὶ συναριθμοῦνται καὶ τῷ Βασιλεῖ, καὶ τῷ Πατριάρχῃ. μία γὰρ ἡ πίστις. κατὰ δὲ τὸ ἀξίωμα τῆς βασιλείας, καὶ τῆς ἀρχιερωσύνης πολὺ τὸ διάφορον, καὶ τὸ ὑπερέχον τῶν πιστῶν, ὡς ἐκείνου μὲν ἀναγομένου ἐπὶ τὸν Θεὸν τὸν βασιλέα τῆς δημιουργίας διὰ τῆς παρ' αὐτοῦ δωρηθείσης αὐτῷ βασιλείας, ἣ βασιλεύει καὶ πιστῶν, καὶ ἀπίστων. τούτου δὲ ἐπὶ τὸν βασιλέα τῆς οἰκονομίας, καὶ τῆς οἰκειώσεως ᾗ διακονεῖ, καὶ οἰκονομεῖ συγκαταβατικῶς τὰ μυστήρια τῆς ἐκκλησίας συμπάσχοντι, καὶ καθαίροντι κηλῖδας ἁμαρτημάτων, καὶ ἄφεσιν οὐ πᾶσιν, ἀλλὰ τοῖς πιστοῖς καὶ μόνον, ἐφ' οἷς γίνεται καὶ ἡ ἀναλογία, καὶ ἡ προαρίθμησις ὑπαλλήλως, καὶ συναριθμουμένως, ἀμέλει πρὸς ἡγεμόνας, καὶ συμβασιλεύοντας, πρὸς Μητροπολίτας, καὶ συμπατριαρχεύοντας, καθὸ καὶ ὁ μακάριος Πέτρος ἦν πρὸς τοὺς δώδεκα, καὶ τοὺς ἑβδομήκοντα.

Ἰστέον δεύτερον, ὅτι ἡ πίστις ἡ μέν ἐστιν ὡς κρατυνοῦσα, καὶ ἀσφαλίζουσα, καὶ στερεοῦσα τὴν πίστιν ἡμῶν ὡς ἀληθὴς, καὶ ἀνέκπτωτος, καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ τοῦ Κυρίου ἡμῶν ἡ καταφυγῆς Πέτρα ἡμῖν τοῖς λαγωοῖς θηρευομένοις ὑπὸ τοῦ πονηροῦ διαβόλου τοῦ ἐπιβουλεύοντος θηρὰς τὰς ψυχὰς ἡμῶν. ἡ δὲ κρατυνομένη, καὶ ἀσφαλιζομένη ἡ ἐξ ἡμῶν πρὸς τὸν χριστὸν πρόθεσις, καὶ ὁμολογία παρ' αὐτοῦ τοῦ χριστοῦ βεβαιουμένη, ὅστις ἐστὶν ἡ κρατυνοῦσα πίστις, ἧς ἄνευ ἀνίσχυρόν ἐστι τὴν ἐκκλησίαν στερεωθῆναι, διόπερ δέεται καὶ αὐτὴ πρὸς αὐτὸν λέγουσα, στερεώσοι ὁ Θεὸς τὴν ἁγίαν, καὶ ὀρθόδοξον πίστιν τῶν χριστιανῶν εἰς αἰῶνα αἰῶνος. Ὡσαύτως ἔχει καὶ τὸ ῥηθὲν τροπάριον. Σὺ ἐπαξίως Πέτρα προσηγορεύθης, ὅτι τὴν

...ν ἀκράδαντον πίστιν ὁ Κύριος τῆς ἐκκλησίας ἐκράτυνε. πέτρα τοίνυν, καὶ πίστις ...στωμένη, καὶ ἀσφαλιζομένη παρὰ τοῦ Κυρίου ἐστὶ καὶ ὁ μακάριος Πέτρος συναριθμούμενος ...λοιποῖς τέκνοις πιστοῖς τῆς ἐκκλησίας τοῦ χριστοῦ, ὥσπερ καὶ οἱ λοιποὶ ἀπόστολοι, ὧν ...ταῦθα συναριθμούμενος, καὶ οὐκ ἀναλογούμενος διὰ τὸ πρώτως ὡμολογηκέναι τὸν χρι... εἶναι τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, ὡς εἴρηται, καὶ οὐχὶ κατεξουσιάζει ἐκείνων ὡς πατὴρ, ἢ μήτηρ, ἢ βασιλεὺς, ἢ πατριάρχης, ἢ ἀρχιερεὺς τῷ λόγῳ τῆς μιᾶς πίστεως, ἀλλὰ προαριθμούμενος μόνον ὡς ἀδελφὸς θερμότερος τῇ πίστει τῇ πρὸς τὸν πιστὸν λόγον, καὶ ἀληθῆ χριστὸν διδάσκαλον περιτιμώμενος, καὶ προκρινόμενος. Καὶ εἰ εἴποι τις, ὅτι ταύτην τὴν πίστιν, καὶ τὴν ὁμολογίαν ἐπιτροπικῶς μόνον ὁ Πέτρος ἐδίδαξε, καὶ οὐχὶ οἱ ἄλλοι ἀπόστολοι, καὶ κατὰ διαδοχὴν ἐπὶ τὸν Πάππαν χρὴ ἀνάγεσθαι ὡς ἐκείνου διάδοχον. Φαμὲν, τῇ μὲν ὅτι μὴ μόνος ἐπίστευσε, καίπερ προηριθμουμένως ὡμολόγησε, πολλοὶ γὰρ ἐπίστευσαν ἐπὶ τὸν Κύριον χωρὶς τοῦ διδαχθῆναι παρὰ τοῦ μακαρίου Πέτρου, ὡς πλήρης ἐστὶν ὁ εὐαγγελικὸς λόγος, μᾶλλον δὲ τῇ συνοντήσει προηριθμεῖται ὁ αὐτάδελφος αὐτοῦ Ἀνδρέας κατὰ τὸν ἱερὸν Ἐπιφάνιον. Πρὸς δὲ, διότι μὴ μόνον αὐτὸς ὡς φιλόστοργος φησὶ καὶ ἡμεῖς πεπιστεύκαμεν, καὶ μαρτυροῦμεν, ὅτι σὺ εἶ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς χριστὸς κοινῇ πρὸς πάντας τοὺς ἀποστόλους λέγει, ἔσεσθέ μοι μάρτυρες ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ Ἱερουσαλὴμ, Σαμαρείᾳ, καὶ ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς. ἀλλὰ καὶ τὰ ἄκακα νήπια ἐν τῇ Βαϊοφόρῳ παρὰ Θεοῦ ἀπεκαλύφθησαν τὴν ὁμολογίαν τὴν εἰς χριστὸν, καθάπερ καὶ ὁ μακάριος Πέτρος, φησὶν ὁ χρυσοῦς τὴν γλῶτταν Ἰωάννης. πρὸς τούτοις, ὁ μακάριος Παῦλος οὐδενὸς μαθήματος τῶν περὶ πίστεως. καὶ ὁμολογίας τῆς εἰς χριστὸν ἀνήκοος ἐγεγόνει παρὰ τοῦ μακαρίου Πέτρου. Ἰστέον τρίτον, ὅτι τὰ ὀνόματα, καὶ τὰ ἀξιώματα τῶν ἀποστόλων, καὶ ἡ ἐξουσία αὐτῶν τὸ μὲν προετυπώθη, καὶ προεφητεύθη ἐν τῇ παλαιᾷ, ὡς οἱ δώδεκα υἱοὶ τοῦ Ἰακὼβ, καὶ οἱ δώδεκα λίθοι ἐν τῷ Λογίῳ τῆς κρίσεως τοῦ ἀρχιερέως, καὶ τὸ, καταστήσεις αὐτοὺς ἄρχοντας ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν, καὶ ἄλλα τοιαῦτα μὴ μόνον αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ πάσῃ τῇ ἐκκλησίᾳ προεικονιζόμενα, τὸ δὲ ἐκτυπούμενα τελειότερον ἐν τῇ νέᾳ διαθήκῃ, καὶ ἐν ταύτῃ μὲν κατ' ὀλίγον διδόμενα. καθυπισχνούμενα, καὶ χαρακτηριζόμενα, καὶ συμπληρούμενα πρὸ μὲν τῆς ἀναστάσεως καθ' ὑπόσχεσιν, καὶ ἀμυδρότερον, μετὰ δὲ τὴν ἀνάστασιν τελειούμενα τελειότερον, ἐν δὲ τῇ Πεντηκοστῇ ἐνεργέστερον, καὶ ὡς ἂν εἴποι τις, οὐσιωδέστερον. ὃ δὲ ἐμπεριλαμβάνεται τῷ ῥηθέντι τροπαρίῳ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, καὶ ἀριδηλότερον ἡ πρὸ τῆς ἀναστάσεως ὑπόσχεσις, καὶ μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἐπανάληψις δηλοῦνται τῷ μακαρίῳ Πέτρῳ κοινολογουμένη, καὶ συμπεριλαμβανομένη τοῖς ἄλλοις ἀποστόλοις, καὶ ἀδελφοῖς, καὶ ὁμοπίστοις, καὶ ξυγκληρούχοις αὐτῷ κατὰ πάντα ἐξισουμένοις καὶ τῇ χάριτι, καὶ τῷ ἀξιώματι, προκρινομένῳ δὲ τοσοῦτον τῷ φίλτρῳ τῷ διακαεστέρῳ, καὶ τῇ ὀξυτέρᾳ, καὶ θερμοτέρᾳ πίστει τῇ πρὸς τὸν διδάσκαλον ὡς πλείονα συγκεχωρηκότα αὐτῷ, ἢ τοῖς ἄλλοις.

ΚΕΦΑ'ΛΛΙΟΝ ΞΓ'.

Μαρτυρία ἐννάτη.

Ἀντιπαλαίει καὶ ὁ θεῖος χρυσόστομος ἐν τῷ ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα, ὁμιλίᾳ ξς'. εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον. ὁ γὰρ τὰς κλεῖς τῶν οὐρανῶν ἐντεῦθεν ἤδη δεξάμενος πολλῷ μᾶλλον ὑπὲρ τῶν ἐκεῖ θαῤῥεῖν εἶχεν. Ἐξέτασις.

Ἡ δόσις

Ἡ δόσις τῆς πρὸς τοὺς ἀποστόλους, καὶ τοὺς εὐσεβεῖς τῆς πνευματικῆς ἐξουσίας τριχῆ δέδοται, ὡς ὄπισθεν τεκμήριον ἐγεγόνει τοῖς φιλόφροσι τοῦ θείου Πνεύματος, κατὰ τὴν τῶν διδασκάλων τῆς καθολικῆς ἁγίας ἐκκλησίας ἑρμηνείαν, ἀμέλει πρὸ τῆς ἀναστάσεως, καὶ τοῦ πάθους καθ' ὑπόσχεσιν, καὶ ἐπαγγελίαν ἀμυδρότερον, μετὰ δὲ τὴν ἀνάστασιν τελειότερον δι' ἐμφυσήματος ζωτικοῦ τοῦ παναγίου Πνεύματος. τῇ δὲ Πεντηκοστῇ παρρησιαστικώτερον, καὶ πληρέστατα, καθάπερ ἥλιός τις ἐπισφραγίζων τὴν λαμπρότητα αὐτοῦ ἐπὶ τὴν ὕλην τοῦ τιμαλφεστάτου Λίθου, καὶ φαεινοτάτου Ἄνθρακος πρῶτον διὰ κινήσεως, καὶ προσβολῆς. Δεύτερον διὰ καθάρσεως, καὶ διακριτικῆς ἐνεργείας τῆς ἀνυποδέκτου ὕλης τῆς φωταυγείας. Τρίτον διὰ τῆς καθ' ἕξιν, καὶ μόνιμον τῆς ἐν ἐκείνῳ παρὰ τοῦ φωτὸς πυραυγείας, καθάπερ ὁρῶμεν πραττόμενον, καὶ ἐν ταῖς χειροτονίαις, καὶ στεφηφορίαις τῶν τε Βασιλέων, καὶ ἀρχιερέων Πατριαρχῶν. οὐ γὰρ ἐν τῷ ἅμα προεκφωνῆσαι τὴν ὁμολογίαν ἔγγραφον, πρόγραφον, καὶ ὑπόγραφον αὐτῶν ἀθρόον ἐπακολουθεῖ καὶ ὁ τέλειος χαρακτὴρ τῆς στεφηφορίας, καὶ ἀρχιερωσύνης, ἀλλ' ἐκεῖθεν ἀπαρχόμεναι τοῖς ἐπακολούθοις προβλήμασι, προχειρίσμασι, καὶ τῇ θείᾳ χάριτι τῇ τὰ ἀσθενῆ θεραπευούσῃ, καὶ τὰ ἐλλείποντα ἀναπληρούσῃ ὡς ἐπὶ τοὺς ἀρχιερεῖς ἐφ' οἷς καθεζομένους τοῦ ἱεροῦ Συνθρόνου, ἐπὶ δὲ τοὺς Βασιλεῖς διὰ τοῦ τρὶς ἅγιος χριομένους τελεσιουργοῦνται οἱ χαρακτῆρας, καὶ τὰ ἐκσφραγίσματα αὐτῶν. καθ' ὑπόσχεσιν λοιπὸν, καὶ ἐν ἐπαγγελίᾳ τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν ἐδέχθη πρὸ τῆς ἀναστάσεως ὁ μακάριος Πέτρος, πῇ μὲν διότι φησὶν ὁ Οἰκουμενικὸς διδάσκαλος, καὶ κῆρυξ τῆς μετανοίας Χρυσόστομος ἐντεῦθεν ἤδη δεξάμενος, ὡσανεὶ παραδειγματίζων διὰ τοῦ ἐντεῦθεν, καὶ ἤδη δεξάμενος ὑπόσχεσιν, καὶ ἐπαγγελίαν, καὶ ἀπαρχὴν τῆς τελεσιουργηθησομένης κατὰ τὸ χωρητικὸν ἀνθρώπῳ πνευματικῆς ἐξουσίας. τὸ γὰρ ἤδη ἐπίρρημα συντάσσεται ἀδιορίστως, καὶ ἐνεστῶτι, καὶ παρῳχημένῳ, καὶ μέλλοντι χρόνῳ. Ὡσαύτως καὶ ὁ ἀόριστος χρόνος ἀντὶ μέλλοντος, καὶ ἄλλο λαμβάνεται κατὰ τὴν φίλην ἔθαδα τῶν γραμματικῶν μάλιστα ἐν τοῖς οἰκονομουμένοις λόγοι, ἀποδιδομένης τῆς αἰτίας, ὡς εἰς τὸ, Κύριος ἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ, καὶ ἔργα χειρῶν αὐτοῦ, καθὰ προσεσημείωται τῷ θεολόγῳ Γρηγορίῳ, διὸ καὶ ἐπάγει ὁ Χρυσόστομος, πολλῷ μᾶλλον ὑπὲρ τῶν ἐκεῖ θαῤῥεῖν εἶχε, τουτέστι δύναμιν, καὶ οὐκ ἐνέργειαν θαῤῥοῦς ἔχειν. τὸ γὰρ ἔχω ῥῆμα ἀπαρεμφάτῳ συνταττόμενον διαθέσεως, καὶ δυνάμεως σημασίαν ἔχει, καὶ μὴ ἐνεργητικῆς ἕξεως, καὶ μονιμότητος σφραγῖδα, καίπερ ἐν τῇ ἐλευθερίᾳ τοῦ Πνεύματος οὐκ ἀεὶ φυλακτέα ἡ τοιαύτη παρατήρησις ἕνεκα τῆς ἀφορμῆς τῶν γλωσσαλγούντων αἱρετικῶν, ὅτι μήτε ἡνίκα τὸ αἴτιον τῆς ἐκβάσεως ἀποδίδοται) καὶ τὸ πέρας, καὶ ἡ ἀπαρχὴ τῆς ὑποσχέσεως αὐτὸ τοῦτο δηλοῖ, ἐκλαμβανομένης ἐκ τῆς ἀκριβολογίας τοῦ θεοπνεύστου γράμματος, ὡς καὶ αὐτὸς ὁ κῆρυξ, καὶ ἀκριβολόγος τῆς ἀληθείας ἐν τῷ αὐτῷ λόγῳ ποιεῖται ἀκριβασμὸν εἰς τὸ ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ὑμεῖς οἱ ἀκολουθήσαντές μοι ἐν τῇ παλιγγενεσίᾳ, ὅταν καθίσῃ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ, καθίσεσθε καὶ ὑμεῖς ἐπὶ δώδεκα θρόνους κρίνοντες τὰς » δώδεκα φυλὰς τοῦ Ἰσραήλ, λέγων τοιαῦτα, Τί οὖν; καὶ Ἰούδας φησὶ καθεδεῖται; οὐδα» μῶς. πῶς οὖν καὶ ὑμεῖς φησὶν ἐπὶ δώδεκα θρόνους καθεδεῖσθε; πῶς τὰ τῆς ὑποσχέσεως » πληρωθήσεται; καὶ τὰ ἑξῆς. κατωτέρω. κἂν γὰρ εἴπω τοῦ ἀνοικοδομεῖν, ἀναξίους δὲ ἑαυτοὺς » παράσχωσι τῆς ὑποσχέσεως οὐκέτι ποιήσω. Πάλιν. κἂν ἀπειλήσω μὴ ἀπογνῷς. (δύ» νασαι γὰρ μετανοῆσαι, καὶ λῦσαί μου τὴν ἀπόφασιν ὡς Νινευῖται) κἂν ὑπόσχωμαί τι χρηστὸν, μὴ

» μὴ ἀναπέσῃς διὰ τὴν ὑπόσχεσιν. ἂν γὰρ ἀνάξιος φανῇς, οὐδέν σε ὠφελήσει τοῦ ὑποσχέσθαι με, » ἀλλὰ μᾶλλον καὶ τιμωρήσεται). ἐγὼ γὰρ ἀξίῳ ὄντι ὑπισχνοῦμαι. διὰ τοῦτο καὶ τότε διαλεγόμενος » τοῖς μαθηταῖς, οὐχ ἁπλῶς ἐπηγγείλατο, ἀλλὰ καὶ προσέθηκεν οἱ ἀκολουθήσαντές μοι, ἵνα καὶ » τὸν Ἰούδαν ἐκβάλῃ, καὶ τοὺς μετὰ ταῦτα ἐλκύσηται. οὔτε γὰρ πρὸς ἐκείνους εἴρηται μόνον, οὔτε πρὸς Ἰούδαν λοιπὸν ἀνάξιον γεγενημένον. τοῖς μὲν οὖν μαθηταῖς τὰ μέλλοντα ἐπηγγείλατο » λέγων, καθίσεσθε ἐπὶ δώδεκα θρόνους (ἦσαν γὰρ ὑψηλότεροι λοιπὸν, καὶ οὐδὲν τῶν παρόντων » ἐζήτουν) τοῖς ἄλλοις δὲ καὶ τὰ ἐνταῦθα ὑπισχνεῖται. Καὶ ἵνα συνελὼν εἴπω κατὰ τὸν ἱερώτατον Βουλγαρίας, ἐκεῖνοι μόνον ἀπολαύσουσιν ἐν τοῖς μέλλουσι τὰ μέγιστα, καὶ τὰ πρωτεῖα οἱ μέχρι τέλους ἀκολουθήσαντες τῷ Χριστῷ, καὶ μεμενηκότες τῇ εἰς αὐτὸν πίστει, ἣν οἱ ἀθετήσαντες ἐξεβλήθησαν, ὃ καὶ πέπονθεν ὁ τρισκατάρατος Ἰούδας ἀποχωρισθεὶς τῆς συντεταγμένης χορείας, καὶ ἐπίμονος γεγονὼς τῆς κακίας, λελακηκὼς ἐγκατελήφθη διὰ τὴν ἐξ ἰδίας αὐτοπροαιρέτου αὐτοῦ πονηρὰν συνείδησιν. Ὁμοίως καὶ ὁ Πέτρος καταχεθεὶς τῇ δειλίᾳ, καὶ τῷ φόβῳ τῆς δειματωσάσης αὐτὸν Κόρης, ἔῤῥιψε τὴν πίστιν τῶν Κλειδῶν πρὸς καιρὸν, καὶ ὃν ὡμολογηκὼς ἦν ἀκολουθῆσαι ἠθέτησεν, ἐπαναληφθεὶς, καὶ διορθωθεὶς διὰ τῆς μετανοίας, διὸ καὶ δευτεροῦται αὐτῷ ἰδιαζόντως παρὰ τοῦ Κυρίου τὸ ἀκολούθημα ὡς τοῖς ἄλλοις μὴ προσωποποιουμένου τῷ μὴ ἀθετήσασθαι τὸν ᾧ καθυπέσχοντο ἀκολουθήσασθαι.

Πῇ δὲ πάλιν, διότι εἰ ὁ μακάριος Πέτρος πεπληροφορημένως, καὶ μὴ κατ' ἐπαγγελίαν τότε λέληφε τὰς Κλεῖς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν περιττὴ ἂν ἐγεγόνει ἡ οἰκονομία τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, καὶ ἡ κάθοδος τοῦ παναγίου Πνεύματος μετὰ τὴν ἐκείνου εἰς οὐρανοὺς ἀνάβασιν καταπεπομφότος τὸν Παράκλητον, καὶ περὶ τούτου εἰπόντος ὡς ἄνθρωπος μετὰ τὴν ἀνάστασιν, ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ γῆς. καὶ γὰρ ὡς Θεὸς ἀΐδιος ἡ ἐξουσία αὐτοῦ τοῦ κατ' ἄνθρωπον προκόπτοντος σοφίᾳ, καὶ χάριτι, διὸ χωρητικώτερος ἐγνωρίζετο τοῦ Χριστοῦ ὁ μακάριος Πέτρος εἰ προσλεληφὼς αὐτουργίᾳ ὅλην τὴν δόσιν τοῦ Πνεύματος περὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου τοῦ διδάσκοντος, καὶ χορηγοῦντος, καὶ ἀποκαλύπτοντος αὐτοῦ τὴν θεόσοφον γνῶσιν, καὶ τὴν τῆς χάριτος δόσιν κατὰ τὸ χωρητικὸν τῆς δυνάμεως αὐτῶν ἐπανάγοντος αὐτοὺς ἐκ τῶν ἀτελεστέρων ἐπὶ τὴν ἐπανάβασιν τῶν τελειοτέρων, ὡς ἐμφαίνει αὐτὸς ὁ διδάσκαλος ἐν τῷ αὐτῷ λόγῳ λέγων οὕτω. καὶ τοῖς μαθηταῖς δὲ ἐν προοιμίοις, ὅτε ἀτελέστερον διέκειντο, ἀπὸ τῶν παρόντων διελέγετο. ὅτε γὰρ εἵλκυσεν αὐτοὺς ἀπὸ τῆς θαλάσσης, καὶ τῆς τέχνης ἀπέστησε, καὶ ἀφεῖναι τὸ πλοῖον ἐκέλευσεν, οὐκ οὐρανῶν, οὐ θρόνων ἐμνημόνευσεν, ἀλλὰ τῶν ἐνταῦθα πραγμάτων εἰπὼν, ποιήσω ὑμᾶς ἁλιεῖς ἀνθρώπων, ἐπειδὴ δὲ ὑψηλοτέρους εἰργάσατο, τότε λοιπὸν καὶ περὶ τῶν ἐκεῖ διαλέγεται. τί δέ ἐστι κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ Ἰσραὴλ, τουτέστι κατακρίνοντες, ἃς κεκρίκασιν ἐνταῦθα καὶ πάντα τὰ ἔθνη οἰκονομικῶς, καὶ συγκαταβατικῶς κατὰ τὴν τοῦ διδασκάλου παραγγελίαν.

Πῇ δὲ διότι ὁ κατὰ ἀπόκρισιν παρὰ τοῦ Κυρίου πρὸς τὸν μακάριον Πέτρον ῥηθεὶς λόγος ἐγκωμιαστικὸς λόγος ἐστὶ κατὰ τὸν οὐρανοφάντορα Βασίλειον. τὸ δὲ ἐγκώμιον κατὰ τὸν κοινὸν ὅρον αὐτοῦ συμπεριλαμβάνει ἐν ἑαυτῷ καὶ τοὺς τρεῖς χρόνους οἷα δοκεῖ καὶ τῷ ἐξάρχῳ τῆς φιλοσοφίας, καὶ ὁ καταπειστικὸς λόγος ἀποφαίνεται ἐν τῷ α΄, τῶν ῥητορικῶν. καὶ ὁ Γρηγόριος νόος προχειρίζεται ἐν τοῖς ἐγκωμιαστικοῖς, καὶ στηλιτευτικοῖς αὐτοῦ λόγοις τοῖς ἐν τοῖς τὸν μέγαν Βασίλειον, καὶ τὸν Ἰουλιανὸν τὸν παραβάτην ἐπεξειργασμένοις, ἐκεῖνον μὲν καὶ ἐκ τῶν προτέρων, ἐνεστώτων, καὶ μελλόντων τοῖς πεπραγόσιν ἐνεργουμένοις τε, καὶ ἐντευξομένοις ἐγκω-

μιάζων, τούτων ὡσαύτως ἐκ τῶν αὐτῶν καταστηλιτευτῶν. πιστοῦται δὲ τὸ ἀληθευόμενον καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν πρὸς τὸν μακάριον Πέτρον ῥηθέντων εὐαγγελικῶν ῥημάτων, ἐφ' οἷς ἀναγινώσκεται ἡ προκεκινημένη θεία ἀποκάλυψις, καὶ ἡ τοῦ Σίμωνος εἰς Πέτρον ἐνεργουμένη μετωνυμία, μεθ' ἣν ἡ τῶν Κλειδῶν δόσις, ἀμέλει πνευματικὴ ἐξουσία τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν καθυπισχνουμένη, καὶ ἐπαγγελλομένη δοθήσεσθαι. καθὰ διατρανοῖ τὴν ἀληθῆ ἔννοιαν ὁ θεῖος Χρυσόστομος κεφ. ις'. ὁμιλία νς'. λέγων οὕτω. «Πῶς οὖν οὐκ ἔστιν αὐτῷ δοῦναι, τὸ καθίσαι ἐκ δεξιῶν, καὶ ἐξ εὐωνύμων τοῦ λέγοντος ἐγώ σοι δώσω. εἶδες πῶς καὶ αὐτὸς ἀνάγει τὸν Πέτρον εἰς ὑψηλὴν τὴν περὶ αὐτοῦ ἔννοιαν, καὶ ἑαυτὸν ἀποκαλύπτει, καὶ δείκνυσιν Υἱὸν ὄντα τοῦ Θεοῦ διὰ τῶν ὑποσχέσεων τῶν δύο τούτων. ἃ γὰρ Θεοῦ μόνου ἐστὶν ἴδια, τό τε ἁμαρτήματα λῦσαι, καὶ τὸ ἀπερίτρεπτον τὴν ἐκκλησίαν ποιῆσαι, ἐν τοσαύτῃ κυμάτων ἐμβολῇ, καὶ ἄνθρωπον ἁλιέα πέτρας πάσης ἀποφῆναι στερρότερον, τῆς Οἰκουμένης πολεμούσης ἁπάσης, ταῦτα αὐτὸς ἐπαγγέλλεται δώσειν.» Τέως διότι εἰ τοῦτο ἦν ἀληθὲς τελείαν ἐσχηκέναι τὴν ἐξουσίαν, καὶ πεπληροφορημένην τὴν ἐνέργειαν τοῦ Πνεύματος ὁ μακάριος Πέτρος τὴν Κλεῖδα λέγω ἐν ἑαυτῷ τῆς γνώσεως, οὐκ ἂν ἡμαρτηκὼς ἐγεγόνει σκανδαλίζων ὡς ἄνθρωπος, καὶ ἀπληροφόρητος ἔτι τὸν Κύριον τῆς χάριτος, ἐν τῷ λέγειν κατ' ἰδίαν ἵλεώς σοι Κύριε. οὐ μὴ ἔσται σοι τοῦτο. ἡ γὰρ ἐξουσία τοῦ Πνεύματος, ἡ Κλεῖς τῆς γνώσεως. καὶ ἡ τῶν θείων μυστηρίων ἀποκάλυψις, καὶ πρᾶξις, καὶ ἐνέργεια αὐτῆς ἐστι, μὴ λελησμένη πᾶσα τότε ὑπὸ τοῦ μακαρίου Πέτρου, καὶ μὴ ἀποκεκαλυμμένη ὅλη αὐτῷ τότε παρὰ τοῦ Κυρίου (καίπερ ἀποκεκάλυπται αὐτῷ παρὰ τοῦ Πατρὸς ἡ εἰς τὸν Χριστὸν τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος ὁμολογία) οὐ γὰρ ἦν χωρητικὸς ἀθρόον, ἤτοι ἀχρόνως ὁ ἐν χρόνῳ κτιζόμενος, καὶ ἀνακαινιζόμενος λαβεῖν ὅλην τὴν τοῦ Πνεύματος γνῶσιν, καὶ μὴ τοσοῦτον αὐτὸς, ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ συναπόστολοι αὐτῷ, καὶ μαθηταὶ τοῦ Κυρίου διαστελλόμενοι ὑπ' αὐτοῦ μηδενὶ τῷ ἐκ τῶν δήμων ἐκφωνῆσαι τὴν εἰς αὐτὸν ὁμολογίαν, οἷς οὐδὲ αὐτὸς ὁ φιλάνθρωπος πρὸ τοῦ Σταυροῦ ἐθάρρησε πάντα ἐνθεῖναι τοῖς μέλλουσι διδάσκειν, καὶ ἐγχειρισθῆναι τὴν Οἰκουμένην. περὶ ὧν πάντων πλατύτερον ἀνάγνωθι ἐν τῷ αὐτῷ κεφ. τὴν ὁμολογίαν τοῦ Χρυσοστόμου, ὅπου σαφὴς ἐμφαίνεται καὶ ἡ ἐπαγγελία, καὶ τὸ κατ' ὀλίγον θάρρος τῶν περὶ Χριστοῦ ἀποκαλυπτομένων μυστηρίων, ἐντιθέμενον τοῖς μαθηταῖς, καὶ ὅτι οὐ περὶ πάντων λεληφὼς ἐγεγόνει ὁ μακάριος Πέτρος τὰς περὶ τοῦ Χριστοῦ ἀποκαλύψεις διὰ τὸ ἀσθενὲς, καὶ ἀχώρητον τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ἧς οὐκ ἀχώριστος ἦν ὁ στύλος τῆς ἐκκλησίας, ὁ μετὰ τοσαῦτα σημεῖα τοσούτῳ φανεὶς ἀσθενὴς, ὥστε ἐλεγχθῆναι τῷ χείρονι πτώματι κόρην εὐτελῆ δειματησάμενος, καὶ τὸν ὃν ὡμολογηκὼς προέφθη Χριστὸν ἀρνησάμενος. ἐν ὑποσχέσει λοιπὸν, καὶ προῤῥητικῶς, καὶ προαγορευτικῶς εἰς τὸν ἐπιόντα χρόνον ληπτέον εὐσεβῶς, καὶ ὀρθοδόξως τὸ εὐαγγελικὸν ῥητὸν, καὶ μὴ κατὰ παρουσίαν, αὐτουργίαν, καὶ τελειοτέραν ἐνέργειαν πρὸ τῆς ἀναστάσεως δεδομένην εἶναι τὴν τῶν Κλειδῶν γνῶσιν, καὶ τὴν αὐθεντίαν τῆς πνευματικῆς γνώσεως.

ΚΕΦΑ'ΛΑΙΟΝ ΞΔ'.

Μαρτυρία δεκάτη.

Καταβροντᾷ πάλιν ὁ αὐτὸς μέγας Φωστὴρ ἐν τοῖς εἰς τὸν Πέτρον, καὶ Παῦλον. Ὁ τὰς Κλεῖς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν ἐξ αὐτοῦ τοῦ Κυρίου εἰληφώς.

Ἐξέτασις.

Ἀλλὰ

Ἀλλὰ περὶ μὲν τούτου τυχὸν ἱκανόν ἐστι τοῖς συνεχέσι τὸ δὴ λεγόμενον, καὶ φροιμιαζόμενον ἐξ ὄνυχος γνωρισθῆναι τὸν Λέοντα, τουτέστι τὸν βασιλικὸν λόγον τῆς ἀληθοῦς ἐν Χριστῷ ἀποδεικτικῆς ὑποσχέσεως. μέντοι γε ἐπειδήπερ γυμναζόμενος εὐεκτότερος ταῖς ἕξεσιν ἀποκαθίσταται, καὶ μονιμώτερος ταῖς διαθέσεσιν ἀποδίδοται, προσρητέον τοῖς λεχθεῖσι, καὶ προσαποδεικτέον τοῖς προσαποδεδειγμένοις τοῖς αὐτοῖς ὅροις, καὶ κανόσι τῆς ἀληθείας στοιχειούμενοι, τὸ μὲν ὅτι κοινολογουμένη ἐστὶν ἡ δόσις τῶν Κλειδῶν, καὶ τοῖς μετὰ Χριστὸν τετευχόσι χρηματίσαι συστρατιώταις τοῖς προγεγονόσι τοῦ Χριστοῦ ἀθλοφορησομένοις. τὸ δὲ διότι καθ' ὑπόσχεσιν προδέδονται αἱ Κλεῖδες πρὸ τῆς ἀναστάσεως ὡς σημαντικαὶ τῆς εἰς Χριστὸν ὁμολογίας, καὶ πίστεως μόνον, καὶ μὴ τοῦ τελείου χαρακτηρισμοῦ τῆς πνευματικῆς ἐξουσίας. ἅμα τε ὅτι εἰ ὁ λόγος τούτων οὐ διακριθεὶς συνημμένως ταύτῃ τῇ κατὰ λόγον διαιρέσει ἕψοιτο τὸν διδάσκαλον σὺν τῇ ἀληθείᾳ ἀντιφατικὸν αὐτῷ ἑαυτὸν εἶναι, ὅπερ ἐγγραφῆναι τῷ εὐσεβοῦντι τύχοι ἂν τῶν ἐκτοπωτέρων σοφισμάτων τυγχανόντων ἀπὸ μακρὰν τῆς ὀρθοδοξίας, ἡμεῖς ἑαυτοὺς στηριζόμενοι, καὶ ὀρθογνωμονοῦντες φαμὲν ἀπαρχόμενοι τοῦ πρώτου, ὅτι καὶ ὁ μακάριος Παῦλος λεληφὼς ἐγεγόνει τὴν αὐτὴν Κλεῖδα τῆς εὐσεβείας, καὶ ὁμολογίας, ἧς τετυχὼς ἦν ὁ μακάριος Πέτρος, εἰ καὶ προγενέστερος τοῦ μακαρίου Παύλου, περὶ οὗ διέξεισιν οὕτως ὁ χρυσοῤῥήμων εἰς τὸν λόγον ἐπιγεγραμμένον τῆς μνήμης τῶν μαρτύρων λέγων. «Ὁ δὲ Παῦλος ἐλθὼν μετὰ τὸν Σωτῆρα, καὶ κῆρυξ ὢν τοῦ Σωτῆρος τοὺς πρώτους ἰδὼν, ὅτι ἦν ἐκδέξασθαι τὸν Χριστὸν, μετὰ δὲ Χριστὸν, οὐδένα ἄλλον, διὰ τοῦτό φησιν, εἰ ὑμῖν εὐαγγελίζεται, παρ' ὃ παρελάβετε, ἀνάθεμα ἔστω, ἀποκλείει πᾶσαν γνῶσιν, καὶ λαμβάνει τὰς Κλεῖς τῆς εὐσεβείας.» ὅτι δὲ μετὰ τὴν διδαχὴν τοῦ Χριστοῦ οὐκ ἔστιν ἄλλην προσδοκῆσαι διδασκαλίαν ἄλλην μὴ οὖσαν, ὅτι μὴ τὴν Κλεῖδα τῆς γνώσεως τῶν περὶ Θεοῦ μυστηρίων, ἀδιακρίτως παρεχομένην παρὰ τῆς μιᾶς χάριτος, καὶ ἐνεργείας τῆς ἀδιαιρέτου Τριάδος κατὰ τὸ φιλόχωρον, καὶ ἐφικτὸν τοῖς προσεδρεύουσι μετὰ πίστεως ἐν διαφόροις καιροῖς, ἐπεξεργασθεῖσαν δὲ τελεσιουργικώτατα τῷ καιρῷ τῆς Πεντηκοστῆς, ὅπερ ἐστὶ τὸ πλήρωμα τῆς ὑποσχέσεως δῆλόν ἐστι. διό φησι καὶ ὁ αὐτὸς Χρυσοῦς τὴν γλῶτταν Ἰωάννης «ἐν τῷ τρίτῳ λόγῳ τῆς αὐτῆς ἑορτῆς οὕτως. ἔτι γὰρ, φησὶ, πολλὰ ἔχω λέγειν, ἀλλ' οὐ δύνασθε βαστάζειν. ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ Παράκλητος τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας ὁδηγήσει ὑμᾶς εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν, ἐλεύσεται μετ' ἐμὲ τὸ κατ' ἐμὲ τὴν οὐσίαν. παραγενήσεται πρὸς ὑμᾶς τὸ ἐκ Πατρὸς τῷ Πατρὶ τὴν οὐσίαν ἐφάμιλλον. οὐκ οὖν ἃ τοῖς λόγοις εὐηγγελίσθησαν, τοῖς ἔργοις ἐπέγνωσαν. ὧν τὴν ἐπαγγελίαν ἐδέξαντο, τούτων τὴν πεῖραν ἐνέμενον, οὐκ ἐάσω ὑμᾶς ὀρφανοὺς, ἄλλον ὑμῖν ἀποστέλλει παράκλητον ὁ Πατὴρ, ἡ γὰρ εἰς οὐρανοὺς ἄνοδος τοῦ Δεσπότου τὴν ἐξ οὐρανοῦ κάθοδον ἐγγυᾶται τοῦ Πνεύματος. ἔδει γὰρ τὸν Ἰησοῦν ἀποδεξαμένους ὑποδέξασθαι καὶ τὴν τοῦ Πνεύματος ἄφιξιν, ἵνα δράμῃ πρὸς ἐντελεστέραν ἄνοδον, τὰ τῆς θεογνωσίας διδάγματα.» ὁ μὲν Ἰησοῦς ἀνθρωπίνην τὴν φύσιν λαβὼν, καὶ συγγενῆ τοῖς ἀνθρώποις περιβαλλόμενος θέαν, πρὸς τὴν τοῦ Πνεύματος τοὺς ἀνθρώπους ἀνέστησε. διὸ καὶ ταύτην τὴν ἐξουσίαν ἀνθρώποις ἔμελλε πιστεῦσαι, καὶ οὐκ ἀγγέλοις, ὅπως ἔχοντες ἐν ἑαυτοῖς τὸ περίτρεπτον, καὶ τὸ ὁμοιοπαθὲς μὴ ὦσιν ἀπότομοι, καὶ σκληροκάρδιοι περὶ τὴν τῶν ἀνθρώπων κατεμπιστευμένων ἐπιμέλειαν, ἀλλὰ συμπαθεῖς, καὶ φιλάνθρωποι. οὕτω γὰρ ὁ φιλάνθρωπος Κύριος συγχωρεῖ Πέτρον τὸν ἐκ τῆς θείας ἀποκαλύψεως τὰς Κλεῖς τῶν οὐρανῶν κατεμπιστευθέντα (ἤτοι τὴν πίστιν, καὶ τὴν εἰς Χριστὸν ὁμολογίαν)

μέλλοντα

μέλλοντα δὲ πιστεύεσθαι τὰς κλεῖς τῆς ἐκκλησίας, καὶ τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ περιστατεῖν, καὶ δειματωθῆναι τῇ φωνῇ τῆς κόρης. ὡσαύτως καὶ τὸν κατέχοντα τὰς κλεῖς τοῦ οὐρανοῦ προφήτην Ἠλίαν νῦν μὲν κλείοντα αὐτοὺς τῇ ἀνομβρίᾳ, ὕστερον δὲ ἀνοίγοντα τῇ ἐπομβρίᾳ παραχωρεῖ φοβηθῆναι, καὶ φυγεῖν ἀπὸ προσώπου Ἰεζάβελ γυναικὸς ἐκβεβακχευμένης. τοῦτο γὰρ τὸ πάθος πραγματεύεται ἡ θεία χάρις, περιπεσεῖν τινὰ τῶν ἐν ἐξουσίαις ἁμαρτήματί τινι, ἵνα ἐξ ὧν αὐτὸς ἔπαθε φιλάνθρωπος γένηται περὶ τοὺς ἄλλους, ὃ καὶ πεπόνθασιν οἱ δύο οὗτοι ἀπερίτρεπτοι στῦλοι, καὶ κλειδοῦχοι τῶν οὐρανῶν, Ἠλίας λέγω, καὶ ὁ μακάριος Πέτρος, ὅστις εἰ εἶχε τὸ ἀναμάρτητον, ἀσύγγνωστοι ἂν εἴησαν οἱ παρ' αὐτοῦ διδασκόμενοι διὰ τὸ ἐξ ἐκείνου ἀπότομον κατὰ Χρυσόστομον. ἐν τῷ εἰς τὸν Ἠλίαν, καὶ τὸν Πέτρον λέγοντα οὕτως. ἦν μὲν οὖν Πέτρος ἠρέμα πως καὶ ἀπότομος. εἰ δὲ καὶ εἶχε τὸ ἀναμάρτητον, ποίαν ἂν συγγνώμην οἱ παρ' αὐτοῦ διδασκόμενοι ἐλάμβανον. ἀλλὰ διὰ τοῦτο πραγματεύεται ἡ θεία χάρις ἁμαρτήματί τινι περιπεσεῖν αὐτόν, ἵνα ἐξ ὧν αὐτὸς ἔπαθε φιλάνθρωπος γένηται πρὸς τοὺς ἄλλους. θεία γὰρ διοίκησις γέγονε κατὰ τὸν αὐτὸν ἐν τῷ αὐτῷ λόγῳ λέγοντα, τὸ τοὺς ἱερέας ἁμαρτίᾳ καὶ αὐτοὺς ὑποπεσεῖν, καὶ ἄκουσον πῶς εἰσὶν οἱ διδάσκαλοι αὐτοὶ καὶ ἱερεῖς, εἰ μὴ ἡμάρτανον, μηδὲ ὑπέκειντο τοῖς πάθεσι τοῦ βίου, ἀπάνθρωποι ἔμελλον εἶναι περὶ τοὺς ἄλλους, καὶ ἀσύγγνωστοι, ἀλλὰ διὰ τοῦτο καὶ αὐτοὺς τοὺς ἱερεῖς πάθεσι δουλεύειν παρεσκεύασε, καὶ τοὺς ἄρχοντας, ἵνα ἐξ ὧν αὐτοὶ πάσχουσι καὶ τοῖς ἄλλοις συγγνώμην διδῶσι, καὶ ἀεὶ οὕτω διῴκησεν ὁ Θεός, καὶ οὐ μόνον νῦν, ἀλλὰ καὶ πάλαι. καὶ οἷς ἔμελλεν ἐμπιστεύειν τὴν ἐκκλησίαν, καὶ τὸν λαόν, τούτους συνεχώρησεν ἁμαρτίᾳ ὑποπεσεῖν, ἵνα ἐκ τῶν οἰκείων πταισμάτων φιλάνθρωποι γένωνται περὶ τοὺς ἄλλους. εἰ γὰρ μὴ ἡμάρτανον αὐτοί, οὐδεμίαν συγγνώμην εἶχον δοῦναι τοῖς ἁμαρτάνουσιν, ἀλλ' ἀπανθρώπως πάντας ἐκθερίζειν εἶχον τῆς ἐκκλησίας. ὅτι δὲ ταῦτα τοῦτον εἶχον τὸν τρόπον, καὶ τοῦτο οὐ στοχαζόμενος λέγω, φέρε ἐξ αὐτῆς τῆς θεωρίας εἴπωμεν. Πέτρον ἤμελλε πιστεύεσθαι τὰς κλεῖς τῆς ἐκκλησίας, μᾶλλον δὲ καὶ ἐπιστεύθη τὰς κλεῖς τῶν οὐρανῶν, καὶ ἔμελλε πιστεύεσθαι τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ. τί γάρ φησι πρὸς αὐτὸν ὁ Δεσπότης, ὃ ἐὰν δήσῃς ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς, καὶ ὃ ἐὰν λύσῃς ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

Καὶ εἰ εἴποι τις, ὅτι ὁ ἅγιός φησιν, ἐπιστεύθη τὰς κλεῖς τῶν οὐρανῶν, μᾶλλον φαμὲν νοητέον τὴν πίστιν, καὶ τὴν ὁμολογίαν, καθὰ καὶ οἱ ἄλλοι ἀπόστολοι, αἱ γὰρ κλεῖς οὐ σημαίνουσι μόνον τὸν τελεσιουργὸν χαρακτῆρα τοῦ παναγίου Πνεύματος, ἀλλὰ καὶ τὴν πρὸ τῆς χειροτονίας πίστιν, καὶ ὁμολογίαν προεγγραφομένην, καὶ ἐκδιδομένην, καθὰ καὶ ἡ ἐν Χαλκηδόνι Σύνοδος διορίζει τὰς κλεῖς τοῦ μακαρίου Πέτρου δεδομένας εἶναι αὐτῷ ὡς σημαινούσας τὴν πίστιν, καὶ τὴν ὁμολογίαν τὴν εἰς Χριστὸν τὴν προκινηθεῖσαν αὐτῷ κατὰ θείαν ἀποκάλυψιν, ὡς ἔχει τὸ σχολογούμενον.

Ἀνειμένων πόλοιο παμφαῶν πτυχῶν
Μύστης ὁρᾷ πρὸς Πατρὸς ἐξικνούμενον,
Μένον τε Πνεῦμα τῷ παναχράντῳ Λόγῳ
Ἐπελθὸν ὡς Πέλειαν ἀφράστῳ τρόπῳ,
Οὗτος προσῶν μου δεύτερος τῷ σαρκίῳ. Πάλιν.

Τριάδος ἡ φανέρωσις ἐν Ἰορδάνῃ γέγονεν, αὐτὴ γὰρ ὑπέρθεος φύσις ὁ Πατὴρ ἐφώνησεν οὕτως· ὁ βαπτιζόμενος Υἱὸς ὁ ἀγαπητός μου, τὸ Πνεῦμα συμπαρῆν τῷ ὁμοίῳ, ὃν εὐλογοῦσι λαοί, καὶ ὑπερυψοῦσιν εἰς πάντας τοὺς.

Ἐκ τῆς ἄνωθεν λοιπὸν θείας ἀπορροίας παρὰ

παρὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ Πατρὸς ὡς ἀπὸ μιᾶς ἐνεργείας τῆς τρισυποστάτου Θεότητος, ὥσπερ καὶ αἱ ἄλλαι θεῖαι ἐνέργειαι κοιναί εἰσιν, εἰ καὶ ἀναφέρονται πρὸς ἕνα πρόσωπον ἐκ μέρους τὸ ὅλον κατονομαζόμενον, ὡς προσεσημείωται ὄπισθεν κατὰ τὸν ἱερὸν Χρυσόστομον εἰς τὴν Πεντηκοστὴν ἐφιλοχορηγήθη τῷ μακαρίῳ Πέτρῳ ἀποκαλυφθέντι πιστεῦσαι, καὶ ὡμολογηκέναι τὸν Χριστὸν εἶναι τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, δι' ἣν πίστιν, καὶ ὁμολογίαν ὡς προτεταγμένῳ τῆς ποιμαντικῆς ἐγχειρίσεως καθυπεσχέθη αὐτῷ ἡ οἰκοδομὴ τῆς ἐκκλησίας, ἥτις καὶ τοῖς συμποιμέσιν αὐτῷ δοθησομένη. ἡ γὰρ πίστις, καὶ ὁμολογία ἡ εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐπὶ συγκαταθέσει τῶν, ὧν μέλλει αὐτῷ κατενεμπιστευθήσεσθαι, καὶ ἐγχειρισθήσεσθαι, οὐ μέντοι αὐτουργία, καὶ τελεία χειροτονία τελεσιουργουμένη διὰ τῆς καθόδου τοῦ παναγίου Πνεύματος τοῦ πληρωτικοῦ τῶν ἐνεργειῶν αὐτοῦ, διὸ ὁ ἅγιος μέσον θεὶς τὴν πίστιν, ἣ γίνεται ἡ ὑπόσχεσις, ὡς γεγονυῖαν προέταξε, καὶ ὑπέταξε τὸ μέλλον ἐγχειρισθησόμενον ποίμνιον αὐτῷ τελεσιουργηθὲν δι' ἐμφυσήσεως μετὰ τὴν ἀνάστασιν τελειότερον, πληρέστατα δεδομένον δὲ αὐτῷ μετὰ τὴν συγγεγονυῖαν τοῖς ἀποστόλοις συμπολιτείαν τοῦ τελεταρχικοῦ Πνεύματος. καὶ γὰρ καθορῶμεν καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς μυστηρίοις, ὡς ἐν τῷ Βαπτίσματι τοὺς κατενεμπιστευθέντας τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν, καὶ ὁμολογίαν ἀθρόον μὴ εἶναι χαρακτηρισθέντας, ἀλλ' ὑπεσχημένους τῷ χαρακτῆρι τοῦ θείου φωτίσματος. ὡσαύτως καὶ ἐν ταῖς τῶν ἀρχιερέων χειροτονίαις, μετὰ τὸ ψηφισθῆναι κανονικῶς, καὶ ἐκδεδωκέναι αὐτοὺς τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν, καὶ ἔγγραφον ὁμολογίαν, καὶ συγκατάθεσιν αὐτῶν εἰς τὴν μέλλουσαν αὐτοῖς ἐπαρχίαν, καὶ κατενεμπιστευθησόμενον ποίμνιον καθυποσχεθέντας εἶναι αὐτοὺς ἐπὶ τούτοις, οὐ μέντοι ἤδη χειροτονηθέντας, ἀλλὰ μέλλοντας τελεσιουργηθήσεσθαι, καὶ τελεταρχικοὺς ἐπιστήμονας ἀναδειχθήσεσθαι τῷ πέρατι, καὶ τῇ ἐκβάσει τῆς ὑποσχέσεως, καὶ ἐπικλήσει τῆς θείας χάριτος, καθόδου τε αὐτῆς τῆς πάντοτε τὰ ἀσθενῆ θεραπευούσης, καὶ τὰ ἐλλείποντα ἀναπληρούσης ἐπὶ τὸν προχειριζόμενον ψήφῳ, καὶ δοκιμασίᾳ τῶν ἀρχιερέων.

Τὰς τῆς πίστεως, καὶ ὁμολογίας, καὶ ὑποσχέσεως λοιπὸν κλεῖς ἐννοητέον, οὐ μὴν τὰς τῆς αὐτουργοῦ, καὶ τελειωτικῆς, χειροτονίας, καὶ ἐγχειρίσεως αὐτῶν ἀφοριστέον τῷ παρακλήτῳ Πνεύματι.

Ἄλλως τε, ὁ ἅγιος εἴη ἂν αὐτὸς ἑαυτῷ ἀντιλογικὸς λέγοντι οὕτως εἰς τὴν Πεντηκοστήν. ἐν τῷ συμπληροῦσθαι τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς, βραχὺς ἐν μέσῳ τῆς ἀνόδου καιρός, καὶ ἡ τοῦ Πνεύματος γίνεται κάθοδος, ἡ τοῦ Σωτῆρος ὑπόσχεσις ἔργοις τὸ πέρας ἐλάμβανεν. ὁ μὲν οὖν τῶν ἀποστόλων χορὸς τῆς ὑποσχέσεως τῆς δεσποτικῆς καθάπερ ἀγκύρας τινὸς ἐπιλαβόμενος τὴν τοῦ Πνεύματος παρουσίαν ἀνέμενον, ἣ καὶ τοὺς οὐρανοὺς δίκην κλειδός τινος ἤνοιγον τοῖς πιστεύουσι, καὶ ἔκλειον τοῖς ἀπιστοῦσι, καὶ κατακεκριμένοις, ἢ καὶ τοὺς ψευδομένους τῷ ἁγίῳ Πνεύματι ἐν τοῖς βαράθροις τοῦ ᾅδου ἐδέσμευον. τοὺς δὲ ἀληθευομένους ἀπὸ τῆς ἐκείνου ἐξουσίας ἀνήγειρον. καὶ μαρτυρεῖ Κυνώψ, Ἐλύμας, Ἀνανίας ψευσάμενοι παράδειγμα καταδίκης. ἀπεναντίας πάλιν ἡ Ταβιθᾶ, καὶ ἱερεὺς ἐν Ἐφέσῳ τῆς Ἀρτέμιδος ἀληθευσάμενοι, καὶ ἐκ θανάτου πρὸς ζωὴν ἀναστηλωθέντες τὰ ὑποδείγματα τῆς ἐλεημοσύνης.

ΚΕΦΑ'ΛΑΙΟΝ ΞΕ'.

Μαρτυρία ἑνδεκάτη.

Καὶ ἐν τῷ εἰς τὴν τοῦ Κυρίου ἐν τῷ ᾅδῃ κατάβασιν βοᾷ οὕτω.

» Πέτρος ὁ τὴν κλεῖδα τῆς βασιλείας δεξάμενος βλέπων τὸν βασιλέα τῆς δόξης σταυρούμενον,
» ῥίψας τὰς κλεῖς ἔφυγε. καὶ ὁ λῃστὴς ὁ τὰς θύρας ὑπανοίγων τῶν οὐρανῶν αὐτὸς τὰς κλεῖς
» τῆς βασιλείας τοῦ παραδείσου ἥρπασε.

Παράλογος ὁρμὴ, καὶ παρεξήγησις τοῦ ἀντιδίκου.

Πόσοι τὸ μέλλον ἀπωβελίασθη πανθαύμαστε; σὺν γὰρ ἤδη νῦν ἐστὶ λέγειν κατὰ τὸ περιόν σοι τῆς σοφίας μετὰ τὴν κυριακὴν ἀνάστασιν τὸν μακάριον εἰρηκέναι Πέτρον, ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα, (μᾶλλον δὲ μετὰ τὴν Πεντηκοστὴν, ἵνα εἴη κατὰ σὲ δεδεγμένος τὰς Κλεῖς) καὶ τὸ σωτήριον πάθος γεγονέναι, καὶ τὰς Κλεῖς εἰληφέναι, καὶ ῥῖψαι, καὶ τὸν Λῃστὴν ἡρπακέναι. τοῦτο δὲ τί ἄλλο, ἢ ποταμῶν ἄνω τὰ ῥεῖθρα χωρεῖν. ἰδοὺ, φησὶν ὁ διδάσκαλος, ἐντεῦθεν ἤδη δεξάμενος, ὅτ' ἤγουν τὴν ὁμολογίαν πεποίηκε τῆς πίστεως, καὶ ὁ Κύριος εἰπὼν δώσω, δέδωκεν εὐθὺς, καὶ συνῆκεν ὀρθῶς, καὶ εὐσεβῶς, καὶ ἀληθῶς τὸν μέλλοντα ἀντὶ ἐνεστῶτος εἰρηκέναι τὸν Κύριον, καὶ δοῦναι αὐτῷ τότε τὴν αὐθεντίαν, εἰ καὶ μὴ τὴν χρῆσιν, καθάπερ καὶ ὅτε εἶπεν, ὅσα ἂν δήσητε, καὶ λύσητε, ἐν οἷς οὐδεὶς ἔξαρνος γένοιτ' ἂν μηδὲν τοὺς ἀποστόλους εἰληφέναι. μάτην γὰρ ἂν εἴη ἐκεῖνα ῥηθέντα, μάλιστα δὲ καὶ τὸν Μονογενῆ Θεὸν Λόγον ὡς ἴσον τῷ Πατρὶ, καὶ ὁμοδύναμον ὁμολογητέον μὴ ἐπὶ τὸ μέλλον καταφυγεῖν. λαβὴ γὰρ τοῦτο τοῖς ἀρειανίζουσιν ἂν ἦν, ἀλλὰ πεποιηκέναι, καθὰ καὶ ὁ πανάγαθος αὐτοῦ Πατὴρ ἐποίησεν. ἐν γὰρ ἐνεστῶτι (ἤγουν ἐνεστὼς καλεῖν χρὴ τὸ ἄχρονον ἐκεῖνο, ᾧ ὁ παντὸς χρόνου ἐπέκεινα ἐνεργεῖ) ἀπεκάλυψε τῷ Πέτρῳ, καὶ οὗτος τὸ ἀποκαλυφθὲν ἐνεστῶτι ἐξέφηνε, καὶ αὐτὸς ὁ Μονογενὴς ὡς αὐτὸν ἐν ἐνεστῶτι ἐμακάρισεν, οὕτω καὶ τὰ λοιπὰ ἐν ἐνεστῶτι αὐτῷ δοῦναι βεβαίως φατέον. καθὼς καὶ πεποιηκέναι πιστεύομεν κατὰ τὰς τῶν ἁγίων διδασκαλίας.

Ἐξέτασις τῆς μαρτυρίας, καὶ ἀντίκρισις τῆς φρενίτιδος.

Εὐόλισθος γὰρ ἡμῶν ἡ γνώμη, εὐπερίτρεπτος ἡ προαίρεσις, διὸ πάντοθεν ἀσφαλίζεσθαι χρὴ, φησὶν ὁ κήρυξ τῆς εὐσεβοῦς ὁμολογίας εἰς τὴν προδοσίαν τοῦ Ἰούδα, διόπερ εἰ καὶ οὐκ ὀλίγα προεξετάχθη τῇ καθ' ἡμᾶς μετριότητι κατὰ τὴν τῶν διδασκάλων ἐξήγησιν, καὶ διάνοιαν περὶ τῶν, ὧν παραχρᾶται ὁ Κύπριος εἰς τὸν παρὰ τὸ καθῆκον τοῦ καιροῦ ἀντιχρονισμὸν προσποιούμενον ἑαυτῷ χωρὶς ἀνταποδόσεως τῆς τοῦ λόγου αἰτίας. προσθετέον ἡμῖν τὸ ἀνῆκον εἰς τὴν τοῦ λόγου τῆς ἀληθείας εὔτακτον συναρμολογίαν τῆς ἐν Πνεύματι ἀνακεκαλυμμένης θεοσόφου γνώσεως, ἐπικαλυπτομένης δὲ τῷ ἐπιπολαίῳ τοῦ ἀποκτείνοντος γράμματος. καὶ τοῦτο δὲ φιλοπονητέον ἀσφαλεστέρας ἕνεκα ὑπολήψεως τῶν παρὰ τοῦ διδασκάλου θεοσεβῶς λεγομένων, ἰσχυροτέρας δὲ ἀνατροπῆς τῶν παραχρῶντος παρὰ τοῦ ἀντικειμένου κατεπαγομένων. Εἰδέναι λοιπὸν χρεὼν ἐστὶ τῷ εὐσεβοῦντι, ὅτι τὸ τῆς Κλειδὸς ἀναγώγημα μὴ τοσοῦτον λαμβάνεται διὰ τὴν πεπληροφορημένην ἐξουσίαν τοῦ Πνεύματος, καὶ τὴν ἀρχιερατικὴν, καὶ τελεταρχικὴν ἐπιστήμην, ὡς προείρηται, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν συγκατάθεσιν, τὴν πίστιν, καὶ τὴν ὁμολογίαν ᾧ, ὃν, καὶ ἐφ' ὃν δέον ἐστὶ συγκατατίθεσθαι, ὑπακούειν, πιστεύειν, καὶ ὁμολογεῖν, καὶ λατρεύειν ζῶντι Θεῷ τὸν χαρακτηρισθησόμενον, καὶ τελεσιουργηθησόμενον τοῖς μυστηρίοις, οἷς ἔστι σφραγισθησόμενος κατὰ τὸν λόγον τοῦ χαρίσματος, οὗ τεύξεται ληψόμενος καὶ ἀνοιξόμενος τοὺς οὐρανοὺς, καὶ τὴν αὐτοῦ εἰς ἐκείνους ἄνοδον, καὶ εἴσοδον. καὶ γὰρ καθάπερ αἱ Κλεῖς διάφοροι, οὕτω ποικίλα καὶ τὰ χαρίσματα τοῦ Πνεύματος. καὶ γὰρ ἄλλο ἐστὶ τὸ χάρισμα τῆς διδασκαλίας, ἄλλο τῆς προφητείας,

ἄλλο τὸ ἀφιέναι ἁμαρτήματα κατ' ἄνθρωπον, καὶ ἄλλο κατὰ τὴν ἱερωσύνην. ὁ γὰρ ἱερεὺς ἀφίησιν ἁμαρτήματα διὰ τῆς ἐν αὐτῷ Κλειδὸς μὴ μόνον ὡς ἄνθρωπος, κατὰ τὸ ὅσα ἂν δήσητε, καὶ λύσητε κοινὰ καὶ τοῖς ἀνιέροις, καὶ εὐσεβέσι μόνον ἀνθρώποις, ἀλλὰ καὶ ὡς ἱερεὺς λύει, καὶ κρατεῖ παραπτώματα τῷ εἰς Θεὸν ἡμαρτηκότι, διὰ τοῦ λάβετε Πνεῦμα ἅγιον, ἄν τινων ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφίενται αὐτοῖς ἄν τινων κρατῆτε, κεκράτηνται, περὶ ὧν πλατύτερον προσεσημείωται λόγῳ, καὶ διδασκαλίᾳ χρησάμενοι τοῦ ἱεροκήρυκος τῆς μετανοίας χρυσορρήμονος Ἰωάννου, σὺν τῷ ἱερωτάτῳ Θεοφυλάκτῳ τῷ Βουλγαρίας. Ὧν πασῶν Κλειδῶν προϋποτίθεται οἷα δὴ βάσις, καὶ ἕδρα, καὶ μοχλὸς ἀκράδαντος ἡ τῆς πίστεως, καὶ τῆς εἰς Χριστὸν ὁμολογίας Κλεῖς, κατὰ τὴν ἐν Χαλκηδόνι Σύνοδον, δι' ἣν γίγνεται ἡ ὑποδοχὴ τῶν ἐπ' αὐτὴν τελεσιουργηθησομένων χαρισμάτων τοῦ Πνεύματος εἴτε ἀποστολῆς, εἴτε προφητείας, εἴτε διδασκαλείας, καὶ ἑφεξῆς, διὸ καὶ ὁ μακάριος Πέτρος μέλλων ἔσεσθαι, καὶ χαρακτηρισθῆναι τῷ τελεταρχικῷ Πνεύματι κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου ἐπαγγελίαν Ποιμὴν, καὶ ἀπόστολος τῆς Οἰκουμένης προεκδίδωσιν αὐτὴν, καὶ κατενεμπιστεύεται, ὡς προσεσημείωται, οὐ μὴν τὴν σφραγῖδα τὴν πεπληροφορημένην τοῦ Πνεύματος τῷ καιρῷ τῆς ἀναστάσεως χαρακτηρισθεῖσαν δι' ἐμφυσήματος, τῇ Πεντηκοστῇ δὲ διὰ καταβάσεως, καὶ συμπολιτεύματος τοῦ παρακλήτου Πνεύματος. τὴν Κλεῖδα λοιπὸν τὴν εἰς τὴν ὁμολογίαν, καὶ τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν ἀναγομένην, καίπερ μὴ εἰς τέλος ἀπολωλυῖαν ἔρριψεν ὁ μακάριος Πέτρος κατενεμπιστευθεῖσαν πρὸ τῆς ἀναστάσεως αὐτῷ, καὶ ὁ Λῃστὴς ἥρπασεν ὡμολογηκὼς, καὶ συσταυρούμενος τῷ εἰσαγηοχότι αὐτὸν πρὸ πάντων εἰς τὸν παράδεισον. ἡ γὰρ εἰσαγωγὴ ἡ εἰς τὴν θείαν μακαριότητα χαριζομένη οὐκ ἔστιν εἰς τὴν μόνον τοῖς ἔχουσιν ἀξιώματα ἀμέλει τῆς ἀρχιερωσύνης, ἢ τῆς προφητείας, καὶ ἑφεξῆς, ἀλλὰ καὶ τοῖς πιστεύουσι, καὶ ὁμολογοῦσι τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν εἶναι τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, βαπτιζομένοις τε εἴτε τῷ φωτισμῷ τῶν ψυχῶν ἡμῶν τῷ φωτίσαντι πάντα ἄνθρωπον, εἴτε τῷ τοῦ μαρτυρίου, καίπερ χωρὶς ἐκείνου τελεσιουργουμένους, ᾧ συμπάσχων ὁ Λῃστὴς τῷ ὑπὲρ πάντων σταυρουμένῳ ἤνοιξε τὰς πύλας τοῦ παραδείσου πρὸ πάντων ἐμπεριπατήσας αὐτόν, οὐ γὰρ χρηματίσας ἔτυχεν ὁ Λῃστὴς ἢ ποιμὴν, ἢ ἀπόστολος, ἢ ἱερεὺς τῆς Οἰκουμένης ὥσπερ ὁ μακάριος Πέτρος πληροφορηθεὶς ὕστερον τῆς ἀναστάσεως, καὶ χαρακτηρισθεὶς τῇ παρουσίᾳ, καὶ καθόδῳ τοῦ παρακλήτου Πνεύματος. ὁ δὲ λόγος ἐστὶ πρόδηλος τοῖς τε λόγῳ, καὶ εὐκρινείᾳ ἀληθοῦς διανοίας ἀνακρίνουσι τὰ τοῦ Πνεύματος. διὸ καὶ ὁ μακάριος Πέτρος τῷ καιρῷ τοῦ σωτηρίου πάθους δειματούμενος τῇ Κόρῃ ἔξαρνος ἐγένετο, καὶ καταναθεμάτιζε τὸν ὃν ὡμολόγει πρότερον ἀναιρούμενος τὴν εἰς αὐτὸν ὁμολογίαν, καὶ συγκατάθεσιν. ὁ δὲ Λῃστὴς ὡς εὐγνώμων ὡμολόγει καθορῶν τῆς δόξης τὸν Κύριον σταυρούμενον, ὅστις μονώτατος κατεπάτει τὸν Ληνὸν, ὑφ' οὗ ἔρρεεν ὁ ἀκένωτος οἶνος εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου σωτηρίας, οὐδενὸς ἑτέρου τῶν κτισμάτων συνόντος τῷ καταπατοῦντι, μὴ ὅτι γε τοῦ Λῃστοῦ, μὴ ὡς συντρίβοντος αὐτῷ τὸν θάνατον μονωτάτῳ ἐπὶ τοῦτο τὸ ἔργον προωρισμένῳ πρὸ καταβολῆς κόσμου, ἀλλ' ὡς συγκληρονομοῦντος αὐτῷ τὸν παράδεισον. περὶ οὗ Ἡσαΐας φησὶ κεφ. ξγ', οὕτω. Ληνὸν ἐπάτησα μόνος, καὶ οὐδεὶς ἦν μετ' ἐμοῦ, οὐκ ἄγγελος, οὐ πρέσβυς, οὐκ ἀρχάγγελος, οὐ προφήτης, οὐ βασιλεὺς, οὐδεὶς τῶν δικαίων μετ' ἐμοῦ, καὶ εἷς μόνος μετ' ἐμοῦ, οὐ μετ' ἐμοῦ συνέτριψε τὸν θάνατον, ἀλλὰ μετ' ἐμοῦ ἐκληρονόμησε τὸν παράδεισον, μετ' ἐμοῦ ἐπὶ τοῦ ξύλου, οὐ μετ'

μετ' ἐμοῦ ἐν τῷ πολέμῳ τοῦ θανάτου. Κύριος γάρ φησι συντρίβων πολέμους, Κύριος ὄνομα αὐτῷ. εἷς ληστὴς ὡμολόγησεν, ὢ τῶν ξένων, καὶ παραδόξων πραγμάτων, ὁ ληστὴς μετὰ τοῦ Χριστοῦ, καὶ ὁ μαθητὴς Ἰούδας μετὰ τοῦ διαβόλου, τὸ φῶς γέγονε σκότος, καὶ τὸ σκότος εἰς φῶς μετεβάλλετο. ὁ Ἀμνὸς λύκος, καὶ ὁ λύκος Ἀμνός, ὁ ληστὴς τὰς χεῖρας τοῖς ἥλοις ἐμπεπαρμένος πιστῇ φωνῇ τὸν Δεσπότην ἠσπάζετο, λέγων, μνήσθητί μου Κύριε, ὅταν ἔλθῃς ἐν τῇ βασιλείᾳ σου, καὶ ὁ μαθητὴς φίλημα προσφέρων τοῖς χείλεσι τῇ καρδίᾳ τὸ ξίφος ἠυτρέπισε. τοῖς χείλεσι χαρὰν ἐφθέγγετο, καὶ τῇ καρδίᾳ δόλον ἠρεύξατο. χαῖρε λέγων Ῥαββί (οὗτινος οἱ παρεξηγοῦντες τὰς θείας γραφάς, καὶ τὰς τῶν πατέρων διδασκαλίας παρερμηνεύοντες, καὶ πρὸς τὰ ἑαυτῶν ἰδιοβούλητα πάθη τῆς μοχθηρίας ἐφέλκοντες τοῦ παντὸς ἀχρειότεροί εἰσι) ἐν τίνι ὦ ἑταῖρε πάρει, τίνος ἕνεκεν τὸ φαινόμενον φιλεῖς, καὶ ἀσπάζῃ, κατὰ δὲ τὴν ἀλήθειαν νεύματι ἐνδομυχοῦντι τῆς πονηρίας, ἐπιβούλῳ τε καρδίᾳ, καὶ οὐ ῥήματι ἐπικεκαλυμμένῳ τοῦ Πνεύματος παραδίδως τὸν διδασκαλικὸν λόγον δεθήσεσθαι τοῖς παρανόμοις Ἰουδαίοις, ἀμέλει τοῖς παρατρέπουσι τὰ ὀρθῶς δογματιζόμενα, καὶ μεθερμηνευόμενα τοῖς θείοις διδασκάλοις. ὁ λόγος γὰρ τοῦ Θεοῦ οὐ δέδεται ἀπαθὴς ὢν κατὰ τὴν Θεότητα, καὶ τὴν αὐταληθῆ διδασκαλίαν τοῦ Πνεύματος, εἰ καὶ ἀνασκολοπίζεται ἀνεχόμενος αὐτὸ τοῦτο πάσχει δι' οἰκονομίαν ὡς ἄνθρωπος, διὸ ὄψονται εἰς ὃν ἐξεκέντησαν οἱ ἀγνώμονες, καὶ ἀχάριστοι, ὡς μὴ βουλόμενοι διακρίνειν τὴν ἀλήθειαν ἀπὸ τοῦ ψεύδους ταυτοπεισόμενοι τεύξονται ὅσοι τε τὸν ἄλυτον, καὶ ἄδετον διδασκαλικὸν λόγον τῶν θεοπνεύστων Πατέρων οὐ συνιέντες παρατρέπουσιν, εἰ καὶ κατὰ τὸ φαινόμενον δεσμεύειν ἐπιχειροῦσι, καὶ ὡς ἄλλοι προδόται συμφρονοῦντες τῇ μοχθηρᾷ προαιρέσει τοῦ Ἰσκαριώτου Ἰούδα αὐτὸν παραδιδόασι. Περιπεσεῖται λοιπὸν ἡ ἀλογία, καὶ ὁ συντριμμὸς τοῦ αἰωνίου θανάτου ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπειθείας, καὶ τῆς ἀπιστίας τοὺς μὴ πιστεύοντας, καὶ ὁμολογοῦντας εἰς τὸν ἀληθῆ Λόγον, ἀλλὰ προσκολλῶνται τῷ υἱῷ τῆς ἀπωλείας, τὸν βασιλείαν πρόσκαιρον μὴ κηρύττοντα, ἀλλὰ βασιλείαν μέλλουσαν αἰώνιον, καὶ ἀΐδιον, ὅστις εἰ καὶ κατὰ τὸν λόγον τῆς Θεότητος οὐ μόνον περὶ τῆς ἀναστάσεως, ἀλλ' ἀεί, καὶ ὡσαύτως εἰς τοὺς ἀκαταλήκτους αἰῶνας ἔχει τὴν ἐξουσίαν ἄναρχον, καὶ ἀτελεύτητον, μέντοι γε κατὰ τὸν λόγον τῆς ἀνθρωπότητος, καὶ τῆς κατὰ τὴν οἰκονομίαν συναφείας, καὶ τῆς κατὰ τὴν σάρκα συγγενείας πάσχει περὶ τῆς ἀναστάσεως ὑπισχνούμενος λέγει μετὰ τὴν ἔγερσιν χαριζόμενος, καὶ συναποστελλόμενος. Ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ γῆς, πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρός, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καὶ ἰδοὺ μεθ' ὑμῶν εἰμὶ πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος, καὶ γὰρ οὗτος προέκοπτε σοφίᾳ, καὶ χάριτι συγκαταβαίνων τῷ γένει τῶν ἀνθρώπων ὁ πρὸ αἰώνων ὑπάρχων αὐτοθησαυρός, καὶ χορηγὸς πάσης σοφίας, καὶ τῆς αὐτῶν ἐπιγνώσεως. οὗτός φησι τῷ Πέτρῳ ἐν χρόνῳ ὁ ἄχρονος, οὐ δύνασαί μοι νῦν ἀκολουθῆσαι, ἀκολουθήσεις δέ μοι ὕστερον, οὗτος λέγει τῷ κορυφαίῳ διὰ τὴν θερμότητα πεπιστωκότι δὲ διὰ τὴν αὐθάδειαν. καυχᾷ Πέτρε, ἀντιλέγων μοι, ὅτι κἂν δέῃ συναποθανεῖν μοι, ἀμὴν λέγω σοι, πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι τρὶς ἀπαρνήσῃ με. καὶ τὰς κλεῖς τῆς πίστεως, καὶ τῆς ὁμολογίας, ἃς κατενεμπιστευσάμην σοι ῥίψεις, δι' ἃς ὑπεσχέθην σοι τὰς κλεῖς τῆς ἐκκλησίας, εἰ καὶ περὶ σοῦ δεηθεὶς προέφθην τὴν πίστιν σου οὐχὶ μὴ συγχωθῆναι, καὶ ταραχθῆναι τῷ φόβῳ πρὸς σωφρονισμὸν τῆς ἀντιλογίας σου, ἀλλὰ μὴ εἰς τέλος ἀπωλεσθῆναι εἰς ἀφανισμὸν τῆς συγκα-

ταθέσεώς σου, ἃς ὁ εὐγνώμων ληστὴς διὰ τῆς εἰς ἐμὲ ὁμολογίας καθαρπάσας τὴν ἐκκλησίαν ἄπταιστον διατηρήσομαι, καὶ πρὸ πάντων στεφανηφόρον αὐτὸν ἀναδείξομαι. πάντων τῶν δικαίων ἔξω τοῦ παραδείσου μενόντων, αὐτὸν δὲ ἔσω τῆς τρυφῆς σὺν ἐμοὶ τῷ ὑπὲρ πάντων σταυρωθέντι, κρατοῦντα τὸν δι' ἐμὲ Σταυρόν, καὶ τὸ κατὰ θανάτου κέντρον τῆς ἁμαρτίας ἀθλοφόρον ἀνακηρύξομαι λέγων αὐτῷ, σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ, τοσοῦτον γὰρ προκρίνομαι φιλάνθρωπος, τοσοῦτον προτιμῶμαι φιλευσπλαγχνίᾳ, ὥστε τὰ ἀσθενέστερα μέλη προκρίνεσθαι τῶν τιμιωτέρων, καὶ πλείονα ἀφιέναι τοῖς ἐπιστρέφουσιν ἡμαρτηκόσιν, ὡς πλείονα ἠγαπηκόσιν, ὃ καὶ ληστὴς πεποίηκεν ἐν τῇ δόξῃ τοῦ Σταυροῦ μου ἀνακηρύξας μὲν εἶναι τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, ὃν σὺ προωμολογηκώς με ἠθετήσω με, διὸ καὶ συνδοξάσομαι αὐτόν, ἐπειδήπερ καλῶς ἐλάλησεν, εὐσεβῶς ἐπίστευσεν, εἰπών μοι, μνήσθητί μου Κύριε, ὅταν ἔλθῃς ἐν τῇ βασιλείᾳ σου. τούτῳ τῷ ῥήματι ληστὰ προετιμήθης τῶν ἀποστόλων, καὶ τῶν δικαίων προεμπεριπατεῖς τὸν παράδεισον, διότι οἰκονομίας λόγον ἐδεξάμην, ἵνα πείσω τὸν κόσμον, εἰσάγων πρῶτον πάντων ληστὴν εἰς τὸν παράδεισον, ὅτι οὐκ ἦλθον καλέσαι δικαίους, ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν. τούτῳ τῷ ῥήματι οὐ μόνον ἥρπασας παρὰ τοῦ Πέτρου τὴν πίστιν, καὶ τὴν ὁμολογίαν, ἀλλὰ καὶ τὸ ποτήριον τοῦ θανάτου (ὃ ἔμελλον πίνειν καθυποσχεθέντες οἱ υἱοὶ τοῦ Ζεβεδαίου) ἐκ τῶν χειρῶν αὐτῶν. τούτῳ τῷ ῥήματι ἔδειξας φυγάδα τὸν Θωμᾶν λέγοντα, ἄγωμεν καὶ ἡμεῖς σὺν αὐτῷ τῷ Χριστῷ ἀποθανεῖν, ὃ σταυρουμένῳ φεύγει, καὶ ἀνισταμένῳ διστάζει, καίπερ τῇ αἰσχύνῃ καὶ τῆς ἐρεύνης, καὶ τῆς ψηλαφήσεως θεραπευόμενος. τούτῳ τῷ ῥήματι σκανδαλίζονται οἱ ἀδολεσχοῦντες περὶ τὰ θεῖα, λέγοντες τὸν μακάριον Πέτρον ὅλην τὴν ἐξουσίαν τῷ καιρῷ τῆς ὁμολογίας λεληφέναι. πῶς ὅλην, εἰ οὐ πάντα ἀποκαλύπτεται αὐτῷ. πῶς ὅλην, εἰ οὐ πᾶσαν, ἀλλὰ μετὰ τὸν ἀπαρτισμὸν τῆς οἰκονομίας δοθῆναι αὐτῷ. πῶς ὅλην, εἰ μετὰ τὴν ἀνάστασιν τελειότερον τὸ Πνεῦμα δίδωσιν, ὥστε καὶ ἀφιέναι ἁμαρτίας, πρότερον μὲν νόσους ἐξ ἀποταγῆς τοῦ Κυρίου θεραπεύειν. πῶς ὅλην, εἰ μετὰ τὴν Πεντηκοστὴν χαρακτηρισθέντες, καὶ πυρωθέντες τῇ κατὰ παρουσίαν, καὶ ἐπιδημίαν ζέσει τοῦ Πνεύματος, ἐσημειοποίουν, καὶ νεκροὺς ἤγειρον, καὶ ἀδίκους κατεδίκαζον οἱ πανάγιοι ἀπόστολοι. πῶς δοκεῖ ὑμῖν τοὺς διδάσκοντας τὴν εὐσέβειαν ἡμᾶς, ὥσπερ τὰ ῥεῖθρα ποταμῶν ἄνω χωρεῖν τρέποντι, ἢ ὡς μὴ συνιοῦσι τὰς γραφάς, ἢ ὡς καθυποκρίνουσι φαρισαϊκῶς τὰ τοῦ Χριστοῦ θαύματα. ἡμεῖς γὰρ κηρύσσομεν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐσταυρωμένον, Ἰουδαίοις μὲν σκάνδαλον, Ἕλλησι δὲ μωρίαν κατὰ Παῦλον. πῶς ἄνω τρέχομεν, καταθλιβόμενοι, διότι καυχώμεθα κατὰ Παῦλον ἐν ταῖς ἀσθενείαις ἡμῶν. πῶς ἄνω ἱπτάμεθα, καταπατούμενοι ταῖς βίαις, κουφιζόμενοι ταῖς φωτοχυσίαις. διότι ἔχομεν μνήμην οὐ μόνον τῶν μαρτυρολογιῶν τῶν πάλαι, καὶ ἐν τῇ Νέᾳ ἐκλαμψάντων ἁγίων, ἀλλὰ καὶ τοῦ Χριστοῦ βαπτιζομένου, ᾧ συναποθνήσκομεν συνθαπτόμενοι, οὐ τὴν παρουσίαν τὸ αἰσθητὸν ὕδωρ (ὢ καὶ ἀναισθήτου πέτρας, καὶ κυματιζούσης θαλάσσης ἀναισθητότερε, καὶ ἀνοητότερε) καθορῶν ἐν ἑαυτῷ τὸν Δεσπότην καταθαπτόμενον τοῖς ὕδασιν ἀναχαιτίζεται τὰ ῥεῖθρα. πῶς φησὶν ὁ διδάσκαλος, ἐντεῦθεν ἤδη δεξάμενος. φησὶν ὅτι ἐδέχθη τὴν ὑπόσχεσιν οὐχὶ τὸ πέρας, ἐντεῦθεν ἀπαρχόμενος εἰς τὴν ἔκβασιν. φησίν, ὅτι ἐδέχθη τὴν συγκατάθεσιν, καὶ τὴν ἐπαγγελίαν, οὐχὶ τὴν συμπλήρωσιν, καὶ τὴν προθεσμίαν. φησίν, ὅτι οὐ δέδωκεν ὁλόκληρον αὐθεντίαν, ἀλλ' ἀμυδροτέραν, κατ' ὀλίγον τε ἀπηρτισμένην ἄχρι τῆς τελειότητος, καὶ τῆς ἐκβάσεως, μεθ' ἣν ἡ χρῆσις,

μεθ᾽ ἣν ἡ καρποφορία. τότε γὰρ χρείᾳ οἶκος, ἐπειδὴ ἀπαρτισθῇ. οὕτω ὁ πνευματικὸς οἶκος τοῦ μακαρίου Πέτρου, καὶ πάντων τῶν συναποστόλων, καὶ συνοικούντων αὐτῷ ἐν τῷ ὑπερῴῳ συγκαθημένων γέγονε χρήσιμος, καὶ δραστήριος, ἡνίκα ὁ οἶκος, οὗ ἦσαν καθήμενοι, πεπλήρωται τῇ καθόδῳ τοῦ Πνεύματος, οὐ μὴν ἡνίκα ὡμολόγησεν, οὐ μὴν ἡνίκα ἐψηφίσθη, ὅτι μή γε κατὰ τὸ ἐγχωροῦν τῆς χάριτος. διὸ καὶ Ματθίας ψηφισθεὶς λήψεσθαι τὴν ἐρημωθεῖσαν ἐπισκοπὴν ἀντὶ τοῦ Ἰούδα τοῦ Ἰσκαριώτου, οὐκ ἤδη ἐνεργεῖ, καὶ χρᾶται τῇ πράξει τῆς ἀποστολῆς, ἀλλὰ συναπεκδεχόμενος τὴν προθεσμίαν τῆς ἐπαγγελίας τοῦ Πνεύματος συμμένει τοῖς οἷς συγκατεψηφίσθη μετὰ τῶν ἕνδεκα ἀποστόλων. Πῶς τοίνυν μὴ τὴν δικαίαν κρίσιν κρίνοντες, ἀλλὰ τὴν κατ᾽ ὄψιν, καὶ ἐπίπλαστον λέγετε ἀδίκως ἐγκαλοῦντες, ὅτι φαμὲν ἡμεῖς τοὺς ἀποστόλους μηδὲν χαριτωθῆναι πρὸ τῆς ἀναστάσεως. λέγομεν λεληφέναι, ἀλλὰ λόγῳ, καὶ τάξει κρινόμενα δωρήματα, τότε μὲν τὴν ὑπόσχεσιν, καὶ ἀμυδρότερον, ὕστερον δὲ τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτημάτων ὡς ἱερεῖς τελειότερον, ὕστατα δὲ τὴν συμπλήρωσιν, καὶ τὴν προθεσμίαν τοῦ Πνεύματος παρρησιαστικώτερον. Πῶς φατὲ γλωσσαλγοῦντες εἰς Χριστὸν, καὶ Θεὸν ἡμᾶς τοὺς ἀκλονήτους πύργους τῆς θεοσεβείας, καὶ τῆς εἰς τὸν Χριστὸν τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ κατὰ πάντα ὁμοούσιον τῷ πατρὶ, καὶ τῷ Πνεύματι εὐσεβοῦς ὁμολογίας ἀφανίζειν, ἆρά γε καθ᾽ ἡμῶν αὕτη ἡ λαβὴ καὶ κατηγορία τῶν λεγόντων εὐσεβῶς, καὶ ὀρθοδόξως, ὅτι κατὰ τὸν λόγον τῆς οἰκονομίας ἐν χρόνῳ, καὶ δι᾽ ἡμᾶς ἀποκαλύπτεσθαι τὰ μυστήρια τῆς θεογνωσίας διὰ τοῦ Θεανθρώπου Χριστοῦ, κατὰ δὲ τὴν ἀκατάληπτον αὐτοῦ, καὶ ἄνω γέννησιν πάντα ἐγνωσμένα, ὡς οἶδεν αὐτὸς, καὶ μόνος ἀϊδίως, καὶ ἀχρόνως εἴτε παρῳχημένα, εἴτε ἐνεστῶτα, καὶ ἐλευσόμενα. καθ᾽ ἡμᾶς δὲ καὶ κατὰ τὴν κάτω γέννησιν, τὰ μὲν ὡς προηγμένα τῷ χρόνῳ, τὰ δὲ ὡς παρόντα τὰ δὲ ὡς μέλλοντα διὰ τοῦ ἐγκωμιαστικοῦ εἴδους συμπεριλαμβανόμενα, ἢ ἐφ᾽ ὑμᾶς περιτρέπειν τὴν κατάκρισιν τοὺς συμπεραίνοντας τὰ μέλλοντα δοθήσεσθαι, ὡς ἤδη συμπαραληφθέντα, καθάπερ τοὺς ἀρειομανοῦντας τὸ ἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ πρὸ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας ἐξεικονιζόμενον παροιμιακῷ, καὶ μεταφορικῷ ῥήματι δι᾽ ἑτέρου, καὶ μέλλοντα αἰῶνα, ἀντὶ τοῦ τότε παροιμιασθέντος λεληφέναι; ἆρά γε ἡμεῖς κατακρινόμεθα τῇ βλασφημίᾳ τῆς ἀρειομανίας μὴ ἀπαλλοτριοῦντες τὸν μονογενῆ Λόγον τῆς θείας οὐσίας ἀϊδίως αὐτῷ συνούσης, καὶ διακρίνοντες τὰ διαιρετέα, καὶ συνάπτοντες τὰ συναφείας ἀξιόλογα μετὰ τῆς ὀρθοδοξίας, ἀμέλει ὅτι κατὰ μὲν τὸν λόγον τῆς Θεότητος ἀνεπίδοτα, καὶ ἀναύξητα, καὶ ἀπερίθετα τὰ τῆς οὐσίας, κατὰ δὲ τὸν λόγον τῆς ἀνθρωπότητος ἐπὶ μικρὸν ἐπιδιδόμενα, καὶ οἰκονομούμενα; ἢ ὑμεῖς οἱ ἐν μοχθηρίᾳ ἀνθρωπίνης προαιρέσεως σφετεριζόμενοι βίᾳ, καὶ δυναστείᾳ τὰ ὑπὸ χρόνον ἄχρονα ποιεῖν; καὶ τὰ ἀδύνατα Θεῷ, καὶ ἀνθρώποις κατασκευάζειν, καὶ τὰ κατ᾽ ἀντίφασιν λεγόμενα συμπεραίνειν, καὶ ὡς συνυπάρχοντα, καὶ συνουσιωμένους ὅρους ἐκδίδειν; καὶ τοὺς διηρτημένους ἐκ τοῦ αὐτοῦ πηλοῦ, καὶ φυράματος ὑπὲρ Χριστὸν, καὶ Πέτρον ἀναβιβάζειν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΞϚʹ.

Μαρτυρία δωδεκάτη.

Ἀντιπαρατείνει καὶ πάλιν ὁ μέγας Χρυσόστομος ἐν τῇ εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον νεʹ. Ὁμιλίᾳ.

Καίτοι πολλὴ ἦν τῆς ἐξουσίας ἡ ἔνδειξις, καὶ τοῦ δώρου τὸ μέγεθος ἄφατον. ἀλλ᾽ ἐγώ σοι δώσω.

δώσω. τί δίδως εἰπέ μοι, (ὁρᾷς ὅτι οὐ λέγει τί ἐπαγγέλλῃ δώσειν, ἀλλὰ τί δίδως) τὰς Κλεῖς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. καὶ μετ᾽ ὀλίγα. καὶ ἀνθρώπῳ θνητῷ πάντων τῶν ἐν τῷ οὐρανῷ τὴν ἐξουσίαν ἐνεχείρισε, τὰς Κλεῖς αὐτῷ δοὺς, ὃς τὴν ἐκκλησίαν πανταχοῦ, καὶ τὰ ἑξῆς.

Ἐξέτασις.

Ἀγχιθύρους εἶναι τὰς κακίας, καὶ τὰς φαυλότητας ταῖς ἀρεταῖς εὔδηλον ὑπάρχει πᾶσι τοῖς λόγου πεῖραν ἔχουσι μὴ μόνον τῆς Ἠθικῆς τοῦ Σταγειρίτου διανέμοντος αὐτὰς εἴς τε τὴν ὑπερβολὴν, καὶ τὴν ἔλλειψιν μεσολαβούσης τῆς ἀρετῆς, ἀλλὰ καὶ τοῦ τὴν ἄσκησιν τῆς τελειότητος πράξει, καὶ θεωρίᾳ ἐκδεδωκότος αὐτὴν οὐρανοφάντορος μεγάλου Βασιλείου, μάλιστά γε ἐν τοῖς περὶ παρθενίας αὐτοῦ γυμναστικοῖς τοῖς ἐν λόγῳ παρθενικωτάτοις ὑφάσμασι. ἔμπης γε αἱ κακίαι καίπερ προστυγχάνουσαι ταῖς ἀρεταῖς, καὶ μεσότησι, μὴ διὰ τῆς μεταιρούσης, καὶ κανονικῆς πύλης εἰσεδρεύουσι τὴν ὁλόφωτον παστάδα, καὶ τὸν βασιλικὸν θάλαμον τῆς σπουδαίας ἕξεως, καὶ γυμναζομένης ἀγαθοεργίας τοῦ κατὰ τὸν βίον τελείου ἔργου. ἀλλὰ καθάπερ κλέπται, καὶ λῃσταὶ ἢ ὑπερβαίνουσαι τὸ ἀνώγεων καταχαλῶνται ἐφεδρεύοντως, καὶ ἐπιβούλως, ἢ ἀνορύττουσαι, καὶ ἀνασκάπτουσαι λάκκον τοιχωρύχως, εἰσπηδῶσί τε λῃστρικῶς τὰς ἐναρέτους οἰκίας, ἃς εἰσεληλύθασι εἰ μὲν εὕρωσι τὸν φύλακα κεκαρωμένον τῇ ῥᾳθυμίᾳ θύουσι, καὶ ἀπολλύουσι. εἰ δὲ τύχωσι ἐγρηγορυίας κουστωδίας τῷ ἔργῳ τοῦ τοῦ φωτὸς συνειδότης ἐπαγρυπνούσης, ἱσταμένης τε μέσης τῆς κατὰ τὴν ἀρετὴν ὁδοῦ, καὶ τοῦ κλεψινόου ψόφου ἀκηκουίας πρὸ τῆς ἀνοίξεως τῶν θυρίδων, δι᾽ ὧν ὁ θάνατος εἰσέρχεται παρωθοῦνται αἱ κακότητες, καὶ ὅσαι μὲν τὸν θρόνον αὐτῶν τεθείκασιν ὑπὲρ καπνοῦ, καὶ ἀναβεβήκασι τὴν παρὰ τὸ δέον καθήκουσαν ἄνοδον κατακρημνίζονται. ὅσαι δὲ ὑποκρινόμεναι, καὶ τὸ τῆς ὑπουλότητος ἐπιπλάσουσαι καταχωννύονται. Τούτοις τοῖς ἀλόγοις πάθεσι συνελθόντες ὅ, τε βλάσφημος λῃστὴς, καὶ ὁ ἐπίβουλος μαθητὴς, ἄμφω συναπολώλατον, ὁ μὲν λελακηκὼς τῇ δολιότητι, καὶ τῷ ἀποκεκρυμμένῳ φιλήματι, ὁ δὲ καταχθεὶς εἰς ᾅδην τῷ βάρει τῆς βλασφημίας, μέσον ὧν ἀπεκουφίσθη ὁ εὐγνώμων κλέπτης τῶν πνευμάτων πρὸς γνῶσιν τῆς θεολογίας ἀποσπασθεὶς τῶν γηΐνων, καὶ συνυποβιβασθεὶς τῇ εἰς Χριστὸν ὑπακοῇ συνεζυγοσταθμήθη τῷ δι᾽ ἡμᾶς ὑπὲρ παντὸς τοῦ κόσμου πρὸς τὸ Κέντρον τοῦ παντὸς τὸ ζυγοστάσιον κεντρισθέντι, καὶ ἀνασκολοπισθέντι, οὗ τὸ καθόλου πόρρω ἀποκανονισάμενος ἑαυτὸν ὁ ὑπεναντίος ἄγει εἰς μαρτυρίαν τὸν χρυσορρήμονα διδάσκαλον καθ᾽ ὑπόδειγμα τῆς ἐν ὑπουλότητι, καὶ ἐξογκώσει διαθέσεως τὸ ὑπόμνημά τε τῆς συγκεκραμένης ἕξεως παραγράφεται. ἐπειδήπερ ὅσα μὲν κατ᾽ ἀρχὰς, καὶ εἰς τέλος κεχρυσωμένα λόγια τοῦ χρυσορρήμονος συνηρμοσμένως τε ἀναγινωσκόμενα ἐμφαίνουσι τὴν μέλλουσαν ἐπίδοσιν τῆς ἐκκλησίας, καὶ τὸν γενησόμενον τέλειον χαρακτῆρα τῆς πνευματικῆς ἐξουσίας, τῆς πίστεως γὰρ μόνον διὰ τῆς ὁμολογίας τότε αὐτουργίᾳ ἐγχειρισθείσης, ὡς ὁ μετ᾽ αἰτίας ἀνταποδοτικὸς λόγος ἔφθη ἀποδειξάμενος, καίπερ διὰ παρῳχημένων, καὶ ἐνεστώτων ῥημάτων ἀναπτυσσόμενος τὴν ὑπόσχεσιν, ἐπειδήπερ οὔπω τότε πέρας ἔλαβεν ἡ ὑπόσχεσις, οὔπω ἐξετάθη πανταχοῦ ἡ ἐκκλησία, μήπω ἰσχυροτέρα ἀπεφάνθη τῷ μακαρίῳ Πέτρῳ, τοῦ Χριστοῦ μήπω πεπονθότος, καὶ ταφέντος, καὶ ἀναστάντος, καὶ τοῦ Πνεύματος συγγεγονότος, ἢ πράξεως ἀποστολικῆς γνωρισθείσης προχειρίζεται. κατὰ δὲ τὸ μέσον τῆς κατ᾽ αὐτὸν ἐπιφερομένης μαρτυρίας, ὅπου δέον ἐστὶ τὸν διὰ τοῦ μέσου ὅρου συναπτομένου τοῖς ἄκροις ἀποδεικτικὸν λόγον τιθέναι, τὸν σοφιστικὸν, καὶ ὑφαιρετικὸν ὅζον παρατρέποντα τὸ ἀπαραίτητον

ἀπείρου ἀπαρτίου τῆς ζυγοστατούσης, καὶ μεσολαμβανούσης ἀληθείας τὴν δικαιοσύνην, αὐτὸς ἐναντία φρονούμενος τῷ Οἰκουμενικῷ διδασκάλῳ προσεπιπλάστως ὑποτίθησι, λέγων Γαυριῶντως (ὁρᾷς, ὅτι οὐ λέγειν ὁ ἅγιος, τί ἐπαγγέλλῃ δώσειν, ἀλλὰ τί δίδως;) ὢ τῆς ἀναισθησίας, καὶ τῆς ἀναλγησίας, καὶ μοχθηρᾶς προαιρέσεως τοῦ τε βλασφήμου, καὶ δολίου τοῦ δοκοῦντος μὲν ἑστάναι, πίπτοντος δὲ τῷ φρονήματι τῆς σαρκὸς, τοῦ φαινομένου μὲν ὑποκεῖσθαι, κατεπαιρομένου δὲ τῷ φυσήματι, τοῦ ἀντὶ τοῦ μέσου τῆς ζυγοσταθμήσεως ἀπαρτίου συναρμολογοῦντος τὰ ἀντικαταλλαττόμενα τὸν πορφυροπώλην ὄζον ὑποτιθέντος, καὶ τὸν διδάσκαλον τῆς δικαιοσύνης παραχαράττοντος, καὶ ἐκκεντοῦντος ἀδίκως, εἰ καὶ χρησάμενον τῇ παρὰ τὸν καιρὸν κλοπῇ τοῦ ζωηροῦ ξύλου εἰς εὐεργεσίαν, παραχωροῦντά τε τὰ χείρονα, ὅπως γνωρισθῇ, καὶ κατενεμπιστευθῇ εἰς τὸν καθήκοντα χρόνον τὰ κρείσσονα, ἐφ' ᾧ διὰ τοῦ ἀληθοῦς προξένου ἀντικαταλλάττεται τὰ ἄνω τοῖς κάτω, καὶ ἡ Πορφύρα βάπτεται τὸν βασιλικὸν ἀνάβολον, ᾧ ἐνδεδυμένος ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος φησὶ μέσον τῶν δύο περιόδων συνηρμοσμένως τοῖς παρὰ τὸ δέον ἐπιχειρισθεῖσιν οὕτως. Ἀποκαλύπτει ἑαυτὸν εἶναι τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ διὰ τῶν δύο ὑποσχέσεων τούτων, ἀμέλει τοῦ ἀφιέναι τὰ ἁμαρτήματα, καὶ τοῦ ἀπερίτρεπτον αὐτὸν, καὶ τὴν ἐκκλησίαν ἐν τοσαύτῃ κυμάτων ἐμβολῇ ἀποφῆναι, ἃς ἐπαγγέλλεται δώσειν. καὶ γὰρ τῆς πνευματικῆς Κλειδὸς ἴδιόν ἐστιν ἀνοίγειν, καὶ κλείειν τὴν θύραν τῆς ἐκκλησίας, καὶ αὐτῆς δεσμεύειν, καὶ λύειν τὰ ἁμαρτήματα, καὶ θεοσημείας ποιεῖν τότε καθυποσχουμένης διὰ τῆς πίστεως, καὶ τῆς ὁμολογίας, ὕστερον δὲ χαρακτηρισθείσης τῇ ἐμφυσήσει, καὶ τελεταρχικῇ καθόδῳ τοῦ παναγίου Πνεύματος. καὶ γὰρ αἱ Κλεῖς οὐ σημαντικαὶ μόνον τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως, καὶ τῆς ὁμολογίας, ἀλλὰ καὶ τῶν χαρισμάτων, καὶ τῶν δωρεῶν τοῦ παρακλήτου Πνεύματος, ὧν ἕνεκα καὶ ὁ ἀντιχρονισμὸς παρ' ἡμῖν εὐαπόδεκτος διὰ τοῦ λόγου τῆς αἰτίας, παρ' ὑμῖν δὲ ἀφιλοχορήγητος, τὸ μὲν διότι τὴν αἰτίαν οὐκ ἀποδίδοτε, ὅτι δεῖ ἀντιχρονίζειν τὸ δώσω, ἀλλὰ δι' ἄλλων, καὶ παρὰ τὸ προκείμενον βιάζεσθε σοφίσασθαι τὴν ἀδόλωτον ἀλήθειαν, οἷς ἀποδέδοται τὸ αἴτιον τῆς ἀντιχρονίσεως. τὸ δὲ διότι παρέντες τὴν ἐλευθερίαν τοῦ Πνεύματος, τῷ γράμματι καθοπλίζεσθε, καὶ τοῖς τεχνηθείοις ἐπιπλάσσεσθε, καὶ τοῦτο μὴ δι' ἄλλο, μὴ ὅτι γε διὰ τὸ φίλαρχον τοῦ νῦν Πάππα, μὴ γένοιτό ποτε τοῦ μακαρίου Πέτρου τὸ πρωτεῖον ἠκολουθηκότος τῇ κατὰ Χριστὸν ταπεινοφροσύνῃ μετὰ τῶν συναποστόλων αὐτοῦ ἐν πνεύματι πρᾳότητος, καὶ πίστεως ἀνυποκρίτου, καὶ ἀγάπης ἀκαταλύτου.

ΚΕΦΑ'ΛΑΙΟΝ ΞΖ'.

Μαρτυρία δεκάτη τρίτη.

Ἀντιπροσωπεῖ καὶ ὁ τῆς Θεολογίας ἐπώνυμος, ἐν τῷ περὶ Θεολογίας δευτέρῳ.

Καίτοι γε θερμότερος τῶν ἄλλων εἰς ἐπίγνωσιν Χριστοῦ Πέτρος, καὶ διὰ τοῦτο μακαριζόμενος, καὶ τὰ μέγιστα πιστευόμενος.

Ἐξέτασις.

Διττῆς οὔσης τῆς γνώσεως κατὰ τὸν φιλόσοφον πολλῷ μᾶλλον ἐν τῷ πρώτῳ τῆς τῶν φυσικῶν ἀκροάσεως διορίζοντα τὴν μὲν εἶναι τοῦ διότι, ἀμέλει τῶν προτέρων, τὴν δὲ τοῦ ὅτι, ἤγουν τῶν ὑστέρων, καὶ τὴν ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων, καὶ πᾶσαν μὲν τυγχάνειν δυσχερῆ, μάλιστα δὲ τὴν ἀναπόδεικτον ἀρχὴν δυσεύρετον, ὅθεν ἔξεστι λέγειν τῷ ἀλη-

ἀλη-

θευομένῳ περὶ τὰς ἀποδεικτικὰς ἀρχὰς, ὅτι εἰ ἐν τοῖς φυσικοῖς, καὶ οἷς συγκείμεθα τοσοῦτον περίκειται τὸ τῆς εὐμαρείας δυσχερὲς, πολλῷ μᾶλλον καὶ ὅτι πλεῖστον ἐκ περιουσίας καταλαβεῖν ἐν τοῖς θείοις οὐκ εὐμαρὲς, καὶ τῆς πρώτης ἀρχῆς εὑρεῖν τι, ἢ λαβεῖν ἀνεπίληπτον ἐστὶ πᾶσι τοῖς κτίσμασι, κἀν τοῖς τοῖς ἔξω ὕλης νοήμασιν, ἔχουσί τε τὸ εἶναι ἄϋλον, καὶ τὸ ἐγγύτερον τῆς πρώτης παναιτίου οὐσίας, καὶ ὀντότητος, ὅτι μή γε πρὸς τῶν παρ' αὐτῆς δωρουμένων ἐκφαντορικῶν ἐπιγνώσεων τοῦ ὅτι, καὶ μὴ τοῦ διότι λεγομένων θείων ἀποκαλύψεων ἐπ' ὀλίγον ἐπιδιδομένων, καὶ αὐξανομένων, καὶ ἐπιγινωσκομένων, νῦν μὲν ἐκ μέρους, τότε δὲ καθολικώτερον, καὶ τελειότερον, οἷς ηὐδόκησε τὸ προνοητικώτατον, καὶ κηδεμονικώτατον ὂν τῆς ὑπὲρ πάντα τὰ ὄντα τελεταρχικῆς οὐσίας, καὶ ὀντότητος. διὸ φησὶ καὶ ὁ Γρηγόριος νόος ἐν τῷ αὐτῷ περὶ Θεολογίας β' λόγῳ, λέγων οὕτω. Πᾶσα μὲν οὖν ἀλήθεια, καὶ πᾶς λόγος δυστεκμαρτός τε, καὶ δυσθεώρητος, καὶ οἷον ὀργάνῳ μικρῷ δημιουργοῦμεν τῇ ἀνθρωπίνῃ σοφίᾳ τὴν τῶν ὄντων γνῶσιν θηρεύοντες, καὶ τοῖς νοητοῖς προσβάλλοντες μετὰ τῶν αἰσθήσεων, ὑφ' ὧν περιφερόμεθα, καὶ πλανώμεθα, καὶ οὐκ ἔχομεν γυμνῷ τῷ νοῒ γυμνοῖς τοῖς πράγμασιν ἐντυγχάνοντες, μᾶλλόν τι προσπελάσαι, καὶ τὸν νοῦν τυποῦσθαι ταῖς καταλήψεσιν, ὁ δὲ περὶ Θεοῦ λόγος ὅσῳ τελειότερος, τοσούτῳ καὶ δυσεφικτότερος, καὶ πλείους τὰς ἀντιλήψεις ἔχων, καὶ τὰς λύσεις ἐργωδεστέρας, καὶ τὰ ἑξῆς προάγων, καὶ ἐπάγων τὴν κατ' ὀλίγον ἐπιχεομένην διὰ τὸ ἀσθενὲς τῆς ἐπιδεχομένης δυνάμεως θείαν λαμπρότητα τοῖς καθόλου ἐνθυμηματικοῖς συλλογισμοῖς, καὶ ἐν μέρει παραδείγμασιν ἀπομιμητικοῖς εἰς σύστασιν τῆς ἀληθοῦς ὀρθοδοξίας κατὰ τῶν Εὐνομιανῶν οἰομένων καταληπτὸν εἶναι τὸ θεῖον ὂν κατὰ τὴν οὐσίαν, καὶ τὴν διότι ἀπόδειξιν τῶν ἐφετῶν λέγω τὸ ἀκρότατον, ἐφ' οἷς τοῖς ἄλλοις παραδείγμασι παραδειγματίζει τὸ οἰκειούμενον τῇ εὐσεβείᾳ, καὶ τῇ κατ' ὀλίγον ἐπιχεομένῃ θείᾳ ἐπιγνώσει, λέγων ὅτι γε κἂν Πέτρος αὐτὸς ὁ θερμότερος ὁ διακαέστερος ἐπὶ τὴν θείαν ἐπίγνωσιν, καίτοι γε τὰ μέγιστα πιστευόμενος, καὶ μακαριζόμενος, ἀμέλει τὴν εἰς Χριστὸν ὁμολογίαν, καὶ θεοσέβειαν ἀποκαλυφθεῖσαν αὐτῷ παρὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ Πατρὸς ὡς ἀπαρχὴν τῶν ἐσομένων χαρακτήρων, καὶ ἀπολαύσεων τῶν ὅσων καθ' ὑπόσχεσιν αὐτῷ ἐγχειρισθεισῶν, ὡς προδέδεικται, οὐκ ἂν φθάσειεν εἰς ἐκείνην τὴν ἀκήρατον, ἀθάνατόν τε, καὶ ἀνεπίληπτον τοῦ παντὸς θεόσοφον διδασκαλίαν τοῦ διότι, μὴ ὅτι γε τοῦ ὅτι, οὐ καίπερ ἔχει τι αὐτὸ τοῦτο ἐπιλαμβάνει κατὰ θείαν ἀποκάλυψιν, καὶ οὐ πᾶσαν, καὶ ἀθρόον εἴπουν ἀχρόνως διὰ τὴν ἀνθρωπίνην ἀσθένειαν, κἂν Πέτρος, κἂν Παῦλος αὐτὸς ᾖ ὁ μέχρι τρίτου οὐρανοῦ ἐμβατεύσας, καὶ ἐμπεριπατήσας τὰ ἀπόρρητα μυστήρια, καὶ τὰ οὐράνια συμπολιτεύματα, ὧν τὰ πλείω σιγῇ τετίμηκεν, ὡς μὴ φθανούσης τῆς χαμερποῦς φύσεως συγκρίνεσθαι τῇ ὑπὲρ ἐκεῖνα θεοσόφῳ ὀντότητι. εἰ γὰρ τοῦτο ἐγεγόνει τῇ ἀνθρωπίνῃ ἀληθείᾳ σύμφυτον καταλαμβάνειν τὰ τοῦ Θεοῦ ἀναπόδεικτα, δικαίως ἂν ἐθεοποιοῦντο οἱ πάλαι ἐμπαθεῖς ἄνθρωποι τῇ εἰδωλολατρείᾳ προσέχοντες, καὶ πλήρεις δαιμονικῆς φαντασίας, ὥστε μὴ τοσοῦτον κνώδαλα, ἑρπετά τε, καὶ θηρία εἰς λατρείαν Θεοῦ λαμβάνειν, ἀλλὰ καὶ τὰ φαινόμενα κτίσματα τῇ εὐταξίᾳ κατὰ θείαν προσταγὴν συγκινούμενα, τουτέστιν Ἥλιον, Σελήνην, Ἀστέρας, καὶ δινήσεις ἀνακυκλουμένας, στοιχεῖά τε συμπεριφερόμενα, καὶ Κέντρον τῆς γῆς ἀπαρασάλευτον, ὡς τὸ ὅριον ἔθου ἑκάστῳ μένειν ἐν τῇ τάξει αὐτοῦ, ὃ οὐ παρελεύσεται, καὶ εἰ ταῦτα ἀνεπιστήμονα, καὶ ὅσα ἀνθρώπινα ἐνδομυχοῦντα ἀνεπίβατά εἰσι. τίς γὰρ οἶδε, φησὶν ὁ ἀποστολικὸς λόγος, τὰ τοῦ ἑτέρου, μὴ ὅτι γε τὸ ἐν αὐτῷ πνεῦ-

μα.

μα, πολλῷ μᾶλλον τὰ τοῦ Θείου, καὶ πνευματικοῦ μυσταγωγήματος τυγχάνει ἀνεξερεύνητα, τοσοῦτο μόνον ἐπεγνωσμένα ἐκ τῶν ὅτι, καὶ τῶν ὅσων κατὰ θείαν ἐμφάνειαν, κατὰ τὸ ἀποστολικὸν λόγιον, τὸ δὴ αὐτῷ ἐπεγνωσμένον, ἐφ᾽ ᾧ καὶ ἐπεγνώσθη, καὶ ἐπιγνωστότερος ἄρα, καὶ θερμότερος πρὸς τὴν θείαν ὑπακοὴν, καὶ Πέτρος, καὶ Παῦλος, καὶ Μωϋσῆς, καὶ Ἡσαΐας, καὶ εἴτις τῶν ἐν τῇ Παλαιᾷ, καὶ τῇ Νέᾳ χρηματισάντων ἁγίων, δικαίων τε, καὶ ὧν Θεὸς ηὐδόκησεν ἐντετυχότων θείᾳ τῇ κληρουχίᾳ, καὶ τῇ ἐξ αὐτῆς ἐπιγνώσει, συλλήβδην τὸ κληθῆναι, καὶ ψηφισθῆναι, καὶ ὑποσχεθῆναι αὐτοῖς τὸ ἔργον τῆς διακονίας οὐκ ἔλαβον τὴν ἔκβασιν τῆς ἐπαγγελίας, ἐπειδήπερ οὔτε Μωϋσῆς ὡς πιστὸς θεράπων ψηφισθεὶς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, παρ᾽ οὗ διετάχθη αὐτῷ ἀναβῆναι εἰς τὸ ὄρος, καὶ λαλησόμενος Θεῷ ὡς φίλος πρὸς φίλον ἐνώπιος ἐνωπίῳ, καὶ τῇ πέτρᾳ σκεπασθησόμενος, καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ ὀπίσθια ὀψόμενος καὶ φωταγωγησόμενος τῷ ἐκεῖσε φωτὶ ἐνατμίζοντι, καὶ ληψόμενος τὸν θεόγραφον νόμον, ᾧ νομοθετησόμενος τοῖς Ἰσραηλίταις ἤδη ἐν τῷ ἅμα τῆς παρὰ Θεοῦ ἐπιταχθείσης αὐτῷ ἀναβάσεως ἐχαρακτηρίσθη κἀκείνοις τοῖς ἀξιώμασι, καὶ νομοθετήμασι, ἀλλὰ προδεδομένη αὐτῷ ἡ πίστις τῆς ὑποσχέσεως κατὰ καιρὸν διὰ τὸ ἀνθρώπινον ἐπηκολούθησεν ἡ τῶν καθυπεσχημένων ἔκβασις, καὶ ὁ ἀπαρτισμός. Ὡσαύτως καὶ Πέτρος, καὶ Παῦλος ὁ μὲν διὰ τὸ ἐκφωνῆσαι τὴν πίστιν, καὶ τὴν εἰς Χριστὸν ὁμολογίαν, ὁ δὲ διὰ τὸ ἁρπαχθῆναι μέχρι τρίτου οὐρανοῦ συλλήβδην οὐκ ἐσφραγίσθησαν, καὶ τῇ σφραγῖδι τῆς ἱερωσύνης, καὶ τῆς ἀρχιερωσύνης. ἀλλ᾽ ἐκεῖνα μὲν προϋποκείμενα, ταῦτα δὲ ὡς καθυπισχνούμενα, καὶ μετὰ καιρὸν χαρακτηριζόμενα. ὁμοίως πάλιν εἰς τὰ μέγιστα ἐπιστεύθησαν, ἀμέλει τὴν θείαν ἐπίγνωσιν, καὶ τὴν εἰς Χριστὸν ὁμολογίαν, καὶ τὴν εἰς οὐρανοὺς ἀνάβασιν οὐκ ἤδη λελήφασιν ἐξουσίαν τοῦ ἱερατεύειν, καὶ ἀρχιερατεύειν. εἰ γὰρ τοῦτο ἦν, εἵπετο ἂν ὁτῳτινιοῦν μόνον πιστεύοντι, καὶ ὁμολογοῦντι χωρὶς τοῦ βαπτισθῆναι, καὶ χειροτονηθῆναι ἐνεργεῖν πάντα τὰ μυστήρια τῷ μηδενὶ τῶν μυστηρίων ἤδη λεληφότι τὸν χαρακτῆρα ἐξὸν εἶναι ἐκείνῳ, καίπερ πεπιστευκότι, καὶ ὡμολογηκότι τὰ μέγιστα. μέγιστον γὰρ τῷ ὄντι δικαιωθῆναι διὰ τῆς πίστεως, καὶ σώζεσθαι διὰ τῆς ὁμολογίας τὸν βαπτισθησόμενον, ἀλλ᾽ οὐκ ἀρκεῖ μόνον τοῦτο ἐπακούεσθαι σὺν τῷ Λυτῆρι τοῦ, βαπτίζεται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ὡσαύτως κράτιστόν ἐστι καὶ βάσις, καὶ κρηπὶς τὸν προχειρισθησόμενον εἰς τὴν πηδαλιουχίαν τῆς Οἰκουμένης τὸ ἐκφωνῆσαι προχείρως, καὶ ὑπογράφως τὴν εὐσεβῆ ὁμολογίαν, καὶ πιθήνιον ὑποταγὴν εἰς τὰς συνόδους, καὶ τὸν κατὰ τόπον Πατριάρχην, ἀλλ᾽ οὐκ ἀρκεῖ τοῦτο καὶ μόνον εἰς τὸν χαρακτηρισμὸν τῆς ἀρχιερωσύνης αὐτοῦ, εἰ μὴ ἐπικληθῇ ἐπ᾽ αὐτὸν ἡ θεία χάρις ἡ πάντοτε τὰ ἀσθενῆ θεραπεύουσα, καὶ τὰ ἐλλείποντα ἀναπληροῦσα, καὶ τὰ ἑξῆς χαρακτηρίζοντα τὸν θεοσεβέστατον προωμολογηκότα τὴν εὐσέβειαν. Ὡσαύτως λεκτέον καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς μυστηρίοις. οὕτω λοιπὸν καὶ ὁ μακάριος Πέτρος ἐπιγνωσθεὶς τοιοῦτος ἀξιόλογος γενήσεσθαι οἰκονόμος πιστεύεται μὲν αὐτουργίᾳ τὴν θείαν ἀποκάλυψιν, ὑπισχνεῖται δὲ τοὺς ἐπακολουθοῦντας αὐτῷ γενήσεσθαι χαρακτῆρας εἴτε τῆς ἱερωσύνης, εἴτε τοῦ ἀφιέναι ἁμαρτίας, καὶ δεσμεύειν παραπτώματα, εἴτε θεοσημείας ποιεῖν, καὶ λεπροὺς, καὶ ἀρρώστους, πᾶσάν τε νόσον, καὶ μαλακίαν θεραπεύειν ἐποικοδομηθέντα ἅπαντα μετὰ τὴν εἰς Χριστὸν δικαιοσύνην, καὶ τὴν εἰς αὐτὸν σωτήριον ὁμολογίαν τὰ μὲν πρὸ τοῦ πάθους, καὶ τῆς ἀναστάσεως ἀμυδρότερον, μετὰ δὲ τὸ πάθος, καὶ τὴν ἔγερσιν τελειότερον, μετὰ δὲ τὴν κάθοδον τοῦ παναγίου Πνεύματος πλη-

ρέστατα,

ρέστατα, ὡς πολλάκις εἴρηται, καὶ προδέδεικται, καὶ ταῦτα μὲν ποιεῖν μὴ κατὰ τὸ ἰδιοβούλητον (ὅτι μήγε Καλβινίζομεν, καὶ Λουτερανίζομεν, καὶ συνερχόμεθα τοῖς παρ᾽ ὧν Καλβῖνοι, καὶ Λούτεροι ἔλαβον τὰς ἀφορμάς) ἀλλὰ διὰ τὸ προθεῖναι ἑαυτοὺς, καὶ τὸ ὑπακούειν τῇ θείᾳ ἐπιγνώσει, παρ᾽ ἧς καὶ τὸ εἶναι, καὶ τὸ εὖ εἶναι ἡμῖν ἐπικέκτηται, ἔτι ἀξίωμα, καὶ προτέρημα ἀρχῆς, καὶ πνευματικῆς ἐξουσίας, καὶ αὐθεντίας κεχάρισται κατὰ καιροὺς, καὶ τρόπους, καὶ τόπους προσδιαλεγόμενον, καὶ χαριζόμενον. Περὶ ὧν πάντων τῶν προληφθέντων εὐρύτερον ὁ Θεολόγος Γρηγόριος διέξεισιν ἐν τῷ ῥηθέντι λόγῳ λέγων οὕτως. „Ἐπειδὴ ἀνεκαθήραμεν τῷ λόγῳ τὸν θεολόγον, οἷόν τε εἶναι χρὴ διελθόντες, καὶ οἷς τισι φιλοσοφητέον, καὶ ἡνίκα, καὶ ὅσον, ὅτι ὡς οἷόν τε καθαρὸν, ἵνα φωτὶ καταλαμβάνηται φῶς, καὶ τοῖς ἐπιμελεστέροις, ἵνα μὴ ἄγονος ἢ εἰς ἄγονον χώραν ἐμπίπτων ὁ λόγος, καὶ τὰ ἑξῆς. καὶ κατωτέρω πάλιν. Φέρε τοῖς τῆς θεολογίας ἤδη προβάλωμεν λόγοις, προστησάμενοι τοῦ λόγου τὸν Πατέρα, καὶ τὸν Υἱὸν, καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον περὶ ὧν ὁ λόγος. ὥστε τὸν μὲν εὐδοκεῖν, τὸν δὲ συνεργεῖν, τὸ δὲ ἐμπνεῖν, μᾶλλον δὲ μίαν ἐκ τῆς μιᾶς Θεότητος γενέσθαι τὴν ἔλλαμψιν, ἑνικῶς διαιρουμένην, καὶ συναπτομένην διαιρετῶς, ὃ καὶ παράδοξον. ἀνιόντι δέ μοι προθύμως ἐπὶ τὸ ὄρος, ἢ τό γε ἀληθέστερον εἰπεῖν, προθυμουμένῳ ἅμα, καὶ ἀγωνιῶντι τὸ μὲν διὰ τὴν ἐλπίδα, τὸ δὲ διὰ τὴν ἀσθένειαν, ἵνα τῆς Νεφέλης εἴσω γένωμαι, καὶ Θεῷ συγγένωμαι. τοῦτο γὰρ κελεύει Θεός. εἰ μέν τις Ἀαρὼν, συνανίτω, καὶ στηκέτω πλησίον, κἂν ἔξω μένειν τῆς νεφέλης δέῃ τοῦτο δεχόμενος. εἰ δέ τις Ναδὰβ, ἢ Ἀβιοὺδ, ἢ τῆς γερουσίας, ἀνίτω μὲν, ἀλλὰ στηκέτω πόρρωθεν κατὰ τὴν ἀξίαν τῆς καθάρσεως. εἰ δέ τις τῶν πολλῶν, καὶ ἀναξίων ὕψους τοιούτου καὶ θεωρίας, εἰ μὲν ἄναγνος πάντῃ, μηδὲ προσίτω, οὐ γὰρ ἀσφαλές. εἰ δὲ πρόσκαιρα γοῦν ἡγνισμένος, κάτω μενέτω, καὶ μόνης ἀκουέτω τῆς φωνῆς, καὶ τῆς σάλπιγγος τῶν ψιλῶν τῆς εὐσεβείας ῥημάτων, καπνιζόμενόν τε τὸ ὄρος βλεπέτω, καὶ καταστραπτόμενον, ἀπειλήν τε ὁμοῦ, καὶ θαῦμα τοῖς ἀνιέναι μὴ δυναμένοις. εἰ δέ τις θηρίον ἐστὶ πονηρὸν, καὶ ἀνήμερον, καὶ ἀνεπίδεκτον πάντῃ λόγων θεωρίας, καὶ θεολογίας, μὴ ἐμφωλευέτω ταῖς ὕλαις κακούργως, καὶ κακοήθως, ἵνα τινὸς λάβηται δόγματος, ἢ ῥήματος, ἀθρόως προσπηδῆσαν, καὶ σπαράξῃ τοὺς ὑγιαίνοντας λόγους ταῖς ἐπηρείαις. ἀλλ᾽ ἔτι πόρρωθεν στηκέτω, καὶ ἀποχωρείτω τοῦ ὄρους, ἢ λιθοβοληθήσεται, καὶ συντριβήσεται, καὶ ἀπολεῖται κακὸς κακῶς. λίθοι γὰρ τοῖς θηριώδεσιν οἱ ἀληθεῖς λόγοι, καὶ στερροί, καὶ τὰ ἑξῆς." Οἷς πιέζεται τριττὴ ἡ στάσις, καὶ ἡ ἀξία κατὰ τὴν πρὸς Θεὸν ἐπίγνωσιν, καὶ θεολογίαν, καὶ τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἀξιώματος, καίπερ πάντες τῇ εὐσεβείᾳ συνερχόμενοι, ἀλλ᾽ οὐ τῷ αὐτῷ ἀξιώματι συνταττόμενοι, κατὰ γὰρ τὸν λόγον τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως, καὶ ὁμολογίας ὅλοι τῷ Πέτρῳ ἐξισαζόμεθα, πάντες γὰρ ἕνα Χριστὸν εἶναι τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος καὶ ὁμολογοῦμεν, καὶ πιστεύομεν. κατὰ δὲ τὸ ἀξίωμα πολὺ τὸ διάφορον, ἄλλο γὰρ χάρισμα ἔχει ὁ ἀπόστολος, ἄλλο ὁ προφήτης, καὶ ἄλλο ὁ ποιμὴν καὶ ὁ διδάσκαλος. ὅθεν καὶ ὁ μακάριος Πέτρος τότε τὴν εἰς Χριστὸν μόνον πίστιν, καὶ εἰς αὐτὸν ὁμολογίαν ἐπεγνώσθη, καὶ ἐχαρακτηρίσθη, καθὰ καὶ οἱ λοιποὶ ἀπόστολοι, οὐ μὲν οὖν τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν, καὶ τὴν τελεταρχικὴν ἐπιστήμην τοῦ παναγίου Πνεύματος, τότε μὲν καθυποσχεθέντα, κατόπιν δὲ αὐτουργηθέντα, καὶ σφραγισθέντα, ἄλλο γὰρ ἑτοιμασία οἴκου, καὶ ἄλλο μορφὴ οἴκου, ἄλλο γὰρ πρῶτον εἶδος, καὶ ἄλλο εἶδος ἐπισφραγιζόμενον τῷ προτέρῳ εἴδει. καὶ γὰρ καὶ τὸ Βάπτισμα εἶδος, καὶ Μορφὴ τοῦ Πνεύματος ἡ ἱερωσύνη, ἀλλ᾽ ἐκεῖνο μὲν πρὸ ταύτης, καὶ χωρὶς ἐκείνου

ἀμετά-

ἀμετάδοτος, καὶ εἰ δοθήσεται ἀτελεσιούργητος. Πρὸς τοῖς ῥηθεῖσιν ἐπακολουθεῖ ὁ Θεολόγος ἐπάγων τὸν λόγον οὕτω· βούλεται γὰρ τούτων ἀποχωρήσας ὁ λόγος, οὕτω πλαξὶ στερεαῖς, καὶ λιθίναις ἐγγράφεσθαι, καὶ ταύταις ἀμφοτέρωθεν διά τε τὸ φαινόμενον τοῦ νόμου, καὶ τὸ κρυπτόμενον, τὸ μὲν τοῖς πολλοῖς, καὶ κάτω μένουσι, τὸ δὲ τοῖς ὀλίγοις, καὶ ἄνω φθάνουσι. τί τοῦτο ἔπαθον ὦ φίλοι, καὶ μύσται, καὶ τῆς ἀληθείας συνερασταί; ἔτρεχον μὲν ὡς Θεὸν καταληψόμενος, καὶ οὕτως ἀνῆλθον ἐπὶ τὸ ὄρος, καὶ τὴν νεφέλην διέσχον εἴσω γενόμενος ἀπὸ τῆς ὕλης, καὶ τῶν ὑλικῶν, καὶ εἰς ἐμαυτὸν, ὡς οἷόν τε, συστραφείς, ἐπειδὴ προσέβλεψα μόλις εἶδον Θεοῦ τὰ ὀπίσθια, καὶ τοῦτο τῇ πέτρᾳ σκεπασθεὶς τῷ σαρκωθέντι δι' ἡμᾶς λόγῳ, καὶ μικρὸν διακύψας οὐ τὴν πρώτην τε, καὶ ἀκήρατον φύσιν, καὶ ἑαυτῇ λέγω δὴ τῇ Τριάδι γινωσκομένην, καὶ ὅση τοῦ πρώτου καταπετάσματος εἴσω μένει, καὶ ὑπὸ τῶν Χερουβὶμ συγκαλύπτεται, ἀλλ' ὅση τελευταία, καὶ εἰς ἡμᾶς φθάνουσα, ἡ δὲ ἐστιν, ὅσα ἐμὲ γινώσκειν, ἡ ἐν τοῖς κτίσμασι, καὶ τοῖς ὑπ' αὐτοῦ προβεβλημένοις μεγαλειότης, ἢ ὡς ὁ θεῖος Δαβὶδ ὀνομάζει μεγαλοπρέπεια. ταῦτα γὰρ Θεοῦ τὰ ὀπίσθια, ὅσα μετ' ἐκεῖνον ἐκείνου γνωρίσματα, ὥσπερ αἱ καθ' ὑδάτων Ἡλίου σκιαὶ, καὶ εἰκόνες ταῖς σαθραῖς ὄψεσι παραδεικνῦσαι τὸν Ἥλιον, ἐπεὶ μὴ αὐτὸν προσβλέπειν οἷόν τε τῷ ἀκραιφνεῖ τοῦ φωτὸς νικῶντα τὴν αἴσθησιν. οὕτως οὖν θεολογήσεις κἂν ᾖς Μωϋσῆς, καὶ Φαραὼ Θεὸς, κἂν μέχρι τρίτου κατὰ τὸν Παῦλον οὐρανοῦ φθάσῃς, καὶ ἀκούσῃς ἄρρητα ῥήματα, κἂν ὑπὲρ ἐκείνους γένῃ, ἀγγελικῆς τινὸς, ἢ ἀρχαγγελικῆς στάσεώς τε, καὶ τάξεως ἠξιωμένος. κἂν γὰρ οὐράνιον ἅπαν, καὶ ὑπερουράνιόν τι καὶ πολὺ τὴν φύσιν ὑψηλότερον ἡμῖν ᾖ, καὶ ἐγγυτέρω Θεοῦ πλέον ἀπέχει Θεοῦ, καὶ τῆς τελείας καταλήψεως, ἢ ὅσον ἡμῶν ὑπεραίρει τοῦ συνθέτου, καὶ ταπεινοῦ, καὶ κάτω βρίθοντος κράματος. Ἀρκτέον οὕτω πάλιν. Θεὸν νοῆσαι μὲν χαλεπὸν, φράσαι δὲ ἀδύνατον, ὥς τις τῶν παρ' Ἕλλησι θεολόγων ἐφιλοσόφησεν, οὐκ ἀτέχνως ἐμοὶ δοκεῖν, ἵνα κατειληφέναι δόξῃ, τὸ χαλεπὸν εἰπεῖν, καὶ διαφύγῃ τῷ ἀνεκφράστῳ τὸν ἔλεγχον. ἀλλὰ φράσαι μὲν ἀδύνατον, ὡς ὁ ἐμὸς λόγος, νοῆσαι δὲ ἀδυνατώτερον. τὸ μὲν γὰρ νοηθὲν τάχα ἂν λόγος δηλώσειεν, εἰ καὶ μὴ μετρίως, ἀλλ' ἀμυδρῶς γε τῷ μὴ πάντη τὰ ὦτα διεφθαρμένῳ, καὶ νωθρῷ τὴν διάνοιαν, τὸ δὲ τοσοῦτο πρᾶγμα τῇ διανοίᾳ περιλαβεῖν πάντως ἀδύνατον, καὶ ἀμήχανον, μὴ ὅτι γε τοῖς καταβλακευομένοις, καὶ κάτω νεύουσιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς λίαν ὑψηλοῖς τε, καὶ φιλοθέοις, καὶ ὁμοίως πάσῃ γεννητῇ φύσει, καὶ οἷς ὁ ζόφος οὗτος ἐπιπροσθεῖ, καὶ τὸ παχὺ τοῦτο σαρκίον πρὸς τὴν τοῦ ἀληθοῦς κατανόησιν, οὐκ οἶδα εἰ μὴ καὶ ταῖς ἀνωτέρω, καὶ νοεραῖς φύσεσιν, αἳ διὰ τὸ πλησίον εἶναι Θεοῦ, καὶ ὅλῳ τῷ φωτὶ καταλάμπεσθαι, τυχὸν ἂν καὶ τρανοῖντο, εἰ καὶ μὴ πάντη, ἀλλ' ἡμῶν γε τελεώτερόν τε, καὶ ἐκτυπώτερον, καὶ ἄλλων ἄλλαι πλεῖον, ἢ ἔλαττον, κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς τάξεως. τοῦτο μὲν οὖν ἐνταῦθα κείσθω. τὸ δὲ ἡμέτερον οὐχ ἡ εἰρήνη τοῦ Θεοῦ μόνον ὑπερέχει πάντα νοῦν, καὶ κατάληψιν, οὐδὲ ὅσα τοῖς δικαίοις ἐστὶν ἐν ἐπαγγελίαις ἀποκείμενα τὰ μήτε ὀφθαλμοῖς ὁρατὰ, μήτε ὠσὶν ἀκουστὰ, μήτε διανοίᾳ θεωρητὰ κατὰ μικρὸν γοῦν, οὐδὲ ἡ τῆς κτίσεως ἀκριβὴς κατανόησις. καὶ γὰρ καὶ ταύτης πείσθητι τὰς σκιὰς ἔχειν μόνον, ὅταν ἀκούσῃς, ὄψομαι τοὺς οὐρανοὺς ἔργα τῶν δακτύλων σου, Σελήνην καὶ Ἀστέρας, καὶ τὸν ἐν αὐτοῖς πάγιον λόγον. ὡς οὐχὶ νῦν ὁρῶν. ὀψόμενος δὲ ἐστιν ὅτε, ἀλλὰ πολὺ πρὸ τούτων, καὶ ὑπὲρ ταῦτα, καὶ ἐξ ἧς ταῦτα φύσις ἄληπτός τε, καὶ ἀπερίληπτος, λέγω δὲ, οὐχ ὅτι ἐστὶν, ἀλλ' ἥτις ἐστίν. οὐ γὰρ κενὸν τὸ κήρυγμα ἡμῶν, οὐδὲ ματαία ἡ πίστις ἡμῶν, οὐδὲ τοῦτό ἐστιν, ὃ δο-

γματίζομεν.

γματίζομεν, μὴ πάλιν τὴν εὐγνωμοσύνην ἡμῶν ἀθείας λάβῃς ὑπόθεσιν, καὶ ἀρχὴν συκοφαντίας, καὶ κατεπαρθῇς ὡς ὁμολογούντων τὴν ἄγνοιαν. πλεῖστον γὰρ διαφέρει τοῦ εἶναί τι πεπεῖσθαι, τὸ τί ποτέ ἐστι τοῦτο εἰδέναι, τουτέστιν ἄλλο ἐστὶ τὸ πείθεσθαι, ὅτι οὐρανός ἐστι, καθότι οὐ λαμβάνεται ἐπὶ μέλλοντος τὸ ὄψομαι τοὺς οὐρανοὺς ἔργα τῶν δακτύλων σου, μᾶλλον οὐκ ὀφθήσονται οἱ οὐρανοὶ, ὅτι μήγε τοῖς τυφλώττουσιν ἐλπιζομένοις, καὶ καθυπισχνουμένοις τὴν ὅρασιν. ἀλλὰ καθορῶνται ἐνεργείᾳ· πιστευόμενοι δὲ ὀφθήσεσθαι ἐν τοῖς μέλλουσιν αἰῶσιν, ἡνίκα παρελεύσεται, καὶ αὐτουργηθήσεται τὸ πιστευόμενον, καὶ τὸ ἐλπιζόμενον ἐπιμενούσης τῆς ἀγάπης, καὶ γνωρισθῇ τὸ τί ποτέ ἐστι τοῖς ἁγίοις, ἀμέλει ὁ καθολικώτερος, καὶ πάγιος λόγος τῶν ὄντων, οὐ τοσοῦτον τῶν οὐρανῶν ἐκ μέρους τὸ ὅλον κατονομάζων ὁ ἅγιος, ἀλλὰ πάντων τῶν δημιουργημάτων. καὶ τῶν κτισμάτων, κατὰ τὸ, νῦν μὲν ἐν αἰνίγματι, τότε δὲ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον, καὶ τὸ ἄρτι γινώσκω ἐκ μέρους, τοῦ δὲ τελειοτέρου καταργηθέντος τοῦ μέρους, διὸ ἐπάγει ἔργα, καὶ οὐ μόνον ἔργα, ἀλλὰ τῶν δακτύλων σου, ὡσανεὶ προσεγγισόμενος καθορᾶν αὐτοὺς τοὺς δακτύλους, καὶ αἰτιολογικὰς ἀρχὰς πλαστουργοὺς τῶν κεραμίων, καὶ τῶν ὄντων, καὶ μὴ πόρρωθεν ἀναιτίως αὐτοῖς πείθεσθαι. Ὡσαύτως καὶ τὸ ἔσω καθυπισχνούμενόν ἐστι διὰ τῆς πίστεως, καὶ τῆς ὁμολογίας τῶν Κλειδῶν, οὐ μήν γε αὐτουργούμενον, οὐ γὰρ διὰ τούτου τοῦ ῥήματος καὶ μόνου ὁ μακάριος Πέτρος ἔλυσεν ἁμαρτίας, καὶ θεοσημείας ἐπεποιήκει, εἰ μὴ ἀκηκοὼς ἐγεγόνει σφραγισθεὶς τοῖς μετὰ τὴν ἀνάστασιν λογοποιοῖς ῥήμασι, καὶ τῇ καθόδῳ τοῦ Πνεύματος, ἐφ' οὗ τοῖς χαρίσμασι θερμότερος ὁ μακάριος Πέτρος, καὶ ἐπιγνωστότερος, καίπερ οὐ μόνος, ἀλλὰ καὶ Παῦλος ὀνομαθεὶς τῶν περὶ τούτων, τὸ γὰρ θερμότερος οὐ σημαίνει ἔχειν πλείονα ἀξίαν τοῦ ἐνεργοῦντος Πνεύματος, ἢ ὁ μακάριος Πέτρος, ἢ ὁ Παῦλος, ἓν γὰρ τὸ Πνεῦμα, καὶ ἀδιαίρετον, καὶ μία ἡ ἀποστολὴ, καὶ οὐχ ἕπεται, διότι ὁ Ἰωάννης ὁ ἐλεήμων Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας φιλοπτωχότερος τοῦ Κωνσταντινουπόλεως μείζονα ἔχειν ἀξίαν τῷ λόγῳ τοῦ πατριαρχείου, ἢ τὸ αὐστηρότερον τῆς Βυζαντίδος. εἷς γὰρ ὁ καθόλου λόγος τῆς πατριαρχείας. Ὡσαύτως καὶ ὁ μακάριος Πέτρος προτίθεται τῶν ἄλλων ὡς φιλοπονώτερος, καὶ μὴ ὡς ἀξιωματικώτερος, ἵνα μὴ μονιμώτερος γένῃ περὶ τὴν κτῆσιν τῆς εἰς Θεὸν ἐπιγνώσεως, καὶ εὐεκτώτερος ὅσον φθάνει καταλαβεῖν τι τοῦ ἀκαταλήπτου, καὶ ἀπεράντου. Τὸ δὲ αἴτιον τῆς φιλοπονίας, καὶ θερμότητός ἐστιν, ὥς φησιν ὁ θεολόγος Γρηγόριος, τὸ μὲν ἵνα μὴ τῷ ῥαδίῳ τῆς κτήσεως ῥᾴστη γένηται καὶ ἡ τοῦ κτηθέντος ἀποβολή. φιλεῖ γὰρ τὸ μὲν πόνῳ κτηθὲν, μᾶλλον κρατεῖσθαι, τὸ δὲ ῥαδίως κτηθὲν, καὶ ἀποπτύεσθαι τάχιστα ὡς πάλιν ληφθῆναι δυνάμενον. καὶ οὕτως εὐεργεσία καθίσταται τὸ μὴ πρόχειρον τῆς εὐεργεσίας τοῖς γε νοῦν ἔχουσι. τάχα δὲ ὡς μὴ ταὐτὸν ἡμᾶς τῷ πεσόντι Ἑωσφόρῳ πάσχειν. ἐκ τοῦ φωτὸς ὅλον χωρῆσαι κατέναντι Κυρίου παντοκράτορος τραχηλιᾶν, καὶ πίπτειν ἐκ τῆς ἐπάρσεως πτῶμα πάντων ἐλεεινότατον, τὸ δὲ ἵν' ᾖ τι πλέον ἆθλον φιλοπονίας ἐκεῖθεν, καὶ λαμπροῦ βίου τοῖς ἐνταῦθα κεκαθαρμένοις, καὶ μακροθυμοῦσι πρὸς τὸ ποθούμενον.

ΚΕΦΑ´ΛΑΙΟΝ ΞΗ´.

Μαρτυρία Δεκάτη τετάρτη.

Ἀντιπαρεκτείνει καὶ ἡ ἁγία ἐκκλησία ἐν τοῖς Τροπαρίοις.

Μακάριός σε τὸ γλυκύτατον στόμα Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ, καὶ ταμεῖον ἀσφαλὲς τῆς βασιλείας ἀνέδειξεν

ἀνέδειξεν. ὅτε δηλαδὴ αὐτὸν ἐμακάρισεν. Ἐξέτασις.

Τὸ ἁπλῶς παρακαθέζεσθαι ταῖς λέξεσι, καὶ μηδὲν πλέον τῶν γεγραμμένων ἐπιζητεῖν ἀπὸ τοῦ ἀναγινώσκοντος τὰς θείας γραφὰς οὐκ ὀλίγον ἐστὶ τὸ ἁμάρτημα, κατὰ τὸν Χρυσόστομον εἰς τὴν αἴτησιν τῶν υἱῶν Ζεβεδαίου, συμβουλεύοντα, καὶ παρακαλοῦντα τὸ περιληφθὲν αὐτῷ ποίμνιον, μὴ ἁπλῶς ἐπιστῆναι τὰ γράμματα, ἀλλὰ διερευνᾶσθαι τὰ νοήματα. Φυγάδες δὲ ὅπως ὦμεν ἡμεῖς, ἅμα τε καὶ δραπέται ταυτησὶ τῆς παρανοίας, ἀνακαλύψωμεν τῇ δυνάμει τοῦ Πνεύματος τὸ ἀσφαλὲς ταμεῖον, ἢ ταμίαν ἀσφαλῆ, τὸ τὰ σημαῖον αὐτοῦ, καὶ ἀνάγωγον νόημα ἀπαρχόμενοι τῶν ὑλικωτέρων, δι' ὧν ἀναγόμεθα πρὸς τὰ τούτων ἀφῃρημένα. οἱ γὰρ ὑλικοὶ χαρακτῆρες, καὶ αἰσθητοὶ τύποι, ὁδὸς, καὶ βαθμὸς, καὶ κλίμαξ γίνονται ἡμῖν ἐπὶ τὰς ἀΰλους ἐκτυπώσεις, καὶ χαρακτηρίσεις αὐτῶν, διὸ καὶ ὁ Ταμίας τῆς ζωῆς, καὶ τοῦ θανάτου πλεῖστα διαλέγεται παραβολικῶς, καὶ μεταφορικῶς, ὡσανεὶ παρὰ τούτων οἱ ἀκροαταὶ μετενεχθήσονται πρὸς τὰ μεταφερόμενα, καὶ μεταγόμενα μυστήρια. Ἐπιστάσεως ἄξιον πρῶτον, ὅτι Ταμίας κατὰ τοὺς ἔξω σοφοὺς τῆς πολιτείας οὐδὲν ἄλλο σημαίνει, καὶ τεκμαίρεται, μὴ ὅτι γε τὸν ταμιοῦχον, καὶ φύλακα, καὶ προστάτην τῆς φιλοχρημοσύνης εἰς διοίκησιν τῆς πολιτείας ἐπισταθείσης, εἴτε τῶν δημοσίων χρημάτων, καὶ πάντων τῶν κοινολογουμένων ἀποταμιευόντων ἐπὶ τοῖς ταμείοις, ἀμέλει τοῖς διωρισμένοις ἀποκρύφοις τόποις ἐπὶ τούτῳ παρὰ τοῦ βασιλέως, καὶ τῆς κοινῆς γνώμης τῆς πολιτείας δειμαμένοις. εἴτε τὸν καθ' ἕκαστα οἰκονόμον, καὶ ἐπίτροπον τοῦ δεσποζομένου αὐτῷ οἴκου ἔχοντα ἀπόκρυφα οἰκήματα, οἷς διατηρεῖ, καὶ φυλάσσει τὰ προσκτώμενα παρ' αὐτοῦ, ὡς ἔχει τὸ ἀνάλογον αὐτῶν. διὸ καὶ ταμεῖα τὰ μὲν θανάτου, καὶ ἀτιμίας εἰσὶ, τὰ δὲ ζωῆς, καὶ τιμῆς, ἀμέλει καθάπερ οἱ ἔφοροι, καὶ σιτοδόται τὸν μὲν σῖτον ἀποτιθέασι τοῖς σιτοδόχοις ταμείοις, τὸν δὲ ἄχυρον τοῖς ἀχυρῶσι, τὸν δὲ χόρτον καὶ τὴν αἶραν, καὶ ὅσα ἀχρεῖα πρὸς τροφὴν τῶν ἀλόγων, τὰ δὲ ἀκανθώδη κατέκαον, ὡσαύτως τοὺς ἀξιοπίστους ὑπηρετήσοντας βασιλεῖ, καὶ συμβουλεύσοντας ἐκείνῳ τὰ βέλτιστα τῆς πολιτείας, ἢ συμμαχήσοντας κατὰ τῶν πολεμίων παρακαθέζεσθαι, καὶ προτιμᾶσθαι. τοὺς δὲ ἐπιβούλους, καὶ ἀποστάτας, καὶ κατεπαιρομένους τῶν βασιλικῶν διαταγμάτων δεσμοφυλακεῖσθαι, θανάτῳ τε καταδικάζεσθαι, ἢ ἐξορίστους ποιεῖν, ὡς μὴ ἀσφαλιζομένους τῷ κοινῷ συνθήματι τῆς πολιτείας, καὶ τῷ πρὸς τὸν βασιλέα τιθηνίῳ σεβάσματι. καὶ γὰρ ταυτηνὶ τὴν λογικὴν διάκρισιν οὐ μόνον πολιτείαις ἡμᾶς διδάσκουσιν, ἀλλὰ καὶ ὁπόσα νοήματα τοῖς ὅροις ἀληθεύει, συγκείμενα ταῖς ἀναγκαίαις προτάσεσι, πρὸς ὧν συνάγεται τὸ ἀληθὲς τοῦ συμπέρασμα ὡς ὀρθὰ, καὶ δίκαια, καὶ τεκμηρίοις ἐνδοξαζόμενα ἀποφαίνεται, καὶ συμβουλεύει, καὶ προτρέπει, ὡς χρήσιμα, καὶ συντυχίαν ἀγαθότητι ληψόμενα. Ὁπόσα δὲ τοὐναντίον σοφιζόμενα ἀποτρέπεται, καὶ ἀποκρούει. αὕτη δὲ πάλιν διὰ τοῦ ἐμφύτου θερμοῦ ὅσον εὐμετάβολον πρὸς σάρκα, καὶ τροφὴν τοῦ σώματος ζωογόνον τε ῥεῦμα, καὶ ψυχικὸν πνεῦμα τῇ καρδίᾳ, καὶ τοῖς ἡγεμονικοῖς μέλεσιν ἐναποκειμένοις κεκρυμμένως ἐναποθησαυρίζεται μεταδιδόμενον διὰ τῶν φλεβῶν, ἢ νεύρων, ἢ ἀρτηριῶν, ὡσανεὶ διὰ ὀχημάτων τινῶν μεταφερόμενον ἀνὰ καθόλου τὸ σῶμα, καὶ τὸ πλήρωμα αὐτοῦ, καθάπερ τὸ ἐποφειλόμενον. ὅσον δὲ πάλιν ἀπ' ἐναντίας εἰς ἀχρηστίαν τελευτᾷ, εἰς ἀπόπατον ἀποχωρεῖται, καὶ ἀποκρύπτεται μήπως τῇ συνεχείᾳ, καὶ μεταδόσει αὐτοῦ προσλυμανθῇ τὸ ἐκλελεγμένον, καὶ ἐγκεκολπωμένον τοῖς κεκρυμμένως οὖσι δοχείοις τῆς θρεπτικῆς ζωτικῆς, καὶ

αἰσθη-

αἰσθητικῆς δυνάμεως, καὶ ἐνεργείας. ἐντεῦθεν λοιπὸν ζωῆς, καὶ θανάτου ὑμνολογεῖται τῇ μεγάλῃ Παρασκευῇ ὁ αὐτοταμιοῦχος Ζωοδόχος Χριστὸς ἐν τοῖς Τριῳδίοις, ὁ ἀποκενώσας λέγω τὰ μνημεῖα, ἤτοι τὰ ταμεῖα, καὶ βασίλεια τοῦ ᾅδου. ἐντεῦθεν ταμεῖα, ἤτοι θησαυροφυλάκεια ἠσφαλισμένα, καὶ ἀνεπηρέαστα παντὸς σητὸς, καὶ βρώσεως, ἐστὶν ἡ ἐνάρετος πολιτεία, καὶ ἀγγελικὴ διαγωγὴ, μεθ' ἧς στρατεύεται ὁ θησαυρίζων ἐν οὐρανοῖς εὐπορώτατος εὐσεβὴς, ὅστις οὐκ ἔχει Κιβώτια δύο, καὶ τρία, καὶ εἴκοσιν, ἀλλ' ἀκτημοσύνην πλουτοπάροχον, ὥστε τὸν κόσμον νομίζειν μηδὲν αὐτῷ συμβάλλειν. ὥστε θησαυρὸν ἔχειν αὐτὸν τὸν οὐρανὸν, ὅπου γέγραπται ἐν βίβλῳ ζωῆς, καὶ καταλέλεκται μὴ ἐν τῷ γραμματείῳ τοῦ θανάτου κατὰ τὴν ἀξίαν τῆς τοποθεσίας, καὶ τῆς ἀρετῆς, ἧς ἐκατορθώσατο. ἐντεῦθεν πάθη, καὶ λογισμοὶ δοῦλοι κρατοῦντες προσκαίρων βασιλέων τῶν ἐχόντων τὴν ψυχὴν φιλάργυρον, διαβεβρωμένην, καὶ διατετρυπημένην πάντοθεν ὑπὸ φροντίδων, καὶ σεσηπυῖαν, καὶ ἰουμένην ὑπὸ τῶν ἁμαρτημάτων, ὥσπερ κείμενα ἱμάτια φθείρεται, καὶ χρυσίον ἀσπλάγχνου ἰοῦται, καὶ Σῖτος ἀλίκμιστος διαβιβρώσκεται. ἐντεῦθεν πένης ἀπεργαζόμενος τὸ ἀγαθὸν ἀποταμιεύει ἐν οὐρανοῖς τὴν ἀρετὴν, ὡς χρυσὸς ἀποστίλβων ἀεὶ τὴν εὐσέβειαν, καὶ ὡς ἐπιζητουμένην πραγματεύεται τὸν πολύτιμον Μαργαρίτην, καὶ ὡς Ῥόδον ἀεὶ ἐπανθίζον ἐπαυξάνει τὴν ἀεὶ ἀκμάζουσαν, καὶ ἀγήρατον μονὴν τῆς οὐρανίου κατοικήσεως, δι' ἃ τοὺς ἐπιτάσσοντας λογισμοὺς τῷ τὴν ἀλουργίδα περικειμένῳ, ὡς δούλους αἰχμαλωτίζει, ὡς καταπεπτηχότας αὐτῷ, καὶ μὴ τολμῶντας ἀντιβλέψαι, ὧν τὴν βασιλείαν βασιλευομένην τοῖς πάθεσι, καὶ τὴν ἀμετάδοτον σὺν τοῖς πᾶσιν αὐτοῦ χρυσὸν, ὥσπερ παιδίων ἀθύρματα παίζει, καὶ γελᾷ, καὶ καθάπερ τροχοὺς, καὶ ἀστραγάλους, καὶ κεφαλὰς, καὶ σφαίρας, οὕτω πάντα ταῦτα ἡγεῖται εἶναι εὐκαταφρόνητα. ἐντεῦθεν Σκώληξ, καὶ Βρυγμὸς τῶν ὀδόντων ἐκδέχεται τοὺς ἐνταῦθα πλουτοῦντας ἀδίκως τοῖς πάθεσι. τοὐναντίον τοὺς εὐεργάτας, καὶ πιστοὺς θεράποντας κόλποι Ἀβραμιαῖοι τοῦ φιλοξένου παραδείσου, ἧς ἐνοικισθήσονται Λάζαροι, καὶ ὅσοι κατὰ Λάζαρον πτωχεύοντες τῷ Πνεύματι. ἐντεῦθεν καὶ πτύον ἐν τῇ χειρὶ κρατούμενον ἀκούομεν ἐν εὐαγγελίοις τοῦ λικμίζοντος, καὶ διακρίνοντος τὸν Σῖτον τοῦ Ἀχύρου, τὸν Σπόρον τοῦ Ζιζανίου. ἐκεῖνοι μὲν συναγόμενοι εἰς τὰς διορισθείσας αὐτοῖς ἀποθήκας, τούτων δὲ παραδιδομένων πυρὶ ἀσβέστῳ εἰς τὰς αἰωνίους καταδίκας. ἐντεῦθεν καὶ ταμεῖα καθαρᾶς διανοίας προσευχόμενα τῷ Πατρὶ τῷ εἰδότι τὰ κρυπτὰ τῆς καρδίας, φανερώσοντι δὲ τὴν ἀνταπόδοσιν ἀνακεκαλυμμένως διὰ τῆς τοῦ Υἱοῦ παρουσίας ἐκφωνήσοντος τὴν Πατρικὴν εὐλογίαν. ἀπ' ἐναντίας δὲ σκεύη πονηρίας ψευδοπροφητῶν, καὶ ψευδαποστόλων ἐν τοῖς ἐλευσομένοις καιροῖς ὡς παρ' ἡμῖν ἐξιστορημένων ἐν τοῖς εὐαγγελίοις διατάττουσιν, ὁρᾶτε, μὴ πλανᾶσθε. περὶ ὧν ἀνάγνωθι Χρυσόστομον πλατύτερον κεφ. ϛʹ, καὶ κδʹ. ἐν τῷ κατὰ Ματθαῖον. Ἐπιστάσεως ἄξιον βʹ, ὅτι οἱ πανάγιοι ἀπόστολοι καίπερ εὖ ὄντες κατ' οὐσίαν, καὶ κατὰ τὴν ἀξίαν τῆς μιᾶς ἀποστολῆς μιμητικῶς τῷ Δεσπότῃ αὐτῶν, πρὸς ἅπαντα ἐσχηματίζοντο διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν κατεμπιστευθέντων αὐτοῖς Ποιμνίων τῆς Οἰκουμένης. διὸ φησὶ καὶ ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος λόγῳ αʹ εἰς τὴν Πεντηκοστὴν περὶ τοῦ μακαρίου Παύλου λέγων οὕτως. Εἷς ὢν ὁ μακάριος Παῦλος πάντα ἐγένετο τὸν δεσπότην τὸν ἑαυτοῦ μιμούμενος. καὶ γὰρ ὁ Δεσπότης ὁ ἡμέτερος εἷς ὢν τὴν οὐσίαν πρὸς ἅπαντα ἐσχηματίζετο. πῶς πάντα διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν. Κλῆμα ἐγένου, καὶ ἐγένετο Ῥίζα. ἐγὼ γάρ εἰμι ἡ Ἄμπελος, ὑμεῖς τὰ Κλήματα. βαδίσαι ἠθέλησας, ἐγένετό σοι Ὁδός. δι' ἐμοῦ ἐάν τις εἰσέλθῃ, καὶ ἐξέλθῃ νομὴν εὑρήσει. Πρόβα-

τον

του ἐγένου, ἐγένετό σοι Ποιμήν. ἐγώ εἰμι ὁ Ποιμὴν ὁ καλός. ὁ Ποιμὴν ὁ καλὸς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τίθησιν ὑπὲρ τῶν προβάτων. ἁμαρτωλὸς ἐγένου, ἐγένετό σοι Ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου. καὶ τὰ ἑξῆς. Οὓς οἰκονομικοὺς λόγους, καὶ θεῖα χαρίσματα, καὶ ἐνεργήματα μὴ μόνον ἑαυτῷ κυρίως, καὶ ἀνεξαρτήτως εἶναι ηὐδόκησεν, ἀλλὰ καὶ τοῖς αὐτοῦ μαθητευθεῖσι δοθῆναι, καὶ τεθήσεσθαι, ἐνεῖναί τε ἠθέλησε. χαρίζεται γὰρ ἀκενώτως τὰ αὐτοῦ προτερήματα, ὡς προείρηται κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον. ἐπειδήπερ τὰ φυσικῶς, καὶ Κυρίως ὄντα αὐτῷ, θετικῶς οὐκ ἀποξενοῖ, ἀλλὰ μεταδίδωσι τοῖς πιστεύουσι, καὶ ὁμολογοῦσιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθήσασι τῇ αὐταποστολῇ αὐτοῦ, καὶ κεκηρυκόσιν αὐτὸν εἶναι τὸν Χριστὸν τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος ἐναντίον ἐθνῶν, καὶ βασιλέων κατὰ πᾶσαν πόλιν, καὶ χώραν, ὥστε μὴ μόνον αὐτὸν εἶναι πιστὸν Λόγον ἀποδοχῆς ἄξιον, ἀποκενοῦντά τε τὰ ταμεῖα τοῦ ᾅδου, καὶ κατενεμπεπιστευμένον τὴν Κλεῖδα τῆς ζωῆς, καὶ τοῦ θανάτου, ἀνιστάμενόν τε τοὺς νεκροὺς, καὶ δεσμεύοντα τὸν θάνατον, ἀλλὰ θέσει, καὶ χάριτι, καὶ ἐνεργείᾳ, Πέτρον, καὶ Παῦλον, καὶ Ἰωάννην, καὶ πάντας τοὺς πιστεύοντας, ὥστε μὴ μόνον ἀσφαλίζεσθαι τῇ ἀσαλεύτῳ, καὶ ἀκλονήτῳ πέτρᾳ τῆς ζωῆς ὡς αὐτοζωήν, καὶ τῆς ζωῆς χορηγόν. ἀλλὰ καὶ ὁντιναοῦν τὸν πιστεύοντα, καὶ ὁμολογοῦντα, καὶ οἰκοδομούμενον ἐπ᾽ αὐτὸν, μακαρίζεσθαι, καὶ στηρίζεσθαι, καὶ ἀπερίτρεπτον διαμένειν ὡς θεμελιωθέντα ἐπὶ τῇ πέτρᾳ, τουτέστι τῇ πίστει, καὶ τῇ ὁμογίᾳ τῇ εἰς Χριστὸν, ᾧ, ὃν, καὶ εἰς ὃν δεῖ πιστεύειν, οὐ μόνον ἐπὶ τῷ Πέτρῳ καίπερ δι᾽ αὐτοῦ, καθάπερ καὶ διὰ τῶν ἄλλων οἰκοδομεῖται ἡ ἐκκλησία. οὐ γάρ ἐστι ταὐτὸ τὸ πιστεύειν τῷ Πέτρῳ, καὶ τῷ Χριστῷ, καὶ πιστεύειν αὐτὸν, καὶ εἰς αὐτὸν, καθάπερ καὶ εἰς τὸν Χριστὸν, ὡς προείρηται. τὰ γὰρ τῶν ἀνθρώπων λόγια παρέρχονται, μὴ ὅτι γε λαλοῦσι λόγια Κυρίου ἀπαρασάλευτα. ἐκεῖνα γὰρ ἐκπίπτουσιν, ὡς ἔχουσι τοιαύτην ἀσθένειαν τῆς ἐκπτώσεως, ἐφ᾽ οἷς οἱ οἰκοδομούμενοι, ὡς ἐπὶ τοιαύταις ἀρχαῖς τεθεικότες τοὺς θεμέλους αὐτῶν ἐξολισθαίνουσιν, οἱ δὲ τοῦ Κυρίου λόγοι μόνοι εἰσὶν ἀπερίτρεπτοι, καὶ ὅσοι παρ᾽ αὐτῶν καρτεροῦνται. διό φησιν ὁ ἱερὸς Χρυσό-
» στομος ἐν τῇ αὐτῇ ὁμιλίᾳ τῆς Πεντηκοστῆς λέγων οὕτως. Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται,
» οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσι. τί δέ ἐστιν οἱ λόγοι αὐτοῦ προχειρισώμεθα ἐν μέσῳ. ἴδωμεν
» μὴ διέπεσαν, οὐκ ἀμφιβάλλων λέγω, ἀλλὰ τὸν αἱρετικὸν ἐπιστομίζων. διὰ τοῦτο ὁ οὐρα-
» νὸς, καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται, οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσι. ποῖοι λόγοι; σὺ εἶ Πέτρος,
» καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν, καὶ πύλαι ᾅδου οὐ κατισχύσουσιν
» αὐτῆς. ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οὐκ εἶπεν ἐπὶ τῷ Πέτρῳ. οὔτε γὰρ ἐπὶ τῷ ἀνθρώπῳ, ἀλλ᾽
» ἐπὶ τὴν πίστιν τὴν ἑαυτοῦ τὴν ἐκκλησίαν ᾠκοδόμησε. τί δὲ ἦν ἡ πίστις; σὺ εἶ ὁ Χριστὸς
» ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος. Πέτραν δὲ τὴν ἐκκλησίαν ἐκάλεσε δεχομένην κύματα, καὶ
» μὴ σαλευομένην. καὶ γὰρ ἡ ἐκκλησία δέχεται πειρασμοὺς, ἀλλ᾽ οὐ νικᾶται. τί οὖν ἐστιν
» ἐπὶ τῇ πέτρᾳ; ὁμολογία ἐπὶ τοῖς ῥήμασιν. οὐ λίθους βάλλεις; οὐ ξύλα; οὐ σίδηρον; οὐχί
» φησιν, οὐ γάρ ἐστι τοιαύτη οἰκοδομὴ, οἵα αὕτη ἡ τῷ χρόνῳ λύεται. ὁμολογίαν δὲ, ἣν οὔτε
» δαίμονες νικῆσαι δύνανται. καὶ μαρτυροῦσιν οἱ μάρτυρες καὶ τὰς πλευρὰς ξεόμενοι, καὶ τὴν πίστιν οὐκ
» ἀπολλύντες. Ὢ καινῶν, καὶ παραδόξων πραγμάτων, ὁ τοῖχος διορύττεται, καὶ ὁ θησαυρὸς συλᾶται. ἡ σὰρξ δαπανᾶται, καὶ ἡ πίστις οὐκ ἀναλίσκεται. τοιαύτη τῶν μαρτύρων ἡ δύναμις. τούτου τοῦ θησαυροῦ Ταμεῖον, Δοχεῖον, Σκεῦος, καὶ Ἀγγεῖον, καὶ Πυξίον, καὶ Δέλτος, καὶ Πλὰξ, καὶ Καρδία, καὶ Ἐγκέφαλος, καὶ Κόφινος, καὶ ὅσα τὰ προτερήματα

ἀπομι-

ἀπομιμητικῶς, καὶ ἀναγωγικῶς λεγόμενα, μὴ μόνον ὁ μακάριος Πέτρος, καὶ ὁ Παῦλος ἦν, ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ ἀπόστολοι ὁμοθυμαδὸν τῇ αὐτῇ στερρᾷ πίστει κρατυνόμενοι ἦσαν διατηροῦντα ταμεῖα τὸν σῖτον, καὶ τὸν σπόρον τῆς πίστεως, ὃν ἐνέσπειραν τῇ Οἰκουμένῃ, ἐν τοῖς ταμείοις τῶν ἀνθρώπων ἐνεθησαυρίσαντο, καὶ οὐ μόνον ἐκεῖνοι, ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ εὐσεβεῖς καὶ οἱ μετέπειτα ποιμένες, καὶ διάδοχοι ἐκείνων ἀρχιποίμενες Ἐνδιαιτήματα, Δέλτοι, καὶ Πίνακες ἐγεγόνεισαν τῆς θεοσεβείας, οἵτινες καθυπείξαντες τῇ πίστει, καὶ τῇ ὑπακοῇ τῇ εἰς τὸν Χριστὸν ἐξαλειφθέντων τῶν ἐκφαυλισμάτων τῆς πονηρίας, κατὰ Χρυσόστομον εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον. ὅπου ὁ θησαυρισμὸς ὑμῶν, ἐκεῖ καὶ ἡ καρδία ὑμῶν, ἐνεχαρακτηρίσθησαν τοῖς χαρίσμασι τοῦ παναγίου Πνεύματος κατὰ τοὺς διωρισμένους καιροὺς ἄχρι τῆς προθεσμίας τοῦ παναγίου Πνεύματος τελεσιουργηθέντα προϋποκειμένης τῆς πίστεως, καὶ τῆς ὁμολογίας ὡς βάσις, καὶ θέμεθλος, καθάπερ προείρηται, ἥτις ἐστὶν οὐχ ὁ μακάριος Πέτρος, ἀλλ᾽ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς. ταύτῃ τῇ πίστει, καὶ τῇ ὁμολογίᾳ καὶ Πέτρος, καὶ Παῦλος ἐχρημάτισαν ταμιοῦχοι, καὶ κλειδοῦχοι τῆς Βασιλείας τῶν οὐρανῶν ἀνοίγειν μὲν τοῖς μετὰ πίστεως τῷ εἰς Χριστὸν σεβάσματι προσεδρεύουσι, καὶ ἀσφαλίζειν ἑαυτοὺς ὑπὸ πάσης ἀντικειμένης δυνάμεως. ἀποκλείειν δὲ ἐκτὸς τοῦ οὐρανίου Νυμφῶνος, καὶ τοῦ πνευματικοῦ Θαλάμου τοὺς ἀπίστους, καὶ ἐκπεφαυλισμένους, καὶ καταδικάζειν αὐτοὺς ὡς ἀνάξια πεπραχότας τῆς αὐτῆς κληρονομίας, καὶ σωτηρίας, τότε μὲν καθ᾽ ὑπόσχεσιν μόνης τῆς πίστεως, καὶ τῆς ὁμολογίας ἀ[illegible]γηθείσης, ὡς πολλάκις εἴρηται, οὐ μὲν οὖν τῆς δόσεως, καὶ τελεταρχικῆς ἐξουσίας τοῦ Πνεύματος, ὥς τε ἀφιέναι παραπτώματα, καὶ θεοσημείας ποιεῖν. καθὸ εἰ μὲν αἱ Κλεῖδες λαμβάνονται διὰ τὴν πίστιν, καὶ τὴν ὁμολογίαν τοῦ Πέτρου δέδονται, καὶ οὐ δοθήσονται, ἣ μὴ μόνον ἐκείνῳ κεχορήγηται, ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς ἀποστόλοις, καὶ ὅσοις πεπιστεύκασι, καὶ ὡμολογηκόσιν, ἐπὶ τὸν Κύριον, καὶ Πέτραι πεπετρωμέναι, καὶ Πίσται, καὶ Ὁμολογηταὶ λέγονται), ὡς προδέδεικται, ἧς ἄλλοι τῶν ἀποστόλων οὐκ ἐξέπεσαν τῆς ὁμολογίας, καὶ τῆς πίστεως, ἐπὶ μή γε ὁ δείλαιος Ἰούδας ἀπολωλεκώς. καὶ ὁ μακάριος Πέτρος ταραχθεὶς μὲν τῇ πίστει, ἀθετησάμενος δὲ τὸν Κύριον, οὐκ εἰς τέλος δὲ ἀπολεσθεὶς διὰ τὴν τοῦ Κυρίου δέησιν. οἱ δὲ λοιποὶ ἀπόστολοι οὔτε τῇ πίστει ἀπιστήσαντες, οὔτε τῇ ὁμολογίᾳ ἀθετησάμενοι τὸν διδάσκαλον Χριστόν. Εἰ δὲ λαμβάνονται πάλιν αἱ κλεῖδες διὰ τὸ κρίνειν, καὶ ἀνακρίνειν πνευματικῶς, καὶ αὐθεντεύειν ἐξουσιαστικῶς, λύειν, καὶ δεσμεύειν ἁμαρτήματα, καὶ ἐγείρειν νεκροὺς, καὶ καταδικάζειν ζῶντας αὗται οὐ δέδονται, ἀλλὰ δοθήσονται κατὰ τὸ ἀπαράτρωτον ῥητὸν τοῦ Κυρίου, καὶ τὸν μέλλοντα ἀμετάθετον χρόνον αὐτοῦ λέγοντα δώσω σοι τὰς Κλεῖς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ὃ ἂν λύσῃς, καὶ ὃ ἂν δήσῃς κοινολογουμένους πᾶσιν, ὡς προσεσημείωται. αἱ γὰρ προσηγορίαι καίτοι ἰδιαζόντως δοκοῦσιν ἑνὶ μόνῳ προσαρμόζεσθαι, ἀλλὰ κοινοπεποιημένως προσδίδονται, ὡς προέφθημεν εἰπόντες ἄνευ βασκανίας, καὶ φθόνου. καὶ γὰρ τὸ Βοανεργὲς μόνον μετονομαστικῶς τοῖς Ζεβεδαίου κεχάρισται, ἀλλ᾽ ἡ ἐπιδημία τοῦ παναγίου Πνεύματος ἐν ἤχῳ βροντῆς ἐνηνεγμένη ἐπὶ τοὺς ἀποστόλους πάντας θεολόγους, καὶ υἱοὺς βροντῆς ἀναπέφηνε κατὰ Χρυσόστομον ὁμιλίᾳ β', εἰς τὴν Πεντηκοστήν, οὕτω καὶ τὸ ταμεῖον διὰ τὸν θησαυρὸν τῆς πίστεως, καὶ τὸ πέτρας διὰ τὸ ἀκλόνητον αὐτῆς, εἰ καὶ προσδίδοται τῷ μακαρίῳ Πέτρῳ, ἀλλὰ κοινή ἐστιν ἡ ἐπαγγελία, καὶ ἡ ὑπόσχεσις πᾶσι τοῖς χάριτι, καὶ θέσει τεθειμένοις, καὶ κεχαριτωμένοις παρὰ τοῦ αὐτοταμίου ζωῆς, καὶ θανάτου, καὶ αὐτοπέτρας πηγαζούσης τὸ ὕδωρ τῆς ἀθανασίας, ἀφ᾽ ἧς ποτίζονται

οἱ διψῶντες

οἱ διψῶντες τὴν ζωήν. Διόπερ οὐ τοσοῦτον ἐν ὀνόματι εὕροις αὐτοὺς τοὺς Ἀποστόλους εὐφημίζεσθαι, καὶ δοξάζεσθαι, ἀλλὰ διαφόροις, καὶ ποικίλοις τοῖς ἄνθεσι τῶν ἀρετῶν καταγλαΐζεσθαι τοῖς πᾶσι τὰ πάντα διδασκαλομιμήτως γιγνομένους, νῦν μὲν Ἀστέρας οὐρανίους ἀπὸ πυρὸς πνευματικοῦ ἀπαστράπτοντας νυκτὸς, καὶ ἡμέρας τῇ μετοχῇ τοῦ φωτὸς τοῦ Ἡλίου τῆς δικαιοσύνης, καὶ οὐ μόνον ζῶντας φωσφόρους, ἀλλὰ καὶ τελευτήσαντας φωστῆρας ὀνομαζομένους πάσης τῆς Οἰκουμένης. οὐ γὰρ διακόπτεται ἡ χάρις τῷ ἁγίων θανάτῳ. διότι ἡ δι᾽ ἐκείνων λεληφυῖα τὴν χάριν ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ ἐργαζομένη διαμένει, καὶ φωταγωγοῦσα τὸν οἶκον αὐτῆς οὐ μόνον τοῖς ἐν Ῥώμῃ, ἀλλὰ κατὰ πᾶσαν τὴν Οἰκουμένην περιέρχεται. ἁλιεῖς γὰρ ἦσαν, καὶ οἱ ἁλιεῖς ἀπέθανον φησὶν ὁ Χρυσόστομος ἐν τῇ Πεντηκοστῇ, αἱ δὲ σαγῆναι αὐτῶν ἐργάζονται, καὶ μαρτυρεῖ τὸ πλῆθος τῶν καθ᾽ ἡμέραν σωζομένων. Ἀμπελουργοὶ ἦσαν, καὶ ἀπῆλθον ἐκεῖνοι, καὶ ἡ Ἄμπελος τοῖς φύλλοις κομᾷ, καὶ τῷ καρπῷ βρίθει. καὶ γὰρ Ἀμπελουργοὶ, καὶ Ἁλιεῖς, καὶ Στύλοι, καὶ Ἰατροὶ, καὶ Στρατηγοὶ, καὶ Διδάσκαλοι ἦσαν. νῦν δὲ καὶ ἄλλοις ὅτι πλείστοις ὀνόμασι κατακαλλυνομένους, ἀμέλει Στύλους λεγομένους, διότι τὸν ὄροφον τῆς πίστεως ἐβάστασαν. Λιμένας πάλιν, ὅτι τὰ κύματα τῆς ἀσεβείας κατέστειλαν. Κυβερνήτας δὲ, ὅτι τὴν Οἰκουμένην ἀπὸ γῆς εἰς οὐρανὸν ἐχειραγώγησαν. Ποιμένας πάλιν, ὅτι τοὺς Λύκους ἀπήλασαν, καὶ τὰ Θρέμματα ἀπ᾽ ἐκείνων διέσπασαν. Ὡσαύτως καὶ Φυτουργοὺς, καὶ Παγκρατιαστὰς, καὶ Ἀθλητὰς, καὶ Ἀγωνιστάς. περὶ ὧν πλατύτερον Χρυσόστομος ἐν τοῖς περὶ Πεντηκοστῆς λόγοις, μᾶλλον δὲ τῷ αὐτῆς δευτέρῳ. ἐφ᾽ οἷς ἐνδείκνυσι τὴν ἐπαγγελθεῖσαν αὐτοῖς χάριτα. καὶ καθυποσχεθεῖσαν αὐτοῖς πρότερον διδασκαλίαν καὶ τελεταρχικὴν ἐξουσίαν τοῦ παναγίου Πνεύματος τότε πληροφορήσασθαι αὐτοὺς λέγων, οὕτως.

„Ἔδει γὰρ τοὺς τῆς Οἰκουμένης παιδευτὰς τὰ τῆς Οἰκουμένης ἐπίστασθαι. ἀσθενὴς γὰρ διδάσκαλος ὁ τοῖς μανθάνουσιν ἀσαφής, ἀλλ᾽ ὡς τηλικούτων μυστηρίων προσδεόμενοι ἀναγκαίως πρότερον τὴν γλωσσῶν τὴν γνῶσιν ἐλάμβανον. οὐδὲ γὰρ δύναταί τις μυσταγωγεῖν τὸν μὴ πιστεύσαντα πρότερον. πιστεύει δ᾽ ἂν οὐδεὶς ἀπείρως ἔχων τῶν λεγομένων. ἐντεῦθεν ἡ τοῦ Πνεύματος ἤρξατο χάρις, καὶ διὰ τοῦτο τὰ περὶ τῶν φθόγγων πρότερον ἐθαυματούργησεν, εἰς πᾶσαν γὰρ τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος αὐτῶν, ἔμελλε καὶ τὴν Οἰκουμένην καταλαμβάνειν, καὶ τοῖς ὁρίοις τῆς γῆς μετρεῖσθαι, καὶ οὐδένα ἀδίδακτον παρεῖναι, οὐδὲ ἀμαθήτευτον παρατρέχειν. ὤφθησαν δὲ ἐν εἴδει πυρὸς μεριζόμεναι γλῶσσαι. καὶ γὰρ τὰ τοῦ πυρὸς ἔμελλον ἐνεργεῖν τῶν Ἀποστόλων αἱ γλῶσσαι, καὶ διπλῆν τὴν χρῆσιν δείκνυσθαι. καὶ τὸν μὲν διάβολον καταφλέγειν, φωτίζειν δὲ τοὺς καθημένους ἐν σκότει. ὅρα μοι πῦρ παντὸς ἐλαίου τοῖς πιστοῖς προσηνέστερον. ὅρα μοι γλῶτταν παντὸς πυρὸς τῷ διαβόλῳ φοβερωτέραν. ὅρα μοι γλῶσσαν τῆς ἀσεβείας τὰς ἀκάνθας συμφλέγουσαν, καὶ τὰ λήϊα τῆς εὐσεβείας θερίζουσαν. ὅρα μοι δώδεκα Μαθητὰς ἐξ ἑνὸς Διδασκάλου παιδευομένους. ὅρα μοι δώδεκα Στρατηγοὺς ὑφ᾽ ἑνὶ Βασιλεῖ ταττομένους. ὅρα μοι δώδεκα Φωστῆρας λαμπροὺς ἐκ μιᾶς ἀνατέλλοντας Κορυφῆς. ὅρα μοι δώδεκα Λαμπάδας ἐξ ἑνὸς ἁπτομένας Σπινθῆρος. ὅρα μοι δώδεκα Κλήματα ἐξ ἀληθινῆς Ἀμπέλου βλαστήσαντα. ὅρα μοι δώδεκα Κοφίνους ἐκ μιᾶς πληρουμένους Τραπέζης. ὅρα μοι δώδεκα Ποταμοὺς ἐκ μιᾶς προφερομένους Πηγῆς. ὅρα μοι δώδεκα Γλώττας ἐκ μιᾶς Χάριτος φθεγγομένας. καὶ μὴ νομίσῃς αὐτοὺς μεθύειν, μηδὲ Γλεύκους εἶναι μεστοὺς, μηδὲ ὑβρίσῃς ἀπιστίᾳ τὸ δῶρον, μηδὲ μιμήσῃ τοὺς καταράτους, μηδὲ προσείπῃς μέθην τοῦ Πνεύματος τὴν ἐνέργειαν. μέθη μὲν γὰρ ἡ γλωσσῶν οὐκ οἶδε χαρίζεσθαι. ἀλλὰ καὶ τῶν οὐκ οὐσῶν ἑκάστῳ δεσμεῖ, καὶ

παρα

„παράφρονα ἀπεργάζεται, καὶ κόπτει τοῦ λόγου τὸν δρόμον, καὶ καθάπερ ἐν πέτραις τῷ σκότει βαδίζουσα τοῖς ὀδοῦσι προσπταίει. καὶ τὰ ἑξῆς. Ὁρᾷς πῶς μὴ μόνον καὶ Πυξία, καὶ Δοχεῖα τοῦ Πνεύματος ἦσαν οἱ Ἀπόστολοι, ἀμέσως μὲν αὐτοὶ χαριτωθέντες, καὶ Ταμιοῦχοι, καὶ Οἰκονόμοι, καὶ Ἐπίτροποι γεγονότες, καὶ τελεσιουργηθέντες παρὰ τοῦ Κυρίου, καὶ τῷ καιρῷ τῆς προθεσμίας τοῦ Πνεύματος, δι᾽ αὐτῶν δὲ ἀπ᾽ ἐκείνου συγκερασθεὶς ἀκενώτως ὁ πλοῦτος τῆς χάριτος ἐπὶ πάντας τοὺς μετ᾽ ἐκείνους ἀλληλοδιαδόχως. ἡ μὲν οὖν τοῦ πυρὸς φύσις μεριζομένη πολυπλασιάζει τὴν ἐνέργειαν κατὰ Χρυσόστομον λόγῳ β', εἰς τὴν

„Πεντηκοστὴν, πηγὴ γὰρ φωτός ἐστιν ὁ πλοῦτος τῆς χάριτος. Πάλιν ἡ τοῦ πυρὸς φύσις οὐκ οἶδεν ἐφαπτομένη μειοῦσθαι, ἀλλ᾽ ἡ μετάδοσις αὔξησις. οὕτως ἡ ἐκχεομένη πολυπλασιάζει τὸ ῥεῖθρον. μία μὲν λαμπὰς ἀποτεκοῦσα μυρίους πυρσοὺς, καὶ πάντας δείκνυσι κοσμοῦντας τοῖς φέγγεσι, καὶ ἡ τοῦ φωτὸς λαμπηδὼν οὐκ ἀφίησιν. οὕτως ἡ χάρις τοῦ Πνεύματος ἀφ᾽ ἑτέρων εἰς ἑτέρους μεταφοιτῶσα, καὶ τοὺς ἑτέρους πληροῖ, καὶ τοὺς ἀφ᾽ ὧν περίεισι. πρῶτον τοίνυν ἐπὶ τοὺς Ἀποστόλους ἡ χάρις ἐλθοῦσα, καὶ τούτοις ὥσπερ ἀκρόπολιν καταλαβοῦσα, καὶ δι᾽ αὐτῶν τοὺς πιστεύοντας ἐπικυμαίνουσα πάντα πληροῖ καὶ τὰ τῆς χάριτος οὐ συστέλλεται ῥεῖθρα. ἡ μὲν οὖν τοῦ πυρὸς ἐφήπτατο Γλῶσσα, Γλωσσῶν δὲ ἦν μυρίων δοχεῖον μαθητὴς ἕκαστος, καὶ τοὺς παρόντας ἀπεφθέγγοντο τῶν διδασκαλικῶν ἀγώνων ἁπτόμενοι, καὶ θέατρον ἦσαν οἱ παρόντες τοῦ θαύματος, καὶ πλῆθος ἀκροατῶν τῷ γένει μεριζόμενον, οὐκ ἠπόρει γλώσσης ἀποστολικῆς πληθούσης συγγενέσι τοῖς ῥήμασιν, ὥσπερ γὰρ τῇ βαφῇ τῇ τοῦ πυρὸς ἐπαφῇ τὴν φωνὴν ἐκδεχόμενοι ἄχρονον τὴν γνῶσιν, ἐλάμβανον, καὶ πίστις ἐδιδάσκετο, καὶ χάρις ἐθαυμάζετο, καὶ Θεὸς ἐγνωρίζετο, καὶ τὰ ἑξῆς. βλέπε λοιπὸν, καὶ μάνθανε τὸ πληροφόρημα τῆς ὑποσχέσεως, οὗ προϋπόκειται ἡ εἰς Χριστὸν πίστις, καὶ ἡ εἰς αὐτὸν ὁμολογία, μεθ᾽ ἣν ἡ διανείμασα χάρις χειροτονεῖ ῥήτορας τοὺς ἁλιέας αὐτοσχεδίῳ σοφίᾳ τοὺς τοῦ κόσμου σοφοὺς καταισχύνουσα, πρὸ τῆς ἀναστάσεως μὲν ἀμυδρότερον, καὶ εἰσαγωγικώτερον, ὡς εἴρηται, καὶ καθ᾽ ὑπόσχεσιν. μετὰ δὲ τὴν ἀνάστασιν τελειότερον, καὶ κατὰ προσδοκίαν, ὕστερον δὲ μετὰ τὴν εἰς οὐρανοὺς ἄνοδον, καὶ τὴν τοῦ τελεταρχικοῦ Πνεύματος κάθοδον ὅλα τελειότερα, καὶ δραστικώτερα, ὥστε καὶ οὐσιωδέστερα νομίζεσθαι, καὶ λέγεσθαι διὰ τὴν ἔνδειαν τῆς ἀκριβολόγου λέξεως τῆς παρουσίας τοῦ Πνεύματος. Μὴ λέγε τοίνυν αὐτουργίᾳ τότε δοθῆναι τὴν Κλεῖδα πάσης τῆς γνώσεως, καὶ τῆς πνευματικῆς ὅλης αὐθεντίας τε καὶ δυνάμεως, ὕστερον δὲ ταύτην χρήσασθαι, καὶ πραχθῆναι τοῖς Ἀποστόλοις, καὶ μὴ συμφύρεις τὰ κατὰ τὸν πρέποντα δι᾽ ἡμᾶς χρόνον διαιρούμενα χαρίσματα ἀποξενίζων τὰ συναπτόμενα, τοῦτο μὲν Σαβελλιανίζων, τοῦτο δὲ Ἀρειομανούμενος, ἀλλὰ διαίρει, καὶ συνάπτε ἓν πρὸς ἓν λόγῳ δικαιοσύνης τῆς βασιλικωτάτης τῶν ἀρετῶν χρώμενος, καὶ κανονικῷ ζυγῷ τῶν θείων πατέρων μετερχόμενος, εἰ βούλοιο σὺν αὐτοῖς κανονικῶς ἀποταμιευθῆναι ταῖς οὐρανίαις ἀποθήκαις, καὶ μὴ τοῖς τοῦ ᾅδου ταμείοις ἀποκεκρυμμένοις οἰκητηρίοις αἱρεσιαρχῶν, καὶ τῶν σὺν αὐτοῖς κακῶς ὁμοδοξησάντων συγκρατηθῆναι, οἷς βέλτιόν ἐστι τὸ πολεμεῖν, ἢ τὸ εἰρηνεύειν, ἔστι γὰρ καὶ μάχη, καὶ πόλεμος, ἐνὶ δὲ συγχωρούμενος διὰ τὸ εἰρηνικὸν τοῦ θείου σεβάσματος, καὶ ἀξιόλογος γίγνεται, ὡς δοκεῖ Γρηγορίῳ ἐν τοῖς εἰρηνικοῖς αὐτοῦ λόγοις, ἐπεὶ καὶ πολιτεῖαι μάλιστα αἱ εὐνομούμεναι αὐτὸ τοῦτο μάχεσθαι ποιοῦσιν, ἔσθ᾽ ὅτε τοῦ καιροῦ ἀπαιτοῦντος ἐξωθοῦσαι τὰς βαρβαρικὰς, καὶ πολεμίας ἐπιδρομὰς, ὃ καὶ βασιλικῆς μεγαλοπρεπείας ἴδιον κατὰ τὸν νομοθέτην, μάλιστα δὲ ἰδιαίτατον τῆς βασιλευούσης εὐσεβοῦς ψυχῆς,

καὶ

καὶ ὀρθοδόξου γνώσεως, ἥτις οὐκ ἔχει πάλην πρὸς σάρκα, καὶ αἷμα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχὰς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου, καὶ τὰς μεθοδίας, ἀπάτας τε, καὶ πλάνας, καὶ σοφίσματα τῶν παρ᾽ ἐκείνου πεμπομένων ψευδαποστόλων, καὶ ψευδοδιδασκάλων μετασχηματιζομένων μὲν εἰς ἄγγελον φωτὸς, ἐχόντων δὲ σεσοφισμένον αὐτὸ, καὶ ἐπίπλαστον τῇ ὑπουλότητι, καὶ διδόντων σημεῖα, καὶ τέρατα τοῖς παραλογισμοῖς οὐ μόνον τοῖς παρ᾽ αἰτίαν, ἀλλὰ καὶ τοῖς παρὰ τὸν χρόνον, ὥστε εἰ δυνατὸν πλανῆσαι καὶ τοὺς ἐκλεκτοὺς, οὓς ἀσφαλίζων ὁ Χριστὸς φησὶ μὴ πιστεύειν τοῖς κατ᾽ ἐνέργειαν τοῦ Σατανᾶ ἐρχομένοις ἐν πάσῃ δυνάμει, καὶ σημείοις, καὶ τέρασι ψεύδους ἐν πάσῃ ἀπάτῃ τῆς ἀδικίας ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις, οἵτινες κἂν λέγωσιν ὑμῖν, ὅτι ἰδοὺ ὁ Χριστὸς ὧδε, ἢ ἐν τῇ ἐρήμῳ μὴ ἐξέλθετε, ἰδοὺ ἐν τοῖς ταμείοις, καὶ ἀποκεκρυμμένοις τόποις μὴ πιστεύσητε, τὸ μὲν διότι χρεὼν ἐστι προεληλυθέναι τὸν Ἀντίχριστον, καὶ προκηρυχθῆναι τὸ ψεῦδος. τὸ δὲ διότι ὁ Χριστὸς ἀθρόως ἐλευσόμενός ἐστιν, ὥσπερ ἀστραπὴ ἐξέρχεται ἀπὸ Ἀνατολῶν, καὶ φαίνεται ἕως Δυσμῶν, οὕτως ἔσεται καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀποταμιευσόμενος τοὺς μὲν δικαίους, καὶ εὐσεβεῖς ἐλεήμονας εἰς τὰς οὐρανίους ἀποθήκας, τοὺς δὲ ἀπίστους, καὶ σκληροκαρδίους αἱρετικοὺς εἰς τὰ ταμεῖα τοῦ ᾅδου. ᾧ συνδοξαζόμενοι, καὶ οἱ πνευματικοὶ Ταμιοῦχοι τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, καὶ ἠκολουθηκότες τῷ ζωῆς, καὶ θανάτου Ταμίᾳ, συγκαταδικάσουσιν αὐτῷ τοὺς ἀπειθήσαντας, καὶ μὴ πεποιθότας ἐπ᾽ αὐτὸν, καὶ μὴ συνθησαυρισθέντας, καὶ συγγραφθέντας ταῖς οὐρανίαις βίβλοις, καὶ πεφυκυίαις μοναῖς παρὰ τῷ σωτῆρι Χριστῷ, ὧν προέξαρχος, καὶ ταξιάρχης συντεταγμένως, καὶ συναριθμουμένως Πέτρος, ἢ Παῦλος κατὰ Χρυσόστομον, ἢ τὸ κυριώτερον, ὅστις ἐπεγνώσθη, καὶ ἀπεφάνθη τοιοῦτος εἶναι παρὰ τῆς ἀποκρύφου, καὶ μυστικωτάτης σοφίας τοῦ Θεοῦ, ἣν καὶ νοῆσαι ἀδύνατον, καὶ φάναι χαλεπώτατον. τοῦδ᾽ ἕνεκα μὴ κατασόφιζε τοὺς ἐγκωμιαστικοὺς ἐπαίνους τῶν ἁγίων, οὓς καὶ ὡς ἔχοντας συντεθειμένους ὑπὸ τῆς μητρὸς ἐκκλησίας παραχρέων τοὺς κατὰ λόγον, καὶ αἰτίαν διωρισμένους χρόνους καὶ καιρούς. Καὶ γὰρ ἡνίκα φησὶν ὁ ποιητὴς, καὶ ταμίαν ἀσφαλῆ τῆς βασιλείας ἀνέδειξε, τοῦτο διχῇ λαμβάνεσθαι οἷόν τε, ἢ διὰ τὴν πίστιν, καὶ τὴν ὁμολογίαν τῆς ὑποσχέσεως, ὅπερ καὶ κυριώτερον, ἢ κατὰ τὸν ἐπ᾽ αὐτῇ χαρακτῆρα γενόμενον τῶν χαρισμάτων, καὶ τὴν πληροφορίαν, καὶ κάθοδον τοῦ παναγίου Πνεύματος. καὶ κατὰ μὲν τὸν πρῶτον τρόπον ἀναμφιβόλως ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ ἀναδείχθη πίστει, ὑποσχέσει ταμιοῦχος, οὐ μὴν γε αὐτουργίᾳ, καὶ τελείᾳ χειροτονίᾳ. οὐ γὰρ ἔλυεν ἁμαρτίας ὡς ἱερεὺς τότε, ἢ ἐσημειοποίει ὡς ἀρχιερεὺς, καὶ τελεταρχικὸς ἀπόστολος, καὶ ποιμήν. κατὰ δὲ τὸν δεύτερον τρόπον ἀνεδείχθη πάλιν ταμιοῦχος, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἀνάστασιν, καὶ τὴν τοῦ Πνεύματος συγγεγονυῖαν αὐτῷ δύναμιν πεπληροφορημένως, καὶ τελεσιουργότατα, ὡς πλείονα, καὶ μείζονα δεξάμενος τὴν παρουσίαν, καὶ ἐνέργειαν τοῦ παναγίου Πνεύματος, καὶ πολλοὺς δι᾽ αὐτοῦ τῇ Σαγήνῃ τῆς πίστεως, καὶ τῷ Καλάμῳ τῆς ζωηρᾶς χάριτος ζωγρήσας πνευματικοὺς ἰχθύας, καὶ συνταμιευσάμενος, καὶ συναποτιθεικὼς αὐτοὺς εἰς τὰς οὐρανίους ἀποθήκας ἐκ τῆς ἀγνωσίας πρὸς τὴν θείαν ἐπίγνωσιν μετακαλουμένους, ᾧτινι καὶ πειθηνίους ἐχεφρόνως γίγνεσθαι οὐ παράλογόν ἐστι τοῖς λόγον σεβομένοις, καὶ αὐτῷ καθυπείκουσιν, ἐπειδήπερ ἡ Νύμφη τοῦ Χριστοῦ ἡ καθαρὰ, καὶ ἄμωμος ἐγκωμιάζει τοὺς Κορυφαίους, καὶ πᾶσαν τὴν ὁμήγυριν τῶν μαθητῶν ὡς ἤδη ἀγωνισθεῖσαν, ὡς ἤδη στρατευσάσαν, ὡς ἤδη βαστάσασαν τοὺς Κοφίνους, ὡς ἤδη διεληλυθυῖαν ὅλην τὴν ἀείζωον λῆξιν, ὡς ἤδη ἀναλύσασαν, καὶ σὺν Χριστῷ γεγονυῖαν, ὡς ἤδη ἀποθησαυρισθεῖσαν εἰς τὰς οὐρανίους Μονὰς, καὶ ἀνεπιβούλευτα ταμεῖα τοῦ παραδείσου, ἐκδεχομένην δὲ τὴν τελείαν ἀποκατάστασιν, οὐ πρεσβευτικῶς οἷοι ἐλεήμονες, καὶ Πατέρες συμπαθεῖς, καὶ Ποιμένες φιλόστοργοι οὐ παύονται διηνεκῶς μεσιτεύειν πρὸς τὸν Αὐτοταμίαν τῆς ζωῆς, καὶ τοῦ θανάτου, ἀπαλλάξαι μὲν τοὺς ὁμοφρονοῦντας αὐτοῖς τοῦ θανάτου, καὶ συναυλισθῆναι ἐκείνοις εἰς τὴν ἄληκτον, καὶ ἀθάνατον ζωὴν, ἀποκρούσασθαι δὲ τοὺς ἐπηρεάζοντας ψευδοδιδασκάλους τὴν ἐκκλησίαν αὐτοῦ ἐξηγορασμένην τῷ ἰδίῳ αἵματι. Ὡσαύτως κρατυνομένην ὑπὸ τῶν υἱοθετηθέντων, καὶ κεχαριτωμένων αὐτῷ ἐν πνεύματι πραότητος, καὶ θεοσεβείας τῆς εἰς Χριστὸν κελευούσης ἐντολῆς μὴ ὑπεραίρεσθαι τοῖς χαρίσμασι, καὶ τοῖς ἀξιώμασιν, ἀλλὰ χαίρειν ταῖς θλίψεσι, καὶ ταῖς στενοχωρίαις. καὶ ὅσα μὲν ἀθάνατα, καὶ ἄτμητα ὡς προσαρμόζοντα τῇ ἀθανάτῳ Βασιλείᾳ, καὶ τῷ εἰς Χριστὸν σεβάσματι, αὐτῷ, καὶ μόνῳ ἀποδοτέα. ὅσα δὲ πάλιν κοπτόμενα, καὶ κατατεμνόμενα θνητὰ, καὶ ὀλέθρια, τῷ Καίσαρι, καὶ Κοσμοκράτορι ἀπορριπτέα. Πλοῦτος γὰρ κακίας μᾶλλον, ἢ καλοκαγαθίας ὑπηρέτης ἐστὶ, καίπερ εὔχρηστος γίγνεται, ἔσθ᾽ ὅτε ἐπ᾽ ἀγαθῷ μεταχειριζόμενος, ἀλλὰ σπάνιον τὸ τοιοῦτον ὑπόδειγμα, οἷον ἐγνωρίσθη ὁ μακαριώτατος Ἀλεξανδρείας Ἰωάννης ὁ ἐλεήμων, ἀληθὴς διάδοχος τοῦ μακαρίου Πέτρου, τῷ γένει μὲν τῷ κατὰ τὴν ἐνεγκαμένην αὐτὸν Κύπριος, τῇ πολιτείᾳ δὲ τῆς κατ᾽ ἀρετὴν ψυχῆς ὑπὲρ ἄγγελον σκορπίσας, καὶ δεδωκὼς τὸν ἑαυτοῦ ἄρτον τοῖς πένησιν, οὐ τείχη, καὶ ὅπλα, καὶ βέλη, καὶ τόξα, καὶ Σκλοπετοὺς, καὶ Βομβάρδας, καὶ ὅσα ἐγχύτῳ πυρὶ ἐργαστήριά τε, καὶ ὄργανα κατασκευάζων εἰς ἀπόκτησιν, καὶ ταμίευσιν πόλεων, καὶ θησαυρῶν παρεχομένων, ἃ σῆτες, καὶ βρώσεις, καὶ Γοὶ καταλύουσι. τί μὲν οὖν Ταμεῖον, καὶ τί Ταμίας, καὶ πῶς ὁ Χριστὸς Αὐτοταμιοῦχος, καὶ οἱ λοιποὶ ἀπόστολοι, καὶ ὅτι ποικίλα τὰ χαριζόμενα αὐτοῖς ὀνόματα, καὶ τοῖς πᾶσι σχηματιζόμενα διὰ τὴν οἰκονομίαν, καὶ ποσαχῆ λαμβάνεται τὸ Ταμεῖον καὶ κατὰ τίνα καιρὸν ἐν ὑποσχέσει, καὶ πότε ἐν πληροφορίᾳ εἴρηται Ταμιοῦχος ὁ μακάριος, Πέτρος, καὶ ἀποδέδεικται τοιοῦτος, καὶ οὐ μόνον αὐτὸς, ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ ἀπόστολοι συναριθμουμένως αὐτῷ συνταμιεύοντες, καὶ συνθησαυρίζοντες, ἅλις.

ΚΕΦΑ´ΛΑΙΟΝ ΞΘ´.

Μαρτυρία δεκάτη πέμπτη μετὰ τῆς παρεξηγήσεως τοῦ ἀδίκως ἐγκαλοῦντος.

Ἀντιστράπτει καὶ ὁ πυρπνόος, καὶ τὰ θεῖα πολὺς Βασίλειος ἐν τῷ περὶ κρίματος Θεοῦ.

Ὁ μακάριος Πέτρος ὁ πάντων μὲν τῶν μαθητῶν προκριθεὶς (ἰδοὺ ἐρρίπταί σοι ὑπὸ τοῦ παρὰ Θεοῦ ἐνδυναμωθέντος θείου Σαμψὼν ἡ σιδηρᾶ πύλη, καὶ κατὰ τῶν Φιλισταίων μείζονα τῶν ἄλλων ὁ θεῖος Σαμψὼν ἐμπνευσθεὶς ἄνωθεν ἐκήρυξε τὸν Πέτρον) μόνος δὲ πλεῖον τῶν ἄλλων μαρτυρηθεὶς, καὶ μακαρισθεὶς (ἰδού σοι καταπέπτωκε καὶ ὁ Τρωὸς Ἕκτωρ ὁ βάρβαρος ὑπὸ τοῦ γενναίου Ἀχιλλέως, καὶ κατεβλήθη σου τὸ Ἱεριχόντιον τεῖχος ὑπὸ τοῦ θείου Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ, καὶ πλεῖον τῶν ἄλλων ἐσχηκέναι ἀνερρήθη ὁ μακάριος Πέτρος) ὁ τὰς Κλεῖς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν πιστευθεὶς ἀκούει ἐὰν μὴ νίψω σε οὐκ ἔχεις μέρος μετ᾽ ἐμοῦ, (ἰδού σοι ἀπεσφενδονίσθη καταπεσὼν καὶ ὁ Φιλισταῖος Γολιὰθ ὑπὸ τοῦ θείου Δαβὶδ, καὶ τὸ μέλλον ἐνεστὼς ἐσαφηνίσθη. ἄλλως τε δεῖξον σὺ μετὰ τὴν ἐπιφοίτησιν τοῦ

παναγίου Πνεύματος τὸν ἱερὸν Γερουσίᾳ Νιπτῆρα, εἴ γε κατὰ σὲ ἐν τῇ θείᾳ Πεντηκοστῇ αἱ ἐν τῇ Καισαρείᾳ τοῦ Φιλίππου ὑποχεθεῖσαι Κλεῖς ἐδόθησαν πᾶσι. βεβαιοῦν τῶν θαυμασίων σου Θεὲ παντεπόπτικον, καὶ πανάγιον Πνεῦμα, ὃ ταῦτα περιϊδὸν τὰ παραληρήματα ἐπνεύσεν ὡς τῷ σῷ θεράποντι πρῴῳ Βασιλείῳ ἀνατρέψαι ταῦτα ὡς ψευδῆ, καὶ τἀναντία εὐσεβῶς ἱεροφαντῆσαι, καὶ μιᾷ σαλπίσει καὶ τὰ τρία καταδαφίσαι τείχη τοῦ τε Κρητὸς Πατελάρου, καὶ τῶν παντοδαπῶν Γιανσενιστῶν. σὲ τοίνυν δοξάζομεν διηνεκῶς, καὶ προσκυνοῦμεν.

Ἐξέτασις τῆς μαρτυρίας, καὶ ἀπαίτησις τῆς ἐπιπλάστου δείξεως, ἤτοι τῆς παρεξηγήσεως.

Ὁ ἀλάθητος, καὶ δίκαιος κριτὴς Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ νοητὸς ἥλιος τῆς δικαιοσύνης, ὁ εἰπὼν ἐκ σκότους φῶς λάμψαι, ὃς ἔλαμψεν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, καὶ συνέτριψε τὰς χαλκᾶς πύλας τοῦ ᾅδου, καὶ τοὺς μοχλοὺς τοῦ θανάτου τῷ φέγγει τῆς ἀκτινοβολίας, καὶ τῇ παντοκρατορικῇ δυνάμει τοῦ ἀπαυγάσματος αὐτοῦ προσειρηκὼς τοῖς ἐν σκότει διεσπαρμένοις, καὶ τῷ καθημένῳ λαῷ ἐν ἀγνοίᾳ ἰδέτω φῶς μέγα τὸ τῆς ἐπιγνώσεως, καὶ μὴ μόνον τοῦτο, ἀλλ᾽ ἐπ᾽ ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν φανεὶς, καὶ γεννηθεὶς ὡραῖος κάλλει ὑπὲρ πάντας βροτοὺς ἦλθεν ἐπὶ τὸ σωτήριον πάθος τὴν ἀμαυρωθεῖσαν φύσιν ἡμῶν καταπεπορνευμένην τῇ εἰδωλολατρείᾳ καθαρισόμενος, καὶ ἁγιασόμενος διὰ τοῦ τιμίου αἵματος αὐτοῦ, ἀφησόμενός τε τὸν τίμιον Σταυρὸν αὐτοῦ σημεῖον ὀλέθριον μὲν τοῖς δαίμοσι, φυλακτήριον δὲ τοῖς εὐσεβέσι, καὶ πάσῃ τῇ ἐκκλησίᾳ αὐτοῦ, ᾧ ἐνδυναμούμενοι, καὶ Δαβιτικῶς σφενδαμνινοὶ γεγονότες τῇ Σφενδόνῃ τοῦ παναγίου Πνεύματος οἱ παρ᾽ αὐτοῦ πεμφθέντες πανάγιοι Ἀπόστολοι ἐπὶ τὸ κήρυγμα τῆς οἰκονομίας τοῦ Θεοῦ Λόγου, ἐφ᾽ ᾗ τεθεικότες τοὺς πέντε στερροὺς Λίθους, τὸ κράτος λέγω τῶν πέντε αἰσθήσεων αἰχμαλωτιζόμενοι τῷ εἰς Χριστὸν ὀνόματι, καὶ μὴ βασιλευόμενον ὑπὸ τῆς κοσμοκράτορος μοχθηρᾶς προαιρέσεως τῆς ἁμαρτίας, ἐχρημάτισαν πετροβόλοι, καὶ σάλπιγγες κατηδαφηκυῖαι πᾶν ὕψος ἐπαιρόμενον μεγάλαυχον, ὕψηλον γιγαντιαίως, καὶ κακοήθες δοκησισόφως ἐπερχόμενον κατὰ τοῦ πράου, καὶ ἀκάκου Λόγου τῆς εὐσεβοῦς, καὶ ὀρθοδόξου ἐκκλησίας ἐχούσης μίαν, καὶ μόνην κεφαλὴν αὐτὸν Χριστὸν, ὅστις φησὶ τοῖς τοὔνομα μὲν ἔχουσι τῶν Ἰουδαίων, οὐ μὴν δὲ τὰ ἔργα τῆς ἐκ τοῦ ὀνόματος σημασίας μὴ τὴν κατ᾽ ὄψιν κρίσιν κρίνειν αὐτοὺς, ἀλλὰ τὴν δικαιοπραγοῦσαν, ἐκείνη γὰρ δωρολήπτοις, καὶ διεφθορόσι τὸν βασιλικὸν χαρακτῆρα, αὕτη δὲ προσφιλὴς τῷ Κυρίῳ ὡς δικαίῳ, καὶ ἀγαπῶντι τὰς δικαιοσύνας προσδέδοται, δι᾽ ἣν καὶ ἡ Σολωμόντειος καρδία λελήφθαι ἐγεγόνει τοῦ πλάτους, καὶ αἱ τῶν δικαίων ψυχαὶ χειρὶ τῇ τοῦ Θεοῦ ἐναποτεθησαύρισται. διόπερ ἐπιλέγει καὶ πρὸς τοὺς ἐν προσωποληψίᾳ κρίνοντας παραλόγως τὰ τοῦ Κυρίου βηματοστάσια, ἐφ᾽ οἷς ἔσθ᾽ ὅτε κατὰ θείαν αἰσχύνην ἵστανται τὰ βδελύγματα τῆς ἐρημώσεως λέγων οὕτως. οὐαὶ οἱ λέγοντες τὸ γλυκὺ πικρὸν, καὶ τὸ πικρὸν γλυκὺ, δι᾽ οὗ ἐμφαίνεται ὁ αὐτὸς ἐπιφωνηματικὸς θρῆνος τοῦ ἐπιρρηθέντος κατὰ τοῦ υἱοῦ τῆς ἀπωλείας. ἴσον γὰρ ἐκείνῳ ἐστὶ τὸ ὀλέθριον οἴκημα, καὶ κλαυθμηρὸν ἐπιφώνημα τοῦ δωρολαμβάνοντος, κρίνοντός τε ἀδίκως, καὶ φθείροντος τὸν θρόνον τὸν ἄφθαρτον τῆς φοβερᾶς παραστάσεως τοῦ ἀδεκάστου, καὶ ἀπροσωπολήπτου κριτοῦ. ἐπειδήπερ ὥσπερ ἐκεῖνος φιλήματι δολίῳ διὰ τῆς φιλοχρημοσύνης προδεδωκὼς ἦν τὸν ἀνεπίληπτον, καὶ ἀθῳότατον ὑπὸ παντὸς ἐγκλήματος, οὕτω καὶ οἱ τὰς κρίσεις διὰ τῆς δωροδοκίας πωλοῦντες πιπράσκουσι τὸν ἀτίμητον, καὶ τιμαλφέστατον Λίθον, σιγῶντά τε Μαργαρίτην τὸν δικαιοκρίτην λέγω Χριστόν. ἀπ᾽ ἐναντίας δὲ ὁπόσοι διαδήματι βασιλέως τ᾽ ἀληθοῦς, στεφά-

νῳ τε τῷ τῆς δικαιοσύνης περιβεβλημένοι, καὶ ἐκδεχόμενοι τὸν τῆς δικαιοσύνης ἀποκεισόμενον στεφανιαῖον περίδεσμον περιῶνται ἐν πνεύματι πρᾳότητος, καὶ ἀληθείας τῆς κατὰ τὸν διδάσκαλον χρηματίσαντα Χριστὸν ἀπομιμήσεως, οἷοι ἀνεδείχθησαν συμπολιτευθέντες πάντες οἱ ἅγιοι, ὅσοι τε παλαιοὶ, καὶ νέοι, ὧν ἔξαρχοι οἱ αὐτόπται τοῦ Λόγου, μᾶλλον δὲ τῷ ὑποδείγματι τῆς μετανοίας Πέτρος, καὶ Παῦλος περιλαβόντες μὲν ἐν ἑαυτοῖς ὁσίαν τε τὴν χριστομίμητον ταπεινοφροσύνην, καὶ τὴν κατὰ καιροὺς δεδομένην αὐτοῖς χάριτα, προσαποκρούσαντες δὲ τὸ διδασκαλομιμήτως πᾶν ὕψος ἐπαιρόμενον, καὶ ἀπόγονον γαυρίαμα τῆς κενοδοξίας, καὶ ἰδιοβούλητον προσόχθισμα τῆς ματαιοφροσύνης. ἐπισκεφθήτω λοιπὸν καὶ τὸ τοῦ μεγαλορρήμονος τὸ νέον εἶναι ἔχον ἐπιχείρημα, καὶ δεῖγμα δοκησισοφίας ἀνάπλεων μεγάλοις τοῖς προτερήμασιν ἑαυτὸν παραβάλλοντος. ἔστω δὲ ἡ ἐπίσκεψις αὕτη μὴ λόγοις ἐπιπλάστοις, μετασχηματιζομένοις τε, καὶ εἶδος Μορμολυκείου ἔχουσι περὶ τὸ καλῶς δημιουργηθὲν πρόσωπον τῷ λόγῳ τῆς φύσεως, κακῶς δὲ χρώμενον τῇ μοχθηρίᾳ τῆς προαιρέσεως, ἀλλὰ τοῖς μὲν κεκαθαρμένοις ὡς χρυσὸν ἐν χωνευτηρίῳ τῆς ἀδόλου, καὶ ἀνυποκρίτου συνειδήσεως, τὸ μὲν διότι φοβερόν ἐστι τὸ ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας Θεοῦ ζῶντος, οὗ πάντα ἐκτετραχηλισμένα σταθήσεται ὡς ἐρευνῶντος, καὶ ἐτάζοντος ὅσα πρόδηλά τε, καὶ κρύφια, εἰς πρόσωπόν τε οὐκ ἀφορῶντος, ἀλλὰ τὸ ἐνδόμυχον τῆς καρδίας ἐμβατεύοντος. τὸ δὲ διότι δικανικὸς ὁ λόγος ἐπιγραφόμενος περὶ θείου κρίματος κατὰ Βασίλειον. πάσῃ τοίνυν ἐπιστασίᾳ, καὶ ὅσοι τε τῇ φροντίδι φροντιστέα ἡ ἀνάλυσις, καὶ τὸ τοῦ ἐγκαλοῦντος ὑπουλότητι δεῖγμα συγκείμενον, ὅπερ εἰ μὲν δικαίως κατεπιφέρεται ἡμῶν ἔξω αὐτὸς συγχορεύων τοῖς αὐτῷ προτερήμασιν ὑπ᾽ αὐτοῦ καταδικαζομένοις τοῦ δοκοῦντος εὐφήμοις διατίθεσθαι, κατὰ δὲ τἀληθὲς τοῖς ἐγκλήμασιν ἐνέχεσθαι. ἐὰν δὲ μὴ τοὐναντίον δωρόληπτος ἐμφανισθήσηται, περιτρεπέτω ὁ ἐγκληματικὸς λόγος ἐπὶ τὸν καταψευσάμενον τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ἅτε δὴ χρησάμενον τῷ πνεύματι τῆς ἀδικοπραγούσης ψευδολογίας, καὶ ἀδίκως κατακρίνοντα τὰ τέκνα τῆς εὐαγγελικῆς, καὶ ἀποστολικῆς διδασκαλίας, ἅμα τε ἐξελεγχόμενος τῷ προφητάνακτι, καὶ τῷ Σκεύει τῆς ἐκλογῆς, ὅτι λάκκον ὤρυξεν ἀνεσκαφὼς αὐτὸν, καὶ ἐμπεσεῖται εἰς βόθρον, ὃν εἰργάσατο, μετ᾽ ἐπιστροφῆς τοῦ διανενοημένου παρ᾽ αὐτῷ πόνου πρὸς διάλυσιν τῆς τῶν ἑτέρων ἀδιασπάστου συνεχείας ἐπὶ τὴν Κεφαλαργίαν αὐτοῦ. καὶ ὅτι οἷς δοκεῖ κρίνειν ἄλλους αὐτὸς αὐτοκατάκριτος γίνεται ταυτιζόμενος τοῖς τὰ αὐτὰ πράσσουσιν, ἢ κατακρίνουσιν.

Ἐπιστάσεως λοιπὸν ἄξιον, ὅτι τὸ ἐκεῖσε παραδειγματισθὲν φροίμιον τοῦ μεγάλου Βασιλείου εἰς τὰ ἠθικὰ ἐπιγραφόμενον ὅλον δικανικόν ἐστι, διὸ καὶ περὶ κρίματος Θεοῦ κέκτηται τὸ τῆς ἐπιγραφῆς ὄνομα, ᾧτινι ἰδιαίτατον ὑπάρχει, καθάπερ τῷ συμβουλευτικῷ περὶ τῶν μελλόντων, καὶ τῷ ἐπιδεικτικῷ περὶ τῶν παρόντων πραγματεύεσθαι, οὕτω καὶ τούτῳ περὶ τῶν γεγονότων ἀποφαίνεσθαι, καὶ διορίζειν, εἰ καὶ προσάλληλα τοὺς ἰδιάζοντας αὐτοῖς χρόνους συναντιπαραλαμβάνουσι, καθὸ καὶ τὰ συμβησόμενα ὡς ἤδη πεπραγότα κρίνει, καίπερ τὴν τάξιν τῆς τε προθέσεως, καὶ ἐπιθέσεως τῶν γενησομένων οὐκ ἐπὶ τοσοῦτο στοχάζεται προσαναθέμενον ταύτην εἰς τὸν ἐμπείρως ἀκολουθήσοντα λόγον τῶν πραγμάτων, οὐκ ἐχομένων τὸ εἶναι πρὸς τοῖς νοήμασιν, ἀλλὰ πρὸς τοῖς πραχθησομένοις ἐκτυπώμασιν, ὡς φαίνεται ἐν τῷ δευτέρῳ ψαλμῷ, οὗ προαγορεύεται τὸ σωτήριον πάθος, καὶ ὁ κατὰ τῶν σταυρωσάντων τοῦ Κυρίου μυκτηρισμὸς, καὶ ἡ κατὰ σάρκα γέννησις αὐτοῦ, καὶ ἡ κληρονομία αὐτοῦ ἡ κατάσχεσίς τε ἐπὶ πάντα τῆς γῆς πέρατα, ἡ ποι-

μανθησομένη διὰ τῆς σιδηρᾶς ῥάβδου ποίμνη, ἡ σύνεσις, καὶ παίδευσις τῶν Βασιλέων, καὶ τῶν Κριτῶν, εἴτε τῶν κατηγορηκότων, εἴτε τῶν προκειμένων θείων ἀποστόλων, ἐγχειριζομένων τε τὴν Οἰκουμένην, ἐφ᾽ οἷς μὴ τοσοῦτον τὰ γενησόμενα ὡς γεγονότα προφητεύει, ἀλλὰ καὶ τὰ πρότερον ὕστερον, καὶ τὰ ὕστερον προτίθησι πρότερον λόγῳ μόνον τῶν ἐκβάσεων, καὶ τῶν πραχθησομένων περάτων ἐπιγινωσκόμενα, καὶ διαδικαζόμενα τῇ εὐθύτητι τῆς εὐσεβοῦς γνώμης, καὶ τῷ ὀρθῷ κριτηρίῳ τῆς ἐν νοῒ ἀκιβδηλεύτῳ τῆς διακριτικῆς αὐτοῦ δυνάμεως, ἐπειδήπερ τὸ Ἵνα τί ἐφρύαξαν ἔθνη, καὶ λαοὶ ἐμελέτησαν κενά, καὶ τὰ ἑξῆς τοῦ ψαλμοῦ, μέχρι τοῦ ἐν τῷ θυμῷ ταράξεις αὐτοὺς τὴν κατὰ τοῦ Χριστοῦ ἀδίκως ἐπενεχθεῖσαν ψηφοφορίαν, καὶ τὴν διὰ ταύτην αὐτοῦ ἀπειλὴν ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπειθείας, ἐφεπομένως δὲ τὴν κατὰ ἄνθρωπον χειροτονίαν αὐτοῦ βασιλικήν, ἧς οὐκ ἀπεξενώθη ἀϊδίως ἔχων αὐτὴν ὡς Θεός, εἶτα τὴν γέννησιν αὐτοῦ, πρόσταξιν, καὶ πεποίθησιν εἰς αὐτὸν τῶν ἐθνῶν, εἶτα τὴν σκληρὰν ῥάβδον, εἶτα τοὺς συνιέντας Βασιλεῖς, καὶ πεπαιδευμένους Κριτὰς ἐπισημαίνεται, ἅπερ θεοκινήτως ἐγγραφέντα τῷ καλάμῳ τοῦ Πνεύματος λόγια προφητικά, εἴτις κακόνους, καὶ κατὰ τὸ γράμμα γνοίη πολὺ τὸ ἔκτοπον ὑπὸ ταύτης τῆς ἀπονοίας ἐπακολουθήσεται περὶ τὴν ἀνάκρισιν τοῦ ἐν γράμματι πνεύματος, ὡς μὴ εἰδὼς συμβιβάζειν τοῖς ἑπομένοις τὰ προλεγόμενα. καὶ ἀντιστρόφως καίτοι γε τὸ παράκλητον Πνεῦμα τῆς ἀληθείας διαφόρως ταῦτα προστίθεται τοῖς φιλοφρόνως ἐνθουσιαζομένοις ὑπ᾽ αὐτοῦ. τίς γὰρ ἂν εἴποι, ἢ νοήσαιτό ποτε πρῶτον πεπονθέναι τὸν Χριστὸν, κατακρῖναί τε τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπειθείας, κατασταθῆναί τε βασιλέα τὸν Κύριον τῆς δόξης, ἔπειτα κυοφορηθῆναι, καὶ γεννηθῆναι ἐν Βηθλεέμ, προκόψαι τε σοφίᾳ, καὶ χάριτι τῇ κατ᾽ ἄνθρωπον. τίς δ᾽ ἂν φθέγξοιτο πάλιν πρῶτον συντριφθῆναι τοὺς θεοκτόνους Ἰουδαίους, εἴτε κατὰ τὴν μέλλουσαν, καὶ διαιωνίζουσαν τιμωρίαν, εἴτε κατὰ τὴν πρόσκαιρον, καὶ τὴν ἐπὶ Τίτου, καὶ Οὐεσπεσιανοῦ τυραννίδα, καὶ ἐξουσίαν, εἶτα κατασταθῆναι Κήρυκας τοῦ ἁγίου εὐαγγελίου, καὶ προστάτας τῆς Οἰκουμένης τοὺς θείους, καὶ ἱεροὺς ἀποστόλους; ἀπαιτητέον λοιπὸν ἐμμελῶς τὴν διάνοιαν τῶν ἀναγινωσκομένων, ὅπως εὑρεθῇ τὸ ἐν αὐτοῖς ἀποκεκρυμμένον νόημα διὰ πείρας λόγου πραχθησόμενον ὅσον οἷόν τε, καὶ τῇ σφοδρότητι τοῦ Πνεύματος ἀποκαλυφθησόμενον. τοῖς γὰρ κατὰ βάθος σκάπτουσι τὰς ἀρούρας, καὶ τὰς γεωργουμένας ἀμπέλους ἐπακόλουθός ἐστιν ἡ εὐφορία, καὶ ὁ τοῦ Γλεύκους τὴν γεῦσιν ἡδυνῶν πλήθωρας, οὐχὶ τοῖς ἐπιπολαίως, καὶ κατ᾽ ἐπιφάνειαν ἐν ῥαθυμίᾳ πρὸς τὸ ἥδιον μόνον τῆς αὐτῶν μοχθηρᾶς προαιρέσεως ἐργαζομένοις, οἵτινες διανίστανται συχνάκις ὑπὸ τῶν κόπων, καὶ μοχθούντων εἰς ἔρευναν τῆς κατ᾽ ἀλήθειαν γεωπονίας, καὶ ἀμπελουργίας κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου παραίνεσιν, ὥς φησι καὶ ὁ θεῖος Βασίλειος ἐν τῷ πρὸς Ἀμφιλόχιον κεφ. α᾽, λέγων οὕτω. καλῶς γὰρ ἀκούσας τῆς παραινέσεως τοῦ Κυρίου, ὅτι πᾶς ὁ αἰτῶν λαμβάνει, καὶ ὁ ζητῶν εὑρίσκει, τῇ περὶ τὸ αἰτεῖν ἀμελείᾳ καὶ τὸν ὀκνηρότατόν μοι δοκεῖς διαναστῆσαι πρὸς τὴν μετάδοσιν. ἐκεῖνο δὲ καὶ πλέον ἄγαμαι, ὅτι οὐ πείρας ἕνεκεν κατὰ τοὺς πολλοὺς τῶν νῦν τὰς ἐρωτήσεις προτείνει, ἀλλὰ τοῦτο ὅπερ ἐστὶ τἀληθὲς αὐτὸν ἐξευρεῖν, ὅπερ τὸ νῦν ἔχον ὁ πολὺς τὰ μεγάλα κατορθώματα θεῖος Βασίλειος βουλόμενος διὰ τῆς εἰς τὸν Χριστὸν ὑποταγῆς καταστῆσαι μίαν μόνην ἀρχήν, καὶ ἐξουσιοποιὸν δύναμιν τὴν ἐν Χριστῷ καθάπερ αὐτοκέφαλον τοῦ παντὸς σώματος, εὖ δὲ εἶναι ἀποφαινόμενος τὸ ἀρχόμενον σῶμα τῆς κεφαλῆς τὸ πλήρωμα αὐτοῦ, τὴν ἁγίαν λέγω ἐκκλησίαν, συνδεδεμένον αὐτῷ ἀχωρίστως,

ρίστως, καὶ ἀδιασπάστως μὴ δυσὶ σώμασιν, ἢ δύο κεφαλαῖς τερατουργούμενον τοῖς κρεῖσσον διαφωνίαν, ἢ συμφωνίαν ἐπάδειν ἐπὶ τὸ πλήρωμα αὐτοῦ (ὑπὲρ οὗ Χριστὸς δωρεὰν ἀπέθανε, καὶ τὸ παράκλητον αὐτοῦ Πνεῦμα πλουσίως ἐπ᾽ αὐτὸ ἐξέχεεν) ὡς διασπῶσιν ἀνηλεῶς. καὶ ἐκταράττουσιν ἀφειδῶς τὸ ποίμνιον αὐτοῦ, ἅπερ προορῶσα ἡ ἀποστολικὴ πρᾶξις ἔλεγεν εἰς φύλαξιν τῶν ἀκάκων, ὅτι ἐξ ἡμῶν ἀναστήσονται ἄνδρες λαλοῦντες διεστραμμένα τοῦ ἀποσπᾶν τοὺς μαθητὰς ὀπίσω αὐτῶν, οἷς ἐπαπορῶν ἐπὶ τὸ εὐπορῆσαι, καὶ μαθεῖν τίνα εἶναι τὴν αἰτίαν τοῦ κακοῦ, καὶ τῆς ταύτης ἀνωμαλίας λέγει πῶς πρότερον ὡσανεὶ ἐπὶ ζυγοῦ τινος, ποτὲ μὲν ὧδε, ποτὲ δὲ ἐκεῖσε ῥίψας ἐλθεῖν εἰς μνήμην τῆς Βίβλου τῶν Κριτῶν ἐξιστορούσης μέν, ὅτι ἕκαστος τὸ εὐθὲς ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ ἐποίει, δηλούσης δὲ ἅμα καὶ τὴν αἰτίαν ἐν τῷ προλογεῖσθαι, ὅτι ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις οὐκ ἦν βασιλεὺς ἐν Ἰσραήλ. Καὶ τοῦτο συμπεριλαμβάνει εἶναι τὸ αἴτιον τὸ διασπάζον τὴν ἐκκλησίαν, ὡς ὄντες τινές, οἱ οὐκ ἐθέλουσιν ἄρχεσθαι ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ, ἀλλ᾽ ἀθετοῦντες αὐτοῦ τὰς ἐντολάς, ἐκδικοῦσι λογισμούς τινας, καὶ ὅρους ἰδίους κατὰ τὴν μοχθηρὰν αὐτῶν προαίρεσιν ἐξ ἰδίας αὐθεντίας, ὥστε βούλονται μᾶλλον ἄρχειν τοῦ Κυρίου, ἢ πείθεσθαι, καὶ ὑπακούειν αὐτῷ, κατὰ τὸ αἰχμαλωτίζοντες πᾶν νόημα εἰς Χριστόν. ἣν δὲ ἔπαρσιν, καὶ ὕψος ἐπαιρόμενον κατὰ τῆς εὐταξίας, καὶ συγχορείας ὀνειδίζει μὴ μόνον τοῖς φυσικοῖς εἰκόσιν ὡς τῇ διὰ τῆς μιᾶς ψυχῆς διοικούσῃ ἐντελεχείᾳ ὅλα τὰ μέλη τοῦ σώματος, καὶ τῷ προηγεῖσθαι τῶν εὐεργέτιδων Μελισσῶν τοὺς ἡγεμόνας αὐτῶν ἐπὶ τῇ Μελιττουργίᾳ, καὶ τῷ ὑποδείγματι τῆς προσκαίρου Βασιλείας κατακρίνοντι τοὺς ἀντιλέγοντας τῶν παρ᾽ αὐτῆς ἐπιταχθέντων, ἀλλὰ καὶ τοῖς παραδείγμασι τῆς τε Παλαιᾶς, καὶ τῆς Νέας, ὅσοις τε ἀντιλέγουσι, καὶ ἀνθεστηκόσι τῷ θείῳ βουλήματι, καὶ κρίματι αὐτοῦ, προϋποτεθεικόσι τε εἰς ἴδιον σφετερισμὸν τὴν αὐθεντοποιὸν χάριν τοῦ Πνεύματος, δι᾽ ἃ κατεκρίθησαν τῇ κατὰ τὸ θεῖον βούλημα δικαιοπραγίᾳ, καίπερ προεχειρίσθησαν θείᾳ ἀνοχῇ εἰς τὸ ἔργον τῆς διακονίας, ἐπάγων τε ἅμα τὸ αἴτιον τὸ τῆς κατακρίσεως αὐτῶν προλεγόμενον, καὶ ἐπιλεγόμενον οὐ κατὰ τὸν λόγον, καὶ τὸν καιρὸν τῶν πεπραχότων, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἀνταπόδοσιν τῆς ἐκ τοῦ λόγου αἰτίας, ἀφ᾽ ἧς τῶν ἐν πείρᾳ κατὰ διαφόρους καιροὺς λεγομένων οὐδέ ποτε ἀπολειπόμενος, ὡς σώζων ἀεὶ τὴν μίαν, καὶ μόνην ἀκολουθίαν, καὶ τὴν εὐταξίαν τοῦ Θείου κρίματος, ἣν οἱ φυλάσσοντες μέλη Χριστοῦ εἰσίν, οἱ δὲ διχοστατοῦντες ἀπηλλοτριώθησαν, καὶ ἀπεσπάσθησαν ταυτησὶ τῆς συνουσίας. τοῦδ᾽ ἕνεκα
„ καταστρώννυσιν ἐν τῷ αὐτῷ κριτηρίῳ λόγῳ λέγων οὕτως, ὅτι ἔγνω Βοῦς τὸν κτησάμενον,
„ καὶ Ὄνος τὴν φάτνην τοῦ κυρίου αὐτοῦ, καὶ πολλὰ ἄλλα τοιαῦτα, ἐκεῖνό τε τὸ ὑπὸ
τοῦ ἀποστόλου εἰρημένον, τό, εἴτε πάσχει ἓν μέλος, συμπάσχει πάντα τὰ μέλη, εἴτε
„ δοξάζεται ἓν μέλος, συγχαίρει πάντα τὰ μέλη. καὶ τό, ἵνα μὴ ᾖ σχίσματα ἐν τῷ σώμα-
„ τι, ἀλλὰ τὸ αὐτὸ ὑπὲρ ἀλλήλων μεριμνῶσι τὰ μέλη, ὑπὸ μιᾶς δηλονότι κινούμενα
„ τῆς ἐνοικούσης ψυχῆς. τίνος ἕνεκεν οὕτως ᾠκονομήθη, ἐγὼ μὲν οἶμαι, ἵνα σώζηται ἡ τοι-
„ αύτη ἀκολουθία τε, καὶ εὐταξία πολλῷ μᾶλλον παρὰ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ, πρὸς ἣν
„ εἴρηται, ὑμεῖς δὲ ἐστὲ σῶμα Χριστοῦ, καὶ μέλη ἐκ μέρους, κρατοῦσαν δηλονότι, καὶ συνά-
„ πτουσαν ἕκαστον τῷ ὅλῳ πρὸς ὁμόνοιαν αὐτῆς τῆς μιᾶς, καὶ μόνης ἀληθῶς Κεφαλῆς, ἥτις
„ ἐστὶν ὁ Χριστός. παρ᾽ οἷς δὲ οὐχ ὁμόνοια κατορθοῦται, οὐχ ὁ σύνδεσμος τῆς εἰρήνης τηρεῖται, οὐχὶ ἐν πνεύματι πραότητος φυλάττεται, ἀλλὰ καὶ διχοστασία, καὶ ἔρις, καὶ ζῆλος εὑρίσκεται, πολλῆς μὲν τόλμης ἂν εἴη μέλη Χριστοῦ τοὺς τοιούτους ὀνομάζειν, ἢ ὑπ᾽ αὐτοῦ ἄρχεσθαι λέγειν.

λέγειν. ἁπλῆς δὲ διανοίας εἴη μετὰ παῤῥησίας εἰπεῖν, ὅτι κρατεῖ ἐκεῖ, καὶ βασιλεύει τὸ τῆς σαρκὸς φρόνημα κατὰ τὴν τοῦ ἀποστόλου φωνὴν λέγοντος μὲν ὁριστικῶς, ὅτι ᾧ παριστάνετε ἑαυτοὺς δούλους εἰς ὑπακοήν, δοῦλοί ἐστε, ᾧ ὑπακούετε, διεξιόντος δὲ σαφῶς τοῦ τοιούτου φρονήματος τὰ ἰδιώματα, ὡς ὅταν λέγῃ, ὅπου γὰρ ἐν ὑμῖν ζῆλος (θέα προτιθέμενον, νῦν τὸ ἄνω ἐπιτοπιζόμενον, ὥστε ἐν λέξεσιν ἁπλαῖς ἐνδείκνυσθαι τοῦτο τὸ θέμα) καὶ ἔρεις, καὶ διχοστασίαι, οὐχὶ σαρκικοί ἐστε, διδάσκοντος δὲ ἅμα ἀποφαντικῶς τό, τι χαλεπὸν αὐτῶν τῆς ἐκβάσεως, καὶ τὸ φρόνημα τῆς σαρκὸς ἔχθρα εἰς Θεόν. τῷ γὰρ νόμῳ τοῦ Θεοῦ οὐχ ὑποτάσσεται, οὐδὲ γὰρ δύναται, διότι οὐδεὶς δύναται, φησὶν ὁ Κύριος, δυσὶ κυρίοις δουλεύειν, εἶτα αὐτοῦ τοῦ μονογενοῦς Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ τοῦ Κυρίου, καὶ Θεοῦ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ βοῶντος, δι᾽ οὗ τὰ πάντα ἐγένετο, ὅτι καταβέβηκα ἐκ τοῦ Οὐρανοῦ, οὐχ ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμόν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με Πατρός, καὶ ὅτι ἀπ᾽ ἐμαυτοῦ ποιῶ οὐδέν, καὶ ἐντολὴν ἔλαβον τί εἴπω, καὶ τί λαλήσω. καὶ τοῦ Πνεύματος τοῦ ἁγίου τοῦ διαιροῦντος μὲν τὰ μεγάλα, καὶ θαυμαστὰ χαρίσματα, ἐνεργοῦντος δὲ τὰ πάντα ἐν πᾶσι, λαλοῦντός τε ἀφ᾽ ἑαυτοῦ οὐδέν, ἀλλ᾽ ὅσα ἂν ἀκούσῃ παρὰ τοῦ Κυρίου ταῦτα λαλοῦντος, πῶς οὐ πολλῷ μᾶλλον ἀνάγκη πᾶσαν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ σπουδάζουσαν τηρεῖν τὴν ἑνότητα τοῦ Πνεύματος ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης πληροῦν ἐκεῖνο τὸ ἐν ταῖς Πράξεσιν εἰρημένον, ὅτι τοῦ πλήθους τῶν πιστευσάντων ἦν ἡ καρδία μία, καὶ ἡ ψυχὴ μία, οὐδενὸς μὲν δηλονότι τὸ ἴδιον βούλημα ἱστῶντος, πάντων δὲ κοινῇ ζητούντων ἐν ἑνὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι τὸ τοῦ ἑνὸς Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ θέλημα τοῦ εἰπόντος καταβέβηκα ἐκ τοῦ Οὐρανοῦ οὐχ ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμόν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με Πατρός, πρὸς ὃν φησίν, οὐ περὶ τούτων δὲ ἐρωτῶ μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν πιστευόντων διὰ τοῦ λόγου αὐτῶν εἰς ἐμέ, ἵνα πάντες ἓν ὦσιν. Ἀφ᾽ ὧν περιόδων τοῦ οὐρανοφάντορος Βασιλείου μὴ μόνον μανθάνομεν τὸ ποικίλον τῆς τῶν ῥημάτων, καὶ λέξεων θέσεως, ἀλλ᾽ ὅτι πάντας δεῖ εἶναι ὁμόφρονας ὥσπερ ψυχὴν μίαν, καὶ καρδίαν μίαν αἰχμαλωτιζομένην, καὶ καθυπείκουσαν τῇ κεφαλῇ αὐτῆς τῷ Χριστῷ, καὶ μὴ κατὰ τὸ ἰδιοβούλητον αὐτῆς πράττουσαν, ἀλλὰ κατὰ τὸ θέλημα τῆς κεφαλῆς συμπράττουσαν, ἢ οἱ μὴ ὑπακούοντες οὐκ ὀλίγην τὴν τίσιν ἐκδέξονται παρὰ τῶν τοῦ Θεοῦ κριμάτων. ὀλέθριον γάρ, καὶ ἐπικίνδυνον πᾶν τὸ διχοστατοῦν, μᾶλλον δὲ τὸ μὴ λόγῳ, ἀλλὰ τῇ παράφρονος ἀλογίᾳ δικαζόμενον. οἷς γὰρ μείζων ἡ τιμή, μείζων καὶ ὁ κίνδυνος διαφθειρομένοις τοῦ κριτηρίου. διὸ ἐπακολουθεῖ καθεξῆς τοῖς ῥηθεῖσιν, ἐφ᾽ οἷς προστίθησι καὶ τὴν αἰτίαν ποῖα τῶν ἁμαρτημάτων συγγνωστά, καὶ ποῖα ἀσύγγνωστα διὰ τὴν ἀπείθειαν, διαγράφων αὐτὰ οὕτω, καὶ λέγων.

Ἐπὶ τούτοις πλείοσι τοῖς σεσιωπημένοις οὕτω σαφῶς, καὶ ἀναντιῤῥήτως, ἀναγκαίαν μὲν εἶναι πληροφορηθεὶς τὴν παρὰ πάσης ὁμοῦ τῆς τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Χριστοῦ ἐν Πνεύματι ἁγίῳ συμφωνίαν, ἐπικίνδυνον δέ, καὶ ὀλέθριον ἐν τῇ πρὸς ἀλλήλους διαστάσει τὴν πρὸς Θεὸν ἀπείθειαν, ὁ γὰρ ἀπειθῶν φησὶ τῷ Υἱῷ οὐκ ὄψεται τὴν ζωήν, ἀλλ᾽ ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ μένει ἐπ᾽ αὐτόν. ἐκεῖνο ἀκόλουθον ἡγησάμην ἐξετάσαι λοιπόν, ποῖα μὲν ἄρα συγγνώμην τῶν ἁμαρτημάτων ἔχειν δύναται παρὰ τῷ Θεῷ, πόσα δέ τις, καὶ πηλίκα ἁμαρτήσας ὑπεύθυνος γίνεται τῷ κρίματι τῆς ἀπειθείας, εὑρίσκω τοίνυν ἀναλαβὼν τὰς θείας γραφὰς ἐν τῇ Παλαιᾷ, καὶ Καινῇ διαθήκῃ οὔτε ἐν τῷ πλήθει τῶν ἁμαρτανομένων, οὔτε ἐν τῷ μεγέθει τῶν ἁμαρτημάτων,

ἐν

ἐν αἰτίᾳ δὲ τῇ παραβάσει οὑτινοσοῦν προστάγματος σαφῶς κρινομένην τὴν πρὸς Θεὸν ἀπείθειαν, καὶ κοινὸν κατὰ πάσης παρακοῆς Θεοῦ τὸ κρίμα, ὃ κατεπαχθὲν ἄρχεται πρῶτον λέγειν παραδειγματίζων τὸν λιθοβεβλημένον διὰ τὴν τῶν ξύλων συλλογήν, εἶτα τὴν ἐπὶ τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ, εἶτα τὴν ἐπὶ τὸν Μωϋσέα ἀπειλὴν τὸ μὴ εἰσελεύσεσθαι τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, εἶτα τὴν τοῦ Ἠλὶ ἀποκίνησιν τοῦ ἱερατικοῦ ἀξιώματος, καὶ ὅσα ἐκ τῆς Παλαιᾶς παραδείγματα συγγεγραφώς. Αὖθις ἐπανελθὼν εἰς τὴν Νέαν διαθήκην, καὶ προτεθεικὼς τὸν δαρησόμενον πολλά, καὶ ὀλίγα, διὰ τὴν ἐν γνώσει, καὶ ἀγνοίᾳ ἁμαρτίαν κατὰ τὴν τοῦ Χριστοῦ ἀπόφασιν, καὶ τὴν τῶν ἀποστόλων κατὰ τῶν ἁμαρτανόντων ἀγανάκτησιν, καταμανθάνει τὴν σφοδρότητα τοῦ κρίματος προσάγων εἰς μαρτυρίαν, καὶ ὑπόδειγμα τὸν μακάριον Παῦλον ἔχοντα τὸν ἐν ἑαυτῷ λαλοῦντα Χριστόν, καὶ δεικνύοντα τὴν κατὰ παντὸς τοῦ ἁμαρτήματος ἀγανάκτησιν ἐν τῷ λέγειν οὕτω. „Τὰ γὰρ ὅπλα τῆς στρατείας ἡμῶν οὐ σαρκικά, ἀλλὰ δυνατὰ τῷ Θεῷ πρὸς καθαίρεσιν ὀχυρωμάτων, λογισμοὺς „καθαιροῦντες, καὶ πᾶν ὕψωμα ἐπαιρόμενον κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ, καὶ αἰχμαλωτίζοντες πᾶν νόημα εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἐκδικῆσαι αὐτὸν πρότερον τίθησι, καὶ ἀγανακτῆσαι κατὰ τοῦ ἐγκεκλημένου τοῦ Κορινθίου παραδεδομένου τῷ Σατανᾷ εἰς ὄλεθρον τῆς σαρκὸς ἄχρις ἂν τοῖς ἀξίοις ἐν μετανοίᾳ καρποῖς διορθωθήσηται τὸ πλημμέλημα αὐτοῦ. ὡσαύτως κατὰ τῆς μὴ ἐπεξελθούσης κατ᾽ ἐκείνου ἐκκλησίας βαρύνεσθαι ὡς μὴ ἐκδεδικηκυίας, καὶ ἠγανακτηκυίας κατὰ τοῦ πλημμεληκότος. ἢ τὸν μακάριον Πέτρον, ὅστις κατεδίκασε θανάτῳ παρ᾽ αὐτὴν τὴν ὥραν τὸν νοσφισάμενον τὰ χρήματα σὺν ἅμα τῇ αὐτοῦ γυναικὶ ἀπὸ τῆς τιμῆς τοῦ ἰδίου πωληθέντος αὐτῷ κτήματος εἰς ἀφοσίωσιν προσαχθέντα, καὶ τιθέμενα παρὰ τοὺς πόδας τῶν ἀποστόλων τῷ ἱεροσυλήσαντι ταῦτα, οὗ ἕνεκα καὶ κατακέκριται, ἅπερ ὑποδείγματα τῆς θείας δίκης, καίπερ οὕτω κατέστρωται εἰς ἀνταπόδοσιν τῆς τοῦ λόγου δικανικῆς αἰτίας, οὐ δεῖ τὸν ἐχεφρόνως δικάζοντα συγχέειν, καὶ παραφρονεῖν, ἀλλὰ διακρίνειν τῷ λόγῳ τῆς ἰσοτίμου κρίσεως τοὺς διωρισμένους καιροὺς αὐτῶν, οἷς ἐγένοντο, καὶ διαπεπράγασιν ὡς τύπῳ διαλαβεῖν. οὐ προτοῦ εἰ τῶν χρόνων Μωϋσέως Ἡσαΐας, καὶ Ἄχαζ, καὶ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ, καίτοι γε ἐν δικαστηρίῳ τὰ αὐτοῖς συμβάντα εἰς ἀπειλήν, καὶ ἐν δικανικῷ λόγῳ εἰς ποινὴν τῶν παρὰ τοῦ Θεοῦ συγκεχωρημένων προτίθενται τῶν Μωϋσέως ἀπειληθέντων, ἅπερ κατὰ μὲν τὸν χρόνον τῆς πειραθείσης ἀπειλῆς προγεγόνεισαν, καίπερ κατὰ τὸν ἀνταποδοτικὸν λόγον τῆς δικανικῆς αἰτίας ὑποτέθειται, ἅτε δὴ προκεχρηματικότος τοῦ Μωϋσέως, καὶ προκρατήσαντος τῶν Ἰσραηλιτῶν, καὶ προτελευτήσαντος αὐτῶν ἀπέναντι τῆς ἀντίπεραν ὑποφθείσης αὐτῷ γῆς τῆς ἐπαγγελίας μὴ ἐπιβεβηκότος αὐτήν, ἀλλ᾽ ἐπαφέντος τὸν μετ᾽ αὐτὸν εἰσιόντα αὐτὴν στρατηγὸν εἰς διοίκησιν τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ τὸν Ἰησοῦν τοῦ Ναυῆ, ὅστις καταπασάμενος χοῦν ἅμα τοῖς πρεσβυτέροις ἐξιλεώσατο τὸ θεῖον μὴ ἐπενεχθῆναι πάντα τὸν λαὸν πυρὸς τρόπον τῷ κακῷ τῆς ἁμαρτίας, καὶ ταῦτα μήτε εἰδότα τὸ γεγονός, οὐδὲ συνεγνωκότα τῷ ἡμαρτηκότι. παρομοίως τὴν τοῦ μακαρίου ἀγανάκτησιν, καὶ ἀπειλὴν ῥαβδικὴν κατὰ τοῦ ἐν Κορίνθῳ μὴ προπραχθεῖσαν τῆς τοῦ μακαρίου Πέτρου θανατηφόρου καταδίκης ἐπὶ τοῦ Ἀνανίου, καὶ τῆς γαμετὴν αὐτοῦ διὰ τὴν ἱεροσυλίαν ἐπενεχθείσης, ἐπειδήπερ ἡνίκα ταῦτα Πέτρῳ συνέπραττε τοῖς συναποστόλοις αὐτῷ, Παῦλος ἐθηριομάχει πορθῶν τὴν τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίαν ἔτι ἀσυμφανοῦντος ὢν τοῖς προτερήμασι τῶν ἄθλων, καὶ τῇ ἀξιοπρεπείᾳ τῶν κόπων ὑπὲρ τοῦ

λαλοῦντος

λαλοῦντος ἐν αὐτῷ Χριστοῦ, μᾶλλον δὲ μετὰ τὴν πρᾶξιν, ηὐδόκησε λιθοβοληθῆναι τὸν
πρωτομάρτυρα Στέφανον. οὕτω λοιπὸν καὶ τὸ προκριθεὶς, καὶ τὸ μακαρισθεὶς, καὶ τὸ μαρ-
τυρηθεὶς, καὶ τὸ πιστευθεὶ τὰς Κλεῖς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν μὴ διεστραμμένως ἐξηγητέον, καὶ σε-
σοφισμένως δεικτέον, ἀλλὰ ὀρθοτομητέον τῷ λόγῳ τῆς αὐταληθοῦς ἀποδείξεως. ἀμέλει γε
ὅτι αὗται αἱ Κλεῖδες σημαίνουσι μὲν, λαμβανόμεναι δέ εἰσι διὰ τὴν πίστιν, καὶ τὴν ὑπό-
σχεσιν τῶν ληφθησομένων χαρισμάτων ἤδη κατενεπιστεύθησαν κοινῇ, καὶ τοῖς ἀποστόλοις,
καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ τοῖς μετέπειτα ἀρχιερεῦσιν, ὥστε πάντας τε τοὺς ἀρχιερεῖς, κἀυτὸν
τὸν μέγαν Βασίλειον λελήφεναι ταυτασὶ παρὰ τοῦ Κυρίου, ὡς ἐγκωμιάζει ἀποδεικνύων ὁ
θεολόγος Γρηγόριος εἰς τὸν ἐπιτάφιον αὐτοῦ. Εἰ δὲ διὰ τοὺς ἐσομένους χαρακτῆρας, καὶ τὴν
πληροφόρησιν τοῦ παναγίου Πνεύματος ἐπὶ μέλλοντος ἐκληπτέας τὰς Κλεῖς, καὶ τὴν αὐ-
θεντίαν τοῦ Πνεύματος, καὶ μὴ μόνον τοῦτο, ὃ εἰ καὶ προστάσσεται τοῦ Νιπτῆρος δικαιικῶς
ὡς γεγονὸς, καθ᾽ ὑπόσχεσιν δεῖ λαμβάνειν, καὶ κατ᾽ ἐπαγγελίαν τὸν ξυνᾴδοντα τῷ Χρυ-
σοστόμῳ, καὶ τοῖς λοιποῖς ἁγίοις, ὡς προείρηται. ἀλλ᾽ ὅτι κἀυτὸς ὁ οὐρανοφάντωρ, καὶ μέγας
Βασίλειος ταυτοφρονεῖ τοῖς λεγομένοις, ἐπειδήπερ οἷος διατρανωτὴς τῆς τῶν ὄντων φύσεως
οὐκ ἀφίησιν, οὐδὲ παρατρέχει τὸν λόγον τῆς πίστεως, καὶ τὴν ἐπαγγελίαν τῆς πληρωτικῆς
ἐξουσίας τῶν ἐνεργειῶν τῶν τοῦ Πνεύματος, ἀφ᾽ ὧν ἐπάγει ῥημάτων εἰπὼν πιστευθεὶς τὰς
Κλεῖς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ὅπου πίστιν νοητέον τὴν καθ᾽ ὑπόσχεσιν, οὐ μὴν γε τὴν τελείαν δόσιν,
καὶ πληρωτικὴν λῆψιν τῆς ἐξουσίας τοῦ Πνεύματος. ἐπειδήπερ καὶ γάμους, καὶ συνοι-
κέσια, καὶ καταλλαγὰς ἐνίοτε, μᾶλλον δὲ συχνάκις διὰ ψιλῶν καὶ γυμνῶν ἐνεχύρων ἐγγυῶν, καὶ
λόγων, καὶ συμβολαίων πίστει, καὶ ὁμολογίᾳ ὑπεσχημένων εἴτε ἐγγράφως, εἴτε κατὰ παράδοσιν ἀ-
γραφον ποιοῦμεν πρὸς ἀλλήλους ἐκδεχόμενοι τὸν ἀπαρτισμὸν τῆς ὑποσχέσεως, καὶ τὴν πλήρωσιν
τῆς ἐπαγγελίας. μέντοι γε εὐκρινεστέρας ἕνεκα καταλήψεως προεχειρίσθωσαν αὗται αἱ
ἰδιόγραφοι περίοδοι τοῦ μεγάλου Βασιλείου, ὅπως φωτοειδέστερον ἐμφανῆ ἐπιγνωσθῇ τὸ
τῆς ἀκολουθίας τοῦ λόγου τῆς ἀληθείας σύνταγμα. εἰσὶ δὲ αὗται μετὰ τὴν τοῦ Παύλου
ἀγανάκτησιν, καὶ ῥάβδον ἀπειλητικὴν πρὸς τοὺς ἡμαρτηκότας κατεστρωμέναι λέγων οὕτω.
,, τί δὲ ἄρα Ἀνανίας ὁ ἐν ταῖς πράξεσι, τί ἄλλο κακὸν πεποιηκὼς εὑρίσκεται, ἢ ἐκεῖνο αὐτό;
,, πῶς τοίνυν τοσαύτης ὀργῆς ἄξιον φαίνεται, ἴδιον κτῆμα πωλήσας ἤνεγκε τὰ χρήματα,
,, καὶ ἔθηκε παρὰ τοὺς πόδας τῶν ἀποστόλων νοσφισάμενος ἀπὸ τῆς τιμῆς, καὶ ἐπὶ τούτῳ παρ᾽
,, αὐτὴν τὴν ὥραν ἅμα τῇ γυναικὶ θάνατον καταδικάζεται, οὐδὲ τοὺς περὶ μετανοίας λόγους
,, ἐπὶ τῷ ἁμαρτήματι μαθεῖν καταξιωθεὶς, οὐ τοῦ κατανυγῆναι γοῦν ἐπὶ τούτῳ καιρὸν
,, εὑρὼν, οὐ τοῦ μετανοῆσαι προθεσμίαν λαβὼν, ὁ δὲ τοῦ τοιούτου, καὶ τηλικούτου κρίματος
,, ὑπηρέτης, ὁ τῆς τοσαύτης τοῦ Θεοῦ ὀργῆς ἐπὶ τὸν ἡμαρτηκότα διάκονος, ὁ μακάριος
,, Πέτρος, ὁ πάντων μὲν τῶν μαθητῶν προκριθεὶς, μόνος δὲ πλεῖον τῶν ἄλλων μαρτυ-
,, ρηθεὶς, καὶ μακαρισθεὶς, ὁ τὰς Κλεῖς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν πιστευθεὶς, ὅταν ἀκούῃ
,, παρὰ τοῦ Κυρίου, ἐὰν μὴ νίψω σε οὐκ ἔχεις μέρος μετ᾽ ἐμοῦ, ποίαν ἄρα, καὶ τὴν ὁπωσοῦν
,, λιθίνην καρδίαν οὐ δυσωπήσει πρὸς φόβον, καὶ τρόμον τῶν τοῦ Θεοῦ κριμάτων· καὶ
,, ταῦτα μὲν οὐδεμιᾶς ἁμαρτίας, οὐδὲ μιᾶς δὲ καταφρονήσεως ἔμφασιν δοὺς, τιμῇ δὲ μᾶλλον
,, τῇ περὶ τὸν Δεσπότην ὑπερβαλλούσῃ χρησάμενος, καὶ τὴν προσήκουσαν τῷ δούλῳ, καὶ
,, μαθητῇ εὐλάβειαν ἐπιδειξάμενος. ἰδὼν γὰρ τὸν ἑαυτοῦ, καὶ πάντων Θεὸν Κύριον, καὶ
,, Βασιλέα, καὶ Δεσπότην, καὶ Διδάσκαλον, καὶ Σωτῆρα, καὶ ὁμοῦ τὰ πάντα ἐν ὑπηρέτου

σχήματι

,, σχήματι διαζωσάμενον λέντιον, καὶ νίπτειν τοὺς πόδας αὐτοῦ βουλόμενον, εὐθὺς ὥσπερ
,, εἰς συναίσθησιν ἐλθὼν τῆς ἰδίας ἀναξιότητος, καὶ τὸ ἀξίωμα τοῦ προσερχομένου καταπλα-
,, γεὶς ἐξεβόησε, Κύριε σύ μου νίπτεις τοὺς πόδας, καὶ πάλιν οὐ μὴ νίψῃς τοὺς πόδας μου εἰς τὸν
,, αἰῶνα. ἐπὶ τούτῳ τὴν τοσαύτην εἰσδέχεται ἀπειλὴν, ὡς εἰ μὴ πάλιν εἰδὼς τὴν ἀλή-
θειαν τῶν ῥημάτων τοῦ Κυρίου (οἷς οὐ δεῖ ἀντιλέγειν, ἀλλ᾽ ἐξ ὅλης ψυχῆς, καὶ καρδίας,
καὶ προαιρέσεως καθυπείκειν κατὰ τὸν αὐτὸν ἐν τοῖς αὐτοῦ ἠθικοῖς, καὶ γὰρ διὰ ταύτην
τὴν ἀντιλογίαν γεγύμνωται πρὸς καιρὸν τῆς θείας συμμαχίας, καὶ πέπτωκε τῷ χείρονι
πτώματι τῆς ἀρνήσεως, ὡς εἴρηται κατὰ Χρυσόστομον ὄπισθεν, ἐπανακληθεὶς πάλιν,
καὶ ἀποκατασταθεὶς ὁ θεμέλιος τῆς ἐκκλησίας διὰ τοῦ λουτροῦ τῶν πικρῶν δακρύων,
Θεὸς γὰρ καὶ ἡ ἱκανοποιητικὴ αὐτοῦ θέλησις ἐνεργεῖ χωρὶς τῆς ἱκανοπεποιημένης ἡμῶν θε-
λήσεως ἀπολελυμένως ἡνίκα βούλεται, καὶ μαρτυρεῖ ἡ αὐτοῦ δημιουργία, καὶ ἔνσαρκος
οἰκονομία κοινῶς εὐεργετηθεῖσα, ἡμεῖς δὲ χωρὶς ἐκείνου καίπερ δοκεῖ ἡμῖν θέλειν τὸ
καλὸν, οὐκ ἐνεργοῦμεν. τὸ γὰρ ἀνθρώπινον θέλημα ὡς ὄργανον δέεται τῷ θείῳ βουλή-
ματι, οὐ μέντοι ἀντιστρόφως, μάλιστά γε ἡνίκα διακονοῦμεν τοῖς ἐκείνου προστάγμασι πρὸς
εὐεργεσίαν ἄλλων, καὶ μὴ πρὸς ἰδίαν ἀντιμισθίαν, δι᾽ ἣν δέον ἡμᾶς θέλειν τὸ καλὸν,
οὐχ ὡς ἐπιτάττοντας, ἀλλ᾽ ὡς ὑπακούοντας, ἡ γὰρ ὑπακοὴ ζωὴ, ἡ δὲ παρακοὴ θάνατος)
,, ᾗ χρησάμενος καὶ ὁ μακάριος Πέτρος ἔφθασε τῇ ὑπακοῇ τοῦ Κυρίου διορθωσάμενος τὴν
,, ἀντιλογίαν, οὐδὲν αὖ αὐτῷ τῶν προλαβόντων, οὐ τῶν ἰδίων κατορθωμάτων, οὐ τῶν παρὰ
,, τοῦ Κυρίου μακαρισμῶν τε, καὶ δωρεῶν, καὶ ἐπαγγελιῶν, οὐδὲ αὐτὴ ἡ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς
τῆς τοιαύτης, καὶ τοσαύτης εἰς τὸν μονογενῆ Υἱὸν εὐδοκίας ἀποκάλυψις ἤρκεσε παραμυ-
,, θήσασθαι τὴν παροῦσαν ἀπείθειαν, καὶ τὰ ἑξῆς. βλέπεις πῶς βασιλικῶς, καὶ δικαιοκρί-
τως ἀναλύεται τὸ παράλογον τοῦ ἐπιχειρήματος, βλέπεις πῶς ἀποδίδωσι τὴν αἰτίαν,
δι᾽ ἣν ἐκινδύνευσεν ὁ μακάριος Πέτρος, μάνθανε πῶς δεῖ ἐξετάζειν τὰ παρὰ τῇ θείᾳ
γραφῇ, καὶ διδασκαλίᾳ τῶν θεοπνεύστων πατέρων, θέα πῶς ὑπομιμνήσκεται ἡ ὥσπερ
ἀθρόω γυμνώσασα τὴν φύσιν τῶν ὄντων ψυχὴ τοῦ μακαρίου Βασιλείου λέγουσα τῶν ἐπα-
γγελιῶν, αἵτινες ὥσπερ προσεσαφήνισαι τῇ ἀληθείᾳ, οὐδὲν ἄλλο αὖ εἴησαν, μὴ ὅτι γε
αἱ καθυποσχεθεῖσαι Κλεῖς κατὰ τὸν θεῖον Χρυσόστομον, τότε μὲν πρὸ τῆς ἀναστάσεως
πιστευθεῖσαι, ὥσπερ δοθησόμεναι, καὶ πληροφορηθεῖσαι τῇ ἐμφυσήσει, καὶ καθόδῳ τοῦ
παναγίου Πνεύματος. ἐπὶ τούτοις προκριθεὶς, καὶ μείζων τῶν ἄλλων μαρτυρηθεὶς, καὶ
μακαρισθεὶς οὐ τῷ ἀξιώματι, καὶ τῷ χαρακτῆρι τῆς εὐεργετικῆς καθόλου πίστεως ἀποστο-
λῆς, καὶ πνευματικῆς ἐξουσιοποιοῦ κλειδουχίας μιᾶς οὔσης ἀδιαιρέτου, καὶ ἀδιασπάστου, ἀλλὰ
τῷ προτερήματι τῆς κατ᾽ ἀρετὴν ψυχῆς, καὶ τοῦ πόθου, φιλοστοργίας τε καὶ συμπα-
θείας, οἷς παρωξύνετο πλεῖον τῶν ἄλλων ἡ κορυφαία κρηπὶς τῶν ἀποστόλων, καθότι μὴ
ὅτι γε μόνον αὐτὸς, ἀλλὰ καὶ Ἰωάννης, Ἰάκωβος προεκρίνετο, ὡς ὑμνολογεῖ ἡ ἐκκλη-
σία αὐγούστου ἕκτῃ. Ἀλλὰ καὶ Παῦλος τοῖς κατορθώμασιν ὑπερακοντίζει, εἰ καὶ μετα-
γενέστερος τῇ εἰς Χριστὸν προσελεύσει, ἀλλὰ τῷ ἀξιώματι τῆς ἀποστολῆς, ὡς οἱ λοιποὶ
ἀπόστολοι κατὰ πάντα ἰσότιμος οὐκ ἀπ᾽ ἀνθρώπων, οὐδὲ δι᾽ ἀνθρώπων κληθεὶς, ἀλλὰ
δι᾽ ἀποκαλύψεως τοῦ λαλοῦντος ἐν ἑαυτῷ Χριστοῦ, τοῖς δὲ ἄθλοις, καὶ τοῖς κινδύνοις,
καὶ τοῖς κόποις τοῖς ὑπὲρ τοῦ ποθουμένου, καὶ τοῦ ἐραστοῦ ἀγωνίσμασι συναγωνιζομένης
αὐτῷ τῆς θείας χάριτος, τοσούτῳ ὑπήκουσε τῷ εὐαγγελίῳ τῆς δωρεᾶς, ὅσῳ ὑπὲρ

πάντης

πάντας κεκοπιακέναι, δι' ἃ καὶ πρῶτος πάντων περιβληθήσεσθαι μέλλει τὸν ἀποκείμενον λοιπὸν αὐτῷ στέφανον τῆς δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ, καίτοι γε τοῦτο διὰ τὸ παραχωρεῖν τοῖς πρωτείοις ἀποσεσιωπηκότος κατὰ Χρυσόστομον. Πρὸς τούτοις εἰ τὸ ἄτοπον τούτου τοῦ κατὰ σὲ ἐγχειρήματος, καὶ παραλόγου ἀντιχειρισμοῦ εἶχεν εὔλογόν τι κατὰ σὲ ἐπὶ πᾶσι, χρεὼν ἦν τὸν μακάριον Παῦλον προσαγανακτῆσαι τοῖς χρόνοις τοῦ μακαρίου Πέτρου κατὰ τῶν ἡμαρτηκότων, καὶ τὸν Ἡσαΐαν λαλοῦντα προφητικῶς περὶ τοῦ Ἄχαζ προγεγονέναι Ναυῆ τοῦ Ἰησοῦ, καὶ τοῦτον προστρατηγήσασθαι τοῦ Μωϋσέως τὸν διάδοχον, καὶ μὴ προκεχρηματικότα τῆς ἐξουσίας αὐτοῦ, καὶ τὴν κατὰ τοῦ Ἀνανίου σὺν τῇ γυναικὶ αὐτοῦ καταδίκην προπεπραχέναι τῆς δωρηθείσης ἐπὶ τούτῳ ἐξουσίας, καὶ δυνάμεως τοῦ μακαρίου Πέτρου παρὰ τοῦ Θεοῦ τῶν ὅλων, καὶ τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς προκεκινημένην, καὶ εὐδοκηθεῖσαν αὐτῷ διὰ τὴν εἰς Χριστὸν ὁμολογίαν ἐπιγεγονέναι, καὶ ἀκολουθῆσαι κατόπιν τοῦ μακαρισμοῦ, καὶ τῆς ἐπαγγελίας, καὶ ἄλλα τοιαῦτα παράλογα. Ἄλλως τε ὡς διέξεισιν ἀπαρτίζουσα τὸ περὶ θείου κρίματος φροίμιον ἡ μεγαλόψυχος βάσις τῶν ὀρέων, καὶ περιστρωννύουσα τὸ Οὐρανὸς, καὶ ἡ Γῆ παρελεύσονται, οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσι τῶν προφητευομένων ἀπὸ τοῦ θεοπάτορος Δαβὶδ λέγοντος, πιστὸς Κύριος ἐν πᾶσι τοῖς λόγοις αὐτοῦ, καὶ ὅσιος ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις αὐτοῦ τὸν Χριστὸν προχρηματίσαντος τοῦ θεοπάτορος τῷ λόγῳ τῆς συγκαταβάσεως. Ἀλλὰ τί λέγω εὐπορῶν ἀναριθμήτοις κατὰ σοῦ ἐλεγμοῖς, ἐφ' οἷς κἀντὸς αὐτοψήφως ἐκ τῶν σῶν ἐπιπλάστων βελῶν λαμβάνεις τὰ τραύματα, οἷς Γιγαντιαίως τὸ δὴ λεγόμενον περιβεβλημένος τὴν Λεοντῆν διὰ τῆς δωρεᾶς μόνον ἐπισκευαζόμενος, οὐ μὴν γε καρδίαν, καὶ αὐτουργήματα γεγονότα τῆς ἐκ τῶν τοσούτων ἀνδρῶν γενναιότητος, καὶ μεγαλοψυχίας, ἐπειδήπερ ἔδει κατὰ τὰς σὰς προϋποθέσεις τὴν τῶν Κριτῶν βίβλον προχειρισθῆναι τῆς Ἐξόδου, καὶ τὸ ἐκ τοῦ ἐσθίοντος ἐξῆλθε βρῶσις, καὶ τὸ ἐξ ἰσχυροῦ ἐξῆλθε γλυκὺ, πρῶτον πρόβλημα τοῦ θείου, καὶ ἰσχυροῦ Σαμψὼν ἑρμηνευομένου μικροῦ Ἡλίου ἐξηγμένον τὸ γλυκύτερον μέλιτος, καὶ τὸ ἰσχυρότερον Λέοντος προτετευχέναι τῆς τοῦ Ἰορδάνου διαβάσεως, καὶ τῶν παρὰ τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ πεμφθέντων ἐπὶ τὴν Ἱεριχὼ μεθερμηνευομένην Σελήνην κατασκόπων. ὡσαύτως τοὺς Φιλισταίους ἐκφερομένους διεσπαρμένους περιτυχεῖν τῶν Ἱεριχουντίων τειχῶν σὺν τοῖς ἐν αὐτοῖς, καὶ τῆς Ῥαὰβ τῆς πόρνης, ἣν δέδωκε τὸ σπαρτίον κόκκινον τὸ προεικόνισμα τῶν θείων Ἀποστόλων ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν πεμφθέντων εἰς ἀντικαταλλαγὴν, καὶ κάθαρσιν τῆς βεβακχευμένης τῇ ὑπερηφάνῳ εἰδωλολατρείᾳ Νύμφης τοῦ Χριστοῦ ἁγιασθείσης τῷ τιμίῳ αὐτοῦ αἵματι κατὰ Θεοδώρητον. Παρομοίως τὸν Ἀχιλλέα τὸν ἐν τοῖς χρόνοις Δαβὶδ τοῦ βασιλέως κεχρηματικότα προϋπάρξαι, καὶ προεῤῥαψῳδηθῆναι αὐτοῦ τοῦ μετὰ Μωϋσέα στρατηγήσαντος τῶν Ἰσραηλιτῶν, καὶ τὴν βασιλείαν τῆς Ἐξόδου, Κἀντεῦθεν τὴν Μῆνιν τοῦ Πηλείδου προεκπεφευγέναι τῆς ἀτιμίας τοῦ ἀρητῆρος Χρύσου, διότι ταύτην προεῤῥαψῳδεῖ ἀπαρχόμενος τῆς Ἡρωϊκῆς στιχολογίας ὁ σοφώτατος πάντων τῶν ποιητῶν Ὅμηρος. Καὶ τὸ παιδάριον τὸν Δαβὶδ προβεβηκέναι τοῖς ἔτεσι τοῦ Γίγαντος ἀλλοφύλου πολεμιστοῦ ἐκ νεότητος, ὅτι τῷ Σαοὺλ προονομάζεται ἐκεῖνος ὡς ἀνίσχυρος ἐπιέναι συμπολεμῆσον τῷ ἀλάστορι. Διατρανώσον αὐτοὺς λοιπὸν ἀληθείας κηρύγματι, ἢ ταῦτα ἐπιγεγονέναι, ἢ προτετελέσθαι τὰ κατὰ σὲ παραδειγματιζόμενα· ἐπειδήπερ ἡμεῖς ἀληθείας Πνεύματι ἄλις δοκεῖ ἀναπτύξασθαι τὰ πρότερα ὡς ὕστερα λαμβανόμενα, καὶ ἀντιστρόφως ἅμα τε ἀποτάσσοντες, καὶ ἐμφυσίζοντες εἴ τι πνεῦμα πονηρίας,

καὶ ψευδοῦς ἀπόγονον, ὅπερ οὐ παντεπόπτικὸν ἀλλ' εὐφώρατον τὸ μαντεῖον αὐτοῦ, οἷον δὴ διεξελεγχόμενον ὑπὸ τοῦ φωτὸς, καίπερ οὕτω παρὰ σοῦ παρακαλούμενον, εἰ καὶ ἐνίοτε διδόμενον κατὰ θείαν αἰσχύνην ἐπὶ τῷ στόματι τῶν ψευδοπροφητῶν λαλεῖν, καὶ προφητεύειν τὸ ψευδὲς πνεῦμα, ὡς ἐν τῇ τρίτῃ τῶν Βασιλειῶν ἐξιστόρηται, κρίμασιν οἷς οἶδε μόνον τὸ παντεπόπτικὸν, καὶ τὰ πάντα τελεσιουργοῦν, ἀπαρτίζον τε πανάγιον Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, διαιροῦν ἰδίᾳ ἑκάστῳ καθὼς βούλεται, καὶ οἰκονομοῦν τὸ σύνολον, ὥστε καὶ ἐκ τῶν μὴ ὄντων, καὶ ψευδῶν πνευμάτων διεξάγειν τὰ βέλτιστα. βέλτιστον γὰρ τὸ ἐκ μὴ ὄντος ἀγαθοῦ, καὶ ὄντος χρηστὸν, καὶ χρήσιμόν ἐστιν, ἢ τὸ ὂν, ἐξ ὄντος μόνου ἀγαθοῦ συγκείμενον κατὰ τὸ θεολογικὸν ἀξίωμα, καίπερ ἐνίοτε θείᾳ παραχωρήσει συγχωρούμενον, καὶ τοῖς ἀναξίοις τῷ θείῳ Πνεύματι, ὥστε λέγεσθαι, εἰ καὶ Σαοὺλ ἐν προφήταις ὁ καὶ γυμνούμενος ὅλην τὴν ἡμέραν, καὶ ὅλην τὴν νύκτα τυχὸν διὰ ἀναξιότητα τοῦ δοχείου, παρ' οὗ ἀφαιρεῖται τὸ ἐν τοῖς φαύλοις λάμπον θεῖον φωταγώγημα, οὐ δι' αὐτὸ ἀκένωτον· καὶ ὑπερπλῆρες ὂν, ἀλλὰ διὰ τὸ σεσηπὸς, καὶ βεβορβορωμένον τῆς ὑποκειμένης διαθέσεως. Δοξασθήτω λοιπὸν ὁ Πατὴρ, ὁ Υἱὸς, καὶ τὸ πανάγιον Πνεῦμα, ἡ ἁγία Τριὰς, ἥτις οὐ μιᾷ σαλπίσει, οὔτε τῇ θελήσει τοῦ Πάππα, ἀλλ' ἑπτὰ ἱερεῦσιν οὐ τῷ καθ' αὐτοὺς βουλήματι, ἀλλὰ τῷ τοῦ Θεοῦ προστάγματι συνεργοῦντας αὐτοῖς σαλπίζουσι ταῖς ἑπτὰ σάλπιγξιν, ἴσως ταῖς ἑπτὰ ἐνεργείαις, καὶ χαρίσμασι τοῦ παναγίου Πνεύματος κατακρημνίζουσι μὴ τείχη Ἱεριχούντεια πάλαι σεληνιαζόμενα τῇ εἰδωλολατρείᾳ, ἀλλὰ πᾶσαν Δυτικὴν ἀμαυρότητα. ἄλλο γάρ ἐστι τὸ ἐνεργεῖν τοῖς θείοις ῥήμασι πρὸς εὐεργεσίαν ἄλλων συνεργοῦσι, καὶ διὰ ἀξίων, καὶ ἀναξίων ὀργάνων, ὡς πολλάκις εἴρηται, καὶ ἄλλο ἐστὶ τὸ σπουδάζειν τὴν κατ' ἀρετὴν ψυχὴν πρὸς ἰδίαν ἀντιμισθίαν διὰ τῆς ἱκανοπεποιημένης θελήσεως. ἐν ἐκείνοις γὰρ φθάνει ἡ ἱκανοποιητικὴ ἀναπόλυτος τοῦ Θεοῦ ἐνέργεια ἐκφερομένη ἐνίοτε καὶ δι' ἀναξίων ὀργάνων, ὧν τὴν συνέργειαν οὐκ ἀποβάλλομεν ὅτι μὴ ὄντων κατεγνωσμένων, καὶ καθῃρημένων κατὰ τὸν θεολόγον Γρηγόριον. καὶ γὰρ ἡ αὐτὴ σφραγίς ἐστι συνεργοῦσα τὰ ἐκτυπώματα ἐγκεχαραγμένη εἴτε ἐν τῇ ὕλῃ τοῦ Χρυσοῦ, εἴτε ἐν τῇ ἀμαυρότητι τοῦ Μολύβδου. ἐν δὲ τῇ πρὸς μισθαρνίαν διαμείψει χρεών ἐστι τὸν δοξασθησόμενον προαιρεῖσθαι τὸ ἀγαθὸν, καὶ σπουδάζειν αὐτὸ διὰ κατορθώματος, καὶ τὸ πλεῖον ἀποδιδόναι τῇ θείᾳ ῥοπῇ, ἧς ὁ ἀπογυμνούμενος ἀποψύχεται, καὶ διακαέστερος ἐπ' ἐκεῖνο, ὃ καὶ Πέτρος πέπονθε, διὰ τὸ ἀντιλογικὸν, οὐ γὰρ ἐξ αὐτοῦ ἀπεψύχθη, ἀλλὰ τῆς θείας ῥοπῆς πρὸς καιρὸν ἀποκεχωρηκυίας ὅπως τὸ ἐκείνου συναπότομον κατασταλθῇ, καὶ σωφρονισθῇ τὸ ἀντίλογον, περὶ ἃ εἰ οὕτω διέκειντο οἱ σοὶ Παπισταὶ, κρείσσονα μοῖραν, καὶ κληρουχίαν αὖ ἡμῶν ἐπὶ τούτῳ ἐκέκτηντο, ἅτε δὴ εὐσεβοῦσαι τῇ καρποφορίᾳ τοῦ Πνεύματος, καὶ οὐκ ἀσύμφωνον γνώμην ἔχοντες τῇ τῶν θείων Πατέρων διδασκαλίᾳ ὁμοῦ τε τοῖς μυστηρίοις πεπληρωμένης, καὶ ἑπταρίθμοις ταῖς σάλπιγξι χρώμενοι κατὰ τὴν ὀρθόδοξον ἐθάδα τῆς ἐκκλησίας, ἧς ἀπεσχίσθησαν ἀφ' ὑμῶν παραλεληφότες ἀφορμὰς τὴν κατὰ σὲ μίαν σάλπιγγα, καὶ τὸν ἕνα σπινθῆρα τῆς πυρκαϊᾶς, ἐπειδήπερ κατὰ τὸ ἰδιοβούλητον ἱερουργοῦσι, κατανύγονται, μεταδίδονται χωρὶς τῆς εἰς Χριστὸν αἰχμαλωσίας, καὶ χαρακτῆρος, καὶ χρήσεως τῶν ἑπτὰ σαλπίγγων ἐνηχουσῶν τῷ βροντοφώνῳ ἤχῳ τοῦ Πνεύματος, αἷς ἀνακηρύττει, καὶ ἐκφωνεῖ, καὶ ἐπικαλεῖται ἱκετικῶς, καὶ πρεσβευτικῶς εἰς εὐεργεσίαν τοῦ κρατυνομένου εὐσεβοῦς λαοῦ διὰ τῆς εἰς Χριστὸν ὑπακοῆς, καὶ πίστεως, καὶ ὁμολογίας, ὁ στηριζόμενος, καὶ στηρίζων τετράγωνος, καὶ ἀπερίτρεπτος στῦλος

τῆς Πατριαρχικῆς δυνάμεως, καίπερ αἱρετικὸς οὐκ ὤν, ἀκούει δὲ, καθάπερ Ἰησοῦς ὁ ἐμὸς, καὶ Χριστὸς αὐτοκατάρα, καὶ αὐτοαμαρτία, τὸ καθόλου ἁμαρτίαν οὐ πεποιηκὼς, οὐδὲ δολιώσας τὸ στόμα αὐτοῦ τοῖς μεμιασμένοις, καὶ βλασφημοῦσι χείλεσιν, ὅστις φύσει, καὶ ἀνεπίκτητον ἔχων τὴν βασιλείαν, δύναμίν τε, καὶ τὴν αὐτοκρατορίαν, καθ' ὅν τε οὐδ' ἕτερος ἄλλος ἄθετος καὶ ἀρχιερεὺς, καὶ Λίθος, καὶ Πέτρα, δι' ἄκραν συγκατάβασιν προτετιμηκὼς τὴν ἁγίαν αὐτοῦ ἐκκλησίαν, καὶ συνῳκειωμένος αὐτὴν ἑαυτῷ εὐδοκίᾳ τοῦ Θεοῦ, καὶ Πατρὸς ὁ αὐτὸς ἀδιάλειπτος, καὶ συνεργείᾳ τοῦ τελεταρχικοῦ Πνεύματος καταπεμφθέντος ἐπ' αὐτὴν υἱοθεσίᾳ, θέσει, καὶ χάριτι δέδωκεν αὐτῇ στύλους, διακόνους, καὶ κρηπῖδας βαστάζουσας αὐτὴν κατὰ τὸ ἀνάλογον, καὶ συναριθμουμένων αὐτῶν οὐχ ἕνα, ἢ δύο, ἀλλὰ πρῶτον δώδεκα, εἶτα ὅσους ὁ καιρὸς τῆς πρὸς τὸν αὐτὸν συναρμολογίας, καὶ διοικήσεως ἐπιστρεφομένης τε διὰ μετανοίας ἀπῃτήσατο Ποίμνης. ὡς τὸ ἔθετο ὅρια ἐθνῶν κατὰ ἀριθμὸν ἀγγέλων Θεοῦ μὴ μόνον τῶν ἀΰλων παρισταμένων, καὶ φυλαττόντων τὰ ποιήματα αὐτοῦ, ἀλλὰ τῶν μετὰ τῆς ὕλης διὰ τὴν οἰκονομίαν συνοικειουμένων αὐτῷ, καὶ διακονούντων σὺν αὐτῷ, καὶ συνδιανεμόντων τὰ χαρίσματα αὐτοῦ. Δόξα λοιπὸν τῷ εὐδοκήσαντι Θεῷ καὶ Πατρὶ, δόξα τῷ σαρκωθέντι Υἱῷ γεγεννημένῳ ἀϊδίως παρὰ τοῦ Πατρὸς, καὶ οἰκονομήσαντι τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν. δόξα τῷ παρακλήτῳ Πνεύματι τῷ ἐκ μόνου τοῦ Πατρὸς ἀϊδίως ἐκπορευομένῳ, καὶ ἐν Υἱῷ ἀναπαυομένῳ τῷ συνηργηκότι, καὶ πεπληροφορηκότι τὴν περὶ ἡμᾶς κηδεμονίαν ἐν μιᾷ βουλήσει, δυνάμει, καὶ ἐνεργείᾳ συνόντι, καὶ συμπεφυκότι Πατρί τε, καὶ Πνεύματι τῇ κατὰ τὸ ἐγχωροῦν τῶν δεχομένων ἀγγείων κατὰ διαφόρους καιροὺς ἐπιχορηγηθείσῃ οὐχ ὡς αὐτῆς ἀσθενοῦς οὔσης (ἄπαγε τῆς βλασφημίας.) ἀλλὰ τῆς τὰ πάντα ἐνισχυούσης, καὶ τὰ ἀσθενῆ θεραπευούσης, καὶ τὰ ἐλλείποντα ἀναπληρούσης, καὶ τὰ ἐξουθενώματα ἐκλελογίας, οἷς ἀσθενέσι τελειοῦται ἡ ὑπερκειμένη δύναμις τῆς μακαρίας Τριάδος, ἣν δεῖ δοξάζειν λατρευτικῶς, καὶ προσκυνεῖν ὁντιναοῦν τὸν εὐσεβῆ πάντοτε νῦν, καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν. καὶ ταῦτα μὲν ἀποχρώντως κείσθω περὶ τοῦ πῶς δεῖ λαμβάνειν τὰ δικανικῶς κατὰ τὸ πρότερον, καὶ τὸ ὕστερον παραλαμβανόμενα μαρτυρήματα τῆς θείας γραφῆς, καὶ τῶν θεοπνεύστων ἑρμηνέων αὐτῆς ἁγίων Πατέρων, καὶ πῶς χρὴ διαστέλλειν τοὺς χρόνους αὐτῶν, καὶ ἀνταποδιδόναι τὸν λόγον τῆς αἰτίας αὐτῶν, καὶ πῶς ὁ Θεὸς συνεργεῖ πρὸς εὐεργεσίαν ἄλλων, καὶ πρὸς τὴν τῶν συνεργούντων αὐτῷ ἀντιμισθίαν συναγωνίζεται. ἅλις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ο'.

Μαρτυρία δεκάτη ἕκτη μετ' ἀνταποδόσεως τῆς τοῦ λόγου αἰτίας παρὰ τοῦ ἀντιδίκου.

Ἀντιπαρατίθενται καὶ αἱ μνημονευθεῖσαι εὐχαὶ παρὰ τοῦ Εὐχολογίου.

Ἡ μὲν τὰς Κλεῖς αὐτῷ δοὺς τῆς τῶν Οὐρανῶν βασιλείας, ἡ δὲ ὁ τὰς Κλεῖς τῆς βασιλείας σου Πέτρῳ τῷ κορυφαίῳ τῶν ἀποστόλων κατεμπιστεύσας.

Ταῦτα μὲν πρὸς τὸ πρῶτον, ὅτι δηλαδὴ ὁ μέλλων ἀντὶ ἐνεστῶτος ἐλήφθη τῷ Σωτῆρι ἐν τούτοις.

Τὸ αἴτιον δὲ δι' ὅπερ ὁ τῶν ὅλων Δεσπότης ἐχρήσατο μέλλοντι πέφυκεν, ὅτι αἱ Κλεῖς αἰσθητοῦ τινὸς ὑπάρχουσι σημαντικαὶ, καὶ αὐταῖς μεταφορικῶς ὁ Κύριος ἐν τούτοις ἐχρήσατο τὴν μεγίστην ἐμφαίνων διὰ τούτων ἐξουσίαν δίκην τῶν Βασιλέων, καὶ Μεγι-

στάνων

στάνων συνηθείας. ἐπεὶ γὰρ τοῖς πολὺ παρ' αὐτοῖς δυναμένοις, καὶ πιστοῖς τὰς Κλεῖς τοῦ οἰκείου οἰκήματος δεδωκέναι φάσκουσιν, ἤτοι ἐξουσίαν, ὡς δύνασθαι οἵᾳ ἂν ὥρᾳ ἐθελήσαιεν αὐτοὶ πρὸς αὐτοὺς εἰσιέναι μηδενὸς ὄντος τοῦ ἀπείργοντος αὐτοὺς ὡς ἔχοντας τὰς Κλεῖς. εἰ γὰρ ἐπὶ ἐνεστῶτος εἰρήκει ὁ Δεσπότης, δίδωμί σοι τὰς Κλεῖς, πάντες ἂν ὑπενόησαν αἰσθητήν τινα τῷ Πέτρῳ, καὶ ὁρατὴν ἐξουσίαν δεδωκέναι τὸν Κύριον, κατὰ τὸ τῆς κλειδὸς σημαινόμενον, καὶ ταπεινόν τι περὶ αὐτοῦ διενόησαν τοῦ πάντοτε ἑτοίμου ὄντος μετὰ τοῦ Κυρίου καὶ εἰς φυλακὴν, καὶ εἰς θάνατον πορεύεσθαι διὰ τὴν ἔμφασιν τοῦ δίδωμι, καὶ τὸ ὕψος, καὶ τὸ μέγεθος τῆς τοσαύτης ἀξίας ἠλαττοῦτο ἂν διὰ τοῦ ἐνεστῶτος, καὶ πολὺ αὐτὴ κατεβιβάζετο. εἰπὼν δὲ δώσω, τὴν ὑπόνοιαν ἀνεῖλε τῆς αἰσθήσεως, καὶ τὸ ἐνεστὼς διὰ τῶν πραγμάτων ἀπέφηνε, τό, τε ἄτοπον ἔφυγε, καὶ τῆς ἐξουσίας τὸ ὕψος, καὶ σεμνὸν ἀπεδείξατο. ὅρα δ' ἐν τούτοις, ἀντιβολῶ, τοῦ Δεσπότου τὴν ἀγαθότητα. εἰπόντος γὰρ πέτρας οἰκοδομὴν, καὶ πύλας ᾅδου, ἔμεινεν ἐπὶ τῆς μεταφορᾶς ἐπαγαγὼν καὶ τὰς Κλεῖς, καὶ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ σχήματος τοῦ λόγου εἶπε δώσω, ὡς καὶ οἰκοδομήσω. ἔθος γὰρ ἔχει ὁ φιλάνθρωπος πολλάκις ἐν τῷ ὁμιλεῖν τῇ τῶν ἀνθρώπων συγκαταβαίνειν ἀσθενείᾳ, καὶ συνηθείᾳ. ὁ γὰρ οἰκοδόμος, καὶ οἶκος, ἔτι γε καὶ κλεῖς ἔχει τῶν πυλῶν. καὶ ἵνα μή τις ὑποπτεύσῃ ταῦτα πάντα αἰσθητὰ, ἀντιτέθεικε πανσόφως, καὶ θαυμασίως, τῷ μὲν Ἅδῃ τὸν Οὐρανὸν, ταῖς δὲ Πύλαις τοῦ ᾅδου, καὶ τῇ αἰσθητῇ ὑπονοίᾳ τὰς Πύλας τῆς βασιλείας. αἱ γὰρ κλεῖς πυλῶν εἰσὶ κλεῖς. ἐν γὰρ τῷ βασιλείαν οὐρανῶν λελαχέναι ἀπεῖρξε πάντα, καὶ ἀπήγαγε τοῦ ὑπονοεῖν τι αἰσθητὸν, οὐ μὴν δὲ, ἀλλ' ὅτι καὶ περὶ μυστικῶν, καὶ περὶ πνευματικῶν ὁ λόγος αὐτῷ ἐστί. διὸ δώσω ἀντὶ τοῦ δίδωμι εἶπεν. ἡ γὰρ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, καὶ ἡ εἰς αὐτὴν εἴσοδος οὐκ ἔστι τι αἰσθητὸν, ἀλλ' ἐλπιζόμενον, καὶ νῷ θεωρητὸν, τὸ δὲ ἐλπιζόμενον μέλλον ἐστί. διὰ τοῦτο δ' οὖν ὁ Δεσπότης τὸ μὲν μέλλον οὕτως εἶπε, τὸ δὲ ἐνεστὼς δι' αὐτοῦ ἔδειξε, καὶ τὸν μαθητὴν ὕψωσε, καὶ τὴν ὑπόνοιαν καθεῖλε τῶν ἄτοπα διανοουμένων. ἄλλως τε δίδωμι εἰρήκει ἂν, καθὰ καὶ δίδωμι ἐξουσίαν τοῦ πατεῖν ἐπάνω ὄφεων, ἀλλὰ διὰ τοῦ σχήματος τοῦ μέλλοντος τῇ μεταφορᾷ παρεμυθήσατο, καὶ τῇ ὑπονοίᾳ, καὶ τούτων ἡ ἑρμηνεία ἅλις. ἡμεῖς ἴωμεν δὲ ἐπὶ τὰ ἑπόμενα.

Ἐξέτασις τῆς μαρτυρίας, καὶ ἀπόκρουσις τῶν ἀπολογουμένων παρὰ καιρόν.

Καιρὸς παντὶ πράγματι ὡς Σολομῶντι, κἀμοὶ δοκεῖ, καὶ τὸ καλὸν οὐκ ἔστι καλὸν, ὅταν μὴ καλῶς γένηται. ἄνθος γὰρ ἐν χειμῶνι παντελῶς ἄωρον, καὶ γυναιξὶ κόσμος ἀνδρεῖος, ἢ ἀνὴρ πυργοφόρον ἐνεδιδύσκετο, καὶ πένθει γεωμετρία, καὶ πότῳ δάκρυον, τοσοῦτον ἀτιμάζεται τὸ ἄκαιρον. ἀπ' ἐναντίας δὲ ἐπαινεῖται τὸ εὔκαιρον πρὸς τοὺς ἐν λόγῳ κομψοὺς Εὐνομιανοὺς, οἱ καυχώμενοι πάντα εἰδέναι, καὶ πάντα ἐπίστασθαι, ὥστε ἀποδιδόναι τὰς αἰτίας τῶν περὶ Θεοῦ ἐνδομυχούντων, καὶ κατὰ τὸν ἔσω σκοπὸν αὐτοῦ λεγομένων, ἢ πιστευομένων, ἐς τοσαύτην ἦλθον εὐσεβείας κατάλυσιν, ὥστε τεχνύδριον, καὶ σκηνὴν, καὶ θεατρικὰ παλαίσματα πεποιηκέναι τὸ μέγα τοῦτο μυστήριον τῆς δικαιοσύνης ἡμῶν, πρὸς ἓν τοῦτο καὶ μόνον βλέποντες, ὅτι λύσουσι, καὶ δήσουσι, κατὰ Γρηγόριον εἰς τὸν κατ' αὐτὸν λόγον. τούτοις μοι δοκεῖ συμπαραληφθῆναι, καὶ συμπεφυρκέναι ἑαυτὸν τοῦ παρόντος ὁ ὑπεναντίος, ὡς μὴ ἀγαγόντα σχολὴν ἀπὸ τῆς ἔξωθεν ἰλύος, καὶ ταραχῆς, ἀλλὰ τὸ δὴ γνωματευόμενον κάλλει γραμμάτων ἀναμιγνύντα γράμμασι πονηροῖς, καὶ μύρων εὐωδίαν βορβόρῳ, Φαντάζεται ἀναπτύσσειν τὴν αἰτίαν, δι' ἣν ὁ Κύριος εἰρηκὼς ἐγεγώνει πρὸς τὸν μακάριον

Πέτρον

Πέτρον ἐπὶ μέλλοντος χρόνου δοθήσεσθαι αὐτῷ τὰς Κλεῖς. τὸ μὲν ἐναντιούμενος ταῖς τῶν θείων διδασκάλων θεοφαντορικαῖς ἑρμηνείαις, ὡς εἴρηται, ἀποδεικτικῶς. τὸ δὲ μὴ εἰδώς, καὶ ὑπομιμνησκόμενος ἃς παρακαίρους ἦγεν ἀρχάς, καὶ αἴτια, καὶ ἃ τὸ νῦν εἶναι ἔχω ἐπάγει. ἐκεῖνο μὲν διότι τὴν ἐξουσίαν ὅπωθεν ἔφη δέον εἶναι αἰσθητὴν κεφαλήν, καὶ ταύτην εἶναι τὸν μακάριον Πέτρον. ἐνταῦθα ὅλην πνευματικὴν βιάζεται σαφηνίζειν. τοῦτο δὲ πάλιν φησί, διότι τῷ τὰς κλεῖς εἶναι αἰσθητοῦ τινὸς σημαντικάς, καὶ τὸ χρήσασθαι αὐταῖς μεταφορικῶς ὡς ἐμφαίνων τὸ μέγεθος τῆς ἐξουσίας ἐπὶ μέλλοντος χρόνου εἶπεν ὁ Κύριος. εἰ γὰρ ἐπὶ ἐνεστῶτος εἰρήκει δίδωμί σοι τὰς Κλεῖς, ὑπόνοια αὖ ἀκόλουθος γένοιτο αἰσθητήν τινα, καὶ ὁρατὴν ἐξουσίαν λεληφέναι τὸν μακάριον Πέτρον, καὶ ταπεινόν τι περὶ αὐτοῦ διανοηθῆναι τοῦ πάντοτε ἑτοίμου συνεῖναι καὶ εἰς φυλακήν, καὶ εἰς θάνατον, καὶ τὸ ὕψος, καὶ τὸ μέγεθος τῆς ἐξουσίας ἠλαττοῦτο αὖ τῷ ἐνεστῶτι, ὧνπερ πάντων ἀφῃρέθη διὰ τοῦ δώσω μέλλοντος μεγαλοπρεπῆ ἐμφανίσας πάντα, καὶ τὸ ἐνεστὼς διὰ τῶν πραγμάτων ἀποφήνας, διὸ καὶ στάσιν τοῦ Κυρίου ἐπὶ τὴν μεταφορὰν φησίν, ὡς πολλάκις εἰθισμένην αὐτῷ, καὶ ἐν τῷ λελεχέναι βασιλείαν οὐρανῶν, ἀπείρχθη πᾶσα ἡ ὑπόνοια τῶν αἰσθητῶν. Πρὸς τούτοις, ὅτι περὶ μυστηρίων, καὶ πνευματικῶν ὁ λόγος, διὸ φησὶ δώσω, ἀντὶ τοῦ δίδωμι. ἡ γὰρ βασιλεία τῶν οὐρανῶν νῷ θεωρητή, καὶ οὐκ αἰσθητή, ἐλπιζομένη, καὶ μέλλουσα, καὶ οὐ παροῦσα, καὶ ἐπίκαιρος. ταύτης γὰρ τῆς αἰτίας τὸ μέλλον εἶπε, τὸ δὲ ἐνεστὼς δι' αὐτοῦ ἔδειξεν. Ἄλλως τε δίδωμι εἰρήκει αὖ, ἀλλὰ τῇ μεταφορᾷ, καὶ τῇ ὑπονοίᾳ παρεμυθήσατο, καὶ οὕτως ὁ ἀσώρευτος σωρείτης φησὶν ἅλις εἰς τὴν περὶ τούτων ἑρμηνείαν προαιρούμενος ἰέναι ἐπὶ τὰ ἑπόμενα, ὡς ἤδη ἀποδεδωκὼς τὸν λόγον τῆς αἰτίας, καὶ ἐμβατεύσας αὐτὰ τὰ βάθη τοῦ Πνεύματος. κατασκοπευσάμενός τε αὐτὸ τὸ αἴτιον τῆς αὐτῆς ῥήσεως τοῦ Χριστοῦ. μέντοι γε δοκῶ μοι κλώθειν τὰ ἄκλωστα τὸ δὴ λεγόμενον, καὶ μὴ ὅτι γε μόνον τὴν ἀκοὴν προσκνώμενος, καὶ τὴν γλῶτταν, ἀλλ' ὡς ἤδη ὁρῶ καὶ τὴν χεῖρα ταῖς βεβήλοις κενοφωνίαις, καὶ ἀντιθέσεσι τῆς ψευδωνύμου γνώσεως, καὶ ταῖς εἰς οὐδὲν χρήσιμον φερούσαις λογομαχίαις. οὕτω γὰρ ὁ Παῦλος καλεῖ πᾶν τὸ ἐν λόγῳ περιττόν, καὶ περίεργον ὁ τοῦ συντετμημένου λόγου κῆρυξ, καὶ βεβαιωτής, ὁ τῶν ἁλιέων μαθητής, καὶ διδάσκαλος.

Ἐπειδήπερ τί τὸ κωλῦον τὴν μεταφορὰν, καὶ τὴν ὑπόνοιαν, εἰπεῖν τὸ δίδωμι, ἐπεὶ προστίθεται μᾶλλον τὸ αἴτιον πᾶσαν ὑποψίαν ἀφαιρούμενον ὁ ἀντιχρονισμός, καὶ τὰ μεταφερόμενα, καὶ τὰ τροπολογούμενα παρὰ τῇ θείᾳ γραφῇ ἀδιαφόρως τοῖς χρόνοις εἶναι κείμενα. τί γὰρ τὸ λέγειν δίδοσθαι τὰς Κλεῖς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, οὐκ ἀφαιρεῖ τὸ ὕποπτον τῆς ἐνταῦθα γηΐνου ἐξουσίας. τί πάλιν ἐν τῷ παριστάνειν τὴν κατ' εἰκόνα ποίησιν, καὶ τὴν κατὰ τὸν χοῦν διάπλασιν ἀνθρώπινον τῆς τοῦ Θεοῦ δημιουργίας, καὶ ποιήσεως ὁ προφήτης λέγων, αἱ χεῖρές σου ἐποίησάν με, καὶ ἔπλασάν με, συνέτισόν με, καὶ μαθήσομαι τὰς ἐντολάς σου, οὐχὶ τροπολογικῶς, καὶ μεταφορικῶς ἀνάγονται ταῦτα ὡς ἐξεικονίσματα ἐπὶ τὴν μακαρίαν Τριάδα τὴν εἰς Πατέρα τὸν ἄνθρωπον, εἴτε τὸν ἔσω, εἴτε τὸν ἔξω, Υἱὸν δέ, καὶ Πνεῦμα τὰς χεῖρας εἴτε τὰς αἰσθητάς, εἴτε τὴν ἐν νοΐ θεωρίαν, καὶ πρᾶξιν, καλῶς διὰ παρῳχημένης, καὶ ἀορίστου ἀναγωγῆς γνωριζομένην, λατρευομένην, καὶ πιστευομένην, καὶ ὁμολογουμένην ἐκ τῶν καθ' ἡμᾶς, δι' ὧν πρὸς Θεὸν ἀναβαίνομεν, ὅσον τὸ „ ἐφικτὸν ἡμῖν κατὰ Νυσσαέων Γρηγόριον λέγοντα ἐν τῷ αὐτῷ ψαλμῷ οὕτως. ἥτις ἐστὶ „ Θεοῦ χεὶρ δημιουργικὴ κατὰ τὸν τῆς τροπολογίας λόγον, καὶ ἐποίησε μὲν τὸν ἔσω ἄνθρωπον,

ἔπλα-

ἔπλασε δὲ καὶ τὸν ἔξω. καὶ γὰρ πρέπει ἡ μὲν πλάσις Πηλῷ, ἡ δὲ ποίησις Τῷ κατ' εἰκόνα, ὥστε ἐπλάσθη μὲν ἡ Σάρξ, ἐποιήθη δὲ ἡ Ψυχή, ἐνταῦθα μέντοι τῆς περὶ τὴν ἀνθρωπείαν φύσιν φιλοσοφίας ἀναμιμνήσας ὁ προφήτης, οὐ χερσὶ χρησάμενος, ἀσώματος γάρ, ἀλλὰ πλείονα περὶ τόδε τὸ ποίημα διάθεσιν ἐνδειξάμενος. εἰ δὲ μορίων, ἤτοι μελῶν ἐπὶ Θεοῦ μέμνηται ἡ θεία γραφὴ πρὸς ἡμᾶς λαλοῦσα τὰ περὶ Θεοῦ, ἰστέον, ὡς ἐξ ὧν ἴσμεν, καὶ πεφύκαμεν εἶναι πρὸς ἡμᾶς διαλέγεται. οὐ γὰρ ἦν ἑτέρως ἡμᾶς νοεῖν δύνασθαι τὰ περὶ Θεοῦ ἐν αἰσθητοῖς, καὶ παχέσιν ὄντα σώμασιν, εἰ μὴ ἐν τάξει παραδειγμάτων τὰ ἑαυτῶν δεχόμενοι μέλη, μόλις οὕτως ἀνιμεν εἰς ἐννοίας ἴχνας τὰς περὶ Θεοῦ, σωματικῶς τοὺς πρὸς ἡμᾶς ποιουμένας λόγους τῆς θεοπνεύστου γραφῆς διὰ τὴν νοὸς, καὶ γλώττης ἐν ἡμῖν πτωχείαν. Ὡσαύτως αὖθις τί ἐστι τὸ θεμέλιον τέθεικα ὡς σοφὸς ἀρχιτέκτων τοῦ μακαρίου Παύλου, καὶ τὸ εἴπερ ἐγεύσασθε, ὅτι Χριστὸς ὁ Κύριος, πρὸς ὃν προσερχόμενοι ὡς εἰς Λίθον ζῶντα, ὑπ' ἀνθρώπων μὲν ἀποδεδοκιμασμένον, παρὰ δὲ Θεῷ ἐκλεκτόν, ἔντιμον, καὶ αὐτοὶ ὡς Λίθοι ζῶντες οἰκοδομεῖσθε οἶκος πνευματικὸς τοῦ μακαρίου Πέτρου. καὶ τὸ τῆς γραφῆς ἰδοὺ τίθημι ἐν Σιὼν Λίθον ἀκρογωνιαῖον, ἐκλεκτόν, ἔντιμον, καὶ ὁ πιστεύων ἐπ' αὐτὸν οὐ μὴ καταισχυνθῇ, καὶ ἄλλα τοιαῦτα μεταφερόμενα, καὶ ἀλληγορούμενα ἐπὶ τὸ στερρόν, καὶ ἀκλόνητον ἐπὶ τὴν βάσιν, καὶ τὴν κρηπῖδα τῶν μυστηρίων τῆς πίστεως. οὐ γὰρ λίθος ἀναίσθητος, ἀνόητός τε, καὶ ἀνυπόστατος ὁ ἀλληγορούμενος Αὐτολίθος, καὶ Αὐτοπέτρα Χριστὸς καὶ Θεός, οὔτε οἱ ἐπ' αὐτῷ οἰκοδομούμενοι, οὔτε θέμεθλος ἀναπόλυτος, καὶ θεμέλιοι θέμεθλοί εἰσιν οἴκου συγκειμένου ἐκ λίθων, καὶ ξύλων, ἀλλὰ Βάσις, καὶ Κρηπὶς τέλειος ἐν Θεότητι, καὶ ἀνθρωπότητι, καὶ Θεμέλια χάριτι συνηρμολογημένα τῷ Αὐτοθεμέθλῳ οἱ ἀρχιερεῖς, καὶ οἱ ἀπόστολοί εἰσιν ἐνάρετοι, καὶ σπουδαίου συνθήματος συμπεφραγμένου τῇ ποικιλίᾳ τῶν ἀρετῶν τῇ ἐπὶ τὸ καλὸν κλήσει, καὶ κλίσει, διαθέσει τε, ἕξει τε, καὶ τῷ θυρεῷ τῆς πίστεως, καὶ τῆς ὁμολογίας, αἵτινες μεταφοραί, καὶ ἀναγωγαὶ μὴ ὅτι γε τοσοῦτον μέλλοντι, ἀλλὰ καὶ παρῳχημένῳ, καὶ ἐνεστῶτι σύγκεινται. Καίτοι γ' ἐνίοτέ τινας κατ' ἀντιχρονισμὸν λαμβάνεσθαι φανερουμένης τῆς αἰτίας, ὡς τό, ἰδοὺ τίθημι ἐν Σιὼν λίθον προσκόμματος, καὶ πέτραν σκανδάλου, καὶ πᾶς ὁ πιστεύων ἐπ' αὐτὸν οὐ καταισχυνθήσεται, τουτέστιν ἀντὶ τοῦ θήσομαι οἰκονομικῶς, καὶ περὶ τῆς διὰ τὸν Χριστὸν λαμβανομένης τῆς προφητείας, ὡς προλεγούσης σὺν αὐτῷ, καὶ τοὺς πιστεύσοντας, καὶ ἀπιστήσοντας ἐπ' αὐτὸν κατὰ Χρυσόστομον κεφ, θ'. ἐν τῇ πρὸς Ῥωμαίους. ἐφ' οἷς δὲ γυμνὴ τοῦ λόγου, καὶ τῆς μεταφορᾶς ἡ σαφήνεια εὔδηλος, οὐδὲν τὸ περίεργον, καὶ ἡ παρὰ καιρὸν πολυπραγμοσύνη τυγχάνει τοῦ ἀντιχρονισμοῦ, ὡς ἐν τῷ ἰδοὺ ἡ Παρθένος ἕξει ἐν γαστρί, καὶ τέξεται Υἱόν, καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ, καὶ τὸ ὤμοσε Κύριος, καὶ οὐ μεταμεληθήσεται, ἐκ καρποῦ τῆς κοιλίας σου θήσομαι ἐπὶ τοῦ θρόνου σου, ὧν ὁ ἀντιχρονισμὸς δῆλός ἐστι, καὶ ἡ πρόρρησις οὐκ ἀσαφής, ἀλλὰ μετὰ σαφηνείας ἐπιόντων χρόνων μέλλουσαν ἐνέργειαν, καὶ παρουσίαν, καὶ θεοφάνειαν προσημαίνουσα, καὶ προτεκμαιρομένη. διὸ καὶ ἀπολυπραγμονεύτως, καὶ ἀπερίεργος συνδιαμένει τῷ ἀντιχρονισμῷ. οὐ μὲν οὖν γε τὸ ἰδοὺ Κύριος Σαβαὼθ κάθηται ἐπὶ Νεφέλης κούφης, ἐφ' οἷς τὴν νεφέλην, ἢ τὸ πανάγιον Πνεῦμα, ὥς τὸ ἡ θάλασσα ἦν τύπος ὕδατος, ἡ δὲ νεφέλη τοῦ Πνεύματος. ἢ τὴν Πάναγνον, ἢ τὴν ἐκκλησίαν τροπολογεῖσθαι δεῖ, ὧν ἐπάνω ἐλθὼν ὁ Κύριος ὥσπερ ἐν νεφέλῃ κούφῃ ἐκάθησε, καὶ διέσωσε τοὺς κραυγάζοντας δόξα Χριστὲ τῇ δυνάμει σου.

Ὥστε λόγῳ μεταφορᾶς,

ἢ ὑποψίας

ἢ ὑποψίας οὐκ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς δίδωμι, ἀλλὰ δώσω, τὸ μὲν διότι τὰ μεταφερόμενα χρονίζεται προσαδιαφόρως. τὸ δὲ, διότι πᾶσα ἡ ὑπόνοια ἀφαιρεῖται τῆς γηΐνου, καὶ προσκαίρου ἐξουσίας διὰ τῆς Κλειδὸς τῆς Βασιλείας τῶν Οὐρανῶν. λείπεται λοιπὸν ἐπὶ μέλλοντος εἰπεῖν τὴν μέλλουσαν αὐτῷ δοθήσεσθαι μετὰ τὴν ἀνάστασιν, καὶ τὴν τοῦ παναγίου Πνεύματος κάθοδον, καὶ ἀπαρτισμὸν τῆς τοῦ Χριστοῦ οἰκονομίας ἐξουσίαν τοῦ ἀνοίγειν, καὶ κλείειν ἁμαρτήματα, ἐπὶ τῆς γῆς μὲν πραττόμενα, ἄνω δὲ εἰσακουόμενα, καὶ δεσμούμενα, καὶ λυόμενα, ὥστε σὺν τούτοις ἐγείρειν νεκροὺς, καὶ δεσμεύειν εἰς θάνατον, ἀφιέναι, καὶ λύειν ἁμαρτίας, καὶ ἀφορισμοὺς δεσμεύοντας τὰ σώματα μετὰ θάνατον, καθάπερ καὶ αἱ ῥηθεῖσαι εὐχαὶ συντεθεῖσαι τοῖς ἁγίοις πατράσι λεληφόσι παράδειγμα τὸν μακάριον Πέτρον, ὡσανεὶ ἀφορισθέντα πρὸς καιρὸν παρὰ τοῦ Κυρίου διὰ τῆς κατ' αὐτοῦ καταναθεματήσεως, καὶ εἰς αὐτὸν πάλιν ἐπιστροφῆς, ἥτις λύσις, καὶ δέσις Θεῷ μὲν ἰδιαιτάτη φύσει, καὶ ἀνεξαρτήτῳ δυνάμει, τοῖς ἀποστόλοις δὲ, καὶ πάσῃ τῇ ἐκκλησίᾳ κατὰ τὸν λόγον αὐτῆς ἐξηρτημένως, καὶ τῇ παρ' ἐκείνου θέσει, καὶ χάριτι. τὴν ἐξουσίαν, καὶ αὐθεντίαν περὶ τῆς ἀναστάσεως οἱ ἀπόστολοι ἔτι εἰσαγωγικώτεροι ὄντες, ἅτε δὴ τῆς οἰκονομίας μὴ ἀπαρτισθείσης οἱ ἀπόστολοι οὐκ εἶχον τοσούτῳ μόνον δυνάμενοι τὴν ἐξουσίαν τοῦ θεραπεύειν νόσους, καὶ μαλακίας, καὶ τὰ ἑξῆς εὐαγγελιζόμενα ἐπιτακτικῶς αὐτοῖς. διό φησιν ὁ σωτὴρ Χριστὸς αὐτουργίᾳ ἐπὶ ἐνεστῶτος αὐτοῖς λέγων οὕτως. ἰδοὺ δίδωμι ὑμῖν τὴν ἐξουσίαν τοῦ πατεῖν ἐπάνω Ὄφεων, καὶ Σκορπίων, καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ τοῖς ἑβδομήκοντα, πάλιν τε προσκαλεσάμενος τοὺς δώδεκα μαθητὰς αὐτοῦ ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν κατὰ πνευμάτων ἀκαθάρτων, ὥστε αὐτὰ ἐκβάλλειν, καὶ θεραπεύειν πᾶσαν νόσον, καὶ πᾶσαν μαλακίαν, ταύτην γὰρ τὴν ἐξουσίαν τοσοῦτον εἶχον οἱ ἀπόστολοι πρὸ τοῦ πάθους, καὶ τῆς ἀναστάσεως, καὶ τῆς ἐπιδημίας τοῦ παναγίου Πνεύματος, ἐνεργοῦντες αὐτὴν ἀπὸ τῆς ἐξουσίας, ἀπὸ τῆς ἀποταγῆς, ἀπὸ τοῦ ὀνόματος, καὶ ἀπὸ τῆς ἰσχύος τοῦ Κυρίου. κατὰ Χρυσόστομον, καὶ Θεοφύλακτον κεφ, ι. ἐν τῷ κατὰ Ματθαῖον, καὶ ι. ἐν τῷ κατὰ Λουκᾶν, ἐφ' οἷς φησὶν ὁ Χρυσόστομος οὕτω. Καίτοι οὔπω ἦν Πνεῦμα ἅγιον, ὅτι ὁ Ἰησοῦς οὐδέπω ἐδοξάσθη, πῶς οὖν ἐξέβαλον τὰ πνεύματα, ἀπὸ τῆς ἐπιταγῆς αὐτοῦ, ἀπὸ τῆς ἐξουσίας. σκόπει δέ μοι καὶ τὸ εὔκαιρον τῆς ἀποστολῆς, οὐ γὰρ ἐκ προοιμίων αὐτοὺς ἔπεμψεν, ἀλλ' ὅτε ἱκανῶς ἦσαν ἀπολελαυκότες, καὶ εἶδον καὶ νεκρὸν ἐγερθέντα, καὶ θάλατταν ἐπιτιμηθεῖσαν, καὶ δαίμονας ἐλαθέντας, καὶ παραλυτικὸν σφιγγέντα, καὶ ἁμαρτήματα λυθέντα, καὶ ἀρκοῦσαν αὐτοῦ τῆς δυνάμεως ἀπόδειξιν ἔλαβον, δι' ἔργων, καὶ διὰ λόγων, τότε καὶ αὐτοὺς ἐκπέμπει, καὶ οὐκ εἰς ἐπικίνδυνα πράγματα (οὐδεὶς γὰρ ἐν Παλαιστίνῃ τέως κίνδυνος ἦν, ἀλλὰ πρὸς κακηγορίας ἔδει ἵστασθαι μόνον) πλὴν καὶ τοῦτο αὐτοῖς προλέγει τὸ περὶ τῶν κινδύνων προπαρασκευάζων αὐτοὺς καὶ πρὸ τοῦ καιροῦ, καὶ ἐναγωνίους ποιῶν τῇ περὶ τούτων συνεχεῖ προρρήσει. Ὁρᾷς οἵων προπαρασκευασμάτων δέδωκεν ἐξουσίαν αὐτοῖς πρὸ τοῦ πάθους, ὡς ἐγγιζούσης τῆς βασιλείας, καὶ τῆς ἀναστάσεως, καὶ πῶς ἀπέστειλε, καὶ ὅτε τὴν πεπληροφορημένην Κλεῖδα τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἐκτὸς τῆς εἰς αὐτὴν ὑποσχέσεως, καὶ πίστεως οὔπω κεχορήγηνται, ἀλλὰ χορηγηθήσεσθαι ἔμελλεν. οὐ γὰρ ἀφίεσαν ἁμαρτίας τότε οἱ ἀπόστολοι οὔτε νεκροὺς ἤγειραν, ὡς μετὰ τὴν ἀνάστασιν, καὶ τὴν κάθοδόν τε ἐγείροντος τοὺς νεκροὺς ζωοποιοῦ Πνεύματος, ἅτινα τοῦ θανάτου ἀπάγουσι, καὶ εἰσάγουσιν εἰς τὴν βασιλείαν τὴν ἀΐδιον. Νῦν μὲν κηρυττομένην δωρεὰν αὐτοῖς τοῖς θεραπεύουσιν, ὅτι

χάριν ἔλαβον ἀσθενεῖς, καὶ λεπροὺς καθαρίζειν, καὶ δαιμόνια ἐκβάλλειν, ὡς ἐγγυτέραν γεγονυῖαν, τότε δὲ ὡς ἤδη ἐληλυθυῖαν κατὰ τὸν λόγον τῆς οἰκονομίας, καὶ γὰρ τῷ καιρῷ τοῦ πάθους, καθ' ὃν μονομαχήσας ὁ Λέων τῷ Δράκοντι τυράννῳ, ἐκνικησάμενός τε αὐτὸν λέγει τῷ Λῃστῇ, σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ, ὡς ὁμολογοῦντι τὸ μνήσθητί μου Κύριε, ὅταν ἔλθῃς ἐν τῇ βασιλείᾳ σου. τότε γὰρ ἠμβλύνθη τὸ Κέντρον τῆς ἁμαρτίας, τότε ὁ Πρωτότοκος τῶν νεκρῶν, ἐσκύλευσε τὰ καταχθόνια τοῦ ᾅδου, τότε οἱ ἀπ' αἰῶνος ἅγιοι (δοξασθέντος τοῦ ἁγιάζοντος, καὶ λύοντος αὐτοὺς Χριστοῦ ὡς ἀνθρώπου) ἠλευθερώθησαν τῶν δεσμῶν τοῦ θανάτου, ἐκδεχόμενοι μόνον τὴν δικαίαν ἀπόφασιν τοῦ δικαιοκρίτου Θεοῦ Λόγου, καθ' ἣν τοῖς μὲν δικαίοις δοθήσεται ἡ αἰώνιος κληρονομία τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, τοῖς δὲ ἁμαρτωλοῖς ἡ αἰώνιος, καὶ ἀπαραίτητος κόλασις (νῦν μὲν ἐν μέρει, καὶ κατὰ τὸ καθῆκον ἑκάστῳ ἀπολαμβανομένη, τότε δὲ ὁλοκλήρως ἀπομισθοφορουμένη) νῦν μὲν ὡς βασιλευθείσης τῆς ἁμαρτίας, καὶ γυμνωθέντος τοῦ ψεύδους, τότε δὲ καταργηθέντος καὶ αὐτοῦ τοῦ θανάτου τοῦ φυσικοῦ ὡς πάντων μεταλλαγησομένων, καὶ ἀπαφθαρτισομένων, ὧν πάντων Πρωτότοκος αὐτὸς ὁ ἀρχηγὸς τῆς ζωῆς ἡμῶν, καθ' ὃν δεύτερος ἀσύγκριτος, καὶ ἀπαράβλητος. Διό φησιν ἀναστὰς ἐκ τῶν νεκρῶν, ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία ἐν Οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ γῆς, πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, οὐχὶ κατὰ τὴν Παλαιστίνην μόνον, ἀλλὰ κατὰ πᾶσαν τὴν Οἰκουμένην. καὶ πάλιν, λάβετε Πνεῦμα ἅγιον, ἄν τινων ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας ἀφίονται αὐτοῖς, ἄν τινων κρατῆτε, κεκράτηνται. οὐ γὰρ σωματικὰς ἀσθενείας μόνον διωρισμένως ὡς πρότερον ἐθεράπευον, ἀλλὰ καὶ ψυχικὰ πάθη ἀπορρηγνύουσιν, ὧν οἱ κεκαθαρμένοι Θεῷ προσομιλοῦσι, καὶ τοῖς οὐρανίοις οἰκήμασι ἐμπολεῦσι. διό φησιν ὁ θεῖος Χρυσόστομος ἐν τῷ λόγῳ τῷ εἰς τὸν Θεόδωρον ἐκπεσόντα, κατόρθωσον σὺ ἀρετὴν, κἀγώ σοι ἀνοίξω τὰς Πύλας τοῦ Οὐρανοῦ. τὴν ἐξουσίαν, καὶ αὐθεντίαν τῆς τε ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν, καὶ θεοσημείας τῶν νεκρῶν, δῆλον ὅτι μετὰ τὴν ἀνάστασιν, καὶ ἐπιδημίαν τοῦ παναγίου Πνεύματος ἔλαβον οἱ πανάγιοι ἀπόστολοι προϋπεσχημένην, καὶ ἐπηγγελμένην πρότερον τῷ μακαρίῳ Πέτρῳ κοινῇ τε πᾶσι τοῖς συναποστόλοις, καὶ συμμαθηταῖς αὐτοῦ. διό φησιν αὐτοπροσώπως ὁ τῶν χρόνων ποιητὴς, καὶ δώσω σοι τὰς Κλεῖς τῆς Βασιλείας τῶν Οὐρανῶν, καὶ ὃ ἐὰν δήσῃς ἐπὶ τῆς Γῆς, ἔσται δεδεμένον ἐν τῷ Οὐρανῷ, καὶ ὃ ἐὰν λύσῃς ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένον ἐν τῷ Οὐρανῷ. τότε γὰρ ἐδέσμευσε θανάτῳ τὸν Ἀνανίαν σὺν τῇ Σαπφείρᾳ διὰ τὴν ἱεροσυλίαν, τότε ἀπέλυσε τοῦ ᾅδου τῶν δεσμωτηρίων τοῦ θανάτου τὴν Ταβηθᾶ, μὴ ὅτι γε μετὰ τὴν ἀνάστασιν, καὶ τὴν τοῦ παναγίου Πνεύματος κάθοδον.

Ἄλλως τε πῶς φῂς τὰ πράγματα δεδειγμένα ὡς παρόντα, καὶ δεδομένα ὡς ἐνεστῶτα, εἰ ἐλπιζόμενα ἐπὶ τὴν μέλλουσαν Βασιλείαν, καὶ νῷ θεωρητὴν εἶναι ἐσόμενα, ἀνοιγόμενα, καὶ κλειόμενα διὰ τῆς Κλειδὸς τῆς Βασιλείας τῶν Οὐρανῶν κατὰ τὸν λόγον αὐτῆς, ὡς εἴρηται. ἢ ὅτι λεκτέον καθ' ὑπόσχεσιν, καὶ τῇ ἀληθείᾳ σύμφωνον κατ' ἐπαγγελίαν, ἢ ὅτι ὡς γεγονὸς, καὶ ἀνέλπιστον. τὸ γὰρ πραγματευθὲν, ἤδη τε ληφθὲν ἐλπιζόμενον, ἢ πιστευόμενον ἤδη παύεται τοῦ πιστεύεσθαι, καὶ ἐλπίζεσθαι, κατὰ Χρυσόστομον, τῷ φιλουμένῳ, καὶ ποθουμένῳ, οὐ τῇ παρουσίᾳ διακαέστερος ὁ πόθος, καὶ σφοδροτέρα ἡ ἀγάπη ἐπιγίνεται κατὰ τὸν αὐτὸν Χρυσόστομον. Ἔτι πλεῖον τὰς Κλεῖς τῆς Βασιλείας τῶν Οὐρανῶν, καὶ τὴν ἐξουσίαν τοῦ λύειν, καὶ δεσμεῖν ἁμαρτίας, καὶ ἀνοίγειν τοῖς μετὰ πίστεως τὴν θύραν τοῦ παραδείσου, καὶ κλείειν τοῖς ἀπίστοις, καὶ ἀμυήτοις, ἢ ἐνταῦθα

ἐνήργησεν ὁ μακάριος Πέτρος ἔτι περιερχόμενος ἀποστολικῶς, καὶ ποιμαίνων τὸ καταπιστευθὲν αὐτῷ ποίμνιον, ἢ ἤδη ἀποβιώσας, καὶ πρὸς Κύριον ἀποδημήσας διὰ τοῦ μαρτυρίου. καὶ εἰ μὲν τὸ πρῶτον ἡ βασιλεία οὐκ ἔτι ἐλπιζομένη, καὶ νῷ θεωρητὴ κατὰ σέ, καὶ μυσταγωγουμένη, καὶ τὸ δώσω ἀντὶ τοῦ δίδωμι κατὰ τὴν σὴν ὑποτιθεῦ τὴν ὑπόνοιαν, καίπερ μὴ εὐθύτητι κρινόμενον. Εἰ δὲ τὸ δεύτερον τὸ δώσω ἀντὶ τοῦ δώσω ἐναντίας σὺ καταψηφιζόμενος, καὶ τῇ ἀληθείᾳ ἀντικαθιστάμενος, ἐπειδήπερ κηρύττων σὺν τῷ σώματι τὸ εὐαγγέλιον, καὶ περιερχόμενος τὴν Οἰκουμένην, καὶ κηδόμενος τῆς Ποίμνης διὰ τῶν Κλειδῶν ἐδέσμευε, καὶ ἔλυε τὰς ἁμαρτίας, καὶ κατεδίκαζε τὸν Ἀνανίαν, καὶ ἤγειρε τὴν Ταβηθᾶ, μᾶλλον δὲ πρὸ τῆς τούτων σφραγῖδος, καὶ διδομένης Κλειδὸς ἐπὶ ταύτῃ προχειρίζῃς τὸν μακάριον Πέτρον λεληφέναι τὰς δοθησομένας (ὡς δεδομένας κατὰ σὲ) Κλεῖς τῆς Βασιλείας τῶν Οὐρανῶν, τὸ ὅσα ἂν δήσῃς, καὶ λύσῃς ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένα, καὶ δεδεμένα ἐν τῷ Οὐρανῷ. καὶ εἰ λύει, καὶ δεσμεύει νῦν ὁ μακάριος Πέτρος ποιεῖ τοῦτο πρεσβευτικῶς ἱκετευόμενος, καθὰ καὶ πάντες οἱ ἅγιοι, οὐ μήν γε παρουσίᾳ σώματος διὰ ζώσης φωνῆς, καὶ φροντίδος ἀνθρωπίνως συνομιλούσης ἡμῖν. Περαιτέρω ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ κατὰ Χρυσόστομον ἐν τῇ πρὸς Κορινθίους δίχῃ ἐπινοεῖται, ἢ λόγῳ δημιουργίας, καὶ κτίσεως, καθὰ βασιλεύει πάντων τῶν κτισμάτων εἴτε αἰσθητῶν, καὶ νοητῶν, εἴτε ὁρατῶν, καὶ ἀοράτων, εἴτε πιστῶν, καὶ ἀπίστων. καὶ περὶ ταύτης οὐδεὶς λόγος τοῦ παρόντος. ἢ πάλιν ἐπινοεῖται κατὰ τὸν λόγον τῆς οἰκειώσεως, καὶ περὶ ἡμᾶς οἰκονομίας, καθ' ἣν ἕτεροι οὐ συμβασιλεύουσιν, ὅτι μή γε οἱ πιστεύοντες, καὶ συναποθνήσκοντες τοῖς τοῦ Κυρίου παθήμασι κατὰ Παῦλον. δι' αὐτοὺς γὰρ ἐδόξασεν ἑαυτὸν προωρισμένως (εἰ καὶ προνοητικῶς ὑπὲρ πάντων, οὐ μήν γε εὐεργετηθέντων διὰ τὸ μὴ ἀσπάσασθαι αὐτοὺς τὴν εὐεργεσίαν) ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ ἀναρτηθείς, καὶ μονομαχήσας τῷ ἄρχοντι τοῦ κοσμοκράτορος, καὶ διὰ τοῦ θανάτου, καὶ τῆς ταφῆς αὐτοῦ κενώσας τὰ βασίλεια τοῦ ᾅδου, ἀναστήσας τε τοὺς τεθνεῶτας ἐκ τῶν καταχθονίων, καὶ συνεγείρας τὸν Ἀδάμ, καὶ τοὺς ἐξ Ἀδάμ. Αὕτη δὲ ἡ βασιλεία μετὰ τὸν φωτισμὸν τοῦ Κυρίου τριχῇ ἐκηρύχθη. ἢ ὡς ἐγγίζουσα περὶ τῆς ἀναστάσεως, καὶ τοῦ πάθους, ὡς τὸ πορευθέντες κηρύξατε τὸ εὐαγγέλιον, ὅτι ἤγγικεν ἡ Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν, καὶ τότε οἱ μαθηταὶ οὐκ εἶχον ἐξουσίαν, ὅτι μὴ θεραπεύειν πάθη, καὶ νοσήματα σωμάτων, καὶ ἐκβάλλειν δαιμόνια. ὡς εἴρηται. ἢ ὡς ἤδη βασιλευθεῖσα ἡ ἁμαρτία, καὶ κρατηθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἠμβλυκότος τὸ Κέντρον αὐτῆς, καὶ τοῦτο τὸ νῖκος οὐ διεπράχθη, μὴ ὅτι γε πεπονθώς, ταφείς, καὶ ἀναστὰς ὁ Κύριος, συνεγείρας τε αὐτῷ τοὺς ἀπ' αἰῶνος νεκρούς, διὸ καὶ τότε ὁ λεληφὼς πᾶσαν τὴν ἐξουσίαν ὡς ἄνθρωπος, καὶ ἐξαλείψας τὸ χειρόγραφον τῆς ἁμαρτίας ὡς Θεός, ἐνεφύσησε τοῖς αὐτόπταις αὐτοῦ Πνεῦμα τὸ ἅγιον τὸ λυτήριον, καὶ τὸ δεσμωτήριον τῶν ἁμαρτημάτων, καὶ ἀμπλακημάτων ἀπεκδεχόμενόν τε, καὶ ἐπαγγελλόμενον κατ' ἐπιδημίαν, καὶ τὴν προθεσμίαν αὐτοῦ καταδικαστικόν, καὶ ἐγερτικόν, καὶ Κλεῖς ζωῆς, καὶ θανάτου, ὃ καὶ γέγονε τῷ καιρῷ τῆς Πεντηκοστῆς. ἢ τέως λαμβάνεται ὡς ἤδη κατειλημμένη κατὰ τὴν ἄληκτον ἔντευξιν τῶν πιστευομένων, καὶ ἐλπιζομένων μετὰ τὴν δευτέραν παρουσίαν, καὶ τὸ φοβερὸν κριτήριον, καθ' ἣν οἱ δίκαιοι διαιωνίζουσαν ζωὴν κληρονομήσουσιν, οἱ δὲ ἁμαρτωλοὶ ἀποπεμφθήσονται εἰς κόλασιν αἰώνιον. Πρὸς τούτων τῶν τριχῇ διῃρημένων τρόπων τίνα νοητέον τὸ δώσω σοι τὰς Κλεῖς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. τὸν πρῶτον, ὡς αὐτουργηθείσης τῆς ἐξουσίας τότε, ἀλλὰ παρὰ τὸ τοῦ λόγου προκείμενον.

μενον. διότι τότε οἱ ἀπόστολοι, οὔτε ἁμαρτίας ἔλυον, ἢ ἐδέσμευον, ἢ ἐθαυματούργουν ἐπὶ νεκρούς, καὶ ζῶντας, ἀλλὰ πόνων, νοσημάτων, καὶ δαιμόνων ἐξ ἀποταγῆς, καὶ ὀνόματος τοῦ Κυρίου ἐκβολὴν ἐποίουν. καὶ εἰ τοῦτο πάλιν προϋπεχέθη, καὶ κατεπιστεύθη ἡ Κλεῖς τῆς πίστεως, ὡς εἴρηται, ἐφ' ᾗ ταῦτα τὰ προτερήματα οὐκ ἐπηκολούθησαν, ἐπειδήπερ διὰ τοῦ μετὰ τὴν ὑπόσχεσιν ἐνεργείᾳ χαρακτῆρος ἐπεδόθησαν αὐτοῖς λέγοντος τοῦ Χριστοῦ, Ἰδοὺ δίδωμι ὑμῖν τὴν ἐξουσίαν τοῦ πατεῖν ἐπάνω ὄφεων, καὶ σκορπίων, καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ, καὶ τὰ ἑξῆς. Τὸν τρίτον, καὶ τοῦτο παράλογον φρονεῖν, τὸ μὲν διότι πάντα τὰ νῦν μυσταγωγούμενα πιστεύει, καὶ θαρρεῖ τὴν ἐκεῖσε ἀκατάπαυστον ἱεραρχίαν. τὸ δέ, διότι τότε πάντα ἤδη κέκριται, καὶ οὔτε μάχη, ἢ πόλεμος ἐπιμένει, ἀλλὰ πάντα εἰρηνεύει (καταργηθέντος τοῦ ἐσχάτου ἐχθροῦ τοῦ θανάτου) λελαχότα τοῦ ἰδίου χώρου, καὶ μονῆς ἕκαστον ὡς πεπραγὸς ἐγεγόνει. μεπτεύειν λοιπὸν κατὰ τὸν δεύτερον τρόπον τὸν ἀπαρτισθέντα μετὰ τὴν ἀνάστασιν, καὶ τὴν ἐπιδημίαν τοῦ τελεταρχικοῦ Πνεύματος, ὥστε οὐδεὶς ἀντιχρονισμός, μᾶλλον δὲ αὐτοχρονισμὸς καὶ ἔστι, καὶ ἐπινοεῖται τὸ δώσω ὑπεσχημένως. Πρὸς τούτοις τὸ μεταφερόμενον, καὶ παροιμιαζόμενον δι' ἄλλο κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον, ὡς ἐκβησόμενον, ἐκτὸς τοῦ ἤδη γεγονότος, καὶ ἐξεικονισθέντος μετὰ τῆς τοῦ λόγου αἰτίας. ἀλλὰ μὴν τόδε μεταφορικῶς, καὶ ἀναγωγικῶς λέγεται, ὡς ἐξ αὐτοψήφου σου ἐπιχειρήματος, καὶ εἰ ἐξεικονισθησόμενον, καὶ ἐκβησόμενον, οὔπω γὰρ ἐξεβεβήκει περαιωθέν, ὡς ὁ λόγος τῆς αἰτίας προδεδηλωκὼς ἔφθη. ἄρα τὸ δώσω αὐτοχρονισμὸς μᾶλλόν ἐστιν, ἢ ἀντιχρονισμός. Ἔτι τὸ πρᾶγμα προσαποφαίνεται πραγματικῶς τοιοῦτον εἶναι, διότι ἀμέσως ἐκρέει τὸ ἀποτέλεσμα παρὰ τοῦ ὑποκειμένου, οὗ ἐκχεῖται, ὡς ὁ πιστεύων, καὶ ἀκούων τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ εὐθὺς μακαρίζεται. μακάριοι φησὶν οἱ ἀκούοντες τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, καὶ φυλάσσοντες αὐτόν, ἡ δὲ πίστις ἐξ ἀκοῆς, ἐπειδήπερ μακάριοι οἱ μὴ ἰδόντες, καὶ πιστεύσαντες. καὶ γὰρ καὶ Πέτρος αὐτὸς παραχρῆμα τῆς ἀποκαλύψεως, καὶ θεοσεβοῦς ὁμολογίας μεμακάρισται. ὅπερ δόγμα οὐκ ἐπηκολούθησεν εὐθέως μετὰ τὸ δώσω τὰς Κλεῖς, ἀμέλει τὸ θεραπεύειν, καὶ ἐκβάλλειν δαιμόνια, δεσμεύειν, καὶ λύειν ἀμπλακήματα, ἢ καταδικάζειν, καὶ ἐγείρειν νεκροὺς ἄνευ τῶν ἐπιόντων χαρακτήρων, ὥστε μὴ ὡς ἐνεστὼς ἀπεφάνθη τὸ δώσω, ἀλλ' ὡς ἐσόμενον. Ἔπι πλεῖον διὰ τοῦ δίδωμι μεγαλοπρεπεστέρα ἡ ἐξουσία φαίνεται, ἢ διὰ τοῦ δώσω, ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς μυστηρίοις πράττεται τὸ βαπτίζεται, καὶ οὐ βαπτισθήσεται. τὸ προχειρίζεται, καὶ οὐ προχειρισθήσεται. δραστικώτερον γὰρ καὶ παρρησιαστικώτερον τὸ ἐνεργείᾳ ὄν, ἢ τὸ δυνάμει ὄν, διὸ καὶ τὸ θέλω καθαρίσθητι, καὶ τὸ Λάζαρε δεῦρο ἔξω, καὶ τὸ ἔγειρε, καὶ περιπάτει ἐκστατικωτέρους, καὶ ἐκπληκτικωτέρους ἐπεποιήκει τοὺς ὁρῶντας, καὶ τοὺς ἀκούοντας. ἐκ τοῦ καρποῦ γὰρ γνωριμώτερον τὸ δένδρον, ἢ ἐκ τοῦ μέλλοντος καρποφορήσασθαι. καὶ ζωγράφος τοῖς πίναξι τοῖς ἤδη χρωματουργηθεῖσιν, ἢ Ἀπελλῆς ἀνδριαντοποιὸς τοῖς μεμετρημένοις ἤδη ἀνδριᾶσι γνωρίζεται μᾶλλον τοῖς ἤδη φιλοπονηθεῖσιν, ἢ τοῖς ἐκτυπωθησομένοις, καὶ μετρηθησομένοις, καθὰ καὶ ὁ θεολόγος Γρηγόριος παραινῶν τὸ ἔργον τῆς σπουδῆς, καὶ τῆς ἐπαγγελίας φησί, τὸ πλεῖστον δίδασκε τοῖς ἐκτύποις. Ἔτι ἐν τοῖς ἀμφιβόλοις νικᾷ ἡ φιλάνθρωπος ψῆφος, οὐ μήν γε ἐν τοῖς ἀποδεδειγμένοις, ὥστε εἰ δέδοτο ἐνεργείᾳ διὰ τοῦ δίδωμι τὰς Κλεῖς τῆς Βασιλείας τῶν Οὐρανῶν ἡ ἐξουσία τῷ μακαρίῳ Πέτρῳ, πᾶσα ἀπορία ἂν εἴη ἐκ μέσου ἀποβεβλημένη, καὶ εἴ τις ὑπόνοια τῆς αἰσθητῆς ἐξουσίας περιεχούσης τὸν λόγον

τὸν χαρακτηριστικὸν τῆς τῶν Οὐρανῶν Βασιλείας. Ἔτι οὐδὲ ταπεινὸν διενοήθη αὖ αὐτῷ προθυμουμένῳ καὶ εἰς φυλακήν, καὶ εἰς θάνατον συνεῖναι τῷ Χριστῷ (καίτοι γε ψευσαμένῳ διὰ τῆς ἀρνήσεως) ἀλλὰ κρεῖσσον ὑπάρχον ὡς ἤδη πρὸ καιροῦ, δραστήριον, καὶ αὐτουργία πρὸ τῆς ἀναστάσεως λεληφότι τὴν ἐξουσίαν τοῦ λύειν, καὶ δεσμεῖν. ἐκεῖνο γὰρ ὑποβιβάζει τὴν ἐξουσίαν τὸ μὴ ἐνεργοῦν, ἀλλὰ καθάπερ ἀργὴν αὐτήν, τὸ δὲ δραστηρίως ἐμφαῖνον αὐτὴν μᾶλλον ἐξοχωτέραν, καὶ ἐπαναβεβηκυῖαν καθίστησι. καὶ γὰρ Ἀχιλλεὺς ἐνδοξότερος ἐν τοῖς κατὰ τῶν Τρώων, καὶ τοῦ Ἕκτορος κινδύνοις, ἢ ταῖς Ναυσὶ λυπούμενος, καὶ μαραινόμενος. καὶ Παῦλος ζηλωτότερος, καὶ τονώτερος, πλεῖον τε καυχώμενος ἐπὶ ταῖς ἀσθενείαις, καὶ ταῖς ἐπιφοραῖς. ἢ ταῖς ἐνταῦθα ἡσυχίαις, καὶ τροφαῖς. διό φησι διάκονοι Χριστοῦ εἰσί, παραφρονῶν λαλῶ, ὑπὲρ ἐγώ, ἐν κόποις περισσοτέρως, ἐν πληγαῖς ὑπερβαλλόντως, καὶ τοῖς ὅσοις ἐπαριθμουμένοις παρ᾽ αὐτοῦ ἀθλήμασι, καὶ τοῖς ὑπὲρ Χριστοῦ ἀγωνίσμασι. Τέως εἰ τοῦτο ἦν αὐτουργία, καὶ μὴ ὑποσχέσει συγκεχωρημένον τῷ μακαρίῳ Πέτρῳ παρὰ τοῦ Κυρίου παραλαβεῖν τὴν ἐξουσίαν πρὸ τῆς ἀναστάσεως, εἵπετο τὸ ἀτοπώτερον προηγεῖσθαι κἀυτοῦ τοῦ Χριστοῦ, καὶ ὡς προλεληφότι τὴν ἐξουσίαν. καὶ γὰρ ἐκεῖνος μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἀπαρτισάμενος τὴν ἀκολουθίαν τῆς οἰκονομίας φησὶν ὡς ἄνθρωπος, ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς, Πέτρος δὲ μὴ μόνον τοῦτο κατὰ σέ, ἀλλὰ καὶ πρὸ τῆς ἀρνήσεως ἀκολουθίας, καὶ τῆς ἐπιδημίας τοῦ παναγίου Πνεύματος προεξουσιάσατο πάσης τῆς αὐθεντίας, ὥστε περιττὴ ἂν εἴη καὶ ἡ ἀκολούθησις, ψευδῆ τε τὰ Εὐαγγέλια, καὶ ἄχρηστος ἡ ἐπιδημία τοῦ παναγίου Πνεύματος, ἐκείνου μὲν διότι ἔδει τὸν ὁδίτην, καὶ τὸν διδάσκαλον Χριστὸν προοδοποιήσασθαι τὴν ἀνωμαλίαν, προϋπογραμμόν τε γενέσθαι τοῖς ἰχνηλατοῦσι, καὶ μαθητεύουσι, καὶ μὴ τὸν μαθητήν, καὶ ἀκόλουθον. διό φησι μάθετε ἀπ᾽ ἐμοῦ, ὅτι πρᾷός εἰμι, καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ, καὶ καθὼς ἴδετε ἐμὲ ποιοῦντα, οὕτω καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε ἀλλήλοις. καὶ ὅτι ὕστερον ἀκολουθήσεις μοι, νῦν δὲ οὐ δύνασαι ἀκολουθῆσαί μοι. τοῦτο δὲ πάλιν, ὅτι ἔδει τὸ ἀπότομον, καὶ τὸ ἀντιλογικὸν τοῦ μακαρίου Πέτρου σωφρονισθῆναι, καὶ χαλινωθῆναι, καὶ μὴ θαῤῥεῖν τοσοῦτον ἑαυτῷ, ἀλλὰ τὸ πλέον ἀνατιθέναι τῇ θείᾳ ῥοπῇ, καὶ καθυπείκειν τῷ θείῳ προστάγματι, καὶ γνωρισθῆναι τὸ ἐνδεὲς τῆς ἀνθρωπίνης ἀσθενείας, ὅτι οὐδέν ἐστι γυμνουμένης τῆς ἄνωθεν συμμαχίας, ὅπερ ἐνδεικνύων τῷ καιρῷ τοῦ πάθους ὁ ἀναμάρτητος προσευχόμενος ὡς ἄνθρωπος δέεται λέγων, πάτερ εἰ δυνατὸν παρελθέτω τὸ ποτήριον τοῦτο ἀπ᾽ ἐμοῦ, πλὴν μὴ τὸ ἐμόν, ἀλλὰ τὸ σὸν θέλημα γενέσθω. καὶ πάλιν τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής. ἔδει λοιπὸν τὸν μακάριον Πέτρον χάριν καταστολῆς τῆς ἐν αὐτῷ ἀποτομίας γεγονέναι ἔξαρνον τοῦ Λόγου, καὶ μὴ εἰς παντα ἀπολεσθῆναι τὴν πίστιν αὐτοῦ, ἀλλὰ μετανοῆσαι, καὶ τὸν Χριστὸν μὴ ψευσθῆναι προειπόντα τὸ ἐσόμενον, καὶ τὸ συμβησόμενον τῷ μακαρίῳ Πέτρῳ, τοῦτο δὲ τέως ἐπειδήπερ εἰ τότε λεληφὼς εἶχε τὴν Κλεῖδα τοῦ λύειν, καὶ δεσμεῖν, καταδικάζειν, καὶ ἐγείρειν, τίνος ἕνεκεν τὸ ἐμφύσημα τοῦ παναγίου Πνεύματος, τίνος χάριν τὸ μείνατε ἐν Ἱερουσαλήμ, καὶ προσκαρτερεῖτε, ἕως οὗ ἐνδύσησθε ἐξ ὕψους δύναμιν, ἢ κατασφραγισθέντες ἐγκαρδίως οἱ μακάριοι ἀπόστολοι μὴ μόνον πάθη ἐθεράπευον, καὶ δαιμόνια ἐξέτρεχον, ἀλλὰ καὶ ὥσπερ ἄρχοντες ἦγον, καὶ ἀπῆγον οὐ τοσοῦτον τοῦ δεσμωτηρίου, ἀλλὰ βασιλικώτερον τῆς ζωῆς, καὶ τοῦ θανάτου, κατὰ Χρυσόστομον ὡς προείρηται εἰς τὸν λόγον, ὅτι πᾶσα γραφὴ θεόπνευστος ὠφέλιμός ἐστι πρὸς διδασκαλίαν, καὶ τὰ ἑξῆς.

ἑξῆς. καὶ ταῦτα μὲν ἀποχρώντως ἔστωσαν περὶ τοῦ πρώτου μέρους τῆς τετάρτης πραγματείας. καὶ ὅτι τὸ δώσω αὐτοχρονισμὸς μᾶλλόν ἐστι μετὰ τῆς τοῦ λόγου αἰτίας ἀνταποδόσεως, ἢ ἀντιχρονισμὸς λόγῳ, πείρᾳ, καὶ δοκιμῇ μεθερμηνεύσεως θείων διδασκάλων ἀποδεδειγμένος.

Τῆς τετάρτης πραγματείας Μέρος τρίτον,

Περὶ αὐθεντίας, καὶ ἐξουσίας πνευματικῆς τῆς ἐκκλησίας, καὶ τῶν διακόνων τοῦ Κυρίου αὐτῆς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΟΑ΄.

Πρὸς δὲ τὸ δεύτερον, ὅτι αἱ Κλεῖς ἀμέλει αὐθεντίαν σημαίνουσι, καὶ οὐ χάριν ἁπλῶς καὶ μόνως, ὁ ζηλωτής, καὶ αὐτοαλήθεια Θεὸς ἀντιλέγων τῷ Πατελάρχῳ ἀποφαίνεται διὰ τοῦ Ἡσαΐου τοῦ προφήτου κεφ, κβ΄.

„Καὶ καλέσω τὸν Παῖδά μου Ἐλιακεὶμ τὸν τοῦ Χελκίου, καὶ ἐνδύσω αὐτὸν τὴν στολήν σου, „καὶ τὸν στέφανόν σου δώσω αὐτῷ. καὶ μετὰ πάνυ ὀλίγα. καὶ δώσω αὐτῷ τὴν Κλεῖδα „οἴκου Δαβὶδ ἐπὶ τῷ ὤμῳ αὐτοῦ, καὶ ἀνοίξει, καὶ οὐκ ἔσται ὁ ἀποκλείων, καὶ κλείσει, καὶ οὐκ „ἔσται ὁ ἀνοίγων, καὶ δώσω τὴν δόξαν Δαβὶδ αὐτῷ, καὶ ἄρξει, καὶ οὐκ ἔσται ὁ ἀντιλέγων, „καταστήσω αὐτὸν ἄρχοντα ἐν τόπῳ πιστῷ, καὶ ἔσται εἰς θρόνον δόξης τοῦ οἴκου τοῦ Πατρὸς αὐτοῦ.

Τὸ δὲ ἐπὶ τῷ ὤμῳ φέρειν τὴν Κλεῖδα, ἐν τῷ θ΄, προσεσάφηκεν εἰπών, οὗ ἡ ἀρχὴ ἐγενήθη ἐπὶ τοῦ ὤμου αὐτοῦ.

Ἐξέτασις.

Τῶν ὀνομάτων, καὶ τῶν ῥημάτων τῶν ἐν ταῖς γραφαῖς κειμένων οὐχ ἁπλῶς ἡμᾶς ὁ Θεὸς ἐπακούειν βούλεται, ἀλλὰ μετὰ πολλῆς τῆς συνέσεως, διὰ τοῦτο ὁ μὲν μακάριος Δαβὶδ πολλαχοῦ τῶν ψαλμῶν προέγραφε τό, εἰς σύνεσιν, καὶ ἔλεγεν, ἀποκάλυψον τοὺς ὀφθαλμούς μου, καὶ κατανοήσω τὰ θαυμάσια ἐκ τοῦ νόμου σου, μετὰ δὲ τοῦτον καὶ ὁ τούτου παῖς ὑποτιθεὶς δείκνυσιν, ὅτι δεῖ καθάπερ ἀργύριον ἐκζητεῖν τὴν Σοφίαν, μᾶλλον δὲ ὑπὲρ χρυσίον αὐτὴν ἐμπορεύεσθαι, καὶ τὰ ἑξῆς ὅσα πνευματοκινήτως σημαίνει ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος κεφ, ά. ἐν τῷ κατὰ Ἰωάννην ὁμιλίᾳ ιέ. ὅπως λοιπὸν καὶ ἡμεῖς πᾶν συνεσκιασμένον, καὶ ἄτοπον δραπετεύσωμεν, μὴ ὡς ἔτυχε, καὶ ἁπλῶς προσβάλλωμεν ἑαυτοὺς τοῖς τῶν γραφῶν ῥήμασιν, ἀλλὰ μετ᾽ ἀκριβείας πολλῆς πρότερον ἐρευνήσαντες αὐτά, γενέσθωσαν ἡμῖν ἐν μέσῳ κείμενα, καὶ πρόχειρα. οὕτω γὰρ πάντα σκόπελον, καὶ ποιοῦσαν σπιλάδα ναυάγιον ἀποπλεύσωμεν, καὶ πονηρὸν χειρόγραφον ἐξαλείψωμεν, οἷς ἐπεισέρχεται ὁ τῆς ψυχῆς φόνος διὰ τῆς ἐγχεομένης ψευδοδοξίας ἀπὸ τῶν περιφερόντων μὲν ὄνομα καθηγητοῦ, καὶ διδασκάλου, γεμόντων δὲ ῥᾳδιουργίας, καὶ κακοηθείας, περὶ ὧν Ἡσαΐας κεφ, ί. φησίν, οὐαὶ τοῖς γράφουσι πονηρίαν, γράφοντες γὰρ γράφουσι πονηρίαν ἐκκλίνοντες κρίσιν πτωχῶν, καὶ ἁρπάζοντες κρίμα πενήτων τοῦ λαοῦ μου, αἰνιττόμενος τοὺς καινοτομοῦντας, καὶ παρεπινοοῦντας τὸν ὀρθὸν λόγον, καὶ καταρχὴν αἱρέσεων ἐπιθυμοῦντας, καὶ ἀπαξιοῦντας κατακολουθεῖν τοῖς πατράσι, καὶ τοῖς παρ᾽ αὐτῶν παραδεδομένοις δόγμασι, κατὰ Βασίλειον „τὸν μέγαν ἐν τῷ αὐτῷ κεφαλαίῳ τῷ εἰς τὸν Ἡσαΐαν. ἔστι γὰρ ἡ καρδία ἑκάστου ὡσανεί τις „δέλτος ἐγγραφομένη, καὶ χειροτυπουμένη ὑπὸ τοῦ λόγου εἴτε τῆς δικαιοσύνης τῶν δικαίων, „εἴτε τῆς πονηρίας τῶν ἀδίκων τῶν μὴ ἐχόντων τί ποιῆσαι ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἐπισκοπῆς τοῦ „ἑκάστου κριτοῦ. διό φησιν ὁ αὐτὸς οὐρανοφάντωρ Βασίλειος ἐν τῷ αὐτῷ κεφαλαίῳ οὕτως,

„ἐπειδὴ δὲ ἕκαστος ἡμῶν διὰ τοῦ βίου οἱονεὶ χειρόγραφα ἡμῶν γράφομεν τῷ μνημονικῷ ἡμῶν τοὺς τύπους τῶν πραγμάτων ἐναποσφραγιζόμενοι, τάχα καὶ τοὺς τοιούτους ταλανίζει ὁ λόγος ὡς γράφοντας πονηρίαν. ἡ μὲν γὰρ καρδία τῶν δικαίων καταγέγραπται οὐ μέλανι, ἀλλὰ Πνεύματι Θεοῦ ζῶντος. ἡ δὲ τῶν ἀδίκων καρδία οὐ Πνεύματι Θεοῦ ζῶντος, ἀλλὰ μέλανι τῷ συγγενεῖ τοῦ σκότους, καὶ ἐχθρῷ τοῦ φωτός, ὥστε ἕκαστος ἢ ὑπὲρ ἑαυτοῦ συγγράφει τὰ ἀγαθὰ πράσσων, ἢ καθ᾽ ἑαυτοῦ ποιῶν χειρόγραφα κατατίθεται πονηρά. ἔστιν οὖν τι χειρόγραφον καθ᾽ ἡμῶν χειρογραφούμενον ὑπὸ τῶν ἡμετέρων χειρῶν, ὅταν πράξωμεν τὰ χείρονα, καὶ ἔστι τι ὑπὲρ ἡμῶν χειρόγραφον, ὅταν πράσσωμεν τὰ βελτίονα. ἤδη δέ τινες καὶ τὰ ἐν συμβολαίοις γράμματα ῥᾳδιουργοῦντες, καὶ παραποιοῦντες χαρακτῆρας γραμμάτων ἐν κτήσεσιν ἀγρῶν, καὶ διαθήκαις, καὶ ὑποθήκαις, καὶ συναλλάγμασι ποικίλοις, ὅσα διὰ τῆς τῶν γραμμάτων ἀποδείξεως τὴν σύστασιν ἔχει γράφοντες."

Τῇ μαχαίρᾳ λοιπὸν τοῦ Πνεύματος ὡσανεί τινι διστόμῳ ῥομφαίᾳ πεπυρωμένῃ ἑκατέρωθεν περιτεμνούσῃ, καὶ περικαιούσῃ πᾶν ἦθος κακόηθες ῥᾳδιουργόν τε, καὶ θέλημα Σατανικόν, καὶ τυραννίδα κοσμοκράτορος περιέλωμεν ἐκ μέσου τῆς ἐναρέτου πολιτείας, οἷον δὴ ὄργανον ταυτησὶ τῆς κατὰ γνῶσιν Κλειδός, καὶ Βασιλείας, οὐχ ὡς χρώμενον, ἀλλ᾽ ὡς παραχρώμενον ταύτῃ, καίπερ ἐνίοτε θείᾳ ἀνοχῇ συγχωρούμενον, καὶ ἀνεχόμενον. διότι κατὰ τὸν Ἀπόστολον, καὶ Σατανικὸν Νόα μεγαλαυχούμενον τῇ καθ᾽ αὐτὸν οἰήσει ἐν τῷ φαντάζεσθαι ἰδίᾳ δυνάμει τῆς αὐτοῦ θελήσεως, καὶ μὴ τῇ τοῦ Θεοῦ κινήσει, καὶ τῇ εἰς αὐτὸν ὑπακοῇ ποιεῖν τὰ ὅσα προσετάχθησαν αὐτῷ παρὰ τῆς παντοκρατορικῆς αἰτίας τοῦ Θεοῦ τῶν ὅλων, καὶ τοὺς Φαρισαίους, καὶ Γραμματεῖς οἴεται ἑαυτὸ ποιεῖν αὐθεντικῶς διὰ τοῦ κατ᾽ αὐτὸν σκοποῦ, καὶ τελεσιουργεῖν τὰ μυστήρια, κἂν αὐτὸ μὴ βούληται, καὶ σκοπεῖ, καίπερ ὀρθῶς τὰ ἀπαραλόγιστα θεῖα ῥήματα ἐκφέρει, πάντα ἀτελεσιούργητά εἰσι τὰ ἐμπνευσθέντα τοῖς θείοις ῥήμασι μυσταγωγήματα, ὡσανεὶ μεγαλοκαυχώμενον τῇ ἐν αὐτῷ πεποιημένῃ προαιρέσει εἶναι ἱκανόν, καὶ ἔχειν ἐξουσίαν τοῦ δεσμεύειν, καὶ λύειν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, καὶ αὐτὸν τὸν δεδωκότα τὴν ἐξουσίαν Χριστόν, ᾧ δέον ἐστὶν αἰχμαλωτίζειν, καὶ ὑποτάσσειν ὁποιονοῦν νόημα κατὰ Παῦλον λέγοντα, καὶ διατάττοντα τὸν μὲν λόγον τοῦ Θεοῦ εἶναι τοῦ παντὸς ἄδετον, καὶ πάντα δεσμεύοντα ἡμᾶς δεδεμένους, κἀκείνῳ τῷ δι᾽ ἡμᾶς γεγονότι καθ᾽ ὑμᾶς τυγχάνειν αἰχμαλωτιζομένους, ᾧ τινιοῦν τρόπῳ νομισθείη τὸ αἰχμάλωτον, ὅπερ Ἀποστόλου προτέρημα, Φαρισαϊκὸν ἅμα, κακόηθές τε, καὶ ὕπουλον τῶν Γραμματέων δοκεῖ μοι καὶ τὸ νῦν εἶναι βιάζεσθαι τὸ ὑπεναντίον διισχυρίζεσθαι τῷ πονηρῷ χειρογράφῳ τῆς αὐθεντίας, ὅπως ἐπακολούθως στηρίζηται οὐ τὸν μακάριον Πέτρον, ἀλλὰ τὴν οἴησιν, καὶ τὴν βούλησιν τοῦ Πάππα καταρχεῖν, καὶ κατατυραννεῖν τῆς ἀνεξικάκου, καὶ κατὰ πάντα ὑποτεταγμένης τῷ Χριστῷ ἁγίας ἐκκλησίας. Τοῦδ᾽ ἕνεκα μὴ ἀγαπητὸν αὐτῷ ἐστι τὴν ἐξουσίαν, καὶ τὴν αὐθεντίαν τῶν Ἀποστόλων ταυτίζεσθαι τῷ χαρίσματι τῆς αὐτῶν ἀποστολῆς, ἀλλὰ καταρχὰς σχίζων τὸ ἀδιαίρετον, καὶ κατὰ πάντα εἰρηνεῦον, καὶ συνδεδεμένον ὁμόφρον φρόνημα τοῦ Πνεύματός φησι διαφέρειν τὸ χάρισμα τὸ πνευματικὸν τῆς ἐν Πνεύματι αὐθεντίας, καὶ ἐξουσίας, ὡς ἄλλο εἶναι τὸ χάρισμα, καὶ ἄλλο τὴν ἐξουσίαν, καὶ αὐθεντίαν τοῦ Πνεύματος, ἅτε δὴ τὴν αὐθεντίαν ἐπανάγων εἰς τὸν σκοπόν, καὶ τὴν θέλησιν τῶν Πάππων, ἣν ψευδωνύμου φαντασίαν ὅπως πλείονα αὐτῆς ἐπιπλάστως ἐπισπάσηται, προγράφει τῆς μαρτυρίας, οὐχ ὡς παρ᾽ αὐτοῦ παραλεγομένην ἐν μοχθηρίᾳ προαιρέσεως ἰδιοβουλήτου, ἀλλ᾽

ὡς

ὡς περὶ τῆς αὐταληθείας, καὶ τοῦ ζηλωτοῦ Θεοῦ τῶν ὅλων, ἴσως κατ᾽ αὐτὴν ἀντιλέγοντος τῷ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει κυρῷ Ἀθανασίῳ ὄντως προστατεύσαντι τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας ἐν πνεύματι πρᾳότητος, δικαιοσύνης τε, καὶ αὐθεντίας τοῦ ὁδηγοῦντος Παρακλήτου εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν, καὶ διαιροῦντος τὰ χαρίσματα ἑκάστῳ ὡς βούλεται κατὰ τὸ ἀποστολικὸν λόγιον, μὴ ἐπιγινώσκων ὅτι ὁ ζῆλος τοῦ Κυρίου Σαβαὼθ τοῦ Θεοῦ τῶν στρατιῶν, ᾧ ὑποτέτακται πᾶσα δύναμις καὶ θέλησις, ἐζηλωκώς, καὶ πεποιηκὼς ἔτυχεν ἡμᾶς τοὺς ἀπολλυμένους τῇ ἀγνοίᾳ ἐν τῷ δέξασθαι συγκαταβατικῶς εἰς τὴν ἑαυτοῦ Βασιλείαν τὴν ἐν ἀνθρώποις οἰκονομίαν, καὶ μὴ τὴν τυραννικὴν αὐθεντίαν, κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον. Διόπερ εἰς ἀποτροπὴν πάσης μοχθηρᾶς προαιρέσεως, ἔξωσίν τε Βαρβαρικῆς ἐπιδρομῆς, φύλαξιν δὲ τῆς θείας ἐντολῆς, καὶ περιποίησιν τῆς εἰς Χριστὸν ὑπακοῆς ἐξεταχθήτωσαν σαφηνείας τῆς τούτων ἕνεκα ποῖον μέρος τῆς διανοητικῆς δυνάμεως ἡμῶν ἄρχει, καὶ ἐπιτάττει. καὶ ποσαχῶς λέγεται ἡ ἐξουσία. Καὶ κατὰ τίνα διάνοιαν τῶν θείων Πατέρων λαμβάνεται τὸ μεταληπτὸν Πνεῦμα ἅγιον, ἡ ἀκένωτός τε δωρεὰ τῆς μακαρίας Τριάδος βούλεται τοὺς ἱερεῖς αὐθεντεύειν, καὶ ἐξουσιάζειν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ τοῦτο συγγνώμην διδόντες τῷ ἀποστάτῃ, καὶ ὑπεναντίῳ προβαλλόμενοι. οὐ γάρ ἐστι τοσοῦτο φίλον τῇ ὑποτεταγμένῃ, καὶ μετριοφρονούσῃ συνάζει τοῦ Πνεύματος ἰδιοποιεῖσθαι τὰς ἐπαρτικὰς λέξεις, καὶ μεγαλορρήμοσι φωναῖς, ὅσον ταῖς ταπεινοφρονούσαις, συνεσταλμέναις, καὶ συντεκμαιρομέναις προστατικὸν ὀχύρωμα, κηδεμονικόν τε ἔργον βέλτιον, ἢ τυραννικόν.

Τέως πῶς ἐξηγᾶται, καὶ μεθερμηνεύεται τὸ ῥητὸν τὸ διὰ τοῦ προφήτου Ἡσαΐου προφητευόμενον, ἐπὶ τίνα τε ἀνάγεται, καὶ ἀναφέρεται.

Ἰστέον λοιπὸν α΄. ὅτι διὰ τὸ λογικόν, καὶ τὸ μόριον, ᾧ νοοῦμεν, φρονοῦμεν, καὶ βουλευόμεθα, ἐσμὲν αὐτεξούσιοι, κατὰ τὸν Δαμασκηνὸν ἐν τῇ ἐκδόσει τῆς αὐτοῦ ὀρθοδόξου πίστεως „κεφ. μδ΄. λέγοντα οὕτω. Τὰ μὲν ἄψυχα, καὶ ἄλογα τρέπονται κατὰ τὰς προειρημένας σωματικὰς ἀλλοιώσεις, τὰ δὲ λογικὰ κατὰ προαίρεσιν, τοῦ γὰρ λογικοῦ τὸ μέν ἐστι θεωρητικόν, τὸ δὲ πρακτικόν. θεωρητικὸν μὲν τὸ κατανοοῦν ὡς ἔχει τὰ ὄντα, πρακτικὸν δὲ τὸ βουλευτικὸν τὸ ὁρίζον τοῖς πρακτοῖς τὸν ὀρθὸν λόγον. καὶ καλοῦσι τὸ μὲν θεωρητικὸν νοῦν, τὸ δὲ πρακτικὸν λόγον. καὶ τὸ μὲν θεωρητικὸν σοφίαν, τὸ δὲ πρακτικὸν φρόνησιν. πᾶς οὖν ὁ βουλευόμενος ὡς ἐπ᾽ αὐτῷ οὔσης τῆς αἱρέσεως τῶν πρακτῶν βουλεύεται, ἵνα τὸ προκριθὲν ἐκ τῆς βουλῆς ἕληται, καὶ ἑλόμενος πράξῃ. εἰ δὲ τοῦτο ἐξ ἀνάγκης παρυφίσταται τῷ λογικῷ τὸ αὐτεξούσιον. ἢ γὰρ οὐκ ἔσται λογικόν, ἢ λογικὸν ὂν κύριον ἔσται πράξεων, καὶ αὐτεξούσιον. ὅθεν καὶ τὰ ἄλογα ζῶα οὐκ εἰσὶν αὐτεξούσια, ἄγονται γὰρ μᾶλλον ὑπὸ τῆς φύσεως, ἤπερ ἄγουσι. διὸ οὐδὲ ἀντιλέγουσι τῇ φυσικῇ ὀρέξει, ἀλλ᾽ ἅμα ὀρεχθῶσι τινός, ὁρμῶσι πρὸς τὴν πρᾶξιν. ὁ δὲ ἄνθρωπος λογικὸς ὢν ἄγει μᾶλλον τὴν φύσιν, ἤπερ ἄγεται. διὸ καὶ ὀρεγόμενος εἴπερ ἐθέλοι ἐξουσίαν ἔχει ἀναχαιτίσαι τὴν ὄρεξιν, ἢ ἀκολουθῆσαι αὐτῇ." Ὥστε ἕπεται τοῖς ῥηθεῖσι τὸ αὐτεξούσιον οὐδὲν ἄλλο εἶναι, μὴ ὅτι γε δύναμις λόγου, καὶ θελήσεως, ἣν ἐκλέγεται τὸ ἀγαθόν, παριστανομένης μὲν τῆς θείας χάριτος, καὶ τῆς παρ᾽ αὐτῆς ἀπορροίας, ἀφισταμένης δὲ τὸ κακόν, καὶ πονηρόν, ὡς θεσπίζει ὁ ἱερὸς Αὐγουστῖνος. συντρέχει γὰρ ἐπὶ τὴν αἵρεσιν τῶν πρακτῶν ὁ μὲν νοῦς, καὶ ἡ σοφία ὡς σύμβουλος. ὁ δὲ λόγος τῆς θελήσεως ὡς αὐτοκράτωρ. διὸ ὁ μὲν συμβουλεύει τοῖς πρακτοῖς, ὁ δέ φησιν ἔστωσαν πραττόμενα δι᾽ ἐπιταγῆς τὰ συμβουλευθέντα.

Ἰστέον β΄. ὅτι ὁ νοῦς, καὶ ἡ θέλησις ὁ μέν ἐστι θεῖος ἄκτιστος, καὶ ἄτρεπτος, καὶ ἀναντίρρητος,

καὶ

καὶ ἀκατάληπτος, καὶ ἀνεμπόδιστος ὑπὸ πάσης δυνάμεως καθ' αὐτὸν, καὶ μόνον ἀνεμποδίστως κινούμενος, ὅποι ἂν βούλοιτο, ὡς ἀμεταμέλητά εἰσι τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀπαραλόγιστα τὰ ῥήματα αὐτοῦ. ὁ δὲ ἔστι λόγος τῆς θελήσεως κτιστὸς, τρεπτὸς, καταληπτὸς, καὶ ἀντιλεγόμενος, οἷός ἐστιν ὁ τῶν λογικῶν πάντων κτισμάτων, εἴτε τῶν ἐν τοῖς ἀγγέλοις, εἴτε τῶν ἐν τοῖς ἀνθρώποις ὤν. κατὰ μὲν τὸν λόγον τῆς φύσεως, τῆς ποιήσεως, καὶ τῆς χάριτος ἐκεῖθεν παρὰ τῆς θείας βουλήσεως, καὶ κινούμενος ὅποι ἂν προσταχθῇ, καὶ ἱκανοποιούμενος κατὰ τὸ θεῖον βούλημα. κατὰ δὲ τὸν λόγον τῆς αὐτοῦ προαιρέσεως ἐλεύθερος κινεῖσθαι ἐπὶ τὸ χεῖρον, ἢ τὸ βέλτιον τῆς κλήσεως. ὅστις εἰ μὲν ἐνεργεῖ τὸ θεῖον βούλημα καὶ τὸ ἐκείνου ἀγαθὸν, ἔχει συμμαχοῦσαν, καὶ συνεργοῦσαν αὐτῷ τὴν θείαν ἐνέργειαν, καὶ συντρέχουσαν χάριτα ἀκωλύτως. εἰ δὲ τὸ κακὸν ἐγκαταλιμπάνεται παρ' ἐκείνης οὐχὶ τῷ λόγῳ τῆς φύσεως, ἀλλὰ τῇ κατ' ἐκεῖνον κλίσει τῆς μοχθηρᾶς προαιρέσεως, ἥτις καὶ κωλύεται, καὶ ἀποτρέπεται παρὰ τοῦ Θεοῦ, καίπερ ἐνίοτε ἐνεργεῖ καὶ διὰ τοῦ κακοῦ ὀργάνου πρὸς εὐεργεσίαν ἄλλων, ὡς εἴρηται, καὶ μὴ εἰς τὴν τοῦ ὀργάνου ἀντιμισθίαν, ὡς οὐδὲν ἐξ αὐτοῦ ἐμφέροντος ἐπὶ τὴν εὐποιΐαν τῶν πιστευόντων, χαρακτηριζομένων, καὶ εὐεργετουμένων παρὰ τῶν λογοποιῶν ῥημάτων τοῦ Κυρίου. ταῦτα γὰρ ἀναντίρρητα, καὶ οὐκ ἔχει τὸν ἀνθεξόμενον αὐτοῖς. ἡ δὲ ἐκείνου μοχθηρία κατακρούεται, καὶ κατακεραυνοῦται ἀνθισταμένη τῇ θείᾳ βουλήσει εἴτε ἀγγελικὴ τυγχάνουσα, κἄν τε ἀνθρώπινος οὖσα. ἠθέλησε γὰρ ὁ πρὶν Ἑωσφόρος ἀντιταχθῆναι τῷ θείῳ θελήματι, καὶ αὐτοκρατορικῇ δυνάμει αὐτοῦ, ἀλλὰ κεραυνωθεὶς κατενεμβροντήθη. ἠθέλησαν καὶ οἱ τοῦ Ἰωσὴφ ὁμαίμονες διὰ τὴν τριάκοντα ἀργυρίων πωλήσεως εἰς τοὺς ἐξ Ἄγαρ κακοπεποιηκέναι τὸν σώφρονα, ἀλλ' ἡ θεία βούλησις εἰς εὐδαιμονίαν, καὶ εὐτυχίαν τῆς Αἰγύπτου, καὶ τῶν γονέων, καὶ τῶν συγγενῶν αὐτὸν μετήγαγε λέγοντα αὐτοῖς, ὑμεῖς ἐβουλεύσασθαι κατ' ἐμοῦ εἰς πονηρὰ, καὶ κακὰ, ὁ δὲ Κύριος ἐλογίσατό μοι εἰς ἀγαθὰ, καὶ χρηστά. ἄλλαι μὲν βουλαὶ ἀνθρώπων, ἄλλαι δὲ Θεοῦ, οὗ καὶ ὁ νόος ἀκατάληπτος, καὶ ἡ θέλησις αὐτοῦ ἀναντιολόγητος, καὶ ἀναντίρρητος, καὶ ἀπαραλόγιστος. τὰ δὲ ἡμέτερα ἐξελεγχόμενα ὑπὸ τῆς ἀσθενείας ἡμῶν, καὶ μὴ κρατυνόμενα παρὰ τῆς θείας ῥοπῆς, εὐεξαπάτητα καὶ παραλογιζόμενα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστόν εἰσιν, ὅτι μή γε θείᾳ συμμαχίᾳ περιβαλλόμενα, καὶ σωζόμενα. αἱ γὰρ θεῖαι βουλήσεις, καὶ πράξεις ἀεὶ καὶ ὡσαύτως ἔχουσιν ἀκωλύτως. εἶπε, φησὶ, καὶ ἐγένετο, καὶ πάντα ὅσα ἠθέλησεν ὁ Κύριος ἐποίησεν ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ἐν τῇ γῇ, καὶ ὁ Κεραμεὺς ἐκ τοῦ αὐτοῦ πηλοῦ μὴ οὐκ ἔχει ἐξουσίαν ποιῆσαι σκεῦος, τὸ μὲν εἰς τιμὴν, τὸ δὲ εἰς ἀτιμίαν, καὶ τίς ἀνθέστηκε τῷ κρίματι αὐτοῦ, καὶ ἄλλα τοιαῦτα. ἡ δὲ ἀνθρώπινος, καὶ κτιστὴ αἵρεσις καίπερ ἀεὶ ἐφ' ἡμῖν, κἀν τοῖς λογικοῖς πᾶσι κτίσμασίν ἐστιν ἐπὶ τῶν πρακτῶν, ἀλλ' ἡ τούτων ἐνέργεια, καὶ πρᾶξις πολλάκις κωλύεται, καὶ ἀντιλέγεται, τὸ μὲν διότι πᾶν τὸ γεννητὸν, καὶ τρεπτόν ἐστιν, ὧν γὰρ ἡ ἀρχὴ τῆς γενέσεως ἀπὸ τροπῆς ἤρξατο, ἀνάγκη ταῦτα τρεπτὰ εἶναι. διόπερ καὶ τὸ ἡμέτερον αὐτεξούσιον, καίπερ ἀκαταναγκαστόν ἐστι βίᾳ ἰδίας αὐταρκείας, καὶ ἰδιορρυθμίστου προαιρέσεως, ἀλλὰ δυναστείᾳ, ἐξουσίᾳ τε, καὶ ἀνάγκῃ ποιητικῆς δυνάμεως συστέλλεται καὶ καταναγκάζεται στενοχωρούμενον, κατὰ τὸ κοινὸν τῆς θεοσόφου διδασκαλίας ἀξίωμα.
» ἐντεῦθεν καὶ ὁ ἱερὸς Δαμασκηνὸς κεφ, μγ', περὶ τῶν γινομένων φησίν. χρὴ δὲ γινώσκειν
» ὡς ἡ μὲν αἵρεσις τῶν πρακτῶν ἀεὶ ἐφ' ἡμῖν ἐστιν, ἡ δὲ πρᾶξις πολλάκις κωλύεται κατά τινα
» τρόπον τῆς θείας προνοίας, ἧς οἱ τρόποι πολλοὶ, καὶ λόγῳ ἀνερμήνευτοι, καὶ νῷ καταλη-

φθῆναι

φθῆναι μὴ δυνάμενοι, κατὰ τὸν αὐτὸν ἐν τῷ περὶ προνοίας, κεφ, μς'.

Ἱστέον γ', ὅτι ἡ ἐξουσία, καὶ ἡ αὐθεντία, καὶ εἴτις αὐτεξούσιος κίνησις ἐξουσιοποιοῦ, καὶ αὐθεντοποιοῦ καθ' αὐτὴν δυνάμεως, καὶ ἐνεργείας, πρώτως, κυρίως, καὶ καθόλου ἀναπολύτως ἐστὶν ἡ τοῦ Θεοῦ ἀδημιούργητος, καὶ εὐεργετικὴ, χαριτοποιός τε πηγὴ πάντων τῶν χαρισμάτων μεταδοτικὴ, καὶ ὅλων τῶν ποιημάτων προαγωγὸς, ὅστις αὐθεκάστως, αὐτοβούλως, αὐτεπαγγέλτως, καὶ αὐτοκρατορικῶς ὑπὸ μηδενὸς κινούμενος, ὅτι μὴ ἐκ τῆς καθ' αὐτὸν ἀγαθοεργείας, καὶ εὐποιΐας, ὡς αὐτὸς αὐτῆς ἐξουσιάζει, καὶ αὐθεντεύει τοῦ σύμπαντος. αὐτὸς γὰρ ἀνάγει, καὶ κατάγει, ζωοποιεῖ, καὶ θανατοῖ, πατάσσει, καὶ ἰᾶται, δημιουργῶν κόσμον, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν κόσμους, εἰ ἐθέλει, καὶ βούλεται, χαρίσματά τε δίδωσι πρωτοκινήτως συγκινούμενος, συγχωρῶν, μακροθυμῶν, καὶ ἀνεχόμενος. καὶ ἵνα συνελὼν εἴπω, πάντων αὐθεντεύει, πάντα κτίζει, πάντα χαρίζεται, πάντα κατέχει, διὸ καὶ ἀκατάσχετος, καὶ ἄτρεπτος, καὶ ἀδωρόληπτος ἡ ἐξουσία, καὶ ἡ αὐθεντία αὐτοῦ ἐστὶν, ἀδωρόληπτος μὲν, διότι πρὸς μηδενὸς ἔλαβε ταύτην τὴν δωρεὰν, ἀλλὰ μᾶλλον δωρητική ἐστι συνεργῶς χαριστικὴ, καὶ μακροθύμως ἀνακτική ἐστι τοῖς ἐπικτήτως, ἐπεισάκτως, θετικῶς, καὶ κατὰ χάριν αὐτὴν ἔχουσιν, ὡς τὸ δωρεὰν ἐλάβετε, δωρεὰν δότε. ἄτρεπτος δὲ πάλιν ἐστὶ, διότι ὑπὸ μηδενὸς κινηθῆναι δύναται, ἀλλὰ κρεῖσσον αὐτὴ κινεῖ, καὶ μεταβάλλει, ὅσα ἂν βούλεται, καὶ θέλει. ὁ Οὐρανὸς, καὶ ἡ Γῆ, φησὶ, παρελεύσονται, οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσι. καὶ πάλιν, τῷ Λόγῳ Κυρίου οἱ οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν, καὶ τῷ Πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ πᾶσα ἡ δύναμις αὐτῶν. ἀκατάσχετος πάλιν ἐστὶ, διότι οὐδεὶς ἔχει κατασχεῖν αὐτὴν, μᾶλλον δὲ κρατυνοῦσαν, κατέχουσαν, καὶ συντρίβουσαν ἡνίκα βούλεται, κἂν αὐτοὺς τοὺς αἰωνίους μοχλοὺς κατέχοντας τῶν πεπεδημένων ἐν τῷ κατέρχεσθαι εἰς τὰ κατώτατα μέρη τοῦ ᾅδου, καὶ συνεγείρειν τοὺς ἐν αὐτῷ κατεχομένους. Περὶ ταύτης τῆς αὐθεντοποιοῦ ἐξουσίας, φησὶν ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος οὐ μόνον κεφ, πρώτῳ ἐν τῷ κατὰ Ἰωάννην λέγων οὕτως. Ὁ δὲ Χριστὸς οὐκ εὐθέως, οὐδὲ ἐξ ἀρχῆς τὰ τῆς ἐξουσίας ἐπιδείκνυται πάντα, ἀλλὰ ταπεινότερον φθέγγεται, ὅτε γοῦν ἔδωκε τῆς αὐτοῦ Θεότητος ἀπόδειξιν, λοιπὸν αὐθεντικώτερον αὐτὸ τίθησι λέγων, μακάριος εἶ Σίμων, ὅτι ὁ Πατήρ μου ἀπεκάλυψέ σοι. καὶ πάλιν, κἀγώ σοι λέγω, σὺ εἶ Πέτρος, καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν. ἀλλὰ καὶ κεφ, ς', ἐν τῷ κατὰ Ματθαῖον ἐξηγούμενος τὸ, Πάτερ ἡμῶν πρὸς τὸ τέλος εἰς τὸ καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμὸν, ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ, ὅτι σοῦ ἐστιν ἡ βασιλεία, καὶ ἡ δύναμις, καὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν. ἐφ' οἷς ἐνδείκνυσι καὶ τὸν διάβολον φύσει πονηρὸν μὴ εἶναι, ἀλλὰ τῇ πονηρίᾳ τῆς προαιρέσεως ἐπιγεγονέναι τοιοῦτον, καὶ ὅτι μὴ τοῖς τῇ ἐκείνου πονηρίᾳ καὶ συμβουλίᾳ πονηρευθεῖσι, καὶ πλησιάζουσιν ἡμῖν ἀδεῶς ἔχειν, ἀλλ' ἀπὸ τούτων ἐπ' ἐκεῖνον μετατεθεῖναι τὴν ἔχθραν, καὶ ὅτι ἐπειδήπερ τοῦ οὐρανίου Πατρὸς, καὶ μόνου αὐτοῦ ἐστιν ἡ βασιλεία, χρὴ δεδοικέναι οὐδενὸς, ἐπειδὴ κἀυτὸς ὁ πονηρὸς δοῦλος ὑπεξούσιος, καὶ αἰχμάλωτός ἐστι κατὰ τὸν λόγον τῆς δημιουργίας τῷ ἀτρέπτῳ, καὶ αὐθεντικῷ προστάγματι τοῦ Θεοῦ, καίπερ δοῦλος τῶν ἠτιμωμένων, καὶ τῶν προσκεκρουκότων, εἰ καὶ ἐξουσιάζειν δοκεῖ, ἀλλὰ κατὰ θείαν ἀνοχὴν, καὶ τὴν αὐτοῦ παραχώρησιν, τῆς τὰ πάντα σοφῶς, καὶ ἐπιστημόνως διοικούσης, διεξαγούσης τε τὸ σύνολον, μόνης ἀνεξουσιάστου, καὶ ἀναυθεντήτου, ἐξουσίας τε τοῦ κρατίστου, καὶ παντοκράτορος Βασιλέως τῶν ὅλων Θεοῦ, παρ' ἧς πᾶσαι αἱ ἐξουσίαι, καὶ αὐθεντίαι, καὶ βασιλεῖαι ἀπήρ-

τηνται

στήνται, ἥτε ἡ δημιουργουμένη, καὶ ποιουμένη κατ' εἰκόνα, καθ' ὁμοίωσιν, ὡς τὸ πρῶτον μὲν ἐννοεῖ τὰς ἀγγελικὰς δυνάμεις, καὶ τὸ ἐννόημα ἔργον ἦν, Λόγῳ συμπληρούμενον, καὶ Πνεύματι τελειούμενον. καὶ τό, ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν, καὶ καθ' ὁμοίωσιν, ἥτις ἔννοια, καὶ ἐξεικονισμὸς χρηστέα ἐστὶ τοῖς ἀγγέλοις, καὶ τοῖς ἀνθρώποις, καὶ μὴ παραχρηστέα, τοῦτο μὲν πονηρίας, καὶ ἀρχεγόνου κακίας ἴδιον τῷ διαβόλῳ, καὶ παραφρονήσαντι τὴν ἀγαθοεργῶς δημιουργηθεῖσαν ἔννοιαν ἐστίν. ἐκεῖνο δὲ διὰ τῆς πρὸς τὸ Θεῖον καθ' ὁμοίωσιν ἀρετῆς, καὶ τελειότητος, ὅσον ἐφικτὸν, κτιστῇ φύσει, νοερᾷ, πεποιημένῃ λογικῇ ἐξουσία προσδίδοται, εἴτε ἀγγέλοις, εἴτε ἀνθρώποις, ἐκείνοις μὲν ὡς ἱσταμένοις καλῶς μετὰ φόβου, καὶ τρόμου παρὰ τῷ δημιουργῷ αὐτῶν ἁγίοις παραστάταις, καὶ ὑπηρετικοῖς ἐννοήμασι τοῖς ἀποπληροῦσι τὰ θεῖα λειτουργήματα, καὶ ἐπιτάγματα, καὶ μὴ κοινωνοῦσι γνώμης, καὶ συμβουλῆς τῷ δημιουργῷ αὐτῶν Δεσπότῃ εἰς τὴν προαγωγὴν τῶν ἐκείνου ποιημάτων κατὰ τὴν πρόνοιαν τῶν Ἰουδαίων. ἀγγέλων γὰρ οὐκ ἔστι τὸ γνώμης κοινωνεῖν τῷ Δεσπότῃ, ἀλλὰ τὸ παρεστάναι, καὶ τὴν λειτουργίαν ἀποπληροῦν, ὡς ὁ Χρυσόστομος, καὶ θεῖος λειτουργὸς τῆς ἱεραρχίας τεκμαίρεται κεφαλαίῳ, πέμπτῳ εἰς τὴν γένεσιν. Τούτοις δὲ πάλιν, ὡς δημιουργηθείσης τῆς αὐτῶν ψυχῆς παρὰ τοῦ θείου ἐμφυσήματος χρᾶσθαι τῷ σώματι ὡς ὀργάνῳ δημιουργηθέντι παρὰ τοῦ Θεοῦ λαμβάνοντι τὴν ἐντελέχειαν παρὰ τῆς πεποιημένης νοερᾶς, καὶ λογικῆς ψυχῆς παρ' αὐτοῦ, καὶ κινουμένῳ παρ' αὐτῆς τῆς κινουμένης παρὰ τοῦ κινοῦντος αὐτὴν Θεοῦ πεποιημένην, ὥσπερ καὶ τὰς ἀσωμάτους δυνάμεις, λειτουργὸν, καὶ διάκονον τῶν προσταγμάτων τοῦ πεποιηκότος, καὶ μὴ συνδημιουργὸν, ἢ σύμβουλον τῷ ποιητῇ, καὶ δημιουργῷ αὐτοῦ, καὶ τοῦ ὀργανιζομένου σώματος. διὸ μήτε οὐσίαν Θεοῦ εἶναι φαμὲν τὴν πεποιημένην ψυχὴν τῷ ἐμφυσήματι ὑπὲρ τὴν ἀξίαν ἀνάγοντες αὐτὴν, μήτε μεθίστασθαι εἰς τὴν τῶν ἀτιμοτάτων ἀλόγων, ὡς ταυτιζομένην τῷ ὀργάνῳ αὐτῆς παρὰ τὴν ἀξίαν κατάγοντες. ἀλλ' ἐκ τῶν διακεκριμένων δύο ἀλλήλοις νοητῶν, καὶ αἰσθητῶν ὑστάτως ποιηθεῖσαν ὥς τι μέτρον, καὶ χρῆμα, τὸ δὴ λεγόμενον, πάντων τῶν ὄντων, καὶ συμμεμιγμένον ἀμφοτέροις σύνθετον, ὅπερ πεποίηται πλαστουργηθὲν ὁ ἔσω, καὶ ἔξω ἄνθρωπος, θέμενός τε ἐν τῷ παραδείσῳ, καθάπερ βασιλεύς τις ἐνδιαιτώμενος κεχωρισμένῃ τραπέζῃ, καὶ τρυφῇ λογικῇ ἀποτετμημένῃ τῶν ἀλόγων, ὡς ἀνεκηρύχθη Βασιλεὺς, καὶ Ἄρχων, καὶ Κύριος σωφρονιζόμενος τῷ ἀνεπαχθεῖ τῆς ἐντολῆς, καὶ τῷ ἐπιτιμίῳ τοῦ φόβου αὐτῆς, ἕνεκα τῆς ἐν παρακοῇ ποινῆς, καὶ τιμωρίας παρὰ τοῦ ποιητοῦ τῆς ἐν αὐτῷ δεσποτείας, καὶ ἐξουσίας, ὅπως ἀκέραιος ἐπιμένῃ ἡ ἐν αὐτῷ αὐτεξούσιος, καὶ δεσποτικὴ προαίρεσις πεφυλαγμένη ἐντέταλται αὐτῷ ὥσπερ βραχύ τι ἀργύριον τετυπωμένον παρ' αὐτοῦ τὸ ὑπακούειν, δίδοσθαι, καὶ δασμοφορεῖν τῷ χαρισαμένῳ τὴν τοσαύτην ἀπόλαυσιν, καὶ ἐξουσίαν αὐτοδεσπότῃ, ἵνα εἰδέναι ἔχῃ, ὅτι ὑπὸ δεσπότην ἐστὶν, ᾧ προσήκει αὐτὸν πείθεσθαι, καὶ τοῖς ὑπ' ἐκείνου αὐτῷ προστατομένοις εἴκειν, κατὰ Χρυσόστομον κεφ. β'. εἰς τὴν γένεσιν, τοῦτο ἅμα, καὶ μόνον ἔχειν ἐλεύθερον πρὸς ἰδίαν εὐεργεσίαν, καὶ ἀντιμισθίαν προαιρεῖσθαι τὸ ἀγαθὸν, καὶ ὑποτάσσεσθαι τῷ δεσποτικῷ ἐντάλματι, ᾧ ἐνδιαιτώμενος ἔσεται τοῦ παραδείσου εἰς τοὺς ἀλήκτους αἰῶνας ἐργαζόμενός τε, καὶ φυλάττων αὐτὸ διὰ τῆς ἐναρέτου ἀσκήσεως, καὶ ἐγρηγορίας τελειότητος τῆς καὶ τὰ δύσκολα εὔκολα ἀπεργαζομένης, δι' ἃ καὶ θεομιμήτως καὶ τοῖς μετ' αὐτὸν ἔσεται μεταδοτικός. Εἰ δὲ τούτων ἀποξενωθείη, καὶ τὸ πρὸς ἀρετὴν κατ'

εἰκόνα, καὶ ἐξομοίωσιν αὐτῆς εὖ καὶ ὡς ἔχον γεγονὸς ἐλεύθερον καταδουλώσεται τῇ ἀλογίᾳ παραβεβληκὼς ἑαυτὸν, καὶ τὸν λόγον μὴ προτιθέμενος τὸν σπουδαῖον ἑαυτῷ καὶ μόνῳ τὴν μοχθηρίαν ἐπισπάσεται, καὶ οἷος παραβάτης τοῦ βασιλικοῦ ἐν λόγῳ, καὶ μὴ ἀλογίᾳ γεγονότος χαρακτῆρος θανάτῳ καταδίκης, καὶ τιμωρίας, καὶ κολάσεως, ὁμοῦ τε ἐξόριστος τῆς θείας αὐλῆς τοῦ παραδείσου ὑπεύθυνος τεύξεται, ὃ καὶ γέγονε θείᾳ συγχωρήσει, καὶ τῇ παραγνώμῃ τῆς θείας βουλῆς. Ἐπειδήπερ ὁ πρωτόπλαστος γέγονεν ἀνήκοος γευσάμενος τοῦ ἐντεταλμένου αὐτῷ ξύλου μὴ ἅψεσθαι, καταισχυνθείς τε τῷ ὑποψιθυρισμῷ τοῦ μεμηνότος, καὶ τῇ παραφροσύνῃ τοῦ ὑπερπεφρονηκότος κατὰ τῆς θείας ὑψώσεως, καὶ μόνης ἀμετακινήτου βασιλείας Θεοῦ τῶν ὅλων. ἐντεῦθεν καὶ αἱ κατὰ ἀνοχὴν, καὶ παραχώρησιν ἐξουσίαι, καὶ αὐθεντίαι ἐγνωρίσθησαν, ὡς αἱ σατανικαὶ μέθοδοι, καὶ ἀρχαὶ τοῦ κοσμοκράτορος τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου τῇ τοῦ Θεοῦ ἀνοχῇ, καὶ παραχωρήσει αὐτοῦ παραχωρούμεναι διὰ τὸ συμφέρον τῆς πολιτείας, εἰ καὶ θεομισεῖς, καὶ ἀποτρόπαιοι κατὰ Συνέσιον. ἐντεῦθεν προεικονίζετο καὶ ἡ κεχαριτωμένη χάρις διὰ τοῦ λουτροῦ τῆς παλιγγενεσίας ἄκρᾳ συγκαταβάσει, καὶ προστασίᾳ βέλτιον οἰκονομηθεῖσα, ἢ διὰ βασιλείας, καὶ αὐθεντίας. διό φησι, τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν, ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον εἰς τὸν κόσμον, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, λεληφόσι τε χάριτα ἀντὶ χάριτος, ἀμέλει τὸν διδάσκαλον Χριστὸν ἀντὶ τοῦ παιδαγωγοῦ νόμου, καὶ τὴν αὐτὴν εἰκόνα τῶν πραγμάτων ἀντὶ τῆς προεκτυπωθείσης σκιᾶς, καὶ τοῦ τύπου τῶν προεικονισθέντων, καὶ τὴν ἔλευσιν τῶν βελτιόνων διὰ τὴν παραχώρησιν τῶν χειρόνων, καὶ τοῦτο μὲν ἀβιάστως, καὶ οὐ κατηναγκασμένως λεληφότες τὸ δῶρον, ἀλλ' αὐτοπροαιρέτως, καὶ αὐτοκινήτως ἔνθεν, κἀκεῖσε ῥέποντες, καὶ ἀμφιταλαντεύοντες ὅποι ἂν βούλωνται τὸ καλῶς ποιηθὲν αὐτεξούσιον, καὶ ἀνακαινισθὲν, καὶ ἀφεθὲν, καὶ παραχωρηθὲν αὐτοῖς βούλημα, καὶ θέλημα. ἕπεται λοιπὸν τοῖς προεστρωμένοις διειλημμένως, ὅτι ἡ ἐξουσία, καὶ ἡ αὐθεντία τοῦ σύμπαντος φύσει, καὶ θελήσει ἀναντιρρήτῳ γνησίαν καὶ μόνην εἶναι τὴν τοῦ Θεοῦ, καὶ ταύτην λέγεσθαι κατὰ τὰ ὑποκείμενα τὴν μὲν δημιουργικὴν, καὶ ποιητικὴν, τὴν δὲ οἰκειωτικὴν, καὶ οἰκονομικήν. καὶ ποτὲ μὲν ἐνεργεῖν ἀμέσως, καὶ πρωτοκινήτως, ποτὲ δὲ συνεργεῖν ἐμμέσως διὰ τῶν λειτουργῶν, καὶ τῶν ὀργάνων χρωμένων, καὶ ἐπιταττομένων παρὰ τῆς θείας βουλῆς, καὶ θελήσεως, οἵτινες ἔχουσι, καὶ ἰδιορρύθμητον πεποιημένην θέλησιν, καὶ κίνησιν αὐτῶν, ἢ κολάζονται, καὶ στεφανοῦνται, ψέγονται, καὶ ἐπαινοῦνται εὖ ποιοῦντες, καὶ αἰσχρουργοῦντες, δέδοταί τε αὐτοῖς παρὰ τοῦ πρωτοκινοῦντος ἐξουσία κοινὴ, καὶ αὐθεντία καθόλου πρὸς νομὴν, καὶ φροντίδα ἄλλων κατενεμπιστευθέντων αὐτοῖς ἐκ τῆς ἄνωθεν προνοίας, ἀλλ' οὐκ αὐτοκίνητος, ἢ αὐτοβούλητος, ἢ αὐθέκαστός ἐστιν, ἀλλ' ὡς συγκινουμένη, καὶ συγκινοῦσα, καὶ συνεργοῦσα, καὶ συντρέχουσα ὡς ὄργανον τῆς δυνάμεως, ἐνεργείας, καὶ κινήσεως, ἀφ' ἧς ἐνεχειρίσθη ἡ αὐθεντία κινεῖσθαι κατὰ τὴν ἐκείνης ἐντολὴν, καὶ μὴ κατὰ τὴν αὐτοῦ βουλὴν, καὶ σκοπὸν, μᾶλλον δὲ εἰ ᾠηθείη τοιοῦτον παράλογον φρόνημα προσεγκαυχώμενον, ὡς ἰδίᾳ δυνάμει ἐπιτελεῖν τοὔργον τῆς διακονίας, καὶ καθυποχεθὲν τῇ μοχθηρίᾳ τῆς οἰήσεως, καὶ τῆς κενοδοξίας παιδεύεσθαι, καὶ τιμωρεῖσθαι, καίτοι γε χρώμενον πρὸς τὸ συμφέρον τῆς πολιτείας θείᾳ ἀνοχῇ, καὶ μακροθυμίᾳ. περὶ ὧν πάντων προκείσθωσαν εἰς μαρτυρίαν οἱ τοῦ Λόγου φωστῆρες, καὶ διδάσκαλοι οἰκουμενικοὶ τῆς Χριστοῦ ἐκκλησίας.

Πρῶτος συνεπιμαρτυρήσει ἡμῖν ὁ θεῖος Χρυσόστομος τὸ προκείμενον λέγων οὕτω κεφ. α΄. εἰς τὴν γένεσιν. Τί ταύτης τῆς ἀνοίας χεῖρον γένοιτ᾽ ἄν, ἀκούεις, ὅτι ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν, καὶ τὴν γῆν, καὶ ὅτι ἐξ οὐκ ὄντων ἐγένετο τὰ ὄντα, καὶ λέγεις, ὅτι προϋπῆρχεν ἡ ὕλη· καὶ τίς ἀνάσχοιτο τοσαύτης παρανοίας τῶν νῦν ἐχόντων; μὴ γὰρ ἄνθρωπός ἐστιν ὁ δημιουργῶν, ἵνα δεηθῇ τινὸς ὑποκειμένου, καὶ οὕτω τὰ τῆς τέχνης ἐπιδείξηται. Θεός ἐστιν, ᾧ πάντα εἴκει λόγῳ, καὶ προστάγματι δημιουργῶν. ὅρα γὰρ, εἶπε μόνον, καὶ παρήχθη τὸ φῶς, καὶ παρεχώρησε τὸ σκότος. τὴν αὐτὴν διάνοιαν τῆς ἀληθείας ἐμφαίνει καὶ ὁ ἱεροφάντωρ Βασίλειος εἰς τὴν ἑξαήμερον, ὡς ἐκεῖσε τῷ βουλομένῳ ἐξὸν αὐτῷ ἔστι μετελθεῖν, καὶ μαθεῖν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν περὶ τῆς τοῦ Θεοῦ δημιουργίας προκείσθωσαν, καθ᾽ ἣν βασιλεύει πάντων, εἴτε πιστῶν, εἴτε ἀπίστων, περὶ γὰρ τῆς οἰκονομικῆς, καὶ οἰκειωτικῆς, εἰ καὶ ὄπισθεν σεσημείωται, μέντοιγε ἐπειδήπερ ὁ λόγος ἡμῖν περὶ τῆς αὐθεντίας, καὶ τῆς ἐξουσίας ἐστὶ κατὰ τὴν προγεγονυῖαν διάληψιν γνωρισθήτωσαν τὰ προβαλλόμενα διὰ μαρτυρίας τῶν ἁγίων, ἀμέλει πῶς λαμβάνεται τὸ ἰδιορρύθμητον θέλημα, τὸ κατ᾽ ἐπιταγὴν ἐνεργοῦν ὄργανον, εἴτε ἄξιον, εἴτε ἀνάξιον. καὶ γὰρ καθορῶμεν τοὺς μὲν κολάζεσθαι, τοὺς δὲ ἐγκωμιάζεσθαι, τοὺς ἁγίους, καὶ ἀγγέλους ἐνεργεῖν, ὡς ὁ Γαβριὴλ ἀσπασάμενος τὴν Παναγνὸν διὰ τοῦ χαῖρε προσειπόντος αὐτῇ τὸν ἀσπασμὸν τῆς Μαρίας. τοὺς δὲ Ἀσσυρίους, καὶ οἰομένους τῇ κατ᾽ αὐτοὺς ἐξουσίᾳ ἐνεργεῖν τὰ ἐπιταττόμενα. Διόπερ περὶ τούτων ἐπακολουθεῖ μάρτυς τῶν προβεβλημένων δεύτερος ὁ μακάριος Παῦλος μετὰ τοῦ προφητικοῦ λογίου λέγοντος, ἐὰν θέλητε, καὶ εἰσακούσητέ μου τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς φάγεσθε, ἐὰν δὲ μὴ θέλητε, μηδὲ εἰσακούσητέ μου μάχαιρα ὑμᾶς κατέδεται, τὸ γὰρ στόμα Κυρίου ἐλάλησε ταῦτα, φάσκων οὕτως ἐμφανεστέρως ἐν τῇ πρὸς Ῥωμαίους κεφ. θ΄. Εἰ δὲ θέλων ὁ Θεὸς ἐνδείξασθαι τὴν ὀργὴν, καὶ γνωρίσαι τὸ δυνατὸν αὐτοῦ, ἤνεγκεν ἐν πολλῇ μακροθυμίᾳ σκεύη ὀργῆς κατηρτισμένα εἰς ἀπώλειαν, καὶ ἵνα γνωρίσῃ τὸν πλοῦτον τῆς δόξης αὐτοῦ ἐπὶ σκεύη ἐλέους, ἃ προητοίμασεν εἰς δόξαν. ὧν ἀποστολικῶν ῥημάτων ὁ μεθερμηνευτὴς ἐνδεικνύων τὴν τῶν ἐσπουδακότων εὐγνωμοσύνην, καὶ τῶν ἀπειθησάντων τὴν κατ᾽ αὐτοὺς ἀγνωμοσύνην λέγει οὕτως. ὅταν δὲ λέγῃ, ἃ προητοίμασεν εἰς δόξαν, οὐ τοῦ Θεοῦ τὸ πᾶν εἶναί φησιν. ἐπεὶ, εἰ τοῦτο ἦν, οὐδὲν ἐκώλυσεν ἅπαντας σώζεσθαι, ἀλλὰ πάλιν τὴν πρόγνωσιν αὐτοῦ δείκνυσι, καὶ τὸ μέσον Ἰουδαίων, καὶ ἐθνῶν διαιρεῖ. καὶ οὐ μικρὰν δὲ καὶ ἐντεῦθεν τῷ λόγῳ κατασκευάζει πάλιν ἀπολογίαν. οὐδὲ γὰρ μόνον ἐπὶ τῶν Ἰουδαίων οἱ μὲν ἀπώλοντο, οἱ δὲ ἐσώθησαν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν ἐθνῶν τοῦτο γέγονε, διόπερ οὐδὲ λέγει τὰ ἔθνη πάντα, ἀλλ᾽ ἐξ ἐθνῶν, οὐδὲ Ἰουδαίους πάντας, ἀλλὰ τοὺς ἐξ Ἰουδαίων. ὥσπερ οὖν ὁ Φαραὼ σκεῦος ὀργῆς γέγονεν ἐπὶ τῆς οἰκείας παρανομίας, οὕτω καὶ οὗτοι σκεύη ἐλέους ἀπὸ τῆς οἰκείας εὐγνωμοσύνης. εἰ γὰρ καὶ τὸ πλέον ἐστὶ τοῦ Θεοῦ, ἀλλ᾽ ὅμως καὶ αὐτοί τι μικρὸν εἰσενέγκαμεν. διὸ οὐδὲ εἶπε σκεύη κατορθωμάτων, οὐδὲ σκεύη παῤῥησίας, ἀλλὰ σκεύη ἐλέους, δεικνὺς, ὅτι τὸ πᾶν (ἀμέλει τὸ ἄπειρον ἔλεος) τοῦ Θεοῦ ἐστί. καὶ γὰρ τὸ, οὐ τοῦ θέλοντος, οὐ τοῦ τρέχοντος, ἀλλὰ τοῦ ἐλεοῦντος Θεοῦ, εἰ καὶ ἐν τάξει ἀντιθέσεως εἴρηται, ἀλλ᾽ ὅμως καὶ τὸ παρὰ τοῦ Παύλου λεγόμενον οὐδεμίαν ἀπορίαν φέρει. ὅταν γὰρ εἴπῃ, οὐ τοῦ θέλοντος, οὐδὲ τοῦ τρέχοντος οὐ τὴν ἐξουσίαν ἀναιρεῖ, ἀλλὰ δείκνυσιν, ὅτι οὐ τὸ πᾶν αὐτοῦ ἐστιν, ἀλλὰ δεῖται τῆς ἄνωθεν χάριτος. δεῖ μὲν γὰρ καὶ θέλειν, καὶ τρέχειν, θαῤῥεῖν δὲ μὴ τοῖς οἰκείοις πόνοις, ἀλλὰ τῇ τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίᾳ, ὅπερ καὶ ἀλλαχοῦ ἔλεγεν. Οὐκ ἐγὼ δὲ, ἀλλ᾽ ἡ χάρις τοῦ

Θεοῦ

Θεοῦ ἡ σὺν ἐμοὶ, τουτέστι τὸ τῆς ἀρετῆς, καὶ τῆς σπουδῆς κατόρθωμα συνεῖναι δεδεμένον τῇ θείᾳ ῥοπῇ, ἡ δὲ ῥαθυμία τῶν ἀπολλυμένων, ἐξουσίως ἐγκαταλελοιμμένη, καὶ ἀπολείπουσα τῆς θείας συμμαχίας, καίπερ μακροθυμησάσης ἐπ᾽ ἀμφοτέρους τό γε κατ᾽ αὐτὴν μέρος, εἴτουν ἐπὶ τοὺς εὐγνώμονας, καὶ ἀγνώμονας, διὸ ἐπιφέρει κατωτέρω ὁ ἅγιος λέγων οὕτω. Πόθεν οὖν οἱ μὲν σκεύη ὀργῆς, οἱ δὲ ἐλέους; ἀπὸ προαιρέσεως οἰκείας. ὁ δὲ Θεὸς σφόδρα ἀγαθὸς ὢν, ἐπ᾽ ἀμφοτέρων τὴν αὐτὴν ἐπιδείκνυται χρηστότητα, καὶ γὰρ οὐχὶ τοὺς σωζομένους ἠλέησε μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸν Φαραὼ τό γε αὐτοῦ μέρος, τῆς γε αὐτῆς μακροθυμίας κἀκεῖνοι, καὶ οὗτος ἀπήλαυσεν, εἰ δὲ μὴ ἐσώθη, παρὰ τὴν αὐτοῦ γνώμην τὸ πᾶν, ὡς τό γε εἰς τὸν Θεὸν ἧκον οὐδὲν ἔλαττον τῶν διασωθέντων ἔσχε, καὶ τὰ ἑξῆς περὶ τῆς ἰδιοβουλήτου εὐπραγίας, ἢ κακουργίας λεγόμενα τῷ χρυσοῤῥήμονι ἀποφαίνοντι τοιούτως περὶ τῆς ἐξουσίας, καὶ αὐθεντίας τοῦ Πνεύματος, καὶ κινοῦντος μὲν αὐτοὺς τοὺς ἔχοντας αὐτὴν ἐπὶ τὴν μετάδοσιν οὐχὶ κατὰ τὸ ἰδιοβούλητον, ἀλλὰ κατὰ τὴν τοῦ τελεταρχικοῦ Πνεύματος ἐντολὴν, καὶ λέγοντι πρώτῃ πρὸς Κορινθίους κεφ. δ΄. εἰς τὸ, οὕτω λογιζέσθω ὑμᾶς ἄνθρωπος ὡς ὑπηρέτας Χριστοῦ, καὶ Οἰκονόμους μυστηρίων Θεοῦ. ἐπειδὴ κατέβαλεν αὐτῶν τὸ φρόνημα, ὅρα πῶς πάλιν αὐτὸ ἀνακτᾶται λέγων, ὡς ὑπηρέτας Χριστοῦ, μήτοιγε μὴ τὸν δεσπότην ἀφεὶς ὑπὸ τῶν ὑπηρετῶν καλοῦ, καὶ τῶν διακονουμένων. Οἰκονόμους δὲ εἶπε, δεικνὺς ὡς οὐχ ἅπασιν αὐτὰ χρὴ διδόναι, ἀλλ᾽ οἷς δεῖ, καὶ οἷς ἄξιον οἰκονομεῖν. πάλιν εἰς τὸ, ὃ δὲ λοιπὸν ζητεῖται ἐν τοῖς Οἰκονόμοις ἵνα πιστός τις εὑρεθῇ, τουτέστιν ἵνα μὴ τὰ Δεσποτικὰ σφετερίσηται, ἵνα μὴ ὡς Δεσπότης ἑαυτῷ ἐκδικῇ, ἀλλ᾽ ὡς Οἰκονόμος διοικῇ. Οἰκονόμου γὰρ τὸ διοικεῖν τὰ ἐγχειρισθέντα καλῶς, οὐκ αὐτοῦ λέγειν εἶναι τὰ Δεσποτικὰ, ἀλλὰ τοῦ Δεσπότου τὰ ἑαυτοῦ. Ὡσαύτως εἰς τὸ θ΄, τῇ πρὸς Ῥωμαίους. ὅταν δὲ ἐπάγῃ, καὶ λέγῃ, ἢ οὐκ ἔχει ἐξουσίαν ὁ Κεραμεὺς τοῦ πηλοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ φυράματος ποιῆσαι, ὃ μὲν εἰς τιμὴν σκεῦος, ὃ δὲ εἰς ἀτιμίαν. μὴ εἰς δημιουργίας λόγον νόμιζε ταῦτα εἰρῆσθαι τῷ Παύλῳ, μὴ εἰς γνώμης ἀνάγκην, ἀλλ᾽ εἰς οἰκονομιῶν ἐξουσίαν, καὶ διαφοράν. εἰ γὰρ μὴ οὕτως ἐκλάβοιμεν, πολλὰ τὰ ἄτοπα ἕψεται, καὶ τὰ ἑξῆς. κατωτέρω πάλιν. καθάπερ γὰρ ὁ Κεραμεὺς, φησὶν, ἐκ τοῦ αὐτοῦ φυράματος ἃ βούλεται ποιεῖ, καὶ οὐδεὶς ὁ ἀντιλέγων, οὕτω καὶ τὸν Θεὸν ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων τοὺς μὲν κολάζοντα, τοὺς δὲ τιμῶντα μὴ περιεργάζου, μηδὲ πολυπραγμόνει, ἀλλὰ προσκύνει μόνον, καὶ μιμοῦ τὸν πηλόν. καὶ καθάπερ ἐκεῖνος ἕπεται ταῖς χερσὶ τοῦ Κεραμέως, οὕτω καὶ σὺ τῇ γνώμῃ τοῦ ταῦτα οἰκονομοῦντος. οὐδὲν γὰρ ἁπλῶς, οὐδὲ ὡς ἔτυχεν ἐργάζεται, κἂν αὐτὸς ἀγνοεῖς τὸ τῆς σοφίας ἀπόῤῥητον. σὺ δὲ ἐκείνῳ μὲν συγχωρεῖς ἐκ τοῦ αὐτοῦ φυράματος διάφορα ποιεῖν, καὶ οὐκ ἐγκαλεῖς, τοῦτον δὲ εὐθύνας ἀπαιτεῖς τῶν κολάσεων, καὶ τῶν τιμῶν, καὶ οὐ παραχωρεῖς αὐτῷ εἰδέναι τίς μὲν ἄξιος, τίς δὲ οὐ τοιοῦτος. ἀλλ᾽ ἐπειδήπερ τὸ αὐτὸ φύραμα τῆς αὐτῆς οὐσίας ἐστὶ, καὶ τὰς αὐτὰς προαιρέσεις ἀξίοις εἶναι, καὶ πόσης ταῦτα παραπληξίας; καίτοιγε οὐδὲ ἐπὶ τοῦ Κεραμέως ἐκ τοῦ φυράματος τὸ ἄτιμον, καὶ τὸ ἔντιμον, ἀλλ᾽ ἀπὸ τῆς χρήσεως τῶν μεταχειριζομένων, ὥσπερ οὖν καὶ ἐνταῦθα ἀπὸ τῆς προαιρέσεως, ὥστε οὐ δεῖ ἀντιλέγειν τῷ Θεῷ, ἀλλὰ παραχωρεῖν τῷ ἀκαταλήπτῳ τῆς σοφίας χρωμένῳ τότε μὲν κολαστηρίοις ὀργάνοις, καὶ κακοποιοῖς δαίμοσι πρὸς δοκιμὴν τῶν ἁγίων. ἢ παίδευσιν τῶν ἁμαρτανόντων. τότε δὲ λειτουργικοῖς πνεύμασι, καὶ ὑπηρέταις τῶν μυστηρίων αὐτοῦ, ἐπὶ τὴν διακονίαν τῶν ἁγίων. ἔστιν ὅποι καὶ τοῖς ἐναντίοις, καὶ ἀναξίοις, ὡς οἶδε μόνος αὐτὸς ὁ καρδιογνώστης τῶν

πάντων

πάντων Θεός. καὶ γὰρ μὴ μόνον Ἀβραάμ, Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ, καὶ Ζαχαρίας προεχειρίσθησαν, κἀυτοῖς μόνοις ἐφάνη λειτουργικὰ πνεύματα, ἀλλὰ καὶ Βαλαὰμ πεπτωκὼς ἀλλότριος καὶ πίστεως, καὶ πολιτείας ἠξιώθη ἀγγελικῆς συνομιλίας, καὶ θείου ἔργου διακονίας, ἐφ᾽ ᾧ ἐνήργησεν ἡ χάρις διὰ τὴν ἑτέρων οἰκονομίαν, καίπερ μὴ διὰ τὴν αὐτοῦ ἐπιμισθίαν. μᾶλλον δὲ μείζονα καταδίκην, διότι ἐλεηθεὶς ἠγνωμόνησεν. Ὡσαύτως Φαραώ, Ναβουχοδονόσορ οἱ παρανομώτατοι σὺν τῷ αὐτοῦ παιδὶ δεδειχότι τὸν πατέρα ἠτιμωμένον κατὰ τὴν παρανομίαν ἀπεκαλύφθησαν τὰ μέλλοντα πρὸς τὴν ἄλλων εὐεργεσίαν, ἑαυτῶν δὲ μείζονα κατάκρισιν. Διό φησιν ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος κεφ, ζ', ἐν τῷ κατὰ Ματθαῖον. Ὅτι μὴ ἐπὶ τοῖς ἀξίοις φαίνεται ἐνεργήσασα ἡ χάρις, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοῖς ἀναξίοις, καὶ ἀπίστοις, ὡς ἐπὶ Ἰούδα τῷ πονηροτάτῳ τῶν μαθητῶν, καὶ τοῖς ῥηθεῖσιν ἀλλοκότοις, καὶ ἀπηλλοτριωμένοις ἀπὸ πάσης θεοσεβείας. Καὶ εἰ εἴποι τις, ὅτι αὐτοὶ ἐγίγνωσκον, ἐσκόπευον, ἤθελον τὰ τῆς τέχνης τῶν μυστηρίων τοῦδ᾽ ἕνεκα ἐνήργει ἐν αὐτοῖς ἡ χάρις, καίπερ τὸν βίον οὐκ εἶχον ἀνεπίληπτον. αἰσχρόν ἐστι καὶ λέγειν ταῦτα τὰ παραλογιζόμενα ἐπιχειρήματα, καὶ ἀποφαίνειν τοὺς νενικηκότας πάντας ἐπὶ τῇ ἀσεβείᾳ, καὶ μηδενὸς μετέχοντας τοῦ σεβάσματος τοῦ καθολικωτάτου, καὶ ὀρθοδοξοτάτου ἔχειν τινὰ γνῶσιν τῆς θεοσόφου τέχνης, ἢ βουλῆς, ἢ σκοποῦ τοῦ θειοτάτου.

Ἄλλως τε ἀναγινώσκεται ἐν ταῖς συγγραφαῖς τῶν ὁσίων, ὅτι τις τῶν καθ᾽ ὑπομονὴν τοῦ μονήρους, καὶ ἀσκητικοῦ βίου ἐπαναβιβάζοντος τὸ κατ᾽ εἰκόνα πρὸς τὴν θείαν ἐξομοίωσιν, καθὸ καὶ ὑπερβεβηκὼς ἐγεγόνει τοῖς γυμνάσμασι τοὺς ἄλλους, καὶ στύλος, καὶ πέτρα τῆς ὑπομονῆς διετέλεσε φθάσας, ἱερουργῶν τὸ τῆς θείας εὐχαριστίας μυστήριον, ᾧ παρεστηκὸς ἦν τὸ ἀγγελικὸν λειτούργημα πρὸς τῇ παρ᾽ ἐκείνου τελεσιουργουμένῃ θείῳ Πνεύματι μυσταγωγίᾳ, διέλυσεν ἐκεῖνο, καίτοι γε ἐξέφερε τὸ ἐπ᾽ αὐτοῖς τὰ τῆς Σευήρου πλάνης παραληρήματα, δι᾽ ἃ ἐξελέγχθη ὑπὸ τοῦ ἐκεῖσε παραγενομένου ποτὲ ἀρχιδιακόνου τῆς δὲ βασιλευούσης τῶν πόλεων ὡς παρὰ τὸν ὀρθόδοξον κανόνα ἐπὶ τοῖς ἁγίοις καρποφορήμασιν ἐκφέρων τὰ ἐπάρατα τῆς κακοδοξίας φληναφήματα, καὶ διορθωθεὶς τῇ ἀδελφικῇ συμπαθείᾳ, ἤρξατό τινα τρόπον μέμφεσθαι τῷ παρεστηκότι αὐτῷ θείῳ συλλειτουργήματι λέγων αὐτῷ, τίνος ἕνεκεν ἐπὶ τηλικαύτης ἐπεκτάσεως καιροῦ παρακεχωρηκότι τὴν τῶν ὀρθοδόξων αὐτῷ ῥημάτων ἄγνοιαν, καὶ συγχωρήσαντι τὴν τοῦ Σευήρου παρ᾽ ἐκείνου προφερομένην φληνάφειαν. προσδιαμειψάμενος ἔφη ὁ ἐγκαλούμενος, ὅτι ἔδει αὐτὸν ὅσιον ἄνθρωπον ἀνθρώποις ὁμοιοπαθέσι συμπάσχοντα διορθωθήσεσθαι, καὶ μὴ πρὸς δυνάμεως ἀγγελικῆς καίπερ συλλειτουργούσης αὐτῷ κατὰ θείαν ἐπιταγήν, διορθωθήσεσθαι μὴ ἐν πᾶσι ταυτιζομένης τῷ πάθει, καὶ τῇ τροπῇ τοῦ ᾧ παρεστάναι, καὶ συλλειτουργεῖν κεκέλευσται. Ἐπὶ πλεῖον τί ἂν εἴποι τις περὶ τοῦ προελομένου τὸν μονήρη βίον, καὶ μὴ εἰδότος ἐκστοματίζειν τό, Κύριε ἐλέησόν με ἐπὶ ταῖς ἀνατατικαῖς προσευχαῖς, δι᾽ ὧν ὁ πνευματικὸς συλλογισμὸς εἰς Θεὸν ἀναβιβάζεται, κἀκείνῳ ἑνούμενος προσδιαλέγεται, μᾶλλον δὲ τοὐναντίον ἀποστοματίζοντος τό, Κύριε μή με ἐλεήσῃς, καὶ κανονισθέντος τὸ ἐκστοματίζεσθαι, τῆς καρδίας καθαρᾶς οὔσης πρὸς τοῦ ἐκεῖσε προσχωρήσαντος τὸ Νησίον, καὶ ἀποπλεύσαντος Ἐπισκόπου μετὰ τὴν ξυντυχίαν τῆς διορθώσεως, ἧς ἀληθῶς ὁ κεκαρωμένος ταῖς αἰσθήσεσιν, ἐνθουσιαζόμενος δὲ τοῖς ὑπομνήμασι τοῦ Πνεύματος, τρέχει καταληψόμενος τὸν ἐγγεγραφότα τῷ μνημονικῷ τὴν ἐξάλειψιν τῆς λεληθυίας

...νάμεως ἐπιγεγονυῖαν τῷ ὑποτροπιασμῷ τοῦ καρώματος τῆς αἰσθήσεως, οὐ μὴν γε ...μνήματι τοῦ Πνεύματος, ὅστις διέπλει ὡς ἐξ οὐρίου μέσον τοῦ κατορθοῦντος ...χρώμενος ἀντὶ σχεδίας τῷ ἀναβολεῖ ταῖς θριξὶ συμπεπλεγμένῳ, ἀντὶ δὲ στη...ίου τὴν κρηπῖδα τῆς βακτηρίας, καὶ ἀντὶ λόφου τῇ ζώνῃ, καὶ τῷ κατὰ χεῖρα σὺν ...ι ἐπιτάττοντα καὶ ἀνέμοις, καὶ θαλάττῃ βαστάζειν ὡς κουφότατα τὰ βαρύτατα. καὶ ἤδη προσπεπλευκὼς τῷ ὃν ἐπόθει, τοῦ διορθώσαντος ἐκπεπληγότος τῷ ἀνάπλου, θαυμασαμένου τε τὸ ἀκλόνητον τῆς πίστεως αὐτοῦ, δι᾽ ἣν ἀκηκοὼς ἐγεγόνει παρὰ τοῦ ἐπιζητήσαντος αὐτῷ ἱεράρχου περὶ τῆς προσίξεως σχεδόν, καὶ τῆς ἐρωτήσεως, ἀναβῆναι τὸν οἶκον τῆς προσευχῆς, καὶ συνομιλεῖν Θεῷ τοῖς ἀκραιφνεστάτοις τοῖς κατ᾽ ἀρετὴν ψυχῆς νοήμασι.

Τέως ἔσω τυχὸν ἄκων τις ἰατρός, καὶ τῆς ἀκεστορίας τέχνης ἐπιστημονικώτατος θεραπεύμενος τινὰ τῶν κατειλημμένων νόσῳ, καὶ συμπτώματι, καίπερ μὴ θέλων, ἢ βουλόμενος, ἢ ἀποσκοπευόμενος ἀπαρτίσασθαι τὴν θεραπείαν βουλήματι ἐνδομυχοῦντι, μέντοι γε προφέρει, διδάσκει, ἐπιτάττει τοῖς νόσῳ κατεσχημένοις πάντα κατὰ τὸν λόγον τῆς μεθόδου, τοῦτον ἀναμφιβόλως οὐδεὶς ἐχεφρόνως ἂν εἴποι μὴ ἐκδιδόντα ἰάματα, μὴ ὅτι γε ἐμβρόντητος, καὶ μαινόμενος. καὶ εἰ ἐν τοῖς ἐνδεχομένοις ἀναφαίρετον τὸ ἀποτέλεσμα, καὶ ἀνεμπόδιστον τὸ τεχνούργημα, πολλῷ μᾶλλον ἐπακολουθήσει τοῖς πιστεύουσι, καὶ μεταλαμβάνουσι τῶν μυστηρίων διὰ τοῦ ἄκοντος ὀργάνου, ἔχοντος μὲν θεῖον χαρακτῆρα, καὶ ἐκφέροντος τὰ τοῦ Θεοῦ ἀπαραλόγιστα, καὶ λογοποιὰ θεῖα ῥήματα, καίπερ μὴ βούληται, καὶ σκοπεύει ἐσωτερικῶς, καὶ καθ᾽ αὐτὸ ἥ τε μυσταγωγία, καὶ ὁ τῶν μυστηρίων ἀπαρτισμός. Τὸ γὰρ ὄργανον, ἢ ὄργανον, ἀμέλει σκέπαρνη, ἡ ἀξίνη πρὸς τὴν τομὴν οὐδὲν ἀφ᾽ ἑαυτοῦ τελεῖ κινούμενον, ὅτι μή γε κατὰ τὴν κίνησιν τοῦ τεχνίτου, καὶ ἀρχιτέκτονος τοῦ αὐτοκινήτως, καὶ αὐθεκάστως τέμνοντος, καὶ συντέμνοντος. Ὡσαύτως καὶ ὁ ἱερεὺς ὄργανον ὢν χάριτος κινούμενος παρὰ Θεοῦ ἐνεργούμενος συνεργεῖ. Διό φησιν ὁ ἱερὸς Χρυ-
„ σόστομος κεφ, ζ'. ἐν τῷ κατὰ Ματθαῖον. Κύριε Κύριε οὐχὶ ἐν τῷ σῷ ὀνόματι προ-
„ εφητεύσαμεν, πῶς οὖν ἡμᾶς ἀποστρέφῃ νῦν, τί βούλεται τὸ ξένον τοῦτο, καὶ παράδοξον
„ τέλος, ἀλλ᾽ ἐκεῖνοι μὲν θαυμάζουσιν, ὅτι τοιαῦτα θαυματουργήσαντες ἐκολάσθησαν.
„ σὺ δὲ μὴ θαύμαζε, ἡ γὰρ χάρις πᾶσα τῆς τοῦ δεδωκότος δωρεᾶς ἐστίν, ἐκεῖνοι δὲ οὐδὲν
„ παρ᾽ ἑαυτῶν εἰσήνεγκαν, διὸ καὶ κολάζεσθαι δίκαιοι, ὅτι περὶ τὸν οὕτω τιμήσαντα, ὡς
„ καὶ ἀναξίοις δοῦναι τὴν χάριν, ἀγνώμονες γεγόνασι, καὶ ἀναίσθητοι. Τί οὖν φησὶν ἐργα-
„ ζόμενοι τὴν ἀνομίαν ταῦτα ἐποίουν, καὶ τινὲς μέν φασι, καὶ τὰ ἑξῆς. ἐφ᾽ ἃ ἐπάγει τὴν ἀνθυποφορὰν μετὰ τῆς λύσεως. ἀρκεῖ γὰρ ἡ τοῦ Θεοῦ θέλησις εἴτε προηγουμένως, εἴτε ἑπομένως ἀμετάτρεπτος, καὶ ἀμετακίνητος ἀεί, καὶ ὡσαύτως ἔχουσα ἀγαθή, νοερά, καὶ σκοπιμωτάτη διὰ τῶν παρ᾽ αὐτῆς ἐπιταχθέντων ῥημάτων χωρὶς τῆς ὑποτεταγμένης θελήσεως τοῦ δι᾽ οὗ ἐνεργεῖ ἀκόντως ὀργάνου ἐκφέροντος τὰ ἀπαραλόγιστα αὐτοῦ ῥήματα ἀπαρτίσασθαι τὰ πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ δημιουργήματος, καὶ τῆς οἰκονομίας συγκαταβαίνοντα, καὶ συντυχίαν θείας μοίρας ληψόμενα μυστήρια, καὶ αὐτουργήματα παραστατικὰ τῆς αὐτοῦ προλήψεως, καὶ δωρεᾶς ἀκενώτου τῶν χαρισμάτων αὐτοῦ. Διό φησι καὶ ὁ τῷ Κυρίῳ ὑπακούων φωστὴρ τῆς Οἰκουμένης Χρυσόστομος κεφ, ϛ', ἐν τῷ κατὰ Ματθαῖ-
„ ον οὕτω. Πειθώμεθα τοίνυν πανταχοῦ τῷ Θεῷ, καὶ μηδὲν ἀντιλέγωμεν, κἂν ἐναντίον
„ δοκῇ τοῖς ἡμετέροις λογισμοῖς, καὶ ταῖς ὄψεσι τὸ λεγόμενον, ἀλλ᾽ ἔσω καὶ λογισμῶν, καὶ ὄψεως

» ὄψεως κυριώτερος αὐτοῦ ὁ λόγος, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν μυστηρίων ποιῶμεν, οὐ τοῖς κειμένοις
» μόνον ἐμβλέποντες, ἀλλὰ τὰ ῥήματα αὐτοῦ κατέχοντες. ὁ μὲν γὰρ λόγος αὐτοῦ ἀπαρα-
» λόγιστος, ἡ δὲ αἴσθησις ἡμῶν εὐεξαπάτητος, οὗτος οὐδέποτε διέπεσεν, αὕτη δὲ τὰ πλεί-
» ονα σφάλλεται. ἐπεὶ οὖν ὁ Λόγος φησί, τοῦτό ἐστι τὸ Σῶμά μου, καὶ πειθώμεθα, καὶ
» πιστεύωμεν, καὶ νοητοῖς αὐτὸ βλέπωμεν ὀφθαλμοῖς, οὐδὲν γὰρ αἰσθητὸν παρέδωκεν ἡμῖν
» ὁ Χριστός, ἀλλ' αἰσθητοῖς μὲν πράγμασι, πάντα δὲ νοητά, καὶ οὐ τῇ πίστει μόνον, ἀλλὰ καὶ
» αὐτῷ τῷ πράγματι, σῶμα ἡμᾶς αὐτοῦ κατασκευάζει. τίνος οὖν οὐκ ἔδει καθαρώτερον
» εἶναι τὸν ταύτης ἀπολαύοντα τῆς θυσίας. ποίας ἡλιακῆς ἀκτῖνος τὴν χεῖρα τὴν ταύτην διατέ-
» μνουσαν Σάρκα, τὸ στόμα τὸ πληρούμενον πυρὸς πνευματικοῦ, τὴν γλῶσσαν τὴν φοινισσομένην
» αἵματι φρικωδεστάτῳ. Ὁ αὐτὸς πάλιν κατωτέρω. Οὐκ ἔστιν ἀνθρωπίνης δυνάμεως ἔργα τὰ
» προκείμενα. ὁ τότε ταῦτα ποιήσας ἐν ἐκείνῳ τῷ δείπνῳ, οὗτος καὶ νῦν αὐτὰ ἐργάζεται ἡμῖν.
» ὑπηρετῶν τάξιν ἐπέχομεν ἡμεῖς, ὁ δὲ ἁγιάζων αὐτά, καὶ μετασκευάζων αὐτός ἐστι. μηδεὶς
» τοίνυν Ἰούδας παρέστω, μηδεὶς φιλάργυρος, εἴ τις μὴ μαθητής, παραχωρείτω. οὐ δέχεται
» τοὺς μὴ τοιούτους ἡ τράπεζα. μετὰ γὰρ τῶν μαθητῶν μου, φησί, ποιῶ τὸ πάσχα. αὕτη ἐκείνη
» ἐστὶν ἡ τράπεζα, καὶ οὐδὲν ἔλαττον ἔχει, οὐ γὰρ ἐκείνην μὲν ὁ Χριστός, ταύτην δὲ ἄνθρωπος
» δημιουργεῖ, ἀλλὰ καὶ ταύτην αὐτός. Πάλιν πρὸς τὸ τέλος τοῦ ἠθικοῦ λόγου. Ὅρα τοί-
» νυν ὁ διακονούμενος τοῖς μυστηρίοις, καὶ μὴ παροξύνῃς τὸν Δεσπότην, οὐκ ἐκκαθαίρων τὸ
» σῶμα τοῦτο, μὴ ξίφος δῷς ἀντὶ τροφῆς, ἀλλὰ κἂν ὑπὸ ἀνοίας ἐκεῖνος ἔρχεται μεθέ-
» ξων, κώλυσον, μὴ φοβηθῇς. φοβήθητι τὸν Θεόν, μὴ ἄνθρωπον. ἂν φοβηθῇς ἄνθρωπον,
» καὶ ὑπ' αὐτοῦ καταγελασθήσῃ. ἂν δὲ τὸν Θεόν, καὶ ἀνθρώποις αἰδέσιμος ἔσῃ. εἰ δὲ αὐτὸς
» οὐ τολμᾷς, ἐμοὶ προσέλθε, καὶ οὐ συγχωρήσω ταῦτα τολμᾶσθαι. τῆς ψυχῆς ἀποστήσο-
» μαι πρότερον, ἢ τοῦ Σώματος μεταδώσω τοῦ Δεσποτικοῦ παραξίως· καὶ τὸ αἷμα τὸ ἐ-
» μαυτοῦ προήσομαι πρότερον, ἢ τοῦ Αἵματος μεταδώσω οὕτω φρικώδους παρὰ τὸ προ-
» σῆκον. εἰ δὲ ἠγνόησέ τις τὸν φαῦλον πολλὰ περιεργασάμενος, οὐδὲν ἔγκλημα, ταῦτα γάρ
» μοι περὶ τῶν δήλων εἴρηται. ὥστε ἕπεται ἐκ τούτων μὴ μόνον τὸν διάκονον ἀδυνατεῖν
εἰς τὸ κωλύειν τὴν δωρεὰν τοῦ Θεοῦ εἰσιέναι ἐπὶ τὰς καρδίας τῶν πιστευόντων, καὶ ἐν ἀξιό-
τητι, καὶ καθαρῷ συνειδότι προσερχομένων τοῖς ὑποκρινομένοις τὸ πρὸς τὸν Κύριον
ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἀλάθητον σέβας, ὁμολογίαν τε, καὶ λατρείαν, καὶ μετασχεῖν τῆς θείας
δωρεᾶς, κατὰ τὸν μακάριον Πέτρον λέγοντα ταῖς ἀποστολικαῖς πράξεσιν· ἐγὼ τίς ἤμην
ἱκανὸς κωλῦσαι τὴν δωρεὰν τοῦ Θεοῦ σὺν τῷ αὐτοῦ θελήματι ἐπελθοῦσαν ἐπὶ τοὺς πιστεύον-
τας εἰς αὐτόν. ἀλλὰ καὶ τὸν φαύλως, καὶ παρὰ τὴν ἀξίαν προσιέμενον τοῖς θείοις μυστηρίοις
ἐμποδὼν αὐτῷ γίγνεσθαι τῆς ἀξιότητος. καὶ τοῦτο τὸ κώλυμα ποιεῖν, καὶ περισκοπεῖν ἐπὶ
τοὺς δήλους, καὶ κατεγνωσμένους. τοὺς δὲ ἀδήλους παραπέμπεσθαι εἰς τὸ ἀλάθητον βημα-
τοστάσιον, καὶ τὸ τοῦ Θεοῦ φοβερὸν κριτήριον, ὅπου κἄν τε διάκονος ἀνάξιος τῶν μυστη-
ρίων, ἢ ὑποκεκριμένος, καὶ ὕπουλος, κἄν τε ψυχὴ κακοήθης ἀναξίως ἀπαιτουμένη τῆς
μεταλήψεως πάντα ἐκτραχηλιασθήσονται, καὶ ἀποδοθήσονται αἱ διαμείψεις παραβα-
λλόμεναι τοῖς μέτροις τῶν πεπραγμένων. Καὶ εἴποι τις δεύτερον, ἆρα προσε-
κτέον, εὐλαβητέον, καὶ συγκοινωνητέον τοῖς βλασφημοῦσι, καὶ ὑποκρινομένοις τὸ σέβας
ἐν ἀπιστίᾳ ἰδιοθελήτως. Διαμειβόμεθα, μὴ γένοιτο. πᾶς γὰρ οἱ εὐσεβεῖς ἐν δι-
καιοσύνῃ τῇ ἐγκαρδίῳ, καὶ σωζόμενοι ἐν στόματι ὁμολογηταὶ εἰς σωτηρίαν ἔχουσι συνέρ-
χεσθαι

χεσθαι, οὓς δεῖ ἀποφεύγειν οἷς δὴ ψευδαποστόλους, κύνας, καὶ κακοὺς ἐργάτας, καὶ πο-
νηροὺς δούλους, μὴ σαλπίζοντας τῷ λαῷ τὴν πνευματικὴν σωτηρίαν, καὶ μὴ προμηνύοντας
τὴν ἐρχομένην ἐν ὑπουλότητι ῥομφαίαν τοῦ Σατανικοῦ πολέμου, καὶ δολίου διαβόλου
περιβλέποντας οὐδέν, κἀκεῖσε μονονουχὶ ληψομένους ψυχὴν καταδουλώσασθαι ἑαυτῷ
τῇ ἁμαρτίᾳ. Μέντοι γε τότε δυνάμεθα τῶν τοιούτων ἀφίστασθαι, καὶ ἀποχωρί-
ζεσθαι, ἐπὰν δηλωθῇ ἡ πονηρία, καὶ ἡ ἀσέβεια αὐτῶν βλασφημούντων τὴν καλὴν ὁμο-
λογίαν λόγῳ, φωνῇ, γραφῇ, καὶ ἔργῳ, τούτων καταμαρτυρουμένων, καὶ ἀνεπανορθώτων
μενόντων τῷ κατ' αὐτοὺς μοχθηρῷ πείσματι, καὶ μὴ ἐπιστρεφόντων ἐπὶ τῷ ὀρθῷ κηρύγ-
ματι τῆς εὐσεβοῦς ὁμολογίας. τότε γὰρ Ἰούδας τῶν ἀποστόλων ἀπεσχοινίσθη, ἡνίκα ἐγνω-
ρίσθη ἡ ἐκπεφαυλισμένη προδοσία αὐτοῦ κατὰ τοῦ διδασκάλου τοῦ προειδότος αὐτὴν
πρὸ τῆς δολίας ἐγχειρήσεως, καὶ ὑποκεκρυμμένης πράξεως, συγκαταβαίνοντος δὲ αὐτῷ
ἄκρᾳ αἰσχῇ, τὸ μὲν ἵνα ἀπαρτισθῇ ἡ κοινὴ σωτηρία, τὸ δὲ ἵνα φανερωθῇ, πῶς δεῖ κατα-
δικάζεσθαι τὰ ἀνθρώπινα. τότε τετιμώρηται, ἡνίκα τοῖς ἀνθρώποις, καὶ τοῖς συμμαθη-
ταῖς γέγονε κατάδηλος ἡ ἐπιβουλὴ αὐτοῦ, καίπερ ἐξ ἀρχῆς συνεσθίετο τῷ πονηρῷ συ-
νειδότι, ἀλλὰ τίς οἶδεν ἀνθρώπων, ἢ τῶν ἀποστόλων τὸ κακόηθες τῆς ἐπιβουλῆς αὐτοῦ;
μὴ ὅτι γε ὁ τὰ ἀπόρρητα τῆς διανοίας ἐπιστάμενος αὐτὸς οἶδε σαφῶς, ὁ πάντα πρὸς τὸ
συμφέρον τῆς σωτηρίας οἰκονομῶν σωτὴρ Χριστός. ὁ πάντας καλῶν πρὸς σωτηρίαν τῇ
ἀκαταλήπτῳ αὐτοῦ προνοίᾳ, ἑπομένως δέ, προωρισμένως διελέγχων τὰ κρυπτὰ τοῦ
συνειδότος ἑκάστου, ὥστε καὶ τοὺς νομιζομένους παρ' ἀνθρώποις εἶναι ἀγαθοὺς κολάζειν, τοὺς
δὲ ὑποπτευομένους κατὰ τὸ φαινόμενον πονηροὺς ὄντας Θεῷ εὐαρέστους κατὰ τὴν ἀλήθειαν
τοῦ πράγματος στεφανοῦν, καὶ περιβάλλεσθαι τῷ διαδήματι τῆς ἀλουργίδος ἐν τῇ δόξῃ
» αὐτοῦ, κατὰ Χρυσόστομον κεφ. θ', ἐν τῇ πρὸς Ῥωμαίους λέγων οὕτω. Κύριος γὰρ γι-
» νώσκει τοὺς διαλογισμοὺς τῶν σοφῶν, ὅτι εἰσὶ μάταιοι κατὰ τὴν ἀναπόδεικτον ἀρχήν, καὶ
ψῆφον τῆς ἀπείρου σοφίας. αἱ μὲν γὰρ τῶν ἀνθρώπων κρίσεις πολλαχοῦ διαπίπτουσιν, ἡ
δὲ τοῦ Θεοῦ ψῆφος ἄληπτος, καὶ ἀδέκαστος πανταχοῦ μένει, κατὰ τὸν αὐτὸν Χρυσορ-
» ρήμονα, κεφ. δ', ἐν τῇ πρὸς Κορινθίους λέγοντα οὕτω. Δυνατὸν γὰρ ὁ Κύριος καὶ ἀκόν-
» των τὰ παρ' ἡμῶν λαβεῖν, οὐ βούλεται δέ, ἀλλ' ἑκόντων, ἵνα πλέξῃ στεφάνους ἡμῖν, καὶ
» μισθὸν παρέξηται, ὃς καὶ παρέδωκεν ἡμῖν τὰ νοητὰ συμπεπλεγμένα τοῖς αἰσθητοῖς.
εἰ γὰρ εἴημεν ἀσώματοι, καὶ ψυχὴ μόνη ἀσύμπλεκτος τῷ σώματι γυμνὴ αἰσθήσεως, ἀ-
σωμάτως τε ἐγίγνετο ἂν ἡμῖν ἡ τῶν θείων δωρημάτων, γνώσεών τε, καὶ ἀποκαλύψεων
παράδοσις. ἀλλὰ σύνθετοι ὄντες ἐκ νοητῆς ψυχῆς, σώματός τε αἰσθητοῦ, συναμφοτε-
ρίζονται καὶ αἱ παραδόσεις, καὶ ἐπιχορηγίαι τοῦ λόγου. προνοηθεὶς γὰρ ὁ ἐνδιάθετος λόγος,
ἐπακολουθεῖ ὁ προφορικός, καὶ προδιαγεγραμμένον τὸ ἐν τῇ περικεκαλυμμένῃ καρδίᾳ
πάθος τῆς ψυχῆς, ἕπεται τὸ διὰ τοῦ στόματος ἐκφώνημα, καὶ τὸ διὰ τῆς γραφῆς ἐκτύ-
πωμα, διὸ μετὰ τὴν ἐμφανῆ βλασφημίαν, καὶ ἀκριβῆ ὁμολογίαν τῆς πίστεως ὁ θεῖος σύ-
λλογος, καὶ Οἰκουμενικὸς χορὸς τῶν ἁγίων Πατέρων, οὐχὶ μόνον διὰ ζώσης φωνῆς, ἀλλὰ καὶ
δι' ἐγγράφου λόγου, τοῖς μὲν ὀρθοδόξοις διαιωνίζουσαν μνήμην τοῖς ἐκφημίζει, τοῖς δὲ αἱ-
ρετικοῖς, καὶ κακοδόξοις, ὡς γεγραφόσι πονηρίαν, καὶ βουλομένοις ἰδίαν τινὰ παρὰ τὴν τοῦ Θεοῦ-
στῆσαι διδασκαλίαν, ἐν τῷ λαλεῖν αὐτοὺς ἰδιάζοντα αὐτοῖς, καὶ παρηλλαγμένα τοῦ πνευ-
ματικοῦ φρονήματος, ὅπως αὐτοί, καὶ μὴ ὁ Θεός, τὴν δόξαν καρπώσωνται, ἀναθεμα-

τίζει

πίζει τινές. Τοιοῦτοί εἰσι, καὶ γεγόνασιν, ὅσοι κατὰ θείαν ἀνοχὴν, καὶ τὴν αὐτοῦ μακροθυμίαν ἐξουσιάσαντο, καὶ κατ᾽ αὐτοὺς διὰ μοχθηρίαν αὐθεντεύειν προαιροῦνται), καὶ τὴν χάριτα τοῦ Πνεύματος διαστέλλουσι τῆς ἐκείνου ἐξουσίας, καὶ αὐθεντίας, οἵτινες διαγράφονται) τοιούτως παρὰ τοῦ μεγάλου Βασιλείου, κεφ, ι, εἰς τὸν Ἡσαΐαν λέγοντος οὕτως. Εἰσί τινες, οἱ κατακολουθεῖν τοῖς πατράσι, καὶ τοῖς παρ᾽ αὐτῶν δεδομένοις δόγμασιν ἀπαξιοῦντες, αὐτοὶ κατάρχειν αἱρέσεων ἐπιθυμοῦσι, διὸ καινοτομίας τινὰς παρεπινοοῦσι τῷ ὀρθῷ λόγῳ γράφοντες πονηρίαν, καὶ ἀσέβειαν, εἰς οὓς φθάνει τὸ οὐαὶ εἰς τοὺς πατέρας τῆς ψευδωνύμου γνώσεως, καὶ συγγραφέας τῶν ἀθέων δογμάτων. Οἱ γὰρ τοιοῦτοι τοὺς πτωχεύοντας ἐν τῇ πίστει συναρπάζουσι, καὶ καταδυναστεύουσι ψυχὰς χηρευούσας τοῦ ἀληθινοῦ Νυμφίου τοῦ Θεοῦ Λόγου, ἀλλὰ κἄν τινα εἴδωσιν ἀπορφανισθέντα Θεοῦ διὰ τὴν ἁμαρτίαν, καὶ τοῦτον ὥσπερ λάφυρον ἑαυτῶν ποιοῦνται, κατεπαγγελλόμενοι μὲν αὐτοῖς πᾶσαν ἄδειαν, καὶ τὸν ἐν ἡδονῇ προτείνοντες βίον, εἰ μόνον λάβοιεν αὐτοὺς συντεθειμένους τοῖς δόγμασι τῆς ἀθεότητος, ὁποία ἡ νῦν παραβλαστήσασα αἵρεσις τῶν Ἀνομοίων, καὶ πόρνοις, καὶ μοιχοῖς, καὶ ἀρσενοκοίταις, καὶ ἀνδραποδισταῖς, καὶ ἐπιόρκοις, καὶ ψεύσταις συγχώρησιν ἁμαρτημάτων ὑπισχνουμένη, ἐὰν μόνον αὐτοὺς λάβωσι τῇ κατὰ τοῦ μονογενοῦς βλασφημίᾳ συνεργουμένους. Πρὸς οὓς φησὶν ὁ λόγος, τί ποιήσωμεν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς τοῦ Κυρίου ἐπισκοπῆς, καθ᾽ ἣν ἀπολήψονται τὴν θλίψιν πόρρωθεν ἐρχομένην οἱ γράφοντες πονηρίαν. Πρὸς τίνα καταφεύξονται τοῦ βοηθηθῆναι οἱ τοῖς οἰκείοις κατὰ τοῦ Θεοῦ χειρογράφοις κατηγορούμενοι. Ποῦ καταλήψονται τὴν δόξαν αὐτῶν οἱ φανητιῶντες, καὶ τῆς ἀνθρωπίνης τιμῆς ἀντεχόμενοι, καὶ αἱρεσιαρχεῖν ἐπιθυμήσαντες, ἵνα ὀνόματος τύχωσι, καὶ διὰ τοῦτο λαλήσαντες ἀδικίαν εἰς τὸ ὕψος. Ποῦ τότε ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως καταλείψονται τὴν δόξαν αὐτῶν. Ὑποκάτω δέ φησιν, οἱ τοιοῦτοι τῶν ἀνῃρημένων πεσοῦνται. Καὶ κατωτέρω εἰς τὸ, οὐαὶ τοῖς Ἀσσυρίοις, ἡ ῥάβδος τοῦ θυμοῦ μου, καὶ ἡ ὀργή ἐστιν ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν, καὶ τὰ ἑξῆς τοῦ προφήτου, μέχρι τοῦ καὶ πάσας τὰς ἀρχὰς λήψομαι διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἀνομιῶν τοῦ λαοῦ, Ἀσσύριοι αὐτοῖς ἐπάγονται οὐ διὰ τὴν ἑαυτῶν δικαιοσύνην, ἀλλὰ διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν τοῦ λαοῦ ἀδικίαν. Ἀλλ᾽ ὅμως καὶ οὗτοι μὴ νοοῦντες, ὅτι ἀντὶ μάστιγος παιδευτικῆς κατὰ τὰ θεῖα νόμιμα παραβαίνοντος τοῦ λαοῦ δέδονται), ἀλλ᾽ ἐφ᾽ ἑαυτοῖς ὡς δή τινα δύναμιν κεκτημένοις μεγαλαυχούμενοι ταλανίζονται παρὰ τοῦ λόγου, οὐαὶ ὑμῖν Ἀσσύριοι, οἵτινες ῥάβδος ἐστὲ τοῦ θυμοῦ μου, ὄργανον κολαστικόν ἐστε, οὐκ οἰκείᾳ δυνάμει ποιεῖτε, ἀλλὰ τῇ τοῦ κινοῦντος ἐνεργείᾳ τοῖς ἀξίοις τοῦ συντριβῆναι ἐπάγεσθε, καὶ τὰ ἑξῆς τῆς ἐπάρσεως. Ὑπεραρθεὶς γὰρ ὁ Ἀσσύριος Νοῦς τῇ διανοίᾳ, καὶ ἀπαλλάξας ἀπὸ τῆς ἑαυτοῦ ἐννοίας τὸν ἀληθῆ λόγον, οἴεται δυνατὸς εἶναι τοῦ ἐξολοθρεῦσαι πᾶσαν τὴν Οἰκουμένην, δι᾽ ἣν ἀλαζονίαν, καὶ σφαλερὰν ἐπίνοιαν μὴ νοησάμενος, ὅτι ἡ τῶν Ἰσραηλιτῶν ἁμαρτία γέγονεν αἰτία τῶν τοσούτων κακῶν, ἀλλ᾽ ᾠήθη θείᾳ δυνάμει δεδυνῆσθαι κατὰ τῆς Ἱερουσαλὴμ, μεθ᾽ ἧς τὴν δι᾽ ἐκείνου ἀποκάθαρσιν αὐτῆς μεταθήσης τὴν πληγὴν ἐπ᾽ αὐτὸν, διὰ τὸ ἄλογον ὕψος τῆς κατὰ τὸν νοῦν ἐπάρσεως, καὶ διὰ τὸ ὑπεραρτικὸν τῆς αὐτοῦ δυνάμεως ἐγκαυχωμένου πάντα τὰ ἔθνη ἐξ ἐπιδρομῆς αἱρήσειν, καὶ τὴν Οἰκουμένην οὔτε ὡς Νοσσιὰν, ἀλλ᾽ ὡς Ὠὰ ἐγκαταλελειμμένα λήψεσθαι, καὶ νομίζειν μηδένα ἔχειν τὸν ἀντιλέξοντα αὐτῷ, ἢ διαφευξόμεθα ἀπ᾽ αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο ἐπειδήπερ ἡ Ἀξίνη τοῦ κόπτοντός ἐστι, δι᾽ οὗ αὕτη δοξάζεται, καὶ ὁ Πρίων τοῦ ἕλκοντος αὐτόν ἐστι, δι᾽ οὗ ὑψοῦται καὶ ἡ Ῥάβδος, καὶ τὸ Ξύλον, ἀμέλει τὸ βασιλικὸν Σκῆπτρον τιμώμενον διὰ τὸν βαστάζοντα,

καὶ

καὶ κρατοῦντα αὐτό, ᾠήθη αὐτὸς εἶναι ὁ κόπτων, ὁ ἕλκων τὸν Πρίονα, καὶ βαστάζων, καὶ μὴ τὸ κρατούμενον Σκῆπτρον λήψεται εἰς ἀντιμισθίαν τῆς ἐκείνου ὑπερηφανίας, ἀντὶ τῆς δόξης ἀδοξίαν, καὶ ἀντὶ τοῦ ὕψους ταπείνωσιν, καὶ ἀντὶ τῆς ἀναβιβάσεως καθαίρεσιν, καὶ ἀντὶ τῆς τιμῆς ἀτιμίαν, καὶ ἔσεται περιστροφὴ τῶν πραγμάτων, καὶ ἡ κατάστασις αὐτῶν ἀλλαχθήσεται διὰ τοῦ δικανικοῦ Πυρὸς, ὥστε τῇ ἐνεργείᾳ τῆς φωτιστικῆς δυνάμεως αὐτοῦ τὸν τεταπεινωμένον νῦν Ἰσραὴλ περιλαμφθήσεσθαι τῷ γλυκεῖ, καὶ χαρίεντι τοῦ ἀπαυγάσματος αὐτοῦ, τῇ δὲ ἐπιδρομῇ τῆς καυστικῆς ἰσχύος καταμερίσει αὐτοῖς διὰ τοῦ πυρὸς, καὶ κατοδύνου ἐπὶ τὸν ὑπερήφανον. Τοιαύτη ἡ ἀντιμισθία τοῖς ὑπεραιρομένοις, καὶ ἑαυτοῖς οἰομένοις αὐθεντεύειν, καὶ ἐξουσιάζειν, καὶ ποιεῖν, καὶ πράττειν, ἃ βούλονται, μὴ προαιρουμένοις ὑποκεῖσθαι τῷ ζυγῷ, κανόνι τε ἀμετακλονήτῳ τοῦ θείου βουλήματος, ἀλλὰ φανταζομένοις τὴν οἰκείαν θέλησιν αὐθεντεύειν, καὶ δεσμεύειν, καὶ λύειν τὸ θεῖον βούλημα, ὃ καὶ Χριστὸς αὐτὸς καθὸ ἄνθρωπος οὐκ ἐτόλμησε, δεδωκὼς ἡμῖν λόγον, καὶ βούλησιν καθαρᾶς συνειδήσεως. Ὅτι χρεών ἐστι τὰ κτιστὰ, καὶ πρεπτὰ θελήματα κατὰ πάντα τρόπον διδασκόμενα εἶναι καὶ παιδευόμενα πρὸς τὸ καθ᾽ ὑπείκειν τῷ θείῳ βουλήματι, καὶ τῇ ἀλαθήτῳ σοφίᾳ τοῦ Θεοῦ, τοῦδ᾽ ἕνεκα διδάσκων ἡμᾶς τὴν προσευχὴν τῆς Κυριακῆς, ἀναβιβάζουσαν ἡμᾶς εἰς τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα, φησὶν ὁ ὡς ἄνθρωπος προσευχόμενος, καὶ ὑποτασσόμενος τῷ Θεῷ, καὶ Πατρὶ, γενηθήτω τὸ θέλημά σου ὡς ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς. Ὡσαύτως προτρέπων τὸ ἐπ᾽ ἀγαθότητι ποιηθὲν παρ᾽ αὐτοῦ ἡμῶν αὐτεξούσιον, καὶ ἰδιοπροαίρετον θέλημα πρὸς τὴν τοῦ ἀδελφοῦ συμπάθειαν, φιλοστοργίαν τε, καὶ χρεωλυτήριον τοῦ πρὸς ἡμᾶς παραπτώματος αὐτοῦ, δι᾽ ὃν αὐτὸς ὁ Χριστὸς δωρεὰν ἀπέθανε, θέλων εἶναι ἡμᾶς ἀνεξικάκους, καὶ ἀμνησικάκους πρὸς τὸν κατ᾽ ἄνθρωπον ἡμῖν ἡμαρτηκότα φησὶν, ἄφετε, ἵνα ἀφεθήσηται ἡμῖν, καὶ, ὅσα ἂν λύσητε, καὶ δήσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένα, καὶ λελυμένα ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Ὡσαύτως ἐπειδήπερ οὐδεὶς καθαρὸς ἀπὸ ῥύπου, οὐδ᾽ ἂν ἡμέρα μία ᾖ ὁ βίος αὐτοῦ, καὶ εἰ ὁ δίκαιος μόλις σώζεται, ὁ ἁμαρτωλὸς, καὶ ἀσεβὴς ποῦ φανεῖται, ἀνεχόμενος καὶ μακροθυμῶν τῷ ἐλέει αὐτοῦ, ἀφῆκεν ὄργανα ἱερωσύνης ὁμοιοπαθῆ τῇ ἀσθενείᾳ τῆς φύσεως ἡμῶν, κατὰ πάντα ὑποτεταγμένα τῷ θείῳ ῥήματι καὶ βουλήματι, λύοντα μὲν τοὺς ἐπιστρέφοντας καὶ τοὺς μετανοοῦντας, ἐξ ὧν πρὸς ἐκεῖνον τὸν παντευεργέτην ἥμαρτον ἐκ τοῦ δεσμοῦ τῆς ἀλογίας, δεσμεύοντα δὲ πάλιν καὶ τῆς ἁγίας ἐκκλησίας ἀφορίζοντα τοὺς ἐμμένοντας τῇ ἁμαρτίᾳ καὶ κακοδοξίᾳ τοῦ θεόθεν ἀποστατήσαντος τῇ κατ᾽ αὐτὸν μοχθηρίᾳ καὶ πονηρᾷ διανοίᾳ, τὴν διακονίαν τοῦ λόγου ἐξ ἐπιταγῆς τοῦ Πνεύματος, καὶ συμβουλευτικῶς ἐνεργοῦσι τὰ παρ᾽ ἐκείνου κινούμενα διακονήματα, προστασίᾳ μᾶλλον, συμπαθείᾳ, καὶ ἱκεσίᾳ, ἢ ἐξουσίᾳ, καὶ αὐθεντίᾳ αὐτοκινήτῳ. Καὶ προσταγῇ Θεοῦ, ἢ ἐπιταγῇ ἰδιορρυθμίστου θελήσεως, κατατυραννούσης τῆς ἀδελφότητος, ὡς εἴρηται κατὰ Χρυσόστομον ἐν τῇ πρὸς Γαλάτας, ὅτι συμβούλου τάξιν ἐπέχομεν, οὐκ ἐπιτάττοντος, καὶ κατακρίνοντος σωματικῶς ξίφεσι, καὶ αἱματοχυσίαις ἐν τῷδε τῷ παρόντι βίῳ, καὶ τῇ προσκαίρῳ ζωῇ. Διό φησι καὶ ὁ μακάριος Παῦλος σὺν τῷ Χρυσορρήμονι ἐν τοῖς περὶ ἱερωσύνης αὐτοῦ λόγοις, ὅτι οὐ κυριεύομεν τῆς πίστεως ἡμῶν, καὶ ὅτι μηδεὶς τὸ ἑαυτοῦ ζητείτω, ἀλλὰ τὸ τοῦ ἑτέρου. Ἀμέλει τὸ τῶν ἀρχομένων θέλημα, καὶ τὴν αὐτῶν κηδεμονίαν, οὐ μήν γε τὴν κατ᾽ ἐκείνων αὐθεντίαν, καὶ κατεξουσίαν. Εἴτις γὰρ ἐπισκοπῆς ὀρέγεται, ἀγαθοῦ ἔργου ἐπιθυμεῖ, ἐγὼ δὲ οὐ

τό

τοῦ ἔργου, τῆς δὲ αὐθεντίας, καὶ δυναστείας ἐπιθυμεῖν εἰπὸν εἶναι δεινόν. τίνος ἕνεκεν, διότι ὡς ἐν τῷ γ΄. περὶ ἱερωσύνης, ὑποτίθησιν ὁ αὐτὸς ἀρχιερεὺς τοῦ Θεοῦ τοῦ ὑψίστου τὴν οἴησιν, καὶ τὸ νομίζειν αὐτὸν εἶναι ἐξουσιαστὴν, καὶ αὐθέντην τοῦ Ποιμνίου τυγχάνειν, ὥσπερ τινὰ τροφὴν προσοικειωμένην τῷ οἰομένῳ τὴν αὐθεντίαν ἀπηνοῦς Θηρίου, καὶ κατατυραννούσης ἐξουσίας. δεινοτέραν καὶ Σπιλάδων, καὶ Σκοπέλων (οἷς ἐπισυμβαίνουσι τὰ πνευματικὰ Ναυάγια, χείρονα τῶν μυθολογουμένων Σκοπέλων, καὶ δραματουργουμένων Σειρήνων, χαλεπώτερά τε τῶν περὶ ἐκείνοις τρεφομένων Θηρίων. καὶ γὰρ ὅσῳ μείζων ὁ ψυχικὸς κίνδυνος τοῦ σώματος, τοσούτῳ ἐπικινδυνώτερα τὰ προσκρούοντα θηριωδέστερα Θηρία τὰς ψυχὰς, ἢ τὰ σώματα, ἐπειδήπερ κρεῖττον δεῖ φοβεῖσθαι τὸν μετὰ τὸ ἀποκτεῖναι ἐξουσίαν ἔχοντα βαλεῖν εἰς τὴν Γέενναν διὰ τὴν ἁμαρτίαν, ἢ τὸν ἀποκτείνοντα τὸ σῶμα διὰ τὴν ἀνθρωπαρέσκειαν. οὐδὲν γὰρ ἄλλο ἐστὶ τὸ αἴτιον τοῦ ἀποθνήσκειν πνευματικῶς, μὴ ὅτι γε τὸ ἁμαρτάνειν εἰς Θεὸν, καὶ ἐπαίρεσθαι κατὰ τῆς συγκαταβάσεως αὐτοῦ, οὗ κεφάλαιον καὶ ἀρχὴ, ὁ δεινότατος Σκόπελος τῆς κενοδοξίας, καὶ τῆς ὑπερηφανίας, καὶ τὸ οἴεσθαι τὸν ἀνενηγμένον ἐπὶ τὴν ἀρχὴν ἰδίᾳ δυνάμει, καὶ τῇ κατ᾽ αὐτὸν βουλήσει κατεξουσιάζειν, καὶ αὐθεντεύειν, καὶ μὴ τῇ θείᾳ χάριτι, καὶ ἐξουσίᾳ, αὐθεντίᾳ τε, καὶ θελήσει τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐνεργεῖν τὴν χορηγηθεῖσαν ἐκείνῳ δωρεὰν εἰς ἄλλων μετάδοσιν θέσει, καὶ οὐ φύσει συνοῦσαν, ὥσπερ ἐπὶ τῷ τελεταρχικῷ Πνεύματι. Φευκτέον τοίνυν ὅσον τὸ ἐφικτὸν παντὶ τῷ εἰς Χριστὸν εὐσεβοῦντι διὰ τὴν συγκατάβασιν αὐτὸ τὸ πολυτερατευόμενον Κέρας, καὶ κεφαλὴν τῆς Ὕδρας, χεῖρον καὶ χαλεπώτερον ἢ Χαρύβδιος, καὶ Σκύλλης. τρέφει γὰρ ἐν ἑαυτῷ οὐκ ὀλίγα τὰ θηρία τῆς πονηρίας ἀναρπάζοντα « καθ᾽ ἑκάστην τοὺς ἐκείνοις παραδεδομένους. Εἰσὶ δὲ ταῦτα κατὰ Χρυσόστομον, ἐξηρτημένα πάντα τοῦ Σκοπέλου τῆς ὑπερηφανίας, θυμὸς, ἀθυμία, φθόνος, ἔρεις, διαβολαὶ, κατηγορίαι, ψεῦδος, ὑπόκρισις, ἐπιβουλαὶ, ὀργαὶ κατὰ τῶν ἠδικηκότων οὐδὲν, ἡδοναὶ ἐπὶ ταῖς τῶν συλλειτουργούντων ἀσχημοσύναις, πένθος ἐπὶ ταῖς δυσημερίαις, ἐπαίνων ἔρως, τιμῆς πόθος, τοῦτο δὴ τὸ μάλιστα πάντων τὴν ἀνθρωπείαν ἐκτραχηλίζον ψυχὴν, διδασκαλίαι πρὸς ἡδονὴν, ἀνελεύθεροι κολακίαι, θωπεῖαι ἀγεννεῖς, καταφρονήσεις πενήτων, θεραπεῖαι πλουσίων, ἀλόγιστοι τιμαὶ, καὶ ἐπιβλαβεῖς χάριτες κίνδυνον φέρουσαι καὶ τοῖς παρέχουσι, καὶ τοῖς δεομένοις αὐτὰς, φόβος δουλοπρεπὴς, καὶ τοῖς φαυλοτάτοις τῶν ἀνδραπόδων προσήκων μόνοις, παρρησίας ἀναίρεσις, ταπεινοφροσύνης τὸ μὲν σχῆμα πολὺ, ἡ ἀλήθεια δὲ οὐδαμοῦ, ἔλεγχοι δὲ ἐκποδὼν. καὶ ἐπιτιμήσεις, μᾶλλον δὲ κατὰ μὲν τῶν ταπεινῶν, καὶ πέρα τοῦ μέτρου, ἐπὶ δὲ τῶν δυναστείαν περιβεβλημένων οὐδὲ διᾶραί τις τὰ χείλη τολμᾷ. ταῦτα γὰρ ἅπαντα, καὶ τὰ τούτων πλείονα ὁ Σκόπελος ἐκεῖνος τρέφει θηρία, οἷς τοὺς ἅπαξ ἁλόντας εἰς τοσοῦτον ἀνάγκη καθελκυσθῆναι δουλείας, ὡς καὶ εἰς γυναικῶν ἀρέσκειαν, πράττειν πολλὰ πολλάκις ἃ μηδὲ εἰπεῖν καλόν. » Ταύτη τοι καὶ ὁ μακάριος Παῦλος βλέπων τὸν κίνδυνον ἐμετριοφρόνει τοῖς αὐτῷ δεδομένοις χαρίσμασιν, ὥστε λέγειν ποτὲ μὲν οὐ γὰρ ὃ θέλω ποιῶ, ἀλλ᾽ ὃ μισῶ τοῦτο πράσσω, ποτὲ δὲ αἰχμαλωτίζειν πᾶν νόημα εἰς Χριστὸν, ἐναντία φερόμενος τῶν σαρκικῶν φρονημάτων. ποτὲ δὲ πάλιν λέγειν μὴ εἶναι ἱκανὸν καλεῖσθαι ἀπόστολον, χάρις δὲ τῷ Θεῷ τῷ ἱκανοπεποιηκότι αὐτὸν, τέως ὅτι οὐδὲν καταλέληφεν, ὧν ἐδίωκεν, ἀλλὰ τοσούτῳ μόνον διώκει, ὥστε εἰ ἐφικτὸν αὐτῷ καταλήψεσθαί τι τῶν διωκομένων, καὶ τούτων μὲν μὴ τῶν κατ᾽ οὐσίαν, ἀλλὰ τῶν περὶ τὴν φύσιν, καὶ μὴ τῶν ὄντων τῷ Θεῷ, ἀλλὰ τῶν προσόντων αὐτῷ. Τί φυσᾶτε τοίνυν μεγαλαυχούμενοι

κατ᾽

κατ᾽ Ἀνομοίους μᾶλλον εἰπεῖν, ἢ Εὐνομίους, ἐπὶ τῇ τοῦ Θεοῦ ἐξουσίᾳ, καὶ αὐθεντίᾳ, οἱ πάντα ἀφαιρεῖτε, καὶ συγχωρεῖτε ὡς ἰδιάζοντα ὑμῖν, καὶ τῇ μοχθηρίᾳ αὐθεντευόμενα, ὥστε εἰδέναι καὶ τὴν ἀκατάληπτον τοῦ Θεοῦ οὐσίαν. ὥστε παρὰ κανόνας τοὺς σεβομένους τὴν εἰς Χριστὸν καλὴν ὁμολογίαν καὶ μὴ τὴν εἰς Πάππαν καθελεῖν, καὶ ἐλέγχειν, τοὺς δ᾽ ἀρνουμένους τὸ συναμφότερον τῆς ἐν Χριστῷ φύσεως, περιπλέκεσθαι μόνον συμπεφωνηκότας τῷ Πάππᾳ καὶ οὐ τῷ Χριστῷ, ὥστε πορνοβοσκοὺς, καὶ φονεῖς πεπαρρησιασμένους τοῖς κανόσι τοῦ Πνεύματος καθαιρουμένους, τῇ θελήσει δὲ τοῦ Πάππα ἀναβιβαζομένους, μὴ ἐπιτρέπεσθαι τῷ νόμῳ τοῦ Πνεύματος, καὶ κρινεῖσθαι ὑπὸ ἐκείνου, ὡς ἀπαιτεῖ τὸ χρεὼν τῆς εὐταξίας, καὶ ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας, ἀλλὰ σατανικῶς ἐπαίρεσθαι, περιτρέπειν, καὶ κινεῖν τὸ ἀπερίτρεπτον, καὶ ἀκινήτως κινοῦν τὸ σύνολον, ἢ πείθεσθαι, καὶ δεσπόζεσθαι ὑπ᾽ αὐτοῦ κατὰ τὸ ἐπιζητούμενον τῆς πρὸς τὸν ἀλάθητον Θεὸν, καὶ αὐτεξουσιαστὴν συζεύξεως, καὶ θείας ἑνώσεως. Ἰστέον δ᾽, κατὰ τὸν θεῖον Δαμασκηνὸν κεφ. λθ΄. ὅτι ἐπὶ Θεοῦ βούλησιν, καὶ θέλησιν λέγομεν, προαίρεσιν δὲ Κυρίως, καὶ γνώμην οὐ λέγομεν, ἐκεῖνο μὲν, διότι ἀεὶ βούλεται, καὶ θέλει τὸ ἀγαθὸν μετὰ λόγου, καὶ οὐσία ὢν ἐνεργείᾳ ἀεὶ ὡς Θεὸς, ἀϊδίως ζωτικὴ δύναμίς ἐστιν ὡς αὐτάγαθος, καὶ πηγὴ ἀγαθότητος, ζωὴ, καὶ αὐτοζωΐα, καὶ ζωοποιὸς πάντων τῶν ζωογονουμένων. τοῦτο δὲ, διότι ὁ Θεὸς οὐ βουλεύεται, οὔτε σκέπτεται τὰ ζητούμενα, ἐπειδήπερ πάντα γινώσκει, καὶ μηδὲν αὐτῷ λανθάνον ἐστί. περὶ γὰρ τῶν γινωσκομένων οὐδεὶς βουλεύεται, ἀλλὰ περὶ ἀγνοουμένων, ὅθεν εἰ βουλὴ, προαίρεσις, καὶ σκεπτικὸν ζήτημα, καὶ γνωμικὸν θέλημα ἐλέγετο ἐπὶ Θεοῦ, εἵπετο ἂν τὸ ἐκτοπώτερον κατ᾽ ἐκείνου κατηγόρημα τὸ τῆς ἀγνοίας, ὅπερ ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ καίπερ ἐνανθρωπήσαντος οὐ δυνάμεθα λέγειν διὰ τὴν καθ᾽ ὑπόστασιν ἕνωσιν τοῦ θεανθρώπου Λόγου, ὅστις διὰ τὸ πάντα εἰδέναι καθάπερ πάνσοφος Θεὸς, καίπερ ἐγεγόνει τῆς ἀγνοούσης φύσεως τὰ μέλλοντα τῆς ἀνθρωπίνης λέγω συνθέσεως οὔτε ἐβουλεύετο, οὔτε ἐσκέπτετο ζητητικῶς περὶ τῶν μελλόντων, εἰ καί τινα λέγονται κατ᾽ ἄνθρωπον, ἀλλ᾽ ὡς πάντων τὴν γνῶσιν ἔχων, οὐ χάριτι, ἀλλὰ φύσει πάντ᾽ ἐπίσταται, καὶ τὰ βάθη τοῦ Πνεύματος ἐρευνᾷ ὡς Θεὸς προσλεληφὼς ἐν τῇ ὑποστάσει αὐτοῦ τὸ φύραμα τῆς ἀνθρωπότητος. διὸ καὶ τῷ μακαρίῳ Πέτρῳ, περὶ τοῦ ἀνενεγκεῖν τὴν παρὰ τῶν ζητούντων τὰ δίδραχμα ἀπαίτησιν, προλέγει τὸ ἐλεύθερον τῆς δασμοφορίας, καὶ τὴν δόσιν αὐτῶν συγκαταβατικῶς διὰ τὸ ἀσκανδάλιστον, καὶ τὴν δι᾽ αὐτὸ τοῦτο ἁλιείαν ἐπιτάττει τῷ μαθητῇ τῷ πιστοτάτῳ, ἣν δύναμιν, καὶ ἐνέργειαν, οὐκ ἐφεῖται εἰπεῖν προσεῖναι τοῖς ἀνθρώποις, σκεπτομένοις, καὶ βουλευομένοις περὶ τὰ πράγματα. οἱ γὰρ τοῦ Θεοῦ λόγοι λογοποιοὶ πραγμάτων εἰσὶν, ἐ[illegible]έφησι, καὶ ἐγένετο, καὶ ἡ θέλησις αὐτοῦ ἀναντίρρητος, μὴ ἔχουσα τὸν ἀνθεστηκότα. οἱ δὲ καθ᾽ ἡμᾶς λόγοι προφορικοὶ, καὶ ἀνύπαρκτοι, εἰς ἀέρα τε χεόμενοι ἀνυπόστατοι, καὶ αἱ ἡμέτεραι θελήσεις προαιρετικαὶ οὖσαι πολλάκις παραλογιζόμεναι. διὸ σκεπτικῶς, καὶ συμβουλευτικῶς γνωματεύομεν περὶ τῶν καθ᾽ ἡμᾶς πραγμάτων. καὶ εἰ ἔτι ὁριστικῶς, αὐθεντικῶς, καὶ ἐξουσιαστικῶς χρώμεθα ἐν τοῖς πνευματικοῖς, καὶ θείοις, χάριτι, καὶ θέσει ἡμεῖς προχειριζόμενοι αὐτὸ, καὶ τῇ αὐθεντίᾳ, καὶ τῇ ἐξουσίᾳ τῇ αὐθεντοποιῷ, ἐξουσιοποιῷ τε τοῦ Πνεύματος, καὶ τῆς μακαρίας Τριάδος, οὐ μήν γε τῇ ἰδίᾳ αὐθεντοποιουμένη, καὶ ἐξουσιοποιουμένη παρ᾽ ἐκείνης αὐτὸ τοῦτο ποιοῦμεν. διὸ μὴ μόνον ἡ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία μετριοφρονοῦσα, καὶ καθυπείκουσα τῷ θείῳ προστάγματι, καὶ θελήματι αὐτοῦ ἐν τῇ με-

ταδόσει

ταδόσει τῶν μυστηρίων, καὶ χαρισμάτων, καὶ αὐθεντιῶν πνευματικῶν ἀνάγεται πρὸς τὴν θείαν χάριν, καὶ ἐνέργειαν αὐτῆς, ὡς τό, ἡ θεία χάρις ἡ πάντοτε τὰ ἀσθενῆ θεραπεύουσα, καὶ ἄλλα τοιαῦτα πρὸς τοῦ ἀρχιερέως ὀργανικῶς ἐκφερόμενα. ἀλλὰ καὶ οἱ Βασιλεῖς ἐν τῇ προβλήσει τῶν Πατριαρχῶν οὐκ ἔλεγον ἡ ἐμὴ βασιλεία προβάλλεταί σε Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως, ἢ Ἱερουσαλήμ, ἢ ἄλλου κλίματος, ἀλλά φασιν, ἡ ἁγία Τριὰς διὰ τῆς παρ' αὐτῆς δωρηθείσης ἡμῖν βασιλείας προβάλλεταί σε ἀρχιεπίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης, καὶ Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην, ὅπερ οὐκ ἐποίουν ὁροθέσιον δογματικόν, προβάλλοντες καὶ προχειρίζοντες τὰ ἐξωτερικὰ προβλήματα καὶ πρόσκαιρα ἀρχοντικὰ ἀξιώματα ἐν τῷ λέγειν, ἡ ἐμὴ βασιλεία ἐπὶ τῇ προβλήσει τοῦ Σεβαστοκράτορος, ἢ Δεσπότου, ἢ Καίσαρος, καὶ τῶν λοιπῶν προβάλλεταί σε Δεσπότην, ἢ Καίσαρα, ἢ Σεβαστοκράτορα. καὶ ταύτην μὲν τὴν τάξιν φυλάττοντες οἶμαι. διότι κἄπερ πᾶσαι αἱ ἐξουσίαι καὶ χάριτες παρὰ τοῦ Θεοῦ εἰσίν, ἀλλ' ἐὰν ταῖς ἐξωτερικαῖς, καὶ προσκαίροις δυνάμεσι προστεθῇ, καὶ ὑφαιρεθῇ τι παρὰ τῆς ἰδίας ἐξουσίας, οὐ τοσοῦτο τὸ ἁμάρτημα. ἐπὶ δὲ τοῖς πνευματικοῖς εἰ τοῦτο συμβαίη, μεγάλη ἡ ζημία, ψυχικὴ οὖσα, καὶ ἡ κατάκρισις αἰώνιος. διὸ καὶ ἐκεῖνοι καταδικάζοντες σώματα, καὶ οὐ ψυχὰς ἰδίᾳ αὐθεντίᾳ καὶ ἐξουσίᾳ αὐτὸ τοῦτο ἀποφαίνονται καὶ προστάττουσιν, ὡς ἔχουσιν αἱ τιμωρητικαὶ δίκαι, καὶ τὰ βασιλικὰ προστάγματα καὶ νομοθετήματα κατὰ τῶν ποινῆς καὶ καταδίκης θανάτου ἀξίων. Ἀμέλει τὸ ἀποκεφαλισθήτω, κρεμασθήτω, δημοσιευθήτω, καὶ ἄλλα τοιαῦτα ἀσύντακτα τοῖς Ἱερωμένοις καὶ κολάζουσι τῇ αὐθεντίᾳ τοῦ παναγίου Πνεύματος, καὶ τῇ τοῦ Θεοῦ χειρὶ συντρίβουσι τὰς ἀντικειμένας δυνάμεις. οἱ γὰρ ἀπόστολοι οὐ διεχειρίζοντο ἰδίαις χερσί, καὶ ἰδιορρύθμῳ τῷ θελήσει τοὺς ἀξίους τιμωρίας, καὶ βλασφήμους τοῦ Πνεύματος τῆς ἀληθείας, ἀλλὰ τῇ θείᾳ χειρί, καὶ τῇ πληγῇ τοῦ διὰ λόγου καυστικοῦ Πνεύματος, δῆλος ὅτι ἐστὶν ἐπὶ τούτῳ ὁ μακάριος Πέτρος ἐπιφερόμενος κατὰ τοῦ Ἀνανίου, ἐκψύξαντος τῇ βροντοφώνῳ ἀκοῇ τοῦ λόγου, ἐκφερομένου διὰ τοῦ μακαρίου Πέτρου, λέγοντος αὐτῷ, Ἀνανία διατί ἐπλήρωσεν ὁ Σατανᾶς τὴν καρδίαν σου ψεύσασθαί σε τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ νοσφίσασθαί σε ἀπὸ τῆς τιμῆς τοῦ χωρίου; οὐχὶ μένον σοι ἔμενε, καὶ πραθὲν ἐν τῇ σῇ ἐξουσίᾳ ὑπῆρχε; τί ὅτι ἔθου ἐν τῇ καρδίᾳ σου τὸ πρᾶγμα τοῦτο; οὐκ ἐψεύσω ἀνθρώποις. ἀκούων δὲ Ἀνανίας τοὺς λόγους τούτους πεσὼν ἐξέψυξε. καὶ κατωτέρω πρὸς τὴν γυναῖκα τοῦ Ἀνανίου ὡς ὡρῶν τριῶν διάστημα κατόπιν τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς μὴ εἰδυῖαν τὸ γεγονός, καὶ προεξετασθεῖσαν, εἰ τοσούτου τὸ χωρίον ἀπέδοντο παρὰ τοῦ ἀποστόλου, εὑρηκότος αὐτὴν σύμφωνον τῇ τοῦ ἀνδρὸς ἱεροσυλίᾳ, ὑποτιμᾶται καὶ αὐτὴ τῇ καταδίκῃ. διό φησιν ὁ Οἰκουμένιος. οὐδὲ γὰρ ἡ καταφρόνησις τῶν θείων καὶ τὸν ἀόργητον ἐκκαίειν πρὸς ὀργήν, ὥστε οὐκ ἀφ' ἑαυτοῦ πρωτοκινήτως κεκίνηται εἰς ὀργήν, ἀλλ' ὡς ὄργανον δεφενσόριον ἀνηχούμενον τῇ ἐμπνεύσει τοῦ παρακλήτου Πνεύματος ἐκινήθη παρὰ τῆς θείας ἐνεργείας καὶ πρωτοκινήτου καὶ αὐθεκάστου δυνάμεως. Μετὰ ταῦτα δὲ καὶ σὺν τούτοις μάθωμεν καὶ τὸ ἐν Πάφῳ τῆς Κύπρου συμβὰν παρὰ τῆς πείρας τοῦ μακαρίου Παύλου εἰς Ἐλύμαν τὸν μάγον. ἐφ' ὃν ἐπέπεσεν ἀχλὺς καὶ σκότος, περιαγωγῇ ζητοῦντα χειραγωγοὺς τῷ τυφλωθῆναι πρὸς καιρὸν τῇ τοῦ Κυρίου κολαστικῇ χειρὶ καὶ τιμωρητικῇ αὐτόν, ὡς ῥᾳδιοῦργον, καὶ υἱὸν τοῦ διαβόλου, παρὰ τοῦ ἀτενίσαντος πρὸς αὐτὸν ὀργάνου πλησθέντος Πνεύματος ἁγίου, λέγοντος, καὶ φθεγγομένου διὰ τῶν ἀποστολικῶν πράξεων οὕτω. Σαῦλος δὲ ὁ καὶ Παῦλος πλησθεὶς Πνεύματος ἁγίου,

ἁγίου, καὶ ἀτενίσας εἰς αὐτὸν εἶπεν. ὦ πλήρης παντὸς δόλου, καὶ πάσης ῥᾳδιουργίας, υἱὲ διαβόλου, ἐχθρὲ πάσης δικαιοσύνης οὐ παύσῃ διαστρέφων τὰς ὁδοὺς Κυρίου τὰς εὐθείας; καὶ νῦν ἰδοὺ χεὶρ τοῦ Κυρίου ἐπὶ σέ, καὶ ἔσῃ τυφλὸς μὴ βλέπων τὸν Ἥλιον ἄχρι καιροῦ. παραχρῆμα δὲ ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτὸν ἀχλὺς καὶ σκότος, καὶ περιάγων ἐζήτει χειραγωγούς. τότε ἰδὼν ὁ Ἀνθύπατος τὸ γεγονὸς ἐπίστευσεν ἐκπληττόμενος ἐπὶ τῇ διδαχῇ τοῦ Κυρίου. θέα, πῶς ὁ χειροτονηθεὶς ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος κηρύσσει μετ' ἐξουσίας τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, διὰ Λουκίου τε, καὶ Μαναήν, πῶς οὐχ ἑαυτῷ θαρρεῖ, ἀλλὰ τῷ Πνεύματι τὴν ἐξουσίαν ἀνατίθησι τοῦ ἐπιρρῖψαι τὴν ἀχλύν, καὶ τὸν ζόφον, καὶ ἐνυπάρχουσαν τιμωρητικὴν δύναμιν, καὶ ἐνέργειαν ἐπὶ τοὺς ἀνθισταμένους τῷ Πνεύματι. τὸ δὲ αἴτιον δοκεῖ μοι εἶναι, διότι ἡ ἱερατικὴ ἐξουσία ἐν τῷ προσκαίρῳ, καὶ παρόντι βίῳ οὐκ ἔχει αὐτοκρατορικὴν δύναμιν ἑαυτῇ θαρροῦσαν, ἀλλὰ τῷ πνεύματι, ἐξηρτημένην τῆς θείας ἐντολῆς, ὡς συμβουλεύουσα τὰ τῆς πολιτείας, καὶ μὴ προστάττουσα ἐπιτακτικῶς, καὶ αὐθεντικῶς, ἀλλὰ διδασκαλικῶς κατὰ Χρυσόστομον. ἐκεῖνο γὰρ τοῦ θεωρητικωτάτου νοός, ἅμα τε καὶ θεοφιλεστάτου, καὶ τῆς ἀγαθῆς μερίδος ἐκλελεγμένον ἴδιον ἀπὸ τῆς παρακαθεζομένης Μαρίας τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ἀκουούσης τὸν ἀναφαίρετον λόγον τοῦ Κυρίου, τοῦτο δὲ τῆς φρονήσεως, καὶ τοῦ μετ' ἐμπειρίας λόγου ἔργον, Μάρθας λέγω τῆς ἀδελφῆς τῇ Μαρίᾳ τυρβαζούσης, καὶ ἀσχολούσης περὶ τὰ πρακτέα, λεγούσης τε ἅμα πρὸς τὸν αὐτοδιδάσκαλον τῆς θεωρίας καὶ τῆς πράξεως Χριστόν, εἰς τί ἐγκαταλειφθῆναι ὑπὸ τῆς ὁμαίμονος μόνην γεγονέναι διάκονον, καὶ μὴ συμβοηθεῖσθαι ὑπ' ἐκείνης διαμειφθεῖσαν τῷ διδασκάλῳ; διότι αὐτὴ μὲν τὰ μερικώτερα διελέξατο περιελομένη, καὶ ὅσα περὶ τὰ καθ' ἕκαστα πρακτὰ καταγίνονται, ἐκείνη δὲ τὰ πλείονα, καὶ θεωρητικώτερα ἀληθεύεται. ἐκείνη μὲν τὰ τῆς θεωρίας, καὶ τῆς συμβουλῆς στοχάζεται.

Πρᾶξιν προτιμήσειας, ἢ θεωρίαν;
Ἄμφω μέν εἰσι δεξιαί τε, καὶ φίλαι.
Ὄψις τελείων ἔργον, ἡ δὲ πλειόνων.
Σὺ δὲ πρὸς ἣν πέφυκας ἐκτείνου πλέον.

Ὅθεν καὶ ἀδελφικῶς Βασιλεία μεθ' ἱερωσύνης συντρέχετον, καὶ τῷ λόγῳ τῆς μιᾶς πηγῆς γεννητείας αὐτῶν τῆς παρὰ Θεοῦ χάριτος, καὶ εὐεργεσίας, τοσοῦτον μόνον διαφέρουσα ἀλλήλων, ὅσον τὴν μὲν συμβουλεύεσθαι τὰ περὶ Θεοῦ, τὴν δὲ ἐπιτάττειν τὰ περὶ Θεοῦ. διόπερ αὕτη μὲν κελεύει τὰ περὶ τοῦ Θεοῦ, καὶ τοῦ διδασκάλου τὰ διακονήματα, ἐκείνη δὲ ἱκετεύει καὶ μεσιτεύει πρὸς τὸν Θεὸν γονυπετής, θεωροῦσα τὰ παρὰ τοῦ καθηγητοῦ μαθήματα, καὶ τὰ τῆς ἀκενώτου εὐεργεσίας φιλοφρονήματα. ἐπιτάττουσι γὰρ οἱ Βασιλεῖς τὰ περὶ Θεοῦ, οὐ μέντοι τῷ Θεῷ, τουτέστι θεσπίζουσι λειτουργῆσαι τῷ Θεῷ, συναθροισθῆναι Οἰκουμενικὰ συναθροίσματα, οὐ μέντοι καταλύεσθαι, ὡς οἱ δυσσεβεῖς διὰ τοῦ ἰδίου φρονήματος τὴν εὐσέβειαν. ἱερατεύουσι πάλιν οἱ ἱερεῖς Θεῷ τῷ παντεπόπτῃ διὰ τοῦ καθαρωτάτου νοὸς προσφέροντες, καὶ ἐξετάζοντες τὰ αὐτοῖς ἐπιταχθέντα διὰ τῆς πράξεως, ἢ ἐπιβαίνουσιν εἰς τὸν λόγον τῆς θεωρίας. Ἰστέον ε. ὅτι τὸ ὄνομα τῆς ἐξουσίας, καὶ τῆς χάριτος λέγεται καὶ ἐπὶ Θεοῦ, καὶ ἐπὶ τῶν λογικῶν κτισμάτων κατὰ τὸν λόγον αὐτῶν, ἀλλὰ μὴ κατὰ τὸν πάντα ταυτιζόμενον τρόπον, τὸν προσήκοντά τε ὅρον τῆς ἰδιότητος, καὶ τῆς εὐταξίας αὐτῶν. διότι ἐπὶ μὲν Θεοῦ λέγεται ὑπερτάτως, καὶ αὐτελευθέρως

λευθέρως κατὰ τὸν ὑπερκείμενον τρόπον τῆς αὐτεξουσιότητος, οἷα δὴ χαριτοποιὸς, καὶ αὐθεντοποιὸς δύναμις, καὶ ἐνέργεια οὖσα. ἐπὶ δὲ τῶν λογικῶν κτισμάτων θέσει, καὶ χάριτι, καὶ κατὰ τὸ θεμιτὸν, καὶ προσταχθὲν αὐτοῖς ἐνεργούμενον, καὶ δυνάμενον, εὐεκτόν τε, καὶ εὐάγωγον, καὶ ὑπήκοον αὐτῶν τῇ ἐξουσιοποιῷ, χαριτοποιῷ, αὐθεντοποιῷ, καὶ πανταιτίῳ ἐξουσίᾳ τοῦ Θεοῦ, καὶ σωτῆρος Χριστοῦ, πρὸς ἣν ἀφορῶσα ἡ ἐξουσιοδόχος, χαριτοδόχος, καὶ αὐθεντοδόχος, ἀπομιμητικῶς ἐνεργεῖ τὰ ὅσα αὐτῇ κατὰ τὸ προσῆκον τῆς θείας θελήσεως διετάχθησαν, διευθετούσης τὰ παρεμπίπτοντα κατὰ τάξιν, καθυπεικούσῃ τῷ θείῳ προστάγματι, καὶ βουλήματι, καὶ μὴ τῷ ἰδίῳ, καὶ τῇ σφετέρᾳ δυνάμει, τεθαῤῥηκυῖα, καθάπερ οἱ τυραννικῶς ἐξουσιάζοντες, εἰ καὶ ἀνέχονται ὑπὸ τῆς θείας μακροθυμίας, μὴ θεσμοθετούμενοι ὑπὸ τῆς ἐξουσιοποιοῦ θελήσεως τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἀποχρώμενοι πρὸς τὰ χείρω τῇ ἐξουσιοδόχῳ, καὶ μεταδοτικῇ δυνάμει, ἀθέσμως, καὶ τυραννικῶς εἰς αὐτοὺς ἀναφέρουσι, καὶ μὴ εἰς τὸν Θεὸν, ὡς ἐστὶ τὸ καθῆκον, καὶ τὸ ἐξουσιαστικὸν τῆς αὐθεντοποιοῦ δυνάμεως, καὶ ἐνεργείας. περὶ ὧν διεξοδικώτερον ὁ ἱερὸς Διονύσιος κεφ, ι. εἰς τὸ περὶ ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας σὺν τοῖς αὐτοῦ ἐξηγηταῖς Μαξίμῳ τῷ ὁμολογητῇ, καὶ τῷ σοφωτάτῳ Παχυμερίῳ λέγουσιν οὕτως. «Ἐπεὶ δὲ τῆς ἐξουσίας τὸ μέν ἐστιν ἔνθεσμον, τὸ δὲ τυραννικὸν (ἐπιφέρεται γὰρ ἡ ἐξουσία, καὶ τὴν τυραννίδα κατὰ τὸ τύραννον οὐ ῥάδιον εὐσεβεῖν) καὶ ὅτε μὲν τοῦ ἐνθέσμου ἔχεται ἡ ἐξουσία, ἀκράτητός ἐστι πρὸς τὸ ἀγαθόν. ὅτε δὲ τοῦ ἀθέσμου, καὶ τοῦ τυραννικοῦ, τῇ σφετέρᾳ δυνάμει πρὸς τὰ χείρω ἀποκέχρηται.» ποιεῖται ἐνταῦθα διαίρεσιν τῆς ἐξουσίας ὁ ἅγιος, καὶ λέγει, ὅτι οὐ τυραννικῶς ἐπὶ τὰ χείρω ταῖς δυνάμεσιν ἀποκέχρηνται αἱ ἅγιαι ἐξουσίαι, ἀλλ' ἐπὶ τὰ θεῖα ἀκρατήτως, ὅπερ ἐστὶν ἴδιον τῆς ἐξουσίας μετ' εὐταξίας, ὃ καὶ αὐτὸ τοῦ ἐνθέσμου τῆς ἐξουσίας. ἔχουσι γὰρ ἐξουσίαν καὶ ὁ Θεὸς, καὶ οἱ ἄγγελοι, καὶ οἱ βασιλεῖς, καὶ οἱ ἱερεῖς, καὶ οἱ ἄνθρωποι, καὶ οἱ δαίμονες, ὡσαύτως καὶ χάριτα πᾶσαι οἰκονομούμεναι, προνοούμεναί τε, καὶ ἀνεχόμεναι, καὶ ἀφαιρούμεναι παρὰ τῆς ἐξουσιοποιοῦ, καὶ χαριτοποιοῦ αὐθεντίας τῶν ὅλων Θεοῦ, ἀλλὰ διαφόρως πασῶν ἀναγομένων, καὶ ἐπιπτομένων ἐπὶ τὴν μίαν, καὶ μόνην ἁπλῆν χάριτα, καὶ ἐξουσίαν αὐτοῦ. ὁ γὰρ Θεὸς λέγεται ἐξουσιαστὴς ὡς ἐξουσιάρχης, ἐξουσιοποιὸς, καὶ αὐθεντοποιὸς, ὥς φησι καὶ ὁ Ἀρεοπαγίτης Διονύσιος κεφ, ι. εἰς τὴν οὐράνιον ἱεραρχίαν οὕτω λέγων. «Τὴν δὲ τῶν ἁγίων ἐξουσιῶν, τὴν ὁμοταγῆ τῶν θείων κυριοτήτων, καὶ δυνάμεων, τὴν εὔκοσμον, καὶ ἀσύμφυρτον περὶ τὰς θείας ὑποδοχὰς εὐταξίαν, καὶ τὸ τεταγμένον τῆς ὑπερκοσμίου, καὶ νοερᾶς ἐξουσιότητος, οὐ τυραννικῶς ἐπὶ τὰ χείρω τῶν ἐξουσιαστικαῖς δυνάμεσιν ἀποκεχρημένης, ἀλλ' ἀκρατήτως ἐπὶ τὰ θεῖα μετ' εὐταξίας τε ἀναγομένης, καὶ τὰ μετ' αὐτὴν ἀγαθοειδῶς ἀναγούσης, καὶ πρὸς τὴν ἐξουσιοποιὸν ἐξουσιαρχίαν, ὡς θεμιτὸν ἀφομοιουμένης, καὶ ταύτην ὡς δυνατὸν ἀγγέλοις ἀναλαμπούσης ἐν ταῖς κατ' αὐτὴν εὐκόσμοις τάξεσι τῆς ἐξουσιαστικῆς δυνάμεως.» Ὡσαύτως καὶ χάριτα λέγεται ἔχειν τὸν Θεὸν οὐχ ὡς παρ' ἄλλου λαμβάνοντα, ἀλλ' ὡς αὐτὸν ἄλλοις αὐτὴν χαριζόμενον, καὶ διδόμενον, καὶ καταπέμποντα χαριτοποιὸν, κατὰ τό, ἡ χάρις, καὶ ἡ ἀλήθεια διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐγένετο, καὶ τὸ πᾶν δώρημα τέλειον ἄνωθέν ἐστι καταβαῖνον παρὰ τοῦ Πατρὸς τῶν φώτων. τὰ δὲ λοιπὰ ἔχουσι τὴν ἐξουσίαν, καὶ τὴν χάριτα ὡς πεποιημένα ταύτῃ, καὶ ἐξουσιοδόχα ἀγγεῖα, καὶ χαριτοδόχα ἀναπαυόμενα σκεύη, ἥτις ἐξουσιοδόχος δύναμις λαμβάνεται διχῇ, ἢ καθότι εἰσὶν αὐτεξούσια, καὶ αὐτοπροαίρετα, καὶ ἀμφιταλαντευόμενα, καὶ οὕτω πεποίηνται πάντες οἱ ἄγγελοι, καὶ οἱ ἄνθρωποι

ἄνθρωποι αὐτεξούσιοι διὰ τὸ λογικόν. πᾶν γὰρ τὸ λογικὸν αὐτεξούσιον, ἀλλὰ τὸ μὲν λογικόν ἐστιν ἐξουσιοποιὸν, καὶ ἄκτιστον, ὡς τὸ Θεῖον, τὸ δὲ ἐξουσιοδόχον, καὶ κτιστόν. τοῦτο πάλιν, ἢ ἄϋλον, ὡς τὸ ἀγγελικὸν, ἢ μετὰ τῆς ὕλης συμμεμιγμένον, ὡς τὸ ἀνθρώπινον. τοῦτο πάλιν, ἢ δεδημιουργημένον κοινὸν καθόλου πᾶσι τοῖς λογικοῖς κτίσμασι, καὶ ὅλοις τοῖς ἀνθρώποις, εἴτε ἀγγέλοις, εἴτε δαίμοσιν, εἴτε εὐσεβέσιν, εἴτε ἀσεβέσι. καλῶς μὲν πεποιημένον παρὰ τοῦ ποιητοῦ Θεοῦ, κακῶς δὲ μεταχειρισθὲν παρὰ τῶν πονηρῶν, καὶ τῶν Τυράννων αἱρετικῶν, καὶ δαιμοναρχῶν. ἢ πάλιν ἐστὶ τὸ τῆς ἀναγεννήσεως, καὶ τῆς παλιγγενεσίας, ὡς τὸ ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι τοῖς πιστοῖς, καὶ εὐσεβέσι μόνον συνοικον. ἢ πάλιν λέγεται καθότι εὐτακτοῦσι, καὶ διευθύνουσι θεμιτῶς τὰ παρεμπίπτοντα τῇ τοῦ κόσμου συστάσει κατὰ θείαν πρόσταξιν οἱ ἔχοντες τὴν ἐξουσίαν χάριτι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, καὶ οὐ φύσει ἐξουσιοποιοῦντες, ὅσοι δὲ τοῦτο οἴονται, λέγονται Τύραννοι, καὶ καταδικάζονται σὺν ταῖς ἐξουσίαις τοῦ κοσμοκράτορος τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου. καὶ τοιαῦται μὲν ἐξουσίαι ἐν μὲν τοῖς ἀσωμάτοις εὐάγωγοι μόνον καὶ εὐεικτοί εἰσι, τὸ τῶν ἐξουσιῶν λειτούργημα τὸ διευθετοῦν, ὡς ἔχει τὸ ἴδιον τῆς ἐξουσίας, κατὰ τάξιν τὰ παρασυμβαίνοντα δίχα τινὸς περπερισμοῦ, καὶ συμφύρσεως. περὶ ὧν οἱ ἐξηγηταὶ τοῦ Ἀρεοπαγίτου ἐν τῷ ῥηθέντι κεφαλαίῳ φασίν. ἐπεὶ γὰρ ταῦτα ἀλλότριά εἰσι τούτων, ἔχουσι τὴν ἐξουσίαν κατὰ θείαν χάριν ἀδιεχῆ, καὶ ἀδιάκοπον, ὑποδέχονται καὶ τὰς θείας ἐλλάμψεις εὐκόσμως, καὶ ἀσυμφύρτως, καὶ εὐτακτοί εἰσι πρὸς τὴν ὑπερκόσμιον, καὶ νοερὰν αὐτεξουσιότητα. ἀεὶ γὰρ αὐτεξούσιοί εἰσι, καὶ οὐ ποτὲ μὲν οὕτως, ποτὲ δὲ ἄλλως. Πάλιν ἐν τοῖς δαίμοσιν ἐστὶν αὕτη ἡ ἐξουσία, ἀλλὰ δυσάγωγος, κολαστήριος, καὶ τυραννική, ὡς ἐν τῇ ἀποκαλύψει κεφαλαίῳ λϛ', κατὰ Ἀρέθαν, ὡς τὸ καὶ ἐδόθη αὐτῷ στόμα λαλοῦν μεγάλα, καὶ βλασφημίαν, καὶ ἐδόθη αὐτῷ ἐξουσία πόλεμον ποιῆσαι μῆνας τεσσαρακονταδύο, καὶ τὰ ἑξῆς. αἷς περ εἰ καὶ ἄμφω διακονεῖ, ἀλλὰ τὸ μὲν ἀγγελικὸν ὡς εὐεικτον, εὐάγωγον, τἀγαθὸν προαιρούμενον, καὶ καθυπεῖκον τῷ θείῳ προστάγματι, κατὰ τὸν θεοδίδακτον Διονύσιον, καὶ τοὺς αὐτοῦ ἐξηγητάς. Τὸ δὲ Σατανικὸν ὡς ἀγνῶμον περὶ τὸν δεδωκότα εὐεργέτην, καὶ ὡς ἐπίβουλον, καὶ ὑπερήφανον τῆς θείας ἐξουσίας παραχωρούμενον ἐνίοτε ἐνεργεῖν κατὰ τὴν ἀνέκφραστον ἀνοχὴν τοῦ Θεοῦ, «ὅπερ σημαίνων Ἀρέθας ἐν τῷ αὐτῷ κεφ, τῆς ἀποκαλύψεώς φησι. διττὸν τὸ λέγειν, ἢ γὰρ τῆς ἀνεκφράστου ἀνοχῆς τοῦ Θεοῦ τοῦτο, ὡς γυμνασίας χάριν, καὶ δοκιμῆς τῆς πρὸς αὐτὸν ἡμῶν διαθέσεως ἀνεχομένου τὰ τοιαῦτα, ἢ τὸ ἐδόθη ὑπὸ τῶν ἠπατημένων προσκυνησάντων αὐτῷ ἀνθρώπων. τὸ δὲ μεγάλα λαλεῖν, τὸ ὑπερηφανίας μεστὰ ῥήματα προφέρειν.» Ὡσαύτως πάλιν ἐνυπάρχει αὕτη ἡ διακονία, καὶ ἐξουσία, καὶ τοῖς μετὰ τῆς ὕλης συμπεπλεγμένοις, λογικευομένοις μετὰ σώματος, ἥτις ἡ μέν ἐστιν ἐξουσία πρόσκαιρος, καὶ αὐθεντία κατὰ τὸ ἐξωτερικὸν πρόβλημα δοθεῖσα τοῖς ἐν ἐξουσίᾳ ἀνθρώποις παρὰ τοῦ Θεοῦ κατὰ τὸ βουλητὸν αὐτῶν, ὀρθετεῖν, κελεύειν, καὶ θεσπίζειν. τοιοῦτόν ἐστι τὸ πᾶσαι αἱ οὖσαι ἐξουσίαι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τεταγμέναι εἰσὶ, καὶ τὸ οὐκ ἔστιν ἐξουσία, εἰ μὴ ἀπὸ Θεοῦ, καὶ τὸ οὐ μάτην τὴν μάχαιραν φορεῖ, Θεοῦ γὰρ διάκονός ἐστιν, οἷς ὀφειλέται ἐσμὲν πείθεσθαι, καὶ ἐξουσιάζεσθαι ἐν τῷδε τῷ βίῳ, κατὰ τὸν χρυσοῤῥήμονα ὡς προείρηται, καὶ ἐνταῦθα βασιλεῦσι, κἄν τε ἀπόστολος, κἄν τε μοναχὸς, κἄν τε ἱεράρχης εἴη ὁ ὑποτασσόμενος, εἴτε βιωτικὸς, καὶ ἰδιώτης. καὶ οὐ μόνον τοῖς εὐσεβέσιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀσεβέσιν, ἐκείνοις μὲν ψυχῇ, καὶ καρδίᾳ, καὶ ὁμοφρονοῦντι πολιτεύματι τοῦ ἑνὸς

Πνεῦ-

Πνεύματος, τῷ εἰς τὸν Χριστὸν θείῳ σεβάσματι, ὡς μὴ τοσοῦτον ἐκδικοῦσι, καὶ διαφροντίζουσι τὰς σωματικὰς ἡμῖν ἐπιπιπτούσας βλάβας, καὶ ζημίας, ἀλλὰ καὶ κατὰ τῶν ψυχῶν, καὶ τῆς πίστεως ἐπεγειρομένας ἐναντίας δυνάμεις τῶν γλωσσαλγούντων αἱρετικῶν ἀποκρούουσιν, ὡς διαλαμβάνουσιν αἱ Βασιλικαὶ διατάξεις, θεσπίζουσαι διαφυλάττεσθαι τὴν εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν θεοσέβειαν, καὶ κελεύουσαι συναθροίζεσθαι Συνόδους Οἰκουμενικὰς εἰς ἐξέτασιν τῆς ἐν Χριστῷ ἀληθείας, καὶ τοῦ συμπαραμαρτυροῦντος αὐτῷ Πνεύματος σὺν τῷ Βασιλικῷ, καὶ ἀκιβδηλεύτῳ αὐτοῦ χαρακτῆρι. Τούτοις δὲ πάλιν ὡς ἐξουσιάζουσι τῆς προσκαίρου ἡμῶν τύχης, καὶ οὖσι δεφένσορσι τῶν ἐπερχομένων ἡμῖν ἐπικαίρων συμφορῶν, ὑπὲρ ὧν καὶ προσεύχεσθαι χρεωστοῦμεν, ὅπως γαλήνιον, καὶ ἤρεμον τὸν βίον διάγωμεν, κατὰ Παῦλον, καὶ Χρυσόστομον ἐν τῇ πρὸς Τίτον ἐπιστολῇ, οἵτινες εἰ βιάσασθαι ἐθέλοιεν τὸ σέβας, καὶ τὴν εἰς Θεὸν ὁμολογίαν ἡμῶν, χρήζομεν μιμήσασθαι τὸν φρόνιμον ὄφιν, ἀμέλει πάντα παραδοῦναι εἰς ὑποταγήν. ἐκτὸς τῆς κεφαλῆς ἡμῶν, τουτέστι τῆς πίστεως, κἂν που δέῃ, καὐτὸ τὸ σῶμα πρὸς ἀπονέκρωσιν αὐτοῦ ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ τοῦ δεδωκότος ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν, ἀπομιμούμενοι κατὰ πάντα αὐτὸν τὸν Βασιλέα τῆς δόξης, καὶ αὐταρχιερέα τῶν μελλόντων ἀγαθῶν σωτῆρα Χριστὸν τὸν νοητὸν ὄφιν τὸν κρεμασθέντα ἐπὶ ξύλου Σταυροῦ διὰ τὴν σωτηρίαν ἡμῶν, καὶ εἰρηκότα τῷ ἀδίκως κρίνοντι Πιλάτῳ αὐτὸν οὐδεμίαν ἐξουσίαν ἐσχηκέναι κατ' αὐτοῦ, μὴ ὅτι ἦτο δεδομένον αὐτῷ ἄνωθεν, ἀμέλει συγκεχωρημένον, καὶ παρακεχωρημένον αὐτῷ παρὰ τῆς μακροθυμούσης θείας βουλήσεως. Ἡ δὲ πάλιν ἐστὶν ἐξουσία πνευματικὴ προστασία, καὶ χάριτι τοῦ τελεταρχικοῦ Πνεύματος τελεσιουργουμένη οὐκ ἐπιτάττουσα κατὰ τὸ ἰδιοβούλητον τοῦ ὑποκειμένου, ἀλλὰ λόγῳ διδασκαλίας προχειρίζουσα, καὶ συμβουλεύουσα τὰ πρὸς τὴν οὐράνιον πολιτείαν καθήκοντα, καὶ τοῦτο τοὔργον τῆς διακονίας, καὶ λειτουργίας ἐνεργοῦσα μὴ κατὰ τὸ θελητὸν, καὶ βουλητὸν αὐτῇ, ἀλλὰ κατὰ τοὺς δεδομένους ὅρους, καὶ ἐκδόσεις κανονικὰς τῆς ὀρθοδοξίας ἐκδεδομένας τῇ χάριτι, καὶ τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ παναγίου Πνεύματος, οἷς ὀφείλομεν καθυπείκειν προαιρέσει, καὶ ὑπακοῇ πίστεως, οὐχὶ τῇ εἰς αὐτοὺς, ἀλλ' ὡς δι' αὐτῶν ἐνεργοῦνται, καὶ λαλοῦνται ὀργανικῶς τὰ τοῦ Θεοῦ λογοποιὰ ῥήματα, καὶ θεῖα διδάγματα, πείθεσθε γὰρ, φησὶν ὁ ἀποστολικὸς λόγος, τοῖς ἡγουμένοις ὑμῶν, καὶ ὑπείκετε, αὐτοὶ γὰρ ἀγρυπνοῦσιν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ἡμῶν, ὡς λόγον ἀποδώσοντες, τὴν ἐξουσίαν οἱ λεληφότες δωρεὰν παρὰ Θεοῦ, εἰ μὲν σφάλλουσι περὶ τὰ δόγματα καλῶς δογματισθέντα, καὶ θεσπισθέντα εὐσεβῶς, καὶ ὁροθετηθέντα ὀρθοδόξως τοῖς θεοφόροις πατράσι, καὶ θεοστέπτοις βασιλεῦσι, πᾶσί τε τοῖς ἁγίοις διὰ τῆς χάριτος τοῦ παναγίου Πνεύματος, καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ ἀποκαλύψεως, οἷοι δὴ βλασφημοῦντες τὸ σέβας τῆς μακαρίας Τριάδος, ἐξωστέοι ὡς λύκοι, καὶ ὄφεις πονηρότατοι, καὶ τύραννοι ἄθεσμοι, φονεύοντες τῇ ἁρπαγῇ, ἰῷ, καὶ τυραννίᾳ αὐτῶν, οὐ σώματα, ἀλλὰ ψυχάς. διὸ προφυλακτήριον ψυχικὸν δίδωσιν ὁ ἀποστολικὸς λόγος λέγων, βλέπετε τοὺς κύνας, καὶ τοὺς κακοὺς ἐργάτας, καὶ τὴν κατατομὴν τῆς ἀληθείας, καὶ τοῖς ψευδοπροφήταις, καὶ ψευδαποστόλοις, ἐλευσομένοις μὲν ἐπὶ τῷ τοῦ Κυρίου ὀνόματι, δολιοῦσι δὲ τὸν θεοσεβῆ χαρακτῆρα μὴ πιστεύειν προγνωρίζει ὁ Κύριος. Εἰ δὲ πάλιν ἁμαρτάνουσι περὶ τὰ ἤθη αὐτῶν χρεωστοῦμεν διὰ τὴν ὑπόσχεσιν, καὶ τὴν ἐπαγγελίαν τῆς ἱερωσύνης φυλάττειν σεμνὰ, καὶ ἀνεπίληπτα κατὰ τὸν ἀποστολικὸν λόγον, καὶ τὴν ἱερὰν συλλογὴν τῶν θεοπνεύστων κανόνων, ὡς λόγον ἀποδώσοντες μέλλουσι τῷ φοβερῷ βηματοστασίῳ διὰ τὸν ἐπίληπτον, καὶ ἐγκληματικὸν βίον

αὐτῶν,

αὐτῶν, διδάσκουσι δὲ ὀρθῶς, καὶ ἐκφέρουσι τὰ θεῖα ὁροθετήματα, καὶ τὰ τοῦ Χριστοῦ δόγματα, καὶ ἐντάλματα οὐ παρατρέπουσι, πρὸς ἡμῶν ἄπεστω κατακρίνειν τοὺς σκοποὺς αὐτῶν, καὶ τὰς θελήσεις τὰς μοχθηρὰς, διότι ἐπισφαλεῖς αἱ ἐπίνοιαι, καὶ βουλαὶ τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ καθὼς λέγουσιν ὑμῖν ποιεῖν, ποιεῖτε, κατὰ δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν μὴ ποιεῖτε. καὶ ταῦτα μὲν ἔτι μὴ κατεγνωσμένα, καὶ ἐκπεφαυλισμένα. ἐὰν δὲ παρὰ τῆς ἐκκλησίας, καὶ τῆς ἱερᾶς Συλλογῆς ληπτὰ γένοιτο, καὶ ἐπιτιμηθήσονται εἰς παράδειγμα, τῶν ἀναξίως χρωμένων τοῖς ἁγίοις λειτουργήμασι, κἂν τοῖς οὐ δεῖ ὑπακούειν, οὔτε λαμβάνειν παρ' αὐτῶν ἐνέργειαν μυστηρίων ἤδη κατεγνωσμένων, ἐξεταχθέντων τε νομίμως, καὶ κανονικῶς καθαιρέσει κατενεχθέντων ἐκ τοῦ ἀξιώματος αὐτῶν, ἀμέλει ἀρχιερατικοῦ, ἱερατικοῦ, καὶ διακονικοῦ. καὶ ταῦτα μὴ καταβιβαζόμενα, καὶ ἀθωούμενα τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ Πάπα κατὰ τὸ ἰδιοβούλητον αὐτοῦ, ἀλλὰ κατὰ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς θεσμοὺς ὑποβιβασθέντα, καὶ καθαιρεθέντα, μενέτωσαν ἀναθέωτα τῆς κατ' ἐνέργειαν ἀξίας, τοσοῦτον καὶ μόνον συγχωρούμενον αὐτοῖς πρὸς ἐπανάληψιν σωτηρίας τῆς κατὰ ψυχὴν ἀρετῆς τῆς μετανοίας διὰ τῶν δακρύων, καὶ τῆς συγκοινωνίας, οὐ μέντοι τῆς λειτουργίας, καὶ τῆς κατ' ἐνέργειαν ἐξουσίας. διὸ καὶ οἱ ἐκκλησιαστικοὶ κανόνες ὁροθετοῦσι πρὸς ἀκριβασμὸν τῆς ἀληθοῦς κατηγορίας μὴ δι' ἑνὸς μοχθηροῦ θελήματος ἐξετάζεσθαι, καὶ κατηγορεῖν τῶν τοιούτων, ἀλλὰ διὰ πολλῶν σπουδασμάτων τῆς τελείας καθαιρέσεως, τουτέστι τοὺς μὲν ἀρχιερεῖς ἐγκαλουμένους δώδεκα ἀρχιερεῦσι κρίνεσθαι, καὶ ἐξετάζεσθαι μετὰ τῶν ἀξιοπίστων μαρτύρων αὐτῶν. τοὺς δὲ ἱερεῖς ὑπὸ ἕξ, καὶ τοὺς ἱεροδιακόνους ὑπὸ τριῶν ἀρχιερέων σὺν τοῖς ἀνυποκρίτοις μάρτυσιν αὐτῶν, οἵτινες εἰ μὲν ἀπελέγχθησαν κατάκριτοι ἔνοχοι τῷ πταίσματι, καὶ τῷ ὑποβιβασμῷ τῆς ἐνεργείας ἀξίας, καὶ καθαιρέσεως αὐτῶν, ᾧ ἐγκαλοῦνται, οἷον ἐστὶ τῷ τοῦ φόνου, τῷ τῆς πορνείας, τῷ τῆς Σιμωνιακῆς κατακρίσεως, ἔστωσαν κατάβλητοι εἰς νουθεσίαν, σωφρονισμὸν, καὶ παράδειγμα τῆς κατ' ἀρετὴν ψυχῆς, καὶ ἀνεπιλήπτου ἱερατικῆς τάξεως. περὶ ὧν ἀνάγνωθι πλατύτερον κανόνας τῶν ἁγίων ἀποστόλων, καὶ τῆς ἐν Τρούλλῳ Συνόδου μετὰ τῆς μεθερμηνεύσεως αὐτῶν Βαλσαμῶνος, καὶ Ζωναρᾶ εἰς τοὺς αὐτούς. Εἰ δὲ ἐγκαλοῦνται, καὶ ἐνέχονται τῇ τῆς αἱρέσεως ἀπιστίᾳ, βλασφημίᾳ, καὶ κακοδοξίᾳ νουθετηθείτωσαν ἅπαξ, καὶ δὶς κατὰ τὸν ἀποστολικὸν λόγον, οἵτινες εἰ μὲν διορθοῦνται ὑποκλίνοντες τὸν αὐχένα αὐτῶν τῷ ζυγῷ τῆς ἀληθοῦς δικαιοσύνης, ἀναθεματίζοντες ἡντιναοῦν κακοδοξίαν, καὶ ἰδιοβούλητον λογομαχίαν, συνεργχέσθωσαν, καὶ συλλειτουργείτωσαν πάλιν τοῖς ἁγίοις. Εἰ δὲ ἐπιμένωσι τῇ κατ' αὐτοὺς αὐθεντίᾳ, καὶ μοχθηρᾷ προαιρέσει, καὶ τῷ πείσματι ἀνεπανόρθωτοι. ἀναθέματι καθυποβληθήτωσαν, ἀφαιρεθείσης τῆς χάριτος, καὶ τῆς πνευματικῆς ἐξουσίας ἀπ' αὐτῶν, οἷων δὴ ἀχαρίστων, μετατραπείσης τῆς δωρεᾶς τῆς ἀνεπιλήπτου, καὶ ἀνεγκλήτου, καὶ τὴν ἐπισκοπὴν αὐτοῦ λάβοι ἕτερος, κατὰ τὴν ἀποστολικὴν πρᾶξιν. διὸ καὶ διωχθήτωσαν ἄπεξω τοῦ χοροῦ τῶν ἁγίων, καὶ παραιτηθήτωσαν ὡς αὐτοκατάκριτοι, κατὰ τὸν ἀποστολικὸν λόγον διατάσσοντα, αἱρετικὸν ἄνθρωπον μετὰ πρώτην, καὶ δευτέραν νουθεσίαν παραιτοῦ, εἰδὼς ὅτι ἐξέστραπται ὁ τοιοῦτος ὢν αὐτοκατάκριτος.

Ἰστέον ϛʹ, ὅτι τὸ χάρισμα, καὶ ἡ ἐξουσία, καθότι προχέονται, καὶ ἐκσφραγίζονται παρὰ τῆς μιᾶς ἐξουσιοποιοῦ βουλήσεως τοῦ Θεοῦ ἀδιάφοροί εἰσιν, ὡς παρ' ἐκείνου πάντα χορηγούμενα δωρεὰν, εἴτε ἐξουσίαι, εἴτε χαρίσματα πνευματικὰ μηδὲν ἡμέτερον δίδοντες,

ἢ προ-

ἢ προστιθέντες, εἰ μὴ ὅτι γε τὸ ὑπηρετῆσαι τῇ παρόδῳ, καὶ εὐπειθεῖς, καὶ εὔχρηστα χρηματίσαι τῷ δεδωκότι, καὶ χαρισαμένῳ. διό φησι καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος ἐξηγούμενος τὸ δ', τῆς πρὸς Κορινθίους, ὅτι εἴτε βασιλείαν, καὶ πορφυρίδα, εἴτε δόξαν ἐκκλησιαστικὴν, εἴτε πλοῦτον, καὶ εὐτυχίαν, καὶ πᾶν εἴτι ἀγαθὸν ἔχομεν, εἴτε τὸ τῆς κτίσεως, καὶ τὸ τῆς πίστεως λέγω, μηδὲν ὡς ἴδιον σφετερίζεσθαι, ἀλλ' ἀλλότριον, καὶ τοῦ Θεοῦ ἀποφαίνεσθαι. Καθότι δὲ πάλιν τοῖς διακόνοις, οἷς ἐνεργεῖται, καὶ ἐπιχέεται ἡ ἐξουσία, καὶ ἡ χάρις, διαφέρουσι, καίπερ ταυτίζονται τῇ πηγῇ τῆς μιᾶς βουλήσεως τοῦ Θεοῦ, ἧς προχέονται, καὶ προβάλλονται, ἀλλὰ τῷ τρόπῳ τῆς οἰκονομίας, καὶ τῆς πρὸς ἀλλήλων ἐπικρατείας τῶν ἐξουσιῶν, καὶ τῶν συμπαραλαμβανομένων χαρισμάτων δοκεῖ κρεῖσσον τὴν ἱερατικὴν δύναμιν, προστασίαν, οἰκονομίαν, καὶ θείαν χάριτα λέγεσθαι. τὴν δὲ βασιλικὴν ἰσχὺν, ἐπιταγὴν, ἐξουσίαν, αὐθεντίαν τε, καὶ προσταγὴν, καὶ θέσπισμα δεσποτικὸν ὀνομάζεσθαι. ἐκείνης γὰρ τὸ συμπαθὲς, τὸ ἐλεῆμον ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον χαριζούσης, καὶ ἀφιείσης τὰ παραπτώματα, ταύτης δὲ πρᾶξις, καὶ ζήτημα ἐξεταστικὸν μετ' ἐκδικήσεως, καὶ τιμωρίας τῶν κατὰ τῶν βασιλικῶν προσταγμάτων ἐπιβουλευομένων. Ἐκείνη πάλιν ὑβριζομένη, λοιδορουμένη, καὶ πάσχουσα οὐκ ἀντιλοιδορεῖ, οὔτε ἀπειλεῖ τὴν ἐκδίκησιν, εἰ μὴ ὅτι γε κατὰ τὸ σέβας ἐξευτελιζομένη ἀντὶ λίθων λόγοις τοῖς στερροῖς χρᾶται πρὸς καθαίρεσιν τῶν αἱρετικῶν ὀχυρωμάτων, αὕτη δὲ θανάτῳ καταδικάζει τὸν κατὰ τῆς μεγαλοπρεποῦς βασιλείας ἐπεξελθόντα ὑβριστικῶς. Ἐκείνη συμβουλεύει διδασκαλικῶς, καὶ λογικῶς κατὰ τὸ θεῖον ἔνταλμα, βίον ἐνάρετον, κατορθοῦντας τοὺς ἀκούοντας, καὶ τοὺς εἴ ποτε μολυνθέντας διὰ τῆς ἐξομολογήσεως, καὶ τῆς μετανοίας ἀποσμίχει τοῦ ῥύπου, καὶ τῆς κηλῖδος. αὕτη δὲ ἐπιτάττει θεσπίζουσα, ὅτι μὴ μοιχεύειν, ἢ πορνεύειν, ἢ κεροφθορεῖν, προτρέπουσά τε τοὺς ὑπηκόους καὶ τῇ βασιλείᾳ ὑπεξουσίους πείθεσθαι τοῖς διὰ νόμου ἐνταλθεῖσι τῷ βασιλικῷ θελήματι, ᾧ εἴ τις συμβαίη γεγονότι παραβεβηκὼς ὑπὸ τῶν ὑποτελεσφορούντων τῇ αὐθεντίᾳ, καὶ καταχεθέντων τῇ ἐνοχῇ τῆς ποινῆς οὐκ ἀφίησι τοὺς ἐναχθέντας ἡ αὐθεντία δικαιοκρινοῦσα ἐπὶ βηματοστασίου, ἀλλὰ τοὺς μὲν θανάτῳ, τοὺς δὲ τῇ προσηκούσῃ τιμωρίᾳ καταδικάζει. Ἐπὶ τοσούτῳ λοιπὸν φαίνεται τὴν αὐθεντικὴν θέλησιν ἐν τῷδε τῷ βίῳ προσαρμοδιωτέραν εἶναι τῇ βασιλείᾳ, ἢ τῇ ἱερατικῇ ἐξουσίᾳ. ἀπ' ἐναντίας δὲ τὴν χάριτα, καὶ τὴν φιλοστοργίαν ἐμπρέπουσαν μεῖζον τῇ ἱερωσύνῃ, ἢ τῇ ἐξωτερικῇ, καὶ προσκαίρῳ ἐξουσίᾳ, ἐκ τοῦ πλεονάζοντος, καὶ πλεονεκτοῦντος κατ' ἐπικράτειαν, καὶ συνεκδοχὴν τοῦ ὀνόματος λαμβανούσαις τὴν ἐπωνυμίαν, καὶ γὰρ αὐτεξούσιοι καὶ ἄγγελοι, καὶ δυνάμεις, καὶ πάντα τὰ τάγματα τῶν ἀγγέλων ἐξουσιοδόχα ἀγγεῖα λέγονται, καὶ ἐξουσιάζειν κατὰ θείαν προσταγὴν, μέντοι γε τὸ διωρισμένον εἶδος εἰς ταυτηνὶ τὴν διακονίαν ἐπικρατεῖν ἔχει τὴν ἐπωνυμωτέραν ταυτηνὶ προσηγορίαν. Ἀμέλει γε τὸ τῆς ἐξουσίας τὸ διαθετοῦν τὰ παρεμπίπτοντα. τὸ τῆς δυνάμεως, τὸ ἐνδυναμοῦν, καὶ στερρὸν ἐν Κυρίῳ. τὸ τῆς ἀγγελικῆς, τὸ μηνῦον, καὶ διαγγέλλον τὰ θεῖα μηνύματα, καὶ βουλήματα. ὡσαύτως καὶ τὰ λοιπὰ λειτουργήματα συνεκδέχονται τὸ ἐπωνυμώτερον εἴτε Χερουβὶμ διὰ τὴν χύσιν τῆς σοφίας, εἴτε Σεραφὶμ διὰ τὸ διακαέστερον, καὶ φωτεινότερον τῆς εἰς Θεὸν ἀγάπης, εἴτε θρόνοι διὰ τὸ ὕψος, καὶ ἐγκαθίδρυσιν τῆς ὑπὲρ ἔννοιαν θείας ἐπαναβάσεως, καὶ θεωρίας ἐπιγνωστικωτέρας, εἴτε κυριότητες διὰ τὸ ἀδούλωτον, καὶ πάσης ὑποπεζίας, καὶ ὑφέσεως ἀνάγωγον τῆς ἐλευθερίας, εἴτε ἀρχαὶ διὰ τὸ θεοειδῶς ἀρχικὸν, καὶ

ἡγεμο-

ἡγεμονικὸν μετὰ τάξεως ἱερᾶς, εἴτε ἀρχάγγελοι διὰ τὸ ὑποφητεύεσθαι τὰς θείας ἐλλάμψεις, παραλαμβάνοντας αὐτὰς ἐκ τῶν ἀρχῶν, καὶ ὑποφητεύοντας τοῖς ἀγγέλοις ὡς μέσας τῶνδε τῶν δύο ταγμάτων, ἀποπερατουμένας ἡμῖν κατὰ τὴν ἱερὰν ἑκάστου τῶν θείων ἐλλαμπομένων ἀναλογίαν. Παρομοίως τοίνυν εἰ καὶ Πέτρον διὰ τὸ ἀνένδοτον, στερρὸν, πάγιον, καὶ ἀκλόνητον περὶ τὴν πίστιν λέγομεν εἶναι πέτραν πίστεως, ἀναφαίρετον τοῦτο αὐτὸ ἐστὶ τὸ πεπηγὸς τῇ πέτρᾳ, καὶ στερρότητι, καὶ ἐξουσίᾳ τῆς διακαεστέρας πίστεως ὑπὸ τῶν λοιπῶν ἀποστόλων, καὶ πάντων τῶν εὐσεβῶν, εἰ καὶ ὁμολογούμενον συνεκδοχικῶς φαίνεται ἐπὶ τὸν μακάριον Πέτρον λέγεσθαι. Ὡσαύτως υἱοὺς Βροντῆς, καὶ Βοανεργὲς ὀνομαζομένους, ἐγκωμιαζομένους φαμὲν πιστεύεσθαι τοὺς θεολόγους τῆς ἐκκλησίας Ἰωάννην, καὶ Ἰάκωβον ἐν συνεκδοχῇ, κοινῇ δὲ, καὶ καθόλου πάντας τοὺς ἀποστόλους, καὶ εἴτινα θεολόγον τῆς ἐκκλησίας διδάσκοντα τὰ τῆς ἀποκρύφου γνώσεως θεολογούμενα μυστήρια. Διὸ ἐν τῇ ὁμιλίᾳ τῆς Πεντηκοστῆς ὁ χρυσορρήμων πάντας τοὺς ἀποστόλους ὀνομάζει υἱοὺς Βροντῆς, ὡς προείρηται, καίπερ ἐκ τοῦ ἐπικρατοῦντος ἐκείνοις κεχάρισται ἡ τῆς θεολογίας, καὶ τῆς βροντοφώνου διδασκαλίας ἐπωνυμία. Ὡσαύτως ἐπιδίδοται ὁ λόγος τῆς κατ' ἀλήθειαν ἐπικρατείας γνωριζομένης ἐν τοῖς μετ' ἐκείνους σοφοδόχοις διδασκάλοις τῆς Οἰκουμενικῆς ἐκκλησίας Βασιλείῳ φημὶ, Γρηγορίῳ, καὶ Ἰωάννῃ τῷ χρυσῷ τὴν γλῶτταν. εἰ καὶ ὁ μὲν κατὰ τὸ ἐπικρατοῦν τῆς ἀγχινοίας, καὶ ἐξεταστικῆς ἀκριβολογίας τῆς τῶν ὄντων φύσεως διαπρεπὼς τῆς αὐτῆς ὀνομάζεται. ὁ δὲ ὑπερβεβηκὼς τοὺς ὅρους τῆς φύσεως τὴν θεόσοφον διδασκαλίαν ἐνηγκαλίσατο, καὶ θεολογίας ἐπώνυμος μετωνόμασται. ὁ δὲ τέως διὰ τὴν τῶν λόγων δύναμιν χρυσοῦς φωστὴρ, καὶ ῥήτωρ Οἰκουμενικὸς ὀνομάζεται. μέντοι γε τὰ διὰ τὴν ἐπικράτειαν προσδιδόμενα αὐτοῖς κατ' ἐπωνυμίαν προτερήματα, ἀναφαίρετα μεμενήκασιν ὑφειμένως τῆς παραλλήλου αὐτῶν κοινωνίας ἐν ἑνὶ φρονήματι τοῦ Πνεύματος τῆς θεοσόφου διδασκαλίας. ἀλλ' ἐπὶ τούτοις ἐπιστηρίζεται ὁ προκείμενος λόγος παρὰ τῆς στηριζούσης πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν, τῆς μακαρίας, λέγω, καὶ τρισυποστάτου Θεότητος, καὶ εἰς Πατέρα, καὶ Υἱὸν, καὶ πανάγιον Πνεῦμα ἀδιαιρέτως διαιρουμένης, οἷς ἐφευρίσκονται διδόμενά τινα συνεκδοχικῶς ἑνὶ προσώπῳ ὡς τὸ δυνατὸν τῷ Πατρὶ, τὸ σοφὸν τῷ Υἱῷ, ὁ ἀκατάλυτος σύνδεσμος τῆς ἀγάπης τῷ παναγίῳ Πνεύματι, οὐχ ὡς ἀσυγκοινώνητα, ἀλλὰ συνύπαρκτα τοῖς ἄλλοις. Ὡσαύτως καὶ τὸ ἐξουσιαστικὸν, καὶ αὐθεντικὸν, λέγεται κυριώτερον τοῖς κοσμοκράτορσιν, ἄντικρυς δὲ τὸ κεχαριτωμένον, καὶ οἰκονομικὸν τοῖς διὰ τοῦ βασιλείου ἱερατεύματος ἐπιστατεύουσι. Τοῦδ' ἕνεκα ὁ μακάριος Παῦλος ἐκφαίνων τὸ ἐξωτερικὸν ἀξίωμα οὐ διὰ χάριτος, ἀλλὰ διὰ τῆς αὐθεντικῆς ἐξουσίας αὐτὸ χαρακτηρίζει, τοὔμπαλιν δὲ τὸ οἰκεῖον ἐκτυπούμενος διὰ τῆς ἐσφραγισμένης παρὰ τοῦ Κυρίου αὐτῷ δωρεᾶς ἀνακηρύττει. Διὸ πρὸς μὲν τὸ οἰκεῖον φησὶ, περισσότερον πάντων ἐκοπίασα, οὐκ ἐγὼ μόνος, ἀλλ' ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἡ σὺν ἐμοί. ἀλλαχῇ τε πάλιν, θεμέλιον τέθεικα ὡς σοφὸς ἀρχιτέκτων κατὰ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ τὴν δοθεῖσάν μοι. πρὸς δὲ τὸ ἐπίκαιρον ἀξίωμα βασιλικὸν, καὶ αὐθεντικὸν (ἐν πᾶσι γινόμενος ἀπομιμητικῶς ὁ παιδὸς, καὶ ἀκόλουθος τῷ σωτῆρι, καὶ διδασκάλῳ Χριστῷ τῷ προειπόντι μὴ τοσοῦτον ἔσονται οἱ ἔσχατοι πρῶτοι, καὶ οἱ πρῶτοι ἔσχατοι, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν Πιλάτον διαμεμψαμένῳ μὴ ἐσχηκότα αὐτὸν μηδεμίαν ἐξουσίαν κατ' αὐτοῦ, μὴ ὅτι γε ἄνωθεν συγκεχώρηται) λέγει, ὅτι πᾶσαι αἱ οὖσαι ἐξουσίαι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τεταγμέναι εἰσί, καὶ ὅτι οὐκ ἔστιν ἐξουσία, εἰ μὴ ἀπὸ Θεοῦ, αἷς ὀφείλομεν ὑποτάσσεσθαι, καθὰ προεσημάνθη. ἔχει

σὺν

συν τοῖς ἄλλοις ὁ λόγος τῆς ἀληθείας ἐπιβεβαιωτήριον (κατ᾽ ἐπικράτειαν τὸ μὲν ἀξίωμα τῆς ἐξουσίας προσδίδοσθαι τοῖς ἐξωτερικοῖς ἐπιτάγμασι, τὸ δὲ χρῖσμα τοῖς ἱερατεύουσι) τὴν πρᾶξιν, καὶ τὴν δοκιμὴν μετ᾽ ἐπικλήσεως τῶν ἐπ᾽ αὐτοῖς ἐκφωνουμένων στεφηφορουμένοις, καὶ ἀναγορευομένοις ἐπὶ τὴν θέλησιν τῆς αὐθεντίας, χειροτονουμένοις, καὶ προχειριζομένοις ἐπὶ τὴν συμβουλὴν τῆς προστασίας, καὶ τῆς εἰς Θεὸν μεσιτείας, καὶ σωτῆρα Χριστὸν πρεσβείας. ἐπειδήπερ ἐπὶ τοῖς ἱερατευομένοις χαρακτηριστικὴ ἐπιφοίτησις ἐπικαλεῖται τοῦ ἡ θεία χάρις αὐτοῦ χρίσματος. ἐν δὲ τοῖς αὐθεντεύουσιν, ἐξουσιάζουσι καὶ βασιλεύουσιν ἐκφωνεῖται τὸ ἅγιος μετὰ τοῦ χρίσματος, οἶμαι, τὸ χρῖσμα δηλωτικὸν εἶναι τῆς παρούσης τῷ βασιλεῖ ἐπιταγῆς, καὶ σὺν αὐτῷ αὐτοκρατορικῆς θελήσεως. καὶ γὰρ καθάπερ ἡ χρίσις, ὡς ὅπουθεν εἴρηται κατὰ τὸν ἱερὸν Κύριλλον, καὶ Οἰκουμένιον ἐξηγουμένους τὴν πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολήν, σαφηνίζει συμπαραμαρτεῖν τῷ Υἱῷ τὸ πανάγιον Πνεῦμα, οὐ γεγυμνωμένον τῆς ὁμοουσιότητος, καὶ κατ᾽ ἐνέργειαν ὡς ἐπὶ ψιλῶν ἀνθρώπων Πατριαρχῶν συμπαρεῖναι, ἀλλὰ τὴν αὐτὴν συμπαραμαρτοῦσαν μίαν ἀδιαίρετον θέλησιν, καὶ τὴν αὐτὴν οὐσίαν τοῦ παναγίου Πνεύματος ἐπὶ τὸν χριόμενον Σωτῆρα Χριστὸν ἐμφαίνει, ὡσαύτως καὶ τὸ κατὰ χάριν χρῖσμα γιγνόμενον ἐκ δευτέρου τοῖς βασιλεῦσι συμμένειν αὐτῷ δραστικωτέραν τὴν αὐθεντίαν, καὶ τὴν ἐπιταγὴν ἐν τῷδε τῷ βίῳ, οἳ τοῖς διὰ τὴν ἐκείνου ἐνέργειαν ἀρχιερεῦσι προκαθέζονται ἐν τῷδε τῷ κόσμῳ, δηλονότι καθάπερ τὸ χρῖσμα χριομένου παρουσίᾳ, καὶ ὀντότητι συνυπάρχει, ᾧ χρίεται, καὶ οὐκ ἐνεργείᾳ μόνον, τουτέστι δίκην ἀκτῖνος, καὶ φωτὸς συνόντων τῷ ἡλίῳ οὐ μὴ ἐλλάμψεως αὐτῶν, καὶ πυραυγείας ἐπὶ τοῖς τιμαλφεστάτοις λίθοις ἐνυπαρχούσης, καὶ δι᾽ ἐκείνων διαπορθμευομένης, καὶ διαυγαζούσης. οὕτως ἡ ἐξουσία, καὶ ἡ αὐθεντία τῶν ἐνταῦθα παῤῥησιαστικωτέρα καὶ ἁγίοις τῷ χρίσματι, ἢ τοῖς ἁγίοις τῷ Πνεύματι, καὶ ἐπιτρετυγχάνει τοῖς βασιλεῦσι, ἐφ᾽ οἷς οὗτοι ἐκεινωτικῶς ἀρχιερατεύουσι τῶν μελλόντων, καὶ μὴ τῶν παρόντων ἀγαθῶν, ὑπέρκεινται παῤῥησιαστικώτερον διὰ τὴν χρίσιν τοῦ Πνεύματος, καὶ μὴ τοῦ χρίσματος τῆς αὐθεντίας, ἀλλὰ τῆς χάριτος τοῦ Πνεύματος τῆς ἐξουσίας, διὸ καὶ ἐκεῖνοι στεφηφορούμενοι χρίονται ὡς δηλοῦντες λαμβάνειν παροῦσαν ἐμφανεστέραν, καὶ αἰσθητικωτέραν αὐθεντίαν, καὶ ἐξουσίαν, δι᾽ ἧς ἐπιτάττουσι, καὶ ἐνεργοῦσιν αὐθεντικῶς τοῖς ὑπηκόοις. οὗτοι δὲ ἀφέντες τὰ παρελθόντα προεικονίσματα, τοῖς Ἑβραίοις, καὶ τοῖς οἷς ταῦτα ἀκολουθοῦσιν (ὡς ἄχρηστα τῇ συμπολιτείᾳ τοῦ Πνεύματος) ἁγιάζονται τῷ Πνεύματι, χειροθετούμενοι τῇ θείᾳ χάριτι, καὶ μυσταγωγούμενοι τοῖς ἀποῤῥήτοις, καὶ τῇ λατρείᾳ τοῦ θείου Πνεύματος, ὅθεν καὶ ἡ ἐξουσία οὖσα τοῦ ἀποῤῥήτου Πνεύματος μυστικῶς ἱερουργοῦσι, καὶ ἔνδον τοῦ βήματος δεσποτικῶς, καὶ ἀποστολικῶς ἱεροσυνθρονίζονται, οὗ καὶ οἱ βασιλεῖς ὑποκλίνουσι, σημαίνοντες ὅτι τῷ θείῳ Πνεύματι, καὶ τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἱεραρχίᾳ, καὶ τῇ θεωρίᾳ τῆς ἀληθείας ὡς μέλη ὑποτάσσονται καὶ αὐτοί. Ἐν δὲ τοῖς ἔξω ἐργαζομένοις, καὶ πραττομένοις, καὶ παῤῥησιαζομένοις ἀναβαίνουσιν ἐπ᾽ ἄμβωνος βασιλικῶς οἱ ἐξουσιασταί, καὶ δεσπόται βασιλεῖς ὡς εἰς τὸ προτέρημα τῆς θελήσεως, καὶ πεῖρας τοῦ λόγου προβεβλημένοι παρὰ Θεοῦ διάκονοι, οἷς οἱ ἔνδον τοῦ θυσιαστηρίου ἐξιλεούμενοι δεσποτικῶς ἅγιοι τῷ Πνεύματι ἀρχιερεῖς ὑποτάττονται ὡς εἰς τὴν διακονίαν ταύτην. αὐτοὶ μὲν ἄχριστοι, ἐκεῖνοι δὲ χριόμενοι τῇ παρουσίᾳ τῆς αὐθεντίας, καίπερ ἐν τοῖς μυσταγωγουμένοις οἱ ἀρχιερεῖς προέχουσι τῶν βασιλέων, ἕκαστος προϊστάμενος, καὶ ἐξουσιάζων, καὶ αὐθεντεύων εἰς τοῦ ἑτέρου κατὰ τὸν καθή-

κοντα

κοντα ὅρον, καὶ χαρακτῆρα αὐτῶν τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι, καὶ ἐξουσίᾳ δεδομένον. Ἐπειδήπερ οὐχὶ μόνον ἐξελέγχουσιν οἱ ἀρχιερεῖς παρανομοῦντας, βλασφημοῦντας εἰς Θεὸν τὸν Χριστὸν Βασιλέας καὶ αὐθέντας, τίοντες, καὶ διορθοῦντες αὐτοὺς τῇ διδασκαλίᾳ τοῦ Πνεύματος, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐξουσιασταὶ κολάζουσι, καὶ παιδεύουσι προσκαίρως τοὺς τὰ βασιλέων ἐπιτάγματα, καὶ θεῖα θεσπίσματα διὰ θείου νόμου θεσπισθέντα παρασεσαλευκότας προϊσταμένους τῆς ἐκκλησίας, ἅπερ εἰς εὔτακτον διακόσμησιν τῆς ἐν Χριστῷ πολιτείας τῇ τοῦ βασιλέως παρὰ Κυρίου Παντοκράτορος αὐθεντίᾳ, καὶ προσταγῇ διετάχθησαν.

Ἰστέον ζ′, ὅτι αἱ Κλεῖδες ταυτοσημάντως μὲν σημαίνουσι, ποτὲ μὲν τὰς κλεῖς, αἷς ἀνοίγομεν, καὶ κλείομεν τὰ κλειόμενα, καὶ ἀνοιγόμενα εἴτε θύρας, εἴτε κιβώτια. ποτὲ δὲ τεκμαίρονται αἱ περισφαλίζουσαι κλεῖδες τὸν θώρακα, καὶ τὸν στέρνον, ὅπου φυλάσσεται τὸ θεωρητικόν, καὶ στεῤῥὸν τοῦ νοὸς καὶ ζωτικὸν τῆς ψυχῆς, διὰ τὸ περισφαλίζειν ἐν ἑαυτῷ τὴν καρδίαν, τὸ θέμεθλον, καὶ τῷ πρωτοῤῥίζῳ πρωτόγονον αὐτῶν, ὅπου ἡ ἔμφυτος θερμότης, καὶ τὸ ῥιζῶδες ὑγρὸν περιθάλπεται, καὶ διὰ παντὸς τοῦ σώματος ἐκκέχυται, τὸ ζωογόνον ἔμφυτον, καὶ ἡ ἐλαιώδης τροφὴ τῆς πρωτοῤῥίζου ὑγρασίας. ἐπὶ τούτοις συγκλείουσιν αὗται αἱ κλεῖδες τὸν ὦμον, καὶ τὸν αὐχένα δίκην ἥλου τινὸς κρατοῦσαι τὴν ὠμοπλάτην σὺν τῷ στέρνῳ, καὶ δι᾽ αὐτοῦ τὸν βραχίονα δεδομέναι, καὶ πλαστουργηθεῖσαι παρὰ τῆς θείας ἀποῤῥοίας, καὶ φυσιοποιοῦ δυνάμεως, καὶ ἐνεργείας, πιθήκοις μὲν ἀμυδρότερον, ἀνθρώποις δὲ τηλαυγέστερον, καὶ ἀναφανδότερον διὰ τὸ μόνον τὸν ἄνθρωπον ἔχειν χεῖρας ἐχούσας διαφόρους κινήσεις, καὶ ταύτας ἐπιτηδείους, ὧν κλείθρων ἄνευ ὁ βραχίων ἔμπροσθεν, καὶ κάτωσε πρὸς εὐμαρῶς ἐναποκρημνίζοιτο, δυσχερῶς δὲ ἄνωσε, καὶ ὄπισθεν ἀποκινοῖτο, μὴ ὅτι γε τοῖς ὀστέοις, καὶ κλείθροις τούτοις τρόπον τινὰ σκόλοπος, καὶ ἥλου στηρίζοιτο. μεταφορικῶς δὲ ἀνάγονται ἐπὶ τὴν ἐξουσίαν, καὶ χάριτα, εἴτε τὴν ἀπολελυμένην τοῦ ἐξουσιοποιοῦ, καὶ χαριτοποιοῦ Θεοῦ, ὡς ἀνοίγοντος τὴν χεῖρα αὐτοῦ τὴν μεταδοτικήν, ἣ πληροῦνται τὰ σύμπαντα τῆς θείας εὐδοκίας, καὶ βουλήσεως κορεννῦνται τῆς αὐτοῦ εὐεργεσίας, καὶ χρηστότητος. ὥστε διὰ τῆς αὐτῆς ἄκρας ἀγαθότητος σώζεσθαι κατὰ τὸν λόγον τῆς φυσικῆς ὀντότητος, καὶ τὰς ἀποστατικάς, καὶ ὑπερηφάνους ἐν ἀφροσύνῃ δυνάμεις, εἰ καὶ μὴ τῇ ἀλογίᾳ τῆς αὐτῶν ἐκπεφαυλισμένης ἐπὶ τὸ χεῖρον προαιρέσεως καλῶς πεποιημένης παρὰ Θεοῦ, κακῶς δὲ χρησθείσης ἀπὸ τῆς ἐλευθεροπεποιημένης αὐτεξουσιότητος, ἧς τῇ παραχρήσει κολάζονται, καὶ τιμωροῦνται αἱ θεομισεῖς, καὶ ἀποτρόπαιοι διαθέσεις, ἕξεις, καὶ ἐνέργειαι ἐκπεφαυλισμέναι, ὡς σφετερίζουσαι τὸ ἀλλότριον ὡς ἴδιον, καὶ νοσφίζουσαι ἱεροσύλως τὸ ἴδιον ὡς ἀλλότριον, εἴτε τὴν ἐξηρτημένην αὐθεντίαν, καὶ δωρεὰν αὐτῆς ἐπεκτεινομένην οὐχὶ μόνον ἐπὶ βασιλεῖς, καὶ ἐξουσιαστάς, καὶ ἱερεῖς, καὶ καθ᾽ ἕκαστον ἄνθρωπον κατὰ τὴν ἀναλογίαν αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τὰς καθυποκρίτους, ὑπούλους τε, καὶ Φαρισαϊκὰς ὑπολήψεις, ἀποστατικάς τε δυνάμεις, ὡς εἴρηται, καὶ γὰρ ἡ αὐτοκίνητος, καὶ αὐτοσύνδετος Κλείς, καὶ χεὶρ τῇ μὲν ἀπολελυμένως δίχα τινὸς ὀργάνου ἐνεργεῖ δημιουργοῦσα, καὶ χαριτοποιοῦσα τὸν κόσμον. τῇ δὲ ὀργανικῶς ἱερατεύουσα, καὶ βασιλεύουσα διὰ τῆς θείας χάριτος, καὶ συμμαχίας αὐτῆς, συνεργούσης μέν, καὶ συναγωνιζομένης καὶ τοῖς προαιρουμένοις, καὶ βουλομένοις, καὶ καθυπείκουσιν αὐτῷ διὰ τῆς ἰδιοῤῥύθμου, καὶ ἱκανοπεποιημένης αὐτῶν θελήσεως χάριτι (ὡς ἐν τοῖς ἁγίοις) δραστηρίου μὲν πάλιν γιγνομένοις, καὶ τοῖς ἱεροσύλως νοσφιζομένοις τὴν θείαν δύναμιν,

δύναμιν, καὶ χάριτα, καὶ ἐξουσίαν τοῦ Θεοῦ ὡς ἰδιάζουσαν αὐτοῖς λέγουσι, δι᾽ ὧν ἐνεργεῖ ἀπόντινων τῇ ἱκανοποιητικῇ αὐτοῦ θελήσει, καὶ μὴ βουλομένων πρὸς ἄλλων εὐεργεσίαν οἱονεὶ ἐμφαίνουσα τὸ μεγαλεῖον αὐτῆς, καὶ διὰ τῶν ἀναξίων ὀργάνων, καὶ ἐπινοιῶν τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἀπαισίων θεομεμισημένων δυνάμεων, ὡς ἐν τοῖς ἐκπεφαυλισμένοις νοήμασι, πνεύμασί τε τῆς πονηρίας, καὶ τῆς σαρκὸς φρονήμασι. Διό φησιν ὁ οὐρανοφάντωρ Βασίλειος κεφ, θ᾽ εἰς τὸν Ἡσαΐαν οὕτω. Καὶ ἀνοίξατε, φησὶν, οἱ ἄρχοντες, ἐπειδὴ τῷ παρακαλεῖν τῇ χειρὶ τὸ ἀνοίγειν τὴν χεῖρα, ὅπερ ἐπὶ τῆς μεταδοτικῆς ἐνεργείας ἔθος ἐστὶ τῇ γραφῇ λαμβάνειν, ὅταν λέγῃ, ἀνοίξαντος δέ σου τὴν χεῖρα, τὰ σύμπαντα πλησθήσονται χρηστότητος, ἀνοίξατε οὖν τοὺς οἴκους ὑμῶν, καὶ τοὺς θησαυροὺς τῆς κτήσεως, ἀνοίξατε ξένοις, καὶ πένησι, μὴ συνέχετε τὰ προσόντα ὑμῖν εἰς παραμυθίαν τῶν καταπονουμένων. καὶ τοῦτο ποιεῖτε πρῶτοι οἱ ἄρχοντες, ἵνα διὰ τοῦ ὑποδείγματος καὶ τὸν λαὸν ἐπανάγητε. δύναται δὲ νοηθῆναι καὶ ἐπὶ τοῦ διανοίγειν τὰς γραφὰς, καὶ τὰ κεκλεισμένα ὑποδεικνύναι, ἵνα μήτις γένηται τῷ κρίματι τῶν Φαρισαίων, καὶ γραμματέων ὑπόδικος, οἵτινες ἔχοντες τὰς Κλεῖς τῆς βασιλείας οὔτε αὐτοὶ εἰσέρχονται, καὶ τοὺς δυναμένους εἰσελθεῖν κωλύουσι. πρὸς μὲν οὖν τοὺς ἄρχοντας διαλέγεται τοὺς ἔχοντας τὰς κλεῖς, τῆς γνώσεως. τούτου κατακούσας τοῦ ῥητοῦ ὁ Παῦλος ἔλεγε, τὸ στόμα ἡμῶν ἀνέῳγε πρὸς ὑμᾶς Κορίνθιοι (ἐγὼ συντάσσω, καὶ ἐγὼ ἄγω αὐτοὺς) ἡμᾶς χρὴ ἐνεργεῖν τὸ ἡμῖν δυνατὸν, ὁ δὲ ἄγων αὐτοὺς ὁ Κύριός ἐστι, καὶ ὁ κατατάσσων ἕκαστον ἐν τῷ σώματι τῆς ἐκκλησίας πρὸς τὴν ἰδίαν ἀξίαν (Γίγαντες ἄρχονται πληρῶσαι τὸν θυμόν μου χαίροντες ἅμα, καὶ ὑβρίζοντες) ἀπειλεῖ ὁ λόγος πονηρῶν τινων, καὶ θεομάχων ἐπιδημίαν, εἰς ἐκδίκησιν ἀποστελλομένων κατὰ τῶν ἡμαρτηκότων, καὶ τὰ ἑξῆς. Εὔδηλός ἐστιν, ὅτι πρὸς τῶν προσόδων τούτων γίγνεται γνώριμος ἡ πολυποίκιλος, καὶ πάνσοφος ἐνέργεια, καὶ τοῦ Θεοῦ πρόνοια ἐπὶ τὸν κόσμον αὐτοῦ διεξάγουσα, καὶ διοικοῦσα τὰ σύμπαντα, βελτιωθεῖσα, καὶ γνωρισθεῖσα ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις ἡμῖν κρεῖσσον διὰ τῆς αὐτοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ προσηλώσεως ἐπὶ τοῦ τιμίου Σταυροῦ αὐτοῦ. καὶ γὰρ οὗτός ἐστι τὸ γεννηθὲν, καὶ δι᾽ ὃν ἐν ἡμῖν ὡς ἄνθρωπος ὁ δεδομένος ἡμῖν χάριτι, καὶ εὐεργεσίᾳ τοῖς εἰς αὐτὸν πιστεύουσι, σωσάμενος ἡμᾶς οὐ διὰ τὰς παρ᾽ ἡμῶν πεπραγμένας δικαιοσύνας, ἀλλὰ διὰ τὸν ἄπειρον αὐτοῦ πλοῦτον, καὶ ἔλεος διὰ τῆς παλιγγενεσίας. οὗτός ἐστιν ὁ τοῦ Χελκίου Ἐλιακεὶμ προεικονιζόμενος μὲν ἐν τοῖς προφήταις, ἐκβεβηκὼς δὲ ἐν ταῖς πεπραγμέναις οἰκονομίαις. Ἀμέλει ὁ Θεὸς ἐκδικήσεων, καὶ ὁ εὐεργέτης τῆς ἀναστάσεως, ὁ Υἱὸς τῆς πραότητος, καὶ τῆς ἀνεξικακίας (τοῦτο γάρ ἐστι τὸ μεθερμηνευόμενον Ἐλιακεὶμ τοῦ Χελκίου) οὗ ἡ ἀρχὴ ἐπὶ τοῦ ὤμου αὐτοῦ, τουτέστιν ἡ βασιλεία, καὶ ἡ δύναμις ἐν τῷ σταυρῷ αὐτοῦ, ἐφ᾽ οὗ ὑψωθεὶς πάντας εἵλκυσεν. οὗτός ἐστιν, ὃς ἐκ τοῦ Πατρικοῦ προσώπου ἤγαγεν εἰρήνην ἐπὶ τοὺς ἄρχοντας, ἀντικαταλλαξάμενος τὰ γήϊνα τοῖς ἐπουρανίοις, ἐν τῷ λῦσαι τὸ μεσότειχον τοῦ φραγμοῦ, καὶ ὑγίειαν αὐτῷ ἐπαγαγεῖν, ἐνδεικνύων τὸ τῆς ἀναστάσεως μυστήριον. σταυρωθεὶς γὰρ ἐξ ἀσθενείας ἀνθρωπίνης, ζῇ δὲ ἐκ δυνάμεως Θεοῦ. διὰ τοῦτο ὑγεία ἄγεσθαι αὐτοῦ λέγεται ἐπὶ τὴν ἀσθένειαν τῆς σαρκὸς, ἣν ὑπὲρ ἡμῶν ἀνείληφε κατὰ Βασίλειον εἰς τὸ ῥητὸν Ἡσαΐου. Οὗτός ἐστιν, οὗ ἡ ἀρχὴ, καὶ ἡ ἐξουσία μεγάλη, καὶ τῆς εἰρήνης οὐκ ἔστιν ὅριον, διότι αὐτῷ ἐδόθη ὡς ἀνθρώπῳ πᾶσα ἡ ἐξουσία ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς μετὰ τὴν ἀνάστασιν νενικηκότι τὸν κοσμοκράτορα, καὶ ἀποκαθεστηκότι τὴν ἀνθρωπίνην οὐσίαν, εἰπόντι

τε τοῖς αὐτῷ ἠκολουθηκόσιν, εἰρήνην τὴν ἐμὴν ἀφίημι ὑμῖν, εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν. εἰρήνην οὐ τὴν ἐγκόσμιον ὅρον ἔχουσαν, ἀλλὰ τὸ θεῖον, καὶ ὑπερκόσμιον δῶρον τῆς Πατρικῆς εὐδοκίας, καὶ ἀγάπης, δι᾽ ἣν αὐτὸς ὑμῖν γέγονα θυσία χρηματίσας ἄνθρωπος, οὗτός ἐστιν ὁ προσηλωθεὶς ἥλοις Νυμφίος τῆς ἐκκλησίας, ᾧ συνεπεκρεμάσθησαν καὶ ἕτεροι κακοῦργοι, μεθ᾽ ὧν ἐξουσιαστικῶς πορευθεὶς εἰς τὸ παστοφόριον Σομνᾶ τοῦ ταμιούχου (τουτέστιν ἐπὶ τὴν σκηνὴν κατεσκευασμένην ἐκ ποικίλων παραπετασμάτων παρὰ τοῦ λατομήσαντος, καὶ πεποιηκότος αὐτὴν ἐν τῇ σκληροκαρδίῳ πέτρᾳ τοῦ ᾅδου, καὶ γράψαντος ἐν μεγαλαυχίᾳ ἑαυτῷ οὐ τῷ Θεῷ συναγωγὰς τῶν ὑπ᾽ αὐτῷ γεγονυιῶν ψυχῶν διὰ τῆς αἰχμαλωσίας, καὶ τοῦ ζυγοῦ τῆς ἁμαρτίας) ἐσκύλευσε τὰ ταμεῖα τοῦ ᾅδου, καὶ τοὺς νεκροὺς ἐκ τῶν τάφων ἀνέστησε, καὶ συνέτριψε τοὺς ἐκείνου μοχλοὺς, καὶ τὰς κλεῖς τῆς ἁμαρτίας εἰσαγηοχὼς τοὺς ἑαυτοῦ δεσμοὺς τῆς σωτηρίας, καὶ τὰ κλεῖθρα χαρισάμενος τῆς ἐλευθερίας. οὗτός ἐστιν ὁ καταγαγὼν τὸ πλεῖστον τοῦ λαοῦ ἐν εὐφροσύνῃ αὐτοῦ εὐφραινομένου ἐνώπιον τῆς αὐτοῦ παρουσίας ὡς οἱ εὐφραινόμενοι ἐν ἀμητῷ. καὶ ὃν τρόπον οἱ διαιρούμενοι σκῦλα, τουτέστιν ὅσοι ἔχουσιν ἐξ ἀντιδόσεως ἀγαθὰ ἐκ τῶν ἰδίων πόνων, καὶ τῆς ἱκανοπεποιημένης χάριτος τὰς ἀρχὰς τῆς εὐφροσύνης. ὅσοι τε ἀπὸ σκύλων πλουτοῦσιν ἄθρααν ὑποδεχόμενοι τοῦ πλούτου τὴν ἀφορμὴν κατὰ τὴν προηγουμένην, καὶ ἑπομένην θέλησιν, ἀκατάληπτόν τε πρόνοιαν αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ μεγαλοδωρούμενοί τινες κρίμασιν ἀνεξιχνιάστοις, ὧν οἶδεν αὐτὸς καὶ μόνος ἄνευ φιλοπονίας ἔργων ἰδίων, καὶ τῶν καθ᾽ αὐτοὺς πόνων, καὶ συναγωνισμάτων τῆς κατὰ τὴν ψυχὴν ἀρετῆς, ὡς Τραϊανὸς, Θεόφιλος, καὶ Φαλκονίλλα. οὗτός ἐστι, δι᾽ οὗ ἀπεκδυθήκαμεν τὴν στολὴν τῆς ἀσεβείας, πᾶσάν τε δολιότητα τοῦ ἀντικειμένου, καὶ τὸν ζυγὸν, τὸ βαρὺ φορτίον, καὶ ἱλῶδες τῆς ἁμαρτίας, στέφανόν τε τῆς ἀδικίας, περιβληθέντες τὴν κορωνίδα τῆς δικαιοσύνης, τὸν κοῦφον ζυγὸν τῆς ἀγαθωσύνης, ἀγγελικόν τε βίον, καὶ πολιτείαν οὐράνιον τῆς ἀνεξικακίας, ἱμάτιόν τε, τῆς εὐσεβείας, τὸ κάλυμμα λέγω τῆς αἰσχύνης τῆς ἡμετέρας γυμνώσεως. ὅσοι γὰρ εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθημεν, Χριστὸν ἐνεδυσάμεθα. καὶ ἵνα συνελὼν εἴπω, οὗτός ἐστιν, ὁ πᾶσαν οἰκονομίαν τοῦ πλουτοῦντος ταῖς ἁμαρτίαις ἀφελὼν, ἰδιοποιησάμενος αὐτὴν ἑαυτῷ τῇ ὑπερπερισσείᾳ τῆς χάριτος. οὗ γὰρ ἐπλεόνασεν ἡ ἁμαρτία, ὑπερεπερίσσευσεν ἡ χάρις. οὗτός ἐστιν ὁ φανησόμενος ὡς Πατὴρ υἱοθεσίας, (καίτοι καὶ κτίσεως δημιουργίας) πᾶσι τοῖς ἐνοικοῦσιν ἐν Ἱερουσαλὴμ, καὶ κατοικοῦσιν Ἰούδα, τουτέστι τοῖς βασιλεύουσι, καὶ ἱερατεύουσι μετὰ δικαιοσύνης κατὰ πᾶσαν τὴν Οἰκουμένην ἐκ μέρους τοῦ γράμματος τὸ ὅλον ἐπονομαζόμενον κατὰ τὸ πνεῦμα λόγῳ οἰκειώσεως, καίτοι γε πᾶσι λόγῳ κτίσεως. οὗτός ἐστιν ὁ ἔχων φύσει τὴν αὐτοκλειδοποιὸν κλειδουχίαν τῆς ζωῆς, καὶ τοῦ θανάτου, εἴτε νοητῶς, ὡς ὁ πνευματικὸς Σολομὼν πρὸς τὸν νοητὸν Δαβὶδ Θεὸν, καὶ Πατέρα ἀναγόμενος, εἴτε σωματικῶς, καὶ τὸ κατὰ σάρκα καταγόμενος ἐκ σπέρματος Δαβίδ. πάντες γὰρ σχεδὸν ὁμοφώνως ἐκ σπέρματος Δαβὶδ εἶναι τὸ κατὰ σάρκα τὸν Κύριον καταγγέλλουσιν, ὡς ἐξηγεῖται ὁ οὐρανοφάντωρ Βασίλειος εἰς τὸ θ᾽. τοῦ Ἡσαΐου (ὅπου καὶ περὶ τῶν προχειρισθέντων εὐρυχωρότερον διαλαμβάνει) λέγων οὕτω. Καὶ ἐπειδὴ ἡ κλεὶς τὴν ἐξουσίαν αἰνίττεται, ὁ λέγων ἑαυτὸν τὴν κλεῖδα τοῦ Δαβὶδ τί ἄλλο λέγει, εἰ μὴ ὅτι ὥσπερ ὁ Δαβὶδ τοῦ αἰσθητοῦ Ἰσραὴλ ἐβασίλευσεν, οὕτως ἐγὼ πρὸς τῷ αἰσθητῷ καὶ τοῦ νοητοῦ, ἡ καὶ ἐξουσία ἀσύγκριτος ἀνθρώπου πρὸς τὸν Θεὸν, κατὰ Ἀρέθαν εἰς τὴν ἀποκάλυψιν. Διχῇ λοιπὸν ἐν λόγῳ πορίσματος κατ᾽

ἐπικράτειαν τῶν μερῶν βασιλεύει ὑμῶν, οἰκονομίᾳ, καὶ δημιουργίᾳ, αἰσθητῶς, καὶ πνευματικῶς. διττὴν τὴν βασιλείαν, τὴν ἐξουσίαν, τὴν αὐθεντίαν, καὶ τὴν χάριτα ἡμῖν ἐφιλοδωρήσατο, τουτέστιν ἱερωσύνην, καὶ βασιλείαν. παρ᾽ αὐτοῦ γὰρ καὶ βασιλεῖς, καὶ ἱερεῖς εἰσὶν, ὡς φαίνεται ἐν τῇ ἀποκαλύψει. ἐπειδήπερ ἐξουσιοποιὸς ἅμα τε καὶ χαριτοποιός ἐστι προνοῶν, καὶ διοικῶν τὸν κόσμον, καὶ διὰ τῶν ἀναγωγῶν, καὶ δεικτῶς ἐξουσιοδοτῶν ἀγγέλων διὰ τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ ἱκανότητος αὐτῶν, ἔτι τε διὰ τῶν τυράννων, καὶ σφετεριζόντων ὡς ἰδιάζουσαν αὐτοῖς θείαν δύναμιν, τούτοις μὲν ἐνεχόμενος, καὶ προηγουμένως, ἐκείνοις δὲ συντρέχων, καὶ συναγωνιζόμενος ἑπομένως. ἐκείνως μὲν Ἰούδας ὁ προδότης, καὶ δοῦλος, καὶ δόλιος, Ἰουλιανός τε ὁ παραβάτης, καὶ ὅσοι κατ᾽ ἐκείνους τῇ γνώμῃ, καὶ τῇ θελήσει διαπεπραγότες ἐγεγόνεισαν. οὕτως δὲ ὁ θερμὸς τὴν πίστιν Πέτρος, καὶ οἱ σὺν αὐτῷ μαθητεύσαντες ἐν διδασκάλῳ, καὶ αὐτοικονόμῳ τῆς σωτηρίας ἡμῶν Χριστῷ, παρ᾽ οὗ ἀδιαίρετον καὶ τὴν χάριν, καὶ τὴν ἐξουσίαν, αὐθεντίαν τε τοῦ Πνεύματος, καὶ τῆς ἀποστολῆς ἐκληρώσαντο λεληφότες οὐκ ἐπιταγὴν πίστεως, ἀλλὰ συμβουλὴν, καὶ διδασκαλίαι προαιρέσεως μεταβάλλουσαι τὰ διδασκόμενα ἔθνη ἐπὶ τὸ βέλτιον τῆς θείας μοίρας, καὶ τὴν εἰς Χριστὸν θεοσέβειαν. Δέδοται γὰρ τὸ θεῖον θέσπισμα, καὶ βασιλικὸν πρόσταγμα εὐάγωγον τῷ θείῳ θελήματι παρὰ τοῦ Θεοῦ τοῦ κυριεύοντος τῶν ὅλων τοῖς ἔχουσι δορυφόρους, καὶ ἀσπιδοφόρους χρωμένους στρατηγίαις, καὶ στρατεύμασι κατὰ τῶν πολεμίων Βαρβάρων, ὡς τῷ ἁγιωτάτῳ Κωνσταντίνῳ, καὶ Θεοδοσίῳ τῷ μεγάλῳ τοῖς θεοστέπτοις, καὶ αὐτοκράτορσιν ἐνθρονιασθεῖσι τῆσδε βασιλευούσης σκηπτουχίας τῶν παμμεγίστων πόλεων. Παῦλος γὰρ, καὶ Πέτρος, καὶ ἡ λοιπὴ συγχορεία τῶν συμμαθητῶν, καὶ συστρατιωτῶν ἐν Πνεύματι οὔτε ῥάβδον, οὔτε πήραν, οὔτε ἀνὰ δύο χιτῶνας κέκτηνται. ὅλων γὰρ τῶν κοσμικῶν φροντίδων (ἐπιμελούμενοι ψυχῆς πράγματος ἀθανάτου) ἦσαν ἀκτήμονες, τοσούτῳ καὶ μόνον τὴν πανοπλίαν, καὶ τὴν μάχαιραν τοῦ Πνεύματος φέροντες, ὅ ἐστι ῥῆμα Θεοῦ, κατὰ Παῦλον, καθὸ καὶ ἐξουσίαζον τῶν ἀντικειμένων δυνάμεων, μεταδιδόντες τοῖς εὐσεβέσι δωρεὰν, καὶ οὐκ αὐθεντικῶς τὰ κατὰ χάριν θεῖα χαρίσματα. διὸ πρὸς μὲν τοὺς θεοσεβεῖς, καὶ δεκτοὺς τῷ λόγῳ τῆς χάριτος φησὶ τὸ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς, οὐ κατακυριεύομεν ἡμῶν τῆς πίστεως. πρὸς δὲ τοὺς ἡμαρτηκότας, καὶ τοὺς αὐτοὺς περιπεσεῖν εἰς τὸ παράπτωμα ἐρεθίσαντας, οὐκ οἴδατε, ὅτι ἐξουσίαν ἔχομεν ἀγγέλους (ἀμέλει τὰς ἀποστατικὰς δυνάμεις) κρίνειν. καὶ ὅτι ἡ πάλη ἡμῶν οὐκ ἔστι πρὸς σάρκα, καὶ αἷμα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχὰς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου. Ταύτην λοιπὸν τὴν ἐξουσίαν, καὶ χάριτα τοῦ Πνεύματος δωρεὰν ἔλαβε, καὶ εἶχεν ὁ μακάριος Πέτρος, καὶ Παῦλος, καὶ ὅσοι συμμαθητεύσαντες ἦσαν μετὰ τὸν διδάσκαλον Χριστὸν ἀρχηγοὶ τῆς πίστεως, καὶ τῆς σωτηρίας ἡμῶν, καὶ ὅσοι μετ᾽ ἐκείνους ἀλληλοδιαδόχως ἀρχιερατεύσαντες ἔφθασαν, ποιμανοῦσί τε, καὶ ἱεραρχήσουσιν ἀποστολικῶς, καὶ οἰκονομικῶς κατὰ πάντα συμπολιτευόμενοι τῷ Χριστῷ ὑποδείγματι, καὶ τῇ ὁδηγίᾳ τοῦ Πνεύματος συγκινούμενοι. ὅσα δὲ περὶ τῆς κλειδοποιοῦ ἐξουσίας, καὶ χάριτος τοῖς προφήταις προλέγεται, καὶ τῇ ἀποκαλύψει διὰ τοῦ υἱοῦ τῆς Βροντῆς ἀποκαλύπτεται περὶ τοῦ αὐθεντοποιοῦ, καὶ χαριτοποιοῦ Χριστοῦ ἀναπολύτως ἔχοντος ταύτην τὴν κλειδουχίαν ἀφῃρημένην πάντων τῶν κτισμάτων, καὶ ἀσύγκριτον ὅλων τῶν ὑποθετημάτων, καὶ λειτουργημάτων, νοητέον κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον, καὶ Ἀρέθαν, οὗ καὶ ἡ οἰκονομία ἀσύγκριτος, καὶ ἡ βασιλεία ἀπαράβλητος φύσει, καὶ ἐν

ἑαυτῷ,

ἑαυτῷ, καὶ παρὰ μηδενὸς ὢν κλειδοποιὸς, χαριτοποιὸς, καὶ βασιλειοποιὸς, ὅπερ αὐτάγαθον, καὶ πηγὴν ἀγαθότητος, καὶ καλὸν, καὶ σωτήριον πάθος κοινῇ ὑπὲρ πάντων εὐεργετηθὲν, ὅτι γε μὴ μόνος ὁ μακάριος Πέτρος πέπονθεν, ἀλλ᾽ οὔτε ἄλλος τὶς πάσχει, ἢ πείσεται κατὰ τὸν λόγον τῆς ἀνθρωπότητος. δεύτερον γὰρ εἶδος, ἢ ἄτομον Χριστοῦ οὔτε προγέγονεν αὐτοῦ, οὔτε ἐπιγενήσεται, κατὰ τὸν ἱερὸν Δαμασκηνὸν, ὡς προείρηται, τοσούτῳ καὶ μόνον φιλοστοργηθεὶς ἔφθη ὁ μακάριος Πέτρος, ὥστε ἀκολουθῆσαι ἐκείνῳ, καὶ τὰς Κλεῖς, αἷς ἐδόθη αὐτῷ ἡ ὑπόσχεσις προσηλωθῆναι, καὶ τὸν Σταυρὸν τοῦ Κυρίου ἐπ᾽ ὤμων ἆραι, καὶ βαστάσαι, καὶ σὺν αὐτῷ ἀντιδοξάσαι εὐχαριστηρίως τὸν δεδωκότα αὐτῷ τὴν χάριτα τῆς καλῆς ἀκολουθίας, καὶ εὐσεβοῦς ὁμολογίας ἐπὶ τῆς τυραννίας Νέρωνος τοῦ δυσσεβοῦς τυράννου διὰ τὸ κηρύττειν τὸν Χριστὸν εἶναι τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, ὡς μὴ ψηφισθέντα τοιοῦτον εἶναι (τὸν μηδενὶ ἐχόμενον ψηφισθῆναι) τῇ συγκλήτῳ Ῥωμαίων, κατὰ τὸν χρυσορρήμονα, καὶ τὸν Οἰκουμένιον ὡς προσεσημείωται, ἧς παρανοίας λείψανα ἐγκαταλειπόμενα μέχρι τῆς σήμερον ὁρῶμεν, καὶ ἀκούομεν τῆς Ῥώμης μένοντα, καὶ μετ᾽ ἐρεσχελίας ὑπὸ τῶν μὴ ἀνεχομένων τὴν ὑγιαίνουσαν διδασκαλίαν φιλονεικούμενα εἰς σύστασιν, φληναφούντων, ὅτι μηδεὶς ἀρχιερεὺς χάριτι, ἢ θέσει υἱὸς Θεοῦ χρηματίζει, μὴ ὅτι γε ψήφῳ, καὶ βουλήσει οὐ τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ τοῦ Πάπα Ῥώμης, οἱ τοσούτῳ ἀνοητότεροι ἐκείνων τῶν εἰδωλολατρῶν καταναγκάζονται τῇ παραφροσύνῃ παρεκδικεῖν, καὶ διαφορτεύειν τὸ αὐτῶν πεῖσμα, ὅσον ἐκεῖνοι ψήφῳ συγκλήτου ἐνεδίδουν, οὗτοι δὲ ὅλον τὸ ἐνδόσιμον τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας, καὶ τὸ ὑπερπλῆρες φῶς τῆς χάριτος αὐτοῦ ἑνὸς ἀνθρώπου στεπτοῦ βουλήσει περιέκλεισαν, καὶ ἀνατιθέασιν, ἐνίοτε δὲ μεμιασμένῃ, καὶ ἀσεβεστάτῃ, ὡς τῇ Ὀνωρίου, μέγα φυσήσαντος οὐκ ἐπὶ τοῖς κατ᾽ ἀρετὴν κατορθώμασιν, ἀλλ᾽ ἐπὶ τῇ ἀρχῇ, καὶ τῇ αὐθεντίᾳ οὐ τοῦ Πνεύματος, ἀλλὰ τῆς αὐτοῦ μοχθηρίας. βλασφημησάμενος γὰρ ἔφθη παραλόγως κατὰ τοῦ συναμφοτέρου θελήματος τοῦ Κυρίου, καὶ εὐσεβῶς κατεδικάσθη ὑπὸ τῆς ἕκτης καθόλου θεοσυλλέκτου συνάξεως θείῳ, καὶ βασιλικῷ θεσπίσματι συναθροισθείσης, ὃν οἱ μέχρι τοῦ νῦν μετατρεπόμενοι τὴν ὁδηγίαν τοῦ παρακλήτου Πνεύματος ἐπὶ τὰς μυθολογίας, καὶ σωρεύοντες ἑαυτοῖς διδασκάλους ψευδολογίας, οὐκ αἰσχύνονται παρεκδικεῖν αὐτὸν εἶναι ἀνέκπτωτον μονονοὺ συμπεράνωσιν. οὐ σὲ Χριστέ μου, καὶ Θεέ μου, σωτήρ μου, καὶ λυτρωτά μου, ἢ τὸν μακάριον Πέτρον εἶναι ἀναμάρτητον, ἀλλὰ τὸν Πάππαν. διότι σὺ μὲν τῷ ὄντι τοῦ παντὸς ἀναμάρτητος εἶ, κἀληθῶς ἁμαρτία, καὶ δόλος οὐχ εὕρηται τοῖς σοῖς ἡδυτάτοις ὑπὲρ μέλι, καὶ κηρίον χείλεσιν ἀμώμοις, ἀφ᾽ ὧν ἔσταζεν οἱ γλυκύτατοι λόγοι τῆς καθόλου εὐεργεσίας. Πέτρος δὲ καὶ ἠρνήσατό σε ἐπανακληθεὶς διὰ τῶν δακρύων τῆς μεταμελείας, καὶ δεξιώσεως ἐν ἀποκαταστάσει τῆς σῆς φιλανθρωπίας, ἀλλὰ διαστέλλουσιν ἀδιακρίτως οἱ πάντα κωκύοντες, καὶ συγχέοντες, ὅτι καρδίᾳ, καὶ πίστει οὐκ ἠθέτησέ σε, στόματι δὲ, καὶ ὁμολογίᾳ ὁ ἀνυπόκριτος ὑπεκρίνατό σε. Βαβαὶ τῆς αἰσχύνης τῶν ἀλαθήτων κριμάτων σου περὶ Λόγε, καὶ πάσης ἀποδοχῆς ἄξιε, ἄρά γε τὸ ὀλιγόπιστος, καίτοι γε μὴ εἰς τέλος ἀπολωλὼς διὰ τὴν φιλάνθρωπον δέησιν, ὁ δισταγμὸς, ὁ φόβος, τὸ σὸν ὑπόμνημα μετὰ τῶν δακρύων τοῦ καταποντιζομένου, ἀρνουμένου, καὶ κλαίοντος πάθη καρδίας, καὶ ψυχῆς διαθέσεις προκαθεζόμενα τοῦ ἡγεμονικωτάτου μέλους, καὶ ἔνδεια πίστεώς εἰσιν, ἢ προφοραὶ λόγων, καὶ ὁμολογίαι στόματος, καὶ ὑπόκρισις ἀνυποκρίτου πίστεως, μὴ γένοιτό ποτε ταῦτα διαμαρτυρηθῆναι συνεχῇ, καὶ θεοσεβῆ κατὰ τὴν παράνοιαν τῶν ψευδα-

ποστό-

ποστόλων ἐνεργούντων, καὶ βιαζομένων ἀποσχίσαι τὴν ἀδιαίρετον κατατομὴν τῆς θεοσεβείας. Ἐπειδήπερ οὔτε λόγος ἀποδεικτικὸς βεβαιοῖ ποτὲ τὰ σοφίσματα, οὔτε ὁ σὸς ἱεράρχης μετὰ τῆς ἐκκλησίας σου ἐπικυροῖ τὰ τεχνύδρια, ἐκεῖνος μὲν διότι τὸ δάκρυον, καὶ ὁ φόβος πάθη καρδίας εἰσὶ, καὶ ἡ λήθη τῆς μνημονευτικῆς, καὶ ψυχικῆς δυνάμεως σύμπτωμα, καὶ κάρωμά ἐστιν. οὗτος δὲ διότι κεκαρωμένον τῷ καιρῷ τοῦ πάθους σου, καὶ ἐνδεᾶ περὶ τὴν πίστιν ἐνδείκνυσιν ἐν τῷ καταποντίζεσθαι τὸν σωφρονιζόμενον τῷ ἀντιλέγειν τὸν κορυφαῖον, ὡς ἐν τῷ κατὰ Ματθαῖον, ἐμφαίνει μετὰ τῆς παρακλητικῆς ἐκκλησίας σου ᾀδούσης, καὶ πρεσβευούσης, ὑπὲρ τῶν διστάζοντων περὶ τὴν πίστιν, καὶ λεγούσης, σῶσόν με Κύριε ὡς τὸν Πέτρον βυθιζόμενον τῇ ἀπιστίᾳ. Βαβαὶ τῆς ἀνεικάστου μακροθυμίας σου φιλάνθρωπε, διότι σὺ μακρόθυμε, φιλεύσπλαγχνε ἐκτείνας τὰς παναχράντους σου ἐπὶ τοῦ κατὰ τῶν δαιμόνων ὅπλου τοῦ Σταυροῦ σου, τοσοῦτον ὑπερύψωσας ἐπάνω τῆς τιμιωτάτης σου κεφαλῆς, ὥστε καὶ γεγονέναι σοι ἐπιγραφὴν, I. N. B. I. οὗτοι δὲ ἀναιδῶς, καὶ ἀναισχύντως ἀπαυθαδιαζόμενοι, καὶ κατηγοροῦντες τοῦ νικητηρίου σου ἐπιρρίπτουσι τοῦ κυβοειδοῦς σανδαλίου, ὤφελον ἐμπεπήγοι τῆς κυβοειδοῦς σαρκὸς αὐτῶν κατακεχαραγμένον αὐτόν. οἶδα γὰρ αὐτὸ καθάπερ φυλακτήριον, καὶ ὅπλον ἀρραγὲς τοῖς εὐσεβέσιν, ἄντικρυς ὀλέθριον, καὶ πολέμιον τοῖς ἀσεβέσι, καὶ συναποστατικαῖς δυνάμεσιν αὐτῶν. Ἴσως φασὶν αὐτὸ συμπαραπεραίνοντες ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου παρὰ τὸν σὸν ὑπογραμμὸν αὐτὸ ἐκτυπούμενον, καὶ παρεξηγοῦντες τὸν ψαλμῳδὸν καὶ τὴν ἐκκλησίαν σου, καὶ παρασημαίνοντες τὴν σὴν ἐκτύπωσιν, καὶ ἔκβασιν. Διότι οὐ δεῖ ταῖς λέξεσι προσέχειν ἁπλῶς τὸν ἐχέφρονα τῷ φρονήματι τοῦ Πνεύματος, ἀλλ᾽ ἀνιέναι πρὸς τὰ ἐκείνων νοήματα κατὰ τὸν διδάσκαλον χρυσορρήμονα ψαλμῷ ρθ. τὸ ὑποπόδιον τοίνυν ἡγοῦνται οἱ ἐχθροὶ, καὶ ἀντίπαλοι τοῦ Σταυροῦ σου, δι᾽ οὗ καταβέβληνται εἰς γῆν, κατὰ τὸ ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου, ἢ αὐτὸς ὁ τίμιος Σταυρός σου ἀνυψούμενος κατὰ τὴν ἐκκλησίαν σου ιδ᾽, Σεπτεμβρίῳ, τῷ ἐπ᾽ αὐτὸν προσηλωθῆναι σὺν ταῖς ἀχράντοις χερσί σου, καὶ τοὺς παναγίους σου πόδας. Ἀμέλει τὴν ἁγίαν σου σάρκα πεπονθυῖαν διὰ τὴν κοινὴν σωτηρίαν. ἐπειδήπερ ὥσπερ οἱ ἅγιοί σου ἀπόστολοι λέγονται πόδες εὐαγγελίου σου τοῦ κηρύγματος διὰ τὸ βαστάσαι (καίπερ οὐκ ἀκέφαλοι) δίκην κεφαλῆς, καὶ αἰτίας αὐτῶν, τὸ πανάγιον ὄνομά σου ἐναντίον ἐθνῶν, καὶ βασιλέων, καὶ δεχθῆναι τὴν χάριτά σου, οὕτω καὶ πόδας ἐκ τοῦ μέρους ὅλη ἡ ἁγία σου σὰρξ ὡς δεξαμένη τὸ πῦρ τῆς Θεότητός σου ὀνομάζεται. πᾶν γὰρ τὸ πλήρωμα τῆς Θεότητος, φησὶν ὁ ἀποστολικὸς λόγος, κατοικεῖ ἐν αὐτῷ σωματικῶς τῷ ζυγιασθέντι ἐπὶ τοῦ ξύλου, καὶ ζυγοῦ ὑποποδίου τοῦ Σταυροῦ τῆς δικαιοσύνης μέσον δύο λῃστῶν ὑπὲρ Ἰουδαίων, καὶ ἐθνῶν ἐπικρεμασθέντι ὡς ἄνθρωπος. καὶ εἰ μὲν τὸ πρῶτον προσποιοῦνται, μὴ γένοιτό ποτε ἡμᾶς συνελθεῖν αὐτοῖς, καὶ γνωρισθῆναι ἐχθροὺς τοῦ Σταυροῦ τοῦ Κυρίου, ἐφ᾽ ᾧ καυχώμεθα κατὰ Παῦλον κηρύσσοντες Ἰησοῦν Χριστὸν ἐσταυρωμένον, μωρίαν μὲν ὅτι γε μὴ μόνον Ἕλλησι, καὶ σκάνδαλον Ἰουδαίοις, ἀλλὰ καὶ ὁποιῳοῦν μωρολόγῳ, φρεναπάτῃ τε, καὶ οἰωνοσκόπῳ, γόητι, καὶ ὑποκριτῇ ζητοῦντι σοφίαν, καὶ σημεῖον τοῦ κόσμου τούτου, καὶ ἀπατεῶνος. εἰ δὲ τὸ δεύτερον ὀρθοτομοῦσιν, ἔδει πάλιν αὖ τοὺς ἆραι ἐπ᾽ ὤμων, ὡς καὶ σὺ σωτήρ μου, καὶ λυτρωτά μου, καὶ οἱ πόδες τοῦ κηρύγματός σου Πέτρος, Ἀνδρέας, καὶ Θωμᾶς, καὶ ὅσοι κουφισθέντες τῷ χρηστῷ σου ζυγῷ, καὶ τῷ ἐλαφρῷ σου φορτίῳ ἔκλιναν τὸν αὐχένα, καὶ ἐχρημάτισαν στῦλοι ὑπομονῆς ἀκράδαντοι εἰς τὸ εὐσεβὲς κραταίωμα τῆς βασιλείας σου. ἄλλως τε, ἔδει αὐτοὺς, εἰ ὁλόκληρον ἐθέλοιεν μοχθηρῶς διατρα-

νῶσαι

νῶσαι τὸ τῆς παρουσίας ὡς ὑποπόδιον ὑπὸ τὸ σκαφοειδὲς τοῦ σανδαλίου αὐτὸν ἐγχαράξασθαι. ἀλλ᾽ ἴσως αἰδοῖ συνήχθησαν ὀλίγον τι αἰώτερον παρὰ τῆς ἐν Τρούλλῳ ἕκτης Συνόδου ἐπιτιμώσης τοὺς ἐπ᾽ ἐδάφους σταυροτυποῦντας τὸ ζωοποιόν σου Ξύλον, δι᾽ οὗ δαίμονες φυγαδεύονται, εἰ καὶ ἀναισχύντως φέρονται κατὰ τῆς ἕκτης συναχθείσης ἱερᾶς Συνόδου ἐκ Δυσμῶν, καὶ Ἀνατολῶν, πάσης τε τῆς Οἰκουμένης ὑποβιβαζούσης τῆς ἀξίας τὸν ἀναξίως βλασφημοῦντα μονοθελήτως, μέγα φυσώμενον ἐπ᾽ ἀρχῇ, καὶ ἐπ᾽ αὐθεντίᾳ Ὁνώριον. ἐπὶ πλεῖον εἰ ὁ τύπος, καὶ τὸ ἐν οὐρανῷ φανὲν σημεῖον τοῦ ζωοποιοῦ σου Σταυροῦ τεκμαίρεται τὸ βάπτισμά σου, καὶ τὸν φωτισμὸν τῶν ψυχῶν τὴν τῶν οὐρανῶν κλεῖδα, τὸ λουτήριον, καὶ τὴν κάθαρσιν τῶν ἐμπλακημάτων κατὰ Χρυσόστομον, ᾧ φωτίζων, καὶ σμήχων τὸν ῥύπον τῶν ἀνθρώπων κατὰ κεφαλῆς ἐδέχθης δι᾽ ὅλου σου τοῦ σώματος ἐν Ἰορδάνῃ ὑπὸ τοῦ βαπτιστοῦ σου Ἰωάννου κατὰ τὴν ἐκκλησίαν σου ὑμνολογοῦσάν σε ϛ᾽, Ἰαννουαρίου, καὶ λέγουσαν, ὑπέκλινας κάραν τῷ προδρόμῳ, συνέθλασας κάρας τῶν δρακόντων, πῶς οὗτοι οὐκ ἐπαισχύνονται τοῖς σανδαλίοις ἐπιρρίπτειν, ἀλλ᾽ ἴσως φασὶ διὰ τὸ καθόλου κριτήριον τῆς Οἰκουμένης τὸ ἀποκείμενον αὐτῷ, καὶ προσκυνοῦσι κατὰ πᾶσαν τὴν ὑφήλιον, καὶ μόνῳ λελήφοτι τὴν ἐξουσίαν καὶ αὐθεντίαν τὴν καθόλου, εἴτε τὴν περίγειον, εἴτε τὴν καταχθόνιον, καὶ τὴν οὐράνιον, καὶ μόνῳ ἐπιτρόπῳ, καὶ διαδόχῳ τῆς δικαιοσύνης σου, ἐφ᾽ οἷς παραφρονεῖ τοῦτο αὐτὸ τὸ παραλογούμενον βηματοστάσιον ἐκ τῆς τοῦ Ἰωάννου ἀποκαλύψεως, ὡς μὴ εἰδότι τὰ ἐκεῖσε ἀπορρήτως μυσταγωγούμενα, καὶ ἀποκαλυφθησόμενα κατὰ τὴν δευτέραν, καὶ φοβερὰν δικαιοκρισίαν σου, καθάπερ Ἀρέθας πνευματοκινήτως ἑρμηνεύεται. μέντοι γε οὐ παράδοξον τῷ ἰδιοβουλήτως πάντα κωκύοντι, μὴ ἐθίζειν παρατρέπειν τοὺς χρόνους καὶ μεταβάλλειν τοὺς ἐγνωσμένους καιροὺς τεθειμένους ἐν τῇ μιᾷ ἐξουσίᾳ σοῦ τοῦ Θεοῦ, καὶ Πατρὸς ἐν ἁγίῳ Πνεύματι, καὶ τὰ συμβησόμενα ὡς ἤδη γεγονότα νομίζειν παρὰ τὸν εὐαγγελικὸν λόγον, εἰπόντι τε ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ἀφρόνως οὐκ ἔστι Θεὸς, ἀλλ᾽ αὐτὸς διεφθορὼς κατὰ τὸ ἐν αὐτῷ λογικὸν ἀλόγως παραπεφρονηκότι, καὶ τεθεικότι τὸν θρόνον αὐτοῦ διὰ τῆς ἐπάρσεως ἐξισωθῆναι Κυρίῳ Παντοκράτορι, μᾶλλον δὲ τῷ πλήθει τῆς ἀλογίας ὑπεραρθεὶς τῆς παντοκρατορικῆς σου δυνάμεως. καὶ γὰρ πλέον τοῦ σοῦ δυνατοῦ ἐγκαυχᾶται σφετερίζειν ἱεροσυλούμενος. Ἐπειδήπερ σὺ Θεὲ τῶν ὅλων κτίσας τοὺς φωστῆράς σου δέδωκας αὐτοὺς φωταγωγοὺς πάσῃ τῇ Οἰκουμένῃ, καὶ μεταδοτικοὺς τοῦ παρὰ σοῦ ἐγχυθέντος φωτὸς ἐπὶ πᾶσι τοῖς δοχείοις, καὶ φωτοδόχοις ἀγγείοις. Ὡσαύτως καὶ τὴν χάριτά σου ἐξίσου μεταδοτικὴν σὺν τῇ κρίσει σου, καὶ τῇ οἰκονομίᾳ σου πᾶσι τοῖς δεχομένοις, καὶ λαμβάνουσιν αὐτὰ δωρεὰν, εὐδοκίᾳ τοῦ Θεοῦ, καὶ Πατρός σου, συνεργείᾳ τε τοῦ παρακλήτου σου Πνεύματος πεπληρωκώς. αὐτὸς δὲ ὥσπερ τις σκοτεινοφόρος μᾶλλον, ἢ ἑωσφόρος περιελθὼν πᾶσαν τὴν Οἰκουμένην τοῖς ἔργοις μὲν ἀκινήτως, τῇ παρανοίᾳ δὲ, καὶ τῇ παραλόγῳ οἰήσει συμπεριλαμβανόμενος οἴεται, οἰκείᾳ βουλήσει, καὶ γνώμῃ τὸ σύνολον, καὶ ὅ σοι ἐκπληρῶσαι ηὐδόκησας ἐν μιᾷ βουλήσει τῆς τρισυποστάτου Θεότητος πρὸς τὸ συμφέρον τῆς περὶ ἡμᾶς κηδεμονίας σου ἄκρᾳ ἀγαθότητι, αὐτὸς μονοϋποστάτως, καὶ μονοθελήτως σφετερίζεται εἶναι αὐταρκέστατος, καὶ ἱκανώτατος, καὶ τὸ ἀπαραλόγιστόν σου ῥῆμα, τὸ ὅπου εἰσὶ δύο, ἢ τρεῖς συνηγμένοι ἐν τῷ σῷ ὀνόματι, καὶ τὸ ὕπαγε ἔλεγξον μετ᾽ αὐτοῦ, καὶ σοῦ, καὶ τὸ ἐπὶ δύο, ἢ τριῶν μαρτύρων σταθήσεται πᾶν ῥῆμα, καὶ τὸ εἰπὲ τῇ ἐκκλησίᾳ εἰς οὐδὲν λογίζεται, οἷος δὴ μονόλεκτος ἐλεγμῷ δυσάγωγος, μονομάρτυς, καὶ ἀνεκκλησίαστος ἐγκαυχώμενος εἶναι. καὶ οὕτως ἡ ἀκένωτος

παν-

πανταχοῦ ἐπεκτεινομένη χάρις σου ἀποκέκρυπται, καὶ ὁ λόγος σου δέδεται τὰ ἀκίνητα, καὶ τὰ ἀδέσμευτα τοῦ παντὸς, καὶ ὁ ἀπροσωπόληπτος σὺ προσωπολήπτης ἐγένου, καὶ ὁ πάσης τῆς κτίσεως δημιουργὸς, καὶ ἀνακαινιστὴς τρισυπόστατος, ἢ ἕνα καὶ μόνον αὐτὸν ἀνακαινίζεις, καὶ δημιουργεῖς, ἢ μηδένα κατ' αὐτὸν, καὶ τὴν ἀντίφασιν. ἀλλὰ μὴ γένοιτό ποτε Θεὲ τῶν ὅλων ἡμᾶς τοὺς εὐτελεῖς δούλους σου ἐπὶ τοσοῦτο τῆς ἀνοίας ἐλθεῖν. κοινὸν γὰρ Ἥλιόν σε γινώσκομεν, καὶ ὁμολογοῦμεν, κοινὴν δὲ Πατροκίνητον φωτοφάνειαν, καὶ ἀκτινοβολίαν, κοινότατον φῶς, καὶ πατρικὸν ἀπαύγασμα καθόλου δημιουργὸν ὅλης τῆς κτίσεως, ὁλικὴν χάριτα τῆς ἀναγεννήσεως, τῆς εὐεργεσίας, καὶ τοῦ ἀξιώματός σου. σὺ γὰρ ἀκενώτως μετέδωκας πᾶσαν τὴν ἐξουσίαν σου καὶ Πέτρῳ, καὶ Παύλῳ, Ἰωάννῃ τε, καὶ Ἰακώβῳ τοῖς Βοανεργέσι, καὶ τοῦ Ζεβεδαίου, ἀλληλοδιαδόχως παντὶ τῷ ποιμένι, καὶ τῷ ποιμνίῳ σου κατὰ τὴν ἀναλογίαν αὐτῶν τῶν χαρισμάτων σου. σὺ μὲν ἐν τῇ Παλαιᾷ ὁ αὐτὸς ἐνεχάραξες τῷ σῷ δακτύλῳ πάλαι τὰς λιθίνας Πλάκας τοῦ Μωϋσέως, τὰς δὲ καρδίας ἐν τῇ Νέᾳ τῶν σῶν ἀποστόλων οὐ γράμματι τῆς πονηρίας ἀποκτείνοντι, ἀλλὰ Πνεύματι τῆς σωτηρίας τῷ ζωοποιοῦντι, καὶ ἐγείροντι τοὺς νεκροὺς τῇ ἁμαρτίᾳ. σὺ χάριτι, καὶ οἰκονομίᾳ ἐζήλωσας ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις ἡμᾶς τοὺς καθημένους, καὶ περιερχομένους ἐν σκότει τῆς ἀγνοίας, καθυποτάξας τὸ ἀνθρώπινον βούλημα τῷ θείῳ, καὶ Πατρικῷ θελήματι, γεγονώς τε ὑπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ Σταυροῦ. οὐκ ἦλθες γὰρ ὡς ἐξουσιαστὴς, καὶ αὐθέντης, καίπερ φύσει τοιοῦτος, ὁ αὐτὸς Πατρί τε, καὶ Πνεύματι αὐθεντοποιὸς, καὶ ἐξουσιοποιὸς, καὶ χαριτοποιός. οἰκονομίας γὰρ καὶ οὐ δεσποτείας, συμπαθείας καὶ οὐκ ἐκδικήσεως, χάριτος καὶ οὐ δικαιοσύνης λόγον ἐνεδύσω πρὸς ἡμᾶς τοὺς εὐαγώγους, καὶ εὐείκτους τῷ σῷ θελήματι, μὴ ὅτι γε κατὰ τοῦ σφετερίζοντος τὰ ἀλλότρια ὡς ἴδια, καὶ τὰ σὰ εὐεργετήματα ὡς παρ' αὐτοῦ φιλοπονήματα. σὺ καὶ διὰ τῶν καθυπεικόντων ὀργάνων ἐξουσιοδόχων, καὶ χαριτοδόχων τῇ σῇ θελήσει εὐεργετεῖς τὸν κόσμον σου, καὶ διὰ τῶν μὴ βουλομένων, καὶ ἀκόντων. οἱ γὰρ λόγοι σου ἀπαρασάλευτοι, καὶ ἡ θέλησίς σου ἀναντίρρητος. σὺ καὶ τοῖς εὐείκτοις, καὶ εὐπειθέσιν εἰς τὰ σὰ προστάγματα ἀντιδίδως ὡς δικαιοκρίτης τὰ ἀγαθά σου, καὶ ὡς μεγαλόδωρος ἀθρόαν τὴν εὐεργεσίαν σου, ἐφ' οἷς ηὐδόκησας, διὰ τῆς ἀναπολύτου σου δυνάμεως, ἣ πάντα ὑπακούει, καὶ ὑποκλίνει. σὺ καὶ τοῖς νοσφιζομένοις ὡς ἰδίαν τὴν εὐεργεσίαν σου, καὶ τὴν δύναμίν σου ἐνεργεῖς ἀνεχόμενος εἰς ἄλλων εὐποιΐαν, ἐπεγειρόμενος ὕστερον κατ' αὐτῶν διὰ τὴν ἐκείνων ἄλογον οἴησιν. σὺ καὶ μόνος ἐμβατεύεις τὰς καρδίας, καὶ ἐπίστασαι ἀκριβῶς τὰς διανοίας τῶν ἀνθρώπων, διακρίνων ἀξίους, καὶ ἀναξίους. οὐδεὶς σύμβουλος τῇ σῇ θελήσει, οὐδεὶς συγγνωματεύει τῇ σῇ ἐπιστήμῃ. παρὰ σοὶ ἀδιάφορος καὶ ἡ ἐξουσία, καὶ ἡ χάρις μία, καὶ ἡ αὐτὴ ἀεὶ, καὶ ὡσαύτως ἔχει, παρ' ἧς πάντα τὰ φιλοχορηγήματα καταβαίνει ἄφθονα παρόχως. διὰ σοῦ καὶ βασιλεῖς βασιλεύουσι, καὶ ἀρχιερεῖς ποιμαίνουσι. μία γὰρ ἡ χάρις καὶ ἡ ἐξουσία τοῦ Πνεύματος. μία πάλιν ἡ αὐθεντία, καὶ ἡ χάρις τῆς βασιλείας, εἰ καὶ διὰ τὸ συμπαθέστερον, καὶ οἰκονομικώτερον δῶρον καὶ χάρις ἡ ἱερωσύνη σου, ἐξουσία δὲ, καὶ αὐθεντία διὰ τὸ δικαιότερον, καὶ προστακτικώτερον ἡ βασιλεία σου κατονομάζε(ι). σὺ καὶ ἡ Κλεῖς τῆς ζωῆς, καὶ τοῦ θανάτου, ὃν κατηργήσω ἐπὶ Σταυροῦ προσηλωθεὶς, καὶ ὁδίτης γεγονὼς τῆς ἐλευθερίας ἡμῶν, τὴν Κλεῖδα κατὰ χάριν μετέδωκας ἐξίσου καὶ Πέτρῳ, καὶ Ἀνδρέᾳ, καὶ Θωμᾷ, καὶ Παύλῳ, καὶ πᾶσι τοῖς ἀποστόλοις, καὶ ἱερατεύουσι, καὶ πιστεύουσιν εἰς τὸ πανάγιόν σου ὄνομα κατὰ τὸν λόγον αὐτῶν, ὧν προέφθης τύπος, καὶ ὑπο-

γραμμοὶ, ἐπειδήπερ εὐάγωγοι, καὶ ὑπήκοοι διετέλουν, οὐκ ἀνήκοοι, καὶ τύραννοι. τὸ θέλημά σου, καὶ τὸ τῶν ἑτέρων ἐπλήρουν, οὐ τὸ φίλαυτον, καὶ τὸ ἴδιον. οἰκονόμοι, καὶ οὐ δεσπόται, συμπαθεῖς, καὶ οὐκ ἔκδικοι ἐπωνομάζοντο. σὴν τὴν ἐξουσίαν, καὶ τὴν χάριτα ἀποδεικνύοντες, οὐχ ὡς ἰδιάζουσαν σφετερίζοντες. ὄργανα καθυπείκοντα, οὐκ ἐπιτάττοντα ἰδιαζόντως, ὅτι μή γε διὰ σοῦ τοῖς σφετεριζομένοις ἰδίαν τὴν ἐξουσίαν ἐνεφάνησαν καταλυταὶ τῆς ἀσεβείας, πιστεύοντες τὸ ῥῆμά σου ἀπαραλόγιστον, τὰ ἴδια δὲ πολλάκις παρατρεπόμενα, ὃ καὶ Πέτρος ὁ πρὸς σὲ διακαέστερος τῶν μαθητῶν πειραθεὶς πρὸς σωφρονισμὸν τῆς ἀποτόμου αὐθαδείας αὐτοῦ πέπονθε, συγγνώμην δὲ διδόντες ἐν οἷς τὴν σὴν ἐπιταγὴν οὐκ εἶχον ταῖς παρὰ σοῦ δεσποτικῶς καθεστηκυίαις ἐξουσίαις ὑποτασσόμενοι, καὶ τοῖς ἄλλοις περὶ τούτων νομοθετοῦντες πείθεσθαι. πάντα τῇ σῇ ἐξουσίᾳ, καὶ χάριτι, καὶ αὐθεντίᾳ τοῦ Πνεύματος, καὶ ἐνεργοῦντες, καὶ πράσσοντες, διδάσκοντές τε, καὶ παραδειγματίζοντες, διακονοῦντές τε, καὶ φιλοστοργοῦντες, συμπάσχοντες, καὶ συγχαίροντες. ἐξουδενούμενοι, καὶ συνδοξαζόμενοι, λύοντες, καὶ δεσμεύοντες, θανατοῦντες, καὶ ζωογονοῦντες, οὐχ ὡς νοσφίζοντες τὸ ἴδιον θέλημα, καὶ τὴν ἀναντιλόγητον βούλησιν, ἀλλ' ὡς ἐξαπλοῦντες τὴν σὴν θέλησιν, ἐξουσίαν, αὐθεντίαν, καὶ χάριτα, μίαν καὶ τὴν αὐτὴν οὖσαν, πᾶσι συνεργοῦσαν, συνεργουμένην, συναγωνιζομένην, συντρέχουσαν, καὶ συναπαστράπτουσαν. Τί μὲν ἐστιν αὐθεντία, καὶ ἐξουσία, καὶ χάρις, καὶ ποσαχῶς, καὶ πῶς ἀδιάφοροι, καὶ διαφέρουσαι, καὶ πῶς ταύτην ἔχει ἡ ἐκκλησία εἴτε βασιλεία, εἴτε ἱερωσύνη, καὶ πῶς δεῖ λαμβάνειν τὴν ὑποφητευθεῖσαν κλεῖδα, ἐν τῇ ἀποκαλύψει, καὶ τῇ Ἡσαΐου προρρήσει περὶ τοῦ Χριστοῦ κυρίως λεγομένην οἷα δὴ κλειδοποιοῦ, χάριτι δὲ, καὶ θέσει κοινῇ εὐεργετηθεῖσαν πάσῃ τῇ ἐκκλησίᾳ κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῶν ἐν αὐτῇ ἅλις.

Ἐν τῷ γ', τῆς ἀποκαλύψεως.

Τάδε λέγει ὁ ἅγιος, ὁ ἀληθινὸς, ὁ ἔχων τὴν κλεῖδα τοῦ Δαβὶδ, ὁ ἀνοίγων, καὶ οὐδεὶς κλείει, καὶ κλείει, καὶ οὐδεὶς ἀνοίγει. Περὶ τούτου ἀποχρώντως εἴρηται ἄνωσε, διόπερ ἐκεῖσε ἀνακτέον τὸ ταυτιζόμενον τοῦ λόγου, καὶ τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν τῆς ἀκριβολόγου διανοίας ἐξεταστέον.

ΚΕΦΑ'ΛΑΙΟΝ ΟΒ'.

Μαρτυρία Δευτέρα.

Διδάσκουσιν αὐτὸν ταῦτα καὶ αἱ προρρηθεῖσαι εὐχαὶ, ὁ τὰς Κλεῖς αὐτῷ (λέγουσαι) δοὺς τῆς τῶν οὐρανῶν βασιλείας, καὶ τῇ σῇ χάριτι πᾶσαν αὐτῷ δοθῆναι θελήσας ἐξουσίαν.

Ἐξέτασις.

ΚΕΦΑ'ΛΑΙΟΝ ΟΓ'.

Μαρτυρία Τρίτη.

Ἀντιπνεῖ τῷ Πατριάρχῃ καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος ἐν τῇ εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον, νέ, ὁμιλίᾳ. Καίτοι πολλὴ ἦν τῆς ἐξουσίας ἡ ἔνδειξις, καὶ τοῦ δώρου τὸ μέγεθος ἄφατον. Καὶ μετ' ὀλίγα. καὶ ἀνθρώπῳ θνητῷ πάντων τῶν οὐρανῶν τὴν ἐξουσίαν ἐνεχείρισε τὰς Κλεῖς αὐτῷ δούς.

Ἐξέτασις.

Αὐταρ-

Αὐταρκούντως θείᾳ συμμαχίᾳ ἐνδυναμούσῃ τὴν ἀσθένειαν ἡμῶν ἴσως εἴρηται ἡμῖν ὅπωθεν εἰς τὴν τῶν Κλειδῶν ἀκριβολογίαν, καὶ αὐθεντίαν αὐτῶν, οὐχὶ μόνον ἐν τῇ δευτέρᾳ πραγματείᾳ γενικώτερον, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ τετάρτῃ εἰδικώτερον, καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ μέρει τούτῳ τῆς τετάρτης πραγματείας ἐλευθερώτερον, καὶ ἐξεταστικώτερον, ἐφ᾽ οἷς δεδειγμένον ἀπεκατεστάθη, ὅτι τὸ ἄφατον δῶρον, καὶ ἡ ἐξουσία, καὶ αὐθεντία τοῦ Πνεύματος δέδοται κοινῇ πάσῃ τῇ ἐκκλησίᾳ κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῶν ἐν αὐτῇ μερῶν, καὶ διακόνων. οὐχὶ δὲ ἡ σαρκικὴ τυραννική, ἐπίκαιρός τε βασιλεία, καὶ ἡ κατ᾽ ἰδίαν βούλησιν σφετεριζομένη τὰ ἀλλότρια ὡς ἴδια, ἀλλ᾽ ἡ εὐάγωγος, ἐξουσιοδόχος, καὶ εὔεικτος χαριτοδόχος, καὶ ἡ οἰκονομική, καὶ πνευματικὴ οἰκοδομή, καὶ τῷ θείῳ βουλήματι ὑποτεταγμένη. Πρὸς τούτοις ὅτι αὕτη ἡ ἐξουσία, χάρις, καὶ αὐθεντία σὺν τῷ Πέτρῳ κοινῇ πᾶσι τοῖς συναποστόλοις αὐτοῦ κεχορήγηται, καὶ τοῖς διαδόχοις ἐκείνων, οὐδέποτε ἐκλείπουσα, καὶ διαιρουμένη, ἀλλ᾽ ἀεὶ καὶ ὡσαύτως ἔχουσα, καὶ διαμένουσα μέχρι τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος, κατὰ τὸν τοῦ Κυρίου λόγον πιστευομένη, καὶ ἐλπιζομένη, καὶ ἐνεργουμένη διὰ τὴν ἀκατάλυτον βασιλείαν τὴν διαιωνιζομένην, καίπερ διαφόροις ὀργάνοις παρερχομένοις, ἐρχομένοις, καὶ ἐλευσομένοις συνεργοῦσα, καὶ συντρέχουσα, καθάπερ Ἥλιός τις ἀεὶ καὶ ὡσαύτως ἔχων, ἀκτινοβολῶν, φωτίζων, καθαρίζων, καὶ ἐνεργῶν διὰ πάντων τῶν φωτοδόχων ἀγγείων ἐπὶ τὴν ὕλην τῶν πυραυγουμένων, καὶ φωτιζομένων, εἴτε τῶν προγεγονότων, τῶν γιγνομένων, εἴτε τῶν γενησομένων, καὶ ἐσομένων, μέντοι γε τάξιν λόγου ἐπέχοντες ἐξηκριβωμένην τῇ ἀληθείᾳ τῆς τῶν θείων πατέρων ἑρμηνείας, καὶ διδασκαλίας αὐτῶν. προσθήσωμεν ἓν ἐπιβεβαιωτήριον μαρτύρημα τοῦ χρυσορρήμονος μὴ περικλείοντος τὴν κοινὴν δωρεάν, ἀλλ᾽ ἐξαπλοῦντος αὐτὴν πνευματοκινήτως, καὶ ἡλιομιμήτως ἐπὶ πάντας, ἀποφαίνοντος δὲ τοιούτως ἐν τῷ γ᾽. περὶ ἱερωσύνης. Ἕστηκε γὰρ ὁ ἱερεὺς οὐ πῦρ καταφέρων, ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ τὴν ἱκετηρίαν ἐπὶ πολὺ ποιεῖται, οὐχ ἵνα τις λαμπὰς ἄνωθεν ἁφθεῖσα καταναλώσῃ τὰ προκείμενα, ἀλλ᾽ ἵνα ἡ χάρις ἐπιπεσοῦσα τῇ θυσίᾳ, δι᾽ ἐκείνης τὰς ἁπάντων ἀνάψῃ ψυχάς, καὶ ἀργυρίου λαμπροτέρας ἀποδείξῃ πεπυρωμένου. Ταύτης οὖν τῆς φρικωδεστάτης τελετῆς τίς μὴ σφόδρα μαινόμενος, μηδὲ ἐξεστηκὼς ὑπερφρονῆσαι δυνήσεται, ἢ ἀγνοεῖς, ὅτι οὐκ ἄν ποτε ἀνθρωπεία ψυχὴ τὸ πῦρ ἐκεῖνο τῆς θυσίας ἐβάστασεν, ἀλλ᾽ ἄρδην ἂν ἅπαντες ἠφανίσθησαν, εἰ μὴ πολλὴ τῆς τοῦ Θεοῦ χάριτος ἦν ἡ βοήθεια, εἰ γὰρ καὶ ἐννοήσειεν, ὅσον ἐστὶν ἄνθρωπον ὄντα, καὶ ἔτι σαρκὶ καὶ αἵματι πεπλεγμένον τῆς μακαρίας, καὶ ἀκηράτου φύσεως ἐκείνης ἐγγὺς δυνηθῆναι γενέσθαι. τότε ὄψεται καλῶς, ὅσης τοὺς ἱερεῖς τιμῆς ἡ τοῦ Πνεύματος ἠξίωσε χάρις. διὰ γὰρ ἐκείνων καὶ ταῦτα τελεῖται, καὶ ἕτερα τούτων οὐδὲν ἀποδέοντα καὶ εἰς ἀξιώματος, καὶ εἰς σωτηρίας τῆς ἡμετέρας λόγον. οἱ γὰρ τὴν γῆν οἰκοῦντες, καὶ ἐν ταύτῃ ποιούμενοι τὴν διατριβήν, τὰ ἐν οὐρανοῖς διοικεῖν ἐπετράπησαν, καὶ ἐξουσίαν ἔλαβον, ἣν οὔτε ἀγγέλοις ἔδωκεν ὁ Θεός, οὐ γὰρ πρὸς ἐκείνους εἴρηται, ὅσα ἂν δήσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένα ἐν τοῖς οὐρανοῖς. καὶ ὅσα ἂν λύσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένα ἐν τοῖς οὐρανοῖς. ἔχουσι μὲν γὰρ καὶ οἱ κρατοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς τοῦ δεσμεῖν ἐξουσίαν, ἀλλὰ σωμάτων μόνον. οὗτος δὲ ὁ δεσμὸς αὐτῆς ἅπτεται τῆς ψυχῆς, καὶ διαβαίνει τοὺς οὐρανούς, καὶ ἅπερ ἂν ἐργάσωνται κάτω οἱ ἱερεῖς ταῦτα ὁ Θεὸς ἄνω κυροῖ, καὶ τὴν τῶν δούλων γνώμην ὁ δεσπότης βεβαιοῖ. καὶ τί γὰρ ἄλλο, ἀλλ᾽ ἢ πᾶσαν αὐτοῖς τὴν οὐράνιον ἔδωκεν ἐξουσίαν, ὧν γὰρ ἂν φησιν ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφέωνται αὐτοῖς, καὶ ὧν

ἂν

ἂν κρατῆτε, κεκράτηνται. τίς ἂν γένοιτο ταύτης ἐξουσία μείζων, πᾶσαν τὴν κρίσιν ἔδωκε τῷ Υἱῷ ὁ Πατήρ. ὁρῶ δὲ πᾶσαν αὐτὴν τούτοις ἐγχειρισθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ. ὥσπερ γὰρ εἰς οὐρανοὺς ἤδη μετατεθέντες, καὶ τὴν ἀνθρωπείαν ὑπερβάντες φύσιν, καὶ τῶν ἡμετέρων ἀπαλλαγέντες παθῶν, οὕτως εἰς τοσαύτην ἤχθησαν τὴν ἀρχήν. Εἶτα εἰ μὲν βασιλεύς τινι τῶν ὑπ᾽ αὐτῷ ὄντων ταύτης μεταδῷ τῆς τιμῆς, ὥστε ἐμβάλλειν εἰς δεσμωτήριον, οὓς ἂν ἐθέλῃ, καὶ ἀφιέναι πάλιν, ζηλωτός, καὶ περίβλεπτος παρὰ πᾶσιν ἐστί. ὁ δὲ παρὰ Θεοῦ τοσούτῳ μείζονα ἐξουσίαν λαβών, ὅσῳ γῆς τιμιώτερος ὁ οὐρανός, καὶ σωμάτων ψυχαί, οὕτω μικράν τισιν ἔδοξεν εἰληφέναι τιμήν, ὡς δυνηθῆναι καὶ ἐννοῆσαι, ὅτι τῶν ταῦτα πιστευθέντων τὶς ὑπερφρονήσει τῆς δωρεᾶς, ἄπαγε τῆς μανίας, μανία γὰρ περιφανὴς ὑπερορᾶν τῆς τοσαύτης ἀρχῆς, ἧς ἄνευ οὔτε σωτηρίας ἡμῖν, οὔτε τῶν ἐπηγγελμένων ἐστὶν ἀγαθῶν. εἰ γὰρ οὐ δύναταί τις εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἂν μὴ δι᾽ ὕδατος, καὶ Πνεύματος ἀναγεννηθῇ, καὶ ὁ μὴ τρώγων τὴν σάρκα τοῦ Κυρίου, καὶ τὸ αἷμα αὐτοῦ πίνων ἐκβέβληται τῆς αἰωνίου ζωῆς. πάντα δὲ ταῦτα δι᾽ ἑτέρου μὲν οὐδενός, μόνον δὲ διὰ τῶν ἁγίων ἐκείνων ἐπιτελεῖται χειρῶν, τῶν τοῦ ἱερέως λέγω, πῶς ἄν τις τούτων ἐκτός, ἢ τὸ τῆς γεέννης ἐκφυγεῖν δυνήσεται πῦρ, ἢ τῶν ἀποκειμένων στεφάνων τυχεῖν, οὗτοι γὰρ ἡμῖν εἰσιν οὗτοι, οἱ τὰς πνευματικὰς πιστευθέντες ὠδῖνας, καὶ τὸν διὰ τοῦ βαπτίσματος ἐπιτραπέντες τόκον, διὰ τούτων ἐνδυόμεθα τὸν Χριστόν, καὶ συναπτόμεθα τῷ Υἱῷ τοῦ Θεοῦ, μέλη γενόμεθα τῆς μακαρίας ἐκείνης κεφαλῆς, ὥστε ἡμῖν οὐκ ἀρχόντων μόνον, οὐδὲ βασιλέων φοβερώτεροι, ἀλλὰ καὶ πατέρων τιμιώτεροι δικαίως ἂν εἶεν. οἱ μὲν γὰρ ἐξ αἱμάτων, καὶ ἐκ θελήματος σαρκὸς ἐγέννησαν, οἱ δὲ τῆς ἐκ τοῦ Θεοῦ γεννήσεως ἡμῖν εἰσιν αἴτιοι τῆς μακαρίας παλιγγενεσίας ἐκείνης τῆς ἐλευθερίας τῆς ἀληθοῦς τῆς κατὰ χάριν υἱοθεσίας, καὶ τὰ ἑξῆς στρωννυόμενα, καὶ δεικνύοντα κοινῇ πᾶσαν τὴν ἐξουσίαν, καὶ αὐθεντίαν τοῦ Πνεύματος μὴ στενοχωρουμένην μόνον τῷ Πέτρῳ, καὶ τοῖς ἀποστόλοις περικλειομένην, ἀλλὰ πάσῃ τῇ ἀρχιερωσύνῃ, καὶ ἱερατείᾳ ἄχρι τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος ἐξαπλουμένην, καὶ ἀκενώτως ὑπερχομένην. καὶ ταῦτα μὲν ἅλις περὶ τῆς αὐθεντίας τῆς ἐκκλησίας, ἐξουσίας τε τοῦ Πνεύματος.

Τῆς τετάρτης πραγματείας μέρος τέταρτον.

Περὶ τῆς ὑπεροχῆς τοῦ μακαρίου Πέτρου, καὶ τῶν αὐδαζόντων τὴν κατὰ Θεὸν τελειότητα.

Πρὸς δὲ τὸ γ᾽. ὅτι μηδὲν πλέον τῶν ἄλλων ἀποστόλων τὸν μακάριον Πέτρον ἐσχηκέναι, οὐδὲ αὐτῶν μείζονα ὑπάρχειν ἀντισαλπίζει τῷ Πατριάρχῃ ὁ μέγας Διονύσιος ἐν τῷ περὶ θείων ὀνομάτων κεφ, γ᾽.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΟΔ᾽.

Μαρτυρία πρώτη.

Καὶ Πέτρος ἡ κορυφαία, καὶ πρεσβυτάτη τῶν θεολόγων (ἤτοι ἀποστόλων) ἀκρότης.

Ἐξέτασις.

Ἀνέγκλητος ἂν εἴη, καὶ δικαίων ψηφιστὴς ὁ φιλαυτίας ἀπηλλαγμένος, οὗτος ἄλλος οὐκ ἂν τύχοι περιαναντιρρήτως, ὅτι μήγε τὰ ἀλλότρια σφετεριζόμενος, κατὰ Χρυσόστομον κεφ, ι. ἐν τῷ κατὰ Ἰωάννην. τοῦτο τὸ δίκαιον βηματοστάσιον, ὁ ἀδέκαστος δι-

καστής

παρηκείτης Χριστὸς ἔλεγε πρὸς τοὺς κωλύοντας τὴν περὶ ἡμᾶς κηδεμονίαν, τῇ μὲν μὴ λαλεῖν ἀφ' ἑαυτοῦ, καὶ μὴ τὴν ἰδίαν δόξαν ἐπιζητεῖν, τῇ δὲ πᾶν τὸ ἀνθρώπινον, καὶ οἰκεῖον (ὡς ἄνθρωπος) βούλημα μὴ ζητεῖν ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντος, καὶ ἀπεσταλκότος αὐτὸν Πατρὸς, ἐπειδήπερ εἰς τοσοῦτον ἐλήλυθεν ἄκρας συγκαταβάσεως, ὥστε βασιλεὺς ὢν τῶν ἄνω δυνάμεων βουληθεὶς ἔφθη γενέσθαι ἄνθρωπος, καὶ κατεδέχθη καταφρονηθῆναι, ὑβρισθῆναί τε, καὶ ἐπὶ θάνατον ἐλθεῖν. Ἔδει γὰρ τοῦτον εἰ διὰ τὸ ὑψηλὸν τῆς ἐπάρσεως, καὶ τὸ πεφρονηκέναι παρ' ὃ ἔδει φρονεῖν κατήχθημεν, ἄντικρυς διὰ τὸ ταπεινὸν τῆς συγκαταβάσεως ἐκ δευτέρου ἀποκατασταθῆναι, οὗ δ' ἕνεκα καταπεφερόμενος τοῦ τυραννικοῦ τούτου πάθους τῆς ἀλαζονίας, ἔχοντος πάλιν ληπτικῶς ὅλα τὰ θηρία τῆς κακίας, ἤθη τε τῆς παμπονηρίας, καὶ τὰ κεφάλαια τῆς κενοδοξίας τὰ τερατουόμενα, ἔλεγε πρὸς τοὺς μαθητὰς ἐνοχλουμένους ὑπὸ ταύτης τῆς φρενίτιδος φλεγμονῆς εἰς ἐκρίζωσιν, καὶ κατὰ βάθος ἀποτομὴν αὐτῆς, ὅτι τὸ ἐρᾶν τῶν πρωτείων τυραννικὸν εἶναι ἅμα τε, καὶ ἐθνικὸν τῶν κατεξουσιαζόντων περὶ ἀξίαν εἰδωλολατρῶν, ὧν τῇ παραθέσει σφοδροτέρως ἔπληττε, καὶ βαθυτέρως καθικνεῖτο αὐτῶν προτρέπων αὐτοὺς, ἅτε δὴ σπιλάδος ναυαγούσης ἀποφεύγειν, καὶ ἀποπλέειν περὶ τῆς συγχύσεως, καὶ ναυαγίας αὐτῶν. διόπερ καταρχὰς προνοούμενος τῆς σωτηρίας ἡμῶν ὑποτέμνεται ῥιζόθεν, καὶ κατὰ βάθος τῇ καυστικῇ, καὶ φωτιστικῇ μαχαίρᾳ τοῦ Πνεύματος, καθάπερ ἕλκος κακόηθες ἴσως καρκινώματι ἐν ἀρχῇ μὲν δίκην ὄφεως τινὸς, καὶ σκορπίου ἐξερπόμενον τῆς ὀπῆς, καὶ σπόρου κέγχρου, ἢ φακῆς φαινόμενον περὶ τῆς εἰσφρήσεως, ἀναδύσεως, καὶ ἀνιάτου ἐξελκώσεως. ἐξογκωθὲν γὰρ, ὑψηλὸν, καὶ ἐπηρμένον διαγνωσθὲν, κρεῖσσόν ἐστιν ἀφιέναι ἡσυχάζειν τὴν παμπόνηρον σῆψιν, ἢ κινεῖν τὴν ἀνίατον ἰατρείαν. τὸ γὰρ θεῖον μύρον τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου, ὥσπερ ζωογόνον ἐφαρμοσθὲν τοῖς εὐαγώγοις, οὕτω θανατηφόρον γίγνεται τοῖς δυσιάτοις, καὶ ὑπερηφάνοις. Σκοπὸς λοιπὸν, καὶ διάνοια προκείσθω, καὶ προτιθέσθω ἡμῖν μετὰ τῆς προσηκούσης ἀκριβολογίας τῶν θείων ῥημάτων, καὶ τῆς αὐτῶν μεθερμηνεύσεως τῶν θείων διδασκάλων, ὡς καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις, θείᾳ ῥοπῇ συναγωνισθέντες, καὶ ἀνιχνευκότες ἐσμὲν ἐξετάσαι καταλαβεῖν, καὶ μαθεῖν. ὁ ἰδιοποιούμενος ἐπεναντίως ἑαυτῷ τὰς γραφὰς κατὰ τὸ φρόνημα τῆς σαρκὸς, καὶ μὴ τὸ τοῦ Πνεύματος, ποῖον προτέρημα σφετερίζεται, μὴ τῷ μακαρίῳ Πέτρῳ, ἀλλὰ τῷ Πάππᾳ, καίτοι γε ἐκεῖνον ὡς προπύργιον προβάλλεται τῆς αὐτοῦ παραλόγου οἰήσεως ἐν σχήματι δράμματος, καὶ ἐπιπλάστου κατασκευῆς. δῆλον γενέσθαι λοιπὸν τὸ καθ' αὑτὸ φιλαυτούμενον πρωτεῖον, ὁποῖον ἂν εἴη ἐπιζητούμενον. πότερον τὸ τῆς ταπεινοφροσύνης, ἢ τὸ τῆς ἀλαζονίας, τὸ εὐαγγελικὸν ἢ τὸ ἐθνικόν, τὸ τῶν χριστιανῶν εὐσεβῶν, ἢ τὸ τῶν ἀρειομαινομένων αἱρετικῶν τῶν ἀπαυθαδιασαμένων διασχίσαι τὸν ἀδιάῤῥηκτον χιτῶνα τοῦ Χριστοῦ, τὸ τῆς χάριτος, ἢ τὸ τῆς ἀχαριστίας, τὸ τῆς προθυμίας, συμμαχούσης αὐτῷ τῆς θείας ῥοπῆς, ἢ τὸ θαῤῥεῖν ἑαυτῷ, καὶ τὸ τῆς εἰς Θεὸν ἀντιλογίας, καὶ συλλήβδην εἰπεῖν, τὸ χριστομίμητον, καὶ παρ' αὐτοῦ τοῦ Κυρίου τὸ διαταχθὲν, ἢ τὸ τῆς Ὕδρας, καὶ τοῦ πολυκεφάλου τερατώδους Δράκοντος, καὶ κωφῆς Ἀσπίδος, Ἔχιός τε βυούσης τὰ ὦτα αὐτῆς ἐπὶ τὴν πάνσοφον ᾠδὴν ἐγχεομένην τῷ βροντοφώνῳ ἤχῳ τοῦ Πνευματικοῦ ὀργάνου. δι' ἐκεῖνο γὰρ ἴσμεν τοὺς μαθητὰς τοῦ Κυρίου πεπωκέναι τὸ ποτήριον τῆς εὐσεβείας, διὰ τοῦτο γυμνωθῆναι τοὺς ἀπειθεῖς, καὶ ἀσεβεῖς τῆς σωτηρίας. δι' ἐκεῖνο Ἰάκωβος μακρὸν οὐκ ἐπέζησε χρόνον,

ἀλλ' ἐκ φροιμίων οὕτω διαθερμανθεὶς, καὶ πάντα τἀνθρώπινα ἀφεὶς, πρὸς ὕψος ἀνέδραμεν ἄφατον, ὡς εὐθέως σφαγῆναι. διὰ τοῦτο Πέτρος ὁ πλεῖον τῶν ἄλλων μακαρισθεὶς, ἀπεγυμνώθη τῆς θείας ῥοπῆς. καὶ ἐν ἑαυτῷ θαῤῥήσας, καταπέπτωκε τῷ χείρονι πτώματι τῆς ἀρνήσεως. καίτοι γε μὴ εἰς τέλος ἀπώλωλε, τοῦ αὐτοδιδασκάλου, καὶ φιλανθρώπου οἰκονόμου τῆς περὶ ἡμᾶς κηδεμονίας δεηθέντος ὑπὲρ αὐτοῦ τοῦ μὴ εἰς τέλος ἀπολεσθῆναι τὴν πίστιν αὐτοῦ. ἴδωμεν λοιπὸν κατὰ τί ἐπρώτευε, καὶ προεκρίνετο ὡς μείζων τῶν συναποστόλων ὁ μακάριος Πέτρος, ἀμέλει καθάπερ οἴεται τὸ ψεῦδος, καὶ ὁ αὐτῷ συνεριζόμενος, ἢ ὡς προβάλλεται, καὶ προχειρίζεται σὺν τῇ ἀληθείᾳ ἡ τοῦ Χριστοῦ τῶν εὐσεβῶν ἐκκλησία. Ἰστέον λοιπὸν α', ὅτι ἡ χάρις ἡ μὲν λέγεται, καὶ ὑπάρχει ἐνεργοῦσα ἀναπολύτως, καὶ καθ' αὑτὴν δραστηρίως ἐξεγείρουσα τοὺς ὑποκειμένους ταύτῃ, ὡς τὸ ὁ ἐνεργήσας Πέτρῳ εἰς τὴν περιτομὴν, ἐνήργησε κἀμοὶ εἰς τὰ ἔθνη. καὶ οὗ γὰρ ἐπλεόνασεν ἡ ἁμαρτία, ὑπερεπερίσσευσεν ἡ χάρις. ἡ αὐτὴ πάλιν λέγεται συντρέχουσα, καθότι ἐνεργεῖ σὺν τοῖς ἐκλελεγμένοις ὀργάνοις παρ' αὐτῆς ἐπὶ τὴν εὐεργεσίαν τῶν ὑποκειμένων, καὶ δεχομένων αὐτήν. περὶ ἧς ὁ θεῖος Χρυσόστομος ἐς τὴν σύνταξιν τῶν ἀποστόλων. ἡ δὲ πάλιν λέγεται συναγωνιζομένη, καὶ συμμαχοῦσα, καὶ συσπουδάζουσα τοῖς εὐεργαζομένοις τἀγαθὸν, καὶ τὴν κατὰ ψυχὴν τῆς ἀρετῆς τελειότητα. πιστωτόν ἐστι τὸ Χρυσοῤῥήμονος ἐν τῇ πρὸς Τιμόθεον δευτέρᾳ ἐπιστολῇ κεφ. β', λέγοντος, νῆφε, φησὶ, γρηγόρει, ἔχε τὴν χάριν τοῦ Κυρίου συμμαχοῦσαν, καὶ συναγωνιζομένην, πολλῇ τῇ προθυμίᾳ, καὶ τῇ προαιρέσει τὰ παρὰ σεαυτοῦ εἴσφερε. καὶ ἃ ἤκουσας παρ' ἐμοῦ διὰ πολλῶν μαρτύρων, ταῦτα παράθου πιστοῖς ἀνθρώποις, οὐ ζητητικοῖς, οὐ συλλογιστικοῖς πιστοῖς, τοῖς μὴ προδιδοῦσι τὸ κήρυγμα. ἃ ἤκουσας, οὐχ ἃ συνεζήτησας. ἡ πίστις γὰρ ἐξ ἀκοῆς, ἡ δὲ ἀκοὴ διὰ ῥήματος Θεοῦ.

Ἰστέον β', ὅτι ἡ χάρις αὕτη καθότι ἀνάγεται πρὸς τὸν Θεὸν, παρ' οὗ πηγάζεται, καὶ ἐκβρύει, οὐκ ἔστιν ἐπίκτητος, ἀλλὰ συνοῦσα τῷ Θεῷ ἀεὶ, καὶ ὡσαύτως ἔχουσα μία καὶ ἡ αὐτή ἐστιν ἀπολυπλασίαστος. καθότι δὲ μετρεῖται τοῖς ὑποκειμένοις, οἷς μεταδίδοται, καὶ ἐγχεῖται εἴτε συνεργοῦσα, εἴτε συναγωνιζομένη, πολυπλασιάζεται, καὶ πληθύνεται οὐ τῷ λόγῳ τῆς πηγῆς, ἀλλὰ τῇ ὑποδοχῇ τῶν χρειοδόχων ἀγγείων ἐπεισαγομένων, καὶ ἐξαντλούντων αὐτὴν ἀκενώτως, καὶ ἀφθονοπαρόχως συντρέχουσαν, καὶ συναγωνιζομένην αὐτοῖς. περὶ ταύτης τῆς χάριτος φησὶν ὁ ἱερὸς Βασίλειος ἐν τῷ περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος οὕτω. Πνεῦμα γὰρ Κυρίου πεπλήρωκε τὴν Οἰκουμένην, καὶ τὸ συνέχον τὰ πάντα γνῶσιν
„ ἔχει Θεοῦ, λάμπει δὲ ἐν πᾶσι τοῖς ἀξίοις, καθάπερ γὰρ Ἡλίου βολαὶ φωτίσασθαι νέφος
„ καὶ λάμπειν ποιοῦσι χρυσοειδῆ ὄψιν ποιοῦσαι, οὕτω καὶ Πνεῦμα ἅγιον ἐπελθὸν εἰς ἀνθρώ-
„ που σῶμα ἔδωκε μὲν ζωὴν, ἔδωκε δὲ ἀθανασίαν, ἔδωκεν ἁγιασμὸν, ἤγειρε δὲ κείμενον.
„ τὸ δὲ κινηθὲν κίνησιν ἀΐδιον ὑπὸ Πνεύματος ἀϊδίου ἁγίου ζῶον ἅγιον ἐγένετο. ἔσχε δὲ ἀ-
„ ξίαν ἄνθρωπος Πνεύματος εἰσοικισθέντος προφήτου, ἀποστόλου, ἀγγέλου, Θεοῦ, ὢν
„ πρὸ τούτου γῆ, καὶ σποδός. γένοιτο δ' ἂν φανερωτέρα, καὶ ἐνεργεστέρα τοῦ Πνεύματος ἡ δύ-
„ ναμις, καὶ ἡ φύσις ἥτις ἐστὶν, εἰ ἐνθυμηθείημεν ὅπως περιέχει, καὶ ἄγει τῷ ἑαυτοῦ βουλή-
„ ματι τοὺς ἁγίους, καὶ πᾶσαν τὴν λογικὴν φύσιν. ἅπαντι μὲν γὰρ τῷ πλήθει τῶν οὐρανίων
„ δυνάμεων, καὶ τῷ πλήθει τῶν δικαίων ἔδωκεν ἑαυτό. καὶ πᾶσα ὑπόστασις δικαίων, καὶ
„ μεγάλων, καὶ μικρῶν, καὶ ἀγγέλων, καὶ ἀρχαγγέλων ἡγίασαι. καὶ ἄλλη μὲν καὶ ἄλλη κει-

μένων τῶν σωμάτων, τοῦ μὲν ὧδε, τοῦ δὲ ὧδε, καὶ τῶν ἄλλων δυνάμεων ἀπ' ἀλλήλων ἰσχυσάντων τι μέσον, οὐ τὸ Πνεῦμα οὕτως, οὐδὲ μέρος αὐτοῦ ἑκάστῳ κατακερματισθὲν ζωοποιεῖ θείως, ἀλλ' ἅπαντα ζῇ τῇ ὅλῃ αὐτοῦ δυνάμει, καίπερ ἐστὶ πανταχοῦ τῷ ἐκπέμποντι αὐτῷ Θεῷ ὁμοιούμενον, καὶ κατὰ τὸ εἶναι, καὶ κατὰ τὸ πανταχοῦ, καὶ ἐν πᾶσιν ὁμοίως εἶναι, καὶ εὐαγγελιζόμενος τὴν Μαρίαν ὁ Γαβριήλ. καὶ ἄλλος ἀλλαχοῦ τινα τῶν ἁγίων, καὶ προφητεύων ἕκαστος τῶν προφητῶν, καὶ Παῦλος ἐν Ῥώμῃ εὐαγγελιζόμενος, καὶ Ἰάκωβος ἐν Ἱερουσαλήμ, καὶ Μάρκος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, καὶ ἄλλος ἐν ἄλλῃ πόλει ἐπληροῦντο τῷ Πνεύματι οὐδενὸς διαστήματος κωλύοντος ἐν τῷ αὐτῷ ἐνεργεῖσθαι τὴν αὐτὴν χάριν, καὶ Θεός ἐστι διὰ τοῦτο ἕκαστος τῶν ἁγίων. εἴρηται γὰρ πρὸς αὐτοὺς παρὰ τοῦ Θεοῦ, ἐγὼ εἶπα θεοί ἐστε, καὶ υἱοὶ ὑψίστου πάντες. καὶ Θεὸς θεῶν, δηλονότι ἁγίων, Κύριος ἐλάλησε, καὶ ὀφθήσεται ὁ Θεὸς τῶν θεῶν ἐν Σιών, δηλονότι τῶν ἁγίων. Ἀνάγκη δὲ τὸ θεοῖς αἴτιον τοῦ θεοὺς εἶναι Θεῖον Πνεῦμα, καὶ Θεὸν εἶναι. ὡς γὰρ τὸ καυστικοῖς αἴτιον τοῦ καυστικοὺς εἶναι ἀνάγκη καυστικὸν εἶναι, καὶ τὸ ἅγιον αἴτιον τοῦ ἁγίους εἶναι ἀνάγκην ἅγιον εἶναι, οὕτω καὶ τὸ θεοῖς αἴτιον τοῦ θεοὺς εἶναι ἀνάγκη Θεὸν εἶναι. οὕτω δὲ τοιούτου ἀγαθοῦ, καὶ θείου ὄντος κτήματος τοῦ Πνεύματος, πιστεύσας ἤδη τῷ τοιούτῳ Χριστὸν τὸν τούτου χορηγὸν ἐπιζητεῖν μὴ δειλία. οὐδεὶς γὰρ δύναται εἰπεῖν Κύριον Ἰησοῦν εἰ μὴ ἐν Πνεύματι ἁγίῳ, καὶ ἣν παρέχεται δὲ ζωὴν εἰς ἄλλους ἀποδόσασι τὸ Πνεῦμα οὐ χωρίζεται αὐτοῦ, ἀλλ' ὥσπερ πυρὸς τὸ μέν ἐστιν ἡ συνοῦσα θερμότης, τὸ δὲ ἣν παρέχει τῷ ὕδατι, ἢ ἑτέρῳ τινὶ τῶν τοιούτων, οὕτω καὶ αὐτό, καὶ ἐν αὐτῷ ἔχει τὴν ζωήν, καὶ οἱ μετέχοντες αὐτοῦ ζῶσι θεοπρεπῶς ζωὴν θείαν, καὶ οὐρανίαν κεκτημένοι. πάντα γὰρ ἐν ἑαυτῷ τὰ ἀθάνατα περιέχει. νοῦν πάντα, ἄγγελον πάντα, ψυχὴν πᾶσαν, καὶ οὐδὲ ζητεῖ μεταβολὴν εὖ ἔχον, οὐδὲ μετελθεῖν, πάντα παρ' ἑαυτῷ ἔχον, ἀλλ' οὐδὲ αὔξησιν ἐπιζητεῖ τελειότατον ὄν. διὸ καὶ παρ' αὐτῷ πάντα τέλεια, ἀγάπη, χαρά, εἰρήνη, μακροθυμία, χρηστότης, σύνεσις, σοφία, βουλή, ἀσφάλεια, εὐσέβεια, γνῶσις, ἁγιασμός, ἀπολύτρωσις, πίστις, ἐνεργήματα δυνάμεων, χαρίσματα ἰαμάτων, καὶ ὅσα τούτοις παραπλήσια, οὐδὲν ἔχον ἐν ἑαυτῷ ἐπίκτητον, ἀλλ' ἀϊδίως πάντα ἔχον ὡς Πνεῦμα Θεοῦ, καὶ ἐξ αὐτοῦ πεφηνός, αἴτιον αὐτὸν ἔχον, ὡς πηγὴν ἑαυτοῦ, κἀκεῖθεν πηγάζον. πηγὴ δὲ καὶ αὐτὸ τῶν προειρημένων ἀγαθῶν, ἀλλὰ τὸ μὲν ἐκ Θεοῦ πηγάζον ἐνυπόστατόν ἐστι, τὰ δὲ ἐξ αὐτοῦ πηγάζοντα ἐνέργειαί εἰσι. τοῦτο τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐξέχεεν ἐφ' ἡμᾶς πλουσίως ὁ Θεὸς διὰ τοῦ Χριστοῦ. ἐξέχεεν, οὐκ ἔκτισεν, ἔδωκεν οὐκ ἐδημιούργησεν. ὅθεν ἐκ τῶν προβεβλημένων, καὶ προχειρισθέντων τῷ οὐρανοφάντορι Βασιλείῳ ποριζόμεθα, ὅτι ἡ ἐνέργεια τοῦ παναγίου Πνεύματος ἡ μέν ἐστι συνοῦσα, καὶ συνυπάρχουσα αὐτῷ ἀπολυπλασίαστος, ὡς ἡ ἐν τῷ πυρὶ θερμότης. ἡ δὲ αὐτὴ πάλιν δι' ἄλλους ἐπεισαγομένη, συνεργοῦσα τῷ ἔχοντι αὐτήν, ὡς ἡ ἐν τῷ ὕδατι θερμότης, καὶ καυστικὴ δύναμις, καὶ ἐνέργεια ἐν τῷ ἄνθρακι ξύλῳ. ἡ αὐτὴ πάλιν ἐστὶν ἡ θεοποιοῦσα, καὶ υἱοθετοῦσα τοὺς συναγωνιζομένους αὐτῇ τἀγαθόν, καὶ τὴν εὐποιΐαν, ἥτις μία καὶ ἡ αὐτή ἐστιν ἀδιάστατος πανταχοῦ τὰ πάντα πληροῦσα, καὶ ἐνεργοῦσα θεία χάρις, καίπερ διϊσταμένοις τοῖς ὑποδεχομένοις ἀγγείοις, καὶ διαφόροις χαρίσμασι ποικίλοις τοῖς ἀξιώμασι, καὶ οὐκ ὀλίγοις τοῖς γυμνάσμασι, καὶ ἀσκητικοῖς λόγοις ἐνεργεῖται, καὶ ἐπιχέεται. Ἰστέον γ', ὅτι ἡ ἱκανότης τῆς συνεργούσης χάριτος λογιζομένη ὡς ποιοῦσα ἱκανούς, καὶ ἰσχυρούς, καὶ ἐπιτηδείους, καὶ δυνατοὺς τοὺς δι' αὐτῆς ἐνεργοῦντας

ἀνάγεται

ἀνάγεται εἰς τὸν ἱκανοποιητικὸν Θεὸν τοῦ ὀργάνου, δι' οὗ ἐνεργεῖ ἡ ἀκένωτος χάρις. λογιζομένη πάλιν ὡς πεποιημένη, καὶ πεποίθησιν ἔχουσα διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν Θεὸν ὑπακούουσα, καὶ ἀνατιθεμένη τῷ ἱκανώσαντι ἐπάγεται πρὸς τὸ ὄργανον, δι' οὗ ἐνεργεῖ ἡ ἱκανοποιητικὴ χάρις. καὶ περὶ μὲν τῆς πρώτης διαμαρτύρεται τὸ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς ὁ μακάριος λέγω Παῦλος σὺν τῷ μεθερμηνευτῇ αὐτοῦ χρυσορρήμονι κεφ. γ'. δευτέρας ἐπιστολῆς πρὸς Κορινθ', λέγοντες οὕτω. Πεποίθησιν δὲ τοιαύτην ἔχομεν διὰ τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν Θεόν, καὶ πάλιν ὅλον ἀνατίθησι τῷ Θεῷ. τούτων γὰρ ἡμῖν αἴτιος ὁ Χριστός φησιν. οὐχ ὅτι ἱκανοί ἐσμεν ἀφ' ἑαυτῶν τι λογίσασθαι ὡς ἐξ ἑαυτῶν. ὅρα πάλιν καὶ ἑτέραν ἐπιδιόρθωσιν, καὶ γὰρ μεθ' ὑπερβολῆς τὴν ἀρετὴν ταύτην μάλιστα κέκτηται, τὴν ταπεινοφροσύνην λέγω. διόπερ ὅταν εἴπῃ τι μέγα περὶ ἑαυτοῦ πάσῃ κέχρηται σπουδῇ, ὥστε σφοδρῶς παραμυθήσασθαι τὸ εἰρημένον τρόπῳ παντί, ὃ καὶ ἐνταῦθα ποιεῖ λέγων, οὐχ ὅτι ἱκανοί ἐσμεν ἀφ' ἑαυτῶν τι λογίσασθαι ὡς ἐξ ἑαυτῶν, τουτέστιν οὐχ οὕτως εἶπον πεποίθησιν ἔχομεν, ὡς τὸ μὲν ἡμέτερον εἶναι, τὸ δὲ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τὸ πᾶν ἀνατίθημι αὐτῷ, καὶ λογίζομαι, ἡ γὰρ ἱκανότης ἡμῶν ἐκ τοῦ Θεοῦ, ὃς καὶ ἱκάνωσεν ἡμᾶς διακόνους καινῆς διαθήκης, τί ἐστιν ἱκάνωσε, δυνατοὺς ἐποίησε, καὶ ἐπιτηδείους, οὐ μικρὸν δὲ τοῦτο τὸ κομίσαι τοιαύτας πλάκας, καὶ ἐπιστολὰς τῆς Οἰκουμένης πολὺ μείζους τῶν προτέρων. Περὶ δὲ τῆς δευτέρας πάλιν ἐν τῇ β'. πρὸς Τιμόθεον φασὶ κεφ. β'. σὺ οὖν τέκνον μου ἐνδυναμοῦ ἐν τῇ χάριτι τῇ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, καὶ ἃ ἤκουσας παρ' ἐμοῦ διὰ πολλῶν μαρτύρων, ταῦτα παράθου πιστοῖς ἀνθρώποις, οἵτινες ἱκανοὶ ἔσονται καὶ ἑτέρους διδάξαι. οἷς Χρυσόστομος προστίθησι τὴν Ἑρμηνείαν λέγων οὕτω. πάλιν φοβεῖ τὸν μαθητὴν καὶ ἀπὸ τῶν ἄνω, καὶ ἀπὸ τῶν κάτω, ἀλλ' οὐ πιστοῖς μόνον λέγει παράθου, τί γὰρ ὄφελος ὅταν πιστὸς μὲν ᾖ, μὴ δύναται δὲ εἰς ἑτέρους ἐξαγαγεῖν τὴν διδασκαλίαν, ὅταν αὐτὸς μὲν μὴ προδῷ τὴν πίστιν, ἑτέρους δὲ μὴ κατασκευάζῃ τοιούτους. δύο τοίνυν ἔχειν χρὴ τὸν διδάσκαλον, καὶ πιστὸν εἶναι, καὶ διδακτικόν. διὰ τοῦτό φησιν, οἵτινες ἱκανοὶ ἔσονται, καὶ ἑτέρους διδάξαι. τοῦδ' ἕνεκα ἀλλαχοῦ ἔλεγε περὶ τῶν ἐχόντων τὸ τῆς διδασκαλίας χάρισμα διπλῆς τῆς τιμῆς ἀξιοῦσθαι, ἀμέλει τῆς μὲν ἐκ τοῦ Θεοῦ χαριζομένης ὡς δώρου. τῆς δὲ ἐκ τῆς οἰκείας φιλοπονίας ὡς γύμνασμα, καὶ κατόρθωμα τῆς κατ' ἀρετὴν σπουδῆς. μέντοιγε τὸ πλεῖστον ἐν πᾶσι τῷ Θεῷ ἀναθετέον, οὐ γυμνούμενοι οἱ ἐργαζόμενοι πάντα τὰ ἐν ἡμῖν σβεννύωνται, καὶ γὰρ ὁ αὐτός ἐστιν ὁ ἐνεργῶν ἐν ἡμῖν τὸ ἀγαθόν, καὶ συνεργῶν δι' ἡμῶν, καὶ συμμαχόμενος, συναγωνιζόμενός τε ἡμῖν. Ἰστέον δ', ὅτι χάρισμα, διακονία, καὶ ἐνέργεια ὀνομάτων διαφοραί εἰσι μόνον, ἐπεὶ πράγματα τὰ αὐτὰ μένει, ὅ γάρ ἐστι χάρισμα, τοῦτο διακονία, καὶ ἐνέργεια λέγεται κατὰ Χρυσόστομον κεφ. ιβ', πρώτη πρὸς Κορινθίους, ταῦτα δὲ συγκρίνονται, καὶ παρατίθενται πρὸς ἄλληλα τετραχῆ. ἢ κατὰ τὴν σχέσιν, καὶ θέσιν τοῦ εἶναι τῆς ἀξίας, ἢ κατὰ τὸ παράλληλον τοῦ εἶναι συμφέροντος τῇ οἰκοδομῇ τῆς ἐκκλησίας, ἢ κατὰ τὸ σπουδαιότερον, προθυμότερον, καὶ φιλοπονώτερον φίλτρον τῆς πρὸς τὸν ἀντικείμενον ἀγάπης, καὶ τῆς πρὸς τὸ ἀξίωμα, καὶ χάρισμα ἀποκλήσεως, φιλοπονίας τε τοῦ ἔχοντος τὴν χάριτα, καὶ τὴν ἀξιότητα, ἢ καθότι παρ' αὐτῆς ὁ εὐεργετηθεὶς τῇ συμπαθείᾳ πλεῖον, καὶ μεῖζον τῶν συντεταγμένων, καὶ συναριθμουμένων αὐτῷ προαριθμεῖται, καὶ προκρίνεται συναριθμούμενος, καὶ κατὰ μὲν τὴν σχέσιν, καὶ τὴν θέσιν τοῦ εἶναι τῆς ἀξίας τὸ χάρισμα, καὶ ἡ διακονία τῆς

ἀποστο-

ἀποστολῆς πλεονεκτεῖ, καὶ περισσεύει, ἢ τὸ τῆς προφητείας, καὶ τῶν λοιπῶν ὡς ἐπαναβεβηκὸς ἐκεῖνο πάντων τῶν ἀξιωμάτων. τοιοῦτόν ἐστι τὸ ἀποστολικῶς ὀρθοτετμημένον τοῦ μακαρίου Παύλου, τὸ οὓς μὲν ἔθετο ὁ Θεὸς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πρῶτον ἀποστόλους, δεύτερον προφήτας, τρίτον διδασκάλους, καὶ τὰ ἑξῆς, ἐφ᾽ ᾧ τῆς ἀποστολῆς ἀξιώματι πάντες οἱ ἀπόστολοι ἀδιαφόρως ἐξισάζονται, καὶ συναριθμοῦνται ἐν ἑνὶ ἀριθμῷ τῆς μιᾶς ἀποστολῆς, προκείμενοι, καὶ προτιθέμενοι πάντων τῶν λοιπῶν ἀξιωμάτων, ὡς εἴρηται ὄπισθεν πλατύτερον κατὰ Χρυσόστομον, δεδειχότα πάντας τοὺς ἀποστόλους ἰσοτίμους, καὶ ὁμοτίμους εἶναι τῷ τῆς ἀποστολῆς ἀξιώματι. πάλιν μὲν κατὰ τὸ παράλληλον, καὶ τὸ συμφέρον τῇ οἰκοδομῇ τῆς ἐκκλησίας πρωτεύει τὸ χάρισμα τῆς προφητείας ὡς κοινότερον, καὶ καθολικώτερον, ἢ τὸ δῶρον τῶν γλωττῶν ἄνευ τῆς ἑρμηνείας μερικώτερον ὄν, μεῖζον γὰρ ἐκεῖνο τούτῳ συγκρινόμενον. διὸ ὁ προφητεύων, ἀνθρώποις λαλεῖ οἰκοδομὴν, παράκλησιν, καὶ παραμυθίαν. ὁ δὲ λαλῶν γλώσσῃ, ἑαυτὸν οἰκοδομεῖ. ὁ δὲ προφητεύων, ἐκκλησίαν οἰκοδομεῖ, κατὰ τὸ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς πρώτη πρὸς Κορινθίους, κεφ. ιδʹ. τὸ γὰρ κοινῇ πρόσφορον, καὶ καθόλου χρήσιμον βέλτιόν ἐστι τοῦ καθ᾽ ἕκαστα, καὶ μερικώτερον χρησιμεύοντος. τοιοῦτον ὂν τὸ τῆς προφητείας χάρισμα συμπαραβαλλόμενον τῷ τῶν γλωττῶν, ὅπερ ἀνερμήνευτον ὄν, ἐλαττοῦται. μεθερμηνευόμενον δὲ, ἐξισάζεται τὸ τῆς προφητείας οἰκοδομούσης τὴν καθόλου ἐκκλησίαν. διόπερ ἐπάγει ἐκεῖσε ὁ μακάριος Παῦλος σὺν τῷ μεθερμηνευτῇ τῆς Οἰκουμένης χρυσοῤῥήμονι, λέγοντες, καὶ ἀποφαίνοντες οὕτω. Θέλω δὲ πάντας ὑμᾶς λαλεῖν γλώτταις, μᾶλλον δὲ ἵνα προφητεύητε. μείζων γὰρ ὁ προφητεύων, ἢ ὁ λαλῶν γλώτταις, ἐκτὸς εἰ μὴ διερμηνεύει, ἵνα ἡ ἐκκλησία οἰκοδομὴν λάβῃ. ἐκεῖνο γὰρ φιλαυτούμενον, καὶ μόνον ἀνερμήνευτον ἄχρηστον ἐν τῇ πολιτείᾳ, διερμηνευόμενον δὲ, καὶ κοινολογούμενον θεοπρεπῶς, καὶ διὰ τῆς κατὰ Θεὸν ἀγάπης μεταδιδόμενον καρποῦται, καὶ μνεῖται τὴν κοινὴν ὠφέλειαν, ὥσπερ καὶ τὸ τῆς προφητείας, ἐφ᾽ ᾧ φησὶν, ὁ Οἰκουμενικὸς μεθερμηνευτὴς τῆς ἀποστολικῆς ψυχῆς χρυσόστομος οὕτω. τὸ δὲ μᾶλλον, καὶ μεῖζον οὐ τῶν ἐναντίων ἐστὶν, ἀλλὰ τῶν ὑπερεχόντων. ὥστε κἀντεῦθεν δῆλον, ὅτι οὐ διαβάλλει τὸ χάρισμα, ἀλλ᾽ ἐπὶ τὰ βελτίονα αὐτοὺς ἄγει, τήν τε περὶ αὐτοὺς κηδεμονίαν, καὶ τοῦ φθόνου παντὸς ἀπηλλαγμένην ψυχὴν ἐπιδεικνύς. οὐ δὲ γὰρ εἶπε δύο, ἢ τρεῖς, ἀλλὰ πάντας ὑμᾶς θέλω γλώσσαις λαλεῖν, καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ προφητεύειν, καὶ τοῦτο μᾶλλον, ἢ ἐκεῖνο, μείζων γὰρ ὁ προφητεύων. ἐπειδὴ γὰρ κατεσκεύασεν αὐτὸ, καὶ ἀπέδειξε, τότε λοιπὸν καὶ ἀποφαίνεται, οὐ μὴν ἁπλῶς, ἀλλὰ μετὰ προσθήκης, ἐπήγαγε γὰρ, ἐκτὸς εἰ μὴ διερμηνεύει, ὡς ἐὰν δυνῆται, τὸ διερμηνεύειν λέγω, ἴσος γέγονε τῷ προφήτῃ. φησὶν, ἐπειδὴ πολλοὶ, οἱ τὴν ὠφέλειαν καρπούμενοι, ὃ χρὴ μάλιστα παρατηρεῖν, πῶς διὰ πάντων τοῦτο περὶ τῶν ἄλλων ἐπιζητεῖν. καὶ πάλιν κατωτέρω. διόπερ ὁ λαλῶν γλώσσῃ προσευχέσθω, ἵνα διερμηνεύῃ, ἐὰν γὰρ προσεύχωμαι τῇ γλώττῃ, τὸ πνεῦμά μου προσεύχεται, ὁ δὲ νοῦς μου ἄκαρπός ἐστι. τί οὖν ἐστὶ, προσεύξομαι τῷ πνεύματι, προσεύξομαι δὲ καὶ τῷ νοΐ, ψαλῶ τῷ πνεύματι, ψαλῶ δὲ καὶ τῷ νοΐ. ἐνταῦθα δείκνυσιν ἐν αὐτοῖς οὐ τὸ λαβεῖν τὸ χάρισμα. προσευχέσθω δὲ γάρ φησι, τουτέστι τὰ παρ᾽ ἐκείνου εἰσαγέσθω. καὶ γὰρ ἐὰν σπουδαίως αἰτήσῃς, λήψῃ. αἴτει τοίνυν μὴ γλώττης ἔχειν χαρίσματα μόνον, ἀλλὰ καὶ ἑρμηνείας, ἵνα πᾶσιν ὠφέλιμος γένῃ, καὶ μὴ ἐν σεαυτῷ μόνῳ κατακλείσῃς τὸ χάρισμα. ἐὰν γὰρ προσεύξωμαι τῇ γλώττῃ, φησὶ, τὸ πνεῦμά μου προσεύχεται,

ὁ δὲ νοῦς μου ἄκαρπός ἐστιν. ἴδες πῶς κατὰ μικρὸν τὸν λόγον ἀνάγων δείκνυσιν, ὅτι οὐκ ἄλλοις ἄχρηστος μόνον ὁ τοιοῦτος, ἀλλὰ καὶ ἑαυτῷ, εἴγε ὁ νοῦς αὐτοῦ ἄκαρπος. εἰ γάρ τις φθέγγεται μόνον τῇ Περσῶν γλώττῃ, ἢ ἑτέρᾳ τινὶ ἀλλοτρίᾳ, μὴ εἰδῇ δὲ, ἃ λέγει, ἄρα λοιπὸν καὶ ἑαυτῷ ἔσται βάρβαρος οὐχ ἑτέρῳ μόνον, διὰ τὸ μὴ εἰδέναι τὴν δύναμιν τῆς φωνῆς. καὶ γὰρ ἦσαν τὸ παλαιὸν καὶ χάρισμα εὐχῆς ἔχοντες πολλοὶ μετὰ γλώττης, καὶ ηὔχοντο μὲν, καὶ ἡ γλῶσσα ἐφθέγγετο ἢ τῇ Περσῶν, ἢ τῇ Ῥωμαίων φωνῇ εὐχομένη, ὁ νοῦς δὲ οὐκ ᾔδει τὸ λεγόμενον, καὶ τὰ ἑξῆς. ἢ πάλιν γίγνεται ἡ σύγκρισις κατὰ τὸ προθυμότερον, καὶ φιλοπονώτερον πρὸς τὴν ἀξίαν τοῦ χαρισαμένου, καὶ ἐνεργοῦντος αὐτήν, οἷος ἐγεγόνει ὁ μακάριος Πέτρος ἀξιοπιστότερος, καὶ περικαιόμενος τῷ πρὸς τὸν διδάσκαλον φίλτρῳ, καὶ ὁ μακάριος Παῦλος φιλοπονώτερος ἐν τῇ χάριτι τοῦ Θεοῦ τῇ δεδομένῃ αὐτῷ, περὶ οὗ κεχαρίτωται ἄμφω τὴν ἰσότιμον ἀξίαν, καὶ ταυτιζομένην χάριτα τῆς ἀποστολῆς καταπεμφθεῖσαν οὐκ ἀπ᾽ ἀνθρώπων, οὐδὲ δι᾽ ἀνθρώπων ὡς ὄπισθεν προεσημάνθη ἡμῖν. διὸ καὶ ἡ ἐκκλησία εὐφημιῶν στέμμασιν ἀναδοῦσα αὐτοὺς οἵους κορυφαίους, τὸν μὲν ὡς τῶν ἀποστόλων προεξάρχοντα διὰ τὴν θερμοτέραν, καὶ ὀξυτέραν τοῦ θεοῦ ἐπίγνωσιν, τὸν δὲ ὡς ὑπὲρ τοὺς ἄλλους κοπιάσαντα διὰ τὸ πονώτερον τῆς γυμναζομένης ἐνεργείας, καὶ φιλοπονώτερον τῆς σπουδαζομένης χάριτος. ἢ τέως γίγνεται ἡ παράθεσις κατὰ τὸ φιλοστοργότερον, καὶ συμπαθέστερον, καὶ φιλανθρωπότερον, καὶ εὐεργετικώτερον τῆς θείας συμπαθείας, καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ φιλανθρώπου ἐλεημοσύνης ἐνεργουμένης παρὰ τοῦ εὐεργέτου πρὸς τὸν εὐεργετούμενον, καὶ συγχωρούμενον. τοιαύτη παράθεσίς ἐστιν ἡ τῆς Πόρνης πρὸς τὸν Φαρισαῖον, ὡς ὄπισθεν σεσημείωται εὐαγγελικῶς, καὶ οἰκονομικῶς. καὶ ἡ τοῦ μακαρίου Πέτρου σύγκρισις, καὶ τὸ προτέρημα πρὸς τοὺς ἄλλους ἀποστόλους, καθότι ἐκεῖνος ἔτυχεν οὐ πλείονος χάριτος τῆς μιᾶς ἀποστολῆς τῶν λοιπῶν συμμαθητῶν, ἀλλὰ μείζονος συμπαθείας, καὶ φιλευσπλάγχνου ἐλεημοσύνης, δι᾽ ἧς ἠλεήθη ἐπὶ μείζονα χρεωστουμένην ἀγάπην πρὸς τὸν συγκεχωρηκότα διδάσκαλον Χριστὸν αὐτῷ τὸ ἁμάρτημα τῆς ἀρνήσεως, ἢ οἱ συμμαθηταὶ μὴ παραπεσόντες τῷ χείρονι πτώματι τῆς ἀθετήσεως. ἔδει γὰρ τὸν τολμητίαν, καὶ αὐθάδη ἐραστὴν σωφρονισθῆναι, καὶ κατασταλθῆναι τῇ μετριοφροσύνῃ, ἀποκρύψασθαί τε τὴν ἀντιλογίαν τὴν πρὸς τὸν ποθούμενον, καὶ ἐφεῖναι τὸ ἀκρότατον. διό φησι καὶ ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος κεφ. κϛʹ, ἐν τῷ κατὰ Ματθαῖον οὕτω. διὰ τοῦτο καὶ τὸν κορυφαῖον ἀφῆκε πεσεῖν, συνεσταλμένον τε αὐτὸν κατασκευάζων, καὶ εἰς πλείονα ἀλείφων ἀγάπην, ᾧ γὰρ ἂν πλεῖον ἀφεθῇ, μειζόνως ἀγαπήσει. Ἱστέον ἔ, ὅτι τὸν σπουδάζοντα τὴν κατὰ Θεὸν θεοπρεπῆ ἀρετὴν, καὶ πολιτείαν εὐάρεστον, πρόθυμον μὲν εἶναι, μέντοι γε οὔτε δεῖ φιλοτιμεῖσθαι τῶν συναγωνιζομένων αὐτῷ, ἀλλὰ μᾶλλον εἶναι φιλόστοργον τῇ σπουδῇ, οὔτε ἀντιλέγειν τοῖς θείοις ἐντάλμασιν, ἀλλὰ καθυπείκειν ἐκείνοις, οὔτε ἑαυτῷ θαῤῥεῖν τὰ πάντα γυμνάσματα τῆς ἀρετῆς, ἀλλὰ τὸ πλεῖστον ἀναφέρειν, καὶ ἀνατιθέναι ἐπὶ τὴν θείαν ῥοπὴν, διό φησιν ὁ θεῖος Χρυσόστομος ἐν τῷ κϛʹ, τῷ κατὰ Ματθαῖον. μήτε τὸ πᾶν ἐπὶ τὸν Θεὸν ῥίπτειν, καὶ καθεύδειν, μήτε τὸν σπουδάζοντα νομίζειν οἰκείοις πόνοις τὸ πᾶν κατορθοῦν, οὔτε γὰρ ῥᾳθύμους ἡμᾶς εἶναι βούλεται ὁ Θεὸς, διὰ τοῦτο οὐ τὸ πᾶν αὐτὸς ἐργάζεται, οὔτε ἀλαζόνας βούλεται εἶναι, διὰ τοῦτο οὐ τὸ πᾶν ἡμῖν ἔδωκεν, ἀλλ᾽ ἑκατέρου τὸ βλαβερὸν ἀνελὼν, τὸ χρήσιμον ἡμῖν εἴασεν, ὅθεν χρεών ἐστιν εὖ ἔρδοντας ἡμᾶς, καὶ προθύμους ἐπὶ τὴν εὐποιΐαν, καὶ κατόρθωσιν τῆς τελειότητος, ἀλλὰ μήτε προστίθεσθαι, καὶ φιλοτιμεῖσθαι

φιλαυ-

φιλαυτίᾳ, μήτε ἀντιλέγειν τοῖς θείοις ῥήμασι, μήτε ἑαυτοῖς θαῤῥεῖν, διὰ συνεχωρήθη μόνος ὁ μακάριος Πέτρος γυμνωθεὶς τῆς θείας ῥοπῆς σωφρονισθῆναι, καταστατικὸν γενέσθαι, ὑποτασσόμενον, καὶ τὸ πᾶν τῷ Θεῷ ἀνατιθέναι. τρισὶ γὰρ ἐγκλήμασιν ἔνοχος ἐγεγόνει πρὸ τῆς ἀρνήσεως κατὰ Χρυσόστομον, μεθ' ἣν τοσοῦτον συνέσταλται, ὥστε μὴ μόνον καθυπείκειν ἀναντιῤῥήτως τοῖς τοῦ Κυρίου λόγοις, ἀλλὰ καὶ ἐλεγχόμενος τῷ μακαρίῳ Παύλῳ ἀποσιωπᾷν. καὶ Ἰακώβου κελεύοντος ἐν Ἱεροσολύμοις συναποστέλλεσθαι τοῖς σὺν αὐτῷ εἰς τὴν Ἀντιόχειαν. περὶ ὧν πλατύτερον ἄκουε Χρυσοῤῥήμονος τῷ αὐτῷ
» κεφ, τοῦ κατὰ Ματθαῖον. λέγοντος οὕτω μετὰ τῆς αἰτίας. Τί φῂς ὦ Πέτρε, ὁ
» προφήτης εἶπεν, ὅτι σκορπισθήσεται τὰ πρόβατα, ὁ Χριστὸς ἐβεβαίωσε τὸ προει-
» ρημένον, καὶ σὺ λέγεις οὐχί; οὐκ ἤρκει τὰ πρότερα, ὅτε εἶπες, Ἵλεώς σοι, καὶ ἐπεστομίσθης;
» διὰ τοῦτο τοίνυν ἀφίησιν αὐτὸν πεσεῖν, παιδεύων αὐτὸν ἐντεῦθεν πάντα πείθεσθαι
» τῷ Χριστῷ, καὶ τῆς οἰκείας συνειδήσεως πιστοτέραν ἡγεῖσθαι τὴν ἀπόφασιν αὐτοῦ. καὶ
» οἱ λοιποὶ δὲ οὐ μικρὸν ἐκαρπώσαντο, ἀπὸ τῆς ἀρνήσεως αὐτοῦ τὴν ἀνθρωπίνην ἀσθένειαν
» κατανοήσαντες, καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ ἀλήθειαν. ὅταν γὰρ αὐτός τι προείπῃ, οὐκ ἐπισοφίζεσθαι
» χρή, οὐδὲ τῶν πολλῶν κατεξανίστασθαι. τὸ γὰρ καύχημα, φησιν, εἰς ἑαυτὸν ἕξει, καὶ οὐκ
» εἰς τὸν ἕτερον. δέον γὰρ δεηθῆναι, καὶ εἰπεῖν βοήθησον ἡμῖν, ὥστε μὴ ἀποσχισθῆναί σου.
» ὁ δὲ ἑαυτῷ θαῤῥεῖ, καί φησι, κἂν πάντες σκανδαλισθήσονται ἐν σοί, ἀλλ' ἐγὼ οὐδέποτε.
» κἂν πάντες τοῦτο πάθωσι φησιν, ἐγὼ οὐ πείσομαι, ὅπερ εἰς αὐθάδειαν ἦγε κατὰ
» μικρόν. τοῦτο τοίνυν καταστεῖλαι βουλόμενος ὁ Χριστὸς, συνεχώρησε τὴν ἄρνησιν. ἐπειδὴ
» γὰρ οὐδὲ αὐτοῦ, οὐδὲ τοῦ προφήτου ἤκουε (καίτοι διὰ τοῦτο καὶ τὸν προφήτην ἐπηγάγετο,
» ἵνα μὴ ἀντείπῃ) ἀλλ' ὅμως ἐπειδὴ οὐκ ἠνέσχετο τῶν ῥημάτων, παιδεύεται διὰ τῶν
» ἔργων. ὅτι γὰρ διὰ τοῦτο συνεχώρησεν, ἵνα τοῦτο ἐν αὐτῷ κατορθώσῃ. ἄκουσον τί φησιν.
» ἐγὼ δὲ ἐδεήθην, ἵνα μὴ ἐκλείπῃ σου ἡ πίστις, τοῦτο γὰρ σφόδρα αὐτοῦ καθαπτόμενος
» ἔλεγε, καὶ δηλῶν, ὅτι τὸ πτῶμα αὐτοῦ τῶν ἄλλων χαλεπώτερον, καὶ πλείονος δεόμενον
» βοηθείας. καὶ γὰρ δύο ἐγκλήμασιν ἔνοχος ἦν, καὶ ὅτι ἀντεῖπε, καὶ ὅτι τῶν ἄλλων ἑαυτὸν
» προὔθηκε, μᾶλλον δὲ καὶ τρίτον, ὅτι τὸ πᾶν ἑαυτῷ ἀνέθηκε. ταῦτα οὖν ἰώμενος εἴασε
» γενέσθαι τὸ πτῶμα, καὶ διὰ τοῦ καὶ τοὺς ἄλλους ἀφεὶς πρὸς αὐτὸν ἀποτείνεται. Σίμων
» γάρ φησι Σίμων, ἰδοὺ ὁ Σατανᾶς ἠτήσατο ὑμᾶς τοῦ σινιάσαι ὡς τὸν σῖτον, τουτέστι θορυ-
» βῆσαι, ταράξαι, καὶ πειράσαι. ἐγὼ δὲ ἐδεήθην περὶ σοῦ, ἵνα μὴ ἐκλείπῃ ἡ πίστις σου
» (ἀμέλει λείψει μὲν διὰ τῆς ἀρνήσεως, οὐκ εἰς τέλος δὲ ἀπολεσθήσῃ διὰ τῆς ἐπανα-
» κλήσεως) καὶ διατί εἰ πάντας ὁ σατανᾶς ἠτήσατο, οὐ περὶ πάντων εἶπεν ἐδεήθην;
» οὐκ εὔδηλον, ὅτι τοῦτό ἐστιν, ὅπερ ἔμπροσθεν εἶπον, ὅτε καθαπτόμενος αὐτοῦ καὶ δεικνὺς,
» ὅτι χαλεπώτερον τῶν ἄλλων αὐτοῦ τὸ πτῶμα πρὸς αὐτὸν τρέπει τὸν λόγον. καὶ τίνος
» ἕνεκεν οὐκ εἶπεν, ἐγὼ δὲ οὐκ εἴασα, ἀλλ' ἐδεήθην. ταπεινὰ λοιπὸν πρὸς τὸ πάθος
» ἰὼν φθέγγεται, ἵνα τὸ ἀνθρώπινον δείξῃ, ὁ γὰρ τὴν ἐκκλησίαν ἐπὶ τῇ ὁμολογίᾳ αὐτοῦ οἰκο-
» δομήσας, καὶ οὕτω τειχίσας αὐτὴν ὡς μυρίους κινδύνους, καὶ θανάτους αὐτῆς μὴ περιγε-
» νέσθαι, ὁ τῶν Οὐρανῶν τὰς Κλεῖς αὐτῷ δεδωκὼς, καὶ τοσαύτης ἐξουσίας ποιήσας αὐτὸν
» κύριον, καὶ μηδαμοῦ εἰς ταῦτα εὐχῆς δεηθεὶς, πολλῷ μᾶλλον εἰς τοῦτο. οὐδὲ γὰρ εἶπεν
» ἐδεήθην, ἀλλὰ μετὰ αὐθεντίας οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν, καὶ δώσω σοι τὰς Κλεῖς
» τῶν Οὐρανῶν. πῶς οὖν εὐχῆς ἐδεῖτο, ἵνα ἑνὸς ἀνθρώπου σαλευομένην περισφίγξῃ ψυ-
χήν,

» χήν, τίνος οὖν ἕνεκεν οὕτως εἶπε, διὰ τὴν αἰτίαν, ἣν ὑμῖν εἴρηκα, καὶ διὰ τὴν ἐκεί-
» νου δὲ ἀσθένειαν, οὐδέπω γὰρ ἦσαν τὴν προσήκουσαν περὶ αὐτοῦ δόξαν ἔχοντες. πῶς οὖν
» ἠρνήσατο, (διὰ τοῦτο) οὐκ εἶπεν, ἵνα μὴ ἀρνήσῃ, ἀλλ' ὥστε μὴ ἐκλείπειν τὴν
» πίστιν, ὥστε μὴ τέλεον ἀπολεσθῆναι, τῆς γὰρ αὐτοῦ κηδεμονίας τοῦτο γέγονε. καὶ γὰρ ὁ
» φόβος πάντα ἐξέβαλεν. ἄμετρος ἦν, ἄμετρος δὲ ἐγίνετο, ἐπειδὴ ἐγύμνωσεν αὐτὸν
» ὁ Θεὸς τῆς ἑαυτοῦ ῥοπῆς. ἐγύμνωσε σφόδρα, ἐπειδὴ καὶ σφοδρὸν ἦν ἐν ἑαυτῷ τὸ πάθος
» τῆς αὐθαδείας, καὶ τῆς ἀντιῤῥήσεως. ἵνα οὖν πρόῤῥιζον ἀνέλῃ τοῦτο, διὰ τοῦτο εἴασεν
» οὕτω κατασχεῖν αὐτὸν τὴν ἀγωνίαν. ὅτι γὰρ χαλεπὸν ἐν αὐτῷ ἦν τὸ πάθος τοῦτο, δῆλον
» καὶ ἐντεῦθεν, οὐ γὰρ ἠρκέσθη τοῖς προτέροις, καὶ τῷ προφήτῃ, καὶ τῷ Χριστῷ ἀντει-
πὼν, ἀλλ' καὶ μετὰ ταῦτα εἰπόντος αὐτῷ τοῦ Χριστοῦ, ἀμὴν λέγω σοι, ὅτι ἐν ταύτῃ
» τῇ νυκτὶ πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι τρὶς ἀπαρνήσῃ με, κἂν δέῃ με σὺν σοὶ ἀποθανεῖν,
» οὐ μή σε ἀπαρνήσωμαι. ὁ δὲ Λουκᾶς ἐπισημαίνεται, ὅτι ὅσῳ ἀπηγόρευσεν ὁ Χριστὸς, τοσ-
» ούτῳ ἐναντιοῦτο ὁ Πέτρος ἐκ περισσοῦ. τί ταῦτα ὦ Πέτρε, ὅτε μὲν ἔλεγεν, εἷς ἐξ
» ὑμῶν παραδώσει με, ἐφοβοῦ μὴ σὺ εἶ ὁ προδότης, καὶ ἠνάγκαζες τὸν συμμαθητὴν ἐρω-
τῆσαι, καίτοι οὐδὲ σαυτῷ συνειδὼς τοιοῦτον. νυνὶ δὲ διαῤῥήδην αὐτοῦ βοῶντος, καὶ
» λέγοντος ὅτι πάντες σκανδαλισθήσεσθε, ἀντιλέγεις; καὶ οὐχ ἅπαξ μόνον, ἀλλὰ καὶ δὶς καὶ
» πολλάκις, τοῦτο γὰρ ὁ Λουκᾶς φησι. πόθεν οὖν αὐτῷ τοῦτο συνέβη; ἀπὸ πολλῆς ἀγάπης, ἀπὸ
» πολλῆς ἡδονῆς. ἐπειδὴ γὰρ ἀπηλλάγη τῆς ἀγωνίας ἐκείνης τῆς κατὰ τὴν προδοσίαν, καὶ τὸν
» προδότην εἶδε, θαῤῥῶν ἔλεγε λοιπὸν, καὶ τῶν ἄλλων κατεξανίστατο λέγων, κἂν πάντες
σκανδαλισθήσονται, ἀλλ' ἐγὼ οὐ σκανδαλισθήσομαι. ἠρέμα δὲ καὶ φιλοτιμίας τὸ πρᾶγμα
» ἦν, καὶ γὰρ ἐν τῷ δείπνῳ τίς αὐτῶν μείζων ἐστὶν ἐλογίζοντο. οὕτως αὐτοῖς παρηνώχλει τὸ
» πάθος, διὰ τοῦτο αὐτὸν ἐκώλυσεν, οὐκ ὠθῶν αὐτὸν ἐπὶ τὴν ἄρνησιν (μὴ γένοιτο) ἀλλ'
» ἔρημον τῆς αὐτοῦ βοηθείας ποιῶν, καὶ τὴν φύσιν ἐλέγχων τὴν ἀνθρωπίνην. ὅρα γοῦν μετὰ ταῦτα
» πῶς κατεσταλμένος ἐστὶ, καὶ γὰρ μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἐπειδὴ εἶπεν, οὗτος δὲ τί; καὶ ἐπεστο-
μίσθη, οὐδὲ ἀντειπεῖν λοιπὸν, ὡς ἐνταῦθα ἐτόλμησεν, ἀλλ' ἐσίγησε. πάλιν πρὸς τῇ
» ἀναλήψει, ἀκούσας οὐχ ὑμῶν ἐστι τὸ γνῶναι χρόνους, ἢ καιροὺς, πάλιν σιγᾷ, καὶ οὐκ ἀντι-
» λέγει. καὶ μετὰ ταῦτα ἐπὶ τοῦ δώματος, καὶ τῆς σινδόνος ἀκούσας φωνῆς λεγούσης αὐτῷ,
» ἃ ὁ Θεὸς ἐκαθάρισε, σὺ μὴ κοίνου, καὶ οὐδὲ σαφῶς εἰδὼς τί ποτέ ἐστι τὸ λεγόμενον, τέως
» ἡσυχάζει, καὶ οὐ φιλονεικεῖ. ταῦτα δὲ πάντα τὸ πτῶμα ἐκεῖνο εἰργάσατο, καὶ πρὸ μὲν
τούτου τὸ πᾶν ἀνατίθησιν ἑαυτῷ λέγων, κἂν πάντες σκανδαλισθήσονται, ἀλλ' ἐγὼ οὐ σκανδαλισθή-
» σομαι, κἂν δέῃ με ἀποθανεῖν, οὐ μή σε ἀπαρνήσωμαι. δέον εἰπεῖν, ἂν ἀπολαύσω τῆς παρὰ σοῦ ῥοπῆς.
» μετὰ δὲ ταῦτα τοὐναντίον ἅπαν. τί ἡμῖν προσέχετε ὡς ἰδίᾳ δυνάμει, ἢ εὐσεβείᾳ πε-
» ποιηκόσι τοῦ περιπατεῖν αὐτόν. ἐντεῦθεν μανθάνομεν δόγμα μέγα, ὡς οὐκ ἀρκεῖ
« προθυμία ἀνθρώπου, ἂν μὴ τῆς ἄνωθεν ἀπολαύσῃ ῥοπῆς, καὶ ὅτι πάλιν οὐδὲν κερδα-
νοῦμεν ἀπὸ τῆς ἄνωθεν ῥοπῆς προθυμίας οὐκ οὔσης, καὶ ταῦτα ἀμφότερα δείκνυσιν Ἰούδας,
» καὶ Πέτρος, ὁ μὲν γὰρ ἀπολαύσας πολλῆς τῆς βοηθείας, οὐδὲν ὠφελήθη, ἐπειδὴ μὴ ἠθέ-
» λησε, καὶ τὰ παρ' ἑαυτοῦ συνεισενεγκεῖν, οὗτος δὲ καὶ προθυμηθεὶς, ἐπειδὴ μηδὲ μι-
» ᾶς ἀπήλαυσε βοηθείας, κατέπεσε, καὶ γὰρ ἀπὸ δύο τούτων ἡ ἀρετὴ ὑφαίνεται.

Ἰστέον ϛ'. ὅτι τὸ χάρισμα ποτὲ μὲν σημαίνει τὴν ἀξίαν, καὶ τὴν ἐξουσίαν, ὡς ἐδόθη ἄνωθεν, καθὸ ἐνεργοῦσι καὶ ἄξιοι, καὶ ἀνάξιοι, ὡς οἶδε μόνος ὁ Θεὸς τῆς καρδίας.

καὶ διανοίας τῶν ἀνθρώπων, καὶ τῶν ἀξιωματικῶν, οἷς ἐνεργεῖ καὶ συντρέχων, καὶ ἀνεχόμενος εἰς εὐεργεσίαν τῆς ποίμνης, καὶ τῆς ἐκκλησίας αὐτοῦ ἐκφερομένοις ἐπ' αὐτὴν τὰ ἀπαραλόγιστα δόγματα, καὶ λογοποιὰ ῥήματα, καὶ ἐντάλματα αὐτοῦ. ποτὲ σημαίνει οὐ τὴν ἀξίαν, καὶ τὸν χαρακτῆρα αὐτῆς, ἀλλὰ τὴν ἄνοδον τῆς ἀρετῆς, καὶ τῆς τελειότητος, ἐπὶ πλεῖον τὴν καθ' ὑπερβάλλουσαν ὁδὸν, καὶ τὴν ῥίζαν πάσης τῆς ἀρετῆς, κρηπῖδά τε, καὶ Κορωνίδα ὅλων τῶν κατὰ ἄνοδον, καὶ ἐνάρετον βίον κατορθωμάτων, τὴν ἀγάπην, ἧς ἄνευ πάντα οἴχεται, καὶ οὐδένες εἰσὶν, ὅσαι ἀξίαι, τελειότητες, καὶ ἄνοδοι, κατὰ Παῦλον, καὶ Χρυσόστομον κεφ. ιγ', πρώτη πρὸς Κορινθίους. διό φησι καὶ ὁ νομοθέτης αὐτῆς. ζηλοῦτε τὰ κρείσσονα χαρίσματα, δηλονότι τὴν ἀγάπην, ἐπειδὴ ὡς τέλος, καὶ ἐφετὸν τὸ ἀκρότατον πάντα κινοῦν, καὶ δεσμὸς ὢν, αὐτή ἐστι. καὶ γὰρ μετὰ τὴν ἐντεῦθεν ἀποβίωσιν πάντα καταργοῦνται καὶ προφητεῖαι, καὶ ὅσα ἀξιώματα, τέλη, καὶ σκοποὶ πρόσκαιροι, ἐλπιζόμενα, καὶ πιστευόμενα καταληφθέντα, καὶ ἐπιγνωσθέντα, αὕτη δὲ οὐδαμῶς, μᾶλλόν γε σφοδροτέρα τότε, καὶ ἐπιτατικωτέρα γίγνεται. διό φησιν ὁ θεῖος Χρυσόστομος ὑπογράφων αὐτὴν τῷ λόγῳ, ὅτι τοῖς πράγμασιν οὐχ ὁρᾷ αὐτὴν φαίνεσθαι, καὶ ἐννοεῖσθαί που, λέγων οὕτως. Εἰ μὲν ἡ ἀγάπη μετὰ ἀκριβείας ἦν πανταχοῦ τοῦ κόσμου οὔτε νόμων, οὔτε δικαστηρίων, οὔτε κολάσεων, ἢ τιμωριῶν, ἢ ἄλλου τινὸς ἔδει πρὸς διοίκησιν τῶν πολιτειῶν. ἀλλὰ τολμῶ λέγειν, ὅτι εἰ ἀγάπην μεταξὺ ἀγγέλων, καὶ ἀνθρώπων, καὶ μὴ ἐπεισφερεσθῆναι τὴν ἔχθραν ἐπαγνοχῆναι τὸν φραγμὸν, καὶ τὸ μεσότειχον ἀντίφραγμα τῆς πρὸς ἀλλήλους φιλικῆς ὁμιλίας, οὐκ ἦν τὸ χρεὼν γεγονέναι τὴν ἀπόρρητον συγκατάβασιν, καὶ ἀνερμήνευτον θείαν οἰκονομίαν τοῦ Θεοῦ Λόγου. πᾶσαι αἱ ἀξίαι λοιπὸν, καὶ ὅλα τὰ ἐνάρετα κατορθώματα δέονται αὐτῆς, καὶ ὅλα παρέρχονται, αὕτη δὲ οὐδέποτε ἐκπίπτει, διὸ ὑπερκόσμιον αὐτὴν δῶρον καλεῖ ὁ ἱεροφάντωρ Βασίλειος. διὸ κρεῖσσον χάρισμα νομοθετεῖ αὐτὴν ὁ μακάριος Παῦλος πάντων ἀξιωμάτων, καὶ τῶν ἀρετῶν ὑπερβεβηκυῖαν, ὡς ῥίζαν τε, καὶ κρηπῖδα, καὶ Κορωνίδα αὐτῶν σὺν τῷ Χρυσορρήμονι κεφ. ιγ', πρώτη πρὸς Κορινθίους λέγοντι. δείξας τῆς ἀγάπης τὴν ὑπεροχὴν ἐκ τοῦ καὶ τὰ χαρίσματα, καὶ τὰ τοῦ βίου κατορθώματα αὐτῆς δεῖσθαι ἐκ τοῦ τὰς ἀρετὰς αὐτῆς ἀριθμῆσαι πάσας, καὶ φιλοσοφίας ἀκριβοῦς ὑπόθεσιν ἀποφῆναι. ἐξ ἑτέρου πάλιν τρίτου κεφαλαίου δείκνυσιν αὐτῆς τὴν ἀξίαν, καὶ τὰ ἑξῆς.

Ἰστέον ζ', ὅτι τὸ ὄνομα τῆς ἀγάπης διχῆ λαμβάνεται, ἢ ἐκ μέρους τοῦ δημιουργοῦ, καὶ εὐεργέτου Θεοῦ σωτῆρος Χριστοῦ, ὡς τὸ, ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστὶ, καὶ οὕτως ὁ Θεὸς ἠγάπησε τὸν κόσμον, ὥστε τὸν μονογενῆ αὐτοῦ ἔδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται. ἢ ἐκ μέρους τῶν δημιουργημάτων, καὶ τῶν ἀνακαινισθέντων εὐεργετημάτων, ὡς ἐν τῷ ᾄσματι τῶν ᾀσμάτων λέγοντι, κραταιὰ ὡς θάνατος ἡ ἀγάπη, καὶ διώκετε τὴν ἀγάπην. καὶ ἡ μὲν πρώτη τοῦ Θεοῦ ἄκτιστός ἐστι, καὶ ἀναλλοίωτος μήτε ἐπίτασιν, ἢ ἄνεσιν, ἢ μᾶλλον, ἢ ἧττον ἐκδεχομένη, ἀλλ' ἀεὶ καὶ ὡσαύτως ἔχουσα μόνη ἐγνωσμένη ἐν μιᾷ βουλήσει, καὶ θελήσει, καὶ ὀντότητι τῆς μακαρίας Τριάδος, ὡς ἐν τῷ περὶ θείων ὀνομάτων προστίθεται ὁ κυκλοειδὴς ἔρως παρὰ τοῦ Ἀρεοπαγίτου Διονυσίου. ἡ δὲ δευτέρα δέχεται ἐπίτασιν, καὶ ἄνεσιν, μᾶλλον, καὶ ἧττον ὡς ἰδίωμα ποιότητος ἔχουσα, καὶ κατὰ τοῦτο τὸ χάρισμα φαίνεται διακαέστερος τῶν συμμαθητῶν ὁ μακάριος Πέτρος πρὸς τὸν διδάσκαλον αὐτοῦ λέγοντα αὐτῷ οὐχ ἵνα μάθῃ ὁ τὰ βάθη τῆς καρδίας, καὶ τοὺς νεφροὺς ἐτάζων,

καὶ

καὶ ἀνιχνεύων Θεὸς, ἀλλ' ἵνα δείξηται ἡμῖν ὁ εὐεργέτης, ὅτι τοῦτο γνώρισμα ἀγάπης τῆς πρὸς τὸν Θεὸν, τὸ περὶ πάντων ἀγαπᾶν, καὶ ὑποτάσσεσθαι αὐτῷ. τί φησι τοίνυν, Σίμων Ἰωνᾶ ἀγαπᾷς με πλεῖον τούτων, καὶ κατὰ τοῦτο τὸ φίλτρον ὁ μακάριος Πέτρος προεξῆρχε, καὶ ἐκράτει τῆς ὁμοταγοῦς αὐτῷ χορείας προσαριθμούμενος, οὐ μήν γε τῷ ἀξιώματι τῆς ἀποστολῆς, ὅπερ πρὸ μὲν τῆς ἀναστάσεως ἀπρόσκεπτον ἐδείκνυε, καὶ ἀντιλογικὸν, καὶ φιλότιμον, καὶ ἀπότομον, καὶ ἑαυτῷ θαρρῶν ἔφθη. διὸ συνεχωρήθη πεσεῖν εἰς τὸ σωφρονισθῆναι. μεθ' ὃ πτῶμα κατακαλλυνόμενος τῇ Κορωνίδι τῶν ἀρετῶν ἐσκεμμένως, κατεσταλμένως, ἠπίως, σωφρόνως πάντα τῷ Θεῷ ἀνέθηκε. διὸ καὶ προΐσταται τῶν ἀδελφῶν, καὶ πάσης τῆς οἰκουμένης, οὐχ ὡς ἐξουσιάζων τῆς ἀδελφότητος, καὶ τῆς οἰκουμένης τῷ λόγῳ τῆς ἀξίας, καὶ τῆς ἀποστολῆς, ἀλλ' ὅτι τῇ ὑπερβολῇ τῆς ἀγάπης, καὶ τῷ ζήλῳ τῷ πρὸς τὸν Θεὸν, καὶ τῇ πρὸς τὴν ἀρετὴν ἀνόδῳ, καὶ προθυμίᾳ τοὺς ἄλλους ὑπερβεβηκὼς ἦν, ἐνδεικνύοντος τοῦ Χριστοῦ, πῶς τὸ τῆς ἀγάπης χάρισμα κρατεῖ πάντων τῶν ἀξιωμάτων, καὶ τῶν ἐναρέτων κατορθωμάτων, διὰ δὴ τοῦτο τῆς εἰς αὐτὸν ἀκριβοῦς ἀγάπης σημεῖον ἔφησεν εἶναι τὸ τὸν πλησίον φιλεῖν, εἰ γὰρ φιλεῖς με φησὶν ὦ Πέτρε πλέον τούτων, ποίμαινε τὰ πρόβατά μου, ἀγάπην ἐπιτεταμένην ἀπαιτῶν παρὰ τοῦ ποιμαίνοντος εἰς τὸ ποίμνιον, κατὰ Χρυσόστομον ιγ', πρώτη πρὸς Κορινθίους, καὶ ἐν τοῖς περὶ ἱερωσύνης αὐτοῦ λόγοις λέγοντα οὕτως. ὃς ἐὰν θέλῃ ἐν ὑμῖν εἶναι πρῶτος, ἔστω πάντων ἔσχατος, ταπεινοφροσύνην δηλῶν, καὶ ἀγάπην. ἀγάπην δὲ ἐπιτεταμένην ἀπαιτεῖ. διὰ δὴ τοῦτο οὐδὲ μέχρι τούτου ἔστη, ἀλλ' ἐπήγαγεν, ὥσπερ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι, καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν, δεικνὺς ὅτι οὕτω δεῖ φιλεῖν, ὡς καὶ σφάττεσθαι ὑπὲρ τῶν ἀγαπωμένων. τοῦτο γὰρ μάλιστα αὐτόν ἐστι φιλεῖν, ἐπειδήπερ καὶ αὐτὸς γέγονε θυσία, καὶ σφάγιον ὑπὲρ ἡμῶν, οὐχὶ σφαγεὺς, καὶ τύραννος, καθάπερ οἱ νῦν ἐγκαυχώμενοι εἶναι διάδοχοι Χριστοῦ, καὶ Πέτρου, τῇ ἀξίᾳ μᾶλλον φαινόμενοι τοιοῦτοι παραχρεώντως, ἢ τῷ ζέοντι τῆς ἀγάπης, καὶ τῆς φιλαδελφίας, σφάττοντες τὰ ποίμνια, καὶ κατατυραννοῦντες τῆς ἀδελφότητος παρὰ τὸν τοῦ Κυρίου ὑπογραμμὸν, βέλτιον θυσιάζεσθαι, καὶ προσφέρεσθαι χριστομιμήτως ὑπὲρ ἐκείνων, οἵτινες φθόνῳ φερόμενοι διὰ τὴν φιλαρχίαν παραδεδώκασι, καὶ παραδιδόναι οὐ παύονται τὴν τοῦ Χριστοῦ ποίμνην εἰς αἰχμαλωσίαν, ὑπὲρ ὧν Χριστὸς δωρεὰν ἀπέθανεν, ἢ προθυμούμενοι ἔφθασαν ἐξαγοράζειν αὐτοὺς τῆς τυραννίδος, Ἰουδαϊκῶς σφετερίζοντες τὸ θεῖον βούλημα, καὶ οἰκεῖον θεμέλιον νομίζοντες εἶναι ἀλάθητον, ἐν τῷ λέγειν ἐπιβούλως, τίθεται ὅπως ὑμῖν παραδώσωμεν τὸ σῶμα τῆς ἐκκλησίας αὐτοῦ, μόνον οὐ ὅπως Τύραννοι, ἐξουσιασταὶ, καὶ αὐθένται αὐτοκράτορες, καὶ μὴ φιλόστοργοι Πατέρες, καὶ φιλάδελφοι αὐτῆς φανητιῶσι, μήτε κατὰ Χριστὸν ὑποθῶσι τὸ πρέπον, καὶ ἀνθρώπινον αὐτῶν βούλημα τῇ ἀναντιρρήτῳ βουλήσει τοῦ Θεοῦ, τὸν ἐς τοσαύτην ἄκραν συγκατάβασιν, καὶ φιλανθρωπίας ἀνείκαστον ἐληλυθότα, ὥστε σταυρούμενον μακροθυμεῖν, καὶ δέεσθαι ὑπὲρ τῶν θεοκτόνων, καὶ πάντων ἡμαρτηκότων πρὸς αὐτὸν λέγοντα, Κύριε μὴ στήσῃς αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν, οὐκ οἴδασι γὰρ τί ποιοῦσιν. Ἰστέον η', ὅτι καίπερ πρὸς τὸν μακάριον Πέτρον ἀποτείνεται ὁ λόγος τῆς ἀγάπης, παραδειγματικῶς, καὶ καθ' ἕκαστα μέντοι γε πρὸς πάντας ἐπινοεῖται μὴ μόνον τοὺς τότε αὐτῷ συμμαθητιῶντας, ἀλλὰ καὶ τοὺς μετέπειτα, καὶ ἡμᾶς. διόπερ οὐχὶ μόνον ἐκεῖνος νομοθετεῖ τὸ ἀγαπητὸν πρὸς τοὺς συμπρεσβυτέρους, ἀλλὰ καὶ Ἰωάννης

λέγων,

λέγων, ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστίν. ὡσαύτως καὶ Παῦλος ὁ μάλιστα πάντων τὸν Χριστὸν φιλῶν, καὶ σπουδαιότερος, καὶ σκεπτικώτερος κἂν τοῦ τοῦ Πέτρου πέφηνεν εἰς τὴν νομοθεσίαν, καὶ αὐτὴν τοῦ πρὸς τὸν διδάσκαλον φίλτρου καὶ τοῦ πλησίον, νομοδιδάσκων θεοκινήτως τοὺς ἀκροατὰς αὐτοῦ, κατὰ Χρυσόστομον ἐν τοῖς περὶ ἱερωσύνης. διόπερ ἐκεῖνος διὰ τὸ ἀπερίσκεπτον αὐτοῦ συγκεχώρηται πεπτωκέναι οὐκ ἀπὸ ψύξεως ἰδίας, ἀλλὰ γυμνωθεὶς τῆς ἄνωθεν ῥοπῆς, καὶ τῆς ἀγάπης τοῦ δεικνύοντος Χριστοῦ ἡμῖν, ὅτι μόνον αὐτοῦ ἐστιν ἴδιον τὸ μετ' αὐθεντίας ἐπαγγέλλεσθαι, ἅτε δὴ ἐνυποστάτως ἔχοντος ἐν αὐτῷ τὸ πρόσλημμα τῆς ἀνθρωπότητος. οὗτος δὲ βαδίζων τὸν δρόμον οὐδὲν ἑαυτῷ θαρρεῖ, ἀλλὰ ταπεινοφρονούμενος τοσοῦτον ἐδεδοίκει, ἐφιλοφρόνει τε τὸ κοινὸν συμφέρον, ὥστε ποτὲ μὲν λέγειν, καὶ βοᾶν, οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς καλεῖσθαι ἀπόστολος, ὅτι τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ ἐδίωξα, ποτὲ δὲ φοβεῖσθαι, μήπως εἰς κενὸν, καὶ μάτην τρέχει, καὶ κοπιᾷ ἐπὶ τῷ κηρύγματι, ποτὲ δὲ μὴ ζητεῖν τὸ ἴδιον, ἀλλὰ τὸ κοινῇ χρήσιμον, ὅστις, ὅπως καὶ κλοπῆς ὑπόνοιαν ἀφέλῃ ἀπὸ τῶν μαθητῶν ὁ διδάσκαλος, ἐκοινολόγει αὐτοῖς τὸ βαλάντιον, καὶ ἔλεγε τοῖς Κορινθίοις, προσειληφὼς καὶ ἑτέρους εἰς τὴν διακονίαν τῶν χρημάτων οὕτως, ἵνα μή τις ἡμᾶς μωμήσηται ἐν τῇ ἁδρότητι ταύτῃ τῇ διακονουμένῃ ὑφ' ἡμῶν, προνοοῦμεν καλὰ οὐ μόνον ἐνώπιον Κυρίου, ἀλλὰ καὶ ἐνώπιον ἀνθρώπων. περὶ οὗ ὁ θεῖος Χρυσόστομος ἐν τῷ γ', περὶ ἱερωσύνης καταστρώννυσιν οὕτως. οὐδεὶς μᾶλλον Παύλου τὸν Χριστὸν ἠγάπησεν, οὐδεὶς μείζονα σπουδὴν ἐκείνου ἐνεδείξατο, οὐδεὶς πλείονος ἠξιώθη χάριτος, ἀλλ' ὅμως μετὰ τοσαῦτα πλεονεκτήματα δέδοικεν ἔτι, καὶ τρέμει περὶ ταύτης τῆς ἀρχῆς, καὶ τῶν ἀρχομένων ὑπ' αὐτοῦ.

Ἰστέον δ', ὅτι ἡνίκα ἀκούομεν ἐκ ταύτης τῆς θερμοτέρας ζέσεως, καὶ ἀγάπης ὀξυτέρας πλείονα, καὶ μείζονα χάριν, οὐ δεῖ νοεῖν τὸ ἐπιτείνεσθαι, καὶ ἀνιέναι τὴν ἀδιαίρετον ἀξίαν, καὶ χάριτα εἴτε ἀποστολῆς, εἴτε προφητείας, εἴτε διδασκαλίας, καὶ ἑξῆς μίαν, καὶ μόνην οὖσαν κοινῇ ἐπὶ πάντας ἐκχεομένην, ἀλλὰ τὸ ἐναργέστερον, καὶ ἐμφανέστερον αὐτῆς τῆς θεοσόφου θεολογίας, καὶ ἐπικαιροτέρας ἐπιγνώσεως κατὰ τὰ ὑποκείμενα, οἷς προσίεται κατὰ τὴν ἀναλογίαν αὐτῶν παραριθμούμενα, καὶ συναριθμούμενα, καθάπερ φαμὲν τὸν Ἥλιον φέγγειν κυριώτερον ἐν τῷ Ἄνθρακι, ἢ τῷ Ἀδάμαντι διὰ τὸ πλησιέστερον, καὶ ἐγγύτερον τῆς ἐξομοιώσεως τοῦ ἡλιακοῦ φωτὸς, καὶ ἀπαυγάσματος αὐτοῦ. ὡσαύτως καὶ τὸ πῦρ διαφανέστερον λέγομεν τοῦ ἀέρος, καὶ αὐτοῦ τοῦ ὕδατος, καὶ τοῦτο ἀραιότερον τῆς γῆς, ἅπερ τῇ μὲν συγκοινωνοῦσι, καὶ συμβάλλονται ἀλλήλοις κατὰ τὴν προσβολὴν τοῦ ἑνὸς Ἡλίου, καὶ τὸν λόγον τοῦ τιμαλφεστάτου Λίθου. τῇ δὲ διαφέρουσι κατὰ τὸν λόγον τῆς ἐπιτηδειότητος αὐτῶν συγκρινόμενα, ἐφ' οἷς φαίνεται τὸ ὑπερέχον, καὶ ὑπερβεβηκὸς αὐτῶν τῇ συγκοινωνίᾳ, τουτέστιν ὁ Ἀδάμας συνερχόμενος τῷ Ἄνθρακι διὰ τὸν ἥλιον, καὶ τὴν τιμὴν τοῦ τιμαλφεστάτου Λίθου, διαφέρων πάλιν ἐφ' ὅσον οὗτος ἐρυθρότερος, καὶ φεγγοειδέστερος, ἐκεῖνος δὲ λευκότερος καὶ ἀνενδοτώτερος. οἵτινες τότε μᾶλλον ἐκλαμπρότεροι γνωρίζονται, ἡνίκα συζηλωτότεροι γίγνονται, καὶ ἐφαμιλλότεροι εἰς τὴν θείαν φωτοχυσίαν, καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ θερμοτέραν ἐπίδοσιν ὀξύτεροι, καθάπερ λίθοι τινὲς συντριβόμενοι πρὸς ἀλλήλους τῇ ὁμονοίᾳ τότε μᾶλλον συναπαστράπτουσι, καὶ θερμαίνονται ὑπερβαλλόντως, ὥστε μὴ σπινθῆρας ἐκ ταύτης τῆς ὁμοφρονούσης τεταπεινωμένως ἀγάπης, καὶ ὁμονοίας ἐξαστράπτεσθαι, ἀλλὰ πυρσοὺς ἀϊδίους, εἰ ἐνδίδοιτο τροφὸς ὕλη, ὥσπερ ἐκτείνεται ἀκατάπαυστος διάθεσις, καὶ ἕξις ἐπεκτεινομένη ἀτελεύτητος μετ' ἐνεργείας τοῦ προεστῶτος φωτὸς ἐν τοῖς ἀναπαυσομένοις ἁγίοις ἐπὶ τῷ γλυκεῖ πράγματι, καὶ ὀνόματι τῆς

εἰρήνης

εἰρήνης, καὶ ἐν Χριστῷ ἀγάπης τῆς ὑπερεχούσης πάντα νοῦν, καὶ ἔννοιαν. διόπερ αὕτη Κορωνὶς, καὶ κεφαλὴ πασῶν τῶν ἀρετῶν προστίθεται, ὡς εἴρηται κατὰ Χρυσόστομον, καὶ κεχαραγμένη, καὶ συνδεδεμένη ἐπὶ πάσαις ταῖς ἀρεταῖς, καὶ ἀρχαῖς, ὡς ἔχει τὸ ἀνάλογον παραριθμούμενον, συναριθμούμενον, τῆς τελειοτέρας ἐπιγνώσεως, καὶ εὐτάκτου διαθέσεως αὐτῶν προκρίνουσα τοὺς θερμοτέρους τῶν ἀνετωτέρων, καὶ τούτους ὑποτιθεμένη ἐκείνοις, μήπως διὰ τῆς ἰσοτιμίας μάχη ἐπακολουθήσῃ, καὶ ἀταξία διαλύσα τὸ εὔτακτον, καὶ σύγχρονον τῶν πνευματικῶν μυστῶν πασῶν ἐξηρτημένων, καὶ διῃρημένων παρὰ τῆς ἀπείρου γνώσεως τοῦ Θεοῦ μήπω ἐγνωσμένης, ὡς ἀπαιτεῖ τὸ καθόλου χρεὼν, καθά φησιν ὁ διδάσκαλος τῆς οἰκουμένης σὺν τῷ νυμφαγωγῷ αὐτῆς κεφ. η', ἐν τῇ πρὸς Κορινθίους, καταστέλλοντι τὸ ἐκ τῆς ἔξω σοφίας φυσῶδες αὐτῶν, καὶ λέγοντι οὕτως. Εἰ δέ τις δοκεῖ εἰδέναι τι οὐδέπω οὐδὲν ἔγνωκε, καίπερ πάντες γνῶσιν ἔχουσι τῶν σκανδαλιζόντων εἰδωλοθύτων, καίπερ τις ἀγαπᾷ τὸν Θεὸν, οὗτος ἀμέλει τι εἶναι αὐτοῦ, ἀλλ' ἔγνωσται αὐτὸς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τοῦ ἐτάζοντος καρδίας, καὶ νεφρούς. καὶ εἰ ταύτην τὴν ἀγάπην ἔχει οὐδέπω τελείαν, καὶ ἀπηρτισμένην, πάλιν τε εἰ τοῦτο, οὐκ ἐξ ἡμῶν, Θεοῦ τὸ δῶρον ἐστὶ, διὸ καὶ ὁ μακάριος Πέτρος εἰς τὴν φιλικὴν ἐρωταπόκρισιν πάντα ἀνατίθησι τῇ τοῦ σωτῆρος γνώσει, καὶ ἐπιστήμῃ μηδὲν ἑαυτῷ οἰόμενος, καὶ θαρρῶν ὡς πρότερος, ἐκτὸς τῆς αὐτοπροαιρέτου προθέσεως, καὶ ὑπακοῆς, ἣ προσδέδεται δίκην ὁρμίσκου τινὸς, οὗ προηγεῖται, καὶ ἕπεται τὸ συναρμολογούμενον σύνταγμα τῆς κεχρυσωμένης σειρᾶς τῷ Πνεύματι ἀγάπης, ἣν ὅπως ἐμφυτεύσηται ἡμῖν ὁ Θεὸς κατ' ἀρχὰς, διαφόροις τοῖς τρόποις πανεπιστημόνως ἐμηχανήσατο. καὶ γὰρ μίαν ἔδωκε κεφαλὴν τὸν Ἀδάμ, ἐκεῖνον μὲν ἐκ γῆς γεγονότα, ἀπαρτισθέντα, καὶ τελειωθέντα τῷ θείῳ ἐμφυσήματι, παρ' οὗ καὶ τὴν αὐτῷ εἰς γυναῖκα ἐκ τῆς πλευρᾶς αὐτοῦ ἀνῳκοδόμησεν, ἵνα γνωρισθῇ ὁ κατὰ τὴν ὁμοουσιότητα τῆς συναφείας πόθος, ὑφ' ὧν τῆς συνουσιώσεως ἡμεῖς γεννώμενοι ἀλληλοδιαδόχως διὰ τῶν τόκων, παιδοτροφιῶν τε, καὶ τοῦ ἐξ ἀλλήλων φύεσθαι ὦμεν συνδεδεμένοι πρὸς ἀλλήλους, ἔχοντες τοὺς αὐτοὺς ἐν ταυτότητι φύσεως προγόνους, παρ' ὧν τὴν ἀρχὴν ἐλάβομεν, καίπερ τυγχάνομεν ἔκγονοι, καὶ ἀπόγονοι, μὴ δυσὶν ἀρχαῖς, καὶ γένεσι καταγόμενοι, ἀλλ' ἀπὸ μιᾶς συνουσίας συλλαμβανόμενοι, καὶ τικτόμενοι, ὥσπερ ἀπὸ μιᾶς κεφαλῆς τὸ πᾶν σῶμα τοῦ ἑνὸς γένους τῶν ἀνθρώπων πληρούμενον, οὕτω τοῦ Θεοῦ εὐδοκήσαντος. Εἰ γὰρ ἐκ δύο ἀρχῶν παρηχθείημεν, εἶχεν ἂν ὁ μισόκαλος δαίμων ἐνσπεῖραι ζιζάνια τῆς φθοροποιοῦ ἔχθρας, συγχέοντα τὸν καθαρώτατον σπόρον τῆς ὁμοφροσύνης, καὶ τῆς ἐν ταυτότητι φύσεως προστρεψόμενος τῇ διχοστασίᾳ τὸ δικέφαλον τέρας, καὶ ἁμάρτημα τῆς φύσεως, καίπερ ἐν μοχθηρίᾳ κατὰ τῆς ὁμόφρονος προαιρέσεως ἐμάνη, καὶ ἐφρεναπάτησε τὴν ἐπὶ τῷ καλῷ πεποιημένην αὐτεξουσιότητα, καὶ αὐτοπροαίρετον δημιουργηθεῖσαν προαίρεσιν. διόπερ ἀφαιρεῖ τοῦτο τὸ πολυκέφαλον φρόνημα τῆς ἔριδος ἐκμέσου τῶν δοκουσῶν δύο ἀρχῶν τῆς γονιμότητος ὁ εἷς καὶ μόνος Θεὸς τρισυπόστατος, καθ' οὗ τὴν εἰκόνα πεποίηκεν ἐν ἐξομοιώσει δημιουργησάμενος τὸν ἄνθρωπον, συγκολλήσας τε, καὶ συναγαγὼν αὐτὸν ἐφ' ἓν διὰ τοῦ γάμου ἀχώριστον δεσμωτήριον. ἀντὶ τούτου γάρ φησι καταλήψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ, καὶ τὴν μητέρα, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν, καὶ ἄρσεν, καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτοὺς ὁ Θεὸς, ἐν μονογαμίᾳ, καὶ ἀλύτῳ δεσμῷ συστησάμενος κατ' ἀρχὰς τὸ γένος τὸ ἀνθρώπειον, καὶ τῷ ἀνδρὶ μείζονα

τὴν

τὴν ἐπιθυμίαν ἐνθέμενος, τῇ δὲ γυναικὶ τὴν ὑποταγήν, καὶ πλεῖον τὸ ἄρχεσθαι, ἢ ἄρχειν. ἐκεῖνο μὲν προενοήσατο, ὅπως τὸ ὑπερέχον τὸ ἐν τῷ ἀνδρὶ κατακάμψῃ τῇ τυραννίδι τοῦ πρὸς τὸ θῆλυ ἔρωτος, καὶ ὑποτάξῃ τῷ ἀσθενεστέρῳ μέρει ὄντι τῷ θήλει, τοῦτο πάλιν εἰς κηδεμονίαν προήγαγεν, ἵνα μὴ διὰ τοῦ φιλεῖσθαι, καὶ ἐρᾶσθαι νομίσῃ ὑπερέχειν τὸν ἐξ οὗ γέγονε διὰ τῆς γαμικῆς συναφείας ἀρχόμενον, καὶ ὑποτασσόμενον τῷ ἀνδρὶ ἀπεδείξατο, ἀφ᾽ ἧς συναφείας, καὶ συνυσπώσεως, ὥσπερ ἀπὸ μιᾶς ἀρχῆς ἐπιδοθήσεσθαι τὸ χρεὼν ἦτο, τὴν βασιλικὴν διάταξιν ἐξεικονιζομένην, καὶ μὴ ὅτι γε μόνον ἐνεργουμένην ἐν ταῖς πόλεσιν, ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς οἰκονομικαῖς διοικήσεσιν, ὡς ἔχοντος τοῦ οἴκου ἄνδρα, γυναῖκα, τέκνα, καὶ οἰκέτας ἐν ὁμοφροσύνῃ, εὐνοίᾳ, καὶ τάξει συνοικοῦντας, καὶ συνδιοικουμένους ἀλλήλους κατὰ τὸν λόγον αὐτῶν. ζωγραφεῖται γὰρ ἐν αὐτοῖς ἐξιστορουμένη σχεδὸν πᾶσα ἡ πολιτικὴ διάταξις, ἐπειδήπερ εἰκός ἐστι τὸν πατέρα συντείνειν πρὸς τὸν βασιλέα, τὴν δὲ γυναῖκα πρὸς τὸν ἔπαρχον, καὶ τὸν ἐπίτροπον αὐτοῦ, τὰ δὲ ἐξ αὐτῶν τέκνα πρὸς τὴν τιμοκρατείαν τῶν ἀξιοπιστοτέρων τῆς βασιλείας, καὶ αὐτοκρατορικῆς διαθέσεως, τιμώμενον ἕκαστον, καὶ προηγούμενον, ᾗ ἔχει τὸ θερμότερον, καὶ ἐπιγνωστικώτερον τῆς ὑποφειλομένης πρὸς τὴν πατρικὴν εὔνοιαν, τιμήν, καὶ ὑπακοὴν σχέσεως, καὶ διαθέσεως. τοὺς δὲ οἰκέτας πάλιν πρὸς δημοκρατούμενον λαόν, ὡς διακονοῦντας, καὶ ἐξυπηρετοῦντας τὰ καθήκοντα τῇ βασιλικῇ οἰκονομίᾳ, ἐφ᾽ οἷς πᾶσιν ἔξεστι θεάσασθαι τὸν βασιλικὸν χαρακτῆρα, καὶ τὴν χρεωστουμένην διάταξιν, καὶ ὁμοφρονοῦσαν σύνταξιν, ἔμπης γε μὴ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον τῆς σχέσεως, διότι ὁ μὲν πατὴρ ἄρχει τῆς γυναικὸς ἀριστοκρατικῶς, τῶν δὲ τέκνων βασιλικῶς, καὶ τῶν οἰκετῶν δεσποτικῶς. ἡ δὲ γυνὴ συνευδοκεῖ τῷ μὲν ἀνδρὶ συμβουλευτικῶς κρατοῦσα τῶν λοιπῶν κατὰ πάντα ἐξίσου τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς οἰκοδεσποίνως καὶ ἐπιτροπικῶς. τὰ τέκνα πάλιν τοῖς μὲν γονεῦσιν ὡς πειθόμενα κληρουχίας λάχος, ἀμέλει τῷ Πατρὶ ὡς γεννήτορι, καὶ σπορεῖ, τῇ δὲ μητρὶ ὡς γεννητείρᾳ, καὶ ἀνατρόφῳ αὐτῶν. προσάλληλα δὲ κρατούμενα οὐ βασιλικῶς, οὐκ ἐπιτροπικῶς, ἀλλ᾽ ἀδελφικῶς, καὶ δημοκρατικῶς, προηγουμένου τοῦ μείζονος οὐχὶ τῇ πρὸς τοὺς γονεῖς σχέσει, ἀλλὰ τῇ ἡλικίᾳ, καὶ τῇ πρὸς ἐκείνους θερμοτέρᾳ διαθέσει τῆς ὑπακοῆς προκρινομένου, εἶτα συναριθμουμένου τοῦ δευτέρου, τοῦ τρίτου, καὶ ἐφεξῆς, ἅτινα ἐξουσιάζουσι τῶν οἰκετῶν οὐκ αὐτοκρατορικῶς, καὶ δεσποτικῶς, καὶ οἰκοδεσποίνως, ὡς οἱ γονεῖς, ἀλλ᾽ ὡς διαδεξόμενα κατὰ διαδοχήν, καὶ ἐξεικονιζόμενα γεννήματα, καὶ θρέμματα τῆς πατρῴου κληρουχίας, καὶ μητρικὴν ἐπικληρείαν. οἱ οἰκέται τέως ὑποτάσσονται τῷ οἰκοδεσπότῃ δεσποτικῶς, τῇ κυρίᾳ οἰκοδεσποίνως αὐτοκρατούμενοι ὑπ᾽ ἐκείνων. τοῖς υἱοῖς ὡς διαδόχοις τῶν πατρικῶν κτημάτων, ὑποτασσόμενοι ἀλλήλοις, καὶ κυριευόμενοι, καθότι εἰς ἐφεστηκὼς τοῖς πᾶσιν, ἐντάλματι τοῦ καθόλου δεσπότου αὐτῶν διατηρεῖ τὴν τοῦ δεσπότου τάξιν, μέντοι γε μὴ ὡς δεσπότης, ἢ οἰκοδέσποινα, ἢ διαδεξόμενοι υἱοὶ τὴν κληρονομίαν, ἀλλ᾽ ὡς συνοικέτης τὴν δεσποτικὴν διάταξιν, προσταγὴν τοσούτῳ καὶ μόνον διατηρῶν τὸ ἐπιτεταγμένον αὐτῷ, καὶ μὴ τὸ ἰδιοβούλητον, οὐδὲν πλέον διορίζων, ἢ κελεύων τῶν ὧν ἐπετάχθη, καὶ διώρισαι αὐτῷ παρὰ τοῦ δεσπόζοντος. διό φησιν ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος κεφάλαιον ιγ΄, τῇ πρώτῃ πρὸς Κορινθίους λέγων οὕτως. » ἵνα τὸ μὲν ὑποτάττηται, τὸ δὲ ἄρχῃ, τὸ γὰρ ὁμότιμον οἶδε πολλάκις μάχην εἰσάγειν, οὐκ ἀφῆκε δημοκρατείαν εἶναι, ἀλλὰ βασιλείαν, καὶ καθάπερ ἐν στρατοπέδῳ ταύτην ἄν τις ἴδοι τὴν διάταξιν καθ᾽ ἑκάστην οἰκίαν.

» οἰκίαν. ἔστι γοῦν ἐν τάξει βασιλέως ὁ ἀνήρ, ἐν τάξει δὲ ὑπάρχου ἡ γυνή, καὶ στρατηγοῦ, καὶ οἱ παῖδες δὲ ἀρχὴν κεκλήρωνται τρίτην. εἶτα μετὰ ταῦτα ἀρχὴ τετάρτη ἡ τῶν οἰκετῶν. καὶ γὰρ καὶ οὗτοι κρατοῦσι τῶν ἐλασσόνων, καὶ εἷς τις πολλάκις τοῖς πᾶσιν ἐφέστηκε, τὴν τοῦ δεσπότου τάξιν διατηρῶν, πλὴν ὡς οἰκέτης. καὶ μετὰ ταύτης πάλιν ἑτέρα ἀρχὴ καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς παισὶ, πάλιν ἑτέρα κατὰ τὴν ἡλικίαν, καὶ κατὰ τὴν φύσιν. οὐ γὰρ ἐν τοῖς παιδίοις ὁμοίως τὸ θῆλυ κρατεῖ, καὶ πανταχοῦ διὰ λόγου πυκνὰς ἐποίησε τὰς ἀρχὰς ὁ Θεὸς, ἵνα πάντα ἐν ὁμονοίᾳ μένῃ, καὶ εὐταξίᾳ πολλῇ. ἐκτυποῦσθαι δὲ, καὶ ὑποφειλομένως πράττεσθαι ταύτην τὴν θεοπρεπῆ ἀγάπην, καὶ ὁμοφροσύνην ἐν τῷ χριστιανικῷ πολιτεύματι οἴομαι, ὅτι μηδεὶς τῶν ἐχόντων θεοσεβῶς ζῆλον τῇ πίστει προσεναμιλλώμενον οὐκ ἂν ὁμολογήσειεν, ἐπειδήπερ ὁ πατὴρ, καὶ ὁ βασιλεὺς, καὶ διδάσκαλος Χριστὸς, ὃς δι᾽ ἄκραν συγκατάβασιν καὶ Υἱὸς παρθένου, καὶ διάκονος τῆς ἀσθενείας ἡμῶν ὡς ἄνθρωπος ἐχρημάτισε, φησὶν ἐντελλόμενος τοῦτο εἶναι γνώρισμα, καὶ ἐπιγνωστικὸν τεκμήριον τῆς εἰς αὐτὸν ἀκολουθίας, ἐντεύξεώς τε, καὶ τῆς κατ᾽ ἀρετὴν διώξεως. ἐν τούτῳ γὰρ γνώσεσθε, ὅτι ἐμοί ἐστε μαθηταὶ, ἐὰν ἀγαπᾶτε ἀλλήλους, ὁμοίως καὶ ἡ βασίλισσα, καὶ νύμφη προσδιαλέγεται τῷ νυμφίῳ αὐτῆς τῆς γεννητείρας τῶν πνευματικῶν τέκνων αὐτῆς, καὶ ἐπίτροπος τῶν διακόνων αὐτῆς, ἀπαιτουμένη τὸ γλυκύτατον φίλημα τῆς μυστικῆς εὐωδίας, καὶ ἀκένωτον ἐκκένωσιν τοῦ ὀσφραντικοῦ μύρου τῆς ἐν πνεύματι ἀγαλλιάσεως. οὕτω φιλησάτω με ἀπὸ φιλημάτων στόματος αὐτοῦ, ὅτι ἀγαθοὶ οἱ μαστοί σου ὑπὲρ οἶνον, μύρον ἐκκενωθὲν ὄνομά σοι, καὶ τὰ ἑξῆς, ὁπόσα ὁ θεῖος ἔρως διαλέγεται ἐν τῷ ᾄσματι τῶν ᾀσμάτων. ἀλλὰ τυχὸν καὶ τῶν μαθητῶν ἀχώριστόν ἐστι τοῦτο τὸ σημεῖον, καὶ γνώρισμα τῆς εἰς Θεὸν προσαλλήλου ἀγάπης. ἔχουσι γὰρ τεκμήριον τῆς καθ᾽ υἱοθεσίαν γνησιότητος ἐνεστηριγμένον τῇ καρποφορίᾳ τοῦ Πνεύματος ἀμέλει τῇ ἀγάπῃ, τῇ χαρᾷ, τῇ εἰρήνῃ, τῇ μακροθυμίᾳ, καὶ ἑξῆς πάσαις ἀπηρτημέναις, καὶ συνδεδεμέναις, τῷ ἀκαταλύτῳ συνδέσμῳ τῆς ἀδελφότητος τῶν ἀρετῶν προηγουμένης τῆς θεοφιλίας, περὶ ἧς μὴ ὅτι γε Παῦλος νομοθετεῖ τοὺς περὶ ἀγάπης λόγους, ἀλλὰ καὶ εὐαγγελισταὶ, καὶ ἀρχιερεῖς, καὶ ποιμένες. Πάντα γὰρ ἀγάπης τῷ Θεῷ δεύτερά φησιν ὁ θεῖος Χρυσόστομος. πῶς ἴσως οὔτε τῶν οἰκετῶν ἔξω ἀκήρυκτος ἔμεινεν αὕτη ἡ κορωνὶς τῶν ἀρετῶν, ὡς μαρτυρεῖ ἡ ἁμαρτωλὸς γυνὴ ἀλείψασα τῷ μύρῳ, καὶ καταφιλοῦσα τοὺς δεσποτικοὺς πόδας, ἡ οἰκέτις ταῖς θριξὶν ἀντὶ λεντίου ἐχρᾶτο εἰς ἀπόμαγμα, ἐφ᾽ οἷς ὁ ἱκετευόμενος δεσπότης ἐπαφίησι τὰ πλείονα παρεγνωσμένα παραπτώματα αὐτῇ, διότι κρείσσονα, καὶ θερμοτέραν τὴν ἐπίγνωσιν τῆς θείας συμπαθείας ἐγνωρίσατο, καὶ καθαρώτερον τὸν ἀσπασμὸν τοῦ φιλήματος ἐπεδείξατο. ἀφέωνται γὰρ ἀκούει αὐτῇ αἱ ἁμαρτίαι αἱ πολλαὶ, ὅτι πολλὰ ἠγάπησε. θετέον ἀκολούθως ταῖς προϋποτεθειμέναις ἀρχαῖς κατά τι μείζων ἐγνωρίζετο, καὶ τίνα ἀρχὴν ἔσχεν ὁ μακάριος Πέτρος ἐπὶ τοὺς λοιποὺς ἀποστόλους, τὴν πατρικὴν, καὶ τὴν βασιλικὴν, μηδαμῶς. διότι αὐτοὶ οὐκ ἐπεγνώσθησαν, ἢ ἐξελέχθησαν, ἢ ἐχειροτονήθησαν παρὰ τοῦ Πέτρου, ἀλλὰ σὺν αὐτῷ παρὰ τοῦ αὐταποστόλου Χριστοῦ, καὶ τοῦ τελεταρχικοῦ Πνεύματος συναπεστάλθησαν, καὶ συνεσφραγίσθησαν. ἐπειδήπερ εἰ καί τις ἀγαπᾷ τὸν Θεὸν, ἔγνωσται μὲν ὑπ᾽ αὐτοῦ, αὐτὸς δὲ οὐ γινώσκει αὐτὸν, ὅτι μὴ ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων αὐτοῦ. Διό φησιν ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος κεφ. η΄. πρώτῃ πρὸς Κορινθίους » εἰ δέ τις ἀγαπᾷ τὸν Θεὸν, οὗτος οὐκ εἶπεν ἔγνω αὐτὸν, ἀλλ᾽ ἔγνωσται ὑπ᾽ αὐτοῦ. οὐ γὰρ

ἡμεῖς

» ἡμεῖς αὐτὸν ἔγνωμεν, ἀλλ' ἡμᾶς αὐτὸς ἔγνω. διὸ καὶ ἔλεγεν, οὐχ ὑμεῖς με ἐξελέξασθε, ἀλλ' ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς. καὶ πάλιν. τότε δὲ ἐπιγνώσομαι, καθὼς καὶ ἐπεγνώσθην. Πάλιν τὴν μητρικὴν ὡς γεννήτειρα, καὶ ἔπαρχος; μηδαμῶς. τὸ μὲν διότι ὑπετέτακτο τῇ ἐκκλησίᾳ τῶν ἀποστόλων ὡς μέρος, καὶ μέλος αὐτῆς ὁ μακάριος Πέτρος, καὶ μαρτυρεῖ ἡ πρᾶξις ἡ ἀποστολικὴ συναποστέλλουσα αὐτὸν εἰς Σαμάρειαν, καὶ Ἀντιόχειαν. τοῦτο δὲ, διότι εἰ καὶ ὡς ἐγκεχειρισμένος τὴν προστασίαν τῶν ἀδελφῶν δημηγορεῖ ὡς συνευχέτης, καὶ συνοικέτης ἐπὶ τῷ συγκαταψηφισθῆναι τὴν λείπουσαν μονάδα, συμπληρώσουσαν τὴν δωδεκάριθμον χορείαν, οὐ μόνος δίδωσι τὸν κλῆρον, καὶ ἵστησι τοὺς τὴν κληρουχίαν, καὶ συνδιακονίαν δεξομένους προσευχόμενος τῷ καρδιογνώστῃ Κυρίῳ ὡς μόνῳ ἔχοντι ἀναδεῖξαι, καὶ ἐκλέξασθαι ἕνα ἐκ τῶν δύο προβληθέντων, καὶ προσταθέντων τοῖς ἀποστόλοις λήψεσθαι τὸν κλῆρον τῆς συνδιακονίας, καὶ τὴν συγκαταρίθμησιν τῆς ἀποστολῆς, ἀλλὰ πάντες ὁμοθυμαδὸν αὐτὸ τοῦτο συνεργοῦσι, καὶ συμπράττουσι. λείπεται τοίνυν ἐπειδὴ ἐκ τῶν δύο ῥηθεισῶν ἀρχῶν οὐ κατακρατεῖ, μήτε προστατεῖ τῆς ἀδελφότητος, καὶ τῆς συνδιακονίας προκεῖσθαι αὐτὸν ὡς ἐπιδεικνύουσιν αἱ λοιπαὶ ἐπιγνώσεις τοῦ θείου ἔρωτος, ἀμέλει ὡς συναδελφὸς, καὶ συνοικέτης προτιμώμενος. ἐκεῖνος μὲν διότι κληθεὶς, καὶ ἐκλεχθεὶς, καὶ κατασφραγισθεὶς σὺν τοῖς ἄλλοις ἐπὶ τὴν πνευματικὴν ἁλείαν θερμότερος, καὶ ὀξύτερος εἰς τὸν κατὰ Χριστὸν ζῆλον ἐγνωρίσθη, διὸ καὶ μακαρίζεται, καὶ τὰ μείζονα πιστεύεται οὐχὶ τῇ ἰσοτιμίᾳ τῆς ἀξίας, καὶ τῆς μιᾶς συντρεχούσης χάριτος, ἀλλὰ τῷ ζέοντι τῆς προθυμίας, καὶ τῆς φιλοστοργίας προκρινόμενος, καὶ ὑπερκείμενος. κατὰ γὰρ τὴν ἀξίαν τῆς χάριτος οὐδὲν πλέον δωδεκατημορίου (καθὰ καὶ οἱ λοιποὶ ἀπόστολοι) ἐπλήρου τὸ πλήρωμα τῆς κεφαλῆς τῆς ἐκκλησίας ὁ μακάριος Πέτρος, ὡς εἴρηται. καὶ Συμεὼν ὁ μεταφραστὴς διαμαρτύρεται ἐπὶ τῇ συγγραφῇ τοῦ παγκάλου Ἰωσὴφ πραθέντος τριάκοντα ἀργυρίων κατὰ τὸ προεικόνισμα τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας. ταῦτα γάρ φησιν ἐπιμεριζόμενα δωδεκαχῇ ποσοῦσθαι ἀνὰ χίλια δηνάρια εἴτουν ἀργύρια δύο καὶ ἥμισυ, προεκτυπώματα τοῖς δώδεκα φοιτηταῖς τοῦ Κυρίου, ὅστις πέπραται τριάκοντα, ἀμέλει πάντων ὁμοῦ συναπτομένων, αὐτὸς γάρ ἐστι τὸ καθόλου πλήρωμα, καὶ ἡ κεφαλὴ πάσης τῆς τιμῆς τῆς ἐκκλησίας, ὡς ἡ κεφαλὴ τοῦ σώματος, ὑπὲρ πάσης γὰρ δέδοται, πεπώληται, ἐσταύρωται, καὶ μὴ ὑπὲρ τοῦ Πέτρου, καὶ Παύλου μόνου, καίτοι μὴ πάντες ἐσώθησαν κατὰ τὴν κλῆσιν, ἀλλ' ὅσοι συνεσπούδασαν κατὰ τὴν ἐκλογὴν τῆς χάριτος. διὸ καὶ πᾶσα ἡ ἐκκλησία, καὶ οἱ ἀπόστολοι πάντες εἰσὶ τὸ πλήρωμα, καὶ ἡ τιμὴ τοῦ Χριστοῦ, ὥσπερ σῶμα τοῦ πληρώματος τῆς κεφαλῆς, κατὰ Παῦλον. καὶ γὰρ καθάπερ ἐκεῖνος εὐεργετικῶς ἐσφαγιάσθη ὑπὲρ πάσης τῆς ἐκκλησίας, τὸν αὐτὸν τρόπον εὐχαριστηρίως πᾶσα ἡ αὐτοῦ ἐκκλησία σφαγιάζεται, καὶ θυσιάζεται ὑπὲρ ἐκείνου, καθὸ μὴ μόνον Πέτρος μαρτυρησάμενος ἠκολούθησεν αὐτῷ, ἀλλὰ καὶ Ἀνδρέας, καὶ Ἰωάννης, καὶ οἱ τῆς Παλαιᾶς, καὶ Νέας Διαθήκης ὅσιοι, καὶ ἅγιοι μάρτυρες κατὰ τὰς διαφόρους κατορθωθείσας ἀρετὰς ὑπ' αὐτῶν, ὡς εἰς πολλὰς μονὰς, καὶ ποικίλους χώρους ἀποταμιευθησόμενοι. οὕτω πάλιν διότι ἱκετικώτερος, συμπαθέστερος, καὶ φιλοστοργικώτερος ἐγεγόνει τῇ συγχωρήσει τῆς προσκαίρου ἀπαρνήσεως, ἀξιωθεὶς ἐλέους, καὶ σωφρονισθεὶς μὴ ἀπαυθαδιάζεσθαι, ἀλλὰ συγκεράνας τὸ ἀπότομον αὐτοῦ γεγένηται ὑπόδειγμα μετανοίας, ᾧ συνεζευγμένος ὁ κατὰ πάντα ἰσότιμος τῇ ἀξίᾳ τῆς

μιᾶς

μιᾶς χάριτος, καίπερ ἔσχατος τῇ ἐπιφανείᾳ, ἀλλὰ πρῶτος τῇ ἀρετῇ, καὶ τῇ σπουδῇ, καὶ τοῖς ὑπὲρ Χριστοῦ κόποις χρηματίσας μακάριος Παῦλος ἐξέλαμψαν συναστράπτοντες δύο φωστῆρες τοῦ κόσμου, καὶ δύο ὀφθαλμοὶ τῆς οἰκουμένης παμφαείνοντες, καὶ ἐπὶ τὸ ἀνώτατον μέρος τῆς κεφαλῆς τῆς ἐκκλησίας ἐγκεκολλημένοι ὡς πλείονος τετυχότες τῆς φιλοτίμου, καὶ φιλοστόργου πατρικῆς χάριτος, καὶ ἄκρας εὐεργεσίας, καὶ εὐσπλαγχνίας τοῦ Χριστοῦ, δι' ἣν τοσοῦτον ηὐδόκησεν, ὥστε καταλιπεῖν τὴν ἄνω χοροστασίαν, καὶ συμπολιτευθῆναι τῇ κάτω ἀγνωσίᾳ τῆς ταπεινότητος ἡμῶν εἰς τὸ ἀνακαλέσασθαι τὸν ἀπομακρυνθέντα νεώτερον υἱὸν εἰς τὴν πατρικὴν συνεστίασιν, παρ' ἧς λεληφότα τὸν πατρικὸν πλοῦτον τῆς κληρουχίας, καὶ θεοσόφου τιμῆς αὐτοῦ, καὶ ἀσώτως βιώσαντα, κατηνάλωσε τὸ κατ' εἰκόνα, καὶ καθ' ὁμοίωσιν τῆς πατρικῆς εὐγενείας καὶ τιμῆς, παρασυμβεβλημένος τῇ μοχθηρίᾳ τῶν κτηνῶν, καὶ ἀνοήτων χοίρων δαιμόνων, ὅστις τοσοῦτον ἐπανελήφθη διὰ τὴν πρὸς τὸν φιλόστοργον πατέρα ἐπίνευσιν, καὶ ζεύσας ἐπιγνῶναι, ὥστε προκαθεσθῆναι τοῦ πρεσβυτέρου ἀδελφοῦ, τουτέστι τῆς ἀγγελικῆς χοροστασίας, καὶ τὸν Μόσχον τὸν σιτευτὸν θυσιασθῆναι ὑπὲρ αὐτοῦ, τουτέστι τὴν σάρκα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ πεπονθέναι ἐπὶ σταυροῦ, καὶ περιβληθῆναι στολὴν, καὶ δακτυλίδιον, τὸν ἀρραβῶνα, καὶ τὴν σφραγῖδα τοῦ Πνεύματος, ἐφ' οἷς πλείονα καὶ τὴν εὐχαριστίαν, καὶ ὀφείλει, διότι καὶ μειζόνων τῶν εὐεργεσιῶν ἔτυχεν. οὕτω λοιπὸν καὶ ὁ μακάριος Πέτρος ἀπαρνησάμενος τὸν Χριστὸν, καὶ μετανοησάμενος πλείονος ἔτυχε καὶ τῆς φιλίας, καὶ τῆς συμπαθείας, καὶ τῆς προστασίας τῶν ἀποστόλων, ἣ δέδεικται τὸ μαρτύριον τοῦ θείου φίλτρου, καὶ τὸ τοῦ βασιλείου ἱερατεύματος συγκαταβατικὸν, καὶ φιλάνθρωπον, οὐ τυραννικόν τε, καὶ κατεξουσιαστικὸν, ἀλλ' ὁμόφρον, καὶ συμβασιλεῦον, καὶ συμπολιτευόμενον, καθὰ καὶ συνεπεγνωσμένον, καὶ συμπεφιλημένον παρὰ τῆς ἀπείρου γνώσεως, καὶ ἀκενώτου θείας ἀγάπης τοῦ εὐεργέτου Χριστοῦ, τῷ εἶναι μὲν τῆς ἀξίας, καὶ τῆς μιᾶς χάριτος τοῦ Θεοῦ ἀδιάφορον, τῷ ποιῷ δὲ τῆς ἐλλάμψεως, καὶ τῷ σφοδροτέρῳ ὀρεκτικῷ τῆς προθυμίας τῆς παρ' ἡμῶν ποικιλλόμενον, καθότι τὸ μὲν δοκεῖ συμπαραβαλλόμενον ἡμῖν, οὐ τῷ ἀσυγκρίτῳ Θεῷ, ἐπιγνωστικώτερον, θερμότερον, καὶ φωτοειδέστερον, οὐχ ὅτι ἤδη καταλέλοιπε, καὶ ἀπεκένωσε πᾶσαν τὴν τοῦ χορηγουμένου φωτὸς δύναμιν, καὶ ἐνέργειαν, καὶ ἔρωτα, ἀλλ' ὅτι παραμετρούμενον τῷ πλησιάζοντι ἐλλαμπέστερον, καὶ διαυγέστερον φαίνεται, καθάπερ ὀφθαλμοί τινες ἐνατενίζοντες πρὸς τὸν Ἥλιον ὁ μὲν ἀτενὴς, ὁ δὲ ἀτενέστερος, ἢ Ἀδάμαντες λίθοι, καὶ Ἄνθρακες, ὁ μὲν ἐλλαμπὴς, ὁ δὲ ἐλλαμπέστερος, ὁ μὲν θερμὸς, ὁ δὲ θερμότερος, τῷ λόγῳ μὲν τῆς θείας ἐπιγνώσεως, καὶ τῆς ἀποστολῆς, καὶ τοῦ δικαιώματος τῆς ἀξίας πάντες ἐξισαζόμενοι, καὶ ἐν εἰπεῖν, τῷ λόγῳ δὲ τῆς προθυμίας, καὶ τῆς συμπαθείας τῆς εἰς Θεὸν, ἄλλος ἄλλου ζηλωτότερος, καὶ προθυμότερος φαίνεται τῷ ἐγγὺς συγκρινόμενος, ἐνδέχεται γὰρ τῇ ἐνεργείᾳ τῶν κατορθωμάτων τὸν μὲν κατὰ τήνδε τὴν ἀρετὴν ὑπερβαίνειν, τὸν δὲ πάλιν κατ' ἄλλην ὑποκεῖσθαι, καὶ συνέρχεσθαι, ὅθεν καὶ τὸ ζηλωτότερον, καὶ διακαέστερον προσήρμοσαι τῷ μακαρίῳ Πέτρῳ, καὶ τὸ διορατικώτερον τῷ Ἰωάννῃ, καὶ τὸ δικαιότερον τῷ Ἰακώβῳ, οὐχ ὅτι τῶν λοιπῶν συμμαθητῶν καὶ αὐτῶν κατὰ τὸ αὐτὸ δικαιοπράγημα τῆς ἀρετῆς μὴ εἶναι τοιούτων, καὶ μετέχοντος τοῦ θείου ζήλου, θείας ἀποκαλύψεως, ὁράσεως, ὀξύτητος, καὶ δικαιοσύνης, ἀλλ' ὅτι κατ' ἐκεῖνο τὸ κατόρθωμα τὸν μὲν ἐπικρατεῖν, καὶ προκρίνεσθαι κατὰ τὸ ἐκτατικώτερον, τὸν δὲ

ὑφιέναι

ὑφίσαι κατὰ τὸ ἀκριτώτερον. διό φησι καὶ ἡ θεολόγος φωνὴ ἐν τῷ δευτέρῳ τῆς αὐτοῦ θεολογίας λέγουσα, ὥστε καὶ εἴτις ἔγνω Θεὸν, ἢ ἐγνωκέναι μεμαρτύρηται, τοσοῦτον ἔγνω, ὅσον ἄλλου μὴ τὸ ἴσον ἐλλαμφθέντος φανῆναι φωτοειδέστερος, καὶ τὸ ὑπερβάλλον τέλειον ἐνομίσθη, οὐ τῇ ἀληθείᾳ, τῇ δὲ τοῦ πλησίον δυνάμει παραμετρούμενος. Θερμοτέρα ἄρα καὶ ἡ ἐπίγνωσις τοῦ μακαρίου Πέτρου, καὶ τὰ μείζονα πιστεύεται, καὶ μακαρίζεται τῷ λόγῳ τῆς συμπαθείας, οὐ μέντοι γε τῆς ἀποστολικῆς ἀξίας, πλεῖον τῶν ἄλλων. τῇ φιλοστοργίᾳ. τῆς εὐσπλαγχνίας, οὐ μέντοι γε τῷ δικαιώματι τῆς ἐξουσίας, ἐκράτει τῇ φιλαδελφίᾳ, οὐ μὴν γε τῇ πατρικῇ, καὶ ἐπαρχικῇ ἐξουσίᾳ. προσεκρίνετο συναριθμούμενος, καὶ συνυποτασσόμενος, οὐ μέντοι ἀναλογούμενος τοῖς συναποστόλοις. ἐδίωκε τὸν δρόμον τῆς ἀγάπης, θερμότερος ἓν πρὸς ἓν συμπαραβαλλόμενος ἴσων πάντων, ἐπεὶ καὶ Παῦλος σπουδαιότερος, καὶ Ἰωάννης διορατικώτερος, κατὰ Χρυσόστομον, οὐ μέντοι γε τοῖς πᾶσι συνιστάμενος, τὸ γὰρ ὅλον καὶ ἡ ἐκκλησία πᾶσα, καὶ τὸ καθόλου συμπλήρωμα, καὶ συλλειτούργημα μεῖζον ἰσχύει, καὶ δύναται, καὶ ἐπιποθεῖ, καὶ συνεργεῖ, ἢ τὸ μέρος. ἐπειδήπερ οὐχ ὅσον κόσμον περιῆλθον πάντες οἱ ἀπόστολοι, τοσοῦτον γέγονε περιηγητὴς, καὶ κῆρυξ ὁ μακάριος Πέτρος ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ. οὐ γὰρ ὁ εἷς ἀγαθὸς, οἱ δὲ δύο ἐλάττονες τοῦ ἑνὸς, ἀλλ' οἱ δύο ἀγαθοὶ ὑπὲρ τὸν ἕνα, καὶ οἱ τρεῖς τούτου, καὶ ἐκείνων, πολλῷ μᾶλλον οἱ δώδεκα ἰσχυρότεροι, καὶ δυνατώτεροι, καὶ οἱ ἕνδεκα συνηγμένοι τοῦ ἑνὸς προκρίνονται, διό φησι καὶ ὁ Κύριος, ὅπου εἰσὶ δύο, ἢ τρεῖς συνηγμένοι ἐν τῷ ἐμῷ ὀνόματι, κἀγώ εἰμι ἐν μέσῳ αὐτῶν. ἐκκλησία γάρ ἐστι Θεοῦ, καὶ κατοικητήριον παναγίου Πνεύματος, οἰκουρός τε, καὶ βασίλισσα τῶν τέκνων αὐτῆς, συνανακλινομένη τε τῷ νυμφίῳ αὐτοῦ καὶ βασιλεῖ Χριστῷ αὐτῆς. ἐκκλησία ἐστὶ στρατηγὸς, καὶ ἔπαρχος, καὶ γεννήτειρα τοῖς ἀνακαινιζομένοις τῇ υἱοθεσίᾳ τοῦ παναγίου Πνεύματος, καὶ ἐπιτάττουσα τοῖς διακόνοις, καὶ οἰκέταις διακονεῖν τὰ ἐπιταχθέντα κατὰ τὴν διαταγὴν τοῦ δεσπότου, οἱ καίπερ προεστῶτες τῶν οἰκετῶν, συντεταγμένως προΐστανται αὐτῶν ὡς συνοικέται, καὶ συνδιάκονοι, ὧν συνηγμένων συνοδικῶς, ὡς ἐκκλησίας τόπον λελῃφότων συνυποτάττεται, καὶ συναποσώζεται τῇ κεφαλῇ αὐτῶν τῇ μιᾷ, καὶ μόνῃ ἀνεξαρτήτῳ τῷ Χριστῷ, καὶ ἐπιγνῶσιν, καὶ ἀγάπην ἔχει τοῦ δεσπότου, καίπερ θερμότερος πρὸς τὴν ἐκείνου ὑπακοὴν. καὶ διάταξιν τοσαύτην ἔχει, καὶ μόνον, ὅσην τὴν ἀποκαλυφθεῖσαν, καὶ διαταχθεῖσαν αὐτῷ, καὶ τὴν ἐκ τοῦ ὅτι, οὐχὶ δὲ τὴν τοῦ διότι ἀπόδειξιν. ὁ γὰρ λόγος τῆς θείας οὐσίας ἐκ τῶν προτέρων, καὶ ἀναποδείκτων ἀρχῶν τοῦ παντὸς ἄληπτός τε ἐστὶ, καὶ ἀνέφικτος, καὶ ἀνέπαφος. κατὰ τὶ λοιπὸν προεκρίνετο, καὶ μείζων τῶν ἀποστόλων ἐλέγετο ὁ μακάριος Πέτρος προεξάρχων αὐτῶν, κατὰ τὸν λόγον τῆς ἀξίας, ἢ τὸ ἰσότιμον τῆς χάριτος, καὶ τῆς ἐξουσίας, μὴ γένοιτό ποτε ἡμᾶς τοὺς εὐσεβεῖς ἐπὶ τοσούτῳ ἀδικήματι ἀρειομανίας φθάσαι, καὶ κατηγορῆσαι παρὰ τὸ καθῆκον τῆς ἀξίας ἐν τῇ μιᾷ ἀποστολῇ τῆς παναγίας χορείας τῶν ἀποστόλων, ὥσπερ οἱ ἀρειανοὶ ἐβλασφήμουν εἰς τὸν ἰσότιμον τῇ πατρικῇ ἀξίᾳ τὸν Υἱὸν, καὶ Λόγον τοῦ Θεοῦ, τῷ λέγειν ὁ Πατήρ μου μείζων ἐστὶ, μὴ εἰδότες διακρίνειν κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον τὸ ὁμώνυμον τῆς μείζονος, εἶτα διορίζειν τὸ συνώνυμον αὐτοῦ. Καὶ γὰρ ἄλλο ἐστὶ μεῖζον τὸ κατὰ ἄνθρωπον λεγόμενον, καὶ ἄλλο τὸ κατ' ἀξίαν τῆς θεότητος, καὶ ἄλλο τὸ κατὰ τὴν πατρικὴν τιμὴν προσαριθμούμενον, καὶ τὴν κατὰ σχέσιν ἐπίνοιαν, καὶ αἰτίαν προεπινοούμενον τὸ αἴτιον τοῦ αἰτιατοῦ. Προσαριθμεῖται τοίνυν καὶ ὁ μακάριος Πέτρος

τῶν συναποστόλων αὐτοῦ, καὶ πρεσβύτερος, καὶ κορυφὴ λέγεται αὐτῶν, πάσης τε τῆς οἰκουμένης, καὶ ἐκκλησίας οὐ τῷ λόγῳ τῆς ἀξίας, ἀλλὰ τῷ χαρίσματι τῆς φιλίας, τῆς συμπαθείας, καὶ τῆς εὐσπλαγχνίας, καὶ τοῦ σπουδαιοτέρου κατορθώματος τῆς ἀρετῆς, ὅπερ ἕκαστον τὸν προτιμώμενον, καὶ προτιθέμενον ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ κατορθοῦν δέον ἐστὶν ὡς κοινὸν ἔνταλμα, καὶ πρῶτον ἐπιταχθὲν παρὰ τοῦ Κυρίου, εἰ καὶ ἐπὶ τὸν μακάριον Πέτρον παραδειγματισθῆναι φαίνεται, ἀλλ' ὡς κοινὸν καὶ καθόλου γνώρισμα πᾶσι τοῖς ἀποστόλοις, καὶ εὐσεβέσι προβέβληται. Ἐπιλέγοντες τοίνυν φαμὲν, ὅτι ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἡ μέν ἐστιν ἐνεργοῦσα προηγουμένως, ἡ δὲ συνεργοῦσα ἑπομένως, ἡ δὲ συντρέχουσα συναγωνιζομένως. καὶ ὅτι καθότι μὲν ἀνάγεται πρὸς τὸν πηγάζοντα μία καὶ μόνη ἀδιάφορος, καὶ ἀνεπίκτητός ἐστι, καθότι δὲ πάλιν ἐπιφέρεται καὶ ἐγχεῖται τοῖς ἀγγείοις, πολυπλασιάζεται, καὶ ποικίλλεται διαφέρουσα κατὰ τὰ ὑποκείμενα. καὶ ὅτι ἡ ἱκανότης αὐτῆς ὡς ποιητικὴ, τοῦ Θεοῦ ἐστιν. ὡς δὲ ὑπακούουσα, ὑποκλίνουσά τε, καὶ ἱκανοπεποιημένη, πρὸς ἡμῶν ἐστι. καὶ ὅτι ἡ πρώτη ἐνεργεῖ καὶ δι' ἀξίων, καὶ δι' ἀναξίων, καὶ ἀπίστων ὀργάνων ἡνίκα βούλεται, ἀδυνατοῦντος τοῦ ὀργάνου κωλύσοντος τὸν κινοῦντα αὐτό. καὶ ὅτι χάρισμα, διακονία, καὶ ἐνέργεια ὀνομάτων, καὶ μὴ πραγμάτων εἰσὶ διαφορά. ὅτι ταῦτα συγκρίνονται πρὸς ἄλληλα, ἢ κατὰ τὴν ἀξίαν τοῦ εἶναι τῆς θέσεως, ἢ κατὰ τὸ συμφέρον, καὶ τὴν οἰκοδομὴν τῆς ἐκκλησίας, ἢ κατὰ τὸ προθυμότερον τοῦ ἀξιωθέντος, ἢ κατὰ τὸ συμπαθέστερον τοῦ εὐεργέτου. ὅτι ὁ σπουδάζων τὴν ἀρετὴν, οὐ δεῖ ἑαυτῷ θαρρεῖν, ἢ ὑψηλοφρονεῖν, ἢ ἐπιλέγειν τοῖς θείοις προστάγμασιν, ἀλλὰ πάντα τῷ Θεῷ ἀνατιθέναι, καὶ ὑπακούειν, καὶ συστέλλεσθαι, δι' ἐκεῖνα γὰρ Πέτρος ὁ μακάριος πέπτωκεν ἐπαρθεὶς, διὰ ταῦτα πεσὼν ἀνωρθώθη. ὅτι τὸ ὄνομα τοῦ χαρίσματος ποτὲ μὲν λαμβάνεται ἕνεκεν τοῦ ἀξιώματος, ποτὲ δὲ ἕνεκεν τῆς καθ' ὑπερβολὴν ὁδοῦ, θεοπρεποῦς ἀγάπης, ἧς χωρὶς πάντα οἴχεται, καίπερ ἀποτεινομένης πρὸς τὸν μακάριον Πέτρον, ἐπὶ πάντας ἐκλήπτέας. Ὅτι ἡνίκα πλείονα χάριτα ἀκούομεν ἐν τοῖς συναριθμουμένοις, οὐ δεῖ ὑπολαμβάνειν αὔξησιν τῆς συνούσης αὐτῷ τῷ Θεῷ τῆς χάριτος, ἀλλ' ἐπίδοσιν τῆς ἐνεργεστέρας, καὶ ἐπικτήτου ἐμφανείας αὐτῆς. Ὅτι Πέτρος, καὶ Παῦλος, καὶ πάντες οἱ ἀπόστολοι κατὰ τὴν ἐνεργοῦσαν, συντρέχουσαν, καὶ συμμαχουμένην αὐτοῖς χάριτα, ἐξουσίαν, καὶ ἀξίαν τῆς ἀποστολῆς ἀδιάφοροι, κατὰ δὲ τὸν λόγον τῆς προθυμοτέρας κλίσεως, καὶ συμπαθείας, ἧς ἠξιώθη μετὰ τὴν πτῶσιν, προκρίνεται, καὶ προσαριθμεῖται, καίπερ Παῦλος οὐκ ἐνδεέστερος ταύτης τῆς εἰς Χριστὸν ἀγάπης, μᾶλλον δὲ σπουδαιότερος, καὶ σκεπτικώτερος τῆς παραδειγματισθείσης αὐτῆς ἐπὶ τὸν μακάριον Πέτρον, οὐχ ὡς ἐξουσιάζοντα, καὶ αὐθεντοῦντα τῆς ἀδελφότητος, καὶ τῆς οἰκουμένης, ἀλλ' ὅπως συντύχῃ ἀναγνωρισμὸς τῆς Κορωνίδος τῶν ἀρετῶν. Ὅτι χωρὶς ταύτης οὔτε ἀξιώματα, οὔτε χαρίσματα, ἢ ἐξουσίαι ἰσχύουσί τι, ἢ δικαστήρια, ἢ νομοθεσίαι αὕτη γὰρ ἔξω τῆς πολιτείας, καὶ τῆς ἐκκλησίας αὐτῆς μὴ συνεκκλησιαζομένη, ἢ καὶ μὴ συμπολιτευομένη κατατυραννούσης τῆς οἰήσεως, καὶ τῆς ἔχθρας, οὔτε εὐαγγέλια, οὔτε νόμοι διδασκάλων, καὶ βασιλέων θεσπίσματα, ἢ σοφῶν, καὶ φρονίμων ἀνθρώπων συμβούλια, καὶ ἀποφθέγματα, ἢ προφητῶν, καὶ ἀποστόλων ῥήσεις, καὶ αἰνίγματα κατορθῶσαί τι ἔχουσιν, ἢ οἰκοδομήσασθαι ἐσχήκασι πώποτε. Ἔστω λοιπὸν ὁ μακάριος Πέτρος κορυφαῖος, πρεσβύτερος, κρηπὶς, καὶ ἄκρος θεολόγος τῶν ἀποστόλων, οὐ διὰ τὸ ἀξίωμα τῆς ἀποστολῆς, ἐπειδήπερ ἀδιάφορος ὁ χαρακτὴρ, εἷς καὶ ὁ αὐτὸς ὢν

αὐταπόστολος ὁ Χριστὸς διὰ τῶν ἀποστόλων συνεργῶν, καὶ ἐνεργῶν. καὶ συνπερίχων, ἀλλὰ διὰ τὸ διακαέστερον τῆς ἐπιγνώσεως αὐτοῦ πρὸς τὸν διδάσκαλον, καὶ τὸ τῆς φιλανθρωπίας συμπαθέστερον, ἧς ἠξιώθη μετὰ τὴν ἄρνησιν, δι᾽ ἣν πλέον ἠλείφθη καθάπερ μύρῳ τινὶ, καὶ χρίσματι εὐωδεστάτῳ εἰς τὴν τοῦ εὐεργέτου διάμειψιν χρεωστουμένῳ, ᾧ γὰρ ἂν πλεῖον ἀφεθῇ, πλεῖον καὶ ἀγαπήσει. ἐπὶ τούτοις μὲν θανάτῳ καὶ ὁ σοφιστὴς τῆς κακίας ὑπεναντίος, μὴ φιλαυτίᾳ φερόμενος, οἰόμενος ἑαυτὸν εἶναι πλέον τι τῶν ἄλλων διδασκάλων, ἰδιοβουλήτως κατασοφίζει τὰ νοήματα, καὶ κατακόπτει τὰς περιόδους τῶν θεοδιδάκτων θεολόγων, καὶ διδασκάλων τῆς ἐκκλησίας, ἀλλ᾽ ὀρθῶς προχειριζέτω τὰ θεῖα παιδεύματα, καὶ συντεταγμένως μεταγραφέτω τοὺς ὑμνολόγους τῆς παναγίας Θεοτόκου. ἐκεῖνο γὰρ κλεψίνοος, καὶ ψευδαπόστολος σοφίζοντος τἀληθὲς ἰδίωμα, τοῦτο δὲ παρρησίας, καὶ ἀληθείας προτέρημα. μεταγραφέτω τοίνυν οὕτω τὸν θεοδίδακτον Διονύσιον ἀπαρχόμενος τῆς περιόδου ὀρθῶς, καὶ εὐθέως μετὰ τοῦ ῥήματος κατ᾽ ἐκεῖνον συντάττοντα τὸν ἐκ τῶν περάτων θεολόγον δῆμον συναθροισθέντα εἰς ὑμνολογίαν τῆς κηδείας τῆς παναγίου οὕτω. παρῆν δὲ καὶ ὁ ἀδελφόθεος Ἰάκωβος, καὶ Πέτρος ἡ κορυφαία, καὶ πρεσβυτάτη τῶν θεολόγων ἀκρότης, ἐφ᾽ ᾗ ἐπισυνάγεται μὴ μόνον τὸν θεῖον Ἰάκωβον ἐγεφρόνως προτάττεσθαι, ἀλλὰ σὺν τῷ μακαρίῳ Πέτρῳ συνθεολογεῖν ὡς ἀκρέμονα τῆς θεοσόφου διδασκαλίας καὶ τὸν μακάριον Ἰάκωβον σὺν πᾶσι τοῖς ἀποστόλοις, τοῦτο μὲν πρεσβύτερος ὡς πρῶτος ἱεράρχης, καὶ κορυφαῖος ἦν ὁ μακάριος Ἰάκωβος, ὡς προδέδεικται. τῇ μὲν διότι πάντες οἱ ἀπόστολοι θεολογικὸς δῆμος καλεῖται παρὰ τῆς ἐκκλησίας ιέ, Αὐγούστου εἰς τὴν μετάστασιν τῆς Θεοτόκου, συναθροισθεὶς ἐκ τῶν περάτων τῆς οἰκουμένης ἐπὶ τὴν κηδείαν, καὶ τὸν ἐπιτάφιον ὕμνον τῆς μητρὸς τοῦ Κυρίου αὐτῶν, τῇ δὲ διότι οὐκ ἰδιάζον τοὔνομα, ἀλλὰ συμπεριληπτικὸν, καὶ κοινῇ λεγόμενον τοῖς ἐπιμεριζομένοις, καὶ κυρίοις. διόπερ κατόπιν ἐκείνων ἐπιτίθεται ὡσανεί τι καθόλου συμπεριλαμβάνον τὰ ὑπ᾽ αὐτοῦ κείμενα μέρη. ἐκεῖνο δὲ πάλιν, διότι κατὰ τὰ Ἱεροσόλυμα ἐτελεῖτο ὁ ὕμνος τῆς ἀπειροδυνάμου Θεότητος τῆς θεαρχικῆς πανασθενείας παρ᾽ ἑκάστου τῶν ἀποστόλων κατὰ τὴν ἱκανότητα αὐτῶν, καὶ μὴ κατὰ τὴν Ῥώμην, ἐκεῖ φημι, ὅπου γὰρ ὁ Υἱὸς τῆς παρθένου ἐσταύρωται, μετέστη ἐγχειρισθεῖσα ἡ πάναγνος εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ ἐξ αὐτῆς γεννηθέντος Θεοῦ. προτάττεται ἐνταῦθα ὁ Ἰάκωβος οὐχ ὁ Πέτρος, διότι ὁ θρόνος ἐκεῖνος τῷ Ἰακώβῳ ἐνεχειρίσθη παρ᾽ αὐτοῦ τοῦ Κυρίου, καὶ οὐ τῷ μακαρίῳ Πέτρῳ. ἡ γὰρ καθόλου ἐκκλησία μία ἐστὶ ποίμνη, καὶ ὁ καθόλου νυμφίος αὐτῆς, εἷς ποιμήν ἐστιν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς καὶ Θεός. πολλαὶ δὲ αἱ κατὰ τόπον διοικήσεις τῆς ἐκκλησίας, καὶ πολλοὶ οἱ διάκονοι, καὶ νυμφίοι αὐτῆς θέσει, χάριτι, καὶ μὴ φύσει, καὶ οὐσίᾳ, οὐ γὰρ δημιουργοῦσιν, ἢ ἀνακαινίζουσι τὴν ἐκκλησίαν οἱ ἀπόστολοι, καὶ ἀρχιερεῖς τῷ ἰδίῳ ὀνόματι, ἀλλ᾽ ὡς συνδιάκονοι ἕκαστος καθὼς ἐτάχθη παρὰ τῆς ἄνωθεν προνοίας, καὶ χάριτος διοικεῖ αὐτὴν τῷ θείῳ Πνεύματι. οὐ γὰρ γίγνονται ἐπιβάσεις λῃστρικαὶ, καὶ μοιχεῖαι ἐκκλησιῶν, καὶ ἐπιπεδήσεις συγχωρούμεναι παρὰ μιᾶς ἐπαρχίας εἰς ἄλλην, ἀλλ᾽ ἕκαστος μενέτω τοῖς οἰκείοις ὅροις, οἷς διατέτακται, ἐνεργῶν τὸ τάλαντον, οὐχ ὑφαίρεσιν, ἀλλὰ προσθήκην ἱερωσύνης πραγματευόμενος κἄντε Πάπας κἄντε Πατριάρχης εἴη, μὴ ἐπιβαινέτω τοῦ θρόνου, καὶ τῆς ἐπαρχίας τοῦ ἐλαχίστου ἐπισκόπου, καὶ ταπεινοτάτου ποιμένος, ἧς ἱεροσυνθρονίζεται ἐπισκοπικῶς φροντίζων τῶν παρὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ Σωτῆρος Χριστοῦ, καὶ μὴ παρὰ τοῦ Πάπα ἐγχειρισθείντων

αὐτῷ

αὐτῷ προβάτων, εἰ θέλει ἀνεπιτρέπτως ἐκστοματίζεσθαι τὰ τοῦ Πνεύματος, τὰ τῶν ἀποστόλων, τὰ τῶν συνόδων, καὶ τὰ τῶν πατέρων λέγοντα θεοπνεύστως μὴ μέταιρε ὅρη αἰώνια, ἃ ἔθεντο οἱ πατέρες σου, καὶ ἐπιβάσεις, καὶ μεταβάσεις, ἐκ παροικιῶν, καὶ ἐπαρχιῶν εἰς παροικίας, καὶ ἐπαρχίας μὴ γίγνεσθαι χωρὶς εὐλόγου αἰτίας ἐν ἐπιτιμήσει καθαιρέσεως. πάλιν τοὺς ἐπισκόπους ἑκάστου ἔθνους εἰδέναι χρὴ τὸν αὐτῶν πρῶτον, καὶ ἡγεῖσθαι αὐτὸν ὡς κεφαλὴν τὸν Χριστὸν, καὶ ἔθετο ὅρια ἐθνῶν κατ᾽ ἀριθμὸν ἀγγέλων Θεοῦ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΟΕ'.

Μαρτυρία δευτέρα.

Ἀποφθέγγεται καὶ ὁ μακάριος Χρυσόστομος ἐν τῇ εἰς τὸ, καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ Πέτρᾳ, νέ. ὁμιλίᾳ, εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον.

Ἐντεῦθεν δείκνυσι πολλοὺς μέλλοντας ἤδη πιστεύειν, καὶ ἀνίστησιν αὐτοῦ τὸ φρόνημα, καὶ ποιμένα ποιεῖ.

Παρεξήγησις τοῦ αὐθεντικοῦ.

Δοκεῖ κἀν τούτοις ὁ θεῖος διδάσκαλος καὶ τὸ, οἰκοδομήσω, μέλλοντα, ἀντὶ τοῦ οἰκοδομῶ ἐκλαβεῖν, εἴγε φησὶ, καὶ ποιμένα, ἐν τῷ εἰπεῖν καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν, ποιεῖ, ὥστε εἰ χρὴ παρεκβατικώτερον φάναι τὰ μετὰ τὴν ἀνάστασιν ῥηθέντα, ποίμαινε, καὶ βόσκε τὰ πρόβατά μου διασάφησις τούτων ἂν ἦν, καὶ ἐπιβεβαιωτικὴ τῆς αὐτῆς διανοίας, οὐ τῶν λέξεων ἐπανάληψις. ἐπειδή γε διὰ μὲν τοῦ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν ποιμένα ποιεῖ, κατὰ τὸν θεῖον διδάσκαλον. διὰ δ᾽ αὖ τοῦ ποίμαινε τὰ πρόβατά μου πάλιν ποιμένα καθιστῶν ἀποδείκνυσι, τοῦτο δ᾽ οὖν τί ἄλλο ἂν εἴη, ἢ τοῦ αὐτοῦ πράγματος ἐπανάληψις. ἔπεισί μοι φρονοῦντι θαυμάζειν, εἰ γὰρ ἐν οὕτω σαφέσι διαλαλιαῖς, καὶ οὐ μονοειδῶς ῥηθείσαις τολμῶσί τινες τἀναντία φρονεῖν, τί ἂν ἐγεγόνει, εἰ τοῖς προτέροις ὁ Κύριος ἠρκέσθη, διὸ δὲ αὐτῶν εἰς ὄνειδος, ἅπερ ἀσαφέστερον ἐν τῇ Καισαρείᾳ κεχρημάτικε, ταῦτα ἐν τῇ τῆς Τιβεριάδος σαφέστερον ἐχρησμοδότησε, καὶ τὴν ὑπόνοιαν τῶν πολλῶν ἀνεῖλεν ὑπονοούντων τὸν μακάριον Πέτρον ἀρνησάμενον καίπερ μετανοήσαντα τῆς αὐτῷ δοθείσης στερηθῆναι ἀρχῆς (καὶ ταύτην τὴν ἑρμηνείαν τῶν ἄλλων μᾶλλον ἁρμόζουσαν δοκεῖ μοι πεφυκέναι) διὸ δείκνυσιν ὁ Κύριος οὐκ ἐκ τοῦ σβεσθῆναι τὸ πρὸς αὐτὸν φίλτρον γεγονέναι τὴν ἄρνησιν, ἀλλ᾽ ἀνθρωπίνῃ ἀσθενείᾳ, καὶ τῆς ἀρχῆς αὐτὸν μετανοήσαντα μὴ ἐκπεσεῖν, (τοῦτο δὲ ἐνέφηνε λελεγχὼς μετὰ τὴν ἀνάστασιν εἶπατε τοῖς ἀδελφοῖς μου, καὶ τῷ Πέτρῳ, ὁ γὰρ ἄρχων τοῖς ἀρχομένοις οὐ συναριθμεῖται. ὁ γὰρ εἰπὼν δότωσαν οἱ ἀρχιερεῖς τόδε, οὐ πάντως συνυπακούεται καὶ ὁ πατριάρχης) ὅθεν ὁ Κύριος οὐ λέγει, δίδωμί σοι τὰς κλεῖς, ἃς ὑπεσχέθην, ἐπεὶ οὐχ ὑπεσχέθη δοῦναι ἀλλὰ δέδωκεν, ὡς δέδεικται, ἀλλὰ τί λέγει, ποίμαινε τὰ πρόβατά μου, δηλονότι, ἅ σοι ἐν Καισαρείᾳ ἐνεχείρισα, καὶ ἐπ᾽ αὐτὰ σε ἄρχοντα ὡς ἐμὸν τοποτηρητὴν κατέστησα, μὴ νόμιζέ με στερήσαντά σε, ἀλλ᾽ ἔχου τῆς ἐξουσίας. καὶ γὰρ ἐπεὶ τότε διὰ πίστεως ὑπερβολὴν ἐπὶ τοιαύτῃ σε κατέστησα ἀρχῇ, καὶ νῦν αὐτήν σοι ἐπιβεβαιῶ τῷ πρὸς ἐμὲ τούτων ὑπερέχοντι ἔρωτι. οἶδα γάρ σε καὶ ἀρνησάμενον προσκαίεσθαί μου, καὶ νῦν ἐνώπιον τούτων ἀποφαίνομαι, πλεῖόν σε τούτων φιλεῖν με, καὶ τὴν σὴν φωνὴν ὡς ἀληθῆ ἀποδεχόμενος ἐπιβεβαιῶ σοι τὴν ἀρχὴν, καὶ διασαφῶ τὸ

αὐτὸ

τότε, ποίμαινε τὰ πρόβατά μου, ἤτοι χρῶ τῇ ποιμαντικῇ, ἣν τότε ἔλαβες, καὶ ἀκολούθει μοι. οὕτω γὰρ καὶ τοὺς ἄλλους μαθεῖν ποιήσεις, ὅτι με αὐτῶν πλεῖον πεφίληκας, εἰ φιλεῖς, καὶ ποιμαίνεις τὰ πρόβατά μου. ὁ γὰρ αὐτὰ φιλῶν ὑπὲρ πάντα πλεῖον ἐμὲ πάντων φιλεῖν δεικνύει, καὶ ὁ πάντων ἐμὲ πλεῖον φιλῶν, σημαίνει ὑπὲρ πάντα φιλεῖν ἐκεῖνα, ἐπειδήπερ ἡ θατέρου τῆς ἀγαπήσεως ἐλάττωσις καὶ θατέρου ἐστίν. ἀλλ' οὐδ' ἵνα θεραπεύσῃ τὴν ἄρνησιν, ἠρώτησε τὸν Πέτρον ὁ Κύριος, αὐτὸν εἰ φιλοίη, ἢ οὐ μόνον τοῦτο, ἀλλ' ἵνα καὶ τοῖς ἄλλοις τὸν ἀγνοούμενον τοῦ Πέτρου πρὸς αὐτὸν ἔρωτα ἐκφήνῃ, καὶ παραστήσῃ καὶ οἵων βραβείων ἀξιοῦται ὁ πλεῖον αὐτὸν πάντων φιλῶν, καὶ τὰ αὐτοῦ πρόβατα, ἐφ' ᾧ τε καὶ τοὺς ἄλλους θήξῃ, καὶ παρασκευάσῃ θερμοτέρους. φιλεῖς με φησὶ ποίμαινε τὰ πρόβατά μου. οὐκ ἀγνοῶ τῶν θεολόγων τινάς, ἐν τῷ ποίμαινε τὰ πρόβατά μου τὰς Κλεῖς, ἃς τότε δώσειν εἰρηκέναι, δεδωκέναι τὸν Κύριον φάσκειν, ἀλλ' εἰ καὶ τοῦτο δοθείη, πλεῖον ἔχει ὁ Πατελάρος οὐδέν. τὴν γὰρ ἐν τῇ Πεντηκοστῇ τοῦ ἁγίου ἐπιφοίτησιν Πνεύματος τὰς Κλεῖς φησιν εἶναι. διὸ δέδεικται, τὰς Κλεῖς ἕτερόν τι σημαίνειν, παρ' ὃ οὗτος βούλεται.

Ἐξέτασις τῆς μαρτυρίας, καὶ ἀπάντησις τῆς ἀσαφοῦς δοκησισοφίας.

Προτείνεται τὸ νῦν εἶναι ἔχον ὁ ἀντίδικος, ὡσανεὶ σαφέστερος μεγαλορρήμων, καὶ καθαρὸς τῷ δοκησισόφῳ λόγῳ εἶναι προσποιούμενος τὰ Νικητήρια τῆς αὐτοῦ βουλήσεως διὰ τῆς προφερομένης περιόδου τοῦ Χρυσορρήμονος εἰς μαρτυρίαν, καὶ τῆς καθ' αὐτὸν παρεξηγήσεως εἰς τὴν αὐτήν, μὴ εἰδὼς τὸ βάθος τοῦ ἐν γράμματι Πνεύματος, ἀλλὰ τοῦ ἐπιπολάζοντος αὐτοῦ μόνον καθαψάμενος, ὅθεν ταῦτα ἐπάγεται εἰς τὸ δοκοῦσαν μὲν αὐτῷ χρῆσιν εἶναι, παράχρησιν δὲ τοῦ λόγου τῆς ἀληθείας οὖσαν, συμπεραίνων ἐκ τῆς προειρημένης περιόδου, τὸ μὲν τὸν μακάριον Πέτρον πλεῖον ἐσχηκέναι κατὰ τὴν ἀξίαν τῆς λοιπῆς χορείας συμμαθητευσάσης, καὶ ξυνακηκοΐας αὐτῷ τῶν ἀπορρήτων. τὸ δὲ ὅτι τὸ ῥητόν, τὸ καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν χειροτονικὰ αὐτουργία ῥήματά εἰσι, καθὰ καὶ οἰκοδομήσω, ἀντὶ τοῦ οἰκοδομῶ τὸ χρεών ἐστιν ἐκλαμβάνειν. διὸ καὶ τὰ μετὰ τὴν ἀνάστασιν ῥηθέντα ποίμαινε, καὶ βόσκε τὰ πρόβατά μου διασάφησις ἐπιβεβαιωτικὴ τούτων ἦν, καὶ μὴ θεραπευτικὰ ἰάματα τῆς ἀρνήσεως, διαφόροις λέξεσιν ἐπαναλαμβανομένων, ἅπερ ὡς ἀρχὰς τῆς ἐν αὐτῷ ἀποδείξεως ὡς ἀναντίρρητα ἀξιώματα προϋποτιθέμενος, θαυμάζεται τοὺς καθ' αὐτοῦ τολμητίας, ὡς ἐναντία φρονοῦντας τὸ οὕτω σαφέσι διαλαλιαῖς, καὶ μὴ μοναχῶς ῥηθείσαις ἀρνουμένους οὐ τὴν αὐθεντίαν, καὶ μείζονα ἀξίαν τοῦ μακαρίου Πέτρου, ἀλλὰ τὴν τυραννίδα τοῦ Πάππα. διὸ καὶ ὀνειδίζει αὐτοὺς τοῖς ἀσαφεστέροις ἐν Καισαρείᾳ χρηματισθεῖσι, τῇ Τιβεριάδος δὲ διαρρηδηλότερον χρησμοδοτηθεῖσι παρὰ τοῦ Κυρίου, ἅτε δὴ ἀφαιροῦντας τὸ τῶν πολλῶν ὕποπτον ὑπονοούντων τὸν μακάριον Πέτρον ἀρνησάμενον, καίτοιγε μετανοήσαντα τῆς αὐτῷ δοθείσης στερηθῆναι ἀρχῆς (ἣν ἑρμηνείαν τῶν ἄλλων ἔδοξεν αὐτῷ εἶναι ἁρμοδιωτέραν) διὰ δὲ τὸ μετανοῆσαι τὸν μακάριον Πέτρον περιβληθῆναι πάλιν τὴν αὐτοκρατορικὴν ἀρχὴν ἀποδεικνύειν πειρᾶ) τοῖς τοῦ Κυρίου ῥήμασιν εἰπόντος, εἴπατε τοῖς ἀδελφοῖς μου, καὶ τῷ Πέτρῳ, τουτέστιν ἐκείνοις μὲν ὡς ἀρχομένοις, τούτῳ δὲ κατονομαστὶ ὡς ἄρχοντι μὴ συναριθμουμένῳ τοῖς ἐξουσιαζομένοις. καὶ γὰρ καὶ ὁ Πατριάρχης οὐ συνυπακούεται τοῖς ἀρχιερεῦσιν, ἡνίκα λέγεται αὐτοῖς, δότωσαν τόδε οἱ ἀρχιερεῖς. ἴσως αὐτοψήφῳ περιουσίᾳ λόγου χρώμενος τοῖς καθ' ἡμᾶς παραδείγμασιν εἰς τὴν αὐτῷ ψαμμοειδῆ σύστασιν. πρὸς τούτοις, ὅτι σαφηνείας ἕνεκεν τὴν μὴ καθ' ὑπόσχεσιν δοθεισῶν Κλειδῶν, ἀλλ'

ἀλλ' αὐτουργίᾳ δεδομένων, καὶ χάριν ἐπιβεβαιώσεως ἐκείνων εἴρηται τό, ποίμαινε τὰ πρόβατά μου, τότε μὲν ἐγχειρισθέντα αὐτῷ διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς πίστεως, νῦν δὲ ἐπιβεβαιωθέντα διὰ τὸ ὑπερέχον τοῦ ἔρωτος, ᾧ καὶ ἀρνούμενος προσκαίεσθαι ἢ σβεννυμένῳ. διὸ καὶ ὁ διδάσκαλος φιλούμενος Χριστὸς ἐμφανίζει τὸν πόθον τοῦ μακαρίου Πέτρου τὸν διακαῆ, καὶ τὰς Πέτρου φωνὰς ὡς ἀψευδεῖς ἀποδέχεται ἐπιβεβαιούμενος, καὶ τὴν πρὸς αὐτὸν ἀγάπησιν ἐρωτηματοποκριτικὴν μὴ θεραπείας ἕνεκα ἐπιγεγονέναι, ἀλλὰ διασαφήσεως χάριν τῆς θερμοτέρας φιλίας, καὶ τῆς πρὸς τοὺς ἄλλους αὐτῆς παραστάσεως ἀγνοοῦντας τὸν ἀγαπητικώτερον ζηλωθησόμενον αὐτοῖς. ἐν τέλει δὲ τῆς καθ' αὐτὸν σεσοφισμένης ἀναπτύξεως προστίθησιν εἰδέναι τινὰς τῶν θεολόγων ἀποφαινομένους τὸν Κύριον διὰ τοῦ ποίμαινε τὰ πρόβατά μου δεδωκέναι τὰς Κλεῖς, ἃς δώσειν εἰρηκέναι, ἥτις ἀπόφασις ἐκ συγκεχωρημένου, καὶ δεδομένου λόγου, εἰ καὶ δοθείη, οὐδεμία γίνεται μέθοδος ἀποδεικτικὴ τῷ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει κυρῷ, Ἀθανασίῳ τῷ Πατελάρῳ, ἅτε δὴ συμπεραίνοντι τῷ καιρῷ τῆς Πεντηκοστῆς δεδόσθαι τὰς κλεῖς. διό περ ἐπισφραγίσαι τῷ ἰδιοβουλήτῳ σκοπῷ αὐτοῦ τὰς κλεῖς εἶναι σημαντικὰς ἄλλο τι παρὰ τὸ τοῦ Πατριάρχου διανοούμενον.

Λύσις.

Τὸ σκότος τοῦ φωτὸς ἐπιτηδειότερον εἶναι δοκεῖ τοῖς τὰς ὄψεις νοσοῦσι, διὸ καὶ μᾶλλον εἰς συνεσκιασμένον δωμάτιον καταφεύγουσι. τοῦτο δὲ καὶ ἐπὶ τῆς σοφίας γέγονε τῆς πνευματικῆς, ἡ μὲν τοῦ Θεοῦ σοφία μωρία ἐδόκει εἶναι τοῖς ἔξωθεν, ἡ δὲ αὐτῶν ἀληθῶς οὖσα μωρία, σοφία αὐτοῖς νενόμισται. καὶ ταυτὸν συνέβαινεν, οἷον εἴ τις σοφίᾳ κυβερνητικῇ κεχρημένος ἐπηγγέλλετο πλοίου χωρὶς καὶ ἱστίων, πέλαγος ἄπειρον διαπερᾶν, εἶτα ἐπειρᾶτο λογισμοῖς κατασκευάζειν, ὅτι τοῦτο δυνατόν. ἄλλος δέ τις πάντων ἄπειρος πλοίῳ καὶ κυβερνήτῃ, καὶ ναύταις ἐγχειρίσας ἑαυτόν, οὕτω μετὰ ἀσφαλείας ἔπλει, καὶ γὰρ ἡ δοκοῦσα εἶναι ἀμάθεια τούτου τῆς ἐκείνου σοφίας σοφωτέρα. καλὴ μὲν γὰρ ἡ κυβερνητική· ἀλλ' ὅταν μείζονα ἐπαγγέλλεται, μωρία τίς ἐστι, καὶ πᾶσα τέχνη ἡ μὴ ἀρκουμένη τοῖς ὅροις τοῖς ἑαυτῆς τοῦτο ἂν εἴη. οὕτω καὶ ἡ ἔξωθεν σοφία εἰ Πνεύματι ἐπέχρητο, καὶ μὴ ἁπλῶς εἰς τὸ γράμμα ἐνητένιζεν. ἐπειδὴ δὲ τὸ πᾶν ἑαυτῇ ἐπέτρεψε, καὶ οὐδὲν ἐνόμισε δεῖσθαι τῆς βοηθείας ἐκείνης μωρία γέγονεν, εἰ καὶ ἐδόκει σοφία εἶναι, καὶ τὰ ἑξῆς ὅσα πνευματοκινήτως προστίθησιν ὁ χρυσοῦς τὴν γλῶτταν Ἰωάννης κεφ, β', πρὸς Κορινθίους, ἐξηγούμενος τὸ ῥητὸν τοῦ μακαρίου Παύλου καλοῦντος τὴν τοῦ Θεοῦ σοφίαν, ὡς ἡ ψῆφος, καὶ κατ' οἴκησιν ἀπόδειξις τῶν δοκησισόφων φαντάζεται ἐξελεγχομένη παρ' αὐτοῦ ὡς ὄντως μωρία μετὰ τὰς τῶν ἀντιλεγόντων ἀποδείξεις, καὶ λύσεις αὐτῶν λέγων ἐπαγωγικῶς καὶ κατὰ τὸ δυνατὸν τοῦ ἐντρέπειν τὸ παρ' ἐκείνων παράλογον οὕτω, σοφίαν δὲ λαλοῦμεν ἐν τοῖς τελείοις, σοφίαν δὲ οὐ τοῦ αἰῶνος τούτου, οὐδὲ τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου τῶν καταργουμένων, ἀλλὰ λαλοῦμεν Θεοῦ σοφίαν ἐν μυστηρίῳ τὴν ἀποκεκρυμμένην, ἣν προώρισεν ὁ Θεὸς πρὸ τῶν αἰώνων εἰς δόξαν ἡμῶν, ταῦτα μὲν Παῦλος, ὁ δὲ αὐτοῦ μεθερμηνευτὴς Χρυσόστομος πάλιν οὕτω διέξεισιν. ὅταν γὰρ ἐγὼ νομιζόμενος μωρός, καὶ μωρὰ κηρύττειν τοῦ σοφοῦ περιγένωμαι, οὐ διὰ μωρίας σοφίας περιγενόμενον, ἀλλὰ διὰ σοφίας τελειοτέρας, καὶ τοσαύτης, καὶ οὕτω μείζονος, ὡς ἐκείνην μωρίαν φαίνεσθαι. διὰ τοῦτο πρότερον αὐτὴν καλέσας οὕτως, ὡς ἐκεῖνοι ὠνόμαζον τότε, καὶ ἀπὸ τῶν πραγμάτων τὴν νίκην δείξας, καὶ ἐκείνους ἀποφήνας σφόδρα μωρούς, τὸ προσῆκον λοιπὸν αὐτῇ ἀπέ-

δωκεν

δωκεν ὄνομα λέγων, σοφίαν δὲ λαλοῦμεν ἐν τοῖς τελείοις, σοφίαν δὲ λέγει τὸ κήρυγμα, καὶ τὸν τρόπον τῆς σωτηρίας τὸ διὰ σταυροῦ σωθῆναι, τελείους δὲ τοὺς πεπιστευκότας, καὶ γὰρ ἐκεῖνοι τέλειοι, οἱ τὰ ἀνθρώπινα εἰδότες, ὅτι σφόδρα ἀσθενῆ, καὶ ὑπερειδόντες αὐτὰ, ὅτι μηδὲν αὐτοῖς συμβάλλεται πεπεισμένοι, οἷοι γεγόνασιν οἱ πιστοί. σοφίαν δὲ οὐ τοῦ αἰῶνος τούτου, ποῦ γὰρ χρήσιμος ἡ ἔξωθεν σοφία ἐνταῦθα καταστρέφουσα, καὶ περαιτέρω μὴ προϊοῦσα, καὶ οὐδὲ ἐνταῦθα δυναμένη τι τοὺς ἔχοντας ὠφελεῖν. ἄρχοντας δὲ αἰῶνος ἐνταῦθα οὐ δαίμονάς τινας λέγει (καθώς τινες ὑπωπτεύκασιν) ἀλλὰ τοὺς ἐν ἀξιώμασι, καὶ δυναστείαις τοὺς τὸ πρᾶγμα περιμάχητον εἶναι νομίζοντας φιλοσόφους, καὶ ῥήτορας, καὶ λογογράφους. καὶ γὰρ αὐτοὶ ἐκράτουν, καὶ δημαγωγοὶ πολλάκις ἐγένοντο. τοῦ δὲ αἰῶνος τούτου ἐκάλεσεν ἄρχοντας, ἐπειδὴ περαιτέρω τοῦ παρόντος αἰῶνος οὐ πρόεισιν αὐτῶν ἡ ἀρχή, διὸ καὶ ἐπήγαγε τῶν καταργουμένων, οἴκοθεν τε αὐτὴν διαβάλλων, καὶ ἀπὸ τῶν χρωμένων. δείξας γὰρ ὅτι ψευδής ἐστιν, ὅτι μωρά, ὅτι οὐδὲν δύναται εὑρεῖν, ὅτι ἀσθενής, δείκνυσιν ὅτι καὶ ὀλιγοχρόνιος, καὶ τὰ ἑξῆς. Στοιχούμενοι λοιπὸν καὶ ἡμεῖς τῷ αὐτῷ κανόνι τοῦ Πνεύματος, καὶ τῷ σκοπῷ, διανοίᾳ τε τοῦ μακαρίου Παύλου σὺν τῷ χρυσορρήμονι, ἔχοντές τε τὸ τῆς διαλείψεως παράδειγμα αὐτῶν, ταύτην λέγω τὴν θεόσοφον, τελείαν τε ἀρχὴν, καὶ διδασκαλίαν τοῦ Λόγου, ὃν σεβόμεθα, καὶ προσκυνοῦμεν εὐσεβῶς, καὶ ὁλοκλήρως τὸν ἐπιχορηγήσαντα ἡμῖν δι᾽ ἄκραν οἰκονομίαν κατ᾽ ὀλίγον, καὶ κατὰ μικρὸν τὴν χάριτα αὐτοῦ, ἐφ᾽ ὅσον ἐνεδέχετο ἡ ἀσθένεια τῆς φύσεως ἡμῶν, καὶ ἐπαναβιβάσαντα ἡμᾶς τοὺς ὑπ᾽ αὐτοῦ ἐκλελεγμένους, καὶ ψηφισθέντας ἐπὶ τὴν τελεταρχικὴν κορωνίδα, καὶ στεφανιαίαν ἐξουσίαν τῆς τελειότητος ἐκ τῆς ἀρχῆς τῶν προγυμνασμάτων προετοιμάσαντα δι᾽ αὐτοῦ εἰς τὴν ὑποδοχὴν τῶν χαρισμάτων, καὶ καταρτίσαντα ἡμᾶς εἰς τὸ ἐφετὸν τὸ ἀκρότατον διὰ τῆς ἐπισφραγίσεως τῶν ὑπερτελεστάτων αὐτοῦ δωρημάτων τῶν ἄνωθεν ἡμῖν τελείων καταπεμφθέντων παρὰ τοῦ Πατρὸς τῶν φώτων, οἱ προεκλεχθέντες, φωτισθέντες, καὶ χαρακτηρισθέντες, οὐκ ἔτι νηπιωδῶς λαλοῦμεν, καὶ γαλακτοτροφούμεθα ταῖς ἀπαρχαῖς τῶν δωρεῶν, ἀλλ᾽ ἀνδρείως, ἀνενδότως τε, καὶ παγίως στηριζόμεθα ταῖς τελειοτάταις, καὶ στερεαῖς τροφαῖς τοῦ Πνεύματος, καὶ ἐντυπούμεθα, καὶ ἐπισφραγιζόμεθα. δι᾽ ἣν αἰτίαν προβεβληκότες καὶ ἡμεῖς τὴν τοῦ ἀντιδίκου ἀσαφῆ σαφήνειαν, καὶ τοῦ παραδειγματικοῦ λόγου ἐν τῷ μακαρίῳ Πέτρῳ γυμναζομένην ἀδιάκριτον καθαρότητα τὴν εἰς ὄνειδος καθ᾽ ἡμῶν, μᾶλλον δὲ κατὰ τῆς αὐταληθοῦς διδασκαλίας παρ᾽ αὐτοῦ ἐπιφερομένην κατὰ τὸ δοκησισοφιζόμενον αὐτῷ (τρόποντι δὲ κατ᾽ αὐτοῦ περιτρεπομένην) φαμὲν αἰτιολογικῶς, καὶ τῇ ἀληθείᾳ ξύμφωνα αὐτὸν λεληθέναι τὰ ὀνειδιζόμενα ἐπιρρίπτειν τοῖς ἀνεξικάκοις, καὶ ἀμιάντοις τούτων, ἅτε δὴ ὁ ὀνειδισμὸς ἀντικαταλλαττόμενος ἀποδείκνυται εἰς αὐτὸν εἶναι περιπλωτικὸς, τὸ δὴ προφητευόμενον, τοῦ ὀνειδισμοῦ σου Κύριε τὸ ἀντάλλαγμα, οὗ ὠνείδισαν οἱ ἐχθροὶ τοῦ σταυροῦ τοῦ Κυρίου. Ἐπειδήπερ ὑποθετικῶς παραλογίζεται, καὶ σαφηνίζει τὴν μαρτυρίαν τοῦ χρυσορρήμονος παρὰ τὸ καθῆκον τῶν παρ᾽ ἐκείνου τεθειμένων λέξεων εἰς ἀκιβδήλευτον καθαρότητα τοῦ εὐαγγελικοῦ κηρύγματος, καὶ ἀνιχνεύειν τοῦ ἐν τῷ γράμματι βάθους τοῦ Πνεύματος, καὶ γὰρ παραχαράττει τῇ ἐπιστήμῃ, δόξῃ, ἀκοῇ τε τῆς θεοσόφου διδασκαλίας, χ᾽ αὐτῷ ἀντιφάσκων, ἀντιλογικὸς γνωρίζεται καὶ τῇ μεθερμηνεύσει τῶν θείων Πατέρων, καὶ διδασκάλων τῆς οἰκουμένης, τὸ μὲν διότι τῷ λέγειν τὸν ἅγιον, ἐντεῦθεν δείκνυσι πολλοὺς μέλλοντας ἤδη πιστεύειν, τῇ πίστει

τῆς

τῆς ὁμολογίας, καὶ ἀνίστησιν αὐτοῦ τὸ φρόνημα, καὶ ποιμένα ποιεῖ τῶν μελλόντων πιστεύειν, οὐκ ἐφαίνει τὴν ἐκκλησίαν ἤδη οἰκοδομηθεῖσαν καὶ αὐτὸν τελεσιουργηθῆναι, καὶ χαρακτηρισθῆναι ποιμένα, καὶ αὐτουργίᾳ οἰκοδόμον, ἀλλὰ καθ᾽ ὑπόσχεσιν, καὶ ἐπαγγελίαν κατ᾽ ἀρχὰς τῆς κινήσεως ἐπὶ τὸν τέλειον χαρακτῆρα, καὶ μὴ καθ᾽ αὐτὴν τὴν ἠρεμίαν, καὶ τὸν ἀπαρτισμὸν ἐκ τοῦ ἐξ οὗ εἰς τὸν πρὸς ὃν ὅρον ἐπαναπαυόμενον, ὡς ἐκεῖσε ὁ αὐτὸς χρυσόστομος, καὶ ἡμεῖς προδεδειχότες ἐσμὲν ὑποσχετικῶς, καὶ ἐπαγγελτικῶς. πῶς γὰρ ὀνομασθείη τέλειος ἀρχιερεὺς, καὶ ποιμὴν ὁ ἐκλεχθεὶς μόνον, ψηφισθείς τε, καὶ ἐκδεδωκὼς τοσοῦτον τὴν ἐν πίστει ὁμολογίαν αὐτοῦ, χωρὶς τῆς προκελεύσεως, προχειρίσεως, ἐπικελεύσεως, γονυκλισίας αὐτοῦ, καὶ ἐπικλήσεως τῆς τελεταρχικῆς θείας χάριτος τῆς πάντοτε τὰ ἀσθενῆ θεραπευούσης, καὶ τὰ ἐλλείποντα ἀναπληρούσης, πῶς δὲ ὁ μή πω λεληφὼς εἰδοποιητικὴν ἐξουσίαν τοῦ ἀφιέναι, καὶ λύειν ἁμαρτίας χωρὶς τοῦ ἐντελλομένου ἐν αὐτῷ Πνεύματος προσαγορευθείη ἀνακριτικὸς μὲν αὐτὸς τῆς συνειδήσεως πάσης, καὶ πνευματικὸς ἀνήρ, αὐτὸς δὲ ὑπ᾽ οὐδενὸς ἀνακρινόμενος ὁ ἔτι τὴν τούτων σφραγῖδα, καὶ ἐμφύσησιν ἐκδεχόμενος, πῶς ἤδη ἀπεκατεστάθη ἀπηρτισμένος ποιμὴν ὁ μή πω τὰς Κλεῖδας τοῦ θανάτου καὶ τῆς ζωῆς ἐγχειρισθεὶς, καίπερ ταύτας ἐν πίστει, καὶ ὑποσχέσει προσεδόκει ληψόμενος, οὐ γὰρ ταυτὸν πίστις, ὁμολογία, καὶ χαρακτηρισμὸς, καὶ φωτισμὸς, καὶ τελεταρχικὸς βαθμὸς ἐπιχεόμενος, καὶ ἐπισφραγιζόμενος ἐπὶ τοῖς πιστευθεῖσι, καὶ ὁμολογηθεῖσιν. ἄλλο γὰρ πίστις, καὶ ὑπόσχεσις ὁμολογίας, καὶ ἄλλο πλήρωμα τῶν πιστευθέντων, καὶ ἀπαρτισμὸς τῶν ὁμολογηθέντων. ἄλλο Κλεὶς πίστεως ὑπεσχημένη, καὶ ἄλλο Κλεὶς διδομένη αὐτουργίᾳ εἴτε πρὸς ἄφεσιν, καὶ δεσμὸν τῶν ἁμαρτιῶν, εἴτε πρὸς θεοσημείαν, καὶ αὐθεντίαν ζωῆς, καὶ θανάτου. πρὸ γὰρ τῆς ἀναστάσεως, ὡς προδέδεικται, ἀμυδρῶς κεχάρισται ἡ δωρεὰ Κλεὶς τοῦ Πνεύματος τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις κοινὴ μετὰ τὴν πίστιν, καὶ ὁμολογίαν, ὥστε νόσους θεραπεύειν μόνον, καὶ κατὰ πνευμάτων ἀκαθάρτων ἐξουσιάζειν ἐξ ἀποταγῆς τοῦ Κυρίου, καὶ τοῦ διδασκάλου αὐτῶν. μετὰ δὲ τὴν ἀνάστασιν τελειότερον, ὥστε χρῆσθαι ταύτῃ τῇ Κλειδὶ καὶ πρὸς λυτήριον, καὶ δεσμωτήριον τῶν παραπεπτωκότων διὰ τῆς ἐπὶ τούτῳ μεταλήψεως, ἐμφυσήσεώς τε τοῦ παναγίου Πνεύματος, τῷ καιρῷ δὲ τῆς Πεντηκοστῆς πληρέστατα, ὥστε πρὸς τούτοις λύειν, καὶ δεσμεύειν, κᾀυτὰς τὰς τοῦ θανάτου ὠδῖνας, ἐπειδήπερ εἰ ἡ οἰκονομία, καὶ δόσις τῆς Κλειδὸς μὴ ἐμφιλοχορηγεῖτο τοιούτως κατὰ τὸν καθήκοντα λόγον, καὶ τὴν τῶν διδασκάλων μεθερμήνευσιν, εἵπετο ἂν κατὰ τὴν κακόνοα βούλησιν τὸ ἐκτοπώτερον τῆς δύσεως, ἀμέλει τὸν μακάριον Πέτρον προχαρακτηρισθῆναι τῇ αὐτουργῷ ἐξουσίᾳ τῆς κλειδουχίας, πρὶν ἢ τοῦ Χριστοῦ, καὶ τοῦ κατ᾽ ἄνθρωπον ἀπαρτισμοῦ τῆς οἰκονομίας αὐτοῦ, καὶ τῆς ἐπιδημίας τοῦ παναγίου Πνεύματος. ἄπαγε τῆς βλασφημίας, καὶ πόρρω τῆς ἀπονοίας. ἐπειδήπερ ἡ τοιαύτη οἴησις οὐκ ἔστιν ἰδιάζουσα τῷ κατὰ τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας γεγονότι εὐθὺς, οὔτε προσαρμόζοντα τῇ θεοσόφῳ ἐπιστήμῃ, δόξῃ τε ὀρθῇ, καὶ κανονισμένῃ θεοσυλλέκτοις πατράσι, καὶ τῷ βροντοφώνῳ ἤχῳ τοῦ Πνεύματος παρακαίρως συλλογίζεσθαι τὰ κατὰ χρόνον ἡμῖν τοῖς ὑπὸ χρόνον γεγονότα καθ᾽ ἡμᾶς δι᾽ ἡμᾶς, καὶ τελειωθέντα οἰκονομικῶς, καὶ ἐπαναγηοχότα ἀναβιβαστικῶς ἐκ τῶν στοιχείων, καὶ θεμελίων τῆς τοῦ Πνεύματος διδασκαλίας εἰς αὐτὴν τὴν ἀκραίμονα ὀρθουργίαν, καὶ ἀκρότητα τῆς τελεταρχικῆς ἐπιστήμης, καὶ θεοσόφου διδασκαλίας τοῦ Πνεύματος τοῦ ἀνοίγοντος τὸ στόμα τῆς θεοσεβείας, καὶ ἐμπιπλῶντος τὰ σύμπαντα τῆς εἰς Χριστὸν εὐδοκίας, καὶ

τελειό-

τελειότητος τὴν κατ᾽ ὀλίγον ἐπιφιλοχορηγηθεῖσαν ἡμῖν· οὐχὶ διὰ τὸ ἀσθενὲς τῆς χαριτοβρύτου πηγῆς ὑπερπλήρους οὔσης, ἀλλὰ διὰ τὸ ἐν ἀρχαίνῳ ἀθρόως ἀχώρητον τῆς φύσεως ἡμῶν ἐξασθενούσης εἰς τὴν ἐν τῷ ἅμα ὑποδοχὴν τῶν τελειοτέρων καταπέμψεων, οἵτινες ἔτι γαλακτοτροφούμενοι νηπιάζομεν τοῖς στοιχείοις, καὶ ἀποβλέπομεν πρὸς τὰς στερεωτέρας τροφάς, καὶ ὑπερτελεστάτας θεοσοφίας, καὶ μεταφυσικὰς ἀπορροίας τοῦ Πνεύματος. ἐκ γὰρ τῶν προγυμνασμάτων ἐπ᾽ αὐτὰ τὰ ἆθλα, μεθ᾽ ἃ τὰ ἔπαθλα προαγόμεθα κατὰ Χρυσόστομον κεφ. ε. εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον λέγοντα οὕτως, εὔχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ἡμᾶς ἐπ᾽ αὐτὴν ἄνω τὴν ἀκροτάτην τῆς φιλοσοφίας ἀνάγων τὴν κορυφήν. ὥσπερ γὰρ τοῦ πρᾶον εἶναι μεῖζον τὸ ῥαπίζεσθαι, καὶ τοῦ ἐλεήμονα εἶναι τὸ καὶ τὸ ἱμάτιον προΐεσθαι μετὰ τοῦ χιτωνίσκου, καὶ τοῦ δίκαιον εἶναι τὸ καὶ ἀδικούμενον φέρειν, καὶ τοῦ εἰρηνοποιὸν εἶναι τὸ καὶ ῥαπιζόμενον, καὶ ἀγγαρευόμενον ἕπεσθαι, οὕτω καὶ τοῦ διώκεσθαι τὸ διωκόμενον εὐλογεῖν. ὁρᾷς πῶς κατὰ μικρὸν εἰς αὐτὰς ἡμᾶς ἀνάγει τοῦ οὐρανοῦ τὰς ἁψῖδας. οὕτω λοιπὸν ἔχει καὶ ἐν τοῖς χαρακτῆρσι, καὶ ἐπικλήσεσι τῶν μυστηρίων, μάλιστά γε τῆς ἱερωσύνης, ἤτοι ἀρχιερωσύνης. μετὰ γὰρ τὴν ἔκθεσιν τῆς ὀρθοδόξου ὁμολογίας ἐπακολουθεῖ ἡ προσκέλευσις, καὶ πρόβλησις, εἶτα ἡ κέλευσις, καὶ γονυκλισία ἐντὸς τοῦ βήματος, ἐφ᾽ αἷς ἡ ἐπίκλησις, καὶ προχείρησις τῆς θείας χάριτος, καὶ ὁ τέλειος χαρακτηρισμὸς τῆς ἐξουσίας, καὶ ὁ εἰδοποιητικὸς λόγος τῆς αὐθεντίας τοῦ Πνεύματος, οἷς περ ὁ μακάριος Πέτρος πρὸ τῆς ἀναστάσεως, καὶ τῷ καιρῷ τῆς ὁμολογίας ἀπαρχόμενος ἐντεῦθεν καὶ κινούμενος θεοκινήτως ἐπὶ τὴν τελειότητα, καὶ τὸν στέφανον, τὴν κορωνίδα λέγω τῆς χάριτος οὐκ ἐνεσφραγίσθη, τοσούτῳ τὴν ὁμολογίαν αὐτοῦ ἐκφωνησάμενος ἀπαρχὴν τῆς σφραγῖδος, καὶ τῆς τελειώσεως, δι᾽ ἣν γεγονὼς πιστὸς λέληφεν ὑπόσχεσιν πληροφορηθῆναι οἰκοδόμος, καὶ ἐξουσίᾳ ποιμαντικῆς, καὶ ἀποστολικῆς δυνάμεως κατακοσμηθῆναι εἰς τὸν δέοντα καιρόν, καὶ τὴν προθεσμίαν τῆς ἐπαγγελίας, καὶ μὴ μόνον αὐτός, ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ συναπεσταλμένοι αὐτῷ, ὡς δέδεικται, συναξιωθέντες οἰκοδόμοι γενέσθαι τῇ ἀρχιτεκτονίᾳ τοῦ Πνεύματος διὰ τῆς αὐτοῦ δωρεᾶς, καὶ χαριτοποιοῦ ἐξουσίας οἰκοδομησόμενοι τὴν μέλλουσαν πιστεύσειν εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν αὐτοῦ ἁγίαν ἐκκλησίαν.

Τὸ δὲ πάλιν, διότι ὁ θεῖος διδάσκαλος τὸ οἰκοδομήσω τὴν ἐκκλησίαν μου ἐπὶ τῇ πίστει τῆς ὁμολογίας, ἣν αὐτὸς πρῶτος ὁ μακάριος Πέτρος ὡμολόγησεν, ἐφ᾽ ἧς ὁ Κύριος, καὶ αὐτοικοδόμος Χριστὸς τὴν ἐκκλησίαν αὐτοῦ ᾠκοδομήσατο πηξάμενος τὰ θεμέλια αὐτῆς ἐπὶ τὴν θεολογίαν τοῦ κορυφαίου τῶν μαθητῶν οὐκ ἐκλαμβάνει ἀντὶ τοῦ οἰκοδομῶ, ἀλλ᾽ ἀντὶ τοῦ οἰκοδομήσω. καὶ γάρ φησιν, ἐντεῦθεν δείκνυσιν οὐ πολλοὺς ἤδη πεπιστευκότας, ἀλλὰ μέλλοντας ἤδη πιστεύειν, ὅτι μή γε τὴν ἀπαρχήν, καὶ τὴν ἐξ οὗ κίνησιν τοῦ οἰκοδομηθησομένου διδασκάλου, καὶ οἰκοδομήσοντος ποιμένος, καὶ αὐτῆς τῆς οἰκοδομῆς ὑποληπτέον διὰ τῆς ὁμολογίας μὴ σημαινούσης τὸν τέλειον χαρακτῆρα τῆς ἐν ἀξιώματι οἰκοδομῆς. οὐ γὰρ ἀρκεῖ μόνον τῷ ψηφισθέντι ἀρχιερεῖ, καὶ τῷ προσιόντι ἐπὶ τὸ θεῖον λουτρὸν ἐκδεδωκότι, καὶ ἐκπεφωνηκότι τὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεως αὐτοῦ ἄνευ τῆς τῶν χειρῶν ἐπιθέσεως, καὶ ἐπικλήσεως τῆς θείας χάριτος, καὶ τοῦ ἐνδυθῆναι τὸν Χριστὸν διὰ τοῦ θείου βαπτίσματος ἤδη νομίζειν αὐτὸν εἶναι σφραγισθέντα τῷ τῆς ἀρχιερωσύνης ἀξιώματι, καὶ ἑπομένως ἐν πληροφορίᾳ ἔχειν τὸν βαπτισθησόμενον εἰς τρεῖς καταδύσεις τὸ σῶμα τῶν χριστιανῶν ἔτι ἐκδεχομένους φωτισθῆναι τῷ χρίσματι τοῦ Πνεύματος,

καὶ τῷ φωτισμῷ τῶν ψυχῶν ἡμῶν, καίπερ προηγουμένως ὀνομαζομένους, ἀλλ᾽ ἑπομένως προσαγορευομένους. ὁ πιστεύσας γάρ φησιν ὁ εὐαγγελιστής, καὶ βαπτισθεὶς σωθήσεται. καὶ πάλιν. μείνατε ἐν Ἱερουσαλήμ, ἕως οὗ ἐνδύσησθε τὴν ἐξ ὕψους δύναμιν. αὖθις μετὰ τὸν φωτισμὸν ᾄδεται τῷ διὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος καθαρθέντι, καὶ φωτισθέντι, χιτῶνά μοι παράσχου φωτεινὸν ὁ ἀναβαλλόμενος φῶς ὡς ἱμάτιον. καὶ μετὰ τὴν χειροτονίαν γίνεται ἡ δοξολογία διὰ τὸν ἀξιωθέντα, λέγουσα δόξα σοι Χριστὲ ὁ Θεὸς ἀποστόλων καύχημα, μαρτύρων ἀγαλλίαμα, ὧν τὸ κήρυγμα τριὰς ἡ ὁμοούσιος. ἐπιδίδοται ὁ λόγος εἰς βεβαίωσιν τῆς ἀληθοῦς προχειρήσεως, καὶ διὰ τῆς ἀποστολικῆς πράξεως. ἐπειδήπερ οἱ πανάγιοι ἀπόστολοι μετὰ τὴν ἐξ ὕψους δύναμιν, καὶ κάθοδον τοῦ παναγίου Πνεύματος ἔπραττον τὰ τῆς ἀποστολῆς, ἐξουσίας τε, καὶ αὐθεντίας, καὶ χάριτος τοῦ τελεταρχικοῦ, καὶ ζωοποιοῦ Πνεύματος. διὸ καὶ ὁ χαριτοποιὸς Χριστὸς τότε μετὰ τὴν ὁμολογίαν διαστέλλεται, ἐπιτάττων τοῖς αὐτόπταις, καὶ φοιτηταῖς αὐτοῦ μηδενὶ εἰπεῖν τὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεως, ὡς μήπω ἀπαρτισθείσης τῆς περὶ ἡμᾶς οἰκονομίας, οἰκοδομῆς τε πνευματικῆς, καὶ τοῦ ἐν ἐκείνοις ἐγχυθησομένου χαρακτῆρος, ἀλλ᾽ ἀπαρχὴν λεληφότων, μετὰ δὲ τὴν ἀνάστασιν, καὶ κάθοδον τοῦ παναγίου Πνεύματος ἀφόβως, καὶ χωρὶς διαστολῆς ἐνδυναμωθέντες, καὶ ἐντυπωθέντες τῷ τελεταρχικῷ Πνεύματι κηρύσσειν, καὶ φράσειν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ. τὸ δὲ πάλιν, διότι κατὰ τὸ χρεὼν τῆς σῆς παρεκβάσεως, τὰ μετὰ τὴν ἀνάστασιν ῥηθέντα ποίμαινε, καὶ βόσκε τὰ ἀρνία μου, καὶ τὰ πρόβατά μου οὐκ ἔστι μόνον διασάφησις τῶν προρρηθέντων, καὶ προεπηγγελθέντων ὑποσχετικῶς περὶ τῆς ἀναστάσεως ἐπιβεβαιωτικὴ ἐπανάληψις, ἀλλὰ διόρθωσις, ἐξάλειψίς τε τοῦ παραπτώματος, καὶ θάρρος αὐτῷ τῆς πρὸς τὸν διδάσκαλον προσπίξεως, ἐφ᾽ ᾧ ἔλαβεν ὑπόσχεσιν χρηματίσαι ποιμὴν τῆς οἰκουμένης διὰ τῆς ὁμολογίας, καὶ ὑστερήθη πρὸς καιρὸν σωτηρίας διὰ τῆς ἀρνήσεως πειρασθεὶς τῇ ἔχθρᾳ, καὶ τῷ τοῦ Σατανᾶ σινιασμῷ κατὰ τὸν λόγον τοῦ Κυρίου, ᾧ συναριστευσάμενος πάλιν τῇ φιλίᾳ, καὶ συμπαθείᾳ, καὶ ἀγάπῃ αὐτοῦ, πάντα τε αὐτῷ ἀναθέμενος ἄνευ ἀπολογίας, αὐθαδείας, προκρίσεως, καὶ τοῦ καθ᾽ αὐτὸν θάρρους, δι᾽ ἃ ἀπεγυμνώθη συσταλθείς, ἐνεδύθη πάλιν, καὶ ἀκούει ἐκ δευτέρου ποιμαίνειν, καὶ οὐ ποιμαίνειν τότε αὐτουργίᾳ, κατὰ Χρυσόστομον, ὡς εἴρηται ὄπισθεν καὶ ἱερὸν Ἐπιφάνιον. ἔδει γὰρ τῷ ὄντι, ἐπειδήπερ διὰ τῆς ἐχθίστου ἀρνήσεως ἐπεισήχθη ἡ γύμνωσις τῆς ἀρχῆς, αὐτίκρυς πάλιν διὰ τῆς φιλικῆς ἐρωταποκρίσεως, καὶ τῆς εἰς τὸν διδάσκαλον ὑπακοῆς συναριθμηθῆναι, καὶ συγκαταλεχθῆναι ταῖς ἀρχαῖς συναρχούσαις αὐτῷ διὰ τῆς μετανοίας, ὧν ἀπεχωρίσθη διὰ τῆς ἀναθεματίσεως, τῷ τρισσῷ γὰρ τῆς ἐρωτήσεως τῷ Πέτρῳ φιλεῖς με τὸ τρίτον τῆς ἀρνήσεως ὁ Χριστὸς διωρθώσατο, καί, Μετὰ τὴν θείαν ἔγερσιν τρὶς τὸ Πέτρε φιλεῖς με πυθόμενος ὁ Κύριος τῶν ἰδίων προβάτων προβάλλεται ποιμενάρχην. τό τε δὲ πάλιν, διότι τὸ ἐπιόν σοι θαυμάζειν (διὸ καὶ σαυτὸν ὀνειδίζῃ, ἢ ἄλλους καθυβρίζειν φαίνῃ) διχῇ νοεῖται, ἢ ὡς μὴ εἰδότι τὸ αἴτιον, ὥσπερ νοῦς ἄπορος λόγων ἀληθείας, ἢ ὡς μὴ βουλομένῳ καθυπείκειν τῷ θείῳ βουλήματι, ἐπειδήπερ λόγος ἐγκληματικὸς καὶ ἀπονοίας, καὶ ἐκπεφαυλισμένης προαιρέσεως καθωμολόγηται τοῖς ἐχέφροσιν. οὐχ ἁπλῶς, καὶ ὡς τὸ τυχόν, ὦ γαθὲ διπλασιάζει ὁ λογοποιὸς τῶν ὄντων τὰς λέξεις εἴτε μεταφερομένας, εἴτε ἐκφραττομένας ἐν ἑνὶ νοήματι τῆς ὑποθέσεως ἐμὸς Ἰησοῦς καὶ Χριστός, ἀλλὰ μετὰ πολλῆς τῆς σοφίας, καὶ τῆς κατὰ τὸ ἐγχωροῦν ἡμῖν φιλοσοφίας αὐτὰς προβάλλεται,

καίπερ ἐπ᾽ αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ἀναγομένας. καὶ γὰρ ἐπαναβιβάζων ἡμᾶς ἐκ τῶν ἀτελεστέρων ἐπὶ τὰ τελειότερα, περὶ μὲν τῆς ἀναστάσεως ὑπισχνεῖται μεταφορικῶς, μετὰ δὲ τὴν ἔγερσιν ἐκφραστικῶς, προβλητικῶς, καὶ ἐξουσιαστικώτερον προσδιαλέγεται), διόπερ ἐκεῖσε οἰκοδομήσω, δώσω, καὶ Κλεῖς. ἐνταῦθα ποίμαινε, ἐξουσίας περιβολὴ, καὶ ἐμφύσημα τοῦ παναγίου Πνεύματος, κοινῶς πρὸς πάντας κἀκεῖνα, καὶ ταῦτα λεγόμενα, καίπερ πρὸς ἕνα ἀποτεινόμενα συνεκδοχικῶς, καὶ διὰ τὸ ἀρνησάμενον προσθαρρῆσαι (ὡς δεδειχότες ἐσμὲν) τῷ δεδωκότι τὴν χάριν, καὶ συγκεχωρηκότι τὴν παράπτωσιν, καίτοι γε οὔπω τελεσιουργὸς δύναμις, καὶ κάθοδος τῆς θείας χάριτος, μέντοι γε τελεώτερον, ἐκφραστικώτερον τῶν μεταφερομένων ὑποσχέσεων, εἰ καὶ μὴ αὐτουργουμένων, καὶ καταπεμπομένων πεπληροφορημένως. ἐπειδήπερ ὥσπερ ἡ ὁμολογία προηγεῖται τῆς περιβολῆς, καὶ προχειρίσεως, αὕτη δὲ τῆς θείας χάριτος τελεσιουργούσης, καὶ χαρακτηριζούσης τὰ περιβαλλόμενα, καὶ προομολογούμενα, οὕτω καὶ ἡ πίστις, καὶ ἡ ὑπόσχεσις, καὶ ἡ ὁμολογία τῆς ἐκφράσεως, καὶ τοῦ ἐμφυσήματος, καὶ ταῦτα τῆς θείας χάριτος, καὶ τελεταρχικῆς καταβάσεως τοῦ παναγίου Πνεύματος. ὥστε ὁ ὀνειδισμὸς, καὶ ἡ βεβηλότης τοῦ σοφίσματος περιτρέπεται ἐπὶ τὴν ὑβρίστριαν, καὶ τοὺς κυβιστὰς, καὶ σοφιστὰς τῶν λόγων τοῦ Κυρίου τοὺς δι᾽ ὧν ὀνειδίζειν δοκοῦντας ἑαυτοῖς ἐπιφερομένους τὴν ὕβριν, καὶ ἐς τοσοῦτον ἐλθεῖν ἀπονοίας, ὥστε τὰς λέξεις αἷς χρῶνται παραλογιστικῶς, ἀπορεῖν, καὶ μὴ εἰδέναι τὸ κυριώτατον τῆς σημασίας αὐτῶν πρὸς αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ Λόγου τῆς ἀληθείας, ἔσωσεν ἡμῖν ἀφεθέντα τὰ κατὰ τοὺς ἁγίους μεθερμηνεύματα, ὅτι τὰ περὶ τῆς ἀναστάσεως προρρητικῶς ἐλέχθη πρὸς τὰ ἐκβησόμενα, τί σημαίνει κατὰ σὲ τὸ ἀσαφέστερον τῆς Καισαρείας κεχρηματικέναι, καὶ σαφέστερον τῆς Τιβεριάδος χρησμοδοτηθῆναι μὴ ὑπάρξει ἐσομένων, καὶ δόσις χρησμῶν τελεσιουργηθησομένων σημαντικώτερα, καὶ ἐκφραστικώτερά εἰσι, δι᾽ ὧν καὶ ἡ γύμνωσις προκηρύττεται διὰ τῆς περὶ τῆς φωνῆς τοῦ Ἀλέκτορος ἀπαρνήσεως, καὶ ὁ ἐπενδύτης τῆς δυνάμεως ἐπιζωννύεται διὰ τῆς μετανοίας, καὶ τῆς ἐρωταποκρίσεως, δι᾽ ὧν προλέγει ὁ Κύριος καταψυχθῆναι, καὶ ἀπαρνηθῆναι τῷ τὸν ἐραστὴν ἀπεκδυθῆναι τῆς ἄνωθεν ῥοπῆς, καὶ τῆς ἐκεῖθεν συμμαχίας, καὶ μὴ ἐκλελοιπέναι φθαρτικῇ ὀλιγοθυμίᾳ, καὶ ἐς τέλος ἀπολεσθῆναι τῷ ὀλεθρίῳ καταναθέματι, ἀλλὰ σωφρονισθῆναι τὸν ἀντιλογισμὸν, καὶ παιδευθῆναι τὸν ἀπερίσκεπτον, μήτε θαρρεῖν ἑαυτῷ, ἢ προκρίνεσθαι τῆς ἀδελφότητος τῇ οἰήσει, ἀλλὰ συντάσσεσθαι, καὶ συναριθμεῖσθαι αὐτῇ, καθυπείκειν τε τῷ θείῳ ῥήματι, καὶ ὑπακούειν τῷ τοῦ Χριστοῦ βουλήματι, ὃ καὶ ἐμφαίνει ὁ Κύριος λελογχὼς εἴπατε τῷ Πέτρῳ, καὶ τοῖς ἀδελφοῖς μου, ὡσανεὶ ἔλεγε, κατονομαστὶ αὐτὸν ὀνομάζω, ὅπως θαρρήσῃ μοι ἀδεῶς, καὶ χωρὶς ἀθυμίας. μὴ φοβείτω προσπελάσαι μοι διὰ τὴν ἄρνησιν, ἣν ἐξηλειψάμην αὐτοῦ διὰ τῆς μεταμελείας, πάλιν αὐτὸν συναρίθμιον, καὶ προστάτην τῆς ἀδελφότητος αὐτὸν ἀποφαίνομαι συντεταγμένως συναριθμούμενον, καὶ προαριθμούμενον αὐτῶν, οὐχ ὡς ἄρχοντα κατεξουσιάζοντα ἐκείνων, ἀλλ᾽ ὡς συνάρχοντα, καὶ σύνδουλον, καὶ συνδιάκονον, καὶ σύμφιλον ἐκείνοις ὡς συστρατιώτην, συμποιμένα, συγχορευτὴν αὐτοῖς τῆς πρὸς ἐμὲ, καὶ παρ᾽ ἐμοῦ ἐπιγνώσεως. διὸ καὶ χωρὶς τοὔνομα αὐτοῦ τίθημι, ἵνα θαρρήσῃ τοῦ συναρχοντικοῦ ἀξιώματος, καὶ συστρατεύσηται τῆς ἀρνήσεως ἐξεληλαμένης, καὶ τῆς ὕλης τοῦ τραύματος ἐπιγεγονυίας, ὡς προείρηται κατὰ Χρυσόστομον ὄπισθεν, μάλιστά γε εἰς τὸν περὶ ἀναστάσεως λόγον. Οὐ γὰρ δεῖ λέγειν σοφιστικὰ προστ-

ῥήμα-

ματα, ὅτι οἵαν σχέσιν ἔχει ὁ πατριάρχης πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς (καίπερ ταύτην ἐπινοουμένην κατὰ τὸ ἐξωτερικὸν πρόβλημα) ἐσχηκὼς ἔφθη καὶ ὁ μακάριος Πέτρος πρὸς τοὺς συμμαθητὰς, ἀλλ᾽ οἵαν μαθητὴς πρὸς τοὺς συμμαθητὰς, συμποιμὴν πρὸς τοὺς συμποιμένας, συμπατριάρχης πρὸς τοὺς συμπατριαρχεύοντας, ὁ Ῥώμης ἡνίκα συνεφρόνει τὰ τοῦ Πνεύματος, καὶ μὴ τὰ τῆς σαρκὸς, πρὸς τὸν Κωνσταντινουπόλεως, οὗτος πρὸς τὸν Ἀλεξανδρείας, ἐκεῖνος πρὸς τὸν Ἀντιοχείας, αὐτὸς δὲ πρὸς τὸν Ἱεροσολύμων. καὶ ἀντιστρόφως, συναίσθητος πρὸς συναίσθητον, συμβασιλεὺς πρὸς συμβασιλεύοντας, κλίμα πρὸς κλίμα τῆς Οἰκουμένης. ἐκεῖνο γὰρ τὸ φίλαρχον πτώσεως, καὶ ὑπερφρονήσεως αἴτιον ἐγίγνετο. τοῦτο δὲ τῇ τιμῇ πρὸς ἀλλήλους ἡγεῖσθαι διορθώσεως φιλικῆς, καὶ συνδέσμου φιλοστόργου ἀδιάλυτον δεσμωτήριον, καὶ θεραπευτικὸν ἴαμα ἐπεφάνη, καθὸ καὶ τὴν ὑπόσχεσιν τῶν Κλειδῶν ἀμυδρῶς δεδομένην πρὸ τοῦ πάθους, καὶ κατ᾽ ἐπαγγελίαν νεῶ ἐκτυποῖ, ὕστερον δὲ τελεσιουργήσει καὶ συμπληρώσεται, διὰ τῆς προθεσμίας ὁ εὐεργέτης, καὶ χορηγὸς τῆς ἐξουσίας τῶν μαθητῶν. προσημάνας γὰρ αὐτοὺς εἰς τὴν ὑποδοχὴν τῶν χαρισμάτων διὰ τῆς εἰς αὐτὸν δικαιούσης πίστεως, ἀπάρχεται αὐτοὺς ἀναβιβάζειν ἐξαιρέμενος τῆς ἀποτετμημένης, καὶ κεκομμένης χώρας ἐπὶ τὴν καλὴν, καὶ θείαν ὅρασιν, τοῦτο τὸ μεθερμηνευόμενον ἐκ τῆς Καισαρείας πρὸς τὴν Τιβεριάδα, κἀντεῦθεν ἐπὶ τὸ ἀνώγεον, καὶ ὑπερῷον τοῦ Πνεύματος τὴν ὑψηλὴν ἀνάβασιν. ἴσως τὴν θεωρητικωτέραν, ἀστραπομορφοτέραν τε ἔλλαψιν, καὶ ἐνεργεστέραν παρουσίαν τῆς αὐτοῦ καταβάσεως. οὕτω γὰρ οἶδεν ὁ ἐμὸς Ἰησοῦς, καὶ διδάσκαλος Χριστὸς κατ᾽ ὀλίγον ὥσπερ σοφὸς ἰατρὸς πανσοφώτατος ἐπαναλαμβάνειν τὴν ἀσθενοῦσαν, καὶ προσηλωμένην ταῖς ὕλαις ταύταις, καὶ ῥεούσαις προσπαθείαις τὴν καθ᾽ ἡμᾶς φύσιν ἀνθρώπινον ἐπὶ τὰ ὑψηλότερα, καὶ τελεσιουργότερα δόματα, καὶ χαρίσματα τῆς αὐτοῦ βουλήσεως, τὰ μὲν αὐτὸς ἀμέσως χαριζόμενος διὰ τῆς κατὰ σάρκα προσομιλίας ἡμῖν, τὰ δὲ ἐπαγγειλάμενος ἄνωθεν σὺν Πατρὶ, καὶ Πνεύματι ἐν μιᾷ βασιλείᾳ, ἐξουσίᾳ τε, καὶ θελήσει καταπεμπόμενος, καὶ φιλοδωρούμενος, δι᾽ ἃ καὶ ἀρχοντικοὶ πάντες οἱ ἀπόστολοι ἐξίσου ἐξουσιαστικοὶ ἐγεγόνεισαν τῷ λόγῳ τῆς μιᾶς χάριτος, εἰ καὶ διαφέροντες τῷ λόγῳ τῆς φιλοστοργίας τῆς θερμοτέρας, καὶ ζηλωτοτέρας ἐπιγνώσεως, καὶ τῆς ἐκ τοῦ παραπτώματος, συμπαθείας, καὶ δεξιώσεως μὴ μόνον διὰ τὴν τῆς πίστεως ὑπεροχὴν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν Κορωνίδα καὶ ταύτης, καὶ τῆς ἐλπίδος, καὶ πασῶν τῶν ἀρετῶν ὑπερβολὴν τοῦ ἔρωτος, εἴτε Πέτρου ὁ ζῆλος, εἴτε Παύλου ὁ τόνος, εἴτε Θωμᾶ ἡ ἐξέτασις, καὶ Ἰωάννου τὸ ἀνεξίκακον εἴη, πάντες συγκεκοινωνοῦντες, συνερχόμενοι τῇ μιᾷ πίστει, καὶ τῷ ἑνὶ ἀκαταλύτῳ συνδέσμῳ τῆς ἀγάπης τῆς ἀνυποκρίτου, ὡς προείρηται, κἄν τε κατὰ τὸ ἐπικρατοῦν τῆς θερμοτέρας διαθέσεως, καὶ σπουδαιοτέρας ἕξεως διενηνόχασιν ἀδιαιρέτως ἑνούμενοι τῷ ἑνὶ Πνεύματι. καὶ γὰρ τὰ πρὸς τὸν μακάριον Πέτρον ῥηθέντα μὴ μόνον ἐκείνῳ προσαρμοστέα ὡς ἰδιάζοντα, ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς ἀποστόλοις, καὶ τοῖς μετέπειτα ἐκείνων διαδόχοις, καὶ εὐσεβέσιν εἶναι ἀληθῆ γνωρίσματα, καὶ σημεῖα τῆς εἰς Χριστὸν εὐσεβοῦς ὁμολογίας, καὶ τεκμήριον τῆς εἰς αὐτὸν ἀγάπης, κατὰ Χρυσόστομον ἐν τοῖς περὶ ἱερωσύνης λόγοις, ὁμιλίᾳ τε, οέ, κεφ, μέ, εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον, εἰ καὶ πρὸς ἐκεῖνον ἀποτείνεται ὁ Λόγος τῆς ἀληθείας, οἰκονομικῶς αὐτὸ τοῦτο γίγνεται, ὅπως ὁ αὐθάδης καὶ τολμητίας ἀπερίσκεπτος, κατασταθῇ συνεσταλμένος, καὶ ἀντιλογικὸς ὑπήκοος, ἐφ᾽ ᾧ καὶ μείζονι τῶν ἄλλων κινδύνῳ περικλείεται, καὶ

κλυδω-

κλυδωνίζεται, ἐκεῖνοι γὰρ μόνῳ διασκορπισμῷ ἐν τῇ παταγῇ τοῦ ποιμένος περικρύπτονται, οὗτος δὲ ἀναθεματισμῷ πρὸς ἐκείνῳ, καὶ ἀρνήσει ἔνοχος γίγνεται, ἀπεκδυθεὶς τῆς ἄνωθεν ῥοπῆς, καὶ ἀγαπήσεως, δι᾽ ἣν ἐπιστραφεὶς ἀνέθηκε πλείονα τὴν φιλίαν, καὶ τὴν ἐπίγνωσιν, ἐπειδήπερ περιττοτέρως ἔφθη φιλοστοργηθεὶς, ἢ συμπαραβληθεὶς ἀντιλογικὸς, ἐγνωρίσθη ψεύστης ἀληθινός. ἢ ὑποταχθεὶς αὖθις ἀντιῤῥήσεως, προβέβληται διορθωθεὶς ποιμὴν οἰκουμενικός. ἢ περιζωσθεὶς, καὶ ἐνδυναμωθεὶς, τὸν σταυρὸν ἐπ᾽ ὤμων ἦρε, καὶ τῷ διδασκάλῳ ἠκολούθησε, καθάπερ Ἀνδρέας, καὶ Θωμᾶς σὺν τοῖς λοιποῖς συμφοιτηταῖς, καὶ ὅσοι τὸν Θεὸν ἐδόξασαν διὰ τοῦ σταυρικοῦ θανάτου εἴτε τοῦ μαρτυρολογίου, εἴτε τῆς προαιρέσεως, θέμενοι διδασκαλικῶς, καὶ χριστομιμήτως τὴν ψυχὴν αὐτῶν, καὶ τὴν προαίρεσιν ὑπὲρ τῶν λογικῶν προβάτων, ὥστε μὴ πληρῶσαι τὸ θέλημα τῆς σαρκὸς, ἀλλὰ καθυπείξαντες τῇ τοῦ λόγου ἀκολουθίᾳ σφάττεσθαι ὑπὲρ ἐκείνων. τοιούτως γὰρ καὶ ἡ θεραπεία τοῦ νοσήματος γίγνεται, τοιούτως καὶ ὁ Πέτρος ἐρωτώμενος θεραπεύεται περὶ τοῦ πτώματος τῆς ἀρνήσεως. οὔτε γὰρ ἀσθενὴς ἰαθῆναι δύναται, μέχρις ὅτου τὸν ἰατρὸν παροργίζει, καὶ παροξύνεται, οὔτε Πέτρος ἐπανακαλεῖται, μέχρις ὅτου τῷ διδασκάλῳ ἀντιλογικὸς, καὶ φιλόνεικος. Κύριε τίς ἰαθῆναι βουλόμενος τὸν ἰατρὸν παροργίζει, Κύριε πρὶν εἰς τέλος ἀπόλλωμαι σῶσόν με. Τούτῳ λοιπὸν τῷ ὑποδείγματι χρεὼν ἐστὶν ἕκαστον τὸν πνευματικὸν ἄνδρα κατακοσμηθῆναι, καὶ μὴ ἀντιλέγειν τοῖς θείοις προστάγμασιν, ἢ ἑαυτῷ θαῤῥεῖν, καὶ προκρίνεσθαι τῆς ἀδελφότητος τῇ οἰήσει τοῦ πρωτείου, καὶ τῆς φιλαρχίας, ἀλλὰ συνεσταλμένον ἐν πᾶσι, σεσωφρονισμένον τε, καὶ ᾐχμαλωτισμένον εὑρίσκεσθαι τῷ θείῳ βουλήματι, καὶ τῷ κατὰ Χριστὸν νοήματι, συνομολογεῖν τε, καὶ συνομοφρονεῖν τοῖς θείοις πατράσιν, ὅτι ἡ ἐξουσία τοῦ παναγίου Πνεύματος ἐπιστεύθη, καὶ ἐδόθη κοινὴ ἐξίσου πᾶσι τοῖς ἀποστόλοις συναριθμουμένοις, καὶ συντεταγμένοις πρὸ μὲν τῆς ἐγέρσεως καθ᾽ ὑπόσχεσιν ἐξ ἀποταγῆς τοῦ Κυρίου, καὶ ἀμυδρότερον, μετὰ δὲ τὴν ἀνάστασιν προβλητικώτερον, καὶ προχειρότερον, καὶ τελεώτερον, τῷ καιρῷ δὲ τῆς Πεντηκοστῆς ἐπιδημητικώτερον, παῤῥησιαστικώτερον, ἢ ὡς ἂν εἴποι τις ἐνδεὴς ἀκριβασμοῦ ῥημάτων ἐκφραστικωτέρων, οὐσιωδέστερον, ὅτι ὁ μακάριος Πέτρος οὐχὶ μόνος ποιμὴν τῆς οἰκουμένης, καὶ ἀπόστολος ἐχρημάτισεν, ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ ἀπόστολοι περιῆλθον τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης, ἧς πᾶσα ἡ γῆ ἐνήχηται τοῦ φθόγγου, καὶ τῶν ῥημάτων αὐτῶν. ἔτι τε ὅτι ἡμεῖς ἐπὶ τῷ προκειμένῳ ῥητῷ, καὶ ζητήματι τῆς εὐσεβείας ἀποδίδομεν ἐποφειλομένως ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις τὴν τιμὴν, τὴν διαιωνίζουσαν μνήμην, καὶ τῷ πείθεσθαι τῷ οἰκουμενικῷ πατρὶ κυρῷ Ἀθανασίῳ τῷ παπιλάρῳ οὐχ ὡς δεδεχότι τὸ ἰδιοβούλητον, καὶ σφετεριζομένῳ τῆς ἐν αὐτῷ διανοίας, ὡς παρεξηγᾶται ὁ ἱερόσυλος, ἀλλ᾽ ὡς πεφρονηκότι τὸ τοῦ Πνεύματος φρόνημα, καὶ δεδεικται τῷ ὀρθοτομοῦντι λόγῳ τῆς ἀληθείας διὰ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως, καὶ ὑπακοῆς ἢ στηριζόμενοι ἐναντίον βασιλέων, καὶ οὐκ ἐπαισχυνόμεθα, ἔχοντες σύμμαχον τὴν θείαν ῥοπὴν, καὶ συμμαχίαν αὐτῆς ἐνδυναμοῦσαν ἡμᾶς ἐπὶ ταῖς ἀσθενείαις ἡμῶν, καίπερ δοῦλοι, καὶ αἰχμάλωτοι τῇ τύχῃ τοῦ σώματος, καὶ τῷ ταλανίζοντι τὴν σάρκα, οὐ μέντοι γε τῷ πνεύματι τῆς πίστεως, καὶ τῇ ἐλευθερίᾳ τῆς ἐπ᾽ ἀγαθῷ προαιρέσεως, ἣν τοσούτῳ θαῤῥοῦμεν εἶναι γνησιωτέραν, καὶ ἐλευθερωτέραν, ὅσῳ Χριστῷ καθυπείκουσαν, καὶ τῷ αὐτοῦ βουλήματι, καὶ μὴ ἑαυτῇ σφετερίζουσαν τὰ ἀλλότρια, καὶ ἐγκαυχωμένην

ἐπὶ

ἐπὶ τοῖς ἀξιώμασι. Τοῦτο μὲν γὰρ ὁρῶμεν τὸν ἀσεβῆ ὑπερυψούμενον, καὶ ἐπαιρόμενον ὡς τὰς κέδρους τοῦ Λιβάνου, καὶ παρήλθομεν, καὶ ἰδοὺ οὐκ ἦν, ἀμέλει ἀπώχοντο οἱ ἀστήρικτοι λογισμοὶ αὐτοῦ, οἰήσεις ἀνυπόστατοι, καὶ φαντασίαι μὴ διαμένουσαι κατὰ τὸν οὐρανοφάντορα Βασίλειον εἰς τὸν Ἡσαΐαν. ἐκεῖνο δὲ πάλιν ὥσπερ ἐχέφρονες τῇ ἀρχιτεκτονίᾳ τοῦ Πνεύματος οἰκοδόμοι ὑποβάλλοντες θεμελίους ἀναλογοῦντας τῷ μεγέθει, καὶ τῷ ὕψει τῶν κατασκευαζομένων οἰκοδομημάτων, καὶ ναυπηγοὶ συμπηγνύντες ὁλκάδα μυριοφόρον ἐχούσας τρόπιν συμβαίνουσαν τῷ βάρει τῶν ἀγωγίμων, καὶ καρδίαν στερεὰν, καὶ πάγιον νομίζοντες προσεσπαρμένην παρὰ τῆς φύσεως κατὰ τὸ σύμμετρον τοῦ ταῖς οἰκείαις ἀρχαῖς προσυφαινομένου σώματος προϋποτίθεμεν τὴν εὐσέβειαν, καὶ τὴν ὁμολογίαν τὴν εἰς Θεὸν τὸν τρισυπόστατον, ἐφ᾽ ᾗ μακάριον συμπεραίνομεν εἶναι τὸν μὴ πορευόμενον ταῖς βουλαῖς τῶν ἀσεβῶν, καὶ μὴ ἑστηκότα τῇ ὁδῷ τῶν ἁμαρτωλῶν, καὶ καθέδραις λοιμῶν μὴ παρακαθίσαντα, (τουτέστι Φαρισαίοις, γραμματεῦσί τε, καὶ ὅσοις βουλομένοις, οἰομένοις τε καθυποστηρίζεσθαι τὸ οἰκεῖον βούλημα, καὶ ἐπισφαλὲς ἐπινόημα) ἀλλ᾽ ἔχοντα τὸ θέλημα αὐτοῦ κρατυνόμενον τῷ νόμῳ τοῦ Κυρίου Πνεύματος, μελετῶντά τε ἡμέρας, καὶ νυκτὸς ταύτην τὴν ἀκολουθίαν, καὶ τὴν ὑποταγὴν, ἄχρις ὅτου παρερχόμενον, καὶ παρεπιδημοῦντα τήνδε τὴν πρόσκαιρον κατοικίαν, καὶ ἐργαζόμενον τἀγαθὸν, καὶ τὴν ἐνάρετον πολιτείαν, ὅστις δίκην ξύλου ἀειθαλοῦς πεφυτευμένου παρὰ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων, καὶ ἀποδιδόντος τὸν καρπὸν αὐτοῦ κατὰ τὸν διωρισμένον αὐτῷ καιρὸν ἀρδευόμενος, καὶ ποτιζόμενος παρὰ τῆς ζωογόνου πόσεως, καὶ ἀναγνώσεως τῶν θείων γραφῶν γενήσεται ξύλον ζωῆς χριστομίμητον ἐν καιρῷ, καὶ τῷ δέοντι χρόνῳ καρποφορησόμενον τὴν ἀντίδοσιν τῶν κατορθωμάτων διὰ τῆς εἰς Χριστὸν ὑπακοῆς, καὶ τὴν ἐπίγνωσιν αὐτοῦ τελειοτέραν ληψόμενον διὰ τῆς καταργήσεως τῶν φθειρομένων, λέγων σὺν τῷ μακαρίῳ Παύλῳ, ὅταν ἔλθῃ τὸ τέλειον, τότε τὸ ἐκ μέρους καταργηθήσεται, τουτέστι τότε ἴσμεν καὶ τὰς αἰτίας, καὶ τοὺς τρόπους τῶν πραγμάτων, δι᾽ ἃ ὑμεῖς ἐπ᾽ εὐτυχίᾳ τοῦ κόσμου πλατύνεσθε οἱ προδεδωκότες ἡμᾶς, ἡμεῖς δὲ παραδοθέντες ἀφ᾽ ἡμῶν στενοχωρούμεθα διὰ τῆς ἀπαγούσης ὁδοῦ εἰς τὴν ἀληθινὴν ζωὴν, ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν χάριτι, καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀμήν.

ΚΕΦΑ'ΛΑΙΟΝ Ος'.

Μαρτυρία τρίτη.

Ἀστράπτει καὶ πάλιν ὁ χρυσοῤῥόας Νεῖλος μέγας Χρυσόστομος ἐν τῇ πζ', εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην ὁμιλίᾳ.

Καί τι δήποτε τοὺς ἄλλους παραδραμὼν τούτῳ περὶ τούτων διαλέγεται; ἔκκριτος ἦν τῶν ἀποστόλων, καὶ στόμα τῶν μαθητῶν, καὶ κορυφὴ τοῦ χοροῦ, διὰ τοῦτο καὶ Παῦλος ἀνέβη αὐτὸν ἱστορῆσαι παρὰ τοὺς ἄλλους. καὶ μετ᾽ ὀλίγα, ἐγχειρίζεται τὴν προστασίαν τῶν ἀδελφῶν. καὶ πάλιν. εἰ φιλεῖς με, προΐστασο τῶν ἀδελφῶν. καὶ αὖθις. τοῦτον οὐ τοῦ θρόνου, ἀλλὰ τῆς οἰκουμένης ἐχειροτόνησε διδάσκαλον. οὕτως καὶ τὴν προστασίαν ἐνεπιστεύθη τῶν ἀδελφῶν. καὶ αὖ. ἐπεὶ οὖν μεγάλα αὐτῷ προεῖπε, καὶ τὴν οἰκουμένην ἐνεχείρισεν.

Ἐξέτασις.

Φίλου

Φίλον ἐστὶν ἀεὶ τῷ φιλαύτῳ ἀντιδίκῳ, καὶ μοναρχίας περιγινομένῳ τὰ κοινὰ ἰδιώματα, καὶ καθόλου χαρίσματα ἱεροσυλεῖν, καὶ ἰδιωθησόμενα αὐτῷ ποιεῖν, καὶ τὰ μὲν κολοβεῖν τῶν μαρτυριῶν, τὰ δὲ παρεξηγεῖν, μόνον οὐ φιλαρχίας περιγίνηται ἐπιδεχόμενος. ὅπερ τοὐναντίον δοκεῖ τοῖς καλῶς διευκρινοῦσι τάς τε γνώμας, καὶ φιλοπόνους σπουδὰς τῶν θείων πατέρων τῶν εἴτε φίλαρχον, φίλαυτόν τε παρὰ τὸν κανόνα τοῦ Πνεύματος τοιοῦτον ὂν ἀποκρινόντων, καὶ ἀποφαινόντων συναρμόζεσθαι τῷ καθόλου ἀρτιμελεῖ τοῦ σώματος τῆς ἐκκλησίας, καὶ τὰ ἑνὶ προσαρμοζόμενα συνεκδοχικῶς κοινῇ ἐκληπτέα. ὅθεν εἰς εὐκρινεστέραν ἐξέτασιν τῶν προμαρτυρηθέντων ἔσω λοιπὸν ἐπιστάσεως ἄξιον, αʹ, ὅτι τὸ τῆς προστασίας ὄνομα ἐν τῇ ἁγίᾳ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίᾳ μηδὲν ἕτερον σημαίνειν, ὅτι μή γε περίστασίν τινα, καὶ ἰδίωμα τοῦ καλοῦ ἔργου τῆς ἐπισκοπῆς, κατὰ Παῦλον, καὶ Χρυσόστομον πρώτη πρὸς Τιμόθεον κεφ. γʹ, καὶ εʹ, λέγοντας, οἱ καλῶς προεστῶτες διπλῆς τιμῆς ἀξιούσθωσαν. τί δέ ἐστι καλῶς προεστῶτες, ἀκούσωμεν τοῦ Χριστοῦ λέγοντος, ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τίθησιν ὑπὲρ τῶν προβάτων. ἄρα τοῦτό ἐστι καλῶς προεστάναι, μηδενὸς φείδεσθαι τῆς ἐκείνων κηδεμονίας ἕνεκα. καὶ πάλιν, τοῦ ἰδίου οἴκου καλῶς προϊστάμενον· τοῦτο καὶ οἱ ἔξωθέν φασιν, ὅτι ὁ οἰκονομικὸς, καὶ πολιτικὸς ἂν γένοιτο ταχέως. καὶ γὰρ τοῦτό ἐστιν ἡ ἐκκλησία ὡσανεὶ μικρὰ οἰκία, καὶ τὰ ἑξῆς. Ἰστέον βʹ, ὅτι καθάπερ σεσημείωται πολλάκις τὰ δοκοῦντα ἑνὶ προσαρμόζεσθαι, καὶ ἐφ' ἓν πρόσωπον ἀνεκτεινόμενα συνεκδοχικῶς, κοινῇ δέον ἐστὶ λαμβάνεσθαι, κατὰ τὸν ἱερὸν Χρυσόστομον πανταχοῦ τοῦτο σημαίνοντα, μᾶλλον μὴ τοσοῦτον ἐν τοῖς περὶ ἱερωσύνης αὐτοῦ λόγοις, καὶ εἰς τὸ ποίμαινε τὰ πρόβατά μου εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον, ὡς προσεσημάνθη ἐν τοῖς προαποδειχθεῖσιν ἡμῖν, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ πρώτῃ πρὸς Τιμόθεον κεφ. γʹ. ἐξηγούμενος τὰς τοῦ ἐπισκόπου χρεωστουμένας ποιότητας, καὶ ἐποφειλομένας περιστάσεις προστιθεμένας, καὶ διαχαρακτηριζομένας τῷ μακαρίῳ Παύλῳ, ἅς φησιν εἶναι διαλεγομένας, καὶ παραινουμένας οὐχὶ πρὸς τὸν Τιμόθεον μόνον, ἀλλὰ καθόλου πρὸς πάντας. εἷς γὰρ ὁ χαρακτὴρ τῆς ἀρχιερωσύνης, καὶ τῆς ἐπισκοπῆς, καὶ τῆς ἀποστολῆς ἐστι κοινῇ, καὶ ὁλικῶς λαμβανόμενος. διό φησιν ἀδιορίστως πρῶτον ὁ μακάριος Παῦλος, εἴτις ἐπισκοπῆς ὀρέγεται, καλοῦ ἔργου ἐπιθυμεῖ. δεῖ οὖν τὸν ἐπίσκοπον ἀνεπίληπτον εἶναι, μιᾶς γυναικὸς ἄνδρα, νηφάλιον, σώφρονα, κόσμιον, φιλόξενον, διδακτικὸν, μὴ πάροινον, μὴ πλήκτην, μὴ αἰσχροκερδῆ, ἀλλ' ἐπιεικῆ, ἄμαχον, ἀφιλάργυρον, τοῦ ἰδίου οἴκου καλῶς προϊστάμενον, τέκνα ἔχοντα ἐν ὑποταγῇ μετὰ πάσης σεμνότητος, ἐφ' οἷς ἑρμηνεύεται ὁ οἰκουμενικὸς διδάσκαλος τὸ κοινὸν προτέρημα λέγων οὕτω. μέλλων κατιέναι εἰς τὸν περὶ ἐπισκοπῆς λόγον δείκνυσι καθάπαξ ὁποῖον εἶναι χρὴ τὸν ἐπίσκοπον οὐκ ἐν τάξει τῆς πρὸς Τιμόθεον αὐτὸ παραινέσεως ποιῶν, ἀλλ' ὡς πᾶσι διαλεγόμενος, καὶ δι' ἐκείνου πάντας ῥυθμίζων. καὶ τί φησιν, ὅστις ἐπισκοπῆς ὀρέγεται, οὐκ ἐγκαλῶ φησιν, προστασίας γὰρ ἔργον ἐστὶν, εἴτις ταύτην ἔχει τὴν ἐπιθυμίαν. ὥστε μὴ τῆς ἀρχῆς, καὶ τῆς αὐθεντίας ἐφίεσθαι μόνον, ἀλλὰ τῆς προστασίας, οὐκ ἐγκαλῶ, καλοῦ γὰρ ἐπιθυμεῖ, ἐπεὶ καὶ Μωσῆς ἐπεθύμησε τοῦ πράγματος, ἀλλ' οὐ τῆς ἐξουσίας, καὶ οὕτως ἐπεθύμησεν, ὡς ἀκοῦσαι, τίς σε κατέστησεν ἄρχοντα, καὶ δικαστὴν ἐφ' ἡμᾶς, εἴτις οὕτως ἐπεθύμησεν, ἐπιθυμείτω. ἐπισκοπὴ γὰρ εἴρηται παρὰ τὸ ἐπισκοπεῖν ἅπαντας. Ἰστέον γʹ, ὅτι τὸ κυριώτατον γνώρισμα, τεκμήριον, καὶ σημεῖον τῆς πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπης, ποιμαντικῆς

ἐπιστήμης,

ἐπιστήμης, καὶ σοφῆς προστασίας ἐστὶ τὸ ἀκέραιον, ἀδόλωτον, καθαρὸν, καὶ πρᾶον φίλτρον τὸ πρὸς τὸν πλησίον, οὗ πᾶσαι αἱ ἀρεταὶ, καὶ σπουδαὶ δεύτεραι. πάντα γὰρ θεοῦ ἀγάπης δεύτερα, ὡς προείρηται κατὰ Χρυσόστομον ἐν τῇ πρὸς Κορινθίους πρώτῃ. ταύτην τὴν γνησιότητα τῆς προστασίας ἐμφαίνει ὁ οἰκουμενικὸς διδάσκαλος ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ ἱερωσύνης, παραδειγματιζομένην μὲν ὡς καθόλου ὑπόδειγμα, καὶ μὴ μερικὸν κατόρθωμα ἐπὶ τὸν μακάριον Πέτρον, κοινολογουμένην δὲ καὶ ἐπὶ πάντας ἐκτεινομένην τῇ ἀκολουθίᾳ διδασκαλίᾳ τε, καὶ ἐξουσίᾳ τῇ οἰκουμενικῇ τοῦ ἐπὶ πᾶσι συνεργοῦντος Λόγου τῆς ἀληθείας. διό φησι καὶ τί τούτου τοῦ κέρδους, ἔφην, ἂν γένοιτο μεῖζον, ἢ τὸ ταῦτα φαίνεσθαι πράττοντας, ἃ παραδείγματα τῆς εἰς Χριστὸν ἀγάπης αὐτὸς ἔφησεν εἶναι ὁ Χριστός. πρὸς γὰρ τὸν κορυφαῖον τῶν ἀποστόλων διαλεγόμενος, Πέτρε, φησὶ, φιλεῖς με; τούτου δὲ ὁμολογήσαντος ἐπιλέγει, εἰ φιλεῖς με ποίμαινε τὰ πρόβατά μου. ἐρωτᾷ τὸν μαθητὴν ὁ διδάσκαλος, εἰ φιλεῖται παρ' αὐτοῦ, οὐχ ἵνα αὐτὸς μάθῃ. (πῶς γὰρ ὁ τὰς ἁπάντων ἐμβατεύων καρδίας) ἀλλ' ἵνα ἡμᾶς διδάξῃ, ὅσον αὐτῷ μέλει τῆς τῶν ποιμνίων ἐπιστασίας τούτων. τούτου δὲ ὄντος δήλου, κἀκεῖνο ὁμοίως ἔσται φανερὸν, ὅτι πολὺς καὶ ἄφατος ἀποκείσεται μισθὸς τῷ περὶ ταῦτα πονουμένῳ, ἃ πολλοῦ τιμᾶται ὁ Χριστός. εἰ γὰρ ἡμεῖς ὅταν ἴδωμεν τῶν οἰκετῶν, ἢ τῶν θρεμμάτων τῶν ἡμετέρων ἐπιμελουμένους τινὰς, τῆς περὶ ἡμᾶς ἀγάπης τὴν εἰς ἐκεῖνα σπουδὴν τιθέμεθα σημεῖον, καίτοι γε ἅπαντα ταῦτα χρημάτων ἐστὶν ὠνητὰ, ὁ μὴ χρημάτων, μηδὲ ἄλλου τινὸς τοιούτου, ἀλλ' ἰδίου θανάτου τὸ ποίμνιον πριάμενος τοῦτο, καὶ τιμὴν τῆς ἀγέλης τὸ αἷμα δοὺς τὸ ἑαυτοῦ, πόσῃ τοὺς ποιμαίνοντας αὐτὴν ἀμείψεται δωρεᾷ. διά τοι τοῦτο εἰπόντος τοῦ μαθητοῦ, σὺ οἶδας Κύριε, ὅτι φιλῶ σε, καὶ μάρτυρα τῆς ἀγάπης αὐτὸν τὸν ἀγαπώμενον καλέσαντος, οὐκ ἔστη μέχρι τούτου ὁ Σωτὴρ, ἀλλὰ καὶ τὸ τῆς ἀγάπης προσέθηκε σημεῖον. οὐ γὰρ ὅσον ὁ Πέτρος αὐτὸν ἐφίλει, τότε ἐπιδεῖξαι ἐβούλετο (καὶ γὰρ ἐκ πολλῶν τοῦτο ἤδη ἡμῖν γέγονε δῆλον) ἀλλ' ὅσον τὴν ἐκκλησίαν αὐτὸς ἀγαπᾷ τὴν ἑαυτοῦ, καὶ Πέτρον, καὶ πάντας ἡμᾶς μαθεῖν ἠθέλησεν, ἵνα πολλὴν καὶ ἡμεῖς περὶ ταῦτα εἰσφερώμεθα σπουδήν. κατωτέρω πάλιν. νυνὶ δὲ πάντα ταῦτα ἀφεὶς, τί φησι, ποίμαινε τὰ πρόβατά μου. ἐκεῖνα μὲν γὰρ, ἃ προεῖπον, καὶ τῶν ἀρχομένων πολλοὶ δυνῶντ' ἂν ἐπιτελεῖν ῥᾳδίως, οὐκ ἄνδρες μόνον, ἀλλὰ καὶ γυναῖκες. ὅταν δὲ ἐκκλησίας προστῆναι δέῃ, καὶ ψυχῶν ἐπιμέλειαν πιστευθῆναι τοσούτων, πᾶσα μὲν ἡ γυναικεία παραχωρείτω τῷ μεγέθει τοῦ πράγματος, καὶ ἀνδρῶν δὲ τὸ πλέον, ἀγέσθωσαν δὲ εἰς τὸ μέσον οἱ πολλῷ τῷ μέτρῳ πλεονεκτοῦντες ἁπάντων, καὶ τοσοῦτον ὑψηλότεροι τῶν ἄλλων κατὰ τὴν τῆς ψυχῆς οὔσης ἀρετὴν, ὅσον τοῦ παντὸς ἔθνους Ἑβραίων, κατὰ τὸ τοῦ σώματος μέγεθος ὁ Σαοὺλ. ὡσαύτως, καὶ τὸ τίς ἄρα ἐστὶν ὁ πιστὸς δοῦλος, καὶ φρόνιμος, (καίπερ ἐφ' ἕνα ἀνατείνει) κοινῇ πρὸς πάντας ἐπινοεῖται, ὡς ἐν τῷ κατὰ Ματθαῖον διεξοδικώτατα ἀναπτύσσει ὁ χρυσοῦς τὴν γλῶτταν Ἰωάννης, ὁμοίως ἐν τῷ γʹ, περὶ ἱερωσύνης παραδειγματίζων τὸν μακάριον Παῦλον κοινῶς ἐκλαμβάνει τὸ παράδειγμα λέγων. ἐν φόβῳ, καὶ τρόμῳ πολλῷ ἐγενόμην πρὸς ὑμᾶς, ἄνθρωπος εἰς τρίτον ἁρπαγεὶς οὐρανὸν, καὶ ἀπορρήτων κοινωνήσας Θεῷ, καὶ τοσούτους ὑπομείνας θανάτους, ὅσας μετὰ τὸ πιστεῦσαι ἔζησεν ἡμέρας. ἄνθρωπος μὴ δὲ τῇ δοθείσῃ παρὰ τοῦ Χριστοῦ χρήσασθαι ἐξουσίᾳ βουληθεὶς, ἵνα μή τις τῶν πιστευσάντων σκανδαλισθῇ, εἰ τοίνυν ὁ τὰ προστάγματα ὑπερβαίνων τοῦ Χριστοῦ, καὶ μηδαμοῦ τὸ ἑαυτοῦ ζητῶν, ἀλλὰ τὸ τῶν ἀρ-

χομένων,

χομένων, οὕτως ἔμφοβος εἰμὶ ἀεί, πρὸς τὸ τῆς ἀρχῆς μέγεθος ἀφορῶν, τί πεισόμεθα ἡμεῖς οἱ πολλαχοῦ τὰ ἑαυτῶν ζητοῦντες, οἱ τὰς ἐντολὰς τοῦ Χριστοῦ, οὐ μόνον οὐχ ὑπερβαίνοντες, ἀλλὰ καὶ ἐκ πλείονος παραβαίνοντες μοίρας, τίς ἀσθενεῖ φησι, καὶ οὐκ ἀσθενῶ, τίς σκανδαλίζεται, καὶ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι; τοιοῦτον εἶναι δεῖ τὸν ἱερέα, μᾶλλον δὲ οὐ τοιοῦτον μόνον. μικρὰ γὰρ ταῦτα, καὶ τὸ μηδὲν πρὸς ὃ μέλλω λέγειν. τί δὲ τοῦτό ἐστιν; ηὐχόμην, φησὶν, ἀνάθεμα εἶναι ἀπὸ Χριστοῦ ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μου τῶν συγγενῶν μου τῶν κατὰ σάρκα. εἴ τις δύναται ταύτην ἀφιέναι τὴν φωνὴν, εἴ τις ἔχει τὴν ψυχὴν ταύτης ἐφικνουμένην τῆς εὐχῆς, ἐγκαλεῖσθαι δίκαιος ἂν εἴη φεύγων. Ἰστέον δ', ὅτι τοὔνομα τοῦ ἱερέως γενικῶς ἐκλαμβανόμενον, ἐφ' ᾧ συμπεριλαμβάνεται τὸ τῆς ἀρχιερωσύνης ὄνομα, ὡς ἔχουσιν οἱ διάλογοι οἱ ἱερατικοὶ τοῦ Χρυσοστόμου πρὸς τὸν Βασίλειον, σημαίνει τὸν οἰκουμενικὸν προστάτην τῆς ἐκκλησίας, ἢ ὡς θεοδοχέτην, ὡς ἔχει τὸ ἐν τῇ πρώτῃ πρὸς Τιμόθεον, κεφ. β', οὕτω. παρακαλῶ οὖν πάντων ποιεῖσθαι δεήσεις, προσευχὰς, ἐντεύξεις, εὐχαριστίας ὑπὲρ πάντων ἀνθρώπων, ὑπὲρ βασιλέων, καὶ πάντων τῶν ἐν ὑπεροχῇ ὄντων. ὅπου ὁ θεῖος Χρυσόστομός φησιν, ὥσπερ κοινός τις ἐστὶ πατὴρ τῆς οἰκουμένης ἁπάσης ὁ ἱερεύς. πάντων τοίνυν ἄξιον αὐτὸν κήδεσθαι, καθάπερ καὶ ὁ Θεὸς, ᾧ ἱερᾶται. καὶ τὰ ἑξῆς. ἢ πάλιν συντεκμαίρεται τὸν οἰκουμενικὸν προστάτην κατὰ τὸ ἄμωμον, καὶ καθαρὸν τῆς ἐκκλησίας διοίκημα, πολυποίκιλόν τε, καὶ πολυπράγμον, καὶ δυσχερὲς τῆς περὶ αὐτὴν ἐπιστήμης, καὶ κηδεμονίας μηχάνημα. ἐκεῖνο μὲν, διότι πύλαι ᾅδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς, τοῦτο δὲ, διότι πολυποίκιλος ἡ τοῦ Θεοῦ σοφία, καὶ μὴ καθ' ἕνα τρόπον διοικεῖ τὰ ἡμέτερα, διόπερ πολλῆς δεῖται τῆς φροντίδος, καὶ τῆς καθαρότητος ὁ ἐπιστάτης ἐπίσκοπος, νυμφίος, μνηστὴρ τῆς μεμνηστευμένης αὐτῷ ἁγίας ἐκκλησίας, καὶ διάκονος αὐτῆς, ἅπερ παραδειγματιζόμενος, καὶ ἐξεικονιζόμενος ἀμφότερα ὁ οἰκουμενικὸς ἐπίσκοπος, καὶ θεῖος ἱεράρχης Χρυσόστομος ἐν τῷ ς', περὶ ἱερωσύνης φησὶν ἀπογυμνούμενος τὸ ἐν αὐτῷ πάθος τῆς καρδίας. Ἐπειδὴ δὲ τοῦτο ἀδύνατον δι' ἀμυδρᾶς τινος εἰκόνος, ὡς ἂν οἷός τε ὦ, παρέσομαί σοι τὸν τῆς ἀθυμίας τέως ὑποδεῖξαι καπνόν. σὺ δὲ ἐκ τῆς εἰκόνος ἐκείνης τὴν ἀθυμίαν συλλέγειν μόνον. ὑποθώμεθά τινι μνηστὴν τῆς πάσης τῆς ὑφ' ἥλιον κειμένης γῆς βασιλεύοντος θυγατέρα, ταύτην τὴν κόρην κάλλος ἔχειν ἀμήχανον, οἷον καὶ τὴν ἀνθρωπείαν ὑπερβαίνειν φύσιν, καὶ τοῦτο τὸ τῶν γυναικῶν ἅπαν σῶον φῦλον ἐκ πολλοῦ τοῦ διαστήματος νικᾶν, καὶ ψυχῆς ἀρετὴν τοσαύτην, ὡς καὶ τὸ τῶν ἀνδρῶν τῶν τε γενομένων, τῶν τε ἐσομένων ποτὲ, πολλῷ τῷ μέτρῳ κατόπιν ἀφεῖναι, καὶ πάντας μὲν ὑπερβῆναι φιλοσοφίας ὅρους τῇ τῶν τρόπων εὐκοσμίᾳ, πάσης δὲ κρύψαι σώματος ὥραν τῷ τῆς οἰκείας ὄψεως κάλλει, τὸν δὲ ταύτης μνηστῆρα μὴ διὰ ταῦτα μόνον περικαίεσθαι τῆς παρθένου, ἀλλὰ καὶ χωρὶς τούτων πάσχειν τι πρὸς αὐτὴν, καὶ τῷ πάθει τούτῳ τοὺς μανικωτάτους τῶν πώποτε γενομένων ἀποκρύψαι ἐραστῶν. εἶτα μεταξὺ τῷ φίλτρῳ καιόμενος ἀκοῦσαί ποθεν, ὅτι τὴν θαυμαστὴν ἐρωμένην ἐκείνην τῶν εὐτελῶν τις, καὶ ἀπερριμμένων ἀνδρῶν, καὶ δυσγενὴς, καὶ τὸ σῶμα ἀνάπηρος, καὶ πάντων τῶν ὄντων μοχθηρότατος μέλλει πρὸς γάμον ἀγαγέσθαι. ἆρά σοι μικρόν τι μέρος τῆς ἡμετέρας ὀδύνης παρεστήσαμεν, καὶ ἀρκεῖ μέχρι τούτου στῆσαι τὴν εἰκόνα; τῆς μὲν ἀθυμίας οὖν ἕνεκεν ἀρκεῖ οἶμαι (καὶ γὰρ διὰ τοῦτο μόνον αὐτὴν παρειλήφαμεν) ἵνα σοι καὶ τοῦ φόβου, καὶ τῆς ἐκπλήξεως παραστήσω τὸ μέτρον. ἐφ' ἑτέραν πάλιν ἴωμεν ὑπο-

γραφήν.

γραφήν. καὶ ἔστω στρατόπεδον ἐκ πεζῶν, καὶ ἱππέων, καὶ ναυμάχων συνειλεγμένον ἀνδρῶν, καὶ καλυπτέτω μὲν τὴν θάλασσαν ὁ τῶν τριηρέων ἀριθμός, καλυπτέτωσαν δὲ τὰ τῶν πεδίων πλήθη, καὶ τὰς τῶν ὀρῶν κορυφὰς αἱ τῶν πεζῶν, καὶ ἱππέων φάλαγγες, καὶ ἀντιλαμπέτω μὲν τῷ ἡλίῳ τῶν ὅπλων ὁ χαλκὸς, καὶ ταῖς ἐκεῖθεν πεμπομέναις ἀκτῖσι τῶν περικεφαλαίων, καὶ τῶν ἀσπίδων ἀνταφιέσθω Μαρμαρυγή, ὁ δὲ τῶν δοράτων κτύπος, καὶ ὁ τῶν ἵππων χρεμετισμὸς πρὸς αὐτὸν φερέσθω τὸν οὐρανὸν, καὶ μήτε θάλασσα φαινέσθω, μήτε γῆ, ἀλλὰ χαλκὸς, καὶ σίδηρος πανταχοῦ. ἀντιπαρατασσέσθωσαν δὲ αὐτοῖς καὶ πολέμιοι, καὶ ἄγριοί τινες ἄνδρες, καὶ ἀνήμεροι, ἀνεστηκέτω δὲ ἤδη καὶ ὁ τῆς συμβολῆς καιρός. εἶτα ἁρπάσας τις ἐξαίφνης μειράκιον τῶν ἐν ἀγρῷ τεθραφότων, καὶ τῆς πυκτίδος, καὶ τῆς καλαύροπος πλέον εἰδότων οὐδὲν, καθοπλιζέτω μὲν αὐτὸ ὅπλοις χαλκοῖς, περιαγέτω δὲ τὸ στρατόπεδον ἅπαν, καὶ δεικνύτω λόχους, λοχαγοὺς, τοξότας, καὶ σφενδονήτας, ταξιάρχας, στρατηγοὺς, ὁπλίτας, ἱππέας, ἀκοντιστὰς, τριήρεις, τριηράρχας, τοὺς ἐκεῖ πεφραγμένους στρατιώτας, τῶν ἐν ταῖς ναυσὶν ἀποκειμένων μηχανημάτων τὸ πλῆθος, καὶ τὰ ἑξῆς ὅσα ὑποτυπούμενα πρὸς τὴν δυσχέρειαν τῆς θείας λειτουργίας γραφῇ παραδίδοται παρὰ τοῦ διδασκάλου. ἢ πάλιν λέγεται προστασία οἰκουμενικὴ ἡ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ὡς μόνου δίκην ἀνθρώπου προσλελημμένου ἀμέσως τῇ θεότητι τοῦ Θεοῦ Λόγου ἐνυποστάτῳ τε σοφίᾳ μεσιτεύσαντος ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ παντὸς τοῦ κόσμου δεδωκότος ἑαυτὸν λύτρον ἀντὶ πολλῶν, ἐντετευχότος τε, καὶ προξενήσαντος τὴν σωτηρίαν ἡμῶν μεσιτείᾳ, κατὰ τὸ εἷς ἄνθρωπος Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς μεσίτης Θεοῦ, καὶ ἀνθρώπων, οὗ τῷ αἵματι ἐξηγοράσθημεν. ὅστις πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης ἐξιλάσκεται ταῖς ἁμαρτίαις ἡμῶν ἐπὶ πάντα τὰ πέρατα τῆς γῆς προσφερόμενος ὑπὸ τῶν μετ' αὐτὸν τὸν μόνον μεσίτην θεάνθρωπον Σωτῆρα, εὐεργετικόν τε, καὶ τὴν γεννήτειραν αὐτοῦ Θεοτόκον μεσίτειραν τῆς ἀναπλάσεως ἡμῶν, ἁγίους τε ἀποστόλους, καὶ προφήτας, καὶ πάντας τοὺς ἁγίους μεσίτας, καὶ πρέσβεις θεοδοχετῶν ἱερέων, καὶ μεσιτευόντων ἀρχιερέων διὰ τῆς ἀναιμάκτου θυσίας, καὶ λογικῆς λατρείας αὐτοῦ. αὕτη δὲ ἡ προστασία δι' οὐδενὸς ἄλλου γίγνεται, μὴ ὅτι γε διὰ τοῦ ζωοδότου Χριστοῦ ὡς μόνου θεανθρώπου θεανδριζομένου τοῦ ἐπὶ σταυροῦ προσδεξαμένου δι' ἄκραν αἰσχύνην, καὶ εἰπόντος, κύριε μὴ στήσῃς αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν ταύτην. οὐκ οἴδασι γὰρ τί ποιοῦσι. καὶ πρὸ τῆς σταυρώσεως αὐτοῦ ὑπὲρ τοῦ Πέτρου, ἐγὼ ἐδεήθην περὶ σοῦ, ἵνα μὴ ἐκλείπῃ ἡ πίστις σου. ἢ πάλιν λέγεται προστασία οἰκουμενικὴ κατὰ τὴν προσάλληλον διοίκησιν τῶν μελῶν τοῦ σώματος, ὥσπερ ὁ ποὺς ὅλῳ τῷ σώματι ὑπηρετεῖ κατὰ τὴν βάδισιν, καὶ τὸν περίπατον, καὶ ὅλη ἡ χεὶρ ὑπουργεῖ παντὶ τῷ σώματι κατὰ τὴν δόσιν, καὶ τὴν λῆψιν, καὶ ὅλη ἡ κεφαλὴ κατὰ τὴν πρόνοιαν, καὶ τὴν αἴσθησιν, καὶ ἡ καρδία κατὰ τὴν ἐπιχορηγίαν τοῦ ἐμφύτου θερμοῦ, καὶ τὸ ἧπαρ κατὰ τὴν θρεπτικὴν δύναμιν, καὶ τὰ λοιπὰ ὡσαύτως. ὡσαύτως ἔχει κεφαλὴ πρὸς κεφαλὴν, καὶ χεὶρ πρὸς χεῖρα, καὶ ποὺς πρὸς πόδα, ἢ πρὸς κεφαλὴν, ἢ χεῖρα κατὰ τὸ συναριθμούμενον, καὶ ἀναλογούμενον αὐτῶν. τοιοῦτόν ἐστι τὸ εἴτε πάσχει ἓν μέλος, συμπάσχει πάντα τὰ μέλη. οὕτω πάντες οἱ διδάσκαλοι διεφροντίσαντο, καὶ διεκδικήσαντο τὴν καθόλου ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ ἐν μιᾷ πίστει, καὶ ἐν ἑνὶ Πνεύματι, καὶ μιᾷ κεφαλῇ τῇ εἰς τὸν Χριστὸν ὀρθοδοξίᾳ τῆς πίστεως συναρμολογούμενοι. οὕτως ὁ μετὰ τὸν φθαρέντα τῇ Λευκίου λύμῃ τῆς Ἀπολιναρίου αἱρέ-

σεως

σεως Λέοντα τὸν ἀναγαγόντα εἰς τὴν Ῥώμην Κάρολον τὸν τῆς Φραγγίας Ῥῆγα, καὶ στέψαντα αὐτὸν εἰς βασιλέα, ἕτερος ἁγιώτατος Λέων Πάπας ἐζήτει εἰς βοήθειαν πεμφθησομένους αὐτῷ παρὰ τοῦ Ἱεροσολύμων τότε ἱεραρχοῦντος ἁγιωτάτου Θωμᾶ ἄνδρας θεοσεβεστάτους, καὶ ὀρθοδοξοτάτους τῇ συμμαχίᾳ τῆς κατὰ Χριστὸν τὸν Θεὸν τελειότητος, προσδηλῶν αὐτῷ τὴν τῆς ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας τότε ἐπισυμβεβηκυῖαν αὐτῇ λύμην τῆς κακοδόξου αἱρέσεως, ᾧ καὶ ἐστάλθησαν ἄνδρες λόγῳ, καὶ ἀρετῇ ἐπισήμονες ὅ,τε σύγκελλος Μιχαήλ, Θεόδωρος, Θεοφάνης οἱ γραπτοί, καὶ Ἰὼβ ὁ θαυμάσιος, οἳ καὶ τῆς πορείας ἐξειρχθησαν γεγονότες κατάδηλοι τῷ τότε εἰκονομαχοῦντι τυράννῳ, παρ' οὗ ἐστίχθησαν τοῖς μετώποις διὰ τὴν ὁμολογίαν τῆς τῶν εἰκόνων θεοσεβοῦς ἀναστηλώσεως. οὕτω Λέων ὁ ἁγιώτατος συνέγραψε στήλην ὀρθοδοξίας τοῖς ἀνατολικοῖς, ἥτις προσαποτεθησαυρισμένη τῷ σκευοφυλακίῳ τῆς Ῥώμης, ἔχουσα τὰς ἱερὰς τοῦ συμβόλου ἀσπίδας. ἃς θείῳ Πνεύματι ἦν ἐγγεγραμμένα τὰ ἀπὸ τῆς τετάρτης Συνόδου δογματισθέντα εἰς τὸ φυλάττειν ἀμετακίνητα τὰ ὅσα περὶ τοῦ παναγίου Πνεύματος ἐξηνέγκαντο οἱ τότε θεοσύλλεκτοι χοροί, καὶ ταύτην ἐμφέρει εἰς τὸ μέσον ὁ μὴ τυχὼν τότε τῆς παρ' αὐτοῦ μὲν ἀπαιτηθείσης θείας συμμαχίας, κεκωλυμένης δὲ διὰ τὸν τύραννον πορείας, καὶ ἐπιδημίας τῶν ἁγίων εἰς τὴν πρεσβυτέραν Ῥώμην, καθυποβάλλων ἀναθέματι τοὺς μέλλοντας, ἢ καὶ ἐν μοχθηρίᾳ προαιρέσεως βουλομένους μετακινήσασθαι τὸ οἱονοῦν ἄρθρον ἐκ τοῦ ἁγίου Συμβόλου, καὶ κατὰ πρόσωπον τῆς ἁγίας ἐκκλησίας ἀναστηλώσας κελεύει ἀναγνωσθῆναι πᾶσι τοῖς ὑπὸ τὸ κλίμα τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης τελοῦσι. περὶ ταύτης τῆς προσαλλήλου προστασίας οἰκουμενικῆς φησὶν ὁ θεῖος Χρυσόστομος κεφ. δ', πρώτη πρὸς Κορινθίους οὕτως. „Ἐπειδὴ γὰρ ὠμῶς αὐτοῖς κέχρηνται, καὶ λέγεις, ὅτι τὰ ἐμὰ εἰς ἐμὴν ἀπόλαυσιν ἀναλωθῆναι δίκαιον, διὰ τοῦτο ἀλλότρια αὐτὰ λέγω. κοινὰ γάρ ἐστι σά, καὶ τοῦ συνδούλου, ὥσπερ ἥλιος κοινός, καὶ ἀήρ, καὶ γῆ, καὶ τὰ ἄλλα πάντα, καθάπερ ἐπὶ τοῦ σώματος, καὶ παντός ἐστι τοῦ σώματος, καὶ ἑνὸς ἑκάστου μέλους, ὅταν δὲ ἑνὸς μόνου μέλους γένηται, καὶ τὴν ἰδίαν ἀπόλλυσιν ἐνέργειαν, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν χρημάτων συμβαίνει. καὶ ἵνα σαφέστερον ὃ λέγω γίνηται, ἡ τροφὴ τοῦ σώματος ἡ κοινὴ δεδομένη τοῖς μέλεσιν ἐὰν εἰς ἓν ἔλθῃ μέλος, κἀκείνου λοιπὸν ἀλλοτρία γίνεται. ὅταν γὰρ μὴ δυνηθῇ πεφθῆναι, μηδὲ θρέψαι, κἀκείνου ἀλλότρια γέγονεν. ἂν δὲ κοινὴ γένηται, κἀκείνου, καὶ πάντων ἐστὶν ἰδία. οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν χρημάτων, ἂν σὺ μόνος ἀπολαύσῃς, καὶ σὺ ἀπώλεσας, (οὐ γὰρ αὐτῶν καρπώσῃ τὸν μισθὸν) ἂν δὲ μετὰ τῶν ἄλλων κτήσῃ, τότε μᾶλλον ἔσται σά, καὶ τότε καρπώσῃ τὴν ὠφέλειαν. οὐχ ὁρᾷς, ὅτι αἱ χεῖρες διακονοῦνται, καὶ στόμα λεαίνει, καὶ γαστὴρ δέχεται, μὴ λέγει ἡ γαστήρ, ἐπειδὴ ἐδεξάμην, ὀφείλω τὸ πᾶν κατέχειν. μὴ τοίνυν μηδὲ ἐπὶ τῶν χρημάτων σὺ τοῦτο λέγε. τοῦ γὰρ δεχομένου τὸ μεταδιδόναι. ὥσπερ οὖν κακία γαστρὸς τὸ κατέχειν τὰ βρώματα, καὶ μὴ διανέμειν (παντὶ γὰρ τῷ σώματι λυμαίνεται) οὕτω κακία τῶν πλουτούντων τὸ κατέχειν, ὅπερ ἔχουσι παρ' ἑαυτοῖς. τοῦτο γὰρ ἑαυτοὺς καὶ τοὺς ἄλλους ἀπόλλυσιν. ὁ ὀφθαλμὸς πάλιν τὸ πᾶν δέχεται φῶς, ἀλλ' οὐ διὰ τοῦτο αὐτὸς κατέχει μόνος, ἀλλ' ὁλόκληρον φωτίζει τὸ σῶμα. οὐδὲ γὰρ ἔχει φύσιν παρ' ἑαυτῷ κατέχειν, ἕως ἂν ὀφθαλμὸς ᾖ. αἱ ῥῖνες πάλιν αἰσθάνονται εὐωδίας, ἀλλ' οὐ κατέχουσιν αὐτὴν μόναι, ἀλλ' ἐγκεφάλῳ παραπέμπουσι, καὶ στόμαχον ἐν εὐωδίᾳ τιθέασι, καὶ ὁλόκληρον δι' αὐτῶν ἀνακτῶνται τὸν ἄνθρω-

πον:

πον, οἱ πόδες μόνοι βαδίζουσιν, ἀλλ' οὐχ ἑαυτοὺς μεταφέρουσι μόνον, ἀλλὰ καὶ ὅλον μετατιθέασι τὸ σῶμα, οὐκ ἐπὶ τῶν μελῶν τοῦτο ἂν ἴδοι τις γινόμενον, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν τεχνῶν, ὡς ἐν ἐκείνοις τοῖς χωρίοις ἐφεξῆς ἐπισημαίνεται ὁ κῆρυξ τῆς μετανοίας. Ἔτι λέγεται οἰκουμενικὸς προστάτης κατὰ τὸ εἶναι τῆς ἀξίας, καὶ τῆς χάριτος. καὶ τοῦτο διχῶς, ἢ ὡς φύσει ἐξουσιοποιός, χαριτοποιός, καὶ προστατοποιὸς ἀρχιερεύς, καὶ οὕτω μία, καὶ μόνη ἐστὶν ἡ τοῦ Χριστοῦ ἀρχιερωσύνη. εἷς γὰρ ὁ πανταχοῦ κηρυττόμενος, πιστευόμενος, καὶ λατρευόμενος θεάνθρωπος Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ ἀρχηγὸς τῆς πίστεως ἡμῶν, καὶ μόνος τελειωτὴς τῆς σωτηρίας ἡμῶν Ἰησοῦς, ᾧ συναρμολογεῖται τὸ χαριτοπεποιημένον, καὶ προστατευόμενον, καὶ συνουσιωμένον αὐτοῦ ποίμνιον. εἷς γὰρ ὁ ποιμήν, μία καὶ ἡ ποίμνη αὐτοῦ. ἢ πάλιν λαμβάνεται προστατεῦον ὡς προστατοδόχον, καὶ ἐξουσιάζον, καὶ χαριτοποιοῦν, ὡς ἐξουσιοδόχον, καὶ χαριτοδόχον, κατὰ τὴν ἀναλογίαν τοῦ χαρίσματος, οὗ ἐκληρώσαντο παρὰ τοῦ προστατοποιοῦ Χριστοῦ τὰ χαρίσματα τοῦ Πνεύματος συναριθμούμενα, καὶ ἀναλογούμενα προσαλλήλως κατὰ τὸν λόγον αὐτῶν. τοιοῦτό ἐστι τὸ τῆς ἀποστολῆς ἀξίωμα κοινότατον μέν, καὶ οἰκουμενικώτατον κατὰ τὸν λόγον τῆς ἀποστολῆς περιέχοντα ἐν ἑαυτῷ πάντα τὰ χαρίσματα τοῦ Πνεύματος. καὶ γὰρ κοινῶς ἕκαστος ἀπόστολος οἰκουμενικὸς λέγεται ὡς ἔχων τὴν ἐξουσίαν διὰ τὸν λόγον τῆς ἀποστολῆς πανταχοῦ περιέρχεσθαι. διό φησιν ὁ χαρακτηρίζων θεάνθρωπος Ἰησοῦς μετὰ τὴν ἀνάστασιν, πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρός, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν πάντα, ὅσα ἐνετειλάμην. πᾶσαν γὰρ τὴν οἰκουμένην ἐνεπιστεύθησαν, καὶ οὐ τόπον διωρισμένον ποιμαίνειν. οὐ γὰρ ἐρρέθη πρὸς ἐκείνους ψήφῳ, καὶ δοκιμασίᾳ πανιερωτάτων μητροπολιτῶν, ἀρχιερέων, καὶ τὰ ἑξῆς, ὁ μὲν προχειρίζεται ἐπίσκοπος τῆς θεοσώστου πόλεως τυχὸν Ῥώμης, ἢ Κωνσταντινουπόλεως, ἢ Ἀλεξανδρείας, ἢ Ἀντιοχείας, ἢ Ἱεροσολύμων, καὶ ἐφεξῆς, ἀλλὰ προεφητεύθη, καταστήσεις αὐτοὺς ἄρχοντας ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν, καίπερ οὐ πᾶσαν περιῆλθον κατὰ τὴν διοίκησιν, ἀλλ' ἕκαστος ὡς ἔτυχε τὸν διαγραφέντα αὐτοῖς τόπον, καὶ χώραν ἐπισκοπικῶς. διὸ καὶ ἐπίσκοποι, καὶ ἀπόστολοι λέγονται, ὡς προσεσημείωται. τοῦτο μὲν οἰκουμενικοὶ προστάται διὰ τὴν ἐξουσίαν τῆς ἀποστολῆς. ἐκεῖνο δὲ ποιμένες, καὶ ἐπίσκοποι διὰ τὴν περιήγησιν, καὶ φροντίδα τῆς ἐπισκοπῆς, καθ' ἣν οἰκουμενικοὶ προστάται οὐκ ἂν λεχθείησαν, ὅτι μή γε διὰ τὸν λόγον τῆς καθόλου διδασκαλίας τοῦ ὁδηγοῦντος Πνεύματος, καὶ τῆς κοινῆς πρὸς ἀλλήλους ἐν Χριστῷ συνευδοκίας, συγκοινωνίας, καὶ ἑνώσεως. Ἔτι λέγεται οἰκουμενικὸς προστάτης τῆς ἐκκλησίας κατὰ τὸ πρώτως θέσει ἐγγύτερον, καὶ πλησιέστερον τοῦ πρὸς τὸν Χριστόν, καὶ διδάσκαλον ἀφομοιώσεως, καὶ τὸ τυχεῖν πλείονος συμπαθείας ἐκείνου, καθ' ἣν χρεωστεῖ πλείονα τὴν πίστιν, καὶ τὸν ἔρωτα τὸν μὴ τοσαύτης φιλανθρωπίας τετυχότα, ὡς προεσημάνθη, καὶ οὕτως ὁ μακάριος Πέτρος μείζων τῶν ἄλλων διὰ τὸ πιστότερον, φιλοστοργότερον, καὶ διακαέστερον πρὸς τὸν εὐεργέτην προεστάτευε τῆς οἰκουμένης μὲν τῇ συμπαθείᾳ, τῆς δὲ ἀδελφότητος τῇ φιλαδελφίᾳ, καὶ τῇ σπουδῇ, καὶ τοῖς ἐπιπονωτέροις καμάτοις τῶν ἄθλων τῆς ἀρετῆς οὐχ ὡς ἀγέλης αὐτοῦ, καίπερ τῷ Κυρίῳ συναγελαζόμενος αὐτοῖς, καὶ πᾶσιν, ἀλλ' ὡς συναδελφότητος, καὶ συναποστολῆς, συναριθμούμενος οὐκ ἀναλογούμενος προαριθμούμενος συντεταγμένως, καὶ προεξάρχων τῶν συνεξάρχων, καὶ συμποιμαινόντων αὐτῷ, ὡς εἴρηται. μία γὰρ ἡ ἐξουσία, καὶ ἡ αὐθεντία

τῆς

τῆς ἀποστολῆς, καὶ τῆς ἀρχιερωσύνης τοῦ Χριστοῦ ἐστιν, ἣν πάντες οἱ ἀπόστολοι ὥσπερ ἀλουργίδα, καὶ πορφύραν βασιλικὴν ἐνεδιδύσκοντο. ἢ πάλιν λαμβάνεται προστάτης οἰκουμενικὸς κατὰ τὸν λόγον τῆς καθόλου πηγῆς τῶν χαρισμάτων τοῦ παναγίου Πνεύματος τοῦ πανταχοῦ παρόντος, καὶ τὰ πάντα πληροῦντος, καὶ οὕτως αὐτὸ τὸ πανάγιον Πνεῦμά ἐστι τὸ διαιροῦν ἑκάστῳ, ὡς βούλεται, καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἡ κεφαλὴ τῆς ἐκκλησίας, ἡ μόνη κατὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην θυομένη, καὶ λατρευομένη, ὡς προσεσημείωται. ἢ πάλιν λαμβάνεται προστασία οἰκουμενικὴ τῆς καθόλου ἐκκλησίας, καθότι παρ' αὐτῆς τῆς πηγῆς, ὥσπερ τινὲς πέντε αἰσθήσεις ἐκχεόμεναι ἀνὰ τὸ καθόλου σῶμα τῇ ἐκείνης χάριτι διοικοῦσι τὴν καθόλου ἐκκλησίαν κατὰ τὰ κλίματα, καὶ μέρη τῆς οἰκουμένης, ἐφ' ἃς διετάχθησαν. τοιαῦταί εἰσιν αἱ προεστῶσαι διοικήσεις τῆς οἰκουμενικῆς ἐκκλησίας, τὰ πέντε λέγω πατριαρχεῖα, καθάπερ πέντε αἰσθήσεις διακεχυμέναι, καὶ διαδιδόμεναι, καὶ ἐπιχορηγούμεναι πρὸς τὸ ὅλον σῶμα τῆς ἐκκλησίας, ὡς ὁ μακαριώτατος Ἀντιοχείας κῦρις Πέτρος ἐπιστέλλει πρὸς τὸν πατριάρχην τῶν Ἐνετῶν κληθέντα ποτέ. ἢ πάλιν λέγεται οἰκουμενικὸς ὁ Ῥώμης διὰ τὸ πρώτως ἀναφανῆναι ἐκεῖσε τὸ βασιλικὸν σκῆπτρον τῆς εὐσεβείας τοῦ ἐν βασιλεῦσι πρώτου βεβασιλευκότος ἁγιωτάτου, καὶ ἰσαποστόλου Κωνσταντίνου. οὕτως ὁ Κωνσταντινουπόλεως, Περινθίοις, καὶ τῷ Ἡρακλείας ὑποκείμενος ὡς ἐπίσκοπος, ἀνηγορεύθη πατριάρχης διὰ τὴν τῶν σκήπτρων ἐκ τῆς πρεσβυτέρας πρὸς τὴν Νέαν Ῥώμην μετατόπισιν κληρωσάμενος τὰ αὐτὰ πρεσβεῖα, καὶ προτιμήματα ἐκείνῳ, ὡς διαλαμβάνουσιν οἱ συνοδικοὶ Κανόνες, ἤτοι ὁ γ', τῆς β', ὁ κη', τῆς δ', καὶ ὁ λς', τῆς ἐν Τρούλλῳ. Ἔτι λέγεται οἰκουμενικὸς ἐκ τῆς πράξεως τοῦ κριτοῦ, καὶ τῶν κρινομένων, ὥσπερ ὁ Ἀλεξανδρείας ἐπεφημίσθη κριτὴς τῆς οἰκουμένης διὰ τὸ κεκρικέναι τὴν διαφορὰν, καὶ ἀντικαταλλάξαι τὰ συμβάντα τῷ βασιλεῖ, καὶ τῷ Κωνσταντινουπόλεως. Τέως λέγεται οἰκουμενικὸς ἕκαστος διὰ τὸν καθόλου λόγον, καὶ χαρακτῆρα, ᾧ ἐντυποῦται, καὶ εἰδοποιεῖται, ὡς ὁ Πέτρος διὰ τὴν ἀνθρωπότητα, καὶ ἕκαστος ἀρχιερεὺς καθόλου ἐπίσκοπος, καὶ ἕκαστος εὐσεβὴς καθολικὸς πιστὸς διὰ τὸν καθόλου λόγον τῆς ἀρχιερωσύνης, δι' ἧς φροντίζει τοῦ ἐγχειρισθέντος ποιμνίου αὐτῷ παρὰ τοῦ Κυρίου, καὶ διὰ τὸν καθόλου λόγον τῆς καθολικῆς πίστεως, καὶ λογικῆς λατρείας, ἣν σέβεται, καὶ λατρεύει. Ἰστέον ε', ὅτι στόμα οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν, ὅτι μὴ ὄργανον, δι' οὗ ἐκφέρομεν τὰ ἐγκάρδια πάθη ἐκφωνοῦντες. ἔγκειται δὲ μεταφορικῶς, καὶ ἀναγωγικῶς στόμα λέγεται κατὰ τὴν ἐκκλησίαν τὸ διδάσκον, καὶ ὁμολογοῦν τὰ ἐνεμπιστευθέντα αὐτῷ ἐντάλματα παρὰ τοῦ Κυρίου τῆς θείας γραφῆς τῆς ἐκκλησίας, καὶ τῆς παραδόσεως τοῦ λόγου τοῦ Κυρίου. τοῦτο δὲ ἐπινοεῖται ἢ κατὰ τὸ εἶναι, καὶ τὴν ἀξίαν ὑπερέχον εὐεργετικὸν, ὡς τὸ ἀδόλωτον στόμα τοῦ Κυρίου, οὐχ εὑρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ τοῦ μὴ πεποιηκότος ἁμαρτίαν, ὅστις μονομαχησάμενος τῷ λαλοῦντι διὰ τῶν δολίων χειλέων ἐν καρδίᾳ, καὶ ἐν καρδίᾳ μεμελετηκότι κακὰ ἐξωλόθρευσεν αὐτὰ, καὶ ἐρρύσατο ἡμᾶς τῆς ἐκείνου ἀλογίας. ἢ πάλιν λέγεται στόμα ἔγκειτον τὸ λαλοῦν τὰ τοῦ Κυρίου λόγια τῇ ἐκείνου χάριτι, καὶ ἔχον ἐν ἑαυτῷ λαλοῦντα τὸν Χριστὸν ὡς ὀργάνῳ αὐτοῦ, οἷος ὁ μακάριος Παῦλος κατὰ τὸν Χρυσόστομον, καὶ τὸν μέγαν Βασίλειον ἐν τῷ περὶ κρίματος Θεοῦ. ὡσαύτως πάντες οἱ ἀπόστολοι, καὶ οἱ ἅγιοι, καὶ ἡ ἐκκλησία λέγονται ἐκλελεγμένα στόματα τοῦ Χριστοῦ, ὡς πλήρη τὰ Μηνολόγια, καὶ ἡ Παρακλητική, μάλιστά γε τοὺς τρεῖς ἱεράρχας τριακοστῇ Ἰανουαρίου ἐγκωμιάζουσα

πάγχρυσα

πάγχρυσα στόματα τοῦ Κυρίου. ἢ πάλιν λέγεται στόμα ὑποκείμενον τῇ ἀξίᾳ πρὸς τὸ ἀξιοῦντα αὐτὸ τῇ διδασκαλίᾳ ὡς τὸ Κορινθίοις τοῦ μακαρίου Παύλου λέγοντος τὸ στόμα ἡμῶν ἀνέῳγε πρὸς ὑμᾶς Κορίνθιοι. ἢ πάλιν κατὰ τὸ ταυτὸν εἶναι τῆς ἀξίας ἔχον πᾶν ἐν ἑαυτῷ λαλοῦντα τὸν Χριστὸν ὀργανικῶς δι' αὐτῶν, μέντοι γε διὰ τὸ σπουδαιότερον, καὶ προθυμότερον ἐκλέγεται. καὶ προβάλλεταί τις ὑπεραπολογεῖσθαι κοινῇ ὑπὲρ πάντων, δημηγορεῖν τε, καὶ προεξάρχειν τῆς διδασκαλίας τοῦ λόγου, οὐ μὴν γε τῆς ἀξίας αὐτῶν. καίτοι πάντες προηγοῦνται τοῦ λόγου, καίπερ ὅλοι ἐξισοῦνται τῇ ἀξίᾳ. οὕτως ἦν ὁ μακάριος Πέτρος ἀνὰ τὸν ἀποστολικὸν χορὸν προεξάρχων αὐτῶν φιλοστοργότερος δημηγόρος, καὶ κοινολογούμενος προστάτης τῆς ὁμοταγοῦς αὐτῷ χορείας. οὕτως ὁ θεῖος Κύριλλος ἐχρημάτισε κορυφαῖος τῆς τρίτης Συνόδου, καίπερ ἐξισούμενος τοῖς συμπατριαρχοῦσι τῷ λόγῳ τῆς πατριαρχείας ἐφηγούμενος καὶ τῷ Ῥώμης, ἐπικαθεζόμενος δὲ τῷ Κωνσταντινουπόλεως. καὶ προκαθεζόμενος τοῦ Ἱεροσολύμων, καὶ τοῦ Ἀντιοχείας, πᾶσί τε συναριθμούμενος. ἔστι δ' ὅπου προηγοῦνται τοῦ λόγου ἐξαρχικῶς καὶ οἱ ὑφεδρεύοντες ἀναλογικῶς, καὶ μὴ συναριθμουμένως κατὰ τὴν ἀξίαν, καὶ τὸ ἐξωτερικὸν πρόβλημα τῆς βασιλείας. ὁ γὰρ ἁγιώτατος Μάρκος Ἐφέσου, καὶ ὁ ἀποστάτης Βησσαρίων Νικαίας προεκλέχθησαν τῷ λόγῳ τῆς διδασκαλίας οἰκουμενικοὶ ἔξαρχοι τῆς Συνόδου ἐπὶ τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ συναθροισθείσης, ὅστις οὐ δεδημοσίωται διὰ τὸ κατηναγκασμένον, καὶ βίαιον τῆς παραλόγου ὑπογραφῆς παρὰ τῆς δυτικῆς ἀμαυρότητος, καὶ τοῦ φιλάρχου ἀγῶνος αὐτῆς. Ἰστέον ς', ὅτι ὁ Σωτὴρ τῆς οἰκονομίας μετὰ τὸ ἄριστον παρέδραμε τοὺς ἄλλους μαθητὰς, καὶ μόνῳ τῷ Πέτρῳ προσδιαλέγεται, μὴ ὅτι γε μόνον ὡς ἐγκρίτῳ τῶν ἀποστόλων, καὶ στόματι τοῦ χοροῦ, καὶ κορυφῇ τῆς συμμαθητείας ἐγχειρίσασθαι αὐτῷ τὴν προστασίαν τῶν ἀδελφῶν ὡς φιλάδελφον, καὶ μὴ ἀγελαζομένην ὑπ' αὐτοῦ, ὡς προείρηται, συναγελαζομένους, καὶ συμποιμαίνοντος αὐτοῖς τὰ λογικὰ πρόβατα τοῦ Κυρίου. ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ διδόναι θάρρος αὐτῷ ὡς κατεσταλμένῳ τοῦ ἀπαυθαδιασμοῦ, καὶ σωφρονισθέντι τῆς ἀποτομίας, ὅντινα ὡς μὲν φιλοστοργότερον πλέον τῶν συμμαθητῶν πεποίηκε προστάτην τῆς ἀδελφότητος, διό φησι Σίμων Ἰωνᾶ ἀγαπᾷς με πλέον τούτων. ὡς δὲ ἐπιθυμοῦντα ἀκολουθῆσαι, καὶ συναποθανεῖν τῷ διδασκάλῳ Χριστῷ, καὶ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θεῖναι ὑπὲρ αὐτοῦ, καὶ δέδωκεν αὐτῷ ἐξουσίαν κήδεσθαι, καὶ προΐστασθαι ποιμαντικῶς τῶν προβάτων. διὸ καὶ ἐπάγει ὁ Ἰησοῦς ποίμαινε τὰ πρόβατά μου, βόσκε τὰ ἀρνία μου, ἀφ' ὧν ῥημάτων τοῦ Κυρίου δύο σχέσεις γίγνονται προστασίας, μία μὲν τῆς ἀδελφότητος διὰ τοῦ Σίμων Ἰωνᾶ ἀγαπᾷς με πλέον τούτων. ἑτέρα δὲ πάλιν ποιμαντικὴ τῆς ἀγέλης διὰ τοῦ ποίμαινε τὰ πρόβατά μου. οἱ γὰρ ἀπόστολοι καὶ ποιμένες, καὶ πρόβατα ἦσαν, ὥσπερ καὶ ὁ Κύριος, ὥσπερ σεσημείωται κατὰ τὸν λόγον, καὶ μὴ κατὰ τὸ ταυτὸν τῆς ἐξισώσεως τοῦ Κυρίου, οὐ μὴν γε πάντες οἱ εὐσεβεῖς, καὶ ἀρχιερεῖς, καὶ πιστοὶ, ἀλλ' ἕκαστος ἐν τῷ ἰδίῳ ἀξιώματι, ᾧ κέκληται. Ὅτι δὲ μὴ μόνον διὰ τὴν προστασίαν προσερρέθησαν αὐτὰ τῷ μακαρίῳ Πέτρῳ λόγια τοῦ Κυρίου (καίπερ κοινολογούμενα, καθὰ προδέδεικται) ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ θάρρος αὐτοῦ τῆς πρὸς τὸν Κύριον προσίξεως πρόδηλον γίγνεται τοῖς γευομένοις τῆς οἰκουμενικῆς πανδαισίας, καὶ πνευματικῆς τραπέζης τοῦ Χρυσορρήμονος. διόπερ ἅπερ κολοβοῖ ὁ ἀντίδικος ὡς κλεψίνους, προσθήσωμεν ἡμεῖς εἰς σαφήνειαν τῆς ἀναντιρρήτου ἀληθείας. λέγει

τοίνυν

„ τοίνυν ὁ ἅγιος ἐπακολούθως τοῖς προεστρωμένοις οὕτως. ἅμα δὲ καὶ δεικνὺς αὐτῷ, ὅτι χρὴ „ θαῤῥεῖν λοιπὸν, ὡς τῆς ἀρνήσεως ἐξεληλαμένης, ἐγχειρίζεται τὴν προστασίαν τῶν „ ἀδελφῶν. καὶ τὴν μὲν ἄρνησιν οὐ προσφέρει, οὐδὲ ὀνειδίζει τὸ γένος, λέγει δὲ, ὅτι εἰ „ φιλεῖς με προΐστασο τῶν ἀδελφῶν. καὶ τὴν θερμὴν ἀγάπην, ἣν διὰ πάντων ἐπεδεί„ κνυσο, καὶ ἐφ᾽ ᾗ ἠγαλλιάσω νῦν δεῖξον, καὶ τὴν ψυχὴν, ἣν ἔλεγες θήσειν ὑπὲρ ἐμοῦ, „ ταύτην ὑπὲρ τῶν προβάτων ἐπίδος, τῶν ἐμῶν, καὶ τὰ ἑξῆς. Ἱστέον ζ΄, ὅτι ἡ ἄπειρος, καὶ ἀκατάληπτος θεία πρόνοια ἅμα τε καὶ πάνσοφος οὖσα οὐ καθ᾽ ἕνα, καὶ μόνον τρόπον διοικεῖ, καὶ προνοεῖ τὰ καθ᾽ ἡμᾶς, ἀλλὰ διαφόρως καὶ ὡς βούλεται, καὶ εὐδοκεῖ τὸ καλὸν τῆς σωτηρίας ἡμῶν, ὃν τρόπον μετὰ τὴν προστασίαν τῆς ἀδελφότητος, καὶ τῆς ποίμνης κηδεμονίαν ἐνδείκνυσιν ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, ἀποχωρίζων αὐτοὺς τῆς πρὸς ἀλλήλους σωματικῆς κοινωνίας, καὶ μὴ τῆς τοῦ Πνεύματος ὁμοφροσύνης διὰ τὴν κατεμπιστευθεῖσαν αὐτοῖς φροντίδα τῆς οἰκουμένης. φίλον γὰρ αὐτῷ τοῦτο συχνάκις ποιεῖν, καὶ ἐμφαίνειν αὐτοῖς ποτὲ μὲν διεγειρομένοις πρὸς ζῆλον, ὡς τὸ ὑμεῖς τίνα με λέγετε εἶναι, καὶ εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με, καὶ ἄλλα τοιαῦτα. ποτὲ δὲ καταστελλομένοις αὐτοῖς κατὰ τὸ φρόνημα τῆς σαρκὸς, ὡς τὸ ὁ θέλων ἐν ὑμῖν εἶναι πρῶτος, ἔστω πάντων ἔσχατος. διὸ καὶ τὸν ἀντιλέγοντα, καὶ θαῤῥοῦντα ἑαυτῷ, καὶ προυτιθέμενον τῶν ἄλλων συγχωρεῖ πεπτωκέναι, διορθωθέντα δὲ, καὶ κατασταλθέντα προχειρίζει τῆς οἰκουμένης ἐπαφέντα τὰ τῆς ἀντιλογίας, καὶ τῆς προκρίσεως τῷ μηδὲν ἀντιλέγειν τῷ εἰρηκότι ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχομαι τί πρὸς σὲ, σὺ ἀκολούθει μοι, ἐφ᾽ οἷς ὁ θεῖος χρυσόστομος φησὶν οὕτω. μὴ γὰρ δὴ νομίσῃς φησὶν ἑνὶ τρόπῳ τὰ καθ᾽ ἡμᾶς διοικεῖν. τοῦτο δὲ ἐποίει τῆς ἀκαίρου συμπαθείας τῆς πρὸς ἀλλήλους ἀπάγων αὐτούς. ἐπειδὴ γὰρ ἔμελλον τῆς οἰκουμένης τὴν ἐπιτροπὴν ἀναδέξασθαι, οὐκ ἔδει συμπεπλέχθαι λοιπὸν ἀλλήλοις, ἦ γὰρ ἂν μεγάλη τοῦτο τῇ οἰκουμένῃ γέγονε ζημία. διόπερ αὐτῷ φησὶν ἔργον ἐνεχειρίσθης· αὐτὸ σκόπει, καὶ ἄνυε, καὶ ἄθλει, καὶ ἀγωνίζου. τί γὰρ εἰ καὶ βούλομαι αὐτὸν ἐνταῦθα μένειν, σὺ τὰ σεαυτοῦ σκόπει, καὶ μερίμνα. σὺ δέ μοι κἀνταῦθα τὸ ἄτυφον ἐννόησον τοῦ εὐαγγελιστοῦ. εἰπὼν γὰρ τὴν δόξαν τῶν μαθητῶν διορθοῦται αὐτὴν, ὡς οὐ συνεωρακότων αὐτῶν, ἅπερ εἶπεν. οὐ γὰρ εἶπε φησὶν ὁ Ἰησοῦς οὐκ ἀποθανεῖται, ἀλλ᾽ ὅτι ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν. Ἱστέον η΄, ὅτι οἱ πανάγιοι ἀπόστολοι, καὶ ἀπόστολοι, καὶ ποιμένες ἦσαν. ἐκεῖνοι γὰρ εἶχον ἐξουσίαν περιέρχεσθαι τὴν οἰκουμένην, καθιστᾶν κατὰ τόπους ἐπισκόπους, οὗτοι δὲ ἐστηρίζοντο ποιμαίνοντες ἑνὸς τόπου, καὶ μιᾶς ἐπαρχίας, ὡς προσεσημείωται. ὅθεν καὶ ὁ μακάριος Ἰάκωβος, καίπερ διὰ τὸ μὴ περιελθεῖν τὴν οἰκουμένην, πρῶτος ἱεράρχης χειροτονηθεὶς παρ᾽ αὐτοῦ τοῦ Κυρίου, καὶ πρώτη τοῦ θρόνου τῶν Ἱεροσολύμων λέγεται χειροτονία, ὡς ἀπόστολος εἶχεν ἐξουσίαν περιγενέσθαι τῆς οἰκουμένης, ὡς καὶ οἱ λοιποί. ὁ δὲ μακάριος Πέτρος περιγεγονὼς τῆς οἰκουμένης ὡς ἀπόστολος, κατέστησεν ἐς ὕστερον τῆς Ῥώμης πρωτεπίσκοπος, ὡς προδιαγέγραπται. Ἱστέον θ΄, ὅτι τὸ χειροτονίας ὄνομα ποτὲ μὲν νοεῖται διὰ τὸν χαρακτῆρα τῆς ἀρχιερωσύνης, ὡς τὸ ἐπίσκοπος ὑπὸ δύο, ἢ τριῶν χειροτονείσθω. ποτὲ δὲ διὰ τὴν ψηφοφορίαν, ὡς τὸ συγκατεψηφίσθη μετὰ τῶν ἕνδεκα ἀποστόλων, ὅπερ πλατύτερον εὑρήσεις ἐν τοῖς κανόσι τῶν Συνόδων, μάλιστά γε τῆς ἐν Λαοδικείᾳ. ποτὲ δὲ διὰ τὴν προστασίαν, καὶ δημηγορίαν τοῦ λόγου, ὡς ὁ μακάριος Παῦλος κεφ. ιθ΄, ἐν ταῖς πράξεσι χειροτονηθεὶς ἐγεγόνει ὑπὸ Λουκίου, καὶ Μαναὴν μετ᾽ ἀδείας,

καὶ

καὶ ἐξουσίας κηρύττειν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ὡς ἐκεῖσε διαλαμβάνει ἐξηγούμενος τὰς πράξεις τῶν ἀποστόλων Οἰκουμένιος, καίπερ πάντες ἐκήρυττον, ἀλλ᾽ ἐκεῖνος ἀφορισθεὶς εἰς τοῦτο τοὔργον προεκρίνετο. οὕτω καὶ ὁ μακάριος Πέτρος προεξῆρχε τοῦ λόγου, καίτοι γε πάντες οἱ συναπόστολοι ὁμοταγῶς αὐτῷ συνεξήρχοντο, ἀλλ᾽ ἐκεῖνος προεκρίνετο τῇ δημηγορίᾳ ὡς ἀδελφὸς, καὶ συμμαθητὴς, καὶ συναλεξίκακος τῆς πλάνης συγκατεπιφερόμενος, οὐχ ὡς βασιλεὺς, καὶ δεσπότης αὐτῶν. ὡς θερμότερος, καὶ διακαέστερος, οὐχ ὡς ἀξιωματικώτερος τοῦ εἶναι τῆς ἐπισκοπῆς, περιστάσεως τῆς ἀποστολῆς, καὶ ἐξουσίας τοῦ Πνεύματος. οὕτω γὰρ προσηκόντως θείᾳ οἰκονομίᾳ τὸ αὔθαδες αὐτοῦ κατασταλθῆναι, καὶ τὸ φιλοστοργότερον αὐτοῦ ἐμφανισθῆναι, καὶ τῶν ἀδελφῶν προΐστασθαι μὴ κατὰ τὸ ἰσότιμον τῆς ἀξίας, κατὰ τὸ φιλάδελφον δὲ τῆς συμπαθείας, καὶ τῆς προθυμίας, Ἐπειδήπερ τῷ λόγῳ τῆς ἐπισκοπῆς, καὶ τῆς ἀποστολῆς πάντες ὁμοτίμως συνεπίσκοποι, συμποιμένες, συναπόστολοι ἦσαν ἀξιωθέντες, καὶ τὰ πρὸς ἕνα συνεκδοχικῶς λεγόμενα ἰδιώματα τοῦ ὑπαρκτοῦ χαρακτῆρος τῆς ἀποστολῆς, καὶ περιστάσεως ἀρχιερατικῆς πρὸς πάντας δεῖ ἐκλαμβάνειν, καίπερ τῷ λόγῳ τῆς σπουδῆς, ποιᾶς διαθέσεως, καὶ θερμοτέρας πράξεως τῆς περὶ τὴν ἀρχὴν δοκεῖ τὸν μὲν ἐπιτείνεσθαι, τὸν δὲ ἀνίεσθαι. οὕτω πάλιν κατὰ τὸν λόγον τῆς εὐχῆς, δεήσεως, καὶ πρεσβείας, καὶ συγκοινωνίας αὐτῆς εἰσὶ κοινοὶ προστάται τῆς οἰκουμένης ὡς καθόλου πατέρες καὶ υἱοὶ, καὶ τότε. ὡσαύτως κατὰ τὸ ἄμωμον τῆς εὐσεβοῦς ἐκκλησίας, πολυποίκιλόν τε, καὶ κηδεμονικὸν ἀξίωμα αὐτῆς, οὐ μὴν γε καθότι ἐξηγοράσθη ἡ ἐξαγοραζομένη τῷ αἵματι, καὶ τῷ σώματι τοῦ Κυρίου αὐτῆς διὰ τῆς λογικῆς, καὶ ἀναιμάκτου θυσίας αὐτοῦ, πανταχῇ κατὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην προσφερομένου καὶ θυομένου. ὡσαύτως ἐξίσου πάντες οἰκουμενικοὶ τῇ εἰς ἀλλήλους φιλαδελφίᾳ κατὰ τὸ γνώρισμα τοῦ Κυρίου, καὶ τῇ ἀλληπαλλήλῳ συμπαθείᾳ, προηγήσει τε τῆς τιμῆς, καὶ συνδιδασκαλίᾳ, ἐπειδήπερ οὐχὶ τοσοῦτον ὁ μακάριος Πέτρος γράφει καθολικὰς ἐπιστολὰς σὺν Ἰακώβῳ, Ἰωάννῃ, καὶ Ἰούδᾳ, ἀλλὰ καὶ Παῦλος θεοσόφους μαθητείας ἐκδίδωσιν, εἰ καὶ αὐτονομαστικῶς πρὸς ἔθνος ἐπιγράφονται αἱ κανονικαὶ ἐπιστολαὶ αὐτοῦ. καὶ σὺν τούτοις οὐχὶ μόνον Παῦλος τῇ τιμῇ προηγεῖται ὡς μείζονα τὸν μακάριον Πέτρον, καὶ τὸν θεῖον Ἰάκωβον, ἀλλὰ καὶ οἱ δοκοῦντες στύλοι εἶναι δεξιὰς αὐτῷ συνόντι τῷ Βαρνάβᾳ δεδώκασι, καὶ Πέτρος ἐπαίρει „ αὐτὸν ταῖς καθολικαῖς αὐτοῦ ἐπιστολαῖς ἐπιλέγων ἐν τέλει τῆς β΄, οὕτω. καθὼς καὶ ὁ ἀγα„ πητὸς ἀδελφὸς ἡμῶν Παῦλος κατὰ τὴν αὐτῷ δοθεῖσαν σοφίαν ἔγραψεν ὑμῖν, ὡς καὶ ἐν πάσαις ταῖς ἐπιστολαῖς λαλῶν ἐν αὐταῖς περὶ τούτων, ἐν οἷς ἐστι δυσνόητά τινα, ἃ οἱ „ ἀμαθεῖς, καὶ ἀστήρικτοι στρεβλοῦσιν, ὡς καὶ τὰς λοιπὰς γραφὰς πρὸς τὴν ἰδίαν αὐτῶν „ ἀπώλειαν. Πάλιν πάντες ἐξίσου οἰκουμενικοὶ κατὰ τὴν ἀξίαν, καὶ τὸ ταυτὸν τοῦ ἑνὸς λόγου τῆς πνευματικῆς διδασκαλίας, διαστελλόμενοι τῇ παρουσίᾳ τοῦ σώματος; καὶ περιηγήσει, διοικήσει καθόλου τῶν ἐπαρχιῶν, καὶ τῶν καθόλου χωρῶν τῆς οἰκουμένης. Πάλιν οἰκουμενικοὶ ποταμοὶ πηγαζόμενοι παρὰ μιᾶς χαριτοβρύτου πηγῆς ἀνεσώτου τοῦ Χριστοῦ, καθότι δι᾽ ἐκείνων ἐκηρύχθη τὸ εὐαγγέλιον πάσῃ τῇ οἰκουμένῃ διεληλυθὸς ὥσπερ ῥεῦμα, καὶ πνεῦμα, καὶ αἷμα ζωηρὸν ἐκ τῆς μιᾶς κεφαλῆς, καὶ πλευρᾶς κεντηθείσης τοῦ Χριστοῦ ἀναβρύον, καὶ διερχόμενον ἀνὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ἀρδευόμενόν τε αὐτὴν δίκην ὀχημάτων τινῶν φλεβῶν, ἢ ἀρτηριῶν, ἢ νεύρων, οἷς ζωογονεῖται, τρέφεται, καὶ πνευματοῦται τὸ πνευματικὸν σῶμα τῆς μιᾶς καθολικῆς ἐκκλησίας. ὡσαύτως πάλιν κατὰ τὸ

ἐξωτε-

ἐξωτερικὸν πρόβλημα ὡς ἕκαστος ἔλαχε βοηθηθεὶς στρατιωτικῇ χειρὶ, καθάπερ Παῦλος ἔτυχε ταυτησὶ τῆς συμμαχίας, ὡς ἔχει τὸ κανονιζόμενον, οἱ βασιλεῖς ὑπερμαχήσωσιν ἕνεκα τῆς ἐκκλησίας, ἐπειδήπερ καὶ Παύλῳ ἐβεβαιώθη στρατιωτικὴ χείρ. ὡσαύτως συνεπιμαρτυροῦνται καὶ κατὰ τὸν λόγον τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως, καὶ ὁμολογίας, ὃν συνεκήρυττον, καὶ συνεπίστευον. τοῦτο λοιπὸν καὶ μόνον ἐγκεχειρισμένον ἦν τῷ μακαρίῳ Πέτρῳ πρωτεῖον, καὶ μεῖζον, καὶ πλέον τῆς ἀδελφότητος τὸ διακαέστερον, καὶ θερμότερον φίλτρον, τὸ προεξάρχειν ἐν ταῖς δημηγορίαις, τὸ ὀξύτερον, καὶ προθυμότερον ἐν τοῖς κατορθώμασιν, οὐ μέντοι ἐπερίττευε, καὶ ἐπλεονέκτει τοῖς χαρακτηριστικοῖς ἀξιώμασιν, ἰδιώμασί τε τῆς ἰσοτίμου ἀξίας, ἀποστολῆς, δυνάμεώς τε λόγου, καὶ ποιμαντικῆς ἐξουσίας, ἐφ' οἷς προτερήμασιν οὐδὲν ἔλαττον, ἢ μεῖζον ἐκείνων εἶχεν ἀξίωμα.

ΚΕΦΑ'ΛΑΙΟΝ ΟΖ'.

Μαρτυρία τετάρτη.

Ἐν τοῖς εἰς τὸν ν', Ψαλμόν.

Ἡ κεφαλὴ τοῦ χοροῦ τῶν ἀποστόλων Πέτρος. Ἐξέτασις.

Περὶ μὲν τούτου ἄλλοις εἴρηται ὄπισθεν δευτέρα, καὶ τρίτη πραγματεία διεξοδικώτερον, τάξει δὲ προϊόντες τοῦ λόγου λεκτέον καὶ νῦν ἐν συντομίᾳ, ὅτι πάντες κεφαλαὶ ἀπομιμητικαὶ, καὶ θέσει κεφάλαια λέγονται τῆς ἐκκλησίας, ἀδιάφορα μὲν τῇ ἀξίᾳ τῆς κεφαλῆς τοῦ Χριστοῦ, συμπαραβαλλόμενα δὲ τῇ πρὸς ἐκείνην σπουδῇ, καὶ προθυμίᾳ. διόπερ λόγῳ προαριθμήσεως ὁ κορυφαῖος προτίθεται, καὶ προαριθμεῖται τῆς ὁμοταγοῦς αὐτῷ χορείας, ὡς εἷς, δύο, τρεῖς, καὶ αἱ λοιπαὶ μονάδες συναριθμούμεναι. ὁ μὲν οὖν ὡς μονὰς ἄθετος δευτέρα κατ' ἐκείνην ἰσότιμος. ὅθεν καὶ χορῷ παρεικάζει τὴν κεφαλὴν ὁ ἅγιος ὡς συναριθμουμένην ταῖς συγχορευούσαις αὐτῷ, καὶ συνορμώσαις ἐπὶ τὴν πνευματικὴν Φάλαγγα, καθάπερ προβιβαστής τις προπηδῶν τοῦ χοροῦ. καὶ γὰρ πρῶτος στρατηγὸς ἐσάλπισε τῷ στόματι τῆς σωτηρίας, καὶ εἰσεπήδησε τὴν Φάλαγγα τῆς μάχης διαῤῥηξάμενος αὐτὴν ἐν τῷ ἐκφωνῆσαι τὴν μακαρίαν ἐκείνην ὁμολογίαν, τὸ σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, καθὸ καὶ τῶν λοιπῶν ἐγεγόνει παραδειγματικὸν αἴτιον εἰσιέναι τὸν πόλεμον περιβληθησομένων τὸν θώρακα τῆς πίστεως, δι' οὗ ἀποῤῥηγνύονται τὰ ὀχυρώματα τῆς ἀσεβοῦς κακοδοξίας. κοινὸν λοιπὸν τοῖς ἀποστόλοις καὶ τὸ κεφαλῆς ὄνομα, ὥσπερ καὶ τὸ κορυφῆς, ὡς προσεσημείωται. καὶ γὰρ ὁ θεῖος Χρυσόστομος οὐ μόνον κεφάλαιον τῶν ἀποστόλων, πατριαρχῶν, προφητῶν, καὶ πάντων τῶν ἀγαθῶν ἀποδείκνυσι τὸν μακάριον Παῦλον, ὡς προδέδεικται, ἀλλὰ πρῶτη πρὸς Κορινθίους κεφ, θ', κοινὴν ταύτην τὴν ὀνομασίαν ὅλοις τοῖς κεφαλαίοις ἐπιδίδωσι λέγων οὕτω. » μὴ οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν ἀδελφὴν γυναῖκα περιάγειν, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ » ἀπόστολοι, καὶ οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Κυρίου, καὶ Κηφᾶς, ὁρᾷς σοφίαν, τὸν κορυφαῖον ὕστερον τίθησι. τὸ γὰρ ἰσχυρότερον τῶν κεφαλαίων τότε τίθεται. οὐδὲ γὰρ οὕτω θαυμαστὸν ἦν δεῖξαι τοὺς ἄλλους τοῦτο ποιοῦντας, ὡς τὸν προστάτην, καὶ τὰς Κλεῖς ἐμπιστευθέντα τῶν οὐρανῶν, πλὴν οὐ μόνον τίθησιν, ἀλλὰ πάντας μονονουχὶ λέγων, αἵ τε καταδεεστέρους ζητεῖν αἵ τι

τι τε ὑπερέχοντας, ἅπαντα κεῖται τὰ ὑποδείγματα. καὶ γὰρ οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Κυρίου τῆς προτέρας ἀπιστίας ἀπαλλαγέντες τῶν δοκίμων ἦσαν γεγενημένοι, εἰ καὶ μὴ πρὸς τοὺς ἀποστόλους ἔφθανον. διὸ δὴ καὶ μέσους αὐτοὺς τέθεικεν ἑκατέρωθεν τοὺς ἄκρους θείς.

ΚΕΦΑ'ΛΑΙΟΝ ΟΗ'.

Μαρτυρία Πέμπτη.

Καὶ ἐν τοῖς εἰς τὸν ρκθ', Ψαλμόν.

Τὶ δὲ τὸν κορυφαῖον ἐκεῖνον τὸν Πέτρον, οὐ μετὰ μυρία θαύματα, καὶ σημεῖα ἠλεγξε τὸ πταῖσμα ἐκεῖνο τὸ χαλεπὸν πεσόντα, ἀλλ' ὅμως κἀκεῖνο παρέδραμε, καὶ πρῶτον τῶν ἀποστόλων κατέστησεν. Ἐξέτασις.

Ἀναβαθμός ἐστιν ὁ ψαλμὸς, καὶ ἐνδέκατος, ὅλοι οἱ ἀναβαθμοὶ ἀριθμούμενοι κατὰ τὸν λόγον αὐτῶν δέκα πρὸς τοῖς πέντε, τοσαῦται καὶ αἱ ἀναβάσεις τῆς ἱερᾶς κλίμακος τοῦ ἐν Ἱερουσαλὴμ θεοκτίστου Ναοῦ, σημαίνοντες κατὰ μὲν τὸ γράμμα, καὶ τὴν ἱστορίαν τὴν ἐκ τῆς Βαβυλῶνος τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ ἐπάνοδον, κατὰ δὲ τὸ πνεῦμα τὴν ἐνάρετον πολιτείαν, καὶ ἀτελεύτητον ἀνάβασιν ἐκ τῆς συγχύσεως τοῦ παρόντος βίου, καὶ ταραχώδους πρὸς τὴν θείαν ἀνύψωσιν, καὶ τὴν οὐράνιον κατοίκησιν τῆς ἄνω Ἱερουσαλὴμ, καὶ προσδοκωμένης νῦν πόλεως τῆς ὧδε μὴ μενούσης τοῦ βασιλέως τῆς δικαίας ἀκροπόλεως Χριστοῦ χάριτι κατασκευασθεῖσαν, καὶ ἐνεργίᾳ, καὶ δυνάμει κατορθωθεῖσαν τῆς τρισυποστάτου Θεότητος, καὶ συναριθμουμένης βαθμολογίας τῇ τε φύσει, καὶ ἐν μιᾷ βουλήσει αὐτῆς ἀδιαιρέτως διαιρουμένης ταῖς ὑποστάσεσι, καὶ διαιρετῶς ἡνωμένης τῇ ταυτότητι, καὶ τῷ ἀπαραλλάκτῳ ἰδιώματι τῆς μιᾶς οὐσίας, καὶ ἀδιαιρέτου ὑπερκειμένης ὀντότητος, ἧς τὴν χάριτα, καὶ θείαν ἐνέργειαν διὰ τοῦ θεανθρώπου Χριστοῦ ἀμέσως ἐβάστασαν, καὶ ὑπέμειναν οἱ δώδεκα ἀναβαθμοὶ συναριθμούμενοι πανάγιοι ἀπόστολοι, ὧν ἑνδέκατος μὲν ὁ μακάριος Πέτρος, δωδέκατος ὁ δόλιος, καὶ ἀποκρημνισθεὶς τῇ διαφορᾷ τῆς μοχθηρᾶς προαιρέσεως Ἰούδας ὁ δοῦλος, καὶ ἱερόσυλος, ὅστις πλείονα τῶν ἄλλων ἐμπιστευθεὶς ἀποστόλων τὴν τῶν χρημάτων οἰκονομίαν, ἐφ' οἷς σφετερισάμενος ἰδιοβουλήτως τὴν ἁγιότητα τῆς χρήσεως, καὶ ἐλευθεριότητος αὐτῶν, ὑψηλός τε, καὶ μετάρσιος γεγονὼς διὰ τὸ πληρῶσαι τὸ οἰκεῖον βούλημα, καὶ πωλῆσαι τὸν ἀτίμητον ἀργυρίων τριάκοντα, καὶ προδεδωκέναι τὸν διδάσκαλον Χριστὸν λελάκηκε, καὶ τὴν ἐπισκοπὴν αὐτοῦ, καὶ τὸν χῶρον τῆς βαθμολογίας αὐτοῦ λέληφε κληρωσάμενος Ματθίας ὁ ταπεινὸς, καὶ πρᾳότατος προσαναπληρῶν, καὶ συντελῶν τὸν δωδέκατον ἀναβαθμὸν τοῦ προφητάνακτος, καὶ θεοπάτορος Δαβὶδ, λέγοντος σὺν τῷ ἐκείνου ἐνηχοῦντι Πνεύματι, Κύριε οὐχ ὑψώθη ἡ καρδία μου, οὐδὲ ἐμετεωρίσθησαν οἱ ὀφθαλμοί μου, οὐδὲ ἐπορεύθην ἐν μεγάλοις, οὐδὲ ἐν θαυμασίοις ὑπὲρ ἐμὲ, διὸ καὶ μετὰ τὸν ἑνδέκατον πρόκειται συναριθμούμενος, ἐπειδήπερ ὁ μακάριος Πέτρος ἑνδέκατος ὢν δημηγορεῖ περὶ τοῦ ξυμμαρτυρήσοντος τὸν τῆς ἀναστάσεως λόγον, καὶ συγκολληθησομένου αὐτῷ ὁμοταγῶς, καὶ ληψομένου τὴν συνδιακονίαν, ἀφ' ἧς παρέβη Ἰούδας ὁ πονηρότατος, καὶ φίλαρχος, ὁ τοσαύτης μακροθυμίας τυχὼν, καὶ μείνας ἀνεπανόρθωτος τῷ αὐτοῦ μοχθηρῷ θελήματι, οὐχί τε διὰ τὴν θείαν φιλανθρωπίαν, καὶ τὸ ἀνείκαστον πέλαγος τῆς τοῦ Θεοῦ εὐσπλαγχνίας. εἰ γὰρ μετενενοήκει, προπεπτωκὼς

πτοάχὲς αὖθις τῆς θείας ἐλεημοσύνης. ἐπειδήπερ ἔπαθε καὶ Πέτρος τι ἀνθρώπινον, ἀλλὰ μετανενοηκὼς ἐθεραπεύθη, καθυπείξας τε τῷ θείῳ βουλήματι, καὶ προστάγματι, παιδευθείς τε, καὶ σωφρονισθεὶς διὰ τῆς τῶν προρρηθέντων αὐτῷ πραγμάτων ἐκβάσεως, καὶ συγκινησάμενος ὅλην τὴν καρδίαν τῷ πικρῷ ῥεύματι τῶν δακρύων διὰ τὸ παράπτωμα, οὐχ ἁπλῶς, οὐδὲ ἀπὸ γλώσσης, καὶ πλανωμένης διανοίας ἐκχύσας τὰ δακρύρροα ῥεύματα, ἀλλ' ἀπὸ βαθυτάτων ἐγκάτων μετὰ πολλῆς τῆς αἰδοῦς, καὶ τῆς προθυμίας ἐξ αὐτῶν τῶν βαράθρων τῆς διανοίας ἐπανεκλήθη πάλιν, καὶ προέστη τῆς χορείας συγκαλούμενος τῇ συναναβιβαζομένῃ ὁμοταγεῖ αὐτῷ βαθμολογίᾳ τὸν συναριθμησόμενον, καὶ συναναβιβασθησόμενον οὐχ ὡς αὐτὸς θέλει, καὶ βούλεται, ἀλλὰ συμπροσδεχόμενος τῇ συντεταγμένῃ αὐτῷ συγχορείᾳ, ὡς βούλεται, καὶ ἐκλέγει, καὶ ἀναδείκνυσιν ὁ ἐτάζων καρδίας, καὶ νεφροὺς Θεὸς τῆς παρακλήσεως, Κύριός τε τῶν πάντων. Ἔμαθε γὰρ τοῦ λοιποῦ μὴ ἀπαυθαδιάζειν, καταπαίρεσθαί τε, καὶ ἀντιλέγειν τῷ ὑποστήσαντι θείῳ βουλήματι τὰ σύμπαντα, ὅπερ ἐὰν παρατηρήσηται τὰς ἀνομίας, καὶ τὴν καθαρότητα αὐτῶν Θεῷ συγκρινομένων, οὐδὲν ὑπαρκτικὸν, καὶ ὑποστατικὸν, ἀλλὰ πάντα οἰχόμενα, καὶ ἀνυπόστατα αὐτοῖς γνωρισθήσεται. ἤκουσε γὰρ τῆς παροιμίας νουθετούσης τὸ κατεσταλμένως ἁγνιζόμενον, καὶ μὴ μεγαλαυχούμενον τῇ καθαρότητι τῆς λεγούσης οὕτω. τίς καυχήσεται ἁγνὴν ἔχειν καρδίαν, ὅθεν οὐδὲν πλέον αὐτῷ θαρρεῖ, ἢ συνεπίσταται, ἀλλὰ τῷ πανειδήμονι διδασκάλῳ Θεανθρώπῳ Ἰησοῦ πάντη καὶ πάντως ἀνατίθησιν, ὅτι παρ' αὐτῷ ὁ ἱλασμός ἐστιν, ὅτι παρ' αὐτῷ μένει ἡ αὐθεντία τοῦ ἐξαλείφειν τὰς ἀνομίας ἡμῶν, ὅτι παρ' αὐτῷ ὑπάρχει ἐν τοῖς ἰλίγγῳ κατειλημμένοις στερρότητα διανοίας, καὶ τοῖς ἀπόροις πόρον εὑρίσκειν, ὅτι καθ' ὅσον ἀπέχει ὁ οὐρανὸς ἀπὸ τῆς γῆς, οὕτως ἀπέχουσιν ἀφιστάμεναι αἱ θεῖαι βουλαὶ, καὶ ὁδοὶ ἀπὸ τῶν κτιστῶν ἐν ῥοπῇ ἀτραπῶν, καὶ ἀνθρωπίνων γνωμῶν. πεπαίδευται τῇ ἀνεικάστῳ φιλανθρωπίᾳ τοῦ διδασκάλου, καὶ φιλανθρώπου Χριστοῦ, μαλακτικῇ μὲν, καὶ ἀνωδύνῳ τοῖς δεχομένοις τὴν θεραπείαν τραύμασιν ὥσπερ ῥοδέλαιον ἐμπλαττόμενον πάθεσι, φοβερᾷ δὲ, καυστικῇ τε, καὶ σηπτικῇ τοῖς κακοήθεσιν ἕλκεσιν ὅσοις τε ἐχθίστοις, καὶ ἐπιβούλοις ἐχθραινομένοις τἀγαθὸν, δυσαγώγοις τῇ ὑποταγῇ τοῦ θείου ἀκέστορος, καὶ μὴ δεχομένοις τὸν ἄνωθεν καταχεόμενον ἔλαιον λιπαίνοντα τὰ δυσάγωγα σκληροκάρδια σκληρωθέντα ταῖς μελανοχύμοις ἐν μοχθηρίᾳ κακότησι. διὸ καὶ οὐκ ἀποχωρίζεται τοῦ ῥήματος αὐτοῦ προειπόντος σὺν τῷ σκιασμῷ, καὶ τὴν αὐτοῦ ἐπανάληψιν, ἐγὼ γάρ φησιν, ἐδεήθην περὶ σοῦ, ἵνα μὴ ἐκλείπῃ ἡ πίστις σου, καὶ εἰς τέλος ἀπώλῃ, ἀλλὰ καραδοκεῖ, καὶ ὑπομένει, ἐλπίζει τε ἡ θερμαινομένη τῷ πόθῳ τῆς ὑποταγῆς ψυχὴ αὐτοῦ ἐπὶ τὸν Κύριον τῆς ἀφάτου οἰκονομίας. ὅτι πολλὴ παρ' αὐτῷ ἡ λύτρωσις ἐνδεικνύοντι τὴν θείαν αὐτοῦ, καὶ πάνσοφον κυβερνητικὴν δύναμιν ἐκείνοις τοῖς καιροῖς, ἐφ' οἷς μάλιστα τὸ μεῖζον κλυδώνιον, ὁ πλείων τε χειμὼν, καὶ ὁ περὶ τῶν ἐσχάτων κίνδυνος ἐπικρέμαται εἰς σωτηρίαν τῶν βυθιζομένων, καὶ καταποντιζομένων τοῖς παραπτώμασι, δι' ἣν καὶ ὑπέστη, καὶ προέστη, καὶ συνηρίθμηται, καὶ προηρίθμηται ὁ κλυδωνιζόμενος τῇ ἀθετήσει τοῦ οἰακοστροφοῦντος ἐν σοφίᾳ, καὶ συνέσει ὅλην τὴν πηδαλιουχίαν τῆς συντεταγμένης νηὸς ταῖς ἐπιούσαις καταιγίσι τοῦ ἀλάστορος, προηριθμημένος τε καὶ προταττόμενος, καὶ συνταττόμενος ὡς εἷς ἀναβαθμὸς, καὶ μία ἀνάβασις τῇ ἀξίᾳ μὲν τῆς θέσεως, καὶ τῇ ἐξουσίᾳ αὐτῆς συναριθμούμενος, καὶ

συντα-

συνταττόμενος, τῇ ἀγάπῃ δὲ τῆς συμπαθείας, καὶ τῇ προθυμίᾳ τῆς εὐχαρίστου εὐεργεσίας προηριθμημένος, καὶ προτασσόμενος, δι' ἃ καὶ κορυφαιότατος προεξάρχων τῶν ἀποστόλων ὁ πρεσβύτατος ἐλέῳ, καὶ εὐσπλαγχνίᾳ ἀνεικάστῳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, οὗ γένοιτο πάντας τοὺς ὑποτεταγμένους αὐτῷ, καὶ μηδὲν ἑαυτοῖς οἰομένους ἐπιτυχεῖν, ἀμήν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΟΘʹ.

Μαρτυρία ἕκτη.

Καὶ ἐν τῷ βʹ, περὶ ἱερωσύνης.

Διατί καὶ τὸ αἷμα ἐξέχεεν, ἵνα τὰ πρόβατα κτήσηται ταῦτα, ἃ τῷ Πέτρῳ, καὶ τοῖς μετ' ἐκεῖνον ἐνεχείρισε.

Παράλογον δίλημμα τοῦ ἀντιδίκου.

Ἄρα ἢ Χριστοῦ πρόβατον οὐκ ἔστι, ἢ ὑπὸ τὸν Πάππαν τελεῖ, ἢ ὁ διδάσκαλος ἥμαρτε τἀληθοῦς, ὃ καὶ νοῆσαι ἄτοπον.

Ἐξέτασις τῆς μαρτυρίας, καὶ ἀπόκρουσις τοῦ σεσοφισμένου ἐν διλήμματι συμπεράσματος.

Ἰδοὺ ὁ παράγραφος, καὶ νενοθευμένος τίτλος πεπαρρησίασται, καὶ τὸ ὕπουλον ἕλκος ἐξώγκωται, ἰδοὺ ὁ ἰδιογνώμων, καὶ κανὼν ἀκανόνιστος τῆς περιπερευομένης διανοίας ἐξενήνεκται. ἰδοὺ ἡ ἀποκεκρυμμένη πίστις, καὶ σέβας ἀλλόκοτον τῆς εἰς Χριστὸν θεοσεβείας παραλέλειπται. ἰδοὺ ἡ εἰδωλικὴ λατρεία, καὶ δαιμονιώδης ἀπάτη τυραννικῶς αὐθαδειάζεται. ἰδοὺ ἡ φίλαυτος κενοδοξία, καὶ αὐθεντία μονοθέλητος τὸ πλεῖον τῆς κατ' ἀξίαν κοινῆς νοσφιζομένη ἱεροσύλως χάριτος βιάζεται κατάρχειν τῆς ἀνεξικάκου βουλήσεως. ἰδοὺ ὁ προβατόσχημος λύκος πῶς μὴ μόνον κατεξανίσταται τῆς τῶν προβάτων ἁπλότητος, ἀλλ' ὡς λυκάνθρωπος ὅλος θηριομανὴς τῇ οἰήσει διὰ τῆς ἐν κενοδοξίᾳ ἀγριότητος τοὺς ἀρχιποίμενας τοῦ Χριστοῦ (εἰ συγχωρεῖται λέγειν, καὶ συμποίμενας αὐτῷ διὰ τὴν ἀξίαν, εἰ καὶ μὴ διὰ τὴν οἴκησιν) νομίζεται πρόβατα, καίπερ μὴ πρὸς νομὴν, ἀλλὰ πρὸς θοίνην αὐτὰ διαιρούμενος, διὸ καταναγκάζει τῷ κατ' αὐτὸν μετὰ τὸ προηγούμενον ἑπομένῳ διλήμματι ἢ τὸν ἀρχιποίμενα μεταλλαχθῆναι εἰς πρόβατον, καὶ ὑποτελεσφορῆσαι τῇ τυραννοκτόνῳ ἀρχῇ, ἢ τὸν ἅγιον ἐκπεπτωκέναι τῆς ἀληθείας, ὃ καὶ νοῆσαι ἄτοπον, ὃ καὶ μόνον ἀληθόλεθρον αὐτῷ, ἐπειδήπερ ἐνδέχεται ἐκ ψευδῶν προτάσεων συμπερανθήσεσθαι τὴν ἀλήθειαν, ὡς ἔχει τὸ κοινολογούμενον ἀξίωμα τῆς λογικῆς ἀποδείξεως. καὶ γὰρ ὁ διάβολος ἐμπαίξας τοὺς παρ' αὐτοῦ ἐξηπατημένους, καὶ παραφρενιασθέντας τῷ δόλῳ, καὶ τῇ λιχνείᾳ αὐτοῦ ὡς ἐσομένους θεοὺς, αὐτὸ τοῦτο τὸ τῆς εὐεργεσίας ἀξίωμα πεπονθέναι ηὐδόκησεν ἡ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος, καὶ ὄντος, ἀμέλει κακοῦ, καὶ ἀγαθοῦ ἐξάγουσα τὰ βελτίονα θεία πρόνοια, δι' ἄκραν συγκατάβασιν τοῦ παταχθέντος ἀρχιποίμενος, δι' ὃν τὰ σκορπισθέντα πρόβατα πάλιν συνήχθησαν ἐκτὸς τοῦ παρασυλλογήσαντος, καὶ πεπληρωκότος ἱεροσύλως τὸ οἰκεῖον βούλημα, μή τι καθυπείξαντος τῷ θείῳ θελήματι. ἀλλ' ἰδιοποιησάμενος τὴν κοινὴν, καὶ καθόλου παρακαταθήκην, κατέκρυψε τὸ κοινὸν τάλαντον ὁ κακοεργὸς, τὸ καταπεμφθὲν, καὶ διαδοθὲν εἰς κοινὴν εὐποιΐαν, καὶ τὴν εὐεργεσίαν τὴν καθόλου. Εἴτις λοιπὸν Υἱὸς τῆς ἐπαγγελίας, γενέσθω αἰχμάλωτος κατὰ μὲν τὸ νόημα τῇ καλῇ εἰς Χριστὸν αἰχμαλωσίᾳ, καὶ φευγέτω Τυραννίδα ψυχικὴν γυναικείων σεσωρευμένων

ρευμένων ἁμαρτίας, κατὰ δὲ τὴν τύχην τῆς αἰσθήσεως προκεκρινέτω τὴν δυσμαρεστέραν τῆς πολεμούσης σαρκὸς, ἢ τὴν χαλεπωτέραν τοῦ πονηροῦ φρονήματος. φιλανθρωποτέρα γὰρ πολλάκις ἡ τῆς τύχης τῷ σώματι αἰχμαλωσία, ἢ ἡ τῆς ψυχῆς ταῖς ἁμαρτίαις καταδουλωσύνη, κατὰ χρυσόστομον ψαλμῷ ρκέ, λέγοντα οὕτως. » Οἱ μὲν γὰρ » νόμῳ πολέμου τινὰς λαβόντες καὶ φείδονται πολλάκις τῶν εἰλημμένων, κἂν ἐπιτάξωσιν » ὑδροφορεῖν, ξυλοκοπεῖν, κἂν ὑποφόρους ποιήσωσιν οὐδὲν εἰς τὴν ψυχὴν παρέβλαψαν. ὁ δὲ ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας ληφθεὶς αἰχμάλωτος ἀφειδῆ, καὶ βάρβαρον δέσποιναν κτᾶται εἰς τὰ ἀτιμώτατα αὐτοῦ τῶν ἔργων καταφέρουσαν. οὐ γὰρ οἶδε φείδεσθαι, οὐδὲ ἐλεεῖν αὕτη ἡ τυραννίς. ἄκουσον γοῦν, πῶς τὸν ἄθλιον, καὶ ταλαίπωρον Ἰούδαν λαβοῦσα αἰχμάλωτον οὐκ ἐφείσατο. ἀλλ᾽ ἐποίησεν ἱερόσυλον προδότην, εἶτα μετὰ τὸ τὴν ἁμαρτίαν λῦσαι εἰς τὸ θέατρον αὐτὸ ἤγαγε τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἀπεκάλυψε τὸ πλημμέλημα, καὶ οὐδὲ οὕτως ἀφῆκε καρπώσασθαι τὸ ἐκ τῆς μετανοίας κέρδος, ἀλλὰ περιαπήγαγε τῆς μετανοίας ἐπὶ βρόχον ἀγαγοῦσα. Τύραννος γάρ ἐστι χαλεπὴ, πονηρὰ ἐπιτάττουσα ἐπιτάγματα, καὶ καταισχύνουσα τοὺς ὑπακούοντας. διὸ παρακαλῶ φεύγωμεν μετὰ σπουδῆς τὴν δυναστείαν αὐτῆς, καὶ πολεμῶμεν αὐτῇ, καὶ μηδέποτε καταλλαττώμεθα. καὶ ἐλευθερωθέντες μένωμεν ἐπὶ τῆς ἐλευθερίας. δεινὸν γὰρ πᾶν οἱονοῦν θηρίον, καὶ αἰχμαλωσία συμβαίνουσα ἐκ τῆς ἁμαρτίας, δεινοτέρα δὲ, καὶ χειρίστη πάντων ἡ ἱεροσυλία, καὶ τὸ ἰδιοποιεῖσθαι τὰ θεῖα, καὶ τὸν ὑπὲρ παντὸς τοῦ κόσμου χρηματίσαντα θύτην, θυσίαν τε, καὶ θῦμα ἑαυτῷ, καὶ μόνῳ ἰδιάσασθαι, καὶ τὴν καθόλου ποιμαντικὴν ἐπιστήμην, καὶ αὐθεντίαν αὐτῆς φύσει συνυπάρχουσαν τῷ σωτῆρι, θέσει δὲ, καὶ χάριτι χορηγηθεῖσαν τοῖς εἰς αὐτὸν πιστεύουσι διὰ δικαιοσύνης, καὶ ὁμολογοῦσι διὰ σωτηρίας, ἐφ᾽ ἑνὶ καὶ μόνον κατακλείσασθαι, καὶ τὸν ἐξαγορασθέντα τῆς κατάρας τοῦ νόμου τῷ τιμίῳ αἵματι τοῦ εὐεργέτου Χριστοῦ, καὶ Θεανθρώπου Ἰησοῦ αἰχμαλωτισθῆναι ταυτοπαθεῖ ἀνθρώπῳ, ἔσθ᾽ ὅτε ἐβδελυγμένῳ, καὶ σεσηπότι ταῖς κατὰ τοῦ δεσπότου Κυρίου ἐπαιρομέναις γλωσσαλγίαις, καὶ τὸν κατὰ τὰς διαφόρους σχέσεις ἀπομιμητικῶς τοῦ ἐμοῦ λυτρωτοῦ νῦν μὲν ὡς σφαττόμενον πρόβατον, νῦν δὲ ὡς προσαγωγὸν τῶν πειθηνίων προβάτων ποιμένα Χριστοῦ διαιρουμένως, καὶ ἀσεβῶς λεγόμενον. μόνον, καὶ πρόβατον λέγεσθαι κακηγορούμενον παρὰ τὸ φιλάδελφον τῷ ἀδελφοκτόνῳ Κάϊν κατὰ τοῦ Ἄβελ τοῦ δικαίου ἐπαρθέντι, καὶ τῷ πατραλοίᾳ γεννήτορι τῆς σαρκὸς, δι᾽ ἣν ἡ ἐξάλειψις τῶν υἱῶν τοῦ Θεοῦ ἐπιμιχθέντων τῷ δελεάσματι τοῦ φαινομένου κάλλους αὐτῆς. ὁμιλίαι γὰρ κακαὶ φθείρουσιν ἤθη χρηστὰ, καὶ εἰ τῷ σοφίσματι, καὶ διασαφοῦντι τὴν ὀρθόδοξον διάνοιαν ὁ χριστομίμητος μὴ πεπείθοι (ὡς δεῖ τοὺς εὐσεβεῖς μὴ γίγνεσθαι πειθηνίους παραλογισμοῖς) ἢ Χριστοῦ πρόβατον μὴ εἶναι τὸν ἀρχιποίμενα, ἢ τὸν οἰκουμενικὸν διδάσκαλον, καὶ καθόλου ἀρχιποίμενα ἐνέχεσθαι τῷ σκότει τῆς ἀγνοίας, ὅστις ἐχρημάτισε φωστὴρ τῆς οἰκουμένης, ὅστις πεπραγμάτευται καθόλου λόγους τῆς ἀρχιερωσύνης, ὅστις ἀναπτύσσει τὰ τοῦ ἀρχιποίμενος Χριστοῦ λογικὰ πρόβατα, μὴ μόνον τοῖς ἐν Ῥώμῃ ἀρχιερατεύσασι δι᾽ ἐκείνων αὐτῷ εὐπειθῆ γίγνεσθαι τῷ Χριστῷ τῷ ἐγχειρίζοντι αὐτοῖς αὐτὰ, ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς ἀποστόλοις (ἐν μιᾷ τῇ εἰς Χριστὸν ἀδιαιρέτῳ ἀρχιερατείᾳ) καὶ εἰτινιοῦν λελῃφότι τὰ πηδάλια, καὶ τοὺς οἴακας τῆς ἀρχιερατικῆς ἐξουσίας, καὶ χάριτος, ὅστις διανέμει τὸ φῶς τῆς θείας ἐλλάμψεως, οὐχὶ κατησφαλισμένον

μόνον τοῖς ἐν Ῥώμῃ, ἀλλὰ κατὰ πᾶσαν τὴν περίγειον λῆξιν τὸ αὐτὸ ὑπερπλῆρες ὑπερεκχεόμενον, ὅποι ἂν ἐκηρύχθη κηρύσσεται, καὶ κηρυχθήσεται τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Κυρίου, ὅστις ἐτελέσθη σκοπιμώτατος σκοπὸς, καὶ τέλος τελειότατον τῆς κατὰ Χριστὸν ἐξουσίας, καθ᾽ οὗ τὰ ὑποδείγματα, καὶ σαλπίσματα ηὐλίζοντο μὲν τὰ πρόβατα νεμόμενα τῇ ἀδείᾳ τοῦ Πνεύματος, καὶ ἡσύχαζον ἐν καιρῷ ἠρεμίας, καὶ τῆς κατ᾽ ἀρετὴν σχολῆς. ἠγρύπνουν δὲ φυλαττόμενα τραυματισθῆναι τοῖς νοητοῖς λύκοις, εἴτε πονηροῖς δαίμοσιν, εἴτε λυμεῶσι τούτων ἀπογόνοις αἱρεσιάρχαις ἐν χρόνῳ πολέμου τοῦ κατ᾽ ἐπιβουλὴν ἐπιόντος, καὶ κινδύνων τῶν ἐπερχομένων κατὰ τῆς ἀνυποκρίτου πίστεως. ὅστις διαδεξαμένους τὸν μακάριον Πέτρον δογματίσας ἔφθη μὴ τοὺς ἐπὶ τῆς καθέδρας ἐκείνου ἐνεδρεύσαντας, ἀλλὰ τοὺς τὴν θεοσεβῆ, καὶ χριστομίμητον ἐκείνου ἀκολουθίαν (καίπερ ἐπιγεγονότας) συμπολιτευσαμένους. ὅστις τοσοῦτον δέδοικε περὶ τὴν ἀνάβασιν τῆς ἀρχῆς, ὥστε περιϊστάμενος τῆς ποίμνης οὐ τοσοῦτο τὸ οἰκεῖον ἀνεπιζήτητον ἀφιέναι, καὶ τὸ τῶν ἀρχομένων ἐπιζητεῖν ὅλον ἑαυτὸν τῷ ἐντεταλκότι τὴν ὑποταγὴν ἀναθέμενος, ἀλλὰ καὶ ἄκων ἐπὶ τὴν καθόλου πηδαλιουχίαν ἀναβιβασθεὶς, ὅπου τῷ ζήλῳ τοῦ Πέτρου, καὶ τῷ πόνῳ τοῦ Παύλου ἐφάμιλλος ἀναγορευθεὶς διαπέπραγεν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν σεσοφισμένα, καὶ παρασυλλόγιστα τυγχάνουσι τῷ ἱεροσυλοῦντι τὰ θεῖα, καὶ τῷ διὰ τῆς πονηρευομένης ὄψεως ἐπιπλάττοντι τὰ ὑπερερυθριαζόμενα κάλλη τῆς ἀσπίλου Νύμφης τοῦ Χριστοῦ ἁγίας ἐκκλησίας τῷ φέγγει τῆς ἀτύφου ἀληθείας, καὶ προαιρουμένῳ βαστάζειν οὐ τὸ κουφότατον φορτίον, καὶ βέλτιστον ζυγὸν τῆς διαρκείας τοῦ Κυρίου ἐν τῇ ὑπακοῇ αὐτοῦ, ἀλλὰ τὸ μονοβούλητον τοῦ Πάππα σὺν τῇ τυραννίδι, καὶ φιλαύτῳ φιλαρχίᾳ αὐτοῦ (εἰ καὶ τὸν μακάριον Πέτρον ἐπισκευαστικῶς ὡσανεὶ Κομμώτριον τὸν μὴ ψιμυθιζόμενον πώποτε παραχρώντως προβάλλεται) ἐκείνου γὰρ ὑποβολιμαῖος ἐστὶν ὁ συκοφάντης, ἐκείνου λέγω τοῦ Πάππα κομμωτίζων τὰ ἀλλότρια, ἐπιμελεῖται τῷ πυγιδείῳ τὰς παρειὰς τῷ ψιμμυθίῳ, καὶ παρεκδικεῖται τὸ μοναρχικὸν, καὶ τυραννικὸν αὐτοῦ βούλημα περὶ τὸ ἀνεπισκεύαστον, καὶ ἀφελῆ λόγον τοῦ Κυρίου, τὸ δογματίζον οὐχ ὡς βούλεται τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον τὸ ἐκ Πατρὸς ἐκπορευόμενον, καὶ ἐν Υἱῷ ἀναπαυόμενον, ἀλλ᾽ ὡς διϊσχυρίζεται ἡ ἐν μοχθηρίᾳ ἀρειομανουμένη αὐτοῦ θέλησις ἐκ Πατρὸς, καὶ Υἱοῦ αὐτὸ ὑφιστάνουσα, τὸ ἄκτιστόν τε πεποιημένον, καὶ τὸ ἀποίητον δεδημιουργημένον παρυφαίνουσα, εἰσάγουσά τε αὐθεντικῶς, οὐ τῷ Πνεύματι, ἀλλὰ τῷ φρονήματι τῆς σαρκὸς καθαρτήρια πυροειδῆ, καὶ Ῥαβιλαίκους ἀναποδότους. καὶ ταῦτα μὲν οὐχ ὡς ἔξεστι τῷ τέλει τῆς ἐκκλησίας, ἀλλ᾽ ὡς δογματίζουσι Πλατωνικοὶ φαίδονες τῆς εἰδωλολατρείας, καὶ Μανιχαῖοι κακίας ἀρχέγονοι, ἀποβάλλουσά τε τὴν ἀναπόβλητον ἱερὰν ζύμην (ἐφ᾽ ᾗ συμπαρίστανεται τὸ συναμφότερον τῆς θεανδρικῆς ἐνεργείας) καὶ ἀντεισφέρουσα τὸ ἄζυμον ἀπονοίας Ἀπολλιναρίου, Μονοφυσιτῶν τε, καὶ Μονοθελητῶν κακοεργὸν ἐφεύρεμα, δι᾽ ἃ καὶ ὁ τρισκατάρατος Ὀνώριος διαφεντεύεται, νομοθετοῦσά τε τελείαν ὅρασιν τῆς θείας ἐλλάμψεως ὑπὸ τῶν ἐν κόλποις Ἀβραὰμ ἀναπαυσαμένων (ταύτῃ τε μὴ τῆς προσούσης, καὶ προϋπαρχούσης φωτοχυσίας παρὰ τῆς θείας λαμπρότητος ἐπιχεομένης, ἐπὶ τοὺς ἀπολωλεκότας τά τε πιστευόμενα, καὶ τὰ προσδοκώμενα κατὰ τὴν πατροπαράδοτον διδασκαλίαν τοῦ Πνεύματος, ἀλλὰ τῆς θείας οὐσίας, καὶ αὐτῆς ὑπάρξεως οἴονται κατάληψιν κατὰ τὴν ἄνοιαν οἴησιν τοῦ ἀσεβεστάτου Εὐνομίου τῆς πάντῃ ἀπείρου, καὶ ἀκαταλήπτου ὑπὸ πάσης κτιστῆς, καὶ τρεπτῆς φύσεως.)

ἐπιτεχναζομένη τε σκιοειδέσι μέτροις νέα Καλανδάρια, ὡσανεὶ καταλαμβάνουσα χρόνους, καὶ καιροὺς, θεμένους μόνον τῇ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς ἐξουσίᾳ, ὧν τὴν ἀγνωσίαν ἀκούων παρὰ τοῖς ἀνθρώποις ὁ μακάριος Πέτρος προσαναλαμβανομένου τοῦ ὁροθετήσαντος τὴν ἐπιστήμην αὐτῶν σιγῇ ὑπεισδύεται τὴν ἄγνοιαν εἰς οὐδὲν ἀντιλέγων τῷ νομοθετήσαντι. μετατρέπουσά τε τὴν ἠθοποιὸν ἀρετὴν τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας, τὸ εἰς αὐτὴν ἀναβατήριον, ἐν τῷ δογματίζειν δικαιολόγημα θετικὸν, μόνῃ τῇ κατ᾽ αὐτὸν ἐξουσίᾳ ἰδιαζόντως προσκείμενον, τάχα τε ὡς αὕτη μόνη ἐστὶν ἡ ἄθετος μονὰς δευτέρα κατὰ ταύτην ἀσύγκριτος, ἀναπόλυτός τε καὶ ἀνεξάρτητος, καὶ ἀσύντακτος ἐξουσία, καὶ αὐθεντία ὑπερεξέχουσα πάντων, καὶ μηδενὶ ὑπάγωγος, ἣν ὁ ἀντίδικος ἀποστάτης τὸ νῦν εἶναι ἔχον μετὰ τὴν προϋποτεθειμένην καλῶς μαρτυρίαν, κακῶς δὲ σεσοφισμένην, καὶ κωματιζομένην αὐτῷ (ἢ θαρρῶ Θεοῦ συναγωνιζομένου καὶ ἡττηθήσεται) δοκησισοφεῖ, καὶ οἴεται κακοδόξως, σφοδρὸς καὶ δριμύς τις εἶναι κατήγορος τοῦ ὀρθοτομήσαντος τὰ κοινὰ πηδάλια τῆς ἁγιωτάτης ταυτησὶ καθέδρας τῆς Κωνσταντινουπόλεως κυροῦ Ἀθανασίου, προχειριζόμενος διὰ τοῦ καταδιλήμματος αὐτῷ σχήματος κατεπαγομένῳ παραλόγως τῆς προϋποθέσεως, ἐπειδήπερ δυσανάγωγός ἐστι τῶν ἑφεπομένων τοῖς προϋποτεθειμένοις, ἅτε μὴ ἀποδεικνύων συνῳδὰ, καὶ ξύμφορα τῇ ὀρθοδόξῳ διανοίᾳ, σεμνότητί τε, συναξιώματι, καὶ πολιτείᾳ τοῦ οἰκουμενικοῦ φωστῆρος, καὶ ἀρχιποιμένος Χριστοῦ Ἰωάννου τοῦ Χρυσορρήμονος, ἅπερ ἂν ὑπόβατα γένηται καθαραῖς ἐννοίαις, καὶ τοῖς εὐκρινέσι λόγοις τῆς ἐξηκριβωμένης μεθόδου τοῖς κοινοῖς, καὶ ἀνερχομένοις ἐφ᾽ ἅπαντας, ἔσω σαφήνεια, καὶ καθαρότης εὐλόγου ἀρχῆς διὰ τῶν ἀξιεράστων, καὶ ἀξιολόγων ἐπιστάσεων.

Ἐπιστάσεως ἄξιον πρῶτον, ὅτι κατὰ τὸν Ἑρμογένην ἐν τῷ περὶ εὑρέσεως τόμῳ δ᾽, τὸ διλήμματός ἐστι σχῆμα λόγου δριμύτητος δόξαν ἔχον, καὶ ἀλήθειαν διὰ δύο ἐρωτήσεων ἀποδεικνυμένων καὶ τῶν δύο παρὰ τοῦ δὶς λαμβάνοντος, ὥστε ἐμφανισθῆναι δυσλύτους εἰς ἀπόκρισιν τῶν ἐρωτωμένων, μιᾶς γὰρ λυθείσης παρὰ τοῦ ἀποκρινομένου ὁ ἐν σχήματι λόγου διλημματικῶς διὰ δριμύτητος ἐπιφερόμενος κατὰ τοῦ διαμειφθησομένου τοῖς ἐρωτωμένοις, ἑαυτῷ τῆς ἥττης γέγονεν αἴτιος, ὃ καὶ θαρρῶ θείᾳ συμμαχίᾳ, καὶ τῇ τῶν διδασκάλων τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας σπουδῇ πείθεσθαι (διατρανωθείσης τῆς ἀληθείας) καὶ τὸν νῦν διαλαμβάνοντα, διασαφοῦντά τε, καὶ σπαράσσοντα, καὶ διαιροῦντα τὴν ἀδιαίρετον ἕνωσιν τῆς μιᾶς εἰς Χριστὸν πίστεως, καὶ ταυτότητα τῆς ἀρχιερατικῆς ἐπιστήμης αὐτοῦ κατὰ τὰ ὑποκείμενα μόνον πληθυνομένης, κατὰ δὲ τὴν ἀξίαν μοναζομένης. ἐπειδήπερ οὔτε κατὰ λόγον προχειρίζεται, οὔτε κατὰ τὴν τοῦ ἁγίου διάνοιαν. Τὸ μὲν διότι ἔσω ἐστὶ ἀσυγχωρήτου δόσεως, μόνῳ τῷ μακαρίῳ Πέτρῳ ἐγχειρισθῆναι παρὰ τοῦ Κυρίου τὰ πρόβατα, ἃ τῷ ἰδίῳ αἵματι ὁ Χριστὸς ἐκτήσατο, ὁ μακάριος Πέτρος, ὡς δέδεικται, προΐστατο τῆς αὐτῷ ὁμοταγοῦς χορείας τῶν ἀποστόλων κατὰ τὸ προθυμότερον ἐν τοῖς ἔργοις, καὶ προπηδητικώτερον αὐτῶν ἐν τοῖς παρὰ τοῦ Κυρίου ἐντελλομένοις, ἀμέλει γε τῆς ἀδελφότητος συμποιμαινούσης, καὶ συναποστελλομένης αὐτῷ, οὐχ ὡς ἀγέλης, καὶ ποίμνης ἐχούσης χρέος πρὸς αὐτὸν ποιμαίνεσθαι παρ᾽ ἐκείνου, μὴ ὅτι γε καὶ αὐτοῦ δίκην προσαριθμουμένου προβάτου συναγελαζομένου, καὶ συμποιμαινομένου αὐτοῖς συνεπιμελουμένοις αὐτῷ παρὰ τοῦ ἀθέτου ἄλλου κατ᾽ ἐκεῖνον ἀρχιποιμένος Χριστοῦ, τοῦ μόνου τεθειμένου τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ὑπὲρ πάντων τῶν λογικῶν προβάτων, ἐπὶ ἀποστόλων,

ἀποστόλων, ἱεραρχῶν, μαρτύρων, καὶ πάντων τῶν εὐσεβῶν, ἔτι δὲ καὶ ἀσεβῶν, εἰ καὶ μὴ εὐεργετηθέντων διὰ τὴν μοχθηρίαν αὐτῶν. Πάλιν ἔσω τὰ τοῖς μετ᾽ ἐκεῖνον ὑποπεπεῖσθαι τοὺς τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης ἀρχιερεῖς οὕτοι οὐκ ἔχονται τῆς συναρχιερατευούσης αὐτοῖς λοιπῆς χορείας ὁμοταγοῦς ὡς ποίμνης, καὶ ἀγέλης αὐτῶν, καθὰ εἴρηται, ἀλλ᾽ ὡς συνεπισκοπούσης, καὶ συνδιακονούσης, καὶ συνοικονομούσης, καὶ συνδουλευούσης αὐτοῖς τῇ διακονίᾳ, καὶ ἐπιταγῇ τοῦ Λόγου. διὸ Λέων ὁ ἁγιώτατος τὸν Φλαβιανὸν οὐ πρόβατον ἐπιγράφει, ἀλλὰ συνεπίσκοπον ἐν τῇ πρὸς τὴν βασίλισσαν τὴν Πουλχερίαν ἐπιστολῇ. διὸ Ἀγάθων ὁ μακαριώτατος τοὺς πρὸς αὐτοῦ πεμφθέντας τοποτηρητικοὺς, καὶ πάντας τοὺς ἀρχιερεῖς εἰς τὴν κατὰ τῶν Μονοθελητῶν ἕκτην Σύνοδον ἐν τῇ πρὸς τὸν βασιλέα ἐπιστολῇ οὐ δούλους ἑαυτοῦ καλεῖ, καὶ ποίμνια, ἀλλὰ συμποίμενας, καὶ συνδούλους. διὸ Γρηγόριος ὁ β᾽, γράφων πρὸς Λέοντα τὸν Ἴσαυρον εἰκονομαχοῦντα ἐμφανίζεται αὐτῷ τὴν ἐξουσίαν, καὶ τὴν αὐθεντίαν τοῦ λύειν, καὶ δεσμεύειν διὰ τῆς μεταφερομένης Κλειδὸς τοσούτῳ αὐτὸς, ὅσῳ καὶ ὁ ἁγνώτατος αὐτοῦ ἀδελφὸς κυρὸς Γερμανὸς πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως λελήφασι παρ᾽ αὐτοῦ τοῦ Κυρίου μονονοὺ μετανοήσαντι αὐτοὶ τὰς ἁμαρτίας αὐτοῦ ἀφαιρήσοντες βαστάσουσιν. ὡσαύτως ὁ θεολόγος Γρηγόριος συμποίμενας καλεῖ ἐν τοῖς αὐτοῦ λόγοις διεσπαρμένως ἀρχιερεῖς, μάλιστά γε ἐν τῇ συναθροίσει τῶν, ρν᾽, ἐπισκόπων. Τὸ δὲ πάλιν διότι ὁ σκοπὸς καὶ ἡ διάνοια τοῦ φωστῆρος τῆς Οἰκουμένης οὐ διακρίνει τὴν μίαν ἀρχιερωσύνην τοῦ Λόγου τῆς ἀληθείας, καίπερ διαφόροις ὀργάνοις συνεργεῖται τῷ ἐνηχοῦντι, καὶ ἐπισφραγίζοντι αὐτοὺς παρακλήτῳ Πνεύματι, ἐπειδήπερ οὔτε τῷ Πέτρῳ, ἢ τῷ Παύλῳ μόνοις ἐνεχειρίσθησαν τὰ κεκτημένα πρόβατα τῷ τοῦ Κυρίου αἵματι, ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς ἀποστόλοις, καὶ τοῖς μετ᾽ ἐκεῖνον οὐχ ὑπονοητέον τοὺς ἐν τῇ πρεσβυτέρᾳ Ῥώμῃ διαδεξαμένους τὸν ἀποστολικὸν θρόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐν Ἀντιοχείᾳ, καὶ Ἀλεξανδρείᾳ, καὶ τοὺς ἐν τῇ Κρήτῃ, καὶ τοὺς ἐν Ἐφέσῳ, καὶ ἵνα συνελὼν εἴπω, ὅποι ἂν ἐκηρύχθη ὑπὸ πάντων τῶν ἀποστόλων τὸ εὐαγγέλιον τῆς ἀληθείας, καὶ τῶν μετ᾽ ἐκείνους διαδόχων κατὰ πᾶσαν τὴν Οἰκουμένην κηρυττόμενον, καὶ κηρυχθησόμενον ἄχρι τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος ἀλληλοδιαδόχως ἐγχειρίζεσθαι τοῖς ἀρχιερεῦσι τὰ Χριστοῦ πρόβατα. τοῖς γὰρ ἀξίοις ἀποστόλοις τὰ πρόβατα ἐνεχείρισεν, ὡς ἀναφέρει ὁ ἁγιώτατος Φιλαδελφείας κυρὸς Γαβριὴλ ἐν τῷ τέλει τῆς δευτέρας διαφορᾶς κατὰ Χρυσόστομον. Πάλιν ὁ αὐτὸς ἱεράρχης Χρυσορρήμων εἰς τὸ τέλος τοῦ περὶ ἱερωσύνης αὐτοῦ λόγου ἕκτου πρὸς τὸν ἱερώτατον Βασίλειον ἐπιλέγει οὕτως. Ἐπὶ τούτοις πλέον ἐκεῖνος δακρύσας ἀνίσταται, ἐγὼ δὲ αὐτῷ περιχυθεὶς, καὶ καταφιλήσας τὴν κεφαλὴν προὔπεμπον, παρακαλῶν γενναίως φέρειν τὸ συμβεβηκός. πιστεύω γὰρ, ἔφην, τῷ καλέσαντί σε Χριστῷ, καὶ τοῖς ἰδίοις ἐπιστήσαντι προβάτοις, ὅτι τοσαύτην ἐκ τῆς διακονίας ταύτης κτήσῃ τὴν παρρησίαν, ὡς καὶ ἡμᾶς κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην κινδυνεύοντας εἰς τὴν αἰώνιόν σου δέξασθαι σκηνήν. Ὁ αὐτὸς πάλιν ἐν τῷ β᾽, κοινολογούμενος τὰ πρὸς τὸν μακάριον Πέτρον ῥηθέντα τοῦ Κυρίου ῥήματα φησὶν οὕτως. οὐ γὰρ ὅσον ὁ Πέτρος αὐτὸν ἐφίλει τότε ἐπιδεῖξαι ἐβούλετο (καὶ γὰρ ἐκ πολλῶν τοῦτο ἤδη ἡμῖν γέγονε δῆλον) ἀλλ᾽ ὅσον αὐτὸς τὴν ἐκκλησίαν ἀγαπᾷ τὴν ἑαυτοῦ, Πέτρον καὶ πάντας ἡμᾶς μαθεῖν ἠθέλησεν, ἵνα πολλὴν καὶ ἡμεῖς περὶ ταῦτα εἰσφέρωμεν σπουδήν. διὰ τί γὰρ Υἱοῦ, καὶ μονογενοῦς οὐκ ἐφείσατο ὁ Θεὸς, ἀλλ᾽ ὃν μόνον εἶχεν ἐξέδωκεν, ἵνα τοὺς ἐχθρωδῶς

δώς πρὸς αὐτὸν διακειμένους ἑαυτῷ καταλλάξῃ, καὶ ποιήσῃ λαὸν περιούσιον. διὰ τί καὶ τὸ αἷμα ἐξέχεεν, ἵνα καὶ τὰ πρόβατα κτήσηται ταῦτα, ἃ τῷ Πέτρῳ, καὶ τοῖς μετ᾽ ἐκεῖνον ἐνεχείρισε. τὰ γὰρ λαληθέντα πρὸς τὸν Πέτρον παραδειγματικῶς, καὶ συνεκδοχικῶς, καθολικῶς πρὸς πάντας τοὺς εὐσεβεῖς, καὶ ἁγίους ἀρχιερεῖς, ἱερεῖς, καὶ ἀποστόλους ὀρθοδόξως συλλογιστέον. καὶ γάρ φησιν ὁ αὐτὸς ἑαυτὸν ἐξηγούμενος ἅγιος κατὰ διαφόρους λόγους ὁμιλίᾳ οζ΄, εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον. Πέτρε εἰ φιλεῖς με φησὶ, ποίμαινε τὰ πρόβατά μου, καὶ τρίτον αὐτὸν ἐρωτήσας, τοῦτο ἔφησεν εἶναι φιλίας τεκμήριον, οὐ πρὸς ἱερέας δὲ τοῦτο μόνον εἴρηται, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἕκαστον ἡμῶν τῶν καὶ μικρὸν ἐμπεπιστευμένων ποίμνιον. Ἱερέας γάρ φησιν ὁ ἅγιος οὐχ ἱερέα, ἐξηγούμενος τὸ δόγμα τῆς ἐκκλησίας, καὶ τὸ εὐαγγέλιον τῆς εὐεργεσίας. ἀφ᾽ ἑνὸς γὰρ μεμαθήκαμεν ἐπισυνάγειν τὸ καθόλου, οὐ μείωγε τὰ πολλὰ κατακερματίζεσθαι εἰς ἓν ἄτομον, καὶ πρόσωπον, ὥστε οὐχ ἓν ὄργανον ὃν μόνον ὁ μακάριος Πέτρος οὐκ ἀπ᾽ ἀνθρώπων, οὐδὲ δι᾽ ἀνθρώπων ἐδέχθη τὴν χάριτα τοῦ Χριστοῦ, καὶ τὴν ἱεραρχικὴν αὐθεντίαν τοῦ Πνεύματος, ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ ἀπόστολοι ὁμοθυμαδὸν ἐπὶ τὸ αὐτὸ, δι᾽ ὧν ὡς ποιμένων ὀργανικῶν, καὶ οὐκ αὐτοκρατορούντων τῆς ἀρχιερωσύνης, ἐποιμάνθησαν τὰ ἔθνη θεοσεβῶς. ὅθεν καὶ ὁ ἱερὸς Δαμασκηνὸς ἤχῳ πρώτῳ ᾠδῇ τρίτῃ ὀκταήχου μελῳδεῖ τὴν καθόλου ἱεραρχίαν τοῦ ἀρχιποίμενος Χριστοῦ συνεργήσασαν τοῖς ἀποστόλοις, λέγων οὕτω. Τῷ ἀναγαγόντι τὸ ποίμνιον τὸν μέγαν ἐξ ᾅδου Χριστῷ, καὶ τῇ αὐτοῦ ἱεραρχίᾳ διὰ τῶν ἀποστόλων σαφῶς τὰ ἔθνη ποιμάναντι, ἐν ἀληθείᾳ καὶ θείῳ πιστοὶ Πνεύματι λατρεύσωμεν. Τὸ δὲ διότι κατὰ τὸ κοινὸν ἀξίωμα τῆς θεοσόφου διδασκαλίας τοῦ Χριστοῦ ἡ ἱεραρχία ἡ ποιμενοποιοῦσα, καὶ ἡ ἀξία τῆς ἀποστολῆς ἡ ἀποστολοποιοῦσα, ἥτις καὶ πετροποιοῦσα, καὶ προβατοποιοῦσα λέγοιτ᾽ ἂν δικαίως κατὰ τὰς διαφόρους σχέσεις τὰς πρὸς τὸν αὐτοδιδάσκαλον ἀναγομένας μία καὶ μόνη ἐστὶν ἀπλήθυντος, ἡ δὲ ποιμενοδόχος, καὶ ἱεραρχοδόχος πληθύνεται συναριθμουμένως κατὰ τὸν λόγον αὐτῆς, ὡς προείρηται κατὰ τὸν οὐρανοφάντορα Βασίλειον, καὶ κοινῇ πάντας τοὺς διδασκάλους τῆς ἐκκλησίας. πρόβατον γὰρ ὢν, πρόβατα ποιεῖ οὐ πρόβατον. ποιμὴν ὢν, ποιμένας οὐ ποίμνια ποιεῖ. ἔστι γὰρ καθάπερ τις Σφαῖρα ἀπλανὴς, καὶ αὐτοκινούμενον πρῶτον κινοῦν ἀμέσως τὸν ζωδιακὸν κύκλον, πάσας τε τὰς πλανωμένας σφαίρας διαιρούμενον ἐν μιᾷ κινήσει, καὶ τῇ ταυτότητι τῆς δινήσεως δωδεκαχῇ, ὡς προείρηται, ἢ Αὐτήλιος μόνος φωστὴρ τῆς Οἰκουμένης διερχόμενος ὅλον τὸν περίγειον, καὶ ὑπερουράνιον, ζωδιακόν τε κύκλον καὶ κόσμον, ταῖς καθ᾽ ἕκαστον παραλλήλοις ἀνακυκλήσεσι μεταδοτικὸς ὅλης τῆς φωτοχυσίας αὐτοῦ, ἀπαρχόμενος τοῦ Κριοῦ ἑνὸς δωδεκατημορίου τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου, καὶ διαπορθμευσάμενος κατὰ μῆνα τὸν ἐνιαύσιον σημειοφόρον, καταλήγει τοὺς Ἰχθύας ἄχρι τῆς αὐτῆς ἀποκαταστάσεως τοῖς αὐτοῖς στηριγμοῖς καὶ ἀποῤῥοίαις ἐπιδιδομέναις τοῖς φωτοδόχοις ἀγγείοις.

Ἰστέον β΄, ὅτι τὸ τέλος, καὶ ὁ σκοπὸς λέγεται τὸ ἐφετὸν, καὶ τὸ ὀρεκτὸν, καὶ τὸ βουλητὸν, καὶ τὸ θελητὸν, ὃ κινεῖ τὰ ἐφιέμενα, καὶ ἐπιποθοῦντα τῆς αὐτοῦ τελειότητος, καὶ συνεχῶς, ἀμέλει γε ἡ εὐτυχία τοῦ πλούτου τοὺς ἐμπορευομένους αὐτὸν, ἡ εὐδαιμονία τῆς ἀρετῆς τοὺς σπουδάζοντας αὐτὴν, τὸ ἔπαθλον καὶ τὸ βραβεῖον τοὺς κινδυνεύοντας ἐν τοῖς ἄθλοις γενναίους, τὸ κάλλος καὶ ἡ ἡδονὴ τοὺς ἐραστὰς τῆς καλλονῆς, καὶ τῆς εὐφροσύνης, ἡ βασιλεία τὸ ὑπήκοον, καὶ τοὺς πιστοὺς ἡ εὐσέβεια. Λαμβάνεται δὲ τὸ τέλος γενικώτερον διχῆ, ἢ οὗ χάριν, ἢ ἕνεκά του. καὶ τὸ μὲν πρῶτον λέγεται τέλος σκοπιμώτατον κινοῦν τὰ ἐπακολουθοῦντα αὐτῷ τέλη, αὐτοκι-

νήτως

νήτως μὲν, ὑπὸ μηδενὸς δὲ ἑτέρου κινούμενον, ὡς ἡ ὑγίεια, τὰ φάρμακα, καὶ ὅσα τὰ πρὸς αὐτὴν συντείνοντα. Τὸ δὲ δεύτερον λέγεται τέλος κινοῦν κινούμενον ὑπὸ τοῦ αὐτοκινήτως κινουμένου, τουτέστι τέλος, ᾧ, κινούμενον κινεῖ ἑαυτὸ, καὶ τὰ λοιπὰ, πρὸς τὸ δι᾽ ὃ τέλος κινοῦν ἀκινήτως, εἴτουν τὰ φάρμακα κινοῦσι τὸν ἀσθενῆ καταποθήσεσθαι κινούμενα ὑπὸ τῆς θεραπείας καὶ τῆς διαίτης, ἕνεκεν τῆς ὑγιείας. ἢ βασιλεὺς θεσπίζει τοῖς βασιλευομένοις τὴν δικαίαν νομοθεσίαν, καὶ τὴν βασιλικὴν διαταγὴν, κινούμενος ὑπὸ τῆς θείας βουλῆς, καὶ θέμιδος. ἢ ἀρχιερεὺς λέγεται σκοπὸς, καὶ τέλος τοῦ ποιμνίου, οὗ ἐνεπιστεύθη, καὶ ἐνεχειρίσθη, κινούμενος καὶ ἀφομοιούμενος τῷ ἀκροτάτῳ, καὶ ἀθέτῳ σκοπῷ δευτέρῳ κατ᾽ ἐκεῖνον ἀρχιερεῖ Χριστῷ, οὗ τῷ αἵματι ἐξηγοράσθημεν, εἰπόντος ἡμῖν ἐνταλματικῶς, ἐντολὴν δέδωκα ὑμῖν, καὶ ἐν τούτῳ γνώσεσθε, ὅτι ἐμοὶ μαθηταί ἐστε, ἐὰν ἀγαπᾶτε ἀλλήλους, καὶ ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου, καὶ ἰσχύος σου, καὶ τὸν πλησίον σου ὡς ἑαυτόν. καὶ καθὼς ἴδετε ἐμὲ ποιοῦντα, οὕτω καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε ἀλλήλοις. σκοποὶ γὰρ λέγονται καὶ οἱ ἀρχιερεῖς, καὶ οἱ ἀπόστολοι χάριτι, καὶ θέσει, σκοπὸς λέγεται καὶ ὁ Χριστὸς φύσει, καὶ ἀληθείᾳ, κατὰ τὸν Ἰεζεκιὴλ, Θεοδώρητον, καὶ Χρυσόστομον λέγοντα οὕτως ἐν τῷ περὶ ἱερωσύνης ς΄. ἐὰν γὰρ τῆς ῥομφαίας ἐρχομένης μὴ σαλπίσῃ τῷ λαῷ, μηδὲ σημάνῃ, φησὶν, ὁ σκοπὸς, καὶ ἐλθοῦσα ἡ ῥομφαία λάβῃ ψυχὴν, αὕτη μὲν διὰ τὴν ἀνομίαν αὐτῆς ἐλήφθη, τὸ δὲ αἷμα αὐτῆς ἐκ χειρὸς τοῦ σκοποῦ ἐκζητήσω λέγει Κύριος. σεσάλπικε λοιπὸν καὶ ἡ ἀνείκαστος φιλανθρωπία τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀλλ᾽ ὡς σφαῖρα ἀπλανὴς, καὶ ἀποτελεσφόρος αὐτοκινήτως κινουμένη, καὶ κινοῦσα τὸ σύνολον ὡς δι᾽ ὃ, καὶ χάριν οὗ τέλος. σεσαλπίκασι καὶ οἱ πανάγιοι ἀπόστολοι, ἀλλ᾽ ὡς ὁ ζωδιακὸς κύκλος δωδεκαχῇ διῃρημένος, καὶ πλανώμενος, καὶ ᾧ τέλος, καὶ ἕνεκά του, τουτέστι κινούμενος, καὶ δινούμενος τῷ θείῳ βουλήματι. σαλπίζουσι καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ἀλληλοδιαδόχως, ἀλλ᾽ ὡς κινούμενοι ὑπὸ τῆς καθ᾽ αὐτὴν πρώτης δινήσεως, οἱ γὰρ ἀπόστολοι οὐκ ἀπ᾽ ἀνθρώπων, οὐδὲ δι᾽ ἀνθρώπων κεχειροτόνηνται, ὡς εἴρηται κατὰ Χρυσόστομον, καὶ τὸ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς. οἱ ἀρχιερεῖς δὲ καὶ οἱ τῶν ἀποστόλων διάδοχοι οὐκ ἀπ᾽ ἀνθρώπων μὲν ἔχουσι, καὶ λαμβάνουσι, ἀλλὰ παρὰ τοῦ Κυρίου τὴν χάριτα, δι᾽ ἀνθρώπων δὲ, καὶ τῶν ἐκείνοις ἀλληλοδιαδόχως ἀρχιερέων καταβαίνει ἡ ἐπιφοίτησις τοῦ Πνεύματος. διὸ καὶ τοῦ πρώτου κινοῦντος αὐτοκινήτως κινουμένου σφοδροτέρα, καὶ ταχυτέρα ἡ κίνησις. διάστημα γὰρ εἰκοσιτεσσάρων ὡρῶν ἀποκαθίσταται εἰς τὸ σημεῖον, καὶ τὴν ἀρχὴν, ὅθεν ἤρξατο. ὁ δὲ ζωδιακὸς κατὰ τὴν ἰδίαν κίνησιν ἐπὶ πλεῖον βραδύτερος, καὶ ἐπιμονώτερος, ὅθεν καὶ τὰ ἐν ἐκείνῳ δινούμενα ζώδια ἐπιμονώτερα τοῖς τόποις, οἷς ἀποῤῥέουσι τὰς ἄνωθεν, καὶ θείας ἀποῤῥοίας προειλημμένας πρὸς τοῦ πρώτου κινοῦντος, ἅπερ εἰ συναποκαθίστανται τῷ πρώτῳ κινοῦντι ἀκινήτως, οὐ καθ᾽ αὑτὰ, ἀλλὰ δι᾽ ἄλλο, τουτέστι διὰ τὴν πρώτην κίνησιν, ὥσπερ ἔπαρχοι ἐπαρχιῶν, καὶ διοικηταὶ πόλεων διὰ τὴν γνώμην, σκοπὸν, καὶ βούλησιν τοῦ μονάρχου, καὶ μόνου αὐτοκοιρανοῦντος, καὶ ἐπιτρέποντος αὐτοῖς βασιλέως Χριστοῦ.

Ἰστέον γ΄, ὅτι τὸ δι᾽ ὃ τέλος, καὶ οὗ χάριν, ἓν καὶ μόνον ἐστὶ τὸ καθόλου. τοιοῦτον φαμὲν εἶναι τὸν Θεὸν, καὶ βασιλέα τῆς φύσεως κατὰ τὸν λόγον τῆς δημιουργίας τὸν κινοῦντα τὰ πάντα ἀκινήτως. περὶ οὗ Δαμασκηνὸς γ΄, κεφ, ἐν τῇ ἐκδόσει τῆς αὐτοῦ ὀρθοδόξου πίστεως. κατὰ δὲ τὸν λόγον τῆς οἰκονομίας καὶ τῆς οἰκειώσεως, πάλιν ὁ αὐτὸς ἐστι μόνος τέλος

δι᾽ ὃ

δι' ὃ διὰ τῆς ἐνυποστάτου ἑνώσεως τοῦ Θεανθρώπου Χριστοῦ, καθ' ὃν δεύτερος σκοπὸς, καὶ τέλος οὐ τίθεται. δεύτερον γὰρ εἶδος, ἢ ἄτομον οὐκ ἔστι κατὰ τὸν αὐτὸν Δαμασκηνὸν ἐν τῷ αὐτῷ, ὡς προείρηται. καὶ οὕτω τὸ καθόλου τέλος χάριν οὗ, καὶ δι' ὃ ἓν καὶ μόνον ἐστίν. οὐκ ἀγαθὸν γὰρ πολυκοιρανίη, εἷς Κοίρανος ἔστω, φησὶν ὁ σοφώτατος ποιητὴς σὺν τῷ κατ' ἐξοχὴν φιλοσόφῳ ἐν τοῖς αὐτοῦ μεταφυσικοῖς. τὸ δὲ οὗ ἕνεκά του τέλος, καὶ ᾧ πρὸς τὸ δι' ὃ ἀναφερόμενον πολυπλασιάζεται, οὗτινος τὸ μέν ἐστιν ὡς παράλληλον, καὶ ὑπάλληλον ὡς ἡ ζωδιακὴ σφαῖρα πρὸς τὴν Κρόνου, καὶ ἀντιστρόφως. αὕτη δὲ πρὸς τὴν Διὸς, καὶ καθεξῆς ἡ αὐθεντία πρὸς ἡγεμονίαν, καὶ διοίκησιν, ἢ μητροπολίτης πρὸς πατριάρχην, καὶ ἐπίσκοπον, οὐχὶ κατὰ τὸν ἐσωτερικὸν χαρακτῆρα τῆς ἀρχιερωσύνης, ἀλλὰ κατὰ τὸ ἐξωτερικὸν θεῖον πρόβλημα. τὸ δὲ πάλιν ἐστὶν ὡς παράλληλον, καὶ συνάλληλον ἐν τῷ αὐτῷ ὑποκειμένῳ, καὶ πράγματι συνεπιμετρούμενον, ὡς κύκλοι κύκλοις συμπαράλληλα τιθέμενοι, καὶ σημεῖα καὶ ζώδια, σημείοις καὶ ζωδίοις, ἐν τῇ αὐτῇ δινήσει, καὶ κλίσει συμπαραλαμβανόμενα, καὶ εὐσεβεῖς εὐσεβέσι συναριθμούμενοι, καὶ ἐπίσκοποι ἐπισκόποις, καὶ μητροπολῖται μητροπολίταις, καὶ πατριάρχαι πατριάρχαις, καὶ κυβερνῆται κυβερνήταις, καὶ ἡγεμόνες καὶ αὐθένται, ἡγεμόσι καὶ αὐθένταις, καὶ βασιλεῖς βασιλεῦσι, καὶ αὐτοκράτορες αὐτοκράτορσι συναριθμούμενοι, καὶ συντατ[τ]όμενοι, καὶ συγκαθεζόμενοι, καὶ συμμετρούμενοι τῷ αὐτῷ ὅρῳ, κανόνι στοιχειούμενοι, καὶ χαρακτῆρι χαρακτηριζόμενοι παρὰ τοῦ ἀρχοποιοῦ, καὶ τῆς πρώτης αὐτοκινήτου κινήσεως, παρ' ἧς διετάχθησαν, καὶ ᾗ ὑποτάγηνται, τοσούτῳ, καὶ μόνῳ διαφέροντες ὑποστατικῶς, καὶ τὸν μὲν προαριθμεῖσθαι, τὸν δὲ συναριθμεῖσθαι, τὸν δὲ ἐπαριθμεῖσθαι τοῖς ἐν τοῖς σκοποῖς, καὶ μέτροις, ὑποκειμένοις τε, καὶ κύκλῳ, καὶ δινήσει ἀδιαφόρως κινούμενοι, καὶ ἐπιμένοντες. οὕτω λοιπὸν καὶ ὁ πανάγιος Πέτρος σκοπὸς ἦν, καὶ τέλος οὗ ἕνεκά του συναποσκοπευόμενος τοῖς σὺν αὐτῷ ἀποβλέπουσι πρὸς τὸ αὐτὸ ἐξ ἴσου δι' ὃ τέλος σκοπιμώτατον λοιποῖς σκοποῖς, καὶ τέλεσι, ὡς συναριθμούμενος τοῖς συναποστόλοις, συμποιμέσι, καὶ συμμαθηταῖς ὁμοτεταγμένοις αὐτῷ, προαριθμούμενός τε οὐχ ὡς προσάλληλος, ἢ ὑπάλληλος, ἀλλ' ὡς ἀλληπάλληλος, οὐχ ὡς ἄθετον τέλος δεύτερον κατ' ἐκεῖνον μὴ συγκρινόμενον, καὶ μόνον αὐτοκίνητον τέλος σκοπιμώτατον, ἀλλ' ὡς θεῖον, καὶ συντιθέμενον τῇ αὐτῇ θέσει, καὶ συγκινούμενον, καὶ συνδινούμενον τῇ αὐτῇ διανοίᾳ, κινήσει τε, καὶ συγχορείᾳ τῆς ἀποστολῆς, καὶ τῆς ἀξίας, καὶ πρῶτον τέλος, καὶ πρῶτος σκοπὸς, καὶ κεφαλὴ τῆς ὁμοταγοῦς αὐτῷ χορείας, ἀλλὰ καὶ οἱ λοιποὶ συνετέλουν, συνεσκόπευον, καὶ συναπήστιζον τῇ αὐτῇ ἀξίᾳ, καὶ ἰσοτιμίᾳ τῆς δωρεᾶς, καὶ τῆς χάριτος, ὥσπερ κλήματά τινα, ἢ ὀρθοθέσια ἐν τῇ αὐτῇ ἀμπέλῳ φυτευόμενα, καὶ ἐν τῷ αὐτῷ ἀγρῷ ὀρθοθετούμενα, τοσούτῳ μόνον προεχόμενα, συνεχόμενα, καὶ ἐπεχόμενα, ὅσον τὸ μὲν προφυτευόμενον τῶν συμφυτευομένων, τὸ δὲ προορθοθετούμενον τῶν συνορθοθετουμένων παρὰ τοῦ αὐτοῦ ἀμπελουργοῦ, καὶ γεωργοῦ ἐν τῇ αὐτῇ ἀρχῇ, καὶ ἀσφραγῆ τοῦ τε ἀνθρώπου, καὶ τῆς μιᾶς αὐτῆς ἀμπέλου τῆς λεγούσης ἐγώ εἰμι ἡ ἄμπελος, ὑμεῖς τὰ κλήματα, τῆς τεθεικυίας ὅρια ἐθνῶν κατ' ἀριθμὸν ἀγγέλων Θεοῦ. οὕτω καὶ τοὺς πατριάρχας ὅλους ἐν τῇ αὐτῇ ἀξίᾳ τῆς πατριαρχείας εἶναι συμπατριαρχεύοντας κατὰ τὴν αὐτὴν θέσιν, καὶ τὴν αὐτόψηφον ἐκλογὴν, καὶ σφραγῖδα μίαν ἀπαράλλακτον τῆς αὐτῆς μιᾶς χάριτος, καὶ ἐξουσίας πατριαρχοποιούσης αὐτοὺς, διακρινομένους μόνον τοῖς ὑποκειμένοις, τῇ τε προαριθμήσει, καὶ ἀπαριθμήσει τῆς αὐτῆς ὁμοταγοῦς συναριθ-

μήσεως.

μήσεως. οὕτω τὸν Πάπαν συνευδοκοῦντα περὶ τῆς τυραννίδος, καὶ ἀδελφοκτόνου ἀρχῆς ἄκρον ἀρχιερέα ὀνομάζομεν, ἅτε φιλοτιμοῦντες αὐτὸν ταῖς πρεπούσαις φήμαις, καὶ τιμαῖς ἐν τοῖς διπτύχοις. μεθ' ὃν ὡς δεύτερον ἄκρον, καὶ τέλος, καὶ σκοπὸν συναριθμούμενον ἀρχιποίμενα τὸν Κωνσταντινουπόλεως τίθεμεν, νῦν δὲ προαριθμούμενον διὰ τὴν ἀπόστασιν τοῦ ἤδη προκειμένου. εἶτα τοῖς αὐτοῖς μέτροις, καὶ ὅροις ὡς τρίτον ὀρθοθέσιον τὸν μεγαλουπόλεως Ἀλεξανδρείας. εἶτα ὡς τρίτην εὐδαιμονίαν τὸν Ἀντιοχείας. τέως ὡς κέντρον ὀρθοδοξίας, καὶ ἀρχὴν τοῦ κηρύγματος τοῦ βασιλέως τῆς δικαιοσύνης τὸν Ἱεροσολύμων. πάντων δὲ συνόντων θετῶν τελῶν, ἀρχοδόχων ἀγγείων, κέντρων τε, ὀρθοθεσίων, καὶ εὐδαιμονιῶν, στηριζόντων, στηριζομένων, κινούντων, κινουμένων, συμπεριφερόντων, συμπεριφερομένων, ἀναγόντων, ἀναγομένων εἰς τὸ ἓν αὐτοστήριγμα, καὶ μίαν αὐτοκίνητον ἀρχὴν, καὶ ἓν αὐτορθοθέσιον καὶ αὐτοτέλος, κινούμενον αὐτοκινήτως, κινοῦν μηδενὶ κινούμενον, τὸ συγκινοῦν συγκινούμενον σύνολον τῆς ἀρχῆς, ἵνα ᾖ τὰ πάντα, καὶ ἐν πᾶσιν ἐξ οὗ, καὶ δι' οὗ, καὶ εἰς ὃν τὰ πάντα Θεὸς, καὶ Χριστὸς, κατὰ Παῦλον. Ἰστέον δ', ὅτι τὸ τέλειον τοι διχῇ νοεῖται, ἢ κατὰ τὸ ἐξωτερικὸν πρόβλημα, καὶ ἐπιβεβαιωτήριον τῆς ἐπιγείου βασιλείας, καὶ τὸ δασμοφορεῖν αὐτῇ, ἢ κατὰ τὸν σκοπὸν, καὶ τὸ ὀρθοθέσιον τῆς ἐκκλησίας, καὶ τῆς ἀρχιερωσύνης. ἐκείνας πάλιν διχῇ λαμβάνεται, ἢ καθότι ὁ ὑποτελεσφόρος τῷ λαμβάνοντι τὸν φόρον, καὶ τὴν τιμὴν συνομοφρονεῖ τῷ εἰς Χριστὸν σεβάσματι, ὁμολογίᾳ τε, καὶ λατρείᾳ, καὶ σκοπῷ τῆς κεφαλῆς τοῦ Χριστοῦ, καθὸ αὐτοῖς τοῖς τέλεσι, καὶ σκοποῖς ὡς μετὰ Θεὸν σὺν Θεῷ, οὐ διάκονοι εὐτακτοῦσι, καὶ διευθύνουσι τὰ ὑποτελεσφόρα ψυχικῶς, καὶ σωματικῶς κατὰ τὸν λόγον αὐτοῦ, χρεωστεῖ ψυχῇ, καὶ σώματι προαιρεῖσθαι τἀγαθὸν, καὶ τὸ τέλος, ᾧ καὶ Σύνοδοι, καὶ Πάπαι ὑπήκουον τῇ εὐσεβεῖ θεσπίσει, καὶ κελεύσει τῶν πάλαι εὐσεβῶν, καὶ θεοστηρίκτων βασιλέων, ὡς καὶ Λέων ὁ ἁγιώτατος Πάπας Ῥώμης ἱκετεύει τὸν μέγαν Θεοδόσιον, καὶ αὐτοκράτορα βασιλέα διδόναι λίβελλον αὐτῷ, ὅπως τοῖς κατὰ Ῥώμην ἐπισκόποις συναθροισθῇ Σύνοδος, καθὰ καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς φαίνεται πλήρη τὰ πρακτικὰ τῶν θεοκινήτως συνειλεγμένων Συνόδων Οἰκουμενικῶν τῇ τῶν θεοστέπτων βασιλέων ἐπιταγῇ, καὶ θεσπίσει. ἢ πάλιν ὁ ὑποδασμοφόρος ὑπείκει μόνον τῷ κατὰ τὴν τύχην, καὶ τὴν σάρκα δουλαγωγήματι, δι' ὃ ὀφείλει πληροῦν τὸν διατεταγμένον ὅρον. τὸ δὲ σέβας τοῦ παντὸς φυλάττειν ἀπρόδοτον κἂν κινδυνεύῃ ἡ πρόσκαιρος διαγωγὴ τὰ ἔσχατα, ὅθεν νομοθετεῖ Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς σὺν τῷ δι' οὗ ἐλάλει καθαρπαγέντι ὑπ' αὐτοῦ μέχρι τρίτου οὐρανοῦ μακαρίῳ Παύλῳ λέγων, γίνεσθε φρόνιμοι ὡς οἱ ὄφεις, καὶ ἀκέραιοι ὡς αἱ περιστεραί, καὶ τῷ τὸν φόρον τὸν φόρον, τῷ τὸ τέλος τὸ τέλος, τῷ τὴν τιμὴν τὴν τιμήν. οὕτω πάλιν κατὰ τὸν σκοπὸν, καὶ τὸ τέλος τῆς ἐκκλησίας ὀφείλομεν ἡμεῖς οἱ θεοσεβεῖς καθυπείκειν τοῖς ἀρχιερατικοῖς σκοποῖς, καὶ ἐπισκοπικοῖς τέλεσι, καὶ πιστεύειν αὐτοῖς ὡς λαλοῦσι ῥήματα Κυρίου, οὐχὶ πιστεύειν αὐτοὺς, καὶ εἰς αὐτοὺς, ὥσπερ καὶ εἰς τὸν Χριστὸν, καθὰ προσσεσημείωται. ἔχειν τε ταύτην τὴν πίστιν, καὶ εὐπείθειαν αὐτοῖς, ὡς τὸ πείθεσθε τοῖς ἡγουμένοις ὑμῶν, καὶ ὑπείκετε, αὐτοὶ γὰρ ἀγρυπνοῦσιν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν ὡς λόγον ἀποδώσοντες ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν, οὐχ ὡς καταναγκαστικῶς κατακυριεύουσι τῆς πίστεως ὑμῶν, ὡς εἴρηται ὄπισθεν κατὰ Παῦλον, καὶ χρυσορρήμονα. Τοῦτο δὲ τὸ τέλος, καὶ ἡ κατάπεισις πάλιν, ἢ γίνεται συντεταγμένως ἐκ σκοποῦ πρὸς σκοπὸν, καὶ τέλους πρὸς τέλος κατὰ τὸν λόγον αὐτῶν, καὶ ἔστιν ἰσότιμος, ἀμέλει γε ἐκ τοῦ Λέοντος πρὸς τὸν

Φλαβιανὸν,

Φλαβιανὸν, καὶ ἀλλεπαλλήλας. ἡ ἐκ τοῦ σκοποῦ πρὸς τὸν λαὸν, καὶ ἔστιν ὑπέρτιμος, καὶ εὐεργετικὴ διὰ τοῦ τέλους, πρὸς τὸ τελούμενον καὶ μυούμενον παρὰ τοῦ Θεοῦ, διὰ τὴν ἀξίαν. ἐκείνη γὰρ συναξιοῦται πρὸς τῷ σεβάσματι, καὶ τῇ ἀρχιερωσύνῃ. αὕτη δὲ οὐ καὶ συνεισέρχεται τῇ πίστει, καὶ τῷ βαπτίσματι, μέντοιγε ὑπέρκειται τοῦ ποιμνίου τῷ ἀξιώματι. ἐκείνη περιαριθμεῖται συνσκοπευομένη, καὶ ἐπαριθμεῖται συντελοῦσα, αὕτη δὲ προὔκειται μόνη σκοπεύουσα, καὶ ὑπερτελοῦσα τοῦ ὑποτελουμένου, ἥτις ἐὰν μὲν διδάσκῃ ὀρθῶς, καὶ εὐσεβῶς κείνῃ τὰ δόγματα, ἤθη τε καὶ τάξεις τῆς ἐκκλησίας κρατῇ ἀμετάβλητα, (καίπερ ἐργάζεται τὰ καθ᾽ αὐτὴν κακῶς ἀγνοούμενα, καὶ μήπω κατεγνωσμένα παρὰ τῆς ἐκκλησίας) χρεωστοῦμεν εἴκειν τῇ ὀρθοδοξίᾳ τοῦ λόγου, καὶ μὴ τῇ πράξει, καὶ ἐργασίᾳ τοῦ λέγοντος, οἷα θεραπευτῇ κακῶς μὲν ἔχοντι τοῖς οἷς βρύει ἕλκεσι, καλῶς δὲ καὶ κανονικῶς προβάλλοντι τοὺς ἀφοριστικοὺς γνώμονας τῆς ἀκεστορίης, πρὸς θεραπείαν καὶ εὐεργεσίαν τῶν ἀσθενούντων. καθὼς γὰρ λέγουσιν ὑμῖν ποιεῖν, ποιεῖτε, κατὰ δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν μὴ ποιεῖτε, δογματίζει ἐντελλόμενον τὸ ἀψευδὲς στόμα τοῦ Χριστοῦ, ὃς ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ εὑρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ. ἐὰν δὲ πάλιν σφάλλῃ περὶ τὰ δόγματα, καὶ τὰ ἤθη, καὶ τὰς τάξεις τῆς ἐκκλησίας, διδάσκουσα βλασφημίας, συγχωροῦσα παρανομίας, καὶ διατάττουσα ἔξω τῶν κανόνων, καὶ ἐθάδων τῆς ἐκκλησίας (καίπερ τὰ κατ᾽ αὐτὸν ἤθη ἔχει καλῶς) τὸ παράπαν οὔτε πειστέον, ἢ ὑπακουστέον τῇ τοιαύτῃ ὑποκρινομένῃ ἀρετῇ. φεύγετε, φησι, τοὺς κύνας, καὶ τοὺς κακοὺς ἐργάτας, βλέπετε τὴν κατατομήν. καὶ πάλιν, πολλοὶ ἐλεύσονται ψευδόχριστοι, καὶ ψευδαπόστολοι ἐν τῷ ὀνόματί μου λέγοντες, ὅτι ἐγώ εἰμι, μὴ πιστεύσητε. καὶ ἐὰν εἴπωσιν ὑμῖν, ὅτι ἰδοὺ ἐν τοῖς ταμείοις, ὁμοίως μὴ πιστεύσητε. Πάλιν ὁ ἱερὸς Δαμασκηνὸς, μὴ μέταιρε ὅρη αἰώνια, ἃ ἔθεντο οἱ πατέρες σου. εἰ δὲ πάλιν περὶ τούτων, ὧν εὖ, καὶ ὡς ἔχων διάκειται καλῶς, τοῖς δὲ κατ᾽ αὐτὸν περπερεύεται, διεφθορὼς τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ τοῖς κατεγνωσμένοις ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας, δι᾽ ἃ καὶ ὑπεβιβάσθη τῆς ἀξίας νομίμως, καὶ κανονικῶς, συγχωρούσης αὐτῷ μόνον ἐπανάληψιν σωτηρίας διὰ μετανοίας, καὶ ἀπειργούσης αὐτὴν τῶν θείων λειτουργημάτων, ἥτις ἐὰν ἐνεργήσηται τῷ ὑποβιβασμῷ τῆς ἀξίας παρὰ τὸν κανόνα, οὔτε οὕτω πειστέον, ἢ δέον ἐστὶ καθυπείκειν ταύτῃ.

Τούτων γὰρ ἕνεκα τῶν ἐγκληματικῶν αἰτιολογιῶν χρεὼν ἐστὶ καὶ ἡμᾶς τοὺς εὐσεβεῖς, καὶ ὀρθοδόξους ὁμολογητὰς ἀπέχεσθαι τῆς λατινόφρονος συγκοινωνίας, συμμεθέξεώς τε, καὶ συνδιαγωγῆς αὐτῶν, τὸ μὲν διότι τὰ ἄφθαρτα δόγματα τῆς τοῦ Χριστοῦ ἁγίας ἐκκλησίας καθυβρίζει, τὸ δὲ διότι μεταβάλλει, καὶ ἀνατρέπει τὰ ὀρθῶς ὁροθετηθέντα, καὶ κανονισθέντα τοῖς θείοις πατράσι, τὸ δὲ διότι ἐναντιοῦται ταῖς Συνόδοις, καὶ Οἰκουμενικοῖς συναθροίσμασιν, οἷς συμπαρῆσαν καὶ οἱ τότε ἅγιοι θεοσύλλεκτοι Πάπαι, καὶ πατριάρχαι τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας, πειρωμένη διεκδικεῖν τοὺς ἀναθεματισθέντας, καὶ ὑποβιβασθέντας αἱρεσιάρχας παρὰ τῶν ἱερῶν Συνόδων. Τὰ κεφαλαιωδέστερα τῆς κακίας ὑποδείγματά εἰσι ταῦτα τερατοποιούμενα. Πρῶτον ἡ ἐκ Πατρὸς, καὶ Υἱοῦ ἐκπόρευσις τῆς ὑποστάσεως τοῦ παναγίου Πνεύματος. Δεύτερον ἡ ἰουδαϊκὴ, καὶ τῶν Μονοφυσιτῶν, καὶ Μονοθελητῶν παραγωγὴ τῶν ἀζύμων. Τρίτον ὁ τοῦ καθαρτηρίου πυρὸς παραλογισμός. Τέταρτον ἡ περιαρπαγὴ τῆς οὐρανῶν βασιλείας, καὶ ἡ περὶ τῆς τελείας ψήφου κατάκρισις, ὅπου καὶ τὸ ἀκατάληπτον τοῦ Θεοῦ καταληπτὸν πειρᾶται ἀποφαίνειν. Πέμπτον,

ἡ τοῦ

ἡ τοῦ νέου Καλενδαρίου εἰσαγωγή. Ἕκτον, ἡ τῶν ἠθῶν, καὶ κεκανονισμένων τάξεων τῆς εὐτάκτου ἐκκλησίας ἀνατροπή. Ἕβδομον, ἡ καθ᾽ αὐτὸν τυραννὶς, ᾗ νομίζει κρεῖσσον ἀπολεσθῆναι τὸ εἰς Χριστὸν σέβας, ἢ τὴν παράφρονα οἴησιν αὐτοῦ. Ὄγδοον, ἡ ἔξω τοῦ σκοποῦ τῆς ἀληθείας ἄνους διεκδίκησις τοῦ Οὐνιείου, δι᾽ οὗ καὶ βιάζεται παρενοχλεῖν τὴν καθολικὴν, καὶ ὀρθόδοξον ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ. Ἔννατον, ὅτι μηδεμίαν ἀπομίμησιν κρατοῦσα τοῦ μακαρίου Πέτρου ἐκείνου διάδοχος φυσᾶται, καὶ κομπάζεται εἶναι. Πρῶτον λοιπὸν ἁμαρτάνουσι λέγοντες τὸ πανάγιον Πνεῦμα τὴν αὐτοῦ ὑπόστασιν ἐκπορεύεσθαι παρὰ τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, ὧν ἡ βλάσφημος ἁμαρτία πρόδηλός ἐστιν, ἐν παρέργῳ, καὶ παρόδῳ ἡμῶν περὶ τούτων διαλεγομένων. καὶ γὰρ ἐναντία φέρονται καὶ λόγῳ, καὶ Συνόδοις, καὶ ἀποδείξεσι διδασκάλων τῆς ἐκκλησίας. λόγῳ μὲν, διότι προϋποτιθέασι δύο αἴτια ὑποστατικὰ κατὰ τὴν ἔνδον πρόοδον τὸν Πατέρα, καὶ τὸν Υἱὸν τοῦ παναγίου Πνεύματος. μία γὰρ φύσις μονοϋπόστατος ὑποστατικὴ τοῦ Πατρὸς, καὶ μόνη ἐστὶν αἰτία ἐν τοῖς ἐνδομυχοῦσι ὑπορρήτοις τῆς Θεότητος, ἥτις ἐστὶ γεννητικὴ τοῦ Υἱοῦ, καὶ προβλητικὴ τοῦ παναγίου Πνεύματος. τὸ γὰρ γεννᾷν, καὶ τὸ προβάλλειν ἐστὶ πραγματικὴ, καὶ ὑπαρκτικὴ ἐνέργεια τῆς πατρικῆς ὑποστάσεως, οὐχὶ τῆς καθόλου φύσεως τῆς Θεότητος, καὶ τῆς αὐτῆς θείας βουλήσεως. ἐκείνη μὲν οὐκ ἔστι, διότι εἰ τοῦτο ἦτο, ἀνάγκη ἦν καὶ αὐτὸ τὸ πανάγιον Πνεῦμα αὐτὸ ἑαυτὸ προβάλλειν, κοινὰ γὰρ, καὶ καθόλου τὰ φυσικὰ ἰδιώματα, καὶ αἱ παρ᾽ αὐτῶν ἐνέργειαι ἀχώριστοι τῆς Τρισυποστάτου Θεότητος. αὕτη δὲ πάλιν ἄπεστι τῆς ὀρθοδοξίας, διότι εἵπετο ἂν τὸ ἄκτιστον εἶναι κτίσμα, καὶ τὸ ἀδημιούργητον δημιούργημα, ὅπερ ἐσχάτης βλασφημίας ἐπινόημα, ἀρειομανούντων τε, καὶ πνευματομάχων γλωσσαλγία καὶ μῖσος, ἐπιφερόμενον κατὰ τῆς θείας ἀγάπης τοῦ Πνεύματος. ἡ γὰρ δημιουργία τῆς θείας βουλήσεως, καὶ οὐ τῆς θείας φύσεως κατὰ τὸν ἱερὸν Δαμασκηνὸν λέγοντα σὺν τῷ προφητάνακτι Δαβὶδ, ὅτι πάντα ὅσα ἠθέλησεν ὁ Κύριος, ἐποίησεν ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐν τῇ γῇ. μαρτυρεῖ πάλιν, ὅτι ἡ κατὰ Κωνσταντινούπολιν Οἰκουμενικὴ συναθροισθεῖσα Σύνοδος ἐπὶ κελεύσει, καὶ θεσπίσματι τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου αὐτοκράτορος τῆσδε βασιλευούσης τῶν πόλεων, ἀπεφήνατο δογματίσασα σὺν τῷ Χριστῷ, κἀν τῷ τῷ ὁδηγοῦντι Πνεύματι εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν, τὸ καὶ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, τὸ κύριον, τὸ ζωοποιὸν τὸ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον, καὶ τὰ ἑξῆς προσαναπεπληρωκυῖα τὰ τῆς πρώτης ἐκδεδομένα Συνόδου τῆς ἐν Νικαίᾳ ἐν τῷ Συμβόλῳ τῆς πίστεως, ᾧ προστιθέναι, ἢ ἀφελεῖν τι τοὺς γεγονότας τολμητίας ἀναθέματι καθυποβάλλεται, καὶ οὐ μόνον αὕτη, ἀλλὰ καὶ αἱ μεταγενεστέρως συναχθεῖσαι αὐτὸ τοῦτο ποιοῦσι, καὶ ἀποφαίνονται μετὰ Κελεστίνου, Λέοντος, Βιγιλίου, Ἀγάθωνος, καὶ Ἀδριανοῦ τῶν ἁγιωτάτων ἀρχιερέων τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, πάντων τε τῶν κατ᾽ ἐκείνους τοὺς καιροὺς ἀρχιερατευσάντων ἁγιωτάτων ἀρχιερέων συνομοφρονούντων, καὶ συνομογνωμονούντων τῇ μιᾷ πίστει, καὶ εὐσεβεῖ ὁμολογίᾳ, ᾗ συνεδέθησαν, καὶ ὡμολόγησαν, τῷ ἑνὶ βαπτίσματι, ᾧ ἀνεγεννήθησαν, τῇ μιᾷ ἐκκλησίᾳ, ᾗ ἀνετράφησαν, τῇ μιᾷ κεφαλῇ τοῦ Χριστοῦ, ᾧ συνηρμολογήθησαν, καὶ τῷ ἑνὶ Πνεύματι, ᾧ συνομολογοῦντες, καὶ φωτιζόμενοι ἐδογμάτιζον συμπεφωνημένως ἐκ μόνου τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύεσθαι, καθάπερ καὶ τὸν ὁμοούσιον αὐτῷ Υἱὸν ἐξ αὐτοῦ, καὶ μόνου γεννᾶσθαι, τὴν ὁμοφροσύνην, καὶ συμφωνίαν ὀργάνων τοῦ Πνεύματος συντεθεικὼς ὁ ἱερὸς Μάξιμος ἐπιστέλλει Μαρίνῳ λέγων οὕτως·

συμ-

,, συμφώνως παρήγαγον χρήσεις Ῥωμαίων πατέρων, ἔτι γε μὴν καὶ Κύριλλον Ἀλεξαν-
,, δρείας ἐκ τῆς πονηθείσης αὐτῷ πραγματείας εἰς τὸν εὐαγγελιστὴν Ἰωάννην, ἐξ ὧν οὐκ
,, αἰτίαν· τὸν Υἱὸν ποιοῦνται τοῦ Πνεύματος, σφᾶς αὐτοὺς ἀπέδειξαν. μίαν γὰρ ἴσασιν Υἱοῦ,
,, καὶ Πνεύματος τὸν Πατέρα αἰτίαν, τοῦ μὲν κατὰ τὴν γέννησιν, τοῦ δὲ κατὰ τὴν ἐκπόρευσιν.

Δεύτερον πάλιν ἰουδαϊκῶς, καὶ αἱρετικῶς καταρχεῖν ἐθέλουσι διὰ τῶν ἀζύμων, οἷς χρῶνται λατινόφρονες παρὰ τὴν τάξιν, καὶ τὸν κανόνα τῆς ἐκκλησίας τῶν ἀποστόλων, παλαιᾶς τε αὐτῶν ἁγίας ἐθάδος, καὶ τελείας ἐξεικονίσεως, καὶ παραστάσεως τῶν ἀναφερομένων, τὸ μὲν διότι συγχρῶνται Ἰουδαίων ξενίοις ἀποβαλλομένοις παρὰ τῶν ἀποστολικῶν κανόνων, ἅμα τε συνέρχονται Ἐβίωνι ἔχοντι τὸ Σαμαρειτῶν βδελυρὸν τοὔνομα τῶν Ἰουδαίων, Καρποκρατιανῶν τὴν κακοτεχνίαν, ἧς τὴν παρὰ τὸ δέον χρῆσιν ὡς ἀξιοκατάκριτον ἐξηγούμενος τὸν ἀποστολικὸν Κανόνα ὁ μακαριώτατος Ἀντιοχείας κυρὸς Βαλσαμὼν φησιν. εἰ γὰρ τὸ ἁπλῶς φαγεῖν ἄζυμα ἰουδαϊκῆς ἑορτῆς καθαίρεσιν ἐπάγει, καὶ ἀφορισμόν, τὸ μεταλαμβάνειν αὐτῶν ὡς Κυριακοῦ σώματος, καὶ παρομοίως ἐκείνοις διὰ τοῦτο τὸ πάσχα ποιεῖν, πῶς οὐχ ἕξει κατάγνωσιν, εἴτε κόλασιν; τὸ μὲν πάλιν διότι τὰ ἄζυμά εἰσι Μονοφυσιτῶν, Μονοθελητῶν, καὶ Μονοενεργητῶν χρῆσις, καὶ γνώρισμα. καὶ γὰρ παριστᾶσι τὸ μὴ συναμφότερον, καὶ τὸ ἄμικτον τῶν ἐν Χριστῷ δύο φύσεων τὰ ἄζυμα, καὶ τὴν θείαν φύσιν μὴ συγκαταβῆναι τῇ ἡμετέρᾳ ἀσθενείᾳ, καὶ τὴν ταπεινότητα ἡμῶν μὴ ἀνακραθῆναι τῇ ἐκείνης φιλανθρωπίᾳ, καὶ βασταχθῆναι τῇ ἀζυμήτῳ Θεότητι ζυμωθείσῃ διὰ τῆς προσλήψεως. ἡμεῖς γὰρ ἄρτον οἴδαμεν ἔνθυμον, καὶ πιστεύομεν αὐτὸν εἶναι τελειότατον οὐρανόθεν καταβεβηκότα, καὶ χορηγήσαντα ἡμῖν τὴν ζωὴν ἐν δυσὶ φύσεσι, θελήμασι, καὶ ἐνεργείαις εὐσεβῶς λατρευόμενον, καὶ διὰ τῶν ἐνζύμων ὀρθοδόξως παριστάμενον, καὶ προεικονισθέντα διὰ τῶν δώδεκα ἄρτων τῆς προθέσεως, τάχα τοῖς δώδεκα μαθηταῖς αὐτοῦ τοῦ ἀδαπανήτου ἄρτου διὰ τὸ ἐνυπόστατον αὐτὸ πῦρ τῆς Θεότητος ἐνεργηθέντα, καὶ λαληθέντα ὕστερον διὰ τὴν αὐτῶν ἐπὶ τούτῳ πρόθεσιν, καὶ ὑπακοὴν κουφισθέντων τῇ ἀποτινάξει τῆς ἰλύος, μετεωρισθέντων τῇ ζέσει τοῦ ζωοποιοῦ Πνεύματος, καὶ τῷ πόθῳ τοῦ θείου ἔρωτος.

Τέως διότι ὡς μαρτυρεῖ Θωμᾶς ὁ Ἀκινάτης, Σουάρες, Ἔρικος Εὐρικὲζ, Ἰωαννίκιος, καὶ Νικόλαος ὁ Κούζας εὔχρηστα ἦτο πάλαι παρὰ τῇ δυτικῇ ἐκκλησίᾳ τὰ ἔνζυμα ἐκβεβλημένα πρῶτον ὑπὸ Ἀλεξάνδρου τοῦ Πάππα ἀντεισαγηοχότος τὰ ἄζυμα, τίνος ἕνεκεν; ἵνα τὰ Ἐβίωνος χαρίσηται, καὶ τὰ αὐτοῦ θελήματα ἀποπληρώσῃ) νῦν μὲν ἰουδαΐζοντος, νῦν δὲ προσηγορίαν ἔχοντος ἀκαρποφόρητον ὡς ὁ θεῖος Ἐπιφάνιος ξυγγράφεται. τοσοῦτόν γε ἀγαπητὸν ἐγεγόνει τῷ Πάππᾳ, ὥστε τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας προκεῖναι τὸν αἱρεσιάρχην, καὶ τῆς θείας παραστάσεως, ἀγγελικῆς τε φρικτουργίας φριττούσης τὴν ἔνσαρκον οἰκονομίαν, τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ καρκα προσλαμβάνοντα, τὸ ἀζύμωτον τῆς Θεότητος τῇ ζύμῃ τῆς ἀνθρωπότητος ἐνυφιστάμενον. εἶτα φασίν, ὅτι ὁ Πάππας οὐ σφάλλεται περὶ τὸ σέβας, τοῖς κυριωτάτοις ἄρθροις τῆς πίστεως ἐνεχόμενος, καὶ καταδικαζόμενος, καὶ γὰρ τί χεῖρον ἀθείας, καὶ κακοηθέστερον καθυποκρινομένου Ἐβίωνος, τὸ καθαρώτατον, καὶ εἰλικρινέστατον σέβας τὸ εἰς τὸν τέλειον ζωοδότην ἄρτον Χριστόν; τί ἀφρονέστερον δυσσεβείας Εὐτυχοῦς, Διοσκόρου, Σεργίου, καὶ Πύρρου, φυσωμένου τε Ὀνωρίου, καθῃρημένης καὶ ὑποβεβλημένης ἀναθέματι παρὰ τῶν θεοσυλλέκτων Οἰκουμενικῶν Συνόδων; τί τυραννικώτερον ἀπερισκέπτου ἀπανθαδιασμοῦ, ἐκδύσασθαι τῆς προστατευούσης ἐκκλησίας τὴν καλὴν ὁμο-

λογίαν τῆς πίστεως, καὶ θεολογίαν τοῦ μακαρίου Πέτρου, τὴν σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος παρισταμένην, καὶ πραγματευομένην εὐσεβῶς τοῖς ἐνζύμοις, καθυβριζομένην δὲ καθ᾽ Ἀρμενίους, Κόπτας, Μαρωνίτας, Ἰακωβίτας, καὶ Χαμβέσηνούς, οἷς συνευδοκοῦσι λατινόφρονες τοῖς ἀζύμοις.

Τρίτον πάλιν, ὅτι παραλογίζονται περὶ καθαρτηρίου μὴ ἐρευνῶντες ὀρθῷ κριτηρίῳ τὰ τῶν Πατέρων δόγματα. εὔδηλον αὐτὸ τοῦτο καθίσταται τοῖς περὶ ταῦτα ἐχεφρόνως διακειμένοις, καλῶς τε ἔχουσι περὶ τὸν λόγον τῆς καθάρσεως, ἐπειδήπερ τὸ προχειρίζεσθαι αὐτῶν οὐδὲν ἄλλο ἔχουσιν ὡς Ἀχίλλειον ἐπιχείρημα, ὅτι μήγε τὸ παρὰ τοῦ Νυσσαέων Γρηγορίου ἐν τῷ περὶ κεκοιμημένων, οἵτινες ἐτελεύτησαν ἐν μετανοίᾳ, περὶ καθαρτηρίου, αὐτῷ μὲν κατὰ ἀντιπαράθεσιν, καὶ στοχασμὸν ἀναλογίας ὀρθῶς τιθέμενον, καὶ εὐσεβῶς ἀποδεικνύμενον, τούτοις δὲ κακοδόξως προτρεπόμενον περὶ ὑλικόν, ἐν ταυτότητι πράγματος κολάζον, καὶ ἐπεισδῦον τιμωρητικῶς τὸ ἄϋλον μέρος τῆς συνθέσεως, τὴν ἀθάνατον λέγω ψυχήν, οὐχ ὡς συνοῦσαν τῷ σώματι, ἀλλ᾽ ἀποκεχωρισμένην αὐτοῦ κατ᾽ ἰδίαν ἄχρι τῆς ἀναστάσεως. δύσπιστον γάρ, τιμωρίαν καὶ σωματικὴν θλίψιν ἐπεισδύεσθαι, καὶ ἐπέρχεσθαι κατὰ τῆς ἀΰλου, καὶ μὴ συμπεπλεγμένης σώματι λογικῆς δυνάμεως, καὶ ἐνεργείας αὐτῆς, εἰ καί ποτε ἐγεγόνει ἐντελέχεια, καὶ ἔσεται ὀργανικοῦ σώματος ἐνέργεια. τὸ γὰρ ἄϋλον οὐ πάσχει, οὔτε κινεῖται ὑπὸ τοῦ ὑλικοῦ, μᾶλλον δὲ αὐτὸ κινεῖ, καὶ ἐνεργεῖ ὑλικόν, ὡσανεὶ ἐντελέχεια αὐτοῦ, ὅπερ εἰ κολάζεται συνευδοκοῦν τοῖς σωματικοῖς πάθεσι, αὐτὸ τοῦτο πάσχει μοχθηρίᾳ προαιρέσεως, δι᾽ ἣν ὑστερεῖται τῆς θείας ἐπιγνώσεως, οὐ μὴν συνανακράσει, συναλοιφῇ τε, καὶ ταυτότητι φύσεως τῆς ἐν ὑλικῷ, καὶ ἀΰλῳ διενηνεγμένης. διό φησι καὶ ὁ ἅγιος τὴν καθαρτικὴν δύναμιν καὶ ἐνέργειαν αὐτῆς μὴ εἶναι κολαστήριόν τι, κατὰ Μανιχαίους κολάζουσαν τὸ μέρος τῆς συνθέσεως τόδε τὸ ἁμαρτῆσαν σωματικῶς, τουτέστι τὸν περὶ τὰ ἀφροδίσια αἰσχροπεπραγότα μὴ φλεγμαίνεσθαι τῷ πάθει τοῦ Πειρασμοῦ, ἢ τὸν φιλαργυρίᾳ καταδεδουλωμένον οὐχ ὑστερεῖσθαι ἀργυρίων, καὶ ταλάντων αἰσθητῶν, ἢ τὸν καταλαλήσαντα τιμωρεῖσθαι τῇ φαγεδαίνῃ τοῦ στόματος, ἢ τὸν παραφρονήσαντα εἶναι φλεγμονὴν ἐγκεφάλου, ἢ φρενῶν, καὶ μεταφρένων, ἀλλὰ στέρησιν ἡδονῆς ἀνεκλαλήτου τοῦ ταῖς σωματικαῖς ἡδοναῖς προσπαθήσαντος, καὶ ἔνδειαν ἀκενώτου χάριτος, μὴ δυναμένην καταλαβεῖν ὅσον ἐφικτὸν τὰ θεῖα νοήματα. καὶ συλλήβδην εἰπεῖν, ἐπειδήπερ νοῦς ἐστι κεχωρισμένος σώματος, διαλελυμένου εἰς τὰ ἐξ ὧν συνελήφθη στοιχεῖα, νοητῶς πάσχει, ὑπεισερχόμενος τῷ πάθει τῆς ἀγνοίας, καὶ καθαιρόμενος διὰ τῆς μετανοίας, καὶ τῆς τοῦ Κυρίου ἀνεικάστου φιλανθρωπίας, κατ᾽ ὀλίγον ἐπαναβιβαζόμενος καὶ ἱκανοποιούμενος πρὸς τὴν θείαν ἐπίγνωσιν, ὥσπερ τις ὀφθαλμὸς καταρροΐ συσχεθεὶς ἐπανακαλεῖται διὰ τῆς ἡλιακῆς προσβολῆς καὶ ἀκτινοβολίας αὐτῆς, κατὰ μικρὸν ἐπιχορηγουμένης, καὶ ἐπανακαλούσης τὸν ἀμβλυωποῦντα πρὸς τὴν ἐνατένισιν αὐτῆς. εὐκρινεστέρας δὲ καταλήψεως τῶν προχειριζομένων ἡμῖν προστιθέσθωσαν εἰς τὸ μέσον τὰ τοῦ ἁγίου καθαρτικὰ θεόσοφα, τὰ δὴ λεγόμενον,
,, πεπυρωμένα λόγια τῷ φωτί, καὶ τῇ χωνείᾳ τοῦ Πνεύματος, ἐνηχοῦντος οὕτω. τὰ γὰρ
,, βλεπόμενα πρόσκαιρα, τὰ δὲ μὴ βλεπόμενα αἰώνια, ἀλλ᾽ ἐπὶ τῶν ἀοράτων ἐν ἡμῖν
,, προεξάψαντες τὴν θεωρίαν, ἐκεῖνο πιστεύειν ἀληθῶς εἶναι ἡμᾶς, ὅτι διαφεύγει τὴν αἰσθη-
,, τικὴν κατανόησιν. γενώμεθα τοίνυν κατὰ τὸν παροιμιώδη λόγον ἑαυτῶν ἐπιγνώμονες.
,, τὸ γὰρ ἑαυτὸν γνῶναι, καθάρσιον τῶν ἐκ τῆς ἀγνοίας πλημμελημάτων γίνεται. ἀλλ᾽ οὐκ ἔστι

» ῥᾷδιον ἑαυτὸν κατιδεῖν βουλόμενον, μήτινος ἀπονοίας δυνατὸν ποιούσης ἡμῖν τὸ ἀδύνατον,
» ὅπερ γὰρ ἐπὶ τῶν σωματικῶν ὀφθαλμῶν ἡ φύσις ἐποίησεν, οἳ πάντα τὰ ἄλλα βλέπον-
» τες, ἑαυτῶν ἀθέατοι μένοντές εἰσι, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἡ ψυχή, καὶ τὰ ἑξῆς. κατωτέρω πάλιν, τί τοίνυν ἐστὶ τὸ θεῖον, ᾧ ἡ ψυχὴ προσωμοίωται, οὐ σῶμα, οὐ σχῆμα, οὐκ εἶδος, οὐ πηλικότης, οὐκ ἀντιτυπία, οὐ βάρος, οὐ τόπος, οὐ χρόνος, οὐκ ἄλλο τι τοιοῦτον οὐδέν, δι' ὧν ἡ ὑλικὴ κτίσις γνωρίζεται, ἀλλὰ πάντων τούτων, καὶ τῶν τοιούτων ὑφαιρεθέντων, νοερόν τι, καὶ ἄϋλον, καὶ ἀσαφές, καὶ ἀσώματον, καὶ ἀδιάστατον χρὴ πάντως νοεῖν τὸ λειπόμενον. κατωτέρω πάλιν. ὅτι οὐ τὸ σῶμα τῶν παθημάτων αἴτιον, ἀλλ' ἡ προαίρεσις, ἡ δημιουργοῦσα τὰ πάθη, ὥστε εἰ γίγνεται χωνεία, καὶ κάθαρσις μοχθηρᾶς προαιρέσεως δῆλόν ἐστιν, ὅτι πῦρ αἰσθητόν, καὶ ὑλικὸν σῶμα φλεγμαῖνον καὶ ἐπεισδυόμενον τῷ ἀΰλῳ οὐκ ἔστι τὸ ἱκανοποιοῦν ἐν ποινῇ τὴν διὰ μοχθηρᾶς προαιρέσεως ὑποκλίνασαν τοῖς σωματικοῖς πάθεσι ψυχήν, ἀλλὰ ζημία νοητὴ θείας ὁράσεως, καὶ δίψη, ἐπιθυμία τε τῆς τοῦ ἀκροτάτου ἀγαθοῦ ξυντυχίας, καὶ ἀναγνωρισμοῦ αὐτοῦ, ὅπερ καθαίρεται διὰ τῆς ἑαυτοῦ ἐπιγνώσεως, μετανοίᾳ, δάκρυσι τῶν μετὰ σώματος συγγενῶν ἐπιχεομένοις διὰ τὰς ἐκείνου ἁμαρτίας, ἐλεημοσύναις, προσευχαῖς, ἱερουργίαις ταῖς ἀναιμάκτοις, δι' ὧν ἐξιλεοῦται τὸ θεῖον καθᾶραι τὸν ἐν σκότει τῆς ἀγνοίας νόα, καὶ προσοικειῶσαι τῷ φωτὶ τῆς καθαρᾶς ἐπιγνώσεως, ἐνεργούμενον δέ, καὶ τελειούμενον ὀργανικῶς μέν, καὶ κατὰ μεσιτείαν ταῖς τῶν ἁγίων ἱκεσίαις, καὶ τῶν ἐν τῷ παρόντι βίῳ ἱερέων, καὶ ἀρχιερέων προσευχαῖς, καὶ ταῖς ὑπὲρ αὐτοῦ παρὰ τῶν συγγενῶν γιγνομέναις ἐλεημοσύναις, ἐξουσίᾳ δέ, καὶ αὐθεντίᾳ, κριτηρίῳ τε ἀλαθήτῳ ὡς οἶδεν ὁ Θεός, οὐχὶ δὲ αὐθεντίᾳ τοῦ Πάπα, φιλοσοργίαις τε αὐτοῦ, καὶ Γαβιλαίοις, τεσσαρακονθημέροις τε ταῖς κατ' αὐτόν, καὶ τόσαις λειτουργίαις διωρισμένως κατειδέναι ἐξελεῖν διωρισμένως τὴν παρ' αὐτοῦ διορισθεῖσαν ψυχὴν ἐκ τῆς καθαρτηρίου ποινῆς, ὅπερ ἡμεῖς ποινικὴν μὲν σωματικὴν μὴ γένοιτο λέγειν, ἀλλὰ καθάρσιον ἐπιγνώσεως, ἀναβαθμιδόν, καὶ κλιμακιδὸν κατ' ὀλίγον ἐπιγιγνόμενον, καὶ ἐπαναβιβαζόμενον, τὸ δὴ σαλπιζόμενον τοῦ μακαρίου Παύλου, τῶν ὄπισθεν μὲν ἐπιλανθανόμενον, τοῖς ἔμπροσθεν δὲ ἐπεκτεινόμενον. παραπληγίας γὰρ τῷ ὄντι δοκῶ μοι οὐ σημεῖον, ἀλλὰ τεκμήριον εἶναι τοῖς οἰομένοις, καὶ ἐγκαυχωμένοις ἐπίστασθαι κυρίως, καὶ διωρισμένως τὸ τοῦ Θεοῦ τοῖς ἀνθρώποις ἀκατάληπτον, ἀμέλει ὅτι διὰ τοσούτων τετταρακοστῶν κομποχοινίου, καὶ ἐπισκέψεων, εἰ πεμφθείη ὁ Γαβιλαῖος, καὶ ἡ φιλοσοργία τοῦ Πάπα, μεταγγίζεσθαι τοὺς ἐκ τοῦ καθαρτηρίου πυρὸς εἰς τὴν οὐράνιον ἀποκατάστασιν, καὶ τοῦτο τὸ προτέρημα τῆς φιλοσοργίας, καθόλου τε ἀφέσεως ἄλλον ἀρχιερέα μὴ ἔχειν, ὅτι μή γε τὸν Πάπαν, ὡς ἰδιάζον αὐτῷ θησαυροφυλάκειον. δυσχερὴς μὲν ἡ οἴησις, μεγάλη δὲ καὶ ἡ ἐξουσία τοῦ Πνεύματος. ταύτην μὲν συγχωρήσωμεν, εἴτε τὴν ἀκατάληπτον, εἴτε τὴν ἐν ἔργοις ἀνακεκαλυμμένην, ἐκείνην δὲ ὡς ἀνθρώπινον, καὶ σαρκικὸν φρόνημα μὴ καθυπεῖκον τῷ Πνεύματι ἀποσείσωμεν. οὐδεὶς γὰρ ἐντεῦθεν ἐκεῖσε μετάπεμπτος ἐγεγόνει, ἢ ἐκεῖθεν ἐπανελήλυθε διηγησόμενος, καὶ ἐξιστορησόμενος ἡμῖν τὰ ἐκεῖσε συμβαίνοντα, μὴ ὅτι γε τὰς γραφὰς ἔχοντες, δι' ὧν καταμανθάνομεν, φοβερὸν τὸ ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας Θεοῦ ζῶντος, καὶ πάλιν τὰ κρίματα αὐτοῦ ἄβυσσος πολλή, αὖ τε μὴ φοβῆσθε τὸν ἀποκτείνοντα τὸ σῶμα, φοβήθητε δὲ τὸν μετὰ τὸ ἀποκτεῖναι ἐξουσίαν ἔχοντα βαλεῖν εἰς τὴν γέενναν, ὅστις δυνατός ἐστιν, ὡς Φαλκο-

νίλα,

νίλα, καὶ Τραϊανὸς μαρτυροῦσι τὰ ἀνεξιχνίαστα αὐτοῦ κρίματα, καὶ τὸ ἀνείκαστον πέλαγος τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ περὶ τῆς δευτέρας παρουσίας, καὶ ἀμετατρέπτου ψήφου τῆς τοῦ Χριστοῦ θεοφανείας (ἐν γὰρ τῷ ᾅδῃ οὐκ ἔστι μετάνοια) ἐξιλεωθῆναι, καὶ μετακαλέσασθαι τὸν ἐνδυνώμενον ἐκ τῶν ἀλιτηρῶν καὶ λυπηρῶν, ἐπὶ τὰ εὐφρόσυνα, καὶ χαρίεντα. πάλιν πῶς τὸν θησαυρὸν τοῦτον τῆς χάριτος, αὐθεντίας τε καὶ ἐξουσίας μόνος ὁ Πάπας κέκτηται, καὶ μὴ οἱ λοιποὶ ἀρχιερεῖς, ὥστε λύειν ἁμαρτήματα καὶ μετὰ θάνατον. καὶ γὰρ οὐ τοσοῦτον Γρηγόριος τὸν Τραϊανὸν μετεγγίσατο, ἀλλὰ καὶ Μεθόδιος τὸν Θεόφιλον, καὶ Θέκλα τὴν Φαλκονίλαν μετετοπίσαντο μετὰ θάνατον. καὶ γὰρ ἡ χάρις, καὶ ἡ ἐξουσία τοῦ Πνεύματος μία, καὶ μόνη ἐστὶν ἀδιαίρετος, ὅθεν καὶ ὁ δεύτερος Γρηγόριος Πάπας ἐν τῇ πρὸς Λέοντα τὸν Ἴσαυρον (ὃν καὶ κεφαλὴν τῶν χριστιανῶν καλεῖ) φησὶν ἐπιστολῇ οὕτως. ἐὰν τοῦτο ἐρυθριάσας ὡς βασιλεὺς αἰτιολογῆσαι ἑαυτόν, γράψον εἰς πάσας τὰς χώρας, οἵας ἐσκανδάλισας, ὅτι ὁ Γρηγόριος ὁ Πάπας ἔσφαλε περὶ τῶν εἰκόνων, καὶ Γερμανὸς ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως. καὶ ἡμεῖς ἀναδεχόμεθα τὸ σφάλμα τῆς ἁμαρτίας, ὡς λαβόντες παρὰ Κυρίου τὴν ἐξουσίαν, καὶ αὐθεντίαν, λύειν καὶ δεσμεῖν τὰ ἐπίγεια, καὶ τὰ ἐπουράνια, καί σε ἀμέριμνον ποιήσομεν. Ἐπὶ πλεῖον ὁ Γαβιλαῖος οὑτοσὶ παρ' Ἑβραίοις ὀνομαζόμενος, γῆς τε ἄφεσιν ἔχων, δούλων ἐλευθερίαν, κτήσεών τε ὠνητῶν ἀναχώρησιν, ὑπάρχει προτύπωσις τῆς μελλούσης μιᾶς ἀλήκτου ἡμέρας, καὶ κατάλυσις τοῦ ἐνταῦθα σαββατισμοῦ, ὡς ὁ θεολόγος Γρηγόριος ἐπεξηγᾶται εἰς τὴν Πεντηκοστὴν οὕτως. ὁ γὰρ ἑπτὰ ἀριθμὸς (ἐφ' ᾧ ἐσαββάτισεν ὁ δημιουργός, κτίζων τὴν δι' ἑπτὰ ἡμερῶν κοσμοποιΐαν) ἐφ' ἑαυτὸν ἐκτιθέμενος καὶ πολυπλασιαζόμενος, γεννᾷ τὴν πεντήκοντα μιᾶς δεούσης ἡμέρας, ἣν ἐκ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος προσειλήφαμεν, ὀγδόην τε οὖσαν τὴν αὐτήν, καὶ πρώτην, μᾶλλον δὲ μίαν, καὶ ἀκατάλυτον. δεῖ γὰρ ἐκεῖσε τὸν ἐνταῦθα σαββατισμὸν καταλῆξαι τῶν ψυχῶν, ὡς δοθῆναι μερίδα τοῖς ἑπτά, καί γε τοῖς ὀκτώ. ὅθεν τὸ κατὰ πεντηκοστὸν ἔτος γιγνόμενον Γαβιλαῖον κατὰ τὸ γράμμα, καὶ κατὰ τὸ σῶμα, κατὰ τὸ Πνεῦμα δέ, καὶ τὴν ἐλευθερίαν, ἀπαρχὴ καὶ τέλος ἐστὶ τῆς ἐνταῦθα καταλήξεως τοῦ σαββατισμοῦ, ἀπαρχὴ μέν, ἐπειδήπερ τῷ καιρῷ τῆς Πεντηκοστῆς ἐπεδόθη ὁ ἀῤῥαβὼν τῆς μελλούσης ζωῆς διὰ τῆς καθόδου τοῦ παναγίου Πνεύματος κοινῇ ἐπὶ πάντας τοὺς ἀποστόλους, καὶ ἀλληλοδιαδόχως εἰς ἡμᾶς ἄχρι τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος. τέλος πάλιν, διότι μετὰ τὴν ἐντεῦθεν ἀποβίωσιν, καὶ τὴν μετὰ σώματος ἀνάστασιν ἀνταποδοθήσεται, καὶ παραστασθήσεται ἡ τοῦ ἀδεκάστου κριτοῦ φοβερὰ ἡμέρα ἐν πυρὶ φλεγέθοντι, καὶ φωτίζοντι τοῖς τε κριθησομένοις, ἢ κατακριθησομένοις, ἢ φωτισθησομένοις, ἢ καθαρισθησομένοις τῷ πυρὶ τῆς Θεότητος, καυστικῷ μέν, καὶ κολαστικῷ ἀχύροις, καλάμαις τε τοῖς ἀναξίοις, καὶ ἀμετανοήτοις (καίτοι γε σωζομένοις τῇ οὐσίᾳ, οὕτω δέ, φησι, σωθήσεται ὡσεὶ διὰ πυρός, τῷ δὲ ἔργῳ, καὶ τῇ μοχθηρίᾳ τῆς προαιρέσεως κατακαιομένοις) φωτιστικῷ δὲ πάλιν, καὶ καθαρτικῷ τοῖς φωτοδόχοις ἀγγείοις, καὶ δεχομένοις τὴν κάθαρσιν (καθάπερ χρυσός, ἢ ἄργυρον, ἢ σίδηρος) διερχομένοις τὸ πῦρ τῆς θείας ἐνεργείας, οἵτινες διὰ τῆς ἐπιγνώσεως, καὶ τῆς μετανοίας, τὴν σωτηρίαν μόνον, ἀμέλει τὴν μοχθηρίαν τῆς ἁμαρτίας μόνον ἀποβάλλονται, τοῦ λοιποῦ δὲ εἰς τὰς οὐρανίους μονάς, καὶ ἀποθήκας φυλαττόμενοι, ἐφ' αἷς οὔτε σὴς οὔτε βρῶσις ἔσονταί τι βλαβησόμενα τὰ θεῖα κιβώτια, καὶ τὰ περιβεβλημένα ἱμάτια τὴν σωτηρίαν, νῦν μὲν ἐκδεχόμενα μερικῶς, καὶ διὰ νοὸς μόνου ἀποκεχωρισμένου τοῦ σώματος τὴν θείαν ἔλλαμψιν. ὕστερον δὲ ἐν τῇ

ἀναστάσει

ἀναστάσει μετὰ τῆς συνθέσεως, καὶ τοῦ ἀπαφθαρτισθέντος σώματος ὁλόκληρον τὴν μετάστασιν λήψονται. ἀπεναντίας δὲ ὅσοι κακίας αὐτοπροαιρέτως μετειλήφασιν αἰσχροπεπραγότες, καὶ συνεπίμονοι τῇ ἐπὶ τὸ χεῖρον μοχθηρίᾳ τῆς προαιρέσεως γεγόνασι, νῦν μὲν νοηταῖς μόνον φοβούμενοι τὸ ἀδέκαστον κριτήριον τοῦ Κυρίου, δειλίᾳ συνέχονται τῇ τοῦ φοβεροῦ κριτοῦ παρουσίᾳ, τότε ἀποπεμφθήσονται μετὰ τοῦ συναναστάντος αὐτοῖς σώματος, ᾧ συναισχρουργήσαντο τὰ τῆς κακίας, εἰς τὸ πῦρ τὸ ἐξώτερον τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ, καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ, οἵτινες ὑστερηθήσονται μὴ ὅτι γε μόνον τοῦ θείου φωτὸς τῆς θείας ἐπιγνώσεως, ἀλλὰ καὶ κολασθήσονται διὰ τοῦ αἰσθητοῦ πυρὸς τοῦ σώματος τῆς κολάσεως. διπλοῦν γὰρ ὂν τὸ αἰσχρουργῆσαι, ἢ εὖ πρᾶξαι σύνθετον, διπλῆ δὲ καὶ ἡ διάμειψις τῆς αἰσχρουργίας, καὶ δυσπραγίας, διττή τε καὶ ἡ ἀνταπόδοσις τῆς εὐπραξίας, καὶ τῆς εὐποιΐας.

Ἄλλως τε δοκεῖ σεσαλευμένη ἡ ἄφεσις, καὶ κραδαινομένη ἡ καθ' ἡμᾶς σωτηρία, καλάμῳ ἀνεμιζομένῳ, ἡ πέτρᾳ πίστεως κρεῖσσον ἐξεικονιζομένη. καὶ γὰρ τοσούτῳ εὐμετάβολος ἐγεγόνει περὶ ἡμῖν ὁ Ἰωβιλαῖος, καὶ ἀκατάλυτος σύνδεσμος τῆς ἀπεράντου ἡμέρας, ὥστε μὴ μόνον ἐναντία φέρεσθαι ταῖς προεκτυπωθείσαις ἀρχαῖς, ὡς προδέδεικται, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀρχηγοὺς ταυτησὶ τῆς παρὰ τὸ δέον ἐκκλησιαστικῆς θέσεως παλιμβούλους κεχρηματικέναι, οὐ τοσοῦτον τῶν προεικονιζομένων, ἀλλὰ καὶ τῶν προτεθεικότων αὐτὸν τὴν Ἰωβιλαίου θέσεως. ἐπειδήπερ ὁ πρωταρχηγὸς ταυτησὶ τῆς φιλοσοφίας Βονηφάτιος Πάπας ὑπερδραμὼν τὸν τύπον, ἀνὰ ἑκατὸν ἔτη τὸν Ἰωβιλαῖον ἐνομοθετήσατο. ἕτερος δὲ μετ' αὐτὸν ἐπελθὼν τῆς εἰκόνος, εἰς πεντήκοντα διωρίσατο. τέως δὲ παρὰ τοῦ ἐπιγενεστέρου αὐτῶν κατηύθυνσεν ἡ ἀνομοθέτητος νομοθεσία, καὶ ἀδιόριστος διωρία ἐπὶ τὸ ἥμισυ συνηρημένον τοῦ προεικονίσματος εἰς εἰκοσιπέντε ἔτη προσμυσταγωγεῖσθαι τὸν ἀδίχα κεχηνότα Ἰωβιλαῖον. τοσαύτην ἰσχὺν ἔχουσι παρὰ τοῖς Λατινόφροσι τὰ τῆς ἐκκλησίας δόγματα, ὥστε νῦν μὲν κατὰ τὸ ἰδιοβούλητον, καὶ ἰδιορρύθμιστον αὐτῶν ἀξίωμα τρέπειν, καὶ μετατρέπειν τὰ ἀμετεώριστα, καὶ ἀμετάτρεπτα, καὶ τὸν θέσει ἐξουσιάζοντα διὰ τῆς χάριτος, ἄθετον καὶ ἄτρεπτον ὑπολαμβάνειν, καὶ τὰ ἄθετα μηδενὶ τῶν κτισμάτων, ἀμετάτρεπτά τε κανονίσματα τοῦ θείου Πνεύματος εἰς τὴν κατ' αὐτὸν θέλησιν, καὶ θέσιν ἰδίαν τοῦ Πάππα μεταρρίπτειν.

Τέταρτον, παρὰ τὴν ἀλήθειαν, διαταγὴν, καὶ διαθήκην τοῦ ὁδίτου, διάνοιαν, καὶ γνώμην, σάλπιγγά τε τοῦ μακαρίου Παύλου, σαφήνειάν τε τῶν θείων διδασκάλων συμπεραίνουσι περὶ τῆς προσδοκωμένης ἀναστάσεως, ὅτι οἱ ἅγιοι ἤδη ἐπαπολαυκότες εἰσὶ τῆς θείας, καὶ τελείας μακαριότητος τῆς τῶν οὐρανῶν βασιλείας. καὶ ὅτι καταλελήφασι τὴν ἀκατάληπτον οὐσίαν τοῦ Θεοῦ. ὡσαύτως παραλογίζονται, ὅτι οἱ ἐνεχόμενοι καταδίκης καὶ κολάσεως, ἤδη κατεδικάσθησαν, καὶ ἐκτοπίσθησαν τῆς θείας βασιλείας, τὸ μὲν διότι περὶ τῶν συμβασιλευσομένων, καὶ συγκληρονόμων γενησομένων τῇ ἀληθινῇ ὁδῷ, καὶ τῷ ὁδίτῃ Χριστῷ, κατακριθησομένων τε ὑπ' αὐτοῦ φησὶν ὁ ἀδέκαστος κριτὴς αὐτὸς, ἐγώ εἰμι ἡ ὁδὸς, καὶ πορεύσομαι ὑμῖν ἑτοιμάσαι τόπον, καὶ ὅταν ἔλθῃ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ, καὶ οἱ ἅγιοι ἄγγελοι μετ' αὐτοῦ, στήσει τὰ μὲν πρόβατα ἐκ δεξιῶν, τὰ δὲ ἐρίφια ἐξ εὐωνύμων, καὶ δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρός μου κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου, καὶ πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ οἱ κατηραμένοι εἰς τὸ πῦρ τὸ ἐξώτερον, τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ, καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ. τὸ δὲ πάλιν, διότι τὸ χρεὼν ὑπάρχει, ἐπει-

δήπερ

δήπερ ὁ Χριστὸς ἐστὶν ἡ ὁδὸς, δεῖ καὶ τοὺς ἀκολούθους ἕπεσθαι τοῖς ἴχνεσι, καὶ τοῖς βήμασι τοῦ ὁδίτου. καὶ ὥσπερ οὗτος μετὰ σαρκὸς ἀπαθανατισθείσης, καὶ σώματος ἀπαφθαρτισθέντος ἐμψυχωμένου, καὶ τεθεωμένου παρουσίᾳ, καὶ ἑνώσει τοῦ Θεοῦ Λόγου ἀνέβη εἰς οὐρανοὺς, καὶ ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς, ὁμοίως ἔσονται καὶ οἱ συμβασιλεύσοντες, καὶ συγκληρονομήσοντες αὐτῷ ἅγιοι. εἰ γὰρ σύμφυτοι, φησὶν ὁ ἀποστολικὸς λόγος, γεγόναμεν τῷ ὁμοιώματι τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀναστάσεως ἐσόμεθα. τοσούτῳ μόνον διενηνοχότες, ὅσον τὰ ἐκείνῳ φύσει τῆς θεότητος ὑπάρχοντα προτερήματα, ὥστε τεθεῖσθαι πρωτότοκον ἐν ἀδελφοῖς, καὶ τὸ μὴ παραπλακῆναι τῇ ἁμαρτίᾳ, ἡμῖν δὲ χάριτι, καὶ υἱοθεσίᾳ ἐνυπάρχειν. τοῦτο δὲ πάλιν, διότι πρὸ τῆς κρίσεως τῶν προτιθεμένων τῷ κριτηρίῳ τοῦ Λόγου μηδὲν δοξάζεται, ἢ κατακρίνεται τό, τε δικαιολογούμενον, καὶ τὸ ἐνεχόμενον, ἀλλὰ μίαν γε κρίσις τῶν τεθνεώτων, καὶ καθόλου ἀνάστασις Οἰκουμενικὴ οὔπω γεγονυῖα προσδοκᾶται, ὡς ἔχει τὸ ἄρθρον τῆς πίστεως δογματιζόμενον προσδοκῶ ἀνάστασιν νεκρῶν, καὶ ζωὴν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος, ἀμήν. Πάλιν ὁ ἀδέκαστος κριτής φησι, χωρίσει τοὺς δικαίους τῶν ἁμαρτωλῶν, ὥσπερ ὁ ποιμὴν ἀφορίζει τὰ πρόβατα ἐκ τῶν ἐρίφων. συλλέγεται λοιπὸν ἐκ τῶν ὀρθῶς τεθέντων, καὶ γνώμονι δικαιοσύνης προσταθέντων οὔτε τοὺς ἁγίους εἰσέτι ἀπολελαυκέναι τῆς θείας μακαριότητος, οὔτε τοὺς ἁμαρτωλοὺς κατακριθῆναι, ἅτε δὴ μή πω ἐγερθέντας, καὶ γεγυμνωμένους ὄντας τῶν σωμάτων, οἷς συνεπράξαντο τά τε τῆς αἰσχρουργίας, τά τε τῆς ἐλεήμονος εὐποιΐας. τὸ δὲ αὖθις, διότι ὁ μακάριος Παῦλος ἐνδεικνύων τὴν μέλλουσαν ἀνταπόδοσιν φησὶν ἐπιστέλλων πρὸς τὸν Τιμόθεον δευτέρως, κεφ, β'. ὅτι ἀπόκειταί μοι ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος, ὃν ἀποδώσει μοι ὁ Κύριος ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ὁ δίκαιος κριτὴς, οὐ μόνον δὲ ἐμοὶ, ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς ἠγαπηκόσι τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ. οἷς θεοφθόγγοις ῥήμασι ξυνᾴδοντες ὁ ἱερὸς Αὐγουστῖνος σὺν τῷ μεγάλῳ Ἀθανασίῳ περὶ ἑκατέρων τῶν παραστασθησομένων μερῶν τῷ φοβερῷ κριτηρίῳ τοῦ Κυρίου, φησὶν ἐκεῖνος μὲν ἑρμηνεύομενος τὴν γένεσιν οὕτως. ἡ ἕνωσις τῆς ψυχῆς, καὶ τοῦ σώματος ἐστὶ φυσικὴ, καὶ οὐσιώδης. οὐκ ἐνδέχεται τὴν τῆς ψυχῆς φύσιν τελείαν ἔχειν τὴν μακαριότητα χωρὶς τοῦ σώματος αὐτῆς, ᾧ ἑνοῦται φυσικῶς, καὶ οὐσιωδῶς, ἀλλ' οὐ διὰ τοῦτο τῆς σχέσεως αὐτοῦ τῆς φυσικῆς ἐπιλανθάνεται. οὗτος δὲ πάλιν εἰς τὴν η', ἐρωταπόκρισιν τὴν πρὸς Ἀντίοχον λέγει, ὅτι αἱ τῶν ἁγίων ψυχαὶ ἔχουσιν εὐφροσύνην, καὶ ἔστιν αὕτη μερικὴ ἀπόλαυσις. ὥσπερ καὶ ἡ λύπη, ἣν οἱ ἁμαρτωλοὶ ἔχουσι, μερικὴ κόλασις. ὧν οὐκ ἀπᾴδουσι Χρυσόστομος, καὶ Βασίλειος ὁμοφρονοῦντες τῷ τῆς ἀληθείας Πνεύματι, ὁ μὲν εἰς τὰ αὐτοῦ ἠθικὰ, καὶ πρὸς Ἀμφιλόχιον. ὁ δὲ εἰς τὴν πρὸς Ἑβραίους, καὶ τοὺς Κορινθίους ἐπιστολὴν, οἷς συνέρχονται Δαμασκηνὸς ὁ Ἰωάννης, Ἰουστῖνος ὁ φιλόσοφος, καὶ μάρτυς, Γρηγόριος ὁ διάλογος, καὶ ὁ αὐτοῦ συνώνυμος καὶ πίστει, καὶ ἀξίᾳ θεολόγος ὁ Γρηγόριος.

Καὶ εἰ εἴποι τις, ὅτι πολλαχῇ τοῖς φιλοκρίμασι τῶν ἐγκωμιαζομένων ἁγίων εὑρίσκεται ᾀδόμενον τὸ καθαρῶς τοὺς ὁσίους ἐποπτεύειν τὴν ἁγίαν Τριάδα, καὶ τὸ ἐντυγχάνειν ἀμέσως αὐτῇ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον, ἄρα γε γνωστὴ ἡ θεία ὀντότης τοῖς ἁγίοις.

Φαμὲν, ὅτι δέον ἐστὶν, ὡς ὁπόθεν εἴρηται πολλάκις, γνώμῃ, καὶ συμβουλίᾳ ἁγίων οὐχ ὡς τὸ τυχὸν, καὶ τὸ ἁπλοῦν ἐκλαμβάνειν τὰς τῶν θεοπνεύστων διδασκάλων λέξεις, ἀλλὰ μετὰ τῆς πρεπούσης ἀκριβολογίας, καὶ τῆς καθηκούσης ἐξετάσεως, ἵνα μὴ ἀντιφατικοὶ, καὶ ἀντιλογικοὶ αὐτοὶ ἑαυτοῖς περιπέσωσιν οἱ θεοκήρυκες.

ρυκες. ἐκεῖναι γὰρ αἱ λέξεις ὀρθῶς ἐξηγούμεναι οὔτε καταληπτὴν τὴν θείαν οὐσίαν ἐμφαίνουσιν, οὔτε ἤδη νῦν ἀπολαυθεῖσαν τὴν θείαν μακαριότητα. ἐκεῖνο μὲν διότι Εὐνομιανοὶ ἐξελέγχονται δυσσεβοῦντες ἐπὶ ταύτην τὴν ἀκατάληπτον κατάληψιν μὴ μόνον παρὰ τοῦ οὐρανοφάντορος Βασιλείου ἐν τοῖς κατ᾽ Εὐνομίου, καὶ ἀπὸ τοῦ χρυσορρήμονος ἐν τῷ περὶ ἀκαταλήπτου, κοινῇ δὲ πρὸς πάσης τῆς θεολέκτου συστοιχείας, καὶ θεοπνεύστου συντάξεως τῶν θεολόγων. τοῦτο δὲ πάλιν, διότι χρεὼν ἐστὶ συλλογίζεσθαι τὸ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον τὸ ἐμφαντικώτερον, ἐκτυπώτερον, τελειότερον, καὶ ἐλλαμπέστερον τῆς θείας ὁράσεως γνώρισμα, ὥσπερ ἄνθρωπον καθορῶντες εἰς πρόσωπον, πρότερον ἀκούομεν, οὐ μήν γε ἐμβατεύοντες τὰ ἐγκάρδια αὐτοῦ. διόπερ εἰ τὸ πρόσωπον ἐκλαμβάνεται διὰ τὴν μέλλουσαν δόξαν τῶν ἁγίων, ἀποδοθησομένην μετὰ τὴν ἀνάστασιν, ἀνταπόδοσιν, καὶ τελείαν διάκρισιν τῶν δικαίων ἐκ τῶν ἁμαρτωλῶν, ἣν οἱ δίκαιοι ἅγιοι ἐκλάμψουσιν ὡς φωστῆρες, δεῖ συμπεραίνειν μετὰ τοῦ οὐρανοφάντορος Βασιλείου, τοὺς ἁγίους μήπω καθορᾷν τὸ θεῖον πρόσωπον, τουτέστιν ἔχειν τὴν καθολικωτέραν ἔλλαμψιν τῆς μακαρίας Τριάδος, καὶ προσοῦσαν αὐτοῖς φωτοχυσίαν, καίτοι τελειότερον εὑρισκομένους τῶνδε διαγωγῶν, καὶ διατριβῶν, λέγοντος οὕτως ἐν τῷ περὶ ἀρχῆς, καὶ ἐξουσίας. τὸ μὲν γὰρ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον, καὶ ἡ τελεία ἐπίγνωσις τῆς τοῦ Θεοῦ ἀκαταλήπτου μεγαλειότητος ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι τοῖς ἀξίοις ἀποδοθῆναι ἐπήγγελται, νῦν δὲ κἂν Παῦλός τις ᾖ, κἂν Πέτρος, βλέπει μὲν ἀληθῶς, καὶ οὐ πλανᾶται, δι᾽ ἐσόπτρου ὃ μὲν βλέπει, καὶ ἐν αἰνίγματι, καὶ τὸ ἐκ μέρους νῦν, καὶ εὐχαρίστως ἐνδέχεται. τὸ γὰρ δοκοῦν νῦν ἐν τῇ γνώσει τέλειον βραχύτι καὶ ἀμυδρότερον τοσοῦτόν ἐστιν, ὡς πλέον ἀπολιμπάνεσθαι τῆς ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι τρανότητος, ἢ ὅσον ἀπολιμπάνεται τοῦ προσώπου πρὸς πρόσωπον. εἰ δὲ πάλιν τοῦτ᾽ αὐτὸ ἐννοεῖται παραβαλλόμενον τῇδε τῇ συζεύξει τῆς ψυχῆς μετὰ τοῦ σώματος ἐν τῷ παρόντι βίῳ πρὸς τὸν ἀποχωρισμὸν αὐτοῦ πρὸ τῆς δευτέρας ἑνώσεως, καὶ καθόλου ἀνταποδόσεως, συλλογιστέον κατὰ τὸ Μηνολόγιον τελειοτέραν τὴν θείαν ἐπίγνωσιν τοῦ παρόντος ῥεύματος εἶναι τῶν ἀποβεβιωκότων, καὶ ἀποδημησάντων ἁγίων τῆσδε τῆς κατοικίας, ἢ πρὸ τῆς κοιμήσεως, καὶ μεταστάσεως αὐτῶν. καὶ συλλήβδην εἰπεῖν, εἴτε οὕτως, εἴτε ἐκείνως, εἴτε πρὸ τῆς δευτέρας παρουσίας τοῦ Κυρίου, εἴτε μετὰ τὴν ὁλόκληρον ἀποκατάστασιν καὶ δοξολογίαν τῶν ἁγίων, οὐδαμῶς καταλαμβάνεται τὸ θεῖον, ὃν ἀπειρίας, καὶ ἀκαταληψίας πάσης τῆς ὁπωσοῦν λογιζομένης ὑπερπλῆρες, ἀγγέλοις τε, καὶ ἀνθρώποις, καὶ πάσῃ τῇ κτιστῇ φύσει ἀπόρρητον, ἀγνώριστον, ἀεὶ καὶ ὡσαύτως ἔχον, ἀκατάληπτον, τοσοῦτο καὶ μόνον ἐκδιδόμενον αὐτὸ ἑαυτὸ τοῖς, οἷς ηὐδόκησε κατὰ τὸ προσὸν, καὶ προσυπάρχον τῇ θείᾳ μακαριότητι, καὶ τὸ τελειότερον τότε θεῖον ἐπιγνώρισμα τῆσδε τῆς ἐπιγνώσεως, ὡς σεσημείωται ὄπισθεν κατὰ τὸν οὐρανοφάντορα Βασίλειον, καὶ τὴν ἑβδόμην Οἰκουμενικὴν Σύνοδον, καθόλου τε σχολὴν τῶν θεοδιδάκτων θεολόγων. ὅθεν καὶ ἡ ἐκείνου φωτοχυσία, καὶ θεοφάνεια προσώπῳ ἐξεικονίζεται, καὶ οὐκ ἐμβατευομένη, ἡ ἐμβατεύουσα καρδίᾳ, Θεὸς γάρ φησι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον εἰς καρδίαν, ἀμέλει εἰς τὸ βαθύτατον τῆς καταλήψεως, καὶ τῆς αἰτίας ἀφορᾷ, ἄνθρωπος δὲ εἰς πρόσωπον. δήπουθεν τὰ περὶ τὸ θεῖον, καὶ τὰ περὶ τὴν οὐσίαν προσυπάρχοντα τῇ ἀκαταλήπτῳ οὐσίᾳ ἐπιγινώσκουσιν οἱ θεοφανείας ἀξιωθησόμενοι ἅγιοι, οὐ μήν γε τὰ ἐνδομυχοῦντα, καὶ ἐμβατεύοντα τῆς θείας ὀντότητος, ὑπάρξεώς τε, καὶ τὰ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς ἀποκρυπτόμενα

πτόμενα καταλήψονται, ὥστε τὰ νῦν ἡμῖν πιστευόμενα καὶ ἐλπιζόμενα μυστήρια, μερικώτερον μὲν, τότε δὲ καθολικώτερον. νῦν κρυφιώτερον, τότε ἀνακαλυπτότερον καὶ σαφέστερον καταληφθήσονται, καθὰ παραδίδωσι τῇ διδασκαλίᾳ τοῦ Πνεύματος ὁ χρυσορρήμων Ἰωάννης κεφ, ιγ΄, πρώτης πρὸς Κορινθίους, λέγων οὕτως. ὅταν δὲ ἔλθῃ τὸ τέλειον, τότε τὸ ἐκ μέρους καταργηθήσεται. οὐκ ἄρα ἡ γνῶσις καταργεῖται, ἀλλὰ τὸ μερικὴν εἶναι ἡ γνῶσις. οὐκ ἔτι γὰρ τοσαῦτα εἰσόμεθα μόνον, ἀλλὰ καὶ πολλὰ πλείονα. ἵνα δὲ καὶ ἐπὶ ὑποδείγματος αὐτὸ ποιήσω φανερόν. νῦν ἴσμεν, ὅτι πανταχοῦ ἐστιν ὁ Θεὸς, ἀλλὰ πῶς, οὐκ ἴσμεν. ὅτι ἐξ οὐκ ὄντων τὰ ὄντα ἐποίησεν ἴσμεν, τὸν δὲ τρόπον ἀγνοοῦμεν. ὅτι ἐκ παρθένου ἐτέχθη, πῶς δὲ, οὐκ ἔτι. τότε δὲ εἰσόμεθά τι πλέον, καὶ σαφέστερον περὶ τούτων. εἶτα δείκνυσι καὶ τὸ μέσον ὅσον, καὶ ὅτι οὐ μικρὸν τὸ λειπόμενον. τί φασι πρὸς ταῦτα οἱ δεινοὶ συζητηταὶ τοῦ κόσμου τούτου, ὅσοι ματαιολόγοι, καὶ λογομάχοι, αἵτινες ἡνίκα μηδὲν ἔχουσι λέγειν ἐκ τῆς ἀληθείας, σωρεύουσι μυθολόγους διδασκάλους τοὺς ἐγκαυχωμένους εἰδέναι πλέον τῆς εἰς Χριστὸν ὑπακοῆς, θείας τε ἐπιγνώσεως, καὶ ἑρμηνείας τῶν διδασκάλων, καὶ συμπεριλαμβάνουσι τὰ ἀπερίληπτα κατ᾽ Ἀνομοίους, συμπερικλείουσι τὰ ἀπερίκλειστα κατ᾽ ἀνοήτους, συμπεραίνοντες κατειληφέναι καὶ τοὺς τρόπους τῆς θείας ὑπάρξεως, καὶ τὰς προόδους τῆς ἐνδομυχούσης, καὶ ἀκαταλήπτου Θεότητος. περὶ ὧν διεξοδικώτερον μετιέναι τῷ παρόντι πρὸς ἡμῶν οὐκ ἔστιν ἀπὸ τρόπου τῆς ὑποθέσεως παρεκβαινόντων.

Πέμπτον παράλογον καινοτόμημα, καὶ ματαιολόγων ἀσχολούντων παραφρόνημά ἐστι, τὸ περὶ τὴν ἀσχολοματαιολόγον τυφλολογίαν τῆς ἀστρονομίας (δι᾽ ἣν αἱ πλείονες αἱρέσεις ἀνεφύησαν) νέον αὐτῶν ἐφευρεθὲν Καλαντάριον, ἤτοι παγχάλιον. τὸ μὲν διότι ἀλλοιοῦσι, καὶ μεταβάλλουσι τὴν θέσιν, καὶ χρονολογίαν αὐτοῦ τοῦ Κυρίου, καὶ τὴν περὶ τούτου διασάφησιν τῆς ἐν Νικαίᾳ Συνόδου. καὶ γὰρ τὸ φάσκα ἑβραϊκῶς σημαίνει διάβασιν κατὰ τὸ γράμμα ἐκ τῆς ἐν Αἰγύπτῳ αἰχμαλωσίας πρὸς τὴν ἐν ἐρήμῳ ἐλευθερίαν. κατὰ δὲ τὴν ἀλήθειαν, καὶ τὸ τοῖς χριστιανοῖς ἀρραβώνισμα, ἐμφαίνει τὸ διαβατήριον ἡμῶν ἐκ τῆς κατωχῆς τοῦ ᾅδου εἰς τὴν ἄνω ἀνάβασιν, ἀπαρτισθεῖσαν διὰ τῆς ἀληθινῆς ἰσημερίας, καὶ ἐνιαυσίου Ἀμνοῦ τοῦ εὐλογουμένου στεφάνου τῆς δικαίας κρίσεως τοῦ λυτρωτοῦ ἡμῶν Χριστοῦ, ἣν προεικονικῶς προετυπώσατο αὐτὸς ὁ Κύριος, ὁ ἔχων τοὺς καιροὺς ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ ἐγνωσμένους, εἰπών τε τῷ Μωϋσῇ, καὶ Ἀαρὼν, ὁ μὴν οὗτος ὑμῖν ἀρχὴ μηνῶν, πρῶτος ὑμῖν ἐστιν ἐν τοῖς μησὶ τοῦ ἐνιαυτοῦ. ὧν ὁ ἐνιαύσιος στέφανος, ἡ ἀληθὴς ἡμῶν ἰσημερία τῆς ζυγοστασίας τοῦ Κυρίου, καθ᾽ ἣν ἑορτάζομεν καὶ Ἑβραῖοι, καὶ χριστιανοὶ τὴν ἐλευθερίαν, διάβασιν, καὶ τὸ λυτήριον τῆς αἰχμαλωτιζούσης ἡμᾶς πέδης ταῖς ἁμαρτίαις, καὶ τῷ θανάτῳ. ἐπὶ τοσούτῳ μόνον οὔσης τῆς ἀναμεταξὺ διαφορᾶς ἡμῶν, καὶ ἐκείνων, ὅσον ἐκείνους προεορτάζειν ἡμῶν οἵᾳ ἂν ἡμέρᾳ τύχῃ, ὡς προεικόνισμα, καὶ προεκτύπωμα τῆς αὐτῆς εἰκόνος, καὶ τῆς ἀληθείας τῶν πραγμάτων, ἀνεπιδήμονας τῇ μοχθηρίᾳ γεγονότας, ὅτι τὰ ἀρχαῖα παρῆλθεν, ἰδοὺ γέγονε πάντα καινὰ συναχθέντος τοῦ ἀληθοῦς Μελχισεδὲκ, καὶ βασιλέως τῆς δικαιοσύνης Χριστοῦ. ἡμᾶς δὲ εὐφραίνεσθαι πνευματικῶς μετ᾽ ἐκείνους, καὶ κυριακῇ ἡμέρᾳ ἐκτελεῖν τὸ πάσχα, ἐπειδήπερ πέρας λέληφεν ἡ προτυπωθεῖσα ἔκβασις, καὶ ἀκραιφνὴς ἀποκατάστασις, ἡ κατ᾽ ἐκείνην τὴν ἡμέραν χρηματίσασα, ἡ κυρία τῶν ἡμερῶν, ἡ λαμπροφόρος λέγω τοῦ Χριστοῦ ἀνάστασις. ἄλλως τε τὸ μὴ συντελεῖν, καὶ συνεξονίζεσθαι, καὶ τῇ αὐτῇ τραπέζῃ χρᾶσθαι ὁμοῦ τοῖς θεοκτόνοις, καὶ

Χριστο-

χριστοκτόνοις Ἰουδαίοις ἡμᾶς τοὺς φιλοχρίστους, θεοφιλεῖς, φιλοθέους, καὶ θεοπειθεῖς Κυρίῳ παντοκράτορι, διατεταχότι τὴν καθ᾽ ἡμᾶς διάβασιν κατὰ τὸν ἐκδεχόμενον ὅρον τῆς ἐν Νικαίᾳ Συνόδου, κανονισθέντα, καὶ γνωματισθέντα ἐπὶ τῆς αὐτοκράτορος βασιλείας τοῦ θεοστηρίκτου, καὶ θεοστέπτου βασιλέως ἁγιωτάτου, καὶ ἰσαποστόλου μεγάλου Κωνσταντίνου, ἐκεῖθεν ἀπαρξάμενον οὕτω πολιτεύεσθαι, ὥστε μέχρι τῆς σήμερον ὡσαύτως συγγίνεσθαι, συγκινούμενον παρὰ τῆς καθολικῆς, καὶ ἀποστολικῆς τῆς τοῦ Χριστοῦ ἀνατολικῆς ἁγίας ἐκκλησίας. τὸ δὲ διότι ὁ ἀναλογισμὸς καὶ ὁ ἀναποδισμὸς αὐτῶν ματαιολόγος ἐστὶν, ἅμα τε ἀστρονομικὸς, καὶ ἐνδεχόμενος ἀποτελεσματικὸς, σκιαῖς καὶ βαθυτάτοις σκότεσι μετερχόμενος, καὶ ἀνιχνευόμενος ἀβηματίστως, δι᾽ οὓς Ἰουλιανὸς ὁ παραβάτης ἐστηλίτευται, καὶ αἱρεσιάρχαι κατετυραννήσαντο τῆς εὐσεβείας, καὶ τῆς λογικῆς λατρείας, οἷος Λεύκιος, καὶ Ἐβίων, ὅσοι τε παραχρῶνται ταύτῃ τῇ ἀσχολοματαιολογίᾳ σκιαμαχοῦντες, οἵτινες ἀγνοοῦντες τὰ περὶ τῶν ποδῶν αὐτῶν προσκοπτόμενα, τὰ ὑπὲρ τὰς ἀψῖδας, καὶ τὰς κορυφὰς τοῦ οὐρανοῦ πειρῶνται διαβαίνειν, οὓς Πλάτων περιπαίζων, καὶ κυβεύων αὐτοὺς διὰ τοῦ πρὸς Τίμαιον παραλόγου ἀποφθέγγεται τό, ποσταῖος πάρει, οὓς Ἀριστοτέλης ἐξελέγχων, οὐχὶ μόνον οὐδὲν ἀκριβολογεῖται περὶ τῶν μὴ ἐξηκριβωμένων τούτων, ἀλλὰ καὶ τὰ τῆς φύσεως πρὸς ἡμᾶς διαυγέστατα, οἷς συγγινόμεθα, συναυξανόμεθα, καὶ συντρεφόμεθα, καὶ συμφθειρόμεθα, καὶ συναναλυόμεθα τοῦ ἀθανάτου ἀποχωριζομένου τῆς συνθέσεως, ἔχειν λόγον, καὶ καταλαμβάνεσθαι ἡμῖν, οἷον λόγον ἔχουσιν οἱ νυκτικόρακες, καὶ νυκτάλωπες ἐπὶ τὰς ἡλιακὰς ἀκτῖνας, καὶ ἀντανακλάσεις αὐγοειδεῖς, αἵτινες τῷ ὄντι διαφανέσταται, καὶ λαμπρόταται οὖσαι, ζοφώταται καὶ σκοτεινόταται νομίζονται τοῖς οἷς προσβάλλονται τυφλώττουσι, καὶ οὓς προσκρούονται ἀμβλυωποῦντας, οἷς ὀνειδίζει Ἀβραὰμ καταλιπὼν τὴν τοῦ πατρὸς Θάῤῥα κακοποιὸν λατρείαν, ποιοῦσαν τὰ προσοχθίσματα ταῖς τῶν ἀστέρων κινήσεσι, καὶ παραλόγοις καταναγκάσεσιν αὐτῶν, καὶ ἐνεπιστεύθη (διὰ τοῦ καλλωπισμοῦ αὐτῶν θαυμασάμενος τῇ ἐφευρέσει τὸν καλλωπίσαντα διὰ τῆς εὐχρηστίας αὐτῶν, μὴ προσκυνήσας, καὶ λατρεύσας τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα) τὴν καλλίω, καὶ ἀπόῤῥητον εὐλογίαν, δι᾽ ἣν ἀντὶ Ἄβραμ Ἀβραὰμ, καὶ πατὴρ πολλῶν ἐθνῶν μετωνομάσθη. δι᾽ ἣν ἡ προβεβηκυῖα Σάρα, Σάῤῥα. δι᾽ ἣν ὁ υἱὸς τῆς ἐπαγγελίας ἐτέχθη. δι᾽ ἣν ὁ Ἰσραηλιτικὸς λαὸς νοῦς ὁρῶν τὸν Θεὸν μετηγόρευται, παρ᾽ οὗ οἱ δώδεκα πατριάρχαι τὸ προεικόνισμα τοῦ αὐταληθοῦς Χριστοῦ, καὶ Κυρίου μου, ἀφ᾽ ὧν καὶ ἡ βασιλεία κατάγεται) ἐξ Ἰούδα προγραφομένη, καὶ ἐκ τοῦ Λευὶ ἡ ἱερωσύνη, ἀλλὰ καὶ Ἰωσὴφ πωληθεὶς κατὰ Χριστὸν βασιλεύει καὶ παθῶν, καὶ τῆς Αἰγύπτου, καὶ γνωρίζεται τροφεὺς καὶ τῶν συγγενῶν, καὶ τῶν ἀλλοτρίων, ὑπὲρ ὧν Χριστὸς ἐβασίλευσεν ἐπὶ σταυροῦ, ὑπὲρ ἐθνῶν καὶ Ἰουδαίων πεποιθὼς, καὶ πεπληρωκὼς τὸ πέρας τοῦ προεικονίσματος, παρ᾽ οὗ πνευματικῶς, καὶ υἱοθετικῶς γεγέννηνται οἱ δώδεκα πατριάρχαι πνευματέμφοροι ἀπόστολοι, οἵτινες δωδεκάκις δωδεκαπλασιασθέντες, ἐπλήθυναν εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα τὸν σπόρον τῆς πίστεως, ἀπαρξάμενον παρὰ τοῦ βλαστήσαντος ἀστάχυος ἐκ τῆς ἀνηρότου χώρας τῆς Παρθένου, καὶ ἐπιδοθέντα τὸν αὐτὸν διὰ τῶν ἱεροτελεσθέντων τῷ Πνεύματι εἰς ἅπαντα τὸν ἀγρὸν τῆς Οἰκουμένης, οὓς ἀποτρόπους ποιεῖ καὶ ἡ αὐτῶν θέσις, καὶ ἀρχὴ τοῦ νέου βισέκτου ἀναποδιζομένους ἀνὰ τεσσαράκοντα ἔτη παρὰ τὸν κοινὸν, καὶ καθόλου βίσεκτον, ἡμέρας γ'. τῇ μὲν διότι ἐναντία κυκλοῦσι ταῖς παραδοθείσαις ἀποκαταστάσεσι τῆς θεοσυλλέκτου Συνόδου μηδέποτε δεύτερον βίσεκτον,

ἢ τὸν

ἢ τὸν διατεταγμένον εὐθὺς τῷ Πνεύματι προφθηκυίας. τῇ δὲ πάλιν, διότι τίνος ἕνεκεν αὐτοὺς τεθείκασι, καὶ δεδωκέναι δεδομένον σημεῖον τῆς παραλόγου αὐτῶν θέσεως ἀναλογίζεσθαι πρὸς τῆς χρονοστασίας τῆς ἐν Νικαίᾳ Συνόδου, καὶ μὴ ἀπ᾽ ἀρχῆς τοῦ κόσμου ἀπαριθμεῖν, ἢ τῶν ἐνιαυτῶν τοῦ Μωϋσέως, ἐξ ὧν ἔχοιεν τὸν προσδοκώμενον αὐτοῖς ἀντιχρονισμὸν νῦν αὐτουργίᾳ δειχθήσεσθαι ἀναποδείκτως, καὶ χρόνους, καὶ καιροὺς ἄλλους εἰ δραματουργήσειεν παρὰ τοὺς τοῦ Κυρίου, ὥστε τὸν χειμῶνα ἔαρ, καὶ τὸ θέρος φθινόπωρον φαίνεσθαι κατ᾽ αὐτοὺς, διὰ καὶ ἄφαντοι καὶ ἄχρονοι νομισθεῖεν, τὸ κυριώτερον δὲ, εἰ ὁ κόσμος γέγονεν ἀΐδιος (ἵνα τἆλλα παραλείπω τὰ τῆς τυφλολογίας αὐτῶν) κατὰ τὸ δυνατὸν τοῦ Θεοῦ, ὡς ἀσχολοματαιολογοῦσιν οἱ αὐτῶν θεολόγοι, πόθεν ἂν εὑρήσαντο ἀρχὴν ἀποκαταστάσεως καὶ ὀπισθοδρομῆς, ἐπαφέντες τὸν διορισθέντα Κανόνα τῆς ἐν Πνεύματι συναθροισθείσης Νικαίας Συνόδου. Καὶ εἰ εἴπωσιν ἀνθυποφερόμενοι ἡμῖν παρὰ τὸ δέον τῆς ἀρχῆς λέγοντες, ὑμεῖς πόθεν ἤρξατε, ἔχομεν αὐτοῖς εἰπεῖν εὔλογον τὴν διάμειψιν, ὅτι οὐ σκιαμαχίαις, καὶ ὁρισμοῖς ἐνδεχομένοις συνεθέμεθα τὸ ἡμέτερον διαβατήριον, ἀλλὰ παρ᾽ αὐτοῦ τοῦ Κυρίου τοῦ νενομοθετηκότος τὸ φάσκα τῷ Μωϋσῇ λεληφότες ἐσμὲν τὴν ἀρχὴν ἀπαράλλακτον τοῦ ἔχοντος τοὺς καιροὺς ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ, καὶ προσαναλαμβανομένου ὁροθετῆσαι τοῖς αὐτόπταις αὐτοῦ τὴν τῶν καιρῶν, καὶ τῶν χρόνων γνῶσιν πρὸς ἐκείνων ἀπεῖναι, ὡς μὴ δυναμένων ἐπελθεῖν τὴν αὐτῶν ἐπίγνωσιν, καθὰ καὶ ὁ μακάριος Πέτρος, ὡς προείρηται, παρὰ τοῦ ἀπαυθαδιασμοῦ, καὶ τῆς ἀντιλογίας μετενεχθεὶς εἰς τὴν ὑπακοὴν, καὶ τὴν καταστολὴν τοῦ λόγου, ὡς μαργαρίτης σιγῇ ὑπεισδύεται, καθομολογῶν τὴν τούτων ἄγνοιαν. Ἕκτον ἀποσχίζονται τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, καθότι μετατρέπουσι, καὶ μεταβάλλουσι τὰ εὔτακτα, καὶ πρὸς σωτηρίαν ἐπιτήδεια ἤθη, καὶ τάξεις, καὶ Κανόνας αὐτῆς. οὕτω γὰρ τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ Πάπα, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, τῇ μοχθηρίᾳ αὐτοῦ, τὸν καθαιρούμενον, καὶ ἀναθεματιζόμενον τῇ αὐθεντίᾳ τοῦ Πνεύματος, καὶ τῇ τῶν Συνόδων ἐξουσίᾳ ἀνάξιον ἀρχιερέα, εἴτε διὰ αἵρεσιν, εἴτε διὰ φόνον, εἴτε διὰ μοιχείαν, καὶ πορνείαν, αὐτοὶ συλλειτουργὸν καὶ συναδελφὸν καθιστᾶσιν ἐπαναβιβάζοντες τὸν ἐπιμένοντα βλάσφημον κατὰ τοῦ Χριστοῦ, καθὸ τοὺς παρόντας συλλειτουργοῦσι τοῖς Ἀρμενίοις Μονοφυσίταις οὖσι, καὶ τὸν χοιροβοσκὸν ταῖς φιληδόνοις ὁρμαῖς, καὶ αἱματοκυλισμένον ταῖς θηριομανίαις κατὰ τῆς ἀδελφότητος, εἰς τὴν ἀμίαντον ταπεινόφρονα, ἀόργητον ἀνεξικακίαν, καὶ εὐσεβεστάτην ἱεραρχίαν τοῦ Χριστοῦ ἀναβιβάζουσιν. ὧν τὸν ὑποβιβασμὸν καὶ τὴν ἀναξιότητα, οὐ τοσοῦτον Χρυσόστομος σὺν τῷ μακαρίῳ Παύλῳ νομοθετοῦσιν ἐν τοῖς περὶ ἱερωσύνης αὐτοῦ λόγοις, διδάσκοντες τὸ ἀνεπίληπτον τοῦ ἀρχιερέως, καὶ τὴν ἐκβολὴν τοῦ ἀναξίου οἰκονόμου, ἀλλὰ καὶ πᾶσαι αἱ Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι, καὶ ἀποστολικοὶ Κανόνες ὡς Βαλσαμὼν, καὶ Ζωναρᾶς ἐν ταῖς αὐτῶν ἐξηγήσεσι διεξοδεύουσι, διερμηνεύοντες τὰ θεόπνευστα κανονίσματα, πειρώμενα καταλύεσθαι ὑπὸ τῆς λατινόφρονος, καὶ δυτικῆς ἀμαυρότητος, ἐφ᾽ οἷς πρὸς τοῖς ἄλλοις καταλύουσι τετράδα, καὶ παρασκευὴν, νηστεύοντες τὸ σάββατον παρὰ τὸν ἀποστολικὸν Κανόνα, τὸν ἀφορίζοντα, καὶ ὑποβιβάζοντα τοὺς καταλύοντας τετράδα, ἢ παρασκευὴν, καὶ νηστεύοντας κυριακὴν, ἢ σάββατον, πλὴν τοῦ ἑνὸς μόνου. ὡσαύτως τοὺς τὰς εἰθισμένας καὶ δογματισθείσας τεσσαρακοστὰς παραβαίνοντας, καὶ ἀντ᾽ αὐτῶν ἑτέρας παραπεφορηκότας ἀναθεματίζει ἡ ἐν Γάγγρᾳ Σύνοδος, καὶ ὁ γεγονὼς Τόμος τῆς ἑνώσεως, ἐπὶ τῆς Βασιλείας Κωνσταντίνου, καὶ Ῥωμανοῦ τοῦ πορφυρογεννήτου. Ἕβδομον, ὅτι ἀδίκως

παρὰ

παρὰ τὸ Εὐαγγέλιον, καὶ παρὰ τοὺς Συνοδικοὺς Κανόνας, καὶ τὰ βασιλικὰ θεσπίσματα τῆς Βασιλείας κατατυραννεῖ τῆς ἐκκλησίας ὁ Πάπας, περιαιρούμενος ἐν μοχθηρίᾳ τὴν μίαν, καὶ ἀδιαίρετον ἐξουσίαν τῆς ἱεραρχίας, καὶ τῆς ἐκκλησίας διχοτομοῦσι, τὸ μὲν, διότι μία ἡ κεφαλὴ τῆς ἐκκλησίας ὁ Χριστός ἐστιν ἡ ἀναπόλυτος, καὶ ἄθετος· δεύτερα κατὰ πάντα ἐξισουμένη αὐτῇ, αἱ δὲ θεταὶ, καὶ κατὰ χάριν ἀπομιμητικαὶ πλείους, ὧν προτίθενται, καὶ προκρίνονται αἱ κορυφαιότεραι δώδεκα, ὡς προδέδεικται, ἀπαρχαιθείσης ἐν τῷ ἀεὶ θεμελιῶσθαι αὐτὰς τῆς τοῦ μακαρίου Πέτρου, οὐχὶ κατὰ τὸ εἶναι τῆς ἀποστολικῆς ἀξίας, ἀλλὰ τῷ προθυμοτέρῳ, καὶ συνδιαπύρῳ φιλήματι τῆς πρὸς τὸν διδάσκαλον προαιρέσεως, καὶ διαθέσεως. τὸ δὲ, διότι τὰ συνεκδοχικῶς λεχθέντα πρὸς τὸν μακάριον Πέτρον, κοινολογούμενα, καὶ μὴ ἰδιοποιούμενα αὐτῷ, ἕνεκα τῆς κατ' αὐτὸν ὑποστατικῆς διορθώσεως. περὶ ὧν πλατύτερον ὄπισθεν. τὸ δὲ, διότι αἱ Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι ἰσότιμα πρεσβεῖα κανονικῶς τὸν Κωνσταντινουπόλεως τῇ προεδρίᾳ τοῦ Πάπα, ὡς τῇ β', τρίτῃ, καὶ σχεδὸν πάσαις ταῖς Συνόδοις κατιδεῖν ἔξεστι. τὸ δὲ, διότι τὰ βασιλικὰ θεσπίσματα τὴν αὐτὴν διάνοιαν ταῖς Συνόδοις ἔχουσιν. ἐπειδήπερ καθάπερ ὁ Ῥώμης τιμᾶται διὰ τὸ βασιλεύειν τὴν Ῥώμην, ὡς διαλαμβάνει ἡ ἐν Χαλκηδόνι Σύνοδος, τὸν αὐτὸν τρόπον διὰ τὴν τῶν σκήπτρων μετάθεσιν τιμᾶσθαι τὸν Κωνσταντινουπόλεως, ὑπόπτωσιν ἐσχηκότα τῷ Ἡρακλείας πρότερον, διὰ τὸ αὐτὸ ὀλισθηρὸν τῆς τύχης, ἐπὶ τῆς αὐτοκρατορίας Σεβήρου τῶν Ῥωμαίων πολιορκηθείσης τῆς Βυζαντίδος, καὶ ὑποτεθειμένης Περινθίοις τοῖς Ἡρακλεώταις. ἐντεῦθεν Ἰουστινιανὸς ὁ βασιλεὺς θεσπίζει σύμφωνα ταῖς συνόδοις, λέγων, θεσπίζομεν κατὰ τοὺς τῶν ἁγίων Συνόδων ὅρους, τὸν ἁγιώτατον τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης Πάπαν πρῶτον εἶναι πάντων τῶν ἱερέων, τὸν δὲ μακαριώτατον ἐπίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως, νέας Ῥώμης δευτέραν τάξιν ἐπέχειν μετὰ τὸν ἀποστολικὸν θρόνον τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, τῶν δὲ ἄλλων πάντων προτιμᾶσθαι. ἐντεῦθεν καὶ τὸ Οἰκουμενικὸς παραδέδοται ὡς Τίτλος, καὶ ἐπιγραφὴ τῷ Κωνσταντινουπόλεως παρὰ τοῦ βασιλέως τῆς κεφαλῆς τῶν χριστιανῶν, προβάλλοντος τοὺς Πατριάρχας κατὰ τὸ ἐξωτερικὸν πρόβλημα, καὶ τὴν μικρὰν προχείρησιν αὐτῶν τῇ αὐτοῖς δεδωρημένῃ βασιλείᾳ παρὰ τῆς ἁγίας Τριάδος, ὡς εἴρηται ὄπισθεν κατὰ τὸν Κουροπαλάτην, ἐν οἷς ὁ Πάπας δυσανασχετεῖ, καὶ μαρτυρεῖ Ῥώμυλα, προσγειτνιάζουσα τῇ πρεσβυτέρᾳ Ῥώμῃ στάσις, καὶ θρόνος ἐξαρχικὸς τῆς βασιλείας, ὑποστᾶσα κινδύνων, καὶ στέρησιν ἐπισκοπῆς παρὰ τοῦ Πάπα δι' αὐτὸ τοῦτο τὸ προτέρημα, ἐς τοσοῦτον προεληλυθότος τοῦ φθόνου, ὥστε πληρωθῆναι τὸ Σολομώντειον ἐνθύμημα. Βασκανία γὰρ φαυλότητος ἀμαυροῖ τὰ καλὰ, καὶ ῥεμβασμὸς ἐπιθυμίας μεταλλεύει νοῦν ἄκακον. τήκει γὰρ ἑαυτὸν ὁ φθονερὸς, καθάπερ νοῦσός τις ἡ σηπεδὼν λεγομένη, καὶ παραφθείρουσα, καὶ διαφθείρουσα τὸν πάσχοντα, ἐπειδήπερ ὥσπερ κηρός τις μαλακώτατον μάλαγμα ὤν, παραβαλλόμενος τῷ καθόλου γεννήτορι τῶν ἀβροτήτων ἡλίῳ διαλύεται, ἢ Ἴκαρός τις τοιαύταις πτέρυξι πτερούμενος ἀστηρίκτοις, μέσον τῆς πλήσεως θαλασσούμενος καὶ βυθιζόμενος, ὡσαύτως καὶ ὁ ταῖς τῶν ἄλλων εὐτυχίαις, ἢ εὐδαιμονίαις εὐθεῖα προσβλήσει δεδομέναις ἀντιφερόμενος αὐτὸ τοῦτο πάσχει, καὶ πείσεται, ὃ καὶ γέγονεν ἐπὶ τῷ Πάπα, διαλελυμένῳ τῆς κοινῆς καὶ ὁμόφρονος συγχορείας τῶν πατριαρχῶν, ὡς ἐγκαυχωμένῳ μόνῳ αὐτῷ πλείονα δύνασθαι, καὶ ἐξουσιάζειν, ἢ τοὺς πολλοὺς, καὶ συναριθμουμένους τέτταρας πατριάρχας, ἀνθισταμένῳ καὶ τῷ λόγῳ, καὶ τῇ

πράξει

πράξει τῇ συνοδικῇ. Λόγῳ, διότι τὸ μέρος συνάγεται, καὶ ὑπόκειται ὑπὸ τοῦ καθόλου. τὸ γὰρ στοιχεῖον τῆς γῆς ὑπόκειται τῇ λοιπῇ συστοιχίᾳ τοῦ ἀέρος, πυρὸς, καὶ ὕδατος, καὶ αἰθέρος, πάντων ὁμοῦ ἐκδεχομένων τὴν μίαν καὶ κοινὴν ἡλιακὴν ἀκτινοβολίαν. Πράξει πάλιν, διότι ἡ περὶ Κυπριανὸν Σύνοδος σὺν τῷ οὐρανοφάντορι Βασιλείῳ αὐστηρότερον περὶ τοὺς προσιόντας αἱρετικοὺς φωτισθήσεσθαι, ἢ μὴ, διέθεντο. ὧν μερικῶν τὰ ἄκρα συγκεράσασα, καὶ ἑνώσασα ἡ περὶ τῶν τούτοις ἀμφισβητουμένων δευτέρα Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ἐμετριοφρονήσατο τὰ δέοντα, καὶ τὰ τῷ καθόλου λόγῳ ἀνήκοντα, τὰ περὶ τοῦ τίνας δεῖ, τῶν προσερχομένων αἱρετικῶν τῷ ὀρθοδόξῳ σεβάσματι ἀναβαπτίζειν, καὶ τίνας μή. παραλλήλως λοιπὸν χρεὼν ἐστὶ καὶ ἐν τοῖς προτερήμασι τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ἀνακρίνειν τὸν πνευματικὸν μὴ φίλαυτον, καὶ αὐτοβούλητον ψυχικὸν ἄνδρα, τουτέστιν ὅτι τὰ παρὰ τῆς μερικῆς Συνόδου διορισθέντα, καὶ ἀνασυγκραθέντα διὰ τῆς καθόλου ἀκριβολογίας, καθυποτάσσειν τὰς προτεθείσας μερικὰς προτάσεις χρὴ τῷ καθόλου, καὶ ὁλικῷ συμπεράσματι, ὡς καθ' ἕκαστον ὑπήκοον μέλος τῇ καθόλου κεφαλῇ τῶν χριστιανῶν, καὶ τῆς ὀρθοδοξίας, καὶ τῆς θείας σεβαστοκρατορίας, περὶ ὧν πλατύτερον διερχέτω, ὁ βουλόμενος ἀναγνώσεσθαι τοὺς ἐπὶ τούτῳ τῷ προτερήματι διαγεγραφότας, οἵους θείᾳ συμμαχίᾳ διεκτελέσαντας, τὸν μακαριώτατον Μελέτιον τὸν Ἀλεξανδρείας, κυρὸν Γαβριὴλ τὸν Φιλαδελφείας, καὶ τὸν ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει ἁγιώτατον Νεῖλον, πεπληρωμένον τῆς ἄνωθεν σοφίας, καὶ τῆς χάριτος τῆς ἐκ τοῦ Θεοῦ. Ὄγδοον, ὅτι παραλογίᾳ, καὶ ἀπονοίᾳ χρώμενοι, διεκδικοῦσι τὸν Ὀνώριον ἀνύποπτον καθαιρέσεως, καὶ ἀναθεματισμοῦ. τῇ μὲν διότι, ἔνοχος φαίνεται, καὶ ἐστὶν ὁ τρισκατάρατος Ὀνώριος τοῖς παρ' αὐτοῦ ἀπεσταλμένοις συγγράμμασι πρὸς τὸν προεδρεύσαντα πρόεδρον τῆς θεοφυλάκτου, καὶ βασιλίδος τῶν πόλεων ἀπ' ἐναντίας φρονῶν τοῖς τρισολβίοις πατριάρχαις Ἀγάθωνι τῷ Ῥώμης ἁγιωτάτῳ, καὶ Σωφρονίῳ τῷ Ἱεροσολύμων πατριαρχεύσαντι ἁγιωτάτως, καὶ σχεδὸν ὅλῃ τῇ εὐσεβείᾳ, καὶ ὀρθοδόξῳ Συνόδῳ, ἥτις διακρίνασα ὥσπερ ἄχυρον ἐκ τοῦ σίτου τῷ πτύῳ τοῦ λόγου τὰ κατὰ τοῦ Κυρίου λεγόμενα, δικαίως κατέκρινεν. εἰπὲ γὰρ ταῦτα μονοθέλητον, καὶ μονοενέργητον
„ τὸν Χριστὸν παραλογιζόμενα, λέγων οὕτως. ὅτι γὰρ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ Υἱὸς
„ καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο εἷς καὶ ὁ αὐτός ἐστιν ἐνεργῶν τὰ θεῖα,
„ καὶ τὰ ἀνθρώπινα τελείως αἱ θεῖαι γραφαὶ φανερῶς ἀποδεικνύουσι. πότερον δὲ, διὰ
„ τὰ ἔργα τῆς θεότητος, καὶ τῆς ἀνθρωπότητος μία, ἢ δύο ἐνέργειαι ὤφειλον παραγόμεναι
λέγεσθαι, ἢ νοεῖσθαι, ταῦτα πρὸς ἡμᾶς ἀνήκειν οὐκ ὤφελον, ἀλλὰ καταλιμπάνομεν
„ ταῦτα τοῖς γραμματικοῖς, ἤγουν τεχνογράφοις, οἵτινες εἰώθασι τοῖς παισὶν ἐν τῷ παρα-
„ γωγὰς ποιεῖν, τὰ ἐφευρισκόμενα παρ' αὐτοῖς ὀνόματα πιπράσκειν. ἡμεῖς γὰρ οὐ μίαν ἐνέργειαν, ἢ δύο τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, καὶ τὸ αὐτοῦ ἅγιον Πνεῦμα διὰ τῶν ἁγίων γραφῶν παρελάβομεν, ἀλλὰ πολυτρόπως ἔγνωμεν αὐτὸν ἐνεργοῦντα. ὃς οὐκ ἔχει τὸ Πνεῦμα Χριστοῦ, οὗτος οὐκ ἔστιν αὐτοῦ. καὶ πάλιν, οὐδεὶς δύναται λέγειν Κύριον Ἰησοῦν, εἰ μὴ ἐν Πνεύματι ἁγίῳ, διαιρέσεις δὲ χαρισμάτων εἰσὶ, τὸ δὲ αὐτὸ Πνεῦμα, καὶ διαιρέσεις διακονιῶν εἰσὶν, ὁ δὲ αὐτὸς Κύριος, καὶ διαιρέσεις ἐνεργειῶν εἰσὶν, ὁ αὐτὸς δὲ Θεὸς ὁ ἐνεργῶν τὰ πάντα ἐν πᾶσιν. εἰ γὰρ αἱ διαιρέσεις τῶν ἐνεργειῶν εἰσὶ πολλαὶ, καὶ ταύτας πάσας ὁ Θεὸς ἐν πᾶσι τοῖς μέλεσι τοῦ πεπληρωμένου σώματος ἐνεργεῖ, πόσῳ μᾶλλον ἐν τῇ κεφαλῇ ἡμῶν Χριστῷ τῷ Κυρίῳ ταῦτα δύνανται πληρέστατα ἁρμοσθῆναι, ὅπως ἡ

κεφαλὴ

κεφαλὴ καὶ τὸ σῶμα οὐκ εἴη τέλειον καὶ τὰ ἑξῆς. ἐφ' οἷς παρατίθεται μήτε Νεστοριανίζειν διὰ τὸ ὁμολογεῖν δύο ἐνεργείας, μήτε Εὐτυχίζειν (ὁ κατεμβρόντητος οὐ τοσοῦτο τὴν ἄνοιαν, ἀλλὰ μᾶλλον τὴν ταύτῃ καὶ τὸν νοῦν) διὰ τὸ ὁμολογεῖν μίαν ἐνέργειαν. Ἐπειδήπερ οἱ ἐκ τῆς Βρεντῆς ἡνίκα διαλέγονται, καὶ ἐντέλλονται ἡμῖν περὶ τῶν δύο θελημάτων τοῦ Χριστοῦ, οὐ προτείνουσι τὴν διδασκαλίαν περὶ τῶν ποικίλων ἐνεργημάτων, καθότι προχέονται ἐκ διαφόρων ὑποστάσεων, ὡς αὐτὸς παραλαλεῖ, ἢ καθότι πάλιν ἐκχέονται ἀφθονοπαρόχως διαφόροις ὑποκειμένοις, καὶ δοχείοις, ἀλλὰ καθότι ἐκ διαφόρων φύσεων οὐσιῶν κυρίως, καὶ καθόλου ἐν τῷ τελείῳ Θεανθρώπῳ Σωτῆρι Χριστῷ· τῆς μὲν κατὰ τὴν Θεότητα κοινῆς Πατρὶ, καὶ Πνεύματι, ᾗ διετέλλετο ἡ ἀνθρωπότης αὐτοῦ, ὡς τὸ Λάζαρε δεῦρο ἔξω, καὶ, τί ἐστιν εὐκοπώτερον εἰπεῖν, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι, ἢ ἆρον τὸν κράββατόν σου, καὶ περιπάτει, καὶ τὰ ἑξῆς, ὅσα εὐαγγελίζονται προσαρμοζόμενα ἐνεργήματα τῇ Θεότητι, ἐνούμενα τῷ λόγῳ τῆς φύσεως κοινῆς Πατρὶ, καὶ Πνεύματι, ἧς προέρχονται ὡς ἀπὸ μιᾶς ἐνεργείας, καὶ θείας βουλήσεως ὡσαύτως, ποικιλλόμενα δὲ τῷ λόγῳ τῶν ὑποκειμένων, οἷς ἐνδίδονται ἐκτυπούμενα. Τῆς δὲ πάλιν κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα, ἧς ὁ Πατὴρ, καὶ τὸ Πνεῦμα ἐχωρίζετο, καὶ γὰρ μόνη ἡ ὑπόστασις τοῦ Θεοῦ Λόγου ἐνηνθρώπησε, καὶ σεσάρκωται, αὕτη ὡς ἄνθρωπος ἐσταυροῦτο, ἐρραπίζετο, ἐπείνα, ἐδίψα, ἐγρηγόρει, προσηύχετο, καὶ ὑπετάσσετο, καὶ τῶν ἐφεξῆς ἐνεργημάτων κατ' ἄνθρωπον λεγομένων ἐπὶ τῆς Θεανδρικῆς ἐνεργείας, πλὴν ἁμαρτίας, ἧς ἰδιότητος, τῆς κατ' ἄνθρωπον λέγω ἐνεργείας, φύσεως, καὶ βουλήσεως ἐν πᾶσιν ἀκοινώνητος ἦν ὁ Πατὴρ καὶ τὸ Πνεῦμα, ὡς μὴ προσλελειφότες σάρκα, καὶ ἀνθρωπότητα αὐτοὶ οἱ πανάγιοι χαρακτῆρες, καὶ θειότατοι ὑποστάσεις, μόνου τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ Υἱοῦ παρθένου χρηματίσαντος. Πῶς τοίνυν διεκδικεῖται ὁ τρισκατάρατος, μέγα φυσώμενος ἐπ' ἀρχῇ, καὶ αὐθεντίᾳ, μὴ ὅτι γε παραλόγως ὡς συγχέων τὰς φύσεις, ὑποστάσεις τε, καὶ τὰς τούτων ἐνεργείας. ἄλλο γὰρ φύσις, καὶ ἄλλη ὑπόστασις, καὶ ἄλλη ἐστὶν ἡ προχεομένη ἐνέργεια παρὰ τῆς φύσεως, καὶ ἄλλη ἡ παρὰ τῆς ὑποστάσεως ἰδιάζουσα, καὶ ἄλλη πάλιν ἡ ἑνουμένη μία, καὶ μόνη τῷ λόγῳ τῆς φυσικῆς πηγῆς, ἧς πρόεισι, καὶ τῇ ἐπιτηδειότητι τῶν ὑποκειμένων, οἷς ἐγκαθέζεται, καθάπερ καὶ ἡ ἱεραρχία τοῦ ἀρχιποιμένος Χριστοῦ, ἣν ἐξηγοράσθημεν, καὶ τῷ Πατρὶ προσήχθημεν, μία καὶ ἡ αὐτή ἐστιν, ὡς ἐκ τοῦ Χριστοῦ προερχομένη, πολλαὶ δὲ τῇ ἐπιτηδειότητι, καὶ τῷ λόγῳ τῶν ὑποκειμένων, οἷς ἐγχαρακτηρίζεται, καὶ μνηστεύεται τοῖς τε ἀναξίοις κατὰ θείαν ἀνοχὴν, τοῖς τε ἀξίοις κατὰ θείαν συνδρομὴν, καὶ συναγώνισιν, ὥσπερ προσβολὴ ἀκτινοβολίσματος, καὶ χύσις φωτοειδοῦς ἀπαυγάσματος, μία καὶ ἡ αὐτή ἐστιν ἡ ἐνεργοῦσα τῷ λόγῳ τοῦ ἡλιακοῦ Δίσκου, οὐ μὴν οὖν τῷ λόγῳ τῶν διαφανῶν σωμάτων, ἀμέλει αἰθέρος, πυρὸς, ἀέρος, ὕδατος, ἡ αὐτή τε διιοῦσα τὰ συνεσκιασμένα, καὶ πεπυκνωμένα σώματα τῇ κατ' αὐτὴν ἱκανωτικῇ δυνάμει, πληθυνομένη ἐπὶ τοῖς κατακεκρυμμένοις ὑποκειμένοις, ὥστε μὴ μόνον συνδιαυγάζειν τοῖς διαφανέσι σώμασιν, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς σκιεροῖς ἐνδεικνύειν τὸ μεγαλεῖον αὐτῆς· ὥστε καὶ τοῖς βαθυτάτοις μέρεσι τῆς γῆς, καὶ κόλποις τῆς θαλάττης δημιουργεῖν, καὶ χρυσᾶ, καὶ ἀργυρᾶ μέταλλα, λίθους τε τιμαλφεστάτους, καὶ μαργαρίτας πολυτίμους. καὶ γὰρ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ὡς μὲν ἄνθρωπος νεκρὸς, ἐσφράγισται τῷ λίθῳ τριήμερος. μετὰ δὲ ψυχῆς, κατέβη εἰς τὸν ᾅδην. ὡς δὲ Θεὸς, πανταχοῦ ἤστραψεν, εἴτε ὑπερου-

ράνια,

ράνια, εἴτε ἐπίγεια, καὶ καταχθόνια φωταγωγήσομένους τῷ φωτὶ τῆς θεογνωσίας αὐτοῦ. Ὀγδόη δὲ πάλιν, διότι πᾶσαι αἱ ἅγιαι Σύνοδοι σὺν τοῖς ἁγίοις ἀπαρχόμεναι ἐκ τῆς ἕκτης, καὶ ἐφεξῆς κατακρίνουσι, τὸν Ὀνώριον, καὶ ἀναθεματίζουσιν αὐτὸν συνοδικῶς, εἰ καὶ οἱ ὑπεναντίοι ἀγωνίζονται διεκδικεῖν τὸν ἔνοχον, καὶ ἀξιοκαθαίρετον, ἐναντία φερόμενοι τῷ καθόλου φρονήματι, καὶ τῷ τῆς πίστεως ἄρθρῳ, τῷ παράγειν εἰς μαρτυρίαν τὸν ἱερὸν Μάξιμον ὡς διαφεντεύοντα τὸν, ὃν κατέκρινεν ἡ Σύνοδος, ὥσπερ δηλαδὴ τὴν διεκδίκησιν οἱ παράλληλοι κράσπεδοι αὐτοῦ παρεγγραφόμενοι πράξει ιγ', τόμῳ γ', τῶν ἤδη χαλκοτυπωθέντων ἐν Ῥώμῃ, οἵτινες εἰ καὶ ὑποψίᾳ ἐνέξονται τυχὸν ἐγκαλούμενοι δικαίως, ἐπειδήπερ φίλον τοῦτο κεκήρυκται λατινόφροσι κατανοθεύειν τὰ καθόλου, καὶ Οἰκουμενικὰ ὑπομνήματα, ὡς ἡ ἐν Καθαργένῃ Σύνοδος ἀποφαίνεται ἐγκωμιάζουσα τὸ ἀνόθευτον τοῖς Γραικοῖς περὶ τὴν σπουδὴν τῆς καθόλου ἐκκλησίας, καὶ ὁ μέγας Βασίλειος, κατὰ τὸ ὑπόμνημα τοῦ ἱερωτάτου κυροῦ Γαβριὴλ τοῦ Φιλαδελφείας εἰς τὴν πρώτην διαφορὰν, ἀλλ' ἔστωσαν καὶ οἱ ἀγέρωχοι κράσπεδοί τε παράλληλοι ἀνύποπτοι. ἡ ψῆφος γὰρ τῶν πολλῶν νικᾷ τὴν γνώμην, καὶ ψηφοφορίαν τῶν ἡσσόνων, ὡς κανονίζει ἡ δευτέρα Οἰκουμενικὴ Σύνοδος. πολλῷ μᾶλλον δὲ ἧττον ἐνδέχεσθαι ὁ ἀληθὴς λόγος καλεῖσθαι τὴν μίαν, καὶ μόνην γνώμην τοῦ ἑνὸς, ταύτῃ τοι οὖσαν ὕποπτον, καὶ παρεγγραφομένην ὑπὸ τῆς λατινόφρονος αἰτήσεως τῷ ἁγιωτάτῳ Μαξίμῳ, ἱερωτάτῳ συγγραφεῖ, καὶ τῆς ἐκκλησίας συλλήπτορι. Ἔνατον, ὅτι κατακρίνουσι τὸν μακαριώτατον Πέτρον, συμπεραίνοντες εἶναι ἐκείνου διάδοχον τὸν Πάπαν μὴ ταυτοφρονοῦντα τῇ ἐκείνου ἁγιωσύνῃ, καὶ πολιτείᾳ. ἡ γὰρ ἐξουσία, καὶ ἡ αὐθεντία ἡ ἱκανοποιοῦσα, τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος Χριστοῦ ἐστιν, ὡς ἀποδέδεικται, καὶ μὴ ἡμῶν. Τὸ δὲ τινὸς γενέσθαι διάδοχόν τινα νοεῖται διχῆ, ἢ κατὰ τὴν σωματικὴν συγγένειαν, ἢ κατὰ τὴν ψυχικὴν εὐγένειαν, καὶ τὴν ὁμοφροσύνην τοῦ ἑνὸς Πνεύματος, ὡς φιλοσοφώτατα, ἅμα τε καὶ θεολογικώτατα ἐν τῷ πρώτῳ περὶ προνοίας λόγῳ ἀποδείκνυσιν ὁ συνετώτατος Συνέσιος παραδειγματίζων τοὺς αὐταδέλφους τῇ συγγενείᾳ τοῦ σπέρματος Τύφωνα, καὶ Ὄσιριν, ἀπηλλοτριωμένους δὲ τῆς συμπνοίας τοῦ Πνεύματος, ὥστε γένοιτ' ἂν κατ' ἐκεῖνον οὕτω συγγενεῖς εἶναι ἄνδρα τὸν Λίβυν, καὶ τὸν Παρθυαῖον (ἀμέλει τῷ λόγῳ τῆς ἀρετῆς) καὶ γένοιτ' ἂν οὕτως, οὓς καλοῦμεν ἡμεῖς ἀδελφοὺς κατὰ μηδὲν εἶναι τῇ ψυχῶν συγγενείᾳ προσήκοντας. καὶ γένοιτ' ἂν πάλιν παρρησιαστικώτερον ἐπὶ τῷ τοῦ λόγου ὑποδείγματι προσκείμενοι Ἰούδαν, καὶ Πέτρον μὴ τῷ αὐτῷ ὅρῳ, καὶ μέτρῳ τῆς πρὸς τὸν διδάσκαλον φιλίας, καὶ σπουδῆς, καὶ ὑπακοῆς ἔχεσθαι, εἰ καὶ ἄμφω ἀμέσως οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων, οὐδὲ δι' ἀνθρώπων παρὰ μιᾶς χειροτονοῦντος πηγῆς τῆς θείας ἐκλογῆς τοῦ Χριστοῦ ἐκπεφύκατον. τῆς θείας γὰρ μερίδος ἐν τῷ κόσμῳ πρὸς ἄλλοις οὔσης, καὶ τὰ μὲν πολλὰ κατὰ τὴν πρώτην ἐν αὐτῇ δύναμιν ἐνεργούσης, καὶ ἐμφορουμένης τοῦ νοητοῦ κάλλους. ἐκεῖ γὰρ κατὰ τὸν αὐτὸν ἄλλο γένος Θεῶν ὑπερκόσμιον, ὃ συνέχει μὲν πάντα μέχρις ἐσχάτων τὰ ὄντα, αὐτὸ δὲ ἀκλινές ἐστι, καὶ πρὸς ὕλην ἀμείλικτον. καὶ γένοιτ' ἂν οὕτω πλησιεστέρους, καὶ συγγενεστέρους ἐπιγεγονέναι τὸν Θεολόγον Γρηγόριον, Βασίλειόν τε, καὶ Χρυσόστομον τῷ μακαρίῳ Πέτρῳ διὰ τὸν λόγον τῆς κατὰ Θεὸν σπουδῆς, καὶ τῆς θεοπρεποῦς ἀγάπης. Ἀπ' ἐναντίας δὲ τοὺς ἀρχιομανουμένους, καὶ ὅσους γλωσσαλγοῦντας αἱρετικοὺς προσγειτνιάσαι τῷ ἀποστάτῃ Ἰούδᾳ, καίπερ ἐπὶ πολὺ μεταγενεστέρους τῆς ἐκλογῆς τῶν αὐτοπτῶν, καὶ μαθητῶν τοῦ Κυρίου, αὐτολέκτου τε, καὶ θείας διδασκαλίας αὐτοῦ, δῆλον ὅτι γέγονεν ἀποδεδειγμένον, ἐκείνους

προ-

προσγειτνιατεῖ, καὶ διαδέχεται τὴν τοῦ μακαρίου Πέτρου εὐδαιμονίαν, ὁ τὴν αὐθεντίαν τὴν ἐκείνου προσαμαξάμενος. ἡ γὰρ χάρις καὶ ἡ ἀποστολὴ τοῦ Χριστοῦ μία, καὶ ἡ αὐτή ἐστιν ἀδιαίρετος, καὶ ἀχώριστος, ὥσπερ τις ἡλιακὴ ἀκτινοβολία, καὶ μία, καὶ ἡ αὐτὴ ἐνεργητικὴ χάρις τῆς τελειότητος, ἀνατέλλουσα ἐπὶ πονηροὺς, καὶ ἀγαθοὺς, καὶ ἐξηπλωμένη πρὸς πάντας κατὰ τὸν εὐαγγελικὸν λόγον τοῦ Κυρίου, ἥτις προηγουμένως, καὶ δι᾽ ἀξίων, καὶ ἀναξίων ὀργάνων ὡς προσεσαφήνισται, κατὰ τὴν ἀκατάληπτον αὐτοῦ πρόνοιαν ἐνεργεῖ. Θεωρητέος λοιπὸν ὁ Πάπας τοῦ εἶναι πρέχοντος καιροῦ, εἰ τοῖς ἴχνεσι τοῦ μακαρίου ὁπαδός ἐστι, καὶ λέγεται, ὧν τὰ ἔργα αὐτοῦ σὺν ἡμῖν, καὶ τῇ ἀληθείᾳ παντοίῳ τρόπῳ ἀπηλλοτριωμένον, καὶ ἀποξενωμένον ἀποφαίνουσι, Τὸ μὲν, διότι ὁ μακάριος Πέτρος ἐξ ἀντιλογίας εἰς καταστολὴν μεταβέβληται, γνοὺς τὸ οἰκεῖον παράπτωμα τῆς εἰς τὸν Χριστὸν ἀθετήσεως. οὗτος δὲ τῷ πείσματι συνεχόμενος, καὶ τὸ συστέλλεσθαι ἀπορριψάμενος μετὰ δριμύτητος, καὶ σφοδρότητος τυραννικῆς, τοῦ ἰδιοβουλήτου κατ᾽ αὐτὸν ἀτρέπτου παρὰ τὴν φύσιν, καὶ τὴν διάνοιαν τοῦ ἀνεκπλώτου ἔχεται, Τὸ δὲ, διότι ἡ κορυφαιοτάτη καὶ ἀκροτάτη θεολογία, ὁ μακάριος λέγω Πέτρος περιεληλυθὼς τὴν Οἰκουμένην, τρεῖς ἐπισκόπους μεγαλοπόλεων τῇ θείᾳ χάριτι τοῦ τελεταρχικοῦ Πνεύματος ἐχειροθέτησε, καὶ δέδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν, καὶ αὐθεντίαν οὐ τὴν οἰκείαν, ἀλλὰ τὴν τοῦ ἀποκτείνοντος, καὶ ζωοποιοῦντος Θεοῦ Πατρὸς κοινοτάτην καὶ καθολικωτάτην, λύειν καὶ δεσμεῖν, ἃ δεῖ δεθῆναι, καὶ ἃ δεῖ λυθῆναι, ὡς προειδὼς τὴν ἐσομένην ἀπόνοιαν τῆς ῥωμαϊκῆς μεγαληγορίας ἐμφυσήσεως, καὶ ὑποψιθυρισμοῦ σατανικοῦ. καὶ γὰρ μετὰ τὴν χειροθεσίαν Εὐόδιον τὸν Ἀντιοχείας, καὶ Μάρκον τὸν Ἀλεξανδρείας, αὐτὰ τὰ θεῖα ῥήματα μετὰ προστάσεως ἀφοπώσατο τῷ κλήματι τῆς ἀμπέλου τῆς ζωῆς μετὰ τὸν μακάριον Πέτρον καὶ βίῳ, καὶ πολιτείᾳ τοῦ χειροθετήσαντος πρωτεπισκόπῳ Κλήμεντι, καὶ ἀρχιποιμένι τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης. οὗτος ἀπαυθαδιάζεται περικλείειν τὴν ἐν τῷ μακαρίῳ Πέτρῳ αὐθεντίαν καθόλου τοῦ Πνεύματος μόνον τοῖς ἐν Ῥώμῃ, κἀν τοῖς ἐνστηριχθῆναι, καὶ τὸν ἥλιον τῆς Οἰκουμένης τῇ δυτικῇ ἀμαυρότητι καταδεσμεύειν, τὰ δὲ λοιπὰ καθάπερ ἡ πεῖρα ἐκφηλοποιοῦσα ἀποδείκνυσι φαεινότατα ἅμα, καὶ λαμπρότατα μέρη τῆς Οἰκουμένης (ὑφ᾽ ὧν ὁ διαυγέστατος ἡλιακὸς Δίσκος ἀνατέλλων τοῖς ἐκεῖ μεταδίδωσι, καὶ χαρίζεται) φησὶ σκοτεινότατα, καὶ ζοφερώτατα εἶναι. καὶ τὸ πλεῖον τῆς ἀπονοίας ἐστὶν, ὅτι μόνος ἐγκαυχᾶται παρὰ τὰ προσήκοντα, καὶ διορισθέντα τῷ μακαρίῳ Πέτρῳ, ἔχειν αὐθεντίαν ἰδιοπροαίρετον, καὶ ἐξουσίαν κακοβούλητον λύειν, καὶ δεσμεῖν οὐχὶ τὰ λυτέα, καὶ τὰ δετέα διὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἀλλὰ τὰ κατ᾽ αὐτὸν οἰόμενα τῇ μοχθηρίᾳ τῆς προαιρέσεως, ὥστε διωρισμένως ἐπίστασθαι ἐξάγειν Γωβιλαίοις, καὶ Καλαντάραις, τοὺς ἐν τῷ ᾅδῃ ὑπ᾽ αὐτοῦ φωτιζομένους τῇ οἰήσει, καὶ ἐξαιρουμένους τῇ φαντασίᾳ, σκοτεινότατος ὢν, ἅμα τε καὶ τῆς φωταυγίας ἐνδεέστατος. Τὸ δὲ πάλιν, διότι τὸν σταυρὸν τοῦ Κυρίου, καὶ τὴν ταπείνωσιν αὐτοῦ, φιλάδελφόν τε φιλοστοργίαν, τὰ διαπραχθέντα χριστομιμήτως τῇ μακαρίᾳ ἐκείνῃ ψυχῇ, καὶ καθυπεικούσῃ βουλήσει τῇ εἰς τὸν Κύριον, προεφθη ἐκεῖνος κατὰ τὸ τρόπαιον ἐπ᾽ ὤμων ἀράμενος, οὗτος δὲ ὑπερφρονήσας, καὶ μετενεχθεὶς οἷος Κάϊν κατὰ τῆς ἀδελφότητος, ἐπέρριψε τοῦ κυβοειδοῦς σανδαλίου. πάλιν ἐκεῖνος τῷ ζέοντι τῆς ἀγάπης προΐστατο τῆς ἀδελφότητος ὡς συγχορείας, καὶ συναποστολῆς συμποιμαινούσης. οὗτος ὡς ποίμνης, καὶ ἀγέλης κατεξανίσταται, ὑπεραιρόμενος τῆς συναρχιερατευούσης δυνάμεως, καὶ τὰ κοινὰ ἰδιάζοντα, καὶ τὰ ἰσοεργῆ τῇ μιᾷ χάριτι καθόλου ἰδιώματι ἰδιοβουλήτως

νοσφί-

νοσφίζεται ἱεροσυλῶν τὰ θεῖα, οἷος ἄλλος Ἀνανίας, ἢ δόλιος Ἰούδας. ἐκεῖνος τέλος ὢν ἱκανόν τε, καὶ σκοπὸς διὰ τὸ δεῖν, καὶ οὐ χάριν τέλος τῆς ἐκκλησίας, συνεσκόπευε τοῖς συμπλῶσι, καὶ συνελπίζουσι τὴν πνευματικὴν σωτηρίαν τῆς λογικῆς ποίμνης, καθυποκειμένης τῷ ἀναφαιρέτῳ σκοπῷ τῆς οἰκονομούσης χάριτος, καὶ πειθόμενος τοῖς ἐξωτερικοῖς φίλοις καὶ προστακτικοῖς σκοποῖς, τῇ τοῦ διδασκάλου Χριστοῦ παιδείᾳ, ἔλεγε διαθέμενος τῆς βασιλείας πείθεσθαι. οὗτος ἐπεχόμενος κατὰ τοῦ θελήματος τοῦ Κυρίου, ὑπερφρονεῖ ὑπερεχόμενος πάντων, καὶ τὴν δεσποτικὴν ἐξουσίαν τὴν διαταχθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Σωτῆρος, διερμηνευθεῖσάν τε παρὰ τῶν Οἰκουμενικῶν συναθροισμάτων ἀνατρέπει. ἐκεῖνος συνευαγγελιζόμενος τοῖς υἱοῖς τῆς Βροντῆς, ἐκήρυττε τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύεσθαι, ᾧ συνυπεστηρίχθησαν καὶ αἱ μετ᾽ ἐκεῖνον τοῖς χρόνοις μεταγενέστεραι ἑπόμεναι τῇ αὐτοῦ διανοίᾳ, τῇ δὲ τοῦ Πνεύματος, καὶ τῇ εἰς Χριστὸν ὁμολογίᾳ ἁγιώταται Σύνοδοι. οὗτος παρὰ τὴν ὀρθὴν δόξαν, καὶ τὴν ἐκείνου γνώμην, καὶ ἐκτὸς τοῦ ἄρθρου τῆς πίστεως τούτων, προστίθησι καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ. ἐκεῖνος τῶν Ἰουδαίων ὡς θεοκτόνων ἐπεξιὼν, ξυνονομοθετεῖ τοῖς συγχορευταῖς, καὶ συγκορυφαίοις τῇ χάριτι τῆς ἀποστολῆς ἀπέχεσθαι ξενίων ἰουδαϊκῶν, καὶ ἀλισγημάτων εἰδωλολατρικῶν, πνικτοῦ τε, καὶ νηστείας σαββάτου, πλὴν τοῦ ἑνὸς μόνου. οὗτος καὶ Ἀρμενίοις καὶ Ἑβραίοις συνερχόμενος, ἄζυμα προσφέρει συγχρώμενος αὐτοῖς, καὶ τοῖς πνικτοῖς, τὸ σάββατόν τε σκυθρωπεῖ, τετράδα καὶ παρασκευὴν καταλύων, σὺν τούτοις συσταυροῖ τὸν Κύριον, καὶ συμπαραδίδωσι τὸν αὐτὸν τῆς δόξης σὺν ἐκείνοις, οἷς συνόψεται τὸν ἀδίκως ἐκκεντημένον. ἐκεῖνος τὸ δοκίμιον τῆς πίστεως πολὺ τιμιώτερον χρυσίου διὰ πυρὸς εὑρίσκει εἰς ἔπαινον, καὶ δόξαν ἐν ἐσχάτῳ καιρῷ τῆς τοῦ Χριστοῦ ἀποκαλύψεως, καὶ τῆς αὐτοῦ δευτέρας παρουσίας. οὗτος φλεγέθοντας, ἀτάκτους καὶ σκώληκας, καὶ βρυγμοὺς ὀδόντων ἀπειλεῖ τοῖς ἐνόχοις εἰς κατάκριμα αὐτῶν, ἀντικρὺς καταλήψεις, καὶ ἐπιγνώσεις τῆς θείας οὐσίας ἐπαγγέλλεται τοῖς δοξασθησομένοις περὶ τῆς κρίσεως, περὶ τῆς ἀναστάσεως, καὶ περὶ τῆς δικαίας παραταθησομένης ψηφοφορίας. τοὺς μὲν κατακρίνων, τοὺς δὲ δοξάζων. ἐκεῖνός φησι τοὺς πιστοὺς εἶναι ἀναγεγεννημένους ἐκ σπορᾶς ἀφθάρτου διὰ Λόγου ζῶντος Θεοῦ, καὶ μένοντος εἰς τὸν αἰῶνα. οὗτος τοῦ ἀφθάρτου Λόγου προκρίνει, καὶ προστίθησι, τὴν φθαρτὴν σποράν, καὶ ἐβδελυγμένην προαίρεσιν διορίζων, καὶ αὐθεντεύων τῷ κατ᾽ αὐτὸν ἐν ἀλογίᾳ ῥήματι, καὶ ἐν μοχθηρίᾳ βουλήματι. ἐκεῖνος τοὺς καιροὺς ἀγνοεῖν καθυποχρεῖται, ὡς διατίθησι τὸ τοῦ Κυρίου ἀμετάτρεπτον, καὶ ἀπαραλόγιστον ῥῆμα. οὗτος καίπερ σὰρξ ὡς χόρτος, καὶ ἡ αὐτοῦ δόξα ὡς ἄνθος χόρτου, καὶ ἐξηράνθη ὡς χόρτος, καὶ τὸ ἄνθος ἐξέπεσεν, ἐγκαυχᾶται καθυπερβαίνειν τῆς θείας γνώσεως, κτίζων καὶ χρονοποιῶν ἰδίους καιροὺς καὶ χρονοστασίας, παρὰ τοὺς τοῦ Κυρίου διατεταγμένους, ἐφ᾽ οἷς καὶ νέα διαβατήρια, καὶ πασχάλια καινοτομούμενα παρεισθετεῖ καὶ χρονοστατεῖ, παρὰ τὴν διαταγὴν, καὶ τὴν τοῦ Κυρίου διαθήκην. ἐκεῖνος ἄχθεται τετράδα, ἀδημονεῖ παρασκευὴν, εὐφραίνεται σάββατον, τῇ μὲν, διὰ τὴν προδοσίαν, τῇ δὲ, διὰ τὴν σταύρωσιν, τῷ δὲ, διὰ τὴν ἔγερσιν τοῦ διδασκάλου. οὗτος, οἷς ἔδει συλλυπηθῆναι, συνευφραίνεται τοῖς συλλυποῦσι, καὶ οἷς ἔδει συνευφρανθῆναι, συλλυπεῖται τοῖς φθονοῦσιν, ἀπ᾽ ἐναντίας νομοθετῶν τῷ μακαρίῳ Παύλῳ, λέγοντι χαίρειν μετὰ χαιρόντων, καὶ κλαίειν μετὰ κλαιόντων. ἐκεῖνος διατάσσει τὴν πίστιν τῶν εὐσεβῶν. καὶ τὴν αὐτῶν ἐλπίδα εἶναι εἰς Θεὸν τὸν Χριστὸν, καὶ τὰς ψυχὰς αὐτῶν ἁγνίζεσθαι διὰ

[illegible]

Πνεύματι ἁγίου εἰς φιλαδελφίαν ἀνυπόκειτον. οὗτος ἑαυτῷ θαρρεῖ, καὶ οὐ τῷ καθόλου Πνεύματι, καὶ Θεῷ, πᾶσάν τε τὴν κοινὴν, καὶ καθόλου ἐξουσίαν τοῦ Πνεύματος ἀφελόμενος ἀπὸ τῆς ἀδελφότητος, τὴν ἰδίαν ἑαυτῷ αὐτὴν καθυποκεῖσθαι παρασκευάζων. Ἐκεῖνός φησιν, ἰδοὺ τίθημι ἐν Σιὼν λίθον ἀκρογωνιαῖον, ἐκλεκτὸν, ἔντιμον, καὶ ὁ πιστεύων ἐπ' αὐτῷ οὐ μὴ καταισχυνθῇ. ὑμῖν οὖν ἡ τιμὴ τοῖς πιστεύουσιν, ἀπειθοῦσι δὲ, λίθον, ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας. Λίθος προσκόμματος, Πέτρα σκανδάλου, οἳ προσκόπτουσι τῷ Λόγῳ ἀπειθοῦντες, εἰς ὃ καὶ ἐτέθησαν. ὑμεῖς δὲ γένος ἐκλεκτὸν, Βασίλειον ἱεράτευμα, ἔθνος ἅγιον, λαὸς εἰς περιποίησιν, ὅπως τὰς ἀρετὰς ἐξαγγείλητε τοῦ ἐκ τοῦ σκότους ὑμᾶς καλέσαντος εἰς τὸ θαυμαστὸν αὐτοῦ φῶς. οὗτος ἑαυτὸν Πέτραν ποιῶν ἀνεξάρτητον, καὶ μὴ συναριθμούμενον τοῖς λοιποῖς στηρίγμασι τῆς τοῦ Κυρίου οἰκοδομῆς, καὶ ἱεροσυλῶν τὴν τιμὴν τῆς εὐσεβείας, καὶ τὴν καθόλου εὐγένειαν, καὶ εὐεργεσίαν τοῦ βασιλικοῦ ἱερατεύματος, διεκδικεῖ αἱρετικοὺς, καὶ διαφεύδει αἱρεσιάρχας, ἑαυτὸν δὲ παρὰ τὸ ἔργον ἀναμάρτητον τῶν περὶ εἰς τὸ θεῖον σέβας γαυριῶν, καὶ παρὰ τὴν εὐπραγίαν αὐτοῦ μεγαλαυχούμενος. ποῦ λοιπὸν ἡ ἀπομίμησις, καὶ ἡ τοῦ μακαρίου Πέτρου διαδοχὴ, ὅπου πλεῖστον ἐξεικονίζεται ἡ παραλλαγὴ, καὶ διαγράφεται ἡ αὐθυποφερομένη εἰκὼν τῆς ἐκείνου πρὸς τὸν Θεὸν, καὶ σωτῆρα Χριστὸν ἐπιγνώσεως, θερμοτέρας διαθέσεως, φιλοστόργου ἀδελφότητος, πολιτείας τε, καὶ τῆς ἀνυποκρίτου θεοσεβείας. Ὅτι μὲν οὖν τὰ διαμαρτυρηθέντα τῷ χρυσορρήμονι κοινῇ ἐκληπτέα, ὅτι τε τὸ δίλημμα κατὰ τοῦ δὶς λαμβάνοντος ἐπιφέρει τὴν ἧτταν, ὅτι τὸ πολύτελος, τὸ χάριν οὗ, καὶ δι' ὃ ἓν καὶ μόνον ἐστὶν ἀπλήθυντον, τὸ δὲ ἕνεκά του, καὶ ᾧ, πολυπλασιαζόμενον, καὶ πολλαχῇ λεγόμενόν ἐστιν, ᾧ συνεσκόπευον οἱ πανάγιοι ἀπόστολοι, καὶ ἀλληλοδιαδόχως συναποβλέπουσιν εὐτονώτατα πάντες οἱ ἀρχιερεῖς τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ Πνεύματος. καὶ ὅτι ὁ Πάπας οὐ διαδέχεται τὸν μακάριον Πέτρον, ὡς μὴ βαστάζων τὴν πατρικὴν εἰκόνα, καὶ χαρακτηριστικὴν ἐμφέρειαν αὐτοῦ τὴν ἐν ἤθεσι, καὶ ἐν εὐσεβείᾳ, καὶ πολιτείᾳ ἐκείνου συνδεδεμένην διὰ τοὺς θεοσεβεῖς, καὶ ὅτι οὐ δεῖ προσκυνεῖν τὸ κιβδηλεῦον τὸ χαρτηρατοποιούμενον τέρας αὐτοῦ, ἅτε παραλλάσσον, παραγράφον, καὶ τὸ ὑποφοροῦν γόνιμον τῆς ἐξεικονίσεως, ἅλις.

ΚΕΦΑ'ΛΑΙΟΝ Π'.

Μαρτυρία ἑβδόμη.

Ἀντιφωνεῖ καὶ ὁ μέγας Βασίλειος ἐν τῷ περὶ κρίματος Θεοῦ.

Ὁ μακάριος Πέτρος ὁ πάντων μὲν τῶν μαθητῶν προκριθεὶς, μόνος δὲ πλεῖον τῶν ἄλλων μαρτυρηθεὶς, καὶ μακαρισθείς.

Ἐξέτασις.

Αὕτη ἡ μαρτυρία προεξέτασται ἡμῖν θείᾳ συμμαχίᾳ ἅλις ὅπισθεν ἐν τῷ πρώτῳ μέρει τοῦ δευτέρου μέρους τῆς τετάρτης πραγματείας, ἐφ' ᾗ ἠγώνισται ὁ αὐτοχρονισμὸς τῆς ἀληθείας κατὰ τοῦ ἀντιχρονισμοῦ τῆς ψευδολογίας, ἅμα τε δέδεικται, πῶς ἐν τοῖς ὀρθοῖς κριτηρίοις λαμβάνεται τὸ πρότερον ὕστερον, καὶ τὸ ὕστερον ὡς γνώριμος πρότερον καὶ πρωτόγονος δικαζόμενον. σὺν τούτοις, ὅτι προμεμαρτύρηται, προκέκριται, καὶ προμεμακάρισται συναξιούμενος ὁ μακάριος Πέτρος τῇ ὁμοταγεῖ αὐτῷ χορείᾳ, καὶ συναριθμούμενος τοῖς συναποστόλοις αὐτῷ μαθηταῖς.

ὅθεν προΐσταται τῆς ἀδελφότητος οὐχ ὡς πλείονα ἔχων τὴν ἀξίαν, ἀλλὰ πλεονεκτῶν τῇ προθυμοτέρᾳ σπουδῇ, καὶ διακαεστέρᾳ ἀγάπῃ τῇ πρὸς τὸν διδάσκαλον, ὃν ὤφειλε πλείονα, ἐπειδήπερ καὶ πλεῖον εὐεργετήθη, ἀφεθεὶς τοῦ παραπτώματος, καὶ ἀλειφθεὶς τῇ θείᾳ συμπαθείᾳ. ἄλλως τε ὅτι τὰ πρὸς ἐκεῖνον ῥηθέντα οἰκονομικῶς παρὰ τοῦ διδασκάλου Χριστοῦ κοινῇ διαμεμαρτύρηνται, καίπερ πρὸς ἕνα λέγονται, κατὰ τὸν λόγον τῆς ἀληθείας, καὶ ἑρμηνείας τῶν διδασκάλων τῆς ἐκκλησίας, μάλιστά γε τῆς τοῦ ἱεροῦ Ἐπιφανίου παραδόσεως, διόπερ ἐν τοῖς ὄπισθεν ἐπαναληπτέαν τὴν κατὰ πλάτος ἀκριβολογίαν, καὶ ἐξεταστικὴν διάθεσιν τῆς προχειρίσεως.

ΚΕΦΑ'ΛΑΙΟΝ ΠΑ'.

Μαρτυρία ὀγδόη.

Ἀντιπνεῖ καὶ ὁ θεῖος Ἐπιφάνιος ἐν τῷ κατὰ Ἀνοήτων.

Ὕστερον γὰρ πάλιν, ὅτε ἡ τελεία αὐτοῖς ἀπόταξις γεγένηται, ἀπὸ τοῦ Πέτρου γεγένηται. ἐπειδὴ γὰρ καὶ αὐτὸς ἀφηγεῖτο τοῦ ἰδίου ἀδελφοῦ, καὶ ἔτι δὲ κατὰ τοῦτο, ὅτι Θεός ἐστιν εἰδὼς τὰς κλίσεις τῶν καρδιῶν, καὶ γινώσκων τίς ἐν πρώτοις ἄξιος τάττεσθαι, καὶ ἐξελέξατο τὸν Πέτρον ἀρχηγὸν εἶναι τῶν αὐτοῦ μαθητῶν.

Ἐξέτασις.

Ἐπειδήπερ πρῶτον τῇ τάξει ὑποτίθησιν ὁ ἅγιος τάττεσθαι τὸν μακάριον Πέτρον, τῶν ἄλλων συντασσομένων αὐτῷ, καὶ συγχορευόντων. ὁ δὲ ὑπεναντίος φησὶν αὐτὸν εἶναι ἀντιπνέοντα τῷ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει κυρῷ Πατελάρῳ, καταμάθωμεν ἐν ἀκριβασμῷ διακριτικοῦ, καὶ συντακτικοῦ λόγου τῆς θεοκινήτου λύρας, εἰ ὁ σφετεριζόμενος τὰ ἀλλότρια ὡς ἴδια ἀντίδικος διευθύνει ὀρθῶς, καὶ συντάττει κανονικῶς τὸ δωδεκάχορδον ὄργανον τοῦ Πνεύματος, καὶ ταῦτα μὲν κατὰ τὴν ἀληθῆ, σύμφωνόν τε πνοὴν τῆς συγχορείας κινούμενον, καὶ λαλούμενον ὑπὸ τοῦ πρώτως ἀκινήτως, καὶ αὐτοκινήτως κινοῦντος, καὶ λαλοῦντος αὐτὸ, οὐχὶ κατὰ τὸν ἄλογον λόγον τῆς ἐν μοχθηρίᾳ, καὶ τῆς ἐν Βαβυλῶνι μουσικῆς, ἀλλὰ κατὰ τὸν ἐναρμόνιον λόγον τοῦ κρούοντος, καὶ ἐνηχοῦντος Πνεύματος, καὶ τῆς ἐπ' ἀγαθῷ κατ' ἀρετὴν κλίσεως Θεῷ χρεωστουμένης, ὅστις εἰ μὲν θεοκινήτως εὐτονεῖ, καὶ συντάττει τὴν δωδεκάχορδον, καὶ δωδεκάφθογγον λύραν τοῦ Πνεύματος, συμμελῳδήσωμεν, καὶ συγχορεύσωμεν εὐλόγως ὑποταττόμενοι τῷ ἐνηχοῦντι Πνεύματι, εἰ δὲ νενοθευμένως, καὶ μοχθηρῶς, καὶ μὴ κατὰ τὴν ἐπαγγελίαν τῆς αὐταληθοῦς τελεταρχικῆς συντάξεως, καὶ τὴν συμφωνίαν τῆς ὁμοταγοῦς χορείας τῶν συγχορευτῶν κορυφαίων τῆς ἀποστολῆς, παρακεκλικότες τὸ ἄμικτον, καὶ τὸ ἀσυγκέραστον τὴν ἑνότητα τῆς νυμφικῆς συνθέσεως, συνείπωμεν κρεῖσσον τῇ τερψιφθόγγῳ λύρᾳ τῶν τριῶν παίδων τῆς ἀνεξικακίας μέσον φλογὸς τῇ δρόσῳ τοῦ ἄνωθεν ὕοντος Πνεύματος καταρραντιζομένων, καὶ ἀντιφθεγγομένων τῷ τῆς Βαβυλῶνος καταδυναστεύοντι μὲν τῶν σωμάτων τῆς ὁσιότητος, οὐ μένοντι τῆς ἁγίας προαιρέσεως αὐτῶν Θεῷ δεδουλωμένης κατακυριεύοντι. Ὄργανα παρέκλινε τὸ πένθος ᾠδῆς. οὐ γὰρ ᾖδον ἐν νόθοις οἱ παῖδες Σιὼν, Βαβυλῶνος λύει δὲ πλάνην πᾶσαν, καὶ μουσικῶν ἁρμονίαν Βηθλεὲμ ἐξανατείλας Χριστός. διὸ ἀνυμνοῦντες ἐπαμέλψωμεν, εὐλογείτω ἡ κτίσις πᾶσα τὸν Κύριον, καὶ ὑπερυψούτω εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Ἰστέον λοιπὸν α΄, ὅτι κατὰ τὸν Σταγειρίτην εἰς τὸ, ιβ΄, τῆς μεταφυσικῆς κεφ, η΄. ἀρχὴ καὶ πρῶτον τῶν ὄντων ἀκίνητον καθ᾽ αὐτὸ, καὶ κατὰ συμβεβηκὸς, ὑπὸ μηδενὸς κινούμενον, ἀλλ᾽ αὐτοκίνητον ὂν, πάντα κινεῖ, ᾧ οὐδὲν τῶν κτιστῶν ὄντων ἢ συναριθμεῖται, ἢ συγκρίνεται, αὐτὸ δὲ πάντα συντιθέμενον, καὶ συνταττόμενον, καὶ πάντα συνδυνάμενον κατὰ τὸν λόγον αὐτῶν, καθ᾽ ὃν τρόπον ἀποδείκνυσι καὶ ὁ ἱερὸς Δαμασκηνὸς ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ αὐτοῦ ἐκδόσει εἶναι, καὶ λέγεσθαι τὸν Θεόν. δεῖ γὰρ καταντῆσαι πᾶν τὸ κινούμενον ἐπὶ τὸ ἀκίνητον τὸ τὰ πάντα κινοῦν ἀκινήτως, ὅπερ ἐστὶν ὁ Θεὸς, καὶ μὴ προϋποτιθέναι ἄκτιστον ἄπειρον ἐνέργειαν, καὶ πεπερασμένον ὂν τοιοῦτον εἶναι. Εἰ δὲ λέγεται ὁ Θεὸς κινεῖσθαι, ὡς τὸ ἔκλινεν οὐρανοὺς καὶ κατέβη, καὶ ἄλλα τοιαῦτα, ταῦτα κατὰ τὴν ἔνσαρκον οἰκονομίαν, καὶ τὴν ἐν ἀνθρώπῳ περιγραφὴν νοητέα, οὐ μένουσιν κατὰ τὴν ἀπειροκατάληπτον δύναμιν, καὶ ἐνέργειαν αὐτοῦ τῆς θείας φύσεως, καὶ οὐσίας, τῆς πανταχοῦ παρούσης, καὶ τὰ πάντα πληρούσης περιληπτέα. ἡ γὰρ κίνησις, καὶ ὁ χρόνος τοῦ Χριστοῦ καθὸ ἄνθρωπος, οὐχὶ καθὸ Θεὸς μετρεῖται, καὶ χρονίζεται, ὅστις κατὰ τὸ συναμφότερον κεκίνηκε, καὶ διέταξε τὴν περὶ ἡμᾶς κηδεμονίαν διὰ τοῦ δωδεκαχόρδου ὀργάνου τῆς ὀργανικῆς ἐπιτηδειότητος τῶν Ἱεροκηρύκων ἀποστόλων, οὓς ἐγκωμιάζουσα πνευματοκινήτως ἡ ἐκκλησία ᾄδεται ἐναρμονίως Τριωδίῳ, μεγάλῳ κανόνι, ᾠδῇ δ΄, οὕτω. Δωδεκάχορδον ὄργανον μέλος ἐκελάδησε τὸ σωτήριον μαθητῶν χορὸς ὁ ἔνθεος πονηρὰ συγχέων μελῳδήματα.

Ἰστέον β΄, κατὰ τὸν αὐτὸν Σταγειρίτην ἐν τῷ η΄, τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως, ὅτι τάξις ἐστὶ λόγος κατὰ τὸ πρότερον, καὶ τὸ ὕστερον, καθ᾽ ἣν ὁ τῶν ὅλων δημιουργὸς Θεὸς διέθετο τὴν δημιουργίαν αὐτοῦ, καὶ ἔθετο ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ αὐτοῦ τὰ χαρίσματα, καὶ τὰ ἐνεργήματα αὐτοῦ συντεταγμένως, καὶ ἀναλογουμένως, ὡς προείρηται ὄπισθεν, διὸ καὶ ὁ ἱερὸς Δαμασκηνὸς ἐν τῇ αὐτοῦ ἐκδόσει τῆς αὐτοῦ ὀρθοδόξου πίστεως ἀποδείκνυσι τὸν Θεὸν εἶναι τακτικὸν ὅλης τῆς συντάξεως τῶν δημιουργημάτων αὐτοῦ, καθ᾽ οὗ τὴν εἰκόνα ἀδύνατον εὑρεθῆναι δευτέραν ἀπαράλλακτον. Ὡσαύτως ὁ μακάριος Παῦλος διατάσσων διὰ τοῦ ἐν αὐτῷ λαλοῦντος Χριστοῦ τά τε ὁμοταγῆ, καὶ ἀνάλογα θετὰ χαρίσματα, φησὶν, οὓς μὲν ἔθετο ὁ Θεὸς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πρῶτον ἀποστόλους, δεύτερον προφήτας, τρίτον διδασκάλους, καὶ τὰ ἑξῆς. Ἰστέον γ΄, ὅτι τὸ πρότερον, καὶ τὸ ὕστερον κατὰ τὸν αὐτὸν Σταγειρίτην ἐν τῷ δ΄, τῶν μεταφυσικῶν λέγεται τὸ μὲν κατὰ τὴν φύσιν, καὶ ἁπλῶς, ὡς Θεὸς πάντων φυσιοποιὸς, καὶ χαριτοποιὸς πρωτεύει, πρὸς μηδενὸς διοριζόμενος, ἢ καταλαμβανόμενος, περὶ οὗ πλατύτερον, καὶ χριστιανικώτερον Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης ἐν τῷ περὶ θείων ὀνομάτων. ὅπερ πρωτεῖον οὐκ ἔχει ὁ μακάριος Πέτρος, οὐδ᾽ ὁποιονοῦν τῶν κτισμάτων ἢ ἔχει, ἢ δύναται ἔχειν. Ἴδετε, ἴδετε φησιν, ὅτι ἐγώ εἰμι Θεὸς, καὶ ἄλλος οὐκ ἔστι πλὴν ἐμοῦ. τὸ δὲ κατὰ τὸν τόπον, ὡς τὸ ἐγγύτερον τοῦ Κέντρου, καὶ τὸ πλησιέστερον τοῦ σημείου τοῦ Κύκλου, καὶ μηδὲ οὕτως ὁ μακάριος Πέτρος (ἀναγωγικῶς ἔτυχε τοῦ πρωτείου τῶν ἀποστόλων) ἐπειδήπερ Κέντρον, ἀρχὴ, μέση, καὶ τελευτὴ μόνος ὁ Χριστὸς ἦν, καὶ ἔστι, καὶ ἔσται. καὶ γὰρ αὐτὸς ἤμβλυνε τὸ Κέντρον τῆς ἁμαρτίας, αὐτός ἐστιν εἰς τὸ μέσον τῶν μαθητῶν, διδοὺς αὐτοῖς τὸν σύνδεσμον τῆς ἀκαταλύτου εἰρήνης, καὶ τῆς ὁμονοίας. αὐτός ἐστιν ἡ ἀρχὴ τοῦ εὐαγγελίου, καὶ αὐτὸς ἐπηγγείλατο συνεῖναι πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος, ἐπειδήπερ ἐξ αὐτοῦ, δι᾽ αὐτοῦ, καὶ εἰς αὐτὸν τὰ πάντα, ἵνα ᾖ τὰ πάντα, καὶ ἐν πᾶσι Χριστὸς κατὰ Παῦλον. ἴσοι γὰρ ἦσαν ἀλλήλοις τῇ αὐτῇ ἀρχῇ

Κέντρῳ, μέσῃ, καὶ τελευτῇ τῆς θείας χάριτος τῆς τὰ πάντα πληρούσης οἱ πανάγιοι ἀπόστολοι καὶ ἀρχόμενοι, καὶ μεσιτευόμενοι, καὶ κυκλούμενοι, καὶ τελεταρχούμενοι παρὰ τῆς αὐτῆς περιφερείας, καὶ πνευματοκινήτου δινήσεως, ἐπειδήπερ αἱ ὁμοταγεῖς γραμμαὶ ἐκ τοῦ αὐτοῦ Κέντρου πρὸς τὴν αὐτὴν περιφέρειαν ἐρχόμεναι, ἴσαι ἀλλήλαις εἰσὶ κατὰ τὸ καθόλου ἀξίωμα τῆς πνευματικῆς μαθήσεως, ὁμοταγὴς δὲ ἦτο ἡ συγχορεία τῶν μαθητῶν τῷ κορυφαίῳ, ὡς προείρηται σὺν τῷ Ἀρεοπαγίτῃ Διονυσίῳ. Τὸ δὲ πάλιν λέγεται πρότερον κατὰ τὸν χρόνον, καὶ μηδὲ οὕτως ὁ μακάριος Πέτρος ἐπρώτευε πάσης τῆς συμμαθητείας, εἰ καὶ τοῦτο ἀποφαίνεται ὁ θεῖος Ἱερώνυμος. ὁ γὰρ μακάριος Ἀνδρέας αὐτάδελφος ὢν τῇ συγγενείᾳ τοῦ αἵματος, καὶ ὁμότροπος τῇ ἀρετῇ, καὶ τῇ χάριτι, γηραιότερος τῇ ἡλικίᾳ ἦν αὐτοῦ, καὶ πρῶτος συνηντήσατο τῷ κινήσαντι τὴν δωδεκάφθογγον αὐτῶν ὀργανικήν τε σύνταξιν Χριστῷ, ὡς αὐτὸς ὁ ἱερὸς Ἐπιφάνιος ἐν τῷ αὐτῷ λόγῳ κατὰ Ἀνοήτων ἐκτίθησι. Τὸ δὲ πάλιν λέγεται πρῶτον κατὰ τὴν κατὰ προαίρεσιν κίνησιν, ὥστε κινοῦντος ἐκείνου, κινεῖσθαι καὶ τὰ λοιπὰ, μὴ κινοῦντος δὲ, ἀκίνητα μένειν, καὶ μήτε κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον προεξῆρχεν ὁ μακάριος Πέτρος, προϊστάμενος τῆς συγκινουμένης αὐτῷ χορείας παρὰ τῆς ἀνεξαρτήτου, καὶ θείας κινήσεως. πάντες γὰρ ἐκινοῦντο τῷ αὐτῷ Πνεύματι, καὶ τῇ αὐτῇ συντρεχούσῃ αὐτοῖς χάριτι τοῦ Χριστοῦ. οὐ γὰρ τῇ κινητικῇ κατ᾽ αὐτὸν προαιρέσει (ὅτι μήγε κινουμένη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, καθὸ ἀλλήλοις συνεκινοῦντο) τοῦ μακαρίου Πέτρου ἐκινοῦντο οἱ ἀπόστολοι, ἀλλὰ τῇ θείᾳ ἀποκαλύψει τοῦ παναγάθου Θεοῦ, ἥτις καὶ Πέτρον, καὶ Ἰάκωβον, καὶ Ἰωάννην, καὶ πάντας τοὺς ἀποστόλους κεκίνηκεν εἰς τὴν αὐτοῦ ἐπίγνωσιν, καίπερ πρῶτον ἀπεκαλύφθη τῷ μακαρίῳ Πέτρῳ ὡς θερμοτέρῳ εἰς τὴν θείαν εὐπείθειαν. Τέως λέγεται πρότερον τὸ κατὰ τάξιν, ὡς ἔχον σχέσιν πρὸς τὸν διατάσσοντα, καὶ κινοῦντα τὰ διαταττόμενα, καὶ συγκινούμενα ἐν τῷ χορῷ, καὶ τῷ ὀργάνῳ τῆς αὐτῆς ἐναρμονίας τοῦ Πνεύματος, καὶ μελῳδήματος, ὡς ὁ πρωτοστάτης τοῦ παραστάτου, καὶ οὗτος τοῦ τριτοστάτου, ἡ νήτη τῆς παρανήτης, καὶ τὰ ἑξῆς. καὶ οὕτω μὲν δοκεῖ ὁ μακάριος Πέτρος ὡς κορυφαῖος προπηδᾶν, καὶ εἶναι προθυμότερος κατὰ τὴν κλίσιν τῆς καρδίας αὐτοῦ, καὶ προλαμβάνειν τῶν ἄλλων τὴν ἡλιόκρουστον προσβολὴν τῆς εὐπειθείας, καὶ τῆς εἰς Χριστὸν ὑποταγῆς παρὰ τοῦ Κυρίου, καὶ συνενηχοῦντος, συγκινοῦντος, καὶ συγκρούοντος μουσουργικοῦ θείου Πνεύματος ὁμοθυμαδὸν ἐπὶ τὸ αὐτὸ τὴν συγκινουμένην, καὶ συγκρουομένην ὁμοταγῆ χορείαν, καὶ συσσαλπιζομένην δωδεκάδα θεόλεκτον τῶν ἀποστόλων. καὶ γὰρ καθάπερ εἷς καὶ ὁ αὐτὸς χοροποιὸς μουσικὸς, καὶ ἀοιδὸς συγκινεῖ ἐν τῷ ἅμα εἰς τὴν αὐτὴν χορείαν τόν τε πρωτοστάτην, παραστάτην, καὶ τριτοστάτην συγχορεύοντας ἐπὶ τῷ αὐτῷ χορῷ, καὶ τῷ αὐτῷ πλήκτρῳ ὁ λυροποιὸς κρούει συντεταγμένως ἐν τῇ αὐτῇ λύρᾳ τὴν αὐτὴν νήτην, παρανήτην, μέσην, ὑπερπαρυπάτην, παρυπάτην τε, καὶ ὑπάτην. τὸν αὐτὸν τρόπον μία ἡ αὐτὴ συντρέχουσα θεία χάρις ἐν τῇ αὐτῇ ἐκκλησίᾳ συνεκίνει, καὶ συνέκρουεν ὁμοθυμαδὸν συντεταγμένον, καὶ συναριθμούμενον ὅλον τὸ δωδεκάχορδον ὄργανον, καὶ σύγχορον δεσμὸν τῆς ὁμόφρονος ἀγάπης ἐν μιᾷ ἐξουσίᾳ τῶν ἱεροκηρύκων ἀποστόλων.

Ἰστέον δ΄, ὅτι οἱ πανάγιοι ἀπόστολοι ὡς ἔχοντες σχέσιν πρὸς τὸν νοητὸν ἥλιον τῆς δικαιοσύνης Χριστὸν, συνεχόρευον, καὶ συνεκινοῦντο συντεταγμένως τῇ αὐτῇ ἐνεργείᾳ τοῦ Πνεύματος, τοσοῦτο μόνον διαλαμβανόμενοι, ὅσον κατὰ τὸ ἀριθμεῖσθαι τῆς ὀργανικῆς

αὐτῶν ὑποστάσεως, ἐφ' ἣν ἐγίγνετο μεταληπτὸν τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, οὐ μὴν γε τῇ ἀξίᾳ, μιᾷ κινήσει, λόγῳ τε τῆς μιᾶς αὐτῶν συνεργούσης θείας χάριτος τῆς ἀποστολῆς. ὡς δὲ πάλιν εἶχον σχέσιν πρὸς τοὺς ὑπ' αὐτῶν κινουμένους ἀκροατὰς, ἐκίνουν καὶ αὐτοὶ συγκινούμενοι τὸ εὖ μέλος ἐναρμόνιον τῆς θεολογίας τοῦ Χριστοῦ, ἀμέλει καθάπερ ἐν νήτῃ πληττομένη τῷ πλήκτρῳ τοῦ ὀργανίζοντος, πλήσσει καὶ αὐτὴ τὸν ἀέρα. ὡσαύτως γοῦν ὁ χορευτὴς κινῶν τοὺς πόδας ἰχνηλατεῖ, καὶ βηματίζει ἐνδεικνύων τὰ μέτρα τῶν πηδημάτων τῆς χορείας τοῖς ἀκολουθοῦσιν, ἢ ὡς βροντὴ συντριβομένη ὑπὸ τῶν νεφελῶν, φωτίζει, καὶ κεραυνοῖ τὰς ἀνωτάτω κορυφὰς τῶν ὀρῶν, ἢ σάλπιγξ σαλπιζομένη, καὶ ἐνηχουμένη ἐκκηρύσσει τοῖς ἀκούουσι τὴν φωνὴν τοῦ σαλπίζοντος. καὶ κατὰ μὲν τὸν πρῶτον τρόπον πάντες συνήρχοντο, συγκρουόμενοι ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τοῦ ἑνὸς βροντοφώνου Πνεύματος, τοῦ ἐνηχοῦντος αὐτοῖς, προαριθμούμενος, καὶ προτασσόμενος, καὶ ἀφηγούμενος ὁ μακάριος Πέτρος, καὶ κορυφαῖος τῶν λοιπῶν ἀποστόλων οὐχ ὡς χοροστάτης, ἢ προβολεὺς τῆς χορείας αὐτῶν, ἢ μυσταγωγὸς αὐτῶν, ἀλλ' ὡς ἐν συγχορείᾳ προηγούμενος πρωτοστάτης, κορυφαῖος τοῦ παραστάτου, καὶ τοῦ τριτοστάτου, συγκινούμενος, καὶ συντασσόμενος τοῖς λοιποῖς αὐτῷ συγχορευταῖς ἀφ' ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ἱσταμένου μέσου πάντων ἐν ἀρχῇ, καὶ τέλος φοροστάτου, καὶ μυσταγωγοῦ αὐτῶν, οὐχ ὡς κιθαρῳδὸς, ἢ λυρῳδὸς τῷ ἰδίῳ πλήκτρῳ κρούων τὰς συντεταγμένας, καὶ συγκρουομένας αὐτῷ χορδὰς, ἀλλ' ὡς νήτη πρὸς τὴν παρανήτην προαριθμουμένη συντεταγμένως, καὶ συναριθμουμένως παρὰ τοῦ κιθαροποιοῦ, καὶ λυρῳδοῦ Χριστοῦ τῷ πλήκτρῳ τοῦ ἑνὸς Πνεύματος ταῖς λοιπαῖς συνοργανιζομέναις αὐτῷ χορδαῖς. καὶ γὰρ οὐχ ὡς διατάσσων αὐτοῖς προέστατο δεσποτικῶς, καὶ αὐθεντικῶς, ἀλλ' ὡς ἀδελφὸς ὁμοταγὴς προΐστατο αὐτῶν, ὡς εἴρηται κατὰ τὸν Ἀρεοπαγίτην Διονύσιον. κατὰ δὲ τὸν δεύτερον τρόπον εἶχον σχέσιν πρὸς τὸ ποίμνιον, ὡς μουσικοὶ χοροστάται θέσει, καὶ χάριτι, ἀπαρχαί τε συναρχοῦσαι, συναρχόμεναι παρὰ τοῦ μουσικοποιοῦ, χοροστατοποιοῦ, καὶ ἀρχοποιοῦ ἑνὸς Θεοῦ, συγκινοῦσαι, καὶ συναυλιζόμεναι ἐν ἑνὶ ἤχῳ τοῦ Πνεύματος τὰς κατενεμπνευσθείσας αὐτοῖς φωνὰς τῶν προβάτων, καὶ τὰ τοῦ εὐαγγελίου κηρύγματα πρὸς τὴν μετάδοσιν τῆς χάριτος εἰς τοὺς ἀκούοντας, καὶ ἐνωτιζομένους, καὶ ἀκολουθοῦντας αὐτοῖς διὰ τὸν ἐν αὐτοῖς λαλοῦντα Χριστόν. περὶ ὧν ὀγδόη ᾠδὴ εἰς τὴν σύναξιν αὐτῶν τῶν θείων ἀποστόλων. Τὰ πάνσεπτα, καὶ χωρητικὰ δοχεῖα τῶν ἀρετῶν, τὰς τῶν βροντῶν ἀπαρχὰς, τὰς τοῦ κηρύγματος σάλπιγγας, τοὺς χειμάρρους τῆς ἀφθάρτου ζωῆς, τὰς θεοφόρους ἀστραπὰς, τὰς ἰαμάτων πηγὰς, τοὺς νοεροὺς πόδας τοῦ εὐαγγελίου δοξάσωμεν. Ἰστέον δὲ, ὅτι τὸ πρῶτον ἔτι λέγεται κατὰ μοχθηρίαν, καὶ τὸ προσόχθισμα, καὶ τὴν φαυλότητα, ὡς αὐτὸς ὁ Σταγειρίτης φησὶν ἐν τῷ ἑβδόμῳ τῶν πολιτειῶν κεφ. ιζ΄, λέγων, πάντα γὰρ στέργομεν τὰ πρῶτα μᾶλλον. διὸ δεῖ τοῖς νέοις πάντα ξένα ποιεῖν τὰ φαῦλα. καὶ κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον τῆς πρωτείας οὐδεὶς τῶν ὑποδειγμάτων τῆς ἀρετῆς ἐπρώτευεν οὔτε ὁ μακάριος Πέτρος, οὔτε ἡ λοιπὴ ὁμοταγὴς αὐτῷ χορεία, καὶ συμμαθητεία, ἢ ἄλλων, ἢ ἀλλήλων ὑφηγεῖτο, καὶ ἐξῆρχεν, ἢ ἐκήρυττεν, ἐκτὸς τοῦ υἱοῦ τῆς ἀπωλείας συναινέσαντος τῷ ἀρχεγόνῳ τῆς μοχθηρίας, καὶ κακίας διαβόλῳ ἀποστάτῃ τῆς εἰς τὸν Χριστὸν ἀποταγῆς, καὶ πλὴν τῶν ὑποδειγμάτων τοῦ προσοχθίσματος, ἀμέλει τῶν αἱρεσιαρχῶν, καὶ ἀνοήτων, οἷος ἦν ὁ Ἐβίων, καὶ Κήρινθος, καθὼς ὁ αὐτὸς μακάριος Ἐπιφάνιος ἀλόγους, καὶ ἀνοήτους ἀποδείκνυσιν ἐν τῷ αὐτῷ λόγῳ,

ὅπου φησὶ καὶ τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν τρία τετελεκέναι φάρμακα μετὰ τὸ κήρυγμα, καὶ τῷ καιρῷ τοῦ πάθους αὐτοῦ. τὸ τοῦ νόμου, εἰς πλήρωμα αὐτοῦ. οὐκ ἦλθον γὰρ καταλῦσαι τὸν νόμον, ἀλλὰ πληρῶσαι αὐτόν. τὸ τῆς παρακαταθήκης, καὶ τὸ ἀρραβώνισμα τῆς μελλούσης ζωῆς. δι' ἐνζύμου ἄρτου, λαβὼν ἄρτον ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ εὐλογήσας, ἁγιάσας, κλάσας, ἔδωκε, καὶ τὰ ἑξῆς. Τρίτον τὸ ἴδιον, καθότι ἑαυτὸν ἔθυσε θυσίαν ζῶσαν, καὶ εὐάρεστον τῷ Θεῷ, καὶ Πατρὶ, ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου σωτηρίας σταυρωθεὶς ἐπὶ κρανίου τόπου. Φευκτέον λοιπὸν τὰ μοχθηρὰ πρωτεῖα, καὶ ἐν κακίᾳ ἁρπάγματα αὐτῶν, μή πως τῇ λύμῃ τῆς κακίας αὐτῶν ὥσπερ γάγγραινα διαδόσιμα συμφθείρωσιν ὅλον τὸ σῶμα τῆς πνευματικῆς ἐκκλησίας. τοιαῦτα πρωτεῖα ἐκπεφαυλισμένα τυγχάνει τὰ τῶν αἱρετικῶν, οἷά εἰσι τὰ τῶν Ἰουδαίων ὡς θεοκτόνων, τὰ τοῦ Ἐβίωνος, καὶ τὰ τῶν Μονοφυσιτῶν, οἷς ἐνέχονται, καὶ συνέρχονται λατινόφρονες, καθάπερ ἱκανῶς προσεσαφήνισται. ὥστε μοχθηρᾷ ἀρχῇ, καὶ ἐκπεφαυλισμένῳ πρωτείῳ οὐ πρὸς τῆς εὐσεβείας, ἀλλ' ἀπὸ τρόπου αὐτῆς, ἐκτός ἐστι πείθεσθαι, καὶ ὑπακούειν. ἀσύντακτος γὰρ ὁ ἀντίχριστος Ἐβίων, καὶ ὁ σὺν αὐτῷ ἀκόλουθος μετὰ τοῦ φιλοχρίστου, καὶ εὐσεβοῦς, ὡς ἀρνούμενος τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ θείου Ἰωάννου, καὶ τὸ ἱερὸν αὐτοῦ εὐαγγέλιον, ἐκείνην μὲν, ὡς ἀποκαλύπτουσαν τοὺς θεμελίους, καὶ λίθους στερροὺς τῆς πίστεως δώδεκα, συντασσομένους ἐπὶ τὸν αὐτόλιθον Χριστὸν, καὶ οὐχ ἕνα μόνον τὸν Πάππαν, ὡς φιλαυτίζονται λατινόφρονες, ἐφ' οἷς λίθοις συντεταγμένοις συναριθμουμένως ἐγκεχάρακται τὰ δώδεκα ὀνόματα τῶν ἀποστόλων, ὧν ἀφηγεῖται προαριθμουμένως, καὶ ὁμοταγῶς ὁ Πάππας, ὡς προείρηται. τοῦτο δὲ πάλιν, ὡς διδάσκον τὸν μακάριον Πέτρον μὴ τὰ βουλόμενα, διανοούμενά τε, καὶ θαρροῦντα ἑαυτῷ πράττειν, ἀλλὰ τὰ τῷ Θεῷ, καὶ τῷ σωτῆρι Χριστῷ, ἐφ' ὃν τὰ πάντα ἀνέθηκε κατεσταλμένος γεγονὼς, ὡς προείρηται, καὶ τὸν ἀπαυθαδιασμὸν ἀποσεισάμενος, οὗ τὸ ἐκμαγεῖον τῆς ἀρχῆς προέφθασαν ἀποβεβληκότες οἱ ἐγκαυχώμενοι ἐκείνου εἶναι διάδοχοι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΒ΄.

Μαρτυρία ἐννάτη.

Καιρίαν δίδωσι τῷ Πατελάρῳ καὶ ἡ ἁγία ἐκκλησία ἐν τοῖς τροπαρίοις, ἐν οἷς δείκνυσιν ἐν ταυτῷ ἀρχιποίμενα, καὶ κλειδοῦχον κατασκευάσαι τὸν Πέτρον.

Σὺ ἐπαξίως πέτρα προσηγορεύθης, ὅτε τὴν ἀκράδαντον πίστιν ὁ Κύριος, τῆς ἐκκλησίας ἐκράτυνεν, ἀρχιποίμενα τῶν λογικῶν προβάτων κατέστησεν, ἐντεῦθεν κλειδοῦχόν σε τῶν οὐρανίων πυλῶν, ὡς ἀγαθὸς ἐνεχείρισεν ἀνοίγειν πᾶσι τοῖς μετὰ πίστεως προσεδρεύουσι.

Τίς οὖν, ἀκροαταὶ αἰδέσιμοι, νοῦν ἔχων, κἂν ὅτι μάλιστα ἐπὶ μικρὸν ἀφήσειε τοσούτους, καὶ τηλικούτους ἁγίους διδασκάλους, καὶ μάλιστα τὸν ἀγγελοειδῆ μέγαν Χρυσόστομον, ἕψοιτο τῷ Πατελάρῳ, καὶ πιστεύσειε τἀναντία τούτοις ἅπασι φθεγγομένῳ, ἢ τίνος χάριν ὁ μὲν σοφώτατος Βουλγαρίας Θεοφύλακτος ἀπεσκιρτηκὼς ὢν καὶ αὐτὸς τῆς προστασίας, καὶ τῆς ἀγέλης τοῦ Πέτρου, τοιοῦθ' ὅλως οὐδ' ἐνόησεν, ἀλλὰ τὰ αὐτὰ τοῖς ἄνωθεν ἁγίοις ἐν ταῖς αὐτοῦ τῶν θείων Ἑρμηνείαις ἐδογμάτισε γραφῶν. οὗτος δὲ ἃ μηδεὶς ποτε ὀρθοδόξων, καὶ μόνον τετόλμηκε νοῆσαι ἐπ' ἀδείας ἐν ἐκκλησίᾳ θριαμβεύει ἀγερωχῶν, ἢ δῆλον, ὅτι οὐκ ἔστι μόνον ἀπεσκιρτηκώς.

Ἐξέτασις τῆς μαρτυρίας, καὶ ἀπόκρουσις τῶν παραλογιζομένων, καὶ κακῶς συμπεραινομένων.

Τὰ περὶ τοῦ ἀρχιποιμένος περιστατικὰ, καὶ ἰδιώματα δεδήλωται ἱκανῶς ἡμῖν ἐν τοῖς προλελημμένοις, μάλιστά γε τετάρτῃ πραγματείᾳ, μέρει πρώτῳ, ἐφ᾽ οἷς δέδεικται, ὅτι ἀρχιποιμὴν κυρίως, καὶ καθόλου ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός ἐστιν ὁ ἀρχηγὸς τῆς πίστεως ἡμῶν φύσει τέλειος Θεὸς, καὶ τέλειος ἄνθρωπος, προσαγωγὸς τῆς ταπεινότητος ἡμῶν εἰς τὴν θείαν ἀνύψωσιν, μόνος ἀμέσως ἐντετυχὼς, καὶ ἑνωθεὶς τῇ παρ᾽ ἧς προσελήφθη Θεότητι ὡς ἄνθρωπος, ὅστις καὶ κλειδοῦχος ἐμφανίσαι ζωῆς, καὶ θανάτου, καὶ πάσης αὐθεντίας, καὶ ἐξουσίας, οὐχ ὡς χάριτι παρ᾽ ἄλλου γεγονὼς τοιοῦτος, ἀλλ᾽ αὐτὸς ἔχων ἐν ἑαυτῷ τὴν ἐξουσίαν, φύσει, χάριτι, καὶ δωρεὰν τεθεικὼς ἔφθη, μετ᾽ ἐκεῖνον σὺν αὐτῷ ἑτέρους ἀρχηγοὺς, καὶ ἀρχιποιμένας, καὶ κλειδούχους τῇ αὐτοῦ μιᾷ ἱεραρχίᾳ, καὶ ἐξουσίᾳ ποιμαίνοντας τὰ λογικὰ πρόβατα αὐτοῦ τοῦ Θεανθρώπου Χριστοῦ, καὶ μὴ μόνον τὸν μακάριον Πέτρον κεχρηματικέναι τοιοῦτον, ἀλλὰ καὶ πάντας τοὺς ἀποστόλους, καὶ τοὺς μετ᾽ ἐκείνους ἀλληλοδιαδόχως χρηματίσαντας, χρηματίζοντας, καὶ χρηματίσοντας τοιούτους μέχρι τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος. μέντοι γε οὐ ταυτοσημάντως, καὶ ἐν ταυτότητι πράγματος κατηγορεῖται τὸ τῆς ἀρχιποιμαντικῆς ἐπιστήμης, καθάπερ καὶ τὰ ἄλλα ὀνόματα τούτοις, κἀκείνῳ. ἐν ἐκείνῳ μὲν γὰρ ὅσα λέγονται ἀσυγκρίτως, καὶ ἀπαραβλήτως, ἀνεξαρτήτως, καὶ κατὰ ἀπόφασιν λέγονται. Ἐν τούτοις δὲ ἐξηρτημένως κατὰ θέσιν, καὶ κατὰ ψιλὴν ἐνέργειαν, οὐ μὴν γε οὐσίαν, καὶ ὕπαρξιν τῆς Θεότητος λέγονται συνουσιωμένην τοῖς οἷς ἐνεργεῖ, καὶ συνεργεῖ. ἀρχιποιμὴν γὰρ λέγεται ὁ Χριστὸς, καὶ πρωτότοκος, ἀρχιποιμὴν δὲ πάλιν, καὶ πρωτότοκος ὁ Πέτρος, καὶ πάντες οἱ ἀπόστολοι, καὶ οἱ εὐσεβεῖς, ἀλλ᾽ ἐκεῖνος μὲν ἀποφατικῶς, καὶ ἄθεπος ἄλλος δεύτερος μετ᾽ ἐκεῖνον, κατὰ πάντα ἐξισούμενος αὐτῷ. οὗτος δὲ συντεταγμένος, συναριθμούμενος, καὶ συντιθέμενος τοῖς συναρχιποιμέσιν αὐτῷ συμμαθηταῖς, συμπροεγνωσμένοις, καὶ συμπροωρισμένοις εἰς τὸ υἱοθετηθῆναι, καὶ συγχαρακτηρισθῆναι συμμόρφους τῆς εἰκόνος χάριτι, καὶ θέσει τοῦ ὄντος ἀρχιποιμένος, καὶ κυρίως φύσει Υἱοῦ, καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ. ὅθεν ἐπακολούθως φαμὲν τοῖς εἰρημένοις, ὅτι οἱ τὴν αὐτὴν εἰκόνα, καὶ σφραγῖδα ἔχοντες τοῦ Κυρίου προστιθέμενοι, καὶ συντιθέμενοι αὐτῷ ὁμοταγεῖς εἰσιν ἀλλήλοις, καὶ τὴν αὐτὴν σώζουσιν ἐξουσίαν, ἀπαρχομένην τοῦ πρώτου τάγματος τῆς ἀποστολῆς τῆς δωδεκαρίθμου, ἐφ᾽ ἧς προσαριθμεῖται ὁ μακάριος Πέτρος οὐχ ὡς μείζονα ἀξίαν ἔχων, ἀλλ᾽ ὡς προθυμοτέραν σπουδὴν ἐνδειξάμενος πρὸς τὸν εὐεργέτην, συναριθμεῖται πάλιν Ἰάκωβος, καὶ Ἰωάννης, χ᾽ οἱ λοιποὶ συναρχιποιμένες, καὶ συναρχηγοὶ τῆς πίστεως, καὶ συμφοιτηταὶ τῆς θεολέκτου διδασκαλίας τοῦ Χριστοῦ, καταλέγοντες ἐπὶ τὸν Ματθίαν, καὶ συσχηματίζοντες κυκλοειδὲς σχῆμα ἄναρχον, καὶ ἀτελεύτητον τῇ θείᾳ χάριτι συγχορεύουσι συνδεδεμένοι τῷ ἀδιαλύτῳ συνδέσμῳ τῆς θείας ἀγαπήσεως, καὶ συνέχονται τῇ αὐτῇ ἀρχῇ, μέσῃ, καὶ τελευτῇ τοῦ αὐτοδιδασκάλου Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Τέως τὸ πρῶτος, τὸ μεῖζον, τὸ ἀρχὴ, καὶ τὰ τοιαῦτα οὐ χρεών ἐστι τὸν ἄκακον, ἄδολον, καὶ εὐσεβῆ χριστιανὸν ταυτοσημάντως ἐκλαμβάνειν ἐπὶ Χριστοῦ, καὶ τῶν ἀποστόλων, ταῦτά τε τὰ προτερήματα συγκρινόμενα ἐν τοῖς θείοις ἀποστόλοις οὐχ ὑπεροχὴν, μείωσίν τε τῆς μιᾶς, καὶ αὐτῆς ἐξουσίας τοῦ Πνεύματος, ἥτις ἐστὶ μία καὶ μόνη ἀδιαίρετος, ἀεὶ, καὶ ὡσαύτως ἔχουσα, σημαίνειν τῷ ἐχέφρονι; καὶ εὐσεβοῦντι τὰ τοῦ θείου σεβάσματος, ὅτι μή γε τοῖς ἰοβόλοις αἱρεσιάρχαις, ἑρπετοῖς τε ἀρειανίζουσι, καὶ

κακοήθεσιν

κακοήθεσιν Εὐνομιανοῖς, καὶ Ἀετίοις, οἵτινες παραλογιζόμενοι, καὶ σοφιζόμενοι τὸ ἐν τῷ γράμματι ἐμβατεῦον Πνεῦμα βλασφημοῦσιν (ὥσπερ ἐκεῖνοι οἱ ἠκολουθηκότες τοῖς διεφθορόσι τὰ τῶν λέξεων θεῖα ἐπινοήματα, καὶ προτρέποντες τοὺς ἀκάκους ἐπὶ τὴν μοχθηρίαν) εἰς τὸν παράκλητον τῆς ἀληθείας, τῷ λέγειν ἀφρόνως, καὶ συμπεραίνειν παραλόγως παρὰ τὸ προκείμενον, καὶ ἐκτὸς τοῦ ἀναγομένου τὸ μεῖζον τοῦ Πατρὸς πρὸς τὸν Υἱὸν, προεπινοίᾳ, καὶ τιμῇ μόνον νοούμενον κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον κατ᾽ Εὐνομίου ἐν τοῖς ὁμοουσίοις προσώποις, καὶ ὁμοταγέσι χαρακτῆρσιν ὑπερτίθεσθαι τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ Πνεύματος ὡς κτισμάτων. οἵτινες τῆς αὐτῆς ἀπονοίας ἐχόμενοι παραφρονοῦσι, καὶ τὸ πρωτότοκος σὺν τοῖς ἄλλοις τοῦ μονογενοῦς ὡς ἔχοντος καὶ ἑτέρους ἀδελφοὺς ὁμοουσίους, καὶ συμφυεῖς αὐτῷ, οὐκ εἰδότες διακρίνειν τὸ κατὰ ἀπόφασιν ἀσυγκρίτως προσαρμοζόμενον τῷ μονογενεῖ Θεῷ Λόγῳ, καὶ τὸ κατὰ θέσιν πρωτότοκον τῇ φύσει μὲν τῆς ἀνθρωπότητος προσδιδόμενον τῷ Ῥουβὶμ πρωτογεννήτῳ τῶν υἱῶν Ἰακὼβ, ἐσχηκότι συμφυεῖς ἑτέρους ὁμαίμονας ἕνδεκα. τῷ Πνεύματι δὲ τῷ μακαρίῳ προσαριθμουμένως συγκεχαριτωμένῳ, καὶ συναναγεννωμένῳ, καὶ συναξιουμένῳ ἑτέροις λοιποῖς ἀδελφοῖς συμπρωτοτόκοις, καὶ ὁμοταγέσιν ἕνδεκα ἐν τῷ αὐτῷ ἀξιώματι τῆς συναποστολῆς, πᾶσιν ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἀναγεννηθεῖσιν, υἱοθετηθεῖσι, καὶ συναξιωθεῖσι τῷ αὐτῷ λογικῷ ἀέρῳ τῆς πίστεως τῇ αὐτῇ σχέσει τῆς πατρικῆς ἀγαθότητος, καὶ τῇ αὐτῇ ἐξουσίᾳ, καὶ αὐθεντίᾳ τοῦ τελεταρχικοῦ Πνεύματος, ἅτινα συμπεράσματα τῆς αὐταληθοῦς διδασκαλίας μὴ συνιέντες, καὶ μὴ διαστέλλοντες κατὰ τὸ δέον τοῦ λόγου οἱ παρατρέποντες τὴν νομοθεσίαν τοῦ Πνεύματος, κνήθονται τὴν ἀκοὴν, καὶ βύουσι προσκλείοντες τὸ ἐνωτιζόμενον ὄργανον τὸν ἦχον τοῦ θείου Πνεύματος. ἢ ὥσπερ ἀσπίδος κωφῆς, καὶ βυούσης τὰ ὦτα αὐτῆς, μὴ εἰσακουούσης μὲν τὴν φωνὴν τῶν ἐπαδόντων ὀργάνων τοῦ Πνεύματος, φαρμακευομένης δὲ παρὰ τῆς ἀλεξικάκου, καὶ ἀλεξιφαρμάκου σοφίας τῶν κατηχητικῶν, καὶ ἐνεργητικῶν δυνάμεων τοῦ αὐτοῦ πανσόφου Πνεύματος. ἢ ἐκλυόμενοι, καὶ ληθαργιῶντες τῇ καταπόσει τῆς ληθοποιοῦ, καὶ καροποιοῦ Μανδραγόρας, ἥτις ἀφαιρεῖται τῆς μνημονευτικῆς δυνάμεως, καὶ ἐνεργείας τὰ ἐκσφραγίσματα, καὶ τὰ ἐκτυπώματα τῆς διδασκαλίας τῶν θείων ἑρμηνειῶν, διὰ τὰς κατ᾽ αὐτὴν ἰδιοβουλήτους ῥαθυμίας, καὶ μονοθελήτους προλήψεις ἐμφράξασα τὴν εἴσοδον, καὶ τὴν ἔξοδον τοῦ ἀνὰ πᾶν τὸ σῶμα διαδιδομένου, καὶ ἐπιχορηγουμένου ὁλικῶς φωταυγοῦς Πνεύματος, ὧν συμπτωμάτων τοῦ παρόντος ἐμφορηθεὶς ὁ ἀντίδικος, κεκάρωται σὺν τῇ φρενίτιδι, καὶ τῷ πάθει τῆς λήθης, ἐφ᾽ οἷς λέληθεν ἑαυτὸν ὀνομάζων μὲν συνετὸν, οὐκ ὄντα δὲ, τοὺς δὲ εὐσεβεῖς σμικρονόας, ἅτε δὴ καταλιμπάνοντας τὸν ἀγγελοειδῆ Χρυσόστομον, καὶ ἐφεπομένους τῷ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει κυρῷ Ἀθανασίῳ τῷ Πατελάρῳ, καὶ τῷ ἀπεσκιρτηκότι τῆς ἀγέλης τοῦ μακαρίου Πέτρου ἱερωτάτῳ Θεοφυλάκτῳ τῷ Βουλγαρίας, τοὺς κατὰ πάντα ὁμόφρονας, καὶ συνδεδεμένους τῇ ἀληθείᾳ τοῦ Πνεύματος, καίπερ ἐκείνους σεσοφισμένους, καὶ ἐπιπλαττομένους, ὡς προδέδεικται, καὶ νῦν ὑπομνηματικῶς ἐπαναλαμβάνεται. Φαντάζεται γὰρ ὁ καρωθεὶς τὴν διάνοιαν, ὅτι ὁ θεῖος Χρυσόστομος ἀποφαίνεται τὴν συγχορείαν τῶν μαθητῶν, καὶ τὴν λοιπὴν ἱεραρχίαν τῶν ποιμένων μὴ εἶναι συναπόστολον, καὶ συμποιμαίνουσαν τῷ μακαρίῳ Πέτρῳ, καὶ τῷ Πάπᾳ, ἀλλ᾽ ἔχειν λόγον αὐτοὺς, οἷον ὁ ποιμὴν πρὸς τὴν ἀγέλην, τὸν αὐτὸν ἐσχηκέναι τὸν μακάριον Πέτρον πρὸς τοὺς συναποστόλους, καὶ κρατεῖν τὸν Πάπαν ἐπὶ τοὺς λοιποὺς συμπατριάρχας, μὴ ὑπομιμνησκόμενος, ὅτι

συν-

συνδιακόνους, καὶ μαθητὰς Χριστοῦ πολλάκις ὀνομάζει, μὴ πεπαιδευμένος τῷ μακαρίῳ Παύλῳ, καὶ τῷ αὐτοῦ μεθερμηνεῖ χρυσοῤῥήμονι τοῖς ἀποφαίνουσιν, ὅτι Θεὸς τεθεικὼς ἔφθη ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πρῶτον ἀποστόλους, καὶ οὐκ ἀπόστολον, σύνταγμα ἀποστολῆς, καὶ οὐ μονάδα, ἀλλὰ πολλοὺς ἀποστόλους αὐτῆς, περιέχον ὑφ' αὐτὸ ὥσπερ στρατεία ἀμέσως περικειμένη τῇ βασιλείᾳ πάντα τὰ τάγματα τῆς ἐκκλησίας. μὴ ἐνθυμούμενος, ὡς ἐξ αὐτοψήφου αὐτὸς προέθετο γιγνώσκειν τινὰ τῶν αὐτοῦ θεολόγων ἀποφαίνοντα μετὰ τὴν ἀνάστασιν εἶναι δεδομένας τὰς Κλεῖς τῷ μακαρίῳ Πέτρῳ, καθάπερ καὶ ὁ ἱερώτατος Θεοφύλακτος ὁ Βουλγαρίας ἐκτίθησιν, ὁ κατ' αὐτὸν μὲν ἀπεσκιρτημένος, κατὰ δὲ τὴν ἀλήθειαν συμποιμαίνων τῷ μακαρίῳ Πέτρῳ οὐ τὴν ἀγέλην αὐτοῦ, ἢ τὴν τοῦ νῦν νοσφιζομένου τὰ ἀλλότρια Πάππα, ἀλλὰ τὴν τοῦ Χριστοῦ, καίπερ συμπεφυρμένως, συγκεχυμένως τῷ πρωτοστάτῃ τῶν ἀποστόλων αὐτὸ τοῦτο τὸ πρωτεῖον περιβάλλεται. εἰ βούλεται τοίνυν μὴ κεκαρωμένος εἶναι τῇ Μανδραγόρᾳ, καὶ μὴ δηλητήριος κεκωφωμένη ἔχις, καὶ ἀσπὶς βύουσα τὰ ὦτα αὐτῆς τυγχάνειν, τῆς ἐπιβούλου Κύπριδος ἐφολκισκόμεναι ἴσως οὐκ ὀλίγαι, τιθέτω τοῖς ὠσὶν αὐτοῦ ἐμφρακτικὸν ἴαμα τοῦ κοινοτάτου θείου ἐλέους, τὰ τοῦ χρυσίου λέγω ἐνώτια, τὰ ἀκροάματα τῶν θείων λογίων, καὶ τῶν αὐτοῦ τῇ χωνείᾳ τοῦ φωταυγοῦς Πνεύματος διακεκαθαρμένων δικαιοπραγημάτων, ἅτινα Θεῷ εὐάρεστά εἰσι, καίπερ μὴ ἀνθρώποις, καὶ τοῖς ἐν μοχθηρίᾳ προαιρέσεως φρονήμασι τῆς σαρκὸς τοῖς διορίζουσιν ἐξ οἰκείας αὐθεντίας παρὰ τὴν τοῦ Θεοῦ σοφίαν τὰ τοῦ Χριστοῦ λογικὰ πρόβατα, καὶ ἐξελεγχομένης τῆς μοχθηρίας αὐτῶν παρὰ τοῦ οὐρανοφάντορος Βασιλείου κανονίζοντος ἐν τοῖς ἀσκητικοῖς αὐτοῦ λόγοις οὕτως. » Ἐάν τις ὁρίσηταί τι προσληφθεὶς πρᾶξαι τῶν μὴ ἀρεσκόντων τῷ Θεῷ, τί χρὴ μᾶλλον πρᾶξαι τὸ κακῶς ὁρισθὲν, ἢ φόβῳ τοῦ ψεύδους τελέσαι τὴν ἁμαρτίαν, ὅστις ἀποφαίνεται διαμειβόμενος τῷ ἐρωτῶντι, ὅτι βέλτιον πράττειν τὸ κακῶς ἐνταλθὲν, ἢ περιπεσεῖν τῷ τέλει τῆς ἁμαρτίας. εἰ γὰρ, φησιν, οὐδὲ τὰ αὐτὰ καλὰ οἷόν τε ποιεῖν ἐξ αὐθεντίας, πόσῳ μᾶλλον τὰ κακά; Εἰ γὰρ ὁ νομοθέτης Χριστὸς ὡς ἄνθρωπος ὁροθετεῖ, σὺν τῷ δοχείῳ τῆς αὐτοῦ ἐκλογῆς Παύλῳ, ὅτι ἐγὼ ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐ δύναμαι ποιεῖν οὐδὲν, καὶ ἀφ' ἑαυτῶν οὐδὲ ἱκανοί ἐσμεν λογίσασθαι, μὴ ὅτι γε μετὰ τῆς ἱκανοποιούσης χάριτος, καὶ συμμαχούσης ἄνωθεν θείας ἀποῤῥοίας, πόσῳ μᾶλλον ἡμεῖς ἄνθρωποι ὄντες ἐπιῤῥεπεῖς ἀφ' ἑαυτῶν τολμήσωμέν τι ὁρίζειν, τοῦ λοιποῦ εἰ προαιρεῖται θεραπευθῆναι, καὶ τὸ τῆς μοχθηρίας πάθος ἀπώσασθαι προπινέτω τὸ τῆς ὀρθοδοξίας καθάρσιον ἐπιγνοὺς ἑαυτὸν ὡς Πέτρος, οὐχ ὁ δόλιος Ἰούδας λελακηκὼς τῇ μοχθηρίᾳ τῆς κακίας, δι' ἣν ἀπηλπίσθη ὁ ἐπίβουλος υἱὸς τῆς ἀπωλείας, ἀλλ' ἐνθυμηθεὶς τῶν ῥημάτων τοῦ καθαρτικοῦ λόγου, καὶ ἀπομεσάμενος διὰ τοῦ πικροῦ ἀψινθίου τὸ φάρμακον τῆς μοχθηρίας, ἀμέλει διὰ τῆς στενῆς, καὶ τεθλιμμένης ὁδοῦ δουλαγωγησάτω τὴν σάρκα τῷ Πνεύματι, ὅπως γνωρισθῇ τὸ κρεῖσσον τοῦ Πνεύματος χαλιναγωγεῖν τὸ χεῖρον φρόνημα τῆς σαρκὸς ἀναντιστρόφως. ἐπὶ τούτοις μὴ περιγραφέτω, καὶ ἐγκαλείτω ἀδίκως τῷ μακαρίῳ Πέτρῳ, ἱερῷ τε χρυσοῤῥήμονι, καὶ τῷ σοφωτάτῳ, καὶ ἁγιωτάτῳ Θεοφυλάκτῳ τῷ Βουλγαρίας, ὅστις ἐπιγέγονεν ἀπόμαγμα τοῦ ἱεροῦ χρυσοῤῥήμος εἰς τὴν εὐαγγελικὴν σαφήνειαν, τὸ πλεῖστον δὲ εἰς τὴν κατὰ Ματθαῖον, καὶ κατὰ Ἰωάννην ξυγγραφεῖσαν θεανδρικὴν ἐνέργειαν, τάχα δὴ ἀποφαινόμενος ἀντιλογικοὺς τοὺς ὁμόφρονας ἐν τῷ Πνεύματι ἁγιωτάτους, οἷς συνταχθεὶς, καὶ σωφρο-

νισθεὶς,

νισθεὶς, κατεσταλμένος τε ἅμα γεγονὼς, ἀσυμπεριλήπτως θαῤῥῶ, ἐν οὐ παρακούσει τῶν ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει κυροῦ Ἀθανασίῳ λεγομένων κατὰ πάντα ἐξηκολουθηκότι ἐπὶ τοῖς ὀρθοδόξως παρ' αὐτοῦ διδαχθεῖσι τῇ τὰ ἰδιάζοντα μέλη εὐτακτούσῃ ἐκκλησίᾳ τοῦ Χριστοῦ, ἥτις οὐ δίδωσιν ἰοβόλον κακίαν τοῖς τέκνοις, μέλεσι, καὶ διακόνοις αὐτῆς, ἀλλ' ἀντιφάρμακα, καὶ ἀλεξιτήρια χαρίζεται κατὰ τῶν δηλητηρίων πνευμάτων τῆς πονηρίας, καὶ τῶν ἐφερπομένων ἰοβόλων δηγμάτων, προλαβέτω ταῦτα παρὰ τοῦ ἱεροῦ Ἐπιφανίου προτιθέμενα παρ' αὐτοῦ καταρχὰς τοῦ ἐπιφερομένου λόγου κατὰ τῆς ἀλογίας τῶν Ἀνοήτων, ὢν οὐκ ἀπαρίθμιος ἀλλὰ συγκαταλεγόμενος Ἐβίων ἐστὶ σὺν τοῖς τούτῳ καθυπείκουσιν ἀκολούθοις. Ἐπαριθμοῦνται δὲ ἀλεξιτήρια δηλητηρίων ταῦτα. κέρας ἐλάφου, λίθος Γαγάτης, Θυμίαμα, ὀσμὴ Ἀσφάλτου, Ἀβρότονον, Λιβανίτης, Στύραξ, καὶ Δίκταμος. ὧν τὴν ἀναγομένην διάνοιαν ἐγκρυπτομένην μὲν τῷ γράμματι, ἀποκαλυπτομένην δὲ τῷ ἐνδομυχοῦντι μὲν, φανεροῦντι δὲ τὰ ἐγκάρδια Πνεύματι οἱ προαιρούμενοι μετασχεῖν, μετελθέτωσαν τὸν αὐτὸν λόγον τοῦ ἁγίου Ἐπιφανίου τὸν κατὰ τῆς ἀλογίας ἀγωνιζόμενον. ἔξεστι δὲ ἡμῖν τὸ νῦν εἶναι ἔχον προβαλεῖν τὸν τῆς Δικτάμου μόνον ἀναφορικὸν λόγον, χαριεστάτης μὲν βοτάνης οὔσης, προχειριζομένης δὲ ἐπὶ βοηθείας τῶν σεσωφρονισμένων γυναικῶν οὐ μήν γε τῶν ἀκολάστων, ἀμέλει γε τῶν καθυπεικουσῶν ἐκκλησιῶν τῷ θείῳ βουλήματι, καὶ μὴ ἐνεχομένων τῇ τῶν ἀνθρώπων μοχθηρίᾳ, καὶ φαυλότητι, ἅμα τε ἐξεικονιζομένης πρὸς τὸν ἐξ οὐρανῶν καταβάντα Υἱὸν, καὶ Λόγον τοῦ Θεοῦ ἐπὶ ῥαντισμῷ, καὶ καθαρσίῳ τῆς αὐτοῦ παρ' αὐτοῦ τῷ ἰδίῳ αἵματι ῥαντισθείσης, καὶ καθαρισθείσης ἁγίας ἐκκλησίας, ἥτις ὅτι πλείστη ἐπὶ τοῦ Ἰδαίου ὄρους τῆς Κρήτης συλλέγεται, καθὼς οἱ βοτανογράφοι ἐξιστορηκότες διὰ τῆς βοτανολογίας παραδιδόασι, δι' ἣν οὔτε θηρία δηλητήρια ἢ ἑρπετὰ ἰοβόλα, ἢ κωφαὶ Ἀσπίδες, ἢ Ἔχιδναι καταπίνουσαι, καὶ θανατηφοροῦσαι τοὺς ἐξ ἀπειρίας προστυχόντας αὐταῖς ἐπικρατῆσαν τῆς θεοφρουρήτου Νήσου. πρὸς σαφεστέραν δὲ κατάληψιν τῆς πνευματικῆς ἀναγωγῆς καταστρωθήτωσαν αἱ περίοδοι τοῦ ἱεροῦ Ἐπιφανίου, βέλτιον μὲν ἐπιστηρίζοντος τὸ πρόβλημα, κρεῖσσον δὲ διαγράφοντος τὸ ἀλεξιφάρμακον. » ἔχει δὲ οὕτως ἡ ἐξιστορημένη διατύπωσις. Φασὶ γὰρ οἱ ἐν συνηθείᾳ γεγονότες, καὶ διὰ πείρας τούτων ταῦτα τὰ εἴδη ἀπελαστικὰ εἶναι ἑρπετῶν, καὶ ἰοβόλων. καὶ τὴν μὲν Δίκταμον τινὲς καλοῦσιν ἀπὸ τοῦ τοὺς παῖδας τῶν ἰατρῶν κεχρῆσθαι ταύτῃ εἰς τὴν τῶν τικτουσῶν βοήθειαν γυναικῶν, ὥστε ἀφ' ἡμῶν εἰκότως ἀπεικάζεσθαι, εἰς τὸν ἄνωθεν ἐλθόντα Λόγον Θεὸν, ἀπὸ τῶν ἐπουρανίων ἐκ Πατρὸς ἀχρόνως, καὶ ἀνάρχως γεγεννημένον. φησὶ γὰρ ὁ Σολομὼν περὶ τῆς ἄφρονος, καὶ φαύλης γυναικὸς, ὅτι μισεῖ λόγον ἀσφαλείας. οὕτω καὶ οὗτοι τὰ στερεὰ τοῦ κηρύγματος μεμισήκασιν ἐπίγειοι ὄντες, καὶ πρὸς τὰ ἐπουράνια ἀπεχθανόμενοι. ὅθεν δεδιότες τὴν φωνὴν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, τὴν λέγουσαν φωνὴ Κυρίου καταρτιζομένη ἐλάφους, τοῦ εἰπόντος τοῖς αὐτοῦ δούλοις, καὶ ἀποστόλοις, ἰδοὺ δέδωκα ὑμῖν τὴν ἐξουσίαν τοῦ πατεῖν ἐπάνω ὄφεων, καὶ σκορπίων, καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ. αὕτη γὰρ ἦν ἡ φωνὴ ἡ καταρτιζομένη ἐλάφους, ἡ δοθεῖσα εἰς τὸν κόσμον διὰ τῶν ἁγίων ἀποστόλων, καὶ εὐαγγελιστῶν καταπατῆσαι τὴν τοῦ διαβόλου ἐναντιότητα, ἐξ ὧν ὁ ἅγιος Ἰωάννης ἀκρότατα ἐπέστησε, καὶ διήλεγξε τὴν δύναμιν τῶν πεπλανημένων, καὶ ὀφιομόρφων, ἀλλὰ καὶ οὐκ ἰσχύουσιν ἐν τῇ Κιβωτῷ οἱ τοιοῦτοι. ἐπιτρέπεται γὰρ ὁ ἅγιος Νῶε κατὰ τὸ ῥῆμα Κυρίου ἐπασφαλίσασθαι τὴν τοιαύτην ὥς φησι πρὸς αὐτόν.

αὐτόν. ἀσφαλτώσεις αὐτὴν ἔσωθεν, καὶ ἔξωθεν, ἵνα δείξῃ τὸ εἶδος τῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας ἐχούσης τ' Ἀσφάλτου τὴν δύναμιν τὴν ἀποδιώκουσαν τὰ δεινά, καὶ ὀλέθρια ἑρπετώδη διδάγματα, καὶ τὰ ἑξῆς. Καὶ ταῦτα μὲν ὁ ἱερὸς Ἐπιφάνιος προτίθεται πανδημεὶ πᾶσι τοῖς ἐθέλουσι προσπεσεῖν τῷ ἀπελαστικῷ τῶν ἰοβόλων καθαρσίῳ, παρ' οὗ ἄκουε τοῦ ἀπεικασμοῦ τῆς Δικτάμου, μάνθανε τὸ ἄσφαλτον τῆς ἔσωθεν, καὶ ἔξωθεν καταστολίσεως, καὶ πνευματικῆς ἰδέας, οὐ τῆς μοχθηρίας τοῦ Πάππα, ἀλλὰ τῆς τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας. πῶς τοίνυν παρεγγράφεις τὴν ἀλεξιτήριον βοτάνην τῆς ἐν Κρήτῃ Δικτάμου τὸν Υἱόν, καὶ Λόγον τοῦ Θεοῦ, τὴν εἰς αὐτὸν ἀληθῆ εὐσέβειαν, καὶ ὁμολογίαν σφετεριζόμενος, καὶ σὺν αὐτῷ τὸν χρυσορρήμονα, καὶ τὸν ἐκ τῆς Δικταμίνου μακάριον Πατελάρον ἐγκαλεῖς, ἣν μεμάθηκεν ὀρθοδόξως βοτανολογεῖν ἐπὶ τῆς πολινοῦ, καὶ ἐνομαστάτης Κρήτης τοῦ Ἰδαίου ὄρους διὰ τῆς εἰς τὸ γεγονὸς ὑπογραμμὸν αὐτόρρους τὸν χριστὸν ὁμολογίας, καὶ μὴ ἐπὶ ταῖς φάραγξι, καὶ χαμερπέσι κοιλάσι τῆς ἐπιβούλου Κύπριδος, ἧς οὐκ ὀλίγος ἀναφύεται ὁ δηλητήριος ὀπὸς τῆς Μήκωνος, ὁ βλάσφημος λέγω υἱὸς τῆς ἀπωλείας διὰ τὴν εἰς τὸ παναγίον Πνεῦμα βλασφημίαν. θέα, ὅτι νυμφίος ὁ Δίκταμος, καὶ διεγερτικὸς ἐπ' ὄρους ὑψηλοῦ τῆς ἐναρέτου πολιτείας ἐμφυόμενος. ὁ δὲ Μανδραγόρας ὑλικαῖς κοιλάσι καταμαραινόμενος. ἐκεῖνος μὲν ἀειθαλής, καὶ ἄσηπτος, οὗτος δὲ οὔπω ἐκπεφυκώς, καὶ ἐξέπεσεν. ἐκεῖνος ἀλεξιφάρμακος, οὗτος ἰοβόλος, καὶ δηλητήριος. ἐμοὶ γὰρ τὸ ὑπομνῆσαί σε ἔξεστι. σὸν λοιπὸν τὸ προαιρεῖσθαι εἴτε τὴν μοχθηράν, ἀγέρωχόν τε, καὶ ῥαθυμοῦσαν, εἴτε τὴν ταπεινοφρονοῦσαν, συνεσταλμένην τε, καὶ ἐγρήγορον κλίσιν ἐπὶ τὸ βέλτιον τῆς καρδίας. Εἰ θέλεις λοιπόν, ἄκουε, ἐγὼ οὐκ ὀκνήσω προθεῖναί σοι τὸ δοθέν μοι δωρεὰν τάλαντον εἰς κοινὴν εὐεργεσίαν, καίπερ μοι μικρόν, καὶ ἐλάχιστον, ἀλλὰ περισπούδαστον, καὶ περιπόθητον. ἔχε τοίνυν ἐπιδιδόμενόν σοι, καὶ ἐνεργούμενον τὸ ὑπόμνημα τῆς νυμφευομένης ψυχῆς τῷ χριστῷ ἐκδεχομένης αὐτὸν μεσονύκτιον, ἐγρηγόρως ἴσως ἐπαγρυπνούσης, νήφειν, σωφρονεῖν τε, καὶ ἀπέχεσθαι τῆς νυκτὸς τῶν παθῶν τούτων χοϊκῶν καὶ σαρκίνων προσοχθισμάτων, τῶν καθελκόντων ἐν μοχθηρίᾳ σαρκός, καὶ ὑποβιβαζόντων τὸ ἄϋλον, καὶ θεῷ αἰχμάλωτον, ἅτινα βιάζονται καθυποτάξασθαι τὸ κρεῖσσον τῷ χείρονι, οὐ σαυτὸν ἀποχωρισάμενος διὰ τῆς εἰς τὸν νυμφίον χριστὸν ὑποταγῆς τὸν στεφανοῦντα τοῖς αὐτοῦ περικαλλέσιν ἄνθεσι τοῦ Πνεύματος, καὶ ταῖς παρ' αὐτοῦ ἐκχεομέναις δαψιλῶς χάρισιν, οὐ τοσοῦτον τοὺς ἐν Ῥώμῃ, ἀλλὰ πᾶσαν τὴν τῶν ἱεραρχῶν καλλονήν. ἔα, συνᾴσωμεν τὸν τῆς διεγερτικῆς, ἀλεξιτηρίου τε Δικταμίνου ὕμνον τῆς νύμφης πρὸς τὸν νυμφίον ἐξεγείροντα, καὶ μὴ τὸν τῆς Μανδραγόρας ὄκνον, ῥαθυμούσης, σβεννυούσης τε τὸ ἔλαιον, καὶ καρούσης τὸν καταπίνοντα. Ἰδοὺ τοίνυν ὁ νυμφίος ἔρχεται ἐν τῷ μέσῳ τῆς νυκτός, καὶ μακάριος ὁ δοῦλος, ὃν εὑρήσει γρηγοροῦντα, ἀνάξιος δὲ πάλιν, ὃν εὑρήσει ῥαθυμοῦντα. βλέπε οὖν ψυχή μου μὴ τῷ ὕπνῳ κατενεχθεῖς, καὶ τῷ θανάτῳ παραδοθεῖς, καὶ τῆς βασιλείας ἔξω κλεισθεῖς, ἀλλὰ ἀνάνηψον κράζουσα ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος εἶ ὁ Θεὸς διὰ τῆς Θεοτόκου ἐλέησον ἡμᾶς. κοινὸς γὰρ ὁ ἀρχιερεύς, κοινὰ καὶ τὰ ἀρχιερατευόμενα, καὶ ἀρχιερατεύοντα δι' ἐκεῖνον. καθόλου ὁ νυμφίος, καθόλου καὶ ἡ νύμφη τοῦ χριστοῦ ἐκκλησία. μακαρίζεται διὰ τὴν τοῦ χριστοῦ μακαριότητα ὁ μακάριος Πέτρος, μακαρίζεται διὰ τὴν αὐτὴν καὶ ἕκαστος δοῦλος ἐγρήγορος, καὶ περισπούδαστος περὶ τὰ θεῖα ἐντάλματα. καρωθείς ποτε Πέτρος πρὸς καιρὸν διὰ τῆς διαβολικῆς Μανδραγόρας ἐν

τῷ

δόγμα αὐτῆς καὶ ζῆλος, καὶ πόνος τις διὰ τὴν αὐτὴν εἰς Θεὸν φιλίαν ἐπωνομάσθησαν. ποτὲ δὲ ἐκ τοῦ τόπου, ὡς ἡ αὐτάδελφος κρηπὶς τῆς ἐκκλησίας, καὶ ὁμότροπος τῇ ἀρετῇ ἀδελφότης Βηθσαϊδῖται ἐκ τῆς Βηθσαϊδᾶ τὴν ἐπίκλησιν ἔχον. ὡσαύτως καὶ τοὺς βλασφήμους, καὶ ἀσεβεῖς ἐκ τῆς παραλόγου ἀρχῆς τῶν αἱρεσιαρχῶν, ἧς διὰ πείσματος αὐτῶν ἰδιοθελήτου παρεκδικοῦσι, καὶ ἐνέχονται ὀνομάζομεν· ἀμέλει τοὺς Εὐτυχίτας, καὶ Διοσκορίτας φαμὲν Μονοφυσίτας τῷ βλασφημεῖν εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν χριστὸν τὸ συναμφότερον τῆς Θεότητος, καὶ τῆς ἀνθρωπότητος. ὡσαύτως Σεργιανούς, Ὀνωριανούς, Σεβηριανούς, Μονοθελήτας, Συγχυστάς τε τῆς ἀσυγχύτου Θεότητος, καὶ διαστολῆς ἀσυμπεφύρτου τῶν ἰδιοτήτων τῆς φύσεως, καὶ τοῦ ὑποστατικοῦ χαρακτηρίσματος. οὕτω καὶ τοὺς λατινόφρονας Παπίστας λέγομεν διὰ τὸ καθυπείκειν τῷ βουλήματι τοῦ Πάπα, καὶ μὴ τῷ τοῦ Χριστοῦ θελήματι. Ἰστέον β', ὅτι ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς χριστός, καὶ ἡ ἀκατάληπτος τοῦ Θεοῦ πρόνοια ποτὲ μὲν ταλανίζει τὸ ἀνθρώπινον γένος διὰ τῶν ἐνταῦθα ἀπειλητικῶν ἔργων πρὸς δοκιμήν, ἢ ἐγκατάληψιν οἰκονομικὴν διὰ τὸ γενέσθαι πειθηνίους τῷ θείῳ προστάγματι, καὶ διὰ μετανοίας ἐκκλῖναι ἀπὸ κακοῦ, καὶ ποιῆσαι τὸ ἀγαθόν, ἢ ἐμφανισθῆναι τὴν ἐνάρετον αὐτῶν πολιτείαν τῆς ὑπομονῆς. οὕτω συγκεχώρηται ὁ μακάριος Ἰὼβ γενέσθαι σκωληκόβρωτος. οὕτως ὁ Σωτὴρ τῆς οἰκονομίας ὀνειδίζει τὰς πόλεις, ἐφ' αἷς ἐγένοντο αἱ πλεῖσται δυνάμεις αὐτοῦ διὰ τὸ μὴ μετανοῆσαι τοὺς αὐτῶν πολίτας, λέγων, οὐαί σοι Χοραζίν, οὐαί σοι Βηθσαϊδά, ὅτι εἰ ἐν Τύρῳ, καὶ Σιδῶνι ἐγένοντο αἱ δυνάμεις αἱ γενόμεναι ἐν ὑμῖν, πάλαι ἂν ἐν σάκκῳ, καὶ σποδῷ μετενόησαν. πλὴν λέγω ὑμῖν, Τύρῳ, καὶ Σιδῶνι ἀνεκτότερον ἔσται ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ ὑμῖν. καὶ σὺ Καπερναοὺμ ἡ ἕως τοῦ οὐρανοῦ ὑψωθεῖσα ἕως ᾅδου καταβιβασθήσῃ, ὅτι εἰ ἐν Σοδόμοις ἐγένοντο αἱ δυνάμεις αἱ γενόμεναι ἐν σοί, ἔμειναν ἂν μέχρι τῆς σήμερον. πλὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἀνεκτότερον ἔσται γῇ Σοδόμων ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ σοί. ἅτινα προσαπειλητικὰ ῥήματα τοῦ ἀδεκάστου κριτοῦ καίπερ μερικῶς ταῖς ἐκείναις πόλεσιν ἀπειλούμενα παραδειγματίζεται, καθολικῶς πρὸς πάντα μισόξενον, καὶ μοχθηρὸν ἐκληπτέα, καὶ μὴ τὰς ἀναισθήτους πόλεις ἀνάγεσθαι, ἀλλὰ τοὺς ἐν ταύταις μοχθηρῶς, καὶ παρὰ τὸ καθῆκον τῆς εὐσεβοῦς πολιτείας διάγοντας, καὶ μὴ κατὰ τὴν πρόσκαιρον μόνον τρέχουσαν κρίσιν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν μέλλουσαν φοβερὰν βηματοστασίαν τοῦ ἀπροσωπολήπτου κριτοῦ ἐκλαμβάνεσθαι. διό φησιν ὁ ἱερὸς εἰς τὸ ῥηθὲν ῥητὸν τοῦ κατὰ Ματθαῖον χρυσόστομος. καὶ οὐ δὲ ἐνταῦθα τὸν λόγον ἵστησιν, ἀλλὰ τὸν φόβον ἐπιτείνει λέγων, ὅτι χαλεπώτερα πείσονται Σοδομιτῶν, καὶ Τυρίων, ὥστε πανταχόθεν αὐτοὺς ἀναγαγεῖν, καὶ ἀπὸ τοῦ ταλανίζειν, καὶ ἀπὸ τοῦ φοβεῖν. ταῦτα δὲ καὶ ἡμεῖς ἀκούωμεν. οὐδὲ γὰρ τοῖς ἀπίστοις μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡμῖν χαλεπωτέραν ὥρισε κόλασιν Σοδομιτῶν, εἰ μὴ δεξώμεθα τοὺς προσιόντας ἡμῖν ξένους, ὅτε καὶ τὸν κονιορτὸν ἐκτινάξαι ἐκέλευσε, καὶ μάλα εἰκότως. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ εἰ καὶ παράνομα ἥμαρτον, ἀλλὰ πρὸ τοῦ νόμου, καὶ τῆς χάριτος, ἡμεῖς δὲ μετὰ τὴν τοσαύτην ἐπιμέλειαν ἁμαρτάνοντες, τίνος ἂν εἴημεν συγγνώμης ἄξιοι μισοξενίαν τοσαύτην ἐπιδεικνύμενοι, καὶ τοῖς δεομένοις τὰς θύρας ἀποκλείοντες, καὶ πρὸ τῶν θυρῶν τὰς ἀκοάς, μᾶλλον δὲ οὐ τοῖς πένησι μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτοῖς τοῖς ἀποστόλοις. διὰ γὰρ τοῦτο καὶ τοῖς πένησιν, ἐπειδὴ καὶ τοῖς ἀποστόλοις. ὅταν γὰρ ἀναγινώσκηται Παῦλος, καὶ σὺ μὴ προσέχῃς, ὅταν κηρύττῃ Ἰωάννης, καὶ σὺ μὴ ἀκούῃς, πότε δέξῃ πένητα, ἀπόστολον μὴ δεχόμενος, καὶ τὰ ἑξῆς. εἶτα κατωτέρω. ἢ οὐκ ἴστε,

ὅτι

ὅτι πρὸς κακίαν ἐπιρρεπέστερον ἔχομεν, ὅταν οὖν καὶ τέχνην αὐτὸ ποιησώμεθα, καὶ ἔργον, πότε διαφευξόμεθα τὴν κάμινον ἐκείνην. Πάλιν κατωτέρω. οἱ γὰρ ἐπὶ τῶν ὀρχουμένων περιφερόμενοι, καὶ γαστρὶ τὴν ἑαυτῶν πωλοῦντες φωνήν, οἷς ἔργον βοῆσαι, καὶ πρᾶξαι πᾶν ἄτοπον, οὗτοι μάλιστά εἰσιν οἱ τοὺς δήμους ἀναρριπίζοντες, οἱ τὰς ταραχὰς ἐμποιοῦντες ταῖς πόλεσι. πάλιν πρὸς τὸ τέλος. μὴ τοίνυν περιττὰ φιλονεικῶμεν, μηδὲ ἀνοήτους ἀπολογίας ἐπινοῶμεν, μία γὰρ ἀπολογία τὸ φυγεῖν τὴν κάμινον τὴν Βαβυλωνίαν, τὸ πόῤῥω γενέσθαι τῆς πόρνης τῆς Αἰγυπτίας, κἂν γυμνὸν δέῃ τὰς ἐκείνων χεῖρας διαφυγεῖν. οὕτω γὰρ καὶ ἡδονῆς πολλῆς ἀπολαυσόμεθα τοῦ συνειδότος οὐ κατηγοροῦντος ἡμῶν, καὶ παρόντα μετὰ σωφροσύνης βιωσόμεθα βίον, καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτευξόμεθα ἀγαθῶν χάριτι, καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα, καὶ τὸ κράτος νῦν, καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

Ἱστέον γ΄. ὅτι τὸ εἶναι ἄξιον, καὶ ἐπιτήδειόν τινα τοῦ δεχθῆναι τὴν σφραγῖδα τῶν χαρισμάτων, καὶ λαβεῖν τὴν μετάδοσιν τῶν μυστηρίων, καὶ τὸν ἀῤῥαβῶνα τοῦ Πνεύματος ἀσύμβλητόν ἐστι πρὸς ἐκεῖνα τῷ προσιόντι εὐπειθεῖ τὸ ἐπίσημον, ἢ ἄσημον τοῦ τόπου, ἢ τὸ εἶναι ἄξιον, ἢ ἀνάξιον μήπω κατεγνωσμένον τὸν ἔχοντα τὸν χαρακτῆρα τῆς ἐξουσίας, ἢ τῆς ἀρχιερωσύνης τοῦ Πνεύματος, ὅστις ὡς ὄργανον ἐκφέρεται, καὶ ἐκφωνεῖται ὀρθῶς, καὶ κατὰ λόγον τὰ θεῖα ἐντάλματα πρὸς εὐεργεσίαν τῶν πρὸς αὐτοὺς προσιόντας αὐτὰ ἐκχέουσι, καὶ ἐπικαλοῦνται. οὐ γὰρ δέδεται ἡ χάρις τῷ ὀργάνῳ, οὔτε δεδουλαγώγηται ἡ εὐπροαίρετος, καὶ εὐάγωγος πίστις, καὶ θέλησις ὑποταγῆς τοῦ προσιόντος τῇ μοχθηρίᾳ, καὶ πονηρᾷ διανοίᾳ τοῦ διακόνου. διό φησιν ὁ Θεολόγος Γρηγόριος εἰς τὸ βάπτισμα. μὴ εἴπῃς ἐπίσκοπος βαπτισάτω με, καὶ οὗτος μητροπολίτης, ἢ Ἱεροσολυμίτης. οὐ γὰρ τόπων ἡ χάρις, ἀλλὰ τοῦ Πνεύματος. καὶ οὗτος τῶν εὐγενούντων. δεινὸν γὰρ εἰ τῷ βαπτιστῇ τὸ εὐγενὲς μου καθυβρισθήσεται. ἢ πρεσβύτερος μέν, ἀλλὰ καὶ οὗτος τῶν ἀγάμων, καὶ οὗτος τῶν ἐγκρατῶν, καὶ ἀγγελικῶν τὴν πολιτείαν. δεινὸν γὰρ εἰ ἐν καιρῷ καθάρσεως ῥυπωθήσομαι. μὴ ζήτει ἀξιοπιστίαν τοῦ κηρύττοντος, μηδὲ τοῦ βαπτίζοντος. ἄλλος ὁ τούτων κριτής, καὶ τῶν ἀφανεστέρων δοκιμαστής. ἐπειδὴ ἄνθρωπος εἰς πρόσωπον, Θεὸς δὲ εἰς καρδίαν. σοὶ δὲ πᾶς ἀξιόπιστος εἰς τὴν κάθαρσιν, μόνον ἔσω τις τῶν ἐγκρίτων, καὶ μὴ τῶν προδήλως κατεγνωσμένων, μηδὲ τῆς ἐκκλησίας ἀλλότριος. μὴ κρῖνε τοὺς κριτὰς ὁ χρῄζων τῆς ἰατρείας, μηδὲ φιλοκρίνει μοι τὰς ἀξίας τῶν σε καθαιρόντων, μηδὲ διακρίνου πρὸς τοὺς γεννήτορας, ἄλλος μὲν ἄλλου κρείσσων, ἢ ταπεινότερος. σοῦ δὲ πᾶς ὑψηλότερος. σκόπει δὲ οὕτως. ἔσω χρυσὸς, ἔσω σίδηρος, δάκτυλοι δὲ ἀμφότεροι, καὶ τὴν αὐτὴν ἐγκεχαράχθωσαν εἰκόνα βασιλικήν, εἶτα κηρὸν ἐκτυπούτωσαν, τί διοίσει σφραγὶς αὕτη τῆς σφραγῖδος ἐκείνης; οὐδέν. ἐπίγνωθι τὴν ὕλην ἐν τῷ κηρῷ, κἂν ᾖς σοφώτατος εἰπὲ, τί μὲν τοῦ σιδήρου, τί δὲ τοῦ χρυσοῦ τὸ ἐκσφράγισμα, καὶ πῶς ἕν ἐστι, τῆς γὰρ ὕλης τὸ διάφορον, οὐ τοῦ χαρακτῆρος. οὕτως ἔσω σοι πᾶς βαπτιστής, κἂν τῇ πολιτείᾳ προέχῃ, ἀλλ' ἥ γε τοῦ βαπτίσματος δύναμις ἴση, καὶ τελειοποιός σοι πᾶς ὁμοίως ὁ τῇ αὐτῇ πίστει μεμορφωμένος, καὶ τὰ ἑξῆς.

Ἱστέον δ΄, ὅτι κατὰ τὸ παλαιὸν ἔθος τοῖς Ἑβραίοις ἡ ἀρχιερωσύνη αὐτῶν ἦν περικεκλεισμένη μόνης τῆς Ἱερουσαλὴμ τοποθεσίας, ἀλλαχῆ δὲ ἀνενέργητος αὕτη, καθὰ καὶ τὸ νῦν εἶναι ἔχον οἱ λατινόφρονες, καὶ πατίσαι φασὶν ἀλόγως, καὶ ἀνοήτως, ὅτι τὸ ἐξουσιαστικὸν, αὐθεντικὸν, ἀμετάτρεπτον, καὶ ἀνέκδοτον, καὶ ἀκίνητον τῆς ἀρχιερατικῆς ἐνεργείας, δυνάμεώς τε, δι' αὐτὴν ἐκκλησίας μόνον τῆς Ῥώμης περικέκλεισται, ἐναντία τῷ ἀρχιερεῖ, καὶ ἀρχηγῷ τῆς πίστεως

πίστεως τελειωτῇ Ἰησοῦ, ἐν καὶ τῷ αὐτῷ ὄντι κατὰ πᾶσαν τὴν Οἰκουμένην (δι' ὧν οἱ κατὰ θέσιν, καὶ χάριτι τῆς θείας ἐνεργείας ἀρχιερεῖς ἀρχιερατεύουσι) νομοθετοῦντες ἅμα τε καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ αὐτοῦ, καὶ τῇ τῶν θείων διδασκάλων θεοφιλεῖ σπουδῇ, καὶ τελειότητι. ὁ γὰρ Χριστὸς προσδιαλεγόμενος τῇ Σαμαρείτιδι ὡς [illegible] πάσης τῆς ἐκκλησίας, καὶ τῆς καθόλου Οἰκουμένης εὐεργέτης φησὶν, ὅτι ἥξει καιρὸς, ὅτε μὴ μόνον ἐν Ἱερουσαλὴμ ἄρξεσθαι τὰ τῆς ἱερωσύνης ἐκτελεῖν, ἀλλὰ κατὰ πᾶσαν τὴν Οἰκουμένην ἐκταθήσεται ἡ τῆς ἀρχιερωσύνης χάρις, ἐφ' ᾗ ἐντεύξονται οἱ ἀληθινοὶ προσκυνηταὶ προσκυνεῖν, καὶ λατρεύειν Κυρίῳ παντοκράτορι, ὃ καὶ τετέλεσται φωτιστικῇ, καὶ τελεταρχικῇ δυνάμει Θεοῦ παντοκράτορος παρελθούσης τῆς σκιᾶς, καὶ ἐλθούσης τῆς χάριτος, ἔθος φησὶν, ὡς εἴρηται, ὁ Θεολόγος Γρηγόριος, οὐ τόπων ἡ χάρις, ἀμέλει οὐκ ἔστιν ἀλλαχόσε ἡ ἐνέργεια, οὐδ' ἐν μόνῳ τῷ δεῖνι τόπῳ, ἀλλὰ τοῦ Πνεύματος. πάλιν. Φίλιππός εἰμι, γενοῦ Κανδάκης, εἰπὲ καὶ αὐτὸς, ἰδοὺ τὸ ὕδωρ, τί κωλύει με βαπτισθῆναι; Κατωτέρω αὖθις. ἀφ' ἧς ἡμέρας μεταποιῇ πάντες εἶξαν οἱ παλαιοὶ χαρακτῆρες, μιᾷ μορφῇ πᾶσι Χριστὸς ἐπιτέθειται.

Ἱστέον ε΄, ὅτι τινὲς κατὰ τὴν ἀκατάληπτον πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ ὑποτεταγμένοι τῷ αὐτοῦ βουλήματι στενοχωροῦνται ἐνταῦθα, καὶ πολεμοῦνται μὲν ἐν τῇ πολεμούσῃ ἐκκλησίᾳ, πλατύνονται δὲ εἰς τὴν οὐράνιον βασιλείαν, ὡς οἱ ἅγιοι ἀπόστολοι, καὶ πάντες οἱ ἅγιοι ἀκολουθήσαντες οὐ ταῖς αὐτῶν βουλαῖς, ἀλλὰ ταῖς τοῦ Χριστοῦ ἐντολαῖς, καὶ τοῦ Κυρίου ἐπιταγαῖς ἐν τῷ διελθεῖν τὴν πρόσκαιρον κατοικίαν κατὰ τὸ ἀποστολικὸν λόγιον, διὰ στενῆς, καὶ τεθλιμμένης ὁδοῦ τῆς ἀπαγούσης εἰς τὴν ζωήν. Τινὲς δὲ τοὐναντίον πλατύνονται μὲν ἐνταῦθα, προσαπόλλυνται δὲ εἰς τὴν μέλλουσαν κρίσιν, ὡς οἱ διελθόντες διὰ πλατείας ὁδοῦ τῆς εἰς ἀπώλειαν ἀγούσης, καὶ ὁ πλούσιος διαμειφθεὶς ἀπολελαυκέναι τῶν ἀγαθῶν αὐτοῦ ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ. Τινὲς δὲ πάλιν ὧδε, κἀκεῖσε γίνονται ἔνοχοι, ὡς οἱ Σοδομηνοὶ, καὶ Γομοῤῥηνοὶ κατακεραυνωθέντες ἐνταῦθα, καὶ ἐν τῇ μελλούσῃ ἀνταποδόσει προσαποπεμφθέντες εἰς τὸ πῦρ τὸ ἐξώτερον τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ, καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ, ἐφ' οἷς ἐπλήρωσαν οὐ τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου, ἀλλὰ τὴν μοχθηρίαν αὐτῶν. Ἄλλοι πάλιν, ἀφ' ὧν ἐπὶ πλέον ὀλίγοι καλῶς χρησάμενοι τοῖς παρὰ Θεοῦ δωρηθεῖσι προσκαίροις εὐτυχήμασι, καὶ μὴ καταχρησάμενοι τοῖς αὐτοῖς πράγμασιν ἑκατέρωθεν συναπηλαύσαντο ἀμοιβαίων τῆς κατὰ τὸ τέλειον, καὶ τὸ αὐθάδιον χρήσεως, ὡς ὁ Τρισόλβιος Κωνσταντῖνος, ὁ μέγας Θεοδόσιος, καὶ ἄλλοι ὁπόσοι τοιαύτης ἔλαχον θείας Μοίρας.

Ἱστέον ϛ΄, ὅτι Ματθαῖος ὁ καρυόφυλλος κατὰ τὴν ἐνεγκαμένην αὐτὸν πατρίδα Κρὴς ὢν τὸ γένος, ἐπίβουλος τοῦ τῆς Ῥώμης τῶν Γραικῶν φροντιστηρίου τοῖς αὐτοῖς χρόνοις, καὶ ἕτεροι, οἷς συνεμάνθανεν αὐτῷ Δημησιανὸς ὁ Κεφαληνίτης, καὶ Φραγγίσκος Κόκκος ὁ Ἀξιώτης, οὗτοι ὁμοθυμαδὸν ἐπὶ τὸ αὐτὸ πεπωκότες τὸ ποτήριον τῆς δυτικῆς τρύγης, τοῦ πρὸς τὴν Πάππα λέγω σεβάσματος, καὶ μὴ τῆς εἰς Χριστὸν ὑπακοῆς, ἐξεδήμησαν τῆς ἧς πρότερον νήλυς, καὶ ἐπεδήμησαν γαλακτοτραφηθῆναι τὰ τῶν λατινοφρόνων ἀπονοήματα, καθεστηκότες δὲ, ἐξέβησαν εἰς τὴν τῆς λύμης μετάδοσιν. ὧν ὁ μὲν Κόκκος ἐπανῆλθε τὴν ἐνεγκαμένην, καὶ τὴν βασιλεύουσαν πόλιν, προσχειρισάμενος τὰ λατινοφρόνων ἐκφαυλίσματα διαθέσει πλέον, ἢ πράξει, τοῦ καιροῦ οὕτω κεκλεικότος τὴν διάνοιαν. Ὁ δὲ Δημησιανὸς προσκεκολλημένος τῇ ὑποταγῇ τοῦ τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ καθέδρας Δουκὸς, προσηξιώθη συμβουλῆς παρ' αὐτοῦ τετιμηκότος, καὶ φιλοπεφρονηκότος

πεφρονηκότος

περιφρονηκότος αὐτὸν ἄχρι τῆς τελευταίας ἀναπνοῆς τοῖς καθήκουσι, ὑπηρεσίοις, καὶ ὀψωνίοις ἕως τῆς βιωτῆς, καὶ τελευταίας ἀναπνοῆς αὐτοῦ, ὥστε καὶ μετὰ θάνατον ἐπιταφίοις. ὅστις τὸν ζυγὸν τῆς φιλοπαίγμονος φιλαρχίας ἀκονησάμενος, ἐπέμφθη εἰς οὐδὲν ἐργασίας κατὰ τῆς Ἀνατολικῆς, ἐκκλησίας, καθολικῆς τε θεοσεβείας, ἴσως τῷ γεγονέναι αὐτὸν ὅλον ἐνδόσιμον τοῖς πολιτικοῖς πράγμασι, καὶ μὴ τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς παραγγέλμασιν. ἅτε δὴ συμβουλευσόμενον Ὕπατον τῇ τοῦ Δουκὸς ἀρχῇ, καὶ αὐθεντίᾳ. Καρυόφυλλος δὲ ὁ πανάρετος μὲν ἐπιφημιζόμενος τῷ ἀντιδίκῳ, ὀρεκτικώτερος δὲ, καὶ ὑποπιώτερος τῇ συμμαχίᾳ τοῦ νῦν Πάπα, ἢ τοῦ Χριστοῦ, καὶ τοῖς ἐν Ῥώμῃ Κάπποσι λυσιτελέστατα ἅμα, καὶ ἀβροδιαίτοις ἐπικεκλιμένος, διέγνω τῇ ἡδονῇ ταῦτα προκρίναι τοῦ αἰθυμίου (καίπερ τῆς ἐνεγκαμένης καρποφορήματος) πρὸς ἀδδηφαγίαν, καὶ λαιμαργίαν, ἢ ἐν θυσιασμὸν, καὶ μελῳδίαν ἑτοιμότερος, καὶ ἐπικλινέστερος. ἀποφεύγων τε ἅμα τῆς χαλιναγωγίας, καὶ ἐπιτιμήσεως τῆς Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, καὶ τῆς τῶν συνειθισμένων παρατηρήσεως ὡς μὴ διδούσης ἄδειαν καταχρῆσθαι, ἀλλὰ χρῆσθαι τοῖς πράγμασιν, ἐφ' οἷς τῆς ἐνεγκαμένης ἀποτυχὼν, συνέτριβε τοῖς ἐν Ῥώμῃ, μεθ' ἧς τὴν συναναστραφεῖσαν αὐτῷ δουλάγωγον ψυχὴν εἰς ὑποταγὴν τῷ Πάπα, καὶ μὴ τῷ Χριστῷ, ἐπελθὼν ποτε χάριν διαγωγῆς τὰς Ἐνετίας, καταλυσόμενος ἔφθη παρὰ τῇ μονῇ τοῦ μεγαλομάρτυρος Γεωργίου, τῶν Ἰταλῶν, ᾧ ἀπεκλείσθησαν αἱ θύραι τῆς ἐκεῖσε ὀρθοδόξου ἐκκλησίας τῶν Γραικῶν, κεχαριτωμένης πρὸς τοῖς ἄλλοις εὐεργετήμασι τῆς τοῦ ἑνὸς Θεοῦ, καὶ ἀρχιποιμένος Χριστοῦ προνοίας. τοῦτο δὲ τὸ προνόμιον ὑπὸ τῆς γαληνοτάτης ἀρχῆς τῶν Ἐνετῶν, ὥστε ἐν μὲν τοῖς πολιτικοῖς ἀξιώμασιν ὅλην τὴν ἐκεῖσε Ἑλλάδα, καὶ φιλέλληνα ὀρθοδοξίαν τῆς εἰς Χριστὸν θεοσεβείας ὑπόδικον εἶναι τῷ σώματι προσεξεταζομένην τῇ αὐτῶν ἀρχῇ, ἐξουσίᾳ τε, καὶ αὐθεντίᾳ. ἐν δὲ τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς χαρίσμασιν οὐδένα λόγον ἀπαιτεῖσθαι παρὰ τοῦ λατινοφρονήματος (καίπερ πολλάκις συζητήσεως γεγονυίας εἰς οὐδὲν ἰσχυσάσης ἐναπείραι τὸ παραφρόνημα τοῦ Πάπα) ἀλλ' ὅλην θείῳ θελήματι τοῦ παναγίου Πνεύματος ἐντυπωθεῖσαν, γνωρίζεσθαι καθυπείκουσαν τῷ Κωνσταντινουπόλεως, ὅπερ προνόμιον πειραθὲν τῷ σινιασμῷ τοῦ Σατανᾶ γέγονεν ἐξὸν τοῖς φιλοχρίστοις ἡττηθέντι τῷ Τυράννῳ, δι' ἣν ἄδειαν ἐλευθεροστομοῦσιν οἱ ἐκεῖσε ὀρθοδοξοῦντες τὴν εὐσέβειαν ἀκωλύτως μὴ τειχιζόμενοι, καὶ πυργοποιούμενοι τυραννικῶς ὡς διαπεπραγὸς ἦτο, καὶ γίγνεται κατὰ τὴν κατακυριεύουσαν τυραννίδα τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, τῇ μὲν ἀποκτεννυούσαν διὰ τὴν εἰς Χριστὸν εὐσέβειαν τοὺς θεοσεβεῖς, τῇ δὲ φιλοτιμ[illegible] τοῖς θελήμασι τῆς σαρκὸς τοὺς εἰς αὐτὸν πειθομένους. σχεδὸν συγκιρνᾶται ἡ τῶν Γραικῶν ἐκκλησία ταῖς Ἐνετίαις ἀπανθιζομένη τὰ κάλλη τοῦ θεοσεβοῦς Πνεύματος, καὶ τὴν αὐθεντίαν αὐτοῦ ἔχουσα σύμμαχον, μάλιστα ἡνίκα ὁ ἐπιστάτης τῆς τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας αὐτῆς ἔχει τὸν κλῆρον, καὶ τὴν διακονίαν ἐκείνης μεθ' ὅσης τῆς πολιούχου φρονήσεως, συνεσταλμένης τε διανοίας τῷ θείῳ ῥήματι, προσαποπεμπούσης καὶ ἀποκρουούσης πᾶν εἴτι θεομάχον προσπελάζον αὐτῇ, καὶ ἐπεξερχόμενον, οἷος δεφένσωρ τῆς ἀληθείας ἐχρημάτισε θείᾳ προνοίᾳ ὁ πρῶτος ἐκεῖσε ἀρχιερατεύσας κυρὸς Γαβριὴλ ὁ Φιλαδελφείας, οὗ μὴ μόνον τὰ ὑπομνήματα τῆς εὐσεβείας χαλκοτυπωθέντα εἰς κοινὴν ὠφέλειαν [illegible] πληρώματος τῆς ἐκκλησίας ἄχρι τῆς σήμερον ἀναγινώσκεται πρὸς σύστασιν τῆς ὀρθοδοξίας, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐκείνου ὑποδειγμάτων ἐπιμεμενηκότων λόγῳ, καὶ πείρᾳ προσ-

λελημμένων τοῖς ἐκείνου διαδόχοις, ἀπείρχθησαν ἐξωσθέντες τοῦ ἀμιάντου ναοῦ οἱ χριστέμποροι, καὶ θεοκάπηλοι. οὕτως αὐτὸς ὁ τρισόλβιος Γαβριὴλ πράξει τε, καὶ βίῳ, θεωρίᾳ, καὶ προαιρέσει κατακεκοσμημένος ἀπέκρουσε νομίμως, καὶ κανονικῶς ὅσους τῇ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίᾳ ἐχθίστους, μάλιστά γε τὸν ποτὲ μὲν ἐνζύμοις, ποτὲ δὲ ἀζύμοις ἱερουργοῦντα τὰ θεῖα, ἀμετάβλητά τε, καὶ ἄσυλα δῶρα Ἀρκούδιον τὸν Κερκυραῖον ἀπέωσεν. οὕτω Καρυόφυλλος προσδιαλεχθεὶς ἐπὶ τῶν Ἐνετῶν τῷ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει κυρῷ Ἀγγέλῳ τῷ Πενιζέλῳ τῷ κατὰ τὴν ἐνεγκαμένην Ἀθηναίῳ, καὶ τοῖς κατὰ τὸν ἀντίδικον συμφυλέταις τῷ Ματθαίῳ τῇ πατρίδι μὲν τοιούτοις, τῇ προαιρέσει δὲ, καὶ τῇ θεοσεβείᾳ διαιρουμένοις ἢ τὰ ἰοβόλα φάρμακα ἀλεξιφαρμακεύονται διὰ τῆς ἀπελαστικῆς τῶν ἰοβόλων δογμάτων Δικταμίνου, ἡττημένος τε κατὰ κράτος τῇ τῶν θείων λογίων θεοπνεύστων πατέρων διαμαρτυρίᾳ καὶ διδασκαλίᾳ, ἐπὶ τῆς ἐκεῖσε ἀρχιερατείας κυροῦ Θεοφάνους τοῦ Ξεναχίου, προσαπεσκορακίσθη. ὃ καὶ γέγονε κατὰ σὲ, ὑποκρινόμενον ἀμάρτυρον μαρτυρίαν αὐτοῦ, διὸ καὶ πανέντιμον, καὶ πανάρετον αὐτὸς αὐτὸν τὸν ἀμαρτύρητον ἐκθειάζεις τῷ προσερπύσασθαι τῇ νενοθευμένῃ αὐτοῦ πατρικῇ διαθέσει κατὰ τῆς ἐνεγκαμένης, καὶ μὴ προσαποδεχθῆναι τὸν ἀποστάτην τοῖς ὁμοφρονοῦσι συμφυλέταις τῇ πολιτείᾳ, μάλιστά γε τῇ ἐν Χριστῷ, δυσθηράτοις τε ἅμα οὖσι τῇ κακίᾳ, καὶ ἀπελαστικοῖς τῶν δηλητηρίων διὰ τῆς Δικταμίνου. οὕτω κἀυτὸς ποτὲ σὺ ὁ ἀποστάτης, καὶ ἐπίβουλος προσελθὼν ὑποκεκρυμμένως τῇ μητρὶ τῶν ἐκκλησιῶν, ζητῶν τε θήραν μὴ πρὸς νομὴν, ἀλλὰ πρὸς θοίνην τῷ παραδείσῳ τῆς ἐκκλησίας, παρὰ μὲν τῶν ἀνεκδότων, καὶ σφενδαμνινῶν πατριαρχῶν ἀπετάχθης, μήτε διαμαρτυρηθεὶς, μήτ' ἀμβωνισθεὶς, καὶ ἀνακηρυχθεὶς, οἷος θεομάχος ἀποφανθεὶς τοῖς ἁγιωτάτοις πατριάρχαις. ἀμέλει τῷ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει ἀθλήσαντι κυρῷ Παρθενίῳ, καὶ τῇ πατριαρχείᾳ τοῦ παναγιωτάτου κυροῦ Παϊσίου, παρὰ δὲ τοῦ παλιμβόλου ἐνηγκαλίσθης ὡσανεὶ κλεψίνους ὢν ἐξηπάτηκας τὴν γυναικωνίτιδα προαίρεσιν, ἀλλ' οὐδὲν τῆς αὐταληθείας, καὶ τῆς τοῦ Πνεύματος χάριτος δυνάσαι σφετερίζειν ταυτοπεισόμενος τῷ ἱεροσύλῳ Ἀνανίᾳ. τὸ φῶς γὰρ ἐν τῇ σκοτίᾳ φέγγει, αὐτὸ δὲ ἐκείνη ἀκατάληπτον, μὴ δυναμένη κατεξέρχεσθαι ἐκείνου. φωτὸς γὰρ ἀπόντος (ζόφωσις ἀνέχεται), καὶ συγχωρεῖται, ἐκείνου δὲ παρόντος, σκότους λεηλασία.

Ἐξώστεον λοιπὸν εἴ τινι τρόπῳ πᾶν ὁποιονοῦν χριστέμπορον, θεομάχον τε, καὶ σαπρὸν ὀχεῖον πόρρω τῆς καλῆς ἐμπορείας, θεοσεβοῦς τε πολιτείας, καὶ τοῦ ἀκενώτου μύρου τῆς ἐν Πνεύματι εὐωδίας, καὶ ἑνοποιητικῆς ἀγαλλιάσεως, τῆς ἀδιαιρέτου λέγω ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, ἧς κεφαλὴ αὐτὸς καὶ μόνος εἷς ἐστὶν ὁ Χριστὸς πάσης τῆς ἐκκλησίας τῆς κατὰ χάριτα, καὶ τῆς θέσιν λεγομένης εἴτε μητροπόλεως οὔσης, εἴτε πατριαρχείας, ἧς τὸν ἀφοριστικὸν λόγον ἀκαταφρόνητον δεῖ ἐκδέχεσθαι, καὶ παρ' ἐλαχίστου τῷ φαινομένῳ τυγχανούσης, ἐπειδήπερ διὰ τοῦ αὐτοῦ, καὶ ἑνὸς Ἡλίου, καθολικοῦ τε σώματος, καὶ μιᾶς κεφαλῆς τοῦ Χριστοῦ φωτίζεται κἀκείνη, καὶ φωτίζει, κρατύνεται, καὶ κρατύνει, λαλεῖ προτρεπομένη, συνδεσμεύει, καὶ ἀπολύει τῷ αὐτῷ Πνεύματι ἡ μικρόπολις, ὥσπερ καὶ ἡ μεγαλόπολις. Περὶ ὧν ὁ » συνετώτατος Συνέσιος Πενταπόλεως ἐπίσκοπος πρὸς τοὺς ἐπισκόπους αὐτοῦ οὕτως. Ἐπὶ » τούτοις ἡ Πτολεμαΐδος ἐκκλησία τάδε πρὸς τὰς ἁπανταχοῦ γῆς ἑαυτῆς ἀδελφὰς διατάττεται. Ἀν- » δρονίκῳ, καὶ τοῖς αὐτοῦ, Θόαντι, καὶ τοῖς αὐτοῦ μηδὲν ἀνοιγνύσθω τέμενος τοῦ Θεοῦ. » ἅπας αὐτοῖς ἱερὸς ἀποκεκλείσθω καὶ σηκὸς, καὶ περίβολος. Οὐκ ἔστι τῷ διαβόλῳ μέρος ἐν

ἐν παραδείσῳ, ὅς κἂν λάθῃ διαδὺς ἐξελαύνεται. παραινοῦμεν καὶ ἰδιώτῃ παντί, καὶ ἄρχοντι, μήτε ὁμορόφιον αὐτῷ, μήτε ὁμοτράπεζον γίνεσθαι, ἱερεῦσι δὲ διαφερόντως, οἳ μήτε ζῶντας αὐτοὺς προσεροῦσι, μήτε τελευτήσαντας αὐτοὺς συμπροπέμψουσι. εἰ δέ τις ὡς μικροπολίτιν ἀποσκυβαλίσει τὴν ἐκκλησίαν, καὶ δέξεται τοὺς ἀποκηρύκτους αὐτῆς, ὡς οὐκ ἀνάγκη τῇ πένητι πείθεσθαι, ἴστω σχίσας τὴν ἐκκλησίαν, ἣν μίαν εἶναι ὁ Χριστὸς βούλεται. ὁ δὲ τοιοῦτος εἴτε λευίτης ἐστίν, εἴτε πρεσβύτερος, εἴτε ἐπίσκοπος, παρ' ἡμῖν ἐν Ἀνδρονίκου μοίρᾳ τετάξεται. καὶ οὔτε ἐμβαλοῦμεν αὐτῷ δεξιάν, οὔτε ἀπὸ τῆς αὐτῆς ποτε σιτησόμεθα. πολλοῦ δὲ δεήσομεν κοινωνῆσαι τῆς ἀπορρήτου τελετῆς τοῖς ἐθελήσασιν ἔχειν μερίδα μετὰ Ἀνδρονίκου, καὶ Θόαντος. Συνῳδὰ τούτῳ τῷ θεολογικωτάτῳ, καὶ ὀρθοδοξοτάτῳ ἀρχιερεῖ χρεὼν ἐστὶ καὶ ἡμᾶς συμπεραίνειν, ἀμέλει τοὺς ἀποκηρυχθέντας παρὰ τῆς ῥηθείσης ὀρθοδόξου Φιλαδελφίας, ἀποκηρυκτέους εἶναι καὶ ἡμῖν, ἐπειδήπερ οὐδεμία κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος. ἀποτμητέον γὰρ τὸ σεσηπὸς μέλος τῆς ὑγιείας, μήπως διαδόσιμον τῷ συγκεκραμένῳ γένηται, ὡς ἑρπυστικὴ Γάγγραινα, ἢ Σφάκελος, καὶ συμφθείρῃ τὸ σύνολον. δέον δὲ τὴν εὐσεβοῦσαν σύναξιν περιπτύσσειν τὴν ἀλλοτρίωσιν τῆς δυτικῆς ἀμαυρότητος. οὐδὲ γὰρ συγκοινωνόν, καὶ ὁμόφρον ἀνὰ τὴν ταπεινόφρονα, καὶ μεγαλορρημονοῦσαν ἐκκλησίαν, ἀνὰ τὴν ὑποτασσομένην, ἐναμιλλωμένην τε τῷ θείῳ ζήλῳ, καὶ τὴν πολεμοῦσαν ἐπιβούλως, φθονοῦσάν τε τὴν τιμὴν τῆς ἀδελφῆς αὐτῆς, ἀνὰ τοὺς φιλοξένους Ἕλληνας περιτετμημένους τῷ φρονήματι τοῦ Πνεύματος, καὶ τοὺς Τρῶας ἀρχαίους, καὶ ἔκπαλαι πανούργους, καὶ ἐπιβούλους διὰ τοῦ σαρκικοῦ φρονήματος τῇ φιλοξενίᾳ, καὶ τῇ σεμνότητι τῶν Ἑλλήνων.

Ἰστέον ζʹ. ἐνδέχεταί τινας ποτὲ μὲν εὐσεβεῖν, ποτὲ δὲ βλασφημεῖν, ποτὲ δὲ συνεῖναι, καὶ συνευδοκεῖν τῷ Χριστοῦ θελήματι, καὶ τῷ σώματι τῆς αὐτοῦ ἁγίας ἐκκλησίας, ποτὲ δὲ ἀποστατεῖν τῆς συναρμολογίας, καὶ διαρρήγνυσθαι τοῦ ὁμοφρονοῦντος πληρώματος. οὕτω κατ' ἀρχὰς τοῦ Χριστοῦ, καὶ τοῦ κηρύγματος τῶν ἀποστόλων, καὶ ἐφεξῆς ἄχρι τῆς σήμερον πείρᾳ αὐτὸ τοῦτο δεικνύεται, τῇ μὲν εὐσεβούντων διὰ τὴν εἰς Χριστὸν ταπείνωσιν, τῇ δὲ ἀσεβούντων διὰ τὴν κατ' αὐτοὺς μοχθηρίαν. ὁ γὰρ Ἰούδας ἐκλεχθεὶς ἀπεσχοινίσθη διὰ τῆς προδόσεως, Νικόλαος δὲ εἷς τῶν ἑβδομήκοντα ἀποστόλων διῃρέθη αὐτῶν ἀσελγήσας. τοὐναντίον Πέτρος διὰ τῆς μετανοίας ἐπανεκλήθη, καὶ Παῦλος διὰ τῆς ἐπιστροφῆς, καὶ τῆς θείας ἐπιγνώσεως ἐπεισήχθη, Λατινόφρονες δὲ διὰ τῆς μοναρχίας, κακοηθείας τε τῶν θελημάτων αὐτῶν, καὶ μὴ τοῦ Χριστοῦ ἀπεφαυλίσθησαν ἀποχωρισθέντες τῆς ὀρθοδοξίας. ἀνθ' ὧν εἰσήχθη ἐπὶ τὴν εἰς Χριστὸν ὑπακοήν, πίστιν τε, καὶ ὁμολογίαν τὸ θεόστεπτον κράτος τῆς Μοσχοβίας, καὶ τῶν αὐθεντῶν τῆς Ἰβηρείας.

Ἰστέον ηʹ, ὅτι ὁ κύκλος παρὰ τῇ θείᾳ γραφῇ ποτὲ μὲν λαμβάνεται ἐπὶ καλοῦ, ὡς ἔχει ἐν τῷ περὶ θείων ὀνομάτων ὁ Ἀρεοπαγίτης Διονύσιος ἐνδεικνύων διὰ τοῦ κυκλοειδοῦς ἔρωτος τὸ ἄναρχον, καὶ ἀτελεύτητον τῆς θείας φύσεως. Ὡσαύτως οἱ οὐρανοὶ διηγοῦνται δόξαν Θεοῦ, ἀμέλει μὴ μόνον οἱ αἰσθητοί, ἀλλὰ καὶ οἱ ἅγιοι ἄγγελοι, καὶ πᾶσα ἡ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία, οἷος οὐρανὸς κατάστερος ὑμνολογοῦσα τὸν αὐτῆς φωτοδότην Ἥλιον. ποτὲ δὲ ἐπὶ κακοῦ, καὶ τῆς μοχθηρᾶς προαιρέσεως, ὡς τό, κύκλῳ οἱ ἀσεβεῖς περιπατοῦσι μοχθηρῶς ἐναγόμενοι, καὶ ὁ διάβολος πρὸς τὸν Κύριον φησί, περιεληλυθὼς τὴν οἰκουμένην ἰδοὺ πάρειμι.

Ἰστέον θʹ, ὅτι εὐχὴ προσευχῆς διαφέρει, ὅσον τὸ ἀφιερωθέν, καὶ ἡ αἴτησις τοῦ ἀφιερωθέντος, ἐφ' ὧν ἀφωσιοῦται τὸ προσευχόμενον. δήπουθεν

κατὰ

κατὰ τὸν σοφώτατον, λογιώτατόν τε ἀρχιεπίσκοπον Ταυρομενίας τῆς Σικελίας τὸν ἐπίκλην Κεραμέα, εὐχὴ ἐστὶν ἐπαγγελία τινὸς τῶν κατ' εὐσέβειαν ἀφιερωμένων, καὶ ἀνατιθεμένων τῷ Θεῷ. ὡς ἔχει τὸ ψαλμῳδούμενον, τὰς εὐχάς μου ἀποδώσω σοι, ἃς διέστειλε τὰ χείλη μου. καὶ τὸ τῆς γραφῆς ἐξιστορούμενον περὶ τοῦ Ἰεφθάε θύσαντος τὴν περικαλλῆ αὐτοῦ παῖδα μονογενῆ, περὶ οὗ φησιν ἡ θεία γραφὴ τὸν αὐτὸν Ἰεφθάε τετελεκέναι τὴν εὐχὴν αὐτοῦ. προσευχὴ δὲ πάλιν ἐστὶ αἴτησις ἀγαθῶν μεθ' ἱκετηρίας προσαγομένη τῷ Θεῷ. ἔστι δὲ ἡ εὐχὴ προϋποτιθεμένη τῆς προσευχῆς, ἡ μὲν ὑπόσχεσις οὖσα τῶν καλῶν, ἡ δὲ αἴτησις τῶν αὐτῶν ἀγαθῶν παρὰ τοῦ αὐταγάθου Θεοῦ μετὰ τὴν ὑπόσχεσιν, τὴν ἀφοσίωσίν τε τοῦ προσευχομένου ἀπαιτοῦντος παρ' αὐτοῦ τοῦ πρὸς ὃν ἀνάγεται ἀγαθοποιοῦ Θεοῦ ὁ προσευχόμενος τἀγαθά. Δήπουθεν μετὰ τὸ ὑποσχεθῆναι τινὰ γενέσθαι ἱερέα, καὶ ἱερωθῆναι προσεύχεσθαι, καὶ ἐξιλάσκεσθαι ὑπέρ τε ἑαυτοῦ, καὶ τῶν τοῦ λαοῦ ἀγνοημάτων. ταύτην τὴν προσευχὴν ἀπαιτεῖ ὁ ὑπογραμμὸς τῆς οἰκονομίας ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ ἐλθὼν εἰς τὸν κόσμον ἁμαρτωλοὺς σῶσαι, ὧν πρῶτός εἰμι ἐγώ, μὴ εἶναι ὑπέρφρονα, ὑπογραφόμενος αὐτήν, μεγαλορρημονά τε τὴν κατὰ Φαρισαῖον οὐ πρὸς Θεόν, ἀλλ' εἰς αὐτὸν προσευχόμενον. ὅθεν φησὶ τὴν αὐτοῦ τοῦ Φαρισαίου προσευχὴν μὴ ἀναβεβηκέναι εἰς Θεόν, ἅτε δὴ ἀκάθαρτον, καὶ ἀθέμιτον ὡς ὑψηλοκάρδιον, ἀλλὰ συνεσταλμένην, κάτωφρον, καὶ συγκεκυφότι τοῖς ὀφθαλμοῖς ἐπιτελουμένην τελωνικῶς ὑπὲρ πάντων, εἴτε τῶν ἐν εὐσεβείᾳ πρὸς διατήρησιν, εἴτε τῶν ἐν ἀσεβείᾳ ὄντων πρὸς ἐπιστροφὴν γινομένην. ἕστηκε γὰρ ὁ ἱερεύς, ὡς εἴρηται ὄπισθεν κατὰ Χρυσόστομον, ὥσπερ τις κοινὸς πατὴρ τῆς οἰκουμένης, ἐντεύξεις καὶ προσευχὰς ἐπὶ Θεὸν ἀναφέρων. ἐν σχήματι λοιπὸν ταπεινοφροσύνης, καὶ μὴ μεγαλορρημοσύνης ἀπαιτήσει τῆς κοινῆς σωτηρίας ὁ προσευχόμενος, καὶ μὴ τοῦ καθ' αὐτὸν κέρδους, καὶ τῆς οἰήσεως ὀφείλει ποιεῖν τὴν πρὸς Θεὸν μεθ' ἱκεσίας ἀπαίτησιν, μήπως ὡς Δαθάν, καὶ Ἀβειρὼν τῶν ἄλλων πάντων ἑαυτοὺς ὑπεράραντες, καὶ τῆς ἱερωσύνης σφᾶς ἀξίους κρίναντες, τῆς γῆς διαχύσης, καταποθήσονται, ἢ ὑψωθέντες τῇ διανοίᾳ, καίπερ τῷ σχήματι δοκοῦντες εἶναι γονυπετεῖς ταπεινωθήσονται διὰ τὴν ἔπαρσιν τῆς οἰήσεως, καὶ Φαρισαϊκῆς ὑψηλότητος; ἀλλὰ διδασκόμενοι τῷ προφητάνακτι Δαβίδ, μᾶλλον δὲ τῷ ἐνηχοῦντι Πνεύματι συμψάλλειν μάθωμεν ἐκείνῳ ἀναβοῶντες· μὴ ἡμῖν Κύριε, μὴ ἡμῖν δὸς ἐγκαυχήσασθαι, ἀλλ' ἢ τῷ ὀνόματί σου δὸς δόξαν. ἀληθῶς γὰρ καρδίαν συντετριμμένην ὁ Θεὸς οὐκ ἐξουδενώσει. καὶ ἐν τῇ ταπεινώσει ἡμῶν ἐμνήσθη ἡμῶν ὁ Κύριος. καὶ οἱ κάτω νενευκότες ἀστάχυες, καὶ βρίθοντες, πολὺν τὸν καρπὸν φέρειν τεκμαίρονται, οἱ δέ γε ὄρθιοι λεπτοί, καὶ κενοφόροι καλούμενοι, τῇ γραφῇ, ἀλαζόνες, καὶ κενοὶ ὀνομάζονται. μὴ τὸ ἑαυτῶν τοίνυν δεῖ ζητεῖν, ὡς ὁ ἀναδειχθεὶς Φαρισαῖος τῷ πάθει τῆς ἀλαζονείας ἀπεικάζεται τῷ διαβόλῳ, ἀλλὰ τὸ χρεὼν ἐστὶν ἐπακολουθεῖν τῷ τῶν ἑτέρων, καὶ τῶν ἀρχομένων ξενίσματι, καὶ ταπεινοφρονήματι, ὅπερ ἕπεται κατ' ἴχνος τῷ μέχρι θανάτου δι' ἡμᾶς ἑαυτὸν ταπεινώσαντι, καὶ διὰ τοσοῦτον πέλαγος τοῦ ἀπείρου ἐλέους αὐτοῦ ἐκζητηκότι τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν, ὥστε τὸν ἐλευθερωτὴν, καὶ τὸν παντευεργέτην δεδωκέναι ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ δασμοφορήσασθαι Καίσαρι τῷ κοσμοκράτορι. μιμητέον λοιπὸν τὴν ἀρετὴν τῆς ψυχῆς, ἥτις ἐξ ἀνθρώπων ἀγγέλους ἀπεργάζεται, καὶ μὴ τὴν μοχθηρίαν αὐτῆς τῆς ὑπερόφρυος,

ἥτις

ἅτις ἐξ ἀγγέλων, καὶ τῆς συντεταγμένης πολιτείας τῶν οὐρανῶν δαίμονας καταχθονίους, καὶ βάραθρα τοῦ ᾅδου προσαποδείκνυσι. Ἰστέον δὲ, ὅτι τὸ τῆς αἰχμαλωσίας ὄνομα ὁμωνύμως λαμβανόμενον, πολυσήμαντόν ἐστι κατὰ Χρυσόστομον, ὡς προγέγραπται ψαλμῷ ρκέ, μεθερμηνευόμενον οὕτω. τὸ τῆς αἰχμαλωσίας ὄνομα ἁπλοῦν μέν ἐστι κατὰ τὴν προφορὰν, ἔχει δὲ πολλὰς τὰς ἐννοίας. ἔστι γὰρ καὶ καλὴ αἰχμαλωσία, ὡς ὅταν λέγῃ ὁ Παῦλος, αἰχμαλωτίζοντες πᾶν νόημα εἰς Χριστόν. ἔστι καὶ κακὴ, ὡς ὅταν λέγῃ, αἰχμαλωτεύοντες γυναικάρια σεσωρευμένα ἁμαρτίαις. ἔστιν ἡ νοητὴ, περὶ ἧς φησι, κηρύξαι αἰχμαλώτοις ἄφεσιν. ἔστιν ἡ αἰσθητὴ ἡ παρὰ τῶν πολεμίων, χαλεπωτέρα δὲ ἡ προτέρα. Ποίας ἄρα αἰχμαλωσίας τῶν διειλημμένων ἑκατέρας ἐπιδεῖται ὁ πρὸς ἑαυτὸν προσκαλούμενος ἐλευθερωθῆναι ἡμᾶς, πρόδηλον, ὅτι τῆς προσκαίρου, καὶ τῆς τοῦ Χριστοῦ, ἀνταποδιωθῆναί τε μὴ τῷ Χριστῷ, ἀλλὰ τῷ Πάππᾳ. ἡμεῖς δὲ συμπεραίνοντες τῇ ταπεινοφροσύνῃ τοῦ σταυρωθέντος ὑπὲρ ἡμῶν Χριστοῦ εἰς ἀντίλυτρον, ἀποφαινόμεθα καθυπείκειν ὑπὲρ τῆς σωτηρίας ἡμῶν τῆς κατ' ἀρετὴν ψυχῆς κρεῖσσον εἶναι αἰχμαλώτους κατὰ μὲν τὸ νόημα. καὶ τὴν θεοσεβῆ ὁμολογίαν τῇ εἰς Χριστὸν ὑπακοῇ, κατὰ δὲ τὸ ἀποτελέσφορον τῆς σωματικῆς δυσγενείας ἐπαυξαῖον τὴν ψυχικὴν εὐγένειαν τῷ κρατοῦντι τῆς τύχης ἐπικαίρως ἡμῶν, ὅστις περὶ τὴν ἐν ταπεινότητι χριστομίμητον πολιτείαν τοῦ Κυρίου μου πρὸς ἐπιπλείονα ἄδειαν ἐν τισι, μᾶλλόν γε τῇ αὐθεντίᾳ τοῦ Πνεύματος παρέχει, ἢ τοὺς δι' ἑαυτοὺς μὲν προσδεχομένους, ὑπὲρ ἡμῶν δὲ καυχωμένους ἐπεύχεσθαι. καὶ γὰρ τῆς Κρήτης πρὸ τῆς ἁλώσεως αὐτῆς παρὰ τῶν ἐξ Ἰσμαὴλ κατασχομένων οἱ ἐκεῖσε ἐκκλησιαζόμενοι θεοσεβεῖς, καὶ ὀρθόδοξον βασίλειον ἱεράτευμα ὄντες ἄνδρες σὺν γυναιξὶ, καὶ τέκνοις αὐτῶν ὑπὲρ τὰς διακοσίας χιλιάδας τὸν ἀριθμὸν, οὐδὲ ἐξὸν αὐτοῖς ἦτο ἐν τῇ ἀρχιερατικῇ ἐξουσίᾳ τοῦ Πνεύματος, τῶν Λατίνων ἀρχῆς κρατούσης, ὧν μὴ ἀπαρτιζόντων πλὴν τῶν πεντακοσίων ἀριθμολογίαν πρὸς τὴν ἐξωτερικὴν ἀρχὴν αὐτῶν οὔσῃ τῶν Ἐνετῶν, ἐπέστησεν αὐτοῖς ὁ Πάππας διὰ τῆς ἰδίας αὐθεντίας, καὶ μὴ τῆς τοῦ Κυρίου Χάνδακος ἀρχιεπίσκοπον, ἐπισκόπους τε τὸν μὲν Κυδωνίας, ἧς εὐδοκίμησε Μάρκος ὁ Βρέτης περὶ μὲν τὰ ἤθη ἀνθεσέστατος, περὶ δὲ τὸν νοῦν ὅσον εὐαπόδεκτος, καὶ εὐάγωγος τῆς θεόθεν ἀποῤῥοίας εἴτε κατὰ τὴν θεόσοφον ἐπιστήμην, καὶ τὸ ἀκραιφνὲς τῆς θεολογικῆς ἀποφάσεως, εἴτε κατὰ τὸ ἀγχίνουν τῆς ἔξωθεν σοφίας, καὶ τῆς περὶ τὰ ὑγιεινὰ σώματα, νοσερά τε ἅμα καὶ οὐδέτερα, φιλάνθρωπον, πολυπραγμοσύνης συνεχίστατος, δι' ἣν ὀλίγον τι προσκλίνας τοῖς πάθεσιν ὡς ἄνθρωπος, ὕστερον δὲ ἐν μετανοίᾳ τὸν βίον καταλύσας, ἀπεδήμησεν ἐν εὐσεβείᾳ, τοὺς κρείσσονας θεοσόφου μέρους καθυποτάξαντος τῷ δι' αὐτὸ γεγονότι ὀργάνῳ πρὸς καρποφορίαν τῆς τῶν ἐντολῶν εὐποιΐας. Τὸν δὲ Ῥεθύμνης, καὶ τέως τῆς Σιτίας ἤτοι Ἱεραπέτρου καταστησάμενος, οὓς μὲν ὁ Πάππας ἐκείνης τῆς Νήσου προεστήσατο, μὴ γένοιτο, ἵνα τὰ πρόβατα τοῦ Χριστοῦ κτήσηται, ἃ τῷ ἰδίῳ αἵματι ἐξηγοράσατο, ἀλλ' ὅπως τὰ ἐξωτερικὰ συμφέροντα, καὶ πρόσκαιρα πρόσφορα, ἐφ' οἷς ὅτι πλεῖστον οἱ ἀσεβεῖς εὐσεβοῦσιν, ἑαυτῷ τὴν δόξαν καρποφορησάμενος ὁ Πάππας τὰ εἰσοδήματα ἰδιοποιήσηται, ὥστε κἀκεῖ, καὶ ἐνταῦθα αἰχμάλωτοι, ἀλλ' ἐκεῖ μὲν κατὰ τὸ συναμφότερον καταναγκαζόμεθα, ἐνταῦθα δὲ τῷ προσκαίρῳ τυχήματι βιαζόμεθα, παραχωροῦντες τὴν πρόσκαιρον ἐξουσίαν τῷ ἐπιμένειν στεῤῥοὺς, καὶ ἀνενδότους ἅμα τε ἐλευθέρους τῇ κατὰ ψυχὴν ἐναρέτῳ, θεοσεβεῖ τε ὁμολογίᾳ μετὰ τῆς εἰς τὸν

Κύριον

Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν αἰχμαλωσίας, ἐφ' ᾗ εἰ συμβαίνει τι σκάνδαλον, οὐκ ἀπάρχεται τῆς τυραννίδος, ἀλλὰ τῆς κακοτεχνίας τῶν σκανδαλιζόντων, ὧν ἀποδώσει Κύριος ὁ δίκαιος κριτὴς ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς βηματοστασίας αὐτοῦ, μάλιστά γε ἀπειλούμενος τοῖς οἳ γεγόνασιν ἔκπαλαι πρωταιτίοις τῶν σκανδάλων τούτων, ταύτην τε τὴν σκανδάλου ζημίαν ἐπὶ χρήμασι μένειν, καὶ τὴν πρόσκαιρον τύχην, καίπερ δουλαγωγοῦσαν, ἀλλὰ καὶ συμπράξουσαν ἐν ταῖς πλείοσιν, οὐ μὲν οὖν ψυχῆς ἀπώλειαν, καὶ ἀθεϊσμοῦ ὑπερβολὴν, ὧν τὸ πλῆθος τῆς πονηρᾶς, καὶ ἄφρονος διανοίας μαρτυρεῖ πᾶσα ἡ δυτικὴ ἀμαυρότης, ἥτις, κατὰ τὸ ἀποστολικὸν λόγιον, ἀνήκοός ἐστιν ἐκ καρδίας τοῦ τύπου τῆς διδαχῆς τοῦ Κυρίου. οὐ γὰρ ἐγκαρδίως ἐπαγγέλλεται τὸ, εἴτις δοκεῖ ἐν ὑμῖν σοφὸς εἶναι, ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ μωρὸς γενέσθω, ἵνα γένηται σοφός. ἡ γὰρ μωρία τοῦ κόσμου τούτου σοφία παρὰ τῷ Θεῷ ἐστιν. οὕτω γὰρ δείκνυται ἡ τοῦ Θεοῦ χάρις, καὶ τὸ αὐτοῦ προηγούμενον θέλημα, ᾧ καθυπείκειν δεῖ τὸ ἑπόμενον τοῦ ἀνθρώπου βούλημα, ἀλλὰ τοῦτο προκρίνασα τῆς τοῦ Θεοῦ προηγουμένης βουλήσεως ἐπιζητεῖ στῆσαι τὴν ἰδίαν δικαιοσύνην, καὶ μὴ τὴν τοῦ Θεοῦ τὴν ἀλάθητον, φρονιμωτέραν ἑαυτὴν οἰομένη, ἢ τὴν ὑπερέχουσαν πάντα νοῦν, καὶ διάνοιαν ἐπιταγὴν τοῦ ἐν τῷ Παύλῳ λαλοῦντος Χριστοῦ νομοθετοῦσαν οὕτως, ὅτι ζητοῦντες τὴν ἰδίαν δικαιοσύνην στῆσαι, τῇ δικαιοσύνῃ τοῦ Θεοῦ οὐχ ὑπετάγησαν, ἡ ἡμεῖς αἰχμαλωτιζόμενοι νοΐ, διανοίᾳ, καὶ θελήσει προσευχόμεθα ὑπὲρ πάντων, μὴ τὸ ἑαυτῶν ζητοῦντες, ἀλλὰ τὸ τῶν ἑτέρων κατὰ Παῦλον, τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ προηγουμένης ἀεί τε, καὶ ὡσαύτως ἐχούσης ἀνεξαντλήτου, ὅστις διὰ τῆς ἀκαταλήπτου αὐτοῦ προνοίας πρώτως, καὶ κυρίως διοικεῖ τὰ σύμπαντα. ἑπομένως δὲ, καὶ προσῳκειωμένως ἡμᾶς τοὺς ἐν εὐσεβείᾳ ταλαιπωρουμένους μὲν τῷ σώματι, πλατυνομένους δὲ τῷ πνεύματι, οἵτινες διὰ τῆς ἡμετέρας πρὸς ἐκεῖνον, καὶ μὴ εἰς ἄνθρωπον ἀπειθείας, καὶ ταπεινοφροσύνης εἰσακουστικοὶ γενησόμεθα, προσευχόμενοι κοινῇ, καὶ καθ' ἕκαστα πρῶτον ὑπὲρ πάντων τῶν εὐσεβῶν, καὶ ὀρθοδόξων χριστιανῶν ὅπως συντετηρημένοι, καὶ πεφυλαγμένοι ὦσιν ἀπὸ τῶν βελῶν τοῦ Βελίαρ, καὶ μὴ εἰσενεχθῶσιν εἰς πειρασμὸν, ἀλλὰ ῥύεσθαι τοῦ πονηροῦ. δεύτερον ὑπὲρ τῶν ἀσεβῶν, καὶ αἱρετικῶν, ὅπως δῷ αὐτοῖς ἡσυχίαν, ἵνα ἤρεμον, καὶ γαλήνιον βίον διάγωμεν, ἐπιστρέψῃ τε τῆς κακοήθους αὐτῶν τυραννίδος εἰς ἐπίγνωσιν τῆς εἰς Χριστὸν αἰχμαλωσίας, καὶ μὴ κρυψιοδειλοσεβῶς ὡς ἀνθρωποφάγος διακόπτειν διὰ τῆς παραλόγου κατακρίσεως τὸν ἀδελφὸν, δι' ὃν Χριστὸς δωρεὰν ἀπέθανεν. εἶτα τραγῳδεῖν, καὶ θρηνεῖν μετὰ τῶν οἰκείων, καὶ μὴ τὸν κοινὸν δεῖπνον ἐπιταφίως αὐτόν. ἄλλως τε δεόμεθα τοῖς εἰρημένοις ἐπακολούθως τὴν καθ' ἡμᾶς προσηγορίαν κυρίως λαμβάνεσθαι παρὰ τῆς μιᾶς ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, χριστιανούς τε λέγεσθαι, καὶ μὴ ἐκ τῆς κατὰ συγκυρίαν τυχούσης ἀνελεήμονος ἱερωσύνης εἴτε τοῦ Πάπα Παπίστας, καὶ τῆς Ῥώμης, Ῥωμάνους, εἴτε τῆς Κωνσταντινουπόλεως πολίτας, καὶ Σεργίου Σεργιανούς. Ἐπὶ τούτοις τὸν παραδειγματιζόμενον ταλανισμὸν ἐπί τινι πολιτείᾳ εἰς κατάκρισιν τῆς ἁμαρτίας, ἢ πρὸς ἐγκατάληψιν οἰκονομίας κοινολογεῖσθαι ἐπὶ πάσας, καὶ τὴν εἰπεῖν ψυχὴν ἁμαρτωλὸν, ὥσπερ καὶ τὴν χάριτα διωρικότες ἐσμὲν μὴ περιφραχθῆναι τῆς Ῥώμης τῷ βουλήματι τοῦ Πάπα μόνον ἐνδόσιμον, ἀλλὰ πανταχῇ τῆς Οἰκουμένης ἀκενώτως, καὶ ἀφθονοπαρόχως διαυγάζεσθαι. τὸ γὰρ ἄσημον, καὶ ἐπίσημον τοῦ νόμου, ἢ ὁ σκοπὸς, καὶ ἡ βούλησις τοῦ ἔχοντος τὴν σφραγίδα, οὐ δεσμεύει τὸν κηρὸν ἐκτυ-

παθῆ-

πωθῆναι, καὶ τὴν προῃρημένην ὅλην καθυπείκουσαν τῇ ἄνωθεν δωρεᾷ ἐπιχεομένῃ χάριτι πνευματικῶς ἐπισφραγισθῆναι, μὴ ὅτι δῆλος κατεγνωσμένος εἴη ὁ ὡς ὄργανον σφραγισθεὶς, ἀφῃρημένος τε τῆς ἐνεργείας τῆς σφραγῖδος, μεθ᾽ ὑποβιβασμοῦ τῆς ἀξίας. ἐπὶ πλέον τὰ ἀρχαῖα ἔθη τῶν Ἑβραίων ἰδοὺ παρῆλθε, γεγονότων πάντων καινῶν διὰ τῆς ἐπιφανείας τοῦ Θεοῦ λόγου τοῦ φωτίζοντος πᾶσαν τὴν Οἰκουμένην, καὶ ἕκαστον ἄνθρωπον τὸν ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον, προσιόντα τε τῷ φωτὶ τῆς θεογνωσίας. περαιτέρω ἐὰν στενοχωρούμεθα, καὶ θλιβόμεθα, ἐξ ἰδίων ἁμαρτιῶν κατὰ θείαν δοκιμὴν τοῦτο πάσχομεν, οὐ κινδυνεύοντες περὶ τὴν θεοσέβειαν ἐλευθέραν αὐτὴν ἔχοντες, κρατυνόντες, καὶ κρατυνόμενοι παρὰ τοῦ στερεοῦντος Θεοῦ παγίως, καὶ ἀνενδότως τὴν δωρηθεῖσαν ἡμῖν πίστιν παρ᾽ αὐτοῦ τοῦ Κυρίου, μὴ τοῦ Πάππα. Ἔτι ἡνίκα φέρομεν ὑποδείγματα ἀρετῆς ἐκλεχθέντα παρὰ τῶν ἐναχθέντων τόπων, οὐ παραδειγματίζομεν ἀποστάταις, καὶ ἐπιβούλοις τὸ καθαρὸν συμπολίτευμα τοῦ χριστιανικοῦ συμπληρώματος, ἀλλ᾽ εὐσεβέσι στύλοις, καὶ ἀκραγάντοις κρηπῖσι τῆς ἐκκλησίας τοῦ Κυρίου αὐτοῦ, ἐφ᾽ οἷς ἐκ τῶν πάλαι μὲν ἁγίων ἀνδρῶν ἡρωϊκῶν κατὰ τὴν Κρήτην ἐκπεφυκότων φαμὲν ξυγγραφῇ ἁγίων Συνόδων κεχρηματικέναι Ἰωάννην ἐπίσκοπον Γορτύνης συναναθεματίσαντα τῷ μακαριωτάτῳ Ἀγάθωνι Πάππᾳ ποτὲ, καὶ Οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ τῆς Ῥώμης μετὰ πάσης τῆς ἱερᾶς Συνόδου, συγκροτηθείσης ἐπὶ τῆς αὐτοκρατορείας Κωνσταντίνου τοῦ Πωγωνάτου πάντας τοὺς Μονοθελήτας, σὺν αὐτοῖς καὶ τὸν τρισκατάρατον Ὀνώριον. ὡσαύτως δοξολογοῦμεν σὺν τῇ ἁγίᾳ ἐκκλησίᾳ τὸν ὁσιώτατον ἐπίσκοπον Εὐθύμιον τῆς αὐτῆς Νήσου θεοφρουρήτου, γεγονότα τῆς πίστεως καὶ εὐσεβοῦς ὁμολογίας ἀκράδαντον ἔρεισμα. ἐκ δὲ τῶν νέων κείσθω εἰς ἀοίδιμον μνήμην ὁ μακαριώτατος κυρὸς Μελέτιος ὁ Πηγᾶς, ὁ πάσης γῆς τῆς Αἰγύπτου, καὶ τῆς Ἀλεξανδρείας μεγαλοπόλεως κεκρικὼς Οἰκουμενικὸς τὰ βήματος ἅπαντα, οὗ στηλιτευτικοὶ λόγοι ἐπιστολιμαίως συγγεγραμμένοι, καὶ ἀνεσκαμμένοι τῇ φιλοπονίᾳ τοῦ Πνεύματος κατὰ τῆς τυραννούσης ἀρχῆς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ μέχρι τῆς σήμερον ἐπιμένουσι, μέλι μὲν Ἡρακλεωτῶν τοῖς ἀσεβέσι, Ἀθηναίων δὲ στάζουσι τοῖς εὐσεβέσιν, ᾧ συνῳνῶν ἐφεπόμενος καὶ ἱεραρχίᾳ καὶ ἀσκήσει τῇ κατὰ Θεὸν ὁ θεολογικώτατος, ἅμα τε καὶ σοφώτατος ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει ἀείμνηστος κυρὸς Μάξιμος ὁ Μαργούνιος Κυθήρων ἐπίσκοπος, οὗ τὸ ὑπερπλῆρες τῆς κατὰ Θεὸν τὸν σωτῆρα Χριστὸν σχολαστικῆς φιλοσοφίας εὐφήμοις ταῖς χρεωστουμέναις διέθεντο ὑπερεγκωμιάσαντες τῇ ἀρετῇ μὴ ὅτι γε μόνον οἱ συνευσεβοῦντες, ἀλλὰ καὶ οἱ πολέμιοι. ἀρετὴν γὰρ οἶδε καὶ πολέμιος τιμᾶν τὸ δὴ γνωματευόμενον κοινότατον. οὗτος γάρ φασιν οἱ ἐξιστορηκότες τὴν θεοσεβῆ πολιτείαν, ἅμα τε καὶ θεόσοφον βίον αὐτοῦ ἔτι νέος ὢν, ἀκμάζων τε τῇ ἡλικίᾳ, καὶ τοῖς κατ᾽ αὐτὸν πάθεσιν ἐπὶ πᾶσιν ἐγκρατευόμενος, ἀλλὰ δὴ θεμέθλον πάσης ἀρετῆς ὀρθῶς δοξάζων τὸ πρὸς τὸν Χριστὸν τὸν ἀληθινὸν Θεὸν, καὶ Υἱὸν τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος συνεπιμαρτύρημα τοῦ συνειδότος, ἀμφιρρεπόμενος δὲ οὐ καθ᾽ αὐτὸν, ἀλλὰ κατὰ τὸ τῶν ἑτέρων ζήτημα, προβάλλεται αὐτὸς ἑαυτῷ τἀγαθὸν πρόβλημα τοῦ ὀρθοῦ ἀκριβασμοῦ τῆς ἀληθείας ἐκλέγων, πότερον, κρεῖσσον συντηρεῖν τὸ θεοσεβὲς τῆς εἰς τὸν Χριστὸν πολιτείας τῶν Γραικῶν αἰχμαλώτισμα, ἢ προσέχειν δυναστικώτερον τῇ οἰήσει τοῦ Πάππα, ἐναντίον δέ μοι συνθεώμενος μεγαλονοίας, καὶ μεγαλοψυχίας τῆς ἔκπαλαι τῶν Κρητῶν ἀρχεκμαγεῖον ἀπεικόνισμα, καὶ ἐκσφράγισμα. οὐκ ἠρκέσθη γὰρ τῇ κατ᾽ αὐτὸν δόξῃ ἰχνη-

λατεῖν

λατεῖν τοῖς Παύλου βήμασιν, ἀλλὰ τῆς Ἑνετίας διατρίβων πρὸς συνήθη προσῆλθέ τινι τῶν Συνελευσιωτῶν πατέρων ἐπονομαζομένων τῆς μονῆς τῶν ἁγίων Ἰωάννου, καὶ Παύλου, ὅπου ἡ αἵρεσις τῆς κατὰ φιλοσοφίαν, καὶ θεολογίαν τοῦ Ἀκινάτου, καὶ ἀγχίνου Θωμᾶ ἐπακμάζει ὡσεὶ ξυρὸν ἠκονημένη τῶν πρὸς ἀλλήλοις λογομαχίαις, αἰδεῖ μὲν τρόπον τινὰ τε ἄλλα μετὰ τῆς πολιουχίας πολιοκροτάφῳ, συνετῷ δὲ καὶ τῶν καθόλου λόγον τῆς πνευματικῆς ἀνακρίσεως τοῦ συνειδότος ἐπ᾽ αὐτὸν ἐνστερνισαμένῳ, καὶ προσειληφότι τὴν ἐξουσίαν αὐτὸν μὲν πάντα ἀνακρίνειν, ὑπὸ μηδενὸς δὲ ἀνακρίνεσθαι, τὸ δὴ ὁροθετούμενον τῷ μακαρίῳ Παύλῳ. τούτῳ τοίνυν προσιὼν ἐν ἐξαγορεύσει, καὶ ἐξομολογήσει ἀληθείας, καὶ ἀνυποκρίτου πίστεως ὁ θεόφιλος, καὶ θεοφιλὴς Μαργούνιος προσεῖπε τῷ πατρὶ τὴν εὐπείθειαν, ἐρωτησάμενος αὐτὸν τὰ περὶ τῆς κατ᾽ αὐτὸν συναινέσεως, διαφορᾶς τε τῆς Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, καὶ τῆς δυτικῆς ἀμαυρότητος ἀμφισβητησίμων. ἐπὶ τούτοις ὁ θειοτέρας κληρουχίας τύχων εὖ τοῖς μὲν λατινόφροσι προσπαγῆναι, ἡμῖν δὲ τοῖς εὐσεβέσιν ἀπέσεσθαι. ὅστις διημείφθη ἐπὶ τὰ ἐρωτώμενα πρὸς τοῦ θείου κεκινημένου Πνεύματος πολιούχου. ὕπαγε τέκνον, ὅτι ἀκράδαντός σου ἡ θεοσέβεια, καὶ ἡ πρὸς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν πίστις σου, καὶ ὁμολογία ἀρτιμελὴς ἐν σοὶ τυγχάνουσα, καίπερ ἀκμάζον τὴν ἡλικίαν, ἀλλ᾽ οὐ τὴν φρόνησιν, καίτοι γε νήπιον ὂν τὴν ἀνεξικακίαν, ἀλλὰ ταῖς φρεσὶ τυγχάνει τελεότατον, καὶ πολιουχότατον. ἐῶ δὲ λέγειν τελευταῖον τὰ ἐξιστορηθέντα κανονικῶς παρὰ τοῦ πατρὸς Φλουγεντίου τοῦ ἀκραίμονος θεολόγου τῆς ἀριστοκρατούσης τῶν πολιτειῶν Ἑνετίας, ὅστις δίκην ῥεύματός τινος ῥοιζηδὸν ἀνασπῶντος τὰς ἀκάνθας τῶν τριβόλων τῆς κακίας ἐπεξελήλυθε κατὰ τῆς καθυποκρίτου πίστεως τῶν ἐχόντων μὲν ὄνομα τοῦ ἐμοῦ Ἰησοῦ, πολὺ δὲ ἀπολειπομένων τῆς σωτηρίας τῶν ἔργων. προαιροῦνται γὰρ βέλτιον τὸν κόσμον ἀνατραπῆναι, μονονοὺ τὴν πολιτείαν αὐτῶν τὴν ἐκ τῆς τυραννίδος στερήσωνται, οἵτινες ἀνήκοοι μὲν λόγων θεοσεβείας, δυνατοὶ δὲ λογομαχίας δοκησισοφοῦντες, καὶ θεομαχόμενοι συμπροαιροῦνται τοῦ ἐπονομάζειν εὐγένειαν τὴν λεγομένην ἐκ σώματος εὐώδη κρεῖσσον δυσγένειαν, ἢ τὴν ἀληθινὴν τῶν λόγων εὐγένειαν, ἅμα τε προκρίνοντες θυραῖα κτήματα, καὶ πλοῦτον, ἢ τὸν ἀκτήμονα, καὶ ἀναφαίρετον πλοῦτον τῆς τοῦ Θεοῦ ἀγαθότητος. καὶ συλλήβδην εἰπεῖν ἐν περιλήψει τοῦ ἀνενδότου λόγου τῆς ἀληθείας, ὅσον ἀντίπαλον τῇ διδασκαλίᾳ, σπουδαίᾳ πολιτείᾳ, καὶ ἀκτήμονι βίῳ, ἐξηκριβωμένῳ τε ὑπογραμμῷ τοῦ διδασκάλου Χριστοῦ ὑπὸ πάντων τιθέμενοι, ὥστε κρεῖσσον οἴεσθαι (ἀπ᾽ ἐναντίας τῷ κακοπαθήσαντι Μωϋσῇ τοῖς Ἰσραηλίταις) προσλαβεῖν ἐπίκαιρον ἀπόλαυσιν τῆς σκληροκαρδίου Φαραωνίτιδος, καὶ ἰδιοβουλήτου γνώμης, ἢ τὴν διὰ τὴν πρόσκαιρον κακουχίαν πιστεύειν συνδιαιωνίσεσθαι τῷ τοῦ Θεοῦ θεράποντι, καὶ τοῖς κατ᾽ ἐκεῖνον συστρατεύσασιν ἐπιπειραζομένην διὰ τῆς εἰς Χριστὸν ὑπακοῆς, καὶ μὴ εἰς ἀνθρώπινον καταρτιζομένην θέλησιν, ἧς συμμολυνθεὶς αὐτὸς σὺν τῷ καρυοφύλλῳ σου, καὶ τοῖς σὺν ἐκείνῳ, καυχῆ εἶναι συνευχέτης, καὶ συμπροσευχέτης τοῦ ῥυσθῆναι ἡμᾶς ἀμφοτέρας τῆς αἰχμαλωσίας, οἵτινες μίαν ἔχοντες ὁδηγὸν τῆς ἄνω, καὶ τῆς εἰς Χριστὸν, δυσὶ δουλαγωγηθήσεσθαι κελεύεις, ὑπὲρ σαυτοῦ, καὶ μὴ ὑπὲρ ἡμῶν παρευχόμενος, ἀνδράποδα γενήσεσθαι τῷ ἀνθρωπίνῳ βουλήματι, καὶ τὸ τοῦ Θεοῦ ἀπαραλόγιστον παρελθεῖν, ὁμοῦ τε πειθηνίους ἔσεσθαι τῷ ἐσμῷ τῶν αἱρέσεων, εἴτε Ἀρειομανίας, διὰ τὴν φιλοτιμίαν τοῦ μείζονος, εἴτε πνευματομαχίας Μακεδονίου, διὰ τὴν τοῦ Πνεύματος ἐκ τοῦ Υἱοῦ ἐκπόρευσιν,

ρεῦσιν, εἴτε Μονοφυσιτῶν, Ἀρμενίων, καὶ Μονοθελητῶν διὰ τὴν τῶν ἀζύμων προσάγεσιν, καὶ τοῦ Ὀνωρίου παράφρονα διεκδίκησιν, καὶ τὴν λοιπὴν ἐπάρατον κακοήθειαν προκεῖναι τοῦ ὕφους τῆς θεοσόφου διδασκαλίας τῶν θείων πατέρων, καὶ τῶν Οἰκουμενικῶν συναθροισμάτων, ὧν τὸ σέβας ἀλάθητον ὄν, καὶ ἡ θεοσεβὴς ὁμολογία ἀνυπόκριτος, μία τε, καὶ ἡ αὐτὴ ἀδιαίρετος ἐν σοὶ Πνεύματι τῆς ἀκραιφνοῦς θεολογίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δεόμεθα αὐτοῦ ἐπιλέγοντες, μηδέποτε γένοιτο, ἢ παραχωρήσειας ἡμῖν Θεὲ τῶν ὅλων παρεκτρέψαι αὐτὸ, ἢ μεταλλάξαι τι πρὸς πρόσθεσιν, ἢ ὑφαίρεσιν ἀνθρωπίνου βουλήματος, διὸ σοῦ τοῦ ἀνεκπτώτου θελήματος προσευχόμεθα παρακαλοῦντες, καὶ ἱκετεύομεν συγκεκυφότες οἱ ἀνάξιοι δοῦλοί σου· καταπράϋνον μὲν τῶν ὠρυομένων λεόντων τὰ χάσματα, καὶ φράξον αὐτῶν τὰ στόματα, καὶ πονηρὰ βουλεύματα, χάσκοντα καθ' ἑκάστην ὅπως ἀφαρπάξωσι τὰς ψυχὰς ἡμῶν ἐκ τῆς σῆς ἀλαθήτου βουλῆς, καὶ ἑαυτοῖς συμπεριπαίξωσι, τῷ πυρὶ δὲ τοῦ θείου σου Πνεύματος στόμωσον, καὶ μαλάκυνον τὴν καρδίαν αὐτῶν σιδήρου σκληροτέραν τυγχάνουσαν προαίρεσιν, ὧν ἀποκαθάρας τὴν σκωρείαν, τὴν μοχθηρὰν αὐτῶν λέγω προαίρεσιν τὴν διαβιβρώσκουσαν τὸ καθαρὸν τοῦ σιδήρου, παγίου σου, καὶ ἀνενδότου λόγου τῆς θεοσεβείας σου δίκην ἰοῦ τὸν σίδηρον, καὶ σὺν τοῖς τὰ περιλαμφθέντα ἱμάτια τῷ φωτὶ τῆς χάριτός σου, μὴ καυχώμενα τῷ σφετερισμῷ τῆς ἀσθενούσης αὐτῶν προαιρέσεως, ἀλλὰ δοξαζόμενα τῷ ἀνεκφράστῳ κάλλει τῆς δόξης σου. ἡμεῖς μὲν ἤρεμον βίον διάξωμεν, αὐτοὶ δὲ ἀποκαθαρθέντες τοῦ πονηροῦ συνειδότος, ἡμῖν συναπαστράψωσιν ἐν σοὶ Πνεύματι, καὶ μιᾷ ἀμεταστρέπτῳ βουλήσει τῆς θείας εὐδοκίας σου, ἥτις συγκατέβης οἰκονομικῶς, οὐχ ἵνα τερατοειδῆ, καὶ δικέφαλον ἀποδείξῃς τὴν ἀμίαντον ἐκκλησίαν σου, ἀλλ' ἓν σῶμα σύσσωμον, συνουσιωμένον τε, ὡραϊζόμενόν τε κάλλει ὑπὲρ πάντας βροτοὺς σοὶ τῇ μιᾷ κεφαλῇ, καὶ μόνῳ πληρώματι τῆς υἱοθεσίας σου, παρ' οὗ πᾶν δώρημα τέλειον ἐκχεῖται ἐφ' ἕκαστον μέλος τῆς συναρμολογίας σου, διευθυνομένης, καὶ συνυποτακτουμένης τῇ ἁρμονίᾳ τοῦ ἀκαταλύτου συνδέσμου σου. ναὶ Κύριε οὕτω γενηθήτω τὸ θέλημά σου ὡς ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς, ἐπάκουσον ἡμῶν τῶν ἁμαρτωλῶν δεομένων σου, καὶ πληρωθήτω ὁ ἀπαραλόγιστος λόγος σου, ὁ διατεταγὼς μίαν εἶναι τὴν ποίμνην, τὴν ἁγίαν σου ἐκκλησίαν, τὴν ἀπὸ περάτων ἕως περάτων τῆς Οἰκουμένης ἐκτεινομένην, καὶ τὴν εἰς οὐρανοὺς ἀναβιβαζομένην εἴτε τὴν προγεγονυῖαν, καὶ πρὸ ἡμῶν ἀνακαινισθεῖσαν, εἴτε τὴν γιγνομένην καὶ ἀναπλαττομένην, εἴτε τὴν ἐσομένην, καὶ ἀνακαινισθησομένην, εἴτε τὴν μετὰ τὴν φοβερὰν, καὶ ἀδέκαστον βηματοστασίαν σου συμβασιλευσομένην, καὶ συγκληρονομησομένην σοι, σέ τε ἕνα καὶ μόνον πιστεύειν, καὶ ὁμολογεῖν τὸν ὄντως ἀρχιποιμένα, οὗ τῷ αἵματι ἐξηγοράσθημεν, τοὺς δὲ λοιποὺς τιθεμένους μισθαρνοὺς καὶ διακόνους σου, τῇ σῇ προσταγῇ ὑποκλίνοντας, καὶ τῇ σῇ μιᾷ καὶ μόνῃ ἱεραρχίᾳ συνεργοῦντας, καὶ συμπρεσβεύοντας, ἐξ ἴσου καὶ ἀδιαιρέτως ἐνεργουμένῃ, καὶ ἐκχεομένῃ ἐπὶ πᾶσαν τὴν μίαν ποίμνην σου, κατὰ τὸν λόγον τῆς τῶν προβάτων σου τῶν λογικῶν συντάξεως, καὶ ἀναλόγου σχέσεως. μία γὰρ ἡ ποίμνη, εἷς καὶ ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς ὁ θέμενος τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ὑπὲρ τῶν προβάτων. οὗ γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν χάριτι, καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εὐδοκίᾳ τοῦ Πατρὸς, καὶ συνεργίᾳ τοῦ παναγίου Πνεύματος· πρεσβείαις τῆς παναχράντου, καὶ ἀειπαρθένου Θεοτόκου. ἱκεσίαις τῶν ἁγίων ἀποστόλων, καὶ πάντων τῶν ἁγίων, ἀμήν.

Ἔκδο-

φίλαις [illegible] τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ αὐτοῦ χάριτι, καὶ αὐθεντίᾳ τοῦ παρακλήτου Πνεύματος, [illegible] μὴ τοσούτῳ καθαίρειν, καὶ θεραπεύειν νόσους ἐξ ἐπιταγῆς τοῦ Κυρίου πρὸ τῆς [illegible], αὖθις μετὰ τὴν ἔγερσιν, καὶ τὴν τοῦ Κυρίου ἐμφύσησιν ἀφιέναι καὶ κρατεῖν ἁμαρτίας, ἀλλὰ πρὸς τούτοις πᾶσα ἡ τελεσιουργὸς δύναμις τοῦ παρακλήτου Πνεύματος προσῆπτο αὐτοῖς, ὥστε θεοσημείας τε ποιεῖν, λύειν τε καὐτὰς τὰς ὠδῖνας τοῦ θανάτου. πρὶν γὰρ κεχάρισται τὸ πανάγιον Πνεῦμα τοῖς ἀποστόλοις, πρὸ μὲν τοῦ πάθους ἀμυδρῶς, μετὰ δὲ τὴν ἔγερσιν τελειότερον, πέρας μετὰ τὴν ὡς ἂν εἴποι τις οὐσιωδέστερον ἐπιφοίτησιν ἐκ τῆς τελεταρχικῆς θείας ἐνεργείας πληρέστατα, ὡς προδεδογμάτισται.

ζʹ Καὶ πάλιν ἐρχόμενον μετὰ δόξης κρῖναι ζῶντας, καὶ νεκρούς. οὗτος γάρ ἐστι περὶ οὗ εὐαγγελίζεται, ὃν τρόπον αὐτὸν ἐθεάσασθε ἀναλαμβανόμενον, οὕτω πάλιν ἐλευσόμενον μετὰ παρρησίας, δόξης, καὶ λαμπρότητος πολλῆς, ὅπως ἀποδῷ ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ ὁ δίκαιος κριτής. ἐπειδήπερ οὐ συμπαθείᾳ, καὶ φιλανθρωπίᾳ παρρησιάζεται τὸ δεύτερον, ὥσπερ καὶ τὸ πρότερον, ἀλλὰ φοβερῷ βηματοστασίῳ, καὶ ἀλαθήτῳ κριτηρίῳ αὐτοῦ. περὶ οὗ ἡ ἐκκλησία αὐτοῦ νομοθετοῦσα τελωδίῳ τῆς ἀποκρέω λέγει οὕτω. Δευτέρα δὲ παρουσία λέγεται, ὅτι καὶ πρώην σωματικῶς πρὸς ἡμᾶς ἐπεδήμησεν, ἀλλ' ἠρέμα, καὶ χωρὶς δόξης, νῦν δὲ μετὰ ὑπερφυῶν θαυμασίων ἐλεύσεται, καὶ περιφανοῦς τῆς λαμπρότητος οὐρανόθεν, καὶ μετὰ σώματος ὡς ἂν γνωσθείη πᾶσιν, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ καὶ πρώην ἐλθὼν, καὶ τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων ῥυσάμενος, καὶ κρῖναι πάλιν μέλλων αὐτὸ, καὶ καλῶς τὰ δεδομένα αὐτῷ διετήρησε. πότε μέντοι γενήσεται ἡ αὐτὴ παρουσία, οὐδεὶς οἶδε. τοῦτο γὰρ καὶ ὁ Κύριος τοῖς ἀποστόλοις ἀπέκρυψε. τέως γε μὴν σημεῖά τινα ἐνέφηνε προηγήσασθαι. τότε ὄψονται, εἰς ὃν ἐξεκέντησαν ἄφρονες, καὶ ἀγνώμονες περὶ τὸν εὐεργέτην Χριστὸν Ἰουδαῖοι, καὶ οἱ σὺν αὐτοῖς ξενιζόμενοι, καὶ καινοτομοῦντες νέα Καλενδάρια, καὶ παρὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ Κυρίου διαβατήρια, ὅσοι τε Ἀρειτικοὶ οἱ συμφρονοῦντες τοῖς σαρκὸς διεφθορυίας προαιρέσεως φρονήμασι, καὶ μὴ τοῖς τοῦ Πνεύματος θελήμασι καθυπείκοντες, διαρρήξαντές τε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ τὰ ἀναβαλλόμενα τὸ φῶς τῆς Θεότητος, καὶ διασπῶντες διὰ τῆς κακοτροπίας τοῦ μείζονος τὸν ἄρραφον, καὶ ἀδιάλυτον χιτῶνα τῆς κατὰ πάντα τῷ λόγῳ τῆς θείας φύσεως ἰσοτιμίας, καὶ ὁμοουσιότητος αὐτοῦ Πατρί τε, καὶ Πνεύματι, εἴτε Ἀρειανοὶ ὦσι, κἄντε Πνευματομάχοι, Μονοφυσῖται, Μονοθελῆται, καὶ Μονοενεργῖται.

ηʹ Οὗ τῆς βασιλείας οὐκ ἔσται τέλος.

Ἡ βασιλεία αὐτοῦ διχῇ νοουμένη, ὡς εἴρηται ἐν τοῖς προλελημμένοις ἡμῖν, ἀμέλει ἢ λόγῳ δημιουργίας, ἢ λόγῳ οἰκειώσεως, ἐκείνως μὲν βασιλεύει πᾶσι τοῖς τε πιστοῖς, καὶ ἀπίστοις. οὕτως δὲ μόνον τοῖς ᾠκειωμένοις αὐτῷ, καὶ υἱοθετουμένοις τῇ αὐτοῦ θείᾳ χάριτι. ἑκατέρα ἀτελεύτητος, καὶ ἄναρχός ἐστι τῷ λόγῳ τῆς Θεότητος, νομιζομένη ἅμα τε καὶ ἄχρονος. λέγεται δὲ ἔχειν χρόνον καθ' ἡμᾶς καὶ τὰ κτίσματα, καὶ κατὰ τὴν ἀνθρώπινον οἰκονομίαν, καίπερ ἀπαρχὴν ἔλαβεν, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἀνάστασιν διαιωνίζουσα, καὶ ἀπέραντος. ἐντεῦθεν φησὶν ἡ ἐμὴ βασιλεία οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου, οὐχ ὡς μὴ βασιλεύων, καὶ προνοῶν τῶν τῇδε, ἀλλ' ὡς μείζονα ταύτης τῆς ἐξουσίας κεκτημένος, ὡς προσεσημείωται κατὰ Χρυσόστομον, ἥτινι καὶ τόγε ὑποτέτακται δεδειχὼς ἔφθη ταύτην τὴν ὑποταγὴν ὡς ἄνθρωπος, καὶ κατὰ συγχώρησιν, οὐ μήν γε καθὸ Θεὸς ἄναρχος. καὶ ἀτελεύτητος. διόπερ ἑκατέραν σημαίνων φησὶν, ἡ ἐμὴ βασιλεία οὐκ ἔστιν ἐκ

τοῦ.

τοῦ κόσμου τούτου. καὶ πάλιν Οὐκ εἶχες ἐξουσίαν οὐδεμίαν κατ' ἐμοῦ, εἰ μὴ ἦν σοι δεδομένον ἄνωθεν. οἰκονομίας γὰρ λόγον, ταπεινοφροσύνης τε, καὶ συγκαταβάσεως ἐνεδείξατο κατὰ τὴν πρώτην παρουσίαν αὐτοῦ, διὸ καὶ ὑποτάσσεται. κατὰ δὲ τὴν δευτέραν δικαιοκρισίαν αὐτοῦ φοβερὸν βηματοστάσιον διακρινόμενον τοὺς ἀξίους ἀκοῦσαι τῆς εὐκταίας αὐτοῦ φωνῆς ἀπὸ τῶν ἐνόχων τιμωρίας, καὶ καταδίκης. διὸ ἐπιτακτικῶς καλεῖ, καὶ ἀποπέμπει τούτους μὲν ἀπ' ἐκείνου πορεύεσθαι εἰς κόλασιν αἰώνιον, τοὺς δὲ δικαίους ὡς εὐλογημένους παρὰ τοῦ Πατρὸς αὐτοῦ συγκληρονομησομένους, καὶ συμβασιλευσομένους αὐτῷ τὴν ἡτοιμασμένην βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου τοῖς εὐσεβέσιν, ἀμέλειγε προεγνωσμένην, καὶ προδιωρισμένην, προηγουμένως, καίπερ ἑπομένως νῦν οἰκονομηθεῖσαν διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ προελθόντος ἑτοιμάσασθαι τόπους, καὶ μονὰς (ὡς ὁδίτης, καὶ οἰκονόμος πάντων τῶν μυστηρίων αὐτοῦ) τοῖς ἀξίοις, νῦν μὲν συναυλισθήσεσθαι, καὶ συμβασιλεῦσαι τοῖς ἐκεῖσε χοροῖς, ὕστερον δὲ ἐν τῇ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος ἀπολαυσομένοις τὴν πεῖραν αὐτῆς τῆς κληρουχίας, μετὰ τὴν δικαιοκρισίαν λέγω τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ γενησομένην τοῖς ζῶσι, καὶ τοῖς νεκροῖς, ἐκείνοις μὲν εἴτε τοῖς ζῶσι τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, καὶ τοῖς περιλειπομένοις τότε ἐν ἀτόμῳ, ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ μεταλλαχθησομένοις, τούτοις δὲ εἴτε τοῖς νεκροῖς τῷ παραπτώματι κατακριθησομένοις εἰς κατάκρισιν τῆς ἁμαρτίας, εἴτε τοῖς τεθνεῶσιν ἀναστασθησομένοις εἰς ἀντιμισθίαν, καὶ τὴν παρὰ Θεοῦ δικαιοπραγίαν διαμεῖψιν. ἐνταῦθα οἱ ὑπακούοντες τῷ θείῳ βουλήματι, καὶ τῆς προσκαίρου ἐξουσίας μὴ ἐπιποθήσαντες, ἀλλὰ καθυπείξαντες χριστομιμήτως αὐτῇ, καὶ τὴν ἐπουράνιον κατοικίαν ἐζητηκότες ὅλῃ ψυχῇ. νοΐ, καὶ καρδίᾳ, τῶν ἐπιγείων τε καταφρονήσαντες, συμβασιλεύσουσι τῷ δοξάσαντι αὐτοὺς Χριστῷ; συνδοξαζόμενοι εἰς τοὺς ἀπεράντους αἰῶνας αὐτῷ. ἐντεῦθεν κατακριθήσονται ὅσοι τε ἀρχιερεῖς, καὶ διάκονοι Χριστοῦ ὄντες, οἵτινες προκρίνουσι πληρῶσαι τὴν ἐνταῦθα ἐξουσίαν, καὶ τὸ ἰδιοβούλητον τῆς καθ' αὐτοὺς οἰήσεως, ἢ ἐπεξεργάσασθαι τὸ τοῦ Θεοῦ βούλημα, καὶ τὴν προπαρασκευὴν τῆς ἀϊδίου βασιλείας, ὡς μεταλλάσσοντες, καὶ παρατρέποντες τὴν πέτραν τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ, καὶ τῶν ἁγίων ἀποστόλων αὐτοῦ, τοῦ μὲν νομοθετοῦντος τὰ Καίσαρος Καίσαρι, καὶ τὰ Θεοῦ τῷ Θεῷ. τῶν δὲ πάλιν, ἐφ' οἷς ἔξαρχος ὁ Παῦλος ὡς στόμα Χριστοῦ διατάσσων περὶ τούτων λέγει, πάσας τὰς ἐξουσίας εἶναι ὑπὸ Θεοῦ τεταγμένας, αἷς ἐξουσίαις ἐπικήροις χρὴ ἕκαστον ὑποτελεσφορεῖν, ὡς ἔχει τὸ ἑκάστου ἀξίωμα, ἀμέλει κἄντε ἀπόστολος, κἄντε ἀρχιερεὺς, κἄντε ἱερεὺς, κἄντε πρεσβύτερος, ἢ βιωτικὸς εἴη, ὀφείλει ἀποδιδόναι τῷ τὸν φόρον τὸν φόρον, τῷ τὸ τέλος τὸ τέλος, τῷ τὴν τιμὴν τὴν τιμήν, οἷς διατάγμασι τοῦ θείου Πνεύματος ἐναντία φερόμενος ὁ Πάππας τρανῶς φαίνεται, καὶ κατεξανίσταται τῶν θείων διαταγῶν ἐνεχομένης τῆς παρουσίας αὐτοῦ, καὶ καλινδουμένης τοῖς ἐπικήροις ἀξιώμασι. παραχρᾶται γὰρ τῇ πανοπλίᾳ τοῦ Πνεύματος, συγχεόμενος τῇ μαχαίρᾳ τοῦ μὴ εἰκῇ διακόνου παρὰ Θεοῦ φοροῦντος αὐτήν, ὡς ἐπὶ ταύτῃ τῇ διακονίᾳ ἄκλητος. προχειρίζεται ὡς οἰκεῖον τὸ ἀλλότριον ἐπιτακτικὸν, τοῖς βασιλεῦσιν ἀφορισθὲν παρὰ Θεοῦ, μὴ ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς θεσμοῖς, ἀλλ' ἐν ταῖς ἐπικαίροις αὐθεντίαις. τὸ δὲ ἀλλότριον ὡς ἴδιον καταναγκάζεται, ὥστε μὴ συμβουλεύειν διδασκαλικῶς, ἀλλὰ προστάττειν βασιλικῶς. διὰ ἐναντίως ἐπέξεισι καὶ Χριστοῦ, καὶ Θεοῦ, ἁγίων ἀποστόλων, πράξεως ἐκκλησιαστικῆς, καὶ μνήμης ἁγίων θεοφόρων Πατέρων, εἰ εἴπω καὶ τοῦ ἠθικοῦ λόγου τυχὸν

οὐκ

οὐκ ἂν ἁμαρτάνοιμι, τὸ γὰρ θεωρητικὸν, καὶ ὁ θεοφιλὴς νοῦς οὐκ ἐπιτεύξει τοῦ πρακτικοῦ μέρους, ὅτε κινεῖται τῆς θελήσεως, ἀλλὰ προΐσταται αὐτῇ συμβολῇ, καὶ προνοίᾳ τῇ ἐκ τῆς θεωρίας προηγουμένῃ.

8' Καὶ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, τὸ Κύριον, τὸ ζωοποιὸν, τὸ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον, τὸ σὺν Πατρὶ, καὶ Υἱῷ συμπροσκυνούμενον, καὶ συνδοξαζόμενον, τὸ λαλῆσαν διὰ τῶν προφητῶν.

Προσημειώσασα ἡ θεοφόρος, καὶ θεοσύλλεκτος χορεία τῶν πατέρων συντεταγμένως πρῶτον ὅλην τὴν Θεότητα ἀδιαίρετον κατὰ τὴν φύσιν, εἶτα διακεκριμένως τὴν ὑπόστασιν τοῦ Θεοῦ, καὶ Πατρὸς, καὶ τοῦ Θεοῦ Λόγου ὀνομαστὶ, προσαριθμουμένου τοῦ πατρικοῦ χαρακτῆρος, οὐ δὴ μονοϋποστάτου αὐτὴν τῶν θείων χαρακτήρων κατὰ τὴν ὁδὸν, καὶ ἀπόρρητον πρόοδον αὐτοῦ, ὅστις οὐ διὰ θελήσεως (ἄπαγε τῆς βλασφημίας) ἀλλὰ διὰ μόνου γεννητικῆς δυνάμεως, καὶ ἐνεργείας γεννᾷ τὸν μονογενῆ Υἱὸν, διὰ δὲ προβλητικῆς ὡσαύτως δυνάμεως, καὶ ἐνεργείας προβάλλει τὸ πανάγιον Πνεῦμα, ἀμέλει τὸν μὲν Υἱὸν γεννητῶς, τὸ δὲ πανάγιον Πνεῦμα ἐκπορευτῶς, ὡς θεολογεῖ καὶ ὁ μέγας Ἀθανάσιος ἐν τῷ αὐτοῦ διαλόγῳ πρὸς Ἀνομοίους, καὶ Ἀρειανιστὰς βλασφημοῦντας εἰς τὸ πανάγιον Πνεῦμα, καὶ λέγοντας προέρχεσθαι αὐτὸ διὰ τῆς θελήσεως τοῦ Θεοῦ, καὶ Πατρὸς, ὥσπερ καὶ τὰ λοιπὰ κτίσματα, ὅστις καὶ διακρίνων εὐσεβῶς, καὶ ὀρθοδόξως τὴν προαγωγὴν τῶν κτισμάτων, καὶ τὴν αἰτίαν τοῦ Υἱοῦ, ὑποστάσεώς τε τοῦ παναγίου Πνεύματος διωριστικῶς ἔφη τὰ μὲν κτίσματα δημιουργοῦνται διὰ τῆς ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ, κοινῆς, καὶ ἀδιαιρέτου οὔσης τῆς τρισυποστάτου Θεότητος κατὰ τὴν ἔξω προαγωγήν. ὁ δὲ Υἱὸς, καὶ τὸ πανάγιον Πνεῦμα προέρχονται παρὰ τῆς πατρικῆς ὑποστάσεως, καὶ μόνον κατὰ τὴν ἀπόκρυφον, καὶ ἐνδομυχοῦσαν πρόοδον τῆς ἀκαταλήπτου Θεότητος. φησὶ γὰρ ὁ μεγαλώνυμος οὗτος ἀνὴρ οὕτως. ὅτι τὰ μὲν ἐστὶν ἀπὸ τῆς ἐντολῆς αὐτοῦ δημιουργικῶς, ὁ δὲ ἐκ τῆς ὑποστάσεως γεννητῶς, τὸ δὲ Πνεῦμα ἐκπορευτῶς, ὅπερ ἐπακολούθως συντάττουσα, καὶ συναριθμοῦσα διὰ τοῦ συμβόλου τῆς ἀληθοῦς ὁμολογίας, καὶ θεοσεβείας ἡ ἱερὰ Σύνοδος, δογματίζει κατὰ τὴν τάξιν τῆς θεοφανείας τῶν θείων ὑποστάσεων περὶ αὐτοῦ τοῦ παναγίου Πνεύματος, ἅμα τε πιστεύουσα, καὶ ὁμολογοῦσα αὐτὸ ἐκ μόνου τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύεσθαι, καθάπερ καὶ τὸν μονογενῆ Υἱὸν γεννᾶσθαι, ἅμα τε συντάττουσα, καὶ συμπροσκυνοῦσα, καὶ συνδοξάζουσα, καὶ συλλατρεύουσα λογικῶς αὐτὸ σὺν τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ Υἱῷ, καίπερ δι' ἡμᾶς τῇ θεοφανείᾳ, καὶ ἐπιδημίᾳ αὐτοῦ χρονιζόμενον, καὶ μετὰ τὴν τοῦ Κυρίου εἰς οὐρανοὺς ἀνάβασιν καταπεμπόμενον. ἐντεῦθεν καταδικάζονται οἱ Ἀρειομαινόμενοι, καὶ Εὐνομιανοὶ, καὶ Πνευματομάχοι ἡμιαρειανοὶ λεγόμενοι, ὅσοι αὐτοῖς ταυτοφρονοῦσι λέγοντες, ὡς οἱ ζοφερώτατοι Σκοτισταὶ, διὰ τῆς θείας θελήσεως ἐκπορεύεσθαι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, εἴπουν τὴν ὑπόστασιν αὐτοῦ λογομαχοῦσιν. ὡσαύτως ὁπόσοι φιλονεικοῦσι ταῖς βεβήλοις κενοφωνίαις προΐεσθαι αὐτὴν τὴν ὑπόστασιν ἀπὸ μιᾶς φύσεως τῆς κοινῆς ἰδιότητος τοῦ Θεοῦ. καθάπερ Λατινόφρονες αὐτὸ τοῦτο παρυφαίνονται ἐκπορεύεσθαι πρὸς ἀμφοῖν τῶν ἰδιαιτάτων χαρακτήρων τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ ὡς ἀπὸ μιᾶς ἀρχῆς, καὶ φύσεως. καὶ γὰρ παραλέγουσι, διότι ἢ δέον αὐτοὺς προϋποτίθεσθαι δύο ὑποστατικὰς ἀρχὰς, καὶ αἰτίας εἶναι τοῦ παναγίου Πνεύματος τὸν Πατέρα, καὶ τὸν Υἱὸν, ἢ τὰς δύο ὑποστάσεις εἶναι συγκεχυμένας, καὶ γίνεσθαι μίαν κατὰ Σαβελλίους. ἢ τὴν φύσιν τῆς Θεότητος καθόλου λαμβανομένην γεννᾶν, καὶ προβάλλειν τὰς ὑποστάσεις, ἅπερ πάντα ἔκτοπά εἰσι τῆς ἀψευδοῦς ἀληθείας, καὶ

ἀκραιφνοῦς

κρατηθεὶς διδασκαλίας τοῦ Πνεύματος, τὸ μὲν διότι κατὰ τὴν διάνοιαν τῶν θεοφόρων πατέρων ξυμμαρτυρουμένην τῇ ἀληθείᾳ μία καὶ μόνη ἐστὶν ἡ αἰτία τῆς ἐνδομυχούσης προόδου τῶν θείων χαρακτήρων, μόνος λέγω ὁ πατρικὸς χαρακτήρ, καὶ ἡ ὑπόστασις αὐτῆς. τὸ δὲ διότι τὸ προβάλλειν ἐστὶ δύο ὑποστάσεις τῷ λόγῳ τῶν χαρακτήρων, καὶ τῶν ὑποστατικῶν ἰδιωμάτων, ὅτι μήγε τῇ ἰδιότητι τῆς φύσεως τοῦ παντὸς ἀδύνατόν ἐστι, καὶ συγκειμένη ἀντίφασις, ἣν οὔτε αὐτὸς ὁ Θεὸς ὑποστῆσαι, καὶ ἀποφῆναι δύναται. καὶ γὰρ δι' αὐτὸ τοῦτο τὸ παράλογον φρόνημα τῆς οἰήσεως κατακρίνομεν Νεστοριανοὺς ἀποφαίνοντας ἐπὶ τὸ συναμφότερον τῆς θεανδρικῆς ἐνεργείας σημαίνειν, καὶ συνεῖναι ἐν τῷ Χριστῷ δύο ὑποστάσεις, καὶ δύο χαρακτῆρας, οὐ φύσεις δὲ, ἢ ἐνεργείας, ἢ θελήσεις δυνατὰς, καὶ ἐφικτὰς συνυπάρχειν, ἀμέλει τὴν μὲν θείαν, τὴν δὲ ἀνθρώπινον. Τέως, τὸ δὲ πάλιν, διότι εἰ τῆς φύσεως ἦν ἴδιον τὸ γεννᾶν, καὶ προβάλλειν, ἠκολούθει τὸ ἀτοπώτερον παραλόγισμα ἐν τοῖς θείοις προσώποις, ἀμέλει ὅτι μὴ μόνον ὁ Πατὴρ γεννᾷ τὸν Υἱὸν, καὶ προβάλλει τὸ ἐκπορευόμενον παρὰ τοῦ Πατρὸς πανάγιον Πνεῦμα, ἀλλὰ καὶ ὁ Υἱὸς αὐτὸς ἑαυτὸν ἐγέννα, καὶ τὸ πανάγιον Πνεῦμα αὐτὸ ἑαυτὸ προεβεβλήκει. κοινὰ γὰρ καὶ ἀδιάσπαστα τὰ τῆς φύσεως ἰδιώματα, οὗ σκοπὸν, διάνοιαν παράφρονα, καὶ τρόπον ἀμεθόδευτον τῆς τοιαύτης προόδου, καὶ προαγωγῆς ἀποβάλλουσι, καὶ τρὶς ἀναθεματίζουσι τοὺς τὴν αὐτὴν οἰομένους ἐπὶ τοῖς θείοις προσώποις, ὅτι γε μὴ τοσοῦτον οἱ κατὰ μέρος, καὶ καθ' αὐτοὺς ἅγιοι πατέρες, ἀλλὰ καὶ ὁ καθολικὸς λόγος, πᾶσαί τε αἱ Οἰκουμενικαὶ, καὶ καθολικαὶ Σύνοδοι, ἅμα τε οἱ θεοσύλλεκτοι χοροὶ τῶν θείων πατέρων συναθροισθέντες εἰς ἀνατροπὴν τῆς λύμης πασῶν μὲν τῶν αἱρέσεων, σύστασιν δὲ, καὶ στερέωσιν τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας, ὡς ἐν τῷ Συνοδικῷ τῆς ἑβδόμης Συνόδου διορίζεται ἀναθεματιζούσης τρὶς ὅλους τοὺς αἱρετικοὺς, καὶ ἀειμνήστους διαιωνιζούσης πάντας τοὺς θεοφιλεῖς χριστιανούς.

ι' Εἰς μίαν ἁγίαν καθολικὴν, καὶ ἀποστολικὴν ἐκκλησίαν. Ἐπειδήπερ δέδοται ὁ Υἱὸς, καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ ὡς ἄνθρωπος πεπονθὼς ὤφθη, σφαγιασθείς τε ὡς ἀμνὸς ἄκακος ἐναντίον τοῦ κείροντος αὐτὸν ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου σωτηρίας, τῆς αὐτοῦ λέγω μιᾶς ἁγίας θεονύμφου, καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας, ἥτις ἐρραντίσθη ἑνωθεῖσα τῷ θεανθρώπῳ Λόγῳ, καθαρισθεῖσα καὶ ἐξαγορασθεῖσα τῷ αὐτοῦ θεουργῷ αἵματι, καὶ χρυσωθεῖσα τῇ χάριτι, καὶ καθόδῳ τοῦ παναγίου Πνεύματος αὐτοῦ. τοῦδ' ἕνεκα ὁ ἱερὸς Σύλλογος προτεθεικὼς ὅλην τὴν σχέσιν τῆς τρισυποστάτου Θεότητος σύνταξιν αὐτῆς, καὶ τὴν περὶ ἡμᾶς οἰκονομίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τὸν ἀρραβῶνα τῆς χάριτος αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς, ἐφεξῆς ἐν λόγῳ τάξεως αὐτὴν τὴν ἐκκλησίαν προβάλλεται, ἣν πιστεύει, καὶ ὁμολογεῖ εἶναι μίαν ἁγίαν, καθολικὴν, καὶ ἀποστολικήν. Μίαν μὲν, ὅτι ἀδιαίρετος, καὶ ἀναρίθμητος ὡς δευτέραν μονάδα μὴ ἔχουσα. πάντες γάρ φησιν ὁ ἀποστολικὸς λόγος ὑμεῖς εἷς ἐστε ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ἐπειδήπερ καὶ ὁ ἀνὴρ, καὶ ἡ κεφαλὴ αὐτῆς εἷς ἐστι, καὶ ἀναρίθμητος ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, καθότι δεύτερος ἄλλος κατ' ἐκεῖνον οὐκ ἔστι συναριθμούμενος. Ἁγίαν πάλιν, διότι ὁ ἁγιάζων, καὶ οἱ ἁγιαζόμενοι, καὶ καθαιρόμενοι οἱ πρώην ἐρρυπωμένοι φωτιζόμεθα τῷ φωτισμῷ τῶν ψυχῶν ἡμῶν, καὶ ἐκπλυνόμεθα τῷ λουτρῷ τῆς παλιγγενεσίας διὰ τοῦ αἵματος τοῦ Κυρίου, οὗ ἐξηγοράσθημεν τῶν δεσμῶν τοῦ θανάτου. Καθολικὴν πάλιν, διότι ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ, καὶ ὁ νοητὸς ἥλιος τῆς δικαιοσύνης ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς οὐ μεμέρισται μερικῶς διὰ τῆς χάριτος αὐτοῦ περικεκλεισμένος μόνον τῆς ἐν

Ῥώμῃ

Ῥώμῃ συνηθείας, ἀλλὰ κατὰ πᾶσαν τὴν Οἰκουμένην, καὶ τὴν τοῦ κόσμου σύστασιν ἐπιτρέχεται φωτίζων πάντα τὸν πιστεύοντα, διόπερ ὥσπερ τὸ καθόλου κεφάλαιον περιέχει ὅλον τὸ σῶμα αὐτοῦ, οὕτω καὶ τὸ σῶμα ὅλα τὰ συντεταγμένα μέλη αὐτοῦ. οὕτω λοιπὸν καὶ αὕτη συμπεριλαμβάνει πάσας τὰς ἐκκλησίας τοῦ κόσμου, ᾗ συνδεδεμέναι εἰσὶν αἱ κατὰ μέρος ἐκκλησίαι τῆς Οἰκουμένης, ὅλη συναρμολογουμένη τῇ κεφαλῇ αὐτῆς τῷ σωτῆρι Χριστῷ, ᾗτινι καὶ πᾶν γόνυ κάμπτει ἐπουρανίων ἀγγέλων, καὶ ἐπιγείων ἀνθρώπων, καὶ καταχθονίων δαιμόνων, καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογεῖται αὐτῇ τὰ μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ, οἷα δὴ συσσώμῳ, καὶ συνουσιωμένῃ τῷ νυμφίῳ αὐτῆς τῷ δεδωκότι ἑαυτὸν ἀντίλυτρον ὑπὲρ αὐτῆς. Ἀποστολικὴν τέως, διότι τάξει, καὶ εὐτάκτῳ χορείᾳ κατακαλλύνεται τὸ νυμφοστόλιστον σῶμα αὐτῆς, ἧς πρῶτον θέμα, καὶ συναρμολόγημα πάντων τῶν συντεταγμένων, καὶ ἀναλογουμένων ἐν αὐτῇ χαρισμάτων τοῦ παναγίου Πνεύματος προκείνεται, καὶ προτίθεται τὸ τῆς ἀποστολῆς, ὡς προδεδήλωται. πρῶτοι γὰρ οἱ ἀπόστολοι Χριστῷ συνωμίλησαν, καὶ ἐδέξαντο τὴν ἐνεργεστέραν χάριτα τοῦ παναγίου Πνεύματος, καθυποταχθέντες, καὶ ὑποκεκλικότες τὸν αὐχένα αὐτῶν τῷ Χριστῷ διακονῆσαι, καὶ ὑπουργῆσαι αὐτῇ, καὶ ταύτην τὴν διακονίαν, καὶ τὴν οἰκονομίαν τετελεκέναι αὐτοὺς, οὐχὶ κατὰ τὸ ἴδιον βούλημα αὐτῶν, ἀλλ' εἰς ὑπακοὴν θελήματος, καὶ πίστεως τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. ἐντεῦθεν ἀποκρούονται πάντες ὅσοι φίλαυτοι, φίλαρχοι, καὶ κενόδοξοι, ἰδιοποιούμενοι τὸ θέλημα αὐτῆς, οἵτινες ματαιολογοῦντες προκρίνουσιν αὐτῆς τῆς κοινότητος τῆς τῷ Χριστῷ συνυπομενούσης τὴν μεμερισμένην αὐτῶν κακοπροαίρετον μοχθηρίαν, ἱεροσυλούντων τὰ κοινὰ, καὶ καθόλου ἰδιώματα, καὶ ἀποσχοινιζόντων τὴν ἄρχιστον, καὶ μίαν ἐκκλησίαν τοῦ Κυρίου. ὡσαύτως καθυποβάλλονται ἀναθέματι, ὁπόσοι καρατομεῖν αὐτῆς πειρῶνται τὴν γνησίαν αὐτῆς κεφαλὴν τὸν Χριστὸν τῇ μαχαίρᾳ τῆς γλωσσαλγίας, καὶ τὴν ἰδιοβούλητον αὐτῶν κακοτροπίαν τερατωδῶς τῇ κεκοσμημένῃ τῷ κάλλει τῶν ἀρετῶν εὐσεβείᾳ ἐπιτιθέναι βιάζονται, λέγοντες ἕνα καὶ μόνον εἶναι τὸν ἐπίτροπον αὐτῆς (πολλοὺς ἀποδειχθέντας, πρώτους δώδεκα θεμελίους ἀρραγεῖς, ὡς προδέδεικται) ἀμέλει γε τὸν Πάπαν, καίπερ δοκησισόφως, καὶ ἐν κλεψινοίᾳ προτειχίζουσι τὸν μακάριον Πέτρον. οὐ γὰρ ἀπόστολος μόνον, ἢ ποιμὴν, ἢ προφήτης, ἢ διδάσκαλος, ἢ ἀντιλήπτωρ, ἢ διάκονος, ἢ οἰκονόμος θέσει, καὶ χάριτι μόνος ἀποδέδεικται αὐτῆς ὁ μακάριος Πέτρος, ἀλλὰ καὶ Παῦλος, Ἰωάννης, καὶ Ἀνδρέας, καὶ πᾶσα δωδεκὰς ἡ θεόλεκτος, ὅση τε ἱεραρχία αὐτοῦ συναριθμουμένη, καὶ συνταττομένη πρὸς ἀλλήλους τῇ μιᾷ χάριτι, καὶ τῷ ἑνὶ ἀκαταλύτῳ συνδέσμῳ τοῦ τελεταρχικοῦ θείου Πνεύματος.

ια' Ὁμολογῶ ἓν βάπτισμα εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. Ἑνὸς ὄντος τοῦ ἀϊδίου Θεοῦ μὲν κατὰ τὴν φύσιν, τρισυποστάτου δὲ κατὰ τοὺς χαρακτῆρας, μιᾶς καὶ τῆς θεανδρικῆς ἐνεργείας κατὰ τὸ συναμφότερον, μιᾶς καὶ τῆς θεοσεβοῦς ὁμολογίας εἰς ὑπακοὴν, καὶ αἰχμαλωσίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὡσαύτως καὶ τοῦ παρ' αὐτοῦ ἐκχυθέντος δωρήματος τοῦ παναγίου Πνεύματος, μιᾶς καὶ τῆς ὑπ' αὐτοῦ χρυσωθείσης ἁγίας ἐκκλησίας διακονηθείσης πρῶτον παρὰ τῶν ἐν αὐτῇ τεθειμένων παρὰ τοῦ Θεοῦ ἁγίων ἀποστόλων, ἀνάγκη ἐστί τις τὸν περίβολον, καὶ τὸν φωτεινὸν χιτῶνα τῆς ἀφθαρσίας ἡμῶν, ἕνα καὶ μόνον εἶναι τὸν αὐτὸν, ἅμα τε καὶ ἀδιαίρετον τὸν περιβάλλοντα αὐτὴν, καὶ ἐνδύοντα τὴν σωτηρίαν ἡμῶν τὸν Κύριον ἡμῶν λέγω Ἰησοῦν Χριστόν. ὅσοι γὰρ εἰς Χριστὸν ἐβαπτί-

σθητε,

θητε, χριστὸν ἐνεδύσασθε. διό φησι καὶ ὁ μακάριος Παῦλος ἐπιστέλλων Γαλάταις, ὡς ἐνδείκνυσι τὸ ἀδιαίρετον τῆς εἰς χριστὸν ἀχωρίστου ἑνώσεως τῆς συνισταμένης αὐτοῦ ἁγίας ἐκκλησίας λέγων, εἷς Κύριος, Ἰησοῦς Χριστὸς, μία πίστις, ἓν Πνεῦμα, ἓν τὸ βάπτισμα, εἰς ὃ πάντες οἱ εὐσεβεῖς ἀναγεννώμεθα, καὶ οἱ φιλόχριστοι βεβαπτίσμεθα, καὶ ὑποκεκλικότες ὤφθημεν τὰς κεφαλὰς ἡμῶν, ἀμέλει οἱ ἀξιωθέντες χάριτι ὑπετάξαμεν τὰς προαιρέσεις, καὶ τὴν αὐτεξουσιότητα ἡμῶν τὴν δημιουργηθεῖσαν κοινῇ μὲν πᾶσι, χαριτωθεῖσαν δὲ μόνοις τοῖς εὐσεβέσιν ἡμῖν ἐκ Θεοῦ, δι' ἣν προτρεπόμεθα ἐκκλίνειν τῆς φαυλότητος, ποιεῖν τε τἀγαθὸν ἀναγνωρίζοντες τὸν δεδωκότα τὴν εὐεργεσίαν, ἐν ἑνὶ βαπτίσματι, καὶ φωτισμῷ τῶν ψυχῶν ἡμῶν συμπεριλαμβανόμενοι πάντες, καὶ συνεκτυπούμενοι τῷ αὐτῷ ἀρχεκμαγείῳ τῆς πρωτοτύπου χάριτος. καὶ γὰρ καθάπερ ἐκ μιᾶς σφραγῖδος ἐκτυποῦνται διάφορα μὲν ἐκτυπώματα, πάντα δὲ σώζοντα τὴν αὐτὴν μίαν, ἀδιαίρετόν τε εἰκόνα τῆς ἀρχετύπου, καὶ πρωτοτύπου σφραγῖδος, τὸν αὐτὸν τρόπον παρὰ τοῦ αὐτοῦ ἑνὸς καὶ μόνου Θεοῦ τρισυποστάτου πάντες ἐδημιουργήθημεν ἐν αὐτεξουσιότητι καλῶς πεποιημένοι, δημιουργήματα αὐτοῦ λεγόμενοι. ὡσαύτως παρὰ τῆς μιᾶς αὐτοῦ χάριτος, δωρεᾶς τε τοῦ παναγίου Πνεύματος οἰκονομηθείσης ἡμῖν χάριτι ἐχαριτώθημεν, χαρίσματα, καὶ εὐεργετήματα αὐτῆς ὀνομαζόμενοι, εὐδοκίᾳ τοῦ Πατρὸς, καὶ συνεργείᾳ τοῦ παναγίου Πνεύματος, συγκαταβάσει τε, καὶ οἰκονομίᾳ τοῦ Θεοῦ Λόγου, περιτροπῇ τε τῆς μιᾶς αὐτοῦ θεονύμφου ἁγίας ἡμῶν τοῦ χριστοῦ ἐκκλησίας, καὶ μητρὸς ἡμῶν γαλακτοτροφούμεθα, καὶ ἀπαρτιζόμεθα, ἀναγεννώμεθα, υἱοθετούμεθα, θεραπευόμεθα, συγκοινωνοῦμεν, ὥσπερ μέλη τοῦ σώματος πρεσβεύομεν συνδιακονοῦντες ἀλλήλοις, ἀρχιερατεύοντες, ἀρχιερατευόμεθα, ποιμαίνοντες ποιμαινόμεθα, μετανοοῦμεν ἐπὶ τοῖς διαπεπραγμένοις ἡμῖν ἐν μοχθηρίᾳ, σωφρονιζόμεθα γάμοις προσομιλοῦντες, ὧν πάντων ὡσανεί τινα κρηπῖδα, βάσιν τε τῶν μυστηρίων δωρεῶν ἡμῖν εὐεργετηθέντων προϋποτίθεμεν τὴν κοινὴν, καὶ καθόλου εὐεργεσίαν ἡμῶν τὴν εἰς τρεῖς καταδύσεις τελουμένην, τὸ θεῖον λέγω βάπτισμα, ᾧ πάντες ἀδιαφόρως χαρακτηριζόμεθα, καὶ φωτιζόμεθα ἑνὶ χαρακτῆρι, καὶ φωτισμῷ ἀνεξαλείπτῳ, καὶ φαεινοτάτῳ τοῦ φωτισμοῦ τῶν ψυχῶν ἡμῶν Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ φωτίζοντος, καὶ καθαίροντος, καὶ ἀποσμήχοντος ὁντιναοῦν προσερχόμενον τῷ φωτὶ τῆς θεογνωσίας αὐτοῦ.

ιβ' Προσδοκῶ ἀνάστασιν νεκρῶν, καὶ ζωὴν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος, ἀμήν. Ὁ πιστεύσας, καὶ βαπτισθεὶς σωθήσεται, ὁ δὲ ἀπιστήσας κατακριθήσεται φησὶ τὸ ἀψευδὲς στόμα τοῦ χριστοῦ. καὶ πάλιν ὁ ἀποστολικὸς λόγος, πίστις ἐστὶ πραγμάτων ἐλπιζομένων ὑπόστασις, ἔλεγχος μὴ βλεπομένων, ὥστε βαπτιζόμεθα, καὶ ὑποκλίνομεν αἰχμαλωτιζόμενοι, χριστῷ συνταττόμενοι, οὐχ ἵνα ἐν τῇ παρούσῃ, καὶ προσκαίρῳ ζωῇ ἀπολαύσωμεν ἐπικαίρων ἀγαθῶν, ἀλλ' ὅπως εἰς τὴν μέλλουσαν ἀνταπόδοσιν συγκληρονομήσωμεν, καὶ συμβασιλεύσωμεν τὴν διαιωνίζουσαν ζωὴν, δι' ἣν ἐλπίζομεν, καὶ πιστεύομεν συναναστασθῆναι, συναπαφθαρτισθῆναι, καὶ συνδοξασθῆναι τῷ πρωτοτόκως ἀναστάντι ἐκ νεκρῶν, καὶ ἀνελθόντι εἰς τοὺς οὐρανοὺς, καὶ καθίσαντι ἐν δεξιᾷ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς μετὰ τοῦ ἀπαφθαρτισθέντος αὐτοῦ σώματος, ὅστις μέλλει ἔρχεσθαι κρῖναι ζῶντας, καὶ νεκροὺς μετὰ τὴν προσδοκωμένην ἀνάστασιν, ἣν προσδοκίαν, ἀπαφθαρτισμὸν, καὶ συνδεσμὸν, ἕνωσίν τε ψυχῆς μετὰ σώματος δευτέραν οὔπω ἀπελάβομεν, ἀλλὰ προσλαβεῖν ἐλπίζομεν, ἐπειδήπερ οὔτε οἱ ἅγιοι ἔτι ἀνέστησαν, ἢ ἐστεφανώθησαν

θησαν, οὔτε οἱ ἁμαρτωλοὶ προσέτι τῇ δευτέρᾳ παρουσίᾳ, καὶ ἐξετάσει τοῦ ἀπροσωπολήπτου κριτοῦ κατεκρίθησαν ἀποδεδωκότες τὸν ἔσχατον κοδράντην, ἀλλὰ μέλλουσι πρὸς τούτῳ συνελθεῖν τῷ κριτηρίῳ, καὶ συνενωθῆναι τοῖς ὧν ἀπεχωρίσθησαν αὐτῶν διαλελυμένων σώμασι. κατὰ τὸν καθήκοντα λοιπὸν ὅρον τῆς εὐσεβοῦς ὁμολογίας ἡ θεοσύλλεκτος Σύνοδος τῆς πίστεως κατόπιν πάντων τῶν ἄρθρων αὐτῆς συντάττει, καὶ ἐπιτίθησι τὴν ἐλπιζομένην ἀνάστασιν ὡς μὴ γεγονυῖαν τὴν μέλλουσαν ζωὴν αἰώνιον, ἐξ ἧς ἀποσχίζονται, ὅσοι παραλογίζονται κατάκρισιν τῆς τρεχούσης ῥοπῆς, ἔτι προσδοκωμένην ἐν φόβῳ τῶν ἁμαρτωλῶν εἴτε ἱκανοποιουμένων διὰ φλεγέθοντος πυρὸς αἰσθητοῦ, εἴτε κολαζομένων διαιωνιζόντως ἐν τῷ ἀκοιμήτῳ σκώληκι, καὶ βρυγμῷ τῶν ὀδόντων, καὶ τῷ σκότει τῆς ἐξωτερικῆς, καὶ ἀντικειμένης δυνάμεως. ὡσαύτως ἀποκρούονται, ὁπόσοι ἀποφαίνονται δόξαν, καὶ ἀπόλαυσιν τῆς θείας μακαριότητος ἔτι ἐν χαρᾷ ἐλπιζομένης τῶν ἁγίων, εἴτε τὴν προσοῦσαν τοῦ Θεοῦ φωτοχυσίαν ἐνεργηθησομένην ἐπὶ τοῖς φωτισθησομένοις, κατὰ τὸν ἐκκλησιαστικὸν κανόνα, εἴτε τὴν κατὰ τοὺς Ἀνομοίους παραλόγως διαφεντευομένην, καὶ λογομαχουμένην ἀνόητον κατάληψιν τῆς ἀκαταλήπτου θείας οὐσίας, ἐπειδήπερ προσαρπάζουσι παρὰ τὸν διορισθέντα καιρὸν, καὶ καραδοκοῦσι περὶ τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος τὴν ἐλπιζομένην ἀνάστασιν, καὶ τὸ φοβερὸν βηματοστάσιον τοῦ ἀδεκάστου κριτοῦ. μετὰ γὰρ τὴν ψῆφον, καὶ τὴν τῶν ἀθλησάντων διάκρισιν ἐν τοῖς κινδύνοις νομίμως, κατάκρισίν τε τῶν ἐκφαυλισάντων τοὺς ἀγῶνας, πάλην, καὶ τὰ παγκράτια, ἐπακολουθεῖ ἡ συνευφροσύνη τοῖς ἁγίοις μετὰ τοῦ ἀπαφθαρτισθέντος αὐτῶν σώματος, καὶ ἡ διηνεκὴς συγκακουχία τοῖς κατακριθησομένοις μετὰ τοῦ ὀργανικοῦ αὐτῶν συνθήματος, ἅπερ ἀσυμφελίκτως οὐ τελεσιουργηθήσονται, μὴ ὅτι γε ἐν τῇ συντελείᾳ τοῦ ἐπικαίρου τούτου αἰῶνος, καὶ ἐλπιζομένῃ τῶν νεκρῶν ἀναστάσει, δευτέρᾳ τε παρουσίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ, τότε φημὶ ταῦτα πάντα τελεσιουργηθήσονται, ἡνίκα ἡ τοῦ παρόντος ἀποχωρισθεῖσα ψυχὴ τοῦ σώματος συνδεθήσεται πάλιν αὐτῷ, ἵνα μεθ' οὗ συνεπράξαμεν τὰ τῆς εὐποιΐας, ἢ τὰ τῆς αἰσχρουργίας, συναπολαύσηται αὐτῷ τὴν προσαρμόδιον ἑκάστῳ ἀνταπόδοσιν ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ δικαιοκρισίᾳ. τότε ἡνίκα μὲν τὰ ἐλπιζόμενα, καὶ τὰ πιστευόμενα ἐπιγνωσθῇ τοῖς πιστεύουσι, καὶ τοῖς ἐλπίζουσιν ἔτι μὴ προσδοκώμενα, ἢ ἐλπιζόμενα, ἢ πιστευόμενα αὐτοῖς, ἡ δὲ ἀγάπη, καὶ ὁ ἀδιάλυτος δεσμὸς αὐτῶν ἐπιταθῇ σφοδρότερος τῆς ἐνταῦθα παροικίας, καὶ παρεπιδημίας ὡς μηδενὸς ὄντος τοῦ θλίβοντος, ἢ στενοχωροῦντος αὐτοὺς, καὶ τὸ ποθούμενον. τότε ἡνίκα τὰ ἀπροσδόκητα, καὶ ἀνέλπιστα τοῖς ἀσεβέσι παραφθείρουσι τὰς ἐντολὰς τοῦ Κυρίου, καὶ παραχαράττουσι ψευδοτραπεζίταις τὰ θεῖα βουλήματα, καὶ ἀκατάληπτα αὐτοῦ νοήματα προσπαιδιοποιουμένους παρρησίᾳ ἐξελεγχθῶσι, βασανισθῶσι, καὶ κατακριθῶσιν εἰς τὸ πῦρ τὸ ἐξώτερον τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ, καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ, ὅπου ἡ μάχη, πόλεμός τε ὁ σκωληκόβρωτος, καὶ ἡ διαιωνίζουσα ὀδύνη, ὧν ῥυσθήσονται οἱ ἐλπίζοντες ἐπιτεύξεσθαι τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν, καὶ καταντῆσαι εἰς τὴν μέλλουσαν αἰώνιον ζωὴν, ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν λέγοντας Ἡ ἐλπίς μου ὁ Πατὴρ, καταφυγή μου ὁ Υἱὸς, σκέπη μου τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, Τριὰς ἁγία δόξα σοι.

Ὅτι μὲν οὖν ἀσύμφωνος, καὶ ὑπὸ τοῦ χριστοῦ ἀδίδακτος ἡ αὐτοῦ ὁμολογία, μᾶλλον δὲ καὶ κακόδοξος, ἢ ὀρθόδοξος τῇ καθολικῇ, καὶ ἀποστολικῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ χριστοῦ, καὶ τῷ μακαρίῳ Πέτρῳ μεῖζον πολέμιος, ἢ σύμμαχος,

καὶ συναγωνιζομένη, ἅτε δὴ ἀντιφερομένη τοῖς δώδεκα ἄρθροις τῆς ἐκδοθείσης εὐσεβοῦς ὁμολογίας τῆς πίστεως, ἰσαρίθμοις τοῖς δώδεκα ἀποστόλοις παρὰ τῶν θεοφόρων Πατέρων, καὶ τῶν ἱερῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, καὶ πάσης τῆς προϋποτεθειμένης ἀναμαρτήτου ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ ὡς ὑποκείμενον συνουσιωμένον αὐτῷ τῇ χάριτι, καὶ ὑπάρχον προσαγόρευμα τῶν ἐπικειμένων, καὶ ἐνηγκαλιζομένων παρ' αὐτῆς τέκνων τῆς θεοσεβείας ἅλις.

Ἐπειδήπερ δὲ πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐν ὑπουλότητι ἐγκλήμασιν ὁ κακήγορος τῆς χριστιανιζούσης συμπολιτείας χριστιανοκατηγορῶν ἐγκαλεῖ ἡμᾶς ἀδίκως, ὁμοῦ τε ἀπειλεῖ διὰ τοῦ προφήτου Ἠλιοῦ, λέγων, ὅτι εἰ χριστιανίζομεν οὐ δεῖ ἡμᾶς ἑτέραν ὁμολογίαν ἐπιζητεῖν, ὅτι μήγε τὴν παρ' αὐτοῦ προϋποκειμένην, ἐὰν δὲ μὴ ταύτῃ καθυπείξωμεν, καὶ πιστεύσωμεν οὐ τῷ Πάππᾳ, ἀλλὰ εἰς τὸν Πάππαν, καθάπερ καὶ εἰς τὸν Χριστόν, οὐκ ἀθετοῦμεν τὸν Πάππαν, ἀλλ' αὐτὸν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν. ὅθεν ἐπάγει τὸν προφήτην ἀπειλοῦντα ἡμᾶς, ἕως πότε εἶναι χωλοὺς ἐπαμφοτεριζούσαις ταῖς ἰγνύαις. ὅπερ ἔγκλημα, καὶ ἥτις ἀπειλὴ εἰ ἐπακόλουθά εἰσι τῇ τε ἀποδείξει τῆς ἀληθείας, σκοπῷ τε, καὶ διανοίᾳ τοῦ προφήτου Ἠλιοῦ, καὶ τῆς θεοσόφου διδασκαλίας τῶν θείων Πατέρων, προχειριζέσθωσαν ἐξεταστικῶς ὡς ἔχει τὸ ἀδόλωτον φίλτρον τῆς εἰς Χριστὸν θεογνωσίας. ὅθεν εἰ μὲν, ὡς ἐκεῖνος οἴεται, ἐμφανισθήσονται τά τε ἀπειλούμενα καθ' ἡμῶν, καὶ ἀθετούμενα τῷ Χριστῷ, ὧν μὲν ἡμεῖς ὑπόδικοι, καὶ ὑπεύθυνοι τῇ τε ἀθετήσει, καὶ χωλότητι, εἰ δὲ μήγε τοὔμπαλιν, ὡς ὁ ἀληθὴς λόγος ἕξει ἀποδειξόμενος, καὶ πᾶς δικαιοκρίτης, τοῦ Θεοῦ ἀπροσωπόληπτός τε χαρακτὴρ ἀποφανεῖται, περιτρωτικὸς ἅμα τε καὶ ἀντεγκληματικὸς ὁ λόγος κριθήσεται κατὰ τοῦ ἀδίκως ἐγκαλοῦντος τὴν ἐμμελῆ ἀθῳότητα, καὶ ἀκέραιον ἰσότητα τῆς ἀκάκου Περιστερᾶς, θεονύμφου τε ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ. ὅθεν πληρωθήσεται τὸ δὴ προφητευόμενον τοῦ προφητάνακτος κατὰ τῶν ἀνορυττόντων ἑτέροις μὲν παγίδα λάκκου, ἑαυτοῖς δὲ τοῖς ἀνεσκαφόσι περιτρεπομένην. λάκκον ὤρυξε, καὶ ἀνέσκαψεν αὐτόν, καὶ ἐμπεσεῖται εἰς βόθρον, ὃν εἰργάσατο. Ἰστέον λοιπὸν α΄, ὅτι ὁ σκοπός, καὶ ἡ κατὰ οἴησιν διάνοια τοῦ ἀντικειμένου μετασχηματίζεται καθ' ὑπουλότητα τὸ πρόσωπον τοῦ Θεσβίτου Ἠλιοῦ, ἅτε δὴ ἀπεσταλμένον ὁραθῆναι, καὶ ἐμφανίσασθαι Ἀχαὰβ τῷ βασιλεῖ Ἰσραηλιτῶν, οἷον δὴ ἐλεγξόμενον τοὺς προφήτας, καὶ ἱερεῖς, λαόν τε αὐτοῦ, ἅτε δὴ προσκυνοῦντας τὸ Βάαλ εἴδωλον, καὶ χωλαίνοντας ἐπαμφοτεριζούσαις ταῖς ἰγνύαις, ἀμέλει καὶ θεωρίᾳ καὶ πράξει τῆς ἱερωσύνης, ἅτινα προφητευόμενα, καὶ ἐπαπειλούμενα καθ' ἡμῶν ἐπάγεται ὁ ἀντίδικος, ὡσανεὶ ἀθετούντων τὸν τοῦ Κυρίου λεγόμενον λόγον, τόν, ὁ ἀθετῶν ὑμᾶς ἐμὲ ἀθετεῖ, ὁ δὲ ἐμὲ ἀθετῶν ἀθετεῖ τὸν ἀποστείλαντά με εὐαγγελιζόμενον, οἵτινες ἄνευ μορμολυκείου προείδομεν κρεῖσσον αὐτὸν ἐπιστηρίξασθαι, ἢ ἀθετήσασθαι. ὥστε κατὰ τὴν παραλελογισμένην, καὶ μεμερισμένην αὐτοῦ οἴησιν αὐτὸς ἑαυτὸν οἴεται εἶναι ὁ προφήτης Ἠλίας. Θεὸς δὲ ὁ Πάππας, οὗ ἱερεῖς, καὶ προφῆται οἱ αὐτῷ σύμφρονες, ὡς ἐπέχει τὸ οἰόμενον, ἡμεῖς δὲ οἱ ἱερεῖς τῆς Αἰσχύνης, Ἀχαὰβ δὲ ὁ πατριάρχης, καὶ Ἰεζάβελ ἡ ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, μέντοιγε ἔγωγε θαρρῶ μὴ τῷ κατ' ἐμὲ δοξαζομένῳ τοσούτῳ, ὅσῳ τῇ συμμαχίᾳ Κυρίου Θεοῦ τοῦ παντοκράτορος ὅλην τὴν ὑπουλότητα, καὶ κακοήθειαν αὐτοῦ ἔσεσθαι περιτραπησομένην κατὰ τοὺς μεταδιδόντας αὐτὴν τὴν λύμην τοῦ προσοχθίσματος ἐπὶ τοῖς ὑγιέσι μέλεσιν ἀλεξιφαρμακευομένοις τῷ ἀντιδότῳ περὶ τῆς λογικῆς λατρείας, φωτιστικῷ μὲν τοῖς κεκαθαρμένοις, καυστικῷ δὲ τοῖς ἀμύκτοις τῇ λεπτοτάτῃ θείᾳ

αὔρᾳ,

αὔρᾳ, καὶ ζωογονωτάτῃ τοῦ θείου Πνεύματος. καὶ ταῦτα ἐπιγνωσθησόμενα μετὰ τὴν ἐν λόγῳ ἀληθείας σαφήνειαν τῶν ἐν τῇ Παλαιᾷ προεικονιζομένων, καὶ προδιαγεγραμμένων διὰ τὴν μετ' ἐκείνην διατύπωσιν ἐλευσομένην Νέαν διαθήκην τῆς ἀληθοῦς εἰκόνος τῶν συμβησομένων πραγμάτων. ὅσα γὰρ ἐν τῇ Παλαιᾷ διαθήκῃ λέγονται τυπικῶς μέν, ἐν σκιαγραφίᾳ τε διαγέγραπται, πραγματικῶς δὲ μή, καὶ οὐκ ἐκβατικῶς ἐξιστόρηται, ὡς ἐν τῇ Νέᾳ διατίθενται. ὡς ἐπέχει ὁ ἀποστολικὸς λόγος σὺν τῷ χρυσορρήμονι εἰς τὴν πρὸς Ἑβραίους, καὶ ἡ ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ σὺν τῷ Δαμασκηνῷ ἁγιωτάτῳ ἅμα καὶ μυστουργοτάτῳ, αὕτη μὲν συνᾴδουσα, παρῆλθεν ἡ σκιὰ τοῦ νόμου τῆς χάριτος ἐλθούσης, ἐκεῖνος δὲ διατάττων, σκιὰν γὰρ ἔχων, φησίν, ὁ νόμος τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, οὐκ αὐτὴν τὴν εἰκόνα τῶν πραγμάτων ἐνέφηνεν. ἐφ' οἷς Χρυσόστομος κεφ. ι. ἐκτίθησιν οὕτω λέγων. „τουτέστιν, οὐκ αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν. ἕως μὲν γὰρ ἂν ὡς ἐν γραφῇ περιάγῃ τὶς τὰ χρώματα, σκιά τίς ἐστιν, ὅταν δὲ τὸ ἄνθος ἐπαλείψῃ τὶς, καὶ ἐπιχρίσῃ τὰ χρώματα, τότε εἰκὼν γίνεται. τοιοῦτόν τι καὶ ὁ νόμος ἦν. σκιὰν γάρ φησιν ἔχων ὁ νόμος τῶν μελλόντων ἀγαθῶν οὐκ αὐτὴν τὴν εἰκόνα τῶν πραγμάτων, τουτέστι τῆς θυσίας, τῆς ἀφέσεως, καὶ τὰ ἑξῆς. ὥστε τὰ ὁλοκαυτώματα μὲν τοῦ προφήτου Ἠλιοῦ προεικόνιζε τὴν ὄντως θυσίαν ἀναίμακτον τῶν ὀρθοδόξων Χριστιανῶν εἰς τὸν Χριστόν, καὶ μὴ εἰς τὸν Πάππαν ἀναφερομένην. τὰ δὲ προσοχθίσματα τῶν ἱερέων τῆς Αἰσχύνης τοῦ Βάαλ προεδείκνυε τὸ τιμωρηθησόμενον βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως, ᾧ λειτουργεῖ, καὶ συλλειτουργεῖ ἔτι μεμιασμένον ἱερατεῖον, καὶ ἱερατείας κακοτρόπου τῶν αἱρετικῶν ὑπόδειγμα, ὅσον τε Θεῷ διὰ τὴν ὑπουλότητα δυσάρεστον, καὶ διὰ τὴν ἀκαθαρσίαν τοῦ ψευδολόγου Πνεύματος οὐκ εὐαπόδεκτον, ὧν ἡ σφαγή, καὶ ὁ φόνος ὁ παρὰ τοῦ Ἠλιοῦ τοῦ Θεσβίτου τότε διαπεπραγμένος ἐν δικαιολογήματι, καὶ προεικονίσματι τῆς θείας ἐκδικήσεως ἐπικειμένων, κατὰ μὲν τὸ ἀποκτεῖνον γράμμα ἐμφαίνει τὴν τότε προεκτυπωθεῖσαν διάκρισιν τοῦ ὁλοκαυτώματος ἐκ τοῦ προσοχθίσματος, κατὰ δὲ τὸ Πνεῦμα τὸ ἐν χειρὶ Κυρίου κρατηθησόμενον πτύον τῆς τοῦ Θεοῦ δικαιοκρισίας, ᾧ διακρινεῖται ἐν τῇ ἅλωνι τῇ φοβερᾷ βηματοστασίᾳ τοῦ ἀλωνίζοντος τὸ ἄχυρον τοῖς ἀλόγοις δαίμοσιν, ἀποπεμπόμενον εἰς ἀλογοστρόφημα τῆς αἰσχρουργίας, καὶ ὁ ἀποκατασταθησόμενος σῖτος τῆς ἀρετῆς εἰς τὴν οὐράνιον συμπολιτείαν, ἀγγελικήν τε διαγωγὴν ἕνεκεν τῆς εὐποιίας. ὅθεν καὶ τὰ ἐν τῷ προφήτῃ Ἠλίᾳ διαπραχθέντα οὐ προεμφαίνουσιν ἐπιτάττειν τῇ ἀμιάντῳ, καὶ ἱερωτάτῃ ἅμα τε συμπαθεστάτῃ πρᾴᾳ, καὶ ἀκάκῳ ἐκκλησίᾳ τοῦ Χριστοῦ (ὡς δέον ἐστὶν αὐτὴν ἐν ταῖς δοκούσαις μὲν συμφοραῖς ταῖς ἰδιοβουλήτοις, καὶ ἰδιοκανονιζομέναις μὴ τῷ τοῦ Κυρίου βουλήματι, ἀλλὰ τῇ καθ' αὐτοὺς μοχθηρίᾳ, οὔσαις δὲ εὐδαιμονίαις τῆς ἐκκλησίας αὐτῆς, συγχωρουμέναις ἐνίοτε θείᾳ προνοίᾳ, παρέρχεσθαι τῶν τῇδε, ὅπως τῇ παρουσίᾳ τοῦ δι' ἐπιβουλῆς ἐπεισαχθέντος ἐχθίστου ἐπιγνωσθῇ ἡ μνημοσυνικὴ πρὸς σωφρονισμὸν ἀλγηδών, καὶ τὸ δίκαιον πλῆκτρον τοῦ διὰ τὴν ἀρετὴν ἀπαχθέντος ἀρίστου) φονεύειν, μιαίνεσθαί τε κατεσφαγμένοις. καὶ αἵματι κεκυλισμένοις χερσὶ τὸν δόλον μὴ ἔχουσαν, ἢ ῥύπον, ἢ κηλῖδα ποσῶς τοῦ σώματος αὐτῆς, μᾶλλον δὲ τοσοῦτον ἀπέχουσαν τῆς αἱμοβόρου θηριομανίας, ὅσον ἀπέχει πολιτεία οὐράνιος, καὶ μοχθηρία καταχθόνιος, ἢ τινὲς κακόβουλοι φθόνῳ τηκόμενοι, παρεγγραφεῖς τε κακόνοοι, καὶ ἐξώριστοι τῆς ἐναρέτου διακρίσεως, καὶ σπουδαίας πολιτείας συνεχόμενοι, καὶ παρατρέποντες τὰ ἀνεξίκακα ἤθη τῆς ἐκκλησίας, καὶ τῆς ὀρθοδοξίας, προτρέπουσιν ἐπεισφέρειν φόνους κατὰ τῶν

ἐπιστα-

ἐπιστατούντων τῆς ἁγίας ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, μάλιστά γε τῶν δικαιοτάτων, καὶ τῶν συνδαιοτάτων τῆς θεοσεβείας, οἷς ὁ Κύριος ὁ δίκαιος κριτὴς ἀποδώσει τὴν καθήκουσαν αὐτοῖς ποινὴν ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἐφ᾽ ᾗ πάντα τὰ περιπεριδόμενα διανοήματα, καὶ κακόνοα διαβουλήματα τῶν κακεργατίδων ψυχῶν ἐκτραχηλιοθήσονται, καὶ γυμνωθήσονται), ἀλλὰ τὸν χωρισμὸν τῆς δυσπραξίας, καὶ τῆς εἰς Θεὸν ἀποταγῆς νοητέον ἐκ τῆς κολασθησομένης προσοχθίσεως, καὶ μεμιασμένης ἀκαθάρτου αἰσχρουργίας, καὶ θηλυμανοῦς μιαιφονίας αἰσχρουργουμένης τοῖς κιβδηλεύουσι τὸν καθαρώτατον χαρακτῆρα τῆς ἀμιάντου ἱερωσύνης, καὶ τὴν εἰκόνα τῆς δοξασθησομένης ἀρχιερωσύνης, Θεῷ τε καθυπεικούσης ἱεραρχίας τῇ εὐτονίᾳ, καὶ τῷ ζήλῳ τοῦ ταύτην ἐνισχύοντος, καὶ ἐνθουσιάζοντος Πνεύματος, ᾧ ἐνδυναμούμενοι οἱ ὑπ᾽ αὐτοῦ τελεταρχούμενοι, ῥιζοτέμνονται μὲν τὴν μοχθηρὰν προαίρεσιν οὐ τοῦ σώματος, ἀλλὰ τοῦ ἐν μοχθηρίᾳ Πνεύματος, φυτοκομοῦσι δὲ τὴν καρποφορίαν τοῦ ἔργου τῆς δικαιοσύνης τὴν τῶν λόγων ὄντως ἀληθῆ εὐγένειαν. ὅθεν συνελόντες εἴπωμεν τὰ τότε διαπεπραγότα τῷ Θεσβίτῃ Ἠλίᾳ κατὰ θείαν κέλευσιν προεικονίζειν ἐσομένως, καὶ ἐκβατικῶς ἐν τῇ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίᾳ οὐ φόνους, καὶ αἱματοχυσίας, ἀλλὰ τὸ τῆς ἀρετῆς μὲν φυτοκόμον, τῆς δὲ κακίας τὸ ῥιζοτόμον. διὸ καὶ ἡ ἀμίαντος ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ εὐφημίζουσα τὴν κρηπῖδα τῶν προφητῶν κʹ, Ἰουλίου, γʹ, καὶ δʹ, ᾠδῇ, διαγκρίνει οὕτω „ τὰ θεῖα εἰκονίσματα. Ἱερεῖς τῆς αἰσχύνης ὡς δυσμενεῖς ἔκτεινας ἔνδοξε προφῆτα τῷ „ θείῳ ζήλῳ σὺ πυρπολούμενος. ὅθεν κραυγάζω σοι τῶν τῆς αἰσχύνης με ἔργων, καὶ δια- „ ιωνίζοντος πυρὸς ἐξάρπασον. Πάλιν. ῥιζοτόμος μὲν ὤφθης κακίας σαφῶς προφῆτα, „ ἀρετῆς δὲ φυτοκόμος, διὸ τιμῶμέν σε. Ἰστέον βʹ, ὅτι τὰ ἑβραϊκὰ ὀνόματα (καίπερ κατὰ τὸ πρωτότυπον ἀμεταγλώττιστα τίθενται ἐν ταῖς θεοπνεύστοις γραφαῖς τῶν ἑλληνικῶν, καὶ λατινικῶν ἐκδόσεων, καὶ τῶν λοιπῶν) σώζουσι τὴν μεθερμήνευσιν αὐτῶν εἰς τὰς λοιπὰς γλώσσας, ἀφ᾽ ἧς οὐκ ὀλίγη ἐπιγίνεται ἡ χρησιμότης τῆς θεοπνεύστου γραφῆς διὰ τῆς μεταφορᾶς, ἀλληγορίας, καὶ μεθερμηνεύσεως αὐτῶν, ἐφ᾽ ἃς ἀνάγονται), καὶ μεθερμηνεύονται. τὸ γὰρ Ἰσραὴλ μετασημαίνεται νοῦς ὁρῶν τὸν Θεόν, ἴδιος τοῖς εὐσεβέσι, καὶ τοῖς ὀρθοδόξοις. τὸ Ἰησοῦς δὲ πάλιν μεθερμηνεύεται ἐρχόμενος εἰς τὸ σῶσαι, προσηδιδόμενον ἰδιαζόντως τῷ παραγενομένῳ Χριστῷ σῶσαι τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτοῦ. ὡσαύτως τὸ Ἐμμανουὴλ μεταγλωττίζεται μεθ᾽ ἡμῶν ὁ Θεός, περὶ οὗ Ἡσαΐας γνῶτε ἔθνη, καὶ ἡττᾶσθε, ὅτι μεθ᾽ ἡμῶν ὁ Θεός. οὕτω καὶ τὸ Βηθλεὲμ οἶκος ἄρτου, καὶ τὸ Ἰουδαία ἐξομολόγησις μετατρέπονται ἀναγόμενα, καὶ ἀλληγορούμενα εἰς τὸν Χριστὸν τὸν γεννώμενον, γεννηθέντα, καὶ γεννησόμενον πνευματικῶς ἐν τοῖς πνευματικοῖς ναοῖς, ἀμέλει ταῖς ἐξομολογουμέναις ψυχαῖς, καὶ συντετριμμέναις καρδίαις τῶν εὐσεβῶν, αἵτινες κεκαθαρμέναι σημαίνουσι συνοικούμεναι, καὶ συγκοινωνοῦσι συνουσιώμεναι, καὶ δοκιμασθεῖσαι τῇ χωνείᾳ τοῦ Πνεύματος ἐν τῇ ἀποκαθάρσει τῶν κοσμικῶν φροντίδων, καὶ τῇ ἀποχῇ τῆς μοχθηρίας μεταλαμβάνουσιν αὐτῆς τῆς οὐρανόθεν καταβάσεως χάριτος ἡμῶν λογικῆς λατρείας κατὰ τό, ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα, πίνων δέ μου καὶ τὸ αἷμα ἐν ἐμοὶ μένει, κἀγὼ ἐν αὐτῷ. πάλιν. δοκιμαζέτω ἕκαστος ἑαυτόν, εἶτα μεταλαμβανέτω τοῦ σώματος, καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Κυρίου, ἀφ᾽ ὧν ἑπόμενόν ἐστι τοῖς νουνεχέσιν, ὅτι τὰ ἐν τῷ τρίτῳ τῶν Βασιλειῶν προκείμενα ὀνόματα ἑβραϊκὰ ἀμεταγλώττιστα ἔχουσι σὺν τῷ μεταγλωττισμῷ αὐτῶν καὶ τὴν ἀναγωγήν, εἴτε τὴν ἐπ᾽ ἀγαθῷ, εἴτε τὴν

ἐπὶ

ἐπὶ κακῷ λαμβανομένην, ὡς ἐπέχει ὁ λόγος τῆς προσημασίας τῶν ἐξεικονιζομένων. Ἐντεῦθεν τὸ Ἀχαὰβ υἱὸς Ζαμβρὶ μεθερμηνεύεται ἀδελφὸς τοῦ πατρός, καὶ πατὴρ τοῦ ἀδελφοῦ, υἱός τε τοῦ δράγματος, καὶ τῆς ἐναγκαλίδος, ἀναγομένων ἐπί τινα ποσότητα στρατιωτῶν. τὸ γὰρ δράγμα, καὶ ἡ ἀγκαλὶς κατὰ τὸν Βάρρωνα, καὶ Βεγέτιον ἀλληγορικῶς ποσότητά τινα στρατευμάτων ἐπισημαίνει, ἀφ᾽ ὧν τριάκοντα δραγμάτων, καὶ ἐναγκαλίδων εἷς λεγεὼν ἀπετελεῖτο κατὰ Ῥωμαίους, ὅθεν ὁ Ζαμβρὶ δράγμα μεθερμηνευόμενος στρατιώτης εἷς ὢν τῶν ἐν τῇ Σαμαρείᾳ στρατευομένων αὐτῷ, ἀποχωρισθεὶς ὥσπερ τις μία ἐναγκαλὶς ἀποχωρισθεῖσα τῶν συνεναγκαλιζομένων αὐτῇ διὰ τῆς κατ᾽ αὐτὸν ἐπάρσεως, τετυραννηκὼς ἔφθη τῶν Σαμαρειτῶν, καὶ στρατευομένων αὐτῷ μὴ συναιρεθομένων μετὰ τὴν τυραννίδα, ἧς συνεναγκαλίζετο πρότερον. ὅθεν ἔτι διὰ τῆς οἰήσεως, καὶ κενοδοξίας Ἀχαὰβ ὁ πονηρευσάμενος κατὰ τῶν Ἰσραηλιτῶν, καὶ τοῦ Θεοῦ ἀδελφὸς πατρός, καὶ πατὴρ τοῦ ἀδελφοῦ μετονομαζόμενος, κατεδαπάνευσε τῆς αὐτῆς ἀρχῆς, ὡς μὴ ἀξιούμενος τοῦ ὀνομάζεσθαι συμβασιλεὺς τοῖς συμβασιλεύουσιν αὐτῷ, ἀλλ᾽ ἐπαρθεὶς τῷ κατ᾽ αὐτὸν ἐν μοχθηρίᾳ βουλήματι, μηδὲ τῷ τῆς ἀληθείας, καὶ τῷ τοῦ Θεοῦ, ἐκείνων πατὴρ ἐξ ὑπάρχης, καὶ τοῦ πατρὸς οὐχ ὡς υἱός, ἀλλ᾽ ὡς ἀδελφὸς εὐφημίζεσθαι, νοσφιζόμενος τὰ ἀλλότρια ὡς ἴδια ἑαυτὸν προσώχθιζεν, ἅμα τε σὺν τούτοις τοῖς καθ᾽ αὐτὸν προσοχθίμασι κατεξανιστάμενος τῶν λαλούντων κατ᾽ ἐπιταγὴν τοῦ Κυρίου προφητῶν τὰ ἐπιταχθέντα αὐτοῖς παρὰ τοῦ Θεοῦ ῥήματα. οὐ γὰρ τῷ θεόθεν βουλήματι καθυπείκειν προῄρητο, ἀλλὰ διὰ τοῦ κατ᾽ αὐτὸν πείσματος τὸ οἰκεῖον ἀσύστατον, καὶ σκληροκάρδιον συστήσασθαι ἐβιάζετο. διό φησιν ἡ θεόπνευστος γραφὴ κεφ. κβʹ, τρίτῃ τῶν Βασιλειῶν, ὅτι ὁ Ἀχαὰβ οὐκ ἐπείθετο τῷ ἐν ἀληθείᾳ λαλοῦντι διὰ τῶν προφητῶν Πνεύματι τοῦ Κυρίου, ἀλλὰ τῷ παρὰ τοῦ διαβόλου ψευδολόγῳ πρὸς ἀρέσκειαν ἀνθρωπίνου σαρκικῆς προαιρέσεως τῆς ἐν μοχθηρίᾳ κεκακωμένης κατὰ ἀναχώρησιν Θεοῦ παντοκράτορος λαλεῖν συγκεχωρημένῳ. πρὸς γὰρ τὸν Μιχαίαν προφήτην Κυρίου μεθερμηνευόμενον ἄγγελον, πλήττοντα ὡσανεὶ Κύριον λαλοῦντα μὴ πειθήνιος ἦν ὁ Ἀχαάβ, πρὸς δὲ τὸ ψευδὲς πνεῦμα τῆς μετεσχηματισμένης προφητείας παρακαλοῦν οὐ τὰ Θεῷ εὐάρεστα, ἀλλὰ τὰ ἀθέμιτα, καὶ κατὰ ἄνθρωπον, ἀρεσκόμενα τῇ μοχθηρίᾳ τοῦ Ἀχαάβ, πειθήνιος ὁ αὐτὸς ἐγίνετο, περὶ ὧν ἀκουέτωσαν οἱ βουλόμενοι προσαμάξασθαι, καὶ ἐξαντλήσασθαι τὰ μυσταγωγούμενα ἀπόρρητα αὐτῆς τῆς θεοπνεύστου γραφῆς διασαφηνούσης οὕτω τῷ ῥηθέντι κεφαλαίῳ. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς Ἰωσαφὰτ βασιλεὺς Ἰούδα πρὸς βασιλέα Ἰσραὴλ (εἴτουν ἡ κρίσις τοῦ Θεοῦ, ὁ βασιλεύς τε τῆς ἐξομολογήσεως, καὶ ἀποκαλύψεως πρὸς τὸν βασιλέα „ τοῦ ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ ἐξηγουμένου νοῦς ὁρῶν τὸν Θεόν) ἐπερωτήσατε δὴ σήμερον τὸν Κύ- „ ριον, καὶ συνήθροισεν ὁ βασιλεὺς Ἰσραὴλ πάντας τοὺς προφήτας ὡς τετρακοσίους ἄνδρας, „ καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ βασιλεύς. εἰ πορευθῶ ἐν Ῥεμμὰθ Γαλαὰδ (εἴτουν εἰς τὴν ὑψηλήν, καὶ ὑπηρημένην πόλιν τοῦ Ἑρμὼν τῆς μαρτυρίας) εἰς πόλεμον, ἢ ἐπίσχω, καὶ εἶπον „ ἀνάβαινε, καὶ διδοὺς δώσει Κύριος εἰς χεῖρας τοῦ βασιλέως (ἀμφίβολος σημειωθήτω ἡ „ ψευδοπροφητεία, καὶ ἀστρονομικὴ τυφλολόγος) καὶ εἶπεν Ἰωσαφὰτ πρὸς τὸν βασιλέα „ Ἰσραήλ. οὐκ ἔστιν ὧδε προφήτης τοῦ Κυρίου, καὶ ἐπερωτήσωμεν τὸν Κύριον δι᾽ αὐτοῦ. (τουτέστιν ἡ κρίσις τοῦ Θεοῦ ἐπιζητεῖ εἰς συμμαρτυρίαν τὸν ἀληθῆ μάρτυρα, καὶ τὸν θεόπνευστον προφήτην ἐπὶ τὰ μαρτυρηθησόμενα, καὶ ἐκβησόμενα) καὶ εἶπεν ὁ Βασιλεὺς

Ἰσραὴλ

Ἰσραὴλ πρὸς Ἰωσαφὰτ ἔτι εἷς ἐστιν ἀνὴρ εἰς τὸ ἐπερωτῆσαι δι᾽ αὐτοῦ τὸν Κύριον, καὶ ἐγὼ μεμίσηκα αὐτόν, ὅτι οὐ λαλεῖ περὶ ἐμοῦ καλά, ἀλλὰ κακά, Μιχαίας υἱὸς Ἰεμβλαὰ (τουτέστι τῇ τοῦ Θεοῦ κρίσει, καὶ τῷ ἀλαθήτῳ ὀφθαλμῷ τοῦ Κυρίου καρδιογνώστου τῷ ἐμβατεύοντι, ἐπιγινώσκοντί τε τὰ ἐγκάρδια τῆς ψευδοπροφητείας, καὶ ἀποῤῥίπτοντι ταύτην εἰς ἀεὶ δὴ φλήναφον τῷ ἐκζητεῖν τὴν ἐν ταπεινότητι, καὶ πενίᾳ Κυρίου πλήθουσαν λογοθεσίαν, θυγατέρα τε τῆς περιτομῆς, καὶ ἀπεκδύσεως τῆς ἁμαρτίας, ᾗ τινι οἷα δὴ πληκτικῷ λόγῳ χρώμενος ὁ ἐν μοχθηρίᾳ ζῶν ἐπαιρόμενος, καὶ φίλαυτος, φίλαρχός τε, οὐ βούλεται αἰχμαλωτίζεσθαι, καὶ ἐπακούειν, ἅτε δὴ ἐναντία φερόμενος τοῖς υἱοῖς τοῦ τὰ πάντα πληροῦντος, καὶ παρακαλοῦντος παρακλήτου Πνεύματος τῆς ἀληθείας.) καὶ εἶπεν Ἰωσαφὰτ βασιλεὺς Ἰούδα, μὴ λεγέτω ὁ βασιλεὺς οὕτως, ἀμέλει ἡ κρίσις τοῦ Θεοῦ ἐξελέγχει τὸν ἐπαιρόμενον ἐν δυναστείᾳ, ἐξουσίᾳ, καὶ τῷ ῥέοντι πλούτῳ, ὡς ἔχει τὸ ἐνηχούμενον τῷ θείῳ Πνεύματι προφητικὸν λόγιον, τό, μὴ καυχάσθω ὁ σοφὸς ἐν τῇ σοφίᾳ αὐτοῦ, μήτε ὁ δυνατὸς ἐν τῇ δυνάμει αὐτοῦ, μήτε ὁ πλούσιος ἐν τῷ πλούτῳ αὐτοῦ, ἀλλ᾽ ἢ ἐν τούτῳ καυχάσθω ὁ καυχώμενος ἐν τῷ συνιεῖν, καὶ γινώσκειν τὸν Κύριον, ποιεῖν τε κρίμα, καὶ δικαιοσύνην ἐν μέσῳ τῆς γῆς, καὶ τὰ ἑξῆς. Ἐφ᾽ οἷς ἀποστέλλεται ἄγγελος προσκαλέσασθαι τὸν ἀληθῆ προφήτην τοῦ Κυρίου. ἐφ᾽ οἷς οἱ ψευδομάρτυρες καὶ ψευδοπροφῆται λαλοῦσι καλὰ κατ᾽ ἀνθρωπαρέσκειαν περὶ τοῦ ἐν μοχθηρίᾳ βασιλεύοντος θείᾳ αἰσχύνῃ, οὐκ ὄντα δὲ ἀγαθὰ τὰ παρὰ τῶν ψευδοπροφητῶν λεγόμενα. ἐφ᾽ οἷς ὁ παρὰ τοῦ ἐν αἰνήσει τῇ καθ᾽ αὐτὸν νομίζοντος εἶναι τὴν ἐξουσίαν ἀπεσταλμένος ἄγγελος τῆς μοχθηρίας προσιὼν τῷ ἀληθεῖ προφήτῃ προτρέπει αὐτὸν συλλαλῆσαι τοῖς ψευδοπροφήταις, καὶ συνειπεῖν αὐτοῖς τὰ κατ᾽ ἀρέσκειαν τοῦ τυράννου, καὶ μὴ ἀνακαλύψασθαι τὰ Θεῷ εὐάρεστα, καὶ εὐαπόδεκτα. ἡ προτροπὴ οἷα δὴ ἱεροσύλου τῶν θείων βουλευμάτων ὁ πληκτικὸς λόγος τῆς ἀληθείας οὐ γίγνεται πειθήνιος, ὅτι μήγε τῇ τελεταρχικῇ κινήσει τοῦ ἐνηχοῦντος αὐτῷ θείου Πνεύματος τὸ δικαιολόγημα τῆς θεοσόφου διδασκαλίας. διό φησιν ἡ θεία γραφὴ ἐπακολούθως τοῖς εἰρημένοις. καὶ ὁ ἄγγελος ὁ πορευθεὶς καλέσαι τὸν Μιχαίαν ἐλάλησεν αὐτῷ λέγων, ἰδοὺ δὴ πάντες οἱ προφῆται ἐν στόματι ἑνὶ λαλοῦσι καλὰ περὶ τοῦ βασιλέως. γενοῦ δὴ καὶ σὺ εἰς τοὺς λόγους σου κατὰ τοὺς λόγους ἑνὸς τούτων, καὶ λάλησον καλά. καὶ εἶπε Μιχαίας, ζῇ Κύριος, ὅτι εἰ ἐὰν εἴπῃ Κύριος πρός με, ταῦτα λαλήσω. καὶ ἦλθε πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ βασιλεύς, Μιχαία, εἰ ἀναβῶ εἰς Ῥεμμὰθ Γαλαὰδ εἰς πόλεμον, ἢ ἐπισχῶ, καὶ εἶπεν, ἀνάβαινε, καὶ εὐοδώσει Κύριος εἰς χεῖρας τοῦ βασιλέως. καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ βασιλεύς, ποσάκις ἐγὼ ὁρκίζω σε, ὅπως λαλήσῃς πρός με ἀλήθειαν ἐν ὀνόματι Κυρίου, καὶ εἶπε Μιχαίας, οὐχ οὕτως. ἑώρακα πάντα τὸν Ἰσραὴλ διεσπαρμένον ἐν τοῖς ὄρεσιν ὡς ποίμνιον, ᾧ οὐκ ἔστι ποιμήν. καὶ εἶπε Κύριος, οὐ Κύριος τούτοις Θεός, ἕκαστος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ ἐν εἰρήνῃ ἀναστρεφέτω. καὶ εἶπε βασιλεὺς Ἰσραὴλ πρὸς Ἰωσαφὰτ βασιλέα Ἰούδα, οὐκ εἶπα πρὸς σέ, ὅτι οὐ προφητεύει οὗτός μοι καλά, διότι ἀλλ᾽ ἢ κακά, καὶ εἶπε Μιχαίας, οὐχ οὕτως οὐκ ἐγώ. ἄκουε ῥῆμα Κυρίου. οὐχ οὕτως. εἶδον τὸν Κύριον Θεὸν Ἰσραὴλ καθήμενον ἐπὶ θρόνου αὐτοῦ, καὶ πᾶσα ἡ στρατιὰ τοῦ οὐρανοῦ εἱστήκει περὶ αὐτὸν ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, καὶ ἐξ εὐωνύμων αὐτοῦ, καὶ εἶπε Κύριος, τίς ἀπατήσει τὸν Ἀχαὰβ βασιλέα Ἰσραήλ, καὶ ἀναβήσεται, καὶ πεσεῖται ἐν Ῥεμμὰθ Γαλαάδ, καὶ εἶπεν οὗτος οὕτω, καὶ οὗτος οὕτω. καὶ ἐξῆλθε πνεῦμα,

καὶ

καὶ ἔστη ἐνώπιον Κυρίου, καὶ εἶπεν, ἐγὼ ἀπατήσω αὐτόν. καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸ Κύριος, ἐν τίνι; καὶ εἶπεν, ἐξελεύσομαι, καὶ ἔσομαι πνεῦμα ψευδὲς ἐν στόματι πάντων τῶν προφητῶν αὐτοῦ. καὶ εἶπεν ἀπατήσεις, καί γε δυνήσῃ, ἔξελθε, καὶ ποίησον οὕτω. καὶ νῦν ἰδοὺ ἔδωκε Κύριος πνεῦμα ψευδὲς ἐν στόματι πάντων τῶν προφητῶν σου τούτων, καὶ Κύριος ἐλάλησεν ἐπὶ σὲ κακά. καὶ τὰ ἑξῆς ἐξιστορούμενα περὶ τοῦ προφήτου Μιχαίου, εἴτουν ὁ ῥαπισμὸς αὐτοῦ παρὰ τοῦ Σεδεκίου, ἀμέλει τοῦ κατὰ θείαν αἰσχύνην κρίνοντος (καίπερ δικαιοκρίτου ὀνομαζομένου μέν, οὐκ ὄντος δὲ) περὶ οὗ καὶ τίθεται ἐν φυλακῇ ὁ προφήτης Μιχαίας ἐσθίειν ἄρτον θλίψεως, καὶ ὕδωρ θλίψεως πίνειν ἄχρι τῆς ἐκ τοῦ πολέμου ἀνακάμψεως τοῦ βασιλέως Ἰσραὴλ Ἀχαάβ, ὃν ἀνεπίστροφον προεῖπεν ὁ προφήτης ὁ ἀληθής, λέγων, ἐὰν ἐπιστρέφων ἐπιστρέψῃς ἐν εἰρήνῃ, οὐκ ἐλάλησε Κύριος ἐν ἐμοί, ὃ καὶ γέγονε, τελειωθείς, καὶ ἐκβὰς ὁ ἅγιος χρησμὸς τοῦ προφήτου, ἐπειδήπερ οὐκ ἐπεστράφη ὁ βασιλεὺς Ἰσραὴλ ἐν εἰρήνῃ ἐκ τοῦ πολέμου, παταχθεὶς παρὰ τοῦ πολεμίου διὰ τοῦ ἐντανθέντος εὐστόχως τόξου, καὶ ὀβελιασθεὶς ἀνὰ μέσον τοῦ πνεύμονος, καὶ τοῦ θώρακος, δι᾽ ἣν πληγὴν ἑστηκὼς ἐπὶ τοῦ ἅρματος ἐξέχεε τὸ αἷμα αὐτοῦ ἀπὸ τῆς πληγῆς εἰς τὸν κόλπον τοῦ ἅρματος ἀπὸ πρωῒ ἕως ἑσπέρας, διὸ καὶ ἀπέθανεν ἐν τῇ ἐπάρσει αὐτοῦ εἰς τὸν τόπον τοῦ ἑρμαίου λίθου τῆς μαρτυρίας τοῦ λόγου, ὅστις γίγνεται μὲν ἑρμαῖον αἰσθητῶς διὰ τοὺς φόρους, πνευματικῶς δὲ διὰ τοὺς ἀναθεματισμούς, οὓς ποιοῦσιν οἱ εὐσεβεῖς κατὰ τῶν αἱρετικῶν, καὶ τῶν αἱρεσιαρχῶν, ὡς ἐν τῇ ἑβδόμῃ Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ τῆς ὀρθοδοξίας φαίνεται κανονιζόμενον, καὶ κατ᾽ ἔτος ὑπὸ τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας ἐκκηρύττεται) τῇ πρώτῃ ἑβδομάδι τῆς μεγάλης τεσσαρακοστῆς. Ἀποθνήσκει λοιπὸν ὁ ἐπηρμένος βασιλεὺς Ἀχαάβ, καὶ θάπτεται ἐν Σαμαρείᾳ παρὰ τῇ κρήνῃ αὐτῆς μεθερμηνευομένῃ ἀδαμαντίνῃ, καὶ ὀλεθρείῳ. πάντες γὰρ οἱ λίθοι μὴ δηλητήριοι, μᾶλλον δὲ ἀντιφάρμακοι γίγνονται τοῖς μεταλαμβάνουσιν, Ἀδάμας δὲ καίπερ ἐπαινεῖται σὺν τῷ ἀνενδότῳ τὸ διαφανὲς αὐτοῦ, μέντοι ἔχει καὶ τὸ ὀλέθριον τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ, διὸ ποτὲ μὲν ὁ Ἀδαμάντινος λίθος ἐπὶ καλοῦ λαμβάνεται παρὰ τῇ θείᾳ γραφῇ, ποτὲ δὲ ἐπὶ κακοῦ κατὰ τὴν τῶν πραγμάτων χρῆσιν, ἢ τὴν παράχρησιν αὐτῶν, ὥσπερ καὶ τὸ σκότος νῦν μὲν τὸν διάβολον σημαῖνον, νῦν δὲ τὸ ἀκατάληπτον τοῦ Θεοῦ διδάσκον. τούτων οὖν οὕτω γεγονότων περὶ τοῦ Ἀχαὰβ πεπλήρωται τὸ ῥῆμα τοῦ Κυρίου τὸ λαληθὲν διὰ τοῦ προφήτου Ἠλιοῦ μεθερμηνευομένου Θεοῦ ἰσχυροῦ κατὰ τοῦ Ἀχαάβ, λεληφότος εἰς γυναῖκα τὴν Ἰεζάβελ θυγατέρα Ἰεθεβαὰλ τοῦ Σιδωνίου μεταγλωττιζομένην νῆσον σκευώματος, ἢ οὐαὶ τῷ σκευώματι. νῆσον κοπρίας, καὶ περικαθάρματος, ἢ οὐαὶ τῇ κοπρίᾳ, καὶ τῷ περικαθάρματι. καὶ γὰρ κατέσπαρται Ἰεζάβελ ἀπὸ τοῦ κυριεύοντος εἰδώλου Βαὰλ πεπληρωμένη κενοδοξίας, καὶ ὑπερηφανίας ἐκ τοῦ τόπου τῆς θηρευούσης, καὶ ἐπιβουλευούσης ἀντικειμένης δυνάμεως, ἡ Ἰεζάβελ καθυπείξας, καὶ αἰχμαλωτισθεὶς τῇ ὑπερηφανίᾳ, καὶ τῇ εἰδωλολατρείᾳ ὁ μεγαλοῤῥήμων ἀνὴρ αὐτῆς Ἀχαάβ, ταραχθείς τε πρὸς τοῦ πνεύματος τῆς πορνείας ἀπέκτεινε τὸν δικαιότατον Ναβουθαὶ προφητεύοντα, καὶ καρποφοροῦντα ἐν ὁσιότητι, καὶ δικαιοσύνῃ τὸν ἀμπελῶνα τοῦ πρὸς τὸν ἀληθῆ Θεὸν σεβάσματος αὐτοῦ, περὶ οὗ ἀπαιτούμενος αὐτὸν ὁ κενόδοξος Ἀχαάβ, μὴ θέλοντος προδοῦναι τὴν πατρικὴν κληρουχίαν τῆς πίστεως αὐτοῦ τῷ εἰδωλολατροῦντι τὸ Βαὰλ μεθερμηνευόμενον εἴδωλον πορνείας, καὶ ἀσεβείας τοῦ ἀλλοπροσάλλου Ἄρεως, οὐ μήνγε τῆς ἀλαλκομενίδος θείας φρονήσεως, ἐνεδρεύθη ὁ δικαιότατος Ναβουθαὶ

ἀπο-

ἀποκτανθεὶς ὑπὸ τοῦ προσκυνοῦντος τὸ εἴδωλον Βάαλ τὸ συντριβέν, καὶ συνθλασθὲν ὑπὸ τοῦ Γεδεών, ἰσχυροτάτου μεθερμηνευομένου, συντρίβοντος, καὶ ἀποτέμνοντος τὴν ἀνομίαν, ἢ ἀνδραποδισθεὶς Ἀχαάβ, καίτοι ὑποκεκρυμμένος καὶ συγκεκαλυμμένος τῇ ὑπουλότητι, καιρίως πληγεὶς ἐν τῷ πολέμῳ, ὡς προείρηται, ἀπέθανε, καὶ ἐτάφη κατὰ τὸ ῥῆμα Θεοῦ παντοκράτορος, οὗ τὰ αἵματα αἱ ὕες ἐξέλειξαν, καὶ αἱ πόρναι ἐλούσαντο ἐν τῷ αὐτοῦ αἵματι, τουτέστι θηριόβρωτος γέγονε διὰ τὰς ἐπάρσεις, καὶ τὰς ἀνομίας αὐτοῦ ὁ ἀσεβής, καὶ ὑπερήφανος ἐκδεδομένος τοῖς θηρίοις, ἀμέλει κυσὶν ὑλακτοῦσι, καὶ χοίροις ἀκαθάρτοις πονηροῖς δαίμοσι τοῖς λυκανθρωπευομένοις, καὶ μιαίνουσι τὰ αἵματα, εἴτουν τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων, οἷς δοκοῦσι καθαίρεσθαι οἱ ἀσεβέστατοι μεταδιδόντες τῆς αὐτῶν μοχθηρίας, καὶ τῆς κακίας τοῖς ἐπιτηδείοις εἰς τὴν τούτων μετάληψιν, ἃς ἀποσεισάμενος ὁ προφήτης Ἠλίας, ὁ ἰσχυρὸς καὶ κραταιὸς Κύριος, Θεός τε παντοδύναμος τοῦ αἰχμαλωτισθέντος λαοῦ τῇ τυραννίδι τοῦ Βάαλ, γονυκλισίᾳ τε τῇ εἰς αὐτὸ τὸ εἴδωλον ἀναγομένῃ, χωλαίνοντός τε ἐπαμφοτεριζούσαις ταῖς ἰγνύαις (ἀμέλει κατὰ τὸ θεωρητικόν, καὶ πρακτικὸν μέρος τῆς ψυχῆς, τῶν δύο ἀδελφῶν συμπεριειλημμένων τῷ ἐν πατρὶ αὐτῶν νοΐ, παρ' οὗ προχέονται, ἃς δεῖ συνομιλεῖν κατ' ἀρετήν, καὶ ὀρθοστάδην Θεῷ παντοκράτορι κατὰ τὸν λέγοντα κανόνα, καὶ ψαλμῳδόν, τό, ἑστῶτες ἦσαν οἱ πόδες ἡμῶν ἐν αὐλαῖς σου Κύριε, καὶ τό, ἔδοξε τῇ ἁγίᾳ Συνόδῳ μὴ γονυπετεῖν παρρησίᾳ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, ὅτι μήγε ἅπαξ τοῦ ἔτους τῷ καιρῷ τῆς Πεντηκοστῆς διὰ τὴν κάθοδον τοῦ παναγίου Πνεύματος) καὶ ἀναβὰς εἰς τὸ ὄρος τὸ Καρμήλιον (ἀμέλει ἐπὶ τὸ πάγιον ὕψωμα τῆς περιτομῆς τῆς ἁμαρτίας, καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ δικαιοκρισίας) συγκρούεται τοῖς ὀπαδοῖς τῆς εἰδωλολατρείας, καὶ γονυκλισίᾳ τῆς ἐπιβουλῆς, καὶ κακοπροαιρέτου, βεβακχευμένης τε ἀνιέρου ἱερατείας, ὅπως ἐπιγνωσθῇ τὸ θεῖον ὁλοκαύτωμα διακρινόμενον τῶν προσοχθισμάτων, καὶ ἐπιφανῇ ἡ συντεταγμένη ἐν ταπεινοφροσύνῃ ἀληθὴς ἱεραρχία τοῦ Κυρίου διαλαμβανομένη τῆς ψευδοδιδασκάλου προφητείας, καὶ ψευδαποστολῆς ματαιόφρονος, ἐπιζητούσης τὰ κατ' αὐτὴν πρωτεῖα, καὶ τὸ φίλαυτον φίλαρχον, ἥτις καὶ ἀνέχεται πρῶτον λειτουργῆσαι διὰ τοῦ Μόσχου Θεῷ Παντοκράτορι, ὅστις ἀνήκοος μὲν προσοχθίσματος, εἰδωλολατρείας τε, καὶ γονυκλισίας Βάαλ, σφετεριζομένης τὰ ἀλλότρια ὡς ἴδια, καὶ οἰομένης καθ' αὐτὴν ἐνεργεῖν, καὶ δεσμεύειν τὴν ἀκοίνωτον χάριτα, ἐπακούει δὲ Ἠλιοῦ προφήτου, πραοτάτου ἅμα καὶ δικαιοτάτου, θυσιάζοντος, καὶ διατάσσοντος τῷ λαῷ τοῦ Θεοῦ κατὰ τὸ θεῖον πρόσταγμα, πάντα τε τὸν δῆμον προσάγοντος μὴ εἰς τὴν αὐτοῦ, ἀλλ' εἰς τὴν δι' αὐτοῦ πρὸς τὸν Θεὸν αὐτοῦ θεῖον σέβας, καὶ πατρικὴν εὐπείθειαν, οἷος δὴ ῥήματα Κυρίου λαλῶν ταπεινοφροσύνης γέμοντα, μὴ μεγαλονοίας δέ, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ὀλίγου δεῖν, ἀπονοίας μεμεστωμένα παράφρονος. ταύτῃ τοι καὶ ἰᾶται τὸ κατεσκαμμένον θυσιαστήριον ὑπὸ τῆς ἀνομίας ἰατρὸς ὁ σοφώτατος τῆς τοῦ λαοῦ ἀρρωστείας, τότε μὲν τυπούμενον, ὕστερον δὲ ἐν τῇ ἐκβάσει ἐνεργούμενον, καὶ συνθέα μοι τὸ παρὰ τοῦ προφήτου συντεταγμένον ἐν πνεύματι πραότητος θυσιαστήριον, ἐπειδήπερ προσλαμβάνει δώδεκα λίθους κατὰ ἀριθμὸν τῶν δώδεκα φυλῶν τοῦ Ἰσραήλ, οἴομαι ἀναμφιβόλως τὸ δωδεκαθέμεθλον σύνταγμα τῆς μιᾶς ἀποστολῆς προαριθμούμενον, καὶ προτετασμένον ἐν τῇ θέσει τῆς ἐκκλησίας ὅλων τῶν χαρισμάτων τοῦ Πνεύματος, τὸ προεικονισθὲν μὲν ἐν τοῖς δώδεκα πατριάρχαις, πραχθὲν δὲ ἐπὶ τῷ θεμέθλῳ τῆς δωδεκαρίθμου, καὶ θεο-

λέντι χρείας τῶν συναποστόλων, καὶ συστρατιωτῶν τοῦ Χριστοῦ, μηδενὸς ἀποσχισθέντος τῆς συντεταγμένης συγχορείας, συναδέλφου τε βασιλείας, μιᾶς τε συναρχιερατείας, ὅτι μὴ τοῦ κατὰ Ζαμβρεί, καὶ Ἀχαὰβ συνεζευγμένου τῇ Ἰεζάβελ, ἀμέλει Δὰν τῇ φιλαρχίᾳ, καὶ Ἰούδα καθυπουργήσαντος μὲν τῇ κατ' αὐτὸν πονηρᾷ, καὶ αὐτοπροαιρέτῳ μοχθηρίᾳ τῆς κακίας, οὐ καθυποταχθέντος δὲ τῷ θείῳ βουλήματι, ᾧ τὸ χρεὼν ἀπαιτεῖ σύμπαντα συναιχμαλωτίζεσθαι. εἶτα μετὰ τὴν θέσιν τῶν λίθων ποιεῖ ὁ σοφὸς ἀρχιτέκτων θάλατταν, ἤτοι ὑδραγωγία χωροῦσαν μετρητὰς δύο κυκλόθεν τοῦ θυσιαστηρίου (νομίζω τὰ δοχεῖα τῆς χάριτος ἐπιτήδεια, ὅσα τε κατὰ πρᾶξιν, ὅσα τε κατὰ θεωρίαν ἐκδεχόμενα κατὰ τὸ μέτρον τῆς αὐτῶν πίστεως, ὡς ἐπέχει ὁ τοῦ Παύλου ἀποστολικὸς λόγος, τὸ θεῖον ἄπορον τῆς οὐρανόθεν ἀποκαλυφθείσης γνώσεως, καὶ τὸ ἀνεξάντλητον πέλαγος τῆς παρ' αὐτοῦ ἀπορρευσάσης θείας ἐπιπνοίας, καὶ θεοσόφου ἐπιγνώσεως καθ' αὐτὸν μὲν ἀπολυπλασίαστον, καὶ ἀχώρητον, καθ' ἡμᾶς δὲ μετρούμενον ἀμετρήτως, καὶ χωρούμενον ἀχωρήτως, ὡς ἔχει τὸ ἐγχώριον τῆς ἀσθενείας ἡμῶν, παρ' ἡμῶν μὲν ἀποκλινομένης, παρ' ἐκείνου δὲ ἀναπληρουμένης, καὶ ἐνδυναμουμένης, φιλοχορηγούμενον, καὶ χαριζόμενον.) εἶτα στοιβάζει τὰς σχίδακας, καὶ μελίσας τὸ ὁλοκαύτωμα ἐπιτίθησιν αὐτὸ ταῖς σχίδαξιν, ἴσως τὸν θεῖον ἄρτον, καὶ τὸ ποτήριον αὐτοῦ, τὸν Μόσχον λέγω τὸν σιτευτὸν προετοιμάζει τοῖς προπαρεσκευασμένοις ἐπὶ τούτῳ ξύλοις ζωηφόροις, ἅτε δὴ συμφυτευθεῖσι ταῖς διεξόδοις τῶν ἀλλομένων τῷ Πνεύματι ζωηρῶν ὑδάτων, καὶ ἀναδοθησομένοις μετὰ τὸν ἄπορον τῆς πίστεως ταῖς ἐπακολουθούσαις ἐπομβρίαις τοῦ Πνεύματος, ᾧ ἀειθαλῆ μένουσι, καὶ καρποφορήσουσι τῇ μεταλήψει τῆς ἐκείνου δωρεᾶν καταβησομένης ἐπιδημίας, ὧν καὶ τὰ φύλλα, καὶ οἱ καρποὶ οὐ διαρρεύσουσιν ἐπικαλυπτόμενα τῇ νεφέλῃ τοῦ Πνεύματος, ἢ μεταλαμβανόντα μὲν τοῦ Μόσχου τοῦ σιτευτοῦ, καὶ τοῦ θείου ὁλοκαυτώματος, τῆς σαρκὸς λέγω τοῦ Κυρίου μου, τῇ σφοδρότητι τοῦ ἔρωτος, καὶ τῇ ἐπιτάσει τῆς πρὸς αὐτὸν ἀγάπης, διακαιόμενα δὲ τῷ πόθῳ, καὶ τῷ φίλτρῳ τῆς εἰς Θεὸν ἀναλύσεως κατὰ Πέτρον, Ἠλίαν, καὶ Παῦλον ἐπιθυμοῦντας ἀναλῦσαι, καὶ σὺν Χριστῷ εἶναι, ὁλοκαυτοῦνται, καὶ προσφέρονται τῷ Θεῷ θυσίαι εὐάρεστοι, καθάπερ ξύλα τινὰ πυρὶ μεταβαλλόμενα, καὶ εἰς αὐτὸ μεταμορφούμενα, σύμμορφα τοῦ νοητοῦ πυρὸς τῆς κατὰ υἱοθεσίαν εἰκόνος Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ, καὶ σωτῆρος ἡμῶν. εἶτα μετὰ τὴν προπαρασκευὴν ἐπιτάσσει ὁ θεῖος λειτουργὸς ἐπιχυθῆναι ὑδρίας τέσσαρας ὕδατος ἐπὶ τὸ ὁλοκαύτωμα, τάχα τὴν διδασκαλίαν τοῦ Πνεύματος ἐνδείκνυσι, κατὰ τὸ ποταμοὶ ῥεύσουσιν ἐκ τῆς κοιλίας τοῦ πιστεύοντος πλήρεις σοφίας, καὶ ἀκενώτου χάριτος, ἔχοντες ἀπαρχὰς ἢ τοὺς τέσσαρας ποταμοὺς ἐκ μιᾶς πηγῆς τῆς ἐν παραδείσῳ θείας μακαριότητος προερχομένους, ἢ τὰς καθόλου πηγὰς τοῦ σωτηρίου ἀναβλυζούσας ἐκ τῶν τεσσάρων γενικῶν ἀρετῶν τῆς σωφροσύνης, ἀνδρείας, δικαιοσύνης, καὶ φρονήσεως, ὅλων προϊουσῶν ἐκ τῆς μιᾶς, καὶ μόνης αὐταγάθου τελειοτάτης δόσεως τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς τῶν Φώτων, παρ' οὗ πᾶν δώρημα τέλειον καταβαίνει τοῖς μεταλαμβανομένοις, καὶ τοῖς καθαιρομένοις. ὅθεν τριπλοῦται καὶ ἡ ἐπίχυσις, εἰς τύπον οἶμαι τῆς μακαρίας Τριάδος, ᾗ πάντα τελεσιουργεῖται, μεταβάλλεται, μετακινεῖται, καὶ μεταστρέφεται. ἢ τελεσθείς, καθαρθείς, καὶ φωτισθεὶς ὁ τοῦ Κυρίου λειτουργός, καὶ ἱερεύς, ἐπικαλεῖται τρεῖς Κύριον τὸν Θεὸν καταπέμψοντα τὴν τοῦ πυρὸς κατάβασιν, καὶ κατελθεῖν τὴν ἐνέργειαν τοῦ μεταβάλλοντος ἐπὶ τὸ κρεῖσσον Πνεύματος τὰ προκεί-

μενα δῶρα τὴν μεταῤῥυθμίζουσαν τὸ ὁλοκαύτωμα, τοὺς λίθους, τὰς σχίδακας, καὶ ὅσα τὰ προκείμενα ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον. νομίζω πῦρ εἶναι τὸ καταβαῖνον Πνεῦμα ἅγιον, μεταστοιχειοῦν, ὅτι γε μὴ τοσοῦτον τὸν προσκομιζόμενον θεῖον ἄρτον, καὶ τὸν μελιζόμενον ἐπὶ τὸν Μόσχον, πρότερον μὲν ἐπὶ Σταυροῦ ἐν αἵματι ἀσυντρίπτον ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου σωτηρίας, νῦν δὲ ἀναιμάκτως προσφερόμενον εἰς εὐεργεσίαν, καὶ κλώμενον ὑπὲρ τῆς αὐτοῦ ἐκκλησίας εἰς ἀνάμνησιν, τὸν αὐτὸν ἀδιαιρέτως διαιρούμενον, καὶ μηδέποτε δαπανώμενον, ἀλλὰ καὶ χαριτοποιοῦν πάντα ὅσα τὰ κύκλωθεν τοῦ νοητοῦ δίσκου συμπεριλαμβανόμενα κατὰ τὴν ἀξίαν, καὶ τὸν καθήκοντα ὅρον αὐτῶν μνημονευόμενα, καὶ τιμώμενα παρὰ τῆς ἐκκλησίας εἴτε τὴν πάναγνον Θεοτόκον, καὶ ὁδηγήτριαν παντὸς τοῦ κόσμου, εἴτε προφήτας σκιωδῶς προκηρύξαντας τὸ εὐαγγέλιον τῆς χάριτος, εἴτε ἀποστόλους δωδεκαθεμέθλους λίθους προστιθεμένους ὅσων τῶν χαρισμάτων τοῦ Πνεύματος, εἴτε πάντας τοὺς σὺν ἐκείνοις, καὶ μετ᾽ ἐκείνους ἀλληλοδιαδόχους καταξιωθέντας τῆς χάριτος, καὶ τῆς δωρεᾶς τοῦ τελεταρχοῦντος θείου Πνεύματος, οὓς συνεωρακὼς, καὶ ἀκηκοὼς ὁ ὑπὸ τῆς εἰδωλολατρείας ἀνεχόμενος λαὸς, εἴτε ἐθνικὸς εἴτε ἑβραϊκὸς, καὶ ὑπὸ τῆς ἐπάρσεως αἰχμαλωτιζόμενος δῆμος, καὶ διὰ τὴν ἀνομίαν ὀνειδιζόμενος, καὶ χωλαίνων κατ᾽ ἀμφοτέρας τὰς ἰγνύας ὡς καθυπείκων Ἀχαὰβ, καὶ Γεζάβελ, καὶ Ζαμβρὶ πονηροῖς ὀνόμασι, καὶ τοῖς εἰς Θεὸν ἀδικήμασι πρὸς τὸν τῶν ὅλων βασιλέα μεταβαλλομένους, μετατρέπεται τῇ καθόλου χάριτι, κἀυτὸς ἐκφεύγει τῆς τυραννίδος, καὶ τῆς αἰχμαλωσίας τῆς ἁμαρτίας, εἰ καὶ ὑποχωρεῖ τῷ σώματι καθυποτασσόμενος Ἡλιοῦ (ἀμέλει Κυρίῳ Παντοκράτορι) καθ᾽ οὗ τὴν ἐπιταγὴν συμπεριλαμβάνει τοὺς ἱερεῖς τῆς Αἰσχύνης, εἴπουν τοὺς γλωσσαλγοῦντας βλασφήμους κατὰ τοῦ ἀφθάρτου Θεοῦ, καὶ σφάττει αὐτοὺς ἐπὶ τὸν χείμαῤῥον Κισσῶν, ἴσως ἀποπέμπει μετὰ τὸ κατακριθῆναι αὐτοὺς ἐπὶ τῷ φοβερῷ βηματοστασίῳ τοῦ Κυρίου εἰς τὸν τόπον τῆς ὠμότητος, τοῦτο Κισσῶν ἑρμηνευόμενον, ὅπερ ἐστὶν ἡ διαιωνίζουσα κόλασις, καὶ ἡ ἄφθιτος παίδευσις, οὗ πορεύονται ὡς διατυποῖ τὸ προεικόνισμα, μὴ τοσοῦτον οἱ ἐν σειρομάσταις, καὶ μαχαίραις ἱερεῖς τῆς Αἰσχύνης συνερειζόμενοι μέχρις ἐκχύσεως μὲν αἵματος κατὰ τὸν ἐθισμὸν αὐτῶν, οὐδὲν δὲ διωρθωκότες ἐπὶ τὸ προτιθέμενον αὐτῶν προσόχθισμα διὰ τὴν ἀπιστίαν, καὶ τὴν ἐκείνων εἰδωλολατρείαν, ἀλλ᾽ ὅσοι καὶ μετὰ Χριστὸν λογομαχοῦντες βεβηλοῦσιν ἑαυτοὺς ταῖς μαχαίραις τῆς ἔριδος, καὶ τῆς φιλονεικείας διὰ τὴν κακότροπον κακόνοιαν αὐτῶν, ἅμα τε γλωσσαλγίαν τῆς αἱρέσεως, καὶ εἰς Θεὸν τὸν ἀνύβριστον καθύβρισιν, οἷοι δὴ παρεγγραφεῖς, καὶ διαφθορεῖς τῶν θείων βουλημάτων, καὶ διανοημάτων τῆς Πάλαι, καὶ Νέας Διαθήκης θεοπνεύστου γραφῆς, κἄντε Μονοφυσῖται εἰσὶν, κἄντε ὑπέρογκοι τοῖς εἰκονίσμασι, καὶ ἀγέρωχοι τοῖς σαρκὸς φρονήμασι, καὶ μὴ τοῖς τοῦ Πνεύματος ταπεινοῖς ἐξεικονίσμασι συστελλόμενοι. καὶ συλλήβδην εἰπεῖν, ὅσοι τε αἱρετικοὶ, καὶ κακόδοξοι βιαζόμενοι καθυποστρέψασθαι κρεῖσσον τὴν οἰκείαν βούλησιν τοῖς προστερήμασι, δι᾽ ὧν κατήχθημεν, ἢ τοῖς ταπεινοφρονήμασι τὸ θεῖον θέλημα, δι᾽ ὧν ἀνήχθημεν, ὁμοῦ τε ἀποσχίζεσθαι, καθάπερ Ζαμβρὶ τῆς συστρατείας, καὶ ἐξογκοῦσθαι καθάπερ Ἀχαὰβ πατὴρ τοῦ ἀδελφοῦ, καὶ ἀδελφὸς τοῦ πατρὸς παρονομαζόμενος, καὶ ἐπιζητεῖν τὸν ἀπαρασάλευτον κλῆρον τοῦ δικαιοτάτου Ναβουθαὶ εἰς ἀντικαταλλαγὴν τοῦ ἀσεβοῦς ὑπονοήματος, καὶ τὴν εἰς τὸν Πάππαν πίστιν προστιθέναι, προκρινομένην τῆς εἰς τὸν Κύριον

ὑπα-

κοῆς, καὶ πίστεως, καὶ συνέρχεσθαι Γεζάβελ πάσῃ μοχθηρᾷ προαιρέσει αἱρεσιαρχίας, καὶ γονυπετεῖν Βάαλ, λατρεύειν ἀνθρωπίνοις, καὶ οὐ Θεῷ, ἐφ᾽ ᾧ κατοικοῦσι μυῖαι γεννήματα σεσηπότων φρονημάτων αἱρετικῶν ἀνθυποφερομένων ὀρθοδοξίας μελιττουργοῖς φιλοπονήμασι, καὶ μὴ προαιρεῖσθαι ἐνωτίζεσθαι τοῦ πληκτικοῦ λόγου τῆς ἀληθείας, ὅστις παρὰ τὴν διαταγὴν, καὶ τὸ ῥῆμα τοῦ Κυρίου οὐκ ἐκφέρει), κἂν κινδυνεύσῃ τὰ ἔσχατα. θλίβεται μὲν στενοχωρούμενος τοῖς προσκαίροις, ἀγάλλεται δὲ πλατυνόμενος τοῖς ἀϊδίοις, καὶ ἀτελευτήτοις εὐεργετήμασι τῆς εἰς Θεὸν ἀναλύσεως, ἀλλὰ τῆς θεοκινήτου προφητείας προκρίνουσι τὸ ψευδὲς τῆς ὑποφοιτήσεως, πληθυνόμενοι μὲν τῇ παρανοίᾳ, καυχώμενοι δὲ τῷ ἰδίῳ θελήματι, καὶ καθυποκρίνοντες τὴν πίστιν, καὶ τὸ εἰς Χριστὸν σέβασμα, τοὺς ἄλλους δὲ κατακρίνοντες, ἑαυτὸ δὲ οὐκ ἐπίσταται κατακρινόμενον. τοιαύτη γὰρ ἡ οἴησις, καὶ ἡ δόξα τῶν σεσοφισμένων, αὕτη μὲν τὴν κάμηλον καταπίνουσα τὸν κώνωπα τοῦ ἑτέρου διυλίζεται. αὕτη προσκόπτουσα τῷ λίθῳ, καὶ τῇ πέτρᾳ τοῦ σκανδάλου συντριβομένη, τούς τε θεμελίους λίθους ἐπὶ τὴν ἄσειστον πέτραν τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ ὡς πεπτωκότας παραλογίζεται. αὕτη μὴ μόνον χωλαίνουσά ἐστι ταῖς ἰγνύαις, ὡς ἡ αὐτῆς γονυκλισία (οὐ τῷ Θεῷ, ἀλλὰ τἀνθρώπῳ αὐτουργεῖ) ἀλλὰ καὶ ὅλη τῇ διανοίᾳ τῆς μοχθηρᾶς προαιρέσεως σκωληκόβρωτος διατιθεμένη τοῖς ποικίλοις ἕλκεσι τῶν αἱρέσεων, τοὺς ἀρτιμελεῖς, καὶ ὀρθοστάδην Συνοδικοὺς προσδεχομένους, καὶ ἐνουμένους οὐ Βάαλ εἰδωλολατρείᾳ ἀνθρωπίνῃ, ἀλλὰ Κυρίῳ Θεῷ Παντοκράτορι θεραπεύειν ἐπιχειρεῖ. ἔκβαλλε τὴν δοκὸν τὴν ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου, εἶτα ἐπίδες πρὸς τὸ κάρφος τοῦ ἀδελφοῦ σου, πόθεν ἐπαινήκεις ἐπαγγέλλων ἡμῖν χωλότητα, ὡς ἄλλος γέ τις Ἠλίας δοκῶν σεαυτὸν μεταμορφοῦν, καὶ παρὰ Θεοῦ πέμπεσθαι, τάχα γε συνδιδάσκεις ἐκείνῳ διδαχθέντι παρὰ Θεοῦ ἐν τῷ Θαβωρίῳ ὄρει (τῇ ἀναβάσει τῆς καθαρότητος) τὸ λάμψαν φῶς ἐπὶ τῆς τοῦ Κυρίου μεταμορφώσεως εἶναι ἄκτιστον, ἢ κτιστὸν παραλογίζῃ, ἡμεῖς μεμαθήκαμεν παρ᾽ ἐκείνου, καὶ τῆς ἐκκλησίας ἄκτιστον συνομολογεῖν, καὶ προσυπάρχον τῇ θείᾳ οὐσίᾳ, κατὰ τὴν περὶ τούτου ἀθροισθεῖσαν ἁγίαν, καὶ μεγάλην Σύνοδον, σὺ συμψευδολογεῖς λατινόφρον; δεδημιουργημένον εἶναι τὸ ἄκτιστον φῶς τῆς θείας Μεταμορφώσεως μετὰ Βαρλαὰμ, καὶ Ἀκινδύνου κατακρινόμενος ὑπὸ τῆς ἁγίας Συνόδου. μὴ καθυποκρίνου λοιπὸν τὴν καλλονὴν τῶν ἱεραρχῶν τοῦ καθαρωτάτου φωτὸς τῆς οὐρανόθεν ἐπιλάμψεως, τὸ σὸν μίασμα ἑτέροις ἐγκαλῶν, καὶ τὴν σὴν παράνοιαν, στρεβλότητά τε γνώμης ἄλλοις ἐπιφέρων. ἢ θέλεις κοινωνεῖν τῷ φωτὶ, ἄπεχε τοῦ σκότους, ἢ Θεῷ Θεῷ, ἢ Μαμμωνᾷ Μαμμωνᾷ λάτρευε. μὴ γλωσσάλγει εἰς Θεὸν ἐπιβουλεύων τῆς ἀνεπιβουλεύτου ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ· διότι αἱ ἀποστατικαὶ δυνάμεις καίτοι γε συντελοῦσι τῇ πολιτείᾳ, μέντοι γε εἰσὶ θεομισεῖς, καὶ ἀποτρόπαιοι. διότι εἰ καὶ τοῦ παρόντος μεγαλοῤῥημονεῖς διὰ τῆς πονηρᾶς γραφῆς; ἀλλὰ μενεῖ σε τὸ καὶ ἐν ἡμέρᾳ ἐπισκοπῆς Κυρίου, ὅτε τὸ παραχαράσσειν, καὶ νοθεύειν τὰς γραφὰς παρέρχεται, καὶ τὸ ἀκατάλυτον κριτήριον οὐδεὶς διαφεύξεται. ὅτε γνωσθήσεται τὸ κάλλος τῆς διανοίας τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως, καὶ τῆς εἰς αὐτὸν συγκαταθέσεως, ἡ δὲ ἀσχημοσύνη τῆς ψευδολογίας, καὶ ἡ τοῦ ἀντικειμένου συναίνεσις ὡς κοσμοκρατοῦσα κατακριθήσεται. οὐ γὰρ ἐπὶ κάλλει, καὶ εὐτυχίᾳ σώματος ἡ εἰς Χριστὸν συγκατάθεσις, καὶ ὁμολογία, ἀλλ᾽ ἐν εἰλικρινεῖ διανοίᾳ καθ᾽ ὑπερβολὴν κεκαθαρμένῃ τὸ θεῖον κάλλος γινώσκεται, κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον, ᾧ καὶ συνομολογοῦμεν ὑπομνήματι εἰς τὸν Ἠσαΐαν σὺν

ἐκείνῳ

ἐκείνῳ λέγοντες. ἐπεὶ οὖν οὐκ ἔστι μετοχὴ δικαιοσύνῃ καὶ ἀδικίᾳ, οὐδὲ κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος, οὐδὲ συμφώνησις Χριστῷ πρὸς Βελίαρ, χωριστέον ταῦτα ἀλλήλων. Μεγάλης οὖν καὶ ἀκριβοῦς τῆς προσοχῆς χρεία, πρὸς τὸ μὴ παραλογισθέντας ἡμᾶς τὸν μετασχηματιζόμενον εἰς ἄγγελον φωτὸς ὡς φῶς λογίσασθαι. μηδὲ τῇ πικρότητι τῆς κακίας ἐνευφραινόμενον γλυκύτητος δόξαν τοῦ φιληδόνου βίου προσμαρτυρῆσαι. μηδὲ σωμάτων κάλλει τὴν ψυχὴν δουλωθέντας, ἐν τούτῳ λογίζεσθαι τοῦ ἀληθινοῦ κάλλους τὴν φύσιν.

Ἰστέον γ΄. ὅτι ἀθέτησις, κατὰ τὸν θεῖον Χρυσόστομον κεφ. ζ΄, ἐν τῇ πρὸς Ἑβραίους, ἐστὶν ἐκβολή, καὶ ἀπάρνησις τῶν κρατούντων παρὰ τῶν κρατουμένων, ἤγουν τὸν κρατούμενον μὴ πείθεσθαι, καὶ συγκατατίθεσθαι τῷ κρατοῦντι. αὕτη δὲ ἡ ἀθέτησις ἡ μέν ἐστι βλάσφημος, καὶ παράλογος, ὡς ἡ τῶν αἱρετικῶν τῶν μὴ δεχομένων τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ τὴν διὰ τῶν μακαρίων ἀποστόλων, καὶ πάντων τῶν ἁγίων, καὶ διδασκάλων τοῦ Χριστοῦ χρηματισάσαν, οἷς οὐκ ἐνέχονται οἱ ἀκούοντες τῶν θείων λογίων εὐσεβεῖς ὀρθόδοξοι, καὶ πιστεύοντες εἰς αὐτὸν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν. τοιοῦτόν ἐστι τὸ ἐν τῷ κατὰ Λουκᾶν κεφ. ι΄, ῥητὸν τοῦ Κυρίου πρὸς τοὺς ἑβδομήκοντα ἀποστόλους ῥηθέν, ὅπερ, καίτοι γε πρὸς ἐκείνους εἴρηται, ἐπὶ πάντας ἐκληπτέον καὶ τοὺς δώδεκα, καὶ τοὺς ἐκείνων διαδόχους. μία γὰρ ἡ χάρις τοῦ Κυρίου ἡ συντρέχουσα, καὶ συνεργοῦσα καὶ τότε, καὶ νῦν. τί φησι τοίνυν ὁ Σωτὴρ ἡμῶν Χριστός, » Ὁ ἀκούων ὑμῶν, ἐμοῦ ἀκούει, » καὶ ὁ ἀθετῶν ὑμᾶς, ἐμὲ ἀθετεῖ, ὁ δὲ ἐμὲ ἀθετῶν, ἀθετεῖ τὸν ἀποστείλαντά με. οἷς θείοις » λογίοις προστίθησι τὴν ἑρμηνείαν ὁ ἱερὸς Θεοφύλακτος λέγων, μὴ λυπεῖσθε, ὁ ἀθετῶν » ὑμᾶς, ἐμὲ ἀθετεῖ, καὶ τὸν πατέρα μου. ὥστε ἡ ὕβρις οὐκ εἰς ὑμᾶς ἵσταται, ἀλλ᾽ εἰς Θεὸν » ἀνατρέχει. παραμυθία τοίνυν ἔστω ὑμῖν τὸν Θεὸν ὑβρίζεσθαι. ὥσπερ πάλιν μὴ καυ- » χᾶσθε, ἢ ὑψηλοφρονεῖτε, ὅτι ἀκούουσι τινὰς ὑμῶν, οὐ γὰρ ὑμέτερον τὸ ἔργον, ἀλλ᾽ ἐμοῦ, » καὶ τῆς χάριτος. Διὸ ὑποστρέψαντες οἱ ἑβδομήκοντα μετὰ χαρᾶς ἔλεγον, Κύριε καὶ τὰ δαιμόνια ὑποτάσσεται ἡμῖν ἐν τῷ ὀνόματί σου. οὐ γὰρ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Πάπα ἐξήρχοντο τὰ δαιμόνια, ἀλλ᾽ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὃς διαμειβόμενος αὐτοῖς φησίν, ἐθεώρουν τὸν Σατανᾶν ὡς ἀστραπὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πεσόντα, καὶ καταβροντούμενον, ἀμέλει γε τὸν ἀρχηγὸν τῆς οἰήσεως, καὶ τὸν τῆς ὑπερηφανίας πρῶτον ἐφευρετὴν διάβολον, καὶ εἰ ἐκεῖνος πίπτει, πεσοῦνται καὶ τὰ αὐτοῦ τάγματα. παρὰ γὰρ τῆς συγκαταβάσεως, καὶ τῆς ταπεινοφροσύνης τοῦ Κυρίου μου, ἐν ὑπεροχῇ καὶ ὄγκῳ ἦσαν οἱ ἀγέρωχοι δαίμονες, ἐκείνου δὲ συγκαταβάντος, καὶ τοὺς οὐρανοὺς κεκλικότος, πᾶσα ὑπερόφρυς, καὶ ἀντικειμένη δύναμις ὑπεβιβάσθη. τοῦτο πέπονθε καὶ Πάππας. ἄχρις γὰρ ὅτου ξυμβιβαζόμενος ἦτο τῇ ταπεινοφρονούσῃ ἐκκλησίᾳ τοῦ Χριστοῦ, ἐν τοῖς διπτύχοις ἦτο μὲν ἐγγεγραμμένος συνευφημιζόμενος ὡς ὀρθόδοξος τοῖς συμπατριάρχαις, ἐπαρθεὶς δὲ τῇ οἰήσει, καὶ τῷ καθ᾽ αὐτὸν σκοπῷ, ἀπεσβέσθη τοῦ κατωτέρου οὐρανοῦ, τῆς μιᾶς καὶ ἀδιαιρέτου ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ. οἷς γὰρ οἰόμενος ἐτύγχανεν ἐπαίρεσθαι, ὑπεβιβάσθη τῷ καθ᾽ αὐτὸν βουλήματι, οἷς δὲ μὴ νομίζων ὑψοῦσθαι ἐν τῷ καθυπείκειν μὴ τῷ καθ᾽ αὐτὸν σκοπῷ, ἀλλὰ τῷ τοῦ Κυρίου βουλήματι, ἀνεβιβάζετο. τὸ γὰρ φρόνημα τῆς σαρκὸς θάνατος ἑλκόμενος, τὸ δὲ φρόνημα τοῦ Πνεύματος ζωὴ ἀνυψουμένη, καὶ ἀνακουφιζομένη. σύμφωνα τούτῳ φησὶν ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος κεφ. ιβ΄, ἐν τῷ κατὰ Ἰωάννην, ὅπου ἐξηγεῖται καὶ τὸ διάφορον τοῦ πιστεύειν Χριστῷ, καὶ πιστεύειν εἰς τὸν Χριστόν. ὁμοίως τὸ

ἀπιστεῖν

ἀπιστεῖν αὐτῷ, καὶ ἀπιστεῖν εἰς αὐτόν, κατ᾽ ἀντίθεσιν ἐκλαμβανόμενον τὸ ῥητὸν λέγων » οὕτως. Ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, οὐ πιστεύει εἰς ἐμέ, ἀλλ᾽ εἰς τὸν πέμψαντά με. ὡσανεὶ ἔλεγε, » τί δεδοίκατε πιστεῦσαι εἰς ἐμέ, εἰς τὸν Θεὸν ἡ πίστις διαβαίνει δι᾽ ἐμοῦ, ὥσπερ οὖν καὶ » ἡ ἀπιστία. ὅρα πῶς διὰ πάντων τὸ ἀπαράλλακτον δείκνυσι τῆς οὐσίας, καὶ οὐκ εἶπεν ὁ πιστεύων ἐμοί, ἵνα μή τις εἴπῃ, ὅτι τῶν ῥημάτων ἕνεκεν ἔλεγεν, ὃ καὶ ἐπ᾽ ἀνθρώπου » δυνατὸν ἦν εἰπεῖν. ὁ γὰρ τοῖς ἀποστόλοις πιστεύων οὐκ αὐτοῖς πιστεύει, ἀλλὰ τῷ Θεῷ. » ἀλλ᾽ ἵνα μάθῃς, ὅτι περὶ τῆς εἰς τὴν οὐσίαν πίστεως αὐτοῦ φησιν, οὐκ εἶπεν, ὁ πιστεύων μου » τοῖς ῥήμασιν, ἀλλ᾽ ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, καὶ τὰ ἑξῆς. ἆρά γε ἐκ τῶνδε τῶν ῥημάτων τοῦ θείου Χρυσορρήμονος, καὶ τοῦ εὐαγγελίου τὸ συμπέρασμα τινὰ καθάπερ τοὺς λατινόφρονας διισχυριζομένους, ὅτι τὸ πιστεύειν εἰς τὸν Πάππαν, ἢ εἰς τοὺς ἀποστόλους ἐστὶ ταυτὸν τῷ πιστεύειν εἰς τὸν Χριστόν, ὥσπερ καὶ εἰς τὸν Πατέρα αὐτοῦ, οὐκ ἂν εἴη ἐπακόλουθον πάσης βλασφημίας, καὶ εἰδωλολατρείας γέμον, τῷ νομίζειν τοὺς ἀνθρώπους ταυτίζεσθαι τῇ τοῦ Θεοῦ οὐσίᾳ, καὶ τῇ τοῦ μονογενοῦς Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ φύσει, μὴ γένοιτό ποτε τὸν εὐσεβῆ, καὶ τὸν ὀρθοδοξίᾳ ἐκτραφέντα κρατυνθῆναι πρὸς τοιαύτης ὁμολογίας, καὶ σεβάσματος, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἀλογίας, καὶ ἀπιστίας. ἀλλὰ διαστελλόμενον τὰ κατὰ λόγον διασταλτέα, πείθεσθαι τοῖς ὀρθοδόξοις λόγοις. ἀμέλει γε πιστεύειν μὲν τοῖς ἀποστόλοις, ὥσπερ καὶ τῷ Χριστῷ, καὶ Πέτρῳ καὶ Παύλῳ, καὶ τοῖς πάλαι ἁγιωτάτοις Πάπαις Ῥώμης, καθάπερ καὶ Ἀνδρέᾳ, Εὐοδίῳ, Μάρκῳ, Κυρίλλῳ Ἀλεξανδρείας, Σωφρονίῳ Ἱεροσολύμων, καὶ Πέτρῳ Ἀντιοχείας, καὶ Νικηφόρῳ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ εἴ τινι ἱεραρχοῦντι εὐσεβῶς, καὶ διδάσκοντι ὀρθῶς τὰ τοῦ Κυρίου λόγια, οὐ μήν γε πιστεύειν εἰς αὐτοὺς καθάπερ καὶ εἰς τὸν Χριστόν. τοῦτο γὰρ κακοδοξία καὶ οἴησις, ἐκεῖνο δὲ ὀρθοδοξίας τεκμήριον. εἵπετο γὰρ τοὺς ἁγίους ἀποστόλους, εἰ τοῦτο δεδομένον εἴη, εἶναι τῆς αὐτῆς οὐσίας τῇ Θεότητι, καὶ κατὰ πάντα ταυτίζεσθαι τῷ μονογενεῖ Λόγῳ τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν ἄπειρον, καὶ ἀκατάληπτον Θεότητα κτιστὴν εἶναι, περιπτήν, καὶ καταληπτήν, καὶ τὴν ἄθετον ὑπ᾽ ἄλλου ἀρχὴν τίθεσθαι, καὶ πολυπλασιάζεσθαι, καὶ ἄλλα τοιαῦτα παραλογίσματα, ἅπερ νοῦς εὐσεβής, καὶ ὀρθόδοξος λόγος ἐν κριτηρίῳ τῆς ἀψευδοῦς ἀληθείας ἀποπέμπεται, καὶ καταναθεματίζεται.

Ἔστι δὲ πάλιν ἀθέτησις παρερχομένη, καὶ συγκεχωρημένη διὰ τὸ ἀσθενὲς τοῦ κρατοῦντος καίπερ ἀγαθοῦ ὄντος, ἀλλὰ τῇ ἐπεισαγωγῇ τοῦ βελτίονος ἀθετεῖται, καὶ παραχωρεῖται, ὡς ὁ νόμος, καὶ ἡ σκιὰ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν ἠθέτηται τῇ παρουσίᾳ τῆς χάριτος. τοιοῦτόν ἐστι τὸ πρὸς Ἑβραίους κεφ. ιζ΄, τοῦ μακαρίου Παύλου λέγοντος. ἀθέτησις μὲν γὰρ γίνεταί φησι προαγούσης ἐντολῆς διὰ τὸ αὐτῆς ἀσθενές, καὶ ἀνωφελές. οὐδὲν γὰρ ἐτελείωσεν ὁ νόμος, ἐπεισαγωγὴ δὲ κρείττονος ἐλπίδος, δι᾽ ἧς ἐγγίζομεν τῷ Θεῷ, καὶ καθ᾽ ὅσον οὐ χωρὶς ὁρκωμοσίας. οἱ μὲν γὰρ χωρὶς ὁρκωμοσίας εἰσὶν ἱερεῖς γεγονότες, ὁ δὲ μεθ᾽ ὁρκωμοσίας διὰ τοῦ λέγοντος πρὸς αὐτόν, ὤμοσε Κύριος, καὶ οὐ μεταμεληθήσεται. σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ, κατὰ τοσοῦτον κρείττονος διαθήκης γέγονεν ἔγγυος Ἰησοῦς. εἷς λοιπὸν ὁ ἀθάνατος, καὶ ὄντως ἀρχιερεύς, ὅστις διὰ τὸ ἀεὶ ζῆν οὐκ ἔχει διάδοχον, κατὰ Χρυσόστομον ἐν τῷ αὐτῷ κεφ. [illegible] ἀλλ᾽ ἀεὶ ἐντυγχάνει, καὶ μεσιτεύει ὑπὲρ ἡμῶν ἀμέσως αὐτὸς ἑνούμενος, καὶ περι[illegible]βαινόμενος τῇ Θεότητι, εἰ δὲ εἰσὶ πολλοὶ ἀρχιερεῖς ἐν τῷ κόσμῳ οὐκ ἐξισάζονται τῷ [illegible]

καὶ μόνῳ ἀρχιερεῖ Χριστῷ ἐν πᾶσι. διότι ὁ μὲν Θεὸς καὶ ἄνθρωπος, καὶ ἀπολυπλασίαστος, καὶ ἀδιαδέχωτος, εἷς καὶ μόνος ὢν ἀθάνατος. οὗτοι δὲ ἐνέργειαν θείας χάριτος ἔχουσι, καὶ μὴ θείαν φύσιν ἐν ἑαυτοῖς, καὶ θνητοί, καθ᾽ ἡμέραν ἀποθνήσκοντες, καὶ διαδεχόμενοι, καὶ πολυπλασιαζόμενοι. ὥσπερ γὰρ πολλοὶ ἱερεῖς διὰ τὸ θνητοὺς εἶναι, οὕτως ὁ εἷς διὰ τὸ ἀθάνατον εἶναι, φησὶν ὁ θεῖος Χρυσόστομος, πάντοτε δέ ἐστι μεθ᾽ ἡμῶν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς τῇ αὐτοῦ χάριτι, καὶ φιλανθρωπίᾳ, ἐνεργουμένη διὰ τῶν θεραπόντων αὐτοῦ, τούτων μὲν παρερχομένων, ἐκείνης δὲ ἀεί, καὶ ὡσαύτως ἐχούσης. τί φασιν ἄρα οἱ τὸ νῦν εἶναι καυχώμενοι ὑπάρχειν διάδοχοι τοῦ Χριστοῦ; ἡμεῖς γὰρ ἕνα καὶ μόνον Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν ἐσταυρωμένον γνωρίζομεν, καὶ ὁμολογοῦμεν ἐντυγχάνοντα ὑπὲρ ἡμῶν, οὗ τῷ αἵματι ἐξηγοράσθημεν. τοὺς δὲ λοιποὺς ἀρχιερεῖς φαμὲν εἶναι εἰκόνας ζώσας, ἐχούσας τὸν χαρακτῆρα τῆς θείας χάριτος, οὐ μήν γε τὴν αὐτὴν οὐσίαν τῆς Θεότητος αὐτοῦ. ἐκτυπώματα γάρ εἰσι, καὶ ἐκσφραγίσματα παρερχόμενα, καὶ πρεσβεύοντα ὑπὲρ ἡμῶν, οὐ μὴν ἀρχέτυπα, καὶ αὐτοκρατορικὰ ἀξιώματα, ὁμολογίαν διδόντα, καὶ ὑποταγὴν πίστεως τῆς εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν, οὐ μέντοι παρὰ τῶν ἀφελεστέρων λαμβάνοντα ὅρκους τὸ πιστεύειν εἰς αὐτούς. διδάσκοντα πιστεύειν τοῖς ῥήμασιν αὐτῶν, οὐ μήν γε εἰδωλολατρεῖν αὐτοῖς, καὶ πιστεύειν εἰς αὐτούς, ὡς εἰς Θεόν, καὶ τὸν Χριστόν. ἐκβάλλοντα τοῦ νόμου ὅσα ἑβραϊκὰ παρελθόντα, καὶ ἀνεξέργαστα, οὐκ ἀθετοῦντα δὲ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ διηνεκῶς μένουσαν τὴν αὐτὴν ἀεί, καὶ ὡσαύτως ἔχουσαν. ὅθεν τὸν μακάριον Παῦλον πρὸς Γαλάτας ἐπιστελλόμενον κεφ. γ΄, διελέγχει οὕτω σὺν τῷ Χρυσορρήμονι, οὐκ ἀθετῶ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, (ἀκουέτωσαν οἱ τῷ νόμῳ προσέχοντες, καὶ γὰρ πρὸς ἐκείνους ταῦτα λέγονται). εἰ γὰρ διὰ νόμου δικαιοσύνη, ἄρα Χριστὸς δωρεὰν ἀπέθανε. τί ταύτης τῆς ἁμαρτίας χαλεπώτερον; τί τῶν ῥημάτων τούτων ἐντρεπτικώτερον; εἰ γὰρ ἀπέθανε Χριστός, εὔδηλον, ὅτι διὰ τὸ μὴ ἰσχύειν τὸν νόμον ἡμᾶς δικαιοῦν, εἰ δὲ ὁ νόμος δικαιοῖ, περιττὸς ὁ τοῦ Χριστοῦ θάνατος, καὶ τὰ ἑξῆς.

Τέως λέγεται ἀθέτησις τῆς ἁμαρτίας, καθότι κρατούμενον τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων ὑπὸ τῶν χειρῶν τοῦ διαβόλου, πεποιθὼς ἔφθη ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς καταβολήν, καὶ ἐξάλειψιν αὐτῆς. ἡ γὰρ θυσία αὐτοῦ ἐπὶ σταυροῦ κοινή, καὶ καθόλου γεγένηται ὑπὲρ παντὸς τοῦ κόσμου, καίτοι τὴν εὐεργεσίαν αὐτῆς οὐ πάντες λαμβάνουσιν, ὅτι μήγε οἱ πιστεύοντες εἰς αὐτόν. τοιοῦτόν ἐστι τὸ ἐν κεφ. θ΄, πρὸς Ἑβραίους ἐπιστελλόμενον. οὐ γὰρ εἰς χειροποίητα ἅγια εἰσῆλθεν ὁ Χριστὸς ἀντίτυπα τῶν ἀληθινῶν, ἀλλ᾽ εἰς αὐτὸν τὸν οὐρανόν, νῦν ἐμφανισθῆναι τῷ προσώπῳ τοῦ Θεοῦ ὑπὲρ ἡμῶν. οὐδ᾽ ἵνα πολλάκις προσφέρῃ ἑαυτόν, ὥσπερ ὁ ἀρχιερεὺς εἰσέρχεται εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων κατ᾽ ἐνιαυτὸν ἐν αἵματι ἀλλοτρίῳ, ἐπεὶ ἔδει αὐτὸν πολλάκις παθεῖν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου, νυνὶ δὲ ἅπαξ ἐπὶ συντελείᾳ τῶν αἰώνων εἰς ἀθέτησιν ἁμαρτίας διὰ τῆς θυσίας αὐτοῦ πεφανέρωται. ὅπου ὁ θεῖος Χρυσόστομος ἐνδείκνυσι τὸν πολυτελῆ, καὶ φιλότιμον ναόν, καίπερ πλίνθους χρυσᾶς ἔχων, καίπερ πολλὰ τάλαντα χρυσίων ἀνηλώθη εἰς κατασκευὴν αὐτοῦ, καίπερ ναὸς Κυρίου ἐνεκαυχῶντο Ἰουδαῖοι, οὐδενὸς λόγου ἄξιος ἦτο συγκρινόμενος τῷ οὐρανῷ, ὥσπερ σκιά τις ἡλιακὴ αὐτῷ τῷ ἡλίῳ, καὶ εἰκὼν ἐζωγραφημένη τῇ ζώσῃ ἐξεικονιζομένη, ἢ χειροποίητον τοῖς ἀνθρωπίνοις ἴνδαλμα συγκρινόμενον τῷ διὰ τῆς σοφίας τοῦ Κυρίου κατασκευασθέντι οἴκῳ, καὶ οἰκοδομηθέντι ναῷ Κυρίου, ὅστις λυθεὶς τοῖς θεοκτόνοις, ἅπαξ τε προσενεχθεὶς θυσία ἄμωμος καὶ καθαρὰ εἰς θανάτου ἀντίλυτρον τοῦ ἡμετέρου, ἠθέτηται ἡ

ἁμαρτία, καὶ διελύθη τὸ χειρόγραφον αὐτῆς. Τούτων οὕτω προκατασκευασθέντων, ἐπίδηλόν ἐστιν εἰπεῖν νῦν ἀσεβοῦντι ποίοις δεῖ συγκατατίθεσθαι, καὶ εἰς τίνα χρεών ἐστι πιστεύειν, καὶ ποῖα ἀθετεῖν, καὶ ἀπιστεῖν. ἀμέλει γε τὸ βλασφημεῖν εἰς τὸν Θεόν, ἄπαγε τῆς ἀθετήσεως. τὸ μὴ προσέχειν τοῖς ἰουδαϊκοῖς, ἀλλ᾽ ὁμολογεῖν τὴν χάριτα, εὔλογος αὕτη ἡ ἀθέτησις. τὸ ἐκβάλλειν τὴν ἁμαρτίαν, καὶ μὴ συγκοινωνεῖν αὐτῇ, αὕτη ἡ ἐκβολὴ δικαία, καὶ ὁμολογουμένη ἐστίν. ἐν τίνι λοιπὸν ἀθετοῦμεν τὸν Πάππαν τὸν νῦν, κατὰ τὴν ἀληθῆ δικαιολογουμένην ἀθέτησιν. ἀμέλει ὡς ἰουδαΐζοντα τοῖς ἀζύμοις, καὶ τῆς ξενίας αὐτῶν μετέχοντα, ὡς προσέχοντα ἔτι τῇ νομικῇ λατρείᾳ, ὡς ἐν ὑποκρίσει πίστεως βουλόμενον πιστεύειν εἰς αὐτόν, ὥσπερ καὶ εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν. ὡς μὴ ἀθετοῦντα, καὶ οὐκ ἐκβάλλοντα αὐτὴν τὴν ἁμαρτίαν, ἀλλὰ συνεχόμενον αὐτῇ τῷ δέχεσθαι, καὶ συλλειτουργεῖν, καὶ συνξενίζεσθαι αἱρετικοῖς, δήπουθεν Ἀρμενίοις Κόπταις, Ἰακωβίταις, καὶ τοῖς λοιποῖς ἀπογόνοις τῶν αἱρεσιαρχῶν. ἵνα δὲ συνελὼν εἴπω, τῷ συνομοφρονεῖν τοῖς ὁπωσδήποτε δικαιολογημένως κατακεκριμένοις ὑπὸ τῆς μιᾶς ἁγίας καθολικῆς, καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας, οἵτινες δοκοῦσι κατ᾽ αὐτὸν εὐσεβεῖν τῇ εἰς Χριστὸν δικαιοσύνῃ μονονοῦ τὴν πίστιν, καὶ τὴν ὁμολογίαν τοῦ Χριστοῦ εἰς αὐτὸν εἰπῶσιν εἶναι, καίτοι γε μὴ εἰς τὸν Θεὸν διαβαίνουσαν. Ἰστέον δ᾽, ὅτι τὰ ἀλληγορούμενα ἀναγωγικῶς μέλη τοῦ σώματος παρὰ τῇ θείᾳ γραφῇ ὡς τὸ κυλλὸν τῆς χειρός, ὑποσκελίζεσθαι, καὶ χωλαίνειν τὼ πόδε, τὸ μονόφθαλμον, καὶ ἄλλα τοιαῦτα δοκοῦντα μὲν ἔχειν ζημίαν τοῦ σώματος, χρησιμότητα δὲ τοῦ πνεύματος, ποτὲ μὲν ἐπὶ καλοῦ λαμβάνεσθαι τὴν τούτων στέρησιν, ὡς εἴρηται, ποτὲ δὲ ἐπὶ κακοῦ, ὡς τὸ χωλαίνειν ἐπ᾽ ἀμφοτέραις ταῖς ἰγνύαις. περὶ μὲν τούτου γέγονεν ἡ προεξέτασις, περὶ δὲ ἐκείνου διαγέγραπται παρ᾽ αὐτοῦ τοῦ Κυρίου ἐν τῷ κατὰ Μάρκον διὰ τοῦ μακαρίου Πέτρου οὕτως. ἐὰν σκανδαλίζῃ σε ἡ χείρ σου, ἀπόκοψον αὐτήν, καλόν ἐστι κυλλὸν εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, ἢ τὰς δύο χεῖρας ἔχοντα ἀπελθεῖν εἰς τὴν γέενναν, εἰς τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον, ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ, καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται. καὶ ἐὰν ὁ πούς σου σκανδαλίζῃ σε, ἀπόκοψον αὐτόν, καλόν σοί ἐστιν εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν χωλόν, ἢ τοὺς δύο πόδας ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν, εἰς τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον, ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ, καὶ τὸ πῦρ αὐτῶν οὐ σβέννυται. καὶ ἐὰν ὁ ὀφθαλμός σου σκανδαλίζῃ σε ἔκβαλε αὐτόν, καλόν σοί ἐστι μονόφθαλμον εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, ἢ τοὺς δύο ὀφθαλμοὺς ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν, ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ, καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται. πᾶς γὰρ πυρὶ ἁλισθήσεται, καὶ πᾶσα θυσία ἁλὶ ἁλισθήσεται. καλὸν τὸ ἅλας, ἐὰν δὲ τὸ ἅλας ἄναλον γένηται, ἐν τίνι αὐτὸ ἀρτύσητε; ἔχετε ἐν ἑαυτοῖς ἅλας, καὶ εἰρηνεύετε ἐν ἀλλήλοις. Ἐφ᾽ οἷς ὁ ἱερὸς Θεοφύλακτος ἐπισημαίνει τάδε πνευματοκινήτως. ἀπειλήσας, τοῖς σκανδαλίζουσιν, ὅτι συνέφερεν αὐτοῖς, εἰ ἐρρίφθησαν ἐν τῇ θαλάττῃ, νῦν παραινεῖ τοῖς σκανδαλιζομένοις φυλάττεσθαι ἀπὸ τῶν ἑτοίμως ἐχόντων σκανδαλίζειν, καὶ ὑποσκελίζειν αὐτούς. κἂν γὰρ πούς, κἂν χείρ, κἂν ὀφθαλμὸς ᾖ ὁ σκανδαλίζων σε, τουτέστι κἂν τῶν οἰκειοτάτων τις, κἂν τῶν καθ᾽ αἷμα πλησιαζόντων, καὶ χρειωδῶν, ἔκκοψον αὐτόν, τουτέστιν ἀπαρνήσαι τὴν πρὸς αὐτὸν φιλίαν, καὶ οἰκειότητα, σκώληξ δέ, καὶ πῦρ κολάζοντα τοὺς ἁμαρτωλοὺς ἡ συνείδησίς ἐστιν ἑκάστου, καὶ ἡ μνήμη τῶν πραχθέντων ἐν τῷ βίῳ τούτῳ αἰσχρῶν, ἥτις ὥσπερ σκώληξ καταδαπανᾷ, καὶ ὡς πῦρ φλέγει. πᾶς γάρ φησι πυρὶ ἁλισθήσεται,

τουτέστι δοκιμασθήσεται, ὅπερ καὶ ὁ Παῦλος λέγει, ὅτι ἐν πυρὶ δοκιμασθήσεται πάντα, καὶ πᾶσα δὲ θυσία φησὶν ἁλὶ ἁλισθήσεται. τοῦτο δὲ ἀπὸ τοῦ Λευιτικοῦ εἶπεν, ἐκεῖ γάρ φησιν ὁ Θεός, πᾶν δῶρον θυσίας ἡμῶν ἁλὶ ἁλισθήσεται. καλὸν οὖν ἐστιν ἡμᾶς ἁλίζειν τὰς θυσίας ἡμῶν τῷ ἅλατι τοῦ Θεοῦ, τουτέστι μὴ ἐκλελυμένας θυσίας, καὶ ῥαθύμους προσφέρειν, ἀλλὰ στρυφνοὺς, καὶ νοσίμους. ἅλας δὲ λέγει καὶ τοὺς ἀποστόλους ὁ Κύριος, καὶ πάντας ἁπλῶς τοὺς δύναμιν ἔχοντας συνεκτικὴν, καὶ συνδετικὴν, ὥσπερ γὰρ τὸ ἅλας συνέχει τὰ κρέα, καὶ οὐκ ἐᾷ αὐτὰ σκώληκας γεννᾶν, οὕτω καὶ ὁ διδασκαλικὸς λόγος, ἐὰν στρυφνὸς εἴη, τοὺς σαρκικοὺς ἀνθρώπους συσφίγγων οὐκ ἐᾷ ἐν αὐτοῖς γεννηθῆναι τὸν ἀκοίμητον σκώληκα, ἐὰν δὲ ὁ διδάσκαλος ἄναλος εἴη, καὶ μὴ ἔχῃ τὸ στρυφνὸν, καὶ συνδετικὸν, ἐν τίνι ἁλισθήσεται, τουτέστιν ἀρτυθήσεται; ἔχετε οὖν ἐν ἑαυτοῖς ἅλας, ἤγουν τὴν νόσιμον χάριν τοῦ Πνεύματος, καὶ συνεκτικὴν, ὡς ἂν εἰρηνεύητε πρὸς ἀλλήλους. ὁ γὰρ τῆς ἀγάπης τῷ συνδέσμῳ συσφιγγόμενος πρὸς τὸν πλησίον οὗτος ἅλας ἔχει, καὶ λοιπὸν εἰρηνεύει πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ. Τοιαύτη λοιπὸν χωλότης, καὶ ἔτι σεσημειωμένον ἔχειν τοιοῦτον τῶν ῥηθέντων ἀγαθόν ἐστι κατὰ τὸν Κυρίου διοριστικὸν, καὶ εὐαγγελικὸν λόγον.

Ὁ δὲ ἐπὶ κακοῦ λαμβανόμενος ὑποσκελισμὸς, καὶ χωλότης ἐστὶν, ὥς φησιν ὁ προφήτης, τοῖς Ἰσραηλίταις, (ὃν ὁ ἀντίδικος καθ' ἡμῶν ἐπάγει τὸν εἰς αὐτὸν περιτρεπόμενον χωλὸν) ἕως πότε χωλανεῖτε ἐπ' ἀμφοτέραις ταῖς ἰγνύαις; δήπουθεν ὁ κοινὸς λαὸς, ἕως πότε οὐκ ἐστὲ σταθηροὶ περὶ τὸ εἰς τὸν Θεὸν ἀληθὲς, στερρὸν, πάγιον, καὶ ἀνένδοτον σέβας. ἀλλ' οἱ μὲν ἐξ ὑμῶν καθάπερ τινὲς γονυπετοῦντες ποτὲ μὲν τῷ βασιλεῖ, ποτὲ δὲ ἄλλῳ τυράννῳ, τῇ μὲν λατρεύετε, καὶ προσκυνεῖτε Θεῷ ἀληθινῷ, τῇ δὲ τῷ Βάαλ, καὶ τῇ Ἰεζάβελ καθυπείκετε λατρευτικῶς.

Δέον δὲ τὸν εὐσεβῆ, καὶ ὀρθόδοξον πράξει, θεωρίᾳ, νῷ, καρδίᾳ, ψυχῇ τε, καὶ σώματι, καὶ ὁμολογίᾳ πιστεύειν, καὶ ὁμολογεῖν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν ἀληθινὸν Θεὸν, καὶ μὴ καθυποκρίνεσθαι τὴν εὐσέβειαν, ἀνυπόκριτος γὰρ ἡ εἰς Χριστὸν πίστις κατὰ τὸν θεῖον Ἰάκωβον. διὸ δεῖ καὶ πράττειν λογικῶς, καὶ λέγειν πρακτικῶς τὰ περὶ τὸ θεῖον σέβας, ἐφ' ὃ ὁδεύειν χρὴ ὀρθῶς, καὶ μὴ κυρτῶς, ὥσπερ ὁ ἀβλαβὴς περὶ τοὺς πόδας τῷ σώματι στερρῶς, καὶ παγίως ὀρθοπεριπατεῖ τοῖς συνεζευγμένοις αὐτῷ σκέλεσιν, ὡσαύτως δεῖ παραβάλλεσθαι ἐν τελειότητι, καὶ ἐπιμελείᾳ τὸν θεοσεβῆ ἀναβαίνειν πρὸς αὐτὸν τὸν Χριστὸν διὰ θεωρίας, καὶ πράξεως, αἵτινες ὥσπερ τινὰ δύο σκέλη τοῦ τελειοτάτου ἰατροῦ, κατὰ τὸν σοφώτατον Γαληνὸν, ἀπαρτίζουσι τὴν θεραπευτικὴν μέθοδον τῆς ἐν Πνεύματι ὑγιείας, ὧν ἑνὸς δέοντος ἀνάγκη χωλαίνειν τὸν ἐπιστήμονα. διὸ ὁ πνευματικὸς ἰατρὸς, καὶ εἴ τις θεοσεβὴς ἀνὴρ μὴ μόνον λεγέτω τὰ τῆς πίστεως, ἀλλὰ καὶ τὴν καρποφορίαν, αὐτῆς ἐπιδεικνυέτω, ὑπογραφόμενος μὲν τῷ ὑποδείγματι τῆς Μάρθας, καὶ τῆς Μαρίας, διδασκόμενος δὲ τῷ μακαρίῳ Ἰακώβῳ λέγοντι, πίστις χωρὶς ἔργων νεκρά ἐστιν, ᾧ συνακολουθεῖ ὁ θεολόγος Γρηγόριος ἐμφαίνων τὸν τρόπον τῆς διδαχῆς, καὶ τὸ πλεῖστον τοῦ Θεοῦ ἐξέχεσθαι τὸν προστάττειν, ἢ ἐπιτάττειν, τοῖς οἷς ἐνεμπιστεύεται, λέγων οὕτως. Ἢ μὴ διδάσκειν, ἢ διδάσκειν τῷ τρόπῳ. μήτ' ἀντίτεινε πᾶσι, μήθ' ἕπου λόγοις, ἀλλ' οἷς ἐπίστῃ, καὶ ὅσον, καὶ ἡνίκα, Θεοῦ δὲ τὸ πλεῖστον ἐξέχου, ἢ προστάττῃ. Δύο τοίνυν προϋποτεθειμένων ὑποσκελισμῶν, καὶ χωλοτήτων κατὰ τὴν ἔκδοσιν τῆς θεοπνεύστου διδασκαλίας, διδαχήν τε τοῦ λόγου τῆς ἀληθείας προσδιοριστέον ἐν λόγῳ συμπεράσματος σχεδὸν ἐπιλόγου πάσης τῆς πραγματείας τὸ ἐπίγραμμα τῆς ἑκάστου χωλότητος,

χωλότητος, ἀμέλει τῆς ἡμετέρας, καὶ τοῦ ἀντικειμένου. ὅθεν ἡ Θεῷ εὐάγωγος συνταχθήσεται τῇ εὐσεβείᾳ, ἡ δὲ δυσάγωγος τῇ θεοσεβείᾳ ἀποταχθήσεται. ποία ἄρα χωλότης ἐπέξεισι καθ' ἡμῶν κατηγορουμένη; ἡ πρώτη; μὴ γένοιτο, ἤδη τῆς πείρας, καὶ τῆς θεωρίας δειξάσης, ἅμα τε καὶ δεικνυούσης οὐ τὸ κυρτὸν, ἀλλὰ τὸ ὀρθοπεριπατητικὸν τῆς πίστεως, τῆς εὐσεβείας, τῆς ὀρθοδοξίας, τῆς λογικῆς λατρείας, καὶ τῆς καθόλου χάριτος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐκχεομένης δαψιλῶς ἐπὶ πάντας τοὺς πιστεύοντας, δι' ἃ ὅπως ἀνυποσκέλιστοι ὦμεν, ἀγαπητόν ἐστιν ἡμῖν στενοχωρεῖσθαι μὲν τῷ σώματι, πλατύνεσθαι δὲ τῷ Πνεύματι. αὕτη τοίνυν οὐκ οὖσα ἡμῶν κακήγορος ἔπεισι προσεῖναι ἡμῖν δωρεὰν ἡ εὔλογος, ἣ ὁμολογοῦμεν ὑποσκελίζεσθαι, καὶ τὸ χρεὼν ἡμῶν ἐστιν εὐαγγελικῶς χωλαίνειν, καὶ ἀποχωρίζεσθαι τῆς τοῦ Πάππα ξυναινέσεως, οἵας δὴ ἀλλοκότου τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας, διαταγῆς τε τῶν θείων ἀποστόλων, καὶ Οἰκουμενικῶν Συνόδων, Ἑρμηνείας τε τῶν θείων Πατέρων, ὥσπερ ἤδη κατὰ τὸ δυνατὸν ἡμῖν προσεσαφήνισται, καὶ τοῖς περὶ ἡμῶν πεφιλοπόνηται, ἅμα τε προτέτραπται σὺν τοῖς ἄλλοις παρ' αὐτοῦ τοῦ Κυρίου τοῦ διατεταχότος ταυτηνὶ τὴν ἀποχώρησιν, καὶ λέγοντος, ὁ φιλῶν πατέρα, ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμὲ οὐκ ἔστι μου ἄξιος. Βέλτιον τοίνυν φιλεῖν τὸν Χριστὸν, καὶ πιστεύειν εἰς αὐτὸν, ἢ εἰς τὸν νῦν Πάππαν. βέλτιον συνευδοκεῖν τῷ Χριστῷ ἐπιτάττοντι τὸν λόγον αὐτοῦ, καὶ τὴν θυσίαν αὐτοῦ εἶναι ἁλιζόμενα, καὶ πυρὶ δοκιμαζόμενα ἔνζυμα, ἢ θυσιάζειν, καὶ προσφέρειν ἄζυμα μὴ τὰ εἰλικρινῆ, ἀλλὰ τὴν ζύμην τῆς πονηρίας, καὶ τῆς κακίας, καθ' αὑτὴν ζυμουμένης ἄνευ ἅλατος, καὶ τοῦ ἐνθουσιάζοντος, ἐπανακουφίζοντός τε Πνεύματος ἄνωθεν. βέλτιον ὑποτάσσεσθαι Χριστῷ ἐξίσου καλοῦντι ἅλας, καὶ φῶς τοὺς ἀποστόλους διὰ τοῦ ἀδύτου, καὶ ἀπαραλογίστου λόγου τῶν ῥημάτων αὐτοῦ, ἢ ὑπακούειν τῷ νῦν Πάππᾳ περικλείοντι τὴν κοινὴν φωτοδότιδα ἀκτινοβολίαν τοῖς ἐν Ῥώμῃ μόνον, καὶ κατατυραννοῦντι τὴν ἀνεξουσίαστον χάριτα, καὶ θεογνωσίαν αὐτοῦ, κοινῇ δεδωρημένην τοσοῦτον τῇ δυτικῇ ἀμαυρότητι. βέλτιον συνομολογεῖν, καὶ συμμαρτυρεῖν τοῖς θεοκινήτοις προφήταις Θεὸς θεῶν Κύριος ἐλάλησε καλέσας τὴν γῆν, καὶ Θεὸς ὀρέων, ἀμέλει ὁ αὐταληθὴς, καὶ φύσει Θεὸς, τὸ ἀδιάβατόν τε ὄρος τὸ πεπληρωκὸς πᾶσαν τὴν γῆν πεποίηκε θεοὺς, ὄρη τε κατὰ χάριν, κεκληκὼς πᾶσαν τὴν γῆν, καὶ τὴν Οἰκουμένην εἰς τὴν θεογνωσίαν αὐτοῦ, υἱοθετησάμενός τε πάντας τοὺς πιστεύοντας ἐπ' αὐτὸν, μὴ ὅτι γε μόνον τὸν μακάριον Πέτρον, τὸν νῦν τρέχοντα Πάπαν, καὶ τὴν ἐν Ῥώμῃ γῆν φωτισάμενος, ἀλλὰ καὶ τοὺς λοιποὺς ἀποστόλους συντεταγμένους, καὶ τοὺς μετ' ἐκείνους ἐπιγεγονότας, καὶ γενησομένους θεμέλους τῆς ἐκκλησίας αὐτοῦ, ἢ παραφέρειν τὴν θεόπνευστον γραφὴν, καὶ πιστεύειν Θεὸς Θεοῦ, καὶ Θεὸς ὄρεος, καὶ Θεὸς γῆς, περισφαλιζόμενος, καὶ περιδεσμευόμενος τοῖς ἐν Ῥώμῃ ὁ ἀδέσμευτος, καὶ ἀπερίγραπτος, καὶ ἀπειρόριστος, ὁ πανταχοῦ παρὼν, καὶ τὰ πάντα πληρῶν, ὁ θησαυρὸς τῶν ἀγαθῶν, καὶ τῆς ζωῆς χορηγός. βέλτιον ὑπακούεσθαι, καὶ πείθεσθαι βασιλεῦσιν ἀρχιερατικοῖς τοῦ Ἰσραὴλ ἔχουσι συμπάθειαν, καὶ σπλάγχνα οἰκτιρμῶν, ὧν ὁ Θεὸς εἰσακούει, ἢ αἰχμαλωτίζεσθαι ἀσυρέως τοῖς τυραννικαῖς ἀρχαῖς δουλαγωγεῖσθαι μᾶλλον ταῖς πνευματικαῖς, αἵπερ τῆς τρεχούσης ῥοπῆς ἀνέχονται ἐνεργεῖν ἄκρᾳ μακροθυμίᾳ, κατόπιν δὲ κατακριθήσονται, ἐπὰν ἐπελεύσεται ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπειθείας. βέλτιον ἀποδιδόναι τὰ Καίσαρος Καίσαρι τῷ κοσμοκράτορι, καὶ αἰχμαλωτίζεσθαι

Πνεύματι τῷ σταυρωθέντι δι᾽ ἡμᾶς, ἢ δασμοφορίας δοκούσης μὲν, οὐκ οὔσης δὲ, ἀπελευθέρους ἡμᾶς δουλαγωγεῖσθαι παμπονήρῳ μοχθηρίᾳ τοῦ ἐπαίροντος ἑαυτὸν παρὰ τὸν ὑπογραμμὸν τοῦ Κυρίου. καὶ συνελόντι εἰπεῖν, βέλτιον Παύλου τὸν χαρακτῆρα ἀπομιμηθῆναι ἔχοντα Χριστὸν λαλοῦντα ἐν ἑαυτῷ, ἢ πρὸς τὴν ὑπόκρισιν, καὶ δολιότητα τοῦ Ἰούδα ἀποβλέψασθαι παραχρησαμένου τῷ λόγῳ τῆς χάριτος, καὶ τῇ διακονίᾳ τῆς ἀποστολῆς. ἐκεῖνος γὰρ πίναξ ὢν ἔμψυχος ἀραχνίων γέμων, καὶ βλασφημίας, καθυποταχθείς τε τῷ Χριστῷ, καὶ ὢν ἰῶν κακῶν, καὶ βουλόμενος ἀπαλειφθεὶς ἐζωγράφηται τοῖς ἄνθεσι τῆς εὐσεβείας, καὶ παραχρῆμα ἔδειξε βασιλικὴν τὴν εἰκόνα. οὗτος δὲ σφραγισθεὶς, καὶ ἐκλεχθεὶς τῷ ἀρραβῶνι τῆς ἀποστολῆς ἐν τῷ ἅμα διέβαλεν ἐν ἑαυτῷ τὸν χαράξαντα εὐεργέτην. Ἐκεῖνος τεχνίτης ἄριστος τῆς σκηνοπηγίας τοῦ Πνεύματος, οὗτος δόλιος, καὶ φαρμακὸς τῆς ἐν πανουργίᾳ προδόσεως, ἐκεῖνος κεφαλὴν βασιλικὴν ἐκήρυττε τὸν Χριστὸν αἰχμαλωτιζόμενος τῷ εἰς αὐτὸν νοήματι. οὗτος δὲ τῇ καθ᾽ αὐτὸν οἰήσει σφετεριζόμενος τῆς κοινότητος ἔλεγε τοῖς θεοκτόνοις Ἰουδαίοις, τί θέλετε, κἀγὼ ὑμῖν παραδώσω αὐτόν. ἐκεῖνος καθόλου, καὶ κοινὸς πίναξ πάσῃ τῇ Οἰκουμένῃ ἐζωγράφη, ὥσπερ ἡλιακός τις δίσκος ἐπιφέγγων πάσῃ τῇ Οἰκουμένῃ, θέατρόν τε γενόμενος καὶ ἀγγέλοις, καὶ ἀνθρώποις, μὴ ὑπὲρ ἑαυτοῦ μόνον διαλεγόμενος, ἀλλ᾽ ὑπὲρ πάντων κοινολογούμενος τὴν κοινὴν εὐεργεσίαν, καὶ καθόλου χάριτα. οὗτος δὲ κρύβδην ὑποψηθυρισάμενος τοῖς ἀνόμοις κριταῖς, καὶ σκοτισθεὶς τῇ καθ᾽ αὐτὸν φιλαρχίᾳ, καὶ φιλαυτίᾳ τῆς φιλοχρήμονος γνώμης, ἰδιοποιησάμενός τε τὴν κοινὴν παρακαταθήκην πωλεῖ, καὶ πιπράσκει τὸν ἀτίμητον μαργαρίτην, καὶ τὸν ἥλιον πάσης τῆς κτίσεως σωτῆρα Χριστὸν, καὶ εὐεργέτην ἀφθονοπάροχον τοῦ σύμπαντος κόσμου. ἐκεῖνος μὲν ὁ ἀνδρείας χρυσοῦ τιμιώτερος, καὶ τηλαυγέστερος, οἷος ἄλλος ἥλιος πυραυγέστατος ἐν οὐρανῷ ἑστάναι εἰκὸς, οὐ μολύβδῳ προσδεδεμένος, οὐδὲ ἐνὶ χωρίῳ ἐνιδρυμένος, ἀλλὰ ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ ἄχρι τοῦ Ἰλλυρικοῦ δραμὼν, καὶ τῆς Ἱσπανίας ἁπτῶν, πανταχοῦ τῆς Οἰκουμένης μετενήνεκται, οὗ οἱ πόδες ὡραιότατοι ἐφάνησαν, εἰρήνην εὐαγγελισάμενοι, οὗτος δὲ ὀκνηρίᾳ, καὶ ῥαθυμίᾳ προσκείμενος, ἐγερθεὶς μετὰ τὴν παράληψιν τῆς παρακαταθήκης, καὶ νοσφισάμενος τὸν ἀτίμητον ἐν τῇ Ἱερουσαλὴμ, καὶ καταβαρυνθεὶς τῷ πάθει τῆς δι᾽ αὐτὸν καθ᾽ αὐτὸν ἀτιμίας, οὐ μόνον γε τῆς τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ κοινῆς ἐλευθερίας, καὶ καθόλου μεγαλοπρεπείας τρέχει πρὸς Ἰουδαίους, λέγει τοῖς παρανόμοις, σύνθημα τίθεται τοῖς κατ᾽ ἀνοχὴν, καὶ μακροθυμίαν ἀρχιερεῦσιν εἰς πρᾶσιν τοῦ ὄντως ἀρχιερέως, οὐκ ἀκριβολογούμενος τὴν ἀκένωτον, καὶ ἀδαπάνητον χάριν τοῦ Κυρίου μου, ἀλλ᾽ ἱεροσυλησάμενος τὸν πολυτίμητον μαργαρίτην ὡς δοῦλον φυγάδα, τὸν δι᾽ ἡμᾶς παντελεύθερον γεγονότα διάκονον ἀργυροπωλεῖ, ἀποβλέπων πρὸς τὴν γνώμην τῶν ἀγοραζόντων, καὶ μὴ πρὸς τὴν τιμὴν τοῦ πωλουμένου. ἔθος γὰρ τοῖς κλέπτουσιν ἀπορρίπτειν τὰ τίμια, καὶ τὰ καθόλου ἀξιώματα ἰδιοποιητὰ ποιεῖν. Τὸ στῆθος τοῦ Παύλου εἶχεν ἐνδομυχοῦντα τὸν Χριστὸν ἐν ἑαυτῷ λαλοῦντα, καθ᾽ οὗ τὴν κίνησιν, καὶ τὸ βούλημα ἐκινεῖτο πρὸς τὴν διακονίαν τοῦ εὐαγγελίου. οὗτος ἔλεγε τὴν καρδίαν βεβλημένος ὑπὸ τοῦ διαβόλου, καὶ τὰ πρωτεῖα ἐπιζητῶν, οὕτω θέλω, οὕτω προστάσσω, τί θέλετε, κἀγὼ ὑμῖν παραδώσω αὐτόν. ἐκεῖνος ἅλυσιν περικείμενος ἀνεβόα δεδεμένος, ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ οὐ δέδεται, καθόλου γὰρ ἀκτινοβολία, καὶ φωταγωγὸς πάσης τῆς κτίσεως ἐστιν. οὗτος κομπάζων τῇ καθ᾽ αὐτὸν συν-

θεσίᾳ

θεσίᾳ τῆς κακοτεχνίας ἐπιδεσμούμενον ἀπαυθαδιάζεται τὴν ἄδετον φωτοχυσίαν τοῦ σύμπαντος κόσμου. Ἐκείνου ἡ κοιλία χαλιναγωγουμένη, καὶ σωφρονιζομένη τῇ διὰ τὸν Θεὸν τάξει, καὶ ἐπιθυμίᾳ ἐνομοθέτει τὸ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς λέγον, εἰ βρῶμα σκανδαλίζει τὸν ἀδελφόν μου, οὐ μὴ φάγω κρέας εἰς τὸν αἰῶνα, καλὸν γὰρ τὸ μὴ φαγεῖν κρέα, μηδὲ πιεῖν οἶνον, μηδὲ ἐν ᾧ ὁ ἀδελφός σου προσκόπτει, ἢ σκανδαλίζεται, ἢ ἀσθενεῖ. τὰ βρώματα τῇ κοιλίᾳ, καὶ ἡ κοιλία τοῖς βρώμασιν, ὁ δὲ Θεὸς καὶ ταύτην, καὶ ταῦτα καταργήσει. οὗτος δὲ ἀκολασίᾳ, προσχαίρων τε φιλαρχίᾳ, καὶ φιλοκοιλίᾳ κρατούμενος, καὶ τοῖς πάθεσι τῆς σαρκὸς κρεῖττον, ἢ ταῖς διὰ Χριστὸν αἰχμαλωσίαις βασιλευόμενος οἴεται, ἐμοὶ ἄδεια, ἐμοὶ ἔξεστι, τὸ κατ᾽ ἐμὲ βουλητὸν οὕτως ἀποφαίνεται, ὥστε καὶ τὰς ἀναιμάκτους ἁγιστείας, λογικάς τε θυσίας λειτουργουμένας παρὰ τῶν ἀμιάντων, καὶ μεμυημένων τῷ Πνεύματι μετασκευάζειν εἰς αἱμακτὰς, καὶ οἷς κωλυτὸν, τὸ ἐξὸν τῆς διακονούσης ἱερωσύνης τὰ ἄσυλα ἐνδόσιμον ποιεῖν τοῖς ἀνδροφόνοις, μιαιφόνοις, καὶ βεβακχευμένοις τῇ λιχνείᾳ τῆς φιληδόνου ὁρμῆς, καὶ τῇ ἐπαιρομένῃ θηλυμανίᾳ κατὰ τοῦ συμπλάσματος, ὥστε καὶ τὴν διὰ τῆς εἰς Χριστὸν αἰχμαλωσίας θεόνυμφον ψυχὴν ἐξάγειν τῆς τῶν παθῶν ἐλευθερίας, καὶ δουλαγωγὸν ποιήσασθαι τῷ κοσμοκράτορι, καὶ τὸν διὰ τῆς ἀνδροφονίας αἱματοκυλισθέντα ἱερόσυλον παρὰ τὸν κανόνα τοῦ Πνεύματος συγχωρεῖν αὐτῷ τὸ ἐξεῖναι πρὸς τὴν λειτουργίαν, ἣν ἄγγελοι φρίττουσι τοῦ καθαροῦ σεβάσματος. Ἐκείνου αἱ χεῖρες λελήφασι τὰ χρώματα τῆς ἀληθοῦς ἐκτυπώσεως οὐκ ἔπληττον, ἀλλὰ πεπλήγασι δεσμευόμεναι, καὶ ῥαβδιζόμεναι. τούτου δὲ τὼ χεῖρε μετὰ τὸν χαρακτῆρα τῆς καθ᾽ αὐτὸν αὐθεντίας ἑτοίμω εἰς τὸ ἐκχέαι αἷμα ὀρφανῶν, καὶ ἐκκλῖναι κρίσιν πτωχῶν, καθαρπάζειν τε κρίμα πενήτων τοῦ λαοῦ τοῦ Κυρίου, οἵτινες διὰ τὴν πρὸς αὐτὸν, καὶ μὴ εἰς τὸν Κύριον πίστιν, καὶ ὁμολογίαν, ἀποσχίζονται τῆς εἰς Χριστὸν σωτηρίας. Ἀλλὰ τί μοι τὰ πλείω λέγειν, περαιωθήτω τὸ ἐξετάζειν ἡμῖν τὰ τῷ φωτὶ τοῦ σκότους ἀντίθετα, πῶς ὑπούλως φέρονται ἐχθραινόμενα τὴν καθαρὰν λαμπηδόνα, χρυσοειδεστάτην σειρὰν, καὶ δέσμευσιν ἀδιάλυτον (καίπερ μαχομένην μὲν, οὐχ ἡττωμένην δὲ τῷ πολεμήτορι) τῆς ἐν Χριστῷ ἀγάπης, καὶ συνδέσεως, ἧς ὅπως ἀχώριστοι, καὶ ἀδιάσπαστοι διαμένωμεν, ἐπάσωμεν τὸν ἐπάρατον ὕμνον κατὰ τῆς δολερᾶς ἐπινοίας, καὶ ἐπιβουλῆς παρατηρήσεως τοῦ αἱμοβόρου λύκου, καὶ κακοτρόπου ἀλώπεκος, ὧν διαγνωσθέντων, σεσωσμένον καὶ πεφυλαγμένον τὸ τοῦ Χριστοῦ λογικὸν ποίμνιον ἐπιβόσκηται τοῖς ἀνθηροῖς τῆς ἀρετῆς, καὶ ἀνεξικάκοις λειμῶσι τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, μὴ κατακρημνίζηται δὲ ταῖς ἀποκρήμνοις φάραγξιν, αἷς τῇ φαινομένῃ μὲν, οὐκ οὔσῃ δὲ νομῇ ἀποπλανηθὲν ἐνίοτε, ὀρειπλάνητον ἐγεγόνει, καὶ εὑρέθη τῇ συγκαταβάσει τοῦ δι᾽ αὐτὸ πλάνου ἀκηκοότος, οὐ γεγονότος δὲ, ἢ ὑπάρξαντος, οὗ οἰκονομίαν δευτέραν οὐκ ἐλπίζομεν, ἀλλὰ φοβερὸν ἐξεταστήριον προσδοκῶμεν, ἐφ᾽ ᾧ λόγον δικαιοκρισίας τῶν ἐνταῦθα πεπραγότων, ἐφ᾽ οἷς ἐνεχειρίσθημεν, ἢ δικασθέντων ἡμῶν, ἢ ἐξεταχθέντων ὡς οἰκονόμων Χριστοῦ, ἀποδώσειν μέλλομεν. Ὅθεν τῷ ἐλέῳ τοῦ Θεοῦ, δι᾽ ὃν θείᾳ προνοίᾳ προενεχειρίσθημεν ὀρθοδόξως πατριαρχεύοντες κατὰ τοὺς ἀκλονήτους θεσμοὺς τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας, καὶ τὸ ἀπροσωπόληπτον αὐτοῦ βηματοστάσιον. Διατάττομεν πάσῃ τῇ Οἰκουμένῃ, καὶ εὐσεβεῖ πολιτείᾳ τῶν ὀρθοδόξων Χριστιανῶν εἴτε θεοστέπτοις βασιλεῦσιν ὀρθοδοξοτάτοις, εἴτε ἐνδοξοτάτοις, καὶ θεοσεβεστάτοις τοπάρχαις, καὶ παντὶ τῷ χριστωνύμῳ λαῷ τοῦ Κυρίου συνοδικῶς, καὶ καθολικῶς ἀποφαίνοντες μετὰ τῶν μακαριωτάτων μου συμπατρι-

αρχῶν

ἀρχῶν, ἱερωτάτων μου ἀδελφῶν, καὶ συλλειτουργῶν ἀρχιερέων, μητροπολιτῶν, ἀρχιεπισκόπων, ἐπισκόπων, θεοσεβεστάτων ἱερέων, καὶ ἱεροδιακόνων, ἐντιμοτάτων μου κληρικῶν, εὐγενεστάτων, καὶ χρησιμωτάτων μου ἀρχόντων. Τὸ τῆς σαρκὸς, καὶ μοχθηρᾶς προαιρέσεως φρόνημα, τὸ νενεκρωμένον, καὶ σεσηπὸς, ἅμα τε διεφθορὸς, καὶ ἐβδελυγμένον μέλος παρὰ τοῦ εὐγενεστάτου μέλους τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας ἀποχωρισθὲν, Ἀθανάσιον λέγω τὸν κακῇ μοίρᾳ φύντα τῆς Κύπρου, καὶ κακῶς ἀνατραφέντα ταῖς δολιότησιν οἷον δὴ ἐπίβουλον τῆς μιᾶς ἀνεξικάκου, ἁγίας, καθολικῆς, καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, ὅστις ἔχων χείλη δόλια, καὶ στόμα ἁμαρτωλοῦ φαγεδαίνῃ ἑλκόμενον ἤνοιξεν αὐτὸ ἐπαράτως κατὰ τοῦ ἀναμαρτήτου Χριστοῦ, λαλήσας τε ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ κακὰ, καὶ πονηρὰ, τὴν ἀνυπόκριτον πίστιν καθυπεκρίνατο. ὅθεν ἐξολοθρευθήτω τὰ χείλη αὐτοῦ τὰ δόλια τὰ λαλοῦντα κατὰ τῆς δικαίας συνάξεως ἀνομίαν ἐν ὑπερηφανίᾳ, καὶ ἐξουδενώσει, ἐπειδήπερ, τὸ πλῆθος τῆς τοῦ Κυρίου χρηστότητος κατέγνωκεν, ἐπειδήπερ πεποίηκε χειρόγραφον πονηρίας προδιατεθειμένον ὑπὸ καρδίας οὐ καταγραφείσης τῷ Πνεύματι τῶν δικαίων, ἀλλὰ μελανωθείσης τῷ συγγενεῖ μέλανι τοῦ σκότους, καὶ διατυπωθείσης τῷ ἐχθρῷ τοῦ φωτός. ὅθεν ἐχέτω εἰς κτῆσιν, καὶ κληρουχίαν τὸ οὐαὶ τοῖς γράφουσι πονηρίαν, ἐπειδήπερ ἠθέλησε κατάρχειν αἱρέσεων, ὡς ἐπέχει ὁ κανονικὸς λόγος τοῦ οὐρανοφάντορος Βασιλείου σὺν τῷ μεγαλοφωνοτάτῳ Ἡσαΐᾳ, ἐπειδήπερ ἐνόμισε τὸν σκοπὸν τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν ἀκατάληπτον αὐτοῦ οὐσίαν καταλαμβάνεσθαι, καὶ γινώσκεσθαι παρὰ τῆς ἀνθρωπίνης, καὶ λογικῆς κτίσεως κατὰ τὴν παράφρονα γνώμην, καὶ βδελυρὰν ἀπόνοιαν τῶν Εὐνομιανῶν, ἐπειδήπερ ἐσφετερίσατο ἱεροσύλως τὸ Πνεῦμα τῆς πίστεως, καὶ τῆς ἀληθείας, οὗ τὴν ὁμολογίαν, καὶ τὸ σέβας ὀφειλόμενον ποιεῖν, καὶ ἀναφέρειν, εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν διὰ τὸ ἰσοφυὲς, καὶ ὁμοούσιον αὐτοῦ Πατρί τε, καὶ Πνεύματι, καὶ κατὰ τὴν ἐξήγησιν τοῦ χρυσορρήμονος, καὶ τὴν τοῦ μακαρίου Πέτρου ὁμολογίαν, καὶ θεοσέβειαν, αὐτὸς δὲ ταῦτα περιιχόμενος βιάζεται ὁ ὕπουλος τοὺς ἀφελεστέρους ἀνθομολογεῖν εἰς τὸν νῦν Πάππαν, κακοτρόπως δὲ τὸν μακάριον Πέτρον προβαλλόμενος, ἐπὶ τούτῳ δευτέραν εἰδωλολατρείαν ἑρπυστικῶς ὑποφυσώμενος ἀρνεῖται τὴν εἰς Χριστὸν λατρείαν, καὶ τὸν ἕνα μόνον Θεὸν τῇ φύσει μὲν, τρισυπόστατον δὲ τῇ ὑποστάσει, καὶ καταναγκάζεται δουλεύειν λατρευτικῶς ἀνθρώποις κατὰ τὴν πάλαι ἀσέβειαν τῶν εἰδωλοθύτων, οἵτινες ἐκτραπέντες τῆς εὐθείας ὁδοῦ ἐλάτρευσαν τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα. ἐπὶ πλεῖον, ἀνάγκην ἐπ' ἀνάγκῃ γεννῶν περικλείει, καὶ δημιουργεῖ τὴν κοινὴν εὐποιΐαν τῆς καθόλου χάριτος, περισφαλίζων καὶ περιγράφων αὐτὴν τοῖς ἐν Ῥώμῃ μόνον, τὴν δὲ καθόλου λαμπηδόνα τῆς Πατροκινήτου φωτοφανείας, καὶ θείας ἐλλάμψεως φύσει, καὶ ἐνεργείᾳ ἄκτιστον, καὶ ἄτρεπτον οὖσαν, αὐτὸς κτιστὴν, καὶ τρεπτὴν ἐπισκευάζεται, κατὰ Βαρλαὰμ, καὶ Ἀκίνδυνον. περαιτέρω τὸ μεῖζον τῆς κακίας αὐτοῦ ἐπιδιδόμενος, καλῶς μὲν ἐπὶ τοῦ Πατρὸς λεγόμενον, καὶ σημαινόμενον, μὴ καθ' ὑπεροχὴν ἀξίας, ἢ φύσεως τοῦ Υἱοῦ, ὡς οἱ ἀρειομανούμενοι πεφλυαρηκότες ἔφθανον, ἀλλὰ κατὰ τὸ προεπινοεῖσθαι τῆς τιμῆς ἐν τῇ αὐτῇ ἰσοτιμίᾳ τῆς ἀξιότητος, καὶ τῆς ὁμοουσιότητος, ὡς ὁ οὐρανοφάντωρ Βασίλειος ἡμῖν διαγράφεται. αὐτὸς δὲ παρεκδικῶν τὸ ἀδιάφορον τῆς συντάξεως εἰς κοινὴν ὑπεροχὴν, τῆς αὐθεντίας ἀνέδραμε. διὸ καὶ τὸ ἀνθρώπινον βούλημα ἐπέξεισι κατὰ τῆς θείας βουλήσεως παρὰ τὸν τοῦ

Κυρίου

Κυρίου ὑπογραμμὸν· τὸ Πάτερ εἰ δυνατὸν παρελθέτω τὸ ποτήριον τοῦτο ἀπ' ἐμοῦ προσευχόμενον, πλὴν μὴ τὸ ἐμὸν θέλημα ἀλλὰ τὸ σὸν γενέσθω εὐαγγελιζόμενον, καὶ παρὰ τὸν κανόνα τῶν τρισολβίων πατέρων ἀποπεφηνότων τὸ ἀνθρώπινον βούλημα καθυποτάσσεσθαι τῷ θείῳ βουλήματι, ταῦτά τε, καὶ ἕτερα κακόεργα διανοήματα ἐπιτεχνευσάμενος, προεκρίνατο βιοῦν κρεῖσσον πρὸς γνώμην τῆς ἀνθρωπολατρείας, ἢ πρὸς τὴν ὀρθόδοξον διάνοιαν τῶν ἁγίων πατέρων, ὧν τὰς μαρτυρίας σεσοφισμένως, καὶ ὡς ἐν κωμῳδείᾳ παρειληφὼς, καθάπερ οἱ πάλαι αἱρεσιάρχαι ταυτασὶ παρεξηγούμενος, τοσοῦτο τολμητίας, αὐθάδης τε, ὡς ὁ προδότης Ἰούδας ἐγεγόνει, ὥστε καὶ ἐπιστολιμαίας αὐτὰς ἡμῖν προσωποποιήσασθαι ἐν ὑποκρίσει, καὶ τολμηρότητι δολιότητος, ἅμα τε τὴν τοῦ ἀρχιερέως Χριστοῦ ἐπιγραφὴν σὺν τῇ ἀσπίλῳ αὐτοῦ ἐκκλησίᾳ καθυβριζόμενος, ἐφ' ᾧ ὄψεται τὸν νῦν ἐκκεντούμενον, καὶ τοῦ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει ἀοιδίμου πατριάρχου κυροῦ Ἀθανασίου καταφερόμενος, ὅλην τὴν ἀποστολικὴν διάνοιαν, καὶ τὴν τῶν θείων πατέρων διδασκαλίαν παρεντρέπει. καὶ γὰρ οὓς αὐτοὶ ὑποβιβάζουσι, καὶ καταναθεματίζουσιν, αὐτὸς συνιστᾷν, καὶ ἐκθειάζειν ἀπαυθαδιάζεται. Τοῦθ' ἕνεκα ὡς τὸν ἐσμὸν, καὶ τὸ ὕπουλον ὅλης τῆς κακοηθείας, καὶ κακοτρόπου αἱρεσιαρχίας διαφεντεύων, καὶ ἐν ἑαυτῷ ἰδιοποιούμενος τὰ τῆς φιλαρχίας προτερήματα ὁ διεφθορὼς κακαθανάσιος (ἀμέλει γε Ἀρμενίων, Κόπτων, Μονοφυσιτῶν, Μονοθελητῶν, Μονοενεργήτων, Ὀνωριανῶν, Ἀρειανῶν, Πνευματομάχων, καὶ Λατινοφρόνων, Εὐνομιανῶν, καὶ τῶν λοιπῶν αἱρεσιαρχῶν, καὶ κακῶν διανοημάτων) συμπορευθήτω ἐκείνοις εἰς τὸν ἴδιον τόπον συναναθεματιζόμενος, καὶ πάσης ἱερατικῆς ἀξίας ὑποβιβαζέσθω, μετὰ τοῦ δολίου Ἰούδα συνταττόμενος, ἐπειδήπερ διὰ φρονήματος σαρκὸς ἀπεμπολήσατο τὸν θησαυρὸν τῆς χάριτος, καὶ τὴν παρακαταθήκην τοῦ Κυρίου σὺν τῷ φρονήματι τοῦ Πνεύματος, ἐρριψάμενος τὰ ἅγια τοῖς κυσὶ, καὶ βεβληκὼς τοὺς μαργαρίτας ἔμπροσθεν τῶν χοίρων. Πρὸς τούτοις, εἴ τινα συστατικὴν γραφὴν, ἢ κληρουχίαν χάριτος ὁ ἀσύστατος, καὶ ἀχάριστος, (ἀφ' οὗ αἱ δωρεαὶ μετατρέπονται) ποτὲ ἔλαβε παρά τινος τῶν πρὸ ἡμῶν πατριαρχευσάντων ἐξαπατηθέντος τῷ ἐκείνου ἐν σχήματι ἀλώπεκος δολοφροσύνῃ ἔσω ἄκυρος, καὶ καταβιβαζομένη, ὡς παρὰ τὴν ὑπόσχεσιν ἐπιδειξάμενος τὸ ἔργον τῆς ἐν ἐπαγγελίᾳ πίστεως. μηδεὶς δὲ τῶν ἐν εὐσεβείᾳ λειτουργῶν τοῦ Κυρίου, ἐν ποινῇ καθαιρέσεως, συμπεπραγέτω τὰ τῆς ἱερωσύνης τῷ ἱεροσύλῳ, καὶ κλεψίνοι τῆς χάριτος. ἐπειδήπερ οὐδεμία κοινωνία τοῖς οὖσι τοῦ Χριστοῦ τοῦ φωτὸς πρὸς τοὺς δεδωκότας ἑαυτοὺς, καὶ τυγχάνοντας τοῦ σκότους τοῦ Βελίαρ. μηδέ τις τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν, ἐν βάρει ἀλύτου ἀφορισμοῦ, τυγχανέτω εὐλογίας παρὰ τοῦ ἐπαράτου, ἢ κοινωνίας τινὸς ἢ μεταδόσεως τῶν μυστηρίων, ἢ τῆς ὁπωσοῦν συνεκκλησιάσεως παρὰ τοῦ ἀκοινωνήτου, καὶ ἀποσχισθέντος οἷα δὴ σεσηπότος μέλους παρὰ τῆς ἀρτιμελεστάτης, καὶ ἀηττήτου πρὸς τῶν καταχθονίων τοῦ ᾅδου ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ. ἅμα τε μήτε ὁμοτράπεζος, ἢ συνεστιάτωρ, ὁ καθαρὸς τὴν ψυχὴν καὶ τὴν καρδίαν συγκαθισάτω τῷ ἐβδελυγμένῳ, καὶ συν[illegible]διψῶντι τοῖς ἐπιφερομένοις πάθεσι τῆς ἐπιβουλῆς κατὰ τῆς ἀνεξικάκου ἀθωότητος τῆς ἐν Χριστῷ συναθροίσεως. καθαρὸς γὰρ τῷ καθαρῷ προσομιλητέον, ἀποφθέγγεταί που τῶν θεολογικῶν αὐτοῦ ἀποφθεγμάτων ἐνηχούμενος τῷ θείῳ Πνεύματι Γρηγόριος ὁ Θεολόγος. Εἰ δέ τις τολμήσει καταφρονῆσαι ταυτησὶ τῆς παρὰ τῆς ἡμῶν μετριότητος

θείας

θείας ἐπισκέψεως, διανοίας τε, καὶ διατυπώσεως τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, ἴστω, ὅτι οὐ μέμφεται ἡμῖν ἀδίκως ἐγκαλουμένοις, ἀλλ᾽ ἐπέξεισι κοινῇ αὐτῆς τῆς καθόλου καλλονῆς τῶν ἱεραρχῶν τοῦ Χριστοῦ, Οἰκουμενικῶν, καὶ κατὰ τόπον Συνόδων, θεοπνεύστων τε διδασκάλων, ἱεροκηρύκων ἀποστόλων, ὁμολογητῶν, καὶ ἀσκητῶν, καὶ παντὸς θεοσεβοῦς ἐν Χριστῷ συμπολιτεύματος. τὸ δὲ κυριώτερον, ἵνα συνελὼν εἴπω, αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ κατεξανίσταται. ἡ γὰρ μίμησις τῶν αὐτοῦ παθημάτων κατὰ τὴν ἑβδόμην Συνόδων, ἐκεῖθεν λαβοῦσα τὰς ἀρχὰς εἰς ἀποστόλους, καὶ μάρτυρας διαβαίνει, κατιοῦσα μέχρις ἀσκητῶν, καὶ ὁμολογητῶν, καὶ πάντων τῶν ἁγίων. Διόπερ ὁ αὐταπόστολος Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, οὗ τῷ αἵματι ἐξηγοράσθημεν, καὶ τοῖς ῥήμασιν αὐτοῦ διωκόμεθα ἐνηχούμενοι τῷ παρακλήτῳ Πνεύματι τῆς ἀληθείας, καὶ παιδευόμεθα τῇ ὄντως ἀληθεῖ, ἀποστολικῇ τε διδασκαλίᾳ τῆς ὁδηγούσης ἡμᾶς τελεταρχικῆς, καὶ πανεπιστήμονος θείας ἀποῤῥοίας εἰς πᾶσαν τὴν βεβαιότητα τοῦ παρακλήτου Πνεύματος, ἐπιστέλλων τοὺς αὐτοῦ φοιτητὰς ἐπὶ τὸ κήρυγμα εἰρηκὼς ἔφθη αὐτοῖς, ὁ ἀκούων ὑμῶν ἐμοῦ ἀκούει, ὁ δὲ ἀθετῶν ὑμᾶς ἐμὲ ἀθετεῖ. ἅτινα κυριακὰ ῥήματα δέον ἐστὶ κοινῇ ἐκλαμβάνεσθαι, ὥσπερ τινὰ λαμπηδόνα καθόλου ἡλιακὴν, ἢ λυχνίαν τινὰ φωτίζουσαν, καὶ περιαστράπτουσαν ὅλον τὸν οἶκον, καὶ τὸ πλήρωμα τῆς ἐκκλησίας, οὐ μήνγε δολοφρόνως αὐτὰ κρύπτειν ὑπὸ τὸν μόδιον, καὶ τὸ κοινὸν εἰς τὴν καθόλου εὐεργεσίαν κεχρηματικὸς τάλαντον καταχωννύειν ὑπὸ τὴν ζοφερωτάτην, καὶ καταχθόνιον γῆν τῆς δυτικῆς ἀμαυρότητος, καθάπερ ὁ ἀντίδικος παρεγγράφεται, ὥστε ἥτε ἀθέτησις, καὶ συγκατάθεσις ὑμῶν τῇ ἡμετέρᾳ μετριότητι, καὶ τοῖς μακαριωτάτοις μου ἀδελφοῖς συμπατριάρχαις, τῇ καθ᾽ ἡμᾶς δὲ ὑπερτελεστάτῃ Συνόδῳ τῶν ἱερωτάτων μου ἀδελφῶν, καὶ συλλειτουργῶν ἀρχιερέων, μητροπολιτῶν, ἀρχιεπισκόπων, ἐπισκόπων, εὐλαβεστάτων ἱερέων, θεοσεβεστάτων ἱεροδιακόνων, ἐντιμοτάτων κληρικῶν, εὐγενεστάτων, καὶ χρησιμωτάτων ἀρχόντων εἰς τὸν Θεὸν, καὶ Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἀνέρχεται, καὶ ἐπὶ πάντας τοὺς ἁγίους ἀποστόλους, προφήτας, μάρτυρας, ἀσκητὰς, ὁμολογητὰς, καὶ πάντας τοὺς ἁγίους διαβαίνει, οἷς ἡμᾶς συναυλισθῆναι εἰς τὰς οὐρανίους μονὰς καταξιώσειε Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν εἰς ὑπακοὴν πίστεως τῆς εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν τῇ αὐτοῦ χάριτι, καὶ φιλανθρωπίᾳ, πρεσβείαις τῆς παναγνοῦ αὐτοῦ μητρὸς, ἱκεσίαις τῶν ἁγίων ἐνδόξων, καὶ πανευφήμων ἀποστόλων, προφητῶν, ἱεραρχῶν, ὁσίων, ἀσκητῶν, καλλινίκων μαρτύρων, καὶ ὁμολογητῶν, καὶ πάντων τῶν ἁγίων, ἀμήν.

Τέλος, καὶ τῷ συμμαχήσαντι Θεῷ χάρις.

Τοῦ μακαριωτάτου Πάππα τῆς μεγάλης Ἀλεξανδρείας Κυρίου Μελετίου λόγος, περὶ τοῦ τίς ἐστιν ἡ ἀληθὴς καθολικὴ ἐκκλησία καὶ ποία ἐστὶν ἡ γνησία καὶ ἀληθὴς κεφαλὴ αὐτῆς. Καὶ κατὰ τῆς ἀρχῆς τοῦ Πάππα τῆς Ῥώμης, ἐκφωνηθεὶς πρὸς τὸν ἁγιώτατον Σίλβεστρον, τὸν πρωκάτοχον καὶ Γέροντα αὐτοῦ.

Χαλεπανεῖς μου τῇ παῤῥησίᾳ δέσποτα καὶ πάτερ, ἢ τῇ ἀληθείᾳ συμφήσεις, καὶ συναλγήσεις μου τῇ ἀθυμίᾳ, τῶν ἡμετέρων (τουτέστι τῆς τῆς ἐκκλησίας τροφίμων) οὐ πάνυ ὀλίγους πεπλανημένους ὁρῶν, καὶ τούς γε χαλεπώτερον τοὺς τοῦ βήματος. οἱ γὰρ τοῖς λοιποῖς ὀφείλοντες καθηγεῖσθαι, τυφλώττουσιν αὐτίκρυς, καὶ γέγονεν ἐν ἡμῖν σκότος τὸ φῶς, ἐμπόριον νομίζουσι τὴν ἐκκλησίαν. τὰς ἱερατικὰς δὲ καὶ ἀρχιερατικὰς τάξεις, οὐκ εὐαγγελίου λειτουργίας, οὐ διακονίας καὶ ὑπηρεσίας, τὴν κοινὴν σωτηρίαν θηρωμένας, καὶ συντεινούσας εἰς τὴν τῆς ἐκκλησίας οἰκοδομὴν, ἀλλὰ δοξομανίας ὑποθέσεις, καὶ πόρους χρημάτων. ὢ τῶν δεινῶν, καὶ τίς δώσει τῇ κεφαλῇ μου πηγὰς δακρύων καὶ ἐπικλαύσωμαι τὴν συμφορὰν τοῦ λαοῦ μου, κεκένωται τῆς θείας δόξης ὁ τοῦ Θεοῦ μονογενὴς παῖς τὴν τῶν ἀνθρώπων σωτηρίαν πραγματευόμενος. πτωχεύει τε τὴν ἐσχάτην πτωχείαν πλούσιος ὢν, καὶ ἀνθρώποις μάλιστά γε οἱ τὸ τοῦ Χριστοῦ πρόσωπον φέροντες, οἱ ποιμένες τοῦ Ἰσραὴλ, ἀπὸ κοπρίας ἐξεγειρόμενοι, καὶ καθεσθέντες μετὰ ἀρχόντων λαοῦ Θεοῦ, δοξῶν οἰκείων καὶ χρηματολογίας ἀφορμὰς τίθενται τῆς ἐκκλησίας τὰς διακονίας, ἰδίων δηλονότι παθῶν παρανάλωμα τὰς ἀνθρώπων ψυχάς. Χριστὸν αὐτὸν ἔδει παρεῖναι τριπλόκῳ πάλιν φραγγέλλῳ τῆς ἐκκλησίας ἐκβάλλοντα τοὺς θεοκαπήλους. σὺ κάθῃ ἱερεὺς ἢ ἀρχιερεὺς ἴσως, μυστηρίων Χριστοῦ ἐπόπτης, ὑπηρέτης μυστηρίων, μύστης, μυσταγὸς, τύπον καὶ τόπον ἐπέχων, ἐξουσίαν καὶ ἀξίαν φορῶν Χριστοῦ, τοῦ ἔσχατα πτωχεύσαντος, καὶ μηδὲ πετεινοῖς ἴσα, μηδὲ ἀλώπεξι σκήνωμα ἢ φωλεὸν ἐσχηκότος, καὶ σὺ περὶ χρημάτων λογοθετεῖς, καὶ ζητεῖς τὸ κέρδος, καὶ δοκιμάζεις τὸ κέρμα, καὶ ψηφίζεις τὸν πόρον, καὶ πρὸς τὸ μαρσίππιον κέχηνας ὅπως ἔχοι μεμεστωμένως, τῶν ἄλλων ἁπάντων ὑπερορῶν, σωρηδὸν τῶν πέλας κατὰ φερομένων εἰς ᾅδου, ὢ γεννήματα Τρισάλαινα Ἰσκαριώτου, οὐχὶ καὶ ὑμῖν χρημάτων πιπράσκεται ὁ Χριστὸς, εἴπατέ μοι ὦ οὗτοι, ἀνθρώπων ὑμᾶς κατέστησεν ὁ σωτὴρ ἁλιεῖς, ἢ χρημάτων πριστάς, πῶς ἀναξίως καθάψαιτό τις τῆς ἀτοπίας, ἢ παρὰ τίσιν εἰκότως τὸ κακοδαίμονον ἀποκλαύσεται, ὅπου γε καὶ αὐτοὶ τῶν ἄλλων οἱ πρόκειται τὰ ξανθὰ τῶν ὠμοφοριῶν καρίνα, οὐκ ἀποδοκιμάζουσι τὸ χρῆμα, ἀλλ᾽ εὐδοκιμώτεροι καὶ παρ᾽ αὐτοῖς οἱ νομισμάτων εὐπορώτεροι, εἴθε οἷος γενησοίμην πρὸς τηλικοῦτον κακὸν, καὶ γλώττῃ καὶ χειρὶ ἀντιτάξασθαί ποτε, ἢ ἄλλοθέν ποθεν παραγένοιτο ὁ τηλικαύτην ἐξοστρακίσων ψυχοφθόρον λύμην, καὶ προφθάσαι τὴν τοῦ Θεοῦ ἄπειρον ὀργήν. τὸ δὲ νῦν ἔχον ἄλλας ἐκτροπὰς ἀνατρέπων, τὸν περὶ ἐκκλησίας συγγραψάμενος στρωματέα τουτονὶ τὸν δεύτερον, ὅν σου τῇ θείᾳ ψυχῇ πέπομφα. δοκιμάσει δὲ πάντως εἰ καὶ τοῖς ἡμετέροις τραύμασιν οἷός τ᾽ ἂν ὁτιοῦν ἀντιφάρμακον γενέσθαι, γνωρίζων τῆς ἐκκλησίας τὴν ὅλην ἰδέαν, καὶ τὸ προσφυέστατον καὶ ἀνόθευτον κάλλος. τοῦτ᾽ ἂν εἴη,

τίσιν οἰκοδομεῖται διακονίαις, τίσιν ἀρχαῖς κυβερνᾶται, καὶ πρὸς τί τέλος, εὔχομαι δὲ Θεῷ εὐαρέστως καὶ τὰ τῆς ἡμετέρας πρὸς τὴν σὴν μακαριότητα εὐμενείας, τὸν ἐνόντα τρόπον ἀφοσιώσασθαι, ἧς αἱ θεῖαι εὐχαὶ μεθ' ἡμῶν εἴησαν.

Μελέτιος τοῖς ἐντευξομένοις.

Ἀντὶ μεγίστων εὐεργετημάτων ὑμᾶς ἐλέσθαι νομίζω ἄνδρες ἀδελφοὶ (ὅσοι τῆς τοῦ Χριστοῦ καὶ σωτῆρος ἱερᾶς ἐκκλησίας λεγόμενοι παῖδες σπεύδετε τῶν γνησίων εὑρεθῆναι) εἰ φανερὸν ὑμῖν γένοιτο τῆς ἀληθοῦς ἐκκλησίας τὸ εἶδος τὸ εἰλικρινὲς, τίς ποτ' εἴη, πῶς τε καὶ ἐφ' ὅτῳ διιθυνομένη ἡ ἀληθὴς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία καὶ νύμφη, ἡ μήτηρ τῶν ἐν οὐρανοῖς ἀπογεγραμμένων. θαλάσσας γὰρ ταραττομένας, καὶ πολυκλύστους ὑπολήπτεον τῶν ἀνθρώπων ἁπάντων τὰ συστήματα, βιαίαις ἀνέμων, λῃστῶν ἐφόδοις, καὶ ἐκπνεύσεσιν ἐκκειμένας, βριαρῶν δρακόντων, καὶ ἀρχιδράκοντος θανατηφόρου πιεζομένας ἐπιδρομαῖς, εὔδιον δέ τινα λιμένα τὴν τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίαν, ἐκ μὲν τῶν αὐτῶν συστᾶσαν ὑδάτων, ἄλλων δὲ αὐχημάτων πλουτοῦσαν θεοειδῶν, θεοδμήτῳ μὲν θριγκῷ ἀμφιεζωσμένην, περιβολαῖς δηλονότι ἀγγέλων, καὶ πνευμάτων δυνάμεσι λειτουργικῶν εἰς διακονίαν ἀποστελλομένων διὰ τοὺς μέλλοντας κληρονομεῖν σωτηρίαν, τῷ δὲ λύχνῳ τοῦ νόμου οἷα πυρσῷ λαμπομένην, ζωηφόροις τε αὔραις ταῖς τοῦ θείου Πνεύματος, ἀναζωπυρουμένην, καὶ πνέουσαν, σκοπὸν κεκτημένην ἄϋπνον, τὸν τὰς κεφαλὰς τοῦ τε δράκοντος, καὶ τῶν δρακόντων συνθλάσαντα Χριστὸν, εἰς ὃν δὴ σωτηρίας λιμένα δεῖ καθορμισθῆναι, ἐν ταύτῃ δὲ διαπλεῖν μένοντας, τοὺς ὀρεγομένους τῆς Χριστοῦ βασιλείας ἐπιτυχεῖν. Περὶ ταύτης τοι τῆς ἐκκλησίας ταυτὶ ἡμῖν προτίθεται λέγειν, τί τε, ἢ τίς ποτ' εἴη, πῶς τε, καὶ τίνων ὑφηγουμένων, καὶ τίσιν ἐπ' ἐλπίσι κυβερνωμένη, ὥστε μή τινα πλανηθῆναι ἐν ταύτῃ λογιζόμενον εἶναι, πόῤῥω που τυγχάνοντα ἐν μέσοις κινδύνοις. μιμεῖσθαι γὰρ ἡμᾶς προσήκει τὸν οὐράνιον Πατέρα, ὃς πάντας ἀνθρώπους θέλει σωθῆναι, καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν. Ἐπειδὴ δὲ οὐκ ἀνάρθρως καὶ ἀνεσμηλησμένως, ἀλλ' ὀφθὸν καὶ ἀναμὶξ ὁ λόγος κατέστρωται, τὴν τοῦ γραμματέως προσηγορίαν ἐκτήσατο, ἐκεῖθεν σὺν Θεῷ ἀρξάμενος. ἵνα μηδένα εἶναι τὸν ἀμφιβάλλοντα εἶναι ἐκκλησίαν. ἡ τῆς θεοπνεύστου γραφῆς καὶ ἄκρον γευσάμενον χείλεσιν, εἴτουν ὁπωσοῦν μετειληχότα λόγου, τῆς μὲν ἑκασταχοῦ μαρτυρούσης τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, καὶ νῦν ὄρος που καλούσης, νῦν δὲ πόλιν ἐπ' ὄρους κειμένην, ἣ δὴ πάντως τῆς ἐκκλησίας ἐστὶν ἡ κορυφαία εὐπρέπεια. ἡ αὐτῆς ὁ καὶ ἐξ ὄρους ἁγίου ἀποτμηθεὶς λίθος καὶ λεπτύνας τὸν χρυσὸν, τὸν ἄργυρον, τὸν σίδηρον, τὸν ὄστρακον, ἐφ' ᾧ ἡ ἐκκλησία ᾠκοδόμηται. ἔστι δὲ ὅπου σιὼν καὶ ἱερουσαλήμ, τὴν μὲν νῦν, τὴν δὲ ἄνω. ἀλλαχοῦ δὲ πάλιν ἅρμα τοῦ Θεοῦ μυριοπλάσιον χιλιάδας εὐθυνόντων, καὶ σειρὰν πάλιν τέξασαν ἑπτὰ, πληθύουσαν δηλονότι, πληθύϊ τινὶ μυστικωτάτῃ, ἐν ᾗ ἐπαναπαύεται Θεὸς, ἣν εὐλόγησεν, ἣν ἡγίασεν, ἐν ᾗ ἐνῴκησεν. ὅθεν καὶ οἶκος λέγεται, ὃν ᾠκοδόμησεν ἑαυτῇ ἡ σοφία, καὶ ὑπήρεισε στύλοις ἑπτά. τὴν αὐτὴν ὡς μητέρα ἐπὶ τέκνοις εὐφραινομένην, καὶ πρωτοτόκων μητέρα, καὶ πόλιν Θεοῦ, περὶ ἧς ἐλαλήθη δεδοξασμένα. καὶ πόλιν, ἧς δημιουργὸς καὶ κτίστης ὁ Θεὸς, καὶ πόλιν, ἣν ᾠκοδόμησεν ὁ Θεὸς, ὁμοίως δὲ καὶ ἔθνος ἅγιον, βασίλειον ἱεράτευμα, καὶ κλῆρον Χριστοῦ, καὶ ποίμνην προβάτων, ἀλλαχοῦ δὲ βασιλείαν Χριστοῦ, ἣν καὶ παραδώσει τῷ Πατρὶ ὁ Υἱὸς, σπέρμα πάλιν καλὸν, σπόρον ἀγαθὸν ἐν ἀγρῷ σπαρέντα, καὶ παρεσπαρμένοις

Ὅ τι ἐστὶν ἐκκλησία.

ζιζανίοις

τὰ προσαρμόζοντα ἰδιώματα ἔχουσιν, ἡ μὲν πίστις πράξεις τὰς ἀγαθάς. ἡ δὲ τὰς φαύλας ἡ ἀπιστία. κἂν γάρ που δοκεῖ τι κατεπιτηδεύεσθαί πως τῶν δῆθεν εὐφήμων ἡ τῶν ἀπειθῶν ὁμήγυρις, ἐπιπόλαιόν ἐστι τὸ κάλλος, πρὶν ἢ φθάσαι εἰς καλοῦ ἐντελέχειαν ἐν ἑαυτῷ συναπομαραινόμενον. ἐν μέρει δὲ συμβεβηκότων τιθέσθω ταῦτα, ὥς δὴ καὶ τὰ τῶν ἐκλεκτῶν ἔσθ᾽ ὅπου ἀσχήματα καὶ πλημμέλειαι. Ἐπακολούθημα δὲ ἐφέλκεται ἑκατέρα τὸ κατάλληλον, ἡ μὲν τῶν υἱῶν τοῦ Θεοῦ ἐκκλησία, τὴν κακουχίαν· τὴν δὲ εὐπάθειαν οἱ τῆς ἀπωλείας υἱοί. εἰ γὰρ καί τι ἔσθ᾽ ὅτε προσγίνεται τοῖς εὐσεβέσι τῶν ἐνταῦθα ἀγαθῶν, οὐ τῶν ἐπηγγελμένων ἐστὶν ἡ ἀπόθετος, καὶ ἀπόρρητος χάρις, μικρὸν δέ τι ἀνθρωπίνης ἀσθενείας παραμύθιον· εἰ δέ τι καὶ τοῖς ἀσεβοῦσι γίνεται κακόν, οὐ τὸ τεθησαυρισμένον ἐστὶν ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς, ἀλλ᾽ ἀμυδρά τις τῆς ἀχαλινώτου κακίας προπαίδεια, τὰς μὲν αἰσχίστους ὁρμὰς τῆς μοχθηρίας, καὶ ἀκούσας ἀπαμβλύνουσα. δυοῖν τε θάτερον. ἢ ἐκείνας ὑπεξαίρουσα, ἀπὸ τῆς ἄγαν χρηστότητος τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ τὰς τῆς πονηρίας ὑποθέσεις, ἵνα μὴ ἀφειδέστερον ἁμαρτήσασαι, καὶ χαλεπώτερον κολασθῶσιν, ἢ πάντως ἑτέροις προμυθουμένη, ὅπως μὴ ἀκράτως ὑφιστῶνται τῶν ἀλαζόνων τὰς ὕβρεις. εἴσεται δέ τις ἐν τοῖσδε ἡδέως φιλοσοφῶν τὴν κοινὴν ὕλην, τὸ κοινὸν φύραμα τῶν ἀνθρώπων, οἷόν τι γένος ἑκατέρωθεν δεκτικὸν τῶν διαιρουσῶν διαφορῶν καὶ εἰδοποιῶν. Εἴη δ᾽ αὖ πίστις ἐκ χάριτος διὰ τοῦ αὐτεξουσίου προρρέουσα (δεῖ γὰρ καὶ τὴν χάριν ἀνακηρύττεσθαι, καὶ τὸ αὐτεξούσιον μὴ ἀναιρεῖσθαι τῇ χάριτι εἰς αὐτεξουσίου ἐν τέλει ἀναστοιχειωθέν. Γρηγόριος καὶ Αὐγουστῖνος σχεδὸν αὐτολεξεί φασι) καὶ ἀπιστία πηγάζουσα ἐκ τῆς προαιρέσεως ἀβιάστως. Φαίης δ᾽ ἂν καὶ εἴδει τὰς μεμορφωμένας ἢ πίστει ἢ ἀπιστίᾳ ἐκκλησίας. ἴδια δὲ ἑκατέρας αἱ πράξεις, τῆς μὲν αἱ θεοφιλεῖς τῆς τῶν ἐκλεκτῶν ἐκκλησίας. τῆς δὲ τῶν ἀποδεδοκιμασμένων αἱ θεοστυγεῖς. ἴδια δ᾽ ἂν εἴη ταῦτα ἑκατέρας ἀναλόγως ἰδιαίτατα. αἱ γὰρ παρεκβάσεις θατέρας, ὥς τινα συμβεβηκότα λογιζέσθωσαν, καὶ παρεῖναι καὶ ἀπεῖναι πεφυκυῖαι, ἄνευ δὲ τῆς τῶν ὑποκειμένων φθορᾶς. Δαβὶδ γὰρ ἦν ὁ Δαβὶδ καὶ μοιχείᾳ καὶ φόνῳ ἁλούς. ἐὰν γάρ φησι πέσῃ οὐ καταραχθήσεται, ὅτι Κύριος ἀντιστηρίζει χεῖρα αὐτοῦ. καὶ Σαοὺλ ὁ Σαούλ, κἂν ἐν προφήταις. Πέτρος ἦν ὁ Πέτρος κἂν τῇ ἀρνήσει. Ἰούδας δ᾽ ὁ Ἰούδας, κἂν τῷ κηρύγματι, εἰ καὶ πρὸς τὸ φαινόμενον, οὐ πάμπαν ἐστὶ ταυτὸ Ἰούδας ὁ Ἰούδας, εὐαγγελιζόμενος καὶ προδιδούς, οὐ γὰρ ταυτὸ ἀπόστολος ὡς ἀπόστολος τῷ προδότῃ ὡς προδότῃ. πεπήγασι γὰρ οἱ τῶν πραγμάτων ὅροι ἑκατέρωθεν, ὅ, τε ἀφ᾽ οὗ ὁρμῆται, ὅ, τε εἰς ὃν καταλήγει, εἰ καὶ ἄστατον διὰ τὸ παλίμβολον τὸ μεταξύ, τὴν μὲν ἀνθρωπίνην διάνοιαν βασανίζον, συστέλλον δὲ τὸ κριτήριον. Τίς γὰρ ἐν τῇ προγνώσει τοῦ Θεοῦ (ὅθεν ὁρμᾷ τὰ πάντα τὴν ἀρχὴν) μὴ οὐχὶ ἀοράτως διακεκεῖσθαι ἕκαστον οὐκ οἶδεν ὥστε ἔχειν πρὸς ἀντιμετάβασιν ἀδυνάτως; ἐπεὶ οὐχ ὡς ἡμεῖς καὶ Θεὸς γινώσκει, τὰς ἐκβάσεις ἀναμένων, ἢ ἀδήλως μαντευόμενος, ἀλλὰ πάντα πάρεστι τῇ προγνώσει τοῦ Θεοῦ καὶ πρὶν γενέσθαι. ὁμοίως δὲ κἂν τέλει ἡ ἑκάστου ἐν ἐκείνῳ ἀμεταβάτως κειμένου, καὶ μένων, ἐν ᾧ ἕκαστος εὑρίσκεται, ὥς φησιν ὁ προφήτης. εἰ δὲ καὶ μεταβάλλεσθαί τι ἔσθ᾽ ὅτε καὶ ἐκλιπαροῦμεν καὶ δὴ καὶ ἐπιτυγχάνομεν, ἀλλὰ καὶ τοῦτο οὕτω γενηθήσεσθαι κέκριται ἐν τῇ προγνώσει τῆς προνοίας τοῦ προγινώσκοντος καὶ τὰ πάντα, καὶ καθ᾽ ἕκαστον, ὡς Διονύσιος ἔφη ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἱεραρχίᾳ ἐν τῷ τῶν νεκρῶν μυστηρίῳ, καὶ προνοουμένου τῶν προεγνωσμένων καθήκοντος τῇ ἑαυτοῦ χρηστό-

τητος.

τητι, καὶ τῆς ἐκείνων ἀξίας. Θαυμαστὸν δὲ οὐδὲν εἰ τὰ τῆς προνοίας τοῦ Θεοῦ δι' ὑπερδεεστέρων αἰτιῶν τῶν ἱεροφαντόρων διεξάγεται. οὐ γὰρ γυμνὴ πρόεισιν, ἀλλ' οἷον τοῖς οὖσι καταλλήλως ὡς ἀμπεχόνῃ χρησαμένη. πλὴν τὰ κρίματα τοῦ Θεοῦ ἄβυσσος πολλή. καὶ, τίς ἔγνω νοῦν Κυρίου, ἢ τίς σύμβουλος αὐτοῦ ἐγένετο; Διακέκριται τοίνυν τὰ πράγματα ἐν τῇ προγνώσει τοῦ Θεοῦ. καὶ οἷον (τὸ εὐαγγελικὸν φάναι) χάσμα τι μέγα θάτερα θατέρων διαχωρίζει. ἡμῶν δὲ οὔτε ὁ νοῦς κατανοῆσαι ἰσχύει, οὐδὲ ἡ κρίσις ἀποφήνασθαι. τίς γὰρ οὐκ ἰλιγγιάσει τὰς ἐπαγγελίας τῶν πραγμάτων ὁρῶν; καὶ νῦν μὲν ἰθυπορούντων, νῦν δὲ περιτρεπομένας ἑκατέρωθεν οὐκ ὀλίγας; ἢ πῶς τις τολμήσειε ψῆφον (μὴ ἐσχάτην ὀφλισκάνων αὐθαδείας ἄνοιαν) ἐνεγκεῖν, τὰς παλλιρροίας μὴ δυσωπούμενος; τὸ σήμερον μὲν καθορῶν ἀπόστολον, προδότην αὔριον, τὸν δὲ χθιζὸν λῃστὴν, ὁμολογητὴν σημερινόν. ἄλλον δὲ πιστὸν, ὄντα πρὶν διώκτην. οἵα ἐστὶν ἡ ἀλλοίωσις τῆς δεξιᾶς (προφητικὸν εἰπεῖν) τοῦ ὑψίστου; αἱ δὲ τοιαῦται μεταβολαὶ συμβαίνουσαι τῆς ὁδοῦ, πῶς οὐκ ἂν ἀξίως βασανίσειαν τὸν διαλογισμὸν, καὶ τὸ εἰς τέλος τῶν φθασάντων οὐρανόν; καὶ πῶς οὐκ ἂν ἐπίσχοιεν δικαίως τὴν ἀπόφασιν, καὶ τῶν ἐντρεχεστάτων, διὰ τὸ τῆς ἐκβάσεως ἄδηλον; διὸ δὴ ὡς συμβεβηκότα εἰκότως ἂν ἐγὼ λογιατεύειν τὰ τοιαῦτα πρὸς τὸ παρὸν μόνον ἕλκοντα τὰς κρίσεις, καὶ ταύτας ἀμφιταλαντευομένας καὶ πρὸς τὸ τῆς ἐπιούσης ἄγνωστον, τὸ ἐν χερσὶ γνωστὸν ἀναβαλούσας.

Διακεκριμένων τοιγαροῦν οὕτω τῶν ἐκκλησιῶν, τὰ τῆς Χριστοῦ ἐκκλησίας ὡς ἅπαξ κεχωρισμένης οἰκειότερον τῇδε θεωρεῖται. μίαν φαμὲν εἶναι τὴν ἐκκλησίαν, οὕτω πιστεύομεν καὶ ὁμολογοῦμεν. οὕτω τῆς ἱερᾶς διδασκούσης γραφῆς ἡμᾶς. τοῦ μὲν γὰρ ἀνθρωπείου φυράματος ἑνὸς μὲν ὄντος φύσει, καὶ ἀγαθοῦ (ἦν γὰρ ἄλλως ἀπαραμύθητον τὸ κακὸν φύσει ὂν τοιοῦτον, καὶ μέγα προστρῖβον ὄνειδος τῷ δημιουργῷ) εἰς δύο δὲ διαιρουμένου μέρη, ἓν μὲν ἐστὶ τὰ τῆς ἐκλογῆς, ἓν δὲ τὰ τῆς ὀργῆς σκεύη. μίαν τοίνυν πρεσβεύομεν τὴν ἐκκλησίαν εἰς ἕν τι παναρμονίως συναρμολογουμένων σῶμα τῶν ἁπάντων πιστῶν, ἔδει γὰρ μιᾶς κεφαλῆς ἓν εἶναι καταλλήλως σῶμα, κεφαλὴ δὲ τῆς ἐκκλησίας, εἷς ὁ Χριστὸς, ὡς καὶ εἷς νυμφίος μιᾶς νύμφης, ὡς ἔφη ὁ ἀπόστολος. ἡρμοσάμην γάρ φησιν ὑμᾶς παραστῆσαι ἑνὶ ἀνδρὶ τῷ Χριστῷ παρθένον ἁγνήν. καὶ πάλιν ἀνδρὸς μνησθεὶς ἑνὸς, καὶ μιᾶς γυναικὸς, ἐπιφέρει τὸ μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστίν. ἐγὼ δὲ λέγω εἰς Χριστὸν καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ ὑμεῖς ἐστὲ σῶμα Χριστοῦ, καὶ μέλη ἐκ μέρους. Τούτου δέ σοι τοῦ μυστηρίου τῆς μιᾶς ἐκκλησίας προεικόνισμα παρέχων, ὡς Ἀδὰμ, μιᾶς γε Εὔας ἀνήρ, ἥτις ἐκ τῆς τ' ἀνδρὸς πλευρᾶς συστᾶσα, τὴν ἐκ τῆς τοῦ σωτῆρος πλευρᾶς κτισθεῖσαν προϋπέφηνε, ζωηρρύτῳ μὲν αἵματι ἐξαγορασθεῖσαν, ζωηφόρῳ δὲ ὕδατι κεκαθαρμένην διὰ λουτροῦ παλιγγενεσίας. ὅθεν καὶ Χριστὸς Ἀδὰμ καὶ νέος τῇ γραφῇ προσηγόρευται. καὶ ἡ Εὔα δὲ ὅτι ἐκ τοῦ ἀνδρὸς ἐλήφθη γυνὴ, ἑρμηνευομένη μήτηρ ζώντων, τοιαύτη γὰρ ἡ ἐκκλησία τῶν ζώντων μήτηρ τυγχάνουσα. Ἡ οὖν Εὔα ὡς τῆς ἐκκλησίας φέρουσα τύπον μία ἦν. εἷς ἦν ὁ δειχθεὶς τῷ Μωσεῖ τύπος ἐν τῷ ὄρει. ὅρα γάρ φησι πάντα ποιήσεις κατὰ τὸν δειχθέντα σοι τύπον. μία ἦν καὶ ἡ σκιὰ τοῦ δειχθέντος τύπου, ἡ κατασκευασθεῖσα σκηνὴ, μία καὶ τῶν πραγμάτων εἰκὼν, μίαν οὖν ἀνάγκη καὶ τὴν μορφὴν αὐτὴν εἶναι τῶν πραγμάτων. ἓν εἶδος ἐκ πολλῶν συντεθὲν, μίαν δηλαδὴ πολλῶν προβάτων αὐλὴν, καὶ ἑνὸς ποιμένος, ὡς αὐτὸς ἔφη χρεὼν γενέσθαι. Ταυτησὶ τῆς μιᾶς ἐκ-

κλησίας εἰσὶν οἱ ἐκλεκτοὶ πάντες, ἐκ πάντων ἀνθρώπων, οὓς καὶ ἁγίους καὶ ὁσίους, καὶ υἱοὺς Θεοῦ, καὶ ἀδελφοὺς Χριστοῦ καὶ θεοὺς (εἰκότως καὶ τῆς πατρικῆς καὶ τῆς ἀδελφικῆς ἐπωνυμίας ὡς καὶ τῆς χάριτος μετειληφότας διὰ Πνεύματος υἱοθεσίας ἐν Χριστῷ.) φαμὲν, οἳ πάντες ὁποῖοιπερ ἂν ὦσιν, ὁπότε οὖν γεννηθέντες, ὁποτέρως οὖν διελευκότες τὰ τοῦ βίου, εἴτε διὰ δόξης, εἴτε δι' ἀτιμίας μιᾶς ἐκκλησίας ἓν πλήρωμα ἀποτελοῦσιν, ἣ καὶ καθολικὴ λέγεται διὰ τοῦτο, καὶ μία λέγεταί τε καὶ ἐστὶν, ὅτι ἐκ πάντων ἀνθρώπων συνέστη τῶν οἰκησάντων, ἢ οἰκούντων πᾶσαν τὴν ὑπ' οὐρανόν. ἐκ πάντων δὲ ἀνθρώπων φαμὲν, ὅτι ἐκ παντὸς ἀνθρώπων γένους ἡ ἐκκλησία συμπληροῦται, οὐχ ὅτι δὲ πάντες ἄνθρωποι τῷ τῆς ἐκκλησίας περιβόλῳ συνέχονται), ἡ ἐκκλησία Χριστοῦ Θεοῦ σωτῆρος εἰσί. τῆς αὐτῆς τῆς ἐκκλησίας τῆς μιᾶς καὶ καθολικῆς, ταύτης τῆς ποίμνης, ταύτης τῆς ἀμπέλου τούτου τοῦ σώματος, ἄνθρωποι εἰσὶ τὰ μέλη, τὰ πρόβατα, τὰ κλήματα, οὓς ἡ γραφὴ λαὸν Θεοῦ, Χριστοῦ βασιλείαν ἀποκαλεῖ, καὶ σκήνωμα ὀνόματος Θεοῦ. τῷ ὄντι γὰρ σκηνώματα ἀγαπητὰ, ἐν οἷς ᾤκησε. καὶ βασιλεία ἐν ᾗ ἐβασίλευσε Χριστὸς ὁ Θεὸς, οὐχ ὡς Θεὸς μόνον, ἀλλὰ καὶ ὡς Χριστός. εἰ καὶ βραχύ τι παρ' ἀγγέλους ἠλαττωμένος διὰ τὸ πάθημα τοῦ θανάτου, ἀλλὰ καὶ οὕτω δόξῃ καὶ τιμῇ ἐστεφανωμένος. διὸ καὶ δόξασόν με φησὶ Πάτερ ἐπὶ τὸ πάθος μολὼν, δόξαν τὸν σταυρὸν λογιζόμενος. καὶ προσκυνούμενος καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν ἀγγέλων, ὅταν γάρ φησι εἰσαγάγῃ τὸν πρωτότοκον εἰς τὴν οἰκουμένην, καὶ προσκυνησάτωσαν (φησὶ διὰ Μωσέως) αὐτῷ πάντες ἄγγελοι Θεοῦ. καὶ γὰρ ὑπήκοος γενόμενος τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ, ὄνομα κεκλήρωκε τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα, ἵνα ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ πᾶν γόνυ κάμψῃ ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων, καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσηται, ὅτι Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς, εἰς δόξαν Θεοῦ Πατρὸς ἀμήν. ἀνθρώπων τοίνυν λέγεται ἡ ἐκκλησία, καὶ βασιλεία τοῦ Χριστοῦ καὶ σύλλογος, διὰ τὸ ἀνθρώπους εἶναι τοὺς ἐρραντισμένους καὶ λελουμένους τῷ Χριστοῦ αἵματι. οὐ γὰρ ἀγγέλων ἐπιλαμβάνεται, ἀλλὰ σπέρματος Ἀβραὰμ, οἷς καὶ ὡμοιώθη κατὰ πάντα, ἁμαρτίας μόνον ἐκτὸς, ἀλλ' οὐχ ἁπλῶς ἀνθρώπων, μόνων δὲ ἐκλεκτῶν φαμὲν τὴν τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίαν, διὸ καὶ ἁγίαν. αὐτοὶ γὰρ εἰσὶ τῶν τοῦ Χριστοῦ κατορθωμάτων τὸ βραβεῖον, τὰ τῶν ἀγώνων νικητήρια, καὶ ἣν ᾐχμαλώτευσεν αἰχμαλωσίαν, οὓς οὐ τιμῆς φθαρτῶν ἀργυρίου, καὶ χρυσίου, ἀλλὰ τιμίῳ αἵματι ἐξηγοράσατο. οὗτοι καὶ μόνοι Χριστοῦ λέγονται βασιλεία. οὐ τῷ αὐτῶν μόνων βασιλεύειν τὸν Χριστὸν (ἁπάντων γὰρ ἐστὶ βασιλεύς) ἀλλὰ τῷ καὶ τῆς βασιλείας αὐτῆς μεταδιδόναι, μετόχους αὐτοὺς καὶ συμβασιλεύοντας (ὡς ἐροῦμεν παρακατιόντες λαμπρότερον) ποιῶν χάριτι τῶν αὐτῷ ἐνυπαρχόντων φύσει. φωτὸς μὲν, τοῦ τῆς ἀγνωσίας σκότους ἐξαίρων. ὅθεν καὶ υἱοὶ φωτὸς καὶ ἡμέρας χρηματίζουσιν ἐν ἡμέρᾳ ἣν ἐποίησεν ὁ Θεὸς περιπατοῦντες νοητῇ ἀνατολῇ, καὶ ἡλίῳ δικαιοσύνης ἐξαστραπτούσῃ, τῷ φωτὶ τῆς θεογνωσίας, ὁσιότητος δὲ, ὅθεν καὶ ὅσιοι λέγονται, οἷς ὕμνος ἐμπρέπει. ὕμνος γὰρ (φησὶ) πᾶσι τοῖς ὁσίοις αὐτοῦ, καὶ ὧν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἡ αἴνεσις αὐτοῦ. ἁγιότητος δὲ, ὅθεν καὶ ἁγίους οἶδεν ἡ γραφὴ, οἷς ἐθαυμάστωσε Κύριος τὰ θελήματα αὐτοῦ. ἐν τῇ γῇ δέ φησι, διὰ τὸ ἐντεῦθεν λαμβάνεσθαι, δεῖ γὰρ πρότερον τοῦ πρώτου Ἀδὰμ γεγεννημένους, εἶτα τὸν παλαιὸν ἀποτιθεμένους ἄνθρωπον, τὸν φθειρόμενον κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, οὕτω λοιπὸν τὸν νέον ἐνδύσασθαι τὸν

ἀνακαινούμενον κατ᾽ εἰκόνα τοῦ κτίσαντος, ἐν καινότητι ζωῆς, νεκροῦντας τὰ μέλη τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ συμπάσχοντας τῷ Χριστῷ, ἵνα καὶ συνδοξασθῶσιν. Εἰπὼν οὖν ὁ προφήτης ὡς τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ τοῖς ἐν γῇ ἐθαυμάστωσεν ὁ Κύριος πάντα τὰ θελήματα αὐτοῦ ἐν αὐτοῖς, ὅτι δι᾽ ἣν εἴπωμεν αἰτίαν εἰρήκει δηλῶν ἐπιφέρει, ἐπληθύνθησαν αἱ ἀσθένειαι αὐτῶν. πλὴν μετὰ ταῦτα φησὶν ἐτάχυναν. ἐγῷμαι διὰ τὸ μὴ ἐᾶν ἡμᾶς τὸν Κύριον πειράζεσθαι παρ᾽ ὃ δυνάμεθα, ἀποδιδόντα μετὰ τὸν πειρασμὸν καὶ τὴν ἔκβασιν εἰς ἀγαθόν. ἢ καὶ ἐτάχυναν, διὰ τὸ ταχὺ τῆς σωτηρίας μυστήριον, καθ᾽ ὃν λόγον συντετμημένον συντελῶν ὁ Θεός, διὰ τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ πίστεως, εὐδόκησε σῶσαι τοὺς πιστεύοντας, πίστει δηλονότι ἀληθεῖ καὶ ζώσῃ, τουτέστι τῇ δι᾽ ἀγάπης ἐνεργουμένῃ. ἢ ἐτάχυναν, διὰ τὸ βραχὺ καὶ κοῦφον τῶν θλίψεων, πρὸς καθ᾽ ὑπερβολὴν βάρος τῆς δόξης τῶν στεφάνων καὶ ἀμοιβῶν. μεταδίδωσι τοίνυν καὶ ἁγιασμοῦ, ὁ μόνος κατὰ φύσιν ἅγιος ὤν, ἐκεῖθεν τε ἁγίαν καὶ τὴν ἐκκλησίαν ἀποτελεῖ καὶ Πνεύματι ἁγίῳ. ἔστι γὰρ ἁγία ἡ ἐκκλησία τῷ τε τῆς τοῦ Χριστοῦ μετέχειν ἁγιότητος χάριτι, τῷ τε Πνεύματι ἄγεσθαι ἁγίῳ. ὅσοι γάρ φησιν ἄγονται Πνεύματι Χριστοῦ, οὗτοι εἰσὶ Χριστοῦ, υἱοὶ δηλονότι Θεοῦ. καὶ τοῦτο μεταδίδωσιν ὁ Χριστὸς τοῖς οἰκείοις, ὅπερ αὐτός ἐστι φύσει, μονογενὴς δηλονότι Θεοῦ Υἱός, αὐτοὺς χάριτι ἐργαζόμενος υἱοὺς Θεοῦ, Θεῷ δι᾽ αὐτοῦ καὶ ἐν αὐτῷ υἱοθετηθέντας. μεταδίδωσι τῆς ἑαυτοῦ δικαιοσύνης ὁ Χριστὸς ἰδίαν δικαιοσύνην μὴ ἔχοντας, οἷς καὶ ἐπαγγέλλεται ὅτι ζήσονται εἰς αἰῶνα, καὶ ἡ ἐλπὶς αὐτῶν ἀθανασίας πλήρης, καὶ ὅτι ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Πατρὸς αὐτοῦ λάμψουσι, καὶ ἐν ἡμέρᾳ ἐπισκοπῆς αὐτῶν ἀναλάμψουσι, καὶ κρινοῦσιν ἔθνη, καὶ κρατήσουσι λαῶν, καὶ βασιλεύσει αὐτῶν Κύριος. μεταδίδωσι γὰρ καὶ βασιλείας. τίσι γὰρ ἄλλοις ἡτοίμασται ἀπὸ καταβολῆς κόσμου, ἢ τοῖς εὐλογημένοις τοῦ Πατρός, οἵτινες οἱ τοῦ Χριστοῦ εἰσὶν ἀδελφοί, οἷς τὸ διάδημα τῆς εὐπρεπείας ἐκ χειρὸς Κυρίου ἐπήγγελται, καὶ στέφανος ἀπόκειται ζωῆς, ὃν ἀποδώσει Κύριος ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, τοῖς καὶ πίστιν τετηρηκόσι, καὶ δρόμον τετελεκόσι, τουτέστι πιστοῖς μεμενηκόσιν ἄχρι τέλους. ἔσο γάρ φησι πιστὸς ἄχρι τέλους, ἑκάστῳ προδιαλεγόμενος τῶν τῆς αὐτοῦ ἐκκλησίας ὁ Θεός, καὶ δώσω σοι τὸν στέφανον τῆς ζωῆς. συνελόντι δὲ φάναι, τῶν ἰδίων πάντων κοινὸν ποιεῖ τὴν ἑαυτοῦ ἐκκλησίαν, καὶ αὐτῆς δὴ τῆς Θεότητος, τοῖς γὰρ πιστεύουσιν αὐτόν, ἔδωκεν ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι. οὐ μόνον γὰρ ἀγγέλων, ἀλλὰ καὶ Θεοῦ ἀξίας (ὢ βάθους πλούτου χρηστότητος καὶ ἀγάπης Θεοῦ) ἀξιοῖ αὐτούς. ὁ Θεὸς γάρ φησιν ἔστη ἐν συναγωγῇ θεῶν, ἐν μέσῳ δὲ θεοὺς διακρινεῖ. μόνον τοιγαροῦν ἡ ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ, βασιλεία τοῦ Χριστοῦ λέγεται, ὅτι καὶ Χριστὸς αὐτῆς βασιλεύει, καὶ αὐτὴ Χριστῷ συμβασιλεύει. οὕτω γὰρ τῶν ἄλλων ἁπάντων βασιλεύει Χριστός, ὥστε μὴ μεταλαμβάνειν αὐτοὺς τῆς ἐκείνου βασιλείας. ὡς γὰρ ἐχθροὺς τίθησιν αὐτοὺς τῷ κράτει τῆς ἰσχύος αὐτοῦ ὑποπόδιον ἑαυτῷ τοὺς μὴ θέλοντας βασιλεύειν ἑαυτοῖς τὸν Χριστόν. ἐπιστρέψας γάρ φησιν ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ὁ πορευθεὶς καὶ λαβὼν βασιλείαν, ἐκέλευσε τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ προσαχθέντας, ἰταμῶς οὕτω σφαγῆναι. οὕτω τῆς ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ διαφερούσης τῷ λόγῳ τῆς βασιλείας πρὸς τὴν ἀλλοτρίαν, ἀνθρώπων δηλονότι πρὸς ἀνθρώπους, ἔστιν εἰδέναι καὶ πρὸς ἀγγέλους τὸ διάφορον τῷ τρόπῳ τῆς εἰσποιήσεως. (τῶν ἀγγέλων διαφέρει) εἰ γὰρ καὶ ἀγγέλων βασιλεύει μετεχόντων καὶ αὐτῶν αὐτῷ τῶν οὐρανίων χαρίτων, δόξης, δικαιοσύνης, λαμπρότητος, ὧν καὶ αὐτῶν Χριστὸς καὶ βασιλεύς.

προβάλλονται τὸν ἴδιον δή. τοῦτο δ᾽ ἔστι τῶν ἀδυνάτων ἅμα καὶ ἀτοπωτάτων. ἀδύνατον γὰρ ἕνα τινὰ τῶν ἁπάντων ἀνθρώπων εὑρεθῆναι πᾶσιν ἀνθρώποις ὅσοι τε γενήσονται. πάντες γὰρ ὁμοῦ εἰς μίαν συντελοῦσιν ἐκκλησίαν καθολικήν, οἷς πᾶσιν ἕνα τινὰ τῶν ἀνθρώπων εὑρεθῆναι ἱκανὸν ἄρχειν, ἀδύνατον, ἀρχὴν ἔχοντα ἐκ τῶν προγεγονότων, μᾶλλον δὲ ἐκ τῶν πρὶν γεννηθῆναι προεγνωσμένων, καὶ ἐκλελεγμένων διὰ τῶν παρόντων ἐπὶ τοῦ μέλλοντος ἐπεκτεινομένην. οὐ γὰρ ἀρχὴν ἁπλῶς καὶ δύναμιν ἐπιζητοῦμεν διικνουμένην διὰ ἀλληλοδιαδόχων καὶ διηνεκίζουσαν ἀπ᾽ ἄκρου ἐς ἄκρον, ἀλλὰ τὸν ἔχοντα τοιαύτην ἀρχὴν καὶ δύναμιν, ὃν καὶ ἀρχὴν λέγομεν, ὃν καὶ τῆς μιᾶς ἐκκλησίας πρεσβεύομεν ἄρχοντα, καὶ κεφαλὴν τοῦ καθολικοῦ σώματος. τοῦτον δὲ ἕνα τινὰ τῶν ἁπάντων ἀνθρώπων εἶναι, ἀδύνατον. ἄτοπον δὲ πάλιν μίαν ὁμολογοῦσιν ἀρχήν, ἑνὸς δηλονότι εὐαρμόστου σώματος μίαν ἐφαρμόζουσαν ἀναλόγως κεφαλήν, δύο ἐπιπλάττεσθαι. μεταπλάττοιτο γὰρ ἂν εἰς τέρας δικέφαλον τὸ σῶμα. ὥσπερ γὰρ ἄμορφον τὸ ἀκέφαλον, οὕτως ἄσχημον καὶ τὸ πολυκέφαλον σῶμα. καὶ καθάπερ δίσωμος κεφαλὴ τερατώδης, οὕτω καὶ τερατῶδες σῶμα δικέφαλον. πόθεν δὲ ἡ πλάνη; ὅτι γὰρ μίαν καθολικὴν ἐκκλησίαν ὁμολογοῦσιν ὀρθῶς, καὶ τῇ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ὁμολογίᾳ συμφώνως, πρόδηλον. ὅτι δὲ καὶ μίαν κεφαλὴν ταύτῃ κατάλληλον, καὶ τὸν Χριστὸν κεφαλὴν τῆς ἐκκλησίας δοξάζουσιν, οὐδεὶς ἀγνοεῖ. πόθεν οὖν πλάνη; ὅτι τὸν Πάπαν (ἔστω δὲ σὺν εὐφημίᾳ τὸ πρόσρημα) ζητοῦσι στῆναι τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας καθολικὴν κεφαλήν. ὅθεν οὐ δὲ περὶ τῆς ἐκκλησίας εὖ φρονοῦσιν, οὐδὲ τὸν Χριστὸν ἐπιγινώσκουσιν, ὅλως δὲ ἱκανῶς οὐ νοοῦσιν (εἰ μή που κακουργοῦσιν ὑπούλως) ἃ λέγουσιν. εἰπάτωσαν γὰρ εἰς μίαν ὁμολογοῦσιν ἐκκλησίαν καθολικήν, μίαν δὲ κεφαλὴν καθολικήν, τὸν δὲ Χριστὸν ἴσασιν εἶναι τὴν κεφαλήν, τί ἔτι δευτέρας κεφαλῆς ζητοῦσι χρείαν; ἢ τὴν ἐκκλησίαν ἀνάγκην παραχαράττειν, ἢ τὸν Χριστὸν τῆς ἐκκλησίας περιορίζειν. τοῦτο δὲ αὖ ἴδοις τοὺς ἄνδρας γενναίως ταραττομένους καταμηχανᾶσθαι ἀνερυθριάστως. πρῶτον μὲν περὶ τὴν ἐκκλησίαν κακουργοῦσιν, ἐπειδὴ γὰρ μίαν πιστεύειν ἀνάγκη τὴν καθολικήν, καὶ τοῦτο καὶ αὐτοὶ ὁμολογοῦσιν ἐν τῷ συμβόλῳ ἐκφερόμενον. ὃν δὲ αὐτοὶ κεφαλὴν καὶ ἄρχοντα τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας εἰσάγουσιν, Ῥώμης ἐστὶν ἀρχιερεύς, προστιθέασι τῷ δόγματι τὸ Ῥωμαϊκὴν ἐκκλησίαν, καὶ ἀποστολικὴν δὲ τὴν αὐτήν. Ῥωμαϊκὴν τοίνυν φασὶ τῷ εἴδει, ἵνα τὴν τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας κεφαλήν, καὶ ἀρχήν, εἰς ἀρχὴν καὶ κεφαλὴν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας μετακεντρίσωσι, διὸ καὶ τὴν καθολικὴν μεταπλάττουσιν. ἡμεῖς δὲ τί φαμέν; Ὅτι τὸν μὲν Ῥώμης ἀρχιερέα, κεφαλὴν μὲν τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας καὶ ὀρθῶς οἴδαμεν, καὶ εὐγνωμόνως ὁμολογοῦμεν, ὅρους ἐπιγινώσκοντα καὶ τῆς ἐκκλησίας τῆς ὑπ᾽ αὐτόν, καὶ τῆς ἐξουσίας τῆς ὑπ᾽ αὐτοῦ, οὐ δὲ γὰρ τυράννους ἐπισακτέον τῇ ἐκκλησίᾳ, ὅρους μὲν μεταίροντας πατρῴους, δόγματα δὲ καινοτομοῦντας, καὶ Χριστὸν αὐτὸν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας περιορίζοντας, τουτέστι καταβάλλοντας τῆς ἀρχῆς. (ἐν τῷ μυστηρίῳ τῶν θανόντων) ἱεροπρεπέστατα γὰρ ὁμοῦ καὶ θεοπρεπέστατα ἔφη Διονύσιος μὴ ἕπεσθαι τὸ θεῖον ὑπηρετικῇ τῇ ἀρχιερατικῇ ἐξουσίᾳ, αὐτὴν δὲ μᾶλλον ὑποφητικῶς λειτουργεῖν τῇ θείᾳ χάριτι. εἰ γὰρ καὶ ζῶντας νόμους, καὶ ἐμπνους προσαγορεύσαις, ἀλλ᾽ οὐχ ὥστε νομοθετεῖν ἀφ᾽ ἑαυτῶν, ἢ τὸ δεινότερον ἀντινομοθετεῖν Θεῷ, ἀλλ᾽ ἵνα τὰ ὑπὸ Θεοῦ νομοθετηθέντα ἐκφαντορικῶς ὑπαγορεύωσιν, εἶπε γάρ φησι Κύριος ὁ Θεὸς τῷ

Μωϋσῆ, λάλησον τοῖς υἱοῖς Ἰσραήλ, τὸ, καὶ τὸ, καὶ οὐδὲν πρόσθες, μὴ δὲ ἄφελε οὐδέν. καὶ ὁ Σωτὴρ, πορευθέντες φησὶν εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα κηρύξατε, διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν πάντα ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν. ὁ δὲ Παῦλος καὶ δριμύτερον καθάπτεται τῶν ἄλλο τι εὐαγγελιζομένων, παρ' ὃ παρέλαβον. Βασίλειος δὲ ὁ μέγας (καὶ ἐν τοῖς ὅροις) μηδὲν δέχεσθαι ἀξιοῖ ἑαυτὸν, ἂν ἀφ' ἑαυτοῦ λαλῇ, ἐν τῇ ἐξαημέρῳ. ἐν δὲ τοῖς ἠθικοῖς μὴ δὲ ἐνθυμηθῆναι τι εὔχεται, ὃ μὴ ἐμφέρεται ἐν γραφαῖς ἁγίαις, μὴ ὅτι γε καὶ τἀναντία τοῖς διαγορευομένοις θεόθεν ἀπαγορεύειν, καὶ ὁροθετεῖν. τοῦτο μὲν οὕτως ὁμολογοῦμεν. καὶ εἰ τοιαύτην κεφαλὴν βούλονται τὸν Πάππαν (ὡς δὴ καὶ ἐστὶ) λέλυται τὸ σκάνδαλον· τῆς δὲ καθολικῆς ἐκκλησίας οὕτω φαμὲν ἀδύνατον εἶναι τὸν Πάππαν τὴν καθολικὴν κεφαλὴν, ὡς ἀδυνάτως ἔχει εἶναι τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν τὴν Ῥωμαϊκὴν, ἢ τὴν ῥωμαϊκὴν τὴν καθολικὴν, ὡς ἀδύνατον εἶναι σῶμα ὅλον τῶν μελῶν ἕν, ἢ ἓν τῶν μελῶν τὸ ὅλον σῶμα. πρῶτον μὲν οὖν οὕτω ταράττονται. Ἔπειτα δὲ καὶ ἄλλως τὴν ἐκκλησίαν συγχέουσι καὶ διαιροῦσι μὲν ἴσως εἰκότως, πρὸς δὲ τὸ σφίσι συμφέρον ταῖς διαιρέσεσι κατακέχρηνται, ἀποστολικὴν μὲν γάρ φασι τὴν ἐκκλησίαν λέγεσθαι, ἵνα τῆς πάλαι τῆς προφητικῆς ἀποστήσωσι. πάλιν δὲ τὴν μὲν τῶν θριαμβευόντων ἀπὸ τῆς τῶν ἀγωνιζομένων ἀποδιιστᾶσι. τῷ τίνι λόγῳ; ἵνα τινὰ ἐξεικονίσωσιν ἐκκλησίαν καθ' ἡμᾶς μίαν τε καὶ καθολικὴν, ἧς δύναιτ' ἂν ἁρμοζόντως εἷς τις τῶν καθ' ἡμᾶς ἤτοι τῶν ἀποστόλων, ἢ καὶ μετὰ τοὺς ἀποστόλους εἶναι κεφαλή. ἀλλ' ὅτι μὲν οὐδεὶς τῶν ἀποστόλων αὐτῶν κεφαλὴ ἦν τῆς κατ' αὐτοὺς ἐκκλησίας παρόντος μὲν τοῦ σωτῆρος, οὐδεὶς τολμήσειεν ἀντερεῖν, ὅτι δὲ οὐδὲ μετὰ τὴν πρὸς τὸν Πατέρα τοῦ σωτῆρος ἀνάληψιν, δι' ὧν ἔπραξαν οἱ ἀπόστολοι καταλελοίπασι πάσης φωνῆς καὶ γλώττης εὐηχέστερον. τὴν δὲ ἐκκλησίαν διακρίσεων τινῶν, καὶ διαφορῶν εἶναι ἐπιδεκτικὴν, φαμὲν καὶ αὐτοὶ, εἰς μίαν δὲ ἰδέαν, ἓν εἶδος, μίαν ὁλομέλειαν, ἓν σῶμα, μίαν ἐνδελέχειαν πάσης συντρέχειν ὁμολογοῦμεν. τὸ γοῦν ἐν τῷ συμβόλῳ τοῖς πατράσι ῥηθὲν (ἀποστολικὴν) οὔ φαμεν εἰρῆσθαι πρὸς τὸ ἀποσπάσασθαι τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας τὴν ἀποστολικὴν, ἢ καθολικὴν τινὰ ἐκκλησίαν εἰδοποιηθῆναι τὴν ἀποστολικὴν μόνην, ἀπεσχοινισμένην τῆς προφητικῆς. μία γὰρ εἰσὶν ἀμφότεραι καθολικὴ, ἓν ἔχουν ἀμφότεραι Πνεῦμα, καθὼς φησὶν ὁ ἀπόστολος· ἔχοντες φησὶ τὸ αὐτὸ Πνεῦμα τῆς πίστεως (καθὼς γέγραπται, ἐπίστευσα, διὸ ἐλάλησα) καὶ ἡμεῖς πιστεύομεν, διὸ καὶ λαλοῦμεν. καὶ ὁ Πέτρος ἐν αὐτοῖς τὸ τοῦ χριστοῦ Πνεῦμα προμαρτυρόμενον τὰ εἰς χριστὸν παθήματα, καὶ τὰς μετὰ ταῦτα δόξας προσμαρτυρεῖ. τὰς αὐτὰς ἔχουν ἐπαγγελίας (ἃς οὐκ ἐκομίσαντο, τοῦ Θεοῦ περὶ ἡμῶν κρεῖττόν τι προβλεψαμένου, ἵνα μὴ χωρὶς ἡμῶν τελειωθῶσι) τὸν αὐτὸν ἔχουν χριστὸν, εἴπερ εἷς Θεὸς, εἷς μεσίτης Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων ἁπάντων, (ὅσοι ποτὲ κατηλλάγησαν, καταλλάττονται, ἢ καταλλαγήσονται) ἄνθρωπος Ἰησοῦς. καὶ πάλιν Ἰησοῦς χριστὸς χθὲς (φησὶ) καὶ σήμερον, ὁ αὐτὸς καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας. πλὴν ἐκείνοις ἦν τὰ πράγματα ἐν τύπῳ καὶ σκιᾷ, (σκιὰν γάρ φησιν ἔχων ὁ νόμος οὐκ αὐτὴν τὴν εἰκόνα τῶν πραγμάτων) καὶ χριστὸς ἐν ὑποσχέσει, (κεκρυμμένον γὰρ τὸ μυστήριον καὶ τεθησαυρισμένον καιροῖς ἰδίοις) ἡμῖν δὲ χριστὸς παραγενόμενος ἀρχιερεὺς πλήρης οὐ τύπου καὶ σκιᾶς, ἀλλὰ πλήρης χάριτος καὶ ἀληθείας. τὸ τοίνυν ἐν τῷ συμβόλῳ λεγόμενον (ἀποστολικὴν) οὐδετέραν θατέρας χωρίζει, ὥστε θατέραν χωρὶς, μίαν εἶναι καθολι-

κὴν ἐκκλησίαν. ἀλλὰ τῆς μιᾶς, καὶ ταύτης καθολικῆς ἐκείνου τοῦ μέρους ἡμᾶς εἶναι πιστεύειν δηλοῖ, ὅπερ ἔλαβε παραγενόμενον τὸν χριστὸν, οὐκ ἔτι κατὰ τὰς προφητικὰς σκιαγραφίας προφητευόμενον καὶ ἐρχόμενον, ἀλλὰ κατὰ τὸ ἀποστολικὸν κήρυγμα εὐαγγελιζόμενον, καὶ ἐληλυθότα, καὶ κρείττονος εἰσαγωγῆς ἐπαγγελίαν, καὶ πραγμάτων εἰκόνα, οὐ μὴν σκιὰν, ἐπείπερ πῶς ἂν ἄλλως θεραπεύσοιμεν μίαν μόνην καθολικὴν (οὕτω γὰρ ἐν τῷ συμβόλῳ πιστεύειν ὁμολογοῦμεν) ἐκκλησίαν; πῶς ἀποκλείσωμεν τοὺς ἓν ἐσχηκότας Πνεῦμα; τὸν αὐτὸν Χριστὸν; τὰς αὐτὰς ἐπαγγελίας ἐν αὐτῷ; πῶς ἐκλειψόμεθα ὅ φησι Παῦλος, ἐποικοδομηθέντες ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῶν ἀποστόλων καὶ προφητῶν; ὄντος ἀκρογωνιαίου αὐτοῦ χριστοῦ, ἐν ᾧ πᾶσα οἰκοδομή; οὐ γὰρ ἄλλον ἐκέκτηντο οὐδέτερον θεμέλιον. οὐδὲ ἀπόστολος θεμέλιον εἶπε τῶν ἀποστόλων τὸν χριστὸν, ἀλλὰ καὶ τῶν προφητῶν. πῶς δ' ἂν εἴη αὐτὸς ὁ χριστὸς ὁ λίθος ὁ ἐκλεκτὸς, ὁ ἔντιμος, ὁ ἀσφαλίστης τεθεὶς εἰς θεμέλιον τῆς μυστικῆς Σιών; πῶς ἂν εἴη (φημί) ἀκρογωνιαῖος, εἰ μὴ ἀμφοτέροις ὑποκείμενον; οὐ γὰρ μόνον τῷ μεσίτης εἶναι Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, οὐδὲ τῷ τὰ πόρρω καὶ τὰ ἐγγὺς, τοὺς ἐξ Ἰσραὴλ δηλονότι καὶ τοὺς ἐξ ἐθνῶν εἰς ἓν συνδῆσαι, ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον τῷ τοὺς ἐξ Ἰσραὴλ τὸ πρόπαλαι, καὶ τοὺς νυνὶ εἰς μίαν ἐκκλησίαν συναρμόζειν ἀκρογωνιαῖος λέγεται λίθος; εἰ γὰρ διὰ τὸ τοὺς ἔξω τῶν ἐπαγγελιῶν καὶ τοὺς τὰς ἐπαγγελίας λαβόντας ἑνοῦν λέγεται ἀκρογωνιαῖος, πῶς οὐχὶ διὰ τοὺς τὰς αὐτὰς λαβόντας ἐπαγγελίας πάλαι μὲν ἐν σκιᾷ, κατὰ δὲ τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου ἐν εἰκόνι καὶ πράγματι; οὕτως οὖν τῆς παλαιᾶς ἐκκλησίας, τουτέστι τῆς προφητικῆς καὶ τῆς νεολέκτου, τουτέστι τῆς ἀποστολικῆς νοητέον ὑγιῶς τὴν διαφοράν. οὐ γὰρ ἀλλήλας διαιρετέον, καὶ διαφόρους κεφαλὰς καὶ θεμελίους ἑκατέρᾳ χωρὶς προσνεμητέον. θεμέλιον γὰρ ἄλλον οὐδεὶς δύναται θεῖναι παρὰ τὸν κείμενον, ὅς ἐστιν ὁ χριστός. εἰ δὲ τοὺς πάλαι τοὺς ὑπὸ νόμον, τοὺς ἐν σκιᾷ, οὐ διαιρετέον τῶν νέων, τῶν ἐν χάριτι. εἰ μὲν εἰς ἄλλο οὐδὲν, ἀλλὰ γοῦν εἰς διαφόρων κεφαλῶν καὶ ἀρχῶν ὁλοκληρείαν, πῶς τούτῳ τῷ λόγῳ χωρίσειέ τις ἀνυπευθύνως τὴν ἐκκλησίαν χριστοῦ εἰς τὴν τῶν πνευμάτων τῶν τετελειωμένων, καὶ τῶν ἔτι ἐν σαρκὶ τῶν ἀγωνιζομένων, πῶς ἑκατέρα χωρὶς ἔσται ποτὲ καθολικὴ, ἀλλὰ μὴ μέρος ἑκατέρα τῆς μιᾶς καθολικῆς, καθὼς φησὶν ὁ θεσπέσιος Αὐγουστῖνος ἐν μζ, τῶν ἀπορουμένων τῆς Παλαιᾶς καὶ Νέας; πῶς ἀποκληρώσομεν ἐκείνῃ μὲν ὡς ἐν εὐφροσύνῃ τὸν χριστὸν, ταύτῃ δὲ ὡς ἐν ἀγῶσι τὸν Πάπαν κεφαλήν; καὶ μὴν (καὶ πρὸς τὴν χρείαν τῆς ἐκκλησίας ἀποβλεπτέον τοὺς ἐν ἀνάγκαις,) ἰσχυροτέρας δεῖται ἐπικουρίας, οὐ προφητικῆς, οὐκ ἀποστολικῆς, (κἂν Πέτρον εἴποις, κἂν Παῦλον αὐτὸν, κἂν ἄγγελον, (διὰ τοῦτο γὰρ οὐ πρέσβυς, οὐκ ἄγγελος, ἀλλ' αὐτὸς ὁ Κύριος ἐλθὼν ἡμᾶς ἔσωσε) πολλοῦ γε δεῖ Παπικῆς, ἢ Πατριαρχικῆς. εἰ δὲ πρὸς τὰς διαιρέσεις ἀπείδοις τῆς ἐκκλησίας, καθ' ἃς πολυτρόπως θεωρεῖται διαιρουμένη ἡ ἐκκλησία εἰς ἐκκλησίας, οὐδεμία διαίρεσις οὐδαμῶς ἰσχύσειε ποτὲ, οὐδὲν ὅλως ἐκκλησίας μέλος ἢ μέρος. τουτέστιν οὐδεμίαν ἐκκλησίαν χωρὶς καθολικὴν ἀπεργάσασθαι. εἰσὶ μὲν ἐκκλησίαι πολλαὶ, καὶ πλουτοῦσαι καθ' ἑκάστην ἰδίας ἀρχὰς καὶ κεφαλὰς, ἅπασαι δὲ ὁμοῦ μίαν συντελοῦσι καθολικὴν, ὡς μέλη ἅπασαί τε αἱ ἐκκλησίαι, καὶ αὐτοὶ οἱ τῶν ἐκκλησιῶν τῶν καθ' ἑκάστην προκαθεζόμενοι καὶ ἐξάρχοντες, ὧν ἁπασῶν μίαν καθολικὴν ἐκκλησίαν συντελουσῶν, κεφαλὴ καθολικὴ ἐστὶν ὁ χριστὸς, καὶ ἄκουε τί φησιν Αὐγουστῖνος ἐν τῷ προδηλω-

θεότητι μζ', τῶν ἀπορουμένων τῆς Παλαιᾶς καὶ Νέας. οὐ μόνον ἡμεῖς (φησὶν) ἀλλὰ καὶ οἱ ἄνω πολῖται τῆς ἐκκλησίας εἰσὶ μέλη, ἧς ὁ Χριστὸς ἐστὶ κεφαλή. εἰ τοίνυν μία ἡ ἐκκλησία λέγεται, οὐκ ἀσύμφωνον. μία γὰρ λέγεται, ὅτι μίαν ἔχει κεφαλήν, ἥτις ἐστὶν ὁ Χριστός. ἐπεὶ δὲ πάλιν, ὅτι καθάπερ διάφορα μέλη εἰσίν, οὕτω καὶ δυνάμεις πνευματικαὶ (ἐν αἷς καὶ ἡμεῖς συναριθμούμεθα) διάφοροι εἰσίν. οὐ χεῖρον καὶ ἀέριοι λέγονται. διὰ τοῦτο γὰρ διάφοροι εἰσίν, ἵνα μὴ ἑκάστη δύνηται τὰ πάντα, ἀλλὰ πᾶσαι ὁμοῦ σῶμα ὦσι Χριστοῦ, ὅτι αὐτὸς ἐστὶν ἡ κεφαλὴ τοῦ σώματος τῆς ἐκκλησίας, ἐξ ἧς ἅπαν τὸ σῶμα ὑφίσταται, τουτέστιν ἐξ ἧς τὰ πάντα τά τε ἐν οὐρανῷ, καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς τὴν γένεσιν, εἴτουν ὕπαρξιν καὶ ὑπόστασιν ἔχουσι. ταῦτα ἐστὶν ἅ φησιν Αὐγουστῖνος. καὶ εἰκότως. Δεῖ γὰρ ὑπὲρ πᾶσαν ἀρχὴν καὶ ἐξουσίαν τὸν Χριστὸν προκαθέζεσθαι, μόνον παρὰ Πατρὸς λαβόντα τὴν τῆς δυνάμεως ἑαυτοῦ, μεθ' οὗ ἡ ἀρχή. μόνον περιζωννύμενον τουτὶ τὸ κράτος, ταύτην τὴν ἀρχήν, ἵνα κυριεύῃ ἐν μέσῳ τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ, τὴν ἐκκλησίαν αὐτοῦ διέπων ἐν ὁσιότητι καὶ δικαιοσύνῃ. οἱ δὲ λοιποὶ πάντες κἂν μερικὰς ἀρχὰς πιστευθέντες, ἀλλὰ Χριστῷ τῷ βασιλεῖ τῶν βασιλευόντων, τῷ Κυρίῳ τῶν κυριευόντων τῷ μόνῳ δυνάστῃ ἅπαντες ὑποτεταγμένοι εἰσίν, ἢ οὐκ ἂν ληροῦμεν ἄντικρυς, καὶ μελαγχολοῦσι παραπλήσιον παραφρονοῖμεν, ἄλλως ἀναπλάττοντες τῆς ὅλης ἐκκλησίας τὴν ἰδέαν, ἄλλως τὸν οἶκον Κυρίου οἰκοδομοῦντες, ἄλλως κατασκευάζοντες τὸ εἶδος, παρ' ὃ αὐτὸς ὁ τῆς ἐκκλησίας ἀρχιτέκτων Θεὸς κατεσκεύασε. Μωσῇ τῷ θεόπτῃ κατὰ τυπωποιΐαν τῆς ἐκκλησίας, ἥτις ἦν ἡ Σκηνή, οὐδὲν παρ' ἑαυτοῦ ἀφίετο πρᾶξαι. ὅρα γάρ φησι πάντα ποιήσεις κατὰ τὸν τύπον τὸν δειχθέντα σοι ἐν τῷ ὄρει. καὶ Βεσελεὴλ εἰσάγει) Πνεύματι σοφίας ἐμπνευσθείς, ὡς ἂν συγνοίης ὅθεν τῆς ἐργασίας ἡ σύνεσις, ἥ τε τῆς τέχνης ἰσχύς. ἡμεῖς δὲ ἀκίνδυνον νομοῦμεν ἰδίους ἀναπλασμοὺς περιτίθεσθαι τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ τηλικαύτην οἰκοδομὴν παραχαράττειν ἀνθρωπίναις φαντασίαις, καὶ μεταρρυθμίζεσθαι οὕτως ἀδεῶς ἀμφὶ τὴν ἐκκλησίαν, ὡς δῆθεν μὴ ἱκανῶς φροντίσαντος αὐτῆς τοῦ τῶν ὅλων Θεοῦ, ὃ δὲ οὕτω σοφῶς καὶ περιμεριμνημένως τὰ κατ' αὐτὴν περιειργάσατο, ὥστε καὶ αὐταῖς ταῖς τῇ σοφίᾳ προσυποδρευούσαις σοφαῖς καὶ αὔλοις δυνάμεσι διὰ τῆς ἐκκλησίας τὴν ἰδίαν σοφίαν ἐμφῆναι, τὰ ἄδηλα καὶ τὰ κρύφια τῆς ἰδίας φιλανθρωπίας μυστήρια, διὰ ὑποβεβηκυίας ταξιαρχίας τῆς ἐκκλησίας τὰ ὑπερβεβηκότα τῶν ἀγγέλων τάγματα παραδόξως μυσταγωγῶν, ἵνα φανῇ διὰ τῆς ἐκκλησίας (φησὶ) ταῖς ἀρχαῖς καὶ ταῖς ἐξουσίαις ἐν τοῖς αἰῶσι τοῖς ἐπερχομένοις ἡ πολυποίκιλος σοφία τοῦ Θεοῦ. καὶ ἄτοπον οὐδὲν τὰς οὐρανίας ἐκείνας, τῶν ὄντων τε τὰς γνώσεις καὶ τῆς τῶν ὄντων, καὶ αὐτῆς ὀντότητος ὑπερουσίου αἰτίας τὴν εἴδησιν (ὡς γοῦν ἐνὸν φύσει κτιστῇ καὶ αὔλῳ) αὐτὰς μανθάνειν ἐκ τῆς καθ' ἡμᾶς ὑλαίας ἱεραρχίας, καὶ οἷον φωτίζεσθαι ἐκ τῆς φωτιζομένης τάξεως τὴν δευτεροφανῶς μὲν (ὡς πρὸς τὰς πρωτουργέτιδας ἀκτῖνας) ὑπερλάμπρως δὲ καὶ ὑπερτελείως (ὡς πρὸς τὰ καθεξῆς) φωτίζουσαν. ἄτοπον οὖν οὐδὲν εἰ τῆς τῶν αἰτιῶν γνώσεως ἐκεῖθεν εἰς ἡμᾶς ἀγαθοδώρως μετοχετευομένης δι' ἡμῶν αὖθις ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων ἀνατρέχει ὡς αὐτὰς ἡ τῶν ἐκβάσεων εἴδησις. Τί δαί, ὅτι οὐδὲ φύσις ἐστὶ ταῖς τάξεσιν ἐκείναις ἡ γνῶσις, (μεταλαμβάνουσι γὰρ ἀπὸ Θεοῦ χάριτι ὥσπερ δὴ τὸ ὅ,τι εἰσίν, οὕτω καὶ τὸ ὁποῖαι εἰσὶ τὴν γνῶσιν, καὶ τὸ εἶναι φημὶ καὶ τὸ εἰδέναι) διὸ δὴ οὐκ εἴργεται ἡ θεία φύσις, καὶ φύσεως ἁπάσης ὑπερφυῶς δημιουργὸς εἰδέναι, ἢ προορίζειν, ἃ προάγειν, ἢ

τελειοῦν

τελειοῦν τῶν πρεσβυτέρων τινά, μὴ καὶ τῶν μέσων τάξεων συνειδυιῶν συνδιοριζουσῶν συμπροαγουσῶν, συντελειουσῶν. πάντως δὲ ἀνωτέρων εἰσὶ φωναὶ τάξεων κατωτέρας. τίς οὗτος ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης πυνθανομένων τὰς τῷ δεσπότῃ τὴν στολὴν πεφοινιγμένην συνωνισάσας. καθ' ὃν δὴ τρόπον καὶ ὁ ἀπόστολος τὴν πολυποίκιλον σοφίαν τοῦ Θεοῦ γνωρίζεσθαι ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας ταῖς ἄνω στρατιαῖς παρασημαίνεται. θείας γάρ ἐστιν ἐθελουσίου εὐεργεσίας (οὐκ ἀνάγκης) ἡ τῶν δευτέρων χρῆσις αἰτιῶν, χαριζομένης καὶ τοῖς οἷς χρᾶται καὶ τοῖς δι' ἃ χρᾶται καθὰ βούλεται. διαιρείσθω τοιγαροῦν καὶ τῶν εὐφραινομένων ἢ τῶν θλιβομένων ἐκκλησία, πλὴν οὐχ ὡς δύο ὁλοκλήρως διάφοροι ἐκκλησίαι, δυοῖν διαφόροιν ὑποκείμεναι κεφαλαῖν. διαιρείσθω (εἰπεῖν ἅπαξ) ἐκκλησία, ὥσπερ καὶ διαιρεθείη. πάντως τὰ μέλη τὰ ἢ κατὰ ποσόν, ἢ κατὰ ποιόν, ἢ τόποις ἢ χρόνοις, ἢ καταστάσεσι διῃρημένα, οὐδέποτε γένοιντ' ἂν καθ' ἕκαστον καθολικὴ ἐκκλησία, ἀλλ' ἅπαντα τῆς μιᾶς καθολικῆς ἐκκλησίας μέλη, μίαν ξύμπαντα συναπαρτίζοντα καθολικὴν ἐκκλησίαν, ἓν σῶμα μιᾶς κεφαλῆς, ἑνὶ Πνεύματι εἰς μίαν ἐμπνεόμενον σύμπνοιαν, καὶ οἱ ἄλλως τὰς τῆς ἐκκλησίας διαιρέσεις θεωροῦντες, παραπαίουσι πλανώμενοι τὰ πολλὰ περὶ τὴν ἐκκλησίαν. περὶ Χριστὸν δὲ πάλιν αὐτὸν θορυβοῦσι) τῆς Ῥωμαϊκῆς μονοκρατορίας οἱ ὑπερασπισταὶ οὐδὲν ἧττον, ἢ περὶ τὴν ἐκκλησίαν. αὐτὸν γὰρ ἐξορίζουσι τῆς ἐκκλησίας, ἵνα τὴν καθολικὴν αὐτῶν κεφαλὴν ἀντικαταστήσωσιν ἀντὶ Χριστοῦ, οὐδὲ τὰς φωνὰς αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ δυσωπούμενοι, ὅτι ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμὶ ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος. οἷον γὰρ αὐτὸν τὸν ἡμέτερον Σωτῆρα πᾶσαν ὅλον ἀπεκδυσάμενον τὴν οἰκείαν ἀρχήν, διαδόχοις παρακεχωρηκέναι τοῦ ἄρχειν, αὐτὸς ἄνω που τῶν γινομένων ἐπόπτης καθήμενος, ἅπαξ καὶ μόλις τὴν ὅλην τῆς κηδεμονίας τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ὑφεσὼς μέριμναν. φέρε δὲ ἴδωμεν, εἰ ἀνεκτὸν ἐστὶ Χριστὸν ἀναστέλλοντας τῆς ἐκκλησίας, ἄλλην κεφαλὴν καθορᾶν ἐγκεντρίζοντας. Τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας μίαν φαμὲν ζητεῖσθαι καθολικὴν κεφαλὴν ὅλον τὸ σῶμα καὶ καθ' ἕκαστον μέλος ἁρμοδίως συναρμολογοῦσαν, κηδομένην, καὶ ἰθύνουσαν τὸ πᾶν προσφόρως, χορηγοῦσαν τὰς καταλλήλους κινήσεις τε καὶ ἐνεργείας, καὶ ζωώσεις εἰς καταρτισμὸν τοῦ ὅλου σώματος, τὴν αὐτὴν καὶ δοξάζουσαν τὰ δόξης ἐπιδεκτικά, καὶ δὴ καὶ διακρίνουσαν, καὶ κολάζουσαν τὰ κολάσεως ἄξια, ἢ ἐκκοπῆς, μὴ δὲ αὐτῶν τῶν μελλόντων ἀμελοῦσαν, μέλλοντες γὰρ ἦσαν ἐκεῖνοι, περὶ ὧν ἔλεγεν ὁ ἀπόστολος, τοῦ Θεοῦ περὶ ἡμῶν κρεῖττόν τι προβλεψαμένου. καὶ γὰρ καὶ τὰ μὴ ὄντα ὡς ὄντα, καὶ τὰ μέλλοντα ὡς παρόντα ἐστὶ Θεῷ. τούτων οὖν ἁπάντων εἰς ἓν συντρεχόντων σῶμα, μίαν δὲ φαμὲν καταλλήλως εἶναι τὴν κεφαλήν, εἰς αὐτὰ ξύμπαντα ἀφορῶσαν, καὶ διὰ πάντων διήκουσαν καὶ ἀνήκουσαν εἰς πάντα, ἐκεῖθεν γὰρ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς καταρρεῖ ἐπὶ τὴν ὅλην ἁρμονίαν τοῦ σώματος πᾶσα κίνησις, ἐνέργεια, ζωή, δόξα, ὡς μύρον ἐπὶ κεφαλῆς τὸ καταβαῖνον ἐπὶ πώγωνα τὸν πώγωνα τὸν Ἀαρών, ἐπὶ τὰ ἐμπρέποντα μέλη τῆς ἐκκλησίας, οἷον τινὰ πώγωνα τοῦ σώματος. ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τὴν ὤαν τοῦ ἐνδύματος αὐτοῦ, διὰ τοῦ κρασπέδου δηλούσης τῆς γραφῆς καὶ τὰ ἀκρότατα μέλη τῆς ἐκκλησίας, εἰς ἃ καὶ αὐτὰ ἐκεῖθεν ἐκ τῆς κεφαλῆς ἐπιψεκάζει ἡ χάρις ὡς μύρον ἐπικαταβαῖνον ἐπὶ τὴν ὤαν τοῦ ἐνδύματος αὐτοῦ Ἀαρών, ὅθεν καὶ ἐπὶ τὰ ὄρη (εἶεν δ' ἂν ὄρη οἱ στύλοι τῆς ἐκκλησίας λεγόμενοι τῷ ἀποστόλῳ, περὶ ὧν φησὶν ὁ προφήτης, ἀναλαβέτω τὰ ὄρη εἰρήνην τῷ λαῷ, οὐ γὰρ ἑαυτοῖς μόνον) ὡς οὖν δρόσος Ἀερμών, ἡ καταβαίνουσα ἐπὶ τὰ ὄρη Σιών. ἔστι γὰρ καὶ ὄρη μὴ Σιών.

Κεφαλὴ

Κεφαλὴ τοίνυν ἐπιζητεῖται ἡ καθολικὴ, ὅλῳ τῷ σώματι ἀναλογοῦσα, καὶ χορηγοῦσα πᾶσι μέλεσι τὰ ἁρμόζοντα καὶ μέχρι κολάσεως. μὴ γάρ μοι οἰέσθω τις ἱκανὴν εἶναι καθολικῆς ἐκκλησίας κεφαλὴν καθολικὴν τὴν μὴ δυναμένην τὴν αὐτὴν ἐκτάσιν ταῦτα πάντα. ἀλλὰ φασὶ τὸν χριστὸν μὴ παρεῖναι τῇ ἐκκλησίᾳ νυνὶ σωματικῶς. οὗτοι δὲ εἰσὶν οἱ τῆς ἐν τοῖς μυστηρίοις εὐχαριστίας ἀπεραντολογούμενοι τοῦ Σωτῆρος παρουσίας φάσκοντος ὡς ἐπεὶ χριστὸς τῇ ἰδίᾳ Θεότητι ἀοράτως πάρεστιν. ἔστι δ᾽ ἄκρως ἑνωθεῖσα ἡ ἀνθρωπότης τῇ Θεότητι. ὥστε ὅπου ἂν εἴποις εἶναι τὴν τοῦ χριστοῦ Θεότητα, ἐκεῖ καὶ τὴν ἀνθρωπότητα συμπαρεῖναι ἀνάγκη, λοιπὸν καὶ τὴν ἀνθρωπότητα ἀοράτως παρεῖναι κατά τινα παρουσίας τρόπον ἀπόρρητον, πλὴν ἔσω, μὴ παρέστω σωματικῶς ὁ χριστὸς, ἄνω τῷ Πατρὶ καθεζέσθω, ὅπου καὶ ᾤχετο ἀπιών. παρεῖναι μὴ ἀνάγκη φαίην ἂν ἐγὼ ἀλλοτρόπως τὸν χριστὸν, ἢ ὡς αὐτὸς ἡ τοῦ πατρὸς ἐνυπόστατος σοφία ἐπίσταται προσῆκον, ἢ καὶ μεμψόμεθα, ὅτι τυπικώτερον πάλαι πρότερον τῇ ἐκκλησίᾳ, ὕστερον δὲ καὶ σωματικώτερον κατὰ τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, ἔσχατον δὲ πνευματικώτερον τῆς τῶν πραγμάτων καταστάσεως οὕτως ἀπαιτούσης; μὴ γένοιτο. ἐγὼ δὲ καὶ παρεῖναι τὸν χριστὸν, καὶ σωματικῶς παρεῖναι τεθαρρηκότως ἀποφαίνομαι. μὴ γνωρίζεσθαι δὲ (καθὰ καὶ ποτὲ) ἐληλυθὼς εἰς ἴδια, ἀπὸ τῶν ἰδίων λεγομένων. ἀγνοοῦνται γὰρ τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν (πῶς γὰρ ἂν ἄλλως τὴν Ῥωμαϊκὴν καθολικὴν ἐνόμισαν, εἰ μὴ ἠγνόησαν τὴν καθολικήν; (τὴν καθολικὴν οὖν ἐκκλησίαν ἀγνοοῦντες, (πῶς γὰρ ἐπιγνοῖεν τὴν καθολικὴν οἱ μηδὲ τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐπεγνωκότες; (οὐ γὰρ ἂν ἄλλως ἐνόμισαν καθολικὴν τὴν Ῥωμαϊκὴν εἰ μὴ ἠγνόησαν τὴν Ῥωμαϊκήν. Τὴν οὖν καθολικὴν ἐκκλησίαν, καὶ δὴ καὶ τὴν Ῥωμαϊκὴν ἀγνοοῦντες, οὐδὲ τὸν χριστὸν ἱκανῶς ἐπιγινώσκουσιν, οὐδὲ πῶς ὁ χριστὸς πάρεστι τῇ ἐκκλησίᾳ σωματικῶς. ὅλον οὖν σύλλαβε κατὰ νοῦν τὸ σῶμα τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, καὶ εἴσῃ ἐν ὅλῳ τῷ καθολικῷ τῆς ξυμπάσης ἐκκλησίας τῆς ὑπὸ νόμον, τῆς ὑπὸ χάριν, τῶν εὐφραινομένων, τῶν θλιβομένων, τῶν πάλαι, τῶν νῦν, τῶν μελλόντων, τῶν ἐνεστώτων, κἂν τῷ ὅλῳ σώματι τουτῷ, εὑρήσεις τὸν χριστὸν καὶ σωματικῶς παρόντα, ἵνα σιωπήσω ἅπερ αὐτὸς ὁ Σωτὴρ περὶ τῆς αὐτοῦ παρουσίας τῆς ἐν ταῖς αὐτοῦ ἐκκλησίαις εἴρηκε παρ᾽ Ἰωάννῃ ἐν, α, ἀποκαλύψει, ὅτι αὐτὸς φορῶν τὸν ποδήρη ἐν μέσῳ ἀναστρέφεται τῶν ἑπτὰ λυχνιῶν, αἳ εἰσὶν ἐκκλησίαι ἐπὶ γῆς. ἀλλ᾽ οὖν ἐν τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ πάρεστι σωματικῶς ὁ σωτὴρ ὃν εἰρήκαμεν τρόπον, ἢ ἔδει τὴν κεφαλὴν καταστραφεῖσάν τινα παθοῦσαν ὑπὸ τὴν πτέρναν γενέσθαι ἵνα τοῖς πᾶσι παρείη; καὶ οὐ πάρεστι καὶ τοῖς ποσὶ, καίπερ ὑπὲρ τοὺς ὤμους τῷ λαιμῷ ἐφιζάνουσα στρέφεται. ἀλλὰ ἔδει τὴν Ῥωμαϊκὴν καταλαβόντα τὸν χριστὸν ἐκκλησίαν, ἴσως γε οὐδὲ τὴν Ῥωμαϊκὴν ἁπλῶς, ἀλλὰ καὶ μόνην Ῥώμην αὐτὴν, καὶ τῷ συνεδρείῳ συνεδριάζειν τῶν καρδηναλίων πρεσβυτέρων μετά τινος κόσμου ἀρχιερατικῶς, ἵνα πιστευθῇ τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ παρεῖναι σωματικῶς. ἐκεῖ γὰρ συστησάμενος ὁ Πάππας χορόν τινα ἀρχιερέων μηδὲ ὄναρ φαντασθέντων τὰς ἰδίας ἐπαρχίας (φέρε εἰπεῖν Κωνσταντινούπολιν Ἀλεξάνδρειαν, καὶ τὰς πορρωτέρω) εἶτα καθεζόμενος αὐτὸς ἐν μέσῳ, τοῦτο καθολικὴν ἐκκλησίαν κεχειροτόνηκεν, ἧς αὐτὸς ἡ καθολικὴ δῆθεν κεφαλὴ, οὐκ ἀπεικὸς ἀποτέλεσμα τῶν προληφθείσαις αὐταῖς ἀρχαῖς οἷον τὸ πλάσμα ἐν πλάσματι. οὐκ ἔστιν ὦ φίλοι, οὐκ ἔστιν ἡ ῥωμαϊκὴ ἐκκλησία καθολική. διὸ οὐδὲ ὁ ἐν αὐτῇ ἀρχιερατεύων καθολικὴ δηλονότι κεφαλὴ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας.

ἐγὼ

ἐγὼ δὲ οὐκ εἶναι ἕνα τινὰ τῶν ἁπάντων ἀνθρώπων δύνασθαι φημί. ἐπειδὴ γὰρ ἡ ἐπιστασία ἡ καθολικὴ εἰς τὴν τῆς ἐκκλησίας οἰκοδομήν τε καὶ οἰκονομίαν ζητεῖται, ἡ τοιαύτη δὲ οἰκοδομὴ καὶ οἰκονομία ἐνέργειάν τινα ζητεῖ ἐνδότερα κινοῦσαν τὰς καρδίας, καὶ μορφοῦσαν διὰ τῆς πίστεως τὸν χριστόν. καρδίας δὲ κινεῖν, μόνου Θεοῦ, μόνου δ᾽ ἂν εἴη ἡ καθολικὴ ἐπιστασία. ἀλλὰ τοῦτο ἂν εἴποις κἂν ταῖς μερικαῖς ἐπιστασίαις. ἀλλὰ διὰ τοῦτο αὐτὸς παρέσεσθαι καὶ παρεῖναι αὐτοῖς ὑπεσχέθη ὁ χριστὸς τοῖς ὑπηρετοῦσιν, ἢ οἰκονομοῦσι τὰ τῆς πίστεως μυστήρια, αἰσθητῶς, ἀοράτως, παρέχων τὴν παράλληλον χάριν. ἀλλὰ φαίης τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τῇ καθολικῇ κεφαλῇ παρεῖναι, καὶ πολλῷ μᾶλλον. ἀλλ᾽ αὐτὴν τὴν κεφαλὴν λειτουργικὴν οὖσαν, ἀδύνατον πάσῃ παρεῖναι τῇ ἐκκλησίᾳ σωματικῶς λειτουργοῦσαν τὸ εὐαγγέλιον, ὑπηρετοῦσαν Θεῷ, οἰκονομοῦσαν μυστήρια χριστοῦ, καὶ συνεργοῦντα ἔχουσαν τὸν χριστὸν, δυνάμενον μὲν αὐτὸν τὰ πάντα, τοῖς δὲ ὀργάνοις πρὸς δύναμιν ἐπιμετροῦντα τὰς οἰκονομίας, ᾧ μὲν μίαν, ᾧ δὲ δύο, ᾧ δὲ πέντε ἐγκαταπιθέμενον δραχμὰς, πάσας δὲ οὐδενὶ, οὐδενί. ἐπειδήπερ ἕνα τοίνυν τὰ πάντα πληροῦν ἀδύνατον, ἀδύνατον καὶ κεφαλὴν εἶναι καθολικὴν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας τῶν ἀνθρώπων ἕνα τινά. τί μοι ἐρεῖτε; ἆρ᾽ οὐκ ἀναγκαία ἡ σωματικὴ τῆς καθολικῆς κεφαλῆς παρουσία ὅλῳ τῷ καθολικῷ σώματι τῆς ἐκκλησίας; ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ φατὲ ἀναγκαία, διὰ τοῦτο (μὴ παρόντος καθ᾽ ἡμᾶς τοῦ Σωτῆρος σωματικῶς) ἐπινενόηται ἡ τοῦ Πάπα κεφαλὴ, ἵνα μὴ δηλονότι χηρεύουσα τὸ σῶμα τῆς ἐκκλησίας ἀναλογούσης κεφαλῆς ᾖ. ἡ ἐν τῇ τῆς ἐκκλησίας οἰκοδομῇ καὶ οἰκοδομίᾳ, ὥστε συλλέγεσθαι, ὥστε διοικεῖσθαι, ὥστε ποιμαίνεσθαι οὐκ ἐκζητεῖται ἡ ἐνδομυχοῦσα ταῖς ἐξωτέραις πράξεσι δύναμις, καὶ ἐνδότερον ἐνεργοῦσα; ἀλλ᾽ αὐτὸς ὁ Σωτὴρ παρεῖναι καθυποσχόμενος τοῖς μαθηταῖς ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος, τοιαύτην πνευματικὴν ἔνδον ἐνεργοῦσαν δύναμιν πάσῃ ἀδιαλείπτως τῇ ἐκκλησίᾳ ἐγνώρισεν ἀναγκαίαν, διὸ καὶ ἐμφατικώτερον ἔλεγε μὴ εἶναι αὐτοὺς τοὺς λαλοῦντας, ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα τοῦ Πατρὸς ἐν αὐτοῖς λαλοῦν. καὶ δὴ καὶ σοφίαν αὐτὸς δώσειν ἐπηγγείλατο, ᾗ οὐ δυνηθεῖεν ἀντιστῆναι οἱ ἀντιλέγοντες, σχολῇ γοῦν ταύτης τῆς δυνάμεως ἄνευ συσταίη ἡ ἐκκλησία. ἐὰν γὰρ μὴ Κύριος οἰκοδομήσῃ οἶκον, εἰς μάτην ἐκοπίασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, ἢ συστᾶσα διατηρηθείη. ἐὰν μὴ Κύριος φυλάξῃ πόλιν, εἰς μάτην ἠγρύπνησεν ὁ φυλάσσων. ματαίως φησὶν Αὐγουστῖνος ἐξωτέρωθεν κηρύττεται ὁ λόγος, εἰ μὴ τὸ Πνεῦμα ἔσωθεν κινείη. καὶ τῷ ὄντι κενὰ ἄν τινα ἦν θεάματα τὰ τῆς ἐκκλησίας μυστήρια τῆς ἔσωθεν ἐνεργείας, τῆς τοῦ παρόντος ἀοράτως Χριστοῦ χάριτος ἀμοιροῦντα. συμβόλων μοι νόει τύπον ἐπέχοντας τοὺς ἱερεῖς ἔφη ὁ χρυσόστομος, τῆς χάριτος δὲ εἶναι τὸ πᾶν. καὶ τίς ἂν δεηθείη λόγου τουτὶ πείθοντος μὴ ἐσχάτῃ ἀλογίᾳ συζῶν; πέπεισμαι ἐγὼ οὐδὲ μετὰ τῆς χάριτος ταύτης ἕνα τινὰ τῶν ἁπάντων ἀνθρώπων ὅλης τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας τὸ ἔργον οἷόν τ᾽ εἶναι ἀποτελεῖν, ὃ μόνος χριστὸς παρὰ Πατρὸς δεδεγμένος τελειῶσαι, καὶ τετελείωκεν οὐ διὰ τῆς χάριτος ἀδρανὲς, διὰ δὲ τὸ τοῦ ὀργάνου ἀνάλογον, μὴ δυνάμενον πάσῃ τὸ αὐτὸ παρεῖναι αὐτοπροσώπως τῇ ἐκκλησίᾳ, πάσας δὲ χωρῆσαι τὰς πνευματικὰς χάριτας. περὶ γὰρ χριστοῦ μόνου γέγραπται, ὅτι πλήρης χάριτος καὶ ὅτι αὐτοῦ τὸ πλήρωμα, ὃ ἐκ τοῦ πληρώματος γὰρ αὐτοῦ ἡμεῖς πάντες ἐλάβομεν. καὶ ὅτι ἐν αὐτῷ κατῴκησεν ἅπαν τὸ πλήρωμα τῆς Θεότητος σωματικῶς. Ἀλλὰ πρὸς Θεοῦ

τίς

τὶς ἂν δυνηθείη; ἂν ὅλην τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν μόνος αὐτὸς διαιτᾷν, ἔνθα (κατὰ τὸν ἀπόστολον) καὶ προφήτας εἶναι ἀνάγκη, καὶ ἀποστόλους, καὶ ποιμένας, καὶ διδασκάλους, ἀντιλήψεις, κυβερνήσεις, γένη γλωσσῶν, καὶ ταῦτα πάντα μὴ εἶναι κατὰ τὸν αὐτόν. ἑνὶ γὰρ ἑκάστῳ δίδοται χάρις κατὰ τὸ μέτρον τῆς δωρεᾶς τοῦ Χριστοῦ. ἢ ταῦτα πάντα τὴν ἐκκλησίαν ἀφαιρήτωσαν, ἢ κεφαλήν τινα δότωσαν δυναμένην δι' ἑαυτῆς πάντα ταῦτα ἀποτελεῖν, καὶ τὴν ὀφειλομένην τῷ ὅλῳ σώματι διασώζουσαν συμμετρίαν. τέως μὲν οὖν ἢ κατὰ μόνον τὴν ἐξωτέραν πρᾶξιν τῆς διακονίας, ἢ κατὰ τὴν ἐσωτέραν ἐνέργειαν, ἄνθρωπον ἕνα τῶν ἁπάντων κεφαλὴν καθολικὴν εἶναι λέγουσι τῆς ἐκκλησίας, ἢ πάντως κατ' ἄμφω. κατ' οὐδέτερον γὰρ πρόδηλον ὡς οὐκ ἐροῦσιν. οἴδαμεν δὲ ὅτι ἡ τῆς ἐκκλησίας οἰκοδομὴ, οἰκονομία, ποιμανσία, ἐπιστασία, καρδιῶν ἐστὶ μετασκευὴ, ψυχῶν μετάπλασις, διανοιῶν φωτισμός. δεῖ γὰρ καρδίας κτίζεσθαι καθαρὰς, καὶ Πνεύματι στηρίζεσθαι ἡγεμονικῷ, καρδίας πατέρων δὲ ἐπιστραφῆναι ἐπὶ τέκνα, καρδίας καὶ μὴ ἱμάτια δεῖ διαρρήγνυσθαι ὥστε ποιηθῆναι Θεῷ. ἐκεῖσε δεῖ παραγενέσθαι τὸν οὐράνιον Πατέρα μετὰ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Πνεύματος, καὶ μονὴν ποιῆσαι, ἐγκρίνοντα τοῖς οἰκείοις τὴν ἐκκλησίαν εἰς υἱοὺς καὶ θυγατέρας, μεταποιοῦντα τοὺς υἱοπεποιημένους. καὶ διακενῆς ἂν πονοῖεν ἐξωτερικαὶ οἱαιδήποτε μηχαναὶ, μὴ τῆς ἔσωθεν δυνάμεως ἐνεργούσης. οἴδαμεν δὲ ὅτι ταύτης τῆς χάριτος πλουτοῦσιν οἱ ἱερεῖς, ὡς Χριστοῦ διάκονοι, ἐκείνου φέροντες τὸ πρόσωπον, ἐκείνου διαπρέποντες τῇ ἀξίᾳ, ἐκείνου ἐνεργοῦντες τῇ ἰσχύϊ. λήψεσθε γάρ φησι δύναμιν ἐξ ὕψους. ἀλλ' εἰ καθάπερ εἴ τις καθὸ τοιαύτην ἔχει δύναμιν, καὶ δὴ καὶ παρέχει. πάσης γὰρ τοῦτο ἱεραρχικῆς ταξιαρχίας ἔργον ἐστὶν, αὐτὴν μὲν ἱεροπρεπῶς ἐκ τῆς ὑπερκειμένης τὰς τρισολβίους δέχεσθαι χάριτας, εἴτε καθάρσεως, εἴτ' ἐλλάμψεως, εἴτε τελειώσεως, τῇ δὲ ὑποβεβηκυίᾳ ἀγαθοδότως μετοχετεύειν. εἰ οὖν τις καθὸ τοιαύτην ἔχει καὶ παρέχει δύναμιν καὶ χάριν, κεφαλὴ καθολικὴ λέγεσθαι οὐ δύναται τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας (κἂν καθολικὴν δῶμεν μόνον τὴν κατὰ πᾶσαν τὴν ὑφήλιον, οὐ δύναται γὰρ οὔτε σωματικῶς πάσῃ παρεῖναι, ὅτι οὐδὲ ἀπερίγραπτος ἀνθρώπων φύσις, οὐδὲ τὰ πάντα πᾶσι χορηγεῖν) εἰ οὖν κατὰ ταύτην τὴν δύναμιν κεφαλὴ οὐ δύναταί τις εἶναι καθολικὴ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, οὐδὲ κατὰ τὴν ἐξωτέραν ἔσται διακονίαν. ἢ γὰρ ἴσα δύνανται ἑκατέρων ἐνεργειῶν αἱ πράξεις, ἢ πάντως πλέον ἰσχύει ἡ τῶν ἐνδοτέρων (ἵνα μὴ τὸ πᾶν εἴπω) εἰ οὖν κατ' ἐκείνην τὴν τῇ ἐκκλησίᾳ ἀναγκαιοτέραν (ὡς ὑψηλοτέραν καὶ ἰσχυροτέραν) εἰ οὖν κατὰ τὴν ἰσχυροτέραν καὶ ἀναγκαιοτέραν οὐκ ἔστιν, οὐδὲ εἶναι δύναται ἄρχων εἷς τις καθολικὸς τῶν ἁπάντων ἀνθρώπων διὰ τὸ μὴ δύνασθαι πᾶσι παρέχειν καὶ χορηγεῖν τὰ πάντα ἄνευ Χριστοῦ, πολλῷ μᾶλλον οὐδὲ κατὰ τὴν ἐξωτέραν ἔσταί ποτε, μὴ δυνάμενος πᾶσι παρεῖναι. καὶ εἰ κατὰ θάτερον οὐ, οὐδὲ κατὰ θάτερον. ἔστω γὰρ ἐκκλησία καθολικὴ μόνη ἡ καθ' ἡμᾶς κατὰ τὴν ὑπ' οὐρανὸν, ἣν ἂν μέλος ὁλόκληρον τῆς καθολικῆς φαίην ἐγὼ οἰκειότερον. οὐ δὲ γὰρ ἡ πρὸ τῆς τοῦ κόσμου καταβολῆς πᾶσα ἀθρόως προωρισμένη πᾶσα, αὕτη πᾶσα ὑφ' ἓν καὶ διὰ κόσμου περαιοῦται, ὥστε εἶναι ταύτην τὴν καθολικὴν, ἀλλ' οἷς οἶδε κρίμασιν ὁ Θεὸς, κατὰ μικρὸν διεξάγεται τὰ τῆς καθολικῆς μέλη, ὥστε εἶναι καὶ προάγοντας καὶ ἀκολουθοῦντας, ἑκατέρους δὲ ἐν Χριστῷ ἑπομένους. ἔστω δ' ὅμως αὕτη ἡ καθολικὴ, ἀλλὰ μὴ

γοῦν μόνη, τοῦτο γὰρ οὐδέποτέ τις τῶν εὖ φρονούντων συγχωρήσειεν. εἷς τις πῶς ἂν δύναιτο πανταχοῦ τὰς πάσας διακονίας ἐκπληρῶσαι παρὼν, ὅπου μηδὲ Χριστὸς αὐτὸς ἕνα τινὰ ἀπόστολον, ἀλλὰ πολλοὺς ἀπέστειλε τῇ κατὰ Παλαιστίνην καὶ μικρόν τι πρὸς ἀθροιζομένῃ ἐκκλησίᾳ, τοῦ εὐαγγελίου τῆς χάριτος διακόνους, ἀλλὰ δι' ὑπηρετῶν παρέσται, ἀλλὰ καὶ ὁ Χριστὸς οὕτω παρέσται, καὶ οὐ μὴ δεήσει ἄλλον ἀντὶ Χριστοῦ ἐνιδρῦσαι τὰ τοῦ μόνου Χριστοῦ μόνον μετερχόμενον. μόνος γὰρ Χριστὸς (μὴ οἷός τε ὢν πλεονεκτεῖσθαι ὑπό τινος, μήτε κατὰ τὴν σωματικὴν παρουσίαν, μήτε κατὰ τὴν τῶν πνευματικῶν ἐπικράτειαν καὶ χορηγίαν) καὶ πάρεστιν ἀδιαστάτως τοῖς πᾶσι, καὶ παρέχει ἀνεκλείπτως τὰ πάντα. ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τῶν διακονιῶν, καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς διακόνοις, ἕνα (φησί.) τινὰ ὑπερέχειν δεῖ ἁπάντων, καὶ δὴ καὶ διακονικὴν κεφαλὴν καλοῦσιν. ἐχρῆν γὰρ ἐκεῖνο ἐκ παντὸς τετηρῆσθαι, οὐ χρὴ πολυκοιρανεῖν. εἷς κοίρανος ἔστω, ἀλλὰ καὶ τούτων μόνος Χριστός ἐστι πάντων ἀρχὴ καὶ κεφαλὴ, ἵνα Χριστὸς κατὰ τὸν ἀπόστολον ᾖ τὰ πάντα ἐν πᾶσι πρωτεύων; καὶ αὐτὸς γάρ φησι πρὸς Κολασσαεῖς ἐστὶν ἡ κεφαλὴ τοῦ σώματος τῆς ἐκκλησίας, ὅς ἐστιν ἀρχὴ πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν, ἵνα γένηται ἐν πᾶσιν αὐτὸς πρωτεύων. ἡμεῖς δὲ εἰ καὶ βουλόμεθα τὴν ἐκκλησίαν πείθειν Ὁμήρῳ πείθεσθαι, ἀλλὰ μὴ Χριστῷ, καὶ τοῖς Χριστοῦ ἀποστόλοις μετὰ Χριστὸν ὡς Χριστῷ κατὰ Χριστὸν, οὐχ ὁρῶμεν τὴν τῶν τοῦτο δογματιζόντων πρὸς τὸ δόγμα συμφωνίαν. εἰ γὰρ μόνον διακονικήν τινα κεφαλὴν ὡς τῶν διακόνων πάντων ἐξάρχουσαν δοίημεν, δόγματα πάντως εἰσάγειν, πάντοτε ἄγουσαν πρὸς τὴν δόξαν αὐτῇ, οὐκ ἂν ἐποιεῖτο, τὸ γὰρ διακονεῖν, τοῦ αὐθεντεῖν καὶ κατεξουσιάζειν πολὺ διέστηκε). αὐτοὶ δὲ καὶ περὶ πίστεως καὶ περὶ ἐκκλησίας ὁλοσχερῶς παντοίαν ἐξουσίαν τῇ τοιαύτῃ κεφαλῇ διδόασι, μέχρι καὶ ἀνατροπῆς καὶ καινοτομίας τῶν παρὰ Χριστοῦ τοῦ Σωτῆρος αὐτοῦ ὁροθετηθέντων. Πῶς γὰρ ἂν ἄλλως, εἰ μή γ' ἄλλο γε, τήν γε εὐχαριστίαν ἡμίτμητον τῇ ἐκκλησίᾳ δι' ἑνὸς μόνου εἴδους τοῦ ἄρτου ἐτόλμησαν καινοτομοῦντες προσφέρειν τοῖς λαοῖς, εἰ μὴ τοιαύτης ἐξουσίας ἐξεδίκουν ἑαυτοῖς τὴν οὐχ ὑπηρεσίαν καὶ διακονίαν, ἀλλ' αὐτοκρατορικὴν, κυρίαν, ἰσχύουσαν καὶ τοῦ εὐαγγελίου, καὶ αὐτοῦ Χριστοῦ διορίζειν τὴν αὐθεντείαν, ὡς ἐκεῖθεν ἐξηρτημένην ἀντιστρόφως. ἣν γὰρ ἀρχικωτάτην δυναστείαν πρὸς Χριστοῦ ἀξιοῦσιν εἰληφέναι, ταύτην αὐτὸν Χριστὸν ὑποχείριον, καὶ δεύτερον ὡς ἔοικε φόρον φέροντα Καίσαρι. ἡ γὰρ τῷ ὄντι Ῥώμη, τῷ Καίσαρι προσήκει (ἃς αὐτὸς ἀφίησι φωνὰς ὑπὲρ ἑαυτοῦ μόνῳ προστάττειν, τοῖς λοιποῖς δὲ ἁπαξάπασιν ὑπήκειν ἀνάγκη πᾶσα. ἐπαξίας τῷ ὄντι φωνὰς τῆς μαθητείας τοῦ παραγγείλαντος τοῖς οἰκείοις, ὁ πρῶτος εἶναι θέλων ἐν ἡμῖν, ἔστω πάντων ἔσχατος, καὶ πάντων διάκονος. ἔδει δηλονότι καὶ ἡμᾶς κυνικῶς ἐξευρεῖν ἄτυφόν τινα τῦφον, τοῦτ' ἐστὶ διακονικήν τινα αὐτοκρατορείαν κατ' οὐδὲν οὐδεμιᾶς ἀπολειπομένην τυραννίδος, ἐνυποχειριανίζοντι κωδίῳ. οὕτω τῇ προσρήσει σεμνύνοντες τὸ χρῆμα, ἄσεμνα τῷ ὄντι πρεσβεύουσι, καὶ διακονικῆς κεφαλῆς παράγοντες φαντασίαν, δεσποτικῆς καὶ πέρα δεσποτικῆς ἀρχῆς τεκταίνουσι τυραννίδα. οἴχεται ἄρα ὁ τῆς διακονικῆς κεφαλῆς λόγος ὑπὸ τῶν πραγμάτων ἀνατρεπόμενος, ἀλλὰ καὶ τῆς διακονικῆς μοναρχίας ἀφέμενος, κατ' ἄμφω ταῖν δυνάμεων ἀναπλάττουσι τὸ τῆς καθολικῆς κεφαλῆς τέρας, ἀλλὰ διττῶς ταῖς εὐθείαις παρατραπήσονται, πρὸς τὸ καὶ σφίσι διακονικὴν ἐθέλουσιν ἀσυμφωνεῖν. καὶ Χριστὸν γὰρ λοιπὸν τῆς ἀξίας καταβαλοῦσι, μόνον τυγχάνον-

τα ἁπάσης τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας καθολικὴν κεφαλήν, καὶ τὸ τῆς ἐκκλησίας παναρμόνιον σῶμα εἰς τέρας (ὡς ἔφθην εἰπών) δικέφαλον τερατουργήσουσιν, ἐν ὃν καὶ μίαν πεφυκὸς ἔχειν ἀναλογοῦσαν κεφαλήν. τί οὖν; διαῤῥυέν τι σῶμα πρεσβεύει ἡ ἐκκλησία, ἀσύνθετον καὶ μόνον οὐχὶ πρόβατα (τὸ τοῦ δεσπότου φάναι) ἀπεῤῥιμμένα καὶ μὴ ἔχοντα ποιμένα; ἄπαγε. οὐ σωφρονούντων ἐστὶν ἀνδρῶν ὑπὸ τῆς ἄγαν πρός ἕν τι ἄτοπον εὐλαβείας, καὶ ἀντίῤῥοπον βλάβην ἐλαύνειν. ἀλλὰ καὶ οἱ τὸν Σωτῆρα Χριστὸν ποιμένα κηρύττοντες τῆς ἐκκλησίας ὅλης, πῶς φαντασίαν παρέχουσιν ὑποτοπαζόντων ἐκκλησίαν ἀπροστάτευτον, ἐκλελυμένον σῶμα, ἀπεῤῥιμμένα πρόβατα, μάνδραν ἀποίμαντον, ἄναρχον ἀρχήν, καὶ νυμφίου χηρεύουσαν νύμφην; αὐτὸν γὰρ παρεῖναι πιστεύομεν κατὰ τὰς ἀψευδεῖς αὐτοῦ ἐπαγγελίας τοῖς εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ συνηγμένοις, καὶ κοινῇ συνόδῳ τῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐπιστατούντων ἐν Χριστῷ, τὰ τῆς ἐκκλησίας διαιτᾶν, καὶ διαπεραίνειν τὰ τῆς πίστεως. πῶς ἂν ἄπειη Χριστός, κεχηνότων πρὸς τὸν (φέρε εἰπωμεν) ἀπόντως παρόντα, καὶ μόνον οὐχὶ φωνὴν ἀφιέντα διὰ τῆς θεοπνεύστου γραφῆς; ὅθεν ὡς ἀπὸ Χριστοῦ στόματος ἀρυόμεθα, οἷς διευθύνομεν τὰς τῶν ζητουμένων δόξας, οἷον λίθῳ Λυδίῳ τὸ κίβδηλον τοῦ γνησίου διακρινόμενοι μετὰ βασάνου καὶ δοκιμασίας ἐς ἄκρον τημελημένης, κατὰ τὰς ἀποστολικὰς ὑποτυπώσεις, ζῶσιν οἷα χρήμασι τῶν ἀποστολικαῖς πράξεσιν ἐγκεκονισμένας. Ἑρμηνεῖς γὰρ τῆς τοῦ Σωτῆρος διδασκαλίας, οἱ πατέρες μετὰ Χριστὸν δι' ὧν ἔπραξάν τε καὶ συνέγραψαν τυγχάνουσι, καὶ πρὸς Θεοῦ, εἰ Πέτρος καὶ ἡ ἐπὶ Πέτρου ἐκκλησία Χριστοῦ τῆς καθ' ἡμᾶς ἦν τὸ πρωτότυπον, καὶ πρῶτος Πέτρος τηλικαύτην ἀρχὴν ἐγχειρίζεται, ἡλίκης νῦν οἱ Πέτρου λεγόμενοι διάδοχοι μεταποιοῦνται, τίνι λόγῳ παρηλλαγμένως Πέτρῳ, τῇ ἐπὶ Πέτρῳ ἐκκλησίᾳ, τὴν καθ' ἡμᾶς ἐκκλησίαν διοικήσομεν, καὶ τὸν λεγόμενον τοῦ Πέτρου διάδοχον; ἡ ἐπὶ Πέτρου τῶν ἀποστόλων ἐκκλησία κοινῇ περὶ τῶν πραγμάτων σκέπτεται. συνήχθησαν γάρ φησιν οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἰδεῖν περὶ τοῦ ζητήματος, τί δὲ ἦν; οὐ τὸ τυχόν, ἀλλὰ τὸ τὴν σωτηρίαν ἀφορῶν κεφάλαιον, τὴν τοῦ νόμου ἀργείαν, τὴν τοῦ εὐαγγελίου εἰσαγωγήν, τὴν ἐν Χριστῷ χάριν, καὶ τὸ ταύτης ἀπαράμιλλον, καὶ ἀπαρακμίαστον, καὶ τὸ κοινῇ δόξαν ἐν Πνεύματι ὑπαγορεύει κοινῶς. ἔδοξε γάρ φησι τῷ Πνεύματι τῷ ἁγίῳ καὶ ἡμῖν, καὶ ἔδοξε τοῖς ἀποστόλοις καὶ τοῖς πρεσβυτέροις, ἐκλεξαμένους ἄνδρας ἐξ αὐτῶν πέμψαι εἰς Ἀντιόχειαν. τὸ δὲ ἐπιφώνημα τοῦ συνοδικοῦ ἐκείνου τόμου οὐκ ἦν Πέτρος ἐλέει Θεοῦ ἐπίτροπος, καὶ οἱ λοιποί, ἀλλ' οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ ἀδελφοὶ τοῖς κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν ἀδελφοῖς χαίρειν. καὶ πάλιν, ἔδοξεν ἡμῖν γενομένοις ὁμοθυμαδόν, οὗτος ὁ τῆς ἀποστολικῆς διοικήσεως ἀποστολικὸς ἐπὶ Πέτρου αὐτοῦ, μηδὲν τῶν ἄλλων ὑπεξῃρημένου τύπος, ὃς καὶ ἐκράτησεν ἕως παρῆν ὁ Χριστὸς τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ ἐν ᾗ κρατεῖ, πάρεστιν ἐν Πνεύματι διϊθύνων καὶ εἰσάγων τοῖς οἷς πιστεύεται γνώμης κἂν ὦσι πολλοί. Πέτρος εἷς ἦν, εἰ καὶ πρῶτος τῶν συναγειρομένων, καὶ δημηγορεῖ πρῶτος, καὶ οὐ μόνος. μὴ γὰρ οὐκ ἦν καὶ τοῖς λοιποῖς δημηγορεῖν, μὴ οὐκ ἐδημηγόρησε καὶ Ἰάκωβος, ἐγὼ γάρ φησι κρίνω. τίς δὲ εἰπέ μοι ἐκεῖθεν ἂν παρὰ κεῖ τῶν δικαίων ἐν ταύτῃ τῇ ἐκκλησίᾳ πάντων κριτής; ὁ προβαλλόμενος καὶ οἷον ὑπομιμνήσκων τὰ πράγματα, ἢ ὁ περὶ τῶν πραγμάτων ποιούμενος τὴν κρίσιν καὶ τὴν ἐκφώνησιν τῆς ἀποφάσεως ἀρχοντικῶς οὕτως, καὶ μεγίστης ὅσης μετ' ἐμφάσεως τῆς ἐγὼ κρίνω) προσφέρων; ἀλλ' ἐν τῷ ἰδίῳ φησὶν) ἦν θρόνῳ Ἰάκωβος τῷ καθ' Ἱερουσαλήμ, διὸ κρίνει,

καὶ

καὶ διὰ τοῦτο αὐτὸς κρίνει, πῶς οὐ δημηγορεῖ καὶ πρῶτος, ἀλλ' ἔξω. ἄρα ἦν ὅπου οὐκ ἦρχε Πέτρος καὶ παρὼν καὶ πρῶτος δημηγορήσας. Οὔκουν Πέτρος ἦν τῶν ἁπάντων ἀρχή, οὐ κεφαλή, οὐ διδάσκαλος, οὐ ποιμήν, ἀλλὰ συμποιμὴν τῶν λοιπῶν ἀποστόλων καὶ συνδιδάσκαλος. τοσοῦτον δὲ ἀπεῖχε Πέτρον τοῦ συνεδρίου τῶν ἀποστόλων, τῆς νεοπαγοῦς Χριστοῦ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας ἄρχειν, ὥστε αὐτὸς μᾶλλον ὑπ' αὐτῆς ἄρχεται. ὅθεν καὶ στέλλεται εἰς Σαμάρειαν καὶ οὐ μόνος, ἀλλὰ μετὰ συνέδρου, πῶς ὁ τοῦ μακαρίου Πέτρου διάδοχος ἀδελφῶν ἁπαξαπάντων μόνος ἄρξῃ, πῶς αὐτῷ μόνῳ προσέσται (ὡς αὐτοὶ ἀξιοῦσιν) ἄρχειν, τοῖς δὲ λοιποῖς ἄρχεσθαι; Πέτρος ἀνακρίνεται περὶ τῶν ἐθνῶν κοινωνίας, καὶ δὴ καὶ ἀπολογεῖται. εἰ ἀνακρίνεται Πέτρος, εἰ ἐλέγχεται ὑπὸ Παύλου Πέτρος, Πέτρος στέλλεται, καὶ ὁ Πέτρου διάδοχος αὐτοκέλευστος πράξει; Πέτρος ἐλέγχεται, καὶ ὁ Πέτρου διάδοχος ἀνεξέλεγκτος διάξει; Πέτρος ἀπολογεῖται, καὶ ὁ Πέτρου διάδοχος ἀναπολόγητος διάξει; ἵν', ὅλως καὶ θῶμεν τὸν τῆς Ῥώμης εἶναι τοῦ Πέτρου διάδοχον, καὶ θρόνον Πέτρου τὴν Ῥώμην. Καὶ αὐτοὶ γὰρ οἱ τῆς Ῥώμης ἀρχιερεῖς ὁμολογοῦσι θρόνον τοῦ μακαρίου Πέτρου τὴν Ἀντιόχειαν γεγονέναι, ἔνθα καὶ πρῶτοι οἱ τοῦ Χριστοῦ τὴν χριστιανῶν προσηγορίαν ἐκληρώσαντο. μετὰ δὲ Θεοῦ (φασὶν αὐτοὶ) προστάγματι, αὐτὸν τὸν μακάριον Πέτρον μεταθεῖναι τὸν θρόνον εἰς Ῥώμην, τί δὲ τὸ πρόσταγμα τουτί, πότε, ἢ ποῦ ἐφάνη, πῶς, ἢ τίνι ἐγνώσθη, ἢ ἐπιγνωσθέν, τῶν ἀποκρύφων ἐστί; καὶ οἱ μαρτυροῦντες δὲ τοιοῦτοι, οἵων τὰς μαρτυρίας, φασὶν ἂν οἱ καὶ τῶν ἔξω νόμοι πάνυγε ὑπόπτους. ἴδια γὰρ καὶ σφίσιν αὐτοῖς συμφέροντα προσφέρουσι. Τίνι οὖν λόγῳ συκοφαντούμεθα τοῦ λέγειν ἀπροστάτευτον καὶ διεῤῥωγὸς σῶμα, ὅτι τὸν Πέτρου διάδοχον, ἄρχοντα τῶν λοιπῶν καὶ κεφαλήν, οὐκ ἐπιγινώσκομεν, ὁ Πέτρος οὐκ ἦν; ὦ φίλοι καὶ ἀδελφοὶ ἀποῤῥίψατε ποτὲ τὰς φιλονεικίας πρὸς Χριστοῦ, εἰ μέλλετε συνήθειαν ἐκκλησιῶν Χριστοῦ κατέχειν. καὶ μάθετε, ὅτι εἰ Πέτρος οὐκ ἦρξε τῶν λοιπῶν μαθητῶν, οὐδὲ οἱ Πέτρου διάδοχοι εὐλόγως ἂν ἄρξωνται τῶν διαδόχων τῶν λοιπῶν μαθητῶν. Ἔστω τις ὑπεροχὴ ἐν τοῖς μαθηταῖς τῶν μαθητῶν, ἀλλ' οὐκ εὐθὺς ἀρχοντική, ἢ κεφαλὴ φοιτῶσα παρά τινι δώδεκα, ὡς ἑτέρου ὑπερεχέτω. εἰ δὲ δοκεῖ, καὶ εἷς ἁπάντων πρωτευέτω, πάντως ὡς μαθητὴς ὑπερέξει μαθητοῦ, ἢ καὶ μαθητῶν, οὐχὶ δὲ ὡς διδάσκαλος. ἄλλη γὰρ τάξις τε καὶ ἀξία, καὶ ἐξουσία καὶ ἀρχὴ διδασκάλου πρὸς τοὺς μαθητὰς ὅλους ὁμοῦ, ἄλλη δὲ πρὸς ἀλλήλους τῶν μαθητῶν. ἔστω τις ἐν ἑνὶ σώματι τῶν μελῶν πρὸς ἄλλην ὑπεροχὴν καὶ πρόκρισιν, ὅλως καὶ πρὸς ἄλλην, καὶ πρὸς τὴν κεφαλὴν διασώζουσα τὴν ὑπερφυᾶ τάξιν. οὐχ ἕπεται τῶν ὑπερεχόντων μελῶν ἕκαστον τῶν ὑπερεχομένων εἶναι κεφαλήν. οὕτως οὖν ἡμῖν καὶ ἡ ἐκκλησία ἡ καθολικὴ πᾶσαί τε αἱ κατὰ μέρος ἐκκλησίαι, αἱ τὴν μίαν συντελοῦσαι τὴν καθολικὴν εὐεπιστασίαν καὶ εὐταξίαν κεκόσμηται. καὶ Χριστὸς μόνος ἐν τῇ οἰκείᾳ ἀρχῇ ὡς εἰκὸς ἀλωβήτως, ἀβλαβῶς μεθ' ὅσης τῆς εὐσεβείας καὶ εὐλαβείας διατηρεῖται κεφαλή, οὐ μόνον κατὰ τὸ ἀρχέτυπον τῆς θείας βουλῆς, οὐ κατὰ τὸν δειχθέντα Μωϋσεῖ τύπον ἐπὶ τοῦ ὄρους μόνον, οὐδὲ κατὰ τὴν ὑποτυπωθεῖσαν τῶν πραγμάτων εἰκόνα ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Σωτῆρος, ἀλλὰ καὶ κατ' αὐτήν γε τοῦ τύπου τὴν σκιάν. Ἐκκλησίαν γάρ τινα καθολικὴν νόει μοι τὴν ἐπὶ Νῶε θείαις ὑποθήκαις χειρουργηθεῖσαν Κιβωτόν, εἰς πανσπερμίαν δευτέρου κόσμου δι' ὕδατος κοσμοσωτηρίαν, ᾧ νῦν ἀντίτυπον (κατὰ τὸν μακάριον Πέτρον) σώζει βάπτισμα καὶ ἡμᾶς. ἐν ᾗ ἄνθρωποι οἱ αὐτοὶ εἰς μίαν ὑφ' ἑνὸς [illegible]

[illegible]

κυβερνήτην συγκλείονται. (Νῶε δ' ἂν τύπον Χριστοῦ ὡς φέροι) οὐδεὶς ἀγνοεῖ τὴν ἐκκλησίαν διὰ τοῦ βαπτίσματος σώζοντος. συγκλείονται τοιγαροῦν εἰς ἣν ὑφ' ἕνα Νῶε, ἄνθρωποι ἀρχαίου μὲν κόσμου βαιόν τι σπέρμα (εἴη δὲ τὸ κατ' ἐκλογὴν χάριτος λεῖμμα) ἀπαρχαὶ δὲ δευτέρου κόσμου, καὶ ἐκκλησίας καθολικῆς μορφοῦντες τύπον, ἐν ᾗ καὶ οἱ προάγοντες καὶ οἱ ἀκολουθοῦντες (ὥς ποτε ἐκτυπώτερον κατὰ τὴν τοῦ Χριστοῦ παρουσίαν ἐκκλαδηφοροῦσι πλείστοις ὄχλοις ἀπέβη) ἐφ' ἕνα Χριστὸν Ἰησοῦν, τουτέστι σωτῆρα ἀπολλυμένου κόσμου ἀνασωθέντες, πίστει εὐλογοῦσι τὸν τότε μὲν ἐρχόμενον, νυνὶ δὲ ἐληλυθότα Χριστὸν τὸν Μεσσίαν ἐν ὀνόματι Κυρίου. εἰ δὲ βούλει τὰ ἐν αὐτῇ Κιβωτῷ πετεινά, τὰς ἀναπτάσας τῶν τῆδε εἰς εὐφροσύνην λῆξιν ψυχὰς εἰκονιζέτω. τὰ δὲ ἑρπετά, καὶ λοιπαὶ τῶν χαμαὶ ἐρχομένων ἀγέλαι, τὰς ἐπὶ γῆς διαγούσας ἐν ἀγῶσιν ἐκκλησίας προσημαινέτωσαν. καθαρῶν δὲ καὶ ἀκαθάρτων ἡ ἐπιμιξία ἁπάσης τῆς καθ' ἡμᾶς ἐκκλησίας ἐμφέρειαν ἐκτυπούτω, καθαρῶν καὶ ἀκαθάρτων γεμούσης. σαγήνη γάρ ἐστιν ἐν θαλάσσῃ, τῇ πάντων δηλονότι ῥεόντων ἀνθρώπων ὑδαρώδει φύσει, βληθεῖσα καὶ συναγαγοῦσα ἐκ παντὸς γένους, καὶ συνέχουσα καὶ τὰ καλὰ καὶ τὰ σαπρὰ μέχρι τοῦ αἰγιαλοῦ, τουτέστι τῆς συντελείας, ὅταν γενήσηται ἡ διάκρισις ἑκάστου κομιουμένου πρὸς ἃ ἔπραξε διὰ τῆς σαρκός. Ἅλως ἐστὶ καὶ σῖτον ἔχουσα καὶ ἄχυρον, πτύῳ ποτὲ λικμικῷ διακαθαρισομένη. γῆ ἐστι σπέρμα σπαρεῖσα, καὶ παρεπισπαρεῖσα ἀκάνθας τεθησαυρισμένας εἰς καιρὸν θερισμοῦ. ὅταν ὁ μὲν σῖτος εἰς ἀποθήκας ἀποτεθῇ, αἱ δὲ ἄκανθαι εἰς κλίβανον πυρός. νυμφών ἐστιν, εἰς ὃν παρεισήκασι παρθένοι λαμπαδηφοροῦσαι μὲν πᾶσαι καὶ καθεύδουσαι. ὕπνος γὰρ ἂν εἴη καὶ τοῦ παρόντος αἰῶνος ἐγρήγορσις πρὸς τὴν ἐναργεστάτην τῆς μελλούσης ἀποκαταστάσεως ὄψιν (ὄψομαι γάρ φησι τοὺς οὐρανούς ἔργα τῶν δακτύλων σου) καὶ θεωρίαν τοῦ προσώπου πρὸς πρόσωπον, καὶ τῆς ἀληθείας χωρὶς ἐσόπτρου καὶ αἰνιγμάτων) εὐχομένου δὲ τὸ δεύτερον διὰ τὴν χάριν, διαχωρισθησόμεναι καὶ εἰσοικισθησόμεναι, αἱ μὲν εἰς τὸν νυμφῶνα, αἱ νυμφοστόλον κεκτημέναι ἔλαιον, καὶ τῆς παστάδος ἀξίως εὐτρεπισθεῖσαι, αἱ δὲ καταραθυμήσασαι ἐκκλεισθησόμεναι. Δεῖπνός ἐστιν ἡ ἐκκλησία τό γε νῦν ἔχον, ἐν ᾗ αὐλίζονται καὶ οἱ ἀξίως τοῦ γάμου φοροῦντες χιτῶνας, καὶ οἱ ἄμφια περιβαλλόμενοι ῥυπαρά, τηλικαύτῃ εὐφροσύνῃ ἐπεμφαίνοντα, οὓς ἐπισκεψάμενός ποτε ὁ οἰκοδεσπότης ἀφαιρεῖ. οὕτω καθ' ἡμᾶς ἡ ἐκκλησία καὶ καθαρῶν γέμει καὶ ἀκαθάρτων. ὅθεν καὶ οἱ οἷοί τε λέγεσθαι, καὶ δὴ καὶ ὄντες καθαροί, ἐὰν εἴπωσιν ἁμαρτίαν μὴ ἔχειν, οὐκ ἂν εἴποιεν τἀληθές. Ἐγὼ δὲ καὶ τὴν κατὰ Μωσέα ἐκκλησίαν τὴν εἰς ἀνάβασιν ἀπὸ Θεοῦ κεκλημένην, ὅλην τῇ καθόλου ἀντεπεξετάζων, τοὺς μὲν πορρωτέρω ἱσταμένους τότε τῶν ἐπὶ γῆς ἁπάσης διατριβόντων, τοὺς δὲ ἐπιβεβηκότας τῶν ἐν τρίτῳ οὐρανῷ, ἢ ἐν παραδείσῳ, ἢ ὅπου ἂν εἴποις ἐν εὐφροσύνῃ πάντως, τῶν τῆδε ἀπαλλαγέντας, καθηδομένων εἰκόνας νομίζω γεγονέναι, διαφερόντων καὶ τῶν ὑψηλοτέρων πρὸς ἀλλήλους, ὅτι οἱ μὲν τῷ ὄρει προσαναβαίνουσι μόνον, ὁ δὲ Μωσῆς καὶ Θεῷ μόνος προσεγγίζει. νόει δέ μοι καὶ τῶν ἐν τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ νεοφύτων, καὶ προκοπτόντων καὶ τελείων τισὶ τὸ τελεσόν. κατὰ γοῦν τὸ ἀρχέτυπον καὶ σκιᾷ γραφὴ Θεοῦ προστάζει, τυπωθέντα καὶ ἐξεικονισθέντα πραγματικῶς ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Σωτῆρος κατὰ τὴν αὐτοῦ παρουσίαν, σκιὰ γὰρ μελλόντων ἦν ἐκεῖνα φησί) τὸ δὲ σχῆμα τοῦ Χριστοῦ καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν ἱερῶν καὶ πρωτοαρχιερατευσάντων, καὶ ἀρχιερατευσάντων ἀποστόλων διατηρηθέν, ἑκάστου μὲν τὴν

λαχοῦ-

λαχοῦσαν διοικουμένου, καὶ πρὸς τὸ θεῖον βούλημα (οὐ γὰρ πρὸς τὸ οἰκεῖον οὐ καὶ αὐτοῦ αὐτὸς ὁ Σωτὴρ ἡμᾶς παρέχων τὴν ὑποτύπωσιν, ἔλεγε μὴ καταβεβηκέναι ποιήσων τὸ ἴδιον θέλημα, ἀλλὰ τὸ τοῦ πατρός, διϊθυνόντος) ἐπικοίνως δὲ πάντων τὰ κοινὰ διαιτωμένων ἀποστόλων σὺν πρεσβυτέροις συνερχομένων. οὐχ ἑνός τινος ἁπάντων ἐπικρατοῦντος, καὶ τὴν δόξαν κρατύνοντος, ἀλλ' ὁμοθυμαδὸν συσκεπτομένων, καὶ τὰς ἰδίας δόξας εἰς μέσον προβαλλομένων, εἰς ἐπίκοινον ἐξέτασιν. καὶ οὖν τοῦ Πέτρου ἴσα τοῖς ἄλλοις διαιτωμένου. ὡς οὖν ταῖς ἰδίαις πράξεσι τὴν κατ' αὐτῶν οἱ ἀπόστολοι διετυπώσαντο, μορφωθέντες παρ' αὐτοῦ τοῦ Σωτῆρος, οὕτω διατελοῦμεν τὴν ἐκκλησίαν φυλάττοντες τάξεως, ἀξίας, ἐξουσίας, ἐπιστασίας, ποιμανσίας, ἰδέας, μορφῆς, ἐντελεχείας, ἀπαραλλάκτως; καὶ φυλάττειν τοὺς μὴ φυλάττοντας ἀξιοῦμεν, παραινοῦμεν, παρακαλοῦμεν, δεόμεθα. Εἰ γὰρ ἐπιγείων βασιλέων καὶ φθαρτῶν κενὰς εἰκόνας ὑλῶν ἀπορρευσῶν χρυσοῦ καὶ ἀργύρου παραχαράττειν, ἢ αὐτὰς τὰς τῶν εἰκόνων ὕλας κιβδηλεύειν, οὐκ ἀκίνδυνον, τί αὐτὸς πάθοι, αὐτοῦ τοῦ προαιωνίου βασιλέως τῶν βασιλευόντων τὴν οὐράνιον εἰκόνα τῶν ἀθανάτων ψυχῶν, τοὺς θεαυγεῖς λίθους τῆς τοῦ Θεοῦ πόλεως τὴν ἐκκλησίαν τὴν καθολικήν, οὓς προέγνω καὶ προώρισεν ὁ Θεὸς συμμόρφους τῆς εἰκόνος τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ, τὸ σῶμα (ὅ φησι Παῦλος) καὶ ὅ φησιν ὁ προφήτης ἀντάλλαγμα τοῦ Χριστοῦ, κατὰ δὴ τὸ τῆς κεφαλῆς καὶ ἀρχῆς κεφάλαιον (ὅς ἐστιν αὐτὸς ὁ Χριστὸς) παραχαράττων; ὃς ἐπηγγείλατο μεθ' ἡμῶν ἔσεσθαι ἕως τῆς συντελείας. καὶ ὅπου ἂν ὦσι δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι ἐν τῷ αὐτοῦ ὀνόματι, ἐκεῖ ἔσεσθαι ἐν μέσῳ αὐτῶν. ἵνα μὴ ἀκυβέρνητόν τι ὑπονοήσῃ πλοῖον τὸ σκάφος τοῦ Χριστοῦ ἀκέφαλον ἀρχήν. ποίαν ἄν τις πάθοι ταύτην παραχαράττων τὴν τοῦ αὐτοῦ Κυρίου οἰκοδομήν, τὴν τοῦ Χριστοῦ σώματος ἁρμονίαν; ἐγὼ δέδια μὴ τοῖς εὐαγγελικοῖς ἐκείνοις πονηροῖς ἐργάταις καὶ πανούργοις παραπλησίως θεομαχοῦντες, ἡμῖν τε (οὓς Χριστῷ διὰ τοῦ εὐαγγελίου πνευματικῶς κατὰ Παῦλον) γεννῶντες, ἡμῖν οὓς Χριστῷ τῷ σωτῆρι οἰκοδομοῦντες, εἰς ἡμετέρας ἡμῶν αὐτῶν οὐκ εἰς Χριστοῦ ἀρχήν, καὶ μόνον οὐχὶ μελετῶντες δεῦτε ἐξελάσωμεν τὸν Χριστὸν τῆς ἀρχῆς καὶ ἀντικατασταθῶμεν αὐτοί, οἷα παρεφθέγγοντο ἐκεῖνοί ποτε, δεῦτε λέγοντες ἀποκτείνωμεν τὸν κληρονόμον, καὶ κατάσχωμεν ἑαυτοῖς τὴν κληρονομίαν. δέδια φημί, μὴ παραπλησίως ἐκείνοις καὶ ἀπολώμεθα. κακοὺς γάρ φησι κακῶς ἀπολέσει, καὶ τὸν ἀμπελῶνα ἐκδώσεται ἄλλοις γεωργοῖς, οἵτινες ἀποδώσουσι τὸν καρπὸν ἐν καιροῖς ἰδίοις. αὐτοὶ μὲν ὡς ἀμπελῶνος γεωργοί, Θεοῦ δὲ ἐργάται, καὶ οἰκονόμοι μὲν ἐπὶ τὸ σιτομέτριον κατασταθέντες, Θεοῦ δὲ διάκονοι καὶ οἰκονόμοι, τὸν μὲν ἀμπελῶνα ἀμπελουργοῦντες, καὶ γεωργοῦντες τὸν ἀγρὸν τοῦ Κυρίου, ἀγνωμόνως δὲ τὸν οἰκεῖον δεσπότην ἐπιγινώσκοντες, ἰσοτίμως αὐτοὶ δοῦλοι τοῖς ἰσοτίμοις δούλοις, ἢ καὶ τοῖς πρεσβυτέροις ἰσότιμον λαχοῦσι πίστιν ὡς συμπρεσβύτεροι. (κατὰ τὸν μακάριον Πέτρον) συναριθμούμενοι. Ἀλλά φασι τοῦτο ἄντικρυς τῇ ἀνατολικῇ ἐκκλησίᾳ συμβεβηκέναι, μὴ δι' ἄλλας ἁμαρτίας πολλάς τε καὶ μεγάλας, ἃς τῷ ὄντι ἔτι καὶ σήμερον παροξύνομεν τὸν Κύριον καὶ εἰς χαλεπωτέραν δουλείαν καταβαλεῖν ἡμᾶς κατεπείγομεν, ἀλλὰ τῷ μὴ τῇ Ῥωμαϊκῇ ἀρχῇ (διὸ μάλιστα ἡμεῖς τὰς τῷ λόγῳ τοῦ Σωτῆρος ἐμφερομένας κολάσεις δεδίαμεν) ξυμβεβηκέναι, αὐτοὺς θείαις ῥήσεσιν ἑπομένους ταύτην τὴν ἀρχὴν τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐγηγερκέναι. Οὐκ ἐπίστανται δὲ μάλα γενναίως οὔτε ἃ λέγουσιν, οὔτε περὶ

τίνων

τίνων διαβεβαιοῦνται. ἀλλ' ἴδωμεν πρῶτα τίνες αἱρέσεις ἐν τῇ γραφῇ αἱ τὴν μοναρχίαν καὶ τὴν τρισκαισάρειον συνιστῶσαι ἀρχήν. ἔπειτα τίνες αἱ πρὸς τοῦ Σωτῆρος ῥηθεῖσαι ἀπειλαὶ κατὰ τῶν κακῶν ἐργατῶν, εἰ ταῦτα ἡμῖν ξυνέβη διὰ τὸ μὴ μίαν τινὰ κεφαλὴν καθολικὴν πλὴν χριστοῦ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἐπιγινώσκειν.

Πρῶτον, τὸν μακάριον Πέτρον ὁ Χριστὸς (φασὶν) ἔθηκε μόνον θεμέλιον τῆς ὅλης ἐκκλησίας, φάσκων πρὸς αὐτὸν, μακάριος εἶ Σίμων Βὰρ Ἰωνᾶ, ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα οὐκ ἀπεκάλυψέ σοι, ἀλλ' ὁ Πατήρ μου ὁ οὐράνιος, κἀγὼ δέ σοι λέγω, ὅτι σὺ εἶ Πέτρος, καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν, καὶ πύλαι ᾅδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς.

Δεύτερον, τὸν μακάριον Πέτρον ὁ Χριστὸς εἰς ἀρχὴν κεχειροτόνηκε τῆς ἐκκλησίας, καὶ οἰκονόμον. (φήσας) σοὶ φησὶ δώσω τὰς Κλεῖς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, καὶ ὅσα ἂν δήσῃς ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένα ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ὅσα ἂν λύσῃς ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένα ἐν τῷ οὐρανῷ.

Τρίτον, τὸν μακάριον Πέτρον ὁ χριστὸς κεφαλὴν κατέστησε τῆς ἐκκλησίας, ἐμβλέψας γὰρ αὐτῷ, εἰπεῖν αὐτῷ, σὺ εἶ Σίμων, σὺ κληθήσῃ Κηφᾶς.

Τέταρτον, τὸν μακάριον Πέτρον ὁ χριστὸς ποιμένα καὶ διδάσκαλον ἐψηφίσατο τῆς ἐκκλησίας, τρὶς εἰπὼν αὐτῷ, βόσκε τὰ ἀρνία μου, ποίμαινε τὰ πρόβατά μου, βόσκε τὰ πρόβατά μου. εἰς τὸ διδασκαλικὸν ἀξίωμα καὶ τὴν ἀμφὶ τὰ δόγματα ἐξουσίαν ὑπαινίττετο. βοσκὴ γὰρ λογικὴ προβάτων ὁ λόγος, καὶ τὴν ἄλλην τῆς ἐπιστασίας δύναμιν, τοῦτο γὰρ τὸ ποιμαίνειν.

Πέμπτον, τὸν μακάριον Πέτρον μόνον ἐπίτροπον ἴδιον ὁ χριστὸς κατέλιπεν, αὐτῷ μόνῳ λέγων, σὺ ἀκολούθει μοι.

Ἕκτον, τὸν μακάριον Πέτρον ὁ χριστὸς μόνον ἐπὶ τῇ τῆς ἐκκλησίας ἔταξεν ἐπιστασίᾳ καὶ οἰκοδομῇ, αὐτὸν μόνον ἀποστείλας ζωγρῆσαι τὸν ἰχθὺν ἐκ τοῦ βυθοῦ, καὶ τὸν στατῆρα δοῦναι τοῖς κηνσολόγοις, ὑπὲρ αὐτοῦ χριστοῦ καὶ ἑαυτοῦ Πέτρου.

Ἕβδομον, Πέτρῳ μόνῳ εἴρηκεν ὁ χριστὸς, ὅτι ἐγὼ ἐδεήθην περὶ σοῦ ἵνα μὴ ἐκλείπῃ ἡ πίστις σου. ταῦτα πάντα μόνῳ Πέτρῳ τῷ μακαρίῳ κατατίθησιν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ὁ χριστὸς, ἐξαιρέτως αὐτῷ καὶ τῶν ἄλλων διαφερόντως ἀποστόλων προσφωνῶν τὰ αὐχήματα εἴτε λειτουργήματα, εἴτε ἀξιώματα, εἴτε ὑπεροχὰς καὶ ἀρχὰς τάσδε.

Ἐγὼ μὲν οὖν καθάπερ πρότερον ἐξετάσας (Θεοῦ φιλανθρώπου βοηθείᾳ) τοὺς λόγους καὶ διαλογισμοὺς, δι' ὧν ἐπιχειροῦν) τοιαύτην στῆσαι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἀρχὴν χριστοῦ ἐκτὸς, λογισμοὺς δὲ δειλαίους εὑρὼν, καὶ διανοιῶν οὐχ ὑγιῶν ἀνάπλασμα τὸν ἐνόντα τρόπον ἐξελεγξάμην· οὕτω καὶ νῦν μέλλων ποιήσειν, πρῶτον μὲν εὔχομαι Θεῷ θείῳ κινούμενόν με ζήλῳ, μὴ πόρρω Θεοῦ θέειν ἐᾶν, τῆς ἀληθείας δηλονότι καὶ τοῦ δικαίου. ἔπειτα τὸ παντεπίσκοπον ὄμμα τοῦ παντεφόρου ἐπικαλοῦμαι, μὴ κατ' ἀπέχθειαν, μὴ φθόνῳ τῆς τῶν ῥωμαίων ἀρχῆς ἐνστησάμενος τὸν λόγον, ὡς πολλαχοῦ τοὺς ἀντιφερομένους εἰώθασι διασύρειν οἱ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης παῖδες. τί γὰρ ἐμοὶ καὶ ἀρχαῖς, τῷ πάντα μὲν ἀπαρνησαμένῳ, καὶ τῆς ἐνεγκαμένης ἐπανάστῃ γεγενημένῳ, ἀπό τινος τοῦ βίου οὐκ εὐκαταφρονήτου, εἰς τὸν τῆς ἐσχάτης πτωχείας καταβεβηκότι, ἀντὶ λαμπρᾶς ἐσθῆτος, καὶ πολυτελοῦς τραπέζης, ῥάκη εὐτελῆ ἀμφιεννυμένῳ, καὶ λιτῇ προσομιλοῦντι διαίτῃ, αὐτοσχεδίως τε βιοτεύοντι, τὸν δυνατόν γε δὴ τρόπον τοῦ ἀσθενοῦς τουδὶ σαρκίου λαμπρὰ

δὲ ἔχοντι

δὲ ἔχοντι μηνύματα εἴγε βουλοίμην, περιφανοῦς τινὸς ἀντιλαβέσθαι βιοτῆς, (τοῦτο γὰρ πρὶν εἰς τὴν ἀξίαν ἀναχθῆναι τὴν πατριαρχικὴν συνεγραψάμην) ἀλλὰ δικαιοσύνῃ καὶ ἀδικίᾳ βραβεῦσαι ζητῶν, καὶ χριστοῦ αὐτοῦ, καὶ χριστοῦ μαθητῶν μεταξὺ διακρίνων, καὶ δούλων καὶ δεσπότου, μελῶν καὶ κεφαλῆς ἐπιγινώσκων διαφοράν. μὴ γὰρ ἀκεφάλως αὐτὸς διάγω, ἢ ἡ καθ' ἡμᾶς ἐκκλησία, εἰ δὲ ἐπιτεταγμένως νεμόμεθα, τί ἀπωναίμην ἂν τούτῳ ἢ ἐκείνῳ μᾶλλον ὑπείκων μόνον κατὰ πίστιν ὑγιαίνοντι, μᾶλλον δὲ τί οὐκ ἂν ἀπωναίμην ἐκ τῆς πρὸς τὸν Πάπαν τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης ὑπακοῆς, προσκαλουμένων ἡμᾶς εἰς τουτὶ λαμπροτάτων ἐλπίδων τε καὶ ὑποσχέσεων, καὶ μεγίστων εὐπαθειῶν, ὧν τὴν ἀλήθειαν προτιμῶντες, κρείττονα πλοῦτον ἡγούμεθα τῆς παρούσης εὐημερίας τὸν ὀνειδισμὸν τοῦ χριστοῦ, μᾶλλον ἑλόμενοι συγκακουχεῖσθαι τῷ λαῷ τοῦ Θεοῦ, ἢ πρόσκαιρον ἔχειν εὐπαθείας ἀπόλαυσιν. ἐπὶ πᾶσι δὲ τίς οὐκ οἶδεν, ὅτι συμφρονούσης τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ τῆς ἐκκλησίας τῆς Ῥωμαϊκῆς οἱ τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ ὑπήκοοι, καὶ τῇ Ῥωμαϊκῇ ὑπήκοοι ἂν εἶεν, ὄντος συνδέσμου ἀπαραιτήτου ὑπακοῆς τοῦ κατ' εὐσέβειαν ὑγιοῦς φρονήματος, τοῦτο μὲν ἓν πρῶτον προσφωνήσας. Δεύτερον ἐρῶ, ὅτι εἰ μόνος Πέτρος Χριστῷ ἠκολούθησεν, ἐδίδαξε μόνος, ἐποίμανεν, ἐφρόντισε μόνος, ἦγε τοὺς ἀποστόλους αὐτοὺς, ἢ τὴν ἐκκλησίαν, καὶ μὴ τῇ μὲν ἐκκλησίᾳ ἐλειτούργησε τὸν ἴσον πᾶσι τρόπον, μετὰ πάντων δὲ τῶν ἀποστόλων χριστῷ ἠκολούθησε. κατελίπομεν γὰρ (αὐτός φησι) τὰ πάντα, καὶ ἠκολουθήσαμέν σοι. καὶ εἰ μὴ διέπρεπεν ἐν πᾶσιν ὡς ἀπόστολος μὲν μέγας τε καὶ τῶν προκρίτων εἷς, τῷ ζήλῳ τυχὸν τοὺς λοιποὺς ὑπερακοντίσας, εἷς δὲ ἦν ἀπόστολος, οὐχὶ κεφαλὴ, καὶ πρῶτος μὲν (ἔστω) τῶν μαθητῶν, ἀλλὰ μαθητὴς μὴ διδάσκαλος, ἔστω μόνος Πέτρος ἡ κεφαλὴ τῆς ἐκκλησίας καὶ ὁ τούτου διάδοχος. ἔστω δὲ τοιοῦτος ὁ Ῥώμης. πάντα γὰρ εἰς δύναμιν, καὶ ὑπὲρ δύναμιν ἔγνων τοῖς ἀνδράσι φιλανθρωπεύεσθαι, ἑνὸς μόνου ἐφιέμενος, ὅπως αὐτοὺς τῶν νεωτερισμῶν ἀποσπασθέντας ἴδω, τῶν πατρῴων χριστοῦ ἀντεχομένους, καὶ τὴν καλὴν πεπονθότας ἀντιστροφὴν, ἐπιστραφέντας ὅθεν ἐξῆλθον. Ἔστω χριστοῦ ἐπίτροπος, ἄκρος ἀρχιερεὺς, καὶ τί μὴ χριστός. εἰ δὲ ὀψέ γοῦν ποτὲ ἐπιγνώτωσαν τὸν οἰκεῖον δεσπότην, ἐπιγνώτωσαν σφᾶς αὐτοὺς, σοφίαν γὰρ ἐπαγγελλομένοις, αἴσχιστον ἑαυτοὺς ἀγνοεῖν. τοῦτο ἐν βραχεῖ φήσας, πρὸς τὰ καθ' ἕκαστα τῶν προβλημάτων τραπήσομαι. προθεραπεύσας κἂν τούτῳ τὰς ἀθύμους καρδίας καὶ κακοστομάχους, ἀηδῶς ἐχούσας πρὸς πᾶν λόγων πλάτος. ἐγὼ γὰρ ἃ δὴ καὶ βραχέσιν εἶπον, ὅλην σχεδὸν τὴν δύναμιν τῶν λεχθησομένων ἐπεξεργαστικώτερον οἶδα συλλέξας. ὥστε τοὺς μὴ ὡς ἐν ἀπαρχαῖς λόγου τοῖς ἤδη ῥηθεῖσιν ἐπαρέσκεσθαι οἵους τε ὄντας, μὴ σκύλλειν αὐτῶν τὴν ῥαθυμίαν, καὶ τὸ ἀγεννὲς καὶ ἀκαρτέρητον στῆθος τοῖς ἐκτενεστέροις τοῦ λόγου περιέχειν. Οὐ φέρει γὰρ ὁ μέγας πόνος (κίνδυνος εἶπεν ἐκεῖνος) ἄναλκιν φῶτα. ἐροῦμεν οὖν τοῖς ἀνδρώδεις κεκτημένοις τὰς ψυχὰς, καὶ πεπεισμένας προσεῖναί τι καὶ πάνυ τῶν φαύλων τοῖς διεξοδικωτέροις τῶν λόγων, παρὰ τὰ ἐν σμικρῷ περιληφθέντα. ματαιοπονοῖεν γὰρ ἂν ἄλλως ἄνδρες σοφοὶ τὰ βραχύτερον ἔχοντα λόγον, δι' εὐμηκεστέρου διηγούμενοι. μάλιστα δὲ τὰ ἐν βραχεῖ ῥηθέντα ταυτολογοῦντες ἀδολέσχως. ἀλλ' ἀνοίξωμεν ἡμῶν μετὰ δέους καὶ εὐλαβείας τὸ στόμα, καὶ ἑλκύσωμεν Πνεῦμα ἡγεμονικὸν ὁδηγοῦν εἰς πᾶσαν ἀλήθειαν, τοὺς μὴ ἀντιτυποῦντας. ἔ-

χωμεν

χωμεν δὲ καὶ ὦτα ἀκούειν. μὴ ἀκάρπως ἀκούωμεν βεβυσμένοι τὰ ἔσωθεν ὦτα, ἢ ἐμπιπλάμενοι ὑπολήψεων ἀνθρωπίνων μὴ παραχωρήσωμεν ταῖς θείαις ἐμφάσεσιν ἐγχαράττεσθαι ψυχῇ πρὸς αὐτὰς ἐθελοπωρούσῃ.

Πρὸς τὸ πρῶτον.

Ὅτι μὲν οὖν ἐκ τοῦ σὺ εἶ Πέτρος οὐ συνίσταται ὁ Πέτρος πέτρα, μόνοις ἀφροντίζουσιν ἀνδράσι καὶ ἀβλεπτοῦσιν ἀμφιβάλλοιτ᾽ ἄν, πρόχειρον ἄλλως ἐκ τῆς λέξεως τοῖς μὴ ἐθελοκάκως τυφλώττουσιν ἔχον τὴν ἐμφάνειαν. οὐ γάρ φησιν εἶ Πέτρος, ἐξ ἧς ὡμολογήκει δηλαδὴ πέτρας, καὶ αὐτὸς ἐπονομασθεὶς Πέτρος, οὐ πέτρα, ἡ δὲ πέτρα ἦν ὁ Χριστός. ὁ μόνος θεμέλιος κατάλληλος τῇ ξυμπάσῃ οἰκοδομῇ, καὶ φέρειν ἱκανῶς καὶ αὐξάνειν, ἣν ἰδίῳ αἵματι ἐξηγοράσατο, ἵνα ἑαυτῷ περιποιήσηται. περὶ δὲ τούτου, καὶ ῥηθήσεται κατώτερον.

Πρὸς τὸ δεύτερον.

Αἱ Κλεῖς δὲ ὅτι μὲν ἐπιστεύθησαν Πέτρῳ πρόδηλον, ὡς δὲ τοῦτο οὐ τὴν ἀρχὴν τῷ Πέτρῳ κατασκευάζει, σκεπτέον οὕτω. πρῶτον τίνες ποτ᾽ ἄρα εἰσὶν αἱ Κλεῖς, ἔπειτα εἰ Πέτρος μόνος ἔλαβε τὰς Κλεῖς, ἢ καὶ οἱ λοιποί, καὶ εἰ καὶ οἱ λοιποί, ἆρα ἔτι καὶ αὐτοὶ μετὰ Πέτρου ἐκ τοῦ Σωτῆρος, ὅθεν καὶ Πέτρος, ἢ ὁ μὲν ἐκ τοῦ Σωτῆρος μόνος ὁ Πέτρος, οἱ δὲ λοιποὶ ἀπὸ τοῦ Πέτρου, ἢ καὶ ἀπὸ τοῦ Σωτῆρος διὰ τοῦ Πέτρου, ὡς ὁ Κλήμης διὰ Πέτρου. φασὶ γοῦν τινὲς τὰς Κλεῖς (δύο δὲ πάντες φαμέν, εἴτουν διπλᾶς) τὸ κήρυγμα τοῦ εὐαγγελίου εἶναι, δι᾽ οὗ τοῖς δεχομένοις τὸν λόγον καὶ πιστεύουσι, σωτηρία προσγίνεται. τοῦτο ἐστὶν ἡ ἄνοιξις τῆς βασιλείας τῶν Κλειδῶν αἱ ἕτεραι. οἱ δὲ ἀπειθοῦντες κατακρίνονται), καὶ κατ᾽ αὐτῶν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ κέκλεισται. αἵδε δὲ αἱ ἕτεραι. εὐσεβὴς ἡ ἐκδοχή. καὶ γὰρ τρανῶς ὁ λόγος τοῦ Σταυροῦ τοῖς μὲν ἀπολλυμένοις ἐστὶ μωρία, διὸ καὶ ἀπειθοῦσι καὶ ἀπόλλυνται. τοῖς δὲ σωζομένοις ἡμῖν δύναμις Θεοῦ ἐστίν. ὅθεν ἔλεγεν ὁ ἀπόστολος ὅτι Χριστοῦ εὐωδία ἐσμὲν ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις καὶ ἐν τοῖς σωζομένοις. οἷς μὲν ὀσμὴ ζωῆς εἰς ζωήν. οἷς δὲ ὀσμὴ θανάτου εἰς θάνατον. καὶ πρὸς ταῦτα τίς ἱκανός, ὁ δὲ Σωτὴρ πορευθέντες (φησὶ χαρακτηρίζων τὴν ἀποστολὴν οὐ ποδήρει χρυσοϋφάντῳ, οὐδὲ πολυδαιδάλῳ Τιάρᾳ, ὧν τὴν σώφρονα χρῆσιν, τίς οὐκ ἂν ἐπαινέσειεν εἰκότως; τούτοις γὰρ κεχρηκότες παρὰ τοῦ δέοντος οἱ πολλοί, λαβὴν ἔδωκαν τισὶ τῶν εὐκόλως διασυρόντων τὰ ἱερά, χλευάζειν τὰ ἱερά, ἀλλὰ ζῶσι χρώμασιν ἔργοις ἱδρώτων καὶ ἀγώνων) πορευθέντες εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα κηρύξατε τὸ εὐαγγέλιον πάσῃ τῇ κτίσει, ὁ πιστεύσας καὶ βαπτισθεὶς σωθήσεται. ἡ Κλεὶς μία. ὁ δὲ ἀπιστήσας κατακριθήσεται, ἡ δευτέρα Κλείς. Κλεῖδες εἰσὶ κατά γε αὐτοὺς Λατίνους, ἡ μὲν τῆς γνώσεως, ἡ δὲ τῆς ἐξουσίας, ἃς καὶ φασὶ τὴν ἐκκλησίαν εἰληφέναι ὥστε δύνασθαι ἐπιγινώσκειν μὲν τὰ ἁμαρτήματα τῶν μετανοούντων, δύνασθαι δὲ πρὸς τὰ ἐγνωσμένα, καὶ τὴν ψῆφον ἐξενεγκεῖν, λῦσαι τὰ λύσεως, καὶ δῆσαι τὰ δέσεως ἄξια. οὐκ ἀπεικότως δὲ ταῦτα ἐφρόνουν, εἰ μὴ προσετίθουν διὰ Πέτρου εἰληφέναι τὴν ἐκκλησίαν, οὐδὲ ἤρκει Πέτρον ἄρχοντα, εἴτουν ἀρχὴν τῆς ἐκκλησίας συνιστᾶν, μὴ πρότερον τῆς τῶν ἀποστόλων ἐκκλησίας ἄρξαντα. καὶ αὐτοῖς ἐκείνοις τοῖς ἀποστόλοις τοῖς ἕνδεκα, τῷ πρωτοτύπῳ καὶ τῇ ζώσῃ τῆς ὅλης ἐκκλησίας εἰκόνι κεχορηγηκότα, ἃ χορηγεῖν πάσῃ ἐκκλησίᾳ δύνασθαι ἐπιχειροῦσιν οἱ τοῦ μακαρίου Πέτρου (ὡς αὐτοί φασι) διάδοχοι. μηδὲν γὰρ ἐξεῖναί ποτε περιττὸν ἐπὶ τοὺς λοιποὺς τῶν λοιπῶν ἀποστόλων διαδόχους οἱ τὸν μακάριον διαδεξά-

μενοι

μενοι Πέτρον. ὃ μὴ Πέτρος ἔσχε πρῶτον αὐτὸς ἐπὶ τοὺς λοιποὺς ἀποστόλους, ἵν᾽ ὅλως δώσωμεν μηδὲν ὑπάρξαι τότε Πέτρῳ, ἢ τοῖς λοιποῖς ἐκείνοις μόνοις ἁρμόζον, καὶ τῷ τότε μόνον καιρῷ. στέργειν γὰρ ἀνάγκη τῷ τῶν ἀποστόλων γοῦν κανόνι καὶ γνώμονι τοὺς τῶν ἀποστόλων διαδόχους, τοῖς ἀποστόλοις κατ᾽ ἴχνος ἐφεπομένους, καὶ τῶν ἀποστολικῶν πραγμάτων καὶ ἀποστόλων αὐτῶν μιμητάς. Ἔστωσαν οὖν αἱ Κλεῖς, ἡ γνῶσις τε καὶ ἰσχὺς δι᾽ ἧς συνάγεται τὴν ἀρχὴν ἡ ἐκκλησία, μεταβαλλομένων τὴν ἀπείθειαν καὶ πιστευόντων Χριστῷ. οὕτω τε εἴσω τῆς βασιλείας ἐγκολπουμένων τῶν κεκλημένων, ἢ μὴ πειθομένοις ἡ βασιλεία ἀδιόδευτος ἐνδείκνυταί τε καὶ καθίσταται. ἢ καὶ δι᾽ ἧς τοῖς τῆς ἐκκλησίας τροφίμοις μὴ κατὰ τὴν κλῆσιν ἣν ἐκλήθησαν τὴν ἁγίαν δηλονότι πολιτευομένοις, ἀλλὰ μετὰ τὸ λαβεῖν τὴν ἐπίγνωσιν εἰς ἀνοδίας πάλιν ἀποπλανωμένοις, κλείεται) ἡ βασιλεία, ἢ μετανοοῦσιν ἀνοίγεται), πάντα κατ᾽ ἀξίαν δηλονότι καὶ γινωσκόμενα καὶ γινόμενα, ἔστωσαν αὗται αἱ κλεῖς. εἰ δὲ βούλει, Κλεῖς ἔστωσαν ἡ ἐπίγνωσις τῆς θεοσεβείας, ἣν μόνος ἐβράβευσεν ὁ Χριστός, οὐ μόνον ἀπίστοις καὶ ἀσεβέσι, καὶ πρὸ Χριστοῦ ἀνόμοις, ἀλλὰ καὶ αὐτοῖς γε τοῖς ἐν νόμῳ ἐσχηκόσι μὲν τὴν κατὰ νόμον Θεοῦ ἐπίγνωσιν, καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ βουλῆς ἐκτυπώματα, ἀμφοτέρωθεν δὲ κομιδῇ νηπιάζουσιν. οὐ δὲ γὰρ κατὰ τὴν [illegible]λογίαν αὐτὴν ἔχον τὸ τέλειον, ἢ τὸν Υἱὸν καὶ τὸ Πνεῦμα ἀγνοήσαντες Θεόν, ἢ [illegible] πως, καὶ ὡς ἐν παραπετάσμασιν εἰδότες, τὰς δὲ ἐπὶ ταῖς πράξεσιν ἐντολὰς πρὸς [illegible] τὴν ἀσθένειαν συγκαταβατικωτέρας λαβόντες εἰς διαταγὰς ἀγγέλων. πρὸς [illegible] ἐπιγνώσει [illegible] τῇδε καὶ ἡ εὐρωστία τοῦ κατ᾽ ἐπίγνωσιν τῆς εὐσεβείας βιοτεύειν, μὴ ἐγκαλούμενοι ὡς Θεὸν μὲν ὁμολογοῦντες εἰδέναι, ἀρνούμενοι δὲ τοῖς ἔργοις. τῶν μὲν οὖν Κλειδῶν, αἱ μὲν αὗται, αἱ δὲ ἡ ἐξουσία τοῦ τὴν αὐτὴν τῆς θεοσεβείας ἐπίγνωσιν, καὶ πρὸς τὴν εὐσέβειαν δύναμιν ὀρθοῦ καὶ ἀνεπιλήπτου βίου χορηγεῖν καὶ τοῖς λοιποῖς, διὰ τοῦ κηρύγματος καὶ τῶν μυστηρίων, δι᾽ ὧν καὶ αὐτοὶ ἐτύχομεν, ἵνα μὴ μόνοις ἡμῖν τοῖς λαβοῦσιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς δι᾽ ἡμῶν εἰσερχομένοις τὰς τῆς βασιλείας ἀνοίγωμεν πύλας, Θεῷ φωτιζόμενοι καὶ Θεῷ φωτίζοντες, φῶς τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ λάμπον χρηματίζοντες, ἢ φωστήρων δίκην λόγον ἔχοντες (κατὰ Παῦλον) ζωῆς. ἢ καὶ τύποι καὶ ὑπογραμμοὶ προκείμενοι ἀμέμπτου βιοτῆς, μόνῳ τῷ κυρίως τε καὶ ἰδίως Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων μεσίτῃ Χριστῷ συνυπουργοῦντες εἰς τὸν ἀμπελῶνα. αὗταί σοι ἔστωσαν αἱ Κλεῖς, ἢ ὅ τί ποτε τούτοις παρόμοιον. Τοιγαροῦν εἰ Πέτρος μόνος ἐκήρυξεν, εἰ Πέτρος μόνος τὰς τῶν πιστῶν παρεκτροπὰς ἐπεγίνωσκε, καὶ τοὺς μὲν τῆς ἐκκλησίας ἀκολούθως δὲ καὶ τῆς βασιλείας ἐξέκλειε, τοὺς δὲ ἐνέκρινε, μὴ καὶ οἱ λοιποὶ καὶ Παῦλος ὁ καὶ Σατανᾷ παραδοὺς, καὶ ἀπώσας τῷ Πνεύματι, καὶ πάλιν ἀγάπην κυρῶν, ἵνα μὴ καταποθεὶς ὁ ἐπιτιμηθεὶς τῷ περιόντι τῆς λύπης πλεονεκτηθείη ὑπὸ τοῦ πανώλους διαβόλου, εἰ Πέτρος μόνος ἐφωτίσθη, καὶ μὴ μετὰ καὶ τῶν ἄλλων ἐπορεύθη ἐπὶ τοῦ δωδεκαωρίου φωτός, κἂν καὶ τὴν ἐναργεστάτην ἐκείνην θέαν μοι τὴν ἐπὶ τοῦ ὄρους, καὶ τὰς Πατρικὰς προσβάλλῃς φωνάς, ἂν φημὶ μὴ καὶ αὐτὰς μετὰ καὶ ἄλλων ἐπώπτευσεν, αὐτὸς μόνος, μόνος Πέτρος τὰς Κλεῖς (ὅτι ποτ᾽ ἄρα καὶ εἰσὶν) ληψάσθω, εἰ δὲ καὶ οἱ λοιποὶ τῶν ἀποστόλων ἐκείνων τῷ Πέτρῳ ἐκοινώνησαν ἀπαραλλάκτως, ὧν ἦσαν σύμβολα καὶ σημαντῆρες αἱ Κλεῖς, καὶ τοῦτο οὐκ ἄν ποτε ἀρνηθείη ὁ τῶν εὐαγγελικῶν καὶ ἀποστολικῶν γραμμάτων τοῖς προθύροις ὁμιληκώς, ἄρα καὶ μετὰ τῶν ἄλλων κοινὰς ἔλαβε Πέτρος, καὶ ἔσχε Κλεῖς. Εἰ δὲ ὅτι καὶ οἱ λοιποὶ τῶν αὐτῶν πραγμάτων, ἃ ταῖς κλεισὶν ὑπεσημαίνετο (φαίνε-

ται

αὖ) τῷ Πέτρῳ κοινωνῆσαι τοὺς ἀποστόλους, ἀπὸ τοῦ Πέτρου δὲ εἰληφότας ταῦτα, δειξάτωσαν, ποῦ, ἢ πῶς, ἢ πότε, ἢ τίνες τῶν ἀποστόλων κληθέντες ὑπὸ Πέτρου, τίνας λαβόντες ἐντολάς, τί κρίναντος μόνου Πέτρου, καὶ συνᾴσωμεν αὐτοῖς τὰ νικητήρια, καὶ συγκροτήσωμεν κοινὴν τινὰ πανήγυριν ἀδελφοῖς ἀδελφοί. εἰ δὲ καὶ Πέτρος συνεκλήθη τοῖς λοιποῖς ὑπὸ τοῦ Σωτῆρος, προσκαλεσάμενος γάρ φησιν ὁ Ἰησοῦς τοὺς δώδεκα μαθητὰς αὐτοῦ. καὶ πάλιν, τῶν δώδεκα μαθητῶν τὰ ὀνόματα ἐστὶ ταῦτα. πρῶτος Πέτρος, καὶ τὰ λοιπά. ἔνθα πρῶτος Πέτρος τῶν μαθητῶν, ἀλλὰ μαθητὴς μετ' αὐτῶν συναριθμεῖται. Εἰ δὲ καὶ ἡ κλῆσις τῇ ἐκλογῇ ἕπεται, ἔχεις καὶ κατὰ τὴν ἐκλογὴν τὸν αὐτὸν τοῖς λοιποῖς συνεκλελεγμένον. οὐχ ὑμεῖς με ἐξελέξασθε φησίν, ἀλλ' ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς. ἐν γὰρ τῇ ἐκλογῇ, οὔτε διά τι τῶν ἡμετέρων ἐκλέγεται ὁ Θεὸς τοὺς ἐκλεκτούς, οὐδὲ διά τινος, ἀλλ' ἢ δι' αὐτόν. οὐκ ἔχων γὰρ περὶ τοῦ τὰ ὄντα εἶναι ποῖ ἀπερείσηται τὴν ἑαυτοῦ ἐκλογὴν ὁ Θεὸς εἰς ἑαυτὸν ἀποβλέπει, ὥς φησιν ὁ Παῦλος. ἐξελέξατο ὑμᾶς ἐν ἑαυτῷ πρὸ καταβολῆς κόσμου. εἰ καὶ ὁδῷ βαίνουσα ἡ πρόνοια τὰ ἐν αὐτῇ, καὶ δι' ἑαυτῆς προτυπωθέντα, οὐ γυμνῶς οὕτως ἐκφέρει, συνεργοὺς καὶ τὰ δεύτερα αἴτια συμπαραλαμβάνουσα, οὕτω διεξάγει τὰ σύμπαντα ποικιλοτρόπως καὶ ἀῤῥήτως. εἰ δὲ σὺ καὶ [illegible] αὐτὴν περιεργάζῃ, Πέτρον αὖ εὑρεῖς αὐτὸν δι' ἄλλου κληθέντα. Ἀνδρέας γὰρ [illegible] ἐν κλήσει, ὃς καὶ προσάγει Πέτρον Χριστῷ. Οὔκουν Πέτρος οὐδένα τρόπῳ [illegible] ἀποστόλων τὴν ἀρχήν, εἰ καὶ πρωτεῖα ἐν ἀποστόλοις ἀπενεγκάμενος, ἀλλ' [illegible] συναπόστολος [illegible] ὡς ἄρχων ἀποστόλων. ἄρχοντας γὰρ κατέστησεν αὐτοὺς ὁ Χριστὸς ὡς καὶ προείρηται, ἄρχοντα δὲ ἕνα ἐκτὸς ἑαυτοῦ οὔτε ἔνι γενέσθαι, οὔτε ἐγένετο. τί οὖν τὸ Πέτρου πρωτεῖον, ὅτι γὰρ τῷ εὐαγγελιστῇ ἐπωνόμασται, φανερόν. ἐγὼ δέ φημι, καὶ Χριστὸν αὐτὸν τὸν ἡμέτερον δεσπότην καὶ σωτῆρα ἀναδεξάμενον ἐκ παντὸς τρόπου τὸ πρωτεῖον ἐν ἀποστόλοις τοῦ μακαρίου Πέτρου (πλὴν ὡς ἀποστόλου) μὴ δηλονότι τοῖς ἄλλοις ἄρχοντος, καὶ τῶν λοιπῶν ἀποστόλων ἐπιστάτου. οὗτος γὰρ μόνος ὁ Χριστός, ἀλλ' ὡς κορυφαίου ἔνθα μὲν σὺν τοῖς λοιποῖς συμπεραίνοντος χορόν, ἐν ἅπασι δὲ τοῖς ἀδελφοῖς ὡς ἀδελφοῦ πρωτεύοντος. ἀλλὰ τί τὸ πρωτεῖον, ὅτι μετὰ τῶν πρώτων καλεῖται, ὅτι ἐν τοῖς ἐξαίρετον ἑπομένοις, εἴτουν συμπαραλαμβανομένοις Χριστῷ θεοσημείας ἐνδεικνυμένῳ, θαυματοποιοῦντι καὶ τερατουργοῦντι, καὶ οἷον τῶν ἀποῤῥητοτέρων αὐτόπτης Πέτρος ἦν, ὅτι Πέτρῳ τὰ πρὸς ὅλην τὴν τῶν ἀποστόλων εἴτε διάλεξιν εἴτουν οἰκονομίαν, εἴτε χορηγίαν, καὶ πρὸς ὅλην τὴν ἐκκλησίαν Χριστὸς ἀνέφερε, καὶ τὸ πάντων σύστημα ἐν Πέτρῳ ἐσχηματοποιεῖτο. Πέτρος (φησὶν Αὐγουστῖνος) τύπον ἐπεῖχε τῆς ἐκκλησίας. κἀγὼ σύμφημι Αὐγουστίνῳ, καὶ φημὶ πρόσωπον τῆς ἐκκλησίας δι' ἑαυτοῦ ἢ ἐν αὐτῷ καὶ παραστῆσαι Χριστῷ τὴν ἐκκλησίαν τρόπον τινά, καὶ παρ' αὐτοῦ Χριστοῦ λαμβάνουσαν, ὃ δὴ καὶ ἔλαβεν ἐκ τύπων. Ἔδει γὰρ πολλοὺς παραλαβόντα ἀποστόλους, καὶ κύκλον τινὰ ἄρτιον, ἀμφ' ἑαυτὸν γυρώσαντα τὸν Σωτῆρα εἰς ἓν σῶμα ἐκκλησίας προσεπιδηλῶσαι τῶν πολλῶν τὴν ἑνότητα ἑνί τινι προδιαλεγόμενον, αὐτὸς δ' ἦν ὁ Πέτρος, ὃ καὶ ἐπὶ τῇ μετανοίᾳ τῆς ἐκκλησίας ἀποδοχὴν τοῦ σωτηρίου προὔφηνας τρεῖς ἀρνησάμενος, τρεῖς τε ὁμολογήσας, καὶ ἀκολουθεῖν προσταγείς. Ὁ τούτου λοιπὸν τοῦ σκοποῦ χάριν εἰς σύμβολον παραληφθεὶς τῷ Δεσπότῃ, μάλα ἐν δίκῃ τῶν πρωτείων ἠξίωται, ἢ οὐχὶ καὶ παρ' ἡμῖν εἷς τοῖς πάντων πρωτεύει, εἰ καὶ μὴ τὸν τρόπον ἐκεῖνον τὸν ὑπέρογκον, τὸν τὴν ἐκκλησίαν ἀνδραποδίζοντα, καὶ τὸ εὐαγγέλιον καταβάλλοντα τοῦ Χριστοῦ, ὃν τρόπον ἡ Ῥω-

μαϊκὴ

μαϊκὴ συνεισφέρει τυραννίς, Πρωτεύει τοίνυν καὶ καθ' ἡμᾶς εἷς τις τῶν ἁπάντων, ἵνα καὶ τάξις φυλάττηται, καὶ ὁ τυπωθεὶς παρ' αὐτοῦ τοῦ Σωτῆρος, καὶ διατηρηθεὶς τοῖς ἀποστόλοις τύπος ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως ἀπαράτρεπτος μένῃ. μετὰ γοῦν τὴν τοῦ Σωτῆρος πρὸς τὸν Πατέρα ἄνοδον, πρῶτον μὲν δημηγορεῖ, ἵνα ὁ τῶν ἄλλων ἐξόχως ἀρνησάμενος τὸν Χριστόν, καὶ ἐξόχως παῤῥησιάσηται, καὶ συνεδριάζων τοῖς λοιποῖς ἀποστόλοις ὁ μακάριος, πρῶτον μὲν προτείνει τὸν περὶ τῶν προκειμένων ὑποθέσεων λόγον, ἴσως ὡς πρῶτος, καὶ τοιούτου πρωτείου ἐκεῖνον ἔχων τὸν τόπον τοῦ λέγειν πρῶτος. ἵνα δὲ μὴ κεφαλή σοι δόξῃ (καθὰ δὴ καὶ ἔδοξεν ὡς μὴ ὤφελεν) ἀνάγουσα καὶ κατάγουσα τὸ πᾶν πρὸς τὸ δοκοῦν, ἀκούει καὶ αὐτὸς μετὰ τῶν λοιπῶν ἀπὸ Ἰακώβου τὰ κοινῇ ἐν Πνεύματι ἁγίῳ ἐγνωσμένα. Ἴδε δέ μοι κἀπὶ τῶν κλειδῶν τῇ ὑποθέσει πῶς τοῖς ἡμετέροις τοῖς τε δὴ καὶ Αὐγουστίνου ὑφηγήσεσι συνᾴδει τὸ πᾶν. ἅπαντας ἀπαγαγὼν ὁ Σωτὴρ τοὺς μαθητὰς εἰς Καισάρειαν τοῦ Φιλίππου πέρα που τῶν Ἰουδαϊκῶν φόβων ἐν ἀδείᾳ πάσῃ, καὶ οἱονεὶ τῆς ἰδίας δόξης καταστήσας κυρίους, ἐπερωτᾷ πάντας. τίνα με λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, τῶν δὲ τὰς τῶν ἔξω δόξας ἐπιλεγομένων, ὅτι οἱ μὲν Ἠλίαν, οἱ δὲ ἕνα τῶν προφητῶν, αὐτῶν τὴν [illegible] ἐκείνων ἐπιζητεῖ. ἀρτίως οὕτω τὸ ἀπεμφαῖνον τῶν ἐξωτέρων δοξῶν ὑπεμφ[illegible] ἐρωτᾷ οὖν πάντας ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε, ὅλην γὰρ τὴν ἐκκλησίαν εἰς ἐπίγνωσιν [illegible] κριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος, ὅτι σὺ εἶ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἀκούει τό, μακάριος εἶ Σίμων [illegible] Ἰωνᾶ ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα οὐκ ἀπεκάλυψέ σοι, ἀλλ' ὁ Πατήρ μου ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. [illegible] δὲ ὁ λόγος τὴν εὐσεβῆ δόξαν τὴν περὶ Χριστοῦ, εἶναι τὴν εἰρημένην, ὅτι σὺ εἶ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἐνωμένην ἐκείνῃ τῇ προειρημένῃ, τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου. τίνα γάρ φησί με λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, εἶναι τοιγαροῦν Υἱὸν καὶ Θεοῦ, καὶ ἀνθρώπου τὸν Χριστόν. τοῦτο ἡ εὐσεβὴς περὶ Χριστοῦ δόξα καὶ ἀληθὴς καὶ ἀκριβὴς ὁμολογία. διὸ ἐπιφέρει τὸν μακαρισμόν, ταύτῃ γὰρ τῇ πίστει ἀπόκεινται αἱ σωτήριαι ἐπαγγελίαι. Ὅτι δὲ ἡ πίστις αὕτη οὐκ ἀνθρώπων, οὐδὲ διὰ ἀνθρώπων ἐστίν, ὁ Σωτὴρ προσεπιδηλοῖ φάσκων, σὰρξ καὶ αἷμα οὐκ ἀπεκάλυψέ σοι, ἀλλ' ὁ Πατήρ μου ὁ ἐν οὐρανοῖς. ἡμῖν γὰρ ὁ Θεὸς ἐφανέρωσε διὰ τοῦ Πνεύματος τοῦ ἐρευνῶντος τὰ βάθη καὶ μόνου εἰδότος τὰ τοῦ Θεοῦ ἵνα ἴδωμεν τὰ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ χαρισθέντα ἡμῖν, ἃ καὶ λαλοῦμεν, οὐκ ἐν διδακτοῖς ἀνθρωπίνης σοφίας λόγοις. ταύτην τὴν πίστιν ὁμολογηκὼς Πέτρος, μανθάνει εἶναι αὐτὸν Πέτρον, ὁμολογηκὼς δὲ πάντως ἀντὶ πάντων. πάντες γὰρ ἐρωτῶνται πρὸς τοῦ Σωτῆρος, εἷς δὲ τῶν πάντων τὴν πάντων οἷον γλῶτταν ἀναλαβών, ἀντὶ πάντων τὴν ὁμολογίαν προσφέρει, διὸ καὶ ἀντὶ πάντων ἀκούει (ὡς οἷον γενόμενον πάντων) τό, σοὶ δώσω τὰς κλεῖς, καθὰ τὸ σὺ εἶ Πέτρος, τουτέστι πιστός, ὃν τρόπον καὶ οἱ λοιποὶ οἱ συμμεμενηκότες αὐτῷ ἐν τοῖς πειρασμοῖς αὐτοῦ, πιστοὶ ἦσαν. ὃ δὴ πάντως αὖθις ὁμολογίας ὁ Σωτὴρ ἅτε οὐ προσδέχεται ἐδήλου. ἐκεῖνα νομοθετῶν, ὡς ἄν τις ὁμολογήσει ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὁμολογήσω κἀγὼ ἐν αὐτῷ ἔμπροσθεν τοῦ Πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. Ἀντὶ πάντων τοίνυν ὡς πάντων φωνὴ ὁμολογῶν ὁ Πέτρος, ἀντὶ καὶ πάντων ὡς πάντων ἀκοή, δέχεται τό, σοὶ δώσω, καὶ ὅτι πιστός. οὕτω γὰρ Αὐγουστῖνος τὸν Πέτρον πιστὸν δηλονότι ἑρμηνεύει καὶ ἀκριβολογεῖται ἐν ταῖς παλινῳδίαις περὶ τῆς φωνῆς. οὐκ εἶπε φησὶν ὁ Σωτὴρ σὺ εἶ Πέτρα, εἶδε γὰρ ἑαυτὸν πέτραν ὄντα, ἡ δὲ πέτρα (φησὶν ὁ ἀπόστολος) ἦν ὁ Χριστός. ἀλλὰ τί φησί, σὺ εἶ Πέτρος. ὡσεὶ ἔλεγεν, ἀπὸ τῆς πίστεως πιστός. πιστὸν οὖν ἐνδειξάμενος τὸν Πέτρον

ὁ Σ[illegible]

ὁ Σωτὴρ καὶ ἐν αὐτῷ ὡς ἐν ὅλῳ τῷ τῶν πιστῶν συλλόγῳ, ὅλῃ τῇ τῶν πιστῶν ἐνοειδεῖ ὁμηγύρει τῇ μιᾷ ἐκκλησίᾳ ἐν ἑνὶ Πνεύματι πίστεως, καὶ ἐν τοῖς αὐτοῖς μυστηρίοις ἑνιαίως θεωρουμένῃ, ἐπιφέρει ὁ Σωτήρ, τό, σοὶ δώσω τὰς Κλεῖς, ἃς τῇ ἑαυτοῦ ἐκκλησίᾳ ὁ Σωτὴρ ἐναπέθετο. αἱ δὲ εἰσὶν, ὅτι ὅσα ἂν δήσῃς ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένα ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ὅσα ἂν λύσῃς ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένα ἐν τῷ οὐρανῷ. οὕτω γὰρ αὐτὸς ὁ Σωτὴρ τὰς Κλεῖς ἑρμηνεύει. καὶ τῶν Λατίνων ἅπαντες, καὶ αὐτή γε ἡ παρ᾽ αὐτοῖς ἐπιγεγραμμένη γλῶσσα ἐπεσημειώσε. φέρε δὲ διὰ βραχέων εἴδωμεν εἴ που καὶ τοῖς λοιποῖς αὐτοπροσώπως ἀμέσως δηλονότι δίδωσιν ὁ Σωτὴρ τὴν ἐξουσίαν ταύτην τοῦ λύειν καὶ δεσμεῖν πρὸς ἀξίαν, αἵτινες εἰσὶν αἱ Κλεῖς, καὶ οὐκ ἄλλο τι ὡς καὶ αὐτοῖς Λατίνοις δοκεῖ. Ὅλον οὖν τὸ δέκατον καὶ τὸ προσεχὲς τοῦ Ματθαίου κεφάλαιον, τόν τε κατάλογον ἔχει τῶν ἀποστόλων, αὐτὸν Πέτρον πρῶτον συναριθμῆσαν τοῖς λοιποῖς, καὶ τὴν ἀποστολικὴν ἀξίαν τε καὶ ἐξουσίαν, πᾶν ἔργον, πᾶσαν δύναμιν, καὶ ἀρχοντοειδῆ δυναστείαν, κατά τε πνευμάτων ἀκαθάρτων, κατά τε ἀπειθῶν, καὶ ὅλως εὐεργετικὴν καὶ κολαστικήν, εἴποις δ᾽ ἂν οἰκοδομικὴν τῶν ἰδίων, καὶ καθαρτικὴν τῶν ἀλλοτρίων [illegible] ἀλλὰ πᾶσιν ἀμέσως καὶ ἀπαραλλάκτως ἐγκαταβεβλημένην ὑπ᾽ αὐτοῦ π[illegible]ωτῆρος χριστοῦ. εἰ δὲ ἐν τῷ δεκάτῳ ἕκτῳ τὴν εἰς αὐτὸν πίστιν καὶ ὁμολογίαν [illegible] μαθητὰς, καὶ παρὰ Πέτρου λαβὼν ἀντὶ πάντων ἑνικῶς ἀνταποδίδωσι τ[illegible]έρι τὴν ἐξουσίαν τοῦ λύειν καὶ δεσμεῖν ἑνικῶς, τὸ ἑνικῶς λεγόμενον τῷ Πέτρῳ [illegible]αὐτες ἔφημεν τὴν ἀποστολικὴν αὐθεντίαν, εἴτ᾽ οὖν ἔργον, εἴτε λειτουργίαν καὶ [illegible], καὶ ποιμανσίαν καὶ οἰκοδομὴν τῆς ἐκκλησίας, εἰς τὸν τῶν ἁγίων καταρτισμὸν δηλοῦν) πάντες λαμβάνουσι παρὰ χριστοῦ, πληθυντικῶς ἀλλαχοῦ εἰρηκότος. ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ὅσα ἂν δήσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένα ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ὅσα ἂν λύσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένα ἐν τῷ οὐρανῷ. οὕτω σοι αἱ Κλεῖς οὐ Πέτρον καθιστᾶσιν ἄρχοντα λαοῦ, ἀλλὰ τὸν χορὸν ὅλον τῶν ἀποστόλων Πέτρῳ οὐδὲν οὐδαμῶς παρηλλαγμένως ἄρχοντας συνιστᾶσι λαῶν. εἰρήσθω δὲ ἡμῖν διεξοδικώτερον ὧδε, ὅτι πάντα χρηματίσει καὶ εἰς τὴν αὐτῶν ἐπιφερομένων σαφήνειαν.

Πρὸς τὸ τρίτον.

Κηφᾶς δὲ τὴν φωνὴν ἐξελληνίζοντες, καὶ κεφαλίζειν οἰηθέντες, τοσοῦτον εἵλκυσαν εἰς κεφαλὴν ὥστε κεφαλὴν μεταμορφῶσαι. ἐγὼ δὲ οὐκ οἶδα ὅτου τοὺς ταῦτα τολμῶντας ἐγκαλέσω, εὐηθείας, ἢ ἀναιδείας. ὁ μὲν οὖν Γρατιανὸς (Ῥωμαίοις δὲ οὗτος τὰς ἱεροθεσμοθεσίας εἰς ἕνα συνελέξατο) ἄπειρος ὢν τυχὸν τοῦ ἑλληνικοῦ ἰδιώματος, ἀναγνοὺς ἐν τῇ λατίνων ἐκθέσει τὸ Κηφᾶς, ὑποτοπάσας τε ἑλληνίδα τὴν φωνὴν (κηφᾶς γὰρ τῶν αὐτῶν στοιχείων ἄρχεται παρὰ Λατίνοις τῇ παρ᾽ Ἕλλησι κεφαλῇ) κεφαλὴν ἑρμήνευσε τὸ Κηφᾶς. ἐχρῆν δὲ καὶ τῷ εὐαγγελιστῇ γοῦν προσέχειν, ὃς καὶ τὴν λέξιν προφέρει, καὶ τὴν τῆς λέξεως προφέρει ἑρμηνείαν. Ἴδιον δὲ πάντως δικαίῳ, ὁ συγγραφεὺς τὰ ἴδια συγγράμματα ἑρμηνεύων, ἀνυπερβάτους ὅρους ὁροθετεῖ τῆς τῶν λεγομένων διανοίας, πῶς δηλονότι ἢ νοητέον τὰς πατρίους αὐτῷ φωνὰς ὑπερορείᾳ συγγράφων αὐτὸς ἰδιώματι, ἢ πάντως ὅπως ἐνόησεν αὐτὸς, κἂν μὴ πάτριοι, ἀλλ᾽ ἄγνωστοι ὦσιν αἱ φωναί. φησὶ γοῦν αὐτὸς ὁ Ἰωάννης, ὅτι ἐμβλέψας τῷ Σίμωνι ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, σὺ εἶ Σίμων, σὺ κληθήσῃ κηφᾶς ὃ ἐστὶν ἑρμηνευόμενον Πέτρος, οἱ δὲ τῆς τοῦ εὐαγγελιστοῦ ὑπερειδόντες

[illegible]της ἐπεξηγήσεως ἑλληνιστὶ μὲν ἑρμηνεύοντες τὴν φωνήν, αὐτόθεν τε δεικνῦντος φανερώτατα μὴ εἶναι ἑλληνικήν, τῇ Γρατιανοῦ ὑφηγήσει προστίθενται μᾶλλον. μὴ δὲ διαφορὰν προσώπων, εὐαγγελιστοῦ δὴ καὶ νομοδιδασκάλου εἰδότες, μὴ δὲ δικαίου ἔχοντες λόγον. πόθεν δὲ κεφαλὴ τὸ Κηφᾶς, οὐ δὲ τῆς αὐτῆς συλλαβῆς ἀρχόμενον τῇ λέξει κεφαλὴ ἑλληνιστί; ἑλληνικὴν γὰρ (κ) ἔχων ἦν καὶ ἡ κεφαλὴ, καὶ κατὰ τοῦτο μόνον τὸ πρῶτον στοιχεῖον ὁμοφωνοῦν τῇ κεφαλῇ, εὐθὺς τῷ δευτέρῳ διαφέρει. τοῦ μὲν (η) τοῦ δὲ (ε) γραφομένων, εἰ καὶ λατινικῶς ἐκφερόμενον κοινῶς ἐκφέρεται. τὸ γὰρ (η) Λατίνοι τὸ καθ᾽ ἡμᾶς, εἰς (ε) τρέπουσι μακρόν. ἢ καὶ (α. ἐκεῖθεν ὁ ποιητής, ποέτα, καὶ προφέτα, ὁ προφήτης. οὕτω γραικολατίνως ἀρχομένη παρὰ Λατίνοις ἡ βάρβαρος φωνὴ τὸ κηφᾶς ὁ Πέτρος, εἰς κεφαλὴν ἀνεφύη γραικολατινοβάρβαρον. καίριον δὲ τὸν σατυρικὸν λατινικῶς γελάσαι τοὺς γραικοὺς, ἵνα τὸ γραικολατινικὸν τέρας, γραικολατινικῆς τύχῃ χλεύης. Τί φασιν οὖν οἱ γεννάδαι περὶ τῆς ῥαββὶ λέξεως, καὶ κορβᾶν, καὶ τῶν λοιπῶν αἷς ἐχρήσατο τὰ ἱερὰ γράμματα, παίγνιον ἢ [illegible]άμενοι τὰ ἅγια ὀνειροπολοῦντες περὶ τὴν ἀλήθειαν, ὡς προσ[illegible]πείοις οἰκείων ἀναπλα[illegible]ήσονται εἰς ἔκφρασιν παραδόξων διανοιῶν ξέναις φωναῖς, ἀλλὰ φασὶ μὴ τῇ ἀλλ[illegible]θοῦντες ἑρμηνείᾳ, τοῦ εὐαγγελιστοῦ δὲ τῇ ἑρμηνείᾳ [illegible]όμενοι, Πέτρον ἑρμ[illegible] Κηφᾶς, κεφαλὴν τὸν Πέτρον νομίζομεν. ἀλλ᾽ ὦ ἀγαθοί, τοσοῦτον ἀπέχ[illegible] Κηφᾶς, ὅσον τῆς πέτρας ἀπέστιν ὁ Πέτρος. καθάπερ οὐκ ἡ πέτρα ὁ Πέτρο[illegible]φαλὴ ὁ Κηφᾶς. ἄτοπον γοῦν τοῖς ἑπομένοις τῷ εὐαγγελιστῇ τὸ Κηφᾶς [illegible]εύοντι, μὴ ἡγεῖσθαι Πέτρον, ἀλλὰ μὴ πέτραν τὸν Πέτρον, εἰκὸς ἄρα μὴ ἡγεῖσθαι κεφαλὴν τὸν Κηφᾶν.

Πρὸς τὸ Τέταρτον.

Τὴν τοῦ ποιμαίνειν καὶ βόσκειν φροντίδα ἐνεχειρίσθη μόνος Πέτρος φασί, τοῦτο δὲ ἐστὶ τὸ διδάσκειν τε τὴν ἐκκλησίαν, ὅρους τε δογμάτων, καὶ νόμους ἐκθέσθαι, καὶ αὐθεντικῶς τὴν ἐκκλησίαν ἐπισκοπεύειν. ἡμεῖς δὲ ἕνα μὲν οἴδαμεν τὸν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ποιμένα τὸν χριστὸν αὐτοῦ ἀκούοντες λέγοντος, ἐγώ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός, οὗτος ἐστὶν οὗ εἰσὶ τὰ πρόβατα ἴδια, ὁ ὑπὲρ τῶν προβάτων θεὶς τὴν ψυχὴν, καὶ γινώσκων τὰ αὐτοῦ, καὶ γινωσκόμενος ὑπ᾽ αὐτῶν. τοὺς δὲ λοιποὺς οὓς ὁ ποιμὴν οὗτος ἐς τὸ ἑαυτοῦ ὄνομα ἀπέστειλε, καὶ τὸ ἔργον ὃ αὐτὸς ἐτελείωσεν, ἐνεπίστευσεν ὅπως ἀναπληρώσῃ τὰ ὑστερήματα τῶν παθημάτων αὐτοῦ ἐν ταῖς σαρξὶν αὐτῶν ὡς αὐτοῦ μέλη τὴν ἐκκλησίαν, ἣν αὐτὸς διὰ παθημάτων ἐξηγόρασε συνάγοντας αὐτῷ τοὺς λείποντας δηλονότι ἄρνας, ἵνα μία γένηται ποίμνη, οἵ τε προλαβόντες, οἵ τε ὑστερίζοντες, καὶ ποιμὴν εἷς. τούτους καὶ ποιμένας οἴδαμεν καὶ διδασκάλους τῇ ἐκκλησίᾳ, ἢ καὶ τῆς ἐκκλησίας, δι᾽ ὧν αὐτὸς ὁ ποιμὴν ὁ τῆς ὅλης ἐκκλησίας διδάσκαλος (μόνος γάρ φησιν αὐτὸς) μόνος καθηγητὴς ὁ χριστὸς, τὰ ἴδια ἔργα ἐργάζεται, ὥστε καταρτίσαι τὸ πλήρωμα τῆς ἐκκλησίας. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ δι᾽ ἀξίων τὴν ἐνέργειαν ἔχει καὶ τὰ μυστήρια, καὶ αἱ διακονίαι, καὶ λειτουργίαι. ὅτι τὰ ἔργα τοῦ Κυρίως ἐνεργοῦντος ἐστὶ χριστοῦ τοῦ Θεοῦ. πιστὸς δὲ ὁ Θεὸς καὶ οὐχ οἷον ἐᾶσαι τὰ πρόβατα διὰ τὸ τῶν ἀναξίων ἀνεπιτήδες καὶ φαύλων λωβηθῆναι τῆς χάριτος αὐτοῦ, καὶ τῶν δωρεῶν αὐτοῦ ἀποτυγχάνειν. ὅθεν καὶ Καϊάφας προφητεύει ἀρχιερεὺς ὢν τοῦ ἐνιαυτοῦ, καὶ Ἰούδας μαθητεύσας χριστῷ, χριστὸν εὐαγγελίζεται, καὶ δαιμόνια ἐκβάλλει, καὶ βαπτίζει μετὰ

ζει μετὰ τῶν μαθητῶν. περὶ μὲν οὖν αὐτοῦ γέγραπται ὅτι ποιμὴν, ὅτι διδάσκαλος, ὅτι ῥαββὶ, ὅτι ἐπιστάτης, οὐ μόνον πρὸς τὸν τοῦ προσώπου ἀριθμὸν ἐφαρμοζομένου τοῦ τῆς φωνῆς ἀριθμοῦ ὅπως μὴ ἀσυμφωνείη ὁ λόγος (ὥς ἂν εἴποιεν γραμματικῶν παῖδες) ἀλλ᾽ ἔμφασιν ἐχούσης τῆς φωνῆς τοῦ ἔργου, ὅτι τὸ πρόσωπον τοῦ Σωτῆρος ἓν ὂν ἑνιαίως καὶ μοναδικῶς φορεῖ, καὶ ἐργάζεται, μεσίτης χρηματίζων Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, καὶ δι᾽ ἑαυτοῦ καταλλάσσων τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ ὀλλύμενον κόσμον. οὗτος οὖν μόνος ποιμὴν ἑνιαίως καὶ μοναδικῶς ποιμὴν τῆς ἐκκλησίας. οὐ πρόβατον δὲ, εἰ μὴ καὶ τοῦτο μοναδικῶς. οὐ γὰρ ἓν τῶν προβάτων, ἀλλὰ μόνος καὶ μόνον ποιμὴν κυρίως, εἰ καὶ ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας, τουτέστιν ὑπὲρ τῶν προβάτων, ἐξ ὧν προβάτων πρόβατον ὢν καὶ ποιμήν. καὶ γὰρ τῷ ὄντι ἓν χρηματίσας πρόβατον ὁ ποιμὴν, δούλου μορφὴν φορέσας ἀφύρτως, ἀναλλοιώτως καὶ ἀδιαιρέτως, ἐτύθη ὑπὲρ τῶν προβάτων, θῦμα ὁ αὐτὸς καὶ θύτης, δι᾽ ἑαυτοῦ καθαρισμὸν ποιησάμενος τῶν ἁμαρτιῶν. περὶ δὲ Πέτρου εἰ καὶ ποίμαινε φησὶ τὰ πρόβατά μου, καὶ δὴ καὶ φαντασίαν παρέχει ὁ λόγος μόνον Πέτρον ποιμένα καθιστάμενος, ἀλλ᾽ οὔτε μόνος ποιμὴν, οὔτε ποιμὴν μόνον ὁ Πέτρος. καὶ περὶ ἑαυτοῦ εἴρηκεν ὁ Σωτὴρ τοῖς [illegible] παρομοίως, ὅτι ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς (ἐγώ φησι, καὶ ὑμᾶς) ὡς πρόβα[illegible] μέσῳ λύκων. ἐπειδὴ δὲ καὶ ποιμὴν ἐστὶ Πέτρος, καὶ πρόβατον τῆς καθο[illegible]κλησίας, οὐδὲν ἀπεικὸς ποιμένα τε λέγεσθαι καὶ καθίστασθαι μ[illegible] καὶ [illegible] πρόβατον, τουτέστι τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἓν, εἰ καὶ μὴ τὸ προστυχὸν, ἀλλὰ τῶν ἐντιμοτάτων. οὐ μόνον ἄρα ποιμὴν ὁ Πέτρος, ἀλλὰ καὶ πρόβατον. οὐδὲ μόνος ποιμὴν, ἐπεὶ καὶ οἱ λοιποὶ. καὶ μὴν ἀντιστρόφως τοῦ ποιμένος κεχρηματίκασι ποιμένες ὅ,τε Πέτρος καὶ οἱ λοιποί. ὁ μὲν γὰρ Κύριος, ποιμὴν κυρίως, κατ᾽ οἰκονομίαν δὲ φιλανθρωποτάτην πρόβατον. ὁ δὲ Πέτρος κυρίως μὲν πρόβατον, κατὰ δὲ οἰκονομίαν καὶ ποιμὴν, ἐκεῖνο ὢν ἀεὶ, τοῦτο δὲ πρὸς τὸν καταρτισμὸν τῆς ἐκκλησίας προσκαίρως. ἵνα δὲ μὴ μάτην καταναλίσκωμεν τὸν λόγον, ὅ,τι ποτ᾽ ἂν καὶ ἐκδέξοιντο τὴν ποιμαντικὴν, δεξάσθωσαν μὴ καὶ τοὺς λοιποὺς μετὰ τῆς ἴσης δυνάμεως ἀποσταλέντας εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα τὰ αὐτὰ πράξαντας τῷ Πέτρῳ, τῷ Θεῷ καὶ σωτῆρι συμπράξαντας, δηλονότι ὡς ἐργάτας εἰς τὸν ἀγρὸν αὐτοῦ, διὰ τοῦ κηρύγματος (τοῦτο γὰρ τὸ ποιμαίνειν ὁ χρυσόστομος νοεῖ) (συλλέγοντας τὴν ἐκκλησίαν, καὶ ἔστωσαν μόνοι ποιμένες, καὶ ποιμένες μόνον. ἡμεῖς γὰρ τὴν ποιμαντικὴν ἅπασαν ἀξίαν, ἐξουσίαν, οἰκονομίαν, διακονίαν, λειτουργίαν, ὑπηρεσίαν, ἢ καὶ ὥς φησιν ὁ ἀπόστολος κορινθίοις γράφων, τὰ χαρίσματα, τὰς διακονίας, τὰς ἐνεργείας, ἢ ὡς ἄν τις εἴποιεν ἄλλος, τοῦ αὐτοῦ ἔργου εἶναι σύμβολον φαμὲν, οὗ καὶ αἱ Κλεῖς. εἰ δὲ κοινὸν αἱ Κλεῖς Πέτρῳ καὶ τοῖς λοιποῖς καθὰ δὴ καὶ κοινὸν (ὡς ἀνώτερον δέδεικται, ἄρα καὶ τὸ ποιμαίνειν κοινὸν, εἴτ᾽ οὖν τὸ διδάσκειν καὶ τὰ τῆς θεοσεβείας δόγματα ἢ ἐκθέσθαι, ἢ τρανοῦν, καὶ συμβιβάζειν τῷ θείῳ λόγῳ, ἢ τὴν λοιπὴν ἅπασαν ἐξουσίαν διὰ τῆς ποιμαντικῆς σημασίας, καὶ τοῦ ποιμαίνειν συμβόλου ἐκλάβοις, ὧν κατ᾽ οὐδὲν οἱ λοιποὶ τῶν ἀποστόλων ὑστερήθησαν τοῦ μακαρίου Πέτρου.

Πρὸς τὸ Πέμπτον.

Ἀλλὰ Πέτρος προσετάγη ἀκολουθεῖν χριστῷ. τί τοῦτο φαῖμεν ἄν, εἰ γὰρ πρὸς τὴν φωνὴν μόνην τοῦ ἀκολουθεῖν ἀποβλέψειας, ἔχεις καὶ ἑτέρῳ τῶν μαθητῶν πρὸς τὴν τοῦ

πατρὸς

πατρὸς κηδείαν σαρκικῶς συμπάσχοντι εἰρηκότα τὸν Κύριον ἀκολούθει μοι. καὶ ἄφες τοὺς νεκροὺς θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς. καὶ Ναθαναὴλ οἰκείως ἐπιτάττεται ἀκολουθεῖν. καὶ τις ἕτερος τῶν μαθητῶν, ἐκεῖνο δὲ τὸ καθόλου λεχθὲν, ὃς οὐ λαμβάνει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθεῖ ὀπίσω μου, οὐκ ἔστι μου ἄξιος, ποῦ θήσομαι; Πέτρῳ γὰρ μόνῳ ἀριδηλότατα οὔτε εἴρηται, οὔτε ἀποκεκλήρωται ἑνί τινι. Εἰ δὲ πρὸς τὴν τοῦ λόγου ἔννοιαν ἀπίδῃς, τί ἂν εἴη ἄλλο τὸ ἀκολούθει μοι, ἢ ὅτι πίστει μὲν τὸν Χριστὸν ἐνστερνισάμενος, βίῳ δὲ τῇ τοῦ Χριστοῦ βιοτῇ ἀμφομοιούμενος βιώσας, ἔμελλε καὶ θανάτῳ τῷ Σωτῆρι κατ᾽ ἴχνος ἕπεσθαι ἀναιρεθεὶς τῷ σταυρῷ. ἀλλ᾽ εἰ καὶ οὕτως ἠκολούθησεν ὁ Πέτρος τῷ χριστῷ μάλα εὐψύχως, εἰ πάντως εἰ καὶ μόνος, μὴ μόνος ἐπίστευσε Πέτρος, μὴ μόνος χριστιανοπρεπῶς ἐπολιτεύθη, μὴ μόνος ἰταμῷ θανάτῳ μετήλλαξε τὸν τῇδε, τὸ τοῦ χριστοῦ ποτήριον πιὼν μόνος, ἐγὼ μὲν ἵνα Παύλου τοῦ μακαρίου σιγήσω τὸ ἐν κόποις περισσότερον, καὶ τὸ ἐν θλίψεσί τε καὶ κινδύνοις ὑπερβάλλον, ὀλίγους ἄγαν εὑρίσκω τῶν μαθητῶν, καὶ μόλις ο[illegible] μὴ βιαίως καταλύσαντα τὸν βίον, ἕνα δὲ οὐδένα βιοτεύσαντα χωρὶς βασάνων καὶ [illegible] εἰ δὲ Πέτρος οὐ διὰ παθημάτων καὶ θανάτου ἁπλῶς, ἀλλὰ θανάτου Σταυροῦ [illegible] τῷ Σωτῆρι, ἐχέτω κατὰ τοῦτο τῶν λοιπῶν τι ἐξαίρετον. ἐξέστω δὲ [illegible] Πέτρου διαδόχοις ὑπερφυέστερον ἀγωνιζομένοις, ἀνδρωδεστέροις πα[illegible]ους ἐπιλοίπους, ὡς ὅτι ἐγγύτατα χριστῷ θανατοῦσιν. ἀλλ᾽ οἶδα [illegible] ἐξουσίας, ὑπερέχης ἐστὶν ἡ ἅμιλλα. τοῖς γὰρ ἱδρῶτων τοὺς θεο[illegible]μένοις παραχωροῦμεν ἡδέως. Τῶν μὲν οὖν παθημάτων χριστοῦ ἐκοινώνησαν [illegible] ἀποστόλων ἅπαντες, καὶ εἰ Πέτρος κατά τι πλεονεκτεῖ, πλεονεκτείτω καὶ ὁ Πέτρου διάδοχος, καὶ κατὰ τοῦτον τι ἀποφερέσθω τὸ βραβεῖον. πιστοὺς δὲ ἐν χριστῷ, εἰ τοὺς μεμενηκότας μετ᾽ αὐτοῦ ἐν τοῖς πειρασμοῖς αὐτοῦ ἡγητέον, πάντες μεμενήκασιν αὐτοῦ τοῦ Σωτῆρος μαρτυροῦντος. ὑμεῖς γὰρ οἱ μετ᾽ ἐμοῦ μεμενηκότες ἐν τοῖς πειρασμοῖς μου, καθήσετε μετ᾽ ἐμοῦ. ἰδοὺ τήνδε τὴν διαθήκην διατίθεμαι ὑμῖν. εἰ δὲ ὡς ἐν ἀκμῇ τῶν κινδύνων ἀνθρώπινόν τι πεπονθότας ἐξετάσειας, Πέτρος χαλεπώτερον ὀκλάσας ἔπεσεν, ὅσῳ τῶν ἄλλων ἐμεγαλαύχει θερμότερον. Εἰ οὖν καὶ κατὰ τὴν ἀκολούθησιν χριστοῦ Πέτρος τοῖς ἄλλοις ἰσοφαρίζει, μόνος οὐκ ἂν εἴη τῶν ἄλλων κεφαλή. ἀλλὰ Θεοφύλακτος φησὶν ἡ τοῦ χρυσοστόμου ἠχὼ, καὶ χρυσόστομος αὐτὸς, τὸν μακάριον Πέτρον τὴν τῆς Οἰκουμένης ἐπιστασίαν, καὶ τὴν πάντων τῶν πιστῶν προστασίαν ἐγχειρισθέντα ἐκ τούτου τοῦ ῥητοῦ. ἐγὼ δὲ προστίθημι καὶ Ὠριγένην, ἐπὶ Πέτρον θεμελιοῦντα τὴν ἐκκλησίαν, ἐκ τοῦ σὺ εἶ Πέτρος, οὗ τὸ λατίνοις ἀσύμφορον ἰδεῖν ῥᾴδιον. ἕκαστον γὰρ τῶν πιστῶν πέτραν γενέσθαι, καὶ Πέτρον λέγεσθαι δογματίζει, καὶ τῷ Πέτρῳ μόνῳ ἴδιον δοκοῦν, κοινοποιεῖ. τὴν οὖν ἐπιστασίαν τῆς Οἰκουμένης (φησὶ) Πέτρος πιστεύεται κατὰ τὸν χρυσόστομον, ἀλλ᾽ οὐ μόνος κατὰ τὸν Σωτῆρα, ἐγὼ γάρ φησιν ἀποστέλλω ὑμᾶς. ἡμᾶς φησι. καὶ ὑμεῖς ἔσεσθέ μοι μάρτυρες, καὶ πορευθέντες κηρύξατε. ἀλλὰ καὶ Κλήμης ὁ μακάριος, ὁ καὶ Πέτρῳ φοιτήσας, καὶ Πέτρον διαδεξάμενος, καὶ ἐν Ῥώμῃ ἀρχιερατεύσας, Ἰακώβῳ τῷ ἀδελφοθέῳ ἐπιστέλλων, ἐπίσκοπον ἐπισκόπων τὸν Ἰάκωβον ἐπιγράφει. [illegible] ὁ καὶ ζῶντος καὶ παρόντος τοῦ Πέτρου, καὶ ἀνισταμένου πρώτου, καὶ πρώτου προτείνοντος τὰ κεκριμένα, τήν τε ἐγχειρισθεῖσαν οἰκονομίαν τὴν ἐπὶ τὰ ἔθνη προβαλλομένου, ἐν κοινῷ πάντων ἀποστόλων τε καὶ πρεσβυτέρων (ἀληθὲς τοῦτ᾽ ἔχον) μετὰ

καὶ τῶν

καὶ τῶν διακόνων τῶν ἐπὶ ταῖς χρείαις καθισαμένων, εἶχεν ἀξιώματα ἢ λειτουργήματα ἡ ἐκκλησία τῶν ἁπάντων διαλεκτικὰ ὧν κατ' οὐδένα εἷς τις τὴν ἀρχιποιμένην, ᾧ πάντες ὑποχείριοι, οὐκ ἴδιον μόνου ἡ τῶν ἁπάντων ἐπιστασία, καὶ προστασία, καὶ νόμων, καὶ δογμάτων, καὶ πάσης ἄλλης διαφορᾶς ἡ διάκρισις, ἡ διάγνωσις, ἡ κρίσις καὶ ἡ ἀπόφασις καὶ αὐθεντεία, ἐν κοινῷ πάντων τῶν ἀποστόλων καὶ πρεσβυτέρων, καὶ πάσης ἄλλης ἐκκλησίας, ἀκούσας τὰ παρὰ Πέτρου προτεθέντα, ἐπιβεβαιώσας δὲ τῇ τῆς γραφῆς μαρτυρίᾳ, ἐπιφέρει τὸ ἐγὼ κρίνω, καὶ συμψήφους λαβὼν τοὺς λοιποὺς ἅπαντας, μετὰ πάντων ὁμοῦ, οὐδενὸς ἐξαιρέτου προφερομένου, τὰ τῆς ἀποφάσεως γράμματα τοῖς διαφερομένοις κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν καὶ Συρίαν ἀδελφοῖς συγγραψάμενος. Οὗτος ἐστὶν ὁ Ἰάκωβος, ᾧ Κλήμης ὁ Ῥωμαῖος ὡς ἐπισκόπῳ ἐπισκόπων ἐπιστέλλει, καὶ ὡς ἔοικεν (ἐκ τῶν γινομένων τεκμαιρομένοις τὰ πράγματα) ἐπειδὴ ἐπὶ συνόδου πάντων πρεσβυτέρων καὶ ἀποστόλων, καὶ ἐκκλησίας πάσης, καὶ αὐτοῦ γε τοῦ μακαρίου Πέτρου, αὐτὸς κρίνει μετὰ καὶ ἐμφάσεως, τοῦ ἐγώ. καὶ δὴ καὶ ἐγκρίνει) ἡ ἐκείνου κρίσις [illegible] μάλιστα τὰς πάντων γνώμας ἢ συνέχει, ἢ συνέλκει. οὗτος αὖ ἔδοξε τῷ Σωτῆρι [illegible] καθολικῆς ἐκκλησίας διδάσκαλος καὶ ποιμὴν, ὁ καὶ ἐπισκόπων μαρ[illegible] οἶδα ὅτι ταύτην καὶ τὴν ἐξουσίαν ἐπιγινώσκουσι καὶ δὴ καὶ ὁμολογοῦ[illegible] ἐν ἰδίῳ θρόνῳ τῷ τῶν Ἱεροσολύμων συγκεκροτημένης τῆς τότε [illegible] ἄλλως αὖ μὴ ἐνὸν οὕτως αὐτὸν ἀποφήνασθαι αὐθεντικῶς. ἀλλ' ὧ γα[illegible] ὅλη ἐκκλησία, καὶ Πέτρος αὐτὸς πάρεστι, καὶ τὸ κρινόμενον ὅλην τὴν [illegible] ἐκκλησίαν ἀποβλέπει, πρόσθες ὅτι καὶ ἡ διαφορὰ τῶν ὑπερορίων ἦν, Ἀντιοχεῖς γὰρ ἦσαν οἱ κρινόμενοι, καὶ Πέτρος ἦν παρὼν ὁ Ἀντιοχέων πρωτόθρονος, κρίνει δὲ ἐν τούτοις Ἰάκωβος. τί ἔτι εἰς Πέτρου μόνου ἐπιστασίαν καὶ ὑπεροχὴν κεφάλαιον καὶ καθύφεσιν τῶν λοιπῶν ἐπιλείπεται; ἐκ δὲ τουτωνὶ τῶν δυσχερειῶν τί αὖ ἀποφαινόμενον τῇ ἐκκλησίᾳ φανώτατον, τάξις ἐστὶν ἡ ταῦτα διασαφοῦσα, καθ' ἣν καὶ τὸ τότε καὶ νῦν εἷς ἑτέρου πρωτεύει, καὶ οὐχ ὁ τυχὼν, ἀλλ' ᾧ τοῦτο πρόσεστι. τίς γὰρ ἀμφιβάλλει ἕτερον ἐπέκεινα καὶ παρ' ἡμῖν προβιβαζόμενον καθορῶν, καὶ ἴσως γ' ἂν εἴη ὁ Ῥώμης, μεθ' ὃν τὰ αὐτὰ ἀπηνέγκατο πρωτεῖα ὁ Κωνσταντινουπόλεως. κατὰ γοῦν ταύτην τὴν τῆς ἐκκλησιαστικῆς εὐσταθείας τάξιν, εἷς ἑτέρου προηγεῖται εἴτε διδάσκων, εἴτε διακρίνων, οὐ μόνος αὐτὸς, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων τὴν αὐτὴν ἐκείνῳ ἐχόντων ἰσχὺν περὶ τῶν προκειμένων ψηφίζεσθαι ἐν Πνεύματι ἁγίῳ, καθ' ἣν τάξιν καὶ Χρυσόστομος, καὶ εἴ τις ἐκείνῳ παρομοίως, Πέτρον φησὶ τὴν τῆς Οἰκουμένης ἐπιστασίαν ἐγχειρισθέντα πρὸς τοῦ Σωτῆρος ἀκολούθει μοι λέγοντος, οὐ μόνον δὲ Πέτρον, οὐ τῶν ἄλλων ἁπάντων ὡς κεφαλὴν, ἐπεὶ πῶς ἐπιφέρει ὁ αὐτὸς διδάσκαλος, ὅτι καὶ Ἰωάννης τοῦ αὐτοῦ ἔργου κοινωνὸς τῷ Πέτρῳ, οὐκ ἐπιτρέπεται δ' ὅμως τηνικαῦτα ἀκολουθεῖν ἕως (φησὶν) ἐλθὼν ὁ Σωτὴρ ἐξάξει καὶ αὐτὸν εἰς τὸ κήρυγμα ὡς καὶ Πέτρον. ἐγὼ δὲ οὐδὲ κατὰ τὴν θαυμασίαν ἐκείνην ἀναγωγὴν τοῦ μακαρίου Αὐγουστίνου, Πέτρον συνορῶ ἐκ τοῦ ἀκολουθεῖν τῶν ἁπάντων κεφαλὴν κατασταθέντα, καὶ μόνον αὐτοῦ τὸ τοῦ Σωτῆρος πρόσωπον, καὶ τὴν ἰσχὺν ἐπὶ πάντας φέροντα. τὰς δύο γὰρ λέγει τῆς ἐκκλησίας καταστάσεις, εἴτουν τοὺς δύο σημαίνεσθαι βίους τὸν νῦν, καὶ τὸν μέλλοντα, τὸν διὰ πίστεως καὶ δι' εἴδους, τὸ πρακτικὸν καὶ θεωρητικόν. διὸ καὶ τὸ μὲν ἀγαπᾶν πλέον, ὡς ἔχοντα χρείαν ἀναλῦσαι τῶν τῆδε θλίψεων, καὶ σὺν Χριστῷ εἶναι. ἀγαπᾶσθαι δὲ ἧττον, τῷ ἔχειν τι,

ὃ δεῖται

ὃ δεῖται καθάρσεως. Ἐνταῦθα γὰρ τὴν ἐκκλησίαν καθαίρειν (ἔφη ὁ αὐτὸς ἀλλαχοῦ) τὸν Κύριον, ἵνα ἑαυτῷ μετὰ τὴν τῶν τῆδε ἀπαλλαγὴν παραστήσῃ μὴ ἔχουσαν σπῖλον ἢ ῥυτίδα. εἰς ὃ δὴ καὶ ἐκεῖνό μοι τείνειν δοκεῖ ἡ γραφὴ, ὁ δίκαιος δικαιωθήτω ἔτι. διὰ γοῦν τάς γε νῦν ἔχον ἀσθενείας τῆς ἐκκλησίας, ἔχειν τι (φησὶν Αὐγουστῖνος) ὃ ἐν αὐτῇ οὐκ ἀγαπᾶται. καὶ δὴ αὐτὴν καίπερ ἀγαπῶσαν πλέον ἧττον ἀγαπᾶσθαι. καὶ τοῦτο σημαίνειν τὸν Πέτρον ἀκολουθεῖν κελευόμενον, ὅτι κατὰ τὸ παρὸν ἡ πρᾶξις, κατὰ δὲ τὸ μέλλον ἡ θεωρία καὶ ἡ ἀπόλαυσις. καθ' ἣν τὴν ἐκκλησίαν κρειττόνως ἀγαπᾷ ὁ Σωτὴρ, μὴ ἔχουσαν σπῖλον ἢ ῥυτίδα. σύμφημι κἀγὼ Αὐγουστίνῳ. Πέτρον γὰρ νομίζω κληθέντα, ἐκ τοῦ στερροῦ τῆς πίστεως καὶ τῶν κατὰ τὴν πίστιν ἀγώνων. οὓς δὴ ὑπολαμβάνειν ἀνάγκη τὸν νῦν αἰῶνα, ἀναβαλλομένων τῶν ἐν ἐπαγγελίαις ἀγαθῶν ἐπὶ τὸν μέλλοντα, ὅ ἐστιν Ἰωάννης ὁ χάριτος πλήρης, μένειν δηλούμενος ἕως ἔρχεται ὁ Σωτὴρ πλὴν οὐδὲ κατὰ τοῦτο ἔστι τι Πέτρῳ τῷ μακαρίῳ μόνῳ τῶν ἄλλων ἐκτὸς περιττόν. κἀυτὸς γὰρ ὁ μακάριος Αὐγουστῖνος ἐπιφέρει [illegible] νοεῖσθαι τοὺς μαθητὰς (καὶ περὶ ἑτέρου μὲν σὺ ἀκολούθει μοι ἀκούοντος, [illegible] ὅτι ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχομαι λεγομένου) μὴ δεῖ τοίνυν χω[illegible] τῷ ὃ ἐσήμαινε Πέτρος ἄμφω ὄντοιν καὶ ἐν ᾧ ἐσήμαινεν Ἰωάννης ἀ[illegible]ν, ἐν μὲν ἐστὶν ἐν Πέτρῳ Ἰωάννης, ἐν δὲ ἔσται ἐν Ἰωάννῃ Πέτρος, [illegible]φηγεῖται, καὶ κατ' οὐδένα τρόπον τῷ μακαρίῳ Πέτρῳ φέρων δίδωσι [illegible], ἢ τοῖς τοῦ μακαρίου Πέτρου διαδόχοις. οὔτε γὰρ ἀναγεγραμμένος ὁ Πέτρος καὶ εἰς τὸ κήρυγμα ἐξαγόμενος εἰς τὴν Οἰκουμένην, εἰ καὶ προφθάνει τοὺς, καθ' ὃ αὖ καὶ πρῶτος κἀντεῦθεν κληθείη δικαίως. ἔχειν γὰρ ἔφαμεν αὐτὸν πολλῶν γε ἕνεκεν ἐν ἀποστόλοις τὰ πρωτεῖα, πλὴν ὡς ἀπόστολον ἕνα. οὔτε οὖν ἀναγεγραμμένος, οὔτε ἀναγωγούμενος ὡς συμμεριζόμενος Ἰωάννῃ, ἢ μᾶλλον συνημμένος Ἰωάννῃ τὴν τῆς ἐκκλησίας κατάστασιν τήν τε ἐνταῦθα, καὶ τὴν μετὰ ταῦτα σημαίνων, κεφαλὴ τῶν ἄλλων ἀρχῶν καὶ μόνον οὐ χριστὸς χρηματίζει. ἀλλὰ καὶ μετὰ τῶν ἄλλων τόπον ἐπέχει Χριστοῦ ὡς καὶ οἱ λοιποὶ αὐτοῦ τοῦ Σωτῆρος διαρρήδην περὶ πάντων λέγοντος, ὅτι ὁ δεχόμενος ὑμᾶς, ἐμὲ δέχεται.

Πρὸς τὸ Ἕκτον.

Περὶ δὲ τοῦ στατηροφόρου ἰχθύος τοῦτο φαμὲν μεγάλων μὲν πραγμάτων γεγονέναι οἰκονομίαν. εἰ δὲ καὶ τὰς Ὠριγένους, καὶ Κλήμεντος Ἀλεξανδρέως, Θεοφυλάκτου τε καί τινων ἄλλων ἀναγωγὰς δεχόμεθα (καθὰ δὴ καὶ δεχόμεθα) σύμβολα μεγάλης οἰκονομίας καὶ Πέτρος ἁλιεύων, καὶ ἡ θάλασσα. καὶ ὁ ἰχθὺς, καὶ ὁ στατὴρ ἐχρημάτισε. κεφαλὴν δὲ ἢ ἄρχοντα τῆς ὅλης ἐκκλησίας Πέτρον οὐδαμῶς δείκνυσιν, οὔτε κατ' ἐμφέρειαν λεγόμενος, οὔτε ἀλληγορούμενος ὁ ἰχθὺς, καὶ τῷ ἰχθύϊ παραπλήσιον ὁ στατήρ. οὐθ' ὅλως ἡ ἄγρα. οὐ μόνον γὰρ Πέτρος ἀνθρώπων ἁλιεύς. ἅπαντας γὰρ εἰς ἁλιείαν ὁ Χριστὸς ἐκάλεσε· δεῦτε φησὶ καὶ Πέτρῳ καὶ Ἀνδρέᾳ καὶ Ἰωάννῃ καὶ Ἰακώβῳ εὐθὺς μετ' αὐτοὺς καὶ ποιήσω ὑμᾶς ἁλιεῖς ἀνθρώπων. εἰ δὲ κοινωνοῦσι Πέτρῳ τῆς ἁλιείας οἱ λοιποὶ, τὸ δὲ ἄρχον πρὸς τὸ ἀρχόμενον ἀντιδιαστέλλεται, διαφερόμενα ἀντιπροσώπως, καὶ ἀντιθετικῶς κατὰ διάμετρον ἀντικείμενα, οὐκ ἄν ποτε ἄρχων, τοῦτο δὲ ἐστὶ κεφαλὴ, τῶν ἁπάντων ὁ Πέτρος ἔσται. ἀλλὰ τὸν στατῆρα (φασὶ) δὸς ἀντὶ ἐμοῦ καὶ σοῦ. ἐμοῦ δὲ καὶ σοῦ, συνεσταλμένως λέγεται τοῖς προσώποις, οἷς προσφωνεῖται. δέδεικται δὲ (ἐρρῶμαι) προ-

κύνως

κυρίως, ὅτι καὶ τὸ σὺ, προσλεγόμενον Πέτρῳ, οὐ Πέτρῳ μόνῳ τὸ λεγόμενον ἀφορίζει, οὐ γάρ φησι δώσω τὰς Κλεῖς, καὶ ὅσα ἂν δήσῃς, καὶ ὅσα ἂν λύσῃς, ὅμως δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις δίδωσι, καὶ ὅσα ἂν λύσητε φησὶ, καὶ ὅσα ἂν δήσητε παρακατιών, ἵνα οἰηθείη ὡς τοῦτο πρότερον εἰρηκὼς ὁ Σωτὴρ τὸ κοινῶς πᾶσι, μετέπειτα ἐπὶ Πέτρῳ ἀνατιθεὶς, εἰκότως εἶπε τὸ ὅσα ἂν λύσῃς, καὶ ὅσα ἂν δήσῃς, οἷον τὸ ἐφηπλωμένον συστέλλων, ἢ μετασκευάζων, ἢ ἀνατρέπων τὸ πρότερον διὰ τοῦ δευτέρου, ἐπείπερ τὰ ἐπαγόμενα τῶν προηγούντων πέφυκεν, ἢ ἀναιρετικὰ, ἢ ἀνορθωτικὰ, ἢ ὅλως διαιτητικά. δέδεικται τοιγαροῦν ὅτι ἃ δήπερ ἐπὶ Πέτρῳ φαίνεται ἀνατιθέμενος ὁ Σωτὴρ πρός γε τὴν τῆς ἐκκλησίας οἰκοδομὴν καὶ ἡγεμονίαν τείνοντα, πᾶσιν ἀνατίθησιν. οὐ γὰρ συνᾴδει ὁ Σωτὴρ μὴ ἱκανὸν ὄντα ἕνα τινὰ ὅλην ἐκκλησίαν οἰκοδομῆσαι, καὶ κυβερνᾶν, διὸ καὶ ἔλεγεν, ὡς πολὺς μὲν ὁ θερισμὸς, οἱ δὲ ἐργάται ὀλίγοι. καὶ δὴ δέον δεηθῆναι τοῦ Κυρίου τοῦ θερισμοῦ, ἐκβάλλειν ἐργάτας, ἐργάτας φησὶ, πολλοὺς δηλονότι, καὶ μὴ κυρίους, μὴ μονάρχας, εἷς γὰρ ὁ Κύριος ὃς ἦν αὐτὸς, ὃς καὶ αὐτὸς διακονῆσαι ἦλθε, μὴ [illegible] θῆναι, καὶ θεῖναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ὑπὲρ τῶν προβάτων, οἱ γὰρ τ[illegible]ες ἄρχουσι μὲν καὶ κατακυριεύουσιν αὐτῶν, οἱ δὲ τοῦ χριστοῦ, [illegible] διάδοχοι, οὐχ οὕτως. ἔνδοξον γὰρ ἐνδύονται δουλείαν. πλὴν ἐρ[illegible] τὸν μακαριώτατον Ῥώμης ἐγὼ ὅτῳ ποτὲ λόγῳ τὴν τοῦ ἰχθύος ἢ τ[illegible]ς ἀρχὴν ἕλκει τοῦ Πέτρου, ἢ γὰρ ὡς πράγμασι χρῆται τοῖσδε τοῖς [illegible]γμασιν, ἢ ὡς πραγμάτων συμβόλοις. πρᾶγμα γὰρ ὁ ἰχθῦς, πρᾶγμ[illegible]ατήρ, πρᾶγμα ἡ θάλασσα, καὶ πρᾶγμα ὁ Πέτρος, ὧν οὐδὲν οὐδαμῶς ἀρχήν τινα φέρει Πέτρῳ. οἰκονομία γάρ τις ἦν τῶν ἀναγκαίων τηνικαῦτα, ἵνα μὴ παράσχοι σκάνδαλον ὁ Σωτὴρ, ἢ Καίσαρι μὴ τελῶν τὸ δίδραχμα, ἢ τοῖς μαθηταῖς τελῶν ὡς καὶ αὐτὸς δοῦλος. διακονεῖ δὲ Πέτρος τῇ οἰκονομίᾳ, καὶ φανεροῦται μὲν χριστὸς ἐλεύθερος, ἔπειτα δὲ διὰ τῆς ἄγρας εὑρίσκεται ὁ στατὴρ εἰς φόρον τοῖς ἄρχουσι, πλεονεκτεῖ δὲ τὸ τοῦ Πέτρου πρόσωπον κατ' αὐτὴν τὴν ὑπηρεσίαν, οὐδενὸς κοινωνοῦντος, ἢ κοινωνήσαντος, οὐ δὲ γὰρ συνὼν τοῖς παροῦσι τότε συμμετέρχεται τὸ λειτούργημα, καὶ οὐκ ἀρχὴν ἀλλ' ὑπηρεσίαν τοῦ τέλους ὁ μακάριος. οὐ δὲ τοῖς μετέπειτα μεταδίδωσιν, ἀλλ' ἦν σύμβολα ναὶ μὴν πλανωμένων ἀνθρώπων, τῆς καλῆς τε ὁμολογίας ἀναύδων, καὶ νηχομένων τὴν τοῦ βίου πολυκύμαντον καὶ ἁλμυρὰν θάλασσαν, ἐζωγρημένων δὲ εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῷ ἀποστολικῷ καλάμῳ τοῦ σωτηρίου λόγου, τῷ τοῦ εὐαγγελίου κηρύγματι, ἐν στόματι μετὰ τὴν ζώγρησιν φερόντων δίδραχμον στατῆρα τὴν ὁμολογίαν τοῦ διπλοῦ ἔχοντος τὴν μίαν ὑπόστασιν βασιλέως, συνδραμουσῶν εἰς ἓν πρόσωπον δυοῖν φύσεων. ὃς δὴ στατὴρ, τὸ πολύτιμον δίδραχμον ὑπὲρ δικαίων (οὓς ὑποφαίνει χριστός) καὶ ἁμαρτωλῶν (ὧν ἦν Πέτρος σύμβολον) δίδοται ἀντίλυτρον τῷ κοσμοκράτορι Καίσαρι, οὐχ ὡς αὐτοῦ μεταλαμβάνοντος ἀντίλυτρον τὸ λυτήριον αἷμα, ἢ αὐτὸν ὅλως τὸ θῦμα κεχρηματικότα καθάρσιον τοῦ παντὸς κόσμου) δεινοῦ γὰρ εἰ καὶ τούτου κατεκράτησεν ὁ λῃστὴς) ἀλλ' ὡς αὐτοῦ μὲν ἀπαιτοῦντος τὰς τῶν ἡμαρτηκότων εἰσπράξεις, Θεοῦ δὲ λαμβάνοντος, ᾧ πεπλημμέληνται. ταύτης τῆς μυστολέκτου θεολογίας (ἀφ' ἧς οὔτε ἀνατολικοὶ οὔτε δυτικοὶ ἱερολόγοι ἀφίστανται πάμπολυ) τίνες αἱ λέξεις καθ' ἃς ὁ μακάριος Πέτρος ἄρχων καθίσταται κεφαλή τε

τῆς ἐκκλησίας, ὅτι γὰρ ἃ τοῖς συμβόλοις ἐγκέκρυπται τοῖσδε, οὐ μόνος ἐμπιστεύεται Πέτρος (εἰ καὶ πρῶτος ἴσως, εἰ καὶ περιφανέστερος τῶν λοιπῶν, ὃ δὴ καὶ προτέρημα καὶ πρωτεῖον καὶ ἀξίωμα καὶ τὰ πολυτίμητα παρ' ἡμῖν πρεσβεῖα) φαίην ἂν ἐγὼ προσωπικὸν καὶ ὑποστατικὸν Πέτρου. ὁ Πέτρος μόνος ὑπέστη πρῶτον ἀρξάμενος, εἰ δοκεῖ τοῦ κηρύγματος μετὰ τὸν Σωτῆρα, καὶ Πέτρος ἀφεῖλεν. οὐ γὰρ δεύτερον ἔτι κήρυγμα ἀναμένομεν, οὐ πρῶτος ὁ τὸν Πέτρον ὑποδεξάμενος ἄρξηται. εἰ δὲ καὶ ξυμβῇ τι τοιοῦτον, ἀρξάσθω πρῶτος τοῦ κηρύγματος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἀλλὰ μὴ καὶ ἀρξάσθω τῆς ἐκκλησίας. κηρυξάτω δὲ ὃ παρέλαβε καὶ ἀνακηρυττέτωσαν οἱ λοιποὶ, ὡς ἐπὶ Πέτρου τοῦτο, τὸ κηρυττόμενον, μὴ προστατείτω δὲ αὐθεντικῶς, μᾶλλον δ' αὐθαδῶς, ἃ καὶ μὴ θέμις. ὅτι τοίνυν ταῦτα οὐ μόνος ἐμπιστεύεται Πέτρος ἐς κόρον ἀπεδείξαμεν. ἐπειδὴ δὲ σύμβολον ἦν ὁ Πέτρος τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας (δι' ἃς εἴπομεν αἰτίας) ἡ καθολικὴ δὲ ἐκκλησία πρὸς τὴν ἑαυτῆς ἀρχὴν καὶ κεφαλὴν ἀναντιρρήτως διεσήμηνεν ἀντιθετικῶς, ὥστε τὴν μὲν εἶναι μόνον μέλη, τὴν δὲ μόνον εἶναι κεφαλήν. κεφαλὴ δὲ μόνον ὁ χριστὸς, μέλος μόνον ἄρα Πέτρος, [illegible] Πέτρον κατὰ τὴν συμβολικὴν θεολογίαν τὴν ἐκκλησίαν εἰκονίζοντα κἀκε[illegible]οις ἄλλοις δηλοῖ, ὅτι ὁ αὐτὸς καὶ τὸν χριστὸν ἠγάπα, καὶ χριστῷ σκάνδα[illegible]ελος ἦν, καὶ σατανᾶς, καὶ ἀκολουθεῖν προτρεπόμενος καὶ ὑπάγειν [illegible] χριστῷ ἑπόμενος, καὶ χριστοῦ ἀφιστάμενος, χριστὸν ὁμολογῶν, καὶ χριστὸν [illegible]μενος. ὅτι τὸ ἓν καὶ ταὐτὸν τῆς ἐκκλησίας σῶμα (τό γε νῦν ἔχον) τούτων καὶ τοιούτων οὐκ ἀμοιρεῖ τούτοιν, τὸ μὲν ἐκ τοῦ Θεοῦ, τὸ δὲ ἐκ τῆς ἰδίας ἀσθενείας. καὶ τὸ μὲν οὐ σαρκὸς καὶ αἵματος, ἀλλὰ Πατρὸς οὐρανίου φιλανθρωπίας καὶ χάριτος. τὸ δὲ μὴ φρονεῖν τὰ τοῦ Θεοῦ, ἀρχὴν ἔχει τὸν Σατανᾶν, ταῦτα παρασπείροντα τὰ ζιζάνια ἐν τῷ ἀγρῷ. οὔθ' ὁ ἰχθῦς τοίνυν, οὔτε ὁ στατὴρ, οὔτε θατέρου ἡ ἁλεία, οὔτε ἑκατέρων ὁμοῦ, οὔτε ὡς πράγματα ἐκλαμβανόμενα, οὔτε τροπολογούμενα καὶ ἀλληγορούμενα ὡς σύμβολα Πέτρῳ, οὔτε αἰσθητικὴν οὔτε ἀλληγορικὴν συνιστᾶσιν ἀρχήν.

Πρὸς τὸ Ἕβδομον.

Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον οὔτε ὅ φησιν ὁ Σωτὴρ, ὅτι ἐγὼ ἐδεήθην περὶ σοῦ ἵνα μὴ ἐκλείπῃ ἡ πίστις σου, πρὸς τῷ μὴ δὲ Πέτρου μόνου τῷ προσώπῳ ἀνήκειν (ὃς μετ' οὐ πολὺ τρὶς ἠρνήκει) ἀλλὰ τῇ ἐκκλησίᾳ ξυμπάσῃ, καθ' ἧς πύλαι ᾅδου οὐ κατισχύσουσιν, οὐδὲ ἀρχὴν τοιαύτην καὶ τηλικαύτην οἵαν ὁ Ῥώμης ἀρχιερεὺς μηχανᾶται, ἀλλ' οὐδὲ ὅλως ἀρχὴν παρίστησι. λέγει δὲ οὕτως. εἶπε δὲ ὁ Κύριος Σίμων Σίμων, ἰδοὺ ὁ Σατανᾶς ἐξῃτήσατο ὑμᾶς τοῦ σινιάσαι ὡς τὸν σῖτον, ἐγὼ δὲ ἐδεήθην περὶ σοῦ (προσημαίνων τὸ Πέτρου ἔσχατον πτῶμα τῆς τριττῆς ἀρνήσεως καὶ μεθ' ὅρκων) ἵνα μὴ ἐκλείπῃ ἡ πίστις σου. καὶ σύ ποτε ἐπιστρέψας στήριξον τοὺς ἀδελφούς σου. ὅτι μὲν οὖν ὑποδείγματι οὐκ ἀποστόλων μόνον, ἀλλὰ καὶ μελλόντων ἁπάντων, ὅσοι διὰ μετανοίας ἔμελλον εὐέλπιδες προσοικειοῦσθαι Θεῷ, καὶ στήλην τινὰ τῆς θείας χάριτος τὸν μακάριον ἵστησι Πέτρον, διαρρήδην βοώσης μὴ ἐξαρκεῖν τὰς ἡμετέρας δυνάμεις (εἴτουν ἀδυναμίας τὰς ἡμετέρας ἀτονεῖν) ἄνωθεν ῥοπῆς ἐπεισελθεῖν τε καὶ τρέχειν τῆς ἄνω κλήσεως τὸ γυμνικὸν στάδιον, χριστῷ τῷ ἀγωνοθέτῃ ἐφεπομένας τῶν ἡμετέρων εἰσὶν οἱ λέγοντες, καὶ περάτων δυτικῶν τὸ τοῦ μακαρίου Πέτρου ὑπερφέροντες πρόσωπον. ἔξαρχον γὰρ τῶν ἀποστόλων,

καὶ τῆς Οἰκουμένης πεπιστευμένον τὴν ἐπιστασίαν φασὶ, σύμφημι κἀγὼ, καὶ τούτου χάριν ἐν τούτῳ τὸ ἐξαίρετον τῆς ἐκκλησίας φάρμακον, τὴν μετάνοιαν τὸν δεσπότην προκεχαρακότα φημὶ, τῆς τοῦ Ναυάτου μισανθρωπίας προανατρέποντα τὰς μηχανὰς καὶ Πελαγίου τῆς φυσικῆς ἀμηχανίας προεξελέγχοντα, ὡς ἀλλότριον τῆς Χριστοῦ εὐσεβείας, καὶ θράσος, ἐκφέρον τοῦ δέοντος, καὶ συστολὴν, παρὰ τὸ δέον καταπλήττουσαν. συστοιχούσης γὰρ τῆς ἀποστολικῆς ἐκκλησίας τῇ προφητικῇ, τῇ Παλαιᾷ τῆς Νέας, τῆς ἐν χάριτι καὶ ἀληθείᾳ τῇ ὑπὸ νόμον καὶ σκιὰν, παρυφισταμένης τε, ἐκεῖ μὲν τῆς τοῦ Σατανᾶ συναγωγῆς ἀπὸ Κάϊν ἀρξαμένης, τῇ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ τὴν ἀντιταξίαρχον εἰληφυῖα πρῶτον Ἄβελ. ὁ γὰρ Ἀδὰμ ὡς ἔφθημεν εἰπόντες κοινή τις οἷον ὕλη ἦν ἀμφοτέρων, καίπερ τῇ τοῦ Ἄβελ μερίδι συναπομεμενηκὼς, μὴ ἀνακεκομισμένος τοῦ τῶν δικαίων εἱρμοῦ, τῆς θεοπλέκτου σειρᾶς ἐκείνης ἀντεισαχθέντος Σὴθ, κεκοινωνηκὼς τῷ Κάϊν, τουτέστι τοῖς υἱοῖς τῆς ἀπωλείας μέχρι δηλονότι ὑλαίας ἀποθέσεως, εἴτουν ὑλικοῦ ὑποκειμένου. πρῶτον οὖν Ἄβελ εἰληφυῖα ταξίαρχον, [illegible] τοῦ Ἀδὰμ τοῦ γεγεννηκότος ἐξῃρημένου διὰ τὸ δίκαιον, εἰς τύπον τινὰ καὶ λίαν [illegible] Χριστοῦ τοῦ μέλλοντος δικαίου, τοῦ ἐξ Ἀδὰμ μὲν ἀνειληφότος τὸ πρόσλημ[illegible] Ἀδὰμ ἁμαρτίας, οὐκ ἐν ἁμαρτίᾳ δὲ, ἐν ᾧ προσλήμματι καὶ Νέος [illegible]ίτικε, καὶ αὐτοῦ δὲ Ἀδὰμ ὑπεραναβεβηκότος, ἔμελλεν εἰς δικαιοσύν[illegible] αὐτὸν ἐν τῷ ἰδίῳ αἵματι, καὶ οἷον ἀντιπελαργῆσαι τῇ γεννήσει τὴν ἀνα[illegible] Πατέρα τε χρηματίσαι ἐν Πνεύματι τῷ κατὰ σάρκα πατρί. ἐκεῖ μὲν οὕτω παρυφισταμένης τῆς τῶν πονηρευομένων ἐκκλησίας τῇ τοῦ Θεοῦ. ἐνταῦθα δὲ τῆς τοῦ Ἀντιχρίστου ἀποστασίας καθ' εἱρμὸν συμπαρατεινούσης τῇ τοῦ Χριστοῦ πίστει, καὶ Ἰούδαν διὰ τῆς προδοσίας ἀντεπεξεγειρούσης, διαζευγνύμενον μὲν τοῦ κοινοῦ Πατρὸς τοῦ Νέου Ἀδὰμ, κεκοινωνηκότος αὐτῷ μέχρι καὶ κλήσεως καὶ λοιπῆς ἐμφερείας ἀποστολικῆς, τὴν ὁδὸν δὲ τῶν τῆς ἀπωλείας υἱῶν πορευθέντα καὶ διαστρέψαντα ἐν ἀπογνώσει, ἡ τοῦ Θεοῦ Λόγου πρόνοια τὸν μακάριον ἀντεπεξάγουσα Πέτρον, στύλον μὲν αὐτὸν πίστεως καὶ μετανοίας, ἑδραίωμα δὲ (ὡς αὐτός φησιν ὁ Σωτὴρ) τῶν ἀδελφῶν καθιδρύει, ἐπιφανὲς (φημὶ) δεῖγμα τῶν μελλόντων ἐπανατεθῆναι Θεῷ, ταῖς ἡμῶν ἀσθενείαις φιλανθρωπευομένῳ, ἀντεπεξάγοντί τε τῇ Ἰούδα εἰς ἀπώλειαν φερούσῃ ἀποστασίᾳ δι' ἀπογνώσεως τὴν πίστιν Πέτρου, εἰσάγουσαν διὰ μετανοίας εἰς σωτηρίαν. μέγαν τοίνυν φαμὲν Πέτρον τὸν μακάριον τηλικούτων μυστηρίων πρόσωπον ὑπεισδύντα. μέγαν δὲ οὐ μόνον ἐν ἀποστόλοις καθ' ἑαυτὸν, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς μετέπειτα καθεξῆς ἅπασι τοῖς μέλεσι τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας. μέγας Πέτρος, μέγιστος Πέτρος, καὶ τρισμέγιστος, ἀλλ' ἀδελφὸς ἐν ἀδελφοῖς. τουτέστιν οὐ κεφαλὴ, οὐδὲ πατὴρ, τοῦτο γὰρ ὁ Χριστός. καὶ συστοιχεῖ μὲν ἐν τοῖς ἀναγεννωμένοις, ἵνα τι καὶ παράδοξον τοῖς φιλοκεφάλοις, πετροκεφάλοις, φιλοπέτροις ἄγαν χαρισώμεθα οἱ πετρόφιλοι καὶ φιλαπόστολοι, τῷ ἐν γεννωμένοις ἐξάρχοντι Ἄβελ, οὐκ ἀναγεννᾷ δὲ αὐτὸς τοὺς ἀναγεννωμένους ὥσπερ ἐκεῖ, εἰ καὶ Ἄβελ τῶν ἀναγεννωμένων εἰς ἐκκλησίαν ἐκλεκτῶν Θεοῦ ταξιαρχοῦντος. Ἀδὰμ ὁ Πατήρ ἐστιν ὁ γεννῶν, οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς ἐνταῦθα. παρίημι ὅτι αὐτὸς κυρίως καὶ αὐτὸν Ἄβελ τὸν πρῶτον δίκαιον, ὁ δεύτερος δίκαιος, τῶν τύπων διὰ πραγμάτων ἐκτρανοῖ. αἷμά τε ἐκχέων, κρείττονα λαλοῦν παρὰ τὸ Ἄβελ, καὶ θῦμα Θεοῦ, τὸ ὄντως δεκτὸν, καὶ ὅλως δικαιοσύνην εἰσάγων. ὅμως εἰ καὶ Πέτρου τι τοῦ

τύπου

αὐτοῦ παραχωρήσειε, Πατήρ ἐστιν ὁ ἀναγεννῶν, οὐ καὶ Πέτρος (ἴσα) τῶν ἀναγεννωμένων ταξίαρχος. πᾶσα γὰρ ἀρχὴ πατρικῶν (καθά φησιν Ὠριγένης) τῶν ὡς πρὸς τὸν ὅλον Θεὸν, κατωτέρως ἀπὸ Χριστοῦ ἤρξατο, τοῦ μετὰ τὸν τῶν ὅλων Θεὸν καὶ Πατέρα, οὕτω Πατρὸς ὄντος πάσης ψυχῆς, ὡς ὁ Ἀδὰμ πατήρ ἐστι πάντων ἀνθρώπων. γεωργὸς μὲν γάρ ἐστι τῆς χάριτος ὁ Πέτρος, φυτεύων, ποτίζων, καὶ ὅλως συνυπουργῶν, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ τῷ πρωτουργῷ αὐτουργοῦντι καὶ αὐτοκινήτως, ὁ δὲ Θεός ἐστιν ὁ αὐξάνων, οὗ καὶ τὸ γεώργιον καὶ ἡ οἰκοδομὴ κατὰ Παῦλον, ὃς καὶ πρὸς τηλικοῦτον ὄγκον δυνάμεως καὶ ἀξίας τοῦ τὰ πάντα ἐν πᾶσιν ἐνεργοῦντος καὶ αὐξάνοντος, συγκρίνων τοὺς τῆς γεωργίας συνεργοὺς, οὐδὲν εἶναι ἔφη. εἰ οὖν ὁ κοινὸς ἡμῶν Πατὴρ καὶ καθηγητὴς Χριστὸς, ὁ μόνος τοιοῦτος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, καθάπερ αὐτὸς περὶ ἑαυτοῦ ἔφη, προσεπιμαρτυροῦντος καὶ τοῦ Πατρὸς καὶ λέγοντος αὐτοῦ ἀκούετε, οὗ καὶ αὐτοῦ ὁ Σωτὴρ τοῖς ἀποστόλοις κεκοινώνηκεν, οὐχ ἑνί τινι, ἀλλ' ἅπασιν εἰπὼν, ὁ ὑμῶν ἀκούων, ἐμοῦ ἀκούει) Εἰ οὖν οὗτος ὁ κοινὸς ἡμῶν Πατὴρ καὶ διδάσκαλος ἕνα τινὰ [illegible] παίδων καὶ μαθητῶν τῇ ἐκείνου καταχρησάμενος ἀποστασίᾳ, εἰς στηριγμὸν τῶν ἐπιλ[illegible]δειχεν ἔμπνουν ἄγαλμα τῆς ἰδίας φιλανθρωπίας ἐπιδεικνύμενον ἐν τῇ ἀκε[illegible] τὴν πατρικὴν δύναμιν, ἐν τῇ ἰδίᾳ ἀποστασίᾳ, τοῦ Πατρὸς τὸ φιλόστ[illegible] παιδὸς ἀμιγὲς τῆς μακροθυμίας καὶ χάριτος τοῦ Πατρὸς παρυπεχ[illegible]ρὸς τὸ αὐτοκρατὲς καὶ τὸ τυραννικὸν (ἵνα μὴ αὐτόθεον, ἢ ἀντίθεον [illegible]ος, τὴν αὐτοδεσποτείαν καὶ ἀρχὴν τὴν ἐπὶ τοὺς λοιποὺς, ἢ κατὰ τῶν λοιπῶν (ὡς ἄν εἴποι τις οἰκείως) ἣν ὁ Ῥώμης ἀρχιερεὺς σφετερίζεται, Προστάττειν (φησὶ) ἐμὲ μόνον δεῖ φωνὰς ἀφορήτους οὐ μόνον ἐκκλησίᾳ Θεοῦ, τῇ ἐλευθερίᾳ, ἣν Χριστὸς αὐτὸς ἠλευθέρωσε συζώσῃ, ἀλλὰ καὶ πολιτείᾳ πάσῃ εὐνομουμένῃ) ἐμὲ μόνον δεῖ προστάττειν, τοῖς δὲ λοιποῖς πᾶσιν ὑπείκειν ἀνάγκη, πῶς δὲ, ἢ τίσιν, οὔτε μετρίως, οὐδὲ μόνον τοῖς ἀδελφοῖς, ἀλλ' αὐτοδεσπότως, ἀλλὰ παντοίως, ἀλλὰ κἂν τοῦ Χριστοῦ. τῷ γὰρ διά τινα μόνον ἐπιείκειαν τοὺς ἀδελφοὺς, ἀδελφοὺς προσαγορεύοντι, καὶ μὴ ὡς ὁμοτίμῳ συνδιαιτωμένῳ, ἀλλ' ὡς ὑποχειρίους ἐπιστατοῦντι, ἀγχίθυρος ἐπὶ τὴν κατὰ τοῦ πατρὸς ἀνταρσίαν ἐστὶν ὄλισθος. ἐμοί φησι τὸ προστάττειν ἀνήκει, ὑμῖν δὲ ἀπαξάπασιν ὡς ἀνδραπόδοις τὸ πείθεσθαι. τί δὲ εἰ κατὰ Χριστοῦ προσταγμάτων τὸ πρόσταγμα (οἷα ὁρῶμεν δογματίζεσθαι πολλάκις) ἐγὼ προστάττω φησὶ, σὺ πείθου. (ἐγὼ λόγον ὑφέξω, σὺ ἀμέριμνα. ἀλλ' οὐδὲ μόνος ὦ ἀγαθὲ τοσούτων ψυχῶν ποταμηδὸν εἰς τάρταρον ᾅδου διολισθαινουσῶν, ἱκανὸς ὑποσχεῖν τὰς δίκας. ἀλλ' οὐδ' αὐτοῖς ἐκεῖθεν ὄφελος. εἰ γὰρ καὶ ἐκζητεῖται τοῦ ἀπολλυμένου προβάτου τὸ αἷμα ἐκ τῶν τοῦ ποιμένος χειρῶν, ἀλλ' οὐδὲν ἧττον ὄλλυται καὶ τὸ πρόβατον, Ἰεζεκιὴλ ἀναβοᾷ. τοιαύτη ἡ τοῦ Πάπα ἀρχή. ἔπειτά μοι τὰ τοῦ Χριστοῦ ῥήματα (ὡς τῆς ἀνταρσίας, ἵνα μὴ ἀποστασίας εἴπω προκάλυμμα) εἰς μέσον, ὅτι ἐδεήθην ἵνα μὴ ἐκλείπῃ ἡ πίστις σου. καίτοιγε τὸ μὲν πρόσωπον τοῦ μακαρίου Πέτρου τοιαύτης δεηθὲν χάριτος ἐπιρρωννύσης μὲν τὸ ἀσθενὲς, τὸ δὲ ὀλισθῆσαν ἐπανορθούσης αὐτὸ, ἐκτιθεμένης τε καὶ τοῖς λοιποῖς ἀδελφοῖς εἰς σφῶν αὐτῶν στηριγμὸν ὑπόδειγμα, ταύτης καὶ τετυχηκέναι ὑπὸ τοῦ Σωτῆρος πληροφορεῖται, ἀρχὴν δὲ οὔτε ἐνυπάρχουσαν (πῶς γὰρ ἐνολισθήσαντι καὶ πεσόντι ἀρχαὶ,) οὔτε ἐπιγεγεννημένην εἰσάγει. φάρμακα γὰρ φιλανθρωπίας τῇ ἀσθενείᾳ συσκευάζονται, οὐκ ἀρχῶν δὲ χειροτονίαι, καὶ τηλικούτων ἀρχῶν, ὧν οὐδ' αὐτὸς ὁ μακά-

ριος

ειος Πέτρος μετὰ τῶν λοιπῶν ἀποστόλων ἐξήρηται. Πόθεν γὰρ ἀλλαχόθεν αἱ κατὰ τὰ διπλώματα τὰ Ῥωμαϊκὰ αἱ φωναὶ ἐκεῖναι; ὅτι οὕτω προστάττομεν, μηδένα ὅλως ἐμποδίζουσαν προστάξεων. πάντως δὲ ἄλλο ἐστὶν ἔσοπτρον εἶναι φιλανθρωπίας πατρὸς, καὶ χάριτος ὑπόδειγμα τοῖς ὁμοταγέσιν ἀδελφοῖς τὸν ἀδελφὸν, ἄλλο δὲ ἄρχειν ὑποχειρίων. ἄρχειν δὲ μετὰ τοσαύτης δυναστείας καὶ ψόφου, ὥστε μηδὲ τοῖς ἀδελφοῖς ἐξεῖναι ἀντοφθαλμεῖν, καὶ τῷ κοινῷ πατρὶ προσγράφεσθαι τῆς ἰδίας αὐθεντίας ὅρους. τοιαύτην γὰρ εἶναι βούλεται τὴν τοῦ Πάππα μονοκρατορίαν. ἣν μηδὲ τῆς τοῦ μακαρίου Πέτρου προρρήσεως ἡ ἀποκατάστασις εἰς στηριγμὸν τῶν ἀδελφῶν στηρίξοι ποτὲ, μηδὲ ἡ τῆς πίστεως τοῦ Πέτρου διάρκεια. τοῦτο δὲ προσθεῖναι οὐκ ἂν εἴη τῶν ἀπεικότων. κἀνταῦθα γὰρ ὁ μακάριος Πέτρος ἐν ἰδιοϋποστάτῳ ὑποθέσει τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας μυστήριον δείκνυσι, τὸν Χριστὸν ἐγγύσης πρὸς τὸν Πατέρα καὶ παράκλητον καὶ μεσίτην τῆς τε εἰσαγωγῆς τῆς χάριτος καὶ τῆς εἰς τὴν χάριν ἐπανακλήσεως, καὶ τῆς ἐν τῇ χάριτι (κατὰ γοῦν τὸ φαινόμενον) διαμονῆς, ὅλον τὸ νῦν τὸ λόγιον τὸν μακάριον Πέτρον ἐν αὐτῷ τε καὶ τὸν τῶν ἀδελφῶν στηριγμὸν εἰς ἐκκλησίας σύμβολον, εἰς ἓν ἐκ πολλῶν σ[...]μῆς. σύμβολον φημὶ, οὐκ αὐτοκρατορικὰς δὲ ἀρχὰς καὶ δυναστείας, μὴ καὶ κ[...]αλα, ἢ καὶ ἀστεῖον, ὅτι εἰ οὕτως ἦν κεφαλὴ, ὥσπερ ἐστὶ δοῦλος ὁ τοῦ Πέτρου διάδοχος Πά[ππας] (ἵνα ὅλως καὶ δῶμεν αὐτὸν εἶναι τὸν τοῦ Πέτρου διάδοχον) καὶ λεγόμενος καὶ [...]μενος δοῦλος, Πέτρος οὐκ ἦν ἀρχὴ, ὅτι οὐδὲ ὁ Πέτρου διάδοχος δοῦλος. δοῦλος γὰρ [...], καὶ οὐχ ἁπλῶς δοῦλος, ἀλλὰ καὶ δούλων δοῦλος ἐπιγραφόμενος καὶ προσαγορευόμενος, κύριος εἶναι φιλοτιμεῖται, καὶ οὐχ ἁπλῶς κύριος, ἀλλὰ κυρίων κύριος, δι' οὗ καὶ βασιλεῖς βασιλεύουσι καὶ μεγιστᾶνες κρατοῦσι γῆς. Ἵνα δὲ τὰ πάντα παρῶ, ἐκεῖνο μάλα γενναίως, τὸ καὶ φωτὸς λαμπρότερον κατερῶ, ὅτι εἰ Πέτρος καθολικὸς ἦν ἀπόστολος, ὅλης φημὶ τῆς Οἰκουμένης ἐγχειρισθεὶς μόνος τὴν ἐπιστασίαν καὶ προστασίαν, πάντως οὐκ ἦν Ῥώμης ἐπίσκοπος. Ῥώμης γὰρ μεταξὺ καὶ Οἰκουμένης ἁπάσης πολὺ τὸ διάφορον, πρὸς τὸ μὴ εἶναι ταυτὸν ἀποστολὴν καὶ ἐπισκοπήν. εὐηθείας τοίνυν ἐστὶν ἐσχάτης τὸν Οἰκουμενικὸν ἀπόστολον εἰς Ῥώμης συγκλείειν ἐπίσκοπον, ἵνα τὸν ἐπίσκοπον Ῥώμης εἰς Οἰκουμενικὸν ἐκτυφώσωμεν ἀπόστολον. Δέδεικται (ἐγᾦμαι) λαμπρότατα, μὴ κατὰ λόγον, μὴ δὲ κατὰ τὰ ἱερὰ λόγια καθολικὴν ἄλλην ἀρχὴν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, ἄλλην κεφαλὴν τοῦ ὅλου σώματος τῆς ἐκκλησίας συμπάσης χωρὶς τοῦ Χριστοῦ ἀνεκτὸν φρονεῖν ἢ πρεσβεύειν. ψεῦδος γὰρ καὶ ὃ λέγουσιν ἕνα τινὰ τῶν ἀνθρώπων κεφαλὴν, καὶ τοῦτον εἶναι τὸν Ῥώμης Πάππαν εἰκότως. διὰ τοῦτο γὰρ ὁ Λόγος σαρκοῦται ἐνανθρωπήσας, σαρκὸς καὶ αἵματος ἡμῖν μετασχὼν παραπλησίως, ἵνα τῇ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ὁλομελείᾳ πρὸς ἐντελέχειαν ἐλλείπῃ μηδέν. ἀναλογούσης μὲν τῆς κεφαλῆς διὰ τὸ πρόσλημμα τῷ ὅλῳ σώματι, τῶν μελῶν δὲ γνησίαν κεκτημένων πρὸς τὴν κεφαλὴν τὴν συνάφειαν, πάντων τε ἀλλήλοις συναρμολογουμένων προσφυέστατα, οὐ μόνον τῆς κεφαλῆς ἐν τοῖς ἰδιώμασι τῶν μελῶν κοινωνούσης τοῖς μέλεσιν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἰδιωμάτων τῶν αὐτῆς τοῖς μέλεσι μεταδιδούσης. ἡ γὰρ πρὸς τὰ μέλη συνάφεια τῆς κεφαλῆς, ἡ τοῦ νυμφίου συζυγία μετὰ τῆς νύμφης, ἡ ἕνωσις πρὸς τὴν ἐκκλησίαν ἡ τοῦ Χριστοῦ, τὸ γενέσθαι τὸν Λόγον ἀτρέπτως σάρκα καὶ σκηνῶσαι ἐν ἡμῖν. συλλήβδην δ' εἰπεῖν τῆς τοῦ Θεοῦ ἐνανθρωπήσεως τὸ μυστήριον, οὐκ ἀνθρωπίνων ἀρχῶν ἦν ἐξανάστασις, οὐ κοσμικῆς δυναστείας ἦν ἀναστήλωσις, οὐδ'

ἵδρυσις

ἵδρυσις φθειρομένης φαντασίας (ἀνέκοπτον γὰρ ἂν ἴσως ἡ πρὸς ἐκεῖνα ἀπόβλεψις, ὁ σκοπὸς, ἡ φορὰ, ἃ ὁ Θεὸς ἡτοίμασε τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτὸν, ἅτινα ἐστὶν αἰώνια, ἀντιδιαστελλόμενα τῶν προσκαίρων διὰ ἐστὶ τὰ βλεπόμενα.) ἀλλὰ τῆς ἁμαρτίας καθαίρεσις, τῆς δικαιοσύνης ἀποκατάστασις, κτίσεως κάθαρσις, δαιμόνων ἐξέλασις, θανάτου νέκρωσις, ᾅδου σκύλευσις, Ἀδὰμ ἐπανάληψις, ψυχῶν φώτισις, τέως γε μὴν τῆς τῶν ἀνθρώπων φύσεως ἀναχώνευσις, εἰς ταγμάτων ἀγγελικῶν ἀναπλήρωσιν, διὸ οὐ πρέσβυς, οὐκ ἄγγελος, ἀλλ' αὐτὸς ὁ Κύριος ἐλθὼν, ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ χρηματίσας κεφαλὴ τῷ ὅλῳ σώματι, τηλικούτων ἔργων τετελείωκε. Πῶς γὰρ ἂν ἄλλως ἔμελλον γενέσθαι θεοὶ Θεοῦ, ἢ πῶς ἂν εἶχεν ἄλλως φύσις ἀνθρώπων χρηματίσαι ναὸς ἔμβιος, καὶ ζῶν τοῦ ζῶντος Θεοῦ, μὴ ἐνοικήσαντος τοῦ ζῶντος Θεοῦ ἐν αὐτῇ καὶ ἐμπεριπατήσαντος, πῶς δ' ἄλλως ἡ φθαρτὴ φύσις ἔμελλε πλουτῆσαι ἀθανασίαν, μὴ ἑνώσαντος ἑαυτῷ ἄκρως ταύτην τοῦ ἀθανάτου Θεοῦ εἰς μίαν ὑπόστασιν, κεχρηματικότος δι' ἡμᾶς ἁμαρτία, ἵνα ἡμεῖς γενώμεθα δικαιοσύνη Θεοῦ ἐν αὐτῷ, καὶ δι' ἑαυτοῦ ἑαυτὸν καὶ ἐν ἑαυτῷ ἐκχέαντος ἐπὶ τὰ ἴδια μέλη τὰς εἰρηνοδώρους τῶν θείων θησαυρῶν χάριτας, οὕτω τε κυρί[ως κα]ταπλουτίζοντος τὴν ἀνθρωπότητα Θεότητι ὡς κυρίως αὐτὸς Θεὸς ὢν καὶ μένων [...], [...] ἀνθρωπότητα σύσσωμον ἑαυτῷ, μᾶλλον δὲ αὐτόχρημα σῶμα ἑαυτ[οῦ] ταύτην κατασκευάσας, καὶ αὐτῇ ἑαυτὸν αὐτόχρημα κεφαλὴν, τίς τηλικαύτη[ν] [...] ἁρμονίαν κατασκευάσειεν, ἵνα ἄλλην κεφαλὴν ἐκκλησίας καθολικὴν τῷ [...] σώματι καθιδρύσῃ ἐκ τῶν μελῶν, τῶν μελλόντων μὲν τῇ κεφαλῇ συνυπουργεῖν εἰς τὸν τοῦ ὅλου σώματος καταρτισμὸν, μελῶν δὲ τάξιν ἐν ὅλῳ τῷ σώματι ἐπεχόντων; Ὅτι δὲ τοῦθ' οὕτω καὶ τοῖς πατράσι πεφρόνηται, ἐκεῖθεν δῆλον. εἰ γὰρ καὶ τὰ πρωτεῖα φέροντες ἔδωκαν τῷ θρόνῳ τῆς Ῥώμης (οὐδὲ γὰρ θείᾳ ἀποκαλύψει, ἀλλὰ πατέρων κρίσει τὰ σκῆπτρα τιμώντων ἐκκλησιαστικαῖς ὑπεροχαῖς, οὐδὲ διὰ τὸ ἐκχέαι τοὺς κορυφαίους τῶν ἀποστόλων ἐκεῖ τὸ αἷμα. ἀπηνέγκατο γὰρ ἂν οὕτω μᾶλλον τὰ Ἱεροσόλυμα τὴν ὑπεροχὴν αἵματι ῥαντισθέντα τῷ τοῦ Σωτῆρος. διὰ τὸ βασίλειον τοίνυν, ὃ δὴ καὶ μετέπειτα τοῖς αὐτοῖς πατράσιν εὔλογον παρέσχεν ἀφορμὴν τὴν Κωνσταντινούπολιν τῶν αὐτῶν γερῶν, μετὰ Ῥώμην ὡς καὶ Ῥώμην νέαν ἀξιῶσαι ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ἀξιώμασιν, ἐκεῖσε τῶν βασιλικῶν σκήπτρων μεταβιβασθέντων) ἀλλὰ τὰ πρωτεῖα οὐ πατρικά τινα ἦν αὐχήματα ἢ δυναστεία τις τυραννικὴ, καὶ τέρας ἀνείκαστον, καὶ κεφαλῆς αὐτολόχευτον γέννημα κεφαλὴ αὐτοχειροτόνητος. Οὐδὲ αὐτὰ τὰ τοῦ βασιλέως διπλώματα τοιαύτην δυναστείαν κατασκευάζει τῷ Πάπᾳ, οὐδ' ἐδύνατο παρασχεῖν ἐν ἐκκλησίᾳ Θεοῦ. ἐξεγένετο γὰρ δι' ὕψος εὐλαβείας τῷ βασιλεῖ ἀπεκδυσαμένῳ τὸ διάδημα (εἰ δώσωμεν τὸ τοιοῦτον ἀληθὲς εἶναι) τὴν ἱερὰν σέψαι κεφαλὴν τοῦ καθηγησαμένου τὴν εὐσέβειαν, ἐκκλησίας δὲ Χριστοῦ, τουτέστι Χριστοῦ βασιλείας βασιλέα καταστῆσαι ἦν ἀδύνατον. ἦν ἀδελφικὰ τοίνυν ἀξιώματα, καθά τις ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς πρωτεύει, ἰδίων ὅρων ὅρους ἔχοντα, καὶ ἰδίας διοικήσεως δίαιταν, ὑπὸ Συνόδων διορισθέντα, καὶ δέος τοῖς μὴ ταύτην καὶ τοιαύτην μὴ γινώσκουσι κεφαλὴν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας τὸν Χριστὸν, ἢ ἐπιγινώσκουσι μὲν, ἄλλην δ' ἀντ' αὐτῆς ἐπιχειροῦσιν ἀντεισάγειν, ὅσα δηλονότι τοῖς πανούργοις ἐκείνοις ἐργάταις τὴν κυριακὴν σφετερίζουσι κληρονομίαν, μὴ ἐπενεχθῶσιν αἱ κολάσεις ἐκεῖναι αἱ τοῖς τότε ἠπειλημέναι κακούργοις, ἐπηρτημέναι δὲ καὶ νῦν καὶ μετέπειτα τοῖς παρανομοῦσι τὰ αὐτὰ, καὶ ὀρθῆ

μὲν

μὲν ἀπ' αὐτῶν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, δοθῇ δὲ ἀνθρώποις ἀποδιδοῦσι τὸν καρπὸν τῷ δεσπότῃ ἐν καιρῷ. Ἀλλὰ φασὶ τοῦτο ξυμβεβηκέναι τῇ ἀνατολικῇ ἐκκλησίᾳ, ξυμβεβηκέναι δὲ, ὅτι μὴ πείθεται τῇ καθολικῇ κεφαλῇ, ἣν ἀντὶ χριστοῦ ἐνίδρυσαν ἐν Ῥώμῃ. οὕτω δὲ εἰσὶν ἐριστικοὶ περὶ τῶν δοξάντων ἅπαξ, ὥστε μὴ βούλεσθαι διακρίνειν τοῦ σκότους τὸ φῶς, ἵνα ἐπαναλάβω πάλιν τὰ αὐτά. ἡμεῖς δὲ, ὅτι οὔτε λόγος οὔτε λόγια Θεοῦ συνιστᾶσι τὰς ἐκείνων ἀρχὰς, μάλιστα δὲ ὅτι καὶ λόγος ἅπας, καὶ πάντα ἱερὰ λόγια ἐκείνας ἀνατρέπειν τρανώτατα, σὺν Θεῷ ἀπεδείξαμεν. ἴδωμεν δὲ (εἰ δοκεῖ) εἰ ταῦτα πέπονθεν ἡ καθ' ἡμᾶς ἐκκλησία ἃ ἠπείλησεν ἐκεῖ ὁ Σωτὴρ, καὶ γνῶμεν τίς ἀφῃρέθη, ἢ τίς ἀφαιρεῖται τὸν ἀληθῆ χριστοῦ ἀμπελῶνα, μὴ πλανηθῶμεν τοῖς προσωπείοις τῶν πραγμάτων, ἀλλὰ ἀντ' ἄλλων ἐμφαίνουσι δελεαζομέναις ὄψεσιν ὑπὸ τῶν τοῦ βίου ἡδέων. ἀφιλόσοφον γὰρ κομιδῇ, καὶ τῆς τοῦ Σωτῆρος αὐλῆς πόῤῥω βάλλον, ἐπιπολαίῳ κάλλει ἐφηδομένους τοῖς ἐν βάθει κακοῖς ἐμφιλοχωρεῖν, τῶν κατὰ βάθος ἀγαθῶν τῷ ὄντι δι' ἐπιφαινομένην ἀηδίαν ἀνάνδρως ἐστερημένους, μὴ δὲ Ἡρακλεῖ τῷ πρόδικου παραπλήσιον φιλοσοφοῦντας. τοιγαροῦν ἡ ἀνατολικὴ μὲν ἐκκλησία τὸ γνήσιον τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας στέλεχος, ἐν ᾗ μέχρι καὶ τήμερον διατηρεῖται (Θεοῦ χάριτι) ἥ τε πίστις ἀνόθευτος, ἡ ἐμφέρειά τε καὶ τὸ λοιπὸν ἅπαν ἰδίωμα τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας συνεχωρήθη μὲν πειρασμοῖς παντοίοις περιπεσεῖν, καὶ κακουχεῖσθαι οἷά περ γνησία τοῦ χριστοῦ ἐκκλησία. πρὸς ἣν φησὶν αὐτὸς ὁ Σωτὴρ, ὅτι θλῖψιν ἐν τῷ κόσμῳ ἕξετε, ὅτι μισεῖ ὑμᾶς ὁ κόσμος, ἐπεὶ κἀυτὸν πρῶτον μεμίσηκεν, ὅτι ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ ἐστὲ, ἢ γὰρ ἂν ὁ κόσμος ἂν τὸ ἴδιον ἐφίλει. χειμάζεται τοίνυν ὡς χριστοῦ σκάφος, καὶ θαυμαστὸν οὐδὲν, εἰ χριστὸς πάλιν καθεύδει, καθεύδει δὲ παρὰ τοῖς ἰδίοις, μαθηταῖς ἐν τῷ αὐτῷ πλοίῳ, ὃ καὶ χειμάζεται, ἐν ᾧ γὰρ καθεύδει, ἐκεῖνο ἐστὶ τὸ κυμαινόμενον, καὶ οἱ τῷ κλύδωνι κινδυνεύοντες, οἱ τοῦ Σωτῆρος εἰσὶ μαθηταί. Εἰ τοίνυν καὶ ἡμῖν χριστὸς καθεύδει, θαυμαστὸν οὐδὲν, οὕτω καὶ τῶν ἡμετέρων πραγμάτων ἀπαιτούντων, καὶ τῆς φιλανθρώπου τοῦ Θεοῦ δικαιοσύνης ἐπικρινούσης, πρὸς δὲ τὸ τῶν θλίψεων τῇ προνοίᾳ ἐπὶ τούτοις, τὸν νῦν ἐπαναστάντα αἰῶνα ὑπηρετεῖ, δι' οὗ τοὺς οἰκείους ὁ Θεὸς παιδεύει, παιδεύων δὲ καθαίρει ὡς ἐν χωνευτηρίῳ χρυσὸν, ἵνα ἑαυτοῦ ἀξίους ἐργάσηται, ὥστε ἐν καιρῷ ἐπισκοπῆς αὐτῶν ἀναλάμψουσιν, ὀλίγα δὲ παιδευθέντες, μεγάλα εὐεργετηθήσονται. ἐπειδὴ γὰρ δι' ἡδονῆς ἀπὸ τῶν φαιδροτέρων κατηνέχθημεν εἰς τὰ λυπηρότερα, εἰκὸς εἰς τὰ φαιδρότερα ἀπὸ τῶν λυπηροτέρων δι' ὀδύνης εἴτουν θλίψεως ἐπαναδραμεῖν. Ταύτην δὲ τὴν ὁδὸν πρῶτος χριστὸς τέμνει. πτωχεύει γὰρ, διώκεται, πεινᾷ, πονεῖ, ἱδρώττει, θαλαττεύει, ἐρημοπολεῖ, γυμνητεύει, λοιδορεῖται, βλασφημεῖται, πάσχει, σταυροῦται, θάπτεται, ἀπιστεῖται, συκοφαντεῖται. μετὰ δὲ ταῦτα δοξάζεται, ἐν δεξιᾷ τῆς μεγαλοσύνης ἐν ὑψηλοῖς καθέζεται, καὶ πάσῃ ὁρατῇ τε καὶ ἀοράτῳ κτίσει προσκυνεῖται, πάσῃ τε γλώσσῃ δοξάζεται. οὕτω τε τῇ οἰκείᾳ ἐκκλησίᾳ ὑφηγεῖται τὰς δόξας, καὶ τῶν εἰς αὐτὸν πιστευόντων, καὶ κατ' αὐτὸν πολιτευομένων λευκότατα ἐν ἑαυτῷ καὶ δι' ἑαυτοῦ χαρακτηρίζεται τὸν βίον, βίον μὲν μόλις βιωτὸν, δι' ἀδοξίας δὲ παραδόξως εἰς δόξαν ἄφραστον διϊκνούμενον, ὅθεν οὐκ ἀνεκτὰ βλασφημοῦσιν οἱ τὰς τοῦ νῦν αἰῶνος βασιλείας τὰς τρυφερὰς δόξας δοξάζοντες εἶναι τὰς δόξας τοῦ χριστοῦ ἐκκλησίας, ἃς αὐτὸς ὁ Σωτὴρ μὴ ἰδίας εἶναι ἀποφάσκων, μὴ δὲ τῆς ἰδίας νύμφης καὶ γνησίου, βασιλείαν εἶναι, καὶ προσφυὲς κάλλος προὔπεφαινε. ἀλλ'

ἔξω

ἔξω τῆς ἐκκλησίας ἐξώτερος κόσμος αἱ βασίλειοι τιμαὶ, ὁ λαμπρὸς βίος, αἱ χρυσοῦφαντικαὶ χρυσαυγίζουσαι φαντασίαι, καὶ χριστὸς αὐτὸς σιγάτω, ἄλλως περὶ τούτων καὶ τοιούτων ἀποφηνάμενος, οἵ τε τοῦ χριστοῦ ὀπαδοὶ, καὶ Πέτρος ἐξόχως αὐτὸς, μὴ δὲ γυναιξὶν ἐπαγγελλομέναις θεοσέβειαν τοιούτων κόσμων συγχωροῦντες ὡραϊσμοὺς. τὸν κόσμον τοῦτον οὐκ ἀποκειραμένην εἰς τὸ παντελὲς τὴν Ἀνατολικὴν ἐκκλησίαν ὁρῶσιν οἱ βλέπειν ἐθέλοντες. πλουτεῖ γὰρ τῆς αὐτῆς ὁμολογίας, τῶν αὐτῶν τάξεων, μέλη δηλονότι γνήσια τετραρχίας τε καὶ αὐτοκρατορίας Μόσχοβος καὶ Ῥωσία ἡ ἄπειρος μάρτυς, τὸ θεοστεφὲς Βασίλειον, ἡ ἀκήρατος αὐτοκρατορία, τῆς εὐσεβείας ἡ γῆ, ἡ τῆς ὀρθοδοξίας οὐρανομήκης στύλη, ἡ ἀνόθευτος τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου διαδοχὴ, ἀρχὰς δὲ ἃς ἀπεβάλλετο οὔτε ἦρχεν ἔχουσα, οὔτε ἄρχειν ἐπαύσατο ἀποδυσαμένη. ἦρχε γὰρ καὶ ἄρχει τὴν χριστοῦ τοῦ σωτῆρος ἀρχὴν, πνευματικὴ δὲ αὕτη, καὶ ψυχικοῖς ἀνθρώποις ἀχώρητος. οὐ δὲ χωροῦσα ψυχικοὺς ἀνθρώπους στενὴ οὖσα, ἀλλ' ἄγουσα εἰς πλάτος, ὀλίγοις εὑρισκομένη, ἀλλ' ἐκλεκτοῖς τεθλιμμένη, ἀλλὰ χαρᾶς γέμουσα. ἐπίγειος, ἀλλ' ἐν οὐρανοῖς ἔχουσα τὸ πολίτευμα. δουλεύουσα, ἀλλὰ κρατοῦσα δι' ὅπλων στρατείας οὐ σαρκικοῦ, ἀλλὰ δυνατῶν τῷ Θεῷ, εἰς καθαίρεσιν ὀχυρωμάτων, λογισμοὺς καθαίρουσα, καὶ πᾶν ὕψωμα ἐπαιρόμενον κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ ἐπαγγελίαις μελλουσῶν εὐφροσυνῶν, καὶ ἀλήκτου βιοτῆς. ἀλλ' ἀφῃρέθη τὴν βασιλείαν, καὶ τὸ δεινὸν ὅσον, ὡς μέγα τε καὶ ἀφόρητον, καὶ τοῖς γε νοῦν ἔχουσι καὶ σπλάγχνα χριστοῦ, οὐκ ὀνείδους ὑπόθεσις, ἀλλὰ συμπαθείας καὶ οἴκτου. ταπεινοῦται γὰρ ὁ λαὸς τοῦ Θεοῦ (μετὰ Δαβὶδ εἰπεῖν) καὶ ἡ κληρονομία Κυρίου κακοῦται βασιλεῖ ἀνόμῳ (τὰ Ἀζαρίου φθέγξασθαι) καὶ πονηροτάτῳ παρὰ πᾶσαν τὴν γῆν. καὶ ἀφῃρέθη (φεῦ) τὰ βασίλεια, ἀλλὰ δι' ἁμαρτίας ἀφῃρέθη. ἃς καὶ Θεὸς οἶδε καὶ ἄνθρωποι βλέπομεν καθ' ἑκάστην, καὶ δὴ καὶ πράττομεν οἱ δείλαιοι, οὐδ' αὐτῶν ἀδύτων φειδόμενοι, ἀλλὰ βεβηλοῦντες τὰ ἅγια, καὶ αὐτῶν ἐκείνων σκότος ἀφάτως γεγονημένων, εἴγ' ὤφελον εἶναι φῶς. μένει δὲ μένει (σκέπῃ Θεοῦ, καὶ διατελείη μένουσα ἐς ἀεὶ, τὸν καρπὸν ἐκείνην μὴ ἀποστᾶσα τοῦ ἀμπελῶνος, ἣν τοῖς κακούργοις γεωργοῖς, καὶ σφίσιν αὐτοῖς τὴν κληρονομίαν τοῦ Κυρίου νοσφιζομένοις ἠπείλησεν) ἐν μέσοις κινδύνοις ἡ ἐκκλησία γεωργοῦσα ἢ γεωργουμένη τὸν ἀμπελῶνα, ἐκείνην φημὶ τὴν πίστιν κηρύττουσα, καὶ τῶν ἔργων ἐκείνων ἐχομένη, ἃ φίλα Θεῷ. σμικρὰ μὲν, ἀλλὰ παμπλήθους ἀπολλυμένων, καὶ κόσμου παντὸς ἀντιτάλαντος, θλιβομένη παρὰ ἀνθρώποις, ἀλλ' ἀγγέλοις ἰσοστάσιος. ἀλλ' ἤρθη (φασὶν) ὁ ἀμπελὼν ἀφ' ὑμῶν διὰ τὸ μὴ ἐπιγινώσκειν τὸν Ῥώμης ἐπίσκοπον καθολικὴν κεφαλὴν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας. πολλαχῶς εἰς ἀσέβειαν ῥέπει τὸ ἐνθύμημα. πρῶτον μὲν τίς οἶδε νοῦν Κυρίου, ἢ τίς σύμβουλος αὐτοῦ ἐγένετο, ἔπειτα ὅτι τὰ κατὰ τὴν πίστιν ἅπαντα οὕτως ἔχει παρ' ἡμῶν ὑγιῶς, ὥστε μὴ δύνασθαι αὐτοὺς ἐκείνους τοὺς τῷ Πάπᾳ Ῥώμης συμματταιάζοντας κατ' οὐδὲν ἐγκαλεῖν ἡμῖν σχίσματος (οὐδὲ γὰρ οὐδ' αὐτοὶ αἱρέσεως ἐπιγράψασθαι ποτὲ κατετόλμησαν) μὴ καὶ τῶν πατέρων αὐτῶν καὶ τὰς καθ' αὐτοὺς πρόπαλαι ἐκκλησίας συγκαταψηφισάντες, οἵτινες ἡμῖν τὰ αὐτὰ ἐπίστευσαν, ἐδογμάτισαν, ὡμολόγουν, τῶν νεωτερισμῶν ἐκείνων (οἳ καθ' ἡμέραν παρ' αὐτοῖς αὔξουσιν) ἐκτὸς, ἀλλ' οὐδ' ὁ ἀμπελὼν Κυρίου, ἡ τοῦ κόσμου βασιλεία. ἐκεῖνον

Δ 𝔡 ἀφό

ἐφύτευσεν ἡ δεξιὰ Κυρίου, ταύτην δὲ αὐτὸς ἀποδεδοκίμακεν, εἰ καὶ μὴ ὑπὸ βδελυττομένου (πᾶσα γὰρ ἐξουσία παρὰ Κυρίου, καὶ διάκονοι Θεοῦ εἰσιν οἱ ἄρχοντες, καὶ δι' αὐτοῦ βασιλεῖς βασιλεύουσι) μὴ βδελυττόμενος τοιγαροῦν, ἀλλὰ τὴν οὐράνιον καὶ αἰώνιον εἰσάγων ἐπὶ πᾶσιν. εἰ ἄλλοις ἐδόθη ἀποδιδοῦσιν ἐν καιρῷ τὸν καρπὸν τῷ οἰκοδεσπότῃ ἡ ἀφ' ἡμῶν ἀρθεῖσα βασιλεία (ἵν' ὅλως καὶ δῶμεν εἶναι αὐτὴν τὸν ἀμπελῶνα Θεοῦ) ἢ ἡ καθ' ἡμᾶς ἐκκλησία καὶ μὴ μᾶλλον αὐτῷ λατρεύουσι Βεελζεβούλ, ἔστω ἡ καθ' ἡμᾶς ἐκκλησία ἀφ' ἡμῶν ἀρθεῖσα γεωργοῖς ἐδόθη ἀγαθοῖς, καὶ ἀποδιδοῦσιν ἐγκαίρως τοὺς καρποὺς τῷ Κυρίῳ. εἰ δὲ τοὐναντίον ἅπαν φαραωνιζούσαις ἀθείαις οἱ τὴν καθ' ἡμᾶς ἐκκλησίαν τυραννοῦντες μεμήνασιν, ἐπιγνώτωσαν τὴν ἑαυτῶν εὐήθειαν, ἵνα μὴ τὰς βλασφήμους εἴπω φωνάς. τὰς κοσμικὰς μὲν γὰρ ἀρχὰς διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν ἠλαττώμεθα (αὗται δὲ ἦσαν αἱ ῥωμαϊκαί, εἴ τις οἰκειότερον περιεργάσαιτο, χώραν μόνον ἀμείψασαι, Ῥώμης δηλονότι ἀνταλλαξάμεναι Βυζάντιον, καὶ τότε μάλιστα ἐκκλίνασαι, ὅτε τὰ τῆς ἐκκλησίας τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλίνασαι, ὅτε τὰ τῆς ἐκκλησίας τῆς ἀνατολικῆς ἔδοξαν ἀποδεδέχθαι τῆς ῥωμαϊκῆς τοῦ Πάππα μοναρχίας ῥοπήν τινα. ἐξ ὅτου γὰρ τὸ τῆς εἰρήνης καὶ ἑνώσεως μηχανουργεῖ ἐν Φλωρεντείᾳ εἴδωλον τὸ ἀληθὲς δ' εἰπεῖν ἡ τῆς διαιρέσεως καὶ ἀλληλομαχίας ὑπόστασις, ἡ τοῦ Πάππα τῇ ἀρχῇ καὶ ταῖς τοῦ Πάππα συνηγοροῦσα καινοτομίαις, ἐχειροῦτο ὑπὸ τῆς τῶν ἐθνικῶν δυναστείας τὸ βασίλειον, ὑφ' ἧς καὶ μετ' οὐ πολὺ κατεπόθη, καὶ ἡ ὑπαίτιον (ὥσπερ δὴ καὶ ἕως ἁπάσης ἀνδραποδισμοῦ,) ἡ τῶν ἐκκλησιῶν στάσις, ἧς μόνος ὁ Πάππας ὑπῆρχεν ἀρξάμενος πρόπαλαι, ὅρους ὑπερβὰς πατρῴους, καὶ σύμβολα παρατρέψας καθολικά, οὐδὲν δείσας καινοῖς δόγμασι καὶ εἰς Θεὸν ὑβρίσαι καὶ εἰς ἀνθρώπους, μόνον εἰ τῆς δυναστείας κρατήσειεν, ἰδίαν ἀρχὴν κατὰ τῆς ὅλης ἐκκλησίας ἐξεγείρων, κράτος ἔχουσαν, δόξας εἰσάγειν οὐ μόνον πατέρων ἀνατρεπούσας διδάγματα, καὶ τοὺς πατέρας αὐτοὺς οἷον αἰσχύνης γραφούσας, ἀλλὰ καὶ Χριστοῦ Θεοῦ σωτῆρος δόγματα συστελλούσας, καὶ αὐτὸν Χριστὸν ὡς ἔοικε τῆς ἰδίας ἀρχῆς καταβαλλούσας, οὐ γὰρ ἔτι Χριστῷ διδάσκειν ἔξεστιν, οὐ προστάττειν, οὐχ ὁδηγεῖν, ἣν ἰδίῳ αἵματι ἐκτήσατο ἐκκλησίαν, εἰ μὴ καὶ Πάππᾳ οὕτω δόξειε, (Κωνσταντῖνος δηλονότι ὁ εὐσεβέστατος τηλικαύτην κατέστησε τὴν ἀρχὴν βασιλικοῖς ἐφ' ἵπποις ἐπιβιβάσας, συγκλήτῳ τιμήσας, καὶ λαμπροῖς προνομίοις κατακοσμήσας) ὥστε ἂν ἄλλως φαντασθῇ ὁ Πάππας, καὶ Χριστὸν αὐτὸν σιγᾶν ἀνάγκη. οὕτω φημὶ τὸ βασίλειον κατελύθη, ἡ δὲ Χριστοῦ ἐκκλησία μένει γνησιώτερον διαπρέπουσα ἐν μέσοις βασάνοις, δεινῷ μὲν σάλῳ κυμαινομένη, ἀκαταπόντιστος δὲ διατηρουμένη θείᾳ χάριτι. ἀλλ' ἀρθήσεται (φασὶν) ἀφ' ἡμῶν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ. πρόσθες καὶ τό, ἐλεύσεται ὁ οἰκοδεσπότης καὶ ἀρεῖ ἐκ τῶν γεωργῶν ἐκείνων τὸν ἀμπελῶνα, καὶ δώσει αὐτὸν ἄλλοις γεωργοῖς, οἵτινες ἀποδώσουσιν αὐτῷ τοὺς καρποὺς ἐν καιρῷ, καὶ τό, ἰδοὺ ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος. τί φατέ; πῶς οὐκ ἐπιστατικώτερον τὰς φωνὰς ἐκείνας ἀφίετε τὰς ἱεράς, μὴ καὶ ὑμῖν εἰκότως ἂν εἴποι τις, οὐκ ἐπίστασθε τί λέγετε. οὐκ οἴδατε περὶ τίνων διαβεβαιοῦσθε; τί φατὲ εἶναι τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, τὸν ἀμπελῶνα, τὸν οἶκον; ἆρ' ἓν τὰ τρία. ἢ ἄλλο μὲν ἡ βασιλεία, ἄλλο δὲ ὁ ἀμπελών, καὶ οὐκ ἄλλο τὸν οἶκον λέγετε. ἐπεὶ καὶ πρόκειται ὁ οἶκος ὑμῶν. ἐγὼ μὲν πρὸς ἰουδαίους εἰρῆσθαι ταῦτα καὶ ἀληθῶς εἰρῆσθαι οὐ νομίζω, ἀλλὰ μετὰ πληροφορίας πεπίστευκα.

ὅ,τι

ὅ,τι γὰρ ἂν εἴποις σημαίνεσθαι διὰ τῶν λεγομένων, ἀφῃρέθησαν καὶ τῶν τῆς βασιλείας ἐπαγγελιῶν, καὶ αὐτῆς δὴ τῆς βασιλείας ἐκβληθέντες, καὶ τὰς νομίμους λατρείας, καὶ νόμον ἀφαιρεθέντες αὐτόν, καὶ τοῦ ἰδίου οἴκου (αὐτοῖς ἰδίως ὁ ναὸς ᾠκοδόμητο) ἐστερήθησαν καὶ τῆς φίλης πατρίδος τῆς Ἱερουσαλήμ, ἀναστάτου κατασταθείσης, καὶ καταπατηθείσης ὑπὸ τῶν ἐθνῶν, καὶ τοῦ ναοῦ εἰς χοῦν καταλεπτυνθέντος, οὔτε γὰρ λίθος ἐπὶ λίθον συνεχωρήθη διαμεῖναι, καθὰ προείρηκεν ὁ Σωτήρ, καὶ τῆς εἰς Θεὸν πίστεως ἀμοιροῦσι, τῷ Υἱῷ ἀπειθήσαντες, καὶ τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ Θεοῦ, τὸν Υἱὸν μὴ ἐπιγνῶναι βουληθέντες, καθὼς καὶ ἐδήλωσεν ὁ Υἱὸς καὶ ἀπεφήνατο. εἰ δὲ ὑμεῖς ἡμῖν τὰς πρὸς ἰουδαίους προφέρετε, δεχόμεθα μὲν τὴν ὑπὲρ τῆς ἀληθείας ὕβριν, τάττεσθαι μετὰ τοῦ Σωτῆρος μὴ ἀναινόμενοι, τοῦ καὶ Σαμαρείτης ἀκούσαντος, καὶ δαιμόνιον ἔχειν βλασφημηθέντος, χαίρομέν τε συκοφαντούμενοι, θρηνοῦμεν δὲ τῆς τε βλασφημίας καὶ τῆς πλάνης ὑμᾶς. μὴ νομίσητε δὲ βλασφημουμένους καὶ συκοφαντουμένους ὑπεραλγεῖν ἡμᾶς, ἀλλ' ὑμῶν μᾶλλον τῆς ἀληθείας σφαλλομένων καὶ κινδυνευόντων τὰ δεινά. τί γὰρ ἂν καὶ γένοιτο τοῖς ἐκτὸς τῆς ἀληθείας θεολογοῦσι; ποῖ δὲ καὶ φέροιντο οἱ τῷ ψεύδει ἀκολουθοῦντες; ἡλίκον δὲ μὴ περιπατεῖν ἐν τῷ φωτί, τὸ φῶς δὲ καὶ τὰς ὑφηγήσεις ἀπωθουμένους τοῦ φωτός, λογισμῶν ἰδίων ἐφευρέμασιν ἕπεσθαι; καὶ ἃ κατὰ ἰουδαίων ἀναφανδὸν εἴρηκεν ὁ Σωτήρ, τὸ φῶς τοῦ κόσμου, ἡ ἀλήθεια, ἡ ζωή, ἡ ὁδός, ταῦτα καθ' ἡμῶν προτείνειν τοὺς σημειουμένους τῷ φωτί; ἐκεῖνοι γὰρ οὐκ ἠκολούθησαν τῷ Σωτῆρι, τὰς ἐκείνου φωνὰς μὴ ἐπεγνωκότες καὶ ἀπωσάμενοι, ἡμεῖς δὲ τὴν τοῦ Σωτῆρος φωνὴν κρατοῦντες ἐν ἐπιγνώσει, ἀλλοτρίῳ οὐκ ἀκολουθοῦμεν, ὅτι οὐκ οἴδαμεν ἀλλοτρίων τὴν φωνήν. ἵνα τοίνυν μὴ κινδυνεύητε πλανώμενοι τῆς ἀληθείας ἐστερημένοι, ἐπιστήσατε μικρὸν τοῖς λεγομένοις τὸν νοῦν. Φατὲ τοίνυν ὅτι διὰ τοῦτο ἀφῃρέθη ἀφ' ἡμῶν ὁ ἀμπελών, καὶ ἐδόθη ἑτέροις. πῶς οὐ προφέρετε τὸν λόγον ὁλόκληρον; ἔφη γὰρ ἐκεῖνος, καὶ δοθήσεται ἑτέροις γεωργοῖς, οὐ τοῦτο μόνον, ἐπιφέρει δέ, οἵτινες ἀποδώσουσι τοὺς καρποὺς ἐν καιρῷ. τὸν τρόπον οὖν ἀφῃρέθημεν ὅσον διέπον τὰ τῆς Ῥωμαίων βασιλείας σκῆπτρα, καὶ τοῦτο ἐστὶν ἀληθές. ἀλλ' οὐ τοῦτο ὁ ἀμπελὼν ἁπλῶς οὕτως, οὔτε ἐδόθη γεωργοῖς, ἀλλὰ λυμεῶσιν, εἰ μή τισιν ὦσι γεωργοὶ οἱ τῆς ἀδικίας ἐργάται, καὶ τῆς ἀσεβείας ὑπερασπισταί, οἱ τῷ τοῦ ἀντιχρίστου δυνάστῃ πειθόμενοι, κἂν καί πη δοκῶσιν εὐφημεῖν τὸν δεσπότην, Λόγον καλοῦντες Θεοῦ, Θεὸν ἀρνούμενοι εἶναι, καὶ Υἱὸν Θεοῦ. ἀλλ' οὐδὲ καρποὺς ἀποδιδόασι τῷ τοῦ ἀμπελῶνος δεσπότῃ, εἰ μή τισι καρποὶ δοκοῖεν ἁρμόδιοι τῷ τε δεσπότῃ καὶ τῷ τοῦ δεσπότου ἀμπελῶνι, τῶν ἐθνικῶν τουτωνὶ τά τε φρονήματα καὶ αἱ πράξεις. ἀλλ' ἡμεῖς ἀφῃρέθημεν, ἐδόθη δὲ ὑμῖν, τί τοῦτο; ἡ ἀληθὴς πίστις; ἥτε οὖν ποῖοί τινες πρότερον; ἀλλ' ἡ ἀλήθεια τοῦ εὐαγγελίου; ἀλλὰ τοῦτό ἐστι τὸ διαιρῆσαι ἡμᾶς πρὸς ἀλλήλους, ὅτι ἡμεῖς αὐτὰς τὰς τοῦ εὐαγγελίου καὶ συλλαβὰς προφέρομεν, καὶ ὁμολογοῦμεν, καθὼς ἐδίδαξεν ὁ Σωτήρ. ὑμεῖς δὲ παρὰ τὸ εἰκὸς ὡς καὶ τὰ ἄλλα πάντα ἐκλαμβάνετε. καὶ τοῦτό ἐστι τὸ τὰς διαιρέσεις ἀποτέξαν τε καὶ τίκτον ὅσαι ἡμέραι. τὴν τοίνυν ἀπειλὴν τοῦ Σωτῆρος ἐκεῖνο νομιστέον ἐμπεπτωκέναι, καὶ εἰς πέρας οὐ πάμπαν βραδέσιν ἐπείγεσθαι βήμασιν, ὅπου τινὲς τῶν προτέρων ἀφιστάμενοι ἐκκλησίας Θεοῦ ἐπεχόντων εἶδος, εὐσεβέστερον αὐτοὶ δογματίζειν ἐπιχειροῦσι, καὶ χριστοειδέστερον πολιτεύεσθαι. προχειρέστατον δὲ ἐστὶν τοῖς μὴ κατὰ πρόληψιν, ἀλλ' ἱεροπρεπῶς κρίνειν ἐγνωκόσι τὰ πράγματα, τίνες, καὶ ποῖ, καὶ πότε τουτὶ πεπονθότες μάλιστα.

Δ Δ

τότε

τότε γὰρ ἴσως κεκινδύνευκεν ἐκείνους ἄρξασθαι τῆς ἀπειλημμένης ξυμφορᾶς, ὅταν ἐς ἀκρότατον ἄραντες ὕψος τὰς τῆς σφῶν αὐτῶν ἐκκλησίας μοναρχικὰς δυναστείας, ἔδει τῆς ἀπονοίας τὴν παιδείαν ἐξαγριωθεῖσαν δριμύτερον διὰ τῆς τῶν οἰκειακῶν δεινῆς καὶ πέρα δεινῆς ἐπαναστάσεως εἰς ἐπίγνωσιν ἀνακαλέσαι τῆς ἀληθείας, μονονουχὶ πειθέσθαι τῇ ἀληθείᾳ, ἣν ἡμεῖς κηρύττομεν μετὰ καὶ τῶν ἡμετέρων στάντες, καὶ τῶν σφετέρων πατέρων, ὑπερτιθεμένην, ἑκατέρους τε διὰ τῆς θατέρων στάσεως χειραγωγοῦσαν εἰς τὸν τῆς καθ᾽ ἡμᾶς ἐκκλησίας ἀστασίαστον λιμένα, ἐκείνων τῶν ὀρέων τοῖς ὄρεσι περιτειχισμένων, τῶν εἰληφότων (ὥς ἔφη Δαβίδ) εἰρήνην τῷ λαῷ, τῶν ἐν ὕψει ὑπερτῶν, καὶ θεωρίας τῆς ἀνωτάτω ἀντιπαρατατομένων τοῖς ὄρεσι τοῖς τετυρωμένοις καὶ ἀντιτύποις, τοῖς ὑπολαμβανομένοις τὸ ὄρος τοῦ Θεοῦ, ὃ ηὐδόκησεν ὁ Θεὸς κατοικεῖν ἐν αὐτῷ. τῆς δυτικῆς γὰρ ἐκκλησίας ἐλεεινῶς διαιρεθείσης, πρὸς ἑαυτήν τε στασιαζούσης δεινῶς, καὶ τῶν μὲν τῇ τοῦ Ῥώμης ἀρχιερέως μοναρχίᾳ καθυποταττομένων ἀπρὶξ, τῶν δὲ καθάπαξ ἐκεῖνον ἀποστρεφομένων, καὶ κατεπειγομένων μὲν εὐσεβέστερον δογματίζειν, καὶ ἱεροπρεπέστερον βιοτεύειν, τῶν πατέρων ὡς ὅτι μάλιστα ἐχόμενα ἰχνῶν (καίπερ πολὺ πολλαχοῦ διαμαρτανόντων τοῦ σκοποῦ) πρὸς τὸ καὶ σφίσιν ἀκριβῶς μὴ συμφωνεῖν, καὶ τοῦτο σὺν τοῖς λοιποῖς πεισομένων (κατ᾽ ἐμὲ φάναι) μέχρις οὗ τοὺς ἀρχαίους ἐκείνους φθάσωσι κόλπους τῆς ἐκκλησίας, ὅθεν ἑκάτεροι ἐξωρμίσθησαν καταρχὰς, μεθ᾽ ἡμῶν συναυλισθῶσι τῶν αὐτῶν ὑδάτων τῆς ἀναπαύσεως (κατὰ Δαβίδ) ἐκτρεφόμενοι, στασιαζόντων ὅμως πρὸς ἀλλήλους τῶν δυτικῶν. τί ἂν εἶναι τοῦτο κρίνει αὖ τις, ἢ κλόνον τινὰ ἄρσιν ἀπειλοῦντα παρὰ θατέρων, ἢ καὶ παρὰ ἑκατέρων τοῦ ἀμπελῶνος χριστοῦ, ὃ μὴ γένοιτο Χριστὲ βασιλεῦ, ἀλλὰ τῇ στάσει καὶ τῷ σεισμῷ εἰς βελτίωσιν μετενηνεγμένοι, ἡμῖν, καὶ τοῖς κοινοῖς πατράσι πειθήτωσαν, εἰς τὴν ἀρχαίαν κατάστασιν ἀναδραμόντες, ἣν κοινῶς καὶ συμφώνως ἀσπαζόμεθα, καὶ ἀφ᾽ ἧς οἰκτρῶς ἀπεσπάσθησαν καὶ ἐξέλιπον ἐξερευνῶντες ἐξερευνήσεις. Τί δ᾽ ἂν ἑκάτεροι ποιήσειαν χριστιανοπρεπέστερον, ἢ τῷ μέρει τῆς ἐκκλησίας ἢ τῇ ἐκκλησίᾳ ἐκείνῃ συνθέσθαι, κατά τε ἐκείνην φρονεῖν περὶ πίστεως, καὶ πολιτεύεσθαι τὸν ἐνόντα γε τρόπον, ἥνπερ ὁρῶσι (Θεοῦ φιλανθρωπίᾳ καὶ χάριτι) ἀστασίαστον, φυλάττουσαν τὸ καθολικὸν περὶ πίστεως φρόνημα, καὶ ὅτι ἐγγύτατα τῇ τοῦ Σωτῆρος, καὶ τῶν ἱερῶν ἀποστόλων πολιτείᾳ συμφερομένην, καίπερ ἔσθ᾽ ὅπου μεγάλας πάσχουσαν, τὸ μὲν ἔξωθεν, τὸ δὲ ἔσωθεν ταραχὰς, ἀδύνατον γὰρ καθά φησιν ὁ Σωτὴρ μὴ ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα, αὐθαδῶν ἀνδρῶν (οἷα ζιζάνια παρενσπειρομένων τοῖς καλοῖς σπέρμασι) δι᾽ ἰδίας μοχθηρίας ταραττόντων τὸ πᾶν, ὃ μοι δοκεῖ σοφοῖς ἀνδράσι καὶ εὐσεβεῖν προθυμουμένοις, μηδὲν γενήσεσθαι ἐμπόδιον, μὴ πρὸς τὰς ἔξω ἀκοσμίας, μὴ πρὸς τὰς προσωπικὰς ἀφορμὰς ἀταξίας, ἀλλὰ τὴν ἔσωθεν δόξαν τῆς ἐκκλησίας, ἣν πίστιν ἀκίβδηλον περιέργως ἀναζητοῦσιν. ἀλλὰ μὲν οὖν ἐκεῖσε τὸν λόγον ἡγμένον εἴποι τὶς αὖ μετὰ τὸ ἀποδεδειχέναι ἄλογόν τε καὶ ἄτοπον, ἄλλον τινὰ κεφαλὴν, εἴτουν ἀρχὴν καθολικὴν, ἐκτὸς Χριστοῦ ἐν τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ φρονεῖν, ἡμᾶς τε μὴ φρονοῦντας οὐ διὰ τοῦτό τε οὐδὲ δι᾽ ἄλλας κατὰ πίστιν παρεντροπὰς, διὰ δὲ ἁμαρτίας πολλάς τε καὶ χαλεπὰς καὶ ἀρριδήλους (ὧν ἔτι καὶ νῦν καὶ σιδηρᾷ ῥάβδῳ καὶ καμίνῳ φλογὸς ἑπταπλασίου ἐταζόμενοι γέμομεν, ὅμως οὐδὲν ἧττον χαλεπῶς οὕτως ὑπὸ βαρβάροις τυράννοις ὠμοτάτοις παρὰ πᾶσαν τὴν γῆν διαδουλούμενοι) Τοιγαροῦν μετὰ τὰς ἀποδείξεις τάσδε τὸν λόγον ἐνταῦθα

ἡγμένον.

ἡγμένον. εἴποι τὶς αὖ, ὥστε ἀνάγκη καὶ τοῦτο δῆλον καταστῆσαι τὴν καθ᾽ ἡμᾶς ἐκκλησίαν, τὴν γνησίαν εἶναι νύμφην τοῦ Χριστοῦ, τὴν ἀληθῆ ἐκκλησίαν, τὴν τῆς καθολικῆς ἔχουσαν καὶ τὸ εἶδος, καὶ τὸ φρόνημα, καὶ τὴν προσφυεστάτην διαδοχὴν πρὸς τὴν ἀποστολικὴν ἐκκλησίαν, καὶ τὸν αὐτὸν κατὰ τὴν ἐπιστασίαν χαρακτῆρα διασώζουσαν, ὃν τοῦ Σωτῆρος ἱεροφάντορες ἀπόστολοι, τῆς ἐκκλησίας οἱ στύλοι, ἱδρύσαντο τότε, καὶ διὰ τῶν ἱερομύστων πατέρων εἰς ἡμᾶς μετωχέτευσαν. ὁ δὲ παρὼν στρωματεὺς διορισάμενος, καὶ διεληλυθὼς τὴν ἀληθῆ ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ ζῶσιν οἷον χρώμασιν ἐξεχάραξεν, ἀνθρώπων μὲν εἶναι ταύτην φήσας εἰς ἓν σῶμα συναγωγὴν, προκαταρκτικὴν κεκτημένην αἰτίαν τὴν τοῦ Θεοῦ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ χάριν, καθ᾽ ἣν πρὸ καταβολῆς κόσμου ἐκλελεγμένοι ἐν καιροῖς ἰδίοις διαφόρως κληθέντες τοῦ αὐτοῦ Θεοῦ καὶ διὰ κτίσεως καὶ διὰ νόμου, πολυμερῶς πάλαι καὶ πολυτρόπως λαλήσαντος, ἐπ᾽ ἐσχάτων δὲ τῶν ἡμερῶν διὰ τοῦ ἰδίου Υἱοῦ καὶ ἐν αὐτῷ, ἐκεῖθέν τε διὰ τοῦ εὐαγγελίου καλέσαντος εἰς ἐπίγνωσιν εὐσεβείας; καὶ πίστιν τοὺς ἰδίους, οἳ καὶ μορφούμενοι τῇ πίστει ὡς εἴδει εἰς ἐκκλησίαν Θεοῦ, τῶν ἀπευκτῶν κεχωρισμένοι, καὶ θεοφιλέσιν ἔργοις ἀκολουθοῦντες Θεῷ, διά τε θλίψεων βαίνοντες, οἷον τοῦ κόσμου ἔτι ζῶντες μεταναστάσαι, καὶ εἰς ἐκεῖνον μετατεθέντες τὸ φρόνημα, ἔνθα καὶ τὸ πολίτευμα, εἰ καὶ ἐν σαρκὶ ὄντες, εἰσέρχονται εἰς ἐκείνας τὰς δόξας, ἃς ἡτοίμασεν αὐτοῖς ὁ Θεὸς πρὸ καταβολῆς κόσμου εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ. ταυτισὶ δὲ τῆς μεθόδου εἶναι τὴν καθ᾽ ἡμᾶς ἐκκλησίαν, ἂν ἐπιτρέψῃς τὰς ψήφους ταῖς ὄψεσι γενήσεται φανερόν. εἰ δὲ δοκεῖ, ὡδὶ καὶ σκεψώμεθα, καὶ ἀναβῶμεν ἀπὸ τῶν ὁρατῶν εἰς τὰ ἀόρατα διὰ τῶν ὁρωμένων. ἐπειδὴ γὰρ θλίψεις καὶ διωγμοὶ τοῖς εὐσεβέσιν ἀκολουθοῦσι, καὶ τοῦ Σωτῆρος λέγοντος τοῖς οἰκείοις, ὅτι ἐν τῷ κόσμῳ θλίψιν ἕξετε, καὶ τοῦ Παύλου ὅτι ὅσοι κατ᾽ εὐσέβειαν ζῶσιν ἐκδιωχθήσονται. ἀσεβεῖς καὶ γόητες προκόψουσι πλανῶντες καὶ πλανώμενοι, πάσης τε τῆς θείας γραφῆς διαρρήδην βοώσης καὶ παριστανούσης τοῦτο, δι᾽ ὧν τοὺς φιλοθέους ἄνδρας πεπολιτευμένους ἀναγράφει. ἐπεὶ οὖν αἱ θλίψεις τῶν φιλοθέων ἀνδρῶν καὶ σπουδαίων εἰσὶν ἐπακολουθήματα, καίπερ ἔσθ᾽ ὅτε οὐκ ἄκρατοι. κεραννύσι γὰρ ὁ Θεὸς τὰ δεινὰ, μὴ ἐῶν πειρασθῆναι παρ᾽ ὃ δυνάμεθα, αἱ δὲ ἐνάρετοι καὶ σπουδαῖοι πράξεις τῆς ἁγίας κλήσεως εἰσὶν ἐπιδεικτικαὶ (ὅσοι γὰρ Πνεύματι Θεοῦ ἄγονται οὗτοι εἰσὶν υἱοὶ Θεοῦ) ἡ δὲ κλῆσις τῆς πίστεώς ἐστιν ἡ μαρτυρία. πίστις γὰρ δι᾽ ἀκοῆς. δι᾽ αὐτῆς γὰρ τὸ ῥῆμα τουτέστι τὸ κήρυγμα, τὴν πίστιν εἰσάγει, ῥήματι καὶ εἰσαγομένην καὶ φυτευομένην, καὶ τοῖς τοῦ ῥήματος τοῖς μυστηρίοις γεωργουμένην. ἡ πίστις δὲ τῆς ἐκλογῆς ἐστὶ τὸ ἀπαύγασμα, ἡ δὲ ἐκλογὴ τῆς χάριτος ἁπάσης ὁ θησαυρός. πρὸς ἐκείνους οὖν ἡμᾶς τοὺς θησαυροὺς ἄγουσιν αἱ κατὰ Θεὸν λῦπαι καὶ θλίψεις, κἄν μοι καὶ ὡς παιδευτικὰς προτείνεις τὰς θλίψεις καὶ λύπας. ἡ γὰρ κατὰ Θεὸν λύπη Παῦλος ἔφη μετάνοιαν εἰς σωτηρίαν ἀμεταμέλητον κατεργάζεται, ἡ δὲ πλουτοῦσα τοὺς θησαυροὺς ἐκείνους τῆς ἐκλογῆς ἐκκλησία, ἡ γνήσιος ἐστὶ νύμφη τοῦ Χριστοῦ. αὕτη δὲ ἡ καθ᾽ ἡμᾶς ἐστὶν ἡ τὴν κακουχίαν μάλιστα τεκμήριον ἔχουσα τῆς πρὸς Χριστὸν οἰκειώσεως, ἣν ὀνειδοὺς ἐν μέρει ἐπεγκαλεῖτε. φέρε δὲ καὶ δι᾽ εὐμηκεστέρου λόγου, καὶ χθαμαλώτερα διϊκνουμένου (ἀνέξου γὰρ εὖ οἶδα οἱ μετάρσιοι τὰ πολλὰ ἐξεταζόντων καὶ τὰ κράσπεδα τῆς ἐκκλησίας) φέρε τοίνυν ἴδωμεν τὸ γνήσιον καὶ καθολικὸν τῆς ἐκκλησίας τῆς ἀνατολικῆς τῆς καθ᾽ ἡμᾶς.

Οὖν

Οὐκοῦν δὴ τρόπον τις τῆς ἐκκλησίας ἀλλοτριοῦται, καὶ τοῦ Χριστοῦ ἀπεξένωται, καὶ δι' ἃς αἰτίας εἴς τις μιᾶς τινὸς ἐκπίπτει ἐκκλησίας καὶ Χριστοῦ, διὰ ταύτας αὖ καὶ ἐκκλησία μία τις τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἀποδιΐσταται. ἡ δὲ τοιαύτη διαμαρτία, διπλῶς ξυμβαίνει ἢ κατὰ τὰς πράξεις ἢ κατὰ τὴν θεωρίαν. ἐπειδὴ γὰρ ἐν ἁγιασμῷ κέκληκεν ἡμᾶς ὁ Θεός, οἱ τὴν ἐναντίαν προελόμενοι, τὸ εἰς αὐτοὺς ἧκον ἑαυτοὺς σχίζουσι τοῦ κοινοῦ. ὁμοίως καὶ οἱ προσέχοντες πνεύμασι ψεύδους πόρρω θέουσι τοῦ τῆς ἀληθείας Πνεύματος οὗ ἐξέχεεν ἐφ' ἡμᾶς πλουσίως ὁ Θεὸς διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ. ἡ δὲ καθολικὴ ἐκκλησία ἡ πάντων μήτηρ, πάντας μὲν φέρει μέχρι τοῦ, καὶ τοὺς ἀσθενοῦντας θεραπείαις παντοίοις φαρμάκοις περιέπει, ἔχοντας δὲ ἀνιάτως ἀποκόπτει, τοῖς λοιποῖς μέλεσι προμυθουμένη, καὶ ἀπαμύνουσα τὸ ἐκ τοῦ γειτνιάζειν ἐπιβλαβές. παρ' ἡμῖν οὖν ἀμφοτέρωθεν οὕτως ἠκρίβωται ὁ κανών, ὥστε τὰ παρὰ πᾶσι δοκιμασθέντα (εἰ μή που τις Μαρκίωνας τινάς, καὶ Βασιλείδας ἐξαναστήσειε, καὶ Ἀρποκράτους τὰς μυσαρὰς νομοθεσίας, τά τε βακχικοῖς ὀργίοις παρόμοια βδελύγματα, καὶ Νικολαΐας, ἢ ὅσα καὶ παρ' αὐτοῖς Ἕλλησιν εὕροι τις ἂν ἀποκριθέντα.) ὅσα οὖν καὶ καθάπερ παρὰ πᾶσιν ὀρθῶς νενομοθέτηται μετὰ πλείονος τῆς περιουσίας παρ' ἡμῖν κρατεῖ, καὶ δεισιδαιμονεστέρως ὥς τινές φασιν, ὡς δὲ ὀρθότερον εἴποις εὐλαβεστέρως, εὕροις ἂν τῶν ἡμετέρων ἄλλους οὐδένας. ὑπὸ γὰρ τῆς ἄγαν εὐλαβείας καὶ πρὸς τὰ μικράν τινα φέρειν δοκοῦντα τὴν διαφοράν, καὶ πρὸς αὐτὰ δὴ τὰ ἀδιάφορα ἀφεκτικῶς ἔχουσι. τοῦτο δέ φημι, οὐχ ὅτι οὐχ ἁμαρτάνουσι παρ' ἡμῖν οὐδένες, ἢ ὅτι τοὺς ἁμαρτάνοντας οὐ φέρομεν, τίς γὰρ ἂν ἢ ἐκεῖνο τολμήσειεν εἰπεῖν, ἢ τοῦτο μὴ ποιήσειεν, ἀλλ' ὅτι παρ' ἡμῖν κοινός ἐστιν ἀγὼν ἐς τὸ ἀκριβέστατον τῆς πολιτείας ἀφικέσθαι. περὶ οὖν μηδὲν ὀλιγώρως διακειμένοις. αἱ δὲ τάξεις τῆς ἐκκλησίας οὐ καθ' ἡμέραν κοινότεραι καὶ πᾶσι κοιναί, τά τε τῶν πατέρων ἔτι τοῖς νέοις τὰ αὐτά. τῆς γὰρ δυτικῆς ἐκκλησίας (ἐγῷμαι) εἴ τις τοὺς προγόνους ἐξαναστήσειε τοὺς ἱερούς, Ἱερώνυμόν τε καὶ Αὐγουστῖνον, Ἀμβρόσιον. Γλάριον ἵνα σιγήσω τοὺς προγενεστέρους, τοὺς καὶ αὐτοὺς ἀποστόλους διαδεξαμένους, οὐ Ῥώμης πορρώτερον, οἷος ἦν ὁ μακάριος Εἰρηναῖος, ἔνδον δέ, φημὶ δὴ Κλήμεντας, Ἀνακλήτους, Λίνους, καὶ Σίλβεστρον αὐτόν, εἶτα εἰσάγειν Ῥώμην εἰς αὐτὴν πειρῷτο, πρὸς τὴν ἀλλόκοτον τῆς ἐκκλησίας θέαν ξενιζομένους πεύσασθαι καὶ τὸ χρῆμα καὶ τοὔνομα. οὐδὲ γὰρ ἐκκλησίας, οὐδὲ Ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας τὴν ἰδέαν παρὰ τοῖς δυτικοῖς διασώζεσθαι. ἐπὶ δὲ τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, τίς μὴ θαυμάσειεν, ἐν τοσαύτῃ ἐθνῶν διαφορᾷ, γλώσσαις, ἔθεσι, χώραις, διαφερόντων, τὰ τῆς ἐκκλησίας μένειν παρὰ πᾶσι τὰ αὐτά, κατ' οὐδὲν τῶν προτέρων παρηλλαγμένων ἐπιγενεστέρων, οἱ κατ' Αἴγυπτον παροικοῦντες, οἱ κατὰ Παλαιστίνην, οἱ κοίλην Συρίαν, Φοινίκην τε νέμοντες, οἱ τὴν Ἀνατολήν, οὐ δὲ τὸ γένος, οὐ δὲ τὴν γλῶσσαν μονότροποι, αἱ ἀσεβέστεραι τῶν ἐκκλησιῶν, οἱ τὰ ὑπὲρ ἀρκτῷα διαιτώμενοι, λαμπρότατα καὶ ἐνδοξότατα (ἔδει γὰρ μὴ πάμπαν ἀμοιρεῖν φαιδρότητος, παρούσης, ψυχαγωγούσης τοὺς ἀμελεστέρους τὴν ἐκκλησίαν.) οἱ καὶ αὐτοκρατορίᾳ κεκοσμημένοι, ὡς σατραπείαις Ἴβηρες, σὺν πᾶσιν ἄλλοις ἔθνεσι, Μακεδόνες γάρ, Βιθυνοί, Θρᾷκες, Θεσσαλοί, καὶ Ἕλληνες πάντες, Νησιῶται, Ἄραβες, Λίβυες, Αἰθίοπες, τὰ ἐπίλοιπα τῆς Ἀσίας γένη, ὅσοι τῆς ἡμετέρας εἰσὶν αὐλῆς, ἡγεμόνων μὲν τὰς ἐξωτέρας αὐλὰς ἐστέρηνται, ἐκκλησιαστικαῖς δὲ ἐπιστασίαις ἐπιτετράφαται. διὸ καὶ τῶν αὐτῶν ἔχονται τάξεων, τοῖς αὐτοῖς ἐκκλησιαστικοῖς στοιχοῦσι θεσμοῖς, τοῖς

αὐτοῖς

αὐτοῖς μυστηρίοις χρῶνται. οὐκ ἄλλως παρ' ἡμῖν ὁ ἱερωμένος τῆς εὐχαριστίας ἄλλως δὲ ὁ μονάζων. ἢ ὁ ἐκ τοῦ λαοῦ μετέχει. ἓν δὲ καὶ τοῖς τῶν βιωτικῶν ἀναχωροῦσι πολιτείας εἶδος, καὶ μέχρι σχήματος καὶ χρώματος ταὐτόν. ἧκε παρ' ἡμᾶς ἀπ' ἄκρου Ὠκεανοῦ, ἐς ἄκρον Ὠκεανόν, ἢ τῶν μοναχῶν τίς, ἢ τῶν ἱερατευόντων, ἢ τῆς ἐκκλησίας ὅλως τίς, ἃ κατέλιπεν οἴκοι, ταῦτα κατὰ τὴν ὁδὸν ἐπὶ πέρας εὑρίσκει, ὡς ἔζη, ὡς ἐχρῆτο κατὰ χώρας μένων, ἀπαραλλάκτως καὶ ἐπὶ ξένης κέχρηται. ἴδοις δ' ἂν παρ' ἄλλοις ἀμύθητον μὲν γένος μοναζόντων, ἀμυθήτους καὶ κανόνας καὶ σχήματα κεκτημένων, καὶ μέχρι δογμάτων τὸ διάφορον αἴρεσιν, ἀλλά μοι τῶν ἀλλοτρίων ἀπέστω ἡ παρεξέτασις. Ἐμοὶ παρ' ἡμῖν καὶ τὰ τῶν ἠθῶν, καὶ τὰ τῶν τάξεων καὶ μυστηρίων τῆς ἐκκλησίας, ἱκανόν ἐστιν ἀποδεῖξαι, μὴ νενοθευμένα μηδὲ παρηλλαγμένα, ἀλλ' ἐν πᾶσι μὲν τὸ ἀπαράλλακτον πρὸς τοὺς ἔχοντας, πρὸς δὲ τοὺς πάλαι, καὶ τὸ γνήσιον, τὸ οἰκεῖον δὲ πρὸς τὸν Σωτῆρα, ὃν εἰρήνη μὲν ἡ κατ' εὐσέβειαν τέρπει, καὶ ἣν αὐτὸς κατέλιπε τῶν γνησίων γνώμονα, ἡ ἀγάπη, τὸ τῆς ἑνότητος, καὶ ἡ τῆς ἰδίας διδασκαλίας ἐξηκριβωμένη παραφυλακή. ἀλλ' ἐν δόγμασι τολμήσει τις ἐσφαλμένην τὴν καθ' ἡμᾶς ἐσφαλμένην εἰπεῖν; μέχρι καὶ συλλαβῶν αὐτῶν, τοῖς πατράσι, τοῖς ἀποστόλοις τῷ Σωτῆρι Χριστῷ ἡ καθ' ἡμᾶς ἐκκλησία ὁμοφωνεῖ. διὸ καὶ μάλιστα αὐτὴ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας τῇ τῷ ὄντι χρυσοειδεστάτῃ σειρᾷ περισφίγγεται, τῆς ἀγαθῆς ῥίζης τὸ γνήσιον στέλεχος, τῶν ἄλλων ἁπασῶν ὡς παραφυάδων ἀπομαρανθεισῶν, αὐτὸ ἀνθηφοροῦν τῇ εὐσεβείᾳ καλλωπιζόμενον, ὀρθῶς ἔχον πρὸς τὴν ἀνωτάτω ἀλήθειαν, τῶν λοιπῶν ἐκκλησιῶν ἀποκλινασῶν εἰς τὸ κάταντες, μὴ βουλομένων δέχεσθαι τὰς τοῦ Ἡλίου τῆς δικαιοσύνης αὐγάς, καὶ παρὰ τοῦτο μηδὲ τελεσφορουσῶν, πλὴν εἰς πῦρ, εἴ γε οὕτω μένει ἐν χρησιμευουσῶν. ἀλλὰ καὶ τουτὶ ζητεῖς ὅπως παρ' ἡμῖν τὸ καθολικὸν περὶ τῶν τῆς πίστεως δογμάτων. τοῦτο δ' ἔτι τὸ εὐσεβὲς (Θεοῦ χάριτι) τετήρηται. σκόπει μοι δὴ οὕτως. ἓν ἐστὶ τὸ ἀληθὲς στέλεχος τῆς ἐκκλησίας ἐκλελεγμένον πρὸ τῆς τοῦ κόσμου καταβολῆς Θεοῦ φιλανθρωπίᾳ ἐν Χριστῷ. καὶ πρὸ Χριστοῦ μὲν ἐνεχθὲν εἰς τὸν κόσμον, ἔλαμπε τυπικώτερον, ἐπὶ δὲ Χριστοῦ ἔλαμψεν ἐκτυπώτερον διαδιδομένου τοῦ κάλλους διὰ τῶν ἀποστόλων εἰς τοὺς μετέπειτα μάλιστα διαμεμορφωμένων καὶ τῶν μετέπειτα διὰ τῶν ἀποστόλων τῇ αὐτῇ εὐπρεπείᾳ, ἐν δὴ οὖν ἀπαρχῆς ἔχε καὶ παραφυάδας, ὡς δὴ ἔδειξεν ὁ στρωματεύς. τοιουτοτρόπως δὲ καὶ ἀπὸ Χριστοῦ τὰ τῆς ἐκκλησίας ἔβαινε μετὰ τῶν ἀκολουθεισῶν παραδιατριβῶν, ἃς καὶ Παῦλος ἐδίδασκε φευκτέον. μία οὖν ἦν καὶ ἔστιν ἡ ἐκκλησία, ἐξερχομένων ἀεί, καὶ οἷον εἰς ἀνοδίας ἀποκλινόντων οἵτινες καὶ εἶεν ἐν αὐτῇ, μὴ αὐτῆς δέ. εἰ γὰρ ἦσαν (φαίη ἂν ὁ τῆς βροντῆς υἱός) ἐξ αὐτῆς, μεμενήκεισαν ἂν μετ' αὐτῆς. ἔκλινεν οὖν εἰς ἀνόδους τόπους ἡ Νικολαϊτῶν, ἀπεσκίρτησε τῆς ἐκκλησίας, ἀπερράγη Σίμων ὁ μάγος, καὶ ἵνα μὴ μηκύνω τὸν λόγον, τὰς Ἰουδαϊκάς, καὶ οἱονεὶ Ἰαμβρείας καὶ Ἰαννίας ἐπιθέσεις καὶ τοῦ Κναφέως τὰς κακουργίας διηγούμενος) ἀπεσκολοπίσθη καὶ Ἄρειος, τῆς ἐκκλησίας μεινάσης ἐν οἷς ἐτέχθη ὑπὸ τῶν τὴν πρώτην κεκροτηκότων Συνόδων, καὶ ὅσοι τῶν αὐτῶν ὅρων εἴχοντο, Ἀνατολικοί τε καὶ Δυτικοί, Νότιοι καὶ Βόρειοι, μίαν συντελοῦμεν ἐκκλησίαν καθολικήν. ἀπεκρουσάμεθα τὸν Λίβυν Σαβέλλιον. Εὐνόμιόν τε, ἀπεκροτίσθη καὶ Μακεδόνιος. τέλος ὅσοι περὶ τῆς μακαρίας Τριάδος ὀρθὰ φρονοῦσι, μεθ' ἡμῶν ὀρθὰ φρονοῦσι. καὶ ἔστι λοιπὸν ἡ Ἀνατολικὴ

ἐκκλησία

ἐκκλησία μετὰ τῆς Δυτικῆς, ἡ καθολική, θατέρα τῆς καθολικῆς, οὐδὲ ἠδύνατο Ἄρειος ἢ Σαβέλλιος, ἢ Εὐνόμιος, ἢ Μακεδόνιος, καὶ οἱ τούτοις ἑπόμενοι καθολικὴν ἑαυτοὺς ἐκκλησίαν, ἢ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας καλεῖν. οὔτε γὰρ μετὰ τῆς Ἀνατολικῆς οὔτε μετὰ τῆς Δυτικῆς ἐκκλησίας ἐπίστευον. αἵτινες ἦσαν τὸ σύστημα τῆς καθολικῆς. ἐγείρεται Νεστόριος, Διόσκορος ἔπειτα, Σέργιος, Πύρρος. μηδὲν ἐγκαλούμενοι τὰ τῆς Τριάδος. τῆς Ἀνατολικῆς οὗτοι παραφυάδες, ἐξ ἧς ἐξῆλθον. ὅτι οὐκ ἦσαν ἐξ αὐτῆς, ἡ δὲ μετὰ τῆς Δυτικῆς ἓν ἦν, ἐν οἷς πρὸς ἐκείνην διεφέροντο παραβάται, καὶ οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς μᾶλλον ἡ μάχη, ἢ πρὸς τοὺς Δυτικοὺς, μεθ' ὧν ἡμεῖς καὶ τὰς Ὠριγένους καὶ Μονοθελητῶν βλασφημίας, καὶ τὰς τῶν εἰκονομάχων ἀπεσκορακίσαμεν, καὶ μεθ' ἡμῶν τὸ καθολικὸν περὶ ἑνὸς Θεοῦ καὶ Τριάδος φρόνημα, τὸ καὶ παρὰ τοῖς λοιποῖς ἅπασι τοῖς καὶ δι' ἄλλας ὑποθέσεις ἀποκεχωρισμένοις καλῶς ἔχον ἐφρονεῖτο, ὡμοφωνεῖτο τό τε περὶ Χριστοῦ καὶ τῶν τῆς Χριστοῦ οἰκονομίας. ἐκφύει παρὰ Λατίνοις μετὰ ταῦτα περὶ τοῦ Πνεύματος ὑπομακεδονίζουσά τις δόξα, ἢ καὶ ἀνομιάζουσα. τὸ γὰρ Πνεῦμα ὑποβιβάζει, καὶ εἰς κτίσιν ἕλκει, εἰ καὶ τοῦτο διὰ τοῦ Υἱοῦ ὡς ἐξ αἰτίου τὴν ὕπαρξιν ἔχει. Πῦρ τι, τερατολογεῖται καθαρτήριον, μηδὲ αὐτοῖς ἐγνωσμένον ποῦ ποῖόν τε εἴη, πότε ἀρξάμενον. πότε παυσόμενον. ἀρχήν τινα μηχανᾶται ἐν Βαβυλῶνι καθιδρυμένην, αἱρομένην κατὰ τοῦ Θεοῦ, εἰς τὴν τοῦ θείου ἱεροῦ τῆς τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας κατάλυσιν, σφετεριζομένην τὴν τοῦ Χριστοῦ δόξαν, καὶ ἃ Χριστὸς παρέδωκεν, ἐπὶ κινδύνῳ ἀνυποδράστῳ τοῖς μὴ φυλάσσουσιν, ἐὰν γάρ φησι μὴ φάγητε τὴν σάρκα τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ πίητε αὐτοῦ τὸ αἷμα, οὐκ εἰσελεύσεσθε εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, ἀνατρέψασαν. ὅλης μὲν γὰρ τῆς εὐχαριστίας, αὐτὴ παῖδας ἀποστερεῖ, εὐσεβεῖν νομίζουσα, ὅτι λόγου οὔπω κατέχουσι. Δέον ἐπεὶ τοῦ βαπτίσματος μεταλαμβάνουσιν, ἄλλων αὐτ' ἄλλων καὶ ἀποτασσομένων τῷ Σατανᾷ, καὶ ὑποτασσομένων τῷ Χριστῷ, καὶ ὁμολογούντων τὴν καλὴν ὁμολογίαν, ἀποδεχομένους δι' ἄρρητον φιλανθρωπίαν αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ τὸ βαπτιζόμενον, ἴσα τε τοῖς ἄλλοις τῶν τε αὐτῶν ἐπαγγελιῶν ἀμειβομένους τοὺς οὕτω βαπτιζομένους, οὕτω καὶ τῆς κοινωνίας ἀξιοῦσθαι, ἵνα μὴ τῆς μερίδος ἐκείνης εὑρεθέντες, ἧς τις οὐκ ἔφαγεν οὐδὲ ἔπιε σάρκα καὶ αἷμα Δεσπότου Σωτῆρος, μὴ δὲ εἰσενεχθῶσιν εἰς τὴν βασιλείαν, καθόλου γὰρ ἠπείλησεν ὁ Σωτὴρ τοῖς μὴ μετεσχηκόσιν. οὕτω μὲν οὖν παῖδας μὲν ὅλης ὑστερεῖ τῆς κοινωνίας, ἀνδρωθέντας δὲ ἤδη, τῆς ἡμισέως. ἔδει γὰρ ὡς ἔοικεν ἐκ παντὸς τρόπου τὸ τοῦ Χριστοῦ μυστήριον, τὸ τῆς σωτηρίας κεφάλαιον, ὑπὸ τῆς ἀντὶ Χριστοῦ ἐγηγερμένης κεφαλῆς ὡς ὑπὸ ἄλλου δῆθεν Χριστοῦ, τοῦ δέοντος παρασυρῆναι. μὴ γάρ μοι γένοιτο ποτὲ διόρθωσιν ἀνέχεσθαι καλεῖν τοιοῦτον ἄγος, ἵνα αἱ πύλαι ᾅδου εὐπρεπέστεροι εἶεν ὑπὸ χρηστοτέρου προσώπου ἀνεῳγῆναι. περὶ ὧν ἡμεῖς ἐν τῷ ἐγχειριδίῳ διεξεληλύθαμεν. ἐν τούτοις δὲ διαφερομένην μὲν πρὸς ἡμᾶς, εἴποις ἂν τὴν Δυτικὴν ἐκκλησίαν. Ὅτι δὲ ἰδίας δόξας, οὐ καθολικὸν ἐν αὐτοῖς φρόνημα διασώζει, καὶ λοιπὸν τῆς καθολικῆς ὁλομελείας ἐξέλιπεν, εἴποιεν ἂν καὶ παρ' αὐτοῖς πλεῖστοι, ὅσοι μόνον ἡμῶν, τουτέστι μόνης τῆς Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας μεμενηκυίας ἔνδον τῆς αὐλῆς τῆς καθολικῆς. εἰ δὲ κἀκείνους ἐφ' ἡμᾶς ἐπαναστήσειας ἔν τισι διαφερομένους, οὐ πρότερον καταλλάξεις πρὸς ἡμᾶς ἢ πρὸς ἑαυτούς. ἀνεισάτωσαν οὖν πρὸς τοὺς τοῦ Πάππα οἱ ἀπὸ Λουθήρου, τουτέστι Λατῖνοι πρὸς Λατίνους, ἵνα τὴν Ἀνατολικὴν ἐκκλησίαν ἐκπολεμίσωσιν ὡς μὴ καθολικὴν

καὶ γνησίαν τοῦ Χριστοῦ. ἕως γὰρ αὐτοὶ πρὸς ἑαυτοὺς στασιάζουσι καὶ πρὸς ἡμᾶς, καὶ οἱ λοιποὶ τῶν αἱρετιζόντων, καὶ πρὸς Λατίνους καὶ πρὸς ἡμᾶς, ἡμεῖς μὲν τὸ καθολικὸν σῶμα, ἢ τοῦ καθολικοῦ σώματος γνήσια καὶ ὑγιαίνοντα μέλη ἐσόμεθα τῆς ἐκκλησίας, αὐτοὶ δὲ διερρωγότα τινὰ τεμάχια, καὶ νοσηλὰ μέλη. ἡμεῖς τῇ ῥίζῃ ἀποκλασθέντες τινὲς κλάδοι. ἡμεῖς οἱ γνησίως ἀποδεχόμενοι ἐκεῖθεν ἀπὸ Χριστοῦ διὰ τῶν ἀποστόλων, καὶ τῶν πατέρων τὰς πατρικὰς εὐλογίας τε καὶ χάριτας, καὶ τῶν ἐπαγγελιῶν ἐκείνων κληρονόμοι, ἃς τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ τῇ ἰδίᾳ νύμφῃ Χριστὸς ἐπηγγείλατο, μόνον εἰ σπουδάσωμεν ἀξίως τοῦ καλέσαντος πολιτεύεσθαι, καὶ τὴν παρακαταθήκην τῆς πίστεως μέχρι τέλους διαφυλάξαι, τὴν κλῆσιν ἐν τῇ ὀρθῇ πίστει διὰ τῶν ἀγαθῶν πράξεων βεβαίαν ποιούμενοι. ἀλλ' ἡμεῖς ὃν περὶ ἐκκλησίας ἐνεστησάμεθα στρωματέα (σὺν Θεῷ) περαίνοντες, εὐχόμεθα μηδέ που προσκεκρουκέναι ὑπ' ἀσθενείας τῷ θείῳ, μὴ δ' ἀξιωθῆναι τῶν ἀνθρώπων ἐκείνους, ὧν τῆς ἐντροπῆς δριμύτερον καθηψάμεθα. ἔνθα οὐχ ἡ πρὸς τοὺς ἄνδρας ἀπέχθεια (οὓς καὶ ἀγαπῶμεν εἰλικρινῶς Θεὸς μάρτυς, καὶ πολλῶν γε χρεὼν ἀγαπᾶν ὀφείλομεν) ὁ κίνδυνος δὲ αὐτῶν, καὶ τῶν πραγμάτων τὸ μέγεθος (οὐδὲ γὰρ μικρὸν καὶ τῶν σμικρῶν τὴν Χριστοῦ ἐκκλησίαν παραβλάπτον) δραστικωτέρων ἐδεῖτο φαρμάκων, διὰ τῆς κατὰ Θεὸν λύπης εἰς σωτήριον ἐνάγειν συναίσθησιν ἐπειράθημεν, μάστιγες γὰρ ἀγάπης τοῖς εὖ φρονοῦσιν αἱ νουθετήσεις. αἱ δὲ παραινέσεις (κἂν ὦσι πικρότεροι) φιλόφρονα κέντρα. φάρμακον δ' ἀλεξίκακον ἡ παιδεία. ἐγὼ δὲ καὶ νῶτα πατάξαι τῶν πέλας χριστομιμήτως, καὶ νῶτα καὶ παρειὰς παρέχειν τοῖς πέλας. (εἰ τοιούτου τρόπου δεήσειεν εἰς ἐπιστροφὴν ἀνακλήσεως) ἑτοίμως ἔχω πάντα ἐγκαλεῖν, καὶ ἐγκαλεῖσθαι ἀξιολόγως οὐκ ἄπο τρόπου. μάλιστά γε τοὺς ἐν ἐκκλησίᾳ Χριστοῦ ἐξοχόν τινα τόπον ἐπέχοντας) ὁπηνίκα τὰ τῆς σωτηρίας παραλυπῆται. Δίκαιον δ' ἂν εἴη καὶ ὑμᾶς ὦ ἄνδρες φίλοι ταύτην ἐπιγνῶναι τὴν ἀληθῆ νύμφην τοῦ Χριστοῦ, ᾗ μόνῃ συμπλέκεται ὁσίως ὁ Χριστὸς, μελαίνῃ μὲν οὔσῃ, ἀλλὰ καλῇ. τοῦτο τὸ τοῦ Χριστοῦ σῶμα, οὗ κεφαλὴ ὁ Χριστὸς, μεταχετεύων ἐπὶ τὰ μέλη τὰς θείας χάριτας. ταύτην τὴν αὐλὴν ἐν ᾗ συναυλίζεται Χριστὸς, ποιμαίνων αὐτὴν ἐπὶ ὕδατος ἀναπαύσεως, ὥστε μηδὲν ὑστερήσειν, ταύτην τὴν ψυχοσώστιδα κιβωτὸν, ἣν ὁδηγεῖ τὸ Πνεῦμα, ἐν ᾗ ἔλεος τὸ σύμβολον, ταύτην τὴν πόλιν τοῦ Θεοῦ, τὴν κειμένην ἐπάνω ὄρους, τοῦ Σωτῆρος ὄρους ὄντος, καὶ λεγομένου, τῷ τε μεγέθει τῆς οὐσίας, τῷ τε στερρῷ τῆς βουλῆς, καὶ ἀμεταμελήτῳ τῶν χαρισμάτων, καὶ τῷ ὕψει τῆς πολιτείας ἐωρουμένην τῶν χαμαὶ ἑρπόντων, ταύτην τὴν οἰκίαν τὴν ἐπάνω πέτρας τῆς πολυτίμου καὶ ἀκραδάντου, τοῦ Χριστοῦ δηλονότι τεθεμελιωμένην, ἣν οὔτε ἀνέμων βίαι, οὔτε ὄμβρων βολαὶ, οὔτε προσαρασσόμενοι ποταμοὶ κατασείουσι, ταύτην τέλος καὶ ἐπιγνοίητε καὶ ἀσπάσοισθε ὡς συμβουλεύει ὁ στρωματεὺς, καὶ παρακαλεῖ, ἵνα μετὰ πατέρων, προπατόρων, προφητῶν, ἀποστόλων, μετὰ

πνευμάτων δικαίων τετελειωμένων, ἐπὶ νεφελῶν μετεωροποροῦντες, ἀπαντήσητέ ποτε Χριστῷ ἐρχομένῳ ἐν δόξῃ, αὐτὸν δεξάμενοι πρότερον,
καὶ μιμησάμενοι ἐν ἀδοξίᾳ, καὶ οὕτω πάντοτε ἔσοισθε σὺν Χριστῷ,
ἐπειδήπερ τῆς Κιβωτοῦ ἔξωθεν, ἀείδηλος ὄλεθρος.

Τέλος, καὶ τῷ Θεῷ χάρις.

ΙΕΡΟΜΝΗΜΟΝΟΣ ΤΙΝΟΣ

Διάλογος, μετὰ Μοναχοῦ τινὸς κατὰ Λατίνων.

Μοναχός.

Μετάνοιαν δέσποτα. Ἱερομνήμων. κτησαίμην πάτερ. Μοναχός. πῶς εἶπας; Ἱερομνήμων. πῶς σὺ προσεῖπας; Μοναχός. ὡς ἔθος μοι χαιρετᾶν. Ἱερομνήμων. κἀγὼ ὡς νοεῖν. Μοναχός. ἀλλ' ἐγὼ οὐ νοῶ. Ἱερομνήμων. τὴν μετάνοιαν οὐ νοεῖς; Μοναχός. μάλιστα ὅτι νοεῖν, ἀλλ' ἅπερ ἀποκρίνῃ μοι φημὶ μὴ νοεῖν. Ἱερομνήμων. ἀλλὰ κάθησο ἵν' ἔχῃς νοεῖν. Μοναχός. ἰδού, ἀλλὰ φράσον μοι τί ποιεῖς. Ἱερομνήμων. βλέπω, ἀκούω, λαλῶ. Μοναχός. οὐ τοῦτ' ἐρωτῶ, ἀλλὰ πῶς ἔχεις. Ἱερομνήμων. κάθημαι ἵν' ἀναπαύηται τὸ σῶμα. Μοναχός. ὑγιαίνεις λέγω. Ἱερομνήμων. τῷ δοκεῖν. Μοναχός. ψυχικῶς πυνθάνομαι. Ἱερομνήμων. μαθήσῃ. ἀλλ' αὐτός μοι πρῶτος φράσον, πόθεν ἥκεις, ποία δέ σοι πατρίς, καὶ τί σου τὸ ὄνομα, καὶ τίς ὁ σκοπὸς τῆς πρὸς ἡμᾶς σου ἀφίξεως. ἀπό τινων γὰρ τεκμαίρομαί σε σημείων, ξένον εἶναι καὶ νέηλυν, εἰ μὴ ἠπάτημαι. Μοναχός. ἀπατᾷ μὲν οὐδαμῶς, ἐκ γὰρ τῶν τῆς Ἀνατολῆς ἐλήλυθα μερῶν, πρὸς μοναχὸν δὲ ἡ περὶ πατρίδος ἐρώτησις, καὶ τοῦ ὀνόματος, περιττή. οὐ γὰρ οἰκεῖον τῷ μοναχῷ ἐπὶ γῆς ὀνομάζειν πατρίδα, ἀλλὰ ἀεὶ ἐκείνην ἐπιζητεῖν, τὴν ὄντως, τὴν ἐν οὐρανοῖς. Ἱερομνήμων. ἐπαινῶ σε πάτερ τῆς περὶ τοῦτο γνώσεως. ἐγγένοιτο δ' αὕτη κἀμοί. ἀλλὰ κἂν τῆς ὡς ἡμᾶς σου ἀφίξεως τὸν λόγον ἀπόδος. Μοναχός. παροδεύων οὕτω, καὶ διὰ τῆς θυρίδος ἀτενίσας, τὸ κατάσκιον τοδὶ χωρίον τὸ θεῖον, καὶ τοὺς τοῦ χοροῦ τουτουῒ νέους, ταῖς δέλτοις ἐγκύπτοντας, καὶ τὴν σὴν ἁγιότητα πρὸς αὐτοὺς διδασκάλου τόπον ἐπέχοντα εἰσῆλθον θεασάμενος. μᾶλλον δὲ πρὸ πάντων τούτων, προσκυνήσων τὸν ἔφιππον τοῦτον ἅγιον, ὃν ἀπὸ τῆς ἐπιγραφῆς Θεόδωρον εἶναι μανθάνω τὸν Τήρωνα, καὶ ὁ προσεχὴς οὗτος ναὸς τῷ αὐτοῦ ὀνόματι τετίμηται. Ἱερομνήμων. μάλιστα. Μοναχός. ἡμεδαπὸς ὁ ἅγιος, καὶ χάριν οἶδα τούτῳ μᾶλλον πολλήν, ὑπέρ τε τῶν πολλῶν ἄλλων, καὶ ὅτι μὲν τὴν σὴν ἁγιότητα θεάσασθαι κατηξίωσε τήμερον. Ἱερομνήμων. χάρις σοι πάτερ ὅτι καὶ τὴν πατρίδα ἡμῖν ὑπέφηνας. Μοναχός. ὦ δέσποτα. φράσον μοι φιλαλήθως, τί εἰσὶ ταῦτα, ἃ καὶ ἀκοῇ μὲν ὠσὶν ἤκουον ἀπών, καὶ ἐπιδημήσας δὲ, τοῖς ὀφθαλμοῖς ὁρῶ· σχίσματά τινα τῶν ἱερέων πρὸς ἀλλήλους, καὶ ἀρχιερέων. καὶ τὸν πατριάρχην ὑπὸ μὲν τῶν, τιμώμενον. ὑπὸ δὲ τῶν, ἀθετούμενον. ἀληθῶς ἔχει τοῦθ' ὃ λαλεῖται, ὅτι ἀπῆλθεν ὁ πατριάρχης ἐκεῖνος, σὺν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς καὶ τοῖς ἀρχιερεῦσι, καὶ ἔλαβον παρὰ τοῦ Πάπα φλωρία πολλά, καὶ ἐγένοντο ὅλοι Φράγγοι. Ἱερομνήμων. εἰ ἔλαβον φλωρία, οὐκ οἶδα, οὐ γὰρ παρὼν ἐτύγχανον ἐκεῖσε, ἠκηκόειν δὲ μᾶλλον, ὅτι καὶ στέρησιν εἶχον πολλήν· φλωρία γὰρ ἑκάστῳ δίδοσθαι μηνιαίως ἐτάχθη, ἕνεκεν ἀναλωμάτων τῶν εἰς τὰς ἀναγκαίας χρείας, ἃ καὶ ἐδίδοντο κομιδῇ στενῶς, ἀλλὰ κἂν τῷ τέλει φασὶν ἐγγὺς ἓξ μηνῶν ἐνεδέησεν αὐτοῖς ἐπιτηδές, ὥστε καταντῆσαι εἰς μεγάλην ἔνδειαν αὐτοὺς τῶν ἀναγκαίων. συχνῶς δὲ διεκηρύττετο πρὸς αὐτοὺς ἀπὸ θατέρου μέρους, ἢ καὶ αὐτοὶ καθ' ἑαυτοὺς

ὑπό-

πτευον ἐκ τῶν πραγμάτων τεκμαιρόμενοι, ὅτι εἰ μὴ συγκατάβασις γένηται πρὸς τὸ καταδέξασθαι Λατίνους εἰς ἕνωσιν, πρὸς τῷ τὴν ἐκεῖθεν ἔξοδον ἀπαγορεῦσαι, καὶ τὴν τῶν μηνιαίων φλωρίων, οὐχ ὅτι τῶν εἰσελαυνόντων μηνῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἤδη παριππευσάντων τὴν ἀπόληψιν ἀπελπίσαι. καὶ ἐκ τούτου συνέβαινεν, εἰς πρῶτον πεσεῖν αὐτοῖς τὴν σφῶν αὐτῶν πανωλεθρίαν. ἀπειλὰς γέμειν ἐπέσειον αὐτοῖς ἕτεροι, τοὺς ἄκρως ἐνισταμένους, καὶ μὴ τοῖς Λατίνοις συμβαίνοντας λέγοντες, ἀειφυγίαν καταδικασθῆναι, καὶ τῇδε κἀκεῖσε διασπαρῆναι φυγάδας, εἰς τόπους, ὧν καὶ τὰ ὀνόματα φοβερὰ καὶ φρίκης πρόξενα τῷ τοῖς ὠμοτάτοις τῶν ἀνθρώπων ἐνοικεῖσθαι, διὰ τοὺς ὠμοτάτους αὐτῶν οἰκήτορας. οἷς καὶ ἄλλοις πλείοσιν ἐκδειματωθέντες, καὶ ἄκοντες ὑπέγραψαν, στέρξαντες τὸν Λατινισμόν, οὐχὶ δὲ δόσει φλωρίων. Μοναχός. καὶ πάντες ὑπέγραψαν; Ἱερομνήμων. πλὴν τοῦ Ἐφέσου καὶ τοῦ Σταυρουπόλεως. Μ'. ἀκούω περὶ τούτου τοῦ ἀνδρὸς τοῦ Ἐφέσου λέγω, φήμην μεγάλην καὶ ἐπαινετήν. Ἱερομνήμων. θαυμάσιος ὁ ἄνθρωπος. πᾶσι πνευματικοῖς χαρίσμασι κεκοσμημένος, καὶ παντοίας θείας σοφίας ἀνάπλεως, πρὸ τῆς ἀρχιερωσύνης βίον ἀσκήσας ὁσιακόν, κἀν τῇ Συνόδῳ διαπρέψας ὡς ἤκουσας. Μοναχός. καὶ ὁ Σταυρουπόλεως; Ἱερομνήμων. ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ καὶ αὐτός, οὐχὶ δὲ σοφίας τῆς ἐν λόγοις μέτοχος, ἀλλ' ὡς ἔχων πίστιν πρὸς τὸν Ἐφέσου, καὶ αὐτῷ ἑπόμενος, καὶ συμβούλῳ χρώμενος, δι' αὐτοῦ πεφύλακται ἐκ τοῦ πτώματος. Μοναχός. πῶς οὐ συνηρπάγη καὶ ὁ Ἐφέσου οἷς καὶ οἱ ἄλλοι, ὥστε συναινέσαι; Ἱερομνήμων. ἐκτὸς παντὸς πάθους ὁ ἀνήρ, μόνῳ προσῳκειωμένος Θεῷ, καὶ αὐτῷ μόνῳ προσανέχων τὸν νοῦν, τῶν δὲ βιωτικῶν ἁπάντων καὶ ὅσα τῇ τοῦ σώματος ἀνάγονται θεραπείᾳ πάμπαν ἐξιστάμενος. ὁ δὴ τοιοῦτος ἐξορίαν οὐ δέδιε, πεῖναν οὐχ ὑποστέλλεται, οὐ λογίζεται δίψαν, οὐ φρίττει ξίφος, φυλακὴν οὐ δειλιᾷ, τὸν θάνατον εὐεργέτην οἴεται. τί σοι δοκεῖ βιαιότερον ἄλλο τούτων, ὅπερ ἀναγκάσειν ἔμελλεν αὐτὸν τοῦ ὀρθοῦ φρονήματος ἐκπεσεῖν; Μοναχός. καὶ πῶς οὐκ ἠκολούθησαν αὐτῷ καὶ οἱ ἄλλοι; Ἱερομνήμων. ὅτι οὐκ ἦσαν κατ' ἐκεῖνον ἀπαθεῖς. Μοναχός. καὶ μετὰ τὸ στέρξαι καὶ ὑπογράψαι, εἰς ὅπερ εἷλκον αὐτοὺς οἱ Λατῖνοι, ἀπέλαβον τὰ φλωρία; Ἱερομνήμων. πῶς γὰρ οὔ; Μοναχός. ὥστ' ἐπεὶ, δι' αὐτὸ τοῦτ' ἐκρατήθησαν, ἵν' ἡ συγκατάβασις γένηται. δι' αὐτὸ τοῦθ' ὑπέκυψαν καὶ αὐτοί, ἵνα ταῦτα λάβωσι, καὶ δήπου τὸ λαληθὲν ἀληθές ἐστιν. ἀλλὰ καί τινας τῶν μητροπολιτῶν ἀκούω, τὸ ὑπογραφόμενον ἐκεῖνο ὑπὸ μάλης, ἄλλους δὲ μέσον τῶν μηρῶν συνέχοντας κρύπτειν μετὰ τὸ ὑπογράψαι, λέγοντά τε ἕκαστον αὐτῶν, εἰ μὴ λάμψει τὰ φλωρία ἐν τῇδέ μου τῇ παλάμῃ, τῶν ἀμηχάνων ἐστὶ δοῦναί με τὸ ἔγγραφον. Ἱερομνήμων. ἄλλως ἔχει τὸ ἀληθές. ὅτι κατὰ τὸν τῆς δωροδοκίας λόγον ἐδόθη τὰ φλωρία, ἵνα γένηται τὸ θέλημα τῶν Λατίνων, διὰ τῆς τῶν λαβόντων ταῦτα συγκαταβάσεως, ὅπερ οὐ πείθομαι γενέσθαι, ὅτι δ' ἀπῄτουν τὰ ἀποταχθέντα αὐτοῖς χάριν ἀναλωμάτων, εἶμαι καλῶς ἐποίουν. ἤδεισαν γὰρ σφᾶς αὐτοὺς ζημιωθέντας ψυχικῶς. τὸ δὲ καὶ σωματικῶς, καὶ τὰ φλωρία ἀπολέσαι, διπλῆν ἡγοῦντο τὴν ζημίαν. Μοναχός. πίστευσον ὡς εἰκάζω ἐξ ὧν ἀκούω, ὡς οὐδ' ἡ δωροδοκία ἀπλῶς, εἰ γὰρ καὶ μὴ πάντας μετῆλθον τοῖς δώροις, οὐ γὰρ δυνατόν, ἀλλά γε τοὺς προύχοντας αὐτῶν δοκεῖ μοι διαφθεῖραι. οὐ γὰρ ἂν τοσοῦτον πρᾶγμα κατορθῶσαι τοῖς Λατίνοις ἐξεγένετο. καὶ γὰρ οἱ νομεῖς, οὐ τὰ πρόβατα σύμπαντα ἐθίζουσιν ἕπεσθαι, ἀλλ' ἓν ἐξ αὐτῶν ἰδιοποιούμενοι καὶ

τρέφειν

τροφὴν ἀβροτέραν ταῖς χερσὶν ὀρέγοντες, καὶ ἄλλαις τισὶ μεταχειρίσεσι χειρόηθες ἐργαζόμενοι, αὐτό τε ἑπόμενον καὶ τὰ ἄλλα ἔχουσιν ἀκόπως δι᾽ αὐτοῦ. Γερομνήμων. ἅπερ εἰπών σοι, ὅτι οὐ παρῆν ἐκεῖ, οὔτε περὶ τούτου, οὔτε περὶ ἄλλου τοιούτου ἔχω σοι ἀπολογήσασθαι. Μοναχός. καὶ ὁ βασιλεὺς οὐκ ἠδυνήθη τι διαπράξασθαι, Γερομνήμων. ὁ βασιλεὺς ὀφείλει διεφενδεύειν τὰ δοκοῦν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἐπεὶ οὖν εἶδε τοὺς πλείους ὧν ἡ ἐκκλησία συνίστατο αὐτομολοῦντας, καὶ κατὰ μικρὸν προστιθεμένους τοῖς Λατίνοις, ὡς καὶ τοὺς πλείους παρασυρῆναι, ἐπὶ τοῦ μὴ μόνον αὐτοὺς ἑτοίμους εἶναι συνθέσθαι καὶ ὑπογράψαι, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους ἐπιπαιδεύειν καὶ πάσαις μηχαναῖς ὑποκλέπτειν, οὐδ᾽ αὐτὸς ᾠήθη δεῖν τὴν ἐναντίαν φέρεσθαι, ἀλλά τινα ὑφορώμενος. εὖ οἶδα τοι, καὶ συνήθη ἀναδείξαντο μάλα πολλὰ συμβιβάσαι τοὺς ὑπολειφθέντας τοῖς πλείοσιν, ἵν᾽ ἐγγένηται οἱ εὐπροσώπῳ τινὶ σχήματι ἐκεῖθεν ἀναζεῦξαι, μεθ᾽ ὧν ἀπῆρεν ἐκεῖσε, τοῦ τοι καὶ δόξαν ἀπηνέγκατο, βιάσασθαί τινας στέρξαι τὸν Λατινισμόν. Μοναχός. χρὴ τοίνυν οἴκαδ᾽ ἐπανελθόντα καὶ τοῖς βασιλείοις ἐπανασωθέντα, συνηγορεῖν τῷ πατρίῳ δόγματι. Γερομνήμων. πολλοῖς τεκμαιρόμεθα τοῖς σημείοις. ὅτι καὶ συνηγορεῖ καὶ στέργει τοῦτο, πλὴν δι᾽ ἃς οἶδεν αὐτὸς αἰτίας, συντρέχει καὶ τῇ νέᾳ συστάσῃ ἐκκλησίᾳ. Μοναχός. καὶ συνέστη νῦν ἑτέρα ἐκκλησία. Γερομνήμων. οὐχ ὁρᾷς, αὐτὸ τοῦθ᾽ ὅπερ ἔφθης εἰπών, ὅτι τεθέασαι σχίσματα καὶ διαιρέσεις τῶν ἱερᾶσθαι λαχόντων. καὶ τὸν νυνὶ πατριάρχην ὑπὸ μὲν τῶν, τιμώμενον, ὑπὸ δὲ τῶν, ἀθετούμενον, αὐτὸ τοῦτο δηλοῖ, μεμερίσθαι τὴν ἐκκλησίαν, ἑκάτερον γὰρ μέρος ἀποστρέφει θάτερον. μᾶλλον μέντοι ἡμεῖς ἀποσειόμεθα, καὶ οὐ θέλομεν κοινωνῆσαι τοῖς τὸν Λατινισμὸν καταδεξαμένοις, αὐτοὶ δὲ πάντα λίθον κινοῦσιν, οἱῳδήτινι τρόπῳ, καταπεῖσαι ἡμᾶς εἰς κοινωνίαν αὐτοὺς δέξασθαι. Μοναχός. καὶ αὐτὸς δὲ ποίας τῶν ἐκκλησιῶν εἶ, Γερομνήμων. τῶν Γραικῶν ὦ πάτερ τῶν Γραικῶν. οὐχ ὑποστέλλομαι τὴν τοιαύτην ὁμολογίαν. οὐ συνῆκας τοῦτο τοῖς ἤδη μνησθεῖσιν, ἢ πεῖραν τινά μου λαβεῖν ἠθέλησας; ἐγὼ τοῦτο ἐπὶ τῶν δωμάτων ὅτι πολλῷ τῷ θάρσει κηρύττω, καὶ οὐκ ἀποστήσομαι ἕως ἂν ὕδωρ νάῃ καὶ δένδρεα μακρὰ τεθήλῃ. ἐγὼ χάριν τούτου βαρύς εἰμι οὐχ ὅτι βλεπόμενος, ἀλλὰ μόνον καὶ ἀκουόμενος τοῖς ἄρχουσι. τούτου χάριν με τοῦ ἱερᾶσθαι ἤδη δεύτερον ἔτος ἀπείργουσιν. ἅπαξ χάριν ἁγιασμοῦ ἱερουργῆσαι βουληθέντος μου, δήμιοι κατ᾽ ἐμοῦ ἐξαπεστάλησαν, ἄγριον ὁρῶντες καὶ τραχὺ φθεγγόμενοι, παραγγελίαν λαβόντες ἀπαμφιάσαι μου τὰ ἱερά, καὶ μαστιγῶσαι, καὶ κατὰ τῆς λεωφόρου ἑλκύσαι, καὶ εἰς δεσμωτήριον ἐμβαλεῖν. ἃ καὶ τελέσαι εἶχον, εἰ μὴ τὸν ζῆλον τοῦ παρατυχόντος πλήθους ὑπέδεισαν. ἀλλὰ καὶ εἰς κριτήριον ὡς καταδίκου προσκαλούμενοι, ταῖς δεινοτάταις τῶν ἀπειλῶν ἐξεδειμάτουν, ἁπλῶς δὲ λέγω, τοσοῦτον ἔπνευσαν πάσαις ὁρμαῖς κατ᾽ ἐμοῦ, ὡς ἀναγκασθέντα με φυγὴν αὐθελέσθαι, καὶ ἐκεῖ τι τὴν χρείαν αὐτὸν ἑαυτῷ διαπράξασθαι. πρόκριμα δ᾽ ἐφέρετο κατ᾽ ἐμοῦ, ἄλλο μὲν οὐδέν, εἰ μὴ τὸ μὴ θελῆσαί με συλλειτουργῆσαι αὐτοῖς. καὶ νῦν ὡς ὁρᾷς κάθημαι εἰς οὐδὲν ἄλλο, εἰ μὴ τὸ τοῦ Κυρίου ἔλεος ἀφορῶν, τῶν θλιβόντων με πολλὰ αὐθαδόντων στερῆσαί με καὶ κατ᾽ αὐτὰ τὰ ἀναγκαῖα, ἀνθρώπων δ᾽ ὅμως ἐλεγχομένων τοῦ πρὸς τοῦτ᾽ ἀδυνάτως ἔχειν. ὅθεν καὶ χάρις τῷ ἡμετέρῳ Δεσπότῃ καὶ κηδεμόνι, τῷ μὴ ὑπὲρ τὴν δύναμιν ἡμᾶς συγχωροῦντι πειράζεσθαι. πρὸς γὰρ αὐτοῖς ἄλλοις, καὶ παραμυθία τις ἡμῖν οὐ μικρὰ διὰ τὴν ὀρθοδοξίαν μισουμένοις, καὶ τὰ δυσχερῆ ταῦτα πάσχουσιν,

πάσχουσιν, ὅπερ ἄρα καὶ σαφέστατα παρίστησι τὴν ἄρρητον τοῦ Θεοῦ πρὸς ἡμᾶς κηδεμονίαν. δέον δίκας ὑπὲρ ὧν ὁσημέραι πλημμελοῦμεν ἐκτίνειν, παρὰ τοιούτων πάσχειν, οἳ καὶ τοῖς ἁγίοις, καὶ τῷ Θεῷ ἀνθίστανται, ὡς ἂν καὶ ἡμεῖς μετ᾽ αὐτῶν πολεμώμεθα, καὶ ὡς ἐν εἴδει μαρτυρίου τοὺς πειρασμοὺς ὑπομένωμεν.

Μοναχός.

Ἐπεὶ τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν κέκτηνται αὐτοί, καὶ τὴν ἀρχήν, εἰκότως καὶ κατὰ τῶν μὴ ὑπεικόντων αὐτοῖς οὕτω βαρέως φέρονται. Γερομνήμων. ἀρχὴν ἄρχει ὁ νυνὶ πατριάρχης, ἣν ὁ Κύριος ἔθνεσι τοῖς μὴ τῷ ἰδίῳ κλήρῳ τελοῦσιν ἰδίαν ἀπέφηνεν. καὶ αὐτὸς γὰρ τοῖς μὲν ἐξ οἰκείου ἰσχύν τινα κεκτημένοις οἱῳδήτινι τρόπῳ, ἢ τοῖς περὶ τὰς τῶν δυνατῶν στρεφομένοις θύρας, οὐδὲ διᾶραι στόμα τολμᾷ. καὶ πολλὰ πρὸς αὐτῶν πολλάκις παροξυνόμενος, κατὰ δὲ τῶν ταπεινῶν καὶ μετρίων ἀνθρώπων καὶ ἀπραγμόνων, πάσαις ὁρμαῖς φερόμενος, ὡς κατάρχων τῶν ἐλαχιστοτέρων. ἐπὶ τοῦ κακοῦ τοὺς τοιούτους πάντα οἶκτον ἀπώσατο. ὅτι δὲ τὴν ἐκκλησίαν ἔχει αὐτός, σὺν τοῖς ὁμόφροσιν αὐτοῦ καὶ ὑπασπισταῖς, ἴσθι τοῦτο παρ᾽ ἐμοῦ μαθών, ὡς ἡ ἐκκλησία οὐκ οἰκοδομαῖς ἐκ λίθων καὶ πλίνθων, καὶ κιόνων, καὶ μολύβδων συνισταμέναις ὥρισται, τοῦτο γὰρ ναὸς καλεῖται. ὁ δὲ Θεὸς οὐκ ἐν χειροποιήτοις ναοῖς κατοικεῖ, ἀλλ᾽ ἐν ταῖς τῶν πιστῶν καὶ ὀρθοδόξων ψυχαῖς. ὧν συνερχομένων εἰς ταυτὸ κατὰ τὸ ὁμόγνωμον καὶ ὁμόδοξον, ἐκκλησία ὀνομάζεται. ᾧ λόγῳ καὶ αἱ ἁπανταχοῦ τῆς γῆς ἐκκλησίαι, αἱ ἐκ τῶν ἑκασταχοῦ ὀρθοδόξων συνιστάμεναι, μία καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ ἐκκλησία ἐπικέκληται, τῶν ἀποστολικῶν παραδόσεων ἐχομένη καὶ τῇ ὁμονοίᾳ τῆς πίστεως τῷ θείῳ Πνεύματι ἡνωμένη. ἡ γὰρ λέξις συνάθροισιν ἑρμηνεύει. εὖ οἶδα τοι, καὶ ἡ τῶν ἑτεροδόξων αἱρετικῶν, καὶ αὐτῶν τῶν ἀσεβῶν ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνέλευσις τῆς δόξης καὶ τῆς γνώμης, ἐκκλησία καλεῖται, ὡς τό· ἐμίσησα ἐκκλησίαν πονηρευομένων, καὶ μετὰ ἀσεβῶν οὐ μὴ καθίσω. ἐπεὶ οὖν τῆς ἁμαρτίας συνεργούσης, μᾶλλον δὲ τὸ πᾶν διαπραξαμένης, φθόνῳ τε καὶ ἐπηρείᾳ τοῦ ἀρχεκάκου ἐχθροῦ, τοῦ τοῖς ἀγαθοῖς ἀεὶ βασκαίνοντος, καὶ τὴν εἰρήνην τῆς τῶν Γραικῶν ἐκκλησίας ἐπεκτείνεσθαι μὴ φέροντος, μετὰ Ἀρείους, καὶ Μακεδονίους, καὶ Νεστορίους, καὶ Σαβελλίους, καὶ τὴν ἄλλην τῶν αἱρετικῶν ἀδολεσχίαν, οἳ κατὰ καιροὺς ἐπὶ σκανδάλῳ καὶ ταραχῇ καὶ διαφωνίᾳ μεγίστῃ ἐπεισφρήσαντες ὤφθησαν τῇ ἐκκλησίᾳ. οὓς ὁ Κύριος ἠφάνισεν ἐκ μέσου ποιησάμενος, ὡσεὶ χνοῦν ὃν ἐκρίπτει ὁ ἄνεμος ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς, καὶ τὴν ἐν αὐτοῖς τοῦ ἐχθροῦ δύναμιν ἐτροπώσατο, καὶ τὴν εἰρήνην ἐβράβευσεν ἐφ᾽ ἱκανοῖς ἤδη τοῖς χρόνοις, ἐξεγένετο νῦν στάσιν καὶ διαφωνίαν ἐγγενέσθαι τῇ ἐνθήσει τῶν Γραικῶν ἐκκλησίᾳ, τῷ τινὰς αὐτῆς τὸν Λατινισμὸν καταδέξασθαι, καὶ οἱονεὶ τῆς γειναμένης καὶ θρεψαμένης αὐτοὺς μητρὸς ἀπορραγῆναι. ταύτης δὴ τῆς ἐκκλησίας οἷα τινὲς πατραλοῖαι, μήτε τὸ γῆρας αὐτῆς αἰδεσθέντες, ὅτι παλαιὰ καὶ ἡλικιῶτις τῆς πίστεως, μήτε ταῖς θεοπνεύστοις γραφαῖς στοιχῆσαι θελήσαντες, ἀφειδήσαντες δὲ μᾶλλον ἑαυτῶν καὶ τῇ τῶν ἰδίων ψυχῶν ἐφησθέντες ἀπωλείᾳ. οἳ δὴ καὶ καθ᾽ ἑαυτοὺς ἑτέρας ἐκκλησίας συνεστήσαντο σύστημα Λατινικῆς πάντως, ἀρχιεπισκόπῳ τε, καὶ ἐπισκόποις καὶ κλήρῳ, ταύτην ἀπαρτίσαντες, τί χρὴ ποιεῖν ἡμᾶς τοὺς μὴ προδοῦναι θελήσαντας τὴν τῶν δογμάτων ἀκρίβειαν, ἣν ἐκ πατέρων παρελάβομεν. μὴ δὲ πλάνην καταγνῶναι τῆς ἐκκλησίας, ἣν καλῶς ᾠκοδομῆσθαι πεπείσμεθα τοῖς ὑγιέσι δόγμασι, καὶ

ἐπὶ

ἐπ' ἀσφαλοῦς βεβηκέναι τῆς πίστεως, ἀκρογωνιαῖον λίθον ἔχουσαν καὶ στύλον ἀκράδαντον αὐτὸν τὸν Κύριον καὶ τὰς αὐτοῦ θείας παραδόσεις. ἐν πληρώματος δὲ λόγῳ τὸν χορὸν τῶν θεοφόρων ἁγίων, ἀποστοματιζομένων ταῖς σφῶν αὐτῶν ἐγγράφοις τε καὶ ἀγράφοις διδασκαλίαις, πᾶσαν αἵρεσιν, ἃς οἱ Λατῖνοι ἀνανεώσαντες ὤφθησαν, ἰδίαις διανοίαις ᾄσαντες παρ' αὐλὸν, ἀπειθεῖς φανῆναι πάντως καὶ αὐτοῖς μὴ ὑπείκοντας, ἐξελθεῖν δὲ ἐκ μέσου αὐτῶν καὶ ἀφορισθῆναι κατὰ τὸν προφήτην εἰπεῖν, καὶ τοὺς κοινωνήσαντας τοῖς ἀκοινωνήτοις τῆς ἐκκλησίας ἀκοινωνήτους ἡγεῖσθαι καὶ ἔχειν. τοῦτο δ' οὐκ ἔστιν ἀπειθεῖν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἀλλὰ συνηγορεῖν τῇ ἀληθείᾳ· οὐδ' αὐθαδείας ἔχεσθαι, ἀλλ' εὐσεβείας ἀντέχεσθαι. ἧς ἕνεκεν πολλοὶ τῶν θεοφόρων, καὶ ἁγίων ἀνδρῶν, μᾶλλον δ' οἱ καθόλου πάντες, ἐπὶ τοὺς ἀντικαθισταμένους ταύτῃ, στερρῶς ἠγωνίσαντο συγγραφαῖς τε καὶ εἰσηγήσεσι. καὶ καιροῦ καλοῦντος, πρὸς πᾶσαν βασάνων ἰδέαν ἀνδρείως ἀντέστησαν. τῶν τε ἰδίων αἱμάτων ἀφειδήσαντες, καὶ τὸν φοβερὸν πᾶσι θάνατον παρ' οὐδὲν θέμενοι. εἰ γοῦν καὶ ἡμεῖς ἐχόμενοι ταύτης, θλίψεις, ἢ στενοχωρίαν, ἢ διωγμὸν, ὑποίσομεν, ὃ ὀφείλομεν ποιῆσαι ποιοῦμεν. καὶ γὰρ ἐν τῷ παρόντι, πάνυ μετρία ἡ θλίψις καὶ ὀλίγος ἐστὶν ὁ πειρασμὸς, ὃν ἐν τῷ φυλάττειν τἀληθὲς τῶν δογμάτων φέρομεν, πρὸς τοὺς ἐν ταῖς πάλαι ταραχαῖς τῆς ἐκκλησίας φθάσαντας γενέσθαι ποτὲ, συγκρινόμενος. ἐπεὶ τοίνυν οὕτως ὁρᾷς ἡμᾶς ἐνισταμένους πάντα παθεῖν ἑτοίμους ὄντας, ἢ προδοῦναι τὸ ὀρθόδοξον, ἔχου καὶ αὐτὸς τῆς τοιαύτης ἀπλανοῦς ὁδοῦ, ἐμοὶ καὶ τῇ ἀληθείᾳ πειθόμενος. ἡ γὰρ καθ' ἡμᾶς ἐκκλησία τῇ χάριτι τοῦ Κυρίου, ὅπερ ἀνέκαθεν εὐσεβὲς δόγμα παρέλαβεν ἐν τῇ καταβολῇ τῆς πίστεως, καὶ τὸ ἱερὸν αὐτὸ σύμβολον, ἀμεταποίητον καὶ ἀπαρασάλευτον καὶ ἀνόθευτον πάντῃ τετήρηκε κατὰ τοὺς ὅρους τῶν ἁγίων, καὶ δι' αὐτοῦ πᾶσαν αἵρεσιν ἐτροπώσατο, καὶ εἰσέτι καὶ νῦν ἀπωθεῖται. ἐπεὶ τοίνυν καὶ αὐτὸς ἐλθὼν, πάλιν ὡς ἐν ὀλίγῳ μέλλεις ἀπάραι, οἷς ἂν συγγένῃ πάντας εἰσηγοῦ, ἀκριβῶς ἔχεσθαι τῆς πατροπαραδότου καὶ ἀπλανοῦς πίστεως, καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ προσκεῖσθαι, ἣ μήτε προσθήκην τινὰ ἐν τῷ τῆς πίστεως συμβόλῳ κατεδέξατο, οὔτε νέα τινὰ καὶ παράμουσα δόγματα διδάσκει, ἀλλὰ καὶ τὰ τὰς κενοφωνίας ἀπὸ κοιλίας φθεγγόμενα, καὶ παρ' ὃ παρέλαβεν εὐαγγελιζόμενα δικαίως ἀποδιοπομπεῖται, καὶ ἀποκόπτει ἑαυτῆς, ὡς σεσηπότα μέλη, καὶ ἀνίατα νοσοῦντα. ὀφείλομεν καὶ γὰρ δήπου, τὴν τῆς καθ' ἡμᾶς ἐκκλησίας ὀρθοδοξίαν κηρύττειν, οὐκ ἀμφίβολον οὖσαν καὶ ἀμάρτυρον, καὶ ἀντιλεγομένην, ἀλλὰ πάνυ βεβαίαν καὶ ἀληθῆ καὶ τοῖς ἁγίοις πᾶσι μαρτυρουμένην, καὶ ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν στέργεσθαι ἀξιουμένην. ἣν ὑποτιθέναι ταῖς ἁπάντων ψυχαῖς πάσῃ δυνάμει σπουδαστέον. ἵνα μὴ λάθωμεν ἐπισπασάμενοι τὴν τοῦ κρύψαντος τὸ τάλαντον καταδίκην.

Μοναχός.

Ὁ μὲν λόγος μικρὸς, καὶ ὡς ἔχω νοεῖν, λίαν ἀμυδρῶς καὶ μετρίως, ἑκάστῃ λέξει πολλή τις ἔγκειται ἡ κατ' ἔννοιαν δύναμις, ὁ δὲ νοῦς μου βραχὺς, καὶ περὶ πολλῶν ἔχοντι μοι πείθεσθαι, οὐχ οἷός τε ἐστὶν ἐν περιλήψει γενέσθαι οὐδὲ τοῦ πολλοστοῦ, ὥστ' ἐξαγγεῖλαι τῷ προφορικῷ, καὶ πλατυσμὸν σαφηνείας αἰτήσασθαι, ἀλλ' ἀξιῶ σου τὴν ἁγιότητα, εἴ με διδάξαις τίσιν αἰτιάμασι κατέγνωτε τὴν Λατινικὴν ἐκκλησίαν, καὶ τίσι καταλυόμενοι, οὕτως ἐνίστασθε σφοδρῶς, καὶ ἀσυγκαταβάτως ἔχετε, δέξασθαι Λατίνους εἰς κοινωνίαν, ἐπίβολος ἔσομαι καὶ τοῖς λοιποῖς. Ἱερομνήμων. ἀλλ' ἀνταξιῶ κἀγώ σου τὴν ἀγάπην,

ἔασον τὸν περὶ τούτου λόγον καὶ μέχρι τοῦδε στήτω τὰ περὶ τούτων. ὅτι μὲν γὰρ ὀρθόδοξον τὸ πρεσβευόμενον ἡμῖν δόγμα, εὐτόνως ἂν πάνυ διατειναίμην, καὶ ἐνώπιον βασιλέων καὶ τυράννων, εἰ δεήσει λίαν εὐπαρρησιάστως καθομολογήσαιμι, ὀφείλων τοῦτο τῇ θρεψαμένῃ με ἐκκλησίᾳ, καὶ ἣν ἔφθην εἰπὼν καταδίκην ὑφορώμενος. αἰτιάματα δὲ καταλέγειν ἑτέρας ἐκκλησίας, καὶ κωλύματα, καὶ ἐνστάσεις, ἑτέροις παραχωρῶ τοῖς ἐπιτηδείοις πρὸς τοῦτο. ἐμοὶ γὰρ οὔτε πρὸς τρόπου, οὔτε πρὸς τῆς ἐν λόγοις δυνάμεως, ἢ τῆς εἰδήσεως τῶν γραφῶν, πρὸς δὲ καὶ οὐκ ἀκίνδυνον ἐστὶ τὸ περὶ τούτων διεξιέναι. Μοναχός. παῦσαι μετριάζων παρακαλῶ, οὐ γὰρ μαρτυρεῖ σοι ὁ λόγος οὔτε γραφῶν ἄγνοιαν, οὔτε μὴν τὸ μὴ δύνασθαι λόγοις θεραπεῦσαι τὸ ζητούμενον. ἔπεισι δέ μοι θαυμάζειν, ὅπως ὡς τάχιστα λήθην ἔσχες, οὗ νῦν εἴρηκας λόγου. ἤδη γὰρ εἰπὼν ὡς ἀνενδοιάστως, καὶ λίαν εὐπαρρησιάστως κηρύξεις, εἰ δεήσει τοὺς περὶ τούτων λόγους, νῦν φαίνῃ κίνδυνον ἐν τῷ λέγειν ταῦτα ὑφορώμενος. Ἱερομνήμων. τὴν ὀρθοδοξίαν εἶπον τῆς ἐκκλησίας ἀνυποστόλως ὁμολογήσαιμι, οἷς δὲ Λατῖνοι ἀπόβλητοι, καὶ εἰς κοινωνίαν ἀπρόσδεκτοι διδάσκειν, οὐκ ἐφ' ἡμῖν. Μοναχός. ἀλλὰ τῇ παραθέσει τοῦ ψεύδους ἡ ἀλήθεια διάδηλος γίνεται, καὶ τὸ τὴν κακοδοξίαν ἐξελέγχειν, συνιστᾶν ἐστὶ τὸ ὀρθόδοξον. Ἱερομνήμων. ἀλλ' οἱ τὰ Λατίνων φρονήσαντες καὶ τῆς αὐτῶν ἐκκλησίας προϊστάμενοι, τὸ δύνασθαι σήμερον κεκτημένοι, ἐγκαθέτους τινὰς ἔχουσι καὶ θηρολέκτας εἴ που τινὰ ἐφεύρωσι τὰ περὶ τούτων διεξιόντα ὡς αὐτοὺς προσαγγέλλοντας, κἀκεῖνοι τὰς δεινοτάτας τῶν ἀπειλῶν ἐπισείουσι, λίαν ἀπηνῶς μετελεύσεσθαι τοῦτον, ὡς οὐ περὶ δογμάτων λέγοντα, ὃ πᾶσιν ἐφεῖται, ἀλλ' ὡς ὕβρεις τὰς μεγίστας αὐτῶν καταχέοντα. καὶ αὐτὸ γὰρ τὸ Λατίνους ὀνομάζεσθαι, ἐν ὕβρεως μέρει παρ' αὐτοῖς τέτακται. Μοναχός. καὶ εἰκότως, μὴ ὄντες γὰρ τῷ γένει Λατῖνοι, οὐδὲ καλεῖσθαι ἀνέχονται. Ἱερομνήμων. οὐκ εἰς τὸ γένος διαβάλλοντες αὐτοὺς Λατίνους φαμέν. κατὰ γένη μὲν γὰρ καὶ ἔθνη διακρίνονται τὰ φῦλα τῶν ἀνθρώπων, καὶ διακεκριμένως τὴν κλῆσιν κέκτηνται. εἰς ἣν δ' ἂν δόξαν πίστεως ἕκαστον ἑκάστῳ συνέρχεται, μίαν κοινὴν καὶ τὴν ἐπωνυμίαν πλουτοῦσι.

Παρ' ἡμῖν μὲν γὰρ Θρᾶκες, καὶ Παίονες, καὶ Τριβαλοὶ, καὶ Ῥῶσοι, καὶ Ἴβηρες, Ζήκχοι, Γότθοι, καὶ ἄλλα πολλὰ γένη, ἀλλὰ Γραικοὶ παρ' ἐκείνοις κεκλήμεθα, μιᾷ κλήσει κοινῇ. παρ' ἐκείνοις δ' αὖ Ἰταλοὶ, καὶ Ἱσπανοὶ, καὶ Βρεττανοὶ, καὶ Οὖνοι, καὶ ἄλλα γένη, ἀλλὰ Λατίνους αὐτοὺς ὀνομάζομεν. σκέψαι δὲ εἴ τις προσέλθοι τῇ καθ' ἡμᾶς εὐσεβείᾳ, καὶ τὸ βάπτισμα δέξαιτο, οὐκ ἂν κληθείη ἀπὸ Χριστοῦ; καὶ τοῖς ἐθνικοῖς τις ἀθλίως αὐτομολήσας, οὐκ ὀνομάζεται ἐθνικός; καὶ τοῖς Ἀρμενίοις τις προσρυεὶς, οὐκ Ἀρμένιος; καὶ οἱ τὸν Ἀρειανισμὸν ποτὲ καταδεξάμενοι, οὐκ Ἀρειανοὶ ἐπικέκληντο, καὶ οἱ καθεξῆς ἅπαντες, ᾗ ἂν προσετέθησαν δόξῃ πίστεως, οὐκ ἀπ' ἐκείνης τὸ ἐπίσημον τῆς κλήσεως ἔσχον; καὶ τὸν ἀπὸ Λατίνων τῇ καθ' ἡμᾶς ἐκκλησίᾳ προστεθέμενον Γραικὸν ὀνομάζομεν, καὶ τὸν τὴν Λατίνων δόξαν φρονήσαντα Λατῖνον δικαίως καλοῦμεν. πῶς οὖν ὕβρις τοῦτο, καὶ εἰκότως ἐπὶ τούτῳ δυσχεραίνουσιν ὡς αὐτὸς φῄς; δέον ὡς εὐσεβεστέρᾳ δόξῃ συνέθεντο, κἀπὶ ταύτῃ σεμνύνεσθαι, εἰ δὲ διαβεβλημένη ἐστί τε καὶ λέγεται, καὶ ὀνείδους πρόξενος καὶ αἰσχύνης αἰτία, προτροπάδην φεύγειν ταύτην. ἀλλ' ἔλαθον εἰς ὅπερ ἐδεδίειν ἐμπεσών. ἔοικας πάτερ ἐκείνων εἶναι καὶ αὐτὸς, τ' αὐτ' ὀφθαλμῶν

θαλμῶν καὶ ὤτων αὐτοῖς προβεβλημένων, καὶ οἷς τὰ παρ᾽ ἡμῖν ἅπαντα ἀκριβῶς ἔγνωσι μανθάνειν. Μοναχός. οὐδαμῶς. ὁ Κύριος οἶδε. Ἱερομνήμων. ἀπόστηθι τοίνυν ἀπ᾽ ἐμοῦ ἐκλιπαρῶ. τοιούτοις καὶ γὰρ τισὶν ἀνθρώποις ξένοις καὶ ἀγνώστοις τὰ τοιαῦτα κατορθοῦσιν οἱ περὶ ταῦτα δεινοί, ἵν᾽ ὡς ἀγνῶσι τινῶν συγγενομένων τούτοις, καὶ βαθύτερόν τι γνώμης ἀνακαλυψάντων τῷ πλατυσμῷ τῆς ὁμιλίας καὶ τῇ παρακινήσει τῶν λόγων, οὐ γὰρ ἐψεύσατο ὁ εἰπὼν ἐοικέναι τούτους κερασίοις συνεχομένοις ἐν καλαθίσκῳ, ὧν ἑνὸς ἑλκομένου, δύο εὐθὺς συνεφέλκεται, τοῖς δὲ τέτταρα ἕπεται, καὶ τοῖς, πάντα σχεδὸν τὰ λοιπὰ ἐπισύρεται, ἐξέσται τούτοις δι᾽ αὐτῶν μανθάνειν ἅπερ ἂν βούλοιντο. εἰ γοῦν καὶ αὐτὸς τοιοῦτος, ὅπερ ἂν ἡ συνείδησις πληροφορήσει σε πυθέσθαι παρ᾽ ἐμοῦ ἐχόμενον ὕβρεως, μὴ κατοκνήσῃς προσαγγεῖλαι. Μοναχός. ὁ πάντ᾽ ἐφορῶν ἀλάθητος ὀφθαλμὸς οἶδε τοῦ Θεοῦ, ὡς ἀδικεῖς τοιαῦθ᾽ ὑποπτεύων κατ᾽ ἐμοῦ. Ἱερομνήμων. ὁ καυχώμενος ἐν Κυρίῳ καυχάσθω φησὶν ὁ ἀπόστολος. εἰ μὴ γάρ τις τῆς αὐτοῦ ἰσχύος καὶ οἰκονομίας τὸ πᾶν τοῦ δοκοῦντος κατορθώματος ἐξαρτήσει, λέληθεν ἑαυτὸν πρὸς τὴν Φαρισαϊκὴν ἀπενέγκασθαι καταδίκην, καὶ ἐκπίπτωσιν τἀγαθοῦ, καὶ τὴν εἰς τοὐναντίον παρεκτροπὴν ὑποστάς. μαρτυρεῖ μου τῷ λόγῳ τὸ κατὰ τὸν κορυφαῖον ἀπόστολον χάριν τοῦ πεπαιδεῦσθαι φρονεῖν ἡμᾶς οὕτως οἰκονομηθέν. ἐπ᾽ ἐμὲ γὰρ ἐπνεύσαν ὁρμῇ πάνυ πολλῇ πλέον ἢ κατ᾽ ἄλλων, θλίψεις ὅτι πολλάς, καὶ περιφρονήσεις καὶ πειρασμοὺς ἐπάγοντες. ἀλλ᾽ ἐπεὶ πάντα γενναίως ὑποφέρω, αἴτιά μοι γίνονται ταῦτα θείᾳ προνοίᾳ, εὐκλείας καὶ δόξης, καὶ φήμης ἀγαθῆς. καὶ νῦν ἐν τοῖς ἁπάντων ᾄδεται στόμασι τοὐμὸν ὄνομα, ὡς εὐσεβοῦς, ὡς ἀθλητοῦ, ζηλούμενον καὶ μακαριζόμενον, τὰ δ᾽ ἐναντία τούτων, τοῖς πειράζουσι περιστρέφεται. κἀκ τούτων συμβαίνει, πλέον ἐπιστηρίζεσθαί με τῇ ὀρθοδοξίᾳ καὶ κατὰ τῆς πλάνης ἐνίστασθαι, τῇ θείᾳ ἐπικουρίᾳ συγκροτούμενος, καὶ σὺν εὐκλείᾳ τὴν εὐσέβειαν πλουτῶν. δι᾽ ὑπομονῆς γάρ φησι Παῦλος τὴν σωτηρίαν ἀπεκδεχόμεθα. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ Πνεῦμα συναντιλαμβάνεται ταῖς ἀσθενείαις ἡμῶν. ἀλλὰ καὶ τὸ περιὸν τῆς δόξης, τοσοῦτον ἐπεχορήγησέ μοι πλουσίως ὁ τῶν ἀγαθῶν πρύτανις, καὶ τῶν εἰς αὐτὸν ἐλπιζόντων κηδεμονικώτατος οἰκονόμος καὶ βοηθός, ὡς καὶ τῆς πόρρω που τῆς πατρίδος ταύτης καὶ βασιλευούσης τῶν πόλεων ἀπῳκισμένοις διαβοηθῆναι τοὐμὸν ὄνομα, σὺν εὐφημίαις μεγίσταις οἰκονομῆσαι, καὶ μακαρισμοῖς. καὶ νῦν ὁρᾶν ἔξεστιν ὁσημέραι τοὺς ἑκασταχοῦ τῶν τῆς γῆς μερῶν εὑρισκομένους τῆς ὀρθοδοξίας ζηλωτάς, ταῖς ἐκ λόγων τιμαῖς, καὶ γραφαῖς ἐπαίνοις συγκεκροτημέναις, καὶ ἄλλαις δωρεαῖς με δεξιουμένους, ἃ πάντως ἑπόμενον προσεῖναι καὶ τοῖς τοῦ αὐτοῦ ζήλου μοι προῃρημένοις, καὶ τὴν αὐτὴν ὁδὸν τῆς ὀρθοδοξίας σὺν ταῖς ἐκ τῶν ἐναντίων θλίψεσι τρέχουσιν. ὀλίγα γάρ φησι παιδευθέντες μεγάλα εὐεργετηθήσονται, καὶ ὁ ἀπόστολος, ὅτι ἀποδώσει ὁ Θεὸς τοῖς μὲν καθ᾽ ὑπομονὴν ἔργου ἀγαθοῦ δόξαν, καὶ τιμήν, καὶ ἀφθαρσίαν ζητοῦσι ζωὴν αἰώνιον. τοῖς δ᾽ ἐξ ἐριθείας ἀπειθοῦσι μὲν τῇ ἀληθείᾳ, πειθομένοις δὲ τῇ ἀδικίᾳ, θυμὸς καὶ ὀργή, θλίψις, καὶ στενοχωρία ἐπὶ πᾶσαν ψυχὴν ἀνθρώπου τοῦ κατεργαζομένου τὸ κακόν. εἴπερ γοῦν καὶ νῦν, εἴτε αὐτός, εἴτε ἄλλος τὶς τῶν εἰωθότων ὀσμᾶσθαι λόγοις παροτρύνειν τοὺς νῦν δυναμένους κατ᾽ ἐμοῦ, οὐδὲν δ᾽ ἄλλο παρακερδαινόντων ἐκ τούτου, εἰ μὴ τὸ τῇ ἀπολαύσει τῆς σφῶν αὐτῶν κακίας ἐντρυφᾶν ὥσπερ οἱ δαίμονες, πλείους πάλιν τοὺς πειρασμοὺς τῷ τὴν ἀλήθειαν ἐξαγγέλλειν με,

καὶ

καὶ τὰ δικαιώματα διηγεῖσθαι τοῦ Θεοῦ, καὶ τὰς αἰνέσεις αὐτοῦ μεγαλύνειν, ἐνσκήψαι μοι παρασκευάσει. ἀλλ᾽ ἐγὼ καὶ χάριτας ὅτι πολλὰς καὶ μεγάλας ὁμολογήσω τῷ τοιούτῳ, ὅστις ποτ᾽ ἂν εἴη, ὡς αἰτίῳ μοι δόξης πλείονος, καὶ μακαρισμοῦ γινομένῳ. ὅθεν καὶ εὐεργέτην λογιστέον τὸν τοιοῦτον ὅσα ἐμὲ εἰδέναι, εἰ κἀκεῖνος τὸ τοῦ Σατανᾶ διδασκαλεῖον ἐνδομυχοῦν τῇ ἰδίᾳ περιφέρει ψυχῇ, καὶ κατὰ τῶν ἀδελφῶν φέρεται. καὶ Κάϊν ἄλλος ἀδελφοκτόνος καὶ γνώμῃ, καὶ πράξει, καὶ προαιρέσει καθ᾽ ὥραν γινόμενος, ὅθεν καὶ δρώντων ἅπαντ᾽ ἀτεχνῶς ὅτι καὶ βούλονται καθ᾽ ἡμῶν. οὐδὲν γὰρ τῶν πάντα παθεῖν ἑτοίμων ὑπὲρ τοῦ καλοῦ γενναιότερον. εἰ θέλουσί φησι πεῖσαι πεισάτωσαν, ὁ δεῖνα προφήτης προὔλαβε παραμυθούμενος. εἰ θέλουσιν ἐξορίσαι, τῆς ἐπιθυμίας μὴ ἀποστήτωσαν. ἄλλος προφήτης, ἢ τῶν ἀποστόλων ὁ χορός, ἢ καὶ τῶν μαρτύρων, ἀλείπτης ἅμα καὶ ὑπογραμμὸς ἡμῖν καθέστηκεν. εἰ θέλουσι καταποντίσαι, μυρίους ἔχομεν συμπάσχοντας, ἢ καὶ πρὸ ἡμῶν τοῦτο παθόντας, ὧν τὰ ὀνόματα ἐν βίβλῳ ζώντων ἀπογεγραμμένων ἐν οὐρανοῖς. εἰ θέλουσι τὰς κεφαλὰς ζημιῶσαι, ἢ τὰς χεῖρας ἢ τὰς γλώττας, καὶ τοῦτο ῥᾳδίως ὑποίσομεν, καὶ θείας προνοίας καὶ ἐπισκέψεως ἑαυτοὺς ἀξίους γεγονέναι λογιούμεθα.

Οὐκ ἤκουσάς σοι περὶ Μελετίου τοῦ ὁσίου ἐκείνου, ὃς καὶ τὸν μαρτυρικὸν ἀπέλαβε στέφανον, καὶ παρὰ Θεοῦ ἀνηγόρευται τῷ τὸ ἅγιον αὐτοῦ λείψανον ἀσινὲς τηρηθῆναι τῇ διαφθορᾷ, ἣ πᾶσα ἡ τῶν ἀνθρώπινων φύσις ὑπόκειται, πλὴν ὧν τὰ ἔργα καὶ οἱ ἀγῶνες διὰ τὴν πρὸς Θεὸν ἀγάπην ὑπὲρ ἄνθρωπον, καὶ διὰ τοῦτο καὶ παρ᾽ αὐτοῦ ἀνακηρυττομένων ἐπ᾽ αἰσχύνῃ μὲν τῶν θλιψάντων αὐτούς, στηριγμῷ δὲ τῶν ὀρθοδοξεῖν αἱρουμένων. Μοναχός. ἀνήκουσά μοι πάντη τὰ περὶ αὐτοῦ, ἀλλ᾽ ἀξιῶ σε φράσον μοι τὰ κατ᾽ αὐτόν, ὅπως τε, καὶ παρὰ τοῦ, καὶ πότε ταῦτα γέγονεν. Ἱερομνήμων. πολὺς ὁ περὶ τούτου λόγος, καὶ ἡμῖν ἀνεπιχείρητος. τίς γὰρ ἂν ἐξισχύσειε θεοφιλοῦς ἀνδρὸς τρόπον, καὶ γενναῖα κατορθώματα, καὶ τὴν πρὸς Θεὸν αὐτοῦ καθαρὰν εὔνοιαν καὶ πίστιν ἀξίως διηγήσασθαι, ἀλλ᾽ ἵνα μὴ τοιούτου ἀνδρὸς ἀρετὴν καὶ κατόρθωμα, ὠφέλειαν οὕτως οὐ μικράν, ἐν τῷ μεμνῆσθαι τούτου, καὶ λαλεῖσθαι παρέχον σιγῇ παραδράμωμεν, αὐτὸ τὸ κεφάλαιον τοῦ πράγματος ὅσον οἷόν τ᾽ ἐπιτόμως ἐρῶ σοι.

Κατὰ τὸν καιρὸν ὃν Μιχαὴλ ἐκεῖνος ὁ πρῶτος τῶν Παλαιολόγων ὁ ἐπικληθεὶς ἀζυμίτης, ταῖς λατινικαῖς συναπήχθη πλάναις, καὶ τοῖς τὰ ἄζυμα καὶ τὴν νεκρὰν θυσίαν τιμῶσι προσετέθη, ἐξ ὧν καὶ τὴν ἐπίκλην ἐδέξατο, καὶ ψευδῆ καὶ ἀσύστατον οἵαν καὶ οἱ νῦν ἕνωσιν καὶ τότε ἐποίησεν. ἣν καὶ οὐχ οἷός τ᾽ ἐγένετο συστῆσαι καὶ μόνιμον ἀποκαταστῆσαι, πλείστην ὅσην σπουδὴν πρὸς τοῦτο εἰσενεγκάμενος, καὶ τυραννικῶς κατὰ τῶν ὀρθοδοξίας ἀντεχομένων ἐπιθέμενος, καὶ πλείστους αὐτῶν αἰκίσας, καὶ ἀκρωτηριάσας, καὶ καταποντίσας, καὶ τοῦ ζῆν ἀποστήσας. τότε τοίνυν ἀσκοῦντι τῷ θείῳ Μελετίῳ ἔν τε τῷ Γαλησίῳ ὄρει, ὅτε δὲ καὶ ἐν τῷ τοῦ ἁγίου Αὐξεντίου βουνῷ, μιᾷ τῶν ἡμερῶν ὄψις ἐπιφαίνεται θεία ἐς τὴν Κωνσταντίνου ἐλθεῖν ἐπὶ πολλῶν ὠφελείᾳ κελεύουσα. καὶ δὴ τῷ καλέσαντι πεισθείς, ἀφίκετο, καὶ τὴν ὑγιᾶ δόξαν πᾶσιν ὑπετίθετο, τῆς λατινικῆς πλάνης, τούς τε συναπαχθέντας ταύτῃ ὡς οἷόν τε ἀφιστάς, καὶ τοὺς ἐνισταμένους στηρίζων, καὶ ὑπαλείφων πρὸς ἀντιπαράταξιν τοῦ καινοῦ τούτου δόγματος. ἦν γὰρ καὶ λόγου δυνάμει σοφὸς ὁ ἀνήρ, ὡς τὰ αὐτοῦ συγγράμματα μαρτυρεῖ, ὅσα κατὰ τοῦ τοιούτου δόγματος ἐξέθετο,

ἐξέθετο, καὶ τῆς κατὰ πρᾶξιν ἀρετῆς ἐς τὰ μάλιστα μέτοχος. εἶχε δὲ συνεργὸν πρὸς τοῦτο καὶ Γαλακτίωνά τινα συνασκητήν, καὶ τοῦ ἱερατικοῦ κατηξιωμένον ἀξιώματος. ἀλλ᾽ εἰς τὰς τοῦ κρατοῦντος ἀκοὰς τὰ περὶ τούτων φθάσαντα, οὐ μικρῶς τοῦτον ἐτάραξε. καὶ δὴ συλληφθῆναι τούτους κελεύει, καὶ εἰς αὐτὸν κατὰ τάχος ἐνεχθῆναι. οἷς παραστᾶσιν ἄγριον ἐνατενίσας, τίς ἡ τοσαύτη τόλμη καὶ αὐθάδεια ὑμῶν ἔφη, ὡς τὰς ἡμετέρας διατάξεις παρ᾽ οὐδὲν θέσθαι, ἐπὶ τοσοῦτον δ᾽ ἀπονοίας ἐλθεῖν, ὡς καὶ τὴν ὀφειλομένην ὑποταγὴν τῷ μακαριωτάτῳ πατρὶ παντὸς ἀπὸ Χριστοῦ κεκλημένῳ, ἣν σήμερον ἀνανεώσασθαι προὐθέμεθα καλῶς ποιοῦντες, τῇ τῶν πρὸ ἡμῶν αὐθαδείᾳ λήξασαν, καὶ τὰ μέγιστα τὸ καθ᾽ ἡμᾶς φῦλον ἐκ τούτου ζημιώσασαν, ὡς τὸ ἐνὸν ἡμῖν αὖθις παρεμποδίσαι, καὶ ἀνατρέψαι παντὶ τρόπῳ ποιεῖν. οὐκ ἴστε ὅτι βλάβης οὔτοι μικρᾶς πρόξενον τοῦθ᾽ ὃ διαπράττεσθε, οὐκ ἐννοεῖτε πῶς ἔτι χθὲς καὶ πρώτεια Λατῖνοι καὶ ταῦτα μηδὲν ἔχοντες ἐγκαλεῖν ἡμῖν, βαρείᾳ ὅμως χειρὶ καὶ φονίᾳ γνώμῃ τῇ μεγαλοπόλει ταύτῃ ἐπέθεντο, καὶ λῃστῶν δίκην ἐπιδραμόντες αὐτῇ, τὰ μὲν ἱερὰ κατέρειψαν, τὸν δὲ πλοῦτον ἅπαντα πλεῖστον ὅσον ἀμύθητον λῃσάμενοι, καὶ τὸν λαὸν ἐξανδραποδισάμενοι, εἰς τὴν ἑαυτῶν μετήγαγον. καὶ Μυσῶν λείαν τὰ παρ᾽ ἡμῖν πάντα ποιήσαντες, καὶ αὐτὴν τὴν πόλιν κατεῖχον ὑπὲρ τὰ ἑξήκοντα ἤδη ἔτη, οὓς εἰ μὴ χεὶρ Κυρίου τῶν ἐνταῦθα τόπων ἐξήλασε, τῷ ἐμῷ κράτει ταύτην παραδοῦσα κρίμασιν οἷς οἶδεν αὐτός, τῶν ἀμηχάνων ἦν τε καὶ ἐνομίζετο πάμπαν ὑπὸ τὴν Ῥωμαίων χεῖρα ταύτην ποτὲ γενέσθαι, οὓς καὶ νῦν ὁσημέραι δειμαίνομεν, μή πως πάλιν ἀφορμήσαντες καθ᾽ ἡμῶν, μείζονα καὶ χείρονα τῶν πρώτων ἐργάσωνται. εἰ γὰρ καὶ παρὰ τὴν ἀρχὴν μὴ ἐτύγχανε προσὸν τῷ μακαρίῳ πατρὶ τὸ τοιοῦτον προνόμιον τοῦ κυρίαν ἔχειν, κατὰ παντὸς ἐκκλησίας ἧς τινοσοῦν προϊσταμένου, καὶ μάλιστα τῶν τὰς καθολικὰς τέσσαρας ἐκκλησίας διεπόντων, καὶ τὸ παρ᾽ αὐτῶν τιμᾶσθαι, καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ προτάττεσθαι ἐν τῷ μνημοσύνῳ. ἀλλὰ νῦν εἴπερ ποτὲ ἔδει τοῦτο κυρωθῆναι παρ᾽ ἡμῶν, ὥστε παντοίαν ὑποταγὴν καὶ δουλείαν παρέχειν αὐτῷ, εἴ πως ἐγγένηται οἷ κατέχειν τὰς ὁρμὰς τῶν ἀμφ᾽ αὐτὸν Ἰταλῶν, ἐπὶ τὸ μὴ βουληθέντας τὴν ἧτταν ἀναμαχέσασθαι ἡμῖν αὖθις ἐπελθεῖν, καὶ τοῦτ᾽ ἄλλην εὐπρόσωπον αἰτίαν ἐπιφερομένους τὸ τιμωροὺς γενέσθαι τῆς τοῦ Πάππα καταφρονήσεως, ἃ μὴ συνειδὼς ἕκαστος ὡς μὴ δ᾽ ὑπὲρ τῶν κοινῶν φροντίζων, τοῖς ἰδίοις δὲ μόνον προσανέχων τὸν νοῦν, καὶ εἴτε τιμαῖς εἴτε προσόδοις αὐξομέναις ἀρκούμενος, ποῦ μὲν διδάσκειν, ποῦ δὲ νομοθετεῖν ἐπιχειρεῖ, ποῦ δ᾽ ἡμῶν κατατρέχειν καὶ ἐξουθενεῖν ἡμᾶς, ὡς τὴν εὐσέβειαν καὶ τὴν ὀρθοδοξίαν ἀνασκευάζοντας.

Ἀλλ᾽ ἐμοὶ τὴν ἡγεμονίαν τοῦ παρόντος ἔθνους τῶν Ῥωμαίων ἐγκεχειρισμένῳ παρὰ Θεοῦ, καὶ τῶν λυσιτελεστέρων καὶ σύστασιν, καὶ διαμονὴν εἰωθότων ἐμποιεῖν φροντίζοντι, οὐχ οὕτω ταῦτα δοκεῖ καλῶς ἔχειν, εἰ γὰρ καὶ κακοδοξίας ἡμῶν γράφονταί τινες ἀλλ᾽ ἐν καιρῷ τῷ προσήκοντι τὰ περὶ τούτου διευκρινήσομεν, τὸ δέ γε νῦν ἔχον, περὶ τῆς ὀφειλομένης καὶ νενομισμένης ἀνέκαθεν τιμῆς καὶ ὑποταγῆς, καὶ τοῦ μνημοσύνου τοῦ Πάππα, ὃ τὴν ἕνωσιν συνδεῖ, τί ὑμῖν δοκεῖ, καὶ ὁ θεῖος Μελέτιος ζήλου θείου τυγχάνων ἔμπλεως, πράως ὅμως τῷ βασιλεῖ τὴν ἀπόκρισιν ἐποιεῖτο.

Ἡμῖν μὲν μὴ γένοιτο ποτὲ λέγων κράτιστε βασιλεῦ αὐθαδείᾳ τινὶ καὶ παρακοῇ ἢ τῷ ἐθελογνώμῳ στοιχεῖν, ἀφορμὴν ἐπιθέσεώς τινος, ἢ ἀναστάσεως, καὶ ἀνδραποδισμοῦ τῆς

μεγα-

μεγαλοπόλεως τῆσδε γενέσθαι. τίς γὰρ ἂν ψυχὴ φαύλη καὶ μυσαρά, μᾶλλον δ᾽ εἰπεῖν δαιμονιώδης οὕτω διατεθείη. τὸ δὲ περὶ τὴν πίστιν ὀρθόδοξον προτιθέναι παντὸς ὦ βασιλεῦ δεδιδάγμεθα. καὶ τὸν σοφὸν πᾶς τις ἐπαινεῖ σὺν ἡμῖν, ὃς πρὸ πάντων σέβεσθαι καθαρῶς τὸ θεῖον, ἔπειτα γὰρ τὸν βασιλέα τιμᾶν, παραινετικῶς ἀπεφήνατο. ἀλλὰ καὶ τῷ μακαρίῳ ἀποστόλῳ πειθόμεθα, τοῖς ἐν ἐξουσίαις ὑπείκειν προστάσσοντι, ἡμῖν τε αὐτοῖς, καὶ παντὶ συμβουλεύοντι ταύτην τὴν τιμὴν καὶ ὑποταγὴν τοῖς ἄρχουσιν ἀπονέμειν καθαρῶς, καὶ τὰ εἰκότως ἀποδιδόναι, τῷ τὸν φόρον τὸν φόρον, τῷ τὸν φόβον τὸν φόβον, τῷ τὴν τιμήν, τὴν τιμήν. ἀλλὰ μέχρι τούτων καὶ σωματικῶς, οὐ μὴν γὰρ εἰ προσήρτηται κίνδυνος ψυχικός, κἀν τούτοις ὑπήκοοι οὐχ ὑποθήσομεν τῷ σῷ κράτει, ἢ τῇ οἱαδήτινι συγκαταθέσει γνώμης, ταῖς κακοδοξίαις κοινωνήσομεν, ἃς ἡ ἁγία τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία ἡ ἐς τόδε ἡλικίας καὶ τάγματος καὶ βαθμοῦ προαγαγοῦσα ἡμᾶς ἀποστρέφεται. κἀν τούτῳ γὰρ πειστέον τῷ αὐτῷ ἀποστόλῳ, μᾶλλον δὲ κατ᾽ ἴχνος ἀκολουθητέον φάσκοντι, οὔτε θάνατος, οὔτε ζωή, οὔτε ἄγγελοι, οὔτε ἀρχαί, οὔτε ἐξουσίαι, οὔτε δυνάμεις, οὔτε ἐνεστῶτα, οὔτε μέλλοντα, οὔτε ὕψωμα, οὔτε βάθος, οὔτε κτίσις ἑτέρα τις δυνήσεται ἡμᾶς χωρίσαι ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, τουτέστι τῆς εἰς αὐτὸν ὀρθῆς πίστεως.

Καὶ σὺ δὲ βασιλεῦ εἰ καὶ τολμηρὸν τὸ συμβουλευόμενον, μὴ τὸν τοῦ Θεοῦ φόβον ἐν δευτέρῳ θέμενος, φόβον ἀνθρώπων ἐπίσειε κατὰ σαυτοῦ, ἢ κατὰ τοῦ κοινοῦ τῆς πατρίδος. ἐὰν γὰρ μὴ Κύριος φυλάξῃ πόλιν, εἰς μάτην ἠγρύπνησεν ὁ φυλάσσων, μαθόντες ἔφθημεν ἔν τε παλαιοτέραις ἱστορίαις καὶ νεωτέραις, πόλεις παραδοθείσας ἀσεβεστέροις ἔθνεσι, τῷ τὸν Θεὸν τὴν ἐν ἑκάστῃ τούτων πληθύνουσαν κακίαν βουληθῆναι μετελθεῖν, οὐ μέντοι τῷ μὴ καταδέξασθαι τῆς θρησκείας ἐκείνοις κοινωνῆσαι. εἰ γὰρ τοῦτ᾽ ἦν, οὐδὲν ἂν ἐκώλυσε ἑκάστῳ πόλεώς τινος ἢ ἔθνους δυναστεύοντι, τοὺς οἰκείους πείθειν, τοῖς ὁμοροῦσιν ἔθνεσι τῆς ἀσεβείας κοινωνεῖν.

Καὶ ἡμῖν τοίνυν μὴ Λατίνοις, ἀλλὰ τοῖς ἀγχιθύροις ἀσεβέσι καὶ πλέον δυναμένοις ἐπί τε βοηθείᾳ καὶ λύμῃ κοινωνητέον. ἀλλ᾽ οὐκ ἔστι τοῦτο οὐκ ἔστι, τὴν εὐσέβειαν γὰρ ἐξάπαντος προηγεῖσθαι, μετὰ δὲ τοῦτο τὰ περὶ τῶν ἄλλων σκοπεῖν. οὐκ οἶδα βασιλεῦ πῶς χθὲς, καὶ πρώτεια Λατῖνοι τὸν σταυρὸν ἐπωμισάμενοι, ἅμα πλείστῃ δυνάμει τοῖς ἀσεβέσιν ἀπελθεῖν, ὥστ᾽ ἐκ μέσου τούτους ποιῆσαι συνωμοσίαν ἔθεντο. παρακληθέντες δ᾽ ἐνθάδ᾽ ἐπιδημῆσαι, καὶ τὸν κληρονόμον τῆς βασιλείας τῷ θρόνῳ ἀποκαταστῆσαι, καὶ ἐλθόντες ἀρχῆς ὁδοῦ δῆθεν ἀγαθῆς ἐνστησάμενοι τὸ ποιῆσαι δίκαια, οἱ δέ, λίχνοις ὀφθαλμοῖς τὴν εὐδαιμονίαν τῆς πόλεως θεασάμενοι, καὶ ἀκόρεστον γνώμην κτησάμενοι, τὸν πλοῦτον ταύτης λαμβάνοντες οὐκ ἐνεπίμπλαντο· καὶ ἀντὶ τοῦ τὴν βασιλείαν ἀποκαταστῆσαι, καὶ εἰς τὸν προκείμενον ἐλθεῖν ἀγῶνα, οἱ δὲ χείρους τῶν ἀσεβῶν τῷ γένει τούτῳ διετέθησαν. οὐ περὶ πίστεως ἦν ἐκείνοις ἡ ἔρις, οὐ περὶ δόξης, οὐ περὶ μνημοσύνου, οὔτε τότε, οὔτε νῦν, ὅθεν εἴ τι πειστέον ἐμοί, τὴν αὐτῶν κοινωνίαν ἀποκρουστέον, οὐ διὰ τὸ ἑτερόδοξον μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἐνοικοῦσαν αὐτοῖς ἔμφυτον κακίαν. οὐ γάρ τις βοήθεια προσδοκήσιμος παρ᾽ αὐτῶν, καταστροφὴ δὲ μᾶλλον, καὶ παντελὴς ἀπώλεια, κἂν μυρίαι προσθῆκαι, καὶ ἑνώσεις μεσεμβολήσωσι καὶ τοῦτ᾽ ἔξεστι πεῖσθαι, ἐξ ὧν κατ᾽ ἀλλήλων ὁμόδοξοι καὶ ὁμόφυλοι ὄντες διαπράττονται.

Περὶ

Περὶ δὲ τῆς αὐτῆς κακοδοξίας. καὶ οὐχ ὅσιον ἀναφέρεσθαι τὸ ὄνομα τοῦ Πάππα ἐν ταῖς ἱεραῖς τελεταῖς, εἰ κελεύσειας δέσποτα, εὐκόλως ἔχω τὴν διασάφησιν ἐπεξεργάζεσθαι. ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς διά τινας μώλωπας τοὺς ἐλέγχους ἐκκλῖναι θέλων, εἰς δεσμωτήριον ἐμβληθῆναι τούτους ἐκέλευσεν, ἵνα μάθωσι μὴ πλατύνεσθαι, καὶ θρασυνομένους οὕτως ἀκρατῶς ἐν ὄψει βασιλέως ἐπειπών. καὶ δέχεται τὴν καλὴν ταύτην συζυγίαν τῶν πατέρων τὸ δεσμωτήριον. καὶ πολλή τις ἄλλη κακουχία διὰ δὴ τοῖς τοιούτοις γίνεσθαι εἰκός. ὀλίγαι τοῦ μεταξὺ παρῆλθον ἡμέραι, καὶ τῆς εἱρκτῆς ἐκβληθέντες, τῷ βασιλεῖ παρέστησαν αὖθις. καὶ παρρησίαν μείζονα τῆς προτέρας ἐνδειξάμενοι, σαφῶς ὁμολογοῦσι τοῦ τῶν πατέρων εἶναι δόγματος, καὶ μὴ κοινωνεῖν αἱρέσει, πρὸς τῶν πατέρων ἀριδήλως καὶ πρὸ τοῦ γενέσθαι ἀπελεγχθείσῃ.

Τί γὰρ ἔφησαν, οὐκ ἐν τῷ τῆς πίστεως συμβόλῳ πᾶσαι αἱ τῶν πατέρων Σύνοδοι ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύεσθαι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ὁμολογοῦσι, τὸ δὲ ἐκ Υἱοῦ παραλείπουσιν, ὃ παρὰ πᾶσαν παράδοσιν ἐκκλησιαστικὴν, ἐπισφαλῶς ἄγαν Λατῖνοι προσέθηκαν. οὐκ ἀφορίζουσι τῆς καθολικῆς καὶ ὀρθοδόξου ἐκκλησίας ὁμοφώνως ἅπαντες πατέρες τὸν τὴν ὁποιανοῦν προσθήκην ἢ ἀφαίρεσιν τολμήσοντα δρᾶσαι ἐν τῷ τοιούτῳ τῆς πίστεως συμβόλῳ, ἵνα τί γοῦν ὦ βασιλεῦ, αὐτά τε τὰ τοῦ Χριστοῦ ῥήματα παρελθὼν καὶ τῶν αὐτοῦ μαθητῶν, ἔτι δὲ καὶ ῥήσεις πατέρων, καὶ περὶ τούτων τοὺς ἱεροὺς καὶ θείους κανόνας τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, σαυτόν τε παρέδωκας τῇ πλάνῃ καὶ ἡμᾶς συνέπεσθαι βιάζῃ; οὐκ ἔσται τοῦτο. ἀδυνάτων ἐπιχειρεῖς. φρενῶν αὖ ἐκστάσεως πρέπον, ἢ τῆς ἀσεβείας καὶ τοῦ ζήλου τούτου.

Τρίτης διαθήκης ὑφηγητὴς καθέστηκεν ἡ λατινικὴ ἐκκλησία βασιλεῦ, πᾶσαν τὴν παλαιὰν καὶ τὴν καινὴν ἀνασκευάσασα. ξένα δόγματα καὶ ἔθη, τοῖς ὑπ' αὐτὴν ἐνομοθέτησε. μαρτυρεῖ τοῖς λόγοις ἥ τε θεολογία ταύτης, παρὰ τὴν τοῦ Κυρίου παράδοσιν οὖσαν, καὶ ἡ ἐν τῷ συμβόλῳ προσθήκη. καὶ ἡ τῆς ἱεροτελεστίας μεταποίησις, καὶ τὰ ἔθη, ἃ παρὰ τὴν καθολικὴν παρατήρησιν διαπράττει, καὶ παραδίδωσιν. ἀποστῆναι τοίνυν ταύτης εὐδοκεῖ. εἰ δὲ μὴ, ἀλλὰ μὴ τοῖς ἄλλοις τῆς ἀπωλείας ὁδοῦ θελήσῃς γενέσθαι ποδηγός. τὰ γὰρ ἐπιτίμια τούτου ἐν εὐαγγελίοις μεμάθηκας.

Τὴν γοῦν τοιαύτην παρρησίαν ὕβριν οἰκείαν ὁ κρατῶν λογισάμενος, πάλιν φυλακῇ τούτους παραδίδωσιν. εἶτα ἐξορίαν ἀποφαίνεται κατ' αὐτῶν, καὶ δέχεται τούτους ἡ Σκῦρος. κἀκεῖθεν τὸν Μελέτιον εἰς Ῥώμην μετάγουσι τοῖς ἀμφὶ τὸν Πάππαν διαλεξόμενον, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, παρ' αὐτοῦ κακῶς ἀναλωθησόμενον. ὃς καὶ καθείρξας εἶχεν ἐν πέδαις τὸν ἅγιον ἑπταετίαν ὅλην. μετὰ δὲ ταῦτα τοῦ Πάππα τὸ ζῆν ἐκμετρήσαντος, διαμηνυσαμένου τοῦ βασιλέως, ἐς Σκῦρον πάλιν ἐπανάγεται, καὶ αὖθις τῷ συνάθλῳ Γαλακτίωνι συγκλείεται ἐν εἱρκτῇ δυσωδεστάτῃ, καὶ σκοτεινῇ. καὶ ἀσιτίᾳ μακρᾷ προσταλαιπωροῦσιν ἀμφότεροι. ἀλλ' οἱ μὲν οὕτως ἔχοντες, ἐν εὐθυμίᾳ τε ἦσαν, καὶ ὁσημέραι τῷ Θεῷ εὐχαριστοῦντες ἐδόξαζον. τῷ βασιλεῖ δὲ διὰ φροντίδος ὅτι πολλῆς ἦν ὁ λατινισμὸς, καὶ σπουδῇ πάνυ πολλῇ πᾶν τὸ ἀνθιστάμενον ἐφέλκεσθαι, πῇ μὲν ἀπειλαῖς, ποῦ δὲ κολάσεσιν. ὅτε δὲ καὶ δωρεαῖς ἢ τιμῶν ἐπαγγελίαις καὶ ἀξιώμασιν, οἷς τὸ δίκαιον εἴωθε κλέπτεσθαι, καὶ τὸ τῆς γνώμης ἀνένδοτον χαυνοῦσθαι καὶ μαλάττεσθαι τῶν μὴ τὰς τῆς διανοίας βάσεις, ἴσως ἐπερειδομένας ἐχόντων ἀσφαλῶς ἐπὶ τῷ θεμελίῳ

τῆς

τῆς πίστεως.

Καὶ μετά τινα χρόνου παραδεδραμημένου, ὑποβολαὶ πρὸς τὸν βασιλέα κατὰ τῶν ἁγίων, πόθεν, πόθεν ἄλλοθεν, ἀλλ' ἢ παρὰ τῶν τότε τῆς ἐκκλησίας προεϊσταμένων, διὰ δὴ καὶ νῦν γίνεται. καὶ τριήρης εὐθὺς, καὶ γράμματα βασιλικὰ εἰς Βυζάντιον τοὺς ἁγίους ἐπανάγοντα, ἔνθα καὶ τὸ ἐν Νουμέροις δεσμωτήριον τούτους δέχεται. ἡμέραι συχναὶ τοῦ μεταξύ, καὶ τοῦ βασιλέως περὶ ἄλλ' ἄττα ἀσχολουμένου, ἐμμελῶς ἄγαν ἐμέλησε τῷ πατριαρχεύοντι τότε, πάλιν τούτους διαβάλλειν, ὅτι γὰρ οὐχ ὁμόφρονας οἷόν τε ἦν αὐτοῦ τούτους χρῆν, οὐ δὲ περιόντας τῷ βίῳ ὁρᾶν ἢ ἀκούειν τούτους ἀνεκτὸν ἡγεῖτο. ὁ γὰρ τὰ φαῦλα πράττων μισεῖ τὸ φῶς.

Καὶ δὴ πάλιν τῷ βήματι παρίσταται, καὶ μείζονι παρρησίᾳ τὴν πλάνην διελέγχουσιν. εὐθύ τοι καὶ ῥαβδίζονται σφοδρῶς, καὶ σχοινίοις ἐπὶ μετεώρου ἀναρτᾶται ὁ θεῖος Μελέτιος ἐν ξηρῷ δένδρῳ, ὃ καὶ ἀνεβλάστησε καὶ ἀνέθαλεν εὐθέως, τιμῶντος τοῦ Θεοῦ τὸν ἀθλητήν. ἀλλ' οἱ ἀσύνετοι οὐ συνῆκαν, ὅτι ἀπετυφλώθη αὐτῶν ἡ διάνοια, ὃ προφήτης περὶ αὐτῶν προαπεφήνατο. εὐθύ τοι καὶ τοῦ μὲν ἱεροῦ Γαλακτίωνος ἐξέκοψαν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀπηνῶς ἄγαν, καὶ ὀδυνηρῶς. Μελετίου δὲ τὴν καλὴν ἐξέταμον γλῶσσαν, καὶ τοὺς ὀδόντας αὐταῖς ῥίζαις ἀνέσπασαν, ἵν' ἴσως μηκέτ' ἔχῃ παρρησιάζεσθαι τὴν παναγίαν εὐσεβῶς θεολογῶν Τριάδα.

Καὶ αὖθις τῷ δεσμωτηρίῳ ἐναπορρίπτονται, ἔνθα δὴ καὶ ἄλλα θαυματουργήσας ὁ θεῖος Μελέτιος, καὶ περὶ τῆς τοῦ βασιλέως προλέγει τελευτῆς, ὡς ἐξελεύσεται μετ' ὀλίγας ἡμέρας εἰς κώμην τοῦ Παχωμίου λεγομένην, κἀκεῖσε τὸ ζῆν ἐκμετρήσει. οὗ γενομένου καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ τῆς βασιλείας ἐπειλημμένου, τὸ ὀρθόδοξον πεπαρρησίασται, καὶ οἱ ἐν ἐξορίαις καὶ φυλακαῖς ἐλευθερίας ἔτυχον, καὶ τὸν ἱερὸν Μελέτιον ἅμα τῷ συνάθλῳ ἡ ἄσκησις δέχεται, πολλὰ παρακληθέντα πρὸς τοῦ ὀρθοδόξου τούτου βασιλέως ἱερωσύνην, καὶ θρόνων ὕψη, καὶ τιμὰς καταδέξασθαι, καὶ τὸ σύνολον μὴ κατανεύσαντα, τῷ διαπύρῳ πόθῳ τῆς ἡσυχίας, καὶ τοῦ κατὰ Θεὸν βίου, ὃν κατὰ ψυχὴν ἔστερξεν. ἀλλ' ἐν αὐτοῖς τοῖς ἀσκητικοῖς ἱδρῶσι μετὰ τοὺς πολλοὺς ἀγῶνας καὶ πόνους καταλύει τὸν βίον, καὶ πρὸς ὃν ἐπόθει καὶ ᾧ μόνῳ ἔζη μεταχωρεῖ Θεόν. τί δὲ ὁ τοὺς αὐτὸν δοξάζοντας ἀντιδοξάζων Κύριος, καὶ τοὺς ὁμολογήσαντας ἐν αὐτῷ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὁμολογήσειν καὶ αὐτὸς ἐν αὐτοῖς ἔμπροσθεν τοῦ πατρὸς ἐπαγγειλάμενος; ὥσπερ ἔτι τῷ βίῳ περιόντα θαυμάτων ἀπείρων κατηξίωσεν αὐτουργὸν γενέσθαι, οὕτω καὶ μετὰ θάνατον τῇ τῶν θαυμάτων ἐνεργείᾳ τοῦτον κατέστεψε, καὶ τὸ ἱερὸν αὐτοῦ λείψανον τετήρηκεν ἀδιάφθορον, ἵν' εἴη τοῖς πιστεύουσι καὶ τοῖς τὴν αὐτὴν ὀρθοδοξίαν φυλάττουσι ταμεῖον ἄσυλον θαυμάτων, ἰαμάτων πηγὴν, εὐσεβείας ὑπόθεσιν τοῖς ὀρθοδοξεῖν αἱρουμένοις. ὃ δὴ καὶ ἐναργῶς παρίστησι τὴν τοῦ Θεοῦ περὶ τὸ ἡμέτερον δόγμα εὐμένειαν καὶ ἀποδοχήν.

Πολλῶν γὰρ ὄντων τεκμηρίων ὅσα πληροφορεῖ σαφέστατα, ὡς τὴν μὲν ὀρθοδοξίαν τῆς καθ' ἡμᾶς ἐκκλησίας προσίεται Θεὸς, τὴν δὲ λατινικὴν ἐκκλησίαν οὐκ ἔχει τῆς ἰδίας αὐλῆς, ὅσον τοῦ περὶ τοῦ ἁγιάσματος λόγου, τοῦ περὶ τοῦ ἀφορισμοῦ. οὐδὲ γὰρ εὑρίσκεται παρ' ἐκείνοις δεδεμένος τις ἐπιτιμίῳ μετὰ θάνατον, ὅπερ θαυματουργῶν ὁ Κύριος δείκνυσιν ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς ἐκκλησίᾳ, ἐπὶ τοὺς ἀπειθεῖς αὐτῇ φανέντας κατά τι. καίτοι

τοῦ

τοῦ Πάππα πολλοὺς ὁσημέραι καὶ κοινῇ καὶ ἰδίᾳ ἀφορίζοντας, ἐξ ὧν ἔξεστι παντὶ συνάγειν,
ὅτι χάρις Πνεύματος παρ᾽ αὐτῷ οὐκ ἔστι τοῦ δεσμεῖν, ἀλλ᾽ οὐδὲ τοῦ λύειν. καὶ γὰρ τὸν
προσρηθέντα βασιλέα Μιχαήλ, πρὸς τοῦ ἐν ἁγίοις πατριάρχου κυροῦ Ἀρσενίου ἀφορι-
σμῷ καθυποβληθέντα καὶ συγχωρήσεως μὴ τυχόντα, τῷ Πάππᾳ δὲ προσελθόντα
ὡς μείζονι δῆθεν ἀρχιερεῖ, καὶ συγχωρηθέντα, ἔστι πάλιν ὁρᾷν οὐδὲν ἧττον ἀφωρισμένον,
ὡς μαρτυρεῖ τὸ τοῦ σώματος αὐτοῦ ἐξωδηκός, καὶ ἀδιάλυτον. τούτων οὖν καὶ ἄλλων
πολλῶν παριστώντων τὴν τοῦ Θεοῦ διάκρισιν, ἣν ἀμφοτέραις ταῖς ἐκκλησίαις ἐπιψηφί-
ζεται. καὶ ὅπως τὴν μὲν, προσίεται, τὴν δὲ, ἀποστρέφεται, οὐχ ἥκιστα πάντων καὶ
τόδε μᾶλλ᾽ ἀριδήλως τελείαν πληροφορίαν ἐμποιεῖ τῆς ἀληθείας λόγῳ τὰ πράγμα-
τα κρίνουσι τῆς τοῦ Θεοῦ δικαίας κρίσεως. ποῖον δὴ τοῦτο, ὅτι μετὰ τὸ σχίσμα τεσσα-
ράκοντα πρὸς τοῖς τετρακοσίοις ἔτη παρῆλθον ἤδη, καὶ οὐδεὶς εὑρέθη παρ᾽ αὐτοῖς ἐν
τοῖς τοσούτοις ἔθνεσι, καὶ πόλεσι, καὶ νήσοις, καὶ κώμαις, κατά τε ἤπειρον καὶ θάλατταν
ἐν τοῖς μυριαρίθμοις καὶ μέτρον ὑπερβαίνουσιν ἀνθρώποις, τοῖς τε γενομένοις, καὶ τοῖς
οὖσι τοῦ λατινικοῦ δόγματος ὑπασπισταῖς, οὐδεὶς εὑρέθη δοξασθεὶς παρὰ Θεοῦ ζῶν,
ἢ καὶ μετὰ θάνατον θαύματος ἐνεργείᾳ τινός, ἢ τῷ ἁγιασμῷ καὶ τῇ ἀφθαρσίᾳ τοῦ
λειψάνου, ὥστε καὶ πληροφορίαν παρασχεῖν, ὅτι ὄντως ἐπανεπαύσατο τὸ τοῦ Θεοῦ
ἅγιον Πνεῦμα ἐπ᾽ αὐτόν. καίτοι τῆς κατὰ μοναχικὴν πολιτείαν ἀκριβείας, ἄκρως
τηρουμένης παρ᾽ αὐτοῖς, ὡς παρὰ πολλῶν ἀκούομεν· καὶ τῆς ἀσκητικῆς διαγωγῆς,
ἀκτημοσύνης τε καὶ ἄλλων μεγάλων ἀρετῶν. εἰσὶ δὲ οἳ καὶ τοῖς ἀσεβέσιν ἀντικατέστησαν,
καὶ μαρτυρικῷ σχήματι ἐτελειώθησαν, ἀλλ᾽ οὐδεὶς δεδόξασται παρὰ Θεοῦ ἀπὸ οἱουδήτινος
γένους, ἢ ἡλικίας καὶ τάγματος.

Καὶ τί λέγω περὶ τῶν ἐγχωρίων, ὅπου γε τὰ ἅγια λείψανα, ὅσα λαβόντες εἰς τὴν
αὐτῶν μετήγαγον, ὅτε τὴν μεγαλόπολιν ταύτην ἐλήισαντο, θαυματουργὰ ὄντα, ὡς αἱ
περὶ αὐτῶν ἱστορίαι δηλοῦσι, μετὰ τὴν ἐκεῖσε μετακομιδὴν τοῦ θαυματουργεῖν παυ-
σάμενα, κεῖνται οὕτως ἀνενέργητα, μόνῳ τῷ εἴδει γνωριζόμενα, καὶ τῷ δηλωτικῷ
ἑκάστου αὐτῶν ὀνόματι. παρ᾽ ἡμῖν δὲ τῇ χάριτι τοῦ Κυρίου, καὶ τὰ ἀρχαιότερα τῶν ἁγί-
ων λείψανα ὑπὲρ ἀριθμὸν ψάμμου θαλάσσης τὰς θαυματουργίας ἐνδείκνυνται. καὶ
ὁ παντοδύναμος Κύριος, μετὰ τὸ σχίσμα πολλὰ τῶν ἡμετέρων ταῖς θαυματουργίαις ἐδό-
ξασεν. οὓς δὲ καὶ προφητικοῖς χαρίσμασιν ἐλάμπρυνε. καὶ ἄλλαις θείαις ἐνεργείαις
ἔστιν οὐ καὶ δι᾽ ὀλίγον ἀρετῆς κατόρθωμα. καὶ τοὺς ἀστέρας πρότερον ἀριθμήσαις ἢ τούτους.
καὶ ἅγια λείψανα ἐφανέρωσεν, ἀποδείξας, ὅτι τὴν ἑκάστου τούτων ἀπεδέξατο πίστιν μετὰ
τοῦ τῆς ἀρετῆς κατορθώματος. καὶ τοῖς πλουσίοις αὐτοῦ χαρίσμασι τούτους ἐδόξα-
σεν. ἀπὸ γὰρ τοῦ μοναχικοῦ τάγματος οἶδε πολλοὺς δοξασθέντας τὸ ἅγιον ὄρος. καὶ
ἄλλοι τόποι καὶ νῆσοι. καὶ παρ᾽ ἡμῖν δὲ πεφανέρωται τὸ ἱερὸν λείψανον τοῦ ἱεροῦ
Συμεὼν τοῦ μεταφραστοῦ, καὶ τοῦ θείου τούτου Μελετίου. καὶ ἀπὸ κοσμικῶν κατὰ Θεὸν πο-
λιτευσαμένων τοῦ θαυματουργοῦ ἐν ἁγίοις Μιχαὴλ τοῦ καπνοῦ. καὶ τῶν ἀπὸ βασιλικῆς
καταγομένων σειρᾶς Μοναχοῦ δὲ Ἰωάσαφ τοῦ λασκάρεως. ἀλλὰ καὶ Ἰωάννου τοῦ βα-
τάτζη, κειμένου ἐν τῇ Μαγνησίᾳ. καὶ ἀπὸ τῶν ἁγίων Πατριαρχῶν, Ἀρσενίου, καὶ
Ἀθανασίου. καὶ μὴν καὶ ἀπὸ γυναικῶν Θεοδώρας τινὸς μετρίας γυναικός, παρὰ δὲ
Θεῷ μεγάλης ἴσως διὰ τὴν κεκρυμμένην αὐτῆς ἀρετὴν καὶ Θεῷ μόνῳ γνωστήν, τῷ

τα

τὰ βάθη τῶν καρδιῶν ἐρευνῶντι. ἣν δὴ καὶ οἱ γεννησάμενοι ἡμᾶς ἴσασι ζῶσαν, καὶ μετὰ
τὸν αὐτῆς θάνατον αὐτόπται γεγόνασι τῆς εὑρέσεως τοῦ ἁγίου αὐτῆς λειψάνου, καὶ τῆς
ἀνακηρύξεως αὐτοῦ. ὃ δὴ καὶ κεῖται. τὸν γοῦν τῶν τοιούτων λόγον οὐ δοκεῖ σοι πρὸς παρά-
στασιν εἶναι ἀξιόχρεων, τοῦ, ὅτι Θεὸς πρόσκειται μὲν τῇ καθ᾽ ἡμᾶς ἐκκλησίᾳ, καὶ τὸ
θεῖον αὐτοῦ Πνεῦμα ἐπαναπέπαυται τοῖς ὑπ᾽ αὐτὴν τελοῦσιν ἁγίοις, καὶ τὴν αὐ-
τῶν πίστιν καὶ τὰ ἔργα προσδέχεται, καὶ ἀντιμετρεῖ τὰς ἀμοιβὰς πλουσίως, τὴν δὲ
λατινικὴν ἐκκλησίαν ἀποδιοπομπεῖται, καὶ ἀποστρέφεται, καὶ ξένην ἡγεῖται καὶ ἀ-
λλοτριόφρονα, καὶ τοὺς ὑπ᾽ αὐτὴν τελοῦντας ἀλλοτρίας αὐλῆς πρόβατα, καὶ ὑπ᾽
αὐτῷ τελεῖν ποιμένι μὴ καταδεχόμενα, ἀνοδίαις δὲ μᾶλλον καὶ ἀβάτοις κρημνοῖς φε-
ρόμενα, ἐσκορπισμένα καὶ ἀποίμαντα, καὶ λύκοις εὐάλωτα, μᾶλλον δὲ καὶ ὅσα αἰω-
ραι ὑπ᾽ αὐτῶν διαφθειρόμενα, ὅθεν καὶ τὴν οἱανδήτινα παρ᾽ ἐνίων τούτων δῆθεν
ἐνεργουμένην ἀρετὴν οὐ προσδέχεται. καὶ οὐδὲ ἀντιδίδωσιν ἀμοιβάς, διὰ τὸ τὰ ἔργα εἶ-
ναι δίχα πίστεως εὐσεβοῦς νεκρά. Μοναχός. δόξα σοι ὁ Θεός. χάριτας ὅτι πολλὰς ὁμολογῶ
τῷ πάντων κηδεμόνι Θεῷ, ὅτι με τὴν σὴν ἁγιότητα τήμερον καθυπέδειξε, καὶ τοιούτων ῥημάτων
πρὸς τῇ συνέσει, καὶ ἀληθείας ἐχομένων, μᾶλλον δὲ ἁγίων λόγων αὐτήκοον γενέσθαι
ἠξίωσεν. Ἱερομνήμων. βούλει καὶ τὸ στόμα τοῦ Κυρίου τὸν θεῖον ἀπόστολον παράξωμεν τοῖς
τοιούτοις συναινέσοντα;

Οὗτος τοῖς Ῥωμαίοις ἐπιστέλλων, μᾶλλον δὲ τοῖς ἀνὰ πᾶσαν τὴν Οἰκουμένην πιστοῖς
διδάσκων, γράφει, εἴ τις Πνεῦμα Χριστοῦ οὐκ ἔχει, οὗτος οὐκ ἔστιν αὐτοῦ, εἰ δὲ Χρι-
στὸς ἐν ὑμῖν, τὸ μὲν σῶμα νεκρὸν δι᾽ ἁμαρτίαν, τὸ δὲ πνεῦμα ζωὴ διὰ δικαιοσύνην.
εἰ δὲ τὸ Πνεῦμα τοῦ ἐγείραντος Ἰησοῦν ἐκ νεκρῶν οἰκεῖ ἐν ὑμῖν, ὁ ἐγείρας τὸν Χριστὸν
ἐκ νεκρῶν, ζωοποιήσει καὶ τὰ θνητὰ σώματα ὑμῶν, διὰ τὸ ἐνοικοῦν αὐτοῦ Πνεῦμα
ἐν ὑμῖν. καὶ εἰ κατὰ σάρκα ζῆτε, μέλλετε ἀποθνήσκειν, εἰ δὲ Πνεύματι τὰς πρά-
ξεις τοῦ σώματος θανατοῦτε, ζήσεσθαι. ὁρᾷς ὡς καὶ ὁ τοῦ μακαρίου νοῦς τοῦτο σαφῶς ὑ-
πεμφαίνει, ὡς ἡ θεία τῆς τρισυποστάτου Θεότητος ἐνέργεια, ἡ τοῖς σώμασιν ἐνοικοῦσα τῶν
ἀξίους ἑαυτοὺς ἀπεργασαμένων τοιαύτης χάριτος γενέσθαι δοχεῖα, αὐτὰ τὰ θνητὰ
σώματα ζωοποιεῖ, ἀφθαρσίαν αὐτοῖς ἐνιεῖσα. καὶ ζῶντα ἀεὶ ἀπεργάζεται, διὰ τὸ θανα-
τοῦσθαι ὑπ᾽ αὐτῶν τὰς πράξεις αὐτῶν τῷ θείῳ Πνεύματι, ὥστε δῆλον ὡς ἔνθα μὴ
εὑρίσκεται ἡ τοιαύτη χάρις ἐπαναπαυομένη, οὐδὲ τὰ θνητὰ σώματα ζωοῦνται διὰ τοῦ
Πνεύματος. καὶ ἔνθα μὴ τὰ τῇ διαφθορᾷ ὑποκείμενα σώματα εἰς ἀφθαρσίαν μετα-
σκευάζονται, οὐδὲ τὸ Πνεῦμα τούτοις ἐνσκηνῶσαι εὐδόκησεν, εἰ δὲ καὶ τὰς σωματικὰς πρά-
ξεις ἐν τισὶ τούτων ἐξεγένετο θανατωθῆναι, ἀλλ᾽ οὐ τῷ θείῳ Πνεύματι, πάντως ὡς
διὰ τὴν κακοδοξίαν αὐτοῖς μὴ κατασκηνώσαντι, μὴ δὲ τὴν οἰκείαν ἐν αὐτοῖς ἐνέργειαν
ἐνδειξαμένῳ. Μοναχός. ἀλλ᾽ οἶμαι περὶ τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς καὶ περὶ τῆς κοινῆς ἀναστά-
σεως εἰρῆσθαι τὸ τοιοῦτον ῥητὸν παρὰ τῷ ἀποστόλῳ. Ἱερομνήμων. οὐκ ἦν ἔτι δῆλον τῷ
ἀποστόλῳ τὸ μυστήριον τοῦτο τῆς περὶ τῆς κοινῆς ἀναστάσεως τῶν σωμάτων ἀφθαρσίας,
ὡς ἔτι μὴ ἐνεργηθέν. ἀλλ᾽ ὁ ἐν αὐτῷ λαλῶν, ὃς καὶ νοῦς αὐτῷ ἐχρημάτιζεν, ἅτε τὰ πάντα
γινώσκων καὶ πρὸ γενέσεως, ἐν τῷ διδάσκειν τὸν ἀπόστολον περὶ τῆς κοινῆς ἀναστάσεως, καὶ περὶ τούτου
πεῖρα μαθοῦσιν οὕτω τὸ ῥητὸν ἑρμηνεύειν καὶ δέχεσθαι ἄξιον. τούτῳ γὰρ ἐφαρμόζει τὰ μάλιστα.
ἐν δὲ τῇ κοινῇ ἀναστάσει, πάντες οἱ ἐν τοῖς μνημείοις ἀκούσονται τῆς φωνῆς τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ

καὶ

καὶ οἱ ἀκούσαντες ζήσονται, καὶ οἱ τὰ ἀγαθὰ ποιήσαντες καὶ οἱ τὰ φαῦλα πράξαντες. ἀλλ᾽ οἱ μὲν εἰς ἀπόλαυσιν ζωῆς τῆς αἰωνίου, οἱ δὲ, τῆς κατακρίσεως.

Μοναχός.

Ἐκ τούτου τοῦ ῥητοῦ παρίστατε, ὅτι τὸ Πνεῦμα ὥσπερ ἐστὶ τοῦ Πατρὸς οὕτως ἐστὶ καὶ τοῦ Υἱοῦ. Πνεῦμα γάρ φησι Χριστοῦ, καὶ Πνεῦμα τοῦ ἐγείραντος τὸν Χριστὸν ἐκ νεκρῶν, τουτέστι τοῦ Πατρός. Γερομνήμων. κατὰ τὴν μεταδοτικὴν χάριν καὶ ἐνέργειαν σύμφημι καὶ αὐτὸς, οὐ μὴν κατὰ τὴν ὑπόστασιν. οὐ γὰρ καθ᾽ ὑπόστασιν ἐνοικεῖ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον τῇ οἱαδήτινι κτίσει. τὰς γὰρ ἐνεργείας φησὶ, τοῦ Πνεύματος, πνεύματα φίλον τῷ Ἠσαΐᾳ καλεῖν. Μοναχός. καὶ εἰ τὸ Πνεῦμα ἐπὶ τῆς ἐνεργείας λαμβάνεις, πῶς τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ μνησθεὶς ὁ ἀπόστολος, τὴν ὑπόστασιν τοῦ Πνεύματος παρέλειψεν; Γερομνήμων. οὐκ ἔμαθες ἐν εὐαγγελίοις, ὅπως ὁ Υἱὸς καὶ ὁ Πατὴρ ἐλεύσεται, καὶ μονὴν ποιήσει παρ᾽ ἡμῖν, μὴ γὰρ οὐκ ἔσται σὺν ἐκείνοις, καὶ ἡ τοῦ ἀχωρίστου αὐτῶν καὶ ὁμουσίου Πνεύματος ἐνέργεια; κἀν τούτῳ καὶ γὰρ τὸ κατ᾽ ἐνέργειαν ἐλεύσεσθαι καὶ αὐτοὺς ὑποληπτέον. ἀλλὰ τοῦτο τὸ ἀποστολικὸν ῥητὸν ἐξηγούμενος καὶ ὁ ἅγιος ἐν Γρηγορίοις θεολόγος λέγει, μετὰ Παύλου θεολόγησον τοῦ πρὸς τρίτον οὐρανὸν ἀναχθέντος, ποτὲ μὲν συναριθμοῦντος τρεῖς ὑποστάσεις, καὶ τοῦτο ἐνηλλαγμένως, οὐ τετηρημένως τὰς τάξεις, προαριθμοῦντος, ἐναριθμοῦντος, ὑπαριθμοῦντος τὸ αὐτὸ, ἵνα τί δηλώσῃ; τὴν ἰσοτιμίαν τῆς φύσεως. ποτὲ δὲ τῶν τριῶν μεμνημένου, ποτὲ δὲ τῶν, ἢ τινὸς, ὡς ἑπομένου πάντως τοῦ λείποντος. καὶ ποτὲ μὲν τὴν ἐνέργειαν τοῦ Θεοῦ τῷ Πνεύματι διδόντος, ὡς οὐδὲν διαφέροντος, ποτὲ δὲ ἀντὶ τοῦ Πνεύματος τὸν Χριστὸν ἐπιφέροντος. Μοναχός. ἔστω ταῦτα. ἀλλὰ καθ᾽ ὃν εἴρηκας λόγον, πάντα τὰ τῶν θεοφόρων ἀνδρῶν ἢ (λέγω) καὶ γυναικῶν τοιούτων λείψανα, ἔδει συντηρεῖσθαι ἀδιαλώβητα, οὐχὶ τῶν μὲν, οὕτως, τῶν δ᾽ οὔ. Γερομνήμων. εὐκόλως ἔχων σοι τὴν περὶ τούτου διασάφησιν ἐπεξεργάσασθαι τό γε νῦν, ὅμως παραλείψω τοῦτο. ἔστι γὰρ οὐ περὶ τούτων νῦν ὁ λόγος ἡμῖν, ἀλλ᾽ ὡς ἐν παρόδῳ καὶ ταῦτα λέλεκται. ἐπὶ δὲ τὸν εἱρμὸν ἐπανακτέον τούτων, καὶ τὸ πρόσφορον τέλος αὐτῷ δοτέον, ἐς ὕστερον δὲ καὶ τὸ περὶ τούτου ἢ καὶ περὶ ἄλλων σαφηνιστέον. Μοναχός. καὶ ποῖος ἐστὶν ὁ τοῦ λόγου εἱρμός, Γερομνήμων.

Ὁ λόγος ἀπέδειξεν, ὅτι ἀρεσκομένου τοῦ Θεοῦ τῇ τῶν δογμάτων ὀρθότητι τῆς καθ᾽ ἡμᾶς ἐκκλησίας, δι᾽ αὐτῆς καὶ τῶν αὐτῆς τροφίμων τὰς θεοσημείας ἐργάζεται καὶ ζώντων, καὶ μετὰ θάνατον, καὶ τῇ τῶν ἁγίων λειψάνων ἀναδείξει, ὧν οὐδὲν ἐστὶν ἐν τῇ κατὰ Λατίνους, ὡς ἀποστρεφομένου πάντως τοῦ Θεοῦ καὶ μυσαττομένου ταύτην διὰ τὴν κακοδοξίαν αὐτῶν. Μοναχός. οὕτως ἔχει φιλαλήθως. Γερομνήμων. ἀλλ᾽ οἱ βέβηλοι τὰς ψυχὰς, οἱ πικροὶ τοῦ ὄντος συκοφάνται, οἱ κατήγοροι τῶν ἐπαινετῶν, οἱ τῆς ἀληθείας προδόται, οἱ τοῦ ψεύδους προήγοροι, οἱ τῆς τοῦ Κυρίου θεολογίας παρεξηγηταὶ, οἱ τῶν ὀρθῶν δογμάτων ἀθετηταὶ, καὶ τῶν σκολιῶν ὑφηγηταὶ, οἱ τῶν ἁγίων διάβολοι, ἐτόλμησαν εἰπεῖν, ὢ γλώσσης μιαρᾶς, καὶ ψυχῆς ἀκαθάρτου, ὅτι τῷ ἀφορισμῷ τοῦ Πάππα καθυπεβλήθησαν οὗτοι, καὶ διὰ τοῦτο διέμειναν ἀδιάλυτοι, οὐχ ὅτι παρὰ τῷ Θεῷ, ἐν ἁγίοις τετάχαται. καὶ περὶ τῶν θαυμάτων πάλιν τολμηροτέρα γνώμῃ καὶ γλώσσῃ, ἀλλὰ φρίττει μου ὁ λογισμὸς καὶ δια[illegible]ται ὁ λόγος τὰ τούτων λέγειν ληρήματα, μᾶλλον δὲ τὰ τῆς ἀσεβείας ἐρεύγματα. εἰρήσθω δὲ ὅμως περὶ τῶν ἁγίων λειψάνων, ὅπως ἐνταῦθα

μὲν